Hain *10197
+ Cop. II. 579.

M·Th· in Sch 202

Textus Sententiarū cum conclu=
ſiōibus Articuliſqꝫ Pariſieñ. Et in
q̄bus magiſter ꝯmuniter non tenetꝛ

Conv. Frm. Min. Recoll. Dusseldorpy

LANDES-
UND STADT
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

Sum ex libris Jacobi à Marken

Prologus

Vpiētes aliq̄d de penuria ac te-
nuitate noſtra cuȝ pau-
percula in gazophilati
um dn̄i mittere: ardua
ſcādere: opus vltra vi-
res noſtras agere p̄ſumpſim⁹: ꝯſummatio
nis fiduciā: laborisq; mercedē in ſamarita-
no ſtatuētes: qui ꝓlatis in curationē ſemi
uiui duobus denariis: ſuperogāti cuncta
reddere ꝓfeſſus ē. Delectat nos ꝟitas pol
licētis: ſȝ terret immēſitas laboris. Deſide
riū hortaƭ ꝓficiendi: ſȝ dehortaƭ īfirmitas
deficiendi: quā vincit zel⁹ dom⁹ dei. Quo
inardeſcētes: fidem nr̄aȝ aduerſus errores
carnaliū atq; aīaliū hoīm: dauidice turris
clipeis munire: vel poti⁹ munitā oſtende-
re: ac theologicarū inq̄ſitionū abdita ape-
rire: necnō ⁊ ſacroꝝ eccleſiaſticoꝝ ꝓ modu
lo intelligentie noſtre noticiaȝ tradere ſtu-
duim⁹: nō valētes ſtudioſoꝝ fratrū votis
iure reſiſtē: eoꝝ in xp̄o laudabilib⁹ ſtudiis
lingua ac ſtilo nos ſeruire flagitātiū: quas
bigas in nobis agitat xp̄i charitas. Quā-
uis non ambigam⁹ oēm hūani eloquii ſer-
monem: calūnie atq; ꝯtradictiōi emuloꝝ:
ſꝑ fuiſſe obnoxiū. Quia diſſentientib⁹ vo
luntatū motibus: diſſentiens q̄ȝ fit animo
rum ſenſus: vt cū oē dictū veri rōe ꝑfectū
ſit: tn̄ dum aliud aliis aut videƭ aut cōpla-
cet: veritati vel nō intellecte: vel offenden-
ti: impietatis error obnitaƭ: ac voluntatis
inuidia reſultet: quaȝ deus ſeculi hui⁹ oꝑa
tur in illis diffidētie filiis: q̄ nō rōi volūta-
tē ſubiiciūt: nec doctrine ſtudiū īpendūt: ſȝ
his q̄ ſomniaƭ ſapie ꝟba coaptare nitūƭ:
nō veri ſȝ placiti rōem ſectātes. Quos iniq̄
volūtas nō ad intelligētiā ꝟitatꝭ: ſȝ ad de-
fenſionē placētiū incitat: nō deſiderantes
doceri veritatē: ſȝ ab ea ad fabulas conuer
tētes auditū. Quoꝝ ꝓfeſſio ē magis placi
ta q̄ȝ docēda ꝯquirere: nec docēda deſide-
rare: ſȝ deſideratis doctrinā coaptare: ha-
bent rationē ſapie in ſuꝑſtitiōe: q: fidei de
fectionē ſequiƭ hypocriſis mendax: vt ſit
vel in verbis pietas: quaȝ amiſit ꝯſcia: ip
ſamq; ſimulatā pietatē: omni ꝟboꝝ men-
dacio impiā reddūt: falſe doctrine inſtitu-
tis: fidei ſanctitatē corrūꝑe molientes: au-
riū q̄ꝑruriginem ſub nouello ſui deſiderii
dogmate aliis ingerentes: q̄ ꝯtentioni ſtu-
dētes: ꝯtra veritatē ſine federe bellāt. In-
ter veri nāq; aſſertionē ⁊ placiti defenſio-
nem: ꝑtinax pugna eſt: duȝ ſe ⁊ veritas te-
net: ⁊ ſe volūtas erroris tueƭ. Horum igiƭ
deo odibilē eccl'iam euertere atq; ora opi-
lare: ne virus neq̄tie in alios effūdere que-
ant: ⁊ lucernā veritatis in cādelabro exal-
tare volētes: ī labore multo ac ſudore: hoc
volumen deo p̄ſtante compegim⁹: ex teſti
moniis veritatis in eternū fundatis: ī qua
tuor libris diſtinctū. In quo maiorum ex-
empla doctrināq; repies: in quo ꝑ dn̄ice fi
dei ſincerā ꝓfeſſionē: viperee doctrīe frau
dulentiā ꝓdidim⁹: aditū demōſtrāde veri
tatis cōplexi: nec ꝑiculo impie ꝓfeſſionis
inſerti: temꝑato inter vtrūq; moderamine
vtētes. Sicubi ꝟo paꝝ vox nr̄a inſonuit:
nō a paternis diſceſſit limitib⁹. Nō igiƭ de
bet hic labor cuiq̄ȝ pigro vel multū docto
videri ſuꝑfluus: cū multis impigris: mul-
tiſq; indoctis: inter q̄s etiā mihi ſit neceſſa
rius: breui volumine cōplicās patrū ſn̄ias
appoſitis coꝝ teſtimoniis: vt nō ſit neceſſe
q̄renti: libroꝝ numeroſitateȝ euoluere: cui
breuitas q̄d queriƭ offert ſine labore. In h̄
aūt tractatu: nō ſolū piū lectorē: ſed etiā li-
berū correctorē deſidero: maxīe vbi ꝓfun
da verſaƭ ꝟitatis q̄ſtio que vtinā tot habe
ret inuentores: quot habet cōtradictores.
Vt aūt quod queriƭ facilius occurrat: ti-
tulos quibus ſinguloꝝ librorum capitula
diſtinguunƭ: p̄miſimus.

Ste liber dict⁹ eſt ſentē-
tiaꝝ: eo q̄ ſn̄ias antiquorū patrū et
doctorum de catholicis veritatibus
hincinde collectas ſūmatim cōphen
dit. Et p̄ma ſui diuiſione diuidiƭ in
tres ꝑtes. ſ. in proemium: tractatuȝ
⁊ epylogum. Prima ꝑs proemialis
incipit in p̄ncipio libri: ⁊ extēdit ſe vſq; ibi. Veteris
ac noue. Tractatus ꝟo ab inde vſq; ꝓpe finē libri.
vbi dr̄. Hec de pedibus ſedentis ſuꝑ ſoliū excelſum
Epylogus aūt ab inde vſq; ad finē libri toti⁹. Pro-
emium inq̄ꝰtū q̄d reſtat ad pn̄s legendū diuiditur in
tres ꝑtes: In quaꝝ p̄ma reddit ſtudētes beniuolos
Et hoc a principio libri vſq; ibi. Hoꝝ igiƭ deo odibi
lem. In ſcd'a reddit eos dociles. Et hoc a loco iam
dicto vſq; ibi. Nō igiƭ debet hic labor. In tertia faƭ
eos attētos. Et hoc a textu iā vltimo allegato vſq;
ad finē ꝓemii. Et hec ē ſn̄ia mgr̄i in hoc ꝓemio in
generali. In ſpeciali aūt ei⁹ ſn̄ia ſūmaria ſtat in hac
ꝯcluſiōe triꝑtita. Sicut ꝑ hoc q̄ mgr̄m ad cōpilatio
nem hui⁹ libri cauſe attrahētes cauſis retrahētib⁹
pl⁹ mouerūt: ipius libri auditor beniuol⁹ efficiƭ. Sic
ꝑ q̄ttuor cauſaꝝ ei⁹ aſſignationē docilis reddiƭ: ac ꝑ
eiuſdē vtilitatis exp̄ſſionem attētus ꝯſtituiƭ. Prima
ꝑs hui⁹ ꝯcluſionis ꝓbaƭ ſic. Quilibet bon⁹ diſcipu-
lus debȝ tn̄ beniuolētie alicui⁹ doctrīe ſtudio impen
dere: q̄ꝰtū mgr̄ ſuus ſtudet beniuole tradere: q: alꝭ
eſſet ingrat⁹: ⁊ ꝑ ꝯſequēs nō bonus diſcipulus. Sȝ
mgr̄ tam beniuolus ad traditōeȝ hui⁹ libri doctrine
extitit: q̄ cāſ retrahētes nō pōderās vt doctrinam
traderet hūc librū compilauit. Igiƭ ꝑ hoc q̄ cauſis
retrahētib⁹ cāſ attrahētes mgr̄ ī hui⁹ volumīs edi

tione ꝑtulit: quẽlibet eiꝰ ſtudentẽ ꝑ ſuã beniuolẽtiaꝫ beniuolũ ad eiꝰ ſtudiũ efficit: vt intẽdit ꝑma ꝑs huiꝰ ꝯcluſiõis. Maioꝛ hꝰ rõis eſt manifeſta. Minoꝛẽ au tẽ ponit mgr̃ in lr̃a dicẽs ꝙ ipm cupientem aliq̃d mit tere de penuria ac tenuitate ſciẽ ⁊ ingenij ĩ gazophi laciũ dñi .ſ. in doctrinã ſacre ſcripture in quo om̃es ſcti pr̃es expoſuerũt ſua opa. attrahit eũ deſideriũ ꝓficiendi: ſꝫ retrahit eũ defectꝰ ſciẽ ⁊ ingenij: vel re trahit eũ alia cã .ſ. altitudo materie huiꝰ opis: ⁊ ma gnitudo laboꝛis. Et ꝑ oppoſitũ ſtati ſubiungit cãm ꝯtrariũ mouẽtẽ ⁊ attrahẽtẽ q̃ ẽ ꝯfidẽtia diuini auxi lij: ⁊ ꝑmiũ a xp̃o ꝓmiſſũ. Sꝫ ꝑdictas cãs mgr̃m re trahẽtes ab hꝰ opis cõpilatiõe vincit amoꝛ intẽſus quẽ mgr̃ hꝫ ad eccl̃iaꝫ: quo inflãmatꝰ opꝰ aggredit̃ Et ſuã intentiõem ꝑncipalit̃ dicit circa tria v̇ſari .ſ. circa fidei defenſionẽ: catholice veritatis explanati onẽ: ⁊ ſacroꝝ manifeſtationẽ. Scd̃a ꝑs huiꝰ ꝯcluſio nis ꝑdicte .ſ. ꝙ ꝑ aſſignationẽ q̃tuoꝛ cãꝝ iſtius libꝛi auditoꝛ efficit̃ docilis: ꝓbat̃ ſic. Tãto cuiuſlibet ſciẽ ſeu doctrine auditoꝛ reddit̃ magis docil: q̃to ipa ſci entia habuerit cãs: finalẽ fructuoſioꝛẽ: efficiẽtẽ inef fabilioꝛẽ: materialẽ certioꝛẽ: ⁊ formalẽ aptioꝛẽ Sed huiꝰ libꝛi ſcia hꝫ cãm finalẽ fructuoſiſſimaꝫ: materia lem certiſſimã: efficientẽ ineffabiliſſimã: ⁊ formalem aptiſſimã. ergo cauſaꝝ hꝰ ſciẽ aſſignatio eiꝰ audito ribꝰ ẽ docibilitatis miniſtratio: vt ſonat ſcd̃a ꝑs con cluſionis ꝑmiſſe. Maioꝛ hꝰ rõnis eſt euidẽs: ſed mi noꝛẽ ponit mgr̃ in lr̃a cũ dicit. Voꝛuꝫ igit̃ deo odibi lem ⁊c̃. Pꝛio ponit cãm finalẽ duplicẽ .ſ. deſtructõeꝫ erroꝛis ⁊ manifeſtationẽ veritatis. Scd̃o ponit cãm efficientẽ ſilr̃ duplicẽ .ſ. ꝑncipalẽ ſicut eſt deus: et mi nus ꝑncipalẽ ſeu inſtrumẽtalẽ: ſic̃ ſeipm. Tertio ma terialẽ .ſ. autoritates ſacri canonis: ⁊ ſanctoꝝ patrũ ſnias. Quarto cãm formalẽ .ſ. formã tractatꝰ: q̃ con ſiſtit in diſtinctiõe hꝰ opis: ĩ libꝛos diſtinctiões ⁊ ca pitula. Et etiã formã tractãdi q̃ ẽ idẽ qd̃ modꝰ agen di .ſ. diuidẽdi vel exẽpla ponẽdi. Tertia ꝑs eiuſdem ꝯcluſionis .ſ. ꝙ ꝑ expꝛſſionẽ vtilitatis doctrĩe huiꝰ li bꝛi: diſcipulus eiꝰ attẽtus ꝯſtituat̃. ꝓbat̃ ſic. Quan to maioꝛis vtilitatis exiſtit doctrĩa aliꝰ libꝛi ſeu ſciẽ cũctis eiꝰ auditoꝛibꝰ: eoſdẽ reddit magis attentos. ſed huius libꝛi ſcia ſeu doctrina eſt maxĩe vtilitatis. ergo ꝑ hm̃õi vtilitates ſuos auditores reddit atten tos. Maioꝛ huiꝰ rõnis eſt nota. Minoꝛ ꝓbat̃ ex lr̃a in q̃ mgr̃ dicit: ꝙ iſte laboꝛ nõ eſt ſuꝑfluus. ſed eſt ne ceſſarius: eo ꝙ illa q̃ alibi ſparſim ⁊ diffuſe ꝑcõtant̃ in ipo breuiter tractant̃: ita ꝙ nõ ſit neceſſe libꝛoꝛuꝫ numeroſitatẽ ꝑcurrere: cũ breuitas ea que collecta ſunt in hoc libꝛo ꝓmpte offert quaſi ſine laboꝛe. Et hec eſt ſententia huius ꝓhemij in pꝛincipali.

Incipiunt Rubꝛice libꝛi pꝛimi.

Diſtinctio pꝛima.

Omĩs doctrina eſt de rebus vel de ſignis.
De rebus q̃bus fruendũ eſt vel vtendum ⁊ de his que fruunt̃ ⁊ vtunt̃.
Quid ſit frui vel vti.
Di. II. De trinitate ⁊ vnitate.
Que fuerit intentio ſcribentiũ de trinitate
Quis oꝛdo ſit ꝑ ſuãdus cũ de trinitate agit̃
De teſtimonijs veteris teſtamẽti q̃bus tri nitatis miſteriũ declarat̃.
De teſtimonijs no. teſta. ad idẽ ꝑtinẽtibꝰ.
Di. III. De cognitione creatoꝛis ꝑ creatu ras in q̃bus trinitatis veſtigiũ apparet.
De imagine ⁊ ſimilitudine trinitatis ĩ ani ma humana.
De ſilitudine creãtis ⁊ create trinitatis.
De trinitatis vnitate.
Di. IIII. Utrũ deus pr̃ ſe deũ genuerit.
Utrũ trinitas de vno deo ꝑdicet̃ ſicut vnꝰ deus de tribus ꝑſonis.
Di. V. Utꝝ diuina eſſentia genuerit filiũ vel genita ſit a pr̃e: vel de ipa natus ſit fi lius: vel ſpũſſanctus ꝓceſſerit.
Q filius nõ eſt de nihilo: ſed de aliquo: nõ tñ de materia: ſic ⁊ ſpũſſanctus.
Quare verbũ patris dicat̃ filius nature.
Di. VI. Utrũ pr̃ volũtate genuerit filiũ an neceſſitate: ⁊ an volẽs vel nolens ſit deꝰ.
Di. VII. Utrũ pater potuerit vel noluerit gignere filium.
An poſſe gignere filiuꝫ ſit aliqua potentia in patre que non ſit in filio.
Di. VIII. De veritate ac ꝓpꝛietate diuine eſſentie.
De incõmutabilitate eiuſdem.
De ſimplicitate eiuſdem.
De coꝛꝑali ⁊ ſpũali creatura: quõ ſit mul tiplex ⁊ non ſimplex.
Q deꝰ cũ ſit ſimplex: tñ multiplex dicit̃.
Q dei ſimplicitas nulli pꝛedicamentoꝛum ſubijcitur.
Q deus abuſiue dicit̃ ſubſtantia.
Q nõ eſt aliq̃d in deo qd̃ nõ ſit deus.
Di. IX. De diſtinctione triũ ꝑſonarũ.
De coeternitate patris ⁊ filij.
De ieffabili ⁊ iintelligibili generatõis mõ.
Utrũ debeat dici ſꝑ gignit̃ filius vel ſemꝑ genitus eſt.
De obiectionibus hereticoꝝ nitentium ꝓ bare filiũ nõ eſſe coeternũ patri.
Di. X. De ſpũſancto ꝙ amoꝛ pr̃is ⁊ filij ꝓ pꝛie dicit̃: cũ ſit in trinitate amoꝛ qui eſt trinitas: ſicut verbũ ꝓpꝛie dicit̃ ſapia: et tñ tota trinitas dicit̃ ſapientia.
Q eadẽ noĩa ꝓpꝛe ⁊ vniuerſalr̃ accipiunt̃.
Q ſpũſſanctꝰ ſicut pr̃i ⁊ filio eſt cõis: ita cõ mune nomen habet ꝓpꝛiũ.
Di. XI. Q ſpũſſanctus ꝓcedit a pr̃e ⁊ filio: quẽ tñ greci a filio ꝓcedere diffitent̃.
De cõuenientia latinoꝝ ⁊ grecoꝝ in ſenſu ⁊ differentia in verbis.
Di. XII. Utrũ ſpũſſanctus pꝛiꝰ vel pleni us ꝓcedat a patre q̃ꝫ a filio.
Q ſpũſſanctus ꝑncipaliter ⁊ ꝓpꝛie dicitur ꝓcedere a patre.
Di. XIII. Quare ſpũſſanctꝰ cũ ſit de ſuba

Tituli.

pr̄is nō dicaꝛ genitus: ſed tm̄ ꝓcedens.

Cur filius dicaꝛ ꝓcedere: cū ſpūſſanct⁹ nō dicatur gigni.

Ꝙ nō pōt mortalis diſtinguere inter generationē filij ⁊ ꝓceſſionē ſpūſſancti.

Utrū ſpūſſanctus debeat dici ingenit⁹ cū non ſit genitus.

DI. XIIII. De gemina proceſſione ſpūſſancti temporali ⁊ eterna.

Ꝙ non ſolū dona ſpūſſancti: ſed etiā ſpūs deus daꝛ hoībus ⁊ mittiꝛ.

An viri ſancti poſſint dare ſpūmſanctum.

DI. XV. Ꝙ ſpirituſſanctus a ſeipſo datur: ⁊ filius a ſeipſo mittitur.

Quō intelligenda ſit miſſio vtriuſq;.

Ꝙ a ſpirituſancto etiam filius ſit miſſus.

Ꝙ filius etiam ſit datus a ſeipſo.

Quō itelligēdū ſit illud. A meipſo nō veni

Utrū ſemel tm̄ ſit filius miſſus. an ſepe.

De duobus modis miſſionis filij.

Ꝙ ſm̄ alterū modū ſemel ſit miſſus: ſm̄ alterū ſepe: ⁊ ſm̄ alterū modū diciꝛ miſſus in mundū: ſm̄ alterū non.

Quare pater non dicitur miſſus.

Ꝙ filius ⁊ ſpirituſſanctus nō ſunt quaſi minores patre q: miſſi.

DI. XVI. De miſſione ſpūſſancti q̄ fit duobus modis: viſibiliter ⁊ inuiſibiliter.

Ꝙ filius ſm̄ q: homo nō modo patre ſ; ſpūſancto etiam minor eſt.

DI. XVII. Ꝙ ſpūſſanctus eſt charitas qua diligimus deū ⁊ ꝓximum.

Ꝙ ſupna dilectio eſt deus: nec pater vel filius ſed tm̄ ſpirituſſanctus.

Ꝙ nō eſt dictū illud p cām. De⁹ charitas ē ſicut illud. Tu es patia mea ⁊ ſpes mea.

Quō ſpūſſanct⁹ mittaꝛ vel deꝛ nobis.

Utrū ſpūſſanctus augeaꝛ in hoīe vel minus vel magis habeaꝛ vel deꝛ: ⁊ an deꝛ habenti vel non habenti.

Ꝙ aliqui dicunt charitatē dei ⁊ ꝓximi nō eſſe ſpiritumſanctum.

DI. XVIII. Utrū ꝯcedendū ſit p donū dari dona.

Utrū ſpūſſanctus eadem rōe dicaꝛ donū qua datum ſiue donatū.

Ꝙ ſicut fili⁹ naſcendo accepit nō tm̄ vt eēt filius ſed etiā eſſentia. ita ſpūſſanctus ꝓcedendo accepit: nō tm̄ vt eſſet donum ſ; etiam vt eſſet eſſentia.

Ꝙ ſpūſſctūs dr̄ donū ⁊ donatū ſm̄ duos modos p̄dictos ꝓceſſiōis q̄ ſm̄ q: donū eſt referꝛ ad patrē ⁊ filiū: ſm̄ q: datū ad eū qui dedit: ⁊ ad eos quibus daꝛ.

An filius cū ſit nobis datus poſſit dici noſter vt ſpirituſſanctus.

Utrū ſpūſſanctus ad ſeipſm referaꝛ.

DI. XIX. De qualitate triū pſonarum.

Ꝙ eternitas ⁊ magnitudo ⁊ potētia in deo vnū ſunt: ⁊ ſi videanꝛ diuerſa.

Ꝙ aliqua pſonarū aliā nō excedit magnitudine: quia nō eſt maior vna pſona alia: nec maius aliquid due q̄ vna: nec tres q̄ due vel vna.

Quō diciꝛ pater eſſe in filio ⁊ filius in pr̄e: ⁊ ſpūſſanctus in vtroq;.

Ꝙ nulla pſonarū pars eſt in trinitate.

Quare tres pſone dicanꝛ ſumme vnū.

Cū dicimus tres pſonas eſſe vnā ſubſtantiā vel eſſentiā: nec vt genus de ſpēbus: nec vt ſpeciē de indiuiduis p̄dicam⁹: q: nō eſt eēntia genus ⁊ pſona ſpēs: vel eēntia ſpēs: ⁊ pſone indiuidua.

Ꝙ nec ſm̄ materialē cauſā dicuntur tres pſone vna eſſentia.

Nec ita dicunꝛ tres pſone vna eſſentia vt tres hoīes vna natura vel vnius nature.

Utrū tres pſone differāt in numero q̄ in ꝓprietatibus diſtincte ſunt.

Quare tres pſone ſimul nō ſint maius aliquid q̄ vna.

Ꝙ deus nō eſt dicēdus triplex ſed vnus.

DI. XX. Ꝙ aliqua pſonarū nō excellit aliam potentia.

Ꝙ nō minus poteſt filius q̄ pater.

De obiectiōibus hereticis cōtra hoc: ⁊ reſponſionibus catholicis.

DI. XXI. Quō poſſit dici ſolus pater: vel ſolus filius vel ſolus ſpūſſanctus: cū ſint inſeparabiles.

Utrū debeat dici ſolus pr̄ eſt deus: vel ſolus filius eſt deus: vel ſolus ſpūſſanctus eſt deus: an pr̄ eſt ſolus deus: filius eſt ſolus deus: ſpūſſanctus eſt ſolus deus.

Quō trinitas dicaꝛ ſolus deus: cū ipſa ſit cū ſpiritibus ⁊ animabus ſanctis.

DI. XXII. De noīm differentia q̄bus vtimur loquentes de deo.

De his que tpaliter deo cōueniūt ⁊ relatiue dicuntur.

De hoc nomine quod eſt trinitas.

De his que tpaliter deo cōueniūt: ⁊ nō relatiue dicuntur.

De his que ꝓprie ad ſingulas pſonas pertinent: ⁊ de his que vnitatem eſſentie ſignificant.

DI. XXIII. De hoc noīe qđ eſt pſona: qđ cum ſm̄ ſubām dicaꝛ: tn̄ nō ſingulariter: ſed pluraliter accipiꝛ in ſumma.

Qua neceſſitate dictū ſit tres pſone a lati-

nis ⁊ a grecis tres hypoſtaſes vel ſube.
Quare nõ dicimus prẽm ⁊ filiũ ⁊ ſpm̃ſan ctum eſſe tres deos vt tres pſonas.
Cur non dicimus tres eſſentias vt tres pſonas.
Q̲ in trinitate nõ eſt diuerſitas vel ſingularitas vel ſolitudo: ſed vnitas ⁊ trinitas ⁊ diſtinctio ⁊ idemptitas.
Q̲ non debet dici deus multiplex.
DI.XXIIII. Quid ſignificeẗ his noībus vnus vel vna: duo vel due: tres vel tria: trinus vel trinitas: plures vel pluralitas diſtinctio vel diſtincte: cũ his vtimur loquentes de deo.
DI.XXV. Quid ſignificeẗ hoc noīe perſona in pl̃ali numero. ſ. cũ diciẗ pſone.
De triplici acceptiõe huiꝰ nominis pſona in trinitate.
Ex quo ſenſu dicaẗ alia pſona patris: alia filij: alia ſpũſſancti: ſiue aliꝰ in pſona pater: aliꝰ in pſona filius: alius in pſona ſpirituſſanctus.
DI.XXVI. De hoc nomine hypoſtaſis.
De ꝓprietatibus pſonarũ: ⁊ de nominibꝰ earum relatiuis.
Q̲ nõ oīa dicunẗ de deo ſm̃ ſubam: q̃dam eñ ſm̃ relationẽ: nõ tñ ſm̃ accidens.
Quare dicaẗ ꝓpriũ eſſe vnigeniti filiũ dei eſſe: cũ etiam hoīes ſint filij dei.
Q̲ homo diciẗ filius trinitatis: ⁊ trinitas pater hominũ.
Q̲ ſpũſſanctus eadẽ ꝓprietate donũ diciẗ qua ſpũſſanctus: ⁊ vtroq̃ mõ relatiue ad patrem ⁊ ad filium.
Utrũ pater vel filius vel trinitas ipa poſſit dici ſpũſſanctus.
Q̲ nõ oīa que relatiue dicunẗ ſuis ad ſe viciſſim reſpondent vocabulis.
DI.XXVII. Que ſint ille ꝓprietates quibus diſtinguunẗ pſone.
Q̲ nõ omnino eſt idem dicere eſſe patrē ⁊ genuiſſe vel habere filium.
Q̲ ꝓprietates determinãt hypoſtaſes nõ ſubſtantiã. id eſt naturã.
De generali regula eoꝝ que ad ſe: ⁊ eoꝝ que relatiue dicunẗ.
An ſm̃ ſubam dicaẗ deus de deo ⁊ hmõi.
DI.XXVIII. Q̲ nõ tñ tres ſint ꝓprietates pſonarum.
An ſolus pater debeat dici nõ genitꝰ: vel nõ filius ſicut diciẗ ingenitus.
De ꝓprietate quã notat ingenitus.
Rñſio Ambroſij ꝯ arrianos de ingenito.
An diuerſum ſit eſſe prẽm ⁊ filiũ eſſe.
Si ſapientia genita dicitur ſm̃ relationẽ: vel ſm̃ ſubſtantiã.
De imagine.
DI.XXIX. De principio.
Q̲ ab eterno pater ẽ principiũ. ⁊ filius: ſed non ſpirituſſanctus.
Quõ pater ſit principiũ filij: ⁊ ipſe cum filio ſpũſſancti.
An eadẽ notione pater ⁊ filius ſit principium ſpirituſſancti.
DI.XXX. De his que tẽporaliter de deo dicunẗ: ⁊ relatiue ſm̃ accidens: quod nõ deo ſed creaturis accidit.
An ſpũſſanctus dicaẗ datũ vel donatũ relatiue ad ſe cũ a ſe detur.
DI.XXXI. An filius dicaẗ equalis vel ſimilis patri ſm̃ ſubſtantiã.
De ſnia ſancti Hylarij qua trinitatem pſonarum ꝓpriam oſtendit.
Quare patri attribuiẗ vnitas.
Quare pater ⁊ filius dicanẗ eſſe vnū vel vnus deus: ſed nõ vnus.
Quare diciẗ equalitas eſſe in filio.
Quare in ſpũſancto diciẗ eſſe ꝟtus: cõcordia vel connexio.
DI.XXXII. Utrũ pater vel filius eadẽ dilectione ſe diligant que ꝓcedit ab vtroq̃ id eſt ſpirituſancto.
Utrũ pater ſit ſapiens ſapia qua genuit.
An filius ſit ſapiens ſeipo vel p ſeipm.
An vna ſit tñ ſapientia patris.
Sicut in trinitate ẽ dilectio q̃ ẽ trinitas: et tñ ſpũſſanctꝰ ẽ dilectio q̃ nõ ẽ trinitaſ: nec iõ ſunt due dilectiões: ita ⁊ de ſapia.
Quare pr̃ nõ ð̃ ſapiẽs ſapia genita: ſic̃ diciẗ diligẽs dilectiõe q̃ ab ipo ꝓcedit.
DI.XXXIII. Utrũ ꝓprietates pſonarum ſint ipe pſone vel diuina vſia.
Quõ ꝓprietates poſſint eſſe in natura dei nec eam determinent.
DI.XXXIIII. De ꝟbis Hylarij quibꝰ ſm̃ prauoꝝ intelligentiã videẗ dicere nõ idẽ eſſe diuinã naturã ⁊ rem nature: ⁊ nõ idẽ eſſe deũ ⁊ quod dei eſt.
Utrũ ita poſſit dici vnꝰ deꝰ triũ pſonarũ: vt ð̃ vna eſſentia triũ pſonaꝝ ⁊ tres pſone vnius dei: vt tres pſone vniꝰ eſſentie.
Q̲ potẽtia: ſapia: bonitas in ſcp̃tura interdum ad pſonas diſtincte referunẗ.
Quare patri potentia: filio ſapia: ſpũiſctõ bonitas tribuaẗ: cum ſit vna ſapiẽtia: potẽtia bonitas trium.
De hoc noīe homouſion: vbi in autoritatem receptũ ſit: ⁊ quid ſignificet.
DI.XXXV. De ſcia: pſcia: ꝓuidentia: diſpoſitione ⁊ p̃deſtinatione dei.

Tituli.

De quibus ſit p̄ſcientia vel ꝓuidentia.
De quibus diſpoſitio.
De quibus p̄deſtinatio.
De quibus ꝓuidentia.
De quibus ſapiētia vel ſcientia.
Utrū p̄ſcia vel diſpoſitio vel p̄deſtinatio dei eſſe potuerit ſi nulla eſſent futura.
Ꝙ ſcia dei de tpalibus eſt ⁊ eternis.
Quō oīa dicunꝰ eſſe in deo ⁊ vita in eo.
Di.XXXVI. Utrū oīa debeant dici eſſe in dei eſſentia: vt in dei cognitione vel p̄ſcientia eſſe dicunꝰ.
Qua ratione bona dicuntur eſſe in deo et non mala.
Utrum ideꝫ ſit omnia eſſe ex deo: ⁊ per ipſum ⁊ in ipſo.
Ꝙ omnia ſunt in quolibet trium: ⁊ ꝑ ipſuꝫ ⁊ in ipſo.
Ꝙ nō oīa q̄ ex deo ſunt etiam de ip̄o ſunt.
Di.XXXVII. Quibus modis dicit̄ eſſe deus in rebus.
Ꝙ deꝰ nō vbicūq; eſt habitat: ſ; ecōuerſo.
Ubi erat deus anteq̄ eſſet creatura.
Ꝙ deus cū ſit in omnibꝰ rebus eſſentialit̄ nō tñ coinquinat̄ ſordibus rerū.
Cū deus ſit vbiq; ⁊ ſemꝑ: non tñ localis: nec loco nec tēpore mouet̄.
Quibus modis aliq̄d dicat̄ locale vel circumſcriptibile.
Quid ſit mutari ſm tempus.
Utrum ſpiritus creati ſint locales ⁊ circūſcriptibiles.
Ꝙ deus eſt vbiq; ſine locali motu.
Di.XXXVIII. An ſcia vel p̄ſciētia dei ſit cauſa rerum vel ecōuerſo.
Utrū p̄ſcia dei poſſit falli.
Di.XXXIX. Utrum ſcientia dei poſſit augeri: vel minui vel aliquo mō mutari.
An deus poſſit nouiter vel ex tēpore ſcire vel p̄ſcire aliquid.
Utrū deus poſſit ſcire plura q̄ ſcit.
Ꝙ deus ⁊ ſemꝑ ⁊ ſimul ſcit omnia.
Di.XL. An aliq̄s p̄deſtinatꝰ poſſit damnari: vel reprobus ſaluari.
Quid ſit reprobatio dei: ⁊ in q̄bus cōſideretur. ⁊ q̄s ſit p̄deſtinatiōis effectus.
Di.XLI. Utrū aliqđ ſit meritum obdurationis vel miſericordie.
De variis ſuꝑ hoc carnaliū opinionibus
An ea que ſcit ſemel deus vel p̄ſcit ſꝑ ſciat vel p̄ſciat: ⁊ ſꝑ ſcierit ⁊ p̄ſcierit.
Di.XLII. De omnipotentia dei quare dicat̄ omnipotens: cū nos multa poſſimus que ip̄e nō poteſt.
Quō dicat̄ deus omnia poſſe.
Ꝙ omnipotentia dei ſm duo cōſideratur.
Di.XLIII. Inuectio ꝯ illos qui deum dicunt nil poſſe niſi qđ vult ⁊ facit.
Di.XLIIII. An deus poſſit facere aliquid melius q̄ facit: vel alio vel meliori mō.
Utrū poſſit deus ſꝑ omne qđ potuit.
Di.XLV. De voluntate dei que eſſentia dei eſt. ⁊ de ſignis eius.
Ꝙ licet idem ſit deo velle qđ eſſe: nō tñ poteſt dici deus omnia eſſe que vult.
De intelligentia harū locutionū: deus ſcit vel deus vult: deus ſcit oīa vel vult aliquid.
Ꝙ dei voluntas ſumme bona cauſa eſt omniū q̄ naturalit̄ ſunt: cuius cā nō eſt q̄renda: q2 p̄ma ⁊ ſumma cauſa eſt oīm.
Quibus modis accipit̄ dei voluntas.
Ꝙ p̄ceptio: ꝓhibitio: ꝑmiſſio: cōſiliū: operatio: noīe voluntatis interduꝫ intelligūtur vel accipiuntur.
Utrū deus velit ab omnibꝰ fieri ea q̄ p̄cipit: vel non fieri ea que ꝓhibet.
Di.XLVI. Ꝙ voluntas dei que ip̄e eſt in nullo caſſari poteſt.
Quō intelligendū ſit illud. Uolui congregare filios tuos ⁊ noluiſti. Et illud. Qui vult omnes hoīes ſaluos fieri.
Utrū mala deo nolente vel volente fiant.
Quō intelligendū ſit illud Auguſtini: mala fieri bonum eſt.
De multiplici acceptione boni.
Ꝙ mala vniuerſitati valent.
Ꝙ in deo nō eſt cauſa vt ſit deterior hō.
Di.XLVII. Quō voluntas dei de homine implet̄ quocūq; ſe vertat.
Ex quo ſenſu quedam dicunt̄ fieri contra dei voluntatem.
Quare precepit deꝰ omnibus bona facere ⁊ mala vitare: ⁊ ſi non id ab omnibꝰ vult impleri.
Ꝙ hō aliq̄ñ bona voluntate aliud vult q̄ deus: ⁊ mala idem qđ deus.
Di.XLVIII. Ꝙ dei voluntas ꝑ malas hominum voluntates implet̄.
Utrū placuerit viris ſanctis q xp̄s moreretur ⁊ pateretur.
Utrū paſſiones ſanctoꝝ debeamus velle.

Incipit primus liber de myſterio trinitatis.

Di. I.

v

Eteris
ac noue legi cō=
tinentiā diligen
ti idagine: etiaꝫ
atq̄ etiā cōſide
rātibꝰ nobis ꝑ=
uia dei grā ino=
tuit ſacre pagi/
ne tractatū: cir=
ca res vel ſigna ꝑcipue ꝟſari. Ut eñ egre=
Auguſti. gius doctor Augꝰ. ait in li. de doc. chriſti=
ana. Omnis doctrina: vel rerum eſt: vel ſi
gnorūꝫ. Sed res etiam ꝑ ſigna diſcuntur.
Proprie aūt hic res appellant̄: q̄ non ad ſi=
gnificādū aliq̄d adhibent̄. Signa ꝟo quo
rum vſus eſt in ſignificādo. Eoꝝ aūt aliq̄
ſunt quorū omnis vſus eſt in ſignificādo:
non in iuſtificando. i. q̄bus nō vtimur niſi
aliq̄d ſignificandi grā: vt aliqua ſacramen
ta legalia. Alia que non ſolū ſignificāt: ſed
cōferūt qd intus adiuuet: ſicut euangelica
ſacrā. Ex quo apte intelligit̄: q̄ hic appellē
tur ſigna: res ille videlicet q̄ ad ſignifican/
dum aliq̄d adhibent̄. Omne igit̄ ſignum
etiā res aliq̄ eſt. Qd eñ nulla res eſt: vt in
eodem Augꝰ. ait. oīno nihil eſt. Nō auteꝫ
ecōuerſo oīs res ſignū eſt: qꝛ non adhibet̄
ad ſignificandū aliq̄d. Cūq̄ his intēderit
theologorū ſpeculatio ſtudioſa atq̄ mode
ſta: diuinā ſcripturā formā ꝑſcriptā in do=
ctrina tenere aduertet. De his ergo nobis
aditū ad res diuinas aliq̄tenus intelligen=
das deo duce aperire volentibus: diſſerē=
dum eſt: ꝛ primum de rebus: poſtea de ſig
nis diſſeremus.

De rebus cōmuniter agit. b

Auguſti. **Id ergo in rebus**
cōſiderandū eſt: vt i eodē Augꝰ. ait ꝙ res
alie ſunt q̄bus fruendū eſt: alie q̄bus vten
dum eſt: alie q̄ fruunt̄ ꝛ vtunt̄. Ille quibꝰ
fruendū eſt: nos btōs faciūt. Iſtis quibuſ
vtendū eſt: tendentes ad beatitudinē adiu
uamur: ꝛ q̄ſi adminiculamur: vt ad illas
res q̄ nos btōs faciunt ꝑuenire: eiſq̄ inhe/
De rebus que fruunt̄ ꝛ vtūt̄. rere poſſimus. Res ꝟo q̄ fruunt̄ ꝛ vtū
tur nos ſumus: q̄ſi inter vtraſq̄ conſtituti
Quid ſit frui ꝛ vti. ꝛ angeli ꝛ ſancti. Frui aūt eſt amore ali=
cui rei inherere ꝓpter ſeipam. Uti ꝟo ad
qd in vſum venerit referre: ad obtinēdum
illud quo fruendū eſt: alꝰ abuti eſt nō vti.
De rebꝰ q̄bus fruendum eē. Nam vſus illicitus abuſus vel abuſio no=
minari debet. Res igit̄ q̄bus fruenduꝫ
eſt ſunt pater ꝛ filius ꝛ ſpūſſanctus. Eadē
tñ trinitas q̄dam ſumma res eſt: cōiſq̄ om
nibus fruētibꝰ ea: ſi tñ res dici debet: ꝛ nō
rerum oīm cauſa. Si tñ ꝛ cauſa. Non eniꝫ
facile pōt inueniri nomen qd tante excellē/
tie conueniat: niſi qd melius dicit̄ trinitas
hec: vnꝰ deus. Res aūt q̄bus vtendū eſt:
mūdus eſt ꝛ in eo creata. Uñ Augꝰ. in eo/ Auguſti.
dem. Utendū eſt hoc mūdo nō fruendum De rebꝰ q̄bus vtendū eſt.
vt inuiſibilia dei ꝑ ea que facta ſunt intelle
cta conſpiciant̄. i. vt de tpalibus eterna ca
piant̄. Itē in eodeꝫ. In omnibꝰ rebus ille
tm̄ ſunt q̄bus fruendū eſt: q̄ eterne ꝛ incō=
mutabiles ſunt. Ceteris aūt vtendum eſt
vt ad illarum ꝑfruitionē ꝑueniat̄. Idem Auguſti.
Augꝰ. in li. x. de trinit̄. Fruimur cognitis
in quibꝰ ipſis ꝓpter ſe voluntas delectata
cōquieſcit: vtimur vero eis que ad aliud
referimus quo fruendū eſt.

Item quid interſit inter frui ꝛ vti aliter q̄ ſupra. c

Auguſti. **Notandum vero**
ꝙ idē Augꝰ. in li. x. de tri. aliter q̄ ſupra ac
cipiens vti ꝛ frui: ſic dicit. Uti eſt aſſume/
re aliq̄d in facultatē volūtatꝭ. Frui aūt eſt
vti cū gaudio: non adhuc ſpei: ſed iam rei.
Ideo q̄ oīs q̄ fruit̄: vtit̄. Aſſumit eñ aliq̄d i
facultatē volūtatꝭ cū fine delectatōis. Nō
aūt oīs q̄ vtit̄: ꝛ fruit̄: ſi id qd in facultatē
volūtatis aſſumit: nō ꝓpter ipm: ſed ꝓpt̄
aliud appetit. Et attēde qꝛ vid̄ Augꝰ. dice/
re illos frui tm̄ q̄ in re gaudēt: nō iā in ſpe.
ꝛ ita in hac vita nō videmur frui: ſꝫ tm̄ vti
vbi gaudemꝰ in ſpe: cū ſupra dictuꝫ ſit frui
eſſe amore inherere alicui rei ꝓpt̄ ſe. Qua=
liter etiam hic multi adherent deo.

Determinatio eorum que videntur contraria. d

Hec ergo que ſibi
ꝯtradicere vident̄: ſic determinamꝰ: dicen
tes nos ꝛ h̄ ꝛ in futuro frui: ſꝫ ibi ꝓprie ꝛ ꝑ
fecte ꝛ plene vbi ꝑ ſpēm videbimꝰ q̄ frue=
mur. Hic autē dū in ſpe ambulamus: frui
mur q̄dē: ſꝫ nō adeo plene. Uñ i li. x. de tri. Auguſti.
Fruimur cognitis in quibus volūtas eſt.
Idē in li. de doc. chriſtiana ait. Angeli il=
le fruentes iā beati ſunt: quo ꝛ nos frui de
ſideramꝰ: ꝛ q̄tū in hac vita iā fruimur: vt̄
ꝑ ſpeculū in enigmate. tanto nr̄am ꝑegri=
nationem ꝛ tolerabilius ſuſtinemꝰ: ꝛ ardē
tius finire cupimus.

Alia determinatio. e

Poteſt etiam dici
ꝙ qui fruit̃ etiā in hac vita: nō tm̄ hꝫ gau
dium ſpei: ſ3 etiā rei: q2 iā delectat̃ in eo q̄ð
diligit: ⁊ ita iā rē aliq̄tenus tenet. Conſtat
igit̃ ꝙ debem⁹ deo frui ⁊ nō vti. Illo .n. vt
Auguſti. ait Aug⁹. frueris quo efficieris btūs: ⁊ in
q̄ ſpem ponis: vt ad id ꝑuenias. De h̄ idē
ait in lib. de doctri. xp̄iana. Dicim⁹ nos ea
re frui quā diligim⁹ ꝑpter ſe: ⁊ ea re fruen=
dū nobis eſſe tm̄ qua efficimur bti: ceteris
ṽo vtendū. Frequēter tm̄ dicit̃ frui cū de=
lectatiōe vti. Cū em̄ adeſt q̄ð diligit̃: etiaꝫ
delectationē ſecū gerit: ſi tm̄ ꝑ eā trāſieris:
⁊ ad illud vbi ꝑmanēdū eſt eam retuleris:
vteris ea: ⁊ abuſiue nō ꝓprie diceris frui.
Si ṽo inheſeris atqꝫ ꝑmāſeris finem in ea
ponēs leticie tue: tunc vere ⁊ ꝓprie frui di
cēdus es. Q̄ð nō eſt faciendū niſi in illa tri
nitate .i. ſummo ⁊ incōmutabili bono.

Utrum hominibus ſit vtendum vel fruendum. f

Cuꝫ aūt hoīes qui
fruunt̃ ⁊ vtunt̃ alijs reb⁹ res alique ſunt:
Auguſti. Querit̃ vtꝝ frui debeāt an vti: aut vtꝝqꝫ:
Ad q̄ð ſic r̄ndet Aug⁹. in li. de doct̃. xp̄ia.
Si ꝓpter ſe hō diligēdus eſt: fruimur eo:
ſi ꝓpter aliud vtimur eo. Videt̃ aūt mihi
ꝓpter aliud diligēdus. Q̄ð em̄ ꝓpter ſe dili
gendū eſt: in eo ꝯſtituit̃ beata vita: cui⁹ eti
am ſpes hoc tp̄e nos ꝯſolat̃. In hoīe autē
ſpes ponēda nō eſt: q2 maledict⁹ eſt q̄ hoc
facit. Ergo ſi liq̄de aduertas: nec ſeipo q̄ſ=
q̄ꝫ frui debet: q2 nō ſe dꝫ diligere ꝓpter ſe: ſ3
ꝓpter illud q̄ fruendū eſt. Huic aūt ꝯ̄riuꝫ
videt̃ q̄ð ap̄ls ad Philemonē loquēs ait:
Ita frat̃ ego te fruar in dn̄o. Q̄ð ita deter=
minat Aug⁹. Si dixiſſet tm̄ te fruar: ⁊ non
addidiſſet in dn̄o: videret̃ finē dilectionis
ac ſpem ꝯſtituiſſe i eo. Sꝫ q2 illud addidit:
in dn̄o ſe finē poſuiſſe: eodēqꝫ frui ſignifica
uit. Cū em̄ (vt ideꝫ Aug⁹. ait) hoīe in deo
frueris: deo poti⁹ q̄ꝫ hoīe frueris.

Hic queritur an deus fruatur an vtatur nobis. g

Sed cuꝫ deus dili=
gat nos: vt frequēter ſcp̄tura dicit: q̄ ei⁹ di
lectionē erga nos multū cōmendat. Que=
rit Aug⁹. quō diligit: an vt vtēs: an vt fru
Aug⁹. in li. de doc. xp̄iana. ens: ⁊ ꝓcedit ita. Si fruit̃: eget bono nr̄o.
Q̄ð nemo ſan⁹ dixerit. Ait em̄ ꝓpha: Bo
noꝝ meoꝝ nō eges. Oē em̄ bonū nr̄m vel
ipſe eſt: vel ab ipſo eſt: nō ḡ fruit̃ nob: ſ3 vti=
tur. Si em̄ nec fruit̃ nec vtit̃ non inuenio
quō diligat nos. Neqꝫ tm̄ ſic vtit̃ nobis vt
nos alijs rebus. Nos em̄ res q̄b⁹ vtimur:
ad id referim⁹ vt dei bonitate ꝑfruamur.
Deus ṽo ad ſuā bonitatē vſum noſtrū re
fert. Ille em̄ miseret̃ noſtri ꝓpter ſuam bo
nitatem: nos aūt nobis inuicē ꝓpter illius
bonitatē. Ille nr̄i miseret̃ vt ſe ꝑfruamur.
nos vero inuicem noſtri miſeremur: vt illo
fruamur. Cū em̄ nos alicui⁹ miſeremur: et
alicui cōſulimus: ad ei⁹ quidē facim⁹ vtili
tatem eāqꝫ intuemur: ſed ⁊ nr̄a fit ꝯſequēs
cū miſc̄diam quā alijs impendim⁹: non re=
linquit deus ſine mercede. Hec aūt merces
ſumma eſt: vt ipſo fruamur. Itē q2 bon⁹ eſt
ſumus: ⁊ inq̄ꝫtuꝫ ſum⁹: boni ſum⁹. Porro
etiam q2 iuſtus eſt: nō impune mali ſum⁹.
⁊ inq̄ꝫtum mali ſumus: intantū etiā minus
ſumus. Ille ḡ vſus quo nobis vtit̃ deus:
nō ad eius: ſed ad nr̄am vtilitatē refert̃: ad
ei⁹ ṽo tm̄mō bonitatē.

Utrum vtendum an fruenduꝫ ſit virtutibus. h

Hic conſiderandū
eſt: vtrum virtutibus ſit vtendū an fruen
dū. Quibuſdā videt̃ ꝙ eis ſit vtendū ⁊ nō
fruendū. ⁊ hoc confirmant autoritate Au
guſti. q̄ vt ꝑ̄taxatū eſt: dicit non eſſe fruen
dum niſi trinitate .i. ſummo ⁊ incōmutabi=
li bono. Itē dicunt ideo nō eſſe fruendum
eis: q2 ꝓpter ſe amāde nō ſunt: ſ3 ꝓpt̃ eter=
nam beatitudinē. Illud aūt quo fruenduꝫ
eſt: ꝓpt̃ ſe amādū eſt. Sꝫ ꝙ ṽtutes ꝓpter
ſe amāde nō ſint: imo ꝓpter beatitudinem
ſolā: ꝓbant autoritate Auguſtini q̄ in lib. Auguſti.
xiij. de trini. ꝯtra q̄ſdam ait. Forte ṽtutes
q̄s ꝓpter ſolam beatitudinē amam⁹: ſic no
bis ꝑſuadere audent: vt ipſaꝫ beatitudinē
non amemus. Quod ſi faciūt: etiam ipſas
vtiqꝫ amare deſiſtimus: quādo illā ꝓpter
quā ſolam iſtas amauimus: nō amamus.
Ecce his ṽbis videt̃ Augu. oñdere ꝙ vir
tutes: non ꝓpter ſe: ſed ꝓpter ſolam beati
tudinē amande ſint. Q̄ð ſi ita eſt. ḡ eis fru
endum non eſt. Alijs vero ꝯtra videt̃ .ſ. ꝙ
fruendū eis ſit: q2 ꝓpter ſe petende ⁊ amā=
de ſunt. Et hoc cōfirmant autoritate Am=
bro. qui ait ſup illum locum ep̄le ad Gal̃.
Fructus aūt ſpūs eſt charitas: gaudium:
pax: patia ⁊c̃. hic nō noīat opa ſed fruct⁹:
q2 ꝓpter ſe petenda ſunt: ſi ṽo ꝓpter ſe pe=
tenda ſunt. ḡ ⁊ ꝓpter ſe amāda. Nos autē

harũ que videnꝛ autoritatũ repugnãtiam de medio eximere cupiẽtes dicim⁹: ꝙ virtutes ꝑpter ſe petẽde ⁊ amãde ſunt: ⁊ tñ ꝑpter ſolã btitudinẽ. Propter ſe q̃dẽ amande ſunt: qꝛ delectant ſui poſſeſſores ſincera ⁊ ſancta delectatõe: ⁊ in eis pariũt gaudiũ ſpũale. Verũ tñ nõ eſt hic cõſiſtendũ: ſ; vltra gradiendũ. Non hic hereat dilectiõis greſſus: neq̨ hic ſit dilectiõis termin⁹: ſed referaꝛ hoc ad illud ſummũ bonum cui ſoli oĩno inherendũ eſt: qꝛ illud ꝑpter ſe tm̃ amandũ eſt: ⁊ vltra illud nihil q̃rendũ eſt: illud eſt em̃ ſupmus finis. Jõ Aug⁹. dicit ꝙ eas diligim⁹ ꝑpter ſolã beatitudinẽ: nõ quin eas ꝑpter ſe diligam⁹: ſ; qꝛ idipm̃ ꝙ eas diligim⁹: referim⁹ ad illud ſummũ bonum cui ſoli inherendũ eſt: ⁊ in eo ꝑmanẽdũ: finiſq̨ leticie ponẽdus: q̃re virtutibus nõ eſt fruẽdũ. S; dicet aliq̃s. Frui ẽ amore inherere alicui rei ꝑpt̃ ſeipã: vt p̃dictũ eſt. Si g̊ ꝑpter ſe v̾tutes amãde ſunt: ⁊ eis fruendũ eſt. Ad qđ dicim⁹ ĩ illa deſcriptõe vbi đ: ꝑpter ſeipã: intelligẽdũ eſt tm̃mõ vt. ſ. ameꝛ ꝑpter ſeipam tm̃: vt nõ referaꝛ ad aliud ſed ibi ponaꝛ finis: vt ſupra oſtendit Aug⁹. dicens. Si inhereſis atq̨ ꝑmãſeris finẽ ponens leticie: tunc vere ⁊ ꝓprie frui dicẽdus es: qđ nõ eſt faciendũ niſi ĩ illa trinitate. i. ſummo ⁊ incõmutabili bono. Vtendũ eſt g̊ virtutib⁹: ⁊ ꝑ eas fruendu; ſummo bono. Jta ⁊ de volũtate bona dicimus. Vnde Aug⁹. in li. x. de trini. ait. Voluntas eſt ꝑ quã fruimur: ita ⁊ ꝑ virtutes fruimur nõ eis niſi forte aliq̃ virt⁹ ſit de⁹: vt charitas: de qua poſt tractabiꝛ.

Auguſti.

Epilogus. b

Omniũ igitur que dicta ſunt: ex quo de rebus ſpecialiter tractauimus: hec ſumma eſt. Q᷑ alie ſunt quibus fruendum eſt: alie quibus vtendũ eſt: alie que fruunꝛ ⁊ vtunꝛ: ⁊ inter eas quib⁹ vtendũ eſt: etiã q̃dam ſunt ꝑ q̃s fruimur: vt virtutes ⁊ potentie animi: que ſunt naturalia bona. De quibus omnibus anteq̃ȝ de ſignis tractemus: agendũ eſt: ac p̃mum de rebus quibus fruendu; eſt. ſ. de ſancta atq̨ indiuidua trinitate.

Jſta eſt ſecunda pars principalis huius libri. Jn qua mgr̃ determinato ꝓhemio: incipit ſuum tractatũ in q̃tuor libros ꝑtiales diuidere. Cuius ratio ſm̃ phm̃ eſt: quia ſcientie ſecanꝛ queadmodũ ⁊ res de quibus ſunt. Jn quorum p̃mo libro mgr̃ agit de deo abſolute ſm̃ rationẽ ſue naturalis ꝑfectionis. Jn ſecundo agit de eo inq̃tum eius potentia relucet in effectu creationis. Jn tertio agit de ipo inq̃tum claret eius ſapientia in opere redẽptionis. Jn quarto agit de eo inq̃tum eius bonitas ſeu clementia refulget in fructu glorificationis. Quantum igitur ad primum librum magiſter duo facit. Primo premittit quedam generalia quaſi tot⁹ operis ꝓlibamĩta. Secundo ſuam intentionem exequitur: ⁊ hoc in p̃ncipio ſecunde diſtinctionis: que incipit ibi. Hoc itaq̨ vera. Jn prima enĩ huius libri diſtinctione magiſter tria facit. Primo determĩat ſuũ intentum. Secundo mouet queſtiones circa determinata. Tertio determinata breuiter recapitulat: Primum facit a p̃ncipio diſtinctionis vſq̨ ibi. Cum autem homĩes. Secundũ v̾o ab inde vſq̨ ibi. Omnia igitur que dicta ſunt. Tertium v̾o ab inde vſq̨ ad finem diſtinctionis iſtius. Et in iſtis videtur ſtare ſententia ꝑſentis diſtinctiõis in generali. Jn ſpeciali v̾o ſententia magiſtri ſtat in tribus propoſitionibus: quarũ prima eſt. Totã ſacram paginam cõſtat ſpecialiter circa res ⁊ ſigna verſari. Et hanc ꝓbat magiſter autoritate beati Auguſtini. vj. cap̃. de doctrina chriſtiana dicẽtis. Oĩs doctrina vel rerũ eſt vel ſignorum. Et intelligit hic ꝑ ſigna non terminos ſignificantes ad placitum ipius inſtituẽtis: ſed quaſdam res exteriores ex diuina ordinatiõe aliq̃d ſignificãtes: cuiuſmodi ſunt ſacra cũ ſuis materijs tam veteris q̃ȝ noue legis. Per res v̾o intelligit res abſolutas ꝑ terminos ſignificabiles: q̃. ſ. ita cadunt ſub determinatiõe cõſiderationis ſacre ſcripture: ꝙ vlteri⁹ nihil ſpẽalit̃ deſignãt: vt eſt de⁹: xp̃us creatura ⁊ hmõi. Q᷑ autẽ ſacra tam veteris q̃ȝ noue legis aliq̃d ſignificẽt: patet: qꝛ ſacra veteris legis ſignificabant inuiſibilẽ gr̃am quam non cõferebant: ſacramenta v̾o noue legis ſignificant gratiã inuiſibilem. quam etiam ꝯferunt q̃tum ex ꝑte ipoꝝ: vt plenius patebit in quarto huius. Et ſubdit ꝙ omne ſignum eſt res aliqua: quia quod nõ eſt res aliqua: omnino nihil eſt: vt dicit Aug⁹. in eodem: ⁊ non ecõtra omnis res eſt ſignũ: qꝛ alique ſunt res nihil ſignificantes. Et tandẽ ſubinfert ꝙ p̃mo ſit determinandum de rebus: ⁊ poſtea de ſignis. Secũda ergo propoſitio eſt hec. Sola trinitate increata eſt ꝓprie fruendum. Patet hec ꝓpoſitio varijs ſanctoꝝ doctorum autoritatibus. Et ꝓbaꝛ rõne ſic. Jllo ſolo eſt fruendum quod ꝓpter ſe ⁊ nullum alium finẽ eſt diligendum. ſed hoc ſolũ eſt trinitas increata. igiꝛ ea tm̃ ꝓprie eſt fruendum: ⁊ per conſequẽs ꝓpoſitio vera. Huius r̃atiõis maior pꝫ ꝑ deſcriptionem fruitionis in lr̃a qua diciꝛ. Frui eſt amori inherere alicui rei tãtum ꝓpter ſeipam. Minor probatur ſic. Sola trinitas increata eſt noſtrorum beatificatiua. igiꝛ ipa ſola eſt ꝓpter ſe finaliter diligenda. Conſequentia tenet ex verbis beati Auguſtini dicentis. Dicimus eare nos frui quã diligimus ꝓpter ſe. ⁊ ea nobis fruẽdum eſſe tm̃ qua efficimur beati. Antecedens pꝫ ex textu vbi đ. Res quibus fruendum eſt ſunt pater ⁊ filius ⁊ ſpũſſanctus: ⁊ per cõſequens propoſitio vera. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Vſus ⁊ fruitiõis diſtinctionẽ accipimus penes relatiuam ⁊ abſolutam dilectionis inheſionẽ. Patet hec ꝓpoſitio in textu per terminoruꝫ deſcriptionẽ. Vñ diciꝛ. Frui eſt rei amore inherere ſolum ꝓpter ſeipam. Sed vti ẽ rei amore inherere: non finaliter ꝓpter ſeipam: ſ; inq̃tum ordinata eſt ad illam qua fruendum eſt: igitur propoſitio vera. Conſequenter circa iſta tria mouet dubia quorũ primũ eſt. An hominib⁹ ſit fruenduꝫ. Et dicendũ eſt: ꝙ non ſimpliciter ſed in deo. Et cũ dicitur: homo fruiꝛ homĩe: ſed deo fruiꝛ in homĩe. Secundũ eſt. An timor dei ad nos ſit vſus vel fruitio. Dicendum eſt ꝙ non ſit vſus: qꝛ deus non diligit ali

q̄ꝯ ꝓpter aliud a ſe:ſꝫ oīa dīligit ꝓpter ipſiꝰ ꝓprīā
bonitatē. Tertiū.eſt. An virtutibus ſit fruendū Re
ſpōdeť ꝙ nō niſi inſtrumētaliť:eo ꝙ nō queruntur
ꝓpter ſe ſed ꝓpter beatitudinem ꝛ ꝓpter deū Et
in his ſtat ſnīa huiꝰ diſtīctōis inſ pēali.

De myſterio trinitatis et vnitatis. c

Hoc itaqꝫ ve
b ra ac pia fide tenenduꝫ eſt:ꝙ
trinitas ſit vnus ꝛ ſolus ve-
rus deꝰ. vt ait Augꝰ. in.j.li.
de trinī.ſcꝫ pater ꝛ filiꝰ ꝛ ſpūſſanctꝰ. ꝛ hec
trinitas vnius eiuſdēqꝫ ſubſtātie vel eſſen
tie diciť:crediť ꝛ intelligiť: que ē ſummū
bonū:qꝺ purgatiſſimis mentibꝰ cernitur
Mētis eñ humane acies inualida: in tā
excellenti luce nō figiť: niſi ꝑ iuſtitiā fidei
emūdeť. Idem in li retracť. Nō approbo
qꝺ in oratione dixi Deus qui nō niſi mū
dos verum ſcire voluiſti. Reſpōderi eñ
pōt multos etiā nō mūdos multa ſcire ve
ra. De hac re ğ ſumma ꝛ excellētiſſima cū
modeſtia ꝛ timore agendum eſt ꝛ attētiſſi
mis auribꝰ atqꝫ deuotis audiendū: vbi q̄
ritur vnitas trinitatis patris. ſ. ꝛ filij ꝛ ſpi
ritusſcti: qꝛ nec ꝑiculoſius alicubi errať
nec laborioſius aliquid queriť nec fructu
oſius aliq̄d inuenitur. Proinde omnis q̄
audit ꝛ legit ea que de ineffabili ꝛ inacceſ-
ſibili luce diuinitatis dicunť: ſtudeat imi
tari atqꝫ ſeruare quod venerabilis doctor
Augꝰ in.j.lib. de trini. de ſeipſo ait. Non
pigebit me inq̄t ſicubi heſito querere: nec
pudebit ſicubi erro diſcere. Quiſq̄s ğ au-
dit hoc vel legit: vbi pariter certꝰ ē: ꝑgat
mecū: vbi pariter heſitat: querat mecum
vbi errorē ſuū cognoſcit redeat ad me vbi
mecū reuocet me. Ita ingrediamur ſimť
charitatis viā tendentes ad eum: de quo
dictū eſt. Querite faciem eius ſemper

Que fuerit intentio ſcribentium de trinitate b

Omnes autem ca
tholici tractatores. vt in eodem. j. lib. Au
guſtinus ait. Qui de trinitate que deꝰ eſt
ſcripſerunt. hoc intenderūt ſm̄ ſcripturaſ
docere: ꝙ pater ꝛ filiꝰ ꝛ ſpiritusſanctꝰ vnī
us ſint ſubē ꝛ inſeparabili equalitate vnꝰ
ſint deꝰ: vt ſit vnitas in eſſentia: ꝛ plurali
tas in ꝑſonis. Ideoqꝫ nō ſunt tres dij: ſed
vnus deꝰ: licet pater filiū genuerit: ꝛ iō fi-
lius non ſit qui pater eſt: filiuſqꝫ a prē ſit
genitus: ꝛ ideoqꝫ pater nō ſit qui filius ē: et
ſpūſſanctus nec pater ſit nec filius. ſed tm̄
patris ꝛ filij ſpiritꝰ: vtriqꝫ coequalꝭ: ꝛ ad
trinitatis ꝑtinens vnitatē. Teneamꝰ ğ pa
trem ꝛ filium ꝛ ſpūmſanctū vnū eſſe natu
raliť deū. vt ait Augꝰ. in li. de fide ad pe-
trum. Neqꝫ tm̄ ipſum patrē eſſe qui filiꝰ ē
nec filiū ipſum eſſe qui pater eſt: nec ſpūm
ſanctum ipſum eſſe qui pater eſt aut filius
Una eſt eñ patris ꝛ filij ꝛ ſpūſſancti eſſē-
tia: quam greci homouſion vocāt. in qua
nō eſt aliud pater. aliud filius: aliud ſpūs
ſanctꝰ: ꝗuis ſit ꝑſonaliter alius pater: ali
us filius alius ſpūſſanctus.

Quis ordo ſit ſeruandus cum de trinitate agitur. c

Ceterū vt i primo
mo li. de trini. Augꝰ. docet p̄mo ſm̄ auto
ritates ſanctarum ſcripturarū: vtrū fides
ita ſe habeat demonſtrandū ē Deinde ad
uerſus garrulos ratiocinatores elatiores
magis ꝗ̄ capaciores rationibꝰ catholicis
ꝛ ſimilitudinibꝰ cōgruis: ad defēſionē et
aſſertionē fidei vtēdū eſt: vt eoꝝ inq̄ſitio
nibꝰ ſatiſfaciētes: māſuetos pleniꝰ inſtrua
mus: ꝛ illi ſi nequiuerint inuenire qꝺ que
riť: de ſuis mentibꝰ potiꝰ ꝗ̄ de ipſa verita
te: vel de nr̄a diſſertiōe cōquerant.

Teſtimonia ſctōꝝ de trinitate. d

Proponamꝰ ergo
in mediū veteris ac noui teſtamēti autori
tates quibus diuie vnitatis atqꝫ trinita-
tis veritas demōſtreť: ac primū ipa legiſ
exordia occurrant. vbi Moyſes ait. Au
di iſrael dn̄s deus tuus deꝰ vnus eſt. Itē
Ego ſum dn̄s deꝰ tuus q̄ eduxit te de ter-
ra egypti. non erunt tibi alij dij preter me
Ecce hic ſignificauit vnitatem diuine na
ture. Deus eniꝫ ꝛ dominꝰ (vt ait Ambro
in p̄mo lib. de trinitať. nomen eſt nature:
nomen eſt poteſtatis. Item alibi deus lo
quens ad Moyſen ait Ego ſum qui ſum
ꝛ ſi q̄ſierint nomen meuꝫ: vade et dic eis:
Qui eſt miſit me ad vos. Dicēs eñ. Ego
ſum: nō nos ſumus ꝛ qui eſt: nō qui ſumꝰ
aptiſſime declarauit vnū ſolū deum eſſe.
In cantico etiā Exodi legiť. Dn̄s oīpo
tens nomē eius. Non ait: domini. vnita
tē volens ſignificare. Perſonaruꝫ quoqꝫ
pluralitatē ꝛ nature vnitatē ſimul oſtēdit
dominꝰ in Gen̄. dicens. Faciamꝰ hoīem
Ad imaginē ꝛ ſimilitudinē noſtram. Di

cens em̄: faciamꝰ ⁊ noſtrā: pluralitatē pſo
narū oſtendit: dicēs ꝟgo imaginē: vnitatē
Auguſti. eſſentie. Ut em̄ dicit Augꝰ in li. de fide ad
Petrū. Si in illa natura patris ⁊ filij ⁊ ſpi
ritusſancti vna eſſet tm̄ pſona: non diceret
faciamꝰ hoīem ad imaginē ⁊ ſimilitudinē
noſtrā. Cum em̄ dicit ad imaginē: oſtēdit
vnā naturā eſſe: ad cuiꝰ imaginē hō fieret:
cū vero dicit: noſtrā: oſtendit eundē deuz
nō vnam: ſed plures eſſe pſonas.

Apte oſtendit ꝙ nec ſolitudo nec diuerſitas nec ſingularitas ibi eſt ſed ſimilitudo. e

Hylarius **Hylarius quoq̧ i**
li. iij. de trini. dicit his ꝟbis ſignificari ꝙ i
trinitate nec diuerſitas eſt nec ſingularitas
vel ſolitudo: ſed ſimilitudo ⁊ p̄ralitas ſiue
diſtinctio. Ait em̄ ſic. Qui dixit faciamus
hoīem ad imaginē ⁊ ſimilitudinē noſtraz:
inuicē eſſe ſui ſimiles in eo ꝙ dicit imaginē
⁊ ſimilitudinē noſtrā oſtēdit. Imago eniz
ſola nō eſt: ⁊ ſilr̄itudo nō ſibi eſt: neq̧ diuer
ſitatē duobus admiſceri alteriꝰ ad alteruz
ſilr̄itudo ꝑmittit. Itē idē in iiij. li. Abſolu-
tius voluit intelligi ſignificationē hanc nō
ad ſe eſſe referendaz tm̄: dicendo faciamus
hoīez ad imaginē ⁊ ſilr̄itudinē noſtrā. Pro
feſſio em̄ ꝯſortij ſuſtulit intelligentiā ſingu
laritatis: q꞉ ꝯſortiū aliqđ nec pōt eſſe ſibi
ipſi ſolitario: neq̧ rurſuz ſolitudo ſolitarij
recipit faciamus: neq̧ quiſq̧ alieno a ſe lo
quit noſtrā. vterq̧ ḡ ſermo. ſ. faciamus et
nr̄am: vt ſolitarium eundēq̧ nō patit: ita
neq̧ diuerſum a ſe alienūq̧ ſignificat. So-
litario ꝯuenit faciā ⁊ meā. Nō ſolitario ve
ro ꝯuenit dicere: faciamꝰ ⁊ noſtrā: vterq̧
ſermo vt nō ſolitariū tm̄: ita neq̧ differentē
eſſe vel diuerſum eſſe ſignificat. Nobis ḡ
nec ſolitariꝰ nec diuerſus eſt ꝯfitēdus. Ita
ḡ deꝰ ad cōem ſibi cū deo imaginē eādēq̧
ſimilitudinez hoīem reperit opari: vt nec
ſignificatio efficiētis admittat intelligētiaz
ſolitudinis: nec opatio cōſtituta ad eandē
imaginē vel ſimilitudinē patiat diuerſita-
Quid ex verbis hylarii intelligi debeat tē diuitatis. In his verbis Hylariꝰ plura
litatē pſonarū voluit intelligi noīe ꝯſortij
atq̧ cōſignificauit noīe ꝯſortij vel plurali-
tatis. nō poni aliqđ ſed remoueri. Pluralí
tas em̄ vel ꝯſortiū pſonarū cū dicit: ſolitu
do vel ſingularitas negat: cū dicimus plu
res eſſe pſonas ſignificamus ꝙ nō eſt vna
ſola. Ideo Hylariꝰ volēs iſta ſubtilit ⁊ ſa
pient itelligi: ait Profeſſio ꝯſortij ſuſtulit i
telligentiā ſingularitatis. Nō dicit poſuit
aliqđ. Ita etiā cū dicimꝰ tres pſonas: ſin-
gularitatē ⁊ ſolitudinē tollimꝰ. Et ꝙ pater
nō eſt ſolꝰ: nec filiꝰ eſt ſolꝰ: nec ſpūſſanctus
eſt ſolus: ſignificamꝰ ꝙ nec pat tm̄ eſt ⁊ fili
us: nec pater tm̄ ⁊ ſpūſſctūs: nec filiꝰ tm̄ et
ſpūſſctūs. De hoc aūt in ſequēti pleniꝰ age
tur. vbi etiā ſm̄ quid ſilr̄es dicant tres pſo
ne: ⁊ vtrū aliquo mō ſit ibi diuerſitas vel
differentia: oſtendetur

Ad idez quod ceperat redit vt alias autoritates ſupponat. f

Nūc vero ad pro-
poſitum redeamus: ⁊ ad oſtendendū pſo-
narum pluralitatē: atq̧ eſſentie diuine vni
tatem: alias ſanctorū autoritates induca-
mus. Moyſes dicit. In principio creauit
deus celū ⁊ terrā: ꝑ deū ſignificans patrez
ꝑ principiū filiū. Et ꝓ eo ꝙ apud nos deꝰ
dicit: hebraica veritas habet heloym: qđ
eſt plurale huiꝰ ſingularis qđ eſt hel. Qđ
ergo nō eſt dictuz hel qđ eſt deꝰ: ſ heloym
qđ interp̄tari pōt dij ſiue iudices: ad plu-
ralitatē pſonarū refert. Ad quā etiaz illud
attinere videt qđ diabolus ꝑ ſerpentē di-
xit. Eritis ſicut dij. Pro quo in hebraico
habet heloym: ac ſi diceret Eritis ſicut di
uine pſone. Ille etiā maximus ꝓphetarū
⁊ regum Dauid: qui ſuā ceteris p̄fert intel
ligentiā dicens Sup ſenes intellexi: vnita
tem diuine nature oſtendens: ait. Dn̄s no
men eſt illi: nō dicit dn̄i. Alibi etiā eiuſdem
vnitatē ⁊ eternitatē ſilr̄ oſtendēs: ait ex pſo
na dei. Iſrael ſi me audieris non erit in te
deꝰ recens: neq̧ adorabis deū alienū. Ali
ud hoꝝ vt dicit Amb. in li. j. de trini. ſigni Ambroſiꝰ
ficat eternitatē: aliud vnitatē ſub e indiffe-
rentis: vt neq̧ poſteriorē p̄re: neq̧ alteriꝰ
diuinitatis filiū vel ſpūmſanctū eſſe creda
mus. Nā ſi p̄re poſterior eſt filius vel ſpūſ
ſanctꝰ: recens eſt: ⁊ ſi vnius nō eſt diuinita
tis: alienꝰ eſt. Sz nec poſterior eſt: q꞉ recēs
nō eſt: nec alienꝰ: q꞉ ex patre natus eſt filiꝰ
ex p̄re ꝓcedit ſpūſſanctꝰ. Alibi q̧ diſtincti
onē pſonarū inſinuās ait. Uerbo dn̄i celi
firmati ſunt: ⁊ ſpū oris eiꝰ oīs virtus eorū.
Alibi etiā ait. Bn̄dicat nos deꝰ deꝰ noſter
bn̄dicat nos deꝰ: ⁊ metuāt eū oēs fines ter
re. Trina em̄ ꝯfeſſio dei: trinitatez exp̄mit
pſonarū: vnitatez vero eſſentie apit cū ſin-
gulariter ſubiungit euz. Eſaias q̧ dicit ſe
audiſſe ſeraphin clamātia. Sanctꝰ ſanctus
ſctūs dn̄s deꝰ. Per hoc ꝙ dicit ter ſanctꝰ:

trinitatē ſignificat:per hoc qđ ſubdit dñs
deꝰ:vnitatē eſſentie. Dauid ꝙ̃ eternā filij
generationē apte inſinuat ex pſona filij:di
cens. Dñs dixit ad me:filius meus es tu:
ego hodie genui te. De hac generatiōe in=
effabili Eſaias ait. Generationē eiꝰ quis
enarrabit? In li. ꝙ̃ Sap. eternitas filij cū
patre monſtraꝝ:vbi ſapia ita loquiꝝ Dñs
poſſedit me ab initio viaꝝ ſuaꝝ añꝙ̃ quic/
ꝙ̃ faceret a pncipio:ab eterno ordinata ſū
anteꝙ̃ terra fieret:necdū erāt abyſſi:⁊ ego
iā cōcepta eram:necdū fontes:necdū mon
tes aut colles:⁊ ego pturiebar:adhuc ter=
rā nō fecerat:⁊ cardines orbis terre:qñ p/
parabat celos aderā:qñ appēdebat funda/
menta terre:cū eo erā cuncta cōponens:⁊
delectabar p ſingulos dies:ludēs corā eo.
Ecce aptum de eterna genitura teſtimoni
um:quo ipa ſapia phibet ſe añ mūdū con/
ceptā eſſe ⁊ parturiri.id eſt genitā:⁊ apud
patrē eťnaliter exiſtere. Ipa etiā alibi ait.
Ego ex ore altiſſimi pdij pmogenita ante
oēm creaturā. Micheas ꝙ̃ ppha eternā
verbi generationē ⁊ tpalem ex Maria ſi=
mul iſinuauit:dicēs. Et tu bethleē ephra=
ta puulus es in milibus iuda:ex te egredi
etur qui ſit dñator in iſrael:et egreſſus eiꝰ
ab initio a diebus eternitatis.

Spēalia teſtimonia de ſpūſctō. g

De ſpūſācto etiam exp̄ſſa documēta in ve.teſta.habemꝰ. In
Geñ.eñ legiꝝ. Spūs dñi ferebaꝝ ſup aq̄s
Et Dauid dicit. Quo ibo a ſpū tuo? In li
bro Sap.dr. Spūſſctūs diſcipline effugi/
et fictū. benignus eſt eñ ſpūs ſapie. Eſa.
ꝙ̃ ait. Spūs domini ſup me.

De teſtimonijs noui teſtamēti. h

Nūc vero poſt teſtimonia veteris teſtamenti:de fide ſancte
trinitatis ⁊ vnitatis ad noui teſtamēti au=
toritates accedamꝰ:vt i medio duū aīma/
lium.i.teſtamentoꝝ:cognoſcaꝝ veritas:et
forcipe de altari ſumaꝝ calculus quo tan=
ganꝝ ora fideliū. Dñs itaꝙ̃ xp̄s vnitatem
diuine eſſentie ac pſonarū trinitatem:apte
inſinuat dicēs apoſtoľ. Ite baptizate om/
Ambroſiꝰ. nes gentes in noīe pr̄is ⁊ filij ⁊ ſpūſſancti.
In noīe vtiꝙ̃ ait. vt Ambro.ait in.j.li.de
trini.nō in noībus:vt vnitas eſſentie oſtē=
datur:p nomina tria que ſuppoſuit:tres eſ
ſe pſonas declarauit. Ipſe etiam ait. Ego
⁊ pater vnū ſumus:vnū dixit:vt ait Am=
bro.in eodem:ne fiat diſcretio ptātis natu
re:⁊ addidit:ſumus:vt pr̄em filiumꝙ̃ co/
gnoſcas.ſ. vt pfectus pater filiuꝫ pfectum
genuiſſe credaꝝ:⁊ ꝙ pater ⁊ filius vnū ſint
nō cōfuſione pſone ꝫ vnitate nature. Jo=
hānes ꝙ̃ in ep̄ľa canonica ait. Tres ſūt q̄
teſtimoniū phibent in celo:pr̄:vbū ⁊ ſpūſ
ſctūs:⁊ hi tres vnū ſunt. Ipſe etiaꝫ in ini/
tio euāgelij ſui ait. In pncipio erat vbū:et
vbū erat apud deū:⁊ deꝰ erat vbum:vbi
apte oſtēdit filiū ſp ⁊ eťnaliter fuiſſe apud
pr̄em:vt aliū apud aliū. Apľs ꝙ̃ apte tri=
nitatē diſtinguit dicēs. Miſit deus ſpūm
filij ſui in corda nr̄a:⁊ alibi. Si ſpūs eiꝰ q̄
ſuſcitauit Jeſum habitat in nob ⁊c. Itē ali
bi trinitatem atꝙ̃ vnitatē euidētiſſime con
mēdat dicēs. Qm̄ ex ipo ⁊ p ipm ⁊ in ipſo
ſunt oīa.ipi glīa. Ex ipo ait:vt Augꝰ in li. Auguſti.
de tri.ait:ppter pr̄em:p ipum dicit ppť fi
liū:in ipo ppť ſpm̄ſctm̄. Per ꝫ vo ꝙ non
ait ex ipis:per ipos:⁊ in ipis:nec ait ipſis
gloria. ꝫ ipi inſinuauit hanc trinitatē vnū
deū eſſe:ꝫ qꝛ ſingľe pene ſyllabe noui teſta=
mēti:hanc ineffabilis vnitatis atꝙ̃ trinita
tis veritatē ꝯcordiꝝ inſinuāt:inductiōi te/
ſtimoniorum ſup hac re ſupſedeamꝰ:⁊ ra=
tiōibꝰ ꝯgruiſꝙ̃ ſimilitudinibꝰ ita eſſe put
infirmitas noſtra valet:oſtendamus.

Hec eſt ſecunda diſtinctio huius

primi libri. In qua magiſter inquiſita ⁊ inuenta ma
teria de qua eſt agendū in hoc volumine:incipit ꝫm
ordinem pmiſſum in preſenti diſtinctione tractare
de rebus. Et pmo de rebus fruibilibus i pmo libro
Scđo de rebus vtibilibꝰ in ſcđo libro Tertio de illis
rebꝰ que vtibilia ordināt ad fruibilia. in tertio libro
De ſignis vo poſtea agit in q̄rto. Primus itaꝙ̃ lib
diuidiꝝ in duas ptes pncipales. In quaꝝ prima de
terminat de re fruibili.ſ.de deo ꝫm ſuaꝫ pfectionem
in eſſendo.ſ.de eſſentie diuine vnitate:ac pſonarum
diſtinctiōe ⁊ emanatiōe. In ſecunda tractat de deo
ꝫm ſuaꝫ pfectionem in cauſando.ſ.de attributis di=
uinis ⁊ appropriatis:ſcīa:volūtate:⁊ bonitate. In
pn̄ti diſtinctione mgr̄ tria facit. Primo eñ oſtendit
modū inueſtigandi vnitatē in trinitate:⁊ trinitatem
in vnitate. Scđo pbat vnitatē trinitatis autoritate
veteris teſtamēti. Tertio declarat eiuſdē trinitatis
vnitatē p noui teſtamēti autoritatē. Primū quidem
facit a pncipio huius diſtinctiōis vſꝙ̃ ibi. Propona
mus ergo in mediū. Secundū aūt ab inde vſꝙ̃ ibi.
Nunc vo poſt teſtimonia. Tertiū vero ab inde vſꝙ̃
ad finē diſtinctionis. In ſpēali eñ ſnīa mgr̄i i hac di
ſtinctiōe ſtat in tribus ꝯcluſionibꝰ:quaꝝ cōcluſionū
pma eſt hec. Neceſſe eſt quēlibet catholicū ſola ⁊ eē
pia fide eternaꝫ trinitatē in ſumma vnitate affirma=
re. Et pbaꝝ ſic. Hoc oportet quēlibet catholicuꝫ ſo
la et pia fide affirmare quod ſine fide:vel nō niſi cre
dendo pōt ſcirivel inueſtigari. Sed talis eſt eterna
trinitas in ſumma vnitate. igiꝝ eternam trinitatem
in ſumma vnitate oportet quēlibet catholicū ſola et
pia fide affirmare. Tenet argumētū. Maiorē ponit
mgr̄ in pmo capitulo huius diſtinctiōis. Et minorē

ꝓbat mgr̃ ibidem tranſſumēdo autoritatē btī Auguſtini.j.de tri.c.ij.dicētis. Trinitas eſt vnꝰ ſolus deus pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus. Hec trinitas vnꝰ ⁊ eiuſdem ſubē vel eſſentie dicit̃: credit̃ ⁊ intelligit̃. igit̃ ꝯcluſio vera. Scḋa ꝯcluſio ē hec. Nulli bono catholico licet in diuinaꝝ pſonaꝝ alietatē ſeu diſtictōe vllatenus dubitare. Que ꝓbatur ſic v̈tualr̃. In illo nullus bonus catholicus pōt ꝓpt̃ materie arduitatem dubitare in quo videt oēs catholicos doctores ex intentiōe vnanimit̃ ꝯcordare. Sꝫ tal̃ eſt diuinarum pſonaꝝ alietas vel trinitas in vnitate eſſentie. ergo nulli bono catholico licet vllatenus diſtinctionem diuinarū pſonarum dubitare. Tenet argumentū. Sꝫ maiorē ⁊ minorē ponit mgr̃ in ſcḋo capitulo huius diſtinctōis. igit̃ ꝯcluſio vera. Tertia concluſio ē hec. Nō obſtat catholicū pl̃alitatē diuinarū pſonaruꝫ autoritatibꝰ ſcripture vtriuſq; teſtamenti poſſe cōprobare. Iſta concluſio ꝓbatur ſic. Naꝫ dr̄ Gen̄.j. Faciamus hoīem ad imaginē ⁊ ſimilitudinē noſtram. In hoc ꝙ dicit Faciamus pluraliter: oſtenditur pluralitas perſonaꝝ. Sed ꝑ hoc ꝙ dicit imaginem ſingulariter: oſtēdit vnitatē eſſentie. Et hāc expoſitionē ꝯfirmat mgr̃ autoritate Auguſtini que habet̃ in lr̃a. Et hoc idē ꝓbat magiſter autoritatibus noui teſtamenti: q̄ patent in textu. Et hec ē ſententia magiſtri in ſpeciali huius diſtinctionis.

Incipit oſtēdere quō ꝑ creaturaꝫ potuerit cognoſci creator. a

Di.iii. a **Apoſtolus** nāq; ait: ꝙ inuiſibilia dei a creatura mūdi ꝑ ea que facta ſunt itellecta conſpiciunt̃: ſempiterna quoq; virtꝰ eius ⁊ diuinitas. Per creaturā mūdi intelligit̃ homo ꝓpter excellentiam qua excellit int̃ alias creaturas: vel ꝓpter ꝯuenientiā quā habet cū omni creatura. Hō ḡ inuiſibilia dei intellectu mētis ꝯſpicere potuit vel etiā ꝯſpexit: ꝑ ea q̄ facta ſunt.i. ꝑ creaturas viſibiles vel inuiſibiles. A duobus eñ iuuabat̃.ſ. a natura q̄ rationalis erat: ⁊ ab opibus a deo factis: vt manifeſtaret̃ hōi veritas. Ideoq; ap̄lus dixit. Quia deꝰ reuelauit illis.ſ. dū fecit opa: in quibꝰ artificis aliquatenus relucet indiciū.

Prima ratio vel modus quō potuit cognoſci deus. b

Ambroſiꝰ. **Nā ſic ait Ambroſius.** Ut deus q̄ natura inuiſibilis eſt: etiā a viſibilibus poſſet ſciri: opus fecit quod opificem viſibilitate ſui manifeſtauit: vt ꝑ certum incertū poſſet ſciri: ⁊ ille deus oīm eſſe crederet̃: q̄ hoc fecit qḋ ab hoīe impoſſibile eſt fieri. Potuerunt ergo cognoſcere ſiue cognouerūt vltra oēm creaturā eſſe illum q̄ ea fecit: q̄ nulla creaturarū facere vl̃ deſtruere valꝫ. Accedat quecūq; vis creatura: ⁊ faciat tale celū ⁊ terrā: ⁊ dicam: q̄a deus eſt. Sed q: nulla creatura talia facere valet: conſtat ſup omnē creaturā eſſe illum q̄ ea fecit. Ac ꝑ hoc illū eſſe deum: humana mens cognoſcere potuit.

Scḋa ratio qua potuit cognoſci: vel modus quo nouerunt. c

Alio etiam mō dei veritatē ductu rationis cognoſcere potuerunt: vel etiam cognouerūt. Ut eñ Augꝰ ait in li.de ciui.dei. Uiderūt ſummi philoſophi nullū corpꝰ eſſe deū. ⁊ iō cuncta corpora tranſcēderūt q̄rētes deū: viderūt etiaꝫ q̄cq̄d mutabile eſt non eſſe ſummū bonum deū oīm q; ꝑncipiū: ⁊ iō omnē aīam mutabileſq; ſpūs tranſcenderunt. Deinde viderūt omne qḋ mutabile eſt nō poſſe eſſe: niſi ab illo qui incōmutabiliter ⁊ ſimpliciter ē. Intellexerunt ergo eum ⁊ omnia iſta feciſſe: ⁊ a nullo fieri potuiſſe. Auguſti. Idē in eod

Tertia ratio vel modus. d

Conſiderauerunt etiaꝫ quicq̄d eſt in ſubſtantijs: vel corpus eſſe vel ſpiritum: meliuſq; aliquid ſpirituꝫ eſſe q̄ corpus: ſed longe meliorem qui ſpiritum fecit ⁊ corpus. Auguſti.

Quartus modus vel ratio. e

Intellexerunt etiam corpis ſpecieꝫ eſſe ſenſibilē: ⁊ ſpūs ſpeciem intelligibilē: ⁊ intelligibilē ſpēm ſenſibili ꝑtulerūt. Senſibilia dicimꝰ q̄ viſu tactuq; corpis ſentiri queunt. Intelligibilia q̄ ꝯſpectu mentis pn̄t intelligi. Cū ergo in coꝝ ꝯſpectu ⁊ corpus ⁊ animus magis minuſq; ſpecioſa eſſent: ſi aūt oī ſpecie carere poſſent: oino nulla eſſent: viderunt eſſe aliq̄d quo illa ſpecioſa facta ſunt: vbi eſt ꝑma ⁊ incōmutabilis ſpecies: ideoq; incōpabilis: ⁊ illud eſſe rerū principiū rectiſſime crediderūt: qḋ factum nō eſſet: ⁊ ex quo cuncta facta eſſent. Ecce tot modis potuit cognoſci v̈itas dei. Cū ḡ deus vna ſit ⁊ ſimplex eſſentia: q̄ ex nulla diuerſitate partiū vel accdentium cōſiſtit: pluraliter tn̄ dicit ap̄ls. Inuiſibilia dei: q: pluribus modis cognoſcitur veritas dei ꝑ ea que facta ſūt. Ex ꝑpetuitate nanq; creaturarū intelligitur conditor eternus: ex magnitudine creaturarū omnipotens: ex ordine ⁊ diſpoſitione ſapiens: ex gubernatione bonus. Hec autem omnia ad vnitatem deitatis ꝑtinēt monſtrandam.

Quomõ in creaturis apparet veſtigiũ trinitatis. f

Nunc reſtat oſtendere: vtrũ ꝑ ea q̃ facta ſunt aliq̃d trinitatis veſtigiũ vel indiciũ exiguũ haberi potuerit. De hoc Augꝰ in li. vj. de tri. ait. Oportet vt creatorez ꝑ ea q̃ facta ſunt intellectu conſpicientes trinitatẽ intelligamꝰ. Huiꝰ eñ trinitatis veſtigium in creaturis apparet. Hec enim que a te diuina facta ſunt: ⁊ vnitatẽ quandã in ſe oſtendũt: ⁊ ſpẽm ⁊ ordinem. Nã q̃dq; horũ creatorũ ⁊ vnũ aliq̃d eſt: ſicut ſunt nature corporũ ⁊ aiarum ⁊ aliq̃ ſpecie formant̃: ſicut ſunt figure vel q̃litatates corpoꝝ ac doctrine vł artes aiarum: ⁊ ordinẽ aliquez petit aut tenet: ſicut ſunt pondera vel collocatiões corporũ: et amores vel delectatiões animarũ: ⁊ ita in creaturis ꝑlucet veſtigiũ trinitatis. In illa eñ trinitate ſumma origo eſt oĩm rerum ⁊ ꝑfectiſſima pulchritudo: ⁊ beatiſſima delectatio. Sũma aũt origo (vt Augꝰ. oñdit in li. de vera religiõe) intelligit̃ deꝰ pr̃: a q̃ ſunt oĩa: a quo filiꝰ ⁊ ſpũſſanctꝰ. Perfectiſſima pulchritudo intelligit̃ filiꝰ. ſ. veritas p̃ris nulla ex ꝑte ei diſſilis: quẽ cũ ip̃o ⁊ in ip̃o p̃re veneramur: q̃ forma eſt oĩm q̃ ab vno facta ſunt ⁊ ad vnũ referunt̃. Que tñ oĩa nec fierent a p̃re ꝑ filiũ: neq; ſuis finibꝰ ſalua eſſent: niſi deus ſumme bonus eſſet: qui ⁊ nulli nature que ab illo bona eſſet inuidit: ⁊ vt in bono ip̃o maneret: alia q̃tuz vellet: alia q̃tũ poſſet dedit: que bonitas intelligit̃ ſpũſſanctus qui eſt donũ patris ⁊ filij: quare ip̃m donum dei cum patre et filio eque incõmutabile colere ⁊ tenere noſ conuenit. Per cõſiderationem itaq; creaturarum vnius ſubſtãtie trinitatẽ intelligimus: ſed vnum deũ patrem a quo ſumus: ⁊ filium ꝑ quem ſumus: ⁊ ſpũmſanctum in quo ſumus. ſ. p̃ncipium ad q̃d recurrimus ⁊ formã quã ſequimur: ⁊ gratiã qua reconciliamur vnũ. ſ. quo auctore cõditi ſumus ⁊ ſimilitudinẽ eius ꝑ quam ad vnitatẽ reformamur: ⁊ pacẽ qua vnitati adheremꝰ. ſcʒ deũ q̃ dixit. Fiat: ⁊ verbum ꝑ quod factum eſt omne q̃d ſubſtantialit̃ ⁊ naturaliter eſt: ⁊ donũ benignitatis eius: qua placuit q̃d ab eo ꝑ verbum factum eſt ⁊ recõciliatũ eſt autori vt nõ interiret. Ecce oſtẽſuz eſt q̃liter in creaturis aliquatenus imago trinitatis indicat̃: non eñ ꝑ creaturam ꝯtemplationem ſufficiẽs noticia trinitatis poteſt haberi vel potuit ſine doctrine vel interioris inſpirationis reuelatione. Vñ illi antiqui ph̃i quaſi ꝑ vmbram ⁊ de lõginquo viderunt veritatem. Deficiẽtes in cõtuitu trinitatis: vt magi pharaonis in tertio ſigno. Adiuuamur tamẽ in fide inuiſibilium ꝑ ea que facta ſunt.

Augusti.

De ſubſtãtijs intellige.

Quomodo in anima ſit imago trinitatis. g

Nunc vero ad eaz iam ꝑuenimꝰ diſputationẽ: vbi i mẽte humana que nouit deũ vel poſſit noſſe trinitatis imaginem repiamꝰ. Ut eñ ait Augꝰ in. xiiij. li. de trini. Licet humana mẽs nõ ſit eius nature cuiꝰ deꝰ eſt: imago tñ illius quo nihil meliꝰ eſt: ibi q̃renda ⁊ inuenienda ẽ quo natura nr̃a nil hʒ melius. i. in mẽte. In ip̃a etiaz mente añq; ſit ꝑticeps dei eiꝰ imago repit̃. ⁊ ſi eñ amiſſa dei ꝑticipatione deformis ſit: imago dei tñ ꝑmanet. Eo eñ ip̃o imago dei eſt mens q̃ capax eiꝰ eſt eiuſq; ꝑticeps eẽ põt. Iã ḡ in ea trinitatem q̃ deꝰ eſt inq̃ramus. Ecce eñ mens meminit ſui: intelligit ſe: diligit ſe: hec ſi cernimus: cernimꝰ trinitatẽ nõdum q̃dẽ deum ſed imaginẽ dei. Hic eñ quedã apparet trinitas: memorie: intelligẽtie ⁊ amoris. Hec ergo tria potiſſimũ tractemus: memoriaz: intelligentiaz: voluntatẽ. Hec ergo tria vt Augꝰ. ait in li. x. de trini. non ſunt tres vite: ſed vna vita: nec tres mentes: ſed vna mens: vna eſſentia. Memoria ṽo dicitur ad aliquid: ⁊ intelligentia ⁊ volũtas ſicut dilectio ſimilit̃ ad aliquid dicitur: vita vero dicit̃ ad ſeip̃am: ⁊ mens ⁊ eſſentia. Hec ḡ tria: eo vnũ ſunt quo vna vita: vna mẽs vna eſſentia: ⁊ quicquid aliud ad ſeip̃a ſingula dicunt̃ etiã ſimul nõ pluraliter: ꝫ ſingulariter dicunt̃. Eo vero tria ſũt quo ad ſe inuicem referuntur.

Augusti.

Tria oſtendit eſſe in aĩa que relatiue dicũt̃ ⁊ eq̃lia ſunt. ſ. memoriã: intelligentiã ⁊ dilectionem.

Augusti.

Subtiliſſima ⁊ ꝯgrua ſilitudo.

Quõ equalia ſint q; capiunt̃ a ſingulis omnia ⁊ tota. h

Equalia etiaz ſunt nõ ſolũ ſingula ſingulis: ꝫ etiã ſingula omnibꝰ. Alioquin nõ ſe inuicẽ caperẽt: ſe aũt inuicẽ capiũt. Capiunt̃ ⁊ a ſingul' ſingula ⁊ a ſingulis oĩa. Memini eniz me habere memoriã ⁊ intelligentiã ⁊ volũtatẽ: ⁊ intelligo me intelligere ⁊ velle atq; meminiſſe: et volo me velle ⁊ meminiſſe ⁊ intelligere.

Augusti.

Hic oſtendit quõ oĩa a ſingul' capiunt̃

Quomõ tota illa tria memoria capiat. i

Totāqꝫ meam memoriā ⁊ intelligētiā ⁊ volūtatē ſiľ memini. Qđ eñ memorie mee nō memini: illud nō eſt in memoria mea: nihil aūt tā ī memoria eſt: q̄ꝫ ipa memoria: totā ḡ memini. Itē q̄c q̄d itelligo: itelligere me ſcio: ⁊ ſcio me velle q̄cq̄d volo: q̄cq̄d aūt ſcio memi. Totā ḡ itelligētiā totāqꝫ volūtatē meā memini.

Quomō illa tria tota capiat intelligentia. k

Augusti. Similiter cum hec tria intelligo: tota ſimul intelligo. neqꝫ eñ quicqꝫ intelligibiliū eſt quod nō intelligā: niſi qđ ignoro. Quod aūt ignoro: nec memini: nec volo. Quicquid ḡ intelligibiliū nō intelligo: cōſequenter etiā nec memini nec volo. Quicquid ḡ intelligibiliū memini ⁊ volo. cōſequenter intelligo.

Quō illa tota capiat volūtas. l

Augusti. Volūtas mea etiam totā intelligentiā totāqꝫ meā memoriā capit: dū vtor toto eo qđ intelligo ⁊ memini. Cū itaqꝫ inuicē ſingulis ⁊ oīa ⁊ tota capiant: equalia ſunt tota ſingľa totis ſingulis: ⁊ tota ſingula ſimul oībus totis: ⁊ hec tria vnum: vna vita: vna mens: vna eſſentia. Ecce illius ſumme vnitatis atqꝫ trinitatis: vbi vna eſt eēntia ⁊ tres pſone: imago eſt hūana mens: licet impar. Mēs autem hic ꝓ aīo ipo accipit: vbi ē illa imago trinitatis: ꝓprie vero mens dicitur: vt ait Aug⁹. nō ipa aīa: ſ qđ in ea eſt excellētius q̄liter ſepe accipit. Illud etiā ſciendū ē qꝫ memoria nō ſolū eſt abſentiū ⁊ p̄teritorū: ſed etiā p̄ſentiū: vt ait Aug⁹. in. xiiij. li. de trini. Alioquin nō ſe caperet.

Ex quo ſenſu illa tria dicātur eſſe vnū ⁊ vna eſſentia querit. m

Hic attendendum eſt diligent ex q̄ ſenſu accipiendum ſit qđ ſupra dixit illa tria. ſ. memoriā: intelligentiam ⁊ voluntatē eſſe vnū: vnā mētē: vnā eſſentiā: qđ vtiqꝫ nō videt eſſe verū iuxta ꝓpͤtatē ſermonis. Mēs eñ. i. ſpūs rōnalis eſſentia eſt ſpūaľ ⁊ incorpea. Illa vero tria naturales ꝓprietates ſeu vires ſūt ipſius mentis: ⁊ a ſe inuicem differūt: qꝛ memoria nō eſt intelligētia vel voluntas: nec intelligentia voluntas ſiue amor.

Qr etiā ad ſe inuicē dicūt relatiue. n

Augusti. Et hec tria etiā ad ſeipa referunt. vt ait Aug⁹ in. ix. li. de tri. Mens eñ amare ſeipā vel meminiſſe nō pōt: niſi etiā nouerit ſe. Nā quō amat vel meminit qđ neſcit. Miro itaqꝫ modo tria iſta inſepabilia ſunt a ſepiſis: ⁊ tñ eorū ſingulū ⁊ ſimul omnia vna eſſentia eſt: cum ⁊ relatiue dicant ad inuicem.

Hic apit qđ ſupra querebat. ſcꝫ quō hec tria dicant vnū. o

Sed iā videndū eſt quō h̄ tria dicant vna ſuba. Iō qꝛ. ſ. in ipa aīa vel mēte ſubaľr exiſtūt: nō ſic accidētia i ſubiectꝰ: q̄ pñt adeſſe vel abeſſe. Vñ Aug. in. ix. li. de tri. ait. Admonemur ſi vt cūqꝫ videre poſſum⁹: h̄ in aīo exiſtere ſubſtātialiter tanqꝫ in ſubiecto: vt color in corpore: qꝛ ⁊ ſi relatiue dicunt ad inuicē: ſingula tñ ſubaliter ſūt in ſuba ſua. Ecce ex q̄ ſenſu illa tria dicant eē vnū vel vna ſuba. — Augusti.

Que tria vt Aug⁹. ait in. xv. li. de trini. in mente naturalit diuinitus inſtituta q̄ſq̄s viuaciter pſpicit: ⁊ q̄ꝫ magnū ſit in ea: vñ pōt etiā ſempiterna immutabiliſqꝫ natura recoli: conſpici: cōcupiſci: reminiſcit enim ꝑ memoriā: intuet ꝑ intelligentiā: amplectitur ꝑ dilectionē. pfecto repit illius ſumme trinitatis imaginē. — Augusti.

Qr in illa ſimilitudine eſt diſſimilitudo. p

Verūtamen caueat ne hanc imaginē ab eadem trinitate factam ita ei cōparet: vt oīno exiſtimet ſiľem ſed poti⁹ in qualicūqꝫ iſta ſimilitudine magnā qꝫ diſſimilitudinē cernat.

Prima diſſimilitudo. q

Qđ breuiter oſtendi pōt. Hō vnus ꝑ iſta tria meminit: intelligit: diligit: q̄ nec memoria eſt: nec intelligētia: nec dilectio: ſ hec habet: vnus ḡ hō eſt: q̄ hꝫ hec tria: nō ipe eſt hec tria. In illius vo ſumma ſimplicitate nature q̄ de⁹ eſt q̄uis vnus ſit de⁹: tñ tres pſone ſunt: pať ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus: ⁊ he tres pſone ſunt vn⁹ deus. Aliud eſt itaqꝫ trinitas res ipſa aliud imago trinitatis in re alia: ppť quā imaginē etiā illud in quo ſunt h̄ tria: imago dicit. ſ. hō. Sic imago dicit ⁊ tabula et

Qr ꝑpter illa tria hō dicit imago.

pictura q̄ eſt in ea. ſ tabula noīe imaginis appellat̄ ꝓpter picturā que eſt in ea.

Altera diſſimilitudo. r

Auguſti. **Rurſus iſta imago** q̄ eſt hō hn̄s illa tria: vna pſona ē. Illa ꝟo trinitas nō vna pſona eſt: ſ tres perſone. pr̄ filij. ⁊ filius pr̄is. ⁊ ſpūſſanct⁹ pr̄is ⁊ filij. Itaqꝫ in iſta imagine trinitas nō hec tria vnus hō: ſ vni⁹ hoīs ſunt. In illa ꝟo ſūma trinitate cuiuſ hec imago eſt. nō vni⁹ dei ſunt illa tria. ſ vn⁹ de⁹. ⁊ tres ſunt ille pſone: nō vna pſona. Illa eñ tria non hō ſunt: ſ hoīs ſunt: vel in hoīe ſunt. Sed nūqd poſſumus dicere trinitatē ſic eſſe ī deo. vt aliqd dei ſit nec ip̄a ſit deus? Abſit vt h̄ credamus. Dicamus ei in mente nr̄a imaginem trinitatis. ſ exiguā ⁊ q̄lēcūqꝫ eſſe q̄ ſumme trinitatis ita gerit ſimilitudinē. vt ex maxia pte ſit diſſimil̄. Sciendum ꝟo eſt ꝙ hec trinitas mētis (vt ait aug⁹. i. xiiij. li. de tri.) nō ꝓpterea tm̄ imago dei eſt: quia ſui meminerit mēs ⁊ intelligit ac diligit ſe. ſed quia poteſt etiā meminiſſe ⁊ intelligere ⁊ amare illū a quo facta eſt.

Alia aſſignatio trinitatis in aīma ſcꝫ mens. noticia. amor. s

Poteſt etiam alio modo alijſqꝫ nominibus diſtingui trinitas in anima q̄ eſt imago illius ſumme ⁊ ineffabil̄ trinitatis. Ut eñ ait aug⁹. in. ix. lib. de trini. Mens ⁊ noticia eius ⁊ amor tria q̄dam ſunt. Mens ei nouit ſe ⁊ amat ſe. nec amare ſe poteſt: niſi etiā nouerit ſe. Duo q̄dam ſunt mens ⁊ noticia eius. Itē duo q̄dā ſunt mens ⁊ amor eius. Cum ergo ſe nouit mens ⁊ amat ſe: manet trinitas. ſ. mēs. amor ⁊ noticia. Mens aūt hic accipit̄ nō ꝓ aīa ſ ꝓ eo ꝙ in aīa excellētius ē. Hec autē tria cum ſint diſtincta a ſe inuicem. *Quō ea dicant̄ eſſe vnū* dicuntur tamen eſſe vnū. quia in animo ſubſtantialiter exiſtunt.

Quia mens vice patris. noticia filij amor ſpūſſanctus accipit̄. t

Idem i eodem. **Et eſt ip̄a mēs quaſi** parēs. ⁊ noticia eius q̄ſi ꝓles ei⁹. Mēs ei cum ſe cognoſcit. noticiā ſui gignit. ⁊ eſt ſola parens ſue noticie. Tertius ē amor. q̄ de ip̄a mente ⁊ noticia ꝓcedit dum mēs cognoſcit ſe ⁊ diligit ſe. non eñ poſſet ſe diligere: niſi cognoſceret ſe. Amat etiam placitam ꝓlē. i. noticiā ſuā. ⁊ ita amor quidaꝫ cōplexus eſt parentis ⁊ ꝓlis.

Q nō eſt minor mente noticia nec amor vtroqꝫ. v

Nec eſt minor ꝓles parente. dum tantā ſe nouit mens quāta eſt. nec minor eſt amor parēte ⁊ ꝓle. i. mente ⁊ noticia. dum tantū ſe dilig.t mens quantū ſe nouit ⁊ quanta eſt.

Q hec tria in ſeipſis ſunt. x

Sunt etiaꝫ hec ſingula in ſeip̄is. quia ⁊ mens amās in amore eſt. ⁊ amor in amantis noticia. ⁊ noticia in mente noſcente eſt. Ecce in his tribus qualecunqꝫ veſtigiū trinitatis apparet.

Quō mens per iſta ꝓficiat ad intelligendum deum. y

Mens itaqꝫ rationalis conſiderans hec tria. ⁊ illā vnā eſſentiam in qua iſta ſunt. extendit ſe ad cōtemplationem creatoris. ⁊ videt vnitatem in trinitate. ⁊ trinitateꝫ in vnitate. Intelligit eñ vnum deum eſſe. vnam eſſentiā. vnum principiū. Intelligit ei: quia ſi duo eſſent vel vterqꝫ inſufficiens eſſet. vel alter ſuperflueret. quia ſi aliquid deeſſet vni quod haberet alter. non eſſet ibi ſumma perfectio. Si ꝟo nihil vni deeſſet quod haberet alt̄. cum in vno eſſent omnia: alter ſuperflueret. Intellexit ergo vnum eſſe deū omniū auctorem: ⁊ vidit quia abſqꝫ ſapientia nō ſit quaſi res fatua: ⁊ ideo intellexit eum habere ſapientiam que ab ip̄o genita eſt: ⁊ qꝛ ſapientiam ſuam diligit: intellexit etiā ibi eſſe amorem.

Hic de ſumma trinitatis vnitate. z

Auguſti. **Qua ꝓpter iuxta** iſtam conſiderationem (vt ait Aug. in. ix. libro de trinitate) credamus patrem ⁊ filiū ⁊ ſpūmſanctum vnum eſſe deum: vniuerſe creature conditorem ⁊ rectorem: nec patrem eſſe filium nec ſpūmſanctum: vel patrem eſſe vel filium: ſed trinitatem relataꝝ adinuicem pſonarum. Ut enim ait ipſe in libro de fide ad petrū. *Aug⁹. in l b. de fide ad petrum.* Una eſt natura ſiue eſſentia patris ⁊ filij ⁊ ſpūſſancti: non vna pſona. Si eniꝫ ſic eſſet vna pſona: ſicut eſt vna ſubſtātia patris ⁊ filij ⁊ ſpūſſancti: veraciter trinitas nō diceret̄. Rurſus q̄dem trinitas eſſet vera: ſed vnus deus trinitas

ipſa non eſſet: ſi quemadmodū pater ⁊ fili⁹ ⁊ ſpiritusſanctus pſonaꝝ ſunt ab inuicē ꝓprietate diſticti: ſic fuiſſent quoqꝫ naturarum diuerſitate diſcreti. Fides autē patriarchaꝝ ꝓphetaꝝ atqꝫ aplo͞ꝝ vnum deum p̄dicat trinitatem eſſe. In illa ergo ſancta trinitate vnus eſt deus pater q̄ ſolus eſſentialiter de ſeipo filiū vnum genuit: ⁊ vnus filius eſt qui de vno patre ſolus eſſentialiter natus: ⁊ vnus ſpūſſanctus qui ſolus eſſentialiter a patre filioqꝫ ꝓcedit. Hoc autē totum nō poteſt vna perſona. i. gignere ſe ⁊ naſci de ſe ⁊ procedere de ſe. Ut enim ait Aug. in. j. li. de trini. Nulla res eſt que ſeipſam gignat vt ſit.

Iſta eſt diſtinctio tertia huius primi libri. In q̄ mgr̄ oſtenſa in p̄cedenti diſtictiōe perſonarū trinitatē ⁊ eſſentie vnitatē ꝑ ſcripturas: oſtēdit hoc idem ꝑ ratiōes ⁊ creaturas. Et circa hoc q̄tuor facit. Primo em̄ oſtendit ꝑ rōes naturales diuie eſſentie vnitatē. Scđo inq̄rit ꝑ ſilitudinē veſtigij diuinarū pſonaꝝ ꝑlalitatē. Tertio oñdit vtrūqꝫ ꝑ aſſimilationē imaginis mentis create. Quarto manifeſtat oēs aſſimilatiōes creaturarū ad deū ꝑ inſufficiētiam ⁊ ineq̄litatē. Primū facit a p̄ncipio diſtinctiōis vſqꝫ ibi. Nūc reſtat oñdere. Scđm facit ab inde vſqꝫ ibi. Nūc v̄o ad eā. Tertiū v̄o ſubiūgit ab inde vſqꝫ ibi. Uerūtn̄ caueat ne hanc imaginē. Quartū v̄o facit ab illo vſqꝫ ad finē h⁹ diſtinctiōis. Et hec eſt ſnīa mgr̄i huius diſtinctiōis in generali. In ſpēali ſentētia mgr̄i in hac diſtinctiōe ſtat in q̄tuor propoſitionibus. quaꝝ p̄ma eſt hec. Unitas diuine eſſentie pōt ꝑ ratiōes naturales quodāmodo indagari. Iſta ꝓpoſitio ꝓbat̄ p̄mo autoritate apl̄i dicētis. Que inuiſibilia dei a creatura mūdi ꝑ ea q̄ facta ſunt intellecta cōſpiciunt̄. Et exponit ꝙ ꝑ creaturā mūdi notat hominē ꝓpter nature dignitatē ⁊ ꝯuenientiā quā habet cuꝫ omni creatura. Uñ ꝓponit ꝙ hō auxilio naturalis rōnis ⁊ inſpectiōe creaturaꝝ in cognitionē dei ꝑuenire pōt. Scđo ꝓbat vnitatē diuie eſſentie q̄tuor ratiōibus. q̄ruꝫ p̄ma ſic formari pōt. Quicūqꝫ fecit qđ nulla creatura facere pōt. ille ē potētiſſim⁹. Sꝫ q̄ fecit celū ⁊ terrā ex nihilo fecit qđ nulla creatura facere pōt. ille igit̄ ē potētiſſim⁹. ſꝫ nullus fecit celum ⁊ terrā ex nihilo niſi ſolus de⁹. igit̄ ſol⁹ deus eſt potētiſſimus. Hanc rationē ꝯfirmat mgr̄ autoritate Amb̄. dicentis. De⁹ q̄ natura inuiſibil̄ eſt vt etiaꝫ a viſibilib⁹ poſſet ſciri. op⁹ fecit qđ opificē viſibilitate ſui manifeſtauit. vbi in p̄mo capl̄o hui⁹ diſtinctōnis intellectū rōnis p̄dicte apte explicat. Scđa rō. Qui fecit oīa mutabilia īmutabiliſſim⁹ ē. ſꝫ q̄ fecit corꝑa ⁊ ſpūs mutabiles ille fecit oīa mutabilia. igit̄ ille immutabiliſſim⁹. ſꝫ ex quo hoc nullus fecit niſi deus ſequit̄ ꝙ ſolus de⁹ ſit īmutabiliſſim⁹. Iſtā rōnem ꝯfirmat mgr̄ autoritate beati Auguſtini. in li. de ci. dei dicētis. Uiderūt ſummi p̄hi nullū corpus eſſe deum ideo cūcta corꝑa tranſcenderūt q̄rentes deū. Uiderūt etiā nullū mutabile poſſe eſſe ſummū bonū oīmqꝫ p̄ncipiū. ſꝫ qđlibet tale oportet eſſe ab alio. Tertia rō format̄ ſic. Qui fecit oīa bona ⁊ meliora optimus eſt. ſꝫ q̄ fecit oīa ſpūalia ⁊ corꝑalia ē hmōi. igit̄ ille eſt optim⁹: ſꝫ nullus fecit ea niſi ſolus deus. ſeq̄t̄ ergo ꝙ ipſe ſol⁹ de⁹ ſit optim⁹. Hāc rōnem mgr̄ ꝯfirmat ex ꝓprijs in t̄tio capl̄o diſtinctiōis. Quarta rō ē. Qui fecit oīa pulchra ⁊ pulchriora. pulcherrim⁹ eſt ipſe. ſed q̄ fecit omīa corꝑalia ⁊ ſpūalia eſt hmōi. igit̄ ille eſt pulcherrimus. ſꝫ nullus hoc fecit niſi ſol⁹ de⁹. igit̄ ſolus de⁹ ē pulcherrim⁹. Hāc rōnem ponit mgr̄ fundamentalit̄ in q̄rto ca. hui⁹ diſtinctiōis. Et ex his q̄tuor rōnib⁹ mgr̄ nitit̄ arguere ⁊ ꝓbare vnitatē diuine eſſentie. qđ ptꝫ ſic. Nam ipe q̄tuor rōnes deū eſſe cōcludunt. potentiſſimū. immutabiliſſimum optimū ⁊ pulcherrimū. ſꝫ impoſſibile eſt ꝙ ſint plures potēſſimi vl̄ ꝑles īmutabiliſſimi optimi: aut pulcherrimi q̄ ſolus deus. quia ſi eſſent duo tales. vn⁹ eſſet ſuperfluus: ⁊ alter diuinitus. quorum vtrunqꝫ eſt incōueniēs. Relinquit̄ igit̄ ex his rōnib⁹ ꝙ nō ſit niſi vnus de⁹. ⁊ ꝑ ꝯſequēs prima propoſitio vera. Scđa ꝓpoſitio eſt hec. Trinitas diuinaꝝ pſonarū pōt per veſtigiales ſilitudnes a nobis quodāmō inueſtigari. Hāc ꝓpoſitionē ponit mgr̄ ſententialit̄ in quinto capitulo huius diſtinctionis. vbi tranſſumit dictum Auguſtini. vj. de trini dicentis. Oportet vt creatorem ꝑ ea que facta ſunt intellectu cōſpiciētes intelligamus. huius enim trinitatis veſtigiuꝫ apparet. Hec em̄ q̄ arte diuina facta ſunt: ⁊ vnitatē quādam in ſe oſtendūt. ⁊ ſpēm ⁊ ordinē: q̄ trib⁹ pſonis approprianṫ. Nā quodlibet hoꝝ creatoꝝ ⁊ vnū aliq̄d eſt: ſicut ſunt nature corporū ⁊ aīaꝝ. Et aliqua ſpecie formant̄: ſicut ſunt figure ⁊ q̄litates corporū ⁊ doctrine ac artes aīaꝝ. Et ordinē aliquem petit ⁊ tenet: ſicut ſunt pondera. collocatiōes corporum: ⁊ amores vel delectationes animaꝝ. Hec aūt tria tribus pſonis approprianṫ: ⁊ ita in creaturis relucet veſtigiū trinitas. Ex q̄bus ptꝫ p̄dictā ꝓpoſitionem eſſe verā. Subdit ꝙ ꝑ creaturarū cognitionē ſufficiens trinitatis cognitio haberi non pōt: ſine interioris inſpiratiōis reuelatiōe. Tertia ꝓpoſitio eſt hec diuie eſſentie vnitatem: ac pſonaꝝ trinitatē ꝑ imaginem create mētis poſſum⁹ expſſe ꝯtēplari. Que probatur ſic. Quecūqꝫ pn̄t in imagine creata cognoſci: illa etiā de imagine increata pn̄t ductu luminis rōnis naturalis ſpeculari. Sꝫ in mēte nr̄a inq̄tū ē imago deitatis poſſumus cognoſcere quodāmodo vnitatē in trinitate: ac trinitatē in vnitate. igit̄ in mente nr̄a poſſum⁹ expreſſe cōtemplari trinitatem in vnitate ⁊ ecōuerſo: vt dicit ꝓpoſitio. Tenet argumentum et maior. Sed minorē ꝓbat mgr̄ diffuſe ſic dicēs. Sicut in deo eſt diuina eſſentia ⁊ tres pſone inter ſe diſtincte. ⁊ ſicut iſte tres pſone diſtinguūt̄ ſm varias earū ꝓceſſiones. q2 pat̄ intelligendo ſe format verbum. ⁊ ſic ꝑ modum intellectus ꝓducit filiū. Pater aūt cum filio diligendo ſeipos mutuo ꝑ modum voluntatis: ſimul ſpirant ſpūmſanctū. Ita etiam mēs nr̄a cum ſeipam actualit̄ intelligit ex memoria producit intellectū. ⁊ tandem ex memoria ⁊ intellectu ꝓducit voluntatē. Et ſicut pſone diuine int̄ ſe ſunt eq̄les: ita ꝙ vna nō eſt minus q̄ omēs. neqꝫ oēs ſunt magis q̄ vna. ſic quelibet harū potētiarū capit omnes tres. ⁊ oēs tres capiunt vnāquāqꝫ ipaꝝ. et ſic de ſimilib⁹. ⁊ ſic ꝓpoſitio vera. Quarta ꝓpoſitio ē hec. Que nulla imago trinitatis create ē ſine magna diſſimilitudine trinitatis increate repſentata. Et ꝓbatur ſic. Inter quecūqꝫ eſt realis differētia cum notabili diſſimilitudine: inter ea non poteſt eſſe ſimilitudo ſine magna deformitate. Sed inter omnē imaginem trinitatis cretate ⁊ trinitatē increatā eſt realis differentia cum notabili diſſimilitudine. Igit̄ inter ea nō poteſt eſſe diſſimilitudo ſine magna deformitate. ꝑ conſequēs vna non poteſt eſſe alterius adequate repſentatiua. vt aſſerit ꝓpoſitio probanda. Tenet argumentū ⁊ etiā maior ꝓpoſitio. Sꝫ minorem ponit mgr̄ in textu: aſſignās duas diuerſitates in quibus trinitas creata differt a trinitate īcreata quarū prima eſt. Qđ deus trinitas que eſt pat̄ fili⁹

⁊ ſpūſſanctus: cui homo ſm̄ has tres pſonas aſſimilatur ꝑ tres vires anime ſue. cuiuſmodi ſunt memoria intellectus ⁊ voluntas. ille tres pſone ſunt vnus deus eſſentialiter. ⁊ ecōuerſo vnus deus ē iſte tres pſone. ſed homo qui per tres iſtas vires anime imago dei dicit̃: non eſt iſte tres potētie: ſed dicitur eas habere: cuiuſmodi deus trinitas eſt tres perſone. Secunda diſſimilitudo eſt. ſ. ꝙ pater ⁊ filius ⁊ ſpiritusſanctus ſunt tres pſone. ſed memoꝛia intellectus voluntas non ſunt pſone: ſed bene ſunt tres potētie vnius perſone. igitur ⁊c̃.

DI. IIII

Hic querit̃ vtrum concedenduʒ ſit ꝙ deus ſe genuerit. a

b Hic oꝛitur queſtio ſatis neceſſaria. Cōſtat eñ ⁊ ineffabilit̃ verū eſt: ꝙ de⁹ pat̃ genuit filiū. Ideo querit̃ vtrū ꝯcedēdum ſit ꝙ deus genuit deū. Si eñ deus genuit deū: videt̃ ꝙ aut ſe deū. aut aliū deum genuerit. Si ꝟo aliū deū genuit: nō ē tm̄ vn⁹ de⁹. Si aūt ſeipm̄ deū genuit: aliq̄ res ſeipſam genuit? Ad qđ reſpōdentes dicimus ſane ⁊ catholice cōcedi ꝙ vnus vnum genuit: ⁊ ꝙ deus deū genuit: qꝛ deus pr̃ deū filium genuit. Im ſimbolo ꝗꝫ ſcriptum eſt lumen de lumine: deum verū de deo vero Qđ ꝟo addit̃: ergo genuit ſe deū vel aliū deum: neutrū ꝯcedenduʒ eſſe dicimus. Ꝙ aliū deū nō genuit: manifeſtū eſt: qꝛ vnus tm̄ deus eſt. Ꝙ aūt ſeipm̄ nō genuit: oſtendit Augu. in. j. li. de trini. dicens. Qui putant eius potentie eſſe deum: vt ſeipm̄ ipſe genuerit: eo plus errant. ꝙ non ſolū deus ita non eſt: ſed nec ſpūalis neqꝫ coꝛpoꝛalis creatura. Nulla enim res eſt que ſeipſam gignat vt ſit: ⁊ ideo non eſt credendū vel dicendum ꝙ deus genuit ſe.

Solutio.

Alia queſtio de eodem. b

Sed adhuc opponunt garruli ratiocinatoꝛes dicentes. Si deus pater genuit deum: aut genuit deum q̄ eſt deus pater: aut deū qui non eſt deus pater. Si genuit deū qui non eſt deus pater: ergo deus eſt qui nō eſt deus pater nō ergo vnus tm̄ deus eſt. Si ꝟo genuit deū qui eſt deus pater: ergo genuit ſeipm̄. Ad quod reſpondemus determinantes iſtam ꝓpoſitionem: qua ſic ꝓponunt. Si de⁹ pater genuit deum: aut deuʒ qui eſt deus pater: aut deum qui non eſt deus pater. Hoc eñ ſane ⁊ paue intelligi poteſt: ⁊ ideo reſpondendum eſt ita. Deus pr̃ genuit deū qui eſt ipſe pater Hoc dicimus eſſe falſum ⁊ concedimus alteram. ſ. genuit deum qui non eſt pater: nec tamen genuit alterū deū nec ille qui genitus eſt alius deus eſt ꝗꝫ pater: ſed vnus deus cum patre. Si ꝟo additur: genuit deum qui non eſt deus pater: hoc diſtinguimus: qꝛ dupplicit̃ pōt intelligi. Genuit deū qui nō eſt de⁹ pater. ſ. deū filiū: qui filius non eſt pater qui deus eſt: hic ſenſus verus eſt. Si ꝟo intelligatur ſic genuit deum qui non eſt deus pater. id eſt qui non eſt deus q̄ pater eſt. hic ſenſus falſus eſt. Unus enim ⁊ idem deus eſt pater ⁊ filius ⁊ ſpiritusſanctus: ⁊ ecōuerſo: pat̃ ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus vnus eſt deus.

Reſpōſio.

Opinio quoꝛundaʒ dicentiū tres perſonas eſſe vnum deum. vnam ſubſtantiā. ſed non econuerſo. ſ. vnum deum vel vnam ſubſtantiā eſſe tres perſonas. c

Quidam tamē veritatis aduerſarij cōcedunt patrem ⁊ filiū ⁊ ſpūmſanctum: ſiue tres pſonas eſſe vnū deum: vnam ſubſtantiam: ſed tamē nolūt concedere vnum deum ſiue vnam ſubſtantiam eſſe tres pſonas: dicentes diuinā ſubſtantiā ꝑdicari de tribus pſonis: non tres pſonas de ſubſtantia diuina. Fides autē catholica tenet ac pꝛedicat: ⁊ tres pſonas eſſe vnum deum: vnam ſubſtantiā ſiue eſſentiam ſiue naturam diuinam: ⁊ vnū deū ſiue eſſentiam diuinam eſſe tres perſonas. Unde Auguſtinus in pmo libꝛo de trini. ita ait. Recte ipſe deus trinitas intelligit̃ beatus ⁊ ſolus potēs. Ecce ꝗꝫ expꝛeſſe dixit: ipē deus trinitas: vt oſtenderet ⁊ ipm̄ deum eſſe trinitatem ⁊ trinitatem ipm̄ deū Item in eodem. In verbis inq̄t illis apoſtoli quibus de aduentu chꝛiſti agens dic̃ Quem oſtendit beatus ⁊ ſolus potēs: rex regum ⁊ dominus dominātiū: q̄ ſolus habet immoꝛtalitatem ⁊c̃. Nec pater pꝛopꝛie nominatus eſt: nec filius: nec ſpūſſanctus ſed beatus ⁊ ſolus ⁊ potens. id eſt vnus ⁊ ſolus deus verus qui eſt ipſa trinitas. Ecce hic aperte dicit vnum ſolum verū deuʒ eſſe ipſam trinitatem: ⁊ ſi vnus deus trinitas eſt. ergo vnus deus ⁊ tres pſone. Itē in li. v. de trini. Non tres deos: ſed vnum deum dicimus eſſe ipſam pſtantiſſimā trinitatem Item in li. de fide ad petrum in expoſitione ſimboli. Satis eſt chꝛiſtiano re-

Inducit contra eos autoritates Auguſtini.

Auguſti.

rum creatarū cauſam viſibiliū ſiue inuiſi-
bilium non niſi bonitatē credere creatoris
qui eſt deus verus ⁊ vnus: nullamq̄ eſſe
naturam: que nō aut ipſe ſit: aut ab ipſo: eū
q̄ eſſe trinitatem patrem .ſ. ⁊ filium ⁊ ſpm̄
ſanctū. Itē Aug. in ſermone de fide. Cre-
dimus vnum deum vnam eſſe diuini no-
minis trinitatem. Idem i. vj. lib. de trini.
Augusti. Dicimus deū ſolum eſſe ipſam trinitatem
Ecce his ⁊ alijs pluribus autoritatibꝰ eui-
denter oſtendit̄ dicendū eſſe ⁊ credēdum:
ꝙ vnus deus eſt trinitas: ⁊ vna ſubſtātia
tres perſone: ſicut econuerſo trinitas dici-
tur eſſe vnus deus: ⁊ tres perſone dicun-
tur eſſe vna ſubſtantia.

Redit ad premiſſam queſtionem ſcʒ an deus pater ſe deuʒ an alium deum genuit. d

Nūc ad premiſſaʒ
q̄ſtionē reuertamur vbi querebat̄: an deꝰ
pater genuerit ſe deum: an aliū deum? Ad
qḋ dicimus neutrū fore concedendū. Dic̄
Augusti. tn̄. Aug. in epl'a ad Maximinū: ꝙ deꝰ pa-
ter ſe alterū genuit: his v̄bis. Pater vt ha-
beret filium de ſeipſo non minuit ſeipſum.
ſꝫ ita genuit d̄ ſe alterꝝ ſe: vt totus maneret
in ſe: ⁊ eſſet in filio tantus quantus ⁊ ſolus
Qḋ ita intelligi poteſt .i. de ſe alterꝝ a ſe ge-
nuit: non vtiq̄ alterū deū: ſed alteram pſo-
nam: vel genuit ſe alterū .i. genuit alterꝝ q̄
h̄ eſt qḋ ipſe. Nā ſi alius ſit pater q̄ filius:
non eſt tamen aliud ſed vnum.

Iſta eſt quarta diſtinctio huiꝰ primi libri. In qua mgr̄ oſtenſo ꝙ vnitas eſſentie ⁊ tri-
nitas pſonarum in diuinis poteſt inueſtigari ſeu cō-
uinci quodāmodo ex vtriuſq̄ teſtamēti ſcripturis.
ac ꝑ veſtigium ⁊ imaginē repertas in creaturis. In-
cipit determinare de pſonarū origine ⁊ diſtinctione
Et q̄tum ad hoc pſens diſtinctō diuidit̄ in tres par-
tes. In quaꝝ pma determinat quandā queſtionem
In ſecunda opponit cōtra determinata: ⁊ ſoluit ob-
iectionem. In tertia reprobat quandam cōtrariam
opinionem. Primū agit a pncipio diſtinctōnis vſq̄
ibi. Sed adhuc opponunt. Secundū v̄o facit ab in-
de vſq̄ ibi. Quidaʒ tamē veritatis aduerſarij. Ter-
tiū v̄o ſubiūgit ab inde vſq̄ ad finē diſtinctiōis. Et
hec eſt ſententia huius diſtinctionis in generali. In
ſpeciali v̄o ſententia magiſtri ſtat in tribus propo-
ſitionibus. quarū pma eſt hec. Deū ſeipm genuiſſe
vel a ſe alium deum eſſentialiter generando ꝓduxiſ-
ſe: omnino eſſe negandū. Et ꝓbatur ſic. Illud ē ſim-
pliciter apud fideles negandum. quo cōceſſo ſeque-
retur idem generaſſe ſeipm. vel plꝭs eſſe deos. ſed
deū ſe vel a ſe eſſentialit̄ aliū deū genuiſſe eſt hmōi.
igit̄ ꝓpoſitio vera. Tenet argumentum. ⁊ maior eſt
euidēs. ſed minorē ꝓbat mgr̄ in l'ra querēs an hec
ſit vera. Deus genuit deū: ⁊ dicit ꝙ ſic. q: deus pa-
ter genuit deū filium. ⁊ tn̄ nō ſequit̄. ergo genuit ſe
deū vel aliū deū .ſ. aliū in deitate: ſed aliū in pſonali-
tate ſeu in pſona. Scḋa ꝓpoſitio eſt hec. Deū patrē
originaſſe i eternitate vnicū deū filiū a ſe p̄re aliū ſola
pſonalitate ē affirmādū. Et format̄ rō ꝓ hꝰ ꝯcluſio-
nis ꝓbatiōe ſic. Illḋ ē affirmādū apḋ xp̄ianos quo
negato ſequeret̄ in deitate plꝭs eſſe deos. ſed deum
p̄rem originaſſe in eternitate vnicū deū filiū a ſe p̄re
aliū ſola pſonalitate eſt hmōi. ergo hoc eſt affirman-
dum. ⁊ ꝑ ꝯſequens ꝓpoſitio vera. Argumentū ap-
paret bonū. ⁊ maior eſt euidēs. ſꝫ circa minoris pro-
bationē ꝓcedit mgr̄ in l'ra ſic. Et ſuppoſita determi-
natōne queſtionis p̄miſſe: qua dicebat̄ ꝙ deꝰ genuit
deū. ⁊ tn̄ nec ſe nec aliū deum. Arguit. Si deus ge-
nuit deum. aut igit̄ deus p̄r genuit deū q̄ eſt deꝰ pa-
ter. ⁊ ſic idē genuit ſeipm. aut deus pat̄ genuit deuʒ
qui nō eſt deus p̄r. ⁊ ſic erunt plꝭs dij Ad illud ma-
giſter reſpondendo dicit ꝙ iſta ꝓpoſitio. Deus pat̄
genuit deū q̄ non eſt deus pater. duos poteſt habe-
re ſenſus. Unus eſt. Deus genuit deū q̄ nō eſt deus
pater .i. filium q̄ non eſt pater q̄ deus eſt. ⁊ iſte ſen-
ſus verus eſt. q: ibi non notat̄ alietas eſſentie. ſꝫ ſo-
lum pſone. Alius aūt ſenſus eſt. Deus genuit deū q̄
nō eſt idem deꝰ cū deo patre. ⁊ ſic eſt falſa. q: ſic ī ip-
ſa denotat̄ alietas eſſentie ſeu nature. ad quē ſequi-
tur plꝭs eſſe deos. quod eſt impoſſibile. Tertia pro-
poſitio. Qꝫ tres pſone ſunt vna deitas. ⁊ ꝙ vnꝰ deꝰ
ſit trinitas: eſt a quolibet catholico firmiſſime tenen-
dum. Et ꝓbat̄ rōe ſic. Illud eſt firmiſſime tenendū
quo dubitato eſſet in fide ⁊ ſanctorū autoritatibus
heſitandū: ſꝫ tres pſonas eſſe vnā deitatem. ⁊ vnuʒ
deū eſſe tres pſonas vel trinitatē eſt hmōi. igit̄ eniʒ
hoc eſt firmiſſime tenendū: vt dicit ꝓpoſitio. Argu-
mentū eſt bonū. ⁊ maior eſt vera. ſed minoris euidē-
tiam ponit mgr̄ in textu: ꝓponēs quorūdam opinio-
nem dicentiū. ꝙ nomē eſſentiale in diuinis: cuiuſmo-
di eſt hoc nomē deꝰ: poſſit p̄dicari de nomīe pſonali
cuiuſmodi eſt p̄r: dicendo p̄r eſt deꝰ. non tamen ecō-
uerſo nomen pſonale poſſit p̄dicari de noīe eſſentia-
li: dicēdo. deus eſt p̄r. Uñ concedebant iſtam. Tres
pſone ſunt vnus deus. ſed negabāt iſtaʒ. Unꝰ deus
eſt tres pſone. Iſtam opinionē reprobat mgr̄ in l'ra
dicens: ꝙ ſm̄ fidem catholicam vtraq̄ iſtarū eſt ve-
ra. ⁊ confirmat dictum ſuū autoritatibus ſanctorum
vt patet in l'ra. igitur ⁊c̄.

Hic queritur an pater genuit diuinam eſſentiam vel ipſa filiū. an eſſentia genuit eſſentiam. vel ipſa nec genuit nec genita eſt. a

Poſt hec queri- DI. V
p tur vtrum cōcedendū ſit ꝙ pat̄
genuit diuinam eſſentiaʒ. vel ꝙ
diuina eſſentia genuit filiū: vel eſſentia ge-
nuit eſſentiaʒ. an omnino nō genuit nec ge-
nita eſt diuina eſſentia? Ad qḋ catholicis
tractatoribꝰ ꝯſentientes dicimꝰ. Qꝫ nec p̄r
genuit diuinam eſſentiā. nec diuina eſſen-
tia genuit filiuʒ nec diuina eſſentia genuit
eſſentiam. Hic autem nomine eſſentie intel-
ligimus diuinā naturam: que cōis eſt tri- Nō pma qua
bus pſonis: ⁊ tota in ſingulis Ideo nō eſt re iat ſit.
dicendū ꝙ pater genuit diuinam eſſentiā.
quia ergo pater diceret̄ genuiſſe diuinam
eſſentiam: diuina eſſentia relatiue diceret̄

ad patrem: vel ꝓ relatiuo poneret. Si au-
tem relatiue diceret: vel ꝓ relatiuo pone/
retur: non indicaret eſſentiam. Ut eniꝫ ait
Auguſti. Augꝰ. in. v. li. de tri. Qđ relatiue dicitur:
nō indicat ſubſtantiam.

Secunda ratio. b

Itē cū deus pater ſit diuina eſſentia: ſi eiꝰ ſit genitor: eſſet vt ꝙ genitor eius rei que ipē eſt: ⁊ ita eadem res ſeipām genuiſſet: quod Augꝰ. negat. vt ſupra oſtendimus.

Tertia ratio ⁊ potior. c

Iteꝫ ſi pater eſt genitor eſſentie diuine: cū ipē eſſentia diuina ſit: ⁊ deus ſit: eo ğ ꝙ generat ⁊ eſt: ⁊ deus eſt. Ita ğ non illud qđ generať eſt a patre deus: ſed pater eo ꝙ generat ⁊ eſt: ⁊ deus eſt: ⁊ ſi ita eſt: nō genito gignēs: ſed gignē-ti ſ genitū cauſa eſt: vt ⁊ ſit: ⁊ deus ſit Simi
Auguſti. li ratione ꝓbat Augꝰ. in. li. vij. de trini. Q
pater nō eſt ſapiēs ſapia quā genuit: q: ſi ea ſapiens eſt: ea eſt. hoc em̄ eſt ſibi eſſe qđ ſapere. Qđ ſi h̄ eſt ſibi eſſe qđ ſape: nō p il/lā ſapiam quā genuit pr̄ ſapiens eſt. Quid em̄ aliud dicimus: cū dicimus h̄ illi eſt eſſe qđ ſape: niſi eo eſt quo ſapiens eſt? Ergo q̄ cauſa illi eſt vt ſapiens ſit: etiā ipa illi cā eſt vt ſit. Si ğ ſapia quam genuit illi cauſa eſt vt ſapiens ſit: ⁊ cauſa illi eſt vt ſit. Sed cām patri q̄ ſit a pr̄e genitā: nullo mō quiſ-q̄ꝫ dixerit ſapiam: quid em̄ eſt inſaniꝰ? Ita ğ ſi pater genuit eſſentiam qua eſt: eſſentia quam genuit cauſa eſt illi vt ſit. Non ğ ip-ſaꝫ qua eſt eſſentiā genuit. Nam in illa ſimplicitate inq̄t Augꝰ. q: non eſt aliud ſape q̄ꝫ eſſe: eadem eſt ibi ſapientia que eſſentia. Ideoq̄ꝫ qđ de ſapientia: hoc de eſſentia dicimꝰ. Sicut ergo nō genuit ſapientiā: qua ſapiens eſt: ita nec eſſentiā qua eſt. Ut em̄ ſapientia ſapiens eſt: et potentia potens: ita ⁊ eſſentia ipſe eſt. Eademq̄ꝫ ſapiētia eſt ⁊ potentia que eſſentia. Patet itaq̄ꝫ ex predictis: quia pater eſſentiam diuinam non genuit.

Hic aduerſari videť Augꝰ. d

Auguſti. Huic autē videtur contrarium qđ Augꝰ. ait in lib. de fide ad Petrū. Deus cum verbū genuit: id quod ipē eſt genuit: nec de nihilo nec de aliqua iam facta conditaq̄ꝫ materia: ſed de ſeipſo id qđ ipſe eſt. Item deus pr̄ qui veriſſime ſe indicare animis cogniturꝭ ⁊ voluit ⁊ potuit: hoc ad ſeipm̄ indicandū genuit: qđ ē ipē q̄ genuit. Ecce apte dič his vbis deuꝫ patreꝫ genuiſſe illud qđ ipē eſt. Illud aūt qđ ipē eſt: nō eſt niſi diuina eſſentia: videť ğ diuinam eſſentiā genuiſſe. Ad qđ reſpondemus illa verba ſic intelligēda eſſe dicentes. Pater de ſeipō genuit illud qđ ipē eſt id eſt filiū q̄ eſt illud qđ pater eſt. Nam qđ pater eſt: ⁊ filius hoc eſt: ſed non qui pater eſt: ⁊ filius hic eſt.

Alias ptes queſtionis exequiť. e

Ita etiā non eſt dicendū ꝙ diuina eſſentia genuit filiuꝫ: quia cū filius ſit diuina eſſentia: iam eſſet filius res a q̄ generať: ⁊ ita eadē res ſeipām generaret. Ita etiam dicimus ꝙ eſſentia diuia nō genuit eſſentiā. Cū em̄ vna ⁊ ſūma quedam res ſit diuina eſſentia ſi diuina eſſen/tia eſſentiā genuit: eadē res ſeipām genuit qđ oīno eſſe nō pōt: ſ; pať ſolꝰ genuit filiū: ⁊ a pr̄e ⁊ filio ꝓcedit ſpūſſanctus.

Que videantur predictis eſſe contraria. f

Predictis autē videtur ꝯrium eſſe qđ dicit Augꝰ. in lib. vij. Auguſti.
de tri. Hoc inq̄t eſt deo eſſe qđ ſape: vnde pať ⁊ filius ſimul ſunt vna ſapia: q: vna eſſentia: ⁊ ſingilatim ſapiētia de ſapientia: ſicut eſſentia de eſſentia. Ecce his verbis apte dicit Augꝰ. ſapientiā de ſapia: ⁊ eēntiam de eſſentia: vbi videť ſignificare ꝙ ſapientia ſapiam: ⁊ eſſentia genuerit eſſentiā Idē in li. de fide ad petrū ait: Sic xp̄m dei filiū. i. vnā ex trinitate pſonā deū verū crede: vt diuinitatē eius de natura pr̄is natā eſſe nō dubites. Hic videť dicere ꝙ natura filij ſit nata de natura patris. Ideꝫ in li. Auguſti.
xv. de tri. ait: Diciť filius conſiliū de cōſilio: ⁊ voluntas de volūtate: ſič ſuba đ ſubſtantia: ſapia de ſapia. Et hic videť dicere ꝙ ſuba ſit genita de ſuba: ⁊ ſapia de ſapi
entia. Sed hoc ita determinamus: ſapien Determinatio
tia de ſapientia: ⁊ ſubſtātia de ſuba. id eſt corū q̄ videnť
filius qui eſt ſapientia: qui eſt ſubſtantia: contraria.
eſt de pr̄e qui eſt eadem ſuba ⁊ ſapientia ⁊ filius qui eſt diuinitas: natus eſt de pr̄e q̄ eſt natura diuia. Et vt expreſſius dicamꝰ dicimꝰ filium ſapientiam eſſe de pr̄e ſapiē-

tia: ⁊ dicimus filiũ ſubſtantiã eſſe genituз de pr̃e ⁊ a patre ſuba. Q̃ aũt ita ĩtelligi de-
Auguſti. beat Aug⁹. oſtendit in li. vij. de tri. dicẽs. Pater ip̃e ſapientia eſt: ⁊ dicit̃ filius ſapientia patris: quo modo dicit̃ lumen pr̃is. id eſt ſicut lumen de lumine: ⁊ vterq; vnũ lumen: ſic intelligat̃ ſapiẽtia de ſapientia. ⁊ vterq; vna ſapientia ⁊ vna eſſentia. Itẽ ideo xp̃s dicit̃ ꝟtus ⁊ ſapientia dei: q꞉ de patre ꝟtute ⁊ ſapientia etiam ip̃e virtus ⁊ ſapientia eſt: ſicut ip̃e lumẽ de pr̃e lumine eſt: ⁊ ip̃e fons vite eſt apud deum patrem fontem vite. Filius ḡ ſapia de pr̃e ſapientia eſt: ſicut filius lumẽ de pr̃e lumie: ⁊ de⁹ filius de deo pr̃e: vt ⁊ ſingulis ſit lumen et ſingulis de⁹: ⁊ ſingl̃is ſapia: ⁊ ſingl̃is vnũ lumen: vnus deus: vna ſapia. Ecce manifeſte his ꝟbis apit Aug⁹. ex quo ſenſu accipienda ſint p̃dicta verba ⁊ his ſimilia. ſ. cum dicit̃. ſubſtãtia de ſubſtantia: vel ſubſtantia genuit ſubſtantiam.

Quod videt̃ predicte expoſitioni contrarium. g

Hylarius. **Huic vero etiaз in** contrariũ videt̃ quod Hylarius ait in. iiij. li. de trini. Nihil inquit niſi natũ habet filius: ⁊ geniti honoris admiratio in honore generantis eſt. Cũ ḡ filius eſſentiã habeat: tota eñi in eo eſt diuina eẽntia: videt̃ q̧ ipſa diuina eſſentia nata ſit. Iteз in. v. li. ait.
Hylarius. Natiuitas dei nõ p̃ot eam ex qua ꝓuecta eſt nõ tenere naturã: nec eñi aliud q̃ deus ſubſiſtit quod nõ aliunde q̃ de deo ſubſiſtit. Ecce hic dicit natiuitatẽ dei ꝓuectam ex natura: ⁊ ita videt̃ ex his verbis atq; p̃dictis natura dei et genita et genuiſſe. Q̃d
Hylarius. Q̃ natura dei in forma ſua manẽs formã nature ⁊ infirmitatis corꝑalis acceperit. apertius dicit in li. ix. de trinit̃. Nos inq̃t vnigenitũ deum in forma dei manentẽ: in natura dei manſiſſe ꝓfitemur: nec vnitatẽ forme ſeruilis in naturã diuine vnitatis refundimus: nec rurſum corporali inſinuatione patrẽ in filio p̃dicamus. Sed ex eo eiuſdeз generis genitã naturam naturaliter in ſe gignentẽ habuiſſe naturã: que in forma nature ſe gignentis manens: formã nature ⁊ infirmitatis corporalis accepit. Nõ eñi defecerat dei natura ne eſſet: ſed iſe humilitatem terrene natiuitatis manens ſibi dei natura ſuſceperat: generis ſui poteſtatem in habitu aſſumpte humanitatis exercens. Ecce hic aperte dicit ⁊ naturã genuiſſe: ⁊ naturã genitã: ⁊ naturã aſſumpſiſſe naturã: quod a pleriſq; negat̃. Item in eodem. Nunq̃d vnigenito deo cõtumelia eſt pr̃em ſibi innaſcibilẽ deum eſſe: cũ ex innaſcibili deo natiuitas vnigenita in naturaз vnigenitam ſubſiſtat. Ecce ⁊ hic dicit vnigenitam naturã.

Quõ ſint intelligenda p̃miſſa verba Hylarij. h

Sed quia hec verba ſane vult intelligi: ip̃e idem dicit in. iiij. *Hylarius* lib. Intelligentia dictoꝝ ex cauſis eſt aſſumẽda dicendi: q꞉ nõ ꝟmoni res: ꝟ rei ẽ ſermo ſubiect⁹. Hec ḡ verba ita intelligi p̃nt. Nihil habet filius niſi natũ. i. nihil hз ꝟm q̧ deus eſt niſi q̃d naſcendo accepit: ⁊ ip̃e naſcendo patris in ſe ſubſiſtenteз naturam habuit. Vñ idem Hylarius addit in. v. li. *Hylarius* Eandem naturam habet genitus: quã ille q̃ genuit: ita tñ vt natus nõ ſit ille q̃ genuit. Nã quõ erit pr̃ ip̃e cũ genit⁹ ſit. Sз in his *Expoſitioneз ꝯfirmat ꝑ verba eiuſdem.* ip̃is ſubſiſtit ille q̃ genitus eſt: in q̃bus totus eſt ip̃e qui genuit: q꞉ non eſt aliunde q̃ genitus eſt: ⁊ ideo non refert̃ ad aliud: q̃d in vno ſubſiſtit ex vno. Ac ſi in generatõe filij ⁊ naturam ſuã: vt ita dicam: ſequit̃ indemutabilis deus indemutabilem deum gignens: nec naturaз ſuam deſerit ex indemutabili deo indemutabilis dei ꝑfecta natiuitas. Subſiſtentem ḡ in eo dei naturaз intelligamus: cum in deo deus inſit. Nec p̃ter eum qui deus eſt quiſq; deus ali⁹ ſit q꞉ ip̃e deus: ⁊ in eo deus. Nature ḡ dei patris veritas in deo filio eſſe docetur: cuз in eo deus intelligit̃ eſſe qui deus eſt. Eſt eñi vnus in vno: ⁊ vnus ab vno.

Q̃ legit̃ pr̃ de ſua ſubſtantia genuiſſe filiũ ſubſtantie patris. i

Dicit̃ quoqз et frequenter in ſcriptura ſacra legit̃. Pater de ſua ſubſtantia genuiſſe filiũ. Vñ Aug⁹. in *Auguſti.* li. de fide ad Petruз ait. Pater de⁹ de nullo genitus deo: ſemel de ſua natura ſine initio genuit filium deum ſibi equalem: et eadem qua ip̃e naturaliter eternus eſt diuinitate coeternum. Ecce hic dicit Auguſtin⁹ filium genitum de natura patris. Eſt aũt vna natura patris ⁊ filij ⁊ ſpũſſancti. Si ḡ de natura patris genitus eſt filius: genit⁹ eſt de natura filij ⁊ ſpũſſancti: imo de natura trium pſonarum. Ideз quoq; Aug⁹. in *Auguſti.* lib. xv. de trini. dicit chriſtum eſſe filiũ ſub

ſtantie patris: ⁊ de ſubſtantia patris geni
tum: tractans illud verbũ apoſtoli loquẽ/
tis de deo patre ſic. Qui eruit nos de pote
ſtate tenebrarum: ⁊ tranſtulit in regnum fi
lij charitatis ſue. Quod dictum eſt inq̃t: fi
lij charitatis ſue: nihil aliud itelligatur q̃
filij ſui dilecti: q̃ filij ſubſtantie ſue. Chari
tas quippe patris que in natura eius eſt in
effabiliter ſimplici: nihil eſt aliud q̃ ipa na
tura atq; ſubſtantia: vt ſepe diximus: ⁊ ſe=
pe iterare non piget: ac per hoc filius cha/
ritatis eius nullus alius eſt: q̃ qui de ſub/
ſtãtia eius eſt genitus. Ecce hic apte dicit
Auguſtin⁹ filium eſſe genitũ de ſubſtantia
patris: ⁊ filium ſube patris. Idem q̃ Au=
guſti. in lib. ij. contra hereticũ Maximi/
num. ſubam dei genuiſſe filiũ: ⁊ filiuz geni
tum de ſuba p̄ris aſſerit dicens Carnalib⁹
cogitatiõibus pleni ſubam dei de ſeipſa gi
gnere filiũ non putatis: niſi hoc patiat̃ qđ
ſuba carnis patit̃ quãdo gignit. Erratis n̄
ſcientes ſcripturas neq; v̓tutem dei. Nul/
lo em̃ modo verum dei filiũ cogitatis: ſi eũ
natum eſſe de ſuba patris negatis. Nõ em̃
iã erat hominis filius: ⁊ deo donante fact⁹
eſt dei filius: ex deo natus: gratia: non na=
tura. An forte ⁊ ſi non hois filius erat: tñ
iam aliqua erat qualiſcunq; creatura: ⁊ in
dei filium deo mutante conuerſa eſt. Sz ni
hil horũ eſt. g̊ aut de nihilo: aut de aliqua
ſubſtantia natus eſt. Sed ne crederemus
vos putare de nihilo eſſe dei filiũ: affirma=
ſtis nos vos dicere de nihilo eſſe dei filiũ.
De aliqua g̊ ſuba eſt. Et ſi nõ de ſubſtan=
tia patris: de qua ſit dicite: ſed nõ inuenie=
tis. Iam g̊ vnigenitũ dei filiũ Ieſum chri
ſtum de patris eſſe ſubſtãtia: non vos no/
Auguſti. biſcũ pigeat confiteri. Idez in eodẽ. Utri=
q; legimus vt ſimus in vero filio eius Ie=
ſu xp̄o. Dicite quoq; nobis: vtrum iſte ve
rus dei filius ab eis qui gratia filij ſũt qua/
dam ꝓprietate diſcretus: de nulla ſubſtan
tia ſit: an de aliqua. Non dico inq̃s de nul
la: nec dicam de nihilo. g̊ de aliq̃ ſubſtãtia
eſt. Quero de qua? Si nõ de p̄ris ſubſtan
tia eſt: aliam quere. Si aliaz non inuenis:
p̄ris agnoſce ſubam: ⁊ filiuz cum patre ho
mouſion confitere. Idem in eodem. Confi
Auguſti. teor deum p̄rem omnino incorruptibiliter
genuiſſe: ſed qđ eſt ipe genuiſſe. Item dico
qđ ſepe dicendum eſt. aut de aliq̃ ſubſtan/
tia eſt natus dei filius: aut de nulla. Si de
nulla. ergo de nihilo: quod vos iam nõ di
citis. Si v̓o de aliqua: nec tamẽ de patris
ſuba: nõ eſt verus filius. Si v̓o de patris
ſubſtãtia: vnius eiuſdemq; ſubſtãtie ſunt
pater ⁊ filius. Uos autem nec filiũ de ſub/
ſtantia patris genitum vultis: ⁊ tamẽ euz
nec ex nihilo nec ex aliqua materia: ſed ex
patre eſſe conceditis: nec videtis q̃ neceſ/
ſe ſit: vt qui nõ ex nihilo nec ex aliqua alia
re: ſed ex deo: niſi ex dei ſuba eſſe nõ poſſit
⁊ hoc eſſe qđ deus eſt de quo eſt. i. de⁹ de
deo natus eſt: quia nõ alius ꝑus fuit: ſ; na=
tura coeterna de deo eſt.

Colligẽs ſumma p̄dictorum aperit ex quo ſenſu accipiẽda ſint. k

His v̓bis p̄miſſis

innui videt̃: ꝙ diuina ſubſtãtia filiũ genue
rit: ⁊ ꝙ fili⁹ ſit genitus de ſuba patris: ⁊ ꝙ
de deo eſt natura coeterna: ⁊ qđ pater id
quod ipe eſt genuit. Id autẽ quod ipe eſt
diuina eſſentia eſt: ⁊ ita putari poteſt diui=
nam eſſentiam genuiſſe. Uehementer mo=
uent nos hec verba: que quomodo intelli=
genda ſint: mallem magis ab alijs audire:
q̃ tradere. Ut tñ ſine p̄iudicio atq; temeri
tate loquar. ex hoc ſenſu dicta poſſunt ac=
cipi. Natura coeterna de deo eſt. i. fili⁹ co=
eternus patri de patre eſt: ita ꝙ eſt eadem
cũ eo natura vel eiuſdẽ nature. Quem ſen
ſum confirmat Aug⁹. ibidem ſubijciens: ⁊
qđ dixerat q̃ſi explanans. Dicto em̃ natu/
ra coeterna eſt de deo: addidit. Nõ ẽ aliud
filius q̃ illud de quo eſt. i. vnius eiuſdem
ſube eſt. Deinde apertius talem intellectũ
ex predictis verbis fore habendum aperit
in eodem libro contra Maximinũ dicens Auguſti.
Trinitas hec vnius eiuſdemq; ſube ẽ: q̃a
non de aliqua materia vel de nihilo eſt fili
us: ſed de quo eſt genitus. Itẽq; ſpũſſan=
ctus nõ eſt de aliqua materia vel de nihilo
eſt: ſed inde eſt vnde ꝓcedit. His vtiq; ver
bis apte oſtendit ea rõne dici filium eſſe de
ſuba patris qui eſt de patre genitus: ita ꝙ
eſt eiuſdẽ ſube cũ eo: ⁊ ſpũmſanctũ eſſe de
ſubſtantia patris ⁊ filij: q2 ab vtroq; ꝓce=
dit: ita ꝙ eſt eiuſdẽ ſubſtantie.

Q nec filius nec ſpũſſanctus ẽ de nihilo: ſed de aliquo. non tamen de materia. l

Oſtẽditur quoqz

ex illis v̓bis filiũ ⁊ ſpm̄ſctm̃ non eſſe de ni/
hilo ſ; de aliquo: nec tñ de aliqua materia.
Uñ etiã Hylarius in. xij. li. de tri. ait. Uni Hylarius.

genitus de⁹ cum natus ſit: pr̄em teſtaẗ au
torem: cum ex manente nat⁹ eſt: nõ eſt nat⁹
ex nihilo: ⁊ cum ante tempus nat⁹ eſt: om
nem ſenſum ꝑuenit naſcendo. Hic apte di
citur ꝙ filius non eſt natus ex nihilo. Si=
militer ⁊ ſpũſſanctus non eſt dicẽdus eſſe
vel ꝓcedere ex nihilo: qꝛ filius de ſubſtan=
tia patris natus eſt: id eſt a patre eſt: cum
quo eiuſdem ſubſtantie eſt ⁊ eadem ſubſtã
tia. Ex quo ſenſu accipiendum etiam eſt il
lud. Pater genuit id quod ipe eſt. id eſt fi/
lium qui eſt hoc quod paẗ. Et hoc ita de/
Auguſti.
bere intelligi Augu. aperit dicens in ꝑmo
libro contra Maximinũ. Hoc genuit pa/
ter quod eſt: alioquin non eſt verus filius
ſi quod eſt pater non eſt filius. Itẽ ſubſtã
tia dei genuit filiũ. id eſt pater ſubſtãtia ge
nuit filium qui eſt eadem ſubſtãtia et eiuſ/
dem ſubſtantie. Qđ ſic eſſe intelligendum
Auguſti.
Aug⁹. oſtendit dicens ad Maximinum.
Sicut dicis: ſpũs ſpũm genuit: ita dic ſpi/
ritus eiuſdem nature vel ſubſtantie ſpũm
genuit. Item ſicut dicis: deus deũ genuit
ita dic: deus eiuſdem nature vel ſubſtãtie
deum genuit. Hoc ſi credideris ⁊ dixeris:
nihil de hac re vlterius accuſaberis. His
eñ verbis apit quomõ ꝑdicta debeant in
telligi. Similiẗ filius nat⁹ eſt de ſubſtantia
patris: vel pater genuit filium de ſua natu
ra ſiue eſſentia. i. de ſe natura ⁊ eſſentia ge=
nuit filium eiuſdem eſſentie ac nature: et ꝗ
eſt eadẽ eſſentia ac natura. Silr expone il=
lud: fili⁹ ſube patris: et fili⁹ patris ſube. .i.
ꝗ eſt ſuba cũ quo ⁊ fili⁹ eadẽ ſuba eſt: qꝛ cõ
ſubſtãtialis eſt patri filius. Et h ſenſus ad
iuuaẗ ex his vbis Augi. ꝗ in li. v. de trini.
ait. Tres pſonas eiuſdem eẽtie: vel tres
pſonas vnam eſſentiã dicimus. Tres aũt
pſonas ex eadem eſſentia nõ dicim⁹: quaſi
aliud ibi ſit quod eſſentia eſt: aliud qđ per
ſona. His verbis oſtendiẗ nõ eſſe dicẽduz
pſonam eſſe ex eſſentia. niſi ex ſenſu predi=
cto. Qui ſenſus cõfirmaẗ etiã ex eo quod i
li. xv. de trini. idem ait. Sicut nr̄a ſcia ſciẽ
tie dei: ſic ⁊ noſtrũ vbum qđ naſciẗ de no=
ſtra ſcia diſſimile eſt illi vbo dei qđ natum
eſt de pr̄is eſſentia. Tale eſt autẽ ac ſi dice
rem: de patris ſcia: de patris ſapia: vel qđ
eſt expꝛſſius de pr̄e eſſentia: de pr̄e ſcia: de
pr̄e ſapia. Ex hoc itaqꝫ intellectu verbum
dei patris vnigenitus filius ꝑ omia patri
ſimilis ⁊ equalis recte diciẗ deus de deo.
lumen de lumie: ſapientia de ſapiẽtia eſſen=
tia de eſſentia: qꝛ hoc eſt oĩno qđ pr̄: nõ tñ
pater: qꝛ iſte filius: iſte pater.

Quare verbum patris dicaẗ fili⁹
nature. m

Inde ẽ qđ ſol⁹ vni

genitus dei diciẗ natura filius: qꝛ eiuſdem
nature eſt: ⁊ eadem natura eſt cũ pr̄e. Vñ
Hylarius in li. de trini. de chꝛiſto loquẽs. Hylarius.
Natura filius eſt: qꝛ eandem naturã quaz
ille qui genuit: habet.

Iſta eſt diſtinctio quinta In qua
magiſter oſtenſo ꝙ in diuinis ſit generatio: inquirit
an eſſentia ſit generatiõis termin⁹. Et circa hoc tria
facit. Nam ꝑmo mouet ⁊ determinat queſtionẽ. Se
cundo inducit inſtantiaꝝ obiectionẽ. Et tertio qua=
rundã ſubdit autoꝛitatũ expoſitionẽ. Primum agiẗ
a ꝑncipio diſtinctionis vſqꝫ ibi. Predictis aũt videẗ
eſſe contrariũ. Secundũ ab inde vſqꝫ ibi. Oſtendiẗ
quoqꝫ ex illis. Tertiũ vo ab inde vſqꝫ ad finez toti⁹
diſtinctionis. In ſpeciali vo ſentẽtia mgr̄i ſtat ſum=
marie in tribus ꝓpoſitionib⁹: quarũ pꝛima eſt hec.
Diuina eſſentia nõ eſt generãs neqꝫ generata. Et ꝓ
batur ſic. Illud nõ eſt concedendũ quo cõceſſo ſeq̃
retur eſſentiã diuinã nõ eſſe eſſentiã: vel eandez rem
generaſſe ſeipam: vel eſſe a ſeipa genitã: ſed eſſentiã
diuinam oꝛiginare ſeu eſſe genitam eſt hmõi: igitur
Tenet argumentũ: ⁊ maioꝛ eſt nota: ſed minoꝛis ꝓ
bationem mgr̄ in lr̄a introducit ſic querẽdo. An hu
iuſmodi ꝓpoſitiones ſint ꝯcedende. Pr̄ genuit diui
nam eſſentiam. Diuina eſſentia genuit filiuz. Diuina
eſſentia non eſt generata: nec creata. Et reſponden
do dicit intentũ ſuũ .ſ. ꝙ diuina eſſentia nõ ſit geni=
ta nec generat: qđ ꝓbat tribus rõibus: quaꝝ prima
eſt talis. Omne qđ generaẗ relatiue diciẗ. igiẗ ſi eẽn
tia diuina generaẗ: relatiue diciẗ: quod falſum ẽ: qꝛ
tunc nõ ſignificaret abſolute ſubſtantiã. Scđa ratio
taẗ eſt. Pater eſt diuina eſſentia. ſi igiẗ pater genuit
diuinam eſſentiã: tunc genuit ſeipm. ⁊ illud iterũ ſta
re non poteſt. Tertia ratio talis eſt. Pater per diui
nam eſſentiam hꝫ eſſe. ſi igitur pater genuit diuinaz
eſſentiam: tunc pr̄ haberet eſſe ꝑ illud qđ eſt genera
tum ab ipo. quod eſt falſum. qꝛ generatũ a generan
te habet eſſe: ⁊ nõ generatus a genito. Addit etiam
mgr̄ qđ ſimili mõ ꝓbat Aug⁹. ꝙ pater non eſt ſapi=
ens ſapientia genita: ſi eñ pater eſſet ſapiẽs ꝑ illam
ſapiam quam genuit: cũ idem ſit ei ſape ⁊ eſſe: ſeq̃ẗ
ꝙ haberet eſſe ꝑ illud ⁊ ab illo qđ genuit: quod non
põt ſtare. Secũda ꝓpoſitio. Quãꝙ filius ⁊ ſpũſſan
ctus non ſint aliud ꝙ ipa diuina eſſentia: tamen pro
ducti ſunt ambo realiter. Hãc ꝓpoſitionẽ mgr̄ inue
ſtigat obijciendo cõtra hoc qđ dictum eſt. ſ. ꝙ pr̄ nõ
genuit diuinã eſſentiam. Nam dicit paẗ genuit illud
qđ ipe eſt: ſed illud quod ipſe eſt: eſt diuina eſſentia.
igiẗ genuit diuinam eſſentiam. Et mgr̄ rñdet ꝙ illa
Pater genuit id qđ ipe eſt: ſic debet itelligi. i. pater
genuit filiũ: eo ꝙ eſſentialiẗ eſt idem cũ ipo. Tandẽ
oſtenſo ꝙ non eſt concedendũ ꝙ eſſentia genuit filiũ
eo ꝙ ſequereẗ idem generaſſe ſeipum: mgr̄ exponit
autoꝛitates ſanctoꝛũ. ſ. Auguſtini ⁊ Hylarij que vi
dentur ꝑdictis obuiare dicẽs ꝙ eſſentia filij ſit de eſ
ſentia patris. He autoꝛitates ſunt ſic exponẽde ſeu
intelligende. Filius ꝗ eſt eſſentia: eſt de pr̄e ꝗ eſt eſ=
ſentia: ⁊ ſic de alijs. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Filius
⁊ ſpũſſanctus ſunt ꝓducti: non tamen de nihilo: ſed
de aliquo: licet non de aliquo materialiter. Hanc ꝓ
poſitionem ꝓbat magiſter exponẽdo autoꝛitates di

centes patrem de ſua ſubſtantia filiũ genuiſſe. Et dicit q̄ hmōi autoritates ſunt ſic exponēde. Pr̄ genuit filium de ſua ſubſtantia. ⁊ nō genuit eum de nihilo. ſed genuit talem q̄ eſt eiuſdē nature cū ipſo Hanc expoſitionē mgr̄ ꝯfirmat ꝑ multas autoritates que patent in littera. igitur ⁊c̄.

Utrum pater voluntate genuit filium an neceſſitate. et an volens vel nolens ſit deus. a

DI. VI

Preterea queri ſolet vtrũ pater genuerit filiũ volũtate an neceſſitate? De hoc Oroſius ad Aug. ita ait. Volũtate genuit pr̄ filium: vel neceſſitate: ſ nec volũtate: nec neceſſitate: q2 neceſſitas in deo nō ē: p̄ire volũtas ſapiam n̄ potuit. Quocirca vt Aug. ait in. xv. li. de tri. Ridēda eſt dialetica Eunomij: a quo eunomiani heretici orti ſunt. Qui cũ non potuiſſet intelligere nec credere voluiſſet vnigenitũ dei filium ꝟbũ dei eſſe natura. i. de ſba patris genitũ nō nature vel ſbe dixit eſſe filiũ. ſ filiuȝ voluntatis dei. volēs aſſerere accedentē deo voluntatem: qua gigneret filiũ. ſic nos aliq̄n aliq̄d volum⁹ qđ antea nō volebamus ꝓpt̄ qđ mutabil' intelligit̄ nr̄a natura. qđ abſit vt in deo eſſe credam⁹ Dicam⁹ ḡ verbum dei eſſe filiũ dei natura: nō voluntate vt docet Augu. in xv. li. de tri. vbi quedā catholicũ heretico reſpondentem commēdat dicens. Acute ſane quidā rn̄dit heretico ꝟſutiſſime interroganti: vtrũ deus filiuȝ volēs vel nolens genuerit: vt ſi diceret nolēs: abſurdiſſima dei miſeria ſeq̄ret̄. Si autem volēs ꝯtinuo qđ intēdebat ꝯcluderet ſcȝ nō nature eſſe filiũ: ſ volũtatis. At ille vigilantiſſime viciſſim q̄ſiuit ab eo. vtrum de⁹ pr̄ volēs aut nolens ſit de⁹. vt ſi rn̄deret: nolēs. ſeq̄ret̄ grādis abſurditas ⁊ miſeria: quā de deo credere mag̃ eſt inſania Si aũt diceret: volēs. rn̄deret̄ ei. ḡ ⁊ ipſe volũtate ſua deus eſt: nō natura. Quid ḡ reſtabat niſi vt obmuteſceret ſua interrogatiōe obligatũ indiſſolubili vinculo ſe videns. Ex p̄dictis docet̄ nō eſſe ꝯcedendũ q̄ de⁹ volũtate vl' neceſſitate. vl' volēs vel nolēs ſit de⁹. Itē q̄ volũtate vl' neceſſitate vl' volens vel nolens genuerit filium.

Auguſti.

Opinio cuiuſdam heretici.

Oppoſitio contra predicta. b

Sȝ contra hoc opponit̄ ſic Volũtas dei eſt natura ſiue eſſentia dei. q2 nō ē aliud deo eſſe. aliud velle: et ideo ſicut vna eſt eſſentia triũ ꝑſonarũ. ita ⁊ vna volũtas. Si ḡ de⁹ natura de⁹ eſt: et volũtate deus eſt: ⁊ ſi ꝟbum dei natura filius dei eſt: ⁊ volũtate fili⁹ dei eſt. Hoc autem facile ē refellere. Nā ⁊ p̄ſcia dei ſiue ſcientia q̄ ſcit vl' p̄ſcit bona ⁊ mala: diuina natura ſiue eſſentia eſt: ⁊ p̄deſtinatio ſiue voluntas eius eadē diuina eſſentia eſt. nec eſt aliud deo ſcire ⁊ velle q̄ eſſe. ⁊ cũ ſit vnum ⁊ idē ſcia dei vl' volũtas. nō t̄n d̄r de voluntate quicquid d̄r de ſcia ⁊ ecōuerſo. nec omnia illa ſua volũtate deus vult q̄ ſua ſcientia ſcit. cũ ſua ſcia nouerit tā bona q̄ mala volũtate aũt non velit niſi bona. Scientia q̄ppe dei ⁊ p̄ſcia de bonis eſt ⁊ malis. volũtas ꝟo ⁊ p̄deſtinatio de bonis eſt tm̄. ⁊ t̄n vnũ ⁊ idē in deo eſt ſcia ⁊ voluntas ⁊ p̄ſcientia ⁊ p̄deſtinatio. Ita cũ vnũ ſit natura dei ⁊ volũtas. dicit̄ tamen pater genuiſſe filiũ natura: non voluntate: ⁊ eſſe deus natura: nō voluntate.

Reſponſio

Qualiter itelligenda ſint illa verba pr̄ nec nolēs nec volens de⁹ eſt nec volēs nec nolēs genuit filiũ. c

Predicta t̄n ꝟba quibus prudenter dictũ eſt: q̄ deus pater nec volens nec nolens eſt deus: nec nolēs nec volēs genuit filiũ ſiue volũtate ſiue neceſſitate: ex tali ſenſu vident̄ accipiēda: vt voluntatē p̄cedentē vl' accedētē: intelligamus q̄liter Eunomius intelligebat. Non enĩ ipſe de⁹ eſt volũtate p̄cedēti vl' efficiēti vel volēs p̄uſq̄ deus. nec volũtate p̄cedēti vel accedēti genuit filiũ. nec p̄us volens q̄ generās genuit filiũ. nec p̄us generans q̄ volēs genuit filiũ. volens t̄n genuit: ſic potēs genuit. ⁊ bonus genuit filiũ. ⁊ ſapiens genuit: ⁊ hmōi. Si enĩ pr̄ ſapiēs ⁊ bonus dicit̄ genuiſſe filiũ: cur non ⁊ volens? Cũ ita ſit deo idem eſſe volētem qđ eſt eſſe deum ſicut idem eſt eſſe ſapientē qđ eſt eſſe deum. Dicam⁹ ḡ q2 pr̄ ſicut ſapiēs. ita volens genuit filiũ. ſed nō volũtate p̄cedenti vel accedenti. Queȝ ſenſum apit Augu. et ꝯfirmat ita dicēs ſup ep̄lam ad Eph'. De filio dei. i. dn̄o nr̄o Jeſu xp̄o ſcriptũ eſt: q2 cũ p̄re ſꝑ fuit: ⁊ nunq̄ euȝ vt eſſet paterna voluntas preceſſit. ⁊ ille quidem natura filius eſt.

Hylarius in li. de ſynodis Eos q̄ dicunt de nō extantibus eſſe filiuȝ dei. ſilr̄ qui dicũtq̄ neq̄ cōſilio neq̄ voluntate pater genuerit filium: anathematizat ſācta eccl'ia. Iteȝ ſi q̄s nolēte patre dicat natum filiũ: anathema ſit Nō enim nolente patre coact⁹ pater vl' naturali nec̄itate ductus cũ nollet genuit filium. ſed mox vt voluit ſine tēp̄e et impoſſibiliter ex ſe vnigenitũ demonſtrauit.

Hec eſt diſtictio ſexta In qua magiſter oſtēſo q̄ eſſentia diuīa nō poſſit eē termin⁹ generatiōis. incipit agere de potētia generātis. Circa qđ tria facit. Primo oñdit quō pr̄ nec voluntate nec neceſſitate filiũ genuit. Scđo contra illud replicādo rōe q̄daȝ obijcit. Tertio poſt digreſſionē ad p̄ncipa

le intentū redit. Primum iſtoꝝ facit a pͥncipio diſtin
ctionis vſqꝫ ibi. Sed cōtra hoc opponit̄. Scdm vo
ab inde vſqꝫ ibi. Predicta tñ vba ⁊c̄. Tertiū ab in-
de vſqꝫ ad finem diſtinctiōis. In ſpēali mgr̄i ſenten-
tia in hac diſtinctōe ſtat in trib⁹ ꝓpoſitiōibus. qua-
rum pͥma eſt hec. Nō eſt catholice ſentiendū deū pa
trem genuiſſe filiū neceſſitate cogēte aut volūtate ꝑ
cedēte. Et ꝓbat̄ ſic. Illud nō ē catholice ſentiendū
quo ↄceſſo ſeqͥt̄ deuꝫ aut eſſe miſeꝝ aut mutabilē. ⁊
filiū dei nō eſſe naturalē filiū: ſꝫ pr̄em genuiſſe filium
neceſſitate cogēte: aut volūtate antecedēte ē hmōi.
igit̄ illud nō ē ſentiendū. Argumētū ē notū ⁊ maioꝛ
ſꝫ minoꝛē ponit mgr̄ in textu: rn̄dendo ad queſtionē
iſtā. Utrū pr̄ genuit filiū ex neceſſitate aut volūtate
Mgr̄ rn̄dendo dicit. Nec genuit eū neceſſitate. qꝛ ſi
ſic. tūc genuerit eū nō potuit eū nō generare. tūc ne
ceſſitas coactiōis caderet ī deū: qđ nō eſt dicendū cū
ipē ſit ſumme liber. Nec volūtate. ſ. añcedēte. ſ. ꝙ ꝑ
us vellet filiū generare ꝙ ipm genuit: vt ſi ſtaret in
ei⁹ libera ptāte vt generaret ſi vellet: ⁊ non genera-
ret ſi nollet. qꝛ ſic caderet mutabilitas in deū: qđ eſt
incōueniens. Iſta patēt in lr̄a autoꝛitate bt̄i Augu.
Scda ꝓpoſitio ē hec. Ex diuine nature ⁊ volūtatis
idēptitate argui nō pōt filiū natura eē filiū volūtate
Iſtam ꝓpoſitioneꝫ ꝓbat mgr̄ in lr̄a ſoluendo argu
mentū hereticoꝝ: qđ faciūt in iſta materia dicētes.
In diuinis idē ſunt natura ⁊ volūtas. Si igit̄ pr̄ ge
nuit filiū natura: videt̄ etiā ꝙ genuit ipm voluntate
ad qđ mgr̄ rn̄dēdo dicit. Ex quo in diuinis natura ⁊
volūtas differūt rōe vel cōnotato. ideo nō obſtat ꝙ
ſint idē idēptitate abſoluta. nō tñ ſunt idē idēptita-
te foꝛmali. qꝛ aliqđ pōt cōuenire nature qđ nō ↄue-
nit voluntati. ⁊ ꝑ ↄñs nō ē incōueniēs filiū eſſe filiuꝫ
natura ⁊ nō volūtate. Et ↄfirmat hoc ꝑ ſile. Nā vo-
lūtas dei ⁊ ſcia eius ſunt idē. ⁊ differunt rōe vel con
notatiōe. qꝛ ſcia ↄnotat aliqͩ eſſe in deo qđ nō ↄno
tat volūtas. ⁊ ecōtra. qꝛ rōe ſcie ſue cōuenit deo ſci-
re ⁊ cognoſcere malū. nō tñ rōne volūtatis ſue ↄue
nit ſibi velle ⁊ appꝛobare malū. ⁊ ita ē ī ꝓpoſito igi
tur ꝓpoſitio vera. Tertia ꝓpoſitio. Solū nc̄citas
incōmutabilitatis ac volūtas cōmunicabilitatis cō
currunt ad eternā filij dei generationē. Iſta ꝓpoſi
tio ꝓbat̄ ſic. Illa nc̄cio ↄcurr̄it ad etnā filij dei ꝓdu
ctionē: ſine qb⁹ ipoſſibile eſt deū eē deū. ſꝫ de⁹ nc̄cio
eſt de⁹ nc̄citate incōmutabilitatis. ⁊ volūtate cōica-
bilitatis. igit̄ iſta duo ad ꝓductiōeꝫ filij dei ↄcurrūt
Tenet argumētū ⁊ maioꝛ: ſꝫ minoꝛē ponit mgr̄ ī te
xtu ſaltē ſnīalit̄ vbi repꝛhēdit quēdā hereticū q̄ dixe
rat pr̄em generaſſe filiū volūtate ꝑcedēte vl̄ añcedē
te vel efficiēte: ⁊ ſic pꝛius fuiſſe volens ꝙ generans:
qđ falſum eſt. igit̄ pꝛopoſitio apparet vera.

Hic querit̄ an pater potuerit vel voluerit gignere filium. a

DI. VII b

Hic ſolet queri

a quibuſdam: vtrum pater po-
tuerit vl̄ voluerit generare filiū
Si enim inquiūt potuit vel voluit genera
re filium. ergo potuit aliquid ⁊ voluit: qđ
nec voluit nec potuit filius. Nam fili⁹ nec
potuit nec voluit generare filium. Cui ver
ſutie facile reſpōdemus dicētes. poſſe vel
velle generare filium: nō eſt aliqͩ poſſe vl̄
velle ſubiectum potētie vel voluntati. Eſt
tñ aliq̄ potentia vel volūtas. ſ. poſſe vl̄ vel
le gignere filiū. ⁊ iō diſtinguēda eſt intelli-
gentia ꝓpoſiti vbi: poſſe vel velle gignere
filiū. ⁊ poſſe vl̄ velle aliqͩ. Neqꝫ eñ gene-
ratio filij aliqͩ eoꝛū eſt: q̄ ſubiecta ſunt di-
uine potētie ⁊ volūtati: nec eſt aliqͩ inter
oīa vel de oībus: ſ ſup oīa ⁊ añ oīa. Non
eñ añ voluit vl̄ potuit ꝙ genuit. ſicut nec
añ fuit ꝙ genuit qꝛ ab eterno fuit ⁊ ab eter
no genuit. Ex ſimili ꝙ h̄ videre poſſum⁹.
Pr̄ eñ pōt eſſe pr̄: ⁊ vult eſſe pr̄. fili⁹ auteꝫ
nō pōt nec vult eſſe pr̄. ẛ pr̄ pōt vl̄ vult eē
aliqͩ qđ non pōt vel vult eſſe filius nō ſeq̄
tur: qꝛ eſſe pr̄em nō eſt eſſe aliqͩ: ſ pōt eſſe
ad aliquid vt in ſequenti oſtendet̄.

Ponit quedam verba Augu. vñ pōt moueri auditoꝛ. b

Sed vehementer

nos mouet qđ Augu. ait in. j. li. ꝫ Maxi-
minum: qui aſſerebat patrem potētioꝛem
eſſe filio: eo ꝙ filiū genuit deū creatoꝛē fili⁹
aūt non. dicebatqꝫ patrē potuiſſe gignere:
nō filiū: ⁊ ideo potentioꝛē eſſe filio. Ad qđ
reſpondēs Augu. dicere videt̄ ꝙ fili⁹ etiā Auguſti.
potuit gignere. volēs oſtendere patrē eſſe
non potentioꝛē filio: his verbis. Abſit vt
ideo potētioꝛ ſit pater filio: ſicut putas. qꝛ
creatoꝛē genuit pater. filius aūt nō genuit
creatoꝛem. neqꝫ eñ non potuit: ſ non opoꝛ
tuit. Uide ⁊ diligenter attende hec verba
nō eñ nō potuit: ſ nō opoꝛtuit. Uidet̄ eñ Auguſti.
dicere ꝙ filius potuit gignere: ſ non opoꝛ
tuit: ⁊ ita potuit qđ non opoꝛtuit. Quare
aūt non opoꝛtuit: ſubdit dicens. Immode
rata eñ eſſet diuina generatio ſi genitus fi
lius nepotem gigneret patri. quia ⁊ ipē ne
pos niſi auo ſuo pꝛonepoteꝫ gigneret. Fm
veſtram mirabilem ſapientiam: impotens
diceret̄. Similiter etiam ille ſi nepotē non
gigneret auo ſuo. ⁊ ꝓnepotem pꝛoauo ſuo
non a vobis appellaretur omnipotens: nec
impleretur generationis ſeries. ſi ſemp al-
ter ex altero naſceretur. nec eam perficeret
vllus ſi non ſufficeret vnus omnipotens.
Itaqꝫ omnipotentem genuit filium patris
natura: non fecit.

Opponitur pꝛedictis verbis Auguſtini. c

Hoc autē videtur

quibuſdam non poſſe ſtare. ſcilicet. ꝙ fili⁹
potuerit gignere. Si eñ potuerit filius gi-
gnere potuit eſſe pater: ⁊ ſi potuit eſſe pa-
ter: potuit ergo eſſe pater vl̄ ſui vel patris

vel ſpiritusſācti: vel alicuius alius. Sꝫ ali
us: non. quia nullus alius ſemꝑ fuit. Nec
patris. quia pater eſt ingenitus ⁊ innaſci/
bilis Nec ſui: quia nulla res ſe ipām gigne
re poteſt. Nec ſpiritusſancti: quia naſci nō
potuit. Si enim naſci potuit: potuit eſſe fi
lius ⁊ ita mutabilis eſſe potuit.

Hic queritur quomodo intelligē
da ſint. d

Quō ergo accipie-
tur quod ſupra dictū eſt: non eniꝫ non po/
tuit gignere. ſed nō oportuit: quaſi potuit
ſed non oportuit. Nō eſt nobis perſpicuū
aperire quomodo ſit hoc verū: ⁊ ideo ſub
ſilentio potius eſſet pretereundum: niſi me
ſuꝑ hoc aliq̄d loq̄ cogeret inſtātia q̄rētiū.

Hic aperitur ex quo ſenſu accipi
enda ſint. e

Poteſt ergo ſic in-
telligi. Non eñ non potuit. ſed non opor/
tuit. id eſt. nō ex impotentia ſui fuit ꝙ fili⁹
nō genuit. ſed ei nō cōueniebat. ſicut deus
filius nō eſt deus pater: nec tamen h̄ ex im
potentia ſui eſt. Nam ⁊ pater ſimiliter nō
eſt filius: nec hoc eſt ex impotentia patris.
Sed querit Maximinus arrianorūꝫ epi-
ſcopus. Unde ergo eſt ꝙ pater nō poteſt
eſſe filius: vel filius pater? Non vtiqꝫ ex i/
potentia. ſed pater proprietate generatōis
pater eſt: qua oportet eū non eſſe filium. et
filius proprietate natiuitatis fili⁹ eſt: qua
oportet eum nō eſſe patrem. de quibus ꝓ-
prietatibus poſtea plenius tractabitur.

Utrum pater natura ſit potēs gi-
gnere filium. et an hoc ſit aliqua
potentia que ſit in filio. f

Iteꝫ querit̄ a qui-
buſdam. Si pater potens ſit natura gigne
re filium ⁊ an hec ſit aliqua potētia q̄ ſit in
filio? Ad qđ dicimus: q2 pr̄ nō eſt potens
niſi natura. ius eñ potentia natura eſt vl̄
eſſentia. At inquiunt illi. Si potēs ē gigne
re: hꝫ ḡ potentiam gignendi. Fili⁹ aūt non
hꝫ potentiam gignendi ſi non pōt gignere
hꝫ ḡ aliquā potentiā pr̄ quam non hꝫ fili⁹
Non ſequit̄. Eandem eñ potentiā hꝫ pe/
nitus filius quā ⁊ pater. qua pr̄ potuit gi-
gnere ⁊ filius gigni potuit. Eadem eñ po-
tentia eſt in filio: qua potuit gigni que eſt i
Oppoſitio. patre qua potuit gignere Sed contra hoc
opponit̄. Aliud eſt poſſe gignere: aliud eſt
poſſe gigni. q2 aliud eſt gignere: aliud gi/
gni. Hoc diſtinguendū eſt. Si eñ cū dicit̄
aliud eſt poſſe gignere: aliud poſſe gigni.
aliā ſignifices potentiā qua pater potēs ē
gignere ⁊ aliā qua filius potens eſt gigni:
falſus eſt intellectus. Si aūt dicas patrem
poſſe habere aliam ꝓprietatem ſiue notio/
nem qua genitor eſt. ⁊ filium alium qua ge
nitus eſt verus eſt intellectus. Aliam eniꝫ
habet pater proprietateꝫ qua pater eſt. ali
am filius qua filius eſt.

Quomō ſit intelligendum filius
habet vel non habet potentiā ge-
nerandi. g

Ita etiā cū dicitur
filius nō habet potentiā generandi quam
pater habet duplicit̄ intelligi pōt. Si eniꝫ
dicatur non habet filius potentiā generā/
di quam ⁊ pater. ſcꝫ qua potens ſit ad ge/
nerādū. id eſt. vt genuerit vl̄ vt generet ſic̄
pater: verum eſt. Si vero intelligatur ſic.
nō habet potentiā qua poſſit gigni: vel ge/
nitus eſſe qua eadē pater potens eſt vt ge-
nuerit vel vt gigneret: falſum eſt. Sicut di
citur: pater habet potentiā qua poteſt eſſe
pater. filius vero non habet potentiā qua
poſſit eſſe pater ⁊ ecōuerſo. filius habet po
tentiam qua poteſt eſſe fili⁹. pater vero nō
habet potentiā qua poſſit eſſe filius. habꝫ
ergo aliquam pater quam non habet fili⁹:
⁊ econuerſo. Abſit. quia eadem eſt poten/
tia patris qua poteſt eſſe pater. et filij qua
poteſt eſſe filius. Ita etiā eadem eſt volū/
tas: qua pater vult eſſe pater non filius. et
filius vult eſſe filius nō pater. ⁊ eadem eſt
voluntas filij qua vult eſſe genitus et pa/
trem genuiſſe. ⁊ patris qua vult eſſe geni-
tor ⁊ filium genitum eſſe.

Iſta eſt ſeptima diſtictio. In qua
magiſter oſtēſo qualit̄ pater genuit filiū quo ad vir-
tutem ſeu potentiā intelſectualē. hic oñdit de poten
tia eius generandi naturali. Et circa hoc tria facit.
Primo inquirit: an potentia generandi ſit in filio?
Secūdo oſtendit ꝙ non generare nō ſit impotentia
in ipſo filio. Tertio reddit rationē de ſuo dicto. Pri
mum facit a principio diſtinctiōis vſqꝫ ibi. Sꝫ vehe-
menter nos mouet. Scđm ſubiūgit vſqꝫ ibi. Item q̄
ritur a quibuſdam. Tertiū ꝟo ab inde vſqꝫ ad finē
diſtinctionis. In ſpeciali ſententia magiſtri ſumma-
rie ſtat in tribus ꝓpoſitiōibus. quaꝝ prima eſt hec
Non eſt ſimplicit̄ quid: ſed eſt ad aliq̄d patrē poſſe
aut velle filium generare. Iſtam ꝓpoſitionem ꝓſe-
quitur magiſter querens an pater potuit ⁊ voluit fi-
lium generare. Si ſic: ergo pater voluit ⁊ potuit ali
quid quod non potuit nec voluit filius. Uel oportet
etiam filiū poſſe ⁊ velle generare. qđ eſt incōueniēs

Uel oportet dicere ꝙ filius ſit impotens. Huic difficultati rñdet mgr̃ dicens. ⁊ dato ꝙ pater poſſet generare ⁊ non filius. adhuc nõ ſequeret̃ patrē aliq̃d poſſe quod non poſſet filius: q: poſſe ⁊ velle patrem generare nõ eſt ꝓprie aliq̃d ſed ad aliquid. ergo nõ poſſe ⁊ non velle generare non arguit impotentiam in filio. vt aſſumit̃ in queſtione p̄dicta Pro huius argumenti euidentia ſciendũ eſt ꝙ q̄cquid ē in diuinis eſt eſſentia vel relatio. ⁊ ergo quicq̃d conuenit deo: hoc conuenit ſibi vel relatione eſſentie. ⁊ tũc eſt commune tribus ꝑſonis. vel relatiõe relatiõis. ⁊ tũc nõ oportet ꝙ quodlibet tale ſit cõmune trib⁹ perſonis Cum ergo poſſe generare non ſit aliq̃d in diuinis .i. non eſt aliquid ſpectans ad eſſentiam ſed potius ad aliquid ſpectans. id eſt ꝑtinens ad relationem .ſ. ad paternitatem: non eſt inconueniens ꝙ non conueniat filio. q: illa ꝓprietas .ſ. paternitas nõ ſpectat ad filium. ⁊ ꝑ conſequens hec ꝓpoſitio prima eſt vera Secunda ꝓpoſitio eſt hec. Q filius non poteſt nec vult generare. Hoc nõ debemus ſibi ad impotentiã ſed potius ad conditionis proprietatem imputare. Hanc propoſitionẽ ꝓbat mgr̃ autoritate beati Auguſtini dicẽtis. ꝙ filius potuit generare: ſ; nõ oportuit ip̄m generare. eo ꝙ tunc inordinata ⁊ ſuperflua fuiſſet diuina generatio. ſi filius genitus nepotẽ generaret patri. Et dicit poſtea magiſter ꝙ iſta verba Auguſtini ſunt ſic intelligenda. non eñ non potuit ſed non oportuit. id eſt non conueniebat proprietati eius qua eſt filius ⁊ non pater. que ꝓprietas deſineret q̄ cito generaret. Et concludit ꝙ ſicut non arguit impotentiã in patre ꝙ non poteſt eſſe filius: ita econtra non eſt impotentie in filio ꝙ non poteſt eſſe pater. Tertia propoſitio eſt hec. Unam ⁊ eãdem et equalem potentiam generandi fore in patre et filio poſſumus affirmare. Iſtam ꝓpoſitionem mgr̃ inueſtigat inquirendo: an potentia generandi in p̄re ſit aliqua potentia in filio. Et reſpondet ꝙ vna ⁊ eadẽ ſit potentia qua pater poteſt generare. ⁊ qua filius poteſt generari: cum in patre ⁊ filio non ſit niſi vna ſapientia natura ⁊ potentia. Uel ſic reſpondet mgr̃ ꝙ potentia generandi cum natura dicit ꝓprietatem referendo igitur intellectum ad proprietatem nõ eſt potentia generãdi in filio. quia ſic eſt aliud poſſe generare: et poſſe generari. referendo vero ad naturam idem ſunt. igitur.

De veritate ⁊ proprietate ⁊ incõmutabilitate ⁊ ſimplicitate eſſentie dei. a

DI. VIII

Hunc de veritate ſiue ꝓprietate ſiue incõmutabilitate atq; ſimplicitate diuine nature ſiue ſ̄be ſiue eſſentie agendũ eſt.

Auguſti. Eſt itaq; deus vt ait Augu. in. v. li. de trinitate: ſine dubitatione ſuba. vel melius ē appellatur eſſentia. quam greci vſiam vocant. Sicut eñ ab eo q̄d eſt ſape dicta ē ſapientia. ⁊ ab eo q̄d eſt ſcire dicta eſt ſciẽtia ita ab eo q̄d eſt eſſe dicta eſt eſſentia Et q̄s magis eſt q̄ ille qui dixit famulo ſuo Ego ſum q̄ ſum: ⁊ dices filijs iſrl̃. qui ē miſit me ad vos. Ip̄e vere ac ꝓpre dicitur eſſentia cui⁹ eſſentia nõ nouit p̄teritũ vel futurum

Vñ hiero. ad marcellã ſcribens ait. Vñ hiero. ad Marcellã ſcribẽs ait De⁹ ſolus qui exordiũ non h;: vere eſſentie nomen tenuit. q: in eius compatiõe q̄ vere ē q: incõmutabilis eſt quaſi nõ ſunt q̄ mutabilia ſunt. De quo eñ dicit̃ fuit. non eſt. et de quo dicit̃ erit: nondũ eſt. De⁹ aũt tm̃ ē qui non nouit fuiſſe vel futurum eſſe. Solus ergo deus vere eſt: cuius eſſentie comparatum noſtrum eſſe non eſt.

Qualiter intelligenda ſint verba Hiero. querendum eſt. b

Hic diligenter aduertendũ eſt: quomõ intelligi debeant illa v̾ba Hiero. ſ. deus tm̃ eſt: ſi non nouit fuiſſe vel futurũ eſſe. tanq̄ nõ poſſe dici d̾ deo fuit vel erit. ſed tantũ eſt cũ de eo ſcriptum frequenter reperiamus. fuit ab eterno. fuit ſꝑ: ⁊ erit in ſecula: ⁊ hmõi. Unde videt̃ q: non eſt tm̃ dicendũ de deo fuit: vel eſt: vel erit. Si eñ diceret̃ tm̃ fuit: putaret̃ ꝙ deſierit eſſe. Si diceret̃ tantũ eſt: putaret̃ ꝙ non ſemꝑ fuerit: ſed eſſe ceperit. Si tantu; diceret̃ erit: putaret̃ non eſſe modo. Dicatur ergo quia ſemꝑ fuit: eſt ⁊ erit. vt intelligatur quia nec cepit: nec deſijt: nec deſinit nec deſinet eſſe. De hoc Aug. ſuꝑ Iohannem ita ait. Cu; de ſempiterna re ꝓprie dicatur eſt. ſm̃ nos bñ dicit̃: fuit ⁊ erit. fuit quia nunq̄ deſijt. erit: q: nunq̄ deerit: eſt quia ſemꝑ eſt. non p̄terijt: quaſi quod non maneat. nõ orietur: quaſi quod non erat. Auguſti. Cum ergo noſtra locutio per tempa varietur. de eo vere dicunt̃ v̾ba cuiuſlibet temporis. qui nullo tempe defuit vel deeſt. vel deerit. ⁊ ideo nõ eſt mirũ ſi de ſpũ v̾itatis veritas loquens dixit ꝑ futurum. Quecũq; audiet loquet̃. Audiet .ſ. ab eo a quo ꝓcedit. Audire illius eſt ſcire. idem et iã eſſe A quo ergo eſt illi eſſentia. ab illo audientia. id eſt ſcientia: que nõ eſt aliud q̄ eſſentia Audiet ergo. dixit de eo quod audiuit ⁊ audit. id eſt quod ſemꝑ ſciuit: ſcit ⁊ ſciet Ecce hic dicit Augu. verba cuiuſlibet tẽporis dici de deo. ſed tñ ꝓpe eſt. Illud ergo quod Hiero. dicit ita intelligendũ eſt. Hic aperit quõ ſint intelligenda. Nõ nouit fuiſſe vel futurũ eſſe: ſed tm̃ eſſe id eſt cum dicitur de deo ꝙ fuit vel erit. nõ eſt intelligendu; ꝙ preterierit vel futurus ſit: ſed ꝙ exiſtat ſimpliciter ſine aliquo tẽporali motu. Licet enim verba ſubſtantiua diuerſorum temporum de deo dicant̃. vt fuit: erit: eſt. erat non tamẽ temporales motus eſſe diſtinguunt. ſcilicet preteritu; vel futurũ. vel preteritũ imperfectum. vel p̄teritũ ꝑfectum. vel p̄teritum pluſq̄ꝑ/

fectum:ſed eſſentiā ſiue exiſtentiā ſue diui/
nitatis ſimplicit̄ inſinuāt. Deus ergo ſol᷒
Hylarius. ꝓprie dicit̄ eſſentia vel eſſe: Vñ Hylarius
in. vij. li. de tri. ait. Eſſe nō ē accidēs deo.
ſed ſubſiſtens veritas ⁊ manēs cauſa. ⁊ na
turalis generis proprietas.

Hic de incōmutabilitate. c

Dei etiā ſoli᷒ eſſen

tia incōmutabilis dicitur proprie. ꝙa nec
Auguſti. mutatur nec mutari poteſt. Unde Augu.
in. v. lib. de trinita. Alie inquit eſſentie vl̄
ſubſtantie capiunt accidētia quibus in eis
fiat vel magna: vel quantacumqꝫ mutatio
Deo aūt aliꝗd huiuſmodi accidere nō pōt
⁊ ideo ſola ſubſtātia vel eſſentia que eſt de/
us incōmutabilis eſt. cui ꝑfecto maxīe ac
veriſſime competit eſſe. Quod enim muta
tur:non ſeruat ipſum verum eſſe. et quod
mutari poteſt:etiam ſi nō mutetur: poteſt
quod fuerat non eſſe. Ideoqꝫ illud ſolum
quod non tantum nō mutatur. verūetiam
mutari omnino non poteſt: veriſſime dici/
tur eſſe. id eſt ſubſtantia patris ⁊ filij ⁊ ſpi/
rituſſancti. Ideoqꝫ apoſtolus loquens de
deo ait. Qui ſolus habet immortalitatem
Auguſti. Ut eniꝫ ait Auguſtinus in libro p̄mo de
Que ſit vera trinitate. Cum anima quodāmodo imor/
immortalitas talis eſſe dicatur ⁊ ſit. non diceret apoſto/
ꝗ in ſolo crea lus. ſolus deus habet imortalitatē. niſi ꝙa
tore eſt. vera immortalitas incōmutabilitas ē quā
nulla poteſt habere creatura. quoniam ſo=
Jacobus. lius creatoris eſt. Unde Jacob᷒ ait. Apđ
quem nō eſt tranſmutatio:nec viciſſitudi/
nis obumbratio. Et Dauid Mutabis ea
⁊ mutabunt̄:tu aūt idem ipſe es. Jō Au/
guſti. ſuper Geñ. dicit. ꝙ deus nec per lo/
ca nec ꝑ tpa mouet̄. creatura xͦo ꝑ loca et
tempora. Et per tempora moueri eſt ꝑ af/
fectiones commutari. Deus autē nec loco
nec affectione mutari poteſt: qui per pro/
phetam ait. Ego de᷒ ⁊ non mutor: qui eſt
immatabilis ſolus. vnde recte ſolus dicit̄
habere immortalitatem. In omni eñ mu=
tabili natura (vt ait Auguſti. cōtra Ma/
ximinum) nōnulla mors eſt ipſa mutatio.
quia facit aliquid in ea non eſſe quod erat
Unde ⁊ ipſa anima humana que ideo dici
tur immortalis: quia ſm modū ſuum nun
ꝙ̄ deſinit viuere. habet tamē quandā mor
tem ſuam. quia ſi iuſte viuebat et peccat:
moritur iuſticie. ſi peccatrix erat ⁊ iuſtifi/
catur:moritur peccato. Ut alias eius mu/
tationes taceam. de quibus modo longuꝫ

eſt diſputare. Et creaturarum natura cele=
ſtiū mori potuit. quia peccare potuit. Nā
⁊ angeli peccauerunt: ⁊ demones facti ſūt
quorum eſt dyabolus princeps: ⁊ qui nō
peccauerunt peccare potuerunt. ⁊ cuicūqꝫ
rationali creature preſtatur vt peccare nō
poſſit:non eſt hoc nature proprie: ſed dei
gratie. Et ideo ſolus deus (vt ait apoſto/
lus) habet immortalitatem. qui non cuiuſ/
ꝙ̄ gratia:ſed natura ſua. nec potuit nec po
teſt aliqua conuerſione mutari. nec potuit
nec poterit aliqua mutatōne peccare Pro
inde vt ait Augu. in. j. li. de tri. Subſtanti
am dei ſine vlla commutatione mutabilia
facientem: ⁊ ſine vllo ſuo temporali motu
temporalia creantem intueri et noſſe. licet
ſit difficile oportet. Vere ergo ac ꝓprie im
mutabilis eſt ſola diuinitatis eſſentia:que
ſine ſui mutatione cūctas ꝯdidit naturas.

Hic de ſimplicitate. d

Eadēqꝫ ſola ꝓprie

ac vere ſimplex eſt. vbi nec partiū nec ac/
cidentium:nec quarūlibet formarum vlla
eſt diuerſitas ſiue variatio vel multitudo
Ut autem ſcias quomō ſimplex ſit illa ſub Quare crea=
ſtantia: te docet Auguſti. in. vj. li. de trini. tura ſit multi=
Animaduerte primo: quare omnis crea/ plex ⁊ nō ſim
tura ſit multiplex: ⁊ nullo modo vere ſim/ plex
plex: ⁊ primum de corporali poſtea de ſpi/
rituali creatura. Corporalis vtiqꝫ creatu/ Hic de corpa
ra ex partibus conſtat. ita vt ſit ibi alia ꝑs li oñditur ꝗre
minor: alia maior. ⁊ maius ſit totū ꝙ̄ que/ ſit ſimplex.
libet pars. ⁊ in vnoquoqꝫ corpore aliud ē
magnitudo: aliud color: aliud eſt figura.
Poteſt eñ ⁊ minuta magnitudine mane/
re idem color ⁊ eadem figura. ⁊ colore mu
tato manere eadem figura: ⁊ eadeꝫ magni
tudo. Ac ꝑ hoc multiplex eſſe cōuincit̄ na
tura corporis. ſimplex aūt nullo modo.

Hic de ſpūali creatura oñdit quō
ſit multiplex ⁊ non ſimplex. e

Creatura quoqꝫ

Auguſti
ſpūalis vt eſt aīa: in compatiōe quidē cor/
poris eſt ſimplex. ſine comparatione xͦo cor
poris eſt mltiplex ⁊ nō ſimplex. Que ideo
ſimplex dicit̄ reſpectu corpis. qꝛ mole non
diffundit̄ ꝑ ſpaciū loci: ſꝫ in vnoqꝫ corpe ⁊
in tota aīa eſt. ⁊ in ꝗlibet eius pte tota eſt.
Et iō cū ſit aliꝗd in quauis exigua pticlā
corpis qđ ſentiat aīa. ꝙuis nō fiat in toto
corpe: illa aūt tota ſentit. qꝛ totam nō latet
Sed tñ nec in ipa aīma vere ſimplicitas ē

Cum em̄ aliud ſit artificioſum eſſe. aliõ in/
ertem. aliud acutum. aliud memorē. aliud
cupiditas. aliud timoꝛ. aliud letitia. aliud
triſticia. poſſuntq; hec ⁊ alia hmōi inume/
rabilia in aīe inueniri natura. ⁊ alia ſine
aliis. ⁊ alia magis. alia minus. Manife=
ſtum eſt nō ſimplicē ſ; m̄ltiplicē eſſe naturā
Nihil em̄ ſimplex mutabile ē. oīs aūt crea=
tura mutabil' eſt. nulla ḡ creatura vere ſim
plex eſt. Deus vo ⁊ ſi multiplex dicat. ve
re tm̄ ⁊ ſumme ſimplex eſt. Dr em̄ magnus
bon⁹. ſapiēs. btūs. ver⁹. ⁊ q̄cq̄d aliõ nō in
digne dici videt. ſed eadē magnitudo ei⁹
eſt que ſapia. Nō em̄ mole magn⁹ eſt: ſ; vir
tute. ⁊ eadē bonitas q̄ ſapia ⁊ magnitudo
⁊ veritas. ⁊ non eſt ibi aliud ipm btm̄ eſſe
⁊ aliud magnū. aliud ſapientē: aut verum
aut bonum: eſſe aut omnino eſſe.

Quõ de⁹ ſimplex.

Qualiter deus cum ſit ſimplex multiplex tamen dicatur. f

Hic diligenter no=
tādum eſt cū dicat Aug. ſolum deum vere
ſimplicez eſſe. cur dicat eūdē multipliciter
dici? Sed hoc nō ꝑpter diuerſitatem acci/
dentiū vl' partiū dicit: ſed ꝑpter diuerſita
tē ac multitudinē noīm: que de deo dicun=
tur. q̄ licet multiplicia ſint. vnum tm̄ ſignifi
cant. ſ. diuinā naturā. Hec em̄ non ita acci
piunt cū de illa incōmutabili eternaq; ſub
ſtātia incōpabilit' ſimpliciore q̄; ē hūan⁹
animus dicunt. quemadmodū cū de crea
turis dicunt. Unde Augu. in. vi. libro de
trini. Deo inquit, eſt hoc eſſe quod eſt foꝛ/
tem eſſe: vel ſapientem eſſe: vel iuſtum eſſe
⁊ ſi q̄d de illa ſimplici m̄ltiplicitate vl' mul
tiplici ſimplicitate dixeris. quo ſubſtantia
eius ſignificet. Hūano aūt aīo non eſt hoc
eſſe quod eſt foꝛtem eſſe. aut prudentē. aut
iuſtum. Poteſt enim eſſe animus: ⁊ nullaz
iſtarum habere virtutem.

Auguſti.

Tāta ē dei ſimplicitas q̄ nulli pre dicamentoꝛum ſubiicitur. g

Qd autem in natu
ra diuina nulla ſit accidentium diuerſitas
nullaq; penitus mutabilitas: ſ; pfecta ſim=
plicitas: oſtendit Augu. in. v. li. de tri. di.
Intelligamus deū quantū poſſum⁹: ſine
q̄litate bonū. ſine q̄titate magnū. ſine indi/
gentia creatorē. ſine ſitu pſidentē. ſine ha/
bitu oīa ꝯtinentē. ſine loco vbiq; totum
ſine tp̄e ſempiternū. ſine vlla ſui mutatiōe
mutabilia facientē, nihilq; patientē. Quiſ=
q̄s deū ita cogitat. ⁊ ſi nōdū pōt oīno inue
nire q̄d ſit. pie tm̄ caueat q̄tū pōt aliq̄d de
illo ſentire qd nō ſit. Ecce ſi ſubtilit' inten=
das: ex his atq; pdictis apit' illa predica/
menta artis dialetice dei nature minime cō
uenire q̄ nullis eſt ſubiecta accidentibus.

Auguſti.

Q deus nō pꝛopꝛie ſed abuſiue di= citur ſubſtantia. h

Unde nec pꝛopꝛie
dicit' ſuba vt Aug. oñdit in lib. vii. de tri. Auguſti.
Sicut ab eo qd eſt eſſe appellat' eſſentia. ita
ab eo qd eſt ſubſiſtere ſbam dicim⁹. ſi tm̄ di
gnum eſt vt de⁹ dicat' ſubſiſtere. Hoc eniz
de his rebus recte intelligit': in q̄bus ſub=
iectis ſunt ea q̄ in aliq̄ ſubiecto eſſe dicunt'.
ſic' in coꝛpe coloꝛ aut foꝛma. Coꝛpus enim
ſubſiſtit. ⁊ iō ſuba eſt. Res vo mutabiles
neq; ſimplices ꝑp̄e dicunt' ſube. De⁹ aūt
ſi ſubſiſtit vt ſuba ꝑpꝛie dici poſſit. ineſt in
eo aliq̄d tanq̄; in ſubiecto. ⁊ nō eſt ſimplex
Nephas aūt eſt dicere: vt ſubſiſtat deus:
⁊ ſubſit bonitati ſue. atq; illa bonitas non
ſubſtantia ſit: vel potius eſſentia. Neq; ip
ſe deus ſit bonitas ſua. ſed in illo ſit tanq̄;
in ſubiecto. Unde manifeſtum eſt cū abu/
ſiue ſubſtantiam vocari. vt nomine vſita/
tioꝛe intelligatur eſſentia. quod vere ac ꝑ/
pꝛie dicitur: ita vt foꝛtaſſe ſolum deum dici
opoꝛteat eſſentiam. Eſt enim vere ſolus:
quia incommutabilis eſt.

Q non eſt aliquid in deo quod nō ſit deus. i

Huius autez eſſen
tie ſimplicitas ac ſinceritas tāta eſt q̄ non
eſt in ea aliq̄d qd nō ſit ipa. ſ; idē eſt hñs et
qd habet'. Un̄ Hylarius in. vii lib. de tri. Hylarius.
ait. Nō ex compoſitis de⁹ q̄ vita ē ſubſiſtit
neq; q̄ vtus eſt ex infirmis cōtinet'. neq; q̄
lux eſt ex obſcuris coaptat'. neq; q̄ ſpūs ē
ex diſparib⁹ foꝛmat' eſt: totū qd in eo ē vnū
eſt. Idem in. viii. li. de trini. Nō humano Idem.
mō ex cōpoſitis de⁹ eſt: vt in eo aliõ ſit qd
ab eo habet'. ⁊ aliud ſit ipe q̄ habeat. ſ; to=
tum vita eſt. natura. ſ. perfecta ⁊ infinita. ⁊
non ex diſparibus conſtituta. ſed viuēs p
totum ipa. De hoc eodem Boetius in pꝛi Boetius.
mo li. de tri. ait. Quo circa hoc vere vnuz
eſt in q̄ nullus numerus. nullū in eo aliud
pter id quod in eo eſt. neq; enim ſubiectuz Auguſti.
fieri poteſt. Augu. quoq; in lib. de fide ad
petrum dicit. In dei ſubſtātia nō eſt aliq̄d
qd nō ſit ſubſtātia: q̄ſi aliõ ſit ibi ſubſtātia

aliud qꝺ accidit ſubſtãtie Sꝫ qcq̃d ibi itel‑ligi poteſt ſubſtãtia eſt. Verũ hec dici poſſunt facile ⁊ credi. videri aũt niſi puro corde omnino non poſſunt. Item Aug. i. xv. li. de tri. Sic habet in natura vniuſcuiuſqꝫ triũ: ꝙ ꝗ habet hoc ſit qꝺ hꝫ. ſicut immutabilis ſimplexqꝫ ſba. Unde Iſidorus ait

Iſidorus.

Deus ſimplex dicit: ſiue nõ amittẽdo qꝺ habet. ſeu nõ aliud hꝫ qꝺ nõ eſt ipſe. ⁊ aliꝺ qꝺ in ipſo eſt. Et cum tãte ſimplicitatis atqꝫ ſinceritatis ſit natura diuina. eſt tñ in ea trinitas pſonaꝝ. Uñ Augu. in li. xj. de ci. ait. Non ꝓpter hoc naturam ſummi boni ſimplicem dicimus. qꝛ eſt pater in ea ſolꝰ: aut filius in ea ſolus. aut ſpũſſanctus in ea ſolus. i. qꝛ ẽ ſola iſta nominũ trinitas: ſiue ſubã pſonarm: ſicut Sabelliani putauert Sꝫ ideo ſimplex dicit qꝛ eſt hoc quod habet: excepto ꝙ relatiue queqꝫ pſona ad alteram dicit: nec eſt ipſa. Nam vtiqꝫ pr̃ habet filiũ: ad quem relatiue dicit. nec tamẽ ipſe eſt filius. ⁊ filiꝰ hꝫ pr̃em. nec tñ ipſe eſt pater. In quo ꝟo ad ſemetipſm dicitur: nõ ad alterũ hoc eſt quod habet: ſic ad ſeipſm dicitur. viuus habendo vitã. ⁊ eadem vita eſt ipſe. Ꝓpter h vtiqꝫ natura hec dicit ſimplex qꝺ nõ ſit aliud hñs. ⁊ aliud id qꝺ habet: ſicut in ceteris rebꝰ eſt. Nõ eñ hñs liquorẽ: liquor eſt. nec corpꝰ color: nec aĩa eſt ſapia Ecce quãta eſt idẽptitas. Q̃ta eſt vnitas. immutabilitas. ſimplicitas. puritas diuine ſubſtãtie: iuxta infirmitatis noſtre valitudinem aſſignauimus.

Iſta eſt diſtinctio octaua huiꝰ primi libri In qua oſtenſo quid tenendũ ſit de veritate gignẽtis: agit de natura coĩcata ꝑ actũ generatiõis Et q̃tũ hoc ꝯcernit materiã pñtis diſtĩctiõis: tũc diuiditur in tres ꝑtes. In prima oſtendit diuine eſſentie veritatẽ. In ſecunda eius nature immutabilitatem. In tertia eius ſimplicitatem. Primũ facit a pͥncipio diſtinctionis vſqꝫ ibi. Dei etiam ſolius eſſentia Secundũ ab inde vſqꝫ ibi. Eademqꝫ ſola ꝓprie ſimplex eſt. Tertium ab inde vſqꝫ ad finem diſtinctiõis Et hec eſt ſentẽtia magiſtri in generali. In ſpãli ꝟo ſentẽtia in hac diſtinctione ſummarie ꝯtinet in tribꝰ ꝓpoſitionibꝰ: quaꝝ pͥma eſt hec. Dũtaxat deus proprie hꝫ eſſentie veritatẽ ſine alicuiꝰ nõ actualitatis admixtione. Et ꝓbat ſic. Illud habet ꝓprie eſſentie veritatem ſine alicuius nõ actualitatis admixtione. cuius eſſe reptum eſt ſꝑ eſſe. i. eternaliter. ⁊ qꝺ eſt ſine p̃teritione ⁊ futuritione. ſed ſolus deus eſt hmõi. igit ipſe ſolus hꝫ eſſentie veritatẽ ſine alicuiꝰ nõ actualitatis admixtione. Tenet conſequentia. et maior. ſꝫ minorẽ ꝓbat mgr̃ in lr̃a ꝑ hoc ꝙ eſſentia a ꝟbo eſſendi nomen ꝓprium hꝫ Eſſentia enim deriuatur a ꝟbo. ſum es eſt. Et confirmat ꝑ hoc qꝺ eſſe diuinũ nõ nouit p̃teritũ neqꝫ futurũ. Scꝺa propoſitio eſt hec. Solus deus hꝫ eterne ꝑmanẽtie ſtabilitatem abſqꝫ cuiuſuis mutabilitatis variatõe. Et ꝓbatur ſic. Illud ꝟtualiter hꝫ eterne ꝑmanẽtie ſtabilitatem qꝺ eſt ipſm ſuũ eſſe: ⁊ qꝺ impoſſibile eſt alit ipſm diſponi ꝙ eſt: q̃cũqꝫ etiã diſpoſitiõe. ſed ſolus deus eſt hmõi. ergo ꝓpoſitio vera. Argumentum apparet bonũ. ⁊ maior vera. Et circa minoris ꝓbationẽ ꝓcedit mgr̃ in textu ſic. Et ꝓponit pͥmo dei eſſe omnino eſſe immutabile. qꝺ ꝓbat pͥmo ꝑ hoc ꝙ diuinũ eſſe eſt veriſſimũ. qꝺ nõ eſſet ſi poſſet mutari. Secundo ꝑ hoc ꝙ in deo nõ ſunt accidẽtia ꝑ q̄ mutatio ĩ rebus ꝯtingit. Tertio ꝑ cõpationem dei ad creaturas. Nam oĩs creature mutatio fit vel ꝑ loca vel per tpa. vel ꝑ affectiões. ſed neutrũ iſtorũ modorum cadit in deo. vt pꝫ ꝑ diuerſas ſanctorũ autoritates in textu. igit ſuũ eſſe eſt oĩno immutabile. Tertia propoſitio eſt. Q deus hꝫ ſimplicitatẽ eſſentie ſine cuiuſcũqꝫ multiplicitatis cõpoſitione. Et probatur ſic. Illud hꝫ eſſentie ſimplicitatẽ ſine cuiuſqꝫ multiplicitatis cõpoſitiõe: qꝺ nõ ſolũ corporũ vel ſpirituũ aut p̃dicamentorum multiplicitati nõ ſubijcit. ſed etiam met eſt qꝺ in eo eſt: ſeu in eo eſſe dicit. ſed deus eſt hmõi. igit ipſe hꝫ ſimplicitatẽ ſine cuiuſqꝫ mltiplicitatis cõpoſitiõe. Argumentũ pꝫ ⁊ maior. Et minorem exequẽs mgr̃ in lr̃a proponit: ꝙ diuina eſſentia vere ⁊ ꝓpe ſimplex eſt. eo ꝙ in deo nulla eſt diuerſitas ꝑtium accidentiũ formarũ. Scꝺo ꝓbat idẽ ꝑ compationem ipſius ad multiplicitatẽ creature ſpũalis. in q̄ licet non ſit diuerſitas ꝑtium ſicut in creatura corporali ꝓpt eiꝰ ſimplicitatẽ: cũ tota ſit vbicũqꝫ ſit: ſic aĩa rõnalis dꝛ eſſe tota ĩ toto corpe. ⁊ tota in q̄libet eiꝰ ꝑte. eſt tñ in ea diuerſitas accidentiũ. ſic mgr̃ declarat ꝑ exẽplũ de diuerſis aĩe affectiõibus. Poſtea oñdit ꝙ hmõi ſimplicitati nõ repugnat mltiplicitas noĩm q̄ de ipſo dicunt: eo ꝙ oĩa vnũ ſignificant. Et ꝙ nulla accidẽtia ſunt in ipſo oñdit: diſcurrẽdo ꝑ ſingula p̃dicamẽta accidẽtis Et etiã ꝙ ſubſtãtia iproṗe dꝛ de deo oñdit. qꝛ accidẽti ſubſtat ipſa ſuba. Et addit ꝙ ipſa dei ſimplicitas pſonaꝝ plũatem nõ excludit. Et ꝙ nõ ſit aliq̄d in deo qꝺ nõ ſit deus. igit ⁊c̃.

De diſtinctiõe triũ perſonarũ. a

Nunc ad diſtinctionẽ triũ pſonaꝝ accedamus Teneamꝰ ḡ vt docet Aug. in li. de fide ad petrũ. pr̃em ⁊ filiũ ⁊ ſpm̃ſanctuꝫ vnũ eſſe deũ naturalit. nec tñ ipſm patrem eſſe qui filius eſt. nec filiũ eſſe ipſm qui pat eſt. nec ſpũmſanctum eſſe ipſm qui pater eſt aut filius. Una eñ eſt eſſentia pr̃is ⁊ filij et ſpũſſancti. In q̄ non eſt aliud pr̃ aliud filiꝰ aliud ſpũſſanctus. Q̃uis pſonalit alius ſit pater. alius filius. alius ſpirituſſanctus.

DI. IX

Auguſti.

Hic de eternitate filij cũ pr̃e. b

Genitus eſt eniꝫ a patre filius ⁊ ideo alius. nec tamẽ ante fuit pr̃ q̃ꝫ filiꝰ Coeterne eñ ſunt ſibi tres pſone

Argumentatio arrianorum. c

Sꝫ contra hoc inquit hereticus. vt refert Amb. in. j. lib. de trini. Omne qꝺ natum eſt pͥncipium hꝫ. ⁊ ideo quia filius natus eſt: pͥncipiũ habꝫ et eſſe cepit. qꝺ hereticorũ ore ſic dictum eſt.

Ambroſiꝰ.

Nam iᷓpe Arrius (vt meminit Aug.i.vſ. li.de tri.) dixiſſe fert. Si fili⁹ eſt: natus eſt ſi natus eſt: erat qñ non erat filius.

Reſpõſio Auguſtini catholica. d

Auguſti. **Qui hoc dicit non** itelligit etiã natũ eſſe deo: ſempiternumqꝫ eſſe vt ſit coetern⁹ prĩ filius. ſicut ſplẽdoꝛ ꝙ gignit ab igne atqꝫ diffundit: coeuus ẽ illi: ⁊ eſſet coeternus ſi ignis eſſet eternus.

Oppoſitio Aug. cõtra hereticũ e

Itez. Si dei filius inquit Auguſti. virtus ⁊ ſapientia dei eſt nec vnqꝫ fuit deus ſine virtute ⁊ ſapientia coeternus eſt deo patri filius. Dicit autez apoſtolus chꝛiſtuz eſſe dei virtutem ⁊ dei ſapientiam. Aut ergo non fuit quando nõ fuit filius. aut aliquando deus non habuit virtutem ⁊ ſapientiam. quod dementis eſt dicere. Conſtat enim quia ſemper habuit ſapientiam. ſp ergo habuit filiũ.

Reſpõſio Ambro. ad idem autoritate fulta. f

Ambroſi⁹. **Eidem quoqꝫ Ar**rianice queſtioni Ambro. in hunc moduz reſpondet. Ego inquã filium eſſe natũ cõfiteoꝛ. quod reliquum eſt impietatis: hoꝛreſco. Scriptum eſt eñ in veteri teſtamẽto. vt vel vnum e pluribus dicam. Ante me non fuit alius deus: ⁊ poſt me nõ erit. Quis ergo hoc dicit: pater an filius? Si filius ante me inquit nõ fuit alius deus. Si pater: poſt me inquit non erit. hic prioꝛez: ⁊ ille poſterioꝛem non habet. Inuicem eñ in ſe: ⁊ pater in filio: ⁊ filius in patre cognoſcitur. Cum eñ patrem dixeris: eius etiã filium deſignaſti. quia nemo iᷓpe pater eſt

Rõne vtitur Ambro. ꝯtra hereticum. ſibi. Cum filium nominas: etiam patrẽ faterís. quia nemo iᷓpe ſibi fili⁹ eſt Itaqꝫ nec filius ſine patre. nec pater poteſt eſſe ſine filio. Semꝑ ergo pater: ſemꝑ ⁊ filius.

Inuectio Ambroſij contra hereticum. g

Item dic inquam mihi heretice. Fuit ne quãdo omnipotẽs deus pater non erat: ⁊ deus erat? Nam ſi pater eſſe cepit: deus ergo ꝓmo erat: ⁊ poſtea pater factus eſt. Quomõ ergo immutabilis deus eſt? Si eñ ante deus: poſtea pater fuit: vtiqꝫ generatiõis acceſſiõe mutatus eſt. ſed auertat deus hanc amentiã: Ineffabile eſt quomodo filius ſit ⁊ non habeat patrẽ prioꝛem. ſicut modus generationis inintelligibilis ⁊ ineffabilis. **h**

Sz queris a me inquit. Ambro. quõ ſi filius ſit: nõ ꝑoꝛem habeat patrem? Quero itẽ abs te quando vl quomõ filium putes eſſe generatuz? Mihi eñ impoſſibile eſt generationis ſcire ſecretum. Mens deficit. vox ſilet: non mea tantũ: ſed ⁊ angeloꝛum: ſupꝛa poteſtates. ⁊ ſupꝛa angelos. ⁊ ſupꝛa cherubin: ⁊ ſupꝛa ſeraphin: ⁊ ſupꝛa omnem ſenſum eſt. quia ſcriptũ eſt. Pax xp̃i ſupꝛa omnem ſenſum eſt. Et ſi pax xp̃i ſupꝛa omnem ſenſum eſt quõ nõ eſt ſupꝛa omnẽ ſenſum tanta generatio? Tu ergo oꝛi manum admoue: ſcrutari nõ licet ſupna myſteria. Licet ſcire ꝙ natus ſit: nõ licet diſcutere quõ natus ſit. Illõ mihi negare nõ licet. hoc q̃rere met⁹ eſt. Ineffabilis eñ eſt illa generatio. Vñ Eſa. Generationẽ eius q̇s enarrabit?

Ambroſi⁹. (margin, beside "Sz queris a me in")

Quidam preſumunt diſcutere generationis ſeriem. i

Quidam tamẽ de ingenio ſuo ꝑſumentes dicũt illam generationẽ poſſe intelligi ⁊ alia hmõi. Inherentes illi autoꝛitati. Hiero. ſuꝑ Eccleſiaſten In ſacris ſcripturis q̇s ſepiſſime nõ ꝓ impoſſibili: ſꝫ ꝓ difficili ponit: vt ibi. Generationẽ eius q̇s enarrabit? Sed hoc nõ dixit Hiero. ideo ꝙ generatio filij eterna plene intelligi vel explicari poſſit a quoqꝫ moꝛtalium: ſed qꝛ de ea aliq̇d intelligi vl dici poteſt. Quidam tamẽ hoc accipiũt dictũ de tempoꝛali chꝛiſti generatione.

Vtrũ debeat dici ſemper gignit. vel ſemper genitus eſt filius. k

Hic q̃ri poteſt cum generatio filij a patre: nec ꝓncipiũ habeat nec finem: qꝛ eterna eſt. vtrũ debeat dici: filius ſp gignit: vel ſp genitus eſt. vel ſemꝑ gignet? De h̾ Grego. ſuꝑ Iob ait. Dñs deus ieſus in eo ꝙ v̾tus ⁊ ſapia dei eſt: de prẽ añ tpa natus eſt. vel poti⁹ qꝛ nec cepit naſci: nec deſijt. dicam⁹ verius ſp nat⁹. nõ aũt poſſum⁹ dicere ſp naſcit: ne imꝑfect⁹ eſſe videat. At v̾o vt etern⁹ deſignari valeat ⁊ ꝑfectus ⁊ ſp dicamus ⁊ natus. qua-

Grego. (margin, beside "gignet? De h̾ Grego. ſuꝑ Iob ait")

tenus ⁊ natus ad ꝑfectionem ꝑtineat. ⁊ ſꝑ ad eternitatē. Quis ꝑ hoc ipſum ꝙ ꝑfectum dicimus. multū ab illius veritatis expꝛeſſione deuiamus. qꝛ quod factum nō eſt: non poteſt dici ꝓpꝛie perfectum. ſed balbutiē/do vt poſſumus excelſa dei reſonem⁹. Et dominus noſtre infirmitatis verbis cōde=ſcendens Eſtote inquit perfecti ſicut ⁊ pr̄ veſter celeſtis perfectus eſt. Super illū locum etiā pſal. Ego hodie genui te De hac generatione filij ita loquitur Aug. Quāꝗ̄ per hoc ꝙ dicit hodie poſſit etiã intelligi dies ille quo chꝛiſtus ſ̄m hominem natus eſt. tamen quia hodie p̄ſentiam ſignificat atq̃ in eternitate. neq̃ p̄teritum quicꝗ̄ eſt quaſi eſſe diſierit: neq̃ futurum quaſi nondum ſit: ſ; pꝛeſens tm̄. quia quicquid eter=num eſt ſemper eſt. diuini⁹ tm̄ accipitur de ſempiterna generatione ſapientie dei. Ec/ce his verbis oſtendit Augu. ꝙ generatio filij ſꝑ ē. nec p̄terit nec futura eſt. qꝛ etn̄a ē Ideo dixi genui. ne nouū putaretur. ſ. ne videret̃ incepiſſe hodie dixit. ne pꝛeterita generatio videretur. Ex his ergo verbis pꝛophete: vt ait Johannes Chꝛyſ. nihil aliud manifeſtatur: niſi quia ex ipſa eſſen/tia patris: ſemper genitus eſt filius.

Origenes videtur dicere contrarium. ait enim ꝙ ſemper generatur filius a patre. l

Origenes vero ſuper Hieremiã dicit ꝙ filius ſemꝑ generat̃ a patre: his verbis. Saluatoꝛ noſter eſt ſapientia dei ſapia ꝟo eſt ſplendoꝛ eterne lucis. ſaluatoꝛ ḡ noſter ſplēdoꝛ eſt claritatis. Splendoꝛ aūt non ſel̄ naſcit̃ ⁊ deſinit. ſed quotiēs oꝛtum fuerit lumen ex quo ſplen/doꝛ oꝛit̃: totiēs oꝛit̃ etiam ſplendoꝛ claritatis. Sic ḡ ſaluatoꝛ ſꝑ naſcit̃. Vn̄ ait in. li. Sap̄. Añ omēs colles generat me. Nō vt ꝗdam male legunt: generauit. His verbis apte oſtendit Origenes ſane dici poſſe et debere: filius ſemꝑ naſcit̃. Qđ videtur cō=trarium illi verbo Grego. p̄miſſo. ſ. nō poſſumus dicere ſemper naſcitur.

Augu. in lib. lxxxiij. q̄ſtio. de ſꝑ nato diſſerens: ait. Melioꝛ eſt ſꝑ nat⁹ ꝙ̄ qui ſꝑ naſcitur. qꝛ q ſꝑ naſcit̃: non dū eſt natus ⁊ nunꝙ̄ natus: aut nat⁹ erit ſi ſꝑ naſcitur. Aliud em̄ eſt naſci: aliđ natum eſſe. ac ꝑ hoc nunꝙ̄ filius eſt: ſi nūꝙ̄ natus eſt. Filius aūt eſt. q̄a natus ē ⁊ ſꝑ filius Semper igit̃ natus eſt

Exponit premiſſa verba Gregorij ne putetur inter doctoꝛes eſſe contrarietas. m

Sed ne tanti autores ſibi ꝯtradicere in re tanta videant̃: illa ꝟba Greg. benigne interp̄temur Dn̄s in=ꝗt ieſus añ tpa nat⁹ eſt de pr̄e. vel poti⁹ qꝛ nec cepit naſci nec deſijt: dicamus verius ſꝑ natus. Sed quō verius dicit̃ h̄. ſc; ꝙ filius ſꝑ natus eſt ꝗ̄ illud. ſ. ꝙ de patre añ tpa natus eſt. Illud em̄ ſincera et catholi=ca fides tenet ac p̄dicat: vt iſtud. Quare ḡ ait dicamus verius. cum vtrūq̃ parit̃ ſit verum: niſi qꝛ volebat intelligi h̄ ad maiorem euidentiã ⁊ expꝛeſſionē veritatis dici ꝗ̄ illud. His etenim verbis omnis calum/niandi verſutia hereticis obſtruit̃ aditus quibus chꝛiſti ſ̄m deitatem generatio ſine initio ⁊ ſine fine eſſe ac perfecta monſtrat̃. Non autē adeo apte manifeſtatur veritas cum dicitur: filius ante tempoꝛa genit⁹ eſt de patre: vel filius ſemꝑ naſcitur de patre Et ideo dicit Gregorius ꝙ nō poſſumus dicere ſemꝑ naſcitur. Non inꝗ̄ ita conue=nienter: non ita congrue ad explanationem veritatis. Poteſt tamen dici ſi ſane intelligatur: ſemꝑ em̄ naſcitur filius de patre. vt ait Origenes. nō ꝙ quotidie iteret̃ illa ge/neratio: ſed quia ſemper eſt. ſemꝑ ergo na=ſcitur. id eſt natiuitas eius ſempiterna eſt.

Queſtio de ipſis verbis Gregorij.

Hic ſoluit.

Q filius ſemper generatur confirmatur ex dictis Hilarij. n

Hylari⁹ quoq; dicit filium naſci ex parte in li. vij. de trinita. his verbis. Viuens deus ⁊ nature eterne viuentis poteſtas eſt. ⁊ qđ cū ſacramento ſcientie ſue ex eo naſcit̃: nō potuit aliud eē ꝗ̄ viuens. Nam cum ait. Sicut miſit me viuēs pater: ⁊ ego viuo ꝓpter patrem: docuit vitã in ſe ꝑ viuentē patrē ineſſe. Ecce hic habes qꝛ filius naſcit̃ ex patre. Itē in eodem. Cum dicit chꝛiſtus. Sicut pr̄ ha/bet vitam in ſe: ſic ⁊ filio dedit vitam ha/re in ſemetip̄o. omnia viua ſua ex viuente teſtatus eſt. Q autem ex viuo viuū natum eſt: habet natiuitatis ꝑfectum ſine nouita=te nature. Non em̄ nouum eſt quod ex vi/uo generat̃ in viuū. qꝛ nec ex nihilo eſt. et vita que natiuitatem ſumit ex vita: neceſſe eſt ꝑ nature vnitatē ⁊ ꝑfecte natiuitatis ſacramentū. vt ⁊ in viuente viuat. ⁊ in ſe habeat vitã viuentē. Ecce ⁊ hic habes qꝛ generat̃ ex viuo viuēs filius Item in eodem In deo totum qđ eſt viuit. deus em̄ vita eſt. ⁊ ex vita nō pōt quicꝗ̄ eſſe niſi viuum neq̃ ex deriuatione: ſed ex virtute natiui/tatis eſt. Ac ſi dū totū qđ eſt viuit: ⁊ dum totū qđ ex eo naſcit̃ virtus eſt. habet nati/uitatem fili⁹: nō demutationē. Et hic dicit qꝛ naſcit̃. Item in. viij. li. de tri. Donat pa

Idē in eo=dem.

Attende totū quod in eodem eſt viuit.

ter filio tantū eſſe q̄ſitum eſt ipē. cui innaſci
bilitatis eſſe imaginē ſacramēto natiuita-
tis impartit. quem ex ſe in ſua forma gene
rat. Hic dicit quia generat pater filiū.

Breuiter docet quid de hoc cōce-dendum ſit.

o

Dicam' ergo filiū

natum de patre ante tempora: ⁊ ſemper na
ſci de patre. ſed congruentius ſemꝑ natū.
⁊ eundē fateamur ab eterno eſſe ⁊ patri co
eternuȝ. id eſt auctori pater eīn generatōe
auctor filij eſt. vt in ſequenti oſtendet̄. Ut
ergo pater eſt eternus: ita ⁊ filius eternus
eſt. ſed pater ſine auctore. filius xpo nō. qꝛ
Hylarius. pater innaſcibilis: filius natus. Et vt ait
Hylarius in. xij. li. de tri. aliud eſt ſine au/
ctore ſemꝑ eſſe eternū aliud patri. id eſt au
ctori eſſe coeternū. Ubi aūt pater auctor ē
ibi ⁊ natiuitas eſt. qꝛ ſicut natiuitas ab au
ctori eſt. ita ⁊ ab eterno auctore eterna eſt
natiuitas. Omne aūt quod ſemꝑ eſt: etiaȝ
eternū eſt. ſed tñ nō omne qđ eternum eſt:
etiā innatū eſt. quia quod ab eterno naſcit̄
habet eternum eſſe quod natuȝ eſt. Quod
aūt nō natum eſt. id cū eternitate non natū
eſt. qđ xpo ex eterno natū eſt: id ſi nō eternū
natū eſt. iā nō erit ⁊ pater auctor etern'. Si
q̄d ḡ ei qui ab eterno patre nat' eſt ex eter/
nitate defuerit. idipm̄ nō eſt auctori ambi-
guum defuiſſe. Quia ſi gignenti eſt infini/
tum gignere. ⁊ naſcenti etiam infinitū na-
ſci eſt. Mediū enī qđ int̄ natiuitatē dei fi/
lij ⁊ generationē dei p̄ris nec ſenſus admit
tit: qꝛ ⁊ in generatiōe natiuitas eſt: ⁊ in na-
tiuitate generatio eſt. qꝛ ſine vtroqꝫ neutꝝ
eſt. vtrūqꝫ ergo ſine interuallo ſui eſt

Argumentatio heretici.

p

Rñſio Hylarij.

Sed inquiet here-

ticus. Omne qđ natū eſt non ſꝑ fuit. qꝛ ī
id natū eſt vt eſſet. Nemo ambigit q̄n ea q̄
in rebus humanis nata ſunt aliq̄n nō fue-
rint. Sed aliud eſt ex eo naſci qđ ſemꝑ nō
fuit. aliud eſt ex eo natū eſſe quod ſemꝑ eſt
Ibi nec ſꝑ fuit qui pater eſt. nec ſemꝑ pat̄
eſt. ⁊ qui nō ſemꝑ pr̄ eſt: non ſemꝑ genuit
Quid ſit proprium patri ⁊ filio. vbi aūt ſemper pater eſt. ſemper filius eſt
Ex ſi ſemper deo patri propriū eſt ꝙ ſemꝑ
eſt pater. neceſſe eſt filio ſemper proprium
eſſe ꝙ ſemper eſt fili'. Quomodo ergo ca/
det in intelligentiā noſtrā vt nō fuerit ſem/
per: cui ꝓprium eſt ſemper eſſe quod natū
eſt. Natum ergo vnigenitum deum confi/
temur: ſed natū ante tempora: nec ante eſſe
q̄ȝ natum. nec ante natum q̄ȝ eſſe. quia na/
ſci quod erat. iam non naſci eſt: ſed ſeipſum
demutare naſcendo. Hoc autē humanum
ſenſum ⁊ intelligētiam excedit mundi. Nō
hoc capit ratio humane intelligentie. ſed
prudentie fidelis profeſſio eſt.

Iſta eſt diſtinctio nona. In qua
mgr̄ poſtq̄ȝ egit de natura cōicata per generationē:
tractat de coeternitate genitoris ⁊ geniti. Et tria fa
cit. Nam primo oſtendit patris ⁊ filij coeternitatem
Secūdo ſoluit inſtantie difficultatē Tertio diſſoluit
incidentis queſtionis ambiguitatem. Primū agit a
ꝑncipio diſtinctionis vſqꝫ ibi. Sȝ queris a me inquit
Ambro. Scđm facit ab inde vſqꝫ ibi. Hic queri pōt
Tertiū ab inde vſqꝫ ad finē diſtinctionis. Et hec eſt
ſnīa mgr̄i in hac diſtinctione in generali. In ſpeciali
ſnīa mgr̄i ſtat in tribus ꝓpoſitionibus. quarū ꝑma
eſt hec. Dei filius ab eterno a patre genitus eſt im-
pliciter patri coeternus. Et probat̄ ſic. Illud ē deo
coeternū ſine quo deus nunq̄ȝ fuit nec eſſe potuit: ſȝ
hic eſt filius genitus a patre. igitur ipē eſt patri coe-
ternus. Argumentum videtur valere: ⁊ maior ē ve
ra. Sed minorem probans mgr̄ in littera proponit.
ꝑmo ꝙ tres perſone in diuinis idem ſunt in natura.
ſed diſtincte in ꝑſonalitate. Unde infert ꝙ licet fil'
ſit alius a patre: cum ſit ab eo genitus. non tamen
ante fuit pater q̄ȝ filius: cum perſone diuine ſint ſibi
inuicem coeterne Poſtea excludit errorem alicuius
Arrij dicentis: ꝙ ſi filius natus eſſet ꝑncipium ha-
beret. ⁊ per conſequens eternus non exiſteret. Hūc
errorem excludit ꝑ autoritatem Auguſtini dicentis
Si filius non eſſet coeternus patri: pater fuiſſet ali-
quando ſine ſapientia: eo ꝙ filius ſit ſapientia p̄ris
Uel pater fuiſſet aliquando ſine filio. ⁊ poſtea habu
iſſet filium: que ſtare non poſſunt Relinquitur ergo
propoſitio vera. Secūda ꝓpoſitio eſt hec. Filij eter
na generatio eſt ineffabilis. Et probat̄ ſic. Illud eſt
ineffabile quod omnem ſenſum ſuperat. non ſolum
hominū ſed ⁊ angelorū. ſed eterna generatio filij a
patre eſt huiuſmodi. igit̄ ipſa eſt ineffabilis. Tenet
argumentum ⁊ maior: ſed minor patet in textu. vbi
magiſter diuerſis autoritatibus ſanctorum inſinuat
ꝙ patrem non eſſe priorem filio omnem intellectum
creature excellit. Quis quidam male ꝑſumāt ipſum
poſſe ꝑ intellectum creatum comprehendi. Tertia
ꝓpoſitio eſt hec. Filius in diuinis congruentius di-
citur ſemper natus q̄ȝ naſci. Et probatur ſic. Illud
eſt de generatione filij in diuinis potius affirmādū
quod ꝑfectionem ſine imꝑfectione exprimit. q̄ȝ illud
quod imꝑfectionem de ſe non excludit. ſed filium ſꝑ
eſſe natum perfectionem ſine imꝑfectione exprimit.
Et filiū ſemper naſci de ſeipſo nō excludit imperfe-
ctionem: igitur potius eſt affirmandum ipm̄ ſemper
eſſe natum q̄ȝ ſemper naſci. Argumentum apparet
euidens. ⁊ maior ⁊ minor poſſunt haberi ex littera.
cuius tota ſententia poteſt ſtare in iſto: ꝙ expreſſio
generationis ꝑ verbum ꝑteriti perfecti temꝑis: cu-
iuſmodi eſt ly natus. denominat actum generatio-
nis tranſiſſe. ⁊ terminuȝ eius actualiter in completo
ſtare. Sed expreſſio generationis ꝑ verbum preſen
tis temꝑis: cuiuſmodi eſt ly naſcit̄. denomiat actum
generationis adhuc fieri. quod de ſe imꝑfectionem
non excludit. Et ꝑ ꝯñs ꝓpoſitio vera.

Hic de ſpūſancto agit̄. ⁊ prius ꝙ ſit amor patris ⁊ filij dicitur.

a

DI. X

Hnc poſt filij n eternitatem: de ſpūſancto quantum deo donante videre conceditur diſſeramus. Spūſſanctus amor eſt ſiue charitas ſiue dilectio patris ⁊ filij Vn̄ Augustinus in .xv. li. de trinita. ait. Spirituſſanctus nec patris eſt ſolius: nec filij eſt ſolius: ſed amboꝝ. ⁊ ideo cōmunē qua inuicem ſe diligunt pater ⁊ filius nobis inſinuat charitatem.

Augusti.

Q̄ ſpūſſanctus proprie dilectio dicatᷣ. ⁊ tñ trinitas ſit dilectio. b

Johannes autem in epiſtola canonica ait. De⁹ charitas eſt non dixit ſpūſſanctus charitas eſt. Quod ſi dixiſſet: abſolutior eſſet ſermo. ⁊ nō parua pars queſtionis deciſa. ſed quia dixit, de⁹ charitas eſt: incertū eſt. ⁊ ideo querendum eſt. vtruꝫ deus pater ſit charitas: an filius. an ſpūſſanctus: an de⁹ ipa trinitas: q: ⁊ ipa non tres dij: ſ; vnus eſt deus. Ad qd̓ Augu. in eodem libro ita dicit. Neſcio cur ſicut ſapia ⁊ pater dicitᷣ ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus: ⁊ ſimul omnes. non tres: ſed vna ſapientia: non ita ⁊ charitas dicatur pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus: ⁊ ſimul omnes vna charitas. Non ideo tamen quiſq̄ nos inconuenienter eſtimet charitatem appellare ſpūmſanctuꝫ. quia ⁊ deus pater ⁊ deus filius poteſt charitas nuncupari. ſicut ꝓpe verbum dei etiam ſapientia dei dicitᷣ. cum ⁊ pater ⁊ ſpirituſſanctus ſit ſapientia.

Reſpōſio.

Sicut verbū dei proprie dicitᷣ ſapientia. et tamen tota trinitas dicitur ſapia. ita et ſpūſſanctus proprie dicitur charitas. ⁊ tamen pater ⁊ filius ⁊ ſpirituſſanctus dicitur charitas. c

Si ergo ꝓprie aliquis hoꝝ trium charitas nuncupari debet: quis aptius q̄ ſpūſſanct⁹. vt. ſ. in illa ſumma ſimpliciq̄ natura non ſit aliud ſubſtantia ⁊ aliud charitas: ſed ſubſtantia ipa ſit charitas: ⁊ charitas ipa ſit ſubſtātia. ſiue in patre ſiue in filio. ſiue in ſpirituſancto ⁊ tamen ſpirituſſanct⁹ ꝓprie charitas nūcupatur. Ecce his verbis aperte dicit Auguſtinus: ꝙ in trinitate charitas aliquando refertur ad ſubſtantiam, que cōmunis eſt trium ꝑſonarum: ⁊ tota in ſingulis aliquando ſpecialiter ad ꝑſonam ſpūſſancti. ſicut ſapientia dei aliquando ꝓ ſubſtantia diuina. aliquādo ꝓ filio accipitᷣ. et hoc in multis fieri reperitur.

Exēplis firmat eadē nomina proprie ⁊ vniuerſaliter accipi. d

Pluribus enim exemplis doceri poteſt multa reruꝫ vocabula: ⁊ vniuerſaliter poni ⁊ ꝓprie q̄buſdam rebus adhiberi: ſicut legis noīe aliquādo ſimul omnia veteris inſtrumenti ſignificātur eloquia. aliquādo autem ꝓprie vocatᷣ lex que data eſt ꝑ Moyſen. Multa alia ſuppetunt exempla. ſed in re aperta vitanda eſt lōgitudo ſermonis. Sicut ergo vnicum dei verbum ꝓprie vocamus noīe ſapientie: cuꝫ ſit vniuerſaliter ⁊ ſpūſſanctus ⁊ pater ipſa ſapientia. Ita ſpirituſſanctus proprio vocabulo charitas nuncupatur: cū ſit pr̄ ⁊ filius vniuerſaliter charitas.

Autoritatē ponit ꝙ fili⁹ ꝓprie dicatur ſapientia. e

Sed dei verbum id eſt vnigenitus dei filius apte dictus eſt dei ſapientia: ore apoſtoli dicentis chriſtū dei ꝟtutem ⁊ dei ſapientiā. Spūs aūt ſanctus vbi ſit dict⁹ charitas: inuenim⁹. ſi diligenter Johānis apoſtoli eloquiū ſcrutemur: qui cum dixiſſet. Diligamus inuicē. q: ex deo eſt dilectio: adiunxit. Et oīs qui diligit: ex deo natus eſt: q: dilectio de⁹ eſt Hic manifeſtauit ſe dixiſſe eam dilectionꝫ eſſe deū quam dixit ex deo. Deus ergo ex deo eſt dilectio ſed q: ⁊ filius ex deo patre natus eſt. ⁊ ſpūſſanctus ex deo patre ꝓcedit: quem potius eoꝝ hic debeamus accipere dictū eſſe dilectionē: merito queritur Pater enī ſolus ita de⁹ eſt vt nō ſit ex deo ⁊ ideo dilectio q̄ ita deus eſt vt ex deo ſit: non ipe pater eſt: ſed aut filius aut ſpūſſanctus. Sed in ꝯſequentib⁹ cum dei dilectionem cōmemoraſſet Johānes: qua dilexit nos. ⁊ hinc hortatus eſſet: vt nos inuicem diligamus: atq̄ ita deus in nobis maneat q: vtiq̄ dilectionem deum dixerat: ſtatim volens de hac re apertius aliq̄d eloq̄: inq̄t In hoc cognoſcimus q: in ipo manemus ⁊ ipe in nob. q: de ſuo ſpū dedit nob. Spiritus itaq̄ ſanctus de quo dedit nobis: facit nos in deo manere: ⁊ ipm in nobis. hoc

De ſpūſancto teſtimoniuꝫ q̄rit et inuenit vbi dicatᷣ eſſe charitas.

aūt facit dilectio. Jpſe eſt ğ deus dilectio Deus ğ ſpūſſanctus qui ꝓcedit ex deo: ſignificat̃ vbi legit̃. De⁹ dilectio eſt: ⁊ dilectio ex deo eſt. Ecce his verbis aperte dicit. Aug. ſpūmſanctum eſſe charitatez patris ⁊ filij: ⁊ intantū quoqꝫ ſmonem ꝓduxit: vt videat̃ dixiſſe ſpūmſanctum non ſolum eſſe dilectionem patris ⁊ filij qua ſe inuicem ⁊ nos diligunt. ſed etiam qua diligimus deum. Sed vtrum ipſe ſit charitas q̄ nos diligimus deū: in ſequēti explicabit̃.

Redit oſtendere qđ propoſuerat ſcz ꝙ ſpirituſſanctus ſit amor quo pater a filio ⁊ filius a patre diligitur. f

Nunc vero quod incepimus oſtendere curem⁹. ſ. ſpūmſanctum dilectionem eſſe ſiue amorē pr̄is ⁊ filij. quo. ſ. pater diligit filiū. ⁊ filius patrem

Hierony. De hoc Hiero. ſup. xiiij pſal. ait. Spūſſāctus nec pr̄ eſt nec filius ſed dilectio quam habet pr̄ in filiū. ⁊ fili⁹ in pr̄em. Augu. qꝫ in vj. li. de trini. ait. Jn omnibus equalis eſt patri filius. ⁊ eſt vnius eiuſdemqꝫ ſubſtātie. Quapropter etiam ſpirituſſanctus i eadē vnitate ſubſtātie ⁊ equalitate ꝯſiſtit.

Quid ſit ſpirituſſanctus hic aperitur. g

Siue enim ſit vnitas amboꝝ: ſiue ſanctitas: ſiue charitas manifeſtū eſt ꝙ nō aliquis duoꝝ eſt quo vterqꝫ coniungit̃: quo genitus a gignente diligat̃. genitorēqꝫ ſuū diligat. ſintqꝫ non ꝑticipatōe: ſ; eſſentia ſua. neqꝫ dono ſupioris alicui⁹: ſ; ꝓprio ſuo ſeruantes vnitatez ſpūs in vinculo pacis. Ecce h habes ſpiritumſanctū eſſe quo filius diligit̃ a patre. ⁊ pater a filio: ⁊ quo illi duo ſeruant vnitatē pacis. Spūs ğ ſanctus. vt ait Aug. in codez. cōmune eſt aliquid patris ⁊ filij: quicqđ illud eſt. At ipa cōmunio conſubſtantialis ⁊ coeterna eſt. que ſi amicicia conuenienter dici poteſt: dicat̃. ſed aptius dicit̃ charitas: ⁊ hec quoqꝫ ſubſtantia: qꝛ deus ſubſtantia eſt: ⁊ deus charitas eſt. Tria ğ ſunt ⁊ non amplius vnus diligens eū qui de illo eſt. ⁊ vnus diligens eum de quo eſt ⁊ ipa dilectio. Que ſi nihil eſt: quō de⁹ dilectio eſt? Si non eſt ſubſtantia: quomodo deus ſubſtantia eſt?

Q ſpūſſanctus ſicut cōmunis eſt pr̄i ⁊ filio. ita cōmune nomen habet proprium. h

Hic notandum eſt ꝙ ſicut ſpūſſanctus in trinitate ſpecialiter dr̄ charitas que eſt patris ⁊ filij vnio. ita ⁊ nomē tenet ꝓprie. qđ patri ⁊ filio cōmuniter quodāmodo cōgruit. Unde Augu. in xv. li. de trini. Si charitas inquit qua pat̃ diligit filium: ⁊ patrem diligit filius ineffabilem cōmunionem demōſtrat amboꝝ quid cōuenientius qꝫ vt ille ꝓprie dicatur charitas: q ſpūs eſt cōis ambobus. Hoc eñ ſanius credit̃ ⁊ intelligit̃: vt nō ſolum ſpūſſanct⁹ charitas ſit in illa trinitate. Sz non fruſtra ꝓprie charitas nuncupet̃. ꝓpter illa que dicta ſunt. ſicut nō ſolus i illa trinitate vel ſpūs eſt vel ſanctus. qꝛ et pat̃ ſpūs: ⁊ filius ſpūs. et pater ſanct⁹. et filius ſanctus. ⁊ tñ ipſe non fruſtra dicit̃ ſpūſſanctus. Qui eñ eſt cōmunis ambob⁹. id vocatur ipe ꝓpe quod ambo cōmunit̃. Alioqn ſi in illa trinitate ſolus ſpūſſanct⁹ ē charitas. ꝑfecto ⁊ filius non ſolius pr̄is: ſ; etiam ſpūſſancti filius inuenitur. Ait eñ apoſtolus de deo patre. Tranſtulit nos in regnum filij charitatis ſue Si ğ nō eſt in iſta trinitate charitas dei niſi ſpūſſanct⁹: filius eſt etiā ſpūſſancti. Sz qꝛ h abſurdiſſimum eſt: reſtat vt nō ſol⁹ ibi ſit charitas ſpūſſanctus: ſed propter iſta de quibus ſatis diſſerui proprie ſic vocatur. Auguſti.

Iſta eſt diſtinctio decima Jn qua mgr̄ poſtqꝫ egit de generatione filij a patre: incipit agere de ꝓceſſione ſpūſſancti ab vtroqꝫ. ſ. a patre ⁊ filio. Et circa hoc tria facit Primo eñ oſtendit ſpūmſanctum amorē eſſe pr̄is ⁊ filij. ⁊ ꝑ cōſequēs ꝓcedere ꝑ modum voluntatis. Scđo ſubiūgit ꝙ amor conuenienter appropriat̃ ꝑſone ſpūſſancti. Tertio cōcludit ꝙ etiam ſpūſſanctus ꝯuenienter nominat̃ nomīe cōi. ſ. conuenienti tam pr̄i qꝫ filio. quoꝝ ꝗlibet eſt et pōt dici ſpūſſanctus. Primū facit a principio diſtinctionis vſqꝫ ibi. Hic manifeſtauit ſe dixiſſe. Secūdū ſubiungit ab inde vſqꝫ ibi. Hic notandū eſt. Tertiuz ſubiūgit ab inde vſqꝫ ad finē diſtinctiōis. Et hec eſt ſententia mgr̄i in hac diſtinctiōe in generali. Jn ſpeciali ſentētia mgr̄i ſtat in tribus ꝓpoſitionib⁹: quarum ꝓma eſt hec. Charitas ſeu amor eſſential' ſpūiſancto appropriatus: eſt cōmunis toti trinitati. Et ꝓbat̃ ſic. Sicut ſe habet ſapientia ad totā trinitatē ⁊ ad filium. ita ſe habet amor ad trinitatē ⁊ ad ſpūmſanctum ſed ſapientia eſſentialit̃ dicta conuenit toti trinitati: ⁊ tamen appropriat̃ filio. igit̃ charitas ſeu amor pōt cōuenire toti trinitati. ⁊ tñ approꝑari ſpirituiſancto vt aſtruit ꝓpoſitio. Argumentū patet ⁊ maior. ſed minorem ꝓbās mgr̄ in textu ꝓponit primo ꝙ ſpūſſanctus ſit amor vel dilectio patris ⁊ filij quod ꝓbat autoritate. be. Auguſtini. xiiij. de trini. dicentis. ꝙ ſpūſſanctus nec patris eſt ſolius nec filij

est ſolius:ſed ambox. Et ideo cõmune quo inuicem ſe diligunt pater ⁊ filius nobis inſinuat charitatem Poſtea remouet mgr̄ quandã dubitationē exortam ex dicto .xiiij.c. p̄me canonice ſue vbi dicit. Deꝰ charitas eſt. Di. aliq̄s: ſi ſpūſſctūs eſt amor ſiue dilectio ⁊ charitas: cur tunc Johannes nõ dixit: Spūſſctūs charitas eſt: ſed dixit. Deꝰ charitas eſt: relinquens nob̄ ſub dubio: an intendat ibi de tota trinitate loq̄ aut de aliq̄ pſona in ſpāli? Ad qḋ rñdet mgr̄ ꝙ charitas dilectio ſeu amor licet ſit cõis toti trinitati. tñ q̄ñqꝫ appropriat̄ pſone ſpūſſancti: ſicut etiam ſapia cõmunis eſt oībus pſonis: tñ ſpecialiter appropriat̄ filio. Etiam ꝙuis nomen legis cõe ſit toti veteri teſtamēto: appropriat̄ tñ legi Moyſi. Ex q̄bus ſimul ſumptis pꝫ ꝓpoſitionē eſſe verã. Scḋa ꝓpoſitio ē hec. Charitas ſeu amor pſonal̄ nulli alteri ꝓprie cõuenit ꝙ ſoliꝰ ſpūſſcti pſonalitati. Et ꝓbat̄ ſic. Illiꝰ ſolius pſonalitati ⁊ nulli alteri charitas ſiue amor pſonal̄ ꝓp̄e cõuenit: q̄ ſolus p modū dilectiõis procedit: ſꝫ talis ē ſpūſſctūs. igit̄ caritas ſeu amor pſonal̄ ſpūſſancto proprie ſoli conuenit Tenet conſequētia ⁊ maior: ſed minorē ꝓbans magiſter in textu inducit tale dubiū. Btūs Johan nes dicit in ſua canonica vbi ſupra. ꝙ dilectio ex deo eſt. Cū ergo tã filꝰ ꝙ ſpūſſctūs ſit ex deo: vnꝰ p natiuitatē alius p ꝓceſſionem. dubitat̄ quis illox dilectio vocat̄. Et reſpõdet ꝙ ſpūſſctūs: ⁊ hoc ꝓbat p textū ſequētē in eadē canonica: vbi poſtꝙ dixit. Dilectio que nos facit in deo manere in deo eſt: ſubiūgit. In hoc cognoſcimus ꝙ in deo manemꝰ ⁊ ip̄e in nobis: q: de ſpiritusſancto dedit nobis. Sanctus itaqꝫ ſpūs de quo dedit nobis: facit nos in deo manere Inſinuãs p hoc ſpūmſanctū facere illã dilectionē que eſt ex deo. Et iſta cõfirmat mgr̄ p autoritates ſanctox que patēt in lr̄a. igit̄ propoſitio vera. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Spūſſanctus rõne cõmunis originalis p̄ncipij eſt noīe ſpūſſanctꝰ noīatus nõ obſtante ꝙ illud nomē ſit cõmune oībus tribus pſonis. Et ꝓbat̄ ſic. Quodcūqꝫ cõiter ⁊ eq̄liter habet originē a duobus ꝯuenientiſſime noīatur nomine ꝯueniente ambobus. ſed ſpūſſanctꝰ habet cõmunem a patre ⁊ filio originem. igit̄ conuenienter habet denominationem eis cõmunem: vt p̄tendit ꝓpoſitio p̄dicta. Argumentū apparet clarū cum maiore: ſed minorē ꝓbat magiſter in littera autoritate beati Auguſtini. igitur ⁊c̄.

Ꝙ ſpiritusſanctus ꝓcedit a patre ⁊ filio. a

DI. XI.

b Hic dicendum eſt ſpūmſanctum a patre eſſe et filio: ⁊ ꝓcedere a pr̄e ⁊ filio: qḋ multi heretici negauerūt. Ꝙ aūt de vtroqꝫ ꝓcedat: multis diuinorūꝫ eloquiox teſtimonijs cõꝓbat̄. Dicit eñ ap̄lus Miſit deus ſpm̄ filij ſui in corda vr̄a. Ecce hic dicitur ſpūs filij. Et alibi. Qui aūt ſpm̄ xp̄i nõ habet: hic non eſt eius. Ip̄e etiã filiꝰ de ſpūſancto dicit in euãgelio: Quē ego mittã vobis a pr̄e. Pr̄is aūt ſpūs dictꝰ eſt vbi legit̄: Si ſpūs eius qui ſuſcitauit xp̄um a mortuis habitat in vobis. Et ip̄e xp̄us dicit. Nõ eñ vos eſtis q̄ loquimini: ſꝫ ſpiritꝰ pr̄is vr̄i qui loquit̄. Et in alio loco. Queꝫ mittet pater in noīe meo Et alibi ip̄e filius de ſpūſctõ ait. De pr̄e ꝓcedit. His et alijs autoritatibus pluribꝰ oſtendit̄ ꝙ ſpūſſanctus a patre ⁊ filio ꝓcedit.

Ꝙ greci nõ concedūt ſpūmſanctū ꝓcedere a filio. b

Greci tamē dicunt ſpiritūſanctū ꝓcedere tm̄ a pr̄e ⁊ nõ a filio Qḋ iō dicūt: q: veritas in euãgelio fidē integrã ꝯtinēte: de ꝓceſſiōe ſpūs loquēs ſolū pr̄em cõmemorat dicens. Spūs q̄ a pr̄e ꝓcedit. Et etiã ideo: q: in p̄ncipalibꝰ cõcilijs q̄ apud eos celebrata ſunt: ita ſymbola eorū ſubiūctis anathematibꝰ ſancita ſunt: vt nulli de trinitatis fide aliud docere vel aliter p̄dicare ꝙ ibi ꝯtinet̄: liceat. In quibus q̄dē ſimbolis cū ſpūſſctūs ꝯmemoret̄ ꝓcedere a pr̄e ⁊ ñ a filio. Quicūqꝫ inq̄unt a filio eum ꝓcedere addunt: anathema incurrunt: vñ ⁊ nos arguūt anathematis reos. Addunt etiã ad aſſertionē ſue opinionis ⁊ in teſtimoniū nr̄e dãnationis de ſimbolo fidei: qḋ ſm̄ traditiōeꝫ p̄dictox cõciliox Leo tertiꝰ rome trãſſcriptū in tabula argētea poſt altare btī Pauli poſita poſteris reliq̄t ꝓ amore (vt ip̄e ait) ⁊ cautela fidei orthodoxe. In quo q̄dem ſimbolo i ꝓceſſione ſpūs ſolus cõmemorat̄ pr̄ his verbis. Et in ſpm̄ſanctū dñm ⁊ viuificatorem ex patre ꝓcedentē: cū patre ⁊ filio coadorandū ⁊ glorificandū ⁊c̄. Illud eſt ſimbolū qḋ in miſſa cantat̄ editū in Niceno cõcilio: in fine cuiꝰ ſubiunctum eſt. Qui aliud docuerit vel aliter p̄dicauerit: anathema ſit. Ideoqꝫ greci nos anathematizatos dicunt: q: dicimus ſpiritūſanctū a filio ꝓcedere: qḋ ibi nõ cõtinet̄. Quod eñ ſm̄ nos ibi dicitur: Qui a patre filioqꝫ ꝓcedit: alterū a latinis eſt additū ſcꝫ filioqꝫ.

Quare dicat̄. Prima cauſa.

Scḋa cauſa.

Tertia cauſa.

Reſponſio vbi determinant̄ predicta. c

Nos autē illa verba ita determinamꝰ. Qui aliud docuerit: vel aliter p̄dicauerit: vel ꝯtrariū docuerit: vl̄ ꝯtrario modo predicauerit: anathema ſit. Aliud ĝ poſuit ꝓ oppoſito qualiter et ap̄ls in ep̄la ad Gal̄. Si quis aliud euangelizauerit. i. ꝯtrariū anathema ſit. Non dicit: ſi quis addiderit. Nã ſi illud diceret: ſibi ip̄i (vt ait Augꝰ.) p̄iudicaret q̄ cupiebat venire ad quoſdam quibus ſcribebat: ſicut ad Theſſa. vt ſuppleret que illorū fidei deerãt Sed qui ſupplet qḋ minꝰ erat addit: nõ qḋ

ſnerat tollit. Qui aũt ꝑtergredit̄ fidei regulã: nõ incedit in via: ſꝫ recedit a via. Ad illud aũt qđ de euangelio opponunt: reſpondemus ita: qꝛ cũ dicat in eo veritas ſpũm ſanctũ a pr̄e ꝓcedere: nõ addit ſolo: ⁊ iõ etiam a ſe ꝓcedere non negat: ſed ideo patreꝫ tm̄ noiat: qꝛ ad eum ſolet referre etiã quod ipſius eſt: qꝛ ab illo habet.

Ꝙ greci in ſenſu nobiſcũ cõueniũt ⁊ ſi verbis differant. D

Sciendũ eſt tñ qđ greci ꝯfitent̄ ſpm̄ſctm̄ eſſe filij ſicut pr̄is: qꝛ ⁊ ap̄ls dicit. Spm̄ filij. Et veritas in euangelio: ſpm̄ veritatis. Sꝫ cũ nõ ſit aliud ſpiritũſctm̄ eſſe pr̄is vel filij: ꝙ̃ eſſe a pr̄e vel filio: etiã in h̄ in eãdē nobiſcũ fidei ſniam cõuenire vident̄: licet in ꝟbis diſſentiãt.

Autoritatib⁹ grecorum oſtẽdit ſpiritumſanctum procedere etiaꝫ a filio. E

Unde etiã quidaꝫ eorũ catholici doctores intelligẽtes vnam eandẽꝗ fore ſniam ꝑdictoꝝ ꝟboꝝ: quib⁹ dicit̄ ſpũſſanctus ꝓcedere a filio ⁊ eſſe filij: ꝓfeſſi ſunt ſpũmſanctũ etiã ꝓcedere a filio.

Athana. Uñ Athanaſius in ſimbolo fidei. Spũſſãctus a patre ⁊ filio: nõ factus: nec creatus nec genit⁹: ſed ꝓcedẽs. Ecce ſpiritũſanctũ

Didimus. apte dixit ꝓcedere a patre ⁊ filio. Didim⁹ etiam eoꝛuꝫ maximus doctoꝛ in li. de ſpiritu ſancto: ſpũmſanctũ a filio ꝓcedere dicit. Saluatoꝛ inq̄t qui eſt veritas. Nõ em̄ loq̄tur a ſemetip̄o. hoc ē nõ ſine me ⁊ ſine meo ⁊ patri arbitrio: quia inſepabilis eſt a me ⁊ a patris voluntate: qꝛ ex ſe nõ eſt: ſed ex patre ⁊ me eſt. Hoc em̄ ip̄m qđ ſubſiſtit et loquit̄: a patre ⁊ a me illi eſt. Itē. Spũſſãctus qui eſt ſpũs veritatis: ſpũſqꝫ ſapientie nõ põt audire a filio loquẽte que neſcit cum hoc ip̄m ſit quod ꝓfert̄ a filio. i. procedens deus de deo. Spũs veritatis procedens a veritate: conſolatoꝛ manãs ex cõſolatione. Nam Cyrillus ep̄us in ep̄la Ne-

Cyrillus. ſtoꝛio directa ait: Spũs intelligit̄ ꝑ ſe ſꝫm ꝙ ſpũs eſt. ⁊ non filius: ſed tñ nõ eſt alien⁹ ab eo. Spũs em̄ veritatis nominat̄: et ꝓfluit ab eo ſicut ex deo patre. Johãnes ꝗ̃ Chryſ. in omel. quadam de expoſitõe ſim-

Joh. Chry boli ſic ait. Iſte eſt ſpũs ꝓcedens de pr̄e ⁊ filio: q̄ diuidit dona ꝓpria ꝓut vult. Ideꝫ in alia omel. Credendũ eſt ſpũmſanctũ patris eſſe ⁊ filij. Iſtum ſpũmſanctuꝫ dicim⁹ patri ⁊ filio coequalem: ⁊ ꝓcedentē de patre ⁊ filio. Hoc credite: ne colloquia mala corrũpant bonos mores. Ecce a doctoꝛib⁹ grecoꝛũ aperta habemus teſtimonia: quibus ſpũſſanct⁹ a patre ⁊ filio ꝓcedere oſtēditur. Omnis ergo lingua ꝯfitea t̄ ſpm̄ſanctũ ꝓcedere a patre ⁊ filio.

Iſta ē diſtinctio vndecima. In q̄ mgr̄ poſtꝙ̃ egit de mõ quo ſpũſſanctus ꝓcedit: agit de ꝑncipio a quo ꝓcedit. Et tria circa hoc fac̄. Naꝫ p̄mo oſtendit q̄d circa hm̄oi principiũ latini ſentiãt. Scđo ſubdit in quo greci ab ip̄is diſcrepãt. Tertio ſubiũgit in quo greci ſimul ⁊ latini ꝯſentiãt. Primũ facit a ꝑncipio diſtinctiõis vſqꝫ ibi. Greci tñ dicunt. Scđm ab inde vſqꝫ ibi. Sciendũ tñ eſt. Tertiũ vero ab inde vſqꝫ ad finē diſtinctiõis. Et hec eſt ſententia mgr̄i in generali. In ſpẽali vero ſententia mgr̄i ſtat in tribus ꝓpoſitionib⁹ quarũ prima eſt. Ueritas approbat euangelij patrē ⁊ filiũ ſimul ꝓduxiſſe ſpiritũ ſanctũ. Que ꝓbat̄ ſic. Illud ſꝫm veritatē euangelicã debet teneri: qđ ip̄ſa approbat ex autoꝛitatib⁹ noui teſtamenti. Sed patrē ⁊ filiũ ſimul ſpiritũſanctuꝫ ꝓducere eſt hm̄oi: vel ip̄m ſpiritũſanctuꝫ ꝓduci ab vtroqꝫ qđ idem eſt: igitur ꝓpoſitio vera. Tenet argumentũ ⁊ maioꝛ ſed minorē ꝓbat magiſter in textu. Et primo quo ad hoc ꝙ filius ſpiritũſanctũ ꝓduxit: vñ dicit ſcriptura. Miſit de⁹ ſpiritũ filij in corda veſtra. ⁊ iterũ. Qui aũt ſpiritũ chriſti nõ habet: hic nõ eſt ei⁹. Preterea euãgeliũ Johis dicit. Paraclytus aũt ſpũſſctũs quē ego mittã vobis a pr̄e. Scđo ꝓbat idē quo ad hoc ꝙ etiam ſpũſſanctus ꝓcedit a patre. Uñ xp̄s ait in euãgelio. Nõ em̄ vos eſtis qui loquimini: ſed ſpũs pr̄is veſtri qui loquit̄ in vobis. Et alibi dicit. Quē mittet pater in noīe meo. ⁊ iterꝫ Qui a patre ꝓcedit. Scđa ꝓpoſitio eſt. Greci falſo motiuo inducti ſpm̄ſanctum a filio ꝓcedere negauerunt. Et ꝓbat̄ ſic. Illud verũ greci falſo motiuo negauerũt qđ negantes negãdi motiuũ male intellexerũt: ſed ſpũmſanctũ negare ꝓcedere a filio ē hm̄oi. igit̄ ꝓpoſitio vera. ſ. ꝙ greci falſo motiuo decepti negauerũt ſpiritũſanctũ a filio ꝓcedere. Argumentũ eſt apparens ⁊ maiorē ſuppono verã: ſed minorē ꝓducendo in textu ꝓponit primo erroꝛē grecoꝝ: qui eſt ꝙ ſpũſſanctus a filio nõ ꝓcedit. Qđ primo ꝓbãt ꝑ illud euãgelij Johis. xvj. Qui a patre ꝓcedit. Et idē cantat̄ in miſſa in ſimbolo fidei: vbi agit̄ de ꝓceſſione ſpũſſancti: ⁊ tñ nulla fit ibi mētio de filio: ⁊ qđ ibi loquit̄ de filio. hoc latini appoſuerũt: ꝓpter quã quidē opinionē greci dicunt nos anathematizatos: qꝛ Leo papa terti⁹ ſꝫm traditionē cõciliorũ apđ eos celebratoꝛũ: anathematizauit oēs aliud dicẽtes de trinitate ꝙ̃ in eoꝝ concilijs extitit determinatũ: qđ dicunt atteſtari tabulã argenteã rome retro altare ſancti Petri ⁊ Pauli poſitã. In qua poſt ſimbolum habet̄ in ea ſcriptũ. Qui aliud docuerit vel ꝑdicauerit: anathema ſit. Magiſter ꝟo nos ſaluando dicit. Nos aũt nõ dicimus aliud illi cõtrariũ ſꝫ ſolũ ſctoꝝ doctrinã explicam⁹. Etiã ꝙ xp̄s dicit ī euãgelio ſpiritũſanctũ a pr̄e ꝓcedere: nõ iõ hoc dicit ꝙ nõ ꝓcedit a filio: ſed moris ſui fuit ad pr̄em referre quicq̄d habuit. Et ideo qꝛ nõ dixit ſpiritũſanctũ a ſolo pr̄e ꝓcedere: nõ negat eũ etiam a ſe ꝓcedere. Ex quib⁹ patet ꝓpoſitionem eſſe veram. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Ex quo greci cõcedunt ſpiritũſanctũ eſſe ſpiritũ filij non ſenſu ſed verbis a nobis differũt. Iſtã ꝓpoſitionē expꝛ̄ſſe ponit magiſter in textu Athanaſiũ Didimũ, Cyrillum ⁊ Johanneꝫ Chryſ. qui fuerunt

doctores eoꝝ ſenſiſſe. qui oēs aperte dixerunt ſpm̄ſanctū a patre ꝓcedere ⁊ filio: vt patet ex eoꝝ auctoritatibus. igit̄ ꝓpoſitio vera.

Vtrꝫ ſpūſſctūs priꝰ vel pleniꝰ ꝓcedat a patre ꝙ̄ a filio. a

DI.XII. **Tez queritur**

cum ſpūſſanctꝰ a patre ꝓcedat ⁊ a filio: vtrū prius vel magis ꝓceſſerit a patre ꝙ̄ a filio: quod nitit̄ hereticus oſtendere ita dicens. Si ꝓceſſit vtiꝙ̄ ſpūſſctūs a patre: ꝓceſſit vtiꝙ̄ aut nato iam filio: aut nō nato filio. Si vo iā nato filio ꝓceſſit: añ natꝰ eſt filiꝰ ꝙ̄ ꝓceſſerit ſpūſſctūs. Preceſſit ḡ natiuitas filij ꝓceſſionē ſpūſſcti. Si aūt ꝓceſſit a p̄re non genito filio: añ ꝓceſſit ꝙ̄ filiꝰ genitus fuerit.

Argumentatio heretici.

Reſponſio Auguſtini ad id quod primo querebat̄. ſ. an priꝰ a p̄re ꝙ̄ a filio ꝓceſſerit. b

His ⁊ hmōi queſtionibus magis laborioſis ꝙ̄ fructuoſis reſpondet Augꝰ. in. xv. lib. de trini. dicens: In illa ſumma trinitate que deus eſt: interualla tempoꝝ nulla ſunt ꝑ que poſſet oſtēdi aut ſaltem requiri: vtrum ꝑ̄us de patre natus ſit filius: ⁊ poſtea de ambobus proceſſerit ſpūſſanctus. Nunqd̄ ḡ poſſumus q̄rere vtrum iam ꝓceſſerat de patre ſpiritꝰ ſanctus quando natus eſt filius: an nōduꝫ ꝓceſſerat: et illo nato de vtroꝙ̄ proceſſit. Nō poſſunt ꝓrſus ibi iſta queri: vbi nihil ex tempore inchoat̄: vt ex conſequenti ꝑficiatur in tēpore. Ideo qui pōt intelligere ſine tēpore generationē filij de patre: intelligat ſine tp̄e ꝓceſſionē ſpūſſancti de vtroꝙ̄. Ecce his verbis abſoluta eſt q̄ſtio illa qua querebat̄: vtruꝫ prius ꝓceſſerit ſpirituſſanctus a patre ꝙ̄ a filio.

Auguſti.

Hic agit̄ de eo quod ſcdo querebat̄. ſ. an pleniꝰ vel magis ꝓceſſerit a patre ꝙ̄ a filio c

Nūc tractāduꝫ eſt qd̄ ſecundo querebat̄. ſ. an pleniꝰ aut magis ꝓcedat ſpūſſctūs a patre ꝙ̄ a filio. Ad qd̄ dicimus: q2 ſicut nō añ ꝓcedit a patre ꝙ̄ a filio: ita non plenius vel magis procedit a patre ꝙ̄ a filio. Augꝰ. tamen in. xv. li. de trini. dicit: ꝙ ſpūſſctūs ꝑ̄ncipaliter ꝓcedit de patre. Non fruſtra inquit in hac trinitate non dicit̄ verbum dei niſi filius: nec donū dei: niſi ſpūſſanctus: nec de quo genitum eſt verbum: ⁊ de quo ꝓcedit ſpiritꝰ ſanctus ꝑ̄ncipaliter niſi deus pater. Ecce audiſtis q2 ſpirituſſanctꝰ ꝑ̄ncipaliter procedit a patre. Sed ne te hoc turbaret: ipſe continuo ex quo ſenſu dixerit apit dicens Ideo addidi ꝑ̄ncipalit̄: quia ⁊ de filio ſpirituſſanctus ꝓcedere reperit̄: ſed hoc ꝙ̄ illi pater dedit non iam exiſtenti: ⁊ nōdum habenti. Sed quicqd̄ vnigenito verbo dedit: gignendo dedit. Sic ergo eum genuit: vt etiam de illo donum cōmune ꝓcederet. ⁊ ſpūſſanctus ſpūs eſſet amboꝝ. Ecce expoſuit ip̄emet quō ſpūs principaliter ꝓcedat a patre: nō q2 prius vel magis ꝓcedat a patre ꝙ̄ a filio: ſed q2 cum ꝓcedat a filio: hoc ip̄m habet filius a patre.

Q2 Augꝰ. dicit ſpm̄ſanctū ꝓcedere a patre.

Ex quo ſenſu dixerit principalit̄ ꝓcedere a patre.

Ex eodem ſenſu etiam dicitur ſpirituſſanctus proprie procedere a patre. d

Ex eodeꝫ ſenſu etiam dicit̄ ꝓcedere ꝓprie de patre. Vñ Hiero. in expoſitiōe catholice fidei Niceniꝙ̄ ſimboli ait. Credimus in ſpūmſanctū q̄ de patre ꝓcedit ꝓprie. Item ſpūmſanctū verum deuꝫ inuenimus in ſcriptura: ⁊ de patre eſſe proprie. Et ita de patre filius ⁊ ſpirituſſanctus ꝓprie ⁊ vere de patre ꝓcedit Ecce apte dicit ſpūmſanctum ꝓprie eē de patre: ⁊ ꝓprie ꝓcedere a patre. Quod nō eſt ita intelligendū taꝙ̄ prius vel plenius a patre ꝓcedat ꝙ̄ a filio: ſ quia hoc habet pater a ſe non ab alio: vt de ip̄o ſit ⁊ procedat ſpirituſſanctus. Filius aūt nō a ſe: ſed a patre hoc habet: vt de ip̄o ſit ⁊ procedat ſpirituſſanctus.

Hiero.

Ex eodē ſenſu dicit̄ ſpirituſſanctꝰ eſſe ⁊ mitti a patre ꝑ filium. e

Forte etiam iuxta hanc intelligentiā dicit̄ ſpūſſanctus mitti ꝑ filium: ⁊ a patre eſſe ꝑ filium. Unde Hylariꝰ ad deum patrē de ſpūſancto ⁊ filio loquens in. xij. li. de trini. ait. In ſpirituſancto tuo ex te ꝑfecto ⁊ ꝑ eum miſſo. Itē añ tempora vnigenitus tuus ex te natus manet: ita ꝙ ex te ꝑ eum ſpūſſanctus tuus eſt quod ⁊ ſi ſenſu non ꝑcipiam: tamen teneo in ꝯſcientia. In ſpūalibus em̄ rebus tuis hebes ſum. Item in eodem. Cōſerua hanc oro fidei mee religionem: vt quod in regenerationis mee ſimbolo profeſſus ſuꝫ ſemper obtineam: te patrem ſcꝫ ⁊ filium tuum

Hylarius.

vna tecum adoꝛē: ſpiritūſanctum tuū qui
ex te per vnigenitum tuum eſt pꝛomerear
Ecce aperte dicit ſpiritūſanctū a patre ꝑ fi
lium: ⁊ mitti: ⁊ eſſe: quod non eſt intelligē/
dum quaſi a patre ꝑ filium minoꝛez mitta=
tur vel ſit. ſed qꝛ ex patre ⁊ filio eſt: ⁊ mitti
tur ab vtroqꝫ: ſed hoc ipm̄ habet filiꝰ a pa
tre: vt ab ipo ⁊ ſit ⁊ mittatur ſpūſſanctus.
Hylarius Hoc ḡ voluit ſignificare Hylariꝰ diſtincti
onē faciēs in locutione: vt oſtēderet in pa
tre eſſe autoꝛitatem. Inde eſt etiam ꝙ veri
tas oſtendens pr̄em eſſe autoꝛem ꝓceſſio=
nis qua ꝓcedit ſpūs a filio: dixit in euāge=
lio. De patre ꝓcedit cum de patre ⁊ filio ꝓ
Queſtio cur fi lıꝰ dixit de ſpū ſctō a patre ꝓ cedere cum ab vtroqꝫ ꝓcedat cedat ſpūſſanctus. Unde Augꝰ. in. xij. li.
de tri. querit. Si de patre ⁊ filio procedit
ſpūſſanctus: cur filius dixit: de patre ꝓce/
dit? Cur putas niſi qꝛ ſolet ad eum referre
etiam qđ ipius eſt. de quo ⁊ ipe eſt. ſic ait.
Mea doctrina non eſt mea: ſed eiꝰ qui mi
ſit me. Si ergo hic intelligit̄ eius doctrina
quam tamē non dixit ſuam ſ3 patris: quā/
to magis illic intelligendus eſt ſpūſſanctuſ
de ipſo procedere: vbi ſic ait: de patre pro=
cedit: vt non diceret: de me non procedit.
A quo autem habet filius: vt ſit deus: eſt
em̄ deus de deo: ab illo vtiqꝫ habet vt etiā
de illo ꝓcedat ſpūſſanctꝰ. Et ideo ſpūſſan/
ctus vt etiam de filio ꝓcedat: ſicut ꝓcedit
de patre: ab ipo habꝫ patre. Quapꝛopter
qui poteſt intelligere in eo quod ait filius.
Sicut habet pater vitam in ſemetipſo: ſic
dedit ⁊ filio vitam habere in ſemetipo: nō
ſine vita exiſtenti iam filio vitam patrē de
diſſe: ſed ita eum ſine tempoꝛe genuiſſe: vt
vita quam pater filio gignendo dedit coe=
terna ſit vite patris qui dedit. Intelligat
etiam ſicut habet pater in ſeipo: vt de illo
ꝓcedat ſpūſſanctꝰ ſic dediſſe filio: vt etiam
de iſto ꝓcedat idem ſpūſſanctus: ⁊ vtrūqꝫ
ſine tempoꝛe. Ita ergo dictum eſt ſpirituꝫ
ſanctum de patre pꝛocedere: vt intelligat̄
ꝙ etiam pꝛocedit de filio: de patre eſſe et fi/
lio. Si eniꝫ quicqđ habet: de patre habet
filius: de patre habet vtiqꝫ vt ⁊ de illo pꝛo
cedat ſpiritusſanctus: ſed nulla ibi tēpoꝛa
cogitant̄ que habeant pꝛius et poſterius:
quia ibi omnino nulla ſunt.

Iſta eſt diſtinctio duodecima In
qua magiſter poſtq̄ egit de p̄ncipio a quo ſpūſſctūs
ꝓcedit: agit de oꝛdine ꝓceſſionis eiꝰ. Et tria circa
hoc facit. Nam p̄mo excludit oꝛdinem tp̄m. Secun
do excludit oꝛdinem dignitatis. Tertio ponit oꝛdi=
nē naturalis oꝛiginis. Primū facit a p̄ncipio huius
diſtinctionis vſqꝫ ibi. Nunc tractandū eſt qđ ſecūdo
querebat̄. Scđm ab inde vſqꝫ ibi. Augꝰ tn̄. xv. lib.
de tri. Tertiū ab inde vſqꝫ ad finē diſtinctionis. Et
hec eſt ſentētia magiſtri in generali. In ſpēali ſentē=
tia mgr̄i ſtat in tribus pꝛopoſitionibꝰ: quarū pꝛima
eſt. Spūſſanctus duratione tēpoꝛis nec p̄us nec po
ſterius ꝓceſſit a patre q̄ a filio: nec ecōuerſo. Et ꝓ
bat̄ ſic. Ubi penitꝰ nullū īteruenit tēpus: ibi tēpoꝛis
duratione neqꝫ eſt pꝛiꝰ neqꝫ poſteriꝰ: ſ3 in ꝓceſſione
ſpūſſancti a pr̄e ⁊ filio nullū oīno interuenit tp̄us. igit̄
ſpūſſctūs nō ꝓcedit a pr̄e p̄us neqꝫ poſteriꝰ a filio.
neqꝫ ecōtra: ⁊ ꝑ ꝯn̄s ꝓpoſitio vera. Tenet ꝯn̄tia et
maioꝛ nota ē. Et minoꝛē mgr̄ exequens in lr̄a q̄rit.
An ſpūſſctūs p̄us aut magis ꝓcedat a pr̄e q̄ a filio
Et arguit ad q̄ſtionē ſic. Nā ſpiritusſanctꝰ ꝓcedit a
pr̄e. Uel ergo ꝓcedit iā nato filio: vel nondū nato fi
lio. ſi nato filio. igit̄ natiuitas filij p̄ceſſit proceſſionē
ſpiritusſancti. Si nōdum nato filio. igit̄ ꝓceſſio ſpi=
ritusſancti p̄ceſſit generationē filij. ⁊ ꝑ ꝯſequēs ſpiri
tusſanctꝰ p̄us ꝓceſſit a patre q̄ a filio. Huic q̄ſtioni
magiſter reſpōdet ꝑ remotionē tp̄is ab huiuſmōi mate=
ria: ita di. Hanc queſtionē in ꝓpoſito nō habere lo
cuꝫ: qꝛ in diuinis oīa ſunt eterna. igit̄ nullus pōt ibi
eſſe oꝛdo tp̄is vel p̄oꝛitatis duratiōis: qđ ꝓbat au=
toꝛitate Aug. in li. de tri. q̄ patet in textu. Scđa ꝓ=
poſitio eſt hec. Non maioꝛi ꝑfectione dignitatis nec
plenꝰ ſpiritusſanctꝰ ꝓcedit a pr̄e q̄ a filio. Hanc ꝓ
poſitionē mgr̄ ꝓbat in. ij. ca. huiꝰ diſtinctiōis q̄rēs.
Utrū ſpūſſctūs plenꝰ aut magis ꝑfecte procedat a
pr̄e q̄ a filio. Et rn̄det. Sicut nō an̄ ꝓcedit a patre
q̄ a filio. ita nō magis ꝓcedit nec plenꝰ procedit a
patre q̄ a filio. igit̄ pꝛopoſitio vera. Tertia ꝓpoſi=
tio eſt hec. Spūſſanctꝰ q̄ eque ꝑfecte ſimul a patre ⁊
filio pꝛocedit p̄ncipaliter ⁊ ꝓpꝛie a patre ꝑ filiū mit=
tit̄ autoꝛitatis oꝛiginatiōe. Que ꝓbat̄ ſic. Spūſſan
ctus ab illo p̄ncipalit̄ eſt ⁊ mittit̄ qui hoc hꝫ a ſe et a
nullo alio ꝙ ipm̄ mittit: ⁊ ꝙ ab ipſo ꝓcedat: ſ3 huiuſmōi
eſt ſolus pat̄. igit̄ ꝓpoſitio vera. Tenet argumentū
⁊ maioꝛ: ſed minoꝛē pꝛobat mgr̄ ī textu ꝑ multas au=
toꝛitates: q̄ vident̄ ſonare: ꝙ pat̄ plus habeat in ꝓ=
ceſſiōe q̄ filiꝰ: ⁊ ſpūſſanctus pꝛocedit a pr̄e ꝑ filium.
Quas auc̄tes mgr̄ dicit debere intelligi: nō ꝙ ſpūſ=
ſanctꝰ minus plene vel minus ꝑfecte procedit a filio
q̄ a patre: ſ3 ꝙ filius nō hꝫ hoc a ſeipſo ꝙ ſpūſſctūs
ab ipo pꝛocedat eque plene ⁊ ꝑfecte vt a patre: ſed
hoc habet a patre. igit̄ pꝛopoſitio vera.

Quare ſpūſſctūs cū ſit de ſubſtā=
tia patris nō dicat̄ genitꝰ vel filiꝰ
ſed tantū ꝓcedens.

a

p Oſt hec conſi= DI. XII.
rādum eſt q̄tum a talibus qua
les nos ſumus intelligi pōt: cuꝫ
ſpūſſanctus ꝓcedat de patre: ⁊ ſit de ſub̄a
patris: cur non dicatur eſſe natus: ſed po/
tius ꝓcedere: ⁊ cur non dicat̄ filius? Qua
re aūt ſpūſſanctus non dicat̄ vel ſit natus:
⁊ ideo non ſit filius Augꝰ. oſtendit in. xv. Auguſti.
li. de trinitate ita dicens: Si ſpiritusſanctꝰ
filius diceret̄ amboꝝ vtiqꝫ filius diceret̄.
quod abſurdiſſimum eſt. Filius q̄ppe nul=
lus eſt duoꝛuꝫ: niſi patris ⁊ matris. Abſit
autē vt inter deū patrē ⁊ deū filiū tale ali=
quid ſuſpicemur. Abſurdiſſime ḡ filius di
ceretur amboꝝ .i. patris ⁊ filij. Amboꝛum

eū filius diceretur: ſi eū ambo genuiſſent qđ abhorret oim̄ ſanctorū ſenſus. Non ḡ ab vtroq̄ eſt genitus: ſ; pcedit ab vtroq̄ amboꝝ ſpūs. His verbis oſtendit cur ſpirituſſanctus cum ſit de patre: nō tn̄ dicat genitus vel filius.

Cū ſpūſſanctus nō dicat genitus cur filius dicat pcedere. b

Auguſti.

Cū autē ſpūſſctūs non dicat genitus: ſed tantū pcedens: q̄ri ſolet cur filius non dicit tm̄ genitus: ſed et pcedens. Sicut ipſe in euangelio Johannis ait. Ego ex deo proceſſi vel exiui: et veni in mundū. Non ḡ tm̄ ſpūſſanctus pcedit a patre: ſed etiam filius. Ad quod dicimus q̄ cum vterq̄ pcedat a pr̄e: diſſimiliter tn̄. Nam ſpūſſanctus (vt ait Aug⁹. in v. li. de tri.) pcedit a patre: non quō natus ſed quō datus vel donum. Filius autē pceſſit naſcendo: exijt vt genitus. Ac p hoc illud eluceſcit vt pōt. ſ. cur ſpūſſanctus etiam nō ſit filius: cū ⁊ ipſe a pr̄e exeat. Jō. ſ. nō dicit filius: q: neq̄ nat⁹ eſt ſicut vnigenitus: neq̄ factus vt p dei grām in adoptionē naſceret ſicut nos.

Q̄ non pōt diſtingui a nobis inter generationem filij et pceſſionem ſpirituſſancti. c

Queſtio maximini.

Rn̄ſio Aug.

Q̄ pr̄ eſt auctor pceſſionis filiorum.

Inter generatiōez vo filij ⁊ pceſſionem ſpūſſancti: dū hic viuimus diſtinguere nō ſufficim⁹. Un̄ Aug Maximino pmiſſam q̄ſtionem refricāti. ſcʒ q̄renti cur ſpūſſanctus non diceret fili⁹ cum de patris eſſet ſuba: reſpōdens ſic ait Queris a me ſi de ſuba patris ē filius: de ſubſtantia patris eſt etiam ſpūſſanct⁹: cur vnus filius ſit. ⁊ alius non ſit filius? Ecce reſpondeo: ſiue capias ſiue nō capias. De patre eſt filius: de patre eſt ſpūſſanct⁹: ſed ille genitus eſt: iſte pcedens. Jdeo ille fili⁹ eſt patris de quo eſt genitus. Jſte aūt ſpiritus eſt vtriuſq̄: quoniā de vtroq̄ procedit: ſed ideo cū de illo loqueret ait. De patre pcedit: qm̄ pater pceſſiōis eius auctor eſt qui talē filium genuit: ⁊ gignendo ei dedit: vt etiam de ipō pcederet ſpūſſanctus Nā niſi pcederet etiā de ipō: nō diceret diſcipulis. Accipite ſpm̄ſctm̄: eūq̄ inſufflando daret: vt a ſe q̄ʒ pcedere ſignificās: apte oſtēderet flando: qđ ſpirādo dabat occulte Quia ḡ ſi naſceret: nō tm̄ de pr̄e: nec tm̄ de filio: ſ; de ambobus vtiq̄ naſceret: ſine dubio filius diceret amborū. Ac p hoc quia filius amboꝝ nullo mō eſſet: non oportuit naſci eū de ambob⁹. Amboꝝ eſt ḡ ſpūſſanctus pcedendo de ambobus.

Hic dicit q̄ non valet inter illa duo diſtinguere. d

Quid autem inter naſci ⁊ pcedere interſit: de illa excellentiſſima natura loquens explicare quis pōt? Non omne quod procedit naſcitur: q̄uis omne pcedat quod naſcitur. Sicut nō omne quod bipes eſt: homo eſt. q̄uis bipes ſit oīs qui hō eſt. Hoc ſcio: diſtinguere autē inter illam generationem: ⁊ hāc pceſſionem neſcio: non valeo: nō ſufficio: ac p hoc q: ⁊ illa ⁊ iſta eſt ineffabilis: ſicut propheta de filio loquens ait: Generationem eius quis enarrabit? Jta de ſpūſancto veriſſime dicit. proceſſionē eius quis enarrabit? Satis ſit ḡ nobis q: nō eſt a ſeipō fili⁹ ſ; ab illo de quo natus eſt: nō eſt a ſeipō ſpirituſſanct⁹: ſ; ab illo de quo procedit Et q: de vtroq̄ procedit: ſicut iam oſtendimus. De ſpūſancto quō ipſe de deo ſit: nec tn̄ ipſe filius ſit: qm̄ procedēdo nō naſcendo legitur eſſe de deo: iam ſupius q̄tum viſum eſt diſputauimus.

An ſpirituſſanctus debeat dici ingenitus. e

Nunc conſiderandum eſt cum ſpūſſanctus non ſit genitus: vtrum debeat dici ingenitus? Ad qđ dicimus ſpūmſanctū nec genitū nec ingenitū debere dici. Unđ Aug⁹. ad Oroſium ait. Spm̄ſanctum nec genitum nec ingenitum fides certa declarat: q: ſi dixerimus igenitum: duos pr̄es videbimur affirmare. Si aūt genitū duos credere filios culpamur. Sicut eū ſolus filius dicit genit⁹: ita ⁊ ſolus pr̄ dicit ingenitus: eo q̄ ab alio nō ſit. Unde Aug⁹. in xv. lib. de tri. Pater inq̄t ſolus non eſt de alio. Jdeo ſolus appellat ingenitus: non q̄dem in ſcripturis: ſ; in cōſuetudine diſputātiū: ⁊ de re tāta ſmonē q̄lem valuerint pferentiū. Filius autē de pr̄e natus eſt: ⁊ ſpūſſanct⁹ de pr̄e pncipaliter ⁊ cōmunit de vtroq̄ pcedit. Jdq̄ cuʒ ſpūmſanctū genitū nō dicamus: dicere tn̄ ingenitū non audem⁹. ne in hoc vocabulo vel duos pr̄es in illa trinitate: vel duos q̄

Auguſti.

Auguſti.

nō ſūt de alio quiſpiam ſuſpicef. Ecce his ṽbis apte oſtendit ſpm̄ſanctū nec genituȝ nec ingenitū debere dici.

Q hieronymus dicit ſpm̄ſanctū ingenitum. quod videtur p̄dictiſ aduerſari. f

Hieronym' tamē

Hiero.

in regulis diffinitionū contra hereticos dicit ſpū̄mſanctum ingenitum eſſe his ṽbis. Spūſſanctus pater non eſt: ſed ingenitus atqȝ infectus. Pater non eſt: q: patris eſt ⁊ in patre eſt: ꝓceſſionē hȝ ex patre: ⁊ non natiuitatē. Filius aūt non eſt: q: genit' nō eſt. Ecce his verbis dicif ſpūſſanctus eſſe ingenitus: qđ videtur aduerſari premiſſis verbis Auguſtini.

Determinatio ſm diuerſas acceptiones dicit eos locutos. g

Sed vt iſtam que

videtur repugnātiā de medio abigamus. Dicimus ꝙ Hiero. aliter accepit nomē ingeniti: ⁊ aliter Auguſtinus. Accepit enim Aug'. ingenitum qui vel quod de alio nō eſt: ⁊ ſm hoc de ſolo patre dicif. Hieronymus ṽo ingenitum dicit non genitum: et ſm hoc de ſpūſancto poteſt dici: cum ſpiritusſanctus non ſit genitus.

Ex verbis Hieronymi oſtendif: ex quo ſenſu dixit ſpūmſanctum ingenitum. h

Q autez hieronymus

ita acceperit: oſtenditur ex verbis ſuis quibus in eodē tractatu vtif faciens talem diuiſionem. Omne quod eſt: aut ingenitum eſt: aut genitum: aut factum. Eſt ğ quod nec natum eſt nec factum: ⁊ eſt qđ natum eſt: ⁊ factum non eſt: ⁊ eſt quod nec natum eſt nec factum eſt: ⁊ eſt quod factū eſt: ⁊ natum non eſt: ⁊ eſt quod factum eſt ⁊ natum eſt ⁊ renatum eſt: ⁊ eſt qđ factum eſt ⁊ natum eſt ⁊ renatum nō eſt. Nunc p̄poſitorū ſingulis rebus ſubſiſtentiam deſtinemus Quod ergo nec natum nec factū eſt: pater eſt: nō eīn ab aliquo eſt. Qđ aūt natū eſt: ⁊ factū non eſt: filius eſt: q̇ a patre genitus eſt nō factus. Qđ iteꝝ nec factum nec natū eſt: ſpūſſanct' eſt: qui a patre ꝓcedit. Qđ etiā factū ē ⁊ natū nō eſt: celum et terra ceteraqȝ inſenſibilia ſunt. Qđ aūt factum ⁊ natū ⁊ renatū eſt: hō eſt. Qđ vero factum eſt ⁊ natum eſt: ⁊ renatum non eſt. animalia ſunt. Ecce his ṽbis oſtendit Hieronymus ſe ingenitum accipe non genitū. Aliter enim nō eſſet premiſſa diuiſio vera. ſcȝ omne quod eſt aut ingenitū eſt: aut genitum: aut factum. Atqȝ in diuiſionis huius ꝓſecutione: in aſſignatiōe ingeniti vbiqȝ ponit non natū.

Diuiſio hec notanda eſt diligenter.

Hec eſt diſtinctio tredecima. In qua mgr̄ poſtq̄ egit de mō p̄ncipio ⁊ ordine ꝓceſſionis ſpūſſancti: agit de dr̄a ꝓceſſionis ⁊ generatiōis in diuinis. Et tria circa hoc facit. Nam p̄mo oñdit ꝙ ſpūſſanct' nō ꝓcedit a pr̄e et filio vt eoꝝ fili'. Secundo ſubdit diuerſitatē inter generationē ⁊ ꝓceſſionē. Tertio ſubiūgit ꝙ ſpūſſanct' non debeat dici genitus. Primū facit a p̄ncipio diſtinctōis vſqȝ ibi. Cū aūt ſpūſſā. Scđm ab inde vſqȝ ibi. Nūc ꝯſiderādum eſt. Tertiū vſqȝ ad finē diſtinctiōis. Et hec eſt ſentētia mgr̄i in generali. In ſpēali ṽo in hac diſtinctione ſnīa mgr̄i ſtat in tribus ꝓpoſitionib': quarū p̄ma eſt. Spūſſanctus ꝓcedēs ſif a pr̄e ⁊ filio nullatenus illoꝝ filius ē dicendus. Et ꝓbaf ſic. Illud a nullo catholico eſt dicendū ad qđ ſequeref tanta abſurditas. ſ. inter deuȝ aliq̇d naſci a duobus vt a patre ⁊ matre: ſed hoc ſequeref ſi ſpūſſanctus fili' patris ⁊ filij diceref: igitur hoc nō eſt dicendū. Tenet ꝯſequētia ⁊ maior: ſed minorem ꝓbat mgr̄ in textu ꝑ autoritatem beati Auguſtini qua rn̄det ad iſtam q̇ſtionem. ſ. Cur ſpūſſanctus non dicif eſſe natus vl' filius: cum tn̄ ꝓcedat de ſubſtantia pr̄is ita bn̄ ſicut filius. Reſpondendo dicit ꝙ ſi ſpūſſanctus filius diceref: amboꝝ vtiqȝ filius diceretur. Filius q̇ppe nullus eſt duorū: niſi patris ⁊ matris. Abſit aūt vt inf deum patrem ⁊ inter deum filium tale aliq̇d ſuſpicemur. Amborū eīn fili' diceretur: ſi ambo eū genuiſſent: qđ abhorret oīm ſanctorū ſenſus. Scđa ꝓpoſitio eſt hec. Modus quo filius ꝓcedit a ſolo patre diſtinguif a modo quo ſpūſſanctus ꝓcedit ab vtroqȝ. Iſtā ꝓpoſitionē ꝓbans mgr̄ in lr̄a querit. Cum filius non tm̄ dicif genitus: ſed etiā ꝓcedens. Unde Ioh. viij. dr̄ in pſona filij. Ego a pr̄e ꝓceſſi: quare ſpūſſanctus dicif tm̄ ꝓcedens ⁊ nō genitus. Ad qđ rn̄dens dicit: ꝙ licet vterqȝ ipoꝝ tam filius q̄ ſpūſſanctus ꝓcedit a patre: hoc tn̄ eſt diuerſimode. Nā filius ꝓcedit ꝑ modum nature: ⁊ ideo dicitur ⁊ genitus ⁊ ꝓcedens: q: omne qđ generaf: ꝓcedit: ſȝ non ecōtra. Spūſſanctus ṽo ꝓcedit ꝑ moduȝ volūtatis ſicut datus ⁊ nō natus. Cū ergo nō omne qđ donatur ab aliquo naſcif ab ipo: ideo ſpūſſanctus dicitur tm̄ ꝓcedēs ⁊ nō natus. Aliā rōem diuerſitatis filij ⁊ ſpūſſancti aſſignat que eſt. ꝙ filius procedit a ſolo patre: ⁊ ſpūſſanct' ab vtroqȝ. ſ. patre ⁊ filio. Et addit etiam ꝙ creatura nō ſufficit ad ſignificandum ꝑfectam differentiā generatiōis ⁊ ꝓceſſiōis: q: vtraqȝ ineffabil' eſt. Tertia ꝓpoſitio ē hec. Nō ē catholice ꝯcedendū ſpm̄ſanctū eſſe genitū vl' ipm̄ eſſe ingenitū. Et ꝓbaf ſic. Illud nō eſt ꝯcedenduȝ catholice quo ꝯceſſo ſequeref aut duos eē pr̄es: aut duos eſſe filios in diuinis fore ꝯcedendum: ſed hoc eſt ſpiritū ſanctū eſſe genitum vel eſſe ingenitū. igif nō eſt concedendū. Tenet argumentū ⁊ maior: ſed mgr̄ minorem probans in textu querit. Cum ſpūſſanct' nō ſit genitus: an debeat dici ingenitus? Et reſpōdet autoritate beati Auguſtini: ꝙ nec genitus nec ingenitus dici debeat. Nō ingenit': ne duo pr̄es in diuinis eſſe videanf: q: ingenit' ſm ꝯſuetudinē diſputātiuȝ

accipit̃ ſolum ꝓ ꝑſona p̃ris. Genit⁹ vo dici non dꝫ
eo ꝙ natus nõ ſit. Contra qđ replicat ꝑ autoritatē
beati Hiero. dicentis ſpũmſanctũ ingenitũ poſſe di-
ci. Et reſpondet ꝙ ingenitum aliter ſumit̃ a btõ Hie
ro. ⁊ alit̃ a btõ Augu. Nam b. Aug⁹. accipit inge-
nitũ ꝓut ingenitum dicit ens non ab alio: ⁊ ſic con-
uenit ſoli patri ⁊ nõ ſpũiſancto. Btũs aũt Hiero. ac
cipit ingenitũ ꝓut dicit ens ab alio nõ ꝑ generatõez
⁊ ſic ſolũ ꝯuenit ſpũiſancto. Et ꝙ ſic accipiat. b. Hie
ro. ingenitũ ꝓbat ꝑ aliaꝫ autoritatē ei⁹ quã recitat
in vltimo capitulo. igit̃. ⁊c̃.

Q gemina eſt proceſſio ſpiritusſancti. a

DI.XIIII. Preterea dili

p genter annotãdũ eſt ꝙ gemi-
na eſt ꝓceſſio ſpũſſcti: eterna
videlicet q̃ ineffabilis eſt: qua
a patre ⁊ filio eternaliter ⁊ ſine tp̃e ꝓceſſit:
⁊ tp̃alis qua a patre ⁊ filio ad ſanctificãdã
creaturã ꝓcedit. Et ſicut ab eterno cõmu
niter ac ſimul ꝓcedit a patre ⁊ filio: ita ⁊ in
tp̃e cõmunit̃ ⁊ ſimul ab vtroq; ꝓcedit ad
creaturam: nõ diuiſim a patre in filium: et
Augusti. a filio ad creaturã. Unde Aug⁹. in. xv. li.
de trini. ait. Spũſſanctus nõ de patre pro
cedit in filiũ: ⁊ de filio ꝓcedit ad ſanctificã
dam creaturã: ſed ſimul de vtroq; ꝓcedit.
Quis hoc filio pater dederit: vt ſicut de ſe
ita etiam de illo ꝓcedat.

De temporali ꝓceſſione ſpecialiter agitur. b

De temporali aũt
ꝓceſſione Beda in omelia dñice ꝑme poſt
aſcenſionem ita loquitur. Cũ gratia ſpũſ-
ſancti datur hominib⁹: profecto mittit̃ ſpi
ritus a patre: mittit̃ ⁊ a filio: ꝓcedit a p̃re.
ꝓcedit ⁊ a filio: quia et eius miſſio eſt ipſa
ꝓceſſio. His verbis apte oſtẽdit donatio
nem gratie ſpũſſancti dici ꝓceſſionem vel
miſſionem eiuſdem. Sed cum donatio vel
datio non ſit niſi tempalis: cõſtat q: et hec
ꝓceſſio ſiue miſſio temporalis eſt. Hãc q̃ꝫ
temporalem ſpũſſancti ꝓceſſioneꝫ Aug⁹.
in. xv. li. de trini. inſinuat dicens ſpiritum
ſanctum ꝓceſſiſſe a xp̃o quãdo poſt reſur-
rectioneꝫ inſufflauit in diſcipulos his ver
bis. Cum reſurrexiſſet chriſtus a mortuis
⁊ apparuiſſet diſcipulis: inſufflauit et ait.
Accipite ſpiritũſanctum: vt etiam eum de
ſe ꝓcedere oſtenderet: ⁊ ip̃e eſt virtus que
de illo exibat: vt legit̃ in euangelio: ⁊ ſana
bat omnes. Et vt oſtenderet hanc ꝓceſſio-
nē ſpũſſancti nõ eſſe aliud q̃ꝫ donationem
vel dationē ipſi⁹ ſpũſſancti: addidit Poſt
reſurrectionē dñs Jeſus bis dedit ſpiritũ
ſanctũ: ſemel in terra ꝓpter dilectionē p̃xi
mi: ⁊ iteꝝ de celo ꝓpter dilectionē dei: q̃a
ꝑ ip̃m donũ diffundit̃ charitas in cordib⁹
nr̃is: qua diligim⁹ deũ ⁊ p̃ximũ.

Q aliqui dicũt ip̃m ſpũmſanctuꝫ nõ dari ſed dona eius. c

Sunt autẽ aliqui
qui dicunt ſpm̃ſanctum ip̃um deũ non da
ri: ſed dona eius: que nõ ſũt ip̃e ſpũs: ⁊ vt
aiũt: ſpũſſanctus dicit̃ dari: cũ gratia ei⁹.
que tñ nõ eſt ip̃e: dat̃ hominib⁹: ⁊ hoc di-
cunt Bedam ſenſiſſe in ſupioribus verbis
q̃bus dicit ſpũmſanctum ꝓcedere cũ ip̃i⁹
gratia dat̃ hominib⁹: tanq̃ꝫ nõ ip̃emet det̃
ſed gratia eius. Sed ꝙ ipſe ſpũſſanct⁹ qui
deus eſt ⁊ tertia in trinitate ꝑſona det̃: ap Q ipſe ſpũſſã
te dicit Aug⁹. in. xv. li. de trini. ita dicens. ctus q̃ de⁹ eſt
Eundem ſpm̃ſanctũ datum cũ inſufflaſſet dat̃ ⁊ mittit̃.
Jeſus: de quo mox ait. Jte baptizate oẽs
gentes in nomine patris ⁊ filij ⁊ ſpũſſãcti:
ambigere non debemus. Jp̃e eſt ergo qui
etiam de celo datus eſt die penthecoſtes.
Quõ g̃ deus non eſt q̃ dat ſpũmſanctum.
imo quantus eſt deus qui dat deuꝫ. Ecce
his verbis apte dicit ſpũmſanctum ipſum
ſcꝫ deum dari hoĩbus a patre ⁊ a filio. Et
ꝙ ip̃e ſpũſſanctus qui deus eſt ac tertia in
trinitate ꝑſona nobis detur: noſtriſq; ĩfun
datur atq; illabat̃ mentibus apte oſtendit
Ambro. in. j. li. de ſpũſancto dicens. Licet Ambroſi⁹.
multi dicant̃ ſpũs: quia legit̃. Qui fac̃ an
gelos ſuos ſpũs: vnus eſt tñ dei ſpũs. Jp-
ſum g̃ vnum ſpũm et apoſtoli et prophete
ſunt cõſecuti: ſicut etiam vas electionis di
cit: q: vnum ſpũm potauimus: q̃ſi euꝫ qui
non queat ſcindi: ſed infundatur animis: ⁊
ſenſibus illabat̃: vt ſecularis ſitis reſtrin-
gat ardorē: qui ſpũſſanctus nõ eſt de ſub-
ſtantia rerũ corpaliũ: nec de ſubſtãtia inui
ſibiliũ creaturarũ. His verbis apte dicit
ſpiritũſanctũ ip̃m qui creatura nõ eſt: ĩfun
di mentibus noſtris. Jtem in eodeꝫ. Oĩs
creatura mutabilis eſt: ſed non mutabilis
ſpũſſanct⁹. Quid aũt dicere dubitē: q: da-
tus ē ⁊ ſpũſſctũs: cũ ſcriptum ſit: Caritas
dei diffuſa eſt in cordib⁹ nr̃is ꝑ ſpm̃ſanctũ
q̃ datus eſt nobis Qui cũ ſit inacceſſibilis
natura: receptibilis tamen ꝓpter bonita-
tem ſuam nobis eſt complens virtute om-
nia: ſꝫ q̃ ſolis ꝑticipet̃ iuſtis: ſimplex ſuba
opulens virtutib⁹: vnicuiq; p̃ñs: diuidẽs
de ſuo ſingulis ⁊ vbiq; totus. Jn circũſcri

ptus ḡ ⁊ infinitus ſpūſſctūs qui diſcipulo
rum ſenſus ſepatoꝝ infudit: quē nihil po
teſt fallere. Angeli ad paucos mittebaꝫ:
ſpūſſanct⁹ autē ꝑꝉ'is infundebaꝫ. Quis ḡ
dubitet quin diuinū ſit qđ infundiꝫ ſimul
plurib⁹ nec videꝫ. Unus eſt ſpūſſanctus
qui dat⁹ eſt oībus: licet ſepatis apꝉ'is. Et
hic apte dicit Amb. ꝙ ſpūſſanctus qui eſt
ſuba ſimplex cū ſit vn⁹ daꝫ plurib⁹. Alia
ꝗ autoꝛitate hoc idē aſtruiꝫ. ſ. ꝙ ſpūſſan-
ctus q̄ eſt equalis filio hominibus daꝫ. Ait
enī Aug⁹. de verbis apoſtoli ſic. Caritas
dei diffuſa eſt in coꝛdibus nr̄is ꝑ ſpūmſan
ctum qui datus eſt nobis. A quo datur?
Ab illo qui dedit dona hoībus. Que do-
na? Spūmſanctū: qui tale dat donū qualis
eſt ipſe. Magna eſt miſcdia ei⁹: donū dat
ſibi equale: qꝛ donū eius ſpūſſanctus eſt.
Premiſſis ⁊ alijs pluribus autoꝛitatibus
apte monſtraꝫ ꝙ ſpūſſctūs equalis pr̄i ⁊ fi
lio nobis daꝫ: nec ideo tn̄ minoꝛ eſt patre ⁊
filio. Un̄ Aug⁹. in. iiij. li. de tri. ait: Nō iō
inquit minoꝛē ſpūmſanctū: qꝛ ⁊ eū pater mi
ſit ⁊ filius arbitrandū eſt.

Auguſti.

An viri ſci ⁊ eccꝉ'ie p̄lati debēt vel
dare poſſint ſpūmſanctuꝫ. ꝙ non
dant hic oſtendit deus. d

Hic queritur vtrū
⁊ viri ſancti dent vel poſſint dare alijs ſpi-
ritūſanctū. Quē ſi alijs dant: cū ei⁹ dona-
tio ſupꝛa ſit dicta ꝓceſſio: videꝫ ab eis ꝓ-
cedere ſpūſſanctus vel mitti. Sꝫ creatoꝛ a
creatura non mittiꝫ vel ꝓcedit. Reſtat er
go vt ſpūmſanctū ipi nō dent nec poſſint da
re. Unde Aug⁹. in. xv. li. de trini. Non ali
q̄s diſcipuloꝝ xp̄i dedit ſpūmſanctū. Oꝛa-
bant quippe vt veniret in eos quibus ma/
num imponebant: nō ipi eū dabant. Quē
moꝛem in ſuis p̄poſitis etiam nunc ſeruat
eccleſia. Deniqꝫ ⁊ Simon magus offerēs
apoſtolis pecuniam non ait. Date mihi et
hanc poteſtatē: vt dem ſpūmſanctū: ſed cui
cūqꝫ iquit impoſuero man⁹: accipiat ſpūm-
ſanctum. Quia nec ſcriptura ſupius dixe-
rat. Uidens aūt Simon qꝛ apoſtoli darēt
ſpūmſanctum: ſed dixerat. Uidens autem
Simon quia ꝑ impoſitionem manuū apo
ſtoloꝛum dareꝫ ſpirituſſanctus. Ecce his
verbis oſtendit Aug⁹. nec apoſtolos nec
alios eccleſie pꝛelatos dediſſe vel dare ſpi/
ritumſanctum.

ꝙ non poſſunt dare ſpiritūſanctū
hic docet. e

Et qđ plus eſt non
poſſe etiam dare dicit in eodem libro ſub/
dēs. De xp̄o ſcriptū eſt ꝙ accepit a patre
ꝓmiſſionē ſpūſſcti: ⁊ effuderit: in quo vtra
qꝫ natura mōſtrata eſt. hūana. ſ. ⁊ diuina.
Accepit q̄ppe vt hō: effudit vt deus. Nos
aūt accipe q̄dem hoc donū poſſumus pꝛo
modulo nr̄o. Effundere xͦo ſuꝑ alios non
vtiqꝫ poſſum⁹: ſꝫ vt hoc fiat: deū ſuꝑ eos a
quo id efficitur inuocamus. His xͦbis ex-
p̄ſſe dicit nos ſpūmſanctū nō poſſe ſuꝑ ali/
os effundere. i. alijs dare.

Quod videꝫ contrariū. f

Sed huic videtur
contrariū qđ apꝉ'us ad Gaꝉ'. de ſe loquens
ait: Qui tribuit vobis ſpūm: ⁊ operaꝫ vir
tutes in vobis. Ecce euidenter dicit ſe tri/
buiſſe ſpūm. Sed intelligenduꝫ eſt hoc di/ Determīatio.
xiſſe apoſtolū: non quia haberet poteſtatē
⁊ autoꝛitatem dandi ſpūmſanctum: ſed qꝛ
miniſterium habuerit in quo dabaꝫ a deo
ſpūſſanctus. Ut enim Aug⁹. ſuꝑ eundem
locum exponēs illud apoſtoli verbū. Ab
apoſtolo p̄dicata eſt eis fides: in qua p̄di
catione aduentū ⁊ p̄ſentiā ſpūſſancti ſenſe
rāt: ſicut illo tempoꝛe in nouitate inuitatio
nis ad fidem etiā ſenſibilibus miraculis p̄-
ſentia ſpūſſancti apparebat: vt in actib⁹ apo
ſtoloꝝ legitur Aperte hic oſtēdit quō illis
ſpūmſanctū apꝉ'us tribuerit. Nō vtiqꝫ ipm
mittendo in eos: ſed p̄dicando eis fidē xp̄i
quā illis recipientib⁹ ꝙ ſpūſſanctus in eis
eſſet aliquib⁹ ſignis viſibilibus monſtra/
batur. Non ergo hoīes q̄tumcūqꝫ ſancti
dare poſſunt ſpūmſanctū.

Iſta eſt diſtinctio quartadecima.
In qua magiſter poſtq̄ egit de ꝓceſſione ſpūſſancti
eterna: incipit agere de ꝓceſſione eius tpali. Et cir
ca hoc tria facit. Nam pꝛimo oſtendit ſpūmſanctum
a patre ⁊ filio ſimul tempaliter ꝓcedere. Secundo
ꝙ ſpūſſanctus datur ꝑſonaliter in ſuoꝛū donoꝛū cō-
municatione. Tertio ꝙ a nullo alio niſi a deo datur
inſtrumentali operatiōe. Pꝛimū facit a pꝛincipio di
ſtinctionis vſqꝫ ibi. Sunt aūt aliq̄. Secūdū ab inde
vſqꝫ ibi. Hic queritur vtrum ⁊ viri ſancti. Tertium
xͦo ab inde vſqꝫ ad finem iſtius diſtinctiōis. Et hec
eſt ſnīa mgr̄i in hac diſtinctiōe in generali. In ſpēali
ſententia magiſtri ſtat in trib⁹ ꝓpoſitionibus: qua-
rum p̄ma eſt hec. Spūmſanctum a patre ⁊ filio ſimul
ꝓcedere tempaliter concediꝫ: cum in creaturarum
ſanctificatiōe mittiꝫ. Et ꝓbaꝫ ſic. Q̄ñcūqꝫ gr̄a ſpūſ
ſancti hoībus daꝫ: tūc ſpūſſctūs a pr̄e ⁊ filio mittiꝫ:
⁊ ꝓcedere videꝫ: ſed oīs datio ſpūſſancti creature
facta eſt tempalis. igiꝫ qn̄ ſic ſpūſſanct⁹ daꝫ vel mit-
tiꝫ ꝓcedit tēpaliter: vt dicit ꝓpoſitio ꝓbanda. Te-

net argumentū ⁊ maior: ſed circa minoris ꝓbatōez mgr̄ ſic ꝓcedit in textu. Et ṗmo ponit geminā ſpūſ ſancti eſſe ꝓceſſionem .ſ. eternā ⁊ tpalem. Eterna ē que ineffabilis eſt qua a patre ⁊ filio eternalit̄ ⁊ ſine tempe ꝓceſſit. Tempalis eſt qn̄ ſpūſſanctus mittit̄ ad ſanctificandū creaturam rationalem. Et ſubdit ꝙ qn̄ mittit̄ ad ſanctificandū creaturam: tunc procedit a patre ⁊ filio ſimul in illa eterna ꝓceſſione. Et hoc confirmat autoritate Auguſtini in fine primi capituli. Ꝙ autem gr̄e ſpūſſancti collatio ſit eius miſſio a patre ⁊ filio tempalis vel eius tempalis ꝓceſſio patet autoritate Bede: que habet̄ in ṗncipio ſecundi capituli. Et tandem concludit ex verbis bt̄i Auguſtini: ꝙ dn̄s bis ſpm̄ſanctū dedit. Semel poſt reſurrectionē cū inſufflauit ⁊ dixit. Accipite ſpm̄ſanctum. vt ptz Johan. xx. c. Scdo poſt ſuam aſcenſionem .ſ. in die penthecoſtes. Et hoc ad ſignificādum duplicem dilectionē .ſ. dei ⁊ ꝓximi: quaz ſpūſſanct⁹ in nobis operat̄. Secūda ꝓpoſitio ē hec. Spūs datur pſonaliter cum ſuorū donorū diſtributiōe. Et ꝓbatur ſic. Ita ſpūſſanctus mittit̄ ⁊ dat̄ ſicut in ſacra ſcriptura ſm̄ expoſitionem ſanctorū doctorū mitti ⁊ dari manifeſte affirmat̄: ſed in ſacra ſcriptura manifeſte affirmat̄ dari cū donis. igit̄ ꝓpoſitio vera. Tenet argumentū ⁊ maior: ſed minorē ꝓbans mgr̄ in lr̄a: dicit quoſdam errantes dixiſſe ſpm̄ſanctū nun ꝙ pſonaliter dari hoībus: ſed tm̄ gratiā ⁊ dona ei⁹. Quod oſtendit eſſe falſum: inducens ad hoc autoritates. b. Augu. ⁊ Amb. quibus apte oſtendit̄ quō ſpūſſanctus tertia pſona in diuinis p ſe in ſuis grāz donis hoībus mittit̄ ⁊ datur. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Spūſſanctus a nulla creatura q̄tacūq; fulgeat ſanctitate conferri pōt: niſi inſtrumentalit̄. Et ꝓbatur ſic. Si aliqua creatura quantūcūq; ſancta ⁊ pla ta poſſet ſpm̄ſctm̄ conferre: ſequeret̄ creatorē a creatura ꝓcedere. Patet hec ſeq̄la p hoc ꝙ ſpirituſſancti datio nō ē aliud q̄ ei⁹ proceſſio: vt dicit prima ꝓpoſitio. Sz ꝯſeq̄ns eſt falſū ⁊ īpoſſibile. igit̄ illud ex quo ſequit̄: ſed hoc eſt oppoſitū hui⁹ ꝓpoſitionis. igit̄ hec vera. Iſtam ratione mgr̄ inſinuans in littera querit. An viri ſancti poſſunt dare ſpm̄ſanctum. Et dicit ꝙ nō: q2 ſi ſic: tunc ſpūſſanctus ꝓcederet a creatura: qđ confirmat p hoc ꝙ nullibi legit̄ in ṗmitiua eccleſia. qn̄ viri erāt ſanctiores ꝙ dediſſent ſpiritūſanctum: ſed legunt̄ bn̄ oraſſe ꝓ aliq̄bus: vt illi q̄bus manus imponebāt: reciperēt ſpiritumſanctū. Et ideo ſoluit obiectionē quandam: quam v̄ba apoſtoli vident̄ ſonare ad Gal. iij. Qui tribuit vob̄ ſpm̄ ſanctum: ⁊ operatur virtutes in vobis: vbi videtur apoſtolus dicere ſe ſpm̄ſanctum tribuiſſe: qđ mgr̄ ſoluit dicēs: ꝙ ad eius p̄dicationē datus fuit ſpirit⁹ ſanct⁹: ⁊ hoc nō eſt niſi inſtrumentaliter: vnde relinquit̄ ꝓpoſitio tanq̄ vera.

Utrum ſpirituſſanctus a ſeipo detur. a

b Hic conſiderandum eſt: cuz ſpūſſanctus detur hominibus a patre ⁊ filio qđ eſt ſpm̄ tempaliter ꝓcedere ab vtroq; vl̄ mitti: vtrum etiam a ſeipo detur? Si dat̄ a ſe. ⁊ procedit vel mittitur a ſe. Ad quod dicimus: q2 ſpūſſanctus ⁊ deus eſt: ⁊ donū ſiue datū: ⁊ ideo dat ⁊ dat̄. Dat q̄dem inq̄tum deus: ⁊ dat̄ inq̄tum donum. Cū aūt donatio ſiue datio ſpūſſancti ſit operatio dei: ⁊ cōmunis ſit ⁊ indiuiſa operatio triū pſonarū: donat̄ itaq; ſpūſſanctus non tantum a patre ⁊ filio: ſed etiaz a ſeipo. Unde Aug⁹. in. xv. li. de tri. dicit ꝙ ſeipſum dat. Sicut inquit corp⁹ carnis nihil ē aliud q̄ caro: ſic donum ſpūſſancti nihil ē aliud q̄ ſpūſſanctus. Intantū ḡ donū dei eſt: inq̄tum dat̄ eis quib⁹ dat̄. Apud ſe aūt deus eſt: ⁊ nemini datur: q2 deus erat patri ⁊ filio coeternus anteq̄ cuiq̄ daretur: nec q̄a illi dant ⁊ ipe datur: ideo maior ē illis. Ita eñ datur ſicut dei donum: vt etiam ſeipm̄ det ſicut deus. Nō eñ dici pōt nō eſſe ſue ptātis. de quo dictum eſt. Spūs vbi vult ſpirat. Ecce apte dicit ꝙ ſpūſſanctus ſeipſum dat. Si eñ ſpūſſanct⁹ ſeipm̄ dare non pōt: ⁊ eum pater dare pōt ⁊ filius: pōt ita q̄ pater aliquid ⁊ filius: qđ nō pōt ſpirit⁹ ſanctus. Item. Si pater ⁊ filius dant ſpm̄ ſanctū: nec ipe dat aliquid. ergo pater operat̄ ⁊ fili⁹: qđ nō opat̄ ſpūſſanct⁹. Dat ergo ſpūſſctūs ſeipm̄. Si aūt ſeipm̄ dat: tūc ⁊ a ſeipo ꝓcedit ⁊ mittit̄. Qđ vtiq; verū eſt. Nā ꝓceſſio tēporalis ſpūſſancti vl̄ miſſio ipſius eſt donatio: ⁊ ipa dei operatio. Procedit ḡ ſpūſſanct⁹ tpaliter a ſe: ⁊ mittitur a ſe. q2 dat̄ a ſe.

Nō ē mirū ſi ſpūſſanct⁹ dicit̄ mitti vel ꝓcedere a ſe: cū etiaz fili⁹ dicatur mitti a ſe. b

Ne autem mireris ꝙ ſpirituſſanct⁹ dicitur mitti vel ꝓcedere a ſe. Nam ⁊ de filio dicit Aug⁹. in. ij. lib. de trini. ꝙ nō tm̄ a p̄re miſſus eſt: ſ3 etiā a ſeipſo ⁊ a ſpūſancto: querēs quō filius vl̄ ſpūſſanct⁹ ſit miſſus: cū vterq; ſit vbiq; tanq̄ de⁹? Nam vterq; inq̄t Aug⁹. legit̄ miſſus. De ſpūſancto eñ legit̄: Quē mittet pater in noīe meo. Et itez. Si abiero mittā eum ad vos. Et fili⁹ de ſe dicit. Exiui a patre: ⁊ veni in mūdū. Et apl's dicit. Miſit deus filiū ſuū. In ꝓpheta aūt ſcriptū eſt ex pſona dei. Celū ⁊ terrā ego impleo. Itaq; vbiq; deus eſt. vbiq; ḡ eſt filius: vbiq; etiā eſt ſpūſſanctus. Illuc ḡ miſſus eſt filius ⁊ ſpirituſſanctus vbi erant. Auguſti.

Quomodo intelligēda ſit miſſio vtriuſq;. c

Quocirca querendum eſt: quomō intelligatur miſſio filij vel ſpūſſancti. Pater eñ ſolus (inq̄t Aug⁹. in

Auguſti.

DI. XV.

Aug⁹. pri⁹ de miſſione filij.

eodem)nuſq̃ʒ legit̃ miſſus:ſed filius ⁊ ſpũſ
ſanctus. Et de filio p̃mo videamꝰ quō miſ
ſum eum aplũs dicat: Miſit deus filiũ ſu/
um factũ ex muliere: vbi ſatis oſtendit eo-
ipſo miſſum filium quo factuʒ ex muliere.
Proinde mitti a patre ſine ſpũſancto non
potuit quia pater intelligit̃ miſiſſe eum cũ
fecit ex femina: quod vtiq̃ʒ nō fecit ſine ſpi
rituſancto. Ecce hic dicit filium miſſum a
patre ⁊ ſpirituſancto.

Q̄ a ſpũſancto filius ſit miſſus au-
toritatibus confirmat̃. d

Et qđ a ſpũſãcto fi

lius ſit miſſus (vt ait Augꝰ. in eodem) au-
toritatibus confirmat̃. Ip̃e xp̃s dicit per
Ambroſiꝰ. Eſaiam: Nunc miſit me dñs ⁊ ſpũs eius.
De hoc Amb. in li. ij. de ſpũſancto ita ait:
Quis eſt qui dicit. Me miſit dñs ⁊ ſpũs
eius: niſi qui venit a patre: vt ſaluos face-
Idē in eod ret peccatores. i. xp̃s. ergo ⁊ pr̃ filium mi-
ſit ⁊ ſpũſſanctus. Idē in eodē. Datꝰ ē a pa
tre. vt Eſa. dicit: Puer natus eſt nobis: ⁊
filius datus eſt nobis. Datus eſt audeo di
cere ⁊ a ſpũ: q̄ ⁊ ſpũ miſſus eſt. Dicit eñi
filius dei. Spũs dñi ſup me: ꝓpter qđ vn/
xit me. euãgelizare pauperibꝰ miſit me: p̄-
dicare captiuis remiſſionē ⁊c. Qđ cum de
libro Eſaie legeret: ait in euãgelio. Hodie
cōpleta eſt hec ſcriptura in auribꝰ veſtris:
vt de ſe dictũ eſſe ſignaret. Bene autem di
xit ſup me. q̄ quaſi filius hominis ⁊ vnctꝰ
eſt ⁊ miſſus ad p̄dicandũ. Nam ſm diuini
tatem nō ſup chriſtũ eſt ſpiritꝰ: ſed in xp̃o.
Ecce his verbis oſtendit Ambro. filiũ eſſe
miſſum ⁊ datum nobis: non tm̃ a patre: ſ
etiam a ſpirituſancto.

Q̄ filiꝰ ſit datꝰ etiã a ſeip̃o. e

Deinde oſtēdit eē

datũ etiã a ſeipſo: ita dicēs in eodē li. Cum
nō diffinitũ fuerit p ꝓphetã a quo datꝰ eſt
filiꝰ: oſtendit̃ datꝰ gratia trinitatis: vt etiã
ip̃e filius ſe dederit. Ecce hic dicit q̄ filius
ſe dedit: q̄ trinitas eũ dedit. Si aũt filius
a ſe datꝰ eſt: a ſe ẽ miſſus eſt: ⁊ a ſe ꝓceſſit.
Et hoc vtiq̃ʒ verum eſt: ⁊ cōcedi oportet:
cũ eius miſſio ſit diuina op̄atio.

Q̄ filius ſit miſſus a ſe. f

Q̄ autē a ſe mitta-

Auguſti. tur Augꝰ. aſtruit in li. ij. de tri. dicēs: For
te aliq̃s cogat: vt dicamus etiã a ſeip̃o miſ
ſum eſſe filiũ: q̄ ⁊ Marie cōceptus ⁊ par
tus op̄atio trinitatis eſt. Sed inq̃t aliq̃s.
quō pater eum miſit: ſi ip̃e ſe miſit? Cui re-
ſpondeo querens vt dicat: quō eum pater
ſanctificauit: ſi ⁊ ip̃e ſe ſanctificauit. Utrũ/
q̃ʒ eñi dñs ait: Quē pat̃ inq̃t ſanctificauit
⁊ miſit in hunc mundũ. Et alibi. Ego pro
eis ſanctifico meip̃m. Iteʒ quero quō pat̃
eum tradidit: ſi ip̃e ſe tradidit. Utrũq̃ʒ eñi
legit̃? Credo q̄ rñdebit ſi ꝓbe ſapit: quia
vna voluntas eſt patris ⁊ filij: ⁊ inſep̄abi-
lis op̄atio. Sic igit̃ intelligat illam incar/
nationem ⁊ ex virgine natiuitatē: in q̃ filiꝰ
intelligit̃ miſſus: vna eadēq̃ʒ op̄atione pa
tris ⁊ filij inſep̄abiliter eſſe factam: non in-
de ſep̄ato ſpũſancto. Ergo a patre et filio
miſſus eſt idem filius: q̄ a patre ⁊ v̾bo eiꝰ
factum eſt vt mitteret̃. i. incarnatus homi
nibus appareret. Nō eñi miſſus eſt mutan
do locũ: q̄ in mundo erat. Quapropter et
pater inuiſibilis vna cuʒ filio ſecum inuiſi-
bili: eundē filiũ viſibilē faciēdo miſiſſe eũ
dictus eſt: q̃ ſi ita viſibil' fieret: vt cũ patre
inuiſibilis eſſe deſiſteret. i. ſi ſubſtãtia inui
ſibilis verbi in creaturã viſibilē mutata ſi
tranſiens verteret̃: ita miſſus a patre intel
ligeret̃ filius: vt tm̃ miſſus non etiam mit-
tens cum patre inueniret̃. Cum v̾o ſic eſt
accepta forma ſerui: vt maneret incōmuta
bilis forma dei: manifeſtum eſt q̄ a patre
⁊ filio non apparētibus factũ ſit: quod ap/
paret in filio. i. ab inuiſibili patre cũ inuiſi-
bili filio. i. ipſe filius viſibilis mitteret̃.

Summatim colligit que ex predi-
ctis aſtruunt̃. g

Ex p̄dictis aperte

monſtrat̃ q̄ filius miſſus eſt a patre ⁊ ſpũ/
ſancto: ⁊ a ſeip̃o: ⁊ que ſit ip̃a miſſio. ſ. icar/
natio. i. q̄ factus eſt homo: per quod viſi/
bilis apparuit: quod eſt opus cōmune pa-
tris ⁊ filij ⁊ ſpirituſſancti.

Queſtio cur dicit a meipſo nō ve-
ni. h

Sʒ ad hoc opponi

tur. Si filius a ſeipſo miſſus eſt. cur ẽ ait.
A meip̃o nō veni? Ad h̕ Augꝰ. rñdet in. ij Solutio.
li. de tri. dicēs hoc dictũ eſſe ſm formã ſer/
ui: ſm quã nō fecit vt mitteret̃. i. nō ē op̄a
tus incarnationē: ſed ſm formã dei.

Utrum ſemel tãtum miſſus ſit fi-
lius: an ſepe. i

Hic queritur vtrũ
ſemel tm̃ miſſus ſit filiꝰ: an ſepe mittatur?
Si enĩ miſſio filij ipſius tm̃ incarnatio ẽ: cũ
ſemel tm̃ incarnatus ſit ⁊ ſemel tm̃ videtur
miſſus. At ſi ſepe mittit̃: eſt ⁊ alia eiꝰ miſ/
ſio q̃ incarnatio. Sed que eſt illa? Nũq̇d
eterna genitura miſſio eius dicenda eſt: an
etiam alia miſſio querenda eſt.

Qđ duobꝰ modis dr̃ filiꝰ mitti. k

Ad quod dicimus
ꝙ duobus modis dicit̃ filius mitti preter
illam eternam geniturã que ineffabilis eſt.
Sꝫm quam etiam miſſus poſſet dici: vt vide
tur quibuſdã: ſed melius ac verius ſꝫm eã
dicit̃ genitus. Preter eam ergo duobꝰ mo
dis dicit̃ mitti. ſ. vel cum viſibiliter mũdo
apparuit carne indutus: vel cum ſe in aĩas
pias ſic transfert: vt ab eis ꝑcipiatur ac co
gnoſcat̃. Hos duos miſſionis modos ap-
Auguſti. te Augꝰ. diſtinguit in. iiij. li. de trini. dicẽs
Nõ eo ipſo ꝙ de patre natus eſt: miſſus di
citur filius: ſed vel eo ꝙ apparuit huic mũ
do: verbum caro factum. Unde dicit. A
patre exiui: ⁊ veni in mundũ: vel eo ꝙ ex
tempe cuiuſdam mente ꝑcipit̃: ſicut dictũ
eſt de ſapientia. Emitte illam de celis ſan-
ctis tuis: ⁊ a ſede magnitudinis tue: vt me
cum ſit ⁊ mecũ laboret. i. doceat me labora
re. Et tũc vnicuiq; mittit̃ cum a quoq; co
gnoſcit̃ atq; ꝑcipit̃: quantũ cognoſci ⁊ ꝑ/
cipi põt: ꝓ captu vel ꝓficientis in deũ: vel
ꝑfecte in deo anime rationalis.

Qđ ſꝫm alterũ ſemel ſꝫm alterũ ſepe
ſit miſſus. ⁊ ſꝫm alterũ vt ſit hõ. ⁊
ſꝫm alterũ vt ſit cũ hoĩe. l

Ecce diſtincti ſunt
duo modi miſſionis filij: ⁊ ſꝫm alterũ ſemel
tm̃ miſſus eſt dei filius: ſꝫm alterũ ſepe miſ
ſus ẽ: ⁊ mittit̃ quotidie. Nã ſꝫm alterꝫ miſ-
ſus ẽ vt ſit hõ: qđ ſemel tm̃ factũ ẽ. Scđm
alterꝫ ꝟo mittit̃ vt ſit cũ hoĩe: quõ quoti/
die mittit̃ ad ſctõs: ⁊ miſſus eſt etiã añ in/
carnationẽ ⁊ ad oẽs ſanctos qui ante fue/
Auguſti. runt: ⁊ etiã ad angelos. Unde Augꝰ. de fi
lio. i. de ſapientia patris loquens in. iiij. li.
de trini. ait. Aliter mittit̃ ſapia vt ſit cũ ho
mine: aliter miſſa eſt vt ſit homo. In aĩas
enĩ ſanctas ſe transfert: ⁊ amicos dei ⁊ pro
phetas conſtituit: ſicut implet etiam ſctõs
angelos. Sed cum venit plenitudo tempo
ris miſſa eſt non vt impleret angelos: nec
vt eſſet angelus: nec vt eſſet cũ hoĩbus vel
in hominibus: vt antea in patribus erat ⁊
in ꝓphetis: ſed vt ipſum verbum fieret ca
ro. id eſt. homo.

Qđ ſꝫm alterũ modũ dicit̃ miſſus in
mundũ. ſꝫm alterũ nõ. m

Preterea notãduꝫ
eſt ꝙ cũ his duobus modis mittat̃ filius.
ſꝫm alterũ dicit̃ miſſus in mundũ: ſꝫm alte
rum ꝟo nõ. Eo enĩ mõ miſſus dicit̃ in mũ- Auguſti.
dũ quo viſibilr̃ mũdo apparuit. Unđ Augꝰ
in eodẽ li. ait. Cum ex tpe cuiuſq; mente ꝑ
cipit̃: mitti q̇dem dicit̃: ſed nõ in hũc mun
dum. Non enĩ ſenſibiliter apparet. i. corpo
reis ſenſibus ꝑſto eſt. Nã ⁊ nos ſꝫm ꝙ mẽ
te aliquid eternũ capimus: non in hoc mũdo
ſumus: ⁊ omniũ iuſtorũ ſpũs etiam in car
ne viuentium inq̃ntum diuina ſapiunt non
ſunt in hoc mũdo. Ex ꝓdictis liquet: ꝙ ꝑ/
ter ineffabilem geniturã duobꝰ modis mit
titur filius. ſ. cũ viſibiliter apparuit: vel in
uiſibiliter ꝑcipitur mente.

Cur pr̃ nõ dicit̃ miſſus cum ab ali
quo cognoſcit̃ vt filius. n

Hic querit̃ cur pa
ter nõ dicit̃ miſſus: cum ex tpe a quoq; co
gnoſcitur ſicut filius? Ad qđ dicimꝰ: qꝛ in
eo eſt ꝓncipij autoritas: que nõ hꝫ de quo
ſit: a quo filius eſt ⁊ ſpũſſctũs. Pater enĩ ẽ Auguſti.
(vt ait Augꝰ. in eodẽ li.) ꝓncipiũ totiꝰ di-
uinitatis: vel ſi melius dicitur deitatis: qꝛ
ꝓncipium eſt filij ⁊ ſpũſſancti. Nam vt ait
Augꝰ. in eodem. Si voluiſſet etiã deꝰ pa-
ter ꝑ ſubiectam creaturã viſibiliter appare
ret: abſurdiſſime tamẽ aut a filio quem ge-
nuit: aut a ſpũ ſancto qui de illo ꝓcedit: miſ
ſus diceret̃. Cõgruenter aũt ille miſſus di-
citur: qui in carne apparuit: miſiſſe autẽ ille
qui in eo non apparuit.

Putauerunt quidã filium et ſpi-
ritum ſanctũ minores fuiſſe patre
qꝛ miſſi dicunt̃. o

Ideoqꝫ putauerũt
quidam heretici: cũ pater non ſit miſſus: ꝙ
filius ⁊ ſpũſſanctus patrẽ eſſe maiorem ac
filium minorẽ eſſe ⁊ ſpũm ſanctum: atq; pa
trem quaſi maiorẽ miſiſſe vtrũq; quaſi mi/
norem. Qđ Augꝰ. improbat in. iiij. lib. de Auguſti.
trini. illis contradicens. Non ideo inq̇t ar

bitrandũ eſt minorẽ eſſe filiũ ꝙ miſſus eſt
a patre: nec ideo minorẽ ſpũmſanctũ ꝙ ⁊
pater eũ miſit ⁊ filius. Siue eñ ꝓpter viſi
bilem creaturã: ſiue potiꝰ ꝓpter principij
autoritatẽ vel cõmendationẽ: nõ ꝓpter in
equalitatẽ vel imparilitatẽ vel diſſimilitu-
dinẽ ſubſtãtie in ſcripturis hec poſita itel-
ligũtur. Nõ ergo ideo dicitur pater miſiſſe filiũ
vel ſpiritumſanctũ ꝙ ille eſſet maior ⁊ illi
minores: ſed maxime ꝓpter autoritatẽ pn/
cipij cõmendandã: ⁊ qꝛ in viſibili creatura
nõ ſicut ille apparuit. Ecce oſtẽſum eſt que
ſit miſſio filij. ⁊ quibꝰ modis mittatur.

Iſta eſt diſtinctio quĩdecima. In
qua mgr̄ poſtq̃ egit de pncipio tpalis ꝓceſſionis. ſ.
qua datur a patre ⁊ filio ⁊ ſuo modo a viris ſanctis
Hic inquirit vtrum a ſeipo detur vel mittatur. Et cir
ca hoc tria facit. Nã pmo inquirit vtrum ſpũſſanctꝰ
a ſeipo mitti dici debeat. Secundo qualiter mitti a
filio conuenit: determinat. Tertio patrẽ non poſſe
dici miſſum inſinuat. Primũ facit a pncipio vſq; ibi.
Quo circa querendum eſt. Secundum ab inde vſq;
ibi. Hic queritur cur pater. Tertium ab inde ad finẽ
diſtinctionis. Et hec eſt ſententia mgr̄i in generali.
In ſpeciali ſententia mgr̄i ſtat in tribus ꝓpoſitioni-
bus: quarũ pma eſt. Spũſſanctus ſanctificãdo crea
turam nõ ſolum a pr̄e ⁊ filio: ſed etiã a ſeipo tẽpora-
liter mittitur ⁊ ꝓcedit. Et ꝓbatur ſic. Opera trinita
tis. ſ. patris ⁊ filij ⁊ ſpũſſancti ad extra ſunt indiui-
ſa. ſed ꝓceſſio ⁊ miſſio ad ſanctificandũ creaturam
eſt opus trinitatis ad extra: ergo eſt a tota trinitate
⁊ ꝑ conſequens non ſolum a patre ⁊ a filio: ſed etiã
a ſpũſancto. ſ. a ſeipo: vt dicit propoſitio. Huius ra
tionis ſententiã mgr̄ explicat in textu querendo: an
ſpũſſanctus etiam mittitur ⁊ datur a ſeipo. Et dicit
ꝙ ſic. Nam ipe ſpũſſanctus deus eſt ⁊ donum eſt. et
ideo dat ⁊ datur: dat inq̃tum deus: ⁊ datur inquan
tum donum eſt. Et poſtea confirmat ſententiam. ſ.
ꝙ ſpũſſanctus mittatur ⁊ detur a ſeipſo tripliciter.
Primo ꝑ hoc ꝙ opera trinitatis ad extra ſunt indi-
uiſa. Scđo ꝑ hoc ꝙ q̃cq̃d poteſt facere vna perſona
ad extra: põt ⁊ alia Si ergo poteſt pater dare ⁊ mit
tere ſpũmſanctum: ſequitur ꝙ ipe ſpũſſanctus etiã ſe-
ipm poteſt mittere ⁊ dare. Tertio ꝑ ſimile de filio.
de quo dicit beatus Augꝰ. in. ij. de trini. ꝙ non tm̃
miſſus a patre ⁊ filio: ſed etiam a ſeipſo. igitur. ⁊c̃.
Secunda ꝓpoſitio eſt hec. Licet filius ſolum ſemel
in carnẽ a tota trinitate mittatur: frequenter tamẽ in
caſtas mentes mitti nullatenus negatur. Primã huiꝰ
concluſionis ꝑtem mgr̄ ꝓbat in textu. Et primo ꝙ
ſolum ſemel miſſus ſit in carnem: et hoc autoritate
beati Auguſtini dicentis: ꝙ pter generatiõẽ eternã
quam q̃dã generationẽ appellant: duobus modis
miſſus eſt. ſ. viſibiliter in carnẽ: ⁊ inuiſibiliter in mẽ-
tem. Et hos modos miſſionis ponit Augꝰ. Et dif-
fert vna miſſio ab alia. Nam miſſio in carnem ſemel
facta eſt. miſſio xᵒ in mentẽ pluries. Hec ille. Et ꝙ
in carnem ſit miſſus a tota trinitate ꝓbatur. Nã pri
mo ꝙ ſit miſſus a patre ⁊ ſpũſancto per illud Eſaie
vbi ꝑ ꝓphetam xp̃s dicit: Nunc miſit me dñs ⁊ ſpi-
ritus eius. Et ꝙ ſit miſſus a ſeipo: patet autoritate
beati Auguſtini dicentis. ij. de trini. ꝙ Marie con-
ceptus ⁊ partus opus trinitatis eſt. Scđa huiꝰ con
cluſionis pars patet ꝑ beatũ Auguſtinũ vbi ſupra.
Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Nec filius nec ſpũſſanctus
eſt minor patre: non obſtante ꝙ pater non poteſt di
ci miſſus: q̃litercumq; etiam mũdo appareat. Et ꝓ
batur ſic. Ille nunq̃ ꝯuenienter miſſus dici poterit
qui nunq̃ ab alio ꝓcedit: ſed oĩs ꝓceſſionis eſt au-
tor ⁊ pncipium: ſed ex quo talis eſt pater in diuinis:
patet veritas ꝓpoſitionis. Iſtam rationẽ explicãs
mgr̄ querit: quare pater nõ dicitur miſſus. Et reſpon
det ꝙ ꝓpter autoritatẽ ſcḋm quã pater a nullo eſt. iđ
nec mitti põt. Et ꝑ hoc excludit errorẽ quorũdã he
reticorũ dicentiũ filium ⁊ ſpũmſanctũ eſſe minores
patre: eo ꝙ illi duo mittuntur: ⁊ pr̄ non. Quod ꝓbat
eſſe falſum autoritate beati Auguſtini. Et ſic termi
natur ſententia huius diſtinctionis.

De miſſiõe ſpũſſcti que fit duobꝰ
modis. viſibiliter ⁊ inuiſibiliter. a

n Hinc de ſpiri-
tuſancto videndũ eſt pter illam DI. XVI.
ineffabilem ⁊ eternam ꝓceſſio-
nem qua ꝓcedit a patre ⁊ filio: ⁊ nõ a ſeip/
ſo: que ſit eius tempalis ꝓceſſio: que dicitur
miſſio ſiue datio: Ad qđ dicimus qꝛ ſicut
filiꝰ duobꝰ modis dicitur mitti: vno quo vi
ſibiliter apparuit: altero quo inuiſibiliter a ca
ſtis mentibꝰ ꝑcipitur. Ita ⁊ ſpũſſanctꝰ a pa/
tre ⁊ filio ac a ſeipo duobus modis ꝓcede
re ſiue mitti ſiue dari dicitur. vno viſibiliter:
altero inuiſibiliter. Datꝰ eſt eñ viſibiliter cre
ature demõſtratione: ſicut in die pentheco
ſtes: alijſq; vicibꝰ: ⁊ datur quotidie inuiſibi
liter illabẽdo mentibus fideliũ.

Priꝰ de illo mõ miſſionis qui fit
viſibiliter agit. b

Et primo agamus
de illo miſſionis mõ qui fit viſibili ſpecie. Auguſti.
De hoc Augꝰ. in. ij. li. de triniꝛ. ita ait. In
ꝓmptu eſt intelligere đ ſpũſancto: cur miſ-
ſus ⁊ ipe dicatur. Facta eſt eñ q̃dã creatu
re ſpecies ex tempe in qua viſibiliter oſtẽ-
deretur ſpũſſanctus: ſiue cũ in ipm dñm cor
porali ſpecie colũbe deſcendit: ſiue cum in
die penthecoſtes factꝰ eſt ſubito de celo ſo
nus quaſi ferretur flatꝰ vehemẽs: ⁊ viſe ſũt
illis lingue diuiſe ſic ignis: q̃ ⁊ inſedit ſuꝑ
vnũquẽq; eorũ. Hec opatio viſibiliter ex-
p̃ſſa ⁊ oculis oblata mortalibꝰ: miſſio ſpi-
rituſſancti dicta eſt: nõ vt appareret eis ip/
ſa ſubã: qua ⁊ ipe inuiſibilis ⁊ incõmuta/
bilis eſt: ſicut pater ⁊ filius: ſed vt exterio/
ribus viſis corda hoim cõmota a tempali
manifeſtatiõe veniẽtis: ad occultã eterni-
tatem ſemp p̃ſentis cõuerterentur. Ecce his
xᵒbis apit Augꝰ. illum modũ miſſionis q̃
viſibiliter exhibetur: cum tamen ipe ſpũs in
ſui natura non videatur: q̃ nec in illis creatu

ris magis erat q̄ȝ in alijs. ſed ad aliud. In illis em̄ erat vt ꝑ eas ad homies veniens: oſtēderet̄ eſſe in illis ad quos ille creature veniebant. Non eniȝ ſpūſſanctus tempali motu tunc venit: vel in homies deſcendit. ſed ꝑ tempalem motum creature ſignificata eſt ſpūalis ⁊ inuiſibilis ſpūſſancti infuſio. Et vt apertius dicam. per illū moduȝ miſſionis ſpūſſancti corpaliter exhibitum mōſtrata eſt ſpiritualis ⁊ iterior miſſio ſancti ſpiritus: ſiue donatio de qua agēdū eſt.

Cū filiꝰ ſit minor patre ſm formā creatā in qua apparuit. cur non ⁊ ſpiritusſanctus ſimiliter. c

Sed prius querēdum eſt: cum filius dicat̄ minor patre ſm miſſionē qua in forma creata apparuit. cur ⁊ ſpūſſanctus nō dicat̄ ſimilit̄ minor pr̄e: cū in in forma creata apparuit. Nam de filio ꝙ minor ſit patre ſm formam q̄ miſſus apparuit. apte oſtendit Augu. in. iiij. li. de trini. dicens. Miſit deus filium ſuū factū ex muliere: factum ſub lege. vſq̄ȝ adeo paruum vt factum. eo itaq̄ȝ miſſum: q̄ factum.

De filio probat

Augusti

Fateamur ergo factum minorem. ⁊ intantū minorē inquantū factum. ⁊ intantū factum inquantū miſſum. Ecce habes: qr filius inq̄ȝtum eſt miſſus. id eſt factus. minor eſt patre. Cur ḡ ſpūſſanctus non dicit̄ patre minor: cum ⁊ ipē creaturā aſſumpſerit in qua apparuit. Quia alit̄ ſpūs aſſumpſit creaturam in qua apparuit. aliter filiꝰ. Nam filius accepit ꝑ vnionem. ſpiritꝰ vō non. Filius enim accepit hominē ita vt fieret homo. Spūs vō ſanctus non ita accepit columbam vt fieret colūba. De h̄ Auguſti. in. ij. li. de trinita. ita ait. Ideo nuſq̄ȝ ſcripum eſt ꝙ deus pater maior ſit ſpūſancto: vel ſpūſſanctus minor patre. qr nō ſic eſt aſſumpta creatura in qua appareret ſpiritusſanctꝰ. ſicut aſſumptus eſt filiꝰ hoīs. in qua forma ipſius dei vbi ꝑſona p̄ſentaret̄. nō vt haberet vbū dei ſicut alij ſancti ſapientes. ſed ꝙ ipm̄ vbum erat. Aliud eſt em̄ vbū in carne. aliud verbū caro. i. aliud eſt vbū in hoīe: aliud vbū hō. Caro eniȝ pro homine poſita eſt in eo ꝙ ait. Verbū caro factū eſt. Nō ḡ ſic aſſumpta eſt creatura in q̄ apparuit ſpūſſanctꝰ: ſicut aſſumpta eſt caro illa ⁊ hūana forma ex vgine maria. Nō em̄ columbā vel illū flatū vel illū ignē beatificauit ſibiq̄ȝ in vnitatē ꝑſone ↄiunxit in eternū. Ex p̄dictis apte oſtēſuȝ eſt ſm q̄d

Augusti.

filius dicat̄ minor pr̄e. ⁊ quare filius dicatur minor patre ⁊ nō ſpūſſanctus.

Qꝛ filius ſm ꝙ hō factꝰ eſt non modo patre. ſed ſpiritusſancto. ⁊ etiā ſeipſo minor eſt. d

Notandum auteȝ ꝙ filiꝰ ſm ꝙ hō factus eſt: nō tm̄ pr̄e: ȝ ſpiritusſancto ⁊ etiā ſeipō minor dr̄. Et ꝙ etiā ſeipō minor dicat̄ ſm formam ſui Augu. oſtendit in. j. li. de trini. dicens. Errauerūt hoīes ea q̄ de xp̄o ſm hoīem dicta ſunt ad eius ſubam q̄ ſempiterna eſt transferentes ſicut illud qꝺ ipē dn̄s ait. Pr̄ maior me eſt qꝺ ꝓpter formā ſui veritas dicit. ſm quē modum etiam ſeipō minor eſt filius. Quō em̄ nō etiā ſeipō minor factus eſt q̄ ſeipſuȝ exinaniuit formā ſerui accipiēs. Nō enim ſic accepit formā ſui: vt amitteret formam dei. in qua erat equalis patri. In forma ḡ dei vnigenitꝰ pr̄is equalis eſt pr̄i. In forma ſerui etiā ſeipſo minor eſt. Non ḡ immerito ſcriptura dicit vtrūq̄ȝ. ſ. ⁊ equalem patri filiū. ⁊ patrē maiorē filio. Illud em̄ propter dei formā h̄ aūt ꝓpter formā ſui intelligitur. De hoc eodē in lib. de trini. Aug. ait. Dei filiꝰ eſt equal' patri ſm dei formaȝ in q̄ eſt. ⁊ minor pr̄e ſm formā ſui quā accepit. in qua nō mō patre: ȝ etiā ſpūſancto nec hoc tm̄: ſed etiā ſeipō minor inuētus ē. Propter qꝺ vt idem in lib. contra Maximinū ait. Nō tm̄ patre: ȝ etiam ſeipō ⁊ ſpūſancto minor factus eſt. ⁊ etiā minoratus paulominus ab angelis. Eſt ḡ dei filiꝰ: vt ipē ait in. j. lib. de tri. deo pr̄i natura eq̄lis habitu minor. i. in forma ſerui quam accepit. His autoritatibus oſtenditur aperte filius ſm formam ſerui minor patre: et ſeipſo ⁊ ſpiritusſancto.

Augusti.

Augusti.

Hylariꝰ aliter dicit. ſ. ꝙ pr̄ ſit maior nec filius tm̄ minor. e

Hylarius aūt dicere videt̄: ꝙ pr̄ ſit maior filio. nec tm̄ filiꝰ minor patre. Pater em̄ dicit̄ maior ꝓpt̄ autoritatem. qr in eo eſt autoritas generationis: ſm quam dicit. Pater maior me ē. Et apl's. Donauit ei nomen qꝺ eſt ſup omne nomen. Cum ergo ait. Pater maior me eſt hoc eſt ac ſi diceret. donauit mihi nomen. Si ergo (inq̄t Hylarius in. ix. lib. de tri.) donantis autoritate pater maior eſt. nū q̄d ꝑ doni confeſſionem filius minor eſt. Maior itaq̄ȝ donans eſt: ſed minor iam non eſt

cui vnū eſſe donaṫ. Ait eñi. Ego ⁊ pr̄ vnū
ſumus. Si non hoc donaṫ ieſu vt cōfiten/
dus ſit in gloria dei patris. minoꝛ pr̄e eſt:
Si aūt in ea gloria dei donaṫ eſſe qua pa/
ter eſt: habes ⁊ in donantis autoꝛitate. q̄a
maioꝛ eſt. ⁊ in donātis ꝯfeſſione. qꝛ vnum
ſunt. Maioꝛ itaqꝫ pater filio eſt. et plane
maioꝛ Cui tantū donat eſſe quātus eſt ip̄e
cui innaſcibilitatis eſſe imaginem ſacro na
tiuitatis impartit. quam ex ſe in foꝛma ſua
generat Audiſti lectoꝛ q̄d ſup̄ h̄ dicat Hy
larius. cuius v̄ba vbicūqꝫ occurrerint di/
ligenter nota. pſeqꝫ intellige.

Iſta eſt diſtinctio ſedecia In qua
mgr̄ poſtq̄ egit de ꝓceſſione ſpūſſancti tempoꝛali.
incipit agere de miſſione eius viſibili. Et circa hoc
tria facit. Nam p̄mo oſtendit ſpūmſanctū eſſe viſibi
liter miſſum. Secundo ſubdit q̄liter viſibiles miſſio-
nes filij ⁊ ſpūſſancti ſe habeāt ad inuicē. Tertio ſub-
iungit qualiter filius ⁊ ſpūſſanct⁹ ſm̄ iſtas miſſiones
ſe habeāt ad patrē. Primum facit a pꝛincipio diſtin
ctionis vſqꝫ ibi. Sed prius querendū eſt. Secundū
ab inde vſqꝫ ibi. Hylarius aūt dicere videṫ. Tertiū
v̄o ab inde vſqꝫ ad finem diſtinctionis. In ſpeciali
v̄o ſententia mgr̄i ſtat in tribus ꝓpoſitōnibus. quaꝝ
p̄ma eſt hec. Spūſſanct⁹ ad modū filij eſt miſſus du
pliciter. ſ. viſibiliter ⁊ inuiſibiliter. Et pꝛobatur ſic.
Spūſſancti tempalis miſſio eſt creature ſanctificatō
ſed creature ſanctificatio dupliciter fit. aliquādo cū
apparētia alicu⁹ viſibilis ſigni. quādoqꝫ v̄o effectu
ſolum interioꝛi ſine viſibili ſigno. igiṫ miſſio ſpūſſan-
cti eſt duplex. ſ. viſibilis ⁊ inuiſibilis. Iſtā rationeꝫ
intendit magiſter in textu. vnde ꝓponit p̄mo Sicut
filius dupliciter eſt miſſus. ſ. in carnem viſibiliṫ. ⁊ in
caſtas mentes inuiſibiliter. Sic ſpūſſanctus viſibili-
ter apparuit in die penthecoſtes in ſpecie linguaruꝫ
ignearum. alijſqꝫ vicibus in ſpecie columbe. ⁊ quoti
die illabitur mentibus fidelium inuiſibiliter. Et ſub
dit poſtea: ꝙ illa viſibilis ſpūſſancti miſſio non fuit:
niſi quedam ip̄ius apparētia vel manifeſtatio in coꝛ-
poꝛali creatura: tanq̄ in ſigno manifeſtatōis: vt ma
giſter inducit in textu ex autoꝛitate beati Auguſti.
Secūda ꝓpoſitio eſt hec. Spūſſanctus non dicitur
minoꝛ realiter tota trinitate ꝓpter ip̄ius viſibilem
miſſionem ſicut filius ꝓpter ſuam. Hanc ꝓpoſitio-
nem mgr̄ inſinuans querit. Quare ſpūſſanctus ra-
tione ſue viſibilis miſſionis non diciṫ minoꝛ pr̄e ſicut
filius ratiōe ſue incarnatōnis ſeu viſibilis miſſionis
dicitur minoꝛ tota trinitate. Et reſpondet ꝙ ſpūſſan
ctus non aſſumpſit colūbam vt eſſet colūba. ſed vt i
ea appareret. ⁊ vt p̄ eam deſignareṫ inuiſſibilis miſ-
ſio. Filius aūt aſſumpſit humanam naturam non ſo
lum vt in ea appareret. ſed etiā vt eſſet hō. Et ideo
filius ſm̄ illā ſuā viſibilem miſſionē diciṫ minoꝛ non
ſolū patre: ſed etiam ſeip̄o ⁊ angelis vt̄ p̄ꝫ ibi. Mi-
nuiſti eum paulominus ab angelis ⁊c̄. Ad qḋ magi
ſter adducit multas autoꝛitates. vt patꝫ in lr̄a. Ter
tia ꝓpoſitio eſt hec. Pater autoꝛitate donatiōis eſt
maioꝛ filio ſibi eſſentialiter equali. Hanc pꝛopoſitio
nem ꝓbat magiſter autoꝛitate Hylarij. ix. de trini.
dicentis. Donantis autoꝛitate pater eſt maioꝛ nun-
q̄d p̄ doni cōfeſſionem filius eſt minoꝛ. Maioꝛ itaqꝫ
donans eſt: ſed minoꝛ iam non eſt: cui vnū eſſe dona
tur Vn̄ patet hanc pꝛopoſitionem eſſe veram.

De miſſione ſpiritusſancti qua in-
uiſibiliter mittitur. a

DI. XVII

Iam nūc acce-
damus ad aſſignandam miſſio-
nem ſpūſſancti qua inuiſibiliter
mittiṫ in coꝛda fidelium. Nam ip̄e ſpiritusſ
ſanctus qui de⁹ eſt: ac tertia in trinitate p̄/
ſona. (vt ſupꝛa oſtēſum eſt) a patre ⁊ filio
ac ſeip̄o tempaliter ꝓcedit. id eſt mittiṫ ac
donatur fidelibus. ſed q̄ ſit iſta miſſio ſiue
donatio: vel quō fiat cōſiderandū eſt.
Premittiṫ quiddā ad hanc oſtē-
ſionem neceſſarium. ſ. ꝙ ſpūſſan-
ctus eſt charitas qua diligim⁹ de-
um ⁊ pꝛoximum. b

Hoc aūt vt intelli-
gibilius doceri: ac plenius p̄ſpici valeat p̄
mittendū eſt quiddā ad hoc valde neceſſa/
riū. Dictū q̄dē eſt ſupꝛa: ⁊ ſacris autoꝛita/
tibus oſtenſum. ꝙ ſpūſſctūs amoꝛ eſt pr̄is
⁊ filij quo ſe inuicem amāt ⁊ nos. His autē
addēdū eſt: ꝙ ip̄e idē ſpūſſctūs eſt amoꝛ ſi
ue charitas: q̄ nos diligim⁹ deū ⁊ ꝓximū
q̄ charitas cū ita eſt in nobis vt nos faciat
diligere deū ⁊ ꝓximū. tūc ſpūſſctūs diciṫ
mitti vl̄ dari nob: ⁊ q̄ diligit ip̄am dilectio
nem q̄ diligit ꝓximum. in eoip̄o deū dili/
git. qꝛ ip̄a dilectio de⁹ eſt. i. ſpiritusſanctus
Autoꝛitatib⁹ ita eſſe cōfirmat. c

Ne aūt in re tanta
aliq̄d de noſtro influere videamur. ſacris
autoꝛitatibus qḋ dictū eſt coꝛroboꝛemus
De hoc Aug. in. viij. li. de tri. ait. Qui ꝓ/ Auguſti.
ximū diligit: ꝯſequēs eſt vt ip̄am p̄cipue
dilectionē diligat. De⁹ aūt dilectio eſt. ꝯſe
quēs ergo eſt vt p̄cipue deū diligat. Itē i
eodem. De⁹ dilectio eſt. vt ait Iohs apl̄s
Ut q̄ q̄d imus ⁊ currim⁹ in ſublimia celoꝝ
⁊ ima terrarum querētes eū qui eſt apud
nos: ſi nos apud eum eſſe velim⁹. Nemo
dicat: nō noui q̄d diligā: diligat fratrem: ⁊
diligat eādē dilectionē. Magis eñi nouit
dilectionē q̄ diligit. q̄ꝫ fratrem quē diligit.
Ecce iam potes notioꝛē deū hr̄e q̄ꝫ fratrē.
Plane notioꝛē: qꝛ p̄ſentioꝛē: qꝛ interioꝛē:
qꝛ certioꝛem amplectere dilectionē deū: ⁊
dilectiōe amplectere deū. Ip̄a ē dilectio q̄
oēs bonos angelos: ⁊ oēs dei ſuos conſo
ciat vinculo ſanctitatis Quāto g̊ ſanioꝛes
ſumus a tumoꝛe ſupbie: tanto ſumus dile-

ctione plenioꝛes. ⁊ quo niſi deo plenus eſt qui plenus ē dilectiōe. His v̈bis ſatis oſtē dit Aug. ꝙ dilectio ipſa qua diligim⁹ deū vel ꝓximū deus eſt. Sed adhuc apertius in eodem libꝛo ſubdit dicēs. Dilectionem quam cōmendat Johannes aplus atten/ damus. Qui diligit inquit fratrem: in lu/ mine manet. ⁊ ſcandalū in eo nō eſt. Ma/ nifeſtū eſt ꝙ iuſticie perfectionē in fratris dilectione poſuerit. Nā in quo ſcandalum non eſt: vtiqꝫ ꝑfectus eſt. Et tn̄ videt̄ dile= ctionem dei tacuiſſe: quod nūq̄ꝫ faceret ni/ ſi q꞉ in ipſa fraterna dilectione vult intelli/ gi deum. Apertiſſime em̄ in eadem epiſto/ la paulopoſt ait. Jta dilectiſſimi diligam⁹ inuicem. q꞉ dilectio ex deo eſt. ⁊ omnis q̄ diligit ex deo natus eſt. ⁊ cognouit deum. Qui non diligit: non cognouit deū. quia deus dilectio eſt: Jſta contextio ſatis apte declarat eandem ipſam fraternam dilectio nem. Nam fraterna dilectio eſt qua diligi mus inuicem: non ſolum ex deo: ſed etiam deum eſſe tanta autoꝛitate pꝛedicari. ſ. Jo/ hannis. Cū ergo de dilectione diligimus fratrem: de deo diligimus fratrem. nec fie/ ri poteſt vt eandem dilectionem non pꝛeci pue diligamus qua fratrem diligim⁹: qm̄ deus dilectio eſt. Jtem qui non diligit fra trem: nō eſt in dilectione. ⁊ qui nō eſt in di lectione: non eſt in deo: quia deus dilectio ē. Ecce apte dixit fratꝛnā dilectionē deū eē

Q꞉ fraterna dilectio cum ſit deus. non eſt pater vel fili⁹. ſed ſpirituſ= ſanctus. D

Cū autez fraterna dilectio ſit deus. nec pr̄ eſt nec filius. ſ; tm̄ ſpūſſanct⁹. q̄ ꝓpꝛie in trinitate dilectio vel charitas dicit̄. Unde Aug⁹. in. xv. lib. de tri. Si in donis dei nihil eſt maius chari= tate. ⁊ nullum eſt maius donū dei q̄ꝫ ſpiri/ tuſſanctus. q̄d conſequētius eſt q̄ꝫ vt ipſe ſit charitas q̄ dr̄. ⁊ deus ⁊ ex deo. Jta eniꝫ ait Joh. Dilectio ex deo ē. Et paulopoſt. Deus dilectio eſt. Ubi manifeſtat eā ſe di/ lectionē dixiſſe deum quā dixit ex deo. de⁹ ḡ ex deo eſt dilectio. Jtē in eodem Johes volens de hac re aptius loqui. Jn h̄ inq̄t cognoſcimus q꞉ in ipſo manemus ⁊ ip̄e in nobis: q꞉ de ſpū ſuo dedit nobis. Spirituſ itaqꝫ ſanctus d̄ quo dedit nobis facit nos in deo manere: ⁊ ip̄m in nobis. hoc autē fa cit dilectio Jp̄e eſt ḡ de⁹ dilectio. Jp̄e igit̄ ſignificat̄ vbi legit̄: deus dilectio eſt. Ex his apparet ꝙ ſpūſſanctus charitas eſt

Q꞉ nō ē dictū ꝑ cauſaꝫ illud. de⁹ ca ritas eſt. ſicut illud. tu es patiētia mea ⁊ ſpes mea. E

Sed ne foꝛte aliq̄s dicat illud eſſe dictum per exp̄ſſionē cauſe Deus charitas eſt. ſ. ꝙ charitas ſit ex deo. ⁊ nō ſit ipſe deus: ſicut dr̄ Deus nr̄a patiē tia eſt ⁊ ſpes: nō ꝙ ipſe ſit iſta. ſed q꞉ iſta ex deo ſunt. occurrit Aug⁹. oſtendēs hoc nō eſſe dictū per cauſam ſicut illa in. xv. lib. d̄ tri. ita dicens. Non dicturi ſumus charita tem nō ꝓpterea eſſe dictā deuꝫ: ꝙ ip̄a cha ritas ſit vlla ſubſtātia que dei digna ſit no mine. ſed ꝙ donum ſit dei: ſicut dictum eſt deo. Tu es patientia mea. Nō vtiqꝫ ideo dictum eſt. tu es patientia mea. ꝙ dei ſub= ſtantia eſt noſtra patiētia. ſed quia ab ip̄o nobis eſt. Unde alibi. Ab ipſo eſt patiētia mea. Hūc em̄ ſenſum facile refellit ſcriptu= rarū ip̄a locutio. Tale eſt em̄. Tu es pati= entia mea: quale eſt. Domine ſpes mea et deus meus miſericoꝛdia mea. ⁊ mlt̄a ſimi= lia. Non eſt autē dictū Dn̄e charitas mea aut tu es charitas mea. aut deus charitas mea. Sed ita dictū eſt: Deus charitas eſt ſicut dictum eſt. deus ſpūs eſt. Hoc q̄ non diſcernit intellectum a domio: nō expoſi/ tioneꝫ querat a nobis. Nō apertius quic= q̄ꝫ poſſum⁹ dicere. De⁹ ergo charitas eſt. Ex pꝛedictis clareſcit ꝙ ſpirituſſāct⁹ cha/ ritas eſt qua diligimus deum ⁊ pꝛoximū. vnde facilius eſt nobis oſtendere quō ſpi/ rituſſanctus mittatur ſiue detur nobis.

Quō ſpirituſſanct⁹ mittatur vel detur nobis. F

Tunc eni̅ mitti vl̄ dari dicit̄: cū ita in nobis eſt: vt faciat nos diligere deū ⁊ ꝓximū. ꝑ quod manemus i deo: ⁊ deus in nobis. Un̄ Augu. hūc miſ/ ſionis modum inſinuās in. xv. li. de trini. ait. Deus ſpūſſanctus q̄ ꝓcedit ex deo cū datus fuerit homi: accendit eū ad diligen/ dum deū ⁊ ꝓximū. ⁊ ip̄e dilectio eſt. Non em̄ habet hō vnde diligat deū: niſi ex deo. Ecce quō dat̄ vel mittit̄ nobis ſpūſſanct⁹ ſm̄ quod dicitur datum ſiue donum. Qd̄ donū cōmendat. Augu. explanans aper= tius quomō detur in eodeꝫ libꝛo. Dilectio inquit dei diffuſa eſt in coꝛdibus noſtris. vt ait apoſtolus per ſpiritumſanctum qui datus eſt nobis. Nullum eſt iſto dono dei

Idem.

Auguſti.

Auguſti.

excellentius. Solum eſt quod diuidit in/
ter filios regni ⁊ filios perditionis. Dātur
⁊ alia per ſpiritum munera: ſed ſine chari/
tate nihil proſunt. Niſi ergo tm̄ ipartiaꝛ
cuiꝗ ſpūſſanctus: vt eum dei ⁊ ꝓximi fa/
ciat amatorem. a ſiniſtra non trāſſertur ad
dexteram. Neꝗ ſpūſſanctꝰ ꝓprie dicitꝛ do
num niſi ꝓpter dilectionem. quam qui nō
habuerit: ⁊ ſi loquaꝛ oībus linguis: ⁊ ha/
buerit ꝓphetiam ⁊ oēm ſciam ⁊ omnem fi
dem. ⁊ diſtribuerit ſubſtantiā ſuā. ⁊ tradi=
diderit corpus ſuū ita vt ardeat: nō ei ꝓ/
deſt. Quantū ergo bonū eſt: ſine ꝗ ad eter
nā vitā neminem tāta bona ꝑducūt. Ipſa
vero dilectio vel charitas: nā vniꝰ rei nomē
eſt: vtrūꝗ ꝑducit ad regnum. Dilectio er/
go que ex deo eſt: ⁊ deꝰ ꝓprie ſpūſſanctus
eſt: ꝑ quē diffunditꝛ in cordibus nr̄is deus
charitas. ꝑ quam nos tota inhabitat trini
tas. Quo circa rectiſſime ſpūſſanctus cum
ſit deus: vocaꝛ etiam donum dei. Qd̄ do/
num ꝓprie ꝗd niſi charitas intelligendū
eſt: ꝗ ꝑducit ad deū. ⁊ ſine ꝗ quodlibet ali=
ud dei donū nō ꝑducit ad deū. Ecce h̄
aperitꝛ qd̄ ſupra dictū erat. ſ. ꝙ charitas ſit
ſpūſſanctus: ⁊ donum excellentius. ⁊ quō
hoc donum. i. ſpūſſanctus detꝛ nobis. ſ. cū
ita impartitꝛ alicui. i. ita habet eſſe i aliquo
vt eum faciat dei ⁊ proximi amatorē. Qd̄
cum facit: tunc aut dari dicitur ſiue mitti
alicui: ⁊ tūc ille dr̄ ꝓprie habere ſpm̄ ſctm̄.

Quō ſpūſſanctus detur: h̄ notatur.

Predicte autoritatis colligit ſummam.

Utrum cōcedēdum ſit ꝙ ſpiritusſanctꝰ augeatꝛ in hoīe. vel magis vel minꝰ habeatꝛ vel detur. g

Hic queritur ſi caritas ſpiritusſanctus eſt: cum ipſa augeatꝛ
⁊ minuatur in homine ⁊ magis ⁊ minus ꝑ
diuerſa tempora habeatur. vtrum conce=
dēdum ſit ꝙ ſpiritusſanctus augeatur vel
minuatur in homine ⁊ magis ⁊ minus ha
beatur? Si enim in homine augeretꝛ. ⁊ ma
gis vel minus datur ⁊ habetur: mutabilis
eſſe videtur. deus autem omnino immuta
bilis videtur. Uidetur ergo ꝙ vel ſpiritus
ſanctus non ſit charitas. vel charitas non
augeatur vel minuatur in homine. Item
charitas ⁊ non habenti datur vt habeat. ⁊
habenti vt plenius habeat. Si ergo ſpiri=
tusſanctus charitas eſt ⁊ non habenti daꝛ
vt habeat. ⁊ habenti vt plenius hēat Sed
quō datur non habenti. cum ipſe vt deus
ſit vbiꝗ. ⁊ in omnibus creaturis totus. et
quō pleniꝰ daꝛ vel habeꝛ ſine ſui mutatōe.

An ſpūſſctūs detꝛ hn̄ti et nō habenti.

Rn̄ſio ad primā queſtionem. h

His ita reſpondemus dicentes ꝙ ſpūſſanctus ſiue charitas
penitus immutabilis eſt. nec in ſe augetur
vel minuitꝛ. nec in ſe recipit magis vel mi/
nus. ſed in homine: vel potius homini au/
getur ⁊ minuitur. ⁊ magis vel minus daꝛ
vel habetur. ſicut deus dicitur magnifica=
ri ⁊ exaltari in nobis qui tamē in ſe nec ma
gnificatur nec exaltatur. Unde propheta.
Accedat homo ad cor altum ⁊ exaltabitur
deus. Super quē locū ait autoritas. Deꝰ
non in ſe: ſed in corde hoīs grandeſcit Sic
ergo ſpiritusſanctus homini daꝛ. ⁊ datus
amplius datur. id eſt augetꝛ. ⁊ magis ⁊ mi
nus habetur. ⁊ tm̄ immutabilis exiſtit.

Hic ponit illius dubij ſolutōꝫ

Reſponſio ad ſecundam. i

Cūqꝫ vbiqꝫ ſit. et in omni creatura totus: ſunt tm̄ multi ꝗ eū
non habent. Non enī omnes ſpiritumſan/
ctum habent in quibus eſt: alioquin ⁊ irra
tionabiles creature haberent ſpiritumſan
ctum. quod fidei pietas non admittit.

Autoritate confirmat vtranꝗ reſpōſionem. k

Ut autem certius fiat qd̄ diximus: autoritate confirmamus
Qꝛ ſpūſſanctus magis ac minus ꝑcipiaꝛ ⁊
homi augeaꝛ. ⁊ non hn̄ti detꝛ. ⁊ hn̄ti vt plꝰ
habeaꝛ Augu. oſtendit ſup Ioh. dicens.
Sine ſpūſſancto conſtat nos xp̄m non dili
gere: ⁊ eius mandata ſeruare nō poſſe. ⁊ id
nos poſſe atꝗ agere tanto minus ꝗto illū
ꝑcipimus minus. tanto vero amplius ꝗto
illum ꝑcipimus ampliꝰ Ideoꝗ nō ſolum
non hn̄ti. verū etiam hn̄ti non incaſſum ꝓ/
mittitꝛ. Nō habenti ꝗdem vt habeaꝛ. hn̄ti
aūt vt ampliꝰ habeaꝛ. Nā ſi ab alio minꝰ:
⁊ ab alio amplius nō haberetꝛ: ſctūs Hely
ſeus ſancto Helye nō diceret Spūs ꝗ ē in
te: duplo ſit in me. Xp̄o aūt ꝗ eſt dei filius
nō ad menſurā datus eſt ſpūs Neꝗ enī ſi/
ne grā ſpūſſancti eſt mediator dei ⁊ hoīm
hō xp̄s. Qꝛ enī ē vnigenitꝰ dei filiꝰ equalis
pr̄i: nō eſt grē ſꝫ nature. Qꝛ aūt in vnitatē ꝑ
ſone vnigeniti aſſumptꝰ eſt hō: grē eſt: nō
nature. Ceteris aūt ad menſurā daꝛ: ⁊ da/
tus additꝛ: donec vnicuiꝗ pro mō ſue ꝑfe=
ctionis ꝓpria menſura compleaꝛ. Ecce ex
preſſe habes ꝙ ſpūſſanctꝰ magis ⁊ minus
daꝛ vel accipitꝛ. ⁊ hoī datꝰ augetꝛ. ⁊ hn̄ti ⁊

Hic ponit cōfirmatiōꝫ ꝑdicte ꝯcluſiōis.

nõ hñti daꝛ. qꝛ ſpũſſctũs eſt charitas q̃ nõ
habenti daꝛ: ⁊ in habente augeꝛ ⁊ proficit
Immo vt veriꝰ ⁊ magis ꝓꝑe loquar: hõi
ea ꝓficit: ⁊ deficit aliqñ. ⁊ tũc ipſa dꝛ profi-
ficere vel deficere. q̃ tñ nec proficit nec defi
Auguſti. cit in ſe. qꝛ deus eſt. Uñ Augu in omẽ. ix.
ſupeplam Joh ait. Probet ſe quiſqꝫ q̃tuz
in illo ꝓfecerit charitas: vel potius q̃tum
ipſe in charitate profecerit. Naz ſi charitas
deus eſt. nec deficit nec proficit. Sic ergo
in te proficere dicitur charitas. quia tu in
ea proficis. Ecce quomodo intelligendum
ſit cũ dicitur ſpirituſſanctus augeri in no-
bis. qꝛ nos in eo. ſ. ꝓficimꝰ ſic ⁊ alia hmõi.

Q aliqui dicunt ſpũm ſanctum nõ
eſſe charitatem qua diligimꝰ deũ
et proximum. l

Supra dictũ ẽ qꝺ
ſpũſſanctus charitas eſt pr̃is ⁊ filij q̃ ſe in-
uicem diligũt ⁊ nos: ⁊ ipſe idem eſt chari-
tas que diffundiꝛ in cordibus nr̃is ad dili-
gendum deũ ⁊ proximum. Hoꝝ alteꝝ om
nes catholici ꝯcedũt. ſ. ꝙ ſpũſſanctꝰ ſit ca-
ritas patris ⁊ filij. Q aũt ipſe idem ſit chari
tas qua diligimꝰ deũ ⁊ proximũ a pleriſqꝫ
Autoritates q̃ videꝛ ꝓ eis facere. negaꝛ. Dicunt eni. Si ſpũſſanctus chari-
tas eſt patris ⁊ filij ⁊ noſtra. eadem ḡ chari
tas eſt qua deus diligit nos. ⁊ q̃ nos dili-
gimus eũ Hoc aũt ſanctorum autoritates
Auguſti. negare videnꝛ. Dicit eñ Aug. in li. de ſpi
ritu et lr̃a. Uñ eſt dilectio: niſi vñ ⁊ ipſa fi-
des. i. a ſpũſancto. Non eſſet eñ in nob: ni
ſi diffunderetꝛ in cordibꝰ ꝑ ſpm̃. Charitas
aũt dei dicta eſt diffundi in cordibꝰ nr̃is.
nonq̃ nos ipſe diligit: ſed q̃ nos facit dile-
ctores ſuos. Sicut iuſticia dei dꝛ q̃ nos iu
ſti eius munere efficimur. et domini ſalus
q̃ nos ſaluat. ⁊ fides xp̄i q̃ nos fideles fac̃.
His verbis videꝛ monſtrari diſtinctio in-
ter charitatez qua nos deus diligit: ⁊ qua
nos diligimus. Et ſicut iuſticia noſtra di-
citur dei. nõ ꝙ ipſe ſit ea iuſtus. ſ3 qꝛ ea nos
iuſtos facit. Similiꝛ ⁊ fides ⁊ ſalus. ſic vi-
detur dicta dei charitas q̃ eſt in nob. nõ ꝙ
Auguſti. ipſe ea diligat. ſed qꝛ ea nos diligere facit.
De h̄ etiã idẽ. Aug. in. li. xv. de trini. ait.
Cũ Johes cõmemoraſſet dei dilectionem
nõ qua nos eũ: ſ3 qua ipſe dilexit nos: ⁊ mi-
ſit filiũ ſuũ liberatorẽ pro pctis nr̃is. Ecce
⁊ hic videꝛ manifeſte diuidere dilectionez
Ex ꝟbis autoritatum argumentando ꝓcedit. q̃ nos diligimus deũ ab ea qua ipſe diligit
nos. Si ergo inquiunt ſpirituſſanctus
dilectio eſt qua deus diligit. ⁊ qua nos di-
ligimus duplex dilectio eſt. immo duo di-
uerſa eſt quod abſurdum ⁊ ea veritate lon
ge eſt. Non eſt ergo dilectio qua diligimꝰ
ſed qua deus tm̃ diligit nos.

Reſponſio ad predicta determi-
nans autoritates. m

His reſpõdemus
ꝑdictarũ autoritatũ ꝟba determinãtes h̄
mõ. Charitas dei dicta eſt diffundi in cor-
dibus nr̃is. non q̃ ipſe nos diligit: ſ3 q̃ nos
diligere facit ⁊c̃. His ꝟbis nõ diuidiꝛ: nec
diuiſa oñdiꝛ charitas q̃ deꝰ nos diligit ab
ea qua nos diligimus: ſ3 potius cũ ſit vna
⁊ eadez charitas. ⁊ dicaꝛ ipſa dei charitas
⁊ diuerſis de cauſis ⁊ ratiõibꝰ dei charitas
appellari in ſcriptura oſtendiꝛ. Diciꝛ eniz
dei charitas. vel qꝛ deus ea diligit nos vł
quia nos ea ſui dilectores facit.

Determiatio prime autoritatis. n

Cum ergo ab apo-
ſtolo dꝛ charitas dei diffundi in cordibus
nr̃is: nõ eſt dicta charitas dei qua diligit
nos. ſed qua facit nos diligere. i. nõ ibi ap-
pellaꝛ charitas dei: eo ꝙ deus nos ea dili-
git: ſ3 eo ꝙ nos ea ſui dilectores facit. Et ꝙ
ea ratiõe poſſit dici charitas dei: quia nos
ea diligere facit: ex ſimili genere locutõnis
oſtendit: ſicut dꝛ iuſtitia dei qua nos iuſti-
ficat. ⁊ domini ſalus qua nos ſaluat. et fi-
des chriſti qua nos fideles facit.

Determinatio ſecunde. o

Similiter et aliam
exponimus autoritatẽ: vbi ait dilectionez
dei cõmemorari: non q̃ nos eũ: ſ3 q̃ ipſe dile
xit nos. ac ſi diceret: cõmemorat dilectio-
nem dei: nõ ſm ꝙ ea nos diligimus deum
ſed ſm ꝙ ipſe ea diligit nos.

Aliud obijciunt. p

Sz aliud ẽ inqui-
unt qꝺ magis vrget: dixit eni ſupra Aug.
ꝙ dilectio eſt a ſpũſancto: a quo fides. Si-
cut ḡ fides nõ eſt ſpũſſanctus a quo eſt: ita
nec charitas. Quõ ḡ ſpũſſanctꝰ ẽ ſi ab ipſo
eſt. Nã ſi ab ipſo eſt: ⁊ ipſe eſt. ḡ ſpirituſſan
ctus a ſe ipſo eſt. Ad qꝺ dicimꝰ. Spũſſan Reſponſio
ctus q̃dem a ſeipſo non eſt: ſ3 tñ a ſeipſo daꝛ
nobis: vt ſupra dictũ eſt. Dat eñ ſeipſum
nobis ſpũſſanctus. Et ex hoc ſenſu dictuz
eſt: ꝙ charitas ab ipſo eſt in nob. ⁊ tñ ipſa
ſpũſſanctus eſt. Fides aũt eſt a ſpũſancto

⁊ nõ eſt ſpũſſanctus. q꞉ donum vel datum ſolummodo eſt: non deus dans.

Ꝙ alias inducunt rõnes ⁊ autoritates ad idem probãdum. q

Alias quoqꝫ inducunt rationes ad idem oſtẽdendũ. ſ. ꝙ charitas non ſit ſpũſſanctus. q꞉ charitas affectio mẽtis eſt ⁊ motus animi. ſpũſſctũs vero nõ eſt affectio animi vł mot⁹ mẽtis q꞉ ſpũſſctũs imutabił ẽ ⁊ icreat⁹ Nõ ġ charitas.

Ꝙ charitas eſt motus vel affectio animi. r

Qđ autẽ charitas ſit affectio animi ⁊ mot⁹ mentis: autoritatibus ꝯfirmant. Dicit eni Aug. in. iij. lib. de doctrina xpiana. Charitatez voco motum animi ad fruẽdũ deo ꝓpt̃ ipm. ⁊ ſe ac proximo ꝓpt̃ deũ. Idẽ in li. de morib⁹ eccłe catholice: tractans illud verbum apoſtoli Nec mors nec vita poterit nos ſeparare a charitate dei. Charitas dei inq̄t dicta eſt vtus q̄ animi noſtri rectiſſima affectio ẽ: q̄ ꝯiũgit nos deo q̄ eũ diligim⁹ Ecce his verbis exprimit̃: ꝙ charitas ẽ affectio ⁊ mot⁹ animi. ac ꝑ h̃ nõ videt̃ eſſe ſpũſſanctus. — Auguſti.

Reſponſio determinans autoritates. s

Ad quod dicimus h̃ ita dictũ eſſe ſicut đr. De⁹ eſt ſpes nr̃a et patia nr̃a. q꞉ facit nos ſperare ⁊ pati. Ita charitas đr eẽ mot⁹ ſiue affectio animi q꞉ ꝑ eã mouet̃ ⁊ afficit̃ anim⁹ ad diligendũ deũ Nõ aũt mireris ſi charitas cũ ſit ſpũſſcũs dicat̃ mot⁹ mẽtis: cũ etiã in li. Sap. dicat̃ de ſpũ ſapie: q̄ attigit a fine vſqꝫ ad finẽ. q̄ ẽ act⁹ mobił cert⁹. incoinq̄nat⁹ Qđ nõ iđ đr ꝙ ſapia ſit mobile aliq̄d vel act⁹ aliq̄s. ſed q꞉ ſui imobilitate oia attingit nõ locali motu. ſꝫ vt vbiqꝫ ſp ſit. ⁊ nuſqꝫ incluſa teneat̃. Sic ġ charitas đr motus animi: nõ ꝙ ipa ſit mot⁹ vel affectio vel vtus animi. ſꝫ q꞉ ꝑ eã q̄ſi eſſet vtus: afficit̃ mẽs ⁊ mouet̃. Sꝫ ſi charitas ſpũſſanct⁹ eſt q̄ opatur in ſingulis ꝓut vult. cũ ꝑ eum mẽs hois afficiat̃ ⁊ moueat̃ ad credendũ vł ſperandũ ⁊ hmõi ſicut ad diligendũ. Quare nõ ſic đr charitas mot⁹ vel affectio mẽtis ad credendũ: vł ſperandũ ſicut ad diligendũ? Ad qđ ſane dici põt. q꞉ alios act⁹ atqꝫ mot⁹ virtutũ opat̃ charitas. i. ſpũſſanct⁹ mediantib⁹ virtutib⁹ quaꝝ actus ſunt vtpote actũ fidei. ſ. credere fide media. ⁊ actum ſpei. i. ſperare media ſpe. Per fidẽ em̃ ⁊ ſpez p̃dictos operatur actus. Diligendi vero actũ ꝑ ſe tm̃: ſine alicuius vtutis medio opatur. id. ẽ diligere. Alit̃ ġ hunc actũ opatur q̄ꝫ alios virtutũ act⁹. Iđqꝫ different̃ de h̃ ⁊ de alijs loquit̃ ſcp̃tura q̄ iſtũ ſpẽalit̃ charitati tribuit Eſt ġ charitas vere ſpũſſanct⁹. Vñ Aug. ꝓmiſſum vbum apoſtoli tractãs in codez li. charitatẽ dicit eſſe bonũ. quo nil melius eſt. ⁊ per hoc ipam eſſe deum ſignificat dicens. Si nulla res ab eius charitate nos ſeparat. quid eſſe non ſolum melius: ſed etiam certius hoc bono poteſt? Ecce dicit q꞉ charitate nihil melius eſt. Charitas ergo ſpirituſſanctus eſt qui deus eſt: et donum dei ſiue datũ. qui diuidit ſingulis fidelib⁹ dona: nec ipſe diuiditur: ſed indiuiſus ſingulis datur. Unde Auguſti. vbi Johannes dicit non ad menſuram xp̃o dari ſpiritum ait. Ceteris vero diuiditur: non quidem ipe ſpiritus: ſed dona eius.

An cõcedendum ſit ꝙ per donum dentur dona. t

Hic queritur cum ſpũſſanct⁹ ꝑ quẽ diuiduntur dona ipſe ſit donum. vtrum concedẽdum ſit ꝙ ꝑ donũ diuidãtur ac dent̃ dona? Ad qđ dicim⁹ q꞉ ꝑ donũ quod eſt ſpũſſanctus: ſingulis ꝓpria diuiduntur ⁊ ipm cõmunit̃ oẽs boni habent. Unde Aug. in. xv. li. de trini. ait. Per donũ quod eſt ſpũſſanctus in cõmune oibus mẽbris xp̃i: multa dona q̄ ſunt q̄buſqꝫ propria diuiduntur. Nõ eniꝫ ſinguli quiqꝫ hñt omnia. ſꝫ hi illa: alij alia. Quis ipm donũ a q̄ cuiqꝫ ꝓpria diuiduntur omnes habeant. id eſt ſpiritumſanctuꝫ Aperte dicit per donum dona donari. — Auguſti.

Iſta eſt diſtinctio decimaſeptima

In qua magiſter poſtq̄ꝫ egit de miſſiõe ſpũſſcti viſibili ſub ſpeciebus creatis agit de miſſiõe eius inuiſibili per infuſionẽ charitatis. Et tria pͥcipaliter facit Primo enĩ oſtendit q̄d charitas ſꝫm eſſentiam dicat̃ Scđo ſubdit quõ in nobis augeat̃. Tertio ꝯcludit quõ actum dilectionis in nobis operat̃. Primum facit vſqꝫ ibi. Hic queritur ſi ſpũſſanctus charitas eſt. Secundũ ab inde vſqꝫ ibi. Supra dictum eſt ꝙ ſpirituſſanctus eſt charitas. Tertium vero vſqꝫ ad fineꝫ diſtinctionis. ⁊ hec in generali. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus ꝓpõnibus. quaꝝ prima eſt. Spũſſanctus exiſtens charitas quadeũ ⁊ ꝓximuꝫ diligimus. tunc nobis inuiſibilis mittit̃ vel dat̃ cum talem dilectionem in nobis efficit vel operatur Et ꝓbatur ſic. Sola charitas que facit nos in deo manere ⁊ deuꝫ in nobis: eſt maximũ dei donũ. ſpirituſſan

ctus qui eſt maximum dei donum facit deum eſſe in nobis ⁊ nos manere in deo. igiẗ ſolus ſpũſſanctus ẽ charitas. Hanc ſententiã magiſter ponẽs in lr̃a diẗ. ꝙ ſpũſſanctus qui tẽporaliter miſſione datur inuiſibili: eſt charitas qua deum ⁊ ꝓximum diligimꝰ. Et tunc inuiſibiliter mittitur vel datur cum huiuſmodi dilectione dei ⁊ proximi in nobis occulte operatur. Et hoc probat magiſter autoritate beati Auguſtini Poſtea magiſter excludit inſtantiam qua poſſet dici deum eſſe charitatem. ⁊ hoc debere intelligi ꝑ cauſalitatem: ſicut etiam dicitur Deus eſt patiẽtia nr̃a ⁊ ſpes noſtra. quia patientiã ⁊ ſpem in nobis operaẗ ⁊ cauſat. ſic etiam dici debeat deum eſſe charitatem id eſt charitatem in nobis cauſans. Sed hoc remouet magiſter ⁊ dicit ꝙ hoc nomen cõſonat ſacre ſcripture in qua bene reperitur. Deus patientia mea et ſpes mea. ſed nullibi inuenitur dictum. Deus charitas mea. vel aliquid talium ſed ſimpliciter dicitur. Deus charitas eſt. quod non fieret niſi eſſentialiter charitas eſſet. Secunda propoſitio eſt hec. Spiritũ ſanctũ qui charitas eſt in nobis augeri vł minui ſm ꝙ in ipo ꝓficimus vel deficimus nullatenus catholice eſt negandũ. Et probatur ſic. Illud catholice ꝺ deo non negaẗ quod cõuenienti ſimilitudine in ſacra ſcriptura cõceſſum cõmuniter reperitur. ſed ſpũmſanctũ in nobis augeri vel minui ſm qꝺ in ipo ꝓficimus vel deficimꝰ ẽ hmõi. igiẗ illud catholice nõ negaẗ. Argumentũ apparet euidens ⁊ maior: ſed minoris ꝓbationẽ mgr̃ ponit in textu. vbi obijcit ꝯtra ſniam in pma ꝓpoſitione. ſ. ꝙ ſpũſſanctꝰ ſit charitas. ſeqꝗtur ꝙ ſicut charitas augereẗ in homĩe. ⁊ nõ habẽti dareẗ vt eã habeat. ⁊ hñti vt plenius eã habeat. ſic etiã ſpũſſanctꝰ augereẗ ⁊ minuereẗ in hoĩe. ⁊ dareẗ non hñti. q̃ omnia ſunt incõuenientia: vt apparet: eo ꝙ videreẗ ponere mutationẽ in deo. ⁊ ipum non eſſe vbiꝙ. Ad quã mgr̃ rñdet dĩ. ſpũſſanctus qui charitas ſine oĩ mutatione augeri vel minui: ⁊ dari nõ hñti diciẗ. qꝛ nõ recipit magis aut minꝰ in ſe eſſentialiter: ſꝫ ĩ hoĩe. ⁊ nõ augeẗ nec minuiẗ ſibi. ſed potius ipi hoĩ: vel in ipo hoĩe a quo magis vel minꝰ habeẗ. ſic diciẗ etiam in nobis magnificari vel exaltari licet tñ in ſe magnificeẗ vel exalteẗ. Diciẗ etiã dari nõ habenti: nõ ꝙ alicubi veniat vbi p̃us nõ fuit. qꝺ eẽ nõ põt cũ ſit vbiꝙ. ſed qꝛ alio mõ alicubi eſſe incipit q̃liter ibi prius non fuit. Poſtea adducit plꝛes autoritates q̃bus ꝓbat ſpũſctm̃ ab aliq̃bus magis ⁊ ab aliq̃bus minus haberi. exemplificãs illud ꝑ Helyſeum ꝓphetam qui duplicẽ Helye petijt ſpm̃. Per alias etiam autoritates ꝓbat ꝙ ꝟtus dꝛ ꝓficere eo ꝙ hõ in ea ꝓficit. Tertia ꝓpõ eſt. Spũſſctũs actũ diligẽdi ꝑ ſeipm̃ ſine ꝟtute media in nobis operaẗ. Et ꝓbaẗ ſic. Et eodẽ argumẽto arguit ꝯtra prius dicta. ſ. ꝙ ſpũſſctũs diciẗ charitas. ⁊ arguit ſic Dilectio qua nos diligimus deũ non eſt dilectio qua deus diligit nos. igiẗ charitas q̃ nos diligimus deũ nõ ẽ ſpũſſanctus. ꝯña tenet ꝑ tãto ꝙ dilectio q̃ nos diligit deus eſt ſpũſſctũs. ⁊ ergo illa qua nos diligimus deũ nõ ẽ illa q̃ deus diligit nos. ſequiẗ noſtram charitatẽ nõ eſſe ſpm̃ſctm̃. Aſſumptum ꝟo pꝫ per autoritatẽ btĩ Auguſtini que hr̃. ix. c. huiꝰ diſtinctiõis. Ad argumentũ rñdet magiſter negando añs. Ad autoritatem beati Auguſtini rñdet magiſter ꝙ. b. Augꝰ noluit dicere illis ꝟbis ꝙ alia eſſet charitas q̃ deus diligit nos. ⁊ alia qua nos diligimus deũ. Sed voluit dicere ꝙ nomen charitatis cõuenit deo nõ ſolum qꝛ ipſe diligit nos. ſed etiam qꝛ nos ꝑ ipam ſui dilectores facit. Secũdo obijcit ꝯtra idē. Nihil eſt a ſeipo ſed charitas eſt ab ipſo ſpirituſancto. igiẗ charitas non eſt ipſe ſpũſſanctus. Minorẽ ꝓbat mgr̃ autoritate Auguſtini dicentis ꝙ dilectio qua deũ diligimꝰ eſt a ſpũſancto: ſicut fides qua in deum credimus. Ad qꝺ rñdet mgr̃ dicens ꝙ nõ eſt incõueniẽs idem eſſe a ſeipſo nõ ſimpliciter. ſed qꝛ a ſeipſo daẗ nobis Et quantũ ad hoc dicit. b. Augꝰ ꝙ charitas a ſpũſctõ eſt. ⁊ ipſa charitas eſt ſpũſſanctus. Fides autē qꝛ nõ eſt deꝰ dans. ſed aliq̃d a deo datũ. Tertio obijcit Nulla affectio eſt eſſencialiẗ ſpũſſctũs. ſꝫ charitas q̃ nos deũ diligimꝰ eſt affectio animi. igiẗ nõ eſt ſpũſſanctꝰ. Minor eſt. b. Auguſti. dicẽtis. Charitatẽ voco motũ animi ⁊c̃. Et reſpondet magiſter dicens ꝙ charitas ideo diciẗ motus animi. qꝛ nos ad diligendum effectiue mouet. Nec miruꝫ eſt ꝙ charitas q̃ ſpirituſſanctꝰ eſt diciẗ motꝰ animi. cum de ipo diuina ſapientia dicatur ꝙ ſit nobilior omnibus mobilibus. Iſtis autem ſic poſitis magiſter ſoluit duas q̃ſtiões Quarum vna ſumiẗ ex reſponſiõe iam vltimo dicta Nam ex quo charitas mouet mentẽ ita bene ad credendum ⁊ ad ſperandum ſicut ad diligendum. quare non ita bene dicitur affectio mentis ad credendũ ad ſperandum ſicut ad diligendũ? Reſpondet magiſter ꝙ hoc non põt fieri ideo. quia charitas ſiue ſpũſſanctus alios actus ⁊ motus virtutum operaẗ mediantibus habitibus infuſis. vtpote credere mediante habitu fidei. ſpare mediante habitu ſpei. ſed actũ diligendi ꝑ ſe ſine quocũꝙ habitu operatur. Alia q̃ſtio Vtrum per donũ qꝺ eſt ſpũſſanctus dentur alia oĩa dona? Et reſpondet ꝙ ſic. ⁊ tñ non oẽs qui hñt ſpm̃ſanctũ habent omnia dona. ſed aliqui illa. aliq̃ iſta. ⁊ ſic de alijs. Et p̃dicta opinio magiſtri non tenetur nec debite ſoluit obiectionem. igitur ⁊c.

Vtrum eadem ratõne ſpũſſanctꝰ dicatur donum et datum ſiue donatum. a

P DI. XVIII

Reterea diligenter conſiderandum eſt cũ ſpũſſanctus dicatur donũ et datum. vtrum ⁊ eadem ratione vtrumꝙ nomen ei conueniat: quod vtiꝙ videri poteſt.

Quare ita eſſe videtur. b

Cum eniꝫ idem ſit ſpũmſanctum dari: ⁊ ſpũmſanctum donari. ex eadem ratiõe videtur ſpũſſanctus dici datum ⁊ donũ. Hoc etiã videtur. Aug. ſignificare in. xv. li. de trini. cum ait. Spirituſſanctus in tantũ donuꝫ dei eſt in quantũ datur eis q̃bꝰ datur. apud ſe aũt deꝰ eſt ⁊ ſi nemi datur. Ecce apte dicit ſpũmſctm̃ donũ appellari: qꝛ datur. Si aũt ex eo tantũ appellatur donũ: qꝛ datur. nõ ab eterno fuit donum: qꝛ nõ datur niſi ex tempe. Auguſti.

Rñſio quare datum ſiue donatuꝫ dicatur ſpirituſſanctus. c

Ad quod dicimus qꝛ ſpũſſanctus ⁊ donũ dꝛ ⁊ datum ſiue donatum. ſꝫ datũ ſiue donatũ ex eo tm̃ diciẗ. qꝛ datur vł donatur. qꝺ habet tm̃ ex tpe.

Hic quare donum. d

Donum vero dici

tur nõ ex eo tm̃ ꝙ doneť. ſ; ex ꝓpetate quã
habuit ab eterno. vñ ⁊ ab eť'no fuit donũ.
Sempiťne em̃ donũ fuit nõ q; dareť: ſ; q;

Quid ſit filio eſſe a patre et ſpũſancto.

ꝓceſſit a pr̃e ⁊ filio. Vñ Aug. in. iiij. li. de
tri. ait. Sic natũ eſſe ẽ filio a pr̃e eſſe. ita ſpi
rituiſctõ donũ dei eſſe ẽ a pr̃e ꝓcedere et a
filio. Hic apte oñdiť ꝙ ſpũſctũs eo donũ
eſt ꝙ ꝓcedit a pr̃e ⁊ a filio. ſicut fili⁹ eo eſt
a pr̃e ꝙ nat⁹ ẽ ab eo. Nõ eni idẽ ẽ filio eẽ a
pr̃e ⁊ ſpũiſancto. i. nõ ea ꝓ prietate fili⁹ dici
tur eſſe a pr̃e q̃ ſpũſctũs. Nã fili⁹ diciť eẽ a
pr̃e: q; genit⁹ ẽ ab eo. Spũſctũs vero dr̃ eẽ
a pr̃e ⁊ a filio. q; ſpũſanctus ẽ donũ pr̃is
⁊ filij. i. q; ꝓcedit ab vtroq;. Eo eni dr̃ ſpi/
ritus quo donũ. ⁊ eo donũ quo procedẽs.

Auguſti.

Vñ Aug⁹. in. v. li. de tri. ait. Spũſctũs q̃
nõ ẽ trinitas: ſ; in trinitate intelligiť. in eo
ꝙ ꝓpe dr̃ ſpũſanct⁹: relatiue diciť: cũ ⁊ ad
pr̃em ⁊ filiũ referť. q; ſpũſanctus ⁊ pr̃is ⁊
filij ſpũs eſt: ſ; ip̃a relatio nõ apparet in hoc

Eo dr̃ ſpũſãctus quo donum. ⁊ eo donum quo procedens.

noie. Apparet aũt cũ dr̃ donũ dei. donũ
eſt eni patris ⁊ filij. q; ⁊ a pr̃e ꝓcedit ⁊ a fi-
lio. Ecce his verbis apte oſtendiť eadem re
latione dici ſpũmſanctũ ⁊ donũ. Donum
aũt q; ꝓcedit a patre ⁊ filio. Propetas er
go q̃ diciť ſpũſanctus vel donum: ꝓceſſio
ip̃a eſt. de q̃ poſt pleni⁹ agemus cum alijs
Cũ g̊ ab eterno proceſſerit ab vtroq; ⁊ ab
eterno donũ fuit. Nõ g̊ ſpũſanctus eo tm̃
dr̃ donum: q; donať. Nam ⁊ añ fuit donũ

Q̃ ſꝑ ꝓcedit ſpũſanctus.

q̃ȝ donareť. Vñ Augu. in. v. li. de tri. Sp
ſpũſanctus ꝓcedit. ⁊ nõ ex tẽpe: ſ; ab eter-
nitate ꝓcedit. Sed q; ſic ꝓcedebat vt eſſet
donabile: iam donũ erat añq̃ȝ eſſet cui dõa
retur. Aliť em̃ intelligiť cum dr̃ donũ: aliť
cum dicitur donatũ. Nam donum põt eſſe
etiam anteq̃ȝ detur. donatum autem niſi
datum fuerit nullo modo dici poteſt Sem
piterne ergo ſpiritus eſt donum tempora-
liter autem donatum. His verbis aperte
oſtenditur: ꝙ ſicut ſpirituſſanctus ab eter/
no procedit. ita ab eterno donum eſt: non
quia donaretur a patre filio. vel a filio pa/
tri: ſ; q; ab eterno proceſſit donabilis.

Queritur cui donabilis. e

Sed queritur cui

donabilis vtrũ pr̃i ⁊ filio. an tm̃ nob q̃ nõ/
dũ eram⁹? Si aũt nõ erat donabilis pr̃i ⁊
filio ſed tm̃ nobis. ⁊ ex eo donũ erat. q; ſic
donabilis ꝓcedebat. videť ꝙ fili⁹ ſemꝑ ea
dem ratiõe donũ fuerit. q; ab eterno ꝓceſ/
ſit a patre donabilis nobis in tp̃e. Nam et
de filio legitur ꝙ datus eſt nobis. Ad qđ
dicim⁹: q; ſpũſanctus nobis tm̃ nõ patri
vel filio donabil' ꝓceſſit: ſicut ⁊ nobis tan-
tum datus eſt. Et fili⁹ vere dat⁹ eſt nobis:
⁊ ab eť'no proceſſit a pr̃e. nõ vt donabil' tã/
tum: ſed vt genitus qui ⁊ donari poſſet.

Proceſſit g̊ vt genit⁹ ⁊ donabilis: ſ; ſpũſ-

Qđ fili⁹ ꝓceſſit vt genitus et donabilis. ſpũſanct⁹ vero vt donũ ⁊ donatuȝ. ⁊ q; ꝓcedit ab vtroq;. ⁊ q; donabilis eſt.

ſanctus nõ procedit vt genitus: ſed tantuȝ
vt donũ. Donum aũt ſemꝑ fuit. nõ ſolum
quia donabilis: ſed quia ab vtroq; proceſ/
ſit: ⁊ quia donabilis fuit. Unde Auguſti.
in. v. libro. de trinita. ait. Eoip̃o ꝙ datur⁹
erat eum deus: iam donum erat etiam an/
teq̃ȝ daretur. Et ideo donabilis eſt. ſed ali
ter donabilis: q̃ȝ filius. Nam ⁊ aliter dat⁹
⁊ aliter proceſſit q̃ȝ filius. Filij enim proceſ
ſio genitura eſt: vl' natiuitas. Spirituſſan
cti vero proceſſio natiuitas non eſt. vtraq;
vero ineffabilis eſt.

Q̃ ſicut fili⁹ naſcendo accepit non
tantum vt eſſet fili⁹. ſed etiã eſſen
tia. ita ⁊ ſpũſanctus ꝓcedẽdo ac-
cepit non tm̃ vt eſſet donum. ſed
etiam vt eſſet eſſentia. f

Et notãdum qđ ſi-

cut filius naſcendo accepit: non tm̃ vt fili⁹
ſit ſ; oino vt ſit. ⁊ vt ip̃a ſubſtãtia ſit: ita et
ſpũſanctus a patre ⁊ filio procedẽdo acce
pit: non tm̃ vt ſpũſanctus ſit vel donuȝ. ſ;
etiam vt omnino ſit: ⁊ vt ſb̃a ſit. quod vti/
q; nõ accepit ex eo quo dať. Nam cũ non
deť niſi ex tp̃e: ſi h̃ haberet ex eo ꝙ datur:
accepiſſet g̊ ex tempe vt eſſet. Unde Aug.

Auguſti.

in. v. li. de trini. Filius non hoc tm̃ habet
naſcendo vt ſit filius: ſed oino vt ſit. Que-
ritur ergo: vtrum ſpũſanctus eo ꝙ datur
habeat non tantũ vt donum ſit: ſed omni/
no vt ſit? Quod ſi non eſt niſi quia datur.
id eſt ſi non habet eſſe: niſi eo ꝙ dať. Sic fi
lius naſcendo habet nõ tm̃ vt ſit filius qđ
relatiue diciť. ſ; omnino vt ſit ip̃a ſubſtan-
tia: quomodo iam ſpũſanct⁹ erat ip̃a ſub/
ſtantia: cum nõ prius dareť q̃ȝ eſſet cui da
retur. Non ergo eo ꝙ datur: ſed ꝓcedẽdo
habet vt ſit donuȝ: ⁊ vt ſit eſſentia. ſicut fi
lius non eo ꝙ datus eſt: ſed naſcendo acce
pit: non tantum vt ſit filius. ſed vt ſit eſſen
tia. Unde Auguſtinus in. xv. libro de tri/

Auguſti.

nitate ait Sicut filio preſtat eſſentiam ſine
initio tẽporis. ſine mutabilitate nature de
patre generatio Ita ſpũiſancto p̃ſtat eſſen

tiam ſine vllo initio tempis. ſine vlla muta bilitate nature de vtroq; proceſſio.

Queſtio ex predictis videt̃ q̃ filius non tm̃ ſit filius natiuitate. ſed etiam. eſſentia de ſimili ⁊ ſpirituſ ſanctus proceſſione. g

Hic oritur queſtio

Si filius naſcendo h3 non tm̃ vt ſit filius: ſed vt ſit eſſentia: ⁊ ſpũſſanctus ꝓcedendo non tm̃ vt ſit donũ. ſ3 vt ſit eſſentia. ğ ⁊ fili⁹ natiuitate eſſentia eſt. ⁊ ſpũſſãct⁹ ꝓceſſione eſt eſſentia. cum alibi dicat̃ q̃ nec pater eo pater eſt quo deus. nec filius eo filius quo deus. nec ſpũſſanctus eo donum quo de⁹.

Auguſti.

Quia vt ait Aug. in. vij. lib. de trini. His nomibus relatiua eorũ oſtendunt̃: non eſſentia. vnde poſt plenius agemus.

Reſpõſio.

Ad qd̃ breuiter reſpondentes dicimus: q2 nec fili⁹ natiuitate eſſentia eſt: ſed tm̃ fili⁹. Nec ſpirituſſanctus ꝓceſſiõe eſſentia eſt. ſ3 donu3 tm̃. ⁊ tm̃ vterq; ⁊ ille naſcendo: ⁊ iſte ꝓcedendo accepit vt eſſet eſſentia.

Hylarius.

Non em̃ vt ait Hilarius in. v. li. de trini. ꝑ defectionẽ aut ꝓtenſionẽ aut deriuationẽ ex deo de⁹ eſt. ſed ex ꝟtute nature in naturam eande3 natiuitate ſubſiſtit fili⁹. ⁊ ex ꝟtute nature i naturã eandẽ ꝓceſſione ſubſiſtit ſpũſſctũs

Exponit verba Hylarij. h

Quod ita intelligi

poteſt. Ex patre q̃ eſt ꝟtus ingenita: naturam quam habet eandem filius natiuitate id eſt naſcendo. ⁊ ſpũſſanctus proceſſione id eſt procedendo habet. Unde ipſe idem apertius eloquens quod dixerat apit dicens Natiuitas inquit dei non poteſt non eam de qua profecta eſt tenere naturã Nõ enim aliud q̃3 deus ſubſiſtit quod non aliunde q̃3 de deo ſubſiſtit. Ecce his verbis aperitur quomodo intelligendum ſit illud De patre generatio preſtat eſſentiam filio ⁊ de vtroq; proceſſio preſtat eſſentiam ſpirituiſancto. Non quia ille eſſentia ſit filius ⁊ iſta eſſentia ſit ſpirituſſanctus. immo proprietate perſonali: ſed quia ⁊ ille naſcendo ⁊ iſte procedendo eſſentiam habet eande3 ⁊ totam que in patre eſt.

Q̃ ſpirituſſanctus dicitur donum ⁊ donatũ ſm̃ duos predictos modos proceſſionis. i

Ex predictis patet

q̃ ſpirituſſanctus ſempiterne donum eſt; ⁊ temporaliter datum vel donatu3. Ex quo apparet illa diſtinctio gemine proceſſionis de qua ſupra egimus Nam ſm̃ alterã proceſſionem dicitur donatum vl' datum. ſm̃ alteram vero dicitur donum.

Scd̃m hoc q̃ donu3 eſt refert̃ ad prem ⁊ filiũ. ſm̃ q̃ datũ ad eũ qui dedit ⁊ ad eos quib⁹ dedit. k

Et ſecundũ hoc qd̃

ſempiterne donũ eſt: refertur ad patrẽ ⁊ filiũ: ſm̃ h3 ꝟo q̃ dicit̃ datũ vel donatum: ⁊ ad eũ q̃ dedit refert̃. ⁊ ad eos q̃bus datur ⁊ ei⁹ dicit̃ eſſe q̃ dat. ⁊ illoꝝ quibus datur

Auguſti.

Unde Aug. in. v. li. de tri. ait. Qd̃ datum eſt: ⁊ ad eũ q̃ dedit refert̃. ⁊ ad eos quibus dedit. Jtaq; ſpũſſanct⁹ nõ tm̃ patris ⁊ filij q̃ dederunt. ſed etiam noſter dicit̃ qui accepimus.

Qd̃ alit̃ ſpũſſãctus dicit̃ nr̃ alit̃ naturalis

Spũs ergo ⁊ dei eſt q̃ dedit: ⁊ nr̃ q̃ accepimus. ille ſpũs noſter quo ſumus: q2 ipẽ eſt ſpũs hois qui in ipſo eſt: q̃uis ⁊ illum ſpũm qui homis dicit̃ vtiq; accepimus. ſed aliter iſte: aliter ille noſter dicit̃. Aliud eſt em̃ quod accepimus vt eſſemus aliud quod accepimus vt ſancti eſſemus: Q̃ aũt ſpũſſanctus noſter dicat̃: ſcriptura oſtendit. Scriptum eſt em̃ de Johanne q̃ in ſpũ Helye veniret. Ecce dictus eſt Helye ſpũs quem accepit Helias. ſ. ſpũſſanctus. Et Moyſi ait dominus Tollam de ſpiritu tuo. ⁊ dabo eis. id eſt dabo illis de ſpũſancto quẽ iam dedi tibi Ecce ⁊ hic dictus eſt ſpiritus Moyſi. Patet igitur: q2 ſpirituſſanctus noſter dicitur ſpiritus. ſed quia nobis datus ⁊ datus vtiq; ad hoc vt ſancti eſſemus. Spiritus vero creatus ad hoc eſt datus vt eſſemus.

An fili⁹ cũ ſit nobis dat⁹ poſſ3 dici noſter vt ſpirituſſanctus. l

Hic querit̃ vtrum

⁊ filius cũ ſit nobis datus dicat̃ vel poſſit dici noſter: Ad hoc qd̃ dicim⁹: q2 fili⁹ dicitur noſter panis noſter redemptor ⁊ hmõi ſed nõ dicitur noſter filius. quia filius dicitur tm̃ relatiue ad eũ qui genuit Et iõ nr̃ filius nõ poteſt dici: ſ3 patris tm̃.

Qd̃ nõ d2 ſpirituſſctũs nr̃ ſed ſpũs nr̃.

Jn eo aũt q̃ dicitur datus. ⁊ ad eum qui dedit: et ad eos q̃bus datus eſt refert̃. vt ſpũſſanctus qui etiam cum in ſcriptura (vt ſupra dictũ eſt) dicat̃ ſpũs noſter: vel ſpũs tuus: vel illius. vt de Moyſe ⁊ Helia dictu3 eſt. nuſq̃3 tm̃ in ſcriptura occurrit ita dici. ſpũſſanctus noſter vel tuus vel illius: ſed ſpiritus

noſter: vel tuus: vel illi⁹: quia ſpiritusſanctus eo dicitur quo donum: ⁊ vtrūq₃ relatiue dicit̄ ad patrem ⁊ ad filiū ⁊ hoc ſempiterna relatione. Si tamen aliquando dicit̄ donum noſtrum. accipitur donum pro donato vel dato. Cum vero donū accipitur eo modo quo ſpiritusſanctus donum patris ⁊ filij dicitur: non hominis. Ita ⁊ fili⁹ ſub hac appellatione non poteſt dici noſter vt dicatur filius noſter. ſicut nec dicit̄ ſpiritusſanctus noſter. ⁊ tamē de filio dicitur panis noſter. ⁊ de ſpiritu ſpiritus noſter. Ille noſter panis: q̄a nos reficit nobis datus. iſte noſter ſpiritus quia nobis inſpiratur a p̄re ⁊ filio. ⁊ in nobis ſpirat ſicut vult

Auguſti. Unde Auguſti. in. xv. lib. de trinita. ait. Quod de patre natum eſt: ad patrē ſolum refertur cum dicit̄ fili⁹. Et iō filius patris eſt. ⁊ nō noſter Dicimus tñ ⁊ panē noſtrū da nobis: ſicut dicimus ſpiritū noſtrū.

Utrū ſpiritusſanctus ad ſeipſum referatur. m

Poſt hec queritur vtrum ſpiritusſanctus ad ſeip̄m referatur? Hoc enim videtur ex predictis poſſe probari. Si enim quod datur: refertur ad eū qui dat ⁊ ad eum cui datur. ⁊ ſpiritusſanctus datur a ſeipſo. vt predictum eſt. ergo refertur ad ſeipſum.. Huius queſtionis determinationem in poſterum differimus donec tractem⁹ d̄ his q̄ relatiue dicunt̄ de deo ex t̄pe: in q̄b⁹ datū ⁊ donatū ꝯtinent̄.

Hec q̄ſtio nō ſoluit̄ hic. ſed differtur in ſequentia.

Iſta eſt diſtinctio decimaoctaua

In qua mgr̄ poſtq̄ꝫ tractauit de proceſſione ſp̄ūſſcti t̄pali tam viſibili q̄ꝫ inuiſibili. agit de proprietate ſm quā cōuenit ſp̄ūiſancto t̄palit̄ ꝓcedere. ſ. de ꝓprietate doni. Et circa hoc tria facit. Nam p̄mo oſtendit ꝙ ſp̄ūſſanct⁹ donū ⁊ datū dicat̄. Scd̄o ſubdit vnde ip̄m donū eſſe ſingulariter ſumat̄ Tertio excludit ꝙ ſm rōes doni ⁊ dati diuerſimode referatur. Primū facit a principio diſtinctionis vſq₃ ibi. Et notandū. Secundum ab inde vſq₃ ibi. Et ſm hoc ꝙ ſempiterne. Tertium ab inde vſq₃ ad finem diſtinctionis. Et hoc in generali. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus propoſitionibus quarū prima eſt. Spiritusſanctus dicitur donum ex ſua eterna proceſſione. et datum ex temporali. Et probatur ſic Illud proprie de ſpiritusſancto dicitur ex eterna proceſſione quod ſibi conuenit ante omnem creaturā ⁊ illud ex temporali quod cognotat vel coegit creaturarum exiſtentiam. ſed eſſe donū conuenit ſibi ante omnium creaturarum eſſentiam. igitur pars ꝯcluſionis probāde vera. Iſtā rationē inueſtigat mgr̄ ī textu q̄rēdo. An ſp̄ūſſanctus eadē rōne dicat̄ donū ⁊ datū Et arguit ꝙ ſic: q̄ donū ⁊ datū ſūt eiuſdē rationis eo ꝙ vtrūq₃ eorū dicitur a datione. Et reſpondet magiſter ꝙ ſpiritusſanctus alia ratione dicitur donum. ⁊ alia ratione dicitut datum. Nam dicitur donum. eo ꝙ ab eterno fuit donabilis nobis: qui futuri eramus in tempore. Et dicitur datus ſeu datum ab actuali datiōe eo ꝙ temporaliter nobis datur. Ex iſtis mouet dubium. Quare etiam filius non dicatur donū vel datum: cum etiam ab eterno proceſſit vt donabilis nobis. quod patet ex hoc ꝙ temporaliter datus eſt nobis. Iuxta illud. Eſa. Filius dat⁹ eſt nobis. Ad q̄d reſpondet. Licet filius temporaliter ⁊ eternaliter ꝓceſſit vt donabilis nobis. non tamen dicitur donum quia filius nō ſolum procedit vt donabilis. ſed etiā vt genitus. Spiritus vero ſanctus procedit vt donabilis: ⁊ non vt genit⁹. Scd̄a propoſitio eſt hec. Non ex quacunq₃ proceſſione habet ſpiritusſanctus ꝙ ꝓprie dicitur donum: ſed ſolum a proceſſione eterna qua proprie procedit a patre ⁊ filio. Et probatur ſic Sicut filius ſe habet ad natiuitatē. ita ⁊ ſpiritusſanctus habet ſe ad proceſſionē ſ₃ filius eternaliter naſcendo a patre recepit ꝙ ſit filius igitur ſpiritusſanctus recepit eternaliter procedēdo a patre ⁊ filio ꝙ ſit ſpiritusſanctus. Cū igitur ſpiritusſanctus ex inde habeat ꝙ ſit donum vnde habet ꝙ ſit ſpiritusſanct⁹ hoc non habet ex quacunq₃ proceſſione: ſed tm̄ de ꝓceſſiōe eterna: qua proceſſit a patre ⁊ filio. igitur ex eodem habet ꝙ ſit donum Tertia propoſitio eſt hec Q̄ ſpiritusſanctus ſm ꝙ datum eſt poſſeſſiue refert̄ tam ad patrem q̄ꝫ ad filium q̄ꝫ etiam ad nos. ⁊ ſicut dicitur ſpiritusſanctus patris ⁊ filij: ſic etiam dicitur ſpiritusſanctus noſter. Hanc propoſitionem probat magiſter in. ix. c. huius diſtinctionis ſic di. Q̄d ſpiritusſanctus ſm hoc ꝙ ſempiterne donū eſt refertur ad patrē ⁊ filiū. ſm hoc vero ꝙ dicit̄ datū vel donatum refertur ad eū qui dedit. ⁊ ad eos quibus dat̄. Hec confirmat magiſter autoritate beati Auguſti. lib. de tri. que patent in textu. igitur. ⁊c̄.

Hic de qualitate triū pſonarū. a

DI. XIX

Hinc poſtquā n coeternitatē trium perſonarum pro modulo facultatis noſtre inſinuauimus. Iam de earundem equalitate aliquid eloqui ſupereſt. Fides enim catholica ſicut coeternas: ita ⁊ coeq̄les tres perſonas aſſerit. Equalis eſt enim in omnibus patri fili⁹. ⁊ patri ⁊ filio ſpiritusſanct⁹ Quia vt ait Auguſti. in lib. de fide ad petrum. breuiter aperiens quomō intelligatur equalitas docet. Nullus horum aliū aut p̄cedit eternitate. aut excedit magnitudine. aut ſuperat poteſtate. quia nec filio nec ſpirituiſancto quantum ad nature diuine vnitatem pertinet: aut anterior aut maior eſt pater filio: nec filius ſpiritusſancto. Eternum quippe ⁊ ſine initio eſt: ꝙ fili⁹ de natura patris extitit: ⁊ eternum ac ſine initio eſt: ꝙ ſpiritusſanctus de natura patris filijq₃ procedit. Ob hoc ergo tres vnū recte credimus et dicimus deum: quia vna prorſus eternitas: vna imēſitas: vna naturaliter eſt trium perſonarū diuinitas. Ecce breuiter aſſignauit Auguſti. in quo trium pſonarū conſiſtat equalitas. ſcilicet q̄ alia aliam non excellit: aut eternitate: aut magnitudine: aut poteſtate.

ꝙ eternitas ⁊ magnitudo ⁊ pote-
ſtas in deo ſunt vnum, licetponã-
tur quaſi diuerſa. b

Cũqȝ enumerent
iſta quaſi diuerſa. in deo tamen vnũ ⁊ ideȝ
ſunt. ſ. eſſentia diuina ſimplex ⁊ incõmuta
Auguſti. bilis. Vñ Aug⁹. in. vij. li. de tri. Non alio
magnus alio deus eſt. ſed eo magnus quo
deus. q꞉ nõ ẽ illi aliud magnũ eẽ aliud deũ
eſſe. Eadem quippe eius magnitudo ẽ que
virtus ⁊ eadem eſſentia que magnitudo.
Pater ḡ ⁊ filius ſiꝉ vna eſſentia ⁊ vna
magnitudo. Ita etiam ⁊ potentia dei ⁊ eſ/
Qꝫ magnitudo eſt dei eſſẽtia. ſentia diuina eſt. Vñ Aug. in. vij. li. cõfeſ.
Volũtas ⁊ potẽtia dei deus ipſe eſt. Eter
nitas quoqȝ dei eſſentia diuina eſt. Quod
Qꝫ potentia dei deus eſt. Aug⁹. oſtendit ſuper illũ locũ pſaꝉ. In ge/
neratione ⁊ generationẽ anni tui. Eſt gene
ratio generationũ que nõ trãſit collecta de
oĩbus generatiõibus. i. ſancti. In illa erũt
anni dei qui non tranſeunt. i. eternitas dei
Ꝙ eternitas dei deus eſt. Non enĩ ſunt aliud anni dei. aliud ipſe. ſed
anni dei eternitas dei ẽ. Eternitas ꝟo ipſa
dei ſuba eſt nihil habẽs mutabile. Incon/
cuſſe ergo teneam⁹ ꝙ vnũ ⁊ idẽ eſt. ſ. eſſen/
tia diuina. dei eternitas. potẽtia. magnitu
do. ⁊ tñ conſueuit ſcriptura hec ⁊ his ſimi
lia quaſi diſtincte ponere. In his ergo ver
bis triũ perſonaꝝ equalitatẽ breuiter com
plexus eſt Augu. q꞉ alius alium nec eter-
Supra egit de eternitate nitate. nec magnitudine nec potẽtia ſupat
Q꞉ aũt eternitate aliqua triũ perſonarũ
aliã non excedat ſupra oſtenſũ eſt vbi coe-
ternitas triũ perſonaꝝ inſinuata eſt.

Hic de magnitudine ꝙ ea aliqua
perſonarum aliã non excedit. c

Nunc igitur ſuper
eſt oſtendere ꝙ magnitudine vel potentia
alius alium nõ excedat. ⁊ prius de magni/
tudine videamus.

Ꝙ non eſt maior vna perſona alia
nec mai⁹ aliquid due q̄ȝ vna, nec
tres vel due q̄ȝ vna. d

Sciendũ eſt ergo
q꞉ pater nõ eſt maior filio. nec pater vꝉ fili⁹
maior ſpũſctõ. nec maius aliq̄d due pſone
ſimul ſunt q̄ȝ vna. nec tres ſiꝉ maius aliq̄d
q̄ȝ due. nec maior eſt eſſentia in tribus q̄ȝ i
Jo. dam̃. duabus. nec in duabus q̄ȝ in vna. q꞉ tota ẽ
in ſingulis. Vñ Joh. Damaſ. ait. Confite
mur deitatis naturam omnem pfecte eſſe i

ſingula ſuaꝝ hypoſtaſeon. i. perſonarum.
omnem in patre. omnẽ in filio omnẽ in ſpũ
ſctõ. Ideoqȝ perfectus deus pater. pfect⁹
deus filius. perfectus deus ſpiritusſctũs.

Quõ dicit̃ eſſe de⁹ pater in filio ⁊
fili⁹ in pr̃e. ⁊ ſpũſanct⁹ in vtroqȝ
⁊ ſingulus in ſingulis. e

Et inde ẽ qꝺ pater
dicit̃ eſſe in filio. ⁊ fili⁹ in patre. ⁊ ſpũſcũs
in vtroqȝ. ⁊ ſingulus in ſinguꝉ. Vñ Aug⁹ Auguſti.
in li. de fide ad petrũ. Propter vnitatẽ na
turalẽ totus pater in filio ⁊ ſpũſancto ẽ: to
tus q̄ȝ ſpũſanctus in patre ⁊ filio eſt. Nul
lus hoꝝ extra quẽlibet ipſoꝝ eſt ꝓpter di
uine nature vnitatẽ. Ecce hic aperit aliq̄te
nus. Non enĩ plene poteſt tñ ab homĩe re
ſerari archanũ. ex qua intelligentia dicat̃
ſingula perſonarum tota eſſe in alijs. Vñ Hylarius.
etiam Hylarius iſta interius ꝑquirens in
li. iiij. de trini. ait. Affert pleriſqȝ obſcurita
tem ſermo dñi cum dicit. Ego in pr̃e: ⁊ pa
ter in me eſt: nec immerito. Natura enĩ in-
telligentie humane rationẽ dicti hui⁹ non
capit. nec exemplũ aliqꝺ rebus diuinis cõ
paratio hũana pſtabit. Sed qꝺ nõ intelli-
gibile eſt hoĩ: deo poſſibile eſt. Cognoſcẽ/
dum itaqȝ atqȝ intelligendũ eſt q̄d ſit illud
Ego in patre: ⁊ pater in me eſt. Si tñ com
ꝓhendere hoc ita vt eſt valebimus. vt qꝺ
natura rerum pati non poſſe eſtimatur: id
diuine veritatis ratio conſequat̃. Patreȝ
ergo in filio: ⁊ filiũ in patre eſſe. plenitudi/
do in vtroqȝ diuinitatis perfecta eſt. quia
plenitudo diuitatis in filio: qꝺ in pr̃e eſt: h
⁊ in filio eſt. qꝺ in ingenito eſt: hoc in geni
to. alter ab altero. ⁊ vterqȝ vnũ. Is. ſ. qui
eſt nihil habens qꝺ nõ ſit etiã in eo a q̄ eſt:
non duo vnus: ſed alius ĩ alio. q꞉ nõ aliud
in vtroqȝ: vt vnuȝ ſint in fide noſtra: vter/
qȝ nõ vnus: nec eundem vtrũqȝ: nec aliud
confitemur. q꞉ deum ex deo natuȝ. nec eũ/
dem natiuitas: nec aliud eſſe ꝑmittit Ean/
dem ergo in vtroqȝ ⁊ ꝟtutis ſimilitudinẽ
⁊ deitatis plenitudinẽ cõfitemur. q꞉ veri/
tas dicit. Ego in pr̃e: ⁊ pr̃ in me eſt. Omĩa
enĩ filius accepit a patre. Nã ſi ꝑtem eiuſ-
dem q̄ genuit accepit. neuter ergo pfect⁹
eſt. deeſt enĩ ei vnꝺ deceſſit. nec plenitudo
in eo erit q̄ ex portione conſtiterit Neuter
ergo pfectus eſt: ſi plenitudinem ſuam ⁊ q̄
genuit amittit. nec qui natus eſt conſequi/
tur. Fateamur ergo ꝙ pr̃ eſt ĩ filio. ⁊ fiꝉ⁹ ĩ
patre: ⁊ deus in deo. vt idem Hylari⁹ ait

Hylarius. Hec verba diligent' attēde.

vij.li.de trini. Non ꝑ duplicē ꝯuenientiū
generū ꝯiunctionem. nec ꝑ inſitiuam capa
tioris ſbe naturā ſ ꝑ nature vnitam ſimili
tudinem: ꝑ natiuitatem viuentis ex viuē/
te natura dū res non differt. dū naturā dei
non degenerat natiuitas. dū nō alid aliqd
ex deo ꝙ̄ deus naſcit dū nihil in his nouū
ē nihil alienū. nihil ſepabile. Ecce his ver
bis ꝓut humana ꝑmittit infirmitas: aperi
tur ex quo ſenſu xp̄s dixerit ſe eſſe in patre
⁊ patrem in ſe: Ex eodē etiā ſenſu intelligi-
tur ſpūſſanct⁹ eſſe in vtroqꝫ: ⁊ ſingula per-
ſonaꝝ in ſingulis. q2. ſ. in ſingulis eſt eadē
plenitudo diuinitatis. et vnita ſimilitudo
nature. q2 nō eſt maior diuina natura i ali/
qua harū ꝑſonaꝝ. ſed vnius ⁊ indifferētis
nature ſunt he tres ꝑſone. Ideoqꝫ altera i

Ambroſi⁹.

altera eſſe d2 vt ꝑ̄dictū eſt. Unde Ambro.
ꝑ̄dictorū v̄borum ſniam nobis apiens ſu-
per epl'am. ij. ad Chor. ait. Per h̄ intelligi
tur pater eſſe in filio. ⁊ filius in pr̄e. q2 vna
eſt eorū ſba. Ibi eñ eſt vnitas: vbi nl'a di
uerſitas. Ecce tribus illuſtriū virorū teſti
monijs. ſ. Aug. Hylarij Amb. in idem cō/
currentib⁹ reuelatiōe ſpūſſancti i eis loqn-
tis: pie credere volētib⁹ oſtendit. tñ q̄ſi ꝑ
ſpeculū ⁊ in enigmate: qualit' accipiendū
ſit cum dicitur: pater in filio eſſe: vel filius
in patre: vel ſpirituſſanctus in vtroqꝫ.

Ad id qd̄ ceperat redit. ſ. vt oſten
dat ꝙ magnitudine ali⁹ alium nō
ſuperat. f

Sed iam nunc ad
ꝓpoſitum redeamus: ceptoqꝫ inſiſtamus
oſtendentes ꝙ magnitudine nulla triū per
ſonarū alia ſuperat: quia nulla maior alijs
nec maius aliquid ſunt due ꝙ̄ vna nec tres
ꝙ̄ due: nec maior deus ꝙ̄ ſinguli horum.
quia ſingulus horum perfectus eſt. nec eſt
quo creſcat illa perfectio.

Q nulla perſonarum pars eſt i tri-
nitate. g

Nec ē aliqua triuꝫ
ꝑſonarum ꝑs dei vel diuine eſſentie. quia
ſingula harū verus ⁊ plenus deus eſt ⁊ to
ta ⁊ plena diuina eſſentia eſt. et ideo nulla

Auguſti.

iſtarū in trinitate ꝑs eſt. Uñ Aug. in li. ij.
cōtra Maximinū hereticū ſic ait. Putas
deum patrē cū filio ⁊ ſpūſancto vnū deum
eſſe nō poſſe. times eñ ne pat' ſit ꝑs vnius
dei: q ꝯſtet ex tribus. Noli h̄ timere. Nul-
la eñ fit partiū in deitatis vnitare diuiſio:
vn⁹ eſt de⁹ pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſanct⁹. i. ipa
trinitas vnus eſt deus. Ergo inquis deus
pater eſt pars dei: abſit. Tres eni perſone
ſunt pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus. et hi tres
q2 vnius ſubſtātie ſunt: vnum ſunt. ⁊ ſum/
me vnum ſunt: vbi nulla naturarū: nulla ē
diuerſitas volūtatū. Si enim natura vnū
eſſent: ⁊ conſenſione nō eſſent: non ſumme
vnum eſſent Si v̄o natura diſpares eſſent
nō ſumme vnū eſſent. Hi ḡ tres q2 vnū ſūt
ꝓpt' ineffabilē ꝯiunctionē deitatis q̄ inef/
fabiliter copulant' vnus de⁹ eſt. Pars er/
go trinitatis eſſe nō pōt q̄cunqꝫ vn⁹ eſt in
tribus. Je trinitate ḡ que deus eſt ⁊ pater
deus eſt: ⁊ filius deus eſt: ⁊ ſpūſſanct⁹ de⁹
eſt: ⁊ ſimul hi tres vn⁹ de⁹. Nec hui⁹ trini/
tatis tertia pars eſt vnus. nec maius ali/
qd duo ꝙ̄ vnus eſt ibi: nec maius aliquid
ſunt omnes ꝙ̄ ſinguli. q2 ſpūalis non cor/
poralis ē magnitudo Qui pōt capere capi
at: qui autē nō pōt: credat. ⁊ oret vt quod
credit: intelligat. Uerū eſt eñ qd̄ ꝑ ꝓphe/
tam dicit'. Niſi credideritis: non intellige-
tis. His v̄bis apte oſtendit indifferentem
magnitudinē triū ꝑſonarum. Item in eo-
dem. Tu nēpe dixiſti vnū deū nō ex ꝑ/
tibus eſt compoſitū. ⁊ hoc de pr̄e tm̄: vis
intelligi. Ille inqs virtus eſt ingenita ſim
plex. ⁊ tñ in hac ſimplici v̄tute multa vide
ris cōmemorare cū dicis. De⁹ deū genuit

Argumentatio Auguſtini cōtra hereticos qua oſtēdit patreꝫ ⁊ filiuꝫ ⁊ ſpūſanctū nō eē ꝑtes in trinitate.

bonus bonū genuit. ſapiens ſapientem cle
mens clementē. potens potentē. Nūqd er
go bonitas ⁊ ſapientia ⁊ clemētia ⁊ poten-
tia partes ſunt vnius v̄tutis quam ſimpli
cem eſſe dixiſti? Si dixeris ꝑtes ſunt. Sim
plex ḡ virtus ex ꝑtibus ꝯſtat. Et ſimplex
iſta virtus te diffiniente vnus eſt de⁹ ergo
deū ex ꝑtibus cōpoſitū eſſe dicis. Nō di/
co inquis: nō ſunt ꝑtes. Si ḡ in vna perſo
na patris ⁊ illa inuenis que plura vident'
⁊ ꝑtes nō inueneris. q2 vna v̄tus ſimplex
eſt. Quanto magis pat' ⁊ filius ⁊ ſpūſſan-
ct⁹. ⁊ ꝓpt' indiuiduā deitatē vn⁹ de⁹ ⁊ ꝓpt'
vniuſcuiuſqꝫ ꝓꝑetatē tres ꝑſone ſunt. ⁊ ꝓ
pter ſingulorꝫ ꝑfectionē ꝑtes vni⁹ dei ñ ſūt
Uirt⁹ ē pr̄. v̄tus ē fili⁹. v̄tus ē ſpūſſanct⁹.
Hoc veꝝ dicis. Sꝫ ꝙ v̄tutē de v̄tute geni
tā ⁊ v̄tutē de v̄tute ꝓcedentē: nō vis eādē
habere naturā: hoc falſum dicis. hoc ꝯtra
fidem rectam ⁊ catholicā dicis. His v̄bis
apte docet'. ꝙ tres ꝑſone ille nō ſunt ꝑtes
dei vel diuine eſſentie. Nullaqꝫ illaruꝫ tri/
nitatis ꝑs dicēda eſt. nec vna maior alijs.

Cũ dicimꝰ tres ꝑſonas eſſe vnam eſſentiã: nec vt genꝰ de ſpẽbꝰ: nec vt ſpeciem de indiuiduis predicamus: qꝛ non eſt eſſentia genꝰ et ꝑſona ſpecies: vel eſſentia ſpecies ⁊ ꝑſone indiuidua. b

Hic adiiciendũ eſt

ꝙ tãta eſt equalitas triũ ꝑſonarum atq̧ indifferẽs magnitudo: ꝙ cum dicamꝰ tres ꝑſonas vnam eſſe eſſentiã vel ſubſtantiã: neq̧ vt genus de ſpeciebus: neq̧ vt ſpeciem de indiuiduis ꝑdicamus. Nõ eñ eſſentia diuina genꝰ eſt: ⁊ tres ꝑſone ſpecies: vł eſſentia diuina ſpecies: ⁊ tres ꝑſone indiuidua. Qḋ Augꝰ. ratiõibus ꝓbabilibꝰ atq̧ irrefragibilibus aperte demonſtrat in lib. vij. de tri. dicẽs. Si eſſentia genꝰ eſt: ſpecies autẽ ꝑſona: vt nõnulli ſentiunt: oportet appellari tres ſubſtãtias: vt appellanṫ tres ꝑſone. Sicut cũ ſit aĩal genꝰ ⁊ equus ſpecies: appellanṫ tres equi ideq̧ tria animalia Non eñ ibi ſpecies pluraliṫ diciṫ: et genꝰ ſingulariṫ: vt ſi diceret: tres equi ſũt vnũ animal: ſed ſicut tres equi ſpeciali nomine ita tria animalia nomine generali dicunṫ: Cum ergo tres ꝑſonas vnaʒ fateamur eſſe eſſentiam: non tres eſſentias: cuʒ tres equi tria animalia dicanṫ: non vnũ. Patet nomine eſſentie non ſignificari genus: nec nomine ꝑſone ſpeciem.

Priꝰ ꝓbat ꝙ nõ illud dr̃ vt genꝰ de ſpẽbꝰ.

Hic ꝓbat ꝙ non diciṫ vt ſpecies de indiuiduis. i

Si vero dicũt no-

mine ꝑſone nõ ſpẽm ſignificari: ſ aliq̃d ſingulare atq̧ indiuiduuʒ: ⁊ noĩe eſſentie ſpeciẽ intelligi: vt ꝑſona non dicaṫ ſicut hõ: ſ quõ diciṫ hic hõ: velut Abraaʒ Iſaac Iacob: vel quis alius q̃ etiam digito pñs demonſtrari poſſit. Sic quoq̧ illos eadẽ ratio confutabit. Sicut eñ dicunṫ Abraam Iſaac Iacob tria indiuidua: ita tres homines ⁊ tria animalia. Cur ergo pater ⁊ filiꝰ ⁊ ſpũſſanctus. ſ. ſi ſm genus ⁊ ſpecieʒ ⁊ indiuiduũ iſta diſſerimus: non ita dicuntur tres eſſentie vt tres ꝑſone.

Alio modo ꝓbat idem. k

Alio quoqʒ modo

Auguſti.

idem ꝓbat Augꝰ. ſ. ꝙ eẽntia diuina nõ eſt genus: nec ꝑſone ſpẽs: vel eẽntia nõ ẽ ſpecies: nec ꝑſone indiuidua. Vna inq̃t eſſentia nõ habet ſpẽs: ſicut vnum aĩal non habet ſpẽs. Pater ġ ⁊ filius ⁊ ſpũſſanctꝰ non ſunt tres ſpecies vnius eſſentie. Diuina ġ eẽntia genus nõ eſt: ſ nec ſpecies eſt eẽntia diuina: ⁊ ꝑſone indiuidua: ſicut hõ ſpecies ẽ. Indiuidua aũt Abraam Iſaac ⁊ Iacob. Si eñ eſſentia ſpẽs eſt vt hõ: ſicut nõ diciṫ vnꝰ hõ eẽ Abraã Iſaac ⁊ Iacob ita nõ diciṫ vna eſſentia eſſe tres ꝑſone. Non itaq̧ ſm genus ⁊ ſpẽs iſta dicimus.

Nec ſm materialẽ cãʒ dicũṫ tres ꝑſone vna eſſentia. l

Notandũ etiãʒ qḋ

Idem.

eſſentia diuina nõ eſt materia trium perſonarum: vt Auguſtinus in eodem libro docet: tanq̃ ſm cõmunem eãdemq̧ materiã tres ꝑſone dicanṫ eſſe vna eſſentia: ſicut ex eodem auro ſi fierent tres ſtatue: diceremꝰ tres ſtatuas vnũ aurũ. Nõ aũt ſic trinitatem. i. tres ꝑſonas dicimꝰ vnam eſſentiã ⁊ deũ vnũ tanq̃ ex vna materia tria quedã ſubſiſtant. In ſtatuis eñ equalibus plus auri eſt tres ſimul q̃ ſingule: ⁊ minus auri eſt vna q̃ due. In illa vero eſſentia trinitatis nullo mõ ita eſt. Non ergo ſm materialem cauſam tres ꝑſonas vnaʒ dicimus eſſe ſubſtantiam vel eſſentiã: ſicut tres ſtatue dicunṫ vnum aurum.

Nec ita dicunṫ tres ꝑſone vna eſſentia: vt tres homines vna natura vel vnius nature. m

His quoqʒ adden-

Auguſti.

dum eſt ꝙ tres ꝑſonas non ita dicimꝰ eſſe vnam eſſentiam vt Augꝰ. in eodeʒ ait: vel vnius eſſentie: ſicut dicimus aliquos tres homines eiuſdem ſexus ⁊ eiuſdẽ temperationis corpis: eiuſdemq̧ animi: vnam eſſe naturam vel vnius nature. Nam in his rebus non tñ eſt vnus homo quantum tres homĩes ſimul: ⁊ plus aliq̃d ſunt homines duo q̃ vnus homo: ſicut in ſtatuis eſſe diximus: ac in deo non eſt ita. Nõ eñ maior eẽntia ẽ pater ⁊ filius ſimul q̃ ſolus pater vel ſolus filius: ſed tres ſimul ille perſone equales ſunt ſingulis. Ex premiſſis patet ꝙ tres perſone dicunṫ diuina eſſentia: nec ſm materialẽ cauſam: vt tres ſtatue vnuʒ aurũ: nec ſm complexionis ſimilitudinẽ: vt tres hoĩes vniꝰ nature: nec vt genꝰ ꝑdicaṫ de ſpẽbus: vel vt ſpẽs ex indiuiduis i. ꝯtinẽs de ꝯtentis: maiꝰ de minoribꝰ.

Que videṫ aduerſari ꝑdictis. n

His aūt videntur

aduerſari que ꝗdam ſacre ſcripture tracta-
tores catholici in ſuis ſcriptis tradiderunt
In ꝗbus ſignificare videnť ꝙ eſſentia di-
uina ſit qddā cōmune et vniuerſale velut
ſpecies: tres vero ꝑſone ſunt tria ꝑticularia.
tria indiuidua numero differentia. Unde

Joh. dam.

Joh. damaſcenus inter doctores grecorū
maximus in libro quem de trinitate ſcpſit:
quem ⁊ papa Eugeni⁹ transferri fecit: ait.
Cōmunia ⁊ vniuerſalia predicanť de ſub-
iectis ſibiipſis particularibus Cōmune ꝰ
ſubſtantia eſt. particulare vero hypoſtaſis.
id eſt perſona. Particulare autem dicitur
nō quod partem nature habet: ſed particu
lare numero: vt athom⁹. id eſt. indiuiduū.
Numero enim ⁊ non natura differre viden
tur hypoſtaſes. Item in eodem. Subſtan
tia ſignificat cōmunem ⁊ circūplexiuā ſpe-
ciem homoydeon. id eſt. ſimiliū ſpecie. hy/
poſtaſeon. i. ꝑſonarū: vtputa deus homo.
Hypoſtaſis autem indiuiduū demōſtrat:
ſcz patrem filium ⁊ ſpiritūſanctum Petrū
Paulum ⁊ huiuſmodi. Ecce aperte dicit
ſubſtantiā eſſe vniuerſale. hypoſtaſim vero
particulare: ⁊ ꝙ deus eſt ſpecies vt hō: et
ꝙ pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus ſunt indiui-
dua: ſicut Petrus ⁊ Paulus: eo ꝙ nume-
ro differunt: que ꝑmiſſe ſententie Auguſti

Uerba Aug. tenēda dicit.

ni penitus contradicere videnť. Quid er
go dicemus ad hec? Hoc vtiqꝫ dicere poſ-
ſumus atqꝫ debemus ꝙ ea que Auguſtin⁹
tradidit ſuperius ſine omni heſitatione te/
nenda ſunt.

Quō ſane pōſſit intelligi que Johānes
dicit ⁊ quō oſtendit. o

Hec autez que hic

dicunť: licet in ſermonis ſupficie aliqd a fi
de alienum reſonare videanť: ſane tn̄ intel
ligi queunt: piumqꝫ lectorem atqꝫ intelle-
ctorem plurimū efflagitant. In quorū ex/
planatione mallem ſilens alios audire: ꝙꝫ
loquendo maliuolis detrahendi occaſiōez
preſtare. Videť tamen mihi ita poſſe acci-

Ex quo intellectu dixerit: ꝙ ſuba dei ſit ſpēs vł vniuerſale ⁊ ꝑſone indiuidua.

pi: cum ait. Subſtantia eſt cōmune: ⁊ hy/
poſtaſis eſt particulare. Non ita hoc acce
pit cum de deo dicanť vt accipiunť in phi
loſophica diſciplina. Sed ꝑ ſimilitudinez
eorū que a philoſophis dicunť locut⁹ eſt.
vt ſicut ibi cōmune vel vniuerſale dicitur
quod ꝑdicať de pluribus: particulare vero
vel indiuiduū quod de vno ſolo: ita hic eſ
ſentia diuina dicta eſt vniuerſale: quia de
omnib⁹ ꝑſonis ſimul: ⁊ de ſingulis ſepatiz
diciť. Particulare vero ſingula quelibet
ꝑſonaruz: qꝛ nec de alijs cōmuniter nec de
aliqua aliarū ſingulariter ꝑdicať. Pro
pter ſimilitudinē ergo ꝑdicationis ſubſtā
tiā dei dixit vniuerſale: ⁊ ꝑſonas particu
laria vel indiuidua. Propter hoc idē etiā
eandē diuinā eſſentiā dixit eſſe ſpeciē com
munē ⁊ circūplectiuā ſimiliū ſpecie ꝑſona
rum. Quia ſicut hec ſpecies hō de ſuis ꝑ-
dicať indiuiduis: velut de Petro ⁊ Pau
lo ⁊ alijs: nec iſta ſpecie differūt: ſed ꝯueni
unt. Ita de⁹ de tribus ꝑdicať ꝑſonis: que
in diuinitate nō differunt: ſed ꝑ omnia con
ueniūt. Hanc ꝰ ſimilitudinē inter res ſem/
piternas ⁊ res tēporales ꝑpendens Johā
nes: vniuerſalitatis ⁊ particularitatis no/
mina: que rebus tēporalibus ꝓprie cōue-
niunt: ad res eternas tranſtulit. Aug⁹. ve-
ro maiorē videns diſſimilitudinē ꝙꝫ ſimili
tudinē inter res ꝑdictas: ab excellentia tri
nitatis ꝑdicta noīa remouit.

Ex quo ſenſu dixerit ꝑſonas dif-
ferre numero. p

Qd aūt Johānes

dicit hypoſtaſes differre nūero nō natura
In eo ꝙ nō differre natura ait: veriſſime ⁊
ſine ſcrupulo loqť. Qd vero dicit differre nu/
mero: cauēduz eſt quō itelligať. Diuerſis
eñ modis dicunť aliq differre numero.

Quib⁹ modis dicanť differre nu
mero: ⁊ ſm quē modū poſſit con-
uenire perſonis. q

Dicuntur enim ali

qua differre numero: qn̄ ita differunt: vt h
nō ſit illud nec aliqd qd illud eſt: vel in ipo
eſt: qliter differunt Socrates ⁊ Plato: et
hmōi q apud phōs dicunť indiuidua vel
particularia. Iuxta quē modū nō pñt di/
ci tres ꝑſone differre numero. Dicūtur ꝙꝫ
differre numero: que in enumeratione ſiue
cōputatione nō ſibi adiungunť: ſꝫ a ſe inui
cem diſcernunť: vt cum de aliqbus rebus
loquētes dicim⁹: vna: due: tres: ⁊ ſm hūc
modū forte dixit Johes: hypoſtaſes. i. ꝑ-
ſonas differre numero. Poſſum⁹ eñ dice/
re: pr̄ eſt vn⁹: ⁊ pater ⁊ fili⁹ ſunt duo: ⁊ pať
⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus ſunt tres Et itē Hec
ꝑſona eſt vna: ⁊ h ⁊ illa ſunt due: ⁊ h ⁊ illa
⁊ alia ſunt tres. Cōuenienti⁹ tn̄ tres ille ꝑ/

ſone ꝓprietatib⁹ tm̄ diſtingui dicunt᷑: de q̄rum diſtinctiõe ſm̄ ꝓprietates in ſequenti tractabit᷑. Nunc ỽo ad inceptū redeam⁹: q̄ dicta ſunt repetentes: vt ſepi⁹ verſando familiarius innoteſcant.

Ꝙ vna pſona nõ ē maioꝛ alia: nec tres ſimul q̄ȝ vna: ⁊ hoc rõe oſtendit catholica. r

Sciendū eſt ergo

tantā eq̄litatē eſſe in trinitate: vt ait Aug⁹. in. viij. li. de tri. vt nõ ſolū pat᷑ nõ ſit maioꝛ q̄ȝ fili⁹: ſȝ nec pater ⁊ fili⁹ ſit̄ mai⁹ aliq̄d ſunt q̄ȝ ſpūſſanctus: aut q̄libet pſona minus aliq̄d ſit q̄ȝ ipa trinitas. Ꝙ autē ita ſit: aliquo modo ſi fieri poteſt demõſtrādū eſt. Quātum ḡ ipſe creatoꝛ adiuuat attendam⁹. Inquit Aug⁹. in eodem: quomõ in hac trinitate due vel tres pſone: non ſunt maius aliquid q̄ȝ vna earum.

Augusti.

Ratione vtit᷑ ſubtiliſſima ad oſtēdendū ꝙ ita ſit. s

Quod ibi magnū

dicit᷑: aliunde magnū nõ eſt: q̄ȝ eo quo vere eſt: q꞉ ibi magnitudo ipſa veritas eſt: ⁊ veritas eſſentia. Nõ ḡ ibi mai⁹ eſt qđ veri⁹ nõ eſt. Nõ aūt veri⁹ eſt pat᷑ ⁊ fili⁹ ſimul q̄ȝ pat᷑ ſolus vel fili⁹. Nõ ḡ mai⁹ aliq̄d vtrūq̄ȝ ſimul q̄ȝ ſingulus eoꝝ. Et q꞉ eque vere eſt etiaȝ ſpūſſanctus: iõ pater ⁊ fili⁹ ſimul non ſunt aliq̄d maius q̄ȝ ipſe: q꞉ nec veri⁹ ſunt. Item in eſſentia veritatis hoc eſt veꝝ eſſe quod eſt eſſe: ⁊ hoc eſt eſſe qđ eſt magnum eſſe. Hoc eſt ḡ magnum eſſe qđ veruȝ eſſe. Qđ igit᷑ ibi eque verum eſt: ⁊ eq̄ magnum eſt. Qđ ḡ ibi plus veritatis nõ habet: non plus habet magnitudinis. Plus aūt veritatis non habet: quod verius nõ eſt. Non eſt auteȝ verius vna pſona q̄ȝ alia: vel due q̄ȝ vna: vel tres ſimul q̄ȝ ſingula. Nõ ergo plus veritatis habet vna q̄ȝ alia: vel due q̄ȝ vna: vel tres ſimul q̄ȝ ſingula. Sic ergo ⁊ ipſa trinitas non eſt maius aliq̄d q̄ȝ vnaqueq̄ȝ ibi pſona: ſed tam magnuȝ q̄ȝ ſingula. Non em̄ ibi maioꝛ eſt que verioꝛ nõ eſt. vbi ipſa veritas eſt magnitudo. Ecce modo ꝯueniēti ⁊ rõne catholica oſtenſuȝ eſt: quõ indifferēs ſit magnitudo triū pſonaꝝ q꞉ nec vna maioꝛ eſt alia: nec due vna: nec tres ſimul mai⁹ aliq̄d q̄ȝ ſingula.

Iterum aliter idem ꝓbat.

Ꝙ deus nõ eſt dicendus triplex ſȝ trinus. t

Preterea cū deus

dicat᷑ trinus: non tamen debet dici triplex Ibi em̄ non eſt triplicitas: vbi ſumma eſt vnitas ⁊ indifferens equalitas. Unde Auguſtinus in li. vj. de trini. ait. Nõ qm̄ de⁹ trinitas eſt: ideo triplex putandus eſt: alioquin minoꝛ eēt pater ſolus vel filius ſolus q̄ȝ ſimul pater ⁊ filius. Cū itaq̄ȝ tātus ē pater ſolus: vel ſolus fili⁹: vel ſolus ſpūſſanctus: quātus eſt ſimul pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus: nullo mõ triplex dicēdus eſt de⁹. Nõ em̄ pater cum filio ⁊ ſpiritusſancto maioꝛ deus eſt q̄ȝ ſinguli eoꝝ: quia nõ eſt quo creſcat illa pfectio. Perfectus aūt eſt ⁊ pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſanct⁹: ⁊ pfectus dicit᷑ deus ſingulus eoꝝ. Et iõ trinitas potius q̄ȝ triplex dici debet.

Ꝙ nõ eſt ita in rebus coꝛpoꝛeis vt in trinitate. v

In rebus coꝛpoꝛe-

is nõ tm̄ eſt vna quātū tres ſil᷑: ⁊ plus ſunt due q̄ȝ vna res. In trinitate ỽo ſumma tātum eſt vna pſona quātū tres ſimul: ⁊ tantum ſunt due quantum vna: ⁊ in ſe infinite ſunt: q꞉ nõ eſt finis magnitudinis eaꝝ. Ac p hoc aperit᷑ qđ ſupius dictū eſt: quõ ſingula ſunt in ſingulis: ⁊ oīa ī ſingulis: ⁊ ſingula in oībus: ⁊ oīa in oībus: ⁊ vnū in omnib⁹ eſt: ⁊ vnū oīa. Ecce iam oſtendimus ſufficiēter qualiter in trinitate aliqua pſona aliā nõ ſupet magnitudine.

Iſta eſt diſtinctio decianona. In qua mgr̄ poſtq̄ȝ egit de diuinarū pſonaꝝ diſtinctiõe ⁊ oꝛigine: hic incipit agere de earūdem equalitate. Et circa hoc tria facit. Nam p̄mo oſtendit quid req̄ratur ad equalitatem in cõi. Scđo ſubdit applicationes illoꝝ ad pſonas diuinas. Tertio infert ex illis concluſionem intentam. Primū facit a pꝛincipio vſq̄ȝ ibi. Sed iam nunc ad ꝓpoſitum. Secundū ab inde vſq̄ȝ ibi. Sciendum eſt ergo. Tertium ab inde vſq̄ȝ ad finem diſtinctionis. In ſpeciali vero ſententia mgr̄i ſtat in tribus ꝓpoſitionib⁹: quarū p̄ma ē hec. Perſone diuine quo ad eternitatem: magnitudinē: ⁊ potentiā ſunt equales. Et ꝓbat᷑ ſic. In illis perſone diuine ſunt eq̄les in q̄bus ſe inuicem nullatenus ſunt excedentes. hmõi ſunt eternitates: magnitudo ⁊ potentia: ergo in his tribus ſibi pſone diuine ſunt equales: vt dicit ꝓpoſitio. Argumētū eſt euidens ⁊ maioꝛ. ſȝ minoꝛē. ſ. ꝙ in his trib⁹: eťnitate: magnitudine ⁊ potētia pſone diuine nõ ſunt ſe inuicē excedētes: ꝓbat p hoc. ſ. ꝙ iſta tria. ſ. eternitas ⁊c̄. ſunt in diuis pſonis vna eſſentia: licet ſint diuerſimode nominata: ꝓpter quam etiam vnitatē ⁊ conſubſtātialitatem vna pſona dicit᷑ eſſe in alia: vt mgr̄ pꝛobat diuerſis ſanctoꝝ autoꝛitatibus. igit᷑. Secūda pꝛopoſitio eſt hec. Diuine pſone ſunt nullius eſſentialis diuerſitatis. Quam pꝛobat ſic. Perſone diuine ſunt idem in diuina eſſentia: ꝙ nec differunt ſitualiter vt

partes integrales in toto integrali: nec localiter: vt
partes ſubiectiue in toto vniuerſali: nec materialiť
ſicut diuerſe aque cõmunicant in vna materia. Nec
formaliter: ſicut que cõueniunt in forma. igitur nul-
la eſt inter eas eſſentialis diuerſitas ſeu differentia.
cõſequentia tenet ex ſufficienti diuiſione. Sed mgr̃
antecedens in textu ꝓbat ꝑ ordinem. Et pˀmo ꝙ in
diuinis nõ ſit diuerſitas partiũ ſicut in toto integra
li. ꝓbat ꝑ hoc ꝙ in diuinis eſt ſumme nature vnitas
cui repugnat qualiſcũꝙ partium diuerſitas. Secun
do ꝓbat ꝙ ibi nõ ſit diuerſitas pluriũ: ſicut ĩ aliquo
toto vniuerſali. Nam ſi talis diuerſitas eſſet ibi: illa
attenderetť penes compationem eſſentie ad pſonas.
vt ſi eſſentia eſſet quaſi quoddã totuꝫ vniuerſale re-
ſpectu pſonarum: quod non eſt verũ. Quod probatť
ſic. Naꝫ vbi eſt totũ vniuerſale: pluraliť p̃dicatur de
pluribꝰ ptibus ſuis: ꝛ nõ eſt idẽ numero ĩ eis. Nam
hõ ẽ qᵭdam vniuerſale totũ reſpectu ſortis ꝛ plato-
nis: ꝛ p̃dicatť pl̃aliť de eis dicẽdo. Sortes ꝛ Plato
ſunt hoĩes: ꝛ etiã hũanitas nõ eſt eadẽ nũero in ſor-
te ꝛ platone. Cur ergo eſſentia diuĩa nõ p̃dicatť pl̃a-
liť de diuinis pſonis. qꝛ hec eſt falſa: pater ꝛ filꝰ ſũt
eſſentie. Nõ eſt: qꝛ eſſentia ẽ vna ꝛ eadẽ ĩ eis ambo-
bus: ideo eſſentia diuina nõ habet ſe vt totũ vniuer
ſale in diuinis. Tertio ꝓbat ꝙ tres pſone diuine nõ
ꝯueniũt in vna eſſentia ſicut in toto materiali: ita ꝙ
vna eſſentia ſit materia triũ pſonaꝝ. ſicẽ aurũ multo
rum vaſoꝝ. Et arguit ſic. Illa q̃ ꝯueniũt ĩ vna mate
ria: plus eſt de materia in pluribꝰ eoꝝ q̃ in vno: ſicẽ
plꝰ ẽ in anulť q̃nꝙ de auro q̃ vno: ſaltẽ ſi anuli ſũt in
põdere eq̃les. Cũ ergo nõ plus eſt de eſſentia diuĩa
in tribꝰ pſonis q̃ in vna tm̃: patꝫ ꝙ eſſentia nõ hꝫ ſe
ad pſonas ſicẽ totũ materiale. Quarto oñdit ꝙ due
pſone nõ ꝯueniũt in eſſentia ſicẽ in ꝓꝓetate formali.
ſicẽ ꝯueniũt multi hoĩes in vna cõplexione: qui etiã ꝓ
pter hoc dicuntť vnius nature. Nam in tali ꝓꝓetate
formali duo ſunt aliq̃d magis q̃ vnũ: ꝛ tres q̃ duo.
In diuinis aũt tres pſone in eſſentia ꝯuenientes: nõ
ſunt aliq̃d magis q̃ due. ꝛ due nõ magis aliquid q̃
vna. ꝛ ꝑ ꝯſequẽs nõ ꝯueniũt in eſſentia vt pl̃a. Con
tra hec poſtea obijcit autoritate Damaſ. di. ꝙ diuĩa
eſſentia eſt vniuerſalť ꝛ cõis: ſed tres pſone ſunt tria
pticularia. Poſtea rñdet mgr̃ ad hoc et dicit ꝙ ver-
ba Damaſ. non ꝓprie ſed ſimilitudinarie ſunt intel-
ligenda: ſunt eñi aliq̃ ibi q̃ ſimilitudinẽ tenent rei cõ-
munis: ꝛ aliqua rei pticularis. Similitudinem q̃deꝫ
rei cõis tenet eſſentia: ꝛ rei pticularis ſimilitudineꝫ
tenent pſone: vñ dicit pſonas numero differre: ſicut
pticularia alicuius nature cõmunis. Ad qᵭ reſpon
denduꝫ eſt: ꝙ aliqua differũt numero dupliciť. Uno
mõ ſic ꝙ vnũ nõ ſit aliud: ſeu aliq̃d aliud ab alio: ſicẽ
ſortes ꝛ plato dicuntť numero differre: qꝛ ſortes non
eſt illud qᵭ eſt plato. Et taliter diuine pſone non di-
cuntť differre numero: qꝛ vna eſt illud qᵭ alia. Alio
mõ dicuntť differre numero q̃ in enumeratiõe ſeu cõ
putatione a ſe inuicem diſcernuntť: vt cum numera-
mus aliq̃s res dicimꝰ: vna: due: tres: ꝛ ſm hunc mo
dum diuine pſone dicuntť differre numero: qꝛ poſſu-
mus catholice dicere: pr̃ eſt vnus: ꝛ pr̃ ꝛ filius ſunt
duo: ꝛ pr̃ ꝛ filius ꝛ ſpũſſanctus ſunt tres. Tertia ꝓ
poſitio eſt hec. Q᷑ omẽs pſone diuine ſimul nõ ſunt
maioris deitatis q̃ vna: ꝛ vna nõ maioris nec mino
ris q̃ oẽs. Et ꝓbatť ſic. Omẽs pſone diuine ſunt eq̃
lis magnitudinis ꝛ veritatis: ita ꝙ oẽs tres nõ ſunt
maioris magnitudinis nec minoris veritatis q̃ vna
ex quo magnũ eſſe ꝛ verũ eſſe in diuinis ſunt idem.
Patꝫ qꝛ ſicut oẽs pſone diuine ſunt eq̃lis magnitu-
dinis ꝛ veritatis: ita etiã ſunt equalť deitatis. Qᵭ ꝓ
bat mgr̃ autoritate. b. Auguſtini: que etiam vlteriꝰ
concludit: ꝙ q̃uis deus ſit trinus: nõ tñ põt dici tri-

plex: eo ꝙ triplicitas ineq̃litatẽ p̃dit. Nã vbi eſt tri
plicitas: ibi tria ſunt aliq̃d magis q̃ duo: ꝛ duo ali-
q̃d magis q̃ vnũ. Hec Augꝰ. igiť ꝛc̃.

Oſtenſo ꝙ aliqua perſonarũ aliã non ſupat magnitudine: nũc oſtẽdit ꝙ alia non excedit aliã potentia.

a

Nunc oſtende re reſtat quõ aliqua haꝝ pſona DI.XX.
rum aliam nõ excellat potentia
vt ſicut vna ꝛ indifferẽs ẽ magnitudo triũ
ita vna ꝛ indifferens monſtretur potentia
triũ. Sciendũ eſt g̊ qꝛ non eſt potẽtior patť
filio: nec filiꝰ vel pater ſpũſancto. Nec ma
iorem potentiam habent duo vel tres ſimť
q̃ ſingulus eorũ: quia nec plus poteſt pa-
ter ſimul ꝛ filius q̃ ſolus ſpũſſanctꝰ. Nec
hi tres ſimul plus poſſunt q̃ ſingulus eo-
rum: quia omnipotentiam quaꝫ habet pa
ter: ꝛ filius accepit naſcendo: ꝛ ſpũſſanctꝰ
ꝓcedendo. Quod Augꝰ. rationibus ꝛ au Auguſti.
toritatibus ꝓbabiliter aſtruit in li. contra
Maximinũ: qui dicebat patrem melioreꝫ
ac potentiorem filio.

Q᷑ nõ põt minꝰ filiꝰ q̃ pater. b

Nihil ĩquit patre Hic ponit fal-
minus habet ille qui dicit: Omnia que hꝫ ſam traditõeꝫ
pater mea ſunt. Naꝫ ſi minus habet in po- heretici.
teſtate aliq̃d q̃ pater: non ſunt eius omnia
q̃ hꝫ pater. Sꝫ eius ſunt omnia que habet
pater: tantam g̊ habet poteſtatẽ filiꝰ quan
tam pater. Equalis ergo eſt patri. Nõ eñi
poteſt qui accipit inequalis eſſe ei q̃ dedit
Tu aũt hoc de potentia ſapis: ꝙ potẽs ſit
filius: ſed potentior pater: vt ſm doctrinã
veſtram potens potentem potuerit gene-
rare vel gignere: ꝛ nõ omnipotens oĩpo
tentem. Habet g̊ pater omnipotentiã quã
nõ habet filiꝰ: ꝛ ſi hoc eſt: falſum eſt qᵭ ait
filius. Oĩa que habet pater mea ſunt.

Hoc veꝝ fatebatť hereticꝰ ex quo ꝓgrediebatť ad falſa. c

Sed inquiſ. pater
a nemine potentiã accepit: filius aũt a pr̃e
Fatemur ꝛ nos filiuꝫ accepiſſe potentiam
ab illo de quo natus eſt potẽs: patri vero
potentiam nullus dedit: quia nullus eum
genuit. Gignẽdo enim dedit pater poten-
tiã filio. Sicut omnia que habet in ſubſtã-
tia ſua: gignendo dedit ei quem genuit de
ſubſtantia.

Queſtio Auguſtini qua artat hereticum. d

Sꝫ queritur vtrū

ei tantam: quanta ipſi eſt potentiā pater filio dederit: an minorē? Si tātā: nō ſolū potētē: ſed etiā omnipotentē genuiſſe omipotens intelligit. Si vo minorem: quō omia que habet pater filij ſunt. Si pr̄is omnipotentia filij nō eſt: nō omnia ꝓculdubio que habet paṫ filij ſunt. At omnia filij ſunt: omnipotentia ergo patris etiam eſt filij. Non eſt ergo pater potentior filio.

Aliter ꝓbat filiū equalē patri. e

Itē alio modo pro

bat filiū equalē patri ꝯtra Maximinū ita dicens. Tu dicis ꝙ pr̄ genuit filiū minorē ſeipo: in quo ⁊ pr̄i derogas: q̄ ſi filium vnicum minorē genuit: aut nō potuit: aut non voluit gignere eq̄lem. Si dicis qꝛ non voluit: cū inuidū eſſe dixiſti. Si aūt nō potuit. vbi eſt. oīpotentia dei pr̄is. Prorſus ad hunc articulū res colligit: vt deus paṫ equalem ſibi gignere filiū: aut nō potuerit aut noluerit. Si non potuit: infirmus. Si noluit inuidus inuenit. Sed vtrunqꝫ hoc falſum eſt. Patri g̊ filius verus equalis ē. Genuit g̊ pater ſibi equalē filiū: ⁊ ab vtroqꝫ ꝓcedit vtriqꝫ equalis ſpūſſanctus. Si eīn formam ſuā (vt ait Aug⁹. ꝯtra eundē) pater in vnico filio plenaꝫ gignere potuit: nec tamē plenam genuit: ſed minorē. cogimini patrem inuidū dicere. Plenum ergo deum: ⁊ equalem ſibi genuit filium.

Si aūt paṫ nō potuit vel non voluit gignere eq̄lem filiū: infirm⁹ vel inuidꝰ inuenit.

Auguſti.

Per ſimile oſtendit ꝙ non minorem pater filium genuit. f

Hoc autē per ſimi

litudinem humanā ita eſſe demōſtrat: inq̄ens. Hō pr̄ ſi potuiſſet: eq̄lem filiū genuiſſet. Quis g̊ audeat dicere: ꝙ hoc omnipotens nō potuit. Addo etiam. Si poſſet hō maiorē meliorēqꝫ ſeipſo gigneret filiū. Sꝫ maius vel melius deo quicq̄ꝫ eſſe non pōt. Deus g̊ cur non equalem (vt ais) filiū genuit. cui nec anni neceſſarij fuerūt: ꝑ quos adimpleṫ equalitas: nec omnipotentia defuit. An forte noluit: ergo (qđ abſit i) nuidit. Sed nō inuidit: equalē ergo genuit filium. Credamus ergo filiuꝫ ei eſſe equalē.

Opinionem heretici ponit vt deſtruat. g

Sed forte dicis eo

ſpo pater eſt maior filio: qꝛ de nullo genit⁹ genuit tn̄ equalem? Ad quod cito reſpondebo: imo ideo nō eſt pater maior filio: qꝛ equalem genuit. Originis eīn queſtio iſta eſt. q̄s: de quo ſit. Equalitatis aūt qualis aut quantus ſit: qđ eſt dicere. Ad originē ꝑtinet queſtio qua queriṫ q̄s: de quo ſit: ad eq̄litatē vo illa qua queriṫ: qualis aut quantus q̄s ſit. Nec cum diciṫ filius a patre genitus: oſtēdiṫ inequalitas ſubē: ſ̄ ordo nature. non quo alter ṗor eſſet altero: ſ̄ quo alter eſt ex altero. Nō g̊ ſ̄m hoc ꝙ pater genuit: ⁊ filius genitus eſt: vel ſpūſſanctus ab vtroqꝫ ꝓcedit: equalitas vel ineq̄litas ibi exiſtit: quia nō ſ̄m hoc alia ꝑſona alij equalis vel iequalis diciṫ. Ecce equalitas trinitatis: ⁊ vna eademqꝫ ſubſtantia: q̄ꝫtuꝫ breuiter potuimus demonſtrata eſt in ſuperioribus: qualiter ſcꝫ aliqua trium ꝑſonarū quamlibet aliā nec eternitate: nec magnitudine: nec potentia excellat.

Hic ſoluit obiectionem.

Iſta eſt diſtinctio viceſima. In q̄ magiſter oſtenſa equalitate magnitudinis diuinarū ꝑſonarū in eſſendo: oſtendit eq̄litatem ꝑtātis earundem in opando. Et diuidiṫ in tres ꝑtes ſ̄m tres rationes q̄bus ꝓbat intentum. Prima ꝑs eſt a principio diſtinctionis vſqꝫ ibi. Item alio mō ꝓbat. Secūdum ab inde vſqꝫ ibi. Hoc aūt ꝑ ſimilitudinem. Tertium vſqꝫ ad finem diſtinctionis. In ſpēali ſententia mgr̄i ſtat in vnica ꝓpoſitione. Patrem ⁊ filiū ⁊ ſpiritumſanctum in omnipotentia coequari tribus rationibus poteſt catholice ꝓbari. Quarum rationum ꝑma fundaṫ ſuꝑ autoritate euangelica. Scđa ſuper diuina diuiſione immediata Tertia ſuper ſimilitudine in generatione humana. Prima ratio fundatur ſuper autoritate Johannis. xvij. vbi dicit. Omnia dedit mihi pater. i. quicq̄d pater habet dedit mihi. ſed pater habet omnipotentiam. igiṫ dedit eā filio. ⁊ ꝑ conſequens ꝑſone ſunt equalis potentie: ita ꝙ omnes tres non ſunt plus q̄ꝫ quelibet earū ꝑ ſe. Secūda ratio fundatur ſuper diuiſione immediata ſic. Si pater non generaſſet filium ſibi equalē in omnipotentia: aut ergo hoc eēt: qꝛ potuit: ſed noluit: aut qꝛ voluit: ſed nō potuit: ſed vtrūqꝫ iſtorū eſt falſum. igiṫ illud ex quo ſequiṫ. Et hoc ē oppoſitū ꝓpoſitionis ꝑmiſſe. igiṫ ꝓpoſitio ꝑmiſſa eſt vera. Tenet argumentū ⁊ maior. Sed minorem ꝓbat magiſter i textu ſic. Nā ſi deus potuit filiū generare ſibi eq̄lem ⁊ noluit. tunc inuidus fuit non dando filio quod naturalis proprietas requiſiuit. Si voluit ⁊ non potuit: tunc ipe pater infirmus fuiſſet ⁊ non omnipotens. ſequitur ergo ꝙ pater voluit ⁊ potuit: imo generauit filium in omnipotentia ſibi equalem. Tertia ratio fundatur ſuper ſimilitudine in generatione naturali reperta: ⁊ eſt iſta. Deus pater eſt: ⁊ non minus cōmunicatiuus generando filium deum q̄ꝫ hō generando filiū hoiem: ſed hō pater ſi potuiſſet: equaleꝫ ſibi filium genuiſſet. igitur deus qui ſumme potuit: equalem ſibi filium genuit. igitur ⁊c̄.

Queriṫ quō poſſet dici ſol⁹ pater

vel ſolus filius vel ſolus ſpirituſ=
ſanctus cū ſint inſeparabiles. a

DI.XXI. # Ic oritur que
b ſtio trahens originem ex predi=
ctis. Dictū eſt enī ſupra ꝙ tan=
tus eſt ſolus pater: vel ſolus filius: vel ſo/
lus ſpūſſanctus: ꝙ̄tum ſimul illi tres: et ꝙ
due vel tres pſone ſit̄ nō ſunt maiꝰ aliquid
Auguſti. ꝙ̄ vna pſona ſola. Jō querit Augꝰ. in. vj.
li. de tri. Quō h̄ ſane dici pn̄t: cū nec pater
ſit ſolus: nec filius: nec ſpūſſanctꝰ. Sꝫ ſp ⁊
inſepabilr̄: ⁊ filiꝰ cū pr̄e: ⁊ pat̄ cum filio: ⁊
ſpūſſanctꝰ cū vtroqꝫ. Inſepabiles enī ſunt
Reſponſio he tres pſone. Ad qḋ ita rn̄det Augꝰ in
Auguſti. eodē. Solū deū patrē dicimꝰ: nō qꝛ ſepat̄
a filio vel a ſpūſancto: ſ; hoc dicētes ſignifi
ficamꝰ: qꝛ illi ſimul cū eo ſunt pat̄. Solꝰ .n.
pater pat̄ eſt: qḋ nō dicit̄ qꝛ ipē ſit ſolus .i.
ſine filio vel ſpūſancto: ſed ꝑ h̄ filiꝰ vel ſpūſ
ſanctus a paternitatis cōſortio excludunt̄
Ita ⁊ cū dr̄: ſolus filiꝰ filiꝰ eſt: vel ſolꝰ ſpūſ/
ſanctꝰ ſpūſſanctus eſt: nō diuidit̄ filiꝰ a pa
tre: vel ſpūſſanctꝰ ab vtroqꝫ: ſed a ꝯſortio
filialis ꝓpꝛietatis excludunt̄ pat̄ ⁊ ſpūſſan=
ctus: ⁊ a ꝯſortio ꝓceſſibil̄ ꝓpꝛietatis pat̄ et
filius. Cum ḡ dr̄ tantꝰ eſt ſolꝰ pat̄: ꝙ̄tuꝫ ſit̄
illi tres. Per hoc ꝙ dr̄ ſolus: nō ſepat̄ pat̄
ab alijs: ſed hic eſt ſenſus. Solus pat̄ .i. pa
ter qui ita pater ē: ꝙ nec filius nec ſpūſſan=
ctus tantus eſt ⁊c̄. Silr̄ intellige cū dicit̄:
ſolus eſt filiꝰ: vel ſolus eſt ſpūſſanctꝰ. Solꝰ
ḡ pater dicit̄: vt ait Augꝰ. in eodē: qꝛ non
niſi ipē ibi pater eſt: ⁊ ſolus filius: qꝛ nō ni
ſi ipē ibi filiꝰ eſt ⁊ ſolus ſpūſſanctus: qꝛ nō
niſi ipſe ibi ſpirituſſanctus eſt.

Vtrū poſſit dici ſolꝰ pater eſt deꝰ
ſolus filiꝰ eſt deꝰ: vel ſolꝰ ſpūſſan=
ctus eſt deꝰ: vel pater ē ſolus deꝰ
vel filius eſt ſolus deus: vel ſpiri=
tuſſanctus eſt ſolus deus. b

Poſt hec queritur
Vtrū ſic̄ dr̄: ſolus pat̄ eſt pat̄: vel ſolꝰ filiꝰ
eſt filiꝰ: ita poſſit dici: ſolus pr̄ eſt deꝰ: vl̄ ſo
lus filius ē deꝰ: ita ⁊ de ſpūſctō. Aut pater
eſt ſolus deꝰ: filiꝰ eſt ſolus deꝰ? Ad qḋ dici
mus: qꝛ pat̄ ⁊ filiꝰ ⁊ ſpūſſanctꝰ dicit̄ etiam
vnus deꝰ: ⁊ h̄ trinitas ſit̄ ꝓpꝛe dicit̄ eſſe ſo=
lus deꝰ. ſicut ſolus ſapiēs: ſolꝰ potēs. Sꝫ
nō videt̄ debere dici a nob̄ ꝟbis nr̄is vtē/
tibꝰ: niſi vbi ſermo autoritatibꝰ occurrit:
ſolꝰ pater eſt deꝰ: vel pat̄ eſt ſolꝰ deꝰ: ita de
filio ⁊ ſpūſctō dicimꝰ. Vn̄ Augꝰ. in. vij. li. Auguſti.
de tri. ait. Quī oſtendimꝰ quō poſſet dici Q̄ nō dr̄ ſolꝰ
ſolus pater vel ſolus filiꝰ: ꝯſiderāda eſt illa pater deꝰ eſt.
ſn̄ia q̄ dicit̄: Nō eſſe ſolū patrē deū verꝫ ſo
lū: ſ; patrē ⁊ filiū ⁊ ſpm̄ſanctū. Ecce habes Qḋ pr̄ nō eſt
qꝛ nō ſolus pater dicēdus ē eſſe verus deꝰ ideꝫ ſolꝰ deus
Itē in eodē. Si q̄s interrogat: pater ſolus ſed trinitas.
vtrū ſit deꝰ? Quō rn̄debimus nō eſſe niſi
forte dicamꝰ ita eſſe q̄dē patrē deū: ſed nō
eū eſſe ſolū deū. Eſſe aūt ſolū deū dicamꝰ
patrē ⁊ filiū ⁊ ſpm̄ſctm̄. Ecce ⁊ hic habes:
qꝛ pater nō debet dici ſolus deus atqꝫ hoc
ſolū in pte ſubiecti tm̄ accipe quidā volūt
In pte ꝟo p̄dicati ſi ſic ꝯcedunt ꝙ pat̄ eſt
ſolus deus. Sed ex ꝟbis Augꝰ. videt̄ oſtē
di: ꝙ ꝓpꝛie ſolus deꝰ dici debeat tota trini
tas. Et h̄ trinitas (vt ait Augꝰ. ꝯtra Ma
ximinū) intelligit̄: cū apl̄s dicit: Beatus ⁊
ſolus potens: ⁊ ibi. Soli ſapiēti deo. ⁊ ibi.
Inuiſibili ſoli deo. Nō enī de ſolo patre h̄
accipiēda ſunt: vt ꝯtēdebat Maximinus
⁊ alij heretici: ſ; de trinitate. Sicut ⁊ illud:
Solus habet immortalitatē: qꝛ ſm̄ rectaꝫ
fidē ipā trinitas eſt vnus ſolus deus btūs Auguſti.
potēs: ſapiēs: inuiſibilis. Vn̄ Augꝰ. in eo
dē. Cū vnus deus ſit trinitas: hec ſit nobiſ
ſolutio queſtionis: vt intelligamus ſolum
deū ſapientē: ſolū potentē: patrem ⁊ filiuꝫ
⁊ ſpūmſanctū qui eſt vnus et ſolus deus.

Quomō dicitur trinitas ſolus de
us: cū ipſa ſit cum ſpiritibus ⁊ ani
mabus ſanctis. c

Sed iterum queri
tur: quō ipām trinitatē dicimus ſolū deuꝫ
cū ſit cū ſpiritibꝰ ⁊ aīabus ſanctis? Ad qḋ
rn̄det Aug. in. vj. li. de tri. ita dicens. Tri= Auguſti.
nitatē dicimꝰ deū ſolū: ꝙ̄uis ſp ſit cū ſpiri/
tibus ⁊ aīabus ſanctis: ſed ſolū dicimus:
qꝛ nō aliud ꝙ̄ ipſa trinitas deus eſt. Non
enī illi cū illa deus ſunt vel aliqua alia: ſed
ipā trinitas tm̄: nō illi vel alia deus eſt.

Et ſi de patre ſolo p̄dicta diceren-
tur. non tamen excluderetur filiꝰ
et ſpirituſſanctus. d

Verūtamē vt ait
Augꝰ. ⁊ ſi de ſolo patre p̄dicta dicerēt̄: nō Auguſti.
tm̄ excluderet̄ filius vel ſpūſſanctus: qꝛ hi
tres vnū ſunt: ſicut in Apocal̄. de filio legi
tur ꝙ hꝫ nomen ſcriptum qḋ nemo ſcit niſi
ipē. Nō enī inde ſepat̄ pr̄ vel ſpūſſanctus.
Et cum dicit̄. Nemo nouit patrem niſi fi/

lius: nõ inde ſepaꝛ pater ⁊ ſpũſanct⁹: q꞉ in ſepabiles ſunt. Aliqñ etiam nominanꝛ pater ⁊ filius ⁊ taceꝛ ſpũſanctus: vt veritas ad patrem loquens ait. Ut cognoſcant te ⁊ quem miſiſti Jeſum xp̄m eſſe vnũ verũ deũ. Cur ergo (inquit Aug⁹) tacuit de ſpirituſancto? Quia ꝯſequens eſt vt vbicũq꞉ nominatur vnus: ſicut pater ⁊ filius: tanta pace vni adherens intelligaꝛ: etiam ipſa pax: q̄uis nõ cõmemoretur. vno ergo iſtorũ nominato etiã reliqui intelligũtur: qḋ in pluribus ſcripture locis occurrit.

Iſta eſt diſtinctio viceſimaprima

In qua quidem diſtinctione mgr̄ poſtq̄ꝫ declarauit equalitatem magnitudinis diuinarũ pſonaꝝ in eēndo: ⁊ ſimiliter equalitatem poteſtatis in operando. Conſequēter declarat qualiter dictiões excluſiue dicunꝛ de deo. Et tria circa hoc facit Nam pmo inquirit an termini pſonales de pſonalibus cum dictione excluſiua dicanꝛ. Scḋo an termini eſſentiales de pſonalibus cũ excluſione vere dicaꝛ. Tertio dat quedam modũ generalē: quõ pdicta ſanius intelliganꝛ. Primũ facꝛ vſq꞉ ibi. Poſt hec queriꝛ. Scḋm vſq꞉ ibi Uerũtamen vt ait Aug⁹. Tertiũ vſq꞉ ad finē diſtinctionis. In ſpecialiſ ſnīa mgr̄i ſtat in tribus ꝓpoſitionibus. quarum pma eſt. Concedende ſunt ꝓpoſitiones in q̄bus termini pſonales de pſonalibus terminis cũ dictione excluſiua ſumptis pdicanꝛ. Iſtam ꝓpoſitionem mgr̄ ꝓbando inq̄rit. Cũ dictũ ſit q̄ tantus ſit ſolus pater: vel ſolus filius: q̄ti ſunt illi tres. quõ eſt intelligendũ cum diciꝛ ſolus pater: vel ſolus filius: cum non ſit pater ſine filio: nec fili⁹ ſine patre Rñdeꝛ q̄ p hoc non excludiꝛ vna pſona ab alia: ſed ꝓpetas relatiua notaꝛ ibi cõuenire vni: ita q̄ nõ alteri. Uñ ſenſus eſt. Solus pr̄.i. qui ita eſt pr̄ q̄ non fili⁹. Similiter ſolus filius.i. q̄ ita eſt fili⁹ q̄ nulli alteri cõuenit filiatio diuina. Scḋa ꝓpoſitio eſt hec. Negande ſunt ꝓpoſitiões in q̄bus de terminis pſonalibus termini eſſentiales cũ excluſione affirmanꝛ. Hanc ꝓbans querit de iſtis ꝓpoſitiõib⁹: ſol⁹ pater eſt deus: vel ſpũſanctus eſt ſolus de⁹: nec etiam iſta eſt cõcedenda. Pr̄ eſt ſolus de⁹: vel fili⁹ eſt ſol⁹ deus q꞉ eſſe ſolũ deũ toti ꝯuenit trinitati: ⁊ non ſolum vni pſone. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Perſone diuine ſũt tante coherentie q̄ vna earũ nõ expmiꝛ: niſi alie cointelligantur. Hanc ꝓpoſitionem probat magiſter autoritate beati Auguſtini. igitur ⁊c̄.

De nominum differentia quibus vtimur loquentes de deo. a

DI.XXII p

Poſt pdicta nobis differendũ videꝛ de nominum diuerſitate: quibus loquētes de vnitate ac trinitate ineffabili vtimur. Deinde demonſtrandũ eſt quibus modis de ea aliquid dicaꝛ. Illud ḡ pcipue teneamus: quedam eſſe nomina diſtincte ad ſingulas pſonas ptinētia. vt ait Aug⁹. in. ix. li. de trini. que de ſingulis tm̄ dicunꝛ pſonis. Quedam ṽo vnitatem eſſentie ſignificātia ſunt: que ⁊ de ſingulis ſingillatim: et de omnibus cõmuniter dicunꝛ. Alia vero ſunt que tranſlatiue ac p ſimilitudinem de deo dicunꝛ. Unde Ambro. in. ij. li. de tri. ait. Quo purius niteat fides: triptita videtur deriuanda diſtinctio. Sunt eñ nomina quedam que euidenter ꝓprietatem perſonam q꞉ deitatis oſtendunt. Et ſunt quedã que pſpicuam diuine maieſtatis expmũt veritatem. Alia ṽo ſunt que tranſlatiue et p ſimilitudinē de deo dicunꝛ. Proprietatis itaq꞉ indicia ſunt: generatio: filius: verbum: ⁊ hmõi. Unitatis vero eterne ſapiētia: virt⁹: veritas ⁊ hmõi. Similitudinis vero ſplendor: character: ſpeculũ ⁊ hmõi.

Premiſſis addit quedã eſſe noĩa que temporaliter deo conueniunt ⁊ relatiue dicuntur. b

His adijciēdũ eſt quedã eſſe nomina (vt Aug⁹. ait. in. v. lib. de trini.) que ex tēpore deo ꝯueniunt: ⁊ relatiue ad creaturã dicuntur: quorũ quedã de omnibus dicũtur pſonis: vt dñs: creator: refugium. Quedam autem nõ de omnibus: vt donatus: datus miſſus. Auguſti.

De hoc nomine trinitas addit. c

Preterea eſt vnũ nomen quod ḋ nulla pſona ſingillatim dicitur ſed de omnib⁹ ſimul. i. trinitas. quod non diciꝛ ſm̄ ſubſtantiã: ſed quaſi collectiuum pluralitatem deſignat pſonarum.

De alijs noĩbus que tpaliter deo cõgruunt: ⁊ nõ relatiue dicunꝛ. d

Sunt etiã quedã nomina que ex tēpore deo cõueniunt: nec relatiue dicũtur: vt humanatus: incarnatus: ⁊ hmõi. Ecce ſex nominũ differentias aſſignauimus: quibus vtimur loquentes de deo: de quibus ſingulis agendum eſt.

Q̄ illa nomina que ad ſingulas ptinent pſonas ꝓprie relatiue dicũtur: ea vero que vnitatē eſſentie ſignificant ad ſe dicunꝛ: ⁊ de ſingulis: ⁊ de omnib⁹ cõmuniter dicuntur pſonis ⁊ ſingulariter non pluraliter in ſũma accipiuntur. e

Sciendũ eſt ergo q̄ illa q̄ ꝓprie ad ſingulas pſonas ptinēt: relatiue ad inuicem dicunꝛ: ſicut paꝛ et fi-

lius: ⁊ vtriuſq; donũ ſpũſſanctus. Ea ꝟo
que vnitatẽ eſſentie ſignificant ad ſe dicun
tur: ⁊ ea que ad ſe dicuntur: ſubſtantialiter
vtiq; dicunꝫ: ⁊ de omnibꝰ cõmunitꝫ: et de
ſingulis ſingulatim dicunꝫ pſonis: et ſin-
gulariter non plꝛaliter accipiunꝫ in ſumma
vt deus: bonus: potens: magnus ⁊ hmõi
Que aũt relatiue dicunꝫ: ſubſtantialitꝛ nõ
dicunꝫ. Unde Augꝰ. in. v. li. de trini. ait:
Augusti. Quicquid ad ſe dicitur: pſtãtiſſima illa ⁊
diuina ſublimitas ſubſtantialiter dicitur.
Qđ aũt ad aliquid dicitꝫ: non ſubſtantiali
ter dicitꝫ: ſed relatiue. Tantaq; eſt vis eiuſ
dem ſubſtantie in patre ⁊ filio ⁊ ſpũſancto
vt quicquid de ſingulis ad ſeipos dicitur
nõ pluraliter in ſumma: ſed ſingulariter ac
cipiatꝫ. Dicimus eñ: pater eſt deꝰ: ⁊ filius
eſt deus: ⁊ ſpũſſanctus eſt deus: quod ſm
ſubſtantiã dici nemo dubitat. Nõ tamẽ di
cimus hanc trinitatẽ eſſe tres deos: ſꝫ vnũ
deũ. Ita dicitꝫ pater magnus: filius mag-
nus: et ſpirituſſanctus magnus: non tres
magni: ſed vnus magnus. Ita etiã omni-
potens pater: omnipotens filius: omnipo
tens ſpũſſanctꝰ. Nõ tñ tres oipotẽtes: ſed
vnus oipotens. Quicquid ergo ad ſeipm di-
citꝫ deus: ⁊ de ſingulis pſonis ſimiliter di-
citꝫ: ⁊ ſimul de ipa trinitate nõ pluraliter ſꝫ
ſingulariter dicitꝫ. Et quoniã nõ eſt aliud
deo eſſe: ⁊ aliud magnum eſſe: ſed hoc idez
eſt illi eſſe: quod eſt magnum eſſe. Propte
rea ſicut non dicimus tres eſſentias: ſic nõ
dicimus tres magnitudines: ſed vnam eſ-
ſentiam et vnam magnitudinem.

Qꝛ deꝰ magnꝰ ẽ ea magnitudine q̃
deꝰ eſt: ſic de bonitate ⁊ de oibus
que ſm ſubſtantiã dicuntur. f

Deus enim non eſt
magnus ea magnitudĩe q̃ nõ eſt qđ ipe: vt
quaſi pticeps eius ſit alioqn maioꝛ eſſet il
la magnitudo q̃ꝫ deꝰ. Deo aũt nõ eſt aliqđ
maius: ea ergo magnitudine magnꝰ ẽ qua ipe
eſt. Ideoq; nec tres magnitudĩes dicimꝰ:
ſꝫ vnã magnitudinẽ: nec tres magnos: ſed
vnũ magnũ: qꝛ nõ pticipatiõe magnitudi
nis deꝰ magnꝰ eſt: ſꝫ ſeipo magnꝰ magnꝰ ẽ: qꝛ
ipe ẽ ſua magnitudo. Ita ⁊ de bonitate et
eꝛnitate ⁊ oipotentia dei dicẽdũ ẽ: ⁊ de oi-
bus oino q̃ de deo pñt pnũciari ſubalitꝫ q̃-
bus ad ſeipm dꝛ: nõ trãſlatiue acꝑ ſilitudi
nem: ſꝫ ppe: ſitñ de illo ppe aliqđ oꝛe hois
dici põt. Ecce apte docuit ꝙ noia vnitatẽ
diuine maieſtatis ſignificantia: ⁊ ad ſe di-
cunꝫ de deo. i. ſine relatiõe ⁊ de oibus pſo
nis cõmuniter: ⁊ de ſingulꝭ diuiſim dicunꝫ
nec pluraliter ſed ſingulariter in ſumma ac
cipiuntur. Illa vero noia que ppꝛie ad ſin
gulas ptinẽt pſonas: relatiue non ſubſtan
tialiter dicunꝫ. Qꝛ eñ ppꝛie ſingula in tri- Auguſti.
nitate pſona dicitur: vt ait Augꝰ. in eodẽ:
nullo mõ ad ſeipum: ſed ad aliam inuicem
vel ad creaturam dicitur. Et ideo relatiue
nõ ſubſtantialiter dici manifeſtum eſt.

Iſta eſt diſtinctio viceſimaſecun-
da. In qua mgꝛ pacto tractatu de diuis rebꝰ: inci-
pit agere de diuinis noibus. Et circa hoc duo facit.
Nam pmo ponit differẽtias diuinoꝛũ noim. Secun-
do ſubdit regulas pdicationis eoꝛuz. Primũ facit a
pncipio diſtinctõis vſq; ibi. Sciendũ ẽ ergo. Scđm
ab inde vſq; ad finẽ diſtinctõis. In ſpẽali ꝟo ſenten
tia mgri ſtat in vna ppoſitiõe: cui mgꝛ annectit du-
as regulas. Propoſitio ẽ hec. Noia de deo dicta in-
ueniunꝫ in ſeptuplici dña. Hanc mgꝛ deducit exẽpla
riter dicẽs: ꝙ q̃dam ſunt noia notionalia: ſeu ppꝛeta
tes pſonales expmẽtia: vt generatio: ꝟbũ: donum:
pꝛ: filius: ſpũſſanctꝰ. Quedã eſſentialia ſeu vnitatẽ
eſſentie referentia: vt deꝰ: deitas: ſapia: potẽtia: bo-
nitas: magnitudo: ꝟtus ⁊ ſuba. Quedã trãſſumpti
ua. i. ſm ſimilitudinẽ de deo pdicata: vt ſplẽdoꝛ: can
doꝛ: lux: ſpeculũ: leo: agnus ⁊ ſimilia. Quedam tpa
lia ſeu deo ſolũ ex tempe ꝯuenientia: ⁊ hoc dupliciter
vel in reſpectu ad creaturaz relatione extrinſeca: vt
dñs: creatoꝛ: refugiũ: redemptoꝛ: ſaluatoꝛ: ⁊ hmõi.
Uel in reſpectu ad creaturas. relatione tñ intrinſe-
ca: vt incarnatus: humanatus. Et eſt aliud nomen
qđ ſolũ de omnibus pſonis ſimul ⁊ de nulla ſingula
tim dicitꝫ: quod ſm relationem dicitꝫ intrinſecã: qꝛ in
ſe ꝯclaudit terminos ſue relatõis: vt hoc nomen trini
tas. Hmõi noim diuinoꝛũ ſeptuplicem dñam ponit
mgꝛ in textu: vt dicit ppoſitio pdicta: quam veram
eſſe reputo. Pꝛia harũ regularũ eſt ꝙ noia ppa ad
ſingulas pſonas ptinentia. non ſubſtantialitꝛ ſed re-
latiue dicunꝫ. Patet: qꝛ non põt dici: pater eſt filius
aut filius eſt pater: aut pater ⁊ filius ſunt ſpũſſctũs.
⁊ ecõuerſo: que eſt pdicatio abſolute eſſentialꝭ ⁊ ſub
ſtantiua. Sed bñ dicitꝫ: pater eſt filij pater: filius eſt
patris filius: que eſt pdicatio relatiua. Scđa regu-
la eſt: ꝙ nomina ad vnitatem eſſentie ſpectantia: vt
ſapia: bonitas: potẽtia: virtus: magnitudo: ⁊ hmõi
de ſingulis pſonis ſingillatim: ⁊ de omnibus ſimul.
non relatiue: ſed ſubſtantialiter in ſingulari ⁊ nõ in
plurali affirmantur. Nam bene dicitꝫ. Pater eſt deꝰ
ſapiẽtia: potentia: bonitas: magnitudo: virtus. Et
ſimiliter de filio ⁊ ſpirituſancto: ⁊ de omnibꝰ ſimul.
Unde bene dicitur. Pater filius ⁊ ſpũſſanctus ſunt
deus: ſapientia: bonitas ⁊c̃. Non aũt pluraliter di-
ci poteſt. Pater ⁊ filius ⁊ ſpirituſſanctus ſunt dij: ſa
pientie: potentie: bonitates: virtutes. igitur ⁊c̃.

De hoc nomine quod eſt perſona
qđ cum ſm ſubſtantiam dicatꝫ ta-
men pluraliter nõ ſingulariter in
ſumma accipitur. a

Redictis adij DI.XXIII
p ciendum eſt: ꝙ cũ omnia noia q̃
ſm ſubam de deo dicuntur: ſin

gulariter ⁊ nõ pluraliter de omnibꝰ in ſumma dicant̃ pſonis: vt ſupra oſtenſum eſt. Eſt tñ vnũ nomẽ ſcꝫ pſona: qđ ſm ſubſtãtiã dicit̃ de ſingulis pſonis: ⁊ pl'aliter non ſingularit̃ in ſumma accipit̃. Dicimꝰ enim pater eſt pſona: filiꝰ eſt pſona: ſpũſſanctꝰ ẽ pſona: ⁊ hoc ſm ſubam dicit̃. Nec tñ dicitur pater ⁊ filiꝰ ⁊ ſpũſſanctꝰ ſunt vna pſona: ſed tres pſone. Hoc ḡ nomen excipit̃ a pdicta regula nominũ: q̃ ſm ſubaꝫ de deo dicuntur: quia cum hoc ad ſe dicat̃: ⁊ ſm ſubſtantiã: pluraliter tñ nõ ſingulariter in ſumma accipitur.

Autoritas ꝙ pſona ad ſe dicat̃: ⁊ ſm ſubſtantiã. b

Auguſti.

QZ autem perſona ſm ſubam dicat̃ Augꝰ. oſtendit in. vij. li. de tri. dicẽs: Nõ eſt aliud deo eſſe: aliud pſona eſſe: ſ; oĩno idem. Itẽ in hac trinitate cũ dicimꝰ pſonam pr̃is: nõ aliud dicimꝰ q̃ȝ ſubam patris. Quocirca vt ſuba pr̃is ipſe pater eſt: nõ quo pater eſt: ſ; quo eſt. Ita ⁊ pſona pr̃is non aliud q̃ȝ ipſe pat̃ eſt. Ad ſe quippe dicit̃ pſona: non ad filiũ vel ſpiritũ ſanctũ: ſicut ad ſe deus dicit̃ ⁊ magnus: et bonus ⁊ iuſtus ⁊ hmõi. Et quemadmodũ hoc illi eſt eſſe qđ deum eſſe: qđ magnũ eẽ. qđ bonũ eſſe: ita h̃ eſt illi eſſe qđ pſonã eſſe. Ecce expreſſe habes ꝙ pſona ſm ſubſtantiam dicit̃: vt cum dicit̃: pater eſt pſona: h̃ ſit ſenſus. Pr̃ eſt diuina eſſentia. Sil'r cuꝫ dicit̃: filius eſt pſona: ſpũſſanctus eſt pſona. i. eſſentia diuina.

Q pr̃ nõ eo ẽ pater quo eſt.

Cur pr̃ et filiꝰ et ſpũſſanctꝰ non dicant̃ vna pſona ⁊ vna ſubſtantia: ⁊ vnus deus. c

Ideo orit̃ hic queſtio difficilis q̃dẽ: ſ; nõ inutilis: q̃ querit̃. Cur nõ dicant̃ hi tres vna pſona ſicut vna eſſentia ⁊ vnꝰ deꝰ? Quã q̃ſtionẽ Augꝰ. diligenter tractat atq; cõgrue explicat in. vij li. de tri. ita di. Cur nõ hec tria ſit̃ vnã pſonam dicimꝰ ſicut vnam eſſentiã ⁊ vnũ deũ ſ; dicimꝰ tres pſonas: cũ tñ tres deos: aut tres eẽntias nõ dicamꝰ? Quia volumꝰ vel vnũ aliqđ vocabulũ ſuare huic ſignificationi q̃ intelligit̃ trinitas: ne oĩno taceremus interrogãti: q̃d tres eẽnt: cuꝫ tres eſſe fateamur. Cũ ḡ querit̃ q̃d tres: vt ait Augu. in li. v. de tri. Mag̃ prſus inopia humanũ laborat eloquiũ: dictũ eſt tñ tres pſone nõ vt illud diceret̃: ſ; ne taceret̃ oĩno. Nõ eñ rei ineffabilis eminẽtia h̃ vocabulo explicari valet. Ecce oñdit q̃ neceſſitate dicat̃ pl'aliter pſone: videlꝫ vt h̃ vno noĩe q̃rentibꝰ de tribus reſpondeamꝰ.

Auguſti.

Solutio.

Auguſti.

Qua neceſſitate dictũ ſit tres pſone a latinis: et a grecis tres hypoſtaſes vel ſubſtantie. d

Qua neceſſitate ñ ſolũ a latinis ſmo: ſed etiã grecus eadẽ pene ſup hac re laborãs noĩm penuria coartatur. Vñ Augꝰ. q̃d a greci vel latinis neceſſitate de ineffabili trinitate dictũ ſit aperiens in. vij. lib. de tri. ait: Loquẽdi cauſa de ineffabilibꝰ vt fari aliquo mõ poſſemꝰ: dictũ eſt a grecis: vna eſſentia: tres ſube. i. vna vſia: tres hypoſtaſes. Aliter eñ greci accipiũt ſubam q̃ȝ latini. A latinis autẽ dictũ eſt vna eſſentia vel ſuba: tres pſone: q; non aliter in ſermone nr̃o. i. latino eſſentia q̃ȝ ſuba ſolet intelligi. Et vt intelligat̃ ſaltẽ in enigmate: placuit ita dici: vt cũ quereretur q̃d tria ſint: aliq̃d diceret̃: q̃ tria eſſe fides vera pnũciat. Cũ ⁊ pr̃em nõ dicit eſſe filiũ: ⁊ ſpm̃ſanctũ. ſ. donũ dei: nec pr̃eꝫ dicĩ eſſe nec filiũ. Cũ ḡ q̃rit̃ q̃d tria vel q̃d tres. ꝯferimꝰ nos ad inueniẽdũ aliqđ nomẽ quo cõplectamur h̃ tria. Neq; occurrit aĩo: q; ſupeminẽtia diuinitatis vſitati eloquij facultatẽ excedit. Verius eñ cogitat̃ deꝰ q̃ȝ dicit̃: ⁊ verius eſt q̃ȝ cogitat̃.

Auguſti.

Q deꝰ verius cogitat̃ q̃ȝ dicat̃: ⁊ veriꝰ eſt q̃ȝ cogitat̃.

Quid hoc noĩe tres ſignificet̃. e

Pater ergo et filiꝰ ⁊ ſpũſſanctus ſcꝫ quoniam tres ſunt: quid tres ſunt queramus: quid cõmune habeãt. Non eñ poſſunt dici tres patres: q; tantũ pater ibi pater eſt: nec tres filij: cuꝫ nec pater ibi ſit filius nec ſpũſſanctꝰ: nec tres ſpirituſſancti: quia ſpirituſſanctus ppa ſignificatiõe qua ⁊ donũ dei dicit̃: nec pater eſt nec filius. Quid ḡ tres? Si tres pſone eſſe dicunt̃: cõe eſt eis id qđ pſona ẽ. Certe eñ quia pater eſt pſona: ⁊ filius eſt perſona: ⁊ ſpũſſanctus eſt pſona: ideo tres pſone dicunt̃. Propterea ḡ dicimus tres pſonas. q; cõmune eſt eis id qđ pſona eſt. Ex p̃dictis apte intelligi poteſt: qua neceſſitate dictũ ſit a latinis tres pſone: cũ pſona ſm ſubam dicat̃. Unde ⁊ tribꝰ cõmune eſt id qđ pſona eſt. i. hoc nomẽ pſona.

Quare nō dicimꝰ tres deos eē patrem et filiū et spūmſanctū: vt dicimus tres ꝑſonas: cū id qđ deus eſt ſit eis cōmune q꞉ pater eſt deꝰ. et filius eſt deus: et ſpiritusſanctꝰ eſt deus. f

Sed queritur hic cum dicamus patrem ⁊ filiū ⁊ ſpūmſanctū eſſe tres ꝑſonas: q꞉ cōmune eſt eis qđ ꝑſona eſt. i. quia pater eſt ꝑſona: ⁊ filius eſt ꝑſona: ⁊ ſpūſſanctus eſt ꝑſona: cur nō dicamus ſimilit̄ tres deos: cū ⁊ pater ſit deꝰ: ⁊ filius ſit deus: ⁊ ſpūſſanctꝰ ſit deus. Quia ſcꝫ illud ſcriptura contradicit: hoc aūt ⁊ ſi non dicit: nō tñ ꝯtradicit. Vñ Augꝰ hanc

Augusti. mouens queſtionē atqꝫ diffiniēs in li. vij. de trini. ita ait. Si ideo dicimus prēm ⁊ filium ⁊ ſpiritūſanctum eſſe tres ꝑſonas. q꞉ cōmune eſt eis id quod ꝑſona eſt: cur non etiam tres deos dicimus? Certe vt predictum eſt: quia pater eſt ꝑſona: ⁊ filius ē ꝑſona: ⁊ ſpūſſanctus eſt ꝑſona: ideo tres ꝑſone dicunt̄ Quia ꝰ pater eſt deꝰ: ⁊ filiꝰ eſt deus: ⁊ ſpūſſanctus deus: cur nō dicātur tres dij. Ecce ꝓpoſuit hanc queſtionē. Attende q̄d reſpondeat ſubdens. An ideo nō dicunt̄ tres dij: q꞉ ſcꝑtura nō dicit tres deos. Sed nec tres ꝑſonas alicubi ſcripture textus cōmemorat. An ideo licuit loquendi diſputatiue neceſſitate tres ꝑſonas dicere: nō q꞉ ſcriptura dicit: ſed q꞉ ſcriptura non ꝯtradicit. Si autem diceremꝰ tres deos: contradiceret ſcriptura dicens. Audi iſrl': deus tuus deꝰ vnus eſt. Ecce abſolutio queſtionis: quare potius dicamꝰ tres ꝑſonas q̄ꝫ tres deos: q꞉. ſ. illud non contra dicit ſcriptura.

Alia queſtio cur non dicimꝰ tres eſſentias vt tres ꝑſonas: cum ſcriptura nō contradicat. g

Uerum ⁊ hic alia emergit queſtio quam Augꝰ. cōſequenter

Augusti. annectit dicens. Cur inq̄t ⁊ tres eſſentias non licet dicere: qđ ſimilit̄ ſcꝑtura ſicut nō dicit: ita nō ꝯtradicit? At ſi dicis ꝙ ꝓpter vnitatem trinitatis non dicunt̄ tres eſſentie: ſed vna eſſentia. Quero cur nō ꝓpt̄ eādem vnitatem trinitatis dicat̄ vna ꝑſona ⁊ nō tres ꝑſone? Ut eñ eſt illis cōmune nomen eēntie. ita vt ſingulus quiſqꝫ dicatur eſſentia: ſic illis cōmune eſt ꝑſone vocabulum. Quid igit̄ reſtat: vt fateamur loquēdi neceſſitate a grecis ⁊ latinis parta h̄ vocabula aduerſus inſidias vel errores hereticorum. Cunqꝫ conaret̄ humana inopia loquendo ꝓferre ad hominū ſenſus: qđ in ſecretario mentis de deo tenet: ſiue ꝑ piam fidem: ſiue ꝑ qualemcūqꝫ intelligentiaꝫ: timuit dicere tres eſſentias: ne intelligeretur in illa ſumma equalitate vlla diuerſitas. Rurſum non poterat dicere: non eſſe tria q̄dā. Quod quia dixit Sabellius in hereſim lapſus eſt. Queſiuit ergo: quid tria diceret? Et dixit tres perſonas: ſiue tres ſubſtantias ſꝫm grecos.

Sicut nos dicimꝰ tres ꝑſonas ita greci tres ſubſtantias quas dicūt hypoſtaſes: aliter accipientes ſubſtantiam q̄ꝫ nos. h

Qđ enim de perſonis ſꝫm nr̄am: hoc de ſubſtātijs ſꝫm cōſuetudinem grecorū oportet intelligi. Sic eñ illi dicūt tres ſubſtantias vnā eſſentiaꝫ. id eſt tres hypoſtaſes vnam vſiam: quemadmodum nos dicimus tres ꝑſonas, vnaꝫ eſſentiam vel ſubſtantiam. Quanqꝫ ⁊ illi ſi vellent ſicut dicūt tres ſubſtātias tres hypoſtaſes: poſſent dicere tres perſonas tria proſopa. Illud autem maluerunt dicere: quia fortaſſe ſꝫm lingue ſue ꝯſuetudinē aptius dicitur.

Q꞉ in trinitate nō eſt diuerſitas nec ſingularitas vel ſolitudo: ſed vnitas et trinitas ⁊ diſtinctio ⁊ identitas. i

Jam ſufficiēter vt puto oſtēſum eſt: q̄ neceſſitate dicamꝰ tres ꝑſonas: ⁊ q̄re nō ſit̄r tres deos vel eēntias q꞉. ſ. in altero obuiat ſcriptura: in altero diuerſitatis intelligētia: q꞉ ibi nulla penitus eſt diuerſitas: ſicut nec ſingularitas vel ſolitudo ſed vnitas ⁊ trinitas. Unde Augꝰ. Augusti. in libro. vij. de trini. ait: Humana inopia querens quid diceret tria: dixit tres perſonas vel ſubſtantias. Quibus nominibus nō diuerſitatem voluit intelligi: ſed ſingularitatem noluit: vt nō ſolum ibi vnitas intelligatur: ex eo ꝙ dicitur vna eſſentia: ſed Hylarius. trinitas: ex eo ꝙ dicunt̄ tres perſone Hylarius quoqꝫ in libro. vij. de trinitate ait. Dominꝰ dicit: Qui me videt: videt ⁊ pa-

trem. Cum hoc dicitur: excluditur ſingularitas: atq; vnici. id eſt. ſolitarij intelligētia. Nam nec ſolitariuz ſermo ſignificat: et indifferentem tamen naturam ꝓfeſſio docet. Viſus eſt enim in filio pater per nature vnitam ſimilitudinem. Unum ſunt eniz natus ⁊ generans: vnum ſunt neq; vnus. Non itaq; ſolitarius filius eſt: nec ſingularis nec diſpar. Item in eodē. Sicut in pr̄e ⁊ filio credere duos deos impiū eſt: ita patrem ⁊ filiū ſingularē deum p̄dicare ſacrilegium eſt. Nihil in his nouum: nihil diuerſum: nihil alienuz: nihil ſeparabile eſt.

Auguſti.

De hoc etiā Aug⁹. in libro queſtionū veteris ac noue legis ait: Unus ē deus: ſed nō ſingularis.

Ambroſi⁹.

Item Ambro. in libro de trinita. ait. Quod vni⁹ eſt ſubſtātie: ſepari nō poteſt: ⁊ ſi nō ſit ſingularitatis ſ; vnitatis deus vnus cū dicit̄: nequaq; deitatis trinitatē excludit. Et ideo nō qđ ſingularitatis: ſed quod vnitatis eſt p̄dicatur. Ecce ex p̄dictis oſtēdit̄: q: nec ſingularis: nec diuerſus: nec vnicus vel ſolitarius ꝯfitendus ē deus: q: ſingularitas vel ſolitudo pſonaꝝ pluralitatē excludit: ⁊ diuerſitas vnitatez eſſentie tollit.

Ambroſi⁹.

Diuerſitas inducit ſeparationē diuinitatis. Singularitas adimit diſtinctionē trinitatis. Ideo Ambro. in primo libro de trinit̄. ait. Non eſt diuerſa nec ſingularis equalitas. Nec iuxta Sabellianos pr̄em filiūq; ꝯfundens. Nec iuxta Arrianos pr̄em filiūq; ſecernēs. Pater eñ et filius diſtinctionē habēt: ſeparationē v̄o nō habent. Itē in eodē. Pater ⁊ filius diuinitate ſunt vnū: nec eſt ibi ſubſtātie differētia nec vlla diuerſitas. Alioquin quō vnum deuz dicim⁹: diuerſitas enim plures facit. Cōſtat ergo ex p̄dictis: q: in trinitate nulla eſt diuerſitas: ſi tñ aliqñ in ſcr̄ptura inuenitur dictū tres diuerſe pſone ⁊ h̄mōi. diuerſas dicit diſtinctas.

Diuerſe dicuntur aliqñ pſone. i. diſtincte

Q nō dʒ dici de⁹ multiplex. k

Et ſicut in trinitate nō eſt diuerſitas: ita nec multiplicitas: ⁊ ideo nō eſt dicēdus deus multiplex: ſed trinus ⁊ ſimplex.

Ambroſi⁹.

Unde Amb. in. j. lib. de tri. ait. Eſt in pr̄e ⁊ filio nō diſcrepans: ſed vna diuinitas: nec ꝯfuſum qđ vnū eſt: nec multiplex eſſe pōt qđ indifferens ē. Multiplex itaq; deus nō eſt.

Iſta eſt diſtinctio viceſimatertia

In qua mgr̄ poſtq; egit de nominibus diuinis generaliter: agit de hoc nomīe pſona ſpecialiter. Et tria circa hoc facit. Nam p̄mo excipit hoc nomen perſona de regula predicta que de his que ſubſtātialiter p̄dicantur dabatur. Secundo oſtendit q; hoc nomē pſona non ſingulariter: ſed pluraliter de oībus pſonis p̄dicat̄. Tertio ꝯcludit q; in diuis nec diuerſitas eſſentialis nec ſingularitas pſonalis ꝓp̄rie dicatur. Primū facit vſq; ibi. Ideo oꝛt̄. Secundum ab inde vſq; ibi. Iā ſufficienter. Tertiuz v̄o ab inde vſq; ad finem diſtinctionis. In ſpeciali ſentētia mgr̄i ſtat in tribus ꝓpoſitionibus: quarum p̄ma eſt. Hoc nomē perſona non pſonaliter: ſed ſubſtantialiter dicit̄ de diuinis. Probatur ſic. Omne nomen quod de diuinis predicatur non relatiue ſed abſolute: hoc eſt nō perſonaliter: ſed ſubſtantialiter dicitur: ſed hoc nomen perſona eſt huiuſmodi. igitur predicatur nō pſonaliter: ſed ſubſtantialiter. Tenet argumentum ⁊ maior: ſed minorem probat magiſter in textu: excipiens hoc nomen pſona a regula prius dicta. Secunda ꝓpoſitio eſt hec. Hoc nomen perſona de omnibus diuinis pſonis ſimul: non ſingulariter: ſʒ pluraliter p̄dicatur. Et per hoc excipit̄ a regula data ſuperius in precedenti diſtinctione de nominib⁹ que ſubſtantialiter dicunt̄ in diuinis: vbi dicebat̄ q; noīa que ſubſtantialiter dicuntur in diuinis: vel que ſpectant ad vnitatem eſſentie: de qualibet perſona ſigillatim: ⁊ de omnibus ſimul dicuntur in ſingulari. vt ſic dicendo: pater ⁊ filius ⁊ ſp̄ūſſanctus ſunt tres perſone: que eſt vera. Sed hec eſt falſa. Pater et filius ⁊ ſp̄ūſſanctus ſunt perſona. Tertia propoſitio eſt hec. In diuinis nec diuerſitas ſubſtantialis: nec ſingularitas pſonalis eſt ponenda, ⁊ cōcedenda. Et probatur ratione ſic. Illa in diuinis non ſunt concedenda: quibus conceſſis tolleretur eſſentie vnitas: ⁊ pſonarum diuerſitas. Sed diuerſitas ſubſtantialis ⁊ ſingularitas pſonalis ſunt huiuſmodi. igit̄ non ſunt in diuinis concedenda: vt dicit ꝓpoſitio ꝓbanda. Argumentuz tenet. ⁊ p̄miſſas ꝓbat magiſter in textu. igitur ⁊c̄.

Quid ſignificetur his nominibus vnus vel vna; duo vel due; tres vel tria; trin⁹ vel trinitas; plures vel pluralitas; diſtinctio vel diſtincte; cum his vtimur de deo loquentes. a

Hic diligēter DI. XXIIII

b inquiri opoꝛtet: cū in trinitate nō ſit diuerſitas vel ſingularitas: nec multiplicitas: vl̄ ſolitudo quid ſignificet̄ his nominibus. ſ. vn⁹ vel vna: duo vel due: tres vel tria: trinus vel trinitas: plures vel pluralitas: diſtincte vel diſtinctio: cū dicit̄ vn⁹ de⁹: due pſone vel tres pſone: plures pſone diſtincte ſūt pſone: vel cū dicit̄ diſtinctio pſonarū: pluralitas pſonarū trinitas pſonarum ⁊ h̄mōi. Videmur eñ hoc dicentes numerorum quātitates ⁊ rerū multitudinē vel multiplicitatez in deo ponere. Quid ğ iſta ibi ſignificent: ipſo de quo loquimur aperiente inſinuare curemus.

Magis illa dicunt̃ ad excludendum ea que non ſunt in deo ꝗ̃ ad ponendum aliqua. b

Si diligenter premiſſis autoꝛitatū verbis intēdimus: vt dictoꝝ intelligentiā capiamus: magis videt̃ hoꝝ verboꝝ vſus introductus ratione remouēdi atꝗ excludēdi a ſimplicitate deitatis q̄ ibi nō ſunt: ꝗ̃ ponēdi aliqua.

Quid p vnū ſignificet̃ cum dicit̃ vnus deus. c

Cum enim dicitur vnus deus: multitudo deoꝝ excluditur. nec numeri quantitas in diuinitate ponit̃ tanꝗ̃ diceret̃: de⁹ eſt: nec multi ſūt vel plures dij. Vñ Amb. in li. de tri. ait: Cū vnuz dicim⁹ deum: vnitas excludit numerum deoꝝ: nec quantitatē in deo ponit: q2 nec numerus nec quantitas ibi eſt. Ambroſi⁹.

Quo ſenſu dicit̃ vn⁹ eſt pater: vel vnus eſt filius. d

Similiter cuz dicitur: vnus eſt pater: vel vnus eſt filius: et hmōi: ratio dicti hec eſt ꝙ non ſunt multi patres: vel multi filij: ita ꝛ de ſimilib⁹. Itē cum dicimus plures eſſe pſonas: ſingularitatem atꝗ ſolitudinem excludimus: nec diuerſitatem nec multiplicitatem ibi ponimus: quaſi diceret̃. Sine ſolitudine ac ſingularitate pſonas confitemur. Vnde Hylarius in. iiij. li. de tri. ſic ait Dixit de⁹. Faciamus hoīem ad imaginē ꝛ ſimilitudinez noſtram. Quero nunc an ſolum deum ſibi locutū exiſtimes: an hunc ſermonē eius intelligas ad alterū extitiſſe? Si ſolum fuiſſe dicis: ipſius voce argueris dicētis. Faciamus ꝛ nr̄az. Suſtulit eñ ſingularitatis ac ſolitudinis intelligentiā pfeſſio ꝯſoꝛtij: q2 aliqđ conſoꝛtiū eſſe nō pōt ipi ſolitario: neꝗ ſolitudo ſolitarij recipit faciam⁹: nec alieno a ſe diceret noſtram. Attēde lectoꝛ his verbis ꝛ vide: q2 nomine conſoꝛtij pluralitatem ſignificauit. Pꝛofeſſio ergo cōſoꝛtij eſt pfeſſio pluralitatis: quam pꝛofeſſus eſt dicens. Faciamus ꝛ noſtrā. pluraliter eñ vtrunꝗ dicit̃. Sed hac pfeſſione pluralitatis nō diuerſitatem vel multitudinē poſuit: ſed ſolitudinem ꝛ ſingularitatez negauit. Sic ergo cum dicimus plures pſonas vel pluralitatē pſonarū: ſingularitatis et ſolitudinis intelligentiā excludimus.

Ex q̄ intelligētia dicant̃ perſone plres. | Hylarius.

Quid p ternariū ſignificet̃ cuz dicitur tres perſone. e

Ita etiam cuz dicimus tres pſonas: nomine ternarij nō quātitatem numeri in deo ponim⁹: vel aliquā diuerſitatē: ſed intelligentiā: nō ad aliūm, ſi ad patrē ꝛ filiū ꝛ ſpiritūſanctū dirigēdā ſignificamus: vt ſit hui⁹ dicti intelligētia. Tres pſone ſunt: vel tres ſunt pater ꝛ fili⁹ ꝛ ſpūſſanctus. i. nec tm̄ pater: nec tm̄ filius nec tm̄ pater ꝛ filius in deitate ſunt: ſ etiaz ſpūſſanctus: ꝛ nō ali⁹ ab his. Siliter non tm̄ eſt ibi hec pſona: vel illa: vel hec ꝛ illa: ſ hec ꝛ illa ꝛ illa: ꝛ nō alia. Et hoc foꝛe ita intelligendū Aug⁹ ſatis oſtendit vbi dicit ꝙ illo noīe nō diuerſitatē intelligi voluit: ſed ſingularitatem noluit. Auguſti.

Quid p duo cū dicit̃ due perſone vel pater ꝛ fili⁹ duo ſunt. f

Similiter cuz dicitur: duo ſunt: pater ꝛ filius: nō dualitatis quantitatē ibi ponimus: ſed hoc ſignificamus: ꝙ nō eſt tm̄ pater: nec tm̄ filius: ſ pater ꝛ fili⁹: ꝛ hic nō ē ille: ita ꝛ de alijs hmōi Ita etiā cū dicimus: pater ꝛ filius ſūt due pſone: hoc ſignificamus ꝙ nō tm̄ pater eſt pſona: nec tm̄ fili⁹ eſt pſona: ſed pat̃ eſt pſona: ꝛ fili⁹ eſt pſona: ꝛ hec nō eſt illa.

Ex quo ſenſu d2 in perſonis diſtinctio vel perſone diſtincte. g

Cū autez dicimus diſtincte ſunt pſone: vel diſtinctio eſt in pſonis: confuſionē atꝗ pmixtionē excludimus: ꝛ hanc nō eſſe illā ſignificam⁹. Cūꝗ addimus diſtincte ſunt pſone ppꝛietatib⁹ ſiue differentes ppꝛietatib⁹: aliā eſſe hanc pſonā: ꝛ aliam illā ſuis ppꝛietatibus ſignificamus. Et cū dicimus aliā ꝛ aliā non diuerſitatē vel alienationē ibi ponimus: ſed ꝯfuſionē ſabellianā excludimus.

Quomodo ibi accipiatur diſcretio. h

Ita etiā dicuntur diſcrete pſone vel cum dicitur diſcretio in pſonis eſſe. eandem intelligentiam facim⁹ Eodem eñ modo ibi accipitur diſtinctio. quo diſcretio. Et congrue dicit̃ ibi eſſe diſcretio vel diſtinctio: nō diuerſitas vel di-

Ambroſi⁹. uiſio ſiue ſeparatio. Vñ Ambro. in .i. li. de trini. Non eſt ipſe pater qui filius: ſed inť patrem ⁊ filium expſſa diſtinctio eſt.

Quõ trinitas ibi accipiatur. i

Cum vero dicitur trinitas id ſignificari videť qd ſignificatur cum diciť tres perſone. vt ſicut non poteſt dici pater eſt tres pſone. vľ filius eſt tres p ſone: ita non debet dici. pater eſt trinitas. vel filius eſt trinitas.

Hoc videtur contrarium eſſe predictis. k

Hic non eſt pretermittendū q̄ cum ſupra dictum ſit deū nec ſingularem nec multiplicem eſſe cōfitēdu; idq̄ʒ ſanctoꝝ autoritatibus ſit confirmatū

Iſidorus. In contrariū videť ſentire Iſido. dicens Diſtinguendū eſt inter trinitatem ⁊ vnitatem. Eſt eni vnitas ſimplex ⁊ ſingularis: trinitas vero multiplex ⁊ numerabilis. quia trinitas eſt trium vnitas. Ecce vnitatē dicit eſſe ſingularem. ⁊ trinitatem multiplicē ⁊ numerabilem. Sed ad hoc dicimus. q̄a ſingularē accepit ſicut ⁊ alij accipiūt vnū. multiplicem vero ⁊ numerabilem ſicut alij dicunt trinum.

Iſta eſt diſtinctio viceſima quarta. In qua magiſter oſtenſa ſignificatiōe hui⁹ nominis pſona put ſumiť pſe: agit de ſignificatione eiuſdem put ſumiť cū terminis numeralib⁹ ſibi adiūctis Et circa hoc tria facit. Naʒ pmo oñdit q̄ p termios numerales in diuis excludiť multiplicitas ſubalis. Secundo q̄ p ipos remoueť ſolitudo pſonalis. Tertio q̄ p eorum diſtinctionem ſecludatur confuſio perſonalis. Primū facit a pncipio diſtinctionis vſq̄ʒ ibi Item etiam cum dicim⁹. Secundū ab inde vſq̄ʒ ibi Cum autem dicimus diſtincte. Tertium ab inde vſq̄ʒ ad finem diſtinctionis. Et tm̄ in generali. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus ppoſitionibus quarū pma eſt hec. In diuinis p nomina numeralia ad vnitatem eſſentie ſpectantia ſolam multiplicitatem excludimus. Hanc magiſter inueſtigat querendo: quid p terminos numerales ⁊ nomina ptinentia ad pluralitatem ſeu multitudinem ſeu diſtinctionem in diuinis ſignificeť. Nam ſi vera dicunť de deo. videntur ſuū ſignificatū ponere in deo. Ad qd reſpōdens magiſter dicit. q̄ ſignificatio taliū nominū vel terminorū nō admittiť in diuinis ad aliquid ponēdū ſed potius remouendū. qd declarat exemplo. Nam cum dicimus de⁹ vnus: vnus pater tm̄. per illuʒ terminum numeralē vnus nulla quantitas vel numer⁹ in deo ponitur: ſʒ tm̄ deoꝝ aut alioꝝ excluditur pluralitas. Secūda propoſitio eſt hec. Per nomina numeralia pluralitatem exprimentia in diuinis: ſingularitatem ⁊ ſolitudinem excludimus pſonalem Hāc mgr̄ pbat p hoc q̄ dicit. q̄ cū diciť pľalitas perſonarum non multitudo poniť. ſed ſingularitas ⁊ ſimilitudo excludiť ſeu tolliť. Cum eñ dicimus tres negamus ibi eſſe ſolū duas. Et cum dicimus duas: negamus ibi eſſe ſolum vnam. Tertia propoſitio eſt hec. Cum enim pſonas diuinas diſtinctas eſſe dicimus: tunc earū confuſionē ⁊ pmixtionem contra ſabellianum excludimus. Hanc ppoſitionē mgr̄ probās dicit. q̄ in noie trinitatis ⁊ diſcretionis non diuerſitas in deo poniť: ſed cōmixtio et cōfuſio negať. igiť ⁊c.

Quid ſignificať cū dr̄ pluraliter. tres pſone vel due perſone. a

DI. XXV

p Preterea conſiderandum eſt cum hoc nomē pſona vt (predictū eſt) ſm ſubſtantiam dicatur: que ſit intelligentia dicti cum pluraliter profertur tres perſone. vel due perſone. ⁊ cum dicitur. Alia eſt perſona patris. alia eſt perſona filij. alia eſt perſona ſpirituſſancti. Si enim in his locutionibus perſone vocabulū eſſentie intelligētiam facit: plures eſſentias confiteri videmur. ⁊ ita plures deos. Si vero eſſentie ſignificationem ibi nō tenet. Alia eſt huius nominis ratio cum dicitur. Pater eſt perſona. vel filius eſt perſona. ⁊ alia cum dicitur. Pater ⁊ filius ⁊ ſpirituſſanctus ſunt tres perſone. ⁊ cum dicitur. Alia eſt perſona patris. alia filij. ⁊ huiuſmodi.

Q̄ videtur ſm eſſentiā dici alia eſt pſona patris. alia filij. ſiue tres pſone. vt cū dicitur. pater eſt perſona. filius eſt perſona. b

Auguſti. Perſona enim vt ſupra ait Aug⁹. ad ſe dr̄. ⁊ idem ē deo eſſe pſonam qd eſſe: ſicut idem eſt ei eſſe qd deuʒ eſſe. Unde manifeſte colligiť q̄ eſſentiā diuinam pdicamus dicentes. Pr̄ eſt pſona: filius eſt perſona: ſpirituſſanctus eſt perſona. id eſt eſſentia diuina. ⁊ omnino vnuʒ ⁊ idem ſignificatur nomie perſone. i. eſſentia diuina: cum dicitur. pater eſt perſona. ⁊ filius eſt perſona. qd ſignificať nomine dei: cum dr̄. pr̄ eſt deus. filius ē deus. Ita etiā idē ſignificať cū dr̄. Deus eſt deus ⁊ deus eſt pſona. Utroq̄ʒ eni noie eſſentia diuina intelligiť: q̄ vtrūq̄ʒ ſm ſubam dr̄. Cū vero diciť. pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſcūs ſunt tres pſone. quid noie pſone ſignificam⁹: an eſſentiam. Hoc eni videť ſi ſuprapoſita verba Augu. diligenter ſcrutemur. Supra enim dixit q̄ ideo tres pſonas dicimus q̄ id qd pſona eſt: cōmune eſt tribus. Et item quia pater eſt pſona. ⁊ filius eſt pſona ⁊ ſpūſſanctus eſt pſona. ideo tres pſone dicunť. Uidetur ergo eandem tenere ſignificationem hoc nomen perſona, cum diciť tres pſone

Qd noie pſone id ſignificať cum dr̄ pr̄ eſt pſona. qd ſignificať nomie dei cū dr̄ pr̄ eſt deus.

quā habet cū dicitur. Pater eſt ꝑſona: fili
us eſt ꝑſona: ſpiritusſanctus eſt perſona.
Quia vt oſtendit Aug. hoc dicit̃. i. tres ꝑ
ſone propter illud: quia id quod ꝑſona eſt
cōmune eſt eis. Id ğ quod cōmune eſt eis
id eſt prī ⁊ filio ⁊ ſpūiſancto videtur signi-
ficari noīe ꝑſone: cum dicitur tres ꝑſone.

Aliter etiā videt̃ poſſe oſtendi. ꝙ ſm̄ eſſentiam dicatur. etiam cum pluraliter profertur. c

Aliter etiam vide-
tur poſſe oſtendi: ꝙ ibi nomie ꝑſone signi/
ficet̃ eſſentie cū dicit̃ tres ꝑſone. Ut eni ſu
Auguſti. pra dixit Aug. Ea ncc̃itate dicimꝰ tres ꝑ/
ſonas vt reſpōderemꝰ q̃rentibꝰ q̃d tres vel
q̃d tria. Cū ğ q̃ritur q̃d tres vel q̃d tria cō/
ueniēter rn̄detur cū dicitur tres ꝑſone. At
cū q̃ritur: q̃d tres vel q̃d tria. Per quid de
eſſentia queritur. Nō eni inuenitur q̃d illi
tres ſint niſi eſſentia. Si ğ queſtioni recte
reſpondemus: oportet vt reſpondendo eſ
ſentiam significemus: alioquin nō oſtēdi/
mus q̃d tres ſint. Si ꝟo rn̄dentes eſſentiā
significamꝰ: ipām eſſentiā ꝑſone noīe intel
ligimus: cum dicitur tres perſone.

Opinio quorūdā q̃ putant eſſentiā significari noīe perſone cū dicimus tres perſonas d

Quibuſdam vide
tur ꝙ noīe ꝑſone significet̃ eſſentia: cum dr̄
Auguſti. tres ꝑſone. Propterea q: Aug. dicit ideo
dici tres ꝑſonas: q: cōmune eſt eis id qđ ē
ꝑſona: vt ſit talis intelligentia. Pater ⁊ fi/
lius ⁊ ſpūſſanctus ſunt tres ꝑſone. id ē ſunt
tres id habentes cōmune qđ eſt ꝑſona. id
eſt tres ſunt quorū quiſqȝ eſt ꝑſona. id eſt
eſſentia. Sed quō iuxta hanc intelligentiā
dicet̃: alia eſt ꝑſona pr̄is: alia filij. Et hoc
etiam ita volunt intelligere. ſ. alius eſt pat̃
⁊ alius eſt filius: id tn̄ cōe hn̄tes qđ eſt ꝑſo
Auguſti. na. Et hoc cōfirmant autoritate Augꝰ. q̃ i
vij. lib. de trini. ait. Tres ꝑſonas eiuſdem
eſſentie: vel tres ꝑſonas vnam eſſentiā dici
mus. Tres aūt ꝑſonas ex eadē eſſentia nō
dicimus: quaſi aliud ibi ſit qđ eſſentia eſt.
aliud quod ꝑſona eſt. Hac autoritate ⁊ p̄/
miſſis conant̃ aſſerere in p̄dictis locutioni
bus nomen ꝑſone eſſentiā significare. Sȝ
quid reſpondebunt ad id qđ ipē Augu. in
li. de fide ad Petrū dicit. ſ. ꝙ alius eſt pat̃
in ꝑſona ſiue ꝑſonaliter. aliꝰ ꝑſonaliter fili
us: alius ꝑſonaliter ſpūſſanctus. Quō eñ
alius ꝑſonaliter pater: alius ꝑſonaliter fi-
lius: alius ꝑſonaliter ſpūſſanctus. ſi ineſſe
ꝑſonam omnino cōueniunt. id eſt ſi ꝑſona
eſſentie tm̄ intelligentiā facit. Ideo nob vi
detur aliter h̄ poſſe dici ꝯgruentius iuxta
catholicorum doctorum autoritates.

Q hoc nomen perſona tripliciter in trinitate accipitur. ⁊ hec eſt vtilis ⁊ catholica doctrina de perſona ⁊ perſonis. e

Sciendū eſt igitur
ꝙ hoc nomē ꝑſona multiplicē intelligētiā
facit: nō vnā tm̄. Et vt Hylariꝰ ait. in li. iiij Hylarius.
de trini. Intelligētia dictorū ex cauſis eſt
aſſumēda dicendi q: nō ſmoni res: ſed rei
ſmo ſubiectus eſt. Diſcernētes ğ dicendi
cāſ huiꝰ noīs. ſ. ꝑſona: significatiōȝ diſtin
guimus dicētes: ꝙ hoc nomen. ſ. perſona
ꝓp̄e ſm̄ ſubſtātiā dicit̃ ⁊ eſſentiā significat
ſicut ſupra oſtendit Aug. cū dicitur. Deꝰ Auguſti.
eſt ꝑſona: pater eſt ꝑſona. Quadā tn̄ neceſ Quid signifi-
ſitate (vt ſupra dixit Aug.) tranſlatū eſt h̄ cet̃ cum dicit̃
nomen: vt pluraliter diceret̃ tres ꝑſone cū tres perſone
quereret̃. q̃d tres vel q̃d tria. vbi nō signi/ tres ſubſiſten
ficat eſſentiā. i. naturā diuinā que cōis eſt tie vel tres en
tribus ꝑſonis: ſ ſubſiſtentias vl̃ hypoſta tes non tres
ſes ſm̄ grecos. Greci quippe (vt ſupra di/ eſſentie.
xit Augꝰ.) aliter accipiunt ſubſtātiā. id eſt
hypoſtaſim: aliter nos. Nos enim ſubſtan
tiā dicimꝰ eſſentiā ſiue naturā. Perſonas
aūt dicimus ſicut illi dicūt ſubas. i. hypo-
ſtaſes Si ergo nos ita accipimus ꝑſonas
vt illi accipiūt ſbas vel hipoſtaſes. At illi
aliter accipiūt hipoſtaſes q̃ȝ nos ſubſtan/
tiam aliter ergo nos accipimus ꝑſonas q̃ȝ
ſubam. Cū ğ dicimus tres ꝑſonas: non ibi
ꝑſone nomie eſſentiā significamus. Quid
ergo dicimus? Dicimus quia tres ꝑſone
ſunt. id eſt tres ſubſiſtētie. ſ. tres entes pro
quo greci dicunt tres hypoſtaſes.

Oſtendit verba Auguſtini conuenire huic ſentētie. f

Et hic ſenſus adiu
uatur ex ꝟbis Aug. p̄miſſis ſi interiꝰ intel
ligant̃. Quia eñ pater eſt ꝑſona. i. eſſentia
⁊ filius eſt ꝑſona: ⁊ ſpirtusſanctus ꝑſona
Ideo dicunt̃ tres ꝑſone. i. tres ſubſiſtētie
tres entes. Nō eñ pn̄t dici tres ſubſiſtētie
vl̃ entes: niſi ſingulus eoꝝ eſſet ꝑſona. i. eſ
ſentia Quia ğ eis cōe eſt id qđ ē ꝑſona. i. eſ
ſentia. Idō recte dicunt̃ tres ꝑſone. i. ſubſi-
ſtentie vel ſubſiſtētes, vt ſicut eſſentia que

eis eſt cōis: vere ac ꝓꝓe eſt: ita illi tres ve/
Auguſti. re ac ꝓprie ſubſiſtentie vel entes intelligā
tur. Ideoqꝫ Aug⁹ cauſas dictorum diſcer
nens: dicit tres perſonas eſſe vnam eſſenti/
am vel eiuſdem eſſentie. Non ex eadē eſſen
tia: ne aliud intelligatur ibi eſſe perſona ali
ud eſſentia. tres eniꝫ perſone id eſt ſubſiſtē
tie vna ſunt eſſentia ⁊ vnius eſſentie nō au
tem ſunt vna perſona vel vnius perſone lꝫ
pſona ſm ſubam dicatur aliqñ. naꝫ ſi hoc
diceretur: confuſio fieret in perſonis.

Obiectiōi illoꝝ hic rñdet qui ni
tuntur ꝓbare pſonas ſm eſſentiā
accipi. qꝛ rñdem⁹ querētib⁹ quid
tres vel quid tria. g

Ad hoc autē quod

illi dicunt: cum queritur quid tres vel tria
de eſſentia queritur. quia nō inuenitur qd
illi tres ſint niſi eſſentia. p hoc volētes nos
inducere vt nomine perſone eſſentiam itel-
ligamus. cum reſpōdemus tres perſonas
ita dicimus. Indubitabiliter veruꝫ eſt: qꝛ
non inuenitur vnū aliquid qđ illi tres ſint
niſi eſſentia. Unū enim ſunt illi tres. i. eſſen
tia diuina. vnde veritas ait. Ego ⁊ pr̄ vnū
ſumus Uerūtamen cum queritur. qd tres
vel quid tria: non de eſſentia queritur: nec
ibi quid ad eſſentiaꝫ refertur. Sed cū fides
catholica tres eſſe ꝓfiteret: ſicut Iohānes
in epl'a canonica ait Tres ſunt qui teſtimo
nium ꝑhibent in celo. qrebat quid illi tres
eſſent. i. an eſſent tres res: ⁊ que tres res: ⁊
quo noīe ille tres res ſignificaret. Et ideo
loquendi neceſſitate inuentū eſt h nomen
pſona ad reſpōdendū. ⁊ dictū ē tres pſone

Quid tres res ⁊ quid vna res hic
dicitur. b

Non aūt te moue

at qꝫ diximus tres res. Non eni hoc dicen
tes diuerſaꝝ rerū numeꝝ ponimus in tri/
nitate. ſed ita tres res dicimus vt eaſdē eē
vnā quandā ſummā rem confiteamur Un̄
Auguſti. Aug⁹ in. i. li. de doc. chꝛi. ſic ait. Res qui
bus fruendū eſt nos beatos faciunt. res q̊
qbus fruendū eſt ſunt pater ⁊ filius ⁊ ſpūſ/
ſanctus. Eademqꝫ trinitas vna quedā ſū-
ma res eſt: cōmuniſqꝫ fruentibus ea. ſi ta-
men res ⁊ non rerū oīm cauſa ſit. Non eni
facile poteſt inueniri nomen qđ tante excel
lentie conueniat: niſi quod melius dicitur
trinitas hec vnus deus. Sicut ergo tres
res dicūtur. ⁊ he ſunt vna res: ita tres ſub-
ſtantie dicunt ⁊ he ſunt vna eſſentia Ecce
oſtenſum eſt que ſit intelligentia huius no
minis pſona cū dicimus tres perſonas.

Ex quo ſenſu dicat alia eſt pſona
pr̄is. alia filij. alia ſpūſſancti. i

Nūc inſpiciamus

vtrū ſm eandē rōnē ⁊ cām dicat. alia ē p/
ſona pr̄is. alia filij. alia ſpūſſancti. Quod
vtiqꝫ ſane intelligi pōt. vt ſit ſenſus talis.
Alia eſt ſubſiſtētia vel hypoſtaſis patris
alia ſubſiſtentia filij. alia ſubſiſtentia ſpiri/
tuſſancti. Et alia ſubſiſtentia pater. alia fi/
lius. alia ſpirituſſanctus.

Quō hec intelligant. alius in per
ſona pater. alius filius. ali⁹ ſpiri-
tuſſanctus. k

Deinde queritur.

vtrū ſm eandē rationē accipiat cū dicitur
Alius eſt pater in pſona. ali⁹ in pſona fili⁹
alius in pſona ſpūſſanctus. ſiue alius pſo- Qđ alit h ac-
naliter pr̄. alius pſonaliter filius. alius p/ cipit pſona q̄
ſonaliter ſpūſſanctus? Ad quod dicim⁹ ſupra. h ꝓ ꝓ-
quia ⁊ ſi poſſit eodem modo accipi. ꝯgru/ ꝓetate accipit
entius tamē ex ratione dicti alſa variat in
telligentia. vt hic pſone nomine ꝓprietas
pſone intelligatur. vt ſit ſenſus talis. Ali⁹
eſt in pſona vel pſonaliter pater. i. proprie-
tate ſua pater alius eſt q̄ꝫ filius. ⁊ filius ꝓ-
prietate ſua alius q̄ꝫ pater. Paternali eniꝫ
ꝓꝓetate diſtinguit hipoſtaſis pr̄is ab hi/
poſtaſi filij. ⁊ hipoſtaſis filij filiali ꝓprieta
te diſcernit a pr̄e ⁊ ſpūſſanctus ab vtroqꝫ
proceſſibili proprietate diſtinguitur.

Q ſm hūc modū etiā in ꝓdictis lo
cutionibus pōt accipi. l

Hoc etiaꝫ mō ſane

pōt accipi pſona in ꝓmiſſis locutōnib⁹ cū
dr̄. alia ē pſona pr̄is. alij filij. i. alia eſt ꝓꝓe/
tas q̄ pr̄ ē pr̄: alia q̄ fili⁹ ē fili⁹. alia q̄ ſpūſſā
ctus eſt ſpūſſctūs Ita etiā noīe pſone qdā
ꝓꝓetates itelligere volūt cū dicunt tres p Sūma dicto-
ſone: ſed meli⁹ ē vt ſubſiſtētias vl' hipoſta rum colligit.
ſes intelligamus cū dicimus tres pſonas.
Ex ꝓdictis colligit q nomē pſone i trini-
tate triplicē tenet rōnē. Eſt eñ vbi facit itel-
ligentiam eſſentie: Et eſt vbi facit intelli/
gentiam hipoſtaſis ⁊ eſt vbi facit intelli/
gentiam proprietatis.

Autoritatibus ſanctoꝝ oſtendit
quod dixit. m

Q uaūt ſʒm ſubſtā-
tiam dicat ⁊ eſſentiā aliqñ ſignificet. ſupra
ex dictis Aug. apte oſtendimꝰ. Q ꝟo pro
hipoſtaſi atqȝ ꝓꝓetate accipiat: ex autori-
tatibus ſanctorū oſtendi oportet: ne conie-
cturi nr̄is aliq̄d auſi dicere videamur. De
Hiero. hoc Hiero. in expoſitōe fidei catholice ad
Alipium ⁊ Aug. ep̄os ita ait Nō ē ꝑſus
aliq̄s in trinitate gradus nihilqȝ quod in-
ferius ſuperiuſue dici poſſit: ſed tota diui-
nitas ſui ꝑfectione equalis eſt: vt exceptis
vocabulis que proprietatem indicant per-
ſonaꝝ: quicquid de vna ꝑſona dicitur: de
tribꝰ poſſit digniſſime intelligi: atqȝ vt con-
futantes Arrium vnam eandemqȝ trinita-
tis dicimꝰ eſſe eſſentiā vel ſubſtātiā. ⁊ deū
vnum in tribus ꝑſonis fatemur. Ita etiā
impietatem Sabellij declinantes: tres per-
ſonas expreſſas ſub ꝓꝓrietate diſtiguimꝰ
non ip̄m ſibi pr̄em. ip̄m ſibi filiū. ip̄m ſibi
ſp̄ūmſanctum eſſe dicenets: ſʒ aliā patris
aliā filij. aliā ſp̄ūſſancti eſſe ꝑſonā. Nō eñ
noia tātūmodo: ſʒ etiā noim̄ ꝓꝓetates. i. ꝑ-
ſonas: vt greci exp̄mūt hipoſtaſes. i. ſubſi-
ſiſtētias ꝯfitemur. Nec pr̄ filij vel ſp̄ūſſcti
ꝑſonā aliqñ excludit. Nec filiꝰ vel ſp̄ūſſan-
ctus pr̄is nomē ꝑſonāqȝ recipit: ſʒ pat̄ ſem-
per pr̄: ⁊ filiꝰ ſꝑ filiꝰ. ⁊ ſp̄ūſſctūs ſꝑ ſp̄ūſſan-
ctus. Itaqȝ ſb̄a vnū ſunt: ſʒ ꝑſonis ac noi-
bus diſtinguunt. Ecce h̄ apte dicit Hie-
ro. ꝓꝓetates eē ꝑſonas. ⁊ ꝑſonas eſſe ſubſi-
ſtētias. Vñ manifeſtū fit qđ diximꝰ. ſ. ꝑſo-
ne noie ſignificari et hipoſtaſim ⁊ ꝓꝓetatē
Jo. dam. Joh. etiā Dam. ꝑſonas dicit eſſe hipoſta-
ſes ⁊ eas dicit entes: ita inq̄ens. In deita-
te vnā naturā cōfitemur ⁊ tres hipoſtaſes
ſʒm veritatem entes. id eſt perſonas.

Iſta eſt diſtinctio viceſimaquin-
ta. In qua mgr̄ poſtq̄ egit de noībus ſignificātibꝰ
vnitatē ⁊ pluralitatē in diuinis. incipit agere de quo-
dam noie qđ horū recipit additionē. ſ. de hoc nomi-
ne ꝑſona. Et circa hoc tria facit. Nam p̄mo oſtēdit
q̄d ſignificet cum dr̄ tres ꝑſone vel due ꝑſone. Se-
cūdo q̄d importat ꝑ hoc cū dr̄. alia ꝑſona pr̄is. alia
filij. alia ſp̄ūſſancti. Tertio q̄d denotat cū dr̄. Alius
eſt in ꝑſona pr̄. aliꝰ filꝰ ⁊c̄. Primū facit a p̄ncipio di-
ſtinctiōis vſqȝ ibi. Hinc incipimꝰ. Scđm ab inde vſ-
qȝ ibi. Deinde q̄rit vtrū. Tertiū ꝟo vſqȝ ad finē di-
ſtinctiōis. In ſp̄ali ſnīa mgr̄i ſtat in tribꝰ ꝓpoſitiōi-
bus. quaꝝ p̄ma ē hec. ꝙ hoc nomē ꝑſona qñqȝ ſtat
id ē ſupponit ꝓ eſſentia. Hāc ꝓpoſitionē mgr̄ inue-
ſtigans q̄rit cū dr̄ pl̄aliter. pat̄ ⁊ filius ⁊ ſp̄ūſſanctus
ſunt tres ꝑſone. vel cū dr̄ ſingularit̄. Alia eſt ꝑſona
pr̄is. alia ꝑſona filij. ⁊ alia ꝑſona ſp̄ūſſācti. q̄d ibi ſi-
gnificet nomē ꝑſone Si eñ eſſentiā ſignificet. igitur
variatur ſignificatio ꝑſone in ſingulari ⁊ in plurali.
qđ videt̄ inuſitatū. Poſtea obijcit ad alterā partem
dicendo: ꝙ tam in ſingulari q̄ in pl̄ali eſſentiā ſigni-
ficet. Qđ aūt in ſingulari eſſentiā ſignificet ꝓbat ex
his que iam dixerat. Et ꝙ in pl̄ali eſſentiam ſignifi-
cet: ꝓbat duabꝰ rōnibus. Pria eſt. h. Augu. dicen-
tis. Cum dicimus tres ꝑſonas: ſignificamus illđ qđ
cōmune eſt patri ⁊ filio ⁊ ſp̄ūiſancto. ſed nihil eſt cō-
mune eis niſi eſſentia. igit̄ nomine ꝑſone pluraliter
ſumpto ſignificatur eſſentia. Secūda ratio talis eſt
Quid querit de eſſentialibus interrogantibꝰ. quid
eſt eſſentia. rñdemus tres ꝑſone. igit̄ hoc nomē ꝑſo-
na in pl̄ali ſignificat eſſentiam. Secūda ꝓpoſitio eſt
hec Hoc nomē ꝑſona capit̄ qñqȝ ꝓ hypoſtaſi vl̄ ſub-
ſiſtentia. Hanc magiſter ꝓbat ponendo opinionem
propriam di. ꝙ licet nomen perſone de ſe ſignificet
ſubſtantiā tñ transfert̄ qñqȝ ꝓpt̄ penuriā vocabulo-
rum: ad ſignificandū ſuppoſitū vel hypoſtaſim. vnđ
ſenſus eſt. Pr̄ filꝰ ⁊ ſpirituſſanctꝰ ſunt tres ꝑſone. i.
tres hypoſtaſes vel tres ſubſiſtētes. Tertia ꝓpoſi-
tio eſt ꝙ hoc nomē ꝑſona multotiēs ſupponit ꝓ pro-
prietate ꝑſonali ſub eiꝰ differētia. Hāc mgr̄ pulchre
ꝓbat in textu ꝑ autoritates ⁊ exempla igit̄ ⁊c̄.

De proprietatibꝰ ꝑſonarū. ſʒ priꝰ
de hoc noie hypoſtaſis. a

DI. XX VI

H (n) unc de pro-
prietatibus ꝑſonarū: q̄s fre-
quēter in hoc tractatu cōme-
morauimꝰ: aliq̄d loqui nos
oportet. Sed p̄mū audiamus q̄d de h̄ no-
mine hipoſtaſis. Hiero. dicit. Ait eñ ſub
hoc noie venenū latere ſed hoc dicit ſʒm ꝙ
heretici eo vtebant̄ vt ſimplices ſeducerēt
ſcʒ ꝓ ꝑſona ⁊ ꝓ eſſentia. vt ſiue diceretur
vna tm̄ hipoſtaſis. ſiue tres. minus ꝑitos
ad incōueniēs deducerent. cum non erat h̄
nomen ita apud catholicos vulgatuʒ. nec
ita eius ſignificatio determinata vt modo
Et ideo Hiero. dicit hoc nomie non vten-
dum fore ſine diſtinctione vel expoſitione
tunc. ſ. qñ cum hereticis contendebat̄: ita
ſcribēs de fide catholica ad Damaſum pa-
pam. Ab arrianorū p̄ſule hypoſtaſion no-
uellum nomen a me hoie romano exigitur
Interrogamꝰ: q̄d tres hipoſtaſes arbitrē-
tur itelligi? Tres ꝑſonas ſubſiſtētes aiūt.
Reſpondemus nos ita credere. Nō ſuffi-
cit eis ſenſus. Ip̄m nomē efflagitāt. q: neſ-
cio q̄d veneni in ſillabis latet. Clamamus
Si quis tres hipoſtaſes. i. tres ſubſiſtētes
ꝑſonas nō ꝯfitet̄: anathema ſit. Si q̄s aūt
hipoſtaſim vſiā intelligēs. nō tribus ꝑſo-
nis vnā hipoſtaſim indicit. alienus a xp̄o
eſt: qui. ſ. tres hipoſtaſes dicens ſub nomi-
ne pietatis tres naturas conatur aſſerere.
Sufficiat nobis dicere vnaʒ ſubām ⁊ tres
ꝑſonas ꝑfectas equales. taceamꝰ tres hi-
poſtaſes ſi placet. Nomen hoc non bone
ſuſpitōnis eſt: cum in eodem verbo ſenſus
diſſentiūt. Aut ſi rectum putatis: tres hi-
poſtaſes cum interp̄tationibus ſuis debe-

Hiero.

re nos dicere non negamus. Sed mihi cre
dite: venenū ſub melle latet. Tranſfigurat
enī ſe angelus ſathane i angelū lucis. His
v̄bis non negat vtendū eſſe noīe hipoſta/
ſis. ſed hereticos eo praue vſos oſtēdit cō
tra quos cautela opus erat in diſtinctōe ſi
gnificatiōis. alioqn̄ ſibi cōtradiceret q̄ ſu/
pra tres hipoſtaſes confitetur.

De proprietatib⁹ perſonarū ꝛ de nominibus earum relatiuis. b

Iā de proprietatibus pſonarū videamus: que etiam notio-
nes ſiue relationes in ſcriptura plerūq̄ di
cunt̄. In illa ſancta trinitate que ideo a no
bis repetit̄: vt cordi nr̄o tenaci⁹ infigat̄ ait
Augusti. — Aug⁹. in li. de fide ad Petrū. Aliud eſt ge
nuiſſe q̄ natum eſſe. aliudq̄ eſt ꝓcedere q̄
genuiſſe vel natum eſſe. Unde manifeſtū
eſt ꝙ alius eſt pater: alius filius: alius ſpi-
Quid ſit propriū patris. — ritusſanct⁹. Et eſt ꝓprium ſolius pr̄is: nō
q2 non eſt natus ipe: ſed q2 vnū filiū genue
Quid ſit proprium filij. — rit. ꝓpriumq̄ ſolius filij: non q2 ipſe nō ge
Quid ſit proprium ſpūſſcti. — nuit: ſed q2 de patris eſſentia natus ē Pro
prium v̄o ſpūſſancti: non q2 nec natus eſt
ipſe nec genuit: ſed q2 ſolus d̄ patre filioq̄
ꝓcedit. Ecce breuiter aſſignauit tres pro/
prietates trium perſonarū. quarū vna nō
eſt alia. Hoc enī ſignificauit cum dixit Ali
ud eſt genuiſſe q̄ natum eſſe aliudq̄ proce
dere. i. alia ꝓprietas ſiue notio eſt genera/
tio: ꝛ alia natiuitas: alia ꝓceſſio que alijs
Hic de nominibus relatiuis q̄ notant ipſas relationes. — nominib⁹ dicunt̄ paternitas: filiatio. Has
ꝓprietates deſignant nomina pſonarū. ſ.
pater filius ꝛ ſpūſſanctus: que relatiua ſūt
ꝛ ad ſeinuicem dicunt̄. q2 notant relatōes
que nō ſunt deo accidētales. ſed in ipſis p/
ſonis ab eterno ſūt imutabiliter: vt nō mō
appellatiōes relatiue. ſed etiam relatiōes ſi
ue notiones in rebus ipis. ſ. in pſonis ſint.

Q nō oīa que de deo dicuntur ſm̄ ſubſtātiā dicuntur. quedā em̄ ſm̄ relationem dicuntur. nihil tamen ſm̄ accidens. c

Quo circa ſciendū
eſt. non oē qd̄ d̄r de deo deb3 dici ſm̄ ſub-
ſtantiā. quia quedam dicunt̄ ſm̄ relatiōe3
qui non eſt accidens: quia non eſt mutabi-
Augusti. — lis. Unde Aug⁹ in. v. li. de trini. ait. Nihil
in deo ſm̄ accidēs dicitur: quia nihil ei ac
cidit. Nec tamen omne quod dicitur: ſm̄
ſubſtantiam de deo dicitur. In rebus crea
tis atq̄ mutabilibus quod nō ſm̄ ſubſtan
tiam dicit̄: reſtat vt ſm̄ accidens dicatur.
In deo aūt nihil quidē ſm̄ accidens dicit̄
quia nihil in eo mutabile eſt aut amiſſibile
Nec tn̄ omne quod dicit̄ ſm̄ ſubam dicit̄
Dicit̄ enī ad aliquid ſicut pater ad filium:
ꝛ filius ad patrem: qd̄ non eſt accidens. q2
ꝛ ille ſp̄ eſt pater: ꝛ ille ſp̄ eſt filius: ꝛ ita ſp̄.
q2 ſp̄ natus eſt filius: nec cepit vnq̄ eē fili⁹
Q2 ſi aliquando eſſe cepiſſet: aut aliqn̄ deſi
neret eſſe filius: ſm̄ accidēs diceret̄. Et q2
pater non dicit̄ pater niſi ex eo ꝙ eſt ei fili⁹
ꝛ filius non dicit̄ filius: niſi ex eo ꝙ habet
patrem: nō ſm̄ ſubſtantiam hec dicuntur
ſed ad iuuicē iſta dicunt̄. neq̄ tn̄ ſm̄ acci/
dens. q2 ꝛ ꝙ dicit̄ pater: ꝛ ꝙ dicitur filius
ꝛ eternū atq̄ incommutabile eſt eis. Ecce
apte his v̄bis oſtendit̄ quedā dici de deo
ſm̄ ſubam: quedam ſm̄ relationem: nihil
tn̄ ſm̄ accidens. Oſtendit̄ etiam ꝓprietas
patris eſſe ꝙ habet filiū: ꝛ ꝓprietas filij ꝙ
habet patrē. Ideoq̄ cum dixit eternū ꝛ in
cōmutabile eſſe quod pater dicitur ꝛ qd̄ fi
lius dicit̄. ita intelligi voluit. i. ꝓprietas q̄
pater eſt pater: ꝛ ꝓpetas qua fili⁹ eſt filius
eterna eſt ꝛ incōmutabilis: q2 ꝛ pater ſemp
pater: ꝛ filius ſp̄ filius. Vn̄ ꝛ Hilari⁹ ꝓpe — Hylari⁹ ꝓpetates patris ꝛ filij determinat.
tates pſonarū aſſignās in. xij. li. de tri. ait.
Si ſp̄ patri ꝓprium eſt ꝙ ſp̄ eſt pr̄: neceſſe
eſt ſp̄ filio ꝓpriū eſſe vt ſp̄ eſt filius. Ubi
enī ſp̄ pr̄ eſt: ſp̄ ꝛ fili⁹ eſt. g̃ q̄ nō ſp̄ pr̄ eſt: nō
ſp̄ genuit. Itē in eodē. Nato deo: manife/
ſtum eſt ꝓprium eſſe quod filius eſt.

Quare dicatur eſſe propriū vnigeniti ꝙ eſt fili⁹ dei. cum etiā homines ſint filij dei. d

Hic queritur quomodo dicat̄ propriū nato deo ꝙ eſt dei fi/
lius vel genitus ex deo: cū etiā homies filij
dei dicant̄ ꝛ ſint. ſm̄ illud. Filij excelſi om
nes. Et ad Moyſen de populo iſrael dn̄s
ait. Filius meus p̄mogenitus iſrael. Sed
magna eſt diſtantia. Homines enī filij dei
ſunt factura: non natiuitatis proprietate:
Deus autē filius originis ꝓ ꝓprietate fili⁹
eſt: ꝛ veritate natiuitatis: non factura vel
adoptione. ꝛ illi quidē ante ſunt q̄ filij dei
ſunt. Fiunt em̄ filij: non naſcuntur filij dei — Hylarij auctoritate confirmat ſolutiōe3. Apta diſtinctio int̄ dei filiū ꝛ hoīm: q2 ille nat⁹ filius. hi facti filij.
Unde Hylarius ſolum deum natum origi
nis proprietate dei filiū oſtendēs inter ip-
ſum ꝛ homines filios dei euidentiſſime di/
ſtinguit in. xij. li. de trini. ita dicens. Uero
deo patri q̄ ex deo naſcitur vere filius ē: ꝛ
nos quidē filij dei ſumus: ſed per facturā.

Fuimus em̄ aliqñ filij iracūdie ſed filij dei
ꝑ adoptionem effecti ſumus potius ꝙ̄ na/
ſcimur: ⁊ qꝛ omne qđ fit anteꝗ̄ fiat nō fuit.
Nos cum filij nō fuiſſemus efficimur. Añ
em̄ filij non eramus: ſed ꝑ grām facti ſumꝰ
non nati neqꝫ generati: ſed acq̄ſiti. Acqui-
ſiuit em̄ nos deus ſibi ⁊ ꝑ hoc dicitur nos
genuiſſe. Genuiſſe em̄ deū filios: nūꝗ̄ cū
ꝓprietates ſignificatione cognoſcimꝰ dici
Ex adoptione em̄ hō factus eſt filius dei:
nō ex generatione: neqꝫ ei ꝓprietas eſt: ſ꜋
nuncupatio. ac ꝑ id nō vere filiꝰ eſt. qꝛ nec
ꝓprie natus dicit᷑. nec ſꝑ fuit filius Unige
nitus aūt deus nec fuit aliqñ nō filius nec
fuit aliq̄d añꝗ̄ filius: nec q̄cꝗ̄ ipſe niſi filiꝰ
Atqꝫ ita q̄ ſꝑ eſt filius naſcibilitatis ꝓprie
tate ac veritate filius eiꝰ eſt ſolius q̄ genuit
⁊ ille tm̄ q̄ genuit pater ipſius eſt: qꝛ ſicut il
le filius origine. ita ille pater generatiōe.

Q hō dicitur filiꝰ trinitatis. et tri-
nitas pōt dici pr̄ hoim. e

Homo vero qui fi
lius dei eſt factura: non tm̄ pr̄is: ſ꜋ et filij et
ſpūſſancti filiꝰ eſt. i. totiꝰ trinitatis. ⁊ trini/
Augusti. tas ipſa pater eius dici pōt. Uñ Augu. in
v. libro de tri. dicit. Non pōt dici trinitas
pater: niſi forte trāſlatiue ad creaturā pro/
pter adoptionē filiorū. Qđ em̄ ſcriptū eſt
Audi iſrl̄. dñs deus tuus deus vnus eſt.
Non vtiqꝫ excepto filio aut ſpirituſancto
oportet intelligi: quē vnū dñm deū noſtrū
recte dicimus. etiā patrē noſtrū ꝑ gratiam
Hylarius. ſuā nos regenerantē. De hoc etiam Hyla-
rius in ſexto libro de trini. ait. Omnibus
ꝑ fidē deus pater eſt. quibus eſt pater per
eam fidē Jeſum chriſtū dei filiū ꝯfitemur
Ecce oſtenſuꝫ eſt quare propriū dicat᷑ eſſe
dei nati ꝙ filius eſt. qꝛ ſcꝫ ipſe ſolus natus
proprie dicitur. Unde Hylarius in li. iij.
de trini. ait. Dñs dicens clarifica filiū tuū
non ſolo nomie conteſtatus eſt ſe eſſe filiuꝫ
ſed ⁊ ꝓprietate. Nos filij dei ſumus. ſ꜋ non
talis hic filius. Hic em̄ verus eſt filius ori
gine non adoptione: veritate: non nuncu-
patione: natiuitate: nō creatione.

Q ſpirituſſanctus dicitur proprie
donū dei. qꝛ proprietate eſt donū
vt filiꝰ natiuitate. ⁊ vtroqꝫ modo
dꝛ relatiue et ſm̄ eādē relationē. f

Ita etiā de ſpūſan
cto dicendū eſt qui ꝓp̄e dicit᷑ donū dei: cū
tm̄ ⁊ alia plura ſunt dona dei. Sꝫ ſpūſſan
ctus ita ꝓp̄etate mutabili ⁊ eterna donum
eſt ſicut filiꝰ ꝓp̄etate eſt filius. Eo eni dꝛ
donū quo ſpūſſanctus. ⁊ vtroqꝫ vtiqꝫ no-
mine relatiue dꝛ. Eadēqꝫ relatōe dꝛ ſpūſſā
ctus ⁊ donū: licet ipſa relatio nō appareat i
h̄ noie ſpūſſanctꝰ: ſicut in h̄ nomie donum
Uñ Augꝰ. in. v. li. de tri ait. Spūſſctūs q̄ Augusti.
nō eſt trinitas: ſ꜋ in trinitate intelligit᷑. i eo
ꝙ ꝓp̄e dꝛ ſpūſſanctꝰ relatiue dꝛ: cū ⁊ ad pa
trē ⁊ ad filiū refert᷑: qꝛ ſpūſſanctus ⁊ pr̄is
⁊ filij ſpūs eſt. Sꝫ ipſa relatio nō apparet in
h̄ noie. Apparet aūt cū dꝛ donū dei. Donū Quid ſit ſpūrituſſanctus.
em̄ eſt patris ⁊ filij. qꝛ ⁊ a pr̄e ꝓcedit ⁊ a fi
lio q̄ ſpūſſanctus ineffabilis q̄dā pr̄is filij/
qꝫ cōmunio eſt. Et ideo fortaſſe ſic appella/
tur vt iam diximꝰ: nec iterare piget. qꝛ pr̄i
⁊ filio pōt eadem appellatio ꝯuenire. Nam
h̄ ipſe ꝓprie dꝛ: qđ illi cōiter. Quia etiam
pr̄ ſpūs: ⁊ filiꝰ ſpūs. ⁊ pr̄ ſanctꝰ. ⁊ filiꝰ ſan/
ctus. Ut q̄ ex noie qđ vtriqꝫ ꝯuenit vtri-
uſqꝫ cōmunio ſignificet᷑. vocat᷑ donū ābo
rū ſpūſſctūs. Ecce habes q̄re ſpūſſctūs ꝓ/
prie dicat᷑ donū. ⁊ ꝙ relatiue dꝛ. ſiue donū
ſiue ſpūſſctūs. Et ꝙ nomē ſibi ꝓpriū tenet
qđ cōiter pr̄i ⁊ filio ꝯuenit: ſ꜋ diuiſim. Et ē
ſciendū qđ cū pr̄ vel filiꝰ dicit᷑ ſpūs ſiue ſā/
ctus neutrū relatiue dicit᷑: ſ꜋ ſm̄ ſubam.

An pr̄ vel filius vel trinitas ipſa
poſſit dici ſpirituſſanctus. g

Hic queri pōt vtꝝ
pat᷑ vel filius: vl̄ etiā ipſa trinitas poſſit di
ci ſpūſſāctus. ſicut diſiūctim dicit᷑ ⁊ ſpūs ⁊ Augusti.
ſctūs. De h̄ Aug. i. v. li. de tri. ſic ait. Tri-
nitas nullo mō pt dici filiꝰ: ſpūs ꝟo ſanctꝰ
pōt q̄dē vniuerſalit᷑ dici ſm̄ id qđ ſcriptuꝫ
eſt. Qm̄ deꝰ ſpūs eſt. Itaqꝫ pat᷑ ⁊ filiꝰ ⁊ ſpi
rituſſanctꝰ. qm̄ vnꝰ deꝰ eſt: ⁊ vtiqꝫ deꝰ ſan
ctus eſt pōt appellari trinitas ⁊ ſpūſſanctꝰ
Sꝫ tm̄ tunc ſpūſſctūs relatiue nō dicet᷑: ſed
ſm̄ eſſentiam qꝛ proprie ſpūſſanctus q̄ nō
eſt trinitas: ſ꜋ in trinitate dicit᷑ relatiue.

Quidā putāt ſpūm ſanctū nō dici
relatiue ad pr̄em ⁊ filiuꝫ. quia nō
viciſſim reſpondent ſibi vocabu-
la ſed falſo. h

Quidam tamē pu
tant ſpūm ſanctū vel donū nō dici relatiue
ad pr̄em vel ad filiū. Si em̄ inq̄unt hec re/
latiue ad ſe dicunt᷑: ſuis inuicē ſibi rn̄dent
vocabulis: vt ſicut dicit᷑ pater filij pater ⁊
filius patris filius: ita dicat᷑ pater ſpūſſan

cti vel doni pater: ⁊ ſpūſſanctus vel donū
patris ſpūs vel donū. Sed nō ita eſt in om
nibus relatiuis. Non enī omnia q̄ relatiue
Auguſti. dicunt̄ ſuis ad ſeinuicem reſpondent vo-
cabulis. Unde Auguſtinus horū elidens
opinionem in q̄nto libro de trinitate. Non
te moueat inquit quoniā diximus ſpiritū-
ſanctum non ipſam trinitatē: ſ; eūm qui eſt
in trinitate relatiue dici: licet non ei reſpō
deat viciſſim vocabulū eius ad quē refer-
tur. Dicimus enī ſpūmſanctum patris ſed
non viciſſim dicimus patrē ſpūſſancti: ne
filius eius intelligatur ſpūſſanctus. Itē di
cimus ſpūmſanctum filij: ſed nō dicimus fi
liū ſpūſſancti. ne pr̄ eius intelligat̄ ſpūſſan
ctus. In multis enī relatiuis hoc ꝯtingit:
vt non inueniatur vocabulū quo ſibi vicſ
ſim reſpondeant. Cum ergo dicim⁹ donuꝫ
patris ⁊ filij: non quidē poſſum⁹ dicere pa
trem doni aut filium doni. Sed vt hec vi-
ciſſim reſpōdeant: dicim⁹ donū donatoris
⁊ donatorē doni: q꞉ h̄ potuit inueniri vſi-
tatum vocabulū: illic nō potuit. Donuꝫ ḡ
donatoris: ⁊ donator doni cū dicimus re-
latiue vtrūq꞉ ad inuicem dicim⁹: donator
tamen non fuit deus niſi ex tempe. cum ſpi
rituſſanctus ſit donum etiam ab eterno.

Iſta eſt diſtinctio viceſimaſexta.

In qua magiſter pacto tractatu de diuinis nomini-
bus: incipit agere de ꝓprietatibus ipaꝝ pſonarum
a quibus nomina imponūtur. Circa quod tria facit.
Nam p̄mo oſtendit propoſitum. ſ. que ſit illa ꝓprie-
tas. Secundo mouet queſtionem quandam circa di
cta ⁊ ſoluit eam. Tertio proponit aliam queſtionem
quam diſcutit. Primū facit a p̄ncipio diſtinctiōis vſ
q꞉ ibi. Hic queritur quomodo. Secundū ab inde vſ
q꞉ ibi. Hic queri poteſt. Tertiū vo ab inde vſq꞉ ad
finem diſtinctiōis. In ſpēali ſnīa mgr̄i ſtat in tribus
propoſitionibus. quarum prima eſt hec. nomina ꝓ-
prietates perſonales ſignificātia nunq̄ accidentali-
ter: ſed tm̄ relatiue p̄dicantur. Huiuſmodi vo noīa
ſunt paternitas. filiatio. proceſſio. genuiſſe. natum
eſſe. generatio. natiuitas. pater filius. ⁊ ſpūſſanct⁹.
⁊ huiuſmodi. Hanc propoſitionē magiſter probans
p̄mittit p̄mo q꞉ hoc nomen hypoſtaſis in p̄mitiua ec
cleſia a catholicis illibenter in vſum de diuinis aſſu-
mebatur. non quia diuinis non conueniebat. ſed q꞉
ſumptum pro ſuppoſito ſubſiſtente in natura diuina
optime congruit. ſed eo quia heretici abutebantur
ſumentes ipſum pro eſſentia. ⁊ ſic ſimplices ꝑ ipſum
decipiebant. Secundo ſubdit que ſint proprietates
perſonales de quibus vult agere dicens. q꞉ quia nō
eſt proprietas patris inq̄tum pater q꞉ ipē non ſit na
tus: ſed certe q꞉ generat. Et ꝓprietas filij eſt nō q꞉
non generet̄: ſed certe q꞉ ſit generatus vel genitus.
Et ꝓprietas ſpūſſancti eſt nō q꞉ ipē ſit natus vel q꞉
generat: ſed a patre ⁊ filio ꝓcedat. Unū ꝓprietas ꝑ
ſonalis patris eſt generare: filij generari. ſpirituſſā-
cti ꝓcedere vel ſpirari. He autem proprietates ſunt
relationes quedam: quibus perſone ad ſeinuicē re-
late diſtinguunt̄. ⁊ illis nominibus nominat̄ pater-
nitas. filiatio. ſpiratio. ⁊ nomina pſonaruꝫ. ſicut pā
ter ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus a ſeipis ſumuntur. Tertio
oſtēdēdo nomē p̄dicatiōis horū noīm: ſubiūgit pro
bationem ꝓpoſitiōis p̄dicte dicēs: q꞉ hmōi tm̄ rela-
tiue ⁊ nō accidentalit̄ p̄dicant̄. eo q꞉ ſꝑ ad aliq̄d eter
ne ⁊ incōmutabiliter dicunt̄. Et hoc probat mgr̄ au
toritate beati Auguſtini que habet̄. iij. c. hui⁹ diſtin
ctionis. Secunda ꝓpoſitio eſt hec. Sola ſecunda ꝑ
ſona in deitate ꝓprie dicit̄ filius dei. ⁊ tertia ꝓprie
dicitur donum dei. Hanc propoſitionem magiſter in-
ſinuans in textu querit. Quomō hoc ſit verū q꞉ eſſe
filium dei ſolum ſit proprium ſecunde in deitate pſo
ne: cum tn̄ ſepius inueniat̄ in ſcriptura q꞉ hoīes no
minent̄ filij dei. Ad quod rn̄det mgr̄: q꞉ licet inuenia
tur ſcriptū q꞉ homines ſunt filij dei. hoc tn̄ nō eſt niſi
ꝑ gratiam vel ꝑ gratuitam adoptionē. ⁊ nō per ge
nerationē naturalem. vt homīes ſunt filij ſolum per
tpalem factionē: non ꝑ generationē. ſicut eſt ſecūda
pſona in deitate. Et eſt etiam alia differētia. Nā cū
dicit̄ q꞉ homo ſit filius dei. ibi ly deus non ſupponit
ſolū ꝓ pſona patris. Silr̄ dicit de ſpūſancto: q꞉ eſſe
donū ſit ſpūſſancti ꝓprium. q꞉ licet mlta ſint dei do
na: nulli tn̄ illorū conuenit eſſe donū eternū. ſicut ſpi
rituſſanto hn̄ cōuenit: q̄ eſt donū dei eterna ꝓceſſio-
ne. ſicut filius dei eterna generatione. et ſicut filius
ꝑ generationē refert̄ ad patrē. ita ſpūſſanct⁹ ꝑ ꝓceſ
ſionem refert̄ ſeu relatiue dr̄ ad patrē ⁊ filiū: que q̄
dem relatio licet non appareat apte in hoc nomie. ſ.
ſpūſſctūs: manifeſte tn̄ apparet in hoc noīe donum.
Tertia propoſitio eſt hec. Quāuis hoc nomē. ſ. ſpi
rituſſanct⁹ tertie pſone diuine ſpēaliter approꝑatur
eo tn̄ omes tres pſone q̄uq꞉ cōmuniter nominātur.
Hanc ꝓpoſitionem ꝓbans magiſter querit. Utruꝫ
ſicut q̄libet pſonarum pōt dici ſpūſſanct⁹. an etiam
ita tota trinitas pōt dici ſpūſſanctus? Et reſpondet
ad hoc autoritate. b. Augu. dicētis. q꞉ tam pater q̄
filius q̄ etiam tota trinitas poſſet dici ſpūſſanct⁹ cuꝫ
q̄libet iſtarū ſit ſpūs ⁊ ſanctus: ⁊ etiam tota trinitas
ſit ſpūs ⁊ ſancta. Sꝫ qn̄ aut pater aut filius aut tota
trinitas dicit̄ ſpūſſanctus. tūc ſpūſſanctus nō eſt no
men ꝓpriū pſonale neq꞉ relatiuum. Pro quo notā
dum q꞉ ſpūs pōt accipi dupliciē. Uno mō ꝓut dicit̄
a ſpiritualitate. ⁊ tunc dicit̄ eſſentialiter. ⁊ conuenit
cuilibet perſone: ⁊ etiam trinitati. Alio mō vt dicit̄
a ſpiratione. ⁊ tunc dicitur relatiue. et cōuenit ſolū
tertie pſone. Similiter ly ſpūſſanctus poteſt accipi
ꝓ duabus diſtinctionibus diſtinctis. ⁊ tunc ꝯuenit
tam patri q̄ filio ⁊ ſpūſſancto. ⁊ etiam toti trinitati.
Uel poteſt accipi pro vna ſola dictione. ⁊ ſic conue
nit ſoli tertie pſone in trinitate. Ultio mgr̄ excludit
errorē quorūdā dicētiū q꞉ iſti termini ſpūſſctūs ⁊ do
nū non ſunt noīa pſonalia terciaꝫ pſonā in diuinis ſi
gnificātia eo q꞉ nō dicerent̄ relatiue ad hos termīos
ſcꝫ pr̄ ⁊ fili⁹. Qd̄ ꝓbāt ꝑ hoc. q꞉ non pōt dici. pr̄ eſt
ſpūſſcti pr̄. ⁊ ſilr̄ nō pōt dici. fili⁹ eſt ſpūſſcti fili⁹. q꞉
alr̄s ſequeret̄ ſpūmſctm̄ filiū genuiſſe. qd̄ falſum eſt.
Mgr̄ rn̄det nō obſtante q꞉ pr̄ ⁊ ſpūſſctūs ſeu donuꝫ
ſibiinuicem nō rn̄dent vocabulis. nihilomin⁹ dicunt̄
relatiue q꞉ ī his oportet magis accipe vocabula ſm̄
ſenſuꝫ relatiōis q̄ ſm̄ ſonū vocis. vt ſic dicat̄. Spūſ
ſanctus eſt ſpiratoris ſpirituſſanctus. ⁊ donū eſt da
toris donū ſicut etiā dicitur in creatis. Caput eſt ca-
piti caput. ⁊ ala alati ala. igitur ⁊c̄.

An eaſdem proprietates aſſignēt Auguſtinus ⁊ Hylarius ⁊ an iſte ſint que dicuntur paternitas ⁊ filiatio ⁊ proceſſio.

Di. XX
VII

Ic queri pōt.

b Utrum ꝓꝓrietates quas Hila
rius ſupra aſſignauit.ſ.ꝙ pater
ſemꝑ eſt paṫ.⁊ filius ſemꝑ eſt filius: ſint il/
le eedem ꝓꝓrietates quas Auguſtinus ſu
perius diſtinxit dicens ꝓprium eſſe patris
ꝙ genuit filium.⁊ ꝓprium filij ꝙ genitꝰ eſt
a patre.⁊ ſpūſſancti ꝙ ab vtroqꝫ procedit.
Ac deinde vtrum ⁊ iſte ſint ille que dicun
tur paternitas: filiatio: proceſſio? Uide
tur ꝙ non ſint eedem ꝓꝓrietates quas po
nit Hilarius ⁊ ille quas ponit Auguſtinꝰ

Ꝙ non vidē=tur eedē pro=prietates q̄s ponit Hylarius ⁊ Augu.

Si eni eedem ſunt.idem eſt ergo prī eē pa/
trem: ⁊ genuiſſe filium.quod vtiqꝫ quidaꝫ
concedunt.Si autem hoc eſt.cui ergo con
uenit vt ſit pater: ei conuenit genuiſſe fili/
um.Natura ergo diuina ſi pater eſt genu/
it filium.Si vero non genuit: pater nō eſt
Sed quis audeat dicere.aut ꝙ ipſa genuit
filium.aut ꝙ ipſa pater non ſit.Si autem
ipſa pater eſt nec filium genuit.Non eſt er
go idē dicere aliq̄d eſſe patrē ⁊ gignere fi=
liū Et ita nō videṫ vna eadēqꝫ eſſe ꝓꝓetas

Rñſio vbi oſtendit eaſdem eſſe ꝓprietates. b

Ad quod ſine pre=
iudicio aliorū dicimus.ꝙ eaſdē ꝓꝓetates
notauit vterqꝫ: licet diuerſis ꝟbis Q̄ð em̄
Hilarius ait ita intelligi debet. Propriuꝫ

Quō ſint itelligēda p̄dicta ꝟba Hylarij

patris eſt ꝙ ſemꝑ pater eſt.id eſt proprie=
tas patris eſt: qua ſemꝑ pater ē Semꝑ ꝟo
pater eſt.qꝛ ſemꝑ genuit filiū. Ita ⁊ ꝓpriū
filij eſt ꝙ ſemꝑ filius eſt.i. ꝓprietas filij eſt
qua ſꝑ filius eſt.Filius ꝟo ſemꝑ eſt.quia
ſemꝑ genitus eſt.Ergo ꝓprietas qua paṫ
pater eſt: eſt quia ſemꝑ genuit. Et hec ea/
dem diciṫ paternitas vel generatio.Et ꝓ/
prietas qua filius ſemꝑ eſt filius.qꝛ ſemꝑ
genitus eſt a patre.⁊ hec eadem diciṫ filia/
tio vel genitura: vel natiuitas.vel origo.
vel naſcibilitas.Sic ⁊ ꝓprietas qua ſpiri=
tuſſanctus eſt ſpūſſanctus vel donum eſt.
qꝛ ꝓcedit ab vtroqꝫ.⁊ hec eadem diciṫ ꝓ=
ceſſio.In premiſſis ergo locutionibus ee=
dem ſignificate ſunt proprietates.

Quō non eſt omnino idem dicere eſſe prēm ⁊ genuiſſe vel hr̄e filiuꝫ ita ⁊ de alijs. c

Nec tamen videṫ
nob omnino eſſe idem dicere aliquid eſſe
patrem ⁊ genuiſſe filium: vel aliquid eſſe fi
lium: ⁊ habere patrem: vel eſſe ſpiritūſan/
ctū et procedere ab vtroqꝫ.alioquin pater
non eſſet nomen hipoſtaſis.id eſt.perſone
ſed proprietatis tm̄.ſimiliter filiꝰ ⁊ ſpiritus=
ſanctus.Et ita non per tria nomina ſignifi
carentur tres ꝑſone. Ideoqꝫ dicimus: qꝛ
patris nomen non tm̄ relationem nota : ſꝫ
etiam hipoſtaſim.id eſt ſubſiſtētiam ſigni/
ficat.ita ⁊ filiꝰ ⁊ ſpirituſſanctus. Rela/
tionum vero vocabula.ſcilicet paternitas
filiatio.proceſſio.vel gignere vel gigni.ꝓ/
cedere.ipſas tm̄ relatōnes: non hipoſtaſes
ſignificant: ſiue habere filium ⁊ habere pa
trem.vt verbi gratia.cum dicimus deus
eſt pater.nomine patris ⁊ relationem nota
mus ⁊ diuinam hipoſtaſim ſignificamus:
vt ſit intelligētia talis: Deus vel diuina eſ
ſentia eſt pater.id eſt ille qui genuit.id eſt.
hipoſtaſis que habet filium Similiter de=
us eſt filiꝰ.id eſt hipoſtaſis genita vel ha/
bens patrem. Ita etiā deus eſt ſpirituſſan
ctus.id eſt hipoſtaſis procedens ab vtro/
qꝫ: ſiue ille qui procedit. Cum vero no=
mina relationum ponimus in predicatis:
notiones ipſas tm̄ ſignificamus.nō hipo/
ſtaſes.vt cum dicimus.deus genuit.id ē
habet filium.⁊ deus genitus eſt.id eſt ha=
bet patrem.Et tūc oportet intelligi in ſub/
iectis hipoſtaſes tantū non eſſentiam que
illis proprietatibus determinantur.

Dicnoīa paṫ ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctꝰ nō tm̄ relatiōes.ſed etiā hypoſtaſes ſignificāt.

Relationum ꝟo vocabula ſunt paṫnitas filiatio.ꝓceſſio.nec perſonas ſignificāt

Quid intelligaṫ cuꝫ dr̄.ſcꝫ deꝰ ē pr̄ ⁊ deꝰ eſt filꝰ.et deꝰ eſt ſpūſſanctꝰ

Quid intelligaṫ cum diciṫ deꝰ genuit.et deꝰ genitus ē

Ꝙ proprietates determinant hypoſtaſes.non ſubſtantiam.id eſt naturam. d

Ille enim proprie=
tates ſingule ſingulis ꝓprie ꝯueniunt perſonis.⁊ ꝑ eas perſone determinantur : ⁊ a
ſeinuicem differunt: ſed a ſe non ſecedunt.
Unde Johannes Damaſcenus.Non dif
ferunt ab inuicem hipoſtaſes ſm̄ ſubſtan=
tiam: ſed ſm̄ characteriſtica idiomata.id ē
determinatiuas proprietates.Characteri
ſtica vero.id eſt determinatiua ſunt hipo=
ſtaſeon ⁊ non nature.eteniꝫ hipoſtaſes de/
terminant. Item eſſe quidem intemporali
liter et eternaliter dicimus diuinam verbi
hipoſtaſim ſimplicem : omnia habentem
que habet pater vt eius homouſion.id eſt
cōſubſtantialem: natiuitatis modo ⁊ habi
tudine a paternali hipoſtaſi differentem:
nūq̄ꝫ ꝟo a paṫnali hipoſtaſi ſecedētē.Idē
apertius exprimēs ꝑſonales ꝓprietates i
eodē ait Differētiā hipoſtaſeon.i.ꝑſonaꝝ
in tribus proprietatibus.id eſt paternali ⁊

Jo.dam.

Hic diſtinguūtur ꝓꝓetates aperte.

filiali ⁊ ꝓceſſibili recognoſcimus. Inſeceſſibiles autem ipas hipoſtaſes ⁊ indiſtabiles inuicem. ⁊ vnitas quidem inconfuſibiliter. Tres eñ ſunt ⁊ ſi vnite. diuiſas autẽ indiſtanter. Etenĩ ſingula perfecta eſt hipoſtaſis. ⁊ propriam proprietatẽ. ſ. exiſtẽtie modum propriũ poſſidet: ſed vnite ſunt ſubſtantia ⁊ non diſtant neqꝫ ſecedũt a paternali hipoſtaſi. Ecce h̃ habes diſtinctas tres illas proprietates: que ſupra diuerſas ſignificate ſunt modis.

Ꝙ ſunt alia noĩa pſonarũ eaſdẽ ꝓprietates notãtia. ſ. genitus. genitor. verbum. imago. e

Hic non eſt pretermitendũ: ꝙ ſicut pr̃ ⁊ filiꝰ ⁊ ſpũſſanctꝰ nomina pſonarũ ſunt. ⁊ ꝓprietates perſonales deſignãt. ita etiã ſunt ⁊ alia nomia perſonarũ. i. que ipas pſonas ſignificãt. ⁊ earum ꝓprietates denotant. ⁊ eaſdem quas ⁊ noĩa p̃dicta. Unde ⁊ relatiue dicũtur. ſ.

Auguſti.

genitor. genitus. verbum. imago. Uñ Auguſti. in. v. li. de trini. ait. Uidendũ eſt inquit hoc ſignificari cum dicit̃ ingenitꝰ. qđ ſignificat̃ cũ dicitur filius. Ideo eñ filius quia genitus. ⁊ quia filius vtiqꝫ genitus: Sicut aũt filius ad patrem: ſic genitus ad genitorem refertur: ⁊ ſicut pater ad filium ita genitor ad genitum. Idem in ſexto lib. de trinitate. Uerbum quidem ſolus filius accipitur: non ſimul pater ⁊ filius tãqꝫ ambo ſint vnum verbum.

De noĩe ꝟbi ⁊ imaginis.

Sic enim ꝟbum dicitur quomodo imago. non autẽ pater ⁊ filius ſimul ambo imago: ſed filius ſolus eſt imago patris: quemadmodũ et filius. Idem in. vij. libro de trinitate. Uerbũ ſm ꝙ ſapientia eſt ⁊ eſſentia. hoc eſt quod pater. ſm ꝙ verbum: nõ hoc eſt quod pater: quia verbum nõ eſt pater: ⁊ verbum relatiue dicitur: ſicut filius. Item in eodem.

Ꝙ nõ eo verbũ dicit̃ quo ſapientia.

Sicut filius ad patrẽ refert̃. ita ⁊ ꝟbuꝫ ad eum cuius eſt ꝟbum refertur cũ dicitur ꝟbum. Et ꝓpterea non eo ꝟbo quo ſapiẽtia dicit̃: quia ꝟbum non ad ſe dicit̃. ſꝫ tñ relatiue dicit̃ ad eũ cuius eſt verbuꝫ. ſicut filius ad patrem. Eo quippe eſt filius quo ꝟbum. ⁊ eo eſt verbum quo filius. Sapientia ꝟo quo eſſentia. et ideo quia pater ⁊ filius ſunt vna eſſentia ⁊ vna ſapiẽtia. Itẽ in eodem. Nõ eſt pater ipe verbũ ſicut nec

Quo dicitur ꝟbum et quo filius.

filius nec imago. Quid autẽ abſurdius qꝫ imaginem ad ſe dici. Idem in. v. Dicit̃ relatiue filius. relatiue etiã dicit̃ ꝟbũ ⁊ imago. ⁊ in oĩbus his vocabulis ad patrẽ refertur. Nihil aũt horum pater dicitur.

Breuiter ſummam colligit intelligentie predictorum. f

Apte oſtenſum eſt ꝙ ſicut filius vel genitus relatiue dicit̃ ad patrem: ita ꝟbũ ⁊ imago. Et ꝙ eo dicitur ꝟbũ ſiue imago quo filiꝰ. i. eadẽ ꝓpetate ſiue notione dicit̃ ꝟbum ⁊ imago qua filiꝰ. ſed non eo quo ꝟbum dicitur ſapientia vl̃ eſſentia. quia non notione qua dicitur verbum dicitur ſapientia. Nam ſapientia dicitur ſm eſſentiam non ſm relationẽ.

Generalis regula eoꝛuꝫ q̃ ad ſe. ⁊ eoꝛũ que relatiue dicunt̃. quicq̃d enĩ ad ſe ſimul ãbo dicunt̃. ſed nõ ita in predictis relatiuis. g

Et eſt hic aduertẽda quedam generalis regula eoꝛũ que ad ſe: ⁊ eoꝛũ que relatiue dicuntur de patre et filio. Quicquid enim ad ſe dicũtur: vt ait

Auguſti.

Augꝰ. in. vj. libro de trinitate. non dicitur alter ſine altero. id eſt quicquid dicuntur quod ſubſtantia eoꝛum oſtendat: ambo ſimul dicũtur. Ergo nec pater eſt deus ſine filio: nec filius ſine patre: ſed ambo ſimul deus: ſed non ambo ſimul pater: nõ ambo ſimul filius: vel verbum vel imago.

An ſm ſubſtãtiã dicatur deus de deo. ⁊ hmõi. h

Hic queritur cum dicitur: deus de deo: lumen de lumine. et hmõi. vtrũ dicant̃ ſm ſubam. Nã ſm relationẽ cõſtat iſta nõ dici. Si ꝟo ſm ſubam dicunt̃ ſil' ambo. ſ. pr̃ ⁊ filius. poſſunt dici deꝰ de deo: lumẽ de lumĩe ſm p̃dictã regulã.

Reſpõſio vbi noĩa ſubſtantie dicũtur aliqñ poni ꝓ pſonis.

Ad qđ dicimus. qꝛ licet deꝰ ſm ſbam dicat̃: ⁊ lumẽ: ⁊ ſapiẽtia: ⁊ hmõi. ⁊ nunqꝫ relatiue accipiant̃. aliquãdo tñ pro relatiuis. i. ꝓ pſonis ſed non relatiue accipiunt̃ vt cum dicitur: deus genuit deũ. alterũ ꝓ patre: alterum pro filio ponimus: ſimiliter cum dicitur: deꝰ de deo lumen de lumine. In aliјs qꝫ locutionibus ſepe reperiuntur nomina eſſentie ad ſignificationẽ pſonarũ deducta. vt cuꝫ dicitur: deus natus: deus mortuus: deus paſſus. vbi filiꝰ tñ ſignificatur. Ita ⁊ de ſolo filio intelligit̃ cum di-

Auguſti.

citur deus de deo: ⁊ hmõi. Uñ Aug. querens quomõ hmõi dicãtur in. vij. libro de

trinita.ait.Quomodo deus de deo:lumē de lumine dicitur? Non enim ſimul ambo deus de deo ſed ſolus filius de deo. ſcꝫ patre.nec ambo ſimul lumen de lumine: ſꝫ ſolus filius de lumine patre.

Q tātum ſm nomen ſubſtantie dicitur illud de illo. non ſm nomīa perſonarum. i

Et eſt ſciendum qꝺ ſm noīa ſubſtātie tm̄ dicit̄ illꝺ de illo.licet ibi illa nomina ſubſtantiam nō ſignificent Secundū ꝟo eadē noīa ꝑſonaꝝ:nunꝗ̄ dicitur illud de illo: ſicut ꝟbum de ꝟbo.vel fili⁹ de filio. qꝛ hmōi noīa diuerſis ꝑſonis cōuenire nō pn̄t.Quod Augu.licet obſcure in eodem li.ita dicit.Hoc ſolū de eis dici non poteſt illud de illo:quod ſimul ābo non ſunt.i.illo ſolo noīe nō poſſumus vti ad oſtendendū vnū de vno. quod ſil' ambobus non cōuenit.Sicut ꝟbum de ꝟbo dici nō pōt.qꝛ non ſimul ambo verbū.nec imago de imagine. nec filius de filio. quia non ſimul ambo filius vel imago. Et ſicut noīa ſubſtantie aliqn̄ intelligentiā ꝑſonaꝝ diſtincte faciūt.ita etiam interdum totius trinitatis ſimul. Unde.Aug.in eodem li. ait. In pr̄is noīe ipē pat̄ ꝑ ſe ꝓnunciatur. In dei ꝟo noīe ⁊ ipē pater ⁊ fili⁹ ⁊ ſpūſſanctus:vt cū dicitur. Nemo bon⁹:niſi ſolus deus:quia trinitas eſt vnus deus.

Auguſti.

Qꝺ noīa ſubſtantie aliqn̄ trinitatis itelligētiam ſignificant.

Iſta eſt diſtinctio viceſimaſeptima. In qua magiſter poſtꝗ̄ egit de tribus ꝓꝑetatibus ꝑſonalibus.ſ paternitate.filiatione ⁊ ſpiratiōe ſm ꝙ ſignificantur nomīb⁹ proprijs.agit de eiſdem ſm ꝙ ſignificant̄ nomībus alienis.Et tria circa hoc facit.qꝛ primo agit de his ꝓut ſignificant̄ terminis equalentibus ꝑſonalibus. Secūdo agit de eis ꝓut ſignificant̄ terminis eſſentialibus. Primum facit a ꝑncipio diſtinctionis vſqꝫ ibi. Hic nō eſt ꝑtereundū Scōm vſqꝫ ibi.Et eſt hic aduertenda. Tertium ab inde vſqꝫ ad finem diſtinctiōis. In ſpēali ꝟo ſententia mgr̄i ſtat in tribus ꝓpoſitionibus: quarū prima eſt hec.Omnia vocabula alicui ꝑſone ꝓprie ſignificant niſi vnam ꝓprietatem ex parte rei qua illa perſona ꝓprie diſtinguitur ab alijs ꝑſonis determinatiue.⁊ ꝓbat̄ ſic.Eadem eſt ꝓprietas que ſignificat̄ iſtis nominibus pater.paternitas.generatio actiua reſpectu pr̄is.Et iſtis filius.filiatio.generatio paſſiua reſpectu filij.Et iſtis ſpūſſcti ſpiratio paſſiua ⁊ ꝓcedere ab vtriſqꝫ reſpectu ſpūſſcti.Sꝫ iſtis ꝓprietatibus ꝑſone ꝓꝑe diſtinguunt̄ ab inuicē detmīatiue igit̄ oīa vocabula alicui ꝑſone ꝓꝑa ⁊c̄.Iſtā ſententiam mgr̄ ponens ꝙ̄rit:an eadē ꝓprietas ſit ꝙ̄ iportatur nomīe pr̄is.paternitatis.generatōnis actiue Et ſil'r an eadē ſit ꝙ̄ importat̄ noīe filij ⁊ filiationis generatiōis paſſiue. Quā ꝙ̄ſtionē mgr̄ ponens ſub his ꝟbis querit. Utꝝ ſit idem eſſe prēm ⁊ genuiſſe filiū.Et vtrū idē ſit eſſe filiū ⁊ natum a pr̄e? Ad qꝺ mgr̄ reſpondens dicit ꝙ licet eadem ꝓꝑetas ſignificetur iſtis noībus.ſ.eſſe patrē ⁊ genuiſſe filium.ſeu pr̄ ⁊ paternitas.hoc tm̄ eſt ſub diuerſis rōib⁹.Nam nominibus ꝑſonarū cuiuſmodi ſunt pat̄.fili⁹ ⁊ ſpirituſſanctus:ſignificat̄ non ꝓꝑetas tm̄.ſꝫ hypoſtaſis Sed noībus ꝓprietatū cuiuſmodi ſunt paternitas: ⁊ filiatio:ſignificant̄ ipē propꝛetates ſm ſe vel actus ipſarum ꝓprietatum.vt generare naſci vl' generari Secunda ꝓpoſitio eſt hec.Hec nomīa genitus.verbum imago non ſubſtantialiter ex parte rei ſeu ad ſe ſed ad patrem dicunt̄ relatiue.Et probatur ſic Illa noīa ꝙ̄ ꝓprie filio cōueniunt:⁊ eius ꝑſonalē ꝓprietatem ꝑciſe exꝑmūt:nō ſubſtātialiter ſed reſpectiue reſpectu pr̄is dici pn̄t.ſed iſta noīa ꝟbū imago genit⁹ ſunt hmōi.ergo nō ſubſtātialit̄ ex parte rei ſeu ad ſe dicunt̄:ſed relatiue ad patrem Argumentum tenet ⁊ maior.Sed minor ꝓbatur in textu autoritate.be. Augu.que dicere intendit ꝙ genitus dicit̄ genitoris genitus.⁊ verbum dicentis ꝟbum.⁊ imago imaginati imago:que oīa ſoli filio cōueniūt reſpectu patris.ergo minor vera.⁊ ꝑ conſequēs ꝓpoſitio ꝓbāda.Tertia ꝓpoſitio eſt hec.Solū eſſentialia de pluribus ſil' ⁊ de ſeipſis affirmant̄. Et pꝫ ꝑ hoc ꝙ bn̄ poteſt dici. Pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus ſunt deus.vel potētia diuina.ſcīa ⁊ bonitas diuina ſunt deus.Sꝫ nō pōt dici.pr̄ ⁊ filius ſunt pater vel ſunt filius. Un̄ pꝫ ꝙ ſoluꝫ eſſentialia poſſunt ſil' a pluribus dici.vt dicit ꝓpoſitio ꝓbanda.etiam illa ſolū dicūtur de ſe vt lumen de lumīe.de⁹ de deo. qꝺ nō pōt dici de nominibus relatiuis.non eñ pōt dici pater de patre. aut filius de filio. Qꝺ ꝓbat autoritate.b. Aug.vj. de tri.c.v.dicentis. Hoc ſolū de eis dici nō pōt. illꝺ de illo.quod ſimul ambo nō ſunt.i.illo noīe nō poſſumus vti ad oſtendendū vnū de vno.qꝺ ſimul ambobus non cōuenit.ſicut ꝟbum de verbo.qꝺ non ſimul ambo ꝟbum.nec filiū de filio: qꝺ non ſil' ambo Et ſubiungit magiſter:ꝙ ſicut illa eſſentialia nomīa aliqn̄ intelligentiam diſtinctionū ꝑſonarū faciūt.ita ⁊ interdū totius verba ſimul. qꝺ probat autoritate Auguſtini li.de tri.c.iij.dicētis. In pr̄is nomīe ipē pater pronunciat̄ ꝑ ſe. In dei aūt noīe ⁊ ipē ⁊ filius ⁊ ſpirituſſanctus.vt cuꝫ dꝛ. Nemo beatus niſi ſolus deus.quia trinitas eſt vn⁹ deus. Et hec ē ſententia magiſtri in hac diſtinctione in ſpeciali.

Q non tantum tres predicte proprietates ſunt in perſonis.ſꝫ etiaꝫ que alijs ſignificantur nominib⁹ vti ingenitus. a

p Reterea cōſiderari oportet ꝙ non tm̄ tres ꝑdicte ꝓprietates ſiue notiones in ꝑſonis ſunt: verūetiam alie que alijs notant̄ noīb⁹.Nā etiā hꝫ nomē ingenit⁹ relatiue dꝛ de pr̄e tm̄.⁊ aliā deſignat notionē ꝗ̄ pr̄ vl' genitor Nō eſt eñ idē eſſe pr̄em ⁊ eē ingenitū.i.nō ea notiōe pr̄ dicit̄ ꝙ̄ igenit⁹. Pater eñ (vt ꝑdictū eſt) dicit̄ ſm ꝓprietatem generatiōis. Ingenit⁹ aūt ſm ꝓprietatem innaſcibilitatis. Differt ḡ pater a filio autoritate generatiōis. differt etiā proprietate innaſcibilitatis.id eſt qꝛ ingenit⁹. Un̄ Aug. diſtinguēs inter ꝓꝑetatē ꝙ̄ pat̄ dicit̄.⁊ illā qua dicit̄ ingenitus in.v.li.de

DI. XXVIII

Auguſti.

De ingenito plana aſſignatio ſcȝ qđ relatiue dr̄ et alia eſt notio qua dicit̄ ingenit⁹ aa liqua pat̄.

trini. ſic ait. Nõ eſt hoc dicere ingenitũ qđ
eſt patrem dicere: qꝛ ⁊ ſi filiũ nõ genuiſſet
nihil ꝓhiberet dicere eum ingenitũ. Et ſi
gignat quiſꝙ filium: non ex eo ipe eſt inge
tus: qꝛ geniti homines gignũt alios. Non
ergo ideo dicit̄ pater: qꝛ ingenitus. Ideo
ꝙ cum de deo patre vtrũꝙ dicat̄. alia no
tio eſt qua intelligit̄ genitor: alia qua inge
nitus. Genitor eñ dicit̄ ad genitũ. id eſt fi
lium. Cũ ꝟo ingenitus dicitur nõ quid ſit
ſed q̄d nõ ſit oſtẽditur. Hoc exemplis pla
num faciendum eſt.

Exẽplis vtit̄ ad hoc oſtendendũ.

Cũ dicitur ingenit⁹:
hoc oſtẽditur ꝙ nõ ſit filius: ſed genitus ⁊
ingenitus cõmode dicũtur: fili⁹ aũt latine
dicitur. Sed vt dicatur infilius nõ admit
tit loquendi conſuetudo: nihil tamen intel
lectui demit̄: ſi dicatur nõ fili⁹. queadmo
dũ etiã ſi dicatur nõ genitus. ꝑ eo qđ dici
tur ingenitus nihil aliud dicitur. Ideo nõ
eſt in rebus cõſiderandũ q̄d vł ſinat vel nõ
ſinat dici vſus ſmonis noſtri: ſed q̄s rerũ
ipaꝝ intellectus eluceat.

Cũ tm̃ valet nõ genit⁹ q̄ntũ ingenit⁹ et tantundẽ non filius.

Nõ ergo iam
tantũ dicamus ingenitũ: ſed etiam non ge
nitum: qđ tm̃ valet. Nũquid g̊ aliud dici
mus q̄ȝ non filiũ? Negatiua porro ꝑticula
nõ id efficit vt qđ ſine illa relatiue dicit̄ ea
dẽ ꝑpoſita ſubſtãtialit̄ dicat̄: ſ; id tm̃ nega
tur quod ſine illa aiebat̄ ſicut ĩ aliȷs predi
camentis cum dicimus homo eſt. ſubſtan
tiam deſignamus. Qui g̊ dicit non homo
eſt: non aliud genus p̄dicamenti enũciat:
ſed tm̃ illud negat. Sicut g̊ ſm ſubſtantiaȝ
aio homo eſt: ſic ſm ſubſtantiã nego cũ di
co nõ hõ eſt. At ſi tm̃ valet qđ dicit̄ genit⁹
q̄ȝtum valet quod dicitur fili⁹. Tantũdem
g̊ valet quod dicitur nõ genitus q̄ȝtum va
let quod dicitur non fili⁹ Relatiue aũt ne
gamus dicendo non genitus. Ingenitus
porro quid eſt: niſi non genitus. Non g̊ re
ceditur a relatiuo p̄dicamento cũ ingenit⁹
dicitur. Sicut eñi genitus nõ ad ſe dicitur
ſ; ꝙ ex genitore ſit: ita cũ dicitur ingenit⁹
nõ ad ſe dicitur: ſ; ꝙ ex genitore nõ ſit oſten
ditur.

Nota ꝙ omẽ ingenitũ ẽ nõ genitũ. ſȝ non econuerſo.

Vtrũꝙ tm̃ relatiue dicitur. Quod
aũt relatiue ꝓnũciatur: nõ indicat ſubſtan
tiam. Quãuis ergo diuerſum ſit genitus ⁊
ingenitus: tm̃ nõ indicat diuerſam ſubſtan
tiam: quia ſicut filius ad patrem: ⁊ nõ fili⁹
ad non patrem refertur. ita genitus ad ge
nitorem: ⁊ non genitus ad nongenitorẽ re
feratur: neceſſe eſt. Ecce euidẽter oſtẽdit ꝙ
ingenit⁹ relatiue dicit̄: ⁊ de ſolo p̄re accipi
tur. Aliaq; notio eſt qua dicitur ingenit⁹:
alia qua pater. Atq; tm̃ valet cũ dicitur in
genitus: q̄ȝtum nongenitus vel non filius.

An ſicut ſolus pater dicit̄ ingenitus dici debeat non genitus. vel non filius. b

Ideo ſolet queri.
vtrum ſicut ſolus pater dicitur ingenitus
ita ipſe ſolus debeat dici nongenitus: vel
nonfilius: vt nec etiam ſpũſſanctus poſſit
dici nonfilius vel nongenitus?

Opinio quorundam.

Quibuſ
dam videtur ꝙ pater ſolus debeat dici nõ
genitus vel nonfilius. Spiritus ꝟo ſctũs
ſicut nõ dicitur ingenitus. ita inq̄unt non
eſt dicendus nongenitus vel nonfili⁹. De
bet quidem dici ⁊ credi ſpũſſanctus non eſ
ſe genitus vel non eſſe filius. ſed non debet
dici eſſe nongenitus vel non filius.

Aliorum opinio.

Aliȷs
autem videtur ꝙ cum ſpiritusſanctus non
poſſit dici ingenitus. poteſt tamen dici nõ
genitus vel non filius. Cũ autem Auguſti
nus ſupra ait: tantum valere cum dicitur
ingenitus quantum cum dicitur non geni
tus vel nonfilius: ethymologiam nominis
oſtendendo cum hoc dixiſſe dicunt. non
rationẽ predicationis.

Que ſit proprietas ſm quaȝ dicit̄ pater ingenitus. c

Si autem vis ſci
re que ſit ꝓprietas ſm quã dicitur pater i
genitus: audi Hylarium ipſam vocantem

Hylarius.

innaſcibilitatem in. iiij. lib. de trinitate ita
aientem. Eſt vnus ab vno ſcilicet ab inge
nito genitus. proprietate videlicet in vno
quoq; et originis et innaſcibilitatis. Si
gnificata ergo in ſcripturis perſonarum in
telligentia et diſtincto innaſcibilitatis na
uitatiſq; ſenſu ſolitarius deus non eſt opi
nandus. Diſcretio ergo vel diſtinctio per
ſonarum in ſcripturis poſita ẽ. in nullo au
tem nature diſtinctio.

Arriani nitebãtur ꝓbare alterius ſubſtãtie p̄rem. alterius filiũ. qꝛ ille igenit⁹. iſte genit⁹. q̄bus r̄ñdẽs Ambroſi⁹ dixit ſe hoc nomẽ ĩ ſcripturis non legiſſe diuinis. d

Illud etiam taceri
nõ oportet. ꝙ arriani ex eo ꝓbare nitebantur alterius ſubſtantie eſſe patrem: alteri⁹
filiũ: quia ille ingenitus. ⁊ iſte genit⁹ dicit̄
cum diuerſum ſit eſſe ingenitũ ⁊ eſſe geni
tum. Vnde Ambro. eorum q̄ſtioni reſpõ

Ambroſi⁹.

dẽs: dicit ſe in diuinis ſcpturis hoc nomen

ſcꝫ ingenitus nō legiſſe. ita inquiēs in. iiij.
libro de ſpū̄ſancto. Cum duduꝫ audierint
quidam dicentibus nobis filium dei q̄ ge/
neratus eſt patri qui generauit inequalem
eſſe nō poſſe: q̄ꝫuis ille generatus ſit iſte ge
nerauit. quia generatio ē nature aduerſus
quidem illam queſtionem vocem ſibi arbi
trant̄ accluſam. ſed in tergiuerſatōne dam
nabili in eodē loco veſtigium vertūt vt pu
tent mutationē fieri q̄ſtionis mutatiōe ſer=
monis dicētes. Quomodo poſſunt eſſe in=
genitus ꝛ genitus vnius nature atq̄ꝫ ſube
Ergo vt reſpondeam mihi ꝓpoſite q̄ſtio/
ni: primo oim in diuinis ſcripturis ingeni/
tus nuſq̄ꝫ iuenio. nō legi: nō audiui. Cuiꝰ
ḡ mutabilitatis ſūt hoies hmōi. vt nos di/
cāt ea vſurpare q̄ nō ſūt ſcp̄ta. cuꝫ ea q̄ ſunt
ſcripta dicamus: ꝛ ipſi obijciāt qđ ſcrip̄ tū
non ſit. Nonne ipſi ſibi aduerſantur. ꝛ au/
toritatem calumnie ſue derogant. Attēde
lector qm̄ hoc nomine ingenitus nolebat
vti Ambroſiꝰ ꝓpter hereticos. Ita et nos
ſubticere q̄dā oportet ꝓpter calumniantiū
inſidias: q̄ catholicis ac pijs lectoribus ſe
cure credi poſſunt. Sunt etem̄ quedā que
nō tante ſunt religiōis ꝛ autoritatis: vt eis
nos oporteat ſp̄ ꝯfitendo ac recipiēdo iſer
uire. verū ſilentio aliq̄n p̄teriri queūt. nec
illius tn̄ ſunt ꝑuerſitatis. q̄n cū oportunū
fuerit eis vti liberum habeamus.

An diuerſum ſit eſſe patrem et eſ=ſe filium. e

Preterea queri ſolet cū ſupra dictū ſit: q2 aliud eſt dicere ige
nitū: aliđ patrē. Et q̄ diuerſum ſit genitꝰ ꝛ
ingenitꝰ: vtrū ſilr̄ diuerſum ſit eſſe patrē et
eſſe filiū ad idē? Ad qđ dicimꝰ q2 ex eodē
ſenſu quo dicit̄ diuerſum genitus ꝛ ingeni
tus. ꝛ quo đ2 non eſſe idē dicere genitū ꝛ i=
genitū. Poteſt dici non eſſe idē: ꝫ diuerſuꝫ
eſſe patrē ꝛ eſſe filiū. vel eſſe ſp̄m ſanctū: q2
nō ea notiōe p̄r eſt p̄r q̄ filius eſt filius. vel
qua ſpū̄ſſanctus eſt ſpirituſſanctꝰ Ideoq̄ꝫ
ex hoc ſenſu ꝯcedimꝰ q̄ aliđ eſt eſſe patrē ꝛ
aliud eſt eſſe filiū. q2 alia notio eſt qua p̄r ē
pater. alia q̄ filiꝰ eſt filiꝰ. Sꝫ ſi trāſponas vt
dicas aliud eſt patrē eſſe: aliud filiū eē. va
riat̄ intelligētia. ꝛ ideo nō cōcedit̄. Eſt em̄
ſenſus talis. ac ſi dicat̄: aliud eſt q̄ pater nō
quidē pater: ꝫ eſt: aliud quo filius eſt. non
quidē filius: ſed eſt: quod penitꝰ falſum eſt
Eo eniꝫ pater eſt quo pater deus eſt. i. per
eſſentiam vel naturam Ac filiꝰ eo ꝛ eus eſt

[margin: Rn̄ſio vbi dicit eſſe diuerſuꝫ eē p̄rem ꝛ eſſe filiū. ſꝫ nō patrem eſſe ꝛ filiū eſſe.]

quo pater deus eſt. Eo ergo filius eſt quo
pater eſt. Et ita idem eſt patrē eſſe ꝛ filium
eſſe: ſed nō eſt idē eſſe patrē ꝛ eſſe filiū. Vn̄
Aug. in. v. li. de tri. ait Quāuis diuerſum *[margin: Auguſti.]*
ſit eſſe patrē ꝛ eſſe filiū nō eſt tn̄ diuerſa ſub
ſtantia. quia non hoc ſm̄ ſubſtantiā dicit̄
ꝫ ſm̄ relatiuū: quod tn̄ relatiuū nō eſt acci
dens: q2 non eſt mutabile. Ecce diuerſum
eſſe dicit eſſe patrē ꝛ eſſe filium qđ iuxta ra
tionem predictā accipi oportet. q2. ſ. alia
notio eſt qua eſt pater. alia qua eſt filius.
Nō em̄ ſm̄ eſſentiam pater dicitur pater:
vel filius filius: ſed ſm̄ relationem.

Quō dicat̄ ſapiētia genita vel nata. an ſm̄ relationeꝫ an ſm̄ ſubſtātiam. f

Sciendum quoqꝫ
eſt: q̄ ſicut ſolus filius dicit̄ verbū vel ima
go: ita etiam ip̄e ſolus dicit̄ ſapientia nata
vel genita. Et ideo querit̄ vtrum hoc rela
tiue dicat̄. ꝛ ſi relatiue dicit̄: an ſm̄ eandē
relationem qua dicitur verbum ꝛ imago?
De hoc Augu. in. vij. li. de trinita. ita ait. *[margin: Auguſti.]*
Id dici accipiamus cum dicit̄ verbuꝫ: ac
ſi dicatur nata ſapientia: vt ſit filius ꝛ ima
go. Et hec duo cum dicunt̄. i. nata ſapien/
tia: in vno eorū: eo q̄ eſt nata ꝛ ꝟbū ꝛ ima
go ꝛ filius intelligat̄. Et in his omnibꝰ no
minibꝰ non oſtendat̄ eſſentia: quia relati=
ue dicunt̄. At in altero qđ eſt ſapīa: etiam
eſſentia demonſtret̄: quoniā ꝛ ad ſe dicitur
ſcip̄a eīn eſt ſapiens. Et hoc eſt eiꝰ eſſe qđ
ſapere: Unde pater ꝛ filius ſimul vna ſapi
entia: quia vna eſſentia. Caue lector qua=
liter hoc intelligas quod hic dicit Augu=
ſtinus. Uidetur enim dicere q̄ cum dicit̄
nata ſapientia: ibi ſapientia eſſentiam ſigni
ficet: ꝛ nata relationem notet. Quod ſi ita
eſt cogimur dicere eſſentiam diuinam eſſe
natam: quod ſuperioribꝰ repugnat. Sed
ad hoc dicimus: q̄ in altero. id eſt in eo q̄
nata eſt: eadem notio intelligatur: que no=
tatur cum dicitur verbum ꝛ imago. In al/
tero vero ſcilicet ſapientia demōſtratur eſ/
ſentia. id eſt demonſtratur q̄ filius ſit eſſen
tia. quia ſapientia ſm̄ eſſentiam dicitur.
Et ideo cum dicitur nata ſapientia: intelli=
gatur q̄ ipſe qui natus eſt: eſſentia eſt: ibi
tamen ſapientia nō pro eſſentia: ſed pro hy
poſtaſi facit intelligentiam: vt ſicut quan=
do dicit̄ verbuꝫ vel filius: intelligit̄ hypo
ſtaſis cum ſua ꝓprietate. Item cum dicitur
nata ſapientia: idē intelligitur. id eſt geni/

[margin: Qualr̄ intelligenda ſint p̄miſſa ꝟba auguſtini.]

[margin: Quō dicatur ſapīa genita vel nata et an ſm̄ relationē an ſm̄ ſubām]

ta hypoſtaſis. Ideo vigilanter ait idem eſſe intelligendum cū dicit verbū: et cum dicitur nata ſapientia .i. eadem relatio: eadē que hypoſtaſis cui ineſt illa ꝓprietas. Et ex hoc adiuuatur illud quod ſupius diximus: ſcꝫ cū dicit pater vel filius vel ſpūſſanctus: nō tm̄ ille ꝓprietates ſignificant cum dicitur paternitas filiatio: ſed etiam hypoſtaſis cum ſuis ꝓprietatibus.

Quod imago aliquando dicitur ſm eſſentiam. g

Illud etiam ſciri oportet: qꝛ cū ſupra dictū ſit imaginē relatiue dici de filio: ſicut v̄bum vel filius: interdum tñ repitur ſm ſubſtantiā dici. Unde Augꝰ. in li. de fide ad petrū dicit qꝫ vna eſt ſancte trinitatis eſſentialit̄ diuitas et imago: ad quam factus eſt homo. Hyla. etiaꝫ in .v. libro. de trinitate ait. Homo fit ad cōmunem imaginē. Nomen nō diſcrepat: natura non differt Una eſt eñ ad quā homo creatus eſt ſpecies. Ex his verbis oſtenditur qꝫ imago aliquādo eſſentie intelligentiam facit: et tunc ad ſe dicitur et nō relatiue.

Augusti.

Hylarius.

Iſta ē diſtinctio viceſimaoctaua.

In qua mgr̄ poſtq̄ actū eſt de ꝓprietatibus pſonalibus: incipit agere de ꝓprietatibus nō pſonalibus. Et tria circa hoc facit. Primo oſtendit quō ſe habeat hoc nomen ingenitus ad alias notiones. Secundo ſubdit quomō iſta duo ſe habeant ad inuicem .ſ. patrem eſſe et filiū eſſe. Tertio oſtendit quō hoc nomen imago quandoqꝫ tenetur eſſentialiter: quandoqꝫ pſonaliter. Primū facit a principio huiꝰ diſtinctionis vſqꝫ ibi. Preterea queri ſolet. Secundū ab inde vſqꝫ ibi. Illud etiā taceri non oportet. Tertiū ab inde vſqꝫ ad finē diſtinctionis. Et tm̄ de ſnīa magiſtri in hac diſtinctione in generali. In ſpēali ſentētia magiſtri ſtat in tribꝰ ꝓpoſitionibus: quarū pma eſt hec Ingenitus eſt notio ſolius patris: alia tamen a paternitate qua pater refertur ad filium. Hanc ꝓpoſitionem ꝓbans ꝓponit: qꝫ pter tres ꝓprietates perſonales .ſ. paternitatē: filiationē: et ꝓceſſionem: ſunt alie ꝓpetates alijs noīate nomibꝰ: de quorū numero eſt hoc nomē ingenitus quod ſpectat ad patrem. et importat aliā ꝓprietatē q̄ hoc nomē paternitas. quod ꝓbat p hoc: qꝛ eſſe ingenitū non eſt de ratiōe patris: eo qꝫ aliquis poteſt eſſe pater abſqꝫ hoc qꝫ ſit ingenitus: qꝛ multi geniti genuerunt. Scda ꝓpoſitio eſt hec. Idem eſt prem eſſe qd̄ et filium eſſe: q̄uis eſſe prem et eſſe filiū careant idemptitate .i. non ſunt idem. Quod ꝓbat p hoc qꝫ ſenſus ꝓpoſitiōis .ſ. patrem eſſe ſit idem quod filium eſſe eſt iſte .i. idem eſt quo pater eſt: et id quo filius eſt: quia .ſ. vna diuina eſſentia eſt idꝰ quo vterqꝫ ipoꝝ eſt: et iſte ſenſus ē verus. Sꝫ terminis trāpoſitis ſic dicēdo. Eſſe patreꝫ eſt idem qd̄ eſſe filium: tūc ſenſus eſt. Eadem eſt ꝓprietas qua pater eſt pater: et qua filius eſt filius: et iſte ſenſus eſt falſus: qꝛ paternitate pater eſt pater. et filius filiatione eſt filius. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Hoc nomen imago relatiue dicit de ſolo filio: ſed eſſentialiter de tota trinitate. Quam ꝓbat mgr̄ quo ad ſecundam eius ptē ſic. Imago q̄nqꝫ eſſentialiter accipit: vt qn̄ accipit p ipo exēplari nature diuine. ad cuiꝰ imaginē factus eſt hō: et hoc ꝓbatur autoritate Auguſtini et Hylarij quo ad primā ptē ſnīa ꝓbata fuit. Et hec eſt ſententia mgr̄i in ſpeciali.

De principio qd̄ relatiue dicitur: et multiplicē notat relationem. a

Et preterea aliud nomen multiplicēꝫ notans relationem .ſ. principiū Dicit eñ pncipium ſemp ad aliquid: et dicit pater pncipium: et filiꝰ pncipium: et ſpūſſanctus principiū: ſed differenter. Nam pater dicit pncipiū ad filium et ad ſpūmſanctum. Unde Aug. in .iiij. libro de trini. ait: Pater eſt pncipium totiꝰ diuinitatis: vel ſi melius dicitur deitatis. qꝛ ipſe a nullo eſt. Nō eñ habet de quo ſit vel de quo ꝓcedat: ſed ab eo et filius eſt genitus: et ſpūſſanctus procedit. Non g̊ dicitur pncipium totius deitatis: qꝫ vel ſui vel diuine eſſentie pncipium ſit: ſed quia principium eſt filij et ſpiritusſancti: in q̄bus ſingulis tota diuinitas eſt. Filius ad ſpiritumſanctū dicitur pncipium. Spiritꝰ v̄o ſanctus nō dicitur pncipiū: niſi ad creaturas: ad quas pater etiam dicitur pncipiuꝫ et filius et trinitas ipſa ſimul: et ſingula perſonarū pncipium dicitur creaturarū. Pater ergo pncipium eſt ſine principio. Filius principium de principio. Spiritusſanctus pncipiuꝫ de vtroqꝫ .i. de patre et filio.

DI.XXIX.

c

Quō pater pncipiū totiꝰ diuinitatis dicit.

Quō filiꝰ et ad q̄d dicat pncipiū et ſpūſſanctus et etiā trinitas.

Quod ab eterno pater eſt principiuꝫ et filius: ſed ſpūſſanctus nō: immo cepit eſſe principium. b

Et pater ab eterno principiū eſt filij: et pater et filius principiū ſpiritusſancti: quia filius eſt a patre: et ſpiritusſanctus ab vtroqꝫ. Spiritꝰ v̄o ſanctus non ab eterno principium eſt: ſed eſſe cepit quia non dicitur principium niſi ad creaturas. Cum ergo creature eſſe ceperunt: et ſpūſſanctus eſſe cepit principium earum. Ita etiam pater et filius eſſe cepit cū ſpiriuſancto vnū principiū creaturarū: qꝛ creature eē ceperūt a patre et filio et ſpūſancto et dicunt hi tres: nō tria: ſed vnū principium omniū creaturarū: qꝛ vno codēqꝫ mō principiū reruꝫ ſunt. Nō eñ aliter ſunt res a patre: et aliter a filio: ſed penitus eodem mō. Ideo apl's intelligēs hanc trinitatē eē vnū pncipiū rerū ait. Ex ipſo: p ipm: et in ipſo ſunt omnia. Cum v̄o audiuimꝰ om b

Quō hi tres ſunt creature principium.

Quō accipiendū ſit oīa eſſe ex deo.

nia eſſe ex deo: vt ait Auguſtinus de natu/
ra boni: omnes vtiꝫ naturas intelligere
debemus: ⁊ oĩa que naturalia ſunt. Nõ
enim ex ipſo ſunt peccata: que naturã non
ſeruant: ſed vitiant: que ex voluntate pec/
cantium naſcuntur. Omnium ergo que

Q̃ pr̃ ab eterno ẽ pncipiuꝫ filij: ⁊ pr̃ ⁊ filius ſpũſancti.

naturaliter ſunt: vnum principiũ eſt pater
cũ filio ⁊ ſpũſcto: ⁊ hoc eſſe cepit. Ab eter=
no autem pater pncipium eſt filij generati=
one: ⁊ pater ⁊ filius vnum principiũ ſpiri=

Auguſti.

tuſſancti. Unde Aug⁹. in. v. li. de trini. ita
ait Dicitur relatiue pater: idemꝫ relatiue
dicitur principiũ. Sed pater ad filiũ dicit
principiũ vero ad omnia que ab ipõ ſunt.
Et principiũ dicitur filius. Cuꝫ eñ di cere
tur ei Tu q̃s es? Reſpondit principiũ qui
⁊ loquor vobis. Sed nũquid patris prin=
cipiũ eſt: imo creatorẽ ſe voluit oſtendere:

Hic adiungit de ſpũſctõ ꝙ ipe pncipiũ ſit

cũ ſe dixit eſſe principiũ: ſicut ⁊ pater prin/
cipiũ eſt creature q2 ab illo ſunt oĩa. Cũ
vero dicimus ⁊ patrẽ principiũ ⁊ filiũ pn/
cipium: nõ duo principia creature dicim⁹
quia pater ⁊ filius ſimul ad creaturã vnũ
principiũ eſt: ſicut vnus creator. Si auteꝫ
quicquid in ſe manet ⁊ gignit vl' operatur
aliquid: principiũ eſt eius rei quã gignit:
vel eius quã operat. Nõ poſſumus nega/
re etiã ſpiritũſanctũ recte dici principiũ: q2
nõ eũ ſepamus ab appellatione creatoris.
q2 ſcriptũ eſt de illo ꝙ opetur: ⁊ vtiꝫ in ſe
manens opatur. Non eñ in aliquid eorũ
que operatur ipe mutat ⁊ vertitur. Unuꝫ
ergo pncipium ad creaturam cum patre et
filio eſt ſpũſanctus: non duo vel tria prin=
cipia. Ecce apte oſtendit Aug⁹. patrem ⁊
filiũ ⁊ ſpũmſanctũ eſſe vnũ pncipiũ rerum
creatarũ. i. vno eodemꝫ modo eſſe princi=
pium: ⁊ illũ modum ſatis aperuit: quia ſcꝫ
operãtur omnia: ⁊ q2 ſimiliter opantur hi
tres: ideo vnũ principium eſſe dicunt.

Hic oſtendit quõ pater ſit principium filij: ⁊ ipſe ⁊ filius principiũ ſpirituſſancti. C

Deinde in eodeꝫ libro ꝯtinue oſtendit quõ pat dicat princi/
piũ ad filiũ: ⁊ ad ſpm̃ſanctũ ipe fili⁹: dicẽs
ideo eſſe patrẽ principiũ filij: q2 genuit eũ.
⁊ patrẽ ⁊ filiũ eſſe pncipiũ ſpũſſcti: q2 ſpiri
tuſſanctus pcedit vel dat ab vtroꝫ. Ait
eñ ita. Si gignens ad id qð gignit princi/
piũ eſt: pater ad filiũ principium eſt: q2 ge/
nuit eum. Utrum aũt ⁊ ad ſpũmſanctũ pn
cipium ſit pater: q2 dictũ eſt de patre pce/
dit: nõ parua queſtio eſt: Qð ſi ita eſt: non
iam pncipium eius tantũ erit rei quam gi=
gnit vel facit: ſed ⁊ eius quã dat: ⁊ ꝙ proce
dit ab ipõ. Si ergo quod dat vel quod p
cedit: pncipium habet a quo dat vel pce/
dit: fatendum eſt patrem vel filiũ vnũ pn/
cipium eſſe ſpũſſancti: non duo principia.
Sed ſicut pater ⁊ filius ad creaturam rela
tiue vnus creator ⁊ vnus dñs dicit: ſic re=
latiue ad ſpiritumſanctũ vnũ principium.
Ad creaturam võ pater ⁊ filius ⁊ ſpũſſan

Ex his colligitur ꝙ pat eo ẽ pncipium filij quo pat generatõe. ſcꝫ ⁊ eodẽ etiã auctor filij.

ctus vnum pncipiuꝫ: ſicut vnus creator ⁊
vnus dominus. Ecce habes ꝙ pater prin
cipium filij dicit: q2 genuit euꝫ. Qua g̃ no
tione eſt pater: ea pncipium filij dicit. id ẽ.
generatione: ſm quam etiam dicit auctor

Hylarius.

filij. Unde Hylari⁹ in. iiij. li. de tri. ita ait:
Ipo quo pater dicit eius quem genuit au
ctor oſtendit: id nomẽ habens quod neꝫ
ex alio pfectum intelligat: ⁊ ex quo is qui
genitus eſt ſubſtitiſſe doceat. Nouit eccle
ſia vnũ innaſcibilem deũ. Nouit vnigeni/

Nota ꝙ dicit filiũ nõ eſſe ab initio ſꝫ ab initiabili.

tum dei filiũ. Confitet prẽm ab origie libe
rum: confitet ⁊ filij originẽ ab initio: nõ ip
ſum ab initio: ſ ab initiali: nõ p ſeipm: ſ ab
eo qui a nemine eſt natum ab eterno: nati=
uitatem. ſ. ex paterna eternitate ſumentem
Edita eſt hic fidei pfeſſio: ſed pfeſſiõis ra
tio nondũ expoſita eſt: ⁊ ideo querenda. ſ.
quõ intelligendũ ſit ꝙ ait filij origineꝫ eſſe
ab initio: ⁊ nõ ipm eſſe ab initio: ſ ab initia

Apit ex quo ſenſu illa dixerit Hylarius.

bili. Hoc vtiꝫ ſubdẽs: determinauit quõ
acceperit initiũ: inquiens origineꝫ filij eſſe
ab initio: Ac ſi diceret. Non ita intelligas
originem filij eſſe ab initio: quaſi ipe filius
habeat initium: ſed q2 ipe eſt ab initiabili.
id eſt a patre a quo ſunt omnia. Nam licet
filius ſit pncipium de pncipio: nõ eſt tñ cõ
cedendũ ꝙ filius habeat pncipiũ. Cũꝫ fi=
lius ſit principiũ de principio: ⁊ pater pn=
cipium non de principio. Non eſt princi/
pium de principio: principium ſine princi
pio: ſicut filius nõ eſt pater. Neꝫ tñ duo
principia: ſed vnum ſicut pater ⁊ filius nõ
duo creatores: ſed vnus creator.

Cum pater ⁊ filius ſint vnuꝫ principium ſpirituſſancti: queritur an eadem notione. D

Vnum auteꝫ principium ſunt pater ⁊ filius: non tantũ crea=
turarum: vt dictum eſt ſupra: ſed etiaꝫ ſpi=
rituſſancti. Ideo queri ſolet vtrum eadem
notione pater ſit pncipium ſpirituſſancti ⁊

filius: an ſit alia notio qua pater dicat̃ pn̄-
Reſponſio — cipiũ ſpirituſſancti: ⁊ alia qua filius? Ad
quod dicimus: cum pater dicatur princi-
pium ſpirituſſancti ⁊ filius: quia ſpiritus-
ſanctus ꝓcedit vel dat̃ ab vtroq;: nec alit̃
ꝓcedit vel datur a patre q̃3 a filio. Sane in-
telligi poteſt patrem et filium eadem rela-
Querit̃ q̃ ſit notio qua pat̃ ⁊ filiꝰ dicit̃ pn̄cipiū ſpūſſcti. — tione vel notione pn̄cipium dici ſpūſſancti
Si vero queritur que ſit illa notio quã
ibi notat principium. Nomē eius non ha-
bemus: ſed nō eſt ipſa paternitas vel filia-
tio: imo notio quedã que patris eſt et filij:
q2 ab eterno pater ⁊ filius vnũ principium
eſt ſpirituſſancti. Donator aũt (vt p̄dictũ
eſt) dicitur pater vel filius ex tēpore: ſicut
ſpirituſſanctus donum vel donatũ.

Iſta eſt diſtinctio viceſimanona.

In qua mgr̃ poſtq̃ egit de innaſcibilitate put ſigni-
ficatur hoc nomine ingenitus: agit de cōi ſpiratiōe
put ſignificat̃ hoc nomīe pn̄cipium. Et diuiditur in
tres ptes. In quarum p̄ma oſtenditur qualiter tota
trinitas per hoc nomen pn̄cipium ſe habet ad crea-
turas. In ſecunda ſubdit quomō p idem nomen. ſ.
pn̄cipium pſone ſe habeant ad inuicē. In tertia ſub-
iungit cōcludendo q̄ non ſit aliquod cōe nomē quo
exp̄matur relatio patris ⁊ filij ⁊ ſpūſſancti: ſicut per
nomen pn̄cipium exprimitur relatio patris ad ſpm̄-
ſanctū. Primũ facit a pn̄cipio diſtinctionis vſq; ibi.
Deinde in eodē libro. Scōm ab inde vſq; ibi. Unũ
aũt pn̄cipium. Tertium facit ab inde vſq; ad finem.
diſtinctionis. Et tm̄ in generali. In ſpeciali ſentētia
magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarum p̄ma
eſt hec. Pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus ſunt vnũ princi-
pium creaturarũ tempaliter. Hanc ꝓpoſitionē ma-
giſter ꝓbans dicit q̄ hoc nomen pn̄cipium ſm̄ q̄ re-
latiue dicit̃: in diuinis importat tm̄ relatiōem dei ad
creaturas: vel relationē pſonarũ ad inuicem. Et po-
ſtea dicit q̄ quelibet pſona ⁊ tota trinitas dicit̃ prin-
cipiũ creaturarũ ⁊ eorũ que naturaliter eſſe habent
nō aũt peccatorũ: q2 naturã vitiant: ⁊ hoc eſt ratiōe
creatōis: ppter quam creationem relatio intelligit̃
inter deum ⁊ creaturas. Sunt enī oēs pſone vnum
pn̄cipiũ reſpectu creature: ⁊ hoc ex tēpe nō ab eter-
no. ꝓpterea dicit q̄ vna pſona eſt pn̄cipiũ alterius.
Nam pater eſt pn̄cipiũ filij: q2 ipſum genuit: ⁊ pater
⁊ filius ſunt pn̄cipium ſpūſſancti: ⁊ hoc non ex tem-
pore ⁊ eſſentialiter: ſed notionaliter. Secunda pro-
poſitio eſt hec. Pater eſt pn̄cipium filij: pater ⁊ filiꝰ
ſunt vnum pn̄cipiũ ipſius ſpūſſancti. Hoc magiſter
declarat autoritate beati Auguſtini que ſententiali-
ter p̄miſſa eſt. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Relatio qua
pater ⁊ filius referunt̃ ad ſpūmſanctum non habet
aliqđ nomen ꝓprium vſualiter. Hanc ꝓpoſitionē
magiſter ꝓbans querit. Utrum pater ⁊ filius ſunt
eadem notione vnū pn̄cipium ſpūſſancti. Et reſpō-
det q̄ ſic. licet non habeamus nomen illã notionem
exprimens. Nam nomen illud. ſ. communis ſpiratio
quo doctores illam notionem nominant tēporibus
magiſtri nondum fuit in vſu. nec adhuc inuentum.
Poſtremo notandũ eſt q̄ hoc nomen pn̄cipium trã-
ſiens in predicationem diuinorum nō ſemp ſumitur
vniformiter. Nam quandoq; accipitur perſonaliter
vt cum dicitur principium de principio: ⁊ qn̄q; notio-
naliter: vt cũ dicitur. Pater ⁊ filius ſunt vnum prin-
cipium ſpirituſſancti.: quandoq; eſſentialiter: vt cũ
dicitur. Pater ⁊ filius ⁊ ſpirituſſanctus ſunt vnum
principium creature. Et tm̄ in ſpeciali.

De his que tpaliter de deo dicũt̃ ⁊ relatiue ſm̄ accidens quod non deo ſed creaturis accidit. a

Di.XXX

Unt eni3 que-
dam que ex tp̄e de deo dicũtur:
ciq; tempaliter ꝯueniũt ſine ſui
mutatione: ⁊ relatiue dicunt̃ ſm̄ accidens
non q̄ accidit deo: ſed q̄ accidit creaturis
vt creator: dominus: refugiũ: datũ vel do-
natum ⁊ hmōi. De his Augꝰ. in. v. lib. de — Auguſti.
trini. ait. Creator relatiue dicit̃ ad creatu-
ram ſicut dn̄s ad ſeruũ. Item nō aliquem
moueat q̄ ſpūſſanctus cum ſit coeternꝰ pa-
tri ⁊ filio: dicit̃ tm̄ aliquid ex tempe: veluti
hoc ipſm̄ quod donatũ diximus. Na3 ſem-
piterne ſpūſſanctus eſt donũ: tpaliter aũt
donatũ. Et ſi dn̄s non dicit̃: niſi cũ hr̄e in-
cipit ſeruum: etiam iſta appellatio relatiua
ex tempore eſt deo. Nō enī ſempiterna cre-
atura eſt: cuius ille dominꝰ eſt. ergo dn̄m
eſſe non ſempiternũ habet: ne cogamur eti-
am creaturam ſempiternã dicere. quia ille
ſempiterne nō dominaretur: niſi etiam iſta
ſempiterne famularetur. Sicut autem nō
poteſt eſſe ſeruus qui non habet dominũ.
ſic nec dominus qui non habet ſeruũ.

Oppoſitio q̄ non ex tēpore ſit dominus quia eſt dominus tēporis quod non eſt ex tempore. b

Sed hic aliquis di-
cet q̄ nō ex tēpore cōpetit deo hec appella-
tio qua dicit̃ dn̄s: q2 non eſt tantũ dn̄s re-
rum que ex tempe ceperũt: ſed etia3 illius
rei que non cepit ex tp̄e. i. ipſius temporis.
Quod non cepit ex tēpe: quia nō erat ante
tempus q̃3 inciperet. Et ideo non cepit eē
dominꝰ ex tempe. Ad quod dici poteſt
quia licet non cepit ex tempe dn̄s eſſe tem-
poris: cepit tm̄ eſſe dn̄s tēpis: q2 non ſemp
fuit tempus: ⁊ ipſius homis ex tp̄e cepit eē
dominꝰ. De hoc Augꝰ. in eodem li. conti-
nue ita ait. Quiſq̃s extiterit q̃ eternũ deu3
ſolum dicat: tempa vo nō eſſe eterna ꝓpt̃
varietatē ⁊ mutabilitatē: ſed tamen ipſa tē-
pora non in tp̄e eſſe cepiſſe: q2 non erat tp̄s
anteq̃3 tpa inciperent. Et ideo non in tp̄e ac-
cideret deo vt dn̄s eſſet: q2 ipſorum tempo-
rum dominus erat: que vtiq; non in tem-
pore eſſe ceperũt. Quid reſpōdebit de ho-
mine qui in tempore factus eſt: cuiꝰ vtiq;

Dn̄ tp̄s cepit deꝰ cepit eſſe dn̄s: nec ante tp̄s fuit dominus: ſ3 cũ tp̄e nō ex tp̄e vel ĩ tēpe: q2 nō añ fuit q̃ tp̄e dn̄s ſed ſimul.

Rn̄ſio.

Auguſti.

dn̄s non erat anteq̄ʒ eſſet. Certe vt dn̄s ho
minis eſſet ex tp̄e accidit deo: ⁊ vt omnis
amoueat̃ cōtrouerſia: certe vt tuus domi=
nus eſſet vel meus qui mō eſſe cepimus: ex

Quō intelligē dū ſit nihil di= ci d̄ deo ſm ac cidēs: ⁊ q̄ ſūt accidentia re= latiua.

tp̄e habuit. Quō ḡ obtinebimus nihil
ſm accidens dici deum: niſi q: ipſi⁹ nature
nihil accidit' quo mutet̃: vt ea ſint acciden
tia relatiua: que cū aliqua mutatiōe reruʒ
de q̄bus dicunt̃ accidunt: ſicut amic⁹ rela
tiue dicit̃. Non em̄ amicus eſſe incipit: ni/
ſi cum amare cepit. Fit ergo aliqua muta/
tio voluntatis vt amicus dicat̃. Num⁹
vo' cum dicit̃ p̄cium: relatiue dicit̃: nec tñ
mutatus eſt cum eſſe ceperit p̄cium: nec cū
dicitur pignus: ⁊ hmōi. Si ergo num⁹

Per ſīlitudi= nē oſtendit q̄ pōt deus dici qđ añ nō dice batur ſine ſui mutatione: vt numuſ dicitur precium.

poteſt nulla ſui mutatione totiens dici re=
latiue: vt neq̄ʒ cum incipit dici: neq̄ʒ cū de=
ſinit aliquid in eius natura vel forma qua
numus eſt mutationis fiat: q̄to facili⁹ de
illa incommutabili dei ſubſtantia debem⁹
accipe q̄ ita dicat̃ relatiue aliquid ad crea
turam: vel q̄uis temporaliter incipiat di=
ci. non tñ ipſi ſubſtantie dei accidiſſe aliq̄d
intelligat̃: ſed illi creature ad quam dicit̃.
qualiter etiam refugium noſtrum dicitur.

Q̄r de⁹ d̄r refu giū relatiue et ex tp̄e ſine ſui mutatione.

Refugiū em̄ noſtrum dicitur de⁹ relatiue.
ad nos em̄ refertur: ⁊ tunc refugiū noſtrū
fit cum ad eum refugimus. Nunq̄d tūc fit
aliquid in ei⁹ natura quod anteq̄ʒ refuge=
remus ad eum non erat? In nobis ergo fit
aliqua mutatio: qui ad eum refugiendo ef

Qđ pater di= cit̃ relatiue.

ficimur meliores. In illo aūt nulla. Sic et
pater noſter eſſe incipit: cum p̱ eius gratiā
regeneramur: qui dedit nobis poteſtatē fi
lios dei fieri. Subſtantia ergo nr̄a mutat̃
in melius: cum filij eius efficimur. Similit̃
⁊ ille pater noſter eſſe incipit: ſ; nulla ſui cō
mutatione ſubſtantie. Q̄r ergo temporalit̃
dici incipit deus: quod antea non dicebat̃
manifeſtum eſt relatiue dici: non tñ ſm ac=
cidēs dei q̄ aliquid ei acciderit. ſed plane
ſm accidens eius: ad quod dici aliq̄d de⁹
incipit relatiue. Ex his apte oſtenditur

Sūmatim p̄= dictorū intelli gētiā p̄ſtrigit

q̄ quedam de deo tp̄aliter dicunt̃ relatiue
ad creaturas ſine mutatione deitatis: ſ; nō
ſine mutatione creature: ⁊ ita accidens eſt
in creatura nō in creatore: ⁊ appellatio qua
creatura dicit̃ relatiue ad creatoreʒ: relati
ua eſt: ⁊ relationē notat q̄ eſt in ipſa creatu=
ra. Appellatio vero illa qua creator relati/
ue dicit̃ ad creaturā: relatiue quidē eſt: ſed
nullā notat relationem que fit in creatore.

Hic ſoluit̃ queſtio qua querebat̃ vtrū ſp̄ūſſanctus dicat̃ datum re

latiue ad ſe cum ipſe det ſe. c

Hic poteſt ſolui q̄

ſtio ſuperius p̱poſita: vbi querebat̃ cū ſpi
rituſſanctus datū dicat̃ vel donatuʒ. Qđ
aūt dat̃ refertur ad eum q̄ dat: ⁊ ad illū cui
datur: ⁊ ſp̄ūſſanctus det ſeip̄m: vtrū ad ſe=
ip̄m relatiue dicatur cum dicit̃ dari vl' do
nari? Cui queſtioni reſpondentes dici= Solutio.
mus ſp̄ūmſanctum dici datum vl' donatū
relatiue: ⁊ ad dantem ⁊ ad illum cui datur
Dans autem ſiue donator eſt pater cuʒ fi=
lio ⁊ ſp̄ūſancto. Nectamen dicimus ſp̄ūm
ſanctum referri ad ſe: ſed appellatio dati vl'
donati refertur ad dantem ⁊ ad recipiēteʒ
quia non poteſt aliquid dici datum niſi ab
aliquo ⁊ alicui detur. Cum autem ſpirituſ
ſanctus dari a ſe vel datus a ſe dicitur: re=
latiue quidem dicitur ad illum cui datur:
⁊ eſt appellatio relatiua: ⁊ in illo cui datur
mutatio fit: non in dante.

Iſta eſt diſtinctio triceſima hui⁹
p̄mi libri. In qua mgr̄ poſtq̄ egit de innaſcibilitate
⁊ cōmuni ſpiratione: agit incidentaliter de q̄buſdaʒ
relationibus que ꝯueniūt deo ex tp̄e. Et tria facit.
Nam p̄mo oſtendit deum ad creaturā ex tp̄e referri
Secundo ſubdit deū p̱ talem relationem nō mutari
Tertio exemplificat hoc p̱ ſp̄ūmſanctū ⁊ dicit tp̄ali=
ter dari. Primū facit a p̄ncipio diſtinctiōis vſq̄ʒ ibi.
Quō ergo obtinebim⁹. Scđm ab inde vſq̄ʒ ibi. Hic
pōt ſolui. Tertiū ab inde vſq̄ʒ ad finē diſtinctōis Et
hec eſt ſnīa huius diſtinctiōis in generali. In ſpēali
ſententia mgr̄i ſtat in trib⁹ p̱poſitiōib⁹: quaꝝ p̄ma
eſt hec. Conſtat deū ad creaturas ex tempe referri.
Hāc p̱poſitionē mgr̄ p̱bans dicit: q̄ illa que dicunt̃
de deo relatiue temporaliter dicunt̃ de ip̄o ſm acci=
dens: nō ſm accidens qđ in deo ſit: ſed quod in crea
turis ē: ⁊ exemplificat hoc p̱ hmōi nomina creator:
dominus: refugiū: ⁊ ſimilia: que nō poſſunt deo cō=
ueniſſe ab eterno: cū ab eterno nō habuit creaturaʒ
ad ſe refugientē ſeu ſeruū: ſed incepit hr̄e ex tempo
re. Contra qđ magiſter obijciēs dicit q̄ de⁹ nō ince=
pit eſſe dn̄s tp̄is: q: nō incepit in tp̄e nec ex tp̄e. Ad
qđ magiſter reſpōdens dicit: q̄ de⁹ incepit eſſe dn̄s
tp̄is: qñ tp̄s incepit eſſe. Vñ ſicut tp̄s nō incepit eſſe
in tp̄e ſeu ex tp̄e: ita de⁹ nō incepit eſſe dn̄s tp̄is in tē
pore ſeu ex tp̄e: ſed cum tp̄e. Scđa p̱poſitio eſt hec.
Deus p̱ relationem q̄ refert̃ ad creaturā non mutat̃
Huius p̱poſitionis rationē veritatis mgr̄ aſſignat
di. q̄ ip̄a relatio eſt ſolū in creatura realit̃ ſed tm̄ ei⁹
appellatio eſt in deo reſpectu creaturarū. Qđ exem
plificans dicit: q̄ ſicut numus fit precium ſeu incipit
eſſe p̄cium ſine ſui mutatione: ita deus ſine ſui muta
tione fit creator. Tertia p̱poſitio eſt hec: q̄ ſp̄ūſſan
ctus ſine ſui mutatione puris mentibus dat̃. Hanc
p̱poſitionē mgr̄ p̱bat ſoluēdo queſtionem ſuā quā
ſupius diſtinctiōe. xviij. reliq̄rat inſolutā. Vtrū ſcʒ
ſp̄ūſſanctus dās ſeip̄m poſſit referri ad ſeip̄m. Et re
ſpondet q̄ cū ſp̄ūſſanctus dicitur datus vel miſſus a
ſe: tunc relatiue dicit̃ ad eū cui dat̃: ⁊ eſt relatio ſm
nomen: ⁊ non ſm rem: ⁊ fit mutatio in illo cui datur
nulla mutatione facta in ip̄o donante. Et tm̄ de ſen
tētia magiſtri in hac diſtinctione in generali.

Quomõ dicat̃ filius equalis patri: an ſm ſubſtantiã: an ſm relationem ita ⁊ ſimilis. a

DI.XXXI. p

Retereaconſiderari oportet: cum tres pſone coequales ſibi ſint: vtrũ relatiue hoc dicat̃: an ſm ſubſtantiam: ⁊ ſi relatiue: vtrum ſm relationem an ſm eſſentiã conſideranda ſit equalitas? Deinde quid ſit ipa equalitas? Ad quod dicimus quia ſicut ſimile nihil ſibi eſt. Similitudo enim (vt ait Hylarius) ſibiipſi nõ eſt: ita et eq̃le aliquid ſibi non dicit̃: ac ꝑ hoc ſicut ſimile ita ⁊ equale relatiue dicit̃. Dicit̃ ergo relatiue filius equalis patri: ⁊ vtriq; ſpũſſanctus. Eſt tamẽ equalis patri filius: ⁊ vtriq; ſpũſſanctus ꝓpter ſummam ſimplicitatem eſſentie ⁊ vnitatem. Equalis eſt ergo filius patri ſm ſubſtantiam: non ſm relationem. Unde Aug⁹. in. v. li. de trini. ait: Querimus ſm quid equalis ſit patri fili⁹ non ſm hoc ꝙ ad patrem dicitur filius eq̃lis eſt patri. Reſtat ergo vt ſm id equalis ſit ꝙ ad ſe dicitur. Quicq̃d autem ad ſe dicitur: ſm ſubſtantiam dicit̃. Reſtat ergo vt ſm ſubſtantiam ſit equalis. Eadẽ ergo eſt vtriuſq; ſubſtantia. Item in ſexto libro Satis eſt videre nullo modo filium equalem eſſe patri: ſi in aliquo. ſ. quod ꝑtineat ad ſignificandam eius ſubſtantiã inequal' inuenit̃. In omnibus ergo equalis eſt pr̃i filius: ⁊ eſt eiuſdem ſubſtantie. Equal' eſt etiam ſpũſſanctus: ⁊ in omnib⁹ equalis ꝓpter ſummam ſimplicitatẽ illius ſubſtãtie. Ex his pſpicuum fit ꝙ ſm ſubſtantiam filius eſt equalis patri: ⁊ vtriq; ſpiritusſanctus ⁊ appellatio tm̃ relatiua ẽ. Equalitas ergo patris ⁊ filij non eſt relatio vel notio. ſed naturalis vnitas ⁊ idemptitas.

Hylarius

Auguſti.

Quid ſit eq̃litas.

Hic quomodo dicatur ſimilis: et quid ſit ſimilitudo. b

Hoc idem etiam dicimus de ſimili ⁊ ſimilitudine. Cum eñ dicitur filius ſimilis patri: relatiue q̃dem dicitur: ſed ſimilis eſt patri propter vnitatez eſſentie. Eſt ergo appellatio tantũ relatiua Similitudo vero indifferens eſſentia. Unde quibuſdam non indocte videt̃ nomine eq̃litatis vel ſimilitudinis non aliquid poni/ ſed remoueri: vt ea ratione dicatur fili⁹ eq̃lis patri: quia nec maior eſt eo nec minor. ⁊ hoc propter vnitatem eſſentie. Ita et ſimilis dicitur: quia nec diuerſus: nec alien⁹ nec in aliquo diſſimilis. Et hoc ꝓpter eſſentie ſimplicitatem. Non ergo ſm ꝙ fili⁹ eſt genitus a patre: equalis vel inequalis eſt patri: nec ſimilis vel diſſimilis: ſed equalis ⁊ ſimilis ſm ſubſtantiam.

Quibuſdã videt̃ ꝙ noĩe eq̃litatis vel ſilitudinis nõ ponit̃ aliq̃d: ſ; remouet̃.

De ſnĩa ſancti Hilarij qua in trinitate pſonarum ꝓpria oſtendit. c

Non eſt igitur hic ꝑtermittendum ꝙ vir illuſtris Hylarius ꝓprietates pſonarum aſſignãs: dicit in patre eſſe eternitatẽ: ſpeciem in imagine: vſuz in munere. Que tante difficultatis ſũt verba: vt in eorum intelligentia atq; explanatione vehementer laborauerit Aug⁹. vt ipſe oſtendit in ſexto libro de trini. ita dicẽs: Quidam cum vellet breuiſſime ſingularũ in trinitate perſonarum inſinuare propria Eternitas ẽ inquit in patre: ſpecies in imagine: vſus in munere. Et quia non mediocris autoritatis in tractatione ſcripturaruz ⁊ aſſertione fidei vir extitit. Hec eniz Hylarius in libris ſuis poſuit. Horũ verborum. id eſt patris ⁊ imaginis ⁊ muneris eternitatis ſpeciei ⁊ vſus abditam ſcrutatus intelligentiam: q̃tum valeo non eo ſecutum arbitror in eternitatis vocabulo: niſi ꝙ pater non habet patrez de quo ſit fili⁹ autem de patre eſt vt ſit: atq; vt illi coeternus ſit. Imago enim ſi perfecte implet illud cuius imago eſt: ipa coequat̃ ei: non illud imagine ſue: in qua imagine ſpeciem nominauit. Credo ꝓpter pulchritudinem vbi tanta eſt congruentia et prima equalitas. ⁊ prima ſimilitudo nulla in re diſſidens: ⁊ nullo modo inequalis: ⁊ nulla ex parte diſſimilis: ſed ad idẽptitatẽ reſpondens ei cuius imago eſt: vbi eſt prima ⁊ ſumma vita cui non eſt aliud viuere ⁊ aliud eſſe: ſed idem ⁊ primus ac ſummus intellectus: cui non eſt aliud viuere ⁊ aliud intelligere: ſed idem hoc eſt vnum tanq; verbum perfectũ: cui non deſit aliquid: ⁊ ars quedam omnipotentis ⁊ ſapientis dei: plena omniuz rationum viuentium incommutabiliũ: ⁊ omẽs vnum in ea: ſicut ipſa vnũ de vno cũ quo vnũ: ibi nouit oĩa deus que fecit ꝑ ipſam.

Ex quo ſenſu itelligẽda ſũt verba Hylarij ſm docet Aug. ⁊ prius quare pr̃i eẽnitas tribuat̃. Hylari⁹ in lib. de ſynodis Imago eius ad quã imaginat̃ ſpẽs indifferẽs ẽ. Nec ꝙ eñ ipſe ſibi q̃ſq; imago eſt ſ; eũ cui⁹ imago ẽ neceſſe ẽ vt imago demõſtret. Imago ergo eſt rei ad rẽ coequãdã ⁊ imaginata ⁊ indiſcreta ſilitudo. Eſt ergo pr̃: eſt etiam fili⁹: quia imago pr̃is ẽ fili⁹ Et q; imago ẽ vt rei imago ſit ſpẽm neceſſe eſt ⁊ naturã ⁊ eẽntiã ſm ꝙ imago ẽ in ſe habeat auctoris.

Hic de ſpirituſancto quare vſus dicatur. d

Eſt aũt ineffabilis quidã complexus pr̃is ⁊ imaginis q̃ nõ ẽ ſine ꝑfruitione: ſine charitate: ſine gaudio

Illa ergo dilectio: delectatio: felicitas vel beatitudo: ſi tñ aliqua humana voce digne dicit͛ vſus ab illo appellata eſt breuiter: ⁊ eſt in trinitate ſpūſſanctus: nō genitus: ſed genitoris genitiq; ſuauitas: īgeniti largitate atq; vbertate ꝑfundens oēs creaturas ꝓ captu earum. Itaq; illa tria ſi a ſe inuicem determinari videntur: ⁊ in ſe infinita ſunt. Qui videt hoc vel ex ꝑte vel ꝑ ſpeculum in enigmate: gaudeat cognoſcēs deum ⁊ gratias agat. Qui vero nō videt: tēdat ꝑ pietatē ad videndū: nō ꝑ cecitatem ad calūniandū: qm̄ vnꝰ eſt deus: ſed tñ trinitas. Ecce habes q̄liter verba Hylarij p̄miſſa accipiēda ſunt: licet tāte ſint ꝓfunditatis: vt etiā adhibita expoſitiōe vix aliquatenus ea intelligere valeat humanus ſenſus: cum ⁊ ipa eorum explanatio quaꝫ hic Auguſtinus edidit: plurimuꝫ in ſe habeat difficultatis ⁊ ambiguitatis.

Q nō mō illa verba Hilarij ſꝫ explanatio Augu. ſuꝑ hiſ obſcuriſſima ē

Q ſm hanc expoſitionem non diſtinguuntur ibi proprietates perſonarum tres. e

Non eni ſcd̄m premiſſam expoſitioneꝫ diſtinguunt͛ hic tres ille ꝓprietates ſuperiꝰ aſſignate: ſed ipe hypoſtaſes diſtincte ab inuicē monſtrantur. Eternitatis tñ nomine eadem videtur deſignata ꝓprietas: quā notat hoc nomē ingenitus. Sed videamꝰ quid ſit quod ait: Imago ſi ꝑfecte implet cuiꝰ imago eſt: ipſa coequat͛ ei: nō illud ſue imagini. Videt͛ eñ dicere ꝙ filiꝰ qui eſt imago patris: patri coequat͛: nō pater filio: cū ⁊ filius dicatur equalis pr̄i in ſcriptura: ⁊ pater filio: ſꝫ filiꝰ hoc hꝫ a pr̄e: vt ſit ei equalis: pater autē nō hꝫ a filio: ⁊ tñ filiꝰ plene ac ꝑfecte eq̄lis eſt patri. i. imago ei cuiꝰ eſt imago.

Quare dicatur Hylarius ꝓpria ꝑſonarum aſſignaſſe in verbis predictis: cum ibi non ſint expreſſe ꝓprietates. f

Propria ergo pſonarū in p̄dictis verbis aſſignaſſe dicit͛ Hylariꝰ: q2 relatiua noīa ꝑſonaꝝ poſuit. ſ. patris imaginis et muneris: que relatiue dicunt͛ de ꝑſonis: ⁊ ꝓprietates notant q̄bus diſtinguunt͛ ꝑſone. Ita eñ dicit͛ ſpūſſanctus munus relatiue ſicut donū. Verūtamen ipas ꝓprietates alijs tribꝰ nominibꝰ non ſignificauit: iuxta p̄dictā Augꝰ. expoſitionem: niſi ſolo nomine eternitatis: quo non ipam paternitatē: ſed eā voluit intelligi notionem qua dicitur ingenitus.

Q earundē ꝑſonarū diſtinctioneꝫ notat Augꝰ. alijs verbis ſine expreſſione trium ꝓprietatū. g

Illud etiā ſciri oportet ꝙ earundē triū ꝑſonarū diſtinctionem Augꝰ. oſtendere volens: ſine exp̄ſſiōe illarum triū ꝓꝑetatum ſupius cōmemoratarū in p̄mo li. de doctrina chriſtiana ſic ait In pr̄e eſt vnitas: in filio eq̄litas: in ſpūſancto vnitatis equalitatiſq; ꝯcordia Et hec tria vnum omnia ꝓpter patrem: equalia omia ꝓpter filium: cōnexa omnia ꝓpter ſpiritū ſanctum. Itaq; pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctꝰ ⁊ ſingulus quiſq; horum deus eſt: ⁊ ſimul omnes vnus deus: ⁊ ſingulus quiſq; horū plena ſubſtantia eſt: ⁊ ſimul omēs vna ſubſtantia: pater nec filius eſt nec ſpūſſanctus ⁊ filius nec pater eſt nec ſpūſſanctus. Spirituſſanctꝰ nec pater ē nec filiꝰ: ſed pater tm̄ pater: ⁊ filius tm̄ filius: ⁊ ſpūſſanctꝰ tm̄ ſpūſſanctus. Eadē tribus eternitas: eadē incōmutabilitas eadem maieſtas: eadē poteſtas. In his verbis aperte īſinuatur perſonarum trium diſtinctio.

Quare patri attribuatur vnitas: et filio equalitas. h

Sꝫ plurimos mouet ꝙ patri attribuit vnitatē: filio equalitatem. Cū eñ vnitas dicat͛ ſm ſubam: nō tātum in patre eſt: ſꝫ etiam in filio ⁊ in ſpūſancto: ⁊ equalitas vna eſt patris ⁊ filij ⁊ ſpirituſſancti. Cur ḡ patri attribuit͛ vnitas: ⁊ filio equalitas. Forte eadē ratione attribuitur patri vnitas ſm Auguſtinuꝫ: qua ſupra eidē eternitas ſm Hylariū: q2 videlicet pater ita eſt: vt ab alio nō ſit. Et quia filiū genuit vnū ſecū deum: ⁊ ſpūſſanctus ab eo ꝓcedit vnus cum eo deus. Vnitas ergo in patre eſſe dicit͛: q2 nec eſt aliq̄d aliud a quo ſit. Non eñ ab alio eſt: nec ab eo aliq̄s vel aliquid eſt ab eterno: qđ vnū cū eo nō ſit: filiꝰ eñ ⁊ ſpūſſanctꝰ vnū ſūt cū patre. Vñ veritas ait. Ego ⁊ pat͛ vnū ſumꝰ.

Quare pater ⁊ filius dicantur eē vnū vel vnus deus ſed nō vnus: quia res eiuſdem nature recte poſſunt dici vnū ſimpliciter eſſe ⁊ cū adiectione. Res vero diuerſe nature non poſſunt dici vnuꝫ niſi di-

Hylarꝰ in lib. đ ſynodis. Si q̄s innaſcibilē ⁊ ſine initio dicat filiū quaſi duo ſine ꝑncipio: ⁊ duo innaſcibilia: ⁊ duo inata: dicens duoſ faciat deos: anathema ſit. Caput eñ qđ eſt p̄ncipiū oīm filius. Caput aūt qđ eſt p̄ncipium xp̄i deꝰ. Sic enim ad vnū initiabile oīm: initium ꝑ filiū vniuerſa r͛ferimꝰ filiū īnaſcibilē cōfiteri ipiſſimū eſt. Iā eñ nō erit vnꝰ deus: q2 deū vnū p̄dicari natura vniꝰ innaſcibiliſ dei exigit Cū ergo deus vnꝰ ſit duo innaſcibiles eſſe nō pn̄t cum idcirco deꝰ vnus ſit cū ⁊ pr̄ deꝰ ſit: ⁊ filius dei deꝰ ſit: q2 innaſcibilitas ſola penes vnū ſit: filiꝰ autē idcirco deꝰ: q2 ex innaſcibili eſſentia natꝰ exiſtat Caput. n. oīm filiꝰ ē ſꝫ caput filij deuſ eſt: ⁊ ad vnū deum omīa hoc ḡdu ⁊ hac ꝯfeſſiōe referūt͛ cuꝫ ab eo ſumant vniuerſa p̄ncipiū cū ipe p̄ncipiū ſit. Idē in eodē. Oībus creaturis ſubſtātiaꝫ voluntas dei attulit: ſed naturaꝫ dedit filio ex innaſcibili ac nō nata ſubſtātia ꝑfecta natiuitas. Talia eñ cuncta creata ſūt qualia deꝰ eſſe voluit: filꝰ autē natꝰ ex deo ſubſiſtit tal͛ q̄l͛ deus eſt. Nec

catur quid vnum. i

Hic dici opoꝛtꝫ qđ
pater ⁊ filius ⁊ ſpũſſanctꝰ recte dicunť eſſe
vnũ ⁊ vnꝰ deꝰ: ſ; nõ vnus. Res eñ due vł
plẽs recte pñt dici vnũ eſſe: ſi ſint vnius eſ
ſentie: ⁊ earũ vna ſit natura. Unus autem
vel vna nõ põt dici de diuerſis rebus: niſi
addať ꝗd vnꝰ vel vna. Quo addito recte
põt dici de rebꝰ ⁊ vniꝰ ⁊ diuerſe ſube. Uñ
Augꝰ. in. vj. li. de trini. ſic ait. Neſcio vtꝝ
inueniať in ſcripturis dictũ vnũ ſunt: quo
rũ eſt diuerſa natura. Si autẽ ⁊ aliq̃ plura
ſunt eiuſdem nature ⁊ diuerſa ſentiant: nõ
ſunt vnũ inq̃ꝫtũ diuerſa ſentiũt. Cũ ḡ ſic di
ciť vnũ: vt nõ addať ꝗd vnũ: ⁊ plã vnũ di
cunť eadem natura atq; eſſentia: non diſſi
dens neq; diſſentiẽs ſignificať. Uñ Pau/
lus ⁊ apollo: q̃ ⁊ ambo hoies erãt et idem
ſentiebant: vnũ eſſe dicunť cũ diciť Et qui
plantat ⁊ qui rigat vnũ ſunt Cũ ꝟo addiť
ꝗd vnũ: põt ſignificari aliquid ex pluribꝰ
vnũ factuꝫ: q̃uis diuerſa natura: ſicut aĩa
et coꝛpus non pñt vtriq; dici vnum. Quid
eñ tam diuerſum. niſi addať vel ſubintel/
ligatur quid vnũ. i. vnus hõ. Unde aplš:
Qui adheret inq̃t dño: ſpũs vnꝰ ẽ. Nõ di/
xit vnus eſt vel vnũ ſunt: ſed addidit ſpũs
Diuerſi ſunt eñ natura ſpũs hoĩs et ſpiri/
tus dei: ſed inherendo fit ſpũs hoĩs vnus
ſpũs cũ deo: q2 ꝑticeps fit veritatis ⁊ bea
titudinis illiꝰ. Si ḡ de his que diuerſe ſbe
ſunt: recte diciť ꝙ ſint vnus ſpũs: q̃to ma
gis qui vnius ſube ſunt: recte dicunť vnꝰ
deus eſſe. Pater ḡ ⁊ filius vnũ ſunt vtriq;
ſ̃m vnitatẽ eſſentie ⁊ vnꝰ deus. Jn quo et
arriana hereſis damnať: que prẽm ⁊ filiũ
⁊ ſpũmſanctum (vt ait Augꝰ. in li. de here
ſi) nõ vult eſſe vnꝰ eiuſdemq; ſube atq; na
ture: vel vt expꝛeſſius dicať eſſentie: q̃ grece
diciť vſia: ſ; filiũ eſſe creaturã. Necnõ ⁊ ſa/
belliana: q̃ (vt ait Augꝰ. in eodem li.) dice
bat xp̃m eundẽ ip̃m ⁊ patrẽ ⁊ ſp̃mſanctuꝫ
eſſe: vt eſſet trinitas noĩm ſine ſubſiſtẽtia ꝑ
ſonarũ. Utranq; peſtem (vt ait Augꝰ. ſuꝑ
Joh) elidit veritas dicens. Ego ⁊ pater
vnũ ſumus. Utrũq; audi ⁊ aduerte ⁊ vnũ
⁊ ſumus: ⁊ a caribdi ⁊ a ſcilla liberaberis.
Qꝛ enim dixit vnuꝫ: liberat te ab Arrio: ꝙ
dixit ſumꝰ: liberat te a Sabellio. Si vnuꝫ
ergo non diuerſum: ſi ſumus ergo pater ⁊
filius. Sumus eñ non diceret de vno: nec
vnum de diuerſo. Erubeſcant ergo ſabel/
liani qui dicunt ip̃m eſſe prẽm qui eſt filiꝰ:
ꝯfundentes ꝑſonas: qui ⁊ dicti ſunt patri

diſſiliꝫ ſui edi dit natura na turã: ſ; ex ſub ſtantia dei ge- nitꝰ nature ſ̃m originẽ attulit nõ ſ̃m creatu ras volũtatis eſſentiam.

Hylariꝰ in lib. de ſynodis. Minus forte expꝛeſſe videtur de indifferẽti ſilitudine prĩſ ⁊ filij fides lo- cuta eẽ: cũ de patre ⁊ filio ⁊ ſpũſctõ ita ſen ſerit ſignifica- tã in noĩbꝰ ꝓ- pꝛiaꝫ vniuſcu- iuſq; noĩatorũ ſubam ⁊ oꝛdi nẽ ⁊ gloꝛiaꝫ vt ſunt q̃dẽ ꝑ ſub ſtantiaꝫ tria ꝑ ꝯſonantiã ꝟo vnũ. Uolẽs er go cõgregata ſanctoꝝ ſyno- dus ĩpietateꝫ cã ꝑimere que vnitatẽ prĩs ⁊ filij ⁊ ſpũſſcti noĩm numero illuderet: vt ñ ſubſiſtente cã vniuſcuiuſq; nomĩs triplex nũcupatio ob tineret ſub fal ſitate nominũ vnionẽ ⁊ pr̃ ſo lus atq; vnus idẽ ⁊ ip̃e habe ret ⁊ ſpũſſãcti nomen ⁊ filij. Jdcirco tres ſubas eẽ dixe rũt: ſubſiſten- tiũ ꝑſonas: ſ; ꝑ ſubam edo- cẽtes niſi ſub- ſtantiã prĩs et filij diuerſita- te diſſilia eẽn- tie ſeꝑantes. Qđ autem di ctuꝫ eſt: vt ſint q̃dẽ ꝑ ſubſtan tiã tria ꝑ cõſo nãtiã ꝟo vnũ nõ hꝫ calũniã

paſſiani: q̃ dicunt patrem fuiſſe paſſũ. Ar/
riani ꝟo dicunt aliud patrẽ eſſe: aliud filiũ
nõ vnã ſubam: ſed duas: patrẽ maioꝛẽ fili
um minoꝛẽ. Noli hoc dicere tu catholice.
Jn medio ḡ nauiga: vtrũq; ꝑiculoſuꝫ latꝰ
deuita: ⁊ dic. Pať pr̃ eſt: ⁊ filiꝰ filiꝰ ẽ. Aliꝰ
pater: alius filiꝰ: ſed nõ aliud: imo hoc ip/
ſum: q2 vnꝰ deus. Ecce oſtenſum ẽ quare
vnitas in patre eſſe dicať: cũ tres vnũ ſint.

Quare diciť eſſe equalitas ĩ filio: cũ ſit vna equalitas trium. k

Nunc videamus
q̃re eq̃litas dicať eſſe in filio: cũ vna ⁊ ſum
ma eq̃litas ſit triũ. Hoc ideo foꝛte dictũ eſt
q2 filius genitus eſt a patre equalis gignẽ
ti ⁊ dono qđ ab vtroq; ꝓcedit: ⁊ ideo illa
tria dicunť eſſe eq̃lia ꝓpť filiũ. Filiꝰ eñ hꝫ
a prẽ vt ſit ei equalis ⁊ ſpũiſctõ: ⁊ ſpũſſan
ctus ab vtroq; habet: vt ſit equalis vtriq;
Hoc autẽ ſine aſſertionis ſupcilio ⁊ maio
ris intelligentie p̃iudicio dicimus: malen/
tes in apertione tam clauſoꝛum ſermonuꝫ
peritioꝛes audire q̃ꝫ aliquid alijs influere.

Quare in ſpũſancto diciť eſſe vtriuſq; cõcoꝛdia vel connexio. l

Qđ autẽ in ſpiritu
ſancto diciť eſſe vtriuſq; cõcoꝛdia: ⁊ ꝑ euꝫ
omĩa ꝯnexa: facilioꝛ eſt intelligẽtia nobis
p̃miſſa ad mentem reuocantibꝰ. Supꝛa. n.
ſ̃m autoꝛitates ſanctoꝛũ dictuꝫ eſt ꝙ ſpũs
ſanctus amoꝛ eſt quo pater diligit filiũ: ⁊ fi
lius patrẽ. Recte ḡ ſpũſſanctus diciť con/
nexio vel cõcoꝛdia patris ⁊ filij: ⁊ ꝑ eũ om
nia ꝯnexa. Uñ Augꝰ. in. v. li. de trini. Cõ
munio quadã cõſubſtantialis patris ⁊ fi/
lij eſt amboꝛũ ſpũſſanctus. Jdẽ in. vij. li.
de trini. Spũſſanctus eſt ſumma charitas
vtrũq; ꝯiungens: noſq; ſubiungens.

Jſta eſt diſtinctio triceſimaprima
huius p̃mi libꝛi. Jn q̃ mgr̃ poſtq̃ꝫ egit de ꝓꝑetatibꝰ
ꝑſonaruꝫ ꝓpꝛijs: incipit agere de appꝛopꝛiatis. Et
tria facit. Nam p̃mo oſtendit quedam nomĩa cõmu-
nia appꝛopꝛiabilia aliquibus ꝑſonis. Jn ſc̃do oñdit
ſignificationẽ quoꝛundã nominũ cõmuniũ: ſ; appꝛo
pꝛiabiliũ ſ̃m Hylariũ. Tertio aſſignat rõem appꝛo-
pꝛiatoꝛũ p̃us dictoꝛũ. Pꝛimũ facit vſq; ibi. Nõ eſt p̃
tereundũ. Sc̃dm vſq; ibi. Hic dici opoꝛtꝫ. Tertium
ꝟo ab inde vſq; ad finẽ diſtinctõnis. Et hec eſt ſniã
mgr̃i in generali. Jn ſpẽali ſniã mgr̃i ſtat in tribꝰ ꝓ-
poſitionibus: quaꝝ p̃ma eſt hec. Eq̃litas ⁊ ſimilitu
do ſunt in diuinis relationes tm̃ ſ̃m rõnes. Et mgr̃
hanc ꝓpoſitionem ꝓbans querit tres queſtiones.
Et p̃ma eſt. Utrũ hoc nomẽ eq̃le in diuĩs dicat ſub-
ſtantiã vel relationẽ. Et rñdet ꝙ relatiue dr̃: eo ꝙ ſi
cut nihil ꝓpꝛie diciť ſibiipſi ſimile: ita etiam nõ põt

q2 cognoſato ſpũ. i. paclyto ꝯſonãtie potiꝰ q̃ꝫ eſſentie ꝑ ſi militudinem ſbe predicari cõuenit vnita tẽ Jtẽ in eod. Cũ deũ patrẽ ꝯfitemur ⁊ cri ſtũ dei filiuꝫ p̃ dicamꝰ ⁊ inter hec diuoꝛtium deoꝝ ſit irreli gioſa cõfeſſio: nõ pñt ſ̃m na- ture indifferẽ tiã ⁊ nomẽ in differens non vnũ eſſe ĩ eẽn tie generatiõe quoꝝ eſſentie nomẽ nõ lꝫ eẽ niſi vnũ nõ. n. religioſa vni tas noĩs ex in differentis na ture eẽntia cõ ſtitutã ꝑſonaꝫ genite ademit eſſentie: vt vni ca ac ſingula ris dei ſubſtã tia ꝑ vnionem noĩs ĩtelligať cũ vtriuſq; eẽn tie noĩm. id eſt vnꝰ deꝰ: ob in diſcrete ĩ vtro q; nature ĩdiſ ſimilẽ ſubſtan tiam p̃dicet.

dici equale ꝓp̄rie. Scd̄o querit̄. Utrū eq̄litas ſm eſ
ſentiā vel relationē attendat̄. Et rn̄det ꝙ ſm eſſen-
tiam non ſm relationē. Qđ ꝓbat autoritate. b. Au
guſtini dicentis. Querimus ſm quid ſit equalis pa
tri filius: nō ſm hoc ꝙ ad prēm dr̄ filius equalis eſt
patri. Reſtat ergo ꝙ ſm hoc eq̄lis ſit qđ ad ſe dicit̄:
q̄cq̄d aūt ad ſe dicit̄ ſm ſubaꝫ dicitur. reſtat ergo ꝙ
ſm ſubam eſt equalis. Tertio querit̄ q̄d ſit ip̄a eq̄li-
tas in diuinis. Et rn̄det ꝙ ſit quedaꝫ relatio ſm no
men ſolum. i. relatio rationis: ⁊ realiter nihil aliud
eſt q̄ idemptitas v̄tutis diuinarū ꝑſonarum. Et ad
dit ꝙ idem dicendū eſt de ſimilitudine in diuis. ſ. ꝙ
dicat ⁊ attendat̄ ſm ſubſtantiam ſeu vnitatem eſſen
tie. Et ꝙ ſit relatiuū ſm nomen. Et poſtea ex p̄di
ctis approbat opinionē quorundā dicentiū. ſ. ꝙ ſimi
le ⁊ equale in diuinis non dicunt̄ poſitiue: ſed nega-
tiue: eo ꝙ equalitas excludit differentē magnitudi-
nem. Similitudo aūt excludit omnē diuerſitatē Se
cunda ꝓpoſitio eſt hec. In diuis ſm appropꝛiationē
affirmant̄ de p̄re eternitas ⁊ vnitas: de filio imago
⁊ equalitas: de ſp̄uſancto amborū nexus ⁊ caritas.
Hanc magiſter inſinuat ex verbis Hylarij atq̄ red-
dens rōem ex dictis. b. Augu. q̄ dicit eternitatē pa
tri appropꝛiari: qꝛ cum eternitas ꝓuenit p̄ncipium.
ideo cōuenit patri: q̄ ꝓpter p̄ncipij ꝓuationem ina-
naſcibilis affirmat̄. Imaginem: eq̄litatē: ſpēm ⁊ pul
chritudinem dicit appropꝛiari filio: ꝓpter ꝑfectam
⁊ ꝓportionatā repreſentatiōꝫ p̄ris. Rep̄ntat eīn fili⁹
cum ſumma ſimilitudine ⁊ eq̄litate. Munus auteꝫ ⁊
nexum charitatis ⁊ vſum aſcribit ſp̄uſancto: eo ꝙ ꝑ
ip̄m ⁊ ab ip̄o om̄ia nobis donant̄ ⁊ infunduntur ad
nr̄am vtilitatē. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Quamuis
p̄r ⁊ filius ⁊ ſp̄uſſanctus vnū ſunt: nō t̄n dici debent
vn⁹: niſi cū additiōe: vt dicat̄: vn⁹ deus: vn⁹ creator
Cuius rō eſt: qꝛ neutrū genus refert̄ ad eēntiā: ideo
cum dr̄ p̄r ⁊ fili⁹ ⁊ ſp̄uſſanctus ſunt vnum: intelligit̄
eſſentialiter: vel aliq̄d talium Maſculinū v̄o genus
refert̄ ad ꝑſonam ſeu hypoſtaſim: ⁊ non cum dicit̄.
pater ⁊ filius ⁊ ſp̄uſſanctus ſunt vnus: niſi fieret ad
ditio vt diceret̄ vnus deus vel vnus potens vel vn⁹
ſciens: tolleretur diſtinctio perſonarū vel poneretur
ipſarum confuſio. Et t̄m de ſententia in ſpeciali.

**Utrum pater vel filius ſpiritu ſan
cto diligat cum diligere ideꝫ deo
ſit quod eſſe. a** Di.XXXII

Iꝺ oritur que

b ſtio ex p̄dictis deducta: dictuꝫ
eſt eīn ſupra atq̄ ſanctorū auto-
ritatibus oſtenſum ꝙ ſp̄uſſanctus eſt com
munio patris ⁊ filij ⁊ amor quo p̄r ⁊ filius
ſeinuicem diligunt. Ideo querit̄. Utꝝ pa
ter vel fili⁹ ꝑ ſp̄ūmſanctum diligat? Quod
vtiq̄ videt̄ oportere dici ſm autoritates
ſupꝛapoſitas: quibus oſtendit̄ ſp̄ūmſctm̄
eſſe quo genitus a gignente diligatur: geni
toremq̄ ſuū diligat. Sed econtra ſi pater
vel filius dicatur diligere ꝑ ſp̄m̄ſanctū: vi
detur eſſe ꝑ ſpiritūſanctū: qꝛ non eſt aliud
deo eſſe ⁊ aliud diligere: ſed idem: qꝛ vt ait
Aug⁹. in. xv. li. de trini. Quicq̄d ſm qua- Auguſti.
litates in illa ſimplici natura dici videtur
ſm eſſentiam eſt intelligendū: vt bon⁹: ma
lus: immortalis: ſapiēs: diligens: ⁊ hmōi.
Ideoq̄ ſi pater vel filius diligit ꝑ ſpiritū-
ſanctū: ꝑ ip̄m ſpiritū eſſe videtur: neq̄ t̄m
eſſentia ſua diligit: ſed etiam dono.

**Hec queſtio inſolubilis eſt huma
num ſuperās ſenſum in qua auto-
ritates ſibi occurrunt. b**

Huic queſtioni cū

altitudinē nimie ꝓfunditatis ꝯtineat: id ſo
lum rn̄demus qđ Aug⁹. ſignificare videt̄
ſcꝫ ꝙ pater ⁊ fili⁹ ſe diligāt ⁊ vnitatē ſuēt.
non ſolū eſſentie ſua: ſed ſuo dono ꝓpꝛio:
qđ licet ſupꝛa poſitum ſit: iterare t̄n nō pi-
get: qꝛ ſic expedit. Ait ḡ Aug⁹. in. vj. li. de Auguſti.
trini. ita: Manifeſtū eſt ꝙ nō aliq̄s duoꝝ
eſt quo vterq̄ ꝯiungit̄ quo genitus a gi-
gnente diligatur genitoremq̄ ſuum diligat
ſintq̄ nō ꝑticipatiōe: ſed eſſentia ſua neq̄
dono ſuperioris alicui⁹: ſed ſuo ꝓpꝛio ſer-
uantes vnitatē pacis. Ecce hic dicit ꝙ
eſſentia ſua ⁊ dono ſeruāt vnitatē. Idem
in. xv. li. de trini. ait. In illa trinitate quis
audeat dicere patrem nec ſe nec filiū nec ſpi
ritūſanctū diligere: niſi ꝑ ſpiritūſanctum.
Hic apte oñdit patrē non t̄m ꝑ ſpiritūſan
tum diligere. Non autem ſimpliciter dicit
patrem nō diligere ꝑ ſpiritūſanctum.

Apte dicit ꝙ pater et filius eēntia ⁊ dono ſuo diligūt ſe ⁊ pacē ſeruāt

**Utrum pater ſit ſapiens ſapiētia
quam genuit: ſicut diligit amore
qui ab ipſo procedit. c**

Preterea diligen-

ter inueſtigari oportet vtruꝫ pat̄ ſapiēs ſit
ſapiētia quaꝫ genuit que t̄m filius eſt? Qđ
videt̄ a ſimili poſſe ꝓbari. Si eīn p̄r diligit
amore qui ab ip̄o ꝓcedit: cur non ⁊ ſapien
tia vel intelligentia quā ip̄e genuit ſapit vl̄
intelligit? Hanc queſtionem vrgere videt̄
vt ait Aug⁹. in. vj. lib. de tri. quod ſcripſit
ap̄lus dicens chriſti dei v̄tutem ⁊ dei ſapi
entiam. Ubi querit̄: vtrum ita ſit pater ſa
pientie ⁊ virtutis ſue: vt hac ſap̄ia ſapiēs
ſit quā genuit: ⁊ hac v̄tute potēs quaꝫ ge-
nuit? Sed abſit vt ita ſit: qꝛ ſi hoc eſt ibi eē
qđ ſapere: non ꝑ illam ſapiam quā genuit
ſapiens dicit̄ pater: alioq̄n non ip̄a ab illo
ſed ille ab ip̄a eſt. Si eīn ſapientia quaꝫ
genuit cauſa eſt illi vt ſapiens ſit: etiā vt ſit
ip̄a illi cauſa eſt: quod fieri non pōt: niſi gi
gnendo eum aut faciendo: ſ; nec genitriceꝫ
nec ꝯditricem p̄ris vllo mō q̄ſq̄ dixerit ſa
pientiā. Quid eīn eſt inſani⁹? Ergo p̄r ip̄a

Hic determinat dicēs p̄reꝫ nō eſſe ſapiētē ſapientia quam genuit.

Aug⁹. in li. lxxxiij. queſti. Cũ ſapiẽs de⁹ dꝛ et ſapia ſapiens dꝛ ſine qua eum vł fuiſſe aliquñ: vł eſſe poſſe nefas eſt credere: ñ ꝑticipatiõe ſapiẽtie ſapiens dꝛ: ſicut aia ꝙ ⁊ eſſe ⁊ nõ eſſe ſapiẽs põt: ſꝫ ꝙ ipe eã genuerit ꝙ ſapiens dꝛ ſapientiaꝫ. Aniaduerte lectoꝛ pñeꝫ dicí ſapiẽtẽ genita ſapia quod eñi alijs obuiat teſtimonijs Uez hoc Auguſtinus corrigit in li. retracta. inquiens: Dixi in li. lxxxiij. qſtionum de pñe: ꝙ eam genuit ꝙ ſapiens dꝛ ſapiaꝫ. Sed meli⁹ iſtã qſtionẽ ſłi. poſtea de trinitate tractaui.

ſapia eſt qua ſapiens eſt. Filius vero dicitur ſapiẽtia patris: ⁊ virtus patris: nõ qꝛ pater ꝑ eum ſit ſapiens vel potens: ſed qꝛ filius ſapia ⁊ virtus eſt de pñe ſapia ⁊ virtute. Ex his ğ patet ꝙ pater nõ eſt ſapiẽs ſapientia genita: ſ; ſeipõ ſapientia ingenita.

Utruꝫ filius ſit ſapiens ſapientia genita vel ingenita. d

Poſt hec queri ſolet a qͥbuſdã vtrum filius ſit ſapiens ſapiẽtia genita vel ingenita. Si eñi nõ eſt ſapiẽs ſapia genita: nec ſeipõ ſapiens ẽ. Si vo ſapiẽtia genita ſapiens eſt: nõ videť ſapiens eſſe ſapia ingenita: ⁊ ita nõ videť eſſe ſapiens a patre cuꝫ a patre habeat oia? Ad qđ dicimus: qꝛ vna eſt ſapientia patris et filij ⁊ ſpũſſancti ſicut vna eſſentia: qꝛ ſapia in illius nature ſimplicitate eſt eſſentia: ⁊ tñ filius tñ eſt ſapientia genita: ⁊ pater tñ eſt ſapientia ingenita: vel a ſapientia ingenita. Et cũ ipſe ſit ibi eſſe qđ ſapientẽ eſſe, relinꝗtur vt ſapia genita ſit ſapiens de ſapientia ingenita. Nõ ğ filius diciť ſapiẽtia dei tanꝗ ipe ſolus intelligens ſit vel ſapiẽs ſibi ⁊ patri ⁊ ſpũiſancto: qꝛ vt ait Aug⁹. in. xv. li. de tri. Si ſolus ibi filius intelligit ⁊ ſibi ⁊ patri ⁊ ſpũiſancto/ad illã rediť abſurditatẽ vt pater nõ ſit ſapiens de ſeipõ: ſ; de filio. Nec ſapientia ſapiam genuerit: ſ; ea ſapientia pater dicať ſapiens eſſe quã genuit. Ubi eñi nõ eſt intelligẽtia: nec ſapiẽtia põt eſſe. Jdeoꝫ ſi pater nõ intelligit ipe ſibi: ſed fili⁹ intelligit patri ꝓfecto filius patreꝫ ſapientẽ facit. Et ſi hoc eſt deo eſſe qđ ſapere: ⁊ ea illi eſt eſſentia que ſapiẽtia nõ fili⁹ a patre qđ verũ eſt: ſ; a filio potius pater habet eſſentiã: qđ abſurdiſſimum atqꝫ falſiſſimũ eſt. Eſt ğ de⁹ pater ſapiẽs ea que ipſe ẽ ſua ſapientia: ⁊ fili⁹ ſapientia patris eſt ſapiens de ſapiẽtia que eſt pater: de quo ẽ genitus filius. Jta ⁊ pater eſt intelligẽs ea ꝗ ipe eſt ſua intelligẽtia. Nõ eñi eſſet ſapiẽs qui nõ eſſet intelligens. Fili⁹ aũt intelligẽtia patris: de intelligẽtia genitus eſt que ẽ pater: de qua ⁊ intelligẽs eſt. Proinde pater eſt ſapia: ⁊ fili⁹ ſapia: ⁊ vtꝙ vna eſt ſapiẽtia: ⁊ tñ ſolus pater eſt ingenita ſapia: ⁊ fili⁹ ſolus genita ſapia: nec tñ alia ſapiẽtia dať: alia ſapia filius: ſ; vna eademꝙ eſt: ſicut pater eſt de⁹ ingenitus: ⁊ fili⁹ eſt de⁹ genitus: neꝙ deus genit⁹ eſt de⁹ ingenit⁹: nõ ideo tñ alius deus eſt pater alius fili⁹: ſed vnus deus vterꝙ nõ aũt vnus. Alius eſt

Pr̃ eſt ſapiẽs ea ſapientia ꝗ ipe eſt ⁊ de ea fili⁹ eſt genit⁹ ⁊ ſapiẽs illa igenita hec vna tñ ſapientia.

eñi genitus: alius ingenitus: ſ; nõ ali⁹ de⁹. imo vterꝙ vnũ ſiue vnus de⁹. Jta nõ eſt ſapiẽtia genita ſapientia ingenita: ſed alia eſt ſapientia genita: alia ingenita: nõ tñ eſt alia ſapientia: ſed vna eadẽꝙ ſapientia.

An filius ſit ſapiens ſeipſo vel per ſeipſum. e

Ex ꝑdictis conſtat ꝙ filius nõ eſt ſapiẽs a ſe: neꝙ de ſe: ſed de patre ⁊ a patre. Queri aũt ſolet: vtꝝ filius ſit ſapiens ſeipõ vel ꝑ ſeipm? Quidã dicunt multiplicem hic fieri intelligentiaꝫ: ⁊ ideo diſtinguendũ foꝛe: ita vt cum dicis filium eſſe ſapientem ſeipõ vel ꝑ ſeipm. Si ſui natura ⁊ eſſentia ſapientem intelligas: verus ſit intellectus. Si vo a ſeipõ vel de ſeipõ ſapientem eſſe intelligas: falſitati ſubiectam habes intelligentiam. Alij vero ſimpliciť ⁊ abſꝙ determinatiõe cõcedunt hmõi locutiões: filius eſt ſapiens ꝑ ſe: ſed nõ a ſe vł de ſe: ⁊ filius eſt deus ꝑ ſe: ⁊ eſt ꝑ ſe: ſed nõ a ſe vel de ſe. Hoc cõfirmãtes verbis Hylarij qui filiũ non a ſe: ſed ꝑ ſe agere in li. ix. de trini. ait: Nature inquit cui contradicis heretice hec vnitas eſt: vt ita ꝑ ſe agat filius ne a ſe agat: ⁊ ita non a ſe agat. vt ꝑ ſe agat. Jntellige filium agentem: ⁊ ꝑ eum patrem agenteꝫ. Non a ſe agit: cũ pater in eo manere monſtratur. Per ſe agit: cum ſm natiuitatem filij agit ipe que placita ſunt. Jnfirmus ſit non a ſe agendo: niſi a deo ipe agit: non ſit vo in vnitate nature ſi que agit: ⁊ in quibus placet non per ſe agit. Sicut ergo inquiũt: filius ꝑ ſe agit: ſ; non a ſe. Jta ⁊ filius debet dici ſapiẽs ꝑ ſe: ſed nõ a ſe. Sic ⁊ ipſe ꝑ ſe deus eſt vel eſſe dicẽdus eſt (vt aiunt) ſed nõ a ſe vel de ſe.

Solutio ſm quoſdam.

Alioꝝ determinatio.

Hylarius.

An vna tãtũ ſit ſapiẽtia pr̃is. f

Poſt hec a quibuſdam ſolet queri: vtrum vna tñ ſit ſapiẽtia pr̃is? Quod non eſſe nituntť ꝓbare h̃ mõ. Filius inquiũt eſt ſapientia pr̃is genita: ꝗ pater ſapiens non eſt. Eſt igiť aliqua ſapientia patris qua ſapiens nõ eſt. Eſt auteꝫ ⁊ ſapientia patris ingenita: ⁊ ea pater ſapiens eſt. Eſt ergo quedam ſapientia patris qua ſapiens eſt: ⁊ ipſa non eſt illa ſapiẽtia patris qua pater ſapiens non eſt. Non eſt ğ vna tantũ ſapientia patris. Jtem ſapiẽtia ingenita eſt ſapientia patris: ⁊ ſapiẽtia genita eſt ſapientia patris. Non eſt autem ſapientia ingenita ſapientia genita. Nõ eſt

Quõ nituntť quidaꝫ ꝓbare ꝙ non vna tñ eſt ſapia pr̃is.

¶ Ꝛꝛn̄ſione; in digna ſint hec ⁊ his ſimilia.

igitur vna tantū patris ſapientia. Hec et his ſimilia tanqꝫ ſophiſtica ⁊ a veritate lōginqua: cunctiſqꝫ in theologia peritis patentia abijcimus: reſponſo indigna aduertentes. Id tamen adijcientes quia vna eſt tantū ſapientia patris: ſed non vno mō dicitur. Nam ſapientia patris dicit̄ illa quā genuit: ⁊ ſapiētia patris dicit̄ ea qua ſapiens eſt. Diuerſa ē ergo ratio dicti. Illa eñ dicitur patris: qꝛ eam genuit: ⁊ ea dicit̄ ſapientia patris: quia ea ſapit. Una ē tamen ſapientia patris: quia ſapientia genita ē eadem ſapientia ⁊ ea qua ſapiens eſt: ſiue ea qua ſapiens eſt intelligat̄ pſona pr̄is ſiue eſſentia patris: qꝛ pſona patris que intelligit̄ cum dicit̄ ſapiētia ingenita: ⁊ pſona filij que ſignificat̄ cum dicit̄ ſapientia genita: vna eadēqꝫ ſapientia eſt: que eſſentia diuina intelligit̄ cōmunis tribus pſonis.

¶ In trinitate eſt dilectio que ē trinitas ⁊ tamen ſpiritusſanctus eſt dilectio que non eſt trinitas; nec ideo due ſunt dilectiones; ita ⁊ de ſapientia. g

Et ſicut ī trinitate dilectio eſt: q̄ eſt pater: filius ⁊ ſpūſſanctus que eſt ipa eſſentia deitatis: ⁊ tñ ſpūſſctūs dilectio eſt: que nō eſt pater vel filius: nec ideo due dilectiones ſunt in trinitate: quia dilectio que ꝓprie ſpūſſanctus eſt: eſt dilectio que trinitas eſt: non tñ ipa trinitas eſt ſicut ſpūſſanctus eſt eſſentia q̄ trinitas eſt: non tamen ipe trinitas eſt. Ita in trinitate ſapiētia eſt que eſt pater ⁊ filius ⁊ ſpiritusſanctus: que eſt eſſentia diuina: ⁊ tamen filius eſt ſapientia que non eſt pater vel ſpiritusſanctus. Nec ideo due ſapiētie ibi ſūt quia ſapientia que proprie eſt filius: eſt ſapientia que eſt trinitas: ipſa tamen non eſt trinitas ſicut filius eſt eſſentia que eſt trinitas: ipſe tamen nō eſt trinitas.

¶ Qua ratiōe pater nō dicitur ſapiens ea ſapientia quam genuit eadem videtur debere dici ꝙ non ſit diligens pater vel filius dilectione qua ab vtroqꝫ ꝓcedit. h

Preterea diligēter notandū eſt ꝙ ea ratione qua pater non dicitur ſapiens ea ſapia quam genuit: videt̄ fore dicendum ꝙ pater non diligat filium: vel filius patrē ea dilectiōe que ab vtroqꝫ ꝓcedit. ſ. que ꝓprie ſpiritusſanctus eſt. Sicut eñ idē eſt deo ſapere quod eſſe: ita eſt ei idē diligere qđ eſſe. Ideoqꝫ ſicut negatur pater eſſe ſapiens ſapientia quā genuit q̄ ſi ea diceret̄ ſapiens: nō ipa ab eo: ſed ipſe ab ea intelligeret̄ eſſe. Ita videt̄ non debere cōcedi ꝙ pater vel filius diligat dilectione que tm̄ ſpūſſanctus eſt: qꝛ ſi ea: diligit pater vel filius: non ſpūſſanctus videt̄ eſſe a patre ⁊ filio: ſed pater ⁊ filius a ſpiritu ſancto: quia idem eſt ibi diligere qđ eſſe At ſupra dictū eſt: atqꝫ autoritate Auguſtini ſancitū: ꝙ in trinitate tria ſunt: vnus diligens eum qui de illo eſt: ⁊ vnꝰ diligēs eum de quo eſt: ⁊ ipa dilectio: ⁊ non eſt aliquis duorū quo genitus a gignente diligitur: genitorē ſuū diligit. Quibus verbis aperte ſignificatur patrem filium: ⁊ filium patrem diligere: ea ſcꝫ dilectiōe que nō eſt aliquis eorum: ſed tantum ſpiritusſanctꝰ. Cum idem ergo ſit ibi diligere quod eſſe: quomodo dicitur pater vel filius non eſſe ea dilectione qua alter alterum diligit. Cū ideo pater negetur ſapere ſapientia quam genuit ne ea eſſe intelligatur.

¶ Et hec queſtio inexplicabilis eſt que excellit infirmitatem hominis. i

Difficilem mihi fateor hanc queſtionem precipue cū ex predictis oriatur que ſimilem videtur habere rationem: quod mee intelligentie attendens infirmitas turbatur: cupiens magis ex dictis ſanctorū referre q̄ȝ afferre. Optimus eñ lector eſt: inquit Hylariꝰ in. j. lib. de tri. qui dictorū intelligentiam expectet ex dictis potiꝰ q̄ȝ imponat: ⁊ retulerit magis q̄ȝ attulerit: neqꝫ cogat id videri dictis contineri quod ante lectionem p̄ſumpſerit intelligendum. Cum ergo de rebꝰ dei ſ̄mo eſt: concedamꝰ deo ſui cognitionē dictiſqꝫ eius pia veneratiōe famulemur. Inueſtiget ergo diligenter pius lector rationē dictorum: ſi forte dictorū aliquā valeat reperire cauſam q̄ nota ipa p̄miſſa queſtio aliq̄tenus explicari valeat. Ego aūt hanc queſtionem nō abſoluens: ſed errorem excludens ꝓfiteor nō eſſe dictum patrē diligere filiū vel filium patrem: ea dilectiōe que ab vtroqꝫ ꝓcedit: q̄ nō eſt aliquis eorū: ſ; tantum ſpūſſanctus tāq̄ȝ ea dilectiōe pater ſit vel filius. Sed ſic ea pat̄ diligit filiū ⁊ filiꝰ patrem: vt etiā pater ꝑ ſe ea que ipſe eſt di

Hylarius

lectione diligat: ſic ⁊ filius: nō autē ſic vt pater ꝑ ſe non diligat ⁊ filius: ſed ꝑ eā tm̄. Quis hec in illa trinitate (inquit Aug⁹.) opinari vel affirmare p̄ſumat. Eam tamē queſtionē lectorum diligentie plenius di/iudicandam atqꝫ abſoluendam relinqui/mus ad hoc minus ſufficientes.

Iſta eſt diſtinctio triceſima ſecunda huius p̄mi libri. In qua mgr̄ poſtq̄ aſſignatiōeꝫ quorūdam appropriatorū determinauit: quaſdā dubitationes ex aſſignatione hmōi emergentes determinat. Et tria facit. Nam p̄mo determinat qualiter pſone compant̄ ſm ꝓprium ⁊ approp̄atum ſpūiſctō Secundo quō circa approp̄atum filij. Tertio quō circa vtrunqꝫ ſimul. Primum facit a principio diſtinctionis vſqꝫ ibi. Preterea diligenter eſt iue. Secundo ab inde vſqꝫ ibi. Preterea diligent̄ eſt notandū. Tertium v̄o ab'inde vſqꝫ ad finem diſtin. Et tm̄ de ſnīa huius diſtinctionis in generali. In ſpēali ſentētia mgr̄i ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarū p̄ma eſt hec. Pr̄ ⁊ filius diligunt ſe mutuo .ſſ. ab ipis ꝓcedente. Hanc mgr̄ ꝓbans querit. An pr̄ ⁊ fili⁹ diligunt ſe .ſſ. ab ipis ꝓcedente. Et arguit ꝙ non. Nam diligere ⁊ eſſe in diuīs ſunt idē: ſi ergo pr̄ ⁊ fili⁹ diligunt ſe .ſſ. ⁊c̄. videt̄ ipos hr̄e eſſe ꝑ ſpm̄ſctm̄: qđ abſurdū eſt. Et mgr̄ rn̄det ꝙ pater ⁊ filius diligunt ſe capiendo diligere notionalit̄ .ſ. ꝓut ideꝫ eſt qđ cōis ſpiratio. ⁊ ſic differt diligere ab eſſentia ſm rōem: ⁊ ꝑ ꝯn̄s factum argumentū ꝓ illa parte non ꝯcludit.

Scđa ꝓpoſitio eſt hec. Nec pr̄ nec filius ſapit ſapientia genita vel naſcente. Hanc ꝓpoſitionem mgr̄ ꝓbans tres determinat q̄ſtiones. Prima eſt. Utrū pr̄ dicat̄ ſapiens ſapia quam genuit? Et arguit ꝙ ſic qꝛ pr̄ diligit amore q̄ ab ipo ꝓcedit: ideo vider ꝙ etiā ſapit ſapia eadem quā genuit. Et rn̄det ꝙ iſta non eſt concedenda: pater ſapit ſapientia genita: ſeu pater ſapit ꝑ illam ſapientiam quam genuit: ne filius q̄ eſt ſapientia genita videat̄ eſſe cauſa ſapientie in patre: ⁊ hoc confirmat autoritate b. Auguſtini. Scđa queſtio eſt. Utrū filius ſit ſapiens ſapiētia genita vl' ingenita. Et rn̄det magiſter dicens: ꝙ filius debet dici ſapiens ſapia ingenita: eo ꝙ ipe ſit ſapiēs ſapientia genita ſicut pater. Circa quod notandū ꝙ iſte due ꝓpoſitiones .ſ. pater eſt ſapiens ſapientia ingenita: ⁊ filius eſt ſapiens ſapientia ingenita: ſunt ambe vere: ſed differūt ſm ꝙ hi ablatiui in eis poſiti diuerſimode conſtrui poſſunt. Uno modo in habitudine p̄ncipij formalis: ⁊ ſm illum modum pater eſt ſapiens ſapientia ingenita: ⁊ huius ꝓpoſitiōis eſt ſenſus: quia ſapientia ingenita eſt ipe pater: ⁊ ſic ſeipo ſapiens eſt formaliter: cum ſit ideꝫ ſibi eſſe ⁊ ſapere ⁊ ſm iſtum ſenſum intellectus eſt falſus: filius eſt ſapiens ſapia ingenita: qꝛ deſignat filium formalit̄ eē ſapienteꝫ patre: ⁊ per conſequens patrē formalit̄ eē filium ꝓpter idemptitatem ſapientie et eſſe in filio. Alio modo pōt ille ablatiuus cōſtrui in habitudine p̄ncipij effectiui: ⁊ ſic iſta eſt falſa: pater eſt ſapiēs ſapientia ingenita: qꝛ ſignificat patrem eſſe de ſapientia ingenita: ⁊ ſic eſſet a ſeipo: quod falſum eſt. Illa v̄o filius eſt ſapiens ſapientia ingenita iſto mō ē vera: qꝛ ſenſus eſt ꝙ filius ſit de ſapientia ingenita: ad illum intellectū concedit̄ a magiſtro in lr̄a. Tertia q̄ſtio. Utrū filius poſſit dici ſapiens ſapia genita ſe ipo qđ idem eſt. Et rn̄det ꝙ aliqui concedunt iſtam ꝓpoſitionem: filius eſt ſapiens ſapientia genita vel ſeipo: non tn̄ filius eſt ſapiens a ſeipo: quod intelligi debet filius eſt ſapiens ſapientia genita vel a ſeipſo quod idem eſt: verum eſt formaliter: ſꝫ nō effectiue. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Tantū vna ⁊ eadem eſt ſapientia patris ingenita ⁊ genita ſm rem: ⁊ differunt ſolum ſm rationem. Hanc magiſter ꝓbans querit. Utrū tm̄ vna ſit ſapientia patris ⁊ filij. Et arguit ꝙ non: quia alia eſt ſapientia genita ⁊ ingenita: ⁊ ergo non eſt tm̄ vna. Et magiſter reſpondet argumētum non valere: eo ꝙ ibi cōmittitur fallacia figure dictionis: quia qn̄ ſapientia ſumit̄ cum his terminis genita ⁊ ingenita trahit̄ ad ſtandum ꝓ perſona. Sed qn̄ ſimpliciter ſtat ſine additiōe tunc ſupponit ꝓ eſſentia. Et ſubdit: ſicut in deitate eſt dilectio que eſt pat̄ ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus .ſ. ipa diuina eſſentia: ⁊ tamē ſpūſſanctus eſt dilectio que nec eſt pater nec fili⁹: nō tn̄ ſunt due dilectiones in deo: ſed vna tm̄. Sic ī deo eſt vna ſapientia que eſt pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus ſcꝫ diuina eſſentia: ⁊ ſapientia genita que nec eſt pr̄ nec ſpūſſanct⁹: ſed filius: nō tn̄ ſunt plures ſapiētie: ſed vna tm̄: ⁊ ꝑ ꝯn̄s ſapia ingenita dicat̄ ſapientia patris: eo ꝙ per eam formaliter ſapit: ſapiētia etiaꝫ genita dicit̄ ſapientia patris: non tn̄ ꝙ ea formaliter ſapiat: ſed ꝙ eam genuit: non tn̄ ſequit̄ ꝙ ſint due ſapientie: ſed tm̄ vna que eſt diuina eſſentia. Secūda queſtio eſt. Cur pater non dicat̄ ſape ſapientia genita vel ab ipo ꝓcedente: ſicut dicit̄ diligere dilectiōe ab ipo ꝓcedente: cum tamen idem eſt ibi ſape ⁊ eſſe ⁊ ſimuliter idem diligere ⁊ eſſe. Ad quod rn̄det magiſter ꝙ diligere poteſt capi eſſentialiter: ⁊ tunc tam ſm rem q̄ etiam ſm moduꝫ ſignificandi abſolute diligere non eſt aliud q̄ eſſe ⁊ q̄ diuina eſſentia: et ſic capiendo diligere: pater nullo mō poteſt ſe diligere ſpūſancto ſeu amore ꝓcedente a ſe. Alio modo poteſt capi notionaliter pro ſpiratione paſſiua: ⁊ licet ſic nō eſt aliud q̄ eſſentia diuina ſm rem: non tn̄ ſm modū ſignificādi eſt idem: qđ eſſentia diuina ſeu eē quia eſſentia ſeu eſſe dicit̄ abſolute: diligere aūt relatiue. Et ideo non ſequitur pater ſpūſancto vel amore diligit. igit̄ ſpūſancto vel amore procedente eſt. Sicut nō ſequitur pater paternitate eſt pater. ergo pater paternitate eſt Sic non ſequitur homo diligit hominē amore ab ipo ꝓcedente. igitur homo amor eſt. Cum ergo ſapere in diuinis ſemper ſumat̄ eſſentialiter ⁊ nunq̄ notionaliter ſicut diligere. igit̄ pr̄eꝫ ſapia genita ſape: ſequeret̄ ipm eſſe ſapiaꝫ genitam Ad diligere aūt non ſꝑ ſequit̄ diligere dilectione ꝓducta: ⁊ ꝑ ꝯn̄s licet pater nō dicat̄ ſapere ſapia genita. pōt tn̄ dici diligere dilectiōe ꝓcedente ſeu ꝓducta. Et hec eſt ſententia magiſtri in ſpeciali.

Utrum proprietates perſonarū ſint ipſe perſone vel deus. id eſt diuina eſſentia. a

p **Oſt ſupradi**cta interi⁹ cōſiderari atqꝫ ſubtilit̄ inq̄ri oportet. Utrū ꝓp̄etates pſonarū q̄bus ipe pſone determinant̄ ſint ipe pſone: ⁊ ſint deus id eſt diuina eſſentia: an ita ſint in pſonis: vt nō ſint pſone: ac ꝑ hoc nec diuia eēntia Q̄ eīm in pſonis ſint ꝓp̄etates: nēo iſiciari audet: cum apte clamat autoritas: ꝙ in pſonis eſt ꝓprietas ⁊ in eſſentia vnitas. Superi⁹ q̄s mltis ſanctoꝝ teſtimonijs aſtruximus pſonas ꝑ ꝓp̄etates diſtingui atqꝫ determiari: ipaſqꝫ ꝓp̄etates tres. ſ. ꝓprijs ex DI.XXX. III.

Q pprietates ſint pſone.

pſſimus vocabulis. Cũ ḡ pprietates ipſe ab eterno fuerint: q̄bus ipe pſone determinantur ⁊ differũt: quomõ eſſent ſi in eis nõ eſſent ⁊ quõ i eis eẽnt: ⁊ ipſe pſone nõ eẽnt quin ibi eſſet multiplicitas. Quo circa ſic pprietates eſſe in pſonis: ita ⁊ eas pſonas eſſe confitemur: ſicut ſupra autoritate Hieronỹ. vt nõ pigeat reuocare ad mentẽ: pteſtati ſumus in expoſitiõe fidei ita dicentis

Hiero. breuit tangit q̄ ſupra poſita ſunt vt aliud addat.

Sabellij hereſim declinãtes: tres perſonas expſſas ſub pprietate diſtinguimus. Nõ eñ noĩa tm̃mõ: ſed etiã noĩm pprietates. i. pſonas. vł vt greci exp̃mũt hypoſtaſes hoc eſt ſubſiſtẽtias ↄfitemur. Ecce ap/te dicit pſonas pprietatib⁹ diſtingui: ⁊ ipſas pprietates eſſe pſonas: cuius hic verba pſtringimus: q: ſupra latius poſuim⁹.

Q pprietates ſint diuia eẽntia. b

Cunq3 de ſimplici

tate deitatis ſupra differerem⁹ au ctib⁹ ſanctorũ. ſ. Aug. Hyl. Iſid. necnõ ⁊ Boetij. euident mõſtrauim⁹ deũ h ee oĩno qd iſe h3: excepto q pr̃ h3 filiũ: nec eſt fili⁹: ⁊ fili⁹ h3 prẽ3: nec eſt pr̃: ⁊ ſic eſſe in natura triũ: vt q̄ h3 h ſit qd h3: ⁊ totũ qd ibi eſt vnũ eẽ vnã vitã eſſe: qd mõ non iteram⁹: ne faſtidiũ lectori ingeram⁹. Si ḡ pp̄etates ibi ſunt: ſingula earũ eſt id in quo eſt: ⁊ vnu3 eadẽq3 vita ſingule ſunt. Fateamur ergo ⁊ pprietates eſſe in tribus pſonis: ⁊ ipſas eſſe pſonas atq3 diuinam eſſentiam.

Ex pdictis cõcludit pprietates eẽ pſonas ⁊ vnã eẽntiã.

Autoritate aſtruit q pprietas ſit natura. c

Qd eni3 pprietas

Hylarius

etiam diuia natura ſit: oñdit Hylarius dicens natiuitatẽ filij eſſe naturã. Vñ in. vij. li. de trini. ait: Vtriuſq3 natura nõ differt. vnũ ſunt pr̃ ⁊ fili⁹. H3 ḡ hoc ſacri natiuitaſ vt cõplectat iſe ⁊ nomẽ ⁊ naturã ⁊ ptãte3 q: natiuitas nõ põt nõ eſſe ea natura vnde naſcat fili⁹. Idẽ in. vj. Natiuitas pp̄etas eſt: veritas eſt. Idẽ in. vij. dicit: q nature natiuitas ſit intelligẽda eſſe in natura dei. Supra eñ dixit q pp̄rium pr̃is ẽ q ſp pr̃ eſt: ⁊ pp̄rium filij eſt q ſp filius eſt: ſignificans q proprietas patris eſt pater: et proprietas filij eſt filius. His aliiſq3 pluribus autoritatibus aperte ſignificari videtur. q pprietas filij filius ſit: ſic ⁊ deus: ita ⁊ pprietas patris ⁊ pprietas ſpirituſſancti.

Quidã negãt ſc3 pprietates eſſe pſonas et diuinã naturã et qre. d

Hoc autem aliqui

negant: dicentes q̄de3 pprietates in perſonis eſſe: ſ nõ eſſe pſonas ipas. q: ita dicũt eſſe in perſonis vel in eẽtia diuina: vt nõ ſint interius ſicut ea ſunt que ſm ſubſtãtiã dicunt de deo: vt bonitas: iuſticia: ſed ex/trinſecus affixa ſunt: atq3 ita eſſe rationib⁹ probare contendunt. Si enim inquiunt proprietates ſunt pſone: non eis pſone determinantur. Contra quod dicimus: quia etiam ſeipſis perſone differunt: ſicut ſupra Hieronymus loquẽs de patre ⁊ filio ⁊ ſpiritu ſancto dicit. Subſtantia vnu3 ſũt: ſed pſonis ac nominibus diſtinguũtur. Sed iterum addunt. Si proprietates ipſe diuina eſſentia ſunt cum eſſentia non differant tres perſone: nec proprietatibus differũt. Quomodo enim differt pater a filio: eo q diuina eẽntia eſt cum in eſſentia vnũ ſunt.

Obiectio eorũ prima qua volũt pbare proprietates non eſſe pſonas.

Secunda obiectio.

Reſponſio ad premiſſa autoritate nitens. d

Horũ doctrinis no

uis ⁊ humanis cõmentis vbo Hylarij re/ſpondeo. Immenſum eſt qd exigit ⁊ incõprehenſibile: extra ſignificantiã eſt ſermonis: extra ſenſus intẽtionẽ: nõ enũciat: nõ attingit: nõ tenet: vborũ ſignificãtiam rei ipius natura cõſumit. Senſus cõtẽplationem inpſpicabile lumẽ obcecat: intelligentie capacitatẽ qd fine nullo continet: excedit. Mihi ḡ in ſenſu labes eſt: in intelligẽtia ſtupor eſt. In ſermone vo non iã infirmitatem: ſ ſilentiũ confitebor: piculoſum nimis ẽ de rebus tantis ac tã recõditis aliquid vltra pſcriptũ celeſte pferre: vt vltra pfinitionẽ dei ſermo de deo ſit: forma fidei certa eſt. Non ergo aliquid addendu3 eſt: ſed modus cõſtituendus audacie: quicq̄d vltra queritur: non intelligitur.

Quomodo improbi heretici inſiſtant alia addentes. f

Obiectio tertia.

Ceterũ hereticorũ

improbitas inſtinctu diabolice fraudulentie excitata nondũ quieſcit: ſed in tãta rerũ queſtione addit. Si paternitas ⁊ filiatio i deo ſiue in diuina eſſentia ſunt: eade3 ergo res ſibi pater eſt ⁊ filius. Nã in quo paternitas eſt: pr̃ eſt: ⁊ in quo filiatio eſt: fili⁹ eſt. Si ergo vna eademq3 res habet in ſe paternitatẽ ⁊ filiationẽ. ipa generat ⁊ generat: qd dicẽtes i Sabellianã hereſim ptrabũt

extendentes patrẽ in filiũ cũ ipm ſibi filiũ
ipm ꝓponat ⁊ patrẽ. Si vo negauerint in
vna dei eſſentia paṫnitatẽ eſſe ⁊ filiationẽ.
quõ ꝗ dicũt eſſe deũ. His atq; alijs argu/
mentorũ aculeis vtuntur in ſue opinionis
aſſertione. vt veritatis formam diſſecent.

Rñſio contra hãc eoꝝ opinionẽ vbi traditur ꝙ proprietates nõ penitus ita eſſe in dei eſſentia ſicut in hypoſtaſibus dicuntur. g

Quoꝝ audacie re
ſiſtentes atq; ignorantie ꝓuidẽtes audebi
mus aliquid ſup hoc loqui. Paternitas ⁊
filiatio nõ ita eſſe omnino in diuina ſba di/
cunť ſicut in ipis hipoſtaſibus in quibus
ita ſunt ꝙ eas determinãt. vt ait. Johan.
Damaſ. Characteriſtica ideomata ſunt. i.
determinatiue ꝓprietates hipoſtaſeos et
nõ nature. etẽi hipoſtaſim determinant ⁊
nõ naturã. Ideoq; licet paternitas ⁊ filia/
tio ſint in diuina eſſentia. cũ eã nõ determi
nent. nõ iõ põt dici: ꝙ diuina eſſentia ⁊ ge
neret ⁊ generet. Uel ꝙ eadẽ res ſit ſibi pa/
ter ⁊ filius. Ita eñ ꝓprietas determinat ꝑ
ſonam: vt hac ꝓpetate hipoſtaſis ſit gene-
rans. ⁊ illa alia hipoſtaſis ſit genita. ⁊ ita
nõ idẽ generat ⁊ generatur. ſed alter alterũ.

Queritur quõ proprietates poſ- ſunt eſſe in natura. nec eam deter- minent. h

Sed forte queres
cũ hc ꝓprietates non poſſunt eſſe in perſo/
nis ꝗn eas determinẽt: quõ in diuina eſſen
tia eſſe poſſint: ita vt non eam determinẽt?
Respondeo tibi ⁊ hic cum Hylario. Ego
neſcio non requiro. ⁊ conſolabor me tamẽ
archangeli neſciũt. angeli non audierunt.
ſecula non tenent. propheta nõ ſenſit. apl's
non interrogauit: filius ipe nõ edidit. Ceſ-
ſet ergo dolor querelarũ. non putet homo
ſua intelligentia generatiõis ſacramentuz
poſſe conſequi. Abſolute tamen intelligen
dus eſt pater ⁊ filius ⁊ ſpũſſanct⁹. Stat in
hoc fine intelligentia vborum. Eſt filius a
patre qui eſt vnigenitus ab ingenito. pro/
genies a parente: viuus a viuo: non natu/
ra deitatis alia ⁊ alia. q; ambo vnuz. Hoc
credendo incipe: ꝑcurre: ꝑſiſte. ⁊ ſi non ꝑ/
uenturũ ſciam. tñ gratulabor profecturum
Qui eñ pie infinita proſequiť. ⁊ ſi nõ ꝯtin
gat: aliqñ tamen ꝓficiet ꝓdeundo. Sz ne
te inſeras in illud ſecretũ ⁊ archanũ inopi/
nabilis natiuitatis: ne te imergas ſummaz
intelligentie compҏhendere ꝑſumens. ſ; in/
tellige incomprehenſibilia eſſe. His alijſq;
multis euidẽť oſtendiť nobis nullatenus
licere maieſtatẽ ꝑſcrutari. ius ponere po-
teſtati: modũ circũſcribere infinito.

Quib⁹ autoritatib⁹ opinionẽ ſuã ſcz ꝙ proprietas patris vel filij nõ ſit deus. muniant. i

Ueruntamẽ non
dum deſiſtunt in patientie ſpũ agitati: ſed
opinionem ſuam etiam ſanctorũ autoritati
bus munire conanť ꝗbus oſtendere volũt
proprietatẽ qua pater eſt pater: ⁊ proprie-
tatẽ qua filius eſt filius: nõ eẽ deũ. ad hoc
inducentes vba Aug. ſup illũ locuz pſal.
Et non eſt ſba ita dicentis. Deus eñ que/
dam ſuba eſt. Unde etiã in fide catholica
ſic edificamur: vt dicamus patrẽ ⁊ filiũ et
ſpiritumſanctũ vnius eſſe ſubſtãtie. Quid
eſt vnius ſube? Quicqd eſt pater qđ deus
eſt: hoc eſt filius: hoc eſt ſpũſſanctus. Cuz
aũt pater eſt: non illud eſt qđ vel quo eſt.
Pater eni nõ ad ſe: ſ; ad filiũ diciť. ad ſe au
tem deus diciť. Eo igitur quod vel ꝗ de⁹
eſt: ſubſtãtia eſt. Et quia eiuſdem ſubſtan/
tie eſt filius. ꝓculdubio ⁊ filius eſt de⁹. At
vo quod pater eſt: q; non ſubſtantie eſt. ſ;
refertur ad filiũ: nõ ſic dicimus filium pa/
trẽ eſſe ſicut dicimus filiuz deũ eſſe. Ex his
vbis ſignificari dicũt: ꝙ ꝓprietas pr̃is vl'
ꝓprietas filij non ſit deus vel eſſentia diui
na. Cum eñ dicit: eo ꝙ deus eſt ſubſtãtia
eſt: ſed ꝙ pater eſt: ſubſtantia non eſt. aper
te inquit oſtendit id eſſe ſubſtantiam quo
deus eſt. Id vo quo pater eſt: non eſſe ſub
ſtantiam. Itẽ cũ ait. Pater nõ illud eſt qđ
eſt oſtendit eũ nõ eſſe patrẽ eo ꝙ ſubſtãtia
eſt. Nõ eni ſimpliciter dixit. Pater nõ eſt
illud qđ eſt: ſ; ait. Cũ pr̃ eſt: nõ ẽ illud qđ ẽ
ſignificans quo pr̃ eſt nõ eſſe illud quo eſt.
id eſt eſſentiã. Hec illi ita exponẽtes ſua cõ
menta ſimplicibus ⁊ incautis vera videri
faciũt. Nos aũt aliter fore iſta intelligẽ/
da dicimus. Dicẽs eni eo ꝙ deus eſt: ſuba
eſt. ſ; ꝙ pater eſt ſba nõ ẽ. hoc intelligi vo/
luit: quia eſſentia deus eſt. ⁊ deitate ſubſtã
tia eſt. Eo eñ ſubſtãtia eſt ꝗ de⁹ eſt. ⁊ econ
uerſo: cuius ea eſt deitas ꝗ eſt ſuba. ⁊ ſuba
ꝗ deitas: ſed ꝙ pater eſt nõ eſt ſuba. id eſt
non quo pater eſt eo ſubſtãtia eſt: q; ꝓpe/
tate generationis pater eſt qua ſubſtantia
nõ eſt. Ipam tñ proprietatẽ ſubſtãtiã eſſe
non negauit. Ita etiam illud intelligendũ

Qualiť retorquent verba Aug⁹. ad ſuã prauitatem.

Q; aliť int elli gẽda ſunt illa vba ꝗ dicũt.

eſt quod ait. Cū pater eſt nō illud eſt qđ ē
id eſt nō illo pater eſt. quod vel quo ipē eſt
id eſt eſſentia: ſed notione.

**Alijs etiā verbis Auguſtini vtun-
tur. vt aſſerant quod dicunt. ſ. p-
prietates perſonaruȝ non eſſe dei
ſubſtantiam.** k

Item illis verbis

Auguſtini vehementer inſiſtunt ſuperius
poſitis. ſ. ꝙ verbū ſm ꝙ ſapientia eſt ⁊ eſ-
ſentia. hoc eſt ꝙ pater ſm ꝙ ꝟbuȝ nō hoc
eſt qđ pater. Si inquiunt verbum non eſt
hoc qđ pater ſm hoc ꝙ eſt ꝟbum Id ergo
quo ꝟbum eſt non eſt illud quod pater eſt
Proprietas ergo quo verbum eſt: non eſt
id quod pater eſt. nō eſt igitur diuina eſſen-
Reſponſio tia: Ad qđ dicimus. qꝛ licet ſm ꝙ verbuȝ
nō ſit: hoc qđ pater eſt. ea tm̄ ꝓprietas qua
verbum eſt: eſt id qđ pater eſt. id eſt diui-
na eſſentia. ſed nō eſt hypoſtaſis patris.

Iſta eſt diſtinctio triceſimatertia
huius p̄mi libri. In qua mgr̄ poſtq̄ egit de proprijs
⁊ appropriatis. incipit agere de differentia commu-
nium ⁊ propriorū. Et tria facit. Nam p̄mo determi-
nat vnitatem. Secundo reſpondet ad cōtrarias ra-
tiones. Tertio ad contrarias autoritates. Primum
q̄dem facit a p̄ncipio diſtinctionis vſq; ibi. Hoc aūt
aliqui negant ⁊c̄. Secundū ab inde vſq; ibi. Verū-
tamen non deſiſtunt. Tertium ad finem. In ſpeciali
ſententia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitiōibus. qua-
rum p̄ma eſt hec. Proprietates pſonales ſunt idem
cum pſonis ⁊ natura diuina. Hanc mgr̄ ꝓbās que-
rit. Verū ꝓprietates ſint ipē pſone. ⁊ vtrum ſint ip-
ſa diuina eſſentia. Poſtea ſoluit dicens. ꝙ proprie-
tates tripliciter ſint in pſonis. iuxta illud. b. Grego-
rij in prefatione dicentis. Et in pſonis proprietas.
⁊ in eſſentia vnitas. proprietates enim fuerunt ab
eterno. ⁊ non poteſt dici ꝙ fuerunt ſine ſubiecto. igi-
tur videtur fore dicendum ꝙ fuerunt in pſonis. Se-
cundo oſtendit ꝙ proprietates ſunt ipē perſone. Nā
proprietates ſunt in perſonis. ſed in pſonis nulla ē
diuerſitas. igitur proprietates ſunt ipē perſone. Et
hoc confirmat autoritate beati Hiero. Tertio oſten-
dit ꝙ ꝓpetates ſūt ipa diuīa eſſentia ſeu natura. qđ
probat ſic. Propter diuinam ſimplicitatem deus eſt
q̄cquid habet vbi non repugnat relatiua oppoſitio
ſed diuina eſſentia habet proprietates. ergo ꝓprie-
tates ſunt diuina eſſentia ſeu natura. Hāc rationem
magiſter confirmat autoritatibus diuerſorum auto-
rum: que patent in textu. Secunda ꝓpoſitio eſt hec
Errant qui ex hoc ꝙ ꝓprietates perſonales ſunt di-
uina eſſentia inferunt diuinam eſſentiam poſſe gene-
rare. Hanc probans magiſter ponit errorem quorū-
dam dicentium. ꝙ licet ſint ꝓprietates in perſonis.
non tm̄ ſunt ipē pſone. ſed ſunt quaſi extrinſecus af-
fixe. Poſtea ſm hunc errorem inducunt tres ratio-
nes. Quaꝝ p̄ma talis eſt. Si ꝓprietates ſint pſone
ergo nō diſtinguunt neq; determinant pſonas. ꝯña
patet ex hoc ꝙ nihil diſtinguitur neq; determinaꝛ ſe
ipſo. Reſpondet magiſter negando conſequentiam
Ad ꝓbationē dicit nō eſſe inconueniēs idem diſtin-
gui ſeu determinari ſeipō. quod ꝓbat autoritate. b.
Hiero. Secundo ſic. Si proprietates ſunt diuinina
eſſentia ergo ſicut pſone dicunꝛ cōuenire in eſſentia.
ita etiā debet dici pſonas cōuenire in propetatibus
quod falſum eſt. Reſpondendo magiſter dicit iſtam
materiam propter nimiam ſui altitudinem humanū
excedere intellectum. quod probat autoritate Hyla-
rij. Tertio ſic. In quocūq; eſt paternitas in diuinis
hoc generat: ſed in eſſentia eſt paternitas. ergo ge-
nerat. Et ſilr̄ arguit de filiatiōe. Et reſpondet mgr̄
ꝑ diſtinctionē dicēs. ꝙ ꝓprietates eſſe in aliquo po-
teſt intelligi dupliciter. Uno mō illud in quo ſunt de-
terminando ⁊ diſtinguendo. Et iſto mō in pſonis. ⁊
in quocūq; iſto modo eſt paternitas hoc poteſt gene-
rare. Alio mō illud in quo ſunt nō determinādo ne-
q; diſtinguendo. ⁊ ſic dicunꝛ eſſe in diuina eſſentia. ⁊
in quocūq; ſic eſt paternitas: illi nō cōuenit genera-
re. nec illi ī quo ſic eſt filiatio ꝯuenit generari. cū er-
go ꝓprietates ſunt in diuina eſſentia nō determinā-
do eā. ptȝ argumētū ad ꝓpoſitū nō ꝯcludere. Con-
tra ſolutionē mgr̄ inſiſti q̄rendo. Si ꝓpetates non
poſſunt eſſe in pſonis niſi eas determinēt. quō tunc
poſſunt eſſe in eſſentia eā nō determinādo Et rn̄det
ꝙ hoc exp̄mere eſt ſup intellectū humanū. quod cō-
firmat mgr̄ autoritate b. Hylarij. Tertia ꝓpoſitio
eſt hec. Falluntur qui ex idemptitate paternitatis ⁊
eſſentie arguunt ſeu concludunt paternitate patreȝ
eſſe deū. Huius ratio eſt. qꝛ ꝓpetates ſunt in diuis
vt determinantes ⁊ diſtinguentes. cuiuſmodi ſunt ī
pſonis. Et ꝯfirmaꝛ autoritate. b. Augu. Et tm̄ de
ſententia magiſtri huius diſtinctionis in ſpēali.

**Opinio quorūdam non idem eſſe
perſonam ⁊ eſſentiam vel naturā
dicentium ⁊ eandē eſſentiam non
poſſe eſſe patrem ⁊ filium et ſpiri-
tum ſanctum.** a

Redictis aūt

p adijciendū eſt. ꝙ quidā peruer- DI. XXX IIII
ſi ſenſus homines in tantā pro-
ſilierunt inſaniam: vt dicerent non idē eſſe
naturam dei ⁊ pſonam ſiue hipoſtaſim. di-
centes eandem eſſentiā nō poſſe eſſe patreȝ
⁊ filiū ſine pſonarū confuſione. Si eni inq̄-
unt ea eſſentia que pater eſt: filius eſt. ideȝ
ſibi pr̄ eſt ⁊ filius. Si hāc rem dicis eſſe pa-
trem: aliā quere quā dicis eſſe filiū. Si ꝟo
aliā nō queſieris: ſed eandē dixeris. idem
genuit ⁊ genitꝰ eſt. Propꝛ hec ⁊ hmōi inꝛ
naturā ⁊ pſonam diuidunt ita vt non reci-
cipiant vnam deitatis naturam ⁊ ſimplicē
eſſe tres pſonas. Idq; teſtimonio Hylarij — Autoritatem
defendere nitunꝛ. qui in. vij. li. de tri. que- — q̄ ꝓ eis face-
rens: vtrum apl's ſpūm dei nominās ⁊ ſpi- — re videꝛ poſt
ritū xp̄i: idem ſignificauerit. vtroq; verbo — de li. Hylarij
inquit ita. Gentiū p̄dicator volens natu-
re vnitatē in patre ⁊ filio ait. Spūs dei in
vobis eſt. Si quis autem ſpūm xp̄i nō ha-
bet: hic non eſt eius. Si aūt ſpūs eius qui
ſuſcitauit Jeſum ⁊c̄. Spūales oēs ſumus
ſi in nobis eſt dei ſpūs. ſ ⁊ hic ſpūs dei eſt

ꝛ ſpiritus xp̄i. Et cum xp̄i ſpiritus in nob
eſt: eius ſpiritus in nobis eſt qui ſuſcitauit
xp̄m. Et cum eius qui ſuſcitauit chriſtum
in nobis eſt ſpiritus: ꝛ ſpiritus i nobis eſt
xp̄i. Nec tamen nō dei ē ſpirit⁹ qui in nob
eſt. Diſcerne ḡo heretice ſpiritū xp̄i a ſpū
dei: ꝛ excitati a mortuis ſpiritū xp̄i a ſpiri-
tu dei xp̄um a mortuis excitantis. Cū qui
habitat in nobis ſpiritus xp̄i: ſpiritus dei
ſit. ꝛ ſpiritus xp̄i a mortuis excitati ſpirit⁹
dei tantū ſit chriſtuz a mortuis excitantis

Queſtio Hylarij. vtruz in ſpū dei natura vel res nature ſignificata ſit idem.

Et quero nunc in ſpiritu dei. vtrum na/
turaz an rem nature ſignificata exiſtimes?
Non eſt eni idem natura quod res nature
ſicut non idez eſt hō ꝛ qđ hominis eſt: nec
idez eſt ignis ꝛ quod ipſius ignis eſt: ꝛ ſm
hoc non eſt idem deus ꝛ quod dei eſt.

Qđ nō eſt natura qđ res nature.

Oñdit quem ſenſuz trahāt ex illis ṽbis.

Huius dicti occaſione p̄fati heretici do/
gmatizauerunt non idē eſſe pſonam ꝛ na-
turam dei. aſſerentes naturam dei non eſſe
tres pſonas. Intelligentes in his p̄miſſis
verbis Hylarij p rem nature pſonā. ꝛ no-
mine nature diuinā naturā. Et ideo dicūt
Hylariū interrogaſſe hereticū. vtrū p ſpi-
ritum dei putaret ſignificatā eſſe naturam
an rem nature. vt ſic oſtenderet diſtinguē-
dum eſſe inter naturā ꝛ rē nature. i. pſonā.

Hic docet quomō eis obuiat ipſi-
us ſcripture circumſtantia: ꝛ qua
liter predicta intelligi debeāt ꝛ ꝙ
ſpūſſanctus eſt res vni⁹ nature pa
tris ꝛ filij. ꝛ eſt ipſa natura. b

Hoc quidem dicūt

non intelligētes pia diligētia ſcripture cir-
cūſtantiam: qua conſiderata pcipi poteſt:
quomō p̄miſſa dixerit Hylarius. Subſe/
quenter eñ in eadē ſerie oſtendit in ſpiritu
dei aliqñ ſignificari patrē. vt cum dicitur.
Spiritus dñi ſup me. Aliqñ ſignificari fi/
lium vt cum dicit. In ſpiritu dei eijcio de/
monia: nature ſue ptāte ſe demones eijcerē
demonſtrans. Aliquando ſpiritumſanctū
vt ibi. Effunpam de ſpiritu meo ſup oēm
carnem. Quod dicit conſummatum fuiſſe
cū apoſtoli ſpūſancto miſſo oībus linguis
locuti ſunt. Deinde quare hanc diſtinctio-
nem fecerit: ꝛ ꝙ in ſupioribus p ṽba apo-
ſtoli idem ſpūſſanctus ſignificatus ſit. ꝛ ꝙ
ipſe ſit res vnius nature patris ꝛ filij: aper/
te oſtendit inquiens ita: Hec idcirco ſunt
demonſtrata: vt quacunqꝫ parte heretica
falſitas ſe contuliſſet: finibus veritatis cō/
cluderet. Habitat eñ in nobis xp̄us. quo
habitante habitat deus. ꝛ cum habitat in
nobis ſpiritus xp̄i: nō aliud habitat ꝙ̄ ſpi
ritus dei: qđ ſi p ſpūmſanctum chriſtus in
nobis intelligit eſſe hūc tñ ita ſpūm dei vt
ſpiritum xp̄i eſſe noſcendum eſt: ꝛ cum per
naturā dei natura ipſa habitat in nobis in/
differens natura filij credit eſſe a patre: cū
ſpūſſanctus qui eſt ſpiritus xp̄i ꝛ ſpiritus
dei: res nature demonſtret vnius. Quero
nunc ergo quomō non ex natura vnū ſunt
A patre procedit ſpiritus veritatis. a filio
mittit: ꝛ a filio accipit. Sed oīa que hꝫ pa
ter filij ſunt. Idcirco qui ab eo accepit: dei
ſpiritus eſt: ꝛ idē ſpirit⁹ xp̄i eſt. Res natu
re filij eſt: ſed ꝛ eadē res ꝛ nature patris eſt
ꝛ dei excercitantis xp̄um a mortuis ſpirit⁹
eſt: ꝛ idem ſpiritus chriſti eſt a mortuis ex
citati: In aliquo differt chriſti ꝛ dei natu/
ra. ne eadem ſit ſi preſtari poteſt. vt ſpirit⁹
qui dei eſt: non ſit etiā chriſti. Eſt ergo in
nobis ſpiritus dei. et eſt in nobis ſpiritus
xp̄i: ꝛ cū ſpiritus chriſti ineſt: ineſt ſpirit⁹
dei Ita cū qđ dei eſt ꝛ chriſti eſt: ꝛ qđ chri
ſti eſt dei eſt. nō poteſt quid aliud diuerſuz
chriſtus eſſe ꝙ̄ deus eſt. Deus igitur chri
ſtus eſt vnus cum deo ſpiritus: ſm illud.
Ego ꝛ pater vnum ſumus. In quo docet
veritas vnitatē eſſe natnre: non ſolitudinē
vnionis. Ecce ſi hec verba diligenter attē
das. inuenis ſpiritū ſanctū rem nature dici
patris ꝛ filij: ꝛ eundem dici eſſe naturā dei
vbi dicitur p naturā dei natura ipſa habi/
tat in nobis: ſi per ſpiritūſanctū chriſtus ē
in nobis Itaqꝫ in trinitate non ita diſtin
guendū eſt inter naturā ꝛ rem nature ſicut
in reb⁹ creatis. Quia vt ait Hyla. cōpatio
terrenorū ad deū nulla ē: ꝛ ſi qua cōpatio-
nū exēpla interdū afferunt: nemo ea exiſti
met abſolute in ſe ratōis pfectionē ꝯtinere
Nō eñ hūano ſenſu de deo loquendū eſt.

Verba Hylarij ponit qb⁹ p̄miſſorū intelligentia agit.

Diſcutit p̄dicta ṽba. ꝛ nō ita eſſe diſtinguēdū i trinitate ſicꝫ in creaturis.

Ꝙ ꝓpter res creatas illud dixerit
non idē ē natura ꝛ res nature. c

Ad naturam ergo

rerum creatarū reſpiciens inquit. Nō idē
eſt natura qđ res nature: ſubijciēs exēpla
de ipſis creaturis. Inde oſtendens erroris
eſſe ſub menſura creaturarū metiri creato-
rē: addit. ꝛ ſm h nō idem eſt deus: ꝛ quod
dei eſt: ac ſi diceret Si ad inſtar creaturaꝝ
de creatore ſentis: cogeris fateri qꝛ nō idē
eſt deus ꝛ qđ dei eſt: qđ dicere impium eſt
cū ſpūs dei deus ſit: ꝛ dei filius ſit deus.

ꝙ nõ aliud eſt de⁹ et que ſua ſunt. ita vt inſint. alia enim ſunt que inſunt alia que non inſunt. d

Non ergo ſcḋm corporales modos: (vt in eadem ſubdit ſerie) accipienda ſunt hec que de deo dicuntur: vbi euacuãs opinionem eorũ q̃ ita putant aliud deum eſſe: ⁊ aliud qḋ dei eſt. aliud ꝗ naturam dei ⁊ rem nature. vt eſt increaturis. Aperte docet non aliud eſſe deũ ⁊ que ſua ſunt: ita vt inſint illi ſic dicens Homo aut aliq̃d ei ſimile cũ alicubi erit: alibi non erit: quia id quod eſt: illic continetur vbi fuerit in forma: vt non vbiꝗ ſit q̃ inſiſtẽs alicubi ſit. Deus autẽ immenſe ꝟtutis viuens poteſtas. que nuſq̃ non aſſit: nec deſit vſq̃: que ſe omnez per ſua edocet: ⁊ ſua non aliud q̃ ſe eſſe ſignificat. vt vbi ſua inſint ipẽ eſſe ꝑ ſua intelligaẗ. Non autẽ corporali modo cum alicubi ſit. nõ etiam vbiꝗ eſſe credatur: cũ ꝑ ſua in omibus eſſe nõ deſinat. Non autem aliud ſunt q̃ qḋ ipſe eſt que ſua ſunt. Et hec ꝓpter nature intelligentiam dicta ſunt. His verbis aperte ſiſignificatur: ſi tamen intelligis heretice. qꝛ diuina natura non aliud eſt ab his que ſua ſunt: ita vt inſint. ⁊ ꝑ illa in omnibus ſuis eſt que non inſunt. Sua eniz ſunt etiã que non inſunt. id eſt omnis creature: ⁊ ſua ſũt que inſunt: vt tres perſone que ſunt eiuſdem nature ⁊ eadẽ natura: ſicut ſupra Auguſtini teſtimonio firmauim⁹ dicẽtis: tres perſonas eſſe eiuſdem eſſentie vel eandem eſſentiam: ſed non ex eadem eſſentia: ne aliud intelligatur eſſentia: aliud perſona. Nõ tamen diffitemur aliquam diſtinctionẽ habendam fore ſcḋm intelligentie rationẽ cum dicitur hypoſtaſis. ⁊ cum dicitur eſſentia. quia ibi ſignificatur quod eſt cõmune tribus: hic ꝟo non. Eſt tamen hipoſtaſis eſſentia: ⁊ econuerſo. Fateamur ergo vnum atꝗ idem eſſe tres perſonas ſcḋm eſſentiam differentes autem proprietatibus. Unde Auguſtin⁹ ſuper locũ ꝑetaxatũ pſal. ait. Queris quid ſit pater? Reſpõdetur deus Queris quid ſit filius? Reſpondeẗ deus. Queris quid ſit pater ⁊ filius? Reſpondetur deus. De ſingulis interrogatus: deuz reſponde. De vtroꝗ interrogatus: nõ deos: ſed deum reſponde. Nõ ſic in hominibus. Tanta enim eſt ibi ſubſtantie vnitas vt equalitatem admittat. pluralitatem nõ admittat. Si ergo tibi dictum fuerit cũ dicis filium eſſe quod pater eſt: profecto fili⁹ pater eſt. Reſponde ſcḋm ſubſtantiã tibi dixi: hoc eſſe filium quod pater eſt. nõ ſcḋm id quod ad aliud dicitur. Ad ſe enim dicitur deus: ad patrem dicitur filius. Rurſumꝗ pater ad ſe dicitur deus: ad filium dicitur pater. Quod pater ad filiũ dicitur non eſt filius quod dicitur filius ad patrem nõ eſt pater. Quod dicitur pater ad ſe: filius ad ſe: hoc eſt pater ⁊ filius. id eſt deus.

Q. ſ᷑ aliq̃ eſt i rõne intelligẽtie diſtictio cũ d᷑: hypoſtaſis ⁊ cum dicitur eſſentia.

Augu. ſuper pſal.

Utrum ita poſſit dici deus trium perſonarum vel tres perſone vnius dei. vt dicitur. vna eſſentia trium perſonarum ⁊ tres ꝑſone vnius eſſentie. e

Hic conſiderandũ eſt. cum deus ſit diuina eſſentia: ⁊ ita dicatur vnus deus eſſe tres perſone: ſicut vna eſſentia dicitur tres perſone: vtrũ ita valeat ſane dici. vnus deus trium ꝑſonaꝝ. vel tres perſone vnius dei: ſicut dicitur. vna eſſentia triũ perſonarũ: ⁊ tres perſone vnius eſſentie? In his locutionibus ſcripture vſus nobis emulãdus videtur. vbi frequenter reperitur ita dictũ. Una eſt eſſentia trium: ⁊ tres ſunt perſone vnius eſſentie: nuſq̃ autem occurrit legiſſe vnũ deum trium perſonaꝝ: vel tres ꝑſone vnius dei

Uſum ſcripture ĩ his ſequẽdum tradit.

Quod ideo puto ſanctos doctores vitaſſe: ne ita forte acciperetur in diuinis perſonis: vt accipitur cuz de creaturis ſimile quid dicitur. Dicitur enim deus Abraam Iſaac et Iacob: et deus omnis creature. Quod vtiꝗ dicitur ꝓpter principiũ creationis vel gratie priuilegiũ: ⁊ creature ſubiectionem vel ſeruiturẽ. Cũ ergo in trinitate nihil ſit creatũ vel ſeruiens vel ſubiectũ non admiſit fides in trinitate talẽ locutionis modũ. Ita etiã ecõuerſo nõ dicitur de dei eſſentia: ꝙ ipa ſit eſſentia Abraã Iſaac ⁊ Iacob: vel alicui⁹ creature: ne creatoris vel creature naturã cõfundere videamur.

Quare nõ cõſueuerat ſcriptura dicere vnũ deũ triuz ꝑſonaꝝ ⁊ ecõuerſo cum dicat vnaz eſſentiam triũ ꝑſonarum.

ꝙ licet potẽtia. ſapiẽtia. bonitas de deo ſcḋm ſubſtantiã dicantur in ſcriptura. tamen ſolent hec nomina diſtincte ad perſonas interduz referri. f

Ex ꝑdictis conſtat ꝙ ſicut eſſentia: ita potentia. ſapientia. bonitas de deo dicunẗ ſcḋm ſubſtantiaz. Que autẽ ſcḋm ſubſtantiam de deo dicuntur: tri-

bus ꝑſonis pariter cõueniunt. Una eſt ergo potentia. ſapientia. bonitas patris ⁊ filij ⁊ ſpũſſancti: et hi tres eadem potentia: eadem ſapientia: eadẽ bonitas. Unde aperitur in trinitate ſumma eſſe ꝑfectio Si em̃ ibi deeſſet potentia: vel ſapientia vel bonitas: non eſſet ſummum bonum. Sed quia ibi eſt perfecta potentia: infinita ſapientia incomprehenſibilis bonitas: recte dicitur ⁊ creditur ſummum bonum. Cumqꝫ vnum ⁊ idem penitus ſit in deo potentia: ſapientia: bonitas: in ſacra tamen ſcriptura frequenter ſolent hec nomĩa diſtincte ad perſonas referri: vt patri potentia: filio ſapientia: ſpirituiſãcto bonitas attribuatur: quod quare fiat: non eſt ocioſum inquirere.

Quare id fiat. ſ. ꝙ pr̃i potẽtia. filio ſapientia attribuatur. g

Id ergo ſacri eloquij prudentia facere curauit. ne dei immenſitatem ſimilitudine creature metiretur. Dixerat enim ſcriptura ſacra. Quia deus pater eſt. ⁊ ꝙ deus filius eſt: ⁊ audiuit hoc homo qui hominem patrem viderat: deũ patrem non viderat: ⁊ cogitare cepit ita eſſe in creatore: vt viderat eſſe i creaturis. a quibus hec nomĩa tranſlata ſunt ad creatorẽ. In quibus pater eſt prior filio: filius ẽ poſterior patre: ⁊ ex antiquitate in patre defectus. ex poſteritate in filio imperfectio ſenſus ſolet notari. Ideo occurrit ſcriptura dicens patrem potentem. ne videatur prior filio: ⁊ ideo minus potens. ⁊ filiũ ſapientem ne videatur poſterior pr̃e: ⁊ iõ min⁹ ſapiẽs.

Quare ſpirituiſancto bonitas attribuatur. h

Dictus eſt etiã ſpiritusſanctus deus: ⁊ dictus eſt habere ſpiritum deus. ⁊ videbatur hoc quaſi nomen inflationis ⁊ tumoris. Unde humana cõſcientia ad deum pro rigore et crudelitate accedere metuit. Ideo ſcriptura temporauit ſermonem ſuum ſpiritum bonum nominans: ne crudelis putaretur qui mitis erat non ꝙ pater ſolus ſit potẽs vel magis potens: ⁊ filius ſolus ſapiẽs vel magis ſapiens: ⁊ ſpiritusſanctus ſolus bonus vel magis bonus. Una eſt ergo potentia. ſapientia. bonitas triũ ſicut vna eẽntia. Ideoqꝫ ſicut dicitur filius homouſios. i. cõſubſtantialis patri: ita ⁊ coomnipotens.

De hoc nomine homouſion. vbi in autoritatẽ receptum ſit. ⁊ quid ſignificet. i

Hic non eſt pretermittendũ quod Auguſtinus in libro ſecũdo ꝯtra Maximinũ dicit de hoc noĩe homouſion: quo latini tractatores frequẽter vtuntur. Pater inquit ⁊ fili⁹ vnius ſũt eiuſdemqꝫ ſubſtantie. Hoc ẽ illud homouſion quod in concilio Niceno aduerſus hereticos Arrianos a catholicis patribus veritatis autoritate firmatum eſt. Quod poſtea i concilio arimenenſi ꝓpter nouitatem verbi minus ꝙ̃ potuit intellectam. quam tñ fides antiqua peperat multis paucorum fraude deceptis: heretica impietas ſub heretico imꝑatore conſtantino labefactare temptauit. Sed poſt non longum tp̃s libertate fidei catholice preualẽte. poſtqꝫ vis verbi ſicut debuit intellecta eſt. homouſion illud catholice fidei ſanitate longe lateqꝫ defenſum eſt ⁊ diffuſum. Quid enim eſt homouſion niſi vnius eiuſdemqꝫ ſubſtantie. Quid eſt inquã homouſion: niſi ego ⁊ pr̃ vnum ſumus. Non ergo inter prophanas vocum nouitates hoc vitandum eſt.

De noib⁹ que tranſlatiue ⁊ ꝑ ſimilitudinem de deo dicuntur. k

Preterea ſciendũ eſt ꝙ in aſſignatione diſtinctiõis nominum inter alia que ſupra diligẽter executi ſum⁹ quedam diximus tranſlatiue ⁊ ꝑ ſimilitudinẽ de deo dici. vt ſpeculũ. ſplendor. character. figura ⁊ huiuſmodi. de quibus pio lectori breuiter trado quod ſentio. vt. ſ. rõe ſimilitudinis ꝯſiderata ex cauſis dicẽdi dictorum intelligentiam aſſumat ſed catholicam.

Nihil dignũ excellẽtia ineffabilis trinitatiſſe tradidiſſe dicit ad alia trãſiturus. l

De ſacramẽto vnitatis atqꝫ trinitatis ſumme ⁊ ineffabil': multa iam diximus. Nihil tamen eius ineffabilitate dignũ credidiſſe ꝓfitemur. ſed potius ex nobis mirificam eius ſcientiam: nec potuiſſe nos ad illã peruenire.

Iſta eſt diſtinctio triceſimaquarta huius p̃mi libri. In qua poſtqꝫ egit de cõparatõe ꝓprietatũ ad perſonas. agit de cõparatiõe ꝓprietatum ad eſſentiã. Et tria facit Nam p̃mo agit de perſone eſſen

tie diuerſitate. Sc͂do tractat de eſſentie ad pſonas cauſalitate. Tertio recapitulat de attributoꝝ congruitate. Primū facit a p̄ncipio hꝰ diſ. vſq; ibi. Hic ꝯſiderādū eſt. Sc͂m vſq; ibi. Ex p̄dictis ꝯſtat. Tertiū ab inde vſq; ad finē diſ. Et tm̄ de ſnīa i generali In ſpēali ſnīa ma. ſtat in tri. ꝓpo. q̄rū p̄ma eſt hec. Nos catholici tenemur pſonas diuinas aſſerere eſſe idē cū diuīa eſſentia. ⁊ eas ſolū rōe differre. Hāc ꝓpoſitionē mgr̄ ꝓbās ꝓponit p̄mo: ꝙ q̄dā heretici dixerūt eſſentiā ⁊ pſonā nō eſſe idē. q2 ſi eſſet eadem eſſentia pr̄ q̄ filiꝰ. ergo eadē res generat ⁊ generat̄. Et iſtud cōfirmat autoritate Hyl. di. ꝙ res nature ⁊ natura nō ſunt idē. ſed pſona diuina ē res diuine nature. eſſentia autē d2 ipa natura. ergo differunt. Rn̄deo ꝙ v̓bū Hyl. in creaturis intelligēdū ē: nō in diuis vbi natura ⁊ res nature ſunt idem. qꝺ pꝫ autoritate Hyl. di. ꝙ deꝰ nō ē aliud ab his q̄ inſunt. i. attributis ⁊ pſonis. Poſtea mgr̄ rn̄det ad rōem di. ꝙ ſm̄ rōem differūt eēntia ⁊ hypoſtaſis ⁊ dicit ꝙ generās ⁊ generatū ꝯueniūt in ſuba. nō tn̄ ꝯueniūt in pſonalitate. Sc͂da ꝓpoſitio eſt hec. Quāuis tres pſonas vnius eſſe eſſentie debeamꝰ dicere. nō tn̄ vnū deū triū pſonarū vſitata locutiōe debemus aſſerere Hanc ꝓpoſitionē mgr̄ ꝓbās q̄rit. Ex quo deꝰ ſit diuina eſſentia. vtrū ita dicat̄ vnus deus tres pſone ⁊ vtrū ita valeat ſane dici. vnus deꝰ triū pſonaꝝ. vel tres pſone vnꝰ dei. ſicut d2 vna eſſentia triū pſonarum. ⁊ tres pſone vnꝰ eſſentie? Et rn̄det ꝙ non. q2 ſic deꝰ ſignificaret in aliq̄ habitudine p̄ncipij reſpectu pſonarū. Nec eſt ſil̓r de eſſentia. q2 alius ē modꝰ ſignificādi noīe dei. ⁊ aliꝰ noīe eēntie. Cuiꝰ ratio eſt. q2 ly deꝰ ſignificat in rōe p̄ncipij effectui. eſſentia vero non. Tertia ꝓpoſitio ē hec. Attribuamꝰ pr̄i potentiā. filio ſapientiā. ⁊ ſpūiſancto bonitatē nō obſtāte ꝙ oībꝰ eque eſſentialit̄ ſine diſtinctiōe ſil̓ ꝯueniūt Hanc mgr̄ ꝓbans dicit. ꝙ attribuamꝰ pr̄i potētiam eo ꝙ in creaturis pr̄ibus ineſſe conſueuit debilitas. Sciam filio. eo ꝙ in creaturis filij ſolent eſſe ignari Et bonitatē ſpūiſancto. eo ꝙ i creaturis ſpūs tumorem ⁊ inflationē importat Poſtea dicit ꝙ hoc nomē homouſion ab antiq̄s p̄mo fuit ꝯceſſum. tandē ꝓpt̄ malū vſum hereticoꝝ fuit damnatū ⁊ ꝓhibitū. Sꝫ finaliter ꝓpt̄ veritatē rei iterato fuit receptum. Demum dicit de noībꝰ tranſlatiue. ⁊ nō vult aliud dicere niſi ꝙ aſſignāda eſt rō ſm̄ quā transferuntur. Et tn̄ de ſententia huius diſtinctionis in ſpēali

De q̄buſdam que ſm̄ ſubſtātiā de deo dicunt̄ q̄ ſpēalē efflagitāt tractatū. ſ. de ſcia ⁊ preſcia ⁊ ꝓuidentia. ⁊ diſpoſitiōe. predeſtinatione voluntate ⁊ potentia. a

DI. XXXV c

Vnq2 ſupra diſſeruerimꝰ ac plura dixerimus d̓ his cōiter q̄ ſm̄ ſbam de deo dicunt̄. eoꝝ tn̄ quedā ſpecialē efflagitant tractatū: de q̄bus ammodo tractandū eſt. id eſt de ſcientia. p̄ſcientia. ꝓuidentia. diſpoſitiōe. p̄deſtinatiōe voluntate ⁊ potentia. Sciendū ergo eſt ꝙ ſapientia vel ſcientia dei: cum ſit vna et ſimplex: tamen ꝓpter varios rerum ſtatꝰ: ⁊ diuerſos effectus plura ac diuerſa ſortit̄ nomina. Dicit̄ em̄ non tm̄ ſcientia: ſ; etiam p̄ſcientia vel ꝓuidentia. diſpoſitio. predeſtinatio ⁊ ꝓuidentia. Et eſt p̄ſcientia ſiue ꝓuidentia non de futuris tantū: ſed de omibus. de bonis. ſ. ⁊ d̓ malis. Diſpoſitio v̓o de faciendis. Predeſtinatio de omnibus ſaluandis: ⁊ de omnibus bonis. quibus ⁊ hic liberant̄ ⁊ in futuro coronabuntur. Predeſtinauit em̄ deus ab eterno homines ad bona eligendo: ⁊ p̄deſtinauit eis bona p̄parando. Q2 homines p̄deſtinauit apl̓s oſtendit dicēs. Predeſtinauit quos p̄ſciuit fieri conformes imaginis filij ſui. et alibi. Elegit nos an̄ mūdi ꝯſtitutionē: vt eſſemus ſancti ⁊ immaculati. Q2 aūt bona eis p̄pauerit: ꝓpheta Eſaias on̄dit dicēs Oculus non vidit deus abs te q̄ p̄paraſti diligentibus vel expectantibꝰ te. Ergo ab eterno p̄deſtinauit q̄ſdā futuros bonos et beatos. i. elegit vt eſſent boni ⁊ beati: ⁊ bona eis p̄deſtinauit. i. p̄parauit. Prouidentia aūt eſt gubernandoꝝ. que vtiq; eodē mō videt̄ accipi quo diſpoſitio. Interdū tamē ꝓuidentia accipit̄ ꝓ preſcientia. Sapientia v̓o vel ſcia que de omibus eſt. ſ. bonis ⁊ malis: ⁊ de p̄ntibꝰ p̄teritis ⁊ futuris ⁊ nō tm̄ de tp̄alibus: ſ; etiā de eternis. Nō em̄ ita ſcit deus iſta tp̄alia: vt ſeip̄m neſciat: ſ; ipe ſolus ſeip̄m pfecte nouit: cuiꝰ ſcie cōꝑatione oīs creature ſcia ipfecta eſt.

Vtrū ſcia vel p̄ſcia vel diſpoſitio vel p̄deſtinatio potuerit eſſe i deo ſi nulla fuiſſent futura. b

Hic cōſiderari oportet. vtrū ſcia vel p̄ſcia vel diſpoſitio vel p̄deſtinatio potuerit eſſe in deo ſi nulla fuiſſent futura? Cū enī p̄ſcia ſit futuroꝝ ⁊ diſpoſitio faciendoꝝ: ⁊ p̄deſtinatio ſaluādorū ſi nulla eſſent futura: ſi nihil eſſet facturus deus: vl̓ aliq̄s ſaluaturus: non videt̄ potuiſſe in deo eſſe p̄ſcientia vel diſpoſitio vel p̄deſtinatio Potuit aūt deꝰ nulla p̄ſcire futura: potuit non creare aliq̄d vel non ſaluare aliquos. Potuit ḡ in deo nō eſſe p̄ſcientia vel diſpoſitio vel p̄deſtinatio. Ad hoc aūt ita a quibuſdam opponit̄. Si inq̄unt potuit preſcientia dei nō eſſe in deo ab eterno ⁊ potuit non eſſe. Si v̓o potuit nō eſſe cū preſcientia dei ſit eiꝰ ſcia ⁊ ſcia ſit eiꝰ eſſentia. Potuit ḡ nō eſſe ab eterno: id qꝺ eſt diuina eſſentia. Ita ⁊ de diſpoſitione ⁊ predeſtinatione q̄ eſt diuina eſſentia obijciunt. Addunt quoq; ⁊ alia ita loquentes

Marginal notes:

Q2 ſapia dei cū ſit vna. tn̄ ꝓpē varios ſtatꝰ rerū pl̓a ſortitur vocabula.

De q̄bꝰ ſit preſcia vel prouidentia.

De q̄bus diſpoſitio.

De q̄bꝰ predeſtinatio.

Q2 ⁊ hoīes p̄deſtinant̄ ad bona. ⁊ bona hoībus.

De q̄bus prouidentia.

De ſapia vel ſcia ⁊ de quibus.

Oppoſitio

Si potuit deus nō p̄ſcire aliqua: cū idē ſit deo p̄ſcire qđ ſcire ⁊ ſcire qđ eſſe: potuit ergo nō eſſe. Itē. Cū idē ſit deū p̄ſcium eſſe: ⁊ deum eſſe ſi potuit non eſſe p̄ſcius potuit nō eſſe deus. Potuit aūt nō eſſe p̄ſcius: ſi potuit nulla p̄ſcire. At potuit nulla p̄ſcire: quia potuit nulla facere.

Rn̄ſio ꝙ p̄ſcia ⁊ diſpoſitio ⁊ predeſtinatio quaſi relatiue dicūt ad futuras res vel faciendas. c

Ad hoc iuxta modulū noſtre intelligētie ita dicimus. Preſciētia ⁊ diſpoſitio vel predeſtinatio ad aliqđ dici vident̄. Sicut em̄ creator ad creaturā relatiue dicit̄: ita p̄ſcia vel p̄ſcius ad futura referri videt̄. ⁊ diſpoſitio ad faciēda ac p̄deſtinatio ad ſaluanda. Verūtamen creator ita relatiue dicit̄: vt eſſentiam non ſignificet. Preſcientia ꝟo vel p̄ſcius ⁊ in reſpectu futuroꝝ dicit̄: ⁊ eſſentiā deſignat. Ita etiā diſpoſitio ⁊ predeſtinatio. Ideoq̄ cum dicit̄. Si nulla eſſent futura nō eſſet in deo p̄ſciētia: vel nō eſſet deus p̄ſcius. Quia varia eſt ibi cauſa dicendi diſtingui oportet rationem dicti. Cum ergo dicis. Si nulla eſſent futura: nō eſſet in deo p̄ſcientia: vel nō eſſet p̄ſcius. Si in dicendo hanc cauſam attendis. ſ. quia nulla eſſent ſubiecta eius p̄ſcientie: vnde ipſa poſſit dici p̄ſcientia vel ipſe p̄ſcius: qđ vtrunq̄ dicitur propter futura. verus eſt intellectus. Sin autem ea ratione id dicis ꝙ non ſit in eo ſcia qua p̄ſcit futura vł qđ ipſe non ſit deus qui eſt futuroꝝ p̄ſcius: falſa eſt intelligētia. Similiter ⁊ ille locutiones determinande ſunt. Potuit non eſſe p̄ſcientia dei: vel potuit nō eſſe p̄ſcius: ⁊ potuit deus nō p̄ſcire aliqua. i. potuit eſſe ꝙ nulla futura ſubiecta eſſent eius ſcientie: ⁊ ita non poſſet dici p̄ſcius vel p̄ſcire vel ſcientia eius p̄ſcientia. non tn̄ eo minus ipſe eſſet: vel eius ſcientia. Sed nō poſſet dici p̄ſcius vel p̄ſcire vel p̄ſcia ſi eiꝰ ſcientie futura nullo forent ſubiecta. Similiter de diſpoſitione ⁊ predeſtinatione vel prouidentia. Hec enim vt dictum eſt ad tēporalia referunt̄: ⁊ de tp̄alibus tm̄ ſunt.

Q̄ ſcia dei nō tm̄ eſt de tp̄alibus ſ; etiam de eternis. d

Scientia vero vel ſapientia non tm̄ de temꝑalibus: ſed etiā de eternis eſt. Ideoq̄ ⁊ ſi nulla fuiſſent futura: eſſet tamen in deo ſcientia eadem que modo eſt: nec minor eſſet q̄ modo. nec maior eſt q̄ eſſet. Sciuit ergo deus ab eterno eternum: ⁊ omne quod futurum erat ⁊ ſciuit immutabiliter. Scit quoq̄ non minus preterita ⁊ futura q̄ p̄ſentia. ⁊ ſua eterna ſapientia ⁊ imutabili: ſcit ipſe omnia que ſciuntur. Oīs em̄ ratio ſuperne ⁊ eterne ſapiētie (vt ait Ambroſius) in eo eſt. q: oēm ſapientiā ⁊ eſſentiā capit ſua imenſa ſapia.

Quare omnia dicant̄ eſſe in deo ⁊ quod factum eſt. habet vitā eſſe in eo. e

Propterea omnia dicunt̄ eſſe in deo ⁊ fuiſſe ab eterno. Vnđ Aug. ſup Gen̄. Hec viſibilia inquit anteq̄ fierent non erant quomō ergo nota deo erant q̄ non erant? Et rurſus. Quomō ea faceret que ſibi nota non erant? non em̄ ꝗc q̄ fecit ignorans. Nota ergo fecit: non facta cognouit. Proinde an̄q̄ fierent ⁊ erāt ⁊ non erant. Erant in dei ſcientia. nō erant in ſua natura. Ipſi autē deo nō audeo dicere alio modo innotuiſſe cum ea feciſſet: q̄ illo quo ea nouerat vt faceret. Apđ quē non eſt trāſmutatio: nec viciſſitudinis obumbratio. Ecce hic habes ꝙ hec viſibilia anteq̄ fierent in dei ſcientia erant. Ex hoc ergo ſenſu om̄ia dicunt̄ eſſe in deo. ⁊ om̄e quod factum eſt dicit̄ vita eſſe in ipſo: non ideo ꝙ creatura ſit creator. vel q: iſta tp̄alia eſſentialiter ſint in deo. ſed quia in eius ſcientia ſemper ſunt que vita eſt.

Auguſtī. ſuper Gen̄.

Q̄ eadem rōe dicuntur oīa ⁊ ei preſentia. f

Inde eſt etiam qđ oīa dicunt̄ ei p̄ſentia eſſe: nō ſolū ea que ſunt: ſed etiam ea que preterierūt: ⁊ ea que futura ſunt: ſm̄ illud. Qui vocat ea q̄ non ſunt tanq̄ ea que ſūt. Quia vt ait Ambroſius in libro de trinitate. Ita cognoſcit ea que non ſunt vt ea que ſunt. Et hac rōe om̄ia dicunt̄ eſſe in eo vel apud eū ſiue ei p̄ſentia. Vn̄ Aug. ſup illum locum pſal. Et pulchritudo agri mecum eſt. Iđ inꝗt mecum eſt: q: apud deū nihil p̄terit: nihil futurum eſt. Cum illo ſunt om̄ia futura: et ei non detrahunt̄ iam p̄terita. Cum illo ſunt om̄ia cognitione quadam ineffabili ſapientie dei. Ecce hic apit Augu. ex qua intelligentia accipienda ſunt hmōi ꝟba oīa ſunt

Ambroſiꝰ.

Auguſti.

deo preſentia. in deo ſunt omīa vel cū deo vel apud deum: vel in eo vita. quia ineffabilis omnium cognitio in eo eſt.

Iſta eſt diſtinctio triceſimaquinta

huius p̄mi libri. In qua mgr̄ poſtq̄ egit de deo ⁊ conditionibus eius que ip̄m concernunt in eſſendo: incipit agere de ipſo ſc̄m conditiones que ip̄m reſpiciunt in operando. Et tria circa hoc facit. Nam primo oſtendit quō multipliciter accipiat̄ ſcientia dei. Secundo inquirit an ſcientia dei dependeat a rebus ſcitis. Tertio inquirit que ſint a deo ſcita ⁊ qualiter Primū facit a principio vſq̄ ibi. Hic ꝯſiderari oportet. Secundum vſq̄ ibi. Propterea omnia dicuntur Tertium ibi vſq̄ ad finem diſtinctionis. Et hec eſt ſentētia mgr̄i in generali. In ſpeciali ſentētia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus. quarū prima ē hec Unica ⁊ inuariabilis eſt dei ſcientia. q̄ propter varios rerum ſtatus diuerſis nominat̄ vocabulis. Hanc mgr̄ ꝓbans dicit ꝙ ſcientia dei que eſt vna de attributis eſſentialibus: ſpecialem requirit tractatum et non ſolum ſcientia: ſed etiam p̄ſcientia. diſpoſitio. p̄deſtinatio ⁊ ꝓuidentia. Preſcientia em̄ dicit̄ reſpectu omniū futurorū: ſiue bonorū ſiue malorū. diſpoſitio ibi reſpectu fiendorū. Predeſtinatio eſt de hominibus ſaluandis. ⁊ de bonis q̄bus hic a malo liberant̄: ⁊ in futuro coronabūt̄. Prouidentia eſt de gubernandis. ⁊ ſimiliter diſpoſitio. ſed differunt. quia diſpoſitio ad fieri ⁊ eſſe rei. ꝓuidentia autē ſpectat ad bñ habentē ⁊ ad rei conſeruationez. Interdū tm̄ ꝓuidentia accipit̄ ꝓ p̄ſcientia. Sciā ibi ſiue ſapientia dicit̄ reſpectu omniū vniuerſaliter: ſiue p̄ſentiuz p̄teritorū. futurorū. bonorū. ⁊ malorū. ⁊ non ſolū reſpectu temꝑalium. ſed etiam reſpectu eternoꝝ. Secūda ꝓpoſitio eſt hec. Qđ ſi nulla eſſent futura tunc reſpectiue in deo ſciā nō diceret̄. Hāc ꝓpoſitionem mgr̄ inueſtigās q̄rit. Utrū ſi nulla eſſent vel fuiſſent futura an adhuc preſciā. diſpoſitio. p̄deſtinatio in deo fuiſſent. Et arguit̄ p̄mo ꝙ nō. Nā oīa iſta dicūt̄ ꝑ reſpectū ad futura. ergo ſi nulla eſſent vel fuiſſent futura iſta in deo locū non habuiſſent. In ꝯtrarium arguit̄ ſic. Predeſtinatio dei diſpoſitio ⁊ preſciā ſūt idē qđ ſciā dei. ſꝫ ſciā eſt idē qđ eſſentia. ergo a p̄mo ad vltimū p̄ſciā dei eſt idē qđ eſſentia. Sed eſſentia dei eſſet dato etiā ꝙ nullū futurū eēt. ergo p̄ſciā dei fuiſſet in deo circūſcripto om̄i futuro. Et rn̄det mgr̄ ꝙ ſi nulla fuiſſent futura: tolleret̄ p̄ſciā dei quantum ad reſpectū ⁊ anteceſſionem quā importat ad futura. ſed non q̄ntum ad eſſentiam que tali reſpectu ſubijcit̄. p̄ſciā em̄ ſciam dicit cum reſpectu. ablata vero reſpectu ſciā manet: que deo ab eterno cōpetit. ⁊ ꝓpter creaturarū exiſtentiā vel differentiā in nullo augetur vel minuit̄. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Deꝰ om̄e p̄teritū ⁊ omne futurū vt ſibi p̄ſentia intuet̄. Et probatur ſic. Omne illud deus tanq̄ p̄ſens intuet̄ qđ i eius eſſentia actualiter continet̄. ſed omīa p̄terita p̄ſentia ⁊ futura ſunt ⁊ fuerunt ab eterno in dei eſſentia. ergo deus omne p̄teritū ⁊ futurū tāq̄ ſibi actualiter preſentia intuetur. cōſequentia tenet. ſed maior ⁊ minor ſunt magiſtri in textu. ergo propoſitio vera Et tm̄ de ſententia ⁊c̄.

Utrum concedendum ſit omnia eſſe in dei eſſentia vel i eo per eſſentiam vt omīa dicuntur eſſe in dei cognitione vel preſentia. a

Ulet hic queri cum omnia dicantur eſſe in dei cognitione ſeu preſentia vel in deo per cognitionē ⁊ eius cognitio vel preſentia ſit diuina eſſentia. vtrum concedendum ſit omnia eſſe in diuina eſſentia: vel in deo ꝑ eſſentiam?

Ad qđ dicimus q̄ꝛ dei cognitio eiꝰ vtiq̄ eſſentia eſt. ⁊ eiꝰ preſentia in q̄ ſunt oīa: ipiꝰ cognitio eſt. nec tm̄ oīa q̄ ſunt in eius preſentia vel cognitione: in eiꝰ eſſentia eſſe dici debent. Si em̄ h̄ diceret̄: intelligerent̄ eſſe eiuſdē cū deo eſſentie. In deo em̄ dicit̄ eſſe ꝑ eſſentiā qđ eſt diuia eſſentia qđ ē deꝰ. lꝫ g̊ deꝰ apud ſe in p̄ntia ſua: que nō habet in ſui natura. Unde Augꝰ. de ibis apoſtoli ita ait. Elegit nos ante mūdi cōſtitutionē Quis ſufficit h̄ explicare? Eligunt̄ qui nō ſunt: nec erat q̄ eligit: nec vane eligit. Eligit tm̄ ⁊ hꝫ electos quos creaturꝰ eſt eligendos: quos habuit apud ſemetipſum nō in natura ſua: ſ; in p̄ntia ſua nondū erant quibus ꝓmittebat̄: ſed ⁊ ipi ꝓmiſſi ſunt q̄bus ꝓmittebat̄. Ecce hic apte dicit deū apud ſemetip̄m habere electos an̄ mūdū: nō in natura ſua: ſ; in p̄ntia ſua. cū tm̄ eius p̄ſentia nō aliud ſit q̄ꝫ eius natura: q̄ꝛ ipiꝰ p̄ſentia eius eſt noticia Pōt tm̄ ad electos referri cum ait. In natura ſua. i. illorum: illos quippe habuit ab eterno apud ſe: non in natura ſua. i. illoruz: quia nondum erant. ſed in ſua p̄ntia: q̄ꝛ eos ita nouit ac ſi eſſent.

Utrū mala debeāt dici eſſe in deo vbi ſunt oīa bona. cū vtraq̄ ſunt in eius cognitione ⁊ p̄ntia. oīa em̄ cognoſcit. b

Poſt p̄dicta queritur. cū oīa dicant̄ eſſe in deo nō ꝑ eſſentiaz nature. ſed ꝑ cognitionem ſcie. ⁊ deus ſciat bona ⁊ mala. vtrū ꝯcedendū ſit ſimpliciter mala eſſe in deo. ſiue eſſe in deo ꝑ cognitionem? Scit em̄ deus ⁊ ſciuit ſꝑ omīa. taz bona q̄ꝫ mala. etiā an̄q̄ꝫ fierent. et preſciuit ab eterno ea futura. Ideoq̄ cum omīa bona diximus eſſe in deo ꝓpter preſentiā cognitionis: eadem ratione videt̄ dicendum omnia mala eſſe in eo: cum ea ſꝑ nouerit. ⁊ ꝑ cognitionem ei p̄ntia fuerint Precognouit em̄ deus ab eterno quoſdā futuros malos ⁊ eorū maliciam (vt ait Augu.) preſciuit: ſed nō preparauit. Cuz g̊ peccata oim̄ ſciat. nunq̄d intelligendū eſt ea includi i illa generalitate locutionis. qua dixit apl̄s omīa eſſe in deo. Ex ip̄o inquit ⁊ per ip̄m ⁊ in ip̄o ſunt omnia. Sed quis niſi inſanꝰ

Reſpōſio.

Auguſti.

Di. XXX
VI

Que intelligã⸗tur eſſe i deo.

dixerit mala eſſe in deo? Illa enim eſſe in deo intelliguntur: que ex ipo ⁊ p ipm ſunt Ea vero p ipm ſunt ⁊ ex ipo quorũ autor eſt: ſed non eſt auctor niſi bonorũ. Non er⸗go ex ipo ⁊ per ipm ſũt niſi bona: ita ergo non in ipo ſunt niſi bona Nõ ergo mala in deo ſunt: quia licet ea noſcat: nõ tamen ita omnino noſcit vt bona: mala quaſi de lon ge cognoſcit. vt ait propheta: Et alta a lõ/ge cognoſcit. id eſt ſupbiã. Et alibi ad de/um loquens de malis ait. De abſconditis tuis adimpletus eſt venter eorũ. Quod ex ponẽs Auguſti. Abſcondita inquit pecca ta ſunt: que a lumine tue veritatis abſcon/duntur. Sed quõ peccata a lumine verita tis diuine abſconduntur cum a deo ſcian/tur. Si enĩ non ſciret quõ de illis iudicaret ⁊ pro illis malos damnaret? Alibi prophe ta. Quia neq; ab oriente neq; ab occiden/te deeſt. Quod exponens Caſſiodo. inqͭt Neq; a bonis neq; a malis deeſt deus: ſed omnibus p̃ſens ⁊ cognitor eſt. Cognoſcit ergo deus ⁊ bona ⁊ mala per ſcientiã: ſ3 bo na cognoſcit etiã per approbationem ⁊ per beneplacitũ: mala vero nõ. Unde caſſio. ſuper pſal. dicit. Peccata abſcondita deo ſunt: quia non nouit. id eſt approbat. Et ex eo ſenſu Auguſtinus dixit ea abſcondita a lumine dei. Qui etiã in lib. ad Heluidium inſinuat cognitionẽ dei varijs modis acci piendam inquiens. Si ad ſcientiã referas non ignorat deus aliquos vel aliqua: qui tamen in iudicio quibuſdã dicet Nõ noui vos: ſed eorũ improbatio hoc verbo inſi/nuata eſt. Ecce non cognoſcere dicit̃ de/us que non approbat: que ei non placent. Apparet itaq; verum eſſe qᵭ diximus. ſcili cet quia quodammõ cognoſcit deus bona quo non cognoſcit mala. Pariter quidem vtraq; eodemq; modo noſcit q̃tum ad no ticiam. ſed bona etiam approbatione ⁊ be⸗neplacito cognoſcit.

Q[uod] nõ omnia ita cognoſcit deus mala vt bona. q[uia] ma⸗la tm̃ p ſciam bona vo p p[ro]bationẽ ⁊ bñ⸗placitũ.

Hic aperit quare bona tm̃ dicant̃ eſſe in deo ⁊ non mala. c

Et inde ẽ qᵭ bona tm̃ dicuntur eſſe in deo nõ mala. ⁊ illa pro pe. hec longe: quia licet in deo aliqua dicã tur eſſe propter cognitiõis preſentiã. ⁊ de⸗us bona ⁊ mala cognoſcat: mala tamẽ non cognoſcit niſi p noticiam: bona vero nõ ſo lum per ſcientiã: ſed etiam per approbatio/nem ⁊ beneplacitũ. Et ob talem cognitio⸗nem aliqua dicuntur eſſe in deo. ſcil3 quia ita ea ſcit vt etiam approbet ⁊ placeant. id eſt ita ſcit vt eorum ſit auctor.

Q[uod] idem eſt om̃ia eſſe ex deo. ⁊ per ipſum ⁊ in ipſo. d

Proinde ſi diligenter inſpiciamus: idẽ videt̃ eſſe om̄ia eſſe ex deo: ⁊ p ipm ⁊ in ipo. Uñ Amb. in. ij. lib. de ſpũſancto. Hec tria ex ipo ⁊ p ipm ⁊ in ipſo ſunt omnia vnum eſſe ſupra diximus Cum dicit p ipm eſſe om̄ia. nõ negauit in ipſo eſſe omnia. Eandẽ vim habent om̄ia hec: ſc3 cũ ipo ⁊ in ipo ⁊ p ipm. ⁊ vnum in his atq; conſimile: non contrariũ intelligi tur. Ecce habes q[uod] ex eadẽ intelligẽtia ſcri ptura dicit omnia eſſe in ipo: ⁊ p ipm: ⁊ ex ipo: ⁊ cum ipo. Cu3 ergo ex eadẽ rõne oĩa dicant̃ eſſe ex deo vel p ipm. non ſolum q[uia] ſcit: ſed etiã quia eorum auctor eſt ꝯſequi/tur vt eadem ratione ita eſſe in deo dicant̃ ſc3 q[uia] ſcit ⁊ eorũ auctor eſſe dicit̃: q[uia] in illo viuimus ⁊ mouemur ⁊ ſum⁹. quia eo au/ctore ſumus mouemur ⁊ viuimus. Cũ er⸗go non ſit auctor niſi bonoru3: merito ſola bona in eo eſſe dicunt̃ ſicut ex ipo ⁊ p ipm Cum ergo in eius cognitiõe vel p̃ñtia ſint omnia ſc3 bona ⁊ mala: in eo tamen non di cuntur eſſe: niſi bona quorum auctor eſt. Unde Auguſtin⁹ in libro de natura boni Cum audimus inquit ex deo ⁊ per ipſum ⁊ in ipo eſſe omnia: omnes vtiq; naturas intelligere debem⁹ ⁊ om̄ia que naturaliter ſunt. Neq; enĩ ex ipo ſunt p̄cta q̃ naturam nõ ſeruãt: ſ3 viciant q̃ ex volũtate peccanti um naſcunt̃ oĩa. Hic aperte dicit̃ q[uod] in illa generalitate locutionis bona tm̃ ꝯtinent̃.

Ambroſi⁹.

Auguſti.

Q[uod] oĩa ex p̃re ⁊ per patrẽ ⁊ in patre ſunt. ita ⁊ de filio et de ſpũſancto eſt dicendũ. licet ꝓpter pſonas fi⸗at diſtinctio. e

Preterea ſciendũ eſt: q[uod] licet ibi indicet̃ diſtictio pſonarũ cũ dr̃ ex ipo ⁊ p ipm ⁊ in ipo: oĩa tñ ex p̃re et p patrẽ ⁊ in p̃re ſunt. Silr̃ de filio ⁊ ſpũſan cto accipiẽdũ eſt. Uñ Aug⁹. in. j. li. de tri. Nõ ꝯfuſe inqͭt accipiendũ eſt qᵭ ait aplus ex ipo ⁊ p ipm ⁊ in ipo. Ex ipo dicẽs ꝓpt̃ p̃rem. p ipm ꝓpt̃ filiũ: in ipo ꝓpter ſpũm⸗ſanctũ. Uigilãter aũt attende: ne q[uia] patrẽ volens intelligi dixit ex ipſo: ſic intelligas oĩa eſſe ex p̃re vt neges oĩa eſſe ex filio vel ex ſpũſancto: cũ ex patre ⁊ p patrẽ ⁊ in pa/tre omnia eſſe ſane dici poſſunt: ſilr̃ ⁊ de fi⸗lio ⁊ de ſpũſancto dicendum eſt.

Auguſti.

Q non oia que ex deo ſunt etiã de
ipſo ſunt. ſed econuerſo. f

Illud etiam hic an
nectendum eſt: q non omnia que dicũtur
eſſe ex deo: etiam de ipſo eſſe dici debeant:
Auguſti. Quia vt ait. Auguſtinus in libro de natu
ra boni. Nõ hoc ſignificat penitus ex ipſo
quod de ipſo. Quod eñ de ipſo eſt: poteſt
dici eſſe ex ipõ. ſed non omne quod ex ipſo
eſt: poteſt dici eſſe de ipſo: quia non eſt de
ſua ſubſtantia. Ex ipſo enim ſunt celum et
terra: quia ipſe fecit ea: non autem de ipſo:
quia non de ſubſtantia ſua. Sicut aliquis
homo generat filium vel faciat domũ. Ex
ipõ eſt filius: ex ipſo eſt ⁊ dom⁹: ſed fili⁹ de
ipõ: domus vero de terra ⁊ ligno: nõ de ipõ

Que dicta ſunt ſummatim colli-
git. g

Ex premiſſis aper-
tum eſt q in dei cognitione ſiue pñtia ſunt
omnia: ſcilicet bona ⁊ mala. ſed non omni-
modo ſunt ibi mala quo bona: ⁊ q in deo
bona tm̃ ſunt: ſicut ex ipſo ⁊ per ipſum: nõ
mala. Et ex quo ſenſu hec accipienda ſint
aſſignatũ eſt. Et q de ipſo non dicitur eſſe
proprie quod aliud eſt ab ipõ. Ex ipõ aũt
eſſe dicunt̃ omnia q̃ eo autore ſunt.

Iſta eſt diſtinctio triceſimaſexta.
huius p̃mi libri. In qua magiſter poſtq̃ egit de ſcia
dei ſm ſe. agit de compatione rerũ ſcitarũ ad ſcien-
tem. Et tria facit. Nam primo oſtendit q non omĩa
ſunt in dei eſſentia ſicut ſunt in dei ſcientia. Secun-
do ſubdit qualiter ſe habeat ſcientia dei ad bona et
mala. Tertio concludit q nõ omĩa que ſunt ex deo
patre poſſunt dici de ipõ. Primũ facit a principio di
ſtinctionis vſq3 ibi. Poſt p̃dicta querit̃. Secundum
vſq3 ibi. Illud etiam hic aduertendum. Tertium vero
vſq3 ad finem diſtinctionis. In ſpeciali ſentẽtia ma-
giſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus. quarũ prima eſt
hec. Q licet omnia ſint in dei ſcientia: nõ tamẽ om
nia ſunt in eius eſſentia. Hãc magiſter ꝓbat reſpon
dens ad hanc queſtionem. Utrum omnia que deus
cognoſcit poſſunt dici eſſe in eius eſſentia: ſicut dicũ-
tur eſſe in dei ſcientia. que idem eſt quod ſua eſſen-
tia. Et reſpondet q non omnia que ſunt in eſſentia
diuina ſunt eiuſdem nature cum deo. Ea autem que
ſunt in eius ſcientia: nõ ſunt eiuſdem nature cũ deo
Ideo omnia cognita a deo poſſunt dici eſſe in diuĩa
ſcientia. licet nõ poſſunt dici eſſe in eius eſſentia Se
cunda propoſitio eſt hec. Stat deum aliqualiter co-
gnoſcere bona qualiter non cognoſcit mala. Hanc
magiſter probans querit. Utrum mala que cogno-
ſcuntur a deo poſſunt dici eſſe in deo? Et reſpondet
q non: q2 illa ſolu3 dicunt̃ eſſe in deo ad que deus ſe
habet in ratione principij. non autem ſic ſe habet de
us ad mala. Tertia propoſitio eſt hec. Licet omnia
que ſunt de deo poſſunt dici ex ipſo: non econuerſo
omnia que ſunt ex ipſo poſſunt dici de ipſo. Hec ꝓ-
poſitio que patet per hoc: q eſſe de deo dicit̃ ab ipõ
ſm ſubſtantialitatem. Sed eſſe ex deo denotat gene
ralem principiatõnem Unde patet q nihil de deo ꝓ
prie dicitur: niſi qđ eſt de eius ſubſtãtia Sed ex deo
dicuntur eſſe omnia que quouis modo ſunt ab ipſo
principiata. Si ergo omne illud quod eſt ex eo dicit̃
eſſe de deo. omnes creature dicerentur eſſe ſubſtan
tiales ipſi deo. quod falſum eſt. ſed ſolum perſone fi
lij ⁊ ſpiritusſancti que ſunt de patre poſſunt dici ipſi
conſubſtantiales. Et tm̃ in ſpeciali.

Quib⁹ modis dicat̃ de⁹ eẽ ĩ reb⁹ a

Et quoniã demonſtratũ eſt ex parte: quomõ DI. XXX VII
e omnia dicant̃ eſſe in deo adden
dum videtur hic quibus modis dicat̃ de-
us eſſe in rebus: ſi tamen id humana mens
vel ex parte digne valeat cogitare. vel lin-
gua ſufficit eloqui. Sciendũ ergo eſt q Q de⁹ in om
deus incõmutabiliter ſemꝑ in ſe exiſtẽs: ꝑ ni eſt eſſentia
ſentialiter: potentialiter: eſſentialiter eſt in potentia: ſed
oi natura ſiue eſſentia ſine ſui diffinitiõe: ⁊ in ſanctis per
in oi loco ſine circũſcriptiõe. ⁊ in omĩ tem- gratiam. ⁊ in
pore ſine mutabilitate. Et p̃terea i ſanctis homine xp̃o
ſpiritibus ⁊ aiabus eſt excellenti⁹. ſ. ꝑ gra ꝑ vnionẽ per-
tiam inhabitãs: ⁊ in hoie xp̃o excellentiſſi ſone.
me: in quo plenitudo diuinitatis corꝑalit̃
habitat: vt ait apl's. In eo eñ de⁹ habita-
uit nõ ꝑ grãm adoptionis: ſ; ꝑ grãm vnio
nis. Ne aũt iſta q2 capacitatẽ humane Auctibus ita
intelligẽtie excedũt: falſitates arguere aliq̃ eſſe cõfirmat.
p̃ſumant: ſanctoꝝ autoritatibus muniẽda
mihi vident̃. Beatus Grego. ſuꝑ cantica Gregori⁹.
canticorũ inquit. Licet deus cõmuni mõ
oibus rebus inſit pñtia: potentia: ſuba: tñ
familiariori mõ ꝑ grãm dr̃ eſſe in illis q̃ mi
rificentiam operũ dei acutius ⁊ fideli⁹ cõ
ſiderant. De hoc eñ eodẽ Aug. ad Dar- Auguſti.
danum in li. de pñtia dei ait. Cũ de⁹ ſit na-
tura incorꝑea ⁊ incõmutabiliter viua eter
na ſtabilitate i ſeipõ manẽs: tot⁹ addeſt re
bus oibus: ⁊ ſingulis tot⁹: ſed in q̃bus ha
bitat: habent eũ ꝓ ſue capacitatis diuerſi-
tate. alij amplius. alij minus quos ipſe ſibi
dilectiſſimũ templũ grã ſue bonitatis edifi
cat. Hylarius q3 in. viij li. de tri. apertiſſi Hylarius.
me docet deum vbiq3 eſſe. Deus inq̃t im-
menſe virtutis viuens poteſtas q̃ nuſq3 nõ
aſſit: nõ deſit vſq3. ſe omnẽ ꝑ ſua edocet vt
vbi ſua ſint ipſe eſſe intelligat̃. Nõ aũt cor-
porali mõ cũ alicubi ſit: non etiã vbiq3 eſſe
credat̃: cum ⁊ in omnibus eſſe nõ deſinat.
Amb. in. j. li. de ſpũſancto. Spũmſanctu3 Ambroſi⁹.
ꝓbat nõ eſſe creaturã. quia vbiq3 eſt: qđ ẽ
ꝓpꝛium diuinitatis ita dicẽs. Cũ ois crea-
tura certis nature ſue ſit circũſcripta limi-

tibus: quō quis audeat creaturā appellare ſpūmſanctū: qui nō habet circūſcriptā determinatamq; ꝟtutē: que ⁊ in oībus ⁊ vbiq; ſꝑ eſt. quod vtiq; diuinitatis ⁊ dominationis eſt ꝓpꝛium. Idē in eodē. Dñi eſt oīa cōplere qui dicit. Celū ⁊ terrā ego cōpleo Si ergo dñs eſt qui celū cōplet ⁊ terrā: qs ergo poteſt ſpūmſanctū iudicare dñatōis ⁊ diuine poteſtatis exoꝛtē qui repleuit oꝛbem? Et qđ plus eſt repleuit ⁊ ieſum toti⁹ mundi redemptoꝛē. Ex his alijſq; pluribus autoꝛitatib⁹ aperte monſtraẗ. ꝙ deus vbiq; ⁊ in omni creatura eſſentialiter ꝑſentialiter: potentialiter eſt.

ꝙ in ſctis nō mō eſt ſʒ etiam habitat qui nō vbicūq; eſt habitat. b

In ſctis vero etiā

habitat in q̄bus eſt ꝑ gratiam: nō eni vbicūq; eſt ibi habitat: vbi ꝟo habitat ibi eſt In ſolis bonis habitat: qui ſunt tēplū ei⁹: ⁊ ſedes eius. Unde ꝑ Eſaiam dñs ait. Celum mihi ſedes eſt. terra aūt ſcabellū pedū meoꝝ: qꝛ in electis q̄ ſunt celū habitat deus ⁊ regnat: qui eius voluntati deuoti obtemperāt. Malos ꝟo q̄ ſunt terra: iudicij diſtrictione calcat. Unde in lib. Sap. dicitur. Thꝛonus ſapientie anīa iuſti. qꝛ in iuſtis ſpecialius eſt q̄ in alijs rebus: in q̄b⁹ tñ omībus totus eſt Queādmodū aīa (vt ait Aug. in epl'a ad Hiero. de oꝛigine aīe) ꝑ omēs ꝑticulas coꝛpis tota adeſt ſimul. nec minoꝛ in minoꝛibus. nec maioꝛ in maioꝛibus: ſed tñ in alijs intenſius: et in alijs remiſſius opaẗ: cū in ſingulis ꝑticulis coꝛpoꝛis eſſentialiter tota ſit. Ita ⁊ deus cum ſit in oībus eſſentialiter ac totus. in illis tñ plenius eſſe diciẗ q̄s inhabitat. i. in quib⁹ ita eſt vt faciat eos tēplum ſuuʒ. ⁊ hi tales cum eo ſunt iam ex ꝑte: ſed in beatitudine ꝑfecte. Mali ꝟero ⁊ ſi ibi ſint vbi ipe eſt q̄ nuſq̄ deeſt. nō tñ ſunt cū eo. Un̄ Aug. ſuꝑ Joh. Non ſatis fuit dicere. vbi ego ſum ⁊ illi ſint. ſʒ addidit mecū: qꝛ ⁊ ibi miſeri poſſunt eſſe vbi ⁊ ille eſt: qui nuſq̄ deeſt Sed beati ſunt cū illo. qꝛ nō ſunt beati niſi ex eo ꝙ cū illo ſūt. q̄ fruunẗ eo: ⁊ vidēt illū ſicē̄ Mali ꝟo nō ſunt cū illo: vt ceci in luce nō ſunt cū luce. nec boni ita nunc ſunt cū eo vt videāt ꝑ ſpēm: ⁊ ſi ſunt aliquo mō cū eo ꝑ fidem. Quō aūt deus habitet in bonis: ex illis aliquatenus itelligere valebis que ſupꝛa dicta ſunt: cū de ſpirituſſancti ꝓceſſione tꝑali agereẗ vbi licet ex ꝑte exponiẗ ex parte eni cognoſcimus ⁊ ex parte ꝓphetamus: quō ſpūſſanctus habitet in nobis: qui non ſine patre ⁊ filio inhabitat.

Auguſti. (beside "tñ omībus totus eſt Queādmodū aīa")

Si vis intelligere quō habitet: reqre ꝑ dicta de ſpirituſancto. (beside "fidem. Quō aūt deus habitet in bonis")

Ubi erat vel habitabat deus ante q̄ eſſet creatura. c

Bi aūt queris vbi

habitabat deus an̄q̄ facti eſſent? Dicim⁹ qꝛ i ſe habitabat. Un̄ Aug. in li. ꝯtra Maximinū. In templo inquit ſuo habitat de⁹ ſcʒ in ſanctis qui ſunt templū dei mō ſm̄ fidem ambulātes: ⁊ templū dei erunt aliq̄n ſm̄ ſpeciem: qualiter etiā nunc tēplum dei ſunt angeli. Sed dicet aliq̄s. Anteq̄ faceret deus celuʒ ⁊ terrā: anteq̄ faceret ſctōs vbi hītabat? In ſe hītabat de⁹. apud te habitat: ⁊ apud ſe eſt. Nō ẽ ſancti ſic ſunt domus dei: vt ea ſubtracta cadat de⁹. Immo ſic hītat ds̄ i ſctis vt ſi ipe diſceſſerit cadāt. Auguſti.

Multa hic breuiter docet que cōfirmant predicta. d

Sciendū eſt etiam

qꝛ vt ait Aug. in li. ad Dardanū. Dici niſi ſtultiſſime nequit. ſpūmſanctuū nō habere locū in nr̄o coꝛpe: qđ totū aīa nr̄a impleuerit Stultius etiā diciẗ anguſtijs alicubi impediri trinitatē. vt pr̄ ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus alicubi ſiẗ eſſe nō pñt. Uerum illud ē multū mirabilius: ꝙ cū deus vbiq; ſit totus: non tñ in oībus habitat. Quis poꝛro audeat opinari: niſi inſepabilitatē trinitatis penitus ignoꝛet: ꝙ in aliq̄ poſſit habitare pr̄ ⁊ filius in q̄ non habitet ſpūſſanctus. Aut in aliquo ſpūſſanctus in q̄ nō habitet pater ⁊ filius. Fatendū eſt ẽ vbiq; eſſe deū ꝑ diuinitatis ꝑſentiā: ſ; nō vbiq; ꝑ inhabitationis gratiā. Propter hanc eni habitationē gr̄e nō dicimus pr̄ nr̄ q̄ es vbiq;. cuʒ ⁊ h̄ verū ſit ſ; qui es in celis. i. in ſanctis: in quibus eſt quodā excellentioꝛi modo. Auguſti. (beside "qꝛ vt ait Aug. in li. ad Dardanū")

ꝙ de⁹ habitatoꝛ eſt quoꝛūdā nondū cognoſcētiū deū. ⁊ nō quoꝛūdam cognoſcentium. e

Illud quoqʒ mira

bile eſt Quia vt ait Aug. in eodē. De⁹ ē inhabitatoꝛ quoꝛūdā nōdū cog̃ſcentiū deū. ⁊ nō quoꝛundā cog̃ſcentiū deū Illi em̄ ad templū dei nō ꝑtinēt: q̄ cognoſcentes deū nō ſicut deū gloꝛificāt. Ad templū dei ꝑtinent ꝑuuli ſanctificati ſacr̄o xp̄i ⁊ remunerati ſpūſctō: q̄ nōdū valēt cognoſcere deū. Auguſti.

Ergo q̃ potuerũt illi noſſe nec h̃re: iſti potuerũt h̃re añ q̃ noſſe. Btiſſimi aũt ſunt illi quibꝰ eſt deũ habere q̃d noſſe. Hic ali/quatenꝰ apit Aug. quõ deꝰ habitet in ali=quo. id eſt habeat. cũ videlicet ita eſt i ali=quo vt ab eo cognoſcat ⁊ diligatur.

Quõ deus totus vbiq; ſit ꝑ eſſen=tiam. non poteſt itelligi ab huma no ſenſu. f

Ex predictis patet

ꝙ deus vbiq; totus eſt ꝑ eſſentiã. ⁊ in ſan=ctis habitat ꝑ grãm. Cũq; ſupius licet te/nuiter oſtenſum ſit q̃ rõe dicat habitare in quibuſdã. efflagitaret ordinis ratio id etiã aſſignari quõ vbiq; ꝑ eſſentiã ⁊ totꝰ ſit niſi huius ꝯſiderationis ſublimitas atq; imen/ſitas hũane mẽtis ſenſum oĩno excederet. Ut eni ait Chriſ. ſup epl̃am ad Heb. Sic multa de deo intelligimus q̃ loqui penitus nõ valemus. ita multa loq̃mur q̃ intellige/re non ſumus idonei. Uerbi grã. Qꝫ vtiq; deus eſt: ſcimus ⁊ dicimus. quõ aũt vbiq; ſit: intellectu nõ capimus. Itẽ. Qꝫ eſt icor=porea q̃dã ꝟtus: q̃ oĩm eſt cã bonoꝝ ſcimꝰ quõ aũt vel q̃ iſta ſit: penitus ignoramus.

Chriſ.

Quorũdam opinio qui preſumũt oñdere quõ deꝰ vbiq; ſit ꝑ eſſenti=am. potentiam. preſentiam. g

Quidam tamẽ im=

menſa ingenio ſuo metiri ꝑſumentes h̃ ita fore itelligendũ tradiderũt ꝙ deus vbiq; ꝑ eſſentiã eſſe dicit: non ꝙ dei eſſentia ꝓpe ſit in om̃i loco ⁊ in oĩ creatura. ſꝫ q: oĩs na/tura atq; om̃e q̃d naturalit eſt: in quocũq; loco ſit ꝑ eũ hꝫ eſſe: ⁊ oĩs locus in q̃ illud ẽ Idẽ etiã dicunt ideo deũ vbiq; dici eſſe ꝑ ꝑſentiã vel ꝑ potentiã: q: cuncta loca ſunt ei ꝑſentia. ⁊ q̃ in eis ſunt: nec in eis aliquid opari ceſſat. Nã ⁊ ipa loca ⁊ q̃cq̃d in eis ẽ niſi ipe cõſeruet manere nõ pñt. In eis g̃ ꝑ ſubam deus eſſe dicit: vt aiũt. q: ꝑ virtutẽ ꝓprie ſube ſue facit: vt etiã loca ſint ⁊ oĩa q̃ in eis ſunt Sꝫ licet hec vera ſint q̃ aſſerunt in explanandis intelligẽtijs ꝑdictorũ. In illis tñ verbis quibus dicit deꝰ vbiq; eſſe ꝑ eſſentiã plus cõtineri credendũ eſt ꝙ homo viuens capere non valet.

Qꝫ deꝰ cũ ſit i oibꝰ rebus. nõ tñ ſor=dibus rerũ inquinatur. h

Solet etiam ab eiſ=

dem queri. quõ deus ſubaliter inſit oĩbus rebus ⁊ corpaliũ ſordiũ inq̃nationibꝰ non ꝯtingat q̃d tã friuolũ eſt: vt nec reſpõſiõe ſit dignũ. cũ etiã ſpũs creatꝰ ſordibꝰ corpo=reis etiã leproſi vel q̃tumcũq; polluti inq̃=nari nã poſſet Sol q; radios ſuos ſine ſui pollutiõe effundit ſup loca ⁊ corpa nõ ſo/lum mũda: ſꝫ etiã imunda ac ſordibꝰ feten/tia quoꝝ ꝯtactu hoĩes ⁊ alie q̃dã res infici unt. Solis ꝟo radij impolluti ⁊ incõtami=nati ea ꝯtingẽtes exiſtũt. Nõ eſt g̃ mirãdũ ſi eſſentia diuina oĩno ſimplex ⁊ incõmuta=bilis oĩa replet loca. ⁊ oibꝰ creaturis eſſen=tialiter ineſt: nec tñ cuiuſq; rei ſordibus cõ=taminat vel ꝯtingat. Uñ Aug. in li. de na=tura boni. Cũ in deo inquit ſunt oĩa q̃ ꝯdi=dit: nõ tñ inquinãt eũ illi q̃ peccãt De cuiꝰ etiã ſapia q̃ attingit a fine vſq; ad finẽ forti=ter: dicit attingit oĩa ꝓpter ſuã mundiciã ⁊ nihil inquinatũ in eã incurrit. Poſtre/mo reſpõdeãt: q̃d potius de deo reſpõden=dũ exiſtimẽt: vel ꝙ nuſq; ꝑ eſſentiã ſit: vel vbiq;: vel ꝙ alicubi ita ꝙ nõ vbiq;? Sꝫ q̃s audeat dicere ꝙ nuſq; diuina eſſentia ſit. vel ꝙ alicubi ⁊ non vbiq; ſit. Si eñ ita eſt alicubi ꝙ nõ vbiq;: g̃ localis eſt. Eſt g̃ vbi=q; tota q̃ ꝯtinet totũ. ⁊ penetrat totũ: q̃ nec ꝓ ſui ſimplicitate diuidi: nec ꝓ ſui purita=te maculari: nec ꝓ ſui imẽſitate vllo mõ cõ=prehendi põt. Uñ Augu. Deus vbiq; eſt cui nõ locis ſꝫ actionibus ꝓpinquamus.

Per ſiſe ⁊ mnus oſtendit Aug. de agone xp̃iano Timent q̃daꝫ ꝙ fieri nõ poteſt ſcꝫ ne hũana carne ꝟitas ⁊ ſubſtantia dei inquinet ⁊ tñ ꝑdicãt iſtuꝫ viſibilẽ ſoleꝫ radios ſuos ꝑ om̃es feces et ſordes ſpar=gere. et eos mũdos ⁊ ſinceros ſuari Si ergo viſibilia nulla a viſibilibus imũdis cõtingi pñt et nõ inquinari. q̃tomagis inuiſibil ⁊ incõmutabilis veritas.

Per inconuemens oſtẽdit deũ vbiq; eſſe

Qꝫ deus vbiq; ſit ⁊ in omni tẽpore non tñ localis eſt. non circumſcri=ptibilis. nec loco nec tpe mouet. i

Cumq; diuina na=

tura veracit ⁊ eſſentialit ſit in oĩ loco et in omni tpe. nõ tñ mouet ꝑ loca vel ꝑ tempa nec tempalis nec localis eſt. Localis nõ ẽ q: penitus non circũſcribit loco. quia nec ita eſt in vno loco ꝙ nõ ſit in alio. Neq; di=menſionem habet: ſicut corpus cui ſꝫm lo/cum aſſignat ꝑncipium: medium ⁊ finis ⁊ añ ⁊ retro: dextra ⁊ ſiniſtra. ſurſũ ⁊ deorſũ quod ſui interpoſitione facit diſtantiã cir=cũſtantiũ. Duobꝰ nãq; his modis dicit in ſcriptura aliq̃d locale ſiue incircũſcripti=bile ⁊ ecõuerſo. ſ. vl q: dimenſionẽ capiẽs longitudis: altitudis: ⁊ latitudis diſtãtiã facit in loco: vt corpus: vel quia loco diffi=nitur ac determinat: quoniã cũ ſit alicubi nõ vbiq; inuenit. quod non ſolum corpo=ri: ſed etiam omni creato ſpiritui congruit Omne ergo corpus omnimodo locale eſt:

Quibꝰ modiſ aliq̃d dicatur locale vel cir=cũſcꝑtibile.

De ſpū̄ creato ꝙ ſm alterum modum nec lo cal' nec circum ſcptibil' eſt ſm alterū v̄o eſt: corp⁹ v̄o omnino locale et circūſcptibile de⁹ illocalis ⁊ icircūſcptibil'.

Spū̄s vero creat⁹ quodāmō eſt localis: ⁊
quodāmō nō eſt localis. Localis quidem
dicit̄: q꞉ diffinitiōe loci terminat̄: qm̄ cum
alicubi pn̄s ſit totus: alibi nō inuenit̄ Nō
aūt ita localis eſt: vt dimenſionē capiēs di
ſtantiā in loco faciat. Diuina ḡ ſola eēntia
oīno illocalis ⁊ incircūſcriptibilis eſt: que
nec locis mouet̄ aliquo mō. ſ. vel determi-
natione finita: vel dimenſiōe ſuſcepta: nec
tēporibus. ſ. affectu ⁊ cognitiōe. His eniꝫ
duob⁹ modis. ſ. loco vel tpe fit mutatio cre

Auguſti.

ature: q̄ longe eſt a creatore. Vn̄ Aug⁹. ſu
per Gen̄. Deus inq̄t oīpotens incōmuta-
bili eternitate: volūtate: veritate ſꝑ idē mo
uet poſt tēpus creaturam ſpū̄alem: mouet
etiā ꝑ tēpus ⁊ locū creaturā corꝑalē: vt eo
motu naturas quas cōdidit adminiſtret.

Q̄r de⁹ eſt iterior: antiq̄or ⁊ nouior oībus

Cū ḡ tale aliquid agit: nō debem⁹ opinari
ei⁹ ſubſtantiā qua de⁹ eſt tpib⁹ locisq̄ mu
tabilē: ſiue ꝑ tpa ⁊ loca mobilem: cū ſit ip-
ſe ⁊ interior omni re: q꞉ in ip̄o ſunt omnia.
⁊ exterior omni re: q꞉ ip̄e eſt ſuꝑ oīa: ⁊ anti
quior omnibus: q꞉ ip̄e ideꝫ eſt ante oīa: et
nouior omnib⁹: q꞉ ip̄e ideꝫ eſt poſt oīa: ſcꝫ
poſt oīm initia. Ecce hic apte oſtendit̄
ꝙ nec locis nec tēporibus mutat̄ vel mo-
uetur deus. Spū̄alis aūt creatura ꝑ tp̄us
mouet̄: corꝑalis v̄o etiam ꝑ tēpus ⁊ locū:

Quid ſit mutari ſm tempus. k

Mutari aūt ꝑ tem
pus eſt variari ſm q̄litates interiores vel
exteriores q̄ ſunt in ip̄a re que mutatur: vt
qn̄ ſuſcipit viciſſitudinē gaudij: dolori: ſci
entie: obliuionis: vel variationē forme: ſi-
ue alicui⁹ q̄litatis exterioris. Hec em̄ mu/
tatio q̄ fit ſm tp̄s: variatio eſt q̄litatū q̄ fit
i corꝑali vl' ſpū̄ali creatura: ⁊ iō vocat̄ tp̄s

**Opinio quorundā qui dicunt ſpi-
ritus creatos nō moueri loco nec
eſſe locales.** l

De mutatione v̄o
loci magna inter conquirētes diſceptatio
verſat̄. Sunt em̄ qui dicūt nullū ſpū̄m ali
quo mō poſſe mutari loco: ab oī ſpū̄ locum
vniuerſaliter remouere volentes: qm̄ ſm
dimenſionē tm̄ ⁊ circūſcriptionē locū con
ſtare aſſerunt: atq̄ id ſolū eſſe locale: vel in
loco eſſe dicūt qđ dimenſionē recipit ⁊ di-
ſtantiā in loco facit. Et hoc dicunt Augu.

Aug'. v̄ba ꝓ dicta ꝑ ſe facere dicunt.

ſenſiſſe mutationē tēpis tm̄ ſpirituali crea
ture tribuentē: loci vero ⁊ tpis corꝑoree.

Hic reſpondetur eis. m

Sed vt ſupra dixi
mus: dupliciter dicit̄ res eſſe localis vel cir
cūſcriptibilis. ſ. vel q꞉ dimenſionē recipit
⁊ diſtantiā facit: vel q꞉ loci termino diffini
tur: quorū vtrūq̄ cōuenit corporee creatu
re: alterū vero tm̄ ſpū̄ali. Nā vt ſupra dixi
mus corꝑalis creatura ita eſt local' vel cir/
cūſcriptibilis ꝙ determinat̄ diffinitiōe lo-
ci: ⁊ ꝙ dimenſionē recipiens diſtantiā fa-
cit. Spū̄alis v̄o tantū diffinitiōe loci ꝯclu
dit̄: cū ita ſit alicubi ꝙ nō alibi Sed nec di
menſionē recipit: nec diſtantiam in loco fa
cit: q꞉ ſi multi eſſent ſpū̄s hic: non eo coan-
guſtarent locū: quo min⁹ de corporib⁹ cō-
tineret. Ideoq̄ Aug⁹. attribuit mutatio/
nē loci corpori: non ſpiritui: q꞉ licet ſpirit⁹
tranſeat de loco ad locū: nō tn̄ ita vt dimē/
ſionibus circūſcript⁹ interpoſitione ſui fa
ciat diſtantiā circūſtantiū ſicut corpus.

**Cōcluſio ex ꝑdictis ꝙ ſpirit⁹ crea
ti ſunt locales ⁊ circūſcriptibiles
quodāmodo. Spū̄s vero dei om
nino incircūſcriptibilis.** n

Sūt ergo ſpiritus
creati in loco: ⁊ tranſeūt de loco ad locum.
⁊ quodāmō locales ⁊ circūſcriptibiles: nō
omni eo mō quo creature corꝑee. Spirit⁹
aūt increat⁹ qui de⁹ eſt: in loco quidē eſt et
in omni loco: ſed oīno illocalis ⁊ incircum
ſcriptibilis. Vn̄ Beda ſuꝑ Lucā ait: Cū Beda
ad nos angeli veniūt: ſic exterius implent
miniſteriū: vt tn̄ ante deū interius ꝑ ꝯtem
platione aſſiſtant: q꞉ ⁊ ſi angelus eſt ſpū̄s
circūſcriptus: ſūmus tn̄ ſpū̄s q̄ de⁹ eſt: in-
circūſcriptus eſt: intra quē currit angelus
quocūq̄ mittat̄ Ecce hic dicit̄ q꞉ ſpū̄s an
gelicus circūſcriptus eſt. Spū̄s aūt q̄ de⁹
eſt incircūſcriptus. Alibi etiā Ambro. di-
ſtantiā oſtendēs inter ſpū̄m increatū ⁊ ſpi- Ambroſi⁹.
ritū creatū dicit ſeraphin de loco ad locuꝫ
tranſire inquiēs ita in li. de tri. Dixit Eſa-
ias: q꞉ miſſus eſt ad me vnus de ſeraphin.
Et ſpū̄s quidē ſanct⁹ dicit̄ miſſus: ſ; ſera-
phin ad vnū: ſpū̄s v̄o ad oēs. Seraphin
mittit̄ in miniſterio: ſpū̄s oꝑat̄ miniſteriū
Seraphin de loco ad locū tranſit. Nō em̄
cōplet oīa: ſ; ip̄e replet̄ a ſpiritu. Hic apte
oſtendit̄ ꝙ angeli quodāmō locales ſunt.

**Cum repetitione ſuperiorum cōfir-
mat autoritatibus deū eſſe vbiq̄
ſine locali motu.** o

Fateamur itaqꝫ
diuinā naturā ꝓ imenſitate ſui nuſq̃ꝫ deeſ/
ſe: eamq̃ꝫ ſolā oīno localē: ⁊ oīno incircum
ſcriptibilē: nullo ꝯcludi loco: ſ; a fine vſq̃ꝫ
ad finē attingere: nō tñ ſpacioſa magnitu/
dine nec locali motu: ſ; imēſitate atq̃ꝫ imo/
bilitate ſue eſſentie. Vñ Aug⁹. ad Darda-
nū ait: Nō q̄ſi ſpacioſa magnitudine opi-
nemur deū ꝑ cūcta diffundi: ſicꝫ fumus aut
lux iſta diffundiꝫ: ſ; potius ſicut in duob⁹
ſapiētibus: quoꝝ alter altero corꝑe grādi-
or eſt: ſ; ſapiētior nō eſt: vna ſapīa eſt: nec ē
in maiore maior: nec in minore minor: nec
minor in vno q̃ꝫ in duob⁹: ita de⁹ ſine labo
re regēs ⁊ ꝯtinens mundū: i celo tot⁹ ē: in
terra tot⁹: ⁊ in vtroq̃ꝫ tot⁹: ⁊ nullo ꝯtētus
loco: ſ; in ſeipo vbiq̃ꝫ tot⁹. Idē q̃ꝫ ſup ps̄.
ait. Ad ⱱbū dei ꝑtinet nō eſſe i ꝑte ſ; vbiq̃ꝫ
eē ꝑ ſeipm. Hec eñ eſt ſapīa dei q̄ attingit
a fine vſq̃ꝫ ad finē fortiꝫ: nō tñ motu locali
ſ; imobilitate ſui: velut ſi moles aliq̄ ſaxea
impleat aliquē locū: diciꝫ ꝙ attingit a fine
illius loci vſq̃ꝫ ad finē: cū tñ alterū nō deſe
rat alteꝝ occupādo. Nō ḡ hꝫ motū localē
ⱱbum illud: ⁊ ſapīa illa ſolida eſt ⁊ vbiq̃ꝫ.
Ex p̄dictis innoteſcit ꝙ de⁹ eſt ita vbiq̃ꝫ
ꝑ eſſentiā: ꝙ nec ſpacioſa magnitudine dif
fundiꝫ: nec vno deſerto loco aliū occupat
q꞉ localē motū non hꝫ. Ideoq̃ꝫ Aug⁹. vo
lēs p̄ſcindere a dei puritate oēꝫ localē mo/
tū ⁊ localē circūſcriptionē: poti⁹ dicit oīa
eſſe in illo q̃ꝫ ipm eē alicubi: nec tñ ipm eſſe
locū qui nō eſt in loco. in li. lxxxiij. q. ita in
quiēs. De⁹ nō alicubi eſt: qd̓ alicubi ē ꝯti
neꝫ loco: qd̓ ꝯtineꝫ loco: corpus ē. De⁹ āt
nō ē corpus: nō ḡ alicubi eſt: ⁊ tñ q꞉ ē ⁊ in
loco nō eſt. in illo ſunt potius oīa q̃ꝫ ille ali
cubi: nec tñ ita i illo vt ipe ſit locus. Loc⁹
eñ in ſpacio eſt: qd̓ longitudine ⁊ latitudi
ne ⁊ altitudine corꝑis occupaꝫ: nec de⁹ ta
le aliquid eſt: ⁊ oīa ḡ in ipo ſunt: ⁊ locus ñ
eſt: nec in loco ē. Locus tñ dei: ſ; iꝑpꝛie
diciꝫ tēplum dei: nō ꝙ eo ꝯtineaꝫ. Id aūt
nihil melius q̃ꝫ aīa munda intelligiꝫ. Ecce
hic dicit deū non eē in loco: ſ; intelligēduꝫ
eſt eum non eſſe in loco localiꝫ. ſ. q꞉ nec cir
cūſcriptionē: nec localē motum habet.

Oppoſitio qua videtur ꝓbari ꝙ deus mutetur loco. p

Ad hoc auteꝫ ſolet
opponi ſic Quotidie fiūt creature que ante
nō erāt ⁊ in eis deus ē: cū añ nō eſſet i eis. ē
ḡ vbi añ non erat: iōq̃ꝫ mutabilꝫ eſſe videꝫ.
Sꝫ lꝫ q̄tidie incipiat eſſe i creaturis in qui
bus añ nō erat: q꞉ ille non erāt. hoc tñ fit ſi
ne ſui mutatione: q̄liter in mundo cepit eē
quem fecit: tñ ſine mutabilitate: ⁊ ſiꝛr deſi
nit eē i quibus añ erat ſine ſui mutatione:
nec tñ ipe deſerit locū: ſ; locus deſinit eſſe.

Epilog⁹ vbi exponiꝫ quare in p̄dictam venerit diſceptationem. q

Jam ſufficiēter de
monſtratum eſſe videꝫ: quō oīa dicanꝫ eē
in deo: ⁊ deus i oībus: quā diſceptationē
q̄ſi incidēter ſuſcepimus q꞉ id videbaꝫ po
ſtulare res: circa quaꝫ nr̄ verſabaꝫ ſermo.
Diſſerebamus eñ de ſcīa ſiue ſapīa dei: et
cum doceremus deum ſcire oīa: q̄ſitum eſt
vtrum ꝓpter cognitionē quā de oībus ha
bet: dicenꝫ oīa eſſe in deo: an alia ratione h̓
diceret ſcriptura. Huius ḡ q̄ſtiōis occaſio
in p̄miſſam nos deduxit diſputationē.

Iſta eſt diſtinctio triceſimaſeptīa
hu9⁹ p̄mi libri. In qua magiſter poſtq̃ꝫ egit quomo-
do res ſint in deo: hic incipit agere quō de⁹ eſt in re-
bus. Et tria circa hoc facit. Nam primo oſtēdit mo-
dos veros q̄bus deus eſt in rebus. Scđo remouet
falſos modos quib⁹ nō eſt in ipſis. Tertio oſtendit
qualiter de nouo incipit eſſe: ⁊ deſinit eſſe in creatu-
ris. Primū facit a principio diſtinctiōis vſq̃ꝫ ibi. Cū
q̃ꝫ diuīa natura. Scđm ab inde vſq̃ꝫ ibi. Ad hoc au
tē ſolet. Tertiū vſq̃ꝫ ad finē diſtinctionis. Et tñ i ge
nerali. In ſpeciali ſentētia mgr̄i ſtat in tribus ꝓpo-
ſitionibus. Quarū prima eſt hec. Quāuis deus ſit
in omnib⁹ creaturis p̄ſentialiter: potētialiter ⁊ eēn-
tialiter in ſolis iuſtis eſt tanq̃ꝫ in ꝓpꝛia habitatione.
Hanc mgr̄ ꝓbans ꝓponit deū eſſe in oībus rebus.
Vno mō cōmuniter ꝑ potentiā: p̄ſentiā ⁊ eſſentiam
In oī natura ⁊ eſſentia ſine ſui diſpoſitiōe. In omni
loco ſine ſui circūſcriptiōe. In oī tꝑe ſine mutabili-
tate ſui. Alio mō ſpecialiter eſt in ſanctis: quos per
grām inhabitās templū ſuū ipos eſt efficiēs. Tertio
mō diciꝫ ſpēaliſſime eſſe in hoīe xp̄o. in quo plenitu-
do diuinitatis corꝑaliter habitat ꝑ grām vnionis: ⁊
hunc tertiū modū mgr̄ dimittit: eo ꝙ ꝑtineat ad ter
tiū librū ſententiaꝝ. Poſtea mgr̄ p̄dicta affirmat ꝑ
autoritates. Et ſubdit poſtmoduꝫ ꝙ q̄uis de⁹ ſit in
rebus oībus. nō tñ credendū eſt diuinaꝫ puritatem
quouis mō poſſe maculari: ꝑ hoc ꝙ i rebus imūdis
p̄ñs extitit: ſicut nec ſpūs human⁹ ꝑ vnionē ipſi⁹ ad
corpus lepꝛoſum inquinaꝫ: nec ſol q̄ñ ſuis radijs fe-
da attingit defedaꝫ. Et iuſtos inhabitare diciꝫ de-
us: q̄ñ ſpᷓaliter ⁊ ad nos in eos ꝓcedit. Scđa ꝓpo-
ſitio eſt hec. Deus ſolus vbiq̃ꝫ exñs: nō variaꝫ qua-
licūq̃ꝫ loco vel tꝑis mutatiōe. Hec ꝓpoſitio ꝓponit
p̄mo: ꝙ diuina natura ſit in loco: non tñ circūſcribiꝫ
vel diffiniꝫ a loco. Qđ oñdit ꝑ hoc ꝙ duplex muta-
tio inueniꝫ in natura. Creatura eñ corꝑalis loco dif
finiꝫ ⁊ circūſcribiꝫ: ſpūalis aūt ſolū diffiniꝫ. Itē cor-
poꝛalis creatura ꝑ tꝑus ⁊ locū mouetꝫ ſpūalis aūt ꝑ
tꝑs: aut ſm tꝑus mutari pōt ſm affectiones tꝑi ſub
iacentes. Poſtea queriꝫ. Vtrū mutari ꝑ locū conue
niat ſpiritui. Et rñdet ꝙ tranſire de loco ad locum:
ita ꝙ diffiniaꝫ ⁊ nō circūſcribaꝫ hoc ꝯuenit ſpiritib⁹

ſed tranſire de loco ad locū circūſcriptiue eis nō cō-
uenit. Deinde addit ꝙ locabile ⁊ circūſcriptibile et
mutabile deo non cōuenit. Tertia ꝓpoſitio eſt hec.
Deus ſine ſui mutatione de nouo incipit vel deſinit
eſſe in creaturis Iſta ꝓpoſitio ptꝫ in textu in penul.
c. huiꝰ diſtinctiōis circa finē. Et tñ in ſpeciali.

Hic redit ad ꝓpoſitū: repetens ſu
perius dicta vt addat alia. a

DI. XXXVIII.

Hinc ergo ad

n ꝓpoſitū reuertentes: cepto inſi
ſtamus. Supra dictū eſt ꝙ pre-
ſcia dei futurorū tñ eſt: ſꝫ oīm tā bonorū
ꝗ̄ maloꝝ. Scia vo vel ſapia nō mō de fu-
turis: ſꝫ etiā de p̄ntibus ⁊ futuris: nec tñ
de tpalibus: ſꝫ etiā de eternis: qꝛ ſeipm no-
uit deus. Hic orit̄ q̄ſtio nō diſſimulāda

Queſtio an ſcia vel p̄ſcia ſit cā reꝝ: vel res ſint cauſa p̄ſcientie.

vtrū. ſ. ſcia vel p̄ſcia ſit cauſa rerum: an res
ſint cauſe ſcie vel p̄ſcie dei. Videt̄ em̄ pre/
ſcia dei cā eſſe coꝝ q̄ ei ſubſunt: ac neceſſita
tē eueniēdi eis facere: qꝛ nec aliq̄ futura fu
iſſent: niſi deus ea p̄ſciſſet: nec pñt non eue
nire: cū deus ea preſciuerit. Si autē īpoſſi/

Quare ſcia vel ꝓſcia vid̄r cauſa rerū.

bile eſt ea non euenire: qꝛ preſcita ſunt: vi/
det̄ ꝗ ipſa preſcia q̄ p̄ſcita ſunt eis eē cā eue
niendi. Impoſſibile eſt ea nō euenire: cū p̄
ſcita ſint: qꝛ ſi non euenirēt cū preſcita ſint
falleret̄ dei preſcia. At dei preſcia falli non
pōt. Impoſſibile eſt ꝗ ea nō euenire cū pre
ſcita ſunt. Sic ꝗ p̄ſcia cauſa coꝝ eſſe videt̄
q̄ preſcita ſunt. Hoc idē ⁊ de ſcia d̄r. ſ. ꝙ qꝛ
deꝰ antiq̄ nouit ideo ſint. Cui ſnīe Augꝰ.

Aug. auctes ꝓponit q̄ videtur hoc aſſerere.

atteſtari videt̄ in. xv. li. de tri. ſic di. Non
iſta ex aliq̄ tēpe cognouit deus: ſꝫ futura oīa
tpalia atq; in eis etiam q̄d ⁊ qñ ab illo pe/
tituri fueramus: ⁊ q̄s ⁊ de quibꝰ rebus vl
exauditurus vel non exauditurꝰ eſſet: ſine
initio añ p̄ſciuit. Uniuerſas aūt creaturas
⁊ ſpūales ⁊ corpales: non qꝛ ſunt iō nouit:
ſed ideo ſunt qꝛ nouit: non em̄ neſciuit que
fuerat creaturus: qꝛ ꝗ ſciuit: creauit: nō qꝛ
creauit: ſciuit. nec aliter ſciuit creata ꝗ̄ cre
anda. Non em̄ eiꝰ ſapie aliquid acceſſit ex
eis: ſed illis exiſtentibꝰ ſicut oportebat ille
⁊ qñ oportebat: māſit vt erat. Uñ in eccle
ſiaſtico: Anteq̄ crearent̄: oīa nota ſunt il-
li: ſic ⁊ poſtq̄ ꝯſummata ſunt. Ecce his v
bis videt̄ Aug. innuere ſciētiā ⁊ preſciam
dei cauſam eſſe coꝝ que fiunt: cū dicit ideo
ea eſſe qꝛ deus nouit. Idē q̄ in. vj. li. dice/
re videt̄. Cū inquit decedāt ⁊ ſuccedāt tē/
pora: nō decedit aliquid vel ſuccedit ſcien
tie dei: in q̄ nouit oīa q̄ fecit ꝑ ipſam. Non
em̄ hec que creata ſūt iō ſciunt̄ a deo: quia
facta ſunt: ſꝫ potiꝰ iō facta ſunt: qꝛ imutabi
liter ab eo ſciunt̄. Et hic etiā ſignificare vi
det̄ dei ſcientiā cāmm eorū eſſe q̄ fiunt: dicēs
nō ideo deū ea nouiſſe: qꝛ facta ſunt: ſꝫ ideo
facta ſunt qꝛ nouit ea deus. Ideoq; videt̄
dei ſcia vel preſciētia cā eſſe eorū q̄ nouit.

Inconuenientia oſtendit que ſeq̄
rent̄ ſi diceret̄ ſcia vel p̄ſcia cauſa
omniū rerum que ei ſubſunt. b

Quod ſi ita eſt. eſt

ergo cā omniū maloꝝ: cū omnia mala ſci-
ant̄ ⁊ preſciant̄ a deo: qđ longe eſt a veri-
tate. Si em̄ dei ſcia vel p̄ſcientia cauſa eēt
maloꝝ: eſſet vtiq; deus auctor maloꝝ: qđ
penitus falſum eſt. Non ꝗ ſcientia vel pre-
ſcientia dei cauſa eſt omniū que ei ſubſunt

Qꝙ res future nō ſunt cauſa ſciētie
vel preſcientie dei. c

Neq; etiam res fu

ture cā ſunt dei p̄ſcie: licet em̄ non eſſent fu
ture niſi p̄ſcirent̄ a deo: nō tñ ideo p̄ſciunt̄
qꝛ future ſunt. Si em̄ hoc eſſet: tūc eius qđ
eternū eſt aliq̄d exiſteret cā ab eo alienum
ab eo diuerſum: ⁊ ex creaturis pēderet ſci-
entia creatoris: ⁊ creatum cauſa eēt increa
ti. Origenes tñ ſup eplam ad Roma. ait:
Non ꝓpterea aliq̄d erit: qꝛ id ſcit deꝰ futu

Hoc p̄dictis videt̄ ꝯtrariū

rum: ſed qꝛ futurū eſt: ideo ſcitur a deo an/
teq̄ fiat. Hoc videtur p̄miſſis verbis Au
guſtini obuiare Hic em̄ ſignificari videtur
ꝙ res future cauſa ſint p̄ſcientie. Ibi vero
ꝙ preſciētia cauſa ſit rerū futurarū.

Quid ex p̄dictis tenēdū ſit cū de-
terminatione autoritatū. d

Hāc igitur que vi-

detur repugnantiā de medio tollere cupiē
tes: dicimus res futuras nullatenꝰ cauſā
eſſe p̄ſcientie vel ſcie dei: nec ideo p̄ſciri vl
ſciri: qꝛ future vel facte ſunt: ita exponen-
tes qđ ait Orige. qꝛ futurū eē: ideo ſcitur
a deo anteq̄ fiat. id eſt qđ futurū eſt ſcitur
a deo anteq̄ fiat: neq; ſciret̄ niſi futurū eſ-
ſet: vt nō notet̄ ibi cauſa: niſi ſine qua non
fieret. Ita etiā dicimus ſciētiā vel preſciē-
tiā dei nō eſſe cauſam coꝝ que fiūt: niſi ta-
lē ſine qua nō fiūt: ſi tñ ſciētiā ad noticiam
tm̄ referamus. Si vero noīe ſcie includit̄
etiā bn̄placitū atq; diſpoſitio: tūc recte po
teſt dici cā coꝝ que deus facit. His em̄ du
obus modis: vt ſupius p̄taxatū eſt accipi
tur cognitio vel ſcia dei. ſcꝫ ꝓ noticia ſola:

vel ꝓ noticia ſimul ⁊ bn̄placito. Hoc mō forte accepit Aug⁹. dicens. Ideo ſunt q̄ꝛ nouit.i.q̄ꝛ ſcienti placuit: ⁊ quia diſpoſuit h̄ ſenſus ex eo adiuuat̄: q̄ꝛ de bonis ibi tm̄ agit Aug.ſ. de creaturis: de his q̄ de⁹ fac. q̄ oīa nouit: nō ſolū ſcia: ꝫ etiaʒ bn̄placito ac diſpoſitione. Si ḡ ibi accipit̄ dei cognitio vt nō mō noticiā: ꝫ etiā bn̄placituʒ dei ſignificet. Mala ꝟo ſcit de⁹ ⁊ p̄ſcit anq̄ꝫ fiant: ꝫ ſola noticia: non bn̄placito. Preſcit em̄ de⁹ ⁊ p̄dicit etiā q̄ nō eſt ipſe factur⁹: ſicut preſciuit ⁊ p̄dixit infidelitatē iudeoꝝ: ꝫ nō fecit. Nec iō: q̄ꝛ p̄ſciuit ad pctm̄ infidelitatis eos coegit: nec p̄ſciſſet vel predixiſſet eoꝝ mala niſi eēnt ea bituri. Vn̄ Aug. ſup Ioh. De⁹ inq̄t futuroꝝ preſci⁹: ꝑ ꝓpham p̄dixit infidelitatē iudeoꝝ: ꝫ nō fecit: neq̄ꝫ preſciſſet mala eoꝝ: niſi ea h̄rent. Nō enim iō queq̄ꝫ ad peccandū cogit: q̄ꝛ futura hominū pctā prenouit Illoꝝ em̄ p̄ſciuit pctā nō ſua. Iō q̄ꝫ ſi ea q̄ ille preſciuit ipſoꝝ non ſūt: nō ꝟa ille p̄ſciuit. Sʒ q̄ꝛ illi⁹ preſcia falli nō pōt: ſine dubio nō ali⁹: ꝫ ipſi peccant q̄s de⁹ pctōres eſſe preſciuit. Et iō ſi nō malū ꝫ bonū facere voluiſſent: nō malū facturi p̄uiderent̄ ab eo q̄ nouit q̄d ſit quiſq̄ꝫ factur⁹. His ꝟbis apte on̄dit̄ ſi diligēter attēdam⁹ preſciam dei nō eſſe cām maloꝝ q̄ preſcit: q̄ꝛ nō ea preſcit tanq̄ꝫ facturus: nec tanq̄ꝫ ſua: ꝫ etiā illoꝝ qui ſunt ea facturi vł bituri. Preſciuit ḡ illa ſola noticia: nō bn̄placito autoritatis. Vn̄ dat̄ intelligi ꝙ deus ecōuerſo preſcit bona tanq̄ꝫ ſua: tāq̄ꝫ ea que factur⁹ eſt: vt illa preſcienda ſit̄ fuerit ipſius noticia ⁊ autoritatis bn̄placitū.

Cōtra hoc qȯ dictū eſt p̄ſciētiam dei nō poſſe falli oppoſitio. e

Oppoſitio. **Ad hoc autē quod** ſupradictū eſt.ſ.p̄ſciam dei falli nō poſſe: ſolet a quibuſdā ita exponi. De⁹ preſciuit hunc lecturū vel aliq̄d hmōi: ꝫ pōt eſſe vt iſte nō legat: ḡ pōt aliter eē q̄ꝫ de⁹ preſciuit ḡ pōt falli dei p̄ſcia: qȯ oīno falſū eſt. Pōt equidē nō fieri aliquid: ⁊ illud tm̄ preſcituʒ eſt fieri. Nō ideo tm̄ pōt falli dei preſcia: q̄ꝛ ſi illud nō fieret: nec a deo preſcitū eſſet fieri. Sed adhuc vrgent queſtioneʒ dicētes. Aut aliter pōt fieri q̄ꝫ de⁹ preſciuit: aut nō aliter. Si nō aliter: ergo neceſſario cuncta eueniūt. Si ꝟo aliter pōt ḡ dei preſcia falli vł mutari. Sed pōt aliter fieri: q̄ꝛ pōt aliter fieri q̄ꝫ fiat. Ita aūt ſit vt preſcitū eſt: aliter ergo pōt fieri q̄ꝫ preſcituʒ eſt.

Reſpōſio. Ad qȯ dicimus illam locutionē multiplicē facere intelligentiā.ſcʒ aliter pōt fieri q̄ꝫ deus preſciuit ⁊ hmōi: vt poteſt nō eſſe qȯ de⁹ preſciuit: ⁊ impoſſibile eſt nō eſſe qȯ deus preſciuit: ⁊ impoſſibile eſt nō eſſe preſcita oīa que fiunt: ⁊ hmōi. Pn̄t eniʒ hec ꝯiunctim intelligi: vt conditio ſit implicita ⁊ diſiunctim. Si em̄ ita intelligas nō pōt aliter fieri q̄ꝫ deus p̄ſciuit.i. non pōt vtrūq̄ꝫ ſil̄ eſſe. ſcʒ ꝙ deus ita preſciuerit fieri ⁊ aliter fiat: verū intelligis. Si autem ꝑ diſiunctioneʒ intelligas: vt dicas hoc aliter nō poſſe euenire q̄ꝫ euenit. quō futurū deus preſciuit: falſum eſt: Hoc em̄ aliter poteſt euenire q̄ꝫ euenit: ⁊ tamen de⁹ hoc modo futurū preſciuit. Similiter ⁊ alia determinatio.ſ. impoſſibile eſt illud nō euenire qȯ deus preſciuit: vel cū deus preſcierit. Si cōiunctim intelligas: verū dicis. Si diſiunctim: falſum. Ita etiā ⁊ illud. Impoſſibile eſt non eſſe preſcitum omne qȯ fit: id nō poteſt eſſe vtrūq̄ꝫ ſimul: ſcʒ vt fiat ⁊ nō ſit p̄ſcituʒ. hic ſenſus verus eſt. Si ꝟo dicis deū nō potuiſſe non preſcire omne quod fit: falſum eſt. Potuit enim facere vt non fieret; ⁊ ita nō eſſe preſcitum.

Iſta eſt diſtinctio triceſimaoctaua huius p̄mi libri. In qua magiſter poſtq̄ꝫ egit de ſcientia dei ſ̄m ſe ⁊ de compatiōe rerum ſcitarū: incipit agere de compatione ſcientie ad res ſcitas. Et tria facit. Nam p̄mo querit vtruʒ ſcientia dei ſit cauſa rerum ſcitarum. Secūdo ſubdit determinationē queſtionis mote. Tertio mouet et ſoluit dubitationē ex determinatione queſtionis mote emergentem. Primum facit a p̄ncipio diſtinctionis vſq̄ꝫ ibi. Hanc ergo que videtur. Secundum ab inde vſq̄ꝫ ibi. Ad hoc autem quod ſupra dictum eſt. Tertium ab inde vſq̄ꝫ ad finem diſtinctionis. Et tm̄ de ſentētia in hac diſtinctione in generali. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus propoſitionibus: quaruʒ prima eſt hec. Deus ſcientia approprlationis nō eſt cauſa ſimpliciter omniū futuroꝝ contingentium: ſed tantum bonoꝝ. Hanc magiſter ꝓbans querit. Vtrū ſcientia dei vel p̄ſcientia ſit cauſa rerū ſcitarū vel ecōuerſo. Et ꝓbat ꝙ p̄ſcientia dei ſit cauſa rerū: q̄ꝛ nec aliq̄ua futura eſſent niſi deus p̄ſciuiſſet: ⁊ que p̄ſciuit: impoſſibile eſt ea nō euenire. Et ad hoc ꝓbandum mgr̄ adducit multas autoritates: que patēt in textu Poſtea obijcit in contrariū ſic. Si ſcientia dei eſſet cauſa rerū ſcitarū: ſequeret̄ deum eſſe cauſam malorum: eo ꝙ mala ſunt ab eo ſcita ⁊ p̄ſcita: ſed illud cōſequēs eſt falſum. ergo ⁊ ꝯcluſio ex qua ſequit̄. Nec etiā res ſunt cauſa ſciētie dei: q̄ꝛ ſic tēporale ⁊ creatū eſſet cauſa eterni: qȯ ſtare nō poteſt. Et reſpōdet magiſter ꝙ res ſcite a deo nullatenus ſunt cauſa ſcientie vel p̄ſciētie dei: niſi forte cauſa ſine qua nō: et ſic etiaʒ itelligēde ſunt ſanctoꝝ autoritates: quibus oppoſitū dici videt̄: vicʒ ꝙ res non ſunt aliter cauſa p̄ſciētie dei: niſi cā ſine qua nō.i. ſine q̄bus non diceret̄ p̄ſcia. Et ꝯſequēter notat talē diſtinctionē de ſcientia dei ꝙ ſcia dei vel cognitio dei pōt accipi ꝓ ſola ſimplici noticia. Et dicit̄ ſcientia ſimplicis noticie: et

ſic accepta nullius rei ꝓpꝛie eſt cauſa: niſi forte cau-
ſa ſine qua nõ. Nõ eñi deus quenꝙ̃ cogit peccare ꝑ
hoc ꝙ ꝑſcit eũ peccaturuꝫ. Uel põt accipi ꝓ noticia
ſimul ⁊ bñplacito: ⁊ ſic accepta eſt cauſa rerum. Ex
his patet ſolutio ad argumentum. ſ. de malo. Nam
deus nõ noſcit malũ: niſi ſcientia ſimplicis noticie.
Cum ergo ſm̃ hanc cognitionẽ nõ ſit cauſa rerũ: vt
patet ex ꝑdicta diſtinctione ergo nõ valet argumen
tum cũ arguitur. Deus cognoſcit malũ. ergo eſt cau
ſa mali. Ex ꝑdictis ſimul ſumptis ⁊ ſignanter ex di-
ſtinctione predicta infero ſecundã ꝓpoſitionẽ que
eſt. Ineffabilis dei preſcientia eſt cauſa ſine qua nõ
omniũ bonorum ⁊ maloꝝ. Et patet ex ꝑmiſſis Ter
tia ꝓpoſitio eſt hec. Cum ineffabili dei ꝑſcientia ſtat
indifferens vel libera futurorum effectuum cõtingẽ
tia. Hanc magiſter inueſtigans arguit ꝙ ſciẽtia dei
ſit fallibilis. ⁊ hoc ſic. Futurum cõtingens eſt preſci-
tum a deo. vel ergo poteſt aliter euenire ꝙ̃ preſcitũ
eſt vel non. Si non. ergo ſcientia dei rebus ſcitis ne
ceſſitatẽ imponit: ⁊ per conſequẽs contingentiã tol
lit. Si ergo poteſt aliter euenire ꝙ̃ ꝑſcitum eſt pona
tur in eſſe qḋ aliter eueniat: ⁊ ſequitur ſtatum ſcien-
tiam dei eſſe fallibilem ⁊ incertam. Iſtud magiſter
ſoluit ꝑ ſenſum compoſitũ ⁊ diuiſum dicens: ꝙ ſi ta-
lis ꝓpoſitio. impoſſibile eſt non euenire quod deus
preſciuit euenturũ. ⁊ poſſibile eſt non euenire quod
deus ꝑſciuit euenturũ: ⁊ conſimiles intelligantꝰ con
iunctim in ſenſu compoſito: tunc ſunt falſe. Ideo ꝙ
impoſſibile ſit ꝑſcientiam dei eſſe de aliqua re eueni
enti ſimul cum contrario euentu. Si aũt tales ꝓpo-
ſitiones intelligantꝰ diuiſim vel in ſenſu diuiſo: tũc ve
re ſunt ⁊ poſſibiles: prout conſiderantꝰ ſine reſpectu
ad dei preſcientiã. Et tñ in ſpeciali.

Utrũ ſciã dei poſſit augeri vel mi nui vel aliquo mõ mutari; vtrũqꝫ enim videtur poſſe ꝓbari. a

Di. XXX IX. Preterea que-
ri ſolet: vtruꝫ ſcientia dei poſſit
augeri vel minui: vtrunqꝫ eniꝫ
videtꝰ poſſe ꝓbari. Ex diuina ſciẽtia poſſit
augeri vel mutari hoc modo ꝓbatur: quia
poteſt deus ſcire quod nunꝙ̃ ſcit. Eſt eniꝫ
aliquis qui non eſt lecturus hodie: ⁊ tamẽ
poteſt eſſe vt legat hodie: poteſt eñi hodie
legere. Nihil autem poteſt fieri quod non
poſſit a deo ſciri. Poteſt ḡ deus ſcire hunc
lecturũ hodie: poteſt ḡ aliquid ſcire qḋ nõ
ſcit. ergo poteſt eius ſciẽtia augeri vel mu
tari: eademqꝫ videtur poſſe minui. Eſt eñi
aliquis hodie lecturus quem deus ſcit le-
cturũ. At poteſt eſſe vt nõ legat: ergo põt
deus non ſcire hunc lecturuꝫ: poteſt ergo
non ſcire aliquid quod ſcit. ergo poteſt mi
nui eius ſcientia vel mutari? Ad quod
Rñſio cũ determinatiõe. dicimus: quia dei ſcientia oĩno immutabi
lis eſt: nec augeri poteſt vel minui. Nam
vt ait Augꝰ. in. xv. lib. de trinitꝰ. Scientia
dei eſt ipſa ſapientia: ⁊ ſapiẽtia eſt ipſa eſſẽ
tia ſiue ſubſtantia dei: qꝛ in illiꝰ nature ſim
plicitate mirabili nõ eſt aliud ſapere ⁊ ali-
ud eſſe: ſꝫ qḋ eſt ſapere. hoc eſt ⁊ eſſe. Idẽqꝫ
nouit omnia verbũ que nouit pater: ſed ei
noſſe de patre eſt ſicut eſſe. Noſſe eñi ⁊ eſſe
ibi vnũ eſt. Et ideo patri ſicut eſſe nõ eſt a
filio: ita nec noſſe. Proinde tanꝙ̃ ſeipſum
dicens. Pater genuit verbum ſibi equale
ꝑ omnia. Non enim ſeipſum integre perfe
cteqꝫ dixiſſet: ſi aliquid minus aut ampli-
us eſſet in eius verbo ꝙ̃ in ſeipſo. Hoc eſt
ergo omnino verbũ quod pater: nõ tamẽ
eſt pater: quia iſte filius: ille pater. Sciũt
ergo inuicem pater ⁊ filius: ſed ille gignen
do: iſte naſcendo. Et omnia que ſunt in eo
rum ſcientia: in eorum ſapientia: in eorum
eſſentia vnuſquiſqꝫ eorũ ſimul videt: non
particulatim aut ſingulatim velut alternã
te conſpectu hinc illinc ⁊ inde: huc ⁊ rurſũ
inde: vł inde in aliud atqꝫ aliud: vt aliqua
videre nõ poſſit: niſi non videns alia: ſed
omnia ſimul videt: quoꝝ nullum eſt quod
non ſemꝑ videat ⁊ ſciat. Eius itaqꝫ ſciẽtia
inamiſſibilis ⁊ inuariabilis eſt. Noſtra ve
ro ſcientia ⁊ amiſſibilis ⁊ receptibilis eſt:
qꝛ non hoc eſt nobis eſſe quod ſcire. Pro-
pter hoc ſicut noſtra ſcientia illi ſciẽtie dei
diſſimilis eſt: ſic ⁊ noſtrũ verbũ qḋ naſcitꝰ
de ſciẽtia noſtra: diſſimile eſt illi verbo qḋ
natum eſt de patre ſcientia. Ex hac autori
tate clare oſtenditur ſcientiaꝫ dei omnino
inuariabilem eſſe: ſicut ipſa eſſentia dei om
nino inuariabilis eſt: ⁊ ꝙ pater ⁊ filius cuꝫ
ſpirituſancto ſimul omnia ſciunt ⁊ vident.
Sicut ergo nõ poteſt augeri vel minui di-
uina eſſentia. ita nec diuina ſciẽtia: ⁊ tamẽ
conceditur poſſe ſcire quod nõ ſcit: ⁊ poſſe
non ſcire quod ſcit. quia poſſet aliquid eſ-
ſe ſubiectũ eius ſcientie quod nõ eſt: ⁊ poſ
ſet non eſſe ſubiectuꝫ aliquid quod eſt ſine
ꝑmutatione ipſius ſcientie.

Oppoſitio an deus poſſit nouiter vel ex tempore ſcire vel ꝑſcire aliquid. b

Hic opponitꝰ a qui
buſdã ita. Si deus põt aliquid ſcire vel ꝑ
ſcire qḋ nunꝙ̃ ſciuit vel ꝑſciuit. Põt ergo
ex tẽpore aliquid ſcire vel ꝑſcire? Ad qḋ
dicimus. Põt quidẽ deus ſcire vel ꝑſcire Reſponſio
omne qḋ põt facere: ⁊ põt facere qḋ nũꝙ̃
fiet. Põt ergo ſcire vel ꝑſcire qḋ nunꝙ̃ fi-
et: nec eſt nec fuit: nec illud ſcit vel neſciuit
neqꝫ preſcit vel ꝑſciuit qꝛ ſciẽtia eius nõ ẽ:
niſi de his que ſunt vel fuerũt: vel erũt: et
ꝑſcia non eſt niſi de futuris. Et licet poſſit

ſcire vel preſcire qđ nunq̃ eſt vel erit: nō tñ
pōt aliquid ſcire vel preſcire ex tp̄e. Pōt
vtiq̃ ſcire vel preſcire qđ nūq̃ eſt nec erit:
nec illud ſcitum vel preſcitū eſt ab eterno.
Nec tñ pōt incipere ſcire vel preſcire illud
ſed ita pōt modo ſcire vel p̄ſcire: ſicut pōt
ſciſſe vel preſciſſe ab eterno. Si eniȝ dicas
eū modo poſſe ſcire vel p̄ſcire qđ ab eterno
non ſciuit vel p̄ſciuit. i. ita qđ ab eterno nō
ſciuerit vel p̄ſciuerit quaſi vtrūq̃ ſimul eſ
ſe poſſit: falſum eſt Si vero dicas eū poſſe
modo ſcire vel preſcire qđ ab eterno nō ſci
uit vel preſciuit. i. habere potentiā ſciendi
vel preſciendi ab eterno ⁊ mō aliq̃d: nec tñ
illud p̄ſcitū eſt vel futurū: verū eſt. Nō po
teſt ergo nouiter vel ex tp̄e ſcire vel p̄ſcire
aliq̃d: ſicut non pōt nouiter vel ex tp̄e vel-
le aliquid: ⁊ tñ pōt velle qđ nūq̃ voluit.

Utrum deus poſſit ſcire plura q̃ ſcit. c

Item a quibuſdā dicit̄ deus poſſe plura ſcire q̃ ſciat: q̄ pōt
ſcire omnia que ſcit: ⁊ poteſt aliqua facere
que nunq̃ erunt: ⁊ illa poteſt ſcire. non eñ
aliqua incognita facere poteſt. Si ꝟo om
nia eſſent que modo ſunt: ⁊ alia quedaȝ fa
ceret que non ſunt nec erunt: ⁊ illa oīa ſci
ret. Procerto plura ſciret q̃ mō ſciat: nec
tñ eius ſcientia augeri pōt: q̄ hoc totū fie-
ri poſſet ſine mutabilitate ſciētie. Conſtat
ḡ dei ſcientiā oīno eſſe immutabilē: nec au
geri poſſe vel minui: ſed ei ſubiecta.

Quod videtur aduerſum illi ſententie qua ſupra dictū eſt deū ſp̄ ⁊ ſimul ſcire omnia. d

Ei vero quod pre-
Hiero. dictū eſt. ſ. ꝙ deus omnia ſp̄ videt ⁊ ſimul
videt̄ obuiare qđ ait Hiero. in expoſitiōe
Abachuc Abſurduȝ eſt inq̃t ab hoc dedu
cere dei maieſtatē: vt ſciat ꝑ momenta ſin-
gula quot culices naſcant̄: quotue moriā
tur: quota pulicū ⁊ muſcarū ſit multitudo
quotue piſces natent in aquis: ⁊ ſilia. Nō
ſimus tā fatui adulatores dei vt dum pro
uidentiā eius etiaȝ ad ima retrudimus: in
nos ip̄os iniurioſi ſimus: eandē irrationa
biliū ⁊ rationabiliū ꝓuidentiā eſſe dicen
tes. Hic videt̄ dicere Hiero. ꝙ deus illoꝝ
minimorū ſcientiā ſiue ꝓuidentiā non ha-
Quō ꝑmiſſa beat: qđ ſi hoc eſt: tunc nō oīa ſimul ſcit et
ꝟba Hiero. ſemꝑ. Ex tali itaq̃ ſenſu illud dictū eſſe
ſint intelligē nouerim⁹ vt deū illa alternatim vel parti-
da.
ticulatim ſcire neget: nec ꝑ diuerſa tempo-
rū momēta ſic illa cognouit ſicut ꝑ varia
momenta illoꝝ quedā deficiūt: quedā inci
piunt. Neq̃ illis alijſq̃ irrationabilib⁹ ita
ꝓuidet quēadmodū rationabilibus. Nū-
quid eñ (vt ait ap̄l'us) cura eſt deo de bo
bus: ⁊ ſicut non eſt cura deo de bobus: ita
nec de alijs irrationabilibus. Dicit tñ ſcri
ptura: q̄ ipſi eſt cura de oībus. Prouidē-
tiā ḡ ⁊ curā vniuerſaliter de cūctis que cō
didit habet vt habeat vnūqđq̃ qđ ſibi de
bet̄ ⁊ conuenit. Sed ſpēalem ꝓuidentiam
atq̃ curā habet de rationabilib⁹ quib⁹ p̄-
cepta tradidit: eiſq̃ recte viuendi legē pre
ſcripſit: ac p̄mia ꝓmiſit. Hanc ꝓuidentiā
⁊ curā de irrationabilib⁹ non habet. Ideo
dicit ap̄ls: q̄ nō eſt cura deo de bobus: ꝓ
uidet tñ ouibus ⁊ curat. i. gubernat oīa
qui omnibus ſolē ſuum facit oriri: ⁊ pluui
am dat. Scit itaq̃ deus quāta ſit multitu
do pulicū culicū ⁊ muſcarū ⁊ piſciuȝ: ⁊ q̄t
naſcant̄ quotve moriant̄: ſed nō ſcit hoc ꝑ
momenta ſingula: imo ſimul ⁊ ſp̄ omnia.
Neq̃ ita ſcit: vt eandē habeat ꝓuidentiaȝ
irrationabiliū ⁊ rationabiliū. i. vt eodē pe
nitus mō ꝓuideat irrōnabilibus ⁊ ratio-
nabilibus. Rationabilib⁹ eñ ⁊ p̄cepta de
dit ⁊ angelos ad cuſtodiā delegauit.

Breuis ſumma predictorum cuȝ additione quorundam. e

Simul itaq̃ et im
mutabiliter ſcit deus omnia que fuerūt et
ſunt et erunt: tam bona q̃ mala: preſcit q̃
omnia futura tam bona q̃ mala.

Iſta eſt diſtinctio triceſimanona

In qua mgr̄ poſtq̃ oſtenſum eſt qualit̄ ſcīa dei ſe ha
beat cauſaliter reſpectu rerū creatarū: conſequēter
agit de ip̄ius ſcientie immutabilitate. Et tria facit.
Naȝ p̄mo inquirit an ſcientia dei poſſit augeri vl' mi
nui. Scđo inquirit an deus poſſit ſcire quod modo
neſcit. Tertio quandam obiectionem ⁊ eius ſolutio
nem adducit. Primū facit a p̄ncipio diſtinctōis vſq̃
ibi. Hic opponit̄. Scđm ab inde vſq̃ ibi. Ei ꝟo qđ
p̄dictum eſt. Tertium ꝟo vſq̃ ad finem diſtinctōis.
Et tm̄ de ſententia huius diſtinctionis in generali.
In ſpēali ſententia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitio-
nibus: quaꝝ p̄ma eſt hec. Deus vnica ⁊ inuariabili
ſcientia ſcit ſimul p̄ſentia omnia preterita ⁊ futura.
Hanc magiſter ꝓbans querit an ſcientia dei poſſit
augeri vel minui: ⁊ ꝑ conſequens mutari. Et argu-
it ſic. Nam deus poteſt hodie aliquid ſcire qđ nū
q̃ ante ſciuit. ſcȝ aliquem legere vel mori: qui nunq̃
ante legit vel moriebat̄. ⁊ ꝑ conſequens eius ſcien-
tia poteſt augeri vel minui. Similiter ſcit hodie ali-
quid quod nunq̃ poſtea ſciet: quia ſcit hodie aliquē
legere quem nunq̃ poſt hoc ſciet legere. ergo ſcien
tia eius pōt minui: ⁊ ꝑ conſequens mutari. Reſpon
det magiſter ad hoc ſcientiā dei oīno eſſe immutabi

lem. Cuius ratio eſt quia ſcientia dei nihil aliud eſt: q̄ diuina eſſentia que variari non pōt. ergo ſcientia dei etiam variari non poteſt. Attn̄ aliq̄d poteſt eſſe ſubiectum ſcīe dei quod p̄us non fuit ei ſubiectum. quia non fuit. Et poteſt eſſe iam aliq̄d ſubiectū ſciētie dei quod poſtea non erit ſibi ſubiectuꝫ: eo q̄ poſtea non erit. Ex hoc non ſequit̄ aliqua augmentatio vel diminutio ſeu variatio fieri in ſcientia: cū ſic deꝰ poteſt ſcire que neſcit: ⁊ neſcire que ſcit. Secūda ꝓpoſitio eſt hec. Deus ſcientia viſionis: licet nō ex tempe poteſt ſcire plura q̄ ſcit atqꝫ pauciora. Hanc magiſter ꝓbās ſic arguit. Si aliquid poteſt eſſe ſubiectum diuine ſcientie quod prius non fuit ſibi ſubiectum. ergo deus poteſt aliquid ſcire de nouo ex tempore. Ad qd̄ magiſter reſpondens dicit deum poſſe ſcire quod neſcit: ⁊ quod non vult poteſt velle abſqꝫ mutatione facta in ip̄o. Et addit q̄ iſte ꝓpoſitiones deus poteſt ſcire quod neſcit ⁊ conſimiles pñt intelligi vl̄ ꝯiunctim vl̄ diuiſim. Cōiunctim intellecte ſūt falſe. Nam iſta: deus poteſt ſcire quod neſcit: ſic intellecta: deſignat deū aliquid poſſe ſcire quod nunc non ſcit vel ante non ſciuit Diuiſim ṽo intellecte ſūt vere: vnde iſta. Deus poteſt ſcire quod neſcit: in iſto ſenſu ſumpta eſt vera: quia deſignat deū libertateꝫ ⁊ potentiam habere omnia ſciendi vel non ſciendi. ſicut habuit ab eterno: ⁊ hoc loquēdo de ſcientia approbationis: ſm̄ quā oēs res ſunt ſcibiles ⁊ nō ſcibiles Poſtea dicit ſm̄ opinionē quorūdam dicentium q̄ deus poteſt plura ſcire q̄ ſcit ⁊ econuerſo pauciora pōt ſcire q̄ ſcit: ſaltem ſm̄ ſcientiā viſionis. Nam deus pōt multa facere que nunq̄ facturus eſt. ⁊ ſi illa faceret: plura q̄ ſcit ſciētia viſionis ſciret. Siīr multa que facit poſſet nō facere: q̄ ſi nō faceret pauciora q̄ ſcit ſciret ſcientia viſionis. Sed illud nō habet veritatem de ſcientia ſimplicis intelligentie: quarum differentia patebit in concluſione. Tertia propoſitio eſt hec. Dei ſimplici ꝓuidentia gubernantur ſimul oēs creature. Hanc mgr̄ ꝓbans ꝓponit quādam autoritatem. b. Hiero. ſuper Abachuc in qua videtur dicere q̄ deus non ſcit omnia ⁊ q̄ ſua ꝓuidentia non ſit omniū. Et reſpondet magiſter q̄ beatus Hiero. non vult dicere q̄ deus aliquid neſciat. ſed q̄ ſua ſcientia non mutat̄ ꝑ temporum momenta ⁊ qd̄ non equaliter ꝓuideat rationabilibus ⁊ irrationabilibus: quia rationabilia ordinat ad vitam eternam. bruta vero nō. Et tn̄ in ſpeciali.

DI.XL.

Quid ſit p̄deſtinatio ⁊ in quo differat a preſcientia. a

P Redeſtinatio ṽo de bonis ſalutaribꝰ eſt: ⁊ de hoibꝰ ſaluādis. vt eīn ait Aug. in li. de p̄deſtinatōe ſctōꝝ. Predeſtinatio eſt grē preparatio: q̄ ſine preſcia eſſe nō pōt Pōt aūt ſine predeſtinatione eſſe preſcia. Predeſtinatione quippe deꝰ ea preſciuit q̄ fuerat ipſe facturus: ſꝫ preſciuit ea deꝰ etiā q̄ non eſt ip̄e facturꝰ. i. oia mala. Predeſtinauit eos q̄s elegit: reliq̄s ṽo reprobauit. id ē ad mortē eternā preſciuit peccaturos.

An aliquis p̄deſtinatorum poſſit dānari vel reproborū ſaluari. b

Predeſtinatorum nullus videt̄ poſſe dānari: nec reproborū aliq̄s poſſe ſaluari. Vn̄ Augꝰ. in li. de correctiōe ⁊ grā. In Apocal̄. inq̄t dicit̄. Tene qd̄ habes: ne aliꝰ accipiat coronā tuaꝫ. Si aliꝰ non eſt accepturꝰ niſi iſte ꝑdiderit: certꝰ ē electoꝝ numerꝰ. i. nō pōt augeri vel minui. Ad hoc aūt obijciunt q̄dā nitentes ꝓbare numeꝝ electoruꝫ poſſe augeri ⁊ minui ſic. Poſſet deꝰ nō apponere grām q̄bꝰ apponit: ⁊ poſſet ſubtrahere quibꝰ nō ſubtrahit: qd̄ ſi faceret vtiqꝫ dānarēt̄. Poſſet ḡ dānari iſti q̄ tn̄ ſaluabunt̄. Poſſet itaqꝫ minui electoꝝ numerꝰ. Ita etiā poſſet augeri: q̄ꝛ poſſet apponi grā q̄bꝰ nō apponit̄ ꝑ quā ſaluarent̄. Poſſent ḡ ſaluari hita grā qui tn̄ ſine ea dānabunt̄: poſſet itaqꝫ augeri numerꝰ electoꝝ. Quibus rn̄demꝰ ex ea rōne dictū eſſe: ⁊ verū eſſe numeꝝ electorū nō poſſe augeri vel minui: q̄ꝛ nō pōt vtrūqꝫ ſil̄ eſſe. ſ. vt aliquis ſaluet̄ et nō ſit p̄deſtinatꝰ: vel vt aliq̄s p̄deſtinatꝰ ſit ⁊ dānet̄. Intelligētia eīn ꝯditionis implicite veritatē facit in dicto: ⁊ ipoſſibilitatē in vero. Si ṽo ſimplicit̄ intelligat̄: ipoſſibilitas n̄ admittit̄: vt cū dicit̄: p̄deſtinatꝰ pōt vel n̄ pōt dānari. ⁊ reprobꝰ pōt ſaluari. In his eīn ⁊ hmōi locutionibꝰ ex rōe dicti dijudicanda eſt ſnīa dictiōis. Alia nāqꝫ ſit intelligentia: ſi ꝑ ꝯiūctionē hec accipiant̄ dicta: atqꝫ alia ſi ꝑ diſiunctioneꝫ: vt ſupra cū de preſcia agebat̄ pretaxatū eſt. Si eīn cū dicis predeſtinatꝰ nō pōt dānari intelligas ita. i. nō pōt eſſe vt p̄deſtinatꝰ ſit et dānet̄: verū dicis: q̄ꝛ ꝯiunctim intelligis: falſum aūt ſi diſiūctim vt ſi intelligas iſtū nō poſſe dānari quē dico predeſtinatū. potuit. n. nō eſſe predeſtinatus: ⁊ ita damnaret̄.

Auguſti.

Oppoſitio.

Reſpōſio.

Quō adhuc inſtant queſtioni. c

Verūtamē adhuc inſtant: ⁊ ſm̄ coniunctionē argumentādo ita ꝓcedunt. Nō eīn inquiūt pōt eſſe vt aliquis p̄deſtinatꝰ ſit ⁊ damnet̄. Vtrūqꝫ iſtorum ſil̄ eſſe non pōt: ſed alterum horū non pōt non eē. ſ. q̄n iſte ſit p̄deſtinatꝰ: ab eterno eīn p̄deſtinatus eſt: ⁊ nō pōt mō non eē predeſtinatus. Cuꝫ ḡ impoſſibile ſit ſimul vtrūqꝫ eſſe: ⁊ impoſſibile ſit alterū non eſſe videt̄ non poſſe alterū eſſe. ſ. vt damnetur. Quod ſi eſt. ḡ non pōt eē: vt non ſaluetur.

In huiꝰ queſtionis ſolutōe mallē alios audire q̄ docere. Dicimꝰ tn̄ de preſciētia ſilem poſſe moueri queſtioneꝫ. Ideoqꝫ tā hic q̄ ibi vnā facimꝰ reſponſioneꝫ dicētes

Solutio in q̄ vellet magis alios audire q̄ docere.

determinandũ foꝛe illud cui innitiť tota h̃ queſtio.ſ. impoſſibile eſt alterũ iſtoꝛũ non eſſe.ſ. q̃n iſte mõ ſit p̃deſtinatus: ab eterno eñ iſte p̃deſtinatus eſt. Diſtinguendũ.n. eſt cũ ait. Iſte nõ põt mõ nõ eſſe p̃deſtinatus: vel nõ põt mõ eſſe quin ſit p̃deſtinat᷒ hoc eñ cõiunctim vel diſiunctim intelligi põt. Nõ eñ põt eſſe vt ab eterno ſit p̃deſtinat᷒: ꝛ mõ non ſit p̃deſtinat᷒: nec põt eẽ ſimul vt ſit p̃deſtinatus: ꝛ nõ ſit p̃deſtinat᷒ ꝫ tñ potuit eẽ ab eterno ꝙ nõ eẽt p̃deſtinatus: ſi potuit ab eterno nõ eſſe p̃deſtinat᷒. Et ſicut ab eterno de᷒ potuit eũ nõ p̃deſtinare: ita ꝯcediť a q̃buſdã ꝙ ꝛ mõ põt deus eũ nõ p̃deſtinaſſe: ab eterno g̊ põt de᷒ non p̃deſtinaſſe eũ: g̊ põt iſte nõ fuiſſe p̃deſtinatus. Si xͦo nõ fuiſſet p̃deſtinatus nec mõ eſſet p̃deſtinat᷒. g̊ mõ põt nõ eſſe predeſtinat᷒. Ita ꝛ de pꝛeſcia ꝛ de pꝛeſcitis dicũt: qꝺ in actionib᷒ vel in opationib᷒ dei ꝛ hominũ nullaten᷒ ꝯcedunt. Ex q̃ eñ aliquid factũ eſt vel dictũ nõ ꝯcedunt ꝙ poſſit non eſſe vel nõ fuiſſe: imo ĩpoſſibile eſt non eſſe vel nõ fuiſſe qꝺ factũ ẽ vel dictũ: referẽtes poſſibilitatẽ vel ĩpoſſibilitatẽ ad naturam rei exiſtẽtis. Cũ xͦo de p̃ſcia vel de p̃deſtinatione dei agiť: poſſibilitas vel ĩpoſſibilitas ad potẽtiã dei refert: q̃ ſꝑ eadẽ fuit ꝛ ẽ qꝛ p̃deſtinatio: p̃ſcia: potẽtia: vnũ ĩ deo ẽ.

Quid ſit repꝛobatio dei: et in quibus conſidereť: et quis ſit predeſtinationis effectus.

Cunqꝫ pꝛedeſtinatio ſit gratie p̃paratio.i. diuĩa electio qua elegit quos voluit añ mũdi ꝯſtitutionem: vt ait apl'us. Repꝛobatio ecõuerſo intelligẽda eſt pꝛeſcia iniq̃tatis quoꝛundã ꝛ preparatio dãnationis eoꝛũdẽ. Sicut eñ predeſtinationis effect᷒ illa gr̃a eſt: q̃ in p̃ſenti iuſtificamur atqꝫ ad recte viuendũ ꝛ in bono p̃ſeuerãdũ adiuuamur ꝛ illa q̃ in futuro beatificamur. Ita repꝛobatio dei q̃ ab eterno nõ eligendo q̃ſdam repꝛobauit: ſcḋm duo ꝯſideraẗ: quoꝝ alteꝝ pꝛeſcit ꝛ nõ preparat.i. iniq̃tatẽ: alterũ pꝛeſcit ꝛ p̃parat.ſ. eternã penã. Vñ Aug᷒. ad p̃ſpeꝝ ꝛ Hylariũ. Hec inq̃t regula incõcuſſe tenẽda eſt: peccatoꝛes in pc̃tis pꝛeſcitos eſſe nõ pꝛeparatos: penã aũt eſſe pꝛeparatã. Pꝛeparauit eñ deus (vt ait Aug᷒. in li. de bono p̃ſeuerantie) in p̃ſcia ſua quib᷒ voluit bona ſua: ꝛ q̃buſcũqꝫ donat ꝓculdubio ſe donaturũ eſſe pꝛeſciuit. Pꝛeparauit etiaꝫ deus

Hic dicit quid ſit p̃deſtinationis effectus.

Hic ſcḋm q̃ cõſideretur repꝛobatio.

Auguſti.

(vt ait Fulgentius) malis ignẽ eternũ: illis vtiqꝫ quos iuſte p̃parauit ad luẽda ſupplicia: nec tñ pꝛeparauit ad faciẽda pc̃tã. Pꝛeparauit eñ deus qꝺ diuina eq̃tas redderet: non qꝺ hũana iniquitas admitteret. Nõ eñ ſicut pꝛeparauit ſanctos ad iuſticiam p̃cipiẽdã: ſic pꝛeparauit iniq̃s ad iniuſticiã amittendã: qꝛ prauitatis pꝛeparatoꝛ nũqꝫ fuit. Sicut g̊ pꝛedeſtinatio dei ꝓpꝛie eſt pꝛeſcia ꝛ pꝛeparatio bñficioꝝ dei: quibus certiſſime liberanť quicũqꝫ liberanť: ita repꝛobatio dei eſt pꝛeſciẽtia malicie in quibuſdã non finiende: ꝛ pꝛeparatio pene non terminãde. Et ſicut p̃deſtinationis effectus eſt gr̃e appoſitio. ita repꝛobationis eterne quodãmõ effectus eſſe videť obduratio. Nec obdurat deus (vt ait Auguſtinus ad Sixtũ) impartiẽdo maliciã: ſꝫ non impartiendo gratiaꝫ: ſicut nec digni ſunt. Quib᷒ eñ non imparťť: nec digni ſũt: nec merenť potius vt non impartiať: hoc digni ſunt: hoc merenť. Unde apl'๛s ait. Cuius vult misereť deus: ꝛ quẽ vult indurat miſericoꝛdiã appellans pꝛedeſtinationẽ: et pꝛecipue pꝛedeſtinationis effectũ.i. gratie appoſitionẽ: obdurationẽ vero gr̃e p̃uationem. Non eñ (vt ait Aug᷒. ad Simplicianum) intelligendũ eſt ꝙ deus ita induret: quaſi quenqꝫ peccare cogat: ſed tñ quibuſdam peccatoꝛibus miſcꝺiam iuſtificatiõis ſue non largiť: ꝛ ob hoc eos indurare dicitur: qꝛ non eoꝝ miſeretur: non qꝛ impellit vt peccent. Eoꝝ autẽ non misereť: quib᷒ gratiã non eſſe pꝛebendã equitate occultiſſima ꝛ ab hũanis ſenſib᷒ remotiſſima iudicat: quã non apit: ſꝫ mirať apl's dicens: O altitudo diuitiarũ ſapie ꝛ ſcientie dei.

Fulgenti᷒.

Aug᷒. in lib. de bono perſeuerantie.

Obduratio quõ effect᷒ ſit repꝛobatiõis. Aug. quõ dicať de᷒ obdurare.

Iſta eſt diſtinctio.xl. hui᷒ pꝛimi libri.

In qua magiſter poſtq̃ egit de ſcientia dei in generali. Hic incipit agere de q̃dam eius ſpecie. ſcꝫ de p̃deſtinatione in ſpẽali. Et tria circa hoc facit: Nam p̃mo oſtendit q̃d ſit p̃deſtinatio. Secundo ſubdit cõparationem p̃deſtinationis ꝛ p̃deſtinatoꝛũ. Tertio ſubiungit quis ſit effectus tam p̃deſtinationis q̃ repꝛobationis. Pꝛimum facit a p̃ncipio huius diſtinctionis vſqꝫ ibi. Pꝛedeſtinatoꝛum nullus viꝺꝛ poſſe damnari. Secundũ ab inde vſqꝫ ibi. Cũqꝫ p̃deſtinatio. Tertium xͦo vſqꝫ ad finem diſtinctionis. Et tantum in generali. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtať ĩ tribus ꝓpoſitionibus: quarum p̃ma eſt hec. Diuĩa p̃deſtinatio eſt tam gratie q̃ gloꝛie p̃paratio. Hanc mgr̃ pꝛobat autoꝛitate beati Auguſtini: qua etiam oſtendit quomõ p̃deſtinatio ſe hobeat ad p̃ſcientiaꝫ dicens: ꝙ p̃deſtinatio pꝛeſupponit pꝛeſcientiam: ſed non econuerſo. Cuius ratio eſt: quia deus nihil pꝛedeſtinauit niſi quod ipſe ſcit eſt facturum. igiť omnis pꝛedeſtinatio pꝛeſupponit p̃ſcientiam: ſed non econuerſo omne qꝺ deus p̃ſcit eſt facturus: quia omnia mala p̃ſcit: tñ nunq̃ eſt ea facturus: igiť nõ omnis p̃

ſcientia eſt p̄deſtinatio: ſed magis ecõuerſo. Et ſub
dit p̄deſtinationem eſſe ſolum reſpectu ſaluandorũ
p̄ſcientiã vero eſſe reſpectu reprobandorũ ſeu dãnan
dorum. Scd̃a ꝓpoſitio eſt hec. Numerus p̄deſtina-
torum non poteſt augeri vel minui. Hanc mgr̃ pro-
bans dicit numerũ p̄deſtinatorũ eſſe ideo certũ. q̃
nullus damnandus poteſt ſaluari: neq; quicũq; pre-
deſtinatus poteſt damnari: quod probat autoritate
beati Auguſtini. Deinde obijcit contra predicta ſic
Deus põt dare grãm illis quibus nõ dat: ⁊ ſubtra-
here illis quibus dat: q̃ alias nõ eſſet liber. ergo vi
det ꝙ numerus p̄deſtinatorũ augeri poſſit vel minui
⁊ p ꝯſequens nõ eſt certus. Ad qð magiſter reſpõ-
dens dicit ꝙ iſte ꝓpoſitiões: p̄deſtinatus põt dãna-
ri: preſcitus poteſt ſaluari: ⁊ alie conſiles ꝓpoſitio-
nes poſſunt intelligi coniunctim vel diuiſim: coniun-
ctim ſi intelligant: tunc ſunt falſe: quia deſignant il-
lum poſſe ſaluari quem deus p̄uidit damnandum.
que nunq̃ poſſunt ſimul ſtare vere ratione certitu-
dinis diuine ꝓuidentie. Si intelligant diuiſim: vel
ſi p̄deſtinatus conſideret non vt p̄deſtinatus: ſed vt
hic homo abſolute: ⁊ ſic omnes tales ſunt vere: q̃ ni
hil aliud denotant niſi ꝙ talis homo poſſit damnari
⁊ talis ſaluari: quod verũ eſt quocũq; homine deno
tato: eo ꝙ q̃libet inq̃tum in ſe eſt nõ magis ſe habe-
at ad vnũ q̃ ad reliquũ. Illud cõſequent magis de
clarat dicens: ꝙ p̄deſtinatus inq̃tum p̄deſtinat⁹ nũ
q̃ poteſt damnari: ⁊ p̄ſcitus inq̃tum p̄ſcitus nunq̃
poteſt ſaluari. Unde hoc additum eſt inquantũ pro
poſitionem veram facit impoſſibilem: ⁊ falſam red-
dit veram. Poſtea obijcit. Si predeſtinatus inq̃tũ
predeſtinatus non poſſit damnari. igit cum quilibet
p̄deſtinat⁹ non poſſit nõ eſſe p̄deſtinatus: videt cer-
te ꝙ nullo mõ ꝯcedendũ ſit p̄deſtinatũ poſſe damna
ri. Ad qð reſpondens mgr̃ dicit ꝙ p̄deſtinatus nõ
põt nõ eſſe p̄deſtinatus. Hec ꝯiunctim intellecta eſt
vera: q̃ eius ſenſus eſt ꝙ ille q̃ ab eterno eſt p̄deſti-
natus. poſtea nõ põt nõ eſſe p̄deſtinatus. Cuius op
poſito dato ſequeret ſcientie diuine mutatio. Sʒ di-
uiſim ip̄am intelligendo eſt falſa: quia deſignat ꝙ p̄-
deſtinatũ quem deus ab eterno potuit non p̄deſtina
re: iam nõ poſſet nõ p̄deſtinare: quod eſt falſum: q̃a
cum actus diuinus nõ tranſeat ĩ p̄teritũ. Ideo ſicut
quemlibet p̄deſtinatum potuit ab eterno non p̄deſti
nare: ita põt quemlibet modo predeſtinatũ non pre
deſtinare: ſed in actibus hominum qui tranſeunt in
preteritum talis diſtinctio locum non habet. Tertia
propoſitio eſt hec. Effectus predeſtinationis eſt ſal
uatio: ⁊ reprobationis damnatio. Hanc ꝓbat ma-
giſter diuerſis ſanctorũ autoritatibus: que patent in
littera. Et tñ in ſpeciali.

Utrũ aliquod ſit meritum obdurationis et miſericordie. a

DI.XLI

Jaũt queri mus meritũ obdurationis ⁊ miſericordie: obduratio nis meritũ inuenimus: mi ſericordie aũt meritũ nõ in uenimus: q̃ nullũ eſt miſericordie meritũ
ne gratia vacuet ſi nõ gratis donetur: ſed
meritis reddit. Miſeret itaq; ſm gratiã
que gratis dat. obdurat aũt ſm iudicium
qð meritis reddit. Unde dat intelligi: vt
ſicut reprobatio dei ẽ nolle miſereri: ita ob
duratio dei ſit nõ miſereri: vt non ab illo ir
rogetur aliquid quo ſit homo deterior: ſed
tm̃ quo ſit melior nõ erogetur. Ex his aperte
oſtendit quid miſcd̃iam: quid obduratio-
nẽ intellexit apl̃s: ⁊ q̃ miſcd̃ia nullũ aduo
cat meritũ. obduratio vero non eſt ſine meri
to ⁊ miſericordie verbo: hic accipit prede
ſtinatio: ⁊ p̄cipue predeſtinatõis effect⁹:
obdurationis vero nõ ipſa dei eterna repro
batio: q̃ eius nullum eſt meritũ: ſed gratie
priuatio ſiue ſubtractio: que quodãmodo
eſt reprobationis effectus. Accipit tamen
aliquãdo reprobatio ꝓ obduratione: ſicut
⁊ predeſtinatio ꝓ ſuo effectu: qui eſt gratia
appoſita. Gratia eñ que apponit effect⁹ eſt
p̄deſtinationis. Cũ ergo gratie que appo-
nit homini ad iuſtificationẽ nulla ſint me-
rita. multominus ⁊ ipſius predeſtinatiõis.
qua ab eterno elegit deus quos voluit: ali
qua p̄nt exiſtere merita. Ita nec reprobati
onis qua ab eterno q̃ſdã preſciuit futuros
malos ⁊ dãnandos: ſicut elegit Jacob: et
reprobauit Eſau: qð nõ fuit ꝓ meritis eo-
rũ q̃ tũc haberẽt: q̃ nulla habebãt q̃m nec
ipſi exiſtebãt: nec ꝓpter futura merita q̃ ꝓ
uideret: vt vl illũ elegit vl illũ reprobauit.

Exẽplũ ponit d̃ iacob ⁊ eſau dicẽs ꝙ nec il lũ elegit nec il lũ reprobauit de⁹ ꝓ meritis

Opinio quorũdam in qua fuit aliquãdo Auguſtinus: ſed poſtea retractauit. b

Opinati ſũt tamẽ
quidã deũ ideo elegiſſe Jacob: q̃ talem fu
turũ p̄ſciuit: q̃ in eũ crederet ⁊ ei ſeruiret.
qð aliq̃n Aug. ſe ſenſiſſe dicit in li. retrac.
vbi apte oſtendit ꝙ ſi ꝓpter futura merita
electus eſſet: iam nõ ex gratia eſſet electio.
Non ẽ ideo electus eſt a deo: q̃ talis futu
rus erat: ſed ex electiõe talis eſt factus ita
dicens. Diſputans quid elegerit deus in
nondũ nato: cui dixit ſeruiturũ eſſe maiorẽ.
⁊ quid in eodẽ maiore ſimiliter nondũ na-
to reprobauerit: Ad hoc ꝑduxi ratiocina
tionẽ vt dicerẽ. Non ẽ elegit de⁹ opera cu
iuſq; in preſcia que ip̄e datur⁹ eſt: ſed fidẽ
elegit in preſciẽtia: ⁊ quẽ ſibi crediturũ eſſe
p̄ſciuit: ip̄m elegit cui ſpm̃ſanctũ daret: vt
bona opando etiã eternã vitã ꝯſequeret.

Aug⁹. in lib. retrac.

Ecce hic apte dicit nõ ꝓpter opera eũ
elegiſſe: ſed ꝓpter fidem qua eũ p̄uidit cre
diturum: ſed q̃ ⁊ in fide meritũ eſt ſicuti et
in opibus: hoc retractauit dicens. Nõdũ
diligẽtius queſiuerã nec adhuc inueneraʒ
qualis ſit electio gratie: de qua dicit apl̃s:
Reliquie ꝑ electionẽ grẽ ſalue fiẽt: q̃ vtiq;

Explanat ſententiã p̄dictorũ verborum.

Hic ſũmatim colligit p̄dicta vt addat alia.

non ex gratia ſi ex meritis ꝓcedit: vt iā qđ
daẗ: non ſm gratiam: ſʒ ſm debitū ſibi red
daẗ potius cū meritis: ꝗ doneẗ. Perinde
qđ ꝯtinue dixi. Dicit eñ idem apl's. Idez
deus qui opatur oīa in oībus. Nuſꝗ aūt
dictū eſt. Deꝰ credit omnia in oībus: ac de
inde ſubiunxi Qđ ğ credimus nr̃m eſt: qđ
vero bonū opamur illiꝰ eſt qui credētibus
dat ſpm̃ſanctū: ꝑfecto nō dicerē ſi iam ſci-
rem etiā ip̃am fidem inter dei munera repe
Retractatio. riri que danẗ in eodē ſpū. Utrūqꝫ ğ noſtꝝ
eſt ꝓpter arbitriū volūtatis: ⁊ vtrūqꝫ da-
tū eſt ꝑ ſpiritū fidei ⁊ charitatis Et ꝙ pau
lopoſt dixi. Noſtꝝ eñ eſt eū credere ⁊ vel
le. Illius aūt dare credētibus ⁊ volentibꝰ
facultatē bene opandi ꝑ ſpūmſanctū: per
quē charitas dei diffundiẗ in cordibus no
ſtris. Uerū eſt quidē: ſʒ eadez regula eſt: et
vtrūqꝫ ipſius eſt: qꝛ ip̃e p̃parat voluntatē
⁊ vtrūqꝫ nr̃m: qꝛ non fit niſi volentibꝰ no-
bis: ergo ⁊ meritū fidei de miſcdia dei ve-
nit. Non ğ ꝓpter fidem vel aliqua merita
elegit deus aliquos ab eterno: vel appoſu-
it gratiā iuſtificationis in tēpore: ſed gra-
tuita bonitate ſua elegit vt boni eſſent Un
Auguſti. de Augꝰ. in li. de predeſti. ſan. Non qꝛ fu/
tures nos tales eſſe p̃ſciuit ideo elegit: ſed
vt eſſemus tales ꝑ ipſam electionez gratie
ſue: qua gratificauit nos i dilecto filio ſuo.

Hic videtur contrariū quod alibi ait Auguſtinus. C

His tamen aduerſari videẗ qđ dicit Augꝰ. ſup Malachiā
Auguſti. ꝓphetam: vbi ſcriptum eſt. Jacob dilexi.
Eſau aūt odio habui. Cui vult inq̄t miſe-
retur deus: ⁊ quē vult indurat: ſed hec vo
lūtas dei iniuſta eſſe nō pōt. Uenit eñ de
occultiſſimis meritis: qꝛ et ipſi pctōres cū
ꝓpter generale peccatū vnā maſſam fece/
rūt: tñ nōnulla inter eos diuerſitas. Prece
dit ğ aliquid in peccatoribꝰ: quo ꝗuis nō
dū ſint iuſtificati: digni efficianẗ iuſtificati
one. Et itē p̃cedit in aliis pctōribus: quo
digni ſunt obtuſione. Ecce hic videẗ Au-
guſti. dicere ꝙ ⁊ ipſa dei voluntas q̄ alios
elegit alios reprobat ex meritis ꝓueniat:
ſed occultiſſimis. i. qđ ꝑ meritis alios vo/
luerit eligere: alios reprobare: ⁊ qđ ꝑ meri
tis aliis apponiẗ gratia iuſtificatiōis aliis
Pōt dici hoc retractaſſe. nō: vnde obtunduntẗ. Sed quid intellige-
re voluerit: ignoraẗ: niſi forte hoc dicatur
intellexiſſe qđ ſupra diximus eū retractaſ-
ſe. Nā ibidem etiā quedā alia cōtinue ſub-
dit que in li. retrac. apte retractat: qđ vtrū
qꝫ legenti patebit. Unde veriſiłe eſt in pre/
miſſis etiā hoc retractaſſe. Quidā tñ ex
Pōt tñ ex tali ſenſu dictū intelligi. eo ſenſu accipiūt fore dictum: non qꝛ aliq̄s
predeſtineẗ ꝑ meritis vel iuſtificatōis gra
tiā mereaẗ: ſed qꝛ aliqui nō adeo mali ſūt:
vt mereanẗ ſibi gr̃am nō impartiri. Nullꝰ
eñ dei gr̃am mereri pōt ꝑ quā iuſtificatur
pōt tñ mereri vt non apponaẗ: vt penitus
abiiciaẗ. Et quidē aliq̄ in tm̄ ꝓfundū iniq̄
tatis deuenerūt vt h̄ mereanẗ: vt h̄ digni
ſint: alii xo ita viuūt: vt ſi nō mereanẗ gra
tiā iuſtificationis. nō tñ merenẗ oīno repel
li ⁊ gr̃am ſibi ſubtrahi. Iōqꝫ dixit in qui-
buſdā precedere q̄ digni ſint iuſtificatōe: ⁊
in aliis q̄ digni ſint obtuſiōe: ſʒ h̄ friuolū ē.

Opinio quorūdam falſa de occultis dei differentiū carnaliter. D

Multi vero de iſto ꝓfundo querentes reddere rōnez atqꝫ ſm
Augꝰ. de verbis aplī. ꝯiecturas cordis ſui inſcrutabilem altitu/
dinem iudiciorū dei cogitare conātes i fa/
bulas vanitatis abierūt dicētes. Ex aīe ſur
ſum in celo peccāt: ⁊ ſm peccata ſua ad cor
pora ꝑ meritis diriguntẗ: ⁊ dignis ſibi q̄ſi
carceribus includunẗ. Ierūt hi tales poſt
cogitatiōes ſuas: ⁊ volentes diſputare de
dei ꝓfundo: xſi ſunt in ꝓfundum dicētes
aīmas in celo ante ꝯuerſatas ⁊ ibi aliquid
boni vel mali egiſſe: ⁊ ꝑ meritis ad corpo
ra terrena detruſas eſſe Hoc aūt reſpuit ca
tholica fides ꝓpter euidentē aplī ſentētiā
qua ait. Cū nondū nati eſſent: aut aliquid
boni vel mali egiſſent ⁊c. Melior eſt ergo
fideł ignorātia: ꝗ temeraria ſcia. Elegit ğ
eos quos voluit gratuita miſcdia: non qꝛ
fideles futuri erant: ſed vt fideles eſſent: eiſ
qꝫ gratiam dedit: non qꝛ fideles erant: ſed
Augꝰ. in lib. retracta. vt fierent. Ait eñ apl's: Miſcdiam ꝯſecu-
tus ſū: vt fidelis eſſez: nō ait: qꝛ fidelis erā.
Daẗ quidē ⁊ fideli: ſʒ data eſt etiaz p̄us vt
eſſet fidelis. Ita etiā reprobauit q̄s voluit
nō ꝓpter futura merita q̄ p̄uideret: verita
te tñ rectiſſima ⁊ a nr̃is ſenſibus remota.

Queſtio.

Sed queriẗ vtruz ſicut diciẗ elegiſſe quoſdā vt boni fierēt: et
fideles: ita etiā ꝯcedi debeat reprobaſſe q̄ſ
Reſponſio dam vt mali eſſent ⁊ infideles: ⁊ obdurare
vt peccēt: Qđ nullatenus cōcedi oportet.
Nō eñ reprobatio ita eſt cā mali ſicut pre
deſtinatio eſt cauſa boni: neqꝫ obduratio

iſta facit hominẽ malum: queãdmoduꝫ miſericordia facit bonum.

An ea que ſemel ſcit deus vel preſcit ſemꝑ ſciat ꝛ p̃ſciat: et ſemper ſcierit vel preſcierit. f

Preterea cõſiderari oportet: vtrũ ea oĩa que ſel' ſcit vel p̃ſcit deus ſꝑ ſciat ꝛ ſcierit: ac p̃ſciat ꝛ preſcierit an olim ſcierit vel p̃ſcierit qđ mõ nõ ſcit vł p̃ſcit. De p̃ſcia p̃mo rñdem⁹ dicẽtes multa eũ p̃ſciſſe q̃ mõ nõ p̃ſcit. cũ em̃ eius p̃ſcia ñ ſit niſi de futuris: ex q̃ illa q̃ futura erãt p̃ſentia fiũt vel p̃tereũt: ſub dei p̃ſcia eſſe deſinũt: ſub ſcia ṽo ſꝑ ſunt. Preſciuit g̊ de⁹ oĩa ab et̃no q̃ futura erãt: neqꜫ p̃ſcire deſinit niſi cũ futura eſſe deſinũt. Neqꜫ cũ p̃ſcire deſinit aliq̃ q̃ añ p̃ſciebat min⁹ ea noſcit q̃ꝫ añ cognoſcebat. Non em̃ dꝛ ex defectu ſcie dei q̆ aliq̃ p̃ſcierit aliq̃ñ que mõ non p̃ſciat: ſ ex rõe ṽbi qđ eſt p̃ſcia. Preſcire. n. eſt añ ſcire aliq̃d q̃ꝫ fiat. Ideoqꜫ nõ põt dici deus p̃ſcire: niſi ea que futura ſunt.

De p̃ſcia p̃us rñdet dicens deum nõ ſꝑ p̃ſcire q̃ olim p̃ſciuit.

Hic de ſcientia dicens deum ſemper ſcire que ſemel ſcit. g

De ſcientia autem aliter dicim⁹. Scit em̃ deus ſꝑ oĩa q̃ aliq̃ñ ſcit. oẽm em̃ ſciam quã aliq̃ñ hꝫ ſꝑ habuit: ꝛ hꝫ ꝛ habebit. Ad h̃ aũt opponit̃ ita. Oliꝫ ſciuit hunc hoiem naſcituꝝ q̃ natus ẽ: mõ nõ ſcit eũ naſciturũ. Sciuit g̊ aliq̃d qđ mõ nõ ſcit. Itẽ ſciuit mundũ eſſe creandũ: mõ nõ ſcit eũ eſſe creanduꝫ. aliquid g̊ ſciuit qđ mõ non ſcit. ꝛ alia hmõi infinita dici p̃nt. Sed ad h̃ dicimus q̆ idẽ de natiuitate huius hois ꝛ mũdi creatione nũc etiã ſcit qđ ſciebat añq̃ꝫ fierent: lꝫ tunc ꝛ nũc hãc ſciaꝫ eius diuerſis exp̃mi ṽbis oportet. Nã qđ tunc futuꝝ erat: nũc p̃teritũ eſt. Idqꜫ verba cõmutãda ſunt ad ip̃m deſignãdũ Sic diuerſis tp̃ibus loquẽtes eandẽ diẽ: mõ ꝑ h̃ aduerbiũ cras deſignam⁹ dũ adhuc futura eſt: mõ ꝑ hodie duꝫ p̃ñs ẽ: mõ ꝑ heri dũ p̃terita eſt. Itaqꜫ añq̃ꝫ crearet̃ mũdus ſciebat de⁹ hunc creandũ: poſtq̃ꝫ creat⁹ eſt ſcit eũ creatũ: nec eſt hoc ſcire diuerſa: ſ oĩno idẽ de creatione mũdi. Sic antiq̃ p̃res crediderũt xp̃m naſcituꝝ ꝛ morituꝝ: nos aũt credimus eũ natũ ꝛ mortuũ: nec tñ diuerſa credim⁹ nos ꝛ illi: ſ eadẽ. Tp̃a enim (vt ait Aug⁹.) variata ſunt: ꝛ iõ ṽba ſunt mutata non fides. Indubitant̃ g̊ teneam⁹ deum ſemꝑ oĩa ſcire que aliq̃ñ ſcit.

Oppoſitio.

Solutio.

Auguſti.

Iſta eſt diſtinctio. xlj. hui⁹ primi libri. In qua magiſter poſtq̃ egit quid ſit predeſtinatio ꝛ q̃s ſit effectus ei⁹: inq̃rit de cauſa ipſi⁹. Et tria facit. Nam p̃mo ponit ſententiã veritatis. Secũdo elidit falſitatem. Tertio concludit q̆ nulla mutatio fit in ſcientia deitatis. Primũ facit a principio diſtinctionis vſqꜫ ibi. Opinati ſunt tñ quidam. Secundũ ab inde vſqꜫ ibi. Preterea conſiderari oportet. Tertium vſqꜫ ad finem diſtinctionis. Et tm̃ in generali. In ſp̃ali ſententia mgr̃i ſtat in tribus ꝓpoſitionib⁹ quarũ p̃ma eſt hec. Predeſtinatio nõ cadit ſub merito: ſicut obduratio. Hãc mgr̃ ꝓbans dicit q̆ obdurationẽ cadere ſub merito: ibi noĩe obdurationĩs nõ intelligit ip̃am diuinã p̃ſciam q̃ ab eterno eſt: iõ nullam põt habere cauſam: ſed intelligit ꝑ eam ſubtractionẽ vel carentiã gr̃e quam q̃daꝫ ſuis peccatis merent̃: q̃liter non eſt de p̃deſtinatiõe que nec quo ad illud quod in eo eternũ eſt. ſ. diuinã electõeꝫ: nec quo ad illud quod in ip̃a tempale eſt. ſ. gr̃e appoſitioneꝫ põt mereri: ſaltem intelligendo quo ad p̃mã gr̃am: que ſub ꝓprio merito non exiſtit. Sc̃da propoſitio eſt hec. De⁹ ꝓpter nulla futura merita vel demerita: ſed libere ab eterno elegit vel reprobauit. Hãc mgr̃ ꝓbans ponit opinionẽ quorũdã. q̃ opinati ſunt q̆ ꝓpter futura merita aliqui p̃deſtinant̃ vel reprobant̃ a deo. Et ad hoc idducit autoritates. b. Auguſtini q̃bus videt̃ dicere q̆ futura fides in Jacob fuit cauſa ſue p̃deſtinationis: ſed vt dicit mgr̃ hoc btũs Aug⁹. poſtea retractauit. Et poſtremo addit q̆ reprobatio dei nõ eſt cauſa peccati: ſed p̃deſtinatio ei⁹ eſt cauſa boni. ꝛ in. viij. c. ponit exp̃ſſe ſniam huius ꝓpoſitiõis. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Q̃lꝫ deus omnia ſciat que p̃us ſciuit: non tñ p̃ſcit que p̃ſciuit. Hanc ꝓbans mgr̃ querit an ſcia dei poſſit diminui. Et rñdet q̆ p̃ſcientia põt diminui: ſed non ſcientia. Multa em̃ deus p̃ſciuit que mõ nõ p̃ſcit: q꜡ nõ ſunt futura: ſed quod ſciuit ſcit. Poſtea obijcit in contrarium ſic. De⁹ ſciuit me naſciturũ ꝛ mũdum creandũ ꝛ hoc mõ neſcit. ergo nõ oĩa q̃ ſciuit ſcit. Et reſpondet q̆ oẽm rem quã deus ſciuit ſcit. Et argumentũ ꝓcedit diuerſimode quo ad modum ſciendi qui importatur ꝑ enunciabilia. Et tm̃ in ſpeciali.

De oĩpotentia dei vbi pri⁹ cõſiderat̃ quare dicat̃ oĩpotens. a

Nunc de omnipotẽtia dei agẽdum ẽ: vbi p̃ma ꝯſideratio occurrit quõ vere deus dicat̃ oĩpotens: an q꜡ oĩa poſſit: an tm̃ q꜡ ea poſſit q̃ vult. Q꜡ em̃ deus oĩa poſſit: pluribus autoritatib⁹ cõprobat̃. Ait eniꝫ Aug⁹. in li. q. veteris ac noue legis. Oĩa q̃ decẽ põt de⁹: ſ non facit niſi qđ conuenit veritati ei⁹ ꝛ iuſticie. Idẽ i eodẽ. Potuit deus cuncta facere ſil': ſ ratio ꝓhibuit. i. volũtas. Rationẽ nẽpe ibi voluntatẽ dei appellauit: q꜡ dei volũtas rationabil' ẽ ꝛ eq̃ſſima. Fatendũ eſt g̊ deum oĩa poſſe.

n

Auguſti.

Quomodo dicat̃ de⁹ omnia poſſe: cum nos multa poſſumus que ipſe non poteſt. b

Sed queritur quõ

oīa poſſe dicaꝛ: cū nos ꝗdam poſſimꝰ que ipē nō pōt: Nō pōt em̄ ambulare: loqui et hmōi: q̄ a natura diuinitatis ſunt penitus aliena: cū hoꝝ inſtrumēta nullatenꝰ habere queat incoꝛpea ⁊ ſimplex ſuba. Quibꝰ

Reſponſio

id rn̄dendū arbitroꝛ ꝙ hmōi actōes ambulatio. ſ. ⁊ locutio ⁊ hmōi a dei potētia aliene non ſunt: ſ ad ipām ꝑtinent. Licet eniꝫ hmōi actiones in ſe deus habere nō poſſit non em̄ pōt ambulare vel loqui: ⁊ hmōi. eas tn̄ in creaturis pōt opari. facit eniꝫ vt hō ābulet ⁊ loquaꝛ: ⁊ hmōi. Nō ḡ ꝑ iſtas actiones diuine potētie detrahiꝛ aliq̄d: qꝛ ⁊ hoc poteſt facere omnipotens.

De aliis obiicitur. c

Sed ſunt alia quedam q̄ deus nullatenꝰ facere pōt: vt pctā. Nō em̄ pōt mentiri: nō pōt peccare: ſ non ideo omnipotētie dei in aliquo detrahitur vel derogaꝛ ſi peccare nō poſſe dꝛ: qꝛ non eēt h̄ potētie: ſ infirmitatis. Si. n. h̄ poſſet oīpotens nō eſſet. Nō ḡ impotētie: ſ potētie imputandū ē ꝙ iſta nō pōt. Un̄ Augꝰ. in. xv. li. de tri. Mag̃ inq̄t dei potentia eſt nō poſſe mentiri. Sunt em̄ ꝗdā q̄ in aliis rebus potentie deputanda ſunt. in aliis v̇o minime. Et q̄ in aliis laudabilia ſunt: in aliis v̇o reꝑhenſibilia ſūt. Nō ḡ ideo deꝰ minꝰ potēs eſt: qꝛ peccare nō pōt: cum omnipotens nullatenus poſſit eſſe qui hoc poteſt.

Soluit Auguſti.

Item de aliis opponit. d

Sunt etiam ⁊ alia ꝗdā q̄ deꝰ nō pōt: vn̄ vid̄ꝛ nō oīa poſſe: nō em̄ pōt moꝛi vel falli. Un̄ Augꝰ. in lib. de ſimbolo. Deus oīpotens nō pōt moꝛi: nō pōt falli: non pōt miſer fieri non pōt vinci Hec vtiqꝫ ⁊ hmōi abſit vt poſſit oīpotens Si em̄ hmōi paſſionibꝰ atqꝫ defectibꝰ ſubiici poſſet: oīpotēs minime foꝛet. Et iō monſtraꝛ omnipotens: quia ei hec ꝓpinquari nō valēt: poteſt tamē hec in aliis operari.

Auguſti.

Q̄ omnipotentia dei ſm̄ duo conſideratur. e

Hic ergo diligēter ꝯſiderantibus oīpotētia eiꝰ ſm̄ duo apparet. ſ. ꝙ oīa facit que vult: ⁊ nihil oīno patiꝛ: ſm̄ vtrūqꝫ deꝰ oīpotens veriſſime ꝑdicaꝛ: qꝛ nec aliquid eſt qđ ei ad patiēdū coꝛruptionē inferre valeat: nec aliq̄d ad faciēdū ipedimentū afferre. Manifeſtū ē itaqꝫ deū oīno nihil poſſe pati ⁊ oīa facere poſſe ꝑter ea ſola quibus eiꝰ dignitas lederetꝛ: eiuſqꝫ excellētie derogaretꝛ: in q̄ tn̄ nō eſt minus oīpotens. Hoc em̄ poſſe nō eēt poſſe: ſ nō poſſe. Nemo ḡ deū oīpotenteꝫ in aliq̄ dicere p̄ſumat: q̄ oīa poteſt q̄ poſſe potētie eſt: ⁊ inde vere diciꝛ omnipotēs.

Quibuſdam autoꝛitatibus traditur ꝙ diciꝛ omnino omnipotēs: quia poteſt quicquid vult. f

Ex quibuſdam tamen autoꝛitatibꝰ tradiꝛ ideo vere dici omnipotēs: qꝛ q̄cq̄d vult pōt. Un̄ Augꝰ. i enchi. Nō ob aliud veraciꝛ vocaꝛ oīpotens niſi qm̄ q̄cq̄d vult pōt: nec volūtate cuiuſpiam creature volūtatis oīpotentis impeditur effectus. Idē in li. de ſpū ⁊ lr̄a. Non pōt deus facere iniuſta: qꝛ ipē eſt ſūma iuſticia ⁊ bonitas. Oīpotens v̇o eſt: non ꝙ poſſit oīa facere: ſed qꝛ pōt efficere q̄cquid vult: ita vt nihil valeat eius voluntati reſiſtere q̄n compleaꝛ: aut aliq̄ modo ipedire eandē. Ioh. Chryſ. in omeł. ꝗdam de expoſitōe ſimboli ait: Oīpotens dꝛ deus: qꝛ poſſe illiꝰ nō pōt inueniri nō poſſe: dicēte ꝓpheta. Oīa q̄cūqꝫ voluit fecit. Ipē eſt ḡ oīpotens: vt totū qđ vult poſſit. Un̄ apl's Eiꝰ inq̄t volūtati q̄s reſiſtit? His autoꝛitatibus vid̄ꝛ oñdi ꝙ deꝰ ex eo tm̄ dicaꝛ oīpotens ꝙ oīa pōt que vult: nō qꝛ oīa poſſit.

Auguſti.

Ioh. Chry

Determinatio pꝛemiſſarum autoritatum. g

Sed ad hoc poteſt dici ꝙ Augꝰ. vbi dicit. Oīpotēs nō dꝛ ꝙ oīa poſſit ⁊c. tam ample ⁊ generaliter accipit oīa: vt etiā mala includeret q̄ deus nō pōt: nec vult. Nō ḡ negauit eū poſſe oīa q̄ ꝯuenit ei poſſe. Siłr cū dicit: nō ob aliđ veraciꝛ dꝛ oīpotens: niſi qm̄ q̄cq̄d vult pōt. nō negat eū poſſe etiā ea q̄ nō vult: ſed aduerſus illos q̄ dicebant deū multa velle: q̄ nō poterat: affirmat eū poſſe q̄cquid vult Et ex eo vere dici oīpotentē nō ꝑ aliđ: qꝛ pōt quicq̄d vult. Sꝫ caue quō intelligas: pōt quicq̄d vult. An quicq̄d vult ſe poſſe: an q̄cquid vult facere: an quicq̄d vult fieri Sed em̄ dicas ideo om̄ipotētē vocari: qꝛ pōt quicq̄d vult ſe poſſe. ergo ⁊ Petrus ſimiliter oīpotens dici pōt: vel q̄libet ſctōꝝ beatoꝝ: qꝛ pōt quicq̄d vult ſe poſſe: ⁊ pōt facere q̄cq̄d vult facere. Nō. n. vult facere niſi qđ facit: nec poſſe niſi qđ pōt: ſ nō poteſt facere quicquid vult fieri. Uult em̄ ſal

Quō ītelligēdū ſit q̄cquid vult.

ũos fieri q̄ ſaluandi ſunt: verũtñ eos ſalua re non valet. Deus autem quicq̄d vult fie/ri poteſt facere. Si eñ vult aliquid fieri p̱ ſe: poteſt illud facere p̱ ſe. ⁊ p̱ ſe facit ſicut celũ ⁊ terram p̱ ſe fecit. quia voluit. Si au tem vult fieri p̱ creaturam ⁊ p̱ eam operaꝛ ſicut p̱ homīes facit domus ⁊ hmōi artifi/cialia: ⁊ deus q̄dem ex ſe ⁊ p̱ ſe poteſt. Ho mo aũt vel angelus q̄tumcũq̧ beatus eſt non eſt potens ex ſe vel per ſe.

Oppoſitio. h

Sꝫ forte dices nec dei filius pōt a ſe: nec ſpūſſanctus: ſed ſolꝰ pr̄. Ille eñ pōt a ſe q̄ eſt a ſe: filius autē qꝛ non eſt a ſe ſed a patre: non pōt a ſe ſed a pa tre: ⁊ ſpūſſanctus ab vtroq̧. Ad qđ di/cimus qꝛ licet filius nō poſſit a ſe. nec ope/retur a ſe. poteſt tñ ⁊ operaꝛ p̱ ſe: ſic ⁊ ſpiri tuſſanctus. Unde Hylariꝰ in lib. ix. de tri. Nature inq̄t cui contradicis heretice hec vnitas eſt. vt ita p̱ ſe agat filiꝰ: ne a ſe agat ⁊ ita nō a ſe agat vt p̱ ſe agat. Per ſe aũt dꝛ agere ⁊ potēs eſſe qꝛ naturalē hꝫ potentiā eandē quam ⁊ pr̄ qua potens eſt ⁊ op̱atur ꝟ qꝛ illam hꝫ a patre: non a ſe: ideo a pr̄e nō a ſe dꝛ poſſe ⁊ agere. Hō aũt vł angelꝰ gra tuitam hꝫ potentiā qua potens eſt. Jō ergo vere ac ꝓprie deus trinitas oīpotēs dicitꝛ: quia p̱ ſe. id eſt naturali potentia po teſt quicquid vult fieri: ⁊ quicquid vult ſe poſſe. Nihil enim vult fieri qđ nō poſſit fa cere per ſe vel p̱ creaturam. ⁊ nihil vult ſe poſſe: quod non poſſit: ⁊ omne qđ vult fie/ri vult ſe poſſe ſed non omne qđ vult ſe poſ ſe vult fieri. Si enim vellet fieri: quia volũ tati eius nihil reſiſtere poteſt.

Margin: Solutio. — Hylarius. — Hic plene oñ= dit q̄re deꝰ oi potens dicaꝛ

Iſta eſt diſtinctio. xlij. huius pri= mi libri In qua mgr̄ poſtq̄ egit de ſciētia dei. incipit agere de potentia eius. Et tria facit. Nā p̄mo inqui rit an deus ſit oīpotens. ⁊ vnde omīpotens dicatur Scđo ſubdit determinationē queſtionis mote. Ter tio ſoluit inducta ⁊ confirmat ſententiā prius datā. Primo duo facit in. j. c. Tertium ꝟo in ſequentibus Et tñ in generali In ſpēali ſententia mgr̄i ſtat ī tri bus ꝓpoſitionibus. quarũ p̄ma eſt hec. Deus dicitꝛ omīpotens. qꝛ omīa que poſſunt eſſe poteſt efficere.
Scđa ꝓpoſitio eſt hec. Aliquē poſſe omīa q̄ vult ſe poſſe: nō videtꝛ ad rationem omīpotētie ſufficere.
Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Deus ſimpliciꝛ pōt efficere q̄cq̄d eſt factibile. Has ꝓpoſitiones mgr̄ omnes ꝓbat determinando hanc queſtionē. ſ. vtrum deus dicatꝛ omnipotens. ſ. ideo aut quia poteſt omnia ſim pliciter. aut quia pōt omnia tñ q̄ vult. Et q̄ non di= catꝛ omīpotens eo q̄ omīa pōt ſimpliciter. arguit ex hoc q̄ non pot ambulare. loqui. vinci. falli. ⁊ pecca re. Et q̄ dicatꝛ omnipotens. qꝛ pōt omnia que vult: arguit diuerſis autoritatibus doctorũ. Et reſpōdet q̄ non eſt dicendus ideo omnipotens. qꝛ pōt omnia que vult. quia ſi hoc ſufficeret tunc quilibet ſanctus in celo poſſet dici oīpotēs. eo q̄ q̄libet talis pōt quic q̄d vult. ſed ideo deꝰ dicēdus eſt oīpotens. quia pōt omnia ſimpliciter que cadunt ſub potentia actiua. Ad argumentũ p̄mum de ambulatiōe ⁊ locutiōe di cit. q̄ iſta potentiā dei nō euacuant. qꝛ licet illa deꝰ non poſſit omīa p̱ ſe. pōt tñ illa in nobis ⁊ p̱ nos. De peccare mentiri ⁊ mori dicit hmōi nō arguere potē= tiam in deo. eo q̄ talia facere non ſit potentie. ſꝫ ma gis infirmitatis ⁊ inſufficientie. Ad ſcđm argumētũ ſcꝫ ad autoritates q̄bus ꝓbatꝛ ideo deũ dici omīpo= tentem. quia poteſt omnia que vult. dicit q̄ nō ideo deus debeat dici omnipotens. quia ſi hoc ſufficeret tunc quilibet beatus in celo poſſet dici oīpotens. cũ poſſit q̄cq̄d velit. Et ille autoritates non aliud dice= re intendunt. niſi q̄ voluntas dei nō poſſit impediri Et ſubdit poſtea q̄ licet ſolus pater dicatꝛ oīpotens a ſe. qꝛ a nullo habeat omnipotentiā. filius ⁊ ſpūſſan ctus non poſſunt dici omnipotentes a ſe. eo q̄ omnē potentiam ab alio acceperunt. poſſunt tamē dici om nipotentes per ſe. quia per ſuam naturam ſunt om= nipotentes. Et tñ in ſpeciali.

Opinio quorũdam dicentiũ deū nil poſſe niſi qđ facit. a

Quidā tamen de ſuo ſenſu gloriantes. dei po/tentiā ſub meſura coartari cona ti ſunt. Cũ eñ dicunt: huſq̧ pōt deus: ⁊ nō amplius. quid h̄ eſt aliud q̄ eiꝰ poten/tiam q̄ infinita eſt concludere ⁊ reſtringere ad meſurā. Aiũt eñ nō pōt deus aliud fa/cere q̄ facit. nec melius facere id quod facꝛ nec aliq̄d p̄termittere de his q̄ facit. Iſtam q̄ p̄mā ſuā opinionē veriſimiꝫ ibꝰ argumē tis cauſiſq̧ cōmenticijs necnō ⁊ ſacrarum autoritatũ teſtimonijs munire conanꝛ di= centes. Nō pōt deꝰ facere niſi qđ bonū ⁊ iuſtũ eſt fieri. nō eſt aũt iuſtũ ⁊ bonum fieri ab eo niſi qđ facit Si eñ aliud iuſtũ ē ⁊ bo nũ eũ facere q̄ facit. nō g̊ facꝛ oē qđ iuſtũ ē ⁊ bonũ eũ facere: ꝟ q̄s audeat h̄ dicere?

Margin: q — DI. XLIII — Ratio illorū prima.

Secunda ratio. b

Addunt etiā non pōt facere niſi qđ iuſticia eiꝰ exigit. ſed non exigit eius iuſticia vt faciat niſi qđ facꝛ. nō g̊ pōt facere niſi qđ facit. Eademq̧ iuſticia exigit. vt ⁊ id nō faciat qđ nō facit nō autē poteſt facere ꝯtra iuſticiā ſuā nō ergo pōt aliquid eorum facere q̄ dimittit.

Reſponſio ad prius dictum. c

His autem reſpon demus duplicē verborũ intellgentiā ape= riētes ⁊ ab eis inuoluta euoluētes. ſic. Non pōt deꝰ facere niſi qđ bonũ ē ⁊ iuſtũ. i. non pōt facere niſi illud qđ ſi faceret bonũ ⁊ iu/ſtum eſſet: verꝫ ē. ꝟ multa pōt facē q̄ nō bo/

na ſunt nec iuſta:qꝛ nec ſūt nec erūt nec bñ
Reſpōſio ad id qđ ſecundo dictū eſt.
fiunt:nec fient:qꝛ nunq̄ꝫ fiet. Itē qđ ſcđo
ppoſitū fuit non pōt facere niſi qđ iuſticia
ſua exigit.ꝛ nō pōt id facere qđ iuſticia ſua
exigit vt nō fiat. Dicim⁹ qꝛ exactiōis v̄bū
de deo ꝯgrue nō dicit̃.nec ꝓprie accipitur
ꝛ in illis locutōibus duplex eſt ſenſus. Si
eñ intelligas nō pōt facere niſi qđ ſua iuſti
cia exigit.id eſt niſi qđ voluntas ſua iuſta
vult:falſum dicis. Iuſticia eni ipſius dei
equiſſima volūtas accipit̃:qualiter acipit
Aug.illa verba dñi in Geñ.loquentis ad
Loth.(Nō poſſum q̄cq̄ꝫ facere donec illo
introeas)exponēs:nō poſſe inq̄t ſe dixit.
qđ ſine dubio poterat ꝑ potētiā:ſ nō pote
rat ꝑ iuſticiā:quaſi poterat quidē:ſ nō vo
lebat:ꝛ illa volūtas iuſta erat. Si v̄o per
hec v̄ba intelligis eū nō poſſe facere.niſi il
lud qđ ſi fieret iuſticie eius ꝯueniret:verū
dicis. Silr̃ diſtingue illud. Nō pōt facere
qđ ſua iuſticia exigit vt nō faciat.i.nō pōt
facere id qđ ipe q̄ ē ſumma iuſticia nō vult
facere falſum eſt. Si aūt his verbis intel/
ligas eū nō poſſe facere id qđ iuſticie eius
cōuenire non poteſt.verum dicis.

Tertia illoꝝ ratio. d

Addunt quoqꝫ et

alia dicētes. Non pōt de⁹ facere niſi qđ dꝫ
nō aūt dꝫ facere niſi qđ facit Si eñ dꝫ alia
facere.nō ḡ fac̄ oē qđ dꝫ. Si v̄o fac̄ oē qđ
dꝫ:nec pōt facere niſi qđ dꝫ. ñ ḡ pōt facere
niſi qđ fac̄. Itē aut dꝫ dimittere qđ dimit/
tit ne faciat.aut nō dꝫ Si nō dꝫ nō recte di
mittit. Si v̄o dꝫ dimittere.ḡ nō dꝫ facere.
Si aūt nō debet nec decet.nec optet eū fa/
cere.ꝛ ſi nō decet nec optet eū facere.ḡ non
pōt facere:nō ḡ pōt facere:niſi qđ facit.nec
pōt illud dimittere quod facit quin faciat:
qꝛ debet illud facere ꝛ qđ debet facere: nō
Reſponſio
pōt illud dimittere. Sꝫ vt mihi videt̃ h
verbū debet:venenū habet. Multiplicē
eñ ꝛ inuolutā ꝯtinet intelligentiā.nec deo
ꝓp̄e cōpetit q̄ nō ē debito: nobis:niſi forte
ex ꝓmiſſo Nos v̄o ei debitores ſum⁹ ex cō
miſſo. Ut aūt venenū euacuet̃: diſtingue
v̄bi ſenſuꝫ. Nō pōt deus facere:niſi quod
debet.i.niſi qđ vult:falſum eſt. Si eñ pōt
ipe dici debere aliquid quia vult illud. Si
aūt dicat̃ non poteſt:niſi qđ debet.id eſt.
nō pōt niſi illud qđ ſi faceret ei bene ꝯueni
Quarta illo-rum ratio.
ret:verū eſt. Addunt q̄ꝫ illi dicētes. Ni
hil facit aut dimittit niſi optima ꝛ rationa
bili cauſa:licet nobis occulta ſit:ſm quam
oportet eū facere ac dimittere:q̄ facit vł di
mittit. Ratio eñ penes eū eſt qua illa facit
ꝛ illa dimittit.q̄ ratio eterna eſt ꝛ ſemꝑ ma
nēs.ꝑter quā nō pōt aliq̄d facere vł dimit
tere. Illa ḡ manēte nō pōt qđ facit dimitte
re.nec qđ dimittit facere:ꝛ ita nō pōt face/
re niſi qđ facit. Et ad hoc rñdemus ambi
Reſpōſio.
guitatē locutionis determinātes. Cū eniꝫ
dicit̃ ratio vel cauſa optima penes deū eſt
qua facit cūcta que facit.ꝛ dimittit ea que
dimittit:verū quidē eſt.qꝛ in eo volūtas ē
equiſſima ꝛ rectiſſima:q̄ facit ꝛ dimittit q̄
vult:contra quā facere nō pōt:nec ꝑter eā
facere pōt. Nec vtiq̄ꝫ contra eā faceret nec
ꝑter eam:ſi ea que facit dimitteret vel que
dimittit faceret:ſed eadē manente ratione
ꝛ cauſa alia potuit facere:ꝛ iſta dimittere
Licet ergo ratio ſit penes eū qua alia facit
ꝛ alia dimittit:pōt tñ ſm eandeꝫ rationē ꝛ
dimittere que facit:ꝛ facere que dimittit.
Ipi aūt addūt. Ratio eſt eū facere q̄ facit.
Ad hunc ad-dunt q̄ſtionē.
ꝛ non alia:ꝛ nō pōt facere niſi qđ rō eſt eū
facere:ꝛ ita nō pōt facere niſi qđ facit. Itē
rō eſt eū dimittere q̄ dimittit:ꝛ nō pōt non
dimittere qđ rō eſt eū dimittere.ꝛ ita non
pōt nō dimittere qđ dimittit. Et ad hoc
Reſpōſio.
dicimus locutiōes ambiguas eſſe:ꝛ iō de-
terminādas. Si eni cū dicit̃ nō pōt facere
niſi qđ rō eſt eū facē intelligas eū nō poſſe
facē niſi ea q̄ rōabilia ſunt.ꝛ ea q̄ ſi fierēt rō
nabilia eſſent.ver⁹ ē ſenſus. Si aūt intelli/
gas eū nō poſſe facē alia rōabilia ꝛ bōa:ni
ſi ea q̄ vult ꝛ facit.falſus eſt intellect⁹. Itē
alіud adiūgūt dicētes. Si pōt de⁹ aliud fa
Alia illoꝝ rō
cere q̄ꝫ facit:pōt ḡ facere qđ nō ꝑſciuit ꝛ ſi
pōt facere qđ nō ꝑſciuit:pōt ſine ꝑſcia opa
ri:qꝛ oē qđ factuꝫ ſe ꝑſciuit facit. nec facit
aliq̄d qđ nō ꝑſciuit. Qđ ſi ꝑter ſciam ei⁹ ali
q̄d fieri īpoſſibile eſt.oē ḡ quod ꝑſcitū ē fie
ri neceſſe eſt ḡ aliud fieri q̄ꝫ ſit nulla rōe poſ
ſibile eſt.ergo non pōt a deo fieri niſi quod
fit. Hec aūt queſtio de preſcientia facile
Hec q̄ſtio ex ꝑdictis facile determinat̃.
determinari poteſt per ea que ſuperius di/
cta ſunt:cū de preſcientia ageretur.

Autoritatib⁹ vtuntur in aſſertio-
nem ſue opinionis. e

His aūt illi ſcruta

tores q̄ defecerūt ſcrutātes ſcrutinia ſctōꝝ
annectūt teſtimonia. Dicit eni Aug.in li.
Auguſti.
de ſimbolo. Hoc ſolū pōt deus qđ nō vult
ꝑ quod videt̃ nō poſſe facere aliq̄d niſi qđ
vult:ſ nō vult niſi quod fac̄:ꝛ ita videt̃ nō
Quō intelli-genda ſit au-toritas.
poſſe:niſi quod facit. Illud aūt ita intelli/
gendū eſt Id ſolū nō pōt de⁹ qđ nō vult.ſ.
ſe poſſe. Idē in.vij.li.ꝯfeſſ.ad deū loquēs

ait. Ne cogeris inuitus ad aliꝗd: qꝛ volū
tas tua nō eſt maior ꝙ̄ potētia. eēt aūt ma
ioꝛ. ſi teipo tuipē maioꝛ eſſes. Ex h̄ videt̄
ꝙ deꝰ nō poſſit pl̄a ꝙ̄ vult: ſicut non vult
pl̄a ꝙ̄ pōt. Sic ē volūtas nō ē maioꝛ po
tētia. ita nec potētia maioꝛ ē volūtate Jō.
ꝗ ſicut pl̄a non vult ꝙ̄ pōt. ita cū non pl̄a
Reſpōſio. poſſe ꝙ̄ velle dicūt. Sꝫ ad h̄ dicimus. qꝛ
nec volūtas potētia. nec potētia volūtate
maioꝛ eſt: qꝛ vna ⁊ eadē res ē potētia ⁊ vo
lūtas. ſ. ipē deꝰ: ꝗ̄ eſſet maioꝛ ſeipo. ſi volū
tas maioꝛ eſſet potētia. vel potētia volun
tate. Nec hac auctoꝛitate negat̄ deum pl̄a
poſſe ꝙ̄ velle. qꝛ pl̄a ſunt ſubiecta eiꝰ potē
tie ꝙ̄ volūtati. Fateamur itaqꝫ deū plura
poſſe facere q̄ non vult: ⁊ poſſe dimittere q̄
Autoꝛitatibꝰ ꝯfirmat deuꝫ plura ꝙ̄ facit facere poſſe. facit. Quod vt certiꝰ firmiuſqꝫ teneatur
ſcꝑture teſtimonijs aſſeramꝰ deū pl̄a poſſe
facere ꝙ̄ faciat. Ueritas ipa ſm̄ Mat. ait
An putas qꝛ nō poſſum rogare pr̄em meū
⁊ exhibebit mihi mō plus ꝙ̄ .xij. legiones
angeloꝝ. Ex quibus v̄bis patent̄ innuit̄
qꝛ ⁊ filiꝰ poterat rogare quod non rogabat
⁊ pr̄ exhibere quod non exhibebat. Uter
Aug. in ench. qꝫ ꝗ̊ poterat facere quod nō faciebat Aug.
etiā in ench. ait. Oipotētis volūtas multa
pōt facere q̄ non vult ne fac̄. potuit eē facē
vt .xij. legiones angeloꝝ pugnarēt ꝯtra il
los q̄ xp̄m cepert̄ Jtē in codē. Cur apud
ꝗſdā non facte ſūt v̄tutes q̄ ſi facte fuiſſent
egiſſent illi hoīes pn̄iam. ⁊ facte ſunt apud
eos q̄ nō erāt credituri: tūc non latebit qꝺ
nunc latet. Nec vtiqꝫ iniuſte deꝰ noluit ſal
uos fieri: cū poſſent ſalui eſſe ſi vellēt. Tūc
i clariſſima ſapiē luce videbit̄. qꝺ nūc pio
rū fides hꝫ anteqꝫ manifeſta cognitione vi
deat̄ ꝙ̄ certa ⁊ imutabilis ⁊ efficaciſſima ſit
volūtas dei: q̄ multa poſſit ⁊ non velit: ni
hil aūt qꝺ non poſſit velit. Jdē in li. de na
tura ⁊ grā. Dn̄s Lazarū ſuſcitauit i coꝛpe
Q sine mutabilitate potentie vel volūtatis poteſt deꝰ ⁊ alia velle et alia facere q̄ vult vel facit. Nū ꝗd dicendū eſt: non potuit Judā ſuſci
tare in mēte? Potuit idē: ſꝫ noluit His au
toꝛitatibꝰ alijſqꝫ multis apte docet̄. ꝙ deꝰ
multa poſſit facere q̄ non vult. qꝺ etiā rōe
ꝓbari pōt. Non eē vult deꝰ omēs hoīes
iuſtificare: ⁊ tn̄ ꝗs dubitat euꝫ poſſe. Pōt
ꝗ̊ deꝰ aliud facere ꝙ̄ facit: ⁊ tn̄ ſi aliud face
ret: alius ipē nō eſſet. Et pōt aliud velle ꝙ̄
vult. ⁊ tn̄ eius volūtas nec alia nec noua:
nec mutabilis aliꝗ̄ mō pōt eſſe. Q ⁊ ſi poſ
ſit velle qꝺ nūꝙ̄ voluit. nec tn̄ nouiter nec
noua volūtate: ſꝫ ſempiterna tn̄ voluntate
velle pōt. pōt eē velle qꝺ ab eterno pt̄ vo
luiſſe. hꝫ eē potētiā volēdi ⁊ nūc ſi ab eter
no. qꝺ tn̄ nec mō vult nec ab eterno voluit.

Jſta eſt diſtinctio. xliij. huius pri
mi libꝛi. Jn qua mgr̄ oſtenſo vnde dicit̄ omipotens
deus oſtendit quanta poſſit. Et tria facit pꝛimo ad
ducit quaſdam rationes erroꝛem quendā affirman
tes. Secundo ſubdit autoꝛitatem. Tertio concludit
veritatem Primū facit a pn̄cipio huius diſtinctiōis
vſqꝫ ibi. His aūt illi ſcrutatoꝛes. Scd̄m ab inde vſqꝫ
ibi. Fateamur itaqꝫ deum. Tertiū v̄o vſqꝫ ad finem
diſtinctionis. Et tn̄ de ſententia huius diſtinctiōis
in generali. Jn ſpeciali ſententia mgr̄i ſtat in tribus
ꝓpoſitionibus quarū pͥma eſt hec. Deus pōt alia fa
cere ⁊ omittere que facit. ⁊ omittit ſine p̄iudicio ſue
iuſticie ⁊ bonitatis. Hanc propoſitionem probans
mgr̄ reſpondet ad quaſdam rationes ⁊ autoꝛitates
que videntur omnipotētiam diuinam limitare. Pri
ma ratio eſt iſta. Deus non pōt facere niſi quod bo
num ⁊ iuſtum eſt fieri. ſed nihil eſt bonum ⁊ iuſtū fie
ri niſi quod facit. ergo nō pōt facere niſi qꝺ facit. et
ꝑ conſequens ſua potentia limitatur. Secūda ratio
talis eſt Deus non poteſt facere niſi quod ſua exigit
iuſticia. ſed iuſticia non exigit niſi qꝺ facit. ergo ⁊c̄.
Et reſpondet magiſter dicens iſtas ꝓpoſitiōes du
plicem habere ſenſum. vnum vt iuſticia ⁊ iuſtū refe
rantur ad tp̄s p̄ſens. ſub hoc ſenſu non pōt deus fa
cere niſi quod iuſtum eſt mō vel qꝺ iuſticia ſua exigit
modo. ⁊ ſic ſunt falſe. vel poſſunt referri ad tp̄s con
fuſum. ſub hoc ſenſu non poteſt deus facere niſi qꝺ
iuſtum eſt modo. vel. i. quod niſi iuſtuꝫ eſſet nō face
ret ⁊ ſic ſunt vere. Tertia ratio eſt. Deus nō poteſt
facere vel dimittere niſi quod debet facere vl̄ dimit
tere. Reſpondet mgr̄ dicens ꝙ v̄bum debiti in diui
nis non habet locum. Secunda ꝓpoſitio eſt hec
Stat deū plura poſſe ꝙ̄ velle abſqꝫ inequalitate po
tentie ⁊ voluntatis. Hāc magiſter probat reſpondē
do ad quandam obiectionem que eſt quia voluntas
dei ⁊ potentia eius ſunt equales. ergo non poteſt ni
ſi quod vult. Et rn̄det ꝙ licet idem ſint in deo poten
tia ⁊ voluntas. ⁊ quo ad hec dici poſſunt eq̄lia. tn̄
plura ſubſunt potentie ꝙ̄ voluntati in pn̄ti. Ter
tia propoſitio eſt hec. Et ſi deus alia vellet ⁊ faceret
ꝙ̄ vult ⁊ facit. ex eo non ſequeretur in eius volūtate
mutabilitas. Hanc mgr̄ ꝓbat ꝑ ſanctoꝛum autoꝛita
tes. Et tn̄ de ſententia in ſpeciali.

An deus poſſit facere aliquid me lius ꝙ̄ facit.

a DI. XLIIII

Hinc illud reſtat diſcutiendū. vtrū meliꝰ ali
n ꝗd poſſit facere ꝙ̄ facit? Solēt Jlli dicūt nō poſſe.
enim illi ſcrutatoꝛes dicere ꝙ ea q̄ facit deꝰ
nō pōt melioꝛa facere. qꝛ ſi poſſet facere et
non faceret. inuidus eſſet ⁊ nō ſumme bo Auguſti.
nus. Et hoc ex ſimilili aſtruere conantur.
ait eē Aug. in lib. lxxxiij. q. Deus quē ge
nuit. ꝙ̄ melioꝛē ſe generare n̄ potuit. nihil
eē deo melius debuit equalē. Si eē vo
luit ⁊ nō potuit: infirmus eſt. Si potuit et
noluit inuidus Ex q̄ ꝯficit̄ equalē genuiſſe
filiū. A ſimili volunt dicere: ꝙ ſi pōt deus
rem melioꝛē facere ꝙ̄ facit. inuidus eſt. Sꝫ
non valet huius ſimilitudinis inductio. qꝛ
filium genuit de ſubſtantia ſua. Jdeoqꝫ ſi

poſſit gignere equalē ⁊ non gigneret: inui/
dus eſſet: alia ṽo que non de ſubſtātia ſua
facit: meliora facere poteſt.

Queſtio qua illi artantur. b

Uerum hic ab eis
rn̄deri depoſco: cur dicūt rē aliquā ſiue eti
am rerū vniuerſitatē in q̄ maior ꝯſumma/
tio expreſſa eſt non poſſe eſſe meliorē q̄ꝫ eſt
ſiue idō: q: ſumme bona ē. ita vt nulla oīno
boni ꝑfectio ei deſit: ſiue ideo. q: mai⁹ bo/
num qđ ei deeſt cape ip̄a non valeat. Sed
ſi ita ſumme bonū dicit̄: vt nulla ei ꝑfectio
boni deſit. iam creatura creatori equatur.
Si ṽo iam non pōt melior eſſe. q: bonum
amplius quod ei deeſt cape ip̄a non valet
tā hoc ip̄um non poſſe defectionis eſt. non
ꝯſummatiōis: ⁊ poteſt eſſe melior ſi fiat ca
pax melioris boni: qđ ip̄e pōt q̄ eam fecit.
Pōt ḡ deus meliorē rē facere q̄ꝫ facit. Un̄
Aug. ſup Gen̄. Talē potuit de⁹ hoīem fe/
ciſſe: q̄ nec peccare poſſet nec vellet: ⁊ ſi ta/
lē feciſſet: q̄s dubitat eū meliorē fuiſſe? Ex
p̄dictis ꝯſtat q̄ꝫ pōt deus ⁊ alia facere q̄ꝫ fa
cit: ⁊ q̄ facit meliora ea facere q̄ꝫ facit.

Utrum alio vel meliori modo poſ
ſit facere q̄ꝫ facit. c

Poſt hec cōſiderā-
dum eſt vtrum alio mō vel meliori q̄ꝫ facit Reſpōſio.
poſſit ea facere q̄ facit? Si mod⁹ opationis
ad ſapiam opificis referat̄: nec ali⁹ nec me
lior modus eſſe pōt. Nō em̄ pōt facere ali-
q̄d alit̄ vel melius q̄ꝫ facit. i. alia ſapia vel
maiori ſapia Nihil eni ſapienti⁹ pōt facere
q̄ꝫ facit. Si ṽo referat̄ modus ad rē ip̄am
quā facit de⁹: dicim⁹: q: ⁊ ali⁹ ⁊ melior po
teſt eſſe modus Et ſm̄ h̄ ꝯcedi pōt: q: ea q̄
facit pōt facere meli⁹: ⁊ alit̄ q̄ꝫ facit: q: pōt
q̄buſdā meliorē modū exiſtēdi p̄ſtare ⁊ q̄-
buſdā aliū. Un̄ Aug. in. xiij. lib. de tri. dic̄ Auguſti.
q: fuit ⁊ alius modus nr̄e liberatiōis poſ/
ſibilis deo. q̄ oīa poteſt: ſ; nullus alius nr̄e
miſerie ſanande fuit ꝯueniētior. Pōt ergo
deus eoꝝ q̄ facit quedā alio mō meliori q̄/
dam alio mō eque bono: quedam etiā mi/
nus bono facere q̄ꝫ facit. Ut tamē modus
referatur ad qualitatem opis. id eſt creatu
re: non ad ſapientiam creatoris.

Utrum deus ſemper poſſit omne
quod olim potuit. d

Preterea queri ſo-
let vtrū de⁹ ſemꝑ poſſit oē qđ olim potuit?
Qđ q̄buſdā videt̄ dicētib⁹. Potuit de⁹ in
carnari ⁊ potuit mori: et reſurgere: et alia
hmōi: q̄ mō nō pōt. Potuit ḡ q̄ mō nō pōt
⁊ ita habuit potentiā quā mō nō h; vn̄ vi
det̄ potētia ei⁹ im inuta? Ad qđ dicim⁹: q: Reſpōſio.
ſicut oīa ſp̄ ſcit q̄ aliqn̄ ſciuit: ⁊ ſp̄ vult q̄ ali
qn̄ voluit: nec vnq̄ꝫ aliquā ſcientiā amittit
vel voluntatē mutat quā habuerit: ita oīa
ſp̄ pōt q̄ aliqn̄ potuit: nec vnq̄ꝫ aliqua po-
tentia ſua priuat̄. Nō eſt ergo priuatus po
tentia incarnādi vel reſurgēdi. licet nō poſ
ſit mō incarnari vel reſurgere. Sicut enim
potuit olim incarnari: ita ⁊ potuit mō in/
carnat⁹ eſſe: in quo eiuſdē rei potentia mō-
ſtrat̄. Ut eni olim ſciuit ſe reſurrecturum ⁊
mō ſcit ſe reſurrexiſſe: nec eſt alia ſciētia il/
lud olim ſciuiſſe: ⁊ hoc mō ſcire: ſed eadem
oīno. Et ſicut voluit olim reſurgere ⁊ mō
reſurrexiſſe: in quo vnius rei voluntas ex
primit̄. Ita potuit olim naſci ⁊ reſurgere:
⁊ mō ip̄e pōt natus fuiſſe ⁊ reſurrexiſſe: et
eſt eiuſdē rei potētia. Si em̄ poſſet mō na/
ſci ⁊ reſurgere: nō eſſet idem poſſe. Uerba
eni diuerſoꝝ tpm: diuerſis ꝓlata tp̄ibus
⁊ diuerſis adiūcta aduerbijs eundē faciūt
ſenſum: vt mō loquētes dicimus Iſte pōt
legere hodie. cras aūt dicimus: iſte pōt le-
giſſe: vel potuit legere heri: vbiq̄ꝫ vni⁹ rei
mōſtrat̄ potētia. Si aūt diuerſis tp̄ib⁹ lo/
quentes eiuſdē tp̄is ṽbis ⁊ aduerbijs vta
mur dicētes hodie: iſte pōt legere hodie. ⁊
dicentes cras: iſte pōt hodie legere: nō idē
ſ; diuerſa dicimus eum poſſe. Fateamur ḡ
deū ſp̄ poſſe q̄cq̄d ſemel potuit. i. h̄re oēm
illā potentiā quā ſemel habuit: ⁊ illi⁹ omis
rei potentiam cuius ſemel habuit: ſ; non ſp̄
poſſe facere oē illud qđ aliqn̄ potuit face/
re pōt quidē facere aut feciſſe qđ aliqn̄ po-
tuit. Similiter quicq̄d voluit ⁊ vult. i. om
nē quā habuit volūtatē: ⁊ mō h;: ⁊ cuiuſ-
cunq̄ꝫ rei volūtatē habuerit: ⁊ mō h;: non
tn̄ vult eſſe vel fieri oē qđ aliqn̄ voluit eſſe
vel fieri: ſed vult fuiſſe vel factum eſſe. Ita
⁊ de ſcientia dei dicendum eſt.

Iſta eſt diſtinctio. xliiij. hui⁹ pri-
mi libri. In qua mgr̄ poſtq̄ oſtendit quanta de⁹ poſ
ſit. oſtendit qualia poſſit. Et tria facit. Nam primo
inquirit an deus poſſit facere res meliores q̄ fecit.
Secundo an poſſit eas facere meliori modo q̄ fecit.
Tertio an modo poſſit omnia que olim potuit? Pri
mum facit a principio diſtinctionis vſq̄ꝫ ibi Poſt hec
ꝯſiderandū. Secundum ab inde vſq̄ꝫ ibi. Preterea
queri ſolet. Tertium vſq̄ꝫ ad finē diſtinctiōis. Et tn̄
in generali. In ſpeciali ſententia mgr̄i ſtat in tribus
ꝓpoſitionibus quarum prima eſt hec. Deus poteſt
totum vniuerſum ſeu mundū facere meliorē. Hanc
ꝓbans recitat quā q̄buſdam videbat̄ deū non poſ-

ſe facere res meliores q̄ fecit. quia ſi potuit ⁊ nō fecit. inuidus fuit. confirmantes opinionem ſuam auctoritate. b. Auguſtini: qua ſupra magiſter probauit patrem filium genuiſſe ſibi coeq̄lem. ⁊ ibidē dicit q̄ ſi potuit filiū ſibi coeq̄lem generare ⁊ nō fecit. tūc inuidus fuit. ⁊ ſic in ꝓpoſito. Et rn̄det mgr̄ q̄ non eſt ſiſe. eo q̄ filius ſit de ſuba p̄ris ⁊ nō creaturā. Poſtea ꝓbat q̄ deus pōt facere res meliores q̄ fecerit. ⁊ hoc ſic. Nā ſi nō poſſet. aut hoc eſſet q: creatura ē ſumme bona. qđ falſum eſt. q: tūc creatura creatori eq̄lis eſſet. Aut q: creatura nō eſt capax talis meliorationis. ⁊ hoc iterū nō obſtat. q: deus poſſet dare creature meliorē capacitatē ⁊ ita poſſet facere meliores q̄ facit. Scđa ꝓpoſitio eſt hec. Ex pte rerū ⁊ nō ex pte ſui de⁹ pt facere q̄libet rē meliorē. Hāc ꝓbat mgr̄ q̄rēs. vtrū de⁹ poſſit facere meliori mō res q̄ fecit? Et rn̄det q̄ ſi modus ad ſciam artificis referatᷣ tūc non pōt deus meliori mō facere mūdū. Si vero modus faciendi ad rem factā referatᷣ. tūc deus pōt eque bona ⁊ minus bona ⁊ meliora facere. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Diuina potentia non eſt magis nunc limitata ad faciendum omnia q̄ vnq̄ fuit. Hanc probans mgr̄ querit. An deus poſſit quicquid potuit? Et arguit q̄ non: q: potuit non incarnari ⁊ non naſci. que mō non poteſt. Et reſpondet: ſicut omnē ſcientiam quam habuit habet modo. nō tamen eodem modo. Ita reſpectu cuiuſcūq̄ʒ rei potentiā quam habuit habet ⁊ modo. non tn̄ iſta potentia eodem modo ſe habet ſꝑ. vnde ſemꝑ potētia dei ſe extendit ad carnis aſſumptionē: que cū ſeſ aſſumpta eſt nō pōt de nouo iterū acquiri. ſed ꝑ eandem potentiā ꝑ quā potuit incarnari pōt mō incarnatus fuiſſe. ſicut per eandem potentiam homo poteſt hodie legere ⁊ heri legiſſe. Et tn̄ in ſpeciali.

De voluntate dei que eſſentia dei vna ē ⁊ eterna. ⁊ de ſignis ei⁹. a

DI. XLV

Iam de volun tate dei aliquid ꝓ ſenſus nr̄i imbecillitate dicendum eſt. Sciendum eſt ergo: quia volūtas ſiue volēs de deo ꝑm eſſentiam dicitᷣ. Non eſt eni ei aliud velle ⁊ aliud eſſe: ſed omnino idem. Et ſicut idē eſt ei eſſe bonū qđ eſſe deū: ita idē eſt ei eſſe volentē qđ eſſe deū. Nam voluntas qua ſꝑ volens eſt: non affectus vel motus eſt qui in deū cadere nō valet: ſed diuina vſia qua volēs eſt deus ⁊ hmōi.

Q̄ licet idē ſit deo velle qđ eſſe non tn̄ poteſt dici deus eſſe omnia que vult. b

Obiectō quorundam.

Et licet idē ſit deo velle qđ eſſe: non tn̄ dicendū eſt deū eſſe q: que vult. Qđ quidā de dei voluntate non recte ſentientes nobis obijciūt dicētes Si idē eſt deo velle qđ eſſe. ḡ cuʒ dicimus deū velle oīa que facit: dicimus eū eſſe oīa que facit. alioquin nō ibi illo verbo idem ſignificatur: qđ ſignificatur: hoc v̄bo eſſe. cum de deo dicitur. Et ſi ita eſt: non ſemꝑ dicitᷣ de deo velle ꝑm eſſentiā. Si vero ꝑm eſſentiam non dicitᷣ aliq̄n. quō ḡ dicitᷣ de deo? Relatiue eni nunq̄ʒ dicitᷣ. Ad qđ dicimus q: licet idem penitus ſit deo velle qđ eſſe. non tn̄ pōt dici oīa q̄ vult: ſicut idē eſt deo eſſe quod ſcire: nec tamen ſicut dicitur ſcire omnia: ita q̄ʒ poteſt dici eſſe omnia.

Rn̄ſio plenaʒ ꝑtinens ſolutionem.

Quis ſit ſenſus horū verborū de⁹ ſcit vel deus non vult Item deus ſcit omnia vel vult aliquid ⁊ quid de deo in his predicetur. c

At vbicūq̄ʒ deus dr̄ ſcire vel ſciens: vel velle vel nolēs. hec de eo ꝑm eſſentiā dicūtᷣ. Cū eni dicitᷣ de⁹ ſcit vel deus vult: ſiue de⁹ eſt ſciens vel volens eſſentia diuina predicatᷣ: et deus eſſe enunciatᷣ. Cū aūt additᷣ omnia vel aliquid vel aliqua: ⁊ dicitᷣ de⁹ ſcit oīa vel vult aliquid vel aliqua: eſſentia q̄dem diuina p̄dicatur non ſimpliciter ⁊ abſolute: ſed it a vt ſcientie que ip̄e eſt omia ſubiecta monſtrētur: ⁊ volūtati q̄ ip̄a eadem eſt aliquid vel aliqua ſubiecta eſſe dicantᷣ: vt talis fiat ſenſus: deus ſcit omnia. i. deus eſt cuius ſcientie que ip̄ius eſſentia eſt oīa ſubiecta ſunt. Similiter deus vult hec vel illa. i. deus eſt cuius voluntati q̄ ip̄e eſt hec ſiue illa ſubiecta ſunt. Volēs ergo ſiue velle dicitᷣ deus ꝑm eſſentiam: cuius voluntas eſſentia eſt ſempiterna ⁊ imutabilis: licet ea varietur ⁊ trāſeant que ei ſubiecta ſunt: que nō pōt eſſe iniuſta vel mala: quia deus eſt.

Q̄ dei volūtas ſumme bōa eſt oīm que naturaliter ſunt cuius cauſa non eſt querenda. q: nullaʒ habet cum ſit eterna. d

Hec itaq̄ʒ ſūme bona voluntas cauſa eſt oīm que naturaliter ſunt vel facta ſiue futura ſunt: que nulla p̄uenta eſt cauſa: q: eterna eſt Ideoq̄ʒ cauſa ip̄ius querēda nō eſt. Qui eni ei⁹ cauſaʒ querit aliquid maius ea querit: cū nihil ea maius ſit. Unde Augu. in libro. lxxxiij. q. Qui querit quare voluerit deus mundū facere: cauſam querit voluntatis dei. Omnis autem cauſa efficiens maior eſt eo quo efficitᷣ. Nihil autē maius eſt volūtate dei Non ḡ eius cauſa querenda eſt. Ideʒ in libro contra manicheos. Si qui dixerit q̄d placuit deo facere celum ⁊ terrā? Reſpondendum eſt eis qui voluntatē dei noſſe de

Hic dicit q̄re ei⁹ cauſa querenda non eſt Auguſti

ſiderāt. cauſas ⁊ voluntatē dei ſcire q̄runt
ꝙ volūtas dei omniū que ſunt ipſa ſit cau/
ſa. Si enim habet cauſam voluntas: eſt ali
quid qđ antecedit voluntatē dei: quod ne
phas eſt credere. Qui ergo dicit: quare fe
cit deus celum ⁊ terrā: reſpondendū eſt illi
q: vult volūtas eñ dei cā eſt celi ⁊ terre: et
ideo maior eſt voluntas dei q̄z celū ⁊ terra
Qui aūt dicit: quare voluit facere celuz et
terrā: mai⁹ aliquid querit q̄z ē volūtas dei
nihil aūt mai⁹ inueniri pōt. Cōpeſcat ſe er
go humana temeritas: ⁊ id qđ nō ē non q̄
rat ne id qđ ē nō inueniat. Ecce his autori
tatibus apte inſinuat̄ ꝙ volūtatis dei cau
ſa nulla eſt: ⁊ ideo querenda non eſt.

Ꝙ volūtas dei prima ⁊ ſumma cā eſt omnium. e

Volūtas ergo dei (vt ait Aug. in tertio libro de trinitate) pri
Auguſti.
ma ⁊ ſumma cā eſt oim ſpecieꝝ atqꝫ motio/
nū. Nihil eni fit qđ non de interiori atqꝫ in
telligibili aula ſummi imꝑatoris egredia
tur ſm̄ ineffabilem iuſticiam. Ubi eñ non
opat̄ qđ vult dei om̄ipotentis ſapientia: q̄
pertingit a fine vſqꝫ ad finem fortiter: ⁊ di/
ſponit om̄ia ſuauiter: ⁊ nō ſolū facit ea q̄ ꝑ
ſeuerantia conſuetudinis admiratiōe non
admittunt. ſed etiaꝫ ea que ꝓpter raritatē
⁊ inſolitū euentū mira vident̄: vt ſunt defe
ctus luminariū ⁊ terremotus ⁊ monſtruo/
ſi animantiū ꝑtus ⁊ his ſimilia: quoꝝ ni
hil fit ſine voluntate dei: ſed pleriſqꝫ non
apparet. Jdōqꝫ placuit vanitati phoꝝ etiaꝫ
cauſis alijs ea attribuere: cū omnino vide
re nō poſſent ſuꝑiorem ceteris om̄ib⁹ cām.
id ē. voluntatē dei. Jtaqꝫ nō niſi dei volū
tas cauſa p̄ma eſt ſanitatis egritudinis: p̄
mioꝝ atqꝫ penaꝝ gratiaꝝ ⁊ retributionū
Hec ergo ſola eſt vñ ortū eſt quicq̄d eſt: ⁊
ipſa non eſt orta ſed eterna.

Quibus modis accipitur dei voluntas. f

Hic non eſt pretereundū nob̄ ꝙ ſacra ſcriptura de voluntate
dei varijs modis loqui cōſueuit: ⁊ tamen
nō eſt dei volūtas diuerſa: ſ; locutio diuer
ſa eſt de volūtate: quia noīe voluutatis di
uerſa accipit. Nam volūtas dei vere ac ꝓ/
prie dicit̄ q̄ in ipō eſt ⁊ ipſius eſſentia eſt: ⁊
hec vna eſt: nec multiplicitateꝫ recipit: nec
mutabilitatē q̄ inexpleta eſſe non pōt: de q̄
ꝓpheta ait. Om̄ia quecūqꝫ voluit dñs fecit

Que vere ⁊ ꝓprie dicit̄ di voluntas ⁊ ea dr̄ bn̄placitū.

Et apl's. Volūtati ei⁹ quis reſiſtet? Et ali/
bi. Ut ꝓbetis q̄ ſit volūtas dei bona ⁊ be
neplacens ⁊ ꝑfecta. Et hec voluntas recte
appellat̄ bn̄placitum dei ſiue diſpoſitio.

Ꝙ ſm̄ figurā dicitur volūtas dei p̄ceptio. ꝓhibitio. cōſiliū. permiſſio. opatio. ⁊ ideo pluraliter dicit ſcriptura voluntates. g

Aliquādo vo ſm̄ quādā figurā dicēdi volūtas dei vocat̄ ꝙ
ſm̄ ꝓprietatē nō eſt volūtas ei⁹ vt prece/
ptio. ꝓhibitio. ꝯſiliū: necnō ꝑmiſſio ⁊ opa
tio. Jdeoqꝫ pluraliter aliquādo ſcriptura
volūtates dei ꝓnūciat. Uñ ꝓpheta Ma
gna opa dñi exquiſita in omēs volūtates
ei⁹: cū nō ſit niſi vna volūtas dei que ipſe ē
pluraliter tñ dicit volūtates quia volūtas
dei varijs modis ac ꝓ diuerſis accipit̄ vt
dictū ē. Jta etiā idē ꝓpheta ꝓpter multos
effectus miſicordie ⁊ iuſticie pluraliter di/
cit. Miſericordias dñi in eternū cantabo
Et alibi. Juſticie dñi recte letificantes cor
da: cū tñ i deo vna ſit miſericordia: vna iu
ſticia: ⁊ vna eademqꝫ ſit miſericordia que
iuſticia ſcilicet diuina vſia.

Quare p̄ceptio ⁊ prohibitio ⁊ cōſilium dicātur dei voluntas. h

Ideo autem preceptio ⁊ ꝓhibitio atqꝫ conſilium cū ſint tria
dicit̄ tñ vnūquodqꝫ eorum dei voluntas:
q: iſta ſunt ſigna diuine volūtatis: queād
modū ⁊ ſigna ire dicunt̄ ira: ⁊ dilectiōis ſi
gna dilectio appellant̄: ⁊ dicit̄ irat⁹ deus ⁊
tñ nō ē ira in eo aliq̄: ſ; ſigna tm̄ q̄ foris ſunt
q̄bus iratus oſtendit̄ ira ipſius noiat̄: ⁊ eſt
figura dicēdi ſm̄ quā nō eſt falſuꝫ qđ dicit̄
ſ; verū quod dicit̄ ſub tropi nubilo obum/
bratur. Et ſm̄ hos tropos diuerſe volun/
tates dei dicunt̄ quia diuerſa ſunt illa que
per tropum voluntas dei dicuntur.

Ubi voluntas dei pro precepto ⁊ conſilio accipiatur. i

Pro p̄cepto dei atqꝫ conſilio pōt accipi volūtas: vt ibi. Fiat
voluntas tua ſicut incelo ⁊ interra. Et ali/
bi. Qui facit volūtatē patris mei qui in ce
lis eſt: ipſe frater meus ⁊ ſoror ⁊ mater eſt.
Et cōtra hanc voluntatē multa fiunt. Un
de Augu. in libro de ſpiritu ⁊ lr̄a. Jnfide Auguſti.
les inquit contra voluntatē dei faciunt: cū

eius euangelio non credunt.

Q deus non vult ab hominib⁹ fieri omnia que precepit. vel non fieri que prohibet. k

Et ſi illa tria dicuntur dei voluntas ideo quia ſigna ſunt diuine voluntatis: nõ eſt tñ intelligendũ deuꝫ om̃e illud fieri velle qđ cuicũqꝫ ꝑcepit: vel nõ fieri quod ꝓhibuit. Precepit em̃ abrae īmolare filiũ: nec tñ voluit: nec ideo precepit vt id fieret: ſed vt abrae ꝓbaret̃ fides. Et in euangelio precepit ſanato ne cui diceret: ille aũt predicauit vbiqꝫ intelligẽs deũ non ideo prohibuiſſe quin vellet opus ſuũ predicari: ſed vt daret formã homini laudẽ humanam declinandi.

De ꝑmiſſione ⁊ operatione vbi dicantur dei voluntas. l

Permiſſio quoqꝫ dei ⁊ opatio voluntas dei appellant̃. qualiter accipit Aug in ench. dicens. Nõ fit aliquid niſi om̃ipotẽs fieri velit. vel ſinendo vt fiat: vel ipſe faciendo Nec dubitandum eſt deũ facere bene: etiã ſinendo fieri quecũqꝫ fiunt male. non eñ hec niſi iuſto iudicio dei ſinit: ⁊ profecto bonuꝫ eſt omne qđ iuſtũ eſt Ecce hic manefeſte habemus dei voluntatem appellari ipſius operationem vel ꝑmiſſionẽ cũ dicit non fieri aliquid niſi oĩpotens fieri velit: vbi includit ⁊ bona et mala oĩa q̃ fiunt Idcqꝫ apte diſtinguit quõ deũ velle dixerit ne eadẽ ratione intelligeretur velle bona ⁊ mala ſubdẽs: vel ſinẽdo vt fiat: hoc q̃tum ad mala dicit: vel ipſe faciendo hoc q̃tum ad bona. Mala enim ſinit fieri: ſed non facit. bona vero ipſe facit. Ideoqꝫ dixit eum velle: quia ⁊ volẽs mala ſinit: ⁊ volens bona operatur: ⁊ ob hoc ꝑmiſſio ⁊ opatio voluntas dei dicuntur.

Aug. i ench.

Quinqꝫ ſupra ſũt ꝓpoſita q̃ dicũtur ſm tropum. ⁊ ideo diſtinguat lector vbiqꝫ pro quo eorũ accipiatur voluntas. m

Quĩqꝫ ergo ſupra poſita ſunt que dicunt̃ ſm tropũ dei volũtas: quia ſigna ſunt diuine volũtatis que vna eſt imutabilis. ſ. dei bñplacitũ. Ideoqꝫ diligenter diſtinguat lector vbi de volũtate dei ſcriptura cõmemorat iuxta quem modũ accipi oporteat. ſ. ꝓ bñplacito dei. an ꝓ aliquo ſignoꝝ eius Magna em̃ ẽ adhibenda diſcretio in cognitione diuine voluntatis. quia ⁊ beneplacitũ dei ⁊ voluntas eius: ⁊ ſignũ bñplaciti eius dicit̃ volũtas eius. Sed bñplacitũ eius eternum eſt ſignũ vero bñplaciti nõ. Et cõſonat reruꝫ effectibus beneplacitum ipſius: ⁊ ipſi effectus rerũ ab illo nõ diſcordant. Fit em̃ omne quod bñplacito vult fieri: ⁊ om̃e quod non vult fieri: nequaq̃ꝫ fit. Non ita autem eſt de ſignis. quia precepit deus multis ea que non faciunt: ⁊ prohibet que nõ cauẽt ⁊ conſulit que non implent.

Iſta eſt diſtinctio. xlv. huius primi libri. In qua mgr̃ poſtq̃ egit de ſcientia dei ⁊ de eius potentia. incipit agere de eius volũtate. Et circa hoc tria facit. Nam primo oſtendit quid ſit voluntas dei. Scđo quid poſſit. Tertio quot modis accipitur. Primũ facit a principio diſtinctionis vſqꝫ ibi. His itaqꝫ ſumme. Scđm ab inde vſqꝫ ibi. Hic nõ eſt ꝑtermittendũ. Tertium vſqꝫ ad finẽ diſtinctiõis. Et tm̃ in generali. In ſpeciali ſententia mgr̄i ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarũ ꝑma eſt hec. Quãuis voluntas dei ſit idem ꝙ deus vel diuina eſſentia. nõ tñ eſt illa que ſibi. i. voluntati ſubditur. Hanc probãs magiſter ꝓponit ꝙ voluntas ſit idẽ ꝙ diuina eſſẽtia realiter: ⁊ differens ab ipſa ſolũ rõne ſicut ⁊ ſcientia ꝓpter quã diuerſitatẽ aliqua attribuuntur volũtati dei q̃ non attribuunt̃ eſſentie vñ dicit̃. de⁹ vult om̃ia nõ tñ põt dici. deus eſt oĩa non obſtãte idemptitate volũtatis ⁊ eſſentie. Scđa ꝓpoſitio eſt hec. Nõ ẽ querenda cauſa voluntatis diuine cum ipſe ſit cauſa omniũ que ꝓducunt̃ in tp̃e. Hanc ꝓbans mgr̃ dicit ꝙ volũtatis dei cauſa querẽda nõ eſt. quia ſic ipa nõ eſſet cauſa prima ⁊ haberet aliquid maı⁹ ſe. quod ẽ falſum. ſed ipſa eſt cauſa vniuerſalis omniũ nõ ſolũ que fiunt ſm curſum nature ſed etiam mirabiliter.

Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Quãuis volũtas dei bñplaciti in ſe ſit niſi tm̃ vna. tñ volũtas ſigni ꝑ quinqꝫ ſigna diſtinguit̃. Hanc magiſter ꝓbãs dicit ꝙ volũtas dei multipliciter nominat̃. Aliqñ accipit̃ ꝓprie ſm ꝙ eſt ipſa diuina eſſentia. Aliqñ vero accipit̃ ꝓ ꝑcepto. ꝓ ꝓhibitione. conſilio. ꝑmiſſione ⁊ opatiõe volũtatis diuine. que om̃ia dicunt̃ volũtates dei. iđ quia ſunt ſigna voluntatis dei. nõ aũt ſunt ita ſigna ꝙ deum velit hm̃õi om̃ia fieri. ſed quia ad modũ voluntatis ſe habẽt. Et ſubdit ꝙ prima volũtas đr volũtas beneplaciti. Alie volũtates dicunt̃ volũtates ſigni. Et differũt in hoc. quia volũtas beneplaciti ẽ eterna relique vero ſunt temporales. Et voluntas beneplaciti ſemꝑ impletur. Alie vero non. Et tm̃ de ſententia huius diſtinctionis in ſpeciali.

Illi ſentẽtie qua dictũ ẽ dei volũtatẽ nõ poſſe caſſari que ipſe ẽ quedam vident̃ obuiare. a

Icõritur queſtio. Dcm̃ ẽ em̃ i ſupiorib⁹ ⁊ auctoritatib⁹ cõmunitũ ꝙ volũtas dei q̃ ipſe ẽ: vocaturqꝫ bñplacitũ ei⁹ caſſari nõ põt: q̃ illa volũtate fec̃ q̃cũqꝫ voluit in celo ⁊ in t̃ra. cui teſte apoſtolo nihil reſiſtit Queritur ergo quõ accipiẽdũ ſit qđ apl̃s b DI. XLVI

de dñō ait. Qui vult oēs homines ſaluos
fieri. Cū eni nō oēs ſalui fiant: ſed damnen
tur videt̄ vtiq̄ʒ nō fieri qđ deus vult fieri.
hūana. ſ. volūtate ipediēte voluntatē dei
Dñs q̄ʒ in euāgelio impiā ciuitatē cōpel/
lās. Quotiēs inquit volui ꝯgregare filios
tuos ſicut gallina ꝯgregat pullos ſuos ſub
alis ⁊ noluiſti. Ita hec dicunt̄ tāq̄ʒ dei vo
lūtas ſupata ſit hoim volūtate: ⁊ infirmiſſi
mus nolēdo ipediētibꝰ: ñ potuerit facē po
tentiſſimus qđ volebat. Ubi eſt ergo illa
oipotentia: qua in celo ⁊ in terra ſm pro=
phetā: oia quecūq̄ʒ voluit fecit ⁊ quō vo/
lūtati eiꝰ ſm aplm nihil reſiſtit: ſi colligere
filios hieruſalē voluit ⁊ nō fecit. Hec enim
p̄dictis plurimū obuiare videntur.

Solutio quō intelligēdū ſit illud
volui congregare ⁊ noluiſti. b

Sed audiamus ſo
lutionē: ac primū quō accipiendū ſit illud
qđ dñs ait: videamus. Nō eñ ex eo ſenſu
illud dictū eſt: vt ait Aug. in ench. p̄dictā *Aug. in ench*
q̄ſtionē ſoluēs: q̄ſi dñs voluerit ꝯgregare
filios hieruſalē: ⁊ nō ſit factū qđ voluit q̄
ipa noluerit: ſ potiꝰ ipa quidē filios ſuos
ab ipo colligi voluit: q̄ tñ nolēte filios eiꝰ
collegit: ipe oēs q̄s voluit: q̄ celo ⁊ in t̄ra
nō q̄dā voluit ⁊ fecit: q̄dā v̄o voluit ⁊ non
fecit: ſ oia quecūq̄ʒ voluit fec̄. vt ſit ſenſus
Quotiēs volui ꝯgregare filios tuos ⁊ no
luiſti. i. quotq̄t ꝯgregaui mea volūtate ſp
efficaci: te nolēte feci. Ecce i euidēti poſitū
ē q̄ illa dñi v̄ba ſupiorib꜄ non repugnāt.

Quō intelligendū ſit illud. q̄ vult
oēs hoies ſaluos fieri. c

Nūc videre reſtat
quō etiā p̄miſſa v̄ba apl̄i p̄dictis nō ꝯtradi
cāt: q̄ de deo loquēs ait: vult omēs hoies
ſaluos fieri. Quoꝝ occaſione v̄boꝝ multi
a v̄itate deuiauerūt dicētes deū m̄lta vel/
le fieri q̄ nō fiunt. Sʒ nō eſt intelligendū ea
rōne illud eſſe dictū q̄ſi deꝰ vellet aliq̄s ſal/
uari ⁊ nō ſaluent̄. Quis eñ tā impie deſi/
piat: vt dicat deū malas hoim voluntates
q̄s voluerit ⁊ qñ voluerit ⁊ vbi voluerit i
bonū nō poſſe ꝯuertere. Nō eſt vtiq̄ʒ verū
qđ in pš. d̄r. Quecūq̄ʒ voluit fec̄: ſi aliq̄ vo
luit ⁊ nō fecit: ⁊ qđ ē indigniꝰ ideo nō fecit
qm̄ ne fieret quod volebat oipotens: volū
tas hoīs impediuit. Ideoq̄ʒ cū audimus
⁊ in ſacris lr̄is legimus q̄ velit oēs hoies
ſaluos fieri: nō tñ ideo debemꝰ oipotētiſſi=
me dei volūtati aliquid derogare: ſed ita i
telligere qđ ſcriptū eſt. Uult oēs hoies ſal
uos fieri: tanq̄ʒ diceret̄ nullū hoieʒ fieri ſal
uum niſi quē ſaluū fieri ipe voluerit: nō q̄
nullus ſit hoim niſi quē ſaluū fieri velit: ſ
q̄ nullꝰ fiat saluꝰ: niſi quē velit ſaluari: ⁊ iō
rogādus ē vt velit: q̄ neceſſe eſt fieri ſi vo/
luerit. Nō eſt eñ credēdus oipotēs aliq̄d
voluiſſe fieri qđ factū nō ſit. Sic etiā intel= *Quō intelli*
ligit̄ illud. Illuminat oēm hoiem veniētē *gitur illud Il*
in hūc mundū: nō q̄ nullus hoim eſt q̄ nō *luminat oēm*
illuminet̄ ſ q̄ niſi ab ipo nullus illuminat̄ *hoiem venien*
tem ⁊c̄.
Pōt ⁊ alio mō illud intelligi: dū tñ crede/
re nō cogamur oipotentē aliq̄d fieri voluiſ
ſe: factūq̄ʒ nō eſſe: qui ſine vllis ambiguita
tibꝰ ſicut in celo ⁊ in terra: ſicut v̄itas can/
tat oia quecūq̄ʒ voluit fecit: ꝑfecto facere
nō voluit quecūq̄ʒ non fecit. Ex his apte
oſtēdit̄ q̄ deꝰ ea volūtate q̄ ipſe eſt nō vult
aliq̄d fieri qđ nō fiat: neq̄ʒ nō fieri qđ fiat.

Utrum mala dei voluntate fiant
an eo nolente. d

Ideoqʒ cū conſtet
omnia bona que fiunt eius fieri voluntate
que fieri nollet nullatenꝰ fierent: recte que/
ri ſolet. Utrū ⁊ mala oia que fiunt. i. pecca *Que ſup hoc*
ta dei fiant volūtate: an nolēte eo fiāt? Su *a diuerſis di-*
per h̄ diuerſi varia ſentiētes ſibi ꝯtradice/ *cunt̄.*
re inueniunt̄. Alij eni dicūt q̄ deꝰ vult ma
la eſſe vʼl fieri: nō tñ vult mala. Alij vero q̄ *Alij dicūt de*
nec vult mala eſſe nec fieri: in h̄ tñ conueni *um velle ma-*
unt ⁊ hi ⁊ illi: q̄ vtiq̄ʒ fatent̄ deuʒ mala nō *la eē vel fieri*
velle. Utriq̄ʒ v̄o rationibꝰ et autoritatibꝰ *alij non.*
innitunt̄ ad muniendā ſuā aſſertionem.

Quare dicunt quidā deum velle
mala eſſe vel fieri. e

Qui enim dicūt de
um mala velle eſſe vel fieri: ſuam his mōis *Prima ratio*
muniūt intētionē. Si eni inquiūt mala nō *illoꝝ q̄ dicunt*
eſſe vel non fieri vellet: nullo mō eſſent vel *deū velle ma-*
fierēt: q̄ ſi vult ea nō eſſe vel nō fieri: ⁊ non *la fieri.*
pōt id efficere ſcʒ vt nō ſint vel nō fiant: vo
lūtati eiꝰ ⁊ potētie aliq̄d reſiſtit: ⁊ nō ē oi/
potēs: q̄ nō pōt oē qđ vult ſ ipotēs ē ſicu
ti ⁊ nos ſumꝰ q̄ qđ volumꝰ qñq̄ʒ nō valemꝰ
ſed quia omnipotēs eſt ⁊ in nullo impotēs
certū eſt nō poſſe fieri mala vel eſſe: niſi eo
volente. Quō eni innito eo ⁊ nolēte poſſet
ab aliquo malum fieri: cū ſcriptū ſit: volū/ *Scđa ratio.*
tati eiꝰ quis reſiſtet? Supra etiā dixit Au/
guſtinꝰ: q̄ neceſſe eſt fieri ſi voluerit. Sed *Tertia ratio.*
vult mala fieri aut nō fieri Si vult nō fieri

nō ſiunt: ſiunt aūt: vult ergo fieri Itē bonū
eſt mala eſſe vel fieri. alioq̄n ſumme bonus
nō pmitteret ea fieri. Unde Aug. in ench.
Quāuis ea inquit q̄ mala ſunt inq̄ſtū ma/
la ſunt non ſunt bona: tn̄ vt non ſolū bona
ſ etiā ſint ⁊ mala bonū eſt. Naʒ niſi eſſet h̄
bonū. vt eſſent ⁊ mala. nullo mō eſſe ſinerē
tur ab oipotēti bono. cui pculdubio q̄ʒ fa/
cile eſt quod vult facere. tā facile eſt quod
nō vult eſſe nō ſinere. Hec niſi credam⁹ pi/
clitaꝛ nr̄a ꝯfeſſio q̄ nos in prēm oipotentē
credere cōfitemur. Ecce hic apte habes q̄
bonū eſt mala eſſe. omnis aūt boni de⁹ au/
ctoꝛ eſt qui vult omne bonū eſſe quod eſt.
Cū ergo bonū ſit mala fieri vel eſſe. ḡ ⁊ ma
la vult fieri vel eſſe. His atq̄ alijs hmōi ra
tionibus ⁊ autoꝛitatib⁹ vtunꝛ qui dicunt
deum velle mala eſſe vel fieri.

Aug⁹. i ench.

**Hic ponit rationes illoꝛuʒ qui di-
cunt dei voluntate non fieri mala
vel non eſſe.** f

Illi vero qui dicūt

dei volūtate mala nō fieri vel nō eſſe: indu
ctiōibus p̄miſſis ita rn̄dent: dicētes deum
nec velle mala fieri nec velle nō fieri vl̄ nol
le fieri: ſ tn̄ nō velle fieri. Si eīm vellet ea fi
eri vel eſſe: faceret vtiq̄ ea fieri vel eſſe. Et
ita eēt auctoꝛ maloꝛū. Nō ē aūt auctoꝛ ma/
loꝝ: vt ſanctoꝝ ꝑteſtanꝛ autoꝛitates. non
ḡ eius voluntate fiunt mala. Item ſi nol-
let mala fieri vel vellet nō fieri: ⁊ tn̄ fierent.
oipotēs non eſſet: cū eius volūtas huma-
ne voluntatis effectu impedireꝛ. Ideo q̄ nō
concedunt deū velle mala fieri: ne maloꝛū
auctoꝛ intelligaꝛ: nec ꝯcedūt eū velle mala
nō fieri vel nolle fieri: ne ipotēs eſſe videaꝛ
ſ tn̄ dicūt eū non velle mala fieri vt nō au
ctoꝛ ſ pmiſſoꝛ maloꝝ mōſtreꝛ. Un̄ ⁊ euā-
geliſta vbi oſtēdit deū auctorē eſſe oim bo
noꝛū dicēs. Omia p ipm facta ſunt. Cōſe/
quenter maloꝝ auctorē eſſe negat di. Et ſi
ne ipo factū eſt nihil. i. pctm̄ Nō dixit per
eū factū eſſe vel eo nolente ⁊ inuito. ſ tn̄ ſi-
ne eo. i. ſine eius voluntate: q2 non ei⁹ vo/
luntate fit pctm̄ non ḡ deo volēte vel nolē/
te: ſ non volēte fiunt mala. Quia non ſub-
eſt dei volūtati vt malū fiat vel non fiat: ſ
vt fieri ſinat: q2 bonū eſt ſinere mala fieri: ⁊
vtiq̄ volens ſinit non volēs mala: ſed vo/
lens ſinere vt ipſa fiāt. Quia nec mala ſunt
bona vel ea fieri vel eſſe bonum eſt.

Quare nō ſit verū deū velle mala fieri.

Hic queritur an ſit verū deum velle non fieri mala vel nolle fieri.

Qō veruʒ ſit deū non velle mala fieri.

Q2 nō deo volente vel nolēte ſʒ nō volente fiāt mala.

**Quō intelligendū ſit illud Augu-
ſtini mala fieri bonum eſt.** g

Quod vero Augu

ſtinus ait: Mala fieri bonū ē: nec ſinerenꝛ
mala ab oipotēti bono fieri. niſi h̄ eſſet bo/
nū vt ea eſſent: ea rōne dictū eſſe aſſerūt: q2
ex malis q̄ fiunt deus bona elicit. nec ipē p
mitteret ea fieri niſi de eis bn̄ aliq̄d faceret
Un̄ Aug. in eodē lib. ench. apte indicans
p̄dictoꝝ ꝟboꝝ talē eſſe intelligētiā ait De-
us oipotēs cui rerū eſt ſumma poteſtas cū
ſumme bon⁹ ſit: nullo mō ſineret aliq̄d ma/
li eſſe in opibus ſuis niſi vſq̄ adeo eſſet oi/
potēs ⁊ bonus: vt bn̄ faceret etiā de malo.
Itē in eodē. Melius iudicauit de⁹ de ma
lis bona facē q̄ʒ mala nl̄la pmittere. Ex h̄
itaq̄ ſenſu dictū eſt ac verū bonū eſt mala
fieri. q2 ex malis q̄ fiunt: bonis (qui ſm ꝓ/
poſitū vocati ſunt ſancti) accidit bonitas
id eſt vtilitas. Talib⁹ eīm (vt ait apoſtol⁹)
in bonū coopanꝛ omia etiā mala. quia eis
pꝛoſunt: que alijs facientibus obſunt. Un̄
etiam aliq̄n in ſcriptura legitur malū appel
lari bonū. vt Hieronymus ſup Marcum
Malū inquit iude bonū fuit. ſ. nobis: nec
ſi bonū eſt illi vel illi: inde ſequiꝛ q̄ ſimpli
citer bonū ſit ꝓprie eni ac ſimpliciter bonū
eſt quod in ſe ⁊ facienti bonum eſt.

Auguſti. Confirmat iſtū ſenſuʒ alia autoꝛitate eiuſdem.

Quadripartita boni acceptio. h

Eſt eni aliquid qd̄

in ſe bonū eſt ⁊ cui fit: ſ non ē bonū facienti
vt cū ſubueniꝛ paupi: ſ non ꝓpter deū: et
aliq̄d boni in ſe ⁊ faciēti: ſ non ei cui fit: vt
cū ꝟitas ꝓpter deū alicui non obediēti p̄/
dicaꝛ: ⁊ aliq̄d in ſe ⁊ faciēti ⁊ ei cui fit bonū
vt cū ꝟitas p̄dicaꝛ ꝓpter deū credēti Un̄
apl̄s. Bon⁹ odoꝛ ſumus deo: alijs odoꝛ vi
te: alijs odoꝛ moꝛtis. Eſt aūt aliud qd̄ nec
in ſe bonū eſt: ⁊ facienti nocet ⁊ dānat niſi
peniteat vt malum: valet tamē ad aliquid
Ut enim ait Auguſti. in ench. A ſumme ⁊
eq̄liter ⁊ imutabiliꝛ bona trinitate creata
ſūt omia. nec ſumme nec equaliter: nec mu
tabiliter bona: ſ tn̄ bona etiā ſingula. Si/
mul ꝟo vniuerſa valde bona. Quia ex om
nib⁹ ꝯſitit vniuerſitatis ad mirabilis pul/
chꝛitudo In q̄ etiā illud qd̄ malū diciꝛ bn̄
oꝛdinatū ⁊ loco ſuo poſitū: eminēti⁹ cōmē
dat bona. vt magis placeant ⁊ laudabilio
ra ſint dum comparantur malis.

**Q2 mala vniuerſitati valēt ⁊ faciē-
tibus ſua ꝓpꝛia vel patientib⁹ alie
na pꝛoſint electis tantum.** i

Hic patʒ qđ ex malis q̄ fiunt aliqđ ꝓuenit bonū dū bona magis placēt. ⁊ laudabiliora exiſtūt. Ipſis etiam facientibus ex malis q̄ faciūt: interduʒ bona ꝓueniunt ſi ſm̄ ꝓpoſitū vocati ſunt ſcti. Talibꝰ eīm vt ait Augꝰ. in. li. de correctiōe ⁊ grā. vſqꝫ adeo deꝰ oīa coopaꝛ̄ in bonū. vt ſi q̄ hoꝝ deuiant ⁊ exorbitāt: etiam hocipm̄ eis faciat ꝓficere in bonū q꜠ humiliores redeunt atqꝫ doctiores. vt Petrus. Illa etiā mala q̄ ab iniquis fideles pie ꝑferunt. vt ait Aug. in li. de trini. ipſis vtiqꝫ ꝓſunt: vl̄ ad delēda peccata. vel ad exercēdā ꝓbandāqꝫ iuſticiā: vel ad demōſtrandā huiꝰ vite miſeriam. Ideoqꝫ ⁊ Job dei manū ⁊ apl̄s ſathane ſtimulū ſenſit: ⁊ vterqꝫ bn̄ ꝑfecit: quia malum bene portauit.

Augusti.

Ex ꝑdictis cōcludit oſtendēs eſſe bonū fieri mala multis modis. k

Si quis igitur diligenter attendat que ſcripta ſūt: facile eſt eiꝑcipe ex malis bona ꝓuenire: ⁊ ex ea rōne dictū eſſe ꝙ bonū eſt mala fieri vl̄ eē: nō q꜠ malū ſit bonū: vel quia bonū ſit malū fieri Nō eſt eni bonū malum fieri ab aliquo: q꜠ nō eſt bonū vt aliquis faciat malū. Si eniʒ hoc eſſet bonū: ꝑfecto huiꝰ deus auctor eſſet: qui eſt auctor oīm̄s boni. Qꝛ ſi huiꝰ deꝰ auctor eſt: eo g̊ auctore hō agit mala. ⁊ ita eo auctore homo fit deterior Et ſi eo auctore homo fit deterior. tunc eo volēte homo fit deterior. Idē eſt eni dicere aliquid fieri deo auctore qđ deo volente. Deo aūt auctore homo nō fit deterior. g̊ nō deo volente: vt Aug. in lib. lxxxiij. q̄ſtio. apte aſtruit a minore dicēs ita. Nullo ſapiente homine auctore fit hō deterior. Tāta eīm eſt iſta culpa que in ſapientē hoīem cadere nequit Eſt aūt deus oīm̄ hoīe ſapiēte preſtantior Multominus ergo deo auctore fit hō deterior. Multo eni eſt p̄ſtantior dei voluntas q̄ꝫ hois ſapiētis. Illo aūt auctore cum dicitꝛ̄: illo volēte dicitꝛ̄. g̊ ē vitiū volūtatis hūane quo eſt hō deterior: quod vitium ſi lōge abeſt a dei voluntate vt ratio docet a quo ſit querēdū eſt: Ecce apte dicit Aug. deo auctore vel volēte hoīem nō fieri deteriorem: ſed vitio volūtatis ſue. Nō ē ergo deo auctore ꝙ malū fit ab aliquo: ⁊ ita deo volente mala non fiunt.

Qꝛ in deo nō eſt cauſa vt ſit homo deterior. l

Deinde idē Auguſtinus querēs q̄d ſit cā vt hō ſit deterior in deo nō eſſe aſſerit in eodē lib. ſic dicēs. Ut ſit hō deterior: aut in ipo ē. aut i alio. aut i nihilo. Si in nihilo: nulla cā eſt Si in alio aut in deo. aut in alio q̄libet hoīe. aut in eo q̄ neqꝫ deꝰ neqꝫ hō ſit. Sʒ nō i deo: Bonorū eni deꝰ tm̄ cā eſt. g̊ aut in hoīe eſt: aut in eo qđ neqꝫ deꝰ neqꝫ hō aut in nihilo Et ex his apte oſtenditꝛ̄ ꝙ non eſt bonū vt ſit hō deterior: q꜠ nō eſt deꝰ eius rei cā qui tm̄ cā bonorū eſt. Et ſi non eſt bonū vt hō fiat deterior: nō ē ergo bonū vt homo ab eo fiat malū: nō g̊ vult deus vt ab eo fiat malū.

Aliter probat ꝙ deo auctore nō fiunt mala. m

Itē aliter etiā oſtēditꝛ̄ ꝙ deo auctore. i. volēte non fiunt mala q꜠ ipe nō eſt cā tendendi ad nō eſſe. Tendere eīm ad nō eſſe malum eſt. Ipe aūt auctor mali nō eſt. Tendit ꝟo ad non eſſe q̄ opaꝛ̄ malū: non g̊ deo auctore eſt ꝙ aliq̄s opaꝛ̄ malū. Non eſt g̊ bonū ꝙ aliq̄s opaꝛ̄ malū q꜠ tm̄ boni deꝰ auctor eſt. Hoc aūt Aug. in eodē lib. apte explicat ita dicēs. Qui oim q̄ ſunt auctor eſt. ⁊ ad cuiꝰ bonitatē id ꝑtinet vt ſi oē qđ eſt. boni tm̄mō cā eſt. Quocirca mali auctor non eſt: ⁊ iō ipe ſummuʒ bonū eſt. a q̄ in nullo deficere bonū ē ⁊ malū eſt deficere. Nō eſt g̊ cā deficiendi. i. tendendi ad nō eſſe q̄ vt ita dicā eſſendi cā eſt q꜠ oim q̄ ſūt auctor ē. q̄ inq̄ꝫtū ſūt. bōa ſunt Ecce apte habes ꝙ deficere a deo q̄ ſūmuʒ eſt bonū: malū eſt Mala g̊ facere malū eſt nō g̊ deo auctore vel volēte mala fiunt.

Obiectio q̊rūdā ſophiſtica q̄ ꝓbare nitunꝛ̄ ex deo eē ꝙ mala fiāt. n

Iā ſufficiēter oſtēſum eſt. ꝙ deo auctore nō fiunt mala. Quidā tn̄ ſophiſtice incedētes. ⁊ ideo deo odibiles ꝓbare conanꝛ̄ ex deo auctore eſſe ꝙ mala fiūt h̄ mō. Qꝛ mala fiūt verū ē: omne aūt veꝝ qđ ē. a ꝟitate ē q̄ deꝰ ē. A deo g̊ eſt ꝙ mala fiūt. Qꝛ aūt oīe verū a deo ſit ꝯfirmāt autoritate Aug. in li. lxxxiij. q̄ſtio. ita dicētis. Oē verū a ꝟitate veꝝ eſt. Eſt aūt ꝟitas deꝰ. Deū g̊ hʒ auctorē oē verū. Eſt aūt verū ꝙ mala fiunt vel ſunt. Deo ergo auctore eſt ꝙ ſunt vel fiunt mala.

Rn̄ſio vbi concedit oē verū eſſe a deo. ⁊ ſophiſma aperit. o

Quib⁹ facile eſt nobis rn̄dere: ſ₃ indignū rn̄ſione videt̄ qd̄ dicunt. Oē nāq₃ ver̄ a deo ē. vt ait Aug. cui ɔſonat Amb. q̄ tractās illud v̄bū apl̄i Nemo pōt dicere dn̄s ieſus. niſi in ſpū ſctō dicit φ cū ver̄ a quocū q₃ dicit̄: a ſpū ſctō eſt. Cū itaq₃ ver̄ ſit φ mala fiūt. h̄ ver̄ quod dicit̄ illa locutiōe. ſ. mala fiūt. a deo ē: ſ₃ nō inde ſequit̄ φ a deo ſit vt mala fiāt. Si eni h̄ diceret̄. autoꝛ maloꝝ de⁹ eſſe itelligeret̄ quod ex ſiſi manifeſte falſu₃ oñderet̄. De⁹ ꝓhibet furtum fieri. ſed furtum fieri veru₃ eſt: ergo pꝛohibet verū: non ſequitur.

Per ſille oſtē-dit illō eē falſum.

Partem queſtionis appꝛobat illoꝛum qui dicunt deum non velle mala fieri. p

Hec igit̄ et alia huiuſmodi inania relinq̄tes. premiſſe queſtionis ꝑti ſanioꝛi fauentes q̄ ſanctoꝝ teſtimonijs plenius appꝛobat̄: dicamus deum nō velle mala fieri nec tn̄ velle nō fieri neq₃ nolle fieri. Oīne ḡ quod vult fieri: fit. ⁊ oē quod vult non fieri: non fit. Fiūt aūt multa q̄ non vult fieri: vt omnia mala.

Iſta ē diſtinctio. xlvj. hui⁹ pꝛimi libꝛi. in qua poſtq̄ oſtenſum eſt quid tenendu₃ ſit de voluntate dei ſm̄ ſe. Conſeq̄ter oſtēdit mgr̄ quid tenendū ſit de voluntate q̄tū ad ipm̄ effectū. Et tria facit. Nā p̄mo oſtēdit effectū diuine volūtatis reſpectu bonoꝛū. Scd̄o facit idem reſpectu maloꝛū. Tertio ſubdit determinationē quarundam autoꝛitatum. Pꝛimū facit a pꝛincipio huius diſtinctionis vſq₃ ibi Iōq₃ cū ɔſter. Scd̄m vſq₃ ibi. Q̄ v̄o Aug. Tertiu₃ v̄o ab inde vſq₃ ad finem diſtinctionis. Et tn̄ in generali. In ſpeciali ſententia mgr̄i ſtat in trib⁹ ꝓpoſitionib⁹ quaꝝ p̄ma eſt hec. Beneplacitū diuine volūtatis in oīnbus implet̄. Hanc mgr̄ inueſtigans q̄rit Utrū deus aliquid voluerit quod factum nō fuerit. Et arguit φ ſic. quia voluit imo vult omnes homies ſaluos fieri hoc tn̄ factū nō ē nec fit. Siľr voluit filios iſrł ɔgregare. qd̄ etiam nō eſt factū. ergo nō oīa que deus voluit ſūt facta. Et rn̄det mgr̄ φ hmōi duplici obiectione nō obſtante volūtas dei ſp̄ implet̄. Et obiecta ſic habēt intelligi φ quicūq₃ hoīes ſaluātur vel qui de filijs iſrael congregantur. ſola dei voluntate ſaluantur ⁊ congregantur. ſicut etiā Ioh. j. dicit̄. Illuminat oēm hoīem veniētem in hunc mundum. Hoc non habet intelligi φ oīnes ab ipo illuminant̄ qui in hunc mundum venerint. ſed φ nullus veniens in hunc mundū illuminat̄ niſi ab ipo. Scd̄a ꝓpoſitio eſt hec. De⁹ neq₃ vult neq₃ non vult φ malū culpe oꝛiat̄. Hāc ꝓbans mgr̄ querit. Utꝝ mala fiant deo volente. Circa cui⁹ queſtionis materia₃ due ſunt opiniones quarū pꝛima eſt. φ deus vult malum nō fieri. Scd̄a eſt φ de⁹ vult mala fieri ⁊ hi inducūt rōnes ꝓ ſua opinione. quarū pꝛima eſt. Potentie oīpotentis reſiſti nō pōt. ſed ſi deus nollet mala fieri. cū tn̄ fiunt. eius potētie poſſet reſiſti. ſed hoc eſſet incōueniēs. quia iam nō eſſet omnipotēs. ergo incōueniēs eſt deū ponere velle mala nō fieri. ergo de⁹ vult mala eſſe vel fieri. Secunda vero talis eſt deus aut vult fieri aut nō vult fieri. ſ₃ non vult ea nō fieri. ergo vult ea fieri. Minoꝛ patet ꝑ hoc. quia ſi vellet nō fieri nunq̄ fierent: cum voluntati ei⁹ nihil poſſet reſiſtere. Tertia ratio eſt. Deus vult omne bonū. ſ₃ bonum eſt mala fieri. niſi em̄ eſſet bonū mala fieri nūq̄ ꝑmitteret̄ a deo fieri. ergo deus vult mala fieri. Ad has rōnes reſpondēs mgr̄ ad duas. p̄mo q̄ non eſt ɔcedēdum: φ deus velit mala fieri. quia ſic eſſet iniquus. nec φ vult nō fieri mala que ē ſcd̄a opinio. q̄ ſic mala nūq̄ fierēt. Sed eſt dicēdū φ nō vult ea fieri. ⁊ φ arguitur tertio φ mala fieri eſt bonum. dicendum eſt φ nō eſt bonum ſimpliciter ſ₃ eſt bonū inq̄tum ex malis poſſunt elici bona. vbi etiā incidētalit̄ dicit φ aliquid eſt bonum in ſe et facienti et ei cui fit vt p̄dicare fidelibus ꝓpter deum. Aliquid eſt bonū in ſe ⁊ faciēti. vt dare elemoſynam paupi. ſed nō pꝛopter deum. Aliquid v̄o in ſe eſt malum ⁊ faciēti ſed ex eo accidentaliter ꝓueniūt aliqua bona vt mala q̄ fiūt ad pulchꝛitudinem vniuerſi. Pꝛobat poſtea magiſter opinionem. ſ. φ deus non vult mala fieri. q̄ ſi deo volēte fierēt mala. igit̄ fierent deo auctoꝛe. ⁊ ꝑ ɔn̄s de⁹ eēt auctoꝛ: ill⁹ qd̄ fieret deterioꝛ qd̄ nō ē dicēdū vt ꝓbat autoꝛitate. b. Augu. Poſtea Arguit ſm̄ quoſdā. Oē ver̄ eſt a deo. ſ₃ mala fieri eſt veru₃ ergo ipa factio mali eſt a deo Et rn̄det φ v̄itas que eſt in hoc dicto eſt a deo ſed ex hoc non ſequit̄ φ ipa res dicta. ſ. malū ſit a deo. Tertia pꝛopoſitio eſt Nullum malum fit quod a deo fieri nō ꝑmittit̄. patet quia quicquid fit deus ꝑmittit fieri Et tn̄ in ſpēali.

Q̄ voluntas dei ſemꝑ impletur de homine quocūq₃ ſe vertat. a

Uolūtas quippe dei ſemꝑ efficax eſt vt fiat oē qd̄ velit ⁊ nihil fiat qd̄ nolit: q̄ d̄ hoīe ſp̄ iplet̄ q̄cūq₃ ſe v̄tat. Nihil em̄ (vt ait Augu) i libero arbitrio ɔſtitutū ſupat volūtatē dei: ⁊ ſi faciat ɔtra ei⁹ volūtatē. tn̄ ɔtra ei⁹ volūtatē q̄ ipe eſt nihil putādū eſt ita fieri tanq̄ velit fieri ⁊ nō fiat. vł nolit fieri ⁊ fiat. Illa em̄ volūtas (vt ait Augu. in ench.) ſp̄ iplet̄. aut de nob aut a nob De nob iplet̄: ſ₃ tn̄ nō iplem⁹ eā qn̄ peccamus. A nobis iplet̄ qn̄ bonū facim⁹ iō eni facim⁹ q̄ ſcim⁹ placere deo. Ita ⁊ de hoīe ſp̄ de⁹ iplet ſuā volūtatē. q̄ nihil facit hō de q̄ deus nō opat̄ qd̄ vult. Non em̄ vult de⁹ vt peccet hō q̄libet. Si aūt peccauerit peniteti vult ꝑcere vt viuat: in pctīs v̄o ꝑſeuerātē punire vt iuſticie potētiā ɔtumax nō euadat. Sicut alios ab eterno pꝛeparauit ad penā. ⁊ ita alios p̄parauit ad gl̄iam. ⁊ hec ſunt magna opa dn̄i exquiſita in omnes volūtates eius. Et tā ſapiēter exquiſita vt cū angelica ⁊ humana creatura peccaſſet. id ē. nō quod ille. ſ₃ quod voluit ipa feciſſet: etiā ꝑ eandē creature voluntatem q̄ factū eſt quod creatoꝛ non voluit. repleť ipe qd̄ voluit. bn̄ vtēs etiā malis tāq̄ ſum-

DI. XLVII

v

me bon⁹:ad eorũ damnationẽ q̃s iuſte pre
deſtinauit ad penã:⁊ ad eorũ ſalutẽ q̃s be=
nigne p̄deſtinauit ad grãm. Quãtũ eñ ad
ip̄os attinet q̄ de⁹ noluit fecerũt: q̄tũ vo
ad oipotẽtiã dei nullo mõ id facẽ voluerũt
Hoc q̄ppe ip̄o.q̄ ꝯ ei⁹ volũtatẽ fecerũt:de
ip̄is facta eſt volũtas ei⁹. Preterea nanq̄
magna dñi ſunt opa exq̄ſita in oẽs volũta
tes ei⁹.vt miro ⁊ ineffabili mõ nõ fiat p̄ter
ei⁹ volũtatẽ.qd etiã fit ꝯ ei⁹ volũtatẽ:q2 n̄
fieret ſi nõ ſineret.nec vtiq̄ nolẽs ſinit.ſed
volẽs.nec ſineret bon⁹ fieri male. niſi oipo
tens ⁊ de malo poſſet facere bonũ bñ. His
vbis euidẽter mõſtrat̃ q̄ volũtas dei eter
na ſp̄ iplet̃ d̄ hoie:etiã ſi faciat hõ ꝯtra dei
volũtatẽ. Sʒ attẽdendũ ẽ diligent̃ quõ in
ſupiorib⁹ d2 fieri aliq̄d ꝯtra dei volũtatez
qd tñ nõ fit p̄ter eã ⁊ q̄liter intelligendũ ſit
illud. q̄tũ ad ſe fecerũt:qd de⁹ noluit. q̄tũ
vo ad oipotẽtiã dei nullo mõ id facere va
luerũt. Uidẽtur eñ iſta ſupiorib⁹ obuiare
vbi dictũ eſt volũtati ei⁹ nihil reſiſtere.

In quirit ſenſus predictorũ vborum.

Hic aperit diuerſis modis ſupra accipi dei voluntatem. a

b

Uerũ vt ſupra di=
xim⁹ voluntas dei diuerſis modis accipit̃
q̄ diuerſitas i p̄dictis vbis ſi diligẽt̃ notet̃
nihil ibi ꝯdictiõis repit̃. Ubi eñ dicit nõ
fieri p̄ter ei⁹ volũtatẽ etiã qd fit ꝯtra ei⁹ vo
luntatẽ diſſiĩter accepi t volũtatẽ. ⁊ nõ ip=
ſam voluntatẽ.q̃ de⁹ eſt:⁊ ſẽpit̃na eſt.ſʒ ei⁹
ſigna p̄dictis vbis intelligi voluit.i. phi/
bitionẽ ſiue p̄ceptionẽ ⁊ pmiſſionẽ. Mul
ta eni fiũt ꝯtra dei p̄ceptũ vel phibitionez
q̃ tñ nõ fiũt p̄ter ei⁹ pmiſſionẽ. Ipſi⁹ nãq̄
pmiſſiõe oĩa fiũt mala:q̃ tñ p̄ter ei⁹ volũta
tẽ ſempiternã fiũt. Sicut Aug. dicit ſup il/
lũ locũ pſ̃. vt nõ loquat̃ os meũ opa hoim
Opa eni hoim dic̃ ea q̃ mala ſũt q̃ p̄ter dei
voluntatẽ fiũt.q̃ ipſe eſt:ſʒ nõ p̄ter ei⁹ pmiſ
ſionẽ q̃ ip̄e nõ eſt. Appellat̃ tñ ipſa dei vo=
lũtas.q2 de⁹ volẽs ſinit mala fieri. Fiũt et
ꝯtra ei⁹ p̄ceptionẽ vel phibitionẽ:ſʒ nõ cõ
tra ei⁹ volũtatẽ q̃ ip̄e eſt:niſi dicãt̃ ꝯtra eã
fieri:q2 p̄ter eã fiũt. Cõtra eã q̄ppe nihil ita
fit:vt velit fieri qd nõ fiat. vel nolit fieri et
fiat:qd euidẽter ibi Aug. notauit. vbi ait.
Quãtũ ad ipſos attinet qd de⁹ noluit fece/
rũt q̄tũ vo ad oipotentiã dei: nullo mõ id
facere valuerũt. Ac ſi diceret fecerũt ꝯtra
dei p̄ceptũ qd appellat̃ volũtas: ſʒ nõ fece=
rũt ꝯtra dei volũtatẽ oipotentẽ. q2 hʒ non
valuerũt:illud valuerũt. ⁊ ita p hʒ q̄ fecerẽt

Ex quo ſenſu quedam dicũtur fieri circa dei voluntatẽ q̃ tñ non fiunt preter ei⁹ voluntatem. Et ex quo ſenſu veruʒ ſit nihil fieri cõtra ei⁹ voluntatem.

ꝯtra dei volũtatẽ.i. p̄ceptũ de ip̄s facta ẽ
volũtas ei⁹.i. ipleta eſt volũtas ei⁹ ſempi=
terna q̃ eos dãnari volebat. Uñ Grego. ſu
per Geñ. Multi voluntatẽ dei peragunt
vnde mutare cõtendunt. ⁊ ꝯſilio eius reſi=
ſtentes obſequunt̃:quia hoc eius diſpoſi/
tioni militat.quod p humanũ ſtudiũ reſul
tat. Hic aperte oſtendit̃ quia dũ mali con=
ſilio ac precepto dei reſiſtunt qd voluntas
dei appellat̃. ea faciunt vnde volũtas eius
que ipſe eſt implet̃:que diſpoſitio vl̃ bene=
placitũ vocatur. Nam vt ait Aug in enchi
quantelibet ſint voluntates angelorum ⁊
hominũ bonorũ vel maloruʒ:vel illud qd
deus vel aliud volentiũ q̄ deus:omipotẽ
tis voluntas ſemp inuicta eſt:que mala eſ=
ſe nunq̄ poteſt:etiã dũ mala irrogat:iuſta
eſt:⁊ pfecto que iuſta eſt:mala nõ eſt. De/
us ergo omnipotẽs ſiue p miſericordiã cu
ius vult miſereat̃:ſiue p iudiciũ quẽ vult
obdurat.nec inique aliq̄d facit:nec niſi vo
lẽs q̄cq̄ facit ⁊ oĩa quecũq̄ vult facit.

Gregori⁹.

Summatim preſtringit ſententiã predictorum addens quare de⁹ p̄cepit omibus bona facere ⁊ mala vitare. cum non velit hoc ab omnibus impleri.

c

Ex p̄dictis liquet
q̄ voluntas dei que ipſe eſt ſemp inuicta ẽ
nec in aliquo caſſatur:ſed per oĩa implet̃
Conſiliũ vero eius ⁊ preceptio ſiue prohi=
bitio non ab omnibus implentur quib⁹ p/
poſita ⁊ data ſunt. Neq̄ ideo precepit om/
nibus bona: vel prohibuit mala: vel cõſu=
luit optima q̄ vellet ab omibus bona que
precepit fieri: vel mala que phibuit vitari
Si eñ vellet: vtiq̄ ⁊ fierent. q2 in nullo po
teſt ab homine ſupari vel ipediri eius vo/
luntas:ſed vt iuſticiã ſuã hominibus oſtẽ
deret:⁊ mali eſſent inexcuſabiles. Deniq̄
vt boni ex obedientia gloriã mali ex inobe
dientia penam ſortirentur:ſicut vtriſq̄ ab
eterno preparauit. Ea ergo que omnibus
precepit: vel prohibuit a quibuſdã voluit
fieri vel vitari. ſed nõ ab omnibus:⁊ que=
dam pſonaliter precepit ⁊ in veteri ⁊ in no
ua lege.q̃ ab eis q̄b⁹ p̄cepit fieri noluit: vt
abrae dei imolatiõe filij:⁊ i euãgelio q̄buſ/
dã curatis q̄b⁹ precepit ne cui dicerent.

Iſta eſt diſtinctio. xlvij. hui⁹ pri=
mi libri. in qua magiſter poſtq̄ egit de quibuſdam q̃
diuine voluntatis effectuʒ vident̃ impedire Agit de
diuine voluntatis efficaci adimpletione Et tria facit

Nã ꝑmo oſtẽdit ꝙ voluntas dei ſemꝑ impleť. Sc̄do ſubdit ꝙ etiam impletur quo ad eos a quibus ꝑuer ſe impugnať. Tertio cõcludit ꝙ deus diuerſimode ſm̄ eam ꝑcipit. Primum facit a ꝑncipio diſtinctiõis vſqꝫ ibi. Multa enim ſunt contra eius ꝑceptionem. Scd̄m ab inde vſqꝫ ibi. Ex predictis liquet. Tertiũ ꝯo ab inde vſqꝫ ad finẽ diſtinctiõis. Et tm̄ de ſentẽtia in generali. In ſpẽali ſentẽtia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus. quarũ ꝑma eſt hec. Diuina voluntas efficaciter in omnib⁹ ſemꝑ cõſummať. Hanc magiſter ꝓbans ꝓponit ꝑmo ꝙ voluntas dei ſꝑ eſt efficax: ⁊ nihil eſt cõtra eã. multa tñ fiunt ꝑter eam. Et oſtendit ꝙ voluntas dei ſꝑ impleť aut de creatura aut a creatura. A creatura impleť qñ creatura bene facit. De creatura aũt qñ de⁹ ordinat de mala faciẽte vt vult. Poſtea magiſter mouet dubitationẽ quandã quõ poſſit aliquid fieri ꝑter dei volũtatem. quod Aug⁹ videť dicere: cũ tñ eius volũtati nihil reſiſtat. Itẽ quõ illud qđ eſt contra voluntatẽ dei non eſt ꝑter eam. Et reſpondet magiſter dicẽs ꝙ hoc apparet diſtinguẽdo voluntatẽ. Nã volũtas dei aliqñ nominat ipſam diuinã eſſentiã ꝑcepta vel ꝓhibitões diuine voluntatis. Aliquãdo etiã ꝑmiſſionẽ. Cõtra ipſam diuinã voluntatẽ que eſt metipſa diuina eſſentia nihil ſit. Contra ꝑcepta ⁊ ꝓhibitiones que ſunt ſigna voluntatis dei bene põt aliquid fieri vt mala: ⁊ tamẽ nihil fieri põt ꝑter eius ꝑmiſſionẽ. Scd̄a ꝓpoſitio eſt hec. Diuina voluntas efficaciter impleť ⁊ cõſummať quo ad eos a quibus ꝑuerſe impugnať. Hanc ꝓbat magiſter autoritatibus ſanctorũ que videnť dicere ꝙ mali volũtati diuine reſiſtentes ei obſequunť. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Nõ omnia que deus ꝑcepit vel ꝓhibuit ita fieri voluit. Hoc ptꝫ ex eo ꝙ de⁹ aliquãdo ex aliqua ratione aliqua fieri nõ voluit: ſed ad modũ volentis habuit: vt patet de immolatione Iſaac ⁊ hmõi. Et tm̄ in ſpeciali.

Q̃ aliqñ hõ bona voluntate aliud vult q̄ꝫ de⁹: ⁊ aliqñ mala id quod deus bona voluntate vult. a

DI. XL VIII. ſ

Sciendũ quoqꝫ eſt ꝙ aliqñ mala eſt volũtas hominis idem volẽtis qđ deus vult fieri: ⁊ aliqñ bona eſt volũtas hominis aliud volẽtis q̄ꝫ deus. Ut eñ bona ſit hominis voluntas oportet attẽdere quid ꝯgruit ei velle ⁊ quo fine. Tantũ eñ intereſt inter voluntatẽ dei ⁊ voluntatẽ hominis vt in quibuſdã aliud cõgruat deo velle aliud homini. Un̄ Aug⁹. in ench. Aliqñ bona voluntate homo vult aliquid qđ deus nõ vult: bona multo ampli⁹ multoqꝫ certius volũtate. Nã illius mala volũtas eſſe nunq̄ꝫ põt. Tanq̄ꝫ ſi bonus filius patrem velit viuere quẽ de⁹ bona voluntate vult mori. Et rurſus fieri põt vt hoc velit homo voluntate mala: qđ de⁹ vult bona: velut ſi malus fili⁹ velit mori patrẽ: velit etiã hoc deus. Nẽpe ille vult qđ nõ vult deus iſte vero id vult qđ vult ⁊ deus: ⁊ tñ bone dei voluntati pietas illius poti⁹ cõſonat: q̄ꝫuis aliud volẽtis q̄ꝫ hui⁹ idem volentis

Auguſti. Q̃ ſm duo cõſideraẽ bona volũtas hoĩs

impietas. Multũ eñ intereſt quid velle homini: quid deo cõgruat: ⁊ ad quẽ finẽꝫ ſuã quiſqꝫ referat voluntatẽ vt approbetur vel improbeť. Poteſt eñ velle bonum qđ nõ congruat ei velle: ⁊ põt velle bonuꝫ qđ congruit: ſed non refert ad fineꝫ rectum: ⁊ ideo non eſt bona voluntas.

Q̃ bona dei voluntas mala hoĩm volũtate impleť vt in paſſiõe xp̄i cõtigit vbi quoddã factum eſt qđ deus bona ⁊ iudei mala volũtate voluerũt: voluerunt tñ ⁊ aliquid quod deus nõ voluit. b

Illud quoqꝫ nõ ẽ ꝑtermittẽdũ ꝙ aliqñ dei voluntas bona ꝑ malã hominis voluntatẽ impleť: vt in crucifixiõe chriſti factũ eſt quẽ deus bona voluntate mori voluit. Iudei vero impia voluntate eũ crucifixerũt. Et volebant iudei mala voluntate quoddã qđ de⁹ voluit bona. volebat ſcꝫ vt xp̄s pateret̃ moreret̃: ſ; volebant ⁊ aliquid aliud qđ deus nolebat ſcꝫ occidere chriſtũ quod fuit mala actio ⁊ peccatũ. Actũ quippe iudeoꝝ non voluit deus. paſſioneꝫ vero xp̄i voluit: ſicut ⁊ in ipſo pſ: chriſtus ad patrẽ ait: Tu cognouiſti ſeſſioneꝫ mea. i. voluiſti: ⁊ approbaſti paſſionẽ meã. tibi eñ placuit Uoluit itaqꝫ tota trinitas vt chriſt⁹ pateret̃: nec tamen voluit vt iudei occiderẽt. qꝛ voluit penaꝫ chriſti: ſed nõ voluit culpã iudeorũ nec tamen noluit: ſi eum noluiſſet: nec fuiſſet.

Oppoſitio. c

Sed ad hoc opponiť ſic. Si voluit de⁹ vt chriſtus pateret̃. Uoluit vtiqꝫ vt pateret̃ a iudeis vel non. Si voluit vt nõ pateret̃ a iudeis: cum paſſus ſit factũ eſt itaqꝫ qđ voluit deus nõ fieri. Si aũt voluit eũ pati a iudeis ꝗ voluit eum occidi a iudeis: voluit itaqꝫ vt iudei occiderent eũ. Ad qđ reſpondẽtes dicimus ſimpliciter cõcedendũ eſſe. ꝙ de⁹ voluit chriſtũ pati: mori: qꝛ eius paſſio bonũ fuit ⁊ cã noſtre ſalutis. Cũ aũt diciť volebat eum pati vel occidi a iudeis. hic diſtinguẽdũ eſt. Si eñ intelligiť ſic: volebat eũ ſuſtinere paſſionẽ ſiue crucifixionẽ a iudeis illatã: verus eſt ſenſus. Si vero intelligiť ſic: volebat vt iudei occiderent eũ: falſum eſt. Non eñ volebat deus actionẽ iudeoꝝ que mala erat: ſed volebat paſſioneꝫ bonã: ⁊ hec voluntas ꝑ malas iudeorum Reſponſio

m

Auguſti. in ench.

volũtates impleta eſt. Vñ Aug⁹. in ench. Deus quaſdam voluntates ſuas vtiq; bonas implet ꝑ malorum hominũ volũtates malas: ſicut ꝑ maliuolos iudeos bona volũtate patris chriſtus ꝓ nobis occiſus eſt. Qđ tñ bonũ fuit vt apl's Petrus qñ id fieri nolebat: Sathanas ab ipſo ꝙ occiſus ē diceret. Ecce manifeſte habes magnũ bonũ fuiſſe ꝙ chriſt⁹ occiſus eſt: ⁊ hoc bonũ. q; Petrus nolebat: iõ redargutus eſt.

Vtꝝ placuerit viris bonis ꝙ chriſtus pateret ⁊ moreretur: placuit quidem intuitu noſtre redemptionis: ſed nõ ipſius cruciatus. d

Ex quo ſoluit queſtio qua queri ſolet: vtrũ viris ſanctis placere debuerit ꝙ chriſtus pateret vel occideret: Debuit eñ eis placere intuitu noſtre redemptiõis ſed nõ intuitu ipſius cruciatus. Voluerũt ergo/ac vehemẽter cupierunt xp̃m mori: ꝓpter liberationẽ hominis ⁊ impletionẽ diuine voluntatis ſed nõ voluerunt delectatione ipſi⁹ afflictionis. De eodẽ ergo letabant ⁊ triſtabant: ſed ob aliud gaudebãt ⁊ ꝓpter aliud dolebãt. Volebãt ergo chriſtũ mori ꝓ hominis redẽptione: ⁊ tñ de morte ipſius diuerſis de cauſis corda eorũ varie mouebantur.

Quomõ ſentiendum ſit de paſſionibus ſanctorum an velle an nolle debeamus. e

Si vero queritur vtrũ eodẽ modo ſentiendũ ſit de paſſionibus ⁊ martyrũs ſanctoꝝ: Dicim⁹ aliquaꝫ eſſe differentiã inter paſſionẽ capitis ⁊ mẽbrorũ Chriſti nã q; paſſio cauſa eſt nr̃e ſalutis: qđ nõ eſt paſſio alicui⁹ ſancti. Nullius eñ paſſione redẽpti ſumus niſi chriſti. Profuerũt quidẽ non modo eis qui paſſi ſunt: verũetiã alijs fidelibus ipſorũ paſſiones. Verũtamẽ noſtra redẽptio non ſunt. hoc eñ paſſio illius ſola potuit qui de⁹ eſt ⁊ homo. Illius ergo paſſionẽ credentium pie mentes voluerũt ⁊ optauerunt fieri ſicut futurũ credebant. Paſſiones vero ſanctorum poſſumus velle/⁊ nolle: ⁊ vtrunq; bona volũtate ſi rectos nobis ꝓponamus fines. Cui eñ placuit Pauli paſſio eo fine q; premiũ eius ꝑ hoc auctũ ⁊ pactũ cernebat: bonã videt habuiſſe voluntateꝫ: que volũtati eius cõgruebat qua cupiebat diſ

Qđ paſſiões ſcõꝝ poſſum⁹ velle ⁊ nolle ⁊ vtrunq; bona voluntate.

ſolui ⁊ eſſe cũ chriſto. Qui aũt voluit eum declinare paſſionẽ: ⁊ effugere man⁹ iniquorũ cõpaſſione pietatis ⁊ ille habuit bonaꝫ voluntatẽ. Vñ Augu. in ench. Bone apparebant volũtates piorum fidelium qui nolebant apoſtolũ Paulũ hieruſalẽ ꝑgere: ne ibi pateret mala que Agabus ꝓpheta ꝓdixerat: ⁊ tamẽ hoc illum de⁹ pati volebat ꝓ anũcianda fide chriſti exercẽs martyrem chriſti neq; ipſe bonã voluntatẽ ſuã impleuit ꝑ chriſtianoꝝ voluntates bonas ſed ꝑ iudeorum malas: ⁊ ad eũ potius ꝑtinebant qui nolebant qđ volebat: ꝙ illi per quos volentes factũ eſt qđ volebat: quia idipſum mala voluntate fecerunt qđ deus bona voluntate voluit. Ita ⁊ in paſſione chriſti factũ eſt: qđ eñ de⁹ voluit: hoc idẽ Iudas ⁊ diabolus: ſed illi mala voluntate deus vero bona volũtate. ſcꝫ vt chriſt⁹ moreret. Verũtamen illi actuꝫ voluerunt quẽ deus non voluit.

Iſta eſt diſtinctio. xlviij. hui⁹ primi libri ſeu vltima. In qua magiſter poſtꝙ egit quõ volũtas dei ſemꝑ efficaciter adimplet. Hic cõſequẽter agit quõ ſe habeat voluntas noſtra in cõparatione vel in cõformitate ad diuinã. Et tria facit. Naꝫ primo oſtendit ꝙ voluntas noſtra bona nõ ſemꝑ cõformat diuine in volito. Scđo ſubdit quõ aliqñ voluntas noſtra cõformat diuine voluntati in volito. Tertio ſubdit ꝙ aliquãdo ſine culpa poſſumus idẽ volitũ diuerſis reſpectibus velle ⁊ nolle. Primum ⁊ ſcđm facit a principio diſtinctionis vſq; ibi. Ex quo ſoluit queſtio. Tertiũ vero vſq; ad finẽ diſtinctiõis. Et tñ in generali. In ſpeciali ſentẽtia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarũ prima eſt hec. Nõ omnis voluntas nõ volens qđ deus vult, eſt mala. Hanc magiſter ꝓbans ponit exemplũ in primo capitulo huius diſtinctionis dicens: vt ſi bonus filius patrẽ ſuũ velit viuere: quẽ deus bona volũtate vult mori. Ibi volũtas filij materialiter nõ vult qđ deus vult nõ tñ eſt mala. Secũda ꝓpoſitio eſt hec. Nõ omnis volũtas que vult/qđ deus vult eſt bona. Hãc magiſter ꝓbans ꝓponit ꝙ aliqñ eſt mala voluntas hominis volentis idem quod deus vult: ſicut voluntas mali filij volentis mortẽ patris quã tamẽ deus vult. Nempe ille prim⁹ vult quod nõ vult de⁹. Iſte vero ſecũdus idem vult ꝙ deus: ⁊ tamẽ bone volũtati illius dei pietas potius cõſonat: ꝙuis aliud volentis ꝙ huius qđ deus volentis impietas. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Idem volitũ diuerſis reſpectibus ſine quacũq; culpa poſſum⁹ nolle ⁊ velle. Hanc ꝓbans ꝓponit magiſter ꝙ voluntas dei, bona per voluntates malas hoĩm adimplet: ſicut fuit in morte chriſti. volebat eñ deus chriſtũ morteꝫ ſuſtinere: ſed nõ iudeos inferre. Et poſtea dicit ꝙ paſſio chriſti deo placebat: nõ inꝙtum fuit penalis ſed inꝙtuꝫ fuit ſalutifera. Et ſimiliter paſſiones ſanctoꝝ pñt diuerſis cauſis ſanctis placere ⁊ diſplicere qđ ꝓbat ꝓpoſitio ꝓdicta. Et tñ in ſpeciali.

Finit prim⁹ liber de myſterio trinitatis.

Q[ue] ad myſterium diuine vnitatis atq; trinitatis licet ex parte cognoſcendũ ptinere noſcũtur q̃tum valuimus diligenter executi ſumus. Nunc ad cõſiderationem creaturarũ tranſeamus.

DI.I. Ꝙ vnũ eſt principiũ rerũ ⁊ nõ pl'a
Quid ſit creare: quid facere.
Scdm quã rationem dicunt̃ de deo huiuſmodi verba agere facere.
Quare rationalis creatura facta ſit. id eſt. homo vel angelus.
Quomõ dicitur homo factus ppter reparationẽ angelici caſus.
Quare ita homo ſit inſtitutus vt vnita ſit anima corpori.

DI.II. De angelis quãdo facti ſunt.
Ꝙ nihil factũ eſt ante celum ⁊ terrã.
Ꝙ ſimul cũ tẽpore ⁊ cum mũdo ceperit ſpiritualis creatura ⁊ corporalis.
Ubi angeli mox creati fuerint.
Ꝙ ſimul creata eſt viſibiliũ materia ⁊ inuiſibiliũ natura ⁊ vtraq; informis.
Quomõ dixit lucifer aſcendam in celũ.

DI.III. Quales facti fuerint angeli.
An oẽs angeli fuerint equales in eẽntia ſapientia ⁊ libertate arbitrij.
Que cõmunia ⁊ equalia habuerũt angeli.
An boni vel mali creati ſint: ⁊ an aliq̃ mora fuerit inter creationẽ ⁊ lapſum.
De triplici ſapientia angelorum ante caſum vel confirmationem.
An aliquam habuerunt dei dilectionẽ vel ſui ante caſum.

DI.IIII. An perfecti ⁊ beati creati ſint: an miſeri ⁊ imperfecti.

DI.V. De cõfirmatiõe ⁊ cõuerſione ſtãtium: ⁊ auerſione ⁊ lapſu cadentium.
De libero arbitrio breuiter tangitur.
An aliquid datum fuerit ſtantibꝰ quo cõuerterentur.
Qua gratia indigebãt angeli ⁊ qua non:
An lapſis ſit imputanda auerſio.
Utrũ beatitudinẽ quam acceperunt in cõfirmatione ſtantes meruerunt p aliquam tunc appoſitam gratiã.

DI.VI. Ꝙ de maioribus et minoribus quidã ceciderunt: inter quos vnꝰ fuit celſior ſcꝫ lucifer.
Unde ⁊ quomõ deiecti ſunt.
Quare nõ eſt eis conceſſum habitare in celo vel in terra.
De plationibus demonum.
An omnes demones ſint in hoc aere caliginoſo: vel aliqui in inferno.
De poteſtate luciferi.
An demones ſemel victi a ſanctiſ: vltra accedant ad ipſos vel ad alios.

DI.VII. Utruꝫ boni angeli peccare vel mali recte viuere poſſint.
Ꝙ cũ vtriq; habeant liberũ arbitriuꝫ non tamẽ ad vtrũq; flecti poſſunt.
Ꝙ boni poſt cõfirmationẽ liberius habẽt liberũ arbitrium q̃ ante.
An poſſunt ex natura peccare ſicut ante.
Quibus modis angeli mali noſcant veritatem tempalium rerum.
Ꝙ magice artes virtute ⁊ ſcientia diaboli valent que eſt eis a deo.
Ꝙ malis angelis nõ ſeruit ad meritũ materia viſibiliũ rerum.
Ꝙ nõ ſũt creatores lꝫ per eos magi ranas ⁊ alia fecerũt ſicut nec boni: ⁊ ſi p eorum myſterium fiunt creature.
Ꝙ ſolus deus ſic operat̃ creationẽ rerum ſicut iuſtificationẽ mentis.
Ꝙ angeli mali multa pñt p nature vigorẽ que nõ pñt ppter dei phibitionẽ.

DI.VIII. Utrum oẽs angeli corpei ſint.
De formis quibus apparuit deus: ⁊ de illis in quibus angeli apparent.
Ꝙ deus in ſpecie qua deus eſt nunq̃ apparuit mortalibus.
Quõ dicunt̃ demones intrare in hoĩes.

DI.IX. De ordinũ diſtinctione.
Quid appellet̃ ordo: ⁊ que ſit ratio cuiuſcunq; nominis.
Ꝙ noĩa illa ſumpta ſunt a donis gratie nõ ppter ſe ſed ppter nos eis data.
Utrum hi ordines ab initio creationis diſtincti fuerint.
Utrum oẽs angeli eiuſdẽ ordinis ſint eq̃les.
Quõ dicat ſcriptura decimũ ordinẽ cõpleri debere de hominibus.
Utrũ homines aſſumant̃ iuxta numerum ſtantium vel lapſorum.

DI.X. An oẽs celeſtes ſpũs mittant̃.
An Michael Gabriel ⁊ Raphael ſint nomina ordinum vel ſpirituum.

DI.XI. Ꝙ ſingule aĩe habẽt angelũ bonũ ad cuſtodiã: malũ vero ad exercitiũ.
Utrum angeli pficiãt in merito ⁊ premio vſq; ad iudicium.

DI.XII. De diſtinctiõe operum ſex dierum.
Ꝙ alij ſenſerunt oĩa ſimul facta in materia ⁊ forma: alij p interualla temporum.
Quomodo per interualla temporum res corporales condite ſint.

Quo ſenſu tenebꝛe dicantur eſſe aliquid: ⁊ quo dicanꝰ non eſſe aliquid.
Quare illa materia confuſa ſit dicta infoꝛmis ⁊ vbi ad eſſe ꝓdijt ⁊ ꝗ̃tumcũqȝ in altum aſcenderit.
De quattuoꝛ modis diuine operationis.
DI.XIII. De pͥmo diſtinctionis ope.
De luce facta pͥmo die ſi ſpiritualis an coꝛpoꝛalis fuerit.
Quibus modis accipitur dies.
De naturali oꝛdine cõputationis dieꝝ: ⁊ de illo q̃ ꝑ myſterio introductus eſt.
De intelligentia hoꝝ verboꝝ dixit deus.
Ex quo ſenſu pater dicitꝰ operari in filio vł ꝑ filiũ vel in ſpirituſancto.
DI.XIIII. De opere ſecunde diei: qua factum eſt firmamentum.
Quod celum tunc factum debet intelligi.
De qua materia factum ſit.
Quõ aque pñt eſſe ſuꝑ celũ: ⁊ quales ſint.
De figura firmamenti.
Quare tacuit ſcriptura de bñdictione operis huius diei.
De ope tertie diei qñ aque cõgregate ſũt in vnũ locũ cũ mł'ta ſint maria ⁊ flumina
De ope q̃rte diei q̃ facta ſunt luminaria.
Quomõ accipiendũ ſit illud: ſint in ſigna ⁊ tempoꝛa.
DI.XV. De ope quinte diei qua facta ſunt natatilia ⁊ volatilia.
De opere ſexte diei qua creata ſunt animalia ⁊ reptilia terre.
De venenoſis ⁊ noxijs animalibus.
Utrũ minima aĩalia tunc creata fuerunt.
Quare poſt omnia factus eſt homo.
De ſententia illoꝝ qui ſimul oĩa facta eſſe contendunt.
Quõ intelligenda ſit requies dei.
Quõ accipiendũ ſit ꝙ dꝛ deus compleſſe opus ſuũ ſeptima die cũ tunc q̃euerit.
Quõ oĩa facta a deo dicanꝰ valde bona.
De ſanctificatione ſeptime diei.
DI.XVI. De hominis creatione.
Qualis factus ſit homo.
De imagine ⁊ ſimilitudine ad quam factꝰ eſt homo.
Quare homo dicitꝰ imago ⁊ ad imagineꝫ: filius vero nõ ad imaginẽ.
DI.XVII. De creatiõe anime: an de aliquo facta ſit.
De inſpiratiõe ⁊ inſufflatione dei qñ facta fuerit anima an in coꝛpe vel extra.
In qua etate factus eſt homo.
Quare homo extra paradiſum creatus: in paradiſum ſit poſitus.
Quibus modis paradiſus accipiatur.
De ligno vite.
De ligno ſcientie boni ⁊ mali.
DI.XVIII. De foꝛmatione mulieris.
Quare de latere viri ⁊ nõ de alia parte coꝛpoꝛis foꝛmata ſit.
Quare doꝛmienti viro ⁊ nõ vigilanti ſubtracta ſit coſta.
Ꝙ de coſta multiplicata in ſe ſine additamento extrinſeco facta fuerit.
De cauſis ſuꝑioꝛibus ⁊ inferioꝛibus.
De cauſis que in deo ſunt ſimul ⁊ in creaturis: ⁊ de his q̃ in deo tm̃ ſunt.
De aĩa mulieris que non eſt ex aĩa viri: q2 anime non ſunt ex traduce.
DI.XIX. De ſtatu hoĩs añ pctm̃ qualis fuit ſꝫm coꝛpus: ⁊ q̃lis poſt pctm̃.
Quõ dicitꝰ hõ factus in animã viuentẽ.
Coꝛpus hoĩs ante pctm̃ moꝛtale imoꝛtale erat poſt peccatũ moꝛtuum.
Utrũ imoꝛtalitas quã tũc habuit fuerit ꝯ ꝯditione nature an ex grẽ beneficio.
Si poſſet homo viuere ſꝑ vtens alijs ligⁱnis ⁊ nõ de ligno vite deo nõ mãdante vt de illo ederet.
De immoꝛtalitate coꝛpoꝛis.
DI.XX. De modo ꝓcreationis filioꝝ ſi non peccaſſent pͥmi homines.
Quare in paradiſo non coierũt.
De modo tranſlationis in meliꝰ ſi non peccaſſent.
Utrũ in ꝑfectione ſtature ⁊ vſu membroꝝ ꝓcrearentur filij.
Utrũ etiã in ſenſu ꝑuuli naſcerenꝰ.
De duobus bonis altero hic dato altero pꝛomiſſo.
DI.XXI. De inuidia diaboli qua ad temptandum acceſſit.
De foꝛma in qua venit.
De calliditate ſerpentis.
Utrum elegerit ſerpentem vt ꝑ eum temptaret diabolus.
De modo temptationis.
De duplici ſpecie temptationis.
Quare peccatũ hominis ⁊ non angeli remediabile ſit.
Ꝙ nõ ſoli viro pꝛeceptum fuit datum.
DI.XXII. De oꝛigine illius peccati.
De mulieris elatione.
De viri elatione.
Quis magis deliquerit vir aut mulier.
De ignoꝛantia excuſabili vel inexcuſabili.
An voluntas p̃ceſſerit illud pctm̃.

DI.XXIII. Quare deus ꝑmiſit hominē tēptari quē ſciebat caſurū.
Qualis fuerit ſm animā hō ante peccatū.
De triplici ſcientia hoīs ante lapſum.
Utrum homo pſcius fuerit eorum que ſi/ bi futura erant.
DI.XXIIII. De gratia hominis ⁊ potē tia ante caſum.
De adiutorio homini in creatione dato: q̄ ſtare poterat.
De libero arbitrio.
De ſenſualitate.
De ratione ⁊ ptibus eius.
De ſimili ordine peccādi in nobis ⁊ in pri= mis parentibus.
Q in nobis eſt vir ⁊ mulier ⁊ ſerpens.
De ſpūali ꝯiugio viri ⁊ mulieris in nobis
Qualiter ꝑ iſta tria in nobis cōſummetur temptatio.
Añ mulier manducat ſola cibum vetitum
Añ etiam vir manducat.
Añ ſit veniale vel mortale peccatum.
Quib⁹ modis accipitur ſenſualitas in ſcri ptura.
DI.XXV. Diffinitio liberi arbitrij ſm philoſophos.
Qualiter in deo accipit liberum arbitriū.
Q angeli ⁊ ſancti libeꝝ habēt arbitrium.
Q liberius erat liberū arbitrium quando peccare non poterunt.
De differentia libertatis liberi arbitrij ſm diuerſa tempora.
De quattuor ſtatibus liberi arbitrij.
De corruptione liberi arbitrij ꝑ pctm̄.
De tribus modis libertatis liberi arbitrij a neceſſitate: a peccato: a miſeria.
De libertate que eſt ex gr̄a ⁊ q̄ ex natura.
DI.XXVI. De gr̄a opante ⁊ coopante
Quid ſit voluntas.
Que ſit gr̄a volūtatem bonā preueniens.
Q bona volūtas que puenit gr̄a quedam dei dona puenit.
Q cogitatio boni pcedit fidem.
Q intellect⁹ ⁊ cogitationem boni ⁊ deleta tionem puenit.
An ꝑ liberum arbitrium bonū operat ho= mo ſine gratia.
Utrū vna et eadem gratia ſit que dicitur operans ⁊ cooperans.
Quō gratia meret augeri.
De tribus generibus bonorum.
In quibus bonis ſit liberū arbitrium.
DI.XXVII. De virtute quid ſit ⁊ quid actus eius.
De gratia que liberat voluntatem ſi virt⁹ eſt vel non.
Quō ex gratia incipiunt bona merita: ⁊ d qua gratia hoc intelligat.
Q bona voluntas gr̄a pncipaliter eſt.
Qua rōe dicit fides mereri iuſtificationē.
De muneribus virtutū ⁊ de gratia que nō eſt ſed facit meritū.
Q idē eſt vſus virtutis ⁊ liberi arbitrij ſed virtutis principaliter.
Quidā putant virtutes bonos vſus eſſe li beri arbitrij .i. actus mentis.
DI.XXVIII. De hereſi pelagiana.
Quō pelagiani dictis Auguſtini vtuntur in teſtimoniū ſui erroris.
Quō Aug⁹. illa v̄ba determinet in retra= ctationibus.
De hereſi Iouiniani ⁊ manichei quas col lidit Hieronymus.
DI.XXIX. Utrū homo ante pctm̄ egu erit gr̄a operante ⁊ cooperāte.
Si homo ante lapſum v̄tutes habuerit.
De eiectione hominis de paradiſo.
Quō intelligendum ſit illud ne ſumat de li gno vite ⁊ viuat in eternū.
De flāmeo gladio añ paradiſum poſito.
An ante peccatum homo comederet de li= gno vite.
DI.XXX. Q ꝑ Adam pctm̄ ⁊ pena trā ſijt in poſteros.
Utrū illud pctm̄ qđ tranſijt fuerit origina le vel actuale.
Quidā putant fuiſſe actuale.
Quō aſſignant illud intraſſe in mundum.
Q originale peccatū vere fuit quod trāſit in poſteros.
Quid ſit originale peccatū.
Q originale pctm̄ eſt culpa.
Q originale peccatum dicit fomes pecca= ti. id eſt cōcupiſcentia.
Quid nomie cōcupiſcentie intelligit que fomes eſt peccati.
Q per adā originale pctm̄ intrauit in oēs. id eſt cōcupiſcentia.
An ſit origiale peccatū in quo omnes pec= cauerunt.
Ex quo ſenſu dictū eſt ꝑ inobedientiā vni us multi ſunt ꝯſtituti peccatores.
Q originale pctm̄ in adā fuit ⁊ in nobis eſt
Quō omnes dicunt in adā fuiſſe: qñ pec= cauit ⁊ ex eo deſcendiſſe.
Q nihil extrinſecū cōuertat in humanam ſubſtantiam que eſt ex adam.
DI.XXXI. Quō originale peccatū a pa

tribus trāſeat in filios: an ſm animā: an ſm carnem.
ꝙ ꝑ carnē introducit pctm̄ et quō oſtēdit
Carnis corruptionis cauſam oñdit ex q̄ peccatum ſit in anima.
Quare dicit peccatum eſſe in carne.
Utrū cauſa originalis peccati q̄ eſt in carne ſit culpa vel pena.
Quare dicit originale peccatū.
DI.XXXII. Quō originale peccatū dimittitur in baptiſmo.
Utrū feditas quā ex libidine trahit in baptiſmo diluatur.
Utrū illius ꝯcupiſcētie deus ſit auctor.
Quare illi peccatū imputet anime.
Utrum illud peccatū ſit neceſſariū vel voluntarium.
Quare deus iungit animā corpori ſciens eam inde maculari.
An anima ſit talis qualis a deo creatur.
An anime ex creatione ſint in donis naturalibus equales.
DI.XXXIII. An peccata omniuꝫ precedentium patruꝫ paruuli originaliter trahant vt peccatū ade.
Quō in illo primo vno peccato plura repe riuntur.
An peccatū ade ſit grauius ceteris.
An illud pctm̄ ſit p̄mis ꝑentibꝰ dimiſſum.
Quō peccata parentū viſitentur in filios ⁊ non viſitentur.
DI.XXXIIII. De peccato actuali.
Que fuerit origo ⁊ cauſa p̄ma peccati.
Que fuit ſecundaria cauſa maloꝝ.
ꝙ non niſi in bona re ſit malum.
ꝙ in his fallit dialeticoꝝ regula de ꝯrīis
DI.XXXV. Quid ſit peccatū.
Utrum malus actus inq̄ꝫtum pctm̄ eſt ſit corruptio vel priuatio boni.
Quō peccatum poſſit corrumpere bonuꝫ cum nihil ſit.
Qualiter ſe homo elongat a deo.
An pena ſit priuatio boni.
DI.XXXVI. ꝙ q̄dā ſimul ſunt peccata ⁊ pena peccati: quedā pctā ⁊ cauſa peccati. Alia v̄o pctā ⁊ cauſa ⁊ pena peccati.
An pctm̄ ſit cauſa peccati inq̄ꝫtū pctm̄ eſt.
ꝙ nō omne peccatū eſt pena peccati.
Utrum peccata aliqua eſſentialiter ſint pene peccati.
ꝙ cū peccatū ſit pena peccati: peccatū eſt ab hoīe: pena a deo.
De q̄buſdā q̄ indubitant ſunt pctā ⁊ pene ⁊ inq̄ꝫtum eas patimur pctā nō ſunt.
DI.XXXVII. ꝙ aliqui putant malos actus nullo modo eſſe a deo.
Ex q̄ ſenſu dictū ſit deꝰ nō eſt mali auctor.
DI.XXXVIII. De volūtate ⁊ eiꝰ fine.
Quid ſit bonus finis .ſ. charitas.
ꝙ omnes bone volūtates vnum finem habent: ⁊ tm̄ quedā diuerſos fines ſortiunt.
De dr̄a voluntatis ⁊ intentiōis ⁊ finis.
DI.XXXIX. Quare volūtas dr̄ peccatum cū ſit de naturalibus quorū nullum aliud peccatū eſt.
Quare actus volūtatis ſit peccatum: ſi actus aliarū potentiarū nō ſunt peccata.
Ex quo ſenſu dicit naturaliter omnis homo velle bonum.
DI.XL. An ex fine omnes actus penſari debeant.
Ex quo affectu vel fine omnes ſint boni vl' mali.
DI.XLI. An omnis intentio ⁊ actio infidelium ſit mala.
Quibus modis dicat bonum.
Quō intelligit illud peccatum adeo eſt voluntarium.
Et illud: nuſq̄ꝫ niſi in volūtate pctm̄ eſt.
Et item: nō niſi in voluntate peccat.
ꝙ mala voluntas eſt voluntariū pctm̄.
DI.XLII. An volūtas ⁊ actio mala in eodem ⁊ circa idem ſint vnum peccatum vel plura.
Si peccatuꝫ ab aliquo cōmiſſum in eo ſit: vſq̄ꝫ quo peniteat.
Quibus modis accipiat reatus.
De modis peccatorum.
Quo differant delictum ⁊ peccatum.
De ſeptem principalibus vitijs.
De ſuperbia.
Quomodo ſuperbia dicat radix omnium malorum ⁊ cupiditas: cum ſupbia nō ſit cupiditas.
DI.XLIII. De peccato in ſpm̄ſanctū.
DI.XLIIII. De potentia peccandi: an ſit homini vel diabolo a deo.
An aliqn̄ reſiſtendū ſit poteſtati.

Incipit liber ſecundus de rerū creatione ⁊ formatione corporalium ⁊ ſpiritualiū: ⁊ alijs pluribus eis ꝑtinentibus.

Vnum eſſe rerum principiũ oſtendit non plura: vt quidam putauerunt. a

DI.I

c

Reationem rerũ inſinuãs ſcriptura deũ eſſe creatorẽ initiumq̃ tempis atq̃ omnium viſibilium vel inuiſibiliu3 creaturarum in pmordio ſui oſtẽdit dicens In pncipio creauit deus celũ ⁊ terrã. His eteni3 vbis Moyſes ſpiritu dei afflat⁹ in vno pncipio a deo creatore mũdũ factũ refert: elidens errorẽ quorunda3: plura ſine pncipio fuiſſe principia opinantiũ. Plato nãq̃ tria initia eſtimauit: deũ. ſ. exemplar ⁊ materiã: ⁊ ipſam increatã ſine principio ⁊ deum q̃ſi artificẽ non creatore3. Creator enĩ eſt qui de nihilo aliquid facit. Et creare proprie eſt de nihilo aliq̃d facere. Facere vero nõ modo de nihilo aliquid operari: ſed etiã de materia. Vñ ⁊ homo ⁊ angelus dicit̃ aliqua facere ꝫ non creare: vocaturq̃ factor ſiue artifex: ꝫ nõ creator. Hoc enĩ nomẽ ſoli deo ꝓprie cõgruit: q̃ ⁊ de nihilo quedã ⁊ de aliquo aliqua facit. Ipſe ẽ ergo creator ⁊ opifex ⁊ factor: ſed creationis nomen ſibi ꝓprie retinuit: alia vo etiã creaturis cõmunicauit In ſcriptura tamẽ ſepe creator accipit̃ tañ factor: ⁊ creare tã q̃ facere: ſine diſtinctione ſignificationis.

Plato dixit tria principia eſſe.

Ex qua rõne ꝓprie dr creator: ⁊ quid ſit creare: ⁊ quid facere.

Q hec verba ſcilic3 agere ⁊ facere ⁊ huiuſmodi nõ dicuntur de deo ſm ea3 rationem qua dicuntur de creaturis. b

Verũtamen ſciendum eſt. hec vba ſc3 creare ⁊ facere et agere ⁊ alia hmõi de deo nõ poſſe dici ſm ea3 rationẽ qua dicunt̃ de creaturis. Quippe cũ dicimus eũ aliq̃d facere: nõ aliquem in opando motum illi ineſſe intelligimus: vl aliquã in laborando paſſionẽ: ſicut nobis ſolet accidere: ſed eius ſempiterne voluntatis nouũ aliquẽ ſignificamus effectũ. id ẽ. eterna eius voluntate aliquid nouiter exiſtere. Cum ẽ aliquid dicitur facere tale eſt ac ſi dicat̃ iuxta eius voluntatẽ vel p eius volũtatem aliquid nouiter contingere vel eſſe: vt in ipſo nihil noui contingat: ſed nouum aliquid ſicut in eius eterna volũtate fuerat fiat ſine aliqua motione vel ſui mutatione. Nos vero operando mutari dicimus: quia mouemur. Nõ enim ſine motu aliquid facimus: deus ergo aliquid agere vel facere dicit̃: quia cauſa eſt rerum nouiter exiſtentiũ: dum eius voluntate res noue eſſe incipiunt que ante non erant: abſq̃ ipſius agitatione: vt actus ꝓprie dici non queat: cum videlicet actus omnis in motu conſiſtat: in deo aũt motus nullus eſt. Sicut ergo ex calore ſolis aliqua fieri contingit: nulla tamẽ in ipſo vel in eius calore facta motione vl mutatione. Ita ex dei voluntate noua habent eſſe ſine mutatiõe auctoris qui eſt vnum ⁊ ſolum ⁊ omniũ pncipium. Ariſtoteles vo duo poſuit pncipia ſc3 materiã ⁊ ſpeciem: ⁊ tertiũ operatoriũ dictũ: mundum quoq̃ ſemp eſſe ⁊ fuiſſe.

Ex quo ſenſu dicit̃ de⁹ aliq̃d facere.

Per ſimile oſtendit.

Strab⁹ Ariſtoteles.

Quod catholicum eſt docet. c

Horũ ergo ⁊ ſimilium errorem ſpũſſanctus euacuans veritatiſq̃ diſciplinam tradẽs: deũ in principio temporũ mundũ creaſſe: ⁊ ante tempa eternaliter extitiſſe ſignificat: ipſius eternitatẽ ⁊ omnipotentiã cõmendans. Cui voluiſſe facere eſt: q2 vt pdiximus ex eius volũtate et bonitate res noue exiſtunt. Credamus ergo rerum creatarum celeſtiũ terreſtrium: viſibiliũ vel inuiſibiliũ cauſam nõ eſſe niſi bonitatẽ creatoris: qui eſt de⁹ verus vnus. Cuius tanta eſt bonitas: vt ſũme bonus beatitudinis ſue qua eternalit̃ beatus eſt: alios velit eſſe pticipes quã videt ⁊ cõmunicari poſſe et minui oĩno non poſſe. Illud ergo bonũ qđ ipſe erat ⁊ quo btũs erat: ſola bonitate nõ neceſſitate alijs cõmunicari voluit: q2 ſumme boni erat ꝓdeſſe velle: ⁊ oĩpotẽtiſſimi noceri nõ poſſe

Quare rationalis creatura facta ſit. d

Et quia non valet eius beatitudinis pticeps exiſtere aliquis niſi p intelligentiã: que quãtomagis ĩtelligitur tanto plenius habet̃. Fecit de⁹ rationalẽ creaturam que ſummum bonum intelligeret: ⁊ intelligendo amaret: ⁊ amãdo poſſideret: ac poſſidendo frueret̃. Eamq̃ hoc modo diſtinxit vt pars in ſui puritate pmaneret nec corpori vniret̃. ſ. angeli: ps corpi iungeret̃. ſ. anime. Diſtincta ẽ vtiq̃ rõnalis creatura in incorporea3 ⁊ corpore

Quõ diſtīcta ſit rationalis creatura.

am: ⁊ incorporea quidẽ angelus: corporea
vero homo vocaẗ ex anima ratiõali ⁊ car
ne ſubſiſtens. Conditio ergo rõnalis crea-
ture primã cauſam habuit dei bonitatẽ.

Quare creatus ſit homo vel ange
lus. e

Ideoqȝ ſi queraẗ
quare creatus ſit homo vel angelus: Bre
ui ſermone reſponderi poteſt ꝓpter boni-
tatem eius. Unde Aug⁹. in li. de doctrina
chriſtiana. Quia bonus eſt deus ſumus:
⁊ inquantum ſumus: boni ſumus.

Ad quid creata ſit rationalis cre-
atura. f

Et ſi queriẗ ad qd
creata ſit rõnalis creatura: Reſpondeẗ ad
laudandũ deum: ad ſeruiendũ ei: ad fruen
dum eo: in quib⁹ ꝓficit ipſa: nõ deus. De⁹
eñ ꝑfectus ⁊ ſumma bonitate plenus: nec
augeri põt nec minui. Ꝙ ergo rõnalis crea
tura facta eſt a deo: referenduȝ eſt ad crea/
toris bonitatẽ ⁊ ad creature vtilitatẽ.

Breuiſſima reſponſio cuȝ queriẗ
quare vel ad quid facta ſit ratio-
nalis creatura. g

Cuȝ ergo queritur
quare vel ad quid facta ſit rationalis crea
tura: Breuiſſime reſponderi poteſt ꝓpter
dei bonitatem ⁊ ſuam vtilitatem. Utile nẽ
pe ipſi eſt ſeruire deo ⁊ frui eo. Factus er-
go angelus ſiue homo ꝓpter deuȝ dicitur
eſſe: nõ quia creator deus ⁊ ſumme beatus
alterutrius indiguerit officio qui bonoruȝ
noſtroꝝ non eget: ſed vt ſeruiret ei ac frue/
retur eo: cui ſeruire regnare eſt. In hoc er
go ꝓficit ſeruiens: non ille cui ſeruitur.

Sicut factus eſt homo vt ſeruiret
deo: ſic mũdus vt ſeruiret hõi. h

Et ſicut fact⁹ eſt ho
mo ꝓpter deũ. i. vt ei ſeruiret: ita mundus
factus eſt ꝓpter hominẽ: ſcȝ vt ei ſeruiret.
Poſitus eſt ergo homo in medio vt et ei
ſuiretur: ⁊ ipſe ſeruiret: vt acciperet vtrĩqȝ
⁊ reflueret totũ ad bonũ hominis: ⁊ qđ ac
cepit obſequiũ ⁊ qđ impẽdit. Ita eñ volu
it deus ſibi ab homine ſuiri: vt ea ſeruitu
te non de⁹ ſed homo ſeruiẽs iuuaretur: et
voluit vt mũdus ſeruiret homini: ⁊ exide
ſimiliter iuuareẗ homo. Totũ ergo bonũ
hominis erat ⁊ qđ factum eſt ꝓpter ipſum
et ꝓpter quod factus eſt ipſe. Omnia eniȝ
(vt ait apoſtolus) noſtra ſũt. ſ. ſuperiora ⁊ Auguſti.
equalia et inferiora. Superiora quidẽ no/ Quõ oĩa nr̃a
ſtra ſunt ad ꝑfruendum vt deus trinitas. ſunt.
Equalia ad conuiuendũ. ſ. angeli. Qui et
ſi nobis mõ ſupiores ſint: in futuro erunt
equales: qui ⁊ modo noſtri ſunt: qꝛ ad vſũ
nobis ſunt. Sicut res dominoꝝ dicuntur
eſſe famuloruȝ non dominio: ſed quia ſunt
ad vſum eoruȝ. Ipſiqȝ angeli in quibuſdã
ſcripture locis nobis ſeruire dicunẗ: dum
ꝓpter nos in miniſteriũ mittuntur.

Quomõ dicitur aliquãdo in ſcri-
ptura homo factus eſt propter re
parationem angelici caſus. i

De homĩe quoqȝ
in ſcriptura interdũ repitur ꝙ factus ſit ꝓ
pter repationem angelice ruine. Quod nõ
ita eſt intelligenduȝ quaſi nõ fuiſſet homo
factus ſi nõ peccaſſet angelus: ſed quia in-
ter alias cauſas ſcȝ ꝑcipuas. hec etiã non-
nulla cauſa extitit. Noſtra ergo ſunt ſupe/
riora ⁊ equalia: noſtra etiã ſunt inferiora:
qꝛ ad ſeruiendũ nobis facta.

Quare ita ſit homo inſtitutus vt
anima ſit vnita corpori. k

Solet etiam queri
cũ maioris dignitatis eſſe videẗ aĩa ſi abſ-
qȝ corpe ꝑmanſiſſet: cur vnita ſit corpori: Prima cauſa.
Ad qđ primo dici põt qꝛ de⁹ voluit: et vo
luntatis eius cauſa querẽda nõ eſt. Scđo Scđa cauſa.
aũt põt dici ꝙ ideo deus voluit eã corpori
vniri: vt in hũana oñderet ꝯditione nouũ
exemplũ beate vnionis que eſt inter deuȝ
et ſpiritum in qua diligiẗ ex toto corde: et
videẗ facie ad faciẽ: Putaret eñ creatura
ſe nõ poſſe vniri creatori ſuo tanta ꝓpinq̃-
tate: vt eã tota mente diligeret et cognoſce
ret: niſi videret ſpiritũ q̃ eſt excellentiſſima
creatura tã infime. i. carni: que de terra eſt
in tanta delectatione vniri: vt nõ valeat ar
tari ab hoc vt velit eam relinq̃re: ſicut oſtẽ
dit apoſtolus dicens: Nolumus corpore
expoliari ſed ſupueſtiri: ꝑ quod oſtendiẗ
ſpiritũ creatum ſpiritui increato ineffabili
amore vniri. Pro exemplo ergo future
ſocietatis que inter deũ ⁊ ſpiritũ rationalẽ
in glorificatione eiuſdẽ ꝑficienda erat: ani/
mam corporeis indumẽtis ⁊ terrenis mãſi
onib⁹ copulauit: luteãqȝ materiaȝ fecit ad
vite ſenſum vegetare: vt ſciret homo qꝛ ſi

potuit deus tam diſparē naturā corpis et anime inſederationē vnā ⁊ in amicitiā tan tam coniungere: nequaq̃ ei impoſſibile futurū rationalis creature humilitatē. ſʒ longe inferiorē: ad ſue glorie pticipatiōeʒ ſublimare. Quia ergo ꝓ exemplo rōnalis ſpiritus in pte vſq̃ ad cōſortiū terreni corporis humiliatus ē: ne forte in hoc nimis depreſſus videret̃: addidit dei prouidētia vt poſtmodū cū eodē corpe glorificato ad cōſortium illoꝝ qui in ſua pmanſerūt puritate ſublimaret̃: vt quod minus ex diſpenſatione creatoris ſui acceperat ꝯditus: poſtmodū p grām eiuſdem acciperet glorificatus. Sic ergo ꝯditor deus rationalis ſpiritus varia ſorte pro arbitrio voluntatis ſue diſponens: illis quos in ſua puritate reliq̃rat ſurſum in celo manſionē: illis vero q̃s corpibus terrenis ſolicitauerat: deorſum in terra habitationē conſtituit: vtriſq̃ regulam imponens obedientie: quatenus ⁊ illi ab eo vbi erant nō caderent: ⁊ iſti ab eo vbi erant ad id vbi non erant aſcenderent. Fecit itaq̃ deꝰ hominē ex duplici ſubſtantia corpus de terra cōponens: animā vero de nihilo faciens. Ideo etiā vnite ſunt anime corporibꝰ: vt in eis deo famulātes maiorem mereantur coronā.

Poſt ſacramentum trinitatis de creatura tripartita agendū eſt: et prius de digniori. i. angelica. I

Ex premiſſis apparet rōnalem creaturā in angelicā et humanam fuiſſe diſtinctam: quarum altera ē tota ſpūalis. id eſt angelica. Altera ex parte ſpūalis ⁊ ex pte corporalis. i. hūana. Cuʒ itaq̃ de his tractandum ſit. ſ. de ſpirituali ⁊ corpali creatura: de rōnali ⁊ de nō rationali. Primo de rationali ⁊ ſpirituali. i. de angelis agendū videt̃: vt a contuitu creatoris ad cognitionē creature dignioris ratio noſtra intendat: deinde ad conſiderationem corporee tam illius que eſt rationalis q̃ illius que nō eſt rationalis deſcēdat vt trinitatis increate ſacramentuʒ triptite creature eiq̃ concretorum atq̃ contingentiū ſequatur documentum.

Hic incipit ſecūdus liber ſentētiarum In quo poſtq̃ magiſter egit de rebus fruibilibus. id eſt diuinis pſonis. agit de rebus vtilibꝰ ſcʒ creaturis. Et duo facit. Nā primo agit de creatione vniuerſi in generali. Scđo de ptibus eius in ſpeciali. Primū facit in prima diſtinctiōe. Scđm incipit facere in principio ſcđe diſtinctionis ibi. De angelica itaq̃ creatura. In prima ergo diſtinctione tria facit Nam primo agit de exitu creaturarum a ſuo principio. Secūdo de ordine earum ad finem. Tertio incidentaliter determinat quare anime humāe corpori ſunt vnite. Primuʒ vſq̃ ibi. Credamus ergo. Secūdum vſq̃ ibi. Solet etiam queri. Tertium vſq̃ ad finem diſtinctionis. Et tm̄ in generali. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quaruʒ prima eſt hec. Deus in principio tēporis creauit celum ⁊ terrā preter ſui mutationem. Hec ꝓpoſitio inſinuat deum eſſe principium creatiuum tam viſibilium q̃ inuiſibilium creaturarum. Et ꝓbat eam magiſter per illud Gen̄. In principio creauit deus celū ⁊ terrā. Ex quo infert ſanctū Moyſen Platonis et Ariſtoteles interimiſſe errores Nam Plato tria principia poſuit fuiſſe ab eterno ⁊ increata: ſeu ſine principio. ſ. deum exemplar ⁊ materiam primam: ⁊ p conſequens non poſuit deum eſſe creatoreʒ mundi: ſed opificem ſeu factorem: quod patet ex hoc ꝙ nō ꝓduxiſſet mundum ex nihilo. Unde creare eſt aliquid ex nihilo facere: facere autem eſt aliquid ex preiacenti materia producere. Unde aliquis creationem mundi credat in deo temporalem ponere mutationem. Ideo dicit ꝙ verba tēporalia de deo dicta cuiuſmodi ſunt creare facere ⁊ agere ⁊ gubernare nullam ſignificant ſeu ponunt in deo nouitatem ſeu mutationem: ſed ſolum nouum effectū cōnotant circa creaturam. quare etiaʒ opatio dei nō ꝓprie debet dici actꝰ eo ꝙ agens p eam nō agitatur ſeu mouetur: imo ſicut ex calore ſolis aliqua noua fiūt nulla facta mutatione in ipſo calore: ita ex dei voluntate creature eē incipiunt: ſine ipſius dei immutatōe. Et ſubdit Ariſtotelem etiam poſuiſſe plura principia ſcʒ materiaʒ formam ⁊ principium efficiens: ⁊ tm̄ poſuit munduʒ fuiſſe ab eterno Hos om̄es errores dicit magiſter p predictā autoritatem Geneſis fore eliſos. Secunda ꝓpoſitio eſt hec. Deus non ꝓ ſui ſed pro ipſaruʒ vtilitate fecit ſpecialiter ratiōales creaturas ad pticipandū ſue diuinitatis fruitionem. Hanc probans dicit ꝙ cauſa creationis rerum eſt ſola bonitas creatoris cōmunicare potens ⁊ volens ⁊ minui non potens. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Deus humanā animam corpi vniri voluit: nō ſolum vt p talem vnionē beatificam fruitionē ſibi poſſibilem crederet: ſʒ etiaʒ vt glorificationē ſibi acquireret p anime in corpore exercitationē. Hanc ꝓpoſitionē ꝓbat p hoc ꝙ aſſignat triplicem rationeʒ quare anima rationalis corpori vnitur. Prima eſt: q: ſic deo placuit fieri. Secūda eſt: quia hoc fieri conuenit in ſignum future beatitudinis. vnio aūt ſpūs cū carne repreſentat ⁊ oſtēdit eſſe poſſibilem quandā vnionem ſcʒ deū vniri cū anima humana. Tertia ratio quia anima corpi mortali vnita poteſt ꝓficere ad maiꝰ meritū q̃ ſi ſepata manſiſſet. His premiſſis concludit magiſter ꝙ circa triplex genus nature in iſto ſecundo libro ſua intentio verſat̃. ſ. circa creaturam ſpūaleʒ corpi nō vnitā cuiuſmodi eſt angelica: ⁊ circa ſpūalem corpi vnitaʒ cuiuſmodi eſt anima rationalis: ⁊ circa corporeā naturam tantū. Et hec eſt ſententia in ſpeciali.

Que conſideranda ſunt de angelica natura. a

DI. II

De angelica itaq̃ natura hec prima conſiderāda ſunt qn̄ creata fuerit ⁊ vbi ⁊ qualis facta ſit dum primū ꝯderetur. Deinde qualis effecta auerſione quorundā et

ꝯuerſione quorūdā. De excellētia q̄ꝫ ⁊ ordinib⁹ ⁊ donoꝝ differentia ⁊ de officijs ac noībus alijſq̄ꝫ plurib⁹ aliq̄ dicenda ſunt.

Quādo facti ſunt angeli prius dicit in quo vident̄ ſibi obuiare autoritates. b

Quedam autoritates vident̄ innuere q̄ ante omnē creaturā creati ſunt angeli. Unde illud. Primo omniū creata eſt ſapientia: qd̄ intelligit̄ de angelica natura que in ſcriptura ſepe vita: ſapientia ⁊ lux dicit̄. Naꝫ ſapiētia illa q̄ de⁹ eſt creata nō eſt. Fili⁹ eñi ſapiētia patris ē genita: nō facta nec creata: et tota trinitas vna ſapiētia eſt: que nō facta nec creata ē nec genita vel ꝓcedens. De angelica ergo vita illud accipiendū eſt de qua dic̄ ſcriptura: q̄ñ facta eſt. ſ. p̄mo oim. Sed rurſum alia ſcriptura dicit In p̄ncipio creauit de⁹ celum ⁊ terrā. Et in ꝓpheta Initio tu dñe terrā fundaſti: ⁊ opa manuū tuarū ſunt celi: ⁊ videt̄ cōtrarietas quedā oriri ex aſſertionibus iſtis. Nā ſi p̄mo omniū creata eſt ſapiētia: oīa poſt ip̄am facta vident̄: ⁊ ita poſt ip̄am facta vident̄ celū ⁊ terra ⁊ ipſa facta ante celū ⁊ terraꝫ. Itē ſi in principio creauit de⁹ celū ⁊ terrā: nihil factū eſt ante celū ⁊ terrā: nec ip̄a ſapia facta eſt añ celū ⁊ terrā. Cū ḡ hec ꝯ̄ria videant̄: nec in diuina ſcriptura fas ſit ſentire aliq̄d eſſe ꝯtrarietatis: requiram⁹ intelligentiā veritatis.

Quid tenenduꝫ ſit docet p̄miſſas autoritates determinando. c

Videt̄ itaqꝫ hoc eſſe tenendū q̄ ſimul creata eſt ſp̄ūalis creatura. i. angelica: ⁊ corpalis: ſ̄m qd̄ p̄t accipi illud Salomonis Qui viuit in eternū creauit oīa ſimul. i. ſp̄ūalē ⁊ corporalē naturā: ⁊ ita nō prius tēpe creati ſunt angeli q̄ꝫ illa corpalis materia quattuor elemētorū: ⁊ tñ primo oim creata eſt ſapiētia: q⁊ ⁊ ſi nō tp̄e p̄cedit tñ dignitate. Q̄ autē ſimul creata fuerit corporalis ſpiritualiſq̄ꝫ creatura. Aug⁹. ſup Geñ. apte oſtēdit dicens: p celū ⁊ terrā ſp̄ūalē corporalēq̄ꝫ naturaꝫ itelligi: ⁊ hec creata ſunt in p̄ncipio. ſ. tp̄is vel in principio q⁊ primo facta ſunt.

Qd̄ ſimul creata fuerit corporalis ⁊ ſpiritualis creatura auctoritate firmat.

Qd̄ nihil factum eſt ante celum ⁊ terram nec etiam tempus: cū tempore enim creata ſunt ſed non ex tempore. d

Antea eñi nihil factum eſt: nec etiā temp⁹ factū eſt ante ſpiritualē. ſ. angelicā naturā: ⁊ añ corpalem ſcꝫ materiā illā quattuor elementorū ꝯfuſam. Illa eñi cum tempe creata ſunt: nec ex tempore: nec in tempe. Sicut nec temp⁹ in tp̄e creatū eſt: q⁊ non fuit temp⁹ anteq̄ꝫ eſſet celum ⁊ terra. Unde Aug⁹. in li. de trinitate dicit. Q̄ deus fuit dñs anteq̄ꝫ tempus eēt ⁊ nō in tempore cepit eſſe deus: q⁊ fuit dominus tēporis quādo cepit eſſe tēpus: nec vtiq̄ꝫ tempus cepit eſſe in tempore: q⁊ non erat tempus anteq̄ꝫ inciperet tempus.

Auguſti.

Qd̄ ſit cum tp̄e ⁊ cū mundo cepit corpalis et ſp̄ūalis creatura. e

Simul ergo cuꝫ tēpore facta eſt corpalis ⁊ ſp̄ūalis creatura ⁊ ſimul cū mūdo: nec fuit ante angelica creatura q̄ꝫ mund⁹: q⁊ vt ait Aug⁹. Nulla creatura creata eſt ante ſecula: ſed a ſeculis cuꝫ quib⁹ cepit. Hieronymus tñ ſup ep̄ſtam ad Titum aliud videt̄ ſentire dicens. Sex milia necdum noſtri tēporis implent̄ annoꝝ ⁊ quātas prius eternitates: quāta tēpora quātas ſeculoꝝ originis fuiſſe arbitrandū eſt: in quib⁹ angeli throni dominatiōes ceteriq̄ꝫ ordines ſeruierūt deo abſq̄ꝫ temporum vicib⁹ atq̄ꝫ menſuris ⁊ deo iubēte ſubſtiterunt. His verbis quidam adherentes dixerunt cum mundo cepiſſe tempus ſeculare: ſed ante mundum extitiſſe tēpus eternum ſine mutabilitate: ⁊ in eo immutabiliter ⁊ intēporaliter aſtruūt angelos deo iubente ſubſtitiſſe eiq̄ꝫ ſeruiſſe. Nos autem quod prius dictū eſt ꝓ captu intelligentie noſtre magis approbamus. ſalua tamē reuerentia ſecretorū in quibus nihil temere aſſerendum eſt ⁊ illud Hieronymū dixiſſe non ita ſentiendo ſed aliorum opinionem referendo arbitramur.

Hiero. cōtradicere videtur q̄ ſi angeli fuerunt añ tp̄us.

Ubi angeli mox creati fuerunt in empireo ſcꝫ quod ſtatim factū repletum eſt angelis. f

Jam eſt oſtenſum quādo creata fuerit angelica natura. Nūc aūt attendendū eſt vbi facta fuerit? Teſtimonijs quarundā autoritatū euident̄ mōſtrat̄ angelos ante caſum fuiſſe in celo ⁊ inde corruiſſe quoſdam ꝓpter ſupbiam: alios vero qui nō peccauerūt illic perſtitiſſe Unde dñs in euāgelio ait: Videbā ſatha-

nam tanꝙ̄ fulgur de celo cadentē: nec ap‑ pellať hoc celū firmamentū qḋ ſecūda die factū eſt: ſed celū ſplendidū qḋ diciť empi reū .i. igneum a ſplendore non a calore: qḋ ſtatim factū angelis eſt repletū qḋ eſt ſu‑ pra firmamentū: ⁊ illud empireum quidā expoſitoꝝ ſacre ſcripture nomine celi intel ligi volunt vbi ſcriptura dicit. In princi‑

Strabus pio creauit deus celū ⁊ terrā. Celū inquit Strabus nō viſibile firmamentū hic appel lat: ſed empireum .i. igneū vel intellectua‑ le: qḋ nō ab ardore ſed a ſplendore dicitur: qḋ ſtatim factū repletū eſt angelis. Unde

Job Job: Ubi eras cū me laudabant aſtra ma

Beda tutina ⁊c̄. De hoc ꝙ̄ Beda ita ait. Hoc ſu perius celū qḋ a volubilitate mundi ſecre tū eſt mox vt creatū eſt ſanctis angelis im pletū eſt: quos in principio cū celo ⁊ terra cōditos teſtať dn̄s dicens. Ubi eras cum me laudabāt aſtra matutina: ⁊ iubilarent omēs filij dei. Aſtra matutina ⁊ filios dei eoſdē angelos dei vocat. Celū eñ in ꝙ̄ po ſita ſunt luminaria: nō in principio ſ; ſecū‑ da die factū ē. Ex his liquet ꝙ in empireo omnes angeli fuerunt ante quorundā rui‑ nā: ſimulqꝫ creati ſunt angeli cū celo empi reo: ⁊ cū informi materia omniū corpaliū.

Q ſimul creata eſt viſibiliū rerum materia et inuiſibilium natura et vtraqꝫ informis ſm aliquid et for mata ſm aliquid. g

Simul ergo viſibi

liū rerum materia ⁊ inuiſibiliū natura con dita eſt: ⁊ vtraqꝫ informis fuit ſm aliquid ⁊ formata ſm aliquid. Sicut eñ corpora‑ liū materia ꝯfuſa ⁊ ꝑmixta que ſm grecos dicta eſt chaos: in illo exordio cōditionis primarie ⁊ formā cōfuſionis habuit: ⁊ nō habuit formā diſtinctionis ⁊ diſcretionis donec poſtea formareť: atqꝫ diſtinctas re‑ ciperet ſpecies: ita ſpūalis ⁊ angelica natu ra in ſua conditione ſm nature habitū for mata fuit: ⁊ tñ illam quā poſtea ꝑ amorē ⁊ cōuerſionē a creatore ſuo acceptura erat formā non habuit: ſed erat informis ſine il

Auguſti. la. Unde Aug9 multipliciter exponēs pre miſſa verba Geneſis. ꝑ celū dicit intelligi informē naturā vite ſpiritualis ſicut in ſe pōt exiſtere nō ꝯuerſa ad creatorē in quo formať: ꝑ terrā corporalē materiā ſine om ni qualitate q̄ apparet in materia formata.

Quomō dicat lucifer ſm Eſaiā. Aſcendam in celum ⁊ ero ſimilis altiſſimo: cum eſſet in celo. h

Hic queri ſolet ſi in

celo empireo fuerunt angeli ꝙ̄ ſtatim facti ſunt: quō vt legitur in Eſaia dicit lucifer: Aſcendā in celū ⁊ exaltabo ſolium meū: et ero ſimilis altiſſimo: Sed ibi celum vocat dei celſitudinē: cui parificari volebat: ⁊ eſt tale. Aſcendā in celū .i. ad qualitatē dei.

Hic incipit ſecūda diſtinctio hu ius ſecundi libri. In qua magiſter poſtꝙ̄ egit de cre atione vniuerſi in cōi. Incipit agere de partibus ei9 in ſpeciali. Et primo de creatura ſpūali, corpori non vnita .ſ. angelo. Unde in p̄ſenti tria circa hoc facit. Nam primo dat de ordine in p̄ſenti materiā ꝓceden di: inſinuans angelos eſſe creatos. Secūdo tractat de loco creationis eorū aſſerens eos in celo empireo eſſe creatos ⁊ collocatos. Tertio agit de qualitate eoꝝ: affirmans eos informes ꝓductos. Primū iſto rum facit a principio diſtinctionis vſqꝫ ibi. Iam oſtē ſum eſt. Secūdū ab inde vſqꝫ ibi. Simul ergo viſibi liū. Tertiū ab inde vſqꝫ ad fine diſtinctionis. Et tm̄ in generali. In ſpeciali ſentētia magiſtri ſtat in trib9 ꝓpoſitionibus quaꝝ prima eſt hec. Angelica na tura nō tēpe ſed dignitate nature ante oīa corpora‑ lia eſt ꝓducta. Q aūt angeli ſunt primo ꝓducti: pa tet ex illo Ecc̄i. j. Omniū primo creata eſt ſapientia id eſt. angelica natura: q: illud nō pōt intelligi de ſa pientia eterna vel increata: cuiuſmodi eſt fili9 in di‑ uinis vt deduciť in lr̄a. Huius oppoſitū magiſter ar guit ꝑ illud Gen̄. j. In principio creauit deus celū ⁊ terrā. Per hanc ⁊ ſimiles autoritates videť ꝓbare ꝙ celum ⁊ terra ſunt prius creata ꝙ̄ angelica natu‑ ra. Hanc controuerſiā magiſter ſoluit dicēs ꝙ ange lica natura ⁊ oīa corporalia ſimul ſunt creata: qḋ ꝓ bat ꝑ illud Ecc̄i. xviij. Qui viuit in eternum creauit oīa ſimul. Et idē cōfirmat autoritate beati Augu. que habeť in textu. Et poſtea inducit alias auctori‑ tates quibus ꝓbat angelicā naturā celum empireū tēpus ⁊ materiā quattuor elementoꝝ ꝯfuſam ſimul fore creata tempore: ⁊ vnū alterū tēporis duratiōe nō p̄ceſſiſſe. Licet angelica natura prius bene dicať creata dignitate nature. Scđa ꝓpoſitio eſt hec. Q tā viſibilis .i. corporalis ꝙ̄ inuiſibilis .i. ſpūalis creatura fuit quodāmodo informis ꝓducta. Quod patet: q: viſibiliū materia ⁊ inuiſibiliū natura fuerūt ſimul cōdita: ⁊ vtraqꝫ informis: ſed tñ aliter ⁊ aliter Nam corporaliū rerū materia dicitur informis crea ta: ideo q: habuit formā confuſionis prius ꝙ̄ fuiſſet formata ⁊ diſtincta per ſpecies: vt infra diſtinctione duodecima clarius patebit. Spūalis ideo diciť īfor mis ꝓducta. quia licet fuerit formata in ſua cōditio ne ſm habitum nature: fuit tñ informis ſm habitū gratie: per quē habuit perfici ⁊ informari. Poſtea magiſter querit. Si omnes angeli fuerūt in celo cre ati vt predictum eſt: quod ⁊ quale fuit tunc celum in quod lucifer aſcendere volens peccauit. dicendo il‑ lud Eſa. xiiij. Aſcendam in celum: ⁊ ſimilis ero al‑ tiſſimo quod ſoluens magiſter dicit: ꝙ per celum nō debet intelligi quodcūqꝫ corporale ſed diuina celſi‑ tudo: vt ſenſus auctoritatis ſit. Aſcendam in celum id eſt. ad equalitatē dei. Et tm̄ in ſpeciali.

Quales facti fuerint angeli: et ꝙ quattuor eis attributa ſunt in ip‑ ſo initio ſue conditionis. a

DI.III.

c

Ecce oſtenſum eſt vbi angeli fuerint mox vt creati ſunt. Nũc ꝯſequens eſt inueſtigare quales facti fuerint in ipſo primordio ſue ꝯditionis: ⁊ quatuor quidẽ angelis videnť eſſe attributa in initio ſubſiſtentie ſue .ſ. eſſentia ſimplex .i. indiuiſibilis ⁊ immaterialis: ⁊ diſcretio ꝑſonalis: ⁊ ꝑ rationẽ naturaliter inſitã: intelligentia: memoria ⁊ volũtas ſiue dilectio. liberũ ꝗ arbitriũ .i. libera inclinande volũtatis ſiue ad bonũ ſiue ad malũ facultas. Poterant eñ ꝑ liberũ arbitriũ ſine violentia ⁊ coactiõe ad vtrũlibet ꝓpria volũtate deflecti.

An omnes fuerint equales angeli in tribus .ſ. in ſapiẽtia in eſſentia in libertate arbitrij. b

Hic conſiderandũ eſt: vtrũ in ſua ſubſtãtia ſpirituali ⁊ ſapia rationali ⁊ libertate arbitrij que omnibus inerãt oẽs equales fuerint: vt ſit ꝑma ꝯſideratio de ſubſtantia: ſecũda de forma: tertia de ꝑtãte. Perſona quippe ſubſtãtia eſt ſapiẽtia forma. arbitriũ ꝑtãs. ⁊ ad ſubſtãtiam quidem ꝑtinet nature ſubtilitas. Ad formã vero intelligentie ꝑſpicacitas: ⁊ ad poteſtatẽ rationalis volũtatis abilitas. Ille ꝙ eſſentie rationales ꝗ ꝑſone erant: ⁊ ſpiritus erant. naturaꝗ ſimplices ⁊ vita immortales differentẽ eẽntie tenuitatẽ: ⁊ differentẽ ſapientie ꝑſpicacitatẽ: atqꝫ differẽtem arbitrij libertatẽ ⁊ abilitatem recte habuiſſe intelliguntur. Sicut in corpibus non nulla differẽtia eſt ſm eſſentiã ac formã et pondus. Quedã eñ alijs meliorẽ ac digniorẽ eſſentiã ⁊ formã habent: ⁊ alia alijs leuiora atqꝫ agiliora ſunt. Ad hunc ꝙ modũ credendũ eſt illas ſpũales naturas ꝯuenientes ſue puritati ⁊ excellẽtie: ⁊ in eſſentia ⁊ in forma ⁊ in facultate differentias accepiſſe in exordio ſue ꝯditiõis: quibꝰ alij inferiores alij ſuꝑiores dei ſapiẽtia conſtituerenť: alijs maiora: alijs minora dona preſtantis: vt ꝗ tũc ꝑ naturalia bona alijs excellebãt. ipi etiã poſt ꝑ munera grẽ eiſdem ꝑceſſent. Qui eñ natura magis ſubtiles et ſapia amplꝰ ꝑſpicaces creati ſunt: hi etiã maioribꝰ grẽ muneribꝰ ꝑditi ſunt: ⁊ dignitate excellẽtiores alijs ꝯſtituti. Qui vero natura minus ſubtiles: ⁊ ſapia minꝰ ꝑſpicaces ꝯditi ſunt: minora grẽ dona habuerũt inferioreſqꝫ ꝯſtituti ſunt ſapiẽtia dei equo moderamine cũcta ordinati. In ipſa facultate arbitrij differẽtia animaduertẽda ẽ ſm differentẽ nature virtutẽ et differentez cognitionis ⁊ intelligẽtie vim. Et ſicut differẽs vigor ⁊ ſubtilitas nature infirmitatẽ nõ adducit: minorqꝫ cognitio ſapie ignorantiã non ingerit: ſic libertas inferior nullã arbitrio neceſſitatis volũtatẽ imponit.

Hic dicit differentes erãt in illis.

Per ſĩlitudinẽ corꝑm ita eſſe oſtẽdit.

Scꝺm qꝺ eſt ꝯſiderãda differẽtia arbtrij. Qꝺ nec minor tenuitas infirmitatẽ nec minor cognitio ſapie ignorantiã nec īferior libertas neceſſitatẽ inducit.

Que communia et equalia habuerunt angeli. c

Et ſicut ĩ predictis angeli differebant: ita ⁊ ꝗdaz cõia ⁊ equalia habebant ꝗ ſpũs erant. Et indiſſolubiles ⁊ immortales erãt cõmune oĩbus ⁊ eq̃le erat. In ſubtilitate vero eſſentie ⁊ intelligentia ſapiẽtie ⁊ libertate volũtatis differentes erant. Has diſtinctiões intelligibiles inuiſibiliũ naturarũ ille ſolus cõprehẽdere potuit ⁊ ponderare qui tũc cuncta fecit in pondere numero ⁊ menſura.

An boni vel mali iuſti vel iniuſti creati ſint angeli: et an aliqua mora fuerit inť creationẽ ⁊ lapſum. d

Illud quoqꝫ inueſtigatione dignuz videť quod etiã a pluribus queri ſolet. Utrũ boni vel mali: iuſti vel iniuſti creati ſunt angeli: ⁊ an aliq̃ mora fuerit inter creationẽ ⁊ lapſum: vel ſine mora in ipſo creationis exordio ceciderũt.

Opinio quorundam dicentiũ angelos ĩ malicia creatos: ⁊ ſine omni mora ruiſſe.

Putauerunt enim quidam angelos qui ceciderũt creatos cẽ malos ⁊ nõ libero arbitrio in maliciam declinaſſe: ſꝫ etiaz in malicia a deo factos eſſe nec aliquã fuiſſe morã inť creationem ⁊ lapſum: ſed ab initio apoſtataſſe: alios vero creatos fuiſſe plene beatos. Qui opinionẽ ſuã muniũt auctoritate Aug. ſuꝑ Geñ. ita dicẽtis: Nõ fruſtra putari põt ab initio tẽporis diabolũ cecidiſſe: nec cũ ſanctis angelis pacatũ aliq̃ñ vixiſſe ⁊ beatuz: ſꝫ mox apoſtataſſe. Unde dñs ait. Ille homicida erat ab initio: ⁊ in veritate nõ ſtetit: vt intelligamus qꝛ in veritate nõ ſtetit: ex quo creatꝰ eſt qui ſtaret: ſi ſtare voluiſſet. Idẽ in eodẽ: Nõ fruſtra inquit putãduz eſt ab ipſo initio tꝑis vel ꝯditionis ſue diabolũ cecidiſſe ⁊ nũqꝫ in v̾itate ſteiſſe. Uñ ꝗdaz

in hanc maliciā libero arbitrio non eſſe in/
flexum: ſʒ i hac q̄uis a deo putāt eſſe crea/
tū. ſm illud beati Job. Hoc eſt inquit ini/
tium figmenti dei qd̄ fecit deus vt illudat̄
ei ab angelis eius. Et ꝓpheta ait. Draco
iſte quē formaſti ad illudendū ei: tanq̄ꝫ pri
mo factus ſit malus inuidus ⁊ diabolus:
nec volūtate deprauatus. His aliiſq̄ꝫ teſti
moniis vtunt̄ qui dicunt angelos qui ce/
ciderunt creatos fuiſſe malos ⁊ ſine mora
corruiſſe: eos v̄o qui ꝑſtiterunt perfectos
⁊ beatos fore creatos aſtruunt autoritate
Auguſtini qui ſup Geñ. dicit: ꝑ celū ſigni
ficari creaturā ſpiritualem que ab exordio
quo facta eſt ⁊ ꝑfecta ⁊ beata eſt ſemꝑ.

Aliorū ſentētia probabilis qui di/cunt omnes angelos creatos eſſe bonos. ⁊ aliquā morulā fuiſſe int̄ creationem ⁊ lapſum. e

Aliis aūt videtur
oēs angelos creatos eſſe bonos: et in ipſo
creationis initio bonos extitiſſe. id eſt ſine
vitio iuſtoſq̄ꝫ fuiſſe. id eſt innocētes ſed nō
iuſtos. id eſt virtutū exercitium haētes.
Nondū eniꝫ prediti erant virtutibus que
ſtantibus appoſite fuerunt in confirmatiōe
per gratiā. aliis vero per liberū arbitriū ſu
perbientibus ⁊ ideo cadentibus: aliquam
etiā fuiſſe morulā aiunt inter creationem ⁊
lapſum ⁊ confirmationē ⁊ in illa breuitate
temporis omnes boni erant: non quidē ꝑ
vſum liberi arbitrii: ſed per creationis be/
neficiū: ⁊ tales erant qui ſtare poterant. id
eſt non cadere per bona creationis ⁊ cade/
re per liberū arbitriū. Poterant eni pecca
re ⁊ non peccare: ſed nō poterant proficere
ad meritū vite: niſi gratia ſuperadderetur
que addita eſt quibuſdā in confirmatione
Et ad hoc confirmandū vtuntur teſtimo/
nio Auguſtini. qui ſuper Geñ. dicit ange/ *Augu. auto/ritate illa con/firmāt hoc eē*
licam naturā primo informiter creatā ⁊ ce/
lum dictā: poſtea formatā ⁊ lucē appellatā
quādo ad creatorē eſt cōuerſa perfecta di/
lectione ei inherens. vnde prius dictum eſt
In principio creauit deus celū ⁊ terraꝫ: et
poſtea ſubditū: dixit deus: fiat lux. ⁊ facta
eſt lux: quia in primo agit̄ de creatiōe ſpi/
ritualis nature informis: poſtea de forma
tione eiuſdē. Ratio quoq̄ꝫ obuiat illis qui *Ratione ideꝫ aſtruit.*
dicunt angelos creatos fuiſſe malos Non
eñ potuit creator optimus auctor mali eſ
ſe: ⁊ ideo totū bonū erat quod ex ipſo illis
erat ⁊ totū bonū erat quoniā ex ipſo totuꝫ
erat. Hoc modo probatur q̄ꝫ boni erāt om
nes angeli quando primo facti ſunt: ſed ea
bonitate: quā natura incipiens acceperat.

Probationē Auguſtini contra il/los inducit qui dicunt angelos fa/ctos malos. verba etiam Job de/terminat que illi ꝓ ſe inducebāt. f

Ideoqꝫ Augu. ex
terminans opinionē eoꝝ qui angelos cre/
atos fuiſſe malos putāt: autoritate ⁊ ratio
ne ꝓbat bonos fuiſſe creatos: ⁊ v̄ba p̄miſ/
ſa beati Job. que ille ꝓ ſe inducebant quō
ſint intelligenda apit dicēs ſup Geñ. Om
nia inquit fecit deus valde bona. Naturā
ergo angeloꝝ bonā fecit. Et q̄ꝛ iniuſtū eſt
vt nullo merito hic in aliquo quod creauit
de⁹ damnat: nō naturaꝫ ſed voluntatē ma
lam puniendā eſſe credendum eſt: nec eius
naturā ſignificatā eſſe cū dicit̄ hoc ē initiū
figmenti dei ⁊c̄. Sed corpus aereuꝫ qd̄ ta/
li voluntati aptauit deus: vel ipſam ordi/
nationem dei in qua eū initiū etiā fecit vti
lem bonis/ vel ipſius angeli facturaꝫ: quia
⁊ ſi preſciret deus voluntate malū futurū:
fecit tamen eū prouidens quāta de illo ſua
bonitate eſſet facturus. Figmētū ergo dei
dicitur: q̄ꝛ cū ſciret eū deus voluntate ma/
lum futurū vt bonis noceret: creauit tamē
illū vt de illo bonis prodeſſet. hoc autē fe/
cit vt illudatur ei. Illuditur eñ ei cū ſan/
ctis proficit tēptatio eius Sicut ⁊ mali ho
mines q̄s deus malos futuros preuidens
creauit tñ ad ſanctorū vtilitatē. illudūtur:
cū p̄ſtat̄ ſanctis eoꝝ temptatione ꝓfectus
Sꝫ ip̄e eſt initiū q̄ꝛ p̄cedit antiq̄tate ⁊ prin
cipatu malicie. Hec autē illuſio fit angelis
malis ⁊ hominib⁹ malis ꝑ āgelos ſanctos
quia ſubdit eis angelos malos ⁊ homines
malos: vt nō q̄ꝫtum nitunt̄. ſ; q̄ꝫtum ſinun/
tur poſſint nocere. Ecce apte oſtēdit quali
ter p̄dicta verba Job intelligenda ſint: et
angelicā naturā bonā creatā eſſe aſſeruit.

Quomodo intelligenda ſint ver/ba premiſſa domini diſſerit euidē/ter tradēs āgelos eſſe creatos bo/nos. ⁊ poſt creatiōeꝫ cecidiſſe. g

Deinde qualiter v̄
ba dñi que ſupra poſuit accipiēda ſint Au
guſtin⁹ apit. vbi etiā ſua que predixit ver/
ba determiat euidenter docēs angelos bo
nos fuiſſe creatos: ⁊ poſt creationem inter

poſita aliqua mozula cecidiſſe ita inquiēs.
ꝙ putaẗ diabolus nunꝗ̄ in veritate ſtetiſ
ſe: nunꝗ̄ beatam vitā duxiſſe: ſed ab initio
cecidiſſe: non ſic accipiendū eſt vt malus a
bono deo creatꝰ eſſe puteẗ quaſi ab initio
nō cecidiſſe diceretꝛ. Nō eñ cecidit ſi talis
ſcȝ malus factꝰ eſt. A quo eñ caderet? Fa-
ctus ꝗ̄ pꝛius ſtatim a veritate ſe auertit ꝓ/
pꝛia poteſtate delectatus: beateqꝫ vite dul
cedinē non guſtauit: quā acceptam non fa
ſtidiuit: ſed nolendo accipe amiſit. Sui er
go caſus pſcius eſſe nō potuit: quia ſapien
tia fructus eſt pietatis. Cōtinuo aūt vt fa-
ctus eſt cecidit: nō ab eo qḋ accepit: ſed ab
eo quod accipet: ſi deo ſubdi voluiſſet. Ec
ce h̄ apte declarat angelos bonos creatos
fuiſſe: ⁊ poſt creationē cecidiſſe: et fuit ibi
aliqua mozula licȝ bꝛeuiſſima. Quod Oꝛi
genes ꝯfirmat ſup Ezech. di. Serpens eſt
hoſtis contrarius veritati: non tñ a pꝛinci
pio nec ſtatim ſupꝛa pectus ⁊ ventrem ſuū
ambulauit. ſicut Adam ⁊ Eua non ſtatim
peccauerūt: ita ⁊ ſerpēs aliquādo fuit non
ſerpēs cū in paradiſo delitiaꝝ mozareẗ de
us eiꝰ maliciā nō fecit Ecce apte dicit poſt
creationē interpoſita mozula cecidiſſe. Jō
qꝫ illa verba ſic accipiēda videnẗ. homici-
da erat ab initio vel mendax. i. ſtatim poſt
initiū qñ ſibi equalitatem dei pꝛomiſit ⁊ ſe
ipm occidit. qui homo diciẗ in euangelio
nec in veritate ſterit. qꝛ in ea nō fuit. ſed ab
initio tpis. i. ſtatim poſt initiū tēpis apo/
ſtatauit. Poteſt etiā ⁊ ſic accipi illud. ab
initio homicida fuit vel mendax. i. ex ꝙ hō
fuit ꝯditus quē per inuidiā in mortē pꝛeci
pitauit ⁊ fallaciter ſeduxit. Ex pꝛedictis ꝗ̄
liquet angelos bonos omnes eſſe creatos:
⁊ poſt creationem quoſdam cecidiſſe a bo/
no: quod habuiſſent ſi perſtitiſſent.

ꝙ triplex fuit ſapientia in angelis añ caſum vel confirmationem. h

Hic inquiri ſolet

quā ſapiam habuerūt ante caſum vel ꝯfir/
mationē? Erat in eis triplex naturalis co/
gnitio qua ſciebant ꝙ facti erāt ⁊ a quo fa/
cti erāt. ⁊ cū ꝗ̄ facti erāt. ⁊ habebāt aliquā
boni ⁊ mali noticiā. intelligentes quid ap/
petendum vel reſpuendū illis foꝛet.

An aliquā dei habuerit dilectionem vel ſui inuicem. i

Solet etiam queri

vtrū aliquā dei vł ſui dilectionē inuicē ha
buerit? Ad qḋ dici pōt ꝙ naturalē dilectio
nē habebāt. vt memoꝛiaȝ ⁊ intellectū ⁊ in/
geniū qua deū ⁊ ſe aliquatenus diligebāt
per quā tamen non merebantur.

Jſta eſt diſtinctio. iij. huiꝰ ſecūdi
libꝛi. Jn qua magiſter poſtꝙ egit de creatiōe ange-
loꝛum quo ad ꝯditiones extrinſecas: icipit agere de
eodem quo ad ꝯditiones eoꝛū intrinſecas. Et circa
hoc tria facit. Nam pꝛimo oſtendit conditiones eoꝝ
in naturalibus. Secūdo oſtendit ꝯditionē eoꝛum in
gratuitis. Tertio facit hoc idem in quibuſdā meri-
toꝛijs. Pꝛimum facit a pꝛincipio diſtinctōis vſqꝫ ibi
Jllud quoqꝫ. Secūdo ab inde vſqꝫ ibi. Hic inquiri.
Tertium vſqꝫ ad finem diſtinctionis. Et tñ in gene
rali. Jn ſpeciali ſentētia magiſtri ſtat in tribus ꝓpo
ſitionibus quarū pꝛima eſt hec. Angeli in pꝛincipio
ſue creationis differenter acceperūt eſſentie ſimpli-
citatē. diſtinctam ſubſiſtendi ꝑſonalitatem intelligē
di ꝑſpicacitatem ⁊ arbitrij libertateȝ. Jſtam ꝓpoſi
tionem magiſter ꝓbans pꝛoponit ꝙ quattuoꝛ ſunt
circa creationem angeloꝝ cōſideranda. que in pꝛin
cipio ſue creationis acceperunt. quoꝛum duo pꝛima
ꝑtinent ad eoꝛum ſubſtantiam. cuiuſmodi ſunt eſſen
tie eoꝝ. immaterialis ſimplicitas. ⁊ diſtinctōnis eo-
rum ꝑſonalis diuerſitas. Tertiū vero ſpectat ad eo
rum foꝛmam. ſ. intelligendi perſpicacitas. Quartū
ꝟo ſpectat ad eoꝛum poteſtatem. ſ. volendi libertas
Hec quattuoꝛ oēs angeli in ſua creatione acceperūt
non tñ equaliter: ſed diſpares in his creati fuerunt.
Unde infert ꝙ ſicut differentē naturā in angelis ſeꝗ̄
tur differens cognitio. ita etiam differens gratie col
latio: ⁊ differens arbitrij libertas. Secunda pꝛo
poſitio eſt hec. ꝙ angeli nulla malicia cuiuſcūqꝫ cul
pe in ſua creatione fuerunt depꝛauati. Hanc ꝓpoſi
tionem magiſter ꝓbans querit. Utruȝ angeli creati
ſunt boni vel mali. ⁊ vtrū aliqua mozula inter eoꝛuȝ
creationem ⁊ lapſum extiterit. Ad quas queſtiōes
ſimul reſpondens recitat opinionē quoꝛundā dicen
tium angelos fuiſſe creatos malos nec fuiſſe mozam
inter eoꝛū creationem ⁊ lapſum. quod confirmat au
toꝛitate euāgelij Johis. vbi chꝛiſtus dicit dyaboluȝ
homicidam fuiſſe ⁊ in veritate non ſteriſſe. Et auto-
ritate Job. iiij. vbi dꝛ ꝙ dyabolus eſt initiū figmen-
ti dei ad illudendū ei. Cōfirmāt illud autoꝛitate bea
ti Auguſtini qua etiam pꝛobant angelos qui ꝑſtite
runt fuiſſe creatos perfectos ⁊ beatos. Poſtea reci-
tat aliam opinionem ⁊ pꝛime cōtrariā que dicit om
nes angelos fuiſſe creatos bonos ⁊ iuſtos. quantū
ad carentiā mali ⁊ iniuſticie. ſed nō ꝗ̄tum ad gratiā
conſummatā Et dicit etiam mozam fuiſſe inter crea
tionem ⁊ lapſum. Quā opinionem cōfirmat autoꝛi-
tate beati Auguſtini. ⁊ pꝛobat eam ratione qua ſtat
in hoc. ꝙ cū deus ſit optimus nō poteſt mala crea
tura per ipm ꝓduci. imo ſi angelum malum creaſſet
nequaꝗ̄ malum ipſius puniret. Deinde ſoluit auto-
ritates pꝛo alia opinione allegatas dicens. ꝙ diabo
lus diciẗ initiū figmenti dei. eo ꝙ deus pꝛouidit qñ
ipſum fecit quāta bona de eius malicia pꝛeuenirent
cum ad eius temptationes ſancti pꝛoficerent. Simi
liter dicit ipſum in veritate non ſteriſſe. quia a veri-
tate cecidit a qua nō cecidiſſet ſi in veritate creatus
nō fuiſſet. Dicit etiā ipm fuiſſe homicidā ab initio qꝛ
ſtatim poſt initium tempoꝛis apoſtatauit. ⁊ ſeipſum
occidit. Uel diciẗ homicida ab initio conditionis ho
minis quem ꝑ fallatiam ſeducēdo occidit. Tertia
ꝓpoſitio eſt hec. ꝙ ſpiritus angelici creati mox na
turali cognitione ſui ⁊ creatoꝛis licet non meritoꝛie
erant decoꝛati. Hanc magiſter pꝛobans dicit ꝙ om-

nes angeli a principio ſue creationis cognouerūt deum ⁊ ſe ⁊ ceteras creaturas. Unde intellexerūt q̄d appetendum ⁊ quid reſpuendum foret. ⁊ tam boni ꝙ̄ mali noticiā habuerūt. Similiter deum ⁊ ſe naturali dilectione quadā ſed non meritorie dilexerūt qꝛ radix meriti. ſcilicet gratia eis adhuc non fuit addita. Et tantum in ſpeciali.

An ꝑfectos ⁊ beatos creauit deus āgelos. an miſeros ⁊ ipfectos. a

DI. IIII

P Oſt hec vidēdū eſt vtrū ꝑfectos et beatos creauit deus angelos: an miſeros ⁊ ipfectos Ad quod dici poteſt ꝙ nec in beatitudine nec in miſeria creati ſunt. Miſeri eīn ante pctm̄ eſſe nō potuerunt: qꝛ ex pctō miſeria eſt. Nā ſi nō fuiſſꝫ pctm̄ nulla eſſet miſeria Beati quoqꝫ nunq̄ꝫ fuerūt illi qui ceciderunt qꝛ ſui euent⁹ ignari fuerͭt. i. peccati ⁊ ſupplicij futuri Si eīn lapſum ſuū p̄ſciuerͭt aut vitare voluerūt ſed nō potuerūt. ⁊ ita erant miſeri. aut potuerūt ſed noluerūt: et ita erant ſtulti ⁊ maligni. Ideoqꝫ dicimus qꝛ non erant preſcij euentus ſui: nec eis data eſt cognitio eorum. que futura erant ſuper eos. Boni vero ⁊ qui perſtiterunt forte ſue beatitudinis preſcij fuerunt. Unde Aug. ſup. Geñ. Quō inquit beatus inter angelos fuit qui futuri peccati atqꝫ ſupplicij preſcius nō fuit. Querit̄ aūt cur nō fuerit: Forte hoc de⁹ reuelare diabolo noluit quid facturus vel paſſurus eſſet. Ceteris vero reuelare voluit ꝙ in veritate māſuri eſſent. His verbis videtur Aug. ſignificare ꝙ angeli qui corruerūt nō fuerūt preſcij ſui caſus: ideoqꝫ beati nō fuerunt Et ꝙ angeli q̄ ꝑſtiterūt beatitudinē ſibi affuturā p̄ſciuerunt: atqꝫ de ea certi in ſpe extiterunt vnde quodāmō iam beati erant Et reuera ſi fuiſſet. poſſet illos dici aliq̄ mō fuiſſe beatos: alios v̄o nō qui neſcierūt euentū ſuū.

Q̄s nō fuerͭt mali angeli p̄ſcij ſui caſus boni v̄o forte fuerūt preſcij futuri boni.

Q̄ opinādo hoc dixerit nō aſſerēdo. ſ. ꝙ angeli q̄ perſtiterͭt preſcij fuerunt futuri boni. b

Augusti.

S z hoc magis opinando ⁊ querēdo dicit Aug⁹. q̄ꝫ aſſerendo Uñ ⁊ huic opinioni opponēs ꝯſequenter ſubdit. Sꝫ q̄re diſcernebāt̄ illi a ceteris: Ut deus iſtis q̄ ad ipos ꝑtinerēt nō reuelaret. Alijs v̄o reuelaret. cū nō pri⁹ ſit ipe vltor q̄ꝫ aliq̄s pctōr: nō eīn dānat ipe innocētes Hic videt̄ innuere ꝙ nec peccaturis futurū malū nec ꝑmāſuris futuꝝ bonū reuelauerit. Ideoqꝫ nec illi q̄ ceciderūt vnq̄ꝫ nec illi q̄ ꝑſtiterūt vſqꝫ ad conſummationez beati fuerūt: qꝛ beati nō poterāt eē ſi de beatitudine certi non erant: vel ſi dānatiōis incerti erant. Unde Augu. in eodez. Dicere inquit d̄ angelis ꝙ in ſuo genere beati eē pñt damnationis vel ſalutis incerti: quib⁹ nec ſpes eſſet ꝙ mutādi eſſent in melius nimia preſumptio eſt. Quō eīn beati eſſe poſſunt quibus eſt incerta ſua beatitudo?

Augusti.

Summā colligit predictorum cōfirmans oēs angelos ante confirmationē vel lapſum nō fuiſſe beatos niſi per beatitudinem accipiat illum ſtatum innocētie in quo fuerunt ante caſum. c

Ex predictis conſequitur ꝙ angeli corruerūt qui nunq̄ꝫ beati fuerunt niſi beatitudinez aliquis accipiat illum ſtatū innocentie in quo fuerunt ante peccatū. Illi vero qui ꝑſtiterunt aut ſuaz beatudinem futurā deo reuelante p̄ſcierūt ⁊ ita ſpei certitudie aliquo modo beati fuerunt vel incerti extiterūt ſue beatitudinis: ⁊ ita aliter beati nō fuerunt q̄ꝫ reliqui qui ceciderunt. Mihi autem quod poſterius dictum eſt ꝓbabilius videtur.

Reſponſio ad id quod querebat̄ an angeli eſſent creati perfecti aut imperfecti. et dicit̄ ꝙ perfecti fuerunt ſm aliquid. et imperfecti ſm aliquid. d

Ad hoc aūt qđ querebatur vtrum perfecti vel imperfecti fuerint creati dici poteſt quia quodammodo perfecti fuerunt: ⁊ quodammodo alio imperfecti. Non eni vno modo aliquid dicitur perfectum ſed pluribus.

Q̄ tribus modis dicitur perfectū ſm tempus. ſm naturā. ⁊ vniuerſaliter perfectum. e

Dicitur nāqꝫ perfectū trib⁹ mōis. Eſt eīn ꝑfectū ſm tps et ꝑfectū ſm naturā. ⁊ eſt vniuerſalit̄ ꝑfectū. Scđm tps ꝑfectū eſt qđ hꝫ quicq̄d tps requirit ⁊ ꝯuenit ſm tps haberi ⁊ h̄ mō angeli erāt ꝑfecti añ ꝯfirmationē vel lapſum. Scđm naturā ꝑfectū eſt qđ hꝫ q̄cq̄d debitum eſt: vel expedit nature ſue ad glorifica

tionem: et hoc modo ꝑfecti fuerunt angeli poſt ꝯfirmationē: ⁊ erūt ſancti poſt reſurrectionez Uniuerſaliter ⁊ ſumme perfectū eſt: cui nihil vnq̄ȝ deeſt et a quo vniuerſa proueniunt bona qđ eſt ſolius dei Prima ergo ꝑfectio eſt nature condite. ſcđa nature glorificate: tertia nature increate.

Predicta breuiter tangit addens quales fuerunt angeli in cōuerſione ⁊ auerſione. f

Quales fuerūt angeli in creatione oſtenſum eſt: boni ſcilicet ⁊ non mali. iuſti. id eſt. innocentes ⁊ perfecti quodammodo. Alio vero modo imperfecti. Beati vero nō fuerūt vſq̄ȝ ad confirmationē niſi beatitudo accipiatur vt iam dictum eſt: ille ſtatus innocentie ⁊ bonitatis in quo conditi ſunt.

Iſta eſt diſtictio. iiij. huiꝰ ſecūdi libri. In qua magiſter poſtq̄ȝ egit de conditionibus angelorum quo ad ſtatum inchoationis. Agit de cōditionibus eorum quo ad ſtatum cōtinuationis. Et tria facit ſm̄ tres queſtiōes quas mouet. Primo eni͂ inquirit an angeli fuerūt creati beati vel miſeri. Secūdo an angeli mali ſui lapſus fuerunt preſcij. Tertio an omnes fuerunt perfecti creati. Primum facit a principio diſtinctionis vſq̄ȝ ibi. Queritur autē cur Secundum ab inde vſq̄ȝ ibi. Ad hoc autē. Tertiuȝ vero ab inde vſq̄ȝ ad finem diſtinctiōis. Et tm̄ in generali. In ſpeciali autem ſententia magiſtri ſtat in tribus propoſitionibus quarum prima eſt hec. Angeli proprie nec beati nec miſeri fuerūt creati. Hanc propoſitionem magiſter inueſtigās proponit primo Utrum angeli ſunt creati beati vel miſeri. ꝑfecti vel imꝑfecti. Et reſpondet ad primum iſtorum dicens. ꝙ nulli angeli ſunt creati miſeri vel beati. ꝙ non miſeri patet. quia dato ꝙ ſic: hoc videt͛ maxime veruȝ eſſe de malis angelis. ſed illi nō fuerunt miſeri creati. quia non fuerunt creati in peccato. quod quidem peccatum ſolum miſeria conſequit͛. ꝙ etiam ipſi demones non fuerunt creati beati. patet ex hoc ꝙ non habuerunt certitudinem ſui ſtatus nec ſuum caſum preſciuerūt. Qđ etiam beati angeli non fuerūt creati beati. patet ex hoc ꝙ ante lapſum nulla fuit diſtinctio bonorum angelorum a malis. ⁊ tam boni q̄ȝ mali fuerunt incerti ſui ſtatus licet dicat Augu. bonos ſuum ſtatum preſciuiſſe. ⁊ non malos. qđ tamen magiſter dicit beatum Auguſtinū plus dixiſſe inquirēdo q̄ȝ aſſerendo. Ex predictis infero ſecundam ꝓpoſitionem que eſt. Qđ angeli videlicet mali ſuū caſum ⁊ boni ſuam confirmationem non preſciuerunt Patet iſta propoſitio ex predictis. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Qđ angeli tam boni q̄ȝ mali ante cōfirmationem bonorum ⁊ lapſum malorum omnem perfectionem pro illo tempore eis congruentem habuerunt. Hanc ꝓpoſitionem probat reſpondendo ad queſtionem talem. ſ. vtruȝ angeli ſint creati perfecti vel imperfecti. Pro cuius euidētia magiſter ponit triplicē perfectionem. Quarum prima attendit͛ ſm̄ tempus Secunda ſm̄ naturam. Tertia ſm̄ vniuerſalem omnium bonorum abundantiam. Primā habuerūt omnes angeli mox creati. quia nihil ꝑfectionis ꝯueniebat eis pro illo tempe quod nō habuerūt. Scđam q̄ includit oīe illud cuius natura capax eſt nō habuerunt mox creati ſed ſtantes in gratia acceperūt illā ꝑfectionē in gratia ꝯfirmati. Tertiā vero nemo habet nec habere pōt preter ſolū deum. Ex qua diſtinctione magiſter ꝯcludit angelos quodāmodo fuiſſe perfecte creatos. ſ. quo ad perfectionem tēpis illius ⁊ quodāmodo nō ꝑfectos. ſ. quo ad ꝑfectionem nature. ſed nullo modo perfectos quo ad tertiaȝ perfectionem vniuerſalem que includit omnium bonoruȝ abundantiam. Et tantum in ſpeciali.

De conuerſione et confirmatione ſtantium ⁊ auerſione ⁊ lapſu cadētium. a

Poſt hec conſideratio adducit inquirere quales effecti ſint: dū diuiderentur auerſiōe ⁊ ꝯuerſione Poſt creationē nāq̄ȝ mox quidā cōuerſi ſunt ad creatorem ſuuȝ quidā auerſi. Cōuerti ad deū fuit ei charitate adherere auerti odio hr̄e vl͛ inuidere Inuidie nanq̄ȝ mat͛ eſt ſupbia. qua voluerunt ſe parificare deo. In ꝯuerſis quaſi in ſpeculo reducere cepit dei ſapientia qua illuminati ſunt. Auerſi xͦo excecati ſunt. Et illi quidē ꝯuerſi ſunt ⁊ illumiati a deo gr̄a appoſita Iſti xͦo ſunt excecati nō imiſſione malicie ſed deſertione gr̄e a qua deſerti ſūt nō ita ꝙ prius dedita ſubtraheret͛: ſ3 q2 nū q̄ȝ eſt appoſita vt ꝯuerterent͛. Hec eſt ḡ cōuerſio ⁊ auerſio q̄ diuiſi ſunt q̄ natura boni erāt: vt ſint alia ſupra illud bonū ꝑ iuſticiā boni alij illo corrupto ꝑ culpā mali: cōuerſio iuſtos fec͛: ⁊ auerſio iniuſtos. Utraq̄ȝ fuit volūtaria ⁊ volūtas vtriuſq̄ȝ libratis

Di. V

De libero arbitrio breuiter tangit docens quid ſit. b

Habebant enī omnes liberū arbitriū quod ē libera poteſtas: ⁊ abilitas volūtatis rōnalis. Poterāt eni͂ voluntate eligere qđlibet ⁊ rōne iudicare. id eſt diſcernere in quibꝰ cōſtat liberū arbitrium nec creati ſunt volētes auerti vel cōuerti: ſed abiles ad volēdum hoc vel illud ⁊ poſt creationem ſpontenea volūtate alij elegerunt malum: alij bonum: ⁊ ita diſcreuit deus lucē a tenebris ſicut dicit ſcriptura. i. bonos angelos a malis: ⁊ lucē appellauit diem. noctē vero tenebras quia bonos angelos gratia ſua illuminauit: malos vero excecauit.

Poſt creationem aliquid datum eſt ſtantibus per quos conuerterētur. nec merito aliquo ſcȝ gratia cooperans. c

Si autez queritur

vtrũ poſt creationem conuerſis aliquid col latum ſit ꝑ quod conuerterentur. id eſt dili gerent deum? Dicimus quia eſt eis colla ta gratia cooperans ſine qua nõ poteſt ꝓ ficere rationalis creatura ad meritum vite Cadere enim poteſt per ſe: ſed proficere nõ poteſt ſine gratia adiuuante.

Qua gratia indigebat angelus ⁊ qua non. d

Non indigebat an

Que ſit gr̃a operãs ⁊ que cooperans.

gelus gratia ꝑ quã iuſtificaret̃: q: malus nõ erat: ſed qua ad diligendũ deũ ꝑfecte et obediendũ adiuuaret̃. Operãs quidẽ gra tia dicit̃ qua iuſtificat̃ impius. i. de impio fit pius: de malo bonus. Cooperans vero gratia qua iuuatur ad beniuolendũ effica citer ⁊ deũ pre omnibus diligendũ ⁊ ope randum bonum: ⁊ ad perſeuerandũ in bo no ⁊ huiuſmodi de quibus poſtea plenius dicemus. Data eſt ergo angelis qui perſti terunt cooperans gratia per quã conuerſi ſunt vt deum perfecte diligerent. Conuer ſi ergo ſunt a bono quod habebant non perdito: ad maius bonum quod nõ habe bant: ⁊ facta eſt iſta conuerſio per gratiam cooperãtẽ libero arbitrio que gratia alijs qui ceciderũt appoſita non fuit.

An ſit imputandum illis qui auer ſi ſunt. e

Ideoqz a quibuſ

dam dici ſolet non eſſe imputandum illis qui a uerſi ſunt ⁊ non ꝯuerſi: quia ſine gra tia conuerti non poterant. Sed illa non eſt eis data: nec culpa illorum fuit ꝙ non eſt data quia in eis nulla culpa adhuc precceſ ſerat. Ad quod dici poteſt quoniã quibus appoſita eſt ipſa gratia non fuit ex meritis eorũ alioquin iam nõ eſſet gratia: ſi ex me rito qḋ eſſet ante gratiam daretur.

Qua culpa gratia non eſt data eis qui ceciderunt. f

Q: vero alijs non

eſt data: culpa eoꝝ fuit: quia cuz ſtare poſ ſent noluerunt quouſqꝫ gratia apponeret̃: ſicut alij ꝓſtiterunt donec illis cadentibus per ſuperbiaz eis gratia appoſita eſt. Apte ergo cadentiũ culpa in hoc deꝓhendi põt quia licet ſine gratia nequirent proficere quã nondũ acceperant ꝑ id tñ qḋ eis colla latũ erat in creatõe poterãt nõ cadere. id ẽ ſtare q̃a nihil erat qḋ ad caſum eos cõpel leret: ſed ſua ſpontanea voluntate declina uerunt. quod ſi nõ feciſſent: quod datũ eſt alijs vtiqꝫ daretur ⁊ iſtis.

Q: angeli in ipſa confirmatiõe bea ti fuerunt. ſed vtrum eam merue runt per gratiã tunc ſibi datã am biguum eſt. de hoc eniz diuerſi di uerſa ſentiunt. g

Hic queri ſolz vtꝝ

in ipſa confirmatione beati fuerint angeli: ⁊ ante ipſam beatitudinẽ aliquo modo me ruerint? Q: in ipa confirmatione beati fue runt: plures cõteſtantur autoritates. ⁊ iõ pro conſtanti habendũ eſt. Vtrũ vero per gratiã tunc ſibi datã ipam beatitudinẽ me ruerũt ambiguũ eſt. Quibuſdã eñ placet ꝙ eã meruerunt per gratiã quã in cõfirma tione perceperũt ſimulqꝫ in eis meritum ⁊ ꝓmiũ fuiſſe dicunt: nec meritũ preceſſiſſe premium tempore ſed cauſa. Alijs autẽ vi detur ꝙ beatitudinẽ quã receperunt in cõ firmatione per gratiã tunc appoſitã nõ me ruerunt dicentes tũc non fuiſſe eis collataz gratiã ad merendũ ſed ad beate viuendum nec tunc eis datum eſſe bonũ quo mereren tur: ſed quo feliciter fruerentur. Q: autem tunc in premiũ acceperũt per obſequia no bis exhibita ex dei obedientia ⁊ reuerentia mereri dicunt: ⁊ ita ad premiũ ꝓceſſit meri ta: ⁊ hoc mihi magis placere fateor.

Iſta eſt diſtinctio. v. huius ſecun di libri In qua magiſter poſtqꝫ egit de angeloruz cõ muni creatione. incipit modo agere de eorum cõuer ſione ⁊ auerſione. Et tria facit. Nam primo agit de modo conuerſionis ⁊ auerſionis. Secundo de gra tia ſuꝑaddita ad actum conuerſionis Tertio de vſu gr̃e. ſ. de merito confirmationis Primum facit a ꝑn cipio diſtinctionis vſqꝫ ibi. Si autem querit̃. Secun dum ab inde vſqꝫ ibi. Hic queri ſolet. Tertium ab in de vſqꝫ ad finem diſtinctiõis. Et tm̃ in generali. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in trib⁹ ꝓpoſitionib⁹ quaꝝ prima eſt hec Sicut aliqui angeli ꝑ ſuꝑbiam auerſione effecti ſunt mali ⁊ excecati. ita alij per cha ritatiuã ꝯuerſionẽ facti ſunt boni ⁊ illuminati Hanc ꝓpoſitionem magiſter probans dicit ꝙ quidam an gelorum poſt eorum creationem ad deum cõuerſi ⁊ ſibi per charitatẽ adherentes illuminati ſunt ꝑ gra tiã. Alij v̾o auerſi ⁊ deum odio habentes excecati fuerunt non quidez ex malicie immiſſione ſed gratie ſubtractione. que quidem conuerſio iuſtos fecit ⁊ a uerſio iniuſtos. Et ſubdit ꝙ tam cauſa cõuerſionis ꝙ̃ auerſionis fuit libertas arbitrij per quam quidã ipſoꝝ bonum alij vero maluz elegerunt. Secũda ꝓpoſitio eſt hec. Q: boni angeli ſua ꝯuerſione gra tiam non operantẽ ſed cooperantẽ meruerũt. Hanc

magiſter ꝓbans querit. Utrū angelis bonis ad hoc
vt conuerterent̄ appoſita fuit gratia. Et reſpondet
ꝙ eis fuit appoſita gratia cooperans: ſed nō opans
quia gratia operante q̄ eſt idem ꝙ iuſtificatio impij
non indigebant eo ꝙ mali nō erāt. Sed indiguerūt
gratia cooperante ſeu ꝓmouente eos ad cōuer ten
dum ſe ad deum. ⁊ hec gratia iuuat ad bonum perfi
ciendum. Et ſubinfert ꝙ q̄uis ipſa gratia cooperās
in poteſtate cadentiū angeloꝝ nō fuit. tm̄ imputatur
ipſis ad culpam. quia ipſam non recipientes auerſi
ſunt. eo ꝙ ipſam habere poterāt ⁊ appoſita eis fuiſ
ſet ſi ꝯſtitiſſent. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Angeli ꝑ
cooperantē gratiam eis in conuerſione appoſitam
non antecedenter ſed cōſequenter beatitudinē me-
ruerunt. Hanc magiſter ꝓbans querit. Utrum an-
geli boni in ipſa ſua confirmatione beati fuerunt. et
vtꝝ in ipa ꝯerſione beatitudinem meruerūt
Primum iſtorum queſitorum magiſter ſimplicit̄ con
cedit. Et circa ſecundum recitat opiniones dicens
quoſdam dicere angelos ſuam beatitudinem ī ipſa
eorum conuerſione ad deum meruiſſe. ita ꝙ meritū
⁊ premiū ſimul ⁊ ſemel in eis fuerunt. Alios autem
dicit opinantes fuiſſe ꝙ beatitudinem quā in ipſa cō
uerſione acceperūt ꝑ obſequia que hominibus per-
ſtiterunt ⁊ preſtant. meruerunt ⁊ merentur ita ꝙ p̄-
mium non preceſſit meritum. Et iſtam opinionem
videtur magiſter fouere. Et tm̄ in ſpeciali.

Q̄ꝙ de maioribus et minoribus qui
dam ceciderunt. inter quos vnus
fuit celſior ſcilicet lucifer. a

Di. VI P

Reterea ſciri
oportet: qm̄ ſicut d̄ maiorib⁹
⁊ de minoribus quidā perſti
terunt ita de vtroq̄ gradu qui-
dam corruerunt. Inter quos vnus fuit oī-
bus alijs cadentibus excellētior nec inter
ſtantes aliquis eo fuit dignior ſicut teſti-
monijs autoritatū monſtrat̄. Ait enī Job Job
Ipſe principiū viarū dei. Et in Ezechiele Ezechiel.
legitur. Tu ſignaculū ſimilitudinis plen⁹
ſcientia ⁊ ꝑfectione decorus in delitijs pa-
radiſi dei fuiſti. Q̄d Gregorius exponēs
ait Quāto in eo ſubtilior eſt natura. eo ma
gis in illo imago dei ſimilius inſinuatur i-
preſſa. Item in Ezechiele legitur. Omnis
lapis precioſus opimentū eius. id eſt om-
nis angelus quaſi operimentū ei⁹ erat. q:
vt dicit Grego. in aliorū comparatione ce
teris clarior fuit. vnde vocatus eſt lucifer
ſicut teſtatur Eſa. Quomō inquit cecidi-
ſti lucifer qui mane oriebaris ⁊c̄. qui non
vnus ordo ſed vnus ſpiritus accipiendus
eſt: qui teſte. Iſidoro poſtq̄ creat⁹ eſt emi-
nentiā nature ⁊ profunditatem ſcientie ſue
perpendens in ſuū creatorē ſupbiuit intm̄
ꝙ etiam deo ſe equare voluit: vt in Eſaia
dicitur. In celū aſcendā ſuper aſtra celi: et
exaltabo ſolium meum: ⁊ ero ſimilis altiſſi
mo. Similis quidem deo eſſe voluit nō ꝑ
imitationem: ſed ꝑ equalitatē potentie.

Unde ⁊ quō deiectus fuerit meri
to ſue ſuperbie. b

Et tāte ſupbie me-
rito de celo. i. de empireo in quo cum alijs
fuerit deiectus eſt in iſtū caliginoſum aerē
cū oībus ſue prauitatis ꝯſortibus. Nā vt
Johes ait ī Apocal. Draco de celo cadēs
ſecum traxit tertiā ꝑtem ſtellarū. quia luci
fer ille alijs maior nō ſolus cecidit. ſed cuꝫ
eo alij multi qui ei in malicia conſenſerunt
eoſq̄ cadētes hui⁹ caliginoſi aeris habita
culum recepit. Et hoc ad nr̄am ꝓbationeꝫ
factū eſt vt ſit nobis exercitationis cauſa.
vn̄ apl̄s. Colluctatio ē nob̄ aduerſus prin
cipes ⁊ ptātes mūdi hui⁹ ⁊ aduerſus recto
res tenebraꝝ: ꝯtra ſpūalia nequicie in cele
ſtibus: quia demones qui ſunt ſpirituales
⁊ neq̄ in hoc turbulēto aere nobis propin
quo quod celuꝫ appellatur habitant. Un-
de ⁊ diabolus princeps aeris dicitur.

Q̄ꝙ non eſt conceſſum eis habitare
in celo vel in terra. c

Nō enī eſt eis con-
ceſſum habitare in celo: quia clarus locus
eſt ⁊ amenus: nec in terra nobiſcum ne ho
mines nimis infeſtarēt. Sed iuxta apoſto
li Petri doctrinā in epl̄a canonica traditā
in aere iſto caliginoſo qui eis quaſi carcer
vſq̄ ad tēpus iudicij deputatus eſt. Tūc
autē detrudentur in baratrū inferni: ſm̄ il
lud. Ite maledicti in ignem eternū qui pa-
ratus eſt diabolo ⁊ angelis eius.

Q̄d demones alij alijs p̄ſunt ⁊ ha
bent etiam alias prelationes. d

Et ſicut iter bonos
angelos alij alijs p̄ſunt: ita et inter malos
alij alijs prelati ſunt ⁊ alij alijs ſubiecti: q̄-
diu durat mund⁹: angeli angelis. demōes
demonib⁹. hoīes hoībus preſunt. Sed in
futuro oīs euacuabit̄ p̄latio vt docet apl̄s
Habent quoq̄ ſm̄ modū ſcientie maioris
vel minores p̄latiōes alias maiores vl̄ mi
nores. Quidā enī vni ꝓuincie alij vni ho-
mini: aliqui vni vitio preſunt Unde dicit̄
ſpūs ſupbie: ſpūs luxurie: ⁊ hmōi. quia d̄
illo vitio maxime pōt hoīes temptare a q̄
nominat̄. Inde etiā eſt ꝙ noīe demōis di-
uitie vocant̄. ſ. māmona. Eſt enim mam-
mon nomen demonis: quo nomine vocan
tur diuitie ſm̄ ſyram linguā. Hoc aūt non
ideo eſt ꝙ diabol⁹ in ptāte habeat dare vl̄
auferre diuitias cui velit: ſed quia eis vtit̄

ad hominū temptationem ⁊ deceptōnem.

An oēs demones ſint in hoc aere caliginoſo an aliq̄ ſint i inferno. e

Volet autez queri

vtrū omnes in iſto aere caliginoſo ſint: an aliqui iam ſint in inferno: Q in inferno q̄/tidie deſcēdant aliqui demonū veriſimile eſt: quia animas illuc cruciādas deducūt: ⁊ ꝙ illic aliqui ſemper ſint alternatis for=te vicibus: non procul eſt a vero: qui illic animas detinent atqꝫ cruciāt. Q autē ani/me maloꝝ illic deſcēdāt atqꝫ illic puniant̄ ex eo conſtat ꝙ chriſtus ad inferos deſcen dit vt iuſtos qui ibi tenebantur educeret. Si enim iuſti illuc deſcendebāt: multo ma=gis iniuſti: ⁊ ſicut tradit autoritas cum iu/ſtos eduxit iniquos ibi reliquit. Momor dit enī infernum non abſorbuit.

Quidam putant luciferum eſſe in inferno religatum ex quo temptauit chriſtum ⁊ victus fuit quem dicunt primum hominez temptaſſe ⁊ viciſſe. f

De lucifero autem

quidā opinant̄ ꝙ ibi religat᷒ ſit ⁊ ad nos temptandos nūc acceſſum nō habeat: q: i Apocalipſi legitur. Cum conſummati fuerint mille anni: ſoluetur ſathanas de carcere ſuo ⁊ exiet et ſeducet gētes: quod erit nouiſſimo tēpore antichriſti quādo erit tāta tribulatio: vt etiam ſi fieri pōt moueantur electi. Quē ibi religatū dicunt ab eo tēpo=re quo temptauit xpm in deſerto vel in paſ ſione: ⁊ victus fuit ab eo. Ipm putant primum hoiem temptaſſe ⁊ viciſſe: ⁊ ſecundo deū: ſed ab eo victum eſſe: ⁊ ideo in inferno religatum. Alij aūt putāt ex quo cecidit ꝓ pcti ſui magnitudīe illuc fuiſſe dimerſum.

Q lucifer nō hꝫ ptātem quā habe=bit in tempore antichriſti. g

Bz ſiue in infernū

dimerſus ſit ſiue nō: credibile ē euꝫ nō hr̄e ptātem accedendi ad nos quaꝫ habebit in tpe antichriſti. in q̄ fraudulent̄ ac violēter opabitur ⁊ iō forte dicit̄ tunc ſoluend᷒. q: tunc dabitur ei poteſtas a deo temptandi homines: quam modo nō habet.

Qꝺ demones ſcꝪ victi a ſctis non accedunt amplius ad alios. h

Alijs quoqꝫ quia

ſanctis iuſte ⁊ pudice viuētibus vincunt̄ poteſtas alios tēptandi videt̄ adimi. Vn̄ Origenes. Puto inq̄t ſane q: ſancti repu/gnantes aduerſus iſtos incentores ⁊ vin/centes minuāt exercitū demonū. vel vt ꝗ̄ plurimos eoꝝ interimāt: nec vltra fas ſit illi ſpiritui qui ab aliquo ſancto caſte ⁊ pudice viuendo victus eſt impugnare iteruꝫ aliū hoiem. Hoc aūt putant quidam intelligendum tm̄ de illo vitio in quo ſuperat᷒ eſt. vt ſi de ſuperbia aliquem virū ſanctuꝫ temptat ⁊ vincitur. vlterius non liceat illi illum vel aliū de ſuperbia temptare. Origenes.

Iſta eſt diſtinctio. vj. hui᷒ ſecūdi libri. In qua magiſter poſtq̄ꝫ tractauit de auerſione ⁊ conuerſione bonorum ⁊ malorum angelorum. Incipit agere de conſequentibus auerſionem maloruꝫ q̄tum ad cauſam localem. Et tria facit. Nam primo determinat de ꝓiectione ipſorum in hunc aerem caliginoſum. Secundo de deſcenſu eorum ad infernuꝫ. Tertio de confuſione ipſorum cū vincunt̄ in temptationibus hominū. Primū facit a principio diſtinctionis vſqꝫ ibi. Et ſicut inter. Secundum ab inde vſqꝫ ibi. Alijs quoqꝫ. Tertium vo vſqꝫ ad finem diſtin=ctionis. Et tm̄ in generali. In ſpeciali autem ſentētia mgr̄i ſtat in tribus ꝓpoſitionibus. quarum p̄ma hec eſt. Lucifer ſupremus angelus ⁊ ſibi de ſingulis ordinibus aſſentiētes ſupbe dei equalitatem ap=petendo corruerūt. ⁊ in iſto caliginoſo aere ſunt in=carcerati. Hanc ꝓpoſitionē magiſter inſinuās pro=ponit ꝙ angeli peccantes de ſingulis ordinibus ceci derunt inter quos primus peccans ⁊ maioris dignitatis credit̄ fuiſſe lucifer. qui cōſiderās eminentiam ſue dignitatis in ſupbiam elatus eſt. Et iſtā ſenten=tiam ꝓbat mgr̄ ꝑ beatū Grego. Et ſubdit ꝙ merito ꝓ tanti peccati malicia in hūc caliginoſum aerem cū ſocijs ſuis eſt detruſus. Nam locus celeſtis propter ſui claritateꝫ eis non competebat. nec terra: ne nos nimis infeſtarent. ſꝫ ſunt in aere caliginoſo ī ſignum tenebrarum peccati quod eſt in eis. ⁊ ob exercitium noſtrum vt nos temptent. Poſt diem vo iudicij ſimpliter detrudentur in infernum. Secūda propoſitio eſt hec. In malis angelis ⁊ bonis vſqꝫ ad finem mundi ſunt ꝑmanentia officia p̄lationis ⁊ ſubiectio=nis. Hanc magiſter ponens dicit ꝙ inter angelos tā bonos q̄ꝫ malos vſqꝫ in diem iudicij eſt ordo p̄latio=nis. quia qui maioris ſunt ſcientie inter eos maioꝝ habent prelationem. ⁊ a tali prelatiōe quandoqꝫ de=nominant̄. vt qui p̄eſt vni prouincie dicitur pīceps ꝓuincie: qui vero preeſt vni homini dicitur āgelus hominis illius. qui vo vni vitio. vtpote quia de illo maxime temptare permittitur ab illo denominātur vt aliquos dicimus ſpiritus ſupbie. alios vo ſpiri=tus luxurie. Poſtea querit. Utrum aliqui demones ſint iam in inferno. ſm̄ illud Apocaꝉ. Cū ꝯſummati fuerint mille anni ſoluetur ſathanas de carcere ſuo ⁊ exiet ⁊ ſeducet gentes. vn̄ dicit aliquos fuiſſe opinatos ꝙ lucifer temptauit ⁊ vicit primos parentes. Sed poſtq̄ꝫ chriſtum in deſerto ⁊ in paſſione tēptās extitit victus ⁊ in infernum religatus fuit. Tempē vero antichriſti iterum exiturus. Alij autem dicūt ꝙ ſtatim cum peccauit ꝓpter peccati ſui magnitudinem in infernum detruſus fuit. ⁊ tempore antichri=ſti dicit̄ ſoluendus. q: tunc dabit̄ ei poteſtas tēptan=di quam modo non habet. Tertia ꝓpoſitio ē hec. Demones amittunt temptandi facultatem in his vi

tijs in quibus a ſanctis hominibus pudice viuenti-
bus ſemel fuerint perfecte ſuperati. Hanc propoſi-
tionem magiſter ponens dicit eam fore intelligendã
de eodem vitio. ⁊ non ſimpliciter ſaltẽ ſm opinionẽ
aliquorũ. vt videlicet diabolus vict⁹ ab eo quẽ tem-
ptabat de luxuria nunq̄ poſtea ſuum victorem de lu
xuria temptabit. Et tantum de ſententia huius di-
ſtinctionis in ſpeciali.

**Ꝙ boni angeli adeo ſunt cõfirma-
ti ꝑ grãm vt peccare non poſſint.
et mali ita obdurati in malo vt bñ
viuere nequeant.** a

Supra dictũ

s est ꝙ angeli q̄ ꝑſteterunt ꝑ gra-
DI. VII tiam confirmati ſunt: ⁊ qui ceci
derunt a gratia dei deſerti ſunt. Et boni q̄-
dem intantũ confirmati ſunt per gratiaꝫ ꝙ
peccare nequeunt. Mali vero ꝑ maliciaꝫ
adeo ſunt obſtinati ꝙ bonã voluntatẽ ha-
bere ſiue bene velle non valent: ⁊ ſi bonuꝫ
ſit quod aliquando volũt. Volunt enĩ ali-
quando aliquid fieri quod deus vult fieri:
⁊ vtiq̄ illud bonum eſt ⁊ iuſtum fieri: nec
tñ bona voluntate illud volunt.

**Ꝙ vtriq̄ liberũ arbitrium habent
nec tamen ad vtrunq̄ flecti poſ-
ſunt** b

Sed cum nec boni

peccare poſſunt nec mali bene velle: vel be
ne operari: videtur ꝙ iam non habeant li-
berum arbitriũ: quia in vtranq̄ partẽ fle-
cti non poſſunt cũ liberũ arbitriũ ad vtrũ-
q̄ ſe habeat. Unde Hiero. in tractatu de
prodigo filio dicit. Solus deus eſt in quẽ
Hiero. peccatũ cad ere non poteſt: cetera cũ ſint li
beri arbitrij in vtranq̄ partẽ flecti poſſunt
Hic videtur dicere ꝙ omnis creatura in li
bero arbitrio conſtituta flecti poteſt ad bo
nũ ⁊ ad malũ. Quod ſi eſt ergo ⁊ boni an-
geli ⁊ mali ad vtrunq̄ flecti poſſunt. ergo
⁊ boni poſſunt fieri mali. ⁊ mali boni. Ad
quod dicimus. quia boni tanta gratia cõ-
firmati ſũt vt nequeãt fieri mali: ⁊ mali in
malicia adeo obdurati ſunt vt non valeãt
fieri boni. ⁊ tamen vtriq̄ habent liberũ ar-
bitriũ: quia ⁊ boni non aliqua cogente ne-
ceſſitate: ſed propria ac ſpontanea volũta-
te per gratiã quidẽ adiuti bonũ eligunt ⁊
malũ reſpuunt: ⁊ mali ſimiliter ſpontanea
voluntate a gratia deſtituti bonũ vitant ⁊
malum ſequuntur: ⁊ mali habent liberũ ar
bitriũ: ſed depreſſum atq̄ corruptũ ꝙ ſur-
gere ad bonum non valent.

**Ꝙ boni poſt cõfirmationẽ liberi
us arbitriũ habent q̄ ante.** c

Boni vero arbitri

um habent multo liberius poſt ꝯfirmatio
nem q̄ ante. Ut enĩ Aug. tradidit in ench
Nõ ideo carẽt libero arbitrio q: male vel-
le nõ poſſunt: multo quippe liberius eſt ar-
bitriũ quod nõ poteſt ſeruire peccato Ne-
q̄ culpanda eſt volũtas: aut voluntas nõ
eſt aut libera dicẽda nõ eſt: quia beati eſſe
ſic volunt: vt eſſe miſeri non ſolum nolint:
ſed nec prorſus velle poſſunt. Nõ poſſunt
itaq̄ boni angeli velle malũ vel velle eſſe
miſeri: neq̄ hoc habent ex natura: ſed ex
gratie beneficio. Ante gratie nanq̄ confir-
mationẽ potuere peccare angeli: ⁊ quidaꝫ
etiã peccauerũt ⁊ demones facti ſunt. Un
de Augu. in libro ꝯtra Maximinũ. Crea
turarũ natura celeſtium mori potuit: quia
peccare potuit. Nã angeli peccauerunt: ⁊ Auguſti.
demones facti ſunt: q̄z diabol⁹ eſt ṗnceps
⁊ q̄ nõ peccauerũt peccare potuerũt: ⁊ cui-
cũq̄ creature rõnali p̄ſtat vt peccare non
poſſit: non eſt hoc nature proprie: ſꝫ dei gra-
tie. Ideoq̄ ſolus de⁹ eſt qui nõ gratia cui-
uſq̄ ſed natura ſua nõ potuit: nec põt nec
poterit peccare. Ecce hic inſinuatur ꝙ an-
geli ante confirmationẽ peccare potuerũt
ſed poſt confirmationem non poſſunt: ⁊ ꝙ
potuerũt fuit eis ex libero arbitrio: qḋ eſt
eis naturale. Ꝙ ṽo mõ non poſſunt pecca
re nõ eſt eis ex natura. i. libero arbitrio: ſꝫ
ex grã ex qua grã etiã eſt vt ipſum liberuꝫ
arbitrium iã non poſſit peccato ſeruire.

**Ꝙ poſt cõfirmationẽ angeli nõ
poſſũt ex natura peccare ſicut añ
nõ ꝙ debilitatũ ſit eorũ liberũ ar-
bitrium ſed confirmatum.** d

Nõ ergo poſt con-

firmationem angeli de natura ſicut añ pec-
care potuerunt: nõ ꝙ liberum arbitriũ eo-
rum debilitatum ſit ꝑ gratiam: ſed ita po-
tius confirmatum: vt iam ꝑ illud nõ poſſit
bonus angelus peccare: qḋ vtiq̄ nõ eſt ex
libero arbitrio: ſed ex gratia dei. Ꝙ ḡ Hie-
ro. ait. Cetera cũ ſint liberi arbitrij poſſũt
flecti in vtranq̄ parteꝫ: accipi oportet ſm
ſtatum in quo creati ſunt Talis enim ⁊ hõ
⁊ angelus creatus eſt: qui ad vtrũq̄ flecti
poterat. ſed poſtea boni angeli ita ꝑ grãm
ſunt confirmati: vt peccare non poſſint: et
mali ita in vitio obdurati vt bñ viuere ne-

Apit quõ pre
dicta ṽba hie
rony. ſint in-
telligenda.

queant. Similiter etiam illud. Iſid. intelli
gendum eſt Angeli mutabiles ſunt natura
immutabiles ſunt gratia. q̄a ex natura in
primordio ſue conditōis mutari potuerūt
ad bonū ſiue ad malū: ſed poſt per gratiaꝫ
ita bono addicti ſunt: vt inde mutari neq̄=
ant. Ad h̄ eni repugnat gratia nō natura.

Qꝫ angeli mali viuacem ſenſum nō perdiderunt ꝛ quibus modis ſciant. e

Et licet mali ange=
li ita ꝑ maliciā ſint obdurati: viuaci tamē
ſenſu non ſunt penitus priuati. Nā vt tra/
dit Iſidorus triplici cacumine ſcientie vi
gent demones ſcilicet ſubtilitate nature ex
perientia temporum: reuelatione ſupnoꝝ
Auguſti. ſpirituū. De hoc etiā Aug⁹. ait. Spiritus
mali quedam ꝟo de tempalibus reb⁹ no/
ſcere pmittunt̄. partim ſubtilitate ſenſus.
partim experientia tempoꝝ callidiores ꝑ
pter tam malignā lōgitudinē vite: partim
ſanctis angelis quod ipſi ab oīpotenti deo
diſcunt iuſſu eius ſibi reuelantib⁹. Aliquā
do ideꝫ nefandi ſpiritus ꝛ que facturi ſunt
velut diuinando predicunt.

Qꝺ magice artes virtute ꝛ ſciētia diaboli valent. que virtus et ſcia eſt ei data a deo vel ad fallēdū malos. vel ad monendū vel exercendum bonos. f

Quorū ſcientia at=
qꝫ ꝟtute etiam magice artes exercent̄. qui
bus tn̄ tam ſcientia q̄ꝫ ptās a deo data eſt.
vel ad falendū fallaces. vel ad monenduꝫ
fideles: vel ad exercendam ꝓbandamqꝫ iu
ſtorum patientiā. Unde Auguſti. in libro
iij. de tri. Uideo inquit infirme cogitatio/
ni quid poſſit occurrere: cur ſcꝫ iſta mira/
cula etiam magicis artibus fiant Nam et
magi pharaonis ſerpentes fecerunt et alia
ſed illud eſt amplius ammirandū quomō
magorū potentia que ſerpentes facere po/
tuit vbi ad muſcas minutiſſimas. ſ. cinifes
ventum eſt: omnino defecit: qua tertia pla
ga egyptus cedebatur Ibi certe defecerūt
magi dicentes. Digitus dei eſt hic. Unde
intelligi datur nec ipos quidē tranſgreſſo/
res angelos ꝛ aereas poteſtates in imam
iſtam caliginem tanq̄ꝫ in ſui generis carce/
rem ab illi⁹ ſublimis etheree puritatis ha/
bitatione detruſos: per quos magice artes
poſſunt quicquid poſſint: non auteꝫ aliq̄d
valere poſſunt: niſi data deſuper poteſtate
Datur aūt vel ad fallendum fallaces ſicut
in egyptios: ꝛ in ipos etiā magos data eſt
vt in eorum ſpirituū operatione viderent̄
ammirandi a quibus fiebant damnādi: vł
ad monendū fideles: ne tale alquid facere
pro magno deſiderent. propter quod etiā
nobis in ſcriptura ſunt prodita: vel ad ex=
ercendam probandam manifeſtandamqꝫ
iuſtorum patientiam.

Qꝺ trāſgreſſorib⁹ angelis nō ſeruit ad nutum materia rerum viſibilium. g

Nec putādum eſt
iſtis tranſgreſſorib⁹ angelis ad nutū ſuire
hāc viſibiliū rerū materiā: ſ deo poti⁹ a q̄
hec ptās dat̄ q̄tū incōmutabilis iudicat.

Qꝺ nō ſunt creatores licet ꝑ eos magi ranas et alia fecerint. ſed ſolus deus. h

Nec ſane creatores
illi mali angeli dicēdi ſunt: qꝛ ꝑ illos magi
ranas ꝛ ſerpentes fecerūt: non eīn ipi eas
creauerūt. Oīm quippe rerū q̄ corpalit̄ vi/
ſibiliterqꝫ naſcunt̄ occulta quedā in corpo
reis mūdi huius elemētis latent: q̄ de⁹ ori
ginaliter eis indidit. Ipe ḡ creator eſt oīm
rerū qui creator eſt inuiſibiliuꝫ ſeminū: qꝛ
quecūqꝫ naſcendo ad oculos nr̄os exeunt
ex occultis ſeminibus accipiūt ꝓgrediēdi
hic pmordia ꝛ in cremēta debite magnitu/
dinis diſtictiōeſqꝫ formarū ab originalib⁹
(vt ita dicam) regulis ſumunt.

De ſeminib⁹ oīm corporuꝫ quorum crea tor ipſe ſolus creator eſt.

Sicut parentes non dicuntur creatores filiorum nec agricole frugum. ita nec boni angeli nec mali ꝛ ſi per eoruꝫ miniſteriū fiant creature. i

Sicut ergo nec pa
rētes dicimus creatores hominū: nec agri
colas creatores frugum q̄uis eorū extrin/
ſecus adhibitis motibus iſta creanda dei
virtus interius operet̄. ita non ſolum ma/
los: ſed nec bonos angelos fas eſt putare
creatores. Sꝫ ꝑ ſubtilitate ſui ſenſus cor/
poris ſemina iſtarū rerum nobis occultio
ra nouerunt. ꝛ ea ꝑ congruas temporatio/
nes elementorū latenter ſpargunt: atqꝫ ita
ꝛ gignandarum rerū ꝛ accelerandorum in
crementorū pbent occaſiones. Sꝫ nec bo/

Iniquus habet a ſe voluntatem malam a deo vero poteſtatem iuſte accepit.

ni hoc: niſi quãtũ deus iubet: nec mali hoc iniuſte faciũt: niſi q̃ntuȝ iuſte ipſe permittit Nam iniqui malicia voluntatẽ ſuã habẽt iniuſtam. ꝑtãtem aũt nõ: niſi iuſte accipit ſiue ad ſuã penã: ſiue ad aliorũ. vel penam malorum: vel ad laudem bonorum.

Sicut iuſtificationem mentis ita creationeȝ rerum ſolus deus operatur. licet creatura extrinſecus ſeruiat. k

Sicut ergo mentẽ

noſtram iuſtificando formare nõ poteſt: niſi deus: predicare aũt extrinſecus euangelium etiã homines poſſunt: non ſolum boni per veritatẽ: ſed etiã mali per occaſionẽ ita creationẽ rerũ viſibiliuȝ deus interius operat̃. Exteriores aũt operationes atq̃ ꝯtemꝑationes ſiue occaſiones ab angelis tam bonis q̃ȝ malis vel etiaȝ hominibus adhibentur. Sed hec ab hominibus tanto difficilius adhibentur: q̃ntum eis deſunt ſenſuum ſubtilitates: ⁊ corporũ mobilitates i mẽbris terrenis ⁊ pigris. Unde qualibuſcunq̃ angelis vicinas cauſas ab elemẽtis contrahere quanto facilius eſt: tanto mirabiliores in hmõi opibus eoꝝ exiſtunt celeritates: ſꝫ nõ eſt creator niſi q̄ ꝑncipalit̃ iſta format: nec quiſq̃ȝ hoc poteſt: niſi vnꝰ creator deus Aliud eſt enĩ ex intimo ac ſummo cauſaꝝ cardine condere ac miniſtrare creaturam: qđ facit ſolus creator deus. Alius autẽ pro diſtributis ab illo viribus ac facultatibus aliquã oꝑationẽ forinſecus admouere: vt tunc vel tunc: ſic vel ſic. exeat quod creat̃. Iſta quippe originaliter ⁊ primordialiter in quadam textura elementoꝝ cuncta iam creata ſunt. ſed acceptis opportunitatibus poſtea prodeunt.

Q᷑ angeli mali multa poſſunt per nature vigorem. que non poſſunt propter bonorum angeloruȝ ⁊ dei prohibitionem. id eſt. quia non ꝑmittuntur. l

Illud quoqȝ ſcien

dum eſt q᷑ angeli mali q̄dam poſſunt ꝑ nature ſubtilitatẽ: que tñ nõ pñt propter dei vel bonoꝝ angeloꝝ ꝓhibitionem. i. q᷑ nõ ꝑmittunt̃ illa facere a deo vel ab angel̃ bonis: poſſent vtiq̃ feciſſe cinifes q̄ ranas ſerpenteſq̃ fecerunt. Quidaȝ v̾o nõ poſſunt facere: etiam ſi ꝑmittant̃ ab angelis ſupioribus: q᷑ non permittit deus Unñ Aug. in li. iij. de tri. Ex ineffabili potentatu dei fit: vt quod poſſent mali angeli ſi ꝑmitterent̃ ideo non poſſunt: q᷑ non ꝑmittunt̃. Neq̃ enĩ occurrit alia ratio cur non poterant facere cinifes qui ranas ſerpenteſq̃ fecerunt niſi q᷑ maior aderat dominatio ꝓhibentis dei ꝑ ſpũmſanctum: quod etiam magi confeſſi ſunt dicẽtes. Digitus dei eſt h̃. Quid aũt ꝑ naturã poſſint: nec poſſunt ꝓpter ꝓhibitionem: ⁊ q̄d ꝑ ipſius nature ſue conditionem: facere non ſinant̃: homi explorare difficile eſt: imo impoſſibile. Nouimus hominem poſſe ambulare ⁊ neq̃ h̃ poſſe ſi nõ ꝑmittat̃: volare aũt non poſſe: etiam ſi permittat̃.. Sic ⁊ illi angeli quedam pñt facere ſi ꝑmittant̃ ab angelis potẽtioribus ex imperio dei. Quedã vero non poſſunt etiam ſi ab eis permittantur: quia ille non ꝑmittit a quo eſt illis talis nature modus: qui etiam per angelos ſuos illa plerũq̃ nõ permittit: que conceſſit vt poſſint.

Auguſti. Quare ñ potuerũt producere cinifes q̄ ranas ⁊ ſpentes fecerunt.

Iſta eſt diſtinctio. vij. huiꝰ ſecundi libri.

In qua mgr̃ poſtq̃ egit de ꝑtinẽtibus ad caſum angelorum localẽ agit de ꝑtinentibus ad coruȝ caſum ſpiritualem. Et tria facit. Nã ꝑmo oñdit qualiter liberum arbitrium etiã poſt lapſum retinuerũt Secundo qualiter intellectus viuacitatẽ poſt caſum non amiſerunt. Tertio qualiter omnia que poſſunt ideo quia deus non ꝑmiſit implere non potuerunt. Primum facit a principio diſtinctiõis vſq̃ ibi. Et licet mali angeli. Secundũ vſq̃ ibi. Illud quoq̃ ſciẽdum eſt. Tertium vſq̃ ad finem diſtinctionis. Et tñ tum in generali In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarũ ꝑma eſt hec. Q᷑ licet angeli boni in gratia confirmati non poſſunt peccare. ⁊ mali in malicia obſtinati non poſſunt benefacere. Hoc tamen minime aufert alicui arbitrij libertatem. Hanc magiſter inſinuans dicit q᷑ nec mali angeli poſt peccatuȝ poſſunt benefacere. nec boni poſt eorum confirmationem poſſunt peccare. Contra qđ dictum obijciens dicit q᷑ ſi boni angeli non poſſunt peccare. ergo non habent arbitrij libertatem. tenet conſequentia per dictum beati Hieronymi dicentis q᷑ omnis creatura habens liberum arbitriũ eſt vertibilis in bonum ⁊ malum Cui obiectioni reſpondet ⁊ dicit. q᷑ q̃uis boni angeli peccare non poſſunt. nõ tamen propterea ſunt minus liberi. quia nõ coacte: ſed libere ⁊ ſpontanee immutabiliter bonũ eligunt. ⁊ hoc ex gratia non a natura. ꝑ quod ſoluit dictum beati Hiero. dicentis ipſum loqui de libero arbitrio gratia non confirmato. ſed ꝑ ſe in ſua natura conſiderato. Et oppoſitum arguit ⁊ ſoluit de demonibꝰ.

Secunda ꝓpoſitio eſt hec. Q᷑uis angeli mali in quibus eſt naturalis cognitiõis ꝑſpicacitas aliqua faciũt mirabilia ꝑ hoc nõ ꝓbat̃ eis ineſſe creandi facultas. Hanc mgr̃ ꝓbat dicens demones hr̃e triplicem ſcientiã. ſ. vnã ex ſubtilitate nature. aliã ex tempore ⁊ diuturnitate. tertiã ex bonoꝝ angelorũ reuelatione. Et hoc ꝓbat autoritate Iſidori ⁊ b. Auguſtini. Et ſubdit q᷑ demonum ſcientia ⁊ arte fiunt artes magice. deo tamen talia ꝑmittere volente ad fallendum fallaces ⁊ monendũ fideles. ſeu ad exercitãdum iuſtos ⁊ probos. In quibus quidẽ artibus ma

gſtis materia rerum viſibiliũ non ſeruit demonib⁹ ad nutum ſed ſolum in tantum quantum deus ꝑmittit. Et infert ꝙ quis demones quandoq; aliqua noua ⁊ mirabilia deo permittente operantur ſeu faciunt: non tamen propter hoc dicendi ſunt creatores quia illa noua que producunt non niſi ex rerũ virtutibus a deo eis inditis quaſi ex quibuſdã ſeminib⁹ educũt eo ꝙ ad talium ꝓductionem niſi inſtrumẽtaliter quodãmodo ſe habent ſicut agricole ad productionem fructuum. ⁊ predicatores ad illuminationẽ mentium. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Demões multo maiora mala ⁊ plura poſſent facere ꝙ faciũt. niſi deus ⁊ angeli boni eos facere talia ꝓhiberẽt. Hãc magiſter probat per hoc ꝙ magi pharaonis ita bñ potuiſſent miniſterio demonũ feciſſe cinifes ſicut fecerunt ranas ſi deus talia operari non prohibuiſſet Et tñ de ſententia in ſpeciali.

Utrũ angeli omnes corporei ſint qḋ quibuſdam viſum eſt quibus Auguſtinus conſentire videt̃ dicens angelos oẽs añ caſum habuiſſe corpora tenuia ⁊ ſpũalia ſed ĩ caſu mutata in deterius malorũ corpora vt in eis poſſent pati. a

DI. VIII

Uſet etiam in s queſtione verſari apud doctos vtrũ angeli omẽs boni. ſ. ac mali ſi corporei ſint. i. corpa habeant ſibi vnita? Quod aliqui putant innitentes ỽbis Auguſtini q̃ dicere videt̃ ꝙ angeli omẽs ante ꝯfirmationẽ vel lapſum corpora aerea habuerint de puriori ac ſupiore aeris ꝑte formata: ad faciendum abilia nõ ad patiendũ ⁊ angelis bonis qui ꝑſtiterũt talia ſunt obſeruata corpora. vt in eis poſſint facere: et non pati: que tãte ſunt tenuitatis vt a mortalib us videri non valeant. niſi ſuperueſtita aliqua groſſiori forma: qua aſſumpta videntur depoſitaq; videri deſinũt Angelis ỽo malis mutata ſunt in caſu corpora ĩ deteriorẽ qualitatẽ ſpiſſioris aeris Sicut eñ a loco digniori in inferiorem locũ. i. in caliginoſum aerem deiecti ſunt. ita illa corpora tenuia mutata ſunt ⁊ trãſformata in deteriora corpa ⁊ ſpiſſiora: in q̃bus pati poſſent in ſuperiori elemẽto. i. ab igne. Et hoc Augu. ſenſiſſe videt̃ ſup Geñ. ita dicens. Demones dicunt̃ aerea animalia. qui corporũ aereoꝝ natura vigent: nec ꝑ mortem diſſoluunt̃: quia preualet in eis elementũ aptius ad faciendũ q̃ ad patiẽdũ. Ad patiendum eñ humor ⁊ humus. Ad faciendum aer ⁊ ignis aptitudinẽ prebent. Trãſgreſſores ỽo angeli cum ꝓncipe ſuo nunc diabolo tunc archangelo. nõ mirũ ſi poſt peccatum in hanc caliginem detruſi ſunt.

Augu. in. ij. li. retractationum: quodã loco dixit demones aliqñ hoim diſpoſitões nõ ſolũ voce prolatas verũ etiam cogitanõe cõceptas cũ ſigna q̃dã ex animo exprimunt̃ in corpe tota facultate perdiſcere. Tũc rẽ dixi occultiſſimã audaciori aſſertõe ꝙ debui Nam per uenire iſta ad noticiã demonum ꝑ nõnulla experimenta cõpertum eſt Sivtriq; q̃dã ſigna dent̃ ex corpe cogitãtium illi ſenſibilia. nos aduertentia. an alia vt ſpũalia iſta cognoſcãt Aut diffi ciliue ab hoĩbus aut nulla tenus põt inuenire.

Neq; etiã hoc mirũ eſt ſi cõuerſi ſunt ex pena in aeream q̃litatem qua poſſunt ab igne pati Caliginoſa tñ aeris tenere tñ ꝑmiſſi ſunt q̃ eis quaſi carcer ſit vſq; ad tp̄s iudicij. Ecce his ỽbis videt̃ Aug. ita tradere ꝙ quidã opinant̃ de corporibus angeloꝝ Hoc autẽ cum alij dixiſſe aſtruunt nõ ita ſentiendo: ſed opinionem aliorũ referendo quod ex ipſius verbis dijudicare volunt: quibus ait. Demones dicunt̃ aerea aĩalia: non ait ſunt: ita enim quidam dicebãt. De habitatiõe ỽo caliginoſi aeris in quẽ detruſi ſunt: non opinãdo: ſed rei veritatẽ aſſerendo eũ tradidiſſe dicunt quod ipſius locutionis diſtinctio oſtendit. Dicũt quoq; plurimos catholicos tractatores in hoc conueniſſe atq; id concorditer docuiſſe: ꝙ angeli incorporei ſint: nec corpora habent ſibi vnita. Aſſumant autẽ aliquãdo corpa deo preparãte: ad impletionem miniſterij ſui ſibi a deo iniũcti eademq; poſt expletionem deponũt: in quibus corpibus hominibus apparuerũt atq; locuti ſunt. Et aliqñ quidẽ locuti ſunt ex perſona dei ſine diſtinctione alicuius perſone aliquando ex pſona patris vel filij ſiue ſpiritusſancti.

Q̃ deus in corporalibus illis antiquis formis apparuit. b

Nec dubitandum eſt deũ in corpalibus formis apparuiſſe hominibus: ſicut Auguſtinus in. ij. li. de tri. oſtendit conferens diuerſa ſcripture teſtimonia: ex quibus deum in corporeis figuris hominibus apparuiſſe probat: ⁊ aliqñ ex pſona dei ſine diſtinctione: aliqñ ſub diſtictione perſonarũ ſermonẽ eis factũ eſſe.

De perplexa queſtione quam ponit Auguſtinus querens an ad exhibendum has corporales apparitiones creatura noua ſit formata an angeli qui ante erant miſſi. ⁊ ſi ipſi miſſi ſunt. vtrũ ſeruata ſui ſpiritualis corpis qualitate aliquam ſpeciẽ corporalem de corpulentiori materia aſſumpſerint an proprium corpus ſuũ mutauerint in ſpeciem actioni ſue aptam. c

Sed vbi deum hominibus in corporalib⁹ imaginibus apparuiſſe aſſerit: perplexam queſtionem ꝓpo

nit quam nec abſoluit querens: vtrū in il/
lis corporalibus apparitionibus creatura
aliqua crearet̃ ad illud opus tantū in qua
deus hominibus appareret. an angeli q̄ añ
erant ita mitterent̃ vt manẽtes in ſuis ſpi/
ritalibus corꝑib⁹ aſſumerẽt ex corpulenta
inferiorū elementoꝝ materia aliquā ſpeciẽ
corꝑalem: quā coaptatā quaſi aliquā ve/
ſtem mutarent in quaſlibet ſpecies corpo=
rales veras quidẽ: an corpus ſuū ꝓprium
Auguſti. ꝟterent in ſpecies aptas actiōibus ſuis ꝑ
virtutẽ ſibi a deo datā. Ait em̄ ita Augu/
ſtinus in .iij. li. de trini. Querendū eſt in il=
lis antiquis corporalibus formis ⁊ viſis:
vtrum ad hoc opus tantū creatura forma/
ta ſit in qua deus ſicut tūc oportuiſſe indi=
cauit humanis oſtenderet̃ aſpectibus. an
angeli qui iam erāt ita mittebant̃: vt ex ꝑ/
ſona dei loquerent̃ aſſumentes corporalez
ſpeciẽ de creatura corporea in vſum mini=
ſterij ſui: aut ip̄m corpus ſuum cui nõ ſub
duntur: ſed ſubditū regunt mutantes atq̄
vertentes in ſpecies quas vellent accomo
Concedendū ẽ angelos mitti ſed reliq̄ expediri nõ ſufficit. datas atq̄ aptas actionibus ſuis ſm̄ attri
butam a creatore ſibi potentiā. Sed fateor
excedere vires intentionis mee: vtrū ange
li manente ſpirituali ſui corporis qualita/
te: ꝑ hanc occultius oꝑantes aſſumant ex
inferioribus elementis corpulentiorib⁹ qđ
ſibi coaptatū quaſi aliquā veſtẽ mutent et
vertant in quaſlibet ſpecies corporales ⁊
ip̄as veras: ſicut aqua vera in vinū verū
ꝯuerſa ẽ a dño. An ip̄a ꝓpria corꝑa ⁊ ſua
transforment in id quod volūt accõmoda/
tum ad id quod agunt. Sed quod hoꝝ ſit
qm̄ hõ ſum: nullo experimento compꝛ̄hen/
dere valeo: ſicut angeli q̄ hoc agunt. Attẽ/
de lector quia queſtionẽ ꝓpoſitaz non ſol/
uit: ſed indiſcuſſam reliquit. vtrū angeli q̄
mittebant̃ ſcḋatis ſuis ꝓprijs ſpiritalibus
corporibus ſuꝑueſtirent̃ aliqua corpulen=
tiori ſpecie in qua poſſent̃ videri: an ipſum
corpus mutarent ⁊ transformarẽt in quā/
cunq̄ vellent ſpeciem in qua poſſent cerni
In quibus verbis videtur Auguſti. atte/
ſtari angelos eſſe corporeos ac propria ac
ſpiritualia habere corpora.

Q d de⁹ in ſpecie qua ẽ deus nunq̄
mortalibus apparuit. d

Ceteruz hec velut
nimis ꝓfunda atq̄ obſcura relinquẽtes il
lud indubitant̃ teneamus: q̄ de⁹ in ſpecie
eſſentie ſue nūq̄ mortalib⁹ apparuit: ſic fa/
mulo ſuo Moyſi dicit Nõ videbit me hõ
⁊ viuet. Et in euāgelio Joh legit̃. Deū ne
mo vidit vnq̄. Viſibile em̄ quicq̄ nõ ẽ qđ
nõ ſit mutabile. Jõ ſb̄a ſiue eſſentia dei qm̄
nullo mõ mutabilis eſt: nullo mõ ꝑ ſeip̄am
viſibilis ẽ. Proinde illa oīa q̄ patrib⁹ viſa
ſunt cū de⁹ illis ꝑ̄ſentaret̃: ꝑ creaturā facta
manifeſtū ẽ. Et ſi nos latet quõ ea miſtris
angelis fecerit de⁹ ꝑ angelos tm̄ facta eẽ di
cim⁹ Audeo ḡ fiducialit̃ dicere nec deū pa
trẽ nec ꝟbū ei⁹. nec ſp̄ūm ei⁹ q̄ eſt vn⁹ deus
ꝑ id qđ eſt atq̄ id ip̄m eſt vllo mõ eſſe mu/
tabilẽ. ac ꝑ hoc multo min⁹ eſſe viſibilem.

Vtruz demones intrent corpora
hominum ſubſtantialiter. an illa=
bantur mentibus hoim. e

Illud etiā conſide
ratione digniſſimū videt̃. vtruz demones
ſiue corporei ſiue icorꝑei ſint hoim ſubſtā=
tialiter intrent corꝑa. eorumq̄ animab⁹ il/
labantur: an ideo intrare dicant̃. quia ma/
licie ſue ibi effectum exercent dei ꝑmiſſione
opprimendo atq̄ vexando eas. vel in pec/
catum ꝓ voluntate ſua trahendo. Q d in ho
mines introeant atq̄ ab eis expulſi exeant
euangelium apte declarat cõmemorās de
monia in quoſdam ingreſſa ⁊ ꝑ chriſtū eie/
cta. ſed vtrum ſm̄ ſubam fuerint ingreſſa:
an ꝓpter mali effectum dicant̃ ingreſſa nõ
adeo ꝑſpicuū eſt. De hoc autẽ Genadius
in diffinitionibus eccleſiaſticoꝝ dogmatū
ait. Demones per energiā operationẽ non
credimus ſubſtantialiter illabi aīe: ſed ap/
plicatione ⁊ oppreſſione vniri. Illabi autẽ
menti illi ſoli poſſibile eſt q̄ creauit. q̄ natu=
ra ſubſiſtẽs incorporeus capabilis ẽ ſue fa
cture Ecce hic videt̃ inſinuari q̄ ſubſtātia
liter nõ illabāt̃ demones vel introeāt cor/
da hoim. Beda q̄ ſuꝑ ilū locū Act. aplo/ Beda.
rum vbi Petrus ait Ananie. Cur tempta
uit ſathanas cor tuum: dicit. Notandū q̄
mentẽ hominis iuxta ſubſtantiaz nihil im
plere poſſit: niſi creatrix trinitas: q: tantū/
modo ſm̄ oꝑationẽ ⁊ volūtatis inſtinctuz
anima de his que ſunt creata implet̃. Im/
plet ꝟo ſathanas cor alicui⁹: non q̄dem in/
grediens in eum ⁊ in ſenſum eius: neq̄ in/
troiens adituz cordis: ſi quid eſt poteſtas
hec ſolius dei eſt. ſed callida ⁊ fraudulenta
deceptione animā in effectum malicie tra/
hens per cogitationes ⁊ incentiua vitiorū
quibus plenus eſt. Impleuit ergo ſatha/
nas cor Ananie non intrando: ſed malitie

ſue vires inſerēdo. Idem ſpūs immūdus flamma ꝟtutum de cordibus fideliū expulſus: doctoribus veritatis venenū pſecutionis infundit. His autoritatibꝰ oſtēdit ꝙ demones non ſubſtātialiter intrant corda hominū: ſed ꝓpter malicie effectū: de quibus pelli dicunt: cū nocere nō ſinuntur.

Iſta eſt diſtinctio. viij. huiꝰ ſecūdi libri. In qua mgr̄ poſtꝙ egit de angel' quo ad eorum caſum localem ꝛ ſpūalē: agit de eis quo ad corporum aſſumptionem. Et tria circa hoc facit. Nam pmo inquirit an angel. habeāt corpa ſibi vnita. Secundo oſtendit qualiter eis habentibꝰ fiat angeli apparitio Tertio oſtendit qualiter operant circa aīas ꝛ corpora noſtra. Primū facit a principio diſtinctionis vſqꝫ ibi. Nec dubitandum eſt. Scōm vſqꝫ ibi. Illud etiam conſideratione. Tertium ꝟo vſqꝫ ad finē diſtinctionis. Et tm̄ in generali. In ſpeciali ſnīa magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibꝰ quarū pma eſt hec

Angeli non ſunt corpales ꝗuis corpora ſibi aſſumunt aerea ꝓ explendo circa nos aliquo ope miniſteriali. Hanc ꝓpoſitionem mgr̄ ꝓbans qrit. Utrū angeli ſibi habeāt corpora naturaliter vnita? Et reſpondet ꝙ quidam opinati ſunt eos habere corpa aerea: que in demonibus ante peccatum fuerūt ſubtiliora ꝛ puriora ꝛ impaſſibilia: poſt peccatū aūt facta groſſiora etiā ab igne corpali paſſibilia: ꝛ hoc cōfirmant autoritate. b. Auguſtini. Alij ꝟo dicūt eos naturaliter fore incorporeos: ꝛ beatū Auguſtinum allegatū in contrariū aſſerunt magis fuiſſe locutum inqſitiue ꝗ determinatiue. Et ſubdit ꝙ licet angeli ī corporei aſſumunt tamen qñqꝫ corpa: qñqꝫ viſibilit aliqd opant circa nos: ꝛ poſt opis completionē illa deponunt. Un̄ in talibus corporibus hoībus pluriēs apparuerunt ꝛ locuti ſunt aliqñ in pſona patris: aliqñ in pſona filij. aliquando in perſona ſpūſſancti.

Secunda propoſitio eſt hec. Qꝫ deus aliquando in formis corpalibus apparuit. Hāc ꝓbat magiſter autoritate beati Auguſtini Un̄ mouet queſtionē circa hec. ſ. vtrum deus corpaliter apparens de nouo ſemꝑ creauit illud corpus in quo apparuit. Et vtrū angeli corpaliter apparentes: dato ꝙ ſint corporei tm̄ in ſuis corporibus appareāt: vel alia corpora aſſumant magis groſſa ex viſibilium rerum materia. ꝛ an illa ad placitum in quamlibet tranſſumant diſpoſitionem. Iſtam magiſter relinquit inſolutā. Et poſtea dicit ꝙ diuina eſſentia nūꝗ potuit nec poteſt videri vt eſt: quia omne viſibile mutabile eſt. Cū ergo eſſentia dei ſit immutabilis: quid aliud supereſt ꝗ ꝙ ſit etiam inuiſibilis. Tertia ꝓpoſitio eſt hec Spūs maligni ꝑ quendam effectum poſſunt qñqꝫ illabi hominibꝰ: non illapſu eſſentiali. Hanc magiſter ꝓbans querit. Utrum demones ſiue ſint corporei ſiue incorporei intrent ſubſtātialiter corpora hominū vel ſolum dominant in malicie effectum. Et rn̄dens dicit ꝙ ſolus deus menti humane illabit: ꝛ ꝙ diabolus ingredi dicitur corpora: hoc eſt ſolum ꝑ effectū malicie quod ꝓbat autoritatibus Gregorij ꝛ Bede que patent in textu. Et tm̄ in ſpeciali.

Beda.

De ordinū diſtinctiōe qui ꝛ quot ſint. a

DI.IX.

P oſt predicta ſupeſt cognoſcere de ordinibꝰ angeloꝝ quid ſcriptura tradat

Que in pluribꝰ locis nouē eſſe ordines angelorū ꝓmulgat. ſ. angelos: archangelos: pncipatꝰ: ptātes: ꝟtutes: dominationes: thronos: cherubin ꝛ ſeraphin. Et inueniūtur in iſtis ordinibus tria terna eē: ꝛ in ſingulis tres ordines: vt trinitatis ſimilitudo in eis inſinuetur impreſſa Un̄ Dionyſius tres ordines angelorū eſſe tradit: ternos in ſingulis ponens. Sunt eīm tres ſuꝑiores: tres inferiores: tres medij. Suꝑiores ſeraphin: cherubin: throni. Medij: dominationes: principatus: poteſtates. Inferiores: virtutes: archangeli: angeli. Dionyſius

Quid appellat ordo: ꝛ que ſit ratio nominis cuiuſqꝫ. b

H ic conſiderandū eſt quid appelletur ordo. Deide vtrum ab ipa creatione fuerit diſtinctio illorum ordinum. Ordo angelorum dicitur multitudo celeſtiū ſpirituū qui inter ſe in aliquo munere gratie ſimilantur: ſicut ꝛ in naturaliū datorū munere conueniunt. Ut verbi gratia. Seraphin dicūtur qui pre alijs ardēt charitate. Seraphin enim interꝑtatur ardens vel ſuccēdens. Cherubin qui ꝑ alijs in ſcientia eminent. Cherubin eīm interꝑtatur plenitudo ſciētie. Thronus dicitur ſedes. Throni autem vocantur (vt beatus Gregorius ait) qui tanta diuinitatis gratia replētur: vt in eis ſedeat deus: ꝛ ꝑ eos iudicia decernat atqꝫ informet. Dominationes vocātur qui pncipatus ꝛ poteſtates tranſcendunt. Principatus dicunt: q ſibi ſubiectis que ſunt agenda diſponūt: eiſqꝫ ad explenda diuina myſteria pncipantur. Ptātes nominant hi qui hoc ceteris potentiꝰ in ſuo ordine acceperūt: vt virtutes aduerſe eis ſubiecte eorū refrenent ptāte: ne hoīes tantū temptare valeant ꝗtū deſiderant. Uirtutes vocant illi per quos ſigna ꝛ miracula frequēter fiunt. Archangeli qui maiora nūciant. Angeli qui minora. Grego.

Qꝫ hec nomina nō ꝓpter ſe ſed propter nos eis data ſunt que aſſumpta ſunt a donis gratie que nō habent ſingulariter ſed excellēter et a pcipuis nominantur. c

H ec noīa illis non ꝓpter ſe: ſ ꝓpt nos eis data ſunt. Qui eīm ſibi noti ſunt cōtemplatione: nobis innoteſcunt cognominatiōe. Et nominant ſinguli

ordines a donis gratiarum: q̄ nō ſingulariter: ſed excellenter data ſunt in participatione. In illa em̄ celeſti curia vbi plenitudo boni eſt: licet quedam data ſint excellēter: nihil tn̄ poſſidetur ſingularit̄. Oīa em̄ in omnibus ſunt: nō quidē equaliter: quia alij alijs ſublimius poſſident: que tn̄ omēs habent. Cūqꝫ omnia dona gratiarū ſuperiores ordines ſublimius ⁊ pfectius perceperint: tn̄ ex pcipuis ſortiti ſunt vocabula inferiorib⁹ cetera relinquētes ordinib⁹ ad cognomiationē. Ut ſeraphin qui ordo excellentiſſimus eſtimat̄: tā dilectionē qꝫ cognitionē diuinitatis ⁊ cetera virtutū dona ceteris oibus ſublimius ⁊ pfectius pcepit: ⁊ tn̄ ab excellētiori dono. i. a charitate nomē accepit ille ſupior ordo. Mai⁹ enim donū eſt ipa charitas qꝫ ſcientia. Itē mai⁹ eſt ſcire qꝫ iudicare. ſcientia nāqꝫ informat iudiciū Ideoqꝫ ſecūdus ordo a ſecūdo dono. i. cognitione veritatis appellatus eſt. ſ. cherubin. Ita ⁊ de alijs intelligendum eſt Aſſignat̄ ḡ excellentia ordinū ſm excellētiam donoꝝ. Et tn̄ ſicut Greg⁹. ait: illa dona omnib⁹ ſunt cōia. Oēs em̄ ardent charitate: ⁊ ſcia pleni ſunt: ſic ⁊ de alijs. Sed ſupiores alijs excellēti⁹: vt iā dictū eſt: ipſa acceperūt a q̄bus ⁊ noiant̄. Uñ Greg. In illa ſumma ciuitate q̄ſqꝫ ordo ei⁹ rei cēſet̄ noie: quā plenius accepit in munere.

Queſtio ex v̄bis Grego. orta. d

Boritur hic queſtio talis. Si q̄s ordo ab illo dono nomiatur qđ pleni⁹ poſſidet: tunc cherubin in ſcientia pemi net omnibus: qꝛ a ſciētia noiatur. Sed q̄ magis diligit: plus cognoſcit. Tn̄ em̄ (vt tradit autoritas) cog̊ſcit ibi q̄ſqꝫ q̄tum diligit Itaqꝫ ſeraphin nō ſolū in charitate: ſed etiam in ſcia peminēt. Ioqꝫ autoritas illa ſic videtur intelligēda vt cōparatio nō referatur ad omnes ordines: ſꝫ ad quoſdam. ſ. inferiores. Ille em̄ ordo nō plenius ſeraphin accepit ſcientiam in munere: ſed plenius alijs ordinibus qui ſunt inferiores. Nec nominat̄ q̄ſqꝫ ordo ab omni re: quaȝ plenius alijs accepit: ſed ab aliqua rerum quas accepit. Uel poteſt comparatio referri nō ad ipos ordines: ſed ad alia dona: nec ad oīa alia dona: ſꝫ ad quedam. Sicut enim hoīes cuȝ plura habeāt dona: quedaȝ alijs excellentius poſſident. Ita forte ⁊ angeli quibuſdā munerib⁹ magis pollent: ⁊ alijs quibuſdam minus.

Explanatio il/li⁹ auctoritatiſ

Alia determina/tio eiuſdem.

Utrum ordines ab initio creationis ita diſtincti fuerint. e

Iam nunc inquirere reſtat. Utrū ⁊ iſti ordines a creatōis initio ita fuerint diſtincti: Q ita fuerunt diſtincti a pmordio ſue cōditionis videt̄ teſtimonio autoritatis inſinuari: que tradit de ſingulis ordinib⁹ aliquos cecidiſſe. De ordine nanqꝫ ſupiori lucifer ille fuit: quo nullus dignior conditus fuit. Apl's etiā principatus ⁊ ptātes tenebraꝝ noiat oſtendēs de ordinibus illis cecidiſſe: qui cū in malis miniſteriū exerceāt: nō tn̄ penitus noibus ordinū ſuoꝝ priuati ſunt. Sed nō videtur illud poſſe ſtare. Nō em̄ tunc charitate ardebant nec ſapiētia pollebant: neqꝫ in eis deus ſedebat. Si em̄ hoc habuiſſent nō cecidiſſent. Nō ḡ tunc erant cherubin vel ſeraphin vel throni. Ad qđ dicimus qꝛ ante caſum quorundā non erant iſti ordines qꝛ nondū habebāt dona in quoꝝ pticipationibus cōueniūt. Sed quibuſdā cadentib⁹ alijs appoſita ſunt: eiſqꝫ q̄ ceciderūt collata fuiſſent eadē dona ſi pſtitiſſent. Ideoqꝫ ſcriptura dicit de ſingulis ordinib⁹ aliq̄s cecidiſſe: nō qꝛ fuiſſent i ordinib⁹ ⁊ poſtea corruerūt: ſed qꝛ ſi pſtitiſſent eoꝝ aliqui in ſingulis fuiſſent ordinib⁹: qui ⁊ in nature tenuitate ⁊ informe pſpicacitate differentes gradus habebant ſicut illi qui pſtitert̄ Alij em̄ vt pdiximus ſupiores: alij inferiores conditi ſuut. Supiores qui natura magis ſubtiles ⁊ ſapiētia magis perſpicaces. inferiores q̄ natura min⁹ ſubtiles: ⁊ intelligentia min⁹ pſpicaces facti ſunt. Has aūt inuiſibiles differentias inuiſibiliū ſolus ille ponderare potuit q̄ oīa in numero ⁊ mēſura et pondere diſpoſuit. id eſt. in ſeipſo qui eſt menſura omni rei modū pfigens: et numerus omni rei ſpeciem pbens: ⁊ pondus omnē rem ad ſtabilitatē trahens. id ē. terminans ⁊ formans ⁊ ordinans omnia.

Q ante caſuȝ quorūdaȝ fuerint hi ordies qꝛ ñ habebāt dona grē: que q̄buſdā cadentib⁹ alia appoſita fuerunt.

Utrum omnes angeli eiuſdem ordinis ſint equales. f

Preterea conſiderari oportet: vtrū oēs angeli eiuſdeȝ ordis equales ſint: Ita eſſe quibuſdam placuit: ſed nō eſt hoc pbabile nec aſſertiōe dignū quia lucifer qui fuit de collegio ſupiorum ipis etiā dignior extitit qui alijs excellentiores creati fuerant. Ex quo pcipitur: qꝫ ſi pſtitiſſet: in ordine ſupiori fuiſſet: ⁊ alijs

Per iſte oſtendit non oēs eiuſdeȝ ordinis pares eſſe.

eiuſdē ordinis dignior extitiſſet. Sicut. n. vnus eſt ordo aploꝝ ⁊ alter martyrū. ⁊ tñ in aplis alij alijs ſunt digniores: ſimiliter ⁊ in martyribus alij alijs ſunt ſuꝑiores: ita ⁊ in ordinib⁹ angelorū recte credit̃ eſſe.

Quomodo dicat ſcriptura decimum ordinem ex hominibus cōpleri: cum non ſint niſi nouem ordines. g

Notandum etiam ꝙ decimus ordo legit̃ de homib⁹ reſtaurādus. Sed cū non ſint niſi nouem ordines: nec plures fuiſſent etiam ſi illi ꝗ ceciderunt ꝑſtitiſſent: mouent̃ lectores quō ſcriptura dicat decimū ordinē compleri ex hoibus. Greg⁹. nanqꝫ ait homies aſſumēdos in ordine angelorū: quorū alij aſſumūt̃ in ordie ſuperioruz: qui. ſ. magis ardent charitate. Alij in ordine inferiorū. qui. ſ. minus ꝑfecti ſunt. Ex quo apparet nō eſſe de hominibus formandum decimū ordinē: tanqꝫ nouem ſint angelorū ⁊ decimus hominū: ſed homines ꝓ qualitate meritorū ſtatuēdos in ordinibus angelorū. Ꝙ ergo legitur decimus ordo cōplendus de homibus: ex tali ſenſu dictum fore accipi poteſt: q2 de hominib⁹ reſtaurabit̃ qd in angelis lapſuz ē. de ꝗbus tot corruerunt: vt poſſet fieri decimus ordo. Propt̃ qd apl's dicit reſtaurari oia in xp̄o que in celis ⁊ que etiā ī terris ſunt: q2 ꝑ xp̄m redēptū eſt genus hūanū: de quo fit reꝑatio ruine angelice: tñ nō minus ſaluaret̃ hō ſi angelus nō cecidiſſet.

Ꝙ hoies aſſumunt̃ iuxta numerū ſtantiū non lapſorum. h

Nō enim iuxta numerum eorū qui ceciderūt: ſed eorū qui ꝑmāſerūt hoies ad beatitudinē admittunt̃. Unde Greg⁹. Suꝑna illa ciuitas ex angelis ⁊ hoibus cōſtat: ad quā credim⁹ tātos humani generis aſcendere ꝗtos illic cōtigit angelos remanſiſſe: ſicut ſcriptū ē in cātico Deutronomij. Statuit terminos populorū iuxta numerū angelorū dei.

Quidam dicunt ſꝫm numerum lapſorum angelorum homies reparandos. i

A quibuſdā tamē putat̃ ꝙ hoies reparent̃ iuxta numerū angeloruz ꝗ ceciderūt: vt illa celeſtis ciuitas nec ſuoꝝ ciuium numero ꝑuet̃: nec maiori copia regnet. Qd Aug⁹ in ench. ſentire videt̃: nō aſſerens de hoibus plus ſaluari ꝙ̄ corruit de angelis: ſed nō min⁹ ita dicens. Suꝑna hierl'm mater nr̄a ciuitas dei: nulla ciuiū ſuorū numeroſitate fraudabit̃ aut vberiore etiam copia fortaſſe regn̄bit. Neqꝫ enī numerū aut ſanctorū hoim aut immundorū demonum nouim⁹: in quorū locū ſuccedētes filij catholice mr̄is: ꝗ ſteril' apparebat in terris in ea pace de ꝗ illi ceciderunt ſine vllo tp̄is termino ꝑmanebunt. Sed illorū ciuiū numer⁹ ſiue ꝗ eſt ſiue ꝗ fuit: ſiue ꝗ futur⁹ eſt: in ꝯtēplatione ei⁹ artificis eſt ꝗ vocat ea ꝗ nō ſunt tanqꝫ ea ꝗ ſunt. Ecce apte dicit non min⁹ de hoib⁹ ſaluari ꝙ̄ corruit de angelis: ſed plus nō aſſerit.

Iſta eſt diſtinctio. ix. hui⁹ ſecundi libri. In qua magiſter poſtꝙ̄ egit de cōi angelorū creatōe ⁊ bonorum ⁊ maloꝝ diſtinctione: incipit tractare ſpecialit̃ de bonoꝝ dignitate ⁊ compatiōe. Et tria circa hoc facit. Nā ꝑmo agit de nūero ordinū et noīatiōe. Scd̄o tractat de eoꝝ diſtinctione. Tertio tractat de eorū ex hominib⁹ reꝑatōe. Primū facit a ꝑncipio diſtinctiōis vſqꝫ ibi. Iā inq̄rere reſtat. Secundū ab inde vſqꝫ ibi. Notandū etiā ꝙ decim⁹. Tertiū ꝟo vſqꝫ ad finē diſtinctionis. In ſpēali ſn̄ia mḡri ſtat in tri. ꝓpo. qua. ꝑma eſt hec. Nouem ſunt chori ſeu ordines angelorū in trib⁹ hierarchijs ſꝫm dona noīatim diſtinctorū. Hanc mḡr inſinuās dic̄ nouem eē ordines angeloꝝ trib⁹ ternarijs quos hierarchias vocam⁹ diſtinctos. ita ꝙ quilibet ternari⁹ ſeu hierarchia tres ꝯtineat ordines: quoꝝ ordinū tres ſūt ſuꝑiores: ſ. ſeraphin cherubin ⁊ throni: tres ſūt medij. ſ. dn̄atōes: ꝑncipat⁹ ⁊ ꝑtātes. tres aūt ſunt inferiores vtpote ꝟtutes: archangeli ⁊ angeli. Poſtea declarat ꝗd ſit ordo Et dicit ꝙ ordo ſit mltitudo ſpirituū celeſtium qui inter ſe in aliquo gratie munere aſſimulat̃: ſicut ꝗ in donorum naturalium participatione cōueniunt. Sicut exempli gratia ſeraphin cōueniūt in charitatis ardore: cherubin in ſciē plenitudine: ⁊ ſic omnes qui ſunt eiuſdem ordinis conueniunt in illo quod illi ordini eſt ꝓꝑum. Quod aūt cuiqꝫ ordini ſit ꝓprium oſtendit autor in littera: ⁊ ſubdit ꝙ angelis conueniunt nomina non propter eos. ſed ꝓpter nos. vt. ſ. ꝑ hmōi noīa nobis innoteſcant Unde ſinguli ordines nominant̃ a donis gratiarum in quibus ſuꝑiores inferiores ꝑcellūt: quod ſic intelligendum eſt. non ꝙ ordinem gratie a quo ſuperior denominat̃ inferior non habeat: ſed ꝙ tam excellenter ipſam non habeat: vnde ſuperiorem ordinem ſeraphin a dono charitatis qd eſt ſuꝑmuz inter dona nominamus: non ideo quia ille ordo ſol⁹ illud donū habeat: ſed q2 ceteris excellentius illud habet ⁊ ipſum donum charitatis inter dona gratie primum locum tenet: ordinem autem ſequentiū. ſ. cherubin a plenitudine ſcientie dicimus: quia donum ſciētie donum charitatis immediate ſequitur in ordine donorum. Contra iſtam ſententiam magiſter obijciēs dicit ex ipſa ſequi cherubin eſſe maioris ſcientie ꝙ̄ ſeraphin: eo ꝙ cherubin a dono ſcientie nominatur. Et reſpondet ꝙ non ſequitur. Nam ſeraphin nō nominatur a ſcientia non obſtante ꝙ ſit perfectioris ſcientie ꝙ̄ cherubin. eo ꝙ digniori ſeu ꝑfectiori dono pol

let ꝙ ſit ſcientia .ſ. dono charitatis. ⁊ ergo denomi-
nari debꝫ ab ipo dono .ſ. charitatis: ⁊ ſic de alijs an
gelis Nã quilibet ordo debet denominari ab illo do
no quod in eo pre alijs donis fulget. Secũda pro
poſitio eſt hec Angeli ab initio ſue creatõis nõ erãt
vt nunc ſunt in nouem ordines diſtincti ſeu ordinati
qui ordines ordinantur ſm dona gratuita. Licet ta
men habuerunt tunc donorum naturaliũ vt nunc in
equalitatem. Hanc magiſter probans querit. Utrũ
ordines angelorum ab initio creationis eorũ fuerũt
diſtincti. Et arguit pmo ꝙ ſic: ꝑ hoc ꝙ angelus pri-
mus qui cecidit dicitur ſupior fuiſſe: ⁊ ꝑ hoc quod
aplus dicit aliquos de poteſtatibus ⁊ pncipatibus
demones effectos eſſe. In oppoſitũ vero arguit per
hoc ꝙ ordines denominãtur a donis gratuitis que
nec boni nec mali in pncipio creationis habuerunt.
Et reſpondens dicit ꝙ non habuerunt ab initio ſue
creationis eorum diſtinctionem ordinum: ſꝫ habue-
runt bene diuerſitates donorum naturaliũ ſm que
boni ſtantes diuerſa bona gratie receperunt ⁊ ordi-
nati fuerunt. Et demones dicuntur cecidiſſe non iõ
quia ipſi quandoqꝫ ordinati fuerunt: ſed ſi ſtetiſſent
ſm eorum naturalia dona: ꝑ dona gratie ad illos or
dines ptinẽtia ꝑcepiſſent: ⁊ ſic in illos ordines loca-
ti fuiſſent. Deinde queritur. Utrũ oẽs angeli eiuſdẽ
ordinis ſint equales. Et licet qdam hoc poſuerunt.
tñ mgr dicit ꝙ non Sed ſicut in ordine apoſtolorũ
aut martyrũ qdam alijs ſunt digniores: ita conſimi
liter in ordine angelorũ. Tertia ꝓpoſitio eſt hec.
An ſingulares ordines angeloꝝ homines ſaluandi
aſſumunt ſm numerũ beatorũ angelorũ. Hanc mgr
ꝓbans querit. Cum non ſint niſi nouem ordines an
gelorũ: quare tunc ſcriptura dicit decimũ ordinẽ ꝑ
homines ſaluãdos reſtaurari? Et rñdet ꝙ nõ iõ di-
citur ꝙ decimꝰ ordo ſit vel qñqꝫ fuerit: ſꝫ ꝙ tot homi
nes ſaluent quot ſunt angeli i vno ordine: ⁊ iõ dicit
decimũ ordinẽ reſtaurari. Et ſubdit ꝙ opinio beati
Grego. eſt ꝙ tot homines ſaluentur quot angeli ꝑ-
ſtiterunt. Opinio aũt beati Auguſtini eſt ꝙ tot ſal-
uentur quot ceciderunt: que autem verior ſit nõ de-
terminatur. Et tñ in ſpeciali.

An omnes ſpũs celeſtes mittant ⁊ ponit duas opiniones et autoritates quibus innitunt. a

DI. X b Hoc etiaꝫ inueſtigandũ eſt. Utrũ oẽs illi celeſtes ſpũs ad exteriora nũciãda mittãt? Quidã putãt aliqs i illa mltitudine eſſe q foras ꝓ officio exeũt: alios q itus ſp aſſiſtũt: ſicut ſcriptũ ẽ in Daniele. Mi-
Dionyſius lia miliũ miſtrabãt ei: ⁊ decies centena mi-
lia aſſiſtebãt ei. Itẽ Diony. in hierarchia q ſacer pncipatus dr: de platiõe ſpirituum ait. Supiora illa agmina ab intimis nũqꝫ recedũt: qm ea q pminẽt vſum exterioris officij nũqꝫ hñt. His autoritatibꝰ innitunt q angelos mitti: niſi inferiores inficiant.

Obiectio contra illos. b

Quibus obijcitur qd Eſaias ait. Uolauit ad me vnꝰ de ſeraphin: q ordo ſupior eſt ⁊ excellẽtior. Iõqꝫ ſi de illo ordine mittũt: nõ eſt ambigẽdum qn etiã ⁊ de alijs mittãt. Apls qꝫ ait. Oẽs ſunt adminiſtratorij ſpũs in miniſteriũ miſſi His teſtimonijs aſſerũt qdã oẽs angelos mitti. Nec debet indignũ videri ſi etiã ſuperiores mittant: cũ ⁊ ille q creator eſt omniũ ad hec inferiora deſcenderit.

Queſtio ſi oẽs mittunt: cur vnus tãtũ ordo noĩe angeloꝝ cenſet. c

Hic oritur queſtio ſi oẽs mittunt ⁊ nũcij dei exiſtũt: qre vnꝰ tm inter nouẽ ordines angeloꝝ noĩe cenſetur? Ad qd qdã dicũt oẽs qdẽ mitti: ſꝫ alios ſepiꝰ ⁊ qſi ex officio iniuncto: q ꝓpe angeli vel archangeli noĩant. Alios ṽo rarius mitti .ſ. maiores cũ extra cõem diſpẽſationẽ oborta: q cũ angeloꝝ miſteriũ ſuſcipiũt etiã nomẽ aſſumunt. Ũn in pſ. Qui facit angelos ſuos ſpũs: qꝛ illi q natura ſpiritus ſunt: aliqñ angeli .i. nuncij fiunt. *Rñſio quorũdam.*

Putãt quidã michael gabriel raphael de ſupiori ordine fuiſſe ⁊ ſũt noĩa ſpirituũ ⁊ nõ ordinũ. d

Et putãt illi michael gabriel raphael de ſupiori ordine fuiſſe. Michael iterptat qs vt deꝰ. Gabriel fortitudo dei. Raphael medicina dei. Nec ſũt iſta noĩa ordinũ ſꝫ ſpirituum. Et dicũt quidam ſingulũ horum vnius ꝓprie ac ſingulariter ſpũs eſſe nomen. Alij ṽo nõ vnius ſingulariter ⁊ determinate: ſed nunc huiꝰ: nunc illius eſſe nomen: ſm qualitatẽ eorũ ad quẽ nuncianda vel gerenda mittuntur ſicut ⁊ demonũ qdam noĩa ſunt que qdaꝫ putant eſſe vnius ꝓpa. Alij ṽo pluribꝰ cõmunia. Diabolus qppe qui grece ita vocatur ⁊ criminator interptat vel deorſum fluens hebraice dr ſathan .i. aduerſariꝰ Dicit ⁊ belial .i. apoſtata ⁊ abſqꝫ iugo: dicit etiã leuiathan .i. additamentũ eorũ: ⁊ alia plã reperies nomina que vel vnius ſpũs ſunt ꝓpria vel pluribus cõmunia.

Quõ determinẽt pdictas autoritates que videntur aduerſari qui dicunt oẽs angelos mitti. e

Qui autẽ omnes angelos mitti aſſerũt pmiſſas autoritates Daniel .ſ. ⁊ Dioni. ita determinant. Dicũtur ſupiora agmina deo aſſiſtere: ⁊ ab intimis nunqꝫ recedere: non qn aliqñ mittant

ſed q꞉ rariſſime ad exteriora ꝓdeunt: neqꝫ
tunc ab intimis recedunt: ſed dei p̃ſentie ⁊
cõtemplationi ſemꝑ aſſiſtunt: quod etiam
faciunt qui frequẽter mittunt̃.

Quos alij dicant mitti ⁊ quos di
cant non mitti cũ determinatiõe
autoritatum que videntur ſibi ad
uerſari. f

Alij ꝟo dicũt tres
ordines ſupremos.ſ. cherubin ſeraphin et
thronos: ita creatori aſſiſtere ꝙ ad exterio
ra nõ exeunt. Inferiores aũt tres ad exteri
ora mitti. Tres vero medios inter vtroſqꝫ
conſiſtere nõ modo dignitate vel loco: ſed
etiã officio: q꞉ p̃ceptũ diuinũ a ſuꝑioribus
accipiũt: ⁊ deferũt ad inferiores. Ideoqꝫ
cum ſupremi medijs et medij imis atqꝫ hi
hominibus p̃ceptum dei nuncient merito
oẽs angeli nominari debent. Et ob id for-
te apl̃s ait. Om̃es ſpũs admiſtratores eſſe
filij ⁊ mitti in miniſteriũ. Vel ꝑ oẽs nõ ſin-
gulos ordines: ſed de inferioribꝫ ordinibꝫ
ſingulos angelos complexꝫ eſt. Illud ꝟo
qđ Eſaias ait per verba Dionyſij determi
nant dicentis. Hi ſpũs qui mittunt̃ perci-
piunt horũ vocabulum: quorũ gerũt offi-
cium. Vñ dicunt illũ angeluꝫ q̃ miſſus eſt
ad Eſaiã: vt mũdaret ⁊ incẽderet labia ꝓ
phete: fuiſſe de ordine inferiorũ. Sed ideo
dictus ẽ forte de ſeraphin: q꞉ veniebat in-
cendere ⁊ cõſummere delicta Eſaie.

Iſta eſt diſtinctio. x. huiꝫ ſecun-
di libri. In qua mgr̃ poſtq̃ egit de comparatione an
gelorũ ad ſe inuicẽ: tractat de cõꝑatiõe eoꝝ ad deũ.
Et tria facit. Nam p̃mo facit de q̃bus ordinibꝫ ſunt
angeli q̃ mittunt̃. Scđo quõ diuerſa noĩa ex ꝓprie-
tatibus ſortiunt̃. Tertio qualit̃ miſſi a diuina ꝯtem-
platione non excludunt̃. Primũ facit a p̃cipio diſti
ctionis vſqꝫ ibi. Hic oritur queſtio. Scđm ab ide vſ-
qꝫ ibi. Qui aũt oẽs. Tertiũ ꝟo ab inde vſqꝫ ad finẽ
diſtinctõis. Et tñ in generali. In ſpẽali ſnĩa magi-
ſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus: quarum prima eſt
hec. Angeli de ſingulis ordinibꝫ ad extra ad nr̃m
miniſterium mittunt̃. Hanc ꝓpoſitionem mgr̃ pro-
bans querit p̃mo. Utrum oẽs angeli de ſingulis or-
dinibus ad exterio ra nunciãda mittant̃? Et rñdẽdo
recitat opiniones circa hoc: quarũ p̃ma dicit: ꝙ non
oẽs mittunt̃: q꞉ ſuꝑiores ſꝑ deo aſſiſtunt. Et illa opi
nio confirmat̃ autoritate. b. Dionyſij ⁊ Daniel̃ qui-
bus đr: ꝙ ſuꝑiora illa agmina ab intimis nunq̃ de-
ſcedunt. Scđa opinio dicit ꝙ oẽs mittant̃: qđ ꝓbat̃
ꝑ hoc ꝙ ſeraphin legit̃ miſſus fuiſſe ad Eſaiã. Cum
ergo de ſeraphin q̃ ſunt ſupremi ordinis mittant̃: vi
det̃ etiam ꝙ de ſingulis ordinibus mittant̃. Et ꝯfir
matur ꝑ hoc ꝙ filius dei q̃ eſt ſuꝑior om̃i angelo: fu
it miſſus. Scđo ꝑ autoritatẽ apl̃i q̃ dicit ꝙ oẽs ſunt
admiſtratorij ſpũs miſſi in miniſteriũ. Deinde obij-
cit̃ econtra opinionem iſtã dicẽs. Si oẽs mittunt̃: q̃
re tunc nõ oẽs dicunt̃ angeli. i. nuncij: ſed vnꝫ ordo
hoc nomen ſolũ ſortit̃? Et rñdens ad hoc dicit ꝙ illi
q̃ ſunt de inferiori ordine angeli ꝓprie dicunt̃: q꞉ ex
ꝓprio eorũ officio ſepius mittuntur. Nihilominꝫ tñ
⁊ alij etiam q̃nqꝫ mittunt̃: ⁊ tunc angelorũ nomen ſu
ſcipiũt. ſm illud pſal̃. Qui facit angelos ſuos ſpũs:
q꞉ qui naturaliter ſpũs ſunt quãdoqꝫ angeli. i. nun-
cij fiunt. Et ſubdit incidentaliter ad huius ſecunde
opinionis confirmationem ꝙ iſta nomina Michael
Gabriel Raphael ſunt ꝓpria nomina quorundam
ſpirituum a ſuꝑiori ordine miſſorum: q̃uis tamẽ alij
dicunt ꝙ ſint nomina officiorum. Unde q꞉ Rapha-
el interp̃tat̃ medicina dei quilibet angelꝫ q̃ ad medi
candum mittitur Raphael dici poteſt. Et ſimilit̃ di-
cendum eſt de alijs. Et hoc cõfirmat ꝑ ſile in demo
nibus q̃bus q̃dam nomina ſunt cõmunia: ſicut Dia-
bolus ſathan ⁊ belial: ⁊ ſimilia. quoꝝ interp̃tatiõeꝫ
ponit in lr̃a. Hec tñ noĩa q̃nqꝫ ſingularibꝫ demonibꝫ
aſcribunt̃ ſpecialit̃. Poſtea ſoluit autoritatẽ. b. Dio
nyſij q̃ p̃ma opinio ꝓbatur ⁊ dicit ꝙ ſupremi angeli
dicunt̃ aſſiſtere q̃uis raro mittantur: tamen q̃n mit-
tũtur a dei preſentia non recedunt: ſed eius contem-
plationi eque bene aſſiſtunt: quod etiam illi faciunt
qui quotidie ſeu frequenter mittunt̃. Ex predictis
ſimul ſumptis infero p̃mo ꝙ angeli miſſi diuerſa no-
mina ſm varias officiorũ ꝓprietates ſortiũtur: que
eſt ꝓpoſitio ſcđa. Infero ſcđo ꝙ angeli miſſi tempe
miſſionis ab intimis diuĩe ꝯtẽplationis nõ excludũ-
tur q̃ eſt ꝓpoſitio tertia. Poſtea mgr̃ ponit tertiam
opinionẽ q̃ dicit ꝙ ſuꝑiores angeli nunq̃ mittant̃. i.
tres ſuꝑmi chori ſꝑ aſſiſtãt: ſꝫ ꝙ infirmi tres chori ſꝑ
mittant̃: medij aũt chori dicunt̃ aſſiſtere ⁊ mitti: inq̃
tũ mitti accipit̃ ꝓut medij nũciãt inferioribꝫ. i. illũi-
nãt inferiores. Et q꞉ vt ſic ſuꝑiores medijs nũciãt: ⁊
medij infimis: nõ ſuꝑiores dicũt̃ mitti: ⁊ ad illũ ſenſũ
locutꝫ eſt apl̃s dicẽs oẽs miſſos ad miſtrationẽ. Ad
autoritatẽ Eſaie rñdẽdo dicit ꝙ angelꝫ ad Eſaiam
miſſus nõ fuit ꝓprie de ordĩe ſeraphin: ſꝫ ſic denoĩa
tur ab effectu ad quẽ venerat: q꞉ venerat ad inflãmã
dũ cor incendio amoris dei. Et tñ in ſpẽali.

Q quiſqꝫ aĩa habet angelum bonũ
ad ſui cuſtodiã delegatum: ⁊ ma-
lum ad exercitium. a

Illud quoqꝫ DI.XI.
i ſciendũ eſt ꝙ angeli boni de
putati ſunt ad cuſtodiam ho
minũ: ita vt q̃ſqꝫ electorũ ha-
beat angelũ ad ſui ꝓfectum atqꝫ cuſtodiã
ſpecialiter delegatũ. Vñ in euangelio veri
tas a puſilloꝝ ſcandalo prohibens ait. An
geli eoruꝫ ſemꝑ vident faciem p̃ris. Ange
los dicit eorum eſſe: quibus ad cuſtodiam
deputati ſunt. Suꝑ quem locuꝫ Hierony Hiero.
mus tradit vnamquãqꝫ animã ab exordio
natiuitatis habere angelũ ad ſui cuſtodiã
deputatũ inquiens ita. Magna dignitas
animaruꝫ eſt vt vnaqueqꝫ habeat ab ortu
natiuitatis in cuſtodiã ſui angelũ delega- Grego.
tum. Gregꝫ. q̃ꝫ dicit. Q quiſqꝫ vnũ bonuꝫ
angelum ſibi ad cuſtodiam deputatum: et
vnum malum ad exercitium habet. Cum
eñ omnes angeli boni noſtrũ bonũ velint
cõmuniterqꝫ ſaluti omniũ ſtudeant: ille tñ

qui deputatus eſt alicui ad cuſtodiã: cum ſpecialiter hortat̃ ad bonũ: ſicut legitur de angelo Thobie: ⁊ de angelo Petri in actibus apoſtolorum. Similiter ⁊ mali angeli cum deſiderent malũ hoim: magis tñ hominẽ ad malũ incitat ⁊ ad nocenduꝫ fortiꝰ inſtat ille qui ad exercitiũ eiꝰ deputatꝰ eſt.

Utrum ſingulis hominibus ſinguli angeli an pluribus deputatꝰ ſit vnus. b

Solet autē queri vtrum ſinguli angeli ſingulis hominibus an vnus pluribus ad cuſtodiã vel exercitium deputatus ſit? Sed cuꝫ electi tot ſint quot ⁊ boni angeli ſunt: plures conſtat eẽ oẽs ſimul bonos ⁊ malos homies q̃ boni angeli ſint. Et cum tot ſint electi quot angeli boni: ⁊ angeli boni plures ſint q̃ mali pluresq̃ ſint homines mali q̃ boni: nõ eſt ambigendũ plures eſſe bonos homines q̃ ſint mali angeli: ⁊ plures eſſe malos hoies q̃ ſint mali angeli vel boni angeli.

Confirmat vnum angelũ pluribꝰ hominibus deputari ſiue ſimul ſiue temporibus diuerſis. c

Ideoq̃ꝫ dici oportet vnũ eundemq̃ angelũ bonũ vel maluꝫ pluribus hominibꝰ deputari ad cuſtodiã vel exercitium: ſiue eodem tp̃e ſiue diuerſis temporibus. Ideo aũt dicimꝰ eodẽ tẽpore vel diuerſis temporibus: quia videt̃ quibuſdaꝫ q̃ oẽs homines q̃ ſunt ſimul in aliquo tp̃e: ſinguli ſingulos angelos habere poſſunt bonos vel malos: quia licet maior ſit numerus hominũ cõputatis in vnũ omnibus qui fuerunt ⁊ ſunt ⁊ futuri ſunt: q̃ angelorum: tamen q̃ꝛ homines decedentibus hominibꝰ ſuccedunt. Et ideo nunq̃ ſimul ſunt in hac vita. Angeli ỽo nũq̃ decedũt: ſed ſimul omnes ſunt: eſſe poteſt vt ſinguli hominum dum in hac vita ſunt ſingulos habeant angelos bonos vel malos ad ſui cuſtodiam vel exercitiũ deſtinatos. Ceterũ ſiue ita ſit ſiue non: non eſt dubitãdum vnumquẽq̃ habere angelum ſibi deputatũ: ſiue pluribus ſimul deſtinatus ſit. ſiue vni ſingulariter. Nec eſt mirãdũ vnũ angelum pluribus hominibꝰ ad cuſtodiã deputari: cum vni homini plurium cuſtodia deputet̃: ita vt eorũ quiſq̃ ſuum dicat̃ habere dñm vel epiſcopũ vel abbatẽ.

Utrꝫ angeli ꝓficiant in merito vel in p̃mio vſq̃ ad iudicium. d

Preterea illud conſiderari oportet. Utrꝫ angeli boni in p̃mio vel in merito ꝓficiant vſq̃ ad iudiciuꝫ? Ꝙ in meritis ꝓficiant atq̃ quotidie magis ac magis mereant̃ quibuſdam videtur ex eo: q̃ꝛ quotidie hominũ vtilitatibus inſeruiũt eorumq̃ ꝓfectibus ſtudent. Quibus etiã nihilominus videt̃ q̃ ⁊ in p̃mio ꝓficiant: ſcꝫ in cognitione ⁊ dilectione dei. Licet eñ (vt aiũt) in ꝯfirmatione beatitudinẽ acceperint eternã atq̃ ꝑfectam: augetur tamẽ quotidie eorũ beatitudo: q̃ꝛ magis ac magis diligunt atq̃ cognoſcunt: ⁊ eſt eorũ caritas qua deũ ⁊ nos diligunt: ⁊ merituꝫ ⁊ p̃miũ. Meritũ: q̃ꝛ ꝑ eã ⁊ obſeq̃a ex ea nobis impẽſa merent̃: ⁊ in btitudine ꝓficiũt: ⁊ ipſa eadem eſt p̃miũ: q̃ꝛ ea beati ſunt.

Quibuſdã videt̃ q̃ ꝓficiũt in vtroq̃.

Autoritatibus confirmant quod dicunt. e

Et q̃d angeli proficiant in cognitiõe ac ꝑ h̃ in beatitudine: teſtimonijs ſanctoꝝ ꝯfirmãt. Dicit eñ Eſaias ex ꝑſona angelorũ chriſti aſcendentis magnificentiã admirantiũ. Quis eſt iſte q̃ venit de edom tinctis veſtibꝰ de boſra. Et in pſ̃. Quis eſt iſte rex glorie. Ex quibꝰ apparet q̃ myſterium verbi incarnati pleniꝰ cognouer̃t angeli poſt impletionẽ q̃ ante. Et ſicut in cognitione huiꝰ myſterij profecerunt: ita dicũt eos in deitatis cognitione ꝓficere. Ꝙ aũt in hmõi myſterij cognitiõe ꝓfecerint euident̃ docet apl̃s dicẽs. Que ſit diſpenſatio ſacramenti abſcõditi a ſeculis in deo: vt innoteſcat multiformis ſapiẽtia dei ꝑ eccleſiã principibꝰ ⁊ ptãtibus in celeſtibꝰ. Suꝑ quẽ locũ dicit Hiero. angelicas dignitates p̃fatũ myſteriũ ad purum nõ intellexiſſe donec cõpleta eſt paſſio xp̃i ⁊ aplõrum p̃dicatio ꝑ gentes dilatata.

Hiero.

Ꝙ in hac ſententia videt̃ Auguſtinus aduerſari Hieronymo. f

His autēꝫ videtur ꝯtradicere Augꝰ. ſuꝑ eundẽ locum epiſtole dicens: Non latuit angelos myſteriũ regni celoruꝫ: quod oportuno tempe reuelatum eſt ꝑ ſalute noſtra. Illis ergo a ſeculis innotuit ſupra memoratũ myſteriuꝫ: quia om̃is creatura non ante ſecula ſed a ſeculis

Determĩatio ꝑdictarũ autoritatum.

eſt. Attende lector quia videntˀ diſſentire in hac ſentẽtia illuſtres doctores. Ideoq̄ vt oĩs repugnantia de medio tollatˀ predicta verba Haymonem ſequẽtes ita determinem⁹: vt illis angelis q̄ maioris dignitatis ſunt: ꝛ ꝑ quoꝝ miniſteriũ illa nunciata ſunt ex ꝑte cognita a ſeculis fuiſſe: vtpote familiarib⁹ ꝛ nũcijs. Illis vero q̄ minoris dignitatis ſunt incognita extitiſſe dicamus vſq̄quo impleta ſunt ꝛ ꝑ eccleſiã predicata: ꝛ tũc ab oĩbus angelis perfecte fuerunt cognita. Conſtat itaq̄ omnes angelos in cognitione diuinorum myſteriorum ſm ꝓceſſum temporis ꝓfeciſſe. Unde non incongruenter ipſi dicunt angelorũ ſcientiam ac beatitudinem augeri vſq̄ ad futurã conſummationem quãdo in ſcientia ac beatitudine ita ꝑfectiſſimi erunt. vt nec augeatur amplius nec minuatur.

Aliorum opinio qui dicunt angelos in quibuſdam predictoruꝫ nõ profeciſſe. g

Alij autem dicunt angelos in ꝯfirmatione tanta deitatis dilectione atq̄ noticia fuiſſe ꝑditos: vt in his vlterius nõ ꝓfecerint: nec profecturi ſint. Profecerunt tñ in ſcientia rerum exterioꝝ ſicut in cognitione ſacramẽti incarnatiõis et hmõi: ſed nõ in cõtemplatione deitatis: quia trinitatẽ in vnitate: atq̄ vnitatem in trinitate nõ plenius intelligunt ſiue intellecturi ſunt: q̄ ab ipſa confirmatione perceperunt. Ita etiam dicunt eos in charitate nõ ꝓfeciſſe poſt cõfirmationẽ: quia eorum charitas poſtea nõ ẽ aucta: ꝛ ſic dicũt eos nõ ꝓfeciſſe in meritis: ſed hoc q̄tũ ad vim merendi ſ nõ q̄tum ad numerũ meritorũ. Plura eñ bona fecerunt poſtea que tunc nõ fecerant: ſed eoꝝ charitas ex qua illa ꝓceſſerunt nõ eſt aucta ex qua tantuꝫ meruerunt anteq̄ iſta adderentur q̄tum poſtea his adiectis. Illud vero qđ alij ſuperius dicunt ꝓbabilius videtur. ſ. q angeli vſq̄ ad iudicium in ſcientia ꝛ alijs ꝓficiant.

Qđ ſit ꝓbabilius.

Quedã autoritates videntˀ obuiare ꝓbabiliori ſententie. h

Quibus tamen videntˀ obuiare quorundam autoritatũ ꝟba Ait eñ Iſidorus de ſum. bono. Angeli in verbo dei oĩa ſciunt anteq̄ fiant: ſed nec omnes nec omnia ꝑfecte angelos ſcire dixit: ꝛ ideo eos in ſcientia ꝓficere non remouit. Grego. in. lib. dialogorũ ait. Quid eſt qđ ibi neſciant vbi ſcientem omnia ſciunt. Ubi videtur dicere q omnia ſciant angeli ꝛ nihil ſit quod neſciant. Sed accipiendũ eſt hoc de his quoruꝫ cognitio beatũ facit cognitorem: vt ſunt ea que ad myſteriũ trinitatis ꝛ vnitatis pertinent.

Grego.

Iſta eſt diſtinctio. xj. hui⁹ ſecũdi libri. In qua magiſter poſtq̄ egit de cõparatiõe angelorũ ad deũ tractat de cõparatione angelorũ ad homines. Et tria facit. Nã ꝑmo inquirit: an homines angelorũ cuſtodiã habeant. Scđo an vnus angelus plures hoĩes cuſtodiat. Tertio an boni angeli etiã meritorie ꝓficiant. Primũ facit a principio diſtinctionis vſq̄ ibi. Solet etiã queri. Secundũ ab inde vſq̄ ibi. Preterea illud. Tertiũ vero vſq̄ ad finem diſtinctionis. Et, tñ in generali. In ſpẽali ſñia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionib⁹ quarũ prima eſt hec.

Quilibet homo ab initio ſue natiuitatis habet angelum malũ ad ſuum exercitiũ deputatũ: ꝛ bonum ad ſui cuſtodiã. Hanc ꝓpoſitionẽ magiſter ꝓbat autoritatib⁹ beati Hieronymi ꝛ Gregorij. Et ſubdit: licet oẽs boni angeli bonũ noſtrũ velint ꝛ ſalutẽ: ille tñ qui hõi ſpecialiter deputat⁹ eſt: ſpecialiter ad bonũ ꝑ alijs exhortatˀ. Similiter licet oẽs mali angeli hominẽ ad malũ exercent ꝛ incitent: magis tñ ſuus exercitator ad mala ipm inſtigat. Scđa ꝓpoſitio eſt hec. Stat vnũ angelũ plurib⁹ hoĩbus ꝑeſſe ſimul vel ſucceſſiue. Hanc magiſter ꝓbans querit. Utruꝫ q̄libet homo habet ſuũ ꝓpriũ angelum cuſtodẽ: aut vn⁹ angelus plures cuſtodiat. Et rñdens dicit q ſicut vni homini ꝯmittitˀ cuſtodia multoꝝ: ſicut epiſcopis abbatibus ꝛ prioribus: ita plurũ hominũ cuſtodia vel exercitũ cõmittitˀ vni bonoꝝ vel maloꝝ angeloꝝ quã magiſter ſuadet ſic: quia cũ tot ſunt electi quot angeli boni ſunt: ꝛ angeli boni ſunt plures q̄ mali: ꝛ plures ſunt homines mali q̄ boni: nõ eſt ambigẽdũ plures eſſe homines bonos q̄ angeli mali ſũt: ꝛ plures eſſe homines malos q̄ ſint mali angeli vel boni angeli: patet ergo q̄cũlibet malũ hoĩem nõ poſſe ſingulariter habere vnũ bonũ angelum: ꝛ ꝑ ꝯſequens ſinguli homines tam boni q̄ mali nõ habẽt ſingulares angelos bonos ad eoꝝ cuſtodiam vel malos ad exercitiũ ſpecialiter deputatos: ſed vn⁹ bonus angelus cuſtodit plures: ꝛ vn⁹ mal⁹ exercitat plures qđ oportet ad minus eſſe verum ſm ſucceſſionẽ temporis: in quo homines hominibus ſuccedunt: q̄uis cũ hoc ſtet q ſinguli homines actualiter exiſtentes ſingulares habeãt angelos pro ſuo exercitio vel cuſtodia. Tertia propoſitio eſt hec. Q angeli boni in ſua beatitudine meritorie proficiunt vſq̄ ad mundi conſummationẽ. Hanc ꝓbans querit. Utrũ boni angeli in merito vel premio ꝓficiant. Et rñdens ꝓponit primo opinionẽ quorundã dicentium. q non ſolũ ꝓficiant in merito ſed etiã in premio. ſ. in cognitiõe ꝛ dilectione dei ita q magis ꝛ magis ipm cognoſcunt ꝛ diligunt. Q autem in cognitione ꝓficiant probat ꝑ hoc q nõ plene cognouerũt myſterium incarnationis chriſti ante paſſionem et poſt apoſtolorum predicationeꝫ. Quod videtur beatus Hieronymus ſenſiſſe. Licet beatus Auguſtinus videtur contrariuꝫ dicere. Quoꝝ doctoꝝ magiſter controuerſiam diſcutiens dicit: q angeli maiores ſciuerunt incarnationem chriſti. etiã anteq̄ fieret. licet tamen nõ perfecte. Et minores nõ cognouerunt eam: niſi poſtq̄ facta eſt. Ex quo cõcludit q tam maiores q̄ minores in cognitione profecerunt ꝛ ꝓficiunt in diem iudicij

Poſtea ſubdit opinionem aliquorũ qui dicunt ꝙ in cognitione ⁊ dilectione dei nõ proficiant: ſed ſolum in quarundam rerũ exteriorꝝ cognitione: ſicut eſt incarnatio xpi: ⁊ ſimilia. Primã autem opinionem magiſter approbans ſoluit autoritates quaſdam Iſidori ⁊ beati Gregorij. qui videntˀ dicere angelos in ſciẽtia poſt eorum confirmationẽ non ꝓfeciſſe: affirmantes eos omnia ſcire: ⁊ dicit ꝙ licet ſciant omnia non tamen ꝑfecte: vel dicuntur ſcire omnia ad eorũ beatitudinẽ ꝑtinentia. Et tñ in ſpeciali.

Poſt cõſiderationem de angelis habitã agitur de aliarũ rerũ creatione: ⁊ precipue de operũ ſex dierum diſtinctione. a

DI.XII. b Ec de angelice nature ꝯditione dicta ſufficiãt. Nũc ſupeſt de aliarꝝ q̃ꝫ rerꝝ creatiõe: ac ꝑcipue de operꝝ ſex dierum diſtinctiõe nõnulla in mediũ ꝓferre. Cũ deˀ in ſapiẽtia ſua angelicos ꝯdidit ſpũs: alia etiã creauit: ſic oñdit ſupra dicta ſcriptura Geneſ. q̃ dicit in ꝑncipio deũ creaſſe celũ. id ẽ angelos: ⁊ terram. ſ. materiã quattuor elementorꝝ adhuc cõfuſam ⁊ informẽ: que a grecis dicta eſt chaos. ⁊ hec fuit an̄ omnẽ diem. Deinde elemẽta diſtinxit deus ⁊ ſpecies ꝓprias atq̃ꝫ diſtinctas ſingulis rebus ſm genus ſuũ dedit: que nõ ſimul vt q̃buſdam ſanctorꝝ patrũ placuit: ſed ꝑ interualla temporum ac ſex volumina dierũ vt aliis viſum eſt formauit.

Q sancti tractatores videntur ſuper hoc quaſi aduerſa tradidiſſe aliis dicentibus omnia ſimul facta in materia ⁊ forma aliis per interualla temporum. b

Quidã nanq̃ꝫ ſanctorum patrum qui verba dei atq̃ꝫ archana excellenter ſcrutati ſunt: ſuꝑ hoc q̃ſi aduerſa ſcripſiſſe videntˀ. Alij quidẽ tradiderunt omnia ſimul in materia ⁊ forma fuiſſe creata: Quod Augˀ ſenſiſſe videtˀ. Alij vero hoc magis ꝓbauerũt ac aſſeruerũt vt ꝑma materia rudis atq̃ꝫ informis quattuor elementorꝝ cõmixtionẽ atq̃ꝫ ꝯfuſionem tenens creata ſit. Poſtmodũ vero per interualla ſex dierꝝ ex illa materia rerum corporalium genera ſint formata ſm ſpecies ꝓprias. Quã ſentẽtiã Grego. Hiero. ⁊ Beda aliiq̃ꝫ plures cõmẽdãt ac ꝓferũt. Que etiã ſcripture geneſeos: vñ prima hˀ rei ad nos manauit cognitio: magis ꝯgruẽ videtˀ. Quõ per interualla temporis res corporales condite ſunt. c

Secundũ hanc itaq̃ꝫ traditionẽ: ordinẽ atq̃ꝫ modũ creatiõis formationiſq̃ꝫ rerũ inſpiciamˀ. Sic ſupra memoratũ eſt. In ꝑncipio creauit deˀ celũ id eſt angelicam naturam ſed adhuc informem vt quibuſdã placet. Et terrã. i. illam confuſam materiã quattuor elementorũ: quam noĩe terre vt Augˀ. ait contra manicheos: ideo appellauit Moyſes: quia terra inter omnia elemẽta minus eſt ſpecioſa ⁊ illa inanis erat ⁊ incompoſita ꝓpter oĩm elementorꝝ cõmixtionẽ. Eandẽ etiã vocat abyſſum dicẽs. Et tenebre erãt ſuꝑ faciem abyſſi ⁊c. q: ꝯfuſa erat ⁊ cõmixta: ſpecie diſtincta carens. Eadẽ etiã materia iformis dicta eſt aqua ſuꝑ quã ferebatˀ ſpũs dñi: ſicut ſuperfertˀ fabricandis rebus voluntas artificis: q: ſubiacebat bone volũtati creatoris: qđ formandũ ꝑficiendũq̃ꝫ inchoauerat: qui ſicut dñs ⁊ cõditor ꝑerat fluitanti et ꝯfuſe materie vt diſtingueret ꝑ ſpẽs varias qñ vellet ⁊ ſicut vellet. Hec ideo dicta eſt aqua: q: omnia q̃ in terra naſcuntˀ ſiue animalia ſiue arbores vel herbe et ſimilia ab humore incipiunt formari atq̃ꝫ nutriri. His oĩbus vocabulis vocata eſt illa informis materia: vt res ignota notis vocabulis iſinuaretˀ impitioribˀ ⁊ nõ vno tm̃. Nã ſi vno tm̃ ſignificaretˀ vocabulo h̃ eſſe putaretˀ quod ꝯſueuerãt hoĩes i illo vocabulo intelligere. Sub his g̃ noĩbus ſignificata eſt materia illa cõfuſa et informis: q̃ nulla ſpecie cerni ac tractari poterat. id eſt nominibus viſibiliũ rerũ q̃ inde future erãt ꝓpter infirmitatẽ ꝑuulorꝝ qui minˀ idonei ſunt inuiſibilia cõprehendere: ⁊ tũc erãt tenebre. i. lucis abſentia. Nõ eñ tenebre aliquid ſunt: ſed ip̃a lucis abſentia: ſicut ſilentium nõ aliqua res eſt: ſed vbi ſonus nõ ẽ: ſilentium dicitˀ. Et nuditas nõ aliq̃ res eſt ſed in corꝑe vbi tegumẽtũ nõ eſt: nuditas dicitˀ ſicut ⁊ inanitas nõ eſt aliquid ſed inanis dicitˀ locus eſſe vbi non eſt corpus: ⁊ inanitas eſt abſentia corporis.

Auguſti. Quare illa cõfuſa materies vocetur terra abyſſus aq̃.

Quo ſenſu tenebre dicantur non eſſe aliquid ⁊ quomodo dicantur eſſe aliquid. d

Attende quia hic Auguſtinus tenebras dicit nõ eſſe aliquid cum alibi tenebre inter creaturas ponãtur que benedicunt dñm. Vñ dr. Benedicite

luxˀ ⁊ tenebre dño. Ideoq́ꝫ ſciendū eſt te/
nebras diuerſis modis accipi.ſ. vel ꝑ luciſ
abſentia: qualiter ſupra accepit Aug⁹. iu/
xta quã acceptionẽ nõ ſũt aliquid. Uel ꝑ
aere obſcurato: ſiue aeris obſcura qualita-
te: ⁊ ſm hoc aliqua res creata ſunt. Ideo
ergo dicit tenebras tunc fuiſſe ſup faciẽ ab
yſſi: qꝛ nondũ erat lux: que ſi eſſet: ⁊ ſupeſ-
ſet ⁊ ſupfunderet: ſed nondũ lucis gratia
opus ſuuꝫ deus venuſtauerat: que poſtea
in primo die formata eſt.

Duo hic cõſideranda ſunt: quare
illa materia confuſa ſit dicta infor
mis et vbi adeſſe prodijt q̃tumq́ꝫ
in altitudine aſcenderit. e

De quare priuſq̃ꝫ

tractemˀ duo nobis diſcutiẽda occurrũt.
Primũ quare illa materia ꝯfuſa informis
dicat an qꝛ omni forma caruerit: an ꝓpter
aliud. Secundo vbi ad eſſe prodierit: ⁊ q̃
tum in altum aſcenderit. An illud ergo qḋ
primo poſitũ eſt breuiter rñdẽtes dicimˀ il
lã primã materiã nõ iõ dictã fore imformẽ
ꝙ nullã omnino formã habuerit: qꝛ nõ ali
quid corporeũ tale exiſtere poteſt: qḋ nul
lã habeat formã: ſed ideo nõ abſurdi infor
mem appellari poſſe dicimˀ: quia in cõfuſi
one ⁊ ꝑmixtione quadã ſubſiſtens nõduꝫ
pulchrã aptãq́ꝫ ⁊ diſtinctã recipet formaꝫ
qualẽ modo cernimus. Facta eſt ergo illa
materia in forma ꝯfuſionis ante formã di-
ſpoſitionis. In forma ꝯfuſionis prius om
nia corpalia materialiter ſimul ⁊ ſemel ſũt
creata. Poſtmodũ in forma diſpoſitionis
ſex diebus ſunt ordinata. Ecce abſolutũ ẽ
quod primo in diſcuſſione ꝓpoſitum fuit:
ſcꝫ quare illa materia dicat informis.

Ad pmũ breuiter rñdet.

Hic ad id quod ſecundo quereba
tur reſpondet. f

Nunc ſupeſt quod

ſcḋo ꝓponebat explicare: vbi ſcꝫ illa mate
ria ſubſtiterit ⁊ q̃tũ in altitudine porrige-
bat. Ad qḋ nihil temere aſſerentes dicimˀ
Q꞉ illa prima rerũ oĩm moles q̃n creata eſt
ibidẽ ad eſſe videt prodijſſe: vbi nunc for-
mata ſubſiſtit. Erat q́ꝫ terreũ hoc elemẽtũ
in vno loco eodem medio ſubſiſtẽs ceteris
in vna ꝯfuſione ꝑmixtis: eiſdẽq́ꝫ circũq́ꝫ
in modo cuiuſdam nebule oppreſſis ita ob/
uolutũ erat vt apparere nõ poſſet quod fu-
it: illa vero tria in vna ꝑmixtione confuſa
circũquaq́ꝫ ſuſpẽſa: eouſq́ꝫ in altũ porrige
bant quouſq́ꝫ nunc ſummitas corpe natu
re ptingit. Et ſicut q̃buſdã videt vltra lo-
cum firmamẽti extendebat illa moles: que
in iferiori pte ſpiſſior atq́ꝫ groſſior erat In
ſupiori vero rarior ac leuior atq́ꝫ ſubtilior
exiſtebat. De qua rariori ſubſtãtia putãt
quidã fuiſſe aquas que ſup firmamẽtũ eſſe
dicunt. Talis fuit mũdi facies i pncipio ꝑ
uſq́ꝫ reciperet formã vel diſpoſitionẽ.

Oſtenſo qualis fuit mundi facies
in ipſo pmordio: incipit proſequi
operũ ſex dierũ diſtinctionem. g

Nunc ſupeſt vt di

ſpoſitionẽ illã qualiter pfecta ſit ordine p/
ſequamur. Sex diebˀ ſicut docꝫ ſcriptura
geneſis diſtinxit deus ⁊ in formas redegit
ꝓprias cuncta que ſimul materialiter fece
rat. Perfecitq́ꝫ opˀ ſuũ die ſexto: ⁊ ſic dein
de die ſeptimo requieuit ab omni ope ſuo
id eſt ceſſauit nouã creaturam facere. Sex
enĩ diebus ſex rerũ genera diſtinxit: nihil-
q́ꝫ poſtea fecit: quod in aliquo illoꝝ nõ cõ
tineatur. operatus eſt tñ poſtea ſicut veri/
tas in euangelio ait. Pater meus opatur
vſq́ꝫ nunc: ⁊ ego operor illud.

De quattuor modis diuine ope-
rationis. h

Quattuor enĩ mo

dis. vt ait Alcuinus ſup Geñ. opat deus
Primo in vbo oĩa diſponẽdo. Scḋo i ma
teria informi quattuor elementoꝝ de nihi
lo eã creando. vñ. Qui viuit ineternũ cre-
auit omnia ſimul. Oĩa.ſ. elementa. vel oĩa
corpa materialiter ſimul creauit. Tertio p
opa ſex dieruꝫ varias diſtinxit creaturas.
Quarto ex primordialibus ſeminibˀ nõ in/
cognite oriũtur nature: ſed note ſepius re-
formentur ne pereant.

Iſta eſt diſtinctio. xij. huiˀ ſecun-
di libri. In qua magiſter poſtq̃ tractauit de natura
pure ſpũali.ſ. angelis. Incipit agere de natura pu-
re corpali.ſ. de ꝓductione mũdi ſenſibilis. Et tria
circa hoc facit. Nã primo oſtendit qualiter deus mũ
dum ſenſibilem primo creauit. Secundo vbi ipm ꝓ
ducens collocauit. Tertio qualiter ipm diſtinguens
ordinauit. Primũ facit a principio diſtinctionis vſq́ꝫ
ibi. De qua re priuſq̃ tractemˀ. Scḋm abinde vſq́ꝫ
ibi. Nunc ſupeſt. Tertiũ vſq́ꝫ ad finem diſtinctiõis.
Et hĩ in generali. In ſpeciali ſentẽtia magiſtri ſtat
in tribus ꝓpoſitionibus quarũ prima eſt hec. De-
us in principio materiam quattuor elemẽtorũ infor-
mem. id eſt. indiſtinctam creauit. Hanc ꝓpoſitionẽ
magiſter ꝓbans ꝓponit ꝙ diuina ſapiẽtia ſimul cũ
angelica natura materiam in quattuor elementis cõ

fuſam ⁊ informem ꝓduxit: quam in ſex diebus ꝑfecte formauit ⁊ diſtinxit. Et ſubdit ꝙ aliqui ſancti ſcʒ beatus Auguſtinus ⁊ ſui dixerūt oīa ſimul in materia etiam diſtincta ſm formas fuiſſe producta.
Alij vero dixerunt ſcʒ beatus Grego. ⁊ Beda ꝙ primo fuit materia rudis atqꝫ informis creata: de qua poſtmodū ꝑ ſex dierū interualla res corꝑales ſm ꝓprias ſpecies ſunt formate: quā opinionem magiſter approbat ꝓpter plurimoꝝ doctoꝝ ſententiā ⁊ ſacre ſcripture autoritatē. Poſtea dicit ꝙ illa iformis materia in ꝑncipio Gen̄. vbi eius ꝓductio legit̄ diuerſo nomine eſt vocata. Nominat̄ em̄ primo terra: vt ibi In ꝑncipio creauit deus celū ⁊ terram. id eſt. illam informē materiam: ⁊ exprimit̄ nomine terre: nō quidem ꝓpter terreſtrem ſubſtantiam: ſed ꝓpter ſpecioſitatis carentiam. Secūdo exprimitur ibi nomine abyſſi: ibi cū dicit̄: ⁊ tenebre erant ſuꝑ faciem abyſſi ⁊ hoc ꝓpter defectū diſtinctionis qua diſtinctōe carebat. Etiam nomīatur ibi aqua. cū ſubdit̄. Et ſpiritus dn̄i ferebat̄ ſuꝑ aquas. Nam ſicut aqua habet multam fluxibilitatem: ſic materia illa habet fluxibilitatem ⁊ diuerſam potentialitatem ad diuerſas formas recipiendas. Hmōi aūt diuerſis nominibus fuit materia appellata ne crederetur vnius forme receptiua: ſi vno nomine fuiſſet vocata. Uſitatis etiā nominibus eſt vocata: ꝓpter ruditatē populi cui moyſes ſcripſit ⁊ contulit manuductionem. Et ſubdit ꝙ etiam in Gen̄. dicitur ſuꝑ faciem abyſſi. id eſt. illi⁹ nature erant tenebre cōfuſe. id eſt. lucis abſentia. que tenebre nulle res ſunt ſed tm̄ lucis abſentia ſeu priuatio. Contra quod videtur eſſe illud Dan̄. Bn̄dicite lux ⁊ tenebre dn̄o: vbi tenebre inter res reales nominant̄. Ad quod reſpondet ꝙ tenebre qn̄qꝫ dicunt lucis abſentiam: ⁊ ſic nihil ſunt: qn̄qꝫ aerem obſcuꝝ ⁊ ſic ſunt aliqua creatura. Secūda ꝓpoſitio eſt hec Deus confuſam materiam elementorum in eodeʒ loco vbi nūc eſt creāda collocauit. Hanc ꝓpoſitionem magiſter ꝓbans dicit adhuc duo de illa materia eſſe diſtinguēda. Quoꝝ primum eſt quō illa materia dicta ſit informis: cum tm̄ oīi forma nō caruit Ad qꝺ rn̄det ꝙ dicit̄ informis non ꝓpter carentiam omnis forme: ſed quia formam cōfuſam habebat et non diſtinctaʒ. vel quia formata nō fuit ſicut poſtea formabatur. Secundū eſt vbi fuerit illa materia creata et ꝗtum ſpacium occupauit. Et rn̄det ꝙ creabatur in illo loco vbi nunc eſt mundus: et occupabat ſpaciuʒ cuiuſ libet elementi: ⁊ extendebat̄ etiam ſm aliquos vltra locuʒ firmamenti ſm ꝙ erat materia illa in ꝑte inferiori ſpiſſior ⁊ groſſior: in ꝑte vero ſuꝑiori rarior ⁊ ſubtilior. Unde de ꝑte illa rariori aquas que ſunt ſupra firmamentū dicunt eſſe factas. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Deus qui in principio confuſam materiā creauit quā in ſex diebus ꝑfecte mundū cōplēdo diſtinxit ⁊ formauit: die ſeptimo ab eius ꝓpagatione ceſſauit. Hanc em̄ ꝓpoſitionē magiſter ꝓbans dicit ꝙ ꝑfecta reꝝ ꝓductio et formatio ſit expedita in dierum ſenario: ita ꝙ nihil poſtmodum eſt productum. quod in primis creatis aliquo modo nō ꝯtineret̄: et illa de cauſa dicit̄ de⁹ ſeptimo die quieuiſſe: eo ꝙ ceſſauit nouas creaturas producere. Sed contra hoc obijcit per dictum dn̄i noſtri ieſu chriſti: qui ait prēʒ ſuum ⁊ ſe vſqꝫ modo operari. ergo vt videtur deus nō quieuit ab oīi oꝑe die ſeptimo. Et hoc ꝯfirmat̄ tali ratione. Si deus die ſeptimo quieuiſſet ab omni opere: tūc nō ꝓduceretur amplius de nouo aliquid in rerum natura: ſed hoc eſt falſum. ergo nō quieuit die ſeptimo. Et ꝙ hoc ſit verū patet. Nam quia multa ſunt generabilia: nōdū tm̄ genita: ſed ſolum in potentia que eſt ad maximum determinate: ideo in futuro ſunt aliqua adeſſe ſpecificuʒ in potentia ꝗ poſtea actualiter erunt: ideo nō ſunt omnia ſeptimo die diuina virtute creatiua producta. Ad quod reſpondens dicit deum quadrupliciter operari ad reruʒ ꝓductionē. Uno modo naturaliter omnia in verbo diſponendo. Secundo temporaliter materiam informem producēdo. Tertio modo materiam ſex dieb⁹ confuſam ſm ſpecies diſtinguēdo. Quarto ex ſeminibus rebus inditis creata ne pereant reformando Et licet deus ſm tres primos modos operandi die ſeptimo quieuerat: quo ad quartum modum tamen ſemper operat̄. Et de illo intelligi habet dictū chriſti ſuperius allegatum. Et tm̄ in ſpeciali.

Que fuerit prima diſtinctionis operatio. a

Prima autē diſtinctiōis operatio fuit formatio lucis: ſicut oſtendit ſcriptura Gen̄. que cōmemorata rerū informitate earum diſpoſitionē a luce inchoauit ſubdens. Dixit deus: fiat lux: ⁊ facta eſt lux: ⁊ diuiſit lucē a tenebris. Appellauitqꝫ lucē diem: ⁊ tenebras noctem. Et factum ē veſpere ⁊ mane dies vnus. Congrue mundi ornatus a luce cepit: vnde cetera que creanda erant viderentur. DI.XIII.

Qualis fuerit lux illa: corporalis an ſpiritualis. b

Si querit̄ qualis illa lux fuerit corporalis. ſ. an ſpūalis? Idrn̄dem⁹ quod legim⁹ traditum. Dicit em̄ Aug⁹. qꝛ lux illa corꝑalis vel ſpūalis intel Auguſti.
ligi pōt. Si ſpūalis accipit̄: angelica natu De ſpūali luce
ra intelligit̄: que ꝑus informis fuit: ſed poſtea formata eſt: cū ad creatorē conuerſa ei charitate adheſit. Cuius informitatis creatio ſuꝑius ſignificata eſt: vbi dictum eſt: In principio creauit de⁹ celū ⁊ terrā. Hic vero eiuſdem formatio oſtendit̄ cū ait. fiat lux ⁊ facta eſt lux. Hec ergo angelica natura prius tenebre: ⁊ poſtea lux fuit: qꝛ pri⁹ habuit informitatē ⁊ imperfectionem: deinde formatiōis ꝑfectionē: ⁊ ita diuiſit deus lucem a tenebris. Nam vt ait Aug⁹. ſu Auguſti.
per Gen̄. Hui⁹ creature informitas ⁊ ipfectio fuit anteqꝫ formaret̄ in amore cōditoris. Formata vero eſt qn̄ ꝯuerſa eſt ad icōmutabile lumē verbi. Si vo corꝑalis fu Hic de corporali luce.
it lux illa quod vtiqꝫ ꝓbabile eſt: corp⁹ lucidū fuiſſe intelligit̄: velut lucida nubes: qꝺ nō de nihilo ſꝫ de preiacēti materia formaliter factuʒ eſt vt lux eſſet: ⁊ vim lucēdi haberet: cū qua dies ꝑma exorta eſt: qꝛ an̄ lucē nec dies fuit nec lux: lꝫ tꝑus fuerit.

Ꝙ lux illa facta eſt, vbi ſol apparet

que in aquas lucere poterat. c

Si autez queritur
vbi eſt facta lux illa: cū abyſſus omnez ter-
re altitudinez tegeret? Dici pōt in illis ꝑti/
bus facta quas nunc illuſtrat ſolis diurna
lux. Nec mirū lucem in aquis poſſe lucere
cum etiam nautaꝝ opatione ſepiꝰ illuſtrē-
tur. Qui i ꝓfundū merſi: miſſo ex ore oleo
aquas ſibi illuſtrāt: que multo rariores fu
erunt in principio ꝙ̄ modo ſunt: quia non
dum ꝯgregate fuerant in vno loco. Facta
ergo lux illa: vicem et locū ſolis tenebat: q̄
motu ſuo circūagitata noctē diemqꝫ diſcer
nebat. Ibi ergo primū lucem apparuiſſe ve
riſimile eſt: vbi ſol quotidiano curſu circū
uectus apparet: vt eodez tramite lux circū
currens. ac primo ad occaſum deſcendens
veſperā faceret: deinde reuocata ad ortum
auroram. id eſt. mane illuſtraret: ⁊ ita diui
ſit deus lucem ⁊ tenebras: ⁊ appellauit lu-
cem diem: ⁊ tenebras noctem.

Q̄ dies diuerſis modis accipit̄. d

Hic notandum eſt
ꝙ dies diuerſis modis accipit̄ i ſcriptura.
Dicit̄ eñ dies lux illa que illo triduo tene
bras illuminabat: ⁊ dicit̄ dies illuminatio
ipa aeris. Dicit̄ etiā dies ſpaciū vigintiq̄t
Qualr̄ diſtin- guí debeat il- lud. Et factuz eſt veſpe ⁊ mane dies vnus. tuor horaꝝ: qualiter accipit̄ cuz dicit̄: Fa
ctum eſt veſpe ⁊ mane dies vnus. Q̄d ita
diſtinguendu z eſt: factum eſt veſpe prius.
⁊ poſtea mane: ⁊ ita fuit dies vnus exple-
tus vigintiquattuor horaꝝ. Dies. ſ. natu-
ralis: q̄ habuit veſperā ſ; non mane. Ma
ne eñ dicit̄ finis p̄cedentis ⁊ initiū ſequen
tis diei: quod eſt aurora: que nec plenā lu
cem nec om̄ino tenebras habet. Mane er
go primus dies nō habuit: q: nec dies pre
ceſſerat qui ſequentis diei initio terminare
tur: ⁊ eo p̄cipue: q: luce apparente mox ſup
terrā plenus atqꝫ p̄clarus dies extitit: qui
nō ab aurora: ſed a plena luce inchoauit: ⁊
mane ſequentis diei cōſummatus eſt. Vñ
Beda Beda ſuper Geneſim. Decebat vt dies a
luce inciperet: ⁊ in mane ſequentis diei tē/
deret: vt opera dei a luce inchoaſſe: ⁊ in lu
cem cōpleta eſſe ſignificarent̄. Reliqui au
tem dies mane habuerūt ⁊ veſpam. Quo/
rum quiſqꝫ a ſuo mane incipiens: vſqꝫ ad
alterius diei mane tendebatur.

De naturali ordine cōputationis
dierum: ⁊ de illo qui pro myſterio
introductus eſt. e

Hic ē naturalis or-
do diſtinctiōis dierū vt diſtinguant̄ atqꝫ
cōputent̄ dies a mane vſqꝫ ad mane. Po/
ſtea xo in myſterio factū eſt vt dies cōpu-
tent̄ a veſpa in veſperā: ⁊ adiungat̄ dies
p̄cedenti nocti in cōputatiōe: cū iuxta na-
turalē ordinē p̄cedens dies ſequenti nocti
adiungi debeat: q: hō a luce ꝑ peccatū cor
ruit in tenebras ignorantie ⁊ peccatoꝝ: de
inde ꝑ xp̄m a tenebris ad lucez rediit. Vñ
aplus. Eramus aliqñ tenebre nunc autez
lux a dño. Primꝰ itaqꝫ dies nō ab aurora
ſed a plena luce incipiens: ⁊ poſt veſperaz
paulatim occidēte luce excipiens mane ſe
quētis diei expletꝰ eſt. Vñ Beda: Occidē Beda.
te luce paulatim ⁊ poſt ſpaciū diurne lon-
gitudinis inferiores ꝑtes ſubeunte: factuz
eſt veſpere: ſicut nūc vſitato curſu ſolis fi-
eri ſolet. Factū eſt aūt mane eadem ſup ter
ram redeūte: ⁊ aliū diez inchoante: ⁊ dies
expletus eſt vnus vigintiquattuor horaꝝ.
Fuitqꝫ nox illo triduo omnino tenebroſa.
que poſt creata ſidera aliqua luce claruit.

Cur ſol factus eſt ſi lux illa ſuffici-
ebat. f

Solet autez queri
quare factus eſt ſol: ſi lux illa faciēdū diez
ſufficiebat? Ad quod dici pōt: qm̄ lux illa
forte ſuperiores ꝑtes illuſtrabat: ad illumi
nationem inferiorū z ſolem fieri oportebat.
Vel potius ideo: q: facto ſole diei fulgur
auctus eſt. Ampliori eñ multo luce radia/
uit dies poſtea ꝙ̄ ante. Si autē querit̄ q̄d
de luce illa factū ſit cū modo nō appareat?
Poſtea dici aut de ea corpꝰ ſolis formatū
aut in ea ꝑte celi eſſe in q̄ ſol eſt: nō ꝙ ipa ſit
ſol: ſ; ſic eſt ei vnita vt diſcerni nō valeat.

Quō accipiendum ſit illud: dixit
deus an ſono vocis id deus dixe-
rit an aliter. g

Preterea īueſtigā
dum eſt quō accipiendum ſit quod ait: di/
xit deus. Vtrū tēporaliter: vel ſono vocis
illud dixerit: an alio modo? Auguſt. ſuper
Geñ. tradit. nec temporaliter nec ſono vo/ Auguſti.
cis deum locutuz fuiſſe: quia ſi temporali-
ter: et mutabiliter: ⁊ ſi corporaliter dicatur
ſonuiſſe vox dei: nec lingua erat qua loq̄-
retur: nec erat quē oporteret audire ⁊ intel
ligere. Hence ergo vox dei ad naturam ver
bi per q̄d omnia facta ſunt refert̄. Dixit er

go deus fiat ⁊c̃. nõ tp̄aliter: nõ ſono vocis ſed in verbo ſibi coeterno .i. verbũ genuit intẽpaliter in quo erat: ⁊ diſpoſuit ab eterno vt fieret in tẽpoꝛe ⁊ in eo factum eſt.

Quõmõ accipiendū ſit qḋ dicit̃ pater operari in filio vel per filiũ: vel in ſpiritu ſancto. h

Hic queri ſolꝫ quo

modo accipiendũ ſit qḋ dicit̃ pater operari in filio: vel ꝑ filiũ: vel in ſpũſancto? Hoc enĩ ſcriptura frequenter nobis ꝓponit: vt oia in ſapiẽtia feciſti dñe .id ẽ. in filio: ⁊ in pꝛincipio .id eſt in filio creauit deus celū ⁊ terrã. Et illud. Per quem fecit ⁊ ſecula. Sup illum quoq; pſalmi locũ. Uerbo dñi celi firmati ſunt ⁊c̃. dicit Aug⁹. ꝙ pat̃ operatur verbum ſuum ⁊ ſp̄m̄ſanctũ. Quõ ergo hoc accipiendũ eſt? Putauerũt quidā heretici ꝙ pater velut auctoꝛ ⁊ artifex filio ⁊ ſpũſancto in rerum operatiõe quaſi inſtrumẽto vteret̃. Ex pꝛedictis verbis errandi occaſionẽ ſumẽtes: quod velut blaſphemum atq; ſane doctrine aduerſū abĳcit pia fides. Nõ eſt itaq; intelligẽdũ ideo ſcripturam frequenter cõmemoꝛare patrẽ operari in filio vel per filiũ: tanq̃ filius nõ poſſet facere: ſi ei nõ poꝛrexiſſet pat̃ dexteram: vel tanq̃ aliquod inſtrumentũ fuerit patris operãtis: ſed potius illis verbis patrem intelligi voluit cum filio ⁊ ſpiritu ſancto operari ⁊ ſine eis nihil facere.

Hic aperit ex quo ſenſu dicat̃ pr̄ oꝑari i filio vel ꝑ filiũ.

Contra hanc expoſitionē ſurgit hereticus. i

Sed dicit heretic⁹

hac ratione hoc poſſe dixiſſe filiũ oꝑari ꝑ patrem vel in patre ⁊ ſpiritumſanctum cũ vtroq; vel per vtrũq;: quia filius cum patre ⁊ ſpiritusſanctus cum vtroq; operatur Cui bꝛeuiter reſpõdetur. Ideo illud dictũ eſſe et nõ iſtud: vt in patre monſtraret̃ autoꝛitas. Non enim pater a filio: ſed filius a patre operat̃: ⁊ ſpiritusſanctus ab vtroq;. Ideoq; etiã alius ꝑ ſpiritũſanctũ legitur operari: quia cũ ſpiritu ſancto operat̃ hoc ipſum a filio habenti vt operetur.

Alia pꝛedictoꝛum expoſitio. k

Poteſt ⁊ aliter illḋ

accipi: vt dicat̃ pater i filio vel ꝑ filiũ operari: q2 eũ genuit omniũ opificem: ſicut dicitur pater ꝑ eum iudicare: q2 genuit iudicem: ita ⁊ ꝑ ſp̄m̄ſcm̄ dicit̃ oꝑari ſiue pater ſiue filius: quia ab vtroq; ꝓcedit ſpũſſanctus factoꝛ omniũ. Unde Joh. Chꝛyſ. in expoſitiõe epiſtole ad Heb. ſic ait: Nõ vt hereticus inaniter ſuſpicat̃ tanq̃ aliqḋ inſtrumentũ patris extiterit fili⁹ neq; ꝑ eum pr̄ dicit̃ feciſſe tanq̃ ip̄e facere nõ poſſet: ſ; ſicut dicit̃ pater iudicare ꝑ filiũ: quia iudicem genuit: ſic etiã dicit̃ oꝑari ꝑ filiũ: quia eum cõſtat opificem genuiſſe. Si enĩ cauſa eius pater eſt: ſm̄ ꝙ pater ẽ: multo amplius coꝛum cauſa eſt que ꝑ filiū facta ſunt. Hec de ope pꝛime diei dicta ſunt. Joh. Chꝛy

Iſta eſt diſtinctio .xiij. hui⁹ ſecundi libꝛi. In qua magiſter poſtq̃ egit de ope creationis qḋ factũ eſt ante omnẽ diẽ: agit de ope diſtinctionis qḋ factũ eſt in p̄mo die .ſ. de lucis ꝓductiõe. Et tria facit. Nam p̄mo agit de lucis actuali pꝛoductione. Secũdo de ꝓducẽtis locutione. Tertio de cuiuſdam ꝓpoſitionis expoſitione. Pꝛimum facit a pꝛincipio diſtinctiõis vſq; ibi. Preterea inueſtigandum. Scḋm ab inde vſq; ibi. Hic queri ſolet. Tertiũ vſq; ad finem diſtinctionis. In ſpeciali ſentẽtia mgr̄i ſtat in trib⁹ ꝓpoſitionibus quarũ pꝛima eſt hec. De⁹ p̄ma die fecit lucem diſtinguẽdo tempus in diẽ ⁊ noctem. Hanc mgr̄ ꝓbans ꝓponit: ꝙ p̄mũ a quo omnium rerũ pꝛincipiũ incepit fuit lux: ⁊ hoc ꝯgrue q̃a lux cetera habet manifeſtare. Circa qḋ vlterius mouet tres queſtiões quaꝝ p̄ma eſt. Utrũ lux illa p̄ma die diſtincta vel ꝓducta fuerit coꝛꝑalis vel ſpũalis. Et reſpondet ꝙ vtroq; modo accipi põt. Si aũt accipiat̃ ꝓ luce ſpũali: tunc ſignificat formationẽ angelice nature: ꝑ gratiã gratũ facientem: que vt ſupꝛa dictum eſt quodãmodo ſub noĩe celi fuit pꝛoducta. Si aũt ꝓ luce coꝛꝑali accipiat̃ tunc ſupponit ꝓ aliqua nubecula lucida de p̄iacenti materia formata ⁊ ꝓducta. Tunc ſcḋa queſtio eſt. Ubi facta fuerit lux illa. Et rñdet ꝙ ibi vbi ſol iam mouet̃: imo lux illa vicem ſolis in tribus p̄mis diebus tenens motu ſuo diē ⁊ noctē faciebat nec ab aquis impediebat̃ ne luceret ꝓpter raritatẽ aquarũ tunc vnde ⁊ nũc qñ ꝑ olei immiſſionẽ aqua rarificat̃ quodãmodo illuſtrat̃: quare naute in ꝓfundo maris ſe immergẽtes mittunt ex oꝛe ſuo oleum ad centrũ: ſeu ꝓfundum maris. ⁊ ſic aque claꝛioꝛes fiunt. Et ſubdit ibidē ꝙ dies poteſt accipi diuerſimode .ſ. vel ꝓ ip̄a luce: que in illo triduo tenebꝛas illuminabat: vel ꝓ ipſa illuminatione aeris: vel ꝓ ſpacio vigintiquattuoꝛ hoꝛarũ. Tertia queſtio eſt. Quare ſol factus eſt quarto die ſi lux illa pꝛima die ꝓducta ſufficiebat ad dies faciendum. Et reſpondet ꝙ lux illa tm̃ ſupioꝛes partes illuminabat ⁊ tñ nõ ita clare ſicut nunc ſol: ideo cõgruit ſolem fieri ad lucis claꝛioꝛis diffuſionem. Et ſubdit ꝙ coꝛpus ſolare formatum eſt de illa luce vel inſepabiliter habet eam ſibi coniunctã. Secunda ꝓpoſitio ẽ hec. Deus non tem̄pali vocis ſono: ſed verbo: ſic ab eterno dixit omnia efficiendo. Hanc magiſter ꝓbãs querit: qualiter deus dixit. fiat lux .ſ. an hoc tẽpoꝛali ſono ꝓtulerit: vel ab aliquo alio modo. Et reſpõdens dicit ſm̄ Augu. ꝙ non tem̄paliter: quia dato ꝙ ſic: tunc deus fuiſſet locut⁹ mutabiliter nec etiam ſono vocis coꝛꝑaliter: cũ de⁹ careat inſtrumentis naturalibus quib⁹ talis ſonus habeat cauſari. Sꝫ in verbo ſono ſibi coeterno dixit: fiat lux .i. verbū genuit intem̄paliter in quo erat diſpoſitũ ab eterno vt fieret lux in tem̄pe ⁊ iam in eo factũ eſt. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Quãuis ſm̄ ſcripturã de⁹ oꝑat⁹ ſit ꝑ fili

um. nō tñ vt p̄miniſtrum. ſed p̄ illum quē genuit ſibi
coequalē oīm opificem. Hanc ꝓpoſitionē mgr̄ pro=
bans querit. quō pater dicit̄ op̄ari p̄ filiū vel in filio
ſicut p̄ miniſtrū. ⁊ q2 hoc eſt erroneū. Ideo dat du
plicem intellectū catholicū hu9 ꝓpoſitionis. Prim9
eſt ꝙ qñ pater dicit̄ op̄ari per filiū ſeu etiā per ſpiri
tumſcm̄ ſignificat̄ inſep̄abilis op̄atio p̄ſonarū cū au
toritate. ⁊ ex inde ꝓuenit ꝙ pater dicit̄ op̄ari p̄ filiū
ſed non contra. q2 filius non haberet reſpectum pa=
tris autoritatem principij. ſicut pater reſpectu filij.
Secundus eſt ꝙ pater dicitur operari per filiū. quia
filium genuit opificem. Et tm̄ in ſpeciali.

De opere ſecunde diei. qua factū eſt firmamentum. a

DI. XIIII d

Dixit quoq3 deus fiat firmamentū i me/
dio aquarū ⁊ diuidat aq̄s
ab aquis. Diuiſitq3 aquas q̄ erant ſub fir/
mamento ab his q̄ erant ſup̄ firmamentū.
Sciendum eſt ꝙ illius celi deſcribitur hic
creatio. ſicut ait Beda ſup̄ Gen̄. in quo fi=
xa ſunt ſidera cui ſuppoſite ſunt aque in ae=
re ⁊ in terra. ⁊ ſuppoſite alie. de quibus di
citur. Qui tegis aquis ſup̄iora ei9. In me
dio ergo firmamentū eſt. id eſt ſiderum ce/
lum quod de aquis factū eſſe credi poteſt
Cryſtallinus eni lapis cui magna eſt firmi
tas ⁊ perſpicuitas de aquis factus eſt. Si
quē vero mouet: quomō aque nature flui/
de ⁊ in ima labiles ſuper celū poſſint con/
ſiſtere: de deo ſcriptū eſſe meminerit. Qui
ligat aquas in nubibus ſuis Qui em̄ infra
celū ligat aquas ad tempus vaporib9 nu/
bium retentas: poteſt etiā ſuper celi ſperā
non vaporali tenuitate ſed glaciali ſolidita
te aquas ſuſpendere ne labantur. Quales
aūt ⁊ ad quid condite ſint: ipē nouit q̄ con
didit. Ecce oſtenſum eſt his verbis quod
celum factū ſit. ſc3 illud in quo ſunt fixa ſi=
dera. id eſt quod excedit aeerem: ⁊ de qua
materia. ſ. de aq̄s ⁊ quales ſint aque q̄ ſup̄
illud celū ſunt. ſc3 vt glacies ſoliditate.

Beda ad celū dicit̄ creari.

De qua materia ſit factum illud celum.

Quō aq̄ poſ= ſunt eē ſuper celū ⁊ quales ſunt ille aque

Alij putāt celū illud eſſe ignee na=ture quib9 conſentit Auguſtin9. b

Quidam vō celū
quod excedit aeris ſpacia ignee nature di/
cunt: aſſerentes ſuper aerem purum ignē
eſſe: qui dicitur eſſe celū: de quo igne ſide/
ra ⁊ luminaria facta eſſe coniectant. Qui=
bus Auguſtinus cōſentire videtur. Utrū
vero nomine firmamenti celum quod exce
dit aerem an ipſe aer hic intelligatur. idem
Auguſtinus querit nec ſoluit. Magis tñ
approbare videtur celū illud hic accipi qđ
ſpacia aeris excedit. Aquas autem que ſu/
per illud celū ſunt dicit vaporaliter trahi
⁊ leuiſſimis ſuſpendi guttis Sicut aer iſte
nubiloſus exalatione terre aquas vapora
liter trahit ⁊ p̄ ſubtiles minutias ſuſpēdit:
⁊ poſt copulentius conglobatas pluuiali/
ter refundit. Si ergo poteſt aqua ſicut vi/
demus ad tātas minutias peruenire vt fe/
ratur vaporaliter ſuper aerem aquis natu
raliter leuiorem. cur non credamus etiam
ſuper illud leuius celū minutioribus gut=
tis ⁊ leuioribus imminare vaporibus. ſed
quo mō ibi ſint: ibi eſſe nō dubitam9.

Auguſti. ſup Gen̄.

Que ſit figura firmamenti. c

Queri etiā ſolet cu
ius figure ſit celū: Sed ſpirituſſanctus q̄ꝛ/
uis autores noſtri ſciuerint per eos dicere
noluit: niſi quod proſit ſaluti. Querit̄ etiā
ſi ſtet an moueat̄ celum: Si moueat̄ inqui
unt quomō eſt firmamentū: Si ſtat: quo/
modo in ea fixa ſidera circumeūt: Sed fir/
mamentum dici poteſt non propter ſtatio
nem ſed propt̄ firmitatē vel terminū aqua/
rum intranſgreſſibilem. Si autem ſtat: ni=
hil impedit moueri ⁊ circūire ſidera.

Utrū ſtet an moueat̄ celū.

Quare dicat̄ firmamentū.

Quare tacuit ſcriptura d̄ opere ſecunde diei quod in alijs dixit. d

Poſt hoc queri ſo
let quare hic non eſt dictū ſicut in aliorum
dieꝝ op̄ibus: vidit deus ꝙ eſſet bonū Sa
cramentū aliquod hic cōmendatur. Ideo
eni fortaſſis non eſt hic dictū qđ tamen ſi/
cut in alijs factū eſt: quia binarius princi/
pium alteritatis eſt ⁊ ſignū diuiſionis.

De opere tertie diei qñ aque con=gregate ſunt in vnum locum. e

Dequit̄ Dixit de9
Congregentur aque in locum vnum; ⁊ ap/
pareat arida. Tertie diei opus eſt congre/
gatio aquarum in vnum locū. Congrega/
te ſunt enī omnes aque celo inferiores in
vnam matricē. vt lux que preterito biduo
aquas clara luce luſtrauerat: in puro aere
clarior fulgeat ⁊ appareat t̄ra que cooper/
ta latebat: ⁊ q̄ aquis limoſa erat fieret ari/
da ⁊ germinibus apta. Eodem em̄ die p̄/
tulit terra herbam virentem lignumq3 fa/
ciens fructum. Si autem queratur vbi cō
gregate ſint aque que totum texerant ſpa/
ciū vſq3 ad celū: Potuit fieri vt terra ſub/
ſidens concauas p̄tes preberet vbi fluctu/
antes aquas reciperet Poteſt etiam credi

Beda.

Ubi cōgregate ſunt aque.

primarias aquas rariores fuiſſe que ſicut nebula tegerent terras: ſed congregatione eſſe ſpiſſatas: ⁊ ideo facile in vnum poſſe redigi locum. Cunq̃ multa cõſtet eſſe maria ⁊ flumina: in vnum tamen locũ dicit aq̃s congregatas propter continuationem omnium aquarũ que in terris ſunt: quia cuncta flumia et maria magno mari iungũtur Ideoq̃ cum dixerit aquas congregatas in vnum locum: deinde dicit pluraliter: congregationes aquarum propter multiſidos ſinus earũ quibus oĩbus ex magno mari principium eſt.

Quõ omnes aq̃ ſint in vnũ locuʒ congregate cũ multa ſint maria et flumina.

De opere quarte diei qñ facte ſũt luminaria. f

Sequit̃ Dixit de⁹

Q̃ triduo p̃cedenti facta eſt diſpoſitio ⁊ diſtinctio q̃tuor elemẽtorum et triduo ſequenti ornatus eſt mũd⁹.

Fiant luminaria in firmamẽto celi: ⁊ diuidant diem ac noctem In precedẽti triduo diſpoſita eſt vniuerſitatis hui⁹ mũdi machina et partibus ſuis diſtributa. Formata enim luce p̃ma die que vniuerſa illuſtraret: duo ſequẽtes dies attributi ſunt ſupreme ⁊ infime parti mundi firmamento. ſcilʒ aeri terre ⁊ aque. Nam ſecunda die firmamentũ deſuper expanſum eſt. Tertia vero aquarum molibus inter receptacula ſua collectis terra eſt reuelata atq̃ aer ſerenatus. Quatuor ergo mũdi elemẽta illis diebus ſuis locis diſtincta ſunt et ordinata. Tribus autẽ ſequentibus diebus ornata ſunt illa quottuor elementa. Quarta enim die ornatũ eſt firmamentũ ſole ⁊ luna ⁊ ſtellis. Quinta aer in volatilibus ⁊ aque in piſcibus ornamenta acceperunt. Sexta accepit terra iumenta ⁊ reptilia ⁊ beſtias: poſt que om̃ia factus eſt homo de terra ⁊ in terra: non tamen ad terrã nec propter terram ſed ad celum ⁊ propter celum.

Ante alia de ornatu celi agit̃ ſicut prius factum eſt. g

Qua vtilitate facta ſunt ei luminaria.

Quia ergo celũ ce-

teris elementis ſpeciẽ preſtat: priuſq̃ aliĳs factum eſt: ideo ante alia ornatur in quarto die fiũt quo ſidera. Que ideo facta ſunt vt per ea illuſtret̃ inferior pars ne eſſet habitantibus tenebroſa. Infirmitatiq̃ hominum prouiſum eſt vt circũeunte ſole potirentur homines diei noctiſq̃ viciſſitudine propter dormiendi vigilandiq̃ neceſſitatem. ⁊ ideo ne nox indecora remaneret: ſed luna ac ſideribus conſolarentur homines quibus in nocte operandi neceſſitas incũberet: ⁊ quia quedã animalia ſunt que lucem ferre non poſſunt. Quod autẽ ſubdit̃ Et ſint in ſigna ⁊ tempora ⁊ dies ⁊ annos quomodo accipiendũ ſit queri ſolet? Ita enim dictũ videtur quaſi quarto die cepiſſent tempora: cuʒ prius triduũ ſine tempore non fuerit. Ideoq̃ tempora que fiunt per ſidera non ſpacia morarũ ſed viciſſitudinẽ aeree q̃litatis debem⁹ accipe: q: talia motibus ſiderũ fiunt: ſicut dies ⁊ anni q̃s vſitate nouimus. Sunt enim in ſigna ſerenitatis ⁊ tempeſtatis: ⁊ in tempora: quia p̱ ea diſtinguimus quattuor tempora anni. ſcilicet: ver: eſtatem. autumnum hyemem. Vel ſunt in ſigna ⁊ in tempora. id eſt. in diſtinctionem horarum: quia priuſq̃ fierent ordo temporum nullis notabatur inditĳs vel meridiana hora vel q̃libet hora. Hec quarta die facta ſunt.

Quõ accipiẽdum ſit qd ait vt ſint ĩ ſigna ⁊ tempora.

Iſta eſt diſtinctio. xiiij. hui⁹ ſcd̃i

libri. In qua magiſter poſtq̃ egit de opere p̃mi diei ſcʒ de ꝓductione lucis. incipit agere de operib⁹ ſubſequentium dierum. ſcʒ de productione corporis firmamenti ⁊ elementorum. Et tria facit. Nam primo agit de firmamenti productione. Secũdo de aquarum ſupercaeleſtium congregatione. Tertio de ſolis ⁊ lune ⁊ aliarum ſtellarum collocatione. Primum facit a principio diſtinctiõis vſq̃ ibi. Sequitur dixit Secundum ab inde vſq̃ ibi. Sequit̃ dixit deus fiãt Tertio vero vſq̃ ad finem diſtinctionis. Et tantum in generali. In ſpecialia autẽ ſententia magiſtri ſtat in tribus propoſitionibus quaꝝ prima eſt hec Deus ſecundo die fecit firmamentum. id eſt celum ſidereum in medio ſupercaeleſtium ⁊ ſubceleſtiũʒ aquaꝝ Hanc enim propoſitionem magiſter probans dicit. q̧ deus ſecundo die fecit firmamentuʒ: quod ſ̃m Bedam celum ſidereum dicitur habens aquas ſupra ſe ⁊ infra ſe. quod non eſt mirum diuina virtute eſſe factum. cum videmus aquas vaporabiliter eleuari in celuʒ. Unde ⁊ ſuper firmamentuʒ glaciei ſoliditate aque ſuſpenduntur ne labantur Poſtea querit tres queſtiones. quarum prima ⁊ vltima omiſſis ſecũdã ponit. ſ. Utrum celum ſtet vel moueatur. Q̃ nõ mouetur arguit ſic. quia ſi ſic tunc non eſſet firmamentum. Si autem ſemper ſtat tunc non mouentur ſidera fixa in eo. quod eſt falſum Ad quod reſpondens neutram partem determinate ponit. ſed ſoluit argumentũ dicens. q̧ ſi moueretur adhuc poſſet dici firmamentum: propter ſui firmitatem in ſubſtantiã: ⁊ non propter ſtabilitatem in ſitu Si autem ſtat poſſibile eſt ſidera moueri in eo ipſo ſtante. Secũda propoſitio eſt hec. Deus tertia die per aquarum ſupercaeleſtium adunationẽ ſerenauit aerem ⁊ fecundauit terram ad productionem arborum ⁊ herbarum Hanc enim propoſitionem magiſter probãdo dicit. q̧ op⁹ tertie diei ſit congregatio aquarum in vnum locum que ſub celo ſunt. Ex qua cõgregatione terra ⁊ aer clariora apparuerunt. Unde ⁊ in eodeʒ die herbe virorem ⁊ ligna fructum fecerunt. Si auteʒ queratur vbi ſunt congregate aque que totum texerũt ſpaciũ vſq̃ ad celum. Dicit q̧ illa congregatio fieri potuit. vel q: aque concauitates terre ſubintrauerunt Vel quia aque que prius erant rariores terram per modum nebule tangentes inſpiſſate fuerunt. ⁊ dicunt̃ congregate in vnum locum, non obſtante q̧ ſunt in

multiſ locis. ⁊ hoc propter cõtiguitatem earum ad inuicem quia omnia flumina ⁊ omnia maria in mari magno adminus occultis meatibus iungunt. Tertia propoſitio eſt hec. Deus quarto die ſole ⁊ luna ⁊ ſtellis ornauit firmamentum vt eſſent in ſigna horarum ⁊ tempoꝝ. Hanc enim propoſitionem magiſter probãs aſſumit ꝙ in tribus diebus diſpoſita eſt vniuerſalis mundi machina. ⁊ partibus ſuis diſtributa. Quare etiam primo die facta eſt lux que vniuerſa illuſtrat. Secunda vero die firmamentum ſeu celuꝫ ſidereum. Tertia vero die facta eſt diſtictio ſuperioris partis mundi. ſcilicet natura elementalis. Unde tres dies que ſequuntur ſpectant ad ornatum eorum que in tribus primis diebus ſũt diſtincta. quia quartus dies ſpectat ad ornatũ celi. id eſt. firmamẽti. Quintus ad ornamentum aeris ⁊ aque. Sextus ad ornamentum terre. Celum autem ante alia quarto die ornatur: eo ꝙ dignius eſt omnibus elementis Imponunturqꝫ ſibi ad ornamentum ſol ⁊ luna ⁊ ſidera ad inferioris partis mundi illuminationem. et etiam ad animalium ſeu hominum vtilitatem ⁊ noctis ⁊ diei decorem. ⁊ ſubdit etiam ꝙ ſunt facta in ſigna ⁊ in tempora. In ſigna quidẽ eo ꝙ aeris qualitatem vel aeree qualitatis viciſſitudinem ſicut ſerenitatem aut tempeſtatem ſignificãt. In tempora vero quia partes temporis diſtinguũt. videlicet veris eſtatis. autumni. hiemis q̃ ſunt quattuor anni tẽpa Uel cũ ſunt in ſigna ⁊ tpa. id eſt in diſtinctionẽ horarum ⁊ tempoꝝ: q: ante motum ipſoꝝ ordo tpis nullis notificabatur inditijs. Et tñ in ſpeciali.

De opere quinte diei quãdo creauit deus ex aquis volatilia et natatilia. a

DI. XV

Ixit etiã deꝰ Producant aque reptile anime viuẽtis ⁊ volatile ſup terram ⁊c. Opus q̃nte diei eſt formatio piſciũ ⁊ auiũ. quibꝰ duo elementa ornant: ⁊ de eadẽ materia. i. de aq̃s piſces ⁊ aues creauit. volatilia leuãs in aera ⁊ natalitia remittens gurgiti.

De opere ſexte diei q̃n creata ſunt animalia ⁊ reptilia terre. b

Sequit. Dixit deus. Producat terra animã viuentẽ. iumẽta ⁊ reptilia ⁊ beſtias terre. ſm ſpecies ſuas ⁊c. Sexte diei opus deſcribit cuꝫ terra ſuis animalibus ornari dicitur.

Utrum poſt peccatum venenoſa animalia noxia facta fuerint. an propter peccatuꝫ nocere ceperint prius facta innoxia. c

Queri ſolet de venenoſis ⁊ pernitioſis animantibus. vtruꝫ poſt peccatũ hominis ad vindictaꝫ creata ſint. an potius creata innoxia peccatoribꝰ nocere ceperint. Sane dici poteſt: ꝙ creata nihil homini nocuiſſent ſi non peccaſſet puniendorũ nanqꝫ vitioꝝ ⁊ terrendoꝝ vel pbãde vel pficiende ꝑfruẽde ꝟtutis cauſa nocere ceperunt. Fuerũt ergo creata innoxia ſed ꝑpter peccatũ facta ſunt noxia.

Utrũ minuta animalia tunc creata fuerint. d

De quibuſdam etiam minutis animãtibꝰ queſtio ẽ. Utrũ in primis conditionibꝰ creata ſint: an ex rebꝰ corruptis poſtea orta ſint? Pleraqꝫ eñ de humidoꝝ corporũ vitijs vel exalationibꝰ terre ſiue de cadaueribꝰ gignunt. Quedã etiã de corruptione lignoꝝ ⁊ herbarum et fructuũ: ⁊ deꝰ autor oim eſt. Põt aũt dici ꝙ ea que de corporibus animaliũ maxime mortuorũ naſcuntur cũ aialibus creata nõ fuerint niſi potentialit ⁊ materialit. Ea vero que ex terra vel ex aquis naſcunt vl ex eis q̃ terra germinãte orta ſunt: tũc creata fuiſſe nõ incongrue dici poteſt.

Quare poſt omnia factꝰ eſt hõ. e

Omnibus aũt creatis atqꝫ diſpoſitis nouiſſime factꝰ eſt hõ tanq̃ dñs ⁊ poſſeſſor: q̃ ⁊ oibꝰ ꝑferẽdꝰ erat vñ ſequit Uidit deꝰ ꝙ eſſet bonũ. ⁊ ait Faciamꝰ hoiem ad imaginẽ ⁊c. Sꝫ anteq̃ de hois creatione tractemꝰ qđ ſupra breuit tetigimus pleniꝰ ꝟſantes clariꝰ faciamꝰ. In hac eñ rerũ diſtinctiõe catholici tractatores diſſentire vt ſupra diximus inueniunt Alijs dicentibꝰ res creatas atqꝫ diſtinctas ſm ſpẽs ſuas p interualla ſex dierũ. Quorum ſnie. q: lr̃a Geñ magis inſeruire videtur atqꝫ catholica eccleſia magis approbat ideo hactenꝰ ſtudioſe docuimus quõ ex illa cõi materia prius informit facta poſtea corpaliũ rerũ genera p ſex dierũ volumina diſtinctim ſint formata. Alijs aũt videt ꝙ nõ p interualla tpoꝝ facta ſint: ſ ſimul ita formata ad eẽ pdiert. Qđ Aug. ſup Geñ. pluribꝰ modis nitit oñdere dicẽs elemẽta q̃ttuor ita formata ſicut mõ apparẽt ab inicio extitiſſe. ⁊ celũ ſideribus ornatũ fuiſſe. Quedã ꝟo nõ formaliter ſ materialit tunc facta fuiſſe. Que poſt p tpis acceſſum formaliter diſtincta ſunt. vt herbe: arbores et forte animalia. Oia ergo in ipo tpis initio facta eſſe dicunt: ſed quedam formaliter ⁊ ſm ſpecies quas habere cernimus: vt maiores mũdi partes: quedã vero materialit

Anteq̃ de factura homis agat de mõ pme ꝯditionis rerũ vñ ſupra breuit tetigit pleniꝰ agit vbi viri catholici diſſẽtire videntur.

Alijs dicentibus mũdũ in materia ⁊ forma ita fuiſſe ſimul. alijs vero p interualla tpm ⁊ dieꝝ ſm q̃ expoſitio premiſſa huc uſqꝫ deducta eſt.

Hic proſequitur opinionez illoꝝ qui ſimꝉ oĩa facta cõtendunt.

tñ. Sꝫ vt dicũt: moyſes loquẽs rudi ꝛ carnali pplo locutiõis modũ tꝑauit de deo loquẽs a ſiti hoĩs ꝙ ꝑ moras tẽpoꝝ opa ſua ꝑficit: cũ ipſe ſimꝉ ſua opa fecerit. Vñ Augu. Jdõ inqͥt moyſes diuiſim refert deũ illa opa feciſſe: qꝛ nõ potuit ſimul ab hoĩe dici qđ a deo ſimꝉ potuit fieri. Jtẽ potuit diuidere ſcriptura loquẽdi tꝑibꝰ: qđ deꝰ operandi tꝑibꝰ nõ diuiſit. Jlli ꝙ his autoritatibꝰ ꝛ alijs hmõi iherẽtes: dicũt qͣttuor elemẽta atqꝫ celi lumĩaria ita formata ſiꝉ eẽ ꝛ habuiſſe illos ſex dies ꝙs ſcͥptura cõmemorat ſex rerũ genera. i. diſtinctiões appellãt ꝙ ſiꝉ facte ſunt: ꝑtim formalitꝰ: ꝑtim cauſaliter.

Quõ intelligendum ſit deum requieuiſſe ab omni opere ſuo. f

Jam de ſeptime diei reqͥe aliqͩd nos eloqͥ oꝑtet. Scͥptũ eſt qꝛ cõpleuit deꝰ die ſeptĩo opꝰ ſuuz: ꝛ reqͥeuit die ſeptimo ab vniuerſo opꝑe qđ patrarat. Reqͥeuiſſe dicit deꝰ die ſeptĩo nõ qͣſi operando laſſus: ſꝫ ab vniuerſo opꝑe reqͥeuit: qꝛ nouã creaturã facere ceſſauit. Reqͥeſcere eñi ceſſare dicit. Vñ in Apoc. dꝛ Nõ hẽbant requiẽ dicẽtia. Sctũs ſctũs ſctũs. i. dicere nõ ceſſabãt. Reqͥeuiſſe ꝙ deꝰ dicit: qꝛ ceſſauit a faciẽdis generibus creature: qꝛ vltra noua nõ ꝯdidit. Vſqꝫ nũc tñ vt veritas in euãgelio ait. opat prͥ cuz filio. ſ. ãminiſtrationẽ eoꝛũdẽ geneꝝ ꝙ tũc iſtituta ſũt. Creatoris eñ ꝟtus cauſa ſubſiſtẽdi eſt oĩ creature. Qđ ꝙ dꝛ. Pater meꝰ vſqꝫ mõ opat: ꝛ ego operoꝛ illud vniuerſe creature ꝯtinuã amminiſtrationẽ oñdit. Die ꝙ ſeptimo requieuit vt nouam creaturã vlterius nõ faceret cuius materia vel ſimilitudo non preceſſerit: ſed vſqꝫ nunc operatur: vt qđ condidit ꝯtinere ꝛ gubernare nõ ceſſet.

Qualiter accipiendum ſit qđ dicitur deus compleſſe opus ſuum ſeptimo die. cum tunc requieuit ab omni opere ſuo. g

Sed queritur quomodo ſeptimo die dicat deꝰ cõpleſſe opus ſuũ: cum ab oĩ opꝑe illo die reqͥeuerit: nec aliqđ genus nouũ rerũ fecerit? Alia tranſlatio habet. Conſummauit deus die ſexto opa ſua que nihil queſtionis affert: qꝛ maniſeſta ſunt que in eo facta ſunt ꝛ omnium cõſummatio eo die ꝑfecta eſt: ſicut ſcriptura oſtẽdit cũ ait. Vidit deus cuncta ꝙ fecerat ꝛ erant valde bona. Omnia quidẽ naturaliter bona erãt nihilqꝫ in ſui natura vitij habentia. ꝛ ſunt bona que ꝯdidit deus etiã ſingula. Simul ꝟo vniuerſa valde bona: qꝛ ex oĩbus ꝯſiſtit vniuerſitatis ãmirabilis pulchritudo: in ꝙ etiã illud qđ maluz dicit: bñ oꝛdinatũ ꝛ loco ſuo poſitũ eminẽtius cõmendat bona: vt magis placeant ꝛ laudabilioꝛa ſint dũ cõꝑant malis Sexto ꝙ die facta ẽ opeꝝ ꝯſummatio. Jdõ ꝑmiſſa oꝛit qͣſtio quõ dicat deꝰ die ſeptĩo opꝰ ſuũ cõpleſſe: qđ hebꝛaica ꝟitas hꝫ ꝛ ꝙ tñ nihil nouũ creaſſe dicit: niſi forte dicat die ſeptimo cõpleuiſſe opꝰ ſuũ qꝛ ipm bñdixit ꝛ ſanctificauit ſicꝰ ſubijcit ſcͥptura. Bñdixit diei ſeptimo ꝛ ſcificauit illũ. Opus eñ eſt benedictio ꝛ ſanctificatio ſicut Salomon aliqͩd operis fecit cum templum dedicauit.

Hic redit ad queſtionẽ poſitã .ſ. quõ verum ſit deũ ſeptimo die cõpleſſe opꝰ ſuũ

Scđm aliam lrãm nihil ibi eſt queſtionis quã ſequitur Auguſtinus.

Que ſit benedictio ꝛ ſanctificatio ſeptime diei. h

Jllum autem diez ſcificaſſe ꝛ bñdixiſſe dicit: qꝛ miſtica ꝑ ceteris bñdictiõe ꝛ ſanctificatõe eũ donauit. Vñ in lege dicit. Memẽto ſãctificare diẽ ſabbati. Et inde ẽ ꝙ numerãdo dies: vſqꝫ ad ſeptimũ ꝓcedimus ꝛ dicimus ſeptẽ eſſe dies qͣrũ repetitiõe oẽ tꝑs agit: nõ qͥn aliꝰ ſit ab illis dies octauꝰ ꝛ nonus. ꝛ ſic de ceteris. Sꝫ qꝛ in ſex diebꝰ rerũ genera diſtincta ſunt: ꝛ in ſeptĩo lꝫ nõ fuerit nouũ genus rerũ inſtitutũ fuit tñ in eo qͣſi quidã nouus ſtatus ſanctificationis opeꝝ ꝛ requietiõis opificis. Poteſt etiã ſic exponi illud. Cõpleuit deus die ſeptimo opus ſuum. id eſt completum ꝛ ꝯſummatum vidit.

Jſta eſt diſtinctio. xv. huius ſcđi libri. Jn qua quidem diſtinctiõe magiſter poſtꝙ egit de oꝛnatu firmamenti. agit hic ꝯſequẽter de oꝛnatu aeris ꝛ aque. Et tria facit. Nã primo facit de oꝛnatu aeris. ꝛ ſimiliter de oꝛnatu aque. ſeu etiaz de opere qͥnte diei. Scđo agit de oꝛnatu terre. ſeu etiaz de opere ſexte diei. Tertio de ſeptime diei reqͥe Primũ facit a principio diſtinctionis vſqꝫ ibi. Sequitur dixit deus ꝓducat. Scđm ab inde vſqꝫ ibi. Jam de ſeptime diei requie. Tertiũ vſqꝫ ad finẽ diſtinctionis Et tñ in generali. Ju ſpeciali aũt ſnĩa mgrĩ ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quaꝝ ꝑma eſt hec. Deꝰ qͥnto die volatilibus ꝛ natatilibus de aqua factis aerẽ ꝛ aquã adoꝛnauit. Hanc mgr̃ inſinuãs dicit ꝙ opus qͥnte diei ẽ oꝛnatio duoꝝ elementoꝝ. ſ. aque ꝛ aeris ꝑ volatalia ꝛ nattalia que de aquam tanꝙ ex ateria ſui ſunt creata. ex quibꝰ aues ſeu volatilia eleuauit deus in aerem. piſcibꝰ aquas ad oꝛnatũ relinquens

Scđa ꝓpoſitio eſt hec. Deꝰ ſexto diei iumẽtis reptilibus ꝛ beſtijs terre de tͣra formatis terrã decorauit. Hanc mgr̃ inſinuãs dicit ꝙ opꝑe ſexte diei oꝛnata fuit terra iumentis. reptilibꝰ ꝛ beſtijs ꝛ alijs conſimilibus. Poſtea mouet duas qͣſtiones quaꝝ ꝑma eſt. An nociua animalia aut venenoſa etiã tunc a deo facta fuerunt. Et rñdens dicit ꝙ illa aĩalia crea

ta fuerũt innoxia .ſed de hoīe peccante facta ſunt nociua vt ꝑ ea vitia punirenť. ⁊ vt virtus probaretur.
Secunda queſtio eſt. An minuta aĩalia que ex putrefactione naſcunť etiã tunc ꝓducta fuerũt. Et reſpodens dicit.ꝙ illa que putrefactiõe naſcunť cuz alijs animalibus ꝓducta non ſunt niſi materialiter Et ſubdit ꝙ nouiſſimus omniũ animaliũ fuit hõ tanꝗ omniũ dominator. Addens ꝙ circa rerũ creationem duo ſolẽnes opiniones fuerunt.quarum prima dicit.ꝙ ꝑ ſex dierum interualla oĩa eſſe formata ⁊ ꝑ ſpiritũſanctũ eſſe diſtincta Alia dicit oĩa ſimul eſſe ꝯdita ⁊ diſtincta. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Deus ſeptimo die dicit quieuiſſe ⁊ opus ſuũ cõpleuiſſe.q2 vlterius nouã creaturã nõ ꝯdidit que in ſe materialiter vel in ſuo ſimili non fuerit licet tñ res ꝓductas benedixit ⁊ ſanctificauit. Hanc ꝓbans querit. Cur deus dicať ꝯſummaſſe opus ꝑ requiem die ſeptimo cũ tñ cõpleuerit ipm̃ die ſexto. Ad quod rñdens dicit deũ opus ſuũ cõpleuiſſe ⁊ ſexto die ⁊ ſeptimo.ſexto quidẽ.quia tũc oĩa ꝑfecit. Septimo autez quia vltimũ opus ſanctificationẽ.ſ.adhibuit. Unde ⁊ ſeptimus dies miſtica quadã ratione ſanctificatus conſueuit appellari. Et tñ in ſpeciali.

De hominis creatione vbi cõſiderandum eſt quare creatus ſit homo.et qualiter ſit inſtitutus. que duo ſupra tractata ſunt. ⁊ qualis fact⁹ ⁊ qualiter lapſus.poſtremo quomodo ſit reparat⁹.que diſcutienda ſunt. a

DI. XVI

Is excurſis b que ſupra de homis creatione ꝑmiſim⁹ effectui mãcipare atq ordie explanare nunc ſuſcipim⁹ vbi hec ꝯſideranda videnť ſcz quare creat⁹ ſit hõ.⁊ qualiť inſtitut⁹: ⁊ qualis ⁊ quõ factus. Deinde qualiter ſit lapſus: poſtremo qualiter ⁊ ꝑ que ſit reparatus. Horũ aũt ꝑmo ⁊ ſecũdo poſita.i.cauſam creatiõis hũane ⁊ modum inſtitutionis ſuperius ꝓ modulo noſtre facultatis tractauimus. Ideoq ſupeſt vt qualis vel quõ fact⁹ ſit diſcutiamus. In Geñ.legiť Faciamus hoiem ad imaginẽ ⁊ ſimilitudinẽ nr̃am ⁊c̃. In eo ꝙ dicit faciam⁹: vna opatio triũ ꝑſonaꝝ oſtẽdiť:in hoc vero ꝙ dicit ad imaginẽ ⁊ ſimitudinẽ nr̃am: vna ⁊ equalis ſubſtãtia triũ perſonarũ monſtrať. Ex ꝑſona eñ patris hic diciť ad filiũ ⁊ ſpm̃ſctm̃. Nõ vt quidã putant angelis: q2 dei ⁊ angeloꝝ non eſt vna eadem imago vel ſimilitudo.

Beda
Quõ intelligendũ eſt. Faciamus hominez ad imaginem et ſimilitudinẽ nr̃am

Q imago ⁊ ſimilitudo hic a diuerſis accipitur varie.a quibuſdã increata. ⁊ ab alijs creata ⁊ icreata vel eſſentia trinitatis vel filius et ſpirituſſanctus. b

Imago autem et ſimilitudo in hoc loco vel increata intelligitur.i.trinitatis eſſentia ad quã fact⁹ eſt homo: vel creata in q̃ factus eſt homo: ⁊ ipſi hoi ꝯcreata. Increatã eñ imaginẽ q̃ de⁹ ẽ intellexiſſe videť Beda cũ dic̃.nõ eẽ vnã imaginẽ dei ⁊ angeloꝝ.ſ3 trium ꝑſonaꝝ: ⁊ iõ ꝑſonis nõ angelis ſit ibi ſmo Improprie tñ imago dr̃.q2 imago relatiue ad aliud diciť cui⁹ ſiĺitudinẽ gerit ⁊ ad qđ repñtãdũ facta eſt: ſic imago ceſaris q̃ ipius ſimilitudinem ꝑferebat ipm̃ quodãmõ repñtabat Proprie aũt imago diciť id ad qđ aliud ſit Sic exẽplũ ꝓprie dr̃ qđ ſumiť ex aliq̃: ⁊ exemplar ex q̃ ſumiť aliq̃d Poniť tñ ⁊ aliqñ abuſiue alteꝝ ꝓ altero: ita ⁊ min⁹ ꝓprie accipiť imago eſſentia trinitatis: ſi tñ ea noie imaginis: in hoc loco intelligitur.

Opinio eorum qui putauerunt filium per imaginem et ſimilitudinem hic accipi. c

Filius vero ꝓprie imago patris diciť: ſicut ſupra in tractatu de trinitate diximus. Uñ fuerũt nõnulli q̃ ita dixerũt vt imaginẽ in hoc loco intelligerent filium hoiem vo nõ imaginem: ſed ad imaginem factũ dicerẽt: quos refellit apoſtolus dicẽs. Uir quidẽ eſt imago ⁊ gloria dei. Hec nãq imago.i.hõ cũ diciť fieri ad imaginẽ nõ q̃ſi ad filiũ diciť fieri: alioquin nõ diceret ad imaginẽ noſtrã. Quõ eñ noſtrã diceret: cũ filius ſolius pris imago ſit

Auguſti. in.vij.li.đ trinitate.

Fuerũt autẽ ⁊ alij ꝑſpicati⁹ hoc tractãtes qui ꝑ imaginẽ filiũ ⁊ ꝑ ſimilitudinẽ ſpiritũſctm̃ intelligerent: q̃ ſimilitudo eſt patris ⁊ filij. Et ideo pluraliter putauerũt dici noſtrã id referẽtes ad ſimilitudinem tñ ad imaginẽ vo ſubintelligendũ eſſe meam Hoiem vo ⁊ imaginẽ eſſe ⁊ ad imaginẽ et ſimilitudinẽ factũ eſſe tradiderũt: ⁊ imaginem imaginis eſſe ⁊ ſimilitudinis.

Aliorum opinio.

Nec horum ſcientiã approbat ſed imaginem ⁊ ſimilitudinem dei in homine querendam ⁊ conſiderãdam docet vt imago ⁊ ſimilitudo creata intelligatur. d

Uerũtamẽ hec diſtinctio lz reprobabilis penit⁹ nõ videať q2 de medio montiũ.i.autoritatib⁹ ſctõꝝ non manat: ꝯgruẽtius in ipo hoie imago ⁊ ſimilitudo querẽda eſt ⁊ ꝯſideranda. Fact⁹

In quib⁹ conſideratur imago ⁊ ſilitudo. ē ḡ hō ad imaginē dei ⁊ ſilitudinē ſm̄ mentē qua irrōnabilib⁹ añcellit: ſ ad imaginē ſm̄ memoriā ⁊ intelligentiā ⁊ dilectionem Ad ſilitudinē ſm̄ innocētiā ⁊ iuſticiā: q̄ in mēte rōnali naturalr̄ ſunt. Uel imago cōſideraẜ in cognitōe ꝟitatis: ſilitudo ī amore ꝟtutis: vel imago in alijs oib⁹: ſilitudo ī eſſentia: q: ⁊ imortalis ⁊ indiuiſibilis eſt. Uñ Aug. i li. ꝺ q̄ntitate aie Aia fctā ē ſilis deo: q: imortalē ⁊ indiſſolubilē fecit eā de⁹ Imago ḡ ptinet ad formā: ſilitudo ad naturā. Fact⁹ eſt ḡ hō ſm̄ aiam ad imaginē ⁊ ſilitudinē nō pr̄is vel filij vel ſpūſſcti: ſ totius trinitatis: ita ⁊ ſm̄ aiam ꝺ: hō eē imago dei: q: imago dei in eo ē Sicut imago ꝺ: ⁊ tabula ⁊ pictura q̄ in ea ē: ſ ppē picturam q̄ in ea eſt ſil' ⁊ tabula imago appellaẜ
Aug⁹. in. xv. libro de trinitate. Ita ppē imaginē trinitatis etiā illud in q̄ eſt imago noīe imaginis vocaẜ.

Q̄ homo dicitur imago ⁊ ad imaginem. filius vero imago non ad imaginem. e

Quo circa homo ⁊ imago dicíẜ ⁊ ad imaginē: fili⁹ autē imago nō ad imaginē: q: natus nō creatus: equalis ⁊ in nullo diſſimilis. hō creat⁹ eſt a deo nō genit⁹ nō parilitate equalis: ſed quadā
Auguſti. ſimilitudine accedens ei. Uñ augu. in lib. vij. de trinitate. In Geñ. legiẜ. Faciamus hominē ad imaginē ⁊ ſimilitudinē noſtrā Faciamus ⁊ noſtram pluraliter dixit: ⁊ niſi ex relatiuis accipi non oportet vt facere intelliganẜ pater ⁊ filius ⁊ ſpirituſſanctus ad imaginē patris ⁊ filij ⁊ ſpirituſſancti vt ſubſiſteret homo imago dei. Sed quia nō omnino equalis fiebat illa imago tanquaꝫ non ab illo nata ſed ab eo creata. Ideo ita imago dicíẜ q̄ ⁊ ad imaginē: q: non equatur parilitate: ſꝫ accedit quadā ſimilitudine. Fili⁹ aūt eſt imago: ſed nō ad imaginē q: equalis patri. Dict⁹ ē ḡ hō ad imaginē ppter imparē ſilitudinē. Et ideo nr̄am vt imago trinitatis eſſe hō intelligaẜ. nō trinitati equalis: ſicut fili⁹ patri. Ecce oſtēſum eſt ſm̄ quid ſit homo ſimilis deo. ſ. ſm̄ animam. Sed ⁊ in corpore quādā proprietatem habet que hoc indicat. quia eſt erecta ſtatura ſm̄ quā corpus anime rationali cōgruit: quia in celum erectum eſt.

Q̄ ⁊ ſm̄ corpus poteſt dici factus ad ſimilitudinē dei

Iſta eſt diſtinctō. xvj. huius ſcd̄i

libri. In qua magiſter poſtq̄ egit de creatura pure ſpūali. ſ. angelis. ⁊ de creatura pure corporali Incipit agere de compoſita ex ſpūali ⁊ corpali. ſ. de hoīe Et circa hoc in hac diſtinctione agit de productione hominis in cōmuni. Et tria facit. Nam primo oſndit qualiter homo ſit factus Secundo ad cui⁹ imaginē ſit productus. Tertio q̄ nō ſit imago que oīmino adequatur dei filio. Primuꝫ facit a principio diſtinctionis vſq̧ ibi. filius quoq̧. Secundū ab inde vſq̧ ibi. Quo circa. Tertiū vero vſq̧ ad finem diſtinctōnis Et tm̄ in generali. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus propoſitionibus quarum prima hec eſt.

Deus pater cū dixit. Faciam⁹ hoīem ad imaginē ⁊ ſimilitudineꝫ nr̄am loquebaẜ filio ⁊ ſpirituſſancto ⁊ nō ſpiritib⁹ quibuſcūq̧ creatis. Hanc magiſter ꝓbans querit. q̄lis ⁊ quō factus ſit hō. Et rn̄dēs dicẜ q̄ per verbū dn̄i imaginē ⁊ ſimilitudinē dei ſit ꝓductus ſm̄ illud Geñ. j. Faciamus hominem ad imaginem ⁊ ſimilitudinē nr̄am. in quibus verbis oſtenditur vnitas eſſentie et trinitas pſonarum. et ſunt verba patris ad filium ⁊ ſpm̄ſctm̄. ⁊ nō ad angelos. vt quidam dixerunt q̄ dei ⁊ angelorū nō eſt vna eadē imago. ſed bene ſimilitudo. Secunda propoſitio eſt hec. Homo ſm̄ animaꝫ factus eſt ad imaginem non ſimpliciter vnius diuine pſone ſed totius trinitatis. Hanc ꝓpoſitionem probās recitat duas opiniones circa intellectum predictoꝝ verborum. Geñ. quarū prima dicit in illo textu. Geñ. p imaginem debere ſolū filiū intelligi ⁊ nō hoīem. q: hō nō eſt imago dei ſed ad imaginē dei factus. ſed quia huic opinioni cōtrariaẜ illud apoſtoli vbi dicit q̄ vir ſit imago dei et gloria dei. qua ꝓpter magiſter videẜ eaꝫ reprobare alia opinio dicit q̄ filius dei ſit ꝓprie imago. ⁊ ſpūſſanctus ſimilitudo ⁊ q̄ hō ſit factus ad imaginē filij ⁊ ſimilitudinē ſpūſſancti. Hanc opinionē mgr̄ nō approbat. eo q̄ ſanctoꝝ autoritatib⁹ minime ſit fulcita

Poſt hec dicit magiſter hoīem eſſe factū ad imaginem non cuiuſcūq̧ ſingularis pſone diuine. ſed toti⁹ trinitatis ⁊ hoc ſm̄ naturalia. i. ſm̄ animā ad ſimilitudinem dei factus eſt hō q̄tum ad ſupaddita aīme cuiuſmodi ſunt ꝟtutes. ſ. innocētia ⁊ iuſticia que naturaliter in mēte rōnali exiſtunt. Tertia propoſitio eſt hec Hō q̄ eſt imago dei ad imaginē dei creat⁹ nequit adequari dei filio. qui non eſt ad imaginē ſꝫ ſoluꝫ imago eſt patris rōne eterne natiuitatis. Hāc magiſter ꝓbans dicit q̄ fili⁹ dei ⁊ hō dei imago ſunt ſꝫ fili⁹ ſolū imago ⁊ nō ad imaginē q: nō creat⁹ ſꝫ natus eq̄lis pr̄i ⁊ ī nullo diſſilis. hō aūt eſt imago ⁊ ad imaginē. q: creat⁹ nō genit⁹ nō equalis. ſꝫ q̄dā ſimilitudine accedēs Et hāc mgr̄ ꝯfirmat autoritate bt̄i Aug. Et ſic prius dcm̄ eſt q̄ nulla imago trinitatis create eſt ſine magna ſilitudine imaginis īcreate repſentatiua ꝓpē realē dr̄am q̄ inẜ illas imagines cōſideraẜ ita etiā nec eſt hō ad imaginē dei creat⁹ pōt adequari filio in diuinis q̄ eſt pr̄is imago ꝓpē diuerſitatis diſtātiā inẜ dei filiū ⁊ hoīem. Et tm̄ in ſpēali.

De creatiōe aie vtrū de aliquo facta ſit vel non. ⁊ qn̄ facta. ⁊ quam gratiā habuerit in creatione. a

Ic de origine DI. XVII
b anime plura queri ſolent. ſcꝫ vnde creata fuerit: ⁊ quando ⁊ quā gratiā habuerit ī creatione: Sicut hominis formatio ſm̄ corp⁹ deſcribiẜ cū diciẜ Formauit de⁹ hoīem de limo terre. ita eiuſdem ſm̄ aiam factura deſcribiẜ cū ſubdiẜ ⁊ inſpirauit in faciē eius ſpiraculū vite. Corp⁹ eñi de limo terre formauit de⁹ cui aiam inſpirauit. Uel ſm̄ ali- Beda.

Q̄ nō corporeis inſtrumētis formaſſe vel ſufflaſſe deus dicitur.

am lrām flauit vel ſufflauit: nō ꝙ faucibꝰ
ſufflauerit: vel manibus corꝑeis corpꝰ for
mauerit. Spūs em̄ deꝰ eſt: nec lineamētis
mēbroꝝ cōpoſitus. Nō ḡ carnaliter pute/
mus deū corporeis manibꝰ formaſſe corpꝰ
vel faucibꝰ inſpiraſſe aiam: ſꝫ potiꝰ hoiem
de limo terre ſm̄ corpus formauit iubēdo
volēdo .i. voluit ⁊ ꝟbo ſuo iuſſit vt ita fie/
ret: et inſpirauit in faciem eius ſpiraculum
vite. id eſt ſubſtantiam anime in qua viue
neret: creauit nō de materia aliqua corpo/
porali vel ſpirituali: ſed de nihilo.

Opinio quorūdā hereticorū q̄ putauerūt aiaꝫ ēē de ſubſtātia dei. b

Putauerunt eniꝫ

quidā heretici deuꝫ de ſua ſubſtātia aiam
creaſſe verbis ſcripture ptinaciter inheren
tes: quibꝰ dꝛ inſpirauit vel inſufflauit ⁊c.
Cū flat inquiūt vel ſpirat: homo de ſe fla/
tū emittit. Sic ergo cū dicꝭ deus flaſſe vel
ſpiraſſe ſpiraculū in facieꝫ hois. ex ſe ſpiri
tum hois emiſiſſe intelligiꝭ .i. de ſua ſubſtā
Reſpōſio. tia. Qui hoc dicūt nō capiūt tropica locu
tione dictū eſſe ſufflauit vꝉ flauit. id eſt fla
tum hois .ſ. animā fecit. Flare em̄ eſt flatū
facere. flatum facere eſt animā facere. Vn̄
dn̄s p eſaiam. Om̄ flatum ego feci. Non
ſunt ergo audiendi qui putāt aiam eſſe ptē
dei. Si em̄ h eſſet: nec a ſe nec ab alio deci
pi poſſet: nec ad malū faciēdū vel patiēdū
cōpelli: nec i meliꝰ vel deteriꝰ mutari. Fla
tus ḡ q̄ hoiem aiauit factꝰ eſt a deo non de
deo nec de aliqua materia ſed de nihilo.

Hic qn̄ facta ſit anima. an an̄ corpus aut in corpore. c

Sed vtrum in cor

pore vel extra corpus etiā intꝭ doctos ſcru/
Opinio Auguſtini. puloſa queſtio ē. Aug. em̄ ſup Gen̄. tradit
aiam cuꝫ angelis ſine corpore fuiſſe creatā
poſtea ꝟo ad corpus acceſſiſſe. neqꝫ cōpul
ſa eſt incorporari ſed naturaliter illud vo
luit .i. ſic creata fuit vt vellet ſicut naturale
nobis eſt velle viuere. Male aūt velle vi/
Alioꝝ ſnīa. uere: non nature ſꝫ voluntatis eſt peruerſe
Alij vero dicūt aiam primi hominis in cor
pore fuiſſe creatam. ita exponētes verba il
la. Inſpirauit in facieꝫ eius ſpiraculū vite
id eſt. aiam in corꝑe creauit que totū corpꝰ
animaret faciē tn̄ ſpecialiter expſſit. qꝛ hec
pars ſenſibꝰ ornata eſt ad intuēda ſupiora
Sed quicq̄d de anima primi hois eſtimeꝭ
de alijs certiſſime ſentiēdū eſt ꝙ in corpore
creentur. Creādo em̄ infundit eas deus ⁊
infundēdo creat. Dicendū eſt etiā aiam il/ Q̄ aīa illa nō ē preſcia operis futuri.
lam non ſic eſſe creataꝫ: vt preſcia eſſet ope
ris futuri iuſti vel iniuſti.

In qua etate deus homineꝫ fecerit. d

Solet etiam queri

vtrū deꝰ hoiem repēte in vrili etate fecerit
an pficiendo ⁊ etates augendo. ſicut nunc
forma in matris vtero? Aug. ſup Gen̄. di
cit. Q̄ adam in virili etate ꝯtinuo factus ē.
⁊ hoc ſm̄ ſuperiores nō inferiores cauſas:
id eſt ſm̄ voluntatē ⁊ potentiā dei quā na
ture generibus non alligauit: qualiter et
virga moyſi ꝯuerſa eſt in draconē. Nec ta
lia contra naturā fiunt: niſi nobis quibus
aliter nature curſus innotuit. deo aūt natu
ra eſt qd̄ facit. Non ergo cōtra diſpoſitio/
nem ſuā illud fecit deus. Erat em̄ in prima
creaturaꝝ conditione ſic hominē poſſe fie
ri. ſed non ſibi erat neceſſe vt ſic fieret: hoc
eniꝫ non erat in conditione creature. ſed in
beneplacito creatoris cuius voluntas ne/
ceſſitas eſt. Hoc eni neceſſario futurum eſt
qd̄ vult ⁊ preſcit. Multa vero ſm̄ inferio
res cauſas futura ſunt ſꝫ in preſcientia deiꝭ
futura non ſunt. Si aūt ibi aliꝭ futura ſunt
potius futura ſūt: ſicut ibi ſunt vbi preſcit
ille qui non poteſt falli. Sic ergo factus ē
adam non ſm̄ inferiores cauſas: quia non
erat in rerum cauſis ſeminalibus vt ita fie
ret: ſed ſm̄ ſuperiores non contra naturaꝫ
operantes: quia in rerum cauſis naturali/
bus erat: vt ita poſſet fieri.

Q̄ homo extra paradiſuꝫ creatus in paradiſo ſit poſitus ⁊ quare ita factum ſit. e

Hominē auteꝫ ita

formatum tulit deus: vt ſcriptura docet ⁊
poſuit in paradiſo voluptatis quē planta/
uerat a principio. His verbis aperte moy
ſes inſinuat ꝙ homo extra paradiſuꝫ crea
tus poſtmodum in paradiſo ſit poſitus.
Quod ideo factum dicitur. quia non erat
in eo permanſurus: vel vt non nature ſed
gr̄e h aſſignareꝭ Intelligiꝭ aūt paradiſus
localis ⁊ corporalis in quo hō locatus eſt Tres ſnīe de paradiſo ſunt ⁊ que ſunt.
Tres em̄ generales de paradiſo ſententie
ſunt. Vna coꝝ qui corꝑaliter intelligi vo/
lunt tm̄. Alia coruꝫ q̄ ſpūaliter tm̄. Tertia
coꝝ qui vtroqꝫ modo paradiſum accipiūt
Tertiā mihi placere fateor: vt hō in corpo

A quo princi pio ſit planta tus.

rali paradiſo ſit poſitus: qui ab illo princi=
pio plātatus accipi pōt: quo terrā oēm re/
motis aquis herbas ⁊ ligna pducere iuſſit
Qui ⁊ ſi pn̄tis eccl'ie vel future typū tenet
ad lrām tn̄ intelligendū ē eſſe locū ameniſſi
mum fructuoſis arboribus magnū: ⁊ ma/
gno fonte fecundū qd̄ dicimus a principio.

Qualis ſit lo cus padiſi et vbi.

antiq̄ trāſlatio dic̄ ad orientē Vn̄ volūt in
oriētali pte eſſe padiſum longo interiacēte
ſpacio vel maris vel terre regionib⁹ q̄s in/
colunt homines ſecretū ⁊ in alto ſitū vſq̈
ad lunarē circulū pertingentez. Unde nec
aque diluuij illuc peruenerunt.

De lignis paradiſi iter que erat li= gnum vite et lignum ſcientie boni ⁊ mali. f

In hoc autem pa=

radiſo erant ligna diuerſi generis: int̄ que
vnū erat quod vocatum eſt lignuz vite al
terū vo lignū ſcie boni ⁊ mali. Lignū aūt
vite dictuz eſt ſicut docet Beda ⁊ Strab⁹
q² diuinitus accepit hāc vim vt qui ex ei⁹
fructu comederet: corpus ei⁹ ſtabili ſanita
te perpetua ſoliditate firmaref: nec vlla in
firmitate vel etatis imbecillitate in deteri⁹
vel in occaſum laberef.

Quare voca tum ſit lignuz ſciētie boni et mali.

Lignū aūt ſcien
tie boni ⁊ mali: nō a natura hoc nomen ac/
cepit: ſ; ab occaſione rei poſtea ſecute. Ar/
bor eñ illa nō erat mala. ſed ſcientie boni ⁊
mali ideo dicta eſt quia poſt prohibitionē
erat in illa trāſgreſſio futura: qua hō expe
riendo diſceret quid eſſet inter obedientie
bonū: ⁊ inobedientie malū. Non ergo de
fructu qui naſceretur inde poſitū eſt illud
nomen: ſed de re tranſgreſſione ſecuta. Co/
gnouit eñ homo priuſq̄ȝ tangeret h' lignū
bonum ⁊ malum: ſed bonū per prudentiā
⁊ experientiam: malu m vero per pruden=
tiam tantū. Quod etiā per experientiā no=
uit vſurpato ligno vetito: q² per experien=
am mali didicit quid ſit inter bonum obe=
dientie ⁊ malum inobedientie.

Q̄ ſi p̄mi pa= rentes nō pec caſſent. nō iō minus ſciētie boni ⁊ mali li gnum dicere= tur.

Si vero pri
mi parentes obedientes eſſent: nec contra
p̄ceptū peccaſſent: nō ideo tamē minus di
ceretur lignū ſcientie boni ⁊ mali quia hoc
ex eius tactu accideret ſi vſurparetur.

Augu. ſuper Gene.

A li
gno ergo homo prohibit⁹ eſt quod maluz
non erat: vt ipſa precepti cōſeruatio bonū
illi eſſet: tranſgreſſio malū. Nec melius cō
ſideratur q̄ȝtum maluz ſit inobedientia q̄ȝ
hoc modo: cū ſcilicet ideo reus factus eſtz
homo intelligitur: q² prohibitus rē tetigit
quā ſi non phibitus tetigiſſet nec peccaſſet
nec penā ſenſiſſet. Si eñ venenoſaȝ herbā
phibitus tetigeris: pena ſequitur: ⁊ ſi ne=
mo prohibuiſſet: ſimiliter proſequeref Si
etiā prohibetur res tangi que non tangen=
ti tantū ſed prohibēti obeſt: ſicut aliena pe
cunia: ideo prohibitū eſt peccatū: quia p/
hibenti eſt damnoſum. Cū vero tangitur:
quod nec tangenti obeſt ſi non prohibetur
nec cuilibet ſi tangatur: ⁊ ideo prohibetur
vt per ſe bonū obedientie ⁊ malū inobedi/
entie mōſtretur. Sicut primus homo a re
bona prohibitus penā incurrit: vt non ex
re mala: ſed ex inobedientia pena eſſe mon
ſtretur: ſicut ex obedientia palma.

Iſta eſt diſtinctio. xvij. hui⁹ ſcdī

libri. In qua magiſter oſtenſa productione hominū
in generali: agit de productione viri in ſpeciali. Et
tria facit. Nam primo agit de pductione anime qua
ipſum viuificauit. Secundo de paradiſo in quo ipm
collocauit. Tertio de ligno ſcientie quo eundem nō
vti ſibi precipiens limitauit. Primū facit a' principio
diſtinctionis: vſq̈ ibi. Solet etiam queri. Secunduȝ
vſq̈ ibi. In hoc aūt padiſo. Tertiū vo vſq̈ ad fineȝ
diſtinctionis. Et tm̄ in generali. In ſpeciali ſentētia
mgr̄i ſtat in tribus ppoſitionibus quarū prima eſt
hec. Deus qui ade animā nō de diuina ſubſtantia
nec de aliqua materia creauit ſ; ipſam ex nihilo cre=
ando eidem inſpirauit. Hanc eñ propoſitionē mgr̄
probans dicit q̄ anime hominis creatio exprimif in
Gen̄. vbi dicif. Inſpirauit in faciē eius ſpiraculū vi
te: quā quidē inſpirauit ⁊ fecit nō faucibus corpcis
nec de ſua ſubſtantia ipſam a ſe efflauit vt quidā he
retici opinanf ſed dicitur inſpiraſſe qn̄ animā ad mo
dum flatus de nihilo ſpiritualiter creauit Sed circa
hoc tunc mouet vnā q̄ſtionē Utrū ſcilicet aīa creata
ſit in corpore vel extra corpus. Et reſpondens q̄ ali
qui opinati ſunt q̄ ſit creata in corpe. Alij vero opi
nati ſunt q̄ ſit creata extra corpus Sed magiſter de
anima primi hominis quo ad hoc nihil determinat.
ſed de alijs animab⁹ certiſſime ſciendū eſſe dicit q̄ in
corpe creanf. Secūda ppoſitio eſt hec. Deus qui
adam in virili etate plaſmauit eundē ab extra in pa
radiſum collocauit. Hanc eñ propoſitionē magiſter
pbās querit. Utrū primus homo creatus fuit in vi
rili etate. Et reſpondet q̄ ſic. ſed non virtute cauſa=
rum inferiorum. ſed diuina virtute. quia multa ſunt
poſſibilia ſm̄ cauſas ſuperiores q̄ fieri cauſaliter nō
poſſunt ſm̄ cauſas inferiores. ⁊ ſic vga Moyſi ver
tebatur in draconem virtute diuina. nec talia hūt cō
tra naturam. niſi tantūmodo nobis quibus curſus
nature aliter non innotuit. Et ſubdit magiſter q̄ ho
minem vt premittitur in virili etate formatum deus
poſuit in paradiſum Quod ideo dicit magiſter fuiſ=
ſe factum. q² nō erat in eo māſurus. vel vt cognoſce
ret q̄ non eſſet nature eius vt in illo loco eſſet ſ; gr̄e
De quo ſunt tres opiniones. Prima dicit paradiſuȝ
eſſe locum corporalem preciſe. Secunda dicit ipſum
eſſe locum ſpiritualem. Tertia que magiſtro placet
ponit vtrūq̈ affirmans q̄ ſpiritualiter gerat tipum
eccleſie preſentis vel future. ⁊ cū ad litterā ſit locus
corporalis longe a terra inhabitabili per hoīes per
interpoſitionē maris vel longo terre ſpacio ſepatus
⁊ ſui ſitus altitudine vſq̈ ad lunarem circulum ptin
gens. Tertia propoſitio eſt hec. Adam in paradi=
ſo de fructu ligni ſcientie boni et mali non a natura
ſed ab euentu futuro ſic dicti guſtando peccauit.

Hanc enim propoſitionem magiſter probans ꝓponit.ſ.in paradiſo erant ⁊ diuerſa ligna inter q̄ vnum dicebatur lignum vite. ⁊ huiuſmodi virtutez diuini tus acceperat: vt de ſuo fructu comedentes ab infirmitate ⁊ morte cōſeruare poterat. Aliud autem dicebatur lignuz ſcientie boni ⁊ mali. nō a natura nec ab aliqua virtute ſibi a deo indita. ſed ab euentu. qꝛ poſt eius guſtū homo experimētaliter cognouit differentiā inter bonū obediētie ⁊ malū inobedientie. Et ſubdit ꝙ eſus illius ligni illicitus fuit de ſe ſ3 fuit homī interdictus. ⁊ ad oñdēdū q̄tū malū ſit inobediētia: etiā ſi fiat ī his q̄ de ſe ſūt licita Et tm̄ ī ſpēali

De formatione mulieris. a

DI. XVIII

I Neodez quoꝙ paradiſo mlierē formauit deus de ſuba viri. ſicut poſt plātatum paradiſum hominemꝙ in eo poſitum ⁊ poſt vniuerſa animalia ad eum ducta ſuiſꝙ nominibus deſignata: ſubnectit ſcriptura. Immiſit deus ſoporē in adam Cūꝙ obdormiſſet: tulit vnam de coſtis eius: ⁊ formauit eam in mulierem.

Quare virum prius. et poſtea de viro mulierem creauit. non ſimul vtrunꝙ. b

Hic attendendum eſt quare nō creauit ſimul viruz ⁊ mulierē ſicut angelos: ſed prius virum deinde mulierem de viro Ideo ſcilicet vt vnū eſſet generis humani principiū: quatenus in hoc ⁊ ſuperbia diaboli ꝯfunderetur: ⁊ homis humilitas dei ſimilitudine ſublimaretur. Diabolus quippe aliud a deo principium eſſe concupierat Ideoꝙ vt eius ſuperbia retunderet̃: hoc homo in munere accepit quod diabolus ꝑuerſe rape voluit: ſed obtinere non potuit. Et per hoc imago dei in homine apparuit: qꝛ ſicut deus oībus rebus exiſtit principiū creationis: ita homo omnibus hominibus principiū generationis. Ideo etiā ex vno homine omnes eſſe voluit deus: vt dū cognoſcerent ſe ab vno eſſe omnes: ſe quaſi vnum amarent.

Alia ratio q̄re ex vno homine oīs mines.

Quare de latere viri nō d̄ alia corporis parte formata ſit. c

Cum autez his de cauſis facta ſit mulier de viro: nō de qualibet ꝑte corpis viri: ſ3 de latere eius formata eſt: vt oñderet̃: qꝛ in cōſortiū creabatur dilectiōis: ne forte ſi fuiſſet de capite facta viro ad dominationē videret̃ preferenda aut ſi de pedibus ad ſeruitutē ſubijcienda. Quia igitur viro nec domia nec ancilla parabatur ſed ſocia: nec de capite nec de pedibus: ſed de latere fuerat producenda: vt iuxta ſe ponendam cognoſceret: quam de ſuo latere ſumptam didiciſſet.

Quare dormienti ⁊ non vigilanti coſta ſubtracta eſt. d

Nō ſine cauſa dormiēti quoꝙ viro potius q̄3 vigilāti detracta eſt coſta de qua mulier in adiutoriū generationis viro eſt formata: ſed vt nullam in eo ſenſiſſe penā mōſtraret̃ ⁊ diuine ſimꝉ potētie opus mirabile oſtenderet̃: que hominis dormientis latus apuit: nec cum tamē a quiete ſoporis excitauit. In quo etiā opere ſacramentū chriſti ⁊ eccleſie figuratū eſt. Quia ſicut mulier de latere viri dormientis formata eſt: ita eccleſia ex ſacramētis que de latere chriſti in cruce dormiētis ꝓfluxerunt. ſ. ſanguine ⁊ aqua q̄bus redimimur a penis atꝙ abluimur a culpis.

De ſacro huius operis.

Q de illa coſta ſine extrinſeco additamento facta fuit per dei potentiam ſicut quinꝙ panes in ſe multiplicati ſunt. e

Solet etiam queri vtrū de illa coſta ſine adiectiōe rei extrinſece facta ſit mulier: Nō quibuſdā nō placuit. Certū ſi ad ꝑficiendū corp⁹ mulieris deus extriſecū augmētū addidiſſet: maius illud eēt q̄3 ipa coſta. Ideoꝙ potius de illo addito q̄3 d̄ ipa coſta mulier facta deberet dici: de q̄ plures accepiſſet ſube ꝑtes. Reſtat ḡ vt d̄ ſola ipius coſte ſubeſine oīmi extrinſeco additamēto ꝑ diuinaz potentiā in ſemetipſa multiplicata mulieris corpus factū dicat̃: eo ſane miraculo q̄ poſtea de q̄nꝙ panibus ieſu celeſti bñdictiōe multiplicatis quinꝙ milia hoim ſaciata ſunt. Illō etiā ſcire optet ꝙ cū angeloꝝ miniſterio facta ſit mulieris formatio: non eſt eis tñ tribuēda creatiōis potētia. Angeli eñi nullā poſſunt creare naturam: ergo nec formare coſtā in mulierē nec carnis ſuꝑplementū in locū coſte nō ꝙ nihil agāt vt aliq̄d creetur ſ3 nō ideo creatores ſunt: ſicut nec agricole ſegetū vel arboꝝ. Solus de⁹. i. trinitas eſt creator Facta eſt ergo femina a deo: etiam ſi coſta miniſtrara ſit per angelos.

Q licet angelica miniſtratione ſit illud opus expletū nō tamen creatores fuerūt angeli.

Utrum ſm̄ ſuperiores an ſm̄ inferiores cauſas ita facta ſit mulier id eſt an ratio ſemialis id haberet vt ita fieret an tantum vt ita fieri

poſſet. ſed vt ſic fieret in deo tan-
tum eſſet cauſa. f

Sꝫ queritur an ra-

tio quā deus primis opibus cōcreauit id
haberet vt ſm̄ ipſam ex viri latere feminaꝫ
fieri neceſſe foret: an hoc tm̄ vt fieri poſſet.
Ad qđ ſciendū eſt oim̄ rerū cauſas in deo
ab eterno eſſe. Ut enī hō ſic fieret vel equꝰ
⁊ hmōi: in dei potētia ⁊ diſpoſitiōe ab eter
no fuit. Et he dicunt̄ primordiales cauſe:
q̄ꝛ iſtas alie nō p̄cedunt ſed iſte alias q̄ ſūt
cauſe cauſarꝫ. Cūq̄ꝫ vnū ſit diuina potētia
diſpoſitio ſiue volūtas ⁊ id vna oim̄ p̄nci-
palis cauſa. tm̄ ꝓpter effectꝰ diuerſos plu-
raliter dicit Auguſti. cauſas primordiales
oim̄ rerū in deo eſſe: inducēs ſimilitudinē
artificis: in cuiꝰ diſpoſitiōe eſt: qualis futu-
ra ſit arca. Ideo ⁊ in deo vniuſcuiuſq̄ꝫ rei
future cauſa p̄ceſſit. In creaturis ꝟo qua-
rundam rerum: ſed non omniū cauſe ſunt.
vt ait Augꝰ. Quia inſeruit deus ſemiales
rōnes rebꝰ: ſm̄ q̄s alia ex alijs ꝓueniūt. vt
de hoc ſemine tale granum: de hac arbore
talis fructus ⁊ hmōi. Et he quoq̄ꝫ dicunt̄
primordiales cauſe: ⁊ ſi nō adeo ꝓprie: q̄a
habent ante ſe cauſam eternam: que ꝓprie
⁊ vniuerſaliter prima eſt. Illa vero ad res
aliquas dicuntur prime que ſcꝫ ex eis pro-
ueniunt Ideo etiam primordiales dicunt̄
quia in prima rerum conditione rebꝰ a deo
inſite ſunt: ⁊ ſicut creature mutabiles ſunt
ita ⁊ he cauſe mutari poſſunt. Que autē in
īmutabili deo cauſa eſt: nō mutari pōt.

Augu. ſuper Geneſim. De cauſis rerū latiꝰ diſputat ꝙ cauſe q̄ in deo ſunt ꝓprie dicunt̄ p̄mordiales. et q̄re pluraliter dixit.

Qđ nō oim̄ q̄ ſūt cauſe ſūt in creaturis.

Qđ cāe etiaꝫ q̄ ſunt in creaturis licꝫ īproprie tm̄ dicunt̄ p̄mordiales. Alia rō quare dicunt̄ primordiales.

Diſtinctio cauſarū rerū perutilis ſcꝫ ꝙ quedā in deo ⁊ in creaturis. quedā in deo tm̄ ſunt. g

Omniū ergo rerū

cauſe in deo ſunt: ſed quarundā cauſe et in
deo ſunt ⁊ in creaturis. Quarūdam cauſe
in deo tantum ſunt: ⁊ illarū rerum cauſe di-
cuntur abſcondite in deo: quia ita eſt in di-
uina diſpoſitiōe vt hoc vel illud fiat quod
nō eſt in ſeminali creature ratiōe. Et illa q̄-
dem que ſm̄ cauſam ſeminalem fiunt dicū-
tur naturaliter fieri quia ita curſus nature
hominibus innotuit. Alia vero preter na-
turam quorū cauſe tm̄ ſunt in deo. Hec au-
tem dicit Auguſti. eſſe illa que per gratiaꝫ
fiunt vel ad ea ſignificanda nō naturaliter
ſed mirabiliter fiūt. Inter que mulieris fa-
cturam de coſta viri ponit ita dicens. Ut
mulierem ita fieri neceſſe foret: nō in rebus
conditū: ſed in deo abſconditū erat. Ois
creature curſus habet naturales leges. ſu-
per hunc naturalem curſum creator habet
apud ſe poſſe de omnibꝰ facere aliud q̄ꝫ eo-
rum naturalis ratio habet. vt ſcilicet ꝟga
arida repente floreat: fructū gignat: ⁊ in iu-
uentute ſterilis femina in ſenectute pareat
vt aſina loquatur: ⁊ huiuſmodi Dedit
autem naturis vt ex his etiā hec fieri poſ-
ſent: nō vt in naturali motu haberent. Hꝫ
ergo deus in ſe abſconditas quorūdā futu-
rorum cauſas quas rebus conditis nō in-
ſeruit. eaſq̄ꝫ implet non opere prouidentie
quo nature ſubſiſtunt vt ſint. ſed quo illas
āminiſtrat vt voluerit quas vt voluit con-
didit. Omniū ergo que ad gratiā ſignificā-
dam non naturali motu rerum: ſed mirabi-
liter facta ſunt abſcondite cauſe in deo fue-
runt quorū vnuꝫ erat ꝙ mulier facta eſt de
latere viri dormiētis. Non habuit prima
rerum conditio vt femina ſic fieret: ſed vt
fieri poſſet: ne cōtra cauſas quas deus vo-
luntarie inſtituit mutabili voluntate aliq̄d
facere putaretur.

De gemino ope prouidentie.

De anima mulieris q̄ nō eſt ex aīa viri. vt quidaꝫ putauerūt dicētes aīas eſſe ex traduce. h

Quēadmodū mu-

lieris corpus de viri corpore traductuꝫ fu-
it: ita putauerunt aliqui ipſius animaꝫ de
viri anima propagatam: ⁊ omnes animas
preter primam de traduce eſſe ſicut corpo-
ra. Alij autē putauerunt ſimul oīes aīas
ab initio creatas. Catholica auteꝫ eccleſia
nec ſimul nec ex traduce factas eſſe animas
docet: ſed in corporibus per coitum ſemia-
tis atq̄ꝫ formatis infundi: ⁊ īfundēdo crea-
ri. Unde in eccleſiaſticis dogmatibꝰ Ani-
mas hominum non eſſe ab initio inter crea-
turas itellectuales naturas: nec ſil' creatas
ſicut Origenes fingit dicimꝰ: neq̄ꝫ ī corpi-
bus ꝑ coitū ſemiari ſicut Luciferani ⁊ Cy-
rillus ⁊ q̄dā latinoꝝ p̄ſumptores affirmāt
Sꝫ dicimꝰ corpꝰ tm̄ ꝑ ꝯiugij copulā ſemi-
nari. Creationē ꝟo aīe ſolū creatorē noſſe.
Eiuſq̄ꝫ iudicio corpꝰ coagulari in vulua ⁊
cōpingi atq̄ꝫ formari: ac formato iā corpe
aīam creari atq̄ꝫ infūdi vt viuat ī vtero hō
ex aīa ꝯſtans ⁊ corpe ⁊ egrediat̄ viuus ex
vtero plenus hūana ſuba. Hiero. etiā ana-
thematis vinculo illos ꝯdemnat q̄ aīas ex
traduce dicūt: inducēs autoritatē ꝓphete
Qui finxit ſigillatim corda eoꝝ. Hoc ſatl ī-

Aliorum opinio q̄ putauerūt oīes animas ſimul ab initio creari.

quit innuit ꝓpheta ꝙ non ipſam animam de aīma facit deus ſed ſingillatim animas de nihilo creat.

Iſta eſt diſtinctio.xviij.hui⁹ ſcđi libri.in qua mgr̄ poſtꝙ̄ egit de ꝓductiōe viri agit d̄ productione mulieris. Et tria facit. Nam p̄mo agit de formatione corporis mulieris. Secūdo de materia de qua formabatᷓ. Tertio de anima q̄ viuificabatur. Primum facit a principio diſtinctionis vſqꜫ ibi. Sꝫ queritur Scđm vſqꜫ ibi. Queadmodū mulieris corpus. Tertium vſqꜫ ad finem diſtinctionis. Et tm̄ in generali. In ſpeciali ſententia mgr̄i ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarū p̄ma eſt hec. Deus de coſta ade dormientis in ꝑadiſo ſine alicui⁹ alterius materie additione formauit corpus eue. Hāc mgr̄ ponēs dicit.ꝙ plātato ꝑadiſo ⁊ adam in eo poſito ⁊ animalibus añ eū ductis ⁊ nominib⁹ ꝓprijs eorū ꝑ cum aſſignatis immiſit deus ſoporem in adam Ipo quoqꜫ dormiente vnā de coſtis eius tollens formauit eā in mulierem. Circa quā materiam determinat quattuor q̄ſtiones quarū prima eſt hec Quare de⁹ nō creauit ſimul feminā ⁊ virū ſicut ſimul creauit angelos. Ad quod reſpondens aſſerit duplicem cām Una eſt vt ſuꝑbia diaboli cōfunderetᷓ. Nam diabol⁹ aliud a deo principium eſſe concupierat. ⁊ ideo vt in hoc cōfunderetᷓ accepit homo hoc ī munere.ſ.vt vnus hō eſſet p̄ncipiū omniū hominū. Alia rō eſt vt ſilitudo dei magis in homīe manifeſtaretᷓ.quia ſicut de⁹ omnibus rebus eſt vnū principiū creationis.ſic vn⁹ homo eſt vnū principiū generatiōis oīnibus hominib⁹ quod fieri nō potuiſſet ſi eos ſimul creaſſet. Secūda queſtio eſt. quare mulier ſpecialiter facta eſt de coſta ade ⁊ non de aliqua alia ꝑte coporis. Reſpondet ꝙ quia viro non domina nec ancilla ſed ſocia ꝓducebatᷓ.ideo nō de capite nec de pedibus fuit ꝓducta ſed de latere.vt iuxta ſe ponendam eā cognoſceret quā de ſuo latere ſumptam didiciſſet. Tertia queſtio eſt. Quare potius de latere viri dormientis q̄ vigilantis ſumebatᷓ coſta ad mulieris formationē Ad qđ rn̄dens aſſignat tres rationes Prima eſt ne vir ſentiret dolorem in coſte ſubtractiōe Secūda vt deus in hoc oſtenderet ſuā potētiā cum hoīs dormientis latus aperuit ⁊ ip̄m tamen a ſoporis q̄ete non excitauit. Tertia vt ꝓfluxio ſacramentorū de latere chriſti in cruce dormiētis figuraretᷓ. Quarta ē an de ſola coſta ſine alicui⁹ alterius mēbri additiōe fuit mulier formata. Et reſpondet ꝙ nō fuit ad ipſam aliqua alia materia addita ſꝫ ſolū coſta fuit multiplicata diuina virtute ad totius mulieris formationē. ſicut factū fuit de quinqꜫ panib⁹ multiplicatis ad ſaturationē multorū hominū. Et ſubdit ꝙ lꝫ mulieris formatio facta fuit angelorū miniſterio.non tm̄ propter hoc ſunt creatores cenſendi. Secūda ꝓpoſitō eſt hec. Corꝑis eue de coſta corꝑis ade organiſatio nō fuit ex aliq̄ ratōne ſeminali in principijs a reb⁹ inditis ſeu creatis. Hanc mgr̄ ꝓbans querit. Utrū in illa coſta erat ratio ſeminalis ad mlĩeris ꝓductionē Ad quod reſpondēs ponit differētiā intᷓ cauſas primordiales ⁊ inter rationes ſeminales. Nā cauſe primordiales ab eterno fuerunt in deo. Ratōnes vero ſeminales ex tp̄e indite ſunt creaturis: ⁊ non habēt ſe reſpectu omniū ſicut cauſe primordiales.ſꝫ reſpectu quorūdā tm̄ Attamen rōnes ſeminales poſſunt quodāmodo dici cauſe p̄mordiales. cū reb⁹ ī prima ſua cōditione indite ſunt. Tum q꜠ ſunt q̄ſi principalia rerum ex ipſis ꝓducendarū principia. Et ſubdit ꝙ quedā ſunt que naturaliter ꝓducunᷓ ex rōnib⁹ cō ſeminalibus. Alia vero fiunt ſuꝑnaturaliter quorū cauſe ſunt tm̄ in deo. Ex his concludit reſpōſum ad requiſitum dicens.ꝙ cū mulieris formatio de coſta nō fuit naturaliter ſed ſuꝑnatualiter facta. ꝯn̄s eſt ꝙ illa coſta nō fuit rō ſeminalis ad mlĩeris ꝓductionem. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Deus animam eue nō de anima ade ſed ex nihilo infundendo eam ꝯdidit. Hanc mgr̄ ꝓbans dicit ꝙ animā mulieris q̄dā poſuerunt de anima viri ꝓpagatā. Sed hoc eſt falſum. qm̄ anima rationalis eſt ingenerabilis ⁊ incorruptibilis: ſolū per actum diuine virtutis creatiuū ꝓducibilis. nō habens aliquas ꝑtes quātitatiuas ī quas poterit lacerari qđ tn̄ eēt neceſſariū ſi vna aīa eſſet ab alia ꝓpaganda. queadmodū eſt de materia que ſi debeat ad diuerſarū formarū ſuſceptionē adaptari: neceſſario in diuerſas portiones diuidiᷓ ad ſubſtandum talibus diuerſis formis q̄bus ꝑ v̄tutē effectiuam ꝓducentis proportionanᷓ. Alij vero dixerūt eam ab initio cum ceteris animabus fore creatam. ſed ſm̄ fidei catholice ſententiā ipſa ſicut oīnes aīe rōnales creādo infundebatᷓ ⁊ infundendo creabatur. Unde beatus Hiero. excōicat oēs qui dicūt animas ex traduci. Et tm̄ in ſpeciali.

De primo hominis ſtatu ante peccatū ſcilicet qualis fuerit ſm̄ corpus ⁊ ſm̄ animam.

a

Olent queri plura de primo hominis ſtatu ante peccatū.ſ.qualis fuerit homo priuſꝙ̄ peccaret: et in corpore ⁊ in anima mortalis an immortalis paſſibilis an impaſſibilis? De termino inferioris vite ⁊ de tranſitu ad ſuꝑiorē de modo ꝓpagationis filiorꝫ: ⁊ alia multa que nō inutiliter ſciunᷓ. lꝫ aliquādo curioſitate queranᷓ. An priuſꝙ̄ ad animi qualitatem ꝑtinentia proſequamur: de qualitate eius ſm̄ corpus ⁊ modo ꝓpagationis filiorum: ⁊ de alijs quibuſdam inſpiciamus Primus ergo homo ſm̄ naturā corporis terreni ⁊ immortalis fuit quodāmodo ſm̄ aliquid: quia potuit non mori. ⁊ mortalis quodāmodo. q꜠ potuit mori. In illo nāqꜫ pmo ſtatu habuit poſſe mori ⁊ nō poſſe mori. Et hec fuit p̄ma humani corꝑis imortalitas. ſcilicet poſſe non mori. In ſecūdo vero ſtatu poſt peccatum habuit poſſe mori. ⁊ nō poſſe nō mori: q꜠ in hoc ſtatu moriēdi eſt neceſſitas. In tertio ſtatu habebit poſſe non mori ⁊ non poſſe mori: quia ad illuꝫ ſtatū pertinet moriendi impoſſibilitas. qđ ex gratia erit nō ex natura In primo ſtatu fuit corpus hoīs aīale. id eſt. egens alimonijs ciborꝫ. Unde ⁊ homo factus diciᷓ in animā viuentē non ſpiritualeꝫ id eſt. in animaꝫ corpus ſenſificātē: qđ adhuc erat aīale: non ſpirituale quod egebat cibis vt per animam viueret. Factus eſt ergo ī animam viuentem. id eſt. vitam corpori dan-

DI. XIX

s

Q hō in primo ſtatu ſcilꝫ añ pctm̄ fuit ſm̄ corp⁹ mortalis ⁊ immortalis In ſcđo v̄o ſtatu fuit. mortalᷓ ⁊ mortu⁹.ſ.p⁹ pctm̄ In t̄tio ſtatu erit oīno immortalᷓ.i.non potēs mori. Quō dr̄ homo fact⁹ ī animā viuentem

tem:tamen per ſuſtentamenta ciborum: et tunc erat corpus mortale ⁊ immortale: q̄a poterat mori ⁊ poterat nō mori. Poſt peccatum vero factum eſt mortuū: ſicut dicit apoſtolus. Corpus propter peccatū mortuum eſt. id eſt. neceſſitatem moriendi in ſe habet. In reſurrectione vero erit ſpirituale. ſcilicet agile ⁊ cibis non egēs. ⁊ immortale: non ſicut in ſtatu primo fuit. ſcꝫ ꝙ poſſit nō mori: ſꝫ etiā ꝙ nō poterat mori. Unde Augu. ſuper Gen̄. Apoſtolus ait. Corpus quidē mortuū eſt propter peccatū ⁊c̄. Prius de limo terre formatum eſt corpus animale non ſpirituale cum quali reſurgemus. Renouabitur em̄ a vetuſtate non in corpus animale quale fuit. ſed in melius. id eſt. ſpirituale: cū hoc mortale induet immortale in quod mutandus erat adam: niſi mortē corporis animalis peccando meruiſſet. Non ait. ap̄lus corpus mortale eſt propter peccatū ſed mortuū. Illud em̄ an̄ pecatū mortale ⁊ imortale erat: quia poterat mori ⁊ nō mori. Aliud autē eſt nō poſſe mori: aliud poſſe non mori. Ideo factū eſt per peccatū nō mortale quod erat ſed mortuum: quod nō fieret niſi peccaret. Animale em̄ non eſt hoc corpus ſicut primi hominis fuit: ſed iam deterius eſt. Habet em̄ neceſſitatē moriēdi. Ecce hic euidenť apit Aug. ꝙ corpus hoīs ante peccatū mortale ⁊ immortale fuit. ſed non qualiter fiet in reſurrectione. De hoc eodem Beda ſuper Gen̄. ait. Nō eſt credendū an̄ peccatū ita fuiſſe mortua corpora ſicut modo. Ait em̄ ap̄ls. Corpus ꝑpter peccatū mortuū eſt: ſed licet fuiſſent aīalia nondū ſp̄ualia non tm̄ mortua: que ſcilicet neceſſe eſſet mori.

Corp⁹ homīs an̄ pctm̄ mortale ⁊ imortale fuit.

Utrum imortalitas quam habuit an̄ pctm̄ eſſet de conditione nature an gratie beneficio. b

Volet hic queri cū homo primus mortale ⁊ immortale corp⁹ habuerit: vtrum ex conditione nature ipi⁹ corporis habuerit vtrūq; an alterum bn̄ficium eſſet gratie. ſ. imortalitas. id poſſe nō mori? Ad quod dici poteſt: quia alterū habebat in natura corporis. id ē. poſſe mori. Alterū vero ſcꝫ poſſe nō mori erat ei ex ligno vite. ſ. ex dono gratie. Unde Aug⁹. ſup Gen̄. Quodāmodo creat⁹ eſt homo immortalis: quod erat ei de ligno vite. nō de conditiōe nature. Mortalis erat de cōditione corporis animalis. immortalis beneficio conditoris. Non eni immortale erat ꝙ onino mori non poſſet. quod nō erit niſi cum fuerit ſpirituale. Aperte dicit ꝙ non natura: ſed ex ligno vite habebat poſſe nō mori. Propter hoc aliqui dicunt ꝙ niſi illo ligno vite vteretur: non ſemper viueretur: quia peccaret. Peccaret enim ſi illo ligno nō vtereť: quia preceptū erat ei vt comederet de omni ligno paradiſi: niſi de ligno ſciētie boni ⁊ mali. Sicut ergo peccauit comedēdo qđ erat ꝓhibitū. ita etiā peccaret ſi nō comederet qđ erat iuſſum.

Rñſio q: Ꝺr alterꝫ fuiſſe ꝺ ꝯdiciōe nature. ſ. poſſe mori alterum ex gratie dono. ſ. poſſe nō mori

Aliq̄ dicūt ꝙ ſi nō vteretur ad az de ligno vite non ſꝑ viueret q: peccaret.

Si non foret preceptum vt de illo ligno cmoederet et alijs non illo vteretur an poſſet non mori. c

Sed adhuc queritur ſi nō eſſet p̄ceptū vt de ligno vite ederet ⁊ alijs ⁊ nō illo veſcereť nūq̄d poſſet nō mori? Si ſemꝑ viueret non vtēs de illo ligno: nō erat ei ex illo ligno poſſe non mori. Si vero nō poſſet ſemꝑ viuere id erat ei ex illo ligno poſſe. Aliqui dicunt ꝙ ſi nō fuiſſet ei preceptum veſci de illo ligno: ⁊ alijs ⁊ non illo veſcereť: viueret ſemꝑ. Sic determinātes illud quod ſupra dixit Auguſti. erat ei de ligno vite nō de conditione nature tm̄. ſ. quaſi nō ex cōditione nature ſolūmodo erat ei: ſed etiam ex illo ligno. Alijs autē videť ꝙ ex ligno vite erat ei poſſe nō mori: nō ex natura. Ideo enim dicitur potuiſſe non mori: quia poterat vti illo ligno de quo edens non moreretur.

Opinio quorundam.

Alioꝝ opini.

Queſtio Auguſtini quō immortalis factus ſit homo. d

De hac vero hominis immortalitate qualis fuerit Aug. ſuꝑ Gen̄. queſtionem mouens ſic ait. Quereť quō immortalis factus ſit homo pre alijs animātibus. ⁊ quō cum illis cōmunē accepit alimoniaꝫ? Sed alia eſt imortalitas carnis quā in adam accepimus: alia quaꝫ in reſurrectione ſperamus per chriſtū. Ille factus eſt homo immortalis vt non poſſet mori ſi nō peccaret: moreretur autem ſi peccaret. Filij vero reſurrectionis nec poterūt vltra peccare nec mori. Caro noſtra non tunc egebit refectione ciboꝝ: quia nulla poterit eſſe defectio. Caro ade an̄ peccatum ita immortalis creata ē vt ꝑ alimoniā adiuta eſſet mortis ⁊ doloris expers. Sic ergo immortalis ⁊ incorruptibilis cōdita eſt caro hominis: vt ſuam imortalitatem ⁊

Soluere incipit.

Attēde q̄ in p̄ceptis a deo hōi p̄mo datiſ ⁊ hoc ɔtinebatur vbi de oī ligno vbi de ligno ſcie boni et mali.

incorruptionē ꝑ obſeruātiam mādatorum dei cuſtodiret. In quibus mandatis hoc cōtinebat̄: vt de illis lignis cōceſſis mādu caret ⁊ ab interdicto abſtineret. Per horū eduliū imortalitatis dona cōſeruaret: donec corporalibus incremētis ꝑductus ad etatem que cōditori placeret multiplicate ꝓgenie ipſo iubente ſumeret de ligno vite quo ꝑfecte imortalis factus: cibi alimenta vlterius non requireret.

Summatim ſuꝑ ipſum verborum ſententiam ꝯſtringit. e

Ecce his verbis videtur Augu. tradere q̄ caro p̄mi hominis imortalitatem in ſe habuerit: que ꝑ alimoniam ciborū conſeruaret̄ vſq; ad tempus ſue tranſlationis in melius: quando de ligno vite comederet ⁊ fieret omnino imortalis: ita vt non poſſet mori.

Q̄d ex p̄dictis conſequi videt̄ hominē de nature ſue conditiōe quo quo modo fuiſſe immortalem ſed nō omnino fieret immortalis niſi participato ligno vite. f

Ideo aliqui dicūt q̄ imortalitatē de natura habebat qua poterat nō mori: que aliorū lignorū eſu poterat conſeruari: ſed nō poterat conſummari niſi ꝑ aſſumptionē ligni vite. Quod videtur Aug. ſentire ſuꝑ Geñ. dicens. Hoc q̄z addo talem cibū illam arborem preſtitiſſe. quo corpus hominis ſtabili ſanitate firmaretur: nō ſicut ex alio cibo ſed inſpiratione ſalubritatis occulta. Hic innuere videt̄ q̄ cū alijs cibis poſſet corpus ſuſtentari hoc cibo indeficiēte ſanitate firmaret̄. Ex quo conſequi videtur: q̄ ſicut in natura ſua habuit mortalitatem quandā. ſ. aptitudinem moriēdi: ita aliquā imortalitatē in natura ſui habuit. id ē aptitudinē qua poterat nō mori: cibis adiutus: ſed ſi ꝯſtitiſſet: immortalitatis perfectio eſſet ei de ligno vite. Sz qui hoc tradunt: quomō ſuperiora Auguſtini verba: quibus dicit q̄ erat immortalis ex ligno vite huic ſententie non contradicant diligēter inquirant.

Iſta ē diſtinctio. xix. hui⁹ ſecūdi libri. In qua magiſter poſtq̄ egit de ꝓductione humane nature agit de ipſius ɔſeruatione. Et tria facit. Nā primo oſtendit hoīem immortalē fuiſſe in ſtatu innocentie. Secūdo inquirit an illā imortalitatez habuiſſz a natura vel ex dono grē. Tertio recitat q̄d clamant de illa imortalitate diuerſe opiniones. Primum facit a principio diſtinctiōis vſq; ibi. Solet etiam queri. Scōm abinde vſq; ibi. Sed adhuc queritur. Tertiū vſq; ad finem diſtinctionis. Et tm̄ in generali. In ſpeciali ſententia mgr̄i ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarū prima eſt hec. Adam in paradiſo ante ſtatum peccati viguit nō moriendi ꝑtāte. Hanc ꝓbās mgr̄ dicit q̄ primus homo ante peccatū erat quodāmodo mortalis ⁊ quodammodo immortalis quia poterat mori ⁊ poterat nō mori. Poſtea inſinuat triplicem ſtatuz hominis. ſ. añ peccatū in quo habuit poſſe nō mori: poſt peccatū in quo habuit neceſſe mori: ⁊ poſt reſurrectionem in quo habuit impoſſibilitatē moriendi. Et ſubdit q̄ corp⁹ humanū erat animale egens alimētis: ⁊ ideo erat mortale: habēs tñ cū hoc poſſe non mori poſt pctm̄ factū eſt mortuū ⁊ neceſſitatē moriendi habens: ſz in reſurrectōe erit ſpūale cibis nō egens ⁊ mori nō potens. Secūda ꝓpoſitio eſt hec. Homini imortalitas affuit in ſtatu innocentie non ex conditione ſue nature ſed ex ligni vite vſu ⁊ ex bñficio conditoris. Hanc mgr̄ ꝓbās q̄rit: vtrū poſſe nō mori in ſtatu hō añ pctm̄ nō habuerit ex dono grē vel ex conditione ſue nature. Ad q̄d reſpondendo dicit: q̄ nō habuit hoc ex cōditiōe nature ſue ſed ex dono gratie vicz ex vſu ligni vite. Et hoc ꝓbat autoritate beati Augu. ⁊ ɔfirmat hoc dictio antiquorū dicens: q̄ homo poſſe nō mori habuit ex vſu ligni vite quod patet ex hoc q: ſi non fuiſſet eſu ei⁹ vſus peccaſſet: quia preceptum habuit: vt illo vteret̄: ⁊ ꝑ conſequēs cū mors ſequat̄ pctm̄ ſi homo eſu ligni vite vſus nō fuiſſet: mortē ſubijſſet: ⁊ ſic poſſe nō mori habuit ex vſu ligni vite. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Adā imortalitatez habuiſſe in ſtatu innocētie doctores opinādo deſignāt diuerſimode. Hāc mgr̄ ꝓbās querit. An dato q̄ hō nō habuiſſet p̄ceptum de vſu ligni vite ⁊ de alijs: an adhuc habuiſſet poſſe nō mori: ſz ſꝑ viuere ſi illo ligno vſus nō fuiſſet. Et reſpondens dicit aliquos dicere q̄ lignū vite nō fuit totalis cauſa immortalitatis ſed coadiuuās. Notandum q̄ erat ade datū triplex p̄ceptū ſiue mandatum. Vnū. ſ. diſcipline ⁊ tale datū erat p̄mo homini inq̄tum precipiebat̄ ſibi q̄ nō ederet de ligno ſciētie. Aliud eſt nature ⁊ hoc eſt duplex. ſ. ad ɔſeruanduz naturā vniuerſalē: ⁊ hoc dictū fuit ſibi: Creſcite ⁊ multiplicamini. Aliud ad cōſeruandū naturā ꝑticularē ſcz vt comederet de ligno vite. Alij dicūt q̄ oīno habuit immortalitatē ex vſu ligni vite. Et ſubdit quaſdam autoritates beati Aug. quib⁹ dicit̄ quō alia fuit immortalitas ade ab imortalitate beatorū in eterna patria: ſic q̄ imortalitas ade ꝑ vſum aliorū ciborum cōſeruata fuiſſet. ⁊ ad tempus. ſ. quouſq; ſumpſiſſet de ligno vite: ⁊ fieret ꝑfecte immortalis. Quibuſdā aūt viſum fuit q̄ etiā a natura habuiſſet quādam imortalitatē ſz ꝑfectam habuiſſet ꝑ vſum ligni vite. Magiſter autē ſuſtinet q̄ etiā primā imortalitatem ex vſu ligni vite habuiſſet. Et tm̄ in ſpeciali.

De modo procreationis filiorum ſi non peccaſſent primi parentes ⁊ quales naſcerentur filij. a

Poſt hec vidēdum eſt qualiter primi parētes ſi nō peccaſſent filios ꝑcreaſſent ⁊ quales ipſi filij naſcerent̄. Quidā putant ad gignēdos filios p̄mos homīes in paradiſo miſceri nō potuiſſe: niſi poſt pctm̄: dicētes concubitū ſine DI.XX.

Opinio quorundam.

q

coꝛruptione vel macula nō poſſe fieri. Sꝫ
ante pctm̄ nec coꝛruptio nec macula in ho
mine eſſe poterat: qm̄ ex pctō hec cōſecuta
Rn̄ſio ꝯtra illoꝝ opinionē. ſunt. Ad qꝺ dicendū eſt ꝙ ſi nō peccaſ
ſent p̄mi hoīes: ſine omni peccato ⁊ macu-
la in paradiſo carnali copula ꝯueniſſent: ⁊
eſſet ibi thoꝛus imaculatus et cōmixtio ſi
ne cōcupiſcentia: atq́ꝫ genitalibus mēbꝛis
ſicut ceteris imparent: vt ibi nullū motū il
licitum ſentirent. ⁊ ſicut alia mēbꝛa coꝛpis
alijs admouem⁹. vt manuꝫ oꝛi ſine ardoꝛe
libidinis: ita genitalib⁹ vterent̄ membꝛis
ſine aliq̄ pꝛuritu carnis. Hec em̄ letal' egri
tudo mēbꝛis humanis ex peccato inheſit.
Genuiſſent itaq́ꝫ filios i paradiſo ꝑ coituꝫ
Auguſti. ſup Gen̄. li. ix. imaculatum ⁊ ſine coꝛruptione. Cur non
credam⁹ pꝛimos hoīes ante peccatuꝫ geni
talibus mēbꝛis ad ꝓcreationem imperaſſe
potuiſſe: ſicut ceteris in q̄libet ope ſine vo
luptatis pꝛuritu vtunt̄. Incredibile enim
nō ē deū talia feciſſe illa coꝛpa: vt ſi nō pec
caſſent: illis mēbꝛis ſicut pedibus impera
rent: nec cū ardoꝛe ſeminarent: vel cū dolo
re parerent: ſed poſt pctm̄ motum illuꝫ me
ruerunt quē nuptie oꝛdinant: ꝯtinentia co
hibet. Infirmitas em̄ pꝛona in ruinā turpi
tudinis: excipit̄ honeſtate nuptiali: et qꝺ
ſanis eſt officiū: egrotis ē remediū. Emiſſi
quidē de paradiſo ꝯuenerunt ⁊ genuerūt:
ſed potuerūt in paradiſo eis eſſe nuptie ho
noꝛabiles ⁊ thoꝛus inmaculat⁹: ſine ardo
re libidinis: ſine laboꝛe pariendi.

**Quare in paradiſo nō coierūt du
obus modis ſoluit. b**

Cur ergo non coie
Aug⁹. ſuper Gen̄. rūt in paradiſo? Quia creata muliere mox
tranſgreſſio facta eſt: ⁊ eiecti ſunt de para-
diſo. Uel q2 nondū deus iuſſerat vt coirēt
et poterat diuina expectari autoꝛitas vbi
cōcupiſcentia nō angebat. Deus vero nō
iuſſerat: quia caſum eoꝝ p̄ſciebat: de qui-
bus homo ꝓpagādus erat. Ecce expꝛeſſe
habes de modo ꝓpagationis filioꝛum.

**De termino illius inferioꝛis vite:
vtrum natis filijs per ſucceſſiōes
an ſimul oēs tranſferēdi eſſent. c**

De termino vo tē-
poꝛis quo tranſferent̄ ad ſpūalez celeſtēq́ꝫ
vitā certū aliq̄d ſcꝑtura nō tradit. Et ideo
ambiguū ē vtrū parētes genitis filijs pfe
ctaq́ꝫ humani officij iuſticia ad meliorē ſta
tū tranſferent̄: nō per moꝛtē ſed per aliquā
mutationē: an partes in aliquo ſtatu vite
remanerent: ligno vite vtentes: donec filij
ad eundē ſtatū ꝑuenirent: ⁊ ſic impleto nu
mero omnes ſimul ad melioꝛa trāſferrent̄
vt eēnt ſicut ſancti angeli in celis. De quo
Aug⁹. ambigue diſſerit ſup Gen̄. ita inqui ens. Auguſti.
Potuerūt p̄mi homines in paradiſo
filios gignere nō vt moꝛientib⁹ patrib⁹ ſuc
cederent filij ſed in aliquo foꝛme ſtatu ma-
nentibus: ⁊ de ligno vite vigoꝛem ſumēti-
bus: ⁊ filij ad eūdem ꝑducerent̄ ſtatū: do-
nec īpleto numero ſine moꝛte animalia coꝛ-
poꝛa in aliam qualitateꝫ tranſirent: in qua
omino regenti ſpiritui deſeruirēt ⁊ ſolo ſpi
ritu viuificante ſine coꝛpoꝛeis alimētis vi
uerent. Uel potuerunt parentes filijs cede
re vt per ſucceſſionē numerus impleretur.
Qui genitis filijs pfectaq́ꝫ humani officij
iuſticia ad melioꝛa tranſferent̄: non ꝑ moꝛ
tem ſed ꝑ aliquaꝫ mutationē. Ecce hic ha
bemus de tranſitu hominis ad melioꝛa. ſꝫ
incertum nobis relinquitur: vtrum ſimul
tranſferantur an ꝑ ſucceſſiones.

**Quales ꝓcrearent filios: vtrū ꝑ-
fectionem ſtature ⁊ vſum mēbꝛo-
rum habētes qualis homo prim⁹
fuit conditus. d**

Si vo querit̄ qua
les ſi nō peccaſſet hō filios genuiſſet: vtrū
videlicꝫ ſicut ipe p̄mus hō ſm̄ staturā coꝛ
poꝛis ⁊ vſus mēbꝛoꝝ pfect⁹ mox cōditus
extitit: ita etiā eius filij i ipo natiuitatis ex
oꝛdio pfecti exiſterent: q̄ ambulare ⁊ loq̄ ⁊
cuncta facere poſſent? Rn̄deri pōt ꝙ filios Rn̄ſio vbi vno fine ambiguo poſito triptitā ſubijcit diſtinctionē.
ꝑuulos naſci opoꝛtebat ꝓpt̄ materni vteri
neceſſitatē. Sꝫ vtrū mox nati pfectōeꝫ ſta
ture ⁊ mēbꝛoꝝ vſuꝫ haberēt: an ꝑuuli ⁊ in
minoꝛi etate cōſtituti vti poſſent mēbꝛoꝛū
officijs: an ꝑ interualla tpm̄: eo mō quo nūc
fit pfectionē ſtature ⁊ vſum mēbꝛoꝝ rece-
pturi eēnt: de autoꝛib⁹ diffinitū n̄ habem⁹.

**Ambigua auguſtini verba ponit:
vbi tamen videtur innuere ꝙ filij
et paruuli poſſent membꝛoꝛuꝫ vti
officijs. e**

Et ſuper hoc Aug⁹
ambigue loquit̄. Mouet nos inq̄t ſi p̄mi
homines nō peccaſſent: vtrum tales filios
eſſent habituri qui nec lingua: nec manib⁹
nec pedibus vterent̄. Nam ꝓpter vteri ne
ceſſitatē foꝛte neceſſe erat paruulos naſci.
Sed q̄uis exigua ps coꝛpis ſit coſta: non

ꝓpter hoc puulaꝫ viro ꝯiugem fecit. Vñ
⁊ eius filios poterat oīpotentia creatoris
mox natos grādes facere. Sꝫ vt hoc omit
tā: poterat certe eis p̄ſtare quod multis ani
malibꝰ p̄ſtitit: quoꝝ pulli ꝙuis ſint puuli
tamē mox vt naſcunt̄ currunt ⁊ matrem ſe
quunt̄. Ecōtra homini nato nec ad īceſſū
pedes idonei ſunt: nec manus ſaltē ad ſcal
pendum abiles: ⁊ iuxta ſe mām̄is poſitis
naſcentes magis poſſunt eſuriētes flere ꝗ̄
ſugere: ꝓpterea infirmitati mentis congru
it hec infirmitas carnis. His verbis videt̄
inſinuari ꝙ filij etiam paruuli officijs mē-
broꝝum valerent vti.

Quibuſdam non abſurde placuit ꝙ filij parui naſcerentur: ⁊ per acceſſum tēporis in ſtatura ⁊ in alijs ſicut nunc ꝓficerent qḋ non eſſet vitio imputandum. f

Sed cuꝫ Augꝰ ſub

aſſertione de his nihil tradat: nō irrōnabi
liter quibuſdam placuit primoꝝ parentuꝫ
filios naſcituros puos: ac deinde p inter-
ualla tempoꝝ eadē lege qua ⁊ nūc natiui-
tatē humanā ordinatā cernimꝰ: ſtature in-
crementū ⁊ mēbroꝝ uꝫ vſum recepturos vt
in illis expectaret̄ etas ad ambulanduꝫ et
loquēdū ſicut modo in nobis: quod vtiꝗ̄
non eſſet vitio imputandū: ſed conditioni
nature: ſicut a cibo abſtinere penitus non
valebant nec tamen illud erat ex vitio: ſed
ex natura conditionis.

Oppoſitio quorundam volentiū probare eos poſſe viuere ſine alimonia g

Ad hoc autē oppo

nit̄ ita. Si nō peccarēt nō morerent̄: ſ; non
peccarēt ſi non comederent. Poterāt igit̄
ſine alimonia viuere. Ceteꝝ ſicut ſupra di
ximus nō ſolū peccarent ſi de ligno vetito
ederent: ſed etiā ſi cōceſſis nō vterēt̄: qꝛ ſic
erat eis p̄ceptum nō illo ligno vti: ita alijs
veſci. Preterea ꝯtra naturalem rōnē face-
rent qua intelligebant de illis eſſe edenduꝫ
qḋ naturaliter appetebāt. Itē opponit̄. *Alia oppoſitio circa idē.*
Cū fames ſit pena pcti: ſi nō peccarent: fa
mē nō ſentirent: ſ; ſine fame ſupfluū videre
tur comedere. Vñ putāt q̄dā eos cibos nō
indiguiſſe añ pctm̄: quia nō poterāt eſuri-
re ſi nō peccaſſent. Ad quod dici pōt: ꝙ fa
mes vere defectus eſt ⁊ pena peccati. Eſt
eīm immoderatꝰ appetitꝰ edendi: cui nō ſub
iacuiſſet hō ſi ñ peccaſſet: ſ; ꝓculdubio pec
caret niſi hunc defectū cibo p̄ueniret. Ha-
bebat eīm naturalē appetitum ⁊ moderatūꝫ
cui ita ſatiſfaciendū erat ne defectuꝫ famis
ſentiret. Sicut g̊ non ex vitio ſed ex nature
cōditione erat ꝙ añ pctm̄ hō cibis indige-
bat: ita nō ex vitio eēt: ſed de natura: ſi ho
minis conditio in p̄ncipio ſuo. i. in p̄mo pa
rente a pfecto inchoata in ſubſequēti ꝓpa
gatione a modico ad maioꝛa ꝓficeret: vt. ſ.
p interualla tp̄is ſtature corporee incremē
ta vſumꝗ̄ membroꝝ ſuſcipet.

Utrū ſicut ſtatura corporis ita etiam ſenſu mētis puuli naſcerēt̄: et p acceſſum tp̄is ꝓficerent in ſenſu ⁊ noticia veritatis. ſ. an mox nati in his eſſent pfecti. h

Et cum de corpore

humano nō ſit abſurdum vel incōueniens
hoc exiſtimare. q̄ri ſolet. vtrū de ſenſu aīe
⁊ cognitiōe veritatis eodē modo ſentiēdū
ſit. vt ſcꝫ hi q̄ ſine pctō naſcerent̄: ſenſu ⁊ in-
telligētia mētis ⁊ impfecti exiſterēt: ⁊ p ac
ceſſū tp̄is in his ꝓficerēt vſꝗ̄ ad pfectionē
an mox conditi pfectionē ſenſus ⁊ cogniti
onis pciperēt. Illi q̄ ſentiūt puulos na *Reſponſio*
tos in ſtatura corpis ⁊ vſu mēbrorum p ac
ceſſum tp̄is ꝓfecturos: nō diffitent̄ eoſdeꝫ
in exordio natiuitatis ſenſu impfectos exi
ſtere ⁊ p interuallum tp̄is in ſenſu ⁊ cogni
tione ꝓficere vſꝗ̄ ad pfectum.

Contra illorum ſententiam opponunt quidam. i

Ad quod quidam

opponūt dicētes. Si mox nati nō haberēt
pfectionē ſenſus ⁊ intelligētie: ignorātia in
eis eſſet: ignorātia aūt pcti eſt pena. Sed q̄
hoc dicūt nō ſatis diligēter ꝯſiderāt: quia
nō oīs qui aliquid neſcit vel minus pfecte
aliquid ſcit: ſtatim ignorantiā habere ſiue
in ignorantia eſſe dicēdus eſt: qꝛ ignoran-
tia nō dicit̄ niſi cū id qḋ ſciri ⁊ nō ignorari
debet neſcit̄. Taliſꝗ̄ ignorantia pena pec- *Quō ignorantia dicit̄ eſſe in aliquo.*
cati eſt cū mens vitio obſcurat̄: ne cogno-
ſcere valeat ea que ſcire deberet.

De hoīs tranſlatione in melioreꝫ ſtatū ⁊ de duobus bonis altero h̄dato altero ꝓmiſſo. k

Talis erat homīs

Inſtitutio ante peccatum ſm corporis con/
ditionem. De hoc autem ſtatu transferen/
dus erat cū vniuerſa poſteritate ſua ad me
liorē digniorem ſtatū: vbi celeſti ⁊ eter-
no bono in celis ſibi parato frueretur. Sicͭ
eīn ex duplici natura compactuſ eſt homo
ita illi duo bona conditor a principio ꝑpa
rauit: vnum temporale: alteꝝ eternū: vnū
viſibile: alterū inuiſibile: vnū carni: alteꝝ
ſpiritui. Et qꝛ ꝑmum eſt quod eſt animale
deinde quod ē ſpirituale: temporale ac vi-
ſibile bonū pri⁹ dedit. Inuiſibile aūt ⁊ eter
nū ꝓmiſit. ⁊ meritis querendum ꝓpoſuit. — Nꝫ rōnē natu ralē ⁊ ꝑceptuꝫ dedit de⁹ hōi ad ſeruādū bo nū qđ accepat ⁊ ꝓmerēdum quod ꝓmiſſuꝫ erat.
Ad illius aūt cuſtodiā qđ dederat: ⁊ ad
illud ꝓmerendum qđ ꝓmiſerat: naturali
rationi in creatione anime hominis indite
qua poterat inter bonū ⁊ malū diſcernere
preceptū addidit obediētie: ꝑ cuius obſer
uantiā datū non ꝑderet ⁊ ꝓmiſſum obtine
ret: vt ꝑ meritum veniret ad premiū.

Iſta eſt diſtinctio. xx. hui⁹ ſecūdi
libri. In qua magiſter poſtꝗ egit de conſeruatione
humane nature ꝑ nutrimenti ſumptionē: agit de cō
ſeruatione eiuſdem ꝑ naturalem generationem. Et
tria facit. Primo eīn inquirit an homines in ſtatu in
nocentie ante peccatum genuiſſent. Secūdo quales
proles ꝓcreaſſent. Tertio qualiter ad ſtatum melio
rem ꝑtranſiſſent. Primū vſ ibi. Si vero queritur.
Secundum vſ ibi. Talis erat hominis inſtitutio.
Tertium vſ ad finem diſtinctionis. Et tm̄ in gene
rali. In ſpeciali ſententia mgr̄i ſtat in trib⁹ ꝓpoſitio
nibus quarū prima eſt hec. Si primi parētes nō
peccaſſent generatiōis officio ſine prurītu ⁊ libidine
in paradiſo expleto ſine morte cū oīnbus ſuis ſimul
vel ſucceſſiue ad meliorem ſtatum tranſlati fuiſſent.
Hanc mgr̄ inſinuans querit: qualiter ꝑmi parētes
filios ꝓcreaſſent ſi non peccaſſent. Et rn̄dens dicit
quoſdā opinatos fuiſſe ꝑ concubitum non genuiſ
ſent: eo concubitus ſine corruptione non eſt: que
corruptio ante peccatum eſſe non potuit in homine.
Sed magiſter dicit ſm veritatem ꝯcubitus ibi fu
iſſet thorus īmaculatus: ⁊ nuptie honorabiles: ⁊ cō
mixtio ſine concupiſcentia: ⁊ vſum membrorūꝫ geni
talium ſine corruptione: imo membra genitalia fuiſ-
ſent homini ad vſum ſm volūtatem: ſicut homo vti-
tur alijs mēbris. Poſtea magiſter mouet duas ꝗſtio
nes. Prima eſt: quare non fuit generatio in paradi-
ſo facta. Et reſpondet hoc fuit: vel qꝛ nondū de⁹
preceperat generarent: vel quia ſtatim poſt mulie
ris formationē peccatū ⁊ eiectio de paradiſo fuit ſe-
cuta. Secunda queſtio eſt. Qualiter ꝑentes poſt ge
nerationem ad ꝑfectam immortalitatēꝫ ⁊ beatitudi
nem tranſiſſent. Reſpondet hic eſt dubium. Naꝫ
ſcriptura nihil de hoc ponit: ſed tamen fieri potuiſſꝫ
vt ꝑacta generatione ſtatim parētes anteꝗ filij fuiſ
ſent ad beatitudinem trāſlati. Uel ſic parentes et
filij ſimul vixiſſent: ⁊ poſtea cōpleto numero electo-
rū ſimul ad beatitudinē fuiſſent tranſſumpti. Se
cūda ꝓpoſitio eſt hec. Primi parētes ſi in ſtatu ꝑſti
tiſſent innocentie filios nō ſolū in ſtatu ꝑuulos: ac ꝑ
fecto vſu membrorū deſtitutos ⁊ alēdos genuiſſent
donec corpe ⁊ intellectu ad ꝑfectuꝫ ꝓfeciſſent. Hāc
magiſter ꝓbans mouet ⁊ determinat circa hoc du-
as queſtiōes. Prima ē. Quales filios genuiſſent in
ſtatu īnocētie. ſ. an filios magnos ſm corpus ac mē-
brorum ſuorum vſum habentes ſicut primi parētes
creati fuerunt membrorum ſuorum cōpotes loquen
tes ⁊ operantes ſeniorum hominū operationes. Ad qđ
reſpondēs dicit oportebat naſci paruulos ꝓpter
maternorum viſcerum artitudinem. Sed quia bea-
tus Aug⁹ hanc queſtionē mouens ⁊ nihil determi-
nās dicit antiquos fuiſſe opinatos filij naſcentes
eque membrorum vſum ⁊ loquele vſum habuiſſent.
ſicut apparet in quibuſdam animalibus ſtant ime
diate poſt natiuitatem ⁊ matres ſequunt̄. Alijs au-
tem placet: tunc ſicut modo in ſtatura corpis ⁊ lo-
quela ⁊ in alijs huiuſmodi ꝑ temporis momenta ꝓ
feciſſent: quia ſicut ex cōditione nature in illo ſtatu ſi
ne culpa indigebant cibo: ſic etiam ex conditione na
ture in illo ſtatu ſine culpa de ꝑuulis in magnos pro
feciſſent. Secunda queſtio eſt vtrū in alijs que cō
cernunt animam ſcilꝫ in ſenſu ⁊ intellectu ꝓfeciſſent
ſm concernentia ipſum corpus. Et reſpōdens dicit
ſuſtinendo ipſam primam opinionem ſupradictam:
ſcꝫ ꝓfeciſſent ſm corpus: poteſt etiam ſuſtineri ſe
cunda. ſ. ꝓfeciſſent ſm animā ⁊ in his que ad ani
mam ꝑtinent ad augmentum accepiſſent: attamē ig
norantia ſcientie tunc in paruulis non fuiſſet penoſa
ſicut modo in hominibus: ſed tantum naturalis: eo
 non fuiſſet reſpectu eorum que ſcire tenerētur: ꝗ
lis ſolum dicitur pena. Tertia propoſitio eſt hec.
Talis conditionis erat hominis inſtitutio ante pec
catum obſeruando diuinum preceptum fuiſſet cū
tota ſua poſteritate tranſlatus vltimate ad meliorē
ſtatum vbi meliori bono: ſcꝫ eterno frueretur. Hanc
propoſitionem magiſter ſententialiter ponēs ſubdit
rationē quare homo de illo bono temporali ad eter
num traſferetur: quia ſicut ex duplici natura hō cō-
ſtabat: ita duplex bonū de⁹ ei ꝑauerat. Primū bonū
ſm apoſtolū eſt tempale ⁊ viſibile: quod ſcꝫ prepara
uit carni in ꝑadiſo. Aliud bonū eſt ſpūale eternuꝫ ⁊
inuiſibile. ſ. beatitudo eterna: ad qđ mediāte obediē
tia ⁊ merito ferendus fuit. Et tm̄ in ſpēali.

De inuidia diaboli qua ad homi- nē temptandum acceſſit. a

Idēs igitur DI. XXI.
diabolus hoīem ꝑ obedien-
tie hūilitatem poſſe aſcēdere
vnde ipe per ſupbiam corru
erat inuidit ei: ⁊ qui prius ꝑ ſupbiam dia/
bolus fuerat. id eſt. deorſuꝫ lapſus: zelo in
uidie factus eſt ſathan. i. aduerſarius. Uñ
⁊ mulierē tēptauit in qua minus ꝗ̄ i viro
rationē vigere nouit. Eius eīn malicia ad
tēptādum ꝟtutē timida hūanā naturā in
ea ꝑte vbi debilior videbat̄ aggreſſa ē. Ut
ſi forte illic aliquaten⁹ ꝑualeret: poſtmodū
fiduciali⁹ ad alteram ꝗ robuſtior fuit: pul/
ſandam vel poti⁹ ſubuei tendaꝫ accederet.
Primū ḡ ſolitariā feminā explorauit: vt i — Quare ad fe minā prius ve nit.
ea primū oēm ſue tēptatiōis vim expiret̄.

Quare in aliena forma venit. b

Sed qꝛ illi per vio
lentiā nocere nō poterat: ad fraudem ſe cō
uertit: vt dolo hominē ſupplantaret: quem

ꝟtute ſupare nequiret. Ne autē fraus illiꝰ
nimis manifeſtaref in ſua ſpecie non venit
ne apte cognoſceref ⁊ ita repelleref. Itē
ne nimis occulta foret fraus eiꝰ que caueri
nō poſſet: ⁊ hō ſimul videref iniuriaꝫ pati
ſi taliter circūueniri pmitteret euꝫ deꝰ vt p
cauere nō poſſet: in aliena quidē forma ve
nire pmiſſus ē diabolus: ſ in tali in qua eiꝰ
malicia facile poſſet dephendi. Ut ḡ in p
pria forma nō veniret: volūtate ſua ppa fa
ctū eſt. Ut aūt in forma ſue malicie cōgruē
ti veniret: diuinitꝰ factuꝫ ē. Uenit ḡ ad ho
minē in ſerpente: q̄ forte ſi pmitteref in co
lumbe ſpecie venire maluiſſet. Sꝫ non erat
dignū vt ſpūs malignꝰ illā formā hōi odio
ſam faceret: in q̄ ſpūſſanctꝰ apparituꝰ erat.

Quare nō niſi in forma ſerpētis acceſſit.

Nō ḡ niſi p ſerpentē tēptare pmiſſus fu
it diabolus: vt p illud qđ foriſ erat aſtutiā
tēptantis aīa aduertere femina quiret. Dia
bolus em̄ p ſerpentē tēptabat i quo loque
baf. Ideoqꝫ ſerpēs dictꝰ eſt eſſe callidi
or cūctis aīantibꝰ terre.

Quare dictꝰ ē ſerpēs callidior cunctis animantibus.

Quia vt ait Augꝰ
Mali angeli licꝫ ſupbia deiecti: natura tn̄
ſunt excellētiores oībus beſtijs pꝑter emi
nentiā rōnis: Quis ſerpens nō rōnali aīa:
ſed ſpiritu diabolico poſſit ſapiētiſſimꝰ di
ci. Non eſt ḡ mirū ſi diabolus ſpū ſuo im
plens ſerpentē ſicut vates iplebat: ſapiētiſ
ſimū reddiderat oīm beſtiarū: quē tn̄ ad tē
ptandū nō elegit diabolus. ſed p qđ anīal
pmiſſus fuit tēptauit. Un̄ Augꝰ ſup Gen̄

Auguſti.

Nō eſt putandū q diabolus ſerpentē per
quē tēptare elegerit: ſed cū decipere cupe
ret nō potuit: niſi p qđ aīal poſſe pmiſſus
eſt. Nocendi em̄ voluntas ineſt cuiqꝫ a ſe:
ſed ptās a deo. Sic autē loquebaf diabo
lus p ſerpentē ignorantē: ſicut p energumi
nos vel p phanaticos loquif. Serpēte. n.
velut organo eſt vſus mouens naturā eiꝰ
ad exprimendū ſonos verboꝝ ⁊ ſigna qui
bus ſuā monſtraret voluntatē. Serpēs ḡ
nec verba itelligebat: nec rōnalis eſt factꝰ:
callidiſſimꝰ tn̄ eſt dictus pꝑter aſtutiā dia
boli. Locutꝰ eſt autē ſicut aſina balaam: ſ
hoc diabolicū: illud angelicū fuit. boni. n.
⁊ mali angeli ſimiliter opanf. Hic queri ſo
let quare mulier nō horruit ſerpētē. Quia
cū nouerit creatū eſſe: ipm etiam officiū lo
quendi a deo accepiſſe putauit.

Quare mulier nō horruit ſerpentem.

De modo temptationis. c

Temptatio autē

Quare ex interrogatione exorſus eſt.

hoc mō facta ē. Stans corā femina hoſtis
ſupbus: nō audet in ꝟba pſuaſionis exire
metuēs dephendi: ſed ſub interrogatione
eā aggredif: vt ex rn̄ſione colligeret q̄liter
in malicia pcedere poſſet. Cur inquit p̄ce
pit vobis deus: vt nō comederetiꝰ de ligno
padiſi? Cui rn̄dit mulier. De fructu ligno
ruꝫ que ſunt in paradiſo veſcimur. De fru
ctu ꝟo ligni qđ eſt in medio padiſi p̄cepit
nobis deus ne comederemꝰ ⁊ ne tāgeremꝰ
ne forte moriamur. In q̄ verbo dedit locū
tēptandi cuꝫ dixit: ne forte moriamur: vn̄
mox diabolus dixit ad mulierē Nequaq̄
moriemini: ſcit em̄ deus q in q̄cūqꝫ die co
mederitis ex eo: apienf oculi vr̄i: et eritis
ſicut dij ſcientes bonū ⁊ malū. Attende or
dinem ac pgreſſum hūane pditionis. Pri
mo deꝰ dixerat: quacūqꝫ die comederitis ex
eo morte moriemini. Deinde mulier dixit:
ne forte moriamur: nouiſſime ſerpēs dixit:
nequaqꝫ moriemini. Deꝰ affirmauit. muli
er quaſi ambigēdo illud dixit: diabolꝰ ne
gauit. Que ḡ dubitauit ab affirmāte receſ
ſit: ⁊ neganti appropinquauit.

Uerba ſpētis

Addit ſerpēs nactꝰ fiduciaꝫ ex ꝟbis mulieris pmiſſionē falſam.

De verſutia diaboli q̄ vt faciliꝰ p
ſuaderet malū remouit: ⁊ bonum
in pollicito duplicauit. d

Qui ad ſuam pſua

ſionē plenit ſuffulciendā. i. vt malū qđ itē
debat libē pſuaderet ⁊ maluꝫ qđ mulier ti
muit negādo remouit: ⁊ repromiſſionē ad
didit: ⁊ vt eiꝰ pſuaſio citius reciperef pro
miſſionē duplicauit. Unā nempe comeſti
onē ſuadens: duo in p̄mio pꝑoſuit: ſimili
tudinē dei: ſcientiā qꝫ boni ⁊ mali ſpondēs
Ubi tribus modis hoīem tēptauit. ſ. gula
in pſuaſione cibi cū dixit. In quocūqꝫ die
comederitis. Inani gloria in pmiſſiōe dei
tatis cum dixit. Eritis ſicut dij. Auaricia
in pmiſſione ſcientie: ſciētes bonū ⁊ malū.
Gula ē immoderata cibi auiditas. Uana
gloria amor pꝑrie excellētie. Auaricia im
moderata habendi cupiditas: que nō ē tn̄
pecunie: ſed etiam altitudinis ⁊ ſcientie cū
ſupra modū ſublimitas ambif.

Q̄ hō tribus modis tēptatꝰ eſt. Gula: Uana glia: Auaricia.

De duplici tēptatiōis ſpecie. e

Porro ſciendū eſt

duas eſſe ſpēs tēptationis: interiorē ſcꝫ et
exteriorē. Exterior temptatio eſt qn̄ nobis
extrinſecus malū viſibiliter ſuggerif ꝟbo
vel ſigno aliquo vt ille cui fit ad conſenſuꝫ
peccati declinet: ⁊ talis temptatio tātuꝫ fit
ab aduerſario. Interior vero tēptatio eſt.
qn̄ inuiſibiliter malū nobis itrinſecus ſug

Que ſit exterior tēptatio ⁊ a quo fiat

Que ſit tēptatio iterior ⁊ a quo fiat.

gerit: ⁊ hec tẽptatio aliqñ fit ab hoſte: aliqñ a carne. Naʒ ⁊ diabolus inuiſibilit̃ mala ſuggerit et ex carnis corruptiõe ſuborit̃ motus illicitus ⁊ titillatio praua: idq̃ꝫ temptatio que ex carne non eſt fit ſine peccato. Que aũt eſt ab hoſte: niſi ei conſentiat̃ nõ habet peccatum: ſed eſt materia exercẽde virtutis. Temptatio aũt carnis iterior difficilius vincit̃: quia interius oppugnãs de noſtro contra nos roborat̃. Homo ergo q̃ ſola exteriori temptatiõe pulſatus cecidit. tanto grauius plectendus erat quãto leuiori impulſu fuerat proſtratus. Et tamẽ q2 aliquam lʒ modicã cadendi occaſionẽ habuit. Idcirco ꝑ dei gratiam iuuari potuit ad veniã: vt qui per aliuʒ ceciderat: ꝑ aliũ erigeret̃. Qui g̃ incitationẽ habuit ad malum: nõ iniuſte repatoreʒ habuit ad bonũ Diabolus vero quia ſine alicui⁹ temptatione peccauit: ꝑ aliuʒ vt ſurgeret iuuari nõ debuit: nec per ſe potuit. Et ideo irremediabile peccatũ ei⁹ extitit. pctm̃ vero homis ſicut ꝑ alium habuit initium: ita ꝑ aliũ nõ incongrue habuit remedium.

Quare homo ꝑ aliũ ſurgere potuit ⁊ nõ diabolus ⁊ hoīs pctm̃ remediabile: diaboli vero non.

Quare homo non angelus ſit redemptus. f

Preterea angelica natura qm̃ nõ tota pierat: ſed ex pte pſtiterat non eſt redempta: hũana vero tota pierat. Et ideo ne penitus pderet: ex pte ẽ redempta: vt inde ruina ſuppleret̃ angelica. Unde Aug⁹. in ench. Placuit vniuerſitatis creatori et moderatori: vt qm̃ non tota multitudine angeloꝝ deũ deſerẽdo pierat ea q̃ pierat in ppetua pditione remaneret. Que aũt cũ deo illa deſerente pſtiterat: de ſua certiſſime cognita ſemꝑ felicitate gauderet. At vo creatura rationalis que ĩ hominib⁹ erat: qm̃ peccatis atq̃ꝫ ſupplicijs tota pierat ex parte poterat reparari. Unde angelice ſocietati ſuppleret̃ quod ruina illa minuerat. hoc em̃ promiſſum eſt ſanctis q̃ erunt equales angelis dei.

Auguſti. in ench.

Q̃ non ſoli viro preceptum fuit datum. g

Illud etiaʒ notandum ẽ q̃ nõ ſoli viro p̃ceptũ videt̃ eſſe datum cũ ipſa mulier teſtat̃ ſibi etiã eſſe mandatum dicẽs. Precepit nobis de⁹ ⁊c. Supra tamen legit̃ ante factã mulierem deum dixiſſe viro. De ligno ſcientie boni et mali ne comedas. Nõ dixit: ne comedas. Forte quia facturus erat mulierẽ de viro: ſic p̃cepit: vt per virum ad mulierẽ pueniret mãdatum: quia mulier que ſubiecta viro fuit nõ niſi mediante viro diuinuʒ debuit accipere preceptũ. Unde apoſtolus: Si quid diſcere voluerint domi viros ſuos interrogent. Si querit̃ quõ loqui potuerũt vel loquenteʒ intelligere qui non didicerãt inter loquẽtes creſcendo vel magiſterio: Dicimus quia deus eos tales fecerat qui poſſent loqui: ⁊ diſcere ab alijs ſi eſſent:

Aug⁹. ſuper Geñ.

Quõ loq̃ potuerũt ⁊ loquẽtẽ intelligere.

Iſta eſt diſtinctio. xxj. hui⁹ ſecũdi libri. In qua magiſter poſtq̃ egit de ptinentibus ad primã hominis inſtitutionẽ: agit de ptinẽtib⁹ ad eius caſum ⁊ deſtitutionẽ. Et tria facit. Primo oſtẽdit quõ contingit primos parentes preuaricari. Secũdo ſubdit quare decuit pctm̃ eoꝝ remediari. Tertio aũt ſubiungit q̃ preceptum dei ꝑ virum ad mulierem debuit deriuari. Primuʒ facit a principio diſtinctionis vſq̃ꝫ ibi. Et tamen quia aliquam. Secunduʒ vſq̃ꝫ ibi. Illud etiam. Tertium vſq̃ꝫ ad finem diſtinctionis. Et tm̃ in generali. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus ppoſitionibus quarum p̃ma eſt hec. Homo in paradiſo a diabolo temptatus eſt diuinum preceptum preuaricatus. Hanc ppoſitionem magiſter probans dicit: q̃ diabolus videns q̃ homo ꝑ ſimilitudinẽ obediẽtie poſſet ad gloriã aſcẽdere celeſtem a qua ipſe ꝑ ſupbiã corruerat idõ inuidens homini eum temptauit: ⁊ vires ſuas quodammodo in eo expiens: ſed in debiliori pte ſex⁹. ſ. ĩ muliere quã ꝑ temptationẽ aggreſſus eſt. Uñ volens dolo ſupplantare que virtute ⁊ violentia ſupare nequibat mulieri apparuit nõ quidem in ſua ſpecie ppria ne cognoſceret̃ apte: ſed neq̃ꝫ etiam in quacũq̃ꝫ alia ſpecie pmiſſus fuit apparere: ſed tm̃ in illa ĩ qua ei⁹ fraus de facili poſſet comprehendi. ſ. in ſpecie ſerpẽtis per quem diabolus quaſi ꝑ quoddam inſtrumentum locutus eſt: nec ſerpens verba intelligebat: ſed mouebat̃ a diabolo: ſicut aſina Balaã ab angelo bono: quem ſerpentem mulier videns loquentem: credidit ipſuʒ loquẽdi officiũ a deo recepiſſe. Et ſubdit q̃ temptatio hoc ordine facta eſt ⁊ modo q̃ diabol⁹ interrogatiue loquebat̃ dicens. Quare p̃cepit deus ne de hoc ligno comederetis: vt ex reſponſione eius diſceret qualiter in temptatione procedere deberet Unde cuʒ mulier ſtatim dubitatiue reſpondit dicẽs. Ne forte morte moriamur. Ipſe negatiuã addidit cctus metum mortis excludẽdo ⁊ dixit. Nequaq̃ꝫ moriemini: ⁊ ad mulieris maiorem deceptionem p̃miuʒ pmittẽs ei illa que homo naturaliter appetit. ſ. primo vitationẽ ignorantie dicens Aperient̃ oculi vri. Secundo excellentiaʒ dignitatis addens. Et eritis ſicut dij: ⁊ perſpicacitatem ſcientie concludens: ſciẽtes bonum ⁊ malum. Temptauit quidem p̃mo ipſaʒ de gula loquens de cibo. Secundo de vana gloria in promiſſione dignitatis. Tertio de auaricia in ſciẽtie pmiſſione. In hac em̃ triplici pmiſſione triplici genere peccati diabolus primum hominem temptauit. Subdit autẽ duas eſſe ſpecies temptationis: quarũ vna eſt exterior: ⁊ fit cuʒ malũ ab extra viſibili ſigno vel vbo ſuggeritur. Alia quidem eſt interior que inuiſibiliter pficit̃ ab aduerſario: ⁊ ẽ duplex. Quia. n. qñq̃ꝫ fit ab hoſte tm̃: ⁊ ſic eſt ſine pctõ. Aliqñ a carne: que nõ fit ſine peccato: ⁊ quia temptatio interior difficilior eſt q̃ exterior: ⁊ homo ſola temptatione exteriori pulſatus cecidit. ideo tanto grauius plecten-

dus erat:quãto leuiori pulſu fuerat ꝓſtratus. Se
cunda ꝓpoſitio eſt hec. Cõueniens quidẽ fuit hoiez
poſt lapſum ꝑ aliquem redemptorẽ reformari ⁊ non
angelum. Hanc eñ ꝓpoſitionẽ mgr̃ ꝓbans aſſerit
rationes quare pctm̃ hominũ fuit remediabile:⁊ nõ
peccatum angelorum. Prima enim eſt:quia licet ho
mo modicam habuit occaſionem ad pctm̃:tm̃ quia ꝑ
alium ſeductꝰ cecidit:ꝑ alium repari debuit. Diabo
lus vero quia nullo ſuadẽte peccauit pctm̃ eius irre
mediabile extitit. Alia ratio eſt:q2 nõ tota angelica
natura preuaricata fuit vel ꝑeret:humana aũt tota
ꝑerat:ideo humana natura magis erat reparanda
imo etiam ꝑ humane nature reꝑationem angelorũ
ruina erat reparanda ⁊ reſtauranda. Tertia pro
poſitio eſt hec. Congrue ſunt diuina precepta per vi
rum ad primam mulierẽ deriuata. Hanc propoſitio
nem magiſter probans dicit. Hic eſſe notandũ ꝙ nõ
ſoli viro datum fuit preceptũ de abſtinentia ligni ve
titi. Quod patet ex hoc quia mulier reſpondens dia
bolo dixit. Precepit nobis deꝰ ⁊c̃. nõ obſtãte ꝙ etiã
ante mulieris formationem dñs viro p̃ceptum dede
rit:quod per eum ad mulierem debuit deferri: quia
viro ſubiecta debuit nõ imediate a deo:ſed ꝑ medi-
um viri preceptum diuinum recipe. Sicut dicit apo
ſtolus ad Cor. x. Si quid diſcere voluerit mulieres
domi viros ſuos interrogent. Et ſubdit quomo-
do vir potuit loqui ⁊ quõ mulier virum loquentẽ in-
telligere potuit. Et dicit ꝙ reſpõderi poteſt ꝙ tales
fuerunt a deo facti:quia poterãt loqui. Et tm̃ in ſpe
ciali de ſententia huius diſtinctionis.

De origine illius peccati. a

DI.XXII

b

Jc videt̃ di-
ligẽter inueſtigandũ eſſe que
fuerit origo ⁊ radix illius pec
cati. Quidã putãt quãdã ela
tionez in animo hois preceſſiſſe:ex qua di-
aboli ſuggeſtiõi cõſenſit. Qd̃ videt̃ Augꝰ
innuere ſuꝑ Geñ. ita inquiẽs. Nõ ẽ putan
dũ ꝙ hõ deijceret̃ niſi p̃ceſſiſſet in eo q̃daz
elatio cõprimẽda: vt ꝑ hũilitatem peccati
ſciret q̃ʒ falſo de ſe p̃ſũpſerit: ⁊ ꝙ non bñ ſe
hʒ natura ſi a faciẽte receſſerit. Jtẽ in eodẽ
Quõ ꝟba tẽptatoris crederet mulier deũ
ſe a re bona ⁊ vtili ꝓhibuiſſe:niſi ineſſet eiꝰ
mẽti amor ille ꝓprie ptãtis : ⁊ de ſe ſuꝑba
p̃ſumptio:q̃ ꝑ temptationẽ fuerat ɔuincẽ-
da aut perimẽda. Deniq3 nõ ɔtenta ſuaſi-
one ſerpẽtis aſpexit lignũ bonũ eſu:decoꝝ
aſpectu:nec credẽs ſe idẽ poſſe mori: forte
putauit deũ alicuiꝰ cã ſignificatiõis illa di
xiſſe ideo mãducauit: ⁊ dedit viro ſuo for-
taſſis cũ aliq̃ ſuaſione quã ſcriptura intelli
gẽdã reliquit. Uel forte nõ fuit ſuaderi ne
ceſſe: cũ eã mortuã eſſe illo cibo nõ videret
vir. Sic ẽ g̊ nõ ẽ ꝑmiſſus diabolꝰ tẽptare fe
minã niſi ꝑ ſerpentẽ:ita nec viruz niſi ꝑ fe
minam. Ut ſicut p̃ceptum dei per virũ ve
nit ad mulierẽ:ita diaboli temptatio ꝑ mu
lierẽ trãſiret ad virũ. Jn muliere vero que
rõnalis erat nõ ẽ ipe locutꝰ vt i ſerpẽte:ſ ꝑ

Opinio quorũdã q̃ dicũt elatõez p̃ceſſiſſe i aĩo hois.

Augꝰ. ſuper Geñ.

ſuaſio eiꝰ:cuius iſtinctu adiuuaret interiꝰ
qd̃ ꝑ ſerpẽtẽ gerebat exteriꝰ. Ex p̃dictis tẽ
ptatiõibꝰ modꝰ atq3 ꝓgreſſus iſinuat̃:nec
nõ etiã qd̃ p̃diximꝰ innui vid̃r. ſ. ꝙ tẽptati
onem p̃ceſſerat aliqua elatio ⁊ preſumptio
in mente hominis.

Q̃ alit̃ locutꝰ ẽ diabolꝰ i muliere q̃ꝫ in ſerpente.

Obiectio contra illos q̃ dicũt ela-
tionem p̃ceſſiſſe in mente. b

Quod ſi ita fuit nõ
q̊ alteriꝰ ſuggeſtiõe p̃us peccauit cuz auto
toritas tradat iõ pctm̃ diaboli icurabile eſ
ſe. q2 non ſuggeſtiõe ſed ꝓpria ſuꝑbia ceci
dit:hois ꝟo curabile:q2 nõ ꝑ ſe ſed ꝑ aliuz
cecidit: ⁊ ideo per alium reſurgere potuit.
¶ Quo circa p̃dicta ꝟba Aug. piũ ac dili
gentẽ lectorẽ efflagitant q̃ ſic itelligere ſane
q̃mꝰ. Nõ deijceret̃ hõ in actũ illiꝰ peccati:
vt. ſ. lignũ vetitũ ederet: ⁊ i has miſerias ꝑ
tẽptatiõez diaboli: niſi elatio cõprimenda
p̃ceſſiſſet:nõ vtiq3 tẽptatiõez ſ opus pcti.
Talis eñ fuit ordinis ꝓceſſus. Diabolus
tẽptãdo dixit. Si comederitis eritis ſicut
dij ſciẽtes bonũ ⁊ malũ:quo audito ſtatim
mẽti mulieris ſurrepſit elatio q̃dã ⁊ amor
proprie poteſtatis ex quo placuit ei facere
qd̃ diabolus ſuadebat ⁊ vtiq3 fecit. Sug-
geſtione igitur peccauit: q2 temptatio pre-
ceſſit:ex qua in mẽte eiꝰ orta eſt elatio quã
pctm̃ operis ſecutũ eſt ⁊ pena peccati.

Quõ intelligẽda ſint illa verba hic diffinit.

Uide tẽptationis ordinem.

Que fuit elatio mulieris. c

Et talis quidez ela
tio in mẽte mulieris fuit ꝓ certo qua credi
dit ⁊ voluit habere ſimilitudinẽ dei cũ eq̃-
litate quadam putans eſſe verũ qd̃ diabo-
lus dicebat. Et ideo ſpecialiter mulierẽ cõ
memorat Augꝰ. inquiens. Quõ crederet
mulier diabolo niſi ẽẽt in mẽte eius ſuꝑba
p̃ſumptio. Et qd̃ ibi ſequit̃. ſ. q̃ ꝑ tẽptatio
nẽ fuerat cõuincenda vel ꝑimenda:ad mu
lierẽ referendũ eſt: vt intelligat̃ que muli-
er nõ elatio fuerat ꝑ temptationẽ ⁊c̃.

Que fuit elatio viri an crediderit
⁊ voluerit qd̃ mulier. d

Solet queri vtruz
illa talis elatio ⁊ amor ꝓprie poteſtatis in
viro fuerit ſicut in muliere? Ad quod dici
mus: quia Adã nõ fuit ſeductus eo modo
quo mulier. Non enim putauit eſſe verum
quod diabolus ſuggerebat. Jn eo tñ fuiſſe
ſeductum credi poteſt ꝙ cõmiſſum venia-
le putauerit quod peremptoriũ erat. Sed

Q̃ Adã nõ fuit ſeductꝰ ſicut mlier. ſ. vt crederet verũ qd̃ diabolꝰ ſuadebat ⁊ tñ in aliquo fuit ſeductꝰ. ſ. vt veniale putaret peccatũ.

nec ṗoꝛ ſeductus fuit: nec in eo in quo mu/
lier vt crederet deum illud lignū ideo tan
gere ꝓhibuiſſe: qm̄ ſi tangerēt fierēt ſicut
dij. Verūtn̄ p̄uaricatoꝛ fuit Adā vt teſtat̄
apoſtolus. Poterat eñ aliqua elatio men
ti eius ineſſe ilico poſt temptationem: ex q̄
voluit lignum vetitum experiri: cum muli

Aucte confirmat quod dixerat.

erem nō videret moꝛtuā eſca illa percepta
Unde Aug᷒. ſup̱ Gen̄. Cum ap̄ls Adā p̄
uaricatoꝛem fuiſſe oſtendit dicēs. In ſimi
litudinē p̄reuaricationis Ade: ſeductū tn̄
negat vbi ait. Adam non eſt ſeduct᷒ ſ; mu
lier. Unde ⁊ interrogat᷒ non ait: mulier ſe
duxit me: ſed dedit mihi ⁊ comedi. Muli
er vero dixit. Serpēs ſeduxit me. Hāc

Quā ap̄ls vocauerit ſeductionē q̄ mulier ſeducta eſt nō vir.

autem ſeductionē pꝛopꝛie vocauit ap̄lus
per quam id quod ſuadebatur cum falſū
eſſet verum putatum eſt: ſcʒ ꝙ deus lignū
illud ideo tāgere pꝛohibuerit: quia ſciebat
eos ſi tetigiſſent ſicut futuros deos: tanq̄
eis diuinitatē inuideret: qui eos homies
fecerat. Sed ⁊ ſi virum ꝓpter aliquā men
tis elationem que deum latere nō poterat
ſolicitauit aliqua experiendi cupiditas cū
mulierem videret accepta illa eſca non eſſe
moꝛtuam. Nec tamen cum arbitroꝛ ſi iam
ſpirituali mente pꝛeditus erat nullo modo
credidiſſe qđ diabolus ſuggerebat.

Quis pl᷒ peccauit adā vel eua. e

Ex quo manifeſte

animaduerti poteſt: quis eoꝛum plus pec/
cauerit Adam ſcʒ vel Eua. Plus enim vi
detur peccaſſe mulier que voluit vſurpare
diuinitatis equalitatē ⁊ nimia pꝛeſumpti
one elata credidit ita eſſe futurum. Adam
vero nec illud credidit ⁊ de penitētia ⁊ dei
miſericoꝛdia cogitauit: dum vxoꝛi moꝛem
gerens eius perſuaſioni conſenſit: nolens
eam contriſtari ⁊ a ſe alienatam relinquere
ne periret: arbitratus illud eſſe veniale nō

Aug᷒. ſuper Gen̄.

moꝛtale delictum. Unde Auguſtin᷒ Apo
ſtolus ait. Adam non eſt ſeductus. Quod
vtiq; ita accipi poteſt vt intelligat̄ nō eſſe
ſeductus pꝛioꝛ. ſ. vt in eo in quo mulier vt
ſcʒ crederet illud eſſe verū. Eritis ſicut dij
ſed putauit vtrūq; poſſe fieri: vt vxoꝛi mo
rem gereret: ⁊ per penitentiam veniam ha
beret. Min᷒ ergo peccauit q̄ de penitētia
⁊ dei miſericoꝛdia cogitauit. Poſtq̄ enim
mulier ſeducta mādu cauit eiq; dedit vt ſi/
mul ederent. noluit eā ꝯtriſtari quā crede-
bat ſine ſuo ſolatio cōtabeſcere: ⁊ a ſe alie/
natā oino interire. Nō quidem carnali vi-
ctus ꝯcupiſcentia quā nondū ſenſerat: ſed
amicabili quadā beniuolētia qua plerūq;
fit vt offendat̄ deus: ne offendat̄ amicus:
qđ eū facere nō debuiſſe diuine ſentētie iu/
ſtus exitus indicauit. Ergo alio quodam
mō ipſe etiā deceptus eſt. Inexpertus eñ

In quo Adā eſt decept᷒ ⁊ i quo non.

diuine ſeueritatis in eo falli potuit: vt ve/
niale crederet eſſe cōmiſſum: ſed dolo illo
ſerpētino quo mulier ſeducta eſt nullo mō
arbitroꝛ illū potuiſſe ſeduci. Ex his datur

Ex pena etiā plus peccaſſe ꝓbat̄ mulier.

intelligi ꝙ mulier plus peccauerit in qua
maioꝛis tumoꝛis p̄ſumptio fuit. Que etiā
in ſe ⁊ in ꝓximū ⁊ in deū peccauit: vir aūt
tm̄ in ſe ⁊ in deū. Inde etiā colligit̄ ꝙ muli
er plus peccauerit. q2 graui᷒ punita ē: cui
dictū fuit. In doloꝛe paries filios ⁊c̄.

Quid pꝛedicte ſentētie aduerſari videtur. f

Sed huic videtur

contrarium quod Aug᷒ ſuper Gen̄. de vi
ro ⁊ muliere peccatum ſuum excuſantibus
ait. Dixit Adā mulier quam dediſti mihi
dedit mihi de ligno ⁊ comedi: nō dicit pec
caui. Sup̱bia eñ habet confuſionis defoꝛ
mitatem non cōfeſſionis humilitatē. Nec
etiam mulier confitetur peccatū: ſed refert
in alterum dicens: Serpens decepit me et
comedi: in impari ſexu ſed pari faſtu Ecce
hic dicit Aug᷒ quia parem faſtum habuit
mulier cum viro. Pariter ergo ſup̱bierūt
⁊ pariter peccauerunt. Sed hoc ita de-

Determinatio p̄dicte auctis.

termiari poteſt vt dicamus parē vtriuſq;
fuiſſe faſtum in excuſatione peccati: ⁊ etiā
in eſu ligni vetiti: ſed diſparem: ⁊ i muliere
multo maioꝛē in eo ꝙ credidit ⁊ voluit eſſe
ſicut deus: quod nō vir. Verūtamen ⁊ de

De viro etiam legit̄ ꝙ voluerit eē ſic̄ deus

viro legitur ꝙ voluit eſſe ſicut deus. Dicit
eñ Aug᷒. ſup̱ illum locum pſ̄. Que nō ra
pui tunc exoluebam. Rapuit Adā ⁊ Eua
p̄ſumens vt diabolus de diuinitate: rape/
re voluerunt diuinitatem: ⁊ ꝑdiderūt feli-
citatem. Item ſuper illum locū. Deus q̄s
ſimilis tibi. Qui per ſe vult eſſe vt deus: ꝑ
uerſe vult eſſe ſimilis deo: vt diabolus qui
noluit ſub eo eſſe: ⁊ homo qui vt ſeru᷒ no/
luit teneri p̄cepto: ſed voluit vt nullo ſibi
dominante eſſet quaſi deus. Item ſup̱ illū
ep̄le locū. Non rapinā arbitratus eſt ſe eē
equalē deo: q2 nō vſurpauit quod ſuū non
eſſet: vt diabolus ⁊ pꝛim᷒ homo.

Quoꝛūdam ſententia ꝙ Adā ambierit eſſe vt deus: ſed nō crediderit poſſibile. g

Ideo quibuſdā videtur ꝙ etiā adam ambierit eſſe ſicut deꝰ nō tamē credidit id fieri poſſe: ⁊ ideo falſū eſſe quod diabolus promittebat cognouit Et licet diuinitatis equalitatem concupie rit: nō tamē adeo exarſit: nec tanta eſt affectus ambitione ſicut mulier que illud fieri poſſe putauit: ⁊ ideo magis illud ambiendo ſupbiuit. Uirum aūt aliqua forte ambitionis ſubreptio mouit: ſed non ita vt illud verum vel poſſibile fore putaret. Alijs autem videtur ideo dictum eſſe ꝙ Adā illud voluerit: quia mulier de eo ſumpta illō voluit: ſicut inquiunt. Peccatuz dicitur per vnum hominē intraſſe in mūdū. id ē in humanam naturam: cū tamen mulier ante virum peccauerit: quia per mulieremītrauerit de viro factaz. Uel potius ideo per hominem dicitur intraſſe: quia etiā peccante muliere ſi vir non peccaſſet: humanum genus minime peccatis corruptū piret. Oīnus ergo peccauit vir ꝙ̄ mulier.

> Aliorū ſnīa ꝙ ꝑpter Euā de viro ſūptaz id dictū putant.

> Per ſilitudinem oſtendit.

Obiectio cōtra id qd̄ dictū eſt virum minus peccaſſe. b

His autez opponi ſolet hoc modo. Tribus modis (vt Iſidorus ait) peccatum geritur ſcilȝ ignorantia infirmitate induſtria. Et grauius eſt infirmitate peccare ꝙ̄ ignorantia: grauiuſqꝫ induſtria ꝙ̄ infirmitate. Eua autem videtur ex ignorantia peccaſſe: quia ſeducta fuit. Adam vero ex induſtria: qꝛ non fuit ſeductus vt apoſtolus ait. Ad quod dicimꝰ quia licet Eua in hoc per ignorātiam deliquerit quod putauit verꝫ eſſe quod diabolus ſuadebat: nō tamen in hoc quin nouerit illud dei eſſe mandatum ⁊ peccatuz eſſe ꝯtra agere. Et ideo excuſari a peccato per ignorantiam non potuit.

> Rāſio ꝙ̄ diſtinguit ignorantia Eue: ī quo ſcȝ ignoranter peccauerit ⁊ ī quo non.

Ꝙ ignorantia alia excuſat: alia non. i

Eſt enim ignorantia que excuſat peccantez: ⁊ eſt ignorantia talis que non excuſat. Eſt autem ignorantia vincibilis: ⁊ ignorātia inuincibilis. Excuſatio omnis tollitur: vbi mandatuz non ignoratur.

De triplici ignorantia que excuſat ⁊ que non. k

Eſt autez ignorantia triplex ⁊ eorū. ſ. qui ſcire nolunt cū poſſint que nō excuſat: qꝛ ⁊ ipſa peccatum eſt Et eoruz qui volunt: ſed non poſſunt que excuſat: ⁊ eſt pena peccati non peccatū Et eorum qui quaſi ſimpliciter neſciunt nō renuentes vel ꝓponentes ſcire: que neminē plene excuſat: ſed ſic fortaſſe vt minus puniatur. Unde Auguſtinus ad Ualentinū Eis auferꝉ excuſatio qui mandata dei nouerunt quā ſolēt habere homines de ignorantia. Et lȝ grauius ſit peccare ſcienter ꝙ̄ neſcienter: non ideo tamē fugienduz eſt ad ignorātie tenebras: vt in eis quiſqꝫ excuſationē requirat. Aliud eſt eñ neſciſſe: aliud ſcire noluiſſe: quia in eis qui intelligere noluerunt ipā ignorantia peccatuz eſt: in eis vero qui nō potuerunt: pena peccati. Ignorantia vero que nō eſt eorū qui ſcire nolunt: ſed qui tanqꝫ ſimpliciter neſciūt: nullū ſic excuſat: vt eterno igne nō ardeat: ſed fortaſſe vt minus ardeat. Non igiꝉ mulier excuſationem habuit de ignorantia: cum ⁊ mandatum nouerit: ⁊ peccatum eſſe ſecꝰ agere non ignorauerit.

> Triplex ignorantia

> Ubi non fit excuſatio.

Unde proceſſerit cōſenſus illius peccati cum natura hominis eſſet incorrupta. l

Solet etiam queri cū ſine vitio eſſet natura hominis: vñ conſenſus mali ꝓceſſerit? Ad quod reſponderi poteſt: quia ex libero arbitrio ꝓprie voluntatis fuit. In ipſo eñ ⁊ in alio cauſa extitit vt fieret deterior. In alio: quia in diabolo qui ſuaſit. In ipō. quia volūtate liberi arbitrij conſenſit: ⁊ cum liberum arbitrium ſit bonū: ex re vtiqꝫ bona malus ille cōſenſus ꝓuenit: ⁊ ita ex bono malum manauit. De hoc autem in ſequenti plenius tractabimus cum origo mali ⁊ in qua re coaleſcat inueſtigabitur.

An voluntas preceſſerit illud peccatum. m

Si vero queritur vtrum voluntas illud peccatū preceſſerit? Dicimus quia peccatū illud ⁊ in voluntate ⁊ in actu conſiſtit: ⁊ voluntas actum p̄ceſſit ſed ipſam voluntatem alia hominis volūtas mala non preceſſit: atqꝫ ex diaboli perſuaſione ⁊ hominis arbitrio illa volūtas mala prodijt: qua iuſticiam deſeruit ⁊ iniquitatem inchoauit: ⁊ ipſa volūtas iniquitas fuit.

Iſta eſt diſtinctio.xxij.huiꝰ ſecū di libri. In q̄ mgr̄ poſtq̄ egit de temptatōe ex pte tē ptantis: agit de eadē ex parte temptati. Et tria facit Nam pmo inq̄rit q̄d q̄libet eorū peccādo appetierit. Scdo quis eoꝝ grauius peccauerit vir aut mulier. Tertio vn̄ conſenſus quo peccauerūt ꝓceſſerit Primū facit a pncipio diſtinctionis vſq3 ibi. Ex quo manifeſte. Scdm ab inde vſq3 ibi. Solet etiam q̄ri. Tertium vſq3 ad finem diſtinctiōis. Et tn̄ in generali. In ſpeciali autē ſententia mgr̄i ſtat in tribus ꝓpoſitionibus: quarū pma eſt hec. Nō Adam: ſed Eua in tanta elatiōe fuit ſeducta: vt ꝑ eſum ligni vetiti ſe ſil'em fieri deo eſtimauit. Hāc mgr̄ ꝓbās dicit ꝙ radix ⁊ origo pmi peccati pmorū parentum fuit. ꝙ in animis eorū pceſſit q̄dā pſumptionis elatio ex qua diaboli ſuggeſtione conſenſerunt pmo mulier: poſtea vir. Contra qḋ dictum obijciens dicit ꝙ cum ipo dicto ſequit̄ hoīem nō alteriꝰ ſuggeſtiōe: ſed ꝓpria ſupbia peccaſſe: vt angelus: ⁊ ꝑ ꝯſequēs vt angelus corruiſſe: cuius tn̄ ꝯtrariū dicebat̄ in pcedēti diſtinctione. Ad quod reſpōdet dicendo ꝙ cū dicebat elationem quandam in peccato pmorum parentum pceſſiſſe non ita intelligebat ꝙ illa elatio pceſſerit ſuggeſtionem. ſed vt opus peccati. Nā in illo peccato iſte fuit ꝓceſſus ⁊ ordo ꝙ pmo pceſſit diaboli tēptatio: ex qua ſecuta eſt immediate hoīs elatio quā ſecutum eſt peccatum opis: ⁊ vlterius pena peccati Et ſubdit ꝙ talis elatio fuit aliter in muliere q̄ȝ in viro: q2 mulier credidit ſe poſſe habere dei ſimilitudinem putans verum eſſe quod diabolus ſuadebat. vir aūt nō credebat nec putauit veꝝ eē qḋ diabolus ſuadebat aliq̄ tn̄ elatio in mēte eius ꝑ tēptationē extitit: vnde vir aliter fuit ſeductus q̄ȝ mulier quod diuerſis ſanctorum autoritatibus magiſter cōfirmat.

Secunda ꝓpoſitio eſt hec. Grauiꝰ Eua q̄ȝ Adā peccauit tranſgrediendo diuinū pceptum in ꝑadiſo Hanc mgr̄ ꝓbat tripliciter. Primo ex hoc ꝙ mulier verum eſſe credebat qḋ diabolus ei dixit: qḋ non fecit vir: vt patet ex predictis. Scdo ex hoc ꝙ mulier elata nimis pſumebat ſe poſſe fieri equalem deo. qḋ non fecit vir: ſed de penitentia ⁊ miſcdia dei cogitans deceptus fuit in hoc ꝙ eſtimabat peccatū eē veniale quod mortale fuit. Tertio ex hoc ꝙ mlier peccauit in deū: in ſe ⁊ in ꝓximum: vir aūt ſolū in deum ⁊ in ſeipm. Sed contra illud obijcit tripliciter. Primo autoritate Augu. dicētis ꝙ vtriuſq3 erat par faſtus: ⁊ ꝑ conſequens equaliter peccauerunt Ad qḋ reſpondens dicit ꝙ licet vtriuſq3 erat par faſtus ī excuſatione peccati: q2 vir excuſauit ſe ꝑ mulierem: et mulier ꝑ ſerpētem. In muliere tamen multo maior faſtus erat: quo ad tria predicta. Secūdo obijcit autoritate beati auguſtini dicentis ꝙ etiam vir voluit eſſe equalis deo. Ad quod reſpondens dicit ꝙ hoc aliqui opinati fuerunt: qui tn̄ cum hoc poſuerunt ꝙ vir non tanta ambitione ad hoc exarſit ſicut mulier. Tertio obijcit contra idem aſſumens ꝙ tribꝰ modis peccatū cōmittit̄. ſ. ex ignorātia: ex infirmitate ⁊ ex induſtria: ⁊ grauius eſt pctm̄ qḋ cōmittit̄ ex infirmitate q̄ȝ quod cōmittit̄ ex ignorantia: ⁊ grauiꝰ qḋ cōmittit̄ ex induſtria q̄ȝ quod cōmittitur ex infirmitate Cum ergo mulier videat̄ peccaſſe ex ignorātia: q2 ſeducta fuit. Adam vo ex induſtria: q2 non fuerat ſeductus ſm apoſtolū. ergo videt̄ vir grauius peccaſſe muliere. Et reſpondens magiſter dicit: ꝙ licȝ mulier quo ad hoc ex ignorantia peccauit ꝙ ꝑ diabolū ſeducta credidit eſſe verum qḋ ipe ſuadebat: non tn̄ quo ad hoc ꝙ mādatū dei nō nouerit: cuiꝰ oppoſitū diabolus ſibi ſuaſit: ⁊ ideo ꝑ ignorantiā excuſari nō poteſt: cum ibi ignorantia tollat̄ vbi mandatum non ignoratur ⁊ peccatū eſſe ꝯtra ipm mandatum agere non dubitat. Poſtea ſubdit diſtinctionē ignorantie dicens: ꝙ ignorantia alia eſt vincibilis: ⁊ eſt eorū q̄ nolunt homines ſcire tamen poſſunt ⁊ tenent̄: ⁊ illa non excuſat a peccato: ſed potius peccatum aggrauat. Alia eſt inuincibilis: ⁊ eſt eorum que hoīes volunt ſcire ⁊ non poſſunt: ⁊ illa excuſat ⁊ non eſt peccatum: ſed pena peccati. Et iſta cōfirmat autoritate Auguſtini. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Malus conſenſus hoīs naturā bonā habentis ꝓceſſit ex ꝓprio libero arbitrio ⁊ ſuggeſtione diaboli ſuadētis. Hāc magiſter ꝓbans querit. Cum natura hoīs eſſet ſine vitio: vnde ꝓceſſit conſenſus malus? Et reſpondēs dicit ꝙ ꝓceſſit ex libero arbitrio volūtatis. vnde ex hoc ꝙ homo fiebat deterior hoc fuit a diabolo q̄ ſuaſit ⁊ a voluntate qua homo ſuadenti conſenſum dedit: q2 liberum arbitrium licet de ſe fuit bonū: de ipſo tamen potuit ꝓcedere conſenſus malus. Querit etiam vtrum voluntas illud peccatum precesserit? Et reſpondet ꝙ volitiuam poteſt dicere potentiam anime. ſ. potentiam vltimam: ⁊ ſm hoc volūtas peccatum pceſſit: vel etiam malum actum volūtatis poſſumus vocare voluntatem: ⁊ ſm hoc voluntas peccatum non pceſſit: q2 ante pmam malā voluntatē pmi hoīs alia mala voluntas hoīs non fuit: ſed pma mala hoīs volūtas ex diaboli ꝑſuaſione: ⁊ ex hoīs libero arbitrio ꝓdijt. Et tn̄ in ſpeāli.

Quare deus permiſerit hominem temptari ſciens eū eſſe caſurum.

a

p

Reterea queri ſolet cur deus hominem temptari pmiſerit quē decipiēdum fore pſciebat? Sed non eſſet laudabile homini ſi ideo bn̄ viuere poſſet: q2 nemo male viuere ſuaderet: cum in natura poſſe ⁊ ī poteſtate haberet velle non conſentire ſuadenti deo iuuante: ⁊ eſt glorioſius non cōſentire q̄ȝ temptari non poſſe. Mouentur etiam q̄dam dicentes. Cur creauit deꝰ q̄s futuros malos pſciebat? Quia puidit q̄d boni de malis eorum eſſet facturꝰ. Sic em̄ eos fecit vt relinqueret eis vnde aliq̄d facerent: ⁊ ſi culpabiliter aliquid facerēt: illū de ſe laudabiliter operantem inuenirēt. A ſe habent voluntatem malam ab illo naturam bonam: ⁊ iuſtam penā. Fruſtra ḡ dicitur: nō deberet deꝰ creare q̄s preſciebat malos futuros: ſciebat enim bonis profuturos ⁊ iuſte pro mala volūtate puniēdos Addunt etiam: talem hominem deberet facere qui nollet omnino peccare Cōcedimꝰ quidem meliorem naturam eſſe que omnino peccare nollet. Cōcedant ⁊ ipi non eſſe malā q̄ talis facta eſt: vt poſſet nō peccare ſi vellet: ⁊ iuſte punitā q̄ volūtate non neceſſitate peccauit. Cum ergo hec bona ſit: illa melior: cur nō vtranq3 faceret vt vberi

DI.XXIII.
Augꝰ. ſuper Gen.

Quare deus creauit quos pſciebat malos futuros.

us laudaret de vtraq;. Jlla eñ de ſanctis angelis: hoc eſt de hoībus eſt. Jtē inquūt Si deus vellet: ⁊ illi boni eſſent. Et hoc q̄dem cōcedimus: ſed melius voluit: vt q̄ vellent eſſent. Et boni q̄dē nō infructuoſe mali xo non impune eſſent. Jtem inquiūt Poſſet de⁹ voluntatē eorū vertere ī bonū q: omnipotens eſt: poſſet reuera: cur nō fecit? Quia noluit? Cur noluit? Jpſe nouit. Non debemus plus ſapere q̄ oportet.

Hic qualis ſm aīam ⁊ agit de ſciētia hoīs ante peccatum. b

Et quidē ſcdm̄ anī

mā rōnalis fuit hō habens diſcretionē boni ⁊ mali. Scientiā q̄ rerū creatarū ⁊ cognitionē veritatis: que ꝑme ꝑfectiōi ꝯgruebat: mox ꝯditus nō incōgrue accepiſſe putaꝫ: ⁊ ad illā nō ſtudio vel diſciplina aliq̄ ꝑ interualla tēpis ꝑfeciſſe. ſed ab exordio ſue ꝯditionis diuinitus illā ꝑcepiſſe.

Q triplicem habuit homo ante lapſum cognitionē ſcꝫ rerum ꝓpter ſe factarū ⁊ creatoris ⁊ ſui. c

Fuitq; homo pri-

mus ante lapſum triplici cognitione predītus rerū ſcꝫ propter ſe factarū: ⁊ creatoris ⁊ ſui. Rerum quippe cognitionē hominez accepiſſe ꝑſpicuū eſt: cū nō ipſe creator vel angelus aliquis: ſed hō omnibus animātibus nomina impoſuerit: vt oſtēderetur q̄ ſingulorū noticiam homo ipſe habuerit Que eniꝫ ꝓpter illum creata erant: ⁊ ab illo regenda ⁊ diſponenda erant: horū oīm deus illi ⁊ ſcientiam tribuit ⁊ prouidentiā atq; curam reliquit. Quia vt ait apoſtol⁹ Nō eſt cura deo de bobus. Quorꝫ aliorū q̄ aīaliū deus homini curam reliquit ⁊ ꝓuidentiam vt dominationi ei⁹ ſubijcerentꝫ ⁊ ratione illius gubernarentꝫ: vt ſciret illis neceſſaria ꝓuidere a quibus emolimentuꝫ debebat recipe. Hanc autem ſcientiam homo peccando nō ꝑdidit ſicut nec illā qua carnis neceſſaria ꝓuidentꝫ. Et idcirco in ſcriptura homo de hm̄ōi nō erudiꝫ: ſed de ſciētia anime quā peccando amiſit.

De cognitōne rerꝫ creatarū.

De cognitione creatoris. d

Cognitionez quo

q; creatoris prim⁹ homo habuiſſe crediꝫ. Cognouit eñ a quo creatus fuerat: nō eo modo cognoſcendi quo ex auditu ſolo ꝑcipitur quō a credentib⁹ abſens queriꝫ: ſed quadā interiori aſpiratiōe qua dei ꝑſentiam cōtemplabaꝫ: nō tñ ita excellēter ſicut poſt hanc vitaꝫ ſancti viſuri ſunt: neq; ita in enigmate qualiꝫ in hac vita videm⁹.

De cognitione ſui. e

Porro ſui cogniti-

onem idem homo talem accepiſſe videtur vt ⁊ quid deberet ſuperiori: ⁊ quid equali ⁊ inferiori nō ignoraret. Conditionem q̄ ſuam ⁊ ordinem: ſcꝫ qualis factus eſſet ⁊ q̄liter incedere deberet quid agere: quid cauere intellexit. Si horum noticiā non habuiſſet: nō eſſet reus ꝑuaricatiōis: neq; ſe ipſum cognouiſſet.

Utrū homo preſcius fuerit eoruꝫ que ſibi futura erant. f

Si autez queritur

vtrum homo ſcientiam habuerit eorꝫ que circa eum futura erant. id eſt. ſi ruinam ſuam ꝑſciuerit: ⁊ ſimiliter ꝑſcierit bona que habitur⁹ fuiſſet ſi in obediētia perſtitiſſet? Reſpōderi poteſt q̄ ei magis facienda indicta ſunt q̄ futura reuelata. Accepit enī ſcientiam ⁊ preceptum eorum que faciēda fuerant: ſed non habuit preſcientiam eorū que futura erant. Non fuit ergo homo ꝑſcius ſui caſus ſicut ⁊ de angelo diximus. Qđ Aug⁹. ſup Geñ. aſſerit ratione vtens quā ſupra poſuim⁹. Hec de ſciētia hoīs q̄tū ad primū ſtatū ꝑtinet: dixiſſe ſufficiat.

Rñſio q̄re de nō hr̄e futurorum ꝑſcientiā.

Jſta eſt diſtinctio. xxiij. hui⁹ ſecūdi libri. Jn qua magiſter poſtq̄ egit de temptatione primorum parentum ex parte temptati ⁊ temptatoris: agit cōſequenter de eadē ex parte dei ꝑmittentis. Et tria facit. Nam ꝑmo inquirit quare deus hominē temptari ꝑmiſit. Secūdo de ſciētia qua homo illuſtratus fuit. Tertio an etiā homo ſtatum futurū ꝑſciuit. Primū facit a principio diſtinctiōis vſq; ibi. Et quidem ſm animam. Secūdum ab inde vſq; ibi Si xo queritur. Tertium ab inde vſq; ad finem diſtinctionis. Jn ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarum ꝑma eſt hec. De⁹ hominem quem preſciuit decipiendum ad laudabilius bonum temptari permiſit. Hanc magiſter inſinuās querit quinq; queſtiones. Prima eſt. Cur deus hominem temptari permiſit quem decipiendum preſciuit? Et reſpondens ad hoc dicit q̄ ad oſtendenduꝫ humane nature dignitatem: quia dignior eſt conditio poſſe temptari ⁊ non conſentire: q̄ nec poſſe temptari nec poſſe conſentire. Secunda queſtio eſt. Cur de⁹ illos hoīes creauit: quos futuros malos ꝑuidit? Ad quod reſpondet dicendo q̄ propter bonum quod inde venturum nouit. Tertia queſtio eſt hec. Cur deus non fecit hoīem impeccabilē? Et reſpondens dicit q̄ ideo: q̄ melius eſſet vtrāq; naturam eſſe. ſ. eam que non peccare poſſet: ſicut in ſau-

ctis angelis p gratiam in gloria confirmatis: ꝛ eam qua peccare ꝛ non peccare poſſet ſi vellet: qualis fuit in hominibus ꝙ vnius modi ſolum. Quarta q̄ſtio eſt. Cur deus qui ſola ſua voluntate potuiſſꝫ eos ſaluaſſe a conſenſu non ſaluauit eos? Et reſpōdens dicit ꝙ voluit eos nature ſue relinquere: vt nec infructuoſe boni eſſent: nec impune mali. Quinta queſtio eſt. Cur deus cum ſit omnipotens non conuertit voluntates eorum ad bonum? Et reſpondet ꝙ noluit cuius nolitionis cauſa vlterius non eſt querenda.

Secunda propoſitio eſt hec. Deus mox hominē creatuꝫ repleuit omni ſcientia pertinente ad ſuum ſtatum. Hanc ꝓpoſitionem magiſter inſinuās dicit: ꝙ p̄mus homo non per interualla ſiue per ſucceſſionem temporis: ſed creatus mox ſcientiam ſibi neceſſariam ꝛ competentem ſibi accepit: vnde triplici cognitione primus parēs preditus fuit. Primo cognitione rerum ꝓpter ſe creatarum: quarum curā erat habiturus: vnde ꝛ eis nomina impoſuiſſe legitur: et illam rerum cognitionem p ſpeciem non ꝑdidit: ſed hanc peccato perpetrato retinuit. Secundo dotat⁹ fuit primus homo cognitione ſui creatoris. ſ. dei nō quidem enigmatica: ſed per quandam interiorē inſpirationem: non tamen illa clare ſicut in patria: ꝛ illam poſt peccatum non retinuit. Tertio fuit illuſtratus cognitione ſuipſius: ſciuit enim quid debuit ſuperiori: quid aliis. quid ſibi: ꝛ etiam poſt peccatum illam retinuit. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Homo an̄ peccatū non p̄ſciuit futurum euentum ſui ſtat⁹. Hāc magiſter ꝓbans querit. Utrum p̄mus homo habuit ſcientiam eorum que circa ip̄m futura erant. id ē. ante preſciuerat: qualia bona habuiſſet ſi perſtitiſſet vel etiam ante preſciuerit anteq̄ lapſurus erat? Et reſpondens dicit ꝙ p̄mus homo acceperat ſcientiā eorū que agenda ꝛ dimittenda fuerant: al's peccatū fuiſſet ſibi iniuſte imputatum: ſed non fuit ſui caſus preſcius: cuius ſimile ſupradictuꝫ eſt de angelis corruentibus: quod confirmat autoritate beati Augu. Et tm̄ in ſpeciali.

De gratia hominis ꝛ de potentia ante caſum. a

DI. XXIIII

n

Hnc diligenter inueſtigari oportet quā gratiam vel potentiaꝫ habuerit hō ante caſum. Et vtrum p eam potuerit ſtare vel nō? Sciendum eſt ergo ꝙ homini in creatione (ſicut de angelis diximus) datū eſt p gratiaꝫ auxiliū ꝛ collata eſt potentia p quā poterat ſtare. id eſt. nō declinare ab eo quod acceperat: ſed non poterat proficere intantuꝫ: vt per gratiam creationis ſine alia mereri ſalutem valeret. Poterat quidem per illud auxilium gratie creatiōis reſiſtere malo: ſed non ꝑficere bonum. Poterat tm̄ p illud bene viuere quodāmodo. quia poterat viuere ſine peccato: ſ nō poterat ſine alio gratie adiutorio ſpūal'r viuere quo vitam mereret eternam. Unde Auguſtinus in enc. Sic factus eſt hō rectus vt ꝛ manere in ea rectitudine poſſet: nō ſine diuino adiutorio: ꝛ ſuo fieri ꝑuerſus arbitrio. Utrū libet horuꝫ elegiſſet: dei voluntas fieret vel ab illo vel de illo. Et q: ſuam maluit facere voluntatem ꝙ̄ dei: de illo facta eſt voluntas dei. Iteꝫ in eodē. Sic hominē prius oportebat fieri: vt ꝛ bn̄ poſſet velle ꝛ male. Nec fruſtra ſi bene: nec impune ſi male. Ideꝫ quoqꝫ in libro de correctione ꝛ gratia ait. Si hoc adiutorium vel angelo vel homini cum primum facti ſunt defuiſſet: quoniam nō talis natura facta erat vt ſine diuino auxilio poſſet manere ſi vellet: non vtiqꝫ ſua culpa cecidiſſet. Defuiſſꝫ quippe adiutoriuꝫ ſine quo manere nō poſſet. Idem. Dederat deus homini bonam voluntatem: in illa quippe eū fecerat rectū dederat adiutorium ſine quo non poſſet in ea manere ſi vellet ꝛ p quod poſſet. Ut autem hoc vellet: in eius dimiſit arbitrio. In eodem. Acceperat poſſe ſi vellet: ſed nō habuit velle quo poſſet. Nam ſi habuiſſet: ꝑſeueraſſet. His teſtimoniis euidēter mōſtratur ꝙ hō rectitudinē ꝛ bonā volūtateꝫ i creatōe accepit: atqꝫ auxiliū q̄ ſtare poterat: alioq̄n nō ſua culpa videret̄ cecidiſſe.

Qx in gr̄a creat⁹ fuit in qua potuit ſtare: ſed nō ꝓficere

Qx etiaꝫ poterat p illā creationis gratiaꝫ bn̄ viuere quodammodo.

Auguſti.

Qualis fuerat illa rectitudo ꝛ bonitas volūtatis in q̄ creat⁹ eſt. b

Sed quomodo rectā ꝛ bonā voluntatē habuit homo ſi p eā nec mereri vitā valuit nec i ea ſtare voluit? Quia nec aliq̄d mali ea tunc volebat: ꝛ ad tempus ſtare voluit: ſ non ꝑſeueranter: ꝛ iō recta ꝛ bona fuit tunc volūtas hōis.

Oppoſitio contra illud quod dictum eſt hominem non potuiſſe ꝓficere. c

Ad hoc autē quod diximus hoīem nō poſſe ꝓficere vel mereri p gr̄am creatiōis: ſolet opponi ſic. Per illud auxilium gratie creationis potuit ſtare in bono quod acceperat. Potuit ḡ reſiſtere temptationi. Sed reſiſtere temptationibus atqꝫ ſuggeſtionibus malis merituꝫ eſt ac bonū remunerabile. Omne autē bonum meritū: ꝓfectus eſt. Per gr̄aꝫ ḡ creationis ꝓficere potuit ſine adiectiōe alteri⁹ gratie. Ad quod dicim⁹ q: reſiſtere malo ꝛ non conſentire temptationi nō feciſſet illi meritū ꝛ ſi non cōſenſiſſet: q: nihil in eo erat quod ad maluꝫ ipelleret ſicut angelis q̄ nō ceciderunt nō fuit meritū quod ſteterunt. id eſt ꝙ nō corruerunt. Nobis auteꝫ meritum eſt aliq̄n ſi malum nō facim⁹: ſed reſiſtim⁹: ibi dūtaxat vbi cauſa ſubeſt que

Reſponſio

Qx reſiſtere malo aliq̄n merituꝫ eſt aliq̄n non.

nos id facere mouet: quia ex peccati corruptela proni ſunt ad lapſum greſſus noſtri. Ubi aũt non interuenit cauſa nos ad malũ impellens: nõ meremur ſi ab eo declinamꝰ. Declinare eñ a malo ſemꝑ vitat penã: ſed non ſemper meretur palmam.

De adiutorio homini in creatõne dato quo ſtare poterat. D

Hic conſiderandũ eſt qđ fuerit illud adiutoriũ homini datũ in creatione q̃ poterat manere ſi vellet. Illud vtiqꝫ fuit libertas arbitrij ab omni labe ꝛ corruptela immunis. atqꝫ voluntatis rectitudo ꝛ omnium naturaliũ potentiarum anime ſinceritas atqꝫ viuacitas.

De libero arbitrio. E

Liberum vero arbitriũ eſt facultas rationis ꝛ voluntatis q̃ bonum eligitur gratia aſſiſtente. vel malũ eadem deſiſtente. Et dicitur liberum quantũ ad voluntatem que ad vtrũlibet flecti põt. Arbitrium v̾o quantum ad rationẽ cuius eſt facultas vel potentia illa cuiꝰ etiã eſt diſcernere inter bonum ꝛ malũ. Et aliqñ quidem diſcretionem habens boni ꝛ mali qđ malum eſt eligit. aliqñ v̾o quod bonũ eſt. Sed quod bonũ eſt: niſi gratia adiuta nõ eligit: malum v̾o ꝑ ſe eligit. Eſt eñ in anima rationali voluntas naturalis qua naturaliter vult bonum. licet tenuiter ꝛ exiliter: niſi gratia iuuat: que adueniens iuuat eã ꝛ erigit vt efficaciter velit bonũ. Per ſe aũt poteſt velle malum efficaciter. Illa ergo rationalis anĩe potentia qua bonũ vel malũ poteſt velle: vtrũqꝫ diſcernẽs liberũ arbitrium nuncupatur. qđ bruta animalia non habent: quia ratione carent. habẽt tñ ſenſum ꝛ appetitum ſenſualitatis.

Q̄ bruta animalia nõ hñt libe. ar. ſꝫ appetitũ ſenſualitatis.

De ſenſualitate. F

Eſt enim ſenſualitas q̃dam vis anime inferior ex qua ẽ motus qui intendit̃ in corpis ſenſus atqꝫ appetitus rerũ ad corpus ꝑtinentiũ. Ratio v̾o vis anime eſt ſupior: que (vt ita dicamus) duas habet ꝑtes vel differentias: ſupiorẽ ꝛ inferiorem. Scđm ſupiorem ſupnis conſpiciendis vel cõſulendis intendit. Scđm inferiorem ad tempalium diſpoſitionẽ proſpicit. Quicquid ergo in anima noſtra nobis conſiderantibus occurrit qđ nõ ſit cõe cum beſtijs ad rationem ꝑtinet. Qđ autem in ea reperis cõmune cũ beluis: ad ſenſualitatem ꝑtinet. Et vbi nob gradatim in cõſideratiõe partium anime ꝓgredientibus ꝑmum aliquid occurrit quod nõ eſt cõmune cum beſtijs: ibi iucipit ratio. Hoc autẽ Aug. docet in duodecimo libro de trinitate ita dicens. Uideamus vbi ſit q̃ſi quodđam hominis exterioris interioriſqꝫ confinium. Quicq̃d enim habemus in aĩmo cõmune cũ pecore: recte dicit̃ ad exteriorem hominem ꝑtinere. Non eñ ſolum corpus exterior homo deputabit̃: ſed adiũcta quadam vita ſua qua compages corpis ꝛ omnes ſenſus vigent. q̃bus inſtructꝰ eſt ad exteriora ſentienda. Aſcendentibus ğ introrſum quibuſdã gradibus conſideratiõis ꝑ anime ꝑtes vbi incipit aliquid occurrere qđ non ſit in nobis cõmune cum beſtijs incipit ratio: vbi hõ exterior iam poſſit agnoſci. Rationis autẽ ꝑs ſupior eternis rõnibus conſpiciendis vel cõſulendis adhereſcit. Portio inferior ad temporalia gubernanda deflectit̃. Et illa rationis intẽtio q̃ contemplamur eterna: ſapientie deputat̃. Illa v̾o qua bene vtimur rebus temporalibus ſcientie deputat̃. Cũ v̾o diſſerimus de natura mentis humane: de vna quadã re diſſerimus nec eam in hec duo que commemorauimus: niſi ꝑ officia geminamus. Carnalis autem vel ſenſualis anime motus: qui in corporis ſenſus intenditur. nobis pecoribuſqꝫ cõmunis eſt: qui ſecluſus eſt a ratione ſapientie: ratione autem ſcientie vicinus eſt.

De rõne q̃ hꝫ duas ꝑtes ꝙ̃tũ ad officia.

Quid ad rõnem ꝑtinet.

Ubi icipit rõ

Q̄ talis eſt ordo peccãdi vel cadẽdi in nobis qualis fuit ĩ primis hominibus. G

Illud quoqꝫ ꝓ̃termittendũ non eſt ꝙ talis nunc in vno hoĩe tẽptationis eſt ordo ꝛ ꝓgreſſio qualis tũc in ꝑmis ꝑ̃ceſſit parentibus. Ut eñ tũc ſerpens malum ſuaſit mulieri ipaqꝫ conſenſit deinde viro ſuo dedit: ſicqꝫ conſummatum eſt peccatũ. Ita ꝛ nunc in nobis pro ſerpẽte eſt ſenſualis motus anime: ꝓ muliere inferior portio rationis. pro viro ſupiori rationis portio. Et hic eſt vir qui ſm aplm dicitur imago ꝛ gl̃a dei: ꝛ illa eſt mulier: q̃ ſm eundem dicitur gloria viri. Atqꝫ inter hunc virũ ꝛ hanc mulierẽ eſt velut quodđam ſpũale cõiugiũ naturaliſqꝫ ꝯtractus quo ſupior rationis portio quaſi vir debꝫ ꝑ̃eſſe ꝛ dominari. Inferior v̾o quaſi muli

Qđ ĩ nob eſt vir ꝛ mulier ꝛ ſpens ꝛ quõ

De ſpũali conſugio viri et mulieris ĩ nobis.

er debet ſubeſſe ⁊ obedire. Jdͦ vir ſm̄ apo/
ſtolū nō debet habere velamē: ſ ml'ier. Et
ſicut in cunctis animantib⁹ nō eſt repertū
hoi adiutoriū ſil'e ſibi. ſ de illo ſumptū qd
ei formaret in ꝯiugiū: ⁊ ita in ꝑtibus aïe
quas cū pecoribus habem⁹ cōmunes nul

Teſtimonio Aug. ita eſſe oſtendit.

lū mēti nr̄e ſimile eſt adiutoriū. Vn̄ Aug.
in eodē. Jllud noſtrū qd in actione tp̄aliū
tractandoꝝ ita verſat' vt nō ſit in nobis cō
mune cū pecore: rōnale eſt quidē: ſ ex illa
rōnali mēte qua ſubherem⁹ intelligibili et
incōmutabili veritati tanq̄ ductum ⁊ infe
rioribus tractandis gubernandiſq; depu/
tatū eſt Sicut eñ in oībus pecoribus nō ē
inuentū viro adiutoriū ſil'e ſibi: niſi de illo
detractū i ꝯiugiū formaret': ita mēti nr̄e q̄
ſupnā ꝯſulimus v̄itatē: nullū eſt ad vſum
reꝝ tempaliū q̄tum nature hoīs ſatis eſt
ſil'e adiutoriū ex aïe ꝑtib⁹ quas cōmunes
cū pecoribus habem⁹. Jdeoq; rōnale no=
ſtrum nō ad vnitatis diuortiū ſepatum: ſ
in auxiliū ſocietatis quaſi deriuatū i ſuo
diſpartit' officio. Et ſicut vna caro eſt duo
rum in maſculo ⁊ in femina: ſic intellectū
nr̄m ⁊ actionē ſiue rationē ⁊ appetitū ratio
nalem. vel ſi aliquo mō ſignificantius dici
poſſunt vna mentis natura cōplectit': vt ſi
cut de illis dictū eſt. Erunt duo in carne
vna ſic ⁊ de his dici poſſit: duo i mēte vna
Ecce ex his v̄bis apte intelligi pōt q̄lit' in
aïa hoīs exiſtat imago illius ꝯiugij: ⁊ qua
liter in ſingulis noſtꝝ ſpiritualiter ſint illa
tria. ſcʒ. vir mulier ſerpens.

Qualiter per illa tria in nobis cō=ſummetur temptatio. h

Nūc ſupereſt oſtē=

dere quō p̄ hec tria in nobis cōſummetur
peccatū. Vbi agnoſci poterit ſi diligent' in
tendat' quid ſit in aïa mortale vel venia=
le peccatū. Vt eñ ibi ſerpens ſuaſit mulie=
ri: ⁊ ml'ier viro. Jta ⁊ in nob ſenſualis mo
tus cū illecebram peccati conceperit. qua/
ſi ſerpēs ſuggerit mulieri. ſ. inferiori parti
rōnis. i. rationi ſcientie q̄ ſi conſenſerit ille/
cebre: mulier edit cibum vetitū. Poſt de
eodem dat viro cum ſupiori ꝑti rōnis. id
eſt rationi ſapientie eandē illecebrā ſugge
rit quaſi conſentit. tunc vir etiam cū femia

Qn̄ pctm̄ ſit veniale.

cibum vetitū guſtat. Si g̊ in motu ſenſuali

Qn̄ ml'ier ſola manducat cibum vetitū.

tātū peccati illecebra teneat': veniale ac le
uiſſimū eſt peccatū. Si v̄o inferior pars
rationis conſenſerit: ita vt ſola cogitatiōis
delectatiōe ſine volūtate ꝑficiendi teneat'
mulier ſola mādicauit nō vir: cui⁹ autori=
tate cohibet' volūtas: ne ad opus vſq; p̄=
ueniat. Si v̄o aſſit plena volūtas ꝑficiēdi
vt ſi aſſit facultas ad effectū ꝑducat' vir q̄ꝫ
māducat: q: ſupior ps rōnis illecebre con
ſenſit: ⁊ tūc eſt dānabile ⁊ graue peccatū.

An eſt mortale pctm̄ in guſtu ml'ieris diſcerne aliquādo mortale aliquādo veniale pctm̄.

Qn̄ autē mulier ſine viro guſtat aliqn̄ eſt
mortale aliqn̄ veniale peccatū. Vt eniʒ di
ctū eſt tūc mulier ſine viro guſtat cū ita de
lectatiōe cogitatiōis peccatū tenet': vt fa=
ciendū nō decernat' vt cū quidā terminus
⁊ mēſura pctō adhibet' a viro: vt nō liceat
ml'ieri effrenata libertate i peccatū ꝓgredi

Repetit quādo ml'ier ſine viro guſtat. vbi oñdit qn̄ veniale ⁊ qn̄ mortale eſt.

Si ergo peccatū non diu teneat' delecta
tione cogitationis: ſed ſtatim vt mulierem
tetigit viri autoritate repellat': veniale eſt.
Si v̄o diu in delectatiōe cogitatōis tenea
tur: ⁊ ſi volūtas ꝑficiēdi deſit: mortale eſt
⁊ ꝓ eo damnabit' ſil' vir ⁊ mulier. i. tot⁹ hō
q: ⁊ tunc vir non ſicut debuit mulierē co=
hibuit: vnde poteſt dici conſenſiſſe.

Repetitio ſummā perſtringēs. i

Jtaqʒ vt breuiter

ſummā perſtringā qn̄ peccatum ita in ani/
ma ꝯcipit' vt illud facere diſponat: vel etiā
ꝑficiat aliud frequenter: aliud ſel': vel etiaʒ
qn̄ delectatione cogitatiōis diu teneatur:
mortale eſt. Cū vero in ſenſuali motu tan/
tum eſt vt prediximus: tunc leuiſſimū eſt:
quia ratio tunc non delectat'. Jdeo aūt ſu
pra dixi aliud frequenter: aliud ſemel. q: q̄
dam ſunt que ſi tantū ſemel fiant: vel faciē/
da diſponant': damnant: quedam v̄o non
niſi ſepius fiant vel facienda decernantur:
vt de ocioſo verbo ⁊ hmōi. Hec Augu. in

Auctē aug. ita eē ꝯfirmāt

xij. li. d' trinitate tradit ita. Sicut in illo cō
iugio p̄morum hominū ſerpens māducan
dum ꝑſuaſit. Mulier autem non mandu/
cauit ſola: ſed viro ſuo dedit ⁊ ſimul mādu
cauerūt: ita ⁊ in quodā ſecreto ꝯiugio qd
in hoïe gerit' ⁊ dinoſcit' cū ratione ſciētie q̄
in reb⁹ tp̄alib⁹ agēdis rōcinādi viuacitate
verſat' aïalis ſenſus igerit quādā illecebrā
tunc velut ſerpens alloquit' feminā Huic

Qn̄ ml'ier cū viro manducat.

autem illecebre conſentire de ligno vetito
eſt edere. Sed iſte conſenſus ſi ſola cogita
tionis delectatione contentus eſt: ſuperio
ri v̄o autoritate ita retinent' menbra vt nō
exhibeant' arma iniq̄tatis peccato: ſic ha/
bendum eſtimo: velut lignum vetitum mu
lier ſola comederit. Si aūt in conſenſu illo
ita decernitur quodq; peccatū: vt ſi ſit po
teſtas etiam ope impleatur: intelligēda eſt

mulier dediſſe viro ſuo ſimul edendum illicitum cibum. Nec enim poteſt peccatum non ſolum cogitandū ſuauiter verū etiam perpetrandum efficaciter mēte decerni: niſi ⁊ illa mentis intentio penes quā ſumma poteſtas eſt membra in opus mouendi: vł ab opere cohibendi male actioni cedat.

Utrū ſit mortale qđ in ſola delectatiõe tenet cogitationis.

Nec ſane cum ſola cogitatione mens oblectatur illicitis non quidem decernens eſſe facienda: tenens tamen ⁊ volēs libenter que ſtatim vt attigerūt animum reſpui debuerunt: negandū eſt eſſe pctm̄: ſed lōge minꝰ ꝙ ſi ⁊ ope ſtatuatur implendū Et ideo de talibus ꝗ cogitationibus venia petēda ē pectuſꝗ ꝑcutiendum ⁊ dicendū. Dimitte nobis debita noſtra. Nec eīm ſicut in illis duobus p̄mis hominibus perſonam ſuaȝ quiſꝗ portabat Et ideo ſi ſola mulier cibū ediſſet illicitum: ſola vtiꝗ mortis ſupplicio plecteretur: ita dici poteſt in nomine vno. ſi delectationibus illicitis a quibus continuo ſe deberet auertere: cogitatio libenter ſola paſcatur: nec faciēda decernantur mala: ſed tamē ſuauiter in recordatione teneantur quaſi mulierem ſine viro poſſe damnari. Abſit hoc credere. Hic quippe vna ꝑſona eſt: vnus homo eſt: totuſꝗ damnabitur: niſi hec que ſine voluntate operādi: ſꝫ tm̄ cum voluntate animū talibus oblectandi ſolius cogitatõnis ſentiunt eſſe peccata per mediatoris gratiam remittantur.

Auguſti.

Idē quoꝗ in libro cōtra manicheos de hoc eodem ſic ait. Apoſtolus dicit. Scđm principem poteſtatis aeris huiꝰ ſpūs ꝗ nūc operatur in filijs diffidētie. Nunquid ergo viſibiliter eis apparet aut quaſi corpꝫis locis accedit ad eos ⁊ operatur. Sed miris modis per cogitationem ſuggerit quicq̄d poteſt: quibus ſuggeſtionibus reſiſtēdum eſt Nō eīm ignoramus aſtutias eiꝰ. Quomodo eīm acceſſit ad iudam quādo ei ꝑſuaſit vt dn̄m traderet. Nunquid in locis aut ꝑ hos oculos ei viſus eſt? Sꝫ vtiꝗ vt dictū eſt in cor eius intrauit. Repellit aūt illum homo ſi ꝑadiſum mentis cuſtodiat. Poſuit eīm hominem deus in paradiſo vt operaretur et cuſtodiret q꞉ ſicut eccleſie dicitur in canticis canticorum. Ortus ꝯcluſus fons ſignatꝰ. quo vtiꝗ nō admittitur ꝑuerſitatis ille perſuaſor: ſed tamen per mulierem decepit. Nō enim etiam ratio noſtra deduci ad conſenſionem peccati poteſt: niſi cum delectatio mota fuerit in illa ꝑte animi ꝗ debet obtꝑare rõni tanꝗ rectori viro Etiā ī vno quoꝗ nr̄m nihil aliud agitur cū ad peccatū quiſꝗ dilabitur ꝙ tunc actū eſt in illis tribꝰ ſerpēte: muliere: ⁊ viro. Nā primo fit ſuggeſtio ſiue ꝑ cogitationē ſiue ꝑ ſenſus corporis vel videndo: vel tangendo: vel audiendo: vł guſtādo vł olfaciēdo. Que ſuggeſtio cū facta fuerit ſi cupiditas nr̄a nō moueatur ad peccandū: excluditur ſerpētis aſtutia. Si aūt mota fuerit: qſi iā mulieri ꝑſuaſum erit: ſed aliqn̄ ratio viriliter etiā cōmotā cupiditatem refrenat ⁊ cōpeſcit. Qđ cū ſit: nō labimur in peccatū. ſꝫ cū aliquāta luctatione coronamur. Si aūt ratio ꝯſentiat ⁊ qđ libido cōmouerit faciendū eſſe decernat ab omni vita beata tanꝗ de paradiſo expellitur homo. Iam eīm peccatū imputatur etiā ſi non ſubſequatur factū: qn̄ rea tenetur in conſenſione conſcientia.

Quare hec de anime partibus dixit. k

Hec de anime par-

tibus interſeruimus: vt ipſius anime natura plenius cognoſceretur: ⁊ ſcđm quaȝ ſui portionem in ea ſit liberum arbitriū: intelligatur. ſ. ſꝫm rationem qua omne peccatū mortale geritur: ſed nō omne veniale: illud ſcꝫ qđ in ſolo motu ſenſualitatis exiſtit.

Q ſenſualitas ſepe in ſcriptura aliter ꝙ ſupra accipitur. ſ. vt etiā inferior rationis portio eius nomine intelligatur. l

Non eſt autē ſilen

tio ꝑtereundū ꝙ ſepe in ſcriptura noīe ſenſualitatis: nō id ſolū in aīa qđ eſt nobis cōmune cū pecore: ſed etiā inferior portio rationis ꝗ tꝑalium diſpoſitiōi intendit: intelligitur. Qđ diligens lector in locis ſcripture vbi de ip̄a fit mētio vigilanter annotet.

Iſta eſt diſtinctō. xxiiij. huiꝰ ſcđi libri. In qua magiſter poſtꝙ egit de temptatiōe primi hominis ꝑ quam cecidit agit de potētia ſꝫm quaȝ ſtare potuit. cuiuſmodi eſt liberum arbitriū. Et tria facit. Nam p̄mo oſtendit ꝙ p̄mis parētibus fuit datum ſufficiens adiutorium ad ſtatus innocentie tentionem. Secundo ſubdit ꝙ illud adiutorium fuit liberum arbitrium inſinuans ad quam ip̄m pertineat anime portionem. Tertio ſubiungit ꝙ nos peccātes ſequimur quodammodo primorum parentum temptationem. Primū facit a principio diſtinctiōis vſꝗ ibi. Conſiderandū eſt. Secundū vſꝗ ibi. Illud quoꝗ non ꝑtereundum eſt. Tertiū vero vſꝗ ad finē diſtinctiōis. In ſpēali ſententia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus. quarū p̄ma eſt hec. Primꝰ homo auxilio gratie a creatione ſibi indite potuiſſet abſꝗ merito cuilibet temptationi reſtitiſſe. Hanc mgr̄ ꝑ

dans dicit ꝙ pͥmus hō ex creatōe habuit ſibi inditū recte volūtatis auxiliū. quo reſiſtere potuit malo. lȝ nō ad meritū glorie. Et ratio eſt: q: ſi tale auxilium nō habuiſſet peccatū: nō fuiſſet ſibi iuſte imputatū. Sȝ ꝯtra obijcit̄ dupliciter. Primo querēdo quō talis voluntas recta poſſit dici. q: pͥmꝰ hō nec meruit nec ſtetit? Et rn̄det ipſam fuiſſe rectā ꝑ mali carentiā. et q: ꝑ hoc eā ad tēpus ſtare voluit. Secūdo querit ſic Cum reſiſtere malo ſit meritorium ſi potuit in primo ſtatu reſiſtere malo: ergo mereri potuit? Et reſpondet ꝙ reſiſtere malo in natura corrupta meritorium bene eſt. in qua eſt aliquid impellens ad malum. ſed non fuit ſic in natura integra. in qua fuit auxiliuȝ includens rectitudinem oīm potentiarū anime. abſqȝ quocunqȝ impellente ad malum. Secunda ꝓpoſitio eſt hec. Auxiliū quo hō in ſtatu innocētie potuiſſet vitaſſe peccatū eſt liberū arbitriū ꝑtinēs ad ſuperioris rōnis portionē. Hāc mgr̄ inſinuans q̄rit. Quid ſit illud auxiliū quo hō potuiſſet in pͥmo ſtatu vitaſſe peccatū? Et rn̄dens dicit ꝙ fuit liberū arbitriū qd̄ deſcribens dicit ꝙ ſit facultas rōnis ⁊ volūtatis: q̄ bonū eligit̄ cū gratia ⁊ malū ſine gratia. ⁊ dicitur liberum quo ad voluntatem. ⁊ dicitur arbitrium quo ad rationem ad quam ſpectat potentia diſcernendi Et dicitur facultas voluntatis ⁊ ratiōis eo ꝙ tā ad voluntatem q̄ ad rationem ſpectat. Ex quo correlarie infert ꝙ liberum arbitriū ſit potentia rationalis nature qua poteſt velle bonum vel malum vtrūqȝ diſcernendo. ⁊ ꝑ conſequens bruta animalia eo carēt ⁊ ſic tantum ſenſum ⁊ appetitum q̄ ſenſualitas dicit̄ habent. Et ſubdit ꝙ ſenſualitas ⁊ ratio ſunt due vires anime ab inuicem differentes. Nam ſenſualitas reſpicit ſenſus corporis ⁊ appetitus eorū. Ratio vero eſt quedam vis anime ſuperior excedēs oīe illud qd̄ habemus cōmune cum brutis. Cuius quidē ratiōis duplex eſt portio. vna inferior que diſponit temporalia. Alia ſuperior que eternis bonis conſpiciēdis intendit. Et he due portiones non nominant duas eſſe potentias anime. ſed diuerſa eſſe officia vnius ⁊ eiuſdem potentie. Tertia propoſitio eſt hec. Tunc mortaliter ⁊ venialiter peccamus: dum vel in opus vel in delectationem culpe cōſenſum damus. Hanc mgr̄ inſinuās dicit ꝙ ad inſtar pͥmi hoīs pͥmi peccati aliq̄n contingit nos peccare. Unde ſicut in primo peccato primorꝝ parentum inueniebatur ſerpēs ſuadens mulieri. ⁊ mulier ſuadens viro. ita ⁊ in nobis ſenſualitas ꝑ modum ſerpentis ſuadet rationi ſuperiori. nam ratio ſuperior ⁊ inferior habet ſe ſicut vir ⁊ mulier q: ſicut vir ſeductus fuit a muliere ſibi data in adiutorium. ⁊ vnum cū ipſo exiſtit in carne vna. ita ratio inferior a ſuperiori deducit̄: ⁊ eſt ei in adiutorium vnū cū illa vna mentis natura exiſtens. Et ſubdit ꝙ motus ad peccandū q̄ ſolum eſt in ſenſualitate eſt pctm̄ veniale: ſed ꝑueniens ad rationem ſuperiorem eſt peccatum mortale. conſiſtens aūt in ratiōe inferiori: ſi non diu tenet̄ etiam eſt veniale. Si vero in ea diu teneatur mortale eſt. Et hec oīa ꝓbat autoritate beati Auguſtini. addens ꝙ ratio inferior etiam quādoqȝ ſummit̄ ꝓ ſenſualitate. quod dimittit diligenti lectori perſcrutandum. igitur ⁊c̄. Et tm̄ in ſpeciali de ſententia huius diſtinctionis.

Redit ad liberi arbitrij conſiderationem. a

DI XXV

Diffinitio liberi arbitrij.

Iam vero ad ꝓpoſitū redeamus. ſ. ad liberi arbitrij tractatū. Qd̄ philoſophi diffinientes dixerūt liberum de voluntate iudiciū: q: ꝑtās ipa ⁊ abilitas voluntatis ⁊ rationis quaȝ ſupra diximus eſſe liberū arbitriū: libera eſt ad vtrūlibet: q: libere pōt moueri ad hoc vel ad illud Liberū ergo dicit̄ arbitriū quantuȝ ad voluntatē: q: voluntarie moueri ⁊ ſpōtaneo appetitu ferri pōt ad ea que bona vel mala iudicat: vel iudicare valet.

Q liberum arbitriuȝ non pertinet niſi ad futurum. nec ad omne futurum. b

Hoc autem ſciendū eſt ꝙ liberum arbitriū ad p̄ſens vel ad p̄teritum non refert̄: ſed ad futura cōtingētia Quod eīn in p̄ſenti eſt. determinatū ē: nec in poteſtate noſtra eſt vt tunc ſit vel nō ſit q̄n eſt: poteſt eīn non eſſe vel aliud eſſe poſtea: ſȝ nō pōt nō eſſe dū eſt: vel aliud eē dū id eſt qd̄ eſt: ſȝ in futuro an hoc ſit vel illud ad ꝑtātem liberi arbitrij ſpectat. Nec tamē omnia futura ſub poteſtate liberi arbitrij veniūt: ſed ea tantū que ꝑ liberū arbitriuȝ poſſunt fieri vel non fieri. Si quis enim tale quid velit ac diſponat facere quod in eiꝰ nullatenus ſit poteſtate: vel q: ſine ipiꝰ diſpoſitione eque fieret: in hoc ipſe liberū nō habet arbitrium.

Q ſuprapoſita deſcriptio liberi arbitrij nō cōuenit deo. nec his qui glorificati ſunt. c

Et quidem ſcḋm predictam aſſignatōnē in his tm̄ videtur eſſe liberū arbitrium qui volūtatem mutare ⁊ in contraria poſſunt deflectere. In quorū videlicet poteſtate eſt eligere bonū vel malum: ⁊ vtrūlibet ſcḋm electionē facere vel dimittere. Scḋm ꝙ nec in deo nec in his omnibus: q̄ tanta beatitudinis gratia ſunt roborati: vt iam peccare nequeant liberū arbitrium eſſe nequit. Sed ꝙ deus liberū arbitrium habeat Aug. docet in lib. xxij. de ciui. dei ita inq̄ens Certe deus ipſe nunq̄d q̄ꝛ peccare non pōt. ideo liberuȝ arbitriū habere negandus eſt. Amb. q̄ꝫ in li. de tri. ait. Paulus dicit quia omnia opat̄ vnus atqȝ idem ſpūs. diuidēs ſingulis ꝓut vult id eſt ꝓ libere voluntatis arbitrio. nō pro neceſſitatis obſequio. Qd in deo ſit liberum arbitrium. Ambroſiꝰ.

Qualiter in deo accipit̄ liberū arbitrium. d

Sed aliter accipit̄

liberũ arbitriũ in creatore q̃ in creaturis.
Dei etenĩ liberũ arbitriũ dicit̃ ei⁹ ſapiẽtiſſi
ma ꝛ oipotẽs volũtas: q̃ non neceſſitate: ſꝫ
libera bonitate oia facit ꝓut vult. Ideoq̃ꝫ
Hiero. attendẽs nõ ita eſſe liberũ arbitriũ (Hiero.)
in deo ſicut eſt in creaturis: ab ipſo videt̃
liberũ arbitriũ excludere in omelia quadã
de filio ꝓdigo dicẽs. Solus de⁹ eſt in quẽ
peccatũ nõ cadit nec cadere põt. Cetera cũ
ſint liberi arbitrij in vtrãq̃ꝫ ꝑtem flecti poſ
ſunt. Dũ ait: cetera: indicat liberũ arbitriũ
ſicut eſt in ceteris non ita eſſe in deo.

Qꝫ angeli ꝛ ſancti qui iam b̃ti ſunt
habent liberum arbitrium. e

Angeli vero ꝛ ſancti
qui iam cũ dño feliciter viuũt. atq̃ꝫ ita gra
tia beatitudinis confirmati ſunt vt ad ma
lum flecti nõ velint nec pñt: libero arbitrio
nõ carent. Unde Aug. in li. xxij. de ciuita
te ait. Sicut ꝓma immortalitas fuit quam (Augusti.)
peccãdo Adã ꝑdidit poſſe nõ mori. ita pri
mum liberũ arbitriũ poſſe nõ peccare: no
uiſſimũ nõ poſſe peccare. Idẽ i ench. Sic
oportebat ꝓus hominẽ fieri: vt bene velle
poſſet ꝛ male. Poſtea vero ſic erit vt male
velle nõ poſſit: nec ideo carebit libero arbi
trio. Multo quippe liberi⁹ erit arbitriũ (Quõ liberius erit arbitriuꝫ quõ peccare nõ poterit.)
quod omnino non poterit ſeruire peccato
neq̃ꝫ aut volũtas nõ eſt: aut libera dicẽda
nõ eſt: q̃ beati ſic eſſe volumus: vt eſſe miſe
ri nõ ſolũ nolimus: ſꝫ nequaq̃ꝫ prorſus vel
le poſſimus. Sicut ergo aĩma nr̃a nũc ha
bet nolle infelicitatẽ: ita nolle iniquitatem
ſemꝑ habitura eſt. Sꝫ ordo ſeruãdus fuit
quo deus voluit oſtendere q̃ bonũ ſit ani
mal rationale qđ etiã peccare poſſit: q̃uis
ſit meli⁹ qđ peccare non poſſit. Ecce his
v̈bis euidenter aſtruit̃ q̃ poſt beatitudĩs
ꝯfirmationẽ erit i hoie liberũ arbitriũ quo
peccare nõ poterit: ꝛ nũc in angelis eſt ꝛ in
ſanctis qui cum dño ſunt: ꝛ tanto vtiq̃ꝫ li
berius quãto a peccato immuni⁹: ꝛ ad bo
num ꝓnius. Quo enĩ quiſq̃ꝫ ab illa ſeruitu (Euidẽs ꝛ ſufficiens rõ q̃re dicat̃ eſſe liberum arbitriũ)
te: de qua ſcriptum eſt. Qui facit peccatuꝫ
ſeruus eſt peccati: longius abſiſtit: tanto in
eligẽdo bonũ liberius hꝫ iudicium. Unde ſi
diligẽter inſpiciat̃ liberũ videt̃ dici arbitri
um: q2 ſine coactiõe ꝛ neceſſitate valet ap
petere vel eligere qđ ex rõne decreuerit.

De libertatis arbitrij differentia
ſm diuerſa tempora. f

Ex predictis ꝑſpi
cuũ fit q̃ maior fuit libertas arbitrij ꝓma
q̃ ſecũda: ꝛ tertia multo maior q̃ ſcđa vel
ꝓma. Prima enĩ libertas arbitrij fuit i qua
poterat peccare ꝛ nõ peccare. Ultima v̈o
erit in qua poterit non peccare: ꝛ non pote
rit peccare: media v̈o in q̃ põt peccare: ꝛ nõ
põt nõ peccare: añ repationẽ etiã mortalit̃
poſt repationẽ vero ſaltem venialiter.

De quattuor ſtatibus liberi arbi
trij. g

Et poſſunt i homi
ne notari quattuor ſtat⁹ liberi arbitrij. Añ
pctm̃ enĩ ad bonum nĩl impediebat: ad ma
lum nĩl impellebat. Nõ habuit infirmitatẽ
ad malum: ꝛ habuit adiutoriũ ad bonum.
Tunc ſine errore ratio iudicare ꝛ volũtas
ſine difficultate bonum appetere poterat.
Poſt pctm̃ v̈o añ repationẽ gr̃e ꝓuenit̃ a
ꝯcupia ꝛ vincit̃: ꝛ hꝫ infirmitatẽ in malo:
ſed nõ habet gr̃am in bono: ꝛ ideo põt pec
care. ꝛ nõ põt non peccare: etiã dãnabilit̃.
Poſt repationẽ v̈o añ ꝯfirmationẽ ꝓmit̃
a ꝯcupiſcentia: ſed nõ vincit̃: ꝛ hꝫ quidem
infirmitatẽ in malo: ſꝫ gr̃am i bono. vt poſ
ſit peccare ꝓpter libertatẽ ꝛ infirmitatẽ: et
poſſit nõ peccare ad mortẽ ꝓpter libertatẽ
ꝛ gr̃am adiuuantẽ. nondũ tñ hꝫ poſſe om
nino non peccare vel non poſſe peccare ꝓ
pter infirmitatẽ nondũ perfecte abſorbtaꝫ
ꝛ ꝓpter gratiam nondum plene cõſumma
tã. Poſt ꝯfirmationẽ v̈o infirmitate peni
tus ꝯſumpta ꝛ gr̃a ꝯſũmata. nec vinci po
terit nec ꝓmi ꝛ tũc habebit nõ poſſe peccare

De corruptione liberi arbitrij per
peccatum. h

Unde manifeſtuꝫ
eſt q̃ ꝓter alias penalitates ꝓ pctõ illo in
currit hõ penã in corruptiõe ꝛ depꝛſſiõe li
beri arbitrij. Per illud nanq̃ꝫ pctm̃ natura
lia bona in ipõ hoie corrupta ſũt ꝛ gratui
ta detracta. Hic eſt enĩ ille q̃ a latronibus
vulnerat⁹ eſt ꝛ ſpoliat⁹. Uulnerat⁹ quidẽ
in naturalibus bonis q̃bus nõ eſt ꝓuatus
alioq̃n nõ poſſet fieri repatio. Spoliat⁹ v̈o
gratuitis. q̃ ꝑ gr̃am naturalib⁹ addita fue
rant. Hec ſunt data optima ꝛ dona ꝑfecta.
Quorꝫ alia ſunt corrupta ꝑ pctm̃. i. natu
ralia. vt ingeniuꝫ. memoria. intellect⁹. alia
ſubtracta. i. gratuita. quãq̃ꝫ ꝛ naturalia ex
gr̃a ſint. Ad generalẽ dei quippe gratiã per
tinent. Sepe tñ hmõi fit diſtinctio cuꝫ gr̃e
vocabulũ ad ſpeciẽ nõ ad genus refertur.

Augusti. Corrupta eſt ꝗ libertas ꝑ pctm̄ ⁊ ex pte ꝑdita. Un̄ Augu. in ench. Libero arbitrio male vtēs hō ⁊ ſe ꝑdidit ⁊ ipm̄ Cū eni libero arbitrio peccaret victore pctō amiſſū ē et liberū arbitriū. A q̄ eni ꝗs deuictus eſt huic ſeruus addictus eſt. Ecce liberū arbitriū dicit hoiem amiſiſſe. nō quia poſt peccatum nō habuerit liberz arbitriū ſed quia libertatem arbitrij ꝑdidit: nō quidē omnē ſed libertatē a miſeria ⁊ a peccato.

De tribus modis libertatis arbitrij. i

Eſt nāqz libertas triplex. ſ. a neceſſitate. a peccato. a miſeria A neceſſitate ⁊ an̄ peccatū ⁊ poſt eque liberū eſt arbitriū.

De libertate a neceſſitate. Sicut eni tūc cogi nō poterat ita nec modo. Ideoqz volūtas merito apud deū iudicat̄ que ſemꝑ a neceſſitate libera eſt ⁊ nūq̄ꝫ cogi pōt: vbi neceſſitas ibi nō eſt libertas: vbi nō eſt libertas. nec volūtas ⁊ ideo nec meritū. Hec libertas in oībus eſt tā in malis q̄ꝫ in bonis.

De libertate a peccato. Eſt ⁊ alia libertas a peccato. ſ. de qua dicit apoſtolꝰ Ubi ſpūs dn̄i ibi libertas Et veritas in euāgelio. Si filius vos liberauerit vere liberi eritis. Hec libertas a ſuitute peccati liberat ⁊ ſeruos iuſticie facit ſicut econuerſo ſeruitus peccati liberos iuſticie facit. Unde aplus. Liberati a peccato ſerui facti eſtis iuſticie. Et item. Cum ſerui eſſetis peccati liberi fuiſtis iuſticie. Hanc libertatem peccando homo amiſit. Ideoqz Aug. dicit qꝫ homo male vtens libero arbitrio: ⁊ ſe perdit ⁊ ipſum: quia perdita eſt ꝑ peccatum libertas: nō a neceſſitate ſed a peccato. Qui eni facit peccatū: ſeruus eſt peccati.

Qui habent hanc libertatez ſcz a peccato ⁊ per quid. k

Iſtam libertatem que eſt a peccato illi ſoli nunc habēt quos filius ꝑ grām liberat ⁊ reparat: nō ita qꝫ penitus ſint ſine pctō in hac mortali carne: ſ; vt in eis peccatuz nō dn̄et̄ neqꝫ regnet. Et hec eſt vera ⁊ bona libertas que bonā parit ſeruitutem. ſ. iuſticie. Un̄ Auguſtinꝰ in ench. ait. Ad iuſticiā faciendā non erit aliquis liber niſi a peccato liberatꝰ: eſſe iuſticie ceperit ſeruus: ⁊ ipſa eſt vera libertas ꝓpter recti facti leticiam: ſimul ⁊ pia ſeruitus ꝓpter precepti obedientiam. Eſt alia libertas nō vera male ſeruituti adiūcta: q̄ eſt ad malū faciēdū vbi ratio diſſentit a voluntate iudicans nō eſſe faciendum qđ voluntas appetit. Ad bonū vero faciendū cōcordat ratio volūtati: ⁊ ideo ibi vera libertas eſt ⁊ pia. De libertate aūt ad malum ⁊ ſeruitute mala ait Aug. in ench. Serui addicti peccato. ſ. que poteſt eſſe libertas niſi qn̄ eum peccare delectat. Liberaliter enim ſeruit qui ſui dn̄i volūtatem libenter facit: ac per hoc ad peccandum liber eſt: qui peccati ſeruus eſt.

Queſtio de libertate ad malum an ſit ipa libertas liberi arbitrij an alia. l

Hic q̄ri pōt vtruz hec libertas qua quis liber eſt ad malū ſit libertas arbitrij? Si eniz libertas arbitrij ē bonū quidem eſt. quia libertas arbitrij bonum naturale eſt. Reſpōſio ſm quoſdam. Quibuſdam videt̄ qꝫ ſit ipa libertas arbitrij: que ſꝑ bona eſt: ſ; propter peccati ſeruitutem ad malum fit liberior ⁊ pronior: ⁊ ideo dicitur non eſſe vera libertas: quia ad malum eſt. Alijs autem videtur qꝫ hec libertas ad malum quam ſupra cōmemorauit Aug. nō ſit ipſa libertas arbitrij: ſed ſit quedā pronitas peccandi ⁊ curuitas que ex peccato eſt: ⁊ mala eſt.

Queſtio alia de libertate ad bonum an ipa ſit libertas arbitrij an non. m

Similiter etiā queri ſolet vtrū illa libertas vera que eſt ad iuſticiam faciendam ſit ipa libertas arbitrij? Reſpōſio ſm quoſdam. Quidam dicunt illam eandem eſſe: ſed reparatam ꝑ grām: qua iuuāte libera eſt ad bonum ſine gratia vero non eſt libera ad bonum. Unde. Augu. in ench. Iſta libertas ad bene faciendum vnde erit homini addicto ⁊ vendito ſub peccato: niſi euz redimat qui dicit. Si filius vos liberauerit: vere liberi eritis. Quod ante q̄ꝫ fieri in hoīe incipiat: quō q̄ſq̄ꝫ de libero arbitrio gloriat̄ qui nōdum eſt liber ad opanduz bn̄. Ecce apte oſtēdit liberz arbitriū ꝑ grām liberari: vt ꝑ illud bn̄ opet̄ quis. Ideoqꝫ dicūt illam libertatē verā q̄ eſt ad bn̄ faciendū cuius ſupra meminit Aug. eſſe libertatem ipam arbitrij gratia dei liberatā ⁊ adiutaz. Scđm alios. Alij vero putant: non eſſe ipam arbitrij libertatem: ſed aliā quandā que ex gratia et libero arbitrio in mente hominis deo operante incipit eſſe cū reparatus eſt.

Certa determinatio vtriuſq; queſtiõis qua dicit̃ libertas ad bonũ ⁊ ad malũ eſſe libertas arbitrij. n

Veruz nobis magiſplacet vt ipã libertas arbitrij ſit: ⁊ illa qua prius liber eſt ad malũ ⁊ illa qua q̃s liber eſt ad bonũ faciendũ Ex cauſis eñ varijs ſortit̃ diuerſa vocabula. Dicit̃ enim libertas ad malũ faciendũ anteq̃ ꝑ gratiã ſit reparata: ſed cũ ꝑ gratiam fuerit reparata dicit̃ libertas ad bonũ faciendum: quia ante gratiam libera eſt voluntas ad malũ. ꝑ gratiam ꝟo libera fit ad bonũ. Semꝑ ğ voluntas hõis aliquo mõ libera eſt: ſ; non ſemꝑ bona eſt. Non eñ eſt bona: niſi a peccato liberata: eſt tñ a neceſſitate libera Vñ Aug. in li. de grã ⁊ libero arbitrio. Semꝑ in nobis volũtas libera eſt: ſ; non ſꝑ bona eſt Aut eñ libera eſt iuſticie qñ fuit peccato: ⁊ tunc eſt mala: aut a peccato libera eſt: qñ ſeruit iuſticie ⁊ tunc eſt bona.

De libertate a miſeria. o

Eſt iteruz libertas a miſeria: de qua apl's ait. Et ipã creatura liberabitur a ſeruitute corruptiõis in libertatẽ glorie filiorũ dei. Hanc libertatem habuit hõ ante peccatũ: q2 omĩ carebat miſeria ⁊ nulla tangebatur moleſtia: ⁊ plenius habebit ĩ futura beatitudine vbi miſer eſſe non poterit. Sed in hac vita q̃ eſt inter primum peccatum ⁊ vltimam confirmationẽ nemo a miſeria liber eſt: quia penam peccati non caret.

Repetit de corruptione liberi arbitrij vt addat alia. p

Ex predictis apparet in quo ꝑ peccatũ ſit imminutũ vel corruptum liberum arbitriũ: q2 ante peccatũ nulla erat homini difficultas nullũq; impedimentũ de lege mẽbrorũ ad bonũ: nulla impulſio vel inſtigatio ad malũ. Nũc autem ꝑ legem carnis ad bonum impeditur ⁊ ad malũ inſtigat̃. vt nõ poſſit velle ⁊ ꝑficere bonũ niſi ꝑ grãm liberet̃ ⁊ adiuuet̃ q2 ait apoſtolus. Peccatũ habitat in carne. Liberũ ergo arbitriũ cum ſemꝑ ⁊ in ſingulis ſit liberum non eſt tamẽ pariter liberum in bonis ⁊ ĩ malis: ⁊ ad bona ⁊ ad mala. Liberius eſt eniz in bonis vbi liberatũ eſt: q̃ in malis vbi liberatũ non eſt Et liberius eſt ad malum quod ꝑ ſe poteſt: q̃ ad bonuz: quod niſi gratia liberetur ⁊ adiuuetur: non poteſt.

Q2 nõ ẽ parit̃ libe. ar. in bonis ⁊ in malis ad bona ⁊ ad mala.

De libertate que fit ex grã et que ex natura. q

Libertas ergo a peccato ⁊ a miſeria ꝑ gratiam eſt. libertas ꝟo a neceſſitate ꝑ naturã. Vtranq; libertatem nature. ſc3 ⁊ gratie notat apoſtolus cum ex perſona hominis nõ redempti ait. Velle adiacet mihi: perficere autem bonũ non inuenio: ac ſi diceret: habeo libertatez gratie. Ideo non eſt apud me perfectio boni. Nam voluntas hominis quã naturaliter habet: non valet erigi ad bonum efficaciter volendum vel opere implenduz: niſi per gratiã liberetur ⁊ adiuuetur. Liberet̃ quidem vt velit: et adiuuetur vt perficiat Quia vt ait apl's. Nõ eſt volẽtis velle neq; currẽtis currere. id eſt opari ſed miſerẽtis dei: qui opatur in nobis velle ⁊ operari bona: cuius grãm nõ aduocat hominis voluntas vel operatio: ſed ipã grã voluntatem preuenit preparando vt velit bonũ ⁊ preparatã adiuuat vt perficiat.

Quid poſſit ꝑ ſe hõis voluntas ⁊ q̃d ꝑ grãm.

Iſta eſt diſtinctio. xxv. huius ſecũdi libri. In q̃ mgr̃ poſtq̃ egit de libero arbitrio ꝓut eſt in omnibus in generali: agit de eo ꝓut eſt in q̃buſdam in ſpẽali. Et tria facit. Primo enim oſtẽdit reſpectu quorũ ſit liberum arbitriũ. ⁊ q᷑ aliter ſit in deo ⁊ aliter in homine. ⁊ aliter in angelo. Secundo quomõ differenter ad bonum vel malum ſe habeat in viatoribus Tertio qualiter ipm̃ modo debilitatũ ſit ex peccato. Primum facit a ꝑncipio diſtinctionis vſq; ibi. Hic queri poteſt. Secundũ ad inde vſq; ibi Ex predictis apparet. Tertium ꝟo vſq; ad finẽ diſtinctionis. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus. quarum ꝑma eſt hec. Liberũ arbitriũ quod ſolum reſpectu futurorũ cõtingentiũ eſt in viatoribus aliter in deo. aliter in angelis. ⁊ aliter eſt in hoſbus. Hanc magiſter ponẽs dicit q᷑ liberum arbitriũ phi diffinientes dixerũt hoc eſſe liberũ de voluntate iudicium. eo q᷑ libere poſſit moueri ad hoc vel ad aliud. non aũt attendit̃ libertas arbitrij reſpectu p̃ſentium aut p̃teritorũ. q2 p̃ñtia ⁊ preterita determinata ſunt. nec ſubiacent noſtre volũtatis facultati. ſed ſolum reſpectu futurorũ contingentiũ que ſolum humane ſubſunt ptãti. Et ſubdit q᷑ liberum arbitrium diſſimiliter eſt in deo. nob̃ ⁊ angelis beatis. Nam in deo eſt omnino liberum arbitrium a ſeruitute peccati. In angelis beatis ꝯfirmatũ ꝑ gratiam. In nobis aũt eſt flexibile in bonũ vel in malũ. Vñ ſm̃ q̃druplicẽ hõis ſtatũ q̃druplex aſſignatur in hõie fuiſſe libtas. in ſtatu innocẽtie erat libertas in hõie q̃ potuit peccare ⁊ nõ peccare. in ſtatu beatitudinis ſeu patrie erat in ea libtas q̃ nullo mõ poterat peccare In iſto ſtatu vie poſt pctm̃ añ reparationẽ habuit libertatẽ q̃ non potuit non peccare etiã mor-

taliter. Jn ſtatu ṽo poſt pctm̄ ⁊ poſt repationem añ gl'am habet libertatē q̄ hō nō pōt peccare venialit̄. Arguit̄ hō pōt peccare mortalit̄ poſt pctm̄ ⁊ poſt reparationē ante ſtatum glorie. ergo illud dictū mgr̄i nō videt̄ vere eſſe aſſumendū. añcedēs ꝓbat̄. q: ille pōt peccare mortaliter qui habet potentiā ad oppoſita exiſtentem. Sed homo in illo ſtatu exñs habet ad oppoſita potentā inclinatam. ergo poteſt etiam mortaliter peccare. maior nota eſt. Sed minor patꝫ ex hoc ꝙ homo habet in illo ſtatu potentiā rōnalem que eſt ad oppoſita Solutio ſatis manifeſta eſt ⁊ patet ergo dimittit̄. Ex quo infert correlariū ꝙ liberū arbitriū ꝑ pctm̄ eſt vulneratū ⁊ expoliatuꝫ. vulneratum quo ad naturalia. expoliatum quo ad gratuita que duo homo ſine gratia non poteſt repare. ſic̄ aliq̄s qui ſeip̄m occideret. ille non poſſet ꝑ ſe ad vitam redire. q̄m non ens non poteſt eſſe alicuius rei ꝓducibilis p̄ncipium. Sed per interfectionem occaſus factus eſt non ens. ideo ꝑ ſe non poteſt ad vitam redire. licet tamen poſſibile ſit ꝑ ṽtutem diuinā. al's nō ſequeret̄ em̄ ꝙ idem eſſet ſuijp̄ius principiuꝫ productiuum quod contradictionem implicat. Subdit etiam ꝙ ſit triplex libertas. Prima eſt a coactiōe. ⁊ illa ſemꝑ fuit ⁊ manet in hominibus in oī ſtatu. Alia eſt libertas a miſeria. ⁊ illa habet liberū arbitriū in ſtatu innocentie ⁊ habebit ip̄m in ſtatu beatitudinis ⁊ glorie. Tertia eſt libertas a peccatis que ſoluꝫ eſt in hominibus viatoribus: qui ſ͠m gratiā a peccatis liberant̄. Unde infert ꝙ etiā ſicut ſeruus iuſticie eſt liber a peccatis: ſic ſeruus peccati eſt liber a iuſticia non tamen ꝓpter hoc ſeruus peccati eſt liber dicendus eo ꝙ libertas a iuſticia. ſ. nō ſit vera libtas cenſenda. Secūda ꝓpoſitio eſt hec. Quāuis hō ſolo libero arbitrio mediante non poſſit ꝑfecte ꝑ ſe in bonum ꝑ ſe tamen ip̄o ſolo mediante pōt in malū. Hāc magiſter ꝓbans querit. Utrum in hoīe ad bonuꝫ ⁊ ad malum faciēdum ſit libertas arbitrij? Ad quod reſpondens recitat duas opiniones ⁊ poſtea ſententiam ſuam ꝓpriam. Prima opinio dicit ꝙ ſola libertas arbitrij etiam nullo addito facit hominē liberuꝫ ad bonum vel ad malum faciendum. Secūda dicit. ꝙ non ſola libertas arbitrij efficiat. ſed mediāte aliquo alio addito ita ꝙ pronitas ad peccandum addito libero arbitrio moueat ip̄m ad malū. gr̄a ṽo ipſi appoſita moueat ipſum ad bonum. Sꝫ magiſter ponens ſententiā ſuam dicit. ꝙ vtrūq; ſit a libero arbitrio. ſ. ⁊ poſſe in bonum ⁊ poſſe in malum. ita ꝙ poſſe in malum habeat homo ex ſe. poſſe aūt in bonum mediante gratia. ſine qua non poteſt quis in bonuꝫ niſi valde debiliter. Et hoc confirmat magiſter autoritate beati auguſtini. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Jn hominibus liberum arbitriuꝫ eſt quodāmodo ꝑ peccatū minutū. Hanc mgr̄ ꝓbans dicit. ꝙ ex p̄dictis patet ꝙ liberū arbitriū ſit in hoīe per peccatuꝫ minutū ſeu quodāmodo in ſua libertate corruptum q: ante peccatū hō potuit ſine difficultate moueri in bonū qd̄ poſt pctm̄ nō pōt lege mēbroꝝ repugnāte. eo ꝙ ꝑ peccatū recipit difficultatē ad bonum ⁊ incitamentum. ſeu pronitatem ad malum. q̄ ante peccatum nō habebat. Et libertas nature. id eſt libertas a coactione. quam libertatem nature vocat. eo ꝙ ꝑ naturam ineſt ⁊ etiam cuilibet non ſufficit ad bonuꝫ ꝑficiendū. ſi nō aſſit libertas gr̄e. i. libertas a miſeria ⁊ peccato. Jta ꝙ ꝑ liberū arbitriū nullus poteſt velle bonū: niſi liberatus a ſeruitute peccati. neq; ꝑficere bonū niſi adiut᷒ gr̄a aſſiſtēte. qd̄ ꝓbat ꝑ illud apl'i. Nō eſt volētis neq; currētis ſꝫ dei miſerētis: q̄ opat̄ in nob̄ velle ⁊ ꝑficere. Et tm̄ in ſpeāli.

De gr̄a operante ⁊ coopante. a

Ec eſt gratia

b operās ⁊ cooperās Operās em̄ gr̄a p̄parat hois volūtatem vt velit bonū. Gr̄a cooperans adiuuat ne fruſtra velit. Uñ aug. in li. de gr̄a ⁊ libero arbi. Coopando de᷒ in nob̄ ꝑficit qd̄ opando incipit. q: ip̄e vt velim᷒ opat̄ incipiēs: q̄ volentibus coopat̄ ꝑficiens. Ut ḡ velimus opat̄. Cū aūt volumus ⁊ ſic volumus vt ꝑficiam᷒: nob̄ coopat̄. ⁊ tñ ſine illo vel opante vt velimus vel coopante cuꝫ volumus bona pietatis opera nihil valemus. Ecce his verbis ſatis aperit̄ que ſit opans gr̄a: ⁊ q̄ coopans Opans em̄ gr̄a eſt que p̄uenit voluntatē bonam: ea em̄ liberat̄ ⁊ p̄parat̄ hois volūtas vt ſit bona. bonumq; efficaciter velit. Auguſti.

Coopans ṽo gr̄a voluntatē iam bonā ſequit̄ adiuuādo. Uñ Aug. ꝯtra Julianū hereticū qui bonā voluntatem ex libero arbitrio tm̄ eſſe dicebat. atq; hoīem ꝑ liberū arbitriū poſſe bonū velle ⁊ opari ſine gr̄a aſſerebat ait. Aptam de cōmendatiōe gratie apl's ſententiā ꝓtulit cum ait Nō eſt volentis neq; currētis: ſ; dei miſerentis. Hec ſi attēderes Juliane: non extenderes contra gr̄am merita voluntatis humane. Nō em̄ ideo miſeret̄ de᷒ alicui᷒ q: voluit ⁊ cucurrit: ſ; ideo voluit ⁊ cucurrit q: miſert᷒ ē deus. Paratur em̄ volūtas hois a deo: ⁊ a dño greſſus hois dirigunt̄. Jdq; congrue ait. Nō eſt volentis neq; currentis: ſ; miſerentis dei. Nō q: h̄ ſine volūtate nr̄a agat̄: ſed q: volūtas nr̄a nil boni agit: niſi diuinitus adiuuet̄. Uñ alibi apl's ait. Nō aūt ego ſ; gr̄a dei mecū. Non ideo dicit q: nihil boni agebat: ſ; q: nihil boni agerēt: ſi illa nō adiuuaret. His teſtimonijs apte inſinuat̄: q: volūtas hois gr̄a dei p̄uenit̄ atq; p̄parat̄ vt fiat bona: nō vt fiat voluntas quia ⁊ ante gratiā volūtas erat: ſ; non erat bona ⁊ recta voluntas.

Que ſit gratia operans ⁊ q̄ cooperans.

De ꝑfectione iuſticie.

Auguſtinus ad paulinum

Quid ſit voluntas. b

Voluntatē ipſam

Aug᷒. in li. de duab᷒ aīab᷒ ita diffinit. Voluntas eſt animi mot᷒ cogēte nullo ad aliq̄d nō admittendū vel adipiſcēdū. hec aūt vt nō admittat malū ⁊ adipiſcat̄ bonū preuenit̄ ⁊ p̄parat̄ dei gr̄a. Uñ apl's gratiam p̄uenientē ⁊ ſubſequentē cōmendans. id ē operautē ⁊ coopantē vigilāter dixit. Nō ē volētis neq; currētis: ſ; dei miſerētis. ⁊ nō

De gr̄a opante ⁊ coopante ⁊ hois voluntate.

ecōuerſo nō ē miſerētis dei ſʒ volētis ⁊ cur
rētis. Nā ſi vt quibuſdā placuit qđ dictū
eſt ita accipiatᷣ. Nō eſt volētis neq̄ʒ currē
tis: ſʒ miſerentis dei: tanq̄ʒ diceretᷣ nō ſuffi
cit ſola voluntas hominis: ſi nō ſit etiā mi
ſericordia dei. Econtra dicitur non ſufficit
etiam miſericordia dei ſi non ſit etiā volun
tas hominis. Ac per hoc ſi recte dictuʒ eſt
illud: quia id volūtas hominis ſola nō im
plet: cur non etiā a cōtrario recte dicitᷣ nō
miſerentis eſt dei: ſed volētis eſt hominis
cum id miſericordia dei ſola non impleat.
Homo enim credere vel ſperare non pote/
rit niſi velit: nec ꝑuenire ad palmā: niſi vo
lūtate currat. Reſtat ḡ vt ideo ita recte di/
ctū intelligatᷣ: vt totū detᷣ deo q̄ hoīs vo/
luntatem bonā ꝑuenit. ⁊ p̄parat adiuuan
dam: ⁊ adiuuat p̄paratam: nolentē preue-
nit vt velit: volent em ſubſequitᷣ ne fruſtra
velit. Ecce his verbis ⁊ alijs premiſſis
euidenter traditᷣ q꞉ voluntas homīs p̄pa/
ratur ⁊ ꝑuenitur gratia dei vt velit bonū:
⁊ adiuuatur ne fruſtra velit.

Q꞉ bona voluntas comitatur gra-
tiam. c

Itaqʒ bona volū-
tas comitatᷣ grām: non gratia voluntatem
Unde Augu. ad Bonifacium papam ſcri
bens contra pelagianos inq̄t. Cū fides im
petrat iuſtificationem ſicut vnicuiq̄ʒ deus
ꝑtitus eſt menſurā fidei: non grām dei ali-
quid meriti p̄cedit humani: ſed ipā meretᷣ
augeri vt aucta mereatᷣ ⁊ pfici volūtatē co
mitante: nō ducēte pediſſequa: nō preuia.
Ecce hic apte habes q꞉ gratia ꝑuenit bōe
voluntatis meritū: ⁊ ipā bona volūtas pe
diſſequa eſt gratie non preuia.

Que ſit grā voluntatem ꝑueniēs
ſcʒ fides cum dilectione. d

Et ſi diligenter in-
tendas nihilominus tibi monſtratᷣ que ſit
ipā grā voluntatem ꝑueniēs ⁊ preparans
ſcʒ fides cum dilectōe. Ideoq̄ʒ. Aug. in eo
dem tractans quō iuſtificati ſumus ex fide
⁊ tm̄ gratis: vtrunq̄ʒ enim dicit apl's qui di
cit. Juſtificati ex fide: alibi ait. Juſtificati
gratis p gratiam. Hoc em̄ ideo dixit: ne fi-
des ipā ſupba ſit ne dicat ſibi: ſi ex fide iu/
ſtificati: quō gratis? Qđ em̄ fides meretur
cur non poti᷒ redditᷣ q̄ꝫ donatᷣ. Non dicat
hō iſta fidelis: q꞉ cum dixerit habeo fidem
vt merear iuſtificationem. Reſpondetᷣ ei.
Quid habes qđ non accepiſti? Fides em̄
qua iuſtificat᷒ es: gratis tibi data eſt. Hic
apte oſtenditᷣ q꞉ fides eſt cauſa iuſtificatio
nis: ⁊ ipā eſt gratia ⁊ beneficiū quo homi/
nis ꝑuenitur voluntas ⁊ p̄paratᷣ. Uñ Au
guſtinus in p̄mo libro retractationū. Uo/
luntas eſt qua ⁊ peccatur ⁊ recte viuitur.
Uoluntas ꝟo ipā niſi dei gratia liberetur
a ſuitute qua peccati ſua facta eſt: ⁊ vt vi
tia ſuperet ⁊ adiuuetur: recte pieq̄ʒ viui a
mortalibus non poteſt: ⁊ h̄ beneficiuʒ quo
liberatᷣ niſi eam ꝑueniret iam meritis darē
tur ⁊ non eſſet gratia: que vtiq̄ʒ gratis da/
tur. Preuenitur ergo bona hominis volū
tas illo gratie bn̄ficio quo liberatᷣ ⁊ p̄para
tur. Et illud beneficiū fides chriſti recte in
telligitᷣ: ſicut Aug. in encħ. euidenter oſtē-
dit dicens. Ipm̄ arbitrium liberandū eſt
poſt illam ruinam a ſeruitute peccati. Nec
omnino per ſeipſum: ſed per ſolam dei gra
tiam que in fide chriſti poſita eſt liberatur
⁊ voluntas prepraretᷣ. Ecce aperte dicit
gratiam per quam liberatᷣ arbitrium ⁊ pre
paratur voluntas: ſitam eſſe in fide chriſti
Fides enim chriſti (vt in eodem ait) impe
trat quod lex imperat.

De beneficio quo voluntas liberatur.

Q꞉ voluntas bona que preuenitur
grā quedā dei dona preuenit. e

Ipſa tamen eadeʒ
voluntas quedam grē dona ꝑuenit. Unđ
Aug. in encħ. Precedit bona volūtas ho
minis multa dei dona: ſed nō oīa: que aūt
non p̄cedit: ipā in eis eſt ⁊ ipā iuuat. Nam
vtrūq̄ʒ legitᷣ in ſanctis eloquijs. Et miſeri/
cordia eius ꝑueniet me: ⁊ miſcđia dei ſubſe
quetur me. Nolētem quippe ꝑuenit vt ve
lit. volentem ſubſequitur ne fruſtra velit.
Cur em̄ ammonemur orare ꝓ inimicis no
ſtris nolentibus pie viuere: niſi vt deus in
eis operetᷣ ⁊ velle. Itēq꞉ cur ammonemur
petere vt accipiam᷒: niſi vt ab illo fiat qđ
volumus a quo factū eſt vt velimus. In/
de apl's ait. Nō eſt volentis neq̄ʒ currētis
ſed dei miſerētis. Ex his apparet q꞉ bona
hoīs voluntas q̄dā dona dei ꝑuenit. q꞉ eā
comitatᷣ gratia adiuuans: ⁊ quibuſdā pre
uenitur: quia eam preuenit gratia operās
ſcilicet fides cum charitate.

Que predictis videantᷣ aduerſari
ſcʒ qđ videtᷣ dici fidem eſſe ex vo-
luntate. f

Non ē tamē igno-

randum quod alibi Auguſtinus ſignifica
re videt᷑ ꝙ ex volũtate ſit fides: de illo ver
bo apoſtoli. Corde credit᷑ ad iuſticiam. ita
ſuper Johannem tractans. Jdeo non ſim
pliciter apoſtolus ait credit᷑: ſed corde cre
ditur: quia cetera poteſt homo nolens. cre
dere nõ niſi volẽs: intrare eccleſiam ⁊ acce
dere ad altare poteſt nolens ſed non crede
re. Jtez ſuꝑ Geneſim vbi Laban ⁊ Batu
el dixerunt. Uocemꝰ puellã ⁊ queramus
eius volũtatem: dicit expoſitoꝛ quia fides
Reſpõſio cũ determinatiõe. eſt volũtatis non neceſſitatis. Ad quod
reſpondentes dicimus: non hec ita accipi-
enda foꝛe vt ex volũtate hominis fides in-
telligatur ꝓuenire cũ ipſa ſit ꝓpꝛie dei
donum: vt ait apoſtolus. ⁊ ex ea bona ho
minis merita incipiant. Per hãc enim vt
ait. Auguſtinus ſuper pſalmuz. lxvj. iuſti
ficatur impius. id eſt. fit de impio pius. vt
deinde ipſa fides incipiat per dilectionem
operari: vnde omnia bona merita incipiũt
Sz potius hec ideo ita dicta ſunt: quia nõ
eſt fides niſi in eo: qui vult credere cuiꝰ bo
nam voluntatem fides pꝛeuenit nõ tempo-
re ſed cauſa et natura. Unde Auguſtinus
ſupꝛa congruenter dixit: ꝙ bona volũtas
in eis donis eſt que non pꝛecedit: ⁊ ipſa iu
uat: quia ea iuuat quibus pꝛeuenit᷑ dũ eis
conſentit ad effectuz boni ⁊ in eis eſt. quia
tempoꝛe ab eis non pꝛeceditur.

Quedaz adhuc addit que grauio rem faciũt queſtionẽ. ſ. ꝙ cogitatio boni pꝛecedit fidem. g

Ceterum hãc que-
ſtionem magis accuunt: ⁊ vꝛgent v̾ba Au
guſtini quibus in libꝛo de pꝛedeſtinatione
ſanctoꝛum vtitur ꝑtractans illud verbum
apoſtoli. Non ꝙ ſufficientes ſimus cogita
re aliquid quaſi ex nobis. Attendãt inquit
hic ⁊ verba iſta perpendant: qui putant ex
nobis eſſe fidei ceptũ: ⁊ ex deo eſſe fidei ſup
plementuz. Cõmendãs eñ iſtã gratiã que
nõ dat᷑ ſ̄m alique merita: ſed efficit omnia
bona merita inquit: nõ ꝙ ſufficiẽtes ſimus
cogitare aliq̄d boni. ſ. ex nobis. Quis au-
tem nõ videat ꝑ̇us eſſe cogitare q̄ꝫ credere.
Nullꝰ quippe credit aliq̄d niſi pꝛius cogita
uerit eſſe credendũ Si ergo cogitare bonũ
nõ eſt ex nobis. vt hic apl̄s tradit: nec cre-
dere quã q̄ꝫ ⁊ ip̄m credere nihil ẽ aliđ q̄ꝫ cũ
Quid ſit credere. aſſentiõe mẽtis cogitare. Hic videt᷑ inſinu
are ꝙ cogitatio bona p̄cedat fidẽ: ⁊ ita bo-
na voluntas p̄uenit fidem; nõ p̄ueniat᷑: qđ

p̄dictis aduerſari videt᷑. Ad hoc aũt di Determinatio
cimus ꝙ aliq̄ñ cogitatio bona ſiue volun-
tas p̄uenit fidem: ſed nõ eſt illa bona volũ
tas vel cogitatio qua recte viuit᷑. Jlla eñ
ſine fide ⁊ caritate nõ eſt. Nã vt ait Augu.
ad Anaſtaſium. ſine ſpiritu nõ eſt volũtas
hominis libera: cuz cupiditatibus vincat᷑
nõ ẽ libera ad bonũ niſi liberata fuerit Nõ
aũt liberat᷑ niſi ꝑ ſpiritũſanctum diffunda-
tur caritas in coꝛdibꝰ. nõ eſt libera volun-
tas niſi eaz liberet gr̄a ꝑ legem fidei. id eſt.
nõ eſt libera ſine fide op̄ante ꝑ dilectionez
⁊ illa ſufficiẽter bona eſt. Nõ eſt eñ fructꝰ
bonus qui de charitatis radice non ſurgit
Si vero aſſit fides operans per dilectionẽ
fit delectatio boni.

De illa cogitatione boni que pꝛecedit fidem plene diſſeritur. h

Jlla autem cogita
tio ſiue volũtas q̄ fidez ⁊ charitatẽ aliaſq̄ꝫ
iuſtificatiões p̄cedit nõ ſufficit ad ſalutem Ꝙ itellectꝰ ⁊ cognitio boni ⁊ mali voluntatem p̄cedit.
nec recte ea viuit᷑. Hac volũtate ꝯcupiſcit᷑
illa bona volũtas que ẽ magnũ bonũ. iſta
vero nõ. Alia ergo illa eſt volũtas ſiue co-
gitatio: alia iſta. Et ſicut illa iſtam p̄cedit
ita illam pꝛeuenit intellectus. Unde Aug. Auguſti.
iſtam diſtinguens ſuꝑ illum locũ pſ̄. Con
cupiuit aĩa mea deſi. iu. ait. Cõcupiuit de
ſiderare iquit: nõ deſiderauit. Uidemꝰ eñ
rõne nõnunq̄ꝫ q̄ꝫ vtiles ſunt iuſtificatiões
dei: ſ ifirmitate p̄pediti aliq̄ñ nõ deſidera-
mus. Pꝛeuolat g̊ intellectꝰ. ſequit᷑ tardus
aut nullus affectus. Scimus bonũ nec de
lectat agere: ⁊ cupimꝰ vt delectet. Sic iſte
olim deſiderare ꝯcupiſcebat: que bona eẽ
cernebat: cupiens eoꝛũ habere delectatio-
nem quoꝛũ potuit videre rationem. Oſtẽ
dit itaq̄ꝫ quibꝰ q̄ſi gradibꝰ ad eas ꝑueniã-
tur: ꝑ̇us eñ eſt vt videant᷑ q̄ꝫ ſint vtiles et
honeſte: deinde vt earum deſideriũ concu
piſcat᷑. Poſtremo vt ꝑficiente gratia dele
ctet earum op̄atio quarũ ſola ratio delecta
bat. Attende hunc oꝛdinem gratiarum Sc̄d̄m verba Augu. graꝝ oꝛdinez expo nit.
quem hic diſtincte aſſignat Auguſtinus.
qualiter ſcz intellectus bonoꝛum pꝛecedit
concupiſcentiam eoꝛũdem: ⁊ ipſa concupi
ſcentia delectationem que fit ꝑ fidem ⁊ cha
ritatem: qua habita vere bona eſt volun- Ꝙ aliq̄ñ gr̄a iuſtificatiõnis multa in hoĩe p̄cedũt bona q̄daz ex gr̄a ⁊ libertate arbitrij tñ.
tas qua recte viuit᷑ Jp̄aq̄ꝫ fidei comes eſt
non p̄uia. Qui v̾ba Auguſtini p̄miſſa
ſ̄m hanc diſtinctionem ꝯſiderat. nullã ibi
repugnãtiam foꝛe aĩaduertit: nõ ignoꝛans
etiam añ gr̄am p̄uenientem ⁊ op̄antẽ qua

voluntas bona prepaꝛ̄ in hoīe: p̄cedere q̄ꝺā bona ex ꝺei grā ⁊ libero arbitrio q̄ꝺam etiaꝫ ex ſolo libero arbitrio quibus tamen vitam nō meretur: nec grām qua iuſtifica tur. Illius eñ gratie pcipiende que volūtatem hoīs ſanat: vt ſanata legem impleat nulla merita p̄ceꝺūt. Ipa eſt eñ q̄ iuſtificatus impius fit iuſtus: qui prius erat ipius meritis aūt impij nō gratia ſed pena ꝺebetur nec iſta eſſet gratia ſi nō ꝺareꝛ̄ gratuita Datur aūt gratuita: q2 nil boni āte feceramus vnde hoc mereremur. Nō negamus tñ multa ante hāc grām ⁊ p̄ter hanc grām ab homine fieri bona p liberum arbitrium vt tradit Aug. in reſpōſionib' cōtra pelagianos: vbi ꝺicit hoīes p liberū arbitriuꝫ agros colere: ꝺomos eꝺificare: ⁊ alia plura bona facere ſine gratia cooperante.

Augu. ꝺe ſpiritu ⁊ lra. Aug°. ad Sixtum.

Qꝺ ab hoīe bona fiūt p liberū arbitriū.

Utrū vna eaꝺemq3 ſit gratia que ꝺiciꝛ̄ operans ⁊ cooperans. i

Hic conſiderandū

eſt cum p̄ꝺictum ſit p gratiam opantem ⁊ p̄uenientem voluntatem hoīs liberari ac p̄parari vt bonum velit ⁊ p grām cooperantem ⁊ ſubſequentē aꝺiuuari: ne fruſtra velit: vtrū vna ⁊ eaꝺem ſit gratia. i. vnum munus gratis ꝺatū qꝺ opeꝛ̄ ⁊ coopeꝛ̄. an ꝺiuerſa altera ⁊ altera cooperās? Quibuſdam nō irrationabiliter viꝺeꝛ̄ q̄ vna ⁊ eaꝺem ſit grā. i. ꝺonuꝫ: eaꝺē virtus q̄ operatur ⁊ coopatur: ſeꝺ p̄pter ꝺiuerſos ei' effectus ⁊ ꝺiciꝛ̄ operans ⁊ cooperās. Opans eñ ꝺicitur inq̄ꝫtum liberat ⁊ p̄parat volūtatem hominis vt bonum velit. Coopans inq̄ꝫtum eanꝺē aꝺiuuat ne fruſtra velit. ſcꝫ vt opus faciat bonum. Ipſa enim gratia nō eſt ocioſa: ſeꝺ meretur augeri: vt aucta mereatur perfici.

Hic ꝺicit q̄ vna ſit: ſꝫ propter ꝺiuerſos effect' ꝺiuerſa ſortiꝛ̄ noīa.

Quiꝺ ſit ipſa gratia et quō meretur augeri queritur. k

Si vero queritur

quomō ipa gratia p̄ueniens mereaꝛ̄ augeri ⁊ pfici: cū nullū meritum ſit abſq3 libero arbitrio: ⁊ q̄ꝺ ſit ipa gratia an v̄tus an non? Et ſi virtus: an actus vel nō. Ut hoc apte inſinuari valeat p̄mittenꝺum eſt tria eſſe genera bonorū. Alia nāq3 ſunt magna alia minima: alia meꝺia. vt Auguſtin' ait in p̄mo libro retractationū. Uirtutes inq̄t quibus recte viuiꝛ̄ magna bona ſunt Species autem quorūlibet corporum ſine quibus recte viui poteſt: minima bona ſunt. Potētie v̄o animi ſine quibus recte viui non poteſt meꝺia bona ſunt. Item virtutibus nemo male vtitur. Ceteris autem bonis. iꝺ eſt. meꝺijs ⁊ minimis. nō ſolum bene: ſeꝺ etiam male quiſq3 vti poteſt: ⁊ iꝺeo virtute nemo male vtitur. quia opus virtutis eſt bonus vſus iſtorum quibus etiā non bene vti poſſumus. Nemo autem bene vtenꝺo male vtitur. Non ſolum autem magna: ſeꝺ etiā meꝺia ⁊ minima bona eſſe preſtitit bonitas ꝺei. Ecce habes tria genera bonorum ꝺiſtincta.

Aūg' ſoluit p̄mittit ꝺ trib' generibus bonorum.

Iꝺē in lib. ꝺe libe. arbi.

In quibus bonis ſit liberum arbitrium. l

Queritur auteꝫ in

quibus bonis contineatur liberū arbitriū De hoc Auguſtinus in primo libro retractationum ita ait. In meꝺijs quiꝺē bonis inuenitur liberum voluntatis arbitrium: quia ⁊ male illo vti poſſumus: ſeꝺ tamē tale eſt vt ſine illo recte viuere nequeamus. Bonus autem vſus eius iā v̄tus eſt: que in magnis reperiꝛ̄ bonis. quibus male vti nullus poteſt. Et q2 bona ⁊ magna ⁊ meꝺia ⁊ minima ex ꝺeo ſunt: ſequiꝛ̄ vt ex ꝺeo ſit etiam bonus vſus libere volūtatis qui virtus eſt ⁊ in magnis numeratur bonis.

Auguſti.

Attenꝺe ꝺiligenter que ꝺicta ſunt ⁊ cōfer in vnum. Sic eñ aperietur quoꝺ ſupra querebatur. Dixit equiꝺem opus v̄tutis eſſe bonum vſum illorum bonorum quib' etiam nō bene vti poſſumus. iꝺ eſt meꝺiorum in quibus poſuit liberum arbitrium cuius quoq3 bonum vſum ꝺixit eſſe virtutem. Quoꝺ ſi eſt: non eſt ergo opus virtutis quoꝺ ſupra ꝺixit: quia aliuꝺ eſt virtus aliuꝺ opus eius.

Premiſſas autoritates ꝯſiꝺerari ⁊ cōferri iubet vt poſſit ſolui qꝺ q̄rebatur.

Iſta eſt ꝺiſtinctio. xxvj. huius ſecunꝺi libri. In q̄ mgr̄ poſtq̄ egit ꝺe temptatiōe per quam homo ceciꝺit ⁊ ꝺe libero arbitrio p quoꝺ ſtare potuit. Incipit agere ꝺe grā p quam ſtare ꝺebuit Et tria facit. Nā p̄mo ponit quāꝺā grē ꝺiſtinctiōeꝫ Secunꝺo ſubꝺit ipſius grē expreſſionē. Tertio ſubiungit ptium grē mutuā cōpationē. Primū faꝛ̄ vſq3 ibi. Itaq3 bona voluntas. Scꝺm vſ. ꝫ ibi. Hic conſiꝺeranꝺū. Tertium vſq3 aꝺ finē ꝺiſtinctiōis. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus p̄poſitionibus quaꝝ p̄ma eſt hec. Iuuaꝛ̄ volūtas hūana aꝺ bonum pficienꝺum opante ⁊ coopante gratia. Hanc mgr̄ inſinuans ponit ꝺuplicem eſſe grām qua liberū arbitrium hoīs iuuatur aꝺ bonū. quaꝝ p̄ma ꝺr̄ operans p̄ueniens volūtatem bonā ea eñ liberaꝛ̄ ⁊ preparaꝛ̄ voluntas hoīs vt ſit bona. ⁊ vt bonum efficaciter velit. Alia eſt grā cooperās que aꝺ voluntatē bonam ⁊ p̄paratā iam ſequiꝛ̄ aꝺiuuanꝺo ne fruſtra bonum velit. ſeꝺ vt bonū velit cū effectu. quā ſenten

tiam mgr̃ ꝓbat autoꝛitate beati Auguſtini. Deinde recitat mgr̃ erroꝛem cuiuſdã heretici dicẽtis hominem poſſe velle bonum opari ex libero arbitrio ſine gr̃a. quẽ impꝛobat autoꝛitate apoſtoli dicentis. Nõ eſt volentis neqꝫ currentis: ſed dei miſerentis. Sup quod beatus Aug. ait. Non eñ ideo deus alicuius miſeret̃. qꝛ voluit ꝛ currit. ſed ideo quis vult ꝛ currit qꝛ deus ſui miſeret̃. Et ſubdit deſcriptionẽ volũtatis quam ponit btũs Aug. dicẽs ꝙ volũtas ẽ animi motus nullo cogente ad aliquid nõ admittendum vel adipiſcendum. Annectens ꝙ eandem gr̃am quã ipſe ſupꝛa diſtinxit in opantem ꝛ coopantem. etiã vocamus p̃cedentem ꝛ ſubſequentem. Scd̃a ꝓpoſitio eſt hec. Gratia operãs q̃ eſt fides cũ dilectiõe bonam uoluntatem non tpe: ſed natura ꝛ cauſaliter p̃cedens. ab ipſa voluntate non acquirit̃ aliquo merito. Hanc mgr̃ ꝓbans dicit. ꝙ volũtas vt p̄fert̃ ꝑ gr̃am p̃uenientem ſeu operantẽ mota ad bonũ tunc dignioꝛ eſt. i. ipſa voluntas dignioꝛẽ dominaꝫ. i. gratiam nõ p̃uenit. ſed ſequit̃ ipſam. qꝛ nullũ meritũ voluntatis p̃cedit gr̃am. ſed ipſam gr̃am oꝛdine cauſalitatis bn ſequit̃. que quidẽ gr̃a operans eſt fides cũ dilectione. Quod ꝓbat ꝑ btm̃ Auguſtinũ. Ex quibus verbis manifeſte exp̃mitur ꝙ ꝑ fidem iuſtificamur. Et ꝑ ꝯſequens gr̃a operãs. i. fides p̃uenit volũtatẽ ſeu meritũ volũtatis. Contra qḋ obijcit mgr̃ duabus autoꝛitatib⁹. Tertia ꝓpoſitio ẽ hec. Gr̃a opans ꝛ cooperãs vna exñs eſſentialit̃ ſm̃ diuerſos eius effectus aliter dicit̃. Hãc eñ ꝓpoſitionẽ mgr̃ ꝓbans querit. Utrum gr̃a opans ꝛ cooperãs ſint diuerſe gratie ſeu vna gratia diuerſis vocabulis deſignata. Et rñdens dicit ꝙ ſit vna ꝛ eadem gr̃a ꝛ idẽ donũ: tñ ꝓpter diuerſos effectus eſt diuerſis noib⁹ vocata. Nam inq̃tũ liberat volũtatẽ a malo dꝛ operans. inq̃tum aũt adiuuat ad bonũ vlteri⁹ faciendũ dicitur cooperans. Et tñ in ſpeciali.

De virtute quid ſit. ꝛ quid ſit actus eius. a

DI. XX VII

b **Hic videnduꝫ** eſt quid ſit virtus. ꝛ q̃d ſit act⁹ vel opus eius. Uirt⁹ eſt (vt ait Aug.) bona qualitas mentis q̃ recte viuitur: ꝛ qua nullus male vtitur: quam deus ſolus in homie opat̃. Ideoqꝫ opus dei tãtum eſt: ſicut de virtute iuſticie. Augu. docet ſup illum locum pſalmi. Feci iudiciũ ꝛ iuſticiã ita dicens. Iuſticia magna virtus animi eſt quã nõ facit in homie niſi deus. Ideoqꝫ cũ ait ꝓpheta ex pſona eccl̃e. Feci iuſticiã. nõ ipſam ꝟtutẽ quã nõ facit hõ: ſed opus ei⁹ intelligi voluit. Ecce apte inſinuat̃ hic ꝙ iuſticia in homie nõ eſt opus homini: ſed dei: quod ꝛ de alijs virtutibus itidem intelligendum eſt.

Exemplũ ponit de iuſticia ꝙ de alijs itidem intelligẽdum eſt.

De fide itidem dicit ꝙ non eſt ex homine. ſed ex deo tantum. b

Nam de gratia fidei Epheſis ſcribeus apl̃s. ſimilit̃ fidẽ nõ ex homie: ſ ex deo tñ eſſe aſſerit inquiens Gratia eſtis ſaluati ꝑ fidem. ꝛ hoc non ex vobis: dei eñ donũ eſt. Qḋ a ſãctis ita exponit̃: hec. ſ. fides non eſt ex vi nature nr̃e qꝛ donum dei pure eſt. Ecce ꝛ hic aperte tradit̃ ꝙ fides nõ eſt ex libertate ar it rij ſiue ex arbitrio voluntatis: qḋ ſuperioꝛibus conſonat vbi dictũ eſt: gr̃am p̃uenientem vel operantem eſſe ꝟtutem que volũtatem homis liberat ꝛ ſanat. Uñ Augu. in li. de ſpiritu ꝛ littera ait. Iuſtificati ſumus non ꝑ liberã voluntatẽ: ſ ꝑ gratiã chꝛiſti nõ ꝙ ſine voluntate nr̃a fiat: ſed volũtas noſtra oſtendit̃ infirma ꝑ legẽ vt ſanet gratia voluntatẽ: ꝛ ſana voluntas impleat legẽ.

Augu. de ſpiritu ꝛ lr̃a.

De gratia que liberat voluntateꝫ que ſi virtus ẽ. nõ eſt ex libero arbitrio ꝛ ſic nõ eſt mot⁹ mentis. c

Si igit̃ gratia que ſanat ꝛ liberat voluntatẽ mentis hominis ꝟtus eſt vel vna vel plures: cũ ipſa gratia nõ ſit ex arbitrio voluntatis: ſed eã potius ſanet ac p̃paret vt bona ſit: conſequitur vt virtus non ſit ex libero arbitrio: ꝛ ita non ſit motus vel affectus mentis. Cum oĩs motus vel affectus mentis ſit ex libero arbitrio: ſed bonus ex gratia eſt ꝛ libero arbitrio: malus vero ex libero arbitrio tantũ Ut eñ ait Augu. in libꝛo retractationum. Homo ſponte ꝛ libero arbitrio cadere potuit: nõ etiã reſurgere. Idẽ in libꝛo de duabus aĩabus. Aĩe ſi libero ad faciẽdũ ꝛ nõ faciendũ motu animi careãt ſi deniqꝫ his abſtinendi ab ope ſuo. ptãs nulla cõcedat̃ eaꝝ peccatũ tenere nõ poſſum⁹. Hic apte oñdit̃ ꝙ motus animi ſiue ad bonũ ſiue ad malũ ex libero arbitrio eſt. Idõqꝫ ſi gr̃a vel ꝟtus motus mẽtis eſt. ex libero arbitrio ẽ Si ꝟo ex libero arbitrio vel ex ꝑte eſt iam nõ ſolus de⁹ ſine hoie eã facit. Propterea q̃dã ñ inerudite tradũt ꝟtutẽ eſſe bonã mẽtis q̃litatẽ. ſiue formã q̃ aniam infoꝛmat: ꝛ ipſa nõ ẽ mot⁹ vl' effect⁹ animi: ſ ea libeꝝ arbitriũ iuuat̃ vt ad bonũ moueat̃ ꝛ erigat̃ ꝛ ita ex ꝟtute ꝛ libero arbitrio naſcit̃ bon⁹ motus vel affec⁹ animi: ꝛ exinde bonũ op⁹ ꝓcedit exteri⁹ Sic̃ pluuia rigat̃ t̃ra vt germinet ꝛ fructũ faciat: nec pluia eſt t̃ra: nec germẽ nec fruct⁹: nec t̃ra germen vl' fruct⁹ nec germẽ fruct⁹. Ita gratis t̃re mẽtis noſtre. id eſt libero arbitrio volũtatis infunditur pluuia diuine bñdictiõis. i. inſpiratur gr̃a qḋ ſolus deus facit: non homo cũ

Auguſti.

Hic aperit ad q̃d p̄dicta tendãt vt innoteſceret an ꝟt⁹ ſit mot⁹ mẽtis vel non.

Per ſile oſtẽdit. ꝛ eſt cõparo iter tria ꝛ tria.

eo: quia rigat̄ voluntas hominis vt germi net ⁊ fructificet. id eſt. ſanatur ⁊ preparat̄ vt bonum velit. ſm quod dicitur operās: ⁊ iuuatur vt bonum faciat: ſm quod dici tur cooperans: ⁊ illa gratia virtus nō incō grue nominatur: quia voluntatē hominis infirmam ſanat ⁊ adiuuat.

Ex quo ſenſu dicunt̄ ex gratia in- cipere bona merita: ⁊ de qua gra- tia hoc intelligatur. d

Cū ergo ex gratia dicunt̄ eſſe bona merita ⁊ incipe: aut intel ligit̄ gratia gratis dans. id ē. deus: vel po tius gratia gratis data: que voluntatē ho minis ꝑuenit. Nō eñ eſt magnum ſi hec a deo dicerent̄ eſſe a quo ſunt oīa: ſed poti us eius gratia gratis data intelligitur ex q̄ incipiunt bona merita: que cuꝫ ex ſola gra tia eſſe dicant̄: nō excluditur liberū arbitri um quia nulluꝫ meritum eſt in homine qd non ſit ꝑ liberuꝫ arbitrium. Sed in bonis merendis cauſe principalitas gratie attri- buitur quia principalis cauſa bonorū me/ ritorum eſt ipſa gratia: qua excitatur libe- rum arbitrium ⁊ ſanatur atq̄ iuuatur vo/ luntas hominis vt ſit bona.

Qualit̄ itelli- gat̄ cum ex ſo- la grā eſſe di- cuntur.

Q̄ bona voluntas gratie principa liter eſt: ⁊ etiaꝫ gratia eſt: ſic ⁊ om ne bonum meritum. e

Que ipſa etiam do num dei eſt ⁊ hominis meritū: imo gratie quia ex gratia principaliter eſt ⁊ gratia eſt Unde Auguſtinus ad Sixtum pſbyterū Quid eſt meritum hominis ante gratiam cum omne bonum noſtrum meritum nō in nobis facit niſi gratia. Ex gratia eñ vt di ctum eſt que preuenit ⁊ ſanat arbitriū ho- minis: ⁊ ex ipō arbitrio procreat̄ in anima hominis affectus ſiue bonus motꝰ mentis ⁊ hoc eſt primū bonum hominis meritum Sicut verbi gratia ex fidei virtute ⁊ homi nis arbitrio generatur in mēte motus qui/ dam bonus ⁊ remunerabilis ſcꝫ ipūm cre- dere. Ita ex charitate ⁊ libero arbitrio ali usquidam motus bonus ꝓuenit ſcꝫ dili- gere: bonus valde. Sic de ceteris virtuti/ bus intelligendū eſt: ⁊ iſti boni motus vel affectus merita ſunt ⁊ dona dei quibꝰ me/ remur: ⁊ ipſorū augmentationē ⁊ alia que ꝯſequētur hic ⁊ in futuro nobis apponūt̄.

Auguſti.

Qualit̄ bonū meritū i hoīe cōſtituit̄ et q̄d ſit ꝓmū bonuꝫ meritum.

Ex qua rōne dicit̄ fides mereri iu ſtificationem ⁊ alia. f

Cuꝫ ergo dicitur fi des mereri iuſtificationē ⁊ vitā eternaꝫ ex ea ratione dictū accipitur: quia ꝑ actum ſi dei meretur illa. Similiter de charitate et iuſticia ⁊ de alijs accipit̄. Si eñ fidee ipa virtus ꝑueniens diceretur eſſe mentis ac- tus qui eſt meritū: iam ipſa ex libero arbi/ trio originē haberet: quod quia nō eſt: ſic dicit̄ eſſe meritū quia actus eſt eius meri/ tum: ſi tñ aſſit charitas ſine qua nec crede/ re nec ſperare meritū eſt vite. Unde appa/ ret vere quia charitas eſt ſpūſſanctus: que anime qualitates informat ⁊ ſanctificat: vt eis anima informetur ⁊ ſanctificetur. Sine qua anime qualitas nō dicitur virtus: q2 non valet ſanare animam.

De muneribus virtutuꝫ ⁊ de gra- tia que nō eſt ſed facit meritū. g

Ex muneribus ita q̄ virtutum boni ſumus ⁊ iuſte viuimus: ⁊ ex gratia que non eſt meritū ſed facit: nō tamē ſine libero arbitrio ꝓueniunt merita noſtra. ſ. boni affectus eorūq̄ ꝓgreſſus at q̄ bona opa que deus remunerat ī nobis: ⁊ hec ipa ſunt dei dona. Unde Auguſtinꝰ ad Sixtum pſbyterum. Cū coronat deus merita noſtra nihil aliud coronat q̄ mune ra ſua. Unde vita eterna que in fine a deo meritis ꝑcedentibus redditur: quia ⁊ ea/ dem merita quibus redditur non a nobis ſunt: ſed in nobis facta ſunt ꝑ gratiam: re/ cte ⁊ ipſa vita gratia nuncupat̄: quia gra/ tis datur. Nec ideo gratis: q2 non meritis datur: ſed quia data ſunt ꝑ gratiam ⁊ ipſa merita ⁊ quibus datur.

Exponit quō intelligēdū ſit illō bonꝰ vſus liberi arbitrij virtus eſt.

Epilogus vt alia addat. h

Ex premiſſis iā in- noteſcere nobis aliquatenꝰ poteſt: qualit̄ gratia ꝑueniens meret̄ augeri: ⁊ alia: ⁊ q̄d ipſa ſit: an ꝟtus an aliud: ⁊ ſi virtus: an ſit actus vel non. Oſtenſum enim eſt ſupra ex ꝑte quorundā q̄ ipa eſt ꝟtus: quia virtus

nõ eſt actus: ſed eius cauſa: nõ tamẽ ſine libero arbitrio. Unde quod ſupra Aug⁹. dixit bonum vſum liberi arbitrij eſſe virtutẽ ita accipi poteſt. id eſt. actum ꝟtutis. Alioquin ſibi ꝯtradicere videreť: qui etiã op⁹ virtutis ſupra dixit eſſe bonũ vſum eoꝝ quibus nõ bene vti poſſumus: in quibus poſuit liberum arbitrium. Si vero bonus vſus liberi arbitrij opus virtutis eſt: iam virtus nõ eſt. Cum ergo bonũ vſum eius virtutem eſſe dixit: nomine virtutis: ipſi⁹ vſum ſignificauit.

Q͛d idem vſus eſt virtutis ⁊ liberi arbitrij: ſed virtutis principaliter. i

Idez nempe vſus bonus ex virtute eſt ⁊ ex libero arbitrio: ſ͛ ex virtute ꝑncipaliter. Et bonus ille vſus in magnis bonis annumerandus eſt. Illa autẽ gratia ꝓueniens que ⁊ virtus eſt non vſus liberi arbitrij eſt: ſed ex ea potius eſt bonus vſus liberi arbitrij: que nobis eſt a deo nõ a nobis. Uſus vero bon⁹ arbitrij ⁊ ex deo eſt ⁊ ex nobis: ⁊ ideo bonum meritum eſt. Ibi eñ ſolus deus operať: hic deus ⁊ homo. Hoc meritũ ex illa puriſſima gratia ꝓuenit: quod apoſtolus notauit dicens. Gratia dei ſum id quod ſuz: ⁊ gratia eius in me vacua nõ fuit. Sup quem locũ Auguſtinus ita ait. Recte gratiam nominat: primũ eñ ſolam gratiã dat deus: ⁊ nõ niſi gratiam: cum non precedunt niſi mala merita: ſed poſt per gratiã incipiunt merita bona. Et vt oſtenderet etiam liberuz arbitriũ: addit: ⁊ gratia eius in me vacua nõ fuit. Et ne ipſa voluntas ſine gratia dei putetur aliquid boni poſſe: ſubdit. Non autẽ ego ſolus ſcʒ ſine gratia: ſed gratia dei mecum. id eſt. cum libero arbitrio. Plane cũ data fuerit gratia incipiunt eſſe noſtra merita bona: per illam tamẽ: quia ſi illa defuerit cadit homo.

Q͛ gr͂a ꝓueniens q̃ virt⁹ intelligiť nõ ẽ li. ar. vſus. ſʒ ex ea bonuſ vſus li. ar. ⁊ omnia bona merita.

Aug⁹. de gr͂a ⁊ li. ar.

Aliorum ſententia hic oſtenditur qui dicũt virtutes eſſe bonos vſus liberi arbitrij. id eſt act⁹ mẽtis. k

Alij ꝟo dicunt virtutes eſſe bonos vſus naturaliũ potẽtiaꝝ nõ tñ oñes: ſed tñmodo interiores qui in mente ſunt. Exteriores vero qui ꝑ corpus geruntť non virtutes eſſe dicunt: ſed opera virtutum. Et ideo q͛ Aug⁹. dicit opus virtutis eſſe bonum vſum naturalium potentiarum: de vſu exteriori accipiunt. Q͛ vero dicit bonum vſum liberi arbitrij virtutez eſſe: ⁊ in magnis numerari bonis: de vſu interiori intelligunt. Et virtutes nihil aliud eſſe: q̃ʒ bonos affectus vel motus mẽtis aſſerunt quos deus in homine facit nõ homo quia licet illi motus ſint liberi arbitrij nõ tamen eſſe queunt niſi deus ipſum liberet ⁊ adiuuet gratia ſua operante ⁊ cooperante: quã dei gratuitam voluntatẽ accipiũt: quia deus eſt qui ⁊ operatur in nobis velle ⁊ operari bonum.

Qualiter ꝑdicta verba Auguſt. huic ſnie cõueniunt.

Quibus autoritatib⁹ muniunt q͛ virtutes ſint motus mentis. l

Q͛ autez virtutes ſint motus mẽtis: teſtimonijs ſctõꝝ aſtruunt. Dicit autem Aug⁹ ſup Iohez. Quid eſt fides? Credere quod non vides. Credere aũt motus mentis eſt. Idem in li. iij. de doctrina chriſtiana. Charitatem aũt voco motum animi. Si ꝟo charitas ⁊ fides motus animi ſũt; virtutes ergo motus animi ſunt. Quibus ⁊ alij reſpondẽtes premiſſa verba Auguſtini ita intelligenda fore inq̃unt. Fides eſt credere q͛d non vides: id eſt fides ẽ virtus qua creditur quod nõ videtur. Item. Charitas eſt motus animi. id ẽ gratia qua moueť animus ad diligendum Et q͛ hec ⁊ his ſimilia accipienda ſint: ex his conicitur que alibi Aug⁹. ait. Nam in primo libro queſtionum euangelij inquit. Eſt fides qua creduntur ea que nõ videntur: que ꝓprie dicitur fides. Item in. xiij. lib. de trinita. Aliud ſunt ea que creduntť: aliud eſt fides qua credũtur. Ex quib⁹ verbis ſic argumentando procedunt. Aliud eſt credere: aliud illud quo creditur. Predictum autẽ eſt fidem id eſſe quo creditur. Sic ergo credere nõ eſt fides: quia credere nõ eſt id quo creditur. Addunt quoq̧: virtus opus dei tñ eſt: quam ipſe ſolus facit in nobis. Ipſa ergo nõ eſt vſus vel act⁹ liberi arbitrij: ſed credere eſt actus liberi arbitrij: non eſt itaq̧ virtus. Premiſſis alijſq̧ rationib⁹ ac teſtimonijs innituntť vtriq̧. Horum autẽ iudiciũ diligentis lectoris relinquo examini: ad alia ꝓperans.

Quõ alij his rñdeãt ꝑdicta determinantes.

Determinationez cõfirmant autoritatib⁹.

Harum ſnia͞ꝝ iudicium lectori relinquiť.

Iſta ē diſtinctio. xxviij. hui⁹ ſecū di libri. In qua quidem diſtinctione magiſter poſtꝙ egit d̉ efficatia gratie liberi arbitrij generaliter: agit de efficacia virtutis ſpecialiter. Et circa hoc tria facͭ Nam primo tractat de virtute oſtendens qualiter recte capiaꝛ. Secūdo agit de gratia oſtendens ꝙ ſine ipſa nemo ꝓprie mereaꝛ. Tertio repellit quādā ſententiam que nō recte circa virtutem opinaꝛ. Primū quidem facit a principio diſtinctionis vſqꝫ ibi. Cū ergo ex gratia. Scḋ3 ab inde vſqꝫ ibi. Alij vero dicūt Tertiū vero vſqꝫ ad finem diſtinctionis. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionib⁹. quarū prima eſt hec. Uirtus que eſt bona mētis qualitas cenſenda nō eſt actus neqꝫ mot⁹ animi vere dicenda. Hanc eīm ꝓpoſitionē3 magiſter ꝓbans dicit ꝙ quedā ſunt magna bona hominū: cuiuſmodi ſunt ꝟtutes quibus nemo male vti poteſt. Quedam aūt ſunt bona minima: vt bona temporalia: quedam autē3 media: vt potentia anime: ⁊ illis quidem minimis ⁊ medijs bonis tam bñ ꝙ̄ male vti poſſunt homines iter q̄ media ſm beatū Auguſtinū eſt liberū3 arbitrium: cuius vſum beatus Aug⁹ alicubi nomīat opus virtutis: alicubi aūt virtutē: ⁊ ſic ſibijpſi cōtrari⁹ videꝛ. Quā contrarietatem magiſter ſoluens adducit rōnem quandā quapropter ipam virtutē nō eſſe actum ſed magis qualitatē ꝓbat: ſic arguens. Cauſa virtutis in nobis de⁹ eſt: ⁊ noſipſiſum⁹ cuiuſlibet actus nr̄i: ⁊ ꝑ ꝯſequēs vſus liberi arbitrij q̇ eſt actus noſter nō eſt virtus: ⁊ gratia cum ſit virtus vel ꝟtuti ſimilis: etiam non eſt actus noſter. Iſti⁹ argumenti magiſter minorem ſupponit: maiorē3 aūt multipliciter probat. ſ. ꝙ cauſa virtutis in nobis ſit deus: et ꝙ virtus ſit bona qualitas mētis qua null⁹ male vtitur: primo in cōmuni ꝑ virtutis diffinitionē quā3 beatus Aug⁹. ponit dicēs ꝙ deus in nobis ſine nobis oꝑatur virtutem: que eſt bona mentis qualitas qua recte viuitur ⁊ qua nullus male vtiꝛ. Secundo probat eam in ſpeciali de virtute iuſticie: de qua beatus Auguſtinus ait: ꝙ nullus eam in homine efficit niſi deus. Tertio probat eam ſpecialiter de fide quā ſm apoſtolum ſolus deus infundit. Et ſubdit ꝙ omnis motus ⁊ effectus mentis ex libero arbitrio eſt: ſ3 bonus quidem eſt ex gratia ⁊ libero arbitrio ſimul: motus autem ⁊ effectus malus ex libero arbitrio: quod probat autoritate beati Auguſtini. Ex qua vna cū3 predictis infert: ꝙ virtus non eſt motus vel affectus animi: ſed qualitas animā informans: quod de gratia que etiam virtus dici poteſt aſſerit fore cēſendū.

Secūda propoſitio eſt hec. Quāuis abſqꝫ libero arbitrio mereri non poſſumus: gratia tamen principale merendi erit principiū. Hanc mgr̄ ponēs ſententialiter dicit ꝙ ꝙ̄uis nullū3 meritum ſit in homīe qḋ non ſit per liberum arbitrium: principalis tamē cauſa merendi eſt ipa gratia gratum faciēs ſed nō gratis data que eſt donum dei: qua ſanatur ⁊ iuuaꝛ hominis voluntas: vt ſit bona ⁊ ꝓducat bonas operationes: ⁊ ſic ex gratia ⁊ libero arbitrio quod eſt anime potentia procedit primus bonus motus mentis cui correſpondet primum meritum hominis. Unde ſubdit ꝙ grā eſt qua virtutes mereri dicūtur inꝙ̄tū ꝑ actus iſta meretur. Et infert ꝙ ex actib⁹ virtutū3 boni ſumus ⁊ iuſte viuimus. Et ꝙ beatus Auguſtinus in principio hui⁹ diſtinctōis dicit vſum liberi arbitrij virtutem eſſe: ibi ſumpſit virtutē3 pro actu virtutis: quia alias ſibijpſi contradiceret. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Fides ⁊ charitas non ſunt motus ſeu affectus mentis: ſed virtutes mentem mouentes. Hanc magiſter probans recitat quandā opinionem quorundam introductam ex verbis Auguſtini: quibus vt ſupra dictum eſt in prima propoſitione videꝛ dicere Augu. ꝙ vſus liberi arbitrij ſit ꝟtus ⁊ vſus virtutis: ⁊ dicit quoſdam opinatos fuiſſe ꝙ virtutes eſſent ꝓprie actus potentiarū naturalium: nō tamē omnes ſed tm̄modo interiores in mēte: quas lic3 deus faceret: nihilomin⁹ liberi arbitrij dicerentur eſſe. Sed actus exteriores puta qui per corpus gerūtur dixerunt eſſe ꝓprie actus virtutum ⁊ non virtutes. vnde dixerunt ꝙ dictum beati Auguſtini quo dixit vſum liberi arbitrij eſſe virtutem: itelligi deberet de motu ſiue de actu interiori: quem ipſi virtutem dicebant. Quod confirmabant per hoc ꝙ idē btūs Auguſtinus dicit ſuꝑ Johannē3 ꝙ fides eſt credere qḋ nō vides. Cum ergo credere ſit motus mentis interior videtur ꝙ virtus fidei ſit interior mētis motus. Et ſimiliter dicebant de alijs virtutibus fore iudicādum. Sed magiſter illam opinionē remouens dicit beati Auguſtini autoritates innuētes ꝙ fides ⁊ charitas ſint motus anime ſeu mentis non eſſe ſic intelligendas vt ſonāt: ſed cū3 dicit ꝙ fides ſit credere qḋ nō vides hoc eſt ac ſi diceret. Fides eſt virt⁹ mouens ad credendū qḋ nō vides: ⁊ ſic de ſingulis virtutib⁹ cōformiter eſt. Et tm̄ in ſpeciali.

Predicta repetit vt alia addat diffinitam aſſignationem ponens de gratia ⁊ libero arbitrio contra pelagianos.

a

DI. XX VIII.

i

D vero incōcuſſe ⁊ incūtāter teneamus liberum arbitriū3 ſine gratia preueniente ⁊ adiuuāte non ſufficere ad ſalutem ⁊ iuſticiā obtinendam nec meritis p̄cedentibus gratiā3 dei aduocari: ſicut pelagiana hereſis tradit. Nam vt ait Auguſtinus in primo libro retractationum. Noui heretici Pelagiani liberū3 ſic aſſerunt voluntatis arbitriū3: vt gratie dei non relinquant locum: quā ſm merita noſtra dari aſſerunt. Pelagianorū3 hereſis omniū3 recentiſſima a pelagio monacho eſt exorta. Hi dei gratie quā predeſtinati ſumus: ⁊ qua meruimus de poteſtate tenebrarū3 erui: intantū inimici ſunt: vt ſine hac credant hominē poſſe facere omnia diuina mandata. Denīqꝫ pelagius a fratribus increpat⁹ ꝙ nihil tribueret adiutorio gratie dei: ad eius mandata facienda: non eam libero arbitrio p̄ponebat: ſed infideli calliditate ſuꝑponebat dicens: ad hoc eam dari hominibus: vt que facere per liberū3 arbitrium iubentur: facilius poſſint implere ꝑ gratiā. Dicēdo vtiqꝫ facilius poſſint voluit credi: ⁊ ſi difficilius: tm̄ poſſe homines ſine gratia facere iuſſa diuina. Illā ꝟo gratiam dei ſine qua nihil boni poſſumus facere: nō eſſe dicunt niſi in libero arbitrio quod nullis ſuis precedētibus meritis ab illo accepit noſtra natura: ipſo ad hoc tm̄

Aug. in li. de hereſibus.

Que ſit hereſis pelagianorū de grā et libero arbitrio

ſuuante nos p ſuam legem atq; doctrinã vt diſcam⁹ que facere ⁊ que ſperare debeamus. Non aũt ad hoc p donum ſpũſſancti: vt que didicerimus eſſe facienda faciamus. Ac p hoc diuinitus nobis dari ſciẽtiam confitentur: qua ignorantia pellitur. charitatẽ autẽ negant diuinitus dari qua pie viuit̃: vt ſcʒ ſit donũ dei ſcientia que ſine charitate inflat: ⁊ nõ ſit donum dei ipa charitas: que vt ſciẽtie non inflet: edificat Deſtruunt etiam orationes quas facit eccleſia ſiue pro infidelib⁹ ⁊ doctrine dei reſiſtentibus vt ↄuertant̃ ad deum: ſiue p fidelibus vt augeat̃ eis fides et pſeuerẽt in ea. Hec quippe nõ ab ipo accipe: ſed a ſeipſis hoies habere ↄtendũt: grãm dei qua liberamur ab impietate dicentes ſm merita noſtra dari. Paruulos etiã ſine vllo peccati originalis vinculo aſſerunt naſci.

Hic ponit ea quibus ſuũ ↄfirmãt errorem verbis Augu. contra ipſum vtentes. b

Qd̃ vo dicunt ſine gratia hominẽ p liberũ arbitriũ oia iuſſa implere hmõi inductionibus muniũt. Si inquiũt nõ põt ea facere hõ q̃ iubent̃: non eſt ei imputandũ ad mortem. Sicut tu ipſe Auguſti. in lib. de libero arbitrio aſſeris. Quis inquis peccat in eo quod nullo modo caueri poteſt? Peccat̃ autẽ. Caueri ergo poteſt Hoc teſtimonio Auguſtini Pelagius vſus eſt diſputãs aduerſus eũ: imo aduerſus gratiam: ſicut Aug⁹. in lib. retractationũ illud ⁊ alia hmõi retractãs cõmemorat inquiens. In his atq; hmõi verbis meis: q: grã dei cõmemorata nõ eſt d̃ qua tunc nõ agebat̃: putãt pelagiani ſuã nos tenuiſſe ſententiã: ſ; fruſtra hoc putãt. Voluntas quippe eſt qua peccat̃ ⁊ recte viuit̃ qd̃ his verbis egimus: ſed ipa niſi dei gratia liberet̃ ⁊ vitia ſupet ⁊ adiuuet̃: recte a mortalibus viui non poteſt. Ecce apte determinat ex quo ſenſu illa dixerit inimicos gratie refellens.

Teſtimonium Auguſ. induc̃ Pelagi⁹ p ſe.

Retractatio Auguſtini.

Aliud teſtimoniũ auguſtini ponit quo pelagius p ſe vtebat̃. c

Similiter ⁊ innitebat̃ Pelagius verbis Auguſtini ↄtra gratiã: que in libro de duab⁹ animabus dicit. Peccati inquit reuʒ tenere quẽq;: q: non fecit qd̃ facere nõ potuit: ſumme iniquitatis ⁊ inſanie eſt. His auditis exiliũt pelagius dicens. Cur ergo puuli ⁊ illi q̃ non hñt gratiam ſine qua non pñt facere mandata diuina rei tenent̃? Hoc aũt qua occaſiõe dixerit in lib. retractationũ Pelagio rñdẽs apit. Id eñ cõtra manicheos dixit: qui in hoie duas naturas eſſe contendunt: vnã bonam ex deo: alterã malã ex gẽte tenebrarum: que nunq̃ bona fuit: nec bonuʒ velle poteſt: qd̃ ſi eſſet: non videret̃ ei imputandum eſſe ſi nõ bonũ faceret.

Qd̃ Pelagij.

Determinatio Auguſtini.

Aliud qd̃ videt̃ contradicere gratie dei addit. d

Alibi etiam Aug⁹ dicit q huic gratie cõtradicere videt̃ qua iuſtificamur. Ait in libro contra adamãtium manichei diſcipulũ. Niſi quiſq; volũtatem ſuam mutauerit: bonum opari non poteſt: quod noſtra poteſtate eſſe poſituʒ dñs docet vbi ait. Aut facit arborem bonam aut fructus ei⁹ bonos ⁊c̃. Qd̃ Aug⁹. in retractationibus nõ eſſe contra gratiam dei quam predicamus oſtẽdit. In poteſtate quippe hominis eſt mutare in melius voluntatẽ: ſed ea poteſtas nulla eſt niſi a deo detur: de quo dictum eſt. Dedit eis poteſtatem filios dei fieri. Cum eñ hoc ſit i poteſtate quod cum volumus facimus: nihil tam in poteſtate q̃ ipa voluntas eſt: ſed p̃paratur a domino voluntas: eo ergo modo dat poteſtatem.

Determinatio Aug. i retra.

Aliud teſtimoniũ eiuſdẽ qd̃ videtur aduerſum. e

Sic etiã intelligendum eſt quod in eodẽ ait. ſ. in noſtra poteſtate eſſe vt vel inſeri bonitate dei: vel excidi eius ſeueritate mereamur. Quia in poteſtate noſtra nõ eſt niſi quod noſtrã ſequitur voluntatem: que cum p̃paratur a dño facile fit opus pietatis etiã illud qd̃ impoſſibile ⁊ difficile fuit.

Aug⁹. in li. de duabus aiab⁹

Aliud teſtimoniũ. f

In expoſitiõe quoq; quarundã ppoſitionũ eple ad Roma. quedã Aug⁹ iterſerit: que vident̃ huic doctrine gratie aduerſari. Ait eñ. Quod cre

dimus noſtrū eſt: qđ aūt bonum oꝑamur illiꝰ eſt qui credentibꝰ dat ſpiritūſanctum ⁊ paulopoſt. Noſtrū ē credere ⁊ velle. Illius aūt dare credentibus ⁊ volētibꝰ facultatem bñ oꝑandi ꝑ ſpm̄ſanctū. Que qualiter intelligi debeant Aug. in li. retractationum aperit dicēs. Uerum eſt quidē a deo eſſe quod oꝑamur bonū: ſed eadē regula vtriuſqꝫ eſt: ⁊ volendi. ſ. ⁊ faciendi: ⁊ vtrūqꝫ ipſius eſt: quia ipſe p̄parat voluntatē ⁊ vtrūqꝫ noſtrum eſt: qꝛ non fit niſi volentibus nobis. Illa itaqꝫ ꝓfecto nō dixiſſem ſi iam ſcirem etiā ipſā fidem inter ſpiritusſancti munera reperiri.

Augꝰ. in li. retracta. q̄liter hec accipi debeant.

Adhuc addit aliud quod videtur contrarium. g

Illud etiam diligē ter eſt inſpiciendū qđ Augꝰ. in li. ſententiarū ꝓſperi ait. ſ. quia poſſe habere fidem: ſicut poſſe habere charitatē: natura ē hoīm habere aūt fidem ſicut habere charitatem grā eſt fideliū. Quod nō ita dictum eſt tanqꝫ ex libero arbitrio valeat haberi fides vł charitas: ſed qꝛ aptitudinem naturalē habet mens hominis ad credendū vel diligēdum que dei gratia p̄uenta credit ⁊ diligit quod ſine gratia non valet.

Determiatio.

Teſtimonio Hieronymi aſtruit quid tenendum de gratia ⁊ libero arbitrio: vbi triplex hereſis indicatur ſcilicet Iouiniani: Manichei: Pelagij. h

Id ergo de gratia ⁊ libero arbitrio indubitanť teneamus qđ Hieronymꝰ in explanatiōe fidei catholice ad Damaſum papā: Iouiniani ⁊ Manichei ac Pelagij errores collidēs docet. Liberū inq̄t ſic ꝯfitemur arbitriū: vt dicamꝰ nos ſꝑ indigere dei auxilio. Et tā illos errare q̄ cū Manicheo dicūt hoīe pctm̄ vitare nō poſſe: q̄ꝫ illos q̄ cū Iouiniano aſſerunt hoīem nō poſſe peccare. Uterqꝫ tollit arbitrij libertatem. Nos v̄o dicimꝰ hominē ſemꝑ ⁊ peccare ⁊ nō poſſe peccare vt ſꝑ nos liberi ꝯfiteamur eſſe arbitrij. Hec ē fides quā in catholica eccleſia didicimus: ⁊ quam ſemper tenuimus.

Iſta ē diſtinctio. xxviij. huiꝰ ſecūdi libri. In qua magiſter oſtenſa efficiēti gratia in libero arbitrio. Hic agit de ſufficienti liberi arbitrij ſine gratia. Et tria facit. Nam p̄mo exprimit pelagianorum errorem. Secundo ſubdit eorum obiectiōes ⁊ obiectionū ſolutiones. Tertio ſubiungit veritatis affirmationem. Primum facit vſqꝫ ibi. Quod autem dicunt. Secundum vſqꝫ ibi. Illud etiā diligenť. Tertium vero vſqꝫ ad finem diſtinctionis. Et tm̄ ī generali. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus propoſitionibus: quarum prima eſt hec. Et ſi liberū arbitrium in merito habeat magnam virtutem: tm̄ ſine gratia non ſufficit homini ad ſalutē. Hanc magiſter inſinuans dicit ꝙ liberū arbitrium non ſufficit homini ſine gratia ad ſalutē: q̄uis pelagiana hereſis oppoſitum videať ſentire. Nam pelagianꝰ monachus a quo talis hereſis denominatur: intantū de libero arbitrio preſumebat ꝙ aſſerebat gratiam dei dari ſm̄ eius merita: ⁊ etiam hominem poſſe implere mandata ſine gratia. Unde increpatus a commonachis ſuis dicentibus: ad quid gratia tunc neceſſaria eſſet: ſi ſine gratia poſſemus adimplere mādata. Qui reſpondit ad hoc vt homo facilius cum gratia mandata dei adimplere poſſet Addidit etiam alia ī conuenientia que dicebat ex hoc ſequentia. ſ. orationes quas faciunt etiam nihil conferre his ꝓ quibus fiunt ſaltem infidelibus ⁊ peccatoribus: quia ex ſua ꝓpria voluntate conuertuntur ad deum: ⁊ nō ex noſtris orationibus: ⁊ ꝙ gratia dať ſm̄ merita noſtra ⁊ ꝙ p̄uuli ſine originali peccato naſcunť: quod totū eſt hereticum. Secunda ꝓpoſitio eſt hec licet viatoribus liberum arbitrium ſit innatū: tm̄ ſine gratia nullus poteſt dei adimplere p̄ceptum nec vitare peccatum. Hanc magiſter inſinuans ponit q̇nqꝫ rōnes quibus heretici illi. ſ. pelagiani ſuam hereſim confirmabant. Quarum prima eſt talis. Homo per ſolum liberum arbitrium ſine gratia poteſt vitare peccatū ⁊ facere bonum. ergo pōt ꝑ ſolū liberū arbitriū mereri: tenet conſequētia ex hoc: ꝙ non imputať homini culpa quod vitare non poteſt. Aſſumptum ꝓbāt heretici autoritate beati Auguſtini: qua dicūt ꝙ voluntas eſt qua peccať ⁊ qua recte viuitur. Et reſpōdens magiſter dicit beatum Auguſtinum illam autoritatem in libro retractationum gloſaſſe: et dicit eam cum additione fore intelligendam. ſcilꝫ ꝙ volūtas qua peccať ⁊ recte viuitur: non poteſt in bonum dirigi: niſi ꝑ gratiā dei a pctō mūdata iuueť. Secunda eſt. Si mādata dei ſine gratia dei ſeruari nō poſſunt: tunc aliqui nō ſeruantes ea non peccant: vt patet de p̄uulis natis in peccato originali: ſed ꝯſequēs eſt falſum: ⁊ conſequētia patet autoritate beati Auguſtini dicentis ꝙ nullus debet reputari reus: eō qꝛ non fecit quod facere non potuit. Et reſpondēs magiſter dicit beatum Auguſtinum hoc v̄bū ſcripſiſſe contra manicheos qui poſuerūt in homine duas eſſe naturas: vnam bonam: aliam malam. bonam a deo: malam vero a diabolo: quod ſi ita eſſet tunc ſm̄ illam malam naturam homo non poſſet facere bona nec vnq̄ poſſet bonum velle: ⁊ tunc hmōi nō eſſet ſibi imputandum ꝙ non faceret bonum nec etiam ꝙ eſſet malus. Tertia ratio ē hō reſurgere pōt a peccato ſine gratia: igiť poteſt facere bonum ſine gratia tenet conſequentia: ſed aſſumptum patet autoritate beati Auguſtini: qua dixit mutare voluntatē eſt in poteſtate noſtra Et reſpondēs magiſter dicit beatū Auguſtinū itellexiſſe ꝙ q̄uis mutare voluntatē ſit in poteſtate noſtra: hoc tm̄ eſt a deo ꝑ gratiā. Quarta ratio eſt. homo poteſt credere in deū abſqꝫ gratia igiť ⁊c̄. conſequentia tenet. Antecedens patꝫ ꝑ beatum Auguſtinū dicentē ꝙ credere ⁊ velle eſt noſtrū Et rn̄det magiſter dicēdo ꝙ credere ⁊ velle dei ē p̄ncipaliter: noſtrū aūt ex conſequenti. Quinta ratio ē habere fidē eſt naturale homini. igiť homo ſine gra

tia poteſt credere in deū ⁊ habere fidem: ⁊ per cōſequens bene facere. Et rn̄det magiſter dicēs ꝙ habere fidem ē naturale homini: ꝑ hoc non plus intendebat niſi ꝙ homo eſſet ſm̄ ſua naturalia aptus ad credendum ⁊ diligendum ⁊ nihilominus credere ⁊ intelligere ſine gratia eſſe non poſſunt. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Ex predictis cōſtat omnes hereticos illos errare qui dicunt nos ad bonum dei auxilio nō indigere. Hanc eīm ꝓpoſitionem magiſter ponēs dicit ſententialiter illos hereticos errare q̄ ponunt hominem ꝓpter malam naturam non poſſe vitare peccatum: cuiuſmodi fuerunt manichei: ⁊ etiam alios q̄ ponunt homines non poſſe peccare ꝓpter naturam bonam: ſicut iouiniani: quia ambe ille opiniones tollunt arbitrij libertatem: ſm̄ quam vt tenet ſententia catholica: homo ſemper poteſt peccare ⁊ non peccare. Et tm̄ in ſpeciali.

Utrꝫ hō ante peccatū eguerit gratia opante ⁊ cooperante. a

DI.XXIX] p

Poſt hec con-

ſiderandū eſt vtrum homo ante peccatum eguerit gratia opante et coopante? Ad qḋ breuiter dicimꝰ: qꝛ non cooperāte tm̄: ſed etiam opante gratia indigebat: non q̄dem ſm̄ omnē opandi modū opantis gratie. Opatur eīm liberando ⁊ ꝑparando volūtatem hominis ad bonū. Egebat itaqꝫ homo ea nō vt liberaret voluntatē ſuam que peccati ſerua nō fuerat: ſed vt ꝑpararet ad volendum efficaciter bonū quod ꝑ ſe nō poterat. Nō eīm poterat bonū mereri ſine gratia: vt Augꝰ. in ench. euidenter tradit. Illam inquit imortalitatē in qua poterat non mori natura hūana: ꝑdidit ꝑ liberū arbitrium. Hanc vero in qua nō poterat mori acceptura eſt ꝑ gratiā: quā fuerat ſi non peccaſſet acceptura ꝑ meritū. Quāuis ſine gratia nec tunc vllū meritū eē potuiſſet quia ⁊ ſi ipſū peccatū in ſolo erat arbitrio cōſtitutū: nō tn̄ iuſticie habēde vel retinēde ſufficiebat liberū arbitrium niſi diuinū ꝑberetur adiutorium. Ecce his verbis ſatis oſtenditur ꝙ ante peccatū homo indigebat gratia operante ⁊ cooperante. Non enim habebat quo pedē mouere poſſet ſine gratia operantis et coopantis auxilio: habuit tn̄ quo poterat ſtare.

Margin: Q operāte et coopante eguerit: ſꝫ opante nō eguerit ſm̄ oēꝫ modū quo ipſa opat̄.

Margin: Auguſti. in ench.

Qꝺ homo ante lapſum virtutes habuerit. b

Preterea queri ſo-

let vtrum homo ante lapſum virtutem habuerit? Quibuſdam videtur ꝙ nō habuerit: id ita probare conantibus. Iuſticiā inquiunt non habuit: quia preceptū dei cōtempſit: nec prudentiam: quia ſibi non ꝓuidit: neqꝫ temperātiam: quia aliena appetijt: nec fortitudinem: quia praue ſuggeſtioni ceſſit. Quibus reſpondentes dicimus eum quidem non tunc habuiſſe has virtutes qn̄ peccauit: ſꝫ ante: ⁊ tūc amiſiſſe. Qḋ multis ſanctoꝝ teſtimonijs cōprobat̄. Ait eīm Augꝰ. in quadā omelia: Adam perdita charitate malus inuētus eſt. Itē. Princeps vitioꝝ dū vicit Adam de limo terre ad imaginē dei factū pudicitia armatū: tēperantia compoſitū: charitate ſplendidū primos parētes illis donis ac tātis bonis expoliauit: pariterqꝫ ꝑemit. De hoc eodē Amb. ad Sabinū ait. Qn̄ Adā ſolus erat nō eſt ꝓuaricatus: quia eius mens deo adherebat. Sup pſ̄. q̄ꝫ dicit. Qꝛ homo ante pctm̄ beatiſſimus aurā carpebat ethereā. Sꝫ quō ſine virtute beatiſſimus erat? Auguſtinus quoqꝫ ſup Gen̄. dicit Adam ante peccatum ſpiritali mente ꝓditum fuiſſe. Non eſt ergo dubitandū hominē an̄ peccatum virtutibus fulſiſſe: ſed illis ꝑ peccatum expoliatum fuiſſe.

Margin: Teſtimonijs ſctōꝝ affirmat hoiem ꝑmum habuiſſe virtutes.

Margin: Ambroſꝰ

Margin: Augꝰ. ſuper Gen̄.

De eiectiōe hois de ꝑadiſo. c

In illiꝰ quoqꝫ pec-

cati penā eiectꝰ eſt de paradiſo in iſtum miſeriarū locū: ſicut in Gen̄. legit̄. Nūc ergo ne forte mittat manū ſuā ⁊ ſumat de ligno vite ⁊ comedat ⁊ viuat in eternū: emiſit eū deus de paradiſo voluptatis. His verbis inſinuari videt̄ ꝙ nūqꝫ moreret̄: ſi poſtea de illo ligno ſumpſiſſet.

Quō intelligendum ſit illud ne ſumat de ligno vite ⁊ comedat et viuat in eternum. d

Sed quia per pec-

catū iam mortuū corpus habebat: illa verba ex tali intellectu accipi poſſunt. Deꝰ mōſtrati loquens. de homine ſupbo ait. Videte ne forte mittat manū ſuā ⁊c̄. id ē. cauete vos angeli ne comedat de ligno vite q̄ idignus eſt: ꝺ quo ſi ꝑſtitiſſet comederet ⁊ viueret in eternum. Sed modo ꝓpter inobedientiā indignꝰ eſt comedere. Et ſicut verbo dixit ita ope exhibuit. Emiſit eīm eū deus de paradiſo voluptatis in locū ſibi congruum: ſicut plerūqꝫ malus cum inter bo-

nos viuere ceperit: ſi in melius mutari noluerit: de bonorū congregatione pellitur pondere praue ꝯſuetudinis preſſus.

De flammeo gladio ante paradiſum poſito. e

Ne vō ad illū poſſet accedere: collocauit de⁹ ante paradiſuꝫ cherubin ⁊ flammeū gladiū atq; v̄ſatilem ad cuſtodiendā viam ligni vite. Quod iuxta lr̄am poteſt hoc modo accipi. Quia ꝑ miniſteriū angelorū ignea cuſtodia ibi cōſtituta fuit. Hoc eñ ꝑ celeſtes poteſtates ī paradiſo viſibili factum eſſe credēdum eſt vt ꝑ angelicū miniſteriū ibi eēt q̄dā ignea cuſtodia: nō tñ̄ fruſtra: ſꝫ q̄ꝛ aliquid ſignificat de paradiſo ſpūali. Cherubin eñ̄ interp̄tatur plenitudo ſcientie: hec eſt charitas q̄ꝛ plenitudo legis eſt dilectio. Gladi⁹ aūt flāme⁹ pene tempales ſunt: que verſatiles ſunt: q̄ꝛ tempora volubilia ſunt. Illa ergo ad cuſtodiā ligni vite ideo poſita ſūt ante paradiſuꝫ: quia ad vitā nō redit̄ niſi ꝑ cherubin. ſ. plenitudinē ſcientie. i. charitatem ⁊ ꝑ gladium verſatilem. i. tolerantiaꝫ paſſionum temporalium.

An hō ante peccatū comederit de ligno vite. f

Poteſt autem queri: vtꝝ d̄ ligno vite añ pctm̄ comederit hō De h̄ Aug⁹ in li. de baptiſ. par. ſic ait. Recte ꝑfecto intelligūtur p̄mi hoīes añ malignā diaboli ꝑſuaſionem abſtinuiſſe a cibo vetito atꝫ vſi fuiſſe ꝯceſſis. His v̄bis oſtēdit̄ ꝙ d̄ ligno vite añ pctm̄ ſūpſerint: q̄bus p̄ceptum erat vt de oīni ligno paradiſi comederēt: niſi de ligno ſcīe boni ⁊ mali.

Quare non ſunt facti imortales ſi comederunt de ligno vite. g

Quare ergo perpetua ſoliditate ⁊ beata immortalitate veſtiti nō ſunt: vt nulla infirmitate vel etate in deterius mutarent̄: Hanc eñ̄ virtutem naturaliter illud lignū habuiſſe dicit̄. Sed forte h̄ nō cōferebat: niſi ſepe de illo ſumeret̄ Potuit ergo fieri vt d̄ illo ſumeret ſemel ⁊ nō ſepi⁹: qui ꝑ aliquā morā in paradiſo fuiſſe intelligit̄: cum ſcriptura dicat eū ibi ſoporatuꝫ fuiſſe: qñ coſta de latere eius aſſūpta eſt: ⁊ inde formata mulier: ⁊ aīalia ante eum ducta: quibus noīa impoſuit.

Iſta ē diſtinctio. xxix. hui⁹ ſecūdi libri. In qua magiſter oſtēſa ſufficientia liberi arbitrij ſine gr̄a in omnibus generaliter. Agit de eiuſdē inſufficientia in p̄mis parentib⁹ ſpecialiter. Et tria facit. Nam p̄mo agit de gratia quaꝫ Adam in ſtatu innocentie habuit. Secūdo de pena peccati ꝑ quam paradiſum amiſit. Tertio inquirit an etiā de ligno vite in ſtatu illo comedit. P̄rimum facit a principio diſtinctionis vſq; ibi. In illi⁹ quoq; peccati Secundum vſq; ibi. Poteſt auteꝫ queri. Tertium vſq; ad finem diſtinctionis In ſpeciali enim ſententia magiſtri ſtat in tribus propoſitionibus: quarum p̄ima eſt hec. P̄rimus homo in ſtatu innocentie nō indiguit gratia ad expellendum maliciam ſed ⁊ gratia ⁊ charitate indiguit ad exercendū iuſticiaꝫ. Hanc eñ̄ ꝓpoſitionem magiſter ponens querit duas queſtiones quarum p̄ima eſt hec. Utrum p̄imus homo indiguit gratia in ſtatu innocentie tam oꝑante q̄ cooperante. Et reſpondet ꝙ indiguit vtraq; gratia nō tamen indiguit gratia operante ſm̄ omnem oꝑandi eius modum. Nam illa gratia oꝑat̄ duobus modis ſcꝫ liberando liberum arbitrium a malo: ⁊ ſeruitute peccati: ⁊ ſm̄ illum moduꝫ videlicet oꝑandi gr̄a operante p̄imus homo in ſtatu innocentie non indiguit eo ꝙ ſine peccato erat. Alio modo oꝑat̄ illa gr̄a preparando hominis voluntatem ad bonum ⁊ ſm̄ illaꝫ eius oꝑationem p̄imus homo ipſa indiguit: cū eius voluntas per ſe in bonum efficaciter moueri non potuit: quod p̄obat magiſter autoritate beati Auguſtini. Secūda queſtio eſt hec. Utrum p̄imus homo in ſtatu innocentie habuit etiam virtutes. Et reſpondet ꝙ aliquib⁹ videt̄ ꝙ nō habuerit eas: quod hoc modo ꝓbant: iuſticiam non habuit: q̄ꝛ p̄ceptum dei contempſit: p̄udentiaꝫ non habuit: quia ſibi nō prouidebat: nec temperantiam habuit: quia aliena petijt: nec fortitudinem quia p̄aue ſuggeſtiōi nō reſtitit. Sꝫ mgr̄ hm̄ōi ꝑſuaſioni reſpondens dicit ꝙ lꝫ Adam qñ actualiter peccauit tunc illas virtutes nō habuit: nihilomin⁹ tñ̄ habuit eas ante pctm̄ quā diuerſis ſanctorum autoritatibus ꝯfirmat. Ex cuius q̄ſtionis ſolutione patet ꝙ conſtat p̄imuꝫ hominem in ſtatu innocētie virtutes habuiſſe q̄s peccando dicitur abiecīſſe. Secūda ꝓpoſitio eſt hec. P̄rimus parēs ꝓpter peccati indignitatē fuit de paradiſo expulſus ⁊ ꝓhibitus de ligno vite edere: ꝓpt̄ qḋ poterat ſi ꝑſtitiſſet in et̄nū viuere. Hāc ꝓpoſitionē mgr̄ īſinuās dic̄ ꝙ p̄m⁹ hō in penā ſui pcti excluſus ē a loco voluptatis: ⁊ ab eſu ligni vite ꝑ cui⁹ vſū in eternū poterat viuere: nō q̄dē poſt pctm̄ d̄ ipō edēdo: ſꝫ añ. Ubi ſoluit autoritatē Geñ. q̄ videt̄ innui ꝙ etiā poſt peccatū ſi de ligno vite concediſſet in eternū vixiſſet Et dicit ꝙ autoritas dicit: videte ne forte manum ſuam mittat ad lignum vite: ⁊ viuat in eternū: q̄ ſic gloſanda eſt. Uidete vos angeli ne comedat d̄ ligno vite quo indignus eſt. De quo ſi ꝑſtitiſſet ⁊ comediſſet viueret in eternū. Et ſubdit ꝙ ad impediēdū reditū hominis in paradiſuꝫ appoſita eſt angelica ⁊ ignea cuſtodia. ſ. cherubin ⁊ flammeus gladius atq; v̄ſatilis ne poſt peccatum pateat hominibus illuc acceſſus. Tertia propoſitio eſt hec. Licet ſit probabile Adam in ſtatu innocētie comediſſe de ligno vite: tñ̄ quia frequenter eius vſum non habuit immortalitatem non obtinuit. Hanc magiſter ꝓbans q̄rit. Utꝝ ante peccatum etiam de ligno vite comederit: ⁊ ſi comederit quare nō fuit factus immortalis. Et reſpōdens dicit ꝙ comedit de ipſo ante peccatū eo ꝙ omnia ligna preter vnum ſibi ad vſum fuerunt conceſſa ſed ex hoc non fuit effectus immortalitatis: quia nō

frequēter de ipſo guſta..it. Cū lignuʒ illud ꝯferre im mortalitatem non poterat niſi per frequentem eius vſum. Et tm̄ in ſpeciali.

Q per adam peccatum ⁊ pena trā ſijt in poſteros. a

Di.XXX

N ſuperioribus inſinuatuʒ ē licet ex pte. nō em̄ pfecte ſufficimus expo nere qualiter pmus hō deliq rit: ⁊ quā ꝑ pctō penā ſubie rit: quib᷒ adijciendū ē peccatū ſimul ac pe nam p eum tranſiſſe in poſteros. Sic apl's oſtendit inquiens: Sicut p vnuʒ hominē peccatū in hūc mundū intrauit: ita in oēs homines mors ptranſijt.

Utrū illud peccatū fuerit origina le vel actuale. b

Hic primo vidēdū eſt: quod fuit illud peccatū originale. ſ. an actuale: ⁊ ſi de originali intelligaꝛ: ꝯſequē ter quid ſit originale peaccatū: ⁊ quare di catur originale: ⁊ quō ptranſierit vel per tranſeat in omnes diligēter inueſtigandū eſt. Quibuſdā placuit de peccato actu

Quidā illd ac cipiūt de actu ali. ali Ade illud accipere aſſerentib᷒ hoc apo ſtolū ſenſiſſe cū inferius ait. Sicut p inobe dientiam vnius hominis peccatores con ſtituti ſunt multi. ita ⁊c̄. Euidenter inqui unt etiam ipſo nomine exprimit apoſtolus peccatū quod p vnum hominē intrauit in mundum. ſcʒ inobedientiā. Inobedientia vero peccatū actuale eſt.

Quō intraſſe in mundū dicūt. c

Hoc autem dicunt intraſſe in mūdū nō traductione originis ſꝫ ſiītudine puaricationis: oēſq; in illo vno peccaſſe dicunt: qꝛ omnib᷒ ille vn᷒ peccan

Hoc dicūt Pe lagiani. di exemplū extitit. Hoc male ſenſerūt qdā heretici qui dicti ſunt pelagiani: d quibus Aug᷒. in li. de baptiſmo puulorum cōme morat dicens. Sciendū eſt inqt hereticos quoſdā qui nominati ſūt pelagiani dixiſſe pctm̄ pme tranſgreſſionis in alios homies nō ꝓpagatione ſed imitatōe tranſiſſe. Un etiam in puulis noluūt credere p baptiſmū ſolui originale peccatū: qd in naſcentibus nullum eſſe omino cōtendunt. Sed eis di citur: quia ſi apoſtolus peccatuʒ imitatio nis nō ꝓpagationis itelligi voluiſſet: eius pncipem nō Adā ſed diabolū diceret. De quo in lib. Sapieñ dicit Inuidia diaboli mors intrauit in orbem terraꝝ. Et quia nō vult intelligi hoc eſſe factū ꝓpagatiōe ſed imitatiōe: ꝯtinuo ſubiūxit ſcriptura. Imi tanꝛ autem eum q ſunt ex pte ipius. Imi tanꝛ quidē Adam quotquot p inobedien tiā tranſgrediunꝛ mandatū dei. Sꝫ aliud eſt quod exemplum eſt voluntate peccāti bus: aliud quod origo eſt cum peccato na ſcentibus. Non eſt igiꝛ accipiēdū peccatū Ade tranſiſſe in oēs imitatiōis tm̄ exēplo ſed ꝓpagationis ⁊ originis vitio.

Hic aperit illud eſſe peccatū origi nale qd tranſit in poſteros. d

Et ē illud peccatuʒ originale vt aperte Aug᷒ teſtaꝛ quod per Adam tranſiuit in oēs p eius carnem viti atam ꝯcupiſcentialiter generatos.

Quid ſit originale peccatuʒ hic in quiritur. e

Quod diligēter inueſtigandum eſt: quid ſit? De hoc em̄ ſan cti doctores ſub obſcuritate locuti ſunt at q; ſcholaſtici doctores varia ſenſerunt.

Quidaʒ enim putant originale peccatū eſſe reatum pene ꝑ peccato primi hominis id eſt. debitū vel obnoxietatem quo obno xij ⁊ addicti ſumus pene temporali ⁊ eter ne ꝑ primi hominis actuali peccato: quia pro illo vt aiunt omnibus debeꝛ pena eter na: niſi p gratiam liberentur. Iuxta horū ſentētiam oportet dici originale peccatum nec culpam eſſe nec penam. Culpam non eſſe ipſi fatentur: pena quoq; ſm eos eſſe non poteſt. Quia ſi debitum pene origina le peccatum eſt: cum debitum pene non ſit pena: nec originale peccatū eſt pena. Qd etiā quidā eorū admittunt: dicētes in ſcri ptura originale peccatuʒ ſepe nominari re atum: ⁊ reatum ibi intelligunt vt dictū eſt obnoxietatē pene: ⁊ ea rōne aſſerunt pecca tū originale dici eſſe in puulis: quia puuli ꝑ illo primo peccato rei ſunt pene: ſicut ꝑ peccato iniqui parentis aliquado exulant filij ſm iuſticiā fori.

Quorūdaʒ de originali pctō opinio.

Q originale peccatū eſt culpa au toritatibus ꝓbat. f

Gregorius.

Sed qđ originale peccatũ culpa ſit: plurib⁹ ſanctoꝝ teſtimonijs edocet̃. Sup Exod. vbi dicit̃: Primogenitũ aſini mutabis oue. Greg⁹ ait: Omnes in peccatis nati ſumus ⁊ ex carne delectatione cõcepti culpã originalez nobiſcũ traxim⁹: vñ ⁊ volũtate noſtra peccatis implicamur. Ecce culpaz originale dixit nos trahere. Vñ conſtat originale pctm̃ culpã eſſe.

Auguſti.

Aug⁹. quoqꝫ in lib. de natura ⁊ gratia de hoc eodem ſic ait. Omnes (vt ait apl's) peccauerũt: vtiqꝫ vel in ſeipis vel in Adã: q: ſine peccato nõ ſunt: vel qđ originaliter cõtraxerunt: vel qđ malis morib⁹ addiderunt. Pctm̃ eñ p̃mi hominis nõ ſolum ipſum: ſed omne necauit genus hũanũ: q: ex eo dãnationẽ ſimul ⁊ culpã ſuſcepim⁹. Idẽ ſup ps̃. l. Qđ de corpe mortuo ſeminat̃ cũ vinculo peccati originalis naſcit̃ ⁊ mortis. Ideo igit̃ ſe in iniquitatib⁹ cõceptuz dicit Dauid q: in omnibus trahit̃ iniquitas ex Adã ⁊ vinculũ mortis. Nemo eñ naſcit̃: niſi trahens penã ⁊ meritũ pene. Meritũ aũt pene pctm̃ eſt. Ois g̊ qui naſcit̃ p carnis ɔcupiſcentiã pctm̃ trahit. Pctm̃ itaqꝫ originale culpa eſt: quã oẽs ɔcupiſcentialiter ɔcepti trahunt.

In eccliaſticis dogmatibus.

Vñ in Eccl'. dogmatibus ſcriptũ eſt. Firmiſſime tene ⁊ nullatenus dubites oẽm hoiem qui p cõcubitũ viri ⁊ mulieris concipit̃ cũ originali pctõ: naſci impietati ſubditũ mortiqꝫ ſubiectũ ⁊ ab hoc natura ire naſci filiuz: ⁊ qua nullus liberat̃ niſi p fidem mediatoris dei ⁊ hominum. His ⁊ alijs autoritatibus euidenter oſtendit̃ peccatũ originale culpam eſſe: et in omnibus cõcupiſcentialiter genitis trahi a parentibus.

Quid ſit qđ đr pctm̃ originale ſcꝫ fomes pcti. i. cõcupiſcẽtia. g

Nunc ſupereſt videre quid ſit ipm̃ originale pctm̃: Qđ cuz nõ ſit actuale: nõ eſt actus ſiue motus aie vel corpis. Si eñ actus eſt anie vel corporis actuale vtiqꝫ pctm̃ eſt. Sed actuale nõ eſt: nõ eſt g̊ act⁹ vel motus. Quid g̊ originale peccatũ dicit̃: fomes pcti. ſ. cõcupiſcẽtia vel ɔcupiſcibilitas: que dicit̃ lex membroꝝ: ſiue languor nature: ſiue tyrann⁹ q̃ eſt i mẽbris noſtris: ſiue lex carnis.

Auguſti.

Unde Aug. in li. de baptiſmo puuloꝝ. Eſt i nob̃ cõcupiſcẽtia que nõ eſt pmittẽda regnare. Sunt ⁊ ei⁹ deſideria que ſunt actuales cõcupiſcentie que ſunt arma diaboli: que veniunt ex languore nature. Languor autez iſte tyrann⁹ eſt qui mouet mala deſideria. Si ergo vis eſſe victor tyrãni atqꝫ inermẽ inimicũ inuenire: nõ obedias cõcupiſcẽtie male. His verbis oſtendit̃ fomitẽ peccati eſſe concupiſcentiã.

Quid noie ɔcupiſcẽtie intelligit̃ que dicit̃ fomes peccati. h

Nomine autem cõcupiſcẽtie nõ actũ ɔcupiſcẽdi: ſ; vitiũ p̃mũ ſignificauit: cũ eã dixit legem carnis. Vñ idẽ in tractatu đ verbis apl'i ait. Semp pugna eſt in corpe mortis hui⁹: q: ipa cõcupiſcentia cũ qua nati ſumus finiri non põt qꝫ diu viuim⁹: quotidie minui põt: finiri non põt. Que aũt eſt ɔcupiſcentia cũ qua nati ſumus: Vitiũ vtiqꝫ eſt qđ puulũ abilẽ cõcupiſcere facit: adultũ etiã cõcupiſcentem reddit. Sicut eñ in oculo ceci in nocte vitium cecitatis eſt ſi nõ apparet: nec diſcernit̃ inter videntẽ ⁊ cecuz niſi luce veniente: ſic in puero vitiũ eſſe nõ apparet donec etatis puectioris tẽpus occurrat.

Q' p Adã' originale pctm̃ in oẽs intrauit. i. cõcupiſcẽtia.

Ex his dat̃ intelligi quid ſit originale pctm̃. ſ. vitiũ cõcupiſcentie: qđ in omnes ɔcupiſcentialiter natos p Adaz intrauit eoſqꝫ vitiauit. Vñ Aug⁹. in li. de baptiſmo puuloꝝ. Adam p̃ter imitationis exemplũ: occulta etiã tabe carnalis concupiſcẽtie ſue: tabificauit in ſe oẽs de ſua ſtirpe venturos. Vñ apl's recte ait. In quo oẽs peccauerunt.

Aug⁹. in li. de baptiſmo paruuloꝝ quõ intelligat̃ in quo oẽs peccauerũt.

Circũſpecte ⁊ ſine ambiguitate dicit hoc apl'us. Siue eñ intelligat̃ in quo homine ſiue i quo pctõ ſanũ eſt. In Adã eñ oẽs peccauerũt vt in materia: nõ ſolũ eius exemplo vt dicunt pelagiani. Omẽs eñ ille vnus homo fuerant. i. in eo materialiter erant. Manifeſtũ eſt itaqꝫ omnes in Adam peccaſſe: q̃ſi in maſſa. Ipſe eñ p peccatũ corruptus: quos genuit oẽs nati ſunt ſub peccato. Ex eo igit̃ ſicut cuncti conſtituti ſunt pctõres: ita ⁊ in illo vno peccato qđ intrauit in mũdũ recte oẽs dicunt̃ peccaſſe: q: ſicut ab illo vno hoie: ſic ab eodẽ vno pctõ imunes eſſe nõ pñt: niſi ab ei⁹ reatu p xp̃i baptiſmũ abſoluant̃.

Aug⁹. de ba. paruuloꝝ.

Alia g̊ ſunt ꝓpria peccata in q̃bus tm̃ peccant quoꝝ peccata ſunt. Aliud hoc vnũ in quo oẽs peccauerunt. i. ex quo oẽs peccatores inſtituti ſunt.

Quod ſit peccatuz in quo omnes peccauerunt. ſ. originale quod ex inobedientia pceſſit. i

Hoc ē oꝛigīale peccatum quo peccatoꝛes naſcunt̃ omnes cōcupiſcentialiter geniti: quod ex Adaȝ ſiue ex eius inobedientia emanauit ⁊ in poſteros demigrauit. Unde apoſtolus cōſeq̄nter ꝑ inobedientiam vnius hominis: multos dicit cōſtitutos eſſe peccatoꝛes: que ē actuale peccatũ. Cum autē dixerit ꝑ vnuȝ hominē peccatũ intraſſe in mundũ ⁊ in eo omnes peccaſſe: quod de oꝛiginali dictum eſſe opoꝛtet accipi.

Ex quo ſenſu dictuȝ eſt per inobedientiam vnius multi ſunt conſtituti peccatoꝛes. k

Quod ergo ait per inobediētiā vnius multi cōſtituti ſunt peccatoꝛes: eo ſenſu dictũ eſſe intelligendũ eſt quia ex inobediētia ade. ſ. ex peccato actuali Ade ꝓceſſit oꝛiginale peccatuȝ quo omnes peccatoꝛes naſcunt̃ vt in illo eſſet: ⁊ in omnes tranſiret.

Qꝛ peccatũ oꝛiginale in Adaȝ fuit ⁊ in nobis eſt. l

Unde Aug⁹. Iuliano heretico nullũ peccatuȝ in ꝑuulis eſſe cōtendenti rñdens: apte aſſerit pctm̄ oꝛiginale ex voluntate Ade ꝓceſſiſſe: ac ꝑ eius inobedientiam in mundũ intraſſe. Querit
Q̄ō Iuliani. em̄ Iulianus: ꝑ quid peccatuȝ inueniť in paruulo: ita inquiens. Nō peccat iſte qui naſcitur. Non peccat ille qui genuit. Non peccat ille qui condidit. Per quas igiť rimas inter tot p̄ſidia innocentie peccatum
Rñſio Aug. fingis ingreſſum? Et rñdet ſancta pagina. Per vnũ hominē peccatũ intrauit in mundũ: ꝑ vnius inobedientiā ait ap̄lus. Quid querit amplius? quid querit aperti⁹? Iteȝ
Q̄ō Iuliani. inquit Iulianus. Si ꝑ hominē peccatum intrauit in mundũ? peccatũ vel ex volũtate eſt vel ex natura eſt. Si ex volũtate eſt: mala eſt volũtas que peccatũ facit. Si autem ex natura eſt: mala eſt natura. Cui re-
Rñſio Aug. ſpondeo: ex volũtate peccatũ eſt. Querit foꝛte. Utrũ oꝛiginale peccatũ ex voluntate ſit? Reſpondeo p̄ꝛſus ⁊ oꝛiginale peccatũ ex voluntate eſſe: quia hoc ex voluntate pꝛimi hominis ſeminatũ eſt vt in illo eſſet: ⁊ in omnes tranſiret.

Obiectio quoꝛundā contra id q̄ꝺ ſupꝛa dictum eſt omnes in Adam fuiſſe homines. m

Ad hoc autē q̄ꝺ diximus in Adam fuiſſe omnes hoīes: quidam verboꝛũ ſectatoꝛes ſic obÿciunt dicētes. Nō omnis caro que ab Adam traducta eſt: ī eo ſimul exiſtere potuit: qꝛ multo maioꝛis quātitatis eſt ꝙ̄ fuerit coꝛp⁹ Ade. In quo nec tot etiaȝ athomi fuerunt quot ab eo homines deſcenderũt. Quocirca verum nō eſſe aſſerunt ſubſtantiā vniuſcuiuſ ꝙ̄ in pꝛimo fuiſſe parente.

Reſponſio vbi aperitur qualiter fuerunt in Adam ſ̄m rationē ſeminalem: ⁊ quō ex deo deſcenderint ſcȝ lege ꝓpagationis. n

Quibus reſponderi pōt: ꝙ materialiter r atq̄ȝ cauſaliter: non foꝛmaliter dicitur fuiſſe in p̄mo hoīe: om̄e q̄ꝺ in humanis coꝛꝑibus naturaliter eſt: deſcēditq̄ȝ a pꝛimo parente lege ꝓpagationis ⁊ in ſe auctũ ⁊ multiplicatũ eſt nulla exterioꝛi ſubſtantia in id trāſeunte: ⁊ ip̄m in futuro reſurget. Fomentũ quideȝ habet a cibis ſed nō cōuertunt̃ cibi in humanā ſubſtantiā: que ſcȝ ꝑ ꝓpagationē deſcēdit ab Adam. Tranſmiſit em̄ Adā modicũ quid — Q̄ō per ꝓpagationē deſcēdit.
de ſubſtantia ſua in coꝛꝑa filioꝛũ qñ eos ꝓcreauit. i. aliquid modicũ de maſſa ſubſtātie eius diuiſum eſt: ⁊ inde foꝛmatũ coꝛp⁹ filÿ: ſuiq̄ȝ multiplicatione ſine rei extrinſece adiectione auctũ eſt. Et de illo ita augmentato aliquid inde ſeꝑat̃ vnde foꝛmant̃ poſteroꝝ coꝛpoꝛa: ⁊ ita ꝓgreditur ꝓcreationis oꝛdo lege ꝓpagationis vſq̄ȝ ad finē humani generis. Itaq̄ȝ diligenter ac ꝑſpicue intelligētibus patet omnes ſ̄m coꝛꝑa in Adam fuiſſe ꝑ ſeminalē rationē: ⁊ ex eo deſcendiſſe ꝓpagationis lege.

Autoꝛitate ⁊ ratiōe ꝓbatur nihil extrinſecum conuerti in humanā ſubſtantiam. o

Q̄ꝺ ꝟo nihil extrinſecum in humani coꝛꝑis naturaȝ tranſeat: veritas in euangelio ſignificat dicēs: Omne q̄ꝺ intrat in os in ventrē vadit ⁊ in ſeceſſum emittit̃. Q̄ꝺ etiaȝ ratione oſtendi pōt hoc mō. Puer qui ſtatim poſt oꝛtũ moriť in illa ſtatura reſurget quā habitur⁹ erat ſi viueret vſq̄ȝ ad etatē triginta annoꝛuȝ nullo vitio coꝛpoꝛis impeditus. Uñ ergo illa

ſubſtantia que adeo parua fuit mortua: in reſurrectione tã magna erit: niſi ſui i ſe multiplicatione. Unde apparet ꝙ etiã ſi viueret: nõ aliũde ſed in ſe augmẽtaret illa ſubſtãtia. Sicut coſta de qua facta eſt mulier: ⁊ ſicut panes euãgelici. Nõ inficiamur tñ qn cibi ⁊ humores in carnem ⁊ ſanguinem tranſeũt. Sed nõ in veritate humane nature que a primis deſcendit parentibus: que ſola in reſurrectione erit: reliqua vero caro in quã cibi tranſeunt tãꝙ ſuꝑflua in reſurrectione deponet: que tñ ciborũ aliarũꝙ rerum fomentis coaleſcit.

Q cibi in carnem tranſeũt ſʒ nõ i eã q deſcẽdit ab Adã

Iſta eſt diſtinctio. xxx. hui⁹ ſecũdi libri. In qua mgr poſtꝙ egit de pctõ primorũ parentum quo perſona corrumpebat naturã. Incipit agere de peccato ꝑuulorũ quo natura corrumpit ꝑſonã. Et tria facit. Nã primo oſtendit eſſe tale peccatum in genere. Secundo manifeſtat ipſum in ſpecie Tertio reſpondet queſtioni ex dictis originate. Primum facit a principio diſtinctionis vſꝗ ibi. Qd diligenter inueſtigandũ eſt. Secundũ vſꝗ ibi. Ad hoc autem. Tertium vſꝗ ad finem diſtinctionis. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarum prima eſt hec. Parentum primorum primum originale actuale peccatum fuit mortale: ⁊ ab eis in poſteros deriuatum. Hanc magiſter intẽdẽs ꝓponit ꝙ peccatũ ⁊ pena peccati in poſteros trãſeunt: ⁊ tale peccatum dixerunt quidam eſſe peccatũ actuale ipſius ade: quod ꝓbat autoritate apoſtoli dicentis: ꝙ peccatum quod ꝑ vnum hominẽ in mũdũ intrauit ſit inobedientia que videtur eſſe peccatum actuale: vt dicit opinio iſta. Alij vero ſicut pelagiani dixerunt peccatũ quod in mundum intrauit ꝑ Adã etiam eſſe peccatum actuale: ſed nõ ipſius Ade: ſed peccatum cuiuſlibet hominis quod dicebant ꝑ adã in mundum introductum eſſe: non introductione originis: ſed ſimilitudine preuaricationis: eo ꝙ ille vn⁹ oĩbus exemplum reliquit. Sed illud non videtur bene conſonum: quia dato ꝙ peccatum originale diceretur ſolum exemplum peccati preſciti ad peccandum: tunc deberet etiã dici ꝙ tranſiret a demõe in homines qui primum exemplum peccaudi reliquit. Et ipſe tanꝙ primus in poſteros a peccantibus imitatur: quod quia eſt inconueniens ideo dicit mgr eẽ tenendum peccatũ ab Adam trãſiuiſſe in poſteros non ſolum imitationis exemplo: ſed propagationis ⁊ originis vitio: quod probat per beatum Auguſtinum apte dicentem. ꝙ originale peccatum tranſiuit ab Adam in omnes ꝑ eius carnem vitiatam cõcupiſcentialiter generatos. Secunda ꝓpoſitio eſt hec Originalis culpa eſt quedã habitualis ⁊ vitioſa cõcupiſcẽtia excitans in nobis contra rationem deſideria. Hanc magiſter inſinuans dicit ꝙ peccatum pmi hominis eſt ſm veritatem culpa a primis parentib⁹ ꝑ originem in poſteros traducta que culpa nõ ẽ act⁹ hominis: ſed quedam habitualis ⁊ vitioſa concupiſcentia excitans in homine mala deſideria: que quãdoꝗ in ſacra ſcriptura a ſanctis doctoribus nominatur languor nature: quãdoꝗ lex membrorũ: quãdoꝗ fomes peccati: qñꝗ lex carnis: quãdoꝗ tyrann⁹: quãdoꝗ concupiſcentia vel concupiſcibilitas. Poſtea ſoluit duas difficultates cuiuſdã heretici Iuliani ſcʒ querentis. Primo quõ peccatum originale ſubintret ꝑuulos: cum nec ipſe genitus: nec generans peccet: nec conditor. Et reſpondet ſm beatũ Auguſtinum ſententialiter dicentẽ: ꝙ odioſa primi parẽtis inobediẽtia eſt cauſa quare in nobis nata eſt fomes peccati ⁊ concupiſcentia. Secũdo queſiuit: an illud peccatum ſit a natura vel a voluntate Et reſpondet ſententialiter dicens: ꝙ licet peccatum originale ſit ĩ nobis neceſſariũ: tamen in primo parente qui ipm traduxit fuit voluntarium. Tertia ꝓpoſitio ẽ hec Omnes qui deſcẽdunt ab Adã ꝓpagatiõis lege fuerunt in lumbis eius ſeminali ſeu materiali ratione Hanc magiſter probans querit: quõ in Adã potuerunt omnes homines ſm carnem eſſe: cum nec tot athomi in ipõ eſſe potuerunt quot homines ab ipſo proceſſerunt. Et reſpondens dicit: ꝙ omnes homines materialiter ⁊ cauſaliter in ipõ fuerunt: quia aliquid ab ipſo deciſum eſt: a quo ſine alterius additione ꝑ ſolam multiplicationem materie in ſeipam corpus filij eius generatum ⁊ actum eſt: ⁊ ſic ꝑ ſimile ꝑ deciſionem factam in poſteros genus humanũ multiplicatum eſt: ita ꝙ nihil oĩno exterius adueniẽs tranſit in veritatẽ humane nature: qd ꝓbat primo autoritate euangelij dicẽtis. Omne qd intrat in os in ventrem vadit. Secundo ꝑ hoc ꝙ omnes in reſurrectione habebũt quantitatẽ ꝑfectam ſine alterius materie additiõe. Ex iſtis tñ nõ negat mgr ꝙ alimẽtum tranſeat in carnẽ: ſed negat ꝙ trãſeat in humane nature veritatem. Et tñ in ſpeciali.

Quomodo peccatum originale a patribus tranſeat in filios: an ſm animam an ſm carnem. a

HInc ſuper eſt inueſtigare qliter illud peccatum a patrib⁹ traducatur in filios. ſ. an ſm ſolam animã: an ſm carnẽ: ſiue ſm vtrũꝗ? Putauerunt quidam ſm aiã trahi peccatum originale: non ſolũ ſm carnem: quia non ſolum carnem ſed ⁊ animã ex traduce eſſe arbitrati ſunt. Sicut enĩ in generatiõe prolis de carne paterna ſubſtãtialiter trahit caro: ita etiã de gignẽtis anima: animã geniti eẽntialiter deduci ab his exiſtimabatur. Ideoꝗ ſic de corrupta carne caro corrupta ſeminat: ita etiã d anima peccatrice aĩa peccatrix corruptione originali infecta: ab illis trahi dicit. — n — DI.XXXI.

Opinio quorundam male credentiũ animas eſſe extra duce.

Predictã opinionẽ damnat ⁊ ꝙ per carnẽ traducat peccatũ dicit: ⁊ quõ oſtendit. b

Hoc autẽ fides catholica reſpuit: ⁊ tanꝗ veritati aduerſum damnat: que nõ animas ſed carnẽ ſolam ſicut ſupius diximus ex traduce eſſe admittit. Non ergo ſm animam ſed ſm carnem

ſolam peccatuȝ originale trahiť a parenti
bus Eſt em̄ peccatū originale (vt ſupra di
Un̄ Aug⁹. ad Ualerium. ximus) cōcupiſcentia nō quidē actus ſed
vitiū. Ipſa cōcupiſcentia eſt lex membro-
rū vel carnis que eſt morbidus quidā affe
ctus vel languor qui cōmouet illicitū deſi
deriū. id eſt. carnalē cōcupiſcentiā que lex
peccati diciť. Que diciť manere in carne:
Quare ↄcupiſcentia dicitur eſſe in carne. nō quin in anima ſit: ſed quia ꝑ corruptio
nem carnis in anima ſit.

Cauſam corruptiōis carnis oſten
dit: ex q̄ in anima peccatū fit. c

Caro eniȝ propter
peccatū corrupta fuit in Adā adeo vt cuȝ
an̄ peccatū vir ⁊ mulier ſine incentiuo libi-
dinis ⁊ cōcupiſcētie feruore poſſent conue
nire: eſſetqꝫ thorus imacular⁹: iā poſt pec-
catū nō valeat fieri carnalis copula abſqꝫ
libidinoſa cōcupiſcentia: que ſemꝑ vitium
eſt ⁊ etiam culpa niſi excuſeť ꝑ bona cōiu-
gij. In cōcupiſcētia ergo ⁊ libidine cōcipi
tur caro formāda in corpus ꝓlis. Un̄ caro
ipſa que concipiť in vitioſa cōcupiſcentia
polluitur ⁊ corrumpiť: ex cuius contactu
anima cum infundiť maculaȝ trahit: qua
polluitur ⁊ fit rea. id eſt. vitium cōcupiſcē
tie: que eſt originale peccatum.

Qđ ꝓpter corruptionem carnis
que eſt cauſa peccati dicitur pec-
catum eſſe in carne. d

Ideoqȝ ipm̄ pecca
tum diciť manere in carne. Caro ergo que
in ↄcupiſcētia libidinis ſeminať: nec culpā
habet nec actum culpe: ſed cauſaȝ. In eo g̊
qđ ſeminať: corruptio eſt. In eo aūt ꝙ na
Ambroſi⁹ ſciť cōcupiſcētia vitiū eſt. Unde Amb. de
ꝟbis apoſtoli ſic ait. Quō habitat pctm̄ i
carne: cū non ſit ſubſtātia: ſed priuatio bo-
ni? Ecce primi hominis corp⁹ corruptū ē
ꝑ peccatū: ipſaqꝫ corruptio ꝑ conditioneȝ
offenſionis manet in corpe: robur tenēs di
uine ſententie date in Adam: cui⁹ ↄſortio
anima maculať peccato. Per id ergo ꝙ fa
cti cauſa monet: inhabitare diciť peccatuȝ
in carne: hec eſt lex carnis. Idem. Nō ha-
bitat peccatum in aīa: ſed i carne: qꝛ pecca
ti cauſa ex carne eſt: nō ex anima: qꝛ caro ē
ex origine carnis peccati: ⁊ per traducem
omnis caro fit cauſa peccati: anima ꝟo nō
traduciť: ⁊ ideo in ſe cauſam peccati nō ha-
bet. Aug⁹. quoqꝫ ex carne peccatū aīaȝ cō Auguſti.
trahere in ſermone quodaȝ de verbis apo
ſtoli oſtendit dicens. Uitiū concupiſcētie
eſt qđ anima ex carne contraxit. Natura
quippe humana nō opere dei cum vitio ꝑ-
mitus eſt inſtituta: ſed ex voluntatis arbi-
trio priorum hominū venienti vitio ē ſau-
ciata: ita vt non ſit in carne bonum: ſed vi-
tium quo inficitur anima.

De cauſa originalis peccati que
eſt in carne vtrum ſit culpa an pe-
na. e

Hic q̄ri ſolet vtruȝ
cauſa peccati originalis que dicta eſt eē in
carne culpa ſit vel pena ſiue aliquid aliud?
culpa eſſe nō pōt: qꝛ culpa nō eſt in re irra-
tionali. Si em̄ culpa eſſet in carne an̄ infuſi Q̄ non ſit culpa ꝓbat.
onem anime: actualis eſſet vel originalis.
Sed actualis ibi nō eſt: nec originalis cul-
pa eſt quia ipa cauſa eſt originalis peccati.
Si aūt pena eſt: que eſt illa? paſſibilitas vł
mortalitas vel alia corruptio? Hos em̄ de
fectus carni ineſſe conſtat.

Hic apieť q̄d ſit feditas tracta ex
libidine coeuntiū: que vitium vel
corruptio dici pōt. f

Ad qđ dici poteſt
quia multiplex defectus carnis et p̄cipue
pollutio quedā: quā ex feruore coit⁹ parē-
tum ⁊ ↄcupiſcētia libidinoſa ↄtrahit caro
dū concipiť: cauſa eſt originalis peccati: q̄
recte vitium ſiue corruptio carnis appella
ri pōt. Que feditas maior videť eſſe in car
ne ↄcupiſcētialiter traducta q̄ꝫ in ea vnde
traduciť. Et ꝙ vitium vel corruptio ſit in
carne ante ↄiunctionē anime: effectu ꝓbať
cum anima infundiť que ex corruptiōe car
nis maculať. Sicut in vaſe dinoſciť vitiū
eſſe cum vitium infuſum aceſcit.

Inductu ſimiliū oſtendit non ab-
ſurde dici filios trahere peccatū a
parentibus etiā mundis. g

Ne autē miremur
⁊ intellectu turbemur audiētes pctm̄ origi
nale filios traducere a parentibus iam per
baptiſmum ab illo peccato mūdatis diuer
ſarum ſimilitudinuȝ inductione id poſſe fi-

eri inſinuat Aug. in. lib. de baptiſmo puu lorũ inquiens. Quõ ꝑputiũ ꝑ circũciſio/nem aufert manet tñ in eo quẽ genuert cir cũciſi Quõ etiã palea que ope humano tã ta diligẽtia ſepat. manet tñ in fructu qui ꝺ purgato naſcit tritico. ita peccatũ quod in parentibus ꝑ baptiſmũ mundat manet in eis quos genuerunt. Ex hoc enim gignũt quod adhuc vetuſtum trahunt. nõ ex hoc ꝙ lex in nouitate promouit eos inter filios dei. Non eñ generant parentes filios ſm illã generationez qua denuo nati ſunt. ſed potius ſm illam qua carnaliter ⁊ ipſi pri=mum ſunt generati.

Quare dicat originale hic dicit cum epilogo. h

Jam oſtenſum eſt

quid ſit originale pctm: ⁊ qualiter a paren tibus in filios: ⁊ ꝑ carnẽ in aĩam tranſeat. Ex quibꝰ etiã innoteſcit quare dicat origi nale pctm. ideo. ſ. quia ex vitioſa lege origi nis noſtre in qua ↄcipimur. ſ. carnis libidi noſa ↄcupiſcentia traducit vt ſupra dictũ eſt. Nõ eñ quia ex carne tracta ab adã cõ cepti ſumus: ideo pctm traximus. quia et chriſti corpus ex eadem carne formatũ eſt que ab adam deſcendit: ſed eius ↄceptꝰ eſt celebratꝰ nõ lege peccati. i. ↄcupiſcẽtia car nis: vñ ⁊ caro eius peccatrix nõ fuit immo opatione ſpũſſancti. Noſter ꝟo ↄceptꝰ nõ fit ſine libidine. ⁊ ideo non eſt ſine peccato Qꝺ euidenter Augꝰ. oñdit in libro de fide ad petrũ dicẽs Quia dũ ſibĳnuicẽ vir mu lierq; miſcent. ſine libidine nõ eſt parentũ cõcubitus: ob hoc filioꝝ ex eoꝝ carne na/ſcentium non poteſt ſine peccato eſſe cõce/ptus: vbi peccatũ in puulos nõ trãſmittit ꝓpagatio ſ3 libido: nec fecũditas humane nature facit homines cum peccato naſci: ſ3 feditas libidinis quã homies habẽt ex il=lius iuſtiſſima ↄdẽnatione peccati. Jdeo beatus Dauid ꝓpter originale pctm quo naturalit obſtricti ſunt filĳ ire: dicit Jn ini quitatibus ↄceptus ſum: ⁊ in peccatis cõ=cepit me mat mea. Ex hoc itaq; apparet ex lege conceptionis traduci originale pctm. quia niſi cõceptio ſic fieret in carne. aĩa ex carnis coniunctione concupiſcentie vi/tium non traheret.

Aug. in li. de fi. ad pe.

Obiectio quorundam nitentium probare peccatum non traduci ex lege coitus. i

Sed ad hoc oppo=

nitur hoc modo. Jn ipo cõceptu vbi dici=tur tranſmittit pctm: ꝓpagat caro: nec tñ infundit aĩa ſm phiſicos: ſed iam effigia=to corpe. Qꝺ etiaz moyſes in Exoꝺ. aper/te ſignificat: vbi ait de ꝑcuſſura mlieris ꝑ/gnantis. Si quis inquit ꝑcuſſerit mulierẽ pregnantẽ ⁊ abortũ fecerit. ſi adhuc infor/me fuerit puerperiuz: mulctabit pecunia. Si aũt formatũ fuerit: reddat aĩam ꝓ aĩa Formatũ vero intelligit ꝓpria anima ani matũ: ⁊ informe qꝺ nondũ habet animam Jn ipſo ergo conceptu cum caro propaga tur nõdum infundit anima. Quõ ergo ibi peccatũ tranſmittit: cum peccatũ non poſ ſit eſſe vbi anima non eſt? Ad quod dici/ poteſt quia in illo conceptu dicit peccatũ tranſmitti. non quia peccatuz originale ibi ſit: ſed quia caro ibi contrahit id ex ꝙ pctm fit in anima cum infunditur. Et vtrũq; vo catur conceptus. ſ. ⁊ cum caro ꝓpagat for mam q; corporis humani recipit: ⁊ cũ ani=ma infundit: quod aliqñ etiã dicit natiui tas. Unde quod natum eſt in te. Proprie aũt natiuitas dicit in lucem editio.

Reſſio cum ſolutione.

Jſta eſt diſtinctio. xxxi. huiꝰ ſecũ di libri. Jn qua magiſter poſtq; egit de q̃ditate pec cati originalis. agit de ipſius traductiõe. Et tria fa cit. Nam primo agit de modo quo tranſfundit. Se=cundo de cauſa quare traducit Tertio de rõne nois qꝺ ſortit. Primum vſq; ibi. Hic ſolet queri. Scdm vſq; ibi. Jam oſtenſum eſt. Tertium vſq; ad finẽ di=ſtinctõis. Jn ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribꝰ ꝓpoſitionibus quarũ prima eſt hec. Per carnem qua vitioſa concupiſcentia concipitur ⁊ anime vnit ⁊ nõ ꝑ animã peccatũ originale traducit. Hanc ma=giſter inſinnãs querit: vtrũ peccatum originale tra=ducitur a parentibus in filios ſm ſolã carnez vel ſm ſolam animã: vel ſm vtrũq;. Et rñdẽs dicit quoſdã fuiſſe opinatos ꝙ pctm originale traducit ſm aĩam ponentes animã ex traductiõe incipe. exemplũ: ita ꝙ ſicut in generatione prolis caro filĳ ſubſtãtialiter de carne patris trahit. ita etiaz anima filĳ. de aĩa patris eſſentialiter generat. Sed iſtã opinionẽ ma=giſter reſpuit tanq̃ fidei catholice ↄtrariã. eo ꝙ pec=catum nõ ſm animam ſed ſm carnem ſolum a parẽ tibus trahit Nam in ferũore libidinis concipit caro in corpus formanda ⁊ incorrupta polluit. Ex conta ctu anima cum infundit contrahit maculã qua ⁊ ipa polluit. et ſic rea eſt vitĳ concupiſcẽtie quod dicitur peccatũ originale. ⁊ dicit manere in carne nõ quidẽ ſicut in ſubiecto ꝓprio cũ caro nõ poſſit eſſe ſubiectũ culpe. ſed ſicut in cauſa ſeu virtualiter in carne ↄtẽ=tum. Jſtas ſententias ꝓbat magiſter autoritatibus beati Auguſtini ⁊ Ambroſĳ. Secunda ꝓpoſitio eſt hec. Peccatũ originale quidẽ defectus ⁊ fomes peccati eſſe aſſerit quo aĩa carni vnita inficit. Hãc magiſter ꝓbans querit. Utrũ talis carnis infectio. ſit culpa vel pena: ⁊ ꝙ nõ ſit culpa ꝓbat ꝑ hoc ꝙ eſt in ſubiecto irrationali. in quo culpa eſſe nõ poteſt ꝙ etiã non ſit pena ꝓbat ex hoc ꝙ penalitatibꝰ cõiter

non ꝯnumeraẜ. Et rñdit dicens: ꝙ ſit quidā carnis
defectus ꝛ pollutio que recte vitium ſiue carnis cor
ruptio nuncupari poteſt. que quidem feditas in car
ne ante cōiunctionem anime foꝛe approbaẜ quod ex
hoc patet ꝙ anima dum infunditur ex coꝛpoꝛis coꝛ-
ruptione maculatur. Et ſubdit nō mirum eſſe filios
peccatum oꝛiginale ꝯtrahere a parentibus iam mū
datis ſicut non miramur ꝙ ab homine circūciſo na
ſcitur homo pꝛepuciatus. ꝛ ex grano depurato cre-
ſcunt grana paleis circūſepta. Tertia pꝛopoſitio eſt
hec. Igiẜ vocaẜ peccatū oꝛiginale. quia cōtrahiẜ in
oꝛtu ex libidine. Hanc magiſter pꝛobans dicit. ꝙ il-
lud peccatū igiẜ diciẜ oꝛiginale: quia ex vitioſa lege
oꝛiginis noſtre quo concipimur contrahiẜ. ſ. ex car-
nis ſeminali commixtione cuȝ feruoꝛe libidinis ꝛ qꝛ
ſolus xpūs talē libidinē nō habuit ideo ſolus pecca-
tum oꝛiginale non contraxit. Et tm̄ in ſpeciali.

Quō oꝛiginale peccatum dimittatur in baptiſmo. cum ꝛ poſt ſit illa cōcupiſcentia que diciẜ oꝛiginale peccatum. a

q Uoniam ſu-
pꝛa dictū eſt oꝛiginale pctm̄
eſſe vitiū ꝯcupiſcētie: aſſigna
tumq; quō a parentibus tra-
hatur ꝛ oꝛiginale dicaẜ ſupeſt inueſtigare
quō in baptiſmo dimittaẜ. cū etiā poſt ba-
ptiſmum remaneat ꝯcupiſcētia que an̄ fue
rat. Uñ videẜ vł pctm̄ oꝛiginale nō eſſe cō
cupiſcētia. vł nō remitti i baptiſmo. Ma-
net quippe vt ait Aug. in coꝛpe moꝛtis hu-
ius carnalis cōcupiſcentia: cuius vitioſis
deſiderijs nō obedire pꝛecipimur. Que tm̄
concupiſcentia quotidie minuitur in pꝛofi
cientibus ꝛ continentibus: ſed licet rema-
neat concupiſcentia poſt baptiſmū non tm̄
dominatur ꝛ regnat ſicut ante: imo ꝑ gra-
tiam baptiſmi mitigatur ꝛ minuiẜ: vt poſt
dominari non valeat niſi quis reddat vi-
res hoſti eundo poſt concupiſcētias. Nec
poſt baptiſmum remanet ad reatum: quia
non imputatur in peccatū: ſed tantū pena
peccati eſt. Ante baptiſmum vero pena eſt
ꝛ culpa.

Aug. in li. de nuptijs ꝛ concupiſcentia.

Ꝙ oꝛiginale peccatū duobus modis dimittiẜ. ſ. extenuatione ſui. ꝛ ſolutione reatus. b

Dupliciergoratio
ne pctm̄ oꝛiginale diciẜ dimitti i baptiſmo
qꝛ per grām baptiſmi vitium ꝯcupiſcentie
debilitaẜ atq; extenuaẜ: ita vt iam non re-
gnet niſi conſenſu reddanẜ ei vires: quia ꝛ
reatus ipſius ſoluitur. Uñ Aug. in lib. de
baptiſmo paruuloꝝ. Gratia per baptiſmū
id agitur: vt vetus homo crucifigat ꝛ coꝛ-
pus peccati deſtruaẜ: non ita vt in ipſa vi
uente carne concupiſcētia reſperſa ꝛ inna-
ta repente abſumatur ꝛ nō ſit: ſed ne obſit
moꝛtuo q̄ inerat nato. Nam ſi poſt baptiſ-
mum vixerit: in carne habet concupiſcenti
am cum qua pugnet. eamq; adiuuāte deo
ſuperet ſi tm̄ nō inuacuum gratiam eius ſu
ſcepit. Nō itaq; h̄ pꝛeſtaẜ in baptiſmo niſi
foꝛte miraculo ieffabili creatoꝛis vt lex pec
cati que eſt in membꝛis pꝛoꝛſus extinguaẜ
ꝛ nō ſit ſed vt quicquid mali ab homine fa
ctum: dictū: cogitatumq; eſt: totū abolea-
tur: ac velut factū non fuerit habeaẜ. Ipſa
vero cōcupiſcentia ſoluto reatus vinculo
quo ꝑ illam diabolus animā retinebat: ꝛ a
ſuo creatoꝛe ſepabat: maneat in certamine

Autoꝛitates de vno mō remiſſionis.

Ecce hic apte oſtendit ea ratione dimit
ti in baptiſmo: nō qꝛ non maneat poſt ba-
tiſmum: ſ; quia reatus in baptiſmo abole-
tur. Deinde idem ipſe oſtēdit eo modo
etiam dimitti: quia baptiſmi gratia concu
piſcentia ipſa mittigaẜ ꝛ minuitur: in eodē
lib. ita dicēs. Lex carnis quā apoſtol9 ap
pellat pctm̄ cum ait. Nō regnet peccatū in
veſtro moꝛtali coꝛpe: nō ſic manet in mem
bꝛis eoꝛuȝ qui ex aqua ꝛ ſpūſancto renati
ſunt: tanq; nō ſit ei9 facta remiſſio: vbi om
nino plena fit remiſſio peccatoꝝ: ſ; manet i
vetuſtate carnis tanq; ſupatū ꝛ pemptuȝ
niſi illicito ꝯſenſu q̄dāmō reuiuiſcat: ꝛ i re
gnū ꝓpꝛiū dñationēq; reuoceẜ. Hic apte
inſinuaẜ in baptiſmo ꝯcupiſcētiā debilita-
ri ex quo ꝛ diciẜ dimitti nō ſolū ideo quia
reatus ibi ſoluiẜ. Quem remiſſiōis modū
alijs etiā plurib9 teſtimonijs ſcriptura edo
cet. Ait eni Aug9. contra Iulianum. Lex
in membꝛis eſt: vitium carnis eſt: quod ex
pena peccati ꝛ ex traduce moꝛtis pꝛouenit
Sed lex iſta q̄ eſt in membꝛis: remiſſa eſt re
generatōe ſpirituali: ꝛ manet in carne moꝛ
tali. Remiſſa eſt: quia reat9 ſolutus eſt ſa-
cramento quo renaſcunẜ fideles. Manet
autem quia opatur deſideria cōtra q̄ dimi
cant etiaȝ fideles. Idem in ſermone q̄dam
de concupiſcētia carnis. Per gratiam ba-
ptiſmatis ꝛ lauacrum regenerationis ſolu
tus eſt ꝛ ipſe ꝯcupiſcentie reatus cū q̄ eras
natus: ꝛ quicquid antea ꝯſenſiſti male cō
cupiſcentie ſiue cogitatione: ſiue locutōne
ſiue actione. Idem in libꝛo de nuptijs ꝛ cō
cupiſcentia. Concupiſcentia carnis licet in
regenaratis iam nō deputetur in peccatū
quecunq; tamē pꝛoles naſciẜ. obligata eſt
oꝛiginali peccato. Item. Dimittitur cōcu

Autoꝛitates de altero.

piſcentia carnis in baptiſmo. non vt nõ ſit ſed vt nõ imputet᷑ in peccatuꝫ. Hoc eſt em̃ non habere peccatum non eſſe reum peccati. Quõ ergo alia peccata pretereũt actu ⁊ remanent reatu: vt homicidium ⁊ ſimilia Ita ecõuerſo fieri põt vt cõcupiſcentia p̃tereat reatu ⁊ remaneat actu Ex predictis euidenter monſtrat᷑ quõ peccatũ originale in baptiſmo remittatur.

De feditateꝫ quã caro ex libidine coitus contrahit vtrum in baptiſmo diluatur. c

Solet aũt hic queri: vtrum ⁊ ipſa caro in baptiſmo ab illa feditate purget᷑. quam in conceptione ex cõcupiſcentia libidinoſa contraxit? Quibuſdam videtur ꝙ ſicut aĩa a reatu purificatur: ita ⁊ caro ab illa pollutione purgatur. Ut ſicut duobus cõpletur myſterium baptiſmi. ſ. aqua ⁊ ſpiritu. ita ibi duo purgẽtur: anima. ſ. a reatu: ⁊ caro ab illa ꝯtagione. quod quidem probabile eſt. Alij vero putant tantũ animã ibi mundari: carnẽ vero non ab illa feditate purgari. Si vero remanet illa feditas vſq; ad procreationeꝫ filiorum que fit in concupiſcẽtia carnis: videt᷑ natura carnis magis ac magis corrũpi: ⁊ magis corrupta videt᷑ caro prolis q̃ parentis: quia de carne pollutionem quaꝫ habuit a conceptu retinẽti: trahitur polluta ⁊ in ꝯcupiſcentia concipitur vnde ⁊ polluitur: ⁊ ita ex duplici cauſa cõtaminatur Unde maior videtur pollutio carnis in ꝓle q̃ fuerit in parente. Ad quod illi dicunt quia licet caro prolis ex carne feda ſeminetur. et in cõcupiſcẽtia concipiatur. nõ tamẽ feditatem maiorem trahit q̃ caro vnde ſeminatur habuerit Quãuis etiã ſi fedior atq; imũdior ſit caro prolis. et ideo magis corrupta q̃ caro parẽtis. nõ inde (vt aiunt) fit p̃iuditiũ veritati quia nec abſurdum eſſe dicunt. ſi carnis natura magis in poſterioribus corrupta trahatur necq; ex ipſa magis corrupta anima magis inficiatur.

Quid ã dicũt carnẽ mundari ab illa pollutõne alij nõ

Oñdit inconuenientiã contra illos q̃ negant.

Rñſio illoꝝ.

Ex quo auctore fit illa cõcupiſcentia. deo. ſ. vel alio. d

Preterea queri ſolet vtrum concupiſcentia que poſt baptiſmum remanet: ⁊ tãtum penalitas eſt: ante baptiſmum vero pena erat ⁊ culpa: ex deo auctore ſit vl' ex alio? Ad quod breuiter reſpondentes dicimus: quia inquantũ pena eſt. deum habet auctorem: inquantum vero culpa eſt. diabolum ſiue hominẽ habet auctorem.

Qua iuſticia anime munde ex creatione illud peccatũ imputet᷑. cũ non poſſit vitare. e

Solet etiam queri qua iuſticia teneat᷑ illo peccato aĩma innocens a deo creata: cum non ſit in poteſtate ſua illud vitare? Nõ em̃ ꝑ liberũ arbitriuꝫ illud cõmittitur. quia nõ prius eſt anima q̃ illi peccato eſt obnoxia. Ad hoc q̃daꝫ dicunt ideo animam ream eſſe illius peccati licet munda a deo ſit creata: q: cũ infunditur corpori: condelectatur carni: ex quo peccatum contrahit Quod ſi eſſet: iam nõ originale ſed actuale diceretur. Potius ergo ideo recte poteſt dici imputari animi illud peccatum quod ex corruptione corporis ineuitabiliter trahit. quia vt ait. Aug. in libro de ciuitate dei. Non fuit corruptio corporis que aggrauat animã cauſa primi peccati: ſ; pena: nec caro corruptibilis animam peccatricẽ fecit: ſed peccatrix anima carnem corruptibilem fecit.

Rñſio quorũdam falſa.

Cõgrua rñſio ⁊ vera.

Utrum illud peccatum ſit voluntarium vel neceſſarium. f

Illud etiam nõ immerito queri poteſt: vtruꝫ pctm̃ originale debeat dici voluntarium vl' neceſſarium? Et neceſſarium poteſt dici: quia vitari nõ poteſt. Unde ⁊ propheta dicit. De neceſſitatibus meis erue me. Et voluntariũ non incongrue appellatur: quia ex volũtate primi hominis proceſſit. vt Aug. in primo libro retractationuꝫ oſtendit dicens. Illud quod in puulis dicitur originale peccatũ cum adhuc non vtãtur libero arbitrio voluntatis: non abſurde vocatur volũtariuꝫ quia ex prima hominis mala voluntate cõtractum: factum eſt quodammodo hereditarium.

Q volũtariũ põt dici ⁊ neceſſarium.

Quare deus animã copori iungit ſciens etiaꝫ inde maculari. ⁊ ideo damnari. g

Si vero queritur

tur deus qui fecit aīmam ipſam ſine macu/
la: ⁊ ſcit eam ex corpis coniunctione macu
lam peccati contrahere: ⁊ aliqñ añ baptiſ/
mum ſeiungi ab ipſo corpore: ⁊ ſic dānati
eam corpori iūgit? Rñdemus ex altitudi=
ne iudiciorū dei id prouenire: ⁊ nec iniuſte
id a deo fieri. Ipſe em̄ nō incōgrue huma/
ne conditionis modū quē a principio inſti
tuit: lȝ peccata hominū intercesſerint: ſine
imitatione continue ſeruat. Corpora de
materia a principio ſine vitio facta fingēs
animaſqȝ de nihilo creans. eorumqȝ coniū
ctione hominē pficiens. Cum ergo vtraqȝ
hominis natura a deo ſine vitio ſit inſtitu
ta: licet a ſe peccato ſit viciata: nō ideo imu
tabilis deus humane ɔditionis p̄mariā le
gem mutare debuit ſiue ab hoīm multipli/
catione deſiſtere.

An anima ſit talis qualis a deo creatur. b

Hica quibuſdā q=
ri ſolet: vtrū anima talis ſit ante baptiſmū
qualis a deo creatur? Quod nō eſſe proba
re conātur hoc modo. Aīa in corpore crea
tur: in cuius coniunctione peccato macu/
latur. Quācito ergo eſt. peccatū habȝ. nec
prius fuit qȝ pctm̄ habuerit. nō eſt ergo ta/
lis qualis a deo creatur. Creatur em̄ a deo
innocēs ⁊ ſine vitio: ⁊ nunqȝ talis eſt. Ad
quod dici poteſt. quia non oīno talis eſt
qualem eam deus fecit. Deus em̄ bonā eā
fecit ⁊ bonitatē ei ſine corruptōne indidit
Et dicit̄ illa naturalis bonitas quā in crea
tione a conditore ſuſcepit. quā bonitatē p
pter pctm̄ penitus nō amiſit: ſ; viciatā ha
buit: quā deꝰ tm̄ ſine vitio fecit. Si em̄ res
bona nō eſſet anima. in ea malū eſſe nequi=
ret: cum non poſſit malum eſſe niſi in bono
vt poſt dicet̄. Nō ḡ oīno talis eſt anima
qualis a deo eſt creata. Sicut quis pollu/
tas habens manus nō tale habuit pomuȝ
quale ego dedi mundis manibus Ego em̄
dedi mundum.

Quō quidaȝ pbāt nō eſſe talem.

Solutio.

An anime ex creatōe ſint equales in donis naturalibus. i

Illud quoqȝ nō in
congrue queri ſolet. Utrū oēs anime ex
creatione equales ſint: an alie alijs excellē
tiores? Pluribus nō irrationabilit̄ videt̄
qȝ ex ipſa creatione alie alijs excellāt in na
turalibus donis: vt in eſſentia alia alijs ſit
ſubtilior. ⁊ ad intelligendū memorandūqȝ
abilior: vtpote acutiori ingenio ⁊ pſpicatō
ri intellectu predita Quod nō improbabi=
liter dr̄ cū in āgelis ita fuiſſe ɔſtet. Et licet
naturalibꝰ donis alie p̄ alijs pollcant. ⁊ tm̄
ante baptiſmū a corpe diſcedētes parē pe/
nam: ⁊ poſt baptiſmū ſtatim equalem coro
nam ſortiunt̄: qr ingenij acumen vel tardi
tas: pmiū vel penā in futuro non collocat.

Iſta ē diſtinctio. xxxij. huiꝰ ſecū=
di libri. In qua magiſter poſtqȝ egit de peccati origi
nalis quiditate ⁊ traductōe. agit de eius remiſſione
Et tria facit. Nam primo oſtēdit quomodo peccatū
per baptiſmum remittitur Secundo qualiter a deo
cauſatur Tertio qualiter ad voluntatem comparatur
Primū facit vſqȝ ibi. Preterea q̄ri ſolet. Scōm vſqȝ
ibi. Illud etiam non. Tertium vero vſqȝ ad finē di=
ſtinctionis. In ſpeciali ſentētia magiſtri ſtat in tribꝰ
propoſitionibus. quarum prima eſt hec. Quāuis
in baptiſmo remaneat concupiſcentia gratia exerci=
tij. vt pena eius. tamē poteſtas libidinis per gratiā
chriſti minuitur ne regnet vt culpa. Hāc mgr̄ pbās
querit duas queſtiones quarum prima eſt Quemo
do peccatum originale p baptiſmum remittatur cuȝ
concupiſcentia remaneat in baptiſmo etiā ⁊ poſt ba
ptiſmum. Et reſpondens dicit qȝ hoc eſt ideo. quia
poſt baptiſmum cōcupiſcentia minuitur eo qȝ regna
re ⁊ dominare prohibetur. ⁊ reatus per gratiaȝ ba
ptiſmi tollitur Unde ſicut peccata actualia ⁊ ſimilia
vt homicidium ⁊ ſimilia. tranſeunt actu ⁊ remanent
reatu. ſic ecōtra eſt de peccato originali quod in ba=
ptiſmo trāſit qȝtum ad reatum. ſed manet actu inqȝ=
tum concupiſcentia manet. Secunda queſtio eſt.
Utrū caro purgetur in baptiſmo a feditate ſua quā
a libidinoſa cōcupiſcentia traxit. Et reſpōdet qȝ ſm
aliquos non ſolum anima. ſed etiā caro a ſua fedita
te in baptiſmo purgatur eo qȝ aliqͥ vt dicunt ad illaȝ
purgationem ordinantur. ſm alios vero ſolum pur
gatur feditas anime. ⁊ non carnis. ⁊ que iſtarū opi
nionum verior ſit magiſter non determinat. ſed pce
dit in queſtione. Secunda propoſitio eſt hec. Pe
ne qua iuſte punitur poſt baptiſmum peccator deus
ipſe eſt principalis conditor ⁊ impator. Hanc magi=
ſter probans querit duas queſtiones quaruȝ prima
eſt hec. Utrum originalis concupiſcentie deus ſit cā
Et reſpondens dicit ſic. Nam cōcupiſcentia illa que
poſt baptiſmum eſt ⁊ pena ⁊ culpa. Inqȝtū ergo eſt
pena eſt a deo auctore tanqȝ iuſte inflicta. Inqȝtum
aūt culpa eſt. ſic a diabolo eſt. ⁊ a primo homine pec
cante. Secunda queſtio eſt. Quare peccatum ori
ginale imputatur anime. que tamen eius cōtractio
nē vitare nō poteſt. Et reſpondet qȝ hoc non fit ideo
quia anima condelectetur carni infecte cui ea infun
ditur. qȝuis tamen hoc quidam dixerunt. ſed proue
nit ex peccato primi parentis. Cuius anima pecca=
trix efficit carnem corruptibilem ⁊ peccatricem. qȝ
ſi eſſet ex delectatōne anime quādo carni vnitur ſeu
infunditur. tunc non eſſet originale peccatum. ſȝ ma
gis actuale. Tertia ppoſitio eſt hec. Quāuis ori
ginale peccatum ſit malum neceſſariuȝ eo tm̄ qȝ a pri
ma hominis voluntate pueniſſe tenetur dicit̄ volun
tariū. Hanc magiſter probās querit quattuor q̄ſtio
nes. Prima eſt. Utrum peccatum originale ſit volū
tarium vel neceſſarium. Et rñdēs dicit qȝ ſit neceſſa

riū eo q̄ vitare nō pōt. Etiā ē volūtariū eo q̄ a volū
tate primi hominis proceſſit. Secunda queſtio eſt
Quare deus animaꝫ carni infundit. p̄ quā preſciuit
eam eſſe maculandam. Et reſpondet q̄ hoc ideo fe-
cit vt ſaluetur propagationis hūane inſtitutio. Uel
dicit q̄ hoc remittendum eſt diuinorum iudicioꝝ al
titudini. Tertia queſtio eſt. Utrum anima dū cor
pori infunditur ſit talis qualis a deo creatur. Et re
ſpondet q̄ non ſit omino talis quia a deo creat̄ mun
da ſed ex coniunctione ad carnem maculam contra
hit. Quarta queſtio eſt. Utrum omnes aīme ſint
ſimpliciter equales a deo create. Et reſpōdet q̄ nō
quia inequalia naturalia receperūt in ipſarum crea
tione. ſicut ꝛ angeli. qđ mgr̄ probat diuerſoꝝ ſctōꝝ
autoritatibus. Et tm̄ in ſpeciali.

An peccata omnium precedentiū patrū paruuli originaliter trahāt vt peccatum ade. a

DI. XXXIII

Redictis ad
ijciendū videt̄ an pctā pre
cedētiuꝫ patrū ad p̄uulos
trāſeant. ſicut illud primi
hominis delictū in omēs
carnaliter genitos diximꝰ
redūdaſſe. ꝛ ſi parentū trāſeunt in p̄uulos
vtrum omniū qui fuerūt ab adam vſqꝫ ad
ipſos. an aliquoꝝ et nō omniū.

Quid ſuper hoc Augꝰ. in enchiridion dicere videtur. b

De hoc Augu. ī en
chiridion. ambigue diſſerit. videt̄ eni ap/
probare peccata parentū precedentiū im/
putari p̄uulis nō omniū tm̄ qui fuerunt ab
adam. ne importabili ꝛ nimia ſarcina in pe
na eterna grauarent̄ p̄uuli. ſed tm̄ eoꝝ pa=
rentum qui eos a quarta generatione p̄ceſ
ſerūt. Quod ꝯfirmat illis verbis quibꝰ in
Exod. dn̄s ait. Ego ſum deus viſitās ini/
quitates patrū vſqꝫ in tertiā ꝛ quartā ge/
nerationē. quaſi peccata parentū ꝓximo/
rū tm̄ p̄uulis imputent̄ ꝛ nō alia. qđ eſt p̄
moderationē diuine miſerationis.

Eorum ponit documenta qui dicunt tranſire in paruulos parentum delicta. c

Et qđ nō illud ſolū
primi hominis delictuꝫ p̄uulos teneat ſed
etiam alia: illi quibus ita videt̄ ex eo cōfir
mant. q̄ etiam p̄uuli nō modo maiores di/
cunt̄ baptiſari in remiſſionem peccatorum
p̄ pluralem numerū nō per ſingularē in re/
miſſionem peccati. Et Dauid de legitimo
matrimonio ꝓcreatus dicit. In iniquitati
bus conceptus ſum. et in peccatis cōcepit
me mater mea. Nō dicit: iniquitate vl' pec
cato. Unde putant nō tm̄ illud vnū pctm̄
originale: ſꝫ etiā plura que in peccato ade
reperiri poſſunt. et alia parentū peccata p̄/
uulis imputari.

Q̄ in illo vno primo peccato plura reperiuntur. d

Qđ vero ī actuali
peccato ade plura notari valeant peccata:
Augꝰ. in encheridion inſinuat. Poſſūt in/
quit intelligi plura peccata in vna trāſgreſ
ſione ade. ſi in ſua quaſi mēbra diuidatur.
Nā ꝛ ſupbia eſt illic: q̄ꝛ homo in ſua potiꝰ
eſſe q̄ꝫ dei poteſtate dilexit. Et ſacrilegiū:
q̄ꝛ deo nō credidit. Et homicidiū: q̄ꝛ ſe in
mortē precipitauit. Et fornicatio ſpiritaliſ
quia integritas mētis humane ſerpentina
ſuaſione corrupta eſt. Et furtum quia cibꝰ
prohibitus vſurpatus eſt. Et auaricia. q̄ꝛ
plusq̄ꝫ ſufficere illi debuit appetiuit: ꝛ ſi q̄d
aliđ in hoc vno pctō inueniri p̄t. Dein=
de de parentū p̄cedentiū peccatis vtrū p̄/
uulis imputent̄: magis opinādo q̄ꝫ aſſerē/
do diſceptat ita inquiens Parentū pecca/
tis p̄uuloſ obligari: nō ſolū primoꝝ hoim
ſed etiā ſuorū de quibus ipſi nati ſunt non
im ꝓbabiliter dicit̄. Illa quippe diuia ſen=
tentia: reddam peccata patrum in filios: te
net eos ante regenerationem vſqꝫ adeo: vt
etiaꝫ de legitimo matrimonio procreatus
dicat. In iniquitatibus conceptus ſum: ꝛ
in peccatis cōcepit me mater mea. Nō di/
xit in iniquitate vel in peccato: cū ꝛ hoc re
cte dici poſſet. Sed iniquitates et peccata
dicere maluit: quia ꝛ in illo vno qđ in om/
nes homines p̄trāſijt: atqꝫ tam magnū eſt
vt eo mutaret̄ humana natura: reperiunt̄
ſicut ſupra diſſerui plura peccata ꝛ alia pa
rentū: que nō ita poſſunt mutare naturam
reatu obligant filios: niſi gratia dei ſubue/
niat Sed de peccatis alioꝝ parentuꝫ qui/
bus ab ipſo adam vſqꝫ ad patrem ſuum ꝓ
generatōnibus ſuis quiſqꝫ ſuccedit: nō im
merito diſceptari poteſt. vtrū omnium ma
lis actibus ꝛ multiplicatis delictis origina
libus q̄ naſcit̄ implicet̄: vt tanto peiꝰ q̄ꝫto
poſterius quiſqꝫ naſcatur. An ꝓpterea de
us in tertiam ꝛ quartam generationem de
peccatis parentū poſteris eorum cōminet̄

De parentuꝫ peccatis an p̄uulos teneāt.

Uide opiniones varias.

quia iram ſuam q̃tum ad progeneratoꝝ
culpas nõ extendit vlteriꝰ moderatiõe mi
ſerationis ſue: ne illi quibus regeneratiõis
gratia non ꝯfert: nimia ſarcina in ipſa eter
na damnatione ꝓmerent ſi cogerent ab ip
ſo initio generis humani: omnium p̃ceden
tium parentũ ſuorum originaliter peccata
contrahere: ⁊ penas pro eis debitas pen/
dere. An aliquid aliud de re tanta ſcriptu-
ris ſanctis diligentius ꝑſcrutatis ac tracta
tis valeat vel nõ valeat reperiri: temere af
firmare nõ audeo. Ecce ꝑſpicuum fit lecto
ri Auguſtinũ ſupiora dixiſſe nõ aſſerendo
ſed diuerſoꝝ opiniones referendo.

Oſtendit auguſtinum ſibi fore cõtrarium. ſi id ſentiret. e

Alioquin ſibiipſi
ꝯtradicere oſtenderet: qui in eodẽ lib. om
nium mitiſſimam dicit eſſe penã paruuloꝝ
qui originali tantum tenẽtur peccato his
verbis. Mitiſſima ſane pena eoꝝ erit qui
preter peccatũ quod originale ꝯtraxerunt
nullũ inſuꝑ addiderunt: ⁊ in ceteris q̃ ad/
diderũt: tanto quiſq̃ ibi tolerabiliorem ha
bebit damnationem. q̃to hic minorem ha
buit iniquitatem. Ecce hic apte dicit puu
lorum penam omnium aliarum penaꝝ eſſe
leuiſſimaꝫ. Quod ſi eſt. non ergo peccatis
patrum precedentiũ obligant niſi ade. Si
eñ ꝓ peccatis parentũ actualibus eterna
liter punirent ⁊ ꝓ ſuo originali: nõ iam mi
nus: ſed forte magis q̃ ipſoꝝ parentes pu
nirentur. Non ergo ꝓ peccatis parentum
actualibus: nec etiã pro actualibus primi
parentis: ſed ꝓ originali quod a parentibꝰ
trahitur: paruuli damnabunt: ꝓ eo nullã
aliam ignis materialis vel ꝯſciẽtie vermis
penam ſenſuri: niſi q dei viſione carebunt
in perpetuũ. Uno ergo ⁊ nõ pluribus pec
catis puuli obligati ſunt. Unde etiam ea q̃
bus illa opinio muniri videt. ſ. q peccata
⁊ iniq̃tates in puulis aliq̃n ſcriptura eſſe ſi
Determinatõ coꝝ q̃ illi opponebãt ĩ munimentuꝫ ſue opinionis.
gnificat vtens plurali numero. ita determi
nat Aug. in eodẽ libro. Quia in ſcriptura
ꝑ ſingularem numeꝝ pluralis numerus ſe
pe ſignificari ſolet: vt ibi. Ora ergo ad deũ
vt auferat a nobis ſerpentem: nõ ait ſerpen
tes quos patiebat populus. Et ecõuerſo
per pluraleꝫ ſignificatur ſingularis nume
rus: vt in euangelio. Mortui ſunt eñ qui
querebant animam pueri: nõ ait. mortuus
eſt cum loqueretur de herode. Et in Exo.
Fecerunt deos aureos: cũ vnum fecerunt
vitulum: de quo dixerũt. Iſti ſunt dij tui
iſrael. Ita ⁊ illud originale vnũ plurali nu
mero ſignificat: cũ dicimus puulos in pec
catorũ remiſſionem baptiſari: ⁊ in peccatis
vel iniquitatibus concipi.

An actuale peccatum ade ſit grauius ceteris. f

Hic q̃ri ſolet vtruꝫ
pctm̃ ade trãſgreſſionis ex quo ꝓceſſit ori
ginale: ⁊ in q̃ plura ſupius notata ſunt pec
cata: grauius fuerit ceteris peccatis: Qui
Quare q̃buſdã grauiꝰ eſſe videt ceteris
buſdam ita eſſe videt quia illud pctm̃ totã
humanã naturã mutauit ſicut Aug. dicit
in ench. Illud vnũ pctm̃ in loco ⁊ habitu
tante felicitatis admiſſum: tam magnũ eſt
vt in vno homine originaliter (vt ita dixe/
rim) radicaliter totum genus humanũ dã
naretur. Idem in libro de ciui. dei. Tanto
maiori iniuſticia violatum eſt illud mãda
tum: quãto faciliori poterat obſeruãtia cu
ſtodiri. Nondũ eñ ipi volũtati cupiditas
reſiſtebat qđ de pena trãſgreſſionis poſt/
ea ſecutũ ẽ. His alijſq̃ vtunt autoritatibꝰ
qui illud peccatũ ceteris aliorum hominũ
Poſt autoritates põit rõnes eorum.
peccatis grauius eſſe dicunt Quod etiam
rõne oſtẽdere laborãt hoc modo. Magis
nocuit illud pctm̃ q̃ aliquod aliorũ: quia
totũ humanũ genꝰ vitiauit ac morti vtriq̃
ſubdidit: qđ nullo alio peccato factum eſt.
Maiorẽ ergo effectum mali habuit illud
peccatum q̃ aliquod aliud.

Rñſio contra illos vbi alia pctã oſtenduntur illo maiora. g

Ad qđ dici poteſt.
q: licet illud pctm̃ hũanã naturã mutaue/
rit in neceſſitatẽ mortis: ⁊ ĩ totũ genus hu
manum reatum diffuderit: nõ eſt tamẽ pu
tandũ grauiꝰ fuiſſe pctm̃ in ſpm̃ſcm̃: qđ ne
q̃ hic neq̃ ĩ futuro (vt veritas ait) dimittit
Ex eo totã humanã naturã corrupit: nõ iđ
eſt q: grauius fuerit cunctis alijs pctis: ſ
q: ab hoie cõmiſſuꝫ ẽ: q̃n in vno hoie tota
humana natura conſiſtebat: ⁊ ideo tota in
eo corrupta eſt. Maiorẽq̃ effectũ mali in
In quo habuit maiorem effectum mali ⁊ in quo minorem.
tulit q̃tum ad multiplices defectus qui ex
eo manauerunt ſed nõ q̃tum ad penã eter-
nam: quã grauiorẽ nõ meruit: quã plures
poſtea meruerunt per alia peccata: imo ali
os grauioreꝫ promeruiſſe credimus iram
q̃ adam meruerit.

An illud peccatū ſit p̄rimis dimiſſum parentibus. b

Si vero queritur an illud peccatū fuerit dimiſſuz p̄mis parētibus? Dicimus eos per penitentiā veniā conſecutos: Vn̄ Aug'. in lib. de baptiſmo puuloꝝ ait. Sicut illi p̄mi parētes poſtea iuſte viuēdo creduntˀ p dn̄i ſanguinē ab extremo liberati ſupplicio: nō tn̄ i illa vita meruerunt ad paradiſum reuocari: ſic ⁊ caro peccati etiam remiſſis peccatis: ſi hō in ea iuſte vixerit: nō ꝯtinuo meretur eaz mortē nō perpeti: quā traxit de ꝓpagine peccati.

Q̄ pctā parentū viſitantˀ in filios. ⁊ q̄ nō ſunt aduerſa que de' dicit in Exodo ⁊ in Ezechiele. i

Et licz peccatis parentū niſi a de puuli nō obligentˀ: nō eſt tn̄ diffitendū peccata parētū in filios redūdare ſicut dn̄s in Exo. ad Moyſen ait Ego ſum de' fortis zelotes viſitās iniq̄tates patrum in filios vſq3 in tertiam ⁊ quartaz generationē his qui oderūt me. His verbis apte inſinuatur q̄ deus reddit peccata patrū ſup filios tertios ⁊ quartos. Huic aūt videtur aduerſari quod dn̄s ait in ezechiele. Quid ē q̄ inter vos pabolā vertitis in ꝓuerbium iſtud dicētes. Patres comederunt vuā acerbā ⁊ dentes filiorū obſtupeſcunt Viuo ego dicit dn̄s: ſi erit vob̄ vltra parabola hec in ꝓuerbiuz in iſrl'. Ecce omnes anime mee ſunt: vt aīa p̄ris: ita ⁊ aīa filij mea eſt. Aīa que peccauerit ipſa morietˀ Fili' nō portabit iniq̄tatē p̄ris: ⁊ pater nō portabit iniq̄tatē filij. Juſticia iuſti ſup eū erit: ⁊ impietas impij erit ſup eū. His verbis videtˀ de' corrigere p ꝓphetā q̄ male dixerit in lege. Si eñ pctā patrū reddit in tertiā ⁊ quartā generationē. iniuſticia videtur dei eſſe vt ali' peccet ⁊ alius puniatˀ Quō eñ iuſtum ⁊ alium peccare: ⁊ alium peccata lugere.

Autoritas ezechiel' q̄ videt aduerſari legi.

Determinatio p̄miſſarū autoritatum conuenientiā oſtendens. k

Sed vt ait Hieronymus. Ne lex ⁊ ꝓphete. i. Exo. ⁊ Ezechiel imo ip̄e de' q̄ ib̄ ⁊ ibi locut' ē in ſententijs diſcrepare videantˀ: attendam' finē illius autoritatis Exo. Dicto eñ reddo iniquitates patꝝ in filios: addit: his qui oderūt me: p quod euidentˀ oñdit: nō ideo puniri filios: q: peccauerūt patres: ſ; q: eis ſimiles quodā hereditario malo deū oderīt. Illud ergo quod in Exod. dn̄s dicit: ſicut Hiero. tradit: nō id ſonat quod multi eſtimant: nec eſt ſimile huic ꝓuerbio. Patres comederūt vuā acerbā ⁊c̄. Illud eñ Exodi. Hiero. ſup Ezech. ⁊ Augu. ſuper Ps̄. Deus laudē meā ne tacueris: de filijs peccata patrū imitantib' accipiendū cenſent. ſup quos dicitˀ de' reddere peccata patrū q: punit eos: eo q̄ imitantˀ peccata patruz nō quia p̄res peccauerūt. Non itaq3 corrigit deus in propheta: qd̄ ante dixerat in lege: ſed quō intelligendū ſit apit Vn̄ ⁊ illos qui praue intelligebant arguit q̄ dicebant. Patres comederunt ⁊c̄.

Quare dixerat in tertiā ⁊ quartā generationem ⁊ quare patres tm̄ commemorauit. l

Veruntamē ſi de imitatoribus maloꝝ illud accipitˀ: quare tertiam ⁊ quartam generationē tm̄ cōmemorauit: cum in qualibet generatiōe rei teneantur: qui peccata patrū imitantˀ: ⁊ quare patres cōmemorauit: cū ⁊ illi oēs mali ſint: qui quorūlibet maloꝝ peccata imitantur? S3 ideo patres ſpecialiter nominauit quia maxime patres filij imitari ſolent: q̄s precipue diligunt. Et tertiā ⁊ quartam generationez ideo commemorauit: q: ſolent parētes interdū tādiu viuere donec filios tertios ⁊ quartos habeāt q̄ patrū iniq̄tates videntes: eoꝝ impietatis heredes per imitationem efficiuntur. Secundum hūc modum recte intelligitur ad litteram quod in Exodo dicitur. Solutio.

Quō illud Exodi intelligi debeat ſm̄ myſterium. m

Quod etiaz myſtice intelligēdū eſſe oſtenditˀ ex eo q̄ pabola dicitˀ. Si eñ pabola eſt. vt ait Hiero. alid̄ ꝟbis ſonat: aliud ſenſu ꝯtinet. Vn̄ aliq̄ ita ediſſerūt. Patrē i nob̄ eſſe dicūt: leuē punctū ſenſuū. i. primū motū ſuggeſtionis vel cogitationis. Filium vero ſi cogitatio ꝯceperit peccatū in quo notatur cōſenſus ⁊ Hiero.

delectatio mulieris. Nepotem: ſi quod cogitaueris atqꝫ concepis: ope compleueris vel complere decreueris: in quo notaẗ cōſenſus viri ſiue patratio peccati. Pronepotem aūt ſi nō ſolum feceris ſed in eo glorieris: ⁊ hec eſt quarta generatō: non qꝛ tres pceſſerint: ſed quarta dicit̃: quia quaro loco a pmo motu qui eſt quaſi pater: enumeratur. Deus ergo primos ⁊ ſecūdos ſtimulos cogitationū quos greci ꝓpatheis vocant: ſine quibus nullus hominū eſſe pōt: nō puniet eternaliter. Sꝫ ſi cogitata quis facere decreuerit: et que fecerit corrigere noluerit: que ſūt mortalia peccata ⁊ tertia ⁊ quarta generatio.

Per quid probatur ꝙ prim⁹ motus non puniatur eternaliter. n

Ad probandū vero vt ait Hiero. ꝙ pmus pulſus cogitationis nō puniat̃ eternalit̃ a deo: illud de Geneſi afferendum eſt. Cham em̄ peccauit irridens nuditatē patris. ⁊ ſententiā nō ipſe ſed filius ei⁹ chanaan accepit. Maledictus chanaan ſuus erit fratrū ſuoꝝ. Que em̄ iuſticia ē: vt pater peccauerit ⁊ fili⁹ punitus ſit: Sed in miniſterio illud dictū eſt

Iſta eſt diſtictio. xxxiij. hui⁹ ſecūdi libri. In qua magiſter poſtqꝫ egit de peccati originalis q̄ditate traductione ⁊ remiſſione agit de ei⁹ in poſteros augmentatione. Et tria facit. Naꝫ pmo inquirit an omnia peccata parentum paruulis iputantur. Secundo an peccatum ade fuerat grauius ceteris peccatis. Tertio an peccata parentum etiam puniant̃ in filijs. Primum facit a principio diſtinctiōis vſqꝫ ibi. Hic queri ſolet. Secundum vſqꝫ ibi. Et licꝫ peccatis. Tertium vſqꝫ ad finē diſtinctionis. Et tantum in generali. In ſpeciali ſentētia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionib⁹. quarū prima eſt hec. Quāuis primis parentib⁹ plura poſſunt peccata aſſignari. tamen ꝑuulis preciſe vnum peccatum imputatur et nō plura originalia. Hanc magiſter ꝓbās querit Utrum actualia peccata aliorum parentū imputent̃ filijs. ſicut peccatum primi parētis. Et arguit ꝙ ſic Primo per autoritatē. Exo. xx. vbi dicit̃ ꝙ de⁹ viſitat peccata patris in filios vſqꝫ ad tertiam ⁊ quartā generationē. vbi etiam ſequi videtur ꝙ plura peccata contrahunt̃ ab origine vnum. Quod confirmat ꝑ illud pš. Ecce em̄ in iniquitatib⁹ conceptus ſum: et in pec. ⁊c̄. Ubi peccatuꝫ originale exprimitur pluraliter. Deinde arguit in contrarium. Nam ſi peccata parentū ꝑuuli contraherent ab origine. ſequeretur ꝙ pena ꝑuulorum in hmōi ſolum morientiū nō eſſet mitiſſima. Cuius tamen oppoſitum dicit Auguſtin⁹ Et magiſter ad queſtionem reſpondens dicit peccata actualia aliorum ⁊ etiam primorum parentum nō contrahere ꝑuulos ab origine. Et q̄uis quedam autoritate beati Auguſtini videntur hoc ſonare tamē beatus Auguſtinus nunq̄ inuenitur hoc determiaſſe poſuiſſe Nec obſtat dictum pš. allegatum. quia ſm̄ morē ſacre ſcripture aliquando ſignificare exprimitur pluraliter ⁊ econuerſo cui⁹ exempla patent in textu. Uñ patet ꝙ nulla peccata parentum filijs imputantur niſi que ab eis ꝑ originem contrahuntur.

Secunda propoſitio eſt hec. Peccatum inobediētie primorum parentum nō fuit grauiſſimum omniū peccatorum. Hanc magiſter probans querit. Utrū peccatū ade fuit grauius ceteris pctis. Et rñdet ꝙ q̄uis quibuſdam ſic videatur. eo ꝙ totam naturam corrumpebat ⁊ maius nocumētum q̄ quodcūqꝫ aliud peccatū inferat. Teneri tñ poteſt ꝙ ceteris omnibus grauius non fuit. eo ꝙ non fuit grauius peccatis in ſpiritūſanctuꝫ. Quod patet ex hoc ꝙ ade ſuū peccatum eſt remiſſum. ſed peccatū in ſpiritumſanctum nō remittitur in hoc ſeculo neqꝫ in futuro. ⁊ ꝙ peccatum ade totam naturam corrumpebat hoc nō fuit ratione ſue grauitatis. ſed ideo quia ab homīe comittebat̃ in quo tota natura ſimul exiſtebat. intulit etiā plura ⁊ maiora mala q̄ alia peccata ſequētia nō q̄tum ad penam eternā. ſed ſolum q̄tum ad multiplices defectus ex ipſo pluſq̄ ab alijs peccatis ſecutos. Tertia propoſitio eſt hec. Peccata parentum minime in filijs puniunt̃ niſi quibus eos imitādo ſequuntur. Hanc mgr̃ probās querit. Quō peccata parentum in filios viſitent̃. Cum tamē dicatur in Ezech. Filius nō portabit iniquitatē pr̃is. Et reſpondet ꝙ ſolum illa peccata parentum viſitātur. i. puniuntur in filijs in quibus filij ſuos parētes imitātur. Sed in Ezech. ſolum loquit̃ de his peccatis in quibus filij paterne malicie imitatores non exiſtunt Et tm̄ in ſpeciali.

Que de peccato animaduertēda ſint. a

Poſt predicta de peccato actuali diligēti indagine quedā conſideranda ſunt. ſ. que fuerit origo ⁊ cauſa primi peccati. vtruꝫ res bona an res mala. Poſtea in qua re ſit pctm̄. Deinde quid ſit pctm̄: ⁊ quod modis fiat: ⁊ de differentia ipſorum peccatoꝝ. DI. XXXIIII p

Que fuit origo ⁊ cā pcti prima. b

Cauſa ⁊ origo prima pcti res bona extitit: qꝛ añ pmū pctm̄ nō erat aliq̄d mali vñ oriret̃. Cū em̄ originē cām habuerit: aut ex bono aut ex malo habuit. Sꝫ malū añ nō erat: ex bono g̊ ortū eſt. Pri⁹ em̄ in āgelo ortū ē pctm̄ ⁊ poſtea i hoīe. Et q̄d erat āgelus niſi bona natura dei. Nō ex deo ortū eſt malū qđ fuit i angelo: nō ex alio q̄ꝫ ex āgelo. ex bono g̊ ortū ē. Uñ Aug. i rñſionib⁹ ꝯtra iulianū hereticū q̄ dixerat. Si ex natura pctm̄ eſt tūc mala eſt natura: ait. Queſo vt ſi poteſt reſpōdeat. Manifeſtū eſt ex volūtate mala

tanq̄ꝫ ex arbore mala: fieri omīa opa mala tanq̄ꝫ fructus malos: ſed ipſam malā volūtatē vnde dicit exortā niſi ex bono. Si enī ex angelo: quid eſt āgelus niſi bonū opus dei? Si ex hoīe: q̄d erat ipſe homo niſi bonum opus dei? Immo q̄d erāt hec duo añq̄ꝫ in eis orireť mala voluntas: niſi bonuꝫ opus dei ⁊ bona ⁊ laudāda natura. Ergo ex bono oriť malū: nec fuit vnde oriri poſſet niſi ex bono. Dico ergo quia volūtateꝫ malam nullum malum ꝑceſſit: ſed ex bono originē habuit. Hic aꝑte diciť ꝑmā cauſam ⁊ originē mali bonam fuiſſe naturā. Et nihilominus oſtēditur cuius peccati fuerit cauſa. ſcilicet male voluntatis.

¶ mala voluntas ſecundaria cauſa fuit malorum. c

Auguſti.

Mala autē voluntas illa angeli ⁊ hominis cauſa eſt etiā malorum ſubſequentiū. ſ. malorū operū ⁊ malarū volūtatū. Vñ Aug. in ench. Nequaq̄ꝫ dubitare debemus rerū bonarꝫ que ad nos ꝑtinent cauſam nō eſſe niſi bonitatem dei. Malarꝫ vero ab imutabili bono deficientem boni mutabilis voluntatem: prius āgeli: poſtea hoīs: hoc primū eſt creature rationalis malū. i. prima priuatio boni. Ecce habes ꝑmā volūtatē boni mutabilis. id ē. angeli vel hominis deficientē ab immutabili bono. i. a deo cauſam eſſe malaruꝫ rerꝫ ad nos ꝑtinentiū. qꝛ cauſa eſt tā pctōꝝ q̄ꝫ penarꝫ quibꝰ ꝑmiť hūana natura. Prima ergo origo ⁊ cauſa peccati bonū fuit ⁊ ſecūda malum quod ortum eſt ex bono.

¶ In qua re ſit peccatuꝫ. an in bona an in mala. ⁊ dicitur quia in bona tantum. d

Oſtēſa origine mali: ſupeſt videre in qua re ſit malū. i. an ī re bona: an ī re mala? Qui recte acuteq̄ꝫ ſapit non niſi in bono malū eſſe intelligit. i. in natura bona. Malū enī eſt corruptio vel priuatio boni: vbi aūt bonū nō eſt nō pōt eſſe corruptio vel ꝓuatio boni. Pctm̄ ḡ nō poteſt eſſe nſi ī re bona. Sicut enī morbis ac vulneribꝰ corrumpūť corpa: que (vt ait Aug. in ench.) ſunt priuatōnes boni quod diciť ſanitas. ita ⁊ aīorꝫ q̄cūq̄ꝫ ſūt vitia: naturaliū ſunt ꝓuationes bonorū. Quid eſt enī aliud qꝺ malū diciť. niſi priuatio boni bonum enī minui malū eſt: q̄uis q̄ꝫtūcūq̄ꝫ minuať neceſſe eſt vt aliq̄d remaneat: ſi adhuc natura ē. Nō enī ꝯſumi pōt bonū qꝺ eſt natura: niſi ⁊ ipſa ꝯſumať. Cum vero corrumpiť: ideo malū eſt eius corruptio quia eā q̄licūq̄ꝫ priuat bono. Nā ſi nullo bono ꝓuat: nō nocet. Nocet aūt. adimit ḡ bonū. Quādiu itaq̄ꝫ natura corrūpiť: in eſt ei bonum quo priueť. Ac ꝑ hoc nullū eſt qꝺ dicitur malum: ſi nullum ſit bonū: ſed bonuꝫ omino malo carens: integrū bonū eſt. Cū vero ineſt malū: vitiatū vel vitioſum bonū eſt: nec malū vnq̄ꝫ poteſt eſſe vllum vbi eſt nullum bonū. Unde res mira ꝯficiť: vt qꝛ omīs natura inquantum natura eſt bonū eſt: nihil aliꝺ dici videť: cū vitioſa natura eſt mala natura eſſe diciť: niſi malū eſſe qꝺ bonum eſt: nec malū eſſe niſi quod bonuꝫ eſt. Hac ꝯtextione euidenter inſinuať malum non poſſe eſſe niſi in re bona: vt etiam licet abſurduꝫ videatur manifeſte dicitur eſſe malum quod bonum eſt.

¶ Ex premiſſis ſequitur ſcꝫ qꝛ cum dicitur malus homo. diciť malū bonum. e

Ex quo colligiť nihil aliud ſignificari cū diciť homo malus niſi bonū malū. Unde Aug. in eodem ſubdit. Quid eſt malus homo niſi mala natura? Quia homo natura ē. Porro ſi homo aliquod bonum eſt: quia natura eſt: q̄d aliud eſt malus homo: niſi malum bonū. Tñ cum duo iſta diſcernimus: inuenimus nec ideo malū: quia bonū eſt: nec ideo bonuꝫ quia iniquus eſt. Sed bonū qꝛ homo: malum quia iniquus. Oīs itaq̄ꝫ natura etiaꝫ ſi vitioſa ſit: inq̄ꝫtū natura eſt. bona ē: inq̄ꝫtum vitioſa eſt: mala eſt.

¶ regula dyaleticorum de contrarijs fallit in his ſcilicet bono et malo. f

Ideoq̄ꝫ in his contrarijs que mala ⁊ bona vocātur: illa dyaleticorū regula deficit: qua dicunt nulli rei duo ſimul ineſſe ꝯtraria. Nullꝰ enī potus aut cibus ſimul dulcis eſt ⁊ amarꝰ. Nullū ſimul vbi albū ibi ⁊ nigrū: ⁊ hoc in multis ac pene in omnibus repiť contrarijs: vt in vna re ſimul eſſe nō poſſint. Cum autē bona et mala nullus ambigat eſſe contraria.

non ſolū ſimul eſſe poſſunt: ſ mala omnino ſine bonis ⁊ niſi bonis eſſe nō poſſunt. Et hec duo cōtraria ita ſimul ſunt: vt ſi bonū nō eſſet in quo eſſet: ꝓrſus nec malum eſſe potuiſſet. Quia non modo vbi conſiſteret ſed vnde oriretur corruptio nō haberet niſi eſſet quod corrumperetur: qm̄ nihil eſt aliud corruptio ꝙ̄ boni exterminatio. Ex bonis ergo mala orta ſunt: ⁊ niſi in bonis nō ſunt: nec fuit prorſus vnde orireẜ vlla mali natura niſi ex angeli ⁊ hominis natura bona: vnde primitus orta eſt volūtas mala.

Epilogū facit ad alia tranſitur⁹. g

Ex his apitur qđ

primo ⁊ ſcđo ſupra inueſtigandū diximus ſcȝ que fuerit origo mali.: ⁊ i qua re ſit. Ex bona eni re ortum: ⁊ in re bona cōſiſtere p̄miſſis teſtimonijs comprobatur.

Sententie illi qua dictum eſt bonum eſſe maluȝ opponitur de prophetia que ait. Ve his qui dicunt bonum malum. h

Ad hoc autē quod

dictū eſt malū eſſe qđ bonū eſt: q̄dā ſic opponūt. Si bonū malū eſſe dicimus: incidimus in illā ſniam ꝓpheticā vbi legiẜ. Ve his q̄ dicūt bonū malū: ⁊ malū bonū. Igitur ſi hāc maledictōnē vitare volum⁹ nullatenus dicere debemus bonū ꝯſſe malū: ⁊ ecōuerſo. Hoc aūt Aug⁹. in eodē libro determinat dicēs: id qđ dictū eſt in ꝓphetia intelligendū eſſe de ip̄is reb⁹ q̄bus hoīes mali ſūt nō de hoībus. Vn̄ q̄ adulteriū dicit bonū in eū cadit illa ꝓphetica deteſtatio: ⁊ in eū q̄ dicit malū eſſe bonū vel bonū eſſe iniquum. Qui eni dicit hoīem iniq̄tuȝ hō eſt malū eſſe: ⁊ bonitatē eſſe iniquitatē opus dei culpat quod eſt homo: ⁊ vitium hoīs laudat quod eſt iniquitas. *De terminatio Auguſtini.*

Iſta eſt diſtinctio. xxxiiij. h⁹ ſcđi libri In qua magiſter poſtq̄ egit de peccato actuali primorum parentuȝ quo perſona corrumpit naturā ⁊ de peccato originali quo natura corrumpit perſonam. Incipit agere de peccato actuali adultorum. quo perſona corrumpit ſeipſam. Et tria facit. Nam primo inquirit a quo ſit malum. Secundo in quo ſit ſubiectatū. Tertio infert quoddam ſequēs correlarium. Primum facit vſq3 ibi. Oſtenſa origine mali. Secundum vſq3 ibi. Ideoq3 in his contrarijs. Tertium vſq3 ad finem diſtinctionis. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus propoſitionibus quaꝝ prima eſt hec. Malum primum quo deturpatus fuit primus homo non proceſſit neq3 originabatur niſi a bono. Hanc magiſter probans dicit ſentētialiter ꝙ creatura rationalis primum peccatū proprie nō habuit cauſam efficientē. ſed voluntatē obliquam contra regulam iuſticie defectiue eligentem. Nā dicit ꝙ origo ⁊ cauſa primi peccati non fuit malum ſed tātū natura bona ⁊ incorrupta. ſed aliorum maloruȝ. id eſt peccatoꝝ ſequentium extitit primo voluntas mala. Nam iſte fuit ordo ingreſſus mali in mundum qꝛ bona natura fuit cauſa prime voluntatis male. ⁊ prima voluntas mala cauſa fuit ſequentium prauaruȝ voluntatum ⁊ maloꝝ opeꝝ. Vn̄ patet ꝙ origo ⁊ prima cauſa peccati fuit bonū ꝓxima autē ⁊ ſecūdaria cauſa fuit mala voluntas que ortū habuit a bono. ⁊ hāc ꝓbat autoritate beati Auguſtini in enchiridion

Secunda ꝓpoſitio eſt hec. Tam malum culpe ꝙ̄ malum pene nō pōt eſſe niſi ſubiectiue ſit in re bona Hanc mgr̄ ꝓbans dicit ꝙ ſubiectū mali nō niſi res bona eſſe pōt. Nā malū nihil aliđ eſt ꝙ̄ corruptio boni. cū ergo vbi non eſt bonum nō poſſit eſſe priuatio boni ꝯſequens eſt. malum non niſi in bono ſubiectari. vn̄ ſicut morbi ⁊ vulnera requirunt corꝑa in quo ſunt vt in ſubiecto. ſic malū eſt in re bona vt in ſubiecto. Unde concludit ꝙ cum diciẜ homo malus. idem eſt ac ſi diceret. bonū malum ⁊ hoc cōfirmat autoritate beati Auguſtini. Tertio ꝓpoſitio eſt hec Ex quo fallitur dialeticorum regula que dicit ꝙ in eadē re non poſſunt ſimul ⁊ ſemel exiſtere cōtraria. Hanc magiſter probans dicit ꝙ bonum ⁊ malū ſunt in eodem ſimul. eo ꝙ malum in bono ſubiectatur. ⁊ malū a bono originatur. qđ non pōt dici de alijs ꝯtrarijs puta albo ⁊ nigro. dulci ⁊ amaro. Poſtea ſoluit qđdam dubiū. nā ſuperius dictū fuit ꝙ dicere hominē malum ⁊ dicere bonum malum. ⁊ ꝑ hoc homo incideret ſententiam propheticam qua diciẜ. Ve qui dicitis bonum malum ⁊ malum bonū. Quod ſoluit ex verbis Auguſtini dicētis ꝙ cauſa qua bon⁹ fit malus puta fornicationem vel aliud hmōi dicere bonā hoc eſt incidere ſententiam ꝓphete. ſed hominēȝ q̄ natura eſt bonus dicere malum propter vitium prophetie nō contrariatur Et tantum in ſpeciali de ſententia huius diſtinctionis.

Quid ſit peccatum. a

Eſt hec vidē DI. XXX V

p dū ē q̄d ſit pctm̄. Pctm̄ eſt vt ait Augu. oē dictū vel factū vel ꝯcupitū qđ fit ꝯtra legeȝ di. Idē in li. de duab⁹ aīab⁹. Pctm̄ ē volūtas retinēdi vel ꝯſequēdi. qđ iuſticia vetat. In vtraq3 aſſignatiōe de actuali pctō agiẜ ⁊ mortali nō veniali. Ex p̄ma deſcriptiōe oñdiẜ pctm̄ eſſe volūtas mala ſiue locutio ⁊ opatio praua. i. act⁹ mal⁹ tā iterior ꝙ̄ exterior: ex alt̄a vo tm̄ oñdiẜ eē act⁹ iterior. Volūtas em̄ vt i ſupiorib⁹ dcm̄ ē: motus animi ē: act⁹ ḡ iterior ē. Amb. q3 i li. de padiſo ait. Quid ē pctm̄ niſi legis diuie p̄uaricatio: ⁊ celeſtiū inobediētia p̄ceptoꝝ. Ergo i p̄uaricāte pctm̄ ē ſ i mādāte culpa nō ē. Nō eni ꝯſiſtēt pctm̄ ſi inẜdictio ñ fuiſſet. Nō ꝯſiſtēte aūt pctō nō ſolū malicia: ſ etiā ẜt⁹ fortaſſe ñ eſſet. Que niſi aliq̄ malicie fuiſſent ſemia: vẜ ſbſiſtere vẜ emineren̄ poſſet. Ecce p̄uaricationē legis ⁊ inobediētiā diffinit ambroſius eſſe peccatū. *Aug. ad fauſtum.* *Ambroſ⁹*

Diuerſorum ſententias de pecca
to ponit. b

Quo circa diuerſi=
tatis hui⁹ verboꝝ occaſiõe: de pctõ pluri
Triplex opi nio de pctis. mi diuerſa ſenſerunt. Alij eni dixerunt vo
luntatẽ malã tm̃ eſſe peccatũ: ⁊ nõ act⁹ ex=
teriores. Alij volũtatẽ ⁊ actus. alij neutrũ
Malũ nihil ẽ dicẽtes oẽs actus eſſe bonos ⁊ a deo ⁊ ex
deo auctore eſſe Malũ aũt nihil eſt: vt ait
Aug. ſup Johem. Oia p ipm facta ſunt ⁊
ſine ipo factũ eſt nihil. i. peccatũ qđ nihil ẽ
⁊ nihil fiũt hoies cũ peccãt Supra etiã di
xit Aug. q malũ eſt puatio boni vel corru
ptio boni: q̃ etiã in li. lxiij. q. ait. Summuz
malũ nullũ modũ hz caret eni oi bono. At
modus aliq̃d boni eſt: nõ igit̃ eſt: q2 nulla
ſpecie ptinet̃: totũq3 h nomẽ mali d ſpeciei
priuatione repertũ eſt Itẽ in dogmatibus
eccleſiaſticis dicit̃ malũ vl' maliciã nõ eſſe
a deo creatã ſ a diabolo inuentam. q̃ ⁊ ipe
bonus creatus eſt Idẽ etiã in libro contra
manicheos quid ſit peccatũ oñdit dicens
Peccare q̃d aliud eſt niſi in veritatis pce/
ptis vel in ipa veritate errare. Quod ſi nõ
voluntate faciunt: peccatores iniuſte iudi
cantur. Quid g̃ in hac tãta varietate tenẽ=
dum: quid dicendum?

Uera ſnia de pctõ proponitur. c

Sane dici poteſt ⁊
libere tradi debet peccatũ eſſe actũ malũ in
teriorem ⁊ exteriorem. ſ. malã cogitationẽ
⁊ locutionẽ ⁊ operationẽ. Precipue tñ in
voluntate cõſiſtit peccatum: ex qua tanq3
arbore mala pcedũt opera mala tanq3 fru
ctus mali.

Traditio quorundaz qui dicunt
voluntatem malam ⁊ actum inq3
tum ſunt eſſe naturas ⁊ ideo bona
inq3tũ vero mala ſunt eſſe pctã. d

Quidam autez di=
ligenter attendentes verba Aug. quib⁹ ſu
pra ⁊ in alijs ſcripture locis vtit̃: non indo
cte tradũt voluntatẽ malã ⁊ actus malos
inq3tum ſunt vel inq3tum actus ſunt bona
eſſe: inq3tum vero mala ſunt: peccata eẽ: q̃
voluntatem ⁊ actum quẽcũq3 bonam dei
naturam eſſe dicunt: inq3tum actus eſt vel
voluntas: ⁊ ex deo auctore eſſe. inq3tũ ve
ro inordinate ⁊ ptra legem dei fit: ⁊ ſine de
bito caret peccatum eſt: ⁊ ita inq3tum pec/
catum eſt: nihil eſt. Nulla enim ſubſtantia
eſt: nulla natura eſt.

Autoritatibus probant volunta=
tes ⁊ actus omnes eſſe bona ſinq3=
tum ſunt. e

Q2 autẽ voluntas
omis ⁊ actio bonũ ſit inq3tum eſt: ex eo p/
bant quod ait Aug. in lib. de. lxxxiij. que/
ſtionibus. De⁹ boni tantũmodo cauſa eſt
quo circa mali auctor nõ eſt: quia omniũ q̃
ſunt auctor eſt. que inq3tũ ſunt in tm̃ bona
ſunt Idem pbans nihil caſu fieri in mũdo
ait in eodẽ. Quicq̃d caſu fit: temere fit. q̃c/
quid temere fit: nõ fit dei puidentia. Si g̃
caſu aliq̃ fiũt in mũdo: nõ puidẽtia vniuer
ſus mũdus amminiſtrat̃. Si nõ puidẽtia
vniuerſus mũdus amminiſtrat̃: aliq̃ natu
ra vel ſubſtãtia eſt q̃ ad opus puidẽtie nõ
ptinet. Omne aũt qđ eſt inq3tũ eſt bonũ ẽ
Summũ eni eſt illud bonũ: cuius pticipa
tione ſunt cetera bona. ⁊ oẽ qđ mutabile
eſt: nõ p ſe: ſ boni illi⁹ pticipatiõe inq3tum
eſt bonũ eſt: qđ diuinã etiã puidentiã vo
camus. Nihil ergo caſu fit in mũdo. His
teſtimonijs innituntur ad oſtendẽdũ om=
ne quod eſt inq3tum eſt: bonuz eſſe. Unde
idem Augu. in. j. lib. de doctrina chriſtia/
na ait. Ille ſumme ac primitus eſt q̃ omni/
no incõmutabilis eſt. ⁊ cetera que ſunt niſi
ab illo eſſe nõ poſſunt: ⁊ in tantũ bona ſunt
inq3tum acceperunt vt ſint.

Quid ex predictis ſequatur. f

Ex pdictis colligit̃
atq3 infert̃. q2 ſi mala volũtas ⁊ mala actio
eſt: inq3tum eſt bona eſt. Sed q̃s eſt q̃ diffi
tetur malã voluntatẽ eſſe ⁊ malã actionẽ?
Mala ergo voluntas ſiue actio inq3tũ eſt
bonũ eſt: ⁊ inq3tum voluntas eſt vel actio
bonũ ſimiliter eſt: ſ ex vitio mala eſt: qđ vi
tiũ a deo nõ eſt: neq3 aliq̃d eſt. Qđ Augu.
notaſſe videt̃ in li. de. lxxxiij. q. dicẽs. Ui/
tiũ eſt volũtas quo eſt homo deterior: qđ De vitio vo lontatis.
vitiũ longe eſt a volũtate dei: vt ratio do=
cet. Ex hoc loco pbant voluntatẽ inq3tuz
vitioſa eſt: nõ eſſe a deo ⁊ inq3tum vitioſa
eſt: peccatũ eſt Et peccatũ eſt (vt aiunt) in
q3tum nõ habet ordinẽ nec finem debitum
Ita ⁊ actio inq3tũ ex malo procedit: ⁊ or/
dinem nõ habet: ⁊ ad malum tendit.

Alia ꝓbatio ꝙ omnis act⁹ inq̃ꜩtũ eſt. bonus eſt. g

Itẽ ⁊ aliter pꝛobãt

oẽm actum interiorẽ vel exteriorẽ inq̃ꜩtũ ẽ
eſſe bonũ: qꝛ nõ eſſet actus malus niſi eſſet
res bona: qꝛ nõ eſt aliqua res mala niſi ea-
Aug. in ench. — dem res bona ſit. Vñ Aug. in ench. Om/
nis natura bonũ eſt. nec res aliqua mala eſ
ſet: ſi res bona ip̃a que mala eſt: natura nõ
eſſet. Nõ ergo poteſt eſſe malũ niſi eſſet ali/
quod bonum. Quod cũ dici videaꝛ abſur
de: cõnexio tñ ratiocinatiõis nos compel/
Summã pre- dictoꝝ ꝯſtrin git. — lit hoc dicere. Ex p̃miſſis teſtimonijs aſ-
ſerunt oẽs actus inq̃ꜩtum ſunt: eſſe res bo/
nas. nec aliquid eſſe malum. id eſt peccatũ
niſi idem quoq; ſc̃m aliquid bonũ ſit. ⁊ om
niũ que ſunt: inq̃ꜩtum ſunt deũ auctorẽ pre
dicant. ⁊ ei⁹ volũtate oĩa eſſe q̃cũq; ſunt
que inq̃ꜩtum ſunt nature ſunt.

Obiectio contra illos qui dicunt omnes actus inquantuꝫ ſunt eſſe bonos. h

Quibus opponiꝛ

Si oĩa que ſunt inq̃ꜩtũ ſunt: bona ſunt ⁊
nature ſunt: ergo adulteriũ ⁊ homicidium
⁊ ſimilia inq̃ꜩtum ſunt: bona ſunt ⁊ nature
ſunt: ⁊ deo volente fiunt. Quod ſi eſt. tunc
illi qui faciunt illa: bona agunt. quod peni
tus abſurdum eſt. His ꝟo ſic illi reſpõdẽt
Rñſio illoꝛuꝫ — Dicunt equidem adulteriũ: homicidiuꝫ ⁊
hmõi: nõ ſimpliciꝛ actus denotare: ſ; actu
um vitia. Actuſq; ipſos adulterij ⁊ homi-
cidij inq̃ꜩtum ſunt vel inq̃ꜩtum actus ſunt
a deo eſſe: ⁊ bonas naturas eſſe: ſꝫ nõ inq̃ꜩ
tum adulteriuꝫ ⁊ homicidiũ ſunt. Et ideo
nõ ſequi dicũt: ſi act⁹ qui homicidia ⁊ adul
teria ſunt a deo ſunt: ꝙ homicidia ⁊ adulte
ria a deo ſunt.

Alia illoꝛum oppoſitio contra eoſdem. i

Item aliter eis op

poniꝛ. Si aliquid nõ eſt malũ quod nõ ſit
natura vel res bona: quõ ergo peccata ſũt
nõ credere i deũ: nõ ire ad eccleſiã ⁊ hmõi
cũ iſta nõ ſint nature: imo oĩno nõ ſunt?
Rñſio vbi tradũt q̃ dicũtur ꝑ negationeꝫ aliq̃d ponere vt credere in deum ⁊ hmõi — Nõ eſt eñ aliquid vel res aliqua nõ ire ad
eccleſiã: vel non credere ⁊ hmõi. Ad quod
dicũt his atq; hmõi dictiõibus que vidẽ/
tur ꝓuatiões ſimpliciter notare ⁊ nihil po
nere quia ꝑ negationẽ dicunꝛ vere aliqua
poni actuſq; ꝑ eas ſignificari. Nõ credere
eñ in xp̃m incredulitatẽ dicunt: ⁊ nomine
incredulitatis malũ mẽtis actũ ſignificari
Jam etiam cũ diciꝛ nõ ire ad eccleſiam ma
lum eſt. non euntis ꝯtẽptus ſignificaꝛ. id
eſt: voluntas mala vel pꝛopoſituꝫ. hoc eſt
eñ declinare a bonũ ⁊ ideo malũ eſt. ſicut
ecõuerſo declinare a malo bonũ eſt. Sicut
ꝰ declinatõ a malo aliq̃d ponit. ſcꝫ volũta
tem ⁊ ꝓpoſitũ vitandi malum. Non enim
poteſt eſſe bonũ qđ oĩno nihil eſt: ita de/
clinatõ a bono quod eſt ſignificat. ſcꝫ volũ
tatem ⁊ ꝓpoſitum mali. Et ſc̃m hoc vera ẽ
⁊ generalis illa peccati moꝛtalis deſcriptõ
quã ſupꝛa poſuit Auguſtinus.

Utrum malus actus inq̃ꜩtum peccatũ eſt ſit pꝛiuatio vel coꝛruptio boni. k

Poteſt etiam que-

ri ab eiſdẽ: cum peccatũ ſit (vt ſupꝛa dictũ
eſt) pꝛiuatio vel coꝛruptio boni: ⁊ oĩs act⁹
malus ſit pctm̃ vtrũ ſit pꝛiuatio vel coꝛru/
ptio boni inq̃ꜩtum pctm̃ eſt vel nõ? Si eni
inq̃ꜩtũ pctm̃ eſt coꝛruptio boni ẽ: cũ coꝛru/
ptio vel pꝛiuatio boni pena ſit homini In-
q̃ꜩtũ ꝰ pctm̃ eſt pena ẽ. Qđ ſi eſt tũc inq̃ꜩtũ
pctm̃ eſt bonum eſſe videꝛ ⁊ a deo eſſe. Si
aũt nõ inq̃ꜩtũ pctm̃ eſt: coꝛruptio eſt. queri
tur ergo ſc̃m q̃d coꝛruptio ſit? Si eni coꝛru
ptio eſt ⁊ nõ inq̃ꜩtũ pctm̃ eſt: cũ non ſit niſi
bonũ: p̃terq; in eo qđ pctm̃ eſt: ꝰ inq̃ꜩtum
bonũ eſt coꝛruptio vel ꝓuatio boni ẽ. Ad — Rñſio vbi d: inq̃ꜩtuꝫ peccatum eſſe ꝓuatio boni. non tñ pena.
qđ etiã ip̃i dicũt actũ malũ nõ inq̃ꜩtum eſt
neq; inq̃ꜩtum bonũ eſt: eſſe pꝛiuationẽ vel
coꝛruptionẽ boni: ſ; inq̃ꜩtũ pctm̃ eſt. nõ tñ
inq̃ꜩtũ pctm̃ ẽ: pena eſt. vel aliq̃d qđ a deo
ſit. Ut eni ex ꝟbis p̃miſſis Auguſtini col-
ligiꝛ pctm̃ diciꝛ coꝛruptio vel ꝓuatio acti-
ue nõ paſſiue. Nã ideo malũ vl' pctm̃ diciꝛ
coꝛruptio boni qꝛ naturã bonã q̃licũq; pꝛi
uat bono Nã ſi nõ pꝛiuat aliq̃ bono. nõ no
cet: vt ſupꝛa Aug⁹. ait. Nocet aũt adimit:
ꝰ bonũ Nõ aũt nocet niſi inq̃ꜩtũ ẽ ꝰ inq̃ꜩtũ
peccatũ eſt pꝛiuat bono. Itaq; inq̃ꜩtũ pec-
catũ eſt pꝛiuatio eſt vel coꝛruptio boni.

Quomodo inq̃ꜩtum peccatuꝫ eſt poſſit coꝛrumpere bonum cum nihil ſit. l

Sed cum nihil ſit i

q̃ꜩtum pctm̃ eſt quõ põt bonũ coꝛrumpere

Rũſio Aug. ꝑ ſilitudinẽ. vel adimere? Aug. te hoc docet in libꝛo de natura boni dicẽs. Abſtinere a cibo nõ eſt aliqua ſubſtãtia: tñ ſubſtãtia coꝛpis ſi omnino abſtineaṫ a cibo: langueſcit ꝛ frãgiṫ. Sic nõ ẽ ſubſtãtia pctm̃: eo tñ natura anime coꝛrumpiṫ.

Q̃ peccatũ ꝓpꝛie coꝛruptio eſt aĩe. ꝛ quomodo. m

Peccatuȝ vero id

eſt culpa: ꝓpꝛie anime coꝛruptio ẽ. Si aũt queriṫ ĩ quo poſſit coꝛrũpi anima? In parabola illi⁹ q̃ incidit in latrones q̃ euȝ vulnerauerũt ꝛ ſpoliauerũt clareſcit. Incidit em̃ homo in latrones: qñ ꝑ peccatũ in poteſtateȝ diaboli trahiṫ: ꝛ tũc ꝑ pctm̃ expoliaṫ gratuitis bonis. i. virtutibus: ꝛ in naturalibus bonis vulneraṫ: que ſũt ratio et ĩtellectus: memoꝛia ꝛ ingenium ꝛ hmõi: q̃ ꝑ peccatũ obtenebꝛanṫ ꝛ vitiaṫ. Nec peccatum etiã priuaṫ illo bono cui⁹ participatiõe cetera bona ſunt: quo tãto magis priuaṫ quãto magis ſe ab eo elõgat.

Qualiter homo ſe elongat a deo. ſcȝ per diſſimilitudinem quã facit peccatum. n

Ab eo autem ſe elõ

gat homo per peccatum non loci diſtantia quia vbiq; totus ꝛ p̃ſens eſt omnib⁹ ꝛ omnia in ipſo ſunt. vt ait Aug. in li. d. lxxxiij. queſti. ꝛ ip̃e locus nõ eſt. Locus tamẽ dei abuſiue dicitur templum dei: nõ q̃ eo contineaṫ: ſed quod ei pꝛeſens ſit ꝛ inhabitãs id aũt anima munda intelligiṫ. Per peccatum ergo nõ ſm̃ locum aliquis longe fit a deo: ꝛ in eo lõge fit: q̃ ab eius ſimilitudine recedit: ꝛ tanto longius quãto fit diſſimilioꝛ. Illa aũt vt ait Aug⁹. in li. de. lxxxiij. q. que participatione ſimilia ſunt deo. recipiunt diſſimilitudinẽ. At ip̃a ſimilitudo nullo modo ex aliqua parte põt eſſe diſſimilis Vñ fit vt cũ ſimilitudo patris filius ſit ex nulla parte patri poſſit eſſe diſſimilis: cui⁹ ꝑticipatiõe ſimilia ſunt: quecũq; deo ſimilia ſunt: ꝛ illa poſſunt recipe diſſimilitudinem. Nihil ẽ aũt qđ hominẽ adeo deo diſſimilem faciat queadmodũ peccatum. Cũ aũt peccatũ ſit priuatio vel coꝛruptio boni que eſt in anima: eſt etiaȝ p̃uatio vel coꝛruptio boni coꝛpis. Sicut coꝛp⁹ hominis p̃uauit bñficio illi⁹ imoꝛtalitatꝭ ꝛ impaſſibilitatis quã habuit ante peccatũ.

An pena ſit priuatio boni. o

Queri autem ſolet

vtrum ꝛ pena ſit p̃uatio vel coꝛruptio boni? Ad quod facile reſpõderi põt: ſi p̃dicta ad memoꝛiam reuocentur. Diximus eniȝ ſupꝛa priuationẽ vel coꝛruptiõeȝ boni accipi actiue vel paſſiue. id ẽ. ſm̃ efficientiaȝ vel effectum. Ideoq; p̃uatio vel coꝛruptio boni diciṫ ꝛ peccatũ ꝛ pena: ſed peccatuȝ ſcđm efficientiã q꞉ priuat vel coꝛrũpit bonum. Pena aũt ſm̃ effectũ. i. ſm̃ paſſionẽ que eſt effectus peccati. Aliud ẽ em̃ culpa aliud pena. Alterum eſt dei. i. pena. alterũ diaboli vel hoĩs ẽ. i. culpa.

Iſta eſt diſtinctio. xxxv. huius ſecũdi libꝛi In q̃ magiſter oſtẽſa cauſa mali ſeu peccati. agit de ipſi⁹ peccati quidditate. Et tria facit. Nã pꝛimo ponit ſecũdariam peccati diffinitioneȝ. Secũdo oſtendit diuerſam de ipſo opinioneȝ. Tertio ſubdit multiplicem contra veritatem obiectionem. Primum vſq; ibi. Quo circa diuerſitatis. Secũdũ vſq; ibi. Quidam aũt. Tertium vſq; ad finẽ diſtinctõis. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus: quaꝝ pꝛima eſt hec. Peccatũ diuerſimode a diuerſis doctoꝛibus diffiniṫ. Hanc ꝓbans magiſter ponit tres peccati diffinitiões. Pꝛima eſt beati Auguſtini in epiſtola ad Fauſtum dicentis: q̃ peccatum eſt dictum vel factum vel concupitum contra legem dei. Secunda eſt eiuſdẽ alibi dicentis Q̃ peccatum eſt voluntas retinendi vel conſequendi qđ iuſticia vetat. Quarum vtraq; ſolum ꝯuenit peccatis actualibus moꝛtalibus ꝛ nõ venialibus: ſȝ p̃ma harum conuenit peccatis ꝓut tam in exterioꝛi actu q̃ etiam in interioꝛi exiſtunt. Secunda diffinitio peccatis ꝓut ſolum ꝑ actum interioꝛem cõmittunṫ. Tertia diffinitio eſt beati Ambꝛoſij in libꝛo ſuo de paradiſo vt dicit. q̃ peccatum eſt pꝛeuaricatio legis diuine ꝛ celeſtiam inobedientia pꝛeceptoꝛum. Et ſubdit q̃ ꝑ p̃mã ꝛ tertiã peccati diffinitiões tã actus interioꝛ q̃ exterioꝛ oſtenditur eſſe peccatũ: ſed ꝑ ſecundã tantũ actus interioꝛ oſtenditur eſſe peccatum. Secũda pꝛopoſitio eſt hec. Q̃uãuis peccatum ſimul ſit tam in actu interioꝛi q̃ exterioꝛi: pꝛincipalius tamẽ conſiſtit ꝛ regiṫ in actu interioꝛi. Hanc magiſter ꝓbans dicit diuerſas opiniones foꝛe circa hoc. Nam aliq̃ dixerunt peccatũ eſſe in actu interioꝛi tantum. Alij dixerũt q̃ nec in voluntate ĩterioꝛi nec ĩ actu exterioꝛi conſiſtat: quoꝛũ ratio fuit hec: nam voluntas ꝛ actus eius habent entitatem. cũ ergo peccatũ: nihil ſit ſm̃ beatum Auguſtinum ſuꝑ Iohẽȝ. videṫ q̃ nec voluntas nec actus eius poſſit ꝓpꝛie dici peccatum. Sed magiſter dicit q̃ ſane credẽdum ſit: q̃ peccatum conſiſtit tam in actu exterioꝛi q̃ ĩterioꝛi: p̃ncipalius tamẽ in actu ĩterioꝛi: eo q̃ ſicut fructus ex arboꝛe ꝓcedunt: ſic mala exterioꝛa ꝓcedunt ex mala interioꝛi volũtate. Tertia ꝓpoſitio ẽ hec. Humana voluntas ꝛ eius actus inq̃tum ſunt: quedam bona ſunt: inq̃tum vero ſunt cõtra legẽ dei nihil ſunt. Hanc magiſter pꝛobans dicit quoſdam beatum Auguſtinum in hoc fuiſſe ſecutos dicendo voluntatẽ et

eius actum inq̃tum ſunt eſſe quedam bona: inq̃tuz
vero ſunt contra legem dei nihil eſſe. Quod probat
ꝑ hoc: qꝛ omne quod a deo eſt bonum eſt: quia alias
deꝰ nõ eſſet ſumme bonus: cum ergo voluntas ꝛ eiꝰ
actus a deo ſint: quia alias caſualiter tãq̃ ad dei ꝓ
uidentiam non ꝑtinentes contingerẽt: quod ẽ incõ-
ueniẽs. ergo opoꝛtet dicere q̃ tam voluntas q̃ actꝰ
eius inq̃tũ ſunt bona ſunt ꝛ a deo. Poſtea contra il
lam ſententiam obijcit tripliciter ꝛ ſoluit. Pꝛimo ſic
Si omnis actus volũtatis eſſet a deo: ſequeretur ex
hoc q̃ adulterium: homicidium: ꝛ ſic de alijs eẽnt a
deo: eo q̃ actus ſunt voluntatis. Et reſpondens ad
hoc dicit q̃ adulterium: homicidium ꝛ hmõi non no
minãt preciſe actus quoſdam: ſed etiam quorũdam
actuum defoꝛmitates. ꝛ q̃tum ad hoc nõ ſunt a deo
Secundo obijcit ſic. Peccata omiſſionis impoꝛtant
ꝑuationes ꝛ negatiões: ſed ꝑuatiões ꝛ negationes
non ſunt a deo. ergo tales actus non ſunt a deo. Et
reſpondet q̃ in omni peccato omiſſionis intelligitur
aliquis actꝰ voluntatis poſitus: ſicut declinare a bo
no ꝛ non velle credere in chꝛiſtum: ꝛ cõſimilia pecca
ta omiſſionis que ſunt declinatões quedam a bonis
ponunt aliquos reales actus. ſ. volũtatem ꝛ ꝓpoſi
tum mali: ꝛ ꝑ conſequens non ſunt oĩno nihil: vt ob
iectio ꝑdicta tẽdit. Tertio ſic. pctm̃ inq̃tũ pctm̃ ẽ eſt
coꝛruptio penalis: ſed oĩs pena ẽ a deo ergo pctm̃ ẽ
a deo. Cui obiectioni magiſter rñdens dicit q̃ pecca
tum inquãtũ peccatum eſt: non eſt coꝛruptio paſſiua
cuiuſmodi eſt pena ſed ẽ coꝛruptio actiua que nihil
eſt: ꝛ que non eſt a deo: quia alias ſequeret̃ deũ eſſe
cauſam mali. Poſtea declarat hoc a ſimili q̃ coꝛru-
ptio actiua nihil ſit: qꝛ abſtinentia cibi nihil eſt: ꝛ tñ
coꝛrumpit coꝛpus. Similiter ſic peccatum nihil eſt.
tamen coꝛrumpit animaz ſpoliãdo eam a gratuitis
et vulnerat animam in naturalibus. ꝛ hoc tam quo
ad animam quam a deo elongat q̃ quo ad coꝛpꝰ qꝺ
immoꝛtalitate priuat. Unde ꝯcludit coꝛruptionem
actiuam eſſe peccati eſſentiã. paſſiuã aũt pctĩ effectũ
ꝛ penam. Et tñ in ſpeciali ꝛc̃.

Q quedaz ſimul ſunt peccata ꝛ pe
na peccati. quedam peccata ꝛ cau
ſa peccati. alia vero peccata ꝛ cau
ſa ꝛ pena peccati. a

DI. XXX VI.

S Ciendũ eſt a
tamen quedam ſic eſſe pecca
ta vt ſint etiã pene peccatoꝝ
Unde Augꝰ. ſuper illũ locũ
pſ. lvij. Supcecidit ignis ꝛ non viderunt
ſolem: ait. Ignis ſupbie ꝛ concupiſcentie
ꝛ ire itelligitur. Iſtas penas pauci vidẽt
ideo eas maxime ꝯmemoꝛat apoſtolus in
epiſtola ad Roma. ꝛ enumerat multa que
peccata ſunt ꝛ pena peccati. Itẽ Inter pꝛi
mum eñ peccatum apoſtaſie ꝛ vltimã pe-
naz ignis eterni: media que ſunt ꝛ peccata
ſunt ꝛ pene peccati. Greg. quoq; ſup Eze
chiel. ait. Cõtemnẽti qui nõ vult penitere
ponit deus offendiculum. vbi. ſ. grauiꝰ im
pingat. Peccatũ eñ quod ꝑ penitẽtiã citi
us non deletur: aut pctm̃ ẽ ꝛ cauſa peccati
aut peccatum ꝛ pena peccati: aut pctm̃ ſi-
mul ꝛ cauſa ꝛ pena peccati. Unde Moy-
ſes. Nõdũ ſũt cõpleta peccata amoꝛreoꝝ.
Et Dauid inq̃t: Appone iniq̃tatem ſup ini
quitatem eoꝛum. Et alius propheta. San
guis ſanguinem tetigit. id ẽ. pctm̃ peccato
additũ eſt. Paulus quoq; ait Propterea
tradidit illos deꝰ in paſſiões ignominie ꝛc̃
Et item. Ut impleant peccata ſua ſemper.
Johanni quoq; ꝑ angelũ dicit̃. Qui i ſoꝛ-
dibus eſt ſoꝛdeſcat adhuc. Ex his teſtimo
nijs colligit̃ peccatum aliquod: ꝛ pctm̃ eẽ
ꝛ penam peccati.

Ex predictis queſtio oꝛitur ſcilicꝫ
an inquãtum peccatuz eſt ſit pena
peccati. b

Et idõ merito que
ritur. vtrũ inq̃tũ peccatũ eſt ſit pena pec-
cati? Quod nõ videt̃: cum oĩs pena pec
cati iuſta ſit. Unde Augꝰ in lib. retractati
onũ. Oĩs pena peccati iuſta ẽ ꝛ ſuppliciuz
nominat̃. Si ergo pctm̃ quod eſt peccatũ
ꝛ pena peccati: inq̃tum peccatũ eſt: pena
peccati eſt: cũ omnis pena iuſta de iuſticia
dei eueniat: videt̃ inq̃tum peccatũ eſt: iu
ſtum eſſe ꝛ a deo ꝓuenire. Ad quod illi Rñſio illoꝝ vbi docent ex quo ſenſu peccatuz dr pena peti vel pena.
rñdent peccatum ſic dici penaz peccati: qꝛ
per pctm̃ in quod merito ꝑcedentis pecca
ti homo labitur deſerẽte deo coꝛrumpitur
bona natura Sicut ignis eternus dicit̃ pe
na malorũ: quia eo crucian̄t: nec tñ ipſe cru
ciatus maloꝝ ignis eſt: ſꝫ ꝑ ignem fit in ho
mine. Ita ꝑ pctm̃ coꝛrumpit̃ natura ꝛ imĩ
nuit̃ bonũ nature: ꝛ ẽ ipſa imminutio ꝛ coꝛ
ruptio boni paſſio ꝛ pena: ꝛ nõ eſt eſſentia
liter ipſum pctm̃ ꝑ quod fit: ſed ideo pecca
tum dicit̃ vt ꝑmiſſum eſt: quia ꝑ peccatuz
illico vt peccat homo fit in hoie illa coꝛru-
ptio: que tñ fit deo auctoꝛe. Illa. n. pena ſi
ue paſſio que eſt boni coꝛruptio a deo eſt.
Illiꝰ tñ (vt ſic dicã) materia ꝛ cauſa ẽ pec-
catũ. qꝺ a deo nõ eſt. Quod videt̃ Augꝰ. Auguſti.
notaſſe: ꝛ iuxta hũc ſenſum intellexiſſe: cũ
ait in libro de ꝑdeſtinatione ſanctoꝝ. Pꝛe
deſtinatiõe deus ea ꝑſciuit que fuerat ipſe
facturus. Sed ꝑſciuit deus etiaꝫ que non
eſt ipſe facturꝰ. id eſt. omnia mala: qꝛ ꝛ ſic
ſunt quedã que ita peccata ſunt vt etiã pe-
ne ſint peccati: ſm̃ illꝺ apoſtoli: Tradidit
illos deus in paſſiones ꝛc̃. nõ tamen pecca
tũ dei eſt: ſed iudicium. ſ. pena In ſcriptu
ra eñ ſepe nomĩe iudicij pena intelligitur.

Hic diligenter intendētibꝰ inſinuare videt̄ ea que peccata ſunt ⁊ pena peccati: nō inq̃tum peccata ſūt: ſed inq̃tum pene dei eſſe dicuntur. Nam cum dixiſſet deum nō eſſe facturum mala aliqua. id eſt. peccata: quia poſſet ei obijci: quedā peccata eſſe etiam penas peccati: ⁊ pena peccati oīs iuſta eſt. ⁊ ideo a deo eſt. quaſi determinando ſm q̃d faciat ea: vel ſm q̃d ñ faciat: addidit reliqua. Juxta vero p̄dictam intelligentiā peccata ſane dicunt̄ pene: vñ apl's appellat ea paſſiōes ignominie: quia vt ait autoritas. lʒ quedā pctā ſint que delectāt: ſunt tñ paſſiones nature nō noiande: q₂ per ea corrumpitur natura.

Q cum omne peccatuʒ poſſit dici pena, non tamen omne eſt pena peccati. c

Et licʒ ex hoc ſenſu

omne pctm̄ mortale poſſit dici pena: nō tamē omne pōt dici pena peccati. Pena eñ peccati: vt predictū eſt: eſt illud cuiꝰ cauſa eſt aliud p̄cedens pctm̄. Nam pctm̄ ſic dicitur pena pcti reſpectu p̄cedētis: ſicut dicitur cauſa pcti reſpectu ſequētis. Quo fit vt idem peccatū ⁊ cauſa ſit ⁊ pena peccati ſed alterius peccati pena: ⁊ alterius cauſa vt eñ Gregꝰ. in moralibꝰ ait: Peccatū qd̄ penitētia nō diluit̄ ſuo pōdere mox ad aliud trahit. Unde fit: vt nō ſolum peccatum ſit: ſ; et cauſa peccati. Ex illo quippe culpa ſubſequens orit̄. Peccatū vero qd̄ ex peccato oritur: non ſolū peccatum: ſed ⁊ pena peccati ē: quia iuſto iudicio deus cor peccantis obnubilat: vt p̄cedentis peccati merito etiā in alia cadat. Quē eñ liberare noluit: deſerendo pcuſſit. Proinde vt Augꝰ. ait. Precedentis eſt hec pena peccati: ⁊ tñ etiam ipſa peccatū eſt. Judicio eñ iuſtiſſimi dei traditi ſunt: vt ait aplus de quibuſdam: ſiue deſerēdo ſiue alio modo explicabili: ſiue inexplicabili in paſſiones ignominie: vt crimina criminibus vindicarent̄: ⁊ ſupplicia peccantiū nō tantū ſint tormenta ſed ⁊ vitiorum incrementa. Jlla ergo peccata que enumerat apoſtolꝰ: q₂ de ſupbia ſunt: nō ſolum peccata ſed etiam ſupplicia ſunt. Ecce ex his iam fit pſpicuum quedā peccata: etiam penas ⁊ cauſas peccati eē: ⁊ illud peccatum eſſe penā peccati: qd̄ cauſam p̄cedentem habet peccatum: atq₃ illō peccatum eſſe cauſam peccati qd̄ eſt meritum ſequentis culpe.

Augꝰ. contra Julianum.

Ex predictis videt̄ ſignificari ipa eadem q̄ peccata ſunt eſſe ⁊ penas peccati. d

Sed cum ait crimi

na criminibꝰ vindicari: videt̄ inſinuare ea ipſa que pctā ſunt eſſentialiter eſſe penas pcti. i. punitiōes pcti. Ad hoc aūt inq̄unt illi: hec ⁊ ſimilia dicta eſſe ſm rationē p̄dictam: ⁊ ideo intelligenda fore ſm p̄miſſaʒ expoſitionē. Jntelligentia eñ dictoruʒ ex cauſis eſt aſſumenda dicendi.

Q nō obuiat veritati ſi quis dicat ipa peccata eē penas peccati eſſentialiter. e

Jn nullo tamen p̄

iudicium factum veritati putat̄: ſi quis dicat ipſa eadem que peccata ſunt eſſentialit̄ (vt ita dicam) eſſe penas. i. punitiōes peccatorū p̄cedentium: que iuſte ſunt ⁊ a deo ſunt: nec tamen inq̃tū peccata ſunt: a deo ſunt: nec inq̃tum peccata ſunt: pene peccati ſunt: ⁊ tamē inq̃tum peccata ſunt: p̄uationes boni ſunt. Sʒ vt ſupra dictū eſt: cauſaliter ⁊ actiue dicunt̄ priuatiōes.

Apte oſtendit peccata quedam eē penam peccati, ⁊ penam ipſam iuſtam eſſe a deo. f

Q autez quedam

pctā pene ſint: ⁊ ipā pena iuſta ſit et a deo ſit euidēter tradit Aug. in libro retractationū. j. dicens quedā neceſſitate fieri ab homine que mala ſunt: ⁊ eadē iuſta pena peccati ſunt. Sunt inquit quedam neceſſitate facta improbanda. vbi homo vult recte facere ⁊ non pōt: vnde ē illud apoſtoli. Nō quod volo facio bonum: ſed quod odi malum hoc ago. Et illud. Caro ꝯcupiſcit aduerſus ſpiritū: ⁊ ſpiritus aduerſus carnē. Hec eñ inuicē ſibi aduerſantur: vt non ea que vultis faciatis: ſed hec oīa ex illa mortis damnatione ſunt. Nam ſi nō eſt iſta pena hominis ſed natura: nulla iſta peccata ſunt. Si eñ nō receditur ab eo modo quo naturaliter factus eſt homo: cum hec facit ea vtiq₃ facit que debet. Si autē homo q₂ ita eſt nō eſt bonus: nec habet in poteſtate vt ſit bonus: ſiue nō videndo qualis eē debeat: ſiue videndo ⁊ nō valendo eſſe q̄lem

ſe eſſe debere videt: penam iſtam eſſe quis dubitet. Oĩs autez pena ſi peccati pena eſt: iuſta ē: ⁊ ſupplicium nominat̃. Si autē iniuſta eſt pena: quoniam penã eſſe nemo ambigit: iniuſto aliquo dominante: homini impoſita ē Porro quia de omnipotētia dei ⁊ iuſticia dubitare demētis eſt: iuſta ē hec pena: et pro peccato aliquo impendit̃ Non eñ quiſꝙ iniuſte dominãs aut ſurripere hoiem potuit velut ignorãti deo: aut extorquere inuito tanꝙ inualidiori: vt hominem iniuſta pena cruciaret. Relinquit̃ ergo vt hec pena iuſta de damnatione hominis veniat. His atꝙ alijs pluribus teſtimonijs docet̃ q̃dã eſſe pctã ⁊ penas peccati eſſentialiter.

De quibuſdã que ſine dubio pctã ſũt ⁊ pene. vt ira. inuidia. g

Preterea nullate-

nus ambigendum eſt quedam pctã abſꝙ vllo ſcrupulo penas eſſe: vt inuidia: que ē dolor alieni boni: ⁊ ira: que etiaz non inꝙtum pene ſunt: peccata ſunt. Ita etiã de cupiditate ⁊ timore ⁊ alijs hmõi ſentiēdũ eſt Unde Aug in libro. lxxxiij. queſtionũ ait Omnis perturbatio paſſio: omnis cupiditas ꝑturbatio. Oĩs ergo cupiditas paſſio. Oĩs vero paſſio cũ eſt in nobis: ipſa paſſione patimur. Oĩs ergo cupiditas cũ eſt in nobis ipã cupiditate patimur: inꝙtum cupiditas eſt patimur ea. Oĩs autē paſſio inꝙtum ipſa patimur non eſt peccatum ita ⁊ de timore. Nõ eñ cõſequens eſt vt ſi patimur timorē: ideo nõ ſit peccatum qꝛ multa ſunt peccata que patimur: ſed nõ inꝙtũ patimur eis.

Ex verbis Auguſtini ꝑmiſſis quedam ſententia Hiero. obuiare videtur. h

Illud autē diligen

ter eſt annotãdũ quod ſupra poſitis v̓bis Auguſtini dicentis quedam neceſſitate facta eſſe improbãda ⁊ mala: videtur obuiare quod Hieronymus ait in explanatõe fi dei: quod licet ſupra ſit poſitũ: tamen vt ꝑfectius ſciat̃: iterare non piget. Execramꝰ inquit eorum blaſphemiam qui dicunt impoſſibile aliquid homini a deo eſſe ꝓceptũ ⁊ mandata dei non a ſingulis ſed ab omnibus i commune poſſe ſeruari: ⁊ paulopoſt Et tam illos errare dicimus qui cuz manicheo dicunt hominez peccatum vitare nõ poſſe: ꝙ illos qui cum Iouiniano aſſerunt hominē non poſſe peccare. Ecce Hieronymus dicit errorem eſſe: ſi quis dicat hominem vitare peccatum non poſſe. Qui autē dicit quedã neceſſitate fieri: q̃dã dicit non poſſe vitari. Cum ergo id Augꝰ. dicat: videt̃ aut erroris eſſe qđ tradit: aut nõ eē verum qđ Hieronymus ait.

Det̃minatio cõtrarietatũ ſubmouens de ſctõrũ medio. i

Ad quod dici põt

quia Augꝰ. dicit ſm ſtatum huiꝰ miſerie: ad quaz ꝑtinet ignorantia ⁊ difficultas vt idem ait in libro de libero arbitrio: que ex iuſta dãnatione deſcenderunt: illud tradidit vbi ⁊ venialia peccata incluſit. Hieronymus vero tñ de mortalibus peccatis loquitur: que vnuſquiſꝙ gratia illuminatꝰ vitare valet: vel de homine ſm ſtatuz liberi arbitrij ante pctm̃ illud ait.

Epilogum facit ad alia tranſiturus. k

Satis diligēter eo

rum poſuimus ſentētiã qui dicunt omnes actus naturas eſſe: ⁊ inꝙtum ſunt: bonos eſſe: in quo tractatu quedam interſeruimꝰ que non ex eorum tantum perſona accipienda ſunt: qꝛ ab omnibus catholice ſapientibus abſꝙ heſitatiõe tenentur: atꝙ autoritatum teſtimonijs ⁊ rationibus eorũ traditionem muniuimus: q̃ dicunt oẽs actus eſſentia ſui. id eſt. inꝙtum ſunt eſſe bonos. Quoſdam vero inꝙtum inordinate fiunt peccata eſſe. Addunt quoꝙ quoſdam nõ tantum eſſentia ſed etiam genere bonos eē vt reficere eſurientem: qui actus eſt de genere operum miſericordie: quoſdam vero actus abſolute ac ꝑfecte bonos dicunt: q̃s non ſolum eſſentia vel genus: ſed etiã cauſa ⁊ finis commendat: vt ſunt illi qui ex bona voluntate proueniunt: et bonum finem metiuntur.

Iſta eſt diſtinctio. xxxvj. huiꝰ ſecũdi libri. In qua quidē mgr recitatis opinionibus diuerſis circa peccati quidditatem oſtendit quandã peccati diuerſitatem. Et inquirit qualiter vnũ pec-

catum ſit pena alterius. Et tria facit. Nam p̃mo tractat opinionem aliorum. Secundo annectit ꝓpriaꝫ intentionem. Tertio remouet quãdam dubitationẽ. Primũ facit a principio diſtinctiõis vſqꝫ ibi. In nullo tamen preiudicium. Secũdum vſqꝫ ibi. Illud aũt diligenter. Tertium vero vſqꝫ ad finẽ diſtinctionis. In ſpeciali ꝟo ſentẽtia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus: quarum prima eſt hec. Scriptura vnuꝫ peccatum fore penam alterius concedit inquantum ab alia cauſaliter procedit. Hanc eniꝫ propoſitionẽ magiſter ponens dicit quedam peccata eſſe alioruꝫ peccatorum penas: quod probat vtriuſqꝫ teſtamẽti autoritatibus diuerſis: inter quas ponit autoritatẽ beati Gregorij qua dicit peccatum q̃cito per penitẽtiam nõ deletur aut peccatũ aut pena peccati ẽ: aut peccatum ⁊ cauſa peccati eſt: aut peccatũ: aut cauſa aut pena peccati eſt ſimul. Poſtea mouet circa materiam hanc quandam dubitationẽ querendo. Utruꝫ peccatum inquantuꝫ peccatum: ſit pena peccati. Et arguit ꝙ non. Nam ƀm beatum Auguſtinuꝫ omnis pena peccati iuſta eſt ⁊ iuſte fit: ſi ergo peccatũ inq̃tum peccatum: eſſet pena peccati: peccatum iuſte fieret: quod non eſt verum. Et reſpondens dicit ꝙ effectus peccati cuiuſmodi eſt corruptio peccatũ ſequẽs eſt pena peccati: ſed non peccatum inq̃tum peccatũ. Et ſubdit: licet omne peccatum ƀm iſtuꝫ ſenſum: eo ꝙ quedam corruptio ſit pena. tamen non omne peccatum poteſt dici pena peccati: ſed illud ſolum dicit̃ pena alteri⁹ peccati quo cauſatur ab alio cum ſolus effectus peccati ƀm premiſſa ſit pena peccati. Secunda propoſitio eſt hec. Ueritati in nullo p̃iudicat quedã peccata non ſolum cauſaliter ſed etiam eſſentialiter eſſe alioꝝ penas. Hanc eñ ꝓpoſitionem magiſter ponens finaliter ei⁹ aſſerit rationem: quia quedam peccata eſſentialiter animaꝫ puniũt. id eſt. actiue corrumpunt penam infligendo. Qď ꝓbat ꝑ beatum Auguſtinũ dicentem: ꝙ rebellio carnis ad ſpiritum que eſt peccatum ſit pena. Et ꝯfirmatur hoc idem per hoc ꝙ quedam ſpiritualia peccata pena dicunt̃: ⁊ ꝙ penalem paſſionem habent eis annexam. ſicut ira: inuidia: ſupbia: ⁊ ſimilia. Attñ dicit ꝙ paſſio illa eis annexa non debet dici peccatum. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Ex ſcripture trahit̃ veritate aliqua peccata fieri neceſſitate. Hanc eñ ꝓpoſitionem ꝓbans dicit notandum eſſe: ꝙ licet beatus Auguſtinus dicat quedam peccata fieri ex neceſſitate. Btũs tamen Hieronymus dicit ſemꝑ eſſe in hominis poteſtate poſſe peccare ⁊ non poſſe peccare: non tñ ſibi inuicem contradicunt. quia beatus Aug⁹. loquit̃ de peccatis venialibus. Hieronymus vero de peccatis mortalibus: ſuppoſito tamẽ gratie adiutorio. Unde beatus Aug⁹. loquitur ƀm ſtatuꝫ hominis poſt peccatum. beatus vero Hieronym⁹ loquitur de peccatis hominis ƀm ſtatum eius ante peccatum. Et ſubdit recapitulando p̃determinata dicẽs quoſdã act⁹ eſſe ex ſuo genere bonos: vt reficere eſurientẽ ⁊ conſimiles: quoſdaꝫ autem ex ſua cauſa vel ex fine: vt q̇ ꝓcedunt ex bona ⁊ ordinata voluntate hominis: et illi ꝑfecte boni iudicantur. Et tñ in ſpeciali.

Aliorum ponit ſententiam qui dicunt malos actus nullo modo eẽ a deo nec eẽ bonos ſiue in eo ꝙ ſũt ſiue alio modo. a

f

DI. XXXVII.

Unt autẽ et alij plurimi lõge aliter de peccato ⁊ de actu ſentiẽtes: aſſerunt eñ voluntatem malam ⁊ actum malum peccata eſſe: ⁊ nulla ratione bona nec ƀm aliquam rationem ex deo auctore eſſe: quia ſine deo fiũt. Sine eo nãqꝫ (vt ait euangeliſta) factum eſt nihil. id ẽ peccatũ. Quod dicitur eſſe nihil non quia non ſit actio vel voluntas mala: que aliq̃d eſt: ſed quia a vero eſſe ſeparat homines: ⁊ ad malum trahit: et ſic ad non eſſe deducit. Qui enim a ſummi boni participatione recedunt quod ſolum vere ac proprie eſt: merito nõ eſſe dicuntur. Ideoqꝫ Auguſtin⁹ dicit ſuper Johannem: peccatum nihil eẽ nihilqꝫ fieri cum peccant homines. Hac ergo ratione aſtruunt peccatuꝫ nihil eſſe: qꝛ a vero eſſe hominem elongat. Uolũtatem qꝫ malam atqꝫ actionem ſiue locutionẽ malam peccatum eſſe dicunt: quia preuaricatio ⁊ inobedientia hec ſunt: ⁊ contra legeꝫ dei fiunt: que tamẽ ſunt: ſed ab homine vel diabolo nõ a deo. Nullatenus enim hec a deo eſſe dicunt: ſiue inq̃tum ſunt ſiue alio modo.

Quare pctm̃ nihil eſſe dicat̃

Qualiter determinent verba Auguſtini premiſſa quibus ait. omne quod eſt, inquantum eſt, bonum eſt. b

Illa quoqꝫ Auguſtini verba quibus dicit om̃e qď eſt inquãtum eſt bonuꝫ eſſe: ⁊ deum habere autorẽ de naturis ſiue de ſubſtantijs tãtũ accipienda fore tradunt. Subſtantie vero nomine atqꝫ nature: dicunt ſignificari ſubſtantias ipſas ⁊ ea que naturaliter habent. ſ. que cõcreta ſunt eis: ſicut anima naturalit̃ habet intellectum ⁊ ingenium ⁊ volũtatem ⁊ hmõi: quod ex ꝟbis Auguſtini premiſſis colligitur: vbi bonũ hoĩem appellat bonã naturã: ⁊ malum hominẽ malã naturam. Scḋm hanc ergo aſſertionẽ vel acceptionẽ: mali actus nõ ſunt nature vel ſubſtãtie nec etiã boni act⁹: quod vtiqꝫ videt̃ Aug. innuere in li. retractationũ. diſtinguẽs inter ſubſtantias ſiue naturas ⁊ bonas actiones ſiue malas. Aperiens eniꝫ quõ intelligendũ ſit quiddã in lib. de vera religione ab eo traditum ait. Hoc de ſubſtantijs atqꝫ naturis dictũ ẽ. Inde eñ diſputaba-

Scḋm q̃d act⁹ mali non ſunt nature vl' ſubſtantie.

Aug⁹. in li. retracta.

tur:nõ de bonis actionibus atq̃ peccatis
A pte hic videtur diuidere iter naturas ſi
ue ſubſtãtias ⁊ actiões ſiue peccata. Ideo
q̃ aſſerunt pfati doctores:actiões interio
res vel exteriores nõ eẽ naturas vel ſubſtã
tias:q̃ ſi male ſunt. peccata ſũt. neq̃ a deo
ſũt. Q̃ vero mali actus nõ ſint nature Au-
guſtinus videtᷣ notare in pma reſponſione
ↄtra pelagianos ita dicens. Opa diaboli
que vitia dicuntᷣ actus ſunt:nõ res. Idem
in quarta reſponſione. Oẽ malum natu
ra nõ eſt:ſed actus accidens alicui ex defe
ctu boni. Quãobrem qđ natura nõ eſt: de-
us nõ fecit:quia natura ẽ omne quod fecit
Itẽ. Oẽ qđ natura bonũ eſt:deus ex ni-
hilo fecit:nõ diabolus.

Scđm hos res alique ſunt que a deo nõ ſunt quibus homines mali ſunt. c

Ex quo colligitᷣ reſ

aliquas eſſe que a deo nõ ſunt:eiſq̃ homi-
nes mali ſunt. Qđ nihilominꝰ ⁊ ipſi conce
dunt innitẽtes vbis Augꝰ. ſupiꝰ poſitis q̃
in ench. determinans illa verba pphe: Ve
his qui dicunt bonũ malũ:dicit de ipſis re
bus quibꝰ homines mali ſunt:nõ de homi
nibꝰ hoc eſſe intelligendum. Sunt ergo ali
que res quibus hoies mali ſunt. Id autẽ
quo homo fit deterior a deo non eſt: q̃ vt
ait Augꝰ. in lib. de .lxxxiij. queſti. deo au-
ctore non fit hõ deterior. Nõ eſt ergo deus
auctor rerum quibꝰ homo deterior fit. At
ſunt alique res vt dictũ eſt :quibus homi/
nes mali fiunt. Sunt ergo alique res que a
deo nõ ſunt:quia peccata ipſe ſũt. Ideoq̃
ſcriptura in pluribus contestatᷣ locis deũ
nõ eſſe autorem malorũ. id eſt. eorum que
peccata ſunt.

Testimonijs Auguſ. ſuam muniũt aſſerti onem.

Ex pte eorum premiſſe opponitur ſentẽtie in illo verbo deus auctor malorum nõ eſt. c

In hoc autem ver

bo ſupiorũ ſentẽtie recte opponitᷣ: q̃ dicũt
deum non eſſe autorẽ eorũ que mala ſunt
inq̃tum mala ſunt:ſed inq̃tũ ſunt: ⁊ inq̃/
tum mala ſunt:dicunt ea nihil eẽ. Quid g
mirũ:ſi deus dicitᷣ nõ eſſe autor eorum in/
q̃tum nihil ſunt:cum nihili nullus auctor
exiſtere queat. Ioq̃ cũ dicitᷣ deus eſſe au-
ctor omniũ q̃ ſunt: bonorũ iſti ſubintelligi
volunt. Bona autẽ illa eſſe dicunt que na
turaliter ſunt. Ea vero naturaliter eſſe di-
cunt non ſolum que ſubſtantie ſunt vel cõ
creta ſubſtantijs qualiter ſupra acceperũt
ſed ⁊ oia que naturã nõ priuant bono. Et
ita ſm eoſdẽ multiplex in ſcripturis fit in-
telligentia: vbi de natura ſiue de ſubſtãtia
vel de his que naturalitᷣ ſunt:ſermo occur
rit. Sed ſup illũ locũ pſ. Nõ eſt ſubſtãtia
ita Augꝰ. de ſubſtãtia diſſeruit:vt premiſ-
ſe ſententie videatᷣ cõſentire dicens. Sub
ſtãtia intelligitur illud qđ ſumus q̃cq̃d ſu-
mus:homo:pecus:terra:ſol:oĩa iſta ſub
ſtãtie ſunt:eoipſo quo ſunt nature ipſe:ſub
ſtantie dicuntᷣ. Nã qđ nulla eſt ſubſtãtia
nihil oino eſt. Subſtãtia ergo eſt aliquid
eſſe. Deus fecit hoiẽ ſubſtantiã:ſed p ini-
quitatẽ lapſus ẽ hõ a ſubſtãtia:i qua factꝰ
eſt. Iniq̃tas q̃ppe ipſa nõ ẽ ſubſtãtia. Non
eñ iniq̃tas eſt natura quã formauit deꝰ: ſꝫ
iniq̃tas eſt puerſio quã fecit hõ. Nature
oẽs p ipm facte ſunt: iniquitas per ipſum
facta nõ eſt: q̃ iniquitas nõ eſt ſubſtãtia.
In illo hymno triũ puerorũ vniuerſa crea
tura laudans deũ cõmemoratᷣ. Laudant
eñ omnia deũ:ſed que fecit deus Laudat
ibi ſerpens deum:ſed nõ auaricia. Oĩa re/
ptilia ibi noiata ſunt:ſed non aliqua vitia
Vitia eñ ex nobiſ ⁊ ex noſtra volũtate ha
bemꝰ: ⁊ vitia nõ ſunt ſubſtantia. Intẽdãt
diligenter his vbis pmiſſarũ aſſertores ſen
tentiarũ: ⁊ pcipere poterunt rationẽ ⁊ cau
ſam dictorũ: vbi ſcriptura đ natura vel ſub
ſtantia mentionẽ facit. Illarũ vero ſenten
tiarũ iudiciũ:prudentis lectoris cui vtri/
uſq̃ ſententie noticiã plenarie dedimꝰ ar/
bitrio relinq̃mꝰ:ad ea q̃ adhuc nobis ſup/
ſunt tractanda feſtinantes.

Q̃ de pctõ nõ de pena itelligitᷣ cũ dicitᷣ deꝰ nõ eſt auctor mali. e

Cum igitur in hoc

oẽs ↄſentiant catholici tractatores. ſ. q̃
deus nõ eſt auctor malorũ. Cauendum eſt
tñ ne malorũ nomie penas ſicut peccata ge
neraliter includas. Penarũ eñ deꝰ auctor
eſt:ſic ipe p pphetã ait. Nõ eſt malũ in ci-
uitate qđ dñs nõ fecerit. Itẽ alibi ex perſo
na ſua ait: Ego ſum deꝰ creans malũ ⁊ fa
ciens bonũ. Ecce hic dicitᷣ creaſſe ⁊ fecisse
malũ: ſed mali nomine pena intelligitᷣ nõ
pctm:ſicut ecõuerſo cũ dicitᷣ deus non eſſe
auctor malorũ:nomine mali peccata intelli
gũtur. Ideoq̃ Augꝰ. qui dixerat in libro

de.lxxxiij.queſtio.ꝙ deus auctoꝛ mali nō ſit:in ṗmo libꝛo retracta. quō id intelligendum ſit apit dicens. Uidēdū ē ne male intelligat̄ qd̄ dixi:deus auctoꝛ mali nō eſt:ꝗ ⁊ omniū que ſunt auctoꝛ eſt:quia inquātū ſunt:intantū bona ſunt: ⁊ ne hinc putet̄ nō ab illo eſſe penā maloꝝ que vtiq̧ malū eſt his qui puniuntur:ſed hec ita dixi ſicut dictum eſt:deus mortē nō fecit: cū alibi ſcriptum ſit:moꝛs ⁊ vita dn̄o eſt. Maloꝛum ergo pena q̄ a deo eſt:maluꝫ ē q̄dem malis ſ; in bonis dei opibꝰ ē: qm̄ iuſtuꝫ ē vt mali puniant̄: ⁊ vtiq̧ bonū eſt omne qd̄ iuſtuꝫ eſt. Sic ergo dicit̄ deus nō feciſſe moꝛtem qꝛ nō fecit illud ꝑ quo moꝛs infligit̄. id eſt peccatum. Audiſti lectoꝛ cauſam dictoꝛuꝫ ex qua ſana intelligentia ſumatur: cū dicitur:deus non eſt auctoꝛ mali: ⁊ deus moꝛtem non fecit.

Q̄ pena maloꝝ eſt a deo.

Quō dictū ſit deꝰ mortē non fecit.

Iſta eſt diſtinctio. xxxvij. huiꝰ ſecūdi libꝛi. In qua quidē diſtinctione magiſter oſtēſo quomodo vnum peccatuꝫ ſit pena alterius:inquirit hic conſequenter qualiter auctoꝛ maloꝝ ſit deꝰ. Et circa hoc tria facit. Nam pꝛimo ponit quandaꝫ opinionem. Secūdo eiuſdem opinionis confirmationē. Tertio redit ad ſue intentionis oppꝛeſſionem. Pꝛimum facit vſq̧ ibi. Ex quo colligitur. Secūdū vſq̧ ibi. Cum igitur in hoc omnes. Tertiū vſq̧ ad finem diſtinctionis. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat ī tribus pꝛopoſitionibus quarū pꝛima eſt hec. Aliqui volunt aſſerere voluntatem malam: ⁊ actum eiꝰ malum nullatenus a deo pꝛocedere. Hanc magiſter ponens dicit vt ſupꝛa dictum fuit quoſdam opinari:ꝙ voluntas mala ⁊ actus eius nec bona ſunt nec a deo ſunt etiam quacunq̧ ratione ꝯfirmantes dictum ſuum ꝑ illud Joh.j.ſine ipſo factū eſt nihil.i.peccatū. Ratio autem contrarium opinantium.ſ. Auguſti. fuit iſta:vt ſupꝛa dictum eſt.ꝙ ſi talia a deo eſſent inquantum ſunt:eo ꝙ inquātum ſunt bona ſunt. Hoc ſoluentes dicunt:ꝙ iſta pꝛopoſitio. Omnia que ſunt inquantum ſunt bona ſunt.ſolum habet veritatē in his que naturale ⁊ ſubſtantiale eſſe habēt: quale eē peccata non habent. Secunda pꝛopoſitio eſt hec Nihili cuiuſmodi ſunt peccata deus indebite ponit̄ eſſe cauſa. Hanc magiſter pꝛobat duabus rationibꝰ quarum pꝛima eſt hec. Illud ꝑ quod homo fit deterioꝛ nō eſt a deo: ſed ꝑ pctā homo fit deterioꝛ. ergo ⁊c̄. Item ſic. Nihili deus nō eſt auctoꝛ:cū ergo peccatum ſit nihil. vt dicit̄ Joh.j.ergo ip̄m nō eſt a deo vt dicit opinio. Et magiſter vtrāq̧ opinionē.ſ.illam que dicit peccatum eſſe a deo inq̄ntum eſt actus quidam: ⁊ illā que dicit peccatum nullo modo eē a deo reliquit indeterminatam:cōmittens ip̄as diligentie lectoꝛum. Tertia pꝛopoſitio eſt hec. Scd̄m cōcoꝛdem ſanctoꝛum doctoꝛum ſententiam hereticum eſt dicere deum per ſe cauſam alicuius mali culpe. Hāc magiſter ponēs dicit deum tm̄ poſſe eſſe cauſam mali pene. Unde Amos.iij.dicitur. Non eſt malum in ciuitate quod non fecit dn̄s. Et Eſa.xlv. Ego ſū dominus creans malum ⁊ faciens bonū que ꝓpoſitiones veritatem nō haberent:niſi deꝰ eſſet auctoꝛ mali pene. Contra quam ſententiam magiſter arguit ꝑ illud Sapieñ.j. Deus moꝛtē non fecit: que tamē eſt quoddam malum pene. Ad quod reſpondens dicit ꝙ illam ſcripture autoꝛitatē eſſe intelligendā: ꝙ deus pctm̄ illud non fecit:ſcꝫ maluꝫ culpe quod eſt cauſa moꝛtis:ita ꝙ nomine effectus ſignificet̄ ibi cauſa Et tm̄ in ſpeciali.

De voluntate ⁊ fine ex quo ⁊ ipſa iudicatur. a

DI.XXX VIII

Quid ſit bonus finis.

Poſt predicta de volūtate eiuſq̧ fine diſſerendū eſt. Sciendum ḡ eſt ꝙ ex fine ſuo (vt ait Augꝰ.) voluntas cognoſcit̄ vtrū recta an pꝛaua ſit. Finis aūt bone volūtatis beatitudo eſt vita eterna: ipſe deus. Male vero finis ē aliud ſcꝫ maledictio vl̄ aliq̄d aliud in quo nō debet volūtas q̄eſcere. Finē bonū inſinuat ꝓpheta dicens: Om̄is ꝯſūmationis vidi finē ⁊c̄. Charitas ḡ cuiꝰ latū mandatū ē finis om̄is cōſummatiōis eſt.i.om̄is bone volūtatis ⁊ actiōis ad quā om̄e p̄ceptum referendū eſt. Un̄ Augꝰ. in ench. Om̄ia p̄cepta diuia referunt̄ ad charitatē. De q̄ dic̄ apl̄s. Finis p̄cepti ē charitas de coꝛde puro ⁊ ꝯſcientia bona ⁊ fide nō ficta. Om̄is ita q̧ p̄cepti finis charitas ē.i.ad charitatē refert̄ om̄e p̄ceptū. Qd̄ xͦo ita fit vel timoꝛe pene vel aliq̄ intentione carnali vt nō referatur ad charitatē que ē dilectio dei ⁊ ꝓximi:nondū fit quēadmodū opoꝛtet fieri: q̄uis fieri videat̄. Tūc em̄ recte fiūt que mādat deus ⁊ que cōſilio monet:cum referūtur ad dilectionē dei ⁊ ꝓximi. His verbis apte inſinuat̄ q̄s ſit rectus finis volūtatis ſiue actionis bone.ſ.charitas q̄ ⁊ deꝰ ē: vt ſupꝛa oſtendimus.

Q̄ deus ē finis omnis bone actōis qꝛ charitas ē. nec tantū ſpūſſctūs ſed etiam xp̄s ⁊ pater. nec hi ſunt tres fines ſed vnus. b

Qui ergo charitatē ſibi ponit finē: deuꝫ ſibi ponit finē: vn̄ et xp̄m finē legiſ ad iuſticiā dic̄ apl̄s eē oī credēti. Et recte dꝛ xp̄s finis legiſ ad iuſticiā. qꝛ vt ait Augꝰ. in lib. ſn̄iaꝝ ꝓſperi: in xp̄o lex iuſticie nō ꝯſumit̄ ſ; implet̄. Om̄is em̄ ꝑfectio ex ip̄o ⁊ in ip̄o ē: ⁊ vltra q̄ ue nō eſt q̄ ſpes ſe extēdat Finis fideliū xp̄s ē: ad quē cū ꝑuenerit currētis itētio: nō hꝫ quo ampliꝰ poſſit venire: ſ; hꝫ id i quo debeat ꝑmanere. Finis ḡ rectꝰ atq̧ ſupm̄us deꝰ pr̄ ē ⁊ filiꝰ ⁊ ſpūſſctūs: nec hi tres ſūt tres fines ſ; vnꝰ finis: qꝛ nō tres dij: ſ; vnꝰ deꝰ.

Qꝫ oẽs bone voluntates vnum habent finez. ⁊ tñ quedã bone diuerſos fines ſortiũtur. c

Sz queritur vtrũ omnes bone volũtates vnuz tñ habeant finem? De hoc Aug⁹. in. xj. li. de trinitate ita ait: Alie atqꝫ alie volũtates ſuos ꝓprios fines habent: qui tamẽ referunt̃ ad finẽ illius volũtatis qua volumus beate viuere: ⁊ ad eam ꝑuenire vitã que nõ referatur ad aliud: ſed amanti ꝑ ſeipaz ſufficiat: quẽadmodũ voluntas vidẽdi finem habet viſionem: ⁊ voluntas videndi feneſtrã: finẽ habet feneſtre viſionẽ. Altera vero eſt voluntas per feneſtram videndi tranſeuntes cui⁹ itẽ finis ẽ viſio tranſeuntiũ. Ad qꝺ etiam predicte referuntur voluntates. Item recte ſunt volũtates ⁊ oẽs ſibimet religate: ſi bona eſt illa ad quam cũcta referunt̃. Si aũt praua ẽ: praue ſunt oẽs. ⁊ ideo rectarum voluntatum cõnexio: iter quoddã eſt aſcendentiũ ad beatitudinez: quod certis velut paſſibus agitur. Prauarum aũt ⁊ diſtortarum voluntatuz implicatio: vinculum eſt quo alligabit̃ qui hoc agit vt ꝓijciatur i tenebras exteriores. His autoritatum teſtimonijs euident̃ monſtrat̃ plures in fidelibus rectas eſſe voluntates: proprios ad diuerſos fines habẽtes: ⁊ tñ vnũ eũdemqꝫ: quia oẽs referunt̃ ad vnũ qui eſt finis finiũ: de quo pauloante diximus. Ita ecõuerſo forte eſt ⁊ in malis.

Quedaz huic ſententie videntur aduerſari. d

Verũtamen huic ſentẽtie qua dictũ eſt fideliũ quaſdã rectas volũtates diuerſos fines ſortiri: ⁊ tamẽ ad vnũ referri: videt̃ obuiare qꝺ alibi Aug⁹. admonet ne. ſ. nob duos fines ꝯſtituam⁹. ita inq̃ens in li. de ſer. dñi in mõte: Nõ debemus iõ euãgelizare vt manducem⁹: ſꝫ iõ mãducare vt euãgelizem⁹: vt cib⁹ nõ ſit bonũ qꝺ appetit̃: ſꝫ neceſſariũ qꝺ adijcit̃ vt illud impleat̃. Querite ꝑmũ regnuz dei: ⁊ hꝰ oia adijcient̃ vob: Non dixit ꝑmũ q̃rite regnum dei: ⁊ deinde q̃rite iſta q̃uis ſint neceſſaria. Sz ait hec oia adijciet̃ vob. i. hec ꝯſequent̃ ſi illa q̃ratis: ne cũ iſta queritis. illinc auẽtamini: aut ne duos fines ꝯſtituatis vt ⁊ regnũ ꝓpter ſe appetatis: ⁊ iſta neceſſaria ꝓpt̃ illud. Ergo ꝓpt̃ regnũ dei tñ debemus opari oia: nõ ſolã vel cũ regno dei mercedẽ tẽpalẽ meditari. Ecce hic apte dicit ne duos fines nobis ꝯſtituam⁹: ſꝫ vnuz tñ. i. regnũ dei: cũ ſupra dixerit bonas volũtates alias ⁊ alias ꝓprios hr̃e fines.

Augusti.

Augusti.

Hic oſtẽdit̃ quõ licet videatur nõ repugnent predicta. e

Hec autem ſibi nõ repugnare animaduertit qui verbis ꝑmiſſis ſimplici oculo diligenter intendit. Qui eñ dixit ne duos fines nobis ꝯſtituamus ſꝫ oia ꝓpter regnũ dei faciam⁹: ipſe ꝑmiſit qꝫ debem⁹ mãducare vt euãgelizem⁹. Cuz aũt hoc ita facim⁹: actiõis illi⁹ finẽ euangeliũ ꝯſtituim⁹ ſꝫ ⁊ hũc finẽ ad regnũ dei referim⁹. Mãducam⁹ eñ ꝓpt̃ euãgeliũ: ⁊ mãducam⁹ ⁊ euãgelizam⁹ ꝓpt̃ regnũ dei. Duos igit̃ fines nob in mãducãdo ꝯſtituim⁹. Sz iſta faciẽtes nũq̃d peccam⁹? abſit. Nã ⁊ ipſe ſic facere ſuadet ſi diligent̃ ei⁹ ꝟba inſpiciam⁹. Cũ ḡ ait: ne duos fines nob ꝯſtituam⁹: fines i diũſa tẽdẽtes itelligi voluit ſcꝫ q̃ꝝ alter ad alteꝝ nõ referat̃. Ita ⁊ cuz dicit ꝓpt̃ regnũ dei tñ oia agẽda: nec cum ipſo mercedẽ tꝑalem meditãdã: ita itelligẽdũ ẽ: vt nõ meditemur appetẽdo cuz regno mercedẽ tꝑalẽ: ita qꝫ nõ ꝓpt̃ regnuz ſꝫ ꝓpt̃ ſe. vt ſcꝫ regnũ ꝓpt̃ ſe appetam⁹: ⁊ iſta ꝓpt̃ illud: ſicut ipſe docet. Si eñ petim⁹ vitam eternã: petimuſqꝫ etiã tꝑalia a deo: ſi ea petimus ꝓpt̃ vitã et̃nã: nõ offendim⁹: neqꝫ ſiniſtra tũc ſcit q̃d faciat dextra: qꝛ mercedẽ tꝑalẽ nõ ꝓpter ſe meditamur: ſꝫ ꝓpt̃ regnũ dei: vt ſit leua ſꝰ capite ⁊ dextera i ãplexu. Alioq̃n ſi hꝰ tꝑalia ꝓpt̃ ſe querim⁹ ſic̃ eterna: miſcetur dextre ſiniſtra. Iõqꝫ cuz dñs dixerit. Attẽdite ne iuſticiã vr̃am faciatis corã hominib⁹ vt videamini ab eis. Alibi ait: Sic luceant opa veſtra bona coram hominibus vt glorificent patrẽ veſtrum q̃ in celis eſt. Propter deum ergo omnia facienda ſunt: vt omnia que facimus omniũqꝫ fines ad deum referamus.

Quõ intelligẽdũ ſit illud ne duos fines nobis ꝯſtituam⁹

De differentia voluntatis ⁊ intentionis ⁊ finis. f

Volet etiam queri q̃d diſtet int̃ volũtatẽ ⁊ intẽtionẽ ac finez? Ad qꝺ dici põt int̃ volũtatẽ ⁊ finẽ certo atqꝫ euidẽti mõ diſtinguit̃: qꝛ volũtas eſt q̃

Quid ſit volũtas.

volumus aliquid. Finis vero voluntatis eſt vel illud quod volum⁹: p quod impletur ipſa voluntas: vel potius aliud ꝑpter quod illud volumus. Intētio vero interdum ꝑ voluntate interdum pro fine volūtatis accipitur: que diligēs ac pius lector in ſcriptura vbi hec occurrunt diſcernere ſtudeat. Finis vero volūtatis ē delectatio bona vel mala: ad quā nitit̄ quiſq̄ pueni/re. Unde Aug⁹. ſup illum locū pſ. Scrutans corda ⁊ renes: ſic ait: De⁹ ſol⁹ ſcrutatur corda .i. quid quiſq̄ cogitet: ⁊ renes .i. q̄d quēq̄ delectet. Quia finis cure ⁊ cogitatiōis eſt delectatio: ad quā cura ⁊ cogitatione nititur quiſq̄ puenire: ⁊ paulopoſt Opa noſtra que ſunt in dictis ⁊ factis poſſunt hoīes videre: ſed quo animo fiant: et quo venire cupiant: ſolus deus videt: qui cum videt cor eē in celo: ⁊ nō delectari nos in carne ſ₃ in dño .i. cū bone ſunt cogitatio/nes ⁊ eaꝝ fines: dirigit iuſtum. Idem ſup alteri⁹ pſ. locū: illū ſc₃ In laqueo iſto quē abſcōderūt cōprehenſus eſt pes eoꝝ: dicit Pes anime amor ē: q̄ ſi prau⁹ eſt: dicit̄ cupiditas vel libido: ſi rect⁹: dicit̄ charitas. Eo mouet̄ anima quaſi ad locum quo tendit. id eſt. ad delectationē bonā vel malaꝫ. quo ſe pueniſſe p amorem letat̄. Finis ergo volūtatis vt p̄miſſum eſt dr̄ et illud qđ volumus ⁊ illud ꝑpter quod volumus: ⁊ intentio ad illud reſpicit ꝑpter qđ volum⁹ ⁊ volūtas ad illud qđ volumus: vt verbi gratia. Si velim eſurientē reficere vt habeam vitam eternam: volūtas ē qua volo reficere eſurientē: cui⁹ finis eſt refectio eſuriētis. Intentio vero eſt qua ſic ad vitaꝫ peruenire volo. Finis vero ſupmus ē ipa vita: ad quā ⁊ alius finis refert̄.

Intentio quō accipit̄.

Quid ſit finis

Auguſti.

Reperit predicta ſubdēs exemplum.

An illa intentio ſit volūtas. g

Utrū alia voluntas hec ab alia ſit.

Oꝫ queritur vtrū intentio talis ſit volūtas: ⁊ ſi voluntas eſt an in hoc ope ſit vna eademq̄ voluntas: q̄ volo reficere eſurientem: ⁊ qua volo habere vitā eternā: Videt̄ nempe talis intētio voluntas eſſe: vt em̄ volūtas eſt qua volo reficere paupem: ita ⁊ volūtas ē q̄ p illud volo habere vitam. Et alia q̄dem videtur volūtas eſſe qua volo habere vitā: et alia qua paupi ſubueniri volo. Sꝫ iſta ad illā refert̄. Naꝫ ⁊ ſi hoc ita placeat vt in eo cū aliqua delectatiōe voluntas acqeſcat: nō dū eſt tn̄ illud quo tēdit̄: ſ₃ hoc ad illud refert̄ vt illō deputet̄ tāq̄ patria ciuis: iſtud vo tanq̄ refectio vel manſio viatoris. Et ſunt iſte volūtates affectus ſiue mot⁹ mentis quibus quaſi greſſibus vel paſſib⁹ tenditur ad patriam. Sicut ergo altera eſt voluntas videndi feneſtras: vt ſupra docēte Aug. didicim⁹. altera que cū ex iſta nectit̄ volūtas .ſ. p feneſtras videndi trāſeuntes Ita nōnullis alia videtur eſſe volūtas eleemoſynas dandi paupi: alia volūtas habēdi vitam. Alij aūt putant q̄ vna ſit voluntas ⁊ hic ⁊ ibi: ſed ꝑpter ſubiectorū multiplicitatem: diuerſitas memorat̄ volūtatū Ceteꝝ quolibet hoꝝ veꝝ ſit: illud nulli in ambiguum venit: q̄n voluntas ex ſuo fine penſet̄: vtrū recta ſit an praua: peccatū an gratia: ⁊ q̄n noīe intētionis aliq̄n finis aliquādo voluntas intelligat̄.

Iſta ē diſtinctio. xxxviij. hui⁹ ſecūdi libri. In qua magiſter poſtq̄ egit de pctō actuali ſm̄ ſe. incipit agere de pcti radice .ſ. de voluntate que eſt radix peccati. Et tria circa hoc facit. Naꝫ p̄mo agit de volūtatis rectitudine ⁊ pūerſitate. Secundo de voluntatis ⁊ intentionis diuerſitate. Tertio de volūtate finis ⁊ eorum que ſunt ad finē idemptitate. Primū vſq̄ ibi Solet etiam queri. Secūdū vſq̄ ibi. Sed queritur vtrum. Tertium vſq̄ ad finē diſtinctionis. In ſpeciali ſentētia magiſtri ſtat in tribus propoſitōibus: quarum prima eſt hec. Ex bono vel malo fine perpenditur rectitudo vel pūerſitas voluntatis humane. Hanc magiſter ponens dicit q̄ voluntas humana rectitudineꝫ vel peruerſitatem habet a fine bono vel malo. Un̄ bonus finis voluntatis eſt charitas: beatitudo ipſa vita eterna de⁹ ipē ſm̄ Auguſtinum: quod ꝑpter charitatem nō fit recte non fit. Qui quidem voluntatis finis .ſ. charitas ad finem vlteriorem ordinat̄ .ſ. ad deū. Malaꝝ vero voluntatum finis eſt mala delectatio in actu vitioſo. Et ſubdit q̄ tam bone q̄ male voluntates poſſunt habere plures fines intermedios: qui ſūt quaſi iter quoddam ⁊ via ad vltimum finem pueniendi. Contra quod magiſter obijcit autoritatē beati Auguſtini q̄ dicit q̄ non poſſumus duos fines conſtituere ſimul. Et reſpōdens dicit q̄ hoc verum ſit: vbi fines ſic ſe habent q̄ vnus non ſit ſub alio contentus vel q̄ vnus non ſit ad alium ordinatus: ⁊ nō vbi vn⁹ ad alium refert. ſicut eſt in propoſito. Secūda ꝓpoſitio eſt hec. Voluntatem ⁊ intentionē omnino fore idem congrue negatur: eo q̄ p voluntatem ⁊ non p intentionem potentia affectiua nominatur. Hanc magiſter probans querit. Utrū voluntas ⁊ intentio ſint idem. Et reſpondet q̄ non omnino ſint idem. q̄r voluntas nominat potentiam volitiuam: intētio aūt nō: quod ex verbis beati Auguſtini declarans dicit q̄ voluntas eſt potentia qua volumus: finis vero ē illud quod volumus. Intētio vo eſt illa interior motio qua p voluntatem in finē tendimus: ſicut ex gratia: ſi velim eſurientem reficere vt habeā vitam eternā tunc volūtas eſt potētia q̄ volo reficere eſurientē cui⁹ finis medi⁹ ē refectio eſuriētis. Ultim⁹ vo finis eſt vita eterna. Intētio vero eſt mot⁹ quo ad finē puenire volo Un̄ patet iſta tria nō eſſe omnino idem. Tertia propoſitio eſt hec. Satis ꝯſtat ꝓbabile q̄

aliquis eodem velle velit finem: ⁊ illud qđ ad deum eſt referibile. Hanc magiſter probans querit. Utrū ſit idem actus voluntatis quo vult finem ⁊ ea q̄ ſunt ad finem. Et reſpondens dicit ꝙ aliquibus videtur ꝙ non ſit idem actus ſed plures: ſicut nō eſt idē actꝰ videre feneſtram ⁊ videre ꝑ feneſtram trāſeuntes in via. Aliquibus vero placet ꝙ ſit idem actus voluntatis qui ſolum ſm diuerſitatem volitorum ſit diuerſificatus: ⁊ q̄ iſtaꝝ opinionū ſit verior mgr̄ relinquit indeterminatū. Et tm̄ in ſpeciali.

Cū voluntas ſit de his que homo naturaliter habet. quare peccatū fore dicat̄ cū nullū aliud naturale peccatū ſit. a

DI.XXX IX. b **Ic autem ori**tur queſtio ſatꝭ neceſſaria et ſuperioribus cauſam trahens. Dictum eſt em̄ ſupra volūtatem ieſſe naturaliter homini ſicut intellectꝰ ⁊ memoria. Que aūt homini naturalia ſunt: q̄tumcūq̄ vitientur: bona tamē eſſe nō deſinūt: quia non valet vitium bonitatem in qua deus eam fecit penitus conſumere: vt verbi gratia Intellectꝰ vel ratio ⁊ ingenium ac memoria ⁊ ſi vitijs ac peccatis obnubilent̄ ⁊ corrumpāt̄: bona tamen ſunt: nec peccata nomiant̄ ſicut Augꝰ. de ratione que eſt imago dei in qua facti ſumus euidenter oſtendit in. xv. li. de trinitate. Hec eſt inq̄t imago in qua homines ſūt creati: qua ceteris animalibus preſunt: que creatura in rebus creatis excellētiſſima ē: cū a deo iuſtificat̄: a deformi forma in formoſam mutatur formam. Erat. n. inter vitia natura bona: hec aūt imago rō eſt vel intellectus. Cum ergo voluntas de naturalibus ſit: quare ipa nō ſemꝑ bonum

Reſpōſio ſm quoſdam. eſt: ⁊ ſi aliquādo vitijs ſubiaceat? Ad h̄ facile reſpondent qui dicunt omnia que ſunt inq̄tum ſunt bona eſſe: quia ⁊ ipſam volūtatem inq̄tum ē bona eſt vel inq̄tū volūtas eſt vt ſupra poſuimus bonum eſſe aſſerunt: ſed inq̄tum inordinata eſt. mala eſt ⁊ peccatum. Ubi poteſt ab eis rōnabiliter q̄ri. Si voluntas inq̄tum iordinata eſt: peccatum eſt: quare ergo intellectus: ratio ⁊ ingenium ⁊ hmōi. cū inordinata ſunt peccata non ſunt? Inordinata vero ſūt ſicut voluntas cū ad rectum finem nō tendunt: eorumq̄ actus ꝑuaricatiōes exiſtūt. Ad qđ illi dicūt volūtatis nomine aliquādo vim ſcꝫ naturalem potentiam volendi: aliquādo actū ipſius vis ſignificari. Uis aūt ipſa naturaliter anime inſita nunq̄ pctm̄ eſt ſicut nec vis memorādi vel itelligēdi. Sꝫ actus huiꝰ vis qui ⁊ voluntas dicit̄: tunc pctm̄ eſt qn̄ inordinatꝰ eſt.

Quare actus voluntatis ſit peccatum. ſi actus aliarū potentiarū nō ſunt peccata. b

Sed adhuc queritur: q̄re huiꝰ naturalis potentie actus peccatum ſit: ſi aliarum potentiarū actus peccata non ſunt. ſ. potentie memorandi: cuiꝰ actus eſt memorare: ⁊ potentie intelligēdi cuiꝰ actꝰ eſt intelligere? Ad quod ⁊ ipi dicunt: quia alterius generis ē actus ille voluntatis: q̄ꝫ actus memorie vel intellectus Hic em̄ actus eſt ad aliquid adipiſcendum vel non amittendum: qui nō poteſt eſſe de malis q̄n ſit malus Uelle em̄ mala malum eſt. Sꝫ intelligere vel memorari mala: malum nō eſt. Quāuis etiā hos actus malos eſſe interdum non improbe aſſerant. Memorat em̄ interdum quis malum vt faciat ⁊ q̄rit intelligere verum vt ſciat impugna-

Reſpōſio ſm quoſdam. re. Ecce qualiter ſoluitur premiſſa queſtio ab his qui tradunt omnia eſſe bona inquātum ſunt. Qui vero dicūt voluntates malas peccata eſſe ⁊ nullo modo bona breuiꝰ reſpondent dicentes actum voluntatis nō eſſe de naturalibus: ſed vim ipam ⁊ potentiam volendi que ſemper bonum ē: ⁊ in omnibus eſt: etiam in ꝑuulis in q̄bus nōdum eſt eius actus.

Quomodo intelligēdum ſit illud ꝙ homo etiam q̄ ſeruꝰ ē peccati naturaliter vult bonū. c

Preterea queri ſolet quomodo intelligendum ſit qđ ait Ambroſius exponens illud verbum apoſtoli. Non qđ volo illud ago: ſed qđ nolo illud facio. Dicit. n. ꝙ homo ſubiectus peccato facit quod non vult: quia naturaliter vult bonum. Sed voluntas hec ſemꝑ caret effectu: niſi gratia dei adiuuet ⁊ liberet Si homo ſubiectus peccato eſt: vult quidem malum ⁊ opatur: quia ſeruus eſt peccati ⁊ eiꝰ voluntatem (ſic ſupra dixit Auguſtinus) libēter facit: quō ergo naturaliter vult bonum? An eſt eadem voluntas. id eſt. idem motus quo libenter peccato ſeruit: et quo naturaliter vult bonum? Si nō eſt eadem voluntas: que ergo iſtarum eſt: quā cum homo iuſtificatur a ſeruitute peccati libe-

An eadē volūtate velit homo naturalit̄ bonū ⁊ libēter pctō ſeruiat vel non.

ratur. Ut enim diſſeruimus ſuperius gratia
dei voluntatem hominis liberat ⁊ adiuuat
que voluntatem hominis pparat adiuuã
dam ⁊ adiuuat pparatam. Sed que eſt il-
la volũtas? an illa que naturaliter vult bo
num? an illa que libenter ſeruit peccato: ſi
tamen due ſunt volũtates? Propoſita eſt
queſtio pfũda que varia a diuerſis expo-
ſitione determinatur. Alij enim dicunt du
os eẽ motus. vnũ quo hõ vult bonũ natu-
raliter. Quare naturaliter: ⁊ quare natu-
ralis dicit? Quia talis fuit motus nature
humane in prima ꝯditione in qua creati ſi
ne vitio ſumus: que ꝓprie natura dicitur.
Fuit enim homo creatus in voluntate rect⁹
Unde in eccleſiaſticis dogmatibus ſcrip-
tum eſt. Firmiſſime tene primos homines
bonos ⁊ rectos eſſe creatos cũ libero arbi-
trio quo poſſent ſi vellent ꝓpria volunta
te peccare: eoſq; non neceſſitate: ſed ꝓpria
voluntate peccaſſe. Recte ergo dicit ho-
mo naturaliter velle bonũ: quia in recta et
bona volũtate ꝯditus eſt. Superior enim
ſcintilla rationis que etiam (vt ait Hiero-
nymus) in Chayn nõ potuit extingui: bo-
num ſemper vult: ⁊ malum ſemp odit. Ali
um autem dicunt motum eſſe mentis quo
mens relicta ſupiorum lege ſubijcit ſe pec-
catis: eiſq; oblectatur. Iſte mot⁹ (vt aiũt)
anteq; aſſit alicui gratia: dñatur et regnat
in homine alterũq; deprimit motum: vter
q; tamen ex libero arbitrio eſt. Veniẽte au
tem gratia: ille malus mot⁹ elidit: et alter
naturaliter bon⁹ liberat ⁊ adiuuat vt effi-
caciter bonum velit. Ante gratiam vero lz
naturaliter homo velit bonũ: non tamẽ ab
ſolute concedi oportet bonã habere volun
tatem: ſed potius malam. Alij autẽ dicunt
vnam eſſe voluntatem. id eſt. vnum motũ
quo naturaliter vult homo bonum: ⁊ ex vi
tio vult malũ: eo q delectatur: ⁊ inq̃tum
vult bonum naturaliter bonus eſt: inq̃tũ
malum vult: malus eſt.

Propoſitam q̃ſtionẽ exeq̃tur ꝑus ſcdm illos q dicunt duos eſſe motus.

Signadi⁹.

Reſponſio ſcdm alios.

Iſta ẽ diſtinctõ. xxxix. hui⁹ ſecũ
di libri. In qua magiſter oſtenſo in precedenti diſtin
ctione vnde ſit rectitudo ⁊ vitium in volũtate: inqui-
rit qualiter in voluntate ſit peccatum. Secũdo qua
re actus voluntatis potius dicitur peccatum q̃ act⁹
aliarum potentiarum Tertio an idem actus volũta
tis ſit quo vult naturaliter bonum ⁊ quo reſpuit ma
lum. Primum facit vſq; ibi. Sed adhuc querit. Se
cundum vſq; ibi. Preterea queri ſolet. Tertium vſq;
ad finem diſtinctiõis. In ſpeciali ſententia magiſtri
ſtat in tribus ꝓpoſitionibus: quarum prima eſt hec
Quãuis volũtas humana de ſua natura ſit bona
⁊ recta creata. tñ dicitur denominatiue mala inq̃tũ
eſt mala ⁊ inordinata. Hanc magiſter ꝓbans querit
vtrum voluntas poſſit eſſe mala: cum tamen habeat
naturalem bonitatem ſicut ⁊ cetere potentie natura
les: q̃ q̃tũcunq; deprauent bone manent ſicut ratio
ingenium: ⁊ conſimilia: que quãtũcũq; vitijs depra-
uentur: nunq̃ tamen propter hoc dicunt mala ſicut
voluntas mala pctm̃ appellatur. Et dicit ſcdm opinio
nẽ illoꝝ qui oĩa q̃ ſunt bona dicunt eſſe Ad quod re
ſponderi poteſt q voluntas nõ dicit mala ſeu pecca
tum inq̃tum eſt quedam naturalis potẽtia: ſz inq̃tũ
per actum ſuum deordinat dicitur peccatũ. Sz tũc
dicit magiſter q adhuc queri poteſt quare cetere vi
res: vtpote ratio ⁊ memoria: ingeniũ etiã non dicun
tur peccata cum tamen et ipſe in actibus ſuis quan-
doq; deordinentur ſicut voluntas. Et reſpõdet q il
la deordinatio nõ eſt in voluntate ſed in actibus ei⁹
qualiter nõ eſt in actibus aliarum potentiaꝝ. Se
cunda ꝓpoſitio eſt hec. Nullus actus aliarũ virium
niſi actus voluntatis malus iudicat: licet tamen ho
mo quãdoq; ipſis abutatur. Hanc magiſter ꝓbans
querit quare hmõi actuũ deordinatio non ſit ita he
ne in actibus aliarum potentiaꝝ ſicut in actibus vo
luntatis. Et reſpondens dicit q hoc ideo: quia non
ſunt eiuſdem generis cum actibus voluntatis: eo q
nõ ordinantur ad aliquid cõcupiſcendum: adipiſcẽ-
dum: vel non admittendum: ſicut actus voluntatis.
Aliquando tamen actibus aliarum potentiarum vi
tioſe homo abutitur. Tertia propoſitio eſt hec.
Non eſt idem actus quo voluntas bonũ eligit ⁊ ma-
lum reſpuit. Hanc magiſter probans querit. Utrum
eadem ſit voluntas que naturaliter vult bonum ⁊ re
pugnat malo. Et reſpondẽs dicit duas circa hoc eẽ
opiniones: quarum vna dicit non eſſe eandem volũ
tatẽ vtrobiq;: quia vtrolibet non eſt idem motus vo
lũtatis. Unus enim eſt naturalis quo naturaliter vult
bonum: ⁊ ille cõpetit homini a natura ſeu a ſui cõdi
tione. Alius vero quo repugnat malo eſt voluntari
us non pure naturalis: ſed competens homini inq̃
tum eſt p gratiã a ſeruitute peccati liberatus. Alia
eſt opinio que dicit q ſit idem motus volũtatis vtro
biq;: ſed magiſter nullam harum opinionũ p alia de
terminat. Et tm̃ in ſpeciali.

**An ex fine omnes actus pẽſari de
beant. vt ſimpliciter boni vel ma-
li dicantur.** a

p

Poſt hec de ac- DI.XL.
tibus adijciendum videtur.
vtrum ⁊ ipſi ex fine ſicut volũ
tas penſari debeant boni vel
mali? Licet enim ſcdm quoſdam
omẽs boni ſint inq̃tũ naturaliter ſunt: nõ
tamen abſolute dicendi ſunt omnes boni.
nec omnes remunerabiles: ſed quidam ſim
pliciter mali dicũtur: ſicut ⁊ alij boni. Nã
ſimpliciter ac vere ſũt boni illi actus q̃ bonã
habent cauſam ⁊ intentionẽ. i. q̃ volũtatem
bonam comitant: ⁊ ad bonum finẽ tendũt
Mali vero ſimpliciter dici debẽt: q̃ puer-
ſam habent cãm ⁊ intentionem. Un̄ Amb.

Qui act⁹ ſimpliciter bõi dicendi ſunt.

Qui ſimpliciter mali.

Ambroſi⁹.

ait. Affectus tuus opi tuo nomē imponit.
Et Aug⁹. ſup pſ. xxxj. Nemo cōputet bo
na opa ſua ante fidē Ita em̄ videt̄ mihi eē
vt magne vires ⁊ curſus celerrim⁹ p̄ter vi
am: q2 vbi ipſa fides nō erat: bonū op⁹ nō
erat. Bonū em̄ opus intentio facit intenti
onem fides dirigit. Nō valde attēdas q̄d
homo faciat: ſed q̄d cū facit attēdat: quo
lacertos optime gubernatōis dirigat His
teſtimonijs inſinuari videt̄ ex affectu et fi/
ne opa bona eſſe vel mala. Quib⁹ cōſonat
quod veritas in euāgelio ait: Non pōt ar
boꝛ bona fructuſ malos facere: neq₃ arboꝛ
mala fructus bonos facere. Nomine arbo
ris nō natura humane mentis ſed volūtas
intelligit̄: que ſi mala fuerit: nō bona ſ ma
la opa facit. Si ꝟo bona fuerit: bona non
mala facit opera.

Utrū oīa opa hoīs ex affectu ⁊ fi-ne ſint bona vel mala. b

Sz queritur vtrū

oīa opa hominis ex affectu ⁊ fine ſint bo
na vel mala? Quibuſdā ita videt̄ eſſe q̄ di
cunt oēs actus eſſe indifferentes vt nec bo
ni nec mali ꝑ ſe ſint. Sz ex intentiōe bona
bon⁹: ⁊ ex mala malus ſit oīs act⁹. Scd̄m
quos quilibet actus pōt eē bonus: ſi bona
intentione gerat̄ Alijs aūt videt̄ ꝙ qui
dam actus in ſe mali ſint: ita vt nō poſſint
eſſe niſi peccata: etiā ſi bonā habeant cām.
Et q̄dā in ſe boni: ⁊ ſi malā habeāt cauſā
nō tñ boni eſſe deſinant Quod teſtimonio
Aug. cōfirmant. qui dicit bonū aliquādo
nō bñ fieri. Quod em̄ quis inuitus vel ne-
ceſſitate facit: nō bñ facit: quia nō bona fa/
cit intentione. vt ait Aug⁹. ſup Joh. Ser
uilis inquit timoꝛ nō ē in charitate: in quo
q̄uis credat̄ deo: nō tñ in deum: ⁊ ſi bonū
fiat: non tñ bene Nemo enim inuitus bene
facit: etiam ſi bonum eſt quod facit. Ecce
habes ꝙ aliquis nō bñ facit illud quod bo
num eſt. Facit ergo qd̄ bonum eſt intentio
ne nō bona. Ideo aſſerūt illi quedam ope-
ra eſſe talia que ſic bona ſunt: ꝙ mala eē nō
p̄nt quocūq₃ mō fiant ſicut ecōuerſo que-
dā ſic ſunt mala: vt nō poſſint eſſe bona q̄-
cūq₃ ex cauſa fiāt. Alia aūt eſſe opa q̄ ex fi-
ne vel ex cauſa bona ſūt vel mala ⁊ ad illa
referūt ſctōꝝ teſtimonia: q̄b⁹ ex affectu vel
intētione iudiciū operū penſari dicūt. Tri
partitā edūt iſti differentiā actuū.

Opinio quorūdā q̄ dicunt oēs act⁹ indifferētes.

Alioꝝ opinio qui trifariā diuidūt differentiā actuum.

Aliter Augu. ſentire videtur qui dicit opera hoīs eſſe bona vel mala ex intentione ⁊ cauſa. p̄ter quedam q̄ ꝑ ſe peccata ſunt. c

Sed Aug⁹ euiden

tiſſime docet in libro contra mendaciū om
nes actus ſcd̄m intentionē ⁊ cām iudicādos
bonos vel malos: p̄ter quoſdā qui ita ſunt
mali vt nunq̄ poſſint eſſe boni: etiam ſi bo
nam videantur habere cauſam. Intereſt
inquit plurimū: qua cauſa: quo fine. qua
intentione quid fiat. Sed ea que conſtat eſ
ſe peccata: nullo bone cauſe obtentu. nullo
quaſi bono fine: nulla velut bona intentio
ne facienda ſunt Ea quippe opera hominū
ſi cās habuerint vel bonas vel malas nūc
ſunt bona: nunc mala: que nō ſunt ꝑ ſeipſa
peccata: ſicut victū pꝛebere pauperibus
bonum eſt: ſi fit cauſa miſericoꝛdie cum re-
cta fide: ⁊ concubit⁹ coniugalis qñ fit cau-
ſa generandi: ſi ea fide fiat vt gignant̄ rege
nerādi. Hec rurſus mala ſunt ſi malas ha-
beant cauſas: velut ſi iactātie cauſa paſci-
tur paup: aut laſciuie cauſa cū vxoꝛe con
cūbit̄: aut filij generant̄ nō vt deo ſ vt dia
bolo nutriant̄. Cū vero opa ipſa ꝑ ſe pec/
cata ſūt vt furta: ſtupꝛa: blaſphemie: quis
dicat cauſis bonis eſſe facienda: vel pecca
ta nō eē: vel quod eſt abſurdius iuſta pec-
cata eē? Quis dicat furemur diuitibus vt
habeamus quid demus pauperibus: aut
falſa teſtimonia ꝓferam⁹: nō vt inde inno-
centes ledant̄ ſed potius ſaluent̄. Duo. n.
bona hic ſunt: vt inops alat̄: ⁊ innocēs nō
puniat̄. Aut quis dicat adulteriū eē faciē
dum vt ꝑ illā cū qua fit homo de moꝛte li-
beret̄. Teſtamenta etiā vera cur nō ſupꝓ
mimus ⁊ falſa ſupponim⁹: ne hereditates
habeant qui nihil boni agunt: ſed hi poti/
us qui indigentes adiuuant. Cur nō fiant
illa mala ꝓpter hec bona: ſ ꝓpter h̄ bona
nec illa ſunt mala? Cur nō ab īmundis me/
retricib⁹ que ditāt ſtupꝛatoꝛes: rapiat di-
uitias vir bonus: vt indigentibus eas lar
giat̄: cum nullum malū ſit ſi ꝓ bono fiat?
Quis hoc dicat niſi qui res humanas mo
reſq₃ conat̄ ⁊ leges ſubuertere? Q2 em̄ faci
nus nō dicat̄ recte fieri poſſe: nec ipune tm̄
verumetiam glorioſe: vt in eo nō timeatur
ſupliciū: ſed ſperetur ⁊ premium: ſi ſemel
conſenſerimus in malis actibus: nō quid
fiat: ſed quare fiat eſt querēdū: vt queciq₃
ꝓ bonis fiunt cauſis: nec ipa mala eſſe iu-
dicētur. At iuſticia merito punit eum qui
dicit ſe ſubtraxiſſe ſuperflua diuiti vt p̄be/

Auguſti.

Nō tm̄ q̄re ſʒ etiā q̄d fiat attendendū eſt.

ret pauperi: ⁊ falſariũ qui alienum corrum
pit teſtamentũ: vt is eſſet hereſ qui faceret
elemoſynas largas: non ille qui nullas: et
eum qui ſe feciſſe adulteriuꝫ oſtendit: vt ꝑ
illam cum qua fecit hominẽ de morte libe/
ret. Sed diceret aliquis: ergo equandus
eſt fur quilibet furi qui volũtate miſericor
die furatur? Quis hoc dixerit? Sed horũ
duorũ non ideo quiſꝗ eſt bonus qꝛ peior
[Peior q̄ cõcupiſcẽdo ꝙ qui miſerãdo furatur.] eſt vnus. Peior eñ eſt qui cõcupiſcendo
ꝙ qui miſerando furatur. Sed ſi furtũ om
ne peccatũ eſt: ab omni furto abſtinenduꝫ
eſt. Quis eñ dicat eſſe peccanduꝫ etiam ſi
aliud ſit grauius: aliud leuius peccatum?
Nunc autẽ querimus quis actus peccatũ
ſit vel non? Non qd̄ grauius ſit vel leuius
Intende lector ꝓpoſitis verbis tota men/
tis cõſideratione: que non inutileꝫ habent
exercitationẽ: ⁊ dinoſces q̄s actus ſit pec-
catũ: qui .ſ. malã habeat cauſam: nec ille tã
tum: qꝛ ſunt nõnulli actus qui ⁊ ſi bonam
habeant cauſam: tñ peccata ſunt: vt ſupra
poſitũ eſt. Ex quo cõſequi videt̃ quia nõ
ſemꝑ ex fine iudicat̃ volũtas ſiue actio ma
la: ſicut in illis que ꝑ ſe peccata ſunt. Illa
eñ cum quis geſſerit ꝓ aliqua bona cauſa
bonum videt̃ habere finem: nec ex fine vo
luntas eſt mala: nec ex voluntate actio fit
[Intra ea que act⁹ mali ſunt q̄dam ponunt actũ iudeorũ.] mala: ſed ex actione volũtas fit praua. In
quibus aliqui ponunt actũ iudeorum qui
crucifigendo chriſtum arbitrant̃ ſe obſeq̃/
um p̄ſtare deo: quia bonũ finem dicũt eos
ſibi poſuiſſe .ſ. dei obſequiũ: ⁊ tamen volũ-
tatem eorũ ⁊ actionẽ ꝑuerſam fore aſſerũt.
De bonis aũt nulla fit exceptio in p̄miſſis
verbis Auguſtini: quin omnis voluntas
bona ex fine fit bona: ⁊ ex fine ⁊ voluntate
omnis actio bona: bona eſt. Sꝫ nõ omnis
mala voluntas ex fine mala eſt: nec omnis
mala actio ex fine ⁊ ex volũtate mala eſt: ⁊
omnis que habet malã cauſam mala eſt: ſꝫ
non omnis que bonã cauſam habet: bona
eſt. Ideoꝗ cũ ex affectu dicitur nomẽ im/
poni operi: in bonis operibus generaliter
vera eſt hec regula: ſed in malis excipiunt̃
illa que ꝑ ſe mala ſunt. Omnia ergo homi
nis opera ſm̃ intentionẽ ⁊ cauſam iudicã-
tur bona vel mala: exceptis his que per ſe
mala ſunt. id eſt. que ſine preuaricatione fi
eri nequeunt.

Quidam dicunt p̄dicta non poſſe
fieri bono fine. d

Que tamen quidã

contendunt nunꝗ habere bonam cauſam
Qui eñ aliena furatur vt pauperib⁹ tribu
at: non pro bono (vt aiunt) furatur. Non
eniꝫ bonum eſt aliena pauperib⁹ erogare.
Qui eniꝫ de rapina ſacrificium deo offert: [Q nõ fiãt bono fine notat̃ ex verbis Auguſtini.]
idem facit: vt ait autoritas ac ſi filiũ in con
ſpectu patris victimet: vel ſacrificium car-
nis deo offerat. Abominabilis nempe deo
eſt impiorũ oblatio. Ita etiam ⁊ homineꝫ
ꝑ adulterium a morte liberare malum eſſe
dicunt. Et ſi enim bonũ ſit hominẽ a mor-
te liberare: tamẽ ſic hominẽ liberare: malũ
fore aſſerunt. Ideoꝗ Auguſtinuꝫ in ſupe
rioribus dicunt temperaſſe ſermonem cau
teꝗ locutũ vbi ait. Ea que cõſtat eſſe pec-
cata: nullo quaſi bono fine: nulla velut bo
na intentione facienda. Non eñ ſimplici/
ter dixit bono fine ⁊ bona intentiõe: ſed ad
didit quaſi ⁊ velut: quia talia nõ fiunt bo-
no fine ⁊ bona intentione: ſed intentõe que
videtur bona: et fine qui putatur bonus:
ſed non eſt. Nec ideo excepit Auguſ. iſta
vt aiunt: quin cauſas habeant malas. Sꝫ
quia cauſas habent que vident̃ bone: ſunt
tamen male.

Iſta eſt diſtinctio. xl. hui⁹ ſecũdi
libri. In qua magiſter poſtꝗ egit de peccato actuali
in ſe ⁊ quõ ſit in volũtate ſicut in ſua radice. Incipit
agere de vitio ramorum ex radice ꝓcedente id ẽ de
vitio operũ exiſtentiũ a voluntate. Et tria circa hoc
facit. Primo eñ inquirit an actus iudicandi ſint bo
ni ex fine. Secũdo an omnes actus iudicãdi ſint bo
ni ex fine. Tertio an mali excuſant̃ ꝑ hoc ꝙ fiunt bo
ni finis intentione. Primum facit a p̄ncipio vſꝗ ibi.
Sed queritur vtruꝫ. Secundũ vſꝗ ibi. Que tamẽ
quidam. Tertiũ vſꝗ ad finẽ diſtinctionis. Et tñ in
generali. In ſpeciali ſententia mgr̄i ſtat in tribus ꝓ
poſitionibus: quaꝝ p̄ma eſt hec. Licet exteriores
act⁹ inꝗtũ ſunt boni reputent̃: tñ moraliter boni vel
mali iudicant̃ ſm̃ ꝙ ex recta voluntate vel inordina
ta oriunt̃. Hanc ꝓpoſitionem mgr̄ ponens dicit: ꝙ
licet omnes actus exteriores ſint boni inꝗtum ſunt
tñ iudicant̃ moralit̃ boni vel mali ſm̃ ꝙ ex bona vel
mala intẽtiõe ꝓcedunt: ita ꝙ illi ſimpliciter boni vel
mali dici debent qui bonam ⁊ rectam habẽt cauſaꝫ
ſeu intentionẽ. id eſt. ad bonum finem tendunt. Ma
li vͦo ſimpliciter dici debent qui ex ꝑuerſa intẽtione
ꝓcedunt: quod ꝓbat autoritate beati Amb. ⁊ per
illud euangelij. Nõ poteſt arbor bona malos fruct⁹
facere: nec econuerſo arbor mala bonos fructus fa-
cere. Secũda ꝓpoſitio eſt hec. Nõ oẽs actus hu
mani ꝑ bonam voluntateꝫ ſunt rectificabiles. Hanc
mgr̄ ꝓbans querit. Utrum vniuerſaliter ſit verũ ꝙ
omnes actus habẽt exteriorẽ maliciã vel bonitateꝫ
a voluntate? Et reſpondens dicit de hoc eſſe varias
opiniones: Nam quidam contendunt ꝙ oẽs act⁹ ex
teriores ſint de ſe indifferentes: ⁊ ergo generalit̃ ca
piant ſuam bonitatem vel maliciã a volũtate ex qua
ꝓducuntur. Alij vͦo dicunt non omnes fore indiffe
rentes: ſed aliquos eſſe de ſe bonos: ⁊ illos dicũt nõ
recipe abſolute ſuam bonitatem a volũtate: et dicũt
t

etiam tales abſolute non poſſe recipere maliciam ſuam a voluntate. Aliquos vero econuerſo in ſe eē malos dicunt qui etiam ſuam maliciā non habeāt a voluntate: ⁊ tales etiā dicunt ſuam bonitatē non poſſe recipere a voluntate. Aliquos dicunt eſſe indifferētes: ⁊ tales ſolum ſunt qui recipiunt ſuā maliciā ſeu bonitatē a voluntate. Tertij autē quibus magiſter videtur conſentire dicūt omnes actus exteriores a voluntate poſſe recipere bonitatē vel maliciā: ſolum illis exceptis qui de ſe ſunt mali: qꝛ tales ꝑ voluntatem fieri boni nō poſſunt. Tertia ꝓpoſitio eſt hec Malum pia intentione ꝓductum nequaq̄ iudicat̄ bonū. Hanc magiſter ponens dicit actus de ſe malos nunq̄ poſſe habere bonam cauſam. Ad qđ adducit plura exempla quibus concludit q̄ furtum factū vt pauperi ſubueniatur: vel rapina facta vt deo offeratur: aut adulteriū ꝑpetratum vt homo a morte liberetur: ⁊ alia huiuſmodi: hi actus licet cauſas habeant que videntur eſſe bone: ſunt tamē mali. Et tm̄ in ſpeciali.

An omnis intentio vel actio eorū qui carent fide ſit mala. a

DI.XLI.

Vnqꝫ intentio vt ſupra dictum eſt bonū opus faciat: ⁊ fides intentionē dirigat: nō immerito queri poteſt vtrū omnis intentio omneqꝫ illorum opus malū ſit qui fidem non habent? Si enī fides intentionē dirigit: ⁊ intentio bonū opus facit vbi non eſt fides: nec intētio bona nec opus bonū eſſe videt̄. Quod a quibuſdā non irrationabiliter aſtruitur qui dicūt omnes actiones ⁊ volūtates hominis ſine fide malas eſſe que fide habita bone exiſtunt. Unde apoſtolꝰ ait: Omne quod non eſt ex fide peccatū eſt. Quod exponens Augꝰ. ait: Omnis infideliū vita peccatum eſt: ⁊ nihil bonum eſt ſine ſūmo bono: vbi deeſt agnitio eterne veritatis: falſa virtus eſt etiā in optimis moribꝰ. Et Jacobus in epiſtola canoni. ait: Qui offēdit in vno. ſ. in charitate: factus eſt omniū reus. Qui ergo fidem ⁊ charitatem nō habet: omnis eius actio peccatū eſt: quia ad charitatē non refertur Quod enī ad charitatē non refert̄ (vt ſupra meminit Augꝰ.) nō fit quēadmodum fieri oportet. Ideoqꝫ malū eſt. Non ergo mādata cuſtodit: qui charitate caret: qꝛ ſine charitate nullū mādatorum cuſtoditur. Unde Augꝰ. ſuꝑ epiſtolā ad Gal. ait. Cuſtoditionē legis dicit apl'us: nō inebriari: non occidere: non mechari: ⁊ alia hmōi ad bonos mores ꝑtinentia que ſine charitate fide ⁊ ſpe impleri nō poſſunt. Nullū ergo mandatū implet: nullum bonū opus facit: qui fidem ⁊ charitatem non habet. Impoſſibile eſt enī (vt ait apoſtolus) ſine fide aliquid placere deo. Que ergo ſine fide fiūt bona nō ſunt: quia omne bonum placet deo.

Quidā dicūt oēs actiōes hoīs ſine fide eē malas q̄ in fide bone ſunt Augꝰ. in lib. ſniaꝝ ꝓſperi.

Autoritatibꝰ muniunt ſuā opinionem.

Qꝛ ſine charitate non cuſtodiūt mādata.

Que ꝑmiſſe ſententie obijciuntur ex verbis Auguſtini. b

His autē obijcitur quod ſupra dixit Augꝰ. ſ. q̄ in ſeruili timore. ⁊ ſi bonum fiat nō tamē bene. Nemo. n. inuitꝰ bene facit etiam ſi bonū eſt qđ facit. Hic enī dicit bonum fieri: ſed nō bene ab illo qui charitatē non habet. Qui enī ſeruiliter timet: charitate vacuus nō eſt: de quo tamē hic dicit: qꝛ bonū facit: ſed nō bene. Qui etiam ſuꝑ illum locum pſal. Turtur inuenit ſibi nidū vbi reponat pullos ſuos dicit q̄ iudei heretici ⁊ pagani opera bona faciunt: qꝛ veſtiunt nudos ⁊ paſcunt pauperes ⁊ hmōi: ſed nō in nido eccleſie. id eſt in fide: ⁊ ideo conculcant̄ pulli eorū. Quibus illi reſpondent dicētes bona opera appellari hmōi que ſine charitate fiunt: nō qꝛ bona ſint quādo ſic fiunt: quod euidenter ſupra Augꝰ. docuit: ſed qꝛ bona eēnt ſi aliter fierent: que etiā ſui genere ſunt bona: ſꝫ ex effectu fiunt mala.

Qualiter ad hec illi reſpōdeant.

Aliorū ſententia de premiſſa queſtiōe qua querebatur ſi omnis actio eorum mala eſt qui fidem non habent. c

Alij vero qui triphariam diſtinctionē actuū faciunt: opera cūcta que ad nature ſubſidium fiunt ſemꝑ bona eſſe aſtruūt. Sed qđ Augꝰ. mala eſſe dicit: ſi malas habeant cauſas. non ita accipiendū eſt quaſi ipſa mala ſint: ſed quia peccant ⁊ mali ſunt qui ea malo fine agūt. Itē ⁊ illud aliud ſcꝫ bonum opus intentio facit: ⁊ intentionē fides dirigit: determinant dicentes ibi bonū vocatū quod remunerabile eſt ad vitam: nō qđ illud ſit ſolum bonū opus: imo etiā alia plura: licet nō ea ratione qua illud ſint bona. Bonū enī multipliciter accipitur. ſ. ꝓ vtili: ꝓ remunerabili: ꝓ ſigno boni: ꝓ ſpecie boni: pro licito et alijs forte modis. Solaqꝫ illa intentio re/

Determinat ꝓ dicta vba Auguſtini.

Quibꝰ modis dicat̄ bonum.

munerabilis eſt ad vitã quã fides dirigit:
ſed nõ illa ſola bona eſt: vt aiunt. Nã ſi qs
iudeus vel malus chriſtian⁹ neceſſitatẽ ꝓ
ximi reuelauerit naturali pietate duct⁹: bo
nũ fecit: ⁊ bona fuit volũtas q̃ illud fecit.

Hic ponit quedam Auguſtini capitula que retractauit: non quaſi praue dicta; ſed quo ſenſu dixerit inſinuans. d

Poſt hec ĩueſtiga
ri oportet qualit̃ intelligendũ ſit qd Aug⁹
(Capl̃m pmũ.) ait in li. de vera religione. Uſq₃ adeo inq̃t
peccatũ voluntarium malum eſt: vt nullo
modo ſit peccatũ ſi nõ ſit voluntariũ. Hu
ius dicti rationẽ Aug⁹. aperiens in libro
(Retractatio geminã continens determinationem.) retractationũ dicit. Poteſt videri falſa
hec diffinitio: ſed ſi diligẽter diſcutiatur in
uenietur eſſe veriſſima. peccatũ quippe illd
cogitandũ eſt qd tantũmodo peccatũ eſt:
nõ quod eſt etiã pena peccati. ſcʒ peccatuʒ
primũ hominis quod fuit peccatũ ⁊ cauſa
peccati: ſed nõ pena. Quãuis ⁊ illa que nõ
voluntaria peccata nõ immerito dicũtur:
quia vel a neſciẽtibus vel a coactis ꝑpetrã
tur: nõ omnimodo poſſunt ſine voluntate
cõmitti: quoniã ⁊ ille qui peccat ignorans
voluntate vtiq₃ facit: quod cũ faciendum
nõ ſit: putat eſſe faciendũ: ⁊ ille qui cõcupi
ſcente aduerſus ſpiritum carne: nõ ea que
vult facit: cõcupiſcit quidẽ nolens: ⁊ in eo
nõ facit qd vult: ſed ſi vincitur cõcupiſcen
tie conſentit volens: ⁊ in eo nõ facit niſi qd
vult: ⁊ illud qd in ꝑuulis eſt originale pec
catũ: ex prima hominis volũtate mala cõ
tractum eſt. Non itaq₃ falſum eſt qd dixi:
vſq₃ adeo peccatũ volũtariũ eſt ⁊c. Ec
ce qualiter accipiendũ ſit illud. ſ. vel de pri
mo peccato hominis: vel de omnib⁹ gene
raliter peccatis mortiferis: quoꝝ licet que
dam dicantur nõ voluntaria: que ſcʒ ꝑ ig
norantiã vel ꝑ infirmitatẽ fiunt. Eadem tñ
ea ratione poſſunt dici voluntaria: q₂ ſine
voluntate nõ cõmittunt̃.

Aliud capitulum. e

Illius etiam intel
(Retractatio.) ligentia ꝑquirenda eſt qd in li. de duabus
animabus edidit inq̃ens. Nuſq̃ niſi in vo
luntate peccatũ eſt. Quod etiã in lib. retra
ctationũ plane determinat dicens. Poteſt
putari iſta falſa eſſe ſententia qua diximus
nuſq̃ niſi in voluntate eſſe peccatũ: cũ apo
ſtolus dicat. Quod nolo hoc facio ⁊c. Sʒ
peccatũ qd nuſq̃ eſt niſi in volũtate: illud
p̃cipue intelligẽdũ eſt: quod iuſta damna
tio cõſecuta eſt. id eſt. primũ hominis pec
catum. In eodeʒ quoq₃ libro de duab⁹
animabus aliud tradidit conſideratiõe di (Aliud capl̃m)
gnum. ait eñ. Non niſi voluntate peccat̃:
ipamq₃ voluntatẽ diffinit dicens. Volun
tas eſt animi motus cogente nullo ad ali
quid vel nõ admittendũ vel adipiſcendũ.
Huius dicti cauſam aperiẽs ⁊ intelligenti
am pandens in li. retractationum ait. Hoc (Retractatio.)
ꝓpterea dictũ eſt: vt hac diffinitiõe volẽs
a nolente diſcerneret̃: ⁊ ſic ad illos referre
tur intentio: qui in paradiſo fecerũt origi
nem mali nullo cogente peccãdo. id eſt. li
bera voluntate: quia ⁊ ſcientes cõtra pre
ceptum fecerunt: ⁊ ille temptator ſuaſit vt
hoc fieret: nõ coegit. Nam qui neſciẽs pec
cauit non incõgruenter nolens peccaſſe di
ci poteſt: q̃uis ⁊ ipſe quidẽ neſciens fecit: (Non ſꝫ voluntas facti quod pctm̃ ẽ: voluntas pcti eſt: q₂ vult quis qd pctm̃ ẽ: non tñ peccatum.)
volens tamẽ fecit. Ita nec tale peccatuʒ ſi
ne voluntate eſſe potuit: ſed voluntas facti
ibi fuit: nõ peccati voluntas: quod tamen
factũ fuit peccatuʒ. Hoc eñ factum eſt qd
fieri nõ debuit. Quiſquis auteʒ ſciens pec
cat: ſi poteſt cogenti ad peccatũ ſine pecca
to reſiſtere: nec tamẽ facit vtiq₃ volẽs pec
cat: quia qui poteſt reſiſtere: nõ cogitur ce
dere: quapropter peccatuʒ ſine voluntate
eſſe nõ poſſe veriſſimũ eſt. Ex his liquet q̃
liter ſuperiora accipienda ſint.

Q mala voluntas eſt voluntariũ peccatum. f

Si autẽ omne pec
catum mortale voluntariũ eſt: cum volun
tas mala peccatum ſit mortale: cõſtat ipaʒ
eſſe voluntarium peccatũ. Quid eñ vt ait (Aug⁹. in li. de libe. arbi.)
Aug⁹. tam in voluntate q̃ ipa voluntas ſi
ta eſt. Voluntas itaq₃ mala recte volunta
rium dicitur peccatum: quia in voluntate
conſiſtit. Voluntas quippe (vt ait Aug⁹.
in eodem) eſt prima cauſa peccãdi: aut nul
lum peccatũ eſt prima cauſa peccandi: nec
eſt cui recte imputetur peccatum: niſi pec
canti. Non ergo eſt cui recte imputetur: ni
ſi voluntati. Hoc autem de peccato actua
li ⁊ mortali intelligendũ eſt. Neq₃ his ver

bis aliud voluit oſtēdere Auguſtinus vt ipſe ait in retractationibus: niſi qꝛ volūtas eſt qua peccatur ⁊ qua recte viuit.

Iſta eſt diſtinctio. xlj. hui⁹ ſecun di libri. In qua mgr̄ oſtenſa rectitudine ⁊ vitio bōna nor actuū ex pte finis ordinantis. facit idem ex par te pncipij mouentis. Et tria facit. Primo inq̄rit an omnis actus nō recta intentione factus ſit peccatū. Secūdo an omne peccatū debeat dici voluntarium Tertio ex p̄dictis concludit quoddam correlarium Primum vſq; ibi. Poſt hec inueſtigari oportet. Se cundū vſq; ibi. Si aūt omne pctm̄. Tertiū vſq; ad fi nem diſtinctionis. In ſpeciali ſententia mgr̄i ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarū p̄ma eſt hec. Et ſi in fideles qñq; faciant bona opa exteriora: non tamen agunt bn̄: ⁊ iō nō ſunt meritoria. Hanc mgr̄ ponēs q̄rit. Cum fides intentionem dirigat: ⁊ act⁹ tam in terior q̄ exterior ab intentione maliciā aut bonitatē habeat. Utrum ergo oīs actus infideliū qui fide nō diriguntur peccatum exiſtat? Et arguit p̄mo ꝙ ſic. Tum quia apoſtolus dicit. Omne quod non ex fide eſt: peccatum eſt. Tum quia actus infidelium ad fi nem que eſt charitas dei ⁊ ꝓximi non referꝫ. In op poſitū ſc̄do arguit autoritate. b. Augu. dicētis. Infi deles multa bona opera operari. Quā viam magi ſter ſequēs dicit infideles multa bona opera opera ri ſcꝫ bona de ſuo genere. licet per talia non poſſunt mereri. Addens bonum dici multipliciter. Nam ali quādo bonū dicitur illud quod eſt licitum: ⁊ aliquā do illud qđ eſt vtile. Aliqñ dicitur illud qđ eſt ſignū boni: vel qđ habet ſpeciem boni. Aliquādo dicitur illud quod eſt remunerabile: vl' illud quod eſt remu neratione dignum. Primis tribus modis pñt infide les bonum opari: ſed quarto mō non: eo ꝙ carent fi de. Secunda ꝓpoſitio eſt hec. Nullum peccatum eſt demeritorium quod non ſit quodāmodo volūta rium. Hanc magiſter ponens querit. Utrum omne peccatū ſit voluntarium? Et dicit ꝙ ſic. Nam in pec cato originali ⁊ in peccatis ex ignorantia factis ⁊ in omni peccato actuali ſeu veniali ſeu mortali aliquo mō voluntas concurrit: quod confirmat autoritate beati Auguſtini. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Intan tum libere ⁊ voluntarie quis opatur ꝙ etiā ipſa ma la voluntas qua peccaꝫ: peccatum nominaꝫ. Hanc mgr̄ ponens dicit pctm̄ adeo eſſe voluntariū: ꝙ non ſolū actus peccati pctm̄ dicitꝫ: ſed ipſa voluntas etiā qua actualiter peccaꝫ peccatū appellaꝫ: qđ ꝓbat ꝑ beatū Augu. Et tm̄ in ſpāli.

An volūtas ⁊ actio mala in eodē hoīe ⁊ circa eandem rem ſint vnū peccatū an plura. a

DI.XLII c Um autē vo luntas mala ⁊ opatio ſint pecca tum: queri ſolet vtꝝ in eodē ho mine ⁊ circa eandem rem hec duo vnū ſint peccatū vel diuerſa: vt ſi quis volūtate fu ratur: voluntatem habuit malā: q̄ peccatū eſt: ⁊ actum maluꝫ q̄ item peccatū eſt. Hec autē duo diuerſa ſunt. ſ. voluntas ⁊ actio.

Sed nūquid diuerſa ſunt peccata an vnū? Quidam dicunt vnū eſſe peccatuꝫ: alij ve ro dicunt diuerſa eſſe peccata. Quia cū cō ſtet hec duo eſſe diuerſa: aut diūſa duo pec cata dicunꝫ: aut duo diuerſa non peccata? Quibus alij reſpondent: hec duo diuerſa eſſe peccata nō plura. Nō eñ plura pecca ta ſunt: ſed peccatū vnum: qꝛ vna p̄uarica tio vel inobedientia in vtroq; admittitꝫ: ſi ue quādo vult: ſiue quādo agit: ⁊ vn⁹ eſt ibi cōtemptus: ſed minor cuꝫ in voluntate ſolū peccatū continetꝫ. Maior vero cū vo luntati etiam operatio additur: ⁊ ideo ma ius ſit peccatū: ſed nō plura: cum volūtas operi mancipatur.

Opinio contra illos q̄ dicunt vnū eſſe pctm̄

Reſponſio

Alia contra eoſdem oppoſitio. b

Sed adhuc eiſdeꝫ obijcitꝫ. Si vnū tm̄ illa duo pctā ſunt: cum quis voluntate mala p̄us concepta deide opus patrauerit: nō ꝑ aliquo reus eſt: niſi ꝑ quo ante opus reus erat: cum adhuc in ſola voluntate peccatū conſiſtebat. Null⁹ eñ reus ē eterne mortis: niſi ꝑ peccato ſed peccatuꝫ aliud nō eſt admiſſum actione q̄ꝫ prius admiſſum erat voluntate. Nō ergo ꝑ aliquo alio iſte ſit damnabilis actu pec cando q̄ꝫ ante fuerat cum ſola volūtate de linquebat. Ad hoc etiam ⁊ illi reſpondent dicentes: ꝓpter peccatū quidē tantū illuꝫ furem reum cōſtitui: q̄ꝫuis eius voluntas ⁊ actio vnum ſint peccatū: ꝑ alio tamen re us factus eſt actu peccando q̄ꝫ prius erat ſola voluntate delinquendo: quia pro ac tu qui eſt aliud q̄ꝫ voluntas: licet nō aliud peccatum.

Reſponſio

Alia aduerſus eoſdē obiectio. c

Item ⁊ adhuc que ſtioni inſtant dicentes hec duo ideo diuer ſa eſſe peccata: qꝛ diuerſoruꝫ legis manda torum p̄uaricationes ſunt. Alio eñ māda to legis ꝓhibetur actio furti. ſ. non furabe ris: alio furandi voluntas. ſ. Non cōcupi ſces rem proximi tui. Cum aūt hec duo di uerſa mādata ſunt quibus illa duo ꝓhibē tur: patet illa duo diuerſas eſſe p̄uaricatio nes: diuerſa eſſe peccata. Ad qđ etiā illi di cunt diuerſa quidē eſſe mandata: quib⁹ il la duo diſtinctim ꝓhibenꝫ: vt Aug⁹. do cet ſup Exod. Uerūtamen in illis non ob

Reſponſio

ſeruatis vna tm̄ p̄uaricatio incurrit: vnū q3 ꝯtrahit peccatū: licet duo diuerſa illis ꝓhibeant. Sicut ecōuerſo duo ſunt mandata charitati: q̄bus duo p̄cipiunt diligi: vna tm̄ in eis: nobis cōmendat charitas.

Si peccatū ab aliquo admiſſuz in eo ſit quouſq3 peniteat. d

Preterea ſolet queri cū ab aliquo ꝑpetrato voluntate peccato voluntas id agendi ⁊ actio trāſierit: nōdum tamen vera habita penitētia: vtrū illud peccatū vſq3quo peniteat ſit ī eo? Qḋ nō eſſe videt: q2 voluntas illa que p̄us fuit non eſt neq3 actio: q2 neq3 vult illud vel agit quod ante voluit ⁊ egit. Sed non eſt ignorandū peccatū duobus modis dici ē in aliquo ⁊ tranſire. ſ. actu ⁊ reatu. Actu ē in aliq̄ dū ip̄m qḋ peccatū eſt: vt actio vel voluntas in peccante eſt. Reatu v̄o cuz ꝑ eo ſiue tranſierit ſiue aſſit mēs hoīs polluta eſt ⁊ corrupta: totuſq3 hō ſupplicijs obligatus ꝑpetuis: nec vnq3 eſt in aliquo peccatū actu p̄ter originale q̄n ſit etiā reatu: ſ3 eſt reatu intelligendū poſtq3 tranſit actu. — *Rñſio q̄ſtiōis determinatiua.*

Quibus modis dicit in ſcriptura reatus. e

Reatus in ſcriptura multipliciter accipit. ſ. ꝓ culpa: ꝓ pena ꝓ obligatione pene tēporalis vel etne. Si eñ mortale eſt: obligat nos pene eterne: ſi veniale obligat nos pene tpali. Duo eniz ſunt genera peccatorū: mortaliū. ſ. ⁊ venialiū. Mortale eſt ꝑ qḋ hō mortē eternā meret. Crimen eñ (vt ait Aug9) eſt qḋ eſt dignum accuſatione ⁊ dānatione. Veniale ē quod hominē vſq3 in reatū ꝑpetue mortis non grauat: verūtamen penam meret: ſed facile indulgetur. — *Quid ſit mortale peccatuz.* — *Quid ſit veniale.*

De modis peccatoꝝ qui multipliciter aſſignantur. f

Modi autez peccatorū varias in ſcriptura h̄nt diſtinctiōes in qua dicit peccatum duob9 modis committi. ſ. cupiditate ⁊ timore: vt Auguſtin9 tradit ſuꝑ illuz locum pſal. Incenſa igni ⁊ ſuffoſſa. His eñ duobus modis dicit omnia pctā mortalia includi. Et incēſa ea dicit que ex cupiditate male incedente oriuntur. Suffoſſa v̄o que ex timore male humiliāte ꝓueniunt: qḋ eſt q̄n quis cupit nō cupienda vel timet non timenda. — *Prima diſtin.* Alibi v̄o dicitur peccatū fieri tribus modis. ſ. cogitatu: v̄bo ⁊ ope. Unde Hiero. ſuꝑ Ezech. Tria generalia delicta ſunt quib9 humanū ſubiacet genus. Aut eñ cogitatiōe: aut ſermone: aut opere peccamus. — *Scḋa diſtin.* — *Hiero.* His aliq̄n etiā additur quartus modus. ſ. cōſuetudinis: qḋ in quadriduano Lazaro ſignificatum eſt. — *Tertia diſtinctio.* Dicit quoq3 homo peccare in deū: in ſe et in ꝓximū. In deū cum de deo male ſentit: vt hereticus vel que dei ſunt vſurpare p̄ſumit: indigne ꝑticipando ſacramētis. vel q̄n nomē dei peierando ꝯtemptibile facit. In ꝓximū peccat: cū ꝓximū iniuſte ledit. In ſe vero cū ſibi ⁊ nō alijs nocet.

Quomodo differāt delictū ⁊ peccatum. g

Variaz quoq3 appellationē habet. Dicit eñ peccatū etiam delictū. Et delictū fortaſſe eſt (vt ait Aug. in queſtionib9 leuitici) declinare a bono: peccatū eſt facere malū. Aliud eſt eñ declinare a bono: aliud eſt facere malū. Peccatū ergo eſt ꝑpetratio mali: delictum deſertio boni: quod ⁊ ip̄m oſtēdit nomē. Quid eñ aliud ſonat delictū niſi derelictū: ⁊ qui delinquit: quid derelinquit niſi bonū. Vel delictū eſt qḋ ignoranter fit: peccatū quod ſcienter committitur. Indifferenter tamen ⁊ peccatū nomine delicti ⁊ delictum nomine peccati appellatur.

De ſeptem principalib9 vitijs. h

Propterea ſciēdū eſt ſeptem eſſe vitia capitalia: vel principalia. vt Greg9. ſuꝑ Exod. ait. ſ. inanem gloriam: iram: inuidiam: accidiā vel triſticiaz auariciam: caſtrimargiā: luxuriam. Que vt ait Johānes Chryſ. ſignificata ſunt in ſeptem populis qui terrā ꝓmiſſionis iſrael ꝓmiſſam tenebant. De his quaſi ſeptem fontibus cuncte animarū mortifere corruptele emanant. Et dicuntur hec capitalia: quia ex eis oriuntur omnia mala. Nulluz

em̄ malū eſt quod etiam non ab aliquo ho
rum originem trahat.

De ſuperbia que eſt radix omnis mali. i

Ex ſuperbia tamē
omnia mala oriuntur ⁊ hec ⁊ alia: quia vt
ait Greg⁹. Radix cuncti mali eſt ſuperbia
De qua dicitur. Initium omnis peccati ē
ſuperbia: que eſt amor proprie excellentie.
De q̄ttuor ſpe ciebus ſupbie. Cuius quattuor ſunt ſpecies: vt Gregori-
us ait. Prima eſt cum bonuꝫ quod habet
quis ſibi attribuit. Secunda cum credit a
deo eſſe datum: ſed tamen ꝓ ſuis meritis.
Tertia cū ſe iactat habere quod nō habet.
Quarta cuꝫ ceteris deſpectis ſingulariter
vult videri. Merito ergo radix om̄is ma
li dicitur ſuperbia. Huic autē videtur ob-
Q̄ cupiditas eſt radix omnium malorum. uiare quod apl'us ait. Radix omniū malo
rum eſt cupiditas: q̄r ſi radix omniū malo
rum eſt cupiditas: ergo ſuperbie. Quomo
do ergo ſuperbia radix eſt ⁊ initium om-
nis peccati?

Quo ſenſu vtrunq̧ radix dicatur omniū malorum. ſ. ⁊ ſuperbia et cupiditas. k

Sed vtrūq̧ recte
dictum eſſe intelligitur: ſi genera peccato
rum ſingulorum: non ſingula generū vtra
q̧ locutione includi intelligantur. Nullū
quippe genus peccati eſt quod interduꝫ ex
ſuperbia non ꝓueniat. Nullum etiā quod
ex cupiditate aliquādo nō deſcendat. Sūt
enim nōnulli hominū qui ex cupiditate fi
unt ſuperbi: ⁊ aliqui ex ſuperbia fiūt cupi
Auguſti. di. Eſt enim (vt ait Auguſtin⁹) homo qui
non eſſet amator pecunie: niſi per hoc pu-
taret ſe excellentiorem eſſe. Ideoq̧ vt ex
cellat: diuitias cupit. Tali homini ex ſup-
bia abori tur cupiditas: ⁊ ē aliquis qui nō
amaret excellere: niſi putaret per hoc diui
tias maiores habere. Ideo ergo excellere
laborat: quia diuitias habere amat. Huic
innaſcitur ſuperbia. id eſt. amor excellen
tie ex cupiditate. Patet ergo q̄ ex ſuper-
bia aliquando cupiditas: ⁊ ex cupiditate
aliquando ſuperbia oritur: et ideo de vtra
q̧ recte dicit̄ q̄ ſit radix omnis mali.

Iſta eſt diſtinctio. xlij. hui⁹ ſecun
di libri. In qua quidem diſtinctione magiſter oſten-
ſo qualiter ex ſimplici intentione vel volūtate actus
exterior habet maliciā vel bonitatē. Determīat que
ſtiones quaſdam circa predicta. Et tria circa hoc fa
cit. Primo em̄ inueſtigat actus exterioris cuꝫ pecca
to conuenientiam. Secundo oſtendit qualiter actus
peccati tranſiens relinq̄t poſt ſe quandam reat⁹ ob
ligationem. Tertio aſſignat varioꝝ peccatoꝝ diſtin
ctionem. Primū facit a p̄ncipio diſtinctiōis vſq̧ ibi.
Preterea queri ſolet. Secundū vſq̧ ibi. Modi aūt
peccatorum. Tertium vſq̧ ad finem diſtinctionis.
In ſpeciali vo ſententia magiſtri ſtat in tribus pro
poſitionibus: quarum prima eſt hec. Quāuis vo
luntas ⁊ actus exterior ſunt duo actus diſtincti rea
liter: vno tamen numero conformitate vel diſcōfor
mitate boni vel mali dicuntur moraliter. Hanc eniꝫ
ꝓpoſitionem magiſter ponens querit. Utrum volū
tas mala interior ⁊ operatio mala exterior ſint duo
peccata vel vnum? Et reſpondens dicit q̄ quidā di
xerunt q̄ ſint niſi vnum peccatū. Alij dicunt q̄ ſint
diuerſa peccata: qui ſuam opinionem contra primā
tribus rationibus probant. Primo ſic. Uoluntas in
terior ⁊ actus exterior ſunt diuerſa: aut ergo ſunt di
uerſa peccata: aut diuerſa nō peccata: ſed non ſunt
non peccata: quia vtrunq̧ eſt peccatum. ergo diuer
ſa ſunt peccata. Et reſpondet magiſter primā opini
onem ſoluens dicens: q̄ licet ſint duo actus: ſunt ta
men vnum peccatum: quia ambo vnum cōtemptum
faciunt. Secundo ſic. Si illi duo actus ſint tm̄ vnuꝫ
peccatum ⁊ non diuerſa: igitur nō magis debent pu
niri qui peccant actu exteriori ⁊ interiori ſimul: q̄ q̄
peccant interiori tm̄: quod eſt incōueniens. Ubi ma
giſter reſpondens dicit q̄ qui peccat ambobus acti
bus ſimul plus punitur q̄ qui peccat interiori tātū:
nō ideo q̄ illi duo actus ſint peccata diuerſa ſ3 ideo
quia ex pluribus factum eſt peccatum. Tertio ſic di
uerſis mandatis ꝓhibetur actus ⁊ voluntas interi
or ⁊ act⁹ exterior. ergo ſunt diuerſa peccata. Et re-
ſpondens magiſter dicit ex diuerſitate mandatoruꝫ
quibus illi duo actus ꝓhibentur non poſſe argui q̄
ſint diuerſa peccata: quia ſicut vna charitas dei ⁊ ꝓ
ximi diuerſis mādatis p̄cipitur: ſic etiam diuerſi ac
tus vnum peccatum facientes diuerſis mandatis ꝓ
hiberi poſſunt abſq̧ hoc q̄ ſint diuerſa peccata.
Secunda ꝓpoſitio eſt hec. Anima p peccatum ſua
pulchritudine deſtituta poſt tranſitum interiorum ⁊
exteriorum actuū manet corrupta ⁊ polluta. Hanc
enim ꝓpoſitionem magiſter probans querit. Utrū
expleto ⁊ tranſeunte actu tam interiori q̄ exteriori
remaneat peccatum. id eſt. reatus culpe in homine.
Et arguit q̄ non: quia voluntas illa mala peracto
actu vitioſo non eſt: neq̧ actus exterior eſt: neq̧ ho
mo vult poſtea quod ante volebat: neq̧ agit quod
antea egit. Et reſpondet magiſter q̄ non ſit dubitā
dum quin peccatum tranſeat actu: licet tamen mane
at reatus. id eſt obliget hominem ad penā: ſiue eter
nam ſiue temporalem. Tertia propoſitio eſt hec.
Peccatum ſm̄ quod p comparationē ad diuerſa va
rie accipitur diuerſimode diſtinguitur. Hanc ꝓpo
ſitionem magiſter ponens dicit: q̄ peccatum diuidi
tur q̄tum ad eius radicem in duo: quod ꝓbat̄ p be
atum Auguſtinum dicentem ſuper illud pſal. Incē
ſa igni ⁊ ſuffoſa ⁊c. quod ex duobus peccatur. ſ. ex
cupiditate male incendente: ⁊ ex timore male humi
liante: ad que duo omnia peccata mortalia reducun
tur. Nam omnis peccans: aut appetit non appeten
da. aut timet nō timenda. Alio modo diuidit̄ pecca
tum q̄tum ad eius actum ſic p beatum Hiero. ſuper

Ezechielem dicentē: q̄ tripliciter peccatur: aut cogi
tatione aut locutione aut opere. Et tribus his mo-
dis addit beat⁹ Hiero. quartum. ſ. aut ꝯſuetudine.
Tertio diuiditur peccatum quo ad eius obiecta: ſm
quod dici cōſueuit q̄ peccatur quādoq̧ in deum: vt
cū aliquis male ſentit de deo ꝑ hereſim: vel in alijs
que dei ſunt: quādoq̧ in ꝓximum: vt cum eum in ſe
vel in ſuis iniuſte ledit. Quādoq̧ tm̄ in ſeipſum: vt cum
ſibi ꝛ nō alteri nocet. Quarto diuidit peccatū quo
ad nomē quo nominatur: quia dicitur peccatum ſm
beatū Augu. ratione male actiōis: vel quia ſcienter
cōmittitur. Delictū vero dicitur ratione ſignificatio
nis boni quia in quolibet peccato bonum deſerit: et
malum operat: vel etiam quia ignoranter cōmittit.
Iſtis eñ p̄miſſis magiſter enumerat ſeptem pecca-
ta mortalia capitalia ideo ſic dicta: q: omnia alia ce
tera peccata ex iſtis ſeptem peccatis mortalibus ori
untur: que ſignificantur ꝑ ſeptem gentes quas do-
minus expulit ꝑ filios iſrael de terra ꝓmiſſionis. Et
tm̄ in ſpeciali.

De peccato in ſpiritumſanctum quod dicitur etiam peccatum ad mortem. a

DI. XLIII.

Vt preterea
c quoddā peccati genus ceteri
grauius ꝛ abominabili⁹: qḋ
dicitur peccatum in ſpūmſan
ctū. De quo in euangelio veritas ait. Qui
peccauerit in ſpūmſanctū nō remittet ei ne
q̧ hic neq̧ in futuro. Et Ioh. in ep̄la cano
Quid ſit illud peccatum.
nica. Eſt peccatū ad mortē: non ꝓ eo dico
vt quis oret Qui eñ peccat in patrē remit
tetur ei ꝛ qui peccat in filium remittetur ei
qui aūt blaſphemauerit in ſpiritū ſanctum
non remittetur ei neq̧ hic neq̧ in futuro.

Quorundam opinio.
Sed querit quid ſit illud peccatū in ſpi
ritumſanctū vel ad mortē? Quidam dicūt
Quid ſit illud peccatum.
illud peccatum eſſe deſperationis vel obſti
nationis. Obſtinatio eſt indurate mentis
in malicia pertinacia: ꝑ quā homo fit im-
penitens. Deſperatio eſt qua quis diffidit
penitus de bonitate dei: eſtimans ſuā ma-
liciā diuine bonitatis magnitudinem exce
dere. Sicut Chayn qui dixit. Maior eſt
iniquitas mea q̄ vt veniā merear. Utrun
q̧ vero dicitur peccatū in ſpiritū ſanctum
quia ſpiritusſanctus eſt amor patris ꝛ filij
ꝛ benignitas qua ſeinuicem ꝛ nos diligūt
que tanta eſt cuius finis non eſt. Recte er-
go in ſpiritū ſanctum delinquere dicuntur
qui ſua malicia dei bonitatē ſuperare pu-
tant: ꝛ ideo penitentiā non aſſumūt: ꝛ qui
iniquitati tam ꝑtinaci mente inherent: vt
eam nunq̄ relinquere ꝓponant ꝛ ad boni
tatē ſpiritusſancti nūq̄ redire: patiētia dei
abutētes: ꝛ de miſc̄dia dei nimis p̄ſumen-
tes: quibus placet malicia propter ſe: ſicut
pijs bonitas. Iſti nimia ꝑtinacia ꝛ p̄ſum-
Aug⁹. de verbis domini.
ptione peccant autumātes deū non eſſe iu
ſtum. Illi deſperatione deū nō bonum ex
iſtimant: tollentes in hoc turbulentiſſimo
iniquitatū mari portū diuine iuſticie: quo
ſe recipiant fluctuantes: Atq̧ ip̄a deſpera
tione addunt peccata peccatis dicētes mi-
ſericordiā nullam eſſe: ꝛ q̄ ſuꝑ peccatores
neceſſaria damnatio debetur.

Utrū omnis obſtinatio ſit peccatū in ſpiritūſanctū. b

Sꝫ queritur vtrū
ois obſtinatio mentiſ in malicia obdurate
omniſq̧ deſperatio ſit peccatū in ſpūmſan
Opinio quorundam.
ctum? Quidam dicunt omnem obſtinatio
nem ꝛ omnē deſperationē eſſe pctm̄ in ſpi-
ritūſanctū. Quod ſi eſt: aliqñ illud pecca-
tum remittit q: multi etiam obſtinatiſſimi
ꝛ deſperatiſſimi conuertunt. vt Aug⁹. ait
ſuꝑ illum locū pſ̄. Conuertam in ꝓfundū
maris. i. eos qui erant deſperatiſſimi: ꝛ ibi
Mittit criſtallū ſuam ſicut buccellas. id ē
obſtinatos facit aliorꝫ doctores. Taliū cō
uerſio ibi etiam euidenter oſtendit vbi ait
Qui educit vinctos in fortitudine. Simi-
liter ꝛ eos qui exaſperant qui habitant in
ſepulchris. Scđm iſtos illud peccatū dici
tur irremiſſibile: nō quin aliquādo remitta
tur: ſed q: vix ꝛ raro ꝛ difficulter dimittit.
Non eñ ſoluit criſtallus niſi vehemēti ſpi
Aliorꝫ ſnīa.
rit⁹ impetu. Alij vero tradūt non quāli
bet obſtinationē vel deſperationē appella-
ri peccatū in ſpiritūſanctū: ſed illam tantū
quā comitat impenitētia: qui etiā impeni
tentiā dicūt eſſe peccatū in ſpiritūſanctū.
Sꝫ q: Aug⁹. dicit impenitentiā eſſe pecca
tū in ſpiritūſanctū: cū ſic obſtinatus eſt ali
q̄s vt nō peniteat. Diſcuti oportet an aliḋ
ſit obſtinatio: aliud ip̄enitētia ſit in eo pec-
catū: an idē: ſed diuerſis modis cōmiſſum.
Scđm iſtos pctm̄ illud dicit irremiſſibile:
eo q̄ nunq̄ dimittat. Unde Aug⁹. etiā di
cit q̄ hoc ſolū peccatū veniā mereri nō po
teſt. Et Hiero. q̄ talit̄ peccans digne peni
tere non poteſt. Et ideo recte Iohes dicit
vt non ꝓ eo oret quis: quia qui ſic peccat:
orationibus eccleſie hic vel in futuro iuua
ri non poteſt: habens cor induratū tanq̄
lapis: ſicut de diabolo legitur. Poſt hanc
vitam qui valde mali ſunt: meritis eccleſie
iuuari non poſſunt.

Qualiter accipit peccatū in ſpiri
tumſanctum. c

Eſt etiā alia huius

Auguſti. peccati aſſignatio. Hoc eñ pctm̄ Aug. dif
finiēs in li. de ſmone dñi in mōte ait. Pec
catuz ad mortē eſt cū poſt agnitionē dei p
grām xpi oppugnat aliquis fraternitatem
ꝛ aduerſus ipām grām qua recōciliat⁹ eſt
deo: inuidie faucibus agitat: quod fortaſ/
ſe eſt peccare in ſpūmſanctū: qd pctm̄ dici
tur nō remitti: nō qꝛ nō ſit ignoſcendū pec
canti ſi peniteat: ſꝫ qꝛ tanta eſt labes pecca
ti illi⁹: vt depcandi humilitatē ſubire non
poſſit: etiā ſi pctm̄ ſuū mala ꝯſcia agnoſce-
re ꝛ enūciare cogat: vt Judas cum dixit.
Peccaui: facili⁹ deſperans cucurrit ad la-
queū: q̄ꝫ hūilitate veniā peteret: qd ꝓpter
magnitudinē peccati: iā ex dānatione pec-
cati tales habere credendū eſt Ecce q̄dam
aſſignatio peccati in ſpm̄ſanctū vel ad mor
tē hic poſita eſt: qua illud pctm̄ eſſe tradit
oppugnatio fraternitatis poſt agnitionē: ꝛ
inuidētia grē poſt recōciliationē: qd ſpēs
quedā obſtinationis intelligi pōt. Illā tñ
diffinitionē Aug⁹ in li. retrac. rememorās
Auguſti. aliquid adijciendū ibi fore: nec aſſerendo
ſed dixiſſe apit ita dicens. Qd quidē nō cō
firmaui: qm̄ hoc putare me dixi. Sꝫ tñ ad
dendū fuit ſi in hac ſcelerata mentis puer-
ſitate finierit hanc vitā. Qm̄ de quocunq̄ꝫ
peſſimo in hac vita ꝯſtituto: nō eſt deſpe/
randū: nec ꝓ illo imprudēter orat de quo
nō deſperat. His verbis inſinuat pctm̄ p̄
miſſa diffinitiōe deſcriptū: tunc ſolū debe-
re dici ad mortē vel in ſpm̄ſanctū: cū nō ha
bet comitē penitētiā: nec de aliquo pecca-
tore deſperandū eſt in hac vita: ꝛ ideo pro
omni eſſe orandū. Vñ illud Joh. Nō ꝓ eo
dico vt quis oret: ſic accipiendū videt: vt
ꝓ aliquo peccāte ad mortē vel in ſpūmſan
ctū poſtq̄ꝫ finierit hanc vitā nō orem⁹. Dū
aūt in hac vita eſt: nec pctm̄ illius iudica/
re: nec de illo deſperare: ſed ꝓ illo orare de
bemus. Vñ Aug⁹. de verbis dñi de impe
nitentia q̄ eſt blaſphemia in ſpm̄ſanctuz ſic
ait. Iſta impenitētia vel cor impenitēs: q̄ꝫ
diu quiſq̄ꝫ in hac carne viuit nō pōt iudica
ri. De nullo eñ deſperanduz eſt: q̄ꝫdiu ad
penitentiā patientia dei adducit. Pagan⁹
eſt hodie: iude⁹ īfidelis eſt hodie: heretic⁹
eſt hodie: ſciſmatic⁹ ē hodie: q̄d ſi cras am-
plectat catholicā fidez: ꝛ ſequat catholicā
veritatē. Quid ſi iſti q̄s in quocūq̄ꝫ gene/
re erroris notas: ꝛ tāq̄ꝫ deſperatiſſimos dā
nas: āñq̄ꝫ finiant iſtā vitā agūt penitētiā:
ꝛ inueniūt veram requiē ꝛ vitā in futuro.
Nolite ḡ ante tp̄us iudicare q̄cq̄ꝫ. Ex his
oſtendit ꝓ ſingulis pctōribus in hac vita
eſſe orādū: nec de aliq̄ eſſe diffidēdū: qꝛ cō-
uerti pōt dū in hac vita eſt. Quia non pōt
ſciri de aliq̄ vtruz peccauerit ad mortē vel
in ſpm̄ſanctū: niſi cū ab hac vita diſceſſerit
niſi forte alicui p ſpm̄ſanctū mirabiliter re
uelatuz fuerit. Ex p̄dictis aliquaten⁹ capi
pōt quō accipiat pctm̄ in ſpm̄ſctm̄. ſ. inui-
dentia grē fraternitatē impenitētis oppug-
nās: que vtiq̄ꝫ obſtinatio eſſe videt: ꝛ ois
impenitētl obſtinatio atq̄ꝫ deſperatio. No
tandū ꝟo eſt ꝙ nō ois q̄ nō penitet impeni
tēs dici pōt: qꝛ impenitētia ꝓprie obſtina-
ti eſt: ꝛ vt quidā volunt etiā deſperati.

Alia aſſignatio peccati in ſpirituz
ſanctum. d

De hoc quoqꝫ pec

cato in ſpm̄ſanctum Amb. in li. de ſpūſctō
differēs diffinitā aſſignationē tradit dicēs Ambroſi⁹
Cur dñs dixerit. Qui blaſphemauerit in
filiū hoīs dimittet ei: qui aūt blaſphema/
uerit in ſpm̄ſanctuz neq̄ꝫ hic neq̄ꝫ in futuro
dimittet ei? Diligēter aduerte: nunq̄d alia
eſt offenſio filij: alia ſpūſſancti? Sicut vna
dignitas ſic vna iniuria. Sed ſi q̄s corpis
ſpecie deceptus hūani: remiſſi⁹ aliq̄d ſentit
de xpī carne q̄ꝫ dignū eſt: habet culpā: nō
eſt tñ excluſus a venia. Si q̄s vero ſancti
ſpūs dignitatē maieſtatē ꝛ ptātē abneget
ſempiternā ꝛ putet nō in ſpū dei eijci demo
nia: ſed in beelzebub: nō pōt ibi eſſe exhor/
tatio venie vbi ſacrilegij plenitudo eſt. Sa
tis hic apte explicat quid ſit pctm̄ in ſpm̄
ſanctū. Qd illi Aug. deſcriptioni cōgrue/
re videt: qua illud pctm̄ dicit eſſe inuiden
tia grē oppugnās frnitatē. Qui eñ poſt co
gnitionē ꝟitatis ſanctiſpūs veritatē negat
eiuſq̄ꝫ opa dicit eſſe beelzebub: ptāti: boni
tati ꝛ grē dei inuidere nō dubitat. Nō vti
q̄ꝫ diſtinctio illa ꝟboꝝ ſic accipiēda eſt q̄ſi
triū pſonarū diuiſe ſint offenſe: ſed ibi pec/
catoꝝ genera diſtincta ſūt. Pctm̄. n. in pa
trē id intelligit qd ſit p infirmitatez: qꝛ prī
ſcp̄tura freq̄nt attribuit potētiā. Pctm̄ in
filiū qd ſit p ignorantiā: qꝛ ſapīa filio attri/
buit. Tertiū expoſitū eſt. Qui ḡ peccat p
infirmitatē vel p ignorantiā: facile veniam
adipiſcitur: ſed non ille qui peccat in ſpiri/

tumſanctū. Cum autē vna ſit potentia: ſapientia: bonitas triū: quare patri potētia filio ſapientia: ſpirituiſancto bonitas ſepiꝰ aſſignetur: ſuperius dictū eſt.

Iſta ē diſtinctio. xliij. huiꝰ ſecundi libri. In qua magiſter oſtenſa diuiſione peccatoꝝ in generali: tractat de quodā peccato ceteris grauiori in ſpeciali ſcꝫ in ſpiritūſanctū. Et tria facit. Nam pmo ꝓponit grauitatē ⁊ illius remiſſionē. Secūdo aſſerit variam ipſius deſcriptionē. Tertio remouet quandā dubitationē incidentē. Primū facit a principio vſqꝫ ibi. Sed querit quid ſit. Secundū vſqꝫ ibi Diligenter aduertendū. Tertiū vſqꝫ ad finem diſtinctionis. Et tantū in generali. In ſpeciali vero ſententia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarū prima eſt hec. Peccatū in ſpiritūſanctū omniū peccatorum grauiſſimū dicitur. q: neqꝫ hic neqꝫ etiā in futuro ſeculo remittitur. Hanc magiſter ꝓbat primo ꝑ dictum chriſti in euangelio. ſ. qui peccat in ſpiritum ſanctū non remittet ei neqꝫ hic neqꝫ in futuro. Secūdo ꝑ illud Iob. iiij. dicentis: qui peccat in patrē vel in filium remiſſionē pene ꝑcipiet: ſed nō qui blaſphemauerit in ſpiritūſanctū: q: illud peccatū eſt ad mortem: ⁊ ꝓ illo nō eſt orandū. Secunda ꝓpoſitio ē hec. In ſpiritūſanctum peccare eſt ex ꝓpoſito vtilia ad ſalutē refutare: vel ſupne gratie oppugnare vel ſcienter ſpiritūſanctū blaſphemare. Hanc magiſter inſinuans querit. Quid ſit peccatū in ſpiritūſanctū ponens triplicē eius deſcriptionē. Prima eſt ꝙ peccatū in ſpiritūſanctū ſit obſtinatio. i. obduratio ī malicia: ꝑ quam cōtemnitur diuina iuſticia. Deſperatio eſt diffidentia bonitatis diuine ꝑ quā ſpernit dei bonitas ⁊ miſericordia. Vñ querit incidentaliter. Utrꝫ omnis obſtinatio ⁊ deſperatio ſit peccatū in ſpirituſanctū? Et reſpondēs dicit aliquas fuiſſe opiniōes ꝙ ſic: ſed q: multi obſtinati ⁊ deſperati ꝯuertuntur: ideo illi ꝯmuniter dicunt ꝙ peccatū in ſpiritūſanctū nō ſit ſimpliciter irremiſſibile: ſed ideo q: difficulter remittit. Alios vero dicit fuiſſe opinatos ꝙ nō omnis obſtinatio vel deſperatio ſit peccatū in ſpiritum ſanctū: ſed tm̄ illa quā concomitat finalis impenitentia. Et illi etiā dicunt tale peccatū ſimpliciter eſſe irremiſſibile. Secūda deſcriptio peccati in ſpiritūſanctum eſt: ꝙ ſit inuidentia ſeu oppugnantia fraterne ⁊ ſupne gratie: que ideo non dicit remitti. q: taliter delinquētes humilitatē petendi veniā ſubire nō poſſunt. Et ſubdit ꝙ talis inuidentia ſeu oppugnantia nō eſt peccatū in ſpiritūſanctū niſi cū finali impenitētia. Et videt mgr̄ h̄ accipere finalē īpenitētiā nō ſolum ꝓut negat actū penitēdi: ſed etiam ꝓpoſitum. Tertia aſſignatio peccati in ſpiritūſanctum eſt ꝙ ſit peccatū cōtra bonitatē ⁊ virtutē ſpirituſſancti cōmiſſum: quā ponit magiſter ex verbis Ambro. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Peccatū qđ in ſpiritūſanctū cōmittitur dicitur ſic nō ꝙ abſqꝫ offenſione aliaꝝ diuinarū ꝑſonarū ſcꝫ patris ⁊ filij cōmittitur. Hanc magiſter ponens dicit diligenter eſſe aduertendū ꝙ cū dicitur aliquod peccatū in ſpiritūſanctū cōmitti nō eſſe ſic intelligenduꝫ ꝙ ſit aliq̄ offenſio qua offendit ſpirituſſanctus ⁊ alia qua offendunt alie ꝑſone: imo offenſa vnius eſt offenſa omniū. Sed q: in ſacra ſcriptura patri attribuitur potētia. ideo peccatū qđ cōmittit ex infirmitate dicit fieri contra patrē. Filio vero ſapientia: ideo peccata que cōmittunt ex ignorantia dicunt fieri contra filiū. Spirituiſancto bonitas ſeu clementia: ideo peccata cōmiſſa ex malicia dicuntur fieri cōtra ſpiritūſanctū ſeu in ſpiritūſanctū attamen perſone ſimul quolibet horuꝫ offenduntur. Et tantū in ſpeciali.

De potentia peccādi; an ſit homini vel diabolo a deo. a

DI. XLIIII

p **Poſt predicta** cōſideratione dignum occurrit. Utrum peccandi potētia ſit nobis a deo: vel a nobis?

Putāt quidā potentiā recte agendi nobis eſſe a deo. Potentiā vero peccandi nō a deo: ſed a nobis vel a diabolo eſſe: ſicut mala volūtas nō a deo nobis eſt: ſed a nobis ⁊ a diabolo. Bona autem a deo tm̄ nobis eſt. Bone nāqꝫ voluntatis ⁊ cogitationis initium nō homini ex ſeipō naſci: ſ diuinitus parari ⁊ tribui in eo deus euidēter oſtēdit: q: nec diabolus nec aliquis angeloꝝ eius ex quo in hanc caliginē ſunt detruſi: bonā potuit vel poterit reſumere voluntatē. Quia ſi poſſibile foret vt humana natura poſtqꝫ a deo auerſa bonitatem ꝑdidit voluntatis: ex ſeipā rurſus eam habere potuiſſet: multo poſſibilius hoc natura haberet angelica: que q̄tominus grauat terreni corporis pondere: tātomagis hac eſſet predita facultate. Nō ergo homo vel angelus a ſe voluntatē bonam habere poteſt: ſed malam. Similiter ⁊ de potentia inquiūt ꝑ ſiłtudinē volūtatis boni vel mali differentes ꝙ illa ſit a deo nō iſta.

Opinio quorundā ꝙ ſit a deo: ſed falſa ꝑ ſimile.

Nō ad ꝓbandū ꝙ bona voluntas non ſit hōi niſi ex deo Augꝰ in li. de fide ad Petrū

Autoritatibꝰ aſtruit potentiā peccandi eſſe a deo. b

Sed pluribus ſanctorum teſtimonijs indubitāter monſtrat ꝙ poteſtas mali a deo eſt: a quo eſt omnis poteſtas. Ait em̄ aplꝰs. Non eſt poteſtas niſi a deo. Qđ nō de poteſtate boni tantū: ſed ⁊ mali intelligi oportꝫ. Cū Pilato etiā veritas dicat. Nō haberes in me poteſtatem: niſi datuꝫ eſſet tibi deſuper. Malicia nempe hominū (vt ait Augꝰ) cupiditateꝫ nocēdi ꝑ ſe habet: poteſtatē autē ſi ille nō dat nō habet. Ideoqꝫ diabolus anteqꝫ aliquid tolleret Iob dicebat dño. Mitte manū tuā. i. da ptātem: quia etiam nocentiuꝫ poteſtas non eſt niſi a deo: ſicut ſapientia ait. Per me reges regnant: ⁊ tyranni ꝑ me terram tenent. Unde Iob de domino ait:

Augꝰ. ſuper pſal. lxxxv.

Augꝰ ſuper Geñ.

Qui facit regnare hypocritā ꝓpter peccata populi. Et de populo iſrael dicit deus: Dedi eis regem in ira mea Nocendi enim volūtas poteſt eſſe ab hominis animo: poteſtas autē non eſt niſi a deo. ⁊ hec abdita aptaqꝫ iuſticia. Nam ꝑ poteſtatē diabolo datam iuſtos deus facit ſuos. De hoc etiam Greg⁹. in moralibus ait. Tumoris elatio non poteſtatis ordo in crimine eſt. Potentiam deus tribuit: elationē vero potentie malicia noſtre mētis inuenit. Tollam⁹ ergo quod de noſtro eſt: quia nō potentia iuſta: ſed actio praua damnatur. His autoritatibus aliiſqꝫ pluribus euidentꝰ oſtenditur quod non eſt poteſtas boni vel mali cuicūqꝫ niſi a deo equo: et ſi te lateat equitas.

Grego.

An aliquando reſiſtendum ſit poteſtati. C

Hic oritur queſtio non tranſilienda ſilentio. Dictū eſt enim ſupra ꝙ poteſtas peccandi vel nocendi non eſt homini vel diabolo niſi a deo. Apoſtolus aūt dicit ꝙ qui poteſtati reſiſtit dei ordinationi reſiſtit Cum ergo diabolo ſit poteſtas mali dei ordinatione: eius poteſtati non eſſe reſiſtendū videtur. Sed ſciendū eſt apoſtolum ibi loqui de ſeculari poteſtate .ſ. rege ⁊ principe ⁊ huiuſmodi: quibus nō eſt reſiſtendū in his que iubet deus eis exhiberi .ſ. in tributis ⁊ huiuſmodi. Si vero princeps aliquis vel diabolus aliquid iuſſerit vel ſuaſerit contra deum: tunc reſiſtendum eſt. Unde Auguſ. determinans qualiter reſiſtendum ſit poteſtati in lib. de natura boni ait. Si aliqd iubeat poteſtas quod nō debeas facere: hic ſane contemne poteſtatem timendo maiorem poteſtatē. Ipſos humanarū rerum gradus auerte. Si quid iuſſerit ꝓcurator: nunquid faciēdum eſt: ſi contra ꝓconſulem iubeat? Rurſus ſi quid ipſe ꝓconſul iubeat: ⁊ aliud iubeat imperator: nunquid dubitatꝰ illo contempto illi eſſe ſeruiendū? Ergo ſi aliud imperator: aliud iubeat deus: cōtempto illo obtemperandū eſt deo. Poteſtati ergo diaboli vel hominis tunc reſiſtimus cum aliquid cōtra deū ſuggeſſerit: in quo dei ordinationi nō reſiſtimus: ſed obtemperamus Sic enim deus precepit vt in malis nulli poteſtati obediamus.

Q aliqñ reſiſtēdū eſt ptāti

Jam nunc his intelligendis atqꝫ pertractandis: que ad verbi incarnati myſteriū pertinent: integra mentis conſideratiōe intendamus: vt de ineffabilibus vel modicū aliquid fari deo reuelante valeamus.

Iſta eſt diſtinctio. xliiij. ⁊ vltima huius ſecūdi libri. In qua magiſter poſtqꝫ determinauit de peccato qꝫtum ad ipſius actum: agit de potentia peccandi. Et tria facit. Nā primo recitat opinionem falſam quorundā. Secundo determinat veritatē. Tertio remouet incidentē dubitationē. Primum facit a principio diſtinctionis vſqꝫ ibi. Sed pluribus ſanctorum. Secundū vſqꝫ ibi. Hic oritur queſtio. Tertiū vſqꝫ ad finem diſtinctionis. In ſpeciali ſententia magiſtri viſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarum pͥma eſt hec. Quāuis ſm aliquos a deo ſit omnis poteſtas inqꝫtū eſt potentia operandi: nō tamē eſt ab eo inqꝫtū potentia peccandi. Hanc magiſter ponens querit. Utrū potentia peccandi ſit a deo Et reſpondet quoſdam opinatos fuiſſe ꝙ potentia peccandi nō ſit a deo: ſed ꝙ bona ⁊ recta voluntas tātū ineſt nobis a deo: mala aūt voluntas a nobiſmetipſis ⁊ a diabolo: ſic peccandi potentia nō ineſt nobis a deo: ſed a nobiſipſis ⁊ diabolo. Unde magiſter tenens oppoſitū dicit ꝙ omnis poteſtas etiā poteſtas peccandi ſit a deo. Et hoc confirmat autoritatibus ſanctorū. Secunda ꝓpoſitio eſt hec. Veriſimilꝰ eſt omnē potentiam eſſe a deo: non ſolū bene operādi: ſed etiam potentiā peccandi. Hec ꝓpoſitio patet ꝑ autoritates quas magiſter allegat ꝓ ſua opinione
Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Quāuis poteſtatiꝰ bene adminiſtrate ſit ſemꝑ ſm regulā ſacre ſcripture obediendū abuſui tamē eius ſm rectā rationē eſt quādoqꝫ reſiſtendū. Hanc eciā ꝓpoſitionē magiſter ponens querit. Utrum quilibet reſiſtens poteſtati ſemper peccet: cū omnis poteſtas ſit a deo? Et reſpondens dicit ꝙ ſemꝑ obediendū eſt poteſtati niſi cōtra deum aliquid ꝑcipiat: ita tamē ꝙ ſi diuerſe poteſtates diuerſa ꝑciperent: ſuperiori obediendū eſt: ⁊ iō nullus inferior deo debet ꝑcipere aliquid qđ ſit contra deum: qđ ſi fecerit ſubditus nō tenetur ſibi obedire. Ultimo ſcꝫ cōtinuando dicta dicendis dicit: ꝙ in ſequenti libro videlꝫ tertio dicendū ſit de his que quidē ad verbi incarnati ſpectāt myſteriū ⁊c.

Explicit liber ſecundus de rerum creatione ⁊ formatione corporalium et ſpiritualiū: ⁊ aliis pluribus ad ea ꝑtinentibꝰ.

ꝫ gra-
ſterius
ratiocii
modicū
us.

ultima
determi-
git de po-
citat opi-
minat de
onē. Pri
Sed plu
itur que
n ſpeciali
ribus qua
deo ſit om-
di: nō tamē
hic magiſter
i ſit a deo Et
potentia po-
voluntas tm
nobis inerip-
nō ineſt nobis
ic magiſter te-
etiā poteſtas
[illegible]
. Veriſimi[illegible]
bene operā-
poſitio patet
ua opinione
poteſtati bene
ſcripture obe
tionē eſt quā-
magiſter po-
poteſtati ſem
Et reſpon-
ſtati niſi cōtra
erſe poteſta-
endū eſt: et iō
uid qđ ſit con
etur ſibi obe-
ndis dicit: q
ſit de his que
ertū ꝛc.

de rerum crea-
lium et ſpiritu
ptinentib[illegible].

Huius voluminis continentia perſtringitur ſub compendio.

Iceni ratio
s nis ordo poſtulat vt qui ĩ primo libro de ĩexplicabili myſterio ſumme trinitatis irrefragabili ſanctorum at/teſtatione aliq̃d diximus ac deinde in ſecũdo libro cõditiõis rerũ ordinẽ hominiſq; la=pſum ſub certi autoritati regulis inſinuauimus. de eius repatiõe p grãm mediatoris dei ⁊ hoim pſtita. atq; hũane redẽptõnis ſacramẽtis quibus ↄtritiões hois alligã=tur ac vulnera pctõꝝ curant. cõſequẽter i tertio ⁊ in quarto libro diſſeramus. vt ſa/maritanus ad vulneratũ. medic⁹ ad infir/mum. gratia ad miſerum accedat.

Incipiunt rubrice tertij libri.

Di. I Quare filius carnem aſſumpſit nõ pater vel ſpiritusſanctus.
Utrũ pr̃ vl' ſpũſſctũs potuerit incarnari.
An filius qui tm̃ carnẽ accepit aliq̃d fece=rit quod nõ pater vel ſpiritusſanctus.
Di. II Quare totã humanã naturã accepit. ⁊ quid nomine nature intelligitur.
De vnione verbi ⁊ carnis mediante aïa.
Q ſimul aſſumpſit aiam ⁊ carnem verbũ. nec caro prius eſt concepta q̃ aſſumpta.
Di III De carne aſſũpta qual' añ fuerit.
Q nullus eſt ſine pctõ h excepta virgine.
Quare xp̃s nõ fuit decimatus in Abraaz ſicut leui.
Quare caro chriſti non dicta eſt peccatrix ſed ſimilis.
Di IIII Quare ſpũiſancto tribuatur in/carnatio. cum ſit opus trinitatis.
Quare dicatur xp̃s cõceptus et natus de ſpiritusſancto.
Quare apoſtolus dicit xp̃m factum quẽ nos fatemur natum.
Di. V Si pſona vel natura pſonã vl' naturã aſſũpſit. ⁊ ſi natura dei ſit incarnata
An diuina natura debeat dici caro facta.
Quare non accepit pſonam hominis cum aſſumpſerit hominẽ. quod quidã proba=re nituntur.
Di. VI De intelligentia harꝝ locutionũ deus eſt homo. deus factus eſt homo ⁊ẽ tres ſententias ponit.
Prima eſt eoꝝ qui dicunt in incarnatione hominẽ quendam ex anima ⁊ carne con/ſtitutum ⁊ illũ hominem eſſe factum deũ et deũ illũ hominem. et autoritates qui=bus ita eſſe aſſerunt ponit.
Secunda eſt eoꝝ qui dicunt hominẽ illuz ex tribus ſubſtantijs vel duabus naturis cõſtare. ⁊ hũc fatẽtur vnam eſſe pſonam ante incarnationẽ ſimplicem tm̃. ꝑ in in/carnatõne cõpoſitã. ⁊ autoritates quib⁹ ſe muniunt proponit.
Tertia eſt eoꝝ qui non ſolũ pſonam ex na/turis cõpoſitã negant ſed etiam aliquem hoiem. vel aliquã ſubſtãtiã ibi ex anima et carne cõpoſitã diffitẽtur. et ſic duo illa ſcz carnẽ ⁊ animã verbo vnita dicunt. vt nõ ex illis aliqua ſubſtãtia vel pſona cõ=poneret. ſed illis duobus velut indumẽ/to deus veſtiret. vt mortalibus ocul' ap=pareret. qui rõnem incarnatõis ꝑm habi tum accipiunt.
Deinde autoritates inducit q̃bus hec ſen tentia roboratur.
Quattuor ſpecies habitus diſtinguunt.
Di. VII Deinde que ſingulis ſententijs aduerſari videntur ponit.
Ex quo ſenſu dicitur xp̃s predeſtinatus.
Q nõ debet dici homo dominicus.
Di. VIII An diuina natura dici debeat nata de virgine.
De gemina natiuitate xp̃i q̃bus natus eſt.
Di. IX De adoratiõe exhibenda huma nitati chriſti.
Di. X An xp̃us ꝑm q̧ homo ſit adopti=uus filius.
An perſona vel natura predeſtinata ſit.
Di. XI Utrũ xp̃s ſit creatus vel factus
De perfidia ⁊ pena arrij.
Di. XII An homo ille ſemper fuerit.
An deus aliũ ſumere potuerit vel aliunde q̃ de genere ade.
Si homo ille potuerit peccare. vel nõ eſſe deus.
Si deus potuerit aſſumere hoiem in ſexu muliebri.
Di. XIII De ſapiẽtia ⁊ gratia xp̃i hois: an in eis proficere potuerit.
Di. XIIII Si aïa xp̃i habuit ſapientiam parem cũ deo. ⁊ ſi oïa ſcit que deus.
Quare deus nõ dedit illi anime potentiaz omniũ vt ſcientiam.
Di. XV De homis defectibus quos aſ=ſumpſit chriſtus.
De ꝓpaſſiõe ⁊ paſſiõe timori vel triſticie.
De quibuſdaz capitulis Hylarij obſcuris quibus a carne xp̃i dolores paſſiõis ſub moueri videntur.
De triſticia xp̃i ⁊ eius cã: ꝑm eundem.

Tituli

DI. XVI An in xp̄o fuerit nc̄c̄itas patiē
di ⁊ moriēdi. q̄ eſt defectus generalis.
De ſtatibus hominis ⁊ quid xp̄s de ſingu
lis acceperit.
DI. XVII Si omnis xp̄i oratio vel volū
tas impleta ſit.
De voluntatibus xp̄i ſm̄ duas naturas.
De capitulis quibuſdā Ambroſij ⁊ hyla/
rij vbi de dubitatiōe ⁊ timore xp̄i agit̄.
DI. XVIII Si xp̄s meruit ſibi ⁊ nobis.
et q̄d ſibi ⁊ quid nobis.
Q̄ a conceptu meruit ſibi idem qḋ per paſ
ſionem.
De eo quod ſcriptū eſt: donauit illi nomē
qḋ eſt ſuꝑ omne nomen.
Si xp̄s ſine om̄i merito habere valuit qḋ
merito obtinuit.
De cauſa paſſionis et mortis xp̄i.
DI XIX Qualiter a diabolo et a pecca-
to redemit nos chriſtus ꝑ mortem.
Cur deus homo ⁊ mortuus.
Quomodo a pena nos redemit chriſtus.
Quō penam noſtram portauit.
Si ſolus chriſtus redēptor ⁊ mediator de
bet dici.
De mediatore.
Scd̄m quā naturam ſit mediator.
DI. XX Q̄ alio mō potuit liberare.
Quare iſto modo potius.
Qua iuſticia ſit victus diabolus.
De cauſa inter deū ⁊ hoīem ⁊ diabulum.
De traditione chriſti facta a Juda. a deo.
⁊ a iudeis.
Utrū chriſti paſſio ſit opꝰ dei vel iudeoꝝ.
DI XXI Si in chriſti morte ſeparata fu/
it anima vel caro a verbo.
Qua rōne dr̄ chriſtus mortuus vl̄ paſſus
DI. XXII Si chriſtus in morte fuit hō.
Si chriſtus vbicunq̄ eſt ſit homo.
Q̄ chriſtus vbiq̄ totus eſt. ſed nō totū. vt
totus eſt homo vel deus ſed non totū.
Si ea q̄ dicunt̄ de deo vel filio dei poſſint
dici de hoīe illo. vel de filio homīs.
DI. XXIII Si chriſtus habuerit fidem
ſpem ⁊ charitatem.
Quid ſit fides.
Quot modis dicitur fides.
Quid ſit credere deum: vel deo: vel in de/
um.
De informi qualitate mentis que in malo
chriſtiano eſt.
Quomodo dicatur vna fides.
Q̄ fides eſt de his que non vident̄ ꝓprie.
ipſa tn̄ videt̄ ab eo in quo eſt.
Deſcriptio fidei.
Quare ſola fides dicitur fundamentum.
DI. XXIIII Quō intelligat̄ quod ſcrip-
tum eſt. cū factum fuerit credatis.
Si Petrus habuit fidē paſſionis qn̄ vidit
illum hominem pati.
Si aliqua ſciuntur que creduntur.
DI. XXV De fide antiquorum.
De fide ſimplicium.
Que an̄ aduentū credere ſufficiebant.
De fide Cornelij.
De eq̄litate fidei. ſpei ⁊ charitatis ⁊ opis.
DI. XXVI De ſpe quid ſit.
De quibus ſit ſpes.
Quō differant fides ⁊ ſpes.
Si in chriſto fuerit fides vel ſpes.
Si iuſti in inferno fidē ⁊ ſpem habuerunt.
DI. XXVII De charitate dei ⁊ ꝓximi q̄
in chriſto ⁊ in nobis eſt.
Quid ſit charitas.
Si eadē charitate diligit̄ deus ⁊ ꝓximus
Quare dicunt̄ duo mādata charitatis.
De modo diligendi.
De impletōne illius mādati. Diliges deū
ex toto corde.
Q̄ alterū mandatū in altero eſt.
Qua charitate diligenda ſint.
DI. XXVIII Si iubemur totū ꝓximū
diligere ⁊ nos totos.
Q̄ in dilectione ꝓximi includitur dilectio
angelorum.
Quis ſit proximus.
Quibus modis dicitur ꝓximus.
DI. XXIX De ordine diligendi. q̄d pri-
us. quid poſterius.
An oēs hoīes pariter diligendi ſint.
De gradibus charitatis.
DI. XXX Si meliꝰ ē diligere inimicos
q̄̄ amicos.
DI. XXXI Si charitas ſeľhita amittat̄
Quare fides. ſpes ⁊ ſcia dicunt̄ euacuari
⁊ nō charitas: cum ⁊ ipſa ſit ex ꝑte.
Si xp̄s ordinē diligēdi ſeruauit quē nos.
DI. XXXII De charitate dei.
Quō dicit̄ deus magis diligere vel minꝰ
hunc vel illum.
Q̄ dupliciter inſpicienda eſt dilectio dei.
Si quis magis vel minus diligitur a deo
vno tp̄e q̄̄ alio.
Si deus ab eterno dilexit reprobos.
DI. XXXIII De. iiij. ꝟtutibꝰ p̄ncipalibꝰ
Utꝝ he ꝟtutes i xp̄o fuerit ⁊ in angeľ ſint
De vſibus earum.
DI. XXXIIII De. vij. donis ſpū̄ſſancti.
Utrū ſint virtutes ⁊ ſint in angelis.
Utrum in chriſto fuerint.

De timorū diſtinctione.
De timore caſto 7 ſeruili. 7 initiali.
Quō differāt caſtus 7 ſuilis vel initialis
Q timor ſuilis 7 initialis dicunt initiū ſapientie. ſed differenter.
Quō caſtus timor pmanet in eternū.
Si timor pene qui fuit i xp̄o fuit ſuilis vl initialis.
DI. XXXV De ſapia 7 ſcia quo differāt
In quo differat ſapia ab intellectu.
Utrū intellect⁹ 7 ſcia q̄ inter dona numerā tur ſint illa q̄ naturaliter habet homo.
DI. XXXVI De ɔnexione virtutum q̄ nō ſepantur. an cuncte ꝟtutes pares ſint in quocunq̄ ſunt.
Quō in charitate tota lex pendet.
DI. XXXVII De decem mandatis quō ɔtineantur in duobus.
Quare idolū nihil eſſe in mundo dicitur.
Quare in ſpūſancto ꝓprie dicit fieri remiſſio peccatorum.
De ſenſu ſpirituali 7 carnali legis.
De furto.
De mendatio.
DI. XXXVIII De triplici genē mēdatij
De octo ſpeciebus mendatij.
Quid ſit mendatium.
Quid mentiri.
Q omne mendatium peccatū ſit. ſiue ꝑſit ſiue non. 7 quare.
In quib⁹ rebus cū piculo erratur. vel non.
DI. XXXIX De periurio.
An ſit piuriū quod nō eſt mendatiū.
De triplici modo periurij.
An iuratio ſit malum.
De iuramento quod fit p creaturas.
Que iuratio ſit grauior. an que fit p deū: an que fit p creaturas vel p euangelium.
Quid ſit dicere per deum.
De illis qui iurant p falſos deos.
Q iuramentū vel ꝑmiſſio contra deum facta non eſt tenenda.
Si eſt piurus q̄ nō facit qđ incaute iurat.
De illis qui verboꝝ calliditate iurant.
De illo qui cogit aliquē iurare.
DI. XL Quare lex dicit cōprimere manum non animum.
Que ſit littera occidens.
De legis 7 euangelij diſtantia.

Incipit liber tertius de incarnatione verbi.

DI. I

c Um venit igitur plenitudo temporis: vt ait apoſtolus: miſit deus filium ſuū factū de muliere: factuz ſub lege vt eos q̄ ſub lege erāt redimeret: vt in adoptionem filiorum dei reciperemur. Tempus autem plenitudinis dicitur tēpus gratie. quod ab aduentu ſaluatoris exordiuz ſumpſit. Hoc eſt temp⁹ miſerendi 7 annus benignitatis: in quo gratia 7 veritas p ieſum chriſtum facta eſt. Gratia. q2 p charitatē implet qđ in lege p̄cipiebat. Ueritas quia p chriſti aduentū exhibet atq̄ pficitur humane redemptionis ſpōſio facta ab antiquo. Filij ergo miſſio eſt ipſa incarnatio Eo enī miſſus eſt. q2 in forma hominis mūdo viſibilis apparuit. de quo ſupra ſufficienter dictum eſt.

Quare filius carnē aſſumpſit non pater vel ſpirituſſanctus. b

Diligēter vero annotandū eſt quare filius nō pater vel ſpūſſanct⁹ eſt incarnat⁹. Solus nanq̄ fili⁹ ho/ Prima rō
minē aſſumpſit. Qđ vtiq̄ congruo ordine atq̄ alto dei ſapientia fecit cōſilio. vt de⁹ q̄ in ſapientia ſua mundū ɔdiderat ſm illud Oia i ſapiētia feciſti dn̄e que in celis ſunt 7 que in terris: reſtauraret in eadē. Hec ē mulier euangelica que accendit lucernā et dragmā decimaz que pdita fuerat reperit ſapientia ſcz patris que teſtam humane infirmitatis lumine ſue diuinitatis accēdit. pditumq̄ hominē reparauit nomine regis
7 imagine inſignitū. Ideo etiam filius miſ Scđa rō.
ſus eſt 7 nō pater. q2 cōgruētius mitti debebat qui eſt ab alio q̄ qui a nullo eſt. fili⁹ autē a patre eſt. pater vero a nullo eſt. Ut
n. ait Auguſti. in libro de trinitate. Non Auguſti.
eniz habet de quo ſit. Sicut ergo pater genuit filius genitus eſt. ita ɔgrue pater miſit. filius miſſus eſt. Ab illo enī conuenienter mittit dei ꝟbum: cuius eſt verbū. Ab illo mittit de quo natū eſt. Mittit qđ genitū eſt. Pater ꝟo q̄ miſit a nullo ē. Ideoq̄ pater miſſus non eſt. ne ſi mitteret ab alio eſſe putaret. Miſſus ē ḡ pmo fili⁹ q̄ a ſolo patre eſt. Deinde etiā ſpirituſſanctus q̄ eſt a patre 7 filio. ſed filius ſolus in carne miſſus eſt. non ſpirituſſanctus ſicut nec pater

Quod ideo factũ eſt vt qui erat in diuini-
Tertia rõ. tate dei filius: in humanitate fieret hoīs fi/
lius. Nõ pater vel ſpũſſanct⁹ carnẽ induit
ne alius in diuinitate eſſet filius. alꝰ in hu
manitate. Et ne idem eſſet pater ⁊ filius ſi
Aug⁹. in eccleſiaſticis dogmatibus. deus pater de homine naſcereť. Vñ in ec
cleſiaſticis dogmatibus. Nõ pater carnẽ
aſſumpſit. neqꝫ ſpũſſanctus. ſed filius tm̃.
vt qui erat ī diuinitate dei filius. ipſe fieret
in homine hominis filius: ne filij nomẽ ad
alterũ trãſiret qui nõ eſſet eterna natiuita/
te filius. Dei ergo filius hominis factus ẽ
fili⁹. natus ſm veritatẽ nature ex deo dei
filius. ⁊ ſm veritatẽ nature ex homine ho
minis filius: vt v̓itas geniti. nõ adoptõne
nõ appellatione. ſed in vtraqꝫ natiuitate fi/
lij nomẽ naſcendo haberet. vt eſſet ver⁹ de
us ⁊ verus hõ vnus filius. Nõ ergo duos
chriſtos. neqꝫ duos filios. ſ; deũ et hoīem
vnũ filiũ quẽ ꝓpter ea ⁊ vnigenitũ dicim⁹
manentẽ in duabus ſubſtantijs. ſicut ei na
ture veritas contulit non cõfuſis naturis
neqꝫ imixtis ſicut thimotheani volunt. ſ;
ſocietate vnitis. Ecce habes q̃re filius nõ
pater vel ſpiritusſanct⁹ carnẽ aſſumpſerit.

Vtrũ ſpũſſanctus vel pater potuerit incarnari vel poſſit. C

Si vero queritur

vtrũ pater vl' ſpũſſanctus incarnari potue
rit. vel etiam modo poſſit. ſane r̃nderi poſ/
ſit. ⁊ potuiſſe olim ⁊ poſſe nunc carnem ſu
mere ⁊ hoiem fieri tam patrẽ q̃ꝫ ſpm̃ ſanctũ
Sicut eñ filius hõ factus eſt. ita pater vel
ſpiritusſanctus potuit ⁊ poteſt.

An filius qui tantuꝫ carnem accepit aliquid fecerit quod nõ pater vel ſpiritusſanctus. D

Sꝫ forte aliqui di

cent cũ indiuiſa ſint opera trinitatis ſi fili⁹
carnẽ aſſumpſit. tunc pater et ſpũſſanctus
q꞉ ſi fili⁹ carnem aſſumpſit nec hoc fecit pa
ter vel ſpũſſanctus non omne quod facit fi
lius facit et pater et ſpũſſanctus. At oĩa
Reſpõſio. ſimul pater et filius amboꝝ ſpũs pariter ⁊
ꝯcorditer operanť. Ad quod dicim⁹ quia
nihil opatur filius ſine patre et ſpũſancto
ſed vna eſt hoꝝ trium opatio indiuiſa ⁊ in
diſſimilis. et tamen filius nõ pater vel ſpũſ
ſanctus carnem aſſumpſit. Ipſaꝫ tamẽ car
nis aſſumptionem trinitas opperata eſt ſic
Aug⁹. dicit in lib. de fide ad Petrũ. Recõ
ciliati ſumus p ſolum filium ſm carnẽ. ſed Auguſti.
non ſoli filio ſm deitatem. Trinitas enim
nos ſibi recõciliauit. per hoc q ſolum ver-
bum carnẽ ipſa trinitas fecit. Trinitas er
go carnis aſſumptionem fecit: ſed verbo.
nõ patri vel ſpirituiſancto. Si enim pater
ſibi. ⁊ filius ſibi. vel pater filio. ⁊ filius pa/
tri carnis aſſumptionẽ operatus eſſet. iam
nõ eadem eſſet operatio vtriuſqꝫ ſed diui/
ſa. Sed ſicut inſeparabilis et indiuiſa eſt
vnitas ſubſtantie trium. vt ait Auguſtin⁹
in libro de trinitate. ita ⁊ operatõ. nõ tamẽ
eandem trinitatem natã de virgine. cruci-
fixam ⁊ ſepultam catholici tractatores do
cuerunt. ſed tm̃modo filium. nec eandẽ tri/
nitatem in ſpecie columbe deſcendiſſe ſup
Jeſum. ſed tantum ſpiritumſanctum. nec
eãdem dixiſſe de celo. tu es filius meus. ſ;
tantũ patris vocem fuiſſe ad filium factaꝫ
q̃uis pater ⁊ filius ⁊ ſpũſſanctus ſicut in/
ſepabiles ſunt: ita ⁊ inſepabiliter operen/
tur. Hec ⁊ mea fides eſt. quoniã quidẽ hec
eſt catholica fides. Licet ergo ſol⁹ fili⁹ car-
nem aſſumpſerit. ipam tñ incarnationẽ cũ
patre ⁊ ſpiritusſancto operatus eſt.

Hic īcipit terti⁹ liber ſententiarũ

In quo magiſter poſtq̃ egit de deo ſm ſe ſeu ſm rõ
nẽ ſue naturalis pfectõnis. ſ. in primo. ⁊ ſm q eius
potentia relucet in effectu mundane creatiõis. puta
in ſecundo libro. Agit conſequenter de eo inquan-
tum eius ſapientia reſplendet in effectu mũdane re-
ſtaurationis. Et diuidiť iſte tertius liber in tres tra
ctatus principales. In primo agit de verbi eterni in
carnatione. ⁊ ille extenditur a principio libri vſqꝫ ad
decimamquintã diſtinctionẽ. In ſecundo tractat de
eiuſdem verbi incarnati paſſione. ⁊ protendiť a de-
cima quinta diſtinctione vſqꝫ ad viceſimamtertiã di
ſtinctionem. In tertio determinat de donorũ ⁊ vir-
tutum perfectione. ⁊ hoc a viceſimatertia diſtinctio
ne vſqꝫ ad finẽ libri. In prima inquã diſtinctõne pri
mi tractatus tria facit. Primo enim oſtẽdit quid ſit
incarnatio. Secundo qualiter ſpecialiter filiũ incar
nari decuit: deducit. Tertio an pater ⁊ ſpiritusſan
ctus incarnari potuerunt. inquirit. Primum facit a
principio diſtinctionis vſqꝫ ibi. Diligenter vero. Se
cundum vero ſubiungit abinde vſqꝫ ibi. Si vero q̃-
ritur. Tertium autem ſubiũgit vſqꝫ ad finem diſtin-
ctionis. In ſpeciali enim magiſtri ſentẽtia ſtat in tri
bes propoſitionibus. quarum prima eſt hec. Viſi-
bilis dei filij miſſio eſt ipa verbi incarnatio. Hãc ſeĩn
ꝓpoſitioneꝫ magiſter probat autoritate apoſtoli di
centis. q in tempore plenitudinis. ſcilicet in tempe
gratie quod initiũ habuit ab aduẽtu ſaluatoris no
ſtri. pater miſit filium ſuum antiquis patribus pro-
miſſum in lege. cuius quidem filij viſibilis in carneꝫ
miſſio dicitur eſſe ipſa incarnatio. Secunda propo
ſitio eſt hec. Licet etiam a qualibet perſona diuina
potuit humana natura aſſumi. nulla tamen perſona
rum ita congrue humanari potuit ſicut perſona ver
bi. id eſt filij. Hanc quidem propoſitionem magiſter
probat triplici ratione. Quarum quidem rationum
prima ſumitur ex appropriato filij ſcilicet ſapientia.
Nam conſonum fuit. vt deus qui in ſapientia om-

nia condidit. per ſapientiā etiam omnia reſtauraret ⁊ hoc cōfirmat parabola euangelica de muliere querente ⁊ inueniente dragmam perditā Luce. xv. Secunda ratio ſumitur ab origine ipſius filij. Nam origo filij eſt eſſe ab alio. cōgruum igitur fuit vt primo mitteretur ille q̄ eſt a ſolo patre. ⁊ deinde ſpiritusſanctus qui eſt a patre ⁊ filio. Et hanc rationem confirmat autoritate beati Augu. iiij. libro de ciuita. ca. j. Tertia ratio ad idē colligitur ex proprio filij. Nā proprium filij eſt eſſe filium. cum ergo cōgruum fuit vt qui in deitate erat dei filius. in humanitate fieret hominis filius. ne duos filios eſtimaremus decuit ꝑſonam filij precipue incarnari. Hanc rationē confirmat autoritate Auguſti. in eccleſiaſticis dogmatibꝰ ca. ij. Tertia propoſitio eſt hec Quāuis pater ⁊ ſpiritusſanctꝰ incarnari poſſent ſi vellēt aut voluiſſent. ad ſolum tamē filiū carnis aſſumptio terminata eſt. Hanc probat per hoc ꝙ vna ⁊ eadem diuinarum ꝑſonarum potentia. ſi igitur ex illa potētia vna potuit incarnari. ⁊ omnes potuerunt incarnari. Poſtea magiſter obijcit cōtra ſuperius dicta ſcʒ ꝙ ſolus filius ſit icarnatus. Et arguit ſic. Opera trinitatis ad extra ſunt indiuiſa. ſi igitur filius aſſumpſit naturaʒ humanam et pater ⁊ ſpiritusſanctus aſſumpſerunt. Alioquin aliquid faceret vna perſona quod non faceret alia. ⁊ ſic opera trinitatis adextra eſſent diuiſa. Ad quam obiectionem magiſter dicit ꝙ q̄uis tota trinitas incarnationem chriſti ſit operata eo ꝙ opera trinitatis adextra ſint indiuiſa. ſola tamē perſona filij ē incarnata. eo ꝙ aſſumptio nature humane ad ipſum terminatur. qđ exemplificat de tribus puellis vni de ipſis tunicam induentibus. que omēs operanť ad induitionē. ⁊ tamen vna ſola eſt induta Et tantum in ſpeciali.

Quare totam humanam naturā accepit ⁊ quid nomine humanitatis vel humane nature intelligendum ſit. a

DI. II. c **T quia in ho**mine tota humana natura vicio corrupta erat. totā aſſumpſit. id eſt animā ⁊ carneʒ. vt totam curaret ⁊ ſanctificaret. Ꝙ autẽ humane nature ſiue humanitatis vocabulo: anima ⁊ caro intelligi debeant. aperte docet Hieronymus in expoſitione catholice fidei dicens. Sic cōfitemur in chriſto vnā filij eſſe perſonam. vt dicamus duas perfectas ⁊ integras eſſe ſubſtantias. id eſt deitatis ⁊ humanitatis que ex anima cōtinetur ⁊ corpore. Ecce aperte oſtendit humanitatis nomine animam ⁊ corpus intelligi que duo aſſumpſiſſe dei filius intelligitur vbi hominē ſiue humanitatē vel humanā naturā accepiſſe legiť. Errant ergo qui nomine humanitatis non ſubſtantiam ſed ꝓprietatem quādam a qua homo nominať ſignificari contendunt vbicunq̄ humanitas chriſti memoratur. Ait em̄ Johannes damaſcenus Sciēdum quidem eſt ꝙ deitatis ⁊ humanitatis nomen ſubſtantiaruʒ ſcilicet naturam eſt repreſentatiuū. Natura enim nō ſic accipitur in chriſto. vt cū dicitur vna natura eſſe omnium hominum. quod euidenter idem Johannes oſtendit differentem rationē dicti aſſignans. cū natura humana i chriſto nominať. ⁊ cū vna dicitur natura omniū hominum. Ait eniʒ Cum vnam hominū naturaʒ dicimus ſciendum eſt ꝙ non conſiderantes ad anime ⁊ corporis rationē hoc dicimus. Impoſſibile em̄ eſt vniꝰ nature dicere domini corpus ⁊ animam adinuicem compata. Sed qꝛ plurime perſone hominum ſunt. omnes autem eandeʒ ſuſcipiunt rationem nature omnes enim ex aīa ⁊ corpore cōpoſiti ſunt ⁊ omnes naturas anime participāt. ⁊ ſubſtantiam corporis poſſident. cōmunē ſpeciem plurimarum ⁊ differentiū ꝑſonarum vnam naturam dicimus vniuſcuiuſq̄ ſcʒ perſone duas naturas habentis. ⁊ in duabus perfecte naturis anime ſcʒ ⁊ corporis exiſtentis. In domino autē ieſu chriſto nō eſt cōmunem ſpeciē accipere. neq̄ enim factus eſt nec eſt. nec aliquādo fiet alius. Sʒ chriſtus ex deitate ⁊ humanitate eſt i deitateq̄ ⁊ humanitate deus factus eſt idem ⁊ homo perfectus. Totam ergo hominis naturam. id eſt animam ⁊ carnem ⁊ horuʒ ꝓprietates ſiue accidentia aſſumpſit deus non carnē ſine anima nec animā ſine ratione: vt heretici voluerunt: ſed ⁊ carnē ⁊ animam cum ſenſibus ſuis. Unde Johānes damaſcenus ait. Omnia que in natura noſtra plantauit deus. verbum aſſumpſit ſcʒ corpus ⁊ animam intellectualem ⁊ horum idiomata. Totus enim totū aſſumpſit me. vt toti mihi ſalutē gratificet. Quod enim inaſſumptibile eſt: incurabile eſt.

Hieronym. — *Error quorundam tangit qui hūanitateʒ male accipiunt.* — *Jo. dam̄.* — *Jo. dam̄.*

De vnione verbi ⁊ carnis mediāte anima. b

Aſſūpſit ergo dei filius carnem ⁊ animam. ſed carnem mediāte anima. vnitum eſt carni per medium intellectum verbum dei. Tante enim ſubtilitatis atq̄ ſimplicitatis eſt diuina eſſentia. vt corpori de limo terre formato vniri non congruerit niſi mediante rationali eſſentia Illa autē vnio inexplicabilis eſt adeo vt etiam Johannes ab vtero ſanctificatus: ſe non eſſe dignum fateatur ſoluere corrigiam calciamenti Jeſu. quia illius vnionis modum inueſtigare: alijſq̄ explicare

non erat ſufficiens. Non ſunt ergo audiẽ‑
di. qui non verum hominẽ filium dei ſuſce
piſſe dicunt. neqꝫ natum de femina. ſed fal‑
ſam carnem ꝛ imaginem corporis ſimula/
tam oſtendiſſe videntibus. In quem erro‑
rem ꝓrumpunt. qꝛ timent qḋ fieri non poſ
ſit ſcilicet ne humana carne veritas ꝛ ſub/
ſtantia dei inquinetur. ꝛ tamen predicãt
iſtum viſibilem ſolem radios ſuos per om
nes feces ſpargere. ꝛ eos mundos ꝛ ſince‑
ros ſeruare. Sic ergo viſibilia munda viſi
bilibus imundis ɔtingi pñt ꝛ nõ coinqña
ri quãtomagis incõmutabilis ꝛ inuiſibiliſ
veritas ꝑ ſpũm aiam. ꝛ ꝑ aiam corpus ſu/
ſcipiens: totũ hominem ſine ſui cõmutatio
ne aſſumpſit. et ab omnibꝰ infirmitatibus
liberauit. Ecce hic dicit dei ſapientiã per
ſpiritum aſſumpſiſſe animã. ꝛ ꝑ animã cor
pus. Spiritus eni ſanctus pars anime ſu‑
perior ꝛ maiori ſimilitudine deo ꝓpiquat
ꝙ̃ anima. ſcȝ ipſa eadem ẜm inferiorẽ par/
tem. ꝛ anima magis ꝙ̃ corpus. ꝛ ideo non
incongrue anima dicit̃ aſſumpta ꝑ ſpiritũ
ꝛ corpus per animam.

Qḋ verbũ ſimul aſſumpſit carnẽ ꝛ animã. neqꝫ caro prius eſt cõcepta ꝙ̃ aſſumpta. C

Si autẽ queritur

vtrũ verbum carnẽ ſimul ꝛ animã aſſum‑
pſerit. an prius animã ꝙ̃ carnẽ. vel carneȝ
ꝙ̃ animam. ꝛ vtrum caro illa prius fuerit
in vtero virginis cõcepta. ꝛ poſtea aſſum
pta. Veriſſime et abſqꝫ vlla ambiguitate
dicit̃ quia ex quo deus hominẽ aſſumpſit
totum aſſumpſit. ſimulqꝫ ſibi vniuit ani‑
mam ꝛ carnem. nec caro prius fuit conce/
pta ꝛ poſtmodũ aſſumpta. ſed in ɔceptio/
ne aſſumpta. ꝛ in aſſumptione concepta.
Augusti. Unde Auguſtinus in libro de fide ad Pe
trum. Firmiſſime tene. ꝛ nullatenus dubi
tes non carnem chriſti ſine diuinitate con/
ceptam in vtero virginis priuſꝙ̃ ſuſcipe/
retur a verbo. ſed ipſum verbum deũ ſue
carnis acceptione conceptuȝ. ipſamqꝫ car
nem verbi incarnatiõe conceptam. Idem
in libro de trinitate. Non eſſet dei hominũ
ꝙ̃ mediator. niſi eſſet idem deus idem ho‑
mo in vtroqꝫ vnus et verus. quam ſerui/
lem formam a ſolo filio ſuſceptam. tota tri‑
nitas cuius vna eſt voluntas et operatio
fecit. Non autem in vtero virginis prius
caro ſuſcepta eſt. ꝛ poſtmodum diuinitas
venit in carnem. ſed mox vt verbum veit
in vterum. ſeruata veritate proprie nature
factum eſt caro ꝛ perfectus homo. ꝛ in ve
ritate carnis ꝛ aie natus eſt. De hoc etiam
Gregorius in moralibus ait. Angelo nũci
ante ꝛ ſpiritu adueniente. mox verbum in Grego.
vtero. mox intra vterum verbum caro.

Iſta eſt diſtinctio ſecunda huius

tertij libri. In qua magiſter poſtꝙ̃ egit de perſona
carnẽ aſſumẽte. tractat de modo aſſumendi. Et tria
facit. Primo eñ oſtendit ꝙ verbum totam naturaȝ
humanam aſſumpſit integre. Secundo ꝙ ordinate
aſſumpſit carnem ſcilicet mediante anima Tertio ꝙ
animã ꝛ carnem ſimul aſſumpſit tempore. Primum
facit a principio diſtinctionis vſqꝫ ibi. Aſſumpſit dei
filius. Scdm vſqꝫ ibi. Si aũt queritur. Tertiũ vſqꝫ
ad finem diſtinctionis. In ſpeciali ſentẽtia magiſtri
ſtat in tribus propoſitionibus quaruȝ prima eſt hec
Filius dei cum ſibi humanam naturam vniuit totam
naturam ſcilicet corporis et anime ſimul aſſumpſit.
Hanc magiſter probans dicit ſententialiter. ꝙ q̃a
per peccatum primorum parentum tota natura hu‑
mana corrupta fuit. ideo dei filius totam naturaȝ aſ
ſumpſit que conſtat ex corpore ꝛ anima. vt totã na‑
turam curaret ꝛ ſanctificaret. In chriſto eñ vna ꝑ‑
ſona fuit ꝛ due ſubſtantie ſeu nature. ſcilicet diuina
ꝛ humana. Si igitur habuit ꝛ aſſumpſit humanam
ſubſtantiam aſſumpſit tam corpus ꝙ̃ animam ꝛ per
conſequẽs naturam totam ꝛ integram. cum nomi‑
ne humanitatis corpus ꝛ anima ſimul intelligantur
Poſtea excludit errorem quorundam dicentium. ꝙ
filius dei carnem humanam vel humanitatẽ nõ aſ‑
ſumpſit ẜm ſubſtãtiam ipſius nature. ſed ſolum ẜm
quandam proprietatem a qua proprietate hominis
denominationem accepit ꝛ fuerunt iſti forte de opi‑
nione illorum hereticoruȝ qui chriſtum ẜm ꝙ homo
dicebãt non eſſe quid ſed aliqualiter ſe habens. po‑
nentes humanitatem eſſe in chriſto vt habitum. Ul
de opinione Platonis ponentis formas vel res in
actu extra animã vt ſic proprietate participata chri
ſtus homo diceretur. Sed hunc errorẽ magiſter ex
cludens dicit filium dei aſſumpſiſſe carnem ꝛ animã
ꝛ omnes proprietates ipſas ſequẽtes. Et hoc cõfir
mat autoritate Johannis damaſceni. Secunda pro
poſitio eſt hec. Quãuis vtranqꝫ ſcilicet carnẽ ꝛ ani
mam aſſumpſerit dei filius. tamẽ carnem aſſumpſit
mediante anima Hanc magiſter ponens rationẽ hu
ius addidit dicẽs. ꝙ decebat ſimpliciſſimã diuinita
tis eſſentiã corpori terreno nõ vniri niſi mediãte ra
tionali eſſentia. que quidem vnio ab humano intel
lectu inueſtigari non poteſt. in qua vnione nõ corpꝰ
fantaſticum. ſed veruȝ corpus natũ de muliere chri
ſtus aſſumpſit. quod tamen quidam hereticorũ ne‑
gabant. eſtimantes verbum dei veram carnem non
poſſe aſſumere ſine ſui inquinatione quorũ erroris
veſaniam dicit elidi ꝑ radios ſolares. quos ſuꝑ in‑
munda ꝛ feda diffundi videmus ꝛ tamen nõ inqui
nari. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. In aſſumptione per‑
fecte humanitatis inter cõceptionem ꝛ animationẽ
ꝛ vnionẽ non fuit ordo temporalis poſterioritatis vl
prioritatis. Hanc magiſter inſinuans querit. Utrũ
verbum ſimul aſſumpſerit carnem ꝛ animã. vel pri
us carnem ꝙ̃ animam aut econtra Et reſpondendo
dicit ꝙ ſimul ꝛ ſemel carnem ꝛ animã aſſumpſit me‑
diante ſpiritusſancti operatione. nec vnum prius aſ
ſumpſit alio. Et ꝓbat hoc autoritatibus beatorum
ſcȝ Auguſti. ꝛ Grego. Et tũ in ſpeciali.

De carne quam verbū aſſumpſit qualis ante fuerit. ⁊ qualis aſſumpta ſit. a

Di. III

q

Weritur etiā de carne verbi. an priuſq̄ cōciperetur obligata fuerit peccato. an ⁊ talis aſſumpta fuerit a verbo. Sane dici poteſt ⁊ credi oportet. iuxta ſanctorum atteſtationis conuenientiam: ipſam prius peccato fuiſſe obnoxiam ſicut reliqua virginis caro. ſed ſpiritus ſancti operatione ita mundatam vt ab omni peccati cōtagiōe immunis vniretur verbo. Pena tantum non neceſſitate. ſed voluntate aſſumentis remanente. Mariam quoqȝ totam ſpirituſſanctus in eam preueniens a peccato prorſus purgauit ⁊ a fomite peccati etiam liberauit. vel fomitem ipſum penitus euacuando: vt quibuſdā placet: vel ſic debilitādo. ⁊ extenuando. vt ei poſtmodū peccandi occaſio nullaten⁹ extiterit. Potentiā quoqȝ generādi abſqȝ viri ſemine virgini preparauit. Ita eñ verba euangelij docent. vbi angelus virginē alloquens ait. Spirituſſanctus ſuperueniet in te: ⁊ virtus altiſſimi obumbrabit tibi. Et quod naſcetur ex te ſanctuȝ vocabitur filius dei. Cui ſacra virgo reſpōdit. Ecce ancilla domini: fiat mihi ſm verbum tuuȝ Quod exponens Johannes ait. Poſt cōſenſum autem ſancte virginis. ſpirituſſanctus preuenit in ipſam. ſm verbū domini quod dixit angelus purgans ipſam. ⁊ potentiam deitatis verbi receptiuam preparans ſimul autem ⁊ generatiuam. Et tunc obumbrauit ipſam dei altiſſimi p̄ ſe ſapientia ⁊ virtus exiſtēs. id eſt filius dei patris homouſios. id eſt cōſubſtantialis ſicut diuinum ſemen. Et copulauit ſibiipſi ex ſanctiſſimis ⁊ puriſſimis ipſius virginis ſanguinibus. noſtre antique cōſperſionis carnem animatā anima rationali ⁊ intellectiua. non ſeminans ſed per ſpiritumſanctum creans. quare ſimul caro. ſimul dei caro. ſimul caro animata. rationaliqȝ ⁊ intellectu ſimul dei verbi caro animata rationali ⁊ intellectiuo. Ex his perſpicuum fit quod ante diximus. carnem ſcȝ verbi ſimul conceptam ⁊ aſſumptam. eandemqȝ immo totaȝ virginem ſpirituſancto preueniente ab omni labe peccati caſtificatā. Cui collata ē potētia nouo more generādi, vt ſine coitu viri. ſine libidine concipientis in vtero virginis celebraretur conceptus dei ⁊ hominis Illa enim caro quam deus de virgine ſibi vnire dignatus eſt ſine vicio cōcepta. ſine peccato nata eſt. hanc tamen carnem nō celeſtis. non aerie. nō alterius cuiuſqȝ putes eſſe nature. ſed eius cuius eſt omnium hominum caro.

Qd nō ſolum illa caro ſed etiā ſacra virgo ab oī peccato a ſpiritu ſācto fuit mūdata.

Jo. dam.

Autoritate firmat extūc fuiſſe virginem immunem a peccato. b

Quod autē ſacra virgo extūc ab omni peccato immunis extiterit Auguſtinus euidenter oſtendit in libro de natura ⁊ gratia inquiens. Excepta ſancta virgine maria. de qua ꝓpter honorem domini. nullam prorſus cum de peccatis agitur haberi volo queſtionem. Inde enim ſcimus q̄ ei plus ſit gratie collatū ad vincendum ex omni parte peccatum q̄ cōcipere ac parere meruit. quam conſtat nullum habuiſſe peccatum. Hac ergo virgine excepta: ſi omnes ſancti ⁊ ſancte congregari poſſent. ⁊ quereretur ab eis an peccatuȝ haberent. quid reſponderetur. niſi qd̓ Johannes ait. Si dixerimus quia peccatum nō habemus noſipſos ſeducimus. Illa autem virgo ſingulari gratia preuēta eſt atqȝ repleta vt ipſum haberet vētris ſui fructū quē ex initio habuit vniuerſitas dominū: vt illud quod naſcebatur ex propagine primi hominis: tantummodo generis nō criminis originem duceret.

Auguſti.

Quare non fuit chriſtus decimatus in abraam ſicut Leui. cum caro quaȝ acceperit in eo fuit peccato obnoxia. c

Cum autem illa caro cuius excellētia ſingularis verbis explicari non valet. anteq̄ eſſet verbo vnita obnoxia fuerit a peccato in maria ⁊ in alijs a quibus propagatione traducta eſt. nō immerito videri poteſt in Abraā peccato ſubiacuiſſe. cui⁹ vniuerſa caro peccato ſubiacebat. Unde queri ſolet quare leui decimatus dicatur in Abraam ⁊ non chriſtus. cū in lumbis abrae vterqȝ fuerit ſm materialem rationem quando abraam decimatus eſt, ⁊ decimas dedit melchiſedech:. Tunc

Quaītelligē tia Leui deci- matꝰ dicatur in abraam.

enim apoſtolus Leui decimatum dicit in abraā tanq̄ in materiali cauſa. Quia ea de cimatione ſicut Abraam minor Melchi/ ſedech oſtenditur: cui ꝑſonaliter decimas ſoluit. ita ⁊ leuiticus ordo q̄ in abraam ſm rationē ſeminalem erat: ⁊ ex eo per concu/ piſcentiam carnis deſcendit. xp̄s autē non eſt decimatus. q꞉ licet ibi fuerit ſm carnē nō tn̄ deſcendit ſm legem cōmunem. ſ. per carnis libidinē. ſicut etiā in adam oēs pec cauerunt. ſed nō xp̄s. Unde Augꝰ. ſuper Gen̄. Sicut adam peccante qui in lumbis eius erant peccauerunt. ſic Abraam dāte decimas q̄ in lūbis eius erāt decimati ſunt Sꝫ hoc nō ſequit̃ in xp̄o: licet i lūbis Ade ⁊ abrae fuerit. quia nō ſm concupiſcentiā carnis inde deſcendit. Cū ergo leui ⁊ xp̄s ſm carnem eſſent in lumbis abrae qn̄ deci- matus eſt ideo pariter decimati nō ſunt q꞉ ſm aliquem modum non erat ibi xp̄s quo erat ibi leui. Scd̄m rationē quippe illam ſe/ minalem ibi fuit leui. qua ratione ꝑ concu bitū vēturus erat in matrē. ſm quā ratio/ nem nō erat ibi chriſti caro q̄uis ſm ipſā ibi fuerit Marie caro. Jlle ergo decimatꝰ eſt in Abraam. qui ſic fuit in lumbis abrae ſicut ille fuit in lumbis patri ſui. id eſt qui ſic eſt natus de patre abraā. ſicut ille de pa tre ſuo natus eſt ſcꝫ per legem carnis ⁊ in/ uincibilem concupiſcentiam.

Augꝰ. ſuꝑ Gen̄.

Scd̄m aliquē modū ibi fuit leui q̄ nō chri ſtus.

Qua ratōne caro chriſti dicta eſt i ſcriptura non fuiſſe peccatrix ſꝫ ſi milis. quo aperitur quare obliga ta peccato non fuit in chriſto. d

Quo circa primiti am noſtre maſſe recte aſſūpſiſſe dicit̃ chri- ſtus. quia non carnē peccati ſed ſimilitudi nem carnis peccati accepit. Miſit. n. deꝰ filiū ſuū: vt ait ap̄lus. in ſimilitudinem car nis peccati. Aſſumpſit. n. verbū carnē pec cati ſimilē in pena ⁊ nō in culpa. ⁊ ideo nō peccatricē Cetera vero hoim ois caro pec cati eſt. Sola illius nō eſt caro peccati. q꞉ nō eū mater ꝯcupiſcētia. ſed gratia ꝯcepit habet tn̄ ſimilitudinē carnis peccati ꝑ paſ ſibilitatē et mortalitatem. q꞉ eſuriȷt. ſitiȷt et hmōi Licet ergo eadem caro ſit que ⁊ nr̄a non tamē ita facta eſt in vtero ſicut noſtra Eſt enim ſanctificata in vtero. et nata ſine peccato. ⁊ nec ipſe i illa vnq̄ peccauit. Jn pena ergo ſimilis eſt nr̄e. nō in q̄litate pec- cati. q꞉ pollutione que ex ꝯcupiſcentie mo tu ꝯcepta eſt omino non habuit. nec ex car nali delectatione nata eſt. Uenit ergo ad corpus imaculatū. qđ ꝑter libidinis ꝯcu- piſcentiā fuit ꝯceptū. nec illud in ſe habu it vitiū qđ in aliȷs eſt cauſa peccati nec i eo peccauit. Jdeoq̄ vere dicit̃ verbi caro nō fuiſſe in xp̄o obligata peccato.

Augꝰ. de ver bis apoſtoli.

Hierony.

Tres cau ſas ponit.

Quidā vidētur aduerſari illi ſen- tentie qua dictū eſt carnē chriſti nō priꝰ conceptā q̄ aſſumptā. e

Jlli autē ſnīe qua ſupra diximus carnē verbi non ante fuiſſe ꝯceptā q̄ aſſumptā: videt̃ obuiare quod Augꝰ. ait ſuꝑ Joh. vbi legit̃ Soluite tem plum hoc ⁊ in tribus diebꝰ excitabo illud Dixerūt ergo iudei. xl. ⁊. vȷ. annis edifica tū eſt hoc tēplū. ⁊ in tribꝰ diebꝰ excitabis illud. Hic inquit numerus ꝑfectioni domi nici corporis ꝯuenit. quia vt dicūt phiſici tot diebus forma humani corpis perficit̃ Horū occaſione verboꝝ quidā dicere pre ſumpſerunt domici corpis formā tot die/ bus ad modū aliorū corporum ꝑfectam. ⁊ membroꝝ lineamētis diſtinctā. ⁊ mox ver bum dicitur ſibi vniſſe carnē ⁊ animam. et hoc modo dicunt illū numerum ꝑfectioni dn̄ici corpis ꝯuenire Sed alia ratio illius dicti extitit ex qua ſana oritur intelligētia verbi. Non. n. ideo illud dixit Auguſ. qui mox vt caro illa opere ſpūſſancti ſanctifica ta. ⁊ a reliqua ſeꝑata fuit verbo dei cū ani/ ma vniret̃. vt ꝑfectus ⁊ verus deus eſſet ꝑfectus ⁊ verꝰ homo. Sed quia membro- rum illius dominici corpis diſtinctio in ip ſo momēto ꝯceptionis ⁊ vnionis dei ⁊ ho minis adeo tenuis erat ⁊ parua: vt huma no viſui vix poſſet ſubiȷci. diebꝰ aūt quos Augꝰ. memorat ꝑfecta eſt ⁊ nobilis facta. Jncarnatū eſt ergo verbum: vt ait Johā. damaſ. ⁊ a propria in corporalitate non re ceſſit. ⁊ totū incarnatum eſt. ⁊ totum eſt in circūſcriptum. Minorat̃ corꝑaliter ⁊ cō/ trahitur. ⁊ diuine eſt incircūſcriptum. non coextenſa carne eius cū incircūſcripta di/ uinitate. Jn omnibꝰ igitur qui ſuꝑ omnia erat. ⁊ in vtero ſancte genitricis exiſtebat. ſed in ipſo actu incarnationis.

Auguſti.

Joh. damaſ. quō in virgi ne q̄ erat vbiq̄.

Jſta eſt diſtictio tertia huius ter- tiȷ libri Jn qua quidem diſtinctione poſtq̄ magiſter egit de perſona carnem aſſumente ⁊ modo aſſumen di, agit hic conſequenter de qualitate nature aſſum

pte. Et tria facit. Nam primo inq̄rit qualis fuit chriſti caro in agente ꝓximo. ſcilicet virginē beata. Secundo qualis fuit in antiquis patribus puta an fuit in Abraam decimata. Tertio qualiter fuit in virginali vtero formata. Primum vſqꝫ ibi. Cum autem illa caro. Secundum vſqꝫ ibi. Illi autem ſententie. Tertium vſqꝫ ad finem diſtinctionis. Et tantum in generali. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in trib⁹ ꝓpoſitionibus. quarum prima eſt hec. Caro chriſti anteq̄ eſſet de virgine ſeparata materialiter ſicut reliqua caro Marie fuit peccato obligata. Iſtam magiſter ponēs ꝓponit duas queſtiones. quarum prima eſt. Utrū caro chriſti fuerat peccato obligata ante ſui conceptōnem videlicet anteq̄ a carne virginis ſeparabatur. Secunda queſtio eſt. Utruꝫ adhuc caro chriſti fuerat peccato obligata. quā̄do a verbo aſſumebatur. Ad primum reſpondet ſm communem ſanctorum doctorum atteſtationem. ꝙ caro ante ſui conceptionem fuerit peccato obligata ſicut reliqua beatiſſime virginis caro Ad ſecundam queſtionem reſpondet dicens. ꝙ caro illa ad hoc ꝙ vniretur verbo ſpiritusſancti operationē immunis reddebat̄ ab omni peccato remanente tamē in ea poſſibilitate patiendi. ⁊ hoc non ex aliqua neceſſitate. ſed ex libera voluntate ipſam aſſumentis Et ꝙ ſpiritusſanctus ꝑueniens virginem in conceptione ipſam ab omni labe purgauit. extinguēdo in ipſa fomitem peccati ita ꝙ ex tunc non poſſit ei exiſtere occaſio vel inclinatio ad malum. Ipſiqꝫ virgini nouam generandi potentiam abſqꝫ virili ſemine ⁊ abſqꝫ vicio tam cōcipiētis q̄ etiam nati contulit. Qui natus ex propagine primi hominis originem tātum generis ⁊ non crimina duxit. Et omnes has ſentētias probat magiſter autoritatibus doctorum ſcilicet Auguſtini. ⁊ Damaſceni. que patēt in textu. Secūda propoſitio eſt hec Quamuis chriſtus de ſemine abrae ſm corpulentā ſubſtantiam ſit nat⁹. non tamē eſt in eo vt Leui decimatus. cum ab ipſo non ſit ſm culpam propagatus Hanc magiſter probans querit. Quare chriſtus nō dicitur decimatus in lumbis Abrae vt Leui cum tamen vterqꝫ eorum fuit in abraam quando ipſe Melchiſedech decimas dedit. Ad quod reſpondens dicit. ꝙ licet vterqꝫ ipſorum fuerit in Abraam ⁊ ab eo deſcenderit. tamen Leui in eo fuit ſm rationē ſeminalem. ⁊ deſcendit ab eo ſm legem communem aliorum hominum. Unde dici poteſt ꝙ licet chriſtus in Abraam fuerit quando decimas ſoluit. decimatus tamen non extitit ſicut dicitur ꝙ omnes peccauerūt et tamen chriſtus non peccauit in eo qui etiam in eo fuit. Et ſubdit ꝙ caro chriſti fuit talis qualis fuit in ſtatu innocētie primitus inſtituta. ⁊ ideo dicit̄ ſumpſiſſe primitiaꝫ noſtre maſſe. vnde caro eius fuit ſimilis noſtre non in culpa. ſed in humanis penalitatibus. Unde licet eadem ſit caro chriſti ⁊ aliorum hominum ſm materiam. tamē chriſti caro fuit per gratiam cōcepta ⁊ ſanctificata ⁊ nata. quod aliorum hominum caro nō habet ⁊ propter hoc caro chriſti nō fuit obligata. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Caro chriſti ī principio ſue cōceptionis fuit ſimul debita membrorum diſtinctione formata. animata ⁊ aſſumpta. Licet tamen in quadragita ſex diebus membra corporis chriſti ad tātam quantitatē qua diſtincte diſcerni poſſent ſunt adaucta. Hanc magiſter inſinuans obijcit cōtra ſuperius dicta. ſcꝫ ꝙ caro chriſti nō fuit prius concepta q̄ aſſumpta. ⁊ hoc per verbū beati Auguſtini ſuper illo verbo Johānis Soluite templum hoc ⁊ in trib⁹ dieb⁹ reedificabo illud. Hic numerus dicit beatus Auguſtinus perfectōni dominici corporis conuenit quia vt dicunt phiſici tot dieb⁹ forma humani corporis perficitur. Ex quibus verbis patēt carnem chriſti per ſucceſſionē dierum fuiſſe formatam ſicut ceterorum hominum. et per conſequēs nō in principio ſue conceptōnis animatā ſeu aſſumptam. Ad quod reſpondes dicit beatum Auguſtinum verba illa non ideo dicere ꝙ caro chriſti ꝑ aliquot dies ſit formata anteq̄ animata ſeu aſſumpta. ſed ideo qꝛ diſtinctio membrorum corporis qḋ verbum animatum in principio conceptionis aſſumpſit tam tenuis ⁊ parua erat ꝙ vix diſcerni potuiſſet que quia in quadraginta ſex diebus tātum increuit ꝙ perfecte diſcerni potuit. ideo dicit numerū tot dierum dominici corporis perfectioni cōuenire Quod confirmat autoritate damaſceni. Et tm̄ in ſpeciali.

Quare in ſcriptura ſepius tribuatur īcarnatio que eſt opus trinitatis ſpūiſancto. ⁊ de ipſo etiā cōceptus ⁊ natus dicatur. a

c **Cum vero in**carnatio verbi ſicut in ſupioribus tractatum eſt: operatō vere ſit patris ⁊ filij ⁊ ſpūſſancti. inueſtigatione dignū nobis videt̄ quare ī ſcriptura ſpirituiſancto hoc opus ſepius tribuat̄ et de ipſo chriſtus conceptus ⁊ natus memoretur. Non enim ideo operatio incarnatiōis ſpūiſancto ſepius tribuit̄ ꝙ eam ipſe ſolus ſine patre ac filio fecerit. ſꝫ quia ſpūſſanctus eſt charitas et donū patris ⁊ filij. ⁊ ineffabili dei charitate v̄bum caro factum eſt. et ineffabili dei dono filius dei ſibi vniuit formam ſerui: Non ergo frequēs denomiatio ſpiritusſancti ab illo opere patrem vel filium ſecludit. ſed poti⁹ vno nominato tres intelliguntur. ſicut fit ſepe ī alijs operibus. Unde Auguſtinus ſuper hoc mouens queſtionem in hunc modum eandem determinat in enchiri. ita inquiēs Cum illam creaturam quam virgo concepit ⁊ peperit: q̄uis ad ſolam perſonam filij pertinentem: tota trinitas fecerit. neqꝫ eniꝫ ſeparabilia ſunt opera trinitatis. cur ī ea facienda ſpiritusſanctus ſolus nominatus ē. An etiam quando vnus triū in aliquo opere nominat̄: vniuerſa opari trinitas intelligitur. ita vere eſt et exemplis doceri poteſt Audiſtis ꝓpoſitā queſtionē. eiuſdemqꝫ ſolutionem vel expoſitionem.

DI. IIII

Auguſti Solutio.

Quo ſenſu dicatur chriſtuſ conceptus ⁊ nat⁹ de ſpiritu ſancto. b

Sed non eſt ī hoc diutius immorandum. Illud enim mouet quomodo dictus eſt chriſtus natuſ de ſpū

ſancto. cum filius nullo modo ſit ſpirituſ/ſancti. Nunquid dicturi ſumus patrē hominis chriſti eſſe ſpiritumſanctū. vt deus pater verbum genuerit ſpiritusſanctus hominem ex qua vtraq̄ ſubſtantia chriſtus vnus eſſet. ⁊ dei patris filius ſm̄ verbum ⁊ ſpiritusſancti filius ſm̄ hominem ꝙ eum ſpiritusſanctus tanq̄ pater eius de matre virgine genuiſſet. Quis hoc dicere audebit: cum hoc ita ſit abſurdum vt nulle fidelium aures id valeant ſuſtinere. Proinde cum fatemur chriſtum natū de ſpiritusancto ex Maria virgine. quomodo non ſit filius ſpiritusſancti ⁊ ſit filius virginis: cum ⁊ de illo ⁊ de illa ſit natus explicare difficile eſt. Proculdubio non ſic de illo vt de patre. Sic autē de illa vt de matre natus eſt

Q̄ꝫ nō quicq̄d de aliqua re naſcit̄ eius filius dicitur.

Non eſt autē concedendum quicquid de aliqua re naſcitur cōtinuo eiuſdem rei filium nuncupandum. Ut enim omittam aliter de homine naſci filium. aliter capillum aliter pediculum. ⁊ lumbricum. quorū nihil eſt filius Ut ergo hec omittam. quoniā tante rei deformiter cōparantur. certe qui naſcūtur ex aqua ⁊ ſpiritusancto: nō aque filios eos recte quiſpiam dixerit. ſed dicūtur filij dei patris. ⁊ matris eccleſie. Sic ergo de ſpiritusancto natus eſt chriſtus. nec tamen filius eſt ſpiritusſancti. Sicut econuerſo non omnes qui dicuntur alicuius filij conſequens eſt vt de illo etiam nati eſſe dicantur. vt illi qui adoptantur. Dicūtur etiam filij gehenne. non ex illa nati. ſed in illam preparati. Cum itaq̄ de aliquo naſcatur aliq̄d: ⁊ non ita vt ſit filius. nec rurſus om̄is qui dicitur filius de illo ſit natus cuius dicit̄ filius. Profecto modus iſte quo natus eſt chriſtus de Maria ſicut filius: ⁊ de ſpiritusancto non ſicut filius inſinuat nobis gratiam dei qua homo nullis meritis ꝑcedentib⁹ in ipſo exordio nature ſue q̄ eſſe cepit. verbo dei copularetur in tantā perſone vnitatem vt idem eſſet filius dei q̄ filius hominis ⁊ filius hominis qui filius dei ⁊ ſicut in nature humane ſuſceptiōe fieret quodammodo ipſa gratia illi homini naturaliter qua nullū poſſit admittere peccatum. que gratia ideo per ſpiritumſanctū eſt ſignificata. quia ipſe proprie ſic eſt de⁹: vt ſit etiam dei donum. Per hoc ergo ꝙ d̄ ſpiritusancto eſſe natiuitas chriſti dicitur quid aliud q̄ ipſa gratia dei demonſtrat̄: qua homo mirabili ⁊ ineffabili modo verbo dei eſt adiunctus atq̄ connexus ⁊ diuina gratia corporaliter repletus.

Nō om̄s qui dicunt̄ alicuius filij de illo nati ſunt.

Alia ratio quare dicatur nat⁹ de ſpiritusancto. c

Poteſt etiā dici chriſtus ſm̄ hominē ideo natus de ſpiritusancto. quia eum fecit Inq̄tum enī homo eſt ⁊ ipſe factus eſt: vt ait apoſtolus. Conceptus ergo ⁊ nat⁹ de ſpiritusancto eſſe dicitur. nō ꝙ ſpiritusſanctus fuerit virgini ꝓ ſemine. non enim de ſubſtantia ſpiritusſancti ſemen partus accepit. ſed quia per gratiam dei ⁊ operationē ſpiritusſancti de carne virginis eſt aſſumptū quod verbo eſt vnitum. Et in euāgelio ſm̄ hāc intelligentiam legitur de maria ꝙ inuenta eſt in vtero habēs de ſpiritu ſancto. Cuius dicti rationem Ambroſius inſinuans in tertio libro de ſpiritusancto: ait. Quod ex aliquo eſt. aut ex ſubſtantia. aut ex poteſtate eius eſt. Ex ſubſtantia ſicut filius. qui a patre vel ex patre: ⁊ ſpiritusancto qui a patre et filio procedit. Ex poteſtate autem ſicut ex deo om̄ia. Quomodo ergo in vtero habuit Maria ex ſpū ſancto. Si quaſi ex ſubſtantia. ergo ſpiritus in carnem ⁊ oſſa conuerſus eſt. nō vtiq̄. Si vero quaſi ex operatione ⁊ poteſtate eius virgo cōcepit: q̄s neget ſpiritumſanctum dominice incarnationis auctorem.

Au. in enchiridion.

Ambro. in expoſitiōe fidei catholice.

Quare apoſtolus dicat chriſtū factum cū nos eū eſſe fateamur natum. d

Sed q̄ri poteſt cū nos ſaluatorem natū profiteamur cur apoſtolus eum factum dicat ex ſemine dauid ⁊ alio loco factum ex muliere. cum aliud ſit fieri aliud naſci. Aliquid ergo ſignificauit hoc dicto. Quia enim non ab humano ſemine cōgregata eſt caro dn̄i in vtero virginis. ⁊ corpus effecta. ſed effectu ⁊ v̄tute ſpiritusſancti. ideo apoſtolus dicit factū nō natum. Aliud eſt enim ſemine admixto ⁊ ſanguinis coagulo generare. Aliō eſt nō ꝑmixtione. ſed virtute procreare. poſſunt enī homines generare filios ſed non facere Ecce quare dicit apoſtolus factū ⁊ nō natum. ne eius ſcʒ natiuitas que fuit ſine virili ſemine: noſtre ſilis putaretur q̄ ꝯficitur ſeminū commixtione. Ideo autem cum factū diceret: apoſtol⁹ addidit. ex ſemine da

uid. ⁊ quia ſi nõ interceſſit ſemen hominis
in ↄceptione virginis. tñ quia ex ea carne
xp̃s formatus eſt que conſtat ex ſemine: re
cte dicitur quia factus eſt.

Iſta eſt diſtinctio quarta hui⁹ ter

tij libri. In qua magiſter poſtq̃ egit de qualitate na
ture aſſumpte: agit de autore aſſumptionis. Et tria
facit. Nam primo inquirit quare opus incarnatõis
potius attribuatur ſpũiſancto q̃ toti trinitati Secũ
do quare xp̃s ſit conceptus de ſpirituſancto cum ta
men nõ ſit filius ſpũſſancti. Tertio quare apoſtolus
dicit potius xp̃m de muliere fieri q̃ naſci. Primũ fa
cit vſq̧ ibi. Sed non eſt in hoc. Secundum ab inde
vſq̧ ibi. Sed queri poteſt. Tertium vſq̧ ad finẽ di-
ſtin. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus pro
poſitionibus quarum prima eſt hec. Licet opus car
nalis incarnationis frequenter attribuatur ſpiritui
ſancto. ab hoc tamen nõ excludiẽ patris ⁊ filij coope
ratio. Hanc magiſter ꝓbans querit. quare opus in
carnatiõis ſpirituiſancto ſpecialiter attribuiẽ in ſcri
pturis. cum tamen vt ſupra dictum eſt tota trinitas
ipſam incarnationẽ operata ſit. ⁊ reſpondet ſcriptu
ram hoc facere nõ ideo ꝙ ſpũſſanctus ſolus ſit icar-
nationem operatus. ſed ꝙ verbum dei factum eſt ca
ro ex ineffabili charitate ⁊ ieſtimabili dei dono ⁊ bo
nitate. que quia ſpũiſancto appropriãẽ. ideo opus
incarnationis ſibi ſpecialiter attribuiẽ. nec per hoc
ab ipſo opere incarnationis pater ⁊ filius excludun
tur. quia in actionibus eſſentialibus ſub vna perſo-
na cetere ſubintelliguñẽ cũ opera trinitatis ad adex
tra ſunt indiuiſa Quã ſententiã magiſter confirmat
autoritate beati Augu. in encheridion. Secũda ꝓ-
poſitio eſt hec. Licet filius dei dicatur natus de vir-
gine vt de matre. tamen de ſpirituſancto nõ eſt nat⁹
vt de patre. Hanc magiſter inſinuans querit. Cum
chriſtus ſit natus de ſpirituſancto an debeat dici fi-
lius ſpirituſſancti Et arguit primo ꝙ nõ. Nã ex quo
pater eum genuit ſm ꝙ eſt verbum. ſi ergo ſpirituſ-
ſanctus cũ genuiſſet ſm ꝙ eſt homo. chriſtus ex du
abus naturis ſcʒ diuina ⁊ humana compoſitus eſſet
⁊ ſm vnam eſſet filius vnius. ⁊ ſm aliam eſſet filius
alterius quod eſt abſurdũ. In oppoſitum arguit ſic
Nã quia chriſtus natus eſt de beata virgine dicitur
filius beate virginis. igitur a ſimili quia natus eſt a
ſpirituſancto debeat dici filius ſpirituſſancti Ad qõ
reſpondens magiſter dicit. ꝙ filius dei nõ poteſt di-
ci filius ſpirituſſancti quia nõ natus de ip̃o vt de pa
tre. Sed bene poteſt dici filius beate virginis. eo ꝙ
natus ſit de ipſa vt de matre. Quam ſententiam cõ
firmat per hoc ꝙ multa de aliqua re naſcuntur. que
tamen non dicuntur filij eius. vt pili de capite ⁊ eti-
am hi qui naſcuñẽ ex aqua ⁊ ſpirituſancto in baptiſ-
mate. non dicuñẽ aque filij ſed eccleſie. Et ecõuerſo
multi aliquorum filij dicuntur qui tamen de ipis nõ
naſcuntur vt filij adoptiui ⁊ filij gehenne qui tamen
de ipſis nati non ſunt. Et ſubdit etiam magiſter du-
as ratõnes quare chriſtus ſpecialiter dicatur natus
de ſpirituſancto. Quarum prima ẽ. quia ſcilicet hu
iuſmodi incarnatio eſt donum dei. ad deſignanduʒ
ergo ꝙ nullis precedẽtibus meritis. ſed ex ſolo dei
dono. copulatio nature humane cũ perſona diuina
ſit expleta. Et ſm hoc cum chriſtus dicitur natus d̃
ſpirituſancto. ly. de denotat ratiõnẽ operis. Secũ-
da eſt ꝙ chriſtus dicitur natus de ſpirituſancto qua
virtute ⁊ poteſtate ſpirituſſancti illud ſcriptũ eſt de
virgine ꝙ verbo vnitũ eſt. nõ ſic ꝙ ſpũſſanctus fue-
rit ſeminalis materia. ſed ꝙ fuerit efficiens cauſa. et
ſic cum chriſtus dicitur natus de ſpirituſancto. ly de
denotat habitudinem cauſe efficientis. ſicut etiã ala
dicuñẽ eſſe ex deo nõ ſubſtantialiter ſed poteſtatiue
ſeu effectiue. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Quãuis chri
ſtus natus ſit de virgine. potius tamen dicitur fact⁹
q̃ natus. cũ non ſit conceptus ex virili ſemine. Hãc
magiſter inſinuãs querit. Cur apoſtolus ad Roma
nos primo dicat chriſtum factum ex ſemine Dauid
⁊ alibi dicit ipſum factum ex muliere cum tamẽ nos
dicimus chriſtum natum. ⁊ aliud eſt naſci. ⁊ aliud ẽ
fieri Ad quod reſpondẽs dicit ꝙ apoſtolus tantum
dixit chriſtum factum ex muliere ad oſtendendã dif-
ferentiam conceptionis ſue a cõmuni hominũ con-
ceptiõe. Nam chriſtus ratione ſue ſingularis conce-
ptionis habet tã nati q̃ facti rationem. ex eo ꝙ ſola
operatione ſpirituſſancti in vtero virginis formaba-
tur. Ceteri autem homines habent ſolam rationem
nate ⁊ nõ facti. quia caro eorum virtute virilis ſemĩ
nis formatur in vtero quare etiam homines dicuñẽ
filios generare ⁊ non facere. Et ſubdit ꝙ apoſtolus
dicit chriſtum factum ex ſemine. nõ ideo quia ſemen
hominis eius conceptiõi interuenit. ſed quia ex car
ne virginis que ex ſemine Dauid venit caro xp̃i for-
mata fuit. Et tñ in ſpeciali.

Si perſona vel natura perſonam vel naturã quã aſſupmſit, ⁊ ſi natura dei incarnata ſit

a

Preterea iqui-
ri oportet cum ex premiſſis con
ſtet verbum dei carnem et ani-
mam ſimul aſſumpſiſſe in vnita
tem pſone. q̃d hoꝝ potius concedendũ ſit
ſcʒ ꝙ pſona pſonã. vel natura naturã. vel
pſona naturã. vel natura pſonã aſſumpſe
rit. Et an ita ↄueniat dici diuinã naturaʒ
eſſe incarnatã: ſicut deus incarnatus ⁊ ver
bũ incarnatũ ſane diciẽ. Hec inq̃ſitio ſiue
querendi ratio. iuxta ſacrarũ autoritatũ te
ſtimonia ꝑtim implicita atq̧ ꝑplexa. ꝑtim
ꝟo explicita eſt ⁊ apta Certũ eſt eñ ⁊ ſine
ambiguitate verũ ꝙ nõ natura pſonã. nec
pſona pſonam. ſed pſona naturam aſſum-
pſit. quod ſanctoꝝ ſubditis comprobaẽ te
ſtimonijs ⁊ aſtruiẽ documẽtis Ait. n. Au
guſti. in li. de fide ad petrũ. De⁹ vnigenit⁹
dũ conciperẽ veritateʒ carnis accepit ex
virgine. ⁊ cum naſcereẽ integritatẽ virgi
nitatis ſeruauit in matre. ⁊ paulopoſt. Sic
deus humanã naturã in vnitateʒ pſone ſu
ſcepit. ꝙ ſe humiliãs p miſericordiã in cor
rupte virginis vterũ ex ea naſciturus im-
pleuit. Formã ergo ſerui. id eſt naturã ſer-
ui in ſuam accepit ille deus pſonam Item
Deus verbũ nõ accepit pſonaʒ hominis
ſed naturã. Iteʒ. dei filius vnigenitus vt
carnẽ hois animãq̧ mundaret ſuſceptiõe
carnis animeq̧ rationalis incarnatus eſt.
His alijſq̧ pluribus autoritatib⁹ euidẽter
oſtenditur. non naturã perſonam. nec pſo

DI. V

Q̃s illa q̃ſtio aperta eſt.

Auguſti.

De ꝗrte questionis ꝑplexa.

nam ꝑſonam. ſed perſonam naturam acce
piſſe. De quarto vero queſtionis articulo
vtrum ſcilicet natura naturam aſſumpſe-
rit: ſcrupuloſa etiam inter doctos queſtio
eſt. Quia ⁊ in hoc plurimum diſſentire vi
dentur: qui autoritate preclari. alijs do/
ctiores in ſacra pagina extiterunt. nec tan/
tum alij ab alijs. verū etiam idem a ſeipſis
diſſonare videntur ſicut ſubiecta capitula
docent. Legitur enim in concilio toletano
viij. traditum ſic. Solum verbum caro fa
ctum eſt: ⁊ habitauit in nobis. et cum tota
trinitas operata ſit formationem ſuſcepit
hominis. quoniam inſeparabilia ſunt ope
ra trinitatis. ſolus tamen filius accepit ho
minem in ſingularitatem perſone. non vni
tatem diuine nature. id eſt quod eſt propri
um filij non qꝺ cōmune eſt trinitati. Item
in concilio. xj. toletano. Unius ſubſtantie
credimus deum patrem ⁊ filium ⁊ ſpiritū
ſanctum non tamen dicimus vt huius tri/
nitatis vnitatem Maria virgo genuerit.
ſed tantum filium qui ſolus naturam no-
ſtram in vnitatem ſue perſone aſſumpſit.
Incarnationem quoqꝫ huius filij dei to-
ta trinitas operata eſſe credenda eſt. So/
lus tamen filius formam ſerui accepit in
ſingularitatem ꝑſone. His inſinuari vide
tur ꝙ perſona tantum naturā. non natura
naturam aſſumpſerit. Si enī qꝺ cōmune
eſt trinitati non accepit hominē. ergo non
natura diuina que cōmunis eſt tribus ꝑſo
nis. Cui videtur obuiare qꝺ Aug⁹. ait in
libro de fide ad Petrum. Nec diuinitas i-
quit xp̄i aliena ē a natura patris. ſm̄ illud
In principio erat verbuꝫ. nec humanitas
eius aliena ē a natura matris. ſm̄ id ꝙ ver
bum caro factum eſt. Illa enī natura que
ſemꝑ genita manet ex patre naturā noſtrā
ſine peccato ſuſcepit vt naſceret̄ ex virgīe
Hac autoritate videt̄ tradi ꝙ diuina natu
ra humanā ſuſcepit. Ubi vehementer mo-
ueri poſſumus ꝙ eam genitam eternaliter
ex patre dicit niſi forte natura pro perſona
hic accipiat̄ alioquin ſi dixerimus naturā
tribus ꝑſonis communem genitam eſſe oc
currunt nobis ex aduerſo que ī tractatu ꝺ
trinitate diſſeruimus. vbi diximus nō na-
tura naturam. ſed perſona perſonaꝫ genu
iſſe. Quia ſi natura genuiſſet naturam cuꝫ
vna edemqꝫ ſit natura trinitatis. eadē res
ſeipſam genuiſſet. Quod Aug⁹. fieri poſſe
negat. Sed alibi certum reperimus docu
mentum. quo natura naturam aſſumpſiſſe
monſtrat̄. Ait enī Auguſti. in primo libro

De toletano cōcilio hic ponit ea quibus innui videtur naturam non accepiſſe naturam.

Hic ponit ea quibus ꝓbatur non accepiſſe naturā.

de trinitate. Etiam ſeipſo chriſtus factus
eſt minor formā ſerui accipiens. Neqꝫ enī
ſic accepit formā ſerui vt amitteret formaꝫ
dei. in qua erat equalis patri. vt ⁊ in for/
ma ſerui ⁊ in forma dei idē ipſe ſit vnigeni
tus fili⁹ patris. quia forma dei accepit for
mā ſerui. Si autem forma dei formam ſer-
ui accepit ſine dubio natura naturam acce
pit. Forme enī nomine nature ſignificatur
vt Auguſtinus euidēter docet in libro de
fide ad Petrū. Cū inquit de chriſto audis
quia ī forma dei erat. oportet te agnoſcere
firmiſſimeqꝫ tenere in illo forme nomīe na-
turalem plenitudinem debere intelligi. In
forma dei ergo erat. quia in natura dei pa-
tris ſemꝑ erat de quo natus erat. Hylari⁹
quoqꝫ in. xij. libro de trinita. ita ait. Eſſe ī
forma dei nō alia intelligentia eſt ꝙꝫ in dei
manere natura. Didiciſti nomine forme in
telligentiaꝫ fieri nature. ⁊ audiſti ꝙ forma
dei formā ſerui ſuſcepit. Unde cōſequens
eſt ꝙ natura diuina naturā humanā ſuſce
pit. Quod etiam Hiero. in explanatione fi
dei euidēter inſinuat inquiēs. Paſſus eſt
filius dei nō putatiue ſ; vere. ſm̄ illud paſ-
ſus eſt qꝺ pati poterat. i. non ſm̄ illam ſub
ſtantiam que aſſumpſit. ſed ſm̄ illā que aſ
ſumpta eſt. Ex quo apparet diuinā ſubſtā
tiam aſſumpſiſſe humanā. Ex verbis aūt
Auguſtini ſuperius poſitis adhibita dili/
gentia innui videt̄ ſolum verbū carnem fa
ctum ⁊ naturam ſolum ſuſcepiſſe humanā
⁊ diuinam naturam eandem accepiſſe. Ait
enī Trinitas nos ſibi recōciliauit ꝑ hoc ꝙ
ſolum verbum carnē ipſa trinitas fecit In
quo ſic veritas incōmutabilis manet diuī
ne humaneqꝫ nature. vt ſicut vera ſemꝑ ē
eius diuinitas quā de patre habet. ita ve/
re ſemꝑ ⁊ incōmutabilis ei⁹ ſit humanitas
quam ſibi vnitam ſumma diuinitas gerit
Ecce ⁊ ſolum verbum dixit carnem factū
⁊ humanitatem diuinitati vnitam. Idem
quoqꝫ ſuperius dixit ſeruilem formaꝫ a ſo
lo filio ſuſceptam quam tota trinitas fecit.
Iam facile eſt agnoſcere ꝙꝫ diuerſa ⁊ mul-
tiplicia ſuꝑ queſtione ꝓpoſita autores tra
diderunt. Ideoqꝫ poſteriores ea legentes
varias atqꝫ cōtrarias ex predictis occaſio
nem ſumentes promunt ſententias.

Quid forme nōīe intelligatur.

Hylarius.

Hierony.

Quid de hoc tenendum ſit. b

Nos autē omnis
mendatij et contradictionis notam a ſa/
cris paginis ſecludere cupientes. orthodo
xis patribus atqꝫ catholicis doctoribus

nulla praue intelligentie ſuſpitiõe notatis conſentimus dicentes. ⁊ perſonam filij aſſumpſiſſe naturã humanã. ⁊ naturã diuinã humane nature in filio vnitã. eamq; ſibi vniſſe vel aſſumpſiſſe. Unde ⁊ vere incarnata dicit̃. Qꝛ vero dicit̃ ſolus fili⁹ formã ſerui accepiſſe. p hoc nõ excludit̃ diuina natura ab acceptõne ſeruilis forme. ſed alie due perſone pater ſcʒ ⁊ ſpiritusſanct⁹.

Determinatio autoritatum.

Item ⁊ illud aliud. ſcʒ id qd̓ eſt proprium filij nõ quod cõmune eſt trinitati: hominẽ accepit. ſic oportet intelligi. id eſt proprie in hypoſtaſi filij nõ tribus communiter pſonis. diuina natura humanã naturam ſibi vniuit. Qui ſenſus ex verbis Johãnis damaſceni confirmatur qui totam diuinã naturam in vnam hypoſtaſim incarnataʒ eſſe euidenter aſſerit dicens. In humanatione dei verbi aimus omnem ⁊ perfectaʒ naturaʒ deitatis in vna eius hypoſtaſeon incarnatam eſſe. id eſt vnitam humane nature ⁊ non partẽ parti. Omni. n. humane nature aimus eſſe vnitam omnem deitatis naturam vel ſubſtantiam. Item. Eadem eſt natura in ſingula hypoſtaſeon. id eſt. pſonarum. ⁊ quando dicimus naturam verbi incarnatam eſſe ſm̃ beatos ſcilicet ſm̃ Athanaſium ⁊ Cyrillum. deitatẽ dicim⁹ eſſe vnitam carni. ⁊ vnam naturã dei verbi incarnatã confitemur. Uerbum autẽ et qd̓ cõmune eſt ſubſtãtie poſſidet. ⁊ qd̓ proprietatis eſt habens hypoſtaſeos. i. pſone Ex his manifeſte oſtendit̃ q natura diuina incarnata eſt Unde ⁊ eadẽ vere dicitur ſuſcepiſſe humanam naturam.

Jo. dam̃.

An diuina natura debeat dici caro facta. c

Sed q̃ritur vtrũ eadem diuina natura debeat dici caro facta ſicut verbuʒ dicitur caro factũ. Si em̃ idẽ eſt. incarnari qd̓ eſt carneʒ fieri: videri poteſt ita debere dici q ſit caro facta ſicut dicitur incarnata. Ad quod dicimus q̃a ſi illud dictum in ſacra ſcriptura reperiretur ex eadem intelligentia acciperet̃ qua cum dicitur incarnata Sʒ quia illud autoritas ſubticuit. atq; locutionis modus nimiam videretur facere expreſſionem ſi natura diuina diceretur caro facta. meli⁹ ſilere hoc puto vel negare q̃ʒ temere aſſerere. ne ſi illud dicatur. conuertibilitas nature in naturam ſignificari putetur. Ex premiſſis indubitabilit̃ ꝯſtat q pſona verbi ſiue natura hois naturã. ſ. carnem ⁊ aiam aſſumpſit ſed nõ pſonaʒ hois. Si aũt natura diuina naturam hois accepit. quare non dicit̃ facta homo vel eſſe homo ſicut verbum dei

Reſpõſio.

Ad qd̓ dici põt q dei fili⁹ dicit̃ factus hõ vł eſſe hõ. nõ ſolũ qꝛ hoiem aſſumpſit. ſ; qꝛ ipm in vnitatẽ ⁊ ſingularitatem ſui ⁊ pſone accepit. Natura autem diuina hoiem q̃dem accepit. i. hominis formã ſibi vniuit: ſed nõ in ſingularitatem ⁊ vnitatẽ ſui. Seruata em̃ ꝓprietate ac diuerſitate duarũ naturaruʒ pſone ſingularitas extitit. Ideoq; nõ ſic dicit̃ diuina natura eſſe homo vel facta homo: ſicut dei filius. Quidam tñ indifferenter vtrunq; concedunt.

Reſpõſio.

Quare non accepit perſonã hois cum hominem acceperit. d

Ideo vero nõ perſonã hominis aſſumpſit. qꝛ caro illa ⁊ anima illa non erant vnita in vnã pſonã quã aſſumpſit. qꝛ non ex illis ꝯſtabat perſona quando illis vnitum verbum eſt. Nam ſibi inuicem ſunt vnita ſimul cum verbo Altera tamen vnione inuicem vnita ſunt illa duo. ſcilicet anima ⁊ caro. alia vnione verbo vnita ſunt. Quia alia eſt vnio anime illius ad carnẽ. ⁊ alia eſt vnio verbi ad animã illã ⁊ ad carnẽ. Nõ ergo accepit ṽbuʒ dei perſonã hominis ſ; naturã. qꝛ non erat ex carne illa ⁊ anima illa vna compoſita pſona quã verbũ accepit. ſ; accipiendo vniuit ⁊ vniendo accepit.

Contra hoc opinio quã probare quidam volunt perſonã accepiſſe perſonam. e

Hic a quibuſdam opponit̃ q pſona aſſumpſit pſonam. Perſona em̃ eſt ſubſtãtia rõnalis indiuidue nature. hoc aũt eſt aia. Ergo ſi animã aſſumpſit ⁊ pſonam. quod ideo non ſequit̃. quia anima nõ eſt pſona quãdo alij rei vnita eſt pſonaliter: ſed quando per ſe eſt. abſoluta em̃ a corpore pſona eſt ſicuti angelus. Illa aũt anima nunq̃ʒ fuit quin eſſet alij rei coniuncta. Ideoq; nõ ea aſſumpta. pſona eſt aſſumpta. Aliter quoq; nitunt̃ ꝓbare verbũ dei aſſumpſiſſe pſonã qꝛ aſſumpſit aliquẽ hoiem. Aſſumpſit em̃ Jeſum xp̃m ergo aliquẽ hoiem. Qꝛ aũt hominem Jeſum chriſtũ aſſumpſerit: Auguſti. in expoſitione ſymboli ſub anathemate tradit dicens.

Alia pbatio.

Si quis dixerit atq; crediderit hoiem Jeſum xp̄m a filio dei aſſumptū nō fuiſſe anathema ſit Qui etiā in pluribꝰ ſcp̄ture locis hmōi vtiť locutiōibꝰ. Jlle hō a v̄bo dei ē aſſumptus. Jlle hō factus eſt chriſtus. Et ꝑpheta de hoīe chriſto loquens deo ait. Beatus quē elegiſti ⁊ aſſumpſiſti. ⁊c̄. Ex quibus cōſequi videtur. ꝙ aliquis homo aſſumptus ſit a verbo. ⁊ ita ꝑſona a perſona ſit aſſumpta. Sed q: hoc nephas eſt dicere aut ſentire. ꝑmiſſe locutiōes eiſq; ſimiles ſ̄m hanc intelligentiā ſane accipi debēt vt homo chriſtus ſiue hō ille ſiue quidam homo dicatur aſſumptus a verbo ſiue vnitus verbo: nō q: hominis ꝑſona ſit aſſumpta vel vnita verbo. ſed q: illa anima ⁊ caro illa aſſumpta ſunt ⁊ vnita verbo in quibus ſubſiſtit ꝑſona dei ⁊ homis. vt ad homis naturā nō ad ꝑſonā reſpicias: cū aſſūptū vel vnitū. vel quendā vel aliquem in hmōi locutionibus ſcriptura cōmemorat Quo circa cū queriť ſine ꝓpoſita autoritate an aliquis vel quidā ſit aſſumptꝰ a verbo vel vnitus verbo. ſine diſtinctiōe intelligentie nō eſt hic reddenda reſpōſio quoniam multiplex ꝑmiſſa eſt queſtio. ſ; inſtātie querentis ita determinato. ſi de homis ꝑſona queris. reſpōdeo nō. ſi de hominis natura. dico eſt.

Reſponſio determinans ꝑmiſſas locutōnes.

Jſta eſt diſtinctio quīta huius tertij libri.

Jn q̄ magiſter poſtq̄ꝫ egit de ꝑſona aſſumente. de qualitate nature aſſumpte. et auctore aſſumptionis. mouet ⁊ determinat quaſdam dubitatiōes Et circa hoc tria facit. Primo eīn determinat quaſdā queſtiōes principales Scđo ſoluit queſtiōes q̄ſdā incidētes. Tertio remouet impugnātes. Primū vſq; ibi. Sed queriť. Scđm vſq; ibi. Jdeo vero non ꝑſonā. Tertiū vſq; ad finē diſtinctionis. Jn ſpeciali ſnīa magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibꝰ. quarū prima eſt hec. Perſona ꝑſonā vel natura naturā aſſumpſiſſe nullus ꝯcedit catholice Hanc magiſter ponēs q̄rit quadrimembrē queſtionē quarū prima eſt hec Utrū ꝑſona aſſumpſit ꝑſonam. Secūda eſt. Utrum natura aſſumpſit ꝑſonam. Tertia eſt. Utrum ꝑſona aſſumpſit naturā. Quarta eſt. Utrū natura aſſumpſit naturā Et rn̄dendo dicit ad primos tres articulos. ꝙ certū eſt ꝙ ꝑſona nō aſſumpſit ꝑſonā. nec natura ꝑſonā. ſed ꝑſona naturā. Sed ad quartū articulū. ſ. an natura aſſumpſit naturā maxime difficile ē rn̄dere. ſ. cū ꝑclari doctores ſnīas quaſi contrarias de hoc videnť tenuiſſe. Nam ꝙ natura nō aſſumpſit naturā hoc videť ſentire autoritas ꝯcilij toletani dicēs. ꝙ q̄uis incarnationē tota trinitas ſit operata: cū oꝑa trinitatis adextra ſint indiuiſa ſicē eiꝰ ſubſtātia ſolꝰ tn̄ filꝰ carnē vel naturā aſſumpſit hūanā Qđ aūt natura naturā aſſumpſerit: hoc videť ſentire beatꝰ Augꝰ. in de fide ad Petrū dicēs. ꝙ iſta natura que ſꝑ manet genita ex patre naturā aſſumpſit hūanā. vbi. b. Aug. expreſſe dicit naturā aſſumpſiſſe naturā. Et cōfirmat idē ꝑ. b. Augꝰ. in de fide ad Petrū dicentē. ꝙ cum ꝑſona ſit idem quod natura. videť certe Aug. velle naturā naturam aſſumpſiſſe

Qđ magiſter iterū ꝯfirmat autoritatibꝰ ſctōꝝ Hyla. ⁊ Hiero. quā difficultatē tādē ſoluēs dicit eſſe tenendū ꝙ diuina ꝑſona aſſumpſit humanā naturā. ⁊ ꝙ natura diuina hūane nature ī ꝑſona filij ſit vnita ⁊ ꝙ natura diuina īcarnata ſit. Et q̄uis dicať ꝙ ſolus filius naturam ſeu formā accepit ab hac tn̄ exceptione nō excludiť natura diuina. ſed hoc dicitur ꝙ hmōi aſſumptio in ꝑſona pr̄is vel ſp̄ūſſancti nō ē fcā vnde cū dr̄ ꝙ ꝓpriū ſit filij ꝙ naturā humanam aſſumpſit talis ſenſus exprimi intendiť ꝙ in ꝓpria hypoſtaſi filij ⁊ nō in tribus ꝑſonis deus ſibi humanā naturā vniuit. ꝓ cuius euidētia magiſter allegat autoritatē. Damaſ. que patet in textu. Scđa ꝓpoſitio eſt hec. Licet ſit cōcedēdū ꝙ diuina natura etiā ꝑſona filij ſit incarnata. nō tn̄ eſt affirmandū ſimplr̄ ꝙ eadem ſit caro facta. Hanc magiſter ponēs querit. Cū natura diuina poſſit dici incarnata an etiā ſit cōcedendū ꝙ ſit caro facta. ſicut ratiōe incarnatōis diciť ꝙ verbū caro factū ē. Et rn̄det ꝙ ſi hmōi locutio natura diuina eſt caro facta in ſcriptura inueniatur intelligenda eſt vt idē ſit ꝙ incarnata. ſed tamē melius diciť ſimpliciter eſt neganda. ne puteť ꝙ natura diuina ſit in carnē cōuerſa. q: iſte modus locutionis nimiā videť facere expreſſionē. Et ſubdit querendo Cū natura diuina aſſumpſit naturā humanā. quare rōne illius aſſumptionis natura diuina nō poſſet dici facta eſſe hō. vel eſſe homo. ſicut verbū dei diciť factū eſſe homo. ⁊ eſſe hō rōne illius aſſumptionis. Et rn̄det hoc eſſe ideo. q: natura diuina non vniuit ſibi naturā humanā in vnitatē nature. ſicut verbū dei vniuit ſibi naturam humanā in vnitate perſone Tertia ꝓpoſitio ē hec. Sic ꝑuenit verbū dei corporis ⁊ aīe vnionē ꝙ nō aſſumpſit aliquā hoīs ꝑſonā. Hāc magiſter inſinuās dicit ꝙ verbū nō aſſumpſit ꝑſonam hoīs. q: caro humana ⁊ anima que verbum aſſumpſit nō fecerunt aliquā ꝑſonā an̄ aſſumptionē ſui. Sꝫ cōtra illud obijcit duplr̄. Primo ſic. Uerbū aſſumpſit animā. ſed ex quo illa ſit ꝑſona cū rationalis nature indiuidua ſubſtantia verbū videť aſſumpſiſſe ꝑſonam. Scđo ſic. Scđm. b. Augu. in expoſitione ſymboli. verbū aſſumpſit hoīem ſꝫ cū homo ſit ꝑſona videť verbum aſſumpſiſſe ꝑſonam. qđ eſt cōtra ꝑdicta. Ad primā obiectionē reſpondet magiſter dicens. ꝙ anima carni vnita nō habet rōnem ꝑſone. ſed tn̄ a corpore ſeꝑata. cū igitur verbum non aſſumpſit aīam ſeꝑatam ſꝫ cōiunctā. videtur vt prius nō aſſumpſiſſe ꝑſonā. Et in hoc ꝙ magiſter dicit aīam eſſe ꝑſonam nō teneť a modernis doctoribus Ad ſ̄m diciť. cum diciť verbum aſſumpſiſſe hoīem ly homo accipiēdū eſt vt eſt expreſſiuū nature. ⁊ nō vt ſignificat ꝑſonam. Et tn̄ in ſpeciali.

De intelligentia harū locutionū deus factꝰ eſt homo. deus eſt hō an his locutionibꝰ dicatur deꝰ factus eſſe aliquid vel eſſe aliquid. vel non eſſe aliquid.

DI. VI.

Ex premiſſis autē emergit queſtio plurimū cōtinens vtilitatis. ſ; nimiū difficultatis atq; ꝑplexitatꝭ. Cū. n. ꝯſtet ex ꝑdictis ⁊ alijs pluribꝰ teſtimonijs. oēſq; catholici vnanimiter fateantur deum factū eſſe hominē. ⁊ xp̄m verum deum eſſe.

e

⁊ veꝝ hoīem. querit̃ an his locutiõib' de'
fact' eſt hõ. filius dei factus ē filius homi/
nis: deus eſt homo. ⁊ homo eſt de'. dicat̃
deus factus eſſe aliquid: vel eſſe aliq̄d vel
aliquid dicat̃ eſſe deus: ⁊ an ita conueniat
dici. hõ factus eſt deus. ⁊ filius homis fa/
ctus eſt filius dei. ſicut ecõuerſo dicit̃: ⁊ ex
his locutionibus nõ dicit̃ deus factus eſſe
aliquid vel eſſe aliq̄d. Que ſit intelligẽtia
haꝝ locutionũ ⁊ ſiꝛiũ. In huius ꝓfuudi/
tatis reſeratiõe: ⁊ ſcrupuloſe queſtionis ex
poſitõe plimũ differre inueniunt̃ ſapiẽtes

Qđ in huius queſtionis ex poſitiõe diffe runt ſapiẽtes

Quoꝛundã ſententiã refert. b

Alij enim dicũt in

ipſa verbi incarnatiõe hoiez quedã ex ani
ma rõnali ⁊ humana carne ꝯſtitutũ Ex q̄-
bus duobus ois verus hõ ꝯſtituit̃: et ille
hõ cepit eſſe deus. nõ quidẽ natura dei. ſ
pſona verbi ⁊ deus accepit eſſe homo ille.
Cõcedũt etiã hominẽ illũ aſſumptũ a ver-
bo ⁊ vnitũ verbo ⁊ tamen eſſe verbum. et
ea ratione tradunt dictũ eſſe deum factum
hominẽ vl' eſſe hominẽ. qꝛ deus factus eſt
id eſt cepit eſſe quedã ſubſtãtia ex aīa ratio
nali ⁊ humana carne ſubſiſtens. ⁊ illa ſub-
ſtãtia facta eſt. i. cepit eſſe deus non tamen
demigratione nature in naturã. ſ vtriuſq̧
nature ſeruata ꝓprietate factum eſt. vt de-
us eſſet illa ſubſtantia. ⁊ illa ſubſtãtia eſſet
deus. Unde vere dicit̃ deus factus eſt ho
mo. ⁊ homo factus eſt deus. ⁊ deus eſt ho
mo. ⁊ homo deus. ⁊ filius dei filius homi-
nis ⁊ ecõuerſo. Cũq̧ dicunt illũ hominez
ex anima rationali ⁊ humana carne ſubſi/
ſtere. nõ tamen fatent̃ ex duabus naturis
eſſe compoſitũ. diuina. ſ. ⁊ humana. nec il-
lius partes eſſe duas naturas. ſed animaz
tantum ⁊ carnem.

Autoꝛitates ponit quibus muni- unt ſuam ſententiam. c

Et ne de ſuo ſenſu

tñ loqui putent̃. hãc ſniam plurib' muni
unt teſtimonijs. Ait. n. Auguſtin' in libro
de trinitate. Cum legit̃ verbũ caro factum
eſt. in verbo intelligo verũ dei filiũ. in car-
ne agnoſco veꝝ hominis filiũ. ⁊ vtrũq̧ ſi/
mul vnã pſonam deum ⁊ hominem ineffa
bilis gratie largitate coniunctum. Idẽ in
ench. Chꝛiſtus ieſus deus de deo ē homo
autem natus eſt de ſpirituſancto ex maria
virgine. Utraq̧ ſubſtãtia diuina ⁊ hũana

Auguſti.

filius eſt vnicus dei p̄ris omnipotentis de
quo procedit ſpũſſanctus vtrunq̧ vnus. ſ
aliud propter verbum. ⁊ aliud ꝓpter ho-
minẽ. nõ duo filij deus ⁊ homo. ſed vnus
dei filius. De' ſine initio. homo a certo ini
tio. Idem in eodẽ. Quid natura humana
in chꝛiſto homine meruit vt in vnitatẽ per
ſone vnici filij dei ſingulariter aſſumpta eſ
ſet. Que bona voluntas. que bona opera
p̄ceſſerũt. quibus mereret̃ iſte homo vna
fieri pſona cũ deo Nunquid antea fuit ho
mo. ⁊ hoc ei ſingulare beneficiũ p̄ſtitũ eſt
vt ſingulariter ꝓmereret̃ deũ. Nempe ex-
quo homo eſſe cepit: nõ aliud cepit eſſe ho
mo q̄ꝫ dei filius ⁊ hic vnicus. ⁊ propterea
dei verbum. quia eſt ab illo ſuſcepta caro.
facta eſt vtiq̧ deus. vt quẽadmoduz vna
eſt pſona quilibet homo aīma. ſ. rõnalis ⁊
caro. ita ſit xp̄us vna pſona verbum ⁊ ho
mo. Idẽ ſup Johem. Agnoſcam' geminã
ſubſtantiã xp̄i diuinã. ſ. qua equalis ē pa-
tri. ⁊ humanã qua minoꝛ ē patre. vtrunq̧
aũt ſimul nõ duo ſ vn' eſt xp̄s. ne ſit qua-
ternitas non trinitas deus. Ac p hoc chꝛi
ſtus eſt deus. anima rõnalis ⁊ caro. Idez
quoq̧ in libꝛo de p̄deſtinatione ſctõꝝ. Il/
le hõ vt a verbo patri coeterno in vnitatẽ
pſone aſſumptus filius dei vnigenit' eſſet
vñ hoc meruit. qđ bonũ ei' p̄ceſſit. vt ad
hanc ineffabilem excellentiã pueniret. Fa
ciente ac ſuſcipiente deo verbo. ipſe homo
ex quo eſſe cepit filius dei vnic' eſſe cepit.
Itẽ homo quicũq̧ ita gr̄a fit xp̄ianus. ſi-
cut gratia homo ille ab initio fact' eſt chꝛi
ſtus. Idez in libꝛo. xiij. de trinita. Gratia
dei nobis in homie xp̄o cõmendat̃. Quia
nec ipſe vt tanta vnitate deo vero coniun
ctus: vna cũ illo pſona filius dei fieret. vl-
lis eſt p̄cedentibus meritis aſſecutus. ſed
ex quo homo eſſe cepit. ex illo eſt ⁊ deus.
Uñ dictũ eſt. v̄bũ caro factũ eſt. Hylari-
us quoq̧ in. x. libꝛo de trinita. ait Chꝛiſtũ
nõ ambigimus eſſe deum verbũ. neq̧ rur-
ſus filium hominis ex anima ⁊ coꝛpe ꝯſti
tiſſe ignoꝛamus. His alijſq̧ autoꝛitatibus
vtunt̃. qui hominẽ quedã ex anima ratio-
nali ⁊ carne compoſitũ dicunt deum factũ
ſed gratia: nõ natura. Sola. n. gr̄a habuit
ille homo: non meritis vel natura: vt eſſet
deus ſiue dei filius. vt haberet omnẽ ſcien
tiam ⁊ potentiã quã habet verbũ. cũ quo
eſt vna pſona. Nec tñ in ſupioꝛib' legit̃ q̄
hõ ille ſit vna pſona cũ verbo. ⁊ ſit ipſum
verbũ. ſed etiã q̄ aīa rationalis ⁊ caro ca-
dem pſona ſit ⁊ xp̄us ſit deus.

Hylarius.

Aliorum ſententia. d

Sūt aūt et alij qui iſtis in pte ꝯſentiūt. ſed dicunt hoīem illuꝫ non ex aīa rationali et carne tm̄. ſed ex hu/mana ⁊ diuina natura. i. ex tribꝰ ſubſtātijs diuinitate. carne. et aīa ꝯſtare. ⁊ hūc ieſum xp̄m fatent̄ ⁊ vnā pſonā tm̄ eſſe. añ incar/natione ṽbo ſolūmodo ſimplicē. ƀ in icarnatione factā cōpoſitā ex diuinitate ⁊ hūanitate. Nec eſt ideo alia pſona ꝙ̄ prius ƀ cū ꝑus eſſet dei tm̄ pſona. in icarnatiōne facta eſt etiā hoīs pſona. nō vt due eſſent pſone. ſed vt vna ⁊ eadē eſſet pſona dei ⁊ homīs. Perſona ergo q̄ priꝰ erat ſimplex ⁊ in vna tm̄ natura exn̄s. in duabꝰ ⁊ ex duabꝰ ſub-ſiſtit naturis. ⁊ pſona que tm̄ deus erat. facta eſt etiā verꝰ hō. ſubſiſtēs non tm̄ ex aīa ⁊ carne. ƀ etiam ex diuinitate. nec tm̄ pſona illa debet dici facta pſona. ꝗuis dicat̄ facta pſona homīs. Facta eſt igit̄ illa pſona (vt q̄buſdā placet) quiddā ſubſiſtēſ ex anima ⁊ carne. ſed nō eſt facta pſona vel ſub-ſtantia vel natura. et inq̄ꝫtum eſt illa ſubſi-ſtens: cōpoſita eſt. Jnquantū autem ver-bum eſt. ſimplex eſt.

Autoritates etiam ponit que hāc probant ſententiam. e

De hoc Augꝰ. in libro ſentē. ꝓſperi ait. Modis oībꝰ approbare cōtendimus ſacrificiū eccleſie duobꝰ cō-ſtare. duobꝰ confici. viſibili elemētorū ſpecie. ⁊ inuiſibili dn̄i noſtri Jeſu xp̄i carne ⁊ ſanguine. ſacramento et re ſacri. i. corpore xp̄i. ſicut xp̄i pſona conſtat ⁊ ꝯficit̄ ex deo ⁊ hoīe. cū ipſe xp̄s verus ſit deus et verus homo. Quia omnis res illarū rerum naturam et veritatē in ſe cōtinet ex q̄bus confi/cit̄. De hoc eodē Joh. damaſcenꝰ. Jn do- Jo. dam.
mino nr̄o Jeſu xp̄o duas quidem naturas cognoſcimꝰ. vnā aūt hypoſtaſim ex vtriſ-q̄ꝫ compoſitam. Jncarnatus eſt ergo xp̄s ex virgine aſſumēs primitiaꝫ nr̄e maſſe. vt ipſa extiterit i carne hypoſtaſis. q̄ dei ver/bi hypoſtaſis cōpoſita ⁊ facta fuerit: q̄ prius ſimplex erat verbi hypoſtaſis. Cōpoſita ṽbo ex duabus pfectis naturis deitate ⁊ humanitate. ⁊ ferat ipā diuine verbi dei fi-liationis characteriſticū ⁊ determinatiuū idioma. ſm̄ ꝙ diuiſa eſt a patre et ſpiritu ſancto. et carnis characteriſtica ⁊ determinatiua idiomata. ſm̄ que differat a matre et reliquis hominibus. Jtem. Vnā hypoſtaſim filij dei confitemur in duabus naturis pfecte ſe habentibꝰ deitatis ⁊ humanitatis ⁊ icarnatā eſſe eādē hypoſtaſim. ⁊ has duas naturas cuſtodiri ⁊ manere in ipo poſt vnionem non ſeorſum ⁊ ſm̄ ptes ponentes ſingulā. ſed vnitas inuicem in vnā cōpoſi/tam hypoſtaſim ſubſtantialē. n. inquimus vnionē. ſ. verā ⁊ nō ſm̄ fantaſiam. ſubſtā-tialē autē nō duabus naturis pficientibus alterā. ſ. vnā compoſitam naturā. ƀ vnitas inuicē i vnā hypoſtaſim cōpoſitā filij dei ⁊ manere eandē ſubſtātialē differentiā determinamus. Ex creabile manſit creabile. ⁊ ꝙ increabile increabile. ⁊ mortale mortale. et immortale imortale. ⁊ circūſcriptibile cir/cumſcriptibile. ⁊ incircūſcriptibile incircū-ſcriptibile. ⁊ hoc quidem refulget miracu/lis. De hoc etiā. Augꝰ. in libro de trinita- Auguſti
te ait. Quemadmodū ſm̄ deitateꝫ vna eſt patris filijq̄ꝫ natura. ita etiam iuxta humanitatē. eadem eſt matris et filij vna natura Ex vtraq̄ꝫ ergo ſuba ⁊ diuinitatis ⁊ humanitatis vnus atq̄ꝫ ideꝫ eſt deus. dei ⁊ hoīs filius Jeſus xp̄s. vt verus deus ita etiam homo verus. Jdē etiā in lib. xiij. de trini/tate. Sic deo ꝯiungi potuit humana natura. vt ex duabus ſubſtātijs fieret vna pſo-na Ac p hoc iā eſt ex tribus. deo. anima. ⁊ carne. His alijſq̄ꝫ pluribus autoritatibꝰ ſe muniūt qui dicūt pſonā xp̄i cōpoſitā eſſe vel factā ſiue cōſtantē ex duabus naturis ſiue ex tribus ſubſtanijs.

Tertia aliorum ſententia. f

Sūt etiam alij qui in incarnatiōe verbi nō ſolū pſonā ex naturis cōpoſitā negant. verūetiam hoīem ali-quē ſiue etiā aliquā ſubſtantiā ibi ex aīa et carne compoſitā vel factā diffitentur Sed ſic illa duo. ſ. aīam ⁊ carnē verbi pſone vel nature vnita eſſe aiūt. vt nō ex illis duobꝰ vel ex his tribus aliqua natura vel pſona fieret ſiue cōponeretur. ƀ illis duobus velut indumento verbū dei veſtiret̄ vt mor/taliū oculis cōgruēter appareret Qui ideo dicitur verꝰ factus hō. q̄ꝛ veritatē carnis ⁊ aīe accepit. Que duo etiā in ſingularitatē vł vnitatē ſue pſone accepiſſe legitur. nō quia illa duo vł aliqua res ex illis compo/ſita ſit vna pſona cū verbo. vel ſit verbum ƀ q̄ꝛ illis duobus accedētibus ṽbo nō eſt pſonarū numerus auctꝰ vt fieret quaternitas in trinitate. ⁊ q̄ꝛ ipā pſona verbi q̄ ꝑus

erat ſine indumēto. aſſumptiōe indumenti nō eſt diuiſa vel mutata. ſ; vna eadēq; imutata ꝑmanſit. Qui ſm habitū deū ⁊ hoīez factū dicūt. Accipiēdo eñ hoīem dictꝰ eſt deus: factus eſt hō: ⁊ ꝑpter acceptū hominē dicit deus vere eſſe hō: ⁊ ꝑpter aſſumētem deū dicit homo eſſe deus. Nā ſi eſſentialiter inquiūt illi deus eſſe hō. vel homo eſſe deus intelligeretur: tunc ſi deus aſſumpſiſſet hoīem i ſexu muliebri: ⁊ mulier eſſentialiter deus eēt. ⁊ ecōuerſo. At potuit deus aſſumpſiſſe hoīem in ſexu muliebri potuit ergo mulier eſſe deus ⁊ ecōuerſo.

Autoritates inducit quibꝰ hec ſententia roborantur. g

Ne autem ⁊ iſti de

ſuo ſenſu influere videantur: teſtimonijs in mediū ꝑductis: quod dicūt cōfirmāt. Ait eñ Auguſtinꝰ in libro de grā noui teſtamēti. *Auguſti.* Sicut nō auget numerus ꝑſonarū: cū; caro accedit anime vt ſit vnus hō: ſic non auget numerus ꝑſonarū cum homo accedit verbo vt ſit vnus homo xp̄s. Legitur itaq; deus homo: vt intelligamus huiꝰ ꝑſone ſingularitatē: nō vt ſuſpicemur in carnē mutatā diuinitatē. Ide; quoq; tractās illud verbū apoſtoli: Habitu inuentus eſt vt hō. manifeſte oñdit deu;: dici factū eſſe hominē: vel eē hoīem ſm habitu;. in libro lxxxiij. queſtionū: ita inquiēs. Multimodis habitū dicimꝰ: vel habitū animi ſicut diſcipline ꝑceptionē vſu firmatā: vel habitū corpis: ſicut dicimꝰ aliū alio validiore; vel habitū eorū que mēbris accomodant extrinſecus: vt cū dicimus aliquē veſtitū vel calciatū. ⁊ hmōi. In omnibꝰ generibꝰ manifeſtū eſt in ea re dici habitu; que accidit vel accedit alicui: ita vt eā poſſit etiam nō hr̄e. Hoc aūt nomē ductū ē ab illo verbo qđ eſt hr̄e. *Prima ſpēs habitus.* Habitus ḡ in ea re dicit que nobis vt habeat accidit vel accedit. Verūtamen hoc intereſt: q2 quedā eorū q̄ accidunt vel accedunt: vt habitū faciāt nō mutant: ſed ipſa mutant in ſe integra ⁊ inconcuſſa manētia: ſicut ſapīa accedēs homini nō ipſa mutat: ſed hominē mutat: que; de *Secunda.* ſtulto ſapientē facit. Quedā vero ſic accedunt vel accidunt vt mutent ⁊ mutent vt cibus qui amittens ſpeciē ſuā in corpꝰ vertitur: et nos cibo refecti: ab exilitate atq; lāguore in robur atq; valentiam mutamur. *Tertia.* Tertiū genus eſt cū ea que accidūt vel accedūt: nec mutant ea quibus accidunt nec ab eis ipſa mutant: ſicut annulus poſitꝰ in digito: qđ genus rariſſime reperitur. Quartū genus eſt cū ea que accidūt vel accedūt mutant nō a ſua natura: ſed aliā ſpeciem et formā accipiunt: vt eſt veſtis que deiecta atq; depoſita nō habet eā formā quam ſumit induta. Induta. n. mēbris accipit formā quam nō habebat exuta: quod genus congruit huic compatiōni. *Quarta ſpecies congruit huic compatiōni.* Deus eñ filiꝰ ſemetipm̄ exinaniuit nō formā ſuā mutās ſed formā ſerui accipiens: neq; conuerſus aut trāſmutatus in hominē amiſſa incommutabili ſtabilitate: ſed in ſimilitudine hominū factus eſt ipſe ſuſcepto: veru; hominē ſuſcipiendo habitu inuentus eſt vt hō: id eſt: habendo hoīe; inuentꝰ eſt vt homo nō ſibi ſed eis quibꝰ in homie apparuit. Ex aūt dicit vt homo veritatē exp̄mit: nomie ḡ habitus ſatis ſignificauit ap̄lus qualiter dixerit in ſimilitudinē hoīm factus: q2 nō trāſfiguratiōe in hoīem: ſed habitu factus eſt: cū indutꝰ eſt hoīem quem ſibi vniens quodāmodo atq; cōformans īmortalitati eternitatiq; ſociaret. Non ḡ oportet intelligi mutatū eſſe verbū ſuſceptiōe hominis: ſicut nec mēbra veſte induta mutant: Quis illa ſuſceptio ineffabiliter ſuſceptū ſuſcipienti copularet. His v̄bis apte innuere videt *Auguſti.* Aug. deū dici factū hominē ſm habitum. Qui etiam ipſius incarnationis modum volens exprimere querentibꝰ in. iiij. lib. de trinit. ait: *De mō incarnationis.* Si querit ip̄a incarnatio quomō facta ſit: ipſum verbū dei dico carnem factū. i. hoīem factū. Nō tñ in hoc q̄ factū eſt conuerſum atq; mutatū: ſed carne vt carnibus cōgruenter appareret indutū. Ita ſane factū vt ibi ſit non tm̄ v̄bū dei ⁊ hoīs caro. ſed etiā rōnalis homīs anima Atq; hoc totū ⁊ deus dicat ꝑpter deu;: ⁊ homo ꝑpter hominē. Quod ſi difficile intelligit: mens fide purget a peccatis abſtinendo ⁊ bona operando. difficilia eñ ſunt hec. Idem in li. de fide ad Petrū. Dei filiꝰ cū ſit deus eternus ⁊ verus: ꝑ nobis factꝰ eſt homo verus ⁊ plenus. In eo verus: q2 verā habet deꝰ ille humanā naturam. In eo vero plenus: q2 ⁊ carnem humanam ſuſcepit ⁊ animā rationalē. Item. Nō aliud fuit illa dei ſummi ſuſceptio vel exinanitio niſi forme ſeruilis. i. nature humane ſuſceptio. vtraq; ergo eſt i chriſto forma: quia vtraq; vera ⁊ plena eſt in chriſto ſubſtantia: diuina ſc; ⁊ humana natura. Idē in libro ꝯtra Maximinū. Cum eſſet ꝑ ſeipſu; inuiſibilis: viſibilis in homine apparuit: quē de femina ſuſcipere dignatus eſt. Idē

in eodẽ. Nos xp̃m dñm verũ hominez ſuſcepiſſe credimus: ⁊ in ipſo viſibiliter inuiſibilem hominibus apparuiſſe. In ipſo inter hoĩes conuerſatũ fuiſſe. In ipſo ab hominib⁹ humana pertuliſſe. In ipſo homines docuiſſe. Hylarius quoq̃ in .x. lib. de trini. ait: Quomodo dei filius nat⁹ ex maria eſt niſi ꝙ verbũ caro factũ eſt: ſcʒ ꝙ filius dei cum in forma dei eſſet: formam ſerui accepit. Unum tamen eundẽq̃ non dei defectione ſed hominis aſſumptione ꝓfitemur: ⁊ in forma dei ꝓpter naturã diuinaʒ ⁊ in forma ſerui ex conceptione ſpũſſancti ſ̃m hoĩs habitũ repertũ fuiſſe: nõ fuit habitus ille tm̃ homĩs: ſed vt hominis: neq̃ caro illa caro peccati: ſed in ſĩlitudine carnis peccati. Audiſtis tres ſ̃m diuerſos poſitas ſententias: ⁊ pro ſingulis inducta teſtimonia.

Hylarius.

Iſta eſt diſtinctio ſexta huius tercij libri. In qua magiſter poſtq̃ egit de filij dei incarnatione .ſ. de conditionibus conſtituentibus actum vnionis: incipit agere de conditionibus actum vnionis conſequentibus. Et circa hoc tria facit in hac ⁊ in ſe. diſtin. Nam primo ponit quinq̃ queſtiões. Secundo recitat varias opiniones. Tertio dat queſtionum motaruʒ ſolutiones. Primũ facit vſq̃ ibi. Alij autẽ dicunt. Scd̃m abinde vſq̃ ad finẽ diſtinctiõis. Tertiũ vero facit ꝑ totam ſequentẽ diſtin. In ſpeciali ſñia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus. quaꝝ prima eſt hec. Ad hmõi queſtiones .ſcʒ an deus factus eſt homo vel homo factus ſit deus ⁊ ſimiles. difficulter poſſunt dari reſponſiones. Hãc magiſter ꝓbans dicit. ꝙ ex dictis p̃cedentibus emergũt queſtiones difficiles ⁊ dubie. Quarũ prima eſt hec. Cũ dicit̃ filius dei factus eſt homo. ⁊ deus eſt homo. et homo eſt deus. Utrum deus factus eſt aliquid: vel aliquid dicatur eſſe deus. Secunda eſt. Utrũ bene poſſit dici Homo factus eſt deus. ſicut bene dicitur ẽcõuerſo. Deus homo fact⁹ eſt. Et reſpondet dicẽs ꝙ difficile eſt ad hmõi queſtiones reſpõdere: cũ multi doctores videant̃ in earũ ſolutiõibus diſcordare. ⁊ ſic dimittit eas abſq̃ vlteriori reſponſione vſq̃ ad diſtinctionẽ ſequentẽ. Scd̃a ꝓpoſitio eſt hec. Tres ſunt antiquoꝝ opiniones de eterni verbi incarnatione. Has magiſter recitans non diſcutit. ſed eaꝝ diſcuſſiones legentibus derelinquit. Quaruʒ opinionũ prima dicit. ꝙ aĩa ⁊ corpus xp̃i ordine non tp̃is ſed nature prius fuerunt ad inuicẽ vnita ad cõſtituendũ hominẽ. ⁊ ſic homo ex eiſdem cõſtitutus fuit a verbo aſſumptus. ⁊ q: homo eſt nomẽ ſuppoſiti. iõ opinio dicit duo ſuppoſita eſſe in xp̃o. vnum creatũ quod ẽ homo ſubſiſtẽs in natura humana. aliud increatum verbũ ſubſiſtens in natura diuina. ⁊ q̃uis ſic in chriſto ponat duo ſuppoſita. in ipſo tamen nõ ponit niſi vnã perſonã. q: ſuppoſitũ creatum ſcilicet homĩs non dicit eſſe ꝑſonam. illa de cauſa ꝙ ꝑſona dicit ſuppoſitum ad dignitatẽ ꝑtinens. Cũ igit̃ ſuppoſitũ creatũ in chriſto ſit vnitum ſuppoſito diuino ſeu digniori. ꝑſoneitas in chriſto ſolũ accipienda eſt a ſuppoſito digniori .ſ. diuino ⁊ non humano. Iteʒ iſta opinio dicit. ꝙ ꝓprietas vnius ſuppoſiti in xp̃o nõ dicit̃ de altera abſolute. ſed tm̃ cum quadã reduplicatione. Ita ſ̃m iſtã opinionẽ tales ꝓpoſitiones non ſunt concedende. Iſte homo demõſtrato xp̃o ẽ eternus. niſi addatur inquãtũ deus. ⁊ ſimiliter iſta Iſte homo eſt mortuus demonſtrato eodem. niſi addatur inquãtum homo. Itẽ opinio hec dicit. ꝙ ꝑſona verbi non fuit magis compoſita poſt incarnationem verbi q̃ ante. cũ homo aſſumptus ſ̃m ipſam nõ pertineat ad vnitatẽ perſone diuine. Iſta omnia ꝓbat magiſter particulatim octo doctoꝝ autoritatib⁹. Secunda opinio quã magiſter recitat. ponit primo ꝙ corpus ⁊ anima xp̃i fuerunt prius natura. ⁊ non tempore vnita. non tm̃ ad conſtitutionem ſuppoſiti ſed tm̃ ad conſtitutionẽ nature humane. ⁊ ſic a verbo ſimul fuerunt aſſumpta. Secũdo ponit ꝙ in chriſto non eſt niſi vnum ſuppoſitum ſeu vna ꝑſona ſubſtans duabus naturis. Tertio ponit ꝙ ꝓpter vnionem ſuppoſiti in duplici natura poſſint de xp̃o vere p̃dicari nomina ſignificantia ꝓprietates vtriuſq̃ nature. vt dicendo. Deus eſt paſſus: iſte homo eſt eternus. ⁊ ſic de alijs. Quarto ponit ꝙ perſona verbi poſt incarnationẽ facta eſt compoſita. que p̃us erat ſimplex. ita intelligẽdo ꝙ perſona verbi que ante incarnationẽ ſubſiſtebat tm̃ in vna natura. poſt incarnationem ſubſiſtit in duabus. Et iſta oĩa magiſter ꝓbat diuerſis ſanctorũ autoritatibus. Tertia opinio ponit primo. ꝙ anima chriſti ⁊ corpus chriſti diuiſa ab inuicem ſine vlla cõpoſitione inter ſe verbo fuerunt vnita ſeu a verbo aſſumpta: ita ꝙ ſ̃m eam cum dicit̃ filius dei aſſumpſit naturam. locutio intelligẽda eſt materialiter vt ſit ſenſus. filius dei aſſumpſit naturam humanã .i. aſſumpſit ꝑtes humane nature. que dicunt̃ humana natura ſicut partes dom⁹ dicunt̃ domus. Secũdo ponit ꝙ anima ⁊ corp⁹ fuerũt verbo vnita ſolũ accidẽtaliter ꝑ modũ extrinſeci habit⁹: ſicut veſtis vnit̃ corpori. Tertio ponit ꝙ anima xp̃i ⁊ corpus non ꝑtineant ad ꝑſonalitatẽ verbi ſed extrinſece ſe habent ad illam. ſicut indumentum ad hominez. Quarto conſequenter ponit ꝙ in xp̃o ſit vna ꝑſona tam ſimplex poſt incarnationẽ ſicut añ ⁊ iſta omnia fulciunt̃ autoritatibus doctorũ que patent in textu. Et ſubdit poſtea quattuor genera habituũ: eliciens exinde qualiter verbũ dei ſit in carne ⁊ in anima quaſi habitu indutum.

Poſitis ſentẽtijs ꝓlatiſq̃ teſtionijs intelligẽtias ꝓpoſitarũ locutionũ exequitur ſ̃m ſingulas ſententias. ⁊ prius ſ̃m primã. a

Ecundũ pri- mã vero dicit̃ de⁹ factus hõ ⁊ homo factus deus: q: de⁹ cepit eſſe quedã ſubſtãtia rationalis que añ nõ fuerat: ⁊ illa ſubã cepit eſſe deus: ⁊ hoc gratia nõ natura vel meritis habuit. Uñ recte dicit̃ xp̃s inq̃tũ homo p̃deſtinatus eſſe filius dei. Huic autez ſentẽtie opponit̃. Si illa ſubſtãtia cepit eẽ deus: ⁊ deus illa. Quedã ergo ſubſtantia eſt deus que nõ ſemꝑ fuit deus: ⁊ quedaʒ ſubſtantia eſt deus que nõ eſt diuina ſubſtantia: ⁊ deus eſt aliquid quod non ſemꝑ fuit. Quod et illi concedunt Origenis teſtimonio innitẽtes: qui ait: Factus eſt ſine

DI.VII

Que opponũ tur huic ſnĩe.

Sup eplam ad romanos

dubſo id quod prius non erat: ſed addidit ſm carnē. Scōm deū vero erat priꝰ: et nō erat qñ nō erat. Alijs quoq; pluribus modis illi ſententie pōt opponi: quibus ſupſedemus exercitationis ſtudiū lectori relinquentes: ⁊ ad aliam ꝓperantes.

Hic explanat ſcđam ſniaȝ ⁊ earū dē locutionū ſenſus. b

In ſecunda vo ſententia huiꝰ diſtinctionis talis videt̄ rō: vt cū dicit̄ deus factꝰ eſt hō: intelligat̄ cepiſſe eſſe ſubſiſtens ex duabus naturis vel tribus ſubſtātijs: ⁊ ecōuerſo hō factꝰ eſt deꝰ: q2 ſubſiſtēs in duabꝰ naturis cepit eſſe deus: vel potius hō factꝰ eſt deus: ⁊ ecōuerſo dicit̄: q2 deus aſſumpſit hoiem: ⁊ hō aſſumptus eſt a deo. Vñ Aug. dicit in li. de trini. Talis fuit illa ſuſceptio que hoieȝ faceret deū ⁊ deum hoiem. Variat̄ auteȝ intelligētia cū dicit̄: deꝰ eſt hō: ⁊ hō eſt deꝰ. Dicit̄ eñ deus eſſe ꝑſona ſubſiſtēs in duabus. ⁊ ex duabus naturis: ⁊ ꝑſona ſubſiſtēs in duabus ⁊ ex duabus naturis dicit̄ eſſe deꝰ. i. v̄bū vel natura diuina. Pōt eñ p̄dicari perſona ſimplex vel natura de ꝑſona cōpoſita. Non eſt aūt vt ait Joh. Dama. idē dicere naturā vel ꝑſonā.

Augusti.

Qđ nō ē ideȝ dicere naturā vel ꝑſonā.

Ex quo ſenſu dicunt chriſtum predeſtinatum. c

Iſti dicunt chriſtū p̄deſtinatū inq̄tū eſt hō. i. inq̄tū eſt ſubſiſtens ex duabus ſubſtātijs. ſ. anima ⁊ carne. Nam q̄tū ad naturā diuinitatis nō eſt ipſe p̄deſtinatus. Non ḡ inq̄tum in ea vel ea ſubſiſtit p̄deſtinatꝰ eſt ſed inq̄tuȝ ſubſiſtit in alijs duabus ſubſtātijs. i. in anima ⁊ carne: hoc eſt inq̄tū eſt homo.

Qualit̄ exponūt autoritates p̄me q̄ iſti vident̄ obuiare ſnie. d

Determinant etiā autoritates q̄ prime cōueniūt ſnie: et huic vident̄ ꝯtradicere: vt cū legit̄: hō ille aſſūptus a verbo in ſingularitate ꝑſone: vel factus vna ꝑſona cū verbo de natura humana intelligat̄: que v̄bo vnita eſt in ſingularitate ꝑſone. i. ita ꝙ eadē ꝑſona q̄ priꝰ erat ⁊ ſimplex erat: ſine incremēto nūeri ꝑſonarū etiā imutata ꝑmāſit lȝ cōpoſita. Cōpoſitionis vero huiꝰ aliā dicūt eſſe rōnem q̄ ſit in alijs hominibꝰ: q2 huius ex tribꝰ: aliorū ex duabus ſubſtātijs eſt compoſitio. Negant quoq; naturā humanā eſſe perſonā vel dei filiū: ⁊ ſicut vnū eundē q; dicūt eſſe hominē ⁊ deū: ⁊ filiū homis ⁊ filiū dei ita vnū ⁊ idem, non aliud ⁊ aliud: ſicut nec alium ⁊ alium.

Quedam ponit q̄ p̄miſſis vident̄ aduerſari. e

Sed his videntur aduerſari que ſubditis cōtinent̄ capitulis Ait eñ Augꝰ ſup Joh. Aliud ē v̄bū dei. aliud homo: ſed verbū caro factū eſt. i. hō nō itaq; alia verbi: alia eſt hominis ꝑſona qm̄ vtrūq; xp̄s ⁊ vna ꝑſona. Idē ad Felicianū. Aliud dei filius: aliud hominis filiꝰ ſ; nō aliꝰ. Itē. Dei filiꝰ aliud de p̄re: aliud de m̄re. Idē in lib. j. de trini. Cū filiꝰ ſit et deꝰ ⁊ hō: alia ſubſtātia deꝰ. alia hō.

Augusti.

Qualiter his reſpondeant. f

Hec autem in hūc modū determināt: q2 cū dicit̄: aliud verbū dei: aliud hō: ſiue alia ſuba deus: alia homo: alterius nature ſignificatur xp̄s eē inq̄tum eſt homo: ⁊ alterius inq̄tū eſt deꝰ. ⁊ aliud natura q̄ eſt homo: aliud natura q̄ eſt deꝰ. Vt eñ ait Joh. Dama. Incōuerſe ⁊ inalterabiliter vnite ſunt ad inuicē nature: neq; diuina diſtante a ꝓpria ſimplicitate: neq; humana aut cōuerſa in deitatis naturā: aut in nō exiſtentiā diuiſa: neq; ex duabus vna facta compoſita natura. Cōpoſita eñ natura neutri earū ex q̄bꝰ cōponit̄ naturis: homouſia. i. ꝯſubſtātialis eſſe pōt ex alteris ꝑficiēs alterū: vt corpꝰ ex q̄tuor elemētis cōpoſitū: nec ignis noiatur nec aer: nec terra: nec aqua: nec horū alicui homouſion dicit̄. Si ḡ ſm hereticos xp̄s vniꝰ cōpoſite nature poſt vnioneȝ extitit: ex ſimplici natura ꝯuerſus ē in cōpoſitā: ⁊ neq; p̄ri ſimplici nature exn̄ti: neq; m̄ri eſt homouſios: ⁊ neq; deꝰ neq; hō denoiabit̄ ſ; xp̄s ſolū: ⁊ erit hoc nomē. ſ. xp̄s non ꝑſone ipſius natura: ſ; vnius ſm ipſos cōpoſite nature. Nos aūt xp̄m non vniꝰ cōpoſite nature dogmatizamꝰ: ⁊ hoc nomen. ſ. xp̄s ꝑſone dicimꝰ: nō monotropos. i. vno mō dictū: ſ; duarū naturarū eſſe ſignificatiuū. ſ. deitatis ⁊ hūanitatis. Ex deitate aūt ⁊ humanitate deū ꝑfectū ⁊ hoiem ꝑfectū eun-

Jo. Dam.

dem ⁊ eſſe ⁊ dici: ex duab⁹ ⁊ in duabus naturis confitemur. Sic ergo dicit aliud eſſe filius dei: aliud filius hoīs: q̄z alterius eſt ſubſtantie vel nature inq̄ꝫtuʒ eſt filius dei. alterius inq̄ꝫtum eſt filius hominis: nō ꝙ ipſe filius dei ⁊ hominis ſit duo illa diuerſa. id eſt. due diuerſe nature.

Autoritate confirmat determinationem. g

Apte eniꝫ Hylarius in. ix: lib. de trini. ait. Cum nō aliud ſit filius homīs: neq̄ꝫ aliud filius dei: verbuꝫ eīn caro factū eſt: ⁊ cū ille qui filius dei eſt ipſe ⁊ homīs ſit filius: requiro q̄s in hoc filio hominis glorificatus ſit? Euidenter dicit non aliud eſſe filiū dei: ⁊ aliud filiū hominis. Ex quo p̄miſſa roboratꝛ ⁊ approbatur determinatio.

Alia etiam verba autoritatum annotat vt determinet. h

Quod etiā dictum eſt vtrū q̄ꝫ xp̄s ē: ⁊ vna pſona: mouere poteſt lectorē ſicut ⁊ illō quod Aug. dicit in j. li. de trini. Quia forma dei formam ſerui accepit: vtrū q̄ꝫ deus: vtrū q̄ꝫ hō. Sꝫ vtrū q̄ꝫ deus: ꝓpter accipientē deū: et vtrunq̄ꝫ hō ꝓpter acceptū hoīem. Et illud qō ideꝫ ait in lib. de bono pſeuerantie. Qui fidelis eſt: in eo verā naturā humanā credit ſuſcipiēte deo verbo ita ſublimatā: vt q̄ ſuſcepit ⁊ qō ſuſcepit vna eſſet in trinitate pſona: aſſūptione illa ineffabiliter faciēte pſone vnius in deo ⁊ hoīe veritatē. Si auteꝫ qui ſuſcepit. ⁊ qō ſuſcepit vna eſt perſona g̊ natura humana cū verbo vna eſt pſona. Sed hec oīa ex tali ſenſu dicta fore tradūt vt vtrū q̄ꝫ dicatꝛ eſſe chriſtus ⁊ vna pſona q̄z in vtroq̄ꝫ vnus chriſtus et vna perſona ſubſiſtit. Ita etiā ſuſceptū cū ſuſcipiēte dicitꝛ vna pſona: q̄z ſuſceptum ſuſcipienti eſt ſociatū in vnitate pſone: ⁊ ita ꝙ vnitas pſone pmanſit: nō ita vt caro ⁊ aīa ſint vn⁹ deus: q̄z vt ait Hiero. Verbū eſt de⁹ non caro aſſumpta. Et Ambro. in li. iij. de ſpū ſancto ait: Aliud eſt qō aſſumpſit: ⁊ aliud quod aſſumptum eſt.

Augusti.

Et hic autoritate vtitꝛ vt cōfirmet detꝰminationē.

Hic quandam ponit autoritatem que multum videtur huic ſententie oppoſita. i

Eſt autem et aliud quod huic ſententie plurimū videtꝛ obuiare. Ait eīn Aug. in li. j. ꝯtra Maximinuꝫ Chriſtus vna pſona eſt gemine ſubſtātie. q̄z ⁊ de⁹ eſt ⁊ hō eſt: nec tīn deus vel hō ps huius ſubē dici pōt: alioquin filius dei deus anteq̄ꝫ ſuſcipet formā ſerui: non erat totus: ⁊ creuit cū hō diuinitati eius acceſſit. Ecce deū dicit non eſſe partē illius pſone. Vñ videtꝛ illa pſona nō conſtare ex deo ⁊ homine. Ad qō etiā illi dicunt illā pſonaꝫ nō ita cōſtare ex deo ⁊ hoīe: quaſi totū ex ptibus. Ita eīn ptes alicuius totius cōueniūt: vt ex illis qō nō erat cōſtituatꝛ. Non aūt ſic humana ⁊ diuina natura i xp̄o vniuntꝛ. Inexplicabilis eīn eſt iſtius vnionis q̄ nō eſt ptiū rō. Quidā tīn noīe dei ibi pſonā ſignificari putāt: q̄z de tribus agebat pſonis: quaꝝ nullā trinitatis ptem eſſe dicebat: ſicut ps iſtius pſone nō eſt deus. Qō ſi de pſona intelligatꝛ: manifeſtū eſt q̄z pſona non eſt ps pſone. Poſita eſt diligenter ſnīa ſcōa ⁊ eius explanatio: cui in nullo vtꝛ in modico obuiāt autoritates in tertia ſnīa inducte que iā cōſideranda eſt.

Rñſio eorum cum determinatione.

Tertia ſnīa que ſit p̄miſſarū ꝓpoſitionū intelligentia. k

In hac ergo ſentē tia ſic dicitꝛ de⁹ factus hō: q̄z hoīem accepit: ſic dicitꝛ eſſe hō: q̄z hoīeꝫ habet: vel q̄z eſt habens hoīem: ⁊ hō factus deus: q̄z aſſumptus eſt a deo: ⁊ hō eſſe de⁹: q̄z habēs hoīem eſt deus. Cū g̊ dicitꝛ deus eſt homo vel habitus p̄dicatꝛ vel perſona ſed humanata. Et ꝙ pſona hūanata p̄dicetꝛ: Caſſiodorus oſtendere videtꝛ dicens: Factus eſt vt ita dixerim humanatus deus: q̄ etiā in aſſumptiōe carnis: de⁹ eſſe nō deſtitit. Qō tīn varie accipi pōt vt dicatꝛ deus fact⁹ humanatus: vel xp̄s factus deus humanat⁹ vtrū q̄ꝫ eīn ſane dici pōt. Cū ergo dicitꝛ factus eſt deus hō: multiplex ꝑm iſtos ſit intelligentia: vt naturam humanā accepiſſe vel humanatū verbū eſſe incepiſſe intelligatꝛ. Nec tīn ſi incepit eſſe humanatuꝫ verbum: ideo ſequitꝛ ꝙ inceperit eſſe verbum nec ſi deus factus eſt humanatū verbum ſequitꝛ ꝙ factus ſit verbū: ſicut de aliquo dicitꝛ. Hodie iſte cepit eſſe bon⁹ hō vel factus eſt bon⁹ homo: nec tīn hodie cepit eſſe homo: vel factus eſt homo.

Caſſiod.

Quo ſenſu ſm illos dicat̃ p̄deſtinatus chꝛiſtus. l

Scd̃m iſtos dicit̃ xp̄s ſm ꝙ hō p̄deſtinat⁹ eſſe filius dei: q̄a eſt p̄deſtinatū a deo ab eterno: ⁊ in tp̄e collatū eſt ei p̱ grãm: vt ipſe ens homo ſit filius dei: hoc. n. nō ſemp̱ habuit: ſ; in tp̄e p̱ graꝫ accepit. Qď videt̃ Aug. notaſſe, i li. Auguſti. Autoꝛitate cōfirmat expoſitionem. ad pſper ⁊ hylari. dicēs. Pꝛedeſtinatus eſt Jeſus: vt q̄ futur⁹ erat ſm carnē filius dauid: eēt in ꝟtute fili⁹ dei. Hi etiã cū dicitur xp̄s minoꝛ p̄re ſm ꝙ hō: ſm habitū h̄ intelligūt dictū. i. inq̄ꝫtū habet ſibi hoiem vnitū. Vñ Aug. in. j. li. de trini. De⁹ fili⁹ deo patri natura ē eq̄lis: habitu minoꝛ Jn Auguſti. foꝛma eñ ſerui minoꝛ eſt patre. Jn foꝛma dei equalis eſt patri: ⁊ q꞉ ſm habituꝫ accipiēda eſt incarnationis ratio: ideo deū humanatū: nō hoiem deificatū dici tradunt. Vñ Joh dam̄. Non hoiem deificatū dici Jo. Dam̄. mus: ſed deū hoiem factum.

Ꝙ nō debet dici hō dñicus. m

Et licet dicatur homo deus: nō tñ congrue dicit̃ hō dñicus. Vñ Aug. in li. retractationū. Non video Auguſti. vtꝝ recte dicat̃ hō dñicus: q̄ eſt mediatoꝛ dei ⁊ hoim xp̄s ieſus: cum ſit vtiq꞉ dñs: ⁊ hoc q̄dem vt dicerē apud quoſdã legi catholicos tractatoꝛes. Sꝫ vbicunq꞉ hoc dixi: dixiſſe me nollē. Poſtea q̄ppe vidi nō eſſe dicendū: q̄uiſ nōnulla poſſet idē rōne defendi. Scd̃m iſtos etiã dicit̃ pſona filij in duabus ⁊ ex duab⁹ exiſtere naturis ſm adherentiã vel inherentiam. Altera eñ inheret ei altera ineſt.

Ꝙ p̄dicta non ſufficiunt ad cognoſcendã hanc q̄ſtionē. n

Satis diligēter iuxta diuerſoꝝ ſñiam ſupꝛapoſitam abſq꞉ aſſertione ⁊ p̄iudicio tractauimus q̄ſtioneꝫ Verūtamē nolo in tãta re: tãq꞉ ad cognoſcendū difficili putare lectoꝛē: iſtaꝫ ſibi noſtrã debere ſufficere diſputationeꝫ ſ; legat ⁊ alia foꝛte melius conſiderata atq꞉ tractata: ⁊ ea q̄ hic mouere pñt: vigilãtioꝛe atq꞉ intelligentioꝛe ſi pōt mente diſcutiat. Hoc firmiter tenēs ꝙ de⁹ hoieꝫ aſſūpſit hō i deum trãſiuit: nō nature ꝟſibilitate: ſ; dei dignatōe: vt nec de⁹ mutaret̃ i hūanã ſubaꝫ aſſumēdo hoieꝫ: nec hō in diuinã gloꝛificatus iſſe i deū: q꞉ mutatio vl' ꝟſibilitas nature: diminutionē ⁊ abolitionē ſube facit.

Jſta ē diſtinctio ſeptima hui⁹ tertij libꝛi: que ꝯtinet ſñiam tertie opinionis que ē hec Scd̃m doctoꝝ diuerſoꝝ opiniones varie dande ſūt rñſiones q̄ ponunt̃ ſup̱ius in p̄ma ꝓpoſitiōe. Hanc mgr̃ inſinuãs exponit p̄mo p̄mã ꝓpoſitionē ꝓpoſitã i p̄ma p̄ncipali ꝓpoſitōe p̄cedētis diſtinctōis viceꝫ iſtã. De⁹ hō fact⁹ eſt: q̄ valet tm̄ ſicut iſta. Deus incipit eſſe ſubſtantia rōnalis que pꝛius nō erat. Et ex hoc ad iſtã q̄ſtionē cū dicit̃: de⁹ hō fact⁹ eſt: an deus dicat̃ factus aliud. Scd̃m p̄mã opinionē dicit reſpōdendū eſſe affirmatiue dicēdo ꝙ de⁹ fact⁹ eſt aliq̄d: ſcꝫ ſubſtãtia q̄ eſſe cepit. Cōcedendū etiã eſt ſm iſtaꝫ opinionē. ꝙ xp̄s eſt p̄deſtinat⁹ dei fili⁹: ſed nō inq̄ꝫtū hō. Sꝫ ꝯtra hoc arguit ſic. Si deus incepit eſſe aliqua ſubſtãtia: veꝝ eſt dicere ꝙ de⁹ ē aliq̄d qď nō ſp̱ fuit. Ad qď rñdens dicit: ꝙ iſta opinio bñ cōceditur nō tñ ſimpl'r ſꝫ cū determinatiōe: dicēdo ſm carneꝫ fact⁹ eſt aliq̄d qď p̄us nō fuit. Scd̃m ſcd̃am opinionē ponit duplicē intellectū dictarū ꝓpoſitionū: quorū vn⁹ eſt: cū dicit̃ fact⁹ eſt hō: ſenſus ē. ꝙ de⁹ incepit eſſe ſubſiſtēs in duab⁹ naturis. All⁹ eſt. ꝙ deus humanã naturã aſſumpſit: ſm quam hō dicit̃ eſſe a deo aſſumptus. Et ſubdit ꝙ ly hō pōt teneri ꝓ pſona vel ꝓ natura: ⁊ ſm hoc diuerſimode in diuerſis ꝓpoſitionib⁹ accipit̃. Subiūgit etiã poſtea ſolutōes autoꝛitatū diuerſoꝝ que vident̃ dicere ꝙ hō ſit aſſūptus: ⁊ ꝙ xp̄s ſit duo: ⁊ ꝙ pſona xp̄i nō ſit cōpoſita que oīa p̄me opinioni vident̃ cōſonare: ⁊ ſcd̃e opinioni obuiare: ⁊ ille ſolutiōes patent in lr̃a. Scd̃m tertiã opinionē ponit intellectū dictarū ꝓpoſitionū di. ꝙ cū dicit̃: de⁹ fact⁹ eſt hō: ⁊ deus eſt hō: p̱ p̄dicatū ſcꝫ ly hō denotat̃ ſolus habitus: vt ſit ſenſus. de⁹ hꝫ hoiem: vel eſt pſona hūanata: ⁊ q̄uis iſtam ꝯcedãt. ꝙ deus ē humanat⁹. nō tñ cōcedūt ꝙ hō eſt deificatus. Sil'r licet bñ dicat̃ homo ē deus: nō tñ pōt dici hō eſt dñicus: q꞉ hoc btō Aug. nō placuit: imo poſt q̄ frequētius hoc dixerat pꝛimo retract. ca. xix. hoc ip̄m retractauit: ⁊ ſic vltimo oīa iſta in duab⁹ diſtinctionibus iſtis diſputatiue dicta magr̃ nō diſcutit: ſꝫ lectoꝛis iudicio diſcutienda derelinq̄t. Pro aliquali p̄dictoꝝ euidētia notãdū eſt: ꝙ p̄cedētes opiniones in q̄ttuoꝛ pūctis ꝯueniūt ⁊ in q̄ttuoꝛ differūt. Conueniūt eñ p̄mo i hoc: ꝙ ponūt in xp̄o vnã pſonã: cōtra hereticū Neſtoꝛiū. q̄ ponit in xp̄o duas. Scd̃o i hoc ꝙ ponunt in xp̄o duplicē naturã. ſ. diuinã ⁊ humanã cōtra erroꝛē Euticij q̄ poſuit poſt incarnationeꝫ in xp̄o ex diuina ⁊ hūana natura vnã naturam factã ⁊ in hoc ꝙ ponūt tres ſubſtantias in chꝛiſto. ſ. coꝛp⁹ aīam ⁊ deitatē cōtra erroꝛē Appollinaris q̄ poſuit aīam nō eſſe a verbo aſſumptã: ſed deitatē eſſe loco aīe. Tertio conueniūt in hoc ꝙ ponūt verã carneꝫ et veram aīam verbū aſſumpſiſſe: cōtra erroꝛē Manichei: qui poſuit chꝛiſtū h̄re niſi carnem fantaſticam. Quarto in hoc cōueniūt: ꝙ coꝛp⁹ xp̄s ⁊ aīa nō fuerūt p̄us tp̄e q̄ aſſūpta fuerūt: ⁊ contra erroꝛē quoꝝdã dicentiū: ꝙ pꝛius intellectus fuit aſſumptus ⁊ poſtea hō: quos narrat Dam̄. libꝛo. iij. erraſſe. Similiter tn̄ quattuoꝛ pūctis differūt p̄dicte q̄ttuoꝛ opiniones. Pꝛimo in hoc ꝙ p̄ma opinio ponit duo ſuppoſita in chꝛiſto. Scd̃a aūt ponit tm̄ vnū ſuppoſitū i co qď q̄dē idē ſuppoſitū ponit ſubſiſtere i duab⁹ naturꝫ Tertia ꝟo opinio lꝫ ponat tm̄ vnū ſuppoſitū i xp̄o. tñ hoc in vna ipſarū naturarū ponit niſi p̱ accidens

ſubſiſtere. dicit enĩ ꝙ ꝙuis corpus xpi ⁊ aĩa ad rõez xpi ptineant: nõ tñ ſuppoſitũ xpi in eiſdem ſubſiſtit cũ illo ſuppoſito ſolũ ab extrinſeco vt teſtes ꝗdã adueniunt. Scḋo differunt ꝗtum ad hoc ꝙ prima opinio dicit hoĩem aſſumptũ: ſcḋa humanitatez: tertia v̾o nec ꝓprie hominẽ nec hũanitatẽ niſi ſolũ ꝑ ſinodochen. ſ. capiẽdo ptes diuerſas ꝓ toto. Tertio differũt ꝗtuz ad hoc ꝙ pm̃a ponit corpus ⁊ aiam aſſũptas vel ptes hoĩs aſſumpti ⁊ non pſone aſſumẽtis Unde dicit ꝙ pſona aſſumẽs modo ſit eque ſimplex ſcʒ poſt aſſumptionem vt añ fuit. Scḋa opinio econuerſo ponit eas aſſumptas vt pſone aſſumẽtis: ⁊ nõ hoĩs aſſumpti: q: ſm illã opinionẽ nõ hõ: ſed humanitas aſſumpta fuit. Uñ dicit ꝙ pſona ꝗ antea fuit ſimplex facta eſt cõpoſita quodãmodo. Tertia autẽ ponit eas aſſũptas: nõ vt partes hoĩs aſſũpti: nec vt partes perſone aſſumẽtis: ſed ſolũ vt quendã habitũ exteriorẽ. Quarto differũt in hoc: ꝙ prima opinio ponit ꝙ xp̃s eſt aliqḋ ſm ꝙ ẽ homo: q: ponit eũ fore quoddã ſuppoſitũ a verbo aſſumptũ: ſed ſecunda dicit ꝙ ſit aliquid ſm ꝙ natura humana: q: natura hũana quã aſſumpſit p̃dicat̃ de eo ꝯcretiue. Tertia v̾o ponit ꝙ xp̃s nõ ſit aliud ſm qḋ eſt hõ: ſʒ tñ aliquo mõ ſe hñs: ſi eſt hõ indutus aliter ſe hʒ ꝙ nudus. Uñ ſm primã opinionẽ qñ dicit̃: filius dei ẽ hõ tunc ſenſus eſt ꝙ fili⁹ dei ẽ aliqḋ hominis ſuppoſitũ ſibi vnitũ. Nam ſm iſtã opinionẽ xp̃s ſm ꝙ hõ vnũ eſt ⁊ aliqḋ eſt. ſ. ſuppoſitũ: ſʒ nõ eſt vnus vel aliqs. Cuius rõ eſt: q: neutꝝ genus ſignificat ſuppoſitũ informe: maſculinũ v̾o genus pſonã. Uñ ꝯſeqnter dici habet: ꝙ xp̃s ẽ duo naturalr. ſ. ſuppoſitũ: ⁊ nõ niſi vnũ maſculine: q: niſi vna perſona: ſm ſcḋam opinionẽ qñ dicit̃: filius dei ẽ hõ. tũc ſenſus ẽ: filius dei eſt ſuppoſitũ hoĩs hñs hũanitatem ſibi vnitaz: ⁊ ſic ſm iſtã opinionẽ xp̃s ſm ꝙ ẽ hõ etiã eſt aliqḋ: q: eſt cõpoſitũ ex aĩa ⁊ corpe cõſtitutũ: ⁊ eſt etiã vn⁹ ⁊ vnũ vnũ enĩ eſt. ſ. ſuppoſitũ in vtraqȝ natura ſubſiſtens. ⁊ vn⁹ ẽ: q: vna pſona. Scḋm tertiã opinionẽ: cũ dr̃ fili⁹ dei eſt hõ: tũc ſenſus ẽ: fili⁹ dei eſt hũanitate indutus: ⁊ ſic ſm opinionẽ iſtã xp̃s nõ eſt aliqḋ ſm qḋ eſt hõ. ſʒ tñ aliquo mõ ſe hñs: ⁊ ſic etiã xp̃s ẽ vnũ ⁊ vnus in vtraqȝ natura: nõ tñ per ſe ſed ꝑ accidens. Prima iſtarũ opinionũ a modernis doctoribus dicitur falſa ⁊ erronea. Scḋa v̾o catholica. Tertia v̾o eſt ſimpliciter heretica. vt patet extra de here. li. v. . §. Cuz chriſtus. vbi Alexander. iij. ſimplr̃ anathematizauit oẽs dicentes xp̃m ſm ꝙ eſt hõ nõ eſſe aliquid. Et tñ in ſpeciali.

An diuina natura debeat dici nata de virgine. a

DI. VIII p

Poſt p̃dicta iquiri debet: vtꝝ d̾ natura diuina ꝯcedendũ ſit: ꝙ de v̾gine ſit nata: ſicut dr̃ i v̾gine incarnata? Et videt̃ vtiqȝ nõ debere dici nata de v̾gine: cũ nõ ſit nata de pr̃e. Que. n. res nõ ẽ de pr̃e genita nõ dr̃ d̾ mr̃e nata: ne res aliq̃ filiatõis nomẽ habeat i hũanitate ꝗ illud nõ teneat in diuitate. Videt̃ tñ poſſe ꝓbari: ꝙ ſit nata de v̾gine: q: ſi hoc ẽ naſci deũ de v̾gine. ſ. hoĩez aſſumere i vtero v̾ginis: cũ natura diuia ſupi⁹ dicta ſit hominẽ aſſũpſiſſe: videt̃ debẽ dici nata. De h aũt Aug. in li. de fi. ad petrũ ſic ait. Natura etna atqȝ diuia nõ poſſet tpalit̃ ꝯcipi et naſci ex natura hũana: niſi ſm ſuſceptõem v̾itatis hũane verã tpalr̃ ꝯceptõez ⁊ natiuitatẽ ieffabilis i ſe diuitas accepiſſet. Sic eſt de⁹ etern⁹ veracit̃ ſm tp̃s ⁊ ꝯcept⁹ ⁊ natus ex v̾gine. Iſta aucte videt̃ iſinuari ꝙ natura diuina ſit nata ⁊ ꝯcepta de v̾gine. Sʒ ſi diligẽter notent̃ verba: poti⁹ de pſona agi intelligit̃ que ſine dubitatione ⁊ de pr̃e ⁊ de matre nata eſſe dici debet. Auguſti.

De gemina xpi natiuitate quibus natus eſt. b

Queri etiam ſolet vtꝝ debeat dici xp̃s bis genit⁹ vt dr̃ dei ⁊ hoĩs filius? Ad qḋ dici põt xp̃m bis natũ eẽ: duaſqȝ natiuitates habuiſſe. Uñ Aug i li. de fi. ad petꝝ. Pater de⁹ de ſua natura genuit filiũ deũ ſibi coequalẽ ⁊ coeternuz. Idẽ ꝗʒ vnigenit⁹ de⁹ ſcḋo nat⁹ eſt ex pr̃e ſemel: ex mr̃e ſemel. Natus eſt enĩ de pr̃e dei v̾bũ. Nat⁹ ẽ de mr̃e v̾bũ caro factũ. vn⁹ ꝗ atqȝ idẽ dei fili⁹ nat⁹ eſt añ ſecula: ⁊ nat⁹ in ſeculo: ⁊ vtraqȝ natiuitas vni⁹ ẽ filij dei: diuina. ſ. ⁊ hũana. De hoc etiã Jo. dam̃. ait Duas ꝗ xpi natiuitates veneramur: vnã ex pr̃e añ ſecula ꝗ eſt ſup cãm ⁊ rõez ⁊ tp̃s ⁊ naturã: ⁊ vnã ꝗ in vltimis tpibus ꝓpter nos ⁊ ſm nos ⁊ ſup nos: ꝓpter nos: q: ꝓpter nr̃az ſalutẽ: ſm nos. q: nat⁹ eſt hõ ex muliere: ⁊ tpe ꝯceptiõis. ſ. nouẽ menſium Super nos: q: nõ ex ſemine: ſed ex ſpũſancto ⁊ ſancta v̾gine ſupra legẽ cõceptionis. Ex his manifeſte apparet xpi duas eſſe natiuitates: eundẽqȝ bis natũ fore. Auguſti. Joh. dam̃.

Iſta eſt diſtinctio octaua hui⁹ tertij libri. In qua mgr̃ poſtꝗ egit de ꝯditiõib⁹ ſequẽtibus actũ vnionis quo ad effectũ ex ipſa ſeqntẽ: agit de eiſdẽ ꝯditiõibus quo ad naturã vnientẽ. Et tria circa hoc facit in iſtis duab⁹ diſtinctõib⁹ ſeqntib⁹ ſił Nam inqrit pm̃o an natura diuina in xp̃o poſſit dici nata. Scḋo an rõne duplicis nature xp̃s poſſit dici bis natus. Tertio an xpi caro ſit adoranda eadem adoratione qua verbũ. Primũ facit vſqȝ ibi. Queri etiaz ſolet. Scḋm vſqȝ ibi. Preterea inueſtigari oportet: vbi incipit nona diſtinctio. Tertiũ ſubiũgit ꝑ totã ſeqntẽ diſtinctionẽ. In ſpãli ſnia mgr̃i in duab⁹ ſeqntib⁹ diſtinctõib⁹ ſtat in trib⁹ ꝓpoſitõib⁹: ꝗꝝ pm̃a eſt hec. Natura diuia ꝑ v̾bi pſona d̾ v̾gine põt dici nata. Hãc mgr̃ exequẽs ꝗrit. Utꝝ natura diuia poſſet dici nata ſicut in p̃cedẽtib⁹ põt dici icarnata. Et nõ arguit ex hoc ꝙ ipa nõ dr̃ nata de pr̃e natiuitate eterna: ⁊ iõ multomin⁹ dʒ dici nata de v̾gine natiuitate tpali. In oppoſitũ arguit ſic. Naturã hũanã in vtero v̾ginis aſſumere ẽ naſci de virgine: ſʒ natura

diuina aſſūpſit hūanā ī vtero virgis ergo ipa ē nata de virgine. Et rn̄det ꝙ capiēdo naturā ꝓ pſona pōt dici ꝙ natura diuīa ſit nata de ꝟgine: ſꝫ capiēdo naturā ꝓ eēntia mīme dꝫ dici nata: ſiue de pr̄e eternaliter: ſiue de mr̄e tꝑaliter. Un̄ vbicūqꝫ inueniť dictū ꝙ natura diuina ſit incarnata: ſiue nata de pr̄e vel mr̄e: tūc ꝑ naturā ſꝑ dꝫ ītelligi pſona: ꝛ nō abſolute eſſentia. Scd̄a ꝓpoſitio ē hec. Propter duarū naturaꝝ in xp̄o ꝓprietates: ponunť eiuſdē diſtincte natiuitates. Hāc mgr̄ ponēs q̄rit. Utrū xp̄s debeat dici bis natꝰ ſicut dicit̄ filius dei ꝛ h. is. Et rn̄det ꝙ ꝓpter ꝓprietates duarū naturaꝝ in xp̄o: xp̄s pōt dici bis natus ſeu habere duas natiuitates. Un̄ hꝫ eternā natiuitatē a pr̄e. ſm̄ quā eſt pr̄i coeternus: ꝛ an̄ ſecula genitꝰ ꝛ natiuitatē tꝑalē: qua eſt a mr̄e in ſeculo natꝰ. ꝛ iſta cōfirmat magiſter autoritatibꝰ beati Aug. ꝛ Johan. damaſ.

De adoratiōe hūanitatis xp̄i. an eadem ſit adoratio humanitati et deitati exhibenda. a

DI. IX

p

Reterea inueſtigari oportet: vtꝝ caro xp̄i ꝛ aīa vna eadēqꝫ cū ꝟbo debeat adoratiōe adorari illa. ſ. q̄ latria dr̄. Si em̄ aīe vel carni exhibeť latria q̄ intelligiť ſeruitꝰ ſiue cultꝰ ſoli creatori debitꝰ: cū aīa xp̄i vl̄ caro creatura tm̄ ſit creature exhibeť quod ſoli creatori debeť qd̄ faciēti idolatriā deputať. Jd̄ q̄buſdaꝫ videť nō illa adoratiōe q̄ latria ē carnē xp̄i vel aīam xp̄i eſſe adorandā: ſꝫ illa que ē dulia: cuiꝰ duas ſpēs vel modos eſſe dicunt. Eſt em̄ cuiuſdā modi dulia q̄ creature cuilibet exhiberi pōt: ꝛ ē quedā ſoli hūanitati xp̄i exhibēda nō alij creature. q: xp̄i humanitas ſuꝑ oēm creaturā eſt venerāda ꝛ diligēda. Non tm̄ adeo vt cultꝰ diuinitati debitꝰ ei exhibeať: q̄ cultꝰ in dilectōe ꝛ ſacrificij exhibitōe atqꝫ reuerētia ꝯſiſtit: q̄ latine diciť pietas. grece aūt theoſebia. i. dei cultus vel euſebia. i. bonus cultus.

Quidā dicūt nō illa adoratione adorandum eſſe.

De ſpeciebus dulie.

Alioꝝ ſn̄ia qua vnā adorationeꝫ vtriqꝫ exhibendā tradūt. b

Alijs autez placet chriſti humanitatē vna adoratione cū verbo eſſe adorandā: nō ꝓpter ſe ſed propter illū cuius ſcabelluꝫ eſt cui eſt vnita. Neqꝫ ipſa humanitas ſola vel nuda: ſed cū verbo cui ē vnita: nec ꝓpter ſe: ſed ꝓpter illū cui ē vnita ē adorāda. Nec q̄ hoc facit idolatrie reus iudicari pōt: q: nec ſoli creature: nec ꝓpter ipaꝫ: ſed creatori cū hūanitate: ꝛ i hūanitate ſua ſeruit. De hoc Johes damā. ita ait. Due ſunt nature xp̄i: ratōe ꝛ mō differētes: vnite vero ſm̄ hypoſtaſim Unus ergo xp̄s eſt deus pfectuſ ꝛ homo pfectus: quē adoramus cū patre ꝛ ſpiritu vna adoratione cum incōtaminata carne eius. Nō inadorabilem carnem dicentes. Adorať em̄ in vna ꝟbi hypoſtaſi: q̄ hypoſtaſis generata eſt. Nō creature venerationē ꝑbentes. Non ḡ vt nudam carnē adoramus: ſed vt vnitā deitati in vnam hypoſtaſim dei verbi duabus reductis naturis Timeo carbonem tangere ꝓpter ligno copulatuꝫ ignē. Adoro chriſti dei mei ſimul vtrāqꝫ naturā: ꝓpter carni vnitaꝫ deitatē Non em̄ quartā appono pſonā in trinitate: ſed vnā pſonā confiteor verbi ꝛ carnis eiꝰ. His verbis inſinuari videť chriſti humanitatē vna adoratione cum verbo eſſe adorandā. De hoc etiā Aug. ait ex ſer. domini vbi dicit: Non turbeť cor veſtrū: ita dicit. Dicuut heretici filiū nō natura eſſe deū ſed creatum. Quibus reſpodendū eſt qui ſi filius nō eſt deus natura ſed creatura: nec colēdus eſt oīno: nec vt deus adorandus: dicente ap̄lo: Coluerunt ꝛ ſeruierunt potius creature q̄ꝫ creatori. Sed illi ad hoc replicabūt ꝛ dicēt. Quid eſt ꝙ carnē eius quā creaturā eſſe non negas ſimul cuꝫ diuinitate adoras: ꝛ ei nō minus q̄ꝫ diuinitati deſeruis. Ego dn̄icam carnē imo pfectā in xp̄o humanitatē ideo adoro: ꝙ a diuinitate ſuſcepta et deitati vnita eſt: vt nō aliū ꝛ aliū: ſed vnū eundēqꝫ deuꝫ ꝛ hominē filiū dei eſſe cōfitear. Deniqꝫ ſi hominē ſepaueris a deo: illi nunq̄ꝫ credo nec ſeruio: velut ſi quis purpurā vel diadema regale iacens inueniat: nunquid ea conabiť adorare. Cum vero ea rex fuerit indutus: piculū mortis incurrit: ſi ea cum rege adorare q̄s contempſerit. Jta in chriſto domino humanitatē nō ſolā vel nudā: ſed diuinitati vnitā. ſ. vnū filiū deū veꝝ ꝛ hominē veꝝ ſi quis adorare contempſerit: eternaliter morietur. Jdē ſuꝑ p. xcviij. vbi dicitur. Adorate ſcabellū pedum eius qm̄ ſanctū eſt. Sciendū q: in xp̄o terra eſt. id ē. caro que ſine impietate adorať. Suſcepit. n. de terra terrā: q: caro de terra eſt: ꝛ de carne Marie carnē accepit: hec ſine impietate a ꝟbo dei aſſumpta adorať a nobis: q: nemo carnē eius mādūcat niſi ꝑus adoret ſed qui adorat non terram intuetur: ſed illum potius cuius ſcabellū eſt ꝓpter quem adorat. His autoritatibus ꝑmiſſe inueſtigationis abſolutio explicať.

Joh. damā.

Auguſti.

Tertia ꝓpoſitio ē hec. Caro chriſti inq̃ꜩtū verbo vnita: ē adoratiōe latrie adoranda. Hanc mgr̄ inſinuans q̄rit: vtrū hūana natura ī chriſto debeat eadē adoratiōe adorari: cū verbo cui vnita ē. Et rn̄det circa hoc fore duas opiniōes: quaꝝ vna dicit ꝙ nō: q2 adoratiōe latrie: q̄ eſt cultus deo dedítus vt creatori. ꝛ q̄ nulli creature exhiberi debet: ipſe ſolus deus adorari debet. Cū igiẗ caro vel aīa v̄bo vnita ſit vt creatura: patet ꝙ eadē adoratiōe cuꝫ verbo nō eſt adoranda. Eſt tn̄ pre ceteris creaturis rationalibus ſimpl'r ꝛ p̄cipue adoranda ſeu venerāda nō tn̄ vt honor diuinitati exhibitus ei ꝑ ſe attribuaẗ qui quidē cultus exhibendus cōſiſtit in amore et cordis dilectione: ꝛ bonoꝝ tpaliū ꝛ ſacrificioꝝ ꝛ mēbrorū exhibitiōe. ꝛ oīmoda reuerētia q̄ ſibi minime exhibeẗ. Alia opinio q̄ cōmunior ē ꝛ verior apparet dicit: ꝙ hūana natura vnita diuine pſone eadē adoratione q̄ diuina pſona adoraẗ: eſt pie adorāda cōſiderādo ſꝫ naturā humanā vt verbo vnitā et nō ab ipſo ſeparatā. Nā qui eā ſic adorat nō peccat: q2 eam nō adorat vt creaturā: ſed vt vnitā diuine pſone. Et iſtā opinionē magiſter cōfirmat autoritatibus Aug. ꝛ Dam̄. Et tm̄ in ſpeciali.

An xp̄us ſm̄ ꝙ homo ſit perſona vel aliquid. a

Di.X

Argumentatio de vtraq; pte q̄ſtionis.

Solet etiam a quibuſdā inquiri. vtꝝ xp̄s ſm̄ ꝙ hō ſit pſona vel etiā ſit aliq̄d. Ex vtraq; pte huiꝰ queſtionis argumēta ꝯcurrūt. Ex eīn pſona ſit his diſſerūt rōibus. Si ſm̄ ꝙ hō aliq̄d eſt vel pſona: vel ſuba: vel aliud eſt. Sꝫ aliud nō: ḡ pſona vel ſuba. Si ſuba ē: vel rōnal': vel irrōnalis: ſꝫ nō eſt irrōnalis ſuba. ḡ rōnalis. Si v̄o ſm̄ ꝙ hō ē rōnalis ſuba. ḡ pſona: q2 hec eſt diffinitio pſone ſuba rōnalis idiuidue nature. Si ḡ ſm̄ ꝙ hō: eſt aliquid: ꝛ ſm̄ ꝙ homo pſona eſt. Sꝫ ecōuerſo: ſi ſm̄ ꝙ hō pſona eſt. vel tertia in trinitate: vel alia: ſed alia nō. ḡ tertia in trinitate pſona. At ſi ſm̄ ꝙ hō pſona eſt tertia in trinitate. ḡ deus. Propter hec incōueniētia ꝛ alia: quidā dicunt xp̄m ſm̄ hominēꝫ nō eſſe pſonā: nec aliquid niſi forte: ſm̄ ſit exp̄ſſiuū vnitatis pſone. Scđm eīn habet multiplicē rōem. Aliq̄n eīn exprimit cōditionē: vel ꝓprietatē diuine nature vel humane: aliq̄n vnitatē pſone: aliq̄n notat habitū: aliq̄n cām. Cuius diſtinctiōis rōnem diligenter lector animaduertat: atq; ī ſinu memorie recōdat: ne eiꝰ cōfundanẗ ſenſus cū de xp̄o ſermo occurrerit.

Et ſi xp̄s ſm̄ ꝙ hō dicaẗ ſubſtātia rōnalis. non inde tn̄ ſequiẗ ꝙ pſona ſit ſm̄ ꝙ homo. b

Illud tamen nō ſequitur qđ in argumētatione ſupiori inductū eſt. Qꝛ ſi xp̄s ſm̄ ꝙ hō eſt ſuba rationalis. ergo pſona. Nā ꝛ modo aīa chriſti eſt ſubſtātia rōnalis: non tn̄ pſona: q2 non eſt ꝑ ſe ſonans: imo aliĵ rei ꝯiūcta. Illa tn̄ pſone deſcꝑtio nō ē data ꝓ illis tribꝰ pſonis.

Alia ꝓbatio ꝙ xp̄s ſit pſona. c

Sed adhuc aliter nituntẗ ꝓbare xp̄m ſm̄ hoīem eſſe pſonam quia chriſtus ſm̄ ꝙ homo predeſtinatus eſt vt ſit dei filius. Sed illud eſt qđ vt ſit p̄deſtinatus eſt. ergo ſi p̄deſtinatus eſt ſm̄ ꝙ hō vt ſit filius dei. ꝛ ſm̄ ꝙ hō ē filiꝰ dei. Ad qđ dici pōt xp̄m eſſe id qđ vt ſit p̄deſtinatus eſt. Eſt eīn p̄deſtinatꝰ vt ſit filiꝰ dei ꝛ ip̄e vere eſt filius dei: ſed ſm̄ hoīem p̄deſtinatus eſt vt ſit filius dei: q2 ꝑ gratiā habet hoc ſm̄ hominē. nec tn̄ ſm̄ hominē eſt filius dei: niſi forte ſm̄ vnitatis perſone ſit exp̄ſſiuū vt ſit ſenſus. Ipſe q̄ eſt homo eſt dei filius: vt aūt ipſe ens homo ſit dei filiꝰ ꝑ gr̄am habet: ſꝫ ſi cauſa noteẗ falſū ē. Nō eīn quo homo eſt: eo dei filius eſt.

An xp̄s ſit adoptiuus filius ſm̄ ꝙ hō vel alio modo. d

Si vero queritur an chriſtus ſit adoptiuus filius ſm̄ ꝙ homo ſiue alio modo? reſpondemus chriſtuꝫ nō eſſe adoptiuū filiū aliquo mō: ſꝫ tn̄ naturalē: q2 natura filius dei eſt: nō adoptionis gr̄a. Nō autē ſic diciẗ filius natura vt diciẗ deus natura. Non eīn eo filiꝰ eſt quo deus eſt: q2 natiuitate diuinitatis filiꝰ eſt: ꝛ cum diciẗ natura vel nature filius quia naturaliter eſt filiꝰ: eandē. ſ. habens naturam quam ille qui genuit. Adoptiuus autem filius nō eſt: q2 prius non fuit: ꝛ poſtmodū adoptatus eſt in filiū: ſicut nos dicimur adoptiui filiĵ. Quia cuꝫ nati fuerimꝰ ire filiĵ: ꝑ gratiam facti ſumus filiĵ dei: chriſtus vero nunq̄ꜩ fuit non filius dei: ꝛ ideo nō eſt adoptiuus filius. Quare nō ſit adoptiuꝰ filiꝰ

Opinio ꝙ ſit adoptiuꝰ filius. e

Sꝫ ad hoc opponitur ſic. Chriſtus filius hominis eſt. i. vir-

ginis aut gratia aut natura: vl' vtroqꝫ mō.
Si vero natura: aut diuia aut hūana: ſed
diuina non: ergo aut humana natura: aut
nō natura eſt filiꝰ hominis. Si nō natura
ergo gratia tantū: ⁊ ſi etiam natura huma
na nō: ideo minꝰ ꝑ gratiā. Si ergo gratia:
filius hoīs eſt: adoptiuus filius eſſe vide-
Rñſio. tur: vt idez ſit naturalis filius patris: ⁊ ad
optiuꝰ filiꝰ virginis. Ad qđ dici pōt xp̄m
filiū virginis eſſe et natura vel naturaliter
et gratia: nec tamen adoptiuus filius vir/
ginis eſt: qꝛ nō ꝑ adoptionē: ſed per vnio-
nē filiꝰ virginis eſſe dicit̄. Filius enī virgi
nis dicit̄: eo ꝙ in virgine hominē accepit
Aug. ſup Johannē in vnitatē ꝑſone: ⁊ hoc fuit gr̄e ⁊ nō natu/
re. Vñ Augꝰ ſup Joh. ait: ꝙ vnigenitus
eſt equalis patri: non eſt gratie ſed nature
Ꝙ aūt in vnitatez ꝑſone vnigeniti aſſūptꝰ
eſt hō: gratie eſt nō nature. Chriſtus ḡ nec
dei nec hoīs eſt adoptiuꝰ filiꝰ: ſed dei natu
raliter: ⁊ homīs naturaliter ⁊ gratia filiꝰ.
Augꝰ de fide ad Petrum Ꝙ vero naturaliter ſit hoīs filius: Augꝰ
oſtendit in libro de fide ad Petrū. Ille ſcꝫ
deus factus eſt naturaliter hoīs filius qui
eſt naturaliter filiꝰ vnigenitꝰ dei patris. Ꝙ
aūt nō ſit adoptiuꝰ filius: ⁊ tamē gratia ſit
Hiero. ſuper epiſtolam ad Ephes filiꝰ: ex ſubditis ꝓbatur teſtimonijs. Hie/
ronymus ſup epiſtolam ad Epheſios ait:
De xp̄o Jeſu ſcriptū eſt: qꝛ ſemꝑ cū patre
fuit: ⁊ nunqꝫ eū vt eſſet voluntas paterna
preceſſit: ⁊ ille quidē natura filius eſt: nos
vero adoptione. Ille nunqꝫ nō fuit filius:
nos anteqꝫ eſſemus p̄deſtinati ſumꝰ: ⁊ tūc
ſpm̄ adoptionis accepimꝰ qñ credidimus
Hylarius ꝯtra neſtoriū ꝯtra ſabelliū ꝯtra arrium. filiū dei. Hylarius quoqꝫ in libro. iij. de tri
nitate ait: Dominꝰ dicens clarifica filiū tu
um: nō ſolo nomine ꝯteſtatꝰ eſt ſe eſſe filiū
dei: ſed etiaꝫ ꝓprietate. Nos ſumꝰ filij dei:
ſ; nō talis hic filius. Hic enī verus ⁊ ꝓpriꝰ
eſt filius origine: non adoptione: veritate:
non nuncupatione: natiuitate: non creati-
Aug. ſup Johannē one. Augꝰ etiam ſuper Johannē ait. Nos
ſumus filij gratia nō natura: vnigenitꝰ au
tem natura nō gratia: an hoc etiā in ipſo fi
lio ad hominē referēdū eſt. Ita ſane? Am/
Ambroſiꝰ. bro. quoqꝫ in. j. libro. de trini. ait. Chriſtuſ
filius eſt nō ꝑ adoptionē ſed ꝑ naturā: per
adoptionem nos filij dicimur: ille ꝑ verita
tem nature eſt. Ex his euidenter oſtendit̄
ꝙ xp̄s non ſit filius gratia adoptionis. Il
la enī gratia intelligit̄ cū Aug. eum nō eſſe
gratia filiū aſſerit: gratia enī ſed non adop
tionis: imo vnionis filius dei eſt filius ho
minis ⁊ econuerſo.

Vtruꝫ ꝑſona vel natura predeſti-
nata ſit. F

Deīde ſi queritur

vtꝝ p̄deſtinatio illa quā cōmemorat apl's
ſit de ꝑſona an de natura? Sane dici pōt ⁊
ꝑſonaꝫ filij que ſemꝑ fuit eſſe p̄deſtinatam
ſm hoīem aſſumptū: vt ipā. ſ. ens hō eſſet
dei filiꝰ: ⁊ naturā humanā eſſe p̄deſtinatā
vt verbo patris ꝑſonaliter vniret̄.

Iſta eſt diſtinctio decima huiꝰ ter
tij libri. In q̄ magiſter poſtꝙ egit de ꝯditionibꝰ cō
ſequētibꝰ actū vnionis quo ad naturā vnientē ⁊ vni
tā. Agit de ꝯditionibꝰ eiuſdē quo ad ꝑſonā in qua
dicimꝰ vnionē eſſe factam. Et tria facit. Primo enī
agit đ ꝑſonalitate q̄ ꝑtinet ad dignitatē nature. Se
cūdo de adoptiōe q̄ ꝑtinet ad dignitatē gr̄e. Tertio
de p̄deſtinatiōe q̄ attinet dignitati glorie. Primū vſ
qꝫ ibi. Si vo querit̄. Scđm vſqꝫ ibi. Deinde ſi q̄rit̄.
Tertiū vſqꝫ ad finē diſtinctōis. In ſpāli ſnīa magi
ſtri ſtat in tribꝰ ꝓpoſitiōibꝰ: quaꝝ p̄ma ē hec. Quā
uis xp̄s vt homo ſit humane nature indiuidua ſub-
ſtantia. idē tñ ſm ꝙ hō nō eſt aliqua ꝑſona. Hāc iſi
nuans magiſter querit. Vtꝝ xp̄s ſm ꝙ homo perſo
na ſit. Et ꝙ ſit perſona arguit ſic. Nā chriſtꝰ ſm ꝙ
homo eſt aliq̄d: aut igit̄ ē ſubſtātia aut aliud: nō ali-
ud: ergo ſubſtātia: ſed non ſubſtantia irrationalis.
ergo rationalis. cū ergo oīs ſubſtātia rationalis ſit
perſona: qꝛ ſm Boetiū: ꝑſona eſt rōnalis nature in-
diuidua ſubſtātia: ſequit̄ xp̄m ſm ꝙ hō eſſe ꝑſonam
In ꝯtrariū arguit ſic. Si xp̄s ſm ꝙ homo eſſet ꝑſo
na: ipſa eſſet tertia ꝑſona in trinitate ⁊ nō alia: ſꝫ cū
illa ſit deus: ſequit̄ xp̄m ſm ꝙ homo eſſe deū: cōſe-
quens eſt falſū: igit̄ illud ex quo ſequit̄ ſeu infertur:
ſed hoc eſt aſſumptū. ergo ⁊c̄. Et reſpondens magi
ſter dicit non eſſe cōcedendū xp̄m ſm ꝙ hō eſſe per-
ſonam: qꝛ dato ꝙ ſic: tunc verbum non naturam: ſꝫ
ꝑſonam aſſumpſiſſet: qđ ē falſū. ideo xp̄s ſm ꝙ ho-
mo nō eſt dicēdus ꝑſona vel aliq̄s: niſi forte iſta pre-
poſitio ſm exp̄ſſe denotaret vnitatē ꝑſone: ⁊ hoc pa
ter in lr̄a vbi etiā ponit multiplicē acceptionē huiꝰ p̄
poſitionis. Poſtea magiſter ſoluit argumentū factū
in oppoſitū: dicēs iſtā conſequentiā nō valere xp̄us
eſt ſubſtātia rationalis. ergo ē ꝑſona: qꝛ perſona di-
cit̄ quaſi res per ſe ſonans ⁊ non alteri ꝯiuncta: qđ
non eſt veꝝ de natura humana in xp̄o. Ex alio etiā
dicit cōſequentiā illam non valere: qꝛ diffinitio ꝑſo-
ne in argumento allegata nō cōuenit diuinis perſo-
nis: licet alijs bñ ꝯueniat: ⁊ ſic relinquit nō fore cō-
cedendū ꝙ xp̄s ſm ꝙ homo ſit perſona. Cōtra hoc
iterū opponit ſic. Chriſtus ſm ꝙ homo ē p̄deſtinatꝰ
vt ſit filius dei: ſed ſm ꝙ eſt filius dei eſt ꝑſona: igit̄
ſm ꝙ eſt homo eſt ꝑſona. Et reſpondēs magiſter di
cit antecedēs eſſe multiplex. qꝛ ly ſm cū reduplicati
one pōt cadere: vel ſuper p̄deſtinationē: ⁊ ſic aſſum
ptum eſt verum: ſed argumentū nō valet: vel poteſt
cadere ſuper filiationē: ⁊ ſic argumentum eſt bonū
ſed aſſumptum eſt falſum. Secūda ꝓpoſitio eſt hec
Filius virginis temporalis non eſt dei filius adopti
uus ſed naturalis. Hanc magiſter p̄cedens querit.
Vtrum chriſtus ſm ꝙ homo ſit filius adoptiuus
Et reſpōdet chriſtum eſſe filiuꝫ non adoptione: ſed
natura. non tamen ſic dicitur filius natura: ſicut dici
tur deus natura diuinitatis: filius vero naturaliter
ꝓprietate natiuitatis: vel dicit̄ deus natura forma-

liter: ⁊ filius natura originaliter. Et ꝙ nō ē fili⁹ ado
ptiuus patet: q: prius nō fuit nō filius: ⁊ poſtea ī fi
liū adoptatus: ſicut homines in filios adoptant: ſed
ſemꝑ fuit filius. ergo nō adoptiuus. Sed cōtra hoc
arguit ſic. Chriſtus eſt fili⁹ dei natura: ⁊ filius virgi
nis ꝑ generationē: cum igit̄ eſſe filiuȝ ꝑ grām ſit eſſe
filiū adoptione: videtur certe ꝙ ſ'm ꝙ homo ſit fili⁹
adoptiuus. Et reſpondet ꝙ licet ſit filius virginis:
ſimul ꝑ naturam ⁊ gratiam vnionis: ex hoc tamen
non pōt dici filius adoptiuus: cum nō ſit filius virgi
nis ꝑ gratiam adoptionis: ⁊ hoc ꝓbando magiſter
allegat ſanctoꝝ autoritates. Tertia ꝓpoſitio ē hec.
Filius dei qui ſ'm ꝙ de⁹ eſt ꝓ noſtra ſalute tꝑaliter ī
carnatus: ⁊ ſ'm ꝙ hō eternaliter ṗdeſtinatus. Hāc
magiſter inſinuās querit. Utrū natura vel ꝑſona in
xp̄o fuit ṗdeſtinata. Et rn̄dendo dicit ꝙ vtrūqȝ: nā
perſona fuit ṗdeſtinata: vt ſcȝ ens hō fieret fili⁹ dei
⁊ ſimil'r natura vt vniret̄ verbo dei in vnitate ꝑſone
Et tm̄ de ſentētia hui⁹ diſtin. in ſpeciali.

Utrū xp̄s ſit creatura ſiue creat⁹ vel factus. a

DI.XI ſ **Vlet etiam**
queri vtruȝ debeat ſimpl'r
dici atqȝ ꝯcedi xp̄m eſſe fa
ctū vel creatū. vl' creaturā
Ad qđ dici pōt: hoc ſimpliciter ⁊ abſqȝ de
terminatōe min⁹ ꝯgruēter dici. Et ſi qn̄qȝ
breuitatis cā ſimpl'r denūciet̄: nūqȝ tn̄ ſim
Auguſti. pliciter debet intelligi. Quia vt Aug. in. j.
li. de trini. ait: Cum de xp̄o loqmur qđ ſ'm
qđ ⁊ ꝓpter quid dicat̄: prudens ⁊ diligēs
ac pius lector intelligere debet. Qui xp̄m
vel dei filiū nō eſſe factū vel creaturā: in ṗ
mo libro de trini. oſtendit ita inquiēs. In
ṗncipio erat verbū: ⁊ verbū caro factū ē.
⁊ oīa ꝑ ipſum facta ſunt. Neqȝ dicit omnia
niſi que facta ſunt. i. omnē creaturam. Un̄
liqđe apparet ipm factū nō eſſe: ꝑ quē om
nia facta ſunt. ⁊ ſi factus non eſt: creatura
nō eſt. Si aūt creatura nō eſt: eiuſdē cū pa
tre ſubſtātie eſt. Oīs em̄ ſuba que de⁹ non
eſt: creatura eſt: ⁊ que creatura nō eſt: de⁹
eſt. Sed ſi filius nō eſt eiuſdē ſube cui⁹ pa
ter: ergo facta ſubſtantia eſt: ⁊ ſi facta ſuba
eſt: non oīa ꝑ ipſum facta ſunt. At oīa per
ipſum facta ſunt: facta ergo ſuba non eſt: ſ;
vna cum patre infecta ſuba eſt. Itē in eo
dē. Si vel filiū fecit pater quē non fecit ipe
filius: non omnia ꝑ filiū facta ſunt. At om
nia ꝑ filium facta ſunt. Ipſe ergo fact⁹ nō
eſt: vt cū patre faceret oīa que facta ſūt.
Idē in libro. lxxxiij. queſtionū. Dicit̄ cre
atura quicquid fecit deus pater per filiuȝ:
Ambroſi⁹ qui nō pōt appellari creatura: qm̄ ꝑ ipſum
facta ſunt oīa. Ambro. in. j. lib. de trinita.
Probemus inqt creaturaȝ non eſſe dei fili
um. Audiuimus em̄ in euāgelio dn̄m mā
daſſe diſcipulis. Predicate euangeliū vni
uerſe creature. Qui vniuerſā creaturā di
cit nullam excipit: ⁊ vbi ſunt qui creaturā
xp̄m appellāt? Nā ſi creatura eſſet: ſibi mā
daret euangeliuȝ predicari: ⁊ ſubiect⁹ eſſet
vanitati: quia teſtāte apoſtolo: oīs creatu
ra vanitati ſubiecta eſt. Non ergo xp̄s cre
atura eſt ſed creator: qui docende creature
diſcipulis mandat officium.

De ꝑfidia ⁊ pena Arrij. b

Arrij hec fuiſſe per
fidia legit̄ vt xp̄m creaturā faceret. Ideo
effuſa ſunt Arrij viſcera atqȝ crepuit medi
us ꝓſtratus in faciē: ea quibus chriſtū ne
gauerat feda ora pollut⁹. His alijſqȝ pluri
bus teſtimonijs inſtruimur non debere fa
teri ſimpliciter xp̄m eſſe factum vel creatu
rā: ſ; addita determinatione recte dici pōt.
vt ſi dicat̄ fact⁹ ſ'm carnē vel ſ'm hoieȝ: vt
factura humanitati: nō deo attribuat̄. Ut
em̄ ait Ambro. in. j. lib. de trini. Nō deus Ambroſi⁹.
factus eſt: ſed deus dei filius natus eſt: po
ſtea vero ſ'm carnē homo factus ex Ma
ria eſt. Miſit em̄ deus filium ſuum factuȝ
ex muliere: factum ſub lege. Filium inquit
ſuum ſcȝ non vnum de multis: cū dicit ſu
um: generatiōis eterne ꝓprietatem ſigna
uit. Poſtea factū ex muliere aſſeruit: vt fa
ctura nō diuinitati ſed aſſumptioni corpo
ris aſcriberet̄. Factum ergo ex muliere di
cit: ꝓpter carnis ſuſceptionē: ſub lege: pro
pter obſeruantiā legis: generatio generati
oni nō ṗiudicat nec caro diuinitati. Deus
em̄ eternus incarnatiōis ſacramentū ſuſce
pit nō diuidu⁹ ſ; vnus: ⁊ in vtroqȝ vn⁹ ſcȝ
diuinitate ⁊ corpore. Non em̄ alter ex pa
tre: alter ex virgine: ſed idem aliter ex pa
tre: aliter ex virgine: qui factus eſt ſ'm no
ſtre ſuſceptionē nature: nō ſ'm eterne ſub
ſtantiā vite: quē legim⁹ primogenitum ⁊
vnigenitū. Primogenitum: q: nemo ante
ipſum. Unigenitū: quia nemo poſt ipſum
Ex his euidēter tradit̄ q̄ intelligentia acci
piēdū ſit cū dicit̄ chriſtus factus: vel ſim
plicit̄ vel cū additamēto: vt factura. ſ. vel
creatura nō ad aſſumentē deū: ſ; ad aſſum
ptū hoieȝ referat̄. In deo em̄ creatura eē
nō pōt: vt Ambro. ait. j. lib. de trini. Nun Ambroſi⁹.
quid dico factus eſt xp̄s? Nunqđ manda
to creat⁹ eſt chriſtus? Quomodo aūt crea
tura eſſe in deo poteſt. Etem̄ deus nature

ſimplicis eſt nō ꝯiuncte atq̃ cōpoſite: cui nihil accidat: ſed ſolū qḋ diuinū eſt in natura habeat ſua. Et ſi ergo xp̃s ſm̃ hoiem dicit̃ creatura: nō tn̄ ſimpl'r ꝑdicādus eſt creatura. Nec ex eo ꝙ xp̃s ſm̃ hoiez dr̄ eē creatura pōt quis ꝓgredi ſic argumētādo Si ſm̃ ꝙ homo xp̃s eſt creatura: vl' rationalis vel non: vel que eſt deus vel non nitens ꝑ hoc ꝓbare xp̃m eſſe aliquid non diuinū: q2 quod ipſe eſt ſm̃ hominē ipſe eſt. Et ideo ſi ſm̃ hominē eſt aliqua ſubſtātia nō diuina: eſt vtiq̃ aliquid nō diuinū. Sz ex tropicis locutionibus nō eſt recta argumentationis ꝓceſſio. Illa autē locutio tropica eſt qua xp̃s dicit̃ creatura: vel ſimpliciter vel cum adiunctione.

Iſta eſt diſtinctio vndecima hui⁹ tertij libri. In qua magiſter poſtq̃ egit de cōditionibus cōſequētib⁹ ex actu vnionis ad dignitatē perſone pertinētibus: agit de conditionibus ad defectuz ſpectantib⁹. Et circa hoc tria facit. Primo oſtendit xp̃m nō debere dici creaturā ſimpl'r ꝛ abſolute. Secūdo oſtēdit ꝙ pōt dici creatura cū certa tn̄ determinatione. Tertio aūt excludit obiectionez que poſſet fieri in cōtrariū. Primū vſq̃ ibi. His aliiſq̃. Secūdū vſq̃ ibi. Et ſi ergo xp̃s. Tertiū vſq̃ ad finem diſtinctionis. In ſpeciali ſentētia magiſtri ſtat in trib⁹ ꝓpoſitionib⁹: quarū prima eſt hec. Licet ꝑſona verbi ſit hypoſtatice in humana natura. abſolute tamē loquēdo xp̃s nō eſt creatura. Hanc magiſter inſinuans querit. vtrū ſit cōcedendū ꝙ chriſtus debeat dici factus vel creatus vel creatura. Ad quam queſtionem reſpōdendo dicit: ꝙ nullo modo ſimpl'r debeat dici ꝙ ſit factus vel creat⁹ vel creatura: qḋ diuerſis ſanctoꝝ autoritatibus ꝓbat in lr̃a: quorum quidam dicunt. Ex quo ꝑ ipſum facta ſunt oīa. non poteſt dici factus. ꝛ ꝑ ꝯſequens nec creatura. Alij vo dicunt. Si ipſe fuiſſet creatura: mandatum ſibi fuiſſet euangeliū ꝑdicare: cum in euangelio dicat̃. Predicate euangeliū omni creature. Alij vero aſſerunt Si eēt creatura eſſet ſubiectus vanitati: cū apoſtolus dicat omnē creaturā vanitati eſſe ſubiectā: q̄ omnia abſurda ſunt: ꝛ per conſequēs ſimpl'r loquendo xp̃s non eſt creatura. Scḋa ꝓpoſitio eſt hec. Quāuis ſimpl'r loquendo non ſit cōcedendū: xp̃us eſt factus vel creatura: pōt tn̄ hec ꝓpoſitio concedi cum determinatione ſumpta. ſ. dicendo ſic: chriſt⁹ ſm̃ naturā aſſumptā eſt creatura. vel xp̃s ſm̃ ꝙ homo incepit eē. Quod ꝓbat diuerſis ſanctoꝝ autori. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Quāuis ſit ꝯcedēdū ꝙ xp̃s ſm̃ humanā naturam ſit factus vel creatura. ex hoc inferri non debet ꝙ ſit creatus ſimpliciter: cum ibi argueretur a locutione in tropi figura. Hec ꝓpoſitio patet ꝑ hoc ꝙ arguitur ſic. Chriſt⁹ ſm̃ ꝙ hō eſt creatura. igitur xp̃s eſt creatura: q2 arguit̃ a ꝓpoſitione ſeu locutione que eſt in figura tropi: vbi videlicet illud quod eſt partis attribuitur toti: qualis modus arguendi non valet. Et tm̄ in ſpeciali.

An homo ille ſemꝑ fuerit vel ceperit eſſe. a

DI.XII

Poſt predicta querit̃: vtrū hō ille cepit eſſe vel ſꝑ fuerit: ſicut ſimpl'r enūciamus xp̃um vel dei filiū ſꝑ fuiſſe: nec cepiſſe. De hoc Aug. ita inq̄t ſuper Ioh. Habuit aliqñ dei filius qḋ nōdū habuit idē ipſe hō dei filius: q2 nōdū erat hō. Itē idē in eodez. Priuſq̃ mūdus eſſet nec nos eram⁹: nec ipſe mediator dei ꝛ hominū hō xp̃s ieſus. Idem ſuꝑ pˢ. Chriſt⁹ noſter ꝛ ſi forte hō recēs eſt: tn̄ ē etern⁹ deus. Alibi vero legit̃ ꝙ puer ille creauit ſtellas. Et xp̃s dicit ſe eſſe principiū: ꝛ eſſe añ Abraā. His ḡ aliiſq̃ autoritatib⁹ in nullo reſultātes dicim⁹ hoiem illū inq̃tū hō eſt cepiſſe inq̃tū verbum eſt ſemꝑ fuiſſe. Hic eñ abſq̃ diſtinctione non eſt referenda reſponſio. Nā ꝛ ipſe Aug⁹ hmōi vtit̃ diſtinctione in pluribus locis: dicēs ꝑ xp̃m oīa eſſe facta inq̃tū verbū eſt. Scḋm illud vo ꝙ hō eſt: ipm̄ eſſe factū ꝛ glorificatū. Si ḡ ad ꝑſonā reſpicias: cōſidēter dic hoiem illum ſꝑ fuiſſe. Si vero ad naturā hominis: concede eum cepiſſe.

Aug. ſuꝑ Iohannē

Aug. ſuꝑ pſal.

Si de⁹ aliū hoiem aſſumere potuit vel aliunde q̃ᷓ de genere Ade. b

Solet etiam queri vtrum aliū hominē vel aliunde q̃ de genere illius Adam deus aſſumere potuerit. Ad quod ſane dici poteſt ipſum aliam animā ꝛ aliā carnem potuiſſe aſſumere: quia gratia tantū aſſumpta eſt anima illa et caro a verbo dei. Ut eñ ait Auguſtin⁹: In rebus per tempus ortis illa ſumma gratia eſt: ꝙ homo in vnitate ꝑſone cōiunct⁹ eſt deo. Potuit ergo deus aliā animā ꝛ aliaz carnem ſumere: ꝛ carnem vtiq̃ aliunde q̃ de genere Adam. Unde Auguſtinus in libro. xiij. de trinitate. Potuit itaq̃ de⁹ hominem aliunde ſuſcipere: in quo eſſet mediator dei ꝛ hominū: non de genere illius Adam qui peccato ſuo obligauit gen⁹ humanum: ſicut ipſum quem primo creauit. non de genere alicuius creauit. Poterat ḡ vel ſic vel alio quo vellet mō creare vnum aliū de quo vinceret̃ victor ꝑoris. Sz melius iudicauit ꝛ de ipō qḋ victū fuerat genere aſſumere hoiem ꝑ quē hoīs vinceret inimicuz: ꝛ tamen ex virgine cuius conceptum ſpūs nō caro: fides nō libido ꝑuenit nec interfuit carnis cōcupiſcētia qua cete-

Reſpōſio.

Auguſti.

Auguſti.

ri concipiunt qui originale trahunt peccatum: ſed credendo non concumbendo fa/cta eſt fecundata virginitas. Ex his aper/te oſtenditur ⁊ aliū ⁊ aliunde hominē de/um aſſumere potuiſſe.

Si homo ille potuit peccare vł non eſſe deus. c

Ideo non immerito querit. Utrum homo ille potuerit peccare vel non eſſe deus. Si enī potuit peccare: ⁊ potuit damnari. Si potuit damnari: potuit non eſſe deus. ergo ſi potuit pecca/re: potuit non eſſe deus. quia eſſe deum et poſſe velle iniquitatē ſimul eſſe nequeūt. Hic diſtinctione opus eſt: vtrum de per/ſona an de natura agit. Si enī de perſona agitur manifeſtū eſt q̄ peccare non potu/it: nec deus non eſſe potuit. Si vero de natura: diſcutiendū eſt vtrū agat de ea vt ver/bo vnita an de ea tanq̄ nō vnita verbo et tñ enti: id ē: an de ea ſm q̄ fuit vnita verbo an de ea ſm q̄ eſſe potuit ⁊ nō vnita verbo Non eſt enī ambiguū animā illā entē vnitam verbo peccare non poſſe: ⁊ eſt ſine ambiguitate verū eandē ſi eſſet ⁊ nō vnita verbo: poſſet peccare.

Quorūdam opinio q̄ potuerit etiā vnita deo peccare. d

Quidā tamē pbare conātur etiā eā vnitā verbo poſſe peccare: q̄ liberū arbitriū habet: ⁊ ita pōt flecti ī vtrāq̄ partē: qđ friuolū eſt: cū ⁊ angeli liberū arbitriū habeāt: ⁊ tñ grā adeo ſunt cōfirmati vt peccare nequeāt. Quātomagis ⁊ ille homo cui ſpūs eſt datus ſine mēſura Inducūt quoq̄ autoritatē ad pbandum idem. Scriptū eſt enī in lib. Sap. Qui potuit tranſgredi ⁊ non eſt tranſgreſſus: facere malū ⁊ nō fecit. Sed hoc accipiendū eſt ſm mēbra: vel ptim de capite: ptim de mēbris. De capite: nō eſt trāſgreſſus: ⁊ non fecit malū. De membris: potuit tranſgredi: ⁊ facere malum. (Autoritate videꝛ ad idem.)

Si deus potuerit aſſumere hominem in ſexu muliebri. e

Solet etiam queri q̄uis curioſe a nonnullis: ſi deus huma/nam naturā potuit aſſumere ſm muliebrē ſexum. Quidā arbitrant eū potuiſſe aſſumere hominē in femineo ſexu vt aſſumpſit in virili. Sed oportunius atq̄ conuenientius factū eſt: vt de femina naſceretur et virū aſſumeret: vt ita vtriuſq̄ ſexus liberatio oſtēderetur. Uñ Aug. in li. lxxxiij. queſtionū. Homis liberatio in vtroq̄ ſexu debuit apparere: ergo q̄ virum oportebat ſuſcipere: qui ſexus honorabilior eſt: conſe/quēs erat ⁊ feminei ſexus liberatio. Hinc apparet q̄ ille vir de femina natus eſt. Sapientia ḡ dei que dicitur vnigenit⁹ fili⁹ homine ſuſcepto in vtero ⁊ de vtero virginis liberationē hominis indicauit. (Auguſti.)

Iſta eſt diſtinctio duodecima huius tertij libri. In qua magiſter poſtq̄ inquiſiuit an chriſtus debeat dici creatura: inquirit an in ipſo fuerunt defect⁹ quos natura habet ſibi cōmuniter annexos. Et tria facit. Nam primo inquirit an aſſumpſit defect⁹ omnē naturā creatam cōmuniter ſequētes. Scđo an aſſumpſerit defectus naturā humanā cōſequētes ſpecialiter. Tertio an naturā aſſumere in ſexu muliebri potuerit. Primū facit vſq̄ ibi. Solet etiam queri. Secundū vſq̄ ibi. Solet etiam queri q̄uis. Tertiū vſq̄ ad finē diſtin. In ſpeciali ſentētia magiſtri ſtat in trib⁹ ppoſitionibus: quarū prima eſt hec. Quāuis concedendum ſit chriſtum ſm hominē tpaliter incepiſſe: tenendū eſt tñ ipm ſm verbum eternaliter fuiſſe. Hanc magiſter ponens querit: vtrū ſcꝫ iſte hō ſcꝫ chriſtus initiū habuit vel ſemper fuit: ſicut filiū dei dicimus ſemp fuiſſe. Et q̄ eſſe incepit arguit ſic. Chriſtus eſſe acquiſiuit quod aliquando nō habuit: quia non ſemp homo fuit. igitur eē incepit. In oppoſitū arguit ſic. De xpo puero in ſcriptura legitur: q̄ manus eius creauerunt ſtellas quod quia in principio mundi fuit. igit chriſtus fuit ante mundū: ⁊ p conſequens nō incepit eſſe. Uñ ad queſtionem iſtā reſpondens p diſtinctionē dicit: q̄ ſi queſtio querit de pſona: tunc fuit ab eterno. Si vero querit de natura humana: tunc initiū habuit. Secūda ppoſitio eſt hec. Aliūde q̄ de materia Ade xps potuit carnem aſſumere: q̄uis peccādo nō potuit ſe polluere. Hanc magiſter ponens querit. vtrū verbū potuit alium hominem q̄ aſſumpſit aſſumere: qui videlicet nō fuiſſet de pmi hominis genere. Et reſpōdet q̄ ſic: quia ſicut primū hominem de terra ⁊ non alteri⁹ homis genere formauit: ſic ⁊ nouo modo potuiſſet hominē formaſſe ⁊ aſſumpſiſſe: cōgruū tamē erat vt de genere Ade aſſumeret homo: vt per eundem per quē homo fuit victus: diabolus victor vinceret. Poſtea querit an iſte homo. ſ. chriſtus potuit peccare. Et arguit q̄ nō. q̄ ſi peccare potuiſſet: dānari potuiſſet: ⁊ ſic nō fuiſſet de⁹. Reſpōdendo dicit q̄ perſona chriſti peccare nō potuit: nec natura humana. nec anima ſi conſiderent put ſunt verbo vnita. Si autem cōſiderent put ſi eēnt vel eſſe poſſent nō vnita verbo ſꝫ ſepata ab eo. potuit vel poſſet peccare. Sed contra illud obijcit dupliciter. Primo ſic Natura humana verbo vnita habuit liberū arbitriū ideo potuit peccare. Ubi reſpōdendū eſt. q̄ nō omnes habentes liberū arbitriū pñt peccare. q̄ angeli beati habent liberū arbitrium. ⁊ tamen nō poſſunt peccare. ⁊ multo minus ipſe xps. Unde patet argumētū nō valere. Scđo obijcit p autoritatē ſcripture q̄ dicit virū beatū qui potuit trāſgredi ⁊ nō ē tranſ-

greſſus. Et reſpondendo dicit ꝙ illa autoritas tota intelligenda eſt de membris xpi: ⁊ non de capite. ſ. xpo: vel ꝑtim de mēbris xpi ⁊ ꝑtim de xpo: vt videlicet ly ē potuit trāſgredi intelligat̃ dictū de membris ⁊ ly nō tranſgreſſus de xpo. Tertia ꝓpoſitio ē hec Quāuis ſit concedendū ꝙ chriſtus potuit aſſumere ſexum femineum. eſt ta men tenendū ꝙ ſexū virilē aſſumere de femina eſt magis congruum. Hanc magiſter inſinuans querit vtrū deus potuit aſſumere ſexum muliebrem. Reſpondendo aūt dicit ꝙ ſic: ſed fuit magis cōueniens ⁊ congruū: vt aſſumeret naturam in ſexu virili ex femina: vt ꝑ hoc oſtēderet vtriuſqȝ liberationē ꝑ xpm eſſe fiendā: qđ cōfirmat autoritate beati Auguſtini. Et tm̄ in ſpēali.

Si xps ſm naturā hoīs in ſapientia et gratia ꝓficere potuit vel ꝓfecit. a

DI. XIII

Preterea ſcien

p dum eſt xpm ſm hominē ab ipſa conceptione grē plenitudinē recepiſſe: cui ſpūs datus eſt non ad menſuram: ⁊ in quo plenitudo diuinitatis corꝑaliter habitat. Ita xo habitat. vt ait Aug. ad Dardanū: ꝙ omni grā plenus eſt. Nō ita habitat in ſanctis vt in nr̄o corꝑe ineſt ſenſus ſingulis membris: ſed nō q̄ntū in capite. Ibi enī ⁊ viſus eſt ⁊ auditus: ⁊ olfactus ⁊ guſtus ⁊ tact⁹. In ceteris aūt ſolus eſt tactus. Ita in xpo habitat oīs plenitudo diuinitatis: q̄r ille eſt caput in quo ſunt omnes ſenſus: in ſanctis vero quaſi ſol⁹ eſt tactus: q̄bus datus eſt ſpūs ad menſurā cum de illius plenitudine acceperūt. Acceperūt aūt de illi⁹ plenitudine nō ſm eſſentiam: ſed ſm ſimilitudinē: q̄r nūq̄ȝ illā candē eſſentialiter: ſed ſimilē acceperūt grām. Puer ergo ille plenus ſapīa ⁊ grā fuit ab ipſa conceptione. Unde Hiere. recte dicit: Nouū faciet dn̄s ſuꝑ terrā: mulier circundabit virū: q̄r in vtero virginis ꝑfect⁹ vir extitit: nō ſolū ꝓpter aīam ⁊ carnē: ſ etiā ꝓpter ſapiētiā ⁊ gratiā qua plen⁹ erat.

Quō dr̄ plenitudo diuinitatis habitare in xpo.

Quō intelligat̃ de plenitudine ei⁹ accepimus.

Autoritatem ponit que videt̃ obuiare. b

Huic autem ſentē

tie videt̃ obuiare qđ in Luce euangelio legitur. Ieſus ꝓficiebat ſapientia et etate et gratia apud deū ⁊ homines. Si enī ꝓficiebat ſapiētia ⁊ gratia: nō videt̃ a cōceptiōe habuiſſe plenitudinē gratie ſine menſura. Ad quod ſane dici pōt ipm ſm hoīem tantam a ꝯceptione accepiſſe ſapiētie ⁊ gratie plenitudinē vt de⁹ ei plenius ꝯferre nō potuerit: ⁊ tn̄ vere dicit̃ ꝓfeciſſe ſapīa et grā: nō quidē in ſe ſed in alijs qui de ei⁹ ſapientia ⁊ gratia ꝓficiebant: dum eis ſapiētie ⁊ gratie munera ſm ꝓceſſū etatis magis ac magis patefaciebat. Unde Greg⁹ in quadam omel. ait: Iuxta hoīs naturam ꝓficiebat ſapīa. nō ꝙ ipē ſapientior eſſet ex tempore: q̄ a p̄ma ꝯceptiōīs hora ſpū ſapiētie plen⁹ ꝑmanebat: ſed eandē q̄ plenus erat ſapientiam ceteris ex tpe paulatim demōſtrabat. Iuxta hoīs naturā ꝓficiebat etate de infantia ad iuuentutem. Iuxta hoīs naturā ꝓficiebat grā: non ipē qđ nō habebat ꝑ acceſſum tpīs accipiēdo: ſed pandēdo donum gratie qđ habebat. Apud deū ⁊ hoīes ꝓficiebat: q̄r q̄ntum ꝓficiente etate patefaciebat hominibus dona gratie que ſibi inerant ⁊ ſapientie. tātū eos ad laudē dei excitabat: ⁊ ſic deo patri ad laudē dei ⁊ hominibus ad ſalutē ꝓficiebat. In alijs ḡ nō in ſe ꝓficiebat ſapientia ⁊ grā. Un̄ in eodem euangelio puer ille ſapientia plen⁹ ⁊ grā ꝑhibetur. Sic ergo dicit̃ ꝓfeciſſe ſapientia ⁊ gratia vt aliquis rector eccleſiaſticus dicit̃ ꝓficere in cura ſibi tradita: cū per eius induſtriā alij ꝓficiunt.

Grego.

Predictis videt̃ aduerſari quod Ambroſius ait. c

Alibi tamē ſcriptū

reperit̃ ꝙ ſm ſenſum hoīs ꝓfecerit ſicut etate hominis ꝓfecit. Ait enī Amb. in lib. ij. de ſpūſancto ſic. Deus ꝑfectionē nature ſuſcepit humane. Suſcepit ſenſū hominis: ſed nō ſenſu carnis fuit inflatus. Senſu hoīs animā dixit conturbatā: ſenſu hominis eſuriuit ⁊ rogauit: ſenſu hoīs profecit ſicut ſcriptū eſt: Ieſus ꝓficiebat etate ⁊ ſapientia ⁊ gratia. Quō ꝓficiebat ſapiētia dei? Profectus etatis: ⁊ ꝓfectus ſapiētie. non diuine: ſed humane nature eſt. Ideo etatē cōmemorauit: vt ſm hoīem crederes dictū. Etas enī nō diuinitatis: ſed corporis eſt: Ergo ſi ꝓficiebat etate hoīs ꝓficiebat ſapientia hoīs. Senſus aūt ꝓfecit: q̄ ſenſus ideo ſapientia. Quis ſenſus ꝓficiebat? Si humanus ergo ſuſceptus eſt ipſe. Si diuin⁹: ergo mutabilis ꝑ ꝓfectū. Qđ enī ꝓficit mutat̃ in melius: ſed qđ diuinū eſt nō mutat̃. Qđ ḡ mutat̃: nō eſt diuinū. Senſus ergo ꝓficiebat human⁹. Senſum

Ambroſi⁹.

De duob⁹ ſenſib⁹ xpi ſcȝ gemina ſapīa.

Definatio autoritatis.

ergo ſuſcepit humanū. Nec poterat cōfor
tari virtus dei: nec creſcere de⁹: nec altitu/
do ſapientie dei impleri. Que ḡ implebat
non erat dei: ſed noſtra ſapientia. Nā quō
implebat. qui vt omnia impleret deſcēdit.
Per quem aūt ſenſum dixit Eſa. q̄ patrē
neſciebat puer aut matrem. Scriptum eſt
enī: Priuſq̄ ſciat puer patrē aut matrem:
accipiet ſpolia ſamarie. Sapientiā enī dei
futura ⁊ occulta non fallunt. Expers autē
agnitiōis infantia. p̱ humanā vtiq̄ īpru=
dentiā quod adhuc non didicit ignorat.
Sed verendū eſt inq̄ ne ſi duos principa=
les ſenſus aut geminā ſapientiam xp̄o tri
buimus: xp̄m diuidamus. Nunq̇d cum ⁊
diuinitatem eius ⁊ carnē adoramus: xp̄m
diuidimus? Nunq̇d cum in eo imaginem
dei crucēq̄ veneramur: diuidimus eum?
Apl's certe q̇ de eo dixit. Quī ⁊ ſi crucifix⁹
eſt ex infirmitate nr̄a: viuit tn̄ ex v̄tute dei
Ipſe dixit q̄ nō diuiſus eſt xp̄s. Nūquid
etiam cum dicim⁹: q̄ aīam rōnalē ⁊ intel=
lectus noſtri ſuſcepit capacem: diuidimus
eū. Nō enī ipſe deus verbū p̱ aīa rationali
⁊ intellectus capaci in carne ſua fuit: ſ₃ ani
mā rationalē ⁊ intellectus capacē: ⁊ ipſam
humanā ⁊ eiuſdē ſubſtantie: cuius noſtre
ſunt anime ⁊ carnē noſtre ſimilē eiuſdēq̄
cuius caro eſt noſtre ſubſtātie ſuſcipiēs p̱=
fectus etiā homo fuit.

De intelligentia premiſſorum verborum. d

Hec v̄ba Ambroſij pia diligentia inſpicienda ſunt q̄ ex par/
te hominis ignorantiam inſtruūt ⁊ illumi=
nant: ex parte errandi fomitem male intel=
lecta miniſtrant. His etenī euidēter tradit
duos in xp̄o eſſe p̄ncipales ſenſus ſiue ge/
minā ſapiētiā. Neq̄ ideo vnitas ⁊ ſingula
De gemīa xp̄i ſapiētia geni= ta ⁊ creata. ritas p̱ſone diuidit. Sed iuxta duas natu
ras duas habet ſapiētias: vnā nō creatā:
ſed genitā: que ipſe eſt: alterā nō genitā: ſed
creatā: ⁊ p̱ gratiam ei collatā. Nā Eſa. de
eo p̱teſtat. Requieſcet ſup̱ eum ſpūs ſapi
entie ⁊ intellectus ⁊c̄. Spū ergo ſapientie
⁊ intellectus. id eſt. ſapientia ⁊ intelligētia
p̱ ſpūmſanctū gratis data: xp̄s erat ſapi/
ens ſ₃m aīam. Scd̄m deū vero ſapiēs erat
ſapientia eterna: que deus eſt. Et ſicut in=
q̄tum de⁹ eſt: bonus eſt bonitate naturali
q̄ ipſe eſt: ⁊ iuſtus iuſticia naturali q̄ ipſe eſt
ita ſapiēs ſapientia naturali q̄ ipſe eſt. Aīa
vero ei⁹ ſicut bona eſt ⁊ iuſta bonitate vel
iuſticia gratis data: que ipſe vel ipſa nō eſt
ita eſt ſapiēs ſapiētia gratis data: que ipſa
non eſt. Et licet gemina in xp̄o ſit ſapiētia:
vna tamē eademq̄ p̱ſona eſt: que inq̄tum
deus eſt: ⁊ inq̄tum natura diuina eſt: ſapi
ens eſt ſapientia ingenita. ſ. ſapientia eter=
na que eſt pater: ⁊ ſapientia que non eſt in
genita que communis eſt tribus perſonis
non tn̄ gemina ſapientia: q̄a non eſt alia et
alia ſapientia ſapientie ingenita: que tantū
filius eſt. ⁊ ſapientia que cōmuniter pater
eſt ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus. Inq̄tū vero ea/
dem p̱ſona eſt homo. i. ſ₃m hoīem acceptū
vel inq̄tum eſt ſubſiſtēs ex anima ⁊ carne
ſapiens eſt ſapientia gratuita. Sapiens er
go eſt humano ſenſu ⁊ diuino.

Quō intelligendū ſit illud ſenſus p̱ficiebat humanus. e

Sed ex qua cauſa illius dicti intelligentia. ſ. ſenſus p̱ficiebat
humanus: aſſumenda eſt. Apte enī videt
Ambro. innuere q̄ ſ₃m humanum ſenſum
chriſtus p̱fecerit: ⁊ q̄ infantia eius expers
cognitionis fuerit: ⁊ patrē ⁊ matrem igno
rauerit quod nec eccleſia recipit nec p̄miſ/
ſe autoritates patiunt ſic intelligi. Sed ita
ſane poteſt accipi vt q̄tum ad viſū homi
num ⁊ ſui ſenſus oſtenſionē xp̄us p̱feciſſe
dicat. Proficiebat ergo humanus ſenſus
in eo ſ₃m oſtenſionē ⁊ aliorū hoīm opinio/
nem. Ita etiam patrē ⁊ matrē dicit igno/
raſſe in infantia: quia ita ſe habebat ⁊ gere
bat ac ſi agnitionis expers eſſet.

Iſta eſt diſtinctio tredecia huius tertij libri. In qua magiſter poſtq̄ egit de conditio=
nibus conſequentibus ex actu vnionis. Incipit tra
ctare de donis nature aſſumpte in ipſo actu vnionis
collatis. Et tria facit. Nam p̄mo oſtendit plenitudi=
nem p̱fectionis xp̄i q̄tum ad gratiā affectus ⁊ ſcien=
tiem intellectus. Scd̄o obijcit in contrariū p̱ autori
tatē canonis ⁊ ſoluit. Tertio replicat p̱ autoritates
ſanctorū quas exponit. Primū vſq̄ ibi. Huic autē
ſentētie. Scd̄m vſq̄ ibi. Alibi tn̄ ſcriptū. Tertium
vſq̄ ad finem diſtinctōis. In ſp̄cali ſententia magr̄i
ſtat in trib⁹ p̱poſitōib⁹ q̄rū p̄ma ē hec. Ab hora ſue
ↄceptōis fuit in xp̄o gr̄e ⁊ ſcie plenitudo. Hāc mgr̄
inſinuans p̱ponit q̄ xp̄o fuit datus ſpūs nō ad mē=
ſuram. vt dicit Iohan. iij. Et apoſtolus ad Coll'. ij.
dicit plenitudinem diuinitatis temporaliter habitat
ſe in xp̄o. Et ſubdit q̄ q̄uis alij ſancti dicātur etiam
fuiſſe pleni gr̄a ſeu p̱fecti in ſcia. ſecus tn̄ in xp̄o ⁊ de
eis. Qđ oſtendit p̱ ſile. Nam ſicut in capite humani
corp̱is ſunt oēs ſenſus. In ceteris aūt mēbris ē ſolū

ſenſus tact⁹:ſic in xp̄o eſt plenitudo grē ſicut in oīm
capite. In alijs vero ſanctis eſt grā ſicut ſenſus ta-
ctus in membris ſub capite: qꝛ de plenitudine chri-
ſti omnes quod habēt receperūt: nō tñ illam gratiā
eſſentialiter que in xp̄o eſt: ſed quodāmodo ꝯſimilē
Secūda ꝓpoſitio eſt hec. Chriſtus ꝓfeciſſe ſapiētia
non dicit̄ niſi ſolū q̄ntum ad exteriorē effectus ſapiē-
tie oſtenſionē. Hanc magr̄ ponens obijcit contra pre
dicta ſic dicens. Si xp̄s ab initio ſue cōceptiōis tan
tam habuit donorū plenitudinē ſcientie ꝛ grē: quo-
modo tunc verū eſt ꝙ ꝓficiebat ſciētia: etate et gra-
tia. vt dicit ſcriptura? Et rn̄det ꝙ xp̄us ab initio ſue
cōceptōis tātā habuit donoꝝ plenitudinē ꝙ ampli⁹
recipe capax nō fuit. Scriptura tñ que ip̄m ſapien-
tia etate ꝛ gratia ꝓfeciſſe aſſerit: non vult dicere ꝙ
ſapientia ꝛ gratia ſm̄ tp̄is ꝓceſſum ſunt aucte i xp̄o
ſed dicere intendit ꝙ ſicut xp̄s tꝑaliter in etate pro-
ficiebat: ita dicta dona in initio ſue cōceptionis ſibi
collata ad ſalutē hominum oſtendebat. vnde patet
ꝙ ꝓficiebat alijs ꝛ non ſibi: ſicut rector eccleſiaſtic⁹
dicit̄ ꝓficere in cura ſibi tradita alijs ꝓficientibus ꝑ
ip̄m. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Scd̄m duplicē quam
xp̄s habuit ſcientiā nō ꝓfecit niſi ſolū ſm̄ hominum
opinionē ſeu exteriorē apparentiā. Hanc magr̄ inſi
nuans obijcit contra p̄dicta cuiuſmodi fuit ꝙ xp̄s in
hm̄ōi donis nō ꝓfecit: ꝛ ꝑ autoritatem Amb. di. in
xp̄o fuiſſe duplicē ſenſum ſeu ſapientiā. ſ. creatam ꝛ
increatā: ꝛ ꝙ xp̄s ſapīa creata ſeu ſenſu hoīs ꝓfe
cit ſicut etatis incrementū ſumpſit: hoc ꝓbat etiam
ꝑ hoc ꝙ in Eſa. dicit̄: Et puer anteq̄ noſceret p̄rem
vel matrē accepit ſpolia ſamarie. Sed magiſter re
ſpondēdo dicit ꝙ autoritas b. Amb. qua dixit chri
ſtum ꝓfeciſſe ſenſu hominis nō eſt aliter intelligen-
da q̄ ꝙ ꝓfecerit ſm̄ opinionē: ꝛ ꝙ dicitur patrem ꝛ
matrem ignoraſſe. dicit non aliter eſſe intelligenduꝫ
niſi ꝙ ſimilitudinarie ad modū ignorantis ſe habuit
ꝛ ſic nō ꝓfecit niſi ſm̄ exteriorem apparentiam. Et
tm̄ in ſpeciali.

Si anima xp̄i habuerit ſapientiā parem cū deo. et ſi omnia ſcit que deus. a

DI. XIIII b

Ic queri opuſ
eſt cum anima xp̄i eſſet ſapiens
ſapientia gratuita: vtrū habue
rit ſapientiam equalem deo ſiue oīm reruꝫ
ſcientiam habuerit vel habeat. i. vtrū oīa
ſciat q̄ deus ſcit? Quibuſdam placet ꝙ nec
parem cū deo habeat ſciam: nec oīa ſciat q̄
de⁹: qꝛ i nullo creatura equat̄ creatori: Cū
ḡ aīa illa creatura ſit. in nullo equat̄ crea-
tori: ergo nec in ſapientia. Nō ergo habet
equalē cū deo ſapiētiā: nec ſcit omnia que
deus. Item ſi anima illa equalē habet cuꝫ
deo ſapientiaꝫ: non ergo deus in omni bo-
no maiorem habet ſufficientiā q̄ꝫ eius crea
tura. Inducūt etiam autoritates ad idem
ꝓbandum. Ait eñ ꝓpheta ex perſona ho
minis aſſumpti. Mirabilis facta eſt ſcien
tia tua ex me. ꝛ non potero ad eam. Qd̄ ex
ponens Caſſiodorus ait: Veritas huma-
ne conditionis oſtendit̄: qꝛ aſſumptus ho
mo diuine ſubſtantie nō pōt equari vel in
ſciētia vel in alio. Aplūs etiam ait: Nemo
nouit que ſunt dei niſi ſpiritus dei: q̄ ſolus
ſcrutat̄ oīa etiam ꝓfunda dei. His alijſq̄ꝫ
pluribus rationibus ꝛ autoritatibus nitū
tur qui animam xp̄i aſſerunt nec parē cuꝫ
deo habere ſcientiā: nec omnia ſcire q̄ de⁹
ſcit. Quia ſi oīa ſcit que de⁹. Scit ḡ creare
mundū: ſcit etiam creare ſeip̄am.

Opinio quorundam. Reſpōſiones inducunt. Caſſiod.

Reſponſio queſtionis diffinitiuā continens ſententiā. b

Quibus reſpōden
tes dicimus aīam xp̄i ꝑ ſapientiam gratis
datam in verbo dei cui vnita eſt: qd̄ etiam
ꝑfecte intelligit omnia ſcire que deus ſcit:
ſed nō omnia poſſe que poteſt de⁹: nec ita
clare ꝛ ꝑſpicue oīa capit vt deus: ꝛ iō non
equat̄ creatori ſuo in ſcientia. Et ſi oīa ſci-
at q̄ ꝛ ip̄e: nec eſt eius ſapientia equalis ſa-
pientie dei: qꝛ ſi illa multo ē dignior: digni
uſq̄ꝫ ꝛ ꝑfectius oīa capit q̄ꝫ illius anime ſa
pientia: ergo ꝛ in ſcientia maiorē hꝫ ſuffici
entiaꝫ deus q̄ꝫ anima illa q̄ dignior eſt om
ni creatura. Illud vero apoſtoli qd̄ indu/
cunt. Nemo nouit que dei ſunt: niſi ſpirit⁹
dei qui ſolus ſcrutat̄ omnia ꝓ nobis facit
Mox eñ addidit apl̄s: Nos aūt ſpirituꝫ
dei habemus: vt ꝑ ſpūm dei quē habebat
ꝓfunda ſe ſcire oſtenderet Sed anima illa
p̄ omnibus ſpūm dei habuit cui ſpūs non
eſt datus ad menſuram: vt ait Iohes euā
geliſta: Dona ergo ſpūſſancti ſine menſu-
ra habuit. ergo ꝛ ſapientiaꝫ. Omnia ergo
ſciuit anima illa. Si enim quedam ſciuit: q̄
dam nō: non ſine menſura ſcientiā habuit.
Sed ſine menſura ſcientiam habuit. Scit
ergo omnia. Fulgentius etiam in ſermone
quodam multa inducit quibus aſſerit ani/ Fulgenti⁹.
mam illā rerū omniū ſcientiā habere vtēs
autoritate apoſtoli dicentis: In quo ſunt
omnes theſauri ſapientie ꝛ ſcientie abſcon
diti. Qd̄ etiam ratione pōt ꝓbari ſic. Ni-
hil ſcit aliquis quod eius anima ignorat.
Sed xp̄s ſm̄ oīm cōceſſionem omnia ſcit.
ḡ aīa eius oīa ſcit. Ad id vero qd̄ dicunt
ſi omnia ſcit. ergo ſcit creare mundū vel ſe
ip̄am. Reſpondemus ꝙ ſcientiam hꝫ mū/
dum creandi: ſed non potentiaꝫ ꝛ creandi
animam: ꝛ ſcit quomodo deus ſeip̄m crea-
uit. habet ergo ſcientiam ſui create: ſed nō

ſui creande: q: nõ eſt creanda ſed creata.

Quare deus non dedit ei potẽtiã omniũ vt ſcientiã. c

Si vero queritur quare deus non dederit ei potentiã faciẽdi oĩa vt ſciam? Reſponderi poteſt: q: naturaliter capax eſt ſciẽtie: ⁊ ideo id ꝯgrue ei datũ eſt ſine menſura: cuius ip̃a naturaliter capax eſt. Non eſt aũt ei datum poſſe omnia facere que deus facit: ne oĩpotens ⁊ ꝑ hoc deus putaret̃. Verumtamẽ forte nec potentiã faciẽdi oĩa ei deus p̃ſtare potuit: ⁊ ſi potentiã faciẽdi aliqua que nõ facere poteſt. Scit ergo anima xp̃i omnia q̃ deus ſcit in verbo dei: quod liquidius ⁊ p̃ſentius omni creatura ꝯtemplat̃ vt ei vnita: in quo etiaꝫ angeli ⁊ que dei ſunt ⁊ que futura ſunt cognoſcunt.

Quõ intelligenda ſint quedã verba Ambroſij ſuꝑ Lucam. d

Sed ſi illa aĩa non habet tantã potentiam: quantam et deus nec homo aſſumptus tantam potentiã q̃taꝫ ⁊ deus: quomõ ergo intelligatur illud Ambroſij ſuper Lucã vbi angelus de naſcituro filio virginis ait: Hic erit magnus ⁊ filius altiſſimi vocabitur. Non ideo inquit erit magnus: ꝙ ante partum virginis magnus non fuerit: ſed q: potentiã quam dei filiꝰ naturaliter habet homo erat ex tẽpore accepturus: vt vna ſit perſona hõ et deꝰ. Ecce apte dicit ꝙ homo erat accepturus ex tempore potentiam: quaꝫ dei filius habuit naturaliter. Sed ſi homo accepturus erat illam potentiam. ergo vel ꝑſona vel natura hominis. Sed ꝑſona nõ: q: ſꝑ habuit ⁊ habꝫ: ergo natura. Si natura: ergo anima. Nam de carne conſtat ꝙ accipe non poſſet. Ad quod dicimus illud eſſe accipiendum de ꝑſona: ſed non inq̃ꝫtum eſt dei: imo inq̃ꝫtuꝫ eſt ꝑſona homis. Vna eſt eñi ꝑſona dei ⁊ homis: et filij dei et filij hominis. Que inq̃ꝫtum dei ꝑſona eſt: ſemꝑ et naturaliter omnipotẽtiã habuit: ſ inq̃ꝫtũ eſt homis: non ſemꝑ fuit. Illa ergo ꝑſona que ſemꝑ fuerat dei: futura erat hoĩs perſona: ⁊ ſm hoc ꝙ futura erat hominis perſona: acceptura erat ex tꝑe potentiã quam naturaliter et ſemꝑ habuerat inq̃ꝫtum dei ꝑſona. Scd̃m hanc diſtinctionẽ illud ⁊ ſimilia ſane poſſũt accipi. Que diſtinctio in pluribus queſtionum articulis eſt neceſſaria aduerſus quorũdam ꝑplexam verboſitatem. Sed cũ de rebus conſtat: in verbis fruſtra habet̃ controuerſia.

Iſta eſt diſtinctio decimaquarta huius tertij libri. In qua mgr̃ poſtq̃ egit de plenitudine ꝑfectionis xp̃i quantum ad gratiam ⁊ ſcientiã: compat ꝑfectionem inq̃ꝫtum eſt hominis ad diuinã. Et tria facit. Nam p̃mo inquirit an chriſti aĩa ſciat omnia que ſcit deus. Secundo quare anima chriſti non habeat omnipotẽtiam ſicut habet omniũ ſcientiam. Tertio excludit quandam obiectionem in contrariũ factam. Primũ facit vſq3 ibi. Si vero querit̃. Secundũ vſq3 ibi. Sed ſi anima illa. Tertium vſq3 ad finẽ diſtinctionis. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarum p̃ma eſt hec. Licet pater dedit xp̃o ſm aĩam oẽm ſcientiã: eiſdem tamen cõmunicare non potuit omnipotentiã. Hanc magiſter ponens querit. Utrum anima chriſti habeat ſcientiam ſeu potentiã equalem deo: ⁊ vtrum aĩa xp̃i ſcit omnia que ſcit deus? Et reſpondendo dicit: ꝙ ſm quorũdã opinioneꝫ anima xp̃i nõ habet equalem ſapientiam cum deo: nec ſcit omnia que ſcit deꝰ: eo ꝙ aĩa xp̃i ſit creatura: ⁊ nulla creatura ſit equalis deo: vel poſſit equari deo. Et confirmat hoc autoritate Caſſiodori qua dicit: ꝙ ſi aĩma chriſti ſciret omnia que ſcit deus: ſequeret̃ ꝙ ſciret ſeip̃am: imo totum mundũ creare. cum hoc ſciat deus: ſ3 hoc eſt abſurdum: ergo ex quo ſequitur. Poſtea ponit magiſter opinionem ꝯ̃ꝑriam dicens animam xp̃i ꝑ ſapientiam ſibi gratis collatã in verbo cui vnita eſt ſcire omnia que ſcit verbũ .i. deus. Et ſubdit ꝙ q̃uis ſciat omnia que deus ſcit: non tamẽ poteſt omnia que deus poteſt. Ex iſta tñ omniũ ſcientia anima chriſti non equat̃ ſcire dei: q: anima chriſti nõ ita clare ſcit oĩa ſicut deus. Et etiã licet equat̃ ſcĩe dei quo ad numerũ ſcitoꝝ: non tñ equat̃ ſibi in modo ſciendi. Qd̃ aũt ap̃lus dicit: Nemo nouit que ſunt dei: niſi ſpũs dei. Iſtis dictis non obſtat: imo arguit ꝓpoſitum: q: intelligit de ſpũ qui datus eſt xp̃o non ad menſurã. Etiã magiſter ꝓbat ꝓpoſitum ſuũ tali ratione. Nullus aliquid ſcit qd̃ anima eiꝰ ignorat: ſed chriſtꝰ ſm omnes doctores ſcit oĩa. igit̃ eius anima ſcit omnia. Ad argumentũ oppoſite oppoſitiõis quo dicit̃ ꝙ ſi aĩa xp̃i ſciret oĩa: ſciret creare mundũ ⁊ ſeip̃aꝫ. Reſpondet etẽm ꝙ aĩa xp̃i habet ſcientiã creandi: ſ3 non potentiã: q: ſcit quõ mũdus eſt creatus ⁊ ſe eſſe creatã ⁊ nõ creandã. Scd̃a ꝓpoſitio eſt hec. Concedimus catholice xp̃i animã non habuiſſe omnipotẽtiam. Hec ꝓpoſitio eſt ſcd̃a pᷓs ꝓpoſitionis p̃miſſe quã magiſter inſinuãs querit: Cur aĩa xp̃i nõ h3 potentiã oĩa faciendi ſicut potẽtiã oĩa cognoſcẽdi? Et rñdet ꝙ hõ ẽ iõ: q: fuit naturalit̃ capax oĩs ſcĩe: non tñ oĩs potẽtie. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Mgr̃ ꝯcedit ꝙ dei filiꝰ ſm ꝙ hõ omnipotentiã nũq3 accepit. Hãc mgr̃ inſinuat autoritate Ambroſij dicentis ſuper illo verbo Lu. j. Hic erit magnꝰ ⁊ filiꝰ altiſſimi vocabitur: dicit magnus erit: q: potẽtiã quã filiꝰ dei naturalit̃ h3: hõ erat ex tꝑe accepturꝰ. Ex iſta autoritate arguit ſic. Si hõ erat illam potentiã accepturꝰ: vel igit̃ ꝑſona vel natura: nõ ꝑſona: quia illa habet ⁊ ſemper habuit ſapientiam illã: igitur natura: ⁊ ꝑ conſequens anima: cum caro talis potẽtie nõ ſit ca-

par. Et rñdet q ly hõ in autoritate illa ſupponit p
pſona xpi nõ inq̃tum eſt pſona dei: ſed hoīs: que tñ
vna ⁊ eadẽ eſt: ſed ſicut dicit pſona filij dei que ſem-
per fuit hõ: pſona in tempore eſſe cepit. Sic pſona fi-
lij inq̃tũ erat futura ꝯ pſona hoīs: erat potentiã il-
lam de tempore acceptura: tñ naturaliter ſemp ha-
buit ⁊ pſona chriſti omnipotentiã quodãmdo acce-
pit. Et tñ in ſpeciali.

De hoīs defectib⁹ quos aſſumpſit xps in humana natura. a

DI.XV

Illud quoqꝫ
i
pͥtermittendũ non eſt q dei fi-
lius naturã hominis accepit
paſſibilẽ: animam paſſibilem
carnem paſſibilẽ ⁊ mortalem. Ut enim p/
baret verum corpus habere: ſuſcepit defe-
ctus corpis: famẽ: ſitim: ⁊ hmõi. Et vt ve-
ram aīam pbaret habere: ſuſcepit defect⁹
anime. ſ. triſticiã: timorẽ: dolorem ⁊ hmõi.
Omnis aũt ſenſus anime eſt. Nõ eñ caro
ſentit: ſed anima vtens corpe velut inſtru-
mento. Unde Aug⁹. ſup Geñ. in lib. xij.
Nõ corpus ſentit: ſed anima p corp⁹ quo
velut nuncio vtit ad cõfirmandũ in ſeipa
quod extrinſecus nunciat. Sicut ergo ani-
ma qd foris eſt p corpus tanq̃ p inſtrumẽ-
tum vidit ⁊ audit: ita etiam p corpus que-
dam ſentit mala que ſine corpe nõ ſentiret:
vt famem: ⁊ ſitim ⁊ hmõi. Unde nõ imeri/
to defectus corporis dicunt. Quedam au-
tẽ nõ p corp⁹ imo etiaꝫ ſine corpe ſentit: vt
eſt timor ⁊ hmõi. Sentit ĝ anima dolores
ſed quoſdam p inſtrumentũ corpis: quoſ-
dã vero nõ. Suſcepit aũt xps ſicut veram
naturã hoīs ita ⁊ veros defect⁹ hominis:
ſed nõ omnes. Aſſumpſit eñ defectus pe-
ne: ſed non culpe. Nec tñ omnes defectus
pene: ſed eos omnes quos hõi euꝫ aſſume-
re expediebat ⁊ ſue dignitati ñ derogabat.
Sicut eñ ppter hoīem hõ fact⁹ eſt: ita p/
pter eũ hoīs defect⁹ ſuſcepit. Suſcepit. n.
de nr̃o: vt de ſuo nob tribueret vt nr̃m tol/
leret defectũ. Suſcepit eñ noſtrã vetuſta/
tẽ. vt ſuã nobis infunderet nouitatẽ. Sim-
plam ille accepit vetuſtatem. i. pene: vt no-
ſtrã duplã ꝯſumeret. i. pene ⁊ culpe.

Aug. in li. de trini. de hoīs defectib⁹ quos aſſũpſit xpus in hũana natura.

Qualiter accipiendũ ſit illud qd ait Leo papa. b

Tradit autoritas
q dñs noſter in ſe ſuſcepit oīa infirmitatis
nr̃e: pter peccatũ. qd niſi accipiat de illis
tñ q̃ eũ ſumere p nobis oportuit: nec dede-
cuit: falſum eſſe pbabit. Non eñ aſſũpſit
ignorantiã aliquã: cum ſit ignorantia q̃dã
que defectus eſt nec pctm̃ eſt. ſ. ignorantia
inuincibilis. Nã vincibilis peccatũ eſt. Si
tñ de his eſt que nobis expedit ſcire. Sũt
eñ q̃dam quorũ ſcientia nõ affert vel igno-
rantia nõ impedit ſalutẽ: ⁊ forte taliũ rerũ
ignorantia defectus nõ eſt. Cõſtat aũt no-
bis eſſe ignorantiã atqꝫ difficultatẽ volẽdi
vel faciendi bonũ: que ad miſeriã noſtram
ptinẽt. Uñ Aug. in li. iij. de libe. arbitrio.
Approbare inq̃t falſa p veris: vt erret inui-
tus ⁊ reſiſtente atqꝫ torquẽte dolore carna-
lis vinculi nõ poſſe a libidinoſis opib⁹ tẽ-
perare: nõ eſt natura inſtituti hoīs: ſꝫ pena
damnati. Ex qua miſeria peccãtib⁹ iuſtiſſi-
me inflicta liberat dei gratia: q2 ſponte ho-
mo libero arbitrio cadere potuit: non etiã
ſurgere. Ad quaꝫ miſeriã ptinet ignorãtia
⁊ difficultas quã patit oīs hõ ab exordio
natiuitatis ſue: nec ab iſto malo q̃ſq̃ niſi gr̃a
dei liberat. Ecce euidẽter dicit hic Aug⁹.
ignorantiã q̃ q̃ſqꝫ inuitus falſa p veris ap-
probat: ⁊ difficultatẽ qua nõ põt ſe tpare a
malo: ad miſeriã nr̃am ptinere: ⁊ penã eſſe
hominis. Hec aũt xps nõ habuit. Non ĝ
accepit omnes defect⁹ noſtre infirmitatis
preter peccatũ.

Augusti.

Q ignorantia talis et difficultas non ſit peccatũ. c

Sed forte aliquis
dicet illa eſſe peccatũ. Cui obuiat illud qd
Aug⁹. tradere videt h. ſ. deũ inculpabilit
añ pctm̃ in exordio ꝯditõis hõi potuiſſe i-
dere vt eſſent ei naturalia. ita in li. retract.
inquiens. Ignorantia ⁊ difficultas etiã ſi
eſſent hoīs primordia naturalia. nec ſic eſ/
ſet culpandus deus: ſed laudãdus. Sed ſi
hoc hõ in pͥmordio naturalr̃ habuiſſet: nũ-
q̃d eſſent in eo defectus ⁊ pene? Si defect⁹
vel pena ei indita fuiſſet añ pctm̃: iiuſte cũ
eo agi videret ſi añ culpam ſentiret penaꝫ
Ob hoc ſane dicimus illa no fuiſſe defect⁹
vel penas ſi naturalit hõi infuiſſent: ſicut
nõ fuit hoi añ pctm̃ nõdum gr̃am adepto
defectus ſiue pena non poſſe pficere. Sed
poſtq̃ gr̃am recepit p quaꝫ pficere potuit
⁊ ad tps pfecit: eamqꝫ culpa ſua poſt ami-
ſit: ſimulqꝫ pficiẽdi facultatẽ pdidit: defe-
ctus fuit ei ⁊ pena nõ poſſe pficere. ſ. malũ
declinare ⁊ bonum facere. Omnes ĝ defe/
ctus noſtros ſuſcepit xps pter pctm̃ quos

Augusti.

ei cõueniebat ſuſcipe: ⁊ nobis expediebat Sunt eñ pl'a egritudinũ genera ⁊ corpori vitia: a quibus omnino immunis extitit. Quos eñ defect⁹ habuit: vel ad oſtenſionem vere hũanitatis vt timorẽ ⁊ triſticiã. vel ad impletionẽ opis ad qđ venerat: vt paſſibilitatẽ ⁊ mortalitatẽ: vel ab imortalitatis deſperatiõe ſpez nr̃az erigẽdã vt mortẽ ſuſcepit. Hos aũt defectus nõ ꝯditiõis ſue neceſſitate: ſ miſeratiõis voluntate ſuſcepit. Veros q̃dem habuit defect⁹ ſicut ⁊ nos: ſ nõ eadem cã. Nos eñ ex pctõ originali hos defect⁹ trahim⁹: ſicut apl's inſinuat dicẽs. Corpus q̃dẽ ꝑpter pctñ mortuũ eſt. i. neceſſitatẽ moriẽdi habet in ſe. Chriſtus aũt non ex pctõ hmõi habuit defect⁹. q: ſine pctõ eſt cõcept⁹ ⁊ natus ⁊ in terris cõuerſatus. Sed ex ſola miſeratiõis volũtate de noſtro in ſe trãſtulit veram infirmitatem ſicut accepit veraz carnẽ quam ſine omni ĩfirmitate aſſumere potuit: ſic̃ abſq culpa eandem ſuſcepit.

Quia ſola voluntate hos defect⁹ ſuſcepit nõ neceſſitate cõditionis.

Autoritatibus ꝓbat xp̃m ſ̃m hominẽ vere dolores ſenſiſſe ⁊ timuiſſe cõtra quoſdã hoc negãtes. D

Sed q: nõnulli deſenſu in paſſiõe hũanitatis xp̃i male ſenſiſſe inueniunt̃: aſſerentes ſimilitudinez atq imaginem paſſionis ⁊ doloris xp̃m hominẽ ꝑtuliſſe: ſed nullũ oĩno dolorẽ vel paſſionẽ ſenſiſſe. Autoritatũ teſtimonijs eos cõuincẽtes indubitabile faciam⁹ qđ ſupra diximus. Propheta Eſaias di. Vere lãguores nr̃os ip̃e tulit: ⁊ dolores nr̃os ip̃e portauit. Et veritas ipſa in euãgelio ait: Triſtis eſt aĩa mea vſq ad mortem: vbi etiã legitur: Cepit Jeſus pauere ⁊ tedere. Propheta etiã ex ꝑſona xp̃i ait: Repleta ẽ malis aĩa mea. Qđ exponẽs Aug⁹. inq̃t: Nõ vitijs ⁊ pctis: ſ hũanis malis. id eſt. doloribus repleta fuit aĩa xp̃i quib⁹ ip̃a cõpatit̃ carni. Nõ eñ dolor corꝑis põt eſſe ſine aĩa. Dolere aũt aĩa etiã nõ dolẽte corpore põt. Hos aũt hũane infirmitatis affectus ſicut ip̃am carnẽ ac mortẽ nõ ꝯditiõis neceſſitate: ſed miſeratiõis volũtate ſuſcepit. Ambro. etiã in li. iij. de tri. ait: Scriptũ ẽ. Pater ſi poſſibile eſt trãſeat a me calix iſte Timet ġ xp̃s: ⁊ duz Petrus nõ timet chriſtus timet. Petrus dixit: Aĩaz meã ponã ꝓ te. Chriſtus dicit: Anima mea turbatur Vtrũq verũ eſt ⁊ ratiõis plenũ q ⁊ ille q̃

Ambro.

eſt inferior nõ timet: ⁊ ille q̃ ſuꝑior eſt gerit timẽtis affectũ. Idem in eodem Vt homo turbat̃: vt hõ flet: vt homo crucifigitur: ꝑ naturam hoĩs ⁊ tediauit ⁊ reſurrexit. Nõ turbat̃ eius virtus. Nõ turbat̃ eius diuinitas: ſed turbatur anima: ſ̃m humane fragilitatis aſſumptionem. Nam qui ſuſcepit animã: ſuſcepit etiã anime paſſionem. Nõ eñ eo qđ de⁹ erat aut turbari aut mori poſſet. Idez in eodẽ. Suſcepit triſticiã meam ꝯfidenter triſticiã nomino q̃ crucẽ predico Vt hõ habuit triſticiã quam in eo ſuſcepit affectu: mihi compatit̃: mihi triſtis eſt: mihi dolet. Ergo ꝓ me ⁊ in me doluit: q̃ ꝓ ſe nihil habuit quod doleret. Doles igit̃ domine Jeſu vulnera mea non tua: q: tu nõ ꝓ te: ſed pro me doles. Hieronymus q̃q in explanatiõe fidei ait: Nos ita dicimus hominem paſſibilem a dei filio ſuſceptuz: vt deitas impaſſibilis ꝑmaneret. Paſſus eſt enim filius dei non putatiue: ſed vere oĩa que ſcriptura teſtatur: ſ̃m illud quod pati poterat. ſ. ſ̃m ſubſtantiã aſſumptã. Licet ġ ꝑſona filij ſuſceperit paſſibilẽ hominem: ita tamen eius habitatione ſ̃m ſubſtantiã ſuã nil paſſa eſt: vt tota trinitas quã ĩpaſſibilẽ neceſſe eſt cõfiteri. His alijſq autoritatibus ꝑſpicuũ fit xp̃m vere paſſibilẽ aſſũpſiſſe hominẽ: atq in eo defect⁹ ⁊ affectus noſtre infirmitatis ſuſcepiſſe: ſed volũtate nõ neceſſitate cõditionis.

Hiero.

Hic ponit que p̃dictis aduerſari videntur. E

Quedam tamẽ reperiunt̃ in ſanctorũ tractatibus que p̃miſſis aduerſari videntur. Nam ſuꝑ illũ locũ pſal'. Clamaui ⁊ non exaudies Aug⁹. tradere videt̃ xp̃m nec vere timuiſſe: nec vere triſtatuz eſſe dicens ſic. Quomõ hoc dicit Qui peccatum non fecit: nec inuentus eſt dolus in ore eius: ſed de nobis corꝑe ſuo h̃ dicit. Corporis eñ ſui. id eſt. eccleſie gerebat perſonã: ſicut ⁊ alibi cũ dixit: Tranſeat a me calix iſte: ꝓ nobis loquitur: niſi forte putetur timuiſſe mori: ſed nõ vere timebat dominus pati tertia die reſurrecturus cũ arderet Paulus diſſolui ⁊ eſſe cũ chriſto. Non enim fortior eſt miles q̃ imperator. Miles enim coronandus gaudet mori: ⁊ dominus coronaturus timet mortem. Sed infirmitatẽ noſtrã repreſentans ꝓ ſuis infirmis qui timent mori hec dixit. Vox

Auguſti

Hiero. ſuper euangelium.

illorum erat. Hiero. etiã ait: Erubeſcant q̃ putant ſaluatorē timuiſſe mortē ⁊ paſſiõis pauore dixiſſe: tranſeat a me calix iſte.

Determinatio autoritatũ. f

Ne aũt in ſacris literis aliqua aduerſa diuerſitas eſſe puteẗ harũ autoritatũ verba in hunc modũ accipienda dicimus: vt nõ veritatē timoris et triſticie vel ꝓpaſſionē ſed timoris ⁊ triſticie neceſſitatem et paſſionē a chriſto remouiſſe intelligant.

De paſſiõe et ꝓpaſſione timoris ⁊ triſticie.

Habuit eñ xp̃us verum timorē ⁊ triſticiam in natura hominis: ſed non ſicut nos qui ſumus mẽbra ei⁹. Nos eñ cauſa peccati noſtri his defectibus neceſſario ſubiacem⁹: ⁊ in nobis ſunt iſti defectus ſm ꝓpaſſionē ⁊ paſſionē ſed in chriſto nõ niſi ſm ꝓpaſſionē. Sicut eñ in peccatis gradus quidã notanẗ ꝓpaſſio ⁊ paſſio: ita ⁊ in his penalibus affectibus. Afficiẗ eñ q̃s interdũ timore vl' triſticia ita vt mentis intellectus nõ inde moueaẗ a rectitudine vel dei cõtemplatione: ⁊ tunc propaſſio eſt: aliquãdo vero moueẗ ⁊ turbaẗ tunc paſſio eſt. Chriſtus vo nõ fuit ita turbatus in anima timore vel triſticia vt a rectitudine vel dei contemplatione aliquatenus declinaret: ſm quē modũ intelligitur cum dicitur non timuiſſe vel triſtis fuiſſe.

Hiero. ſuper Matthe.

Unde Hiero. ſup Math. vbi legitur. Cepit triſtari ⁊ meſtus eſſe. Ut veritatē inq̃t ꝓbaret aſſumpti hominis vere ꝯtriſtatus eſt ſed nõ paſſio ei⁹ dominatur animo: verũ ꝓpaſſio eſt. Unde ait: Cepit cõtriſtari: aliud eſt eñ ꝯtriſtari: aliud incipe ꝯtriſtari. Quod eſt: aliter ꝯtriſtaẗ quis per propaſſionem: aliter p paſſionem. Ideoq3 ſm hanc diſtinctionem aliq̃n diciẗ xp̃us non vere timuiſſe: aliq̃n vere timuiſſe: q2 verũ timorem habuit ⁊ triſticiã: ſed nõ ſm paſſionem: nec3 ex neceſſitate cõditiõis.

Aug. ſup Johannē

Un Aug⁹. ex his cauſis volẽs aſſumi dictorũ intelligẽtiã: dicit xp̃m nõ vere timuiſſe: vl' triſtatũ eſſe ⁊ incõtinenti verã triſticiã habuiſſe. His verbis infirmos in ſe p̃ſignãs dñs ait: Pater ſi fieri poteſt tranſeat a me calix iſte. Non eni3 vere timebat dñs pati tertia die reſurrecturus: cũ arderet Paul⁹ diſſolui ⁊ eſſe cũ xp̃o. Iſte gaudet coronãdus: ⁊ triſtis eſt dñs coronatur⁹. Ecce hic videẗ triſticiã ⁊ timorem a xp̃o remouere. Cõtinuo aũt ſubiũxit: ſed triſticiã ſic aſſũpſit quõ carnem. Fuit eñ triſtis ſicut euãgelium dicit. Si eñ triſtis nõ fuit cũ euangeliſta dicat: Triſtis eſt anima mea ⁊c. ergo ⁊ quando dicit: dormiuit Ieſus. Non dormiuit: vel quãdo dicit manducaſſe: nõ manducauit: ⁊ ita nihil ſanu3 relinquitur vt dicaẗ etiam q2 corpus non erat verum. Quicq̃d ergo de illo ſcriptum eſt: verum eſt ⁊ factum eſt. Ergo ⁊ triſtis fuit: ſed voluntate triſticiam ſuſcepit veram: quomõ volũtate carnē verã. Aperte noſcis eũde3 ſibi in his verbis cõtradicere niſi varias dictoꝝ diſcerneret cauſas. Ex quib⁹ intelligentia verboꝝ aſſumenda eſt. Si eñ diſcernaẗ intelligentie cauſa p̄dictorũ verborũ nihil occurrit cõtradictionis.

De quibuſdã Hylarij capitul' valde obſcuris que videnẗ cõi ſentẽtie obuiare. g

Uerũtamē magiſ mouent ac difficiliorē afferunt queſtionem verba Hylarij q̃bus videẗ tradere ict⁹ et vulnera ⁊ hmõi: ſic in xp̃m icidiſſe: vt paſſionis dolorē nõ incuterēt: ſicut telum traiectum p aquam vel ignem vel aera ea facit q̃ ⁊ cũ trahiẗ p corpa animata: q2 pforat ⁊ compungit: non tñ dolorē ingerit: q̃a non ſunt ille res doloris capaces. Ita et corp⁹ xp̃i ſine ſenſu pene vim pene excepiſſe diẗ: q2 ſicut corpus noſtrũ nõ habet talē naturã: vt valeat calcare vndas. ita corp⁹ xp̃i dicit non habuiſſe naturam noſtri doloris quia non habuit naturam ad dolendum.

Hylarius.

Ait enim ſic in. x. libro de tri. Unigenitus deus hominem verum ſm ſimilitudinem noſtri hoĩs non deficiens a ſe deo ſumpſit. In quo q̃uis aut ictus incideret aut vulnus deſcenderet: aut nodi ꝯcurrerent: aut ſuſpẽſio eleuaret. afferent quidē hec impetũ paſſionis: nõ tamē paſſionis dolorē inferrent vt telum aliquod aquam perforãs vel ignem compungẽs. vel aera vulnerãs omnes q̃dem has paſſiones nature ſue infert vt pforet: vt compungat: vt vulneret: ſed naturam ſuam in hoc paſſio illata nõ retinet: dũ in natura non eſt vel aquam forari vel pungi: ignem vel aera vulnerari: q̃uis natura teli ſit ⁊ vulnerare ⁊ compungere ⁊ forare. Paſſus quidem xp̃s eſt dũ ceditur: dũ ſuſpendiẗ: dũ moriẗ. ſed in corp⁹ irruens paſſio: nec nõ fuit paſſio: nõ tamē naturam paſſionis exercuit: dum ⁊ penali

myſterio pena deſeuit: ꝛ vṫus corpis ſine ſenſu pene vim pene in ſe deſeuientis excedit. Habuit ſane illud dñicuʒ corpus doloris noſtri naturã. Si corpus nr̃m id nature habet. vt calcet vndas ꝛ fluctus deſup eat: nec clauſe domus obſtaculis arceatur At vo ſi dominici corpis ſolũ iſta natura ſit vt ferat̃ in humidis ꝛ ſiſtat in liquidis ꝛ ſtructa tranſcurrat: quid ꝑ naturam humani corporis carnem ex ſpũſancto conceptam iudicamus? Caro illa de celis eſt: et homo ille de deo eſt: habens ad patiendũ corpus ꝛ paſſus eſt. Sʒ naturã nõ habẽs ad dolendum. Idem in eodẽ. Uideamus an ille paſſionis ordo infirmitatem in dño doloris ꝑmittat itelligi: dilatis eñ cauſis ex quibus metuʒ dño hereſis aſcribit: res ipas vt geſte ſunt conferamus. Nec enim fieri poteſt vt timor eius ſignificet̃ in vbis cuius fiducia cõtinuat̃ in factis. Timuiſſe ergo: heretice paſſionem videt̃. Sed ob ignorantie huius errorem Petr⁹ ꝛ Sathanas ꝛ ſcandalũ eſt. An ne timuit mori: q̇ armatis obuiuis prodijt: ꝛ in corpe ei⁹ infirmitas fuit. Ad cuius occurſum ꝯſternata ꝑſequentium agmina ſupinatis corporib⁹ conciderunt. Quaʒ g̊ infirmitatẽ dominatam hui⁹ corpis credis: cui⁹ tantã habuit natura virtutẽ? Sed forte dolorẽ vulnerũ timuit. Quem rogo o tu dominice infirmitatis aſſertor penetrantis carnem claui habuit terrorem: qui exciſam aurem ſolo reſtituit attactu. Producens hec aurem man⁹ clauum dolet: ꝛ ſentit vulnus q̇ alteri dolorem vulneris non reliquit. Pungẽde carnis metu triſtis eſt cui⁹ attactu caro poſt cedem ſanat̃. Item collatis ergo dictoruʒ geſtorũq; virtutib⁹ demõſtrari nõ eſt ambiguum in natura corpis eius infirmitatẽ corporee nature nõ fuiſſe: ꝛ paſſionẽ illã licet corpi illata ſit: nõ tñ naturã dolẽdi corpori intuliſſe: qꝛ licet forma corpis nr̃i eſſet in dño: nõ tñ vitioſe iſirmitatis nr̃e forma erat in corpe quod ex conceptu ſpũſancti vgo ꝓgenuit. Audiſti lector vba Hylarij q̇bus dolorem excludere videt̃. Sed ſi excuſſa ſenſus ꝛ impietatis hebetudine ꝑmiſſis diligẽter intẽdas: atq; ipſi⁹ ſcṗture circũſtantiam inſpicias dictorũ rationẽ atq; virtutem ꝑcipere vtcũq; poteris ꝛ intelligentiam arguere non attemptabis. Intelligitur eñ ea rõe dixiſſe dolorẽ paſſiõis in xp̃m nõ incidiſſe: ꝛ virtutẽ corpis xp̃i ſibi excepiſſe vim pene ſine ſenſu pene: qꝛ doloris cauſam ꝛ meritũ in ſe nõ habuit: qđ videtur notaſſe vbi ait. Nõ habẽs naturam ad dolendũ: ꝛ ideo nõ iudicanda eſt caro illius ſm naturã noſtri corporis: nec in eo etiã dominiũ habuit paſſio. Ita etiam nõ habuit naturam ad timendũ vel triſtãduʒ qꝛ nõ habuit talẽ naturã in qua eſſet cauſa timoris vel triſticie. Itaq; neceſſitas timẽdi nõ fuit in eo ſicut eſt in nobis. Nec natura doloris fuit in eo ſicut eſt in nobis. Triſticiam tñ in eo fuiſſe ꝯſequenter aſſerit: ꝑ cauſam eius extitiſſe: nõ ſuam mortem: ſed defectum Petri ꝛ alioꝝ apl̃oꝝ. Dicit eniʒ xp̃m nõ ꝓpter mortẽ: ſed vſq; ad mortem triſtẽ fuiſſe. His verbis. Interrogo q̇d ſit xp̃m triſtẽ eſſe vſq; ad mortẽ: ꝛ triſtem eſſe ꝓpter mortẽ. Nõ eñ eiuſdẽ ſignificatiõis eſt triſtẽ eſſe ꝓpter mortẽ: ꝛ vſq; ad mortẽ. Quia vbi ꝓpter mortem triſticia eſt: illic mors cã triſticie eſt. Ubi vo triſticia vſq; ad morteʒ eſt. Mors nõ triſticie cauſa eſt ſed finis. A deo aũt non ꝓpter mortẽ ſuſcepta eſt triſticia: vt ſit deſtituta ꝑ mortem. Non g̊ ſibi triſtis eſt: ſ illis q̇ in ſcãdalo ꝑ infirmitateʒ carnis erant futuri: q̇s monet orare ne inducant̃ in tẽptationẽ: q̇ añ polliciti erant ſe non ſcãdalizari.

De triſticia chriſti et eius cã ſm eundẽ.

Hylarius in li. de ſynodis. Cũ hec paſſionum genera infirmitatem carnis afficiant: de⁹ tñ vbũ caro factũ nõ potuit ad ſe demutabil' eſſe patiẽdo: vbũ eñ qꝛ caro factũ eſt lʒ ſe paſſiõi ſubdiderit nõ tñ demutatũ eſt paſſibilitate patiẽdi. Naʒ pati potuit et paſſibil' eẽ nõ potuit: qꝛ paſſibilitas nature infirme ſignificatio eſt: paſſio aũt eorũ eſt que ſũt illata ꝑpeſſio.

Iſta eſt diſtinctio. xv. hui⁹ tertij

libri ꝛ ſecundus tractatus hui⁹ libri. In quo quidẽ tractatu poſtq̃ mgr̃ egit de eterni vbi incarnatiõe. Agit de eiuſdẽ verbi incarnati paſſione. Et tria facit in p̃nti diſtinctõe: in q̇ agit de defectib⁹ a xp̃o aſſumptis. Nam ṗmo oſtendit quos defectus verbuʒ cũ humana natura aſſumpſit. Scd̃o rationeʒ hmõi aſſumptionis reddit. Tertio circa hoc quorũdaʒ errorem repellit. Primũ facit vſq; ibi. Hos autẽ defectus. Scd̃m vſq; ibi. Sed qꝛ nonnulli. Tertiuʒ vſq; ad finem diſtinctiõis. In ſpeciali ſententia mgr̃i ſtat in tribus ꝓpoſitionibus: quarũ ṗma eſt hec. Filius dei carnem paſſibilẽ ꝛ animam ꝓ nobis aſſumpſit: ꝛ omnes defectus quos ſue dignitati ꝛ noſtre ſaluti cõgruere nouit. Hãc magiſter inſinuãs ꝓponit primo ꝙ filius dei naturam humanam paſſibilem tam quo ad corpus q̃ quo ad animam aſſumpſit: ꝛ vt ꝓbaretur habere verũ corpus ꝛ veram animã: aſſumpſit cum natura ipius defectus nature: vt famem: ſitim: triſticiã: timorem ꝛ hmõi: quorũ quidam dicuntur defectus aĩe: vt triſticia ꝛ timor. Alij corpis: vt fames ſitis: ꝛ hmõi. Uñ vlterius cõcludit ꝙ verbuʒ aſſumpſit defectus pene: ſed tñ illos quos ipi ꝓ redemptione generis humani cõgruebat aſſumere: et ſuã dignitatẽ decebat. Et ſubdit ꝙ ſi i ſcṗtura inuenitur ꝙ filius dei omnes nr̃as iſirmitates aſſumpſerit ṗter peccatũ: hoc intelligendũ eſt de defectibus q̇ ſue dignitati nõ derogãt: nõ eñ aſſumpſit ignorãtiam que q̃uis ſolum eſt pena ſeu defectus ꝛ nõ culpa. neq; aſſumpſit difficultatem ad bene operanduʒ qđ tamen ſpectat ad noſtram miſeriam ꝛ defectum. ꝛ ꝑ ꝯſequens non aſſumpſit oẽs penales defect⁹ anime. Similiter etiã non aſſũpſit oẽs defectus corpis qꝛ non aſſumpſit plures egritudines ꝛ vitia corpis. Unde tandem cõcludit ꝙ omẽs defectus aſſumpſit: quos eum decebat ꝛ nobis ꝯueniebat ipm accipere

quos quidem accepit: vel ad oſtenſionẽ vere humanitatis: vt timorem vel triſticiam: vel adimpletionẽ operis ad quod venit. ſ. humane redemptiõis: ꝓpter qđ aſſumpſit paſſibilitatem corporis vel ad erectionẽ noſtre ſpei in gloriam immortalitatis: vt mortez corporis. Secũda ꝓpoſitio eſt hec. Chriſtus nr̃as infirmitates non accepit coacta neceſſitate: ſed ſue miſerationis ſpontanea voluntate. Hanc magiſter inſinuans dicit xp̃m hmõi defectus non aſſumpſiſſe ſicut talibus neceſſitate ſubiacemꝰ: ſed ex miſeratiõe ſue voluntatis ſponte eos aſſumpſit. Nã nos ex peccato originali eos contrahimus: imo vitare nõ poſſumus. Chriſtus autem peccatum hmõi non contraxit nec actuale cõmiſit: ideo ex debito ſeu neceſſitate ſue conditionis ipos habere non debuit. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Ut heretici humanã naturã in xp̃o paſſibilitati fore ſubiectam negant: ſic ip̃m chriſtum ſm̃ carnem impaſſibilem fore aſſerunt. Quod magiſter oſtendit eſſe falſum diuerſis ſacri canonis ⁊ ſanctorum autoritatibus que patẽt in textu. Et ſubdit poſtea quorũdam autoritatũ declarationẽ. ſ. Auguſtini ⁊ Hiero. que videtᷣ dicere ꝙ xp̃us non timuit: nec triſtatꝰ extitit. i. nec triſtatus fuit: dicẽs eos velle dicere ꝙ xp̃us nõ timuit nec triſtatus fuit coacta neceſſitate ſicut nos qñq; timemꝰ vel triſtamur: ſed ſpontanea ⁊ libera volũtate. Uel volunt dicere xp̃m nõ timuiſſe vel triſtatũ fuiſſe ſm̃ paſſionez ſicut nos ꝙ vicz ꝑ hmõi paſſiones a ſua rectitudine mens deijcitᷣ ⁊ in dei ꝯtẽplatiõe impeditᷣ: ſed ꝙ timuit ⁊ ꝯtriſtabatᷣ ſolũ ſm̃ ꝓpaſſionẽ que eſt qñ ſic triſticia quis mouetᷣ ꝙ tñ rõ a ſua rectitudĩe minime deijcitᷣ ⁊ nec mens a cõtemplatione diuina declinet. Nã xp̃s fuit immunis a pctõ: ideo nõ habuit cauſam hmõi ſuſtinendi niſi ſponte vellet. Et tm̃ in ſpẽali.

An in xp̃o fuerit neceſſitas patiendi ⁊ moriendi que eſt defectus generalis. a

DI.XVI

b **Ic oritur que**ſtio ex predictis ducens originez. Dictũ eſt em̃ ſupra ꝙ xp̃s in ſe nr̃os defectus ſuſcepit: p̃ter peccatuz. Eſt aũt hois q̃dam generalis defectꝰ: qui pctm̃ non eſt. ſ. neceſſitas patiendi vel moriendi. Uñ corpus nr̃m non tm̃ mortale: ſꝫ etiam mortuũ dicitᷣ: qꝛ nõ tm̃ aptitudinez moriendi: ſed etiã neceſſitatẽ hꝫ. Jđ queritur vtrũ neceſſitas tal' in xp̃i carne fuerit? De aptitudine em̃ moriendi ꝙ in eo fuerit ambiguũ nõ eſt: q̃ etiã añ pctm̃ in hoie fuit qñ aliq̃s in eo nõ fuit defectꝰ: nec g̊ mortalitas illa tũc in eo fuit defectꝰ: qꝛ nature ei erat. Uñ etiam q̃dam talẽ mortalitatem in nobis non eſſe defectũ nõ improbe tradũt ſed neceſſitatem moriendi vel patiẽdi: que etiam mortalitas dicitᷣ vel paſſibilitas. Dicitur em̃ hõ nunc paſſibilis vel mortal': nõ mõ ꝓpter aptitudinem: ſꝫ etiã ꝓpter neceſſitatem. Sed nunq̃d hic defectꝰ fuit ĩ chriſti carne? Anima q̃z eius cũ paſſibilis extiterit añ mortem: nunq̃d neceſſitatem patiendi habuit? Si em̃ neceſſitas patiẽdi vel moriendi fuit in xp̃o: non videtᷣ ſola volũtate miſerationis defectus nr̃os accepiſſe. Ad qđ dici põt: xp̃m voluntate nõ neceſſitate ſue nature hos defectus ſicut alios ſuſcepiſſe. ſ. neceſſitatem patiendi in anima: ſimul aũt patiendi ⁊ moriendi in carne. Uerum hanc neceſſitatem nõ habuit ex neceſſitate ſue ꝯditionis: qꝛ a peccato immunis ſed ex ſola voluntate accepit: de nr̃a ĩfirmitate ponens tabernaculũ ſuuz in ſole. ſ. ſub temporali mutabilitate et labore. Uñ ſuꝑ epiſtolam ad Hebreos autoritas dicit: q̃a ſicut homibꝰ alijs ⁊ iure ⁊ lege nature ſtatutuz eſt ſemel mori: ita ⁊ xp̃s eadẽ neceſſitate ⁊ iure nature ſemel oblatus eſt ⁊ nõ ſepe. Nec ideo dicit iure nature ꝙ ex natura ſue ꝯditõis hunc defectũ traxerit: q̃ etiam nõ ꝓuenit nobis ex natura ſm̃ qđ p̊us eſt inſtituta: ſed ex ea peccato vitiata: ⁊ iđ dicitur hic effectꝰ naturalis: qꝛ quaſi ꝓ natura inoleuit in omnibus diffuſus.

Q̃ mortalit as añ pctm̃ nõ fuit in hoie defectus.

An illo modo ſit in nobis.

An aĩa xp̃i habuit neceſſitatẽ patiendi.

De ſtatu hois et quid de ſingulis xp̃s accepit. b

Et eſt hic notandũ xp̃m de omni ſtatu hois aliq̃d accepiſſe: q̃ oẽs venit ſaluare. Sunt em̃ q̃ttuor ſtatus hois. Primꝰ añ pctm̃. Scđs pꝰ pctm̃ ⁊ añ grãm. Tertiꝰ ſub grã. Quartꝰ in glĩa. De p̃mo ſtatu accepit immunitatẽ pctĩ. Unde Augꝰ. illud Johis euangeliſte exponens Qui deſurſũ venit ſuꝑ oẽs eſt. Dicit chriſtum veniſſe deſurſum. i. de altitudine humane nature añ peccatũ: qꝛ de illa altitudine ſumpſit verbum dei humanam naturã dũ non aſſumpſit ip̃am culpam cuiꝰ aſſumpſit penã. Sed penã aſſumpſit de ſtatu ſecũdo ⁊ alios defectus. De tertio vero grẽ plenitudinẽ. De quarto nõ poſſe peccare ⁊ dei ꝑfectam ꝯtemplationẽ. Habuit eniz ſimul bona vie quedã ⁊ bona patrie. ſicut ⁊ queda mala vie.

Aug. ſuꝑ Johan. euãgeli.

Iſta eſt diſtinctio. xvj. huiꝰ tertij

libri. In qua mgr̃ poſtq̃ egit de chriſti patiẽtis paſſibilitate. Agit de patiendi neceſſitate. Et tria circa hoc facit. Nam p̃mo queſtionem quandam ꝓponit Secundo eam ſoluit. Tertio ſolutionis cõfirmationem adiungit. Primum vſq; ibi. Ad qđ dici poteſt. Scđm vſq; ibi. Et eſt hic notanduz. Tertiũ vſq; ad finem diſtinctionis. In ſpẽali ⁊c̃. quarum p̃ma eſt hec. Chriſtus omẽs defectus nr̃os aſſumpſit q̃ nulla tenus culpam vel peccatũ includunt. Hec ꝓpoſitio ſupra ꝓbata eſt: igitᷣ ſuppono eam veram: cũ igitur

neceſſitas moriendi ſit defectus quidam ⁊ nõ culpa dubitari poteſt nõ immerito an xp̄s etiã talẽ defectũ aſſumpſit.ſ.neceſſitatẽ moriendi. De aptitudie moriendi nõ eſt dubiũ: q2 illa etiã in hoie a natura fuit añ peccatũ q̃n nullus defectus in eo fuit: q2 illa fuit in homine ante a natura añ pctm̃. Et rñdẽdo ponit ſententiã ſcḋe ꝓpoſitionis. Scḋa ꝓpoſitio eſt hec. Chriſtus qui immunis fuit a pctõ ſuſcepit neceſſitatem moriẽdi ſola ſpontanea volũtate: ⁊ nulla coacta neceſſitate. Ratio huius eſt quia vt ſupradictum eſt xp̄s aſſumpſit naturã talẽ qualẽ hõ habuiſſet in ſtatu innocentie in quo ſtatu non fuiſſet neceſſitas moriendi. Nam neceſſitas moriendi nõ competebat hõi ex natura ſue cõditionis ẞm ꝙ natura p̄mu9 fuit inſtituta: ſed ſolũ ẞm ꝙ poſtea fuit ꝑ peccatũ vitiata: ſed talẽ naturã xp̄s non aſſumpſit: ergo licet neceſſitatem moriendi nõ aſſumpſit. ſponte tñ moriebatur Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Chriſtus qui dicit̃ naturaȝ humanã redemiſſe de quolibȝ ſtatu hoĩs dinoſcitur aliquid aſſumpſiſſe. Hanc mgr̃ ponẽs dicit q̃drupli cem eſſe ſtatũ hominis: quorũ p̄mus fuit añ peccatũ ſcȝ ſtatus innocentie. Secundus fuit poſt peccatuȝ añ grãm.ſ.ante mortem xp̄i. Tertius fuit poſt peccatum ⁊ ſub gratia qui iam currit. Quartus erit in gloria expers omnis miſerie. De p̄mo ſtatu accepit xp̄s peccati immunitatẽ. De ſecũdo penales defect9 De tertio grẽ plenitudinẽ. De quarto nõ poſſe peccare ⁊ deũ ꝑfecte ꝯtemplari. Cũ igit̃ Ieſus venit in hũc mundũ tanq̃ vniuerſalis redemptor oẽs ſaluaturus naturã humanã aſſumẽs de quolibet horum quattuor ſtatuũ aliq̃d aſſumpſit: ⁊ ita ꝯfirmat mgr̃ autoritate beati Aug. Et tñ in ſpeciali.

Si omnis xp̄i oratio vel volũtas expleta ſit. a

DI.XVII

Eſt predicta

p

cõſiderari oportet: vtrũ xp̄us aliquid voluerit vel orauerit qḋ factũ non ſit: Hoc eñ eſtimari põt ꝑ hoc qḋ ipſe ait: Pater ſi poſſibile eſt tranſeat a me calix iſte. Uerumtamen nõ qḋ ego volo ſed quod tu vis. Hic nanq; voluntatẽ ſuam a patris voluntate diſcernere videtur.

De voluntatibus chriſti ẞm duas naturas. b

Quocirca ambigẽ

dũ nõ eſt: diuerſas in chriſto fuiſſe volũtates iuxta duas naturas: diuinam.ſ. volũtatem ⁊ humanaȝ. Humana voluntas eſt affectus ratiõis vel affectus ſenſualitatis: ⁊ ali9 eſt affectus anime ẞm rationeȝ alius ẞm ſenſualitateȝ: vterq; tñ dicit̃ humana voluntas. Affectu autẽ ratiõis id volebat quod volũtate diuina.ſ. pati ⁊ mori. ſed affectu ſenſualitatis nõ volebat: imo refugiebat: nec tñ in eo caro contra ſpiritum vel deum ꝯcupiſcebat. Quia vt ait Aug9. nõ nullum eſt vitium cum caro cõcupiſcit aduerſus ſpiritũ. Caro aũt dicta eſt concupiſcere q2 hoc ẞm ip̄am agit aĩa ſicut anima ꝑ aurem audit ⁊ ꝑ oculum videt. Caro.n. nihil niſi ꝑ animam concupiſcit. Sed concupiſcere dicit̃ cũ aĩa carnali cõcupiſcẽtia ſpiritui reluctat̃ habens carnalẽ delectationem de carne ⁊ a carne aduerſus delectationẽ quã ſpiritus habet. Ipſius autẽ carnalis cõcupiſcentia cauſa non eſt in anima ſola: nec in carne ſola. Ex vtroq; eñ fit: q2 ſine vtroq; delectatio talis nõ ſentit̃. Talis ergo rixa taliſq; ꝯcertatio ĩ anima chriſti nullatenus eſſe potuit: q2 carnalis concupiſcentia ibi eſſe nequiuit. Dei etiaȝ voluntas erat ⁊ rationi placebat vt illud ẞm carnem vellet: quatenus veritas humanitatis in eo ꝓbaret̃. Nam qui hominis naturam ſuſcepit: que ipſius ſunt ſubire debuit. Ideoq; ſicut in nobis duplex eſt affectus. mẽtis.ſ. ⁊ ſenſualitatis: ita ⁊ in eo debuit eſſe geminus aeffctus: vt mentis affectu vellet mori: ⁊ ſenſualitatis affectu nollet: ſicut in viris ſanctis fit Petro eñ ipſa veritas dicit. Cum ſenueris extendes manus tuas: ⁊ alius precinget te: ⁊ ducet te: quo tu non vis.ſ. ad mortem. Quod exponens Aug9. dicit ꝙ Petrus ad illaȝ moleſtiam nolens eſt ductus: nolẽs ad eam venit: ſed volens eaȝ vicit: ⁊ reliquit affectũ infirmitatis quo nemo vult mori: q̃ adeo ẽ naturalis vt eũ Petro nec ſenect9 abſtulerit. Unde etiam dominus ait: Tranſeat a me calix iſte: ſed vicit euȝ vis amoris. Ergo ⁊ in chriſto ſcḋm humanitatẽ ⁊ in membris eius geminus eſt affectus: vni9 rationis charitate informatus: quo propter deum quis mori vult: alter ſenſualitatis carnis infirmitati propinquus ⁊ ei coniunct9 quo mors refugitur. Ut eñ Auguſtinus ait: Paulus mentis ratõe cupit diſſolui ⁊ eſſe cum chriſto: ſenſu auteȝ carnis refugit ⁊ recuſat: hoc habet humanus affect9: qm̃ qui diligit vitã odit mortẽ. Scḋm iſtũ affectuȝ chriſtus mori noluit: nec obtinuit qḋ ẞm iſtum affectũ petijt.

Autoritatibus probat diuerſas in chriſto voluntates. c

Ex affectu ergo hu

mano quem de virgine traxit volebat nõ mori ⁊ calicẽ trãſire orabat. Unde Beda Beda
Orat tranſire caliceȝ: q2 homo erat dicẽs: Pater trãſeat a me calix iſte. Ecce habes voluntatẽ humanã exp̄ſſaȝ. Uide iã rectũ

coꝛ. Sed nō qđ ego volo: ſꝫ qđ tu vis. Vñ
Non veni facere voluntatē meā: quaꝫ ſcꝫ
tempoꝛaliter ſumpſi ex virgine: ſed volun
tatem eius, qui miſit me: quam ſcꝫ eternus
habui cum patre. Hic aperte dicit duas in
chꝛiſto fuiſſe voluntates: ſm̄ quas diuer-
Hiero. ſa voluit. Hiero. quoqꝫ ſup illū locū. Spi-
ritus pꝛomptus eſt: caro aūt infirma: dās
intelligi hic duas voluntates exprimi: ita
ait. Hoc cōtra euticianos qui dicūt in chꝛi
ſto vnam tm̄ voluntatem. Hic autē oſten-
dit humanam que ꝓpter infirmitatem car
nis recuſat paſſionem: ꝛ diuinā que ꝓmp-
ta eſt ꝑficere diſpenſationē. Aug. etiā du-
Augꝰ. ſuper pſ. xxxj. as in xp̄o aſſerit voluntates dicens. Quā
tum diſtat deus ab homine: tm̄ voluntas
dei a volūtate hominis. Unde hominem
chꝛiſtꝰ gerens oſtendit priuatā voluntatē
quandā hominis: in quo ꝛ ſuā ꝛ noſtrā cō
figurauit: qui caput noſtrū eſt: ꝛ ad eum ſi
cut mēbꝛa ꝑtinemus. Pater inquit ſi fieri
pōt tranſeat a me calix iſte. Hec hūana vo
luntas erat ꝓpꝛiū aliquid ꝛ tanqꝫ priuatū
volens. Sed qꝛ rectū vult eſſe hominē: et
ad dn̄m dirigi: ſubdit: Nō quod ego volo
ſed qđ tu vis. Ac ſi diceret: Uide te in me
qꝛ potes aliquid ꝓpꝛiū velle: vt deus ali-
ud velit. Conceditᷣ hoc humane fragilita-
ti. Idez alibi: Chꝛiſtꝰ in paſſione duas ex-
pꝛeſſit voluntates in ſe ſm̄ duas naturas.
Ait em̄: Pater ſi fieri pōt tranſeat a me ca
lix iſte. Ecce habes hoīs voluntatē quam
ad diuinā cōtinuo dirigēs ait: Uerūtñ nō
Ambroſiꝰ. ſicut ego volo ſed ſicut tu. Amb. etiā in li.
iij. de tri. Scriptum eſt: Pater ſi fieri pōt
tranſfer a me calicē hunc. Uerba xp̄i ſunt:
ſed quō ꝛ in qua foꝛma dicantur aduerte.
Hoīs ſubſtantiā gerit hoīs aſſumpſit affe-
ctū. Nō ergo quaſi deꝰ: ſed quaſi hō loquit
tur. Suſcepit quidē volūtatē meā. Mea
eſt voluntas quam ſuā dixit cū ait: Nō ſi-
cut ego volo: ſed ſicut tu vis. Cum aūt di-
xit: Omnia que habet pater mea ſunt: qꝛ
nihil excipitᷣ: ſine dubio quā pater habet:
eandē ꝛ filius habet voluntatē. Eadeꝫ eſt
chꝛiſti volūtas que paterna. Una ẽ volū
tas eſt patris ꝛ filij. Sed alia volūtas ho-
minis: alia dei: vt ſcias vitā in voluntate
eſſe hoīs: paſſionē aūt chꝛiſti in voluntate
diuina: vt pateretᷣ ꝓ nobis. His teſtimo-
nijs euidēter docetᷣ in xp̄o duas fuiſſe vo
lūtates: quod quia negauit Macharius
archiep̄s in Cōſtātinopolitana ſinodo cō
demnatꝰ eſt. Et ex affectu humano ſenſua
litatis quidem non rationis illud voluit ꝛ
petijt quod non impetrauit. Nec ideo pe-
tijt vt impetraret: quia ſciebat deum nō eſ
ſe facturuꝫ illud. Nec illud fieri volebat af
fectu rationis vel voluntate diuinitatis.
Ad quid ergo petijt? Ut membꝛis foꝛmaꝫ
pꝛeberet imminente turbatione clamandi
ad dominum: ꝛ ſubijciēdi voluntatē ſuam
diuine volūtati: vt ſi pulſante moleſtia tri
ſtentur: pꝛo eiuſdem ammotōe oꝛent. Sed
ſi nequeunt vitare dicant quod ipſe xp̄us
Non ergo ad inſipientiam fuit qꝫ chꝛiſtus
clamans non auditur ad ſalutem coꝛpoꝛa-
lem. Bonum quidem petijt. ſ. vt non moꝛe
retur: ſed melius erat vt moꝛeretᷣ: quod et
factum eſt.

De eo qđ Ambroſiꝰ dicit xp̄m du
bitaſſe affectu humano. D

Ceterū nō parum
nos mouent verba Ambroſij quibꝰ ſignifi
care videtur chꝛiſtum ſm̄ humanum affe-
ctum de patris potētia dubitaſſe: ſic dicēs
in li. iij. de tri. De quo dubitat: de ſe an de
patre? De eo vtiqꝫ cui dicit tranſfer dubi-
tat hominis affectu. Nā deus de patre nō
dubitat: nec de moꝛte foꝛmidat. Prophe-
ta etiā nō dubitat qui nihil deo eſſe impoſ
ſibile aſſerit. Naꝫ infra homines ꝯſtitues
deum: ꝓpheta non dubitat: ꝛ filiū dubita
re tu credis. Ut homo ergo dubitat vt hō
locutꝰ eſt: His verbis innui videtᷣ qꝫ chꝛi-
ſtus non inquantum deus eſt vel dei filiꝰ: ſed
inquantum homo dubitauerit affectu hūano
Quod ea ratione dictū accipi pōt: non qꝛ
ipſe dubitauerit: ſꝫ qꝛ modū geſſit dubitan-
tis: ꝛ hoībus dubitare videbatᷣ.

Uerba Hylarij lōge diuerſam ex
pꝛimentia ſententiā a p̄miſſa. E

Illud etiaꝫ ignoꝛā
dum non eſt qđ Hylarius aſſerere videtᷣ
xp̄m non ſibi ſed ſuis oꝛaſſe: cuꝫ dixit tranſ
fer a me calicē hūc: ſicē nec ſibi ſꝫ ſuis timuit
Nec eū voluiſſe vt ſibi nō eſſet paſſio: ſꝫ vt
a ſuis trāſiret calix paſſiōis ita inquiens. Si
paſſio honoꝛificatura eū erat: ſicē iuda exeū
te ait: Nūc honoꝛificatꝰ eſt filiꝰ hoīs: quō
triſtem eū metꝰ paſſiōis effecerat. Niſi foꝛ
te tā irrationabilis fuerit vt pati moꝛtē ti-
muerit q̄ patientē ſe gloꝛificatura eſſet. Sꝫ

forte timuiſſe vſq3 eo eſtimabatur vt tranſ
ferri a ſe calicē depcatus ſit dicens. Pater
tranſfer calicem hunc a me. Quomō enim
p patiendi metum trāſferri depcaret a ſe.
qđ p diſpenſationis ſtudiū feſtinaret iple
Hyla.in.x.li. de trini. re. Non enim cōuenit vt pati nolit: qui pa
ti venit: ꝛ cum pati eum velle cognoſceres
religioſius fuerat hoc cōfiteri: q3 ad id im=
pie ſtulticie prumpere: vt eu3 aſſereres ne
pateret oraſſe: quē pati velle cognoſceres
Non ergo ſibi triſtis: neq3 ſibi orat tranſi=
re calicē: ſed diſcipulis ne in eos calix paſ/
ſionis incūbat: quem a ſe tranſire orat: ne
in his. ſ. maneat. Non eñ rogat ne ſecū ſit
ſ vt a ſe trāſeat. Deinde ait: Nō ſicut ego
volo: ſ ſicut tu vis. Hūane in ſe ſollicitudi
nis ſignificans conſortium: ſed non diſcer=
nens ſententiam ſibi cōmunis cū patre vo
luntatis. Pro hominib9 ğ vult tranſire ca
licem p quem omnes diſcipuli erāt tēptan
di: ꝛ ideo p Petro rogatur: ne deficiat fi/
des eius. Sciens ğ hec omnia poſt mortē
ſuā deſitura: vſq3 ad mortē triſtis eſt: ꝛ ſcit
hunc calicē non poſſe tranſire niſi biberit.
Ideo ait: Pater mi ſi non poteſt trāſire ca
lix iſte niſi bibam illum: fiat voluntas tua.
Sciēs in ſe cōſummata paſſione metū cali
cis tranſitu3: qui niſi eū bibiſſet trāſire nō
poſſe: nec finis terroris niſi ꝯſummata paſ
ſiōe terrori ſuccederet: q3 poſt mortē eius
p virtutū gloriam aplice infirmitatis ſcan
dalū pelleret. Intēde lector his vbis pia
diligentia ne ſint tibi vaſa mortis.

Iſta eſt diſtinctio decimaſeptima

huius tertij libri. In qua magiſter poſtq̃ egit de pa
tiendi xp̄i neceſſitate: agit de patientis volūtate. Et
circa hoc tria facit Nam pmo queſtionē circa hoc p
ponit ꝛ ſoluit. Scđo ſolutōis ꝯfirmationē adiungit
Tertio dubitatiōes quaſdā circa hoc excludit. Pri=
mum vſq3 ibi. Ex affectu aūt. Secundū vſq3 ibi. Ce=
teris nō pax. Tertiū vſq3 ad finē diſtin. In ſpeciali
ſentētia magiſtri ſtat ꝛc. Nō quodlibet qđ xp̄s oran
do a p̄re petijt obtinuit. Hanc mgr̄ ponens pponit
talem queſtionē. Utrū xp̄s aliq̃d orauerit vel petie=
rit qđ factum non fuit: qđ quidem videt verū p hoc
qđ petebat a ſe transferri calicem paſſionis qđ tamē
factū nō fuit: in oratiōe etiā videbat a p̄ris volūtate
diſcordare. Pro cuius q̄ſtionis ſolutiōe dicit q xp̄s
ſm duplicē naturā quā habuit. ſ. diuinā ꝛ hūanam
etiā duplicē habuit voluntatem. ſ. diuinam ꝛ huma
nam: que humana etiam duplex fuit. ſ. ſenſualitatis
ꝛ rationis: volūtate diuina pati ꝛ mori voluit: ꝛ idē
volebat ratiōis affectu: ꝛ tñ affectu ſenſualitatis pa
ti nolebat ſeu pati refugiebat: ppter hoc tñ dicit q
nō fuit rebellio carnis ad ſpūm: quia talis nō eſt ni=
ſi in illis in quibus eſt carnis concupiſcentia: que in
xp̄o non fuit: fuit tamen in eo ſenſualitatis affectus:
vt humanitatis veritas probaretur: vnde concludit
q ſicut in mēbris xp̄i. id eſt. in nobis: ita ꝛ in chriſto
fuit geminus affect9 humanitatis. ſ. mentis quo mo
ri volebat ꝛ ſenſualitatis quo mori recuſabat. Se=
cunda ppoſitio eſt hec. Scđm doctores xp̄s dupli=
cem voluntatem habuit ſm quarum vnam pati vo=
luit: ꝛ ſm aliam noluit. Hanc magiſter ponens dicit
hoc eſſe contra hereticos in concilio Metropolita=
no cōdemnatos qui ponebant in xp̄o tñ vnā volun
tatē. vbi addit q xp̄us aliquid petijt qđ nō impetra
uit puta tranſlationem calicis a ſe: imo ſciebat deu3
patrem hoc nō facturū: non tñ inuanum orauit: ſed
ad hoc orauit vt ſuis membris imminēte pturbatōe
orandi ꝛ clamandi ad deum ꝛ voluntatem ſuā volū=
tati diuine ſubdendi exemplum daret. Tertia ppo
ſitio eſt hec. Chriſtus in orto de patris ptāte nō du=
bitauit: ſed ad modum dubitaſtris ſe habuit. Hanc
magiſter ponēs dicit quoddā dubiū fuiſſe exortū ex
dictis beati Ambro. qui videt dicere q xp̄s ſm hu=
manam natura3 de patris potētia dubitauit: qđ ſic
dicit eſſe intelligendū nō q xp̄s dubitauerat inq̄tū
deus ꝛ dei filius: neq3 etia3 inq̄tum hō: ſed qđ dica
tur dubitaſſe: q3 modū geſſit dubitantis ꝛ hominib9
dubitare videbat. Ultimo mgr̄ inducit quedā verba
Hylarij quib9 videt dicere q xp̄s non ſup ſe timuit
nec ſm ſe triſtatus fuit: nec p ſe orauit: ſed pro ſuis
que dicit magiſter a lectore pia diligentia eſſe intelli
genda. Et tñ in ſpeciali.

Si xp̄s meruit ſibi et nobis et q̃d ſibi ꝛ quid nobis. a

Emerito etiā DI.XVIII.

b chriſti pretermittendū non eſt
de quo quidam dicere ſolēt q
nō ſibi ſed membris tñ meruerit. Meruit
quidem membris redemptionem a diabo/
lo: a peccato: a pena: ꝛ regni reſerationē vt
amota ignea romphea libere pateret intro
itus: ſed ꝛ ſibi meruit impaſſibilitatis ꝛ im
mortalitatis gloriam: ſicut ait apl's. Chri
ſtus factus eſt pro nobis obediēs vſq3 ad
mortem: mortē autem crucis: ppter qđ et
deus exaltauit illum ꝛ dedit illi nomen qđ
eſt ſuper omne nomen. Aperte dicit aplus
xp̄m ppterea exaltatu3 p impaſſibilitatis
gloriā. quia eſt hūiliatus p paſſionis obe/
dientiam. Humilitas ergo paſſionis meri
tum fuit exaltationis: ꝛ exaltatio premiu3 Auguſti.
humilitatis. Unde Aug9. exponēs pmiſ/
ſum capitulū ait. Ut chriſtus reſurrectiōe
clarificaretur: prius humiliat9 eſt paſſiōe
humilitas claritatis eſt meritum: claritas
humilitatis eſt premium. Sed hoc totum
factum eſt in forma ſerui. In forma eñ dei
ſemper fuit ꝛ erit claritas. Idem Ambro. Ambroſi9.
idem capitulū tractans ait. Quid ꝛ q̄tum
humilitas mereat hic oſtendit. His teſti/
monijs euidens fit: q chriſtus p humilita
tem ꝛ obedientia3 paſſionis meruit clariſi
cationē corpis: nec id ſolū: ſed etiā impaſſi

bilitatē anime. Anima eñ ipſius añ moꝛtē
erat paſſibilis: ſicut caro moꝛtalis: ſꝫ poſt
moꝛtē merito humilitatis ⁊ anima ipaſſibi
lis facta eſt: ⁊ caro immoꝛtalis. Utrū aūt
Ɋ aīa xp̄i ſit facta ipaſſibil' — anima ſit facta impaſſibilis: qñ caro facta
eſt immoꝛtalis. ſ. ipſo reſurrectiōis momē
to de autoꝛitate nobis certū nō eſt. Sꝫ vel
mox poſt carnis ſeparationem anima im/
paſſibilitate donata eſt: aut in reſurrectiōe
qñ caro refloꝛuit.

Qđ a conceptu meruit ſibi xp̄us hoc quod ꝑ paſſionē. b

Nec ſoluꝫ hoc meruit chriſtus qñ patri obediens crucē ſub
ijt: ſed etiaꝫ ab ipſa ꝯceptiōe ex quo homo
factus eſt ꝑ charitatem ⁊ iuſticiaꝫ ⁊ alias
virtutes: in quarū plenitudine fuit ſ꞉m ho
minē ꝯditus: ſibi tñ meruit q̄ꝫtum poſt ꝑ
martyrij tolerantiā. Tāta enim plenitudo
ſpūalium cariſmatū in eo fuit q̄ in eis pro
ficere non potuit: ⁊ ideo melioꝛ ipſius ani=
ma fieri nō potuit: q̄ꝫ ab initio ſue conditio
Grego. — nis extitit: qꝛ ꝓficere in meritis nō valuit.
Ut eñ Greg' ait: Nō habuit oīno xp̄s iu
xta anime meritū quo potuiſſet ꝓficere In
membꝛis aūt que nos ſumus quotidie ꝓ=
ficit. Non ğ plus meruit ſibi ꝑ crucis pati
bulum q̄ꝫ a cōceptione meruit ꝑ gr̄am vir
tutum. Non ğ ꝓfecit ſ꞉m aīe meritū quan
tum ad virtutē meriti: ꝓfecit tñ q̄ꝫtum ad
numerū meritoꝛū. Plura eñ habuit meri=
ta in paſſione q̄ꝫ in cōceptione: ſed maioꝛis
virtutis nō extiterunt in merēdo pla q̄ꝫ añ
fuerant paucioꝛa. Meruit ğ a ꝯceptione
nō mō gloꝛiā impaſſibilitatis ⁊ immoꝛtali
tatis coꝛpis: ſed etiam impaſſibilitatē aīe.
Per qđ: Per obedientiā ⁊ voluntatem ꝑ
fectā quam nō tunc p̄mo habuit nec maio
rem cum pati cepit ⁊ moꝛi. Obediens eñ
ꝑfecte ⁊ bonus extitit ſ꞉m hoīem ex quo fu
it hō. Habuit ğ anima illa aliqđ bonū i ſe
poſt moꝛtē qđ non habuit añ. Nō ğ beati=
oꝛ vel melioꝛ fuit q̄ꝫ añ. Abſit q̄ melioꝛ fue
rit: qꝛ non ſanctioꝛ: nec gratia cumulatioꝛ.
Nec etiam beatioꝛ fuit in dei ꝯtemplatiōe
in quo pꝛecipue beatitudo ꝯſiſtit. Poteſt
tñ dici in hoc beatioꝛ fuiſſe: qꝛ ab omni mi
ſeria immunis. Ex quo nequit inferri ſim=
pliciter q̄ beatioꝛ fuerit.

De eo qđ ſcriptum eſt donauit illi nomē qđ eſt ſup omne nomē. c

Nec tantū gloꝛiaꝫ
impaſſibilitatis ⁊ immoꝛtalitatis meruit:
ſed etiam donari ſibi nomē quod eſt ſuper
omne nomen. ſ. honoꝛificentiam: q̄ voca/
tur deus: hoc tamen ante moꝛtem habuit.
Habuit eñ hoc nomen dei filius inq̄ꝫtum
deus eſt ab eterno ꝑ naturā: inq̄ꝫtū xo hō
factus eſt habuit ex tempe ꝑ gratiam. Ve
rūtamē Aug'. dicit homini donatū eſſe il- — Aug'. in li. cō tra maximinū
lud nomen nō deo: qꝛ illud nomen habuit
cum in foꝛma dei tantū erat. Sed cum dici
tur ꝓpter quod illum exaltauit: ⁊ donauit
illi nomen quod eſt ſuper omne nomen: ſa
tis apparet ꝓpter quid exaltauerit. i. pro=
pter obedientiam ⁊ in qua foꝛma exaltat'
ſit. In qua eniꝫ foꝛma crucifixus eſt: in ea — Ɋ nomen illi datū eſt homi ni ⁊ non deo.
exaltatus eſt: ⁊ in ea donatum ē ei nomen:
vt cum ipa foꝛma ſerui nomineť vnigeni/
tus filius dei: hoc illi donatū eſt vt homi/
ni: qđ iam habebat idem ipe deus. Hoc er
go per gratiā accepit: vt ipſe ens homo et
ſubſiſtens in foꝛma ſerui. i. in anima ⁊ car=
ne nominetur: ⁊ ſit de'. Sed nunquid hoc
meruit: ſupꝛa eñ dictum eſt: qꝛ hoc tantū
bonū homo ille non meruit: quomodo er=
go hic dicitur ꝓpter obedientiam donatū
eſt ei hoc nomē. Scđm tropum illū in ſcri/
ptura creberrimū hoc capiendum eſt: quo
dicitur res fieri quando innoteſcit. Poſt
reſurrectionem vero que ante erat in eui=
denti poſitum eſt vt ſcirent homines ⁊ de/
mones. Manifeſtationē ergo illius nomi
nis donauit ei deus poſt reſurrectionem:
ſed illam meruit per obedientiā paſſionis:
qui eo q̄ obediuit patiendo: exaltatus eſt
reſurgendo: ⁊ ꝑ hoc manifeſtatum eſt no=
men. Hoc eodem tropo vſus eſt etiaꝫ poſt
reſurrectionem dicens: Data eſt mihi om
nis poteſtas in celo ⁊ in terra: non q̄ tunc
pꝛimo acceperit: ſed quam ante habebat:
tunc manifeſtata eſt poteſtas. Ceterū Am — Amb. q̄ da tum fuit deo ⁊ non homini
bꝛoſius dicit nomen illud donatū eſſe deo
non homini: ⁊ videtur ſcđm verboꝛum ſu
perficiē oppoſitus Augu. Sed intelligen/
tia non obuiat: licet diuerſum ſapiat. Naꝫ
Ambꝛoſius de naturali donatiōe id dictū
intelligit: qua eternaliter pater generādo
dedit filio nomen quod eſt ſuper omne no/
men. ſ. eſſe deum per naturam: quia genu=
it ab eterno filiū plenum ⁊ ſibi equaleꝫ de=
um. Quod tamē nomen apoſtolus ꝓpter
paſſiōis obedientiā xp̄o donatū dicit. Sꝫ
ꝑmiſſo locutionis mō accipiendū eſt.

Si xp̄us ſine omni merito illa habere potuit. d

Si vero queritur

vtrum xp̄s illam immortalitatis ⁊ impaſſibilitatis gloriam ⁊ nominis dei manifeſtationem ſine omni merito habere potuerit? Sane dici poteſt quia humanam naturam ita glorioſe ſuſcipere potuit: ſicut in reſurrectione extitit. Nomeꝗ ſuū ⁊ aliſ hominibus manifeſtare potuit. Sꝫ hō paſſibilis eſſe non potuit ſicut fuit: ⁊ ad illā gloriam ſine merito ꝑuenire. Potuit quidem ꝑuenire ad illam ſine merito paſſionis: qꝛ potuit conſumpta mortalitate immortalitatis gloria veſtiri: ſed non ſine merito iuſticie ⁊ charitatis aliarūꝗ virtutū. Non enīꝫ xp̄s homo eſſe potuit: in quo plenitudo virtutum ⁊ gratie non fuit. Nec virtutes ei ineſſe potuerunt cilicio mortalitatis induto quin ꝑ eas mereretur. Habens ergo has virtutes ſm hominē paſſibilem ac mortalem non potuit non mereri gloriam imortalitatis. Non ergo potuit factꝰ mortalis ſine merito gloriā impaſſibilitatis et imortalitatis ac manifeſtationē dei nominis ꝯſequi. Potuit tn̄ hoc aſſequi ſine merito paſſiōis: quia ꝑ paſſionē nil ſibi meruit: qđ nō an̄ ꝑ virtutes meruerit.

De cā mortis ⁊ paſſionis xp̄i. e

Ad quid ergo voluit

pati ⁊ mori ſi ei virtutes ad merenduꝫ ille ſufficiebant? Pro te: nō ꝓ ſe. Quō pro me? Vt ipſiꝰ paſſio ⁊ mors tibi eſſet forma ⁊ cauſa. Forma virtutis ⁊ humilitatꝭ cauſa glorie et libertatis. Forma deo vſꝗ ad mortem obediendi: ⁊ cauſa tue liberatōis ac beatitudinis. Meruit enim nobis per mortis ac paſſionis tolerantiā: qđ ꝑ precedentia nō meruerat. ſ. adituꝫ paradiſi ⁊ redemptionem a peccato: a pena: a diabolo ſi ꝑ mortem eius hic non adepti ſumus ſcꝫ redemptionem ⁊ filiorum glorie adoptionem. Ipſe enim moriēdo factus eſt hoſtia noſtre liberationis. Sed quomō per mortem nos a diabolo ⁊ a peccato redemit: et aditum glorie aperuit? Decreuerat deꝰ in miniſterio vt ait Ambroſius: ꝓpter p̄muꝫ peccatum non intromitti hominem in paradiſum. id eſt. ad dei contemplationeꝫ nō admitti: niſi in vno homine tanta exiſteret humilitas que omnibus ſuis ꝓficere poſſet: ſicut in p̄mo homine tāta fuit ſuperbia que omnibus ſuis nocuit. Non eſt autem inuētus inter homines aliquis quoid poſſet impleri: niſi Leo de tribu iuda qui aperuit librum: ⁊ ſoluit ſignacula implēdo in ſe omnem iuſticiaꝫ. id eſt. cōſummatiſſimā humilitateꝫ qua maior eſſe nō poteſt. Nā aliꝭ homies debitores erāt ⁊ vix vnicuiꝗ ſua virtus ſufficiebat et humilitas. Nullꝰ ergo eorum hoſtiam poterat offerre ſufficientem recōciliationi noſtre. Sed chriſtus homo ſufficiens et ꝑfecta fuit hoſtia: qui multo amplius eſt humiliatus amaritudinem mortis guſtando ꝙ ille Adam ſuperbiꝭt per eſum ligni vetiti noxia delectatione ꝑfruendo. Si ergo illius ſupbia omniū extitit ruina: ip̄m de ꝑadiſo mittēs foras: aliiſꝗ accludēs ianuaꝫ: multomagis chriſti humilitas quam ꝑ mortem guſtauit: ingreſſum regni celeſtis omnibꝰ ſuis impleto dei decreto ap̄ire valuit atꝗ decreti delere cyrographum. Vt em̄ ait Ambroſiꝰ: Tantū fuit peccatū noſtrū: vt ſaluari non poſſemus: niſi vnigenitus dei filius ꝓ nobis moreretᷣ debitoribus mortis: ſed ſic dignos nos fecit teſtamenti et ꝓmiſſe hereditatis. Qđ non ita eſt intelligēdū: quaſi nō alio mō ſaluare nos potuerit: ꝙ ꝑ mortem ſuā: ſed qꝛ ꝑ aliaꝫ hoſtiā non potuit nobis aperiri regni aditus ⁊ fieri ſalꝰ: niſi ꝑ mortem vnigeniti: cuiꝰ tanta fuit vt dictum eſt humilitas ⁊ patientia: vt eius merito pateret credentibus in eū aditꝰ regni. Magna ergo in morte vnigeniti p̄ſtita ſunt nobis vt liceat nobis redire in patriam: ſicut olim in morte ſummi pōtificis: his qui ad ciuitatē refugiꝭ confugerant ſecure ad propria remeare. Ecce aliquatenus oſtenſum eſt: qualiter ꝑ chriſti mortem aditus regni ſit nobis paratus.

Qualiter per mortem redemit nos ⁊ aditum regni aperuit.

Ambroſiꝰ ad Roma.

Iſta eſt diſtinctio decimaoctaua huiꝰ tertij libri. In ꝗ mgr̄ poſtꝙ egit đ volūtate xp̄i patientie: agit de merito eiuſdē. Et tria facit. Prio em̄ tractat de meriti xp̄i ꝑfectiōe. Scđo de eiꝰ tp̄e et adeptiōe. Tertio de ipſius neceſſitate. Primū vſꝗ ibi. Nec ſolū ⁊c̄. Scđm vſꝗ ibi. Si v̄o q̄rit. Tertiū vſꝗ ad finē diſtin. In ſpēali ſnia ⁊c̄. q̄ꝛ p̄ma ē hec. Xp̄s ſua bn̄dicta paſſiōe ſibi ⁊ nob̄ meruit. Hāc magiſter inſinuās ꝓponit p̄mo quorūdā opinionē đ merito xp̄i dicētiū ꝙ xp̄s tm̄ nob̄ ⁊ nō ſibi meruit. Quā opinionē mgr̄ corrigens dicit ꝙ ⁊ nob̄ meruit ⁊ ſibi qđ ꝓbat. Nā nob̄ meruit ap̄tōeꝫ regni celoꝝ ⁊ redēptionem a diabolo a peccato ⁊ a pena ꝓ ip̄o debita Sibi autem meruit corporis immortalitateꝫ claritatem ⁊ impaſſibilitatem aīe: ⁊ hoc ꝑ obedientiā ⁊ hu-

militatem ſue paſſionis. Añ mortem eñi ipſius cor-
pus erat mortale ⁊ aīa eius paſſibilis. Sȝ in hoc ta-
men dicit adhuc eſſe vnū dubiū de quo adhuc nō ſu
mus certificati ꝑ aliquā autoritatē .ſ. an anima chri
ſti facta ſit tunc ꝑmo impaſſibilis qñ corpus factum
fuit immortale .ſ. in ꝑncipio ſue reſurrectionis: vt q̄
dam dicūt. vel facta ſit impaſſibilis ſtatim poſt ſepa
rationē a corꝑe in morte crucis: vt alij aſſerūt. qḋ a
modernis doctorib⁹ cōmunius tenet ⁊ ꝓbabili⁹ ap
paret. Scḋa ꝓpoſitio eſt hec. Chriſtus in princi-
pio ſue ꝯceptiōis tantū gradū meriti ſibi acquiſiuit
ꝙ ad vlteriorē gradū meriti ꝓficere nō potuit. Sen
tentiā hui⁹ ꝓpoſitionis magiſter ponens dicit xp̄m
iſta ſcȝ ꝑdicta meruiſſe nō ſolū ꝑ ſuā paſſionē ſed ip-
ſa meruerat ab initio ſue cōceptiōis. Et hoc ꝓpter
plenitudinē gratie ⁊ virtutū in quibus ꝓficere non
potuit. Unde infert ꝙ poſt initiū cōceptionis ſolum
ꝓfecit q̄tum ad numerū meritorū: qꝛ multiplicitꝰ
idem meruit quod ante meruerat: ſed nō ꝓfecit q̄-
tum ad efficaciā ſeu virtutē merendi. Infert etiā ex
dictis ꝙ licet anima chriſti aliquid habuit poſt mor-
tē corporis: quod ante nō habuit puta impaſſibilita
tem ⁊ ſimilia. Non tñ pōt dici ſimpliciter ⁊ abſolute
beatior poſt mortē corporis q̄ ante: ſed ſolū q̄tū ad
aliq̄d .ſ. inq̄tum poſt mortē immunis ab omni miſe-
ria extitit. Et ſubdit ꝙ xp̄us non tm̄ ſibi ſui meruit
corporis immortalitatē ⁊ ſue anime impaſſibilitatē
ſed etiam hanc honorificentiā .ſ. ꝙ vocetur deus qḋ
nomen etiā ante mortem habuit. Inq̄tū quidem eſt
deus habuit ip̄m ab eterno ꝑ naturam. inq̄tuȝ qui-
dem eſt factus homo habuit ex tempꝫ ꝑ grāz vnio-
nis. Tamen qꝛ ap̄lus dicit ip̄m eſſe donatum ꝓpter
obedientiam paſſionis: qꝛ ꝑ illā meruit nō nominis
donationem: ſed ip̄ius noīs manifeſtationeȝ. Unde
verba apoſtoli quibus dicit ſibi illud nomen datum
ꝓpter paſſionis obedientiam intelligenda ſunt ſ͛m
quendam intelligendi modum cōmuniter in ſcriptu
ra viſitatum: vt .ſ. res tunc dicat̄ fieri qñ innoteſcit.
nō obſtante ꝙ ꝑus extiterit. ſic nomen illud qḋ xp̄s
ante paſſionē habuit ꝑ paſſionem dicitur recepiſſe.
quia ꝑ paſſionē innotuit quod ipſe habuit. Poſtea
magiſter ſoluit quandā controuerſiā: que videtur eſ
ſe inter ſanctos .ſ. Aug. ⁊ Ambro. de iſti⁹ nominis
donatione. Nam beatus Ambro. dicit illud nomen
eſſe donatum deo. Beatus Aug⁹. dicit illud eſſe do
natū homini. Quod magiſter diſcutiens dicit: ꝙ be
atus Ambro. intelligit de donatiōe naturali: nō ha
bendo reſpectum ad humanam naturā. Beatus au
tē Aug⁹. intelligit de donatione gratuita que reſpi
cit naturā humanā: ⁊ ſic reliquit eos ſibi mutuo nō
eſſe contrarios. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Chriſt⁹ ex
iſtens paſſibilis gloriā tā anime q̄ corꝑis ſine omni
merito habere non potuit. Hanc magiſter ponēs q̄-
rit. Utrum xp̄s ſine aliquo merito potuiſſet habuiſ-
ſe ꝑdictam nominis manifeſtationem: anime impaſ
ſibilitatem ⁊ corporis immortalitateȝ. Et reſpōdet
ꝙ potuiſſet talem naturam aſſumpſiſſe qualis poſt
reſurrectionem fuit: potuit etiā nomē ſuū aliter ma-
nifeſtaſſe: nō tamen potuit eſſe homo paſſibilis ⁊ ad
illā gloriā ſine omni merito ꝑuenire: qꝛ q̄uis potuiſ
ſet ꝑuenire ad illā ſine merito paſſionis: non tñ ſine
gratia ⁊ virtutib⁹ ad meritū ſufficientibus. Ultimo
ſubdit ꝙ nō obſtante ꝙ gratia ⁊ virtutes xp̄i ſuffice
rent ad merendū ſibi predicta: pati tamen voluit vt
nobis eſſet exemplum ⁊ glorie cauſa: ⁊ vt nos redi-
meret a peccatis: a diabolo: a pena: regniq; celeſtis
aditum aperiret. Quō autem ꝑ mortē ſuam regnū
illud aperuit oſtendit ꝑ autoritatem Ambro. dicen-
tis ꝙ ſic deus decreuit ex ordine ſue ſapiētie ⁊ iuſti-
cie vt homo ad paradiſum nō rediret: niſi ꝑ chriſtuȝ
qui amplius humiliatus eſt paſſionem guſtando q̄
primus homo tranſgreſſus fuit ſuꝑbiendo ⁊ q̄uis
deus aliter redimiſſe potuit. Iſte tamē redēptionis
modus videtur congruentior pre ceteris. Et tm̄ in
ſpeciali.

Hic qualiter a diabolo ⁊ a pecca-to nos redemit ꝑ mortē. a

Nunc ergo que DI.XIX
n ramus: quomō ꝑ mortem ipſius
a diabolo ⁊ a peccato ⁊ a pena re
dempti ſumus. A diabolo ergo ⁊ a pecca-
to per chriſti mortem liberati ſumus: qꝛ vt
ait apoſtolus: In ſanguine ip̄ius iuſtifica
ti ſumus: ⁊ in eo ꝙ ſumus iuſtificati. id eſt
a peccatis ſoluti: a diabolo ſumus liberati
qui nos vinculis peccatorū tenebat. Sed
quō a peccatis ꝑ eius mortē ſoluti ſumus?
Quia ꝑ eius mortē (vt ait ap̄ls) cōmenda
tur nobis charitas dei. i. apparet eximia ⁊
cōmēdabilis charitas dei erga nos in h̄ ꝙ
filiū ſuū tradidit in mortē ꝓ nobis peccato
ribus. Exhibita autē tante erga nos dile/
ctiōis arra: ⁊ nos mouemur accēdimurq;
ad diligendū deū qui ꝓ nobis tantū fecit
⁊ ꝑ hoc iuſtificamur. i. ſoluti a peccatis iu/
ſti efficimur. Mors ergo chriſti nos iuſti/
ficat: dum ꝑ eā charitas excitat̄ in cordib⁹
noſtris. Dicimur quoq; ⁊ aliter ꝑ morteȝ
chriſti iuſtificari: qꝛ ꝑ fidem mortis eius a
pc̄tis mūdamur. Unde ap̄ls: Iuſticia dei
eſt ꝑ fidē Ieſu xp̄i. Et itē. Quē deus ꝓpo
ſuit ꝓpiciatorē ꝑ fidem in ſanguine ipſius
id eſt. ꝑ fidē paſſionis: vt olim aſpicientes
in ſerpentem eneum in ligno erectū a mor-
ſibus ſerpentū ſanabant̄. Si ergo recte fi-
dei intuitu illū reſpicimus q̄ ꝓ nobis pepē
dit in ligno: a vinculis diaboli ſoluimur.
id ē. a peccatis: ⁊ ita a diabolo liberamur:
vt nec poſt hanc vitā in nobis inueniat qḋ
puniat. Morte quippe ſua vno veriſſimo
ſacrificio quicquid culparum erat vñ nos
diabol⁹ ad luenda ſupplicia detinebat: chri
ſtus extraxit: vt in hac vita temptādo no
bis nō preualeat. Licet enim nos temptet
poſt chriſti mortem: quib⁹ modis ante tē-
ptabat: non tamen vincere poteſt. ſicut an
te vincebat. Nam Petrus: qui ante chri/
ſti mortem voce ancille territus negauit.
poſt mortem ante reges et preſides du/
ctus non ceſſit. Quare? quia fortior. id eſt
chriſtus veniens in domum fortis. id ē. in
corda noſtra vbi diabolus habitabat: alli
gauit fortem. id eſt. a ſeductōe compeſcuit

fideliũ: vt temptationẽ que ei adhuc ꝑmit
titur nõ ſequatˀ ſeductio. Ita ĩ xp̄i ſangui-
ne qui ſoluit que non rapuit: redempti ſu/
mus a peccato: ⁊ ꝑ hoc a diabolo. Naȝ vt
ait Aug⁹. in ip̄o vincunt inimice nobis in
Aug⁹. in li. de agone chriſtiano. uiſibiles poteſtates vbi vincunt inuiſibi-
les cupiditates. Fuſo eñ ſanguie ſine cul-
pa omniũ culparũ cyrographa deleta ſũt
quib⁹ debitores q̄ in euȝ credũt a diabolo
ante tenebantˀ. Unde. Qui ꝓ multis effũ/
detur. Per illũ ḡ redẽpti ſum⁹: in quo p̄n-
Auguſti. ceps mundi nihil inuenit. Uñ Aug⁹. cau-
ſam ⁊ modũ noſtre redẽptionis inſinuãs
ait: Nihil inuenit diabolus in xp̄o vt mo-
reretˀ: ſed ꝓ volũtate patris mori xp̄s vo-
luit: non habens mortis cauſam de pecca
to: ſed de obedientia ⁊ iuſticia mortem gu
ſtauit: ꝑ quam nos redemit a ſuitute dia-
boli. Incideramus eñ in p̄ncipem hui⁹ ſe
culi: qui ſeduxit Adam ⁊ ſeruũ fecit: cepit
q̄ꝫ nos q̄ſi vernaculos poſſidere: ſed venit
redemptor: ⁊ victus eſt deceptor: ⁊ q̄d fec̄
redemptor captiuatori noſtro? Tetẽdit ei
muſcipulã crucẽ ſuã: poſuit ibi quaſi eſcã
in ſanguinem ſuũ. Ille aũt ſanguinẽ fudit
non debitoris ꝑ qd receſſit a debitoribus.
Ille quip̄e ad hoc ſanguinẽ ſuuȝ fudit: vt
peccata noſtra deleret. Unde ḡ nos diabo
lus tenebat: deletũ eſt ſanguine redempto
ris. Non eñ tenebat nos: niſi vinculis pec
catoꝝ noſtrorũ: iſte erant catene captiuo/
rũ. Uenit ille alligauit fortẽ vinculis paſ-
ſionis ſue: intrauit in domũ ei⁹. i. in corda
eorũ vbi ip̄e habitabat: ⁊ vaſa eius. ſ. nos
eripuit: q̄ ille impleuerat amaritudine ſua
Deus aũt nr̄ vaſa eius eripiens ⁊ ſua faci
ens: fudit amaritudinẽ. ⁊ impleuit dulce-
dine ꝑ mortẽ ſuã a pctis redimẽs ⁊ adop/
tionẽ glorie filioꝝ largiens.

Cur deus homo ⁊ mortuus. b

Factus ẽ ergo ho-
mo mortalis: vt moriẽdo diabolũ vinceret
Niſi eñ homo eſſet q̄ diabolũ vinceret: nõ
iuſte ſed violenter homo ei tolli videretur
q̄ ſe illi ſpõte ſubiecit. Sed ſi cum hõ vicit
iure manifeſto hominẽ ꝑdit: ⁊ vt hõ vin-
cat neceſſe eſt vt deus in eo ſit q̄ eum a pec
catis immunem faciat. Si eñ ꝑ ſe hõ eſſet:
vel angelus in homine: facile peccaret: cũ
vtrãq̄ꝫ naturam ꝑ ſe cõſtet cecidiſſe. Ideo
dei filius hominẽ paſſibilẽ ſumpſit: in quo
⁊ moreȝ guſtauit: quo celũ nobis aperuit
⁊ a ſuitute diaboli. i. a pctõ (ſeruit⁹ eñ di
aboli peccatũ eſt) ⁊ a pena redemit.

Quõ ⁊ a qua pena xp̄us nos rede mit ꝑ mortem. c

A qua pena tẽpo-
rali ⁊ eterna. Ab eterna q̄dẽ relaxando de
bitũ. A tẽporali vero penitus nos libera-
bit ĩ futuro qñ nouiſſima mors inimica de
ſtruetˀ. Adhuc eñ expectamus redẽptõeȝ
corꝑis. Sm̄ animas vero iã redẽpti ſumus
ex ꝑte: nõ ex toto: a culpa: nõ a pena. Nec
omnino a culpa. Non eñ ab ea ſic redẽpti
ſumus vt nõ ſit: ſ; vt nõ dominetˀ.

Quõ penã nr̄am portauit. d

Peccata quoq̄ꝫ no
ſtra. i. penã peccatoꝝ noſtroꝝ dicitˀ in cor/
pore ſuo ſuꝑ lignũ portaſſe: q: ꝑ ip̄ius pe-
nã quã in cruce tulit. oĩs pena t̄palis que
ꝓ peccato ꝯuerſis debetˀ: ĩ baptiſmo peni/
tus relaxatˀ vt nulla a baptizato exigatur:
⁊ in penitẽtia minoratˀ. Nõ eñ ſufficeret il
la pena: qua penitentes ligat eccl̄ia: niſi pe
na xp̄i cooperaretˀ qui ꝓ nobis ſoluit. Uñ
peccata iuſtorũ qui fuerunt añ aduentum
in ſuſtentatione dei fuiſſe vſq̄ꝫ ad xp̄i mor
tem dicit ap̄lus ad oſtenſionẽ iuſticie eius
in hoc temꝑe. Ecce apte expoſitũ eſt quõ
⁊ quid chriſtus per mortẽ nobis meruit ⁊
impetrauit.

Si ſolus xp̄s debet dici redẽptor vt ſolus dicitˀ mediator. e

Unde ip̄e vere di-
citur redemptor mũdi: ⁊ dei hominũ q̄ꝫ me
diator. Sed mediator in ſcriptura dicitˀ ſo
lus fili⁹. Redemptor vͦo aliqñ etiaȝ pater
vel ſpũſſanctus. Sed hoc ꝓpter vſum po
teſtatis nõ ꝓpter exhibitionẽ humilitatis
⁊ obedientie. Nam ſm̄ ꝑtãtis ſimul ⁊ obe
dientie vſum filius ꝓprie dicitˀ redemptor
q: ⁊ in ſe expleuit ꝑ que iuſtificati ſumus.
⁊ ip̄am iuſtificationem eſt oꝑatus poten-
tia deitatis cum patre ⁊ ſpũſancto. Eſt er/
go redemptor inq̄tuȝ eſt deus poteſtatis
vſu: inq̄tum homo hũilitatis effectu. Et
ſepius dicitur redemptor ſm̄ humanita/
tem: quia ſm̄ eam ⁊ in ea ſuſcepit ⁊ imple-
uit illa ſacramẽta que ſunt cauſa noſtre re-

demptionis. ꝓprie ğ filius dr̄ redemptor.

De mediatore f

Qui ſolus dicitur

mediator. nō pater vel ſpūſſanctus. De q̄
apl's. Unus mediator dei et hoīm hō xp̄s
ih̄s. i. per hominē quaſi in medio arbiter ē
ad cōponendam pacē. i. ad reconciliandū
homines deo. Hic eſt arbiter quē iob deſi=
derat. Utinam eſſet nobis arbiter. Recon
ciliati enī ſumus deo vt ait apl's per mortē
chriſti. Quod non ſic intelligendū eſt. qua
ſi nos ei ſic recōciliauerit xp̄s. vt iciperet
amare quos oderat ſicut reconciliatur ini=
micus inimico. vt deinde ſint amici qui an
te ſe oderant. ſed iam nos diligenti deo re=
conciliati ſumus. Non enī ex quo ei recon
ciliati ſumus p̄ ſanguinē filij nos cepit dili
gere. ſed ante mundū priuſq̄ nos aliquid
eſſemus. Quomodo ergo nos diligēti deo
ſumus reconciliati? Propter pc̄m cū eo
habebamus inimicitias qui habebat erga
nos charitatem. etiam cū inimicitias exer
cebamus aduerſus eū opando iniquitatē
Ita ergo inimici eramus deo ſicut iuſticie
ſunt inimica peccata. ⁊ ideo remiſſis pecca
tis. tales inimicitie finiuntur et reconciliā=
tur iuſto quos ipſe iuſtificat. Chriſtus au=
tē dicitur mediator eo q̄ medius inter de=
um ⁊ homines ipſos reconciliat deo. Re/
conciliat aūt dum offendicula hominū tol
lit ab oculiſ dei. id eſt dum peccata delet q̄
bus deus offendebat̄ ⁊ nos inimici ei⁹ era

Queſtio. mus. Sed cū peccata deleat nō ſolus fi
lius. ſed et pater ⁊ ſpiritusſanctus quorum
deletio eſt noſtra ad deū reconciliatio qua
re ſolus filius dicit̄ mediator. Nam de pa=
tre legit̄ q̄ reconciliauerit ſibi mundū. Ait

Reſpōſio. enī apl'us. Deus enī erat in xp̄o mundū ſi=
bi recōcilians. Cum ergo recōciliet. Qua/
re non dicit̄ mediator? Quia nec medius ē
inter deū ⁊ homines. nec in ſe habuit illa
ſacramenta quoꝝ fide ⁊ imitatione iuſtifi=
camur. id eſt reconciliamur deo. Reconci
liauit ergo nos tota trinitas ꝟtutis vſu ſcʒ
dum peccata delet. ſed filius ſolus impletō
ne obediētie in quo patrata ſunt ſm̄ huma
nam naturam: ea per que credentes et imi/
tantes iuſtificantur.

Scḋʒ quā naturā ſit mediator. g

Unde ⁊ mediator

dicit̄ ſm̄ humanitatē nō ſm̄ diuinitatem

Non enī eſt mediator int̄ deum ⁊ deū. q̄
tm̄ vnus eſt deus. ſed inter deū ⁊ hominē
quaſi inter duo extrema. q̄ medius eſſe nō
poteſt niſi inter aliqua. mediator eſt ergo i=
quantū homo. Nam inquantum deus nō
mediator. ſed equalis patri eſt. Hoc idem
qḋ pater. cum patre vnus deus. Mediat
ergo inter homines ⁊ deū trinitatē. ſm̄ ho
minis naturā in qua ſuſcepit illa p̄ que re/
conciliamur deo trinitati ⁊ ſm̄ eandē ha/
bet aliquid ſimile deo. ⁊ aliquid ſimile ho=
minibus. qḋ mediatori congruebat. ne per
omnia ſimilis hominibus lōge eſſet a deo
aut per omnia deo ſimilis lōge eſſet ab ho=
minibus. ⁊ ita mediator non eſſet. Uerus
ergo mediator chriſtus inter mortales pec
catores ⁊ immortalē iuſtum apparuit mor=
talis cū hominibus. iuſtus cum deo p̄ in/
firmitatē propinquās nobis per iuſticiam
deo. Recte ergo mediator dictus eſt. quia
inter deum immortalē. ⁊ hominē mortalē
eſt deus ⁊ homo. recōcilians hominē deo
Intantū mediator inquantū eſt hō. Inq̄n
tum aūt verbū non eſt medius q̄ vn⁹ cū
patre deus. Si ergo xp̄s ſm̄ vos o hereti/
ci vnā tm̄ habet naturam vnde medi⁹ erit
Niſi ita ſit mediuſ vt deus ſit propter diui
nitatis naturā. ⁊ homo ꝓpter humanitatꝭ
naturam. Quomodo humana in eo recon
ciliantur diuinis? Nā ipſe viuens prius in
ſe humana ſociauit diuinis p̄ vtriuſq̄ na=
ture coniunctionem in vna perſona. Dein
de omnes fideles p̄ mortē recōciliauit deo
dum ſanati ſunt ab impietate quicunq̄ hu
militatem xp̄i credendo dilexerunt et dili=
gendo imitati ſunt. Ecce hic aliquaten⁹ in
ſinuatur quare xp̄s ſolus mediator dei di=
citur ⁊ hominū. ⁊ ſm̄ quam naturā. medi=
et. ſ. humanam. ⁊ cui mediet ſ. deo trinita/
ti. Trinitati enī nos reconciliauit p̄ mortē
per quā etiā nos redemit a ſeruitute diabo
li. Nam vt petrus ait. Non corruptibilib⁹
auro ⁊ argēto redempti ſumus ſed precio/
ſo ſanguine agni immaculati.

Aug⁹. in lib. confeſſionum

Uirgilius cō tra euticem.

Summā ſtelligētie ꝯmiſſe ꝯſtringit.

Iſta eſt diſtinctio. xix. huius ter
tij libri. In qua magiſter poſtq̄ egit d̄ merito paſſio
nis xp̄i ſm̄ q̄ ordinat̄ ad cōſecutionē boni tā ſibi q̄
nob̄ Agit de eodē ſm̄ q̄ ordinat̄ ad remotionē mali
noſtri. Et tria facit Primo agit de malis a quib⁹ cri
ſtus nos eripuit. Secundo oſtendit q̄ nomē redem=
ptoris xp̄o ſimpliciter cōuenit Tertio q̄ mediatoris
officium xp̄us ſolus habuit. Primū vſq̄ ibi. Unde
ipſe vere dicit̄. Scḋm vſq̄ ibi. Qui ſolus dicit̄ me=
diator. Tertiū vſq̄ ad finem diſtin. In ſpeciali ſn̄ia
mḡri ſtat in tribus ꝓpoſitiōibus quarū prima ē hec
Chriſtus acerba ſue mortis paſſione redemit nos a
culpa. A pena. ⁊ a vinculis captiuitatis dyabolice.

B

Hāc magiſter ꝑtendēs ꝓponit .ꝙ ꝑ mortē xp̄i libera ti ſumus principaliter .ꝛ a ptāte dyaboli ſecundario ſeu conſequenter Et ꝓbat per triplicem modū quo xp̄s nos per ſuā mortē iuſtificauit. Primo eñ iuſtifi cauit nos in charitate ī morte ſua oſtēſa nos ad cha ritatē ꝓuocādo per quā iuſtificamur a peccato libe ramur .ꝛ ꝑ ꝯſequēs a dyabolo eripimur qui ꝓpter pctm̄ vinctos nos tenebat . Scd̄o iuſtificauit nos ꝑ mortē ſuā inq̄tuꝫ ꝑ fidē mortis ſue a peccatis mūda mur. Nam ſicut olim aſpicientes ſerpentem ereū in patibulo erectū a ſerpentū morſu ſaluabant .ſic ſi re cto fidei intuitu .xp̄m aſpexerim⁹ q̄ ꝓ nobis ī ligno pepēdit .a peccatis ſaluati a dyabolo liberabimur . Tertio iuſtificauit nos ſua morte .qꝛ mortem ſe offe rens verum ſacrificiū omium noſtrū culpam deſtru xit ꝛ dyaboli potentiā q̄ ligatos nos tenuit intantū debilitauit ꝙ licet ꝑ pctm̄ temptari poſſumus nō tm̄ niſi ſpōte ſupari poſſumus Quod patet in beato pe tro qui ante mortē xp̄i ad vocem ancille ipſum nega uit. Poſtea aūt ante reges ꝛ principes deduct⁹ non timuit ip̄m ꝯfiteri Et ꝯfirmat iſta pluribus autorita tibus ſanctorū ꝛ ſignāter ꝑ ꝑabolas euāgelicas de forti armato Et poſtea ſpecialiter oſtendit quō xp̄s ſua morte nos a dyabolo liberauit dicens deū factū eſſe hoīem vt ꝑ mortē ſuā dyabolū vinceret q̄ antea hoīem ſuꝑauerat .vt ſic eū nō violens ſed iuſte vin= ceret in natura illa quā ipſe prius ſuꝑauit Et ſubdit ꝙ xp̄s etiā nos a pena liberauit. nā ad penā eternā nō aſtringimur niſi ꝑ culpā .cū ergo xp̄us ſua morte deſtruxit culpā patet ꝙ etiā deſtruxit penā eternam Temporalis aūt pena licet adhuc nob̄ inhereat ab ip̄a tm̄ ꝑfecte liberabimur in futuro in ſignum iſtorū tota pena que debeẗ ꝓ peccato relaxaẗ nobis in ba ptiſmo .pena tm̄ ꝑ penitentiā impoſita non totaliter tolliẗ ſed minuiẗ virtute paſſionis xp̄i. Scd̄a ꝓpoſi tio ē hec. Tota trinitas pōt dici nos redemiſſe a pec catis ꝓpter cōmunem vſum poteſtatis. Hāc magi= ſter ponēs dicit ꝙ ꝓpter predictā liberationē a pec cato ꝛ a dyabolo xp̄us pōt dici vere mundi redem= ptor ꝛ hoc inq̄tum eſt deus ꝛ inq̄tum eſt homo .in= q̄tum deus ꝓpter vſum ptātis remiſſionis peccato rum qui ſibi cū patre ꝛ ſpirituſancto communis eſt ꝓpter etiā cōmunitatē ptātis tota trinitas redem= ptor diciẗ ꝛ etiā pater ꝛ ſpirituſſanctus Inq̄tum au tem hō diciẗ xp̄s redēptor ꝓpter exhibitionē obedi entie ꝛ humilitatis .etiā qꝛ in hūanitate aſſumpta ī= pleuit illa ſacramēta que p̄cipue ſunt nr̄e redemptio nis cā. Tertia ꝓpoſitio ē hec. Chriſtus humani ge= neris redēptor eſt vnus ſolus dei ꝛ hoīm mediator. Hanc magiſter ponēs dicit ꝙ ſolus xp̄s diciẗ media tor dei ꝛ hoīm inq̄tum nos deo reconciliauit delen do peccata quibus deus offendiẗ ꝛ hō inimicus dei cōſtituiẗ. Querit poſtea cū tota trinitas peccata de= leat quare ſolus filius diciẗ mediator ꝛ non tota tri nitas potius Et rn̄det ꝙ q̄uis tota trinitas peccata deleat vſu poteſtatis ꝛ ſic ex ꝯſequēti recōciliat nos ſibi . Solus tm̄ filius diciẗ mediator qꝛ medius ē inẗ deū ꝛ hoīem .ꝛ ſm̄ hūanitateꝫ in ſe illa ſacr̄a .i. oꝑa ſacra quorum fide ꝛ imitatiōe deo recōciliamur .vn̄ tandē cōcludit ꝙ xp̄s diciẗ mediator nō ſm̄ diuinaꝫ naturā ſꝫ ſm̄ hūanā .in qua illa ſuſcepit quibus nos toti trinitati recōciliat .vt paſſionē: mortem ꝛ hmōi ſm̄ hāc naturā etiā aliq̄d habuit deo ſiẗe .ſcꝫ iuſticiā innocentiā ꝛ cōſimilia .ꝛ aliq̄d ſiẗe nobis ſcꝫ mortali tatē q̄d mediatoris officio cōgruit . cū mediū ſapiat ꝓprietatē vtriuſq; extremorū. Ex q̄bus etiā dictis cōfutaẗ error dicentiū in xp̄o tm̄ vnā eſſe naturā .qꝛ ſm̄ eos poſſit nos aliq̄d haberi in xp̄o quo eſſet me dius inter deum ꝛ hoīem q̄d tm̄ requiriẗ ſi inter eos debet verus mediator eſſe. Et tm̄ .ꝛc̄.

Q̄d alio modo potuit liberare ho minem ꝛ quare potius iſto.

DI. XX

I vero que rit vtrū alio mō poſſet de⁹ hoīem liberare q̄ꝫ ꝑ mortē xp̄i: Dicim⁹ ꝛ aliū modū fuiſſe poſſibilē deo cuius ptāti cūcta ſubia cent ſꝫ noſtre miſerie ſanande cōuenientiorē modum alium non fuiſſe .nec eſſe oportuiſ ſe. Quid enim mentes noſtras tantū erigit ꝛ ab immortalitatis deſperatiōe liberat q̄ꝫ ꝙ tanti nos fecit deus vt dei filius imuta biliter bonus: in ſe manens quod erat .ꝛ a nobis accipiens quod non erat. dignatus noſtrū inire cōſortiū .mala noſtra morien= do ꝑferret. Eſt ꝛ alia ratio quare iſto poti us imō q̄ꝫ alio liberare voluit. qꝛ ſic ꝛ iuſti= cia ſuꝑatur diabolus .nō potētia . Et quō id factū ſit .explicabo vt potero. Quadam iuſticia dei in poteſtateꝫ diaboli traditum genus humanuꝫ .peccato primi hominis in omnes originaliter tranſeunte .et illi⁹ de bito oēs obligāte Vn̄ oēs homies ab origi ne ſunt ſub principe diabolo. Vnd̄ ap̄lus. Eramus natura filij ire. natura ſcꝫ vt ē de prauata peccato .non vt eſt recta creata ab initio. Modus autē ille quo traditus eſt homo in diaboli poteſtatē .nō ita debet in= telligi tanq̄ꝫ deus hoc fecerit aut fieri iuſſe= rit .ſed ꝙ tantuꝫ ꝑmiſerit .iuſte tm̄ . Illo eñ deſerente peccantē: peccati auctor illico i= uaſit .nec tm̄ deus continuit in ira ſua miſe= rationes ſuas .nec hoīeꝫ a lege ſue poteſta= tis amiſit cuꝫ in diaboli poteſtate eſſe ꝑmi ſit. qꝛ nec diabolus a poteſtate dei eſt alie= nus ſicut nec a bonitate. Nā qualicūq; vi= ta, diabolus vel hō non ſubſiſteret niſi per eum qui viuificat omnia. Nō ergo de⁹ ho minem deſeruit vt non ſe illi exhiberet deū ſed inter mala penalia etiā malis multa p̄= ſtitit bona .et tandeꝫ hoīem queꝫ cōmiſſio peccatoꝝ diabolo ſubdidit remiſſio pecca torum per ſanguinem xp̄i data :a diabolo eruit. vt ſic iuſticia vinceret diabolus .nō potentia. Sꝫ q̄ iuſticia: Ieſu xp̄i: Et quo= modo victus eſt ea: Quia i eo nihil dignū morte inueniens .occidit euꝫ tm̄ .ꝛ vtiq; iu= ſtū eſt vt debitores quos tenebat liberi di= mittantur in eum credentes .quem ſine vl= lo debito occidit. Ideo autem potentia vi cere noluit. quia diabolus vitio peruerſi= tatis ſue amator eſt potentie .ꝛ deſertor op pugnator q; iuſticie .in quo homines ma=

Auguſti.

Rn̄ſio quare iſto modo.

Q̄ diabolus nō eſt alienus a ptāte dei.

Qua iuſticia ſit victus dya bolus.

giſ eū imitantur qui neglecta vl' etiā pero
ſa iuſticia: potentie magis ſtudēt eiuſqȝ vl'
adeptione letanť. vel cupiditate inflāmā=
tur. Ideoqȝ placuit deo. vt non potētia ſꝫ
iuſticia vincens hoiem erueret. in quo ho
mo eū imitari diſceret. Poſt xpo in reſurre
ctione ſecuta eſt potentia. qꝛ reuixit mortu
us nunqȝ poſtea moriturus. Sed nōne iu
re equiſſimo vinceretur diabolus. ſi poten=
tia tm̄ xp̄s cū illo ageř voluiſſet? vtiqȝ: ſed
poſtpoſuit xp̄s qḋ potuit vt prius ageret
qḋ oportuit. Juſticia ergo humilitatis ho
minem liberauit quē ſola potentia equiſſi/
me liberare potuit.

De cauſa inter deum ꝛ hominem et diabolum. b

Si enim tres illi in
cauſam venirēt. ſ. deus. dyabolꝰ ꝛ hō: dia/
bolus ꝛ hō quid aduerſus deum dicerent
nō haberent. Diabolus eni de iniuria dei
ꝯuinceretur. qꝛ ſeruū eius. ſ. hominē et frau=
dulēter abduxit. et violēter tenuit. Homo
etiaꝫ iniurius deo conuinceretur. qꝛ p̄cepta
eius contempſit. et ſe alieno dn̄o mancipa/
uit. De hoīs etiā iniuria conuinceretur dia/
bolus. qꝛ et illū prius fallaci ꝓmiſſione de
cepit. et poſt mala inferendo leſit. Iniuſte
ergo diabolus qn̄tū ad ſe tenebat hominez
ſed homo iuſte tenebaṫ. qꝛ diabolus nūqȝ
meruit poteſtatem habere ſuper hominez
ſed homo meruit ꝑ culpaꝫ pati diaboli ty/
rannidem. Si ergo deus qui vtriqȝ p̄erat — Aug⁹. in li. ḋ trinitate.
potentia hominem liberare vellet. ſola iuſ=
tionis virtute hoiem potuit rectiſſime libe
rare. Sed ob cauſam p̄miſſam iuſticia hu=
militatis vti voluit. Qui dū in carne mor=
tali crucifixus eſt iuſtificati ſumus. i. ꝑ re/
miſſionē peccatoꝝ eruti de ptāte dyaboli.
et ita a xp̄o iuſticia diabolus victuſ eſt nō
potentia. Quoḋ aūt in eius ſanguine nobis
peccata ſunt dimiſſa ſupra expoſitum eſt.

De traditiōe xp̄i que facta ḋr a patre ꝛ a filio. a iuda ꝛ a iudeis. c

Chriſtus ergo ē ſa
cerdos idemqȝ hoſtia. et preciuꝫ noſtre re=
conciliationis. qui ſe in ara crucis nō dia=
bolo. ſed deo trinitati obtulit pro omnibuſ
quantum ad preciȷ̄ ſufficientiam ſed pro ele
ctis tm̄ quātum ad efficaciaꝫ quia predeſti
natis tm̄ ſalutem effecit. De quo et legitur
ꝙ ſit traditus a patre. et ꝙ ſeipſuꝫ tradidit
et ꝙ iudas eū tradidit et iudei. Ipſe ſe tra/
didit qꝛ ſpōte ad paſſionē acceſſit Et pater
eū tradidit. qꝛ volūtate patris imo totiꝰ tri
nitatis paſſus eſt. Judas tradidit ꝓdēdo
et iudei inſtigando. et fuit actus iude ꝛ iu=
deorum malus. et actus chriſti vel patris
bonus. Opus xp̄i ꝛ patris bonū qꝛ bona
patris et filiȷ̄ voluntas. malū fuit opus iu
de et iudeoꝝ. qꝛ mala fuit intentio. Diuer
ſa fuerūt ibi facta. ſiue opera. i. diuerſi actꝰ
ꝛ vna res ſiue factū. ſ. paſſio ipſa. Ideoqȝ
doctores aliqn̄ vniunt in facto illo patreꝫ
filiū. iudā. iudeū aliqn̄ diſiungunt. Reſpi/
cientes eni ad paſſionē vnum opus illorū
dicunt. Attendentes intentiones et actus
facta diuerſa diſcernūt. Vn̄ Aug⁹. Facta — Auguſti.
eſt inquit traditio a patre. facta eſt traditō
a filio. facta eſt traditio a iuda. vna res fa=
cta ē. Quid ergo diſcernit inť eos? Quia hꝫ
fecit filius et pater in charitate. Judas ve
ro in ꝑditione. Videtis quia non quid fa/
ciat homo. ſed qua voluntate conſideran/
dum eſt. In eodem facto inuenimus deuꝫ
quo iudam. deum benedicimus. iudam de
teſtamur. quia deus cogitauit ſalutem no/
ſtram. Judas cogitauit p̄ciuꝫ quo vendi=
dit dominum. filius preciuꝫ quod dedit ꝓ
nobis Diuerſa ergo intentio diuerſa facta
facit. cum tamē ſit vna res ex diuerſis. Ec=
ce vnaꝫ rem dicit ibi fuiſſe. ꝛ diuerſa facta
qꝛ vna ibi fuit paſſio ſed diuerſi actus. Et
actus quideꝫ iude ac iudeoꝝ mali quibus
operati ſunt chriſti paſſionem que bonum
eſt et opus dei eſt.

Qḋ chriſti paſſio ḋr opus dei ꝛ iudeorum ꝛ quomodo. d

Paſſio ergo xp̄i et
opus dicitur iudeorum qꝛ ex actibus coꝝ
ꝓuenit. et opus dei. qꝛ eo auctore. i. eo vo=
lente fuit. Vn̄ Augꝰ. Nemo aufert animā — Aug⁹. in expoſitiōe fidei catholice contra felicianū.
chriſti ab eo qui poteſtatē habet ponēdi ꝛ
ſumēdi. ecce habes auctorem operis. Po=
net animā. Ecce hēs opꝰ auctoris. Et vt
generaliter ꝯcludā. qn̄tiēs in carne xp̄i ali=
qḋ patiť opꝰ auctoris ē. qꝛ eni ſua volūta=
te nō alio cogēte ꝑpetiť. ipe auctor ē operi — Si iudei ſunt ibi opati bonum.
Cū aūt paſſio xp̄i opꝰ dei ſit. et iḋ bonū. eā
qȝ ꝑpati ſunt iudas ꝛ iudei. rń an ꝯceden
dū ſit eos opatos ibi eſſe bonū? Hic diſtin
guendū eſt. Poteſt eni dici. ꝙ opati ſunt
bonū. qꝛ ex actibus coruꝫ bonū ꝓuenit. i.

paſſio xp̄i. ⁊ itē φ opati non ſunt bonū ſed
malū. q̄ꝛ actio eoꝝ nō fuit bona ſed mala.

Iſta eſt diſtinctio. xx. hui⁹ tertij
libri. In qua magiſter poſtφ̄ egit de paſſione xp̄i in
quantū eſt malorū noſtrorū remotiua. Agit ſingula
riter de eius cōgruētia. ⁊ tria facit. Primo aſſignat
cauſam paſſiōis ꝯgruentē Scḋo cām ipſi⁹ efficientē
Tertio remouet dubitacionē incidentē. Primū vſqꝫ
ibi. Xp̄us ergo eſt ſacerdos. Scḋm vſqꝫ ibi. Cū igiť
paſſio xp̄i. Tertiū vſqꝫ ad finē diſtinctiōis. In ſpāli
ſnīa magiſtri ſtat in trib⁹ ꝓpoſitiōib⁹ q̄rū prima eſt.
Quāuis deus alio mō potuiſſet hoīem φ̄ ꝑ xp̄i mor
tē redemiſſe. ſ. ꝑ oipotentiā: modus tñ fiēdi ꝑ mortē
xp̄i maiorē habuit cōgruentiā. Hāc magiſter ponēs
querit vtrū deus per aliuꝫ modum potuerat genus
humanū redemiſſe φ̄ per mortē xp̄i. rn̄det φ ſic. ſed
iſte modus quo liberauit ip̄m fuit cōgruētior. quod
oñdit ex duobus. Primo ex nr̄a voluntate. Nā ꝑ hoc
φ nos redemit ꝑ mortē filij ſui mens noſtra in deuꝫ
magis dirigiť ⁊ ad ipſius amorē magis incitať. Se
cūdo oñdit idē ex dei iuſticia Nā de⁹ iuſte ꝑmiſit ho
minē a dyabolo poſſideri. cū igiť nō videať cōgruū:
φ deus ꝑ potentiā hoc infringeret φ iuſticia mediā
te ꝑmiſit cōueniētius apparet φ dyabolū in aſſum
pta hūanitate ſuꝑaret φ̄ φ alio mō. videlicet ꝑ potē
tiā de ipſius manu liberaret Qualiter aūt ꝑ iuſticiā
hoīem de ipſius manu liberauit. hoc declarat dicēs
φ q̄ꝛ dyabolus xp̄m occidit ī quo nulla cā mortis re
ꝑta fuit ideo iuſtū fuit vt dyabolus ꝑderet ſuā ptātē
ſuꝑ oēs in chriſtū credentes. Et ſubdit φ ſi deus ꝑ
potentiā ⁊ nō iuſticiā vt ꝑmittiť humanū genus de
manu dyaboli abſtuliſſꝫ. nulli in hoc iniuria illata fu
iſſet q̄ꝛ exquo tā hō liberādus φ̄ dyabol⁹ ip̄m tenēs
ſub dei ptāte erant cōſtituti Deus ſine cuiuſcūqꝫ in
iuria ſolo p̄cepto hoīem potuiſſet de mãu diaboli li
beraſſe. potius tñ voluit liberare ip̄m ꝑ iuſticiā ꝓpť
cauſas poſitas. Secūda ꝓpoſitio eſt hec. Paſſiōis
xp̄i opus tā xp̄i φ̄ iudeorū exiſtēs eſt nr̄e redēptiōis
cā efficiēs. Hanc magiſter ponēs dicit φ xp̄us qui ſe
obtulit hoſtiā ⁊ p̄ciū redēptiōis nr̄e. fuit cā efficiēs:
⁊ auctor nr̄e recōciliatōis. ⁊ hoc q̄tū ad oēs quo ad
ſufficientiā. ſed ſolū q̄tū ad electos quo ad efficatiā
q̄ꝛ non omēs ſed tm̄ electi finalem paſſionis xp̄i fru
ctum recipiūt Et ſubdit φ xp̄s quadruplr̄ traditus
fuit. ſ. a ſeipſo. a patre. a iuda. a iudeis. Diuerſimo
de tñ. a ſeipſo ⁊ a p̄re ex charitate. Judas aūt ⁊ iu
dei tradiderūt ip̄m ex malicia ⁊ iniq̄tate. Vñ infert φ
paſſio xp̄i fuit opus dei ⁊ iudeoꝝ. dei q̄dem q̄ꝛ a deo
volente ⁊ ipſo eius auctore facta eſt Judeorū ꝟo q̄ꝛ
ex ipoꝝ actibus ꝯſecuta ē. qḋ vlterius cōfirmat au
toritate. b. Augu. Tertia ꝓpoſitio ē hec. Quāuis
iudei xp̄m occidēdo. q̄tū ad opus opatū bonū fece
runt. tñ q̄tum ad opus opans peſſime egerūt. Hāc
magiſter ponens mouet dubiū tale. Cum paſſio xp̄i
vt dictū eſt ſit opus dei. ⁊ ꝑ cōſequēs bonū. Utrum
ex hoc opus iude ⁊ iudeoruꝫ q̄ eandē paſſionē opati
ſunt. etiā debeat dici bonū Et rn̄det φ habito reſpe
ctu ad opus opatū. ſ. ad ipam paſſionem opati ſunt
bonū. Sꝫ habito reſpectu ad opus opans. ſ. intētio
nē q̄ hoc fecerūt. opati ſunt malū. Et tm̄ in ſpeciali.

Si in chriſto diuiſio in morte fuit
anime vel carnis a verbo. a

DI. XXI

Oſt predicta
p
conſiderandū eſt vtrū in mor
te a verbo ſit ſepata aīma vel
caro? Quidam putauerunt carnē ſicut ab
anima ita a diuinitate in morte fuiſſe diui
ſam. Si eni inquiūt aīa media diuinitas ſi
bi carnē vniuit. ſic ſuperius p̄taxatū eſt ḡ
qñ diuiſa eſt caro ab anima. diuiſa eſt etiā
a diuinitate. q̄ꝛ nō potuit ab aīa ſeiungi ꝑ
quam verbo erat vnita. quin a verbo diui
deretur. Fuit aūt diuiſa ab anima in mor
te. alioquin vera mors ibi nō fuiſſet. Quia
vt ait Aug⁹. Mors quā timent hoīes ſe
paratio eſt anime a carne. Mors aūt quā
nō timent ſepatio eſt aīe a deo Utraqꝫ ꝟo
dyaboli ſuaſu hoī ꝓpinata ē. Si ḡ in xp̄o
hoīe ꝟa mors fuit. diuiſa eſt ibi aīa a carne
ac ꝑ hoc diuinitas a carne. Huic ſue ꝓba
bilitati addūt autoritatē teſtimoniū Amb.
eīn tractās ō xp̄i derelictiōe q̄ ī cruce voce
magna clamās dixit. De⁹ deus me⁹ vt q̄d
me dereliq̄ſti ait. Clamat hō ſepatōe diui
nitatis moritur⁹. Nā cū diuinitas morti li
bera ſit. vtiqꝫ mors ibi eſſe nō poterat. niſi
vita deſcedēt q̄ꝛ vita diuinitas eſt. Hic vi
deť tradi φ diuinitas ſepata ſit ī morte ab
hoīe q̄ niſi diſceſſiſſet hō ille mori nō poſſet
Qō illi ad carnē referūt quā dicūt a deo ſe
paratā Quib⁹ rn̄dem⁹ illā ſepationē ſic
eſſe accipiēdā. ſic intelligiť derelictio q̄ illꝫ
ꝟbis ſignificať. vt q̄d me dereliq̄ſti. Quō
ḡ xp̄s derelict⁹ erat a p̄re. cū ī cruce dereli
ctū ſe clamabat. Nō receſſerat deus ab ho
mīe ita φ eſſet ſoluta vnio dei ⁊ hoīs. Alio
quin fuit quoddā tp̄s qñ xp̄s adhuc viu⁹
hō erat ⁊ nō de⁹. q̄ꝛ adhuc viuus ſe dereli
ctū clamabat nō derelinq̄ndū. Si ḡ illa de
relictio vnionis intelligať ſolutio añ facta
fuit ſolutio dei ⁊ hoīs φ̄ xp̄s mortu⁹ eſſet
Sꝫ q̄s hoc dicat? Fateamur ḡ deū quodā
mō illū hoīem in morte deſeruiſſe. q̄ꝛ pote
ſtati ꝑſequētiū eū expoſuit ad tp̄s. non ſuā
potentiā exercēdo illū defendit vt nō mo
rereť. Sepauit ſe diuinitas q̄ꝛ ſubtraxit ꝓ
tectionē ſ; nō ſoluit vnionē Sepauit ſe fo
ris. vt nō adeſſet ad defenſionē. ſ; nō intus
defuit ad vnionē. Si nō ibi cohibuiſſet po
tentiam ſ; exercuiſſet. non moreretur xp̄us
Mortuus eſt xp̄s diuinitate recedēte. id
eſt affectum potentie defendēdo non exhi
bente. Hic eſt hyrcus apompeius q̄ alte
ro hyrco immolato in ſolitudinē mittebať
vt legitur in leuitico Duo eni hyrci huma
nitas ⁊ diuinitas xp̄i intelliguntť. Hūani
tate ergo immolata diuinitas xp̄i in ſolitu
dinē abijt. i. in celū. Vñ Eſicius In ſolitu
dinē id ē ī celū tp̄e paſſiōis diuinitas abijſ
ſe dicitur. nō locū mutās ſed q̄dammodo

Opinio quorundā aſſerētium carnem a deitate diuiſam.

Aug⁹. ſuper pſal. xvij.

Autoritatem inducunt ambro. in expoſitione pſ̄.

Reſpōſio.

Eſitius ſuꝑ leuiticum.

virtutē cohibens. vt poſſent impij cōſum-
mare paſſionē. Abijt ergo .i. virtutez cohi
buit et portauit iniquitates noſtras. nō vt
hrēt ſed vt conſummeret. deus enim ignis
conſumēs eſt. Ex his ſatis oſtenditur pre-
miſſa verba Ambroſij ſic eſſe accipiēda vt
prediximus.

Aliam inducunt autoritatem. b

Alij quoqz autori

tati innitunt̄ qui aſſerunt diuinitatē i mor-
te receſſiſſe ab homine ſꝫm carnē. Ait enim
Athana. Athana. Maledictus q̄ totuz hoīem quē
aſſumpſit dei filius denuo aſſumptū vꝫ li-
beratū. tertia die a mortuis reſutrexiſſe nō
Qualiter de hac autoritate argumentando procedunt. ꝯfitetur. fiat fiat Si inquiunt denuo aſſum
ptus eſt hō in reſurrectiōe quem aſſumpſe
rat in incarnatione. depoſuit ergo eum in
morte. ſepata ergo fuit diuinitas in morte
Reſpōſio. ab humanitate. Quibus rn̄demus ꝙ ſi
in his verbis aſſumptio talis intelligatur
que ſit ſꝫm vnionē non carnē tantū ſed totū
hoīem .i. animā et carnē denuo ſibi vniuit
in reſurrectione. qꝛ nō ſimpliciter hominez
ſed totū hominē aſſumptuz dicit. Totū er
go hominē in morte depoſuit .i. aīaz et car
nez. Sed q̄s niſi hoſtis veritatis dicat ani
mam a verbo depoſitam? Et tn̄ niſi hoc fa
teantur ꝙ totus homo ſit aſſumptꝰ. nō pro
eis facit illa autoritas que totū dicit aſſum
De terminatio autoritatis. ptum. Sciendū eſt ergo athanaſiū id di
xiſſe ꝯtra illoꝝ pfidiam qui reſurrectionez
xp̄i negabant. putantes in morte detineri
eū qui ſolus inter mortuos liber eſt. Jdeo
illū maledicit. qui non confitet̄ totū hoīem
denuo aſſumptuz reſurrexiſſe .i. xp̄m aīaz
denuo corpi coniunxiſſe. ꝛ in illis duobus
denuo coniunctis in reſurrectione vere ſꝫm
hoīem vixiſſe ſicut ante mortē. Nā in mor
te ſepata ē anima a carne. Unde vere di-
cit̄ xp̄s mortuus. ſed neutrū ſeparatuz eſt
a verbo dei.

Autoritatibus aſtruit a verbo carnem in morte non eſſe diuiſam. c

Sicut Augꝰ ſuper

Johēm docet. tractans illud dn̄i verbum
Ego pono aīam meā vt iterū ſumā eā. Ne
mo tollit eā a me ſ ego pono eam. a meipſo
poteſtatē habeo ponēdi eā et iterū ſumēdi
eam. Hic aīam dicit emiſſaz. A quo emiſſa
eſt? a ſeipſa nō eſt emiſſa qꝛ ſeipſaz nō poſu
it. nec verbū animā poſuit vel carnem. Ca
ro ergo animā poſuit. ſed poteſtate i ſe ma
nentis deitatis. Potentia ḡ deitatꝭ anima
diuiſa eſt a carne. ſ neutrū a v̄bo dei. Un̄
Augꝰ. Uerbū ex quo ſuſcepit hoīez .i. car
nē et animā nunq̄ȝ depoſuit animā vt eſſet
aīa verbo ſepata. ſed caro poſuit animam
qn̄ expirauit. qua redeūte ſurrexit. Mors
ergo ad tempꝰ carnē. ꝛ aīam ſepauit. ſ neu
trū a v̄bo dei. Caro ergo ponit ꝛ ſumit ani
mam: nō ptāte ſua ſed ptāte inhabitantis
carnē deitatis. Hic euident̄ tradit̄ nec ani
mam nec carnē a verbo dei in morte eſſe di
uiſam. vt aliquo modo ſoluta fuerit vnio.
Un̄ Augꝰ. contra felicianū. Abſit vt xp̄s — Augꝰ. ſup Johannē.
ſic ſenſerit mortē vt q̄ꝫtuz in ſe eſt vita vitā
pdiderit. ſi enī hoc ita eſſet: vite fons aruiſ-
ſet. Senſit ergo mortē pticipatione huma
ni affectus quē ſpōte ſuſceperat. nō nature
ſue pdidit potentiā p quā cūcta viuificat.
Sic in ſepulcro xp̄s carnē ſuā cōmoriēdo
nō deſeruit. ſicut in vtero virginis ꝯnaſcē
do formauit. Mortuus eſt ergo nō deſcē-
dente vita. ſicut paſſus eſt nō peunte potē
tia. nemo tollit animā eiꝰ ab eo qꝛ ptātē hꝫ
ponendi ꝛ ſumēdi. Ecce ꝛ hic habes xp̄m
nō deſeruiſſe carnē in morte. ꝛ vitā nō diſ-
ceſſiſſe a mortuo. ꝛ ꝙ ſponte tradidit ſpūm
non alius extorſit. Un̄. Amb. Emiſit xp̄s — Amb. in lib. iij. de ſpū ſctō
ſpiritum. ꝛ tamen quaſi arbiter eruendi ſu
ſpendendiq̄ȝ corpis Emiſit ſpiritū nō ami
ſit. pendebat in cruce ꝛ omnia cōmouebat
Sed vnde emiſit? ex carne. quo emiſit? ad
patrem.

Qua ratione chriſtꝰ dicitur mortuus ꝛ paſſus. d

Recedente v̄bo ani

ma. mortua eſt xp̄i caro. ꝛ qꝛ caro mortua
eſt: mortuus eſt xp̄s. Sicut enī mortuꝰ di-
citur deus. qn̄ mortuus eſt homo. ita mor
tuus homo dicitur qn̄ mortua eſt caro Se
paratio anime mors carnis fuit. Propter
carnē ergo vnitā verbo que mortua eſt di
citur deus mortuus. ꝛ ꝓpter carnē ꝛ ani-
mam que vtraq̄ȝ dolorē ſenſit dꝛ deus paſ-
ſus cū diuinitas omnis doloris exors exi-
ſteret. Un̄ Augꝰ. Uerbū caro factū eſt. vt — Augꝰ. ſuper pſal. cxxix.
p carnem panis celeſtis ad infantes tranſi
ret. ꝛ ſꝫm hoc ipm verbum crucifixū eſt. ſ
non eſt mutatū in hominē. hō in illo muta
tus eſt. vt melior fieret q̄ȝ erat. Per illud
ergo ꝙ homo erat mortuus eſt deus ꝛ per
illud ꝙ deus erat homo excitatus eſt ꝛ re

ſurrexit. Quicquid paſſus eſt hõ. non põt
dici non paſſus eſt deus. q̃m deus erat hõ
Quõ nõ potes dicere te nõ paſſuꝫ iniuriā
ſi veſtis tua ꝯcidat. Cuius veſtis tua non
ſis tu. Multomagis ergo quicq̃d patit̃ ca
ro vnita verbo: debet dici deus pati. licet
v̈bũ nec mori. nec corrũpi. nec mutari po-
tuerit Sed q̃cquid horũ paſſus eſt. i carne
Ambroſi⁹. paſſus ē De hoc etiā Amb. in li. t̃tio d̃ ſpũ
ſancto ait. Quod verbi caro patiebat̃. ma
nēs in carne verbũ. in ſe pro corpis aſſum-
ptiõe referebat. vt pati diceret̃. qꝛ caro pa
tiebatur ſicut ſcriptũ eſt. Chriſto in carne
paſſo. Hic docet̃ qua rõne deus vel dei fi-
lius paſſus vel mortu⁹ dicitur. nõ qꝛ mor-
tem ſenſerit inquantũ deus eſt. ſed qꝛ caro
ei vnita mortua eſt. Scd̃m quā rationē di
Aug⁹. in ſermone de fide cit. Aug⁹. Si quis dixerit atqꝫ crediderit:
filium dei deũ paſſum anathema ſit. Cui⁹
dicti cauſam ex qua intelligentia ſumenda
ſit aperiēs. in eodem ſubdit. Si quis dixe
rit ꝙ in paſſione dolorem ſentiebat filius
dei deus ⁊ non caro tantũ cũ anima quā ſi
bi acceperat anathema ſit. Sane ergo dici
poteſt ꝙ mortuus eſt deus ⁊ non mortuus
paſſus eſt dei filius ⁊ nõ paſſus. Paſſa eſt
tertia perſona ⁊ nõ paſſa. crucifixũ eſt ver-
bũ ⁊ nõ crucifixum. ſed ſm̃ alterā naturaꝫ
paſſus eſt. ſm̃ alterā impaſſibilis. Vñ am
Ambro. in libro. iij. de ſpiritu ſancto. broſius Generalis iſta eſt fides. qꝛ xp̃s eſt
dei filius. ⁊ natus ex virgine. quē quaſi gi
gantē ꝓpheta deſcribit. eo ꝙ biformis ge-
mineqꝫ nature vnus ſit. ꝯſors diuinitatis
⁊ corpis. Idem ergo patiebat̃ ⁊ nõ patie-
batur. moriebat̃ ⁊ nõ moriebat̃. ſepelieba-
tur ⁊ nõ ſepeliebatur. reſurgebat ⁊ non re-
ſurgebat. Reſurgebat ſm̃ carnē que mor-
tua erat. non ſm̃ verbum. quod apud deũ
ſemper manebat.

Iſta eſt diſtinctio. xxj. huius ter-
tij libri. In qua magiſter poſtq̃ egit de paſſiõis me-
rito. Agit de ei⁹ fine ſiue termino. Et tria facit Pri
mo eñ inq̃rit an in morte xp̃i caro fuit a verbo ſepa-
rata. Scd̃o oſtendit ſm̃ q̃d mors chriſti fuit cõſum-
mata Tertio ſubiũgit ſm̃ q̃d veritas quarũdā ꝓpo
ſitionũ in hac materia ſit accipiēda. Primũ vſqꝫ ibi
Recedente vero aima. Scd̃m vſqꝫ ibi. Sane igit̃ di
ci poteſt. Tertiũ vſqꝫ ad finē diſtinctiõis. In ſpeciali
ſñia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarum
prima eſt hec. Humanitas xp̃i non fuit in paſſione a
deitate ſoluta. ſed ſolũ ꝑ ſubtractionē ꝓtectionis et
defenſionis foris deſtituta Hāc magiſter ponēs que
rit. Utrũ in morte xp̃i fuit diuinitas a carne vel ani-
ma ſeparata. Et rñdet quorundam opinionem fuiſ-
ſe ꝙ ſicut aĩa in morte a carne ſepabit̃ ita in morte
deitas. tā a corpe q̃ ab aĩa ſepabat̃. Hi ſuaꝫ opinio
nem ꝓbant ſic. q̃ñ aliqua vniunt̃ per medium. rece-
dente medio. recedit vnio. ſed caro xp̃i vnita fuit di

uinitati mediāte aĩa. cũ ergo in morte xp̃i aĩa fuerit
ſepata a carne. ſequitur ⁊ ipſam deitatē a carne fuiſ
ſe ſepatam. Et confirmāt hoc ꝑ autoritatē Ambro.
ſup illo v̈bo pſal. Deus de⁹ meus reſpice in me qua
re me dereliquiſti ⁊c̃. dicentē. Clamat hõ ſepatione
diuinitatis mortuus. Vñ apparet ꝙ xp̃s nõ potuiſ-
ſet mori niſi fuiſſet deitas a carne ſepata. Ad iſtā re
ſpondens magiſter dicit ꝙ ſi iſta derelictio quam de
us in cruce deplãxit intelligit̃ facta per ſepationē di
uinitatis q̃ſi facta ſit vnionis ſolutio. vt iſta opinio
dicit ſequeretur ꝙ xp̃s adhuc viuens quandoqꝫ fu-
iſſet hõ ⁊ nõ deus. patet quia adhuc viuēs in cruce
clamabat ſe derelictuꝫ. ſed cõſequēs eſt falſum. igit̃
opinio ex q̃ ſequit̃. Vñ ſenſus autoritatis. b. Am-
broſij qua ꝓbant ꝓ ſe ſtat in hoc, ꝙ deus pater xp̃m
hoīem d̃r dereliquiſſe: qꝛ ad tp̃s expoſuit eũ ptāti et
dñio eoꝝ ip̃m ꝑſequentiũ. ita ꝙ deitas d̃r ab hũani
tate ſepata per ſubtractionē ꝓtectiõis ⁊ defenſiõis
foris ad defenſionē. ſed intus nõ deſijt ad vnionem
Et hoc cõfirmat magiſter per figuram veteris teſta
menti de duobus hircis quoꝝ vno immolato alter ĩ
deſertum mittebatur. per quos intelligunt̃ due na
ture in xp̃o. quaꝝ vna tp̃e paſſionis ſcꝫ hũanitas im
molata fuit. altera. ſ. deitas celũ abijt. nõ loci muta
tione nec vniõis ſolutiõe. ſed defenſiõis ſubtractio
ne vt ſic xp̃i paſſio ab ipſis ꝯſummaret̃. Poſtea ma
giſter ſoluit autoritatem Ambro. cui p̃dictā opinio
nem fouentes innitunt̃. quia anathaſius dicit ꝙ ille
homo mortu⁹ in cruce fuit denuo aſſumpt⁹ in reſur
rectione. q̃d verũ nõ eſſet niſi fuiſſet in morte depoſi
tus ſeu a diuinitate ſepatus vt ipſi dicũt. Et rñdēs
mgr̃ dicit ꝙ Anathaſius dixit autoritatē illam ꝯtra
quoſdā hereticos qui negabant xp̃m reſurrexiſſe ⁊
aĩam denuo corpi vnitā fuiſſe. Et etiā dei filiũ totuꝫ
hoīem in reſurrectiõe reſumpſiſſe. qꝛ totuꝫ depoſue
rat in morte: qꝛ q̃uis deitas nõ fuit ſepata nec a car
ne nec ab aĩa in triduo mortis. fuit tñ ſepata a toto
hoīe. i. a cõiunctione corpis ⁊ aīe. vt poſtea patebit
in ſequēti diſtin. Et ſic mgr̃ tandē ꝯcludit ꝙ in mor
te xp̃i nec aĩa nec caro fuit a verbo derelicta. q̃d con
cludit multis ſanctorum autoritatib⁹. Scd̃a ꝓpoſi
tio eſt hec. Per hoc xp̃s vere moriebat̃ ꝙ anima ei⁹
a corpe ſepabat̃ Hanc magiſter ponens dicit ꝙ chri
ſtus d̃r mortuus ſeu paſſus ꝓpter communicationē
ꝓprietatuꝫ vnius nature cũ alia ex vnione in pſona
vnde hõ d̃r mortuus qꝛ caro eſt mortua. ⁊ dicit̃ pati
carne vel aĩa patiente. Sed xp̃us d̃r mortu⁹ ꝑ ſepa
tionē aīe a carne ſtāte tñ hypoſtatica vnione. Et d̃r
paſſus ꝓpter carnis ⁊ aīe paſſionē quaꝝ vtraqꝫ do
lorem ſenſit lꝫ diuinitas cui vnita fuerat oīs doloris
expers fuerit. vñ ꝯcludit ꝙ filius dei mortuus ⁊ paſ
ſus fuit nõ qꝛ dolorē vel mortē ſenſit inq̃tum de⁹. ſꝫ
qꝛ caro ſibi vnita mortua fuit. Et hoc mgr̃ ꝯfirmat
autoritatibus ſcõꝝ. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Reſpe
ctu diuerſoꝝ deũ mortuũ fore apte ꝯcedit̃ et negat̃
Hāc mgr̃ ponēs dicit ꝙ ſane dici põt mortu⁹ eſt de⁹
⁊ de⁹ nõ eſt mortuus. ⁊ paſſus ē dei filius. ⁊ dei fili-
us nõ eſt paſſus. Nā hmõi expoſitiões negatiue ſũt
v̈e ſm̃ diuinā naturā. affirmatiue v̈o ſm̃ hũanā na
turā. Et ꝯfirmat autoritate. b. Amb. Et tñ iſpāli.

Si chriſt⁹ in morte fuit homo. a

Ic queritur — DI. XXII
b vtrũ i illo triduo morti xp̃s
fuerit hõ? Qd̃ ñ videt̃ q̃buſ-
dam. qꝛ mortuus erat. et hõ

Opinio quorundam. mortuꝰ nō eſt hō. Addūt etiā ꝙ ſi tūc erat
homo: vel mortalis vel immortalis. ſꝫ mor
talis nō. qꝛ mortuꝰ. nec immortalis. qꝛ tm̄
Rn̄ſio qua cō firmat ꝙ homo ꝛ qualit. poſt reſurrectōnem. Quibus rn̄demus qꝛ
licet hō mortuus fuerit. erat tm̄ i morte dꝫ
hō nec mortalis quidem nec immortalis ꝛ
tm̄ vere erat hō. Ille eni ꝛ hmōi argutie in
creaturis locū habēt. ſꝫ fidei ſacrm̄ a philo
ſophicis argumētis eſt liberum. Vn̄ Am-
broſius. Aufer argumēta vbi fides querit̄
In ipſis gimnaſijs ſuis iam dialetica tace
at. piſcatoribus credit̄ non dialeticis. Di-
cimus ergo i morte xp̄i deū vere fuiſſe ho-
minē. ꝛ tm̄ mortuū. ꝛ hoiem q̄dem nec mor
talē nec imortalem qꝛ vnitus erat aie ꝛ car
ni ſeiunctis. Alia enim rōne dꝫ deꝰ hō. vel
hō deus. ꝙ martinus vl' iohēs. Hō eni dꝫ
deus ꝛ ecōuerſo ꝑpter ſuſceptionē homis
Auguſti. id eſt aie ꝛ carnis Vn̄ Augꝰ. Talis erat ſu
ſceptio illa q̄ deum hoiem faceret. ꝛ hoiem
deū. Cū ḡ illa ſuſceptio ꝑ mortē nō defece-
rit. ſꝫ deus hoi ꝛ hō deo. ſicut an̄ vnitꝰ erat
vere ꝛ tūc deus erat homo ꝛ econuerſo. qꝛ
vnitus erat anie ꝛ carni: ꝛ homo mortuus
erat. qꝛ anima a carne diuiſa erat Propter
ſeparationē anie a carne mortuus ſꝫ ꝑpter
vtriuſqꝫ ſemp ſecū vnionē: homo Nō aūt
ſic erat hō: vt ex aīma ꝛ carne ſimul iūctis
ſubſiſteret. Ex qua ratiōe dꝫ aliq̄s aliꝰ ho-
mo ꝛ ipſe forte ante mortē. hoc etiā modo
erat hō ꝛ poſt reſurrectionē fuit. In morte
vero homo erat tm̄ ꝑpter anime et carnis
ſecum vnionē. ꝛ mortuus propter inter il-
la duo diuiſionem.

Si xp̄s in morte erat hō alicubi et ſi vbicunqꝫ homo ſit. b

Hic querit̄ ſi xp̄s

in morte alicubi erat hō ꝛ ſi vbicūqꝫ eſt hō
ſit. Ad qđ dicimus qꝛ nō vbicūqꝫ erat hō
erat. nec mō vbicūqꝫ eſt hō eſt. qꝛ vbicūqꝫ
eſt ſm deitatē. nec vbiqꝫ eſt hō. qꝛ nō vbi-
qꝫ homini vnitus ſꝫ vbicūqꝫ eſt ſm hoiem
ibi homo eſt. Tpe aūt mortis ꝛ vbiqꝫ erat
ſm deum. ꝛ in ſepulcro ſm hoiem. ꝛ in in-
ferno ſm animam. ꝛ in ſepulcro ſm carnē.
In ſepulcro ergo erat homo quia humani
tati vnitus erat ſed nō toti. qꝛ carni tantū.
Oppoſitio ꝛ in inferno erat homo quia hūanitati vni
tus. ſed non toti quia anime tantū. Sed ſi
in inferno anime tm̄ ꝛ in ſepulcro carni tm̄
vnitus erat. ergo nec in inferno vnitꝰ erat
anime ꝛ carni. nec in ſepulcro. Quomō er *Redditio eſſe*
go ibi vel hic hō eſſe dꝫ. Que eſt ratio dicti
Quia vna cadēqꝫ vnione vnitꝰ erat aime
in inferno. ꝛ carni i ſepulcro. Et ſic erat il-
lis duobus tunc ſepatis vnitus. ſicut ante
ſeparationē. i. ante mortē. Ad hoc aūt op-
ponitur. Si chriſtus animā tm̄ vel carnē *Oppoſitio.*
tm̄ aſſumpſiſſet. non fuiſſet verus homo ſꝫ
propter vtriuſqꝫ aſſumptionem verus ho
mo fuit. Sic ergo vbi carnem ꝛ animam ſi
bi vnitam nō habebat. verus homo ibi nō
erat. Sed tpe mortis nuſqꝫ illa duo vnita
habebat. qꝛ nec in ſepulcro nec in inferno. *Reſpōſio.*
nec alibi. Nuſqꝫ ergo erat homo Ad quod
dicimus. qꝛ chriſtus vtiqꝫ verus hō nō fu
iſſet. ſi carnem ꝛ animam non aſſumpſiſſet
Sed tm̄ qꝛ ex quo aſſumpſit: neutrū depo
ſuit. ſed cū vtroqꝫ eandē vnionē indeſinen
ter tenuit. quā aſſumendo contraxit. Ideo
non incongrue vbicunqꝫ anime vel carni:
vel vtriqꝫ vnitus eſt: ibi hō eſſe dicit̄. quia
ibi humanatꝰ eſt. ḡ ꝛ in ſepulcro erat hō ꝛ
in inferno erat hō. qꝛ vtrobiqꝫ humanatꝰ
erat xp̄s ꝛ vnā eandēqꝫ cū aīa ꝛ carne licet
ſepatis habebat vnionē. ꝛ vno eodemqꝫ
tpe in ſepulcro iacuit xp̄s ꝛ ad infernū de-
ſcendit. ſed in ſepulcro iacuit ſm ſolam car
nem. ꝛ in infernū deſcendit ſm ſolam ani-
mam. Vn̄ Augꝰ. Quis nō eſt derelictꝰ in *Augꝰ. ſuper Johannem.*
inferno? Chriſtus. ſed in anima ſola quis
iacuit in ſepulcro? chriſtus. ſed in carne ſo
la. qꝛ in his ſingulis chriſtus eſt. Chriſtū
in his omnibus ꝛ in ſingulis confitemur.
Ex his euidenter oſtenditur ꝙ carni iacen
ti in ſepulcro vnitꝰ erat chriſtus. ſicut ani-
me in inferno. Alioquin ſi carni mortue nō
eſſet vnitus. non in ea diceretur iacuiſſe in
ſepulcro. Anima ergo ad infernum deſcen
dit. Caro in ſepulcro iacuit. ſapientia cum
vtroqꝫ permāſit. que in inferno poſitis vt
ait Ambroſius. lumen vite fundebat eter-
ne. Radiabat ille lux vera ſapiētie. illumi- *In tertio libro. de ſpūſancto.*
nabat infernū. ſed in inferno nō claudeba-
tur. Quis enim locus eſt ſapientie de qua
ſcriptum eſt? Neſcit homo vias eius. nec i
uenta eſt inter hoies. De qua abyſſus di-
cit. non eſt in me. mare dicit. nō eſt mecum
ergo nec in tempore. nec in loco ſapiētia eſt
cui nec mors tribuenda eſt. In ligno enim
caro. non illa operatrix omniū ſubſtantia
diuina pendebat. Confitemur tamen chri
ſtum pependiſſe in ligno ꝛ iacuiſſe in ſepul
cro ſed in carne ſola. et fuiſſe in inferno. ſed
in anima ſola.

Quod chriſtus vbiqꝫ totus eſt. ſꝫ non totuꝫ. vbiqꝫ totus eſt homo vel deus ſed non totum. c

Et vtiqꝫ totus eo
dē tpe erat in inferno. totus in celo. totus
vbiqꝫ Perſona eni illa eterna ñ maioꝛ erat
vbi carnē ꝛ aiam ſil' vnitā ſibi habebat q̃ꝫ
vbi alterū tm̄ nec maioꝛ erat vbi vtrūqꝫ ſil'
vl' alteꝝ tm̄ vnitū habebat q̃ꝫ vbi erat neu
trū hñs vnitū. Tot' g̊ xp̄s ꝛ pfect' vbiqꝫ
Aug'. cōtra felicianum in expoſitione fi dei. erat. Unde Aug'. Nō dimiſit patrē xp̄s
cū venit in ꝟginem. vbiqꝫ tot'. vbiqꝫ pfe-
ctus. Uno g̊ codēqꝫ tpe totus erat in infer
no totus in celo. Erat apud inferos reſur-
rectio moꝛtuoꝝ. erat ſup celos vita viuēti
um vere moꝛtu'. vere viuus in quo ꝛ moꝛ
tē ſuſceptio moꝛtalitatl excepit ꝛ vitā diui
nitas nō pdidit. Moꝛtē ergo dei filius. et
in aīa nō ptulit. ꝛ in maieſtate nō ſenſit. ſ
tm̄ pticipatiōe infirmitatl rex gloꝛie crucifi
xus eſt. Ex his apparet q̄ xp̄s codē tpe to
tus erat in ſepulcro totus in inferno. totus
vbiqꝫ ſicut ꝛ mō tot' eſt vbicūqꝫ ē. ſ nō to
tū. Nec in ſepulcro nec in inferno totū erat
ꝛ ſi tot'. ſic xp̄s totus eſt de'. totus hō. ſ
nō totū. qꝛ nō ſolū eſt de' vel hō. ſed et de'
ꝛ hō. Totū eni ad naturā referſ. totus aūt
ad hypoſtaſim. ſicut aliud ꝛ aliq̄d ad natu
rā alius ꝟo ꝛ aliq̄s ad pſonā referūſ. Uñ
Jo. dam. Joh. damaſ. Totus xp̄s eſt de' pfectus.
nō aūt totū deus eſt. Nō eni ſolū deus eſt
ſed ꝛ hō ꝛ totus hō pfectus. Nō aūt totū
hō. nō ſolū eni hō. ſed ꝛ deus Totū eni na
ture eſt rep̄ſentatiuū. Totus aūt hypoſta
ſeos. ſicut aliud quidē eſt nature. alius au
tem hypoſtaſeos. ſic ꝛ hmōi.

Si ea que dicūtur de deo vel de filio dei poſſunt dici de homine illo vel de filio hominis. d

Solet etiā queri ſi
ꝯgruēter dici poſſit fili' hoīs vl' ille hō de-
ſcendiſſe de celo vel vbiqꝫ eſſe. ſicut dꝛ fili'
dei vel de' de celo veniſſe ꝛ vbiqꝫ eſſe? Ad
qd̄ dicim' ſi ad vnitatē pſone referaſ dicti
intelligentia. ſane dici pōt. Si vero ad di-
Aug'. in lib. de trinitate. ſtinctionē naturaꝝ. nullaten' ꝯcedēdū eſt
Uñ. Aug'. Una pſona eſt xp̄s deus ꝛ hō
Jdeo dꝛ. Nemo aſcēdit in celū niſi q̄ de ce
lo deſcēdit ꝛc̄. Si g̊ attendas diſtinctionē
ſubſtātiaꝝ filius dei deſcendit. ꝛ fili' hoīs
crucifixus eſt. Si ꝟo vnitatē pſone. ꝛ fili'
hoīs deſcēdit. ꝛ fili' dei ē crucifixus. Pro
pter hanc vnitatē pſone nō ſolū filiū hoīs
deſcendiſſe de celo. ſ etiam dixit eſſe in celo
cū loquereſ in terra. ꝑpter hanc eandē dꝛ
deus gloꝛie crucifixus. q̄ tm̄ ex foꝛma ſerui
tm̄ crucifixus eſt. Nō tm̄ ſm hoc q̄ de' glo
rie ē. ꝛ ſm q̄ gloꝛificat ſuos. ꝛ tm̄ dꝛ de' glo
rie crucifixus. Recte quidē nō ex virtute
diuinitatis. ſ ex infirmitate carnis. Quid
g̊ ꝑpter q̄d. ꝛ q̄d ſm q̄d dicaſ. prudens et
diligēs ꝛ pius lectoꝛ intelligat. Hec de coꝛ
rigia calciamēti dñici dicta ſufficiant. Ne
oſſa regis idumee cōſummantur vſqꝫ in ci
nerem.

Jſta eſt diſtinctio. xxij. huius ter
tij libri. Jn q̄ mgr̄ poſtq̄ egit de moꝛte xp̄i tanq̄ paſ
ſionis ſue termino. Agit de quibuſdā q̄ ſequunſ ex
ipſa. Et tria facit. Nā primo inq̄rit. Utrū xp̄s in tri-
duo moꝛtis ſue fuerit hō. Scd̄o ſuppoſito q̄ ſic an
fuerit hō in īferno ꝛ in ſepulcro. Tertio vtrū ille hō
ſit vbiqꝫ ꝛ venerit de celo. Primū vſqꝫ ibi. Hic q̄ıı̄ ſi
xp̄s. Scd̄m vſqꝫ ibi. Solet etiā q̄ri Tertiū vſqꝫ ad fi
nē diſtinctiōis. Jn ſpāli ſnīa mgr̄i ſtat ī trib' ꝑpoſi-
tionib' q̄rū prima eſt hec. Et ſi xp̄s in moꝛtē ſua fuit
hō rōnalis. nō tm̄ moꝛtalis vel īmoꝛtalis. Hāc mgr̄
ponens inq̄rit Utrū xp̄s in triduo ſue moꝛtis fuerit
hō moꝛtu'. Et rñdendo ponit primo opinionē quo-
rundā dicentiū q̄ nō. quoꝝ vna rō fuit q̄ xp̄s in illo
triduo moꝛtuus fuit cū igiſ moꝛtuus hō ſequiſ xp̄m
i illo triduo ñ fuiſſe hoīem Alia rō eoꝝ erat Si xp̄s
in illo triduo fuiſſet hō. vl' fuiſſet moꝛtalis vel īmoꝛ-
talis. nō moꝛtalis qꝛ iā fuerit moꝛtu'. nō īmoꝛtal' qꝛ
p' reſurrectionē primo fuit īmoꝛtal' effectus ꝛ p cō-
ſequēs nō fuit hō ī illo triduo Jſtā opinionē mgr̄ re
futat quā tm̄ moderni tenēt. Uñ ſubdit mgr̄ opinio-
nē ꝑpriā. in q̄ nō tm̄ teneſ. ꝛ diē q̄ xp̄s in illo triduo
moꝛtis ſue fuit ver' hō nō obſtāte q̄ fuit ꝟe moꝛtu'
ꝑ cui' rōne aſſignat ipam ſepabilē vnionē diuinita-
tis ad aīam ꝛ carnē. q̄ p moꝛtē nō fuit ſoluta Pro cu
ius vlterioꝛi declaratiōe diē q̄ alia rōne dꝛ dꝫ hō q̄
petr' vl' iohānes: qꝛ dꝫ vl' dei fili' dꝛ hō ꝑpt' aſſum
ptionē aīe ꝛ coꝛpis tm̄ Cū igiſ illa aſſūptō ī moꝛte ſo
luta nō fuit igiſ etiā ī moꝛte de' fuit hō Petr' aūt vl'
iohēs ē hō ꝑpt' ꝯiūctionē aīe ꝛ carnis. Sꝫ ex quo
cōiūctio illa ī moꝛte ſoluiſ. igiſ petrus vel iohānes ī
moꝛte nō dꝛ hō. ſꝫ hō moꝛtu' Et ſubdit q̄ duplex fu
it vnio ī xp̄o. vna deitatis cū carne ꝛ aīa. rōne cuius
dr de' hō. ꝛ qꝛ illa nūq̄ defeē. iō rōne illi' ī moꝛte dꝛ
hō. Alia ē vnio deitatis cū ꝯiūctiōe ex aīma ꝛ carne
rōne cui' dꝫ dꝛ viu' hō ꝛ qꝛ illa in moꝛte xp̄i defecit
de' dicebaſ moꝛtu' hō. vñ rñdēs ad rōnes alterius
opinionis. Ad primā dicit negādo ꝯſequētiā q̄ fuit
Xp̄s fuit vere moꝛtu'. igiſ nō fuit hō. qꝛ vt ꝑꝫ ex di
ctis. añcedēs ē verū ꝛ ꝯñs ē falſū. Nāꝫ nō obſtante
q̄ in xp̄o fuit facta diuiſio coꝛpis ꝛ aīe. rōne cuius di
cebaſ moꝛtuus. nō tm̄ fuit facta ſolutio vnionis diui-
nitatis cū coꝛpe ꝛ aīa. rōne cuius diciſ de' hō. Ad
ſecūdā dicit. q̄ nec fuit moꝛtalis. nec īmoꝛtalis. Et
ſubdit q̄ argumētatiōes lꝫ locū habeāt in creaturis
deficiūt tm̄ circa fidei ſacrā. qꝛ b. Amb. vbi fides q̄ri
tur argumēta dimittēda ſūt Secūda ꝑpoſitio ē hec
Quāuis iſte hō ꝛ tot' xp̄s ſit in oī loco nō tm̄ ſm totū
nec eſt vbiqꝫ hō. Hanc magiſter ponēs querit Utrū
in illo triduo chriſtus fuit hō vbicūqꝫ fuit. Et reſpō
det q̄ nō. imo nec mō vbicunqꝫ eſt homo eſt. Nā ſm

φ deus ē vbiq̃ ē. nō aūt ē vbiq̃ ſm φ hō. q2 nullibi
eſt ſm φ hō. niſi vbi vnitus ē hoī. Cū igiẗ non vbiq̃
vnitus eſt hoī. ſequiẗ ipſum nō eſſe vbiq̃ ſm φ hō.
vn̄ ſequiẗ correlarie φ xp̄s i ſepulcro fuit hō ⁊ in in-
ferno fuit homo. q2 vtrobiq̃ fuit ſm hoiem. in ſepul
cro quidē ſm carnē. in inferno aūt ſm aīam. Circa
iſtud poſtea remouet dubiū quoddā. Nam verbum
tm̄ vnitū fuit anime in inferno in ſepulcro tm̄ carni.
quō hic ⁊ ibi poſſet dici hō. eo φ hō conſtat ex aīa ⁊
carne. Et rn̄det φ licet illa eſſent ſepata. tn̄ q2 eadē
diuinitas vtrobiq̃ erat. non vtrobiq̃ dicebatur ho
mo. Sed contra iſtud arguit ſic. Si verbum aſſum-
pſiſſet aīam tantū. vel carnē tātum nō fuiſſet homo
cū igitur in inferno habuit aīam tm̄. in ſepulcro vo
carnē tm̄ nō fuiſſet vtrobiq̃ homo. Et rn̄det φ xp̄s
verus homo n̄ fuiſſet. niſi carnē ⁊ aīam aſſumpſiſſet
ſed ex quo poſt vtriuſq̃ aſſumptionem neutrum illo
rū a ſe ſepauit. vbicunq̃ ſm vnū illorū fuit humani-
tus fuit. ⁊ p ꝯñs in inferno ⁊ in ſepulcro fuit hō. Et
ſubdit φ in illo triduo mortis xp̄i totus xp̄s fuit in i-
ferno. ⁊ totus xp̄s fuit in ſepulcro. ⁊ vbicūq̃ fuit to-
tus fuit. Nam pſona xp̄i cum eſſet terrena ⁊ indiuiſi
bilis. nō erat maior vel minor qn̄ erat vnita carni ⁊
anime coniunctis. φ cū erat vnita carni ⁊ anime di-
uiſis: ⁊ p conſequens fuit in inferno totus ⁊ in ſepul
cro totus. ſed tn̄ nō erat vtrobiq̃ totū. Sic licet cri-
ſtus dicaẗ totus deus nō tn̄ diciẗ totū deus cuius rō
eſt. q2 neutrū genus pp̄ter ꝯfuſionē quā iportat re
ferẗ ad naturā. ſed maſculinū pp̄ter diſtinctionem
quā importat ſiue denotat referẗ ad pſonā. vnde cū
xp̄o duplex ſit natura quarū tm̄ vna ſit deus nō poſ
ſumus dicere. xp̄s totū eſt deus ſed bn̄ dicimus xp̄s
totus eſt deus. Tertia ppoſitio eſt hec. Ille homo
ſcz xp̄s rōne diuine pſone pt̄ dici de celo veniſſe ⁊ eſ-
ſe vbiq̃. Hāc magiſter ponens querit Utrū ꝯueni-
enter poſſit dici. φ iſte homo xp̄o denotato. vl̄ filius
hoīs eſt vbiq̃ vel deſcendit de celo. Et rn̄det φ ſi in
ſpiciatur ad vnitatē pſone in qua ſunt vnite due na-
ture. tunc tales ppoſitiones ſunt ꝯcedende. ſi vo
reſpiciaẗ ad naturas diſtinctas ſic nō ſunt ꝯcedēde
q2 xp̄s ſm humanā naturā. nec deſcēdit de celo: nec
eſt vbiq̃. Et hoc pbat autoritate b. Aug. Ex quo
etiā infert correlarie φ pp̄ter vnitatē illā pſone xp̄i
xp̄s cū adhuc eſſet in terris dicebat ſe eſſe in celo ꝓ-
pter eandē vnitatē pſone. etiā diciẗ deus glorie cru-
cifixus. Quis non fuerit crucifix⁹ niſi ſm humanam
naturā. ⁊ ſic breuiter epylogat p̄determinata. d. φ
hec ſufficiāt de miſterijs xp̄i incarnati ⁊ paſſi. Et ſic
tūc terminat iſtū ſcōm tractatū ⁊c̄. Et tm̄ in ſpāli.

Si chriſtus habuerit fidez ⁊ ſpem vt charitatem. a

DI. XXIII

c

Um vero ſu
pra phibitū ſit xp̄m plenum
gratia fuiſſe. nō eſt ſupuacu-
um inq̄rere vtrū fidē et ſpem
ſicut charitatē habuerit Si eni his caruit
nō videẗ plenitudinē gratiarum habuiſſe.
Ut autem hec queſtio valeat apertius ex-
plicari. De his ſingulis aliqua in mediuz
proferenda ſunt. ⁊ primū de fide. ſm men/
ſurā cuius precepit apoſtolus vnicuiq̃ ſa
pere.

De tribus h tractandū eſt ⁊ prius d fide

Quid ſit fides. b

Fides ē vtus qua
creduntẗ que nō videntur. Quod tamē nō
de omnibus que nō videntur accipiendū
eſt ſed de his tm̄ que credere vt ait Aug⁹.
ad religionē ptinent. Multa eni ſunt q̃ ſi
chriſtianus ignoret nihil metuendū eſt q2
non ideo a religione deuiat.

Auguſ. i. in ench.

Quot modis dicitur fides. c

Accipitur autē fi
des tribus modis. ſ. p eo quo crediẗ et eſt
virtus ⁊ p eo quod crediẗ ⁊ nō eſt virtus
⁊ p eo quod creditur quod aliud eſt ab eo
quo crediẗ Un̄ Aug. inquit. Aliud ſūt ea
que creduntẗ. aliud fides qua creduntẗ. Il-
la eni in rebus ſunt q̃ vl̄ eſſe vel fuiſſe vl̄ fu
tura eſſe dicuntẗ. Hec aūt in aīo credentis
eſt: ei tm̄ ꝯſpicua cuius eſt. ⁊ tn̄ nomine fi
dei cenſeẗ vtrūq̃. ⁊ illud. ſ. qd̄ crediẗ et id
quo creditur. Id qd̄ crediẗ dr̄ fides ſic ibi
Hec eſt fides catholica quā niſi q̄ſq̃ fideli
ter firmiterq̃ crediderit ſalu⁹ eſſe nō pote/
rit. Fides aūt qua crediẗ ſi cū charitate ſit
virtus eſt. q2 charitas vt ait. Amb. Mat̄
eſt omniū virtutū que oīs in format ſine q̃
nulla vera virtus eſt Fides ergo operans
p dilectionē virtus eſt. q̃ nō viſa creduntẗ
Hec ē fundamētū qd̄ mutari nō pōt vt ait
apl̄s. que poſita in fundamento neminem
perire ſinit Un̄ Aug⁹. Fundamētū ē xp̄s
ieſus. i. xp̄i fides. ſ. que p dilectionē opaẗ
p quā xp̄s habitat in cordibus. q̃ neminē
perire ſinit. Alia vo nō eſt fundamentum
Fides eni ſine dilectōne inanis eſt. Fides
cū dilectione xp̄iani eſt. Alia demonis eſt
Nam ⁊ demones credunt et ꝯtremiſcunt
Sed multū intereſt. vtrū quis credat xp̄m
vel xp̄o vel in chriſtū. Nam ip̄m eſſe chri-
ſtum demones crediderunt nec tn̄ in chri-
ſtum crediderunt.

Augu. in iij. li. de trini.

Ambro. ſu ep̄lam ad romanos.

Aug. de fide ad petrum.

Quid ſit credere deo. vel deū vel in deum. d

Aliud ē eni crede
re in deum. aliud credere deo. aliud crede-
re deum. Credere deo eſt credere vera eſſe
que loquiẗ. quod ⁊ mali faciūt. ⁊ nos cre/
dimus homini. ſed non in hoiem. Credere
deum eſt credere φ ipſe ſit deus. quod eti
am mali faciūt. Credere in deū eſt creden-

do amare. credendo in eũ ire. credendo ei
adherere et ei⁹ membris incorporari. Per
hanc fidẽ iuſtificatᷣ impius. vt deinde ipſa
fides incipiat p dilectionẽ opari. Ea ei ſo/
la bona opa dicẽda ſunt. q̃ fiunt p dilectio
nẽ dei. Ipſa eni dilectio opus fidei dicitᷣ.
Fides ǵ quã demones ⁊ falſi xp̃iani hñt
qualitas mentis eſt. ſed informis: quia ſi=
ne charitate eſt. Nam ⁊ malos fidem hr̃e
cũ tñ charitate careãt aplus oñdit dicens.
Si habuero oẽm fidẽ. charitatẽ aũt nõ ha
buero ⁊c̃: Que fides etiã donũ dei dici pt
qꝫ ⁊ in malis quedã dei dona ſunt.

An illa informis qualitas mentis que in malo chriſtiano eſt, fiat virtus cum ſit bonus. e

Si vero queritur
vtrum illa informis qualitas. qua malus
chriſtianus vniuerſa credit que bon⁹ chri
ſtianus. accedente charitate. remaneat ⁊ fi
at virtus. an ipſa eliminetᷣ ⁊ alia qualitas
ſuccedat: que virt⁹ ſit? Utrũlibet ſine pi=
culo dici poteſt Mihi tñ videtᷣ ꝙ illa qua
litas q̃ prius erat remaneat ⁊ acceſſu cha/
ritatis virtus fiat.

Ex quo ſenſu dicatᷣ vna fides. f

Cũqꝫ diuerſis mo
dis dicatᷣ fides. fatendũ eſt tñ vnam eſſe fi
dem. vt ait apl's. vnus dñs. vna fides Si=
ue eni fides accipiatur ꝓ eo qd creditᷣ ſiue
ꝓ eo quo creditᷣ. recte dꝛ fides vna ſi ꝓ eo
qd creditᷣ accipiatᷣ. Ex hac itelligẽtia dici
tur vna fides qua idẽ iubemur credere. et
vnũ idemqꝫ eſt qd creditᷣ a cũctis fidelib⁹
Uñ fides catholica dꝛ. i. vniuerſalis. Si
vero accipiatur fides ꝓ eo quo creditᷣ ea
ratione vna dicitur eſſe fides. Nõ quia ſit
Auguſti. vna numero in omnibus. ſed genere. id eſt
ſimilitudine. Uñ Aug⁹. in lib. xiij. de trini
ta. Fides quã qui habent fideles vocãtur
⁊ qui nõ habent infideles. cõmunis eſt om
nibus fidelibus. ſicut plurib⁹ hominibus
facies communis eſſe dicitur. cũ tamẽ ſin=
guli ſuas habeant. Non enim fides nume=
ro eſt vna ſed genere. Que cum ſit in vno
eſt ⁊ in alijs: non ipſa. ſed ſimilis. et ꝓpter
ſimilitudinem magis vnã dicimus eſſe q̃ꝫ
multas. Sicut idem volẽtium dicitᷣ vna
voluntas. cum tamen cuiqꝫ ſit ſua volun/
tas. ⁊ duorum ſimili modo dicitur facies
vna.

Quod fides eſt de his que non videntur proprie que tamen videntur ab eo in quo eſt. g

Notãdum quoqꝫ
eſt. ꝙ fides ꝓprie de non apparentibus tñ
eſt. Unde Greg⁹. Apparentia nõ habẽt fi/ Grego.
dem ſed agnitionem. Idem cum Paulus
dicat. Fides eſt ſubſtantia rerum ſperan=
darum argumentũ non apparentium. hoc
veraciter dicitur credi. qd non valet vide
ri. Nam credi iam non poteſt. quod vide=
ri poteſt. Thomas aliud vidit. ⁊ aliud cre
didit. hominem vidit ⁊ deum cõfeſſus eſt
dicẽs. Deus meus ⁊ dominus meus. De
hoc etiam. Auguſtinus ait. Fidem ipſam Aug⁹. in lib.
videt quiſqꝫ in corde ſuo eſſe ſi credit. vel xiij. de trini.
non eſſe ſi non credit. Non ſicut corpora q̃
videmus oculis corporis ⁊ per ipſoꝝ ima
gines quas memoria tenemus etiã abſen=
tia cogitamus. nec ſicut ea q̃ nõ videmus.
et ex his que vidimus cogitatione vt cun
qꝫ formamus ⁊ memorie commendamus
nec ſicut hominem cuius animam ⁊ ſi non
videmus ex noſtra conijcimus ⁊ ex moti=
bus corporis hominem ſicut vidẽdo didi
cimus intuemur etiam cogitando. Nõ ſic
videtᷣ fides in corde in quo eſt ab eo cuius
eſt ſed eam tenet certiſſima ſcientia. Cum
ergo ideo credere iubeamur quia id quod
credere iubemur videre non poſſumus. ip
ſam tamen fidem quãdo eſt in nobis vide=
mus in nobis. quia ⁊ rerum abſentium p̃=
ſens eſt fides. ⁊ rerum que foris ſunt intus
eſt fides. ⁊ rerum que non videntur vide/
tur fides. Et ipſa temporaliter fit in cordi=
bus hominum. et ſi ex fidelibus infideles
fiant perit ab eis His verbis euidẽter tra
ditur fidẽ ipſam in corde hominis ab ipſo
homine videri. non corporaliter. non ima=
ginarie ſed intellectualiter. ⁊ ipſam tamen
abſentium ⁊ eorum que non videntur eſſe.
Utenim Auguſtinus alibi ait Credimus Augu. ſuper
vt cognoſcamus. non cognoſcimus vt cre iohannem.
damus. Quid enim eſt fides niſi credere
quod nõ vides. Fides ergo eſt quod non
vides credere. veritas quod credidiſti vi
dere. Unde recte fides dicitur argumentũ
vel conuictio reruꝫ non apparentiũ. Quia
ſi fides eſt ex eo cõuincitur ⁊ probatur ali/
qua eſſe non apparentia cum fides non ſit
niſi de non apparentibus.

Deſcriptio fidei

Ait enī apoſtolus

fides eſt ſubſtantia rez ſperandaruz argu
mentū vel cōiunctio nō apparētiū. Quia ꝑ
fidem ſubſiſtunt in nobis etiam modo ſpe-
randa. et ſubſiſtent in futuro per experien-
tiā et ipſa eſt probatio et coniunctio nō ap-
parentiū. Quia ſi quis de hiſ dubitet. per
fidez probant. vt adhuc ꝓbatur futura re
ſurrectio. quia ita crediderunt patriarche.
et alij ſancti. Vel probatio eſt et certitudo
ꝙ ſint aliqua nō apparentia vt ſupra dictū
eſt. Proprie autez fides dicit ſubſtātia re
rum ſperandarum. quia ſperandis ſubſtat
Et qꝛ fundamentū eſt bonorum qđ nemo
mutare poteſt.

Si illa deſcriptio ſpei cōueniat. i

Si vero queritur

an hec deſcriptio ſpei cōueniat: ſane ꝯcedi
poteſt vtrumlibet. Si aūt dicatur ꝯuenire
ſunt ⁊ alia plura quibꝰ differūt fides ⁊ ſpeſ
ſed non improbe dici pōt ſoli fidei ꝯuenire
nō ſpei. qꝛ fides ſola fundamētū dicit. Nō
qꝛ fides virtus poſſit eſſe ſine ſpe ⁊ charita
te. Unde Augꝰ. Fides operās ꝑ dilectiōz Auguſti. in ench.
vtiqꝫ ſine ſpe eſſe nō poteſt. Nec amor ſine
ſpe. nec ſine amore ſpes. nec vtrunqꝫ ſine fi-
de. ⁊ fides ſine amore nihil ꝓdeſt. Poteſt
tñ credi aliquid qđ non ſperat. nihil autez
pōt ſperari qđ non credit. Ideoqꝫ credere
qđ eſt actus fidei. naturaliter p̄cedit ſpera
re qđ eſt actus ſpei. qꝛ niſi aliq̄d credat nō
poteſt ſperari. Credit autez qđ non ſpera
tur. Inde eſt qđ in ſcriptura plerūqꝫ repe-
ritur ꝙ fides precedit ſpez ⁊ ſpes ſequit fi
dem. non ꝙ virtus fidei precedat virtutez
ſpei tpe vl' cauſa. ſed qꝛ actus fidei natura
liter precedit actum ſpei. qđ etiā quidā cō-
cedunt de ipſa v̄tute fidei vt naturaliter p̄
cedat ſpem nō tempe. Uñ ⁊ recte ea ſola di Quare dicit ſola fides fundamentū.
citur fundamentū oīm virtutū ⁊ bonoruz
operū. Nō autē fundamentū ē charitatis
qꝛ non ipſa charitatis. ſed charitas ipſius
virtutis fidei cauſa eſt. Charitas ei cauſa
eſt ⁊ mater omniū virtutuz. Que ſi deſit.
fruſtra habent cetera. Si aūt aſſit habent
omnia. Charitas enī ſpiritusſanctus ē vt
in ſuperioribus pretaxatum eſt. Ipſa ē er-
go cauſa omniū virtutū. non ipſius aliqua
virtutum cauſa eſt quia omnia munera ex
cellit Unde Augꝰ. Reſpice ad munera ec Augu. ſuper Johannem.
cleſie. et vniuerſis excellentius charitatis
munus cognoſces. que vt oleum nō poteſt
premi in imo ſed ſuperexilit. Non ergo eiꝰ
cauſa vel fundamentum fides eſt. Grego. Grego.
tamen ſuper ezechielem dicit. qꝛ niſi prius
fides teneatur nullatenꝰ ad ſpirituale amo
rem attingitur. Non enim charitas fidem
ſed fides charitatem p̄cedit. quia nem opo
teſt amare quod nō crediderit ſicut nec ſpe
rare. Sed hoc accipi poteſt dictum de fi-
de. que virtus nō eſt. Ipſa enim ſpem et
charitatem frequēter precedit. vel de actu
fidei q̄ forte naturaliter actuz charitatis p̄-
cedit ſicut actum ſpei. Quod verba p̄miſ-
ſa diligenter notata innuūt ⁊ ea etiā que ad
dit dicens. Niſi ea inq̄t que audis credide
ris. ad amanduz ea que audis non inflam-
maberis. Que tñ de non viſis eſt: vt ante
diximus. Uñ Chriſ. Fides in anima nr̄a Chriſ.
facit ſubſiſtere ea que non videnť. De qui
bus ꝓprie fides eſt. De viſis enim non eſt
fides ſed agnitio.

Iſta eſt diſtinctio. xxiij. huiꝰ ter-
tij libri. In qua magiſter poſtq̄ egit de xp̄i incarna-
tiōe. ⁊ de eius paſſione in duobꝰ tractatibus p̄ced̄
tibus huius tertij libri. Agit hic cōſequenter de bo
nis mediātibus quibus reperiātur completiue ⁊ for
maliter repati xp̄i paſſione effectiue ⁊ cauſaliter. Et
tria circa hoc facit in p̄ſenti diſtinctōe in qua agit de
fide. Nam primo oſtēdit q̄d ſit fides formaliter. Se
cūdo de quibus ſit fides materialiter. Tertio deter
minat quandā opinionē ibi. Si vero querit. Terti-
um incidentaliter. Primū vſqꝫ ibi. Notandū vero ē
Secundum vſqꝫ ad finē diſtinctiōis. In ſpeciali ſen
tentia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarū
prima eſt hec. Fides eſt v̄tus qua credunt q̄ ad ſalu
tem ptinēt ⁊ non videntur. Hanc magiſter ponens
querit. An xp̄s habuit fidē ⁊ ſpem ſicut habuit cha
ritatem ⁊ dicit ꝙ ſic. quia dato oppoſito, videt ſequi
ꝙ chriſtus nō habuiſſet plenitudinē gratiarū quod
eſt contra ſupradicta. Pro ipſius queſtionis euiden
tia ponit magiſter primo fidei diffinitionē dicens. ꝙ
eſt v̄tus qua credunt que nō videnť. ſupple. ad reli
gionem chriſtianā ptinentia. Cōſequenter declarat
mēbra predicte diffinitionis. Et primo illud ꝙ fides
eſt virtus. Unde dicit ꝙ fides tripliciter poteſt acci-
pi. Primo ꝓ habitu charitate informato cuiꝰ modi
eſt habitus fidei in viris iuſtis ⁊ bonis. Secūdo mō
pro habitu nō informato charitate quomodo eſt ha
bitus fidei in malis ⁊ iniuſtis hominibus. Tertio ve
ro pro ipſo credibili ſcilicet pro articulis fidei. Unde
dicit in ſymbolo. Hec eſt fides catholica ⁊c̄. Ex his
intendit inferre ꝙ fides que eſt credibile nō eſt virtꝰ
de qua loquit in p̄dicta diffinitiōe. eo ꝙ illa nō ſit vir
tus mentis ſed magis conſtat in ipſis rebus que cre
dūtur. neqꝫ fides informis eſt virtus quia q̄uis illa
ſit habitus in mente ſubiectis tñ qꝛ eſt mortua ideo
non eſt virtus de qua non loquit. Sed tātum fides
formata que eſt habitus per dilectionem operās eſt
virtus de qua intendit. Eo ꝙ illa habitat in nobis.
Poſtea declarat aliud membrum diffinitiōis ſcilicet
qua creduntur que non videnť dicens. aliud eſt cre
dere deum. et aliud eſt credere deo. et aliud eſt cre-

dere in deū. Nā credere deo eſt credere ea eſſe vera que deus dicit. credere deū eſt credere ipſum eſſe deum. Sed credere in deū eſt credendo in deū ꝑ bona opera ire. vel credere in deū eſt ei ꝑ amorē inherere Primis duobus modis credunt mali ⁊ demones ſꝫ tertio modo ſolū ſancti ⁊ boni homies. q: iſto tertio modo credere eſt fidē formatā habere. Sed duo primi modi credēdi ſunt fides informis que eſt malorū hominū ⁊ demonū. ⁊ tamen eſt donū dei ⁊ qualitas mentis. quia mali etiā quedā dona dei hūt. Iſtis ꝑmiſſis magiſter remouet quaſdā dubitatōes. quarū prima eſt hec. Signeē aliquis q̄ habet fidē informē ⁊ incipiat habere charitatē. dubitari pōt an fides q̄ prius fuit informis maneat in eo ⁊ efficiat virtus an illa depulſa ſuccedat alia que eſt fides ⁊ v̄tus formata. Et rūdens dicit. ꝙ q̄uis vtrūq; poſſit dici. tamē videtur dicendū ꝙ illa que prius fuit informis remaneat. ⁊ ꝑ charitatis aduentū formata fiat. Scđa dubitatio eſt. Nam ex quo fidem ſupius diſtinxit tripliciter. dubitari poſſet an eſſet tantum vna fides tenēda vel plures. Et reſpondet ꝙ tm̄ vna fides eſt ſm̄ apoſtolū cōfitēda ſiue fides capiaē pro illa credibili ſiue ꝓ habitu. Naꝫ fides capta ꝓ ipſo credibili vna eſt. Nam vnum ⁊ idē omnes credere ꝑcipimur Sūpta aūt ꝓ habitu quo creditur iterū vna eſt in omnibus credētibus nō numero ſed ſpecie. ſeu ſimilitudine ſicut plurium hominū idem volentium dicit vna eſſe voluntas. Scđa ꝓpoſitio eſt hec. Licet fides ſit materialiter de his que non apparēt. i. que excedūt cognitionē naturalē tm̄ ꝙ ipſa ſit in nobis poſſumus videre ꝑ noticiam intellectualē. Hanc magiſter ponens oſtendit de quo eſt fides materialiter. Et dicit fidē materialiter eſſe de nō apparentibus. qđ ꝓbat autoritate bea. Augu. dicit ꝙ licet videre non poſſumus que credimus. ipm̄ tm̄ fide qua credimus in nobis videmus nō viſione corporali vel imaginaria aut ſimilitudinaria ſꝫ intellectualiter cognoſcēdo ipam eſſe eorum que non videnē. Poſtea confirmat intentum ſuū ſcilicet ꝙ fides ſit de non apparentibus per autoritatem apoſtoli diffinientis fidem. ꝙ ſit ſubſtātia rerum ſperandarū argumentū non apparentiuꝫ Quā diffinitionē declarans dicit. ꝙ fides eſt ſubſtātia rerum ſperandarum. quia res ſperande percipiuntur in nobis per experientiam in futuro. Nō aūt ſubſiſtunt ſub fide. Et dicit argumentū nō apparentium. i. ꝓbatio ⁊ certitudo ipſorū. Poteſt etiā dici fides eſt ſubſtantia rerū ſperandarū eo ꝙ fides ſit immutabile omniū bonorum fundamentū. Tertia propoſitio eſt hec. Quāuis inter fideꝫ ⁊ ſpem ſit aliqua conuenientia. inter eas tm̄ ē maior differentia. Hāc magiſter ponēs querit Utrū iſta diffinitio fidei quā ponit apoſtolus conueniat etiam ſpei. Et reſpōdendo dicit ꝙ ſane intelligendo vtriq; ipſorum cōuenire poteſt. Nō tm̄ ꝓpter hoc fides ⁊ ſpes ſunt vnum. q: licet cōueniāt quo ad illud. ſunt tm̄ multa alia in quibus differunt. Et etiā dicit ꝙ pōt ꝓbabiliter dici. ꝙ conueniat ſoli fidei ⁊ non ſpei. eo ꝙ ſola fides ſit fundamentū omniū v̄tutū ⁊ bonorū. quod ꝓbat autoritate bea. Augu. quā poſtea declarās dicit. ꝙ quāuis fides dicaē fundamentū oīm v̄tutū ⁊ bonorum operū nō tm̄ charitatis. eo ꝙ nō fides charitatis ſed charitas fidei ſit cauſa cū ſit oīm v̄tutū mater ⁊ ſumma. imo eſt ipſe ſpiritusſanctus vt in primo libro dicebatur Et ſi obijcereē cōtra illud dicendo ꝙ fides ſit cā charitatis que ipam ꝑcedit. cū nullus poſſet amare qđ nō credit Rūderi pōt ꝙ fides informis q̄ videlicet non eſt virtus charitatem ꝑcedit. vel ꝙ actus fidei ꝑcedit actū charitatis. ⁊ ſi non tpe tm̄ cā vel naturaliter. Quod cōfirmat autoritate. b. Augu. Et tm̄ in ſpeciali de ſententia huius diſtinctionis.

Quō itelligitur qđ ſcriptū eſt cuꝫ factum fuerit credatis. a

Hic queritur

DI. XX IIII

b ſi fides tantuꝫ de nō viſis eſt quū v̄itas apl̄s ait. Nūc dico vobis priuſq̄ fiat vt cū factum fuerit credatis. vbi innui videē. ꝙ fides illis fuerit de factis ⁊ viſis. Sup quo Aug⁹. mouet queſtionem ⁊ abſoluit ita inquiens. Quid ſibi vult. vt cū factū fuerit credatis. Hec eſt laus fidei. ſi quod crediē non videtur. Nam ⁊ thomas cui dictū eſt quia vidiſti me credidiſti. nō hoc credidit qđ vidit. Cernebat eni ⁊ tangebat carnem viuentē quā viderat morientē. ⁊ credebat deum in carne ipſa latentē Credebat ergo mēte qđ nō videbat. ꝑ hoc quod ſenſibus corporis apparebat. Si v̄o dicunē credi q̄ videnē ſic dicit vnuſq̄ſq; oculis ſuis credidiſſe non ipſa eſt que in nobis edificaē fides ſed ex rebus que videnē agiē in nobis vt ea credanē que non videnē Ex his aperte intelligitur. ꝙ ꝓprie fides nō apparentiū eſt. Nec illa eſt fides qua in chriſto edificamur qua dicimus vſitata locutiōe nos ea credere que videm⁹. Alibi tamē dicit Auguſtinus fidem eſſe de rebus ꝑſentibus qđ erit in futuro. cum per ſpeciem deū preſentem contemplabimur. que tamen non proprie dicitur fides ſꝫ veritas Et inquit fides qua creduntur ea que nō videntur Sed tamen eſt etiam fides rerum. quādo nō v̄bis ſed reb⁹ ipſis ꝑſentib⁹ crediē. Quod erit cū per ſpeciē manifeſtam ſe cōtemplandā ſanctis ꝑbebit dei ſapiētia. Sed nō ꝓprie hec dicitur fides imo fidei merces ad quā credendo ꝑuenitur. vt ex fide v̄borꝫ tranſeat iuſtus in fidem rerum.

Aug⁹. ſup Johanne.

Qđ etiā ð rebus ꝑſentib⁹ dr̄ fides: ſed improprie

Aug⁹. in lib. q̄ſtionum cū ſciij.

Si petrus habuit fideꝫ paſſionis quādo vidit hoīem illū pati. b

Si vero queritur

vtrū petrus fidem paſſionis habuerit. cū hominēꝫ xp̄m oculis pati cernebat. Dicimus eum fidem paſſionis habuiſſe non in eo ꝙ credebat hominē pati quia hoc videbat. ſed in eo ꝙ credebat deum eſſe qui patiebaē. Nō enim virtus fidei erat ꝙ credebaē homo pati ⁊ mori qđ iudeus cernens credebat. ſed ꝙ credebaē deus eſſe q̄ patiebatur Unde Aug⁹. ſup illum pſalmi locū

Auguſti.

Reſpōdit ei i via virtutis ſue. Laus fidei eſt nō qꝛ credit hominē illū moꝛtuū quod ꝛ paganus credit: ſed quia credit eū gloꝛificatum ꝛ verū deū. Credit ergo fides deū moꝛtuū ꝛ hominem gloꝛificatuꝫ. Nō ergo fuit Petro fides credere hominē illū moꝛi qđ oculis cernebat. Sed credere deuꝫ eſſe qui moꝛiebaṫ. Nec nobis etiā fides in hoc meretur ꝙ credimus hominem illum moꝛtuum quod ꝛ iudeus credit: ſed quia credimus hominē deū moꝛtuū eſſe.

Si aliq̄ ſciunṫ q̄ credunṫ. c

Poſt hoc queri ſolet cū fides ſit de non apparentibus ꝛ nō viſis. vtrū etiam ſit de incognitis tantū? Si eīn de incognitis tm̄ eſt. De his videṫ eſſe tantū que ignoranṫ. Sed ſciendū eſt ꝙ cū viſio alia eſt interioꝛ: alia exterioꝛ: nō eſt fides de ſubiectis exterioꝛi viſioni. Eſt tamen de his que viſu interioꝛi vtcunq̄ capiunṫ. Et quedā ſic capiunṫ vt itelliganṫ ꝛ ſi nō vt in futuro: quedam autem nō. Qa cum fides ſit ex auditu nō modo exterioꝛi ſed interioꝛi: nō poteſt eſſe de eo quod omnino ignoꝛatur que ipſa ad ſenſum coꝛpis non ptinet. vt ait Aug⁹ dicēs: Quāuis ex auditu fides in nobis ſit: nō tm̄ ad eum ſenſum coꝛpis pertinet qui diciṫ auditus: qa non eſt ſonus: nec ad vllū ſenſum coꝛpis: qm̄ coꝛdis eſt res iſta: nō coꝛpis. Quedaꝫ ergo fide creduntur que intelligūtur naturali ratione. Quedaꝫ vero que non intelliguntur. Vn̄ ꝓpheta: Niſi credideris non intelliges. Quod Aug⁹. apte diſtinguit. Alia ſunt inquit que niſi intelligamus nō credimus: alia que niſi credamus nō intelligemus. Nemo tm̄ poteſt credere in deuꝫ niſi aliquid intelligat cum fides ſit ex auditu pdicationis. Idem in libꝛo de trinitate Certa fides vbicūq̄ inchoat cognitioneꝫ. Cognitio vero certa non pficitur niſi poſt hāc vitā. Ambꝛo. quoq̄ ait: vbi fides: nō ſtatim cognitio. vbi cognitio eſt fides precedit. Ex his apparet aliqua credi que nō intelliguntur vel ſciunṫ niſi pus credanṫ. Quedam vero intelligi aliqn̄ etiaꝫ anteq̄ credantur. Nec tamen ſic intelligūtur modo vt in futuro ſciantur: et nunc etiam per fidem qua mundantur coꝛda amplius intelligūtur: quia niſi per fidem diligatur deus: nō mundaṫ coꝛ ad ſciendum eum. Vn̄ Aug⁹. Quid eſt deum ſcire niſi eum mēte conſpicere: firmeq̄ percipere. Sed ꝛ priuſ q̄ valeamus perſpicere: ꝛ percipere deuꝫ ſicut percipitur a mundis coꝛdibus niſi p fidem diligatur: non poterit coꝛ mundari quo. i. vt ad eū videndū ſit aptū. Ecce hic aperte habes quia nō poteſt ſciri deus niſi pꝛius credendo diligitur. Supꝛa autem dictum eſt: ꝙ nemo poteſt credere in deuꝫ niſi aliquid intelligatur. Unde colligitur non poſſe ſciri ꝛ intelligi credenda quedaꝫ niſi pꝛius credanṫ: ꝛ quedam non credi niſi pꝛius intelligantur: ꝛ ipa per fidem amplius intelligi. Nec ea que pꝛius credunṫ q̄ intelligantur penitus ignoꝛantur: cum fides ſit ex auditu. Ignoꝛantur tamen ex parte quia non ſciūtur. Creditur ergo qđ ignoꝛatur ſed non penitus ſicut etiaꝫ amatur quod ignoꝛatur. Unde Auguſ. Sciri aliquid ꝛ nō diligi poteſt. Diligi vero qđ neſcitur quero vtrum poſſit? Si nō poteſt nemo diligit deum anteq̄ ſciat. Ubi autē ſunt illa tria: fides: ſpes: charitas: niſi i animo credente quod nonduꝫ ſcit: ꝛ ſperante ꝛ amante quod creditur. Amatur ergo et qđ ignoꝛaṫ: ſed tm̄ creditur.

[Margin notes: Q̄ fides nil'o capiṫ ſenſu. — Aug⁹. in. xiij li. de trini. — Aug. ſup octonariū. x. — Ambꝛoſi⁹. — Aug⁹. in. viij li. de trini. — Q̄ credunṫ et amantur que ignoꝛantur. — Auguſti.]

Iſta ē diſtinctio. xxxiiij. hui⁹ tertij libꝛi. In qua magiſter poſtq̄ egit de fide ſm ſe. Agit de ipa in comparatione ad ea que creduntur. Et tria facit. Nam pꝛimo inquirit an fides poſſit eē de pteritis viſis. Secūdo an poſſit eſſe de pluribus viſis. Tertio an poſſit eſſe de cognitis. Pꝛimum vſq̄ ibi. Si vero queriṫ. Scđm vſq̄ ibi. Poſt hec ſolet queri. Tertiuꝫ vſq̄ ad finē diſtin. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionib⁹ quarum pꝛima eſt hec. Fides virtus theologica eſt de non viſis abſentibus. Hanc magiſter ponens querit quomodo fides eſt de non viſis: cum ipſa veritas chꝛiſt⁹ in euāgelio dicat: Nunc dico vobis pꝛiuſq̄ fiet: vt cū factum fuerit credatis: p quod haberi videtur ꝙ fides ſit de viſis ſeu de factis pteritis. Et reſpondet ꝙ q̄uis ſit ꝓpꝛie non de viſis: tm̄ qn̄q̄ large nos credere dicimus etiam ea que videmus ſeu vidim⁹ ſm quē modū loquiṫ xp̄s in euāgelio: ſed illa fides qua credunṫ que videntur nō eſt fides de qua hic agitur que ꝓpꝛie eſt de nō apparētibus. Et ſi obijciṫ auctoritas bea. Augu. qua dicit: ꝙ fides eſt de reb⁹ preſentibus. ſ. qn̄ in patria videmus deū ſeu videbim⁹ ipm̄: Dico ꝙ fides non accipiṫ ibi ab Aug. ꝓ fide q̄ eſt habitus qua crediṫ: ſed magis ꝓ mercede fidei quā in patria habebimus. Secūda ꝓpoſitio eſt hec fides virtus theologica nō eſt de viſis preſentibus Hanc magiſter inſinuans querit. Utruꝫ Petrus habuit vel habere potuit fidē paſſionis chꝛiſti quam vidit pſentē. Et reſpōdet ꝙ Petrus habuit vel habere potuit fidem paſſionis xp̄i non quidem ex hoc ꝙ credebat hominē illum pati quē pati videbat. ſed in hoc ꝛ ex hoc ꝙ hominem illū quē pati videbat deuꝫ eſſe credebat ſicut ꝛ nos fide illa non meremur qua credimus hominem crucifixū eſſe moꝛtuū: qꝛ hoc videmus ꝛ paganus credit: ſꝫ ex hoc meremur ꝙ credimus hominem crucifixū eſſe deum. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Quāuis vera fides non admittit exteriorem viſionē: non tamen omnino excludit interioꝛem

E

cognitionē. Hanc mgr̄ ponens q̄rit. An ſicut fides eſt de nō viſis: poſſit etiā eſſe de non cognitis. Et arguit ꝙ nō: q2 dato ꝙ ſic: tunc fides poſſet eſſe de ignoratis: eo ꝙ incognita ignorētur. Et rn̄dēdo diſtinguit viſionē in viſionē interiorē ⁊ ī viſionē exteriorē. Et dicit ꝙ q̄uis fides non poſſit eſſe de his que ſubſunt viſioni exteriori: nō poteſt eſſe tamen niſi de his que aliquo modo capiunt̄ viſiōe interiori: Vn̄ ſequitur ꝙ fides non pōt eſſe de omnino incognitis: qḋ vlteri⁹ confirmat autoritate beati Auguſtini. Pro iſtorū maiori intelligentia ex dictis elicit quādā diuiſionē credibiliū. Dicens quedā eſſe intelligibilia que ꝑus intelligunt̄ naturali ratione q̄ credunt̄. Iſta tn̄ non ita intelligunt̄ in via ſicut cognoſcent̄ in patria: vbi ꝑ fidē ſque corda emundat talia melius cognoſcētur q̄ hic ſunt cognita: vnde non ſunt penitus ignota licet ignorant̄ ex pte: quedā vero prius credūtur q̄ intelligunt̄: de quib⁹ dicit̄. Nō intelligetis niſi credideritis: ⁊ tn̄ omnia illa non ſunt totaliter ignota: ſed ex parte ⁊ aliquo modo: vnde cōcludit fidē eē de his que aliquo modo ſūt cognita: ⁊ aliquo modo nō. Et tm̄ in ſpeciali de ſnīa huius diſtinctiōis.

De fide antiquorum. a

DLXXV

p Redictis adiciendū eſt de ſufficientia fidei ad ſalutē. Illis enim qui preceſſerunt aduentum chriſti ⁊ qui ſequuntur: videt̄ ꝓfeciſſe ſm̄ temporis proceſſum: ſicut ꝓfecit cognitio. Fides quippe magna dicitur cognitione ⁊ articulorum quantitate vel conſtantia ⁊ deuotione. Eſt autem quedam fidei menſura ſine qua nunq̄ potuit eſſe ſalus. Vn̄ apoſtolus: Oportet accedentē credere: quia de⁹ eſt: ⁊ ꝙ remunerator eſt ſperantium in ſe. Sed querit̄ vtrum hoc credere ante aduentum ⁊ ante legem ad ſalutē ſufficeret?

Q̄ ſine fide mediatoris nunq̄ fuerit ſalus.

Nam tēpore gratie conſtat certiſſime hoc non ſufficere. Oportet enī vniuerſa credi que in ſymbolis cōtinentur. Sed nec ante aduentum: nec ante legem videtur hoc ſuffeciſſe: quia ſine fide mediatoris nullū hominem vel ante vel poſt fuiſſe ſaluum ſanctorū autoritates cōteſtantur. Vn̄ Aug⁹. ad optatum. Illa fides ſana eſt qua credimus nullū hominē ſiue maioris ſiue paruetatis liberari a cōtagione mortis ⁊ obligatiōe peccati quod prima natiuitate cōtraxit niſi per vnum mediatorem dei ⁊ hominum Ieſum chriſtum. Cuius hominis eiuſdemq̄ dei ſaluberrima fide etiā illi iuſti ſalui facti ſunt qui priuſq̄ veniret in carnem: crediderunt in carnem venturum. Eadem enim fides eſt ⁊ illorum et noſtra.

Auguſti.

Proinde cum omnes iuſti ſiue ante incarnationem ſiue poſt: nec vixerint nec viuāt: niſi ex fide incarnatōis chriſti. Profecto quod ſcriptum eſt non eſſe aliud nomen ſub celo in quo oporteat ſaluari nos: ex illo tempore valet ad ſaluandum genus humanum ex quo in Adam viciatum eſt. Idem. Nemo liberatur a damnatiōe que per Adā facta eſt niſi per fidem Ieſu chriſti. Idem. Eadem fides mediatoris q̄ nos ſaluat: ſaluoſ iuſtos faciebat antiquos puſillos cū magnis: quia ſicut credim⁹ chriſtum in carne veniſſe. ita illi venturū. Et ſicut nos mortuum: ita illi moriturum: ⁊ ſicut nos reſurrexiſſe: ita illi reſurrecturum et nos ⁊ illi ad iudicium viuorum ⁊ mortuorum venturum. Grego. ſuper Ezechielē ⁊ qui preibant ⁊ qui ſequebantur clamabant dicentes: Oſanna filio Dauid ⁊c. q2 omnes electi qui in iudea eſſe potuerūt: ſiue qui nunc in eccleſia ſunt: in mediatorē dei ⁊ hominū crediderunt ⁊ credunt. His aliiſq̄ pluribus teſtimoniis ꝑſpicue docetur: nulli vnq̄ ſalutem eſſe factam niſi per fidem mediatoris. Oportet ergo accedentem credere que ſupra dixit apoſtolus: ſed non ſufficit.

Aug⁹. in li. de correctione ⁊ gratia. Aug⁹. in li. de nuptijs et de cōcupiſcētia.

Greg⁹. ſup Ezechielē

De fide ſimplicium. b

Quid ergo dicetur de illis ſimplicibus: quibus non erat reuelatum myſteriū incarnationis qui pie credebāt quod eis traditum fuit. Dici poteſt nullum fuiſſe iuſtū vel ſaluū cui non eſſet facta reuelatio vel diſtincta vel velata in apto: vel in myſterio. Diſtincta vt Abrae ⁊ Moyſi: aliiſq̄ maioribus qui diſtinctionem articulorum fidei habebant. Velata vt ſimplicibus quibus reuelatum erat ea eſſe credenda: que credebant illi maiores ⁊ docebant: ſed eorum diſtinctionem apertam non habebant. Sicut in eccleſia aliqui minus capaces ſunt: qui articulos ſymboli diſtinguere ⁊ aſſignare nō valent. Omnia tamen credūt que in ſymbolo continentur. Credunt enim que ignorant habentes fidem velatam in myſterio. Ita et tunc minus capaces ex reuelatione ſibi facta maioribus credendo inherebant: quibus fidem ſuam quaſi committebant. vnde Iob: Boues arabant ⁊ aſine paſcebantur iuxta eos. Simplices et minores ſunt aſine paſcētes iuxta boues: quia humilitate maioribus adherendo in myſterio credebant que ⁊ illi in myſterio docebant: qualis forte fuit vidua ſareptana.

Iob

Que ante aduentū xp̄i de media-
toꝛe credere ſufficiebant. c

Sed queritᷣ cum ſi
ne fide mediatoꝛis antiquis non fuerit ſa/
lus ſicut nec modernis: vtrum opoꝛtuerit
illos credere omnia illa de mediatoꝛe que
nunc credimus? Quibuſdam videtᷣ ꝙ ſuf/
fecerit illis quattuoꝛ tm̄ credere: ſcꝫ natiui
tatem: moꝛtem: reſurrectioneꝫ: aduentum
ad iudicium: quod ex p̄miſſis verbis Au-
guſtini colligunt vbi iſta quattuoꝛ poſuit.
Alijs aūt videtur habita fide trinitatis id
de myſterio incarnatiōis fidei ſuffeciſſe vt
dei filius crederetur naſciturus de homi/
ne ꝛ iudicaturus. Qui de Johanne bapti
ſta documentū huius rei aſſumūt: qui de
moꝛte chꝛiſti ꝛ deſcenſu ad inferos in euā/
gelio dubitaſſe videtur: ſm̄ expoſitionem
Grego. quando interrogauit per diſcipu-
los: Tu es qui venturus es an aliuꝫ expe
ctamus? Quaſi es tu ꝑ teip̄m deſcenſurus
ad infernum: an aliū ad hec ſacramēta miſ-
ſurus es. Quidam tamē dicunt cuꝫ nō du
bitaſſe de ignoꝛantia: ſed de pietate. id eſt.
dubitare ſe oſtendiſſe. nō quia ignoꝛauit ſꝫ
pietatis affectu cōpaſſum eſſe chꝛiſto et eiꝰ
humilitatē ammirādo inſinuaſſe.

De fide coꝛnelij. d

Solet etiam queri
de coꝛnelio: vtruꝫ fidem incarnationis ha
buerit cū dictum eſt ei ꝑ angelum: accepte
ſunt elemoſyne tue: ꝛ exaudite ſunt oꝛatio/
nes tue? Si enim fidem incarnationis non
habebat tunc. ergo ſine fide incarnationis
erat ei iuſticia: qꝛ de illo ſcriptū eſt: ꝙ iuſtꝰ
erat ꝛ timēs deū. Si vero fidem incarnati
onis habebat: ad qd̄ ergo miſſus eſt ad eū
Petrꝰ? Sane dici pōt eum ſicut fidem vni
tatis: ita ꝛ incarnatiōis habuiſſe dei reue-
latione: ſed incarnatū iam eſſe dei filiuꝫ ig-
noꝛaſſe: ꝛ ideo miſſus eſt ad eū Petrus vt
iam natū dei filiū ei annūciaret: ꝛ ſacramē
tum regenerationis ei conferret. Habebat
ergo fidem incarnationis: ſed an facta vel
futura eſſet: nō nouerat. Et ita per fidē ve
nit ad opera ꝛ ꝑ opera ampliꝰ ſolidatꝰ eſt
in fide. Per fidem em̄ vt ait Gregꝰ. venitᷣ
ad opera Corneliꝰ etiam ꝑ fidem venit ad
opera. Deū enim vnū credebat: ſed filium
eius neſciebat incarnatuꝫ. Per fidem pla-
cuerūt deo opera eius. Sine fide enim im-
poſſibile eſt aliquem placere deo. Auguſ. — *Auguſti.*
vero dicit Coꝛnelio dictū eſſe per angelū.
Accepte ſunt elemoſyne tue ꝛ oꝛatōes tue
anteq̄ꝫ in chꝛiſtuꝫ crederet: nec tamen ſine
aliqua fide donabat ꝛ oꝛabat. Nam quo/
modo inuocabat in quē non credebat. Sꝫ
ſi poſſet ſine fide chꝛiſti eſſe ſalus: nō ad eū
mitteretur architectus eccleſie Petrꝰ. At/
tende qd̄ ait ſine fide chꝛiſti non poſſe eſſe
ſalutem: ꝛ tamē Coꝛneliū exauditum ante
q̄ꝫ crederet in chꝛiſtuꝫ. Qd̄ ita poteſt intel-
ligi ſcꝫ anteq̄ꝫ ſciret chꝛiſtū incarnatum in
quē credebat in myſterio.

De qualitate fidei. ſpei. charitatiſ
ꝛ opis que ſcd̄m aliquid ſūt equa
lia. e

Illud etiam nō eſt
pꝛetermittendum ꝙ fides ſpes charitas et
operatio ſm̄ aliquid equalia ſunt in p̄ſen-
ti. Unde Gregꝰ. Fidem: ſpem: charitateꝫ — *Gregꝰ ſuꝑ Ezech.*
atq̄ꝫ operationem duꝫ in hac vita viuimꝰ
equales ſibi eſſe apud nos inuenimꝰ: quia
q̄ꝫtum credimus tm̄ amamus. Et quātum
amamus tm̄ de ſpe p̄ſumimus. Quiſq̄ꝫ em̄
fidelis tantuꝫ credit q̄ꝫtum ſperat ꝛ amat.
ꝛ tantū operatur quātum credit ꝛ amat et
ſperat. Sed tamen maioꝛ ſpe et fide chari-
tas dicitur: quia cū ad dei ſpeciem ꝑuenitᷣ
ſpes ꝛ fides tranſit: ſed charitas permanet
Et qꝛ charitas mater eſt omniū virtutum
que nō ideo poſt fidē ꝛ ſpem ponitur ꝙ ex
eis oꝛiatᷣ: ſed qꝛ poſt illa remanebit aucta.
Charitas em̄ nunq̄ꝫ excidit. Premiſſa au-
tem equalitas pꝛopꝛie ſm̄ interioꝛū actuū
intentionem conſideranda eſt. Huic vero
qd̄ hic ꝛ ſuperius dictum eſt. ſ. ꝙ charitas
non eſt ex fide ꝛ ſpe: ſed ecōuerſo: videtur
obuiare qd̄ ait apoſtolus Finis p̄cepti eſt
charitas de coꝛde puro et conſcientia bo/
na: ꝛ fide nō ficta. Quod exponens Augꝰ
Coꝛ accipit ꝓ intellectu ꝛ conſcientiaꝫ pꝛo
ſpe. Qualis inquit charitas eſt finis pꝛece
pti ꝓcedens de coꝛde puro. id eſt. de puro
intellectu vt nihil niſi deꝰ diligatᷣ: ꝛ conſci
entia. id eſt. de ſpe bona: ꝛ fide non ficta. i.
ſimulata. Non ergo charitas fidem ꝛ ſpeꝫ
ſed fides et ſpes charitatem pꝛecedere vi/
dentur. Hoc ergo ea ratione traditū intel/
lige non ꝙ fides et ſpes cauſa vel tempoꝛe
charitatem omniū bonoꝛum matrem pꝛe/
cedant: ſꝫ quia charitas ſine illis in aliquo
eſſe non poteſt: ſed illa ſine charitate poſ/

ſunt eſſe. Quãuis nõ ſit pia fides vel ſpes ſine charitate. Ideo ergo ex fide ꝛ ſpe ꝓcedere dicitur charitas: quia nulli prouenit ſine iſtis.

Iſta eſt diſtinctio. xxv. huius tertij libri.

In qua magiſter poſtq̃ egit de fide in cõparatione ad ea que credunt̃. Agit de ea in cõparatione ad credentes: ꝛ hoc quo ad quãtitatẽ fidei ipſis credentibus. Et tria circa hoc facit. Primo agit de quãtitate fidei extenſiua. Scdo vero de quãtitate fidei intẽſiua. Tertio vero exponit quedã verba apoſtoli que fuerũt cuiuſdã dubitationis cauſa motiua. Primũ vſq3 ibi. Illud etiã nõ ẽ. Scdm vſq3 ibi. Hic vero. Tertiũ vſq3 ad finẽ diſtinctiõis. In ſpãli ſententia magiſtri ſtat in trib9 ꝓpoſitionib9 quarũ prima eſt hec. Tripliciter creuit fides patrũ antiquorũ ſicut ꝛ cognitio dei ſm ꝓceſſum temporũ. Hanc magiſter inſinuans ꝓponit p̃mo q̃ ſm ꝓceſſum temporis profecit fides in his qui erant ante aduentũ chriſti: ꝛ poſt aduentũ ſicut fecit cognitio: quod determinans dicit: q̃ fides dicitur proficere cognitione articulorum quãtitate conſtantia ꝛ deuotiõe credentiũ. Et ſubdit q̃ q̃uis dicit̃ ꝓfeciſſe ſunt tñ aliqua ad fidem ꝑtinentia ſine quibus nullo tp̃e potuit ẽẽ ſalus cuiuſmodi ſunt credere deũ eſſe: ꝛ ip̃m eſſe in ſe ſperantiũ pium remuneratorẽ. Poſtea mouet quattuor queſtiones ad incrementũ fidei ꝑtinẽtes. Prima eſt Cum certũ ſit q̃ credere tñ ꝛ hec duo iam dicta nõ ſufficerent ad ſalutẽ tẽpore gratie ſine alijs articulis contentis in ſymbolo. Utrum ante chriſti aduentu3 antiquis ſufficeret. Et reſpondet q̃ non. Nã ex quo omnes ꝓpter peccatũ primi parentis erant peccato obligati: nullus ipſorum ſine fide chriſti mediatoris poterat ſaluari. vnde quotquot ſaluati ſunt fidem chriſti habuerunt. Na3 eadem fuit fides antiquorũ ꝛ noſtra: licet tẽpora ſint mutata: q: ſicut nos credimus ip̃m paſſum: ita ipſi crediderunt ip̃um paſſurũ ꝛ ſic de alijs que nõ credimus. Iſta magiſter ꝓbat autoritate beati Aug. Secũda queſtio eſt: quõ ſimplices antiqui ſalui fiebant: eo q̃ incarnatõis myſterium eis nõ fuit reuelatũ. Et rñdet q̃ nullus fuit ſaluatus vnq̃: cui filij dei incarnatio aliquo mõ nõ fuerit reuelata. Na3 maioribus ſicut abrae ꝛ Moyſi et ſic de alijs diſtincte ꝛ apte fuit reuelata: minoribus aũt ꝛ ſimplicibus in velamine ꝛ myſterio: credebãt eñ ip̃i tunc minores q̃d maiores docebãt ſicut ꝛ mõ ſimplices credũt que in ſymbolo fidei cõtinent̃: articulos tñ fidei minime diſtinguere valẽtes. Tertia queſtio eſt. Utru3 oportuit antiquos credere de xp̃o mediatore oĩa que nunc credimus. Et reſpõdet q̃ quibuſdam videt̃ q̃ ſuffeciſſet eis ad ſalutem tñ q̃ttuor credere. ſ. natiuitatẽ: mortẽ: reſurrectionẽ ꝛ aduẽtũ ad iudiciũ: colligentes hoc ex libris bea. Aug. q̃ ponit etiã magiſter in lr̃a. Alijs aũt vt dicit magiſter viſum fuit: q̃ cu3 fide trinitatis ſuffeciſſent eis tñ duo ſc3 vt filium dei crederent naſciturũ ꝛ cũ etiã omẽs eſſe iudicaturum ſumentes originẽ ſue opinionis ex hoc q̃ Iohãnes bap. de morte xp̃i ꝛ de deſcenſu ei9 ad inferos dubitaſſe videt̃ ſm bea. Greg. exponẽtẽ illud: Tu es qui venturus es an alium expectamus Quãuis tñ alij dicunt q̃ illa queſtio Iohannis non ꝓceſſit ex dubitatione ignorantie Iohãnis: ſ3 ex affectu pietatis ac ſi ꝓpter vtilitatẽ diſcipulorũ ſuorũ ad modũ dubitãtis ſe haberet. Quid aũt magis de his duobus ſit tenendum magiſter non determinat Quarta queſtio eſt: vtrum Corneli9 de quo legit̃ in actibus apoſtolorũ: q̃ fuerat vir iuſtus ꝛ timens deum habuerit fidem de incarnatiõe xp̃i. Et q̃ ſic arguit ex hoc q̃ ſine fide incarnationis chriſti iuſt9 nõ fuiſſet. Oppoſitũ autem videt̃ ex hoc q̃ Petrus ad eũ miſſus fuit vt ibidẽ legit̃ q̃d fruſtra factum fuiſſet ſi fidẽ habuiſſet. Et reſpondet q̃ fidem habuit de incarnatione chriſti abſolute ex dei reuelatiõe. an eẽt iam completa vel adhuc futura hoc ignorabat: ꝛ ſic mittebatur ad eum Petrus vt ip̃am factã ſibi nũciaret ꝛ ſacramẽtum regenerationis affirmaret. Unde etiam ꝑ fidem quã ſic implicite de Ieſu chriſto habebat opa ipſius fuerunt deo accepta et orationes exaudite. Secunda ꝓpoſitio eſt hec. Uirtutes theologice ꝓ ſtatu h[illegible]9 vie equales ſunt intenſiue. Hãc magiſter ponit ex autoritate beati Greg. di. q̃ fides ſpes ꝛ charitas et operatio equalia ſunt in preſenti que tamen equalitas cõſideranda eſt ſm intentionẽ actuũ: q: quantũ credim9 tñ ſperamus amamus et operamur. Nec his obſtat q̃ apoſtolus dicit q̃ charitas ſit melior fide ꝛ ſpe: quia hoc ideo dicit: q̃ charitas in patria manet vbi fides ꝛ ſpes euacuabunt̃. Uel ideo quia charitas eſt mater omnium virtutũ. Subdit etiam q̃ q̃uis charitas in ordine poſt fide3 ꝛ ſpem ponat̃: hoc non eſt quia ex illis oritur ſed q̃a illis tranſeuntibus hec manet: q: charitas nunq̃ excidit. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Charitas que a ſolo deo infundit̃ quodammodo ex fide ꝛ ſpe orit̃. Hanc magiſter ponit obijciendo contra predicta. ſ. q̃ charitas ex fide ꝛ ſpe oriebat̃: ſed potius ecõtra cum ipſa charitas ſit mater ipſarũ. Cuius cõtrarium videtur ꝑ apl̃m qui dicit: q̃ finis precepti ſit charitas de corde puro: ↄſciẽtia bona ꝛ fide nõ ficta Ubi ſm be. Aug. per ly conſciẽtia bona intelligitur ſpes: ꝛ per conſequens apl̃s videt̃ velle charitatẽ de fide ꝛ ſpe oriri. Et reſpondendũ eſt q̃ verba illa nõ ſunt ſic intelligenda q̃ charitatẽ que eſt omniũ virtutũ mater fides ꝛ ſpes p̃cedant cauſa vel tẽpe: ſed quia charitas ſine illis eſſe nõ poteſt: ꝛ iſte poſſunt eſſe ſine charitate q̃uis informes: ideo quodammodo charitas dicitur ex illis oriri. Et tñ in ſpeciali de ſentẽtia huius diſtinctionis.

De ſpe quid ſit. a

Et aũt ſpes virtus qua ſpiritualia ꝛ eterna bona ſperantur. id eſt. cu3 fiducia expectantur. Eſt eñ ſpes certa expectatio future beatitudinis veniens ex dei gratia ꝛ ex meritis p̃cedentibus vel ipſa3 ſpem quã natura preit charitas vel rem ſperatam. id eſt. beatitudinẽ eternam. Sine meritis eñ aliquid ſperare non ſpes ſed p̃ſumptio dici poteſt. DI. XXVI

c

De quibus ſit ſpes. b

Et ſicut fides. ita ꝛ ſpes eſt de inuiſibilib9. Unde Auguſ. Fidem appellamus earum rerum que non videntur. De ſpe quoq3 dicitur: ſpes que videtur non eſt ſpes. Quod enim videt quis quid ſperat? quod attinet ad nõ videre: vł que credũtur: vel que ſperantur fidei ſpeiq3 commune eſt. Diſtinguitur tamẽ fides

Auguſti. in ench.

Quo differũt fides ꝛ ſpes.

a ſpe ſicut vocabulo ita rōnabili differētia Eſt eñ fides malaꝝ reꝝ ⁊ bonaꝝ: q꜄ ⁊ bona credunt̃ ⁊ mala: ⁊ h̄ fide bona nō mala. Eſt etiā fides ⁊ p̄teritarū rerū ⁊ p̄ſentiarū ⁊ futuraꝝ. Credim⁹ eñ mortē xp̄i q̄ iā p̄teriȳt: credim⁹ ſeſſionē q̄ nunc eſt Credimus venturū ad iudicandū qđ futuꝝ eſt. Jtē fides ⁊ ſuarū rerū ē ⁊ alienaꝝ. Nā ⁊ ſe q̄ſq꜄ credit eē cepiſſe nec fuiſſe vtiq꜄ ſempiternū Et alia atq꜄ alia nō mō de alijs hoīb⁹ multa q̄ ad religionē ꝑtinent verūetiā de angelis credimus. Spes aūt nō niſi bonaꝝ rerū eſt: nec niſi futurarū ⁊ ad eū ꝑtinentiū q̄ earū ſpem gerere ꝑhibent̃.

Redit ad p̄miſſā q̄ſtionē. ſ. an fides ⁊ ſpes in xp̄o fuerint. c

Poſt hoc ſupeſt inueſtigare vtꝝ fides ⁊ ſpes i xp̄o fuerint vñ tractat⁹ iſte ſūpſit exordiū? Quibuſdā nō indocte videt̃ fidē virtutē ⁊ ſpem in eo nō fuiſſe: ſicē in ſc̄is iā b̄tificatis: vel i angel' nō ſūt: ⁊ tñ ſc̄ti credūt ⁊ ſperāt reſurrectōēꝫ futurā: ⁊ āgeli eādē credūt nec tñ in eis fides vel ſpes virt⁹ eſt: q꜄ ⁊ deo ꝑ ſpēm ꝯtēplando fruunt̃: ⁊ in dei verbo reſurrectionē futurā ſiue iudiciū: nō ꝑ ſpeculū in enigmate: ſ; p̄clariſſime inſpiciūt. Si eñ q꜄ credūt reſurrectionē futurā: iō verū eſt eos fidem hr̄e. ḡ ea ꝯſūmata poſt iudiciū ſilr̄ ⁊ fidem hr̄e dicent̃ q꜄ credēt eā p̄teritā. Sꝫ ſicē t̄c credēt: nec tñ fidē q̄ fideles facit habebūt: q꜄ nō credēt abſq꜄ ſciētia: q̄ nō erit enigmatica ſ; ꝑ ſpēm: ita ⁊ mō credūt ⁊ ſperant reſurrectionē: nec tñ fidē habēt q꜄ credendo cognoſcūt. Venit eñ eis qđ ꝑfectum eſt ⁊ euacuatū ē qđ ex ꝑte eſt. Venit eñ cognitio ⁊ euacuata ē fides. Venit ſpēs ⁊ deſīȳt ſpes. Jta ⁊ xp̄s in q̄ fuer̄t bona patrie credidit quidē ⁊ ſperauit reſurrectionē tertia die futurā: ꝓ q̄ ⁊ p̄rem orauit: nec tñ fideꝫ virtutē vel ſpeꝫ habuit: q꜄ nō enigmaticaꝫ ⁊ ſpecularē: ſ; clariſſimā de ea cognitioneꝫ habuit: q꜄ nō ꝑfecti⁹ eā cognouit p̄teritā q̄ꝫ itellexit futurā. Sperauit tñ xp̄us ſicut in pſalmo ait: Jn te dn̄e ſperaui: nec tñ fidem vel ſpē v̄tutē habuit q꜄ ꝑ ſpēm videbat ea q̄ credebat. De antiq̄s v̄o patrib⁹ q̄ apud inferos vſq꜄ ad paſſionē tenebant̃ nō incōgrue dici pōt ꝙ fidē ⁊ ſpeꝫ v̄tutē habuerit q꜄ credebāt ⁊ ſperabāt ſe viſuros deū ꝑ ſpeciē q̄liter eū tunc nō videbāt: q꜄ nō patuit eis cognitio dei ꝑ ſpēm ante paſſionē xp̄i. Qua ꝯſūmata a fide trāſierūt ad ſpēm.

Si iuſti apud inferos tēti fidē ⁊ ſpem habuerunt.

Jſta eſt diſtinctio. xxvj. hui⁹ tertij libri. Jn qua mgr̄ poſtq̄ egit de fide. Agit d' ſpe. Et tria circa hoc facit. Primo eñ oñdit q̄d ſit. Secūdo de quo ſit. Tertio inq̄rit an in xp̄o fuerit. Primum facit vſq꜄ ibi. Et ſic ſpes. Sc̄m vſq꜄ ibi. Poſt hec ſupeſt. Tertiū vſq꜄ ad finē diſtinctiōis. Jn ſpāli ſnīa magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionib⁹ quaꝝ p̄ma eſt hec. Spes q̄ v̄t⁹ theologica d꜄: hic a mḡro duplr̄ deſcribit̃. Quā mgr̄ intendēs ponit duplicē ſpei deſcriptionē. Quarū p̄ma ſumit̃ ex cōparatōe ipius ſpei ad ſuum obiectū tm̄. Et eſt iſta. Spes eſt virt⁹ qua ſp̄ualia ⁊ eterna bona ſperāt̃. i. cū fiducia expectant̃ Sc̄da aūt ſumit̃ ꝑ cōparationē ip̄i⁹ ſpei ad ip̄m ſuū obiectū actū ⁊ principiū: q̄ eſt cōpletior q̄ꝫ p̄ma. Et eſt. Spes eſt certa expectatio future b̄titudinis ꝓueniens ex gratia dei ⁊ ex meritis p̄cedentib⁹ ip̄am rem ſperatā. Nā ſine gr̄a dei ⁊ merito vel ſaltē ſine merēdi ꝓpoſito aliq̄d future b̄titudinis expectare nō eſt ſpes: ſed p̄ſumptio dici pōt. Sc̄da ꝓpoſitio eſt hec. Spes vt fides eſt de reb⁹ nō viſis. Hāc mgr̄ ponēs dicit ꝙ ſpes ꝓprie nō eſt de reb⁹ viſis ſicut ⁊ fides. q꜄ eſſe de nō viſis eſt vtriq꜄ ipſaꝝ cōe: differenter tñ nā fides eſt de nō viſis inq̄ꝫtū ſunt inuiſibilia. Spes v̄o inq̄ꝫtū ſunt nō habita. Differūt etiā nō ſolū vocaliter ſed etiam realiter. Primo quo ad hoc ꝙ fides eſt indifferent̃ de bonis ⁊ malis: ſpes autē de bonis tm̄. Sc̄do quo ad hoc ꝙ fides eſt tā de p̄teritis q̄ꝫ de p̄ſentib⁹ q̄ꝫ etiā de futuris. Spes aūt tm̄ de futuris Tertio oñdit quo ad hoc ꝙ fides ē de reb⁹ ſuis ⁊ alienis: ſꝫ ſpes ē de reb⁹ ad ſeip̄aꝫ ꝑtinētib⁹. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Chriſtus in hac vita fide ⁊ ſpe caruit: eo ꝙ oīa clare vidit. Hāc mgr̄ ponēs querit. Vtrū in xp̄o fuerūt ſpes ⁊ fides. Et r̄ñdens dicit ꝙ inq̄ꝫtū ſunt virtutes nō fuerūt in xp̄o ſicut etiā nō ſūt in beatis. Licet eñ b̄ti credāt ⁊ ſperāt nō tñ in eis ē fides ⁊ ſpes: q̄ ſūt v̄tutes: q꜄ ip̄i deū ꝑ ſpeciē vidēt ⁊ in ip̄ſo clare q̄ credunt̃ ⁊ ſperant̃ intuent̃: cū igit̃ xp̄s nō enigmaticā ſed clarā habuit oīm cognitōēꝫ. ꝯñs eſt ip̄um nec fidē nec ſpem habuiſſe. Et ſubdit ꝙ antiq̄ p̄res q̄ apud inferos erāt añ paſſionē xp̄i fidē ⁊ ſpeꝫ habuerūt. Et ꝓprie ꝓut ſunt virtutes ⁊ habit⁹ q̄dā q̄ poſtea euacuata erāt in eis ꝑ aduētū videlꝫ clare ⁊ ꝑfecte viſionis. Et tm̄ in ſpeciali.

De charitate q̄ diligit̃ de⁹ et ꝓximus q̄ in xp̄o ⁊ in nobis eſt. a

Vm autem xp̄s fidē ⁊ ſpem nō habuerit dilectionē tñ habuit inq̄ꝫtū hō tantā: qua maior eſſe non valet: q̄ ex charitate eximia animā poſuit ꝓ amicis ⁊ inimicis. Habuit eñ in corde charitatē quam ope nobis exhibuit: vt exhibitionis forma nos ad diligēdū inſtrueret. Hic aliq̄d dicēdū ē de charitate: ⁊ mō ⁊ ordine diligendi deū ⁊ ꝓximū. c

DI. XXVII

Quid ſit charitas. b

Charitas eſt dilectio qua diligit̃ de⁹ ꝓpter ſe: ⁊ ꝓximus ꝓpter deū vel in deo. Hec hꝫ duo mandata

De duob⁹ mādatis charitatis.

vnū ptinens ad dilectionē dei: qđ eſt ma/
ximū in lege mandatū: ⁊ alteꝝ ptinens ad
diligēdū ꝓximū illi ſile. Primū ē: diliges
deū ex toto corde: ex tota mente. ⁊ ex tota
aīa. Qđ ſcriptū eſt in Deut. Scđm eſt dili
ges ꝓximū tuū ſicut teipm. In his duobꝰ
mādatis tota lex pēdet ⁊ prophete. Finis
eñ pcepti ē dilectio: ⁊ ea ē gemina. id eſt.
dei ⁊ ꝓximi.

Si eadem charitate diligitur deꝰ ⁊ proximus. c

Hic queriť ſi ex ea
ipa dilectiōe diligiť deꝰ q̄ diligiť ꝓximus
An alia ſit dilectio dei: ⁊ alia ꝓximi. Eadē
ſane dilectio eſt: qua diligiť deꝰ ⁊ ꝓximus
que ſpūſſctūs eſt vt ſupra dictū eſt: qꝛ deꝰ
charitas eſt. Vñ Augꝰ. Johes ait Nō pt (Auguſ. in lib. viij. de trini.)
deū diligere quē nō videt. q̄ fratrē quē vi/
det nō diligit. Sꝫ ſi cū quē videt humano
viſu ſpūali charitate diligeret: videret de/
um q̄ ē ipſa charitas viſu interiori quo vi/
deri pōt. Qui ḡ fratrē quē videt nō diligit
deū q̄ eſt dilectio q̄ caret q̄ fratrē nō diligit
quō pōt diligere? Ex vna eñ eadēq̄ cha-
ritate deū ꝓximūq̄ diligimꝰ: ſed deū ꝓpť
deū: nos vero ⁊ ꝓximū ꝓpter deū. Si ꝟo (Quare diciť charitas gemina.)
vna eadēq̄ charitas eſt dei ⁊ ꝓximi: qua/
re dꝛ gemīa? Propť duo dilecta. i. deū ⁊ p
ximū. Et ſi vna ſit charitas: duo tñ diuer-
ſa ea diliguntť. ſ. deꝰ ⁊ hō: vel angelꝰ. Pro
quo etiā duo ſūt mādata: qꝛ cū eadē chari
tas vtroq̄ cōmendeť: diuerſa tñ diligi p̄/
cipiunť. Vñ Aug. Arbitror ideo ſpm̄ſan- (Aug. i ſmōe de aſcenſiōe.)
ctū bis datū: ſemel i terra: ⁊ iteruꝫ de celo:
vt cōmendarenť nob duo pcepta charita/
tis. ſ. dei ⁊ ꝓximi. Vna eſt charitas ⁊ duo
pcepta vnus ſpūs ⁊ duo data: qꝛ alia cha-
ritas nō diligit ꝓximū niſi illa que diligit
deū. Qua ergo charitate ꝓximū diligimꝰ
eadē deū diligimꝰ. Sꝫ qꝛ aliud ē deꝰ aliud
eſt ꝓximus: ⁊ ſi vna charitate diligunť: idō
forte duo pcepta dicunť ⁊ alterū maius et
alterū minus: vel ꝓpter duos motꝰ qui in
mēte gerunť: dū deꝰ diligiť ⁊ ꝓximꝰ Mo
ueť eñ mens ad diligēdum deū: moueť et
ad diligendū ꝓximū: ⁊ multomagis erga
deū q̄ erga ꝓximū.

De modo diligendi. d

Conſequenter mo
dū vtriuſq̄ dilectiōis aduertamꝰ. Hec re-
gula vt ait Augꝰ. dilectionis diuinitꝰ con (Aug. in li. de doctri. xpi.)
ſtituta eſt: vt deuꝫ ꝓpter ſe ex toto corde et
ꝓximū diligas ſicut teipm. i. ad qđ ⁊ ꝓpť
qđ teipm diligere debes. In bono ḡ et ꝓ/
pter deum teipm diligere debes. In bono
ḡ diligēdus eſt ꝓximꝰ nō in malo ⁊ ꝓpter
deū. Proximū ꝟo oēm hoiem optet intel-
ligi: qꝛ nemo eſt cum quo ſit opandū male
Qui ḡ amat hoies vel qꝛ iuſti ſunt: vel vt
iuſti ſint amare dꝫ: hoc eſt in deo vel ꝓpter
deū. Sic eñ ⁊ ſeipm amare dꝫ. ſ. in deo vť
ꝓpter deū. i. qꝛ iuſtus eſt vel vt iuſtus ſit.
Qui enim aliter ſe diligit: iniuſte ſe diligit
qꝛ ad h̄ ſe diligit vt ſit iniuſtus. Ad h̄ ergo
vt ſit malus: non ergo iā ſe diligit. Qui eñ
diligit iniq̄tatem odit aīam ſuā. Modus
ergo diligēdi pcipiendus eſt hōi. i. quō ſe
diligat vt ꝓſit ſibi. Quin aūt ſe diligat: et
ꝓdeſſe ſibi velit: dubitare demētis ē. Mo
dus aūt pcipiť cū ait: ſic teipm vt ꝓximū
diligas ad qđ teipm. Si ergo te nō ꝓpter
te diligere debes: ſꝫ ꝓpter illū vbi dilectio
nis tue rectiſſimꝰ finis eſt: nō ſuccēſeat ali-
us aliq̄s hō: ſi ⁊ ipm ꝓpť deū diligis. Hu
ius dilectiōis modū veritas iſinuat dicēs
Mandatū nouū do vobis vt diligatis in
uicē ſicut dilexi vos. i. ad qđ dilexi vos. ſ.
vt filij ſitis ⁊ vitā habeatis.

De modo diligendi deum. e

Dilectiōis aūt dei
modus inſinuať cū diciť: ex toto corde. i.
ex toto itellectu: ex tota aīa. i. ex tota volū-
tate: ex tota mēte. i. memoria. Vt oēs cogi
tatōes ⁊ oēm vitā ⁊ oēm intellectū in illuꝫ
ꝯferas a quo habes ea q̄ ꝯfers. Hec dicēs
nullaꝫ pte vite nr̄e reliq̄t q̄ vacare debeat:
ſꝫ q̄cq̄d venerit in animū: illuc rapiať quo
dilectionis impetus currit: et diligere de/
um ꝓpter ſe modus eſt diligendi deum: et
ſunt iſti duo modi diligendi deum vt qui/
buſdam placet.

De impletione illius mādati. f

Illud aūt pceptuꝫ
nō penitꝰ impleť ab hoīe in hac mortali vi
ta: ſed ex pte nō ex toto: qꝛ ex pte diligimꝰ
ſicut ex pte cognoſcimꝰ. In futuro aūt im
plebiť ex toto. Vñ Aug. Cū adhuc eſt ali
quid carnalis ꝯcupie: nō oī mō ex tota aīa (Aug. de pfecta iuſticia.)
diligiť deꝰ. Caro aūt nō dꝛ ꝯcupiſcere niſi
qꝛ aīa carnaliť ꝯcupiſcit. Cū autē venerit

qđ pfectū eſt vt deſtruat̄ qđ ex pte eſt.i.vt iā nō ex pte ſit ꝫ ex toto: charitas nō auferet̄ ſed augebit̄ ⁊ implebitur. In q̄ plenitudine illud p̄ceptuꝫ charitatis implebitur. Diliges dn̄m deuꝫ tuum ex toto corde ⁊c̄. Tunc erit iuſtꝰ ſine pctō: q꞉ nulla erit lex repugnās menti. Tū c̄pēſus toto corde: tota aīa: tota mente: diliges deū. qđ eſt ſummum preceptum.

Que de p̄cepti ratione. g

Sed cur p̄cipitur

hōi iſta pfectio cū in hac vita eā nemo habeat? Quia nō recte currit̄ ſi quo currēdū eſt neſciat̄. Quō autē ſciret̄ ſi nullis preceptis oñderet̄. Ecce habes cur illud preceptū eſt qđ hic penitꝰ ipleri nō pōt. Impletur tñ ex pte. ſ. ſm pfectionē vie. Alia ē eñ pfectio currētis: alia pueniētis. Facit hoc mandatū vt curſor: q̄ deuꝫ añ oīa ⁊ p̄ oībꝰ diligit: nec tñ omnino pficit.

Qđ alterū mādatū i altero eſt. h

Cum aūt duo ſint

p̄cepta charitatꝭ: p̄ vtroqꝫ ſepe vnū ponitur. nec immerito q꞉ nec deus ſine ꝓximo nec ꝓximus ſine deo diligi pōt. Uñ aplꝰs omne mādatū legis dicit inſtaurari. i. contineri ⁊ ipleri in hoc v̄bo. Diliges ꝓximū tuū ſicͭ teipm̄. Et xp̄s dilectiōeꝫ ꝓximi ſpecialius cōmemorat dicēs. Mādatū nouū do vob̄ vt diligatis inuiceꝫ ſicͭ dilexi vos. vbi illud maius mandatū dilectōis dei videt̄ p̄termiſſum: ꝫ bñ intelligentibꝰ vtrūqꝫ iuenit̄ in ſingul̄: q꞉ q̄ diligit deū ñ pōt euꝫ ꝯtēnere quē deus p̄cipit diligi: ⁊ q̄ diligit ꝓximū: q̄d in eo diligūt niſi deū. Ipa ē dilectio ab omni mūdana dilectiōe diſcreta. Quā diſtinguēs dñs ait: ſicut dilexi vos. Quid eñ niſi deū dilexit in nobis: nō quē habebamꝰ ꝫ vt haberemꝰ. Sicut medicus egrotos ⁊ q̄d in eis diligit niſi ſalutē: quaꝫ cupit reuocare: nō morbū quē venit expellere. Sic ⁊ nos inuiceꝫ diligamꝰ: vt q̄tum poſſumus inuicē ad habendū in nobis deum ex dilectione attrahamus.

Aug. ſup Johannē.

Que charitate diligēda ſint. i

Sed que hac dile-

ctione diligēda ſint. iā inq̄ramus. Nō eniꝫ oīa vt ait Aug. q̄bꝰ vtēdū eſt diligēda ſūt ꝫ ea ſola q̄ vel nobiſcū ſocietate quadaꝫ referunt̄ in deū ſicut eſt hō vel angelꝰ: vel ad nos relata: bñficio dei p̄ nos idigēt: vt corpus: qđ ita p̄cipiendū eſt diligi: vt ei ordinate prudēterqꝫ cōſulat̄.

Augu. de doctri. xp̄iana.

Iſta eſt diſtinctio. xxvij. huiꝰ tertij libri. In qua magiſter poſtq̄ egit d̄ fide ⁊ ſpe. Incipit agere d̄ ipa charitate. Et tria facit. Nā p̄mo determinat charitatis q̄dditatē. Scđo inq̄rit ipiꝰ vnitatē. Tertio oñdit modū diligēdi ⁊ eiꝰ ꝯgruitatē. Primū facit vſqꝫ ibi. Sed q̄rit̄. Scđm vſqꝫ ibi. Cōſequēter modū. Tertiuꝫ v̄o vſqꝫ ad finē diſ. In ſpāli ſnīa magiſtri ſtat in tribꝰ ꝓpoſitiōibus quaꝝ p̄ma ē hec Charitas dilectio dicit̄ q̄ deus ꝓp̄t ſe ⁊ ꝓximꝰ ꝓp̄t deū diligit̄. Hāc mgr̄ inſinuans dicit. q̄ lꝫ xp̄s fideꝫ ⁊ ſpem nō habuerit vt dictū eſt in fine p̄cedentis diſtinctionis: habuit tñ inquātū hō tantā charitateꝫ q̄ maior eſſe nō pōt: qđ patuit in hoc q̄ animā ſuā pro nobis poſuit: in quo facto ad diligēdū nos inſtruxit ⁊ exemplū dedit. De charitate aūt quid ſit ⁊ de mō ⁊ de ordine diligendi deū ⁊ ꝓximū iā reſtat inquirēdū. Uñ ꝯñr charitatē deſcribēs dicit. Charitas eſt dilectio qua diligit̄ deꝰ ꝓpter ſe ⁊ ꝓximꝰ ꝓpter deum. Et cōtinet duo mādata quoꝝ p̄mū eſt diligere deū. Scđm ē diligere ꝓximū in quibus duobus p̄ceptis tota lex pendet ⁊ ꝓphete. Scđa ꝓpoſitio eſt hec. Tm̄ vna eſt dilectio qua deus ⁊ ꝓximꝰ diligun tur. lꝫ ꝓpter diuerſa dilecta ſm diuerſos dilectōis motus geminet̄. Hāc ꝓpoſitionē mgr̄ ponēs querit Utrū vna ⁊ eadē ſit dilectio qua diligimus deū ⁊ ꝓximū: vel diuerſe. Et rñdet q̄ ſit vna ⁊ eadē dilectio cū ſit ſpūſſctūs vt dictū eſt in p̄mo libro. Sed differt quo ad hoc: q̄ deū diligimꝰ ꝓpter ſe ⁊ ꝓximū ꝓp̄t deū. Et hoc ꝯfirmat autoritate be. Aug. Et ſubdit q̄ q̄uis vna dilectio d̄r. geminat̄ tñ ꝓpter duo dilecta. ſ. deū ⁊ ꝓximū: ꝓpter qđ etiā ſunt duo dilectionis mādata. Nā lꝫ ſit vna dilectio: diuerſa tñ diligere p̄cipimur. vel d̄r gemina ꝓpter duos motꝰ dilectionis q̄ in mente gerunt̄. ſ. ad deū ⁊ ad proximū diligendū. Tertia ꝓpoſitio eſt hec: vt charitas qua diligimus diuerſa diligibilia nobis p̄cipit̄: ita cuilibet dilecto certus modus diligendi p̄ſcribit̄. Hanc mgr̄ ponēs dicit q̄ modꝰ quo diligere debemꝰ ꝓximū ꝓpter deū tāgit̄ in ſcp̄tura cū d̄r. Diliges ꝓximū tuuꝫ ſicͭ teipm̄. i. eodē mō diligere debes ꝓximuꝫ. Modꝰ aūt dilectionis dei exprimit̄ cū d̄r: Diliges dñm deū tuum ex toto corde tuo ſcꝫ intellectu: ⁊ ex tota aīa. id eſt. volūtate: ⁊ ex tota mente. i. memoria. Ita vt oēꝫ cogitationē: oēm vitā vel motū et oēm intellectū ad ip̄m referas a quo oīa predicta hēs. Et ſubdit q̄ iſte modus dilectionis dei nō pōt impleri in via ex toto. ſꝫ in pte q꞉ ſicut in via impfecte: ⁊ ex pte deū cognoſcimꝰ: ſic etiā ipfecte ⁊ ex pte eū diligimꝰ: qđ probat p̄ hoc q̄ i pñti p̄ rebellionē carnis ad ſpm̄ ipedimur a pfecta dilectione: q̄ rebellio q꞉ in patria nō erit: iō pfecte ibi diligimꝰ. Uñ q̄rit ꝯñr. Ex quo mandatuꝫ de dilectōe dei in pñti nō valet impleri: cur tūc datū eſt ipis viatoribꝰ. Et rñdet p̄ ſile: ſicut nullus ſciret recte currere niſi ſciret quo currēdū eſſet: ſic nec deus diligi ſciret̄ niſi dilectio p̄ p̄ceptū aliquod oſtēderet̄: ⁊ lꝫ p̄ceptū illud in via totaliter ipleri nō valeat tñ pt̄ impleri ex pte. ſ. ſm pfectionē vie ſeu viatoris. Et ſubiūgit q̄ p̄dicta duo charitatis p̄cepta ſic ſunt ꝯnexa: q̄ vnū ſepe p̄ vtroqꝫ ponit̄ ⁊ hoc nō imerito cum deus ſine proximo ⁊ ꝓximus ſine deo diligi nō pōt. Nam qui deū diligit nō contēnit ꝓximū quē deus diligit ⁊ q̄ ꝓximū diligit nihil diligit in eo niſi deum: vt oſtendit in littera exēplo ⁊ autoritate. Et tñ in ſpeciali.

Si illo precepto iubemur diligere totũ ꝓximũ ⁊ nos totos. a

DI.XXV III b **Icpõt queri** vtꝝ illo mãdato dilectiõis ꝓximi totũ ꝓximum.i. aiam ⁊ corpꝰ noſq; ipos totos diligẽ ꝑcipiamur Ad qđ dicimꝰ oẽ genꝰ diligẽda rũ rerũ in illꝰ duobꝰ mãdatꝭ ꝯtineri. Quat

Aug. in li. de doctri. xpi. tuoꝛ eñ diligẽda ſunt vt ait Aug. vnũ qđ ſupꝛa nos eſt ſcʒ deꝰ. Alterũ qđ nos ſumꝰ Tertiũ qđ iuxta nos ẽ.ſ. ꝓximũ. Quartũ qđ infra nos eſt.ſ. coꝛpus. De ſcđo ⁊ q̃rto nulla ꝑcepta dãda erãt ſcʒ vt diligeremus nos vel coꝛpus nr̃m. Precipit aũt deꝰ dili gi ⁊ ꝓximus. Ut aũt q̃ſq; ſe diligat ꝑce pto nõ eſt opꝰ. Quãtũlibet eñ hõ excidat a veritate: remanet illi dilectio ſui et dile ctio coꝛpis ſui: q: nemo vnq̃ carnem ſuaʒ odio habuit. Nã viri iuſti q̃ coꝛpꝰ ſuũ cru ciãt: nõ coꝛpꝰ ſꝫ coꝛruptiões eiꝰ et pondus oderunt. Hic videt Aug. tradere ꝙ ex pre cepto nõ teneamur diligẽ noſmetipſos vel coꝛpꝰ noſtrũ. Qđ ſi eſt: nõ oẽ genꝰ diligen darũ reꝝ illis duobꝰ ꝑceptis ꝯtinet: q: cũ ⁊ noſipſos ⁊ coꝛpꝰ noſtrũ diligere debea mus ad q̃d neceſſariũ eſt ꝑceptũ cum ſcri ptũ ſit. Qui diligit iniq̃tatẽ odit aiam ſuã. Sed ſpeciale de hoc ꝑceptũ nõ erat dãduʒ nec ſpeciali ꝑcepto opꝰ erat id tradi: vt q̃ſ q; ſe vel coꝛpꝰ ſuũ diligeret: q: hoc in illo ꝑ cepto ꝯtinet: diliges ꝓximũ tuũ ſicut teip ſum. Ibi eñ ⁊ ꝓximũ totũ: ⁊ te totuʒ intel

Augusti. ligere debes. Uñ Augꝰ. in eodeʒ. Si te to tũ intelligas.i. aiam ⁊ coꝛpꝰ ⁊ ꝓximũ tuuʒ id ẽ. aiam ⁊ coꝛpꝰ. hõ eñ ex aia ꝯſtat ⁊ coꝛ poꝛe: nullũ rerũ diligẽdarũ genꝰ in his du obus ꝑceptis ꝑtermiſſum eſt Cũ eñ ꝑcur rat dilectio dei: eiuſq; dilectõis modus ꝑ ſcriptꝰ appareat: ⁊ ſequat dilectio ꝓximi: de tua dilectione nihil dictũ videt. Sʒ cũ dictũ eſt: Diliges ꝓximũ tuũ ſicut teipm ſimul ⁊ tui: abs te dilectio ꝑtermiſſa nõ eſt Ecce hic aperte dicit in illo ꝑcepto nõ tan tũmodo ꝓximi: ſed et mei dilectionẽ ꝯtine ri ⁊ totiꝰ ꝓximi totiuſq; mei. Ex quo appa ret ꝙ dictũ eſt de ſcđo ⁊ quarto.i. de dile ctiõe nr̃i ⁊ coꝛpis noſtri nulla ꝑcepta dan da: ita eſſe intelligenduʒ.ſ. ſpecialia ⁊ diui ſa: q: in illo vno totũ cõtinet: ⁊ q: id qđ ſu mus: ⁊ qđ infra nos eſt ad nos tñ ꝑtinens nature lege diligimꝰ que in beſtijs etiã eſt Ideoq; ⁊ de illo qđ ſupꝛa nos eſt: ⁊ de illo qđ iuxta nos eſt: diuiſa ꝑcepta ſumpſimꝰ.

In quoꝛũ altero eiꝰ qđ ſumus ⁊ illiꝰ qđ in fra nos ẽ dilectio ꝯtinet. (Sic cõdita eſt Hic textꝰ in li

mens hũana vt nũq̃ ſui nõ meminerit: nũ bris antiq̃s ñ

q̃ ſe nõ intelligat: nunq̃ ſe non diligat: ſed inuenit. Imo

q̃ñ qui odit aliquẽ nocere illi ſtudet. Non eſt q̃dã expoſi

immerito ⁊ mẽs hois q̃ñ ſibi nocet ſe odiſ tio ipiꝰ text9.

ſe dr̃. Neſciẽs eñ ſibi vult male: dũ nõ pu tat ſibi obeſſe qđ vult: ſed tamen male ſibi vult q̃ñ illud odit quod obſit ſibi ſꝫm illud Qui diligit iniq̃tatẽ odit aiam ſuam. Qui ergo diligere ſe nouit deũ diligit. Qui vͦo nõ diligit deũ: etiã ſe nõ diligit: qđ ei natu raliter inditum eſt: tñ non incõgrue ſe odiſ ſe dicit cũ id agit quod ſibi aduerſat: et ſe ipm tanq̃ ſuus inimicus inſequit)

Si in illo precepto cõtinetur dile ctio angeloꝛũ. b

Oritur autẽ hic de angelis queſtio: vtrũ ad illud ꝑceptũ dile Aug. in li. de

ctionis ꝓximi etiaʒ dilectio ꝑtineat ange doc. xpi.

loꝝ. Nã ꝙ nullũ hoiem exceperit qui ꝑce pit ꝓximũ diligere dñs in parabola ſemi uiui relicti oñdit: eũ dicens ꝓximum q̃ er

ga illum extitit miſericoꝛs. Deinde ſubdit Quid ſit pro

vade ⁊ tu fac ſilr̃. Ut eñ eũ ꝓximũ itelliga ximus.

mus cui vel exhibendũ eſt officium miſeri coꝛdie ſi indiget: vel exhibendũ eſſet ſi in digeret: nullũ vͦo exceptuʒ eſſe cui miſcdie negandũ ſit officiũ: quis nõ videat: cũ vſq; ad inimicos etiã poꝛrectũ ſit dño dicente. Diligite inimicos veſtros ⁊ benefacite his qui oderũt vos. Manifeſtuʒ eſt ergo om nem hoiem proximũ eſſe deputãdũ. Pro ximi vͦo nomẽ ad aliq̃d eſt. nec quiſq; eſſe proximꝰ niſi proximo põt. Uñ cõſequens eſt ⁊ cui ꝑbendũ ⁊ a quo ꝑbẽdũ eſt officiũ miſericoꝛdie recte proximũ dici. Manife

ſtum eſt ergo ꝑcepto dilectiõis ⁊ proximi Q angeli in il

etiã ſanctos angelos cõtineri. A q̃bus tan lo ꝑcepto con

ta nobis miſericoꝛdie impẽduntur officia tinentur.

Ex quo ⁊ dñs proximũ ſe noſtrũ dici vo luit: vt in parabola ſaucij oſtendit ⁊ in pro

pheta. Quaſi proximũ ⁊ q̃ſi fratrẽ noſtrũ Q etiã xp̃s ꝓ

ſic cõplacebaʒ. Sʒ q: excellentioꝛ ac ſupꝛa ximꝰ noſter eſt

noſtrã naturã eſt diuina ſubſtãtia: ꝑceptũ ſꝫm ꝙ homo.

dilectionis dei a ꝓximi dilectiõe diſtinctũ eſt. Ideoq; lʒ nobis deꝰ omnia impendat beneficia: nõ tñ noie proximi icludit in illo ꝑcepto: quẽ nõ ſicut nos diligere debemꝰ ſed pluſq; nos toto coꝛde ⁊ aia. Chꝛiſtum vͦo inq̃tuʒ hõ eſt: ſicut nos diligere debe mus: eiuſq; ſꝫm hoiem dilectio illo ꝯtinet mãdato: quẽ etiã ſꝫm hoiem magis q̃ nos

ſed non q̄tum deum debemus diligere:q:
inquātum eſt homo:minoꝛ eſt deo.

Quibus modis d̄r ꝓximꝰ. c

Hic notandum eſt

proximū dici diuerſis modis.ſ.cōditione
prime natiuitatis:ſpe cōuerſionis:propin
quitate cognationis: ratione beneficij ex=
hibitionis.

Iſta eſt diſtinctio.xxviij.huiꝰter
tij libri. In qua magiſter poſtq̄ egit d̄ charitate ſm
ſe. Agit de numero diligendoꝝ. Et tria facit. Nam
primo inquirit an totus homo.ſ.interioꝛ ⁊ exterioꝛ
in p̄cepto dilectiōis ꝓximi cōtineat̃. Scd̄o an idē p̄
ceptū vſq̄ ad angeloꝝ dilectionē extendat̃. Tertio
ſubinfert q̄ hoc nomē ꝓximus diuerſimode accipia
tur. Primū vſq̄ ibi. Dicit̃ autē. Scd̄m vſq̄ ibi. Hic
notandū. Tertiū vſq̄ ad finē diſ. In ſpāli ſnīa mgr̄i
ſtat in tribus ꝓpoſitionibꝰ quarū prima eſt hec. De
dilectiōe corꝑis ⁊ aīe ꝓximi nō ſūt diſticte data duo
ſpecialia mādata. Hāc magiſter ponēs querit. Utꝝ
in mādato dilectionis ꝓximi totū ꝓximū.i.animaꝫ
⁊ corpus ipſius diligere p̄cipiamur. Et rn̄det q̄ ſic.
q: in p̄dictis duobus mādatis.ſ.dilectiōis dei ⁊ ꝓ=
ximi omne genus rerū diligendarū cōtinet̃. Nam ex
charitate quattuoꝛ ſunt diligēda ſm be. Aug.ſ.de=
us proximus aīa ⁊ corpus. Sed de dilectiōe aīe et
corꝑis non opoꝛtebat aliqua p̄cepta dari ſicut de di
lectione dei ⁊ proximi:eo q̄ q̄libet hoīm dilectio ſui
ipſius ⁊ etiam aīe ⁊ coꝛpoꝛis ſit naturaliter inſerta.
Nec obſtat q̄ martyres ſe moꝛti exponendo vident̃
carnē ſuā odiſſe:q: nō oderūt ſe vel carnē ſuā ſ⁊ coꝛ=
poꝛis pondus ⁊ vitia. Scd̄a propoſitio eſt hec. Pre
ceptū dilectiōis proximoꝝ etiā extēdit ſe ad dilectio
nem angeloꝝ. Hāc mgr̄ ponēs querit. Utrum etiaꝫ
dilectio angeloꝝ ſub dilectōe proximi ꝯtineat̃. Pro
cuius reſpōſione p̄mittit q̄ ꝑ nomē proximi quilibet
hō intelligit̃:cui adhibēdū eſt opꝰ miſcdie ſi indiget
ſicut patet in parabola ſemiuiui ꝑ ſamaritanū in ſta
bulū adducti. Nomē etiā ꝓximi ad aliq̄d eſt:q: nul=
lus pōt eſſe ꝓximus niſi proximo:ita q̄ ꝓximꝰ ipſi
eſt ꝓximus. Unde ſequit̃ q̄ nō ſolū ille cui p̄bendū
eſt opus miſericoꝛdie ſed etiā ille a quo beneficiū ali
qd̄ recipit̃ proximus dicat̃. Cuꝫ igitur multa miſeri
coꝛdie bn̄ficia nobis impendāt: ſequit̃ ipos noſtros
foꝛe proximos:⁊ ꝑ ꝯſequēs eoꝝ dilectionē cōtineri
ſub mandato dilectionis dei ⁊ proximi. Et ſubdit ꝓ
excluſione cuiuſdā dubitationis q̄ q̄uis ꝓximus di
catur a quo minime bn̄ficiū ꝛecipimꝰ: dilectio tn̄ dei
a quo oīa habemꝰ ſub mādato dilectiōis ꝓximi nō
ꝯtinetur:ſed ſpeciale p̄ceptū hꝫ:eo q̄ debemus deū
pluſq̄ noſmetipos diligere:proximū aūt ſicut nos.
Attamē dilectio chriſti inq̄tum hō ſub mādato dile
ctiōis ꝓximi eſt ſeu cōtinet̃:queꝫ lꝫ debeamus plus
q̄ nos diligere:minus tn̄ q̄ deū. q: inq̄tū homo mi=
noꝛ eſt deo. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Proximꝰ dicit̃
quattuoꝛ modis.ſ.natiuitatis ꝯditione. ꝯuerſionis
ſpe:bn̄ficij exhibitōe:⁊ propinquitate cognationis.
Hāc mgr̄ ponēs dicit q̄ q̄ttuoꝛ modis aliqui poſſūt
dici proximi.ſ. Uno modo ratione p̄me natiuitatis
⁊ ſic oēs hoīes ſunt proximi. Alio mō ſpe conuerſio
nis:ſicut oēs fideles q̄ ſunt vel qui futuri ſunt. Ter=
tio mō propinquitate cognatiōis ſicut parētes ⁊ cō
ſanguinei. Quarto mō rōe bn̄ficij exhibiti: ⁊ ſic an
geli ſunt ꝓximi noſtri. Et tn̄ in ſpeciali.

De oꝛdine diligēdi quid prius q̄d
poſterius. a

Poſt predicta

DI.XXIX

p de oꝛdine charitatis agendū
eſt:q: dicit ſpōſa Introduxit
me rex in cellā vinariā: ⁊ oꝛdi
nauit in me charitatē. Videamꝰ ḡ oꝛdineꝫ
q̄d p̄us quid poſteriꝰ eſſe debeat. Peccat
eīn q̄ p̄poſtere agit. Nam ſcire q̄d facias ⁊
neſcire oꝛdinē faciēdi: nō eſt ꝑfecte cogniti
onis. Oꝛdinis nāq̄ ignoꝛantia conturbat
meritoꝛū foꝛmā. Oꝛdinem auteꝫ diligendi
Augꝰ.inſinuat dicens. Iſ̄pe eſt q̄ oꝛdinatā
habet dilectionē:ne aut diligat qd̄ non eſt
diligendū:aut nō diligat qd̄ diligendū eſt
aut eque diligat qd̄ minus vel amplius di
ligendū eſt:aut minus vel amplius qd̄ eq̄
diligendū eſt. Oīs pctōꝛ inq̄tum pctōꝛ ē:
nō eſt diligēdus:⁊ oīs homo inquātuꝫ eſt
hō diligēdus eſt ꝓpter deū. Deus vero ꝓ
pter ſeipum:⁊ deus ꝓpter ſe omni hoī am
plius diligēdus eſt:⁊ ampliꝰ quiſq̄ debet
deū diligere q̄ ſeipm̄. Iteꝫ amplius alius
hō diligēdus eſt q̄ corpus noſtrū:q: ꝓpt̄
deū oīa iſta diligenda ſunt:⁊ pōt nobiſcuꝫ
deo hō ꝑfrui:qd̄ nō pōt coꝛpus. q: coꝛpꝰ
ꝑ animaꝫ viuit qua fruimur deo. Audiſti
aliqua de oꝛdine charitatis vbi exp̄ſſū eſt
nos ampliꝰ debere diligere deū q̄ oēs ho=
mines vel noſipos:⁊ ampliꝰ aīam alicuiꝰ
hoīs q̄ corpus nr̄m. In enumeratiōe etiā
quattuoꝛ diligendoꝛuꝫ ſupius poſita:priꝰ
ponit̃ qd̄ ſupra nos ē. Scd̄o qd̄ nos ſumꝰ
Tertio qd̄ iuxta nos eſt. Quarto qd̄ infra
nos eſt: vbi oꝛdo diligendi inſinuari vide
tur ex rōne numeratiōis. Nō eſt aūt aper=
tū vtrū oēs hoīes pariter diligere debea=
mus ⁊ tātū quātum nos vel minus.

Aug.in li. de doc.xpi.

Nota oꝛdineꝫ charitatis.

An omnes hoīes pariter diligen=
di ſint. b

Unde etiaꝫ ſuper

h ſepe mouet̃ q̄ſtio quā ꝑplexā faciūt ſctō
rū v̄ba varie ꝓlata. Quidā eīn tradere vi
dent̃ q̄ pari affectu oēſ diligēdi ſint:ſ⁊ in ef
fectu.i.in exhibitōe obſequij diſtinctio ob
ſeruāda ſit. Un̄ Aug. oēs hoīes eque dili=
gēdi ſunt. Sꝫ cū oībꝰ ꝓdeſſe nō poſſis his
potiſſimū ꝯſulendū ē:q̄ ꝓ locoꝝ ⁊ tpm̄ vel
q̄rūlibet reꝝ opoꝛtunitatibꝰ cōſtrictiꝰ vel
q̄ſi q̄dā ſoꝛte iungunt̃. Pro ſoꝛte eīn habē
dū eſt:q̄ q̄ſq̄ tibi tpaliter colligatiꝰ adhe
ret ex quo legis potiꝰ illi dandū eſſe. Ideꝫ

Aug.in li. de doct.xpiana. Autoꝛitates ponit q̄ videt̃ dicere oēs pariter diligendos eē:ſ⁊ i effectu differentiam eſſe.

ſup epl'am ad Gal'. Opemur bonũ ad om/
nes: maxime autẽ ad domeſticos fidei. id ē
ad xp̄ianos. Omnib' eñ pari dilectiõe vi
ta eterna optanda eſt: ⁊ ſi nõ oibus eadem
pñt exhiberi dilectionis officia q̄ fratrib'
maxie ſũt exhibẽda: q2 ſunt iuicẽ mẽbra q̄
hñt eũdẽ patrẽ. ſ. deũ. His alijſq3 teſtimo-
nijs innitunt̃ q̄ dicunt oẽs hoies parit̃ di/
ligẽdos eẽ charitatis affectu: ſ3 in opis ex
hibitione differentiã.

Que his repugnare vident̃. c

Quibus obuiat il-
lud p̄ceptũ legis de diligẽdis parentibus
Honora patrẽ tuũ ⁊ matrẽ vt ſis longeu'
ſup terrã. Ut q̄d eñ ſpālit̃ illud p̄ciperet̃
de parẽtibus niſi maiori dilectiõe forẽt di/
ligendi. Sed hoc illi referẽdu3 dicũt ad ex
teriorẽ exhibitionẽ: in qua p̄ponendi ſunt
parentes. Uñ honora dixit nõ dilige. Ob
uiat etiã illud qd Hierony. ſup Ezechielẽ
ait. ſ. vt ordine charitatis ſicut ſcriptũ eſt.
Ordinauit i me charitatẽ. Poſt oim p̄re3
deum: carnis q3 pater diligat̃: ⁊ mater ⁊ fi
lius: ⁊ filia frater ⁊ ſoror. Amb. q3 diligen
di exprimẽs ordinẽ ſup illud canticoꝝ ca-
pitulo p̄mo. Ordinauit i me charitatẽ ait:
Multoꝝ charitas inordinata eſt qd in p̄-
mo eſt ponũt tertiũ vel quartũ. Primo de
us diligendus eſt: ſcdo parentes: inde filij
poſt domeſtici qui ſi boni ſũt. malis filijs
p̄ponendi ſunt. Scdm hoc in euãgelio ad
cuiuſq3 dilectionẽ: p̄priu3 ponit: Diliges
dñm deũ tuũ ex toto corde tuo ⁊ ex oibus
viribus tuis: ⁊ p̄ximũ tuũ ſicut teipſum: ⁊
inimicos nõ ex tota virtute: non ſicut teip-
ſu3 ſed ſimpliciter: ſufficit eñ q' diligim' ⁊
non odio habemus. Ecce ex p̄miſſis aper-
te inſinuat̃ que in affectu charitatis diſtin
ctio ſit habẽda. vt differenti affectu nõ pa-
ri homines diligam': ⁊ ante omnia deũ ſe/
cundo noſip̄os tertio parẽtes: inde filios
⁊ fratres: poſt domeſticos: demum inimi
cos diligam'. Sed inquiũt illi que de ordi
ne dilectionis ſupra dicunt̃ eſſe referenda
ad operꝝ exhibitionẽ: que differẽter proxi
mis exhibenda ſunt. Primo parẽtib': in-
de filijs: poſt domeſticis: demũ inimicis.
Deũ vero tã affectu q3 obſequij exhibitio
ne: ante omnia diligendũ.

Qd aliqui eorũdem tantu3 proxi
mos quantũ nos debere diligere
tradunt. d

Quorum etiã non
nulli tradũt affectu charitatis tm̃ p̄ximos
eſſe diligendos q̄tu3 noſipſos diligimus.
Quod cõfirmãt autoritate Auguſtini qui
ait. Nec illa iã queſtio moueat: q̄tũ chari
tatis fratri debeamus impẽdere quantu3
deo. Incõparabiliter plus deo q3 nobis:
fratri xo q̄tũ nobis. Nos aũt tãtomagis
diligim': quãtomagis diligim' deũ. Ex h
⁊ ex p̄miſſis teſtimonijs Aug. aſſerũt oẽs
hoies pariter eſſe diligẽdos a nobis: ⁊ tan
tũ quãtũ nos: deũ aũt pluſq3 nos: corpus
vero noſtrũ min' q3 nos vel p̄ximos. Nec
in enumeratiõe p̄miſſa quattuor diligẽdo
rũ ordinẽ diligẽdi aſſignari dicunt: ſed tm̃
que ſunt diligenda.

Augu. in. viij li. de trini.

Scdm alios non pari affectu oẽs
diligendi ſunt. e

Uerum q2 premiſ
ſa verba Ambroſij ordinẽ diligendi ſ3m af
fectũ magis q3 ſ3m effectũ diligenter intuẽ/
tibus explicare vident̃: nõ indocte alij di-
cunt nõ mõ in exhibitione opis: ſed etiam
in affectu charitatis ordinẽ differente3 eſſe
ſtatutũ: vt ante omnia diligamus deu3: ſe-
cundo nos: tertio parentes: quarto filios
vel fratres: ⁊ hmõi: poſtea domeſticos: de
mũ inimicos. Qd vero Augu. dicit pariter
omnes eſſe diligẽdos: ⁊ pari dilectiõe om
nibus vitã optanda3: ita accipi põt vt pa
ritas nõ ad effectũ referat̃: ſed ad bonũ qd
eis optat̃: q2 charitatẽ omnib' optare de-
bemus vt paria bona mereant̃. Sicẽ aplus
dicit: Uolo oẽs hoies eſſe ſicut me. Optã
da eſt eñ minoribus p̄fectio maioꝝ vt ipi
fiãt p̄fecti: ⁊ ſic parẽ mereãtur beatitudinẽ
vel pari dilectiõe. i. eadẽ dilectiõe oẽs dili
gẽdi ſũt. Itẽ qd ait: vt tãtu3 diligam' f'res
quãtũ nos. ita intelligi põt. i. ad tãtũ bonũ
diligam' f'res ad quantũ nos: vt tãtu3 bo
nũ eis optem' in eternitate quãtu3 nobis:
⁊ ſi nõ tanto affectu. Uel ibi q̄tu3 ſimilitu
dinis eſt: non quãtitatis.

Determinatio autoritatu3 q̄ vident̃ aduerſari.

Queſtio d parẽtib' bonis ⁊ mal'. f

Volet etiam queri
ſi parẽtes nr̃i mali ſint: vl' filij vl' f'res. An
magl vl' min' diligẽdi ſint alijs bonis: hac
rõe nob nõ copulatis Uidr q' magl ſint di
ligẽdi boni. q̄ nobis carne nõ ſunt ↄiuncti
q3 mali carne ↄiuncti: q2 nobis ſũt coniun-

cti corde glutino charitatis. Sanctior eſt
Beda eñ copula cordiũ q̃ corporũ. Uñ Beda.
de illis verbis dñi. Mater mea ⁊ fratres
mei hi ſunt q̃ verbũ dei faciũt: ait: Non in
turioſe negligit matrẽ: nec mater negatur
que etiã de cruce agnoſcit: ſed religioſio-
res monſtrant copule mentiũ q̃ corporũ.
Uerũtamen latebroſa queſtio eſt hec: nec
a nobis plene abſoluenda: ꝓpterantib⁹ ad
alia. Mouemur ei ſup verbis illis quib⁹
inimicos non ex tota virtute nõ ſicut teip/
ſum iubet diligere: ꝫ ſimpl'r. Sufficit eñ ꝙ
diligimus ⁊ non odio habemus. Qđ non
ita accipiendũ eſt quaſi ſufficiat tibi dilige
re inimicũ ⁊ nõ ſic teipm: q̃ oẽs ⁊ amicos
⁊ inimicos ſicut teipm diligere debes. Sꝫ
ad oñdẽdũ gdus diligẽdi deũ nõ ꝓximũ:
⁊ inimicũ q̃ñ ꝓximus eſt: ꝓpria dñs po/
nit cũ ait. Diliges deũ ex tota virtute tua
⁊ ꝓximũ ſicut teipm. Nõ ait ex tota virtu
te vt oñdat ꝓximũ diligendũ min⁹ q̃ deũ.
Dicit etiã diligite inimicos: nec addit ex
tota virtute: nec ſicut teipm ꝫ ſimpl'r. Suf
ficit eñ ꝙ diligim⁹ ⁊ ñ odio habeam⁹. id ẽ
ſufficit dicere vt diligamus ⁊ nõ odio ha/
beamus: non q̃n eos diligere debeamus ſi
cut nos: q̃ ꝓximi ſũt: ſed ſufficit ſi eos mi/
nus diligim⁹ q̃ alios ꝓximos: qđ dilecti/
onis genus innuit.

Queſtio Auguſ. in libro retracta tionum. g

Queri etiam ſolet

Aug⁹. in li. re tractationum cur dñs ꝓcepꝫit diligere inimicos: cũ ali-
bi precipiat odio habere parentes et filios
Ad qđ dicendũ eſt duo eſſe diligẽda in ho
mine naturã ⁊ virtutẽ: vitiũ vero et pctm̃
odiẽdũ. Et parẽtes ĝ inq̃tũ mali ſunt odi
endi ſunt: ⁊ inimici diligẽdi inq̃tũ hoies.
Diligam⁹ ĝ iimicos lucrandos regno dei
⁊ odiamus ꝓpinquos ſi impediunt nos a
regno dei ⁊ in oibus cõmuniter naturam
diligamus: quã deus fecit.

De gradibus charitatis. h

Sciendum quoqꝫ

eſt diuſos eẽ gdus charitatis. Eſt eñ cha
ritas icipiẽſ ꝓficiẽs ꝑfecta ꝑfectior ꝑfectiſ
Augu. ſuper Epis Johis. ſima. Uñ Aug⁹. Perfecta charitas hec ẽ
vt quis paratus ſit ꝓ fratrib⁹ etiam mori.
Sed nũq̃d mox vt naſcit̃ iã ꝓrſus ꝑfecta
eſt: imo vt ꝑficiat̃ naſcit̃: cũ fuerit nata nu
tritur: cũ fuerit nutrita roborat̃: cũ fuerit
roborata ꝑficit̃: cũ ad ꝑfectionẽ venerit di
cit: cupio diſſolui ⁊c̃. Hic aperte ꝓgreſſus
⁊ ꝑfectio charitatis inſinuat̃. Quã ꝑfecti
onẽ etiã veritas cõmẽdat dicẽs. Maiorẽ
hac dilectõẽ nemo hꝫ q̃ vt aiã ſuã ponat
q̃s ꝓ amicis ſuis. Qđ vtiq̃ dictũ ẽ đ ope di
lectõis: q̃ maior dilectõis effect⁹ nõ eſt: q̃
ponere aiam ꝓ alijs. Nec te moueat qđ ait
ꝓ amicis. q̃ eñ ponit aiã ꝓ amicis: ponit
⁊ ꝓ inimicis ad hoc vt ⁊ ipſi fiant amici.

Iſta eſt diſtinctio. xxix. hui⁹ ter

tij libri. In qua mgr̃ poſtq̃ egit de numero diligẽdo
rũ. Incipit agere de ordine diligẽdi reſpectu ipſorũ
diligẽdoꝝ. Et tria facit. Primo eñ ponit ordinẽ di-
ligẽdi explicite diligẽdoꝝ generalit̃. Scđo explicite
quorũdã diligẽdoꝝ ſpal'r Tertio explicite dilectõis
Primum vſq̃ ibi. Solet etiam queri. Scđm vſq̃ ibi
Sciendũ quoq̃ eſt. Tertiũ vſq̃ ad finẽ diſ. In ſpeci
ali ſnĩa mgr̃i ſtat in trib⁹ ꝓpoſitõib⁹ q̃ꝝ pma eſt hec
In charitatis ordine nõ oẽs equali affectu ſicut nec
effectu ſũt diligẽdi. Hãc mgr̃ inſinuans dicit ꝙ ordo
dilectiõis in hoc ꝯſiſtit vt qđ eſt diligẽdũ diligat̃: qđ
nõ eſt diligẽdũ nõ diligat̃ qđ amplius diligendũ am
pliuſ diligat̃: ⁊ qđ eque eſt diligẽdũ eque ⁊ nõ min⁹
nec ampli⁹ diligat̃. Uñ pmo ſup oĩa de⁹ diligẽdus ẽ
deinde aĩa ꝓpria: deinde ꝓxim⁹: ⁊ vltimo corp⁹ ꝓ-
priũ. Iſtis pmiſſis querit circa dilectionẽ ꝓximorũ.
Utrũ teneamur oẽs hoĩes diligere eq̃liter. ⁊ vtrum
quantũ nos vel minus nobis. Ad que rñdendo reci
tat tres opiniõẽs: quaꝝ pma dicit ꝙ oẽs ſunt equa-
liter diligẽdi in affectu: nõ tñ exhibitiõe obſequij. ſꝫ
his q̃ nobis ſunt cõiuncti magis tenemur ſeruitia ex
hibere: nõ obſtante ꝙ oĩbus debeamus bonũ velle.
Autoritates aũt q̃ vident̃ dicere ꝙ hoĩes ſunt ineq̃-
liter diligẽdi tenẽtes iſtã opinionẽ gloſant eas dicen
do eas loq̃ de ordine dilectiõis q̃tũ ad exhibitionẽ
opis ⁊ bñficioꝝ exterioꝝ: q̃ oĩbus nõ equal'r ſũt im-
pẽdẽda ⁊ nõ q̃tũ ad effectũ interiorẽ ſꝫm ꝙ oẽs eq̃li-
ter ſunt diligendi. Scđa opinio dicit: ꝙ omẽs hoĩes
ſeu oẽs ꝓximi ſunt nõ ſolũ quo ad affectũ: ſed etiam
quo ad effectũ equalit̃ diligẽdi q̃ opinio ꝓbat̃ dictis
Aug. q̃b⁹ illud aſtrui videt̃. Tertia opinio quã mgr̃
magis approbat dicit oẽs ꝓximos nec eq̃liter affe-
ctu eſſe diligẽdos nec effectu. Nã ex quo ordo q̃buſ-
dã habẽdus in dilectiõe ꝓximoꝝ ⁊ i affectu ⁊ in effe
ctu opꝫt eſſe ineq̃litatẽ explicite vtriuſq̃: eo ꝙ ſine
ineq̃litate nõ poſſit eſſe ordo. Autoritates b. Aug.
q̃ vident̃ dicere ꝙ oẽs debeam⁹ equaliter diligere ⁊
ſicut noſmetipſos. Tales autoritates dicit eſſe itelli
gẽdas vt equalitas de qua loquit̃ non referat̃ ad af
fectũ vel effectũ: ſed tñ ad bonũ qđ eis optamus q̃
ad tñ bonũ debem⁹ oẽs diligere ſicut ⁊ nos: non tñ
equali affectu. Scđa ꝓpoſitio eſt hec. Mali parẽtes
vel ꝓpinq̃ pl⁹ q̃ boni extranei i hac vita ſunt diligẽ-
di. Quis ꝓpter vitia eoꝝ a iuſtis ſunt odiẽdi. Hanc
magiſter inſinuans mouet duas q̃ſtiones: q̃ruꝫ vna
occaſionalit̃ ſumit̃ ex hoc ꝙ aliqui ſunt nobis carne
ꝓpinqui qui tñ ſunt mali. Alij vo ſunt boni ⁊ ſũt ex
tranei nobis. Dubitat̃ igit̃ vtrum ꝓpinqui mali ſũt
magis diligendi q̃ boni extranei. Et rñdet ꝙ extra
nei boni ſunt magis diligẽdi: q̃ corde ſunt nobis iũ-
cti ꝑ vinculũ charitatis: ꝓpinq̃ aũt mali non chari-
tate. ſꝫ carne tñ ſũt nob iũcti: ſꝫ q̃ meliores ⁊ religi
oſiores ſũt copule aiaꝝ q̃ corpoꝝ: ſeq̃t̃ ꝓpoſitũ. ſ.
ꝙ extranei boni ſunt magis diligẽdi q̃ ꝓpinq̃ mali.
Scđa dubitatio eſt: quare dñs ꝓcipit diligere inimi

cos: ⁊ alibi p̄cipit odire parētes: cū iſta videant̄ ſibi cōtraria. Ad qđ r̄ndet ꝙ natura in omnib⁹ diligenda eſt. Vñ etiā hoīes ſi mali ſunt diligēdi ſunt vt cōuertant̄ ad bonū: ſed ecōtra vitiū eſt in oībus odiendū etiam in parentib⁹ ⁊ ꝓpinquis: vñ dñs p̄cepit naturā diligendā in inimico: vitiū vero odiendū in parentibus. ⁊ ꝑ ꝯñs ibi nulla eſt ꝯtradictio. Tertia ꝓpoſitio. Ex dictis be. Aug. elicit̄ euidenter ſatis q̄tuor fore gradus ipſius charitatis. Hanc mgr̄ inſinuans ponit ordinē dilectōis ſm̄ diuerſos gradus charitatis: quos diſtinguēs dicit eē charitatē incipiētē ꝓficientē ꝑfectā ⁊ ꝑfectiſſimā. qđ declarat ꝑ autoritates be. Aug. ꝗ patēt in tex. Et tm̄ in ſpāli.

Si melius ē diligere amicos q̄ꝫ inimicos vel ecōuerſo. a

DI.XXX

b

HIc ſolet queri q̄d potius ſit pluriſq̄ꝫ meriti diligere amicos an diligere inimicos? Sꝫ hec cōꝑatio implicita eſt. Si eñ ꝯferat̄ dilectio amicorū tm̄: dilectioni amicoꝝ ⁊ etiā inimicorū: ꝑſpicua eſt abſolutio. Sꝫ ſi in aliquo vno hoīe ꝗ diligit ſimul amicū ⁊ inimicū quid hoꝝ poti⁹ ſit q̄rat̄: obſcura eſt r̄nſio: qꝛ de motu mentis agit̄: de quo nō eſt nobis facile iudiciū. An vn⁹ ⁊ idē mot⁹ ſit erga amicū ⁊ inimicū: ſ3 erga amicū itēſior: an duo: vn⁹ erga inimicuꝫ: ꝗ đꝛ difficilior: alt̄ erga amicū ꝗ videt̄ feruentior. Nec incongrue putat̄ melior ꝗ eſt feruētior: vl' ſi vn⁹ idēq̄ꝫ eſt idē potior vbi eſt ardētior: nō improbe extimat̄. Aug⁹ tñ ſentire videt̄ mai⁹ eē diligere inimicū q̄ꝫ amicū ꝗ ꝑfectoꝝ eē dicit diligere inimicos ⁊ bñfacere eis: neq̄ꝫ hoc a tāta multitudine īpleri quāta exaudit̄ in oratiōe dñica cū đꝛ: Dimitte nobis debita nr̄a ſicut ⁊ nos dimittim⁹ debitorib⁹ nr̄is. Illā eñ ſponſionē dicit a multis impleri ꝗ nondū diligūt inimicos. Ait eñ ſic. Magnū eſt ergo eū ꝗ tibi nihil mali fecerit eſſe beniuolū ⁊ beneficū. Illud multo grandi⁹ ⁊ magnificētiſſime bonitatis eſt: vt tuū inimicū diligas: ⁊ ei ꝗ tibi malū vult ⁊ ſi pōt facit: tu ſꝑ bonuꝫ velis faciaſq̄ꝫ qđ poſſis: audiēs dicētē Ieſū: Diligite inimicos veſtros ⁊ bñfacite his ꝗ oderunt vos: ⁊ orate ꝓ ꝑſequētib⁹ ⁊ calūniantib⁹ vos. Sꝫ qm̄ ꝑfectoꝝ filioꝝ dei ē iſtđ quo q̄dē ſe dꝫ oīs fidelis extendere: ⁊ hūanuꝫ animū ad hūc affectū orādo deū ſecūq̄ꝫ agēdo luctādoq̄ꝫ ꝑducere: tñ qꝛ h̄ tā magnū bonū tāte multitudinis nō eſt quāta credim⁹ exaudiri cū dicit̄ in oratiōe: Dimitte nobis debita noſtra ſicut ⁊ nos dimittim⁹ debitorib⁹ nr̄is. Proculdubio v̄ba ſpōſionis hui⁹ iplent̄ ſi homo ꝗ nōdum ita ꝓfecit vt etiā diligat inimicuꝫ: tñ qñ rogat̄ ab hoīe ꝗ peccauit in eū vt ei dimittat: dimittit ex corde: ꝗ etiaꝫ ſibi roganti vult dimitti: cū orat ⁊ dicit: ſicut ⁊ nos dimittim⁹ debitorib⁹ nr̄is. Quicunq̄ꝫ vero rogat hoīem in quē peccauit ſi pctō ſuo mouet̄ vt roget: nō eſt adhuc deputād⁹ inimic⁹: vt eū diligē ſit difficile: ſic erat qñ inimicitias exercebat. Quiſq̄s v̄o rogāti ⁊ penitēti ñ dimittit: ñ eſtiet a dño ſua pctā dimitti: qꝛ mētiri veritas nō pōt. Que cū docuiſſet orōem hāc in ea poſitaꝫ ſniaꝫ cōmēdauit dicēs. Si dimiſeritis hominib⁹ pctā coꝝ dimittet ⁊ vob pr̄ vr̄. Si v̄o nō dimiſeritis: nec pr̄ vr̄ dimittet vob pctā vr̄a. Ecce hinc h̄ri viđꝛ qđ ⁊ p̄taxauimus. ſ. maioris v̄tutis eē diligere inimicū ⁊ bñfacē ei q̄ꝫ illū ꝗ nihil mali fecit nob vel amicū. Qđ ſi q̄s ꝯcedē ſimpl'r noluerit dicens intenſi⁹ diligit̄ amic⁹ q̄ꝫ inimic⁹. ⁊ iō illud poti⁹ iſto determinet iſta ſm̄ p̄miſſaꝫ ītelligētiā dicēs: ibi cōꝑationē factā inter dilectionē ꝗ diligit̄ tm̄ amic⁹: ⁊ illā ꝗ amicus ⁊ inimic⁹ diligit̄. Illud v̄o qđ ſeq̄tur magis nos mouet ꝙ. ſ. dicit nō eē tāte multitudis diligere iimicos: q̄nta exaudit̄ cū đꝛ. Dimitte nob debita nr̄a ⁊c̄. vbi dat intelligi ꝙ alicui a deo dimittūt̄ pctā nō diligēti inimicū: ſi tñ fratri rogāti ꝗ in ſe peccauit dimittit. Sed cū pctā nō dimittant̄ alicui adulto niſi charitatē habeat: ſequit̄ vt charitatē h̄eat ꝗ nō diligit inimicuꝫ. Quō ḡ noīe primi oīs hō itelligit̄ in illo mādato. Diliges ꝓximū tuū ſicut teipm̄. Si eñ oīs hō ꝓxim⁹ ē. tūc inimic⁹: p̄cipimur ḡ et inimicoſ diligē. Et qꝛ illud p̄ceptū generale eſt: oībus p̄cipit̄ oēs hoīes diligere etiā inimicos. Quidā qđ h̄ đꝛ ſimpl'r tenere volētes illud p̄ceptū determinant dicētes: illic ꝑfectis dari ī p̄ceptū diligere oēꝫ hoīeꝫ etiā inimicū. Minorib⁹ v̄o ī cōſiliū. In p̄ceptū v̄o eos diligē ꝗ nihil mali fecerīt eis ⁊ inimicos nō odire. Sꝫ meli⁹ eſt vt intelligat̄ oib⁹ illo mādato p̄cipi cunctos diligē etiā inimicos: cui ſenſui atteſtant̄ ſupi⁹ poſite autoritates ⁊ alie m̄lte. Illđ v̄o Aug. nouiſſime poſitū de ꝑfecta charitate dictū intelligit̄ ꝗ tm̄ eſt ꝑfectoꝝ: ꝗ non ſolū amicos ſ3 etiā inimicos ꝑfecte diligūt eiſq̄ꝫ bñfaciūt. Que ꝑfectio dilectōis nō ē tāte multitudinis: q̄ꝫta exaudit̄ in orōne dñica: et hoc reuera grande ē ⁊ eximie bonitatis. ſ. ꝑfecte diligere inimicū. Ita ⁊ cū dicit impleri verba illi⁹ ſpōſionis ab hoīe: ꝗ nō ita ꝓfecit vt diligat inimicū: de dilectione ꝑfecta accipiendū eſt.

Auguſti. in ench.

Iſta eſt diſtinctio. xxx. hui⁹ tertij libri. In qua magiſter poſtq̃ egit de ordine charitatis ſm̄ quãtitatē motus. Agit de ea ſm̄ quantitatem meriti. Et tria facit. Nam primo circa ꝓpoſitum mouet quandã dubitationē. Secundo replicat contra ipſius determinationē. Tertio remouet quãdam incidentē dubitationē. Primũ vſq̃ ibi. Aug. tamē ſentire. Scd̃m vſq̃ ibi. Illud vero quod ſequitur. Tertiũ vſq̃ ad finē diſ. In ſpeciali ſentētia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarũ prima eſt. Magis meritoria eſt dilectio qua amicus diligitur q̃ qua inimicus diligitur. Iſtam magiſter intendēs querit: vtrũ ſcʒ diligere amicuʒ ſit maioris meriti q̃ diligere inimicũ. Et ſoluendo queſtionem dicit. q̄ ſi fiat cõparatio dilectionis amici ꝑ ſe ex vna pte ad dilectionē amici ⁊ inimici ſil̄ ex alia pte tũc plana eſt q̄ſtionis ſolutio: cum non ſit dubiũ quin diligere amicũ ⁊ inimicũ ſimul ſit maioris meriti q̃ diligere amicum tm̃. Sed ſi fiat comparatio dilectionis amici ex vna parte ad dilectionē inimici ex alia parte: tũc euidentia reſponſionis ad queſtionē eſt magis obſcura quia non poteſt faciliter videri an ſit idem motus dilectionis qua diligitur amicus ⁊ inimicus: vel ſit alius ⁊ alius. Sed ſiue ſit vnus ſiue duo: non videtur inconuenienter poſſe dici q̄ dilectio amici ſit magis meritoria eo q̄ ſit maioris feruoris. Tertia propoſitio eſt hec Auguſti. videtur dicere ſm̄ quorũdã opinionem dilectionem qua inimicus diligit̄ q̃ qua amicus meliorem. Hanc magiſter ponit obijciēdo autoritatē beati Augu. contra predictã immediate qua videtur aſſerere q̄ diligere inimicuʒ ſit magis meritorium q̃ diligere amicum: quã dicit eſſe intelligēdã ſm̄ primã partē diſtinctionis p̄miſſe q̄. ſ. bea. Aug. loquit̄ ſm̄ cõpationē dilectiõis amici ⁊ inimici ſimul ſumptis ad dilectionē amici ꝑ ſe p̄ciſe acceptã. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. A magiſtro non negatur q̄ alicui ſine pfecta dilectione inimicorũ peccatũ dimittatur. Iſtam magiſter ponēs mouet quoddam dubiũ ex verbis beati Auguſtini qui dicit q̄ diligere inimicos nõ implet̄ in tanta multitudine quanta in oratione dominica exauditur. Ex quo videtur q̄ alicui nõ diligenti inimicũ dimittatur peccatũ a deo et vlteri⁹ cum peccata non dimittãtur alicui adulto niſi charitatem habeat: ſequit̄ q̄ aliquis nõ diligens inimicũ habeat charitatē: quod non videt̄ eſſe verũ: q̄ꝛ cum precipit̄ dilectio ꝓximi intelligit̄ nomine ꝓximi omnis homo ſiue amicus ſiue inimicus. Ad iſtud dubium magiſter reſpondendo dicit quorũdaʒ opinionē fore aliquos habere charitatē ⁊ tamen non diligere inimicos: dicunt enim preceptuʒ de dilectione inimicorum ſolum perfectionis eſſe p̄ceptum. Impfectis autē ſeu minoribus tm̃ eſſe conſiliũ ita q̄ nihil plus ſit eis preceptum niſi nõ odire inimicos: ſed iſta opinio ⁊ ſolutio magiſtro non placet: ideo aliter reſpondendo dicit q̄ preceptum illud de dilectione inimicorum ſit datũ omnibus quaſi preceptũ. Et ad beatũ Auguſtinum dicentem q̄ diligere inimicos ſit perfectorum. Reſpondendo dicit ipſum velle dicere q̄ diligere inimicos charitate perfecta ſit tm̃ perfectorum: per hoc tamen non excluditur quin alij nõduʒ perfecti inimicos diligere tenẽantur. Similiter intelligendum eſt dictum ſuum: q̄ ſcʒ in oratione dominica aliqui exaudiuntur qui non diligunt inimicos. i. qui nõ diligunt eos charitate pfecta. Et tm̃ de ſententia huius diſtinctionis in ſpeciali.

Si charitas ſemel habita amittatur.

ILlud quoqʒ
nõ eſt p̄tereundũ q̄ q̄dam aſſerũt charitatē ſemel habitã ab aliq̄ nõ poſſe excidere: nullũq̃ dãnãduʒ hãc aliq̃n hr̄e. Qui hãc traditionē ſub dicti muniũt teſtimonijs apl's ait: Charitas nũq̃ excidit: Aug. etiam inquit: Charitas q̄ deſeri põt: nunq̃ vera fuit. Itē charitas eſt fons ꝓpri⁹ ⁊ ſingularis bonoꝝ: cui nõ cõmunicat alien⁹: alieni ſũt oēs q̄ audituri ſunt: nõ noui vos. De hoc fonte ſcriptura ait: Fons aq̄ viue ſit tibi ꝓprius: ⁊ nemo alienus cõicet tibi. Si aũt alieni ſũt q̄ audituri ſũt illaʒ vocē: nõ ḡ huic fõti cõicãt dãnãdi. Itē Aug. ſup eplam Johis. Radicata eſt charitas: ſecur⁹ eſto Nihil mali ꝓcedere p̄t. Itē Greg. i moralibus. Ualida eſt vt mors dilectio: virtuti eñ mortis dilectio cõpat̄: q̄ꝛ nimirũ mētē quã ſemel cepit: a dilectiõe mũdi funditus occidit. Itē Aug⁹ ſup eplam Johis. Unctio inuiſibilis charitas ē: q̄ i q̄cũq̃ fuerit radix illi erit: q̄ ardēte ſole areſcere nõ põt nutrit̄ calore ſolis nõ areſcit. Itē Beda ſuper Johem. Querēdũ ē quõ ſpãle filij dei agnoſcēdi ſignũ fuerit q̄ ſup eum deſcēderit ⁊ manſerit ſpirit⁹. Quid magni eſt filio dei q̄ in ipſo manere ſpũs aſtruatur. Notandũ q̄ q̄ꝛ ſemp in dño manſerit ſpiritus. In ſanctis vero q̄diu mortale corp⁹ geſtauerint ptim ſp maneat: ptim reditur⁹ ſecedat. Manet autē apud eos vt bonis inſiſtant actibus. Recedit vero ad tp̄us ne ſp infirmos curãdi mortuos ſuſcitandi demones eijciendi: vel etiam ꝓphetiʒandi habeant facultatem. Manet ergo ſp vt poſſint hr̄e virtutes vt mirabiliter ipſi viuãt. Uenit ad tēpus vt etiã alijs ꝑ miraculorum ſigna quales ſint int⁹ effulgeãt. Itē Grego. In ſanctoꝝ cordib⁹ ſm̄ quaſdaʒ virtutes ſp manet ſpiritus: ſm̄ quaſdaʒ receſſurus venit ⁊ venturus recedit. In his virtutibus ſine quibus ad vitam nõ ꝑuenitur in electorũ ſuoꝝ cordibus permanet. In his vero per quas ſanctitatis virtus oſtenditur vt in exhibitione miraculorũ aliquando adeſt: aliquando ſe ſubtrahit. Itē Ambroſius: Ficta charitas eſt que in aduerſitate deſerit. Hec innuere videntur q̄ charitas ſemel habita non amittat̄. Ideo quidam in p̄taxataʒ ꝓſilierunt audaciã dicentes charitatem a damnandis non haberi: nec a quoq̃ habitaʒ poſſe amitti quos ratio vincit ⁊ autoritas. Quidã eñ ad tem

Aug. ad iulianum comitē.
Auguſti.
Grego. ſuper pſal. ciij.
Beda
Greg⁹. ſup Ezechieleʒ
Ambroſi⁹.

pus ſunt boni: qui poſtea fiunt mali: ⁊ ecōuerſo Unde quorundā nomina Chriſtus dicit ſcripta in libro vite. qui tamē poſtea abierunt retro. Sed ſcripta dicit nō ſm p̄ſcientiā: ſed ſm preſentem iuſticiā. cui deſeruiebāt: quia digni erant tunc illo bono

Ambro. ſup epiſtolam ad Roma. quod habituri ſunt preſcripti ſm preſcientiam. Unde Ambroſius. Quibuſdaȝ gratia data eſt in vſum vt Sauli ⁊ Jude: ⁊ illis diſcipulis quibus dominus dixit: Ecce nomina veſtra ſcripta ſunt in celis: ⁊ pꝰ abierunt retro. Sed hoc dixit ꝑpter iuſticiam cui deſeruiebant qꝛ boni erant. Frequēter eñ ante ſunt mali qui futuri ſūt boni: ⁊ aliquotiens prius ſunt boni: qui futuri ſunt ⁊ ꝑmanſuri mali: ꝑpter quod dicūtur ſcribi in libro vite ⁊ deleri.

Determinatio autoritatum predictarum. b

Quod vō apoſtolus ait: charitas nunq̄ȝ excidit: nullatenus pro illis facit. Dignitateȝ enim charitatis oſtendens dicit eaȝ non excidere quia hic ⁊ in futuro erit. Sȝ fides ⁊ ſpes euacuabūtur ⁊ ſciētia. Item quod dicitur charitas nunq̄ȝ fuiſſe vera que deſeri poteſt. Nō ad eſſentiam charitatis refertur: ſed ad efficientiam: quia non efficit charitas que deſeritur: hominem vere beatum: non perducit ad verum bonū. Huic etiā fonti: alieni id eſt. damnādi non communicant ſcȝ in fine quia non ꝑſeuerant. Poteſt tamen hoc ⁊ cetera que de charitate dicta ſunt: de perfecta intelligi: quaȝ ſoli ꝑfecti habent: que ſemel habita non amittitur. Exordia vero charitatis aliquando creſcunt: aliquando deficiunt. Sunt enim virtutis exordia ⁊ ꝑfectus ⁊ ꝑfectio: quos gradus ille diſcernit qui parabolam illā intelligit. Sic eſt regnum dei quemadmodū ſi iactet homo ſemen in terra et dormiat: et exurgat ſemen et germinet et creſcat ⁊c̄. Si ergo perfecta charitas ſic radicata eſt vt amitti nequeat: incipiens tamen et prouecta amitti poteſt et ſepe amittitur. Sed duȝ habetur nō ſinit habentē criminaliter peccare. Quod

Augu. ſuper eplam Johā. Auguſtinus oſtendit inquiens: quia radix omnium malorum eſt cupiditas: et radix omniū bonorum eſt charitas. Simul ambe eſſe non poſſunt: niſi vna radicitus euulſa fuerit. alia plantari non poteſt. Sine cauſa conatur aliquis ramos incidere: ſi radicem non contendit euellere.

Quare fides et ſpes et ſcientia dicunẗ euacuari et nō charitas. cuȝ ⁊ ea ex parte ſit. c

Aduertendū etiaȝ eſt quomodo fides: ſpes: ⁊ ſcientia dicantur euacuari: qꝛ ex parte ſunt ⁊ non charitas cum ⁊ ipſa ex parte ſit. Ex parte enim id eſt. impꝑfecte diligimꝰ ſicut ex parte ſcimus vt ait Eſicius ſup Leuiticum. Cum Eſicius ſuper Leuiticum ergo omne quod ex parte eſt euacueẗ: cur charitas excipitur que dicitur nunq̄ȝ excidere? Charitas quidem etiam ex parte eſt vt ſepe ſancti docent: qꝛ ex parte diligimꝰ nunc: ⁊ ideo ipſa euacuabitur inquātuȝ ex parte eſt: quia tolletur imperfectio ⁊ addetur perfectio. Remanebitq̄ȝ ipſa aucta et actus eius ⁊ modus diligendi: vt diligas deum propter ſe ex toto corde: et proximū tuum ſicut teipſuȝ. Sed impꝑfectionis modus eliminabitur. Fides vero ⁊ ſpes penitus euacuabunẗ. Scientia vero ſm actuȝ ⁊ modum ſuū qui nunc eſt: nō ſm ſui eſſentiā tolletur. Ipſa eñ virtus ſcientie remanebit: ſed aliū tenebit vſum ⁊ modū.

Si chriſtus ordinem charitatis p̄ſcriptum habuerit. d

Nūc iam supereſt inueſtigare. Si chriſtus ſm q̄ homo ordinem diligēdi p̄ſcriptum ſeruauerit? Quod ſi eſt omnem hominem ſicut ſeipſum dilexit. Omnibus ergo vitam optauit: oēſq̄ȝ ſaluos fieri voluit. Sed non omnes ſalui ſunt: ⁊ ita nō eſt factum quod optauit. Sȝ non eſt ignorandum in eo fuiſſe charitateȝ iuxta modum patrie: non vie: eūq̄ȝ ordinē diligēdi impleſſe qui ſeruatur in patria: nō in via. Qui eniȝ in patria ſunt. id eſt. iā beatificati ſunt: adeo iuſticie dei additi ſūt vt nihil eis placeat: niſi qd̄ deo placet. Ac ꝑ hoc illoruȝ tantū ſalutem diligunt ⁊ volūt quos deus ſaluari vult: eoſq̄ȝ ſolos ſicut ſe diligūt. Ita ⁊ xp̄us electos tm̄ ſicut ſe dilexit eorū q̄ȝ ſalutē optauit.

Iſta eſt diſtinctio. xxxj. huius tertij libri. In qua magiſter poſtq̄ȝ egit de ordine charitatis. agit de ipſius duratione. Et tria facit. Naȝ primo inueſtigat de permanentia charitatis in ſtatu viatorum. Secundo facit idem quo ad ſtatum cōprehenſorꝫ. Tertio an p̄dictꝰ ordo charitatis fuit

in chriſti anima ſaluatoris. Primū uſq; ibi. Aduertendum tamen eſt. Scdm uſq; ibi. Nunc iam. Tertium uſq; ad finē diſtinctionis. In ſpeciali ſnīa magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitiōibꝰ quarū prima eſt. Charitasque amitti pōt in via fide ⁊ ſpe euacuatis manet in patria. Hanc magiſter ꝓtendēs ꝓponit quoſdā dicere ꝙ charitas ſemel habita nō poſſit amitti: ⁊ ꝙ nullus damnādus poſſit charitatē habere. Ad probationem allegat illud apoſtoli Charitas nunq̄ excidet ⁊ alias plures autoritates ſanctorū que patent in textu. Sed hanc opinionem magiſter reprobat per hoc: ꝙ q̄dā ad tp̄s ſunt boni: qui poſtea efficiunt̄ mali: ⁊ ecōuerſo: ſicut patet ꝑ autoritatē euangelij de quibuſdā quorū noīa deus dixit eſſe ſcripta in li. vite. qui tñ poſtea abierunt retrorſuz. ⁊ dicebātur ſcripti in li. vite. ſed nō ſm̄ ꝓſentiā dei: ſed ſolū ſm̄ ꝓſentē iuſticiā ſeu gratiā: quā tūc habebant. Et hoc cōfirmat autoritate bea. Ambro. Poſtea ſoluit diuerſas autoritates quas alij ꝓ ſe allegant: ⁊ dicit easꝰ fore intelligēdas de ꝑfecta caritate: q̄ ſemel habita amitti nō poteſt: ⁊ nō de charitate incipiente et ꝓficiente. Ad autoritatez apl̄i dicit ip̄am debere intelligi ſm̄ finalē effectū charitatis. Scda ꝓpoſitio ē hec. Impfectio charitatis in via tollet̄ a beatis ī patria. Hanc magiſter ponens querit: cū fides ⁊ ſpes euacuent̄ in patria: eo ꝙ ſint explicite: quare etiam charitas nō dicit̄ excidere: cū etiam ipſa ſit explicita id ē. impfecta. ſ. hic ī via. Et rñdet ꝙ charitas nūq̄ inq̄tū eſt explicita ⁊ impfecta euacuabitur in patria q: tunc oīs impfectio tollet̄ ab ea ⁊ ip̄a manebit q̄tū ad habitū ⁊ q̄tū ad actū. Fides aūt ⁊ ſpes tolluntur tam ſm̄ habitū q̄ ſm̄ actū ſed ſcia dicit̄ euacuari et deſtrui in patria: q: lz maneat ſm̄ eſſentiā: deſtruit̄ tñ ſm̄ actū ⁊ modū quē nūc habet. ſ. diſcurſum rōcinatiōis. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Chriſtus ſm̄ ꝙ hō degens in via ordinē charitatis talē ſeruauit qualē habēt beati in patria. Hanc mgr̄ ponēs querit: vtrū xp̄s ſm̄ ꝙ hō ſeruauerit ſupradictū ordinē charitatis. Et arguit ꝙ nō: q: dato ꝙ ſic: tūc omnes hoīes ſicut ſeip̄m dilexiſſet: ⁊ ſic omnes ſaluos fieri voluiſſet: cū igit̄ nō oēs ſalui facti ſunt: videt̄ ſequi ꝙ xp̄s aliquid optauit qd̄ tñ factū nō eſt: qd̄ videt̄ inconueniens. Unde patet ꝙ nō ſeruauerit ſupradictū ordinē charitatiſ. Et reſpōdet magiſter ꝙ xp̄s ſm̄ ꝙ homo ſeruauit ſemꝑ ordinē charitatis qui ſeruat̄ ī patria. ⁊ nō illū qui ſeruat̄ in via: vñ confirmat ſolutionem argumenti. Nam beati in patria ita ſunt voluntate diuine conformes ꝙ nihil eis placet niſi qd̄ deo placet ⁊ ꝑ cōſequēs illos tm̄ diligūt ſicut ſeipſos quos vult deꝰ effectiue ſaluos fieri. Ex quo liquet ꝙ chriſtus tm̄ electos ſicut ſe dilexit ⁊ ſalutē eoꝝ optauit: exhibendo eis plura quibus diuinā voluntatem aduertere poſſent.

De charitate dei. a

DI. XXXII

p

Remiſſis adiciendū eſt de dilectione dei qua ipſe diligit nos que non alia eſt q̄ illa qua diligimus eū. Dilectio autē dei diuina vſia eſt: eadē q̄ dilectiōe pater ⁊ filius et ſpiritusſanctꝰ ſe diligūt ⁊ nos: vt ſupra diſſeruimꝰ. Cūq; eius dilectio ſit immutabilis ⁊ eterna: aliū tamen magis: alium minus diligit. Unde

Q alia magis alia minꝰ diligere debemꝰ.

Auguſtinus: Incomprehenſibilis eſt dilectio dei atq; imutabilis qua deus in vnoquoq; noſtrū amat quod fecit: ſicut ⁊ odit quod fecimus. Miro ergo ⁊ diuino modo etiam quando odit diligit nos. Et hoc quidē in omnibus intelligi poteſt. Quis ergo digne poteſt eloqui: quantum diligat membra vnigeniti ſui: ⁊ quanto amplius vnigenitum ipſum. De ipſo etiaz dictum eſt: nihil odiſti eorum que feciſti. Ex his percipitur ꝙ deus omnes creaturas ſuas diligat: quia ſcriptū eſt: Nihil odiſti eorum que feciſti. Et item: Uidit deꝰ cuncta que fecerat: ⁊ erant valde bona. Si omnia que fecit bona ſunt: ⁊ omne bonum diligit: omnia ergo diligit que fecit: ⁊ iterea magis diligit rationales creaturas: ⁊ de illis eas amplius que ſunt mēbra vnigeniti ſui. Et multomagis ip̄m vnigenitū.

Aug. ſup Johannē.

Ex q̄ intelligentia dicit̄ magis vel minus diligere hec vel illa. b

Cum autē dilectio dei immutabilis ſit. ⁊ ideo non intenditur vel remittitur: ſi queritur que ſit ratio dicti cum dicitur magis vel minus diligere hoc q̄ illud: ⁊ cum dicitur deus omnia diligere? Dicimus dilectionem dei ſicut pacem exuperare omnem ſenſum humanuz: vt ad tante altitudinis intelligentiam vix aliquatenꝰ aſpiret humanꝰ ſenſus. Poteſt tamen ſane intelligi ea ratione dici omnia diligi a deo que fecit: quia omnia placent ei: omnia approbat inquantum opera eius ſunt: nec tunc vel prius vel amplius placuerunt ei cum facta ſunt: ſcilz anteq̄ fierent: imo ab eterno omnia placuerunt ei non minus q̄ poſtq̄ eſſe ceperunt. Q; vero rationales creaturas. id eſt. homines vel angelos: alios magis alios minus diligere dicitur: non mutabilitatez charitatis eius ſignificat: ſed ꝙ alios ad maiora bona: alios ad minora dilexit. Alios ad meliores vſus: alios ad minus bonos. Omnia enim bona noſtra ex eius dilectione nobis proueniunt. Electorum ergo alios magis alios minus dilexit ab eterno ⁊ diligit etiam nunc: quia alijs maiora: alijſq; minora ex dilectione ſua preparauit bona: alijſq; maiora ⁊ alijs minora bona confert in tempore. Unde magis vel minus dicitur hos vel illos diligere.

Ex quo ſenſu oia q̄ fecit deꝰ diligere dicat̄

Quomō alios magis alios minus diligere dicitur.

Quod duobus modis inſpiciẽda eſt dilectio dei. c

Cõſideratur enim duobus modis dilectio dei: ſm eſſentiam ꝛ ſm efficientiã: non recipit magis vel minus ſm eſſentiã: ſed tm̃ ſm efficientiã vt magis dilecti dicantur quibus ex dilectione ab eterno maius bonum pparauit et in tẽpore tribuit: et minus dilecti quibus nõ tantũ. Inde etiã eſt ꝙ aliqui quando conuertunt ꝛ iuſtificantur dicunt tunc incipere diligi a deo. Non ꝙ deus noua dilectione quẽꝗ͂ poſſit diligere; imo ſempiterna dilectione dilexit ante mundi conſtitutionem quoſcunꝗ͂ diligit. Sed tunc dicũtur incipere diligi ab eo: cum eterne dei dilectionis ſortiuntur effectuꝫ. ſ. gratiam vel gloriam. Unde Aug⁹. Abſit vt deus temporaliter aliquem diligat quaſi noua dilectione que in ipſo añ non erat: apud quem nec preterita tranſierunt: et futura iam facta ſunt. Itaꝗ͂ omnes ſanctos ſuos ante mundi conſtitutionem dilexit ſicut predeſtinauit. Sꝫ cum cõuertuntur ꝛ inueniũt illum: tunc incipere ab eo diligi dicuntur vt eo modo dicatur quo põt humano affectu capi quod dicitur. Sic etiaꝫ cum irat⁹ malis dicit ꝛ placidus bonis: illi mutant ꝛ nõ ipſe: vt lux infirmis oculis aſpera firmis lenis eſt: ipſoꝝ ſcꝫ mutatione nõ ſua. Ita cũ aliꝗs p iuſtificationẽ icipit eẽ amicus dei: ipſe mutat non deus.

Aug⁹. in. lib. de trinitate.

Si quis magis vel minus diligat a deo vno tpe ꝗ͂ alio. d

Si vero querit de aliquo vtrum magis diligatur a deo vno tempore ꝗ͂ alio? Diſtinguẽda eſt dilectionis intelligentia. Si eñ referatur ad dilectionis effectũ: conceſſibile eſt. Si vero ad dilectionis eſſentiã: inficiabile eſt.

Si deus ab eterno dilexit reprobos. e

De reprobis vero qui preparati nõ ſunt ad vitaꝫ ſed ad mortem. Si ꝗritur vtrum debeat cõcedi ꝙ deus ab eterno dilexit eos? Dicimus de electis ſolis ſimpliciter hoc eſſe concedẽdum ꝙ deus ab eterno eos dilexit quos ad iuſticiam ꝛ coronam preparauit. De nõ electis vero ſimpliciter eſt ꝯcedendũ ꝙ odio habuit. i. reprobauit. Sicut legit: Iacob dilexi: Eſau odio habui. Sed nõ eſt ſimpliciter dicendũ ꝙ dilexit: ne pdeſtinati intelligant: ſed cũ adiectione ꝯcedat dilexit eos inꝗ̃tũ op⁹ eius futuri erant. id eſt. ꝗs ꝛ quales facturus eos erat.

Iſta eſt diſtinctio. xxxiij. hui⁹ tertij libri. In qua magiſter poſtꝗ͂ egit de dilectõe creata qua deum diligimus. Agit de dilectione increata qua a deo diligimur. Et tria facit. Naꝫ pmo agit de dilectione cõmuniter reſpectu creaturarũ omniũ. Scdo de dilectione dei ſpecialiter reſpectu hominũ. Tertio adhuc ſpecialius reſpectu reproborum. Primum facit vſꝗ͂ ibi. Conſiderat eñ. Scdm vſꝗ͂ ibi. De reprobis vero. Tertiũ vſꝗ͂ ad finẽ diſ. In ſpeciali magiſtri ſnĩa ſtat in tribus ꝑpoſitionibus quaꝝ prima eſt hec. Magiſter dicit ꝙ ſit eadẽ dilectio qua nos deum diligimus ꝛ qua ipe nos diligit. Hãc magiſter inſinuãs, dicit, ꝙ eadẽ ſit dilectio qua pater et filius ꝛ ſpirituſſanctus ſe diligunt ꝛ nos: ꝛ eſt diuina eſſentia: ꝛ ꝙ eadẽ ſit dilectio qua nos diligimus deum. vt in primo libro dictũ fuit. In qua opiniõe magiſter non tenet. Et ſubdit ꝙuis dilectio dei ſit immutabilis ꝛ eťna aliũ tñ magis ꝛ aliũ minus diligit. Et diligit oẽs creaturas ꝛ inter oẽs magis diligit creaturas rõnales: ꝛ inter creaturas rationales ampli⁹ diligit illos qui ſunt vnigeniti ſui mẽbra: ꝛ multo magis diligit ipm vnigenitũ. i. xpm ſm ꝙ hõ. Iſta aũt inequalitas dilectionis nõ dicit aliquã mutationẽ in dilectione dei: qua de⁹ nõ aliter dicit inequalit diligere niſi qꝛ ad bona inequalia eos diligit. Scda ꝑpoſitio eſt hec. Dilectio dei non ſuſcipit magis et minus ſm eſſentiam. ſed tm̃ ſm diſtributionẽ ꝛ efficiẽtiã. Hanc magiſter inſinuans ſupponit dilectionem de qua nos diligit ſm ſe non ſuſcipe magis ꝛ minus qḋ declarãs dicit dilectionẽ dei qua nos diligit poſſe dupliciter cõſiderari. Uno mõ ſm eſſentiã ipſius dilectionis ꝛ ſic ꝯſiderata non ſuſcipit magis nec minus qꝛ vt ſic eſt ipe ſpirituſſanctus. Alio mõ ſm efficientiã: ꝛ ſic ſuſcipit magis ꝛ minus: ita vt magis dilecti dicant quibus maius bonuꝫ ex dilectiõe dei ab eterno pparauit: ꝛ in tpe pparauit: ꝛ in tpe tribuit. Uñ ſumens occaſionẽ querit. Utrũ vnus ꝛ idem homo põt a deo magis diligi vno tpe ꝗ͂ alio. Et reſpõdet ꝙ loquendo de eius dilectione eẽntiali non põt: ſed loquendo de eius dilectione effectuali bene põt. Tertia ꝑpoſitio eſt hec. Simpliciter loquendo de⁹ nõ dilexit reprobos ab eterno. Hanc mgr inſinuãs ꝗrit. Utrũ de⁹ dilexit reprobos ab eterno: hoc eſt illos ꝗ nõ ad vitã ſꝫ ad mortẽ ſunt pparati: ꝛ rñdet ꝙ ſicut de electis ſimplr ẽ cõcedendũ ꝙ de⁹ ab eterno eos dilexit ſic ď reprobis ſimplr eſt cõcedẽdũ ꝙ de⁹ ab eťno eos odio habuit ꝛ reprobauit: ꝛ nõ ſimplr ꝯcedẽdũ ꝙ eos ab eterno dilexit ne eſtiment fore pdeſtinati: ſꝫ cũ determinatõe poſſet cõcedi ꝙ ab eterno eos dilexit. ſ. cuꝫ hac determinatione inꝗ̃tum futuri erant opus eius. Et tm̃ in ſpeciali ꝛc̃.

De ꝗ̃ttuor ṽtutib⁹ ꝑncipalib⁹. a

DI. XXX III

Poſt predicta de quattuor virtutibus ꝗ̃ principales vel cardinales vocan-

Aug⁹. i libro xviij. ꝺ trini.

tur differendum eſt que ſunt: iuſticia: forti tudo: prudentia: tꝑantia. De quib⁹ Aug⁹ ait. Juſticia eſt in ſubueniẽdo miſeris. pru dentia in ꝑcauendis inſidijs. fortitudo in ꝑferendis moleſtijs. tꝑantia in coercẽdis delectationib⁹ prauis. De his ꝺꝛ in li. ſa pientie. Sobrietatẽ ⁊ prudentiã docet iu ſticiam et veritatẽ. Sobrietatẽ vocat tem perantiam. ⁊ veritatem vocat fortitudinẽ. He virtutes cardinales dicunt̃ vt ait hie ronymus q̃bus i hac mortalitate bene vi uitur. ⁊ poſt ad eternam vitam ꝑuenitur. Que in xp̄o pleniſſime fuerũt ⁊ ſunt. de cu ius plenitudine nos accepimus. In q̃ ha buerunt vſus eoſdẽ quos in patria habẽt: ⁊ quoſdam etiã vie. Uerũtamen an he vir tutes cum ⁊ ipſe in animo eſſe incipiãt q̃ cũ ſine illis prius eſſet. tñ anim⁹ erat deſinãt eſſe cũ ad eterna ꝑduxerint. nõnulla que ſtio eſt. Quibuſdam viſum eſt eas eſſe deſi turas. ⁊ de tribus quidẽ prudentia. ſ. for titudine ⁊ tꝑantia cum hoc dicitur non nihil dici videtur. Juſticia eñ immortalis eſt. ⁊ magis tũc ꝑficiet̃ in nobis q̃ꝫ eſſe ceſ ſabit. Cũ beate viuemus cõtemplatiõe na ture diuine q̄ creauit oẽs ceteraſqꝫ inſtitu it naturas. qua nihil melius ⁊ amabilius eſt. Cui regenti ſubditũ eſſe iuſticie eſt. Et ideo imortalis eſt oĩno iuſticia. nec in illa beatitudine eſſe deſinet: ſed talis ac tanta erit. vt ꝑfectioꝛ ⁊ maioꝛ eſſe nõ poſſit. For taſſis ⁊ alie tres virtutes prudentia ſine vl lo iã ꝑiculo erroris. fortitudo ſine moleſtia tolerandoꝝ maloꝝ. tꝑantia ſine repugna tiõe libidinũ erũt in illa felicitate vt prudẽ tie ibi ſit nullũ bonũ deo ꝑponere vel eq̃re fortitudinis ei firmiſſime coherere tꝑantie nullo defectu noxio delectari. Q̄ꝺ ꝟo nũc agit iuſticia in ſubueniẽdo miſeris qꝺ pru dẽtia in ꝑcauẽdis inſidijs. qꝺ fortitudo in ꝑferẽdis moleſtijs. qꝺ tꝑantia i coercẽdis delectatiõib⁹ prauis. non erit ibi oĩno vbi nihil mali erit. Iſta ꝰ ꝟtutũ opa huic moꝛ tali vite neceſſaria ſicͭ fides ad quã referen da ſũt i ꝑteritis habebũt̃. Ecce apte h̄ dic̃ Aug. ꝙ ꝑdicte ꝟtutes i futuro erũt: ꝫ ali os vſus tũc habebũt q̃ꝫ mõ. Cui Beda aſ ſentit ſup exodũ dicẽs Colũne añ q̄s expã ſum ẽ velum. ꝑtãtes celi ſũt q̃ttuoꝛ eximijs ꝟtutib⁹ ꝑclare. id ẽ fortitudine. prudentia tꝑantia: iuſticia: q̄ aliter in celis ꝟuant̃ ab angelis ⁊ aĩab⁹ ſanctis q̃ꝫ h̄ a fidelibus. Et ꝯſequẽter aſſignat Beda vſus illarũ ꝟtu tum ꝫm ꝑſentem ſtatum ⁊ futuꝝ imitans Au. in ꝑmiſſis aſſignationibus.

Q̄ꝺ he virtutes in xp̄o fuerunt.

De vſib⁹ eaꝝ in futuro.

Beda.

Iſta eſt diſtinctio. xxxiiij. huius tertij libri. In qua magiſter poſtq̃ꝫ egit de ꝟtutibus theologicis. Agit de virtutibus cardinalibus. Et tria facit. Nã primo eaꝝ quidditatẽ inquirit. ⁊ qua re cardinales nũcupent̃. Scꝺo an xp̄us eas habue rit: ſicut hic in via habent̃. Tertio an in patria ma neant vel euacuent̃. Primũ vſqꝫ ibi. Que in xp̄o pel niſſime. Scꝺm vſqꝫ ibi. Uerũtñ an he. Tertiũ vſqꝫ ad finẽ diſ. In ſpãli ſnĩa magiſtri ſtat in iſta cõcluſio ne. Quattuoꝛ ſunt virtutes cardinales quas habu it xp̄s ⁊ habebunt in patria omnes imortales. Hãc magiſter inſinuans dicit q̃ttuoꝛ eſſe virtutes cardi nales quas enumerat ⁊ ponit eaꝝ deſcriptõnes ꝫm be. Aug. que ſpatent in lr̃a. vbi eñ dicit. Juſticia eſt virtus in ſubueniendo miſeris. Prudentia in ꝑcauẽ dis inſidijs. Fortitudo in ꝑferendis moleſtijs. Tem perantia in coercendis prauis delectatiõib⁹. Poſtea dicit ꝙ ideo dicunt̃ cardinales quia ꝑ ipas deo vni mur ⁊ ad vitã eternã ꝑuenimus. Poſtea dicit ꝙ ille virtutes fuerũt in xp̄o ⁊ habuerũt eoſdẽ act⁹ ⁊ vſus quos in patria habebũt. ⁊ etiã quoſdã quos hñt in via. Ultimo querit. vtrũ ille virtutes euacuent̃ in pa tria. Et reſpõdet primo ꝫm quoſdam ꝙ tres iſtaruꝫ nõ remanebunt in patria. ſed ſolum iuſticia que i pa tria nõ ceſſabit. ſed potius ꝑficiet̃. Sed ipſe ſubiun git ꝙ etiã alie tres remanebunt ſed alios actus tũc habebunt in patria q̃ꝫ mõ habent in via. ⁊ hoc ꝯfir mat autoritate Bede. Et tñ inſpeciali.

De ſeptem donis ſpũſſancti. a

n

Hinc ꝺ ſeptẽ donis ſpũſſancti agendũ eſt vbi prius conſiderandũ eſt. an hec dona ꝟtutes ſint. Se cũdo an in futuro deſitura ſint vel oĩa vl̃ hoꝝ aliqua. Deinde an in xp̄o fuerint cũ cta hec dona. Hec dona ꝟtutes eſſe nec in futuro defutura. Amb. oñdit ea ſeptẽ foꝛe ꝟtutes dicens ⁊ in angelis abundãtiſſime eſſe ſic. Ciuitas dei illa hiers̄lm celeſtis non meatu alicui⁹ fluuij terreſtris abluit̃. ſꝫ ex vite fonte ꝓcedẽs ſpũſſancti cui⁹ nos bre ui ſatiamur hauſtu in illis celeſtib⁹ ſpiriti bus redundantius videt̃ effluere. pleno ſe ptem virtutum ſpiritualiũ feruens meatu Si eñ fluuius ripaꝝ crepidinibus editis ſupfuſus exundat q̃ꝫto magis ſpũs omneꝫ ſupeminens creaturã cũ noſtre mentis ar chana tanq̃ꝫ inferioꝛa ꝑſtringat celeſtem il lam angeloꝛũ naturã effuſione quadaꝫ ſan ctificationũ vbertate letificat. Deinde ſan ctificationẽ exponens ſubdit. His aũt ſan ctificationibus ſignificat̃ plenitudo ſepteꝫ ſpiritualiũ virtutũ quas enumerat Eſai as dicẽs. Spiritus ſapientie ⁊ intellectus ſpiritus ꝯſilij ⁊ fortitudinis. ſpũs ſcientie ⁊ pietatis. ⁊ ſpiritus timoris dñi. Unum eſt ergo flumen ſpirituſſancti. ſed multi ſpi ritualiũ donoꝝ meat⁹. Quãuis ergo mul

DI. XXXIIII

Amb. Q̄ꝺ ſeptẽ dona ſunt in angel̃ ⁊ ſũt virtutes.

ſi dicanť ſpūs. vt ſpiritus ſapiētie ⁊ intel-
lectus ⁊c. vnus tñ eſt dei ſpiritus ſue liber
tatis arbiter omnia ꝑ autoritate volunta-
tis diuidens ſingulis. Hic expſſe traditu3
ē ſeptē dona ⁊ virtutes eſſe ſanctificatiōeſ/
ꝗ fideliū mentium ⁊ in futuro non deſitu-
ra cum ſint ⁊ in angelis.

Ꝙ in chriſto fuerunt illa ſeptem dona. b

In chriſto etiā hec
eadē fuiſſe Eſaias oſtendit dicens. Egre-
dieť virga de radice ieſſe. ⁊ flos de radice
eius aſcendet: ⁊ requieſcet ſup eū ſpiritus
dñi. ſpiritus ſapiētie ⁊ intellectus ſpiritus
conſilij ⁊ fortitudinis. ſpūs ſcie ⁊ pietatis
⁊ replebit eū ſpūs timoris domini.

Qđ videť obuiare premiſſis. c

His aūt videť ob
uiare. quod Beda de timore dñi dicit ſup
Beda. parabolas ſc3 ꝙ oīs timor in futuro ceſſa/
bit. Ait eñ ſic ſupra illum locū. Timor do
mini principiū ſapiētie. Duo ſunt timores
dñi. ſeruilis qui principium ſapiētie eſt. et
amicalis qui pfectionem ſapientie comita
tur. Seruilis pncipium ſapie eſt q2 ꝗ poſt
errata ſape incipit. primo timore corripiť
diuino ne puniatur. ſed hunc pfecta chari
tas foras mittit. Succedit huic. timor do-
mini ſanctus pmanēs in ſeculū ſeculi. quē
nō excludit charitas ſed auget. quo timet
filius ne vľ in modico oculos amantiſſimi
Auguſti. patris offendat. vterꝗ in futuro ceſſabit.
charitas xo nūꝗ excidet. Auguſti. xo ſu
per illū locū pſalmi. Adorabo ad templu3
ſanctū tuū in timore tuo. timorē dei deſitu-
rū dicit ſic. Timor dñi eſt magnū pſidium
pficientibus ad ſalute3. ſed ꝑuenientibus
foras mittitur. Non enim timent iā amicū
cū. ſ. ad id quod repromiſſu3 eſt pducti fue
rint. Ex his autoritatib⁹ ſignificatur ꝙ ti
mor nō erit in futuro. Si aūt timor nō erit
in futuro. ergo nec ſeptem dona erunt nec
modo ſunt in angelis ſiue in animabus ſan
Solutio. ctis. Ad quod dicimus autoritatum pre-
miſſarum que videť repugnātiā dirimen/
tes. ꝙ ſeptē illa dona ⁊ in angelis mō ſunt
⁊ in animabus ſanctis feliciter viuētibus
⁊ in nobis erunt in futuro. ſed non habe-
būt omnia hos vſus ſiue hec officia ꝗ nūc
habēt. vt verbi gratia. Timor filialis mō
facť timere ne offendamus quē diligim⁹ et
ne ſeparemur ab eo: facit etiā nos reuereri
eunde3. In futuro vero faciet nos reuere-
ri quando non timebimus ſeparari vel of-
fendere. Non ergo metus ſeparationis vľ
offenſionis nūc eſt in angelis vel in anima/
bus ſanctis. nec in nobis erit in futuro. ſed
reuerentia que eſt mixta cū ſubiectione di/
lectionis. que etiā in chriſto fuit ſicut apo-
ſtolus dicit in epiſtola ad hebreos loquēs
de chriſto. Qui exauditus eſt ꝓ ſua reue/
rētia. Quidā tñ ſm effectū timorē in xpo
⁊ in angelis tñ eſſe contendunt.

Plena timorum diſtinctio. d

Et quia de timore
tractandi nobis occurrit locus. Sciendū
eſt quattuor eſſe timores. ſ. mundanū ſiue
humanū. ſeruilem initialem. caſtum vel fi-
lialem ſiue amicalem humanus timor eſt:
vt ait Caſſiodorus. quādo timemus pati Caſſiodor⁹ ſu
pericula carnis. vel perdere bona mundi per pſal.
ꝓpter quod delinquimus. Hic timor ma/
lus eſt ꝗ in primo gradu cū mūdo deſeriť:
quē dominus ꝓhibet in euangelio dicēs.
Nolite timere eos qui occidūt corpus ⁊c.
Timor aūt ſeruilis eſt. vt ait Auguſti. cu3 Augu. ſuper
ꝑ timorē gehenne continet ſe homo a pec- pſalmi.
cato quo pſentiam iudicis ⁊ penas metu-
it. ⁊ timore facit quicquid boni facit. non
timore amittēdi eternū bonū qđ non amat
ſed timore patiendi malu3 quod formidat.
Non timet ne perdat amplexus pulcherri
mi ſponſi. ſed timet ne mittatur in gehen-
nam. Bonus eſt iſte timor ⁊ vtilis. licet in-
ſufficiens ꝑ quē fit paulatim ꝯſuetudo iu-
ſticie. et ſuccedit initialis timor qñ incipit
qđ durū erat amari. ⁊ ſic icipit excludi ſer
uilis timor a charitate. et ſuccedit deinde
timor caſtus ſiue amicalis. quo timemus
ne ſponſus tardet. ne diſcedat. ne offenda-
mus. ne eo careamus. Timor iſte de amo/
re venit. Ille quide3 ſeruilis eſt vtilis. ſed
nō pmanens in eternū vt iſte. Timor diui
nus comes eſt ꝑ omnes gradus.

Collectio predictorum. e

Et attēde qđ quat
tuor h diſtinguunť timores cū ſupra. Be-
da duos dixerit eſſe. Sed Beda humanū
timorē pretermiſit. et nomine ſeruilis duos
quos hic diſtinximus complexus fuit: ſc3

ſeruilem et initialem. Amicalem vero ca=
ſtum dicit. Auguſtinus quoq; ſeruilē etiā
caſtum timorem aperte diſcernit. dum epi
ſtole ad Romanos illum locum exponit.
Nō eñ accepiſtis ſpiritū ſeruitutis iteruȝ
in timore. ſed accepiſtis ſpm̄ adoptiōis fi=
liorum dei: ita dicēs. Duo timores inſinu
antur hic. vnus qui eſt in ꝑfecta charitate
ſcȝ timor caſtus. alter qui nō eſt in charita
te. ſ. ſeruilis. in quo ꝗuis deo credatur. nō
in deum. ⁊ ſi bonum fiat non tamen bene.
Nemo eñ inuitus benefacit etiam ſi bonū
eſt quod facit.

De caſto ⁊ ſeruili plenius agit tā= gens interdum de initiali. f

In nona epiſtola ſup Johannem.

De his eiſdē timo
ribus latius diſputat Auguſti. dicens Ce
pit aliquis credere dieȝ iudicij. ſi cepit cre=
dere. cepit et timere. Sed q: adhuc timet.
nōdum habet fiduciam in die iudicij. non=
dū eſt in illo perfecta charitas. ſed ſi perfe/
cta in illo eſſet charitas. non timeret. Per=
fecta eniȝ charitas faceret perfectam iuſ.i
ciam et nō haberet vnde timeret. imo ha=
beret quare diſideraret vt trāſeat iniq̄tas
⁊ veniat regnum dei. ergo timor non eſt in
Hic tangit de initiali tiōre.
charitate. Sȝ in qua charitate? nō ī incho
ata? In qua ergo. in ꝑfecta? perfecta ergo
charitas foras mittit timorem. ergo incipi
at timor. quia initium ſapientie timor do/
mini. Timor eñ quaſi locum p̄parat cha=
ritati. Cuȝ autem ceperit charitas habita=
re pellit̄ timor qui ei p̄parauit locū. Quā/
tum eñ illa creſcit: ille decreſcit. ⁊ quātum
illa fit interior. timor pellitur foras. maior
charitas. minor timor. minor charitas ma
ior timor. Si autē nullus eſt timor: non eſt
quo intret charitas. ſicut videmus per ſe
tam introduci linū qñ aliquid ſuit̄. ſeta pri
us intrat et niſi exeat non ſuccedit linum.
Similitudo ſeruilis timoris inducitur.
Sic timor primo occupat mentem non au
tem ibi remanet timor quia ideo intrauit:
vt introduceret charitatem.

Quod videtur predictis aduer= ſari. g

Eſt autē alia ſentē
tia que videtur huic eſſe contraria: ſi non
habet pium intellectorem Dicitur enim in
pſal. Timor domini caſtus permanet in ſe
culum ſeculi. Eternum quēdam timorem
nobis oſtendit. ſ. caſtum. Quod ſi oſtēdit
ille nobis eternum timorem. nūquid cōtra
dicit illi iſta epiſtola que dicit. Timor non
eſt in charitate. ſ; perfecta charitas foras
mittit timorem. Hoc enim dictum eſt per
Johannem. illud dictum eſt per Dauid.
Sȝ nolite putare aliū eſſe ſpiritū. Si enim
vnus flatus inflat duas tibias. nō poteſt
vnus ſpiritus iplere duo corda et agitare
duas linguas? Si ſpiritu vno. i. vno flatu
implete: due tibie conſonant. implete due
lingue ſpiritu dei diſſonare poſſunt. imo ē
ibi quedam conſonantia. eſt quedam con/
cordia. ſed auditorem deſiderat ſtudioſum
nō ocioſum Ecce mouit duas linguas ſpi
ritus dei. et audiuimus ex vna timor non
eſt in charitate. audiuim⁹ ex alia timor do=
mini caſtus ꝑmanet in ſeculū ſeculi. Quid
eſt hoc? Diſſonāt. Non? Excute aures in/
tende melodiā. non ſine cauſa hic addidit
caſtus. illic non addidit. quia eſt timor ali/
quis qui dicit̄ caſtus. eſt alius timor q̄ nō
dicitur caſtus. Diſcernamus iſtos duos
timores et intelligamus conſonantiam ti=
biarum. Quomodo diſcernimus? Atten=
dat charitas veſtra. Sunt homies qui ꝓ/
pterea timent deum ne mittantur in gehen
nā ne forte ardeant cū diabolo in igne eter
no. ipe eſt timor q̄ introducit charitatem ſ;
ſic venit vt exeat. Si enim ꝓpter penas ti=
mes deū. nōdū amas quē ſic times. nō bo=
na deſideras. ſ; mala caues. Sȝ ex eo quia
mala caues corrigis te ⁊ incipis bona deſi
derare. q̄ cū deſiderare cepis erit ī te timor
caſt⁹. Quid ē timor caſt⁹? Timere ne amit Auguſti.
tas ipa bona timē deū ne recedat a te. Cuȝ
auteȝ times deū ne te deſerat p̄ſentia eius:
amplecteris eū. ipo frui deſideras.

Quomodo diſtent duo timores. per ſimilitudinem duarū mulierū oſtendit. h

Non potes melius
explanare quid interſit inter duos iſtos ti/
mores ꝗ̄ ſi ponas duas mulieres marita/
tas. quarum vnam conſtituas volentem
facere adulterium ſed timet ne damnetur a
marito. Timet maritum quia adhuc amat
nequiciam. huic non grata eſt ſed oneroſa
mariti preſentia. et ſi forte viuit nequiter:
timet maritum ne veniat. Tales ſunt qui
timēt diem iudicij. Fac alteram amare vi=
rum debere illic caſtos amplexus. nulla ſe

adulterina imundicia maculare velle. iſta optat p̄ſentiā viri. Illa timet. et iſta timet Iam ġ interrogent̄ q̄re timeant. Illa dicet Timeo virū ne veniat. illa dicet. timeo virum ne diſcedat. illa dicet. timeo virum ne damnet. illa dicet. timeo virum ne deſerat Pone hec in animo ⁊ inuenis timorē quē foras mittit charitas. ⁊ alium timorem caſtum ꝑmanentem in ſeculum ſeculi. Illum timorem perfecta charitas foras mittit. q₂ ille timor tormentum habet. torquetur conſcientia peccatoru₃ nondum facta eſt iuſtificatio. Eſt ibi quod titillat mente₃. quod pungat: qđ ſtimulat. Stimulat ille timor: ſed intrat charitas que ſanat quod vulnerat timor: timor caſtus facit ſecuritatem in animo. Audiuimus duas tibias. ſcil₃ Iohannem et Dauid conſonantes. illa de timore dei dicit quo timet anima ne damnetur illa de timore quo timet anima ne deſeratur. Ille eſt timor quem charitas excludit. ille eſt timor qui permanet in ſeculum ſeculi. Ecce in his verbis predictis aperte oſtendit Augu. quis ſit timor caſtus ⁊ q̄s ſeruilis. et qualiter differant. In q̄bus etiam initialem timorem ſignificauit qui nec ex toto eſt ſeruilis. nec ex toto caſtus. ſed tanq̄₃ medius aliquid de ſeruili. et aliquid de caſto timore habet. facit eñ̄ ſeruire partim timore pene. partim amore iuſticie⁹. ꝑ quem timemus puniri ⁊ timemus offendere. Iſte timor eſt in inchoata charitate nō in perfecta. ⁊ quātū creſcit charitas tātum decreſcit iſte timor: q̄tum ad metum pene id eſt. quātū ad id quod facit timere pena₃ ⁊ q̄tum ad tormentū cōſcientie. Nā quātomaius diligimus tātominus timemus. Iſte timor notatur in illis verbis Auguſ. vbi nō negat timorem eſſe in charitate inchoata ſed perfecta. Quod non poſſet dici de ſeruili. quia vt ip̄e ſupra dixit ſeruilis timor non remanet veniēte charitate. nec intrat charitas niſi prius ille timor exeat. nec in illo timore aliquis credit in deum. et ſi credat deo: nec benefacit. etiam ſi bonū eſt quod facit. Nō eſt ergo timor ille in charitate etiam inchoata quia omnis qui charitatem habet: licet non perfectam. et in deum credit. et bona opera facit. quare ſeruilis non eſt timor ille quem in charitate inchoata fore conceſſit. et quem creſcente charitate decreſcere dixit Sed ille eſt timor initialis quem non negat eſſe in charitate niſi perfecta ſit.

Q[uod] timor ſeruilis et initialis dicitur initiū ſapientie ſed differenter. i

Sciendum tamen eſt ꝙ vterq₃ timor ſc₃ ſeruilis ⁊ initialis. in ſcripture diuerſis locis dicit̄ initium ſapientie. ⁊ ita fore comperies ſi diligenter annotaueris loca ſcripture: in quibus de timore domini fit mentio. ex alia tamē ratione ⁊ cauſa diuerſa dicitur ſ̄uilis timor initium ſapientie et ex alia initialis. Seruilis enim ideo dicitur initium ſapientie. q₂ p̄parat locum ſapientie et ducit ad ſapientiam: ſed tamen non remanet cū ea imo foras exit. Initialis vero dicitur initium ſapientie. quia eſt in inchoata ſapientia quē cum quis habere incipit. ſapientiā et charitatem habere incipit. Inde etiam eſt ꝙ vterq₃ timor dicit̄ initialis. quod inuenire poteris ꝑ diuerſa ſcripture loca Vterq₃ etia₃ timor interdū dicit̄ ſeruilis. q₂ ⁊ ip̄e initialis qui eſt i charitate inchoata aliq̄d habet de ſeruili. ſ. angorē pene. ſicut ⁊ aliquid habet de caſto. ſc₃ ꝙ timet offendere ac ſeparari.

De hoc quod Aug⁹. dicit caſtū timorem eſſe eternum. k

Illud quoq₃ diligenter eſt notandum ꝙ in ſup̄ioribus Auguſtinus dicit caſtum timorē eſſe eternum ꝑ quod cōfirmatur premiſſa ſententia. ſc₃ ꝙ ſpirit⁹ timoris erit in futuro ſicut et alia dona ſpirituſſancti. ſed non habebit omnem illum vſum quem modo habet Faciet eñ̄ tunc nos revereri deum: non timere ſeparari vel carere. Fuit ergo et in chriſto timor ille. ſed iuxta vſum illum quem habebit in futuro in ſanctis. Nō enim timuit xp̄s ſepari vel offendere deū ſed deū p̄ omnibus reueritus eſt.

An timor pene qui fuit in chriſto fuerit ſeruilis vel initialis vel alius. l

Cum autem fuerit in xp̄o timor pene. querit̄ an iſte timor fuerit mūdanus. vel ſeruilis vel initialis. Ad qđ dicim⁹ nullū eoꝝ fuiſſe i xp̄o. q₂ timor mundanus malus eſt vt ſupra dictū eſt. et

in pͥmo gradu cum modo deſerit. Seruilis vero vel initialis i pfecta charitate non eſt. Nullus ergo timoꝝ iſtoꝝ fuit in xp̄o. Quis ergo fuit timor iſte quo penaꝫ timuit? Poteſt timor ille dici naturalis vel humanus: qui oībus hoīb⁹ ineſt: quo horretur mors ac formidatur pena. Et dr̄ timor iſte natural̄ nō quia acceſſerit homini ex natura ſm ꝙ prius fuit inſtituta. quia nō fuit iſte timor cōcretus homini nec de bonis naturalib⁹ ſed quia ex corrupta natura ꝑ peccatū omnibus aduenit. cui correptio inoleuit: tāꝗ eſſet naturalis. et eſt iſte timor effectus peccati vt predictum eſt.

Iſta eſt diſtinctio. xxxiiij. huius tertij libri. In qua magiſter poſtꝗ egit de virtutib⁹ Agit de donis. Et tria facit. Nam primo agit de donis in cōmuni. Secundo de timore in ſpeciali. Tertio infert quedam ex determinatis. Primū vſqꝫ ibi Et qꝛ de timore. Scd̄m vſqꝫ ibi. Illud quoqꝫ diligēter. Tertium vſqꝫ ad finem diſtin. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionib⁹ quaꝝ prima eſt hec. Septē dona ſpirituſſancti. que a virtutibus non differūt nec in patria ceſſabunt fuerunt in xp̄o. Hanc magiſter ponens querit tres queſtiones quarū prima eſt. An dona ſpirituſſancti ſunt idē qđ virtutes. Secunda eſt. an in patria maneant in beatis Tertia eſt. an fuerunt in xp̄o. Ad duas primas queſtiones ſimul reſpōdet autoritate be. Ambro. ꝙ dona ſunt idem ꝙ virtutes. et ꝙ remaneant in patria. qꝛ in angelis et in beatis ſunt abundantius. ꝗ in nobis. Ad tertiā reſpōdet affirmatiue ꝙ iſta dona fuerunt in xp̄o. quod patet ꝑ illud. Eſaie. xj. ⁊ requieſcet ſuper eum ſpiritus domini. ſpūs ſapientie ⁊ intellectus. cōſilij ⁊ fortitudinis ſpiritus ſciētie ⁊ pietatis. et replebit eum ſpiritu timoris dn̄i. In qua quidē autoritate pluries repetit̄ ſpiritus qđ nō ideo fit ꝙ ſpirituſſancti ſunt plures in natura diuina. ſed ad deſignandū multiplicem fore effectum vnius ſpirituſſancti. Sed qꝛ in reſpōſione ad ſecundā queſtionē ꝙ dona etiā non ceſſant in patria ꝓponit in mediū quaſdam autoritates que vidētur dicere timorē i patria non manere. ⁊ ꝑ cōſequens nec alia dona. quia qua ratione non remanebit donū timoris. pari rōne nec alia dona. Pro quaruꝫ autoritatū euidentia mgr̄ dicit. ꝙ dona ſpirituſſancti erunt in futuro. ſ. in patria ſed nō habebunt ibi illos vſus quos hic habēt i via qđ declarat ſpecialiter in dono timoris. Nā timor filialis vt dicit magiſter in p̄nti vita tria in nobis facit Facit eīm pͥmo timere ne offendamus deum quem diligimus. Secūdo facit timere ne ſeparemur ab eo. Tertio facit nos ip̄m reuereri. Quantū igit̄ ad duo prima nō manebit donū timoris in patria. et hoc volunt dicere autoritates in oppoſitū allegate. Sꝫ ꝗntū ad tertiū manebit ibi. qꝛ ibi ꝑuarie vſus reuerētie que eſt dilectio cū ſubiectiōe erit qualiter etiaꝫ reuerētia in xp̄o erit Et ſubdit quoſdā dixiſſe ꝙ i chriſto ⁊ in angelis eſſet donū timoris ſolū ſm effectum ſꝫ nō ſm habitū. ſed cōmuniter a modernis hoc nō tenet̄ nec magiſter illud approbat Scđa ꝓpoſitio ē hec. Timor qui multipliciter nō qualitercūqꝫ ſumptus a charitatis conſortio excludit̄. Hanc mgr̄ exequēs dicit quattuor eſſe timores. quoꝝ pͥm⁹ ē timor mūdanus ſiue human⁹ quo timemus ꝑicula carnis ⁊ bonoꝝ mundanoꝝ amiſſionē. Et qꝛ h timor mal⁹ eſt ⁊ eum mundo mūdi ꝯtemptorib⁹ relinquēndus. nō ꝓhibet̄ tāꝗ nō habēdus Scđs ē timor ſuilis. ſ. quo qs timet penas ⁊ ex hoc a pctō ſe cohibēns bonum opatur Et lꝫ iſte timor eſt bon⁹. nō tm̄ eſt ſufficiens ad vitā eternā obtinendā. Terti⁹ eſt timor initialis ſcꝫ quo quis iam amare incipit eternū bonum. ſ. ꝙ amiſſionē ei⁹ timens incipit bn̄ agere. ⁊ iſto timore adueniente. ſil̄ aduenit charitas ⁊ timor ſuilis incipit ꝑ charitatē excludi. Quartus eſt timor caſtus ⁊ filialis ſeu amicalis. qui ꝓuenit ex amore ſcꝫ quo timemus ne deū offendam⁹. ⁊ ab eo ſeparemur Hic ſcđo timor ſuccedit initiali ⁊ ꝑmanet in eternuꝫ ſeruilis aūt nō ꝑmanebit ſꝫ deficiet. Sed ſubdit ꝙ vt patet ex dictis in prima pte iſtius diſtinctōis. Beda nō diſtinxit niſi duplicē timorem. ſ. ſeruilem ⁊ amicaleꝫ qꝛ ſub ſeruili initialē itellexit. Beat⁹ Augu. etiā niſi duos timores diſtinxit apte. ſ. caſtū q̄ ē i charitate ꝑfecta. ⁊ ſuilē q̄ nō eſt in charitate. qꝛ lꝫ ꝑ ip̄m bonuꝫ fiat nō tm̄ bn̄. qꝛ nemo inuit⁹ bn̄ facit. etiā ſi bonū ſit de ſuo genere qđ facit Iſtis p̄miſſis mgr̄ ponit autoritates timoris ſuilis di. ꝙ lꝫ timor ſuilis in charitate nō ſit. tm̄ p̄parat locū charitati. qꝛ niſi timor prius occuparet mentē nō eſſet vn̄ intraret charitas. quā tm̄ adueniēte timor expellit̄ ⁊ foras mittit̄. qđ exemplificat de ſeta ⁊ filo ſibi annexo. filum eīm nō intrat niſi ſeta exeat. ſic ē de timore ſuili ⁊ charitate. poſtea remouet quoddam dubiū Nā in canonica Iohis dr̄ ꝙ timor non eſt in charitate. ſed ꝑfecta charitas foras mittit timorē. Dubitat̄ ergo quō verū ſit qđ in pſal. dicit̄. timor dn̄i caſtus manet in ſeculum ſeculi. Nā cū in eterna beatitudine. d̄ qua pſal. loquit̄ ſit ꝑfectiſſima charitas videt̄ dictuꝫ pſalmiſte dicto apl̄i ꝯtrariū Ad qđ rn̄dens dicit ꝙ ex quo Iohēs in ſua canonica. ⁊ dauid in pſal. vno ſpū repleti locuti ſunt diſcordare nō p̄nt ſi vtriuſqꝫ dictū recte intelligatur Nā duplex eſt timor. ſcꝫ caſtus ⁊ ſeruilis. ſuilis non ſtat vt dictū eſt cū charitate. ⁊ de illo loquitur apl̄s Caſtus autē manet in patria. ⁊ de illo loqt̄ ꝓpheta. Iſtud patet ex his que dicta ſunt. Nā dictū eſt ꝙ timor ſuilis eſt quo quis ꝓpter penā timet deū. ſꝫ ex quo ille q̄ ꝓpter penā timet deū. nō amat ip̄m. iđ timor ille nō ſtat cū charitate. timor aūt caſtus ē quo qs timet deū ne ip̄m offendat. Sed ex quo ſic timere ſit amare. ideo timor ille manet cū charitate ſꝫ Qđ poſtea exemplificat mgr̄ de duabus mulierib⁹ maritatis quaꝝ vna timet cōmittere adulteriū ne a viro deꝑhendat̄. alia ſcđo ne a viro deſerat̄. Et applicat ſimile ad ꝓpoſitū vt patet in littera. Poſtea aūt cōparat magiſter timorem initialem ad caſtū ⁊ ad ſeruilem dicēs. ꝙ initialis eſt medius inter eos habens aliquid de vtroqꝫ. qꝛ ꝑtim facit ſuire deo timore pene ⁊ ꝑtim amore iuſticie. qui etiam pōt eſſe in charitate inchoata. lꝫ nō poſſit eſſe in charitate ꝑfecta et ſubdit ꝗuis initialis timor poſſit ſtare cuꝫ charitate imꝑfecta ⁊ ſeruilis non. tm̄ vterqꝫ ipſoꝝ in ſcriptura dicit̄ initiū ſapientie. Nam ſeruilis timor ſapientie ⁊ charitati locum p̄parat. Sed ipſa adueniente foras mittitur Nam initium ſapientie dicitur tanꝗ diſponens ad ipſam. Timor aūt initialis dr̄ p̄ncipiū ſapiētie. qꝛ cū inchoata ſapīa ſil̄ incipit timor ⁊ quodāmodo inchoata charitas ſine ſapīa. Iſta oīa roborat mgr̄ autoritatib⁹ ſanctoꝝ. Tertia ꝓpoſitio eſt. Donum timoris extitit in xp̄o ſm vſum patrie cū timore quodam alio. Hanc magiſter inſinuans infert ex determinatis et cōcludit primo. ꝙ donū timoris manebit i patria ſicut alia dona. ſed nō habebit ibi omnem vſum quē hic habet. vt patuit in pͥma ꝓpoſitione huius diſtinctiōis. Scđo etiā ex his concludit. ꝙ timor ille fuit in xp̄o ſm illuꝫ vſum quē hꝫ in ſanctis ſm actū. ſ. reuerentie. vt etiā ibidē dicebat̄. Vn̄ que

rit etiā incidēталiter. cū timor pene fuit in xp̄o. vtrū fuit timor mundanus vel ſeruilis vel initialis. Et reſpondet ꝙ nullus eoꝝ fuit e. Nā timor mundanus cū mūdo deſerit. Seruilis vero nec eſt in charitate inchoata nec pfecta. Initialis vero non pōt eſſe in charitate pfecta. Cū igit xp̄s ſiā mūdū deſeruit. ⁊ charitatē nō inchoatā ſʒ pfectā habuit. ſequit ꝙ timor pene quē xp̄s habuit nullus illorū timor fuit ſed fuit quidam naturalis ꝓueniens ex natura p pctm̄ corrupta. nō tanq̄ aliqd̄ bonū naturale. ſed tanq̄ effectus quidā ⁊ ſequela peccati. Et tm̄ in ſpeciali.

Quomodo differant ſapientia et ſcientia. a

D.XXXV

Poſt premiſſa diligenter cōſiderandū eſt in quo differat ſapiētia a ſciētia De hoc Aug⁹. ita ait. Philoſophi diſputantes de ſapientia diffinierunt eam dicentes. Sapientia eſt rerū humanarū diuinarūq̧ ſcientia. Ego quoq̧ vtrarūq̧ reꝝ cognitionē. i. diuinaꝝ ⁊ humanarū ⁊ ſapientiā ⁊ ſcientiā dici poſſe nō nego. Verū iuxta diſtinctionem apl̄i qua dixit. alij datur ſermo ſapientie. alij ſermo ſcientie. illa diffinitio diuidenda eſt. vt rerū diuinarū cognitio ſapientie ꝓprie nuncupetur. Humanarū vero rerū cognitio ꝓprie ſcientie nomen obtineat. Neq̧ vero q̄cquid ſciri ab homie poteſt in rebus humanis. vbi plurimū ſupuacue vanitatis ⁊ noxie curioſitatis eſt. huic ſciētie tribuo. ſed illud tantuʒ quo fides ſaluberrima que ad verā beatitudinem ducit gignitur. nutrit defenditur: roboratur qua ſciētia non pollent fideles plurimi. q̄uis polleant ipſa fide plurimum. Aliud eſt enim ſcire tantūmodo quid homo credere debeat propter adipiſcendam vitam beatam. aliud eſt ſcire quomodo hoc ip̄m et pijs opituleт vel contra impios defendat. que ꝓprio vocabulo appellat ſcientia. De his quoq̧ duabus virtutibus idem Aug⁹. differentiā ſinter eas aſſignans ſup pſal. ait. Diſtat ſapientia a ſcientia. teſtante ſctō Job q̄ quodāmodo ſingula diffiniēs ait. Sapientia eſt pietas. ſcientia vero abſtinere a malis Pietatē vero hoc loco poſuit dei cultū. que grece dicitur theoſebia. que eſt in cognitiōe ⁊ dilectione eius quod ſemp eſt ⁊ incōmutabiliter manet quod deus eſt Abſtinere vero a malis eſt in medio praue nationis prudēter ꝯuerſari. Idē q̄q̧ inter hec duo aperte diſtinguēs ait i li. xij. de tri. Diſtat ab eternorū cōtemplatione actio qua bn̄ vtimur temporalibus rebus, ⁊ illa ſapiētie. hec ſcientie deputat q̄uis ⁊ illa que ſapia eſt poſſit nūcupari ſcientia. vt apl̄s aſſerit vbi dicit. Nunc ſcio ex pte. quā ſciam pfecto cōtemplationis dei vult intelligi. In hoc ergo differētia eſt. q2 ad contemplationeʒ ſapientia. ad actionem vero ſcientia ptinet. Ecce aperte demōſtratum eſt in quo differant ſpiritus ſapientie ⁊ ſpirit⁹ ſcientie. ſcʒ vt ſapiētia diuinis ſcientia humanis attributa ſit rebus. ⁊ vt docet Auguſ. vtrunq̧ agnoſcimus in chriſto. ſ. ⁊ rem diuinam et rem humanam. ⁊ ideo de ip̄o habemus ſapientiam ⁊ ſcientiam. Cum enim legit verbum caro factum eſt. in verbo intelligitur verus dei filius. i carne agnoſcitur verus hominis filius. Item cum dicit. vidimus plenum gratie ⁊ veritatis. gratiā referam⁹ ad ſcientiam. ⁊ veritatē ad ſapientiā. quia in chriſto ſapientia ⁊ ſcientia fuit plenarie ⁊ nos ſcientiā ⁊ ſapientiaʒ de eo habemus qui eſt deus ⁊ homo.

Aug. in. xiiij li. de trinita. Diffinitio ſapiētie ſm philoſophos.

Diſtinctio ſapientie et ſciē ſm theologos

Augu. in. xij l. de triuita.

In quo differat ſapientia ab intellectu. b

Poſtēſa differentia inter ſcientiam ⁊ ſapiam. q̄d diſtet inter ſapientiam ⁊ intellectuʒ videamus: In hoc differunt illa duo. quia ſapientia ꝓprie eſt de eternis que veritati eterne contemplande intendit. Intelligentia vero nō modo de eternis eſt. ſed etiaʒ de rebus inuiſibilibus et ſpiritalibus temporaliter exortis. Per eam eñ et natura ſumma que fecit omnes naturas. id eſt diuina conſideratur. et que poſt ip̄am ſūt ſpirituales ⁊ inuiſibiles nature. vt angeli ⁊ omēs anime bone affectiones conſpiciuntur. In hoc ergo differentia eſt. quia ſapientia creator tantū conſpicitur. intellectu vero et creator et creatura q̄dam. Itē intellectu intelligibilia capimus tantū ſapientia vero non modo capimus ſuperiora: ſed etiam incognitis delectamur.

Sic ergo diſtingui poteſt inter illa tria ſcʒ intellectuʒ ſcientiam ⁊ ſapientiam. Scientia valet ad rerū temporaliū rectam amminiſtrationem ⁊ ad bonā inter malos cōuerſationē. Intelligentia vero ad creatoris ⁊ creaturarū inuiſibiliū ſpeculationē. Sapientia vero ad ſolius eterne veritatis contemplationem ⁊ delectationem.

Quō differūt ſcīa intelligentia. ⁊ ſapia.

Qd intellectus ⁊ ſcientia de quibus hic agit non ſunt illa que naturaliter habet homo. c

Et notãdũ q̃ ĩtel

lectus et ſcientia que dicuntur dona ſpiritusſancti. alia ſunt ab intellectu et ſcientia que naturaliter ſunt in anima homis. hec eñ virtutes ſunt que ꝑ gratiam infunduntur animis fidelium. vt ꝑ eas recte viuãt Illa vero naturaliter habet homo ex beneficio creationis a deo tamen. Per has autem virtutes que dicuntur dona ſpiritusſancti illa naturalia reformãtur atq; adiuuantur. vt verbi gratia. Intellectus naturalis peccato obtenebrat⁹: ꝑ virtutẽ quandam ⁊ gratiã que dicit̃ ſpiritus intelligentie reformat̃ atq; adiuuat̃ ad intelligendũ Ita et per illam virtutem que dicitur ſpiritus ſapientie iuuat̃ atq; erigitur mentis ratio ad contemplationem ⁊ delectationez eterne veritatis.

Q̃d ſapientia iſta dei eſt nec eſt illa que deus eſt. d

Illud etiã ſciendũ

eſt ꝙ ſapientia de qua nunc diſſerim⁹: non eſt illa ſapientia dei. vt ait. Auguſtin⁹ que deus eſt ſed hominis ſapientia. vera tamẽ que ſm deum eſt. ac verus ⁊ precipue cultus eius eſt. Si ergo colat mens hominis deum cuius ab eo capax facta eſt et cuius eſſe particeps poteſt ſapiens ipſa fit. et non ſua luce ſed ſumme illi⁹ lucis participatione ſapiens fit Iſta ergo hominis ſapientia etiam dei eſt. verum non ita dei eſt. vt ea ſapiens ſit deus. Nõ eñ participatõne ſui ſapiens eſt deus. ſicut mens participatiõe dei. Sic etiam dicit̃ iuſticia dei non ſolũ illa qua ipſe iuſtus eſt. ſed etiam illa quã dat homini cum iuſtificat impium.

Iſta eſt diſtinctio. xxxv. huius tertij libri. In qua magiſter poſtq̃ egit de donis abſolute. Agit de ipſis reſpectiue ſeu cõparatiue. Naz aſſerit p̃mo dr̃iam inter ſapiam ⁊ ſciam Scd̃o inter ſapiam ⁊ intellectũ. Tertio inter ſciam ⁊ intellectũz Primũ vſq; ibi. Oſtenſa dr̃a. Scd̃m vſq; ibi. Et notandũ. Tertiũ vſq; ad finẽ diſ. In ſpeciali ſnia mgr̃i ſtat in trib⁹ ꝓpoſitionib⁹ quaꝝ prima eſt hec. Conſtat inter ſapiam ⁊ ſciam ꝓut ſunt dona ſpiritusſancti fore dr̃iam. Hanc magiſter inſinuans ponit triplicem dr̃iam inter ſapiam ⁊ ſciam ꝓut ſũt dona ſpiritusſancti. Prima ẽ ꝙ q̃uis tam ſapia q̃ ſcia. poſſit dici rerũ hũanarũ diuinarũq; cognitio tñ ꝓp̃e accipiendo ſapia eſt cognitio reꝝ diuinaꝝ. ſcia v̓o rerũ humanaꝝ. Scd̃a eſt ꝙ ſapia eſt pietas q̃ grece theoſebia appellat̃. i. dei cultus q̃ videlicet cultus in dilectione dei ⁊ cognitione ꝯſiſtit. Scientia v̓o eſt abſtinere a malis. ⁊ in medio nationis praue prudẽter cõuerſari. Tertia eſt ꝙ ſapia ꝑtinet ad cõtemplationẽ ſupnoꝝ ſeu eternoꝝ. ſcientia v̓o ad actionez qua bñ vtimur tp̃alibus rebus. Iſta magiſter reprobat autoritate be. Aug. Et ſubdit ꝙ ex quo in xp̃o fuit et res diuina ⁊ res humana. de ip̃o habemus ſapiẽtiam que rebus diuinis. ⁊ ſciẽtiã. que rebus humanis attribuit̃. Scd̃a ꝓpoſitio eſt hec. Ex declaratione preſentis textus patet dr̃ia inter donuz ſapientie ⁊ intellectus. Hanc ponens ꝓponit duplicẽ dr̃iam inter ſapiam ⁊ intellectum quaꝝ prima eſt hec. ꝙ ſapientia eſt de rebus eternis vt de deo. intellect⁹ v̓o de rebus aliquibus ex tp̃e ortis. vt de creaturis Secunda dr̃ia eſt hec. ꝙ ꝑ intellectũ cognoſcimus intelligibilia ſine delectatione. ſed ꝑ ſapiam etiã de reb⁹ cognitis delectamur. ⁊ ſic ex omnib⁹ p̃dictis recolligit iſtaꝝ triũ ſcȝ ſapie ſcie ⁊ intellectus dr̃iam ſtare in hoc ꝙ ſcientia valet ad rerũ temporaliũ debitam amminiſtrationẽ ⁊ bonã inter malos ꝯuerſationem. Intellectus v̓o ad creatoris vicȝ et creaturaꝝ inuiſibilẽ ſpeculationẽ. Sapientia autẽ ad ſolius eterne veritatis cõtemplationẽ ⁊ dilectionẽ. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Intellect⁹ ⁊ ſcientia. ꝓut ſunt ſpiritusſancti dona differũt ab intellectu ⁊ ſcia. ꝓut inſunt a natura. Hanc mgr̃ ponens dicit. ꝙ ꝓut ſunt dona ſpiritusſancti infundunt̃ ꝑ grãm vt hõ ꝑ eã recte viuat ꝓut v̓o ſunt dona naturalia inſunt homi ex beneficio creatõnis. Et ſubdit ꝙ ꝑ dona ſpiritusſancti reformẽt̃ in hoĩe illa que naturaliter inſunt. qꝛ intellectus hoĩs ꝑ pctm̃ obtenebratus ꝑ ſpiritũ intelligẽtie. i. donuz intellectus adiuuat̃ ⁊ a pctõ eripit̃ Per donũ v̓o ſapie ad cõtẽplationẽ ⁊ delectationẽ et̃ne veritatis erigit̃. Addit etiã ꝙ ſapia que eſt donum dei de qua hic fit ſermo. nõ ẽ illa ſapientia que deus eſt. ſed ẽ hominis ſapientia qua homo ſapit que tñ poteſt dici dei ſapientia. non ꝙ deus ea ſapiens ſit. ſed quia a domino deo datur. ſicut dicit̃ iuſticia dei quam deus homini dat. cũ impium iuſtificat. Et tm̃ in ſpeciali.

De connexione virtutum que non ſperantur. a

Vlet etiam

ſ q̃ri vtꝝ v̓tutes ita ſint ſibi cõiuncte vt ſeꝑatim nõ poſſint poſſideri ab aliquo. ſ̃ q̃ vnaz habet oẽs habeat: De hoc etiaz Hiero. ait. Omnes virtutes ſibi herent vt q̃ vna caruerit oib⁹ careat. Qui ergo vnaz habet omnes habet. Q̃d q̃dem ꝓbabile eſt. Cũ eñ charitas mater ſit omniũ virtutum. in quocunq; mater ipſa eſt. ſ. charitas. et cuncti filij eius. i. v̓tutes recte fore eſſe credũt̃ Vñ Aug⁹. Ubi charitas eſt: quid ẽ quod ꝑ oſſit deeſſe Ubi aũt nõ eſt: quid eſt quod poſſit ꝓdeſſe Cur ergo non dicim⁹ q̃ hanc virtutẽ habet omnes hȝ. cum plenitudo legis ſit charitas. que q̃ntomagis eſt in hoĩe tantomagis ẽ v̓tute p̃ditus. Quãto vero minus tanto min⁹ ineſt v̓tus. ⁊ quãto minus ineſt virt⁹ tanto magis ineſt vicium. DI.XXXI V Hiero. ſuꝑ Eſaiam.

Si cuncte virtutes pariter ſint i quocunqꝫ ſunt. b

Vtruz vͦo pariter
quis omnes poſſideat virtutes.an alie ma
gis alie minꝰ i aliquo ferueāt queſtio eſt:
quibuſdam eniz videtur ꝙ alie magis alie
minus habeantur ab aliquo ſicut in Job
patientia emicuit in Dauid humilitas .in
Moyſe manſuetudo .qui etiam concedūt
magis aliquem mereri ꝑ aliquā vnam vir
tutem ꝗꝫ ꝑ aliam.ſicut eā plenius habet ꝗꝫ
aliā. Nō tñ magis ꝑ aliquā mereri dicunt
ꝗꝫ ꝑ charitatē.nec aliquā plenius a quoqꝫ
hri ꝗꝫ charitatē. Alias ergo magis ⁊ alias
minus in aliquo eſſe dicunt .ſed nullaz ple
nius charitate que ceteras gignit. Haſqꝫ
dicunt eſſe multas facies ꝗs memorat apo
ſtolus dicens .Ex ꝑſonis multarū facierū
⁊c. Alij verius dicūt omnes virtutes et ſi=
miles et pares eſſe in quocūqꝫ ſunt . vt qui
in vna alteri par extiterit.in omibus eidez
Augu.in.vj. li.de trinita. equalis ſit . Unde Aug. Virtutes q̄ ſunt i
animo hūano .ꝗuis alio et alio modo ſin=
gule intelligātur.nullo modo tamen ſepa=
rantur ab inuicē.vt quicūqꝫ fuerint equa=
les.verbi grā .in fortitudine . equales ſint
et prudentia et iuſticia et tꝑantia . Si eniz
dixeris equales eſſe iſtos in fortitudine . ſꝫ
illuz preſtare prudentia.ſequitur vt huiuſ
fortitudo minꝰ prudenſ ſit. Ac per hoc nec
fortitudine equales ſunt.qꝛ eſt illius forti=
tudo prudentior. Atqꝫ ita de ceteris virtu
tibus inuenies.ſi omnes eadē cōſideratio/
ne percurras. Ex his clareſcit omnes vir=
tutes nō modo eſſe connexas ſed etiam pa
res in animo hominis. Cum ergo dicit̄ ali
quis aliqua ꝑeminere virtute vt abraam
fide Job patientia.ſm vſus exteriores ac
cipiendū eſt.vel in comparatione aliorum
hominū.qꝛ vel humilitatis habitū maxie
ꝓfert.vel opus fidei.vel alicuius ceteraꝝ
virtutū precipue exequitur. Unde ⁊ ea ꝑ/
alijs pollere vel inter alios homines ſingu
lariter excellere dicit̄ .Scd̄m hunc moduz
ſcꝫ ſm rationem actuum exterioꝝ vt alibi
Augu.i epl'a ad Hierony. Aug.dicit in aliquo aliā magis eſſe virtu
tē aliā minꝰ.⁊ vnā ieſſe nō ꝩtutē ⁊ ñ alterā
Ait eñ ſic. Clariſſima diſputatione tua ſa=
tis apparuit non placuiſſe autoribus no/
ſtris.imo veritati ipi omnia paria eſſe pec
cata.etiam ſi hoc de virtutibus verum ſit
quia ⁊ ſi verū eſt eū qui habet vnā omnes
virtutes habere,⁊ eū qui vnam nō habet
nullaz habere.nec ſi peccata ſunt paria.qꝛ
vbi virtus nulla eſt.nihil rectum eſt nec ta
men ideo nō eſt prauo prauius diſtortoqꝫ
diſtortius. Si aūt quod puto eſſe veriꝰ ſa=
criſqꝫ litteris ꝯgruentius.ita ſunt anime i
tentiones vt corporis membra.nō ꝙ vide=
antur locis ſed ꝙ ſentiant̄ affectibus.⁊ ali
us illuminatur amplius.aliꝰ minus.alius
omnino caret lumine.profecto vt quiſqꝫ il
luſtratione pie charitatis affectꝰ eſt.in alio
actu magis.in alio minus.in aliquo nihil.
ſic dici pōt habere aliā. ⁊ aliam nō habere
⁊ aliā magis aliā minus. Nam ⁊ maior eſt
in iſto charitas ꝗꝫ in illo.et ideo recte poſ/
ſumus dicere ⁊ aliqua in iſto:nulla in illo:
ꝗtum ꝑtinet ad charitatē que pietas eſt ⁊
in vno homie quidē ꝙ maiorē habeat pu/
dicitiā ꝗꝫ patientiā. ⁊ maiorē hodie ꝗꝫ he=
ri ſi ꝓficit i ea ⁊ adhuc nō habeat ꝯtinētiā
⁊ habeat nō ꝑuā miſericordiā. Et vt gene/
ralit̄ breuiterqꝫ cōplectar quā de ꝩtute ha
beo notionē. virtus eſt charitas qua id qđ
diligēdum eſt diligitur. Hec ⁊ in alijs ma
ior eſt in alijs minor. ⁊ in alijs nulla ē. Ple
niſſima vero que iam non poſſit augeri ꝗꝫ
diu hic homo viuit in nemine eſt. Hic inſi
nuari videtur.ꝙ aliquis ea ratione poſſit
dici habere vnam virtutem magis ꝗꝫ aliā
quia ꝑ charitatē magis afficit̄ in actu vni=
us virtutis ꝗꝫ alterius. ⁊ ꝓpter differenti=
am actuū ipas virtutes magis vel minus
habere dicit̄ .pōt ⁊ aliquā nō habere.cum
tamen ſimul omnes ⁊ pariter habeat ꝗtuz
ad mentis habitū vel eſſentiā cuiuſqꝫ . In
actu vero aliā magis aliam minus hꝫ.ali/
am etiā non habet. vt vir iuſtus vtens cō=
iugio non habet continentiā in actu quam
tamē habet in habitu. Cur ergo nō dican=
tur paria peccata? Forte quia magis facit
ꝯtra charitatē q̄ grauius peccat.minus:q̄
leuius. Nemo eniz peccat niſi aduerſus il
lam faciendo que eſt plenitudo legis. Jđo
recte dicitur Qui offenderit in vno factus
eſt omniū reus.i.contra charitatē facit in
qua pendent omnia.

Repetit đ charitate vt addat quo modo tota lex in ea pendet. c

Cum duo ſint ꝓce
pta charitatis in ꝗbus vt ꝑtaxatū eſt tota
lex pendet ⁊ ꝓphete. Aduertendū eſt quo=
modo hoc fit cū in lege ⁊ ꝓphet] mlta fue=
rint cerimonialia mādata q̄ ſi ad charita=
tis ſanctificationē pertinuiſſent, viderētur

nõdũ debere ceſſare. Quia vero nõ iuſtifi-
cationis gratia quaꝫ facit charitas inſtitu
ta ſunt ſed in figura futuri. et in onus poſi-
ta. ideo clareſcente veritate ceſſauerũt ve-
lut vmbra. Ueruntamen et ipſa cerimoni-
alia ſm ſpiritualem intellectum quem con
tinent. et omnia moralia ad charitatem re-
feruntur. Pertinẽt enim omnia ad decem
mãdata in tabulis ſcripta vbi omniũ ſum-
ma ꝯſtringitur. ex quibus cetera emanãt
ſicut in ſermone domini octo vi[r]tutes pre
mittuntur ad quas cetera referuntur Et ſi
cut ad decẽ mãdata decalogi cetera referũ
tur. ita ⁊ ipſa decẽ ad duo mãdata charita
tis ꝑtinẽt Oia ḡ ad duo mãdata charitati
ꝑtinent: q2 ꝑ charitateꝫ iplent̃. ⁊ ad chari
tatẽ tanꝙ̃ ad finẽ referri debẽt. Uñ Aug⁹.

Augꝰ. li. de doc. xpi.

Totam magnitudinem et amplitudinẽ di
uinorum eloquiorũ poſſidet charitas qua
deũ ꝓximũ qꝫ diligimus que radix eſt om
nium bonorum. Unde veritas ait. In his
duobus mandatis vniuerſa lex pendet et
prophete. Si ergo non vacat omnes pagi
nas ſanctas perſcrutari oia inuolucra ſer-
monum euoluere. tene charitatẽ vbi pen-
dent omnia: q2 perfectio eſt ⁊ finis omniũ.

Auguſti. in ench.

Tunc eñ ⁊ precepta et conſilia recte fiunt
cum referunt̃ ad diligendũ deum ⁊ proxi-
mum ꝓpter deum. Quod vero timore pe-
ne vel aliqua intentione carnali fit vt nõ re
feratur ad charitatem. nondum fit ſicut fie
ri oportet q̃uis fieri videat̃ Inimicus eñ
iuſticie eſt q ni pene timore nõ peccat Ami
cus vo iuſticie qui eius amore nõ peccat.
Omniũ ergo hec ſũma eſt vt intelligat̃ le-
gis ⁊ omniũ diuinaꝝ ſcripturarũ plenitu
do eſſe dilectio dei ⁊ ꝓximi.

Augu. ad anathaſiũ.

Iſta eſt diſtinctio. xxxvj. huius tertij libri. In qua magiſter poſtꝙ̃ egit de virtutum ⁊ bonorum adinuicem cõparatione. Agit de vtutũ ꝯnexione. Et tria facit. Nã ꝓpter ꝯnexionẽ querit primo. an ab habente vnã virtutẽ oẽs habeant̃. Secundo. an ab habente vnã virtutẽ omnes equaliter habeant̃. Tertio inq̃rit de ꝯnexiõe ꝑceptoꝝ. q̃bus actꝰ vtutũ reꝑant̃. Primũ vo vſqꝫ ibi. Utrũ vo pariter. Scdm vſqꝫ ibi. Cũ aũt duo ſunt. Tertiuꝫ vſqꝫ ad finẽ diſ. In ſpeciali ſnĩa magiſtri ſtat in tribꝰ propoſitionibus quarũ prima eſt hec. Uirtutes ita ſunt ꝯnexe ꝙ vna ſine oibus haberi non põt. Hanc mgr̃ inſinuãs querit vtrum virtutes ſint ꝯnexe. ꝙ q̃ vnã habet oẽs habeat. Et rñdet ꝙ ſic. quod ꝓbat autoritate be. Hiero. qui dicit ſic ipſas ſibi coherere. vt q̃ vnã habet omẽs habeat. ⁊ q̃ vna caret oibus careat qđ etiã ꝓbabile eſt. Naꝫ ex quo charitas eſt oĩm virtutum ⁊ legis plenitudo. legitur in quocunqꝫ eſt charitas in eo ſunt oẽs virtutes. Scda ꝓpoſitio Quãuis virtutes inter ſe fore equales debeãt teneri põt tñ inequalit̃ a nobis haberi Hãc mgr̃ ponẽs querit vtrũ habens oẽs virtutes habeat eas equalit̃ vel inequaliter. Ad quã queſtionẽ rñdendo primo recitat circa hoc opinionẽ cui nõ videt̃ aſſentire. Et eſt opinio quorũdã dicentiũ ꝙ alique virtutes habent̃ magis alique minus ab hoibus ipſas habentibꝰ ſicut in Iob viguit patientia. in Dauid humilitas. in Moyſe mãſuetudo. in Abraam fides. Et etiã iſti dicũt ꝙ aliqui poſſunt plus mereri ꝑ vnã virtutem ꝙ̃ ꝑ aliaꝫ ⁊ habent vnã plenius ꝙ̃ aliã. Iꝫ tamen ꝑ nullam poſſit plus mereri ꝙ̃ ꝑ charitateꝫ que charitas ꝓducit. Poſtea vo ponit ſolutionẽ q̃ſtionis veriorẽ ſm opinionẽ alioꝝ qui dicunt ꝙ eo mõ quo virtutes ſunt ſimul in aliquo eodem modo ſunt etiaꝫ equales. ita ꝙ q̃ eſt par vel equalis alteri in vna vtute. etiã eſt eidẽ equalis in omnibus. qđ poſtea autoritate be. Aug. Reſpondet ad illud qđ prima queſtio inducebat ſcꝫ ꝙ aliq̃s dr̃ excellere aliũ in aliqua virtute: vt in fide Abraã in patientia Iob ꝓcellebãt. Illud dicit mgr̃ fore intelligendũ q̃tũ ad vſum actꝰ interioris. ſ. ſm qđ vnus magis exequitur actum vnius virtutis ꝙ̃ actũ alicuius alterius virtutis. Uel intelligẽduꝫ eſſe dicit ꝙ illi hmõi virtutibus magis pollebant in comparatione ad alios hoies ⁊ nõ in cõparatiõe ad alias vtutes. Et hoc iterum confirmat autoritate Ex qua cõcludit ꝙ virtutes q̃tũ ad ſubſtãtiã ſeu eſſentiam habitus ſunt equales ſi equalit̃ habent̃. ſed q̃tũ ad actũ vna habet̃ magis ꝙ̃ alia Ex iſta tñ nõ ſequit̃ vt dicit magiſter ꝙ etiaꝫ peccata ſint equalia. q2 nõ equaliter ſunt contra charitatẽ. ſed vnum magis aliud minus. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Omnia ꝑcepta decalogi ad duo ꝑcepta charitatis referũtur ⁊ ꝑ veram dilectionẽ dei ⁊ ꝓximi adimplent̃ Hanc ponẽs querit quomodo illud poſſit eſſe verũ qđ in duobus ꝑceptis charitatis de dilectiõe dei ⁊ ꝓximi lex pendet ⁊ ꝓphete. cũ in lege ⁊ ꝓphetis multa continent̃ cerimonialia mandata que iam ceſſauerũt. vt circũciſio ⁊ cerimonie ſacrificioruꝫ que nec ceſſaſſe debuiſſent ſicut nec charitas ceſſat. Ad quod reſpõdet ꝙ ex quo cerimonialia impoſita fuerunt in figura futurorum. ideo aduenıente veritate ceſſare debuerunt Nihilominꝰ tñ ad charitatẽ referunt̃ ſm ſpiritualeꝫ intellectũ quẽ cõtinent. quod patet ex hoc ꝙ omnia que ſũt in lege ſiue moralia ſiue cerimonialia. ad decẽ ꝑcepta decalogi reducunt̃. Ex q̃bꝰ cetera manãt Et eodẽ mõ ipſa decẽ ad duo charitatis mãdata tanꝙ̃ ad ſuũ finẽ referunt̃. Qđ autoritate bea. Auguſ. pulchre declarãs cõfirmat. Et tñ in ſpeciali.

De decem preceptis quomodo cõtineant̃ in duobus mandatis charitatis. a

DI. XXXVII

Ed iaꝫ diſtri

ſ butio decalogi q̃ i duobꝰ mãdatis cõplet̃ cõſideranda eſt Habet eñ decalogus decẽ ꝑcepta q̃ ſunt decacordum pſalteriũ. que ſic ſunt diſtributa. vt tria que ſunt in ꝑma tabula ꝑtineãt ad deũ. ſ. ad cognitioneꝫ ⁊ dilectionẽ trinitatis. Septem que ſunt in ſecunda tabula ad dilectionẽ ꝓximi.

Augu. de. x. cordis.

De primo precepto. b

Primum in prima tabula eſt. Nõ habebis deos alienos. non

facies tibi ſculptile neqꝫ omnem ſimilitudi
nem ꝛc. Hec Origenes dicit eſſe duo man
data. ſed Auguſti. vnum. hoc enim ipſum
qđ dixerat nō habebis deos alienos perfe
ctius explicat cū ꝓhibet coli figmēta. ſ. ido
lum vel ſimilitudinē alicuiꝰ rei. Que duo
Origenes ita dicit diſtare: vt idolū ſit qđ
nihil habet ſile ſui. ſimilitudo vero qđ habꝫ
Quđ idolum nihil eſſe đr in mundo. ſpeciem alicuius rei. vt verbigra. Si quis
in auro vel in ligno vel alia re faciat ſpeci/
em ſerpentis vel auis vel alicuiꝰ rei. Et ſta
tuat ad adorandum. non idolum ſed ſimili
tudinē fecit. Qui vero facit ſpeciem quam
non vidit oculus ſed animus ſibi finxit. vt
ſi quis humanis membris caput canis vel
arietis formet. vel in vno habitu hominis
duas facies non ſimilitudinē ſed idolū fa=
cit. qꝛ facit qđ nō habet aliquid ſimile ſui.
Ideo dicit apls qꝛ idolū nihil eſt in mun=
do. Nō eñ aliqua ex rebꝰ conſtantibꝰ aſſu
mitur ſpecies ſed qđ mens ocioſa et curio=
ſa reperit. Similitudo vero eſt cum aliqđ ex
his q̄ ſūt vł in celo vel in terra vel in aquis
formatur. Augꝰ vero ita exponit illud. Ido
lū nihil ē in mūdo. i. inter creaturas mūdi
nō eſt forma idoli. materiam eñ formauit
deꝰ. ſed ſtulticia hoīm formaꝫ dedit. Que=
cunqꝫ facta ſunt naturaliter facta ſunt per
verbū. ſed forma hominis in idolo non eſt
facta ꝑ verbū. ſicut peccatum nō eſt factū
ꝑ verbū ſed eſt nihil. ꝛ nihil fiunt homies
Queſtio ī expoſitiōe horū verborūꝫ ia ꝑ ipſum facta cuꝫ peccant. Sed queritur quomodo hic di
catur forma idoli non eſſe facta ꝑ verbum
cum alibi legatur. Omnis forma. omnis cō/
pago. omnis concordia ꝑtium facta eſt ꝑ
verbum. Hoc autē a diuerſis varie ſoluitur
Quidam enim dicunt omnem formam: et
quicquid eſt a deo eſſe inquātum eſt. ꝛ for=
mam idoli inquantū eſt vel inquantū for=
ma eſt a deo eſſe. ſꝫ non inqꝫtum idoli eſt. i.
poſita ad adorādū. In hoc eñ nō eſt crea/
tura ſed ꝑuerſio creature. Sicut illud qđ
peccatum eſt inqꝫtum peccatū eſt nihil eſt
ꝛ homines cum peccant nihil fiunt. qꝛ ab
Hiero. ſuper Ezech. illo qui vere eſt ſeperantur. Unde Hierony.
Quod ex deo nō eſt. qui ſolus vere eſt. nō
eſſe dicitur. Ideoqꝫ pctm̄ qđ nos a vero eſſe
abducit nihil eſſe vel nō eſſe dicitur. Alij vero
dicūt omnē formā que. ſ. naturaliter eſt. et
oēm quod naturaliter eſt eſſe a deo. ſed for
ma idoli non eſt naturaliter. quia nature
iuſticie nō ſeruit. Id enim naturaliter eſſe
dicitur quod ſimplici nature iuſticie que
De ſcđo precepto. deus eſt militat. non reſultat. et naturam
creatam non viciat. Secundum prece/
ptum eſt. Non aſſumes nomen dei tui in=
uanum. Quod eſt dicere ſm litteraꝫ. Non
iurabis ꝓ nihilo nomē dei. Allegorice vero
precipitur vt nō putes creaturaꝫ eſſe xp̄m
dei filium. qꝛ omnis creatura vanitati ſub=
iecta eſt: ſed equalem patri. Tertiū vero De tertio precepto.
p̄ceptū. Memento vt diē ſabbati ſctifices
vbi ſm litteram p̄cipitur ſabbati obſeruā=
tia. Allegorice vero vt requiem ꝛ hic a vici=
is. ꝛ in futuro in dei cōtemplatione expe=
ctes ex ſpiritu ſancto. id eſt. ex charitate et
dono dei. non quod ſpiritusſanctus ſine patre
et filio hoc operetur. Accepit vtiqꝫ eccleſia Quare in ſpiritu ſancto dr ꝓprie fieri re miſſio pctōꝝ
hoc donū vt in ſpiritu ſancto fiat remiſſio
peccatoruꝫ. quam remiſſionem cū trinitas
faciat. ꝓprie tamen ad ſpiritū ſanctum di=
citur ꝑtinere. quia ipe eſt ſpiritus adoptio
nis filiorū. Ipſe eſt patris ꝛ filij amor ꝛ cō
nexio vel communitas. Ideoqꝫ iuſtifica=
tio noſtra et requies ei attribuitur ſepius.
Hec ſunt tria mandata prime tabule ad
deum ꝑtinentia. Et primū quidē quod eſt
de vno deo colēdo ꝑtinet ad patrē in quo
eſt vnitas vel autoritas. Scđm ad filiū in
quo eſt equalitas Tertiū ad ſpiritū ſanctū
in quo eſt vtriuſqꝫ cōmunitas.

De mandatis ſcđe tabule. C

In ſecūda vero ta

bula ſeptem erant mandata ad dilectioneꝫ
ꝓximi pertinētia quorum primum ad pa/
trem carnalem refertur ſicut primū prime ta
bule ad patrem celeſtem. Quod eſt hono=
ra patrem tuuꝫ ꝛ matrē tuam vt ſis longe
uus ſuper terraꝫ ſcꝫ viuentium. Parētes
vero ſic ſunt honorandi vt eis debita reue
rētia exhibeatur. ꝛ neceſſaria miniſtrētur. Scđꝫ p̄ceptū
Secundum eſt non occides. vbi ſm lit
teram actus homicidij prohibetur. ſcđm
ſpiritum vero etiam voluntas occidendi.
Unde huic mandato ſm litterā fit ſuꝑad/
ditio in euāgelio. quia littera euangelij ex
primitur. quod legis littera non exprime=
batur. Euangelij littera exprimit intelligē
tiam ſpiritualem. id eſt quā ſpirituales ha=
bent. ꝛ ſm quā ſpiritualiter viuitur. Lit=
tera legis ſenſum carnalē. id eſt. quē carna
les habent. et ſm quem carnaliter viuitur
cui facta eſt ſuperadditio. Tertium eſt De tertio precepto.
non mechaberis. i. ne cuilibet miſcearis ex Hi. Augu. ſuꝑ Exodū.
cepto federe matrimonij. A ꝑte enim totū
intelligitur. Nomine ergo mechie omnis ꝯcu
bitus illicitus. illoꝝ quoqꝫ membroꝝ non
legittimus vſus ꝓhibitus debet intelligi.

De q̄rto p̄cepto.

Quartum eſt nõ furtum facies vbi ſacrilegiũ ⁊ rapina oīs ꝓhibeꝰ. Nõ eñ rapinã pmiſit qui furtũ ꝓhibuit. ſed furti nomie bene intelligi voluit oēm illicitã vſurpationem rei aliene. Sacrilegiuꝫ tribus modis cõmittiꝰ. qñ. ſ. vel ſacrum de ſacro vel non ſacrũ de ſacro. vel ſacrum de non ſacro auferꝰ. Sacrum xͦo diciꝰ quicquid mãcipatum eſt cultui diuino vt eccleſia vel res eccleſie. Hic etiã vſura ꝓhibetur que ſub rapina continetur. Unde Hierony. vſuras querere vel fraudare. aut rapere nihil intereſt. Comoda fratri tuo et accipe quod dediſti ⁊ nihil ſupfluum queras quia ſuperabundantia in vſura computaꝰ. Eſt enim vſura vt ait Augꝰ. Cũ quis plus exigit in iniuria vel qualibet re q̃ȝ acceperit. Item Hierony. Putant aliqui vſurã tñ eſſe in pecunia. ſed intelligant vſuram vocari ſuperabundantiã. ſ. quicquid eſt ſi ab eo qd̄ dederit plus eſt. vt ſi in hyeme demus decem modios. et in meſſe. xv. recipiamus.

Hiero. i q̄daȝ ep̄la.

Hierony. ſup Ezechie.

Si vero queriꝰ de filijs iſrael qui domino iubente ab egyptijs mutuauerũt vaſa aurea ⁊ argẽtea ⁊ veſtes p̄cioſas et aſportauerunt. vtrũ furtũ cõmiſerint. Dicimus eos q̄ vt parerent deo iubẽte illud fecerunt non feciſſe furtũ. nec omnino peccaſſe. Un̄ Augꝰ. Iſraelite nõ furtũ fecerunt. ſed deo iubente miniſteriũ p̄buerunt. Hoc eñ deꝰ iuſſit qui legeꝫ dedit ſicut miniſter iudicis ſine peccato occidit queꝫ lex p̄cipit occidi Sed ſi id ſponte faciat homicida eſt. etiam ſi eum occidat quẽ ſcit a iudice occidendũ Infirmi autẽ q̄ ex cupiditate egyptios deceperũt magis pmiſſi ſunt hoc facere illis q̄ iure talia paſſi ſunt. q̃ȝ iuſſi. Hic opponitur ꝙ etiam boni in iſto opere peccauerũt: qꝛ naturalem legem cui concordat euangeliũ ⁊ lex moralis p̄ceptionis trãſgreſſi ſunt Que eſt. Quod tibi non vis alij ne feceris Quã veritas ſcripſit in corde hominis. et qꝛ non legebat in corde. iterauit in tabulis vt voce forinſecus admota: rediret ad cor. ⁊ ibi inueniret quod extra legeret. Hãc ergo illi p̄uaricari videꝰ in illo facto alijs facientes qd̄ nolebant ſibi fieri. Sed ibi ſubintelligendũ eſt iniuſte vt non alij ſcꝫ iniuſte facias quod tibi nõ vis fieri. Alioquin huius p̄uaricator eſt iudex duꝫ punit reum nolens aliquid tale ſibi fieri. Ita etiam ⁊ illud domini verbuꝫ. Omnia quecunq̧ vultis vt faciant vobis homines. ⁊c̄. De bonis accipiendũ eſt que nobis inuicẽ exhibere debemus. Quintũ p̄ceptum eſt

Si furtũ fecerũt filij iſrael qñ expoliauerũt egyptios Augu. ſuper pſalmiſtam.

De q̄nto precepto.

Non loqueris cõtra ꝓximũ tuum falſum teſtimoniuꝫ. vbi crimen mendatij ⁊ periurij ꝓhibetur. Solet autem queri. vtruꝫ ꝓhibitũ ſit omne mendacium: Quidam dicunt illud tñ ꝓhiberi quod obeſt ⁊ nõ pdeſt ei cui diciꝰ Tale eñ non eſt aduerſus ꝓximũ. vt ideo videaꝰ hoc addidiſſe ſcriptura Sed de mẽdatio magna queſtio eſt que nec cito explicari poteſt.

Augu. ſuper Exoduꝫ ſcꝫ ſi oē mẽdacium ibi ꝓhibetur

Iſta eſt diſtinctio. xxxvij. huius tertij libri. In qua magiſter poſtq̃ȝ egit de habitibꝰ virtutũ ⁊ bonoꝝ Incipit agere d̄ his q̄ ꝯſiſtũt i actibus p̄ceptoꝝ. Et tria facit. Nam pmo p̄mittit q̄daꝫ de p̄ceptis generalia. Scd̄o determinat quedã de p̄ceptis que ſunt ad deũ ſpecialiter ordinãtia. Tertio exemplificat p̄cepta q̄ ſunt ſpecialiter ad ꝓximũ ſonantia. Primũ vſq̧ ibi Primũ in prima. Scd̄m vſq̧ ibi. In ſcd̄a xͦo tabula. Tertiũ vſq̧ ad finẽ diſ. In ſpāli ſn̄ia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibꝰ. quarum pma eſt hec. Decẽ ſunt decalogi nobis mãdata a deo ꝑ moyſen in duabus tabulis tradita vel donata. Hanc magiſter inſinuans dicit ꝯſiderãdũ eſſe de mandatis decalogi que in duobus mandatis ſcꝫ dilectione dei ⁊ ꝓximi cõplenꝰ. Nã decalogus ſm magiſtrũ habet decẽ mandata ſiue p̄cepta qꝛ decalogꝰ eſt illud decacordũ. i. decẽ cordarũ pſalteriũ de quo dꝛ in pſal. In pſalterio decacordo pſallã tibi. Et ſũt illa decẽ p̄cepta filijs iſrael ꝑ moyſen in duabꝰ tabulis digito dei ſcriptis tradita. ita ꝙ tria q̄ ſunt i pma tabula ordinãt hoīem ad deũ. ſeptẽ aũt que ſunt in ſcd̄a tabula ordinãt ad dilectionẽ ꝓximi. Scd̄a propoſitio Ut tria mãdata prime tabule ordinãt hoīem ad deũ. ita ſeptẽ p̄cepta tabule ſcd̄e ordinãt ad ꝓximũ. Hãc mgr̄ inſinuãs dicit. ꝙ triũ p̄ceptoꝝ pme tabule que ordinãt ad deum. Primũ eſt Nõ adorabis deos alienos: non facies ſculptile ſiue idolũ neq̧ omnem ſimilitudinẽ. Iſtud p̄ceptũ diuidit Origenes i duo p̄cepta. diſtinguens inter idoluꝫ ⁊ ſimilitudinẽ Nã cũ aliquis facit imaginẽ rei alicuius exiſtẽtis in natura. vt hoīs ſerpentis vel ouis diciꝰ facere ſimilitudinẽ. Si xͦo facit imaginẽ alicuiꝰ qd̄ nunq̃ȝ vidit oculus. ſed tñ fingit hoīs animus. eo ꝙ natura ſile non hꝫ. diciꝰ facere idolũ. Un̄ ap̄ls dicit. ꝙ idolũ nihil ẽ in mũdo. Sed. b. Aug. dicit ꝙ ſit niſi vnũ p̄ceptum qd̄ exprimiꝰ his xbis. nõ habebis deos alienos. Illud xͦo qd̄ addiꝰ. nõ facies ſculptile. nõ eſt aliud p̄ceptũ ſed eiuſdeꝫ p̄cepti ꝑfectior explicatio. Et ſn̄ia iſta. b. Aug. apparet verior. Ad autoritatẽ apoſtoli quã Origenes allegat ꝓ ſe. ſ. idolũ nihil ẽ in mundo illã exponit. b. Augꝰ. dicẽs ap̄lm velle dicere ꝙ forma idoli nõ eſt inter creaturas mundi computanda. qꝛ lꝫ materiã idoli deus creauit. formam tñ eius hoīm ꝑuerſitas edidit. ⁊ iõ idolũ nihil eſt. qꝛ eiꝰ forma ꝑ verbũ dei facta nõ eſt. vt etiã peccm̄ nihil ẽ. qꝛ ꝑ verbũ dei factũ nõ eſt. vt patet. Joh. j. Sꝫ ꝯtra illud obijcit magiſter ⁊ dicit. Cum beatꝰ. Augu. alibi dicat ꝙ oīs forma ⁊ compago eſt facta per verbum quõ tũc põt eſſe verũ ꝙ forma idoli non ſit facta per verbũ. Ad quod reſpondet dupliciter. Nã pmo ſm quoſdam poteſt dici ꝙ forma idoli inq̃ȝtum eſt a deo eſt. ſic etiã peccatũ. et quicquid eſt inquantum eſt a deo eſt. Sed forma idoli non eſt a deo inquãtum poſita eſt ad adorandũ. quia ſic nõ eſt creatura ſed magis ꝑuerſitas creature. ſicut etiã peccatum inq̃ȝtum peccatum nõ eſt a deo nec creatura ſed creature defectus. Secũdo rũderi poteſt ſm alios ꝙ hec ꝓpo

ſitio. Omnis forma a deo eſt intelligēda ē de forma que naturaliter habet eſſe. qualis nō eſt forma idoli eo ꝙ vere iuſticie que eſt deus non aſſimilat. Secundū p̄ceptū p̄me tabule eſt. Nō aſſumes nomē dei tui inuanū. i. nō iurabis ꝑ nihilo ꝑ deū vel ꝑ nomē dei Uel ſm ſenſum allegoricū ꝓhibet hic xp̄s eſſe creatura: vt ſit ſenſus mādati. Nō aſſumes. i. nō putes xp̄m eſſe creaturā. Tertiū p̄ceptū prime tabule eſt. Memento vt diez ſabbati ſanctifices. ꝑ qḋ ſm lr̄am p̄cipitur ſabbati obſeruantia. Sed allegorice mādatur nobis vt in p̄ſentia a vicijs quieſcam⁹. vt in futuro dei cōtemplationē a ſpiritu ſancto expectemus. ⁊ dicit a ſpiritu ſancto expectemus nō ideo q: ſp̄ūſſanctus iſta operetur ſine patre ⁊ ſine filio. ſ; q: remiſſio peccatoꝝ appropriat ſpiritui ſancto. Iſta tria p̄cepta adaptat mgr̄ trib⁹ ꝑſonis. Primū patri. ſcḋm filio. tertiū ſpirituiſancto. Tertia propoſitio eſt hec Scḋa tabula moyſi data cōtinuit ſeptem p̄cepta ad dilectionē ꝓximi ordinata. Hoꝝ p̄ceptoꝝ magiſter in hac p̄ſenti diſtinctione enumerat quinq;. alia duo reſeruans ad aliā diſtinctionē. Primū eſt de honore parentū corꝑaliū. Scḋm eſt de nō occidendo. vbi l; ſm lr̄am. i. ſm legē moyſi ꝓhibeat tm̄ actus occidēdi. ſm ſp̄m tñ. i. ſm legē euangelicā etiā volūtas occidendi ꝓhibet. quod lr̄a euangelij plane exprimit Tertiū eſt. Nō mechaberis. vbi ſm bea. Aug. noīe mechie oīs illicitus cōcubitus atq; oīs membroꝝ illicit⁹ vſus ꝓhibet. Quartū eſt. Nō furtū facies. vbi noīe furti oēm illicitam vſurpationē rei aliene voluit dn̄s intelligi ⁊ iſto p̄cepto ꝓhibetur vſura rapina ⁊ ſacrilegiū. qḋ tripliciť cōmittit. ſ. dum vel ſacrū ď ſacro. vel nō ſacrū de ſacro. vel ſacrū de nō ſacro auferť. ſacrū aūt dicit eſſe illud quod diuino cultui exiſtit mancipatū. Quintū eſt. Nō loqueris cōtra ꝓximū tuū falſum teſtimonium quo p̄cepto crimen mēdacij ⁊ periurij ꝓhibet. Et tm̄ in ſp̄ali de ſnīa hui⁹ diſtinctionis.

De triplici genere mendacij. a

DI. XXX VIII

Augꝰ. ſuper pſal. v.

Ciēdū tamē

s tria eſſe genera mendatioruz Sunt eñ mendacia quedam ꝓ ſalute vł comodo alicuius non malicia ſed benignitate dicta: qualiter obſtetrices mētite ſunt ⁊ raab. Eſt ⁊ aliud mendacij genus quod fit ioco quod nō fallit Scit eñ cui dr̄ cauſa ioci dici ⁊ hec duo genera mendacioꝝ nō ſunt ſine culpa. ſed non cum magna. Perfectis ꝟo nō ꝯuenit mentiri nec etiā ꝓ temporali vita alicuius ne ꝓ corpore alterius animā ſuā occidant. Licet autē eis veꝝ tacere ſed nō falſum dicere: vt ſi quis non vult hoiem ad mortem ꝓdere verū taceat: ſ; nō falſum dicat. Tertiū ꝟo gen⁹ mendacij eſt quod ex malignitate ⁊ duplicitate ꝓcedit cunctis valde cauendū. His videť innui mēdacia illa que fiunt ioco vel ꝓ ſalute alicuius: imꝑfectis eſſe venialia peccata. ꝑfectiꝭ ꝟo illud qḋ ꝓ commodo alterius dicitur eſſe damnabile qḋ etiā de mendacio iocoſo putari pōt precipue ſi iteret. De mēdacio aūt obſtetricū ⁊ raab ꝙ fuerit veniale. Auguſti. tradit dicens. Forſitan ſicut obſtetrices non remunerate ſunt q: mentite ſunt. ſed q: infantes liberauerūt. et ꝓpter hanc miſericordiam veniale fuit peccatū. nō tñ nulluz: ſic raab liberata eſt ꝓpter liberationē exploratorū ꝓ qua fuit veniale peccatū. Sed ne putet quiſq; in ceteris peccatis ſi propter liberationē hoim fiant ita poſſe concedi veniam Multa eñ mala deteſtanda talē ſequuntur errorē. Poſſum⁹ eñ ⁊ furando alicui ꝓdeſſe. ſi pauꝑ cui datur ſentit cōmodum ⁊ diues cui tollitur non ſentit incōmodum Ita ⁊ adulterando poſſumus ꝓdeſſe ſi aliqua niſi ad hoc ei cōſentiat appareat amādo moritura ⁊ ſi vixerit penitendo purgāda. nec ideo pc̄m̄ graue negabiť tale adulteriū. Sciendū eſt etiā octo eſſe genera mēdacij. vt Auguſ. in li. de mendacio tradit. Que diligenter notanda ſunt vt appareat qḋ mēdaciū ſit veniale ⁊ qḋ dānabile Primum capitale eſt mendaciū longeq; fugiēdū quod fit in doctrina religionis. Ad qḋ nulla cauſa quiſq; dȝ adduci. Scḋm qḋ tale eſt vt nulli ꝓſit ſed obſit alicui. Tertium qḋ ita ꝓdeſt alteri vt obſit alteri. Quartū ſola mētiēdi fallēdiq; libidine qḋ maximū mēdaciū eſt. Quintū quod fit placēdi cupiditate de ſuaui eloquio. His omnib⁹ euitatis ſequitur ſextuz gen⁹ quod ⁊ nulli obeſt ⁊ ꝓdeſt alicui. vt ſi quis pecuniā alicuius iniuſte eſſe tollendā ſciens vbi ſit neſcire ſe mētiat. Septimū quod ⁊ nulli obeſt ⁊ ꝓdeſt alicui. vt ſi quis nolens hominem ad mortē queſitū prodere mentiat. Octauū quod nulli obeſt ⁊ ad hoc ꝓdeſt vt ab immundicia corpis aliquē tueat. In his aūt tanto minus peccat quiſq; cū mentiat q̃to magis a p̄ma recedit. Quiſq̄s ꝟo aliquod genus eſſe mendatij qḋ peccatū non ſit putauerit: decipit ſeip̄m turpiter cum honeſtum eſſe deceptorē alioꝝ arbitretur Oīe ergo genus mendacij ſūmopere fugē. q: oīe mendaciū non eſt a deo.

Qḋ mēdaciū obſtetricuz et raab fuit veniale.

Aug. de. viij generib⁹ mendacij.

Quid ſit mendacium. b

Hic videndun eſt

quid ſit mendatiū. ⁊ quid ſit mentiri. Deinde vtrū omne mendatiū ſit pc̄m̄ et quare: Mendatium eſt. vt ait Augu. falſa ſignificacio vocis cum intentione fallendi. vt ergo mēdatium ſit. neceſſe eſt vt falſum proferatur. ⁊ cum intentione fallēdi. Hoc enim malum eſt ꝓprium mentientis aliud

Auguſtin⁹ cōtra mēdaciū.

habere clauſum in corde. aliud promptuʒ in lingua.

Quid ſit mentiri. c

Mentiri vero ē loqui ꝯtra hoc qđ animo ſentit q̄s ſiue illud verū ſit ſiue nō. Oīs ergo q̄ loquiť mēdacium mentiť. qꝛ loquiť cōtra hoc. qđ aīo ſentit. i. volūtate fallēdi. ſed nō oīs q̄ mentitur mendaciū dicit. qꝛ qđ veꝝ eſt loquiť aliq̄n mentiendo. ſicut ecōuerſo falſum dicendo aliq̄n verax eſt. Vñ ait Augu. Nemo ſane mentiēs iudicandus eſt q̄ diť falſum qđ putat verū. qꝛ q̄tū ī ipſo eſt nō fallit ipſe ſed falliť. Nō ğ mendacij arguendꝰ eſt. qui falſa incautꝰ credit ac ꝓ veris habet. Potiuſqꝫ ecōtrario ille mentiť q̄ dicit verū qđ putat falſum. Quātum eñ ad animū eius attinet nō veꝝ dicit. qꝛ nō qđ ſentit dicit. q̄uis verū inueniať eſſe qđ dicit. nec ille liber eſt a mendatio qui ore neſciēs loquiť verū. ſciens aūt voluntate mentiť.

Auguſti. in ench.

Hic queri ſolet ſi iudeus dicat xp̄m eſſe deum. cū non ita ſentiat animo vtruʒ loquať mendaciū? Nō eſt mēdaciū qđ dicit. quia licet aliter teneat animo. verū tamē eſt qđ dicit. ⁊ ideo non eſt mendatiū. Mentitur tamē illud quod verū eſt dicens.

Queſtio đ iudeo qui dicit xp̄m eſſe deū

Qꝫ vero omne mendaciū ſit peccatū Augu. inſinuat. Mihi inquit videtur omne mendaciū eſſe peccatū. ſed multū intereſt quo animo et de quibus rebus quiſqꝫ mentiať. Non eñ ſic peccat qui cōſulendi et qui nocendi volūtate mentiť. nec tm̄ nocet qui viatorē mentiendo in diuerſo itinere mittit. q̄tum qui viā vite mentiendo deprauat. Porro omne mēdacium ideo dicendū eſt eſſe peccatū qꝛ hoc debet loqui hō quod aīo gerit. ſiue illud verū ſit ſiue putetur. ⁊ non ſit. Verba eñ ideo ſunt inſtituta non vt ꝑ ea homīes inuicem fallant. ſed per ea in alterius noticiā ſuas cogitatiōes ferāt. Verbis ergo vti ad fallatiā nō ad quod ſūt inſtituta: peccatū eſt. Nec ideo etiā vllum mēdacium putandū eſt nō eſſe pctm̄ qꝛ poſſumꝰ alicui aliquando ꝓdeſſe mentiendo. Poſſumus enim vt predictum eſt et furando et adulterando prodeſſe. Mendacium quoqꝫ non tunc tm̄ eſſe poſſumꝰ dicere quando aliquis lediť. Cū eñ a ſciente diciť falſum mendacium eſt. ſiue quis ſiue nemo ledatur. Ecce ex his conſtat omne mendacium eſſe peccatū. nō tñ de oīm mendatio accipiendum eſt illud. Pſal. Perdes oēs qui loquunť mendaciū. Nec illud. Os qđ mentiť occidit aīam. Nec omne mendaciū iſto p̄cepto ꝓhiberi videť nec premiſſa deſcriptione mendaciū ioci includi.

Qꝫ omne mēdatiuʒ ſit peccatum.

Quare omne mendaciuʒ ſit peccatum.

Aug. in enħ. qꝫ non iō mendatium nō eſt peccatum. qꝛ prodeſt.

Hic ſoluitur queſtio ſuꝑapoſita.

Vbi cū periculo errať vel non d

Illud etiā ſciendū eſt qꝫ in quibuſdā rebus magno malo in quibuſdam paruo. in quibuſdā nullo fallimur in quibus rebus nihil intereſt ad capeſcendum dei regnum: vtrum credantur an nō: vel vtrū vera puteñ an falſa ſiue ſint ſiue non. In his errare. i. aliud pro alio putare. nō arbitrandū eſt eſſe peccatū. vel ſi eſt minimū atqꝫ leuiſſimū. Et ſunt vera quedā q̄uis nō videanť. q̄ niſi credanť: ad vitam eternam nō pōt ꝑueniri. Et licet error maxima cura cauendus ſit nō modo in maioribus ſed etiam in minoribus rebus. nec niſi rerū ignorantia poſſit errari. nō eſt tamen conſequens vt ꝯtinuo errat quiſquis aliquid neſcit: ſed ſi quiſquis ſe exiſtimat ſcire quod neſcit. Pro vero eñ approbat falſum quod eſt erroris ꝓprium. Verūtamē in qua re quiſqꝫ erret intereſt plurimum. Sunt eñ que neſcire ſit meliꝰ q̄ ſcire. Itē nonnullis errare profuit aliquādo. ſed in via pedū non in via morum. Solet queri de iacob qui ſe dixit eſſe Eſau. aliter animo ſentiēs vtrū mentitꝰ ſit? De hoc Aug. ait. Jacob quod matre fecit auctore vt falleret patrem ſi diligenter attēdať videtur non eſſe mendaciū ſed miſteriuʒ. Intendebat eñ matri obedire que ꝑ ſpūm nouerat miſterium. ⁊ ideo ꝓpter familiare conſilium ſpiritusſancti qđ mater acceperat a mēdacio excuſatur Jacob.

De Jacob ſi mentitus eſt.

Iſta eſt diſtinctio. xxxviij. huius tertij libri. In qua mgř poſtq̄ egit de octo p̄ceptis Incipit agere de peccatis q̄ iſto octauo p̄cepto ꝓhibenť. Et tria circa hoc facit. Nam p̄mo plura genera mendaciorū p̄mittit. Scđo q̄d ſit mēdaciū ſubiungit. Tertio qꝫ oē mendaciū ſit pctm̄ cōcludit. Primū vſqꝫ ibi. Hic videndū eſt. Scđm vſqꝫ ibi. Qꝫ vero oē. Tertiū vſqꝫ ad finē diſtinctōis. In ſpeciali ſententia mgři ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarū p̄ma ē hec Octo ſunt mendaciorū genera. q̄ tanto ſunt grauiora q̄to p̄mo mendatio fuerunt ꝓximiora. Hāc mgř inſinuans. Primo diuidit mendaciū in tria genera. quorū p̄mum eſt officioſum q̄le eſt mendatium quod fit ꝓ cōmodo vel ſalute corpis. ſicut fuit mendatiuʒ obſtetricū hebreoꝝ in egypto. ⁊ raab meretricis abſcondentis exploratores ⁊ iſtud nunq̄ pōt fieri ſine peccato. qꝛ in viris ꝑfectis eſt pctm̄ dānabile. ⁊ ī imꝑfectis pctm̄ veniale. qꝛ excuſať quodāmodo ꝓpter miſcđiam ⁊ pietatē. ſicut mendatiū obſtetricū et raab meretricis excuſať nō tñ ꝓpter hec quis aliqua

peccata debet cõmittere. vt ꝑ miſcḋiam ⁊ pietatẽ ve
lit excuſari. vt nullus debeat furari diuiti vt det pau
peri. Scḋm genus mendacij eſt mendatiuꝫ iocoſum
qḋ fit cauſa ſolatij vel in ioco. ⁊ iſtud ſil'r in viris pfe
ctis eſt damnabile. ⁊ in viris impfectis veniale Ter
tium genꝰ mẽdacij eſt ꝑniciosũ. qḋ. ſ. fit ex maligni
tate ſeu qḋ ꝓuenit ex animo nocẽdi. ⁊ hoc omnibus
eſt fugiẽdũ. Poſtea mgr̄ enumerat octo genera mẽ
daciorꝝ. que ponit. b. Augꝰ. quorꝝ primũ fit ĩ doctri
na fidei. Scḋm eſt qḋ nulli prodeſt. ſed alicui obeſt.
Tertiũ eſt quod alicui ꝓdeſt ⁊ alicui obeſt Quartũ
eſt quod fit ex ſola libidine ⁊ delectatione mentiendi
Quintum eſt quod fit in pulcriloquio vel cupiditate
placẽdi Sextum eſt qḋ nulli obeſt ſed alicui prodeſt
q̄tum ſcꝫ ad ablationẽ rei exterioris. Septimũ eſt:
qḋ nulli obeſt. ſed alicui prodeſt q̄tum ad ꝓſeruatio
nẽ a morte corꝑali. Octauũ ẽ qḋ nulli obeſt ſꝫ alicui
ꝓdeſt q̄tum ad ꝓſeruationẽ ab immũdicia corpora
li. Prima tria genera horꝝ octo mendaciorꝝ reducũ-
tur ad mendaciũ ꝑniciosum. Et duo media ad men-
daciũ iocoſum Tria aũt vltima ad mendaciũ officio
ſum. Unde concludit ꝙ in omnibus ꝓdictis menda-
cijs attẽdi habet gradus q̄tum ad grauitatẽ ſḿ ꝙ
magis vel minus accedunt ad primi mendacij genꝰ
Scḋa ꝓpoſitio eſt hec. Hoc ꝓprie dicit̄ mendaciuꝫ
cũ quis intentione fallendi dicit falſum. Hanc magi
ſter ponẽs dicit. ꝙ mẽdaciũ eſt cũ ꝓfertur falſum in
tentione fallẽdi eo ꝙ aliud dicat̄ ore q̄ ſentiat̄ corde
Secũdo oñdit̄ q̄d ſit mentiri dicens. ꝙ mẽtiri eſt loq̄
ↄtra illud qḋ q̄s ſentit aĩo. ſiue illud ſit verũ ſiue fal
ſum. Ex quo ↄcludit ꝙ oĩs q̄ mendatiũ loquit̄ men-
titur. ſed nõ econtra oĩs q̄ mentit̄ mendatiũ loquit̄.
q2 q̄nq3 verũ eſt qḋ loquit̄ ille qui mentit̄. q2 q̄ mẽtit̄
loquit̄ contra illud qḋ aĩo ſentit. et ſic nõ dicit mẽda
tiũ. q2 nõ loquit̄ falſum. Uñ etiã patet ꝙ etiaꝫ aliq̄s
falſuꝫ loquẽdo p̄t eſſe verax. ſ. ſi nõ loquit̄ ↄtra illḋ
qḋ aĩo ſentit. Iuxta qḋ querit. Utrũ iudeꝰ mẽdaciũ
loquat̄ dicẽs xp̄m eſſe deũ qḋ tñ corde nõ credit. Et
rñdet ꝙ nõ loquit̄ mẽdatiũ q2 licet non credat corde
verũ eſſe qḋ loquit̄. tñ q2 verꝝ eſt qḋ loquit̄ non dicit
mendatiũ. q2 mendatiũ eſt cũ ꝓfert̄ falſuꝫ intentiõe
fallẽdi. ſed bñ mentit̄ cũ dicat ↄtra mentẽ. Tertia ꝓ
poſitio eſt hec. Uniuerſalit̄ oĩe mendatiũ ẽ ⁊ dr̄ pec
catũ. Hãc mgr̄ ponẽs dicit vniuerſalit̄ oẽ mendatiũ
eſſe pctm̃. Licet tñ inter mendatia ſunt gradꝰ graui
tatis in peccando. qḋ declarat autoritate. b. Augꝰ.
cui annectit ꝙ mendatiũ hꝫ rõnẽ pctĩ. ex hoc ꝙ ſḿ
ordinẽ rõnis hõ illud loq̄ dꝫ qḋ in aĩo ſentit. eius op
poſitũ facit q̄ mendatiũ loquit̄ ipſe eñi vtit̄ ṽbis nõ
ad id ad qḋ ſunt ĩſtituta. ſ. ad cogitationũ nr̄aꝝ no-
tificationẽ. ſꝫ ad fallaciã qḋ pctm̃ ẽ. eſt etiã q̄nq3 dã-
nabile. i. mortale. Iuxta illud pſal. Perdes oẽs qui
loquũt̄ mendatiũ. Et ſapiens Os qḋ mentit̄ occidit
aĩam Iſte ṽo autoritates nõ ſunt intelligẽde de om
ni mẽdatio. ſꝫ tm̃ de dãnabili. Cõſequent̄ determinat
de ſequela pctĩ q̄ eſt error et dicit ꝙ errare in fide vl'
q̄tũ ad vitã eternã magnũ pctm̃ eſt ⁊ ꝑiculũ. Sed er
rare tm̃ in rebus q̄ ad curioſitatẽ ꝑtinent nõ eſt pec-
catũ. ⁊ ſi eſt pctm̃ tunc eſt leuiſſimum pctm̃. Subdit
etiã ꝙ lꝫ nõ erret̄ niſi ꝑ ignorantiã rei alicuꝰ tñ nõ ſe
quit̄ ꝙ errat quicũq3 aliq̄d ignorat. Sꝫ ille dr̄ tm̃ ꝓ
prie errare q̄ credit ſe ſcire qḋ neſcit. et ſic falſum ꝓ
vero approbat. et q̄uis illud generalit̄ ſit requiſituꝫ
ad omnem errorẽ. tñ multũ refert in quibus errat̄.
Nã in aliquibꝰ errare ẽ ꝑiculoſum. In alijs aũt ẽ me
lius errare q̄ nõ errare. q2 errare in aliquibꝰ q̄nq3
ꝓdeſt. Ultimo querit. vtrũ Iacob dicendo ego ſum
Eſau mentitus fuit. Et rñdet mgr̄ ſḿ. b. Augꝰ. ꝙ
non q2 nõ intendebat fallere. Itẽ nõ fuit mendatiũ
ſꝫ myſteriũ ꝙ matri impanti ꝑ ſpũſctm̃ eſt reuelatũ
Et tm̃ in ſpeciali ſnĩa huius diſtinctionis.

De periurio. a

Hinc de piu
rio videamus. Periuriũ eſt
mendacium iuramẽto firma D. XXXIX
tum Hic querit̄ vtrũ ſit per-
iuriũ vbi nõ eſt mendatium? Qḋ quibuſ-
dam videt̄ ex autoritate Hieronymi dicẽ- Hierony. ſup Hieremy.
tis Aduertendum eſt ꝙ iuſiurandum tres
habet comites. veritatẽ. iudiciũ. ⁊ iuſticiã
Si iſta defuerit: nõ erit iuramentũ ſed per
iuriũ. Ubi aũt falſum iuratur: veritas de-
eſt. Si ergo falſum iuret̄. ⁊ ſi nõ ſit ibi intẽ-
tio fallendi: videt̄ eſſe ꝑiuriũ q2 deeſt veri
tas Quibuſdã placet nõ eſſe ꝑiurium vbi
nõ eſt mendatiũ. ⁊ ſicut dicit̄ aliquãdo fal
ſum ſine mendatio. ita iurat̄ falſum ſine ꝑ
iurio. Falſum forte dixit apl's cũ ſe ventu-
rũ ad corinthios ꝓmiſit. Nec tñ ſic ei im-
ponebatur culpã mendatij cõtraxit. q2 ſic
animo ſentiebat. etiã ſi iuramento illud fir
maſſet nõ ꝑiurium incurriſſet. q2 q̄tum in
ip̄o fuit verꝝ dixit. ⁊ ſi iurationem addidiſ
ſet q̄tum in ſe foret verũ iuraſſet. et ſi aliter
euenerit q̄ꝫ dixit. Ideo ſicut quis non eſt
mendax niſi aliter ſentiat animo q̄ꝫ dicit. ſi
ue ita ſit ſiue non. ita videtur quibuſdam
neminem ꝑiurum conſtitui. niſi aliter ſen-
tiat animo q̄ꝫ loquitur. ſiue ita ſit ſiue nõ.

De triplici modo periurij. b

Sed melius credi
tur et ille peierare qui falſum volũtate fal-
lendi iurat. et q̄ falum putans qḋ veruꝫ eſt
iurat. et qui verũ putans qḋ falſum eſt iu-
rat. Uñ Augꝰ. Homines falſum iurãt vel
cum fallũt vel cũ falluntur. Aut putat ho- Augꝰ. de ver bis apli ſmone. xxviij.
mo veruꝫ eſſe qḋ falſum eſt ⁊ temere iurat
aut ſcit vel putat falſum eſſe. ⁊ tñ ꝓ ṽo iu-
rat et nihilominus cũ ſcelere iurat. Diſtãt
aũt illa duo ꝑiuria que cõmemoraui. Fac
illũ iurare qui verum eſſe putat. Pro quo
iurat verũ putat eſſe et tñ falſum eſt. Non
ex animo iſte peierat ſed fallitur. Hoc pro
vero habet quod falſum eſt. non ꝓ falſa re
ſciens iurationẽ interponit. Da alium qui
ſcit falſum eſſe ⁊ iurat tanq̄ꝫ verũ ſit quod
ſcit falſum eſſe. Videtis q̄ꝫ iſta deteſtanda
ſit belua. Fac aliũ qui putat falſum eſſe et
iurat tanq̄ꝫ verũ ſit et forte verũ eſt. Ver-
bi gr̄a vt itelligatis. Pluit in illo loco. In
terrogas hoiem. et dicit pluiſſe. ⁊ tũc plu-
it ibi. ſed putat non pluiſſe: periurꝰ eſt. In

tereſt queãdmodum verbũ ꝓcedat ex aio
reã linguã non facit niſi rea mens ſit. His
euidenter tradit̃ ꝙ tripliciter peierat ho/
mo vt ſupra diximus. dũ vel ſciens falſum
iurat. vel putans falſum qđ verũ eſt iurat
vel eſtimãs veꝝ qđ falſum eſt iurat. Sed
hoc extremũ nõ videtur eſſe ꝑiuriũ. etiam
ſi ꝑiuriũ nominet̃. eo ꝙ falſuꝫ iurat̃. nõ vi
detur reus eſſe ꝑiurij qui ſic iurat. qꝛ nõ ē
mens eius rea ⁊ ideo nec lingua. imo eius
mens rea eſt dum iurare pꝛeſumit quod ꝑ
ſpicue verum non depꝛehẽdit. Nõ ğ om̄e
ꝑiuriũ mẽdaciũ eſt. nec omnis qui peierat
mentitur. ſed om̄is mentiendo iurans peie
rat. ⁊ omnis q̇ falſum iurat. ſiue mentiens
Queſtio. ſiue nõ peierat. Cum ṽo quis iurat qđ
verũ eſt eſtimens eſſe falſum. querit̃ q̇d ſit
ibi ꝑiuriũ. Ipa em̄ ſignificatio vocis vera
eſt. qꝛ veꝝ neſcienter loquit̃. Nõ ergo ipa
ſignificatio vel falſum vel mendatium eſt
qꝛ vera eſt. ⁊ quod verũ eſt: ꝑiuriũ nõ vi=
Solutio. detur eſſe. Ad hoc dicimus loqui ſic. ſ. cõ/
tra mentẽ ſub atteſtatione iuramenti eſſe ꝑ
iurium. Mentiri ergo adhibita iuratione
periuriũ eſt Periuriũ ergo eſt. vel iurãdo
loq̇ falſum cũ intentiõe fallẽdi vel iurãdo
loqui falſum ſine intẽtione fallendi. vel iu=
rando loqui verũ cum intentione fallendi
Oppoſitio Hic opponit̃. Si oĩs q̇ falſum iurat peie
rat. tunc qui alicui ꝓmittit dare ſub certo
termĩo aliq̇d qđ tamẽ nõ faciet. ex quo iu/
rauit peierauit. qꝛ falſum iurauit? Nõ em̄
Determinatio. ita futurum erat vt iurauit. Ad hoc dici/
põt. qꝛ nõ omnis qui iurat qđ falſum ē. ex
quo iurat ꝑiurus eſt. ſicut iſte de quo agi=
mus ſ; ex quo ꝓpoſitũ mutat vel terminũ
trãſgredit̃. iuratio talis fit ꝑiuriũ reatu.

An iuratio ſit malum. c

Si autez queritur

vtrũ iurare ſit malũ? Dicim᷒ aliq̄ñ malum
eſſe. aliq̄ñ nõ. Sponte em̄ ⁊ ſine neceſſitate
iurare vel falſum iurare pctm̄ grande eſt.
Ex neceſſitate autẽ iurare. ſ. vel ad aſſeren
dũ innocentiã vel ad federa pacis ꝯfirmã
da vel ad ꝑſuadendũ auditoꝛib᷒ qđ eſt eis
Aug⁹. de ſermone domini in monte. vtile. malũ nõ eſt. qꝛ neceſſariũ eis ē. Unđ
Aug᷒. Iuramentũ faciendũ eſt in neceſſa=
rijs cuꝫ pigri ſunt hoĩes credere quod eis
eſt vtile. Iuratio nõ eſt bona non tñ mala
cũ eſt neceſſaria. i. nõ eſt appetẽda ſicut bo/
Aug⁹. ſuper epiſtolam ad Galath. na. nõ tñ fugienda tanq̄ꝫ mala cũ eſt neceſ=
ſaria. Non eſt em̄ ꝯtra p̄ceptũ dei iuratio.
Sꝫ ita itelligit̃ dñs ꝓhibuiſſe a iuramẽto
vt q̄ꝫtũ in ipſo eſt q̇ſq̄ꝫ nõ iuret. Qđ multi
faciũt in ore habẽtes iurationẽ tanq̄ꝫ ma=
gnũ atq̄ꝫ ſuaue aliquid. Apl's em̄ nouit pꝛe
ceptũ dñi et tamen iurauit. Prohibemur
em̄ iurare cupiditate vel delectatiõe iuran
Aug⁹. de ſermone dñi. di. Ex ergo xp̄s ait in euangelio. Ego dico
vobis nõ iurare omnino. ita intelligitur p̄
cepiſſe ne q̇ſq̄ꝫ ſic̃ bonũ appetat iuramentũ
⁊ aſſiduitate iurãdi labatur in ꝑiuriũ. Qđ
ṽo addidit ſit ſermo veſter eſt eſt. nõ non.
bonũ ē ⁊ appetẽdũ. Quod aũt ampli᷒ eſt a
malo eſt. i. ſi iurare cogeris ſcias de neceſ=
ſitate venire infirmitatis eoꝛũ quibus ali=
quid ſuades. Que infirmitas vtiq̄ꝫ maluꝫ
eſt. Uñ nos quotidie liberari p̄camur di=
centes: libera nos a malo. Ideoq̄ꝫ non di=
xit qđ amplius eſt malum eſt. Tu em̄ non
facis malum qui bene vteris iuratione. ſ;
a malo eſt illius qui aliter nõ credit. i. ab in
firmitate que aliq̄ñ pena eſt. aliq̄ñ pena et
culpa. Ibi ergo dñs ꝓhibuit malũ. ſuaſit
bonum: indulſit neceſſarium.

De iuramento quod per creatu=
ras fit. d

Querit̃ etiã vtrũ

liceat iurare ꝑ creaturam? Quod nõ vide=
tur cũ in lege ſcriptum ſit. Reddes autem
dño iuramẽta tua. Et xp̄s in euãgelio pꝛe
cipit nõ iurare omnino nec ꝑ celũ. nec per
Hierony. ſuper mathe. terrã. nec ꝑ hieroſolymam. nec ꝑ caput tu/
um. Iudeis quaſi ꝑuulis eſt cõceſſum iu/
rare ꝑ creatoꝛem et p̄ceptũ. vt ſi iurare cõ=
tingeret. nõ niſi ꝑ creatoꝛẽ iurarẽt non per
creaturam. qꝛ iurantes ꝑ angelos ⁊ elemẽ
ta: creaturas venerabant̃ honoꝛe et meli᷒
erat hoc exhiberi deo q̄ꝫ creaturis. Infir/
mis ergo illud ꝓhibuit. ſanctis ṽo q̇ i crea
turis creatoꝛem venerabantur tm̄: nõ pro=
hibuit Unde Ioſeph ꝑ ſalutẽ pharaonis
iurauit: dei iudicium in eo veneratus quo
poſitus erat in infimis. Chꝛiſtus ṽo ita ꝑ
creaturas iurare ꝓhibuit. ne vel aliq̇d di/
uinum in eis crederetur ꝓ quo reuerentia
eis deberet̃ vel ne per ea iurãtes falſuꝫ ho
mines ſe iuramẽto teneri non putarent.

Que iuratio magis teneatur an
que fit per deũ. an que fit per euã
geliũ. vel per creaturas. e

Si autez queritur

quis magis teneatur an qui ꝑ deũ. an qui

ꝑ euangelium vel ꝑ creaturas iurat? Di
cimus qui per deū. qꝛ per deum hec facta
Chriſoſti. ſunt. Vn̄ Chriſo. Si qua cauſa fuerit mo=
dicum videtur facere qui iurat per deum.
Qui vo ꝑ euangeliū magis aliquid feciſſe
videtur. Quibus dicendū eſt. Stulti: ſcri
pture ſancte ꝓpter deū facte ſunt. nō deus
ꝓpter ſcripturas. ita et creature facte ſunt
propter deum.

Quid eſt dicere per deum. f

Hic queritur quid

ſit dicere ꝑ deū iuro? Hoc eſt teſtē adhibe
re deū. Iurauit eñ apl's dicens. Teſtis eſt
In ſermone d̄ mihi deus. ac ſi dixiſſet ꝑ deū ita eſt. Vn=
ꝑiurio. q̄ ſic i= de Aug. Ridiculū eſt putare hoc ſi dicas
cipit Quiſq̄s per deū iuras ſi dicas teſtis eſt mihi deus
eſt praui et ꝑ= non iuras. Quid eſt enim ꝑ deū. niſi teſtis
uerſi cordis. eſt deus. aut quid eſt teſtis eſt deus. niſi ꝑ
deū. Quid eſt autē iurare? niſi ius deo red
dere qn̄ per deum iuras. Ius. ſ. veritati et
non falſitatis. Itez ecce dico charitati ve/
ſtre et qui ꝑ lapidem iurat falſum ꝑiur9 eſt
qꝛ nō lapidē qui nō audit. ſed eius creato/
rem adhibet teſtem. Hoc eſt ergo iurare ꝑ
Aug9. ſuper qualibet creaturam. ſ. creatorem ei9 teſtem
pſal. vij. adhibere Eſt etiā quoddā genus iuramē=
ti grauiſſimū quod fit ꝑ execrationē vt cū
homo dicit: ſi illud feci illud patiar. vel il=
lud contingat filijs meis. Sm̄ quem modū
accipitur etiam interdum cum aliquis iu=
rando dicit. per ſalutem meam vel per fili=
In ſermone os meos ⁊ hmōi. Obligat enim hoc deo.
de ꝑiurio. Vn̄ Aug. Cū quis ait ꝑ ſalutem meā. ſalu
tem ſuam deo obligat. Cum dicit ꝑ filios
meos. oppignerat eos deo vt hoc eueniat i
caput eorum quod exit de ore ipſi9. Si ve
rum verum: ſi falſum falſum. Et ſicut per
hoc iurans aliquādo hoc deo obligat. ita
ꝑ deū iurans ipm adhibet teſtez. In omni
ergo iuratione aut deus teſtis adhibetur
aut creatura deo obligat̄. et oppigneratur
Vt hoc ſit iurare. ſ. deum teſtem adhibere
vel deo aliquid oppignerare. Hoc eſt ergo
iurare ꝑ qualibet creaturā. ſ. creatorē eius
teſtem adhibere.

De illis qui iurant per falſos de
os. g

Poſt hec queritur

vtrū fide eius vtendū ſit q̄ ꝑ demonia vel
Auguſti. ydola iurauerit? De hoc Augu. ſcribens
ad publicolam. ait. Te prius conſiderare
volo. vtrū ſi quiſpiam ꝑ deos falſos iura=
uerit. et fidē nō ſeruauerit non tibi videtur
bis peccaſſe. Bis vtiq3 peccauit. q̄a iura=
uit ꝑ quos nō debuit. et contra pollicitam
fecit fidē qd̄ nō debuit. Ideoq3 qui vtitur
fide illius quem ꝯſtat iuraſſe ꝑ deos falſos
⁊ vtit̄ fide illi9 nō ad malū ſ3 ad bonū: non
pctō illius ſe ſociat q̄ ꝑ demonia iurauit ſ3
bono pacto eius quo fidem ſeruauit. et ſi=
ne dubitatione minus malū eſt ꝑ deos fal/
ſos iurare veraciter. q̄3 ꝑ deū verū fallaci=
ter. Quanto eñ per qd̄ iuratur magis ſan=
ctum eſt. tanto magis eſt penale ꝑiurium.

Qd̄ iuramentū quo incaute iura=
tur nō eſt obſeruandū nec votum
nec promiſſio iniuſte facta. h

Nunc ſupeſt vide=

re. vtrū omne iuramentū implēdū ſit? Si
enim quis alicui iurauerit contra fidem et
charitatez quod obſeruatū peiorē vergat
in exitū. potius eſt mutandum q̄3 implen=
dum. Vnde Ambroſius. Eſt contra offi= In li. de offi.
cium dei nonnunq̄3 ꝓmiſſum ſoluere ſacra cijs.
mentū vt herodes fecit. Item Iſiderus In Sinoni=
In malis ꝓmiſſis reſcinde fidem. in turpi mis.
voto muta decretuz. Quod incaute voui=
ſti nō facias. impia eſt ꝓmiſſio que ſcelere
adimpletur. Idem Non eſt obſeruanduz In li. ſnīarū.
ſacramētum quo malum incaute promitti
tur. vt ſi quis adultere perpetuā fidem cuz
ea ꝑmanendi polliceat̄. Tolerabilius eñ
eſt nō implere ſacramentum q̄3 ꝑmanere in
ſtupro. Item Beda. Si quid nos incauti Beda in ome
us iurare contigerit quod obſeruatū peio lia. xlij.
rem vergat in exitū. libere illud ſalubriori
conſilio mutandū nouerimus ac magis in
ſtante neceſſitate peierandū eſſe nob q̄3 ꝑ
vitando ꝑiurio in aliud crimen grau9 eſſe
diuertendum. Deniq3 iurauit dauid ꝑ de=
um occidere Nabal virū ſtultū. ſed ad pri
mam interceſſionē abigail femine pruden/
tis remiſit minas. reuocauit enſem in vagi
nam. nec aliquid culpe ſe tali periurio con
traxiſſe doluit. Item Aug9. Ex dauid iura In ſermone
mentū ꝑ ſanguinis effuſionē non impleuit quodam.
maior pietas fuit. Iurauit dauid temere.
ſed non impleuit iurationē maiori pietate
Ex his alijſq3 pluribuſq3 oſtendit̄ quedaz
iuramenta nō eſſe obſeruanda. et qui ſic iu
rat vehementer peccat. Qui autem mutat
benefacit Qui aūt nō mutat duplicit̄ pec/
cat. et qꝛ iniuſte iurauit. ⁊ quia facit quod
non debet.

Si eſt periur⁹ qui non facit quod
incaute iurauit. l

Qui vero mutat
vtrũ piur⁹ debeat dici: ſolet queri: Beda
ſupra tale iuramentũ vocauit piuriũ. Jo-
hannes etiã apocriſarius orientaliũ ſediũ
dixit. Sermo pr̃is noſtri ſophronij ſignifi
cat. ꝙ melius eſt iurantẽ peierare ꝙ̃ ſerua/
re ſacramentũ in fractione ſanctaꝝ imagi/
num. Sed piuriũ dicit̃ tale iuramentũ nõ
obſeruatũ. et peierare dicit̃ qui nõ implet
qḋ falſuꝫ iurat. nõ q꞉ inde reus ſit ꝙ nõ ob
ſeruat. ſed q꞉ iurauit iniuſtum. ex quo reus
eſt. ſicut ille qui peierat.

De eo qui verborum calliditate
iurat. k

Hoc etiã ſciendum
eſt ꝙ quacunq; arte verboꝝ q̃s iuret. de⁹ (Iſidorus in li. ij. ſinarum)
tñ qui ꝯſcie teſtis eſt. ita hoc accipit ſic̃ ille
cui iurat̃ intelligit. Duplicit̃ aũt reus fit q̃
et nomen dei inuanuꝫ aſſumit. et ꝓximum
in dolo capit.

De illo qui cogit aliquē iurare. l

Queritur etiam ſi
peccat q̃ hoiem iurare cogit: De hoc Aug
ait. Qui exigit iurationẽ multũ intereſt ſi
neſcit illũ iuratuꝝ falſum an ſcit. Si eñ ne/
ſcit. et ideo dicit. iura mihi vt fides ei ſit. ñ
eſt pctm̃. tñ humana tẽptatio eſt. Si vero
ſcit eũ feciſſe et cogit eum iurare: homicida
eſt. Idẽ Qui ꝓuocat hoiem ad iurationẽ
et ſcit eũ falſuꝫ iurare vincit homicidã. q꞉
homicida corpus occiſur⁹ eſt. ille animam
imo duas animas, et eius quẽ iurare ꝓuo
cauit: et ſuam.

Ex concilio aurelianenſi. m

Sancta ſinodus d
creuit niſi ꝓ pace facienda vt oms̃ fideles
ieiuni ad ſacramenta accedant.

Iſta eſt diſtinctio. xxxix. huius
tertij libri. In qua mgr̃ poſtq̃ egit de mẽdatio Agit
de piurio. Et tria facit Nã pmo agit de piurio ſpãlr̃
Scdo de iuramẽto generalit̃. Tertio determinat q̃ſ
dã q̃ſtiões incidentalit̃. Primũ vſq; ibi. Si aũt q̃rit̃
Scdm vſq; ibi. Querit̃ etiã vtrũ. Tertiũ vſq; ad fi-
nẽ diſtin. In ſpãli ſñia mgr̃i ſtat in trib⁹ ꝓpoſitioni-
buſ quarũ pma eſt hec. Quãuis oẽ mendatiũ iura-
mẽto ꝯfirmatũ exiſtat piuriũ. Nõ tñ oẽ piuriũ ẽ men
datiũ. Primã h⁹ ꝯcluſionis ptẽ mgr̃ ꝓbat diffinitõ
ne piurij dicẽs. ꝙ piuriũ eſt mendatiũ iuramẽto ꝯfir
matũ. Scdam xo ptẽ eiuſdẽ. ſ. ꝙ nõ oẽ periuriũ ſit
mendatiũ ꝓbat mgr̃ tres ponẽs modos piurij quo
rũ pm⁹ modus ẽ. cũ aliq̃s ſcienter aliqḋ falſum fir-
mat iuramento qḋ tñ putat eſſe falſum. Scḋs eſt cũ
aliq̃s firmat aliqḋ falſum iuramento qḋ tñ putat eẽ
veꝝ. Et iſti duo modi peierãdi nũq̃ pñt eſſe ſine mẽ
datio. Terti⁹ mod⁹ eſt cũ aliq̃s firmat aliqḋ veꝝ iu-
ramento qḋ tñ putat eſſe falſum. ꝛ iſte piurandi mo
dus eſt ſine mendatio. eo ꝙ nõ iurat̃ falſum. lꝫ adeſt
intẽtio fallẽdi. nõ tñ eſt ſine pctõ. q꞉ non fuit adhibi
ta debita iurãdi cautela que ꝯſiſtit ĩ hoc vt bñ diſcu
tiat̃ res ſup quã q̃s iurare pſumit. Sed cõtra dicta
obijcit mgr̃ dupliciter. Nã videt̃ ꝙ nõ peierat q̃ veꝝ
quod falſum putat iuramento ꝯfirmat q꞉ veꝝ iurat
ꝛ etiã nõ abutit̃ xbis. q꞉ iurat illud quod ſignificat
Ad qḋ rñdens dicit ꝙ nõ tm̃ q̃ falſum iurat ſed etiã
q̃ veꝝ iurat quod falſum eſſe putat peierat. Qḋ ptꝫ
ex hoc ꝙ loq̃ ꝯtra mentẽ cũ atteſtatiõe iuramẽti piu
riũ eſt. ſiue illud ſit verũ qḋ dicit̃ ſiue falſum. Scdo
obijcit ſic. Dictũ eſt ꝙ q̃ falſuꝫ iurat peierat igit̃ vid꞉
ꝙ oĩs iurãs ſe aliq̃d certo tpe datuꝝ alicui qḋ tamẽ
nõ dabit ſtatim iurãdo piur⁹ fit vt ptꝫ q꞉ falſuꝫ iurat
Et rñdet mgr̃ ꝙ taliter iurans nõ incurrit periuriũ
niſi vel mutando ꝓpoſitũ. vel tranſgrediendo termi
num. Scda ꝓpoſitio eſt hec. Jurare nõ ſp eſt licitũ
neq; illicitũ. Hanc mgr̃ ponẽs querit. vtrum iurare
ſit malũ vel illicituꝫ. Et rñdet ꝙ ſicut iurare falſum
grande eſt pctm̃ ſic iurare ſine neceſſitate nõ eſt ſine
pctõ. Exemplũ hui⁹ eſt. vt ſi q̃s p iuramentũ confir
maret ꝙ deus nõ eſſet creator oim rerũ. talis falſuꝫ
iuraret ꝛ p ꝯſequens graue eſt pctm̃ ſꝫ iurare ex ne
ceſſitate ſup aliquo licito. ſ. ſup innocentia alicui⁹ cõ
firmanda. vel federa pacis ꝯfirmanda vel aliq̃d vti
le ſeruandum non eſt pctm̃. Tertia ꝓpoſitio eſt hec
Quãuis iurare p creaturas ipfectis nõ ſit pmiſſum
pfectis tñ nõ eſt illicitũ ſeu ꝓhibitũ. Hanc eñ ꝓpo-
ſitionẽ mgr̃ ꝓbans querit ſex queſtiones Quarum
queſtionũ pma eſt hec. Utrum liceat iurare p creatu
ras. Et ꝙ nõ licet arguit p illud. nolite iurare neq;
p celũ neq; etiã p terrã. Confirmatur hoc nullus hõ
nec perfectus nec iperfectus põt per creaturas iura
re. ergo dictũ mgr̃i eſt falſum. Rñcedẽs ꝓbat ꝙ oẽ
iuramentũ eſt ad ꝯfirmandũ veritatẽ ꝓponẽdũ ſed
ſolus ds̃ eſt veritas q̃ de ipſo dicit. Ego ſum via ve-
ritas et vita. ergo nullũ iuramentũ ſtabit niſi p deuꝫ
rerũ ꝯditorẽ. Ad qḋ rñdet ꝙ impfectis indictum fu
it p creatorẽ et nõ p creaturas iurare. Sed viris p-
fectis p creaturas nõ ẽ ꝓhibitũ iurare. eo ꝙ in crea
turis ſciũt creatorẽ venerari. Sicut patet de ioſeph
q̃ iurauit p ſalutẽ pharaonis. Subdit ꝙ xp̃us ꝓhi-
buit iurare p creaturas duplici de cã. Prima eſt ne
crederet̃ aliq̃d diuinũ eſſe in creaturis ꝓ quo eis re
uerentia deberet̃. Scda ne iurans falſum p creatu-
ras crederet ſe ñ peccare ſeu ne iurãtes p creaturaſ
crederent ſe nõ obligari ad iuramenti cõpletionem
Alia queſtio. Quis magis oblige̊t. vtrũ qui iurat p
deum vel q̃ iurat p creaturã Et rñdet ꝙ magis obli
gatur qui iurat per deũ. q꞉ per deum oĩa facta ſunt
et nõ econuerſo. Ubi ſubdit q̃d ſit iurare per deũ di
cẽs ꝙ iurare per deũ ẽ deũ adhibere teſtẽ illius rei q̃
iuratur Similit̃ iurare per creaturã eſt creatorẽ ei⁹
teſtem ſuum obligare. Unde ſm .b. Aug⁹. qui p la-
pidem iurat falſum periurus eſt. q꞉ nõ per lapidẽ iu
rat ſed p eius creatorẽ. Itẽ eſt aliud iuramentũ cre-
atiõe vel per creationẽ. vt cũ dicit̃. ſi feci illud hoc
veniat mihi aut filijs meis. et hoc eſt grauiſſimum,

Tertia q̄ſtio eſt. Utrū infideles peccent iurando per falſos deos. Et rn̄det ſm̄ be. Aug. ꝙ ſi infidelis iurat falſum ꝑ falſos deos peccat dupliciť. Primo q̇a iurauit per quos nō debuit iurare. Scḋo q꞉ iurauit ꝯtra fidem quā debuit ſeruare. Quarta queſtio eſt. Utr omneū iuramentū ſit implendū. Et rn̄det ꝙ iuramentū incautū. ſ. qḋ vergit in peiorē exitū non ſit implendū ſꝫ mutandū. ⁊ qui ip̄m nō mutaret peccat dupliciter. Primo q꞉ iniuſte iurauit. Scḋo q꞉ facit qḋ nō dꝫ. Ubi ſubdit ꝙ iuramentū ſit illicitū tripliciter. aut q꞉ iurat qḋ in ſe eſt vicioſum vt adulterium꞉ vel homicidiū. ⁊ tale iuramentū nō eſt ſeruādū. Secundo cum q̇s iurat qḋ nō eſt in ſe vicioſum. ſed ꝑ accidēs. vt ſi q̇s pꝰ votū caſtitatis iurat aliquā accipe ī vxorē. vel ꝙ iurat aliq̇d omittere qḋ in ſe ē bonū ſcꝫ nō dare elemoſinā alicui indigenti. Quinta q̄ſtio eſt Utrū iurās incaute debeat dici piurus. Et reſpōdet ꝙ ſic. et hoc ideo ꝙ nō ſeruat qḋ iurauit. q꞉ tenetur illud mutare vt dictū eſt in p̄cedentibus. ſed quia iurauit iniuſtū reus efficiť. ſicut ille q̇ peierat. Un̄ ſubdit ꝙ qualitercūqꝫ iureť iuramentū ſꝑ referť ad intētionē recipientis et nō iurātis. Un̄ qui fraudulēter iuramentū p̄ſtat duplr̄ peccat. Primo q꞉ nomen dei inuanū aſſumit. Scḋo q꞉ ꝓximū doloſe nitiť decipe Sexta queſtio eſt. Utrū peccet ille q̇ cōpellit aliū iurare. Et rn̄det ꝙ ſi exigiť iuramentū ſolū vt fides fiat de re ſuꝑ qua iurať. nō eſt pcm̄ ſed humana temptatio. Si aūt recipiēs iuramentū ſciēs aliū falſum iurare. tunc ſi cōpellit ip̄m iurare mortaliter peccat Et ſubdit ꝙ ſm̄ ordinationē ſinodi aurelianēſis ad iuramentū dn̄t hoīes ieiuni accedere niſi eſſet ꝓ pace firmāda. vel vniuerſaliter in quibus mora p̄ſtaret periculū. Et tm̄ in ſpeciali.

De ſexto ⁊ ſeptimo precepto ſecūde tabule.

a

DI. XL

s

Extū p̄ceptū

eſt. Nō deſiderabis vxorem ꝓximi tui. Septimū eſt. Nō ꝯcupiſces domuꝫ ꝓximi tui non ſuū꞉ nō ancillā ⁊c̄. Sed videť p̄ceptū de nō ꝯcupiſcendis rebus ꝓximi vnū eſſe cū eo. quo dꝛ nō furaberis. et p̄ceptū ḋ nō ꝯcupiſcenda vxore vnū eſſe cū eo quo dꝛ. Nō mechaberis Poterat em̄ p̄ceptū non furandi in illa generalitate intelligi. vbi de non ꝯcupiſcenda re ꝓximi p̄cipiť. et in eo qḋ dictū eſt nō mechaberis. poterat illud intelligi꞉ Non ꝯcupiſces vxorē ꝓximi tui. Sed in illis duobus p̄ceptis nō mechādi et nō furandi ip̄a oꝑa notata ſunt ⁊ prohibita. In his v̄o extremis ipſa cōcupiſcentia. multū ergo differūt illa ab iſtis. Unde illi p̄cepto non mechandi fit ſuꝑadditio in euāgelio. vbi omnis ꝯcupiſcentia mechādi ꝓhibetur. Sed cū hic ꝓhibeať cōcupiſcētia aliene vxoris et aliene rei. quare dicitur lex cōprimere manū ⁊ nō animū. euāgeliū v̄o et manū et animū. Illud de lege diciť ſm̄ cerimonialia nō ſm̄ moralia. Ut

Augu. ſuper Exodum.

Quaſ lex cōprimere dicitur nō animū ſed manum.

q꞉ in lege nō eſt generalis ꝓhibitio omnis mortifere ꝯcupiſcentie. vt in euangelio vel ſm̄ eorum carnalem indulgentiam.

Quid ſit littera occidens.

b

Si vero queritur

quā dicat apl's litterā occidentē꞉ Ea certe eſt decalogus qui nō diciť littera occidēs eo ꝙ mala ſit lex. ſed q꞉ ꝓhibens pcm̄ auget ꝯcupiſcentiā ⁊ addit preuaricationem niſi liberet gratia. Que gratia nō ſic abundat in lege vt in euangelio. Lex ergo bona eſt ⁊ tm̄ occidit ſine gratia cū ſit virtus peccati que iubet qḋ ſine gratia īpleri nō pōt. Gratia aūt deerat. et ideo littera occidens erat. Diſtat aūt euāgelij lr̄ā a legis lr̄ā꞉ q꞉ diuerſa ſunt ꝓmiſſa. ibi terrena. hic celeſtia ꝓmittunť. Diuerſa etiā ſacramenta q꞉ illa tm̄ ſignificabant. hec ꝯferūt gratiā. Precepta etiā diuerſa q̄tuꝫ ad cerimonialia. Nā q̄tū ad moralia ſunt eadē. ſed plenius in euangelio cōtinentur. Audiſtis decem cordas pſalterij vtriꝗ ſexui impoſitas. que charitate tangēde ſunt vt viciorum fere occidantur.

De legis ⁊ euangelij diſtantia.

Iſta eſt diſtictio. xl. ⁊ vltima huius tertij libri. In qua magiſter poſtq̄ egit de peccatis ad octauū preceptū pertinentibꝰ ꝓſequiť ſuū tractatū de p̄ceptis. ⁊ agit de duobus p̄ceptis reſiduis Et tria facit. Primo em̄ ponit ſextū ⁊ ſeptimū preceptū ſcḋe tabule. Scḋo ꝛmouet quaſdā dubitatōnes ḋ lege. Tertio aſſerit dr̄iam legū. ſcꝫ moſayce ⁊ euāgelice. Primū vſqꝫ ibi. Si v̄o queriť Secundū vſqꝫ ibi. Diſtat euangelij littera. Tertium vſqꝫ ad finē diſtin. In ſpāli ſentētia magiſtri ſtat in tribꝰ ꝓpoſitiōibus quarū prima eſt hec. Sextū p̄ceptū ſcḋe tabule ꝓhibet appetitum mechandi. ⁊ ſeptimum volūtatē furandi Hāc magiſter ponēs dicit ꝙ ſextū p̄ceptum ſcḋe tabule eſt. Nō ꝯcupiſces vxorē ꝓximi tui. Sed contra illud replicat dicens ꝙ alicui poſſit videri. ꝙ iſtud ſextū p̄ceptū de nō cōcupiſcendo vxorē ꝓximi ſit idē cū tertio p̄cepto ſcḋe tabule de mechando. et ꝙ ſeptimū ſit idē cū quarto de non faciendo furtum Et rn̄det ꝙ non ſunt idem. ſed in tertio et quarto ꝓhibenť actus exteriores tm̄. In iſtis aūt duobꝰ p̄ceptis ꝓhibenť etiā actꝰ interiores Sed ꝯtra iſtud adhuc replicat di. Ex iſta ſolutione habeť ꝙ in lege veteri ꝓhibenť tam actꝰ exterior q̄ etiā interior. quomodo ergo verū eſſe pōt quod cōmuniter dicitur ꝙ lex cōprimat manū nō animū. Et rn̄det ꝙ lex vetus ⁊ manū ⁊ animū cōprimit q̄tum ad precepta moralia. Sed diciť tm̄ cōprimere manū q̄tum ad cerimonialia. vel pōt dici ꝙ in lege veteri nō ſic exprimitur generalis ꝓhibitio cuiuſlibet cōcupiſcentie ſicut fit in euāgelio. iō diciť lex manum cōprimēs. Euāgelium v̄o vtrūqꝫ. ſ. tā manum q̄ animum cōprimit. Secunda ꝓpoſitio eſt hec. Littera legis dꝛ occidēs nō q꞉ inſufficienter ꝓhibuit. ſed q꞉ non ſicut euangeliū gratiam p̄buit Hanc magiſter ponēs querit de qua littera intelligiť illud aplī. Littera occidit ſpiritus viuificat. Et reſpondet ꝙ intelligitur de lr̄a decalogi.

vel legis veteris. que dicitur occidere. nõ ideo ꝙ lex mala ſit. ſed dicitur occidere occaſionaliter qꝛ ponẽdo mandata ſeu ꝓhibendo peccata augebat concupiſcentiã ⁊ addebat ꝑuaricationẽ ꝑcipiendo ea que nõ poſſint impleri ſine gratia que tꝑe legis veteris ſicut tꝑe euangelij non abundabat. iõ littera. i. ipſa lex moyſi ea occaſionaliť occidere dicebať. qꝛ ille eſt intellectus autoritatis apl̃i. Tertia ꝓpoſitio ẽ hec. Lex moſayca multipliciť differt ab euangelica. Hãc magiſter inſinuãs aſſerit triplicem differentiam legis antique et noue. quarũ prima eſt. ꝙ in antiqua lege tm̃ ꝓmittebanť temporalia ⁊ terrena. In euangelio autem terrena et celeſtia. Secunda eſt. qꝛ ſacramenta veteris legis tm̃ ſignificabãt gratiam. ſacramenta ꝟo noue legis et ſignificant et iuſtificant. ſcꝫ conferendo gratiaꝫ. Tertia eſt. ꝙ in veteri lege fuerunt quedam cerimonialia et in nouo non ſunt. licet precepta moralia ſunt eadẽ vtrobiqꝫ. ⁊ ſic ỹponit magiſter fineꝫ huic tertio libro.

Explicit liber tertius. Sequuntur tituli ſeu rubrice libri Quarti

Tituli

His tractatis que

ad doctrinā rerū ꝑtinent quib⁹ fruendum eſt ⁊ quibus vtendū. ⁊ que fruunt̄ ⁊ vtuntur: ad doctrinā ſignorū accedamus.

DI. I De ſacramentis.
Quid ſit ſacramentū.
Quid ſit ſignum.
Quo differant ſignum ⁊ ſacramentū
Quare inſtituta ſunt ſacramenta.
De dr̄ia ſacramentoꝝ veterū ⁊ nouorum.
De circumciſione.
Quod remediuꝫ illi habuerunt qui fuerūt ante circumciſionem.
De inſtitutione circūciſionis ⁊ de cauſa.
De paruulis defunctis ante diē octauum quo fiebat circumciſio.

DI. II De ſacramentis noue legis
De baptiſmo.
De dr̄ia baptiſmi Johis ⁊ xp̄i.
Quid vtilitatis baptiſmus iohis habuit.
Si fuit ſacramentū baptiſmus ille.
De forma baptiſmi Johannis.

DI. III Quid ſit baptiſmus.
De forma baptiſmi.
Ꝙ apl̄i in noie xp̄i baptiſauerunt.
Si in noie patris tātum vel ſpirituſſancti poſſit tradi baptiſmus.
De inſtitutione baptiſmi.
Quare in aqua tantū fiat.
De immerſione quotiens fieri debeat.
Qn̄ circumciſio amiſit vim ſuam.
De cauſa inſtitutionis baptiſmi.

DI. IIII De illis qui ſuſcipiunt ſacramentū et rem. ⁊ rē ⁊ nō ſacramentū. ⁊ ſacramentū ⁊ non rem.
De ficte accedentibus.
Quō intelligat̄ illud quotquot in xp̄o baptizati eſtis xp̄m induiſtis.
Ꝙ paſſio ſupplet vicem baptiſmi ⁊ fides ⁊ contritio.
Quid ꝓſit baptiſmus cū fide accedentib⁹
Quid dimittitur in baptiſmo iuſtis.
Cuius rei ſit ſacramentū baptiſmus queꝫ recipit iuſtus.

DI. V Ꝙ baptiſm⁹ eque bon⁹ eſt a bono vel a malo. datus bono vel malo.
De ptāte baptiſmi ⁊ miniſterio.
Que fuit poteſtas baptiſmi quā xp̄us potuit dare ſeruis. ⁊ non dedit.

DI VI Quib⁹ liceat baptiſare.
Si rebaptizādi ſunt ab hereticis baptizati
Ꝙ nullus in materno vtero baptiſatur.
Utꝝ baptiſm⁹ ſit cū ꝟba corrupte ꝓferūt
De illo qui ꝑludo immergitur.
De reſponſione patrinoꝝ
De cathecismo ⁊ exorciſmo.

DI. VII De ſacramento confirmationis qd̄ non niſi a ſummis ſacerdotib⁹ tradi poteſt.
Que ſit virtus huius ſacramenti.
Utrū hoc ſacr̄m dignius ſit baptiſmo.
Utrum poſſit iterari.

DI. VIII De ſacramento altaris.
Ꝙ huius ſacramēti in veteri teſtamento figura preceſſit ſicut ⁊ baptiſmi.
De inſtitutione huius ſacramenti.
De forma.
Quare xp̄s poſt aliū cibū dedit hoc ſacramentum diſcipulis.
De ſacramento ⁊ re.
Ꝙ res ſacramenti duplex eſt.

DI. IX De duob⁹ mānducādi modis
De errore illoꝝ qui dicūt xp̄m tantū a bonis ſumi.
De intelligētia q̄rundā ꝟboꝝ ambiguoꝝ

DI. X De hereſi illoꝝ q̄ dicūt corpus xp̄i nō eſſe i altari niſi i figura vl̄ in ſigno.
De ſanctoꝝ teſtimonijs quib⁹ ꝓbat̄ verū corpus xp̄i eſſe in altari.

DI. XI De modo conuerſionis.
Quō d̄r corp⁹ xp̄i ꝯfici de ſubſtātia panis
Quare ſub alia ſpecie ſumatur.
Quare ſub duplici ſpecie.
Quare aqua miſceatur vino.
Quale corp⁹ dedit xp̄s diſcipulis in cena

DI. XII Ubi illa accidentia fundēt̄
De fractione ⁊ partibus.
De confeſſione berengarij.
Quid ille partes ſignificent.
Si xp̄us imolat̄ in altari quotidie et an ſit ſacrificiū qd̄ a ſacerdote gerit̄.
De cauſa inſtitutionis.

DI. XIII Si hoc ſacramentū conficiatur ab hereticis vel excōmunicatis.
Quid facit hereticū ⁊ quid ſit hereticus.

DI. XIIII De penitentia.
Unde dicitur penitentia.
Quid ſit penitentia.
Quid ſit penitere.
De ſolenni ⁊ vnica penitentia.
Ꝙ pctā ſepe dimittunt̄ per penitentiam.

DI. XV Ꝙ plurib⁹ irretit⁹ pctis non pt̄ ꝟe d̄ vno penitere niſi d̄ oib⁹ peniteat.
Quibus de cauſis ꝯtingunt flagella.
De egiptijs ⁊ ʒodomitis q̄ dicunt̄ temporaliter puniti ne in eternū perirent.
De generibus elemoſyne.
Quid ſit elemoſyna.
Utrū in mortali pctō ꝑmanētes et largas

eleemoſynas faciētes debeāt dici ſatiſfacē
Utrū bona q̄ fiūt ab aliquib⁹ malis valeāt ad meritū vite cū fuerint ꝯverſi ad bonū
DI. XVI De tribus in penitentia conſiderandis .ſ. compunctione. confeſſione et ſatiſfactione.
Que ſit vera ſatiſfactio.
Que ſit ſatiſfactio falſa.
De tribus actionibus penitentie.
De multitudine venialium que grauāt vt vnum grande peccatum.
De ſatiſfactione venialium.
DI. XVII Utrum ſine confeſſione dimittantur peccata.
Si ſufficit ſoli deo confiteri.
Q nō ſufficit ſoli deo ꝯfiteri. ſi poſſit ſacerdoti confiteri.
An ſufficiat confiteri laico.
Ad quid valeat confeſſio.
DI. XVIII De remiſſione quam p̄ſtat ſacerdos.
De clauibus.
De vſu clauium.
Si ſacerdos poteſt dimittere peccata vel retinere.
Quomodo ſacerdotes dimittunt peccata vel retinent.
Quō ſacerdotes ligāt vel ſoluūt a pctīs.
Quō intelligendū ſit illud. qđcunq̄ ſolueris ſuper terram ⁊c̄.
Que ſunt interiores tenebre ⁊ interior macula.
DI. XIX Qn̄ hee claues danť: ⁊ q̄b⁹
Utrū p indignos traſſundať gr̄a dignis.
Quō intelligendū ſit maledicā benedictionibus veſtris.
Qualis eſſe debeat iudex eccleſiaſticus.
DI. XX De his q̄ in fine penitent.
De his qui penitētiā non complent.
De illo cui ſacerdos indiſcret⁹ iniūgit penitentiam.
Q morientibus non eſt imponenda ſatiſfactio ſed innoteſcenda.
Q non eſt penitentia neganda vel reconciliatio in neceſſitate.
Q preſbyteri nō recōciliēt aliquē incōſulto ep̄o niſi in neceſſitate.
An oblatio eius ſit recipiēda q̄ currēs ad penitentiā preueniť morte.
DI. XXI De peccatis que poſt hāc vitam dimittunť.
De his qui edificant aurū. argentū. lapidem. lignum. fenum ſtipulam.
De igne purgatorio quo aliȷ̄ citius aliȷ̄ tardius purgantur.
Quid ſit edificare lignū. fe. aut ſtipu.
Quid ſit edificare au. argen. la. pre.
Q aliquē de penitet ⁊ ſi de nō oi veniali.
Quid ſit generalis confeſſio.
Q nemo d₃ ꝯfiteri pctā q̄ non fecit.
De pena ſacerdotis qui peccata confitentis publicat.
DI. XXII Si pctā dimiſſa redeant
Quid ſit ſacramentū et res.
DI. XXIII De ſacr̄o vnctōis extreme
De tribus generibus vnctionis.
A quibus fuerit hoc ſacr̄m inſtitutum.
De iteratione huius ſacramenti.
DI. XXIIII De ordinibus eccleſiaſticis. ⁊ quot ſint.
Quare ſunt ſeptem.
Quales aſſumendi ſint ad clerum.
De corona ⁊ tonſura.
De hoſtiariȷ̄s.
De lectoribus.
De exorciſtis.
De acolitis.
De ſubdyaconibus.
De dyaconibus.
De preſbiteris.
Qui dicuntur ordines ſacri.
Quid appelletur ordo.
De nominibus dignitatis ⁊ officiȷ̄.
De epiſcopo.
De pontifice.
De quadripartito ep̄orum ordine.
De vate.
De cantore.
DI. XXV De ordinatis hereticis.
De ſymonia vnde diciť ⁊ quid ſit.
De his qui a ſymoniacis ordinanť ſcienť vel non.
De his qui dicunt ſe emere corporalia et non ſpiritualia.
De diſtinctione ſymoniacorum.
De his qui violenter ab hereticis vel aliis ſymoniacis ordinantur.
DI. XXVI De ſacramento ꝯiugiȷ̄.
De inſtitutōne ⁊ eius cauſa.
Qn̄ ſm p̄ceptum ⁊ ſm indulgentiam contractum ſit coniugium.
Quibus modis accipiť indulgentia.
Q nuptie bone ſint.
Cuius rei ſacramentū ſit coniugium.
DI. XXVII Que ſunt conſideranda in coniugio.
Quid ſit coniugium.
De conſenſu qui efficit coniugium.
Quando incipit eſſe coniugium.
De opinione quorundam qui dicūt coiu

gium nõ eſſe ante carnalem copulam.
Ꝙ ſponſa põt eligere monaſteriũ ſine con-
ſenſu ſponſi.
Ꝙ ꝯiugatus ſine coniugis cõſenſu nequit
ꝓfiteri continentiam.
De adulterinis coniugijs.
Ꝙ multipliciter ſponſus ⁊ ſponſa accipit̄.
Que ſpõſa ſit vidua mortuo ſpõſo ⁊ q̄ non
DI. XXVIII Si conſenſus de futuro
etiã iuramento firmatus faciat coniugiũ
De his que ꝑtinent ad ſubſtantiã ⁊ ad de
corem ſacramenti.
Utrum ꝯſenſus ille qui facit matrimoniũ
ſit de carnali copula. an de cohabitatiõe
an de alio.
Quare de latere viri formata eſt mulier.
DI. XXIX Ꝙ non eſt conſenſus legit-
timus vbi eſt coactio.
DI. XXX De errore q̄ euacuat con
ſenſum.
De coniugio Marie ⁊ Joſeph.
De finali cauſa coniugij.
Ꝙ malus finis nõ ꝯtaminat ſacramentũ.
DI. XXXI De tribus bonis ꝯiugij.
De duplici ſeꝑatione.
De his q̄ ꝓcurant venena ſterilitatis.
Qñ ſint homicide q̄ ꝓcurant abortum.
De excuſatõne coitus. q̄ fit ꝑ bona ꝯiugij.
De indulgentia quã fecit aplus.
De malo incontinentie.
De carnis delectatione q̄ pctm̄ ſit vel nõ.
DI. XXXII De ſolutione carnalis
debiti.
De ꝯtinentia ex cõmuni cõſenſu ſeruanda
Qñ ceſſandum ſit a coitu.
Quib⁹ tꝑibus nõ ſint celebrande nuptie.
DI. XXXIII De diuerſis legibus
coniugij.
Utrum Johis virginitas ſit preferẽda ca
ſtitati abrae.
Que erat conſuetudo coniugij ſub lege.
Cui licebat tunc plures habere vel non.
DI. XXXIIII De ꝑſonis legittimis
De frigidis ſeparandis vel non.
De his q̄ maleficijs ĩpediti coire nequeũt
De furioſis.
De his q̄ dormiunt cũ duab⁹ ſororibus.
Ꝙ non eſt dimittenda vxor pro aliqua ma
cula corporis.
DI. XXXV De iure viri ⁊ mulieris.
Ꝙ fornicariam nequit dimittere vir niſi
ĩpe expers fuerit fornicatiõis ⁊ ecõuerſo
De recõciliatõe eoꝝ qui ꝓpter fornicatio
nem ſeparantur.
De illis q̄ ante cõiunctionez ſe polluerunt
per adulterium.
De ſeruis.
DI. XXXVI Utrũ ꝓpter extremã
conditionẽ poſſit fieri ſeꝑatio.
De copulatione ſerui ⁊ ancille diuerſoruz
dominorum.
De viro q̄ ſe fac̄ ſuũ vt diuidat̄ ab vxore.
De etate contrahentium.
DI. XXXVII In quibus ordinib⁹
nequeat contrahi matrimonium.
De interfectoribus ſuarum coniugum.
DI. XXXVIII De votis ⁊ de vo-
torum differentia.
De illis q̄ poſt longã captiuitatẽ redeunt
DI. XXXIX De diſpari cultu.
De ꝯiugio fidel' ⁊ infidel' ⁊ duoꝝ ĩfideliũ.
De fornicatione ſpũali ꝓpter quã dimitti
coniunx poteſt.
Pro q̄b⁹ pctis poſſit fieri ſeꝑatio vel non
Qñ licet fideli aliam ducere vel non.
Utrũ coniugiũ inter infideles ſit.
Quod coniugium ſit legittimum.
DI. XL De cognatione carnali.
De cõputatione graduũ ꝯſanguinitatis.
Quare ſex gradus computantur.
De diſpẽſatiõe gregorij hita ad anglicos.
DI. XLI De gradibus affinitatis
De varijs traditionibus affinitatis.
Si coniugium ſit inter eos qui nota cõſan
guinitate diuiduntur.
Quibus ꝑſonis teſtificantib⁹ ſint dirimen
da coniugia.
Quid ſit fornicatio. ⁊ q̄d ſtuprum.
Quid adulteriũ et quid inceſtus.
Quid raptus.
DI. XLII De ſpirituali cognatione.
Qui ſint filij ſpirituales.
De copula ſpũaliũ vel adoptiuoꝝ ⁊ natu
De copula filioꝝ q̄ an- [illegible] ⟨raliũ filioꝝ.
te cõpaternitatẽ vel poſt nati ſunt.
Si cui liceat duas cõmatres ducere vnaz
poſt aliam.
Si vir ⁊ vxor ſimul tenere valeant puerũ.
De ſecũdis ⁊ tertijs ⁊ deinceps nuptijs.
DI. XLIII De reſurrectionis ⁊ iu-
dicij conditione.
De voce tube. De nocte media.
De libris qui tunc aperientur.
De memoria electoꝝ ſi tunc preterita ma-
le teneat.
Quomodo intelligit̄ xp̄s iudex viuorum
et mortuorum.
De his qui viui reperientur.
DI. XLIIII De etate et ſtatura re
ſurgentium.

Qꝛ reſurget q̄cq̄d fuit de ſubſtantia ⁊ natura corpis ⁊ ſi nō in eadē parte corpis.
Qꝛ ſine omni deformitate reſurgent.
Utrū reproboꝝ corpa cū deformitatibus reſurgant quas hic habuerunt.
Q. non conſumenť maloꝝ corpa que tunc ardebunt.
Si demones corpali igne cremabuntur.
Si aīe ſine corpib⁹ ſentiūt ignē materialē.
De abortiuis fetibus ⁊ monſtris.
DI. XLV De diuerſis animarum receptaculis poſt mortem.
De ſuffragijs defunctorum.
De officijs ſepulture.
De duobus eque bonis quoruz alter poſt mortem plura habet auxilia.
Quib⁹ ſuffragijs iuuabunť in fine repti.
Quō ſancti ⁊ glorificati vel angeli audiūt pces ſupplicantiū ⁊ intercedunt ꝓ eis.
DI. XLVI Si valde malis preſtať mitigatio pene.
De occulto iudicio dei.
De iuſticia et miſericordia dei.
Quare quedā opa dicunť iuſticie quedaz miſericordie vel bonitatis dei.
Quō vniuerſe vie dn̄i dicuntur miſericordia ⁊ veritas.
DI. XLVII De ſententia iudicij.
Qꝛ ſancti iudicabunt ⁊ quomodo.
De ordinibus coꝝ qui erunt in iudicio.
De ordine iudicij ⁊ miniſterio angeloꝝ.
Si poſt iudicium demones preerūt hominibus ad puniendū.
DI. XLVIII De forma iudicis.
Qualis apparebit forma ſerui.
Quare ſcd̄m formā ſerui diciť xp̄us ſuſcitaturus corpora
De loco iudicij.
De qualitate luminariuz ⁊ temporis poſt iudicium.
DI. XLIX De differentia manſionum in celo et in inferno.
Si quid ibi cognoſcitur ab aliquo qđ non intelligant omnes.
De parilitate gaudij.
Si maior ſit beatudo ſctōꝝ p⁹ iudicium.
DI. L Si mali in inferno peccabūt
Quare dicuntur tenebre exteriores.
Si damnatoꝝ anime noticiā habeant eorum que hic fiunt.
De lazaro et diuite.
Si boni et mali inuicem ſe videant.
De chaos inter bonos ⁊ malos.
Utrum viſa impiorū pena minuat vel augeat gloriam bonorum.

Incipit liber quartus de ſacramentis ⁊ ſignis ſacramentalib⁹. a

DI. I

Samaritanus em̄ vulnerato appropiās curationi ei⁹ ſacramentorum alligamēta adhibuit. qꝛ cōtra originalis peccati et actualis vulnera: ſacramentorum remedia deus inſtituit De quibus quattuor primo ꝯſiderāda occurrūt. Quid ſit ſacramentū: Quare inſtitutū. In q̄bus ꝯſiſtat ⁊ ꝯficiať. Et q̄ ſit diſtantia inter ſacr̄a veteris ⁊ noue legis.

De ſacrameōtis vbi quattuor cōſideranda ſunt.

Quid ſit ſacramentum. b

Sacramentuz eſt ſacre rei ſignum. Dicitur tn̄ ſacr̄m etiam ſacrum ſecretum. ſicut ſacr̄m diuinitatis. vt ſacr̄m ſit ſacrum ſignans. et ſacrum ſignatum. ſ₃ nunc agiť de ſacro ſ₃m ꝙ eſt ſignum Item ſacr̄m eſt inuiſibilis gratie viſibilis forma Signū vo eſt res pter ſpeciem quā ingerit ſenſibus aliq̄d aliud ex ſe faciens in cognitionem venire Signoꝝ vo alia ſunt naturalia. vt fumus ſignificans ignez. alia data. Et eorū que data ſunt. quedam ſunt ſacr̄a quedā nō. Om̄e em̄ ſacr̄m eſt ſignuz ſ₃ nō econuerſo. Sacr̄m ei⁹ rei ſilitudinem gerit cui⁹ ſignū eſt. Si em̄ ſacramenta non haberent ſimilitudinē reꝝ quaꝝ ſacramenta ſunt: ꝓprie ſacramenta nō dicerenť. Sacramentū em̄ ꝓprie diciť qđ ita ſignuz eſt gr̄e dei. et inuiſibilis gr̄e forma. vt ipſius imaginē gerat et cauſa exiſtat. Nō ergo ſignificandi tm̄ gratia ſacr̄a inſtituta ſunt. ſ₃ etiaz ſanctificādi. Que em̄ ſignificandi gratia tm̄ inſtituta ſunt ſolū ſigna ſunt. et non ſacr̄a. ſicut fuerūt ſacrificia carnalia. et obſuātie cerimoniales veteris legis q̄ nunq̄ poterant iuſtos facere offerentes Quia vt ait apl's. Sanguis hircoꝝ et thauroꝝ ⁊ cinis vitule aſpſus. inq̄natos ſanctificabant ad emūdationē carnis: nō anime. Nā inq̄natio illa erat ꝯtactus mortui. Un̄ Aug⁹. Nihil aliud intelligo inq̄nationē quaz lex mūdat niſi ꝯtactū mortui hoīs. quē q̄ tetigerat immū dus erat ſeptē dieb⁹. ſed purificabať ſ₃m legē die tertio et ſeptimo et ita mūdus erat vt iam intraret in tēplū Mū

Aug. in li. x. de ciui dei.

Aug. in libro de doctrina. xp̄iana. quid ſit ſignum.

Quod differant ſignuz et ſacr̄m.

Quid ꝓprie diciť ſacr̄m.

Qđ legalia melius dicuntur ſigna q̄ ſacramenta.

Amb. ſuper epiſtolam ad hebꝛeos.

dabant etiā interdū a coꝛꝑali lepꝛa illa le=
galia. Sed nunq̄ȝ ex operib⁹ legis aliquis
iuſtificatus eſt. vt ait apoſtolus. etiaȝ ſi in
fide et in charitate fierent. Quare? quia im
poſuit ea deus in ſeruituteȝ. nō in iuſtifica
tionem et vt figura futuri eſſent. volens ſi/
bi͏̈pſi potius offerri ea q̄ȝ ydolis Illa ergo
ſigna erant. ſed tamen ſacramenta. licȝ mi/
nus ꝓpꝛie in ſcripturis ſepe vocant᷑. quia
ſigna erant rei ſacre quā vti͏̈q̄ȝ nō p̄ſtabāt.

Que dicātur. opera legis.

Illa aūt ap̄ls opa legis dicit que tm̄ ſigni
ficandi gr̄a vel in onus inſtituta ſunt.

De cā īſtitutiōis ſacramētoꝝ. c

Triplici autem de

Prima cā.

cauſa ſacramenta inſtituta ſunt. ꝓpter hu=
miliationē. eruditionē. exercitationē Pro
pter humiliationē quidē vt dū hō inſenſi/
bilib⁹ rebus que natura infra ip̄m ſunt ex
p̄cepto creatoꝛis ſe reuerendo ſubi͏̈cit. vt
ex hac humilitate ⁊ obedientia deo magis
placeat. ⁊ vt apud euȝ mereat᷑ cui⁹ impio
ſalutem querit in inferioꝛib⁹ ſe. et ſi non ab

Secunda.

illis ſed ꝑ illa a deo Propter eruditionem
etiā īſtituta ſunt. vt ꝑ id qđ foꝛis in ſpecie
viſibili cernit᷑ ad inuiſibilē virtutē que in/
tus eſt agnoſcendā mens erudiat᷑. Homo
eñ qui añ pctm̄ ſine medio deū videbat ꝑ
pctm̄ adeo hebuit vt nequaq̄ȝ diuina ne=

Tertia rō.

queat capere niſi hūanis exercitatus Pro
pter exercitationē ſilr̄ inſtituta ſunt. q2 cuȝ
homo ocioſus eſſe nō poſſit ꝓponit᷑ ei vti
lis et ſalubꝛis exercitatio in ſacramentis q̄
vanā et noxiam declinet occupationē. nō
eñ facile capit᷑ a tēptatoꝛe qui bono vacat
exercitio. Unde Hierony. monet. Semꝑ
aliquid boni operis facito vt te occupatū
dyabolus inueniat.

De triplici genere exercitatōis. d

Sūt autē exercita

tionū tres ſpecies. vna ad edificationē ani
me ꝑtinet. alia ad coꝛꝑis fomentū. alia ad
vtriuſq̄ȝ ſubuerſionē. Cum igitur abſq̄ȝ ſa
cramentis quibus nō alligauit potentiam
ſuam deus homini gratiam donare poſſet
pꝛedictis de cauſis ſacramenta inſtituit.

In quib⁹ con ſiſti: ſacr̄m.

Duo autem ſunt in quibus ſacramentum
cōſiſtit. ſcȝ verba. ⁊ res. Uerba. vt inuoca
tio trinitatis. res vt aqua oleū et hm̄oi.

De differentia ſacramentoꝝ ve=
terum ⁊ nouoꝛum. e

Jam videre reſtat

differentiā ſacramentoꝝ veterū et nouoꝛū
vt ſacramenta vocemus q̄ antiquitus res
ſacras ſignabant. vt ſacrificia et oblatiōes
et huiuſmodi. Eoꝛum autem differentiam
bꝛeuiter Aug⁹. aſſignat dicens. q2 illa pꝛo
mittebant tantū ⁊ ſignificabant. hec auteȝ
dant ſalutem.

De circumciſione. f

Fuit tamē inter il=

la ſacr̄a ſacr̄m quoddā. ſ. circūciſionis idē
ꝯferens remediū contra pctm̄ qđ nunc ba/
ptiſmus. Uñ Aug. Ex quo inſtituta ē cir/
cūciſio in populo dei que erat tūc ſignacu/
lum iuſticie fidei. ad purgationeȝ valebat
magnis et ꝑuulis oꝛiginalis veteriſq̄ȝ pec
cati. ſic baptiſmus ex illo valere cepit ad i
nouationē hoīs. ex quo inſtitutus eſt. Itē
Beda Idē ſalutifere curationis auxilium
circūciſio in lege contra oꝛiginalis peccati
vulnus agebat. qđ baptiſmus agere reue=
late gratie tp̄e conſueuit. excepto q̄ regni
celeſtis ianuā nōdum intrare poterāt. Ta
tum in ſinu abꝛae poſt moꝛtē requie beata
conſolati ſuꝑne pacis ingreſſum ſpe felici
expectabant. His apte tradit᷑ ꝑ circūciſio/
nē ex quo inſtituta fuit. ſ. remiſſionem pec=
cati oꝛiginalis ⁊ actualis paruulis ⁊ maio
ribus a deo pꝛeſtitam. ſicut nunc ꝑ baptiſ/
mum datur.

Aug⁹. ad valeriū cōtra iulianum.

Beda ſuper euangelium.

De viris qui fuerunt ante circum
ciſioneȝ ⁊ de feminis que fuerunt
ante ⁊ poſt. g

Querit᷑ etiā de vi

ris qui fuerunt ante circūciſionē. ⁊ de femi
nis q̄ fuerunt ante et poſt. qđ remediū con
tra pctm̄ habuerit. Quidā dicūt ſacrificia
⁊ oblatiōes eis valuiſſe ad remiſſionē pcti
Sȝ meli⁹ ē dicere illos q̄ đ abꝛaā ꝓdierūt
ꝑ circūciſionē iuſtificatos. mulieres v̓o ꝑ
fidē ⁊ opationē bonā. vl̓ ſuā ſi adulte erāt
vel parentum ſi ꝑuule. Eos v̓o q̄ fuerunt
añ circūciſionē ꝑuulos in fide parentū. pa
rentes v̓o ꝑ v̓tutem ſacrificioꝝ. ſ. quā itel=
ligebant ſpiritualiter in illis ſacrifici͏̈s iu/
ſtificatos. Uñ Greg. Qđ apud nos valet
aqua baptiſmi. hoc egit apud veteres vel
ꝓ ꝑuulis ſola fides. vel ꝓ maioꝛib⁹ v̓tus
ſacrifici͏̈. vel ꝓ his q̄ ex abꝛae ſtirpe ꝓdic/
runt myſterium circūciſionis.

Grego. ī moralibus.

De inſtitutione et cauſa circum-
ciſionis. b

Hic dicẽdum eſt in
quo inſtituta fuerit circũciſio. Et quare et
cur mutata p baptiſmũ? Abraã prim⁹ mã/
datum circũciſionis habuit ad ꝓbationez
obedientie. nec ei ſoli precepta fuit circũci/
ſio ſed et ſemini eius. i. oibus hebreis. q̃ fie
bat ſm legem octaua die lapideo cultro in
carne ꝑputij. Data aũt fuit circũciſio plu/
ribus de cauſis. ſ. vt p obedientiã manda-
ti abraam placeret deo cui p p̃uaricationẽ
Quare data fuit circũciſio — adã diſplicuerat. Data etiã fuit in ſignum
magne fidei abrae qui credidit ſe habiturũ
filiũ in quo fieret benedictio oim. Deinde
vt hoc ſigno a ceteris nationibus diſcerne
Quare i carne preputij. — retur populus ille. In carne vo ꝑputij iõ
iuſſa eſt fieri circũciſio. q2 in remediũ inſti/
tuta eſt originalis peccati quod a ꝑentib⁹
trahim⁹ p ꝯcupiſcentiã carnis. que in par
te illa magis dominat̃. et q2 in pte illa cul-
pam inobedientie primus hõ ſenſit decu-
it vt ibi ſignũ obedientie accipet.

Quare die. viij. ⁊ petrio cultro. i

Fiebat aũt octaua
die ⁊ petrino cultro. q2 et in reſurrectione
cõmuni et octaua etate futura per petram
xp̃m omnis ab electis abſcidet̃ corruptio
et p xp̃i reſurrectionẽ octaua die factã cir/
cumcidit̃. a peccatis anima cuiuſq3 in euz
credẽtis. due ergo res ſunt illi⁹ ſacramẽti.

Quare in baptiſmũ mutata ſit
circumciſio. k

Ideo autem muta
ta eſt circumciſio p baptiſmuz. quia ſacra/
mentũ baptiſmi communi⁹ eſt et ꝑfectius
quia pleniori gratia accumalatuz. Ibi eñ
peccata ſolum dimittebant̃ ſed nec gratia
ad bene operandũ adiutrix. nec virtutum
poſſeſſio vel augmentũ ibi preſtabatur vt
in baptiſmo. vbi nõ tantũmodo abolẽtur
peccata ſed etiam gratia adiutrix cõfertur
et virtutes augentur. Unde aqua refectio
nis vel regenerationis dr. q2 aridos fecun
dat. etiaz fructificantes ampliori vbertate
donat. q2 quãtũcũq3 p fidẽ et charitatẽ añ
habitã aliquis iuſt⁹ ad baptiſmũ accedit.
vberiorẽ ibi recipit gratiã. ſ3 nõ ita in circũ
ciſione. Uñ abrae p fidẽ iam iuſtificato ſi-
gnaculum tñ fuit. nihil ei intus cõtulit.

De paruulis defunctis ante di-
em octauum. l

Si vero queritur
de puulis qui añ diem octauũ moriebant̃
anteq3 fiebat circũciſio ex lege. Utrũ ſalua
rentur vel nõ? Idem põt rñderi quod ſen-
titur de puulis ante baptiſmum defunctis
quos pire conſtat. Uñ Beda. Qui nũc p — Beda.
euangelium ſuum terribiliter et ſalubriter
clamat. Niſi quis renatus fuerit ex aqua
et ſpirituſancto non intrabit in regnum dei
ipſe dudum clamat p ſuam legem. anima
cuius ꝑputij caro circũciſa non fuerit peri
bit de populo ſuo. quia pactum meum irri
tũ fecit. Forte tamẽ ſub lege ingruente ne-
ceſſitate mortis ante octauum diem circũ/
cidebant ſine peccato filios. ſicut modo fit
in eccleſia de baptiſmo.

In precedentibus libris magiſter
determinauit de rebus. Hic vo in hoc quarto deter
minat de ſignis ſacramentalib⁹. Et diuidit̃ iſte liber
in duas ptes principalit̃. Primo eñ determinat de
ſacramentis. Scd̃o de reſurrectiõe et gloria reſur-
gentiũ. et hoc in ꝑncipio. xliij. diſtin. que incipit ibi
Poſtremo de ꝯditione reſurrectõnis. Prima ps ad
huc diuidit̃ in duas. In ꝑma determinat de ſacris i
generali. Secundo ꝓſequitur de ſacramẽtis in ſpe
ciali. et hoc in principio ſecunde diſtinctiõis. ibi. Iã
ad ſacr̃a. In prima igit̃ pte que eſt prima diſtinctio
huius quarti libri magiſter tria facit. Nam ꝑmo po
nit ſacramenti diffinitionẽ. Secundo inſinuat ſacra
mentoꝝ cauſam et neceſſitatẽ et eorũ integritatem.
Tertio declarat quõ circũciſio inter ſacramenta ve-
teris legis maiorẽ inter alia cum ſacramentis noue
legis habeat aſſimilationẽ. Primum facit a ꝑncipio
diſtinctiõis vſq3 ibi. Triplici aũt de cauſa. Secũduz
ab inde vſq3 ibi. Fuit tñ inter illa. Tertiũ vſq3 ad fi-
nem diſtinctionis. In ſpali ſñia magiſtri ſtat in trib⁹
ꝓpoſitionibus quarũ prima eſt hec Sacramentum
eſt gratie inuiſibilis forma viſibilis eiuſq3 ſimilitudi
nem gerens cuius eſt ſignum cauſaq3 exiſtens. Hãc
magiſter ꝓbans ꝓponit ꝑmo ſub parabola ſaucia
ti. q2 ſaluator humano generi p incarnationem ap-
propinquans ſacramentalem medicinã adhibuit. et
cõtra peccatoꝝ vulnera inſtituit ſacramentoꝝ reme
dia. Circa que ſacramenta quattuor conſiderare in-
tendit. ſ. ſacramenti diffinitionẽ inſtitutionẽ integri
tatem et diſtinctionẽ. Poſtea diffinit ſacramentũ di
cens. q2 eſt ſacre rei ſignũ. Quis etiã poſſit dici ſacra
mentũ ſacrum ſecretum vel ſacrum ſignãs ſeu ſigna
tum. Intendit autem magiſter de eo nunc ſcd̃m qd̃
eſt ſignum. Diffinit etiam aliter dicẽs. Qd̃ eſt inuiſi-
bilis gratie viſibilis forma. Ad declarationẽ autez
prime diffinitionis. oñdit q̃d ſit ſignũ. quia eſt res p̃
ter ſpeciẽ quã ſenſib⁹ ingerit faciens aliud ex ſe i co
gnitionẽ venire. Ad complementũ autẽ diffinitiõis
ſacramenti. diuidit ſignũ q2 quoddã eſt naturale na
turaliter ſignificãs. vt fumus reſpectu ignis. quod-
dã vero eſt datum ex inſtitutione repñtans. ⁊ tale ſi
gnũ ẽ ſacr̃m. Itẽ ſignũ datũ. quoddam, vo nõ gerit

ſui ſignati ſimilitudinē. quoddā vō rei cuius eſt ſi-
gnum gerit ſimilitudinē et tale eſt ſacramentū. Itē
ſignū gerēs ſui ſignati ſimilitudinē. quoddā ē ſignū
tm̄. quoddā vero eſt ſignū ⁊ cauſa. ⁊ tale ſignum eſt
ſacramentū. Ex quibus habet̄ ꝑfecta ſacramēti dif
finitio .ſ. inuiſibilis gratie viſibilis forma. ita vt ima
ginem gerat ⁊ cauſa exiſtat ⁊ ideo ſacramenta vete
ris legis que ſolum ſignificabāt nō ſunt nec dicūtur
ꝓprie ſacramēta. Scd̄a ꝓpoſitio eſt hec Sacramē
ta triplici de cauſa promulgata exiſtūt ⁊ in rebus ⁊
in vbis ꝑncipaliter ꝯſiſtunt. Hanc magiſter inſinu-
ans ꝓponit ꝙ triplex fuit cauſa ſeu ratio inſtitutōis
ſacramentoꝝ. Prima quidem fuit humiliatio homi
nis qꝛ ꝑ ſacramenta rebꝰ corꝑalibꝰ que natura ipſo
homine inferiora ſunt ſubditur. Secunda eſt erudi
tio. quia hō de viſibilibꝰ ꝑ ea excluditur Tertia vō
exercitatio vt ocioſitas ⁊ occupatio noxia vitaretur
vbi ſubdit ꝙ quedam exercitatiōes ad bonū corꝑis
ſunt. quedam ad bonū aie. quedā vō ad vtriuſqꝫ de
trimentū ordinant̄. Addit etiā ꝙ deus ſine ſacramē
tis potuit hominē iuſtificare ſeu ſeruare. qꝛ eis ſuaꝫ
potentiā nō alligauit. Tamē ex dictis cauſis ſacra
menta inſtituit. Poſtea ponit ſacramētoꝝ integrita
tem dicens ꝙ ſacramēta ex duobus ꝯſtāt .ſ. ex rebꝰ
⁊ verbis. Ultimo diuidit ſacramenta dicens ꝙ que
dam ſunt ſacram nta vetera que ſignificāt ⁊ ꝓmit
tunt ſolū. quedā vero ſunt noua q̄ ſignificāt ⁊ cauſāt
ſalutē. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Inter ſacr̄a veteris
legis ſola circūciſio originalē culpā delebat. et tamē
celeſtis regni ianuā non aperiebat. Hanc magiſter po
nens ꝓponit ꝑmo ꝙ ſacr̄m circūciſiōis q̄uis ſit idē
cū ſacramentis veteribus. tm̄ antiquis idē remediū
ꝯferebat contra pctm̄ qd̄ mō baptiſmus non tamen
aperiebat ianuā regni celeſt. qd̄ autoritatibꝰ ꝯfirmat
Poſtea q̄rit qd̄ remediū habebāt viri ꝯtra pctm̄ an̄
circūciſionē et femie an̄ ⁊ pꝰ. Et rn̄det ꝙ hi q̄ de ſtir
pe Ade deſcenderūt ꝑ circūciſionē iuſtificabant̄. qui
aūt an̄ circūciſionē fuerūt ꝑuuli in fide ꝑentū iuſtifica
bant̄. Parētes vō vtute ſacrificioꝝ. Mulieres aūt
an̄ circūciſionē ⁊ pꝰ ꝑ fidē ⁊ oꝑationē bonā. ꝑ ſuā ſi
erāt adulte. vel ꝑ fidē parentū ſi erāt ꝑuule. qd̄ ꝯfir
mat autoritate b. Greg. Poſtea determinat de inſti
tutiōe circūciſiōis q̄tū ad quattuor. oſ̄dens cui da
ta ſit qꝛ abrae ⁊ ꝯūr ſemini ſuo. Scd̄o quare datā
qꝛ ꝓpter tria .ſ. in meritū obediētie. ī ſignū fidei ma
gne. ⁊ in diſtinctionē ppl'i iudaici a ceteris gentibus
Tertio in q̄ ꝑte fiebat. certe ī carne ꝑputij. Et dupli
ci rōne ꝑmo qꝛ ꝯcupia ꝑ quā pctm̄ originale ꝯtrahi
tur a ꝑentibꝰ ī cuiꝰ remediū inſtituta eſt circūciſio. in
illa ꝑte magis dominat̄. Scd̄a vt in illa hō ſignum
obedientie acciꝑet in qua ꝑmꝰ hō culpā inobediētie
ꝑmo ſenſit. Quarto oſ̄dit quo tpe ⁊ quo inſtrō cer-
to. dicens ꝙ octauo die et lapideo cultello. ⁊ hoc ad
deſignandū duo. Primo reſurrectionē carnis cōem
in octaua etate finiendā ꝑ petrā xp̄m. in quo omnis
corruptio ab electis tollet̄. Scd̄o octaua die facta ē
per quā oia cuiuſlibet in ipſum credētis circumcidi
tur a peccatis. Ex quibꝰ cōcludit ꝙ ſunt due res hu
ius ſacramenti. Poſtea dicit ꝙ ideo circūciſio ꝑ ba-
ptiſmū mutata eſt qꝛ ſacr̄m baptiſmatis eſt cōmuni
us et ꝑfectius. in circūciſione ſolūmō peccata dimit-
tebant̄ nihil tamē ꝯferebat̄. In baptiſmo non ſoluꝫ
peccata abolent̄ ſed etiā gr̄a ad oꝑantiū bonū et bn̄
adiuuans ⁊ virtutū poſſeſſio et argumentū confer-
tur Ultimo querit vtrum ꝑuuli q̄ moriebant̄ ſine cir
cūciſione an̄ octauū diem ſaluabant̄. Et rn̄det ꝙ nō
ſicut nec mō ſine baptiſmo. ex quo patet neceſſitas
circūciſionis Subdit tm̄ ꝙ forte ꝓpter neceſſitatem
licebat ante octauum diē circumcidi. igit̄ ⁊c̄. Et tm̄
in ſpeciali.

De ſacramentis noue legis. a

Iam ad ſacra
i — mēta noue legis accedamus DI. II
que ſunt baptiſmus cōfirma/
tio. panis benedictiōis .i. eu/
chariſtia. penitētia. vnctio extrema. ordo
coniugium. Quorum alia remedium con/
tra peccatum prebent et gratiam adiutri/
cem conferunt. vt baptiſmus. alia in reme-
dium tantum ſunt. vt coniugium. alia gra
tia et virtute nos fulciunt vt euchariſtia et
ordo.

Quare mox poſt hominis caſum
non fuerunt inſtituta. b

Si vero queritur
quare nō fuerint hec ſacramenta inſtituta
mox poſt hominis lapſum. cū in his ſit iu-
ſticia et ſalus? Dicimꝰ ꝙ nō ante aduentū
chriſti qui gratiam attulit gratie ſacramē-
ta fuiſſe danda. que ex ipſius morte et paſ-
ſione virtutem ſortita ſunt. Chriſtus autē
venire voluit anteqꝫ hō de lege naturali ⁊
ſcripta ꝯuinceretur. qd̄ neutra iuuare poſ
ſet.

Qd̄ ſacramentū coniugij fuit an-
te peccatum d

Fuit tamen coniu
giū an̄ pctm̄ inſtitutū. nō vtiqꝫ ꝓpt̄ reme-
dium. ſed ad ſacramentū ⁊ ad officiū. poſt
peccatū vero fuit ad remediū cōtra carna-
lis ꝯcupiſcentie corruptelā. de quo ſuo lo-
co tractabimus.

De baptiſmo. d

Nunc vero de ba
ptiſmi ſacr̄o videamꝰ qd̄ int̄ noue gr̄e ſacra
mēta primū eſt. Baptiſmuꝫ xp̄i Johānes
ſuo baptiſmo ꝑnunciauit. q̄ ꝑmꝰ baptiſaſ/
ſe legit̄. ſꝫ in aqua. non in ſpū. ſicut ipſe ait. De baptiſmo Johannis.
Ego baptizo vos ī aqua .i. in pniam. So- De differētia
la eñ corꝑa abluebat. a pctīs vero nō mū- baptiſmi xp̄i
dabat. Baptiſmꝰ Johis erat in pniam nō ⁊ Johannis.
in remiſſionem. baptiſmus vero xp̄i in re/
miſſionem. Quia Johannes baptizās ho
mines ad penitentiā vocabat. et quos ba-
ptizabat penitere docebat. ſm̄ illō Uenie-
bant ad Johannem in iordanem confiten
tes peccata ſua. Sed in baptiſmo Johan-

nis nō dabaꞇ peccatoꝝ remiſſio que data eſt in chriſti baptiſmo.

Quid vtilitatis habebat baptiſmus Johannis. e

Ad quid ergo vtilis erat baptiſmus Johānis: Quia homines vſu baptizandi preparabat ad baptiſmum chriſti. Sed queritur quare dict⁹ eſt baptiſmus Johannis. ſicut veritas dicit baptiſmus Johānis vnde eſt? Quia ibi Johannis operatio tm̄ viſibilis erat exterius lauantis nō inuiſibilis gratia dei virtutis interius operantis. Sed tamen et illa Johannis operatio a deo erat: ⁊ baptiſmus ille a deo erat nō ab homine ſꝫ hominis dictus eſt ꝗa nihil ibi gerebatur qđ nō ageret homo. Si vō queritur an ſacramentuꝫ fuerit? Satis poteſt concedi ex eo ſenſu quo legalia ſigna dicuntur ſacramēta. Significabat em̄ baptiſmus Johānis rem ſacram ſcꝫ baptiſmum chriſti qui non tantmu eſt penitentie ꝫ ⁊ remiſſionis peccatorum.

Quare dict⁹ eſt baptiſmus Johannis.

Si fuerit ſacramentum baptiſmus ille.

De forma baptiſmi Johannis. et de baptizatis ab eo. f

Hic conſiderandū eſt ſi baptizati a Johanne iterum baptizati ſunt baptiſmo xp̄i. et qua forma verborum vſus ſit Johannes. Illi qui baptizati ſunt a Johanne neſcientes ſpiritumſctm̄ eſſe ac ſpem ponentes in illius baptiſmo. poſtea baptizati ſunt baptiſmo xp̄i. Baptiſmus aūt Johānis in noīe venturi tradebatur. Unde Hierony. ſuper Johelem Qui dicit ſe in xp̄m credere. ⁊ nō credit in ſpūmſanctuꝫ. nondū habet claros oculos Unde baptizati a Johanne in noīe venturi. i. domini Jeſu. q̄ꝛ dixerunt Sed neqꝫ ſi ſpūſſanctus eſt audiuimus. iteꝝ baptizabanꞇ. imo verū baptiſma accipiebāt. Illi vero. ꝗ ſpem nō poſuerūt in baptiſmo Johannis. et p̄rem et filiū et ſpūmſanctū credebant. nō baptizati fuerūt. ſed impoſitione manuū ab apoſtolis ſuper eos facta ſpūm ſanctū receperūt. Alij vō qui nō ita credebant baptizati ſunt baptiſmo xp̄i. vt predictū eſt. Un̄ Hierony. Qui ſpūmſanctuꝫ neſciebant cum baptiſmum a Johanne acceperunt. iterum baptizati ſunt baptiſmo chriſti vt predictū eſt. ne quis ex iudeis vł gentibus putaret aquam ſine ſpirituſſancto ad ſalutem poſſe ſufficere. De hoc etiaꝫ Ambroſius in p̄mo libro de ſpirituſancto Quidam negauerunt ſe ſcire ſpiritumſanctum cum baptizatos ſe diceret baptiſmo Johānis qui ī aduenientis Jeſu nō in ſuo baptizauit nomine. Iſti ergo quia nec in chriſti noīe neqꝫ cum fide ſpirituſſancti baptizati fuerant non potuerunt accipere baptiſmi ſacramentū. Baptizati ſunt ergo in nomine xp̄i. nec iteratum eſt in his baptiſma ſed nouatum.

Hierony.

Hic non tenetur magiſter.

Hiero in epiſtola de vnius vxoris viro.

Amb. in li. de ſpūſancto.

Iſta eſt diſtinctio ſecunda huius quarti libri. In qua magiſter poſtꝗ determinauit de ſacramentis in cōmuni tā veteris ꝗ noue legis. Hic agit de ſacramentis noue legis in ſpeciali. Circa qđ tria facit. Primo em̄ numeꝝ ſacramentorū noue legis et eoꝝ efficaciā oſ̄dit. Scđo qn̄ et ad quid ꝯiugium inſtitutum ſit ſubdit Tertio ꝙ baptiſmus iohis p̄nunciauit baptiſmū xp̄i. Primū facit a p̄ncipio diſtinctionis vſqꝫ ibi. Fuit tn̄ cōiugium. Scđm vſqꝫ ibi Nunc vō de baptiſmi ſacramento videamus. Tertiū vſqꝫ ad finē diſt. In ſpāli ſnīa magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionib⁹ quaꝝ p̄ma eſt hec. Septē ſunt noue legis ſacramenta. quorū aliqua dimittunt peccata. et gratiā adiutricē ꝯferunt aliqua in remediū tm̄ ſunt. aliqua gr̄a ⁊ virtute nos fulciunt. Hāc mgr̄ inſinuans ꝓponit primo ſeptē eſſe ſacramēta noue legis et ea enumerat. quorum quedā in remediū dicit fore inſtituta vt ꝯiugium. Aliqua vero in remediuꝫ ꝯtra pctm̄. vt. ſ. gratiā adiutricē cōferant vt baptiſmus. Aliqua vō gr̄a et virtute nos fulciunt vt euchariſtia. alia vō ad vtrunqꝫ. Poſtea dicit ꝙ q̄ꝛ iſta ſacr̄a ſalutis collatiua nō debuerūt ante tp̄s ſalutis id eſt. an̄ tp̄s xp̄i inſtitui. a cui⁹ paſſione ⁊ morte vītutem ſortita ſunt. Subdit autē ꝙ xp̄s venire diſtulit donec hō de inſufficientia legis vere et legis ſcripte conuinceretur. q̄ꝛ neutra eaꝝ adiuuari poſſet. Secunda ꝓpoſitio eſt hec. Cōiugiū ante pctm̄ fuit inſtitutū ad generationis officiuꝫ. poſtea vō fuit datum in remediū. Hanc magiſter inſinuās dicit ꝙ cōiugiū fuit ante pctm̄ inſtitutū in officiuꝫ ⁊ ſacr̄m poſtea vero in remedium. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Baptiſm⁹ Johis exterius corpus lauabat ſed interi⁹ gr̄am nō ꝯferebat. Hanc mgr̄ inſinuans dicit ꝙ baptiſm⁹ iohannis prenunciabat baptiſmū chriſti. a quo tamen differebat. quia baptiſmus Johannis fuit in aqua ſolum. et ad chriſti baptiſmū preparans et diſponēs non autem remiſſionem peccatorum dabat. Sed baptiſmus chriſti fuit in aqua ⁊ ſpirituſancto ⁊ in ipſo conferebaꞇ remiſſio peccatorum. Poſtea ꝓponit huius baptiſmi ꝯditiones. ⁊ primo ꝗtum ad vtilitateꝫ Utilitas em̄ fuit p̄paratio ad baptiſmū xp̄i. Secundo ꝗtū ad nominationē q̄ꝛ dictus eſt baptiſm⁹ iohānis eo ꝙ nihil ibi gerebaꞇ. qđ iohes nō fecerit. Tertio ꝗtū ad genus. q̄ꝛ pōt large dici ſacr̄m eo ꝙ rē ſacramenti. i. xp̄i baptiſmuꝫ ſignificabat. Ultimo ꝗrit Utrū baptiſati a btō Johāne iterū ſunt baptizandi baptiſmo xp̄i. et ſubdit qua forma verboꝝ baptizabat Johes. Et rn̄det ꝙ illi qui ſpem ponebant in baptiſmo iohis et ꝑfectā fidē de diuis ꝑſonis habebāt nō ſunt. ſ. iterū baptizandi. ſed confirmati ꝑ aplo꜠ manuū impoſitionē receperūt ſpm̄ſanctum. Illi vō qui ſpem non ponebant in baptiſmo iohis et ꝑfectā fidē diuinaꝝ ꝑſonaꝝ non habebant. tales fuerūt iterū baptizati baptiſmo xp̄i. Ad ſcđm rn̄det ꝙ iohes baptizabat in nomine futuri. Et tm̄ in ſpeciali.

DI. III

Quid ſit baptiſmus. a

Oſt hec vi p
dendũ eſt q̃d ſit baptiſm⁹
et que ſit forma. et qñ inſti
tutus. ⁊ cauſa inſtitutiõis
Baptiſmus dicit̃ intinctio. i. ablutio cor/
poris exterior facta ſub forma verboꝝ pre
ſcripta. Si eñ ablutio fiet ſine verbo. non
eſt ibi ſacramentuȝ. Sed accedente verbo
ad elementũ. fit ſacramentũ. nõ vtiq; ipm
elementũ fit ſacramentũ. ſed ablutio facta
Aug⁹. ſup Johannẽ. in elemẽto. Unde Aug. Uerbo baptiſma
conſecrat̃. detrahe ꝟbum ⁊ quid eſt aqua
niſi aqua. accedit verbũ ad elementũ. et fit
ſacramentũ. Unde eſt hec tãta ꝟtus aque
vt corpus tangat et cor abluat. niſi facien/
te verbo. nõ q: dicit̃. ſed q: credit̃. Nam ⁊
in ipſo verbo aliud eſt ſonus tranſiens. ali
ud eſt virtus intus manens. In duob⁹ er=
go conſiſtit ſacramentũ baptiſmi. ſ. in ver/
bo ⁊ elemento. ergo ⁊ ſi alia deſunt que ad
decorẽ ſacramenti inſtituta ſunt. nõ iõ mi=
Qꝫ in hoc et in alijs ſacramẽtis quedaȝ fiunt ad decorem. quedam ad neceſſitatem ad ſacramentũ et cauſaȝ ſacramẽti pertinentia. nus eſt verum ſacramentum et ſanctum. ſi
verbũ ſit ibi et elementũ. Nam et in hoc ſa
cramento et in alijs quedam ſolent fieri ad
decorẽ ⁊ honeſtatẽ ſacramenti. quedã ad
ſubſtantiã ⁊ cauſam ſacramenti ptinentia.
De ſubſtantia huius ſacramenti ſunt ver/
bum et elementũ. cetera ad ſolẽnitatẽ eius
pertinent.

De forma baptiſmi. b

Sed quod ẽ illud
verbum quo accedente ad elementũ: fit ſa=
cramentũ: veritas te docet q̃ hui⁹ ſacramẽ
ti formã tradens ait diſcipulis. Ite doce=
te omnes gentes baptizantes eos in noĩe
patris et filij et ſpũſſancti. Inuocatio igi/
tur trinitatis ꝟbum dicitur quo baptiſma
conſecratur. ⁊ hec eſt forma verborum ſub
qua traditur baptiſmus. Unde bonifacio
epõ zacharias papa ait. Firmiſſime prece
ptum eſt in ſinodo anglorũ. vt quicunq; ſi
ne inuocatione trinitatis merſus fuiſſet. qꝫ
ſacramentũ regeneratiõis nõ haberet. q̃d
omnino verũ eſt. qꝫ ſi merſus in fontem ba
ptiſmi quis fuerit ſine inuocatõne trinitat[is]
pfectus chriſtianus nõ eſt. niſi in noĩe pa/
tris ⁊ filij ⁊ ſpirituſſancti fuerit baptizatus
Qꝫ apoſtoli in xpi noĩe baptiſabant Legit̃ tñ in actib⁹ aploꝝ aplos baptizaſſe
in noĩe xpi. ſed in hoc nomine vt expouit
Ambro. tota trinitas intelligit̃. Intelligi/
tur enim cum chriſtuȝ dicis: ⁊ pater a quo
vnctus eſt. et ipſe qui vnctus eſt. et ſpiri/
tuſſanctus p quem vnctus eſt. Unde Ni/ Nicolaus papa ad cõſulta bulgaroꝝ.
colaus papa ad conſulta bulgarorum. A
quodam iudeo mltos baptiſatos aſſeritis
⁊ quid inde agendum ſit conſulitis. Hi p/
fecto ſi in noĩe ſancte trinitatis. vel i nomĩe
xpi ſicut in actib⁹ apoſtoloꝝ legimus ba/
ptizent̃: baptizati ſunt vnum enim idemq;
eſt: vt exponit Ambroſius.

Si in noĩe patris tãtũ vel ſpũſſcti poſſit tradi baptiſmus. c

Hic querit̃ an ba
ptiſmus eſſet verus ſi diceret̃ in nomĩe pa
tris tantũ. vel ſpirituſſancti tñ. vt cum di=
citur in noĩe xpi: Ambro. videt̃ dicere qꝫ Amb. in li. de ſpũſancto.
ſi fide myſteriũ trinitatis teneat̃ et vna p/
ſona tñ nominetur. plenum eſt ſacramen/
tum: et ẽtõuerſo ſi tres nominẽtur ⁊ nõ re/
cte de aliquo illorum ſentiat̃: vacuũ fieri
myſterium trinitatis. Ait eñ ſic. Ubi nõ ẽ
plenũ baptiſmi ſacramentum. nec princip[i]
um nec ſpecies aliqua baptiſmi eſtimatur
Plenum aũt eſt ſi patrẽ et filiũ ⁊ ſpũſctũ
fatearis. Si vnũ neges: totum ſubrues. et
ſi vnum in ſermone cõprehendas. vel pa=
trem vel filium vel ſpiritũ ſanctũ: fide autẽ
nec patrẽ nec filiũ nec ſpiritũſancum abne/
ges. plenum eſt fidei ſacramentũ. Ita etiã
licet patrẽ et filium et ſpũmſanctũ dicas. ⁊
patris et filij et ſpũſſancti minuas poteſta=
tem. vacuũ eſt omne myſterium. Cum eñ
dicitur in noĩe xpi. p vnitatẽ nominis im=
pletum eſt myſteriũ. nec a xpi baptiſmate
ſpiritus ſeparatur. quia xps baptizauit in
ſpiritu.

Queſtio Ambroſij. d

Nũc conſiderem⁹
vtrũ ſicut in chriſti nomine legim⁹ baptiſ/ Ambroſi⁹.
mi plenũ eſſe ſacramentũ. ita etiam ſpiritu
ſancto tñ nũcupato nihil deſit ad miſterij
plenitudinẽ: Rationem ſequamur: q̃ vnũ Solutio.
dixerit. trinitatem ſignauit. Si chriſtum
dicas. et patrem a quo vnctus eſt filius et
ipm qui vnctus eſt. ſ. filiũ. ⁊ ſpiritũſanctũ
quo vnctus eſt deſignaſti. Scriptũ eſt eñ
hunc eſſe Jeſum a nazareth quẽ vnxit de/
us ſpirituſancto. et ſi patrẽ dicas. filiũ ei⁹
et ſpirituȝ oris eius pariter idicas: ſi tamẽ
id etiã corde ꝯprehendas. Et ſi ſpiritũſan
ctuȝ dicas: deũ patrẽ a quo ꝓcedit ⁊ filiũ

eius cuius eſt ſpũs nuncupaſti. Vñ vt ra-
tioni copuletur autoritas: dñs dicit. Vos
aũt baptizabimini in ſpũſancto: ex quo in-
dicat nos certe poſſe baptizari in ſpũſctõ.

Perſtringit premiſſorum intelli-gentiam cum determinatione cu-iuſdam dicti. e

Ex his apte intelle
xiſti in noĩe xpi verum baptiſma tradi: vn
de nihilominus inſinuari videt̃ veruz ba
ptiſma tradi poſſe ĩ noĩe patris tm̃ vel ſpiri
tuſſancti: ſi tamen ille q̃ baptizat fidem tri-
nitatis teneat: que trinitas in quolibet bo
rum noim intelligit̃. Si aũt aliquis puer
ſe credens ⁊ errorẽ inducere intẽdens vnũ
de tribus tm̃ nuncupet: nõ impleuit myſte
riũ. Qd vero ait nominatis tribus vacuuz
eſſe myſterium ſi baptizans minuat pote/
ſtatẽ patris vel filij vel ſpũſſancti. id ẽ. ma
le ſentiat de potentia alicuius horũ: nõ cre
dens vnam potentiã trium: intelligenduz
eſt hoc ſup eum qui nõ intendit nec credit
baptizare q̃ non tm̃ caret fide: ſed etiã intẽ-
tionem baptizandi nõ habet. Qui g̃ bapti
zat in nomine xpi: baptizat in nomie trini/
tatis que ibi intelligitur: tuti⁹ eſt tm̃ tres p
ſonas ibi nominare: vt dicatur: in nomine
patris ⁊ filij ⁊ ſpũſſancti: non in nominib⁹
ſed in noĩe. id eſt. in inuocatione. vel in cõ/
feſſione patris ⁊ filij ⁊ ſpũſſancti. Inuoca
tur enim ibi tota trinitas: vt inuiſibilit̃ ibi
operet̃ p ſe: ſicut extra viſibiliter p myſte/
rium. Si autem dicat̃ in nominibus: non
eſt ibi ſacramentum: quia non ſeruat̃ for-
ma baptiſmi.

Ecce q̃d optet determinari.

Amb. in li. d trini. qd eſt in nomine pr̃is ⁊ filij ⁊ ſpũſſcti.

De inſtitutione baptiſmi. f

De inſtitutõne ba-
ptiſmi qñ cepit varie ſunt eſtimatões Alij
dicũt tũc eſſe inſtitutũ cũ Nicodemo xp̃s
ait: Niſi quis renatus fuerit ex aqua ⁊ ſpi
rituſancto ⁊c̃. Alij dicunt inſtitutionẽ ba/
ptiſmi factã cuz apoſtolis dixit: Ite doce/
te oẽs gentes baptizãtes eos in noĩe pr̃is
⁊ filij et ſpũſſancti. Sed hoc dixit eis poſt
reſurrectionẽ: p̃cipiens eis de vocatiõe gẽ
tiuz quos ante paſſionẽ binos miſerat ad
p̃dicandũ in iudea ⁊ ad baptizandũ dicẽs
In viam gentium ne abieritis. Iam ergo
inſtitutus erat baptiſmus: q2 baptizabãt
ſimul ⁊ p̃dicabant.

De forma in q̃ baptizauerũt apo-ſtoli ante paſſionẽ xpi. g

Si vero queritur
in qua forma tunc baptizauerũt? Sane di
ci põt in noĩe trinitatis. ſ. in ea forma ĩ qua
baptizauerũt poſtea gẽtes: q̃ añ paſſionez
põt intelligi fuiſſe tradita: lz nõ ſit ſcriptũ.
Non g̃ tunc illã formã xp̃s prius tradidit
cũ ad euãgelizandũ gentibus miſit: ſ; quaz
añ tradiderat mittens eos in iudeam poſt
iterauit cuz ad gentes miſit. Cõmodius g̃
dicit̃ inſtitutio facta qñ xp̃s a Johãne ba
ptiſatus eſt in iordane qd diſpenſauit: nõ
q2 mundari voluit cum ſine peccato fuerit
ſed q2 cõtactus munde carnis ſue vim rege
neratiuam cõtulit aquis: vt q̃ poſtea ĩmer
geret̃ inuocato noĩe trinitatis a pctis pur/
garet̃. Tunc g̃ inſtitutus eſt baptiſm⁹ xp̃i
in quo trinitas cuius myſteriũ ibi innotu/
it interius hoĩem baptizat.

Quare in aqua tantũ fiat. h

Celebratur autez
hoc ſacramentũ tantũ in aqua nõ in alio li
quore vt ait xp̃s: Niſi q̃s renatus ⁊c̃. Iõ
vniformiter id fieri in aqua p̃cipit̃ vt intel
ligat̃ q2 ſicut aqua ſordes corporis ac ve/
ſtes abluit: ita baptiſmus maculas aĩe ſor
deſq; vitiorũ emundando abſtergit. Vel
iõ vt nullũ inopia excuſaret: qd poſſet fie-
ri ſi ĩ vino vel oleo fieret: ⁊ vt cõmunis ma
teria baptizãdi inueniret̃ apud omnes: qd
aqua ſignauit que de latere xp̃i manauit:
ſicut ſanguis alteri⁹ ſacramenti ſignũ fuit.
Nõ ergo in alio liquore põt cõſecrari bap
tiſmus niſi in aqua.

Ambro. ſup epl̃am ad Romanos.

De immerſione quotiens fieri de-beat. i

De immerſiõe ve-
ro ſi querit̃ quõ fieri debeat p̃ciſe reſpõde
mus vl' ſemel vel tertio p vario more eccle
ſie. Vñ Greg. De trina immerſiõe baptiſ/
mi nil verius reſponderi põt q̃ʒ qd vos ipſi
ſenſiſtis: q2 in vna fide nihil officit eccleſie
ſancte cõſuetudo diuerſa. Quia em̃ in tri-
bus ſubſiſtentijs vna ſubſtantia eſt repre-
henſibile eſſe nullatenus poteſt infantez in
baptiſmo ter vel ſemel mergere: q2 ⁊ in tri-
bus merſionib⁹ perſonarum trinitas: ⁊ in
vna põt diuinitatis ſingularitas deſignari.

Greg⁹. le andro epo.

Nos vero qui tertio immergimus etiam
triduane ſepulture ſacramentū ſignamus.
Scḋm hoc licet nō mō ter ſ; etiā ſemel mer
gere tm̄. Ibi tm̄ dūtaxat mergere ſemel lȝ:
vbi ꝯſuetudo eccl'ie talis exiſtit. Si q̄s vͦo
id facere incipiat vbi ꝯſuetudo talis nō ē:
Haymo ſuper epiſtolam ad Roma.
vel ſemel tm̄ mergēdum aſſerat: repͥhēſibi/
lem ſe cōſtituit. Unde Haymo. In ſuo ſen
ſu abundabat Ciprianus cuȝ ſemel merge
bat in baptiſmo paruulos qui qḋ intellige
bat ſtudioſe implebat bonis opibus abun
dando. licet in hoc neſcius delinqueret: ſ;
qꝛ bonis opibus abundabat poſtea corre
ctus a deo abūdauit altiori ſenſu: ter illos
mergendo. Ecce habemus qꝛ deliquit qui
ſemel merſit. Sed hoc ideo: qꝛ aliter ſe ha/
bebat conſuetudo illiꝰ eccleſie: vel qꝛ vnaȝ
Augꝰ. in quadam omel.
tm̄ faciendam merſionem aſſerebat. De tri
na merſiōe Augꝰ. ait. Poſtq̄ȝ nos credere
ꝓmiſimꝰ: tertio capita nr̄a i ſacro fonte di
merſimꝰ: qui ordo baptizandi duplici my
ſterij ſignificatione celebratur. Recte eniȝ
tertio immerſi eſtis: quia accepiſtis bapti=
ſmum in nomie trinitatis. Recte tertio im
merſi. quia accepiſtis baptiſmum in nomi
ne chriſti: qui die tertia reſurrexit a mortu
is. Illa em̄ tertio repetita immerſio typuȝ
dominice exprimit ſepulture. Cōſtat ḡ ba/
ptizandos tertio debere immergi: et tamē
ſi ſemel tantū immergant verū baptiſma
accipiūt: ⁊ qui ſemel imergit tm̄ nō peccat
niſi ꝯſuetudo eccleſie obſiſtat: vel hoc mō
tantū debere fieri aſſerat.

Quando circumciſio amiſit vim ſuam. k

Solet etiam queri

ſi circūciſio amiſit ſtatum ab inſtitutōe ba
ptiſmi? Ad quod dicimus in chriſti morte
terminata eſſe legalia omnia. Ex tunc ergo
circūciſio perdidit vim ſuam ita ꝙ poſtea
non profecerit: ſed potius obfuit obſerua/
toribus ſuis. Sed vſq; ad oblationem ve/
re hoſtie potuit prodeſſe. Si enim añ paſ=
ſionem legalia finem habuiſſent non ea im
minente vetus paſcha cum diſcipulis mā/
ducaſſet.

De cauſa inſtitutionis. l

Cauſa vͦo inſtituti

onis baptiſmi eſt innouatio mentis: vt hō
q̄ꝑ peccatū vetus fuerat ꝑ grām baptiſmi
renouetur: quod fit depoſitione vitiorum
⁊ collatione virtutuȝ. Sic em̄ fit quiſq; no
uus homo cum abolitis peccatis ornatur
virtutibus. Abolitio peccatorum pellit fe
ditatem. Appoſitio virtutū affert decorem
hec eſt res huius ſacramenti. ſcilicet interi
or mundicia.

Queritᷣ an baptiſmꝰ aperuit celū qḋ nō aperuit circūciſio. m

Si queritur vtrū

baptiſmus aperuit celuȝ quod non aperu/
it circūciſio? Dicimus qꝛ nec baptiſmus:
nec circūciſio regni nobis aditum aperuit
ſed hoſtia ſaluatoris: que ſi tempore circū=
ciſionis oblata fuiſſet: illius tp̄is hoīes in
regnū intraſſent. Res ergo huius ſacramē
ti iuſtificatio eſt.

Iſta eſt diſtinctio tertia huiꝰ quar
ti libri. In qua magiſter poſtq̄ȝ determinauit in qui=
buſdā preambulis ad ſacramenta. In hac tertia di
ſtinctione incipit determinare de ſacramētis. Et pri
mo de ſacramento baptiſmi. Circa qḋ tria facit. Pri
mo em̄ quiditatē: formā et inſtitutionē baptiſmi exp̄
mit. Scḋo eius materiam ⁊ modum ſubdit. Tertio
eius efficaciā ⁊ effectum adijcit. Primū vſq; ibi. Ce
lebratur aūt hoc ſacramētū. Scḋm vͦo abinde vſq;
ibi. Cauſa vͦo inſtitutiōis. Tertiū vͦo vſq; ad finem
diſ. In ſpeciali ſnīa magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitio=
nibus: quarū prima eſt hec. Baptiſmꝰ eſt exterior ab
lutio corporis ſub debita forma verboꝝ. i. cū expreſſa
inuocatione ſanctiſſime trinitatis. Hāc magiſter in=
ſinuās diffinit baptiſmū dicēs ꝙ baptiſmꝰ ē exterior
ablutio corporis cū forma ꝑſcripta verboꝝ. Acceſſus
em̄ verbi ad elementū facit ſacramentū vt ait beatus
Aug. Cetera vero ad decorē ⁊ honeſtatē pertinent
Poſtea dicit ꝙ forma eſt inuocatio trinitatis: quam
formā tradidit xp̄s i euāgelio Matthei cū dixit Ite
docete oēs gentes baptizantes eos in noīe patris ⁊
filij ⁊ ſpūſſancti. Tamē in actibꝰ apl'orum legitᷣ quoſ
dam baptizatos in noīe xp̄i tm̄ fuiſſe. ⁊ hō ſ;m Am=
bro. qꝛ in noīe xp̄i qḋ eſt vnctus tota trinitas intelli=
gitur: qꝛ pater vngens ⁊ filius vnctus ⁊ ſpiritusſan=
ctus vnctio: Unū hmōi occaſione querit ſi vna pſona
tm̄ noīetur ⁊ fides trinitatis in corde teneatur ſit ve
rus baptiſmꝰ. Rn̄det ſ;m Aug. ꝙ ſic. ꝓpter quod
ſcriptura dicit quoſdā baptizatos in noīe xp̄i ⁊ i ſpū
ritu ſancto qꝛ tota trinitas in quolibet illoꝝ nominū
intelligitᷣ. Si vͦo fides deſit ⁊ intētio faciēdi: qḋ facit
eccl'ia irritū eſt ſacr̄m. Subdit tm̄ ſ;m Amb. ꝙ tutꝰ
ſit tres pſonas noīare dicendo. In noīe pr̄is ⁊ filij
⁊ ſpūſſancti. Inuocatᷣ em̄ tota trinitas vt vbi viſibili
ter operᷣ. Nō aūt debet dici in nominibus. qꝛ nō ſer=
uatᷣ debita forma baptiſmi. ⁊ hoc eſt iō: qꝛ vna eſt in
uocatio ⁊ ꝯfeſſio triū pſonarū. Poſtea querit qñ in=
ſtitutꝰ ſit baptiſmus. Circa qḋ ſunt varie opiniōes.
Quidā em̄ dicunt ꝙ ſit inſtitutus cū dn̄s dixit Nico
demo: Niſi q̄s renatꝰ fuerit ex aq̄ ⁊ ſpūſancto. Alij
dicūt ꝙ pꝰ reſurrectōȝ cū dn̄s dixit: Ite ⁊ baptizate
oēs gentes. Sȝ hoc nō videtᷣ veꝝ: qꝛ etiā añ reſurre
ctōeȝ baptizauit. Et idē dicit mgr̄ ꝙ ſaluator ſuo ba
ptiſmo baptiſmū inſtituit i quo trinitas inotuit q̄ in
teriꝰ baptizat: qꝛ pr̄ in voce: filius in carne: ſpūſſan=

ctus in ſpecie columbe apparuerũt. Tũc enĩ contactu ſue munde carnis xp̃s vim regeneratiuã cõtulit aquis: vt qui poſtea in ea mergarent̃: inuocato noĩe trinitatis a peccato purgarentur. Dicit etiaʒ q̃ apoſtoli in eadem forma baptizauerũt añ xp̃i paſſionem ⁊ poſt paſſionẽ eius q̃ añ paſſionem põt intelligi eſſe tradita: q̃uis nõ ſit ſcriptum. Sc̃da ꝓpoſitio ẽ hec Materia baptiſmatis debet eſſe aqua pura. ⁊ vtile eſt puerũ mergi ſub triplici merſura. Hanc mgr̃ inſinuans dicit q̃ aqua eſt materia huius ſacr̃i: qđ oſtẽdit factũ xp̃i: q: ipſemet in aqua baptizat⁹ eſt: ⁊ verbum xp̃i qñ dixit. Niſi q̃s renatus fuerit ⁊c̃. Et paſſio xp̃i: q: de latere ei⁹ manauit aq̃ q̃ ſignificauit baptiſmum: ⁊ ſanguis qui ſignificauit euchariſtiã. Eſt enĩ aqua conueniens materia huius ſacr̃i ꝑpter ſui copiam ⁊ cõmunitatẽ: q: hoc ſacramentũ cõe eſt: tũ etiam ꝑpter conuenientiã ſigni ad ſignatũ: q: ſicut aqua abluit exteri⁹ ſordes corpis: ſic baptiſm⁹ interius mũdat ſordes aĩe. Poſtea q̃rit an vna vel trina immerſio fieri debeat? Et rñdet q̃ põt fieri vna vel trina ſm̃ diuerſas locorũ ꝯſuetudines: q: vna imerſio vnitatẽ trinitatis. trina vo trinitatẽ ꝑſonaꝝ deſignat: ⁊ triduana xp̃i ſepultura exp̃mit̃. Subdit aũt q̃ nõ peccat ſemel immergens: niſi vel ꝯſuetudo eccleſie obſtat: vel ſemel eẽ tm̃ mergẽdũ doceat ⁊ aſſerat: ⁊ omnia autoritatibus cõfirmat. Poſtea querit an circũciſio amiſit vim ſuã? Et rñdet q̃ ĩ morte criſti ſicut ⁊ tunc omnia legalia terminata ſunt ⁊ nõ añ Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Cauſa inſtitutiõis huius ſacramenti eſt expiatio a macula peccati. Hanc magiſter inſinuans dicit. q̃ cauſa inſtitutionis baptiſmi ẽ innouatio hoĩs q̃ p̱ pctm̃ vet⁹ dãnat⁹ fuerat. Et hec mundatio interior eſt res ſacramenti hui⁹. Ultimo dicit q̃ nec bpatiſmus nec circũciſio regni celeſtis ianuã aperuit: ſed hoſtiã ſaluatoris q̃ ſi oblata fuiſſet tp̱e circũciſionis illius tp̱is hoĩes regnum celorũ intraſſent. Et cõcludit q̃ res ſacramenti baptiſmi ẽ iuſtificatio a peccatis. Et tm̃ in ſpãli.

Qđ alij ſuſcipiũt ſacr̃m et rẽ. alij ſacr̃m et non rem. alij rem et non ſacramentum. a

DI. IIII

b Hic dicendum eſt aliquos ſuſcipe ſacramentũ ⁊ rẽ ſacr̃i: aliquos ſacr̃m ⁊ nõ rẽ aliquos rẽ ⁊ nõ ſacr̃m. Sacr̃m ⁊ reʒ ſimul ſuſcipiũt omnes paruuli q̃ in baptiſmo ab originali mundant̃ peccato. Quãuis quidam diffiteant̃ illis qui perituri ſunt paruulis in baptiſmo dimitti peccata: inniten tes illi verbo Augu. Sacr̃a in ſolis electis efficiũt quod figurãt: non intelligentes illud ita eſſe accipiendum: q: cũ in alijs efficiant ſacr̃a remiſſioneʒ: non hoc eis faciũt ad ſalutẽ ſed ſolis electis. Nã q̃ omnibus paruulis in baptiſmo remittat̃ peccatuʒ p̱ baptiſmũ. Aug. euidẽter dicit: A paruulo inquit recẽter nato vſq̃ ad decrepitũ ſenẽ ſicut nullus ꝓhibet̃ a baptiſmo: ita nullus eſt q̃ nõ peccato moriat̃ in baptiſmo. Sed

De errore quorundã.

Augu. in lib. de baptiſmo.

paruuli tm̃ originali: maiores vero etiam omnib⁹ que male viuendo addiderũt ad illud: niſi enormitas vite impediat. id eſt fictio. Adulti vero qui cũ fide baptizant̃ ſacramentũ ⁊ rem ſuſcipiunt.

De ficte accedentibus. b

Qui vero ſine fide vel ficte accedunt: ſacramẽtũ nõ rẽ ſuſcipiunt. Uñ Hiero. Sunt lauacra gentiliũ hereticorũ: ſed non lauant ad ſalutem. In eccleſia etiam qui non plena fide accipiũt baptiſma: non ſpũm ſed aquaʒ ſuſcipiũt. Auguſtin⁹ etiã ait. Judeis omnib⁹ cõmunia erant ſacramenta: ſed non cõmunis oĩbus erat gratia que eſt virtus ſacramentorum. Ita ⁊ nunc cõmunis eſt baptiſmus omnibus baptizatis: ſed non virt⁹ baptiſmi. id eſt ipa gr̃a. Item Omnis qui iã ſue volũtatis arbiter conſtitutus eſt cuʒ accedit ad ſacramentũ fidelium: niſi peniteat eũ veteris vite: nouaʒ non põt inchoare. Ab hac penitẽtia cum baptizant̃ ſoli paruuli immunes ſunt. His alijſq̃ teſtimonijs apte oſtẽditur adultis ſine fide ⁊ penitentia vera in baptiſmo non cõferri gratiã remiſſiõis: q: nec paruulis ſine fide aliena qui ꝓpriã habere nequeũt: datur in baptiſmo remiſſio. Si quis ergo ficte accedit nõ habẽs veraʒ cordis cõtritionẽ ſacramẽtũ ſine re accipit Uidetur tñ Auguſti. dicere q̃ ficte accedenti qui etiã habet odium fraternũ in ipſo momento quo baptizat̃ omnia cõdonẽtur: ⁊ poſt baptiſmũ mox redeant. Sʒ non hoc aſſerendo dicit: imo hanc opinioneʒ ⁊ p̃miſſam ſententiã conferendo: ait eniʒ ſic His qui ficto corde baptizant̃: aut peccata nullatenus dimittunt̃: q: ſpũſſanct⁹ diſcipline effugiet fictum: aut in ipſo tẽporis puncto p̱ vim ſacramenti dimiſſa: iteruʒ p̱ fictionem replicant̃: vt etiam illud verum ſit. Quotquot in xp̃o baptizati eſtis ⁊c̃. ⁊ illud. Spiritusſanctus diſcipline effugiet fictum: vt induat eum xp̃um ſanctitas baptiſmi: exuat eum xp̃m p̱nities fictiõis. Nam redire dimiſſa peccata vbi fraterna charitas non eſt: apte dñs docet etiaʒ in illo ſeruo a quo domin⁹ dimiſſum debitũ petijt: q: ille ꝯſeruo dimittere noluit. Sic nõ impeditur baptiſmi gratia quo minus omnia peccata dimittant̃: etiam ſi fraternum odium in eius cui dimittant̃ animo p̱ſeuerat. Soluit̃ enim heſternus dies ⁊ quicq̃d ſupeſt: ⁊ ſoluitur etiam ipſa hora momen

Aug. in pſal. lxxxij.

Aug⁹. de penitentia.

In lib. de baptiſmo.

tumq̃ an̄ baptiſmū ⁊ in baptiſmo. Deinceps aūt continuo reus incipit eſſe non ſolum conſequentiū: ſed etiā p̄teritoꝝ dierū horarū: momentoꝛum: redeuntibus omnibus que dimiſſa ſunt. Hoc aūt vt p̄dixim⁹ nō ſub aſſertione dixit: quod oſtēditur ex eo quod ait in eodē libro ſic: Si ad baptiſmum fictus accedit dimiſſa ſūt ei peccata aut nō ſunt dimiſſa: eligāt quod voluerint Ecce apte cernis ſi tamen intēdis id dixiſſe Aug. non aſſerēdo ſed querendo ⁊ aliorum opinionem referēdo. Idem enim ait: Tunc valere incipit ad ſalutē baptiſmus cum illa fictio veraci confeſſione receſſerit: que corde in malicia pſeuerante peccatoꝝ ablutionem nō ſinebat fieri. Nō ergo ficte accedenti peccata dimittunt̄.

Aug. in eodē

Quō intelligatur illud quotquot in chriſto baptizati eſtis chriſtum induiſtis. c

Querit̄ ergo quomodo illud accipiat̄. Quotq̄t ī chriſto baptizati eſtis xp̄m induiſtis? Poteſt dici q̄ q̄ in xp̄o .i. in chriſti conformitate baptizātur .ſ. vt moriant̄ vetuſtati pc̄ti: ſicut chriſtus vetuſtati pene: induūt xp̄m quē per gratiā inhabitantem habent. Pōt ⁊ aliter ſolui. Duobus eñ modis xp̄m induere dicimur. vel aſſumptiōe ſacramēti: vel rei ꝑceptione. Unde Aug⁹. Induūt homines chriſtū aliquādo vſq̄ ad ſacramēti ꝑceptionem: aliq̄n vſq̄ ad vite ſanctificationem atq̄ illud primū bonis ⁊ malis pōt eſſe cōmune: hoc autē eſt ꝓpriū bonoꝝ ⁊ pioꝝ. Oēs ergo q̄ in chriſti noīe baptizant̄ chriſtū induūt vel ſm̄ ſacramēti ꝑceptionem: vel ſm̄ vite ſanctificationē.

Aug. in li. de baptiſmo.

De illis qui ſuſcipiunt rem et non ſacramentū. d

Sunt et alij vt ſupra poſuimus q̄ ſuſcipiūt rem ⁊ non ſacramentū. Qui eñ effundūt ſanguinē ꝓ noīe Jeſu: ⁊ ſi nō ſacramentū: rem tñ accipiūt. Unde Aug⁹. Quicunq̄ non ꝑcepto regenerationis lauacro ꝓ confeſſione xp̄i moriuntur: tantū eis valet ad dimittenda peccata quantum ſi ablueren̄t ſacro fonte baptiſmi. Audiſtis q̄ paſſio ꝓ xp̄i noīe ſuſcepta ſupplet vicem baptiſmi. Nec tñ paſſio vicem baptiſmi implet: ſed etiā fides et contritio: vbi neceſſitas excludit ſacramentum: ſicut aperte docet Auguſtin⁹ dicens baptiſmi vicem aliquando implere paſſionem. De latrone illo cui non baptizato dictum eſt. Hodie mecū eris in p̄adiſo. Beatus Ciprianus in li. iiij. de baptiſmo nō leue documentū aſſumit. Quod etiā atq̄ etiam ego conſiderans inuenio: non tm̄ paſſionem ꝓ nomine xp̄i id quod baptiſmo deerat poſſe ſupplere: ſed etiam fidem ꝯuerſionemq̄ cordis: ſi forte ad celebrandū myſterium baptiſmi in anguſtijs tempoꝝ ſuccurri non poteſt. Neq̄ enim ille latro ꝓ nomine chriſti crucifixus eſt: ſed ꝓ meritis facinorum ſuoꝝ: nec quia credidit paſſus eſt: ſed dum patit̄ credit. Quantū ergo valeat ſine viſibilis baptiſmi ſacramento: qđ apoſtolus ait. Corde creditur ad iuſticiā: ore autem confeſſio fit ad ſalutē. In illo latrone declaratum eſt: ſed tunc impletur inuiſibiliter cum myſterium baptiſmi nō cōtemptus religionis: ſed articulus neceſſitatis excludit. Et baptiſmus quidē poteſt eſſe vbi conuerſio cordis defuerit: cōuerſio autem cordis poteſt quidem ineſſe nō percepto baptiſmo: ſed contempto baptiſmo nō poteſt nec vllo modo dicenda eſt cōuerſio cordis ad deum cum dei ſacramentū contē nitur. Ecce hic habes nō ſolum paſſionem ſed etiam fidem ⁊ contritionem conferre remiſſionem vbi non contemnit̄ ſacramentū vt in latrone illo oſtendit̄ qui non ꝑ paſſionem: ſed ꝑ fidē ſaluatus eſt ſine baptiſmo Sed dicunt quidā hoc argumentū retractaſſe Auguſtinū. Retractauit quidem exemplum: ſed ſententiā non. Ait eñ in .iiij. libro de baptiſmo. Cum dicerē vicem baptiſmi poſſe habere paſſionē: nō ſatis idoneum poſui illius latronis exemplū: quia vtrum non fuerit baptizatus incertum eſt Cōſtat ergo ſine baptiſmo aliquos iuſtificari ⁊ ſaluari. Unde Ambro. de Ualentiniano. Uentrem meum doleo vt prophetico vtar eloquio: quia quem regeneratur⁹ eram amiſi: verumtamem gratiā ille quā popoſcit non amiſit.

Q nō mō paſſio ſed fides ⁊ cōtritio īplet vicē baptiſmi

Q paſſio implet vicem baptiſmi.

Augu. in .xiij li. de trini.

Aug⁹. in li. ij retracta.

Ambroſi⁹.

Que vident̄ obuiare p̄dictis. e

His autē videtur obuiare quod domin⁹ dicit: Niſi quis renatus fuerit ex aqua et ſpiritu ſancto: non

pōt intrare in regnū celoꝝ: qđ ſi generalit̄
Determinatio. veꝝ eſt. nō videt̄ eſſe ꝯ̄a ſupi⁹ poſita. Sȝ
illud intelligendū eſt de illis q̄ pn̄t ⁊ contē
nunt baptizari: vel ita intelligēdū eſt. Ni-
ſi q̄s renatus fuerit ex aqua ⁊ ſpūſctō. i. ex
ea regeneratiōe que fit ꝑ aquam ⁊ ſpūmſā
ctuȝ non ſaluabit̄. Illa aūt regeneratio fit
nō tm̄ ꝑ baptiſmū: ſȝ etiā ꝑ penitētiā ⁊ ſan-
Sup epiſtolā ad He. guinem. Unde autoritas dicit ideo apl̄m
pluraliter dixiſſe fundamentū baptiſmatū
q: eſt baptiſmus in aqua: in ſanguine: i pe
nitentia. Hoc autem nō ideo dicit ꝙ ſacr̄m
baptiſmi fiat niſi in aqua: ſed q: ipſius vir-
tus ⁊ ſanctificatio dat̄ nō tātūmō ꝑ aquā:
ſed ꝑ ſanguinē vel penitentiā interi⁹: ratio
em̄ id ſuadet. Si em̄ non valentibus crede
re ꝑuulis ſufficit baptiſm⁹: multomagl ſuf-
Aug⁹. de vni co baptiſmo. ficit fides adultis volentibus ⁊ non valen
tibus baptizari. Unde Aug⁹. Queris q̄d
ſit maius fides an aqua: non dubito q̄n re-
ſpondeam fides. Si ergo quod minus eſt
ſanctificare poteſt: nonne qđ maius eſt. id
Opinio quorundā ꝙ nullus ſine baptiſmo poſſit ſaluari: niſi patiens ꝓ chriſto eſt fides. đ qua xp̄s ait: Qui crediderit in
me etiā ſi mortuus fuerit viuet. Sȝ dicunt
aliq̄ nullū adultuȝ in xp̄m credere vel cha
ritatem habere ſine baptiſmo: niſi ſangui-
nem fundat ꝓ dn̄o: ſubdita introducentes
teſtimonia. Auguſ. ait: Ex illo tempe quo
ſaluator dixit. Niſi q̄s renatus fuerit ⁊c̄.
abſq; ſacramento baptiſmi p̄ter eos qui in
eccleſia ſanguinem fundunt aliquis vitam
eternā accipe non poteſt. Itē Nullum ca-
thecuminū q̄uis in bonis opibus defun-
ctum vitam eternam habere credim⁹. exce
In eccl'iaſticis dogmatib⁹ ex verbis Aug. pto martyrio vbi tota ſacr̄a baptiſmi com-
plent̄. Item. Baptizatis iter tm̄ ſalutis eē
Reſponſio. credim⁹. Sed quod in his minus dixit in
alijs capitulis ſupra poſitis ſuppleuit. Et
ideo hec ſic intelligenda ſunt: vt illi ſoli ha
bentes tempus baptizandi excipiantur: ſi
em̄ aliquis habens fidem ⁊ charitatem vo
luerit baptizari ⁊ non valet neceſſitate pre
uent⁹: ſupplet omnipotētis benignitas qđ
ſacramēto defuerat Dū em̄ ſoluere poteſt
niſi ſoluat tenet̄: ſed cum iam non pōt ⁊ tm̄
vult: non imputat ei deus qui ſuam poten
tiā ſacramentis non alligauit. Q vero inui
ſibilis ſanctificatio ſine viſibili ſacr̄o q̄buſ
dam inſit apte Aug. tradit ſup Leuit̄. di.
Inuiſibilē ſanctificationē q̄buſdam affuiſ-
ſe ⁊ ꝓfuiſſe ſine viſibilib⁹ ſacramētis. Ui-
ſibilē vero ſanctificationē que fit ſacramen
to viſibili ſine inuiſibili poſſe adeſſe nō poſ
ſe ꝓdeſſe: nec tamen viſibile ſacr̄m ideo cō
temnendum eſt: q: contemptor eius inuiſi
biliter ſanctificari non pōt. Hinc Corneli⁹
⁊ qui cum eo erant iam ſpū ſanctificati ba-
ptizati ſunt: nec ſupflua iudicanda eſt ſan-
ctificatio viſibilis: quia inuiſibilis p̄ceſſit
Sine viſibili ergo inuiſibilis ſanctificatio
eſſe poteſt ⁊ prodeſſe. viſibilis autē que fit
ſacramento tenus ſine inuiſibili ꝓdeſſe nō
poteſt: cū illa ſit omnis illius veritas. Sy-
moni mago viſibilis baptiſmus nō ꝓfuit
quia inuiſibilis non affuit. Sed quib⁹ in-
uiſibilis affuit: ꝓfuit nec tm̄ valet fides ali
ena paruulo q̄tum ꝓpria adulto. Paruu
lis em̄ non ſufficit fides eccl'ie ſine ſacramē
to: q̄ ſi abſq; baptiſmo fuerit defuncti etiā
cuȝ deferunt̄ ad baptiſmū damnabunt̄. ſi
cut multis ſanctoꝝ autoritatibus compro
bat̄. Ad qđ hoc vnum ſufficiat Aug. ait:
Firmiſſime tene ꝑuulos q̄ vel in vteris ma Aug. in li. de fide ad Petrū
trum viuere incipiūt ⁊ ibi moriunt̄: vel de
matrib⁹ nati ſine ſacr̄o baptiſmi de h̄ ſecu-
lo tranſeunt eterno ſupplicio puniēdos: q̄a
⁊ ſi ꝓprie actionis peccata non habuerūt.
originale tamen peccatū traxerunt carnali
ꝯceptione. Et ſicut paruuli qui ſine bapti
ſmo moriunt̄ infideliuȝ aſcribunt̄ numero
ita qui baptizantur fideles dicūtur. qui a
fidelium conſortio non ſeparant̄: cum orat
eccleſia ꝓ fidelibus defunctis. Fideles er
go ſunt nō ꝓpter virtutē: ſed fidei ſacramē
tum. Unde Aug⁹. Paruulū ⁊ ſi nondum Aug. ad Bonifacium.
fides illa que etiam in credentiuȝ volunta-
te conſiſtit: iam tm̄ fidei ipſius ſacramentū
id eſt baptiſmus fideleȝ facit: ſicut credere
reſpondet̄: ita etiam fidelis vocat̄: nō reȝ
ipſam mente annuendo: ſed ipſius rei ꝑci-
piendo ſacramentū.

Quid ꝓſit baptiſmus his qui cū fide accedunt. f

Solet etiam queri de illis qui iam ſanctificati ſpū cum fide et
charitate ad baptiſmum accedūt: quid eis
conferat baptiſmus. Nihil em̄ eis videtur
p̄ſtare: cum ꝑ fidem ⁊ contritionem iam re
miſſis peccatis iuſtificati ſunt Ad qđ ſane
dici poteſt eos quidē ꝑ fidē ⁊ contritioneȝ
iuſtificatos. i. a macula peccati purgatos:
⁊ a debito eterne pene abſolutos: tamē ad-
huc teneri ſatiſfactōe tpali qua penitentes
ligant̄ in eccl'ia. Cū aūt baptiſmū ꝑcipiūt
⁊ a peccatis ſi qua interim poſt ꝯuerſionē
ꝯtraxerunt mundant̄: ⁊ ab exteriori ſatiſ-

Hiero.

fectione abſoluunt ⁊ adiutrix gratia omniſq; virtus in eo augetur: vt vere nouus hō tunc dici poſſit. Fomes quoq; peccati i eo amplius debilitat. Ideo Hiero. dicit ꝙ fides que fideles facit i aquis baptiſmi dat vel nutrit: q2 non habenti aliqñ ibi datur: ⁊ iam habenti vt plenius habeat dat. Sic ⁊ de alijs intelligendum eſt. Qui ergo mūdus accedit ibi fit mundior: ⁊ omni habenti ibi amplius dat. Q vero omnis exterior ſatiſfactio ibi relaxet Ambro. oſtendit ſup illum locū. Sine penitētia ſunt dona dei ⁊ vocatio dicens. Gratia dei in baptiſmo nō requirit gemitū vel plāctū: vel aliquod opus: ⁊ omnia gratis cōdonat. Qđ quidē de exteriori gemitu vel planctu accipiendum eſt. Nā ſine interiore nemo adultus renouatur. ſed exteriores ſatiſfactiōes ⁊ afflictiōes. ſ. ſordes penitentiū ibi dimittuntur. Multū ergo cōfert baptiſmus etiam iam ꝑ fidem iuſtificato: q2 accedens ad baptiſmū quaſi ramus a colūba portat in arcam. Ante intus erat iudicio dei: ſ nunc etiam iudicio eccleſie intus eſt. Cum vo in baptiſmo peccatū deleat ⁊ ſatiſfactio exterior nō imputet: querit cur penalitas cui ꝓ peccato addicti ſumus non tollat? Hoc ideo tradunt fieri ſancti: q2 ſi a pena homines ꝑ baptiſmum liberarent ipaz putarēt baptiſmi p̄cium: non eternū regnū. Iđ ſoluto reatu peccati tēpalis pena tm̄ manet: vt illa vita ſtudioſius q̄rat q̄ erit a penis oibus aliena. Ideo etiā manet vt ſit fideli ⁊ certandi materia ⁊ vincendi occaſio: qui nō vinceret ſi nō pugnaret: nec pugnaret ſi in baptiſmo fieret imortalis.

Q exterior ſatiſfactio dimittitur.

Cuius rei baptiſmus qui dat iam iuſto ſit ſacramētū. g

Si querit cui⁹ rei

baptiſmus ille ſit ſacrm̄ qui dat iam iuſto. Dicimus ſacrm̄ eſſe ⁊ rei que p̄ceſſit. id ē. remiſſionis añ ꝑ fidem date: ⁊ remiſſionis tpalis pene ſiue peccati ſi habet qđ iterim cōmittit: ⁊ nouitatis ac ois grē ibi p̄ſtite. Ois etenī rei ſignū eſt cuius cauſa eſt: nec mireris rem aliqñ p̄cedere ſacrm̄: cū aliqñ etiā lōge poſt ſequat: vt in illis q̄ ficte accedūt: qb⁹ cū poſt penituerint incipiet baptiſmus ꝓdeſſe. In qbus fuit baptiſm⁹ ſacramentū huius ſanctificatiōis quā penitēdo habent. Sed ſi nūq; peniterēt nec a figmēto recederēt: cui⁹ rei ſacrm̄ eſſet baptiſmus ab illis ſuſcept⁹? Pōt dici rei que ibi fieret ſi nō eoꝝ enormitas impediret.

Si paruulis dat in baptiſmo gratia qua poſſunt in maiori etate ꝓficere. h

Solet etiam queri

ſi ꝑuulis in baptiſmo dat grā qua cū tp̄s habuerint vtēdi libero arbitrio poſſint velle ⁊ currere? De adultis enī q̄ digne recipiunt ſacrm̄ non ambigit quin grām opantē ⁊ cooperantem ꝑceperint: que in vacuum eis cedit ſi ꝑ liberum arbitriū poſt mortaliter delinquerūt: qui merito peccati gratiā appoſitam ꝑdunt. Unde dicunt ꝯtumeliā ſpūiſancto facere ⁊ ip̄m a ſe fugare. De ꝑuulis vo qui nondū ratiōe vtunt queſtio eſt: an in baptiſmo ꝑceperint grāz qua ad maiorem venientes etatem poſſint velle ⁊ operari bonū? Videt ꝙ nō receperint: q2 grā illa charitas eſt: ⁊ fides q̄ voluntatē p̄parat ⁊ adiuuat. Sed qs dixerit eos accepiſſe fidē ⁊ charitatē? Si vo grām nō receperint qua bñ opari poſſunt cū fuerit adulti: nō ḡ ſufficit eis in h̄ ſtatu gratia in baptiſmo data: nec ꝑ illam pn̄t mō boni eſſe: niſi alia addat: que ſi nō addit: nō eſt ex eoꝝ culpa: q2 iuſtificati ſunt a peccato. Quidā putant gratiā operantē ⁊ cooperantē cunctis ꝑuulis i baptiſmo dari in munere nō in vſu: vt cum ad maiorē venerint etatē ex munere ſortiant vſum: niſi ꝑ liberum arbitrium vſum muneris extinguāt peccando ⁊ ita ex culpa eorū eſt nō ex defectu grē ꝙ mali fiūt q̄ ex dei munere valentes habere vſum bonū: ꝑ liberū arbitriū rennuerūt ⁊ vſum prauū elegerunt.

Iſta eſt diſtinctio quarta huius quarti libri. In qua magiſter poſtq̄ ſuperi⁹ determinauit de baptiſmo q̄tū ad ea q̄ cōuenit ei ſcdm ſeque. Hic vero determinat de effectu baptiſmi q̄tum ad ſuſcipiētes. Et circa hoc tria facit p̄ncipaliter. Primo enī oſtendit quō quidam ſuſcipiūt ſacramentū ⁊ rē: vel ſacramentū ⁊ non rem: aut rem ⁊ non ſacramentum. Scđo excludit errorem quorundam dicentiū ꝙ baptiſmus ſanguinis cum fide adultis non proficit abſq; baptiſmo flumis. Tertio adiūgit quō baptiſmus gratiā ꝯferat ꝑuulis. Primū facit a principio diſtinctōis vſq; ibi. Sunt ⁊ alij vt ſupra. Scđm vſq; ibi. Solet etiā q̄ri. Tertiū vſq; ad fi. diſ. In ſpeciali ſententia mgr̄i ſtat in trib⁹ ꝓpoſitionib⁹ quarū p̄ma eſt hec. Que ſit inter ſuſcipe ſacramentū baptiſmi ⁊ rē ſacramēti: vel ſacramentū ⁊ nō rez: aut ecōuerſo differentia hic declarat certa euidentia. Hanc mgr̄ inſinuans dicit ꝙ quidam ſuſcipiūt rem ⁊ ſacramentum: quidā aūt rem ⁊ non ſacramentū: quidaz autē

ſacr̄m ⁊ non rem. determinat p̄mū. rem em̄ ⁊ ſacra
mentū recipiūt adulti q̄ cum fide baptizant̄ ⁊ etiam
ꝑuuli qui in baptiſmo ab originali mūdant̄. Quāuiſ
dicunt aliqui ꝙ ꝑuulis qui nō ſunt electi ⁊ p̄deſtina
ti in baptiſmo peccata nō dimittant̄: quod nō eſt ve
rum: quod autoritate beati Auguſtini oſtēdit. Po-
ſtea dicit ꝙ illi qui ſine fide ficte accedunt ad ſacr̄m:
ſacramentū ⁊ nō rem ſacramēti recipiūt: qđ autori-
tatibus confirmat. Poſtea obijcit contrariū ſm̄ bea
tum Auguſtinū q̄ dicere videt̄ ꝙ ficte accedentes in
ipo momento quo baptizant̄ remiſſionem peccatoꝝ
recipiūt: licet poſt peccatum ꝓpter fictionē remiſſio
ipa fruſtret̄ ⁊ peccata redeant. Et idē videtur dice-
re apl's in epiſtola ad Gal'. Quotquot in xp̄o bapti-
zati eſtis: chriſtū induiſtis. Et reſpondet ad hoc: ꝙ
Auguſtinus loquit̄ hoc conferendo ⁊ inquirendo ⁊
non determinando neq̄ aſſerendo. Apoſtolus loq̄-
tur de his qui in ſuo baptiſmo chriſto conformantur
qui. ſ. moriuntur vetuſtati peccati: ſicut xp̄s vetuſta
ti pene. Iſti em̄ chriſtum induūt ꝑ inhabitationis ip
ſius gratiam. Uel dicuntur chriſtum omnes indue-
re q̄tum ad ſacramenti ipſius xp̄i ꝑceptionē: ⁊ ſi nō
q̄tum ad interiorem ſanctificationem. Poſtea dicit
ꝙ aliqui recipiūt rem ſacramenti ⁊ non ſacramentū
ſicut illi qui ꝓ xp̄i fide ſanguinem fundunt: ⁊ ſicut il
li qui cum fide bona ⁊ contritione moriunt̄: ⁊ nō ha-
bent copiā recipiendi ſacramentū ſicut latro in cru-
ce: de quo tamen non aſſerit beatus Auguſti. vtruꝫ
baptizatus fuerit vel non. Ex quo concludit ꝙ ſine
aqua baptiſmi aliqui iuſtificant̄ ⁊ ſaluantur: et poſt
obijcit ꝑ plures autoritates ꝙ tales ſaluari non pn̄t
Et reſpōdet ꝙ autoritates intelligunt̄ vbi homo ha
buit oportunitatē ⁊ copiam recipiendi ſacr̄m: ⁊ con
tēpſit ſacr̄m recipe. Scđa ꝓpoſitio. Baptiſm⁹ effu-
ſi ſanguinis valet in caſu ſine baptiſmo fluminis. Hāc
ꝓpoſitionem mgr̄ inſinuans remouet errorē quorū
dam dicentiū nullum adultum ꝑ fidem ⁊ charitateꝫ
poſſe iuſtificari ſine baptiſmo niſi ſanguinem ꝓ xp̄o
fundat: qđ ptꝫ autoritatib⁹ beati Auguſtini. Et re-
ſpondet mgr̄ ꝙ autoritates intelligende ſunt ſi aſſit
tempus ⁊ contemptus baptiſmi. Si autē fidem ha-
beant ⁊ contritionem ⁊ baptizari voluerit ⁊ nō pn̄t
morte ꝑuenti omnipotentis benignitas ſupplet qđ
ſacramēto defuerat. Qꝫ aūt inuiſibilis ſanctificatio
q̄buſdam inſit ſine viſibili ſacramento oſtendit qui-
buſdam autoritatibus beati Auguſtini. Subdit tn̄
ꝙ ꝓpter hoc nō eſt viſibile ſacramentū cōtemnēdū
q: ſacramenti ɔtēptor inuiſibiliter ſanctificari nō po
teſt. De ꝑuulis aūt quibus fides aliena ſubuenit di-
cit ſec⁹ eſſe q̄ꝫ in adultis: nō em̄ tm̄ valet fides aliena
in ꝑuulo q̄tuꝫ ꝓp̄a in adulto: paruulis em̄ non ſuffi
cit fides eccleſie ſine ſacramento. Un̄ ſi fuerit abſq̄
ſacramento defuncti etiam cum deferuntur ad bap-
tiſmum damnantur: ⁊ numero infideliū aſcribunt̄.
Si autem baptizant̄ fideles vocant̄ ꝓpter fidei ſa-
cramentū que omnia autoritatibus cōfirmat. Poſt
ea querit quid vtilitatis ſubſequens receptio ſacra-
menti ɔferat ꝑus ꝑ fidē ⁊ charitatē ſanctitatiſ videt̄
em̄ eſſe ſuꝑflua cum nihil p̄ſtare videat̄. Et reſpon-
det ꝙ non eſt ſuꝑflua: imo eis multū valet. q̄ enim ꝑ
fidem ⁊ ɔtritionē iuſtificant̄: purgant̄ q̄dē a peccati
macula: ⁊ a debito pene eterne abſoluunt̄: tenent̄ tn̄
ad ſatiſfactionē ad quā penitētes in eccl'ia obligant̄:
ꝑ ſuſceptionē aūt baptiſmi hec obligatio ſeu ſatiſfa
ctio remittit̄ ⁊ a peccatis. ſ. que iteruꝫ poſt cōuerſio-
nem attraxerūt mundantur ⁊ gratia ⁊ omnis virt⁹
in eis augetur: ⁊ fomes in eis magis debilitatur ⁊ i-
tra eccleſiam numero ⁊ iudicio eccleſie collocantur.
Poſtea querit: cum in baptiſmo remittant̄ peccata:
⁊ reatus pene ſoluat̄: quare penalitates ex pctō cō-
ſecute nō tollant̄. Et reſpondet ꝙ penalitates rema
nent poſt baptiſmum duplici ratiōe. Primo ne talis
ablutio penalitatum putaretur p̄miuꝫ eſſe, finaleſ ba
ptiſmi ⁊ non regnum eternum: ſed vt ergo ſtudioſe illa
vita queratur que erit a penis omnib⁹ aliena rema-
nēt penalitates. Scđa cauſa eſt vt detur baptizatis
materia pugnandi. ⁊ ꝑ conſequens vincendi. Non
em̄ aliquis vinceret niſi pugnaret: nec pugnaret ſi i
baptiſmo omēs penalitates tollerētur. Poſtea que
rit cum ꝑus iuſtificati poſtea baptizantur: cuius rei
baptiſmus ille ſit ſacramentum ⁊ ſignū. Et reſpon-
det ꝙ iuſtificatōis ꝑus habite ſicut ⁊ imperfectis eſt
ſignum iuſtificationis faciende: niſi impedimentum
adeſſet. Unde non eſt inconueniens ꝙ res precedat
q̄nq̄ ſacramētū ⁊ q̄nq̄ ſequat̄ lōge poſt: vt in fictis
q̄ poſtea penitēt. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Nō tm̄ ꝓ
deſt fides aliena ꝑuulis q̄tum fides ꝓp̄a adultis et
contritis. Hāc magiſter inſinuans querit. Utrū par
uuli in baptiſmo recipiunt gratiam: de adultis autē
q̄ digne recipiūt non eſt dubium? Et videtur ꝙ nō:
quia gratia illa ad p̄parationem voluntatis datur:
paruuli actu voluntatis vti non poſſunt. igit̄ ⁊c. In
contrariū eſt ꝙ non ſaluarentur niſi recipent gr̄am.
Et r̄ndet ꝙ recipiūt gr̄am in via nature ⁊ nō in vſu.
vſum aūt habent cū ꝑueniūt ad ꝑfectam etateꝫ: niſi
ꝑ liberū arbitriū vſum huius muneris extinguant:
peccādo. Et tm̄ in ſpāli.

Qꝫ baptiſm⁹ eque ſctūs eſt a bono ⁊ a malo dat⁹ bono vel malo. a

p **Oſt hec ſcien-**
dū eſt ſacramētū baptiſmi a bo- DI. V
nis ⁊ a malis miniſtris dari: ſic
a bonis ⁊ malis ſumitur: nec melior eſt ba-
ptiſmus q̄ ꝑ meliorē dat̄: nec min⁹ bonus
q̄ ꝑ minus bonū dat̄: nec malus q̄ ꝑ malū
datur: nec maius munus dat̄ in baptiſmo
dato a bono: nec minus in baptiſmo dato
a malo: ſed equale: q: non eſt mun⁹ hoīs: ſꝫ
dei. Qđ totū ſubditi declarat̄ teſtimonijs
Aug⁹. ait. Baptiſmus talis eſt q̄lis eſt ille Aug. ſuꝑ
in cuius ptāte dat̄: nō qualiſ eſt ille ꝑ cui⁹ Johannē.
miniſteriū dat̄. Itē p̄ſus fieri pōt vt aliq̄
verū habeant baptiſma ⁊ nō habeāt verā
fidē. Itē. Si inter bonos miniſtros cuꝫ ſit
ali⁹ alio melior: nō eſt melior baptiſm⁹ q̄ ꝑ
meliorē dat̄: nullo mō mal⁹ ē q̄ etiā ꝑ malū
dat̄: q: idē baptiſmus dat̄: ⁊ iō ꝑ miſtros
diſpares dei mun⁹ eſt eq̄le: q: nō illoꝝ: ſꝫ
ei⁹ eſt. Idē. Cū baptizat mal⁹ illud qđ da Aug⁹. contra Creſcentium grāmaticum
tū eſt: vnū eſt: nō impar: ꝓpter īpares mi-
niſtros: ſꝫ par ⁊ eq̄le ꝓpt̄ hoc. Hic ē q̄ bap
tizat. Itē. Ego dico ⁊ nos dicim⁹ oēs: q̄a
iuſtos oportet eē: ꝑ quos baptizat̄: iuſtos
oportet eſſe tāti iudicis miſtros. Sint miſtri
iuſti ſi volūt. Si aūt noluerint eē iuſti q̄ ſe-
dent in cathedra Moyſi: ſecuruꝫ me facit
mgr̄ meus. ſ. xp̄s: de quo ſpirituſſanctus

dicit: Hic eſt qui baptizat. Itẽ. Quos ba-
ptizauit iudas xp̄us baptizauit. Si quos
ergo baptizauit ebrioſus: homicida: adul
ter: ſi chriſti erat baptiſmus: chriſtus ba-
ptizauit. Nõ timeo adulterũ nec ebrioſuꝫ
nec homicidam: q꞉ columbam attẽdo per
quam mihi dicitur: Hic eſt qui baptizat.
Item Homicida dedit baptiſmum chriſti
quod ſacramentũ tam ſanctũ eſt vt nec ho
Aug. in li. de fide ad Petrũ micida miniſtrante polluatur. Iteꝫ Si in
hereſi quacunqꝫ vel ſciſmate quiſquam in
nomine patris ⁊ filij et ſpirituſſancti bapti
ſmi ſacramẽtum acceperit: integrum ſacra
mentum accepit: ſed ſalutem que virtꝰ eſt
ſacramenti nõ habebit: ſi extra eccleſiã ca/
tholicã ip̄m ſacramentũ habuerit. Debet
ergo ad eccleſiam redire nõ vt ſacramentũ
baptiſmi iteruꝫ accipiat quod nemo debet
in aliquo repetere: ſed vt in ſocietate catho
lica vitaꝫ accipiat. Baptiſmus enim extra
eccleſiam nequit prodeſſe. Ibi enim cuiqꝫ
ꝓdeſſe poteſt baptiſmus vbi poteſt ꝓdeſ/
ſe elemoſyna. ſ. in eccleſia. Item Iſidorus
Romanus pontifex nõ hominem iudicat
qui baptizat ſed ſpiritum dei ſubminiſtra
re gratiam baptiſmi: licet paganus ſit qui
baptizat. In his perſpicue cernis baptiſ-
mum veruꝫ bonis ⁊ malis dari: ⁊ a bonis
⁊ a malis: ⁊ ip̄m tamen eque ſanctum eſſe
⁊ munus eiuſ equale in bonis ſiue a bonis
ſiue a malis baptizentur.

De poteſtate baptiſmi et mini-ſterio. b

Quia miniſteriuꝫ
tm̃ hñt non poteſtatẽ baptiſmi. Poteſtatẽ
em̃ ſibi retinuit. Qđ nouit Iohes cũ vidit
columbã deſcendentẽ ſuꝑ xp̄m. Vñ Aug.
Quid nouerat Iohes ba: dñm. Quid nõ
nouerat: ꝑtãteꝫ dñici baptiſmi in nullũ ho
minem a dño tranſiturã: ſed myſteriũ pla-
ne tranſiturũ. Ptãtẽ a dño in neminẽ: ſed
miniſterium in bonos ⁊ malos. Nõ exhor
reat columba miniſteriũ malorũ: reſpiciat
poteſtatẽ dñi. Quid facit tibi miniſter ma
lus: vbi bonꝰ eſt dñs. Neqꝫ q̄ plãtat neqꝫ
qui rigat eſt aliquid: ſed qui incrementum
dat deus. Si ſuꝑbus fuerit miniſter: cum
diabolo computat̃: ſed non cõtaminat̃ do
nũ xp̄i. Qđ ꝑ illũ fluit purũ eſt. Per lapi/
deũ canalẽ trãſit aqua ad areolas: in cana
li lapideo nil generat̃ ſed ortꝰ fructꝰ pluri-
mos affert. Habent ergo non mõ boni ſed etiã
mali miniſteriuꝫ baptizandi ſed neutri po
teſtatem baptiſmi. Miniſteriũ eniꝫ dedit
chriſtus ſeruis: ſed poteſtatem ſibi retinu
it: quaꝫ ſi vellet poterat ſeruis dare: vt ſer
uus daret baptiſmuꝫ ſuum tanq̄ꝫ vice ſua
⁊ poteſtatem ſuam conſtituere poterat in
aliquo vel in aliquibus ſeruis ſuis vt tãta
vis eſſet in baptiſmo ſerui quãta eſt in bap
tiſmo domini ſed noluit: ne ſeruus in ſeruo
ſpem poneret. Baptizat ſeruꝰ vt miniſter
baptizat dñs tanq̄ꝫ poteſtatẽ habens quã
ſi daret ſeruis: vt ſcꝫ ipſorũ eſſet quod dñi
erat: tot eſſent baptiſmi quot ſerui: vt ſicut
dictus eſt baptiſmꝰ Iohãnis: ſic diceret̃
baptiſmꝰ Petri vl' Pauli. Qđ ne fieret re/
tinuit ſibi dñs ꝑtãtem baptiſmi: ſeruis aũt
miniſterium dedit. Si ergo ſeruus dicit ſe
baptizare: recte dicit: ſed tanq̄ꝫ miniſter ba
ptizat: ⁊ ideo non differt ſiue bonꝰ ſiue ma
lus baptizet. Inde etiaꝫ nemo dicit baptiſ
mus meus cuꝫ tamen dicat euangeliũ me/
um prudẽtia mea: licet hec ſint a dño in q̄-
bus differentia eſt. Alius eniꝫ alio melius
opat̃ in euangelizãdo: ⁊ alius alio prudẽ-
tior eſt. Aliꝰ autẽ alio magis minꝰ ve bapti
zatus ſiue ab inferiori ſiue a maiori bapti-
zetur dici nõ poteſt.

Que fuit poteſtas baptiſmi quaꝫ potuit xp̄us dare ſeruis. c

Hic q̄ritur que ſit
illa poteſtas baptiſmi quã xp̄s ſibi retinu
it ⁊ potuit dare ſeruis: Hec eſt vt plurimi
volũt poteſtas dimittẽdi peccata in bapti
ſmo ſ3 ꝑtãs dimittẽdi pctã que in deo ẽ de/
us eſt. Ideo alij dicunt hanc ꝑtãtẽ non po
tuiſſe dare alicui ſeruorum: q꞉ nulli potuit
dare vt eſſet qđ ip̄e eſt: vel vt haberet eẽn-
tiã quã ip̄e habet: cui hoc eſt eſſe qđ poſſe.
Dicũt em̃ ſi hanc potentiã alicui dare po/
tuit: potuit ei dare creaturas creare: q꞉ nõ
eſt hoc maioris potẽtie q̄ꝫ illud. Ad qđ di
ci põt q꞉ potuit eis dare potentiã dimitten
di pctã ⁊ nõ ip̄am eãdẽ qua ipſe potẽs eſt
ſ3 potentiã creatã qua ſeruꝰ poſſet dimitte-
re pctã: nõ tñ vt autor remiſſiõis: ſ3 vt mini
ſter nec tñ ſine deo autore: vt ſicut in mini-
ſterio habet exterius ſanctificare ita in mi/
niſterio haberet interiꝰ mũdare: ⁊ ſicut il-
lud facit deo autore qui cũ eo ⁊ in eo opat̃
illud exterius: ita interiꝰ mũdaret deo au/
tore qui eiꝰ verbo velut quedã miniſterio
vteret̃. Ita etiam poſſet deus ꝑ aliquẽ cre
are aliqua: nõ ꝑ eum tanq̄ꝫ autorẽ ſed mi-
niſtrum cũ quo ⁊ in quo oparetur ſicut in

bonis opibus noſtris ipe operatur: ⁊ nos
nec ipe tm̄ nec nos tm̄: ſed ipe nobiſcum et
in nobis: ⁊ tamen in illis agendis miniſtri
eius ſumus: nō autores. Ita ḡ potuit da/
re ſeruo poteſtatē dimittēdi pctā in bapti/
ſmo. i. vt in mūdatione interiori ſeruꝰ cum
dn̄o operaret̄: non ſeruꝰ ſine dn̄o: nec dn̄s
ſine ſeruo: ſed dn̄s cū ſeruo ⁊ in ſeruo ſicut
in exteriori miniſterio dn̄s operat̄ cum ſer
uo ⁊ in ſeruo. Unde ⁊ dn̄s dicit̄ ſanctifica
re ⁊ ſeruus: ſed dn̄s inuiſibili gratia: ſeruꝰ
viſibili ſabramento. Unde Auguſtinꝰ ſup
Augusti. Leuit. Dn̄s ait: Ego dn̄s qui ſanctifico.
Et de Moyſe etiā dictum eſt: ⁊ ſanctifica
bis eum. Sed Moyſes ſanctificat viſibili
bus ſacramētis ꝑ miniſteriū. dn̄s aūt inui
ſibili gr̄a ꝑ ſpūm vbi eſt totꝰ fructꝰ viſibi/
liū ſacramentorū. Sine hac ſanctificatiōe
viſibilia ſacramēta nil ꝓſunt. Si quis hoc
meliꝰ aperire poterit nō inuideo.

Iſta ē diſtinctio quinta huiꝰ quar
ti libri. In qua mgr̄ poſtq̄ determinauit de baptiſmo
ſm̄ ſe ⁊ ꝑ cōparationē ad ſuſcipientes. Hic vero de
termiat de eodē ꝑ cōparationē quo ad miniſtros cō
ferentes. Et tria circa hoc facit. Determinat em̄ pri
mo de q̄bus poſſit dari baptiſmꝰ. Scd̄o ſubdit quō
ſortit̄ efficaciā ſacramēti. cū ſacramentū ſuſcipit he
reticꝰ vel ſciſmaticꝰ. Tertio ſubiūgit que ptās ſit col
lata hoībus. Primū vſq3 ibi. Itē ſi in hereſi quacū
q3. Scd̄m vſq3 ibi. Quia myſteriū tm̄. Tertiuz vſq3
ad finez diſtin. In ſpāli ſententia mgr̄i ſtat in tribꝰ
ꝓpoſitionibus quarū ꝑma eſt hec. Unus verus ba
ptiſmus a bonis ⁊ a malis datur ⁊ eſſentiale munus
iuſte confert̄ ſiue a ꝑuerſo miniſtro baptizant̄ Hanc
mgr̄ inſinuans ꝓponit ꝑmo q̄ baptiſmus a bonis ⁊
a malis miniſtris dari poteſt: ⁊ eque ſanctum eſt da
tum ab vtroq3. Non em̄ peior baptiſmus dat̄ a bo
no q̄ a malo: nec melior a bono q̄ a malo. Nec maiꝰ
nec minus: ſed equale datur in baptiſmo: dato a bo
no aut a malo: q2 non eſt hominis munꝰ ſed eſt dei:
qd̄ pluribus autoritatibus confirmat. Poſtea dicit
q̄ huius tota cauſa eſt q2 baptiſmꝰ nō eſt eorū. ſ. ba
ptizantiū: ſed xp̄i. Chriſti em̄ in baptiſmo miniſteriū
habent: poteſtatem aūt ſibi xp̄s retinuit Un̄ nō dici
tur baptiſmus Petri vel Pauli: ſed Chriſti. Potuit
tm̄ poteſtatem baptizandi dare hoībus: ſed noluit.
ne tot eſſent baptiſmi quot hoīes: ⁊ ne hō in hoīem
ſpem poneret: qd̄ diuerſis autoritatibus confirmat
Scd̄a ꝓpoſitio eſt hec. Quāuis hereticus ſiue ſciſ
maticus recipiat ſolū ſacr̄m: nō tm̄ accipit v̄tutē illꝰ
⁊ incrementū. Hanc mgr̄ inſinuans dicit. Si hereti
cus ſeu ſciſmaticus baptiſmi ſacramentū accipit: in
tegrū ſacr̄m accipit: ſed ſalutem q̄ eſt virtus ſacr̄i nō
habebit: ſi. ſ. extra catholicā eccleſiam ipius ſacr̄m
habuit. Debet ergo ad eccleſiā redire non vt ſacr̄m
baptiſmi iterum accipiat: qd̄ nemo debet in aliquo
repetere: ſed vt in ſocietate catholica accipiat vitā:
baptiſmus em̄ extra eccleſiā ꝓdeſſe non poteſt ſicut
nec elemoſyna. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Iuxta ſen
tentiā magiſtri deꝰ potuit nobis conferre poteſtatē
baptizandi: ſicut ⁊ creature potentiā creandi. Hāc
mgr̄ inſinuans querit que ſit illa poteſtas quā xp̄us
potuit dare hoībus ⁊ non dedit: Et rūdet magiſter
ſm̄ quoſdā q̄ poteſtas dimittendi peccata. Contra
qd̄ obijcit ſic: q̄ poteſtas qua deus dimittit peccata
eſt idem qd̄ deus. ergo nō potuit creature dare hāc
poteſtatem. Item ſi poteſtas dimittendi potuit ⁊ po
teſt cōmunicari creature: ergo ⁊ poteſtas creādi Et
reſpondet magiſter ad ꝑmum ſic: q̄ poteſtas dimit
tendi peccata que creature poſſit dari eſſet poteſtas
creata: ⁊ eſſet poteſtas cuiuſdam cooperatiōis: vt ſi
cut creatura cooperat̄ deo in exteriori mundatione
ꝑ modū miniſterij: ita poſſet cooperari interiori mū
datione. Hic magiſter cōmuniter nō tenet̄ a docto
ribus. Ad ſecundū reſpondet q̄ poteſtas creādi po
teſt creature cōmunicari: nō ita q̄ creat ꝑ autoritatē
ſed ꝑ miniſteriū. Et tm̄ in ſpeciali de ſententia huiꝰ
diſtinctionis.

Quibus liceat baptizare. a

DI. VI

n Unc quibus
liceat baptizare addamus. De
hoc Iſidorus ait. Cōſtat bapti Iſido. in lib.
ſmuz ſolis ſacerdotibus eſſe traditū eiuſq3 de offi.
miniſteriū: nec ipis dyaconibus iplere ēli
citum abſq3 ep̄o vel p̄ſbytero: niſi his pro
cul abſentibus vltima languoris cogat ne
ceſſitas: qd̄ etiam laicis fidelibꝰ ꝑmittit̄ ex
ꝯcilio carthaginenſi quinto. Itē Mu
lier q̄uis ſancta baptizare non p̄ſumat: ni Utrū rebap
ſi neceſſitate cogente. De illis v̄o qui ab zādi ſint q̄ ab
hereticis baptizant̄ vtrū baptizandi ſint q̄ hereticis bap
ri ſolet? Ad qd̄ breuiter dicimꝰ q2 quicūq3 tizati ſunt.
ſit qui baptizet ſi ſeruat̄ forma a xp̄o tra
dita: verū baptiſmum dat: ⁊ ideo qui illū
ſumit nō debet rebaptizari. Unde Beda. Beda
Siue hereticus ſiue ſciſmaticus: ſiue faci/
norosus quiſq3 in confeſſione ſancte trini
tatis baptizet: non valet ille qui baptizatꝰ
eſt a bonis catholicis rebaptizari ne cōfeſ
ſio ⁊ trinitatis inuocatio videat̄ anullari.
Item Auguſtinus. Quāuis vnum ſit ba Aug. ad q̄ſtio
ptiſma ⁊ hereticorum ſcʒ eorum qui in no nes Oroſij.
mine patris ⁊ filij ⁊ ſpiritusſancti baptizāt
⁊ eccleſie catholice: tamē qui foris eccl̄iā
baptizantur non ſumunt ad ſalutem bapti
ſmum: ſed ad perniciem habentes formam
ſacramenti: virtutem autem eius abnegan
tes: ⁊ ideo eccleſia nō eos rebaptizat: q2 in
nomine trinitatis baptizati ſunt: ⁊ ipſa eſt
forma ſacramenti. Item. Rebaptizare he
reticum qui hec ſanctificationis ſigna per Aug. ad Ma
ceperit: omnino peccatum eſt: catholicum ximianum.
vero immaniſſimū ſcelus eſt. Ex his aper
te colligitur: q̄ qui etiam ab hereticis ba
ptizati ſunt ſeruato caractere chriſti reba/
ptizandi non ſunt: ſed tm̄ impoſitione ma
nus reconciliandi vt ſpiritumſanctū acci
piant: ⁊ in ſignū deteſtationis hereticoruʒ

Opinio quorundam. Sunt tñ nõnulli doctoꝝ: vt Ciprianus
ꝛ alij ɋ̃dam qui dicere videnẽ ab hereticis
non poſſe tradi baptiſmuꝫ: ꝛ eos eſſe reba
ptizandos cum veniũt ad eccl̃iaꝫ qui ab il
lis dicunẽ baptizati. Sed hoc de illis veꝝ
eſt qui extra formam eccleſie baptizare p̃/
ſumũt. Ciprianus tñ ibi a veritate deuiaſ/
ſe videẽ qui ait de heretico quõ ſanctifica/
re aquam potes cum ip̃e immundus eſt: ꝛ
apud quẽ ſpũſſanct⁹ nõ eſt: cuꝫ dñs dicat
in lege. Quecũꝗ tetigerit immũdus imun
da erunt: quis põt dare qđ ipſe non habet
Hoc ğ ex ignorantia eum dixiſſe Auguſti.
Aug⁹. de vnico baptiſmo. innuit dicens. Martyrem Ciprianũ glo-
rioſuꝫ qui apud hereticos vel ſciſmaticos
datum baptiſmũ nolebat cognoſcere: duꝫ
cos nimis ꝛ deteſtareẽ: tãta eius merita vſ-
ꝗ ad triumphũ martyrij ſecuta ſunt: vt et
caritatis qua excellebat luce: obumbratio
illa fugareẽ: ꝛ ſi quid purganduꝫ erat paſ
ſionis falce tollereẽ. Nec nos ɋ̃ baptiſmi
veritatẽ ꝛ hereticoꝝ iniq̃tatẽ agnoſcimus
ideo Cip̃ano meliores ſum⁹: ſicut nec Pe
tro: qꝛ gentes iudaizare nõ cogimus.

Hieronymus ſuper epiſtolam ad Romanos. b

Hoc etiã ſciendum

eſt ꝙ licet ter immergaẽ ꝓpter myſterium
trinitatis: tamen vnum baptiſma reputaẽ
Q nullus in materno vtero baptizaẽ. Illud etiã ignorandũ nõ eſt ꝙ in mater
no vtero nullus baptizari põt: etiã ſi maẽ
baptizeẽ. Unde Iſidorus. Qui in mater-
nis vteris ſunt: baptizari non poſſunt: q̃a
qui nat⁹ adhuc ſm Adam nõ eſt. ſm chri
ſtum nõ poteſt renaſci: neꝗ regeneratio in
eum dici poteſt: quem generatio non pre/
ceſſit. Item Aug⁹. Nõ poteſt quiſꝗ rena/
Auguſti. ad Dardanũ de Johe bapti. ſci anteꝗ natus ſit. Si vero opponitur de
Hieremia ꝛ de Johanne baptiſta: qui ab
vtero ſanctificati leguñẽ. qđ etiam de Ja/
cob quidam putãt. Dicimus ſi ſanctifica-
tio ibi accipitur interiorẽ nũ latio in mira
culis diuine potentie eſſe habendũ: vt Au
guſ. ait ambigue ſup hoc loquẽs. Si vſꝗ
adeo inquit i illo puero accelerat⁹ eſt vſus
rationis ꝛ volũtatis: vt intra materna vi/
ſcera iã poſſet agnoſcere ꝛ credere qđ in ali
is paruulis expectat etas vt poſſint in mi-
raculis habendũ eſſe diuine potẽtie nõ ad
humane trahendũ exemplũ nature. Nam
qñ voluit deus etiã iumentũ locutum eſt.

Idem de Hieremia legiẽ: Priuſꝗ exires
de ventre ſanctificaui te. Illa tñ ſanctifica
tio qua efficimur templũ dei nõ niſi renato
rũ eſt. Niſi eñ quis renat⁹ fuerit ex aqua
ꝛ ſpũſancto nõ põt intrare in regnum dei.
Nemo aũt renaſciẽ: niſi prius naſcaẽ. Uñ
illa ſanctificatio põt ſm p̃deſtinationẽ ac-
cipi. Ecce videẽ dubitanter loqui: qui etĩ
am in eodẽ dicit. Nõ dictũ eſt qꝛ credidit
infans in vtero: ſꝫ exultauit: nec Elizabeth
dicit exultauit in fide: ſꝫ exultauit in vtero
meo. Et potuit eſſe hec ſanctificatio tante
rei a maiori cognoſcende iudiciũ nõ a par-
uulo cognite abſꝗ aſſertione. De hac ſan-
ctificatione loquiẽ: nõ diffiniens qualiter
intelligẽda ſit illa ſanctificatio: an ſit ſignũ
future rei: an veritas iuſtificationis ꝑ ſpm̃
facte. Sed meli⁹ eſt vt dicamus illos p̃ter
cõem legẽ in vteris iuſtificatos ꝛ gratia p̃
uẽtos: dimiſſis omnib⁹ pctis: qđ etiã mul-
tis ſanctoꝝ teſtimonijs edoceẽ.

Si baptiſmus ſit verbis corrupte prolatis. c

Queri etiam ſolet

ſi corrupte ꝓferanẽ verba illa an baptiſm⁹
ſit: De hoc Zacharias Bonifacio ſcribit
Retulerunt mihi nuncij tui ꝙ fuerit ſacer-
dos in eadẽ ꝓuincia ɋ̃ latinã linguã peni/
tus ignorabat: ꝛ dum baptizaret neſci⁹ la/
tini eloquij infringens linguaꝫ diceret: ba-
ptizo te in nomie patria ꝛ filia ꝛ ſpũſſancta
ꝛ ꝓpter hoc conſideraſti rebaptizare. Sꝫ
ſi ille ɋ̃ baptizauit non errorẽ inducẽs vel
hereſim: ſed ꝓ ſola ignorãtia romane locu
tionis infringendo linguam baptizans di
xiſſet: non poſſumus conſentire vt denuo
baptizetur.

Leo papa. d

Preterea ſciẽdum

eſt ꝙ illi de ɋ̃b⁹ nulla extãt indicia inẽ ꝓpi
quos vel domeſticos vel vicinos a ɋ̃b⁹ ba
ptizati fuiſſe doceanẽ agẽdũ ẽ vt renaſcãẽ
ne ꝑeant: i ɋ̃b⁹ qđ nõ oñdiẽ geſtũ: rõ nõ ſi-
nit vt videaẽ iteratũ. Cõferendũ eis videẽ
qđ collatũ ẽẽ neſciẽ: qꝛ nõ temeritas inter
uenit p̃ſũptiõis vbi eſt diligẽtia pietatis.

De illo ɋ̃ ꝓ ludo immergiẽ. e

Solet etiam queri

de illo qui iocãs ſicut mimus: cõmemora/

tione tñ trinitatis immergiť vtrũ baptiza
Aug. in ll. de baptiſmo. tus ſit? Hoc autẽ Aug⁹. nõ diffinit ita inq̃
ens: Si totum ludicre ⁊ mimice: et iocula
riter ageretur: vtrum approbãdus eſſet ba
ptiſmus qui ſic dareť: diuinũ iudicium ꝑ
alicuius reuelationis miraculũ oratiõe im
plorandũ eſſe cenſerẽ. Videť tñ ſapientib⁹
nõ fuiſſe baptiſma: vt cũ aliqui in balneuz
vel in flumẽ merguntť in noie trinitatis: nõ
eſt tñ baptiſm⁹: q: nõ intẽtione baptizãdi
illud geriť. Nã in hoc ⁊ i alijs ſacris ſicut
forma eſt ſeruãda: ita ⁊ intentio illud cele/
Aug. ad Bonifacium. brandi eſt habenda. Illud etiã non te mo-
ueat ꝙ q̃dã nõ ea fide paruulos ad bapti-
ſmũ ferunt: vt ꝑ ſpũm ad vitaz regenerenť
eternã: ſed eos putant hoc remedio tempo
ralem accipere ſanitatẽ: nõ eñ ꝓpterea il-
li non regeneranť: q: nec ab illis hac inten
tione offerunť.

Leo papa. f

Agnoſcẽdũ eſt eti-
am in baptizãdis electis duo tpa eſſe ſuã-
da. i. paſca ⁊ pentecoſten: vt in ſabbato pa
ſce vel pentecoſtes baptiſmi ſacrm̃ celebre
tur. Qui vͦo neceſſitate mortis vel ꝑiculi
vrgenť: omni tpe dñt baptizari.

De reſponſione patrinorũ. g

Porro cũcti ad ba
ptiſmũ venientes fidẽ ſuã ꝓfiteri dñt et ex-
ponere q̃d petendũ venerint ad eccleſiam
Vñ etiaz a baptizando queriť: q̃d veniſti
ad eccl'iaz petere? Qui ſi adult⁹ eſt ꝓ ſe re-
ſpondet fidẽ. i. ſacrm̃ fidei ⁊ doctrinã. Ita
etiã ꝑ ſingula interrogat⁹ reſpondet ſe cre
dere in patrem et filiũ et ſpiritũſanctũ. Si
aũt ꝑuulus eſt nõ valẽs credere vel loqui.
Iſido. alius pro eo rñdet. Vñ Iſi. Paruuli alio
ꝓfitente baptizanť qui adhuc loq̃ vel cre-
dere neſciunt: ſicut etiã ꝓ egris: mutis vel
ſurdis alius ꝓfitetur dũ baptizanť: ſic ⁊ d
penitentib⁹ agendũ eſt. Si vͦo ꝓ eo qui re
ſpondere põt alius rñdeat: nõ itidez valet
ſicut dictũ eſt. Etatez habet ꝓ ſe loquatur
De ſenſu illorũ verborum. Si vͦo queriť ex quo ſenſu ꝓ ꝑuulo di-
cať credo vel fidẽ peto? Dicim⁹ de ſacro fi
dei id eſſe intelligendũ: qđ rñdeť petere cũ
deferť ad eccleſiã ⁊ habere cũ baptizať vt
ſit ſenſus cũ diciť: fidẽ peto. i. ſacramentũ
fidei ꝑſto ſũ recipe: credo. i. ſacrm̃ fidei ſu/
ſcipio: qđ eſt. hic ꝑuulus ꝑſto eſt ſacrm̃ fi-
dei accipe. Vñ Aug⁹. Nihil eſt aliud cre/
dere ꝙ fidẽ habere: ⁊ ideo cũ reſpõdetur:
credere ꝑuulus q̃ fidei nõdũ effectũ habet
reſpondeť fidem habere ꝓpter fidei ſacra-
mentũ ⁊ conuertere ſe ad deũ ꝓpter cõuer
ſionis ſacramentũ. Sed adhuc queriť
ex quo ſenſu ꝓ ꝑuulo rñdeať credo in deũ
patrem: ⁊ in Jeſum xp̃m ⁊ in ſpiritum ſan
ctũ. Nũquid de ſacro fidei an de fide men-
tis ibi agiť? Si de ſacramento cur nomina
tim diſtinguunť ꝑſone. Si vͦo de fidei affe
ctu: quõ vez eſt cũ ea ꝑuul⁹ careat? reſpon
detur. An illud facturus ꝑuulus ſpondeť
cum creuerit: ſicut ⁊ in omnib⁹ pompis di
aboli ſpondetur abrenunciare: quod ſi nõ
ſeruauerit factus adultus tenebiť ipſe vel
ſponſor. Sane etiã dici põt ibi ſponderi ꝓ
ꝑuulo: ꝙ ad maiorẽ etatem ſi venerit ⁊ põ
pis diaboli renunciabit: ⁊ ſanam fidem te-
nebit cuius tunc ſacramentũ recepit. Hac
autẽ ſponſione paruulus ꝓ quo fit tenebiť
non ſponſor: ſi tamen vt cautio impleatur
q̃tum in ſe eſt: operam dederit: quia exigi
tur a patrino vt ſit diligens circa eũ ꝓ quo
ſpopõdit ſollicitudo. De hoc Auguſtin⁹.
Certiſſimã emiſiſtis cautionẽ qua i enũcia
re pompis diaboli ſpopondiſtis.

De cathecíſmo exorciſmo. h

Illa autez interro
gatio et reſponſio fidei fit in cathecumino
cui additur exorciſm⁹. Ante baptiſmũ eñ
fit cathecíſmus et exorciſmus: poſt cathe/
ciſmum ſequiť exorciſmus: vt ab eo qui iã
fide inſtructus eſt aduerſaria virtus pella
tur. Exorciſmus de greco dicitur in latinũ
adiuratio. Cathecíſmus inſtructio Cathe
cizare eſt inſtruere: vt de ſymbolo ac rudi-
mẽtis fidei. Exorcizare eſt adiurare. vt exi
ab eo ſpiritus immunde. Symbolum eſt ſi
gnum vel collatio. Signum quia eo fide-
les ab infidelibus diſcernuntur. Collatio
quia ibi totius fidei ſufficientia et integri-
tas eſt collata. Cathecíſmus ⁊ exorciſmus
neophitorum ſunt magiſq̧ ſacramentalia
q̃ ſacramẽta dici debent. Neophitus no-
uitius interpretatur vel rudis ⁊ diciť neo
phitus nuꝑ ad fidem conuerſus vel in di-
ſciplina religioſe cõuerſatiõis rudis. Hec
ḡ ꝓcedũt baptiſmũ nõ ꝙ ſine iſtis nõ poſſit
eſſe baptiſmus verus: ſed vt baptizandus
de fide inſtruať ⁊ ſciat cui debitor fiat dein
ceps: ⁊ vt diaboli poteſtas in eo minuať.

Rabanus de instructōe clericorum.

Vñ Rabanus. Añ baptiſmũ cathecizan/
di debꝫ in hoīe preuenire officium: vt fidei
cathecuminus accipiat rudimentũ ꝛ ſciat
cui debitor fiat deinceps. Itē Aug. Par-

Augus. in lib. de ſymbolo.

uuli exufflant ꝛ exorcizant vt ab eis pella
tur poteſtas diaboli ne iam cōtendat eos
ſubuertere ne baptiſmũ ꝯſequant. Non ḡ
ab īfantibꝰ creatura dei exufflat vl' exorci
zat: ſ diabolus vt recedat ab hoīe.

Iſta eſt diſtinctio ſexta huiꝰ quar
ti libri. In qua mgr̄ poſtq̄ determinauit đ baptiſmo
ꝑ comparationem eius ad miniſtros baptizātes ꝛ etiā
ad baptizatos. Hic ꝯſequēter determinat de eiꝰ vſu
ꝛ ſolennitate. Et tria facit. Primo em̄ oſtēdit q̄bus
liceat baptizare. Scđo docet quō ꝑ ignorantiā con-
grue locutionis poſſit ſacr̄m hoc annihilari. Tertio
docet quō ille cui deeſt congruũ teſtimoniũ ſue rege
nerationis poſſit baptizari. Primum vſq ibi. Queri
etiā ſolet. Scđm vſq ibi. Preterea ſciendũ eſt. Ter
tiũ vſq ad finem diſtin. In ſpāli ſnīa mgr̄i ſtat in tri
bus ꝓpoſitionibꝰ quaꝝ p̄ma ē hec. Quāuis ſolis ſa
cerdotibus cōueniat ad extra baptiſmi ſacr̄m mini-
ſtrare: tñ renati ab hereticis in forma eccl'ie nō dn̄t
baptizari. Hanc mgr̄ inſinuans ꝓponit p̄mo ꝙ ſolis
ſacerdotibus non competit niſi neceſſitate cogente:
in quo caſu laicis ꝛ mulieribus etiam ꝑmittit. Sub-
dit etiaꝫ ꝙ baptizati ab hereticis ſm formā eccleſie
baptizati ſunt ꝛ iterũ baptizandi non ſunt: qꝛ veruꝫ
receperũt ſacramentũ. licet nō ſacramenti effectum
qđ confirmat autoritatibus. Poſtea obijcit mgr̄ in
contrariũ autoritatē Cipriani dicentis ꝙ ab hereti-
cis nō poſſit tradi baptiſmꝰ: ꝛ ab eis baptizatos re-
baptizādos eſſe. Magiſter aũt determinat hoc veꝝ
eſſe de his q̄ p̄ter formam eccleſie baptizant ab eis.
Et dicit Ciprianũ hoc qđ dicit ex ignorantia dixiſſe:
ꝛ nō bñ hoc ſenſiſſe. Tñ ſm b. Augu. eius ignoran-
tia fuit martyrio purgata ī eo. Et ne ex trina dimer-
ſione triplex baptiſmꝰ videat eſſe ſubdit ſm beatum
Grego. ꝙ trina immerſio fit ꝓpt̄ myſteriũ trinitatis
Nam vnũ tm̄ baptiſma facit. Poſtea inq̄rit an aliq̄s
ī vtero materno poſſit baptizari ex hoc ꝙ mr̄ bapti-
zat? Et rñdet ꝙ nō: qꝛ non pōt aliq̄s renaſci anteq̄
ſit natus. Poſtea obijcit in cōtrariũ de Iohe bapti
ſta ꝛ Hieremia qui fuerunt in vtero ſanctificati. Et
reſpondet ꝙ iſta ſanctificatio p̄ter legem fuit cōmu-
nem. Et inducit b. Augu. ambigue loquenteꝫ qua-
lis fuit ſanctificatio Iohannis: ꝛ vtrũ in ea accelera
tus fuit vſus rationis vel non. Secūda ꝓpoſitio eſt
hec. Sola ignorantia cōgrue locutionis nō deſtruit
ſacr̄m ꝑfecte regenerationis. Hanc mgr̄ inſinuans q̄-
rit: ſi corrupte ꝛ incongrue ꝓferant verba que ſunt
forma baptiſmi. vtruꝫ ſit baptiſmus? Et reſpondet
ꝙ corruptio ꝓueniens ex ignorātia ꝓferētis ſacr̄m
non viciat: quod autoritate ſanctorum confirmat.
Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Cui deeſt ꝓpinquoꝝ vl' cle
ricorũ ꝓbabile teſtimoniũ cōgruum eſt vt ſibi ꝯfera
tur baptiſmi ſacramentũ. Hanc mgr̄ inſinuans que
rit. Vtrũ baptizādi ſunt illi de quibus ignoratur an
ſint baptizati? Et determinat ꝙ ſic: qꝛ nō videt ite-
ratũ quod collatũ eſſe neſcitur. Poſtea querit vtrũ
ſit baptizatus vel non baptizatus qui ioculando im
mergit in nomine trinitatis? Et reſpondet ꝙ ſi intē
tio fuerit ioculandi ꝛ non baptizandi nō eſt baptiza
tus. In baptiſmo enim ꝛ alijs ſacramentis ſicut de
bita forma eſt ſeruanda: ita ꝛ intentio illud celebran
di eſt habenda. Poſtea dicit ꝙ paruuli qui ad bapti
ſmum deferunt ſpe cōmodi temporalis veruꝫ bapti
ſmum recipiũt. Poſtea dicit ꝙ in paſca ꝛ penthecoſ-
ſten. i. ſabbato vtriuſq ſolennitatis debet baptiſmi
ſacramentũ celebrari neceſſitate tñ vrgente vel peri
culo oī tēpe pōt dari baptiſmus. Poſtea dicit ꝙ ve-
nientes ad baptiſmũ ſi ſunt adulti dn̄t ꝑ ſeipos fidē
ſuam ꝓfiteri ꝛ exp̄mere: paruuli aũt qui neſciunt ꝑ
ſe loqui pn̄t baptizari alijs ꝓ ipis loquētibꝰ ꝛ ꝓfitē
tibus. Querit aũt ex quo ſenſu dicat ꝓ paruulo cre
do vel fidem peto? Et rñdet ꝙ rñdet ꝑuulũ credere
id eſt fideꝫ habere vel fidē petere ꝓpter fidei ſacr̄m
qđ ſuſcipe preſto eſt. Querit ex quo ſenſu ꝓ ꝑuulo
reſpondeat. Credo in deum patrem omnipotētem.
Silr̄ quō ꝓ ipo ſpōdeat oībus diaboli pompis abre-
nūciare? Et rñdet ꝙ in ſuſceptiōe baptiſmi ſpōde
tur ꝓ ꝑuulo ꝙ cũ ad maiorē. i. legitimā etatē ꝑuene
rit pompis diaboli renūciabit ꝛ fidē ſanam tenebit.
Et ſubdit ꝙ hac ſponſione tenetur paruulus ꝓ quo
fit ſponſio: nō ipe qui ſpōdet ſi tñ diligēter ꝛ ſolicite
ſe habuerit circa eum: qꝛ a patre nō exigit diligens
ſollicitudo. Vltimo dicit ꝙ ante baptiſmuꝫ fit cathe
ciſmus. i. inſtructio ꝑ quam baptizandus inſtruitur
de ſymbolo ꝛ fidei rudimentis. Exorciſmus ꝟo ad-
iuratio eſt ꝑ quā adiurat diabolus vt ab eo expellat
Vñ in exorciſmo dicit Exi immūde ſpūs. Subdit ꝙ
cathe ciſmus ꝛ exorciſmus ſunt neophitorũ. i. ad fi-
dem nuper cōuerſorũ. Cathezizare eſt in diſciplinis
chriſtiane fidei vel rudimentis religionis chriſtiane
inſtruere: ꝛ cathe ciſmus ꝛ exorciſmus magis debēt
dici ſacramentalia q̄ ſacramenta: ꝛ p̄cedunt bapti-
ſmum ſed nō de neceſſitate. qꝛ etiam ſine iſtis eſſe po
teſt: ſed ideo fiũt vt baptiſandus ꝑ cathe ciſmũ de fi-
de inſtruat: ꝛ ꝑ exorciſmũ diaboli ptās minuat: qđ
cōfirmat autoritatibꝰ. Et tm̄ in ſpāli.

De confirmatione. a

DI. VII

Nunc de ſacramento confirmationis addendũ
eſt de cuius virtute queri ſolet.
Forma em̄ apta eſt. ſ. verba que dicit epi-
ſcopus cum baptizatos in frontibus ſacro
ſignat criſmate. Hoc ſacramētũ ab alijs ꝑ-
fici non pōt niſi a ſummis ſacerdotibꝰ: nec
tpe apl'oꝝ ab alijs q̄ ab ipis apl'is legit ꝑ
actum: nec ab alijs q̄ ab illis q̄ locũ coꝝ te
nent ꝑfici pōt aut dꝫ. Nā ſi alit̄ p̄ſumptuꝫ
fuerit irritũ habet ꝛ vacuum: nec inter ec-
cleſiaſtica reputabit ſacr̄a. licet aũt p̄ſbyte
ris baptizatos tangere in pectore: ſed non
criſmate ſignare in fronte. Virtus autem
huius ſacr̄i eſt donatio ſpūſſācti ad robur
qui in baptiſmo datur ad remiſſioneꝫ. Vñ
Rabanꝰ. A ſummo ſacerdote ꝑ impoſiti-
onē manus paraclytꝰ tradit baptiſato vt
roboret per ſpūmſanctum ad p̄dicādum
alijs illud quod ipſe in baptiſmo ꝯſecutus
eſt. Item. Omnes fideles ꝑ manus impo-
ſitionem epiſcoporũ poſt baptiſmũ accipe
re debent ſpūmſanctum vt pleni chriſtiani
inueniantur.

Euſe. pa.
Gregꝰ. tñ ita ſcribit ianuario epō. peruenit ad nos quoſdā ſcādalizatos fuiſſe ꝙ ꝑ p̄ſbyteros criſmate tangere eos qui baptizati ſūt ꝓhibuimꝰ ꝛ nos q̄dez ſm veterem vſuz nr̄e eccl'ie fecimus ſed ſi ſib̄i no de hac re aliqui contriſtātur vbi epi deſunt vt p̄ſbyteri etiam in frontibus baptizatos criſmate tangere debeant ꝯcedimꝰ: ſed illud ꝓ ſcādalo ſedādo ſemel tm̄ ꝯceſſū eſſe eſtimat.

Melchiades. b

Scito vtrūqʒ eſſe

magnū ſacramentū ſed vnuʒ maiori vene-ratione tenenduʒ ſicut a maioribus datur. Ecce maius dicit ſacramētū ꝯfirmatōis ſ; forte nō ob maiorē ꝟtutē et vtilitatē quaʒ ꝯferat. ſ; q2 a dignioribꝰ daꝛ et in digniori pte corpis fit. ſ. in fronte. vl' forte q2 maius augmentū virtutuʒ pſtat. licet baptiſmus plus ad remiſſionē valeat. Qḋ videtur in-nuere rabanus dicens. in vnctione baptiſmi ſpiritūſanctum deſcēdere ad habitationē deo cōſecrādā. In hac ꝟo eiuſdē ſepti-formem grām cū oī plenitudine ſanctitatis et virtutis venire in hominē. Hoc ſacr̄m (De modo ꝯferendi.) tm̄ a ieiunis accipi ꝛ ieiunis tradi dʒ ſicut et baptiſmus: niſi aliter cogat neceſſitas. Nec dʒ iterari ſicut nec baptiſmꝰ vl' ordo Nulli eni ſacro facienda eſt iniuria. qḋ fie-ri putaꝛ qñ nō iterandū iteraꝛ. Sed vtruʒ aliqua vl' nulla iterari poſſint queſtio eſt: Nā de baptiſmo ꝛ ordine ꝙ nō debeāt ite-(Auguſti.) rari apte. Aug. dicit. Vtrūqʒ ſacramentū eſt ꝛ quadā ꝯſecratiōe daꝛ. illud qdē cum baptizaꝛ. illud vero cuʒ ordinaꝛ. Ideoqʒ in eccleſia catholica vtrūqʒ non licet itera-ri q2 neutri facienda eſt iniuria. qḋ indubi-tanter etiā de confirmatione tenenduʒ eſt. De alijs vero vtruʒ iterari valeant vel de-beant poſtea diſſeremus.

Iſta eſt diſtinctio ſeptima huius qrti libri. In qua mgr̄ poſtq̄ determinauit de ſacramentis intrantiū. ſ. de baptiſmo. Hic ꝯñr intēdit determinare de ſacro ꝓgredientiū in via. ſ. de ſacramēto cōfirmatōis. Et tria facit. Primo eñ ꝓponit virtutem ꝛ formam ꝯfirmationis. Scḋo ſubiungit quō ꝯfirmatio dāda ſit ab epis. Tertio annectit quō accipienda ſit a ieiunis. Primuʒ facit vſqʒ ibi. Vñ Rabanus. Scḋm vſqʒ ibi. Hoc ſacr̄m a ieiunis Tertiū vſqʒ ad finem diſ. In ſpeciali ſnīa magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quaꝝ prima eſt hec. Que ſit virtus ꝛ forma confirmatiōis declarat lr̄a huius diſti. Hanc magiſter inſinuans ꝓponit p̊mo agendum de ſacramento cōfirmationis. cuiꝰ formā apte dicit eſſe ipſa verba que dicit ep̄s cū baptizatos criſmate vngit in frontibus. in quo etiā tangit materiā eius que eſt criſma ꝯſecratum. Iſta eñ ē forma cōſecrationis ſigno te ſigno crucis. cōfirmo te criſmate ſalutis in nomine patris ꝛ filij ꝛ ſpiritusſancti. Hec Euſebius ꝛ transſumiꝛ ex canone diſ. v. Scḋa ꝓpoſitō eſt hec Hoc ſacr̄m ꝯferꝛ a ſolis epis. ꝛ diciꝛ maiꝰ baptiſmo veneratione. lʒ baptiſmus plus valeat in peccatoruʒ remiſſione. Hāc magiſter inſinuās dicit ꝙ ſicut apoſtoloꝝ tpibus nō potuit ab alijs niſi ab ep̄is eſſe peractum. ſic nec poſtea pōt niſi ab illis q̄ locū eoꝝ in eccleſia tenent. ſ. ab ip̄is conferri. qḋ ſi ab alijs conferaꝛ irrituʒ ꝛ vacuū habeaꝛ. Vñ pſ byter quis baptizatos vngere vel tāgere in pectore poſſit. non tamē eos criſmate ſignare in fronte. Poſtea dicit ꝙ efficacia huius ſacramenti eſt ꝙ in eo datur ſpiritusſanctꝰ ad robur ad nomen xp̄i publice cōfitendum. ꝛ vt ip̄i confirmati pleni chriſtiani inueniaꝛ vt dicit vrbanꝰ papa. Obijcit contra hoc ꝙ dixerit hoc ſacr̄m tantū ab ep̄is poſſe perfici p gre. ſcribēs ianuario ep̄o qui tradidit ꝙ pſ byteri baptizatos tāgere in fronte debeant vbi ep̄i deſunt. ſed mgr̄ dicit ꝙ illud eſtimatur tm̄ ſemel eſſe conceſſum ꝓ ſcandalo. Subdit etiam ꝙ hoc ſacr̄m videꝛ eſſe maius baptiſmo. q2 a dignioribus daꝛ. ꝛ q2 in digniori parte corpis fit. ſ. in fronte. ꝛ q2 forte p ip̄m maius virtutū augmentum pſtaꝛ Sed baptiſmus plus valet ad pctōꝝ remiſſionem. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Cōfirmatio ieiunis ꝛ a ieiunis deꝛ. nec ſemel data vlterius iteretur. Hāc magiſter inſinuans dicit. ꝙ hoc ſacr̄m dʒ ieiuno ꝛ a ieiunis tradi ſicut ꝛ baptiſmꝰ niſi aliter cogat neceſſitas ſcʒ īfirmitas vl' mors. nec dʒ iterari ſicut nec baptiſmus. nec ordo. ne fiat iniuria ſacro quod tunc fit qñ ſacr̄m nō iterādū iteraꝛ. Et ſubdit ꝙ indubitāter tenēdū eſt ꝙ baptiſmꝰ. ꝯfirmatio. ꝛ ſacer ordo iterari nō debēt. De alijs ſacris vtꝝ debeant vel poſſint iterari dicit inferꝰ eſſe determinandū. Et tm̄ in ſpāli.

De ſacramento altaris ꝛ euchariſtie. a

Post ſacramē

tū baptiſmi et cōfirmationis ſequiꝛ euchariſtie ſacramentum. Per baptiſmum mūdamur. p euchariſtiam i bono conſumamur. Baptiſmꝰ eſtus viciorū extinguit. euchariſtia ſpiritualiter reficit. Vñ excellenꝛ euchariſtia dr̄. i. bona grā. q2 in hoc ſacro nō mō eſt augmētuʒ virtutis ꝛ grē. ſed ille totus ſumitur qui eſt fons ꝛ origo totiꝰ grē. Cuius figura pceſſit qñ manna pluit deus patribus in deſerto. q̄ quottidiano celi paſcebanꝛ alimento. Vnde panē angelorum manducauit hō. Sed tunc qui panē illum manducauerūt mortui ſunt. Iſte vero panis viuus q̄ de celo deſcendit vitā mundo tribuit Manna illud de celo. hoc ſuper celū. Illud ſcaturiebat in diem alterum reſeruatum. hoc ab omni corruptione alienum. Quicūqʒ religioſe guſtauerit corruptionē nō videbit. Illud datū fuit antiquis poſt tranſitum maris rubri. vbi ſubmerſis egyptijs liberati ſunt hebrei. Ita hoc celeſte manna. nō niſi renatis preſtari debet. Panis ille corpalis pplm antiquū ad terrā ꝓmiſſionis p deſertum eduxit. Hec eſca celeſtis fideles huiꝰ ſeculi deſertū tranſeuntes in celū ſubuehit. Vñ recte viaticū appellatur. q2 in via nos reficiens vſqʒ in patriam deducit. Sic ḡ in mari rubro figura baptiſmi pceſſit ita in māna ſignificatio dñici corporis. Hec duo ſacra demōſtrata ſunt vbi d latere xp̄i ſanguis ꝛ aq̄ ꝓfluxerūt q2 xp̄s p ſanguinē redēptiōis ꝛ aquā ablutionis

nos redimere venit a dyabolo ⁊ a peccato
ſicut iſraelitas p ſanguinem agni paſcalis
ab exterminatore ⁊ p aquā maris rubri ab
egyptijs liberauit. Huius etiā ſacramē
ti ritū melchiſedech oſtendit vbi panem ⁊
vinū abrae obtulit. Unde vt ait. Ambro.
intelligi dat anteriora eſſe ſacramēta chri-
ſtianorum q̄ȝ iudeorum.

De inſtitutione ſacramenti. b

Hic etiā alia conſi-
derāda occurūt. q̄ttuor. ſ. ſacramētū inſti
tutio. forma. ⁊ res. Sacr̄m dn̄s īſtituit qn̄
poſt tipicū agnū corpus ⁊ ſanguinem ſuū
diſcipulis in cena porrexit. Un̄ Euſebius
emiſenus. Quia corp⁹ aſſumptū ablatur⁹
erat ab oculis. ⁊ illaturus ſideribus. neceſ
ſe erat vt die cene ſacramētū nob corpis ⁊
ſanguinis conſecraret. vt coleret̄ iugiter p
myſterium qđ ſemel offerebatur in pciū.

Euſebi⁹ emi-
ſenus.

De forma c

Forma vō eſt quā
ipſe ibidē edidit dicens. hoc eſt corp⁹ meū
⁊ poſt. Hic ē ſanguis me⁹. Cū em̄ hec ver
ba pferunt̄: ↄuerſio fit panis ⁊ vini in ſub/
ſtantiā corpis ⁊ ſanguinis xp̄i. Reliq̄ ad
laudē dei dicunt̄ Un̄ Ambroſi. Sermone
xp̄i hoc ↄficitur ſacr̄m. q2 ſmo xp̄i creatu
rā mutat. ⁊ ſic ex pane fit corpus xp̄i. et vi
nū cū aqua in calicē miſſum fit ſanguis cō/
ſecratione verbi celeſtis. Conſecratio qui/
bus fit v̄bis. Attende que ſunt verba. Ac
cipite ⁊ comedite ex eo oēs: hoc ē corpus
meū. ⁊ iterū. Accipite ⁊ bibite ex hoc om̄s
hic eſt ſanguis me⁹. Per reliqua oīa q̄ di-
cunt̄ laus deo refert̄. oratio p̄mittit̄ p po/
pulo. p regibus. Itē Aug. Credendū eſt
q̄ in illis verbis xp̄i ſacramenta cōficiant̄
reliqua om̄ia nihil aliud ſunt q̄ȝ laudes vł
obſecrationes fideliū ⁊ petitiones. Ecce q̄
ſit inſtitutio ⁊ forma hui⁹ ſacri. Ubi ↄſide
ratiōe dignū ē. q̄re illđ ſacr̄m poſt cenā de-
dit diſcipulis. Dn̄s igit̄ ih̄s ad inuiſibilia
paterne maieſtatis migratur⁹ celebrato cū
diſcipulis typico paſca. q̄ddaȝ memoriale
eis cōmēdare volēs. ſub ſpecie panis et vi
ni: corp⁹ ⁊ ſanguineȝ ſuum eis tradidit. vt
oſtenderet legis veteris ſacra. int̄ q̄ p̄cipu
um erat agni paſcalis ſacrificium: in morte
ſua terminari. ac legis noue ſacra ſubſtitui
in q̄bus excellit myſteriū euchariſtie Ido
etiā p⁹ alia dedit vt hoc vnū arti⁹ memo/
rie diſciploꝝ īfigeret̄. ⁊ ab eccl̄ia deinceps
frequētaret̄. Sȝ nō exinde diſciplinā ſan/
xit in poſteꝝ. vt poſt alios cibos ſumatur
potius a ieiunis ſumi opter. ſicut apl̄s do-
cet vt ſingulari reuerētia dijudicetur. i. di
ſcernatur ab alijs cibis. Qđ dn̄s apl̄is di-
ſponendū reliquit. Un̄ Aug⁹. Apparet cū
p̄mo acceperūt diſcipl̄i euchariſtiā nō eos
accepiſſe ieiunos. Nō iō tn̄ calūniandū eſt
vniuerſe eccleſie q̄ a ieiunis ſumitur ſemp
Placuit em̄ ſpirituiſctō vt in honore tan-
ti ſacri prius in os xp̄iani dn̄icū corpus i/
traret q̄ȝ alij cibi. ideo vbiq̄ȝ mos iſte ſua-
tur. Nō em̄ q2 poſt cibos dedit dn̄s. ideo
pranſi vel cenati illud accipere debēt vt il/
li faciebāt q̄s apl̄s redarguit. Nā ſaluator
quo vehemēti⁹ cōmēdaret myſterij illi⁹ al
titudinē. vltimū hoc voluit infigere cordi
bus ⁊ memorie diſcipuloꝝ a q̄b⁹ ad paſſio
nem digreſſurus erat Quo aūt ordine de/
inceps ſumeret̄. apl̄is p quos eccleſias di
ſpoſiturus erat reſeruauit docendum.

Quare p⁹ ali
um cibum de
dit corp⁹ ⁊ ſā
guinē diſcipu
lis

Aug⁹. ill. re-
ſponſionū ad
ianuariū

De ſacramento ⁊ re. d

Nunc quid ibi ſa-
cramentū ſit ⁊ q̄d res videam⁹. Sacramē
tum eſt inuiſibilis gratie viſibilis forma.
Forma ergo panis ⁊ vini que ibi videtur
eſt ſacr̄m. i. ſignū ſacre rei. q2 p̄ter ſpeciem
quaȝ ingerit ſenſibus aliquid aliud facit i-
cognitionē venire. Tenēt ergo ſpecies vo
cabula reꝝ que ante fuerūt. ſ. panis ⁊ vini
Hui⁹ aūt ſacri gemina eſt res. vna ſcȝ ↄtē-
ta ⁊ ſignificata. altera ſignificata. ⁊ nō con
tenta. Res contenta ⁊ ſignificata eſt caro
xp̄i quā de v̄gine traxit ⁊ ſanguis quē p
nobis fudit. Res aūt ſignificata ⁊ nō con/
tēta eſt vnitas eccleſie in predeſtinatis vo
catis. iuſtificatis ⁊ glorificatis. Hec eſt du
plex. caro chriſti ⁊ ſanguis. Unde Hiero.
Dupliciter inquit intelligitur caro chriſti
⁊ ſanguis. vel illa que crucifixa eſt ⁊ ſepul
ta ⁊ ſanguis q̄ militis lancea effuſus eſt. vł
illa ſpiritualis ac diuina de qua ipſe ait Ca
ro mea vere eſt cibus. et ſanguis me⁹ vere
eſt potus. ⁊ niſi mādūcaueritis carnē meā
⁊ biberitl meū ſanguinē nō habebitis vitā
in vobis. Sunt ḡ hic tria diſtinguenda
Unū qđ tm̄ eſt ſacr̄m. alteruȝ qđ eſt ſacr̄m
⁊ res. ⁊ tertiū qđ eſt res ⁊ nō ſacr̄m Sacra
mentū ⁊ nō res ē ſpēs viſibilis panis et vi
ni. Sacr̄m ⁊ res caro xp̄i pp̄ria ⁊ ſanguis
Res ⁊ nō ſacramētū myſtica ei⁹ caro. por
ro illa ſpecies viſibilis ſacr̄m ē gemine rei

Aug. de ciui
tate dei.

Greg. in om-
lia. paſcali.

Hierony. ſup
epiſtolam ad
ephesios.

De trib⁹ que
hic poſſunt di
ſtingui.

q̄ꝛ vtrãq꜒ rē ſignificat. ⁊ vtriuſq꜒ rei ſimilitudinē gerit exp̄ſſam. Nam ſicut panis p̄ ceteris cibis corpus reficit et ſuſtētat. ⁊ vinum hoīem letificat atq꜒ inebriati. ſic caro xp̄i interiorē hoīem pl⁹ ceteris gratijs ſpiritualiter reficit ⁊ ſaginat. Vñ calix tu⁹ inebrians q̄ꝫ p̄clarus eſt. Habet etiā ſilitudinē cū re myſtica que eſt vnitas fideliuꝫ. q̄ꝛ ſicut ex multis granis cōficit̄ vn⁹ panis. ⁊ ex pluribus acinis vinū in vnū cōfluit. ſic ex multis fideliū p̄ſonis vnitas eccl'iaſtica conſtat. Vñ ap̄ls. Unus panis ⁊ vnū corpus multi ſumus. ⁊c̄. Vñ Aug. Unus panis ⁊ vnū corpus eccl'ia d̄r. p̄ eo q̄ ſic̄ vn⁹ panis ex multis granis ⁊ vnū corp⁹ ex multis mēbris cōponit̄. ſic eccl'ia ex multis fidelib⁹ charitate copulante ꝯnectitur. Hoc miſteriū pacis ⁊ vnitatis nr̄e xp̄s ī ſua mēſa ꝯſecrauit. q̄ accipit hoc miſteriū vnitatis ⁊ nō tenet vinculū pacis nō accipit hoc miſteriū p̄ ſe ſed contra ſe. Cui⁹ etiā ſacr̄m eſt corpus xp̄i p̄priū de virgine ſumptuꝫ q̄ꝛ vt corpus xp̄i ex multis mēbris puriſſimis ⁊ imaculatis cōſtat. ita ſocietas eccleſiaſtica ex multis p̄ſonis a criminali macula liberis cōſiſtit. In cui⁹ rei tipo facta eſt arca dñi de lignis ſethim. que ſunt imputribilia ⁊ albe ſpine ſimilia.

Aug. d̄ ſacr̄is fideliū.

Aug. de plaſphemia ſp̄us ſancti.

Iſta eſt diſtinctio octaua huius q̄rti libri In qua mgr̄ poſtq̄ꝫ determinauit de ſacr̄is baptiſmi ⁊ ꝯfirmatiōis. Incipit h̄ determiare de ſacramēto eucharistie. Et tria facit. Primo eñ determinat quō ſumētes ip̄m ſacr̄m reficit. Sc̄do qñ xp̄s ip̄m īſtituit. Tertio q̄d in eucharistia ſit ſacr̄m. ⁊ q̄d res diſtinguit. Primū vſq꜒ ibi. Hic etiā añalia. Secūdū vſq꜒ ibi. Nūc q̄d ibi ſacr̄m ſit. Tertiū vſq꜒ ad finem diſ. In ſpe. ſen. ⁊c̄. Sicut baptiſm⁹ vicia extinguit ita eucharistia ſpiritualit̄ reficit. Hanc mgr̄ inſinuans p̄ponit p̄mo q̄ poſt ſacr̄m baptiſmi ⁊ cōfirmatiōis: agendū eſt de ſacr̄o eucharistie. p̄ q̄d ſp̄ualiter reficimur ⁊ in ip̄o ꝯfirmamur. In ip̄o eñ nō ſolū ꝯferunt̄ gratie ⁊ virtutis augmenta. ſed etiāꝫ ille totus ſumit̄ q̄ eſt totius gr̄e fons ⁊ origo. Fuit auteꝫ hoc ſacr̄m figuratū tp̄e legis p̄ manna. ſed et ſacr̄m baptiſmi in mari rubro tp̄e aūt xp̄i p̄ ſanguinē qui d̄ latere eius fluxit: ſicut baptiſm⁹ p̄ aquā q̄ etiā inde manauit. Ante legē v̄o p̄ oblationē panis ⁊ vini factā a melchiſedech. Magiſter etiā ponit alias ꝯuenientias hui⁹ ſacr̄i ad māna. Et oñdit mgr̄ quo illo ē excellentior. ſicut pꝫ in lr̄a. Sc̄da p̄poſitio eſt hec. Sacr̄m eucharistie xp̄s inſtituit qñ ſuū corp⁹ et ſanguinē ſuis diſcipulis ī cena porrexit. Hāc mgr̄ īſinuans dicit. q̄ hoc ſacr̄m inſtitutū eſt a xp̄o ī cena poſt eſum agni paſcalis tp̄e quo xp̄s p̄ſentiam corporalē erat diſcipulis ſubtractur⁹ Poſtea dicit q̄ forma huius ſacramenti talis eſt quam ip̄e xp̄s met edidit ſcꝫ hoc eſt corpus meū ⁊ h̄ eſt ſanguis me⁹. Ita q̄ cum hec verba p̄ferunt̄ fit ꝯuerſio panis ⁊ vini in ſubſtātiā corp̄is ⁊ ſanguinis xp̄i. Cetera vero q̄ in miſſa dicunt̄ ad laudē dei dicūt̄. ⁊ p̄ ea fit orō p̄ pp̄lo ⁊ principib⁹. Vñ nō ſunt niſi laudes. obſeruatiōes ⁊ petitiones fideliū. q̄d autoritatib⁹ ꝯfirmat. poſtea reddit cām q̄re dñs hoc ſacr̄m quaſi quoddam memoriale ſue paſſiōis poſt cenā inſtituit celebrato typico cū diſcipulis ſuis paſca. vt. ſ. oñderet ſacr̄a veteris legis inter que p̄cipuū erat q̄tū ad ſignificationē agni paſcalis ſacrificiū in morte ſua terminari. ⁊ noue legis ſacr̄a ſubſtituit īter q̄ excellit eucharistie ſacr̄m poſt alia vero dedit refectionē agni paſcalis. ſic vt hoc ſacramentū artius diſcipuloꝝ memorie infigeret̄. Et q̄uis hoc ſacr̄m a xp̄o fuit poſt cenā datū. tñ q̄lit̄ de cetero ſumendū eēt diſcipulis reliquit ille a quo inſtitutū fuit. vt ſcꝫ p̄pter hui⁹ ſacr̄i reuerentiam iſte cibus prius q̄ꝫ alij cibi in os intret. Tertia propoſitio eſt hec In iſto ſacr̄o ſunt tria ꝯſiderāda q̄ etiā inter ſe ſunt prudenter diſtinguenda. Hāc mgr̄ intendēs oñdit q̄d in eucharistia ſit ſacr̄m. ⁊ q̄d res ſit dicens Q̄d ſacramētū eſt ſpecies viſibilis ſub forma panis et vini. Res v̄o hui⁹ ſacramenti eſt gemina natura cōtenta ⁊ ſignata. vt corp⁹ xp̄i verum q̄d de virgine traxit ⁊ ſanguis quē p̄ nobis fudit. Alia v̄o ſignata ⁊ nō ꝯtenta. vt corp⁹ xp̄i myſticū q̄d eſt vnitas eccleſie. Ex quibus vlterius concludit q̄ in hoc ſacramento ſunt tria diſtinguenda. vnuꝫ q̄d eſt tm̄ ſacr̄m vt ſpecies viſibilis ⁊ vinum ⁊ panis. Aliud eſt q̄d ē ſacramentū et res. vt caro chriſti vera et ſanguis verus. Tertiū v̄o eſt quod eſt res et non ſacramentuꝫ vt corpus xp̄i myſticū. Primū eſt ſacramentū gemine rei. ſ. corp̄is xp̄i veri ⁊ myſtici. q̄ꝛ vtrãq꜒ rē ſignificat ⁊ vtriuſq꜒ rei exp̄ſſam ſimilitudineꝫ gerit. ſicut magiſter oñdit: vt patet in littera. Sc̄dm v̄o ſcꝫ corpus xp̄i verū eſt res gemini ſacramenti. ſ. ſpeciei panis ⁊ vini et corp̄is xp̄i veri. ſicut patet in lr̄a. Tertium vero eſt res vnius ſacramenti ⁊ ſacr̄m vni⁹ rei Et tm̄ in ſpeciali.

De duob⁹ modis mādu cādi. a

e Sicut due ſunt res illius ſacr̄i. ita etiāꝫ duo modi māducādi. Unus ſacramentalis. ſ. quo boni et mali edunt. alter ſpiritualis quo ſolij boni manducant. Unde Aug. Quid eſt chriſtū māducare? Nō eſt hoc ſolū in ſacramēto corpus eius accipere. multi eñ indigne accipiūt. ſ; in ipſo manere ⁊ habere ipſum in ſe manentē. Sp̄ualiter eñ māducat qui ī vnitate chriſti ⁊ eccleſie quā ſacramentū ſignificat manet. Nā qui diſcordat a chriſto: nec carnē chriſti māducat. nec ſanguinē bibit. ⁊ ſi tante rei ſacr̄m ad iudiciuꝫ ſui quotidie accipiat. Sp̄ualeꝫ māducationē Aug. diſtinguēs a ſacramētali ait: Ut q̄d paras ventrē ⁊ denteꝫ. crede ⁊ māducaſti. Credere enim in eum hoc eſt comedere panem ⁊ vinū. Qui credit in eū māducat eū. Itē Quō māducādus eſt chriſtus? Quō ipſe dic̄. Qui manducat carnē meā ⁊ bibit ſanguinem meum in me manet ⁊ ego in eo Si in me manet ⁊ ego in eo. tūc bibit. q̄ v̄o in me nō manet nec ego in illo: et ſi accipit ſacramentū: acquirit magnū tormētū Itē

DI. IX

Aug. de verbis euāgelij.

Auguſ. in li. ſniaꝝ p̄ſp̄i.

Aug. li. d̄ remedio pnie.

Auguſ. de ſacramentis fidelium.

Nulli ambigendũ eſt tunc quẽq; corporis
et ſanguinis dñi pticipem fieri qñ xpi mẽ-
brũ efficitur. nec alienari ab illi⁹ panis cali
cisq; ꝯſortio. etiam ſi anteq̃ illũ panẽ edat
et calicẽ bibat de hoc ſeculo in vnitate cor-
poris ꝯſtitut⁹ abſcedat. q; illius ſacramen
ti bñficio non priuatur: qñ ille in hoc qđ il
lud ſacramentũ ſignat inuenit. In illo eñ
ſacramento corpus ⁊ ſanguinez ſuũ nobis
commendauit quod ⁊ fecit nosipos. Naz
⁊ nos corpus ipius facti ſumus. Itẽ Qui
diſcordat a xpo nõ mãducat carnem eius
nec ſanguinem. ⁊ ſi tante rei ſacrm̃ ad iudi
cium ſibi quotidie accipit.

De errore quorũdam qui dicũt a bonis tãtũ corpus xpi ſumi. b

Hec verba et alia
hmõi vbi de ſpũali manducatione agitur
quidã obtuſo corde legentes erroris caligi
ne inuoluti ſunt adeo vt pſumpſerint dice
re corpus ⁊ ſanguinẽ xpi: a bonis tm̃ ſumi
⁊ nõ a malis. Sed indubitãter tenẽduz eſt
a bonis ſumi. nõ mõ ſacramentaliter ſed ⁊
ſpiritualiter. A malis vero tm̃ ſacramenta
liter. i. ſub ſacramento ſcz ſub ſpecie viſibi
li carnem xpi de virgine ſumptã ⁊ ſangui-
nem ꝓ nobis fuſum ſumi. ſed nõ miſticam
que tm̃ bonoruz eſt. Quod ſubditis ꝓbat
Grego. in .li. dyalogo. iiij. — teſtimonijs Greg. Eſt q̃dem in peccatori-
bus ⁊ indigne ſumentib⁹ vera xpi caro et
Aug. de verbis euangelij — verus ſanguis. ꝫ eſſentia. non ſalubri effici
entia. Itẽ Aug⁹. Multi indigne accipiũt
corp⁹ dñi de q̃b⁹ apl's ait. Qui mãducat ⁊
bibit calicẽ dñi indigne iudiciũ ſibi mãdu
cat ⁊ bibit. Per qđ docemur q̃ ſit cauẽdũ
male accipe bonũ. Ecce eñ factũ eſt malũ.
dũ male accipit bonũ. ſicut ecõtra aplo fa-
ctũ ẽ bonũ. cũ bñ accipit malũ. ſ. dũ ſtimu
lus ſathane patiẽter portat. g̊ ⁊ mala pſũt
bonis: ſic angelus ſathane paulo. ⁊ ſancta
obſũt malis. bonis ſũt ad ſalutẽ. malis ad
iudiciũ. Vñ q̃ mãducat ⁊ bibit indigne iu
diciũ ſibi mãducat et bibit. non q; res illa
mala eſt. ſed q; malus male accipit qđ bo-
num eſt. Idem. Indigne quis ſumens cor
pus xpi nõ efficit. vt q; malus eſt: malum
ſit qđ accipit. vel q; non ad ſalutez accipit
nil accipiat. Corpus eñ et ſanguis dñi ni-
hilominus erat in illis quibus ait apoſto-
lus. qui manducat indigne ⁊c̃. His alijſq;
pluribus apte oſtẽditur: q; etiam a malis
verum corpus chriſti ⁊ ſanguis ſumit. ſed
ſacramentaliter nõ ſpiritualiter.

De intelligentia quorũdam verborum. c

Scdm̃ hos duos
modos ſumendi intelligẽtia quorũdã ver
borũ ambigue dictorum diſtinguenda eſt. — Auguſti.
Ait eñ Aug. Bonus accipit ſacramentuz
⁊ rem ſacramenti. malus vero ſacrm̃ ⁊ nõ
rem. Sacrm̃ hic dicit corpus xpi ꝓprium
de ꝟgine natũ. Rem ꝟo ſpũalem xpi car-
nem. Bon⁹ ergo vtrãq; xpi carnẽ accipit.
Mal⁹ ꝟo tm̃ ſacrm̃. i. corp⁹ xpi ſub ſacro
⁊ nõ rem ſpũalem. Itẽ. Nõ mãducãs mã-
ducat ⁊ mãducans nõ mãducat. q; nõ mã
ducãs ſacramẽtaliter aliqñ mãducat ſpiri
tualiter ⁊ ecõuerſo. Et qui mãducant ſpi-
ritualiter veritatem carnis ⁊ ſanguinis di
cunt ſumere. q; ipam efficientiã habent. i.
remiſſionẽ peccatorũ ꝓ qua videtur orari
cum dicitur Perficiãt in nobis dñe queſu
mus tua ſacramenta qđ continẽt. vt quod
nũc ſpecie gerimus rerũ veritate capiam⁹
Rerũ veritate dicit ipam efficientiã qua-
ſi p hec ſacramẽta pſita. vt ſicut ſacramen
taliter carnem xpi ſumim⁹ ita ſpiritualiter
ſumamus. Vel petit ſacerdos vt xps qui
nũc ſub ſpecie panis et vini ſumitur mani-
feſta viſione ſicut in eſſentia diuinitatis ẽ
qñq; capiat. Cõſtat g̊ a bonis ⁊ malis ſu-
mi corpus chriſti. ſed a bonis ad ſaluteʒ. a
malis ad perniciem.

Iſta eſt diſtinctio nona hui⁹ quar
ti libri. In q̃ mgr poſtq̃ egit de eſſe hui⁹ ſacri ꝫm ſe.
Hic ꝟo determiat de eo q̃tũ ad vſum ei⁹. Et tria fa
cit. Primo ſuũ intẽtũ ꝓponit Scdo quoſdã errores
excludit. Tertio q̃ſdaz autoritates dubias exponit
Primũ vſq; ibi. Hec ꝟba ⁊ alia. Scdm̃ vſq; ibi. ꝫm
hos duos modos. Tertiũ vſq; ad finẽ diſ. In ſpãli
ſnĩa mgri ſtat in hac ꝓpõe Corp⁹ xpi q̃dã mãducãt
ſacramẽtalit. q̃dã ſpũaliter. q̃dã vtroq; mõ realiter
Hãc mgr iſinuãs ꝓponit pmo q ꝫm duas res hui⁹
ſacri ſũt duo modi mãducãdi. vn⁹ ſacramẽtalis q̃ cõ
ſiſtit in ſuſceptõe ipi⁹ ſub viſibili ſacro. ſ. ſub ſpẽ pa
nis ⁊ vini. Ali⁹ ſpũalis q̃ ꝯſiſtit in vnione ad xpm in
ſacro ꝯtẽtũ. Vñ ille ſpũalr mãducat q̃ in vnitate xpi
⁊ eccl'ie que ſacrm̃ ſignificat manet. ⁊ ideo ſoli boni
mãducãt ſpũaliter Sacramentaliter mãducare pñt
tã boni q̃ mali. tm̃ mali ad ſuũ iudiciũ ſumunt. qđ au
toritatib⁹ ꝯfirmat. Poſtea dicit q rõne quarũdã au
toritatũ q̃dã poſuerũt q a malis corp⁹ xpi nõ ſumit
qđ oñdit eſſe falſũ mltis autoritatib⁹. q̃ dicũt hoc ſa
cramentũ ſumi ⁊ a bonis ⁊ a malis. ſʒ a bonis ſacra
mentaliter ⁊ ſpiritualiter. ſed a malis tantum ſacra
mẽtalit. Vltimo dat itellectũ ꝯtrariũ q̃rũdã autori-
tatũ. q̃ ſũt dubie vbi oñdit. q nõ ſpẽs panis et vini.
ſʒ etiã ipm corp⁹ xpi verũ põt dici veruz ſacrm̃. Ex
hoc ꝓcedit ad expoſitionẽ illaꝝ duarũ autoritatum
in fine cõcludens intentũ. ſ. q hoc ſacrm̃ tã a bonis
q̃ a malis ſumit. Et tm̃ in ſpeciali.

De hereſi aliorum qui dicunt corpus chriſti non eſſe in altari niſi in ſigno. a

DI. X

Sunt itẽ alij precedentiũ inſaniã tranſcendentes qui dei virtutẽ iuxta modũ naturaliũ rerum metientes: audatius ac ꝑiculoſius veritati contradicunt. afferentes in altari non eſſe corpus xp̄i. vel ſanguinẽ. nec ſubſtãtiã panis vl' vini i ſubſtãtiã carnis ⁊ ſanguinis conuerti. ſ ita xp̄m dixiſſe: h ẽ corpus meũ. ſic apl's dixit: petra aũt erat xp̄s. Dicũt enim ibi eſſe corpus xp̄i tm̃ in ſacro. i. in ſigno et tm̃ in ſigno manducari a nobis. qui errandi occaſionem ſumunt a verbis veritatis.

Augu. ſuper pſal. liiij.

Unde prima hereſis facta eſt in diſcipulis xp̄i. Cum eni diceret: Niſi quis manducauerit carnẽ meã ⁊ biberit ſanguineꝫ meum non habebit vitã eternã. Illi non intelligẽtes dixerũt. durus eſt hic ſermo. quis põt eũ audire: ⁊ abierũt retro. Illis diſcedentibus inſtruxit duodecim qui remanſerãt. Spiritus eſt inqͥt q̄ viuificat. caro nihil ꝓdeſt. verba que locutus ſum vobis ſpiritꝰ et vita ſũt. Intellexiſti ſpiritualiter ſpiritꝰ et vita ſunt. Intellexiſti carnalit̃. etiaꝫ ſic ſpiritus et vita ſunt ſed tibi non ſunt. Spiritualiter intellige que locutus ſum. Non hoc corpus qđ videtis manducaturi eſtis et bibituri illũ ſanguinẽ quẽ fuſuri ſũt qui me crucifigent. Sacramentuꝫ aliquod vobis cõmendaui. ſpiritualiter intellectuꝫ viuificabit vos. caro autẽ non ꝓdeſt quicꝗ. Sunt etiam et alia illorum inſanie fomiteꝫ miniſtrãtia

Augu. ſuper pſal. liiij.

Ait eni Auguſtinꝰ. Donec ſeculum finiatur ſurſuꝫ eſt dominꝰ. ſ tamen etiã hic nobiſcũ eſt veritas dñs Corpꝰ eni in quo reſurrexit in vno loco eſſe oportet. veritas aũt eiꝰ vbiqꝫ diffuſa eſt. Itẽ. Una pſona deꝰ et hõ: vbiqꝫ ꝑ id qđ eſt deus. in celo ꝑ id quod hõ eſt. Chriſtus etiã dicit. Paupes ſꝑ habetis vobiſcum. me autem nõ ſemper habetis. His alijſqꝫ vtunt̃ pfati heretici in aſſertione ſui erroris.

Determinatio premiſſorum. b

Que ex eadẽ ratione oia accipienda ſunt. nõ enim his negat̃ verũ corpꝰ xp̄i a fidelibus ſumi vel in altari eſſe. ſed his veritas apl'os et in eis nos inſtruxit. q ipſius corpꝰ nõ in ꝑtes direptũ vt putauerũt illi diſcipuli qui retro ierunt ſed integrũ nec viſibiliter in forma humana. ſed inuiſibiliter ſub forma panis ⁊ vini corpus ⁊ ſanguinẽ nobis traderet. Quem ſenſum Augꝰ ꝯfirmat dicens: Ipm̄ qͥdeꝫ ⁊ nõ ipm̄ corpus qđ videbatur manducat̃ ipm̄ inuiſibilit̃. nõ ipꝫ viſibilit̃. Itẽ. Et ſi neceſſe eſt illud viſibiliter celebrari neceſſe eſt tñ inuiſibiliter intelligi Ita etiaꝫ intelligendũ eſt corpus xp̄i eſſe in vno loco. ſ. viſibiliter in forma humana. veritas tñ eius id ẽ. diuinitas vbiqꝫ eſt. veritas etiaꝫ eius id eſt. verꝫ corpus in oi altari eſt vbicunqꝫ celebrat̃. Sic etiã illud intelligendũ ẽ. pauperes ſemꝑ habetis vobiſcũ. me auteꝫ non ſꝑ habetis ſcđm corꝑalem p̄ſentiã. ſcꝫ quacũ eis ꝯuerſabat̃. Similiter ꝑ id quod homo eſt in celo ẽ viſibiliter. inuiſibiliter aũt eſt in altari. q: non in forma humana appa ret ſed forma panis ⁊ vini operit̃. Unde et inuiſibilis caro eius dicit̃ que vere ẽ in altari. Sed q: in ſpecie ſua non apparet: inuiſibilis dr̃. Ait eni Aug. hoc eſt qđ dicimꝰ: quod modis omnibus approbare cõtendimus ſacrificiũ eccleſie duobꝰ cõfici. duobꝰ conſtare: viſibili elementoꝝ ſpẽ. ⁊ inuiſibili dñi noſtri ihu xp̄i carne ⁊ ſanguie. ſacramẽto ⁊ re ſacramẽti. i. corꝑe xp̄i: ſicut chriſti pſona ꝯſtat ⁊ cõficit̃ ex deo et homine. Cum chriſtus ſit verus deus ⁊ hõ. q: omnis res illaꝝ rerum naturã ⁊ veritatẽ in ſe cõtinet ex quibus ꝯficitur. Conficitur aũt ſacrificium eccleſie duobꝰ. ſacro ⁊ re ſacramenti. i. corꝑe xp̄i. Eſt ergo ſacr̃m ⁊ res ſacramenti idem corpus xp̄i. Ecce inuiſibilẽ dixit carnẽ xp̄i. q: forma panis opta ſumitur ⁊ tractat̃. Idemqꝫ corpus xp̄i dixit eſſe ſacr̃m ⁊ rem. ex quo ꝯfirmat̃ qđ ſupra diximus. Deinde addit qđ magis mouet lectorem. Caro inquit eius eſt. quã ſub forma panis optã in ſacro accipimus. et ſanguis eius quem ſub vini ſpẽ ac ſapore potamus. caro vicꝫ carnis. et ſanguis ſacr̃m eſt ſanguis. carne et ſanguine vtroqꝫ inuiſibili intelligibili et ſpirituali ſignificat̃ corpus xp̄i viſibile et palpabile. plenum gratia et diuina maieſtate.

Auguſ. in li. ſniaꝝ ꝓſperi

Idẽ in eodeꝫ

Que ſit intelligẽtia premiſſorũ. c

Attende his diligenter q: tropo quodã vtit̃ h Augu. quo ſolent res ſignificantes rerũ ſortiri vocabula quas ſignificãt. Hic enim viſibilis ſpẽs panis vocat̃ noie carnis. et viſibilis ſpẽs

vini noīe ſanguinis. Inuiſibilis vo ⁊ intel
ligibilis dꝫ caro xp̄i. qꝛ ſm̄ illā ſpēm nō vi
deť caro ſ intelligiť. Ita ⁊ ſanguis. Caro
ḡ inuiſibilis dꝫ eſſe ſacr̄m carnis viſibilis.
qꝛ ſpēs panis ſm̄ quā illa nō videť caro
ē ſacr̄m carnis viſibilis. qꝛ carne inuiſibili
id ē ſpē ſm̄ quā caro xp̄i nō videť caro: ſi/
gnificať corpus xp̄i qd̄ ē viſibile ⁊ palpa/
bile vbi in ſua forma apparet. Ita ⁊ de ſan-
guine accipi dꝫ. Quē ſenſū ꝯfirmat Aug.
apiens qualiter p̄dicta intelligēda ſint. qꝛ
obſcure dixerat cōſequenter dicens ita pa
nē vocari corpus xp̄i cū vere ſit ſacramen
tum corporis xp̄i qd̄ in cruce poſitū eſt. ſicut
ipa imolatio que fit manibꝰ ſacerdotis vo
catur xp̄i paſſio nō rei veritate: ſed ſignifi/
candi myſterio. ⁊ ſicut ſacr̄m fidei dꝫ fides
ſatis reſpōſum eſt hereticis ⁊ obiectiōibus
eoꝝ q̄ negāt veꝝ corpus xp̄i in altari eſſe ⁊
panē in corpꝰ vel vinū in ſanguinē myſti-
ca cōſecratione ꝯuerti dicentes. Quis au/
deat mādūcare dn̄m ſuū? Quis etiā aude-
at dicere quotidie formari corpꝰ xp̄i de ma
teria vel ſubſtātia q̄ nō fuit caro vgīnis.

Jta intelligēdum alijs verbis Auguſti. ꝯfirmat.

Autoritatibus probat verum corpus chriſti eſſe in altari et in id panem conuerti.

D

Aug in li. de ſacramentis.

Hec et his ſimilia
obijciūt illi i diuio myſterio legē nature ſe-
ctantes. quoꝝ pſidiā ſubdita ꝯuincunt te
ſtimonia. Ait em̄ veritas. Accipite hoc eſt
corpus meū. Item Amb. Si tm̄ valuit ſer-
mo helye vt ignē ď celo deponeret. nō vale
bit tm̄ ſermo xp̄i vt ſbas mutet? De totiꝰ
mūdi opibꝰ legiť. qꝛ ipſe dixit ⁊ facta ſunt
⁊c. Sermo igiť. i. filiꝰ qui potuit ex nihilo
facē qd̄ nō erat. nō p̄tſea q̄ ſunt i id mutare
qd̄ nō erāt? Nō em̄ minꝰ ē cauſare q̄ȝ muta
re nouas naturas rebꝰ. Itē Si ordinē q̄ri
mus viro mixta femia generare ꝯſueuerat
liquet ḡ ꝙ p̄ter nature ordinē vgo genera-
uit. ⁊ h̄ qd̄ ꝯficimꝰ corpꝰ ex vgine ē. Quid
ḡ h̄ q̄ris nature ordinē i xp̄i corpe. cū p̄ter
naturā ſit ipſe partꝰ ex vgine. Itē Añ bñ/
dictionē alia ſpēs noīať. poſt ꝯſecrationē
corpꝰ ſignificať. Añ ꝯſecrationē aliud dꝫ
poſt ꝯſecrationē ſanguis nūcupať. Tu di
cis amē. i. veꝝ ē. qd̄ ſmo ſonat affectꝰ ſen-
tiat. Itē Aug. In ſpē panis ⁊ vini quā vi
demus. res inuiſibiles. i. carnē ⁊ ſanguinē
honoramꝰ. nec ſilr̄ pendimꝰ has duas ſpe
cies ſicut añ ꝯſecrationē pendebamꝰ. cum
fideliter fateamur añ ꝯſecrationē panē eſſe

Ambroſiꝰ.

Augu. in li. ſniaꝝ pſpe.

⁊ vinū qd̄ natura formauit. Poſt ꝯſecra/
tionē vo carnē xp̄i ⁊ ſanguinē quod bene
dictio ꝯſecrauit. Itē Amb. Panis eſt i al-
tari vſitatꝰ añ verba ſacra. vbi acceſſit ꝯſe
cratio. de pane fit xp̄i caro. Quō autē pōt
qd̄ panis eſt eſſe corpꝰ xp̄i? Cōſecratiōe q̄
fit ſermone xp̄i. Itē. Si tanta vis eſt in ſer
mone dn̄i vt incipiant eſſe q̄ nō erant. q̄to
magis opatorius eſt. vt ſint que erāt ⁊ in
aliud cōmuteť. Et ſic qd̄ erat panis añ cō-
ſecrationē. iā corpꝰ xp̄i ē poſt ꝯſecrationē
qꝛ ſermo xp̄i creaturā mutat ⁊ ſic ex pane
fit corpꝰ xp̄i ⁊ vinū cū aqua i calicē miſſū
fit ſanguis ꝯſecratione vbi celeſtis. Item
Aug. Sicut ꝑ ſpiritū ſanctū va chriſti ca-
ro ſine coitu creať. ita ꝑ eūdē ex ſubſtantia
panis ⁊ vini idē corpꝰ xp̄i et ſanguis ꝯſe-
cratur. Corpus chriſti ⁊ veritas eſt ⁊ figu
ra. Ueritas dū corpꝰ chriſti ⁊ ſanguis vir
tute ſpūs ex panis viniq̄ꝫ ſubſtātia efficiť.
Figura vo eſt id qd̄ exteriꝰ ſentiť Itē Eu
ſebius emiſenus. Inuiſibilis ſacerdos vi/
ſibiles creaturas in ſubām corporis ⁊ ſāgui
nis ſui verbo ſuo ſecreta ptāte commutat.
Ex his alijſq̄ꝫ pluribꝰ ꝯſtat veꝝ corpꝰ xp̄i
⁊ ſanguinē in altari eſſe. imo integrū xp̄m
ibi ſub vtraq̄ꝫ ſpecie ⁊ ſubſtantiā panis in
corpus. viniq̄ꝫ ſubām in ſanguinē ꝯuerti.

Ambro. in li. de ſacris.

Aug. in ſmōne quodam de vbis euan.

Euſebiꝰ emiſenus.

Iſta eſt diſtinctio decima huius

q̄rti libri. In q̄ magiſter poſtq̄ egit de ſacro in ſe et
de vſu eius quātū ad ſuſcipientē Hic aūt determiat
de eſſe eiꝰ q̄tū ad ſpeciem in altari ꝯtentam. Et tria
facit. Primo errorē quorūdā ꝓponit Scdo quarū-
dam autoritatū ſolutionē ſubdit. Tertio quarūdam
autoritatū explanationē annectit. partes patēt intu
enti textū huius diſ. In ſpeciali ſnīa magiſtri ſtat in
iſta ꝓpoſitione. Ex fide cōſtat verum corpus eſſe in
altari imo ītegrū xp̄m ſub vtraq̄ꝫ ſpecie ꝯtineri Hāc
magiſter p̄tendens ꝓponit quoſdā intātum erraſſe
ꝙ dicerent verū corpus xp̄i non eſſe in altari. ſed ſo-
lum ſic ibi eſſe ſicut ſignatū in ſigno. ⁊ hoc dicunt do
minū notaſſe in euangelio Ioh. cū dixit ſumptionē
huius non corpaliter ſed ſpūaliter eſſe intelligendā
vbi de hoc loquēs ait Uerba que ego loquor vobis
ſpūs ⁊ vita ſunt. hoc idē confirmat autoritate beati
Aug. Et vlterius ꝑ idē qd̄ dn̄s dixit ī mattheo pau
peres ſꝑ habetis vobiſcum. me aūt nō ſꝑ habebitis
ſꝑ em̄ ipm̄ haberemus ſi eſſet ſꝑ in altari. Poſtea re
ſpōdet ꝙ dn̄s ꝑ illa verba nō intendit negare corpo
ris ſui veritatē eſſe in ſacro. ſed ſignificare ꝙ nō viſi
biliter in forma hūana. ſꝫ inuiſibiliter ſub forma pa-
nis ⁊ vini corpus ſuū traderet ſumēdū. ⁊ ita nō ſub
ſpecie corporali ſed ſub ſpecie ſacramentali. Et hāc
opinionē magiſter ſanctoꝝ autoritatibus confirmat
Poſtea dicit. ꝙ Augu. icit in quadā autoritate ꝙ ſu
matur corpus xp̄i viſibile. qd̄ ſic itelligendū eſt. i. ſu
mitur corpus qd̄ de ſui natura ē viſibile. Ultimo po
nit multas autoritates in quibꝰ habetur ꝙ panis et
vinū ꝑ virtutem verbi dn̄ici tranſſubſtantiatur in ve
rū corpus xp̄i ⁊ ſanguinē ⁊ ꝙ totus xp̄s integer ſub
vtraq̄ꝫ ſpecie exiſtit. Et tm̄ in ſpeciali.

DI. XI s

Bemodo conuerſionis. a

Jautez que-
ritur qualis ſit illa conuerſio
an formalis an ſubſtantialis
vel alteri⁹ generis? Diffinire
nō ſufficio Formalē tñ nō eſſe cognoſco. qꝛ
ſpecies rez que ante fuerāt remanent ꝛ ſa/
por ꝛ pondus. Quibuſdam eſſe videt̃ ſub
ſtātialis dicētib⁹ ſic ſbam ꝯuerti in ſbam
vt hec eſſentialit̃ fiat illa. Cui ſenſui p̄miſ-
ſe autoritates conſentire videntur.

Oppoſitio. b

Bed huic ſentētie
ſic opponit̃ ab alijs. Si ſba panis inquiūt
vel vini ꝯuertit̃ ſubſtātialit̃ i corp⁹ vl̃ ſan
guinem chriſti quotidie fit aliqua ſubſtan
tia corpus vel ſanguis chriſti que añ non
erat. ꝛ hodie eſt aliquid corp⁹ xp̄i qđ heri
nō erat. ꝛ quotidie auget̃ corpus xp̄i atqꝫ
format̃ de materia. de q̄ in ꝯceptiōe nō fu-
it factū. Quib⁹ hoc modo reſponderi pōt
qꝛ non ea rōne dꝛ corp⁹ xp̄i cōfici verbo ce
leſti qꝛ ip̄m corp⁹ in ꝯceptu v̾ginis forma
tū deinceps formet̃. ſed qꝛ ſba panis vl̃ vi
ni q̄ añ nō fuerat corp⁹ xp̄i vl̃ ſanguis v̾bo
celeſti fit corp⁹ ꝛ ſanguis. Et ideo ſacerdo
tes dicunt̃ ꝯficere corpus xp̄i ꝛ ſanguinē
qꝛ eoꝝ miniſterio ſba panis fit caro. ꝛ ſub
ſtantia vini fit ſanguis xp̄i. nec tñ aliq̄d ad
ditur corpi vel ſanguini nec auget̃ corpus
chriſti vel ſanguis.

Auguſtinus in libro ſententia-
rum proſperi. c

Si v̾o queris mo-
dum quo id fieri poſſit? breuiter reſpōdeo
Miſteriū fidei credi ſalubriter poteſt. in-
ueſtigari ſalubriter nō pōt. Ex ergo corpus
xp̄i panis mutatione in id nō augmentat̃
nec ſanguis ex vini cōuerſione: ei⁹ volūta-
ti ꝛ potētie aſcribat̃ q̄ idē corpus de virgi
ne eduxit. fit ergo ſubſtātia illa iſta ſine ei⁹
augmento. Nec tñ cōcedūt quidam qꝛ ſub
ſtantia panis aliqñ fit caro chriſti. ꝛ ſi fiat
caro xp̄i: ſicut farina facta ē panis ꝛ aqua
facta eſt vinū. nec tñ dꝛ farina eſt panis et
aqua ē vinū. Alij v̾o ꝯcedūt illud qđ erat
panis vel vinū poſt conſecrationē eſſe cor
pus ꝛ ſanguinem. nō tñ ſequitur panis eſt
caro xp̄i vel vinū eſt ſanguis. qꝛ ſubſtātia
panis vel vini poſtq̄ȝ facta eſt caro xp̄i vl̃
ſanguis. non eſt ſubſtantia panis vel vini
ſed caro ꝛ ſanguis. Jdeo diſtinguendū vi
det̃. cum dicit̃ ſubſtantia panis. vel id qđ
erat panis mō ē corp⁹ chriſti. Manēs eñ
panis nō ē corp⁹ chriſti. ſ; mutata in id qđ
facta eſt. eſt corp⁹ chriſti. Nec dicim⁹ ſub
ſtantiā panis vel vini materiā eſſe corpis
vel ſanguis. qꝛ nō de ea vt de materia for/
matur corpus. ſed ipſa format̃ in illud ꝛ ef
ficit̃ illud. Vñ Aug. Corp⁹ chriſti dicim⁹ — Aug uſ. in li. de trinitate.
illud quod ex fructibus terre acceptum et
prece miſtica conſecratum ſumimus in me
moriā dñice paſſionis Quod cū p manus
hominis ad illā viſibilē ſpeciē pducat̃. nō
ſanctificat̃ vt ſit tam dignum ſacramentuꝫ
niſi opante inuiſibiliter ſpiritu dei.

Aſſerunt dictum panem tranſi
re in corpus chriſti. d

Quidam v̾o ſic di-
cunt conuerſionem illam eſſe intelligendaꝫ
vt ſub illis accidētibus ſub quib⁹ erat pri/
us ſubſtantia panis ꝛ vini: poſt cōſecratio
nem ſit ſubſtātia corpis ꝛ ſanguinis. ſic tñ
vt nō eis afficiat̃. ꝛ ſic aſſerunt dictū panē
trāſire i corp⁹ chriſti qꝛ vbi erat panis nūc
eſt corp⁹ chriſti. Quod ſi eſt. quid ergo fit
de ſubſtātia panis ꝛ vini? Jlli dicunt vel
in preiacentē materiā reſolui vel in nihiluꝫ
redigi. Alij v̾o putauerunt ibi ſubſtan/
tiam panis ꝛ vini remanere. ꝛ ibidem cor/
pus chriſti eſſe ꝛ ſanguinē. ꝛ hac rōne dici
illā ſubſtantiā fieri iſtam. qꝛ vbi eſt hec. eſt
et illā. Quod mirum eſt ꝛ ipſam ſubſtanti/
am panis vel vini dicunt eſſe ſacr̄m. Sed
qꝛ nō ſit ibi ſubſtātia niſi corp⁹ chriſti ꝛ ſan
guis. ex predictis ꝛ ſubditis aperte oſten-
ditur Ait enim. Ambro. Panem iſtū quē — Ambro. li. de ſacris.
ſumimus in myſterio: illuꝫ intelligo vtiqꝫ
qui manu ſanctiſpiritus formatus ē in vte
ro virginis. et igne paſſionis decoctus in
ara crucis. Panis enim angeloruꝫ factus
eſt cib⁹ hoim. Vñ v̾itas ait. Ego ſuum pa
nis viuus qui de celo deſcendi. et iterum.
Panis quē ego dabo caro mea eſt ꝓ mun
di vita. Ex his nanqꝫ duabus ſententijs
aperte datur intelligi. quia panis ille ꝛ iſte
non duo ſed vnus panis. et vna caro pro/
culdubio vnuꝫ efficitur corpus. Jllud ve
re illud ſane quod ſumptum eſt de virgi/
ne. quod reſurrexit. et in celū aſcēdit. Jteꝫ
Greg⁹. Quis fideliū habere dubium poſ/ — Grego. Omelia.
ſit in ipſa imolationis hora ad ſacerdotis

vocem celos apiri in illo xpi myſterio an‑
gelor chorꝰ adeſſe:ſumma ⁊ ima ſociari
vnū q̄d ex inuiſibilibus atq̄ viſibilibus fie
ri. Idem. Eodem momēto ⁊ in celū rapit
miniſterio angelorū cōſociandum corpori
chriſti ⁊ ante oculos ſacerdotis i altari vi‑
def. Sicut diuitas verbi totū implet mun
dum. ita multis locis illud corpus ↄſecraf
Nec ſunt tamen multa corpora chriſti. ſed
vnū corpus ⁊ vnus ſanguis. Ideoq̄ ſiue
plus ſiue minus quis inde ꝑcipiat. oēs
equaliter corpꝰ chriſti integerrime ſumunt
Poſt cōſecrationem ergo nō eſt ibi ſubſtā
tia panis vel vini licet ſpecies remaneant.
Eſt eñ ibi ſpecies panis ⁊ vini ſic ⁊ ſapor
Unde aliud videt. aliud intelligitur.

Quare ſub alia ſpecie. e

Sub alia autē ſpecie tribus de cauſis carnē ⁊ ſāguinē tradi‑
dit chriſtus ⁊ deinceps ſumendū inſtituit
vt fides. ſ. haberet meritū q̄ eſt de his que
nō videt. qꝛ fides nō habet meritū vbi hu
Grego. Iomelia paſcali. mana ratio prebet expimentū. Et ideo etiā
ne abhorreret animus qđ cerneret oculus
qꝛ nō habemus in vſu carnē crudā ⁊ ſan‑
guinē comedere. Quia ergo chriſtū vora‑
ri dentibus fas non eſt. in miſterio carnem
⁊ ſanguinē nobis cōmēdauit. Et etiā ideo
ne ab incredulis religioni chriſtiane inſul‑
Augꝰ. taretur. Unde Aug. Nihil rationabilius
q̄ vt ſanguinis ſimilitudinē ſumamꝰ vt ⁊ ita
veritas non deſit. ⁊ ridiculū nullū fiat a pa‑
ganis. q̄ cruorē occiſi hoīs bibamꝰ. Ne ergo
hoc fieret ⁊ ne veluti quidam horror eſſet
cruoris in ſimilitudinē accipimus ſacrm̄. Ex
premiſſis iā liquet quare ſub alia ſpecie et
quare ſub iſta hoc ſacrm̄ dñs celebrauerit
⁊ celebrari a nobis inſtituerit.

Quare ſub duplici ſpecie. f

Sed quare ſub duplici ſpecie ſumitur cum ſub alterutra totꝰ
ſit chriſtus? Ut oſtēderet totā humanam
naturam aſſumpſiſſe: vt totam redimeret.
Panis enim ad carnem refertur. vinū ad
animā. qꝛ vinum opatur ſanguinem i quo
ſedes anime a phiſicis eſſe dicitur. Ideo er
go in duabus ſpeciebus celebratur. vt ani
me ⁊ carnis ſuſceptio in chriſto et vtriuſ‑
q̄ liberatio in nobis ſignificet. Ualet enim
Ambro. ſup epiſtolam ad Corinth. vt Ambro. ait ad tuitionē corpis et anime
quod percipimus: quia caro chriſti pro ſa
lute corpis. ſanguis vo ꝓ aīa noſtra offer‑
tur ſicut ꝑfigurauit moyſes. caro inq̄t pro
corpe veſtro offertur. ſanguis ꝓ anima. ſꝫ
tamen ſub vtraq̄ ſpecie ſumitur quod ad
vtrāq̄ valet. quia ſub vtraq̄ ſumitur ipſe
totus chriſtus. Sed ſi in altera tm̄ ſumere
tur. ad alterius tm̄. id eſt. anime et corpo‑
ris nō vtriuſq̄ pariter tuitionē valere ſigni‑
ficaretur. Sub vtraq̄ ſpecie tm̄ totꝰ ſumit
xp̄s. Nec plus ſub vtraq̄. nec minꝰ ſub al
tera tm̄ ſumitur. Eadem eñ ratio eſt vt ait
Hylarius: in corpe chriſti q̄ in manna pre‑ Hylarius.
ceſſit. De quo dicit: Qui plꝰ collegerat nō
habuit amplꝰ. nec qui minꝰ parauerat ha
buit minus. Et lꝫ ſub vtraq̄ ſpecie ſuma
tur totus chriſtus. tamen non fit cōuerſio
panis niſi in carnem. nec vini niſi i ſangui‑
nem. Nec debēt dici duo ſacra ſed vnū
quia ſub vtraq̄ ſpecie idē ſumitur. Neq̄
debet iterari ſacrm̄. quia benedictio nō re‑
petitur ſuper ſpeciē eandē. Neq̄ alie ſub
ſtantie in ſacrificiū veritatis offerri debent
qꝛ de aliis nō poteſt cōſecrari corpus xpi
vel ſanguis.

Quare aqua admiſceat. g

Aqua vero admiſcenda eſt vino. qꝛ aqua ꝑplm ſignat: qui ꝑ
chriſti paſſionē redemptus eſt. Calix ergo
dñicus iuxta canonum ꝑceptum aqua et
vino mixtus debet offerri. quia videmꝰ in
aqua ꝑplm intelligi. in vino oſtendi ſangui
nem chriſti. Cū ergo in calice vino aqua
miſcet: xp̄o ꝑpls adunat. ⁊ credētiū plebs
ei in quē credit copulat. q̄ copulatio aqua
et vini ſic miſcetur in calice xpi vt mixtio
illa nō poſſit ſepari. Nā ſi vinū q̄s tm̄ of‑
ferat. ſanguis xpi incipit eſſe ſine nobis.

Julius papa h

Si vero q̄ritur an irritū ſit quod geritur ſi aqua ꝑtermittat.
Audi quod ſequitur in eodē canone. Nō
poteſt inquit calix dñi eē aqua ſola aut vi‑
num ſolū niſi vtrūq̄ miſceatur. Item Cy‑ Cyprianꝰ.
prianus. Calix dñi nō eſt aqua ſola aut vi
num ſolū niſi vtrūq̄ miſceat. ſicut nec cor
pus dñi pt eſſe farina ſola nec aqua ſola ni
ſi vtrūq̄ fuerit adunatum. ⁊ panis vnius
cōpage ſolidatū. ¶ Si q̄s tamē non inten‑
dēs itroducere hereſim obliuione vl' igno
rantia aquā pretermiſerit. nō videtur eſſe
irritū ſacramentū. ſed ille grauiter eſt cor‑

ripiendus. Nam ꝛ grecorũ eccleſia nõ ap-
ponere aquã dicitur. Quod etiã ex dictis
Ciprіani videtur poſſe colligi. ait eniꝫ. Si
quis de anteceſſoribus noſtris vel ignorã
ter vel ſimpliciter nõ hoc ſeruauerit quod
nos dñs facere ꝛ excẽplo et magiſterio do/
cuit. poteſt ſimplicitati eiꝰ indulgentia do
mini venia concedi. Nobis vero non po/
teſt ignoſci. qui nũc a domino inſtructi ſu/
mus vt calicem domini cum vino mixtuꝫ
ſcđm quod dominus obtulit offeramus.
Ex hoc videt̃ ꝙ ſi quis ſimplicit̃ vel igno
ranter vinum offerat ſine aqua: ſacramen/
tum conficiat. Aqua vero nullatenus ſine
vino poteſt offerri in ſacrificiũ. nec panis
niſi de frumento. nec granuꝫ frumenti niſi
redactum fuerit in panem. quia chriſtus ꝛ
panem ſe dicit ꝛ grano frumenti ſe compa/
rat. Quod ergo ſupra dictuꝫ eſt nõ poſ-
ſe vinum ſolum offerri. determinari opor-
tet. recipit enim exceptionem. Non poteſt
niſi ſimpliciter vel ignoranter fiat. vel non
poteſt. id eſt. non debet. Quibuſdam tamẽ
videtur hoc generaliter veruꝫ. Colligitur
etiam ex predictis ꝙ chriſtus vinuꝫ aqua
mixtum dedit diſcipulis. Corpus vero ta
le dedit quale tũc habuit. id eſt. mortale et
paſſibile. Nunc vero ſumitur a nobis im-
mortale et impaſſibile. nec tamen maiorem
habet efficientiam. Euchariſtia quoqꝫ
intincta non debet dari populo pro ſupple
mento cõmunionis. quia non legitur chri-
ſtus alicui diſcipulorum prebuiſſe panem
intinctum niſi iude. Tunc vero non acce/
pit iudas corpus chriſti ſed tñ panẽ. cor/
pus vero ꝛ ſanguinem chriſti ante cũ alijs
diſcipulis perceperat.

Determinatõ ꝑmiſſorum.

Julius papa Q᷑ intincta ñ debet dari hoſtia populo.

Iſta eſt diſtinctio. xj. huius quar
ti libri. In qua magiſter poſtꝙ egit de ſacramẽto eu
chariſtie quantũ ad ſuum eſſe. Hic vero determinat
de eo ꝗtum ad eius fieri. Et tria facit. Primo eniꝫ
oſtendit quomodo ſubſtantia panis ꝛ vini in veruꝫ
corpus chriſti tranſſubſtantiatur. Secundo quomo
do ipſum ſub aliena ſpecie occultatum fidelibus ſub
vtraqꝫ ſpecie miniſtratur. Tertio quomodo diſcipu
lis in cena chriſti corpus paſſibile ꝛ mortale dabat̃.
Primũ vſqꝫ ibi. Sub alia autem ſpecie. Secundum
vſqꝫ ibi. Corpus vero tale dedit. Tertium vſqꝫ ad fi
nem diſtinctionis. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat
in tribus ꝓpoſitionibus quarum prima ẽ hec. Con-
uerſio panis in corpus chriſti non eſt formalis ſed ꝗ
buſdam videtur eſſe ſubſtantialis. Hãc magiſter in-
ſinuãs ꝗrit. qualis ſit iſta conuerſio panis ꝛ vini cor
pus chriſti. vtrum ſcꝫ ſit conuerſio ſubſtantialis vel
formalis vel alteriꝰ modi. Et dicit ꝙ nõ eſt formalis
eo ꝙ ſpecies que prius erant ꝑmanent ſcꝫ ſapor. põ
dus. figura albedo. Dicit aũt poſtea ꝙ ꝗbuſdam vi-
det̃ ꝙ ſit conuerſio ſm̃ ſubſtantiam vel ſubſtantialis
eo ꝙ ſubſtantia panis ꝛ vini eſſentialiter fit ſubſtan-
tia corporis ꝛ ſanguinis chriſti. Poſtea ponit circa
hoc quorundã obiectionẽ. ſi eñ ſic intelligat̃ conuer
ſio tunc quotidie aliqua ſubſtantia fit corpus xp̃i et
ſanguis que añ non fuerat ꝛ ſic quotidie corpus xp̃i
auget̃. ꝛ de materia aliqua formatur. de qua in ꝯce
ptione non fuerat factũ Et dicit magiſter ſic ad hoc
rñderi poſſe ꝙ ꝯfectio corpis xp̃i non ſit ſm̃ nouam
corpis formationẽ aut ꝑ ipſiꝰ corpis formati augmen
tationẽ. ſed ꝑ quãdã tranſſubſtãtiationẽ v̄tute diui-
na factã ſine noua formatione aut augmẽto. Poſtea
dicit ꝙ ſm̃ opinionẽ iſtã cõceditur ꝙ panis fit corpꝰ
xp̃i ſicut farina fit panis ꝛ ſic panis fiat caro xp̃i ſicͭ
farina facta eſt panis. ꝛ aqua facta eſt vinuꝫ. nec ta-
men dicit farina eſt panis ꝛ aqua eſt vinuꝫ. Alij v̄o
cõcedũt illud qđ erat panis vel vinũ poſt cõſecratio
nem eſſe corpus ꝛ ſanguinem. nõ tñ manẽs panis ſꝫ
mutatũ. Subdit aũt ꝙ panis ñ habet ſe vt materia
reſpectu corpis chriſti. Poſtea dicit ꝙ aliorũ opinio
eſt hãc ꝯuerſionẽ ſic eſſe intelligendã. ꝙ ſub acciden
tibus ſub ꝗbus priꝰ erat ſubſtãtia panis ꝛ vini poſt
cõſecrationem eſt ſubſtantia corpis ꝛ ſanguinis xp̃i
nõ tñ vt illis afficiat̃. Subſtantiam autẽ panis ꝛ vi-
ni dicunt vel in p̄iacentẽ materiã reſolui. aut in nihi
lum redigi Dicit etiã magiſter ꝙ alij dicunt. ſ. ꝙ ſub
ſtantia panis ꝛ vini remaneant cum ſubſtãtia. ſ. cor-
poris ꝛ ſanguinis xp̃i. quã ſubſtãtiã panis ꝛ vini di
cunt eſſe ſacr̃m. ꝛ ex hac ratione hec ſubſtantia dici-
tur fieri illa. qꝛ vbi eſt hec eſt ꝛ illa. Cõtra qđ obijcit
ꝑ autoritates quibus dicit nihil ibi aliud eſſe ꝙ̃ ſub-
ſtantiam corpis ꝛ ſanguinis. et ſpecies panis ꝛ vini
Scđa ꝓpoſitio eſt Sub aliena ſpecie corpus chriſti
tribus de cauſis tradit̃. ſed ſub vtraqꝫ ſpecie chriſtꝰ
ſumitur. Hanc magiſter ponens aſſignat triplicem
rationẽ quare corpus chriſti ſub aliena ſpecie occul
tatur ſeu ſumitur. Prima eſt ad augendum fidei me
ritum que eſt de his que non videntur. Secunda ad
vitandum horrorem. quia non habemus in commu
ni vſu carnem crudam ꝛ ſanguinem mãducare. Ter
tia ne detur infidelibus irridẽdi occaſio. Poſtea di-
cit ꝙ illud ſacramentũ ſumit̃ ſub duplici ſpecie. ideo
vt anime ꝛ carnis ſuſceptio in chriſto ꝛ vtriuſqꝫ libe
ratio in nobis ſignificaret̃. ordinat̃ eñ hoc ſacramẽ-
tum ad ſalutem corporis ꝛ anime. Addit etiã ꝙ ſub
vtraqꝫ ſpecie totus chriſtus ſumitur. nec tamen pa-
nis conuertitur niſi in corpus. et vinũ niſi in ſangui-
nem. Subdit etiam ꝙ in hoc duplex ſpecies vnitatẽ
ſacramenti non tollit. quia ſub eadem ſpecie ideꝫ ſu
mitur. nec benedictio ſuper eandem ſpeciem debet
iterari. nec de alijs ſubſtantijs ꝙ̃ de ſubſtãtia panis
et vini confici ꝛ conſecrari debet corpus xp̃i et ſan-
guis. Poſtea dicit ꝙ aqua vino admiſcẽda eſt. ad ſi
gnificandum vnionẽ populi cum capite xp̃o que nullo
mõ ſcienter dꝫ omitti. qꝛ dñs eaꝫ appoſuit. Si quis
autem ex obliuione vel ignorantia omittat offerens
vinũ ſine aqua conficit quidem ſacr̃m. qꝛ etiã ſm̃ cõ
ſuetudinem aliquarꝫ eccleſiarꝫ dimittit̃ aqua. tamen
grauiter corripiendus eſt. Subdit aũt ꝙ aqua ſine
vino nullatenus offerri p̄t in ſacro. nec panis niſi de
frumento. nec granũ frumenti niſi redactũ fuerit in
paneꝫ. qꝛ ipſe xp̃s ꝛ grano frumenti ſe cõparat ꝛ pa
nẽ ſe dicit. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Quãuis xp̃s in
cena dedit corpꝰ paſſibile ꝛ mortale. tñ nũc ſumitur
impaſſibile ꝛ immortale. Hanc mgr̃ inſinuat dicens
ꝙ xp̃s dedit diſcipulis ſuis tale corpus ꝗle tunc ha-
buit. ſ. paſſibile ꝛ mortale. Addit etiã ꝙ euchariſtia
intincta nõ debet populo dari in ſupplementum cõ-
munionis. nã xp̃s panem intinctuꝫ non dedit niſi iu
de qui nõ accepit corpus chriſti tunc ſed tantũ panẽ
Ante tñ cũ ceteris diſcipulis ꝑceperat corpus ꝛ ſan
guinem xp̃i. Et tñ in ſpeciali.

Di. XII

Ubi illa accidentia fundent᷑. a

I aūt queritur de accidentib᷒ que remanent. id eſt. de ſpeciebus ⁊ ſapore ⁊ pondere in quo ſubiecto fundentur: potius mihi videtur fatendū exiſtere ſine ſubiecto ꝙ eſſe in ſubiecto qꝛ ibi nō eſt ſubſtantia niſi corpis ⁊ ſanguinis dominici que non afficitur illis accidētibus. Non em̄ corp᷒ chriſti talē habet i ſe formā ſed qualis in iudicio apparebit. Remanent ergo illa accidētia ꝑ ſe ſubſiſtētia ad myſterij ritum. ad guſtus fideiq; ſuffragium: quibus corpus chriſti habens formam ⁊ naturam ſuam tegitur.

De fractione ⁊ partibus. b

Solet etiā queri ď fractione ⁊ ꝑtitione q̄ ibi videt᷑ fieri vtruȝ vera ſit. ⁊ ſi vera fractio eſt: cui᷒ rei ſit vel in q̄ re fiat. Cūq; nō ſit ibi alia ſubſtātia ꝙ chriſti. Si in aliqua ſubſtantia eſt illa fractio in corpe chriſti videt᷑ eſſe. Sed ecōtra cū ipm̄ corpus incorruptibile ſit. qꝛ imortale ⁊ impaſſibile. in ipſo non poſſe eſſe videtur. Nam et chriſtus redarguit carnalē ſenſum diſcipulorum qui putabant carnē chriſti ſicut aliam in partes diuidendam ⁊ et morſibus dilacerandā. Ideo quibuſdam placet ꝙ non ſit ibi fractio ſicut videt᷑. ſ; dicitur frangi qꝛ videt᷑ frangi. *Opinio quorundam.* Quibus obijcitur quod ait Amb. Nihil falſi purandū eſt in ſacrificio veritatis. vel ſicut fit in magorum preſtigijs vbi deluſione quadā falluntur oculi. vt videāt eſſe quod nō ē. Ad h̄ illi dicunt. Nō fallit nos viſus nec fallit᷑ quod eſſet ſi crederet᷑ ita frangi vt videat᷑ Nec illuſio eſt. qꝛ ad vtilitatē fidei. non ad deceptionem ita fit. ſicut ⁊ chriſtus ſe oſtēdit duobus diſcipulis in via in ſpecie peregrini: nec i eo tamē talis forma erat. ſ; oculi eoꝝ tenebantur ne eum agnoſcerent.

Aliorum opinio. c

Alij vō dicūt qď ſicut ibi ſpecies panis eſt ⁊ nō eſt ibi res cuius vel in qua ſit illa ſpecies. ita eſt ibi fractio que non fit in aliqua re. quia nihil ibi frangitur. quod mirabiliter dei potētia fieri dicūt. vt ibi fiat fractio vbi nihil frāgit᷑.

Aliorum opinio. d

Alij tradunt corp᷒ xp̄i eſſentialit᷑ frāgi ⁊ diuidi. ⁊ tñ integruȝ ⁊ incorruptibile exiſtere. Qď ſe colligē aſſerūt ex ꝯfeſſione berēgarij q̄ ꝯfeſſus eſt coram Nicolao papa ⁊ plurib᷒ ep̄is: panem ⁊ vinū q̄ i altari ponunt᷑ poſt ꝯſecrationeȝ nō ſolū ſcr̄m ſ; etiā veꝝ corp᷒ ⁊ ſanguinem xp̄i eſſe. ⁊ ſenſualiter nō ſolū ſacramento. ſ; in veritate manibus ſacerdotuȝ tractari et frangi. ⁊ fideliū dentibus atteri. *Confeſſio berengarij.*

Sententia probabilior. e

Sed qꝛ corp᷒ chriſti incorruptibile ē. ſane dici poteſt fractio illa ⁊ partitio nō in ſubſtantia corpis. ſ; in ipſa forma panis ſacramētalis fieri. vt vera fractio ⁊ particio ſit ibi que fit nō in ſubſtantia corpis ſed in ſacramēto. id ē. in ſpē Ne autē mireris vel inſultes ſi accidentia videantur frangi cuȝ ibi ſint ſine ſubiecto lȝ quidam aſſerante a fundari in aere. Eſt ibi vera fractio ⁊ particio que fit in pane. i. in forma panis. Vñ ap̄ls ait. Panis queȝ frangimus. qꝛ forma panis ibi frangit᷑ in ꝑtes diuidit᷑. xp̄s vō integer manet ⁊ tot᷒ eſt in ſingulis. Vñ Aug. Qñ chriſtus mā ducat᷑ vita māducat᷑. ſed q̄s audeat manducare dñm ſuū: ⁊ tñ veritas inuitās nos ad manducādum ait. Qui māducat me viuet ꝑpter me. Nec occidit᷑ xp̄s vt manducet᷑. ſ; mortuos viuificat qñ māducat᷑. reficit. nō deficit. viuit māducatus qꝛ ſurrexit occiſus. nec qñ māducam᷒ ꝑtes de illo facimus ⁊ q̄dē in ſacr̄o ſic fit. Itē. Norūt fideles quō manducēt carnē xp̄i vnuſq̄ſq; accipit ꝑtē ſuā. Vñ ⁊ ipſa gr̄a ꝑtes vocant᷑. ꝑ ꝑtes māducat᷑ ⁊ manet integer tot᷒. ꝑ partes māducat᷑ in ſacr̄o ⁊ manet integer tot᷒ in celo. manet integer tot᷒ i corde tuo. Iō iſta dicunt᷑ ſacr̄a qꝛ in eis aliud videt᷑ ⁊ aliud intelligit᷑: videt᷑ panis ⁊ calix qď ⁊ oculi renūciant. qď aūt fides inſtruēda poſtulat panis ē corp᷒ xp̄i. calix eſt ſanguis Ex his dat᷑ itelligi ꝙ fractio ⁊ ꝑtes q̄ ibi vidētur fieri i ſacr̄o ſiūt. i. in ſpecie viſibili. Idō q; illa berengarij verba diſtinguenda ſunt vt ſenſualit᷑. nō mō ſacr̄o. ſ; in vitate dicat᷑ corp᷒ xp̄i tractari manib᷒ ſacerdotū. frāgi vō ⁊ atteri dētib᷒ vē q̄dē ſ; i ſacr̄o tñ. Vera ḡ ē ibi attritio ⁊ ꝑtitio. ſ; i ſingulis ꝑtib᷒ tot᷒ eſt xp̄s. *Aug. in ſermone de verbis euangelij.* Vñ Hiero. Singuli accipiūt xp̄m dñm ⁊ i ſinglis portiōib᷒ tot᷒ ē: nec ꝑ ſinglos minuit᷑. ſ; integruȝ ſe p̄bet ſingulis *Hiero. i ſermone quodā.* Itē Hyla. Ubi ps ē corpis: ibi eſt ⁊ totū.

Quid ille partes ſignificent. f

Quid autẽ partes ille ſignificent. Sergiꝰ papa tradit inq̃ens Triformeeſt corpꝰ xp̄i. ps oblate in calicẽ miſſa. corpꝰ xp̄i qđ iã ſurrexit mõſtrat. ps comeſta ãbulãs adhuc ſup terrã. ps i altari vſqꝫ ad finẽ miſſe remanẽs: corpꝰ iacẽs i ſepulcro ſignificat. qꝛ vſqꝫ i finẽ ſecli corpa ſctõꝝ i ſepulcris erũt Et ſic ptes ille myſticam tenẽt ſignificationẽ ita etiam ⁊ fractio paſſiõis xp̄i ⁊ mortꝭ ẽ rep̄ſentatio. Vñ ip̄e ait: Hoc facite i meã cõmemoratõez. i. i memoriã paſſiõis ⁊ mortis mee. Nam vt ait

Ambroſiꝰ. Amb. Quia i morte xp̄i liberati ſumꝰ. hꝰ i edendo ⁊ bibẽdo carnẽ ⁊ ſanguinẽ memores eẽ debemꝰ ¶ Sꝫ caueat q̃ſqꝫ ne idigne ꝑcipiat. qꝛ iudiciũ mãducat. Nõ ẽ em̄ iſte pãis q̃ vadit i corpꝰ ſꝫ panis vite et̃ne q̃ aie nr̃e ſbam fulcit Sic ḡ viue vt q̃tidie mereaSi quis indignus ſumat. ris accipe. nec accedas indignꝰ. Indignꝰ eſt q̃ aliter celebrat miſterium q̃ꝫ xp̄s tradidit. vel q̃ hñs mortale pctm̄ accedit. Ergo ⁊ ſi ſint pctã quotidiana vel nõ ſint mortifera. añq̃ꝫ accedas dimitte debitoribꝰ tuis Si dimittꝭ: dimitteꝶ tibi ⁊ ſic ſecurꝰ accede Panis em̄ ſalutaris eſt nõ venenũ. Si ita accedis: ſpũalit̃ mãducas Spũalr̃ em̄ mãducat: q̃ innocentiã ad altare portat.

Si illud ſit ſacrificium ⁊ ſi ſepius imoletur chriſtus. g

Poſt hec queritur ſi qđ gerit ſacerdos ꝓprie dicaꝶ ſacrificiuꝫ vel imolatio ⁊ ſi xp̄s q̃tidie imoleꝶ vel ſelꝫ tm̄ imolatꝰ ſit: Ad h̃ breuiter dici p̄t: illud qđ offerꝶ ⁊ ꝯſecraꝶ a ſacerdote vocari ſacrificiũ ⁊ oblationẽ qꝛ memoria ẽ ⁊ rep̄ñtatio veri ſacrificij. ⁊ ſancte imolationis facte in ara crucis. Et ſemel xp̄s mortuꝰ i cruce eſt ibiqꝫ imolatꝰ ẽ i ſemetip̄o. quotidie ãt imolaꝶ in ſacr̃o: qꝛ i ſacr̃o recordatio fit illiꝰ qđ

Augu. ſuper pſal. xx. factũ eſt ſemel. Vñ Aug. Certũ habemus qꝛ xp̄s reſurgẽs ex mortuis iã nõ moritur ⁊c̃. tm̄ ne obliuiſcamur quod ſelꝫ factũ eſt in memoria nr̃a oi anno fit. ſ. quotiẽs paſca celebraꝶ. Nũq̃d totiẽs xp̄s occidiꝶ: ſꝫ tm̄ anniuerſarij recordatõ rep̄ñtat quod olim fa

Aug v. in ſententijs ꝓſperi ctũ ẽ. ⁊ ſic nos facit moueri tanq̃ꝫ videamꝰ dñm i cruce. Itẽ Semel imolatꝰ ẽ xp̄s i ſemetip̄o ⁊ tm̄ q̃tidie imolaꝶ in ſacr̃o. Qđ ſic itelligẽdũ ẽ. qꝛ i manifeſtatiõe corpis ⁊ diſtinctiõe mẽbroꝝ ſemel tm̄ i cruce pepẽdit offerẽs ſe deo p̄ri hoſtiã redẽptionis efficacem eorũ. ſ. q̃s p̄deſtinauit. Itẽ Amb. In

Ambro. ſup epiſtolam ad hebreos. xp̄o ſelꝫ oblata ẽ hoſtia ad ſalutẽ potẽs q̃d ḡ nos: Nõne p ſinglos dies offerimꝰ. Et ſi q̃tidie offeramꝰ. ad recordatõez eiꝰ mortis fit. ⁊ vna ẽ hoſtia. nõ mlťe. Quõ vna ⁊ nõ mlťe: qꝛ ſemel imolatꝰ ẽ xp̄s Hoc aũt ſacrificiũ exemplũ ẽ illiꝰ. idip̄m ſp ad ip̄m offertur. ꝓinde hoc eſt ſacrificiũ. alioq̃n qm̄ in multis locis offerꝶ multi ſunt xp̄i: non. ſed vnus vbiqꝫ eſt xp̄s. ⁊ hic plenꝰ exiſtens ⁊ illic plenus. ſicut qđ vbiqꝫ offerꝶ vnum eſt corpꝰ ita ⁊ vnũ ſacrificiũ. Xp̄us hoſtiã obtulit. ipſam offerimꝰ ⁊ nũc ſꝫ quod nos agimus recordatio eſt ſacrificij. Nec cã ſue infirmitatis repetiꝶ. qꝛ ꝑficit hoiem. ſꝫ noſtre qꝛ quotidie peccamꝰ. Ex his colligiꝶ eſſe

De virtute ſacramenti. ſacrificiũ ⁊ dici qđ agiꝶ in altari. ⁊ xp̄m ſemel oblatũ. ⁊ quotidie offerri. ſꝫ aliter tunc aliter nũc. Et etiã que ſit virtus huius ſacramenti oſtendiꝶ. remiſſio. ſ. peccatoꝝ venialiũ. ⁊ ꝑfectio virtutis.

De cauſa inſtitutionis. h

Inſtitutũ eſt enim h̃ ſacr̃m duabꝰ de cauſis In argumẽtũ virtutis. ſ. charitatis. ⁊ in medicinã q̃tidiane infirmitatis. Vñ Amb. Si q̃tiẽs effundiꝶ

Ambroſiꝰ. ſanguis xp̄i. in remiſſionẽ pctõꝝ effundiꝶ debeo ſp accipe. q̃ ſp pecco. debeo ſp hr̃e

Augu. ad ianuarium. medicinã. Itẽ Aug. Iteraꝶ q̃tidie hec oblatio lꝫ xp̄us ſemel ſit paſſus. qꝛ q̃tidie peccamꝰ pctis ſine q̃bꝰ mortalis infirmitas viuere non p̄ot. Et qꝛ q̃tidie labimur. quotidie xp̄s miſtice imolaꝶ ꝓ nob. Dedit eniꝫ nobis h̃ ſacr̃m ſalutis. vt qꝛ nos quotidie peccamꝰ ⁊ ille iã mori nõ p̄ot. p h̃ ſacr̃m remiſſionẽ ꝯſeq̃mur. Quotidie cõediꝶ ip̄e et bibiꝶ i ꝟitate ſꝫ integer ⁊ viuꝰ manet. Iteꝫ Miſteriũ fidei d̃r. qꝛ credẽ debes ꝙ ibi ſalus nr̃a ꝯſiſtat. Si aũt q̃raꝶ vtꝝ q̃tidie cõ

Utrum quotidie ſit manducandũ. municãdũ ſit: Audi q̃d inde tradit Augꝰ. Quotidie inq̃t euchariſtiã accipe nec laudo nec vitup̄o. oibꝰ tm̄ dñicis diebꝰ cõicandũ hortor Si tm̄ mẽs in affectu peccãdi eſt ḡuari magis dico euchariſtie ꝑceptiõe q̃ꝫ purificari. Et lꝫ q̃s pctõ mordeaꝶ: ſi peccãdi tm̄ decetero nõ habeat volũtatẽ ⁊ ſatiſfaciat lachrymis ⁊ orõnibꝰ accedat ſecurus ſꝫ h̃ de illo dico quẽ mortalia pctã nõ ḡuãt

Fabianꝰ papa. Si nõ frequẽtius ſaltẽ ter i anno hoies cõicẽt. niſi forte q̃s criminalibꝰ impediaꝶ

Anacletus. i paſca. ſ. pẽthecoſte. ⁊ i natali. Oẽs ḡ cõicẽt q̃ noluerint carere eccl̃iaſticis liminibꝰ

Iſta eſt diſtinctio. xj. huius quarti libri. In qua magiſter poſtq̄ egit de ↄfectione huius ſacramenti] Hic ỽo agit de conſequentibus confectionem. Et tria facit. Primo eñ inquirit modum eſſendi accidentiū in hoc ſacramento. Secūdo querit an ibi ſit vt apparet fractio. Tertio agit de hmōi ſacramenti effectu. Primū facit vſq3 ibi. Solet etiā queri. Secundū vſq3 ibi. De cauſa inſtitutiōis. Tertiū vſq3 ad finem diſtinctionis. In ſpeciali ſnīa magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus q̄rum p̄ma eſt hec. In hoc celeſti ſacramento ſpecies ſeu accidentia remanēt ſine ſubiecto. Hanc magiſter inſinuans proponit primo inquirēdo q̄ in hoc ſacramento accidētia remaneant actu ſine ſubiecto. quia ibi nō eſt niſi ſubſtantia corpis ⁊ ſanguinis dominici que talibus accidentibus affici non poteſt. remanent tamen accidentia ad myſterij ritū ⁊ ad fidei ſuffragiū. et etiam ꝓpter guſtum. Secunda propoſitio eſt hec. Species viſibilis in hoc ſacramento frangitur ſine chriſti nocumento Hanc magiſter ponens querit vtrum in hoc ſacramento ſit vera fractio. Et dicit q̄ nō. quia corpus chriſti frangi non poteſt ⁊ alia ſubſtantia ſui non eſt. Et reſpondet magiſter q̄ quibuſdam videtur q̄ ibi nō ſit vera fractio ſicut videtur ſed dicitur frangi quia videtur frangi nec tamen ibi eſt illuſio. quia non oſtenditur ibi fractio ad illuſionem ſed potius ad fidei vtilitatem. Alij vero dicunt q̄ vere frāgitur corpus chriſti ⁊ non integrū manet. ⁊ hoc confirmat per confeſſionem Berengarij qui ↄfeſſus eſt coram Nicolao papa ⁊ pluribus alijs epiſcopis panem ⁊ vinum que in altari ponuntur poſt conſecrationem nō ſolum ſacramentum ſed etiam verum corpus ⁊ ſanguinem chriſti eſſe. que omnia approbata ſunt ſicut habetur de cōſecratione diſtincti. ij. Alij vero dicunt q̄ ſicut ibi eſt ſpecies panis ⁊ non eſt ibi res in qua ſit ſpecies. Ita eſt ibi fractio que non eſt in aliqua re q3 nihil ibi frangitur. qđ mirabiliter de potentia dei fieri dicūt. Quarta opinio circa hoc eſt magiſtri q̄ fractio illa vera eſt ⁊ in ipſis ſpeciebus ſacramentalibus eſt. vbi etiam ſubdit ſm̄ beatum Hierony. q̄ ſub ſingulis ꝑtib⁹ fractiōis ē totus xp̄s. Et etiam dicit Hylari. vbi eſt pars corporis chriſti ibi ē totu3. Poſtea dicit q̄ partium fractionis vna ſignificat corpus chriſti iacens in ſepulcro Alia vero ſignificat corpus chriſti viuens in mūdo. Tertia ỽo corpus chriſti poſt reſurrectionem. que ſignificatio pōt etia3 corpori chriſti miſtico adaptari. Preterea querit vtrum corpus quotidie imoletur: ⁊ vtrum illud quod facit ſacerdos in hoc ſacramento poſſit ꝓprie dici ſacrificium vel imolatio. Et reſpōdet ad vtrūq3 q̄ ſic. non tamen in re ſed in ſimilitudine quod enim quotidie geritur ſignum eſt memoriale ⁊ figura imolationis ſemel facte. ⁊ ſic forma viſibilis que in altari ſacrificium dicitur ⁊ eſt. Similiter vero ſolum ſemel imolatus fuit ſed quotidie offert̄. ſed aliter tunc ⁊ aliter nunc. quod autoritatibus ꝓbat. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Hoc ſacramentum datur in augmentum virtutis ⁊ charitatis. ⁊ in remediū quotidiane infirmitatis. Hāc magiſter inſinuans dicit q̄ hoc ſacramentū duabus de cauſis eſt inſtitutum ſcil3 in augmentū charitatis. ⁊ in medicinam noſtre infirmitatis. quia eñ quotidie labimur ⁊ cadimus. quotidie xp̄s pro nobis miſtice imolatur. Unde virtus ſacramenti ē remiſſio venialiū. Ultimo inquirit de modo vtendi hoc ſacramento. ſ. quō hoc ſacr̄m ſit frequētandū Et dicit q̄ ſupra hoc inueniunt̄ diuerſa eccl̄ie ſtatuta. q3 quidā in diebus dñicis. q̄dam bis in ãno cōmunicandū eſſe dicūt. niſi dūtaxat aliquib⁹ criminibus ſit grauatus. Et tm̄ in ſpāli de ſnīa hui⁹ diſ.

Si heretici ⁊ excommunicati hoc ſacramentum conficiant. a

Solet etia3 q̄ri vtrum praui ſacerdotes h3 ſacramētū ↄficere queāt: Ad qđ dici poteſt q̄ aliq̄ lic3 ſint praui ↄſecrant ỽe. ſ. q̄ itus ſūt noīe et ſacro ⁊ ſi nō vita. q3 nō in merito ↄſecrantis ſ3 in ỽbo efficit creatoris. Uñ Augu. Intra catholicā eccl̄iam i miſterio corpis et ſanguinis dñi nihil a bono mai⁹. nihil a malo minus pficit̄ ſacerdote. q3 nō i merito ↄſecrātis ſ3 in ỽbo pficit̄ creatoris ⁊ ỽtute ſpiritusſancti. Credendū eſt eni q̄ in ỽbis chriſti ſacra ↄficiāt̄ Sicut ipe ē q̄ baptizat. ita ipſe ē q̄ p ſpiritūſāctū ſuā efficit carnē ⁊ ſāguinē. Itē Greg. Putāt q̄dā cōmunionē corpis min⁹ eſſe ſanctificatā. ſi illoꝝ fiat officio quoꝝ vita coꝝ oculis videt̄ ignobil̄. Heu inq̄ magnū laqueū icidunt. vt diuina ⁊ occulta myſteria pl⁹ ab alijs ſanctificata poſſe fieri credāt. cū vn⁹ idemq3 ſpiritus ſanctus in tota eccleſia inuiſibilit̄ ea myſteria ⁊ opando ſanctificet. et ſanctificādo benedicat. Myſteriū ideo d3 q̄ ſecretā et recōditā habeat diſpēſationē. Sacrificiū ỽo q̄ſi ſacrū factū. q3 p̄ce myſtica conſecratur ꝓ nobis i memoriā dñice paſſiōis. Sacramentum eſt in aliqua celebratiōe cū res ita fit vt aliquid ſignificate rei accipiam⁹. Sacramēta ſunt baptiſma. chriſma. corp⁹ q̄ idō ſacr̄a dicunt̄ q3 ſub tegumēto viſibilium rerū: diuina ỽtus ſecreti⁹ ſalutē eorūdem ſacramentoru3 opatur. Uñ a ſecretis virtutibus vel ſacris ſacr̄a dicuntur. Panis ⁊ calicis ſacr̄m. grece euchariſtia dicit̄ latine bona gr̄a iterpretat̄. ⁊ quid melius corpe ⁊ ſanguine xp̄i: Siue ergo p bonos ſiue p malos miniſtros intra eccl̄iam diſpēſetur: ſacramentū tñ eſt. q3 ſpiritusſanctus viuificat. Nec bonoꝝ diſpēſatoꝝ meritis ampliatur. nec malorum attenuatur. Hoc de corpore domini. hoc ⁊ de baptiſmate et criſmate dicendu3 eſt et tenendū. quia virtus diuina ſecretius operatur i eis. ⁊ diuina ſolummodo ē hec virtus ſiue poteſtas nō humane efficacie. Illi vero qui excommunicati ſunt vel de hereſi manifeſte notati non videntur hoc ſacramentū poſſe conficere. licet ſacerdotes ſint. q3 nemo dicit i ipſa conſecratione. offero. ſed offerimus q̄ſi ex perſona eccleſie. Et ideo cum alia ſacramenta extra eccleſiam poſſint celebrari

DI. XIII

Aug. in li. de corpe dñi.

Aug. i ſmõe de corpe xpi.

de hoc nõ videt̃. Qđ etiã Aug. tradere vi
detur dicens. Recolite nomen ⁊ aduertite

Unde dicat̃ miſſa

veritatẽ Miſſa eñ dicit̃ eo ꝙ celeſtis miſ
ſus ad cõſecrandũ viuificum corpus ad/
ueniat iuxta dictũ ſacerdotis dicẽtis. Om
nipotens deus iube hec perferri per man⁹
ſancti angeli tui in ſublime altare tuum ⁊c̃
Jdcirco niſi angelus venerit: miſſa nequa

Greg. maledicã bñdictiõi: b⁹ vr̃is. id eſt. bis q̃ ieis bñdictõib⁹ poſſidetis vł q̃c q̃d a voƀ bñdicet̃ vł q̃m ñ bñdicũt ſctis ex ꝟo corde. vł q: q̃ iniq̃ agunt bñdicũt ab eis adulãt ꝙ petõib⁹ dñi mõ diuites ſit. Hieronym⁹. maledicã bñdictib⁹ vos. id eſt. q̃cq̃d a vobis benedicet̃: p me erit maledictum. Greg⁹. ſuper ezech. Qui i expoſitiõe ſacri eloquij vt auditoribus placeat aliq̃d fingit ſua verba loq̃tur nõ dei q̃ aũt i ꝟbis dñicis aliter q̃is q̃ ꝑtulit ſẽſerit ⁊ ſi ſub alio intellectũ tñ ad edificationẽ charitatis tendit dñi ſũt verba q̃ dicit.

q̃ iure vocari poteſt Nunq̃d eñ ſi hoc mi
ſteriũ hereticus auſus fuerit vſurpare. an
gelũ de celis mittit de⁹ oblationẽ ei⁹ conſe
crare. maxie cũ eiſdẽ ꝑ ꝓphetã cõminatus
ſit dicẽs. maledicã benedictionib⁹ veſtris
Et ſi benedictiõib⁹ eoꝝ ſe aſſerit maledictu
rũ veritas. Quid erit de hoſtia: ğ dicem⁹
illã poſſe bñdici ab illo quẽ ſcim⁹ a deo fo/
re maledictũ cũ ſua bñdictiõe Si eñ deus
maledixerit bñdictionib⁹ hereticorũ et ſy/
moniac⁹ bñdixerit: q̃s eoꝝ ꝑualebit: Nũ
q̃d bñdictio maledicti ad nihilũ poterit re
digere ꝟba veriſſima cõminãtis dei. ¶ Ex
his colligit̃ ꝙ heretic⁹ a catholica eccł'ia ꝑ
ciſus nequeat hoc ſacr̃m ꝯficere q: ſãcti ãgeli
q̃ hui⁹ myſterij celebratiõi aſſiſtunt tũc nõ
aſſunt qñ heretic⁹ vł ſimoniac⁹ hoc miſte-
riũ temerarie ꝑſumit. Non eñ dubitari lʒ
vbi corpis dñici ⁊ ſanguis miſteria gerũt̃.
ſupnoꝝ ciuiũ adeſſe ꝯuẽt⁹. Jn hui⁹ autẽ
miſterij expletiõe ſicut formã ſuari. ita or/
dinẽ hr̃i. ſ. vt ſit ſacerdos ⁊ intẽtionẽ adhi
beri optet vt illud facere intẽdat. Sʒ ſi nõ
credit de illo miſterio ſicͭ veritas hʒ nũq̃d
põt intẽdere illud ꝯficere: ⁊ ſi nõ intendit.
nũq̃d ꝯficit: Aliq̃ dicũt etiã nõ recte ꝺ illo
miſterio ſentiẽtẽ: poſſe itẽdere. nõ q̃dẽ illꝺ
ꝯficere. qđ iã eẽt recte credere. ſʒ id agẽ qđ
gerit̃ ab alijs dũ ꝯficit̃. ⁊ ſic ahibet̃ inten/
tio. ⁊ ſi intẽtio dicat̃ deeſſe ꝯficiẽdi illꝺ mi-
ſteriũ. tñ ex quo intẽdit ea dicere ⁊ agere q̃
ab alijs gerunt̃. implet̃ miſteriũ. Jllud
etiã ſane dici põt. ꝙ a brutis aĩalib⁹ corp⁹
xp̃i nõ ſumit̃. ⁊ ſi videatur. Quid ğ ſumit

A brutis animalib⁹ eucha riſtia nõ ſumitur.

mus, vł q̃d mãducat: De⁹ nouit h̃ De h̃ ce
leſti miſterio aliq̃ ꝑſtrinxim⁹ a catholicis
fideliter tenẽda Qui eñ his ꝯtradicit: he/
reticus iudicatur.

Quid faciat hereticuʒ ⁊ quid ſit
hereticus. b

Ne autez ignores
q̃d faciat hereticũ. vel q̃d ſit heretic⁹. audi
breuit̃ q̃d inde ſcti doctores tradãt. Hyla.
ait extiterũt plures q̃ celeſtiũ ꝟborũ ſim/
plicitatẽ non veritatis ipſius abſolutioneʒ
ſuſceperũt. alit̃ interꝑtantes q̃ dictoꝝ ꝟt⁹
poſtularet. De intelligẽtia eñ hereſis nõ
de ſcriptura eſt. ⁊ ſenſus nõ ſermo fit crimẽ

Hyla. in li. de trinitate.

Jdẽ in. viij. Jntelligẽtie ſenſus i crimie eſt

Hierony. ſup Oſee.

Hiero. dic̃. ꝙ ex ꝟbis inordinate ꝓlatis i-
currit̃ hereſis. Aug. diffiniẽs q̃d ſit hereti

Aug de vtilitate credẽdi.

cus ait heretic⁹ eſt q̃ ꝓ alicui⁹ tpalis como
di ⁊ maxie gl'ie ꝑncipatuſq; ſui gr̃a: falſas
ac nouas opiniones gignit vel ſequit̃.

Jſta eſt diſtinctio. xiij. hui⁹ quar
ti libri. Jn qua mgr̃ poſtq̃ egit ſup⁹ de ſacro eucha
riſtie q̃tũ ad eſſe ⁊ fieri. Hic agit de eius miniſtro. ⁊
tria facit. Primo eñ inquirit an mal⁹ ſacerdos poſ-
ſit ꝯſecrare. Scđo hereticũ ſeu ſciſmaticũ non poſſe
ꝯficere nitit̃ determinare Tertio oñdit aĩalia bruta
nullaten⁹ poſſe mãducare. Primũ a ꝑncipio vſq; ibi
Jlli ꝟo q̃ excõicati ſunt. Scđm vſq; ibi. Jllud ꝟo ſa
ne dici ꝑt. Tertiũ vſq; ad finẽ diſ. Jn ſpãli ſnĩa mgr̃i
⁊c̃. A malo ſacerdote vex ſacr̃m ꝯficit̃. q: nõ i meri
to ſꝑius. ſʒ in ꝟbo creatoris efficit̃. Hãc mgr̃ inſinu
ans querit ꝑmo vtruʒ hoc ſacr̃m mal⁹ ſacerdos põt
cõficere. Et rñdet ꝙ bonitas vel malicia ſacerdotis
nihil facit ad cõſecrationẽ. q: cõſecratio nõ i merito
cõſecrãtis ſʒ in verbo efficit̃ creatoris. Jn hoc enim
ſacro ſub tegimẽto rex viſibiliũ diuina ꝟtus ſecreti
us opat̃ ſalutẽ. qđ autoritatib⁹ ꝯfirmat. Scđa pro-
poſitio eſt hec. Sciſmaticũ ⁊ hereticũ non poſſe ꝯſe
crare ꝑ magiſtrũ aſſerit̃ ⁊ intẽtio in ipo cõſecrãte ne
ceſſario exigit̃. Hanc mgr̃ ponens dicit ꝙ ab eccl'is
dei ꝑ excõicationẽ vel hereſim ꝑciſi nõ videtur hoc
ſacr̃m poſſe ꝯficere q̃uis ſint ſacerdotes. tũ q: obla
tio hui⁹ hoſtie fit ex ꝑſona totius eccl'ie ipi aũt extra
eccl'iam ſũt. Tũ q: hmõi ſacri celebratiõe nũcius ce
leſtis mittit̃ ad bñdicendũ. Nõ eſt aũt ꝑſumenduʒ ꝙ
de⁹ bñdicat bñdictionib⁹ ꝑciſoꝝ ab eccleſia. Poſtea
dicit ꝙ ad ſacri hui⁹ ꝑfectionẽ duo req̃runt̃. ſ. ordo
miniſtri. ſ. ꝙ ſit ſacerdos ⁊ intentio. Subdit ꝙ ille q̃
non credit etiã põt intẽtionẽ habere ⁊ ꝑ ꝯſequẽs cõ
ſecrare dũmõ intendit agere ⁊ facere qđ facit eccl'ia
Tertia ꝓpoſitio eſt hec Magiſter videt̃ dogmatiza
re bruta aĩalia nullatenus chriſti corpus mãducare
Hãc mgr̃ inſinuãs dic̃ ꝙ bruta aĩalia corpus xp̃i nõ
ſumũt. q̃d aũt ſumãt dũ hoſtiã mãducãt dicit ꝙ de⁹
nouit Poſtea epilogãdo dicit ſe de hoc myſterio bre
uiter dixiſſe a fidelib⁹ catholicis fidelit̃ tenenda q̃b⁹
ſi q̃s cõtradicit heretic⁹ videt̃. Ultimo quaſi incidẽ-
talit̃ dicit ꝙ hereticũ facit intelligẽtia praua ſm be-
Aug. ꝺ vtilitate credẽdi. aut heretic⁹ eſt q̃ cã cõmo-
di tpalis ⁊ glorie vel falſum vel nouas opiniones gi
gnit aut ſequit̃. Et tñ in ſpeciali.

De penitentia. a

Poſt hec ꝺ pe-
nitẽtia agẽdũ eſt. Pnĩa lõge
poſitis a deo neceſſaria eſt vt
appropiquẽt. Eſt enim vt ait

DI. XIIII prima tabula

Hiero. ſcđa tabula poſt naufragiũ q: ſi q̃s
veſtẽ inocẽtie in baptiſmo ꝑceptã peccan/
do corrupit: pnĩe remedio repare ꝑt. Pri-
ma tabula eſt baptiſm⁹ vbi deponit̃ vetus
hõ ⁊ induit̃ nou⁹. Scđa pnĩa: qua poſt la
pſum reſurgimus. dũ vetuſtas reuerſa re-
pellit̃. ⁊ nouitas ꝑdita reſumit̃. Poſt ba/
ptiſmũ ꝓlapſi ꝑ pnĩam renouari valent. ſʒ

Hierony ſup Daniel.

ſecunda tabula

Duplex ē penitentia

nõ ꝑ baptiſmũ. licet hoi ſepi⁹ penitere ſed nõ baptizari. Baptiſm⁹ tm̃ ẽ ſacramẽtũ ſ; pnia dr̃ ⁊ ſacramẽtũ ⁊ ỽtus mẽtis. ¶ Eſt eñ pnia interior. ⁊ eſt pnia exterior. Exterior ſacramẽtũ ẽ. interior ỽtus mẽtis eſt. ⁊ vtraq; cã ſalutis eſt ⁊ iuſtificationis. Utrũ ỽo ois exterior pnia ſit ſacramẽtũ: vl' ſi nõ omnis: que hoc noie cenſenda ſit cõſequẽter inueſtigabimus. A pnia cepit iohis ꝓdicatio dicentis: Penitentiã agite appropinquabit eñ regnũ celorũ. Qđ aũt preco docuit. illud poſt veritas ꝓdicauit exordium ſumens ſmonis a pnia. Pnia dr̃ a puniendo. q̃ q̃s punit illicita q̃ cõmiſit. Penitẽtie ỽt⁹ timore ꝯcipit̃ Uñ Eſa. A timore tuo dñe concepim⁹ ⁊ peꝑim⁹ ſpm̃ ſalutis.

¶ Uñ. dr̃ pnia.

Ambro. ĩ ſermone quadrageſimali.

Eſt autẽ pnia vt ait Amb. Mala p̃terita plangere. ⁊ plangenda iterũ nõ cõmittere. Itẽ Greg. Penitere ẽ ante acta pctã deflere. ⁊ flẽda nõ cõmittere. Nã qui ſic alia deplorat vt alia tñ committat. adhuc pniam agere aut ignorat aut diſſimulat Quid eñ prodeſt ſi pctã luxurie q̃s defleat ⁊ adhuc auaricie eſtib⁹ anhelat. ¶ His verbis quidam vehementius inherentes ꝯtendũt vere penitẽtẽ vltra nõ poſſe peccare damnabiliter. ⁊ ſi grauiter peccauerit: verã nõ ꝑceſſiſſe pniã Qđ etiã alijs muniũt teſtimonijs. Ait eñ Iſi. Irriſor eſt ⁊ nõ penitẽs qui adhuc agit qđ penitet Nec videt̃ deũ poſcere ſubditus ſed ſubſannare ſuperbus Canis reuerſus ad vomitum: et penitens ad pctm̃. Multi lachrimas indeſinenter fundunt. ⁊ peccare nõ deſinunt. quoſdam accipe lachrymas ad pniam cerno. ⁊ affectum pnie nõ hr̃e. q: inconſtantia mentis nunc recordatione peccati lachrymas fundunt. nũc reuiuiſcẽte vſu ea que fleuerunt iterãdo cõmittũt. Eſa. d' peccatorib⁹ dicit Lauamini mundi eſtote Lauat̃ ⁊ mũdus eſt q̃ ⁊ p̃terita plãgit ⁊ flenda iterum nõ cõmittit. Lauat̃ ⁊ nõ eſt mũdus q̃ plangit q̃ geſſit nec deſerit et poſt lachrymas ea que defleuerat repetit. Item Aug. Inanis eſt pnia quã ſequẽs culpa coinq̃nat. Nihil ꝓſunt lamẽta ſi replicant̃ pctã. Nihil valet veniã a malis poſcere ⁊ mala denuo iterare. Item. Greg Qui cõmiſſa plãgit nec tamen deſerit: pene grauiori ſe ſubijcit. Itẽ Ambro. Repiunt̃ qui ſepius agendã penitentiam putant qui luxuriantur in xp̃o. Nã ſi vere pniam in xp̃o agerẽt: iterandã poſtea nõ putarẽt. q: ſicut vnũ baptiſma ita eſt vna pnia. ¶ His alijſq; plurib⁹ vtũtur in aſſertione ſue opinionis. Sed Ambroſius dicit Hec vera penitentia eſt ceſſare a peccato Et iterũ Magni ꝑfect⁹ ẽ renũciaſſe errori. imbutos enim vicijs animos exuere atq; emẽdare ỽtutis eſt ꝑfecte et celeſtis gr̃e. ⁊ ideo ſane ita diffiniri põt. Penitentia eſt ỽtus q̃ cõmiſſa mala cum emẽdationis ꝓpoſito plangimus ⁊ odimus ⁊ plangenda vlteri⁹ cõmittere nolum⁹: quia pnia vera ẽ in animo dolere ⁊ odire vitia. Uñ illa verba p̃miſſa. penitere ẽ ante acta deflere ⁊ flenda non cõmittere. recte ſic accipi pñt vt non ad diuerſa tpa ſed ad idem referant̃. vt ſcz tpe quo deflet cõmiſſa mala nõ cõmittat volũtate vel ope flenda. qđ innuit̃ ex verbis cõſequẽtib⁹. Naz qui ſic alia deplorat ⁊c. Hinc Aug. ait. Cauẽduz eſt ne quis exiſtimet nephanda illa crimina qualia qui agũt regnũ dei non poſſidebunt quotidie perpetranda. ⁊ elemoſynis redimenda. In melius eſt enim vita mutanda. et per elemoſynas de peccatis preteritis ꝓpiciand⁹ eſt deus. nõ ad hoc emẽdus quodammodo vt ea ſemp licea impune cõmittere. Nemini eni dedit laxamẽtũ peccãdi. ⁊ ſi miſerando deleat cõmiſſa peccata. ſi nõ ſatiſfactio cõgrua negligat̃. Itẽ Pius papa. Nihil ꝓdeſt homini ieiunare et orare et alia religionis opa agere niſi mens ab iniquitate reuocetur. Qui ergo a malis ſic mentem reuocat vt commiſſa plãgat ⁊ plangẽda committere non velit nec ſatiſfacere negligit: vere penitet. Nec ideo nõ ẽ vera pnia. q: forte p⁹ nõ de ꝓpoſito ſ; caſu vel infirmitate peccabit. Ille autez irriſor eſt ⁊ non penitens qui ſic cõmiſſa plãgit vt plangenda voluntate vel ope cõmittere nõ deſinat. Ille etiam qui poſt lachrymas repetit que fleuit lauat̃ ad tempus. ſ; mũdus nõ eſt. i. illa mũdicia non eſt ei ſufficiẽs ad ſalutẽ. q: eſt momẽtanea nõ ꝑſeuerans. ¶ Itẽ illud. Inanis eſt pnia quã ſequẽs culpa coinquinat. ſic intelligẽdũ eſt Inanis eſt. i. carẽs fructu illius pnie quaz ſequens culpa nõ inq̃nat. Illi⁹ eniz fruct⁹ eſt vitatio gehenne et adeptio glorie. mortificat̃ eñ illa pnia et alia antea acta bona ꝑ ſequẽs pctm̃. vt nõ ſortiant̃ mercedẽ quaz meruerũt cũ fierẽt. et quã haberẽt ſi pctm̃ nõ ſuccederet. Sed ⁊ ſi de pctõ ſuccedenti pnia agatur ⁊ pnia que preceſſit. et alia ante acta bona reuiuiſcunt. ſed illa tm̃ q̃ ex charitate ꝓdierunt. Illa eñ ſola viua ſũt que ex charitate fiunt. Ideoq; ſi ꝑ ſeq̃ntia pctã mortificant̃. ꝑ ſubſequentẽ pniam reuiuiſcere poſſunt. Que vero ſine charitate fiũt

Iſi. in li. de ſũmo bono.

Aug. in li. ſoliloquiorũ.

Gregori⁹.

Ambro. in li. d' vnica pnia.

Ambro. ſuꝑ epiſtolam ad corinth.

Augu. ſuper octonarium. xxij.

Quid ſit penitentia.

Determiatio ꝓmiſſorũ ỽborum.

Aug. ĩ ench.

Pius papa.

moꝛtua ⁊ inania generantur. et ideo ꝑ penitentiam reuiuiſcere nõ valent. ¶ Similiter intelligendum eſt illud. Nihil ꝓſunt lamenta ⁊c̃. Et illud. Nihil valet ⁊c̃. Si ei replicentur peccata nihil valet ad ſalutem vel ad veniam in fine p̃cedens lamentum: q: nihil relinquitur de vite mũdicia. quia aut peccata dimiſſa redeunt vt quibuſdaȝ placet cum replicanꝶ vl' ſi non redeunt. eis tñ deletis ꝓpter ingratitudinem ita re⁹ et immundus conſtituitur cum adhuc in expiandis implicaꝶ. vt ſi iam deleta redirent De hoc tñ ſcȝ an peccata redeant poſt plenius agemus. Similiter nihil valet ad ſaluteȝ obtinendam. vel ad mũdiciam vite habendã. veniaȝ de malefactis poſcere. et malefacta denuo iterare. ¶ Ita etiaȝ intelligendum eſt illud quod idem Auguſ. alibi ait.

Aug. in li. de vnica pnia.

Penitentia eſt quedam dolẽtis vindicta ſemꝑ puniens in ſe qđ dolet cõmiſiſſe ⁊ infra. Quottidie dolendum eſt de peccato qđ declarat ipſa dilectiõis virt⁹. Penitere eñ eſt penaȝ tenere. vt ſemꝑ puniat in ſe vlciſcendo. quod cõmiſit peccãdo. Ille penã tenet. qui ſemꝑ vindicat qđ cõmiſiſſe dolet. Penitentia ergo eſt vindicta ſꝑ puniẽs in ſe quod dolet cõmiſiſſe. Quid reſtat nobis niſi dolere in vita. vbi eñ doloꝛ finitur: deficit et pnia. Si ṽo penitẽtia finiꝶ. quid relinquetur de venia? Tamdiu gaudeat et ſperet de gratia. q̃ȝ diu ſuſtentatur a penitentia Dicit enim dominus Vade et amplius noli peccare. non dixit: Ne pecces. ſed ne voluntas peccandi i te oriatur. Quod quomõ ſeruabitur niſi doloꝛ in penitentia continue cuſtodiatur. ſed ſemꝑ doleat. et de doloꝛe gaudeat et non ſit ſatiſ ꝙ doleat. ſed ex fide doleat. et non ſemper doluiſſe doleat.

Determinatio intelligentie dictoꝛum. b

De penitentia perfectoꝝ vel ad ſalutẽ ſufficiẽti intelligendũ eſt. qđ ſupꝛa dixit ſcȝ Penitẽtia eſt vindicta ſemꝑ puniens qđ cõmiſit. et alia hmõi Illud ṽo. Si penitẽtia finiꝶ nihil đ venia relinquiꝶ: dupliciter accipi põt. Si eñ iuxta quoꝛundã intelligẽtiã pctã dimiſſa redeũt. facile eſt intelligere nihil de venia relinqui. q: pctã dimiſſa iterum replicantur Sicut eñ ille qui ex ſeruitute in libertateȝ manumittiꝶ. iterum vere liber eſt. ⁊ tñ ꝓpter offenſam in ſeruituteȝ poſtea reuocaꝶ Sic et penitẽti peccata vere dimittunꝶ. et tñ ꝓpter offenſam que replicaꝶ iteꝝ redeunt. Si ṽo nõ redire dicanꝶ: ſane põt dici etiam ſic nihil de venia relinqui non ꝙ dimiſſa pctã iterũ imputentur. ſꝫ q: ꝓpter ingratitudinem ita reus ⁊ immundus conſtituitur. ac ſi illa redirent.

De ſolenni ⁊ vnica penitentia. c

Illud auteȝ quod Ambꝛo. ait. Repiunꝶ ⁊c̃. Et ſicut vnũ baptiſma ita ⁊ vna pnia. non ſꝫm generalem ſed ſꝫm ſpecialem moꝛem eccleſie de ſolẽni pnia dictũ intelligitur. que apud quoſdaȝ ſemel celebꝛata nõ iteratur. Itẽ illud aliud Ambꝛoſij. Penitentia ſemel vſurpata nec vere celebꝛata. et fructum pꝛioꝛis aufert ⁊ vſum ſequẽtis amittit. de ſolenni intelligitur. Solẽnis ergo penitẽtia vt Amb. i eodem ait: eſt que fit extra eccleſiam in manifeſto in cinere ⁊ cilicio que ꝓ grauioꝛibus hoꝛrendiſq; ac manifeſtis delictis tñ imponitur. ⁊ illa non eſt iteranda ꝓ reuerentia ſacramenti. et ne vileſcat et cõtemptibilis fiat hoĩbus. Vñ Aug⁹. Quãuis caute et ſalubꝛiter ꝓuiſum ſit. vt locus illius humilime pnie ſemel in eccleſia cõcedatur: ne medicina vilis minus vtilis eſſet egrotis: q̃ tantomagis ſalubꝛis eſt quãtominus cõtemptibilis fuerit Quis tamẽ audeat deo dicere. Quare huic homini qui poſt penitentiam pꝛimã rurſus ſe laqueis iniquitatis obſtringit adhuc iteruȝ parcis? Origenes quoq; de hac ſolẽni pnia que pꝛo grauioꝛibus criminib⁹ iniungitur ait: Si nos aliqua culpa moꝛtalis inuenerit que nõ in crimine moꝛtali. vel in blaſphemia fidei. ſꝫ in ſermonis vel in moꝛum vicio conſiſtat. hec culpa ſemper repari poteſt. Nec interdicitur aliquando de huiuſmodi penitentiam agere. Sȝ nõ ita de grauioꝛib⁹ criminibus. In grauioꝛibus enim criminib⁹ ſemel tñ penitentie conceditur locus. Communia que frequenter incurrimus ſemper penitentiam recipiunt et ſemper redimuntur. Communia dicit venialia peccata et foꝛte moꝛtalia quedaȝ alijs minus grauia. Que ſicut ſepe committuntur. ita frequenter per penitentiã redimuntur Sed de grauioꝛibus criminibus ſemel tantum agitur penitentia ſcilicet ſolẽnis. Nam et de illis ſi iterentur iteratur penitẽtia ſed non ſolennis. quod tamẽ in quibuſdam eccleſijs nõ ſeruatur.

Aug. ad macedoniũ.

Origenes ſuper leuiticũ.

Autoritatib⁹ probat ꝙ non ſemel tantum ſed frequenter pctã dimittant̄ per penitentiam. d

Qꝺ vo penitentia non ſemel tm̄ agat̄. ſed frequenter iteretur. ⁊ p eã frequenter iteruȝ venia pſtet̄ pluribus ſanctoꝶ teſtimonijs probatur Ait em̄

Augu. in li. ꝺ penitentia.

Aug. ſcribens contra quoſdã hereticos q̄ peccantibus poſt baptiſmũ ſemel tm̄ dicebant vtilem eſſe penitentiaȝ. ita: Adhuc inſtant pſidi qui ſapiunt pluſꝙ̄ optet. nõ ſobrij: ſed excedentes menſuram: dicunt. ⁊ ſi ſemel peccantibus poſt baptiſmuȝ valeat penitentia. nõ tm̄ ſepe peccantibus ꝓderit iterata. alioquin remiſſio ad peccanduȝ eſſet incitatio. Dicunt eni. Quis non ſp peccaret ſi ſemp redire poſſet. Dicũt eni dn̄m incitatorem mali ſi ſemp peccantibus ſubuenit. ⁊ ei peccata placere quibus ſemper pſto eſt gratia. Errant aũt. Conſtat eni ei peccata diſplicere. qui ſemp preſto ẽ ea deſtruere. ſi ea amaret: nõ ſemp ea deſtrueret

Aug⁹. ad macedoniũ.

Perpulchra verba

Idem ad macedoniũ Intantũ hoīum iniquitas aliqñ ꝓgreditur. vt etiaȝ poſt peractam penitentiam: poſt altaris reconciliationem vel ſimilia vel grauiora cõmittant ⁊ tm̄ deus facit etiã ſup taleſ oriri ſollẽ ſuuȝ nec minus tribuit ꝙ̄ ante tribuerat largiſſima munera vite et ſalutis. et ꝙ̄uis eis in eccleſia locus ille patientie non concedat̄. deus tm̄ ſup eos ſue patientie non obliuiſcit̄. Ex quoꝶ numero ſi quis nobiſ dicat dicite mihi vtꝶ aliq̄d ꝓſit ad vitã futuraȝ ſi in iſta vita illecebroſiſſime voluptati blãdimenta contempſero. ſi me penitendo vehemẽtius ꝙ̄ prius excruciauero. ſi vberi⁹ fleuero. ſi melius vixero. ſi paupes largi⁹ ſuſtentauero: ſi charitate ardentius flagrauero. quis veſtꝶ ita deſipit. vt huic homini dicat. nihil tibi iſta in poſterũ ꝓderũt. Uade ſaltem huius vite ſuauitate fruere. Auertat deus tam immaneȝ ſacrilegamꝙ̄ dementiã.

Joh. chriſ.

Iteȝ Johes chriſto. de repatione lapſi. Talis mihi crede: talis ẽ erga homines pietas dei. Nunꝙ̄ ſpernit pniam ſi ei ſincere ⁊ ſimpliciter offerat̄ etiã ſi ad ſummũ q̄s pueniat malorum ⁊ inde tm̄ velit reuerti ad virtutis viã. ſuſcipit libent̄ ⁊ amplectitur. ⁊ facit oīa quatin⁹ ad p̄oreȝ reuocet ſtatũ. Quodꝙ̄ eſt adhuc pſtantius et eminenti⁹ etiã ſi nõ potuerit q̄s explere omnem ſatiſfaciendi ordinẽ. quãtulãcunꝙ̄ tamen ⁊ q̄libet breui tpe geſtã non reſpuit pniaȝ. ſuſcipit etiam ipſam nec patit̄ ꝙ̄uis exigue cõuerſionis pdere mercedẽ. Exemplis etiam hoc idẽ aſtrui pt. Dauid em̄ p pniam adulterij ſimul ⁊ homicidij veniam ipetrauit. ⁊ grauiter tm̄ poſtea delīq̄t i ꝑplī enumeratione. qꝺ populi mltitudo ꝓſtrata oſtẽdit. Illud aũt mirabile eſt ꝙ angelo ferienti plebẽ. ſe obtulit dicens. Ego ſum qui peccaui. Grex

Ambroſi⁹. in apologia dauid.

iſte q̄d fecit. fiat man⁹ tua in me ⁊ in domũ patris mei. Quo facto ſtatim ſacrificio dignus iudicat̄. qui abſolutione eſtimabat̄ indignus. Nec mirũ ſi tali ſua oblatiõe ꝓ ꝑplo. peccati ſui adeptus eſt veniã. cũ moyſes offerendo ſe ꝓ plebis errore. pctã dilueri t. His alijſꝙ̄ teſtimonijs pluribus euidenter oſtendit̄ p pniam non ſemel tm̄ ſ ſepius nos a peccatis ſurgere. ⁊ verã pniaȝ ſepi⁹ agi. Uoluntarie eni peccantibus nobis: vt ait apl's ꝓ pctis nõ reliquit̄ hoſtia ſcꝺa. ſ. q: ſemel tm̄ xp̄m oportuit pati: nec relinquit̄ ſcꝺs baptiſmus. Relinq̄tur ꝟo

Jo. chriſ.

ſcꝺa pnia ⁊ tertia ⁊ deinceps vt Joh. chriſoſto. ſup hũc locũ ait. Sciendu ȝ inq̄t ꝙ h quidã exurgũt hoꝶ verboꝶ occaſiõe penitentiam auferentes. quaſi per pniam non valeat pctõr poſt lapſum reſurgere ſcꝺo et tertio ⁊ deinceps. Uex etiã in hoc pniam nõ excludit nec ꝓpitiationeȝ que ſepe fit p pniam ſed ſcꝺm baptiſmũ ⁊ hoſtiam.

Iſta eſt diſtinctio. xiiij. hui⁹ quarti libri. In q̄ mgr̄ poſtꝙ̄ determinauit de ſacramentis. ſ. cõfirmatione et euchariſtia que ſunt ſacra progredientiũ ordinata ad pfectionẽ in bono. Hic determinat de pnia que ordinat̄ ad amotionẽ mali. Et diuidit̄ tractatus iſte in quattuor ptes. In p̄ma determinat de pnia in ſe. Scꝺo ꝺ ptib⁹ pnie. Tertio de iſtrumẽtis. Quarto de tpe Scꝺa ps icipit i. xvj. diſ. Tertia i diſtinctõe. xviij. Quarta i diſtinctiõe. xxj. Prima ps diuidit̄ adhuc in duas ptes. In p̄ma pte determinat quidditatẽ pnie. ⁊ excludit quẽdã errorem. Scꝺo determinat de integritate. ſcilȝ in diſ. xv In pñti autẽ diſ. facit tria. Primo em̄ determinat q̄ ſit pnie diffinitio. Scꝺo quõ bona opa ⁊ p cõſequẽs pctm̄ mortificata p pniam reuiuiſcunt. Tertio quomodo publica pnia ꝓ eodem peccato nõ ſit reiterãda. Primum facit a p̄ncipio diſtin. vſꝙ̄ ibi. Itẽ illud inanis eſt penitentia. Scꝺm vſꝙ̄ ibi. Illud autẽ qꝺ Ambroſius. Tertiuȝ vſꝙ̄ ad finẽ diſtin. In ſpeciali ſnīa magiſtri ſtat in trib⁹ ꝓpoſitionibus. quaruȝ prima eſt hec Penitentia eſt virtus qua noſtra peccata voluntate deplangimus. et ea vltra committere nõ ꝓponimus. Hanc magiſter inſinuans ꝓponit p̄mo pniam neceſſariã eſſe. Eſt em̄ ſm̄ Hierony. ſcꝺa tabula poſt naufragiũ ex eo qui veſtem innocentie in baptiſmo pceptam peccando deſtruxit. poteſt eam penitentie remedio reparare Baptiſmus autẽ dicit̄ p̄ma tabula. vnde pnia ſepe reiterari põt baptiſm⁹ aũt nõ. Poſtea volens pniam diffinire p̄mittit quattuor. Primo em̄ p̄mittit eius genus qꝺ eſt ſacr̄m et virtus mentis. ſed baptiſmus eſt ſacr̄m tm̄. Eſt em̄ duplex pnia. interior. ſ. ⁊ exterior Interior eſt habi

tus exterior eſt ſacramẽtũ. Scḋo eiꝰ differentiã ꝓpter vtilitatẽ: q2 tã xp̃s ꝙ̃ Johes baptiſta p̃dicatio nẽ ſuã a pnĩa īceperũt dicẽtes. Penitentiã agite appropinquabit vobis regnũ celoꝝ. Tertio eiꝰ actum dicit̃ eñ pnĩa a puniẽdo: q2 ꝑ pnĩam illicita puniunt̃ Quarto eiꝰ originẽ: q2 pnĩe virtus timore cõcipit̃. Quibus p̃miſſis diffinit pniam ſc̃m b. Ambro. dicẽs ꝙ pnĩa eſt mala p̃terita deplangere ⁊ deplangenda iterũ nõ cõmittere. Poſtea dicit ꝙ ex hac diffinitõe aliqui moti fuerunt dicere ꝙ non ſit vera pnĩa q̃ peccato ſequenti maculat̃: vere eñ penitentẽ dicunt vltra mortaliter nõ peccare qḋ etiã ꝯfirmant autoritate beati Jſidori. q̃ dicit talẽ pnĩaꝫ eſſe irriſoriã: ⁊ autoritate b. Aug. qui dicit eã eſſe inanẽ: ⁊ b. Grego. qui dicit eã eſſe grauioris pene. Quarto Ambroſij qui dicit verã pnĩaꝫ iterandã non eſſe. Autoritates oẽs patent in lr̃a. Poſtea mgr̃ determinando veritatẽ excludit dictũ errorẽ: dicens ꝙ ceſſatio a peccatis p̃teritis ⁊ dolor de eis cum ꝓpoſito cauendi futura ad verã pnĩaꝫ ſufficit. Et ex hoc ſoluit pnĩe diffinitionẽ ſupradictã in qua dicit ꝙ ad pnĩam peragendã ꝑtinet pctã iteruꝫ nõ cõmittere dicens. Sufficit pro vera pnĩa ꝙ penitens plangenda iteꝝ non cõmittat ꝓpoſito volũtatis. Et ex hoc etiam ſoluit autoritatẽ Jſidori dicẽtis: ille irriſor eſt q̃ cũ ꝓpoſito cõmittẽ di penitet. Scḋa ꝓpoſitio ẽ hec. Viatoris bona opa q̃ ꝑ ꝯñs pctm̃ deficiũt ꝑ verã pnĩam iterũ reuiuiſcũt Hãc mgr̃ īſinuãs ſoluit autoritates quaſdã p̃dictas ⁊ p̃mo Aug. dicẽtis ꝙ pnĩa quã ꝯſequẽs coinq̃nat culpa: dicit̃ eñ ſanis: q2 ſine pnĩe caret q̃ ẽ vitatio gehenne: ⁊ adeptio glorie. Caret aũt fructu pnĩe: q2 ꝑ ꝯñs pctm̃ iſta pñia ⁊ etiã alia acta bona mortificant̃ vt. ſ. nõ ſortiant̃ mercedẽ quã meruerũt cũ fierẽt: ſi tñ de pctõ ſuccedẽte agat̃ pnĩa bona q̃ p̃ceſſerũt nõ reuiuiſcunt niſi dũtaxat illa q̃ ex charitate ꝓdiert q2 q̃ viua nõ fuerunt reuiuiſcere nõ pñt: que aũt fuerũt viua reuiuiſcere pñt. Qḋ aũt Aug. dicit: nihil ꝓſũt lamenta ſi replicant̃ pctã ſic intelligendum eſt: vel ꝙ pctã redeũt queadmodũ quidã dicũt ꝙ nihil relinq̃tur de vite mũdicia eo ꝙ poſt pctm̃ iterũ peccat: vel ſi nõ redeũt ſaltẽ ꝓpter ingratitudinẽ ita reꝰ ⁊ imũdus ꝯſtituit̃ ac ſi pctã dimiſſa redirent. Addit etiaꝫ duo dicta ab Aug. que videnẗ facere in cõfirmationem erroris: vnũ eſt. q2 Augꝰ. dicit ꝙ penitẽs ſꝑ dꝫ pnĩaꝫ tenere ita tñ ꝙ dolere gaudeat. Soluẽdo iſtḋ dicit: ꝙ intelligitur de pnĩa perfectorum qui penitẽtiam vſq3 in finẽ vite ſue ꝯtinuãt. Aliud eſt ꝙ Aug. dicit ꝙ nihil de venia relinquit̃ qñ hõ poſt penitentiam in pctm̃ relabit̃. Reſpondendo dicit veruꝫ eſſe q̃tũ ad reditũ pctõꝝ ſimpliciter vel q̃tũ ad ingratitudineꝫ vt dictũ eſt. Tertia ꝓpoſitio eſt. Quamuis publica pnĩa ꝓ grauioribus inflicta nõ eſt ꝓ eodeꝫ reiteranda cõmunis tñ cõfeſſio ⁊ pnĩa eſt nobis frequentius ꝑagenda. Hanc magiſter inſinuans ſoluit autoritatẽ beati Ambro. qua dicit pnĩam nõ eſſe iterandã ꝓpter reuerentiã ſacramenti. Reſpondendo dicit hanc eſſe intelligendã de pnĩa ſolenni que pro grauioribus criminibus infligit̃ que nõ iterat̃ ne vilis reputet̃ qḋ autoritatibus cõfirmat. Ultimo q2 q̃dã dixerũt. Q2 pnĩe nõ deberent iterari q2 facilitas penitentie eſſet incitatio ad peccandũ. Jdeo probat ꝑ plures autoritates ꝙ pnĩa ſemꝑ iterari debet ⁊ poteſt: qḋ confirmat exemplo Dauid qui bis veniã impetrauit: ſemel de commiſſione adulterij et homicidij: ⁊ poſtea de numeratiõe populi ex quo patet veram penitentiã ſepius agi poſſe. Et q2 predicti qui ſic errauerunt circa penitentiam innitebantur quibuſdam verbis apoſtoli in epiſtola ad hebreos. Jḋ dicit magiſter ꝙ apl̃us ibi non negat illam penitentiam. Et tñ in ſpeciali.

Qḋ pluribus irretitus peccatis nõ põt penitere ḋ vno vere niſi de omnibꝰ peniteat. a

T ſicut predictis autoritatibꝰ: illoꝝ error ꝯuincit̃: qui penitentiã ſepiꝰ agẽdã ñ putãt ⁊ ꝑ eã a lapſu peccãtes frequẽter ſurgere diffitent̃: ita eiſdem illoꝝ opinio elidit̃ qui pluribus irretitum peccatis aſſerunt de vno vere penitere eiuſdem q3 veniam a dño cõſequi poſſe ſine alterius penitentia. Quod etiam autoritatibus aſtruere conantur. Ait eñ ꝓpheta. Nõ iudicabit deus bis in idipſum vel vt alij tranſtulerunt. Non conſurget duplex tribulatio. Si ergo inquiunt illi: aliquis ſacerdoti fuerit confeſſus vnuꝫ de duobus vel pluribus peccatis: ⁊ de illo iniunctam ſibi a ſacerdote ſatiſfactionem expleuerit: ceteris tacitis: non ꝓ illo peccato amplius iudicandus eſt: de quo ſatiſfecit ad arbitrium ſacerdotis: qui vicem chriſti in eccleſia gerit. Jdeo q3 ſi de eo iterum iudicetur: bis in idipſum iudicat deus ⁊ conſurget duplex tribulatio. ¶ Sed de his q̃ oportet illud tm̃ intelligi qui p̃cedentibus ſupplicijs commutant̃ in bonũ ⁊ ſic perſeuerant: ſuper quos non conſurget duplex tribulatio: qui vero int̃ flagella duriores ⁊ deteriores fiunt vt Pharao: preſentibꝰ eterna connectunt: vt temporale ſuppliciũ ſit eis eterne pene initiũ. Unde Augꝰ. Jgnis ſuccẽſus eſt ⁊c̃. i. vindicta dei h̃ incipiet ⁊ ardebit vſq3 ad extremã damnationẽ. Hoc ꝯtra illos notanduꝫ eſt qui dicunt illud. ſ. non iudicabit deus bis in idipm̃. ad omnia ꝑtinere flagella: quia quidã hic flagellis emẽdant̃: alij hic ⁊ in eternũ puniũtur. ¶ Quinq3 eñ modis flagella contingunt: vel vt iuſtis per patientiã merita augeant̃: vt Job: vel ad cuſtodiam virtutuꝫ ne ſuꝑbia tẽptet vt Paulo: vel ad corrigẽda peccata vt Marie lepra: vel ad gloriã dei vt de ceco nato: vel ad initium pene vt Herodi: quatenꝰ hic videatur quid in inferno ſequatur ſc̃m illud. Duplici cõtritione contere eos dñe. Jlla ẽ autoritas Naũ non cogit nos ſentire omnia que temporaliter puniuntur non vlterius a deo puniẽda. Nam ⁊ ſi ſuꝑ eundem locum Hieronymus dicat egyptios ⁊ iſraelitas a deo temporaliter punitos ne in eternũ punirẽtur. non eſt tamen de omnibꝰ generaliter intel-

DI.XV.

Naum. j.

Determinatio p̃cedentiũ.

Augꝰ. ſuper canticũ Deut.

Beda quot modis contingũt flagella.

Hiero de egyptijs ⁊ iſraelitiſ ⁊ ſodomitis

ligendū. Ait eñ ſic. Ex gen⁹ humanū dilu
uio. ſodomitas igne: egyptios mari: ⁊ iſra
elitas in heremo pdidit. ſcitote ideo tpali/
ter p peccatis puniſſe: ne in eternū puniret
q2 nō iudicabit deus bis in idipm. Qui ḡ
puniti ſunt poſtea nō punient. alioqn mē-
tit ſcriptura: qd nefas eſt dicere.

Que ſit intelligentia premiſſo-
rum. b

Attende lector his
verbis et caue ne de omnibus generaliter
intelligas: ſed de his tm̄ q inter ipſa flagel
la penitentiā egerunt: credentes in deū he
breoꝝ: quā ⁊ ſi breuē et momentaneam ta
men nō reſpuit deus. Ex autē qui p tempo
rale flagellū non corrigunt poſt eternalit
puniant: ibidē oſtendit agens de fideli de
prehenſo in adulterio q decollat vbi oſtē-
dit leuia peccata breui et temporali ſuppli/
tio purgari: magna vo diuturnis eťniſq3
ſupplicijs reſeruari ita inquiens. Querat h
aliquis ſi fidelis deprehenſus in adulterio
decollet. quid de eo poſtea fiat? Aut enim
puniet ⁊ falſum eſt qd dicit non iudicabit
deus bis in idipm: aut nō puniet: ⁊ optan
dum eſt adulteris vt hic breui pena puni-
antur vt fruſtrētur ibi cruciatus eternos.

Ad qd reſpondemus deū vt omniū re/
rum ita ſuppliciorꝝ quoq3 ſcire menſuras.
⁊ nō preueniri ſniam iudicis: nec illi in pec
catorē exercende de hinc pene auferri po/
teſtatē: ⁊ magnū peccatū magnis diutur
niſq3 lui cruciatibus. Si quis vero puni/
tus ſit tpalr vt ille q iſraelite maledixerat:
⁊ qui in ſabbato ligna collegerat: tales po
ſtea nō puniri: q2 culpa leuis pñti ſupplicio
cōpenſata ſit: leuis eñ culpa leui ſupplicio
cōpēſat. His ſatis innuit Hierony. grauia
peccata ⁊ hic puniri graui ſupplicio: ⁊ in fu
turo punienda eternaliter: de quibus peni
tentia nō agitur inter flagella. Leuia vero
que hic puniunt. leui pena cōpenſationē
recipe: qd in bonis fieri nō ambigimus: et
in malis forte etiā fit ita. Satis iā apparet
qd illi de pphetia induxerūt non facere p
eis qui dicunt ei q crimen ſibi reſeruat: de
alio veniā preſtari p penitentiā. Alias
quoq3 autoritates inducūt. Ait eñ Greg.

Greg⁹. ſup Ezech.

Pluit dñs ſup vnā ciuitatē ⁊ ſup alteram
nō pluit: ⁊ eandē ciuitatē ex pte cōpluit: ⁊
ex pte aridā reliquit. Cū ille qui primum
odit ab alijs vitijs ſe corrigit: vna eadēq3
ciuitas ex pte cōpluitur ⁊ ex pte arida re-
manet: q2 ſunt quidā cū quedā vitia reſe-
cēt: in alijs grauiter pdurāt. Idē Ambro.

Amb. ſup octonariū. xv.

Prima cōſolatio eſt q2 nō obliuiſcit miſe-
reri de⁹. Scda p punitionē: vbi et ſi fides
deſit: pena ſatiſfacit et releuat. Ratione q3
vtunt dicentes. Si quis vnū peccatū con
fiteret altero tacito: ſatiſfactionē a ſacerdo
te iniunctā expleuerit: nūquid ſi ⁊ peccatū
tacitū cōuerſus fuerit confeſſus p vtroq3
ei penitentia imponet? Longe hoc videt
a ratione et eccleſie conſuetudine que pro
eodē pctō niſi reiteret nulli bis penitētiā
imponit. Fuit ḡ illa peccati cōdigna ſatiſ-
factio vñ ⁊ pctm̄ deletū videt.

Quō accipienda ſint pmiſſa. c

His reſponderi po
teſt ſic. Illud Grego. pluit dñs ⁊c. Nō ad
criminis veniā: ſ ad operis praui deſertio
nem referendū eſt: vt ideo ps ciuitatis di-
catur cōplui: q2 ab actu ⁊ delectatione pec
cati cui ante ſeruiebat mō ceſſat: nō q eius
veniā habeat. Vocaturq3 pluuia illa talis
continentia qua ab ope peccati reuocatur
q2 ex fonte gratie dei id cordi iſtillat vt vel
ſic paulatim ad pniam veniat: vel eo min⁹
a deo puniat q diuturniori delectatione ⁊
actu peccati mai⁹ ſibi accumulaſſet tormen
tū. Si vero ad indulgentiā reat⁹ pluuia re
feratur: euangelice ſententie ɔtraire vide-
bit. Si eñ ppter miſericordiā qua quis
primo ſuo non miſeret etiam que dimiſſa
ſunt replicant ad penā: multo magis que
nōdū ſunt dimiſſa ppter odiū fraternū ad
penam reſeruari pbant. Et ſi ille q arbiter
ſue volūtatis ɔſtitut⁹ eſt: nō pōt inchoare
nouā vitā vt ait Aug⁹. niſi peniteat eū ve
teris vite: quō ad nouitatē indulgentie p/
ueniet q odij vetuſtatē nō depoſuit. Il
lud etiā qd Amb. ait. et ſi fides deſit pena
ſatiſfacit ⁊c. Nō de fide intelligit q credit
in deū: ſed de ɔſcia delicti. Deeſt eñ fides
cū ɔſcientia pcti non ſubeſt. Nā cū delicta
omnia nemo intelligat: eſt aliqñ in homie
peccatū cui⁹ non habet ɔſcientiā. Vñ apo
ſtolus: Nihil mihi cōſcius ſum ſed non in
hoc iuſtificatus ſū. Cum ergo qs flagella
tur pro peccato cuius nō eſt cōſcius: ſi pa-
tienter fert penā ⁊ humiliter amplectitur:
cogitās ſe forte pctm̄ habere qd nō intelli/
git ⁊ p eo puniri a deo pena illa ſatiſfacit ⁊
releuat grauatū. Ad hoc aūt qd obijci-
tur de ſatiſfactione illā: ſi ſatiſfactio non fu
it iterū imponēda eſt. Si vero iterū impo-

nenda nō eſt: ſatiſfactio fuit: ⁊ ſi ſatiſfactio
Aug. in li. de penitentia. Auguſti. in ench.
fuit: veniam impetrauit. Reſponderi pōt
ſatiſfactionē ideo nō fuiſſe: q̄ȝ ille dignos
fructus pn̄ie nō fecit. Eſt eñ ſatiſfactio pe=
nitētie. vt ait Augu. peccatoꝝ cās excide/
re nec ſuggeſtionib⁹ earum aditū indulge=
re. Idem Sane qui ſcelerate viuūt nec cu
rant talem vitā moreſq̄ꝫ corrigere et inter
ipſa facinora ſua elemoſynas freq̄ntare nō
ceſſant: fruſtra ideo ſibi blandiuntur quia
dn̄s ait: Date elemoſynā: ⁊ ecce oīa mūda
ſūt vobis. Hoc eñ q̄ꝫ laute pateat nō intel
De generib⁹ elemoſynarū.
ligunt. Multa eñ ſunt genera elemoſyna
rū: que cū facimus adiuuamur: nō ſolū q̄
dat eſurienti cibū ſitienti potū ⁊ hmōi: ſed
etiā qui dat veniā petenti: elemoſinā dat:
⁊ qui emēdat verbere in quē poteſtas daṫ
vel cohercet aliq̄ diſciplina: vel orat vt ei
peccatū dimittaṫ: elemoſynā dat: q̄ȝ miſe
ricordiā p̄ſtat. Multa eñ bona p̄ſtan=
tur inuitis: qn̄ eoꝝ ꝯſulitur vtilitati et nō
volūtati: ſed eo maior eſt qua ex corde di/
mittim⁹ qđ in nobis quiſq̄ꝫ peccauit. Mi
nus eñ magnum eſt erga eum eſſe beniuo/
lū q̄ tibi nihil mali fecit. Illud multo grā/
dius vt tuū etiā inimicū diligas: et ei qui
tibi malū vult et ſi pōt facit: ſemꝑ bonum
velis faciaſq̄ꝫ qđ poſſis. Qđ ergo domin⁹
ait date ele. ⁊ o. m. ſ. v. ita ne intellecturi ſu
mus vt nō credentibus in chriſtū munda
ſint oīa ſi elemoſynas iſtas dederint. Qui
vult ordinate elemoſinam dare a ſe debet
primū incipere ⁊ eā primum ſibi dare. Eſt
enim elemoſina opus miſericordie: veriſſi/
Quid ſit elemoſyna.
meq̄ꝫ dictum eſt. Miſerere anime tue pla
cēs deo. Nō ergo ſe fallunt qui ꝑ elemoſi=
nas largiſſimas fructuū ſuoꝝ vel pecunie
impunitatē ſe emere eſtimāt in peccatis ꝑ=
manētes que ita diligunt vt in eis optent
verſari. Qui vero diligit iniquitatē odit
animam ſuam ⁊ qui odit animā ſuam non
eſt miſericors ei ſ; crudelis. Diligēdo ꝗp/
pe eam ſm̄ ſeculū: odit eam ſm̄ deum. Si
ergo vult ei dare elemoſinam per quam ſit
munda: odiat eam ſm̄ ſeculum: et diligat
ſm̄ deū: hac elemoſina quā ſibi homo pri/
mit⁹ debet mundanṫ interiora. Ad qđ hor
tans chriſtus ait: Mundate que int⁹ ſunt
immūdis eñ nihil eſt mundū: ſed polluta
ſunt eoꝝ mēs ⁊ ꝯſcientia vt ait apl̄us. Im
mundi vero ſunt oēs quos non mundat ſi
des: qua crediṫ in chriſtū de qua ſcrptū
eſt. Mundās fide corda eoꝝ. Sȝ ne iſtas
elemoſinas que ſiunt de fructibus terre re
ſpuere chriſtus videreṫ. Hec inq̄t oꝑtuit

facere. ſ. iudiciū ⁊ charitatē dei: et illa non
omittere. id eſt elemoſinas fructuū terre=
noꝝ. Ex his daṫ itelligi q̄ in peccato mor
tali ꝑmanentes ⁊ ſi elemoſinas largas fa=
ciāt: nō tñ ꝑ eas ſatiſfaciunt: q̄ȝ inordinate
agunt dū a ſe non incipiunt: nec ꝓprie dici
tur elemoſina tale opus: dū ſibiipſis crude
les exiſtūt: nō placentes deo. Non ergo di
cenda eſt illa peccati ſatiſfactio: quā quis
agit ꝓ vno peccato: dū ꝑdurat in altero:
q̄ȝ nihil ꝓdeſt ieiunare ⁊ orare: et alia bo/
na agere niſi mēs reuoceṫ a peccato ⁊ ſi ali
qn̄ conuerſus tacitū peccatum ſacerdoti
fuerit confeſſus: de vtroq̄ꝫ imponēda ē ei
ſatiſfactio: q̄ȝ de p̄mo ꝯdigne nō ſatiſfecit.

Scđm quoſdā fuit ſatiſfactio. d

Quibuſdā tamen

videṫ fuiſſe ſatiſfactio ſed infructuoſa dū
in pctō altero perſiſtit: ꝑcipieṫ tñ fructus
eius: incipietq̄ꝫ ꝓficere cum pcti alteri⁹ pe
nituerit. Tunc eñ vtrūq̄ꝫ dimittiṫ pctm̄: ⁊
ſatiſfactio p̄cedens viuificaṫ q̄ fuerat mor=
tua: ſicut baptiſmus illi q̄ ficte accedit. tūc
primitus valet cū fictio a mente recedit ꝑ
pn̄iam. Et in hui⁹ opinionis munimentū
autoritates inducunt. Ait eñ Aug⁹. Piū — Aug. in li. de penitentia autoritates inducunt.
eſt credere ⁊ noſtra fides expoſtulat vt cū
gratia chriſti in hoīe deſtruxerit mala pri/
ora: etiā remuneret bona: ⁊ cū deſtruxerit
qđ ſuū nō iuenit: diligit bonū qđ in peccā= — Hiero.
te plantauit. Itē Hiero. Si qn̄ videris in
ter multa pctā quemq̄ꝫ facere aliqua iuſta
opa: nō eſt tā iniuſtus deus vt ꝓpter mul
ta mala obliuiſcaṫ paucoꝝ bonoꝝ: ſ; faci=
⁊ ea metere ⁊ in horrea cōgregare que i bo
na terra ſeminauit. Sȝ hec dicta intelligi=
mus de illo qui in charitate quodā tpe bo
na facit ⁊ bonus eſt: alio ṽo tpe malus eſt
⁊ multa pctā facit. Nō ergo intelligendū
eſt cū inter multa pctā iuſta opa feciſſe: q̄ſi
ſimul eodemq̄ꝫ tpe pctā fecerit ⁊ iuſta ope
ra: ſed diuerſis tpibus vtraq̄ꝫ feciſſe. Niſi
eñ bonus foret qn̄ bona fecit: nō ſeminaſ/
ſe diceret in terra bona. Deſtructis ḡ ma/
lis poſt opera bona cōmiſſis: priora bona
in charitate. ſ. facta q̄ ſequentia mala mor/
tificauerant: penitentia de illis malis ha=
bita viuificanṫ ⁊ remuneranṫ. Vñ aplus
Iacientes fundamentū penitentie ab ope — Aplus in epiſtola ad heb.
ribus mortuis: opera mortua nominās p̄=
ora bona ſignificat: que ꝑ ſequēs peccatū
erant mortua: q̄ȝ hi peccando priora bona
irrita fecerunt. Hec ſic peccādo irrita ſiūt

ſta p penitentiā reuiuiſcunt ⁊ ad meritum
eternitatis ꝓdeſſe incipiūt. Similiter et il-
lud: Bonū amat deus qđ plātauit in pec/
cante: in illo. ſ. qui poſt illud bonum pecca
uit: non ſimul peccans ⁊ bonū opans exti
tit: qꝛ talis hominis opus nō diligeret de-
us ad remunerationē. ¶ Poteſt etiā acci
pi de opibus bonis que ab aliquo fiūt dū
malus ē: ⁊ in pctō mortali pſiſtit vel ad tē
pus vel vſqꝫ in finez. Que dicuntur a deo
remunerari ⁊ nō dari obliuioni: non quia
pficiant ad vitam eternam obtinendā: ſed
ad tolerabilius extremi iudicij ſupplicium
ſentiendum: ſicut de fide ⁊ ceteris que ſine
charitate habētur. Auguſtinus ait Si qs
non habens charitatem que ptinet ad vni
tatem ſpiritus et vinculuz pacis quo eccle
ſia connectitur in aliquo ſciſmate conſtitu
tus: nec chriſtuz neget patitur tribulatio/
nes: famem: pſecutionē: vel flammas: vel
beſtias: vel ipam crucez: timore gehenne:
nullo mō iſta culpāda ſunt: imo ⁊ hec lau-
dāda eſt patiētia. Nō em̄ dicere poterimꝰ
melius ei fuiſſe: vt chriſtuz negando nihil
horum pateretur que paſſus eſt confiten/
do: ſed eſtimandum eſt fortaſſe tolerabiliꝰ
ei eſſe futurū iudicium q̄ ſi xp̄m negando
nihil horum pateretur: vt illud qđ ait apo
ſtolus: Si tradidero corpus meū ita vt ar
deā: charitatē aūt nō habuero nihil mihi
ꝓdeſt. Nihil ꝓdeſſe itelligaꝶ ad regnū ob
tinendū: niſi ad extremi iudicij tolerabiliꝰ
ſubeundū ſupplicium. ⁊ ifra. Hec ꝓpter cha
ritatem dicta ſunt: ſine qua in nobis nō po
teſt eſſe vera penitētia: qm̄ in bonis chari-
tas dei eſt que tolerat omnia.

De operibus bonis.

Aug. in li. de penitentia.

Perſtringit dictorum ſummam vt alia addat. e

Ex his oſtēdit bo-
na que ſine charitate fiunt ꝓdeſſe qdem ad
tolerabiliorem penā ſentiendā: ſed non ad
vitā obtinendā. Illa etiā que in charitate
qs facit: ſi poſtea ꝓlapſus fuerit nec exur/
rexerit nō eſſe in memoria dei Ezechiel di
cit. Si auerterit ſe iuſtuſ a iuſticia ⁊ fecerit
iniquitatē nūqd viuet? omnes iuſticie eiꝰ
quas fecerat non recordabunꝶ: in peccato
ſuo morietur: et non erunt in memoria iu/
ſticie quas fecit. In cuius loci expoſitiōe
Grego. ait. Hic nobis maxime cōſideran-
dum eſt quia cuz mala committimus ſine
cauſa ad memoriam tranſacta bona reuo-
camus: quoniam in perpetratione maloꝝ
nulla debet eſſe fiducia bonoꝝ p̄teritoꝝ.
Intelligendū eſt hoc ad viam pcipiendaz
bona p̄terita non dare fiduciā: ⁊ ſi ad miti
orem penā: alioquin p̄miſſe autoritati Au
guſtini obuiaret. Et bona ergo ſine chari-
tate facta ⁊ bona in charitate facta que cō
comitaꝶ mortalis culpa: quā non delet ſe/
quens penitentia: ad ſenſum mitioris pe-
ne pficiunt nō ad vite fructū.

Grego.

Autoritates alias inducit contra eos qui dicūt de vno pctō penitē-tiā agi altero tacito. f

Satis arbitror il-
lis eſſe reſponſum qui aſſerunt de vno cri-
mine penitentiā agi et veniam p̄ſtari: alio
in delectatione retento vel per confeſſionē
nō expoſito qui non modo p̄miſſis autori
tatibus confutantur: ſed etiam ſubditis.
Ait enim Augꝰ. Sunt plures quos peni-
tet peccaſſe: ſꝫ tn̄ oīno reſeruantes ſibi que
dam in quibus delectētur: nō animaduer
tētes dominū ſimul mutum ⁊ ſurduz a de/
monio liberaſſe. p hoc docet nos nunq̄ ni
ſi de omnibꝰ ſanari. Si eniz vellet peccata
ex parte reſeruari: habentez ſeptem demo-
nia pficere potuit ſex expulſis: expulit au-
tem ſeptē: vt omnia crimina ſimul eijcien-
da doceret. Legionē xo demonuz ab alio
eijciēs nullum reliquit de omnibus qui li-
beratum poſſideret: oſtendens ꝙ ſi etiam
peccata ſint mille: oportet de omnibus pe/
nitere. Nunq̄ aliquē ſanauit dominꝰ quē
non omnino liberauit. Totum em̄ homi/
nē ſanauit in ſabbato: qꝛ ⁊ corpus ab om-
ni infirmitate: ⁊ animam ab omni contagi
one: indicās penitētem oportere ſimul do
lere de omni crimine. Scio em̄ dominum
inimicū omni crimino ſo. Quō ergo q̄ cri/
men reſeruat: de alio reciperet veniā: ſine
amore dei cōſequereꝶ veniam: ſine quo ne
mo vnq̄ inuenit gratiam. Hoſtis em̄ dei ē
dum offendit pſeueranter. Quedā em̄ im-
pietas infidelitatis eſt: ab illo qui iuſtus ⁊
iuſticia eſt dimidiā ſperare veniā. Iaz em̄
ſine vera pnīa inueniret gratiā. Peniten/
tia enim vera ad baptiſmi puritatem cona
tur ducere. Recte em̄ penitens quicquid
ſordis poſt purificationē baptiſmi contra
xit: oportet vt abluat ſaltē lachrymis men
tis. Sed ſatis durus eſt cuius mentis do/
lorem oculi non declarant: ſed ſciat ſe cul-

pabiliter durum qui deflet damna temporis vel mortem amici: ⁊ dolorē peccati nō oſtēdit in lachrymis. Quem ergo penitet: omnino peniteat. Idē. Penitentes ſi vere eſtis penitentes ⁊ non eſtis irridentes mutate vitam: reconciliamini deo. Penitentiam agis: genua figis ⁊ rides: ſubſannas dei patientiam. Si penitentiā agis penitet: ſi non penitet: non es penitēs. Si ergo penitet: cur facis que male feciſti? Si feciſſe penitet: noli facere: ſi adhuc facis: certe non es penitēs. Item Innocentius ſecundus.

Innocētꝰ. ij.

Ammonemus fratres noſtros ne falſis penitentijs laicorū animas decipi et in infernū ꝑtrahi patiantur. Falſam aūt penitentiā eſſe conſtat: cū ſpretis pluribꝰ de vno ſolo penitentia agiť: vel cū ſic agiť de vno: vt nō diſcedať ab alio.

Repetit de vera penitentia vt addat. G

Ex ꝓ̄miſſis perſpicua fit noticia penitentie vel ſatiſfactionis Illa enī vera eſt penitentia que pctm̄ abolet: qđ illa ſola facit que ſcelus corrigit. Illa vero ſcelus corrigit: que odium cōmiſſi criminis ⁊ committendi cum deſiderio ſatiſfaciendi affert. Iudas enim penituiſſe legitur ſine aſſecutione venie: qꝛ tali penitētia non correxit crimen. Unde Hiero. Nihil Iude ꝓfuit egiſſe penitentiā ꝑ quā ſcelus corrigere nō potuit.

Hierony. ſup Matth.

Sic quādo frater peccat in fratrem vt emendare non valeat quod peccauit: poteſt ei dimitti. Si autem permanēt opera: fruſtra voce aſſumiť penitentia: hoc eſt qđ đ eo diciť: ⁊ oratio eiꝰ fiat in peccatum: vt nō ſolum emēdare nequiuerit ꝓditionis nefas. ſed ꝓprij homicidij ſcelus addiderit. Caue qualiter intelligas illud: vt emendare non valeat quod peccauit ⁊c. Non enim emendatio hic intelligenda eſt rei dempte recompenſatio: ſed delicti exprobratio ⁊ abominatio cum ſatiſfactionis deſiderio. Demit enim iniuſte quiſ alicui quod reſtituere nō valet: vt oculum vel vitā ⁊ hmōi. ⁊ tn̄ ſi penituerit peccati cum amore condigne ſatiſfactiōis veniā habet. Nec ideo quiſq̄ putet q̄ rem alienam iniuſte abſtulerit quā reddere poteſt: de illo pctō penitere ac veniā ꝯſeq̄ niſi reſtituat ablatū. Quādiu enī res ꝓpter quā pctm̄ eſt non reddiť ſi reddi pōt: non agiť penitētia ſed fingiť.

Iſta eſt diſtinctio. xv. huiꝰ quarti libri. In qua magiſter poſtq̄ determinauit de penitentia q̄ntum ad ſui quiditatē. Hic determinat de ea q̄ntū ad eius integritatē. Et tria facit. Primo enī tangit quoſdā errores ⁊ eos ſoluit. Scđo quid elemoſyne in peccato facte valeāt ſubiūgit. Tertio penitentiā factā de vno peccato ⁊ nō de oībus nō valere adiungit. Primū facit a ꝓ̄cipio diſtinctōis vſq̄ ibi. Ad hoc aūt qđ obijcitur. Scđm vſq̄ ibi. Satis arbitror illis eſſe reſponſum. Tertiū vſq̄ ad finē diſtinctionis. In ſpeciali ſnīa magiſtri ſtatꝰ in tribus ꝓpoſitionibꝰ quarū prima eſt hec. Quinq̄ modis īfligunť flagella ⁊ tribulationes et liberanť a pena patienter ſuſtinentes ſeu punitiones tolerantes Hanc magiſter inſinuans ꝓponit primo q̄ ſicut erroneū eſt dicere pniam non poſſe iterari vt ſupra ꝑ autoritates ꝓbatū eſt: ita erroneū eſt dicere q̄ de vno peccato ſine alijs pōt pnīa agi: quod quidā dixerūt cōfirmātes errorē ſuū ꝑ ꝓphetā Naum. ca. j. qui dicit Non iudicabit deus bis in idipm̄. Ex qua autoritate arguunt ſic. Si quis vnū peccatum ſacerdoti ꝯfiteatur tacitis alijs: ⁊ pniam ſibi iniunctā ꝓ illo ꝑferat non debet ꝓ illo vlterius ſatiſfacere nec pniam agere. Alioquin deus bis in idipſum iudicaret dū ſacerdos qui vicē xpi in eccleſia gerit bis ꝓ eodem peccato pniam imponeret ergo de vno peccato ſolo ſine alio pōt pnīa agi. Poſtea ſoluit ⁊ dicit q̄ hec autoritas non cogit: intelligiť enī de illis ſolū qui ꝑ flagella ꝑ̄ſentia corrigunť ⁊ cōmutanť ⁊ ꝑſeuerāt in bono. Tales enī iterū nō iudicanť. Secus aūt eſt de illis qui ꝑ flagella nō corrigunť. vt Pharo. Exo. vij. Talibus enī videť iudiciū incipi in ꝑ̄ſenti ⁊ terminari in futuro ſcđm b. Aug. Unde incidentaliter adiungit magiſter quandam vtilē diſtinctionem dicens q̄ flagella infligunť vel ad augmenta meritoꝝ ſicut factum eſt in Iob vel ad cuſtodiā virtutis vt pꝫ ī paulo cui datus eſt ſtimulus carnis ad Corinth. xij. vel ad corrigenda peccata. vt Marie Numeri. xij. inflicta eſt lepra: vel ad gloriam dei vt patet in ceco nato vel ad initiū pene future vt patet in Herode qui ſcaturiuit vermibus vt patet Actuum. xv. Poſtea exponit quaſdam autoritates Hieronymi ſuper dicto ꝟbo Naū. qui dicit genꝰ humanū diluuio Gen̄. vij. zodomitas igne. Gen̄. xx. Egyptios mari. Exodi. xiiij. ⁊ iſraelitas in heremo temꝑaliter punitos ne in eternum punirenť. vt habeť de pnīa diſ. ij. quia nō punit deus bis in idipm̄: non eſt generaliter intelligendū: ſed de illis tm̄ qui inter flagella penituerunt qui enī ꝑ flagella tꝑalia puniuntur ⁊ non corrigunť cum hoc poſtea eternaliter puniunť. quod cōfirmat autoritate b. Iob. qui dicit leuia peccata leui ⁊ temporali ſupplicio puniri. ꝓ leuibus enī non puniť q̄s eternaliter. Grauia vero ⁊ hic purgari graui ſupplicio ⁊ in futuro eternaliter punienda illa. ſ. de quibꝰ pniam inť flagella nō egerūt. Et ſubdit q̄ illđ fieri ī bonis n̄ ē dubiū: qꝛ. ſ. leuia leuiť remuneranť h bona Hic maiora ⁊ hic ī futuro remunerabunť. In malis q̄dem idē fit. ſ. id q̄ boni ꝓ leuibus culpis leuiť puniunť vel hic vel in purgatorio. Mali ꝟo ꝓ leui culpa etiā leuiť puniunť eternaliter ꝑ accidens ratione pctī mortalis annexi. Ex quo ꝯcludit q̄ dicta autoritas nihil ꝓ dicta opiniōe facit. Poſtea īroducit autoritates ſanctoꝝ ꝓ confirmatione ꝑ̄dicti erroris. ⁊ ꝑ̄mo ponit autoritatem Grego. q̄ dicit vnā ciuitatē ꝯplui ⁊ aliā nō: ſicut dicit Amos. iiij. ⁊ eſt qn̄ hō de vno pctō pniam agit ⁊ de alio non. Poſtea ponit autoritatē Amb. q̄ dicit q̄ ſi fides deſit pena ſatiſfacit vt poſſit de aliquo pctō ſatiſfacere Poſtea ponit ad idē rationē ipoꝝ q̄ talis eſt. Aliquis qui de vno peccato ſatiſfecit ⁊ penitet alijs pctis tacitis de quibus

poſtea ſi cõfeſſus fuerit nõ videtur rationabile ꝙ de primo iterato ſatiſfaciat. Nec rationabile videt̃ ſm eccleſie conſuetudinẽ ꝓ eodẽ pctõ niſi pctm̃ iteretur vlli pn̄iam bis iponi. ergo ſibi illa ſatiſfactio qua de vno pctõ ſatiſfacit eſt ſufficiẽs. Poſtea reſpõdet ad iſta. Et primo ad autoritatẽ Grego. eſt eñ intelligẽdũ ꝙ Greg⁹. dicit vnã partẽ ciuitatis compluit: ⁊ aliam nõ: nõ q̃tũ ad criminis veniã: ſed q̃tũ ad operis ⁊ peccati deſertionẽ: ⁊ ſic põt hõ ab actu vnius peccati ceſſare ⁊ nõ alteri⁹: nõ tñ de vno ſine alijs veniam obtinebit ſicut in exemplis declarat. Poſtea ſoluit autoritatẽ Ambro. cũ eñ dicit ꝙ pena ſatiſfacit vbi fides deeſt: accipit ibi fidẽ non pro habitu fidei: ſ; ꝓ ꝯſciẽtia peccati. Aliqñ eñ pctm̃ eſt cuius conſcientiam homo nõ habet: q: qd nõ recolit ꝑ penam flagelli purgatur dum tñ patienter hõ flagella accepter. Poſtea ſoluit rationẽ: cũ eñ obijcit̃ de iſto q̃ ſatiſfacit vtrũ ſit ei ſatiſfactio imponenda. Dicit magiſter ꝙ ſic: q: ꝑor ſatiſfactio nõ fuit digna ⁊ vera ſatiſfactio. q: ſm b. Auguſtinũ ſatiſfacere ẽ peccati cauſas excidere ⁊ eoꝝ ſuggeſtionibus aditum non indulgere que duo nõ facit qui in alijs peccatis remanet. Scd̃a ꝓpoſitio eſt hec. Elemoſyne quas faciũt in mortali peccato exiſtẽtes nec ſũt meritorie nec deo placentes. Hanc magiſter inſinuans proponit autoritatem beati Aug. qui dicit ꝙ quidã in peccato permanentes putant ꝑ elemoſynas quas faciunt mereri aliquã purgationẽ peccati ꝓpter qd dñs dicit: date elemoſynam ⁊ ecce omnia mũda ſunt vobis: quia nõ bene intelligunt. Sunt eñ multa genera elemoſynarum. Elemoſynã eñ facit qui neceſſaria adminiſtrat: q̃ peccãti in ſe indulget: qui ſubditũ ſibi corripit: qui pro ꝓximo orat vt peccatũ ſibi remittatur. ⁊ ſubdit ꝙ hec et multa alia bona ꝑſtant̃ inutis qñ cõſulitur eoꝝ ſaluti ⁊ nõ voluntati. Inter oẽs autem elemoſynas maior eſt dilectio inimici: ſed eſt preter has maior elemoſyna quã quis ſibi facere deb;. Vñ qui vult ꝑ aliquã ꝑdictarũ elemoſynaꝝ pctã ſua mũdare prius debet ſibijpſi elemoſynã facere ⁊ anime ſue miſereri: qd nõ faciunt qui in pctis ꝑmanẽt et ſi multas elemoſynas faciunt: qui eñ diligit iniquitatem odit aĩam ſuã: ſed qui ſibiꝑſi mũdationẽ facit ſibijpſi elemoſynã exhibet ⁊ ille ordinate dat elemoſynam qui a ſeipſo incipit: ⁊ ſic intelligendũ eſt verbũ dñi dicentis. opꝫ facere illa. ſ. bona. i. elemoſynas interius: ⁊ illa non omittere. id eſt elemoſynas exterius. Ex quo concludit ꝙ illi qui de vno peccato ſatiſfaciunt ſine alijs eſt iterum ſatiſfactio imponenda Poſtea narrat alioꝝ opinionẽ dicentium. ſ. ꝙ illa ſatiſfactio de vno ſine alijs inſufficiens fuit. ſ. tẽpe illo quo fiebat ſed qñ hic poſtea de alijs peccatis penitet: ſicut baptiſmus ficte accedenti nõ ꝓdeſt ſed recedente fictione effectum habet. Cõfirmant autẽ iſti ſuã opinionẽ. Primo ꝑ autoritatem Auguſtini dicentis ꝙ deus grãm ſuã alicui cõfert etiam remunerat priora bona facta ante ſtatũ gratie: ⁊ ꝙ deus diligit bonum qd in peccante plantauit ⁊ ita ſatiſfactionem approbat in ſtatu peccati. Secundo inducit ad hoc idẽ autoritatẽ b. Hierony. dicentis ꝙ deus bona facta in ſtatu peccati remunerat ⁊ facit peccatorem ea metere q̃ ſeminauit. Poſtea oſtendit mgr̃ quõ prędicte autoritates ĩtelligũt̃ de bonis factis in ſtatu gratie que ꝑ pctm̃ mortificant̃: ⁊ poſtea ꝑ pn̄iam reuiuiſcunt illa eñ deus diligit ⁊ remunerat ⁊ illa metere facit. nõ aũt de illis q̃ fuerũt facta in ſtatu pctĩ. Poſtea rñdet aliter dicẽs ꝙ ꝑdicte autoritates pñt intelligi etiã de bonis factis in ſtatu pctĩ que deus remunerat nõ tñ remuneratione glorie eterne ſed aliquali remuneratiõe tꝑali: vel etiã remunerat diminuendo eternũ ſuppliciũ. Et hoc cõfirmat autoritate bti Aug. dicentis tribulatiões ſine pctis ꝑpeſſas valere: nõ tñ ad gloriã ſed ad ſupplicij diminutionẽ. Et ſilr̃ dicere videt̃ ꝙ ſine charitate vera pn̄ia eſſe non põt. Ex quo cõcludit ꝙ bona que cũ charitate facta ſũt ⁊ ꝑ peccata mortificata nec ꝑ pn̄iam reuiuificata ad eternã remunerationem nõ valent. ſ; valeant ad diminutionẽ ſupplicij: qd ꝯfirmat autoritate Greg. Poſtea concludit quaſi ꝓbatum ꝙ de vno pctõ ſine aliis nõ põt pn̄ia agi. Improbat etiã errorem ſupradictũ huic veritati contrariũ autoritate b. Augu. dicentis ꝙ dñs nunꝙ̃ aliquẽ ſanauit quẽ totaliter non ſanauit: in quo nos docuit ꝙ de vno pctõ ſine aliis nõ põt fieri pn̄ia alias ſequeret̃ ꝙ crimino ſo cui inimicus eſſet daret veniã ⁊ ꝙ peccator ſine timore dei veniã conſequeret̃ ⁊ ꝙ a deo dimidia cõſequeret̃ venia vel etiã integra abſq; vera pn̄ia: que omnia ſunt inconuenientia. Ex ꝑdictis infero tertiã ꝓpoſitiõem que eſt hec. Nõ valet pn̄ia niſi de omnibus agatur ⁊ res male acquiſita quãto citius reſtituat̃: patet ex ꝑmiſſis. Addit etiã que ſit vera pn̄ia. ſ. illa q̃ ad baptiſmi puritatem ducit ⁊ q̃ vere vite mutationẽ facit q̃ peccatũ abhorret: ⁊ ſcelus corrigit ꝓpter qd ꝑmanens in oꝑe peccati verã penitentiã habere non põt Addit etiã in fine ꝙ vera pn̄ia agi põt abſq; reſtitutione qñ nõ adeſt facultas emẽdandi vel reſtituẽdi. Si aũt adeſt facultas nullo mõ põt pn̄ia vere agi niſi ablatũ reſtituat̃. Et tm̃ in ſpeciali.

De tribus que in penitentia conſideranda ſunt. a

In pfectione aũt pn̄ie tria obſeruãda ſunt ſc; cõpunctio cordis: ꝯfeſſio oris: ſatiſfactio opis. Vñ Johãnes os aureũ. Perfecta pn̄ia cogit peccatorẽ oĩa libent̃ ferre: ĩ corde ei⁹ ꝯtritio: ĩ ore ꝯfeſſio: in oꝑe tota hũilitas. Hec ẽ fructifera pn̄ia: vt ſicẽ trib⁹ modis deũ offendimus. ſ. corde: ore: ⁊ oꝑe: ita trib⁹ modis ſatiſfaciamus: Sunt eñ tres pctĩ diẽ: vt ait Aug. ⁊ ĩ corde: ⁊ ĩ facto: ⁊ ĩ ꝯſuetudine vel ꝟbo tanꝙ̃ tres mortes. Vna q̃ſi in domo ſc; cũ in corde ꝯſentit̃ libidini: altera q̃ſi ꝓlata iã extra portã cũ ĩ factũ ꝓcedit libidini aſſenſio: tertia cũ male ꝯſuetudis tanꝙ̃ mole ꝑmit̃ anim⁹: vel noxie defenſiõis clipeo armat̃: q̃ſi in ſepulchro iã fetens. Hec ſunt tria genera mortuoꝝ q̃ de⁹ legit̃ ſuſcitaſſe Huic ergo triplici morti: triplici remedio occurrit̃: ꝯtritiõe: ꝯfeſſione: ſatiſfactione. Cõpũctio nobis cõmendat̃ ibi. Scindite corda vr̃a ⁊ nõ veſtimẽta vr̃a: cõfeſſio ibi. Iuſt⁹ in ꝑncipio ſermonis accuſator ẽ ſui. Vere. n. ꝯfitet̃ q̃ ſe accuſat: q̃ execrãdo malũ ſibi imputat. Et ibi: Effundite corã illo corda vr̃a. Et iteꝝ. Cõfitemini alterutrum pctã vr̃a. Satiſfactio a iohẽ ꝑcipit̃ vbi ait Facite dignos fruct⁹ pn̄ie. ſ. vt ſm q̃litatẽ ⁊ q̃ñtitatem culpe: ſit q̃litas ⁊ q̃ñtitas pene. Nõ eñ par dꝫ eſſe fruct⁹ boni oꝑis eius q̃

Di. XVI

Johẽs os aureum.

Aug⁹. de ſermone habito in monte.

Aug. in li. de penitētia q̄ at tendēda ſunt.

nihil vel min⁹ peccauit: ⁊ ei⁹ q̄ grau⁹ cecidit. Jō diſcretio penitēti valde neceſſaria eſt: vt illa gerat q̄ tradit Aug. dicēs. Cōſideret q̄litatē criminis i loco in tpe: i pſeuerantia: in varietate pſone: ⁊ q̄li h̄ fecerit tēptatiōe ⁊ in ipſi⁹ vitij multiplici executiōe. Oportet em̄ penitere fornicantē ſꝫm excellentiā ſui ſtat⁹ vel officij: vel ſꝫm modū meretricis: ⁊ in modū opis ſui: ⁊ q̄liter turpitudinē egerit: ſi in loco ſacrato: ſi i tpe orationi ↄſtituto: vt ſunt feſtiuitates ⁊ tpa ieiunij. Cōſideret q̄tū pſeuerauerit: ⁊ defleat q̄ pſeuerant peccauerit: ⁊ q̄ta vict⁹ fuerit ipugnatiōe. Sūt em̄ q̄ nō ſolū nō vincunt̄ ſ; vltro ſe pctō offerūt: nec expectant tēptatiōez ſ; pueniūt voluptatē: ⁊ ptractet ſecū q̄ multiplici actōe vitij delectabiliter peccauit. Ois iſta varietas ↄfitenda eſt ⁊ deflenda vt cū cognouerit qđ pctm̄ ē: cito inueniat deū ppiciū. In cognoſcēdo augmentū pcti: inueniat etiā cui⁹ etatis fuerit cui⁹ ſapie ⁊ ordis. Immoret̄ in ſinglis iſti ⁊ ſentiat modū crimīs: purgās lachrymis oēm q̄litatē vitij: defleat virtutē q̄ interim caruit. Dolēdū eſt em̄ nō ſolū qđ peccauit ſed q̄ ſe virtute priuauit. Defleat etiā q̄m offendēs in vno fact⁹ eſt oīm re⁹. Ingrat⁹ em̄ extitit q̄ plenus v̄tutib⁹ deū oīno nō timuit. In hoc em̄ q̄ſq; pctōr fit culpabilior q̄ eſt deo acceptior. Jō. n. Adā plus peccauit: q̄ oī bono abūdauit. Alio etiā mō offēdens in vno fact⁹ eſt oīm re⁹: q̄ ois v̄t⁹ patitur detrimētū ab vno vitio. Ponat ſe oīno in iudicio ⁊ ptāte ſacerdotis: nihil ſui reſeruans ſibi vt oīa eo iubēte parat⁹ ſit facere p recipienda vita aīe: q̄ faceret p euitanda corpis morte: et h̄ cū deſiderio: q̄ vitā recupat infinitā. Cū gaudio em̄ facere dꝫ immortalis futur⁹: q̄ faceret p differenda morte morituꝛ⁹: ſp depcet̄ deū: offerat deo mentē ⁊ cordis ↄtritionē: deinde ⁊ qđ pōt det de poſſeſſiōe: ⁊ tūc qđ offerat: ſecurus offerat. Reſpexit dn̄s ad Abel ⁊ ad munera eius. Pri⁹ dicit ad Abel: q̄ ad munera eius. In iudicio ḡ cordis ↄferenda eſt elemoſyna tribuētis. Nec ↄſiderādū eſt q̄tū ſed q̄ mente: q̄ affectiōe dat qđ pōt. Qui ḡ ſua peccata redimere vult tpaliū oblatiōe p̄us offerat mentē. ¶ Caueat ne duct⁹ verecundia diuidat apud ſe ↄfeſſionē: vt diuerſa diuerſis velit ſacerdotib⁹ manifeſtare. Quidā em̄ vni celāt qđ alteri manifeſtāda ↄſeruāt: qđ eſt ſe laudare ⁊ ad hypocriſim tēdere: ⁊ ſp venia carere ad quā p fruſta putat puenire. Caueat etiaꝫ ne pri⁹ ad

Q nō eſt diuidenda ↄfeſſio p diuerſos ſacerdotes.

dn̄icū corpus accedat: q̄ cōfortet ſe bona ↄſcia ⁊ doleat q̄ nōdū audeat ſumere quē multū deſiderat cibū ſalutarē. Cohibeat etiā ſe a ludis a ſpectaculis ſeculi: q̄ pfectā vult ↄſequi remiſſionis grām. Iſti ſunt digni fruct⁹ pnie: aīam captiuā elaqueantes ⁊ in libertate ſeruātes. ⁊ infra. Querat aīa dignos fructus: ⁊ ſi nō dignos pnie. Sūt em̄ digni fructus virtutū q̄ nō ſufficiūt penitentib⁹. Pnia em̄ grauiores poſtulat vt dolore ⁊ gemitib⁹ mortu⁹ ipetret vitā. Ex his oñdit̄ q̄ ſint digni fructus pnie quib⁹ vera ſatiſfactio expletur: ⁊ q̄ nō oēs digni fruct⁹ ſunt digni fruct⁹ pnie. Qđ de illa penitētia intelligit̄ q̄ maioꝝ eſt criminū. Nō em̄ ſufficiūt grauiter delinquentib⁹ q̄ ſufficiunt min⁹ vel parū peccātibus.

Que ſit falſa ſatiſfactio. b

Et ſicut ſunt digni

fruct⁹ pnie ac vera ſatiſfactio: ita ⁊ indigni fructus ⁊ falſa ſatiſfactio. i. falſa pnia. Vn̄ Grego. Falſas pnias dicim⁹ q̄ nō ſꝫm autoritates ſanctoꝝ p qualitate criminū imponunt̄. Ideoq; miles vel negociator vel alicui officio deditus: qđ ſine pctō exerceri non poſſit: ſi culpis grauioribus irretit⁹ ad pniam venerit vel q̄ bona alterius iniuſte detinet vel q̄ odiū in corde gerit: recognoſcat ſe verā pniam nō poſſe pagere: niſi negociū relinq̄t: vel officiū deſerat ⁊ odiū ex corde dimittat ⁊ bona que iniuſte abſtulit reſtituat. Ne tn̄ deſpet: iterim q̄cq̄d boni facere pōt hortamur vt faciat vt de⁹ cor ei⁹ illuſtret ad pniam: cū ſit pnia interior ⁊ exterior. De vtraq; p p̄miſſa ſatis appa ret q̄ ſit vera ⁊ que ſit falſa. Grego.

De trib⁹ actiōib⁹ penitētie. c

Predictis vo adij-

ciendū eſt: q̄ tribus modis agit̄ penitētia ante baptiſmuꝫ. ſ. de prioribus pctis: poſt baptiſmū de grauiorib⁹ que poſt committunt̄. Eſt etiam pnia venialiū quotidiana que etiā humilium eſt ⁊ pfectoruꝫ. Vnde Aug⁹. Tres ſunt actiōes pnie quas mecū eruditio veſtra recognoſcit. Vna ē que nouum hoīem parturit: donec p baptiſmum oīm p̄teritorum ablutio fit peccatorum: q̄ nullus ſue voluntatis arbiter: niſi peniteat eum veteris vite: nouā inchoare poteſt. a qua paruuli ſunt immunes cū baptizant̄

Aug⁹. ad Felicianum.

qꝛ nõdum poſſunt vti libero arbitrio: qui/
bus tñ ad remiſſionẽ originalis pctí ꝓdeſt
eoꝝ fides a quib⁹ offeruntur. Altera eſt ac
tio pnĩe poſt baptiſmuꝫ que fit ꝓ illis pec-
catis que legis decalogus cõtinet. Agunt
ergo hoĩes pniam ante baptiſmum de pec
catis prioribus: ita tñ vt etiã baptizent̃: ſi

In actib⁹ apoſtolorum.

cut Petrus ait. Agite pniam et baptizet̃
vnuſquiſq; vr̃m in nomine dñi ⁊c̃. Agunt
etiã pniam ſi poſt baptiſmũ ita peccauerũt
vt excõicari ⁊ recõciliari poſtea mereant̃.
Eſt aũt pnĩa bonoꝝ et humiliũ fideliũ pe-
na quotidiana in qua pectora tundim⁹ di/

Q᷑ multitudo venialium ita aggrauat ſicut vnum grande peccatum.

cẽtes. Dimitte nobis debita nr̃a ⁊c̃. Neq;
ea nobis dimitti volumus que dimiſſa no
bis in baptiſmo non dubitamus. Sed illa
que humane fragilitati q̃uis parua tamẽ
crebra ſurrepunt: que ſi collecta cõtra nos
fuerint ita nos grauabũt et opprimẽt ſicut
vnũ aliqꝺ grãde peccatuꝫ. Quid eñ inter
eſt ad naufragiũ: an vno grandi fluctu na
uis operiat̃ et obruat̃: an paulatim ſurre-
pens aqua in ſentinã ꝑ negligentiũ culpã
impleat nauem ⁊ ſubmergat̃. Ideo ieiuni
um ⁊ elemoſyne ⁊ oratiões inuigilent. In
quibus cuꝫ dicim⁹: Dimitte nobis debita
noſtra ⁊c̃. manifeſtam⁹ nos habere qꝺ no-
bis dimittat̃: ⁊ in his vbis hũiliantes ani
mas noſtras quotidianam agere peniten-
tiam non ceſſamus.

De ſatiſfactione venialiũ. D

Que aũt ꝓ venia-
libus ſit ſatiſfactio ſufficiẽs Aug. inſinuat
ita inq̃ens in ench. De quotidianis et bre-
uibus leuibuſq; peccatis ſine quibus hec
vita nõ ducit̃ quotidiana orõ fidelium ſa-
tiſfacit. Eorũ eñ eſt dicere: pater noſter q̃
es in celis ⁊c̃. Delet oĩno hec orõ minima
⁊ quotidiana peccata. Delet ⁊ illa a q̃bus
vita fidelium etiã ſcelerate geſta: ſed peni/
tendo in meli⁹ cõmutata diſcedit: ſicut ve-
raciter dicit̃: dimitte nobis debita nr̃a: ita
veraciter dicat̃: ſicut ⁊ nos dimittim⁹ de/
bitoribus nr̃is. i. ſic fiat qꝺ dicit̃: qꝛ ⁊ ipſa
elemoſyna eſt veniã petentib⁹ oĩno ignoſ-
cere. Ex his aliiſq; p̃miſſis iã facile eſt
intelligere que ꝓ venialib⁹ ſit exhibenda
ſatiſfactio. Sufficit eñ dñica oratio cũ ie/
iunio aliquo ⁊ elemoſynis. ſic tamẽ vt p̃ce
dat cõtritio aliquãtula ⁊ addat̃ cõfeſſio ſi
aſſit facultas de qua confeſſione poſt trac/
tabitur. Pro grauiorib⁹ vero peccatĩ hec
etiã in ſatiſfactione adhibenda ſunt: ſ mul/

to vehemẽti⁹ atq; diſtricti⁹ qꝛ vt ait Aug.
ad agendã pniam nõ ſufficit mores in me- Aug. in li. de penitentia.
lius cõmutare ⁊ a malis factis recedere ni
ſi ⁊ de his q̃ facta ſũt ſatiſfaciat dñõ ꝑ pnĩe
dolorẽ: ꝑ hũilitatĩ gemitũ: ꝑ ꝯtriti cordis
ſacrificiũ cooꝑantib⁹ elemoſynis.

Iſta eſt diſtinctio. xvj. hui⁹ quar
ti libri. In qua magiſter poſtq̃ determinauit de pe-
nitentia generaliter. Hic determinat de ꝑtibus eius
ſpecialiter. Et tria facit. Primo enim oſtendit quo-
modo penitẽtia ex tribus partibus integratur. Se
cundo quanta penitentia ꝓ quolibet peccato digne
iniũgatur. Tertio quomodo veniale peccatũ elemo
ſyna ⁊ oratione dominica expiatur. Primũ a princi
pio diſt. vſq; ibi. Et ſicut ſunt digni fructus peniten
tie. Scdm ab inde vſq; ibi. Que aũt ꝓ venialibus.
Tertiũ vſq; ad finẽ diſt. In ſpeciali ſententia magi-
ſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarũ prima ẽ hec.
In tribus cõſiſtit perfectio penitentie. ſ. cordis con-
tritione oris confeſſione ⁊ opis ſatiſfactione. Hanc
magiſter ponens dicit q᷑ ꝑfecta penitentia requirit
in corde cõtritionẽ: in ore cõfeſſionẽ in ope ſatiſfacti-
onem. Nã his. ſ. corde ore ⁊ ope ꝑuerſa opatiõis cõ
ſuetudine peccamus ⁊ ſpecialiter morimur: in cuius
rei ſignum chriſtus tres mortuos ſuſcitauit vnuꝫ in
domo. Alium extra portã. Tertium iam fetidũ in ſe
pulchro. Poſtea p̃numeratas has tres partes peni
tentie declarat que patent in littera. Poſtea dat mo
dum vere penitentie ⁊ primo q̃tum ad compunctio
nem cordis dicens compunctionẽ in pnĩa eſſe neceſ-
ſariaꝫ vt ſcilicet qui vult ꝑfecte pctã delere ꝯſideret
pctĩ circũſtantias quas tãgit ſm Aug⁹. vt ptꝫ in lr̃a
que ſint damna q̃ ꝑ pctm̃ incurrit: ⁊ bona que ꝑ pec-
catũ amiſit: ⁊ de omnibus conterat̃ ⁊ deuꝫ ꝓ venia
dep̃cetur: ⁊ paratus ad arbitriũ ſacerdotis ſatiſfa-
cere. Poſtea dat modũ ꝯfitendi. ſ. ne confeſſio diui-
datur. Deinde ponit modũ penitendi quo ad ſatiſfa
ctionẽ opis: debet eñ attendere penitens ne ad ſan
ctum altare accedat anteq̃ conſcia ſit in bono cõfir-
mata. Scda ꝓpoſitio eſt hec. Vere et condigne pe-
nitentie dicunt̃ que ſm autoritates ſanctoꝝ ꝓ qua-
litate ⁊ quantitate criminũ imponunt̃. Hanc mgr̃ in
ſinuans dicit q᷑ qui vult facere dignos fructus pnĩe
reſtringit ſe a ludis ⁊ ſpectaculis ſeculi: q̃ verã peni
tentiam impediũt: ⁊ verã ſatiſfactionẽ faciendo dig
nos fructus pnĩe expleat vt vicꝫ ſm qualitatẽ ⁊ quã
titatem culpe ſit qualitas ⁊ quãtitas pene. Hic eniꝫ
eſt vere penitẽtie modus. Poſtea etiã dicit q᷑ ille fa-
cit indignos fructus pnĩe vel falſam pniam vel falſã
facit ſatiſfactionẽ qui exiſtens in ſtatu officio vel ne-
gocio in quo nõ põt ꝑmanere ſine pctõ ad pniam ac
cedit: ⁊ ſtatũ officiũ vł negociũ nõ dimittit. Expedit
tñ illi aliqua bona opa facere ſi ſtatum non dimittit
vt de⁹ cor eius ad penitentiã illuſtret. Poſtea diſtin
guit triplicem modũ penitentie. Eſt eñ quedã pnĩa
que agit̃ ante baptiſmũ. Adultũ eñ qui baptizatur
opꝫ veteris vite penitere anteq̃ nouã ichoat in ba
ptiſmo. Alia eſt pnĩa que agitur poſt baptiſmũ. Et
hec eſt duplex. Una que agitur ꝓ peccatis mortali-
bus que ſunt cõtra precepta decalogi. Alia vero q̃
agitur ꝓ venialibus que ex infirmitate humana ꝓ-
ueniunt: que ⁊ ſi leuia videantur tamẽ multiplicata
grauant ⁊ opprimunt ſicut aqua paulatim intrans
ſubmergit nauem. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Que ſit
peccati venialis penitẽtia declaratur hic lucida ſen
tentia. Hanc mgr̃ ponens dicit q᷑ ad deletionẽ hoꝝ
pctõꝝ venialium ⁊ leuiũ ſufficiũt orõ dñica ⁊ elemo-

ſyna ꝯuꝫ aliqua ꝯtritione: addita confeſſione ſi aſſit facultas: que etiam omnia ꝓ grauioribus peccatis in ſatiſfactione inbibēda ſunt multo fortius ⁊ vehemētius: nō em̄ illi qui grauia peccata cōmiſit ſufficit a malo recedere ⁊ bonū facere niſi etiaꝫ ſtudeat ſm modū peccatoꝝ ſuoꝝ deo per penitentiā ſatiſfacere Et tantū in ſpeciali.

Tria proponuntur querenda. primum an ſine cōfeſſione dimittatᷣ peccatum. a

DI.XVII. Ic oritᷣ queſtio multiplex. Primo em̄ q̄ritᷣ vtrū abſq; ſatiſfactione ⁊ oris ꝯfeſſione ꝑ ſolaꝫ cordis cōtritionē pctm̄ alicui dimittatᷣ? Scđo an aliq̄n ſufficiat confiteri deo ſine ſacerdote? Tertio an laico fideli facta valeat cōfeſſio In his em̄ etiā docti diuerſa ſentire inueniuntᷣ: q2 ſuꝑ his varia ac pene diuerſa tradidiſſe videntᷣ doctores. Dicūt em̄ quidā ſine ꝯfeſſione oris ⁊ ſatiſfactiōe opis neminem a pctō mūdari: ſi tpˢ illa faciēdi habuerit. Alij vo dicūt an̄ oris ꝯfeſſionē ⁊ ſatiſfactionē in cordis cōtritione pctm̄ dimitti a deo: ſi tm̄ votū cōfitendi habeat: vn̄ propheta: Dixi ꝯfitebor aduerſū me. in. m. d. ⁊ tu re. im. ⁊c̄. Qđ exponēs Caſſiodo. ait. Dixi. i. deliberaui apud me ꝙ cōfitebor: ⁊ tu remiſiſti. Magna pietas dei: ꝙ ad ſolā ꝓmiſſionē pctm̄ dimiſerit: votū em̄ ꝓ operatione iudicatᷣ. Item Aug. Nōdū ꝓnunciat: ꝓmittit ſe ꝓnunciaturum: ⁊ deus dimittit: q2 hoc ipm dicere: quoddā ꝓnūciare eſt corde. Nōdū eſt vox in ore vt homo audiat confeſſionem: ⁊ deus audit. Item Sacrificiū deo ſpūs ꝯtri. cor cō. ⁊c̄. Alibi etiā legitᷣ. Quacūq; hora peccator conuerſus fuerit ⁊ ingemuerit vita viuet ⁊ nō morietur. Nō dicitᷣ ore ꝯfeſſus fuerit ſed conuerſus ingemuerit. Vn̄ datᷣ intelligi ꝙ etiam ore tacente veniā interdū cōſequimur. Hinc etiā leproſi illi quibus dn̄s precepit vt oſtenderent ſe ſacerdotibꝰ. in itinere antequā ad ſacerdotes venirent: mūdati ſunt. Ex quo inſinuatᷣ ꝙ antequā ora nr̄a ſacerdotibus apiamus. i. peccata cōfiteamur a lepra peccati mundamur. Lazarus etiā non prius de monumento eſt eductus ⁊ poſt a dn̄o ſuſcitatus: ſed intus ſuſcitatus ꝓdijt foras viuus: vt oſtenderetᷣ ſuſcitatio ante precedere confeſſionem. Nemo em̄ poteſt confiteri niſi ſuſcitatus: quia a mortuo velut qui nō eſt: perit confeſſio. Nullus ergo cōfitetur niſi reſuſcitatus: nemo ante ſuſcitatur niſi qui a peccato ſoluitur: q2 peccatum mors anime eſt: que vt eſt vita corporis ita eius vita deꝰ eſt. His alijſq; pluribus autoritatibus probatᷣ ante confeſſionem vel ſatiſfactionē ſola cōpunctione peccatum dimitti. Quod qui negant: eas determinare laborant. Nec nō in huius ſententie depreſſionē ⁊ ad ſue opinionis aſſertioneꝫ autorum teſtimonia inducunt. Ait em̄ dominus ꝑ Eſaiā: Dic tu iniquitates tuas vt iuſtificeris. Itē Ambro. Non poteſt quiſq; iuſtificari a peccato niſi peccatū ipſum antea fuerit confeſſus. Idem dicit. Cōfeſſio a morte animam liberat. Confeſſio aperit paradiſum: confeſſio ſpem ſalutis tribuit: quia non meretᷣ iuſtificari qui in vita ſua non vult peccatum cōfiteri. Illa confeſſio nos liberat que fit cum penitētia. Penitētia vero ē dolor cordis ⁊ amaritudo anime pro malis que quiſq; cōmiſit. Item Iohes. Nō poteſt quiſq; gratiā dei accipere niſi purgatus fuerit ab omni pctō ꝑ penitētie cōfeſſionē ⁊ ꝑ baptiſmuꝫ Item Augꝰ. Agite penitentiā qualis agitur in eccl̄ia. Nemo dicat ſibi: occulte ago apud deū ago: nouit deus qui mihi ignoſcit: quia in corde ago. Ergo ſine cauſa dictū eſt: Que ſolueritis ſuper terraꝫ ſoluta erunt in celis? Ergo ſine cauſa claues date ſunt? Fruſtramus verbū chriſti Iob dicit. Si erubui in cōſpectu populi peccata mea confiteri. Item Ambro. Venialis eſt culpa quā ſequitur cōfeſſio delictoꝝ. Itē Augꝰ. ſuper illum locum pš. Nō abſorbeat me ꝓfundum nec vrgeat ſuper me puteus os ſuum. Puteus eſt profunditas iniquitatis: in quā ſi cecideris non claudet ſuper te os ſuum: ſi tu non claudis os tuum. Cōfitere ergo ⁊ dic. De ꝓfundis clamaui ad te domine ⁊c̄. et euades. Claudit ſuper illum qui in profundum contemnit: a quo mortuo velut q̄ nō ſit perit confeſſio. Idē Nullus debite grauioris pene accipit veniam: niſi qualemcunq; ⁊ ſi longe minoreꝫ q̄ debeat ſoluerit penam. Ita em̄ impartitur a deo largitas miſericordie: vt nō relinquatur iuſticie diſciplina. Iteꝫ Hierony. Qui peccator eſt plāgat delicta ꝓpria vel populi: ⁊ ingrediatur eccl̄iam: de qua propter peccata fuerat egreſſus: ⁊ dormiat in ſacco vt p̄teritas delicias ꝑ quas deū offēderat: vite auſteritate cōpenſet. His alijſq; autoritatibꝰ nituntᷣ aſſerere: ſine cōfeſſione vocis ⁊ aliqua ſolutione pene: neminē a peccato mundari.

Caſſiodori teſtimonijs ꝓbat in ſola cōtritione peccatū dimitti.

Itē autoritatibꝰ ecōtra ꝓbat ſine ꝯfeſſione nō dimitti pctm̄.

Ambro. in li. de paradiſo. Idē in ſermone chriſti.

Iohes os aureum.

Aug. de pn̄ia

Iob

Ambroſꝰ.

Auguſti.

Hiero. ſuper malachiam.

Cui ſententie potius cõſentien=
dum ſit. b

Quid ergo ſuphis
ſentiendũ quid tenendũ. Sane dici poteſt
ꝙ ſine ꝯfeſſione oris: et ſolutione pene ex/
terioris peccata delenꝶ ꝑ ꝯtritionem ⁊ hu
militatẽ cordis. Ex quo eñ ꝓponit mente
cõpuncta ſe cõfeſſurũ deus dimittit: quia
ibi eſt confeſſio cordis ⁊ ſi nõ oris: ꝑ quaꝫ
anima interius mundaꝶ a macula ⁊ conta
gio peccati cõmiſſi: ⁊ debitũ eterne mortiſ
relaxaꝶ. Illa ergo que ſuperius dicta ſunt
de ꝯfeſſiõe ⁊ pnia: vel ad ꝯfeſſionẽ cordis
⁊ ad interiorẽ penam referẽda ſunt. Sicut
illud Aug. Qꝫ nullus diciꝶ veniã ꝯſeq̃ niſi
pri' quãtulamcũꝙ peccati ſoluerit penaꝫ
vel de exteriori pena accipienda ſunt ⁊ ad
cõtemnentes vel negligẽtes referẽda ſicut
illud Nemo dicat occulte ⁊c̃. Nõnulli eñ
in vita pctã cõfiteri negligũt vel erubeſcũt
⁊ ideo nõ merenꝶ iuſtificari. Sicut eñ p̃ce
pta ẽ nob interior pnia. ita ⁊ oris ꝯfeſſio ⁊
exterior ſatiſfactio ſi aſſit facultas. Vñ nec
vere penitẽs eſt. q̃ cõfeſſionis votũ nõ ha
bet: ⁊ ſicut peccati remiſſio mun' dei ẽ: ita
pnia ⁊ cõfeſſio ꝑ quã pctm̃ deleꝶ nõ poteſt

Auguſti. ſup pſal. l.

eſſe niſi a deo: vt Aug'. ait. Iaꝫ inquit do
nũ ſpũſſancti habet qui ꝯfiteꝶ ⁊ penitet: qꝛ
non põt eſſe ꝯfeſſio peccati ⁊ cõpunctio in
hoie ex ſeipſo. Cum eñ iraſciꝶ ſibi quiſꝙ
⁊ diſplicet: ſine dono ſpiritusſancti nõ eſt.
Oportet g̊ penitentẽ ꝯfiteri ſi tps habeat:
⁊ tñ anteꝙ ſit ꝯfeſſio in ore: ſi votum ſit in
corde preſtaꝶ ei remiſſio.

Si ſufficit ſoli deo cõfiteri. c

Iam ſecundũ que
ſtionis articulũ inſpiciamus: ſcꝫ vtrũ ſuffi
ciat pctã ꝯfiteri ſoli deo: an oporteat ꝯfite=

Autoritatib' ꝓbat ꝙ ſuffi= ciat.

ri ſacerdoti. Quibuſdã viſum eſt ſufficere
ſi ſoli deo fiat cõfeſſio ſine iudicio ſacerdo=
tali ⁊ ꝯfeſſiõe eccleſie: qꝛ Dauid dixit: Di
xi cõfitebor dño ⁊ tu re. ⁊c̃. nõ ait ſacerdo/

Ambro. ſup lucam.

ti: ⁊ tñ remiſſum ſibi pctm̃ dicit. Itẽ Am/
bro. Ideo fleuit Petrus qꝛ culpa obrepſit
ei: nõ inuenio q̃d dixerit: iuenio ꝙ fleuerit
Lachrymas eius lego: ſatiſfactionẽ nõ le=
go. Sed quod defendi nõ poteſt ablui po/
teſt: lauant lachryme delictum quod voce
pudor eſt ꝯfiteri ⁊ venie fletus ꝯſulit ⁊ ve

Ioh. chriſ ſuper epľam ad hebreos.

recundie. Hoc idẽ etiã maxim' dicit epus
Itẽ Ioh. Chriſ. Nõ tibi dico vt te ꝓdas
in publicũ neꝙ apud alios accuſes: ſꝫ obe
dire te volo ꝓphe dicẽti: Reuela viã tuaꝫ
ante dñm. Ergo tua ꝯfitere pctã apud ve=
rũ iudicẽ: cũ oratione delicta tua ꝓnuncia
nõ lingua: ſꝫ ꝯſcientie tue memoria: ⁊ tunc
demũ ſpera te miſcdiam poſſe ꝯſeq̃. Si ha
bueris pctã tua in mẽte ꝯtinue nũꝙ malũ
aduerſus ꝓximũ in corde tuo teneb. Ideꝫ
Pctã tua dicito: vt deleas illa. Sꝫ ſi ꝯfun
deris alicui dicere: dicito ea q̃tidie in aĩa
tua: nõ dico vt ꝯfitearis ea ꝯſeruo tuo: vt
tibi exprobret: dicito deo q̃ curet ea. Nec
eñ ſi nõ dixeris ignorat ea: cũ faciebas ea
p̃ſto erat: cũ admitteres ea cogñouerat. Nũ/
q̃d ea vult te cognoſcere? Peccare nõ eru=
buiſti: ⁊ ꝯfiteri erubeſcis. Dicito i hac vi/
ta: vt in alia requiẽ habeas: dicito ingemi
ſcẽs ⁊ lachrymãs. In codice ſcp̃ta ſũt pctã
tua. Spongia pctoꝝ tuoruꝫ lachryme tue
ſint. Itẽ ꝓſper. Illi quoꝝ pctã humanaꝫ
noticiã latent nõ ab ipis ꝯfeſſa: nec ab ali=
is publicata: ſi ea ꝯfiteri vel emẽdare nolu
erint: deũ quẽ hñt teſtẽ: ipm ⁊ hituri ſunt
vltorẽ. Qꝫ ſi ipſi ſui iudices fiãt ⁊ veluti ſue
iniq̃tatis vltores: hꝫ in ſe volũtariã penã ſe
ueriſſime aĩaduerſionis exerceant tpalib'
penis mutabunt eterna ſupplicia: ⁊ lachry
mis ex vera cordis ꝯtritione fluẽtibus re=
ſtringũt eterne ignis incẽdia. ⁊ ĩfra. Facili
us ſibi deũ placabũt illi q̃ aut ꝓprijs ꝯfeſ=
ſionib' crimẽ ꝓdunt: aut neſcientib' alijs
ipſi in ſe volũtarie excõicatiõis ferũt ſentẽ
tiã: ⁊ ab altari cui miniſtrabãt: nõ aĩo ſꝫ of=
ficio ſepati: vitã ſuã quaſi mortuã plangũt
Certi ꝙ reconciliati ſibi efficacis pnie fru=
ctib': a deo nõ ſolũ amiſſa recipiãt: ſed etiã
ſupne ciuitatis gaudia recipiant. His au/
toritatib' innituntꝶ: q̃ ſufficere contendunt
deo ꝯfiteri pctã ſine ſacerdote. Dicunt eñ
ꝙ ſi quis timẽs detegit culpã ſuã apud ho
mines ne inde opprobrio habeatur vel alij
ſuo exemplo ad peccandum accingantur:
⁊ ideo taceat homini ⁊ reuelet deo: ꝯſequi
tur veniam.

Qꝫ nõ ſufficit ſoli deo confiteri ſi
tñ homini poſſit. d

Sed qꝺ ſacerdoti
bus cõfiteri oporteat: non ſolum illa auto=
ritate Iacobi. Cõfitemini alterutrũ pecca
ta veſtra ⁊c̃. ſed etiã alioꝝ plurib' teſtimo
nijs comprobaꝶ. Ait eñ Aug. Indicet ſe=

Aug'. in omelia de pnia.

ipſum homo voluntarie duꝫ poteſt: ⁊ mo
res conuertat in melius. Ne cum iam non

poterit: ꝑter voluntatem a dn̄o iudicet: et
cū in ſe ꝑtulerit ſeueriſſime medicine: ſ; ta-
men vtiliſſime ſententiā: veniat ad antiſti-
tes ꝑ quos illi claues miniſtrant eccleſie.
Tanq̄ȝ bonus iā incipiēs eſſe filius: mater
norum membroꝝ ordine cuſtodito: a ꝑpo
ſitis ſacramentoꝝ accipiat ſatiſfactōis ſue
modū in offerendo ſacrificio ꝯtriti cordis
deuotus ⁊ ſupplex. Jd tn̄ agat q̄ nō ſolum
ſibi ꝓſit ad ſalutē: ſed etiā ad exemplū ce-
teris: vt ſi peccatū eius nō modo in graui
eius malo: ſed etiā in tanto ſcandalo alioꝝ
eſt: atq̄ȝ hoc expedire vtilitati eccleſie vi-
detur antiſtiti: in noticiā multoꝝ vel toti⁹
plebis agere pn̄iam non recuſet. Ne letali
plage ꝑ pudorē addat tumorē: cū tanta eſt
plaga pc̄ti ⁊ ipetus morbi: vt medicamen-
ta corpis ⁊ ſanguinis dn̄i differenda eſt au-
toritate antiſtitis: debet ſe remouere ab al-
tari ad agendā pn̄iam: et eadem reconcili-
Leo pa. theodoro foroliuē. epō. ari. Jtē Leo papa. Multiplex miſericor-
dia dei: ita lapſibus ſubuenit humanis vt
nō modo ꝑ baptiſmum ſed etiā ꝑ peniten-
tiam ſpes vite reparetur: ſic diuine volun-
tatis preſidijs ordinatis vt indulgentiam
dei niſi ſupplicationib⁹ ſacerdotū nequeāt
obtinere. Chriſtus eīn hāc ꝑpoſitis eccle-
ſie tradidit poteſtatē: vt cōfitentib⁹ penitē-
tie ſatiſfactionē darent: ⁊ eoſdē ſalubri ſatiſ-
factiōe purgatos: ad cōmunionē ſacramē-
Aug⁹. de penitentia. toꝝ ꝑ ianuā reconciliationis admitterēt.
Jtē Auguſ. Quē penitet oīno peniteat: et
dolorē lachrymis oſ̄dat: repſentet vitā ſu-
am deo ꝑ ſacerdotē. ꝑueniat iudicium dei
ꝑ cōfeſſionē. Precepit eīn dn̄s mūdandis
vt oſtenderēt ora ſacerdotib⁹: docens cor-
porali pſ̄entia ꝯfitenda pc̄tā: nō ꝑ ſcripta
manifeſtāda. Dixit eīn ora mōſtrate ⁊ oēs
nō vnus ꝓ omnib⁹: nō aliū ſtatuatis nun-
ciū q̄ ꝓ vobis offerat mun⁹ a Moyſe ſta-
tutū: ſed qui ꝑ vos peccaſtis: ꝑ vos erube-
ſcatis. Erubeſcentia eīn ipſa partē habet
remiſſionis. Ex miſcd̄ia eīn hoc p̄cepit do-
minus: vt nemo peniteret in occulto Jn h̄
eīn q̄ ꝑ ſeipum dicit ſacerdoti ⁊ erubeſcen-
tiā vincit: timore offenſi fit venia criminis
Qȝ criminale fit veniale. Fit enim veniale ꝑ confeſſionē: quod cri-
minale erat in operatione: ⁊ ſi non ſtatim
purgatur: fit tamen veniale qđ cōmiſerat
mortale. Multū eīn ſatiſfactionis obtulit
qui erubeſcentie dominās nihil eoꝝ que
cōmiſit nuncio dei negauit. Deus eīn qui
miſericors ⁊ iuſt⁹ eſt ſicut ſeruat miſericor-
diam in iuſticia: ita ⁊ iuſticiam in miſcd̄ia.
Opus eīn miſcd̄ie eſt peccanti peccata di-
mittere: ſed oportet vt iuſtus miſereat iu-
ſte. Cōſiderat eīn ſi dign⁹ eſt nō dico iuſti-
cia ſ; miſcd̄ia. Juſticia enī ſola dānat: ſed
dign⁹ eſt miſcd̄ia qui ſpirituali labore que-
rit gratiā. Laborat eīn mens patiēdo eru-
beſcentiā. Et qm̄ verecūdia magna eſt pe-
na: q̄ erubeſcit ꝓ xp̄o: fit dignus miſcd̄ia.
¶ Vn̄ patet q: q̄to pluribus cōfitebit in *Quāto pluribus qs ꝯfitet tanto facili⁹ ei ignoſcitur.*
tp̄e venie turpitudinē criminis tanto faci-
lius cōſequit gratiā remiſſionis. Jpſi eīn
ſacerdotes plus poſſunt ꝓficere: plus cōfi-
tentib⁹ parcere. Jtē Leo papa. Quāuis
plenitudo fidei videat eſſe laudabilis que
ꝓpter dei timorē apud homines erubeſce-
re nō veret: tamē q: nō omniū ſunt huiuſ-
cemodi peccata vt ea qui penitētiā poſcūt
nō timeant publicari. Remoueat impro-
babilis conſuetudo: ne multi a pn̄ie reme-
dijs arceant: dū aut erubeſcūt aut timent
inimicis ſua facta reſerare: quib⁹ poſſunt
legū ꝑcelli ꝯſtitutione. Sufficit eīn ꝯfeſſio
que primū deo offert: ⁊ tunc etiā ſacerdoti
qui ꝓ delictis penitentiū p̄cator accedit.
Tunc eīn plures ad penitentiā poterūt ꝓ-
uocari: ſi populi auribus nō publicet ꝯſci-
entia cōfitentis. Ex his alijſq̄ȝ plurib⁹ in-
dubitanter oſtendit: oportere deo primū
⁊ deinde ſacerdoti offerri cōfeſſionem: nec
aliter poſſe ꝑueniri ad ingreſſum paradiſi
ſi aſſit facultas.

De tertio articulo. ſcȝ an ſufficiat confiteri laico.

e

Nunc priuſquā p̄-
miſſis autoritatibus que his contradicere
videntur reſpondeam⁹: tertiā queſtionem
intueamur. Quod enim ſcd̄a queſtio conti-
nebat. ſ. an ſine cōfeſſione ⁊ iudicio ſacer-
dotis ſoli deo ꝯfiteri ſufficeret: expeditū
eſt et certificatū: p̄miſſis teſtimonijs q̄ nō
ſufficit confiteri deo ſine ſacerdote: nec eſt
vere humilis et penitens ſi nō deſiderat et
requirit ſacerdotis iudiciū. Sed nunquid
eque valet alicui confiteri ſocio vel ꝓximo
ſuo ſaltē cū deeſt ſacerdos? Sane ad h̄ pōt *Solutio.*
dici q̄ ſacerdotis examen requirendū eſt
ſtudioſe: q: ſacerdotibus cōceſſit deus po-
teſtatē ligandi atq̄ȝ ſoluendi. Et ideo qui-
bus ipſi dimittūt et deus dimittit: ſi tn̄ de-
fuerit ſacerdos ꝓximo vel ſocio eſt facien-
da confeſſio. ¶ Sed curet quiſq̄ȝ ſacerdo- *Qualē debet q̄rere ſacerdotem.*
tem querere qui ſciat ligare ⁊ ſoluere. Ta-
lem enim eſſe oportet qui aliorum crimi-

Aug. in li. de penitentia.

na dijudicat. Vñ Aug⁹. Qui vult ↄfiteri
peccata vt inueniat gratiam: querat ſacer-
dotem qui ſciat ligare ⁊ ſoluere: ne cum ne
gligens circa ſe extiterit: negligatur ab eo
qui eū miſericorditer monet ⁊ petit: ne am
bo in foueam cadant: quã ſtultus euitare
noluit. Tanta itaqꝫ vis confeſſiōis eſt: vt
ſi deeſt ſacerdos confiteatur ꝓximo. Sepe
eñ contingit ꝙ penitens non pōt verecun
dari corã ſacerdote: quē deſiderãti nec tē-
pus nec locus offert: ⁊ ſi ille cui confitebit
poteſtatē nō habeat ſoluendi: fit tamen di-
gnus venia ſacerdotis deſiderio q̃ crimen
confitetur ſocio. Mundati eñ ſunt lepro
ſi dum ibant ora vel ſe oſtendere ſacerdoti
bus anteq̃ȝ ad eos ꝑuenirent. Unde patet
deū ad cor reſpicere: dum ex neceſſitate ꝓ-
hibent ad ſacerdotes ꝑuenire. Sepe qui-
dem querūt eos ſani et leti: ſed dum q̃runt
anteq̃ȝ ꝑueniãt moriunt. Sed miſcdia dei
vbiqꝫ eſt: q̃ ⁊ iuſtis ꝑcere nouit ⁊ ſi nō tam
cito ſicut ſoluerent a ſacerdote. Qui ergo
omnino confitetur: ſacerdoti meliori q̃ȝ pt
confiteat: ⁊ ſi pctm̄ occultū eſt: ſufficiat re
ferre in noticiam ſacerdotis. Nã in reſur-
rectione puelle pauci interfuerunt q̃ vide-
rent. Nondū eñ erat ſepulta: nōdū extra
portam delata: nondū extra domū in noti
ciam portata. Intus reſuſcitauit quã int⁹
inuenit. Relictis ſolis Petro ⁊ Jacobo ⁊
Johanne ⁊ patre et matre puelle: in quib⁹
figuraliter continētur ſacerdotes eccleſie.
Quos aūt extra inuenit: aduertenduȝ eſt
quomō ſuſcitauit. Flebat enim turba poſt
filiū vidue: fleuit Martha ⁊ Maria ſup
plicantes ꝓ fratre: flebat ⁊ turba Mariã
ſecuta. In quo docemur publice peccanti
bus nō ꝓpriū ſed eccleſie ſufficere meritū.
Laboret ergo penitēs in eccleſia eſſe et ad
eccleſie vnitatē tendere. Niſi enim vnitas
eccleſie ſuccurrat: niſi quod deeſt peccato
ri ſua oratione compleat: de manibus ini-
mici non eripietur anima mortui. Creden
dum eſt enim ꝙ omnes oratiōes et elemo-
ſyne eccleſie: ⁊ opa iuſticie et miſericordie
ſuccurrant recognoſcenti mortē ſuã ad cō-
uerſionem. Ideoqꝫ nemo digne penitere
poteſt: quem non ſuſtineat vnitas eccleſie
Ideoqꝫ non petãt ſacerdotes ꝑ aliquã cul
pã ab vnitate eccleſie diuiſos. Ex his ſa-
tis apitur ⁊ abſoluit ꝑmiſſe queſtionis ar
ticulus. Querendus eſt eñ ſacerdos ſapi-
ens ⁊ diſcretus: q̃ cum ptãte ſimul habeat
iudiciū: q̃ ſi forte defuerit: ↄfiteri debet ſo-
cio. Beda vero inter ↄfeſſionē venialium

⁊ mortaliū diſtinguit ſup illū locū. Cōfite
mini alterutrū pctã veſtra. Ait eñ. Coeq̃-
lib⁹ quotidiana ⁊ leuia. grauiora vero ſa-
cerdoti pandam⁹: ⁊ quãto iuſſerit tpe pur
gare curem⁹: q: ſine ↄfeſſione emēdatiōis
peccata nequeūt dimitti. Sed ⁊ grauiora
coequalib⁹ pandēda ſunt cum deeſt ſacer-
dos ⁊ vrget ꝑiculū. Venialia vero etiã ſa
cerdotū ablata copia licet ↄfiteri coeq̃li: et
ſufficit vt quibuſdã placet: ſi tñ ex ↄtēptu
nō ꝑtermittat ſacerdos. Tuti⁹ eſt tñ ⁊ ꝑfe
cti⁹ vtriuſqꝫ generis pctã ſacerdotib⁹ pan
dere ⁊ cōſiliū medicine ab eis q̃rere: q̃bus
cō ceſſa eſt ptãs ligandi ⁊ ſoluendi.

Hic aperit qualiter ſupradicte au toritates intelligēde ſunt.

Cū ergo ex his ali-
iſqꝫ pluribus teſtimonijs ꝑſpicuum fiat et
indubitabiliter conſtet peccata primū deo
deinde ſacerdoti eſſe ↄfitēda: ⁊ ſi ipe defu
erit etiam ſocio. Illud Johis chriſoſtomi
ſuperi⁹ poſitū nō eſt ita intelligendum: vt
liceat alicui ſi temp⁹ habeat ſacerdoti non
confiteri: ſed q: ſufficit vbi crimen occultū
eſt ſoli deo per ſacerdotem dicere ⁊ ſemel.
Nec oportet publicari corã multis quod
occultum eſt. Quod notauit dicens: nō ti-
bi dico vt te ꝓdas in publicū. Sicut enim
publica noxa publico eget remedio: ita oc
culta: ſecreta confeſſione ⁊ occulta ſatiſfa-
ctione purgat. Nec neceſſe eſt vt qđ ſacer-
doti ſemel ↄfeſſi ſumus: iterū confiteamur
ſed lingua cordis nō carnis apud veruȝ iu
dicem id iugiter cōfiteri debemus. Unde — Job. Chriſ.
idem Johēs ait. Nūc autem ſi recorderis
peccatoꝝ tuoꝝ et frequēter ea in cōſpectu
dei ꝓnuncies et ꝓ eis depꝓceris: citius illa — Hanc expoſi-
delebis. Si vero obliuiſcaris: tūc eorū re- — tionē ↄfirmat
cordaberis nolens: qñ publicabunt ⁊ i cō — ꝑ v̄ba Job.
ſpectu omniū amicorum ⁊ inimicorum ſan
ctorumqꝫ angeloꝝ ꝓferent. Ita etiã illud — Ambroſi⁹.
Ambroſij: Lachryme lauant delictum qđ
voce pudor eſt ↄfiteri: ad publicã peniten-
tiam referendū eſt. Ibi eñ virtutē lachry-
marū ⁊ ↄfeſſionis oñdens: ſignificare vo-
luit ꝙ lachryme occulte ⁊ confeſſio ſecreta
ſicut que fit ſoli ſacerdoti: lauant delictum
qđ pudet aliquē publice confiteri. Qꝫ vero
dicit ſe lachrymas Petri legiſſe: nō ſatiſfa-
ctionē vel ↄfeſſionē: ꝑ hoc nō excludit illa
Multa eñ facta ſunt que ſcrpta nō ſunt
vel forte nōdū facta erat inſtitutio ↄfeſſio

nis que modo eſt. Similiter et illud ꝓſpe/
ri. Si ſui iudices fiant: mutabunt eterna ſu
plicia. ⁊ illud. Facilius deum placabūt ſi-
bi: qui aut ꝓprijs cōfeſſionibꝰ crimen pro-
dūt: aut neſciētibus alijs in ſe ſententiā ex
cōmunicationis ferunt: ad publicā confeſ
ſionem ⁊ ſatiſfactionē referri oportet. Nō
em̄ ſolis ſacerdotibus ius ligandi atq; ſol-
uēdi datuȝ eſt: ſi cuiq; ſuo arbitrio ſe pena
vel excommunicationis ſententia ligare ⁊
abſq; ſacerdotali iudicio ſeipm̄ deo vel al
tari recōciliari lȝ. Qđ eccleſiaſtice inſtitu-
tioni ⁊ cōſuetudini penitꝰ repugnat. Poti
us ergo ſi publice peccaſti publice confite
re te reum ⁊ emenda. Si vero occulte deli-
quiſti: etiā ſi nō taceas: nec tm̄ dico vt pu/
Eficius ſup le uiticum. blices. Taciturnitas .n. peccati: ex ſupbia
naſcit cordis. Ideo em̄ peccatū ſuū q̄s ce-
lat ne reputet foris qualē ſe iam diuino cō
ſpectui exhibuit: qđ ex fonte ſupbie naſci/
tur. Species em̄ ſupbie eſt ſe velle iuſtum
videri q̄ peccator eſt: atq; hypocrita ꝯuin
cit: qui adinſtar primoꝝ parentum vel ter
giuerſatiōe verboruȝ peccata ſua leuigare
ꝯtendit: vel ſicut Cayn peccata ſua reticē/
do ſupprimere querit. Ubi ergo ſupbia re-
gnat ⁊ hypocriſis: hūilitas locū nō habet
Sine humilitate vō alicui veniaȝ ſperare
nō licet: vbi eſt ergo taciturnitas cōfeſſio-
nis: non eſt ſperāda venia criminis. Iam
certiſſime liquet q̄ȝ ſit deteſtabile peccati ſi
Jōhes chriſ. lentium: ⁊ econuerſo q̄ȝ ſit neceſſaria con/
feſſio. Eſt em̄ cōfeſſio teſtimoniū ꝯſcientie
deum timentis. Qui em̄ timet iudiciū dei
peccatū non erubeſcit cōfiteri. Perfectus
timor ſoluit omnē pudorem: ꝯfeſſio pecca
ti pudorem habet: ⁊ ipa erubeſcētia ē gra-
Ad q̄d valeat confeſſio. uis pena. Ideoq; iubemur cōfiteri pecca-
ta vt erubeſcentiā patiamur ꝓ pena. Naȝ
hocipſum pars eſt diuini iudicij. Si er-
go querit ad quid ꝯfeſſio ſit neceſſaria: cū
in contritione iam deletū ſit peccatuȝ. Di
cimus q: quedā punitio peccati ē ſicut ſa/
tiſfactio operis. Per confeſſionem etiā in-
telligit ſacerdos qualiter debeat iudicare
de crimine. Per eaȝ quoq; peccator fit hu
milior ⁊ cautior.

Iſta ē diſtinctio. xvij. huiꝰ quar-
ti libri. In qua magiſter poſtq̄ determinauit de par
tibus pnie Hic circa determinata mouet tres queſti
ones incidentes quas ſm̄ ordinē ſoluit. Primo eniȝ
q̄rit an ad remiſſionē pcti ſit neceſſaria ꝯfeſſio oris
⁊ ſatiſfactio opis: vel ſola contritio ſine his ſufficiat
Scđo vtrum ſufficit confiteri ſoli deo ſine ſacerdote
Tertio vtrū poſſit fieri ꝯfeſſio laico. Primū vſq; ibi
Iā ſcđm q̄ſtiōis. Scđm abinde vſq; ibi. Nūc prius
q̄ pmiſſis autoritatibus. Tertiū vſq; ad finē diſ. In
ſpeciali ſn̄ia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibꝰ q̄ꝝ
prima eſt hec. In cordis vera ꝯtritōe pctm̄ a deo di
mittit ſi votū cōfitendi ⁊ ſatiſfaciendi firmiter conci
pit. Hanc magiſter inſinuans ꝓponit tres q̄ſtiones
quarū prima eſt. Utrū ad remiſſionē pcti neceſſaria
ſit cōfeſſio oris ⁊ ſatiſfactio opis: vel ſola cōtritio ſi-
ne his ſufficiat. Et tangit circa eam tres opiniones
Quidā em̄ dixerūt cōtritionē ſine cōfeſſione ſuffice-
re. Ad qđ confirmandū adducunt plures autorita
tes ꝑ quas nitunt oſtēdere q̄ ſolū ꝓpoſitū ꝯfitēdi ⁊
interior cordis gemitꝰ ſufficiūt ad deletiōeȝ peccati.
Uñ ⁊ leproſi mundati ſunt qñ oſtēderūt ſe ſacerdoti
bus ⁊ Lazarus ꝑus ſuſcitatꝰ intus q̄ꝫ foras ꝓdijt.
Alij vō dicūt neceſſariā fore cōfeſſionē: nec ſine ipa
pctm̄ dimitti: ſi tp̄s illā faciendi aſſit: q̄ dictas auto-
ritates ſoluūt ⁊ alias ꝓ ſua opinione adducunt: que
dicere vident q̄ ſola ꝯfeſſio iuſtificat ⁊ a morte libe-
rat hoīem ⁊ ipm̄ facit a peccati ꝓfundo nō abſorbi.
⁊ dicit q̄ ſi ſine ꝯfeſſione ⁊ pene ſolutione deleantur
pctā. claues eccleſie fruſtra inſtitute viderēt. Indu-
cunt etiā quaſdā autoritates ꝑ quas videt ꝓbari q̄
fiat remiſſio ſine alicuius pene ſolutione. Poſtea de
terminat hāc queſtionē d. q̄ ſine exteriori ꝯfeſſiōe ⁊
pene ſolutōe deleant pctā ꝑ cōtritionē ⁊ humilitatē
cordis ⁊ confitendi ꝓpoſitū. hoc em̄ eſt cōfeſſio cor-
dis ⁊ nō oris. Dūmō cōtēptus ꝯfitendi exterius et
ſatiſfaciendi nō aſſit ſufficiunt contritio ⁊ humilitas
cordis: vbi aūt facultas adeſt neceſſaria eſt cōfeſſio
⁊ ſatiſfactio. Autoritates autē ſupradicte ad cordis
ꝯtritionē ⁊ interiorem pn̄iam referēde ſunt. Addit
etiā q̄ ſicut pcti remiſſio donū dei eſt: ita pn̄ia ⁊ con
feſſio ꝑ quā pctm̄ delet a deo eſt. In hoc ergo cōclu
dit tota determinatio q̄ anteq̄ȝ fuerit cōfeſſio in ore
ſi votū confeſſionis ſit in corde ſequit remiſſio pctō
rum: optet tm̄ penitentē cōfiteri ſi tp̄s habeat. Secū
da ꝓpoſitio eſt hec. Quāuis in cōtritione vere pec
catū ſit deletū: tm̄ abſolutio eſt danda per ſacerdotē
diſcretū. Hanc mgr̄ inſinuans ꝓponit ſcđam queſti
onem. Utrum ſufficiat confiteri ſoli deo ⁊ non ſacer
doti: vel an etiā neceſſariū ſit cōfiteri ſacerdoti. Ad
qđ q̄dā autoritates quidā adducunt in quibꝰ vide-
tur dici q̄ ſole lachryme iteriores lauāt delictū. Le-
gitur em̄ q̄ Petrus fleuit ⁊ non cōfeſſus fuit: q: nō
eſt neceſſariū q̄ peccator pctm̄ ſuū ꝓdat ⁊ q̄ ſufficit
q̄ peccōr peccatū ſuū in ſe puniat lachrymis ꝓprijs
Poſtea oñdit oppoſitū videlȝ q̄ ꝑter cōfeſſionē deo
factā optet cōfeſſionē facere ſacerdoti ſi facultas aſ
ſit. Et hoc paȝ ꝑ multas autoritates que dicunt q̄
ſatiſfactionis modus ⁊ recōciliatio peccatoꝝ ad mi-
niſtros eccleſie ꝑtinent: que non pn̄t ſine ꝯfeſſione fi
eri: ⁊ erubeſcentia que eſt in cōfeſſione peccatorum
⁊ pena ad remiſſionē opat peccatoꝝ. Uñ ⁊ leproſis
dictū eſt vt ora ſua oſtenderent: ꝓpter qđ q̄to quis
pluribus confitet in ſpe venie turpitudinē criminis
tanto facilius conſequit remiſſionē peccatoꝝ. Sub
dit aūt q̄ non eſt neceſſariū vt peccator alij q̄ꝫ ſacer-
doti confiteat crimē ſuū: q: ex hoc ſequi poſſet ſcan-
dalū p̄ſbyteroꝝ ⁊ retardatio a ꝯfeſſione. Tertia ꝓ-
poſitio ē hec. Et ſi in periculo mortis copia ſacerdo
tia nullatenus poſſet haberi: tunc licitū eſt ad caute
lam laico cōfiteri. Hanc magiſter inſinuans ꝓponit
tertiā queſtionē que eſt. Utrum cōfeſſio poſſit vl' de
beat fieri laico. Et determinat q̄ facienda eſt diſcre
to ſacerdoti: q̄ ſciat ſoluere ⁊ ligare vt ſimul cuȝ po-
teſtate abſoluendi habeat iudiciū ⁊ diſcretionē: ſi tm̄
ſacerdos defuerit faciēda eſt confeſſio ꝓximo vel ſo
cio. Ipm̄ tm̄ bonū ꝓpoſitū ⁊ deſideriū ⁊ humiliatio
confitentis valent ei ad remiſſionē peccatorū: ⁊ ſpe-
cialiter facta ad miniſteriū eccleſie: q̄ oīa autoritati-

bus cõfirmat. Subdit etiã ꝙ extra eccleſiam non ſit remiſſio. Beda tñ videtur dicere ꝙ leuia pctã ⁊ quotidiana licet ſocijs cõfiteri etiã ſi aſſit copia ſacerdotis: ⁊ ſufficit ſi tñ non ꝑtermittatur ſacerdos ex contemptu: grauiora aũt ſacerdoti cõfitẽda: ſi tñ ſacerdotũ copia nõ aſſit: grauiora etiã ſunt ſocijs cõfitenda. Magiſter tñ dicit ꝙ tutiꝰ ⁊ ꝑfectiꝰ eſt ſimul leuia ⁊ grauia ſacerdotibus cõfiteri: quibus cõceſſa ẽ poteſtas ligandi ⁊ ſoluendi. Poſtea etiã ex determinatione premiſſoꝝ dat intelligentiã quarundã autoritatũ que ſupra inducebant cõtra veritatem ſcḋe opinionis. Ꝙ em̃ Chriſo. dicit ꝙ pctõr nõ dꝫ ſe in publicũ ꝓdere. hoc intelligendũ eſt: nõ ꝙ nõ oportet corã multis hoĩbus publicare pctm̃: ſꝫ ſufficit ſacerdotiꝰ dicere. Ꝙ aũt bea. Ambro. dicit lachrymas lauare delictũ intelligendũ eſt ꝯfeſſio ſaltẽ ſoli ſacerdoti facta ſit: ⁊ ſi nõ fiat confeſſio publica criminis: quod aũt ait idẽ ſe Petri lachrymas legiſſe nõ cõfeſſionẽ: dicẽdum ꝗdem eſt ꝙ ꝓpter hoc non excludit cõfeſſio: multa em̃ facta ſunt que tñ nõ ſũt ſcripta vel forte nondũ erat cõfeſſio inſtituta. Ꝙ aũt proſper dicit ꝙ ſufficit ꝙ aliqui ſeipõs puniunt: intelligendum eſt ꝙ ſufficit ſine confeſſione publica. nõ excludit cõfeſſionem priuatam que fieri debet ſacerdoti Addit etiã ꝙ ſine cõfeſſione pctm̃ nõ remittitur ſi facultas aſſit. vltimo etiã querit ſi in contritione pctm̃ delet ad quid tunc neceſſaria eſt confeſſio. Et reſpõdet ꝙ neceſſaria eſt ꝯfeſſio. Primo qꝛ eſt ꝑs pnĩe ꝓpt̃ erubeſcentiã confitentis. Scḋo qꝛ ꝑ confeſſionem ſacerdos itelligit qualiter de pctõ debeat iudicare. Tertio qꝛ ꝑ confeſſionẽ peccator reddit humilior ⁊ cautior. Et tñ in ſpeciali.

De remiſſione ſacerdotis. a

DI.XVIII b Hic q̃ri ſolet ſi peccatum omnino dimiſſum eſt a deo ꝑ cordis cõtritionẽ ex quo penitens votũ habuit ꝯfitendi: ꝗd poſtea dimittat ei a ſacerdote? Video em̃ quo viculo eũ ligat. ſ. tpalis pene: ſed non a quo eũ abſoluat. Et iḋo quero. Ante penitudinẽ quippe cordis aĩa rei maculã hꝫ ⁊ fetorẽ pcti: atq; eterne vltionis vinculo ligata exiſtit. Si ṽo añ cõfeſſionẽ ꝑ cordis contritionẽ deus ꝑ ſeipum ſine miniſterio ſacerdotis debitũ oĩno relaxat: ⁊ aĩam interiꝰ purgat a cõtagione et fetore peccati: quid ergo mũdat? ꝗd dimittit ſacerdos? vbi ſunt claues ille quas dñs tradidit petro ⁊ ſucceſſoribꝫ eius dicens. Tibi dabo claues regni celoꝝ: ⁊ quecũq; ligaueris ſup terrã erũt ligata ⁊ in celo: et quecũq; ſolueris ſup terrã erũt ſoluta ⁊c. Ut aũt ꝑmiſſa queſtio pleniꝰ explicari valeat: quaſi altiꝰ ducto rhete de his clauibꝫ ⁊ vſu earũ diſſeramus.

De clauibus. b

Claues iſte ſũt nõ corpales ſed ſpirituales. ſ. diſcernẽdi ſcientia ⁊ potẽtia iudicandi. i. ligandi ⁊ ſoluendi: qua dignos recipe: indignos debet excludere a regno eccleſiaſticus iudex. Qui ſicut habet ius ligandi: ita et ſoluendi: vñ Amb. Dñs par ius et ſoluendi eſſe voluit ⁊ ligandi: q̃ vtrũq; pari cõditione ꝑmiſit. Ergo qui ſoluendi ius nõ habet: nec ligandi habet. ⁊ infra. Certũ eſt ꝙ eccl'ie vtrũq; licet: hereſis vtrũq; non habet. Ius enim hoc ſolis ꝑmiſſum eſt ſacerdotibus Recte ergo eccleſia hoc ſibi vendicat: que veros ſacerdotes habet: hereſis vẽdicare nõ poteſt que veros ſacerdotes nõ habet.

De vſu clauium. c

Uſus vero haruꝫ clauium multiplex eſt: diſcernere ſcilicet ligãdos ⁊ ſoluẽdos ac deinde ligare vel ſoluere. Qui em̃ indignos ligat vel ſoluit ꝓpria poteſtate ſe priuat. id eſt. dignum priuatione ſe facit.

Si ſacerdos poteſt dimittere vel retinere peccata. d

Sed querit̃ vtruꝫ a pctõ ſoluere valeat ſacerdos. i. a culpa: vt culpe maculã abſtergat vel debitũ eterne mortis ſoluere valeat? Quidaꝫ arbitrati ſunt. cuꝫ pctõr dupliciter ligatus teneat̃ vt ꝑdictum eſt. ſ. mentis contagione ac cecitate: ⁊ debito future pene: alteruꝫ curari ꝑ deũ: alterũ ſolui ꝑ ſacerdoteꝫ. Patit̃ em̃ ꝑ pctm̃ quaſdaꝫ tenebras interiores ⁊ maculas a quibus niſi liberet̃ ꝓijciet̃ in tenebras exteriores. Cum autẽ liberat̃ ab his ſuſcitat̃ a morte peccati. Vñ apl's. Surge qui dormis ⁊ illuminabit te xpus. Solus em̃ chriſtus nõ ſacerdos aĩaꝫ reſuſcitat: ac pulſis tenebris interioribus ⁊ maculis eã illuminat ⁊ mundat q̃ anime faciem lauat Debitũ vero eterne pene ſoluere ꝯceſſit ſacerdotibꝫ. Quod in reſurrectione Lazari ſignatũ aſſerũt: quẽ xps prius ꝑ ſe interiꝰ viuificauit: deĩde foras exire iuſſit eumq; adhuc ligatũ ſoluere aplis ꝑcepit: quia vt aiunt ipe interius animã a caligine maculaq; pcti emundat: ſacerdotibus ṽo dedit vinculũ eterne mortis ſoluere. Alij ṽo dicunt ſolũ deũ nõ ſacerdotẽ debitum eterne mortis dimittere ſicut ⁊ aĩaꝫ interius ꝑ ſe viuificat: nec tñ diffidẽter ſacerdotibus traditã ptãtem pctã dimittẽdi ⁊ retinendi quibus dictũ eſt: quorũ remiſeritis pecca-

Opinio quorundam.

Aliorũ ſententia verior.

ta ⁊c̃. Sicut em̃ xp̃s retinuit ſibi ptã̃tẽ baptiſmi: ita ⁊ pnie. Et ideo ſicut interi⁹ gr̃a ſua aiam illuminat: ita ⁊ ſimul debitũ eterne mortis relaxat. Ipſe em̃ ꝑ ſeipm̃ peccata penitentiũ tegit: ⁊ tũc tegit qñ ad penaȝ nõ reſuat. Tũc ḡ tegit qñ debitũ pene ſoluit. Ꝗ aũt ipe tegat apte dicit Aug. exponens illũ locũ pſalmi. Quoꝝ tecta ſũt peccata .i. coopta ⁊ abolita. Si em̃ texit deus pctã̃: noluit aduertere. ſi noluit aduertere noluit animaduertere .i. punire: ſ ignoſcere. Ita ergo dicit a deo tecta vt deus non videat .i. eternalr̃ puniat. Uidere em̃ dei peccata ẽ ad penã imputare. Auertere aũt faciem peccatis. hoc eſt ea ad penam non

Hiero.

reſeruare. Itẽ Hierony. Quibus deus dimittit peccata tegit ne in iudicio reuelẽtur

Caſſiod.

Itẽ Caſſiodorus. Qui grauia habent peccata: alijs deus imputat: alijs ꝑ miſericordiam non imputat. Ex his aperte oſtenditur ꝙ deus ipe penitentem ſoluit a debito pene: ⁊ tunc ſoluit qñ intus illũinat inſpirando veram cordis cõtritionẽ. Cui ſen

Rõne vtr̃ ad ꝓbanduȝ qđ dicit.

tentie ratio ſuffragar̃ ⁊ autoritates atteſtã̃tur. Nemo em̃ vere compungir̃ de peccato: habens cor cõtritũ ⁊ humiliatũ: niſi in charitate. Qui autẽ charitatem habet: vita dignus eſt: nemo autẽ ſimul vita ⁊ morte dignus eſt. Non eſt ergo tunc ligat⁹ debito eterne mortis. Filius em̃ ire eſſe deſijt ex quo diligere et penitere cepit. Ex tũc ergo ſolutus eſt ab ira que non manet ſuper illum qui credit in chriſtum ſed ſuper illuȝ qui non credit. Nõ ergo poſtmodum per ſacerdotem cui confitetur ab ira eterna liberatur: a qua iam liberatus eſt per dominum ex quo dixit: confitebor. Solus ergo deus hominẽȝ interius mundat a peccati

Amb. autoritatibus ꝓbat idem.

macula: et a debito eterne pene ſoluit qui per ꝓphetam ait. Ego ſolus deleo iniquitates ⁊ peccata populi. Item Amb. Uerbum dei dimittit peccata: ſacerdos et iudex. Sacerdos quidem officium ſuum exhibet: ſed nullius poteſtatis iura exercet. Idem. Ille ſolus peccata dimittit: qui ſolus ꝑ peccatis noſtris mortuus eſt. Item Auguſ. Nemo tollit peccata niſi ſolus de

Aug⁹. contra Julianum.

us: qui eſt agnus tollens peccata mundi. Tollit aũt et dimittendo que facta ſunt et adiuuando ne fiant: ⁊ ꝑducendo ad vitaȝ: vbi omnino fieri nõ poſſunt. His alijſqȝ pluribus teſtimonijs docetur dominũ ſolum ꝑ ſe peccata dimittere: ⁊ ſicut dimittit quibuſdam ita ⁊ aliorum quorundam peccata retinet.

Ꝗđ ſacerdotes etiã̃ dimittũt peccata ⁊ tenẽt pctã̃ ſuo modo. e

Nec ideo tamẽ negamus ſacerdotib⁹ cõceſſam ptã̃teȝ dimittendi ⁊ retinẽdi peccata: cũ hoc veritas in

Aug. ſup Johannẽ.

euangelio apte doceat. Hinc Aug. ait. Eccleſie charitas que ꝑ ſpiritũſanctũ diffundir̃ in cordib⁹ eoꝝ qui ꝑticipes ſui ſunt peccata dimittit: eoꝝ ꝗ nõ ſunt tenet. Idẽ

In li. de penitentia.

Sacerdotes pñt ꝯfitentib⁹ ꝑcere: q̃bus em̃ remittunt remittit deus. Lazarũ eniȝ de monumento ſuſcitatũ obtulit diſcipulis ſoluẽdum: ꝑ hoc oſtẽdens ptã̃tem ſoluendi conceſſam ſacerdotibus. Dixit em̃. Ꝗđcunqȝ ſolue. ſuper. ter. erit ſol. ⁊ in celo ⁊c̃. hoc eſt Ego deus: ⁊ omnes celeſtis curie ordines ⁊ omnes ſancti in gloria mea laudã̃t vobiſcum ⁊ confirmant quos ligatis ⁊ ſoluitis Non dixit quos putatis ligare ⁊ ſoluere. ſed in quos exercetis opus iuſticie et miſericordie. Aliter autẽ vel alia opa veſtra in peccatores non cognoſco. Idem. Cum veraciter ad deum cõuerſo peccata dimittũr̃ ab eis dimittunr̃ quibus ipſe veraci ꝯuerſione cõiungir̃. Spiritusſanctus ea dimittit qui datus eſt omnibus ſanctis ſibi charitate coherentibus: ſiue ſe nouerint corporaliter ſiue nõ. Similiter cum alicui⁹ tenẽtur peccata: ab eis tenenr̃ a q̃b⁹ ille cordis prauitate diſiungitur ſiue notis corꝑaliter ſiue ignotis. Omeſ mali ſpũaliter a bonis ſeiũcti ſũt. Ecce hic dicit pctã̃ dimitti vel teneri a ſctis viris: ⁊ tñ ſpm̃ſctm̃ ea dimittere dic̃: ⁊ qđ maiori ꝯſideratiõe dignũ eſt idẽ etiã̃ dicit: ꝙ deus ꝑ ſe vel ꝑ ſctõs ſuos tñ dimittit pctã̃. Ait em̃ ſic. Sacr̃m gratie dat deus etiam per malos: ipſam vero gratiam non niſi per ſeipſum: vel per ſanctos ſuos. Et ideo remiſſionem peccatoꝝ vel ꝑ ſeipſum facit vel ꝑ ipſius colũbe membra quibus ait. Si cui dimiſeritis: dimittenr̃. Ecce qȝ varia a doctoribus tradunr̃ ſuper his: ⁊ in hac tã̃ta varietate ꝗđ tenẽdũ Hoc ſane dicere ac ſentire poſſumus: ꝙ ſolus de⁹ dimittit peccata ⁊ retinet: ⁊ tamen eccleſie cõtulit poteſtatem ligandi ⁊ ſoluẽdi: ſ aliter ipe ſoluit vel ligat: aliter eccl̃ia. Ipſe em̃ ꝑ ſe tñ dimittit peccatuȝ: quia ⁊ animã̃ mundat ab interiori macula: ⁊ a debito eterne mortis ſoluit.

Quomodo ſacerdotes ligã̃t vel ſoluunt a peccatis. f

Non autem hoc ſacerdotibus ꝯceſſit: quibus tñ tribuit poteſtatē ſoluendi ⁊ ligandi. i. oſtēdendi homines ligatos vel ſolutos. Vñ dñs leproſum ſanitati pri⁹ ꝑ ſe reſtituit: deinde ad ſacerdotes miſit quoꝝ iudicio oſtenderet̄ mundatus. Ita etiā Lazaꝝ iam viuificatū obtulit diſcipulis ſoluendum: qꝛ ⁊ ſi aliquis apud deū ſit ſolutus: nō tñ in facie eccleſie ſolutus habetur: niſi ꝑ iudicium ſacerdotꝭ. In ſoluendis ergo culpis vel retinendis: ita opatur ſacerdos euāgelicus ⁊ iudicat ſicut olim legalis in illis q̄ cōtaminati erāt lepra que peccatū ſignat. Vñ hiero. ſuper Mattheū vbi dñs ait Petro. Tibi dabo claues regni celoꝝ: ⁊ quodcūq̧ ligaueris ſup terrā erit ligatū ⁊ in celis: ⁊ quodcūq̧ ſolueris ſuper terrā erit ſolutum ⁊ in celis. Hunc inquit locū quidam nō intelligētes aliq̄d ſumunt de ſupcilio phariſeorum: vt dānare innoxios: vel ſoluere ſe putent noxios: cū apud deū nō ſnīa ſacerdotū: ſꝫ reorum vita querat̄. In leuitico ſe oſtēdere ſacerdotibus iubent̄ leproſi: quos illi non faciunt leproſos vel mūdos: ſed diſcernūt q̄ mundi vel immundi ſunt. Ita ⁊ hic apte oñdit̄ q̄ nō ſp ſequit̄ deus eccleſie iudiciū que ꝑ ſurreptionē ⁊ ignorantiam interdū iudicat. Deus aūt ſemꝑ iudicat ſꝫm veritatem. Et in remittendis vel in retinēdis culpis id iuris et officij habent euangelici ſacerdotes: qđ olim habebant ſub lege legales in curandis leproſis. Hi ergo peccata dimittunt vel retinent: dum dimiſſa a deo vel retenta iudicant ⁊ oſtendunt. Ponunt eñ ſacerdotes nomen dñi ſup filios iſrael ſed ipē benedicit vt dicit̄ in numeris. Hūc modum ligandi ⁊ ſoluendi Hieronym⁹ ſupra notauit.

hiero.

Ali⁹ modus ligādi ⁊ ſoluēdi. g

Ligant quoq̧ ſacerdotes dum ſatiſfactionē pnīe cōfitētib⁹ imponūt. Soluūt cū de ea aliq̄d dimittūt vel ꝑ eā purgatos ad ſacramentoꝝ cōmunionē admittūt. Quē moduꝫ ſupius Leo papa notauit. Scđm hunc modū dicūtur etiā ſacerdotes dimittere peccata vel retinere. Vñ ſuperius Aug⁹. dixit. Quib⁹ remittūt ⁊ remittit deus ⁊c̄. Opus eni iuſticie exercēt in peccatores cum eos iuſta pena ligāt: opus miſericordie: dum de ea aliquid relaxant vel ſacramentoꝝ cōmunioni conciliāt: alia opera in peccatores exercere nequeunt. Et notandū eſt quia quos ſatiſfactione penitentie ligant: eo ipō a peccatis ſolutos oſtēdunt: qꝛ non imponitur alicui ſatiſfactio penitētialis: niſi quem ſacerdos vere penitentē arbitratur. Alij nō imponit: ⁊ eo ipō peccatū retineri a deo iudicat. Q̄ aūt hoc ad claues ꝑtineat. Aug⁹ oſtēdit dicens: Fruſtrat claues eccleſie q̄ ſine arbitrio ſacerdotis pnīam agit: ſi ſine oris confeſſione criminis indulgētia impetratur. Eſt ⁊ alius modus ligandi ⁊ ſoluendi qui ꝑ excōicationē gerit̄ dū aliquis ſꝫm canonicā diſciplinā tertio vocatus ad emendationē manifeſti delicti ⁊ ſatiſfacere vilipendens: ſentētia eccleſie a loco orationis ⁊ ſacramentoꝝ cōione ⁊ fideliū cōſortio precidit̄ vt erubeſcat ⁊ pudore ſceleris cōuerſus peniteat: vt ſic ſpiritus ei⁹ ſalu⁹ ſit. Q̄ ſi penitentiā ꝓfitēs reſipuerit: negate cōmunioni admittit̄: ⁊ eccleſie recōciliatur. Hec eſt aūt eccleſie anathematizatio: hanc penā illis qui digne ꝑcellunt̄ infligit qꝛ gratia dei ⁊ ꝓtectio illis ampli⁹ ſubtrahit̄: ac ſibi ipſis relinquit̄: vt ſit eis liberū ruere in interitū peccati. In quos etiā maior diabolo ſeuiendi dat̄ ptās. Orationes q̧ eccleſie ⁊ benedictionū ac meritoꝝ ſuffragia eis nequaq̧ ſuffragari putant̄.

Aug. in li. de penitētia.

Quomodo ſꝫm hos modos intelligendum ſit illud. Quodcūq̧ ſolue. ⁊c̄. h

Scđꝫ hos ligandi ⁊ ſoluēdi modos quō verum eſt qđ dicit̄: Q̄ocūq̧ ſolueris ſup terram erit ſolutū ⁊ in celis: ⁊ quodcūq̧ ligaueris ſup terram erit ligatū ⁊ in celis ⁊c̄. Aliqñ eñ oſtēdūt ſolutos vel ligatos qui nō ſunt apud deuꝫ ⁊ pena ſatiſfactiōis vel excōmunicationis interdū indignos ligant vel ſoluūt: ⁊ indignos ſacramētis admittunt: ⁊ dignos admitti arcent. Sꝫ intelligēdū eſt hoc in illis quoꝝ merita ſolui vel ligari poſtulāt. Tūc eñ ſnīa ſacerdotis iudicio dei ⁊ totius celeſtis curie approbat̄ ⁊ confirmatur: cū ita ex diſcretione ꝓdit vt reoꝝ merita nō cōtradicant. Quoſcunq̧ ergo ſoluunt vel ligant adhibentes clauem diſcretionis reorum meritis: ſoluunt̄ vel ligant̄ in celis. i. apud deum: quia diuino iudicio ſacerdotis ſentētia ſic ꝓgreſſa approbat̄ ⁊ ꝯfirmat̄

Quos ergo ſm merita ſentētia eccleſie per cellit: ledit. ꝛ illi foris ſunt apud deū. Qui aūt nō meruit: ſententia eccleſie nō leditur niſi contemnat. Vñ Origenes. Exijt qͥs a veritate a fide: a charitate: ꝑ hoc exit ď caſtris eccleſie: etiam ſi epi voce nō abijciat̃ ſicut ecōtra aliquis nō recto iudicio foras mittit̃. Sʒ ſi nō egit vt mereret̃ exire: nihil ledit̃. Interduʒ eñ qui foras mittit̃ intus eſt: ꝛ qui foras eſt: intus videtur retineri.

Origenes ſuper leuiticum

Ecce qualis ꝛ q̄tus eſt vſus apoſtolicarum clauium. Jam oſtenſum eſt ex parte qualiter ſacerdotes dimittūt peccata vł teneāt: ꝛ tñ retinuit ſibi deus quādā ſingularem poteſtateʒ dimittendi vel retinendi. q: ipſe ſolus ꝑ ſe debituʒ eterne mortis ſoluit ꝛ animā interius purgat.

Que ſint interiores tenebre ꝛ interior macula. i

Hic querit̃ que ſit illa macula ꝛ q̄ ſint ille tenebre interiores: a quib⁹ deus interius animā purgat: cum veraʒ pniam immittit? De tenebris ꝛ interiori caligine ſatis facile eſt et intelligere et reſpōdere. Cum eñ quis mortaliter delinquit ꝛ gr̃a virtutis ꝑuatur ſi qua ꝑceſſit: ꝛ naturaliū bonorum eliſionē patit̃: vñ ꝛ intellectus obtundit̃ ꝛ totus hō interior obtenebrat̃: ꝛ ita quaſi caligine quadā mens obuoluit̃: que caligo peccati pena ē. Hāc ṽo deus pellit cū pniam immittit ꝑ quam ꝑdita bona reſtituit: ꝛ viciata reparat. Vñ ꝓpheta. Nebulam ſicut cinerem ſpargit. Sed que eſt macula peccati a qua animaʒ lauat. Ecce eñ quis voluit facere homicidium ꝛ patrauit: quo patrato deſinit tam velle q̄ȝ facere: nōdum tñ vere ꝛ humiliter penitet: nec confiteri ꝓponit. Que ğ remāſit in anima illius macula? Mala voluntas quidem fuit macula illius anime: ſʒ illa tranſit. Macula etiā eſt ſi penitere cōtemnit ſed hoc eſt peccatum aliud a precedēti. Que ğ macula remāſit a qua ipe in penitētia purgatur? Polluta quidem eſt anima quouſqȝ peniteat: ſicut erat dum in ea praua erat volūtas. Sicut eñ qui tangit morticinū vel aliud immūdum: ita pollut⁹ eſt poſt tactum quouſqȝ lauatur: ſicut fuit dū tangeret: ita poſt actuʒ peccati ita polluta remanet anima ſicut fuit in ipo actu peccati: quia ita eſt lōge a deo per diſſimilitudinem qui eſt vita ꝛ mundicia mentis: ſicut fuit dum peccatum ageret. Ipa ergo diſſimilitudo que ineſt anime ex peccato: ꝛ eſt a deo elongatio: anime macula intelligit̃ a qua purgatur in penitētia. Hoc autem ſolus deus facit: qui ſolus ſuſcitat animaʒ ꝛ illuminat: quod ſacerdotes nequeunt qui tamen medici ſunt animarum. Unde propheta. Nunquid medici ſuſcitabunt ꝛ cōfitebuntur tibi: quod exponens Aug. ait. Boni doctores recte medici dicūt̃: qui viuentes curare miniſterio poſſunt: ſed non mortuos ſuſcitare. Sola eñ dei gratiā reuiuiſcunt.

Iſta ē diſtinctio. xviij. hui⁹ quarti libri. In qua magiſter poſtq̄ȝ determinauit de penitentia q̄tū ad eius ꝑtes. Hic aūt cōſequēter determinat de poteſtate miniſtroꝝ hoc ſacramētū diſpenſantiū. Et circa hoc tria facit. Primo eñ numerum clauiū: ꝛ in quo eoꝝ vſus cōſtat ꝓponit. Scd̃o quō ſolus deus peccata dimittat ſubdit. Tertio etiā modum quo ſacerdotes ligant ꝛ ſoluunt adiungit. Primuʒ q̄dem facit a principio diſtin. vſqȝ ibi. Sed queritur vtrū a pctis. Scd̃m vſqȝ ibi. Nō aūt hoc ſacerdotibus. Tertiū ṽo ab inde vſqȝ ad finē diſ. In ſpeciali ſn̄ia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionib⁹ quarū prima eſt hec: Claues he ſacerdotibus conceſſe ſunt ſcia diſcernendi: ꝛ ſpiritualis potētia iudicādi. Hāc eñ ꝓpoſitionē magiſter inſinuans querit. Cū in ſola contritione cum ꝓpoſito confitendi dimittat̃ peccatū q̄tum ad maculam ꝛ reatum pene añ ꝯfeſſionē ſacerdoti factaʒ: quid ergo dimittit ſacerdos in ſua abſolutione: ꝛ quid etiam virtus clauiū opetur. Poſtea aūt magiſter determinat quid ſit virtus clauiuʒ ꝛ dicit: ꝙ ille claues nō corpaliter ſʒ ſpiritualiter intelligende ſunt et nihil aliud ſunt q̄ȝ ſcientia diſcernendi: ꝛ potentia iudicandi: q: iudex eccleſiaſticus habet dignos recipere: ꝛ indignos excludere a regno dei. i. ab eccleſia vel ſacramentoꝝ ꝑceptiōe: vbi etiā ſubdit ꝙ vis ligādi ſil'r ꝛ vis ſoluēdi ſacerdotibus eccleſie cōpetit ꝛ non hereticis. Poſtea etiam dicit ꝙ vſus clauium in duob⁹ cōſiſtit. ſ. in diſcernēdo ligandos ꝛ ſoluendos: ꝛ etiaʒ in ligādo ligādos ſimiliter ꝛ in diſſoluendo ligatos. Scd̃a ꝓpoſitio ē hec. Solus deus maculā culpe abſtergit ꝛ a debito mortis eterne abſoluit. Hanc eñ ꝓpoſitionē magiſter inſinuans querit quid opet̃ ſacerdos in abſoluēdo a peccato: vtrū ſcʒ culpā vel etiā penā tollere poſſit. Tangit autē magiſter circa hoc duas opiniones Quibuſdaʒ videt̃: ꝙ deus animā ſuſcitat a morte et ſacerdos remittit reatū pene. Vñ ꝛ dñs Lazarū prius ſuſcitauit ꝛ viuificauit: ꝛ poſtea apl'is ſoluēdum reliquit. Alijs vero videt̃ ꝙ ſolus deus ſicut animā viuificat interius tollēdo culpā ſic ꝛ reatū pene eterne relaxat. Tamē ſacerdotibus tradita eſt poteſtas dimittendi pctā ꝛ retinendi. ſicut eñ deus ſolam poteſtatē baptiſmi ſibi retinuit ita ꝛ pnīe. Et hanc ſententiam approbat magiſter tanq̄ȝ rationabilē: ſil't eñ cū culpa pena dimittit̃: ꝛ nemo vere ꝯterit̃ niſi hō q̄ eſt in charitate: qui aūt charitatē hʒ dignus eſt vita eterna: ꝛ non pena eterna vel morte: ꝛ ideo de⁹ q̄ dimittit culpā etiā dimittit penā Quod autoritatibus ſanctoꝝ confirmat. Poſtea dicit ꝙ nō obſtante ꝙ ſolus deus dimittit pctā: verūtñ eſt ꝙ etiā ſacerdos hʒ ptātem dimittendi ꝛ retinendi peccata aliquid operatur ꝑ iſtā ptātem: q: pctā dimittit ꝛ retinet: qđ pluribus autoritatibus cōfirmat. Poſtea dat vnū modū quo ſacerdotes dicunt̃ ligare ꝛ ſoluere dicēs: ꝙ de⁹

ꝑ ſe dimittit culpã mundando aĩam a macula culpe. ⁊ ſoluendo debitũ pene eterne. Sacerdotes ꝟo dimittunt ⁊ ſoluunt omiſſionẽ factã vel nõ factã manifeſtãdo ⁊ oñdendo. Uñ dñs prius ⁊ ꝑ ſe leproſis ſanitatẽ reſtituit. Deinde ad ſacerdotes miſit quorum iudicio oſtenderent̃ mũdati. Unde ⁊ ſi aliq̃s apd̃ deum eſt abſolutus: nõ tñ in facie eccl̃ie abſolut⁹ habetur niſi ꝑ iudiciũ ſacerdotis. Uñ ſicut ſacerdos legalis lepꝛam nõ mundauit: ſed inter mundos ⁊ imundos diſcernebat: ita ſacerdos euãgelij pctã ñ dimittit: ſed vtrũ dimiſſa ſint iudicat ⁊ oñdit. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Sacerdotes ligãt cũ ſatiſfactionẽ imponunt pnĩe. Tũc ꝟo ſoluũt cũ de ea aliq̃d dimittũt ⁊ purgatos ad ſacroꝝ cõmunionẽ admittũt. Hãc magiſter inſinuãs ꝯtinuat ṗdicta. ſ. ponẽdo ſcd̃z modũ quo ſacerdotes dicunt̃ ligare inq̃tũ penã ſatiſfactoriã penitentib⁹ imponũt. Soluere ꝟo dicunt̃ qñ aliquid de ſatiſfactione debita releuant ⁊ purgatos ad ſacramentoꝛũ cõmunionẽ admittũt ⁊ ſic eccl̃ie recõciliant. In pꝛimo exercent opus iuſticie. In ſecũdo opus miſcdie: eo ꝙ ligãt ad ſatiſfactoꝛiã penã ⁊ peccatoꝛẽ ſolutũ oſtẽdunt q: nulli pena ſatiſfactoria imponitur niſi ei quẽ ſacerdos vere penitentẽ arbitrat̃. Q̃ aũt penã imponere ad claues ꝑtineat oñdit ꝑ beatum Augu. qui dicit ꝙ pnĩa ſine arbitrio ſacerdotis fruſtrat̃: ⁊ contemptibiles claues eccleſie facit: et ꝙ ſine vocali cõfeſſione ſuppoſita mentali indulgentia haberi nõ põt. Poſtea ponit tertiũ modũ quo ſacerdotes ſoluũt ⁊ ligant ꝑ excõmunicationez. Tunc eñi quis hoc mõ ligat̃ dũ tertio vocatus ad emendationẽ manifeſti delicti ⁊ ſatiſfactionẽ vilipendens ꝑ ſniam eccl̃ie a loco oꝛonis ⁊ ſanctoꝝ cõmunione ⁊ a ꝯſoꝛtio fideliũ ṗſcidit̃ vt erubeſcat ⁊ pudoꝛe ſceleris cõuerſus peniteat. Tũc ꝟo ſoluit̃ qñ pnĩam ꝑſtitẽs cõmunioni admittit̃ ⁊ eccl̃ie recõciliat̃: ꝑ hãc aũt excõmunicationẽ hec infligit̃ pena: ⁊ gr̃a diuina ⁊ ꝓtectio homini ſubtrahit̃ angelica. vt derelict⁹ liberius in pctm̃ cadat: diabolo etiã poteſtas in talẽ hominẽ datur: oꝛationes eccleſie illi non ꝓdeſſe putant̃. Poſtea querit quõ ſm̃ hos modos tres ligandi ⁊ ſoluẽdi veꝝ ſit ꝙ dominus dicit illa in celis eſſe ſoluta ⁊ ligata que in terris ſacerdotes ligauerũt ⁊ ſoluerunt cum tamẽ ipſi quãdoq; ligatos ⁊ ſolutos oſtendant qui non ſunt abſoluti coꝛam deo etiam ṗdictoꝛũ modoꝛum trium: ipſi etiam interdum indignos ligant ⁊ ſoluunt. Et reſpondet ꝙ intelligendum eſt ꝙ tũc ſolutio ⁊ ligatio ſacerdotũ diuino iudicio appꝛobatur quando clauis diſcretionis adhibita fit ſm̃ exigentiam meritoꝛum. Quando autez ſacerdos in iudicãdo errat tunc qui ligatur apud deum iudicem ligat⁹ non habetur niſi eccleſie ſentẽtiã cõtemnat. Et ſimiliter dicenduz eſt de ſolutione. Unde ſm̃ Oꝛige. Interdum qui foꝛas mittitur intus eſt: ⁊ qui foꝛas ẽ interius retineri videt̃. Ultimo occaſione hui⁹ querit que ſit illa macula ⁊ que ſint ille interioꝛes tenebꝛe: a quibus de⁹ animã purgat cum penitẽtiam immittit. Et reſpondet q̃tum ad maculaz que remanet in anima: ꝙ illa non ſit mala voluntas: quia illa tranſiuit: nec pnĩe contemptus. q: ille eſt nouũ peccatum ſed diſſimilitudo et elongatio a deo que tanq̃ macula ineſt anime a qua purgat̃ ꝑ penitentiã: q̃tuz vero ad tenebꝛas interioꝛes reſpondendo dicit: ꝙ hominis moꝛtaliter peccãtis intellectus obtenebꝛat̃ ⁊ naturalia vitiant̃ ⁊ gratia dei pꝛiuat̃: ṗuatio ergo gratie dei ⁊ deterioꝛatio bonoꝛũ naturaliuz eſt interioꝛ mentis caligo a quib⁹ oĩbus curat̃ ꝑ pnĩam. Addit etiaz ꝙ ſacerdotes ſunt ſicut medici aĩaꝝ: medici autẽ pñt viuentes curare: ſed nõ pñt moꝛtuos ſuſcitare: ſic ſacerdotes in miniſterio curãt: ſola aũt gratia dei viuificat. Et tñ in ſpeciali.

Quando hec claues dantur et quibus. a

Poſtquã oſtẽ- DI.XIX.

ſum eſt que ſint claues apl̃ice ⁊ quis earuz vſus: ſupeſt inueſtigare qñ iſte claues dent̃ ⁊ quibus? Dant̃ he claues ꝑ miniſterium epĩ alicui in ꝓmotione ſacerdotij. Cuz eñi recipit oꝛdinẽ ſacerdotalẽ: ſimul ⁊ has claues recipit. Sed nõ videtur ꝙ omnes vel ſoli ſacerdotes has claues habeant: q: pleriq; añ ſacrã oꝛdinationẽ ſciẽtiã diſcernendi habent. Plures poſt cõſecrationẽ ea carent. Sane dici põt: ꝙ alterã clauiũ iſtarũ id eſt. ſciẽtiã diſcernendi nõ habẽt omnes ſacerdotes: vnde dolẽdũ eſt atq; lugendũ. Multi enim lz indiſcreti atq; ſcientie qua eminere debent expꝛtes: ſacerdotij graduz recipe ṗſumunt: vita ⁊ ſcĩa eo indigni: qui nec añ ſacerdotiũ nec poſt ſciẽtiã habẽt diſcernendi: qui ligandi ſint vel ſoluẽdi. Jõ q; illã clauem in conſecratione non recipiunt: q: ſemꝑ ſcientia carent. Qui ꝟo añ ſacerdotiuz ſciẽtia diſcernendi ṗditi ſunt: lz habeãt diſcretionẽ: non tñ in eis eſt clauis q: nõ valent ea claudere vel aperire. Jõq; cũ ꝓmouet̃ in ſacerdotẽ: clauẽ diſcretiõis recte dicit̃ accipe: q: ⁊ ante habita diſcretio auget̃: ⁊ fit in eo clauis: vt ea iã valeat vti ad claudendũ vel aperiendum.

Q̃ non oĩs ſacerdos alterã clauẽ hz. ſ. ſcientiam diſcernendi.

Si alteram clauem omnes habeant ſcilicet potentiam ligandi ⁊ ſoluendi. b

Cũq; iam conſtet nõ oĩes ſacerdotes illas duas claues habere: q: ſcientia diſcernendi pleriq; carent de altera. i. potentia ligandi ⁊ ſoluendi q̃ritur: vtrũ omnes ſacerdotes eam habeant? Quidam enim hanc poteſtatez putãt illis ſolis eſſe ꝯceſſam: qui doctrinam ſimul ac vitam apoſtoloꝛũ ſeruant. Illas enim claues pꝛomiſit dominus Petro ⁊ imitatoꝛibus eius tantũ: vt aiunt. Qui etiam autoꝛitatibus vtuntur in munimentum ſue opinionis. Hoc enim dicũt Auguſtinũ ſenſiſſe vbi ſupius ait. Remiſſionem peccatoꝛũ vel ꝑ ſeipm̃ facit deus vel ꝑ columbe menbꝛa. Dicit etiam idẽ peccata dimitti vel teneri a ſanctis. Idẽ ſup Exodum vbi de lamina aurea legitur. Erat autem lamina aurea ſemꝑ in fronte ſacerdotis. Hec inquit

Augu. in lib. de baptiſmo.

ſignificat fiduciam bone vite: quā qui ve-
re ꝑfecteq; nō ſignificatiōe ſed veritate ſa/
cerdos habet ſolus poteſt auferre peccata
Item Greg⁹. Illi ſoli habent in hac carne
poſiti poteſtatē ligādi ⁊ ſoluendi ſicut ſan
cti apoſtoli: qui illorum exempla ſimul cū
doctrina tenent. Itē ex dictis Orige. Hec
poteſtas ſoli Petro conceſſa eſt ⁊ imitato
ribus Petri. Nam quicunq; veſtigia pe/
tri imitant̄: habent recte ligandi et ſoluen/
di poteſtatē. His alijſq; teſtimonijs inni/
tunt̄ qui aſſerūt poteſtatem ligandi ac ſol/
uendi illis ſolis conceſſam ſacerdotibus q̄
vita ⁊ doctrina pollent ſicut apoſtoli.

Grego. in tractatu euangeliorum.

Aliorū ſentētia verior. c

Alijs aūt videtur

quod ⁊ mihi placere fateor: cunctis ſacer-
dotibus hanc clauem dari. ſ. ligandi ⁊ ſol-
uendi: ſed nō eā recte ac digne habent: niſi
qui vitā ⁊ doctrinam apoſtolicam ſeruāt.
Nec ꝑmiſſe autoritates malos ſacerdotes
hanc poteſtatem negant habere: ſed illos
ſolos digne ac recte hac poteſtate vti ſigni
ficant: qui prediti ſunt vita ⁊ doctrina apo
ſtolica: q᷑ ſoli ipſorum apoſtolorū imitato
res digne recteq; poſſunt ligare ⁊ ſoluere.
Et per dominū tm̄ vel ꝑ ſanctos ī quibus
habitat ſpiritusſanctus digne ⁊ recte fit re-
miſſio vel retētio peccatorum. Fit tamē et
ꝑ illos qui ſancti nō ſunt: ſed nō digne vel
recte. Dat enī deus benedictionem digne
poſcenti etiam ꝑ indignū miniſtrū. Q᷑ ve
ro hanc poteſtatem habeant omnes ſacer-
dotes. Hiero. teſtatur ſuꝑ illum locū euan
gelij: vbi dn̄s dixit Petro. Tibi dabo cla/
ues regni celorum ⁊c. Habent inquit ean/
dem iudiciariam poteſtatem alij apoſtoli.
Habet ⁊ omnis eccleſia in epiſcopis ⁊ pre
ſbyteris. Sȝ ideo Petrus eam ſpecialiter
accepit: vt omnes intelligant ꝙ quicunq;
ab vnitate fidei ⁊ ſocietate eccl'e ſe ſepara-
uerit: nec a peccatis ſolui nec celum poteſt
ingredi. Item ꝙ ſacerdos etiam ſi malus
ſit gratiam tamen tranſfundit ꝓ ſue digni/
tatis officio. Aug. oſtendit dicens. Dictū
eſt a dn̄o in numeri ad Moyſen ⁊ Aaron
ſacerdotes: vos ponite nomen meū ſuper
filios iſrael. Ego dominus benedicam eos
vbi gratiā traditio per miniſterium ordi-
nati tranſfundat hominibus. nec volūtas
ſacerdotum obeſſe vel prodeſſe poſſit: ſed
meritum benedictionem poſcētis. Quan-
ta autem ſit dignitas ſacerdotalis officij ⁊

Q᷑ oēs ſacerdotes habeāt ptātem ligādi ⁊ ſoluendi cōfirmat.

Q᷑ etiā ꝑ indignos trāſfundit̄ grā dignis Aug⁹. in li. q̄ſtionū noui et vete. teſta.

ordinis hinc aduertamus. Dictum eſt de
nequiſſimo Caypha inter cetera. Hoc au-
tem a ſemetipō non dixit: ſed cum eſſet pō-
tifex anni illi⁹ prophetauit: per quod oſtē
ditur ſpiritū gratiarum non ꝑſonam ſequi
digni vel indigni: ſed ordinem traditionis
vt q̄uis aliquis boni meriti ſit: non tamē
poſſit benedicere niſi fuerit ordinatus: vt
officij miſteriū exhibeat: dei autē eſt effe-
ctum tribuere benedictionis. Hinc euidē/
ter oſtenditur ordo non priuari poteſtate
tribuendi gratiā ob miniſtri indignitatē.
Huic tamen Auguſtini ſententie videt̄
obuiare quod ait Eſicius. Sacerdotes in
quit nō ꝓpria virtute benedicūt: ſed quia
figuram chriſti gerunt: ⁊ ꝓpter eum qui in
ipis eſt plenitudinem benedictionis tribu
unt: nec ſolum is qui ſacerdotium ſortitus
eſt: ſed quicunq; chriſtū in ſeipſo habet ⁊
eius figuram gerit: per cōuerſationē bonā
ſicut Moyſes: idoneus eſt vt benedictio
nem preſtet. Ecce hic habes ꝙ non ſolū ſa
cerdos ſed omnis in quo chriſtus habitat
benedictionē preſtat. Sed alia eſt benedi-
ctio que ſolis ſacerdotibus congruit. alia
que ab hominibus bonis cōmuniter exhi
betur. Deniq; illi ſacerdotes in quib⁹ chri
ſtus habitat benedictionis plenitudinem
tribuere dicuntur: nō quia ſoli illi tranſfun
dāt gratiam: ſed quia illi ſoli licite ⁊ digne
id agunt: nec ſubditos mala vita ſacerdo-
tis ledit ſi bona faciunt que ille dicit. Vn/
de Grego. Multi dum plus vitam ſacer-
dotū q̄ ſuā diſcutiunt: in erroris foueam
dilabuntur minus cōſiderantes ꝙ nō eos
vita ſacerdotū lederet: ſi humiliter bonis
ſacerdotum admonitionibus aurem acco/
modarent.

Eſicius ſuꝑ leuiticum.

De hoc quod ſcriptū eſt in Malachia. Maledicā benedictionibus veſtris. d

Premiſſe vo ſentē

tie qua dicitur etiam ꝑ mali ſacerdotis mi-
niſterium tranſfundi gratiam benedictio/
nis videtur obuiare quod dominus ꝑ ma
lachiam ꝓphetam malis ſacerdotib⁹ com
minatur. Maledicam benedictionib⁹ ve
ſtris. Et alibi. Ve his qui viuificant ani/
mas que non viuūt: ⁊ mortificant animas
que non moriūtur. Si enim maledicit do/
minus benedictionibus eorum: ⁊ ſi anime
quas viuificant non viuunt: quomodo ꝑ

eos gratia benedictionis tranſfundit? Sꝫ illud capitulum Maledicā ⁊c. quidā referunt ad hereticos: qui ab eccleſia preſciſi ſunt: ⁊ ad excōmunicatos quorum benedictiōes fiunt maledictiones: his qui eorum ſequuntur errores. Illud vero alterum. ſ. viuificant ⁊c. ſuper oīes illos ſacerdotes exponunt: qui abſqꝫ claue ſcientie ⁊ forma bone vite pſumunt ligare vel ſoluere Sed nullus officio ſacerdotis vti debet niſi immunis ſit ab illis que in alijs iudicat: alioquin ſeipm̄ condemnat.

Qualis debet eſſe iudex eccleſiaſticus. e

Aug. in li. de penitētia.

Qualem aūt oporteat eſſe qui aliorū iudex conſtituit. Aug⁹ deſcribit ita dicens. Sacerdos cui omnis offertur peccator ante quem ſtatuitur omnis languor: in nullo eorꝫ ſit iudicandus que in alio iudicare eſt pmptus. Judicās eīn alium qui eſt iudicandus: cōdemnat ſe ipm̄. Cognoſcat ergo ſe ⁊ purget i ſe quod alios videt ſibi offerre: caueat vt a ſe proiecerit quicquid in alio damnoſum reperit. Animaduertat: ꝙ qui ſine peccato eſt: primus in illam lapidē mittat. Ideo eīn liberauit peccatricem: q: non erat qui iuſte pijceret lapidē. Quomodo lapidaret qui ſe lapidādum cognoſceret? Nullus eīn erat ſine peccato in quo intelligitur omnes fuiſſe reos. Nam venialia remittebantur per cerimonias Si qd̄ ġ in eis pctm̄ erat criminale erat In hoc ergo patentiſſimū eſt crimen ſacerdotum ⁊ deteſtabile: qui non prius ſe iudicant ⁊ alios alligant. Caueat ſpiritualis iudex ſicut non cōmiſit crimen nequicie: ita nō careat munere ſciētie. Oportet vt ſciat cognoſcere ḋcquid debeat iudicare Judiciaria eīn poteſtas hoc poſtulat vt quod debet iudicare diſcernat. Diligēſ ergo iueſtigator ſapiēter interroget a peccatore quod forſitan ignorat vł verecūdia velit occultare. Cognito vero crimine: varietates eius non dubitet inueſtigare: ⁊ locum ⁊ tempus ⁊ cetera que ſupradiximus quibus cognitis aſſit beniuolus: paratus erigere et ſecū onus portare: ⁊ habeat dulcedinem in affectione: diſcretionē in varietate: doceat pſeuerantiā. Caueat ne corruat: ne iuſte perdat iudiciariam poteſtatem

Nota. nā venialia h̄ dicit et criminalia ſm legē vt venialia putabāt ꝗ p cerimonialia dimittebātur ſine morte vel mutilatōe crimīalia que mortē vel mutilationē inferebant.

Et ſi enim penitētia poſſit ei acquirere gratiam: non tamē mox reſtituat in poteſtatē pmā. Et ſi Petrus poſt lapſum reſtitutus fuerit ⁊ ſepe lapſis ſacerdotib⁹ reddita ſit dignitatis poteſtas: non tamen eſt neceſſe vt omnibus cōcedatur quaſi ex autoritate. Inuenitur autoritas que ꝯcedit ⁊ quaſi imperat. Inuenit̄ autoritas alia que nō concedit: ſed vetat que ſcripture non repugnant ſed cōcordant. Cum eīn tot ſunt qui labuntur vt priſtinam dignitatem ex autoritate defendant: ⁊ quaſi vſum peccandi ſibi faciant: recidenda eſt ſpes iſta. Si vero locus eſt vbi iſta non concurrant: reſtitui poſſunt qui peccant. Ex his ſatis ppenditur qualis debeat eſſe ſacerdos qui alios ligat ⁊ ſoluit: diſcretus ſcilicet ⁊ iuſtus: alioquin mortificat ſepe animas que non moriuntur: ⁊ viuificat que non viuunt: ⁊ ita incidit in maledictionis iudicium. Illud autem Malachie ſcꝫ maledicam benedictionibus veſtris: ſiue ſup hereticos tantuꝫ et excommunicatos: ſiue ſuper omnes ſacerdotes qui vita ⁊ ſcientia carentes benedicere preſumunt: dictum accipiatur: ſic intelligi poteſt: maledicam benedictionibus veſtris. id eſt. his que in eis bn̄dictionib⁹ poſſidetis: quia faciam ea cedere vobis in maledictionem non in benedictionē: quia ⁊ ſi benedicūt ſanctis: non hoc faciunt ex vero corde: ⁊ ideo eorū benedictio eis vertitur in maledictionē. Vel maledicam benedictiōibus veſtris. id eſt. quod a vobis benedicitur: a me erit maledictuꝫ: quia benedicunt inique agentib⁹ adulāturqꝫ peccantibus: dūmodo diuites ſint.

Iſta eſt diſtinctio. xix. hui⁹ quarti libri. In qua magiſter poſtꝙ oſtendit poteſtatem clauium ſm ſe. Hic conſequenter determinat quorū ſit habere claues. Et circa hoc tria facit. Primo eīn oſtendit quibus ⁊ quando claues dantur. Secundo quomodo habentes claues ſe virtutibus ornare tenentur. Tertio quorum benedictiones ſuſcipiētib⁹ plus ſuffragentur. Primum quidem facit a principio diſtinctionis vſqꝫ ibi. Alijs autem videtur. Secundum ab inde vſqꝫ ibi ſcꝫ ad quintum capitulum: qd̄ incipit. Qui vero hanc poteſtatē. Tertiū vſqꝫ ad finem diſtin. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus propoſitionibus quarum prima eſt, hec. Quāuis non magiſter tamen omnes doctores dicunt: ꝙ vtramqꝫ clauem omnes ſacerdotes in cōſecratione recipiunt. Hanc magiſter inſinuans proponit pmo ꝙ poſt predicta conſiderandum eſt quando ⁊ quib⁹ dantur claues. Et ſubdit ꝙ claues dantur p miniſterium epiſcopi in promotione ſacerdotij: ſimul eīn cū quis recipit ordinē ſacerdotij recipit ⁊ claues. Poſtea obijcit in contrarium quantū ad clauem ſcientie

quam nec ſolum ſacerdotes habere videtur: plures
enim nō ſacerdotes ſcientiam diſcernendi habent ⁊
multi ſacerdotes ea carent. Et reſpondet ꝙ hāc cla
uem ſcȝ que eſt ſcientia diſcernendi nō omnes ſacer
dotes habēt. Unde qui ſcientiam non habent in con
ſecratione hanc clauem nō recipiunt: ſacerdotes ve
ro ꝗuis ſcientiam diſcernendi habere poſſunt: non
tamen dicuntur habere clauem: quia nō poſſunt ea
claudere vel aperire: ſed quando tales ad ſacerdo-
tium promouentur dicuntur claues diſcretionis re-
cipere: quia ante etiā habita ſcientia habentur ⁊ ſic
fit in eo clauis ad claudēdum vel aperiendum: ⁊ ſic
ſoli ſacerdotes habent clauē. Poſtea querit de cla-
ue potentie. vtrum omnes ſacerdotes eam habeāt.
Et ponit opinionem quorundam dicentium ꝙ non
omnes eam habent: ſed ſolum imitatores doctrine
ſimul ⁊ vite apoſtolice: qđ autoritatibus confirmat
Secunda propoſitio eſt hec. Qui vult alios ſoluere
vel ligare debet ſe virtutibus prius adornare. Hāc
magiſter ponens narrat ſecūdam opinionem de cla
ue potentie quam magiſter approbat: que eſt ꝙ om
nes ſacerdotes eaȝ habent ⁊ non habent eam recte
bene ⁊ digne: niſi qui doctrinam ⁊ vitam apoſtolicā
ſeruant: propter quod autoritates quas prima opi-
nio pro ſe inducit non negat malos ſacerdotes ha-
bere clauem potentie: ſed dicunt ſolū digne vti poſ-
ſe eis qui ꝑditi ſunt doctrina ⁊ vita apoſtolica. Po-
ſtea approbat hanc opinionē pluribꝰ autoritatibus
ſanctorum. Tertia propoſitio eſt hec. Alia eſt bene
dictio que ſolum conuenit ſacerdotibus. et alia que
ſcȝ iuſtis exhibetur hominibꝰ. Hanc eīm propoſitio
nem magiſter inſinuans obijcit contra predicta qua
dam autoritate qua dicere videtur ꝙ omnes ſancti
viri benedicere habent: ⁊ non ſolum ſacerdotes: cu
ius oppoſitum predictum eſt in quadam autoritate.
Et reſpondet ꝙ alia eſt benedictio que fit ex merito
ſanctitatis: que quidem benedictio omnibus homi-
nibus congruit: ⁊ alia eſt benedictio que fit ex auto-
ritate ordinis que ſolum competit ſacerdotibꝰ: quā
ſi omnes ſacerdotes habeant: ſoli tamen boni ſacer
dotes dicuntur eam habere ꝗ ea recte vtūtur. Sub
dit autem ꝙ mala vita ſacerdotum ſubditos non le
dit: ſi bona faciunt que ipſe dicit. Unde etiam nō de
bent ſubditi vitam ſacerdotis multū diſcutere. Po-
ſtea enim aliter obijcit contra dicta: quia enim domi
nus per prophetam cōminatur malis ſacerdotibus
ꝙ maledicturus ſit benedictionibus eorum: ⁊ ſpeci-
aliter illis ſacerdotibus qui viuificant animas que
non viuunt ⁊ mortificant animas que non moriunṫ.
Poſtea quidem ſoluit et dicit ad hoc ſm quoſdam:
ꝙ illa intelliguntur de ſacerdotibus preſcitis ab ec-
cleſia vel etiaȝ de illis ſacerdotibus qui ſine ſcientia
bona vita preſumunt ſoluere ⁊ ligare. Debet enim
ſacerdos immunis eſſe ab omnibus his que in alio
iudicat. Poſtea etiā occaſione huius īducit quaſdā
autoritates quibus oſtenditur qualis debet eſſe ſa-
cerdos qui ſoluit ⁊ ligat. Debet enim ſacerdos ille
eſſe iuſtus in vita ⁊ ſimiliter diſcretus in ſcientia. Ul
timo ꝗdem ponit expoſitionem illꝰ Malachie. Ma
ledicam benedictiōibus veſtris ſm beatum Grego-
rium duplicem. Prima quidem eſt ꝙ benedictio ma
lorum ſacerdotum eis conuertatur in maledictionē
Secunda quidem eſt ꝙ multis inique agentibus be
nedicunt mali ſacerdotes adulando illis quos deus
nō benedicit. Et tm̄ in ſpeciali.

De his qui in fi- ne penitent. a

ſ Ciendū eſt
etiā ꝙ tempꝰ pnie eſt vſq; in
extremū articulum vite. Un̄ DI.XX.
Leo papa. Nemo ē deſperā Leo papa.
dus dū in hoc corpore cōſtitutus ē: qꝛ nō-
nūꝙ qđ diffidētia etatis differṫ: ꝯſilio ma
turiore ꝑficiṫ. Aug. tm̄ de pniam differenti
bus ita ſcribit. Si ꝗs poſitꝰ ī vltima neceſ Auguſti.
ſitate voluerit accipere pniam ⁊ accipit: ⁊
mox reconciliatur ⁊ hinc vadit: fateor vo
bis nō illi negamꝰ qđ petit: ſed non ꝑſumi
mus: qꝛ bn̄ hinc exit. Si ſecurꝰ hinc exierit
ego neſcio. Penitentiā dare poſſumꝰ: ſecu
ritatē vo nō. Nunꝗd dico dānabiṫ? ſʒ nec
dico liberabitur. Uis ergo a dubio libera
ri: age pniaȝ dū ſanus es. Si ſic agis dico ti
bi qꝛ ſecurꝰ es: qꝛ pniam egiſti eo tpe quo
peccare potuiſti. Si vis agere pniaȝ qn̄ iā
peccare nō potes: peccata te dimiſerūt: nō
tu illa. Item. Due res ſunt: aut ignoſciṫ ti
bi: aut nō ignoſciṫ: ꝗd horū tibi ſit futurū
neſcio? Ergo tene certū: ⁊ dimitte incertū.
Sed quare hoc dixit Aug. cū pnia que in
fine agiṫ in pſalmo appelleṫ ſacrificium ve-
ſpertinum: qđ erat acceptabilius in lege ⁊
cū in ꝗcunq; die inuoceṫ deus aſſit: ⁊ qua
cunq; hora ingemuerit ⁊ conuerſus fuerit
peccator vita viuet et nō morietur? Sed il
la dixit Aug. ꝓpter illos qui penitentiam
vſq; in finem vite protrahunt: et tunc non Augu. in lib. de penitentia
ex dei amore videntur penitere: ſed timore
mortis quaſi ex neceſſitate. Unde idē qua
ſi aperiēs quare ſuperiora dixerit ait. Nul
lus expectet quando peccare non poteſt.
Arbitrij enim libertatē querit deus: vt de-
leri poſſint cōmiſſa: non neceſſitatē ſed cha
ritatem: non tm̄ timorem: qꝛ nō ī ſolo timo
re viuit homo. Quem ḡ ſero penitet: opor
tet non ſolum timere iudicem: ſed diligere
quia ſine charitate nemo ſaluus eē poteſt.
Non ergo tantū timeat penaȝ qui penitet.
ſed anxietur pro gloria. Que conuerſio ſi
contigerit alicui etiam in fine: ⁊ deſperandū
non eſt de eius remiſſione. Sed quoniam
vix vel raro eſt tam iuſta conuerſio: timen
dum eſt de penitente ſero: maxime cuȝ filij
quos illicite dilexit ſint preſentes: vxor et
mundus ad ſe vocet: multos ſolet ſerotina
penitētia decipere. Sed qm̄ deus ſemper
potens eſt: ſemper etiā in morte iuuare va
let quibus placet. Cum ergo opus ſit non
hominis ſed fidei fructifera penitētia: in-
ſpirare eam poteſt quandocunq; vult ſua
miſericordia: et remunerare ex miſericor-

dia:quos damnare poteſt ex iuſticia. Sʒ quoniam multa ſunt que impediunt ⁊ languentē retrahunt:periculoſum eſt ⁊ interitui vicinum ad mortem ꝓtrahere penitentie remediū. Sed magnū eſt cui deus tūc inſpirat (ſi quis eſt) verā penitentiā. Sed ſi etiam ſic conuerſus vita viuat ⁊ non moriatur:non promittimus ꝙ euadat omnēʒ penā. Nam prius purgādus eſt igne purgationis:qui in aliud ſeculum diſtulit fructum cōuerſionis. Hic autē ignis ⁊ ſi eternus non ſit miro modo grauis eſt:excellit enim omnem penam quaʒ vnꝗ̄ paſſus ſit aliquis in hac vita. Nunꝗ̄ in carne tanta inuenta eſt pena licet mirabilia martyres paſſi ſint tormenta ⁊ multi nequiter quāta ſepe ſuſtinuerūt ſupplicia. Ex his ſatis oſtēditur ꝗ̄ periculoſum ſit differre penitentiam vſqʒ in finē vite. Si tn̄ etiam tunc vera habeatur penitentia:hominē liberat:et vitam mortuo impetrat:non ſic tamen:vt nullam ſentiat penā:niſi forte tanta ſit vehementia gemitus ⁊ contritionis:que ſufficiat ad delicti punitionem. Licet ergo ſit difficile vt tunc ſit vera penitētia:que tam ſera venit quādo crutiatus membra ligat et dolor ſenſum opprimit vt vix homo aliquid cogitare valeat:melior eſt tamen ſera ꝗ̄ nulla. Penitentia enim ſi in extremo vite hyatu aduenit: ſanat et liberat. Multum ſera fuit latronis penitētia:ſed nō fuit ſera indulgentia. Sed licet latro veniā meruiſſet in fine de omni crimine:non tamen dedit baptizatis peccandi et perſeuerandi autoritatem.

De his qui hic penitentiam nō complent. b

Si vero queritur de illis q̄ in hac vita penitentiā nō cōplent vtrū tranſituri ſint ꝑ ignē:vt ibi quaſi cōpleant qđ hic minus fecerunt? Idem dicimus ⁊ de iſtis eſſe ſentiēdum ⁊ de his qui in extremis penitent. Si enim tanta fuerit cordis ꝯtritio ⁊ delicti exprobratio: vt ſufficiat ad puniendū peccatū: liberi ab alijs penis tranſeunt ad vitaʒ:⁊ ſi inexpleta fuerit penitentia:quia ꝑfecte penituerūt ⁊ ingemuerūt corde. Qui vero nō adeo cōteruntur corde ⁊ ingemiſcunt ꝓ peccato: ſi ante expletionem penitentie diſceſſerint:ignem purgatoriū ſentient:et grauius punientur ꝗ̄ ſi hic impleſſent penitentiā. Horrenduʒ eſt eīn incidere in manus dei viuētis. Deus eīn cum ſit miſericors ⁊ iuſtus. ex miſericordia penitenti ignoſcit non reſeruās peccatū ad penam eternam. Ex iuſticia vero impunitū nō dimittit delictū:aut enim punit homo:aut deus:homo aūt punit penitendo. deus aūt penā exigendo. Et eſt penitētia interior ⁊ exterior. Si ġ interior penitudo fuerit tāta vt ſit ſufficiēs vltio pcti deus q̄ hoc nouit:ab illo q̄ taliter penitet:vlterius penā non exigit. Si vero interior penitudo nō ſufficit in vindictam peccati nec exterior penitētia impletur:deus qui modos et menſuras peccatorum et penarum nouit:addit penam ſufficientem. Studeat ergo q̄ſqʒ ſic delicta corrigere vt poſt mortem non oporteat penam tolerare. Quedā enim peccata mortalia in penitentia fiunt venialia:non tamen mox ſanantur. Sepe infirmus moreretur ſi non medicaret̄:non tamē ſtatim medicatus ſanatur. Languet victurus qui prius erat moriturus. Qui autem impenitens moritur:omnino moritur ⁊ eternaliter cruciatur. Si enim ſemper viueret ſemꝑ peccaret.

De illo cui ſacerdos idiſcretus iniungit paruā pniam. c

Si vero đ illo queritur qui ſatiſfactionem iniunctam impleuerit: que ignorantia vel negligentia ſacerdotis:peccato condigna nō fuit: vtruʒ de vita migrans ab omni pena liber ſit? Ideʒ reſpondeo quod ſupra de illo qui penitentiam non compleuit. dixi Quod ſi tn̄ eſt lamētum interioris doloris vt ſufficiat in vindictam peccati:omnino liberatus eſt. Si vero non ſufficit dolor interior ſimul cum pena iniuncta:addet deus penam. Quod autem interdum ſufficiat dolor interior ad vindictam peccati:certum documentum habemus in illo latrone:qui ſola mentis contritione ⁊ confeſſione ſtatim vt conuerſus fuit:paradiſum ingredi meruit. Sʒ qr diſpēſatores eccleſie contritionis ꝗtitatē non ꝑpendunt quibus non eſt datuʒ intelligere occulta cordiū. oībus leges penitētiū ꝯſtituunt tā magis ꝗ̄ minus de peccato dolētibus. Quorū ſtudiū ad hec p̄cipue tendere debet:vt cordis dolorem quantū fas eſt cognoſcant:⁊ ſcḋm ipſius modum ſatiſfactionem iniungāt. Unde Augu. In actione pnie vbi tale commiſſum eſt vt is qui commiſit a chriſti etiam corpore ſeparet̄:nō tā Auguſti. in ench.

cõſideranda eſt mẽſura tempis q̃ƺ doloris Cor eñ contritum ⁊ humiliatum deus nõ deſpicit. Uerum quia plerũqƺ dolor alterius cordis occultus eſt alteri: nec in aliorũ noticiam niſi ꝑ verba vel alia quecunqƺ ſigna ꝓcedit: cum ſit corã illo cui dicit̃. Gemitus meus a te non eſt abſcõditus: recte conſtituuntur ab his qui eccleſijs preſunt tẽpora penitẽtie: vt ſatiſfaciat etiã eccleſie in qua peccata ipa remittũtur: extra eã q̃ppe non remittunt̃. Ipſa eñ ſpiritũſanctuƺ pignus accepit: ſine quo non remittuntur vlla peccata. Item Hiero. Menſurã tem- Hiero. poris in agenda penitentia ideo non ſatis aperte prefigunt canones ꝓ vnoquoqƺ crimine: vt de ſingulis dicant qualiter vnumquodqƺ emendandũ ſit: ſed magis in arbitrio ſacerdotis intelligentis relinquenduƺ ſtatuerunt: quia apud deum non tantum valet menſura temporis quantũ doloris: Nec abſtinentia tantũ ciboꝝ quãtũ mortificatio vitiorum. Ideoqƺ tempora penitẽtie ꝓ fide ⁊ conuerſatione fideliuƺ penitentium abbreuianda precipiunt: ⁊ ꝓ negligẽtia ꝓtelanda: ꝓ quibuſdã tamẽ culpis modi penitentie ſunt impoſiti.

Q̃ꝺ moriẽtibus nõ ſit imponẽda ſatiſfactio ſƺ innoteſcẽda. d

Volet etiam queri vtrum ſatiſfactiõis lex morituris ſit imponẽda. De quo Theodorus cãtuarieñ epiſcopus in penitentionali ſuo ſic ait. Ab infirmis i pꝛiculo mortis poſitis: pura inquirenda eſt confeſſio peccatorum: non tamẽ eſt illis imponenda quantitas penitẽtie ſ; innoteſcenda: ⁊ cum amicoꝝ orationibus ⁊ elemoſynarũ largitionibus pondus penitentie ſubleuanduƺ: ſi forte migrauerint Si vero conualuerint penitentie modum a ſacerdote impoſitum diligẽter obſeruẽt. Alijs vero pro qualitate peccati: penitentia decernenda eſt preſidentium arbitrio. Leo papa. Unde Leo papa. Tempora penitudinis habita moderatione cõſtituenda ſunt tuo iudicio: prout conuerſorum animos ꝓſpexeris eſſe deuotos. Pariter etiam habere debes etatis ſenilis intuitũ: et reſpicere periculorum quorumcunqƺ vel egritudinum neceſſitates.

In neceſſitate non eſt neganda penitentia vel recõciliatio. e

Sciẽdũ etiã q̃ꝺ tẽpore neceſſitatis nõ eſt negãda pñia vel recõciliatio penitẽtib⁹. Uñ Leo papa. His q̃ tp̃e neceſſitatis: ⁊ pꝛiculi vrgẽtis inſtãtia p̃ſidiũ pñie ⁊ mox recõciliatiõis implorãt Leo papa. nec ſatiſfactio interdicenda eſt: nec recõciliatio denegãda: q2 miſc̃die dei nec menſuras poſſum⁹ ponere: nec tp̃a diffinire. Q̃ꝺ ſi ita aliqua egritudine aggrauati ſunt: vt q̃ꝺ paulo añ poſcebãt: ſub p̃ñti ſignificare nõ valeant: teſtimonia eis fideliũ circũſtãtiũ ꝓdeſſe debebũt: ſiſqƺ pñie ⁊ recõciliationis ↄſequant̃ beneficiũ. Itẽ Juli⁹ papa. Juli⁹ pa. Si p̃ſbyter penitentiã abnegauerit moriẽtib⁹: reus erit animarum: quia dñs ait: cũ conuerſus fuerit tũc ſaluus erit. Uera eñ cõfeſſio vltimo tẽpore poteſt eſſe: quia nõ modo temporis ſed etiam cordis deus inſpector eſt ſicut latro ꝓbat.

Q̃ꝺ p̃ſbyter nõ reconciliet inconſulto ep̃o niſi in neceſſitate. f

Non debet tamen preſbyter penitentem reconciliare incõſulto epiſcopo: niſi vltima neceſſitas cogat. Uñ in carthaginenſi ↄcilio. Preſbyter inconſulto epiſcopo non recõciliet penitentẽ In cõcilio carthaginenſi. niſi abſente epiſcopo ſi vlt̃ia neceſſitas cogat. Cuiuſcunqƺ penitentis publicum crimen eſt q̃ vniuerſam commouerit vrbem ante abſidam. ſ. introitũ eccleſie manus ei imponatur. Item Aurelius epiſcopus dixit. Si quis in periculo ↄſtitutus fuerit et Aureli⁹ ep̃s. ſe reconciliari diuinis altarib⁹ petierit. Si epiſcopus abſens fuerit: debet p̃ſbyter cõſulere epiſcopum: ⁊ ſic periclitantem eius p̃cepto reconciliare. Inconſulto vero epiſcopo nõ poteſt excommunicatos vel publice penitentes p̃ſbyter reconciliare. Unde in carthagineñſi concilio ſc̃do: ſtatutum eſt vt criſma vel reconciliatio penitentium et puellarum conſecratio a preſbyteris nõ fiat. Itẽ Recõciliare quẽqƺ in publica miſſa preſbytero non liceat. puellarum tamen conſecratio conſulto epiſcopo per preſbyterum fieri valeat. Unde in carthaginenſi concilio ſecũdo. Preſbyter inconſulto epiſcopo virgines non conſecret. criſma vero nunqƺ conficiat. Sicut precepto epiſcopi poteſt p̃ſbyter cõſecrare virgines: ſic ⁊ reconciliare penitentes.

An oblatio eius ſit recipiēda qui currens ad penitentiam preuenit̄ morte. g

Si autē querit̄ de illo qui ad penitentiam feſtinans ſacerdotem inuenire nō potuit ⁊ ita deceſſit: vtruꝫ oblatio eius ſit recipiēda? Dicimus quia eſt. Unde in apanenſi cōcilio. Si aliquis fuerit mortuus qui non ſit confeſſus: ⁊ teſtimonium habet bonū et non poterat venire ad ſacerdotem ſed preoccupauit eum mors in domo vel in via: faciāt ꝓ eo parētes eius oblationē ad altare: ⁊ dent redemptionē ꝓ captiuis.

Iſta eſt diſtinctio. xx. hui⁹ quarti libri. In qua magiſter poſtꝙ egit de penitentia et poteſtate miniſtroꝝ hoc ſacramentū diſpenſantium Hic agit de quibuſdam conſequentibus. Et tria facit. Primo em̄ oſtendit tempus penitentie durare in extremū vite. Secundo querit quomodo agendū ſit cū illis qui pniam differunt vſqꝫ in finē vite ſue. Tertio aſſerit ſimplicem ſacerdotem crimen publicū epiſcopo inconſulto in extrema neceſſitate reconciliare Primū facit vſqꝫ ibi. Solet etiam queri vtrū ſatiſfactionis. Scdm vſqꝫ ibi. Non debet tm̄ pſbiter. Tertium vſqꝫ ad finem diſ. In ſpeciali ſnīa magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarū prima eſt hec. Si ſerotina penitentia mortuo valet vitam impetrare periculoſum ē tm̄ pniam vſqꝫ in finē vite differre ⁊ procraſtinare. Hanc magiſter inſinuans ꝓponit primo ꝙ tempus penitētie durat vſqꝫ in finem vite. Auguſtin⁹ tamen dicere videtur ꝙ illi qui ſolum in fine vite penitent in ſecuro ſtatu non tranſeunt de hac vita ſed qꝛ pnīa ſerotina eſt ſatiſfactiua ⁊ ſacrificiū veſpertinū ⁊ ideo deo accepta: ⁊ ideo ꝑmiſſa Aug. intelligenda ſunt de illis qui non ex amore dei ſꝫ ex timore mortis penitentiā faciunt: vel ꝓ tanto ſecuritatem non dat beatus Aug⁹. quia difficile eſt ꝙ in tali ſtatu penitentiam agant verā: ꝓpter filios: vxorem mūdū ⁊ dolorē mortis que in illo ſtatu retrahūt hominem a cōuerſiōe ad deū: tm̄ qui in fine vite ſue penitēt bene pñt digne penitere: ſed in purgatorio ſoluunt penā quaꝫ in pſenti non ſoluūt: niſi forte tūc tā vehemens eſſet contritio vt ſufficeret ad delicti punitionem. Oſtendit etiā poſtea ꝙ illi qui penitentiā iniunctam in hac vita non impleuerunt: ⁊ etiā qui penitentiā eis iniunctam fecerunt: que ſi tamen non fuit condigna ꝓ peccato cōmiſſo ꝓ his punient̄ ī purgatorio: niſi forte haberent tam vehementē cōtritionem que ſufficienter in eis peccata puniret: ſꝫ quia cōtritio nō conſtat ideo pnīa imponit̄: que vt ibideꝫ beatus Aug. dicit ſm ipm contritionis modū diuerſimode imponēda eſt. Secūda ꝓpoſitio eſt hec. Ab infirmis in piculo mortis inquirēda eſt cōfeſſio peccatoꝝ ⁊ pnīe pondus ſubleuandū eſt elemoſynis et orationibus amicoꝝ. Hanc magiſter inſinuans oſtēdit qualiter agendū ſit cū illis qui in fine vite ſue penitent: ⁊ dicit ꝙ morientibus nō eſt pena ſatiſfactoria imponenda: nec poſtꝙ cōualuerūt ſed innoteſcēda. Alijs vo ſm arbitrium ſacerdotis iniūgēda eſt Dicit etiā ꝙ morientibus nunꝙ recōciliatio denegāda eſt: qꝛ ſacerdos denegās reus eſt aīaꝝ illarū: ad quarū recōciliationē ſufficit ꝙ eā pri⁹ petierint etiā ſi tūc petere nō poſſint ꝓpter infirmitatē. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Preſbyteri incōſulto epō publicū crimen vel excōicatū nō abſoluāt niſi ad hoc vltima neceſſitas cogat. Hanc magiſter inſinuans dicit ꝙ illū cu⁹ eſt crimē publicū puta ꝙ vniuerſam cōmouit vrbem poſſit ſacerdos ſimplex in caſu mortis icōſulto epō ſi ſit abſens reconciliare: alias tm̄ non dꝫ facere epo incōſulto: ſicut nec virgines conſecrare. Addit etiam inſup ꝙ ſi moriēs ſacerdotē habere nō poſſit: dum tm̄ bonū teſtimoniū habeat ꝙ ſacerdotē petiuit non eſt illa que offertur oblatio reſpuenda ſed recipienda. Et tm̄ in ſpeciali.

De peccatis que poſt hanc vitam dimittuntur. a DI.XXI.

Ulet etiā q̄ri f vtrū poſt hanc vitaꝫ aliqua pctā remittantur? Q aliqua poſt hāc vitā remittant̄ chriſtus oñdit in euāgelio vbi ait: Qui peccauerit in ſpiritūſanctū non remittet̄ ei neqꝫ in hoc ſeculo neqꝫ ī futuro. Ex quo dat̄ intelligi ſicut ſancti doctores tradūt: ꝙ q̄daꝫ pctā in futuro dimittet̄. Quedā em̄ culpe in h ſeculo relaxant̄: q̄dam vo parue etiaꝫ in futuro: q̄ q̄dem poſt mortē grauant h dimittunt̄ ſi digni ſunt ſi bonis actib⁹ in hac vita meruerūt vt dimittat̄ eis. De illis etiam q̄ edificāt lignū: fenum: ſtipulam. dicit Aug⁹. ꝙ ignē tribulatōis trāſitorie inuenient cremabilia edificia q̄ ſecū portauerunt cremātē. Ait em̄ ſic. Poſt iſti⁹ ſane corpis mortē donec de igne purgatorio veniatur ad diem damnationis et remunerationis. ſi hoc tpis interuallo ſpiritus defunctorū q̄ edificauerūt: lignū: fenū: ſtipulā: huiuſmodi ignē dicant̄ ppeti: quē alij non ſentiunt q̄ hmōi edificia nō portauerūt: vt inueniant ignē tranſitorie tribulationis venialia cōcremantem non redarguo qꝛ forſitan verū eſt. Sed qꝛ dicitur ſaluus erit quaſi p ignē: cōtemnit̄ ille ignis. Grauior tamē erit ignis ille q̄ꝫ q̄cq̄d pōt hō pati in hac vita. Hic apte inſinuat̄ ꝙ illi qui edificant lignum: fenū: ſtipulā: quedā cremabilia edificia. i. venialia pctā ſecum portāt: q̄ in igne emēdatorio cremant̄. Un̄ ꝯſtat q̄dā venialia pctā poſt hanc vitā deleri.

Aug. in li. de ciuitate dei.

Q ꝺ alij citius alij tardius purgātur in igne. b

In illo āt igne purgatorio alij tardi⁹ alij citi⁹ purgātur ſm ꝙ iſta peñtia magis vl' min⁹ amauerīt: vñ aug⁹ P⁹ hāc vitā icredibile ñ ē: nōnllos fideles

Auguſti. in ench.

per ignem quendam purgatorium: quãto magis minuſ ve bona peritura dilexerũt tãto tardius citiuſq; ſaluari. Unde non fruſtra illa tria diſtinxit apoſtolus: lignuz fenum: ſtipulã: que illi edificant: qui ꝛ ſi aliena nõ rapiunt: rebus tamẽ infirmitati conceſſis aliqua dilectione inherent. Qui ſm ſuos amandi modos vel diutius vt lignũ vel minus vt fenũ: vel minimũ vt ſtipulã ignem ſuſtinebunt. Qui vero ſupedificãt aurum: argentuz lapidẽ p̃cioſum: de vtroq; igne ſecuri ſunt: nõ ſolũ de illo eterno q̃ cruciaturus eſt impios in eternũ: ſed etiaz de illo emendatorio quo purgabũtur quidam ſaluandi.

Quid ſit edificare. li. fe. ſtipu.

Auguſt. ſup pſal. xxxij.

Oppoſitio. c

Hic obiici põt. Si ꝑ lignũ: fenũ: ſtipulã venialia intelligunt̃ peccata: ꝛ nullus adeo ꝑfectus eſt q̃ venialiter nõ peccet. Ergo qui edificant aurum argentum lapidẽ p̃cioſum: edificant etiam lignũ: fenũ: ſtipulam. ergo ꝑ ignem tranſibunt. Ad quod dicimus quia nõ omnis q̃ venialiter peccat: lignũ: fenũ: ſtipulã edificat: ſicut e conuerſo nõ omnis qui cõtẽplatur deũ ꝛ diligit ꝓximuz ꝛ opa bona facit edificat aurũ argentũ lapidem p̃cioſum: et tñ in auro intelligit̃ cõtemplatio dei: in argento dilectio ꝓximi: in lapide p̃cioſo bona opera. Sed illi qui edificant ligum: fenum: ſtipulã deũ contemplant̃ ꝛ ꝓximum diligunt ꝛ opera bona faciũt: nec tamẽ edificant aurũ: argentũ: lapidẽ p̃cioſum. Hec eñ edificat qui ſic illa tria facit: vt cogitet que ſunt dei: ꝛ quõ placeat deo nõ mũdo. Lignũ vo ꝛ fenũ: ꝛ ſtipulã accipi poſſunt ſeculariũ rerũ q̃uis licite ꝯceſſarum tales cupiditates vt amitti ſine animi dolore nõ poſſint. Hec ergo edificat is qui cogitat q̃ mundi ſunt: quõ placeat mũdo: qui circa diuitias ſuas quodam carnali affectu tenet̃: et tamem ex eis multa beneficia facit nec ꝑ eis aliquid fraudis vel rapine molitur. Ex his ergo patet q; non idẽ hõ ſimul hec ꝛ illa edificat. Illa eñ edificatio perfectoꝝ tñ eſt: qui nõ cogitant placere mũdo ſed tñ deo: qui ꝛ ſi venialiter aliq̃n peccãt feruore charitatis ita abſumit̃ in eis peccatũ ſicut gutta aq̃ in camino ignis: ꝛ iõ nunq̃ ſecũ portãt cremabilia. Hec aũt inferior edificatio minoꝝ ẽ: q̃ nõ tñ deo ſ etiã mũdo placere cogitãt: deũ tñ p̃ponũt. Si vero mũdũ p̃ponerẽt: nõ ſupedificarẽt: ſ de

Solut.

Quid ſit edificare a. a. ꝛ. l. p.

ſtruerẽt fundamẽtũ. Affectões q̃ carnales q̃b᷒ dediti ſunt domib᷒ cõiugib᷒: poſſeſſionib᷒: ita vt nihil p̃ponant chriſto: illis tribus ſignificantur que in mentes ꝑfectorũ non cadunt: et ſi alia venialia admittant. In cordib᷒ vero minorũ interdum durant vſq; in finẽ: qui cũ talibus edificijs tranſeunt. ſed diſſoluũtur in igne. Ipſi vero merito fundamẽti ſalui erunt: grauiſſimam tamen penã ſentiẽt. Ex quo apparet q̃tã hic miſe[ri]c[or]diam exhibet deus ꝛ quantã ibi exerceat ſeueritatẽ: cum ꝓ eodẽ peccato multo grauius ibi puniat q̃ hic.

Opinio quorundam cum obiectione. d

Sed forte dices illud eſſe accipiendum de pena peccati: non de ipſo peccato. quod Gregorius dicit: q̃dam leuia in futuro dimittenda. Si enim veram penitentiaz habuerit quis peccata omnia dimiſſa ſunt ei: ſed pena forte remãſit. Ideoq; ſi vere penitens obijt: ſine peccato tranſijt. Si autem vere penitens nõ eſt in obitu: maculam portat que nunq̃ delebitur. Qui vero edificat lignuz: fenũ ſtipulam vere penitet: quia bonus eſt ꝛ charitatem habet: et in charitate de hac vita trãſit: ergo ſine peccato tranſit: non ſequitur. Verũ quidẽ eſt quia bonus eſt ꝛ charitatem habet ꝛ vere penitet: ꝛ tamen cum veniali peccato tranſit quod nõ deleuit penitentia. Penitentia eñ non delet niſi peccatum illud quod deſerit homo. Tale aũt peccatum ſepe in hac vita nõ relinquitur ab homine: ꝛ tamen vere penitens eſt: ꝛ ſi nõ de omnibus venialibus peniteat. Põt enim quis de omni mortali ꝛ de omni veniali penitere: excepto vno vel plurib᷒ venialibus quidem. Sicut habet quis charitatem ꝛ vnuz vel plura venialia. Quod de criminalibus nullatenus eẽ poteſt. Eſt enim aliquis bonus charitatẽ habens: ſ adhuc quodã cupiditatis affectu amans hec ſecularia. Talis exiſtens ſubita morte opprimit̃. In illo terreno affectu mortuus eſt: ꝛ tamẽ ſaluabit̃: a quo nõ ſeb abſolutt ergo poſt hãc vitã ab illo purgabit̃. Conſtat ergo q̃dã peccata ſ leuia poſt hanc vitam dimitti. Si vo de pena peccati illud intelligi voluiſſent autores: cur magis cõmemoraſſent leuia q̃ grauia: cũ etiã grauiuz pena hic inexpleta p᷒ hãc vitã reſtet.

Q; aliq̃s vere penitet ꝛ ſi nõ de oĩ veniali.

De generali confeſſione quid proſit. e

Poſt hec cōſiderādum eſt quid ꝓſit cōfeſſio illa vbi ſingula peccata que quiſꝙ fecit non exprimūtur? Sane dici pōt: ꝙ omnia criminalia ſemel ſaltē oportet in cōfeſſione exprimi niſi aliq̄ a mente exciderint. Sꝫ quia nemo delicta intelligit omnia: generalit̄ ſaltē ea cōfitere quorum memoriā non habes: ⁊ ſic nihil celaſti de ſcelerib⁹ tuis. Venialia vero quia innumerabilia ſunt ſufficit generaliter confiteri: niſi aliqua ſint frequēter iterata: ꝑfectius eſt tamen etiā illa exprimere ſi vales Ideoꝗ quotidie generaliter fit cōfeſſio in eccleſia ꝓ venialibus ſcꝫ peccatis que quotidie admittimus: ⁊ ꝓ illis mortiferis q̄rū noticiā nō habem⁹. Vñ Aug. Veritatem dicit deo penitens qñ nihil illi de commiſſis ſceleribus celat: niſi qđ ⁊ ſi volūtate celauerit: deus ignoret: ſed veritatem ſibi dici vult ab eo vt veniā ꝯſequat̄. Si vͦ o mēte aliqua exciderint: ꝯfitetur veritatē deo cū generaliter dixerit. Deus q̄ noſti occulta cordis ⁊ opa mea ⁊ delicta a te non ſunt abſcōdita q̄b⁹ veniā largiaris ꝑcoꝝ: ⁊ hec eſt veritas cōfitentis quā diligit de⁹. Vñ Ecce eñ veritatē dilexiſti. Hic inſinuatur ꝙ generał cōfeſſio etiā mortalia delet quorū intelligentia nō habet̄.

Aug. in ẽnta rñſione cõtra pelagianos.

Nemo confiteatur peccata que non fecit. f

Sicut autem penitens celare nō debet peccatū ſuum q̄ꝛ ſupbia ē: ita nec humilitatis cauſa fateri ſe reū illius qđ ſe nō ꝯmiſiſſe noſcit: q̄ꝛ incauta ē talis hūilitas ⁊ peccatorē cōſtituit. Unde Aug⁹. Cum humilitatis cauſa mentiris ſi nō eras peccator anteꝗ̄ mētireris mentiēdo efficieris qđ vitaras. Veritas in te nō eſt niſi ita te dixeris peccatorē vt etiā eſſe cognoſcas. Veritas autē ipſa eſt vt quod es dicas. Nam quomō eſt veritas vbi regnat falſitas.

Aug⁹. de verbis aplī.

De penis ſacerdotis q̄ peccatū publicat cōfitentis. g

Caueat autē ſacerdos ne peccata ꝯfitentiū alij ꝓdat alioq̄n deponat̄. Vñ Greg. Sacerdos añ omnia caueat ne de his que ei ꝯfitent̄ peccata alicui recitet: nō ꝓpinquis: nō extraneis: nec qđ abſit ꝓ aliquo ſcandalo. Nā ſi hoc fecerit deponat̄ ⁊ oībus diebus vite ſue ignominioſus ꝑegrinando ꝑgat. Qđ vͦ o dictum eſt vt penitens eligat ſacerdotē ſcientem ligare ⁊ ſoluere: videtur contrariū ei qđ in canonibus reperit̄: vt nemo ſcꝫ alterius parrochianū iudicare ꝓ̄ſumat. Sꝫ aliud eſt fauore vel odio ꝓpꝛium ſacerdotem contemnere qđ canones ꝓhibent: aliud cecum vitare: quod Urbanus facere monet ne ſi cecus cecū ducat ambo in foueam cadant. Ait eñ Urbanus ſcđs. Placuit vt nulli ſacerdotū deinceps liceat quēlibet cōmiſſum alteri ſacerdoti ad penitentiā ſuſcipere: ſine ei⁹ ꝯſenſu cui ſe prius cōmiſit niſi ꝓ ignorantia illi⁹ cui prius cōfeſſus eſt. Qui vero cōtra hoc facere tēptauerit gradus ſui periculo ſubiacebit.

Greg.

Iſta eſt diſtinctio. xxj. hui⁹ quarti libri. In qua magiſter poſtꝗ̄ egit de tpe penitētie Hic mouet quaſdā queſtiones circa determinata et ſoluit. Et circa hoc duo facit. Primo eniꝫ querit an etiam aliqua peccata dimittant̄ poſt hāc vitā. Secūdo oñdit quō mortale remittat̄ cui⁹ noticia nō habetur. Primū facit vſꝗ ibi. Poſt hec conſiderandū eſt Scđm vſꝗ ad finē diſtin. In ſpāli ſnīa magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionib⁹ quarū prima eſt hec. Magiſter hoc atteſtat̄ ꝙ pctm̄ veniale etiā poſt hāc vitā remittatur. Hanc magiſter inſinuans q̄rit. Utrū poſt hanc vitā etiā aliqua peccata dimittant̄. Et rñdet ꝙ ſic ꝑ autoritatē dñi dicentis aliqua peccata nec hic nec in futuro remitti. Et ꝑ autoritatē Gregorij dicētis quaſdā culpas in futuro remitti q̄buſdā ſi tamen hoc meruerint in hac vita. Et ꝑ autoritatē Auguſ. dicentis eos qui edificāt lignū fenū ⁊ ſtipulā: ⁊ q̄ venialia peccata ſecū portant: ꝑ ignē purgatorij ſaluari quo iſta peccata cremabunt̄. Poſtea dicit ꝙ ille ignis purgatorij quoſdā tardi⁹ quoſdā citius purgat ſꝫm ꝙ aliqui magis vel minus bona corporalia ī hac vita dilexerunt. vñ gradus dilectionis notant̄ ꝑ hec tria. ſ. lignū fenū ⁊ ſtipulā. Illi tñ qui ſupedificāt aurū argentū et lapides ꝓ̄cioſos: tā ab igne eterno ꝗ̄ purgatorij ſecuri ſunt. Poſtea obijcit ꝯtra predicta hoc mō. Si ꝑ lignū fenū ⁊ ſtipulā intelligunt̄ venialia: cū nullus ſit ſine venialibus: ergo nullus eſt qui iſta nō edificet: ⁊ ita etiā viri ꝑfecti q̄ edificant aurū argētū ⁊ lapides ꝓ̄cioſos: edificabūt lignū fenum et ſtipulā. Et ꝙ alij ſunt qui edificant lignū fenū et ſtipulam ſicut imꝑfecti: qui ꝗuis deū contemplant̄ et ꝓximū diligant ⁊ bona opa faciūt tñ nō dicunt̄ ſupedificare aurū argentū ⁊ lapides ꝓ̄cioſos ꝑ q̄ predicta tria intelligunt̄: q̄ꝛ nō habent hec tria excellēter ſed cū aliquo inordinato amore rerum tpaliū. Alij vͦ o ſunt qui edificant aurū argentum ⁊ lapides ꝓ̄cioſos: ſicut ꝑfecti q̄ q̄dem intenti ſunt cōtemplationi dei q̄ intelligit̄ ꝑ aurū: ⁊ dilectioni ꝓximi que intelligitur per argentum: ⁊ ceteris bonis operibus que intelliguntur ꝑ lapides ꝓ̄cioſos. Iſti edificare dicūtur nō lignum fenum ⁊ ſtipulam: ſed imperfecti qui ſimul cum deo cogitant que ſunt mundi edificant lignum fenū ⁊ ſtipulā. ⁊ cū talibus edificijs tranſeunt

⁊ cremabuntur igne purgatorij. Licet trāſitorie ta=
men grauiter puniunt̄. Hic eñ miſericordia exhibe
tur: illic iuſticia exercebitur. Scđa ꝓpoſitio eſt hec.
Sicut ꝑ generalē confeſſionē ⁊ verā contritionē ve=
niale delet̄ ſic etiam mortale cuius nō habetur noti=
cia etiamſi non recitet̄. Hanc magiſter inſinuās que
rit: ſi confeſſio ꝓſit ſiīn ea ſingula peccata expriman
tur. Et reſpondet ꝙ ſingula peccata mortalia quo=
rum quis memoriā habet debet ſingulatim ſimul in
ↄfeſſione exꝑmere: ſed quorū memoriā nō hꝫ opor=
tet ſaltem generaliter confiteri: venialia autē quia
innumerabilia ſunt oportet ⁊ ſufficit ea generaliter
confiteri. Vñ ſubdit ꝙ confeſſio generalis fit in eccle
ſia per quā remittunt̄ peccata venialia ⁊ etiam mor
talia quorum memoriam non habemus. Addit eti=
am ꝙ ſicut penitens non debet peccata celare que fe
cit quorum ſcꝫ habet memoriam: ita debet attēdere
vt peccatū non confiteat̄ quod nō fecit: quia ſic men
tiretur ⁊ peccaret. Vltimo dicit ꝙ ſacerdos debet oī
bus modis peccata confitentiū celare: quod ſi nō fe
cerit deponendus eſt: addit etiā ꝙ penitens nūq̄ dꝫ
ꝓprium ſacerdotē dimittere nec ſacerdos quicunq̄
aliquem alteri ſacerdoti commiſſum ad penitentiā
ſuſcipere debet: tñ ꝓpter ignorantiam ꝓprij ſacer=
dotis poteſt penitens querere diſcretū ſacerdotem.
Et tñ in ſpeciali.

Si peccata dimiſſa redeant. a

DI. XXII

c Vnqꝫ mul=
tis autoritatibus ſupra ſit aſ=
ſertū in vera cordis contritio
ne pctā dimitti añ cōfeſſionē
vel ſatiſfactionē ei etiā q̄ aliqñ in crimē re=
lapſurus eſt: q̄rit̄. Si poſt cordis cōtritio
nem cōfiteri ↄtēpſerit: vel in pctm̄ idē vel
ſīle ceciderit: an peccata dimiſſa redeant?
Cuiꝰ queſtionis ſolutio obſcura eſt ⁊ per/
plexa: alijs aſſerētibꝰ alijs ecōtra negātibꝰ
pctā ſemel dimiſſa vlteriꝰ replicari ad penā
Autoritatibꝰ aſtruit peccata redire. Qui vo dicūt pctā dimiſſa redire: ſubditꝭ
ſe muniunt teſtimonijs. Amb. ait Donate
inuicē ſi alter in alterum peccat: alioq̄n de
us repetit dimiſſa. Si eñ in his cōtēptus
fuerit ſine dubio reuocabit ſniam ꝑ quam
miſericordiā dederat: ſic in euāgelio de ſer
uo nequā legit̄. qui in cōſeruū ſuū impius
deprehēſus eſt. Item Raba. Nequā ſuū
tradidit deus tortoribus quoaduſq̄ red/
deret vniuerſum debitum: q2 nō ſoluꝫ pec
cata que poſt baptiſmū homo egit reputa/
buntur ei ad penā: ſed etiā originalia que
in baptiſmo ſunt ei dimiſſa. Item Grego.
Greg. in omelia quadam. Ex dictis euangelicis conſtat: q2 ſi ex cor/
de nō dimittimus: quod in nos delinquit̄
⁊ hoc rurſum exigit̄ qđ iam nobis ꝑ peni
tentiā dimiſſum fuiſſe gaudebamus. Itē
Augꝰ. Dicit deus: dimitte ⁊ dimittet̄ tibi
ſ ego prius dimiſi: dimitte vel poſtea. Nā
ſi non dimiſeris reuocabo te: ⁊ quicq̄d di/
miſeram replicabo tibi. Item Qui diuini
beneficij oblitus ſuas vult vindicare iniu/
rias: non ſolū de futuris peccatis veniam
non merebitur: ſed etiā ꝑterita que iam ſi
bi dimiſſa credebat: ad vindictā ei replica/
bunt̄. Itē Beda. Reuertar in domū meā *Beda ſup. Lucam.*
⁊c̄. Timendus eſt ille verſiculus nō expo=
nendus: ne culpa quā in nobis extinctam
credebamus: ꝑ incautelā nos vacātes op=
primat. Itē. Quecunq̄ eñ poſt baptiſma
ſiue prauitas heretica ſeu cupiditas mun=
dana arripuerit: mox oīm ꝓſternet in ima *Oppoſitio cōtra eos.*
vitiorꝫ. Item Augꝰ. Redire dimiſſa pctā:
vbi fraterna charitas nō eſt: aptiſſime do/
minus in euāgelio docet: in illo ſuo a quo
dimiſſum dñs debitū petijt: eo ꝙ ille cōſer
uo ſuo debitū nollet dimittere. His auto=
ritatibꝰ innitunt̄ q̄ dicūt pctā dimiſſa ſi re=
plicant̄ redire ſimplr̄. Quibus opponitur *Augu. in lib. de baptiſmo.*
Si q̄s ꝓ pctō de quo penituit ⁊ indulgen
tiam accepit iterū punit̄: nō videt̄ iuſtum
Si punitur ꝓ eo qđ peccauit ⁊ nō emēda=
uit: iuſticia eſt apta. Si vero req̄rit̄ qđ fu
erat cōdonatum: vel iniuſticia eſt. vel iu=
ſticia occulta. Videtur etiam deus bis in
idipſum iudicare: ⁊ duplex tribulatio con
ſurgere quod ſcriptura negat. Sed ad hoc
poteſt dici: ꝙ neq̄ duplex tribulatio ↄſur
git: neq̄ iudicat deus bis in idipſuꝫ. Hoc
eñ fieret ſi poſt condignam ſatiſfactionem
et ſufficientem penam iterum puniret: ſed
non ſatiſfecit digne et ſufficienter: qui nō ꝑ
ſeuerauit. Debuit enim iugem peccati ha
bere memoriā: non ad faciendum: ſed ad
cauendū: debuit non obliuiſci oēs retribu
tiones dei: q̄ tot ſunt quot ſūt peccatorum
remiſſiones. Tot ḡ debuit cogitare dona
dei: quot mala ſua: ac ꝓ illis vſq̄ in finem
grās agere. Sed q2 ingratus ad vomitū
ſicut canis redijt: anteacta bona mortifica
uit: ⁊ peccatuꝫ dimiſſum reuocauit: vt cui
hūiliato añ deus pctm̄ dimiſerat: eidē po=
ſtea elato ⁊ ingrato imputet.

Aliorum ſententia. b

Sed quia abſonū
videt̄ vt pctā dimiſſa iterū imputent̄: pla=
cet quibuſdam neminem ꝓ peccatis ſemel
dimiſſis iterum a deo puniri. Sed ideo di/
cunt̄ dimiſſa redire ⁊ iputari: quia ꝓpter
ingratitudinē ita reus ⁊ peccator cōſtitui
tur: vt ante fuerat. Si eñ quod dimiſſum
fuerat dicit̄ exigi: quia remiſſiōis ꝑcepte
ingratus: ita reus fit: vt ante fuerat. Vtri/

ꝙ ꝑti queſtionis probati fauent doctores Ideoq̃ alicui ꝑti non preiudicans ſtudioſo lectori iudicium relinquo: addens mihi tutū fore: ac ſaluti ꝓpinquū: ſub menſa dominorū micas edere.

Quid ſit hic ſacr̄m ⁊ res. c

Poſt p̄dicta reſtat inueſtigare q̄d in actiõe pn̄ie ſit ſacr̄m ⁊ res Sacr̄m em̄ ſignū eſt ſacre rei. Quid ḡ hic ſignū ē: ⁊ q̄ ē res ſacra hui⁹ ſigni? Quidaꝫ dicūt ſacr̄m h̄ eſſe qḋ exteri⁹ tm̄ gerit̄.ſ. exterior pn̄ia que eſt ſignū interioris pn̄ie.ſ. ꝯtritionis cordis ⁊ humiliatiõis. Qḋ ſi ē: nõ omne ſacr̄m euãgelicū id efficit qḋ figurat. Exterior em̄ pn̄ia nõ efficit interiorem potius interior cauſa eſt exterioris. Sꝫ ad hoc inquiunt illi hoc eſſe intelligenduꝫ de illis ſacramētis q̄ in nouo teſtamēto inſtituta ſūt: vt ē ſacr̄m baptiſmi: ꝯfirmationis ⁊ corpis xp̄i. Sacr̄m vero pn̄ie ſicut ⁊ coniugij ante tp̄us gratie etiam a primordio humani generis fuit. Utrūq̃ em̄ inſtitutū fuit in primis parētibus. Itē Si exterior pn̄ia ſacr̄m eſt: ⁊ iterior res ſacramēti: ſepius p̄cedit res ſacr̄m q̃ ſacr̄m rē. Sꝫ nec hoc incõueniēs eſt. Nā ⁊ in alijs ſacramentis que efficiunt qḋ figurant: hoc ſepe ꝯtingit.

Alioꝝ ſn̄ia. Quidā aūt dicūt exteriorē penitētiā ⁊ interiorē eſſe ſacr̄m nec duo ſacramēta: ſed vnū: vt ſpecies panis ⁊ vini: nõ duo ſunt ſacramēta ſed vnum. Et ſicut in ſacr̄o corpis: ita etiā in hoc ſacr̄o dicūt aliud eē tm̄ ſacr̄m: ſcꝫ exteriorē pn̄iam aliud ſacr̄m ⁊ rē.ſ. interiorē pn̄iaꝫ: aliud rē ⁊ nõ ſacr̄m: ſcꝫ remiſſionē peccatoꝝ. Interior.n. pn̄ia ⁊ res ē ſacr̄i.i. exterioris penitētie: ⁊ ſacr̄m remiſſionis pc̄ti: qḋ ⁊ ſignat ⁊ facit. Exterior quoq̃ pn̄ia ⁊ interioris ſignū eſt: ⁊ remiſſionis peccatorū.

Iſta eſt diſtinctio. xxij. hui⁹ quarti libri. In qua magiſter poſtq̄ egit de tp̄e pn̄ie Hic determinat quedā que ꝑtinent ad effectū ei⁹ que eſt remiſſio peccatoꝝ. Et tria circa hoc fac̄. Primo.n. inquirit vtrū peccata in cõtritiõe dimiſſa cõfeſſione ſequenti omiſſa vel cõtempta redeāt. Sc̄do quid in hoc ſacr̄o ſit res ⁊ q̄d ſacr̄m ſm̄ quoſdā manifeſtat. Tertio quõ pn̄ia exterior ⁊ iterior vnū ſit ſacramētū ſm̄ alios inſinuat. Primū facit a p̄ncipio diſ. vſq̃ ibi. Poſt predicta. Secūdū vſq̃ ibi. Quidam autē dicūt. Tertiū vſq̃ ad finē diſtinctionis. In ſpāli ſententia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarū prima eſt hec. Quidaꝫ dicunt peccata ſemel dimiſſa ꝑ gratie ꝑditionē iterū ad penam replicari: ſed alijs placet hm̄õi pc̄tm̄ iterū a deo nõ imputari. Hāc magiſter inſinuans ꝓponit p̄mo vtrū dimiſſis peccatis in cõtritione ſi hõ poſtmodū ꝯfiteri cõtemnat vel in p̄ſtina pc̄tā vel in cõſimilia pc̄tā incidat: an pc̄tā pri⁹ dimiſſa redeāt. Poſtea tãgit circa hoc diuerſas opiniones. Quidā em̄ dicūt ea redire ⁊ adducūt parabolā de ſeruo nequā a quo videtur vniuerſuꝫ debitū etiā pri⁹ dimiſſum exactū eſſe: tangunt̄ etiā in littera plureſ autoritates que faciūt ad ꝓpoſitū. Sed ꝯtra hoc opponit: nõ em̄ videt̄ iuſtum vt ꝓ peccato quo q̄s ſemel iudicat⁹ ē: iteꝝ iudicet̄. Et reſpondet ꝙ ꝓpter hoc nõ bis ſuꝑ eodē pc̄tõ iudicat̄: q̄ nõ ꝑfecte penituit cū nõ indigne ꝑſoluit̄ ⁊ ingratus fuerit Alioꝝ opinio eſt ꝙ pc̄tā dimiſſa an̄ nõ redeāt iteruꝫ niſi ꝓpter igratitudinē: ꝓpt̄ igratitudinē em̄ q̄s reus conſtituit̄ ſicut an̄ fuerat ac ſi peccata redirēt priſtina. Poſtea magiſter a determinatiõe hui⁹ queſtionis ceſſat ⁊ ſe excuſat relinquēs ſtudiū eius ſtudioſo lectori: eo ꝙ vtraq̃ opinionū doctores fauentes habet. Sc̄da ꝓpoſitio eſt hec. In ſacr̄o penitentie penitentia exterior eſt ſacr̄m: interior aūt res ſacramenti. Hanc magiſter inſinuans querit cū ſacramētum ſit ſacre rei ſignum: quid in pn̄ia ſit ſacramētū ⁊ quid res. Poſtea ſoluit ſm̄ opinionē aliquoꝝ dicētium exteriorem eſſe ſacramētuꝫ interiorē eſſe rem ſacramēti. Contra qḋ ſtatim opponit ꝙ ſacramēta noue legis efficiūt qḋ figurant: exterior aūt pn̄ia nõ efficit interiorē ergo non eſt ſacr̄m. Et ſm̄ opinionē eorum r̄ndet dicens ꝙ verū ſit de illis ſacramētis q̄ i noua lege inſtituta ſunt: vt baptiſmus ꝯfirmatio ⁊ corpus xp̄i: pn̄ia aūt non eſt talis q̄ in primis parētibus fuit: ⁊ temporibus eoꝝ inſtituta ſicut ⁊ matrimonium. Obijcit etiā alio modo q̄ ſacramentuꝫ debet p̄cedere rē: pn̄ia aūt exterior non p̄cedit interiorē vt ſepius. Et reſpondet ꝙ etiā in alis ſacramētis ſepe p̄cedit res ſacramentū ſicut econuerſo vt in adultis contritis gratia ante baptiſmū cõfert̄. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Alij dicunt tā exteriorē penitētiam eſſe ſacr̄m q̄ interiorē: tn̄ nõ eſſe duo ſacramēta: ſed vnum completū. Hanc em̄ ꝓpoſitionem ꝓponens ſoluit queſtionē p̄miſſam ſm̄ aliorū opinioneꝫ qui dicunt tā exteriorē q̄ interiorē vnū eſſe ſacramētū ſicut ſpecies panis ⁊ vini non duo ſunt ſacr̄a ſed vnum. Exterior aūt pn̄ia eſt tm̄ ſacr̄m. Interior aūt eſt res ⁊ ſacr̄m remiſſio aūt peccatoꝝ ē tm̄ res: et ſic tria ſunt in hoc ſacr̄o ſicut ſunt in alijs ſacramētis. Et tm̄ in ſpeciali.

De ſacr̄o vnctiõis extreme. a

Preter p̄miſſa eſt etiā aliud ſacramentuꝫ ſcꝫ vnctio infirmoꝝ que fit in extremis oleo ꝑ pc̄tm̄ ꝯſecrato. DI. XXIII. Et ſunt tria genera vnctiõis. Eſt enim vnctio que fit criſmate: q̄ dicit̄ principalis vnctio: q̄ in ea principaliter paraclit⁹ datur. Unde et ꝓpter abundantiam gr̄e duos liquores mixtos habet oleū ſcꝫ ⁊ balſamum: oleum conſcientie: balſamum fame. Criſma v̄o grece vnctio latine dicit̄. Nec tn̄ omne oleū ad vnctionem ſanctificatum criſma vocatur: ſed illud ſolum qḋ miſcet̄ cum balſamo: quo capita regum ⁊ pontificum vngunt̄: quo etiam baptizatos ſacerdos vngit in vertice: ⁊ pontifex ꝑ impoſi-

De trib⁹ generib⁹ vnctiõis.

tionem manus confirmandos vngit in frõte. Eſt ⁊ alia vnctio qua cathecumini ⁊ neophiti vnguntur in pectore ⁊ inter ſcapulas: in perceptione baptiſmi. Tertia vero vnctio eſt que dicitur oleum infirmorum: de qua nunc agitur.

A quibus inſtitutum ſit hoc ſacramentum. b

Hoc ſacramẽtum vnctionis infirmoꝝ ab apoſtolis inſtitutum legiť. Ait enĩ Jacobus: Infirmatur aliquis ĩ vobis inducat preſbyteros eccleſie: et orent ſuper eum: vngentes eũ oleo in nomĩe domini ⁊ alleuiabit eum dominus: ⁊ ſi in peccatis fuerit: dimittenť ei In quo oſtenditur duplici ex cauſa ſacramentũ hoc inſtitutum. ſ. ad peccatorum remiſſionẽ et ad corporalis infirmitatis alleuiationem. Unde conſtat eum qui hanc vnctionem fideliter deuoteꝗ ꝑcipit. ⁊ in corꝑe ⁊ in anima alleuiari. ſi tamen expedit vt in vtroꝗ alleuietur. Q̃ ſi forte corporis valitudinẽ illi habere non expedit. illã que eſt anime ſanitatem in hoc ſacramento acquirit. Et ſicut in alijs ſacramentis ita ⁊ in iſto. aliud eſt ſacr̃m. aliud res ſacr̃i. Sacr̃m ẽ ipſa vnctio exterior. res ſacramenti vnctio interior que peccatorum remiſſione ⁊ virtutum ampliatione ꝑficitur. Et ſi ex ꝯtemptu vł negligentia ſacramentũ hoc ꝑtermittitur periculoſum eſt ⁊ damnabile.

De iteratione hui⁹ ſacramenti. c

Querunt aliqui ſi hoc ſacramentum iterari poſſit. cũ baptiſmus ⁊ alia quedã ſacramenta ſemel ſuſcepta non iterenť: Aug⁹. dicit. ſacramentũ non iterandum et ſacramento non faciendã eſſe iniuriã. ſꝫ hoc dicit vbi ait de ſacr̃o baptiſmi et ꝯfirmatiõis ⁊ ordinatiõis. Uñ nõ videť illud generaliter accipiendũ. ſed de ſacramento baptiſmi et ꝯfirmationis et ordinationis. que nullatenus ſunt repetẽda. q: ſemel tñ ⁊. nõ ſepius dať baptiſmus confirmatio ⁊ ordinatio. Sacramentũ vero altaris ⁊ penitentie et coniugij ſepe iterari videtur. quia ſepe ſacramentũ corporis percipitur. frequenter penitentia agiť: coniugium ſepe contrahitur. Quare ergo vnctio ſimiliter nõ poteſt iterari: Si morbus nõ reuertiť. medicina nõ iteretur. Si vero morbus non poteſt cohiberi. quare medicina debet ꝓhiberi. Sicut oratio iterari poteſt: ita ⁊ vnctio iterari poſſe videť vtraꝗ enĩ illic commemorat Jacobus et vtrũꝗ illic cooperať ad ꝯferẽdam alleuiationem corporis et anime. Cur ergo negatur vnctionẽ ſuper infirmum poſſe iterari ad impetrandam ſepius ſanitatem mentis et corporis. cum propter idem ſepe iteranda ſit oratio: Quidam autem de om̃i ſacramento intelligi volunt ꝙ non ſit iterandum. ſcꝫ ſm totum illud quod ꝑtinet ad ſacramentum. dicentes quedam ſacramenta ſepius poſſe ſuſcipi. quedã vero non. Nec tñ que ſepius ſumunť. totaliter iterantur: vt ſacramentum altaris et vnctionis. que licet ſumanť ſepius. tamen q: non iterũ benedicitur eadem hoſtia vel idẽ oleum. nõ iteratur ſacramentũ cum iniuria. Sꝫ dicet quis ſic ⁊ baptiſmus nõ iterať. ⁊ ſi aliquis frequenter babptizetur dum eadem aqua nõ iterum benedicať: Sed aliud eſt inquiunt illi de benedictione aque qua fit baptiſmus. aliud de benedictione panis ⁊ olei. Poteſt enĩ baptiſmus celebrari in aq̃ etiam nõ benedicta. quia illa benedictio ꝓ reuerentia tantũ fit ⁊ decore. nõ virtute ſacramenti. Sed corpus chriſti nõ poteſt cõfici niſi de pane conſecrato: nec vnctio illa fieri poteſt niſi de oleo ab epiſcopo conſecrato. Ideoꝗ illa ſanctificatio ad virtutẽ ſacramenti ꝑtinere videtur. In coniugio quoꝗ ſemel tñ benedicitur quiſꝗ non ſepius. Benedicitur enĩ. vt ait Ambro. cum prima ⁊ non ſecunda vxore. Si ergo cum dicitur ſacramentũ nõ eſſe iterandum. nec iniuria ei eſſe facienda. rationem dicti referas ad ſãctificationem rei qua ſacramentũ expletur. de omni ſacramento generaliter id verum eſt. Si vero ad ſuſceptionẽ ſacramenti. de quibuſdam verũ eſt ꝙ nõ iterantur crebra ſuſceptione. de alijs vero quibuſdam non q: frequẽter ſumunť. vt hoc vnctionis ſacramentũ quod in omni pene eccleſia ſepe repetitur.

Alioꝝ opĩo.

Iſta eſt diſtĩctio. xxiij. hui⁹ quarti libri. In qua magiſter poſtꝙ determinauit de baptiſmo qđ eſt ſacr̃m intrãtiũ. ⁊ de ꝯfirmatiõe eucharistia ⁊ pñia que ſunt ſacr̃a ꝓgredientiũ Hic vero determinat de extrema vnctiõe q̃ eſt ſacr̃m exeuntium Et tria circa hoc facit. Primo enĩ q̃d ſit hoc ſacr̃m manifeſtat. Scđo oñdit q̃d efficiat Tertio ſuadet ne quis ipm ex ꝯtemptu ⁊ negligentia ꝑtermittat. Primum facit a principio diſtin. vſꝗ ibi. Hoc ſacr̃m vnctionis. Scđm vſꝗ ibi. Querunt aliq̃ ſi hoc ſacr̃m Tertiũ vſꝗ ad finẽ diſ. In ſpãli ſnĩa mgr̃i ſtat in tribus ꝓpoſitionib⁹ quarũ prima eſt hec. Extreme vnctionis infirmoꝝ q̃ fit in oleo ꝯſecrato ꝑ man⁹ epoꝝ

ſunt tria genera iuxta dicta magiſtroꝝ. Hãc mgr̃ inſinuans dicit p̄mo ꝙ ſacr̄m extreme vnctõis fit oleo ꝑ ep̄m ꝯſecrato. Et tangit triplex genus vnctionis. Eſt em̄ quedam vnctio principalis que fit chriſmate ⁊ oleo. ſ. mixto balſamo. ⁊ tali vnctione vngunt̃ reges ⁊ põtifices in capite. ꝯfirmãdi autẽ in fronte. baptizandi aũt in vertice. Alia eſt vnctio qua vngũtur cathecumini inter ſcapulas. Tertia ẽ vnctio qua vnguntur infirmi. ⁊ de hac ad p̄ns agitur. et he due fiunt ſimplici oleo bn̄dicto. Poſtea dicit hoc ſacr̄m inſtitutũ fuiſſe ab ap̄lis vt dicit. b. Jacob⁹ in canonica ſua. c. ij. Sc̄da ꝓpõ eſt hec. Hoc ſacr̄m duplici d̃ cã ab ap̄lis eſt inſtitutũ. ſ. ad pctõꝝ remiſſionẽ ⁊ ad corporalis infirmitatis alleuiationẽ. Hanc mgr̃ inſinuans dicit hoc ſacr̄m inſtitutũ fuiſſe ad duplicem effectũ. ad ſanitatẽ aĩe, ⁊ corpis. qꝛ tñ nõ expedit hoĩ vt ſꝑ alleuiet̃ corꝑaliter. ideo nõ ſꝑ hoc ſacr̄m ſanitatẽ acquirit qñ hoc ſacr̄m deuote ⁊ fideliter recipit. Poſtea ponit hui⁹ ſacri ꝯformitatẽ ad alia Nã in hoc ſacramẽto eſt aliquid qδ eſt ſacr̄m tm̄. vt eſt extrema vnctio. ⁊ aliq̃d qδ res ſacri. vt interior vnctio. i. peccatoꝝ remiſſio. ⁊ virtutũ appoſitio. ⁊ ideo hoc ſacramentũ cõtemnere vel negligere ꝑiculoſum eſt. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Hoc ſacramentũ ex ꝯtemptu et negligentia nõ ꝑtermittat̃ nec ip̄m reiterat̃ niſi morb⁹ reuertat̃. Huius ꝓpoſitiõis p̄ma ꝑs patet ex premiſſis. ſc̄dam magiſter inſinuãs querit. Utrum hoc ſacr̄m poſſit reiterari. Et oñdit ꝑ. b. Aug. ꝙ nõ. q̃a iniuriam facit ſacr̄o q̃ reiterat ſacr̄m. et ſic rñdet ꝙ Aug. loquit̃ tm̄ de tribus ſacr̄is. ſ. de baptiſmo confirmatione ⁊ ordine que nullo mõ iterãda ſunt. Alia vo ſepi⁹ iterari p̄nt. vt eucbariſtia. p̄nia. ⁊ matrimoniũ. quare etiã vnctio iterat̃. ſi em̄ morbus iteratur ⁊ vnctio q̃ eſt medicina morbi iterat̃. Et tm̄ ĩ ſpãli.

De ordinibus eccleſiaſticis. a

DI. XX IIII

n

Hinc ad conſiderationẽ ſacre ordinatiõis accedamus. Septẽ ſunt ſpiritualium officioꝝ gradus ſiue ordines ſicut ex ſanctoꝝ patrum dictis apte tradit̃. et capitis noſtri. ſ. ieſu xp̄i exemplo monſtratur. qui omniũ officia in ſemetipſo exhibuit. et corꝑi ſuo qδ eſt eccl̃ia eoſdem ordines obſeruãdos reliquit. Septem autẽ ſunt ꝓpter ſeptiformẽ gratiam ſanctiſpiritus. cuius qui nõ ſunt ꝑticipes ad gradus eccleſiaſticos indigne accedũt. Illi vo in quoꝝ mentibus diffuſa eſt ſeptiformis gratia ſpiritusſancti. cum ad eccleſiaſticos ordines accedũt. in ipſa ſpiritualis gradus promotione ampliorẽ gratiam percipere creduntur.

Quare ſeptẽ ſunt.

Quales aſſumendi ſunt ad clerum. b

Clemẽs papa

Tales autẽ ad miniſteriũ ſpirituale eligendi ſunt clerici. qui digne poſſint dominica ſacramẽta tractare. Melius eſt em̄ domini ſacerdoti paucos habere miniſtros qui poſſunt digne opus dei exercere ꝙ multos inutiles q̃ ordinatori graue onus inducãt. Tales eni decet eſſe miniſtros chriſti qui ſeptiformis gratia ſpiritusſancti ſint decori. ex quoruꝫ doctrina ⁊ ꝯuerſationis forma eadem gratia in aliĳs transfundat̃: ne celeſtes margaritas ſpiritualium verboruꝫ officiorum ꝙ diuinorum ſordide vite pedibus conculcent. In ſacramento ergo ſeptiformis ſpiritus ſeptẽ ſunt gradus eccleſiaſtici. ſcilicet hoſtiarĳ: lectores: exorciſte: acoliti: ſubdyaconi: dyaconi: ſacerdotes. Oẽs tm̄ clerici vocant̃. i. ſortiti. Corona em̄ ſignaculum eſt q̃ ſignant̃ in ꝑtẽ ſortis miniſterĳ diuini Corona regale decus ſignificat: ⁊ ſeruire deo regnare eſt. Uñ miniſtri eccleſie reges eſſe debent. vt ſe et alios regant. Quibus petr⁹ ait. Uos eſtis gen⁹ electũ. regale ſacerdotiũ ⁊c̃. Summitas capitis deſuꝑ nudatur. vt eorum mens ad dñm libera monſtret̃. que reuelata facie gloriam dei completur. Summitas em̄ capitis eſt eminentia mentis. denudatio capitis eſt reuelatiõ mentis. Clericus em̄ ſecretoꝝ dei nõ ignarus eſſe debet. Tondent̃ etiam capilli vſqꝫ ad reuelationẽ ſenſuum ſcꝫ oculorum ⁊ aurium. vt vicia ĩ corde ⁊ oꝑe pullulãtia doceant̃ p̄cidenda. ne ad audiendũ ⁊ intelligendum verbum dei prepediatur mẽs. Ꝑ quo ſeruato. reddetur in excelſis corona. Tonſure autem eccleſiaſtice vſus a nazareis exortus videtur. q̃ prius crine ſeruato. deinde ob vite continẽtiam caput radebant: ⁊ capillos in igne ſacrificĳ ponebant Hinc vſus inoleuit vt qui diuinis cultib⁹ mãcipantur. quaſi nazarei id eſt ſancti crine poſito inueniantur. Sicut ad ezechielẽ dicitur. Fili hominis ſume gladium acutum ⁊ duc ſuper caput tuuꝫ ⁊ barbam. In actibus etiam apoſtoloꝝ priſcillã ⁊ aquilam hoc feciſſe legimus. Paulus quoqꝫ et alĳ quidam diſcipuli chriſti hoc fecerunt. Recte ergo in quibuſlibet gradibus conſtituti clerici vocantur. quorum nomina ⁊ rationes nominum Iſidorus exponẽs ait Cleros ⁊ clericos hinc appellatos eſſe credimus. quia Matthias electus eſt ſorte. quem primum per apoſtolos legimus ordinatum. Cleros em̄ grece. latine ſors vel hereditas dicitur. Ideo ergo dicti ſũt clerici. quia de ſorte ſunt domini. vl̃ quia deum partem habent. Generaliter vero clerici nuncupati ſunt omnes qui in eccleſia dei ſeruiunt. quoꝝ gradus ⁊ nomina ſunt

De corona et tonſura.

Iſi. in lib. vi. ethimo.

hec. hoſtiarius. lector ⁊c.

De hoſtiarijs. c

Iſidorus. **Hoſtiarij idē ⁊ ia**nitores ſunt qui in veteri teſtō electi ſūt ad
cuſtodiam templi vt nō ingrederet̄ in ill
immundus. Dicti aūt hoſtiarij eo ꝙ pre=
ſint hoſtijs templi. Ipſi eñ tenentes clauē
omnia intus ⁊ extra cuſtodiunt. atq; inter
bonos ⁊ malos habentes iudiciū. dignos
recipiunt. indignos reſpuunt. Vñ ⁊ eis cū
ordinant̄ claues eccleſie dant̄ ab epō. Et
dicitur eis: Sic agite tanq̄ rationem deo
reddituri pro rebus que clauibus iſtis re/
cludunt̄. Hoc officium dñs in ſua pſona ſu
ſcepit qñ flagello de funiculis facto vendē
tes et ementes eiecit de templo. Ipſe enim
ſe hoſtiarium ſignificans dicit: Ego ſum
hoſtium per me ſi quis introierit ſaluabit̄
et ingrediet̄ ⁊ egrediet̄ ⁊ paſca inueniet.

De lectoribus. d

Iſidorus. **Secundus eſt gra**dus lectoꝝ. lectores a legēdo ſicut pſalmi=
ſte a pſalmis canendis vocati ſunt. Illi eñ
predicant populis q̄d ſequant̄. iſti cantāt
vt excitent ad compunctionē animos au=
dientium. licet quidam lectores ita miſera=
biliter pnuncient. vt quoſdam ad luctū la
mentationemq; cōpellant. Idē etiā pnun
ciatores vocant̄ q̄ porro an̄ nunciāt. q2 tā
erit clara eoꝝ vox. vt etiā longe poſitoꝝ
aures adimpleat. Ad lectores autem pti=
net lectiones pnunciare. ⁊ ea que pphete
vaticinauerīt pplis p̄dicare. vt iā ex officio
in eccleſia legant pphetias ⁊ lectiōes. vñ
⁊ ei vidēte populo tradit̄ ab epō codex di
uinarū lectionum. ⁊ dicitur. Accipe ⁊ eſto
verbi dei relator. habiturus ſi fideliter im
pleueris officiū: ptem cum his q̄ bene ver
bum dei miniſtrauerunt. Qui ad hūc gra/
dum pueħit̄. litteraꝝ ſcientia debet eſſe in
ſtructus. vt ſenſum verborum intelligat.
vim accentuū ſciat. diſtincte legat. ne con
fuſione plationis intellectū auditorib9 au=
ferat. Attēdat quid indicatiue. quid inter/
rogatiue ſit legendū. vbi ſit in orōne faciē=
da diſtinctio. Hec eñ male ſeruata. intelle
ctū turbant ⁊ alios ad riſum prouocāt. au
ribus ⁊ cordi conſulere debet vox lectoris
Hoc officiū ipleuit xp̄s cū in medio ſenio=
rum librū Eſaie apiens. diſtincte ad intel/
ligendū legit. ſpiritus dñi ſup me ⁊c. Ex q̄
lectorib9 datur intelligi q2 gratia ſpiritua=
li clarere debent qui alijs verbū dei annū=
ciant. Hic ordo formā et initiū a pphetis
accepiſſe videt̄. quib9 dicit̄. Clama ne ceſ=
ſes quaſi tuba exalta vocem tuam.

De exorciſtis. e

Tertius ē ordo exorciſtarū. Exorciſte aūt ex greco in latinū Iſidorus.
adiurantes vel increpātes vocant̄. Inuo
cant eñ ſuper cathecuminos et ſuper eos
qui habent ſpiritum immundū nomē dñi
adiurantes p eum vt egrediat̄ ab eis. Ad
exorciſtaꝫ pertinet exorciſmos memoriter
retinere. manuſq; ſup energuminos et ca/
thecuminos in exorcizādo imponere. De=
bet aūt habere ſpiritum mundum qui ſpi=
ritibus immundis imperat. ⁊ malignū ex=
pellere de corde ſuo quem expellit de cor/
pore alieno. ne medicina quā alij facit ſibi
nō pſit. ⁊ dicat̄ ei. medice cura teipm̄. Hi
cū ordinātur accipiunt de manu epi librū
exorciſmorum ⁊ dicitur eis. Accipite ⁊ ha
betote poteſtatem imponendi manus ſup
energuminos vel cathecuminos. Hoc offi
cio vſus ē dñs qñ ſaliua ſua tetigit aures ⁊
linguam ſurdi ⁊ muti dicēs: Effeta. quod
eſt adapire. p hoc docēs nos ſpiritualiter
debere apire aures p̄cordioꝝ hoim ad in=
telligendum. et ora ad cōfitendū. vt pulſo
demone: ſpiritusſanctus vas ſuum recipi=
at. Hoc etiā officio vſus eſt xp̄s cū demo/
niacos multos ſanauit. Hic ordo a Salo=
mone videtur deſcendiſſe qui quendā mo=
dum exorcizandi inuenit quo demōes ad
iurati ex obſeſſis corporibus pellebantur.
Huic officio mācipati exorciſte vocati ſūt
De quibus chriſtus in euangelio. Si ego
in beelzebub eijcio demonia. filij veſtri. ſcꝫ
exorciſte in quo eijciunt.

De acolitis. f

Quarto loco ſuccedunt acoliti. Acoliti vo grece. latine cero=
ferarij dicuntur. a deportandis cereis qñ
legendū eſt euangelium vel ſacrificiū offe=
rendum. Tunc eñ accēduntur luminaria
et deportantur ab eis. nō ad effugādas ae/
ris tenebras cū ſol eo tēpe rutilet. ſed ad ſi
gnum leticie demonſtrandum. vt ſub tipo
luminis corpalis. illa lux oſtendat̄ de qua
legitur. Erat lux vera que illuminat oēm
ho. ve. in hūc mūdū. Ad acolitū ptinet p̄/

paratio luminarium in ſacrario. Jpſe cere-
um portat. ipſe vrceolū cum vino ⁊ aq̄ ſug-
geſta: ꝓ eucharistia ſubdiaconis ꝑparat.
Hij cum ordinantur cum edocti fuerint ab
ep̄o qualiť in officio ſuo agere debeāt. ab
archidiacono accipiunt candelabrum cuꝫ
cereo. et vrceolū vacuū. Hoc officium do/
minus ſe habere teſtatur dicens: Ego ſum
lux mundi. qui ſequitur me nō ambulat in
tenebris. Huius officij formā illi gerebant
in veteri teſtō q̄ lucernas candelabri com/
ponebant ⁊ accendebant igne celeſti. ad il/
luminandas tenebras aquilonares.

De ſubdyaconibus. g

Quint⁹ ē ordo ſub

diaconorum. Grece hipodiacones vocan
tur. Quos nos ſubdiacones dicim⁹. Qui
ideo ſic appellantur. q̄a ſubiacent p̄ceptis
⁊ officijs leuitarū. Oblationes em̄ in tem/
plo a fidelibus ſuſcipiunt. et leuitis ſuper-
ponendas altaribus deferunt. Hi apō he
breos nathinnei vocabanť. id ē. in humili
tate domino ſeruientes. Ad ſubdiaconuꝫ
pertinet calicem et patenam ad altare chri
ſti deferre et leuitis tradere eiſq̄ miniſtra-
re. Urceolum quoq̄ ⁊ aquamanile ⁊ ma/
nutergium tenere epiſcopo ⁊ preſbiteris ⁊
leuitis pro lauandis ante altare manibus
aquam p̄bere. His lex continentie imponi
tur. quia altari ꝓpinquantes vaſa corpo/
ris ⁊ ſanguinis chriſti portāt. Unde illud
implere debent. Mundamini q̄ fertis va/
ſa domini. Ad hos etiam pertinet tantum
de oblationibus ponere in altari: quantuꝫ
ſufficere poſſit populo. necnō corporales
⁊ pallas ⁊ ſubſtratoria lauare. Hij cū ordi
nantur accipiūt de manu epiſcopi patenā
⁊ calicem vacuū. ab archidiacono xᵒo vr/
ceolū cū aquamanili ⁊ manutergiuꝫ. Hoc
officio vſus eſt dn̄s quando lintheo ſe pre-
cinxit. ⁊ mittēs aquā in peluim. pedes di-
ſcipulorum lauit ⁊ lintheo terſit.

De dyaconibus. h

Dyaconorū ordo

ſextū tenet locuꝫ ꝓpter ſenarij ꝑfectionem
Hic ordo in veteri teſtamento a tribu leui
nomen accepit vel traxit. Dicunť enim et
leuite. Precepit quippe dn̄s moyſi vt poſt
ordinationem aaron ⁊ filiorum eius. pror-
ſus tribus leui ad diuini cultus miniſteria
ordinarentur et conſecrarentur domino ⁊
ſeruirent ꝓ iſrael coram aaron ⁊ filijs eius
in tabernaculo. Jpſiq̄ geſtarent arcam et
tabernaculum ⁊ omnia vaſa eius. ⁊ in cir-
cūitu tabernaculi excubarēt et in trāſpor-
tando tabernaculo ip̄i deponerēt rurſum/
q̄ cōponerent. A viginti vero annis ⁊ ſu-
pra iuſſi ſunt ſeruire in tabernaculo. quam
regulam in nouo teſtamento ſancti patres
conſtituerunt. qꝫ hec etas ad ferenda one-
ra eſt robuſta. Leuite ergo ex nomine au/
toris vocati ſunt. De leui em̄ leuite exorti
ſunt a quibus in templo miſtici ſacramen/
ti miſteria explebātur. Hij grece diacones
latine miniſtri dicuntur quia ſicut in ſacer
dote conſecratio. ita in diacono miniſterij
diſpenſatio habeť. Ad diaconum ꝑtinet
aſſiſtere ſacerdotibus et miniſtrare in om-
nibus que aguntur in ſacramentis chriſti
ſcꝫ in baptiſmo. in chriſmate. i patena ⁊ ca
lice oblationes quoq̄ inferre et diſponere
in altari. Compōnere etiaꝫ menſam domi-
ni ⁊ veſtire: crucem ferre. ⁊ predicare euā-
gelium ⁊ epiſtolam ad populum. Nam ſi-
cut lectoribus vetus teſtamentū. ita dia-
conib⁹ nouum p̄dicare preceptum eſt. Ad
ipſum etiam pertinet officium precum ⁊ re
citatio cathecuminorum nominum. Jpſe
premonet aures habere ad dominum. ipſe
donat pacem. ⁊ ipſe annunciat. Quod au
tem huic ordini a Moyſe ſtatutū eſt. hoc
etiam in nouo teſtamento repreſentať. cuꝫ
diacono ſuper leuum humerum ſtola po/
nitur. et caſula in diebus ieiunij complica
tur. quia quicquid laboris ⁊ ſuſtinentie in
hac vita toleratur. quaſi in leua portatur
donec in dextera. id eſt in eternitate requi-
es habeatur. Hic ordo ab apoſtolis cele-
bratus eſt. quādo vt legitur in actib⁹ apo-
ſtolorum ſeptem viros plenos ſpiritu ſan/
cto ad hoc officium elegerunt. et oratione
premiſſa manus eis impoſuerunt. Unde
et conſuetudo inoleuit vt in omni matrice
eccleſia ſeptem diacones circa chriſti araꝫ
quaſi ſeptem columne aſſiſtant. Hi ſunt ſe-
ptem angeli tuba canentes in apocalipſi.
Qui quales eſſe debeant apoſtolus docet
thimotheo ſcribens. Hi cum ordinanť ſo-
lus epiſcopus eis manū imponit. quia ad
miniſterium applicantur. ponit eis orariū.
id eſt. ſtolam ſuper leuum humerum. vt ꝑ
hoc intelligant ſe accepiſſe iugum domini
ſuaue. quod ad ſiniſtram pertinentia. diui
no timori ſubijciant. Accipiunt et textum
euangelij. vt intelligāt ſe eſſe p̄cones euan/

gelij chriſti. Ibi aūt anteq̄ ordinent̄ ꝓben
tur vt docet apoſtolus. et ſic miniſtrēt nul
lum crimen habentes. Hoc officio vſus eſt
chriſtus. quando poſt cenā ſacramentum
carnis ⁊ ſanguinis diſcipulis diſpenſauit
⁊ qñ apoſtolos dormientes ad orationem
excitauit dicens: Vigilate ⁊ orate vt non
intretis in temptationem.

De preſbyteris. i

Septimus ē ordo

preſbyterorū. Preſbyter grece ſenior inter
pretatur latine. Nō modo pro etate vł de/
crepita ſenectute. ſed ꝓpter honorem ⁊ di=
gnitatem quam acceperunt preſbyteri no=
minātur. qui morum prudentia et maturi=
tate conuerſationis precellere debēt in po=
pulo. vnde ſcriptum eſt. Senectus vene=
rabilis eſt non diuturna nec annorum nu=
mero computata. Cani enim ſunt ſenſus
hominis et etas ſenectutis vita immacu/
lata. Ideo aūt etiā p̄ſbyteri ſacerdotes vo
cantur. quia ſacrū dant. qui licet ſint ſacer
dotes tamen pontificatus apicem non ha=
bent ſicut epiſcopi. q2 ipi nec criſmate fron
tem ſignant nec paraclitum dant. quod ſo=
lis deberi epiſcopis lectō actuū apłoꝝ de=
monſtrat. Unde ⁊ apud veteres idem epi
ſcopi ⁊ preſbyteri fuerūt. q2 illud eſt nomē
dignitatis non etatis Sacerdos nomē ha
bet compoſituȝ ex greco ⁊ latino. quod eſt
ſacrum dans ſiue ſacer dux. Sicut eñ rex
a regendo. ita ſacerdos a ſanctificando di
ctus eſt. conſecrat enim ⁊ ſanctificat. Anti/
ſtes vero ſacerdos dictus eſt ab eo ꝙ an/
teſtat primus enim eſt in ordine eccleſie.
Ad preſbyterum autem pertinet ſacramē/
tum corporis ⁊ ſanguinis dñi in altari dei
cōficere. Orationes dicere. et dona dei be=
nedicere. Qui cum ordinantur inungūtur
eis manus vt intelligant ſe accepiſſe grati/
am conſecrandi. et charitatis opera debe=
re extendere ad omnes. Accipiunt ⁊ ſtolā
que vtrumq̄ tenet latus. quia debent eſſe
muniti armis iuſticie contra aduerſa ⁊ pro
ſpera. Accipiunt etiam calicem cum vino
et patenam cum hoſtijs. vt per hoc ſciant
ſe accepiſſe poteſtatem placabiles deo ho=
ſtias offerēdi Hic ordo a filijs Aaron ſum
pſit initiū. Summos enim pōtifices ⁊ mi=
nores ſacerdotes inſtituit deus per moy=
ſen q̄ ex precepto dei aaron in ſummum pō
tificem. filios vero eius vnxit in minores
ſacerdotes. Chriſtus quoq̄ duodecim ele
git diſcipulos prius quos ⁊ apoſtolos vo
cauit. quorum vicem gerunt in eccleſia ma
iores pontifices. deinde alios. lxx. et duos
diſcipulos deſignauit. quorum vicem in
eccleſia tenēt p̄ſbyteri. Unus autem inter
apoſtolos princeps extitit petrus. cuius
vicarius ⁊ ſucceſſor eſt pontifex ſummus.
Unde dicitur apoſtolicus qui et papa vo
catur ſcilicet pater patrum. Qualis autem
eligi debeat preſbyter. apoſtolus ſcribens
thimotheo oſtendit. vbi nomine epiſcopi
preſbyterum ſignificat. Hoc autem officio
vſus eſt chriſtus cum ſeipſuȝ in ara crucis
obtulit. idem ſacerdos ⁊ hoſtia. ⁊ quando
poſt cenam panem ⁊ vinum in corpus ſu=
um et ſanguineȝ commutauit Ecce de ſep=
tē eccleſie gradibus breuiter elocuti quid
ad quemq̄ pertineat inſinuauimus. Cū/
q̄ omnes ſint ſpirituales et ſacri excellen/
ter tamen canones duos tantum ſacros or
dines appellari cēſent. dyaconatus ſcilicet
⁊ preſbiteratus. quia hos ſolos primitiua
eccleſia legitur habuiſſe. et de his ſolis pre
ceptum apoſtoli habemus. Apoſtoli eniȝ
in ſingulis ciuitatibus epiſcopos ⁊ preſbi=
teros ordinauerūt. Leuitas etiam ab apo
ſtolis ordinatos legimus. quorum maxi/
mus fuit beatus ſtephanus. Subdyaco/
nos vero et acolitos procedente tempore
eccleſia ſibi conſtituit.

Quid ſit qđ hic dicitur ordo. k

Si auteȝ queritur

quid ſit qđ hic vocat̄ ordo? Sane dici pōt
ſignaculum eſſe. i. ſacrum quoddam. quo
ſpiritualis poteſtas tradit̄ ordinato et of=
ficium. Caracter ergo ſpiritualis vbi ſit ꝓ
motio poteſtatis: ordo vel gradus vocat̄
Et dicunt̄ hi ordines ſacramenta. quia in
eoꝝ perceptione res ſacra. id eſt gratia cō/
fertur quā figurant ea que ibi geruntur.

De nominibus dignitatum vel
officij. l

Sūt et alia quedā

non ordinum ſed dignitatum vel officiorū
nomina. Dignitatis ſimul vel offico nomē
eſt epiſcopus. Epiſcopatus autē vocabu=
lum inde dictum eſt. ꝙ ille qui epiſcopus
efficitur ſuperintendat. curam. ſ. ſubditoꝝ
gerens. Scopin eñ grece. latine intende=
re dicitur. Epi autem grece. latine ſpecula
tores interpretantur. Nam ſpeculator eſt

prepoſitus in eccleſia, dictus eo ꝙ ſpecule tur atq; pſpiciat populorum infra ſe poſitorum mores et vitam. Pontifex eſt princeps ſacerdotum quaſi via ſequentiū ipſe ⁊ ſummus ſacerdos nuncupatur. ipſe eniꝫ leuitas ⁊ ſacerdotes efficit. ipſe omnes eccleſiaſticos ordines diſponit.

De quadripartito ordine epiſcoporum. n

Ordo aūt epiſcoporum quadripartitus eſt. ſ. in patriarchis. archiepiſcopis. metropolitanis. et epiſcopis. Patriarcha grece. ſummus patrū interpretatur. quia primum. i. apoſtolicū tenet locum. vt romanus. anthiocenus. alexandrinus. ſed omniū ſummus eſt romanus. Archiepūs princeps epiſcopoꝝ. Archos eñ grece. latine princeps dicit. Metropolite autē a menſura ciuitatū dicūtur Singulis eñ puincijs ꝑeminent quorum autoritati ⁊ doctrine ceteri ſacerdotes ſubiecti ſūt Solicitudo eñ toti⁹ puincie. ipis epis commiſſa eſt. Omnes autem ſupius deſignati ordines epi nūcupant. Nota ꝙ archiepoꝝ nomine ꝑmates ſupius ſignificaſſe videt. ⁊ metropolitanorum q̄s nunc archiepos dicimus. Horum aūt diſcretio a gētilib⁹ introducta videt. qui ſuos flamines. alios ſimpliciter flamines alios archiflamines. alios prothoflamines appellabāt Sacerdotes enim gentilium flamines dicebantur. qui habebant in capite pilleum in quo erat breuis virga. deſup habēs aliquid lane. quod cū peſtū ferre nō poſſent filum tm̄ in capite ligare ceperūt. Nudis enim capitibus eis incedere nephas erat. Unde et a filo quo vtebant flamines dicti ſunt. quaſi filamines Sed feſtis diebus filo depoſito pileum imponebant p ſacerdotij eminentia. Uates a vi mentis appellati ſunt. cuius ſignificatio multiplex eſt. Modo eñ ſacerdotē. modo pphetā. modo poetam ſignificat. Cantor vō vocatur qui vocem modulat in cantu Huius ſunt duo genera. pcentor ⁊ ſuccentor. Precentor q̄ vocē ꝑmittit in cantu. ſuccētor q̄ ſub ſequenter canendo rñdet. Concētor auteꝫ dicit q: ꝯſonat. Qui aūt nō conſonat nec concinit. ꝯcentor nō erit. His breuiter tractatis ammonēdi ſunt xp̄i miniſtri. quatenus ſicut excellunt ordinis dignitate ita ꝑcellant vite ſanctitate. vt plebs eis commiſſa eorūq; diſciplinis edocta. gratanter eis obediat. ⁊ eoꝝ imitatione de die in diem pficiat. a quibus diuina ſacramenta pcipiunt ⁊ miſſarū ſolennia audiunt. Miſſa aūt dicit vel quia miſſa eſt hoſtia cuius cōmemoratio fit in illo officio vnde dicitur Ite miſſa eſt. i. ſequimini hoſtiam q̄ miſſa eſt ad celeſtia tendentes poſt eaꝫ. vel quia miſſus celeſtis venit ad conſecrandum dominicū corpus. p quē ad altare celeſte defertur hoſtia. Unde ⁊ dicitur miſſa eſt.

Iſta eſt diſtinctio. xxiiij. h⁹ quarti libri. In qua magiſter poſtq̄ ſupius determinauit de ſacramentis que ordinant ad remediū vni⁹ perſone. Hic determinat de ſacramentis in remedium totius eccleſie. Et diuiditur ī duas partes. Primo determinat de ſacramēto ordinis. qđ ordinatur ad gubernationem eccleſie. ⁊ ſpiritualem multiplicationē Scđo de matrimonio qđ ordinatur ad multiplicatōnem fideliū naturalē. Scđa ps incipit in. xxvj. diſt. Prima ps adhuc diuidit in duas ptes. In pma determinat de ſacro ordinis. In ſcđa pte de conferētibus hoc ſacrm̄. ⁊ de ſuſcipientib⁹. Scđa ps in. xxv. diſtin. incipit. In prima pte tria facit. Primo enim numeꝝ ſacramentoꝝ ordinū pponit. Scđo officia ⁊ dignitates que ordines ſequuntur ſubdit. Tertio quandam ſalubrem ammonitionē ſubiungit. Prima pars vſq; ibi. Sunt ⁊ alia que. Scđa vſq; ibi. His breuiter tractatis. Tertia vſq; ad finē diſ. In ſpeciali ſnīa mgr̄i ſtat in tribus propoſitionibus quaꝝ prima eſt hec. Septē ſacros ordines xp̄us in ſemetipo exhibuit ⁊ iſtos vniuerſali eccleſie obſeruandos reliquit. Hanc magiſter inſinuās pponit primo ꝙ ſeptē ſunt gradus ſiue ordines eccleſiaſtici. ſ. hoſtiarij lectores. exorciſte. acoliti. ſubdyaconi. dyaconi. ⁊ ſacerdotes. quorū omnia officia xp̄s in ſemetipo oſtendit ⁊ corpi ſuo. ſ. eccleſie hos ordines ſeruandos reliquit. Sunt autē ſeptē ppter ſeptiformē. ſ. gratiam ſpirituſſancti cuius grē qui non ſunt pticipes īdigni ad gradus eccleſiaſticos accedunt. q̄ vō priuſq̄ ad hos ordines accedant hanc gratiā habēt. in ipſa pmotione ampliorē accipiunt. Ex quo patet h⁹ ſacramenti effectus. Hi aūt ordines ppter ſui dignitateꝫ dignos requirunt miniſtros. Ex quo patet ſuſcipiētiū conditio. Poſtea dicit ꝙ hos ordines ꝑcedit clericalis tonſura queſquidē corona regalem dignitatē ſignificat. q: vō in ſummitate capitis nudatio erectionem mentis ad deum per contēplationē deſignat vſus aūt hui⁹ tonſure initiū habuit a nazareis quorum ritus paulus et xp̄iani imitati ſunt Omnes vō in ordinibus conſtituti clerici vocant q: ī ſortem domini ⁊ hereditatē ſunt admiſſi. cleros eñ grece ſors vel hereditas latine dicit. vel q: om̄s diuino ſuitio ſunt mancipati Poſtea de his ordinibus determīat ſingillatim incipiens ab hoſtiarijs qui ſunt primi inter ordinuꝫ gradus đ quibus quattuor determinat Primo figuram quia figurati ſunt in veteri teſtamēto per ianitores qui cuſtodiebant templum ne ingrederet in illud immundus. Secundo nominis rationē ſiue officiuꝫ. dicunt eñ hoſtiarii. q: preſunt hoſtiis templi vt dignos recipiant ⁊ indignos excludant Tertio ordinandi modū q: in eoꝝ ordinatōne dant eis claues ab epo cum determinata forma vboꝝ q̄ epo dicit. ſ. Agite tanq̄ deo rōnē reddituri p reb⁹ q̄ claub⁹ iſtis recōdunt Quarto inſtitutōnē q: chriſtus hoc officiū exercuit. qñ vendentes ⁊ emētes de tēplo eiecit. Uñ et ipſe de ſe dicit. Ego ſum hoſtiū p

qđ hoſtiariū deſignat Poſtea dicit de ſcđo ordine.ſ.
lectoꝝ.De quo ſex determinat. Primo noīs rōnem
quia dicunt̄ a legendo.q̄ etiā ꝓnunciatores vocant̄
q: ꝓcul auditoꝝ aures eoꝝ vox adimplet. Scđo of-
ficium q: ad eos ꝑtinet ꝓphetias ꝛ pſalmos legere
ꝛ eadē populis p̄dicare. Tertio ordinandi modum
in ordinatione librum diuinaꝝ lectionū ab ep̄o acci-
piunt cū determinata forma verboꝝ.ſ.accipe ꝛ eſto
v̄bi dei ꝓlator:habiturus ſi fideliter adimpleueris
partē cū his qui bn̄ v̄bū dei amminiſtrauert Quar
to ꝯditionē.q: q̄ ad hūc ordinē aſſumit̄ debet ſcien-
tia lr̄arū eſſe inſtructus vt diſtincte legat ꝛ ſic poſſit
auditorib⁹ ꝓdeſſe. Quinto inſtitutionē.q: hoc offi-
cium xp̄s adimpleuit qn̄ legit illud eſaie.ſp̄us dn̄i ſu
per me vt hr̄ Lu.vj. Sexto p̄figurationē q: p̄efigu
ratū ꝛ nūciatū eſt hoc officiū in ꝓphis qb⁹ dr̄. Cla-
ma ne ceſſes quaſi tuba exalta vocē tuam. Poſtea d̄
terminat de tertio ordine.ſ. exorciſtaꝝ.de qb⁹ quin
q₃ determiat. Primo noīs rōnē dicunt̄ eñ exorciſte
quaſi adiurātes. Scđo officiū.q: ad eos ꝑtinet per
exorciſmos ſuos demones ab obſeſſis fugare Unde
dn̄t mundi eſſe qui ſpiritibus immūdis imꝑant Ter
tio ordinandi modū q: libꝝ exorciſmoꝝ in ordinatō
ne recipiūt ab ep̄is cū determinata forma verboruꝫ
ſcꝫ.accipite ꝛ habetote ꝑtātem imponendi man⁹ ſu
per energuminos ꝛ cathecuminos. Quarto inſtitu
tionē q: dn̄s hoc officio vſus eſt qn̄ ſaliua oris ſui te
tigit aures ꝛ linguā ſurdi ꝛ muti. ꝛ demoniacos ml̄
tos ſanauit. Quinto figuraꝫ quia a ſalomone videt̄
hic ordo primitus deſcendiſſe qui quendaꝫ modū ex
orcizandi inuenit quo demones adiurati ab obſeſſis
pellebant̄ cordibus vnde ꝛ hoc officio mancipati ex
orciſte apud iudeos vocati ſunt Poſtea determinat
de quarto ordine.ſ.acolitorum de quo quinq₃ deter
minat. Primo nominis rationem.dicūtur enim aco
liti grece ceroferarij latine quia cereos portāt ad ſi-
gnum leticie demonſtrandum ꝛ ad figurandū verū
lumen.ſ.chriſtum. Secundo officium.quia ad eos ꝑ
tinet luminaria portare et preparare ac ſubdyaco-
nis miniſtrare in preparatiōe vrceoli vini ꝛ aque ꝓ
euchariſtia. Tertio ordinādi modū q: candelabruꝫ
cum cereo ꝛ vrceolū in ordinatione accipiūt. Quar
to inſtitutionem quia hoc officio xp̄us vſus fuit cum
dixit. Ego ſum lux mundi. Quinto figuram q: hu
ius figura preceſſit in veteri teſtamento. in his qui
lucernas candelabri continebāt. Poſtea determiat
de quinto ordine.ſ.ſubdyaconoꝝ. de quibus quat
tuor determinat. Primo nominis rationem.dicunt̄
eñ ſudyaconi q: dyaconorum p̄ceptis ſubiacent.hi
figurati ſunt in veteri teſtamēto ꝑ nathinneos de q̄
bus dicit paralip.eſdra ꝙ erant miniſtri leuitaꝝ.vn̄
nathinnei dicuntur quaſi in humilitate domino ſer
uientes quod ſubdiaconis cōuenit qui ſunt miniſtri
leuitarum. Secundo officium.quia calicem et pate
nam portant.propter quod mundiciam habere de
bent vt impleant illud.mundamini q̄ fertis vaſa do
mini ſacerdotibus ꝛ leuitis miniſtrant et ornamen-
torū altaris ſpecialē curā hn̄t. Tertio ordinādi mo-
dū q: patenam ꝛ vacuū calicem accipiunt ꝛ vrceolū
cū aqua ꝛ manutergiū. Quarto inſtitutionem quia
chriſtus hoc officio vſus eſt qn̄ lintheo ſe precinxit ꝛ
mittēs aquam in peluim pedes diſcipuloruꝫ lauit et
lintheo terſit Poſtea determinat de ſexto ordine.ſ.
dyaconorum qui ſexto loco ponitur ad perfectioneꝫ
que in eis eſſe debet. De quibus quinq₃ determinat
Primo nominis rationem.quia de tribu leui nomen
traxerunt.dicunt̄ enim leuite. Unde primo in eis fi-
gurati fuerunt dicunt̄ eñ grece dyaconi et miniſtri.
Scđo officium.quia ipſis ſacerdotibus in ſacramē-
torum diſpenſatione aſſiſtunt ꝛ miniſtrant.noui eñ
teſtamenti predicandi habent officiū. Similiter eñ
leuite qui leuo humero ſtolam portant.qui labores
huius vite in leua portant ſicut in veteri teſtamen-
to. Huic ordini a moyſe ſtatutum fuit que ad taber-
naculum pertinebant portare. Tertio conditionem
inſtitutionis dyaconi. Apoſtoli eñ elegerunt ſeptē
viros plenos ſpirituſſancto. Un̄ ſeptē ſolēt eſſe ī p̄n
cipalibus eccleſijs qui etiā ꝑ ſeptē angelos tuba ca-
nentes in apocalipſi ſignificātur. quales aūt eſſe de
beant apoſtolus ad thimotheū docet.qui autē ꝙ or-
dinent̄ ꝓbari debent.vt ſcꝫ miniſtrent nullū crimen
habentes. Quarto ordinādi modū.quia in ordina-
tione epiſcopus eis manū imponit. Nam ꝛ apoſtoli
dyaconibus quos elegerunt oratōne p̄miſſa manus
impoſuerunt. Ponit etiam ſtolā ſupra leuū humerū
Accipiunt etiam dyaconi textū euangelij in ordina-
tione. Quinto inſtitutionē.quia chriſtus hoc officio
poſt cenam vſus eſt qn̄ ſacramentū ſui corpis ꝛ ſan
guinis diſcipulis diſpenſauit.ꝛ qn̄ apl̄os dormien
tes ad orationem incitauit.nā ad diaconos ꝑtinent
premonere aures ad deuꝫ habere. Poſtea determi
nat de ſeptimo ordine.ſ.preſbiteroꝝ.de quibus ſex
determinat. Primo eñ nominis rationē.dicunt̄ eñ
p̄ſbiteri.i.ſeniores ꝓpter dignitatē ꝛ honorē queꝫ
acceperūt.ꝛ quia morum prudētia ꝛ maturitate cō
uerſationis in populo precellere debent. Dicunt̄ eñ
ſacerdotes.vel q: ſacra dant vel in ſacris ſūt duces
vel quia ſanctificant. Antiſtites vero dicuntur quia
ante alios debent ſtare Secundo officiū q: ad ſacer
dotes pertinet ad ſacramētū corpis ꝛ ſanguinis cō
ficere oratiōes dicere.ꝛ dona dei benedicere. Ter
tio ordinandi modū quia in ordinatōe eis manus in
ungunt̄ patenam cum hoſtijs.calicē cuꝫ vino accipi
unt.et ſtolā que tenet vtrunq₃ latus q: cōtra aduer
ſa ꝛ ꝓſpera armis iuſticie debent eſſe induti ſiue mu
niti. Quarto figurā.q: hic ordo in filijs Aaron fuit
figuratus et.lxxij.diſcipulis quos chriſtus deſigna
uit quorum vices preſbiteri in eccleſia tenent.tamē
inter apoſtolos vnus princeps extitit.ſ. Petrus eu
ius ſucceſſor eſt ſummus pontifex qui etiam dicitur
papa.i.pr̄ patꝝ. Quinto cōditionem. Un̄ apl̄s ad
Thimotheuꝫ oſtendit qualis debeat eligi preſbiter
vbi p̄ſbiteꝝ noīe ep̄i deſignat Sexto officium quia
chriſtus hoc officio vſus eſt in ara crucis qn̄ ſeipſuꝫ
obtulit.ille fuit ſacerdos ꝛ hoſtia qn̄ poſt cenam pa
nem ꝛ vinum in corpus ꝛ ſanguinem ſuum mutauit
Poſtea dicit ꝙ ſolum duo ordines dicūt̄ ſacri.ſ.dia
conatus et preſbiteratus et hos ſolos primitiua ec
cleſia habuit. alios vero proceſſu temporis eccleſia
ſibi conſtituit.ex quo patet ordinum differētia quia
quidam ſūt ſacri quidā nō. Et dicit ꝙ ordo dr̄ quod
dā ſacruꝫ per qđ ſpecialis poteſtas traditur ordina
to.et hi ordines dicuntur ſacramenta quia in eis ſa
cramentum confertur et ſignificatur. ſcilicet gratia
ex quo patet ordinum quedam conuenientia.q: eñ
in omnibus huiuſmodi gradib⁹ traditur aliqua po
teſtas ſpiritualis.ideo nomen ordinis omnibus con
uenit.quia etiam in omnibus confertur ꝛ ſignificat̄
ſacramentum.ideo omnes dicuntur ſacri Poſtea di
cit ꝙ quedam ſunt nomina que non ordinem ſed di-
gnitatem vel officium nominant ſicut epiſcopi pon-
tifices patriarche et archiepiſcopi et metropolitani
Epiſcopus enim aut pontifex eſt. quia habet alijs ī
tendere et principari. quia epiſcopus dicit̄ a ſcopin
grece quod latine intendere dicitur vnde etiam epi-
ſcopi grece dicuntur latine ſpeculatores. Nam ſpe
culator prepoſitus in eccleſia dicitur:in eo ꝙ ſpecu
lari debet mores ꝛ vitam populorum infra ſe poſito
rum. Pontifex eſt princeps ſacerdotum quaſi via ſe
quentium.ipſe eñ ſummus ſacerdos nūcupatur.eo

ꝙ ſacerdotes et leuitas efficit. Deinde dicit ꝙ ordo epiſcoporum quadripartitus eſt. ſcꝫ in patriarchis archiepiſcopis. metropolitanis ⁊ epis. Patriarcha grece ſummus patrum interpretatur. qꝛ primuꝫ. id eſt apoſtolicum tenet locum ſicut Romanus Anthiocenus Alexandrinus. et ſic de alijs. Archiepiſcopus vo ſummus eſt epiſcoporum Et dicit̃ ab archos qḋ eſt princeps. Metropolitanus dicit̃ a menſura ciuitatū q̈bus p̄eminet. Ibi nota ꝙ archiepoꝝ noīe primates ſuꝑius ſignificaſſe videt̃ ⁊ metropolitanoꝝ noīe quos nūc archiepos dicim᷒. Scd̄a ꝓpoſitō eſt hec Que ſunt iſtoꝝ ordinū officia clare patet ex iam p̄dictoꝝ ſentētia. Hec patet ex p̄miſſis vt ipamet exprimit ꝓpoſitio. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Miniſtri xp̄i maiores quiꝑ precellunt ordinis dignitate etiam precellere debēt vite ſanctitate. Cuius rationem aſſerit vt plebs eis commiſſa eoꝝ imitatiōe ſemper ꝓficiat. Addit etiam hinc vnde dicitur miſſa. quia in ea mittitur hoſtia cuius commemoratio fit in ſacrificio. quia miſſus celeſtis venit ad conſecrandum eā Et tm̄ in ſpeciali.

De ordinatis ab hereticis. a

DI. XXV s **Olet etiā queri** ſi heretici ab eccleſia p̄ciſi ⁊ dānati poſſint tradere ſacros ordines. ⁊ ſi ab eis ordinati redeuntes ad eccleſie vnitatem debeant reordinari: Hanc queſtionē ꝑplexā ac pene inſolubilē faciunt doctoꝝ verba q̄ plurimuꝫ diſſentire vident̃. Vident̃ eīn q̄daꝫ tradere hereticos ſacros ordines dare nō poſſe nec illos qui ab eis ordinati videntur gratiam recipe. Dicit eīn innocen. arrianoꝝ clericos nō videri ſuſcipiendos cum ſacerdotij vel miniſterij alicuius dignitate. quibus ſolum baptiſma ratuꝫ eſſe p̄mittit. qḋ in nomine patris ⁊ filij ⁊ ſpiritusſancti percipit̃. Dicit etiam eos nō poſſe dare ſpiritumſanctum quem amiſerūt. ⁊ ordinatos ab hereticis caput habere vulneratum. et eum qui honorem amiſit honoreꝫ dare nō poſſe. nec illum aliquid accepiſſe. quoniaꝫ in dante nihil erat quod ille poſſet accipe. Tradit etiā venientibus ab hereticis per manus impoſitionem laicam tm̄ tribuendam communionē nec ex his aliquē in clericatus honorem vel exiguum ſurrogare. Greg. etiam dicit ſacrilegam eſſe arrianorum conſecrationem cum ex eorum manu communio percipitur. Ciprianus etiā dicit. Omnia quecunq̄ faciunt heretici carnalia ⁊ inania ⁊ ſacrilega eſſe. et eoꝝ altaria falſa. ⁊ illicita ſacerdotia et ſacrificia ſacrilega. qui more ſimiarum que cum homines non ſint formam imitant̃ humanam. vultum eccleſie catholice et autoritatem ſibi vendicant. cum ipſi in eccleſia non ſint et cum ſint ſacrilegi ſacerdotium amminiſtrant ⁊ altare ponunt. Cum nec ſacrificari oblatio illic poſſit. vbi ſpiritusſanct᷒ nō ſit. nec cuiq̄ dominus per eius preces et oratiōes proſit. qui dominū ipm̄ violauit

Grego. in lib. iiij. dialogo.

Ciprian᷒ martyr in ep̄la cōtra hereti.

Hieronym᷒ quoq̄ aſſerit omnia que offeruntur ab hereticis cōtaminata eſſe in cōſpectu domini. quia licet ſancta videantur ſpecie ſui. tamen quia contacta ſunt ab illo qui pollutus eſt. polluūtur omnia. Idem Odit deus ſacrificia hereticoꝝ ⁊ a ſe ꝓijcit. et quotiens in nomine eius congregati fuerint. deteſtat̃ fetorem eorum et claudit nares ſuas. Idem Illi offerunt panē ſacrilegum ⁊c̃. Leo etiam teſtatur extra eccleſiam nec rata eſſe ſacerdotia nec vera eē ſacrificia. Idem etiam dicit. Per crudeliſſimam veſaniam in alexandrina ſede omniū ſacramentorum lumen extinctū. Intercepta eſt ſacrificij oblatio. defecit chriſmatis ſanctificatio. ⁊ patricidalibus manib᷒ impioꝝ omnia ſe ſubtraxere miſteria. His alijſq̄ teſtimonijs aſtrui videntur ſacramēta eccleſiaſtica precipue corporis ⁊ ſanguinis. ordinationis ⁊ confirmationis per hereticos non poſſe miniſtrari.

Hieronymus ſuꝑ aggeum.

Idem ſuper amos.

Is ſuꝑ oſee.

Leo ad anatholiū cōſtantinopolitanū ep̄m.

Autoritates ponit que videntur premiſſis obuiare. b

Econtra auteꝫ alij ſentire videntur ꝙ ab hereticis etiam preciſis. ſacri ordines ſicut et baptiſmus tradi valeant. nec ab hereticis redeūtes: qui illic ordinati ſunt ⁊ baptizati. iterum ordinandi ſunt. ſicut nec baptizandi. Vn̄ Auguſti. De hereticis etiam damnatis quod quidā dicunt baptiſma quod accepit non amittit q̄ recedit ab eccleſia. ius dandi qḋ accepit amittit. multis modis apparet inaniter dici. Primo quia nulla oſtendit̃ cauſa cur ille qui illud baptiſma amittere non poteſt: ius dandi poſſit amittere. Vtrumq̄ enim ſacramentum eſt. et quadam conſecratione vtrūq̄ homini datur. illud cum baptizatur. et illud cum ordinatur. Ideo nō licet in catholica eccleſia vtrunq̄ iterari. Nam ſi qn̄ ex ipſa parte venientes etiaꝫ p̄poſiti pro bono pacis correpto ſciſmatis errore ſuſcepti ſunt. et ſi viſum eſt opus eſſe vt eadem officia gererent que agebant. non ſunt rurſus ordinādi. Sed ſicut bap

Augu. in lib. contra ep̄lam ad parmenianum.

tiſmus in eis. ita in eis manſit ordinatō in/
tegra. q: in ꝑciſione fuerat vicium quod in
vnitate pacis eſt correctum. non in ſacra=
mentis: que vbicūq͡ʒ ſunt: ipſa ſunt. Et cū
ipſi expedire videtur eccleſie vt prepoſiti
eorum venientes ad catholicam ſocietatē
honores ſuos ibi nō amminiſtrent. nō eis
tamen ipſa ordinationis ſacramenta detra=
hunt. ſed ſup eos manēt. Ideoq͡ʒ non eis
manus imponitur: ne non homini: ſed ipſi
ſacramento fiat iniuria. Sicut autē in ba
ptiſmo eſt ius quod per eos dari poſſit. ſic
in ordinatione ius dandi eſt. vtrunq͡ʒ q̄dē
ad ꝑniciē ſuā. Sʒ aliud ē nō hr̄e aliud ꝑni
cioſe hr̄e. aliud ſalubrit̄ hr̄e. Idē. De his
q̄ ab eccleſie vnitate ſepati ſunt nulla iaʒ q̄/
ſtio eſt. q̄n habeāt et dare poſſint. ſ; ꝑnitio
ſe habent ꝑnicioſeq͡ʒ dant. q: extra vincu/
lum pacis ſunt. neutri ſacramento facien/
da eſt iniuria. Sicut non recte habet qui
ab vnitate recedit. ſed tamen habet. ⁊ ideo
redeunti non redditur. Sic etiam non re=
cte dat qui ab vnitate recedit. et tamen dat
et ideo qui ab eo accipit. venīēti ad vnita=
tem nō iteratur. Idem. Aliud eſt nō habe
re aliquid. aliud eſt nō iure habere vel illi/
cite vſurpare. Non ergo ideo non ſunt ſa=
cramenta chriſti ⁊ eccleſie quia eis illicite
vtantur. non modo heretici ſed etiam om=
nes impij. ſed illi corrigendi ſunt ⁊ punien
di. illa aūt ſunt agnoſcenda et veneranda.
Item. Greg. Qđ dicitis vt qui ordinatus — Grego. Johi rauenſi epo
eſt iterum ordinet̄ valde ridiculoſum eſt.
Ut enim baptizatus ſemel iterum baptiza
ri non debet. ita qui conſecratus eſt ſemel
in eodem ordine non valet iterum cōſecra
ri. His alijſq͡ʒ autoritatibus videt̄ aſſeri in
omnibus impijs. etiam in hereticis ꝑciſis
⁊ damnatis. chriſti ſacramenta permane=
re cū iure dandi. poſſunt eñ dare. ſed per/
nitioſe. ⁊ quibus dederint. nō ſunt iterum
ordinandi. Que premiſſis ex oppoſito ob/
uiare videntur.

**Determinatio premiſſe contra=
dictionis autoritatum. c**

Hec autem quidā
ita determinant. Dicunt enim hereticos
accepta ſacerdotali vel epiſcopali vnctio/
ne ab eccleſia recedētes: baptiſmi quidem
dandi ius retinere. ſed non habere faculta
tē tribuendi ſacros ordines vel cōſecrandi
dominicū corpus. poſtq͡ʒ ꝑciſi ⁊ damnati
ſunt ab eccleſia. Sicut degradatus epiſco
pus nō habet poteſtatē largiēdi ſacros or
dines. facultateʒ tñ baptizandi non amiſit
Qđ vo Aug. ait. intelligūt dictū de here=
ticis qui nō ſententia eccleſie ſed prauitate
ſenſus ſui a fidei veritate ac doctrine vni/
tate diuiſi ſunt. Qui licet tales ſint: ius ta/
men ordinandi et conſecrandi habent. ⁊ q̄
ab eis ordinantur ante manifeſtam preci/
ſionem: etiam ſi cuʒ eis apte exierint. ⁊ ſen/
tentia eccleſie damnati fuerint. tamen ſi re
dierint iterum ordinādi non ſunt. Et vbi/
cūq͡ʒ legit̄ de ordinatis ab hereticis ꝙ ſer/
uatis eis ordinibus miniſtrare valeāt: vel
iterum ordinādi nō ſint. de huiuſmodi ac/
cipiendū dicunt. Nam poſtq͡ʒ preciſi fue=
rint ⁊ damnati iudicio ecleſie. ius ordinā/
di ⁊ conſecrandi eis detractuʒ aſſerunt. vt
degradatis vel excommunicatis. Alij — Alioꝝ ſnīa.
vo dicunt ſacramēta ab hereticis etiā pre=
ciſis ſm formā eccleſie celebrata. vera eſſe
⁊ rata. quia recedentes ab eccleſia ius dā/
di et conſecrandi non perdiderunt. et qui
ſic ab hereticis ordinant̄. cum redeunt ite=
rum ordinandi non ſunt. Que vero ab he
reticis aliterq͡ʒ in eccleſia fiunt. falſa ſunt et
inania. et qui a talibus ordinari videntur
non munus ſed vulnus accipiunt. Et ſm
han differentiam varie de his loquuntur
doctores. Quidā vo dicunt eadem ſacra=
menta ab hereticis preciſis poſſe celebrari
que a catholicis. ſi ab illis forma ecclie ſer
uetur. et ab eis celebrata vera eſſe et rata:
q̄tum ad ſe. quantum vero ad effectū. fal=
ſa eſſe ⁊ inania. Et in his qui male tractāt:
et in his qui male ſuſcipiunt. ideo irrita et
falſa. q: quod promittunt ⁊ ꝯferre credūt
non tribuunt Damnanda etiam dicuntur
quia illicite dātibus vel accipientibꝰ ſunt
in iudicium. Polluta etiam dicuntur non
q̄tum ad ſe. ſed propter indignam hereti=
corum tractationem. Ideo. Grego. cōmu
nionem arrij vocat execrationem. et inno/
centius bonoſij ordinationem. damnatio=
nem. non ꝙ ita in ſe ſint. ſed quia male dā=
tes vel accipientes tales facit. Sicut etiaʒ
Hiero. Sacrificia eorum paneʒ luctus vo — Hierony. ſu per Oſee.
cat. nō q̄tum ad ſe. ſed q̄tum ad effectum
Nonnulli vero tradunt illos hereticos
qui in eccleſia ordinati ſunt. ius ordinandi
et conſecrandi etiam cum ſeparati fuerint
habere. Qui vero in ſciſmate vl̄ hereſi po
ſiti ab eis ordinati et inuncti fuerint: illo
iure carent. Ideoq͡ʒ cum ordinare volunt
vulnus potius infligunt q̄ gratiam confe=
runt.

De ſymonia vnde dicit. ꝛ quid ſit. d

De ſymoniacis vonon eſt ambigendū quin ſint heretici. q̄ tñ ante ſniam degradationis ꝛ ordināt ꝛ conſecrant. Et licet ſimoniaci ꝓprie dicantur qui inſtar ſimonis magi impciabilem gratiam precio conducere volunt. ꝛ qui ꝓ miniſterio ſacro precium recipiunt in moduȝ giezi Giezite vocandi ſunt. omnes tamen et dantes ꝛ accipientes ſimoniaci dicūtur ꝛ vtriqȝ eadem ſententia ꝓcelluntur.

De his qui ſcienter a ſymoniacis ordinantur. e

Differt tamē inter eos q̄ ordinant̄ a ſimoniacis ſciēter. ꝛ eos qui ignoranter. Qui em̄ ſcienter a ſimoniacis ſe permiſerint conſecrari. imo execrari. eoꝝ conſecratio omnino irrita eſt Qui vero ordinant̄ a ſimoniacis quos cū ordināntur neſciūt eſſe ſimoniacos. qui ꝛ tunc pro catholicis habent̄. eorum ordinatio miſericorditer ſuſtinetur.

De his qui dicunt ſe emere corporalia non ſpiritualia. f

Si vo aliqui obiecerint ſe non conſecrationes emere. ſed res ipſas que ex conſecratione ꝓueniunt. penitus deſipere probantur. Nam quiſqȝ hoꝝ alteꝝ vendit ſine quo alterū non habetur: neutrum vendere derelinquit.

Diſtinctio ſymoniacorum. g

Simoniace aūt hereſis tripartita eſt diſtinctio. Alij em̄ ſimoniace a ſimoniacis ordinant̄. Alij ſimonice a non ſimoniacis. Alij non ſimoniace a ſimoniacis. Unde Nicolaus papa. Statuimus decretum de ſimoniaca tripartita hereſi. i. de ſimoniacis ſimoniace ordinantibus vel ordinatis. ꝛ de ſimoniacis ſimoniace a non ſimoniacis. et de ſimoniacis non ſimoniace a ſimoniacis. Simoniaci ſimoniace ordinati vel ordinatores ſ͂m canones a proprio gradu decidāt. Simoniaci etiam ſimoniace a non ſimoniacis ordinati ſimiliter ab officio remoueantur. Simoniacos vero non ſimoniace a ſimoniacis ordinatos. miſericorditer per manus īpoſitionem pro temporis neceſſitate in officio permittimus permanere Quod intelligendum eſt de his qui ordināntur a ſimoniacis ignorātes eos eſſe ſimoniacos. hos facit ſimoniacos non reatus criminis. ſed ordinatio ſimoniaci.

Nicola⁹ papa

Alexander papa de his qui violenter a ſymoniacis vel ab hereticis ordinantur. h

Similiter cū decernit alexander papa ſimoniacos oīno damnandos ac deponendos. ſubintelligenduȝ eſt niſi violenter quis attractus fuerit De his enim ꝛ a quibuſlibet hereticis violenter ordinatis dicit Innocē. ꝙ poſſunt habere aliquē colorē excuſatiōis ſi ſtatum diſcedunt ab eis. et peſſimo eorum conciliabulo renunciant.

De etate ordinandorum ita decreuit Nicolaus papa. i

Sacri inquit canones ſanxerunt vt ſubdiacon⁹ nō ordinetur aā. xiiij. annos. nec diacon⁹ aā. xxv. nec pſbiter aā. xxx. Deinde ſi dignus fuerit ad epātū eligi pōt qd̄ nos etiā pari mō ꝓuare iubem⁹. Itē Fabian⁹. Si q̄s. xxx. etatis ñ impleuerit annos. nullo mō pſ biter ordinetur ꝛ ſi valde ſit dign⁹. qꝛ et ipſe dñs. xxx. annorū baptizatus eſt. ꝛ ſic cepit docere.

Fabianus

Iſta eſt diſtinctio. xxv. hui⁹ quarti libri. In qua magiſter poſtq̄ ſuperius determinauit de ſacro ordinis. Nūc ꝓūr de hoc ſacr̄m conferētibus et ſuſcipientib⁹ determinat. Et tria facit. Primo em̄ inquirit an heretici ſacr̄m ordinis pn̄t cōferre ſeu dare. Scd̄o oñdit ſymoniacos foꝛe q̄ dant pecuniam ꝓ ordinibus et etiam qui aliquid ꝓ ordinibus preſumunt accipe. Tertio quomodo ignorāter ordinatū a ſymoniaco debeamus miſericorditer tolerare. Primū facit vſqȝ ibi. de ſymoniacis vo. Secundū vſqȝ ibi. Differt tñ int̄ eos Tertiū vſqȝ ad finē diſ. In ſpeciali ſentētia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarū prima eſt hec Aliq̄ dicunt ꝙ ſacr̄a ab hereticis ſ͂m formā eccl̄ie celebrata ſint vera ꝛ rata. Alij aūt ꝙ ſint falſa ꝛ reprobata. Hanc mgr inſinuans querit an heretici ab eccleſia p̄ciſi pn̄t ſacros ordines conferre. Et vtrū ordinati ab eis dn̄t reordinari. Et dicit hanc queſtionē eſſe difficilē ꝛ ꝑplexam ꝓpter diuerſitatē doctoꝝ opinantiū circa eam Quidā em̄ dicūt hereticos nō poſſe ordinare ꝛ ordinatos ab eis nō eſſe in ſuis ordinibus ſuſcipiendos ſed tm̄ ad laicā communionem. Greg. dicit arrianorum conſecrationem ſacrilegam eſſe. Ciprianus dic̄ ſacr̄a hereticoꝝ inania ꝛ ſacrilega eſſe. Hiero. dicit que offeruntur ab hereticis contaminata eſſe et deo odibilia. Leo papa dicit non eſſe rata ſacrificia ex-

tra eccleſiā nec vera. Poſtea ponit ꝯtrariā opinionē dicētiū ab hereticis ordines tradi poſſe ⁊ ordiatos ab eis nō eſſe iterū ordinādos. q: maxime Augu. diſcere videt̄ ſicut ius habet baptizandi ita etiā ⁊ ordinandi. ſed heretici tale ius habent ad ſui ꝑniciē. catholici vero ad ſalutē. Greg. dicit ordinatū ſemel nunꝙ̄ deberi reordinari. Poſtea circa hāc dubitationez tangit diuerſam opinionē. Quidam enī dicunt hereticos ab eccl'ia p̄ciſos baptizandi ius habere nō aūt ordinandi ⁊ autoritates q̄ in ꝯtrariū ſunt debēt intelligi de hereticis q̄ ſm ſnīam eccl'ie ſunt ab eccl'ia p̄ciſi. tales enī ius habēt baptizandi. Alij vero dicūt ꝙ ſacra ab hereticis ⁊ p̄ciſis collata ſi ſm formā eccleſie ꝯferant̄ vera eſſe ⁊ rata. Alij vero nequaꝙ̄. ⁊ ſm hanc diſtām varie de his doctores loquūtur. Alij āt dicunt ſacra ab his collata vera eſſe in ſe ſi forma eccleſie ſeruetur. falſa eſſe ⁊ inania quo ad ſalutis effectum. damnanda eſſe dicūtur hereticorum ſacramēta. q: p̄ſtantibus ⁊ accipientibus ſunt in iudicium ⁊ ſm hoc p̄nt intelligi vt dicūt autoritates ſupradicte. Alij vero dicunt hereticos in eccl'ia ordinatos ius ordinādi habere. eos vero q̄ in hereſi nequaꝙ̄. Poſtea dicit ſimoniacos eſſe hereticos et aū degradationē ordines ꝯferre poſſe. Scḋa ꝓpoſitio ē hec. Pro collatione ſacroꝝ ordinū dantes ⁊ accipientes pecuniam ſimoniaci dicunt̄. ⁊ pro tali delicto ambo eadem pena puniuntur. Hāc magiſter inſinuans dicit ꝙ ſymoniaci ꝓprie dicunt̄ emptores a ſymone mago denominati. vēdētes. gyeſite ſic dicti a ſeruo elizei. tn̄ largo noīe vtriqꝫ dicunt̄ ſimoniaci. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Qui ignoranter a ſimoniacis ordinant̄ ipſorum ſeruitiū miſericorditer tolerat̄. Hanc mgr̄ ponens dicit ꝙ ordinati a ſimoniacis ſciēter ꝯſecrationem irritā hn̄t. Qui vero ſunt ordinati ignorāter poſſunt miſericorditer in ordine ſuſtineri. Et q: poſſet aliquis dicere ꝙ nō emit ſpirituale vt ꝯſecrationem ſed tꝑale emit ſpirituali annexū vt res ip̄as q̄ ex ꝯſecratione prouenīūt. ⁊ ſic nō eſt ſymoniacus. Ideo hoc remouet hic dicens ꝙ qn̄ aliqua duo ſunt ꝯiuncta nō vnū ſine alio p̄ōt emi vel vendi. Poſtea ponit triplicem diſtin. ſimoniace hereſis dicens. ꝙ quidā ſimoniaci ſimoniace a ſimoniacis ordinant̄. Quidā enī ſimoniaci ſimoniace a nō ſimoniacis ordinantur ⁊ vterqꝫ iſtoꝝ ſic ordinatoꝝ ꝓpriū gradū ꝑdit. Tertij vero q̄ nō ſimoniace a ſimoniacis ordinant̄ p̄nt miſericorditer tolerari dūmō ignorant eos q̄ ordināt ſimoniacos eſſe. Addit etiā ꝙ cū dr̄ ordinatos ab hereticis vel ſimoniacis eſſe damnandos eſt intelligendum niſi aliquis violenter ab eis ordinaret̄. Ultimo determinat de ſuſcipientibus ordines q̄tū ad etatē dicens. ꝙ ſubdiaconus ante decimumquartum annum. dyaconus ante. xxv. annum. preſbiter an̄. xxx annum ordinari non debent. Et tn̄ in ſpeciali.

De ſacramento coniugij cuius inſtitutio ⁊ cauſa oſtenditur. a

DI. XXVI

c Um alia ſacramenta poſt peccatum et propter pctm̄ exordium ſumpſerint. matrimonij ſacramētū etiā an̄ pctm̄ legit̄ inſtitutū a dn̄o nō tn̄ ad remedium ſed ad officium. Refert eniz ſcriptura Gen̄. in adam miſſo ſopore. atqꝫ vna de coſtis eius ſumpta. ⁊ ex inde mulie re formata. virū in ſpū intelligentē ad quē vſuz mulier facta eſſet. poſt extaſim ꝓphetice dixiſſe. Hoc nūc os ex oſſibus meis et caro d̄ carne mea. ꝓpter hoc relinquet hō patrem ⁊ matrem et adherebit vxori ſue: ⁊ erunt duo in carne vna.

De duplici inſtitutiōe coniugij. b

Coniugij aūt inſtitutio duplex eſt. vna an̄ pctm̄ ad officiū facta eſt in paradiſo vbi eſſet thorus imaculatus ⁊ nuptie honorabiles. ex q̄b⁹ ſine ardore ꝯcipent. ſine dolore perent. altera p⁹ pctm̄ ad remediū facta extra ꝑadiſuz ꝓpt̄ illicitū motū deuitādum. Prima vt natura multiplicaret̄. Scḋa vt natura exciperet̄ ⁊ viciū cohiberet̄. Nā ⁊ an̄ pctm̄ dixit dn̄s Creſcite ⁊ multiplicamini. ⁊ p⁹ pctm̄ oib⁹ pene hoibus ꝑ diluuiū cōſumptis. Cū vero an̄ pctm̄ iſtitutū fuerit ꝯiugiū ad officium poſt pctm̄ vero ad remediū ꝯceſſuz Aug. teſtat̄ dicēs. Qḋ ſanis eſt ad officiū egrotis eſt ad remediū. Infirmitas enī incōtinētie q̄ eſt in carne ꝑ pctm̄ mortua. ne cadat i ruinā flagitioꝝ. excipit̄ honeſtate nuptiarū. Si vero n̄ peccaſſent p̄mi hoies. ſine carnis incentiuo ac feruore libidinis ip̄i ac ſucceſſores eoꝝ ꝯuenirēt. Et ſic remunerabile ē aliqḋ bonū op⁹. ſic coit⁹ eoꝝ bonus eſſet ⁊ remunerabil'. Quia vero ꝓpt̄ pctm̄ letal' cōcupiſcentie. lex membris nr̄is inheſit ſine q̄ carnalis nō fit cōmixtio. rep̄henſibilis ē ⁊ mal⁹ coit⁹. niſi excuſet̄ ꝑ bona ꝯiugij. — *Augu. ſuper Gen̄. in li. de nuptijs ⁊ concupiſcentia.*

Quando ſm preceptum quando ſm indulgentiam contractum ſit coniugium. c

Prima iſtitutō habuit p̄ceptū. ſcḋa idulgētiā. didicim⁹ eī ab apl'o hūano generi ꝓpt̄ vitādā fornicatōz indultū eſſe ꝯiugiū. Indulgētia vero q: meliora n̄ eligit remediū hꝫ nō p̄miū. a q̄ ſi q̄s declinauerit. meret̄ exitiale iudicium. Qḋ ſm indulgētiā ꝯcedit: voluntariū eſt nō neceſſariū. alioq̄n trāſgreſſor eſſet q̄ illud nō faceret. Et p̄t ſane intelligi illḋ ſub p̄cepto dictū hoib⁹ p̄mis an̄ pctm̄. creſcite ⁊ multiplicamini. Quo etiā p⁹ pctm̄ tenebāt̄ vſqꝫ quo eſt facta multiplicatō. poſtq̄ꝫ ſm indulgentiā mr̄imonij ꝯctus fuit. Ita etiam p⁹ diluuiū q̄ vniuerſuz pene humanū gen⁹ deletū eſt. ſm p̄ceptū dictū ē filijs noe. creſcite ⁊ multipli. Multiplicato vero homie ſm indulgentiā ꝯctū ē. nō ſm imperiū.

Quibus modis accipiatur indul=
gentia. d

Indulgentia autē
diuerſis modis accipit̄.ſ. pro ꝯceſſione ꝓ
remiſſione. ꝓ ꝑmiſſione. Et eſt ꝑmiſſio in
nouo teſtamēto de minoribus bonis et de
minoribus malis. De minoribus bonis ē
ꝯiugium quod non meretur palmam. ſed
eſt in remediuꝫ De minoribus malis.i. de
venialibus eſt coitus qui fit cauſa inconti
nentie. Illud.ſ. coniugium indulget̄.i. cō/
cedit̄. Illud vero.i. coitus talis ꝑmittit̄.
id eſt tolerat̄ ita ꝙ nō ꝓhibetur.

Qđ nuptie ſint bone. e

Fuerūt auteꝫ non
nulli heretici nuptias deteſtātes qui tacia
ni appellati ſunt. hi nuptias omnino dam=
nant. ac pares fornicationibus aliiſqꝫ cor=
ruptionibus faciunt. nec recipiunt in ſuo=
rum numero: cōiugio vtentem marem vel
feminā. Q᷒ aūt res bona ſit coniugium nō
modo ex eo ꝓbatur ꝙ dominus legitur cō
iugium inſtituiſſe inter primos parentes.
ſed etiam ꝙ in cana galilee nuptiis interfu
it xp̄s. eaſqꝫ miraculo commēdauit. aqua
in vinum conuerſa. Qui etiam poſtea vi=
rum dimittere vxorem ꝓhibuit. niſi cauſa
fornicationis. Apoſtolus etiam ait. Vir=
go non peccat ſi nubat. Conſtat ergo rē bo
nam eſſe matrimonium. alioquin non eſſet
ſacr̄m. Sacr̄m eṁ ſacrum ſignum eſt.

Cuius rei ſacramentum ſit con=
iugium. f

Cuꝫ ergo coniugi=
um ſacramentum ſit. et ſacrū ſignum eſt. et
ſacre rei.ſ. coniunctionis chriſti ⁊ eccleſie.
ſicut ait apoſtolus. Scriptum eſt inquit.
Relinquet homo patrem et matrem et ad
herebit vxori ſue. ⁊ erūt duo in carne vna
Sacramentum hoc magnum eſt. Ego au=
tem dico. in chriſto ⁊ in eccleſia. Vt eṁ in=
ter coniuges coniunctio eſt ſ̄m conſenſum
animorum ⁊ ſ̄m permixtionem corporum
ſic eccleſia chriſto copulat̄ voluntate ⁊ na
tura: qua idem vult cum eo. et ipſe formaꝫ
ſumpſit de natura hominis. Copulata eſt
ergo ſponſa ſponſo ſpiritualiter et corpo=
raliter.i. caritate ac conformitate nature.
Huius vtriuſqꝫ copule. figura eſt in cōiu=
gio. Conſenſus enim coniugum copulam
ſpiritualem chriſti ⁊ eccleſie que fit ꝑ cha/
ritatem ſignificat. Commixtio vero ſexu=
um. illam ſignificat que fit per nature con/
formitatem.

Qualiter intelligendum ſit illud
mulier illa non pertinet ad matri=
monium cum qua non eſt conmix
tio ſexuum. g

Inde eſt qđ quidā
doctorum dixerunt. illam mulierem nō ꝑ=
tinere ad matrimonium. que non experit̄
carnalem copulam. Ait eṁ Aug. Nō du= Auguſti.
bium eſt illam mulierem nō ꝑtinere ad ma
trimonium. cū qua docetur nō fuiſſe com/
mixtio ſexus. Item leo papa. Cum ſocie= Leo papa.
tas nuptiarum ita a principio ſit inſtituta
vt preter cōmixtionem ſexuum non habe/
at in ſe chriſti ⁊ eccleſie ſacramentum. non
dubium eſt illam mulierem non pertinere
ad matrimonium. in qua docetur non fuiſ
ſe nuptiale myſterium. Item Auguſt. Nō Aug. in li. de ſoliloquiis.
eſt perfectum coniugium ſine commixtio=
ne ſexuum. Hoc ſi ſ̄m ſuperficiem verboruꝫ
quis acceperit. inducitur in erroreꝫ tantū
vt dicat ſine carnali copula non poſſe con=
trahi matrimoniū. ſic et inter mariam et io
ſeph non fuiſſe cōiugium vel nō fuiſſe ꝑfe=
ctum. quod nephas eſt ſentire. Tanto eṁ
ſanctius fuit atqꝫ perfectius. q̄to a carna/
li opere immunius. Sꝫ ſuperius poſita ea
ratione dicta intelligendum eſt. non quin
ꝑtineat mulier illa ad matrimonium cum
qua nō eſt permixtio ſexuum. ſed non per/
tinet ad matrimonium qđ expreſſam ⁊ ple
nam tenet figuram coniunctionis chriſti ⁊
eccleſie. Signat enim illam vnionem chri
ſti ⁊ eccleſie que eſt in charitate. Sed non
illam que eſt in nature conformitate. Eſt
ergo ⁊ in illo matrimonio typus coniun=
ctionis chriſti ⁊ eccleſie. ſed illius tm̄ qua
eccleſia chriſto charitate vnitur. non illi᷒
qua per ſuſceptionem carnis capiti mem=
bra vniuntur. Nec ideo tamen minus ſan=
ctum eſt coniugium. quia vt ait Auguſti. Augu. in lib. de bono cōiu= gali.
In nuptiis plus valet ſanctitas ſacramen
ti. q̄ fecunditas ventris. Eſt etiam coniu=
gium ſignum ſpiritualis coniunctionis et
dilectionis animorum quo inter ſe coniu/
ges vniri debent. Unde apoſtolus ait Vi
ri diligite vxores vr̄as vt corpora veſtra.

Iſta ē diſtinctio.xxvj. hui⁹ quar
ti libri. In qua mgr̄ poſtq̃ ſupius determinauit de
ſacro ordinis qđ ptinet ad ſpūalē eccl'ie multiplica-
tionem. Hic determinat de matrimonio quod perti-
net ad eius multiplicationem naturalez. Et diuidit
hic tractat⁹ in q̇nq; ptes. In pma determinat de ma
trimonio in ſe. In ſcđa de eius cā efficiente. In ter-
tia de ei⁹ fine. In quarta de eius bonis. In quinta
de eius cauſis materialibus.ſ. pſonis ↄtrahētibus
Prima ps durat a pncipio diſtin. iſti⁹ vſq; ad.xxvij
diſ. que incipit. Poſt hec aduertēdū. Scđa vſq; ad
finem.xxx.diſ. quaſi vbi dicit. Expoſito que ſit effi-
ciēs. Tertia vſq; ad.xxxj.diſ. que incipit. Poſt hec
de bonis coniugij. Quarta ab inde vſq; ad.xxxiiij.
diſtin. que incipit. Nunc ſupeſt attendere. Quinta
vſq; ad.xliij.diſtin. que incipit. Poſtremo de cōdi-
tione reſurrectionis. In pſenti diſtinctione tria fac.
Primo tempus ⁊ locum inſtitutiōis huius ſacramē
ti demōſtrat. Scđo mr̄imonium cōdemnātes repro
bat. Tertio eius myſticā ſignificationē recitat. Pri-
muz vſq; ibi. Fuerūt nōnulli heretici. Scđm vſq; ibi
Cū ergo ↄiugiū. Tertiū vſq; ad finē diſtin. In ſpāli
ſententia magiſtri ſtat in trib⁹ ꝓpoſitionib⁹: quarū
pma eſt hec. Coniugij ſacr̄m fuit in padiſo añ pecca-
tum ſolū ad officiū pmo inſtitutū nūc ſecūdario in re
mediū. Hanc mgr̄ inſinuās ꝓponit pmo hoc ſacra-
mentum añ peccatū inſtitutū fuiſſe qñ Adam dixit.
Hoc nūc os ex oſſib⁹ meis: ⁊ nihilomin⁹ poſt pctm̄ i
ſtitutū: ⁊ ſic duplex eſt ei⁹ iſtitutio. Differt aūt pma a
ſcđa.q: pma facta eſt in padiſo.ſcđa extra padiſum
Itē pma facta eſt ad officiū nature multiplicāde: ſe-
cūda ad remediū ↄcupie. Item pma fuit in pceptuz
neceſſitatis Secunda fuit voluntaria a tpe multipli
cati generis humani: ⁊ eſt accipienda ſm indulgen
tiam: qñq; ꝓ remiſſione: qñq; ꝓ cōceſſione: qñq; ꝓ
pmiſſione. Hic aūt ꝓ pmiſſione accipit: permittit au
tem cōiugiū non quaſi malū: ſed quaſi min⁹ bonum.
Secūda ꝓpoſitio eſt hec. Heretici dicti Taciani in
hoc pniciose errant q̄ nuptias condemnāt. Hāc ma
giſter ponens condemnat errorem damnantiū ⁊ de
teſtantiū nuptias: oſtendens q̄ bona res ſit mr̄imo-
nium p hoc q̄ xp̄s interfuit nuptijs: ⁊ pcepit vxorē
a viro non dimitti. Unde apl's ad Eph. ait. Uiri di-
ligite vxores vr̄as ſicut ꝓpria corpora vr̄a. Tertia
ꝓpoſitio eſt hec. Electorū eccleſia non ſolū iūgitur
xp̄o ſpūaliter: ſed etiam vere ⁊ corpaliter. Hanc ma
giſter inſinuans dicit q̄ matrimoniū eſt ſignum con-
iunctionis xp̄i ⁊ eccleſie in conformitate nature et ſi
gnum vnionis in charitate. Que duo mr̄imonium
carnali copula ↄſummatū pfecte ſignificant. Eſt tñ
pfectum matrimoniū in quo eſt conſenſus animorū
ſine carnali copula. Deficit tñ ab hac pfecta ſignifi-
catione: licet q̇daz autoritates vident dicere tale nō
fore verum ⁊ pfectum matrimoniū. Matrimonium
eñ tale.ſ. vbi eſt tm̄ ↄſenſus aiorū eſt ſignū dilectio-
nis: qua coniuges inter ſe vniri debent. Aug. enim
dicit. Plus valet ſanctitas ſacramenti q̄ fecunditas
ventris. Et tm̄ in ſpeciali.

Que ſunt conſideranda in con-iugio. a

DI.XX VII. p

Poſt hec aduer

tendū eſt quid ſit ↄiugiū: ⁊ q̄ ſit
efficiens cauſa coniugij: ⁊ cauſa
ꝓpter quam cōtrahi debeat: ⁊ que ſint bo
na coniugij: ⁊ quō p ea excuſet coitus car
nalis: q̄ ſint legitime pſone ad mr̄imoniū.
Sūt ⁊ alia plura in mr̄imonio cōſiderāda
que ſub cōpendio pſtringemus.

Quid ſit coniugiū. b

Sunt ergo nuptie

vel mr̄imonium viri mulieriſq; cōiunctio
maritalis inter legitimas pſonas īdiuidu-
am vite ↄſuetudinem retinens. Ad indiui
duam ↄſuetudinem vite ptinet q̄ abſq; cō
ſenſu alterius neuter ↄtinētiam ꝓfiteri po-
teſt vel orōni vacare: ⁊ q̄ inter eos dū vi-
uunt vinculū coniugale pmanet: vt alij ſe
copulare nō liceat: ⁊ vt inuicez alter alteri
exhibeat quod q̇ſq; ſibi. Hac autem deſcri
ptione: legitimorū ⁊ fideliū tm̄ matrimoni
um includitur.

De cōſenſu q̇ efficit cōiugiū. c

Efficiens autē cau

ſa matrimonij eſt conſenſus: nō q̇libet: ſ; p
verba expſſus: nec de futuro: ſ; de pſenti.
Si eñ ↄſentiūt in futur dicētes: Accipiā
te in virum: ⁊ ego te in vxorem: non eſt iſte
conſenſus efficax matrimonij. Item ſi con
ſentiant mente ⁊ nō expmāt vbis vel alijs
certis ſignis: nec talis conſenſus efficit ma
trimoniū. Si autē verbis explicant qđ ta
men corde non volunt ſi non ſit coactio ibi
vel dolus: obligatio illa vborū q̇b⁹ cōſen-
tiunt dicētes: accipio te in virū: ⁊ ego te in
vxorem matrimoniū facit.

Autoritatib⁹ ꝓbat q̄ ſolus cōſen-ſus facit mr̄imoniū. d

Qđ aūt conſenſus

matrimoniū faciat ſubditis ꝓbat teſtimo
nijs. Ait eñ Iſidorus. Cōſenſus facit ma
trimonium. Item Nicolaus papa. Suffi- Nico. papa.
ciat ſolus ſm leges eorū cōſenſus: de quo-
rum cōiunctionibus agitur. Qui ſolus ſi
forte in nuptijs defuerit: cetera etiā cū ip-
ſo coitu celebrata fruſtrāt. Itē Ioh. chry-
ſoſto. Matrimoniū q̇dem nō facit coitus Iohs Chriſ. ſup Matth.
ſed volūtas: ⁊ ideo nō ſoluit illud ſepatio
corpis. Item Amb. Non defloratio virgi Ambroſi⁹.
nitatis facit coniugiū: ſed pactio ↄiugalis
Ex his apparet q̄ conſenſus.i. pactio con-
iugalis matrimoniū fa cit: ⁊ extunc coniu-
giū eſt: etiā ſi nō pceſſit vel ſecuta eſt copu
la carnalis.

Qñ incipiat eſſe coniugiũ. e

Qđ enĩ ab ipſa de

ſponſatione in qua pactio ꝯiugalis exꝑmi
tur ꝯiuges ſint ſanctoꝝ teſtimonia ꝓbant.
Ait em̃ Amb. Cũ initiat̃ coniugiũ cõiugij
nomen aſciſcit̃: cum coniũgit̃ viro cõiugi-
um eſt: nõ cum viri admixtione cognoſcit̃
Item Iſido. Cõiuges verius appellantur
a ꝑma deſpõſationis fide: ꝗuis adhuc int̃
eos ignoret̃ coniugalis concubitus. Itez
Augꝰ. Coniunx vocat̃ ex ꝑma deſponſati
onis fide quam ꝯcubitu non cognouerat:
nec fuerat agniturus: nec ꝑierat: nec men-
dax manſerat ꝯiugis appellatio: vbi nõ fu
erat nec futura erat carnis vlla commixtio
ꝓpter qđ fidele coniugiũ ambo parentes
xp̃i vocari meruerũt: non ſolũ illa mr̃: ſed
etiam ille pater eius: ſicut cõiunx mr̃is eiꝰ
vtrũq₃ tñ mente ⁊ nõ carne. Ex his euidẽ-
ter inſinuat̃ ꝙ ex tempe quo intercedit cõ
ſenſus voluntarius ac maritalis ꝗ ſolꝰ cõ-
iugium facit: veri cõiuges ſunt ſponſus ⁊
ſponſa.

Amb. in li. de virginibus.
Iſid. in li. de ethimo.
Aug. in li. de bono cõiugij.

Scđm quoſdam nõ eſt cõiugium
ante carnalem copulã. ſed ſponſi
⁊ ſponſe ſunt. f

Quidã tamen aſſe

rũt verũ coniugiũ nõ contrahi ante tradu
ctionem ⁊ carnalẽ copulam: nec vere cõiu
ges eſſe aliquos anteq₃ int̃cedat cõmixtio
ſexus: ſed a ꝑma fide deſponſatiõis vir ſpõ
ſus: ⁊ mulier ſponſa ẽ nõ cõiunx. Spõſos
aũt ⁊ ſponſas ꝯiuges frequenter appellari
dicunt: non qꝛ ſint: ſed qꝛ futuri ſunt: cuiꝰ
rei ſponſionez inuicem fecerunt: ⁊ ſꝫm hoc
ꝟba ꝑmiſſarũ autoritatũ intelligenda fore
tradunt.

Qua ratione nitunt̃. g

Qđ vero inter ſpõ

ſam ⁊ cõiugẽ plurimũ interſit: ex eo aſtru-
unt: qꝛ licet ſponſe ante carnalem copulam
inconſulto vel nolente ſpõſo monaſteriuz
eligere: quo facto: ſponſo etiam licet aliaz
ducere. Coniugatus ꝟo vel cõiugata nec
ꝯtinentiã niſi ex cõmuni cõſenſu ſuare va
let: nec monaſteriũ petere: niſi vterq₃ conti
nentiã pariter ꝓfiteat̃. Qđ ꝟo liceat ſpõ
ſe monaſteriũ eligere autoritatibꝰ ſanctoꝝ
ꝓbatur: Ait enim Euſebiꝰ papa. Deſpon

Qđ ſpõſa põt monaſterium eligere nõ exquiſito ſponſi conſenſu.
Euſe. pa.

ſatam puellam nõ licet parentibꝰ alij viro
tradere: tñ licet ſibi mõaſteriũ eligere. Itẽ *Grego.*
Gregꝰ. Decreta legalia deſponſatã ſi con
uerti voluerit nullo penitus cenſuerũt dã-
no mulctari. Refert etiã Hiero. ꝙ macha *Exẽpla ponit*
rius inter xp̃i heremitas ꝑcipuus: celebra
to nuptiali conuiuio cũ veſpere thalamuz
eſſet ingreſſurus ex vrbe egrediens tranſ-
marina petijt ⁊ heremi ſolitudinem ſibi ele
git. Beatus etiam Alexius ſil̃r ex nuptijs
diuina gratia vocatus ſponſaz deſeruit: ⁊
nudus xp̃o famulari cepit. His autoritati
bus ⁊ exemplis liquet licere ſpõſis ſine cõ
ſenſu ſuarum ſponſarũ ⁊ ecõuerſo continẽ
tiam ꝓfiteri.

Qđ cõiugatus vel coniugata ne-
queant cõtinentiam ꝓfiteri ſine al
terius conſenſu. h

Hoc aũt cõiugatis

nullatenus licet. Non em̃ põt vir melioris
vite ꝓpoſitũ ſumere ſine vxoris cõſenſu: ⁊
econuerſo. Unde Gregꝰ. ſcribẽs theutiſte
patricie. Sunt qui dicũt religionis gratia
coniugia debere ſolui. Unde ſciẽdum eſt.
qꝛ ⁊ ſi hoc lex humana cõceſſit: tñ lex diui
na ꝓhibuit. Si ꝟo vtriſq₃ conueniat cõti-
nentem vitam ducere: hoc ꝗs audeat accu
ſare? Sic em̃ multos ſanctoꝝ nouimus cũ
ſuis coniugibus ⁊ ꝑus cõtinentem vitam
duxiſſe: ⁊ poſt ad ſancte eccl̃ie regimina mi
graſſe. Si ꝟo continentiam quam vir appe
tit mulier non ſequit̃: aut quam vxor appe
tit vir recuſat: coniugiũ diuidi nõ poteſt.
qꝛ ſcriptum eſt: Mulier ꝑtãtez ſue carnis
non habet: ſꝫ vir. Similiter ⁊ vir poteſtatẽ
ſue carnis nõ habet: ſed mulier. Idẽ Aga *Idẽ Adrião parmenio epiſcopo.*
thoſa latrix ꝑſentium queſta eſt viꝝ ſuum
contra voluntatem ſuam in monaſterium
eſſe conuerſum: qua ꝓpter experientie tue
ꝑcipimus: vt diligenti inquiſitione diſcu-
tias: ne forte eius voluntate conuerſus ſit
vel ipſa mutare ſe ꝓmiſerit: ⁊ ſi hoc repere-
ris ⁊ illũ in monaſterio ꝑmanere ꝓuideas
⁊ hanc ſicut promiſit mutare vitã compel
las. Si ꝟo nihil horum eſt: nec quondam
fornicationis crimen ꝓpter quod licet vx
orẽ dimittere: predictam mulierem commi
ſiſſe cognoueris: ne illius ꝯuerſio: vxoris
relicte in ſeculo fieri poſſit perditiõis occa-
ſio: volumus vt maritum ſuum illi etiam
ſi iam tonſuratus eſt reddere debeas: om-
ni excuſatione ceſſante: quia niſi fornicati

onis cauſa vir vxorem dimittere nulla ra
tio concedit. Poſtq̄ eni copulatiōe coniu
gij viri ⁊ mulieris vnū corp⁹ efficit: nō pōt
ex pte ↄuerti: ⁊ ex pte remanere in ſeculo.
Itē ex. viij. ſynodo. Si q̄s cōiugat⁹ cō/
uerti ad monaſteriū velit: non eſt recipien
dus niſi p̄us a ↄiuge caſtimoniā pfitente
fuerit abſolutus. Tales ergo tunc ſine cul
pa ſequunt xp̄m relicto ſeculo: ſi habēt ex
pari voluntate caſtitatis conſenſum. Itez
Si vir ⁊ vxor diuertere p ſola religioſa in
ter ſe conſenſerint vita: nullatenus ſine con
ſenſu epi fiat: vt ab eo ſingularit puiſo cō/
ſtituantur loco. Nam vxore nolēte vel al=
tero illorū etiam p tali re matrimoniū non
Auguſti. ſoluit. Item Aug⁹. Si abſtines ſine vxo/
ris voluntate: tribuis ei fornicādi licentiā
Nico. papa. ⁊ peccatū illius tue imputabit abſtinētie.
Itē Nicolaus papa. Scripſit nobis Tha
berga regina: regia ſe velle dignitate vl' co
pula exui: ⁊ ſola vita p̄uata eſſe contentam
deſiderare. Cui ſcripſim⁹: nō hoc aliter fie
ri poſſe: niſi eādem vitam vir eius Lotha
rius elegerit. Ex his patet q ↄiugati ſine
cōmuni ↄſenſu monaſteriū eligere. cōtinē/
tiam pfiteri vel habitum religionis ſume/
re nō valēt: ⁊ ſi fecerint: reuocari debent.
Sponſi vero pn̄t ſine cōi cōſenſu monaſte
rium eligere. Vn̄ videtur inter ſponſum ⁊
ſpōſam cōiugium nō eſſe. Ideoq̄ aſſerūt
a prima fide deſpōſatōis ↄiuges appellari:
non re p̄ſentium: ſed ſpe futurorū: q: ex fi/
de quam ex deſponſatiōe ſibi inuicem de=
bent: poſtea efficiunt cōiuges. Premiſ/
ſas aūt autoritates q̄bus aſſerit q conſen=
ſus mr̄imonium facit: ita intelligi volūt vt
ↄſenſus vel pactio coniugalis non an̄ coi=
tum faciat mr̄imoniū: ſ; in coitu. Sicut eni
defloratio v̄ginitatis non facit mr̄imoniū
niſi p̄cedat pactio ↄiugalis: ita nec pactio
coniugalis anteq̄ aſſit copula carnal'. Ex
pactione ergo coniugali ſponſi ⁊ ſpōſe fiūt
ante coitum. In coitu v̄o efficiunt ↄiuges
Facit eni pactio coniugalis: vt q̄ p̄us erat
ſponſa: in coitu fiat coniunx.

Reſponſio ad p̄dicta cū determi= natione ſuperiorū. i

His aūt ita reſpon

dem⁹ Fit aliqn̄ deſpōſatio vbi eſt compro
miſſio viri ⁊ mulieris de contrahēdo mr̄i=
monio. nō eſt aūt ibi conſenſus de p̄ſenti:
⁊ eſt deſponſatio habens ↄſenſum de p̄ſen
ti. i. pactionē coniugalem que ſola facit cō
iugium. In illa ergo deſponſatione vbi eſt
pollicitatio contrahendi mr̄imonium: ſpō
ſi tantū ⁊ ſponſe fiunt: nō coniuges. ⁊ tali/
bus ſponſis licet ſine cōmuni conſenſu con
tinētiā pfiteri ⁊ monaſteriū eligere. In ea
v̄o deſpōſatione vbi eſt ↄſenſus de p̄ſenti
ↄiugiū ↄtrahit: ⁊ ab illi⁹ deſpōſatiōis pri/
ma fide veri cōiuges appellant. Scd̄m hāc
diſtinctionem deſponſatōis: de ſpōſis va
rie loquunt doctores.

Quō accipiatur ſponſa in ſubdi= tis capitulis. k

Aliquādo eni ſpō=

ſas vocant q̄ talem habuerūt deſpōſationē
vbi fuit pactio cōiugalis de p̄nti: ⁊ ille ve
re ↄiuges ſunt. Vn̄ Greg⁹. Si q̄s vxorem Q ſpōſam di
deſponſauerit vel ſubarrauerit: q̄q̄ poſt miſſam al⁹ co
modū p̄ueniente die mortis eius nequerit gnat⁹ nō pōt
eam ducere in vxorem: tn̄ nulli de conſan/ ducere.
guinitate eius licet accipe eam in cōiugio.
⁊ ſi inuentum fuerit factum ſeparet oino.
Item Iulius papa. Si quis deſpōſauerit Iuli⁹ pa.
vxorē vel ſubarrauerit: ⁊ vel p̄uenīete die
mortis: vel irruentibus q̄buſdā cauſis eā
non cognouerit: nec frater eius nec vll⁹ de
conſanguinitate eius eandem ſibi tollat in
vxorem vllo vnq̄ tempe. Item Gregori⁹
Qui deſpōſatam primi ſui puellā ceperit Grego.
in coniugiū: anathema ſit ipe ⁊ omnes cō
ſentiētes ei: q: ſm legem dei mori decerni=
tur. Nam diuine legis mos eſt ſpōſas ap/
pellare ↄiuges: vt in euāgelio. Accipe ma
riam ↄiugē tuā. Et in Deut. Si q̄s alteri⁹
ſponſam in agro vel quolibet loco oppreſſe
rit vel adduxerit in domū ſuā: moriat: q̄a
vxorem primi ſui violauit: non que iā vx
or erat: ſed que a parentibus vxor fieri de/
bebat. Ex his colligit q ſponſe q̄dam con
iuges ſunt ante cōmixtionem ſexuuz. Sed
forte illud mouet qd̄ in fine capituli dicit.
non q̄ iam vxor erat: ſ; q̄ vxor fieri debebat
Qd̄ nō ita intelligi debet q̄ſi vxor vere nō
fuerit: ex quo pactio ↄiugalis interceſſit: ſ;
q: nondū traducta fuerat: nec res vxoria
interceſſerat. ſ. ↄcubit⁹ ↄiugalis.

Qd̄ aliter accipit in his alijs capi tulis ſponſa. l

Hec etiā ſponſa eſt

que ſic viro deſponſata eſt: vt nō interceſſe

rit ꝯſenſus de pn̄ti: ſ; ſpōſio futuri. Scd̄m
Ex ꝯcilio tibi buriensi. quez modū illud decretū intelligit. Si qs
ſponſam filij oppreſſerit: ⁊ poſt filius eiꝰ eā
duxerit: pat̄ poſtea nō habeat vxorez: nec
mulier vir: filius qui patris facinus igno
rauit aliam ducat. Si coniunx illa fuiſſet:
qđ vtiq; foret. ſi in ſponſalibus pactio con
iugalis interceſſiſſet: non ꝑmitteret̄ ſponſo
aliam ducere. Mechis aūt pena nō nubē
di ex rigore infligit̄ vt alij terreant̄. Idem
ex eodem. Quidam deſponſauit vxorez ⁊
dotauit: ⁊ cum ea coire non potuit: quam
clanculo frater eiꝰ corrupit ⁊ grauidā red-
didit. Decretū eſt vt q̄uis nupta non po-
tuerit eſſe legitimo viro deſponſatā tamen
fratri frater habere nō poſſit: ſed mechus
⁊ mecha fornicationis quidem vindictam
ſuſtineant: licita ṽo eis coniugia nō negen
tur. De illa deſponſatione hoc intelligi de
bet vbi non fuit conſenſus coniugalis de
p̄ſenti: alioq̄n nō liceret eis alia ſortiri con
iugia. Scd̄m hoc etiā illud intelligi debet.
Ex ꝯcilio tholetano. Statutū eſt a ſacro ꝯuētu vt ſi qs ſpōſam
alterius rapuerit publica pn̄ia mulctetur.
⁊ ſine ſpe ꝯiugij maneat: ⁊ ſi ipa eidē crimi
ni ꝯſentiēs nō fuerit: licentia nubēdi alteri
non negēt. Apparet hāc fuiſſe deſpōſatā ſi-
ne pactione coniugali de p̄ſenti: ⁊ ideo nō
fuiſſe coniugē: cui viuente ſponſo alteri nu
bendi licentia nō negat̄. Sunt eñ quedaz
nuptialia pacta de futuro: ex q̄bus ſpōſi et
ſponſe vocant̄: nec exinde coniuges ſunt.
Et eſt pactio quedā cōiugalis de p̄ſenti: q̄
ſponſum ⁊ ſponſam etiam ꝯiuges facit: ⁊
vtraq; pactio deſponſatio vel ſpōſalia in-
terdum dicunt̄: ꝓprie tñ ſponſalia dicunt̄
quedā ſolēnia pacta nuptialia.

Quare nō ſtati tradant̄ ſpōſe. m

De nuptialibꝰ pa-
Augusti. ctis vbi eſt tm̄ ſponſio futuri ait Auguſti.
Inſtitutū eſt vt iā pacte ſponſe non ſtatim
tradant̄ ne vilem habeat maritus datam.
quā ſuſpirauit ſponſus dilatā.

Que ſpōſa ſit vidua mortuo ſpon
ſo ⁊ que non. n

Et ē ſciēduz qđ illa
ſpōſa q̄ tm̄ in futuro eſt pacta: mortuo ſpō
ſo nō remanet vidua: q: non fuerat vir eiꝰ
vñ ſi qs eā duxerit ad ſacros ordines con-
ſcendere nō ꝓhibet̄: q: non duxit viduam
Vidue eñ maritus eque ſicut bigamus ſa
cerdos fieri ꝓhibet̄. Ex tali āt copula nul
lus arcet̄ a ſacris ordinibus.

Qui alterius ſponſam eo mortuo
ducit. ad ſacros ordines accedere
poteſt. o

Secundum hoc in
telligendū eſt qđ ait Pelagius papa de il- Pela. pa.
lo qui mortuo ſponſo: eius ſponſam ducit
in vxorē. Nihil eſt inq̄t: q̄tū ad hunc arti
culū attinet: qđ ei obuiet de canonicis inſti
tutis q̄n ad ſacros ordines ꝓmoueri vale-
at. Si ṽo talis ſponſa fuiſſet inter quam ⁊
ſpōſum eius ꝯſenſus de pn̄ti interceſſiſſet:
eo mortuo vidua remanſiſſet: cui copulatꝰ
in coniugio alter ad ſacros ordines nō ac-
cederet cū viduam duxerit. Non eſt ḡ am
bigendū q̄n ſolus de p̄ſenti conſenſus con
iugiū efficiat: ⁊ exinde veri ꝯiuges appellē
tur. Ideo poſt talē ꝯſenſum ſi qs alij ſe co-
pulauerit: etiā ſi carnis cōmixtio illic ſeq̄t̄
ad priorē copulā reuocādus eſt.

Iſta ē diſtinctio. xxvij. huiꝰ quar
ti libri. In qua mgr̄ poſtq̄ ſuperius determinauit de
ſacro matrimonij ſm̄ ſe q̄tum ad eius inſtitutionē:
Hic determinat de eo q̄tum ad eius cauſam efficiē-
tem. Et tria facit. Primo eñ q̄d ſit mr̄imoniuz diffi-
nit. Scd̄o qualis debeat eſſe conſenſus matrimonij
ſubdit. Tertio que ſponſalia coniugiū faciāt ſubiun
git. Primū vſq; ibi. Efficiens aūt cauſa matrimonij
Scd̄m vſq; ibi. De nuptialibus pactis. In ſpāli ſen
tentia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus. quarū
p̄ma eſt hec. Quicunq; alicui ꝑ matrimonium legiti
me copulatur ſine alterius cōſenſu ab eo nō ſepara
tur. Hanc magiſter ponens diffinit matrimoniū di-
cens: q̄ eſt viri ⁊ mulieris maritalis coniūctio inter
legitimas ꝑſonas indiuiduam vite cōſuetudinem re
tinens. Ad quam indiuiduam cōſuetudinem ꝑtinet
mutua debiti redditio: ⁊ q̄ vnus ſine altero cōtinen
tiam vouere nō pōt: nec ſe alteri altero viuēte copu-
lare. Scd̄a ꝓpoſitio eſt hec. Cauſa efficiens mr̄imo
nij eſt mutuus conſenſus ꝑ verba de p̄ſenti realit̄ ex
preſſus. Hanc magiſter ponens dicit q̄ cauſa effici-
ens matrimonij eſt conſenſus cordium ꝑ verba de p̄
ſenti expreſſus: aliter matrimoniū fieri non pōt. Et
hoc confirmat magiſter per multas autoritates q̄ di
cunt coniugiū eſſe poſt talem conſenſum: etiā ſi car-
nalis copula non ſequat̄. Poſtea dicit quoſdā dice-
re aū carnalem copulam ſponſalia eſſe ⁊ nō ꝯiugiū.
⁊ alias dici ſponſas ⁊ alias coniuges ſponſas ⁊ non
ꝯiuges q̄ ſit dr̄a inter ſponſas ⁊ ꝯiuges. Ex hoc ꝓ
bat q̄ ſponſus inuita ſponſa poteſt monaſteriū elige
re ⁊ ecōuerſo: ꝯiugatus vel coniugata non pōt. Au
toritates tñ aliquādo vocant ſponſos cōiuges: q: fu
turi ſunt ꝯiuges. Tertia ꝓpoſitio ē hec. Si quis cū
ſponſa vidua contrahit ꝑ hoc bigamiaz nō incurrit.
Hanc magiſter inſinuans diſtinguit de ſponſalibus

dicens q̃ ſponſalia de futuro coniugium non faciũt
ſpõſalia vero de pñti coniugiũ faciũt: qđ ꝓbat ꝑ mul
ta iura. ſ. q̃ quedam ſunt ſponſalia de futuro ⁊ que-
dam de p̃ſenti. ꝓbat etiam q̃ iſta ſponſalia differũt:
q: poſt ſpõſalia de futuro licet ſpõſos ad ſacros oꝛ-
dines aſcẽdere: nõ aũt poſt ſponſalia de p̃ſenti. Et
tm̃ in ſpẽali.

Si cõſenſus de futuro cũ iuramẽ-
to faciat coniugiũ. a

DI. XX VIII b

Ic queri debz

Utrũ cõſenſus de futuro addi-
to etiã iuramento coniugiũ effi-
ciat: vt ſi quis ꝓmittat vel etiam iuret ali-
cui ſe vſq; ad tp̃s placitũ illã ductuꝝ: ⁊ il-
la ꝓmittat vel iuret ſe illi nupturã: nũq̃d ta
lis ſpõſio eos ↄiuges facit? Si mutato ꝓ-
poſito alt̃ vel vterq; ad alienã copulã trã-
ſit nunq̃d ob p̃oꝛẽ ſpõſionẽ iuramẽto ſub-
nixam: ſecunde federatiõis pactum ſcinde
tur? Cõſidera q: longe aliud eſt ꝓmittere
⁊ aliud facere. q̃ ꝓmittit: nõdũ facit. Qui
ḡ ꝓmiſit ſe in vxoꝛem ducturũ aliquã: nõ-
dum eam duxit vxoꝛem: ⁊ que ſpopondit
ſe nupturam nondum nupſit. Quomõ er-
go coniuges appellari poſſunt: qui nõdum
contrahunt: ſed in futuro ſe contracturos
iurando ꝓmittũt? Item. Si ex vi iuramẽ
ti ad futuꝝ ꝑtinentis mox efficiuntur con
iuges: cur iurãt in futuro ſe facturos qđ in
pꝛeſenti efficiuntur? Itẽ. Si ex quo iurant
mox efficiuntur cõiuges: tũc rem hanc effi
ciunt quam iurant ſe facturos. Ideo dico
q: cõiugium tunc nõ fuit: ſed futurũ ꝓmit
titur. Si vero ille poſt vxoꝛem duxit et il-
la marito nupſit: cõiugium vtrinq; fuit. et
non poteſt diſſolui. Precedens ergo men
dacium vel piuriũ: penitentia eſt coꝛrigen
dum: ſed cõiugium ſequens non eſt diſſol-
uendũ. Non autẽ ſic eſt quando iuramen
tum cõiugij pꝛeſentis cõſenſus atteſtatiõe
firmat̃: quia poſt talem conſenſum ſi quis
alij ſe copulauerit: etiam ſi ꝓlem ꝓcreaue-
rit: ⁊ irritũ debet fieri: ⁊ ip̃e ad pꝛioꝛem co
pulam reuocari.

Que vident̃ obuiare p̃miſſis. no-
uellarum inſtitutio. b

Premiſſe autẽ ſen

tentie videtur obuiare illud qđ leges tra-
dunt. Si q̃s tactis diuinis ſcripturis iura
uerit mulieri ſe eam legitimã vxoꝛẽ habi-
turũ: vel etiam ſi in oꝛatoꝛio tale ſacramen
tũ dederit: ſit illi legitima vxoꝛ: q̃uis nul-
la dos: nulla alia ſcriptura interpoſita ſit.
Sed hic oſtendit̃ quid fieri vel eſſe debeat
nõ quid tunc ſit. Non enĩ ꝑ illud iuramen
tum tunc ſit vxoꝛ: ſed fieri debet: quia iura
tum eſt. Poteſt et de illo iuramento hoc
dictum intelligi vbi de pꝛeſenti cõſentiunt
ac ſeinuicem ſuſcipiunt. Illi etiã ſententie
qua dictum eſt ſolũ cõſenſum facere coniu
giuz: videtur obuiare quod euariſtus pa-
pa ait. Aliter legitimũ non ſit cõiugiũ niſi
ab his qui ſuꝑ feminã dñationem habere
videntur: ⁊ a quibus cuſtoditur vxoꝛ pe-
tat̃: ⁊ a parẽtibus ſponſetur ⁊ legibus do-
tetur: ⁊ a ſacerdote vt moſ eſt benedicatur
⁊ a panimphis cuſtodiat̃ ac ſolenniter ac-
cipiatur. Itẽ. Ita legitima ſcitote eſſe con
nubia. Aliter vero p̃ſumpta: nõ coniugia
ſed adulteria vel foꝛnicationes ſũt niſi vo-
luntas ꝓpꝛia ſuffragata fuerit ⁊ vota ſuc-
currerint legitima. Hoc autẽ nõ ita intelli
gendũ eſt tanq; ſine enumeratis non poſſit
eſſe legitimũ coniugiũ: ſed q: ſine illis non
habet decoꝛem ⁊ honeſtatez debitam. In
huius enĩ ſacramenti celebꝛatione ſicut in
alijs quedam ſunt ꝑtinentia ad ſubſtantiã
ſacramenti: vt conſenſus de pꝛeſenti qui ſo
lus ſufficit ad contrahendum matrimoni-
um: quedam vero ꝑtinentia ad decoꝛem ⁊
ſolennitatez ſacramẽti: vt ꝑentũ traditio:
ſacerdotũ benedictio ⁊ hmõi. ſine quibus
legitime ſit coniugium: quantum ad virtu
tem non quantũ ad honeſtatem ſacramen
ti. Sine his ergo non quaſi legitimi coniu
ges: ſed quaſi adulteri vel foꝛnicatoꝛes cõ
ueniunt vt illi qui clanculo nubũt ⁊ vtiq;
foꝛnicatoꝛes eſſent niſi eis ſuffragaret̃ vo-
luntas verbis expꝛeſſa de pꝛeſenti. que le-
gitimũ inter eos facit matrimoniuz. Nam
⁊ cõſenſus occultus de p̃ſenti ꝑ verba ex-
pꝛeſſus coniugiũ facit: licet nõ ſit ibi hone
ſtus contractus: ſed matrimoniũ nõ ſancit
conſenſus qui in occulto fuit. Si enĩ alter
alterũ dimiſerit nõ cogitur iudicio eccleſie
redire ⁊ cõmanere cum coniuge: quia non
poteſt ꝓbari teſtibus cõtractus qui in oc-
culto eſt factus. Q̃ ſi ipſi qui in occulto ſi-
bi cõſenſerunt: eundem ↄſenſum volunta-
rie in manifeſto ꝓfiteantur: tunc vtiq; pꝛo
pꝛia voluntas ſuffragat̃: et legitima vota
ſuccurrunt ad ſanciendũ ↄiugiũ qđ pꝛius
occulte fuerat ↄtractũ. Uolũtas ḡ verbis
expꝛeſſa in occulto ad hoc ſuffragat̃ vt fiat
coniugium: manifeſte vero expꝛeſſa ſuffra
gatur vt ſanciat ⁊ roboꝛet ac liberum ſit ec
cleſie de hoc iudicare ſi expedierit.

Determinatio

Que ad neceſ ſitatẽ: q̃ ad de coꝛẽ ꝑtinẽt ſa cramenti.

De qua re ſit conſenſus ille. an de
carnali copula. an de cohabitati-
one. an de alio. c

Hic queritur cũ cõ

ſenſus de pſenti matrimoniũ faciat: cuius
rei ꝯſenſus ſit ille: an carnaliſ copule an co
habitationis: an vtriuſqꝫ? Si cohabitatio
nis conſenſus matrimoniũ facit: tũc frater
cum ſorore: pater cũ filia põt ꝯtrahere ma/
trimoniuꝫ. Si carnalis copule: tunc inter
Mariã ⁊ Joſeph nõ fuit ꝯiugiũ. Propo
ſuerat enĩ Maria in ꝟginitate manere: ni
ſi deus aliter facere iuberet: ſm qđ videt̃
angelo dixiſſe. Quõ fiet iſtud qm̃ virũ nõ
cognoſco. i. me ñ cogniturã ꝓpoſui. Neqꝫ
enĩ qꝛ virũ tũc nõ cogñſcebat: neceſſe erat i
quiri quõ poſſet hr̃e filiũ: ſed qꝛ ſe nũqꝫ co-
gnituram ꝓpoſuerat. Dicit enĩ Beda ꝙ in
ꝟginitate manẽ diſpoſuerat Si g̊ ꝯtra ſuũ
ꝓpoſitum poſt cõſenſit in carnalem copu/
lam videt̃ facta voti rea: mẽte ⁊ ſi nõ ope/
re violata. Dicamus g̊ ꝙ conſenſus coha/
bitationis vel carnalis copule nõ facit cõ/
iugiũ. ſed ꝯſenſus ꝯiugalis ſocietatis ver-
bis ſm preſens tempus expreſſus: vt cum
vir dicit. Ego accipio te in meã: non domi
nam: non ancillã: ſed coniugem. Quia enĩ
non ancilla vel dña dat̃: ideo nec de ſũmo
nec de imo a pncipio formata eſt: ſed de la/
tere viri ob cõiugalẽ ſocietatẽ. Si de ſum/
mo fieret: vt de capite: videret̃ ad domina
tionem creata. Si ꝟo de imo: vt de pedibꝰ
videret̃ ad ſeruitutẽ ſubijcienda. Sꝫ quia
nec in dñam nec in ancillam aſſumit̃: facta
eſt de medio. i. de latere: qꝛ ad coniugalem
ſocietatẽ aſſumit̃. Cũ ergo ſic cõueniũt vt
dicat vir. accipio te in meã coniugem ⁊ di
cat mulier: accipio te in meũ viꝝ. His ver
bis vel alijs idem ſignificantibus exprimi
tur cõſenſus: nõ copule carnalis vel coha
bitationis corporalis: ſed ꝯiugalis ſocieta
tis. ex qua optet eos cohabitare: niſi forte
cauſa religionis pari voto corpaliter ſepa
rent̃ vel ad tẽpus vel vſqꝫ in finẽ.

Beda ſup Lucam.

Ecce in quam rez fuit ille cõſenſus.

Quare d' latere viri formata ſit mulier.

Iſta eſt diſtinctio. xxviij. huius
quarti libri. In qua mgr̃ poſtq̃ oſtenſum eſt ꝙ con-
ſenſus eſt cauſa efficiens matrimonij. Hic ꝟo oſten
dit qualis debeat eſſe conſenſus qui mr̃imoniũ facit
Et tria facit. Primo inquirit vtrũ cõſenſus de futu
ro iuramento confirmatus verũ facit matrimoniuꝫ.
Scđo ſubdit quid parentum traditio ⁊ ſacerdotum
benedictio faciũt ad matrimoniũ. Tertio ſubiungit
quõ ꝟbis quibus contrahit̃ matrimoniũ non expri-
mitur conſenſus copule carnalis. Primũ facit a pri
cipio diſtin. vſqꝫ ibi. Premiſſe autẽ ſnie. Scđm vſqꝫ
ibi. Hic querit cum conſenſus. Tertiũ ꝟo vſqꝫ ad fi
nem diſtinctõis. In ſpeciali ſententia mgr̃i ſtat i tri-
bus ꝓpoſitionibꝰ quaꝝ pma eſt hec. Nõ tenet mr̃i-
moniũ qđ ꝑ ꝯſenſum de futuro contrahit̃: licꝫ fuerit
etiã iuramento ſtabilitũ. Hanc magiſter inſinuans
querit pmo. Utrum conſenſus de futuro firmatꝰ iu-
ramento faciat verum matrimoniũ? Et oſtendit pri
mo ꝙ non: qꝛ per talia verba ꝓmittitur futurus con
ſenſus nõ pñs exhibet̃ ⁊ ꝑ iuramentũ nihil aliud fit
q̃ confirmatio ꝓmiſſionis ſup contracto faciendo.
vñ ſi alter vel vterqꝫ ſic ꝓmittentiũ ad aliam copulã
tranſierit coniugiũ verũ fit. ⁊ nõ põt diſſolui: nec ꝑ
pcedentẽ ſponſionem impedit̃. Poſtea obijcit in cõ-
trariũ huiꝰ ꝑ quandã legẽ. Et rñdet ꝙ lex illa loquit
tur de iuramento adhibito ꝟbis de pñti: vel lex di-
cit poſt iuramentũ de futuro mr̃imoniũ fieri debere
nõ ante fore. Scđa ꝓpoſitio eſt hec. Parentũ tradi
tio ⁊ ſacerdotis benedictio ad iſtius ſacramenti pti-
nent ſolennitatẽ: ſed conſenſus mutuus ad ipſius ꝑ-
tinet realitatẽ. Hanc mgr̃ inſinuans dicit ꝙ quia ſu
pradictum eſt in precedenti diſtinctione ꝙ ſolus con
ſenſus facit matrimoniũ. Obijcit in contrariũ dicen
do mr̃imoniũ nõ eſſe ſi nõ interueniat dos ⁊ benedi
ctio ⁊ ſolẽnis traductio. Et rñdet mgr̃ ꝙ talia ſũt de
honeſtate ⁊ ſolennitate ſacramenti. occultus enĩ cõ
ſenſus ꝑ verba d' pſenti expreſſus facit matrimoniũ
q̃uis tñ eccleſia talem ꝯſenſum iudicio nõ ꝓſequat̃.
Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Illis ꝟbis quibus mr̃imo
nium contrahit̃ conſenſus copule carnalis ⁊ ꝯiuga
lis non exꝑmit̃. Hanc mgr̃ inſinuans querit. In qđ
debeat eſſe conſenſus faciens matrimoniũ: an in co
habitationem. Si ſic: tunc frater ⁊ ſoror eſſent con-
iuges: ſi ꝟo in carnalem copulam: tũc inter beatam
virginẽ ⁊ Joſeph non fuiſſet matrimoniũ ſeu coniu
giũ. Et reſpondet dicens ꝙ conſenſus ille debet eſ-
ſe in coniugalem ſocietatẽ: in cuius ſocietatis ſignũ
mulier nõ de capite nec de pedibus: ſed de latere vi
ri formata fuit. Et tñ in ſpẽali.

Coactio excludit conſenſum con
iugalem. a

o Porret autez

DI.XXIX.

conſenſum coniugalem liberuꝫ
eſſe a coactione. Coactus enĩ cõ
ſenſus q̃ nec ꝯſenſus appellari debet: cõiu-
gium nõ facit: ſicut teſtat̃ Urbanus papa
ſcribens ſancio regi arragonũ in hec ꝟba.
De neptis tue coniugio quam te cuidã mi
liti datuꝝ neceſſitatis inſtãte articulo ſub
fidei pollicitatione confirmaſti. hoc equi-
tate dictante decreuimus vt ſi illa viꝝ illũ
omnino vt dicit̃ rẽnuit: ⁊ in eadem volun
tate perſiſtit: vt viro illi ſe ꝓrſus deneget
nupturam: nequaq̃ꝫ eam inuitã ac reniten
tem eiuſdem viri cogas cõiugio copulari.
Idem. Si veꝝ eſſe conſtiterit quod nobis
legati iordanis pncipis retulerunt. ſ. ꝙ ipſe
coactus et dolẽs filiam ſuam flentem et ꝑ
viribus renitẽtẽ Raynaldo deſpõſauerit
quoniã legum et canonum autoritas talia

Urba.pa.

ſponſalia non approbat: ne ignorãtibus le
ges ⁊ canones nimis durũ videaẜ: ita ſen/
tẽtiam temperamus: vt ſi pͥnceps cum aſ/
ſenſu filie id quod ceptum eſt pficere volu
erit: cõcedamꝰ. Sin aũt: legatꝰ nr̃ vtraſqȝ
partes audiat ⁊ ſi nihil fuerit ex pte Ray
naldi quod amplius impediat: ab ipõ ioꝛ/
dane ſacr̃m quo cõſtent hec que dicta ſũt
accipiat: ⁊ nos canonũ ⁊ legũ ſcp̃ta ſequẽ/
tes: deinceps non ꝓhibemus: quin alij vi
ro ſi voluerit predicta eius filia tñ in dño
nubat. Ex his apparet coniugiũ fieri inter
conſentientes ⁊ ſpontaneos: nõ inter reni=
tentes ⁊ inuitos. Uerũtamen qui inuiti et
coacte cõiuncti ſunt: ſi poſtea aliquo tem/
poꝛis ſpacio ſine cõtradictione ⁊ querimo
nia cohabitauerint facultate diſcedẽdi vel
reclamãdi habita conſentire videnẜ: ⁊ cõ=
ſenſus ille conſequẽs ſupplet: qd̃ pꝛecedẽs
coactio tulerat.

In libꝛo pandectarum. b

Cõſentire aũt pꝛo=
baẜ qui euidenter non ↄtradicit: ſm̃ illud.
In ſponſalibus eorum conſenſus exigen=
dus eſt quorũ in nuptijs deſideraẜ. Intel
ligitur tamen ſemper patri filia conſentire:
niſi euidenter diſſentiat. Item. Sponſalia
ſicut nuptie conſenſu fiunt contrahentiuȝ
⁊ ideo ſicut in nuptijs: ita ⁊ in ſpõſalibus
patriſfamilias filiam conſentire opoꝛtet: q̃
ſi patris voluntati non repugnat: conſenti
re intelligitur.

Iſta eſt diſtinctio. xxix. huius q̃r
ti libꝛi. In qua mgr̃ poſtq̃ ſupius determinauit de
cauſa efficiente. Hic aũt determinat de impedimen
tis cauſe efficientis. Et circa hoc duo facit. Pꝛimo
eñ ponit aliquid qd̃ impedit conſenſum ne mr̃imo=
nium poſſit facere. Scd̃o ponit ſecundũ impedimen
tum cuiuſmodi eſt erroꝛ. ſ. in ſequenti diſtin. In ſpe
ciali ſnia mgr̃i ſtat in hac ꝓpoſitione. Cõiugalis cõ
ſenſus opoꝛtet q̄ nõ ſit coactus ſed volũtariꝰ. Hanc
mgr̃ inſinuans ꝓponit pͥmo q̄ conſenſus ꝑ coactio=
nem extoꝛtus non facit matrimoniũ: quia nec cõſen
ſus appellari debet. quod autoꝛitatibꝰ ↄfirmat. Po
ſtea dicit q̄ ſi poſt talem coactionem ſubſequens cõ
ſenſus interuenerit vtpote ſi ſiẜ cohabitent: ⁊ cõtra
matrimoniũ non reclamant: videnẜ conſentire ⁊ cõ
ſenſus ille ſubſequens ſupplet qd̃ p̃cedẽs coactio tu
lerat. Unde patet coꝛrelarie q̄ qui in pͥncipio vite cõ
iunguntẜ ſi non diſcedũt opoꝛtunitate habita conſen
tire videnẜ. Et iterũ quemadmodũ in nuptijs ita in
ſponſalibus debet eſſe conſenſus volũtariꝰ. Ultimo
dicit q̄ ille diciẜ conſentire q̃ manifeſte ⁊ euidenẜ nõ
contradicit: ⁊ talis tacitus conſenſus non ſoluit ma
trimoniũ: ſed etiam ſponſalia pꝛioꝛa confirmat. Et
tñ in ſpeciali.

De erroꝛe qui euacuat cõſenſum. a

n Ec ſolum coa= DI.XXX
ctio impedit vel excludit ↄſen=
ſum: ſed etiam erroꝛ. Nõ autem
omnis erroꝛ conſenſum impedit. Eſt enim
erroꝛ alius pſone: alius foꝛtune: alius con
ditionis: alius qualitatis. Erroꝛ pſone qñ
hic putatur eſſe homo ille: ⁊ eſt alius. Er=
roꝛ foꝛtune quãdo putaẜ eſſe diues q̃ pau/
per eſt vel ecõuerſo. Erroꝛ conditionis qñ
putatur eſſe liber q̃ ſeruus eſt. Erroꝛ quali
tatis quando putaẜ eſſe bonꝰ q̃ malus eſt.
Erroꝛ foꝛtune ⁊ qualitatis coniugij cõſen
ſum non excludit. Erroꝛ vͦo cõditiõis con
iugalem conſenſum euacuat. De qua con/
ditione poſtmodũ tractabimꝰ. Erroꝛ quo
qȝ pſone ↄſenſum ↄiugalem non admittit
vt ſi quis feminam nobilem in coniugium
petat: ⁊ ꝓ ea alia ignobilis tradaẜ ei: nõ eſt
inter eos ↄiugium: qꝛ nõ ↄſenſit vir in iſtã
ſed in aliã: vt ſi quis ꝓmitteret mihi ſe ven
diturum aurum: ⁊ ꝓ auro offerret mihi au
ricalcum: ⁊ ita me deciperet: nũq̃d dicerer
cõſenſiſſe in auricalcum: nunq̃ȝ volui eme
re auricalcũ. nec g̃ in illud cõſenſi: quia cõ
ſenſus nõ niſi volũtatis eſt. Sicut ergo er Oppoſitio.
roꝛ materie excludit ↄſenſum: ita ⁊ in cõiu
gio erroꝛ pſone. Sed obijciẜ de Jacob:
q̃ ꝓ Rachel ſeptem annis ſuierat: ⁊ ſuppo
ſita eſt ei lya. nũq̃d erroꝛ pſone excluſit cõ/
iugium: cum nõ in eam: ſed in Rachel cõ=
ſenſerit? Sed quod ibi factum: in myſterio
geſtum nõ impꝛobe tradiẜ. ibi tñ ⁊ ſi nõ p̃= Solutio.
ceſſit: ſecutus eſt conſenſus: nec ex illo con=
cubitu qui conſenſum p̃ceſſit foꝛnicarij iu/
dicantur: cum ille maritali affectu eam co=
gnouerit: ⁊ illa vxoꝛio affectu debitum ꝑ/
ſoluerit putans lege pͥmogenitaꝝ ⁊ pater/
nis imperijs ſe illi iure copulatã. Excuſãẜ
etiam qꝛ dei conſilio in myſterio ita actũ ẽ.
Hodie etiam excuſareẜ ille cui inſcio vxo=
ris ſoroꝛ lectulũ eius ingreſſa ſe ſubijceret:
que cum ſine ſpe coniugij ꝑpetuo manere
cenſeatur. ille tamẽ qui cognouit eam per
ignoꝛantiaȝ excuſaẜ: quod ꝑ ſimile pꝛoba
tur. Si enim diabolus tranſfigurans ſe in
angelum lucis credatur bonus: non eſt er
roꝛ piculoſus. Q aũt vir ille in illã mulie/
rem non conſenſerit: ex ſimili oſtendiẜ. Si
quis hereticꝰ nomine Auguſtini vel Am=
bꝛoſij alicui catholico ſe offerret: eumqȝ ad
ſue fidei imitationem vocaret: ſi ille aſſenti

ret:in cuiꝰ ſententiā fidei diceret̃ ꝯſenſiſſe. Non in hereticoꝝ ſectam: ſed in integritatem fidei quam ille hereticus ſe mentiebat̃ habere. Error ꝟo fortune cōſenſum nō excludit. Que eñ nubit pauperi putās illuȝ eſſe diuitem:non pōt renūciare ꝑori conditioni ꝙuis errauerit Nec error qualitatis vt ſi quis ducat vxorem meretricē vel corruptā quam putat eſſe caſtam vel ꝟginem nō pōt eam dimittere.

De cōiugio Marie ⁊ Joſeph. b

Premiſſis aliquid addendum eſt de mō illius ꝯſenſus:qui inter Mariā ⁊ Joſeph interceſſit. Sane credi poteſt nō ſolū Mariā ſed etiā Joſeph apud ſe diſpoſuiſſe ꝟginitatē ſeruare velle:niſi deus aliter iuberet:coſqꝫ ſic conſenſiſſe in cōiugalē ſocietatem: vt vterqꝫ de altero reuelāte ſpūſancto intelligeret ꝙ ꝟginitatē ſuare vellet:niſi deus aliter inſpiraret:ſed illam voluntateȝ ꝟbis nō expreſſerant:poſtea ꝟo expreſſerūt ⁊ in virginitate ꝑmanſerunt. Conſenſit ḡ Maria in maritalem ſocietatem:ſed nō in carnalē copulam: niſi de eadē ſpecialiter deus p̄ciperet cuius etiam conſilio in maritalem cōſenſit copulā:qꝛ virginitateȝ ſeruare volebat:⁊ ideo nō aliter conſenſiſſet in coniugalē ſocietatem:niſi familiare dei conſiliū habuiſſe. De qua Augꝰ. ſic ait. Beata Maria ꝓpoſuit ſe ſeruaturā votum virginitatis in corde:ſed ipm votum non expreſſit in ore. Subiecit ſe diuine diſpoſitioni:propoſuit ſe ꝑſeueraturā ꝟginem: niſi deus aliter ei reuelaret. Cōmittēs ergo ꝟginitatem ſuā diuine diſpoſitioni ꝯſenſit in carnalem copulam:nō illam appetēdo:ſed diuine inſpirationi in vtroqꝫ obediendo: poſtea vero ſimul cū viro labijs exp̄ſſit:⁊ vterqꝫ in virginitate ꝑmanſit.

Aug. in lib. de vitijs ⁊ ꝯcupiſcentijs.

Q ꝑfectum inter eos fuit coniugium c

Inter quos vt ait Augꝰ. ꝑfectum fuit cōiugiū ꝑfectum quidem nō in ſignificatiōe:ſ in ſanctitate. Sāctiora ſunt enim coniugia pari voto ꝯtinētium. Unde Augꝰ. Quod deo pari voto ⁊ cōſenſu voueratis:ambo ꝑſeuerant̃ reddere debuiſtis:a quo ꝓpoſito ſi lapſus eſt ille tu ſaltem ꝑſeuera. Non qꝛ pariter temperabatis a cōmixtione carnali: iō maritꝰ tuus eſſe deſtiterat:imo ꝟo tanto ſanctius cōiuges manebatis:ꝙto ſanctiora concorditer placita ſuabatis. Perfectum ḡ fuit Marie ⁊ Joſeph ꝯiugiū in ſctitate. Perfectū etiā fuit ſm triplex bonū ꝯiugij. fidē ſ. ꝓlē ⁊ ſacrm̄. Omne eñ nuptiarū bonum vt ait Aug. impletū eſt in illis parentibus xp̄i:fides:ꝓles:ſacramentū. Prolem cognoſcimus ipm dominū. Fidem qꝛ nullū adulteriū. Sacramentū qꝛ nullū diuortiū. Solus ibi nuptialis concubitus non fuit. qꝛ in carne peccati fieri nō poterat ſine pudenda ꝯcupiſcentia carnis:que accidit ex peccato:ſine qua concipi voluit q̄ ſine peccato futurus erat. Et licet nō interceſſerit cōiugalis cōcubitus:cōiuges tñ vere fuerunt:mente non carne. ſicut ⁊ parentes:ꝙuis Ambro. dicat ꝑfectum fieri cōiugium ꝑ carnalem copulam. In omni inq̄t matrimonio ꝯiunctio intelligit̃ ſpūalis:quā cōfirmat ⁊ ꝑficit coniunctorū commixtio corporalis. Sed intelligendū eſt coniugiū ꝑfici cōmixtione corꝑali:nō ꝙtum ad veritatem vel ſanctitatem ꝯiugij: ſ ꝙtum ad ſignificationē:qꝛ ꝑfectius vnionem xp̄i ⁊ eccleſie tunc figurat.

Aug. in li. de bono cōiugij.

De cauſa finali cōiugij. d

Expoſito q̄ ſit efficiens cauſa matrimonij:ꝯſequens eſt oſtēdere ob quam cauſam ſoleat vel debeat cōtrahi matrimoniū. Eſt igit̃ finalis cā mr̄imonij contrahendi principalis procreatio ꝓlis. ꝓpter hoc eñ inſtituit deus ꝯiugiū inter p̄mos parētes:quibus dixit: Creſcite ⁊ multiplicamini ⁊c. Scḋa eſt poſt peccatum Ade vitatio fornicationis. Unde apoſtolus. Propter fornicationem vnuſquiſqꝫ habeat vxorē ſuam:⁊ vnaqueqꝫ habeat virū ſuum. Sunt ⁊ alie cauſe honeſte vt inimicorū reconciliatio: ⁊ pacis reintegratio. Sunt etiam ⁊ alie cauſe minꝰ honeſte ꝓpter quas aliquādo contrahit̃:vt viri mulieriſqꝫ pulchritudo:que aīmos amore inflammatos ſepe impellit inire ꝯiugiū vt valeāt ſuū explere deſideriū. Queſtus qꝫ ⁊ diuitiarū poſſeſſio frequent̃ eſt ꝯiugij cauſa:⁊ alia multa que cuiqꝫ diligentiā adhibenti facile eſt diſcernere. Nec eſt aſſentiendum illis q̄ dicunt nō eſſe ꝯiugium qḋ ꝓpter has cauſas minus honeſtas cōtra-

bitur. Conſtat em̃ ex p̃miſſis coniugiũ fie-
ri ex cõmuni cõſenſu verbis de p̃ſenti exp̃ſ
ſo: q̃uis amoꝛ ad hoc attraxerit. Cuiꝰ rei
documentũ preſtat Jacob qui Rachel de-
corã facie ⁊ venuſto aſpectu amauit: eãq̃
multum diligens ait. Seruiam tibi ꝓ Ra
chel ſeptem annis. Jn Deutronomio etiã
legitur: Si videris in medio captiuoꝛum
mulierem pulchꝛam ⁊ adamaueris eã: vo
luerisq̃ vxoꝛem habere: introduces eã in
domum tuam. ⁊c̃.

Q malus finis non contaminat ſa
cramentũ. e

Et licȝ fine non bo

no cõtrahat̃ cõiugium: qñ ſpecies contra
hentis mouet animũ: ꝯiugium tñ bonum
eſt: q: vita mala vel intẽtio ꝑuerſa alicuꝰ
ſacr̃m nõ ꝯtaminat. Habuit aũt ꝯiugium
Marie ⁊ Joſeph alias cauſas ſpeciales
ſcȝ vt v̾go ſolatio viri ſuſtentaret̃: ⁊ vt di
abolo partꝰ celaret̃: vt Joſeph eſſet teſtis
caſtitatis: defendens eã ab infamia ſuſpiti
onis: ne vt adultera damnaret̃.

Jſta eſt diſtinctio. xxx. huius q̃r-
ti libꝛi. Jn qua mgr̃ poſtq̃ ſupius determinauit de
impedimento coactionis. Hic determinat de impe-
dimento erroꝛis. Et tria facit. Primo em̃ det̾minat
de impedimento erroꝛis. Secũdo det̾minat de ma-
trimonio beate v̾ginis. Tertio quõ p̃ncipalis eius
cauſa ſit ꝓcreatio pꝛolis. Primuȝ vſq̃ ibi. Premiſ-
ſis aliquid. Secũdũ abinde vſq̃ ibi. Eſt igit̃ finalis.
Tertiũ vſq̃ ad finem diſtinctiõis. Jn ſpẽali ſenten-
tia mgr̃i ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quaꝝ p̃ma eſt
hec. Jn matrimonio ꝯtrahendo q̃ttuoꝛ erroꝛes poſ
ſunt contingere. quoꝛũ duo dinoſcunt̃ ip̃m ſoluere.
Hanc magiſter ponens ꝓponit p̃mo q̄ erroꝛ poteſt
diſſoluere matrimoniũ non quidem erroꝛ qualitatis
vel foꝛtune: ſed erroꝛ conditionis: vt qñ putat̃ eſſe li
ber q̃ ſeruꝰ eſt. Siliter erroꝛ ꝑſone impedit mr̃imo-
nium: ſicut ſi petit hanc mulierem. ſ. nobilem in ma-
trimoniũ: ⁊ detur ſibi alia. ſ. ignobilis. ſicut etiam ſi
aliquis emat aurum ⁊ det̃ ſibi auricalcũ: nõ eſt ven-
ditio: ſed deceptio Et eſt erroꝛ ꝑſone qñ putat̃ iſ bõ
⁊ eſt alius. Erroꝛ aũt conditionis eſt qñ q̃ liber cre-
ditur ſeruus eſt. Erroꝛ foꝛtune eſt quando credit̃ di
ues eſſe qui pauper eſt. Erroꝛ qualitatis eſt: quan-
do credit̃ pulcher qui turpis eſt: vel qñ creditur bo
nus qui eſt malus. Poſtea obijcit in contrarium de
Jacob qui ꝑ erroꝛem acceſſit ad Lyam. ⁊ reſpõdet
q̄ hoc myſtice geſtum fuit: nec fuit illud matrimoniũ
ꝑ illum erroꝛem: ſed ꝑ conſenſum qui poſtea acceſſit
Excuſatur tamen Jacob de foꝛnicatione: q: ad eam
acceſſit vxoꝛem ſuam credens: ⁊ ſic maritali affectu
eam cognouit: ⁊ illa vxoꝛio affectu debitum perſol-
uit. ſicut aliquis excuſaretur accedens ad ſoꝛoꝛem
vxoꝛis quam in loco neſciens inuenerit. Et ſicut ex-
cuſaretur aliquis accedens angelum malum credẽs
bonum eſſe: ⁊ ſicut conſentiens opinioni illius quem
crederet Auguſtinum vel Ambꝛoſiũ eſſe non pecca
ret. Secunda pꝛopoſitio eſt hec. Et ſi inter Ma-
riã ⁊ Joſeph ꝑfectum cõiugiũ fuerit: tamen Maria
licite in ſua virginitate ꝑmanere pꝛopoſuit. Hãc ma
giſter inſinuans querit in quo conſenſerunt Maria
⁊ Joſeph quando fuit inter eos matrimonium cele
bꝛatum: Et reſpondet ſm̃ beatum Auguſtinum q̄
beata virgo pꝛopoſuit ſeruare virginitateȝ: niſi deꝰ
ei aliter reuelaret: ſed ip̃m votum non expꝛeſſit oꝛe:
commitens virginitatem ſuam diuine diſpoſitioni:
conſenſit in copulam maritalem ſiue in ſocietatẽ con
iugalem ex familiari conſilio ſp̃ũſſancti. Etiam ſm̃
beatum Auguſtinum implicite licet non explicite cõ
ſenſit in carnalem copulam: non illam appetendo: ſȝ
diuine diſpoſitiõi in vtroq̃. ſ. virginitate ⁊ commi-
xtione obediendo. Poſtea ſimul cum viro expꝛeſſit
labijs votum. ⁊ vterq̃ in virginitate permanſit Po
ſtea dicit q̄ illud coniugium perfectum ſit ſanctitate
licet non ſignificatione: quia coniugium qḋ eſt ſine
carnali copula q̃uis ſit perfectum q̃tum ad verita-
tem ſanctum q̃tum ad ſanctitatem coniugij. non ta
men q̃tum ad ſignificationem: quia non tam perfe-
ctam ſignificat vnionem chꝛiſti ⁊ eccleſie ſicut coniu
gium per carnalem copulam conſummatum: ⁊ q̄ il-
lud coniugium perfectũ fuit oſtendit per tria bona
matrimonij que ibi fuerunt. ſ. fides: pꝛoles ⁊ ſacra-
mentum. Pꝛoles enim fuit chꝛiſtus. Fides quia nul
lum adulterium. ſacramentum q: nullum diuoꝛtiũ.
Tertia pꝛopoſitio eſt hec. Principalis cauſa con
trahendi matrimoniũ eſt pꝛolis pꝛocreatio. Secun-
da eſt foꝛnicationis vitatio. Sunt etiã quedam alie
cauſe minus honeſte: vt pulchꝛitudo viri vel mulie-
ris: vel abundantia pecunie ⁊ diuitiarum. Sũt etiã
quedam alie honeſte cauſe: ſicut inimicoꝛum recon-
ciliatio: ⁊ pacis reintegratio. ⁊ huiuſmodi. Poſtea
remouet erroꝛem quoꝛundam dicentium ꝓpter cau
ſam minus honeſtam matrimonium non contrahi:
dicendo q̄ pꝛopter huiuſmodi cauſas nõ impeditur
quin ſit matrimonium: et quin etiam ſit bonum ma-
trimoniũ: quia malicia vel peruerſa intentio alicuꝰ
non commaculat ſacramentum: nec eius bonitatem
impedit: quod autoꝛitatibus confirmat. Ultimo di-
cit q̄ intentio beate virginis Marie ⁊ Joſeph ſunt
quedam cauſe ſpeciales Pꝛima fuit vt virgo viri ſo
latio ⁊ auxilio ſuſtentaretur. Secunda fuit vt partꝰ
v̾ginis diabolo celaretur. Tertia fuit vt Joſeph ſit
teſtis caſtitatis beate virginis: vt poſſit defendere eã
ab infamia ſuſpitionis: ne vt adultera lapidaret̃. Et
tñ in ſpeciali.

De tribus bonis coniugij. a

p **Oſt hec de bo** DI. XXXI.

nis cõiugij q̃ ſint: ⁊ qualiter coi
tum excuſent dicendũ eſt. Tria
ſunt p̃ncipalit̃ bona ꝯiugij. Unde Augꝰ. Augꝰ. ſuper Geneſim.
Nuptiale bonũ tripꝛtitũ eſt. ſ. fides: ꝓles:
ſacramentũ. Jn fide attendit̃ ne poſt vin-
culũ cõiugale cũ alio vel alia coeatur. Jn
pꝛole vt amanter ſuſcipiat̃ religioſe educe
tur. Jn ſacramẽto vt coniugiũ nõ ſeparet̃
⁊ dimiſſus vel dimiſſa nec cauſa ꝓlis alte-
ri coniũgatur.

De duplici ſepatione. b

Sepatio aũt gemina eſt corꝑalis.ſ.⁊ ſacramentalis. Corꝑaliť poſſunt ſepari cauſa fornicatiõis vel ex communi conſenſu cauſa religiõis ſiue ad tempus:ſiue vſq; in finem. Sacramentaliť vero ſepari non poſſunt dum viuũt ſi legitime pſone ſint. Manet eñ vinculum coniugale inter eos etiam ſi alijs a ſe diſcedentes adheſerint. Uñ Aug⁹. Uſq; adeo manent inter viuentes ſemel inita iura nuptiarum:vt potius ſint inter ſe cõiuges etiam ſepati q̃ cum alijs quibus adheſerũt. Itẽ Manet inter viuentes quoddam cõiugale vinculum:quod nec ſepatio nec cum altero copulatio poſſit auferre. Sicũ apoſtata anima de coniugio xp̃i recedens etiam fide pdita:ſacramentũ fidei nõ amittit qð lauacro regeneratiõis accepit. Redderetť eñ redeunti ſi amiſiſſet abſcedens. Hz aũt hoc qui receſſerit ad cumuluz ſupplicij:nõ ad meritum p̃mij. Item. Quibus placuit ex conſenſu ab vſu carnalis concupiſcẽtie in ppetuum continere:abſit vt vinculũ inter illos coniugale rumpať:imo firmi⁹ heret quo magis ea pacta ſecum gerit:q̃ charius cõcordiuſq; ſeruanda ſunt:non voluptarijs corporũ nexib⁹:ſed volũtarijs animorũ affectibus. Et attende q tertium bonum cõiugij diciť ſacramentũ:nõ q ſit ipſum ꝯiugiũ:ſ; q: eiuſdem rei ſacre ſignũ eſt id eſt ſpiritualis ⁊ inſepabilis ꝯiunctiõis chriſti ⁊ eccleſie.

Aug⁹. de bono cõiugali.

Hec tria nõ aſſunt oĩ cõiugio. c

Et eſt ſciendum ab aliquibus cõtrahi ꝯiugiũ vbi h̃ tria bona nõ comitanť. Deeſt enim fides vbi vir cũ alia:vel mulier cum alio coit. Hoc g̃ bonũ ita cõiugio adheret:vt ex eo ſi aſſit ampli⁹ cõmendeť ꝯiugium. Si nõ aſſit:non inde annihiletur. Que eñ adultera eſt:nõ ideo coniunx nõ eſt:imo ſi cõiunx nõ eſſet:adultera non foret. Quod cum ſit:culpa cõmittitur:ſacramentũ vero non caſſať. Bonũ q̃z prolis nõ omnibus adeſt cõiugibus. Quidam eñ pari voto continentiã ſeruãt:alij ꝑ etatis defectu vel alteri⁹ rei cauſa generare non valẽt. Nec oẽs illi etiam qui ꝓlẽ recipiũt bonum ꝓlis habent. Nam bonũ ꝓlis diciť non ip̃a proles:vel prolis ſpes. que ad religionẽ nõ refertur:imo ad hereditariam ſucceſſionez:vt cum q̃s heredes terrene poſſeſſionis habere deſiderat:ſed ſpeſ ac deſideriũ quo ꝓles ad hoc queriť:vt religione informeť. Multi ergo ꝓlem habent qui tñ bono ꝓlis carent:nec iõ tamen cõiugiũ eſſe deſinit. Sacrm̃ vero ita inſepabiliter coniugio heret legitimarũ pſonarum:vt ſine illo ꝯiugium nõ eſſe videať q: ſemp manet inter viuentes vinculũ coniugale:vt etiam interueniente diuortio fornicationis cauſa:coniugalis vinculi firmitas nõ ſoluať. Ubi vero nõ inter legitimas pſonas contrahiť coniugiũ nõ adeſt illud bonũ quod diciť ſacrm̃:q: poteſt ſolui talium copula:de quib⁹ poſt diceť. Q̃ vero cõiugium ſit inter eos qui ꝯiugali affectu non tamẽ gr̃a ꝓlis:ſed explende libidinis conueniũt:nec fornicarij ſed coniuges appellentur oſtendit Aug⁹. inq̃ens: Solet q̃ri cum maſculus ⁊ femina:nec ille maritus nec illa vxor alterius:ſibimet nõ filiorũ ꝓcreandorũ:ſ; ꝑ incontinentia ſolius concubitus cauſa copulanť ea fide media vt nec illa cum altero:nec ille cuz altera faciat id. vtrũ nuptie ſint vocande? Et põt fortaſſe non abſurde h̃ appellari ꝯnubiũ:ſi vſq; ad mortem alicuius eoruz id inter eos placuerit:⁊ prolis generationem q̃uis nõ ea cauſa coniuncti ſunt:non tamen vitauerint vt vel nolint ſibi naſci filios:vel etiam opere malo aliquo agant ne naſcantur. Ceterũ ſi vel vtrũq; vel vnum horũ deſit:non inuenio quomõ has nuptiaſ appellare poſſim⁹ Eteniz ſi aliquam ſibi ad tempus adhibuerit donec aliquam dignam honorib⁹ aut ſuis facultatibus inueniat quam in coniugio adducat:animo ip̃o adulter eſt:nec cũ illa quam cupit inuenire:ſed cum iſta cum qua ſic cubat:vt cum ea non habeat maritale conſortiũ. Ecce coniuges dicunť q̃ ſolius concubitus cauſa conueniũt:ſi tamen prolis generationem aliquo malo dolo nõ vitent.

Aug. in li. de bono coniu.

De his qui ꝓcurant venena ſterilitatis. d

Qui vero venena ſterilitatis ꝓcurãt:nõ ꝯiuges ſed fornicarij ſunt. Unde Aug⁹. Aliquando eouſq; peruenit hec libidinoſa crudelitas vel libido crudelis. vt etiam venena ſterilitatis procuret:et ſi nihil valuerint:conceptos

fetus inter viſcera aliquo modo extiguat vel fundat: volendo ꝓlem ſuam p̄us interire ꝙ̃ viuere: aut ſi in vtero viuebat: occidi añ ꝙ̃ naſci. Prorſus ſi ambo tales ſint cõiuges non ſunt: ⁊ ſi ab initio tales fuerunt nõ ſibi ꝑ connubiũ ſed ꝑ ſtuprũ potius cõuenerũt. Si v̾o ambo tales nõ ſunt audeo dicere aut illa quodãmodo eſt mariti meretrix: aut ille adulter vxoris.

Quãdo ſint homicide qui procurant abortum. e

Hic queri ſolet de his qui abortum ꝓcurant qñ iudicent̃ homicide vel nõ? Tũc puerperiũ ad homicidium ꝑtinet: qñ formatũ eſt ⁊ animã hab3
Augusti. vt Aug⁹. ſup Exod. aſſerit. Informe aũt puerperiũ vbi nõ ẽ aĩa viua: lex ad homicidium ꝑtinere noluit. Dicit etiam Aug⁹. ꝙ informe puerperiũ non habet animam. ideoq̃ multat̃ pecunia: nõ reddit̃ anima ꝓ anima: ſed iam formato corpori aĩa dat̃ non in conceptu corporis naſcit̃ cum ſemine deriuata. Nã ſi cum ſemine ⁊ anima exiſtit de aĩa. tunc ⁊ multe aĩe quotidie peũt cũ ſemen fluxu nõ ꝓficit natiuitati. Primũ oportet domũ ꝯpaginari: ⁊ ſic habitatorẽ
Hiero. induci. Cum ḡ lineamenta cõpacta nõ fuerint: vbi erit aĩa? Item Hiero. ad algaſiã. Semina paulatim formant̃ in vtero: ⁊ tã diu non reputat̃ homicidiũ: donec elemẽta cõfecta ſuas imagines mẽbraq̃ ſuſcipiant. His apparet tunc eos homicidas eſſe: qui abortu3 ꝓcurant: cũ formatũ eſt ⁊ animatum puerperium.

De excuſatione coitus qui fit per hec bona. f

Cum ergo hec tria bona in aliquo ꝯiugio ſimul ꝯcurrunt: ad excuſationẽ coitus carnalis valẽt. Quando enĩ ſuata fide thori cauſa ꝓlis cõiuges ꝯueniũt: ſic excuſatur coitus vt culpã nõ habeat. Quãdo v̾o deficiente bono ꝓlis. fide tñ ſeruata conueniũt cauſa incõtinentie: nõ ſic excuſat̃ vt non habeat culpam: ſ;
Aug. in li. de bono cõiugij. venialẽ. Unde Aug⁹. Coniugalis concubitus generandi gratia non habet culpam Concupiſcentie v̾o ſatiande: ſed tamen cũ coniuge ꝓpter thori fidem: venialẽ habet culpam. Item. Hoc ꝙ coniugati victi cõcupiſcentia vtunt̃ inuicem: vltra neceſſitatem liberos ꝓcreandi: ponam in his ꝑ quibus quotidie dicimus. Dimitte nobis debita noſtra ⁊c̃. Ubi autem hec bona deſunt fides. ſ. ⁊ ꝓles: nõ videtur coitus defendi a crimine. Unde in ſententiolis ſexti pitagorici legit̃. Omnis ardentior amator proprie vxoris adulter eſt. Itẽ Hiero. Sapiens iudicio amat coniugem nõ affectu: nõ Hiero.
regnat in eo impetus voluptatis: nec preceps fertur ad coitũ. Nihil ẽ fedi⁹ ꝙ̃ vxorem amare quaſi adulteram. Qui dicũt ſe cauſa humani generis vxoribus iungi imitentur ſaltem pecudes: ⁊ poſtꝙ̃ venter vxoris intumuerit: nõ ꝑdant filios: nec amatores ſe vxorib⁹ exhibeãt: ſ; maritos. Idẽ In m̃rimonio opa liberorũ conceſſa ſunt. voluptates aũt que de meretricũ amplexibus capiunt̃: in vxore damnate.

De indulgentia apoſtoli quomodo ſit accipienda. g

Sed ſi concubitus qui fit cauſa prolis culpa caret: quid apl's ſ;m indulgentiam ꝑmittit. ita enĩ ait. Hoc autem dico ſ;m indulgentiã. Cui enĩ p̄ſtatur venia niſi culpe? Per hoc etiam ꝗdam ꝓbare volunt nuptias eſſe peccatũ: ſed vt p̄dictũ eſt: indulgentia alia eſt ꝯceſſionis: alia ꝑmiſſiõis. Egerat ap̄lus de nuptijs ⁊ ꝺ carnali coitu: ⁊ ad vtrũq̃ retulit illud. H aũt dico ſ;m idulgentiã. Indulgent̃ enĩ nuptie ſ;m conceſſionem ⁊ ꝯcubit⁹ nuptialis qui fit tantũ cauſa ꝓlis. Cõcubit⁹ v̾o qui eſt p̄ter neceſſitatem generandi: ob incõtinentiã indulget̃ ſ;m ꝑmiſſionem: ꝗa ibi eſt aliqua culpa ſed leuis. Ideoq̃ non iubet̃ nec cõcedit̃: ſed ꝑmittitur: q2 nõ eſt laudabilis: ſed venialis. De hoc Auguſ. ſic ait.
Forte aliquis dicet: ſi veniam ꝯceſſit apo Augusti.
ſtolus. ergo peccatum ſunt nuptie: cui enĩ venia: niſi peccato concedit̃? Plane qđ infirmitati ꝑmiſit ſ;m veniam: audeo dicere peccatum eſſe: veniam nanq̃ ꝯcedẽs apoſtolus concubitũ attendit coniugatoꝝ vbi
eſt incontinentie malum. Incõtinentie Quid ſit malũ incõtinẽtie.
malũ eſt ꝙ vir cognoſcit vxorem: etiam vltra neceſſitatem ꝓcreandi liberos: ſed ⁊ ibi eſt nuptiarũ bonum. Non enim quia incõtinentia malum eſt: ideo coniugiũ: vbi eſt concubitus p̄ter intentionem generatiõis non eſt bonũ: non ꝓpter illud malum culpabile eſt hoc bonum: ſed illud malum fit veniale propter bonum nuptiale. Quod

Aug⁹. de bo-no cōiugali.

nō repꝑhendit apl's: ſed malū incōtinentie.
Item. Cōcubitum qui non fit cauſa ꝓlis.
nuptie non cogunt fieri: ſed impetrāt igno
ſci: ſi tamē nō ita ſit nimius vt impediat tē
poꝛa que oꝛationi debent̃: nec immutetur
in eum vſum qui eſt contra naturam. Cō/
cubitus eñ neceſſarius cauſa generādi in
culpabilis: et ſolus ipſe nuptialis eſt. Ille
ꝟo qui vltra neceſſitatē ꝓgreditur: non ra
tioni ſed libidini obſequit̃: ⁊ hunc non exi
gere: ſed reddere cōiugi ne fornicet̃ ad con
iugem ptinet. Si ꝟo ambo tali ꝯcupiſcen
tie ſubigunt̃: et rem faciunt que non eſt nu
ptiarū. Cuius delicti non ſunt nuptie hoꝛ
tatrices ſed depꝛecatrices. Decus quideʒ
ꝯiugale eſt caſtitas ꝓcreandi et reddendi
carnalis debiti fides. Hoc eſt opus nupti
aruʒ: quod ab omni peccato defendit apo
ſtolus dicens. Non peccat virgo ſi nupſe-
rit. Cum ergo culpabilis non ſit generādi
intentione concubitus: qui ꝓpꝛie nuptijs
imputādus ſit. Quid ſꝫm veniam cōcedit
apoſtolus: niſi ꝙ ꝯiuges debitū carnis ex
poſcunt: nō ꝓpaginis voluntate: ſed libi-
dinis voluptate. Que tñ voluptas non ꝓ
pter nuptias cadit in culpā ſed ꝓpter nup
tias accipit veniam. Immoderata ergo ꝓ
greſſio: ſꝫm veniā ꝯcedit̃. Quo circa ⁊ hic
laudabiles ſunt nuptie qꝛ etiā illud qꝺ nō
ptinet ad ſe. ignoſci faciunt ꝓpter ſe. Non
eñ concubitus eſt quo ſeruitur cōcupiſcē
Aug. contra Julianū here ticum. tie agitur vt impleatur fetus quem poſtu/
lant nuptie. Omo ergo in genere ſuo nup-
tie: bone ſunt: qꝛ fidem thoꝛi ſeruant: ⁊ ꝓ/
lis ſuſcipiende cauſa vtrumqꝫ ſexum com-
miſcent: ⁊ impietatem ſeꝑationis hoꝛrent
Sanctitate etiam coniugij nec coniūx in/
fidelis obeſſe poteſt: ſed potius fidelis pro
deſt infideli: vt apoſtolꝰ docet. Ex his oñ
ditur ꝙ coniuges qui cauſa ꝓlis tantum
conueniunt: vel qui exigentibus debitum
reddunt: defendit a peccato ſanctitas con
iugij: bonumqꝫ nuptiale. Si eñ abſqꝫ pec
cato non poſſet fieri cōcubitus coniugalis
non pꝛecepiſſet dominus poſt diluuiū eos
copulari dicens. Creſcite ⁊ multiplicami/
ni: cū iam ſine carnali concupiſcentia non
poſſint commiſceri.

Qꝺ non omnis delectatio carnis peccatum eſt. b

Sed foꝛte aliq̄s di
cet omnem carnis concupiſcentiam ⁊ dele
ctationem que eſt in coitu malā eſſe ⁊ pec-
catum: quia ex peccato eſt et inoꝛdinata.
Et nos dicimus illam concupiſcentiā ſem
per malam eſſe: quia feda eſt: ⁊ pena pecca
ti: ſed non ſemꝑ peccatum eſt. Sepe enim
delectatur vir ſanctus ſꝫm carnē in aliqua
re vt requieſcendo poſt laboꝛem: edendo
poſt eſuriem: nec tamē talis delectatio eſt
peccatum: niſi ſit immoderata. Sic ⁊ dele-
ctatio que fit in coitu coniugali: cui aſſunt
illa tria bona a peccato defendit̃. Videtur
tamen beatus Greg. aliter ſentire. ſ. ꝙ ſine *Grego.*
peccato nō poſſit fieri carnalis ꝯmixtio di
cens. Vir cum ꝓpꝛia cōiuge doꝛmiens: ni
ſi lotus aqua eccleſiam intrare non debet.
Quāuis diuerſe hoīm nationes de hac re
diuerſa ſentiant: ⁊ alia cuſtodire videant̃.
Romanoꝛum tamen ſemꝑ ab antiquioꝛi/
bus vſus fuit: poſt admixtionē ꝓpꝛie con
iugis: ⁊ lauacri purificationem querere et
ab ingreſſu eccleſie paululum temperare.
Nec hoc dicentes culpam deputamus eē
coniugiū: ſed quia ipſa licita admixtio cō-
iugis ſine voluptate carnis fieri nō poteſt
a ſacri loci ingreſſu eſt abſtinendum: quia
voluptas ipſa ſine culpa nullatenus eſſe
poteſt.

Determinat autoꝛitatē. i

Hoc autem ne ꝑdi
ctis obuiet: intelligendum eſt in illis q̄ nō
gratia pꝛolis conueniūt: quoꝝ voluptas
non eſt ſine peccato: ⁊ vix aliqui reperiri
poſſunt adhuc amplexus carnales experi
entes qui non interdum conueniāt pꝛeter
intentionem pꝛocreande pꝛolis. Hoc aūt
quotiens fit: ab ingreſſu eccleſie abſtinen/
dum eſt. Et ꝙ ita intelligēdum ſit Grego-
rius conſequenter oſtendit. Si quis vero
ſua coniuge: non cupidine voluptatis ra/
ptus: ſed tñ creandoꝛum liberoꝛuʒ gratia
vtitur: iſte pꝛofecto ſiue de ingreſſu eccle-
ſie: ſiue de ſumēdo coꝛpoꝛis dominici my-
ſterio ſuo eſt iudicio relinquēdus: quia ꝓ/
hiberi a nobis nō debet accipere qui in ig/
ne poſitus neſcit ardere. Cū vero nō amoꝛ
ꝓcreande ſobolis: ſed voluptas domina/
tur in opere commixtionis: habeant cōiu/
ges etiam de commixtione ſua quod defle
ant. Tūc autem vir qui poſt admixtionē
coniugis lotus aqua fuerit etiam ſacrā cō
mixtionem valeat accipere: cum ei ſꝫm pꝛe
finitam ſentētiam eccleſiam etiam licuerit
intrare.

Iſta eſt diſtinctio. xxxi. huius q̄rti libri. In qua mgr̄ poſtq̄ ſupius determiauit de cā efficiente ⁊ finali mr̄imonij q̄ ipum ↄſtituūt. Hic vō determinat de bonis matrimonij que ſunt cauſe honeſtantes mr̄imonij actum. Et tria facit Primo em̄ bona mr̄imonij enumerat. Scd̄o aborſum ꝓcurantes fore homicidas determinat. Tertio bonū matrimonij coitū a pctō excuſare declarat. Primū fac̄ vſq̧ ibi. Qui vero venena ſterilitatis. Scd̄m vſq̧ ibi. Cū ergo hec tria bōa Tertiū vſq̧ ad fi. diſ. In ſpāli ſnīa mgr̄i ſtat in trib⁹ ꝓpoſitōib⁹ quarū ꝑma ē hec. In mr̄imonio cōiter triplex bonū eſt .ſ. fides: ples: ⁊ ſacr̄m. Hanc mgr̄ inſinuans inducit tria eſſe bona mr̄imonij .ſ. fideꝫ: pleꝫ ⁊ ſacr̄m. Ad fidem aūt ptīnet vt vir ad aliā mulierē nō accedat: nec mulier aliū virum admittat. Ad plem aūt vt amanter ſuſcipiat̄ ⁊ religioſe educat̄. Ad ſacr̄m vō vt coniugium non ſeparet̄. Aliqñ aūt ſepat̄ corꝑaliter ex aliqua cauſa nō tn̄ ſacramētaliter ꝑ totā hanc vitam: qđ autoritatibus ↄfirmat. Addit etiā q̄ ſacr̄m qđ eſt tertiū matrimonij bonū nō eſt ipm̄ ↄiugiū: ſꝫ eiuſdē rei ſignū cui⁹ ē ↄiugiū .ſ. ſpūalis ⁊ inſepabil̄ xp̄i ↄiunctio ⁊ eccleſie. Poſtea dicit q̄ bonū plis ⁊ bonū fidei aliqñ ī mr̄imonio deficiūt: nunq̄ tn̄ deficit bonum quod eſt ſacr̄m. Poſtea dicit q̄ illi ↄtrahunt ad inuicem incōtinentie cauſa dūmō tn̄ ſit ꝑpetuus ↄtractus ⁊ nō vitetur generatio plis verū matrimoniū ↄtrahūt. Illi vō q̄ venenū ſterilitatis ꝓcurāt vel ſimilia mala. veri cōiuges nō ſunt. Scd̄a ꝓpoſitio ē hec. Qui venena ſterilitatis apponūt nō ↄiuges: ſꝫ poti⁹ fornicarij exiſtūt: ⁊ ſi poſt infuſionē aīe abortiuū ꝓcurēt ſe eſſe homicidas nō dubitēt. Hanc mgr̄ inſinuās q̄rit vtꝝ illi q̄ aborſum ꝓcurent ſint homicide? Et rn̄det q̄ ſic: ſi ꝑncipiū eſt formatū ⁊ animatū aliter nō Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Tria bona federis cōiugalis ſic ordinant vt non ſit ibi culpa mortalis. Hāc mgr̄ ponens dicit q̄ tria ꝑdicta bona mr̄imonij ſic ordinant īmo excuſant actū mr̄monij vt pctm̄ nō ſit: vel qñ fide thori ſuata cōiuges cōueniūt cā plis: vel vt mortale nō ſit vt qñ f. de ſeruata ↄueniūt incōtinentie cā Ultimo obiicit ī cōtrariū tripliciē. Primo ꝑ apl̄m q̄ actū cōiugalē ſm̄ indulgentiā cōcedit dicēs: hoc aūt dico ſm̄ indulgentiā: ſed indulgentia vel venia non eſt niſi peccati. ergo a culpa nō excuſat̄ maritalis cōcubitus: ꝑ qđ etiam q̄dā ꝓbant ipm̄ eſſe peccatum. Et reſpondet mgr̄ diſtinguendo de indulgētia. Eſt em̄ indulgentia conceſſionis ⁊ ꝑmiſſionis. Concubitus ergo cōiugalis q̄ fit cā plis indulget̄ ſm̄ cōceſſionem ſicut minus bonum. Sed concubitus q̄ fit cauſa incōtinētie indulgetur ſm̄ ꝑmiſſionem ſicut minuſ maluꝫ: excuſatur tamen hmōi actus coniugalis per matrimonii bona dūmodo tamē ſit infra limites matrimonii. Sed ſi excedat limites non excuſat̄: quod multis autoritatibus declarat. Secundo opponit ꝑ hoc q̄ omnis concupiſcentia ⁊ delectatio que ſunt ī coitu mala ſunt ⁊ inordinata: ⁊ ita eſt peccatum. Et reſpondet illam concupiſcentiam ſemper eſſe malaꝫ ⁊ inordinatā inordinatione penali que eſt pena peccati. non tamen eſt ſemper inordinata inordinatiōe culpabili: q̄ non ſemꝑ eſt peccatū. Illa ergo delectatio coitus coniugalis per bona matrimonii defenditur: niſi ſit immoderata ⁊ vltra cōiugij terminos ſe extendens. Tertio obiicit ꝑ autoritatem beati Gregorij qui dicit q̄ poſt acceſſum ad vxorē debet hmōi ab ingreſſu eccleſie abſtinere: quia voluptaſ ipa que eſt in cōmixtione carnali ſine culpa nō eſt. Et reſpōdet q̄ hoc intelligendum eſt quādo ad vxorem accedit incontinentie cauſa: vel quia vix ſine incontinentia accedit̄. Et tm̄ in ſpeciali.

De ſolutōe carnal̄ debiti. a

ſ Ciendū etiaꝫ eſt: q̄ cuꝫ in omnibus alijs vir p̄ſit mulieri vt caput corꝑi: eſt em̄ vir caput mulieris. in ſoluendo tn̄ carnis debito pares ſunt. Ideo apl̄us vtriq̧ parit̄ ꝑcipit in hac cauſa ſibi inuicē ſubijci inquiens. Uir debitū reddat vxori: ſilr̄ et vxor viro: q̄ mulier nō habet ptātem ſui corꝑis: ſed vir: ſimiliter ⁊ vir nō habet poteſtatē ſui corꝑis: ſꝫ mulier. Quia nec mulier ad aliū virū: nec vir ad aliā mulierē ptātē ſui corꝑis habet: nec vir ad ↄtinendum nec mulier poteſtatē habet ſine mutuo cōſenſu: ſed alter alterius ptātem habet corporis: vt poſcēti alteri nō liceat alteri negare debitū. In hoc em̄ pares ſunt: q̄ nec viro nec mulieri corpus ſuum licet alij tradere: ſed ſibi inuicem debitores ſūt in hac cā. ne peccandi detur occaſio: ꝑ quod non dominiū tollit̄ viro: ſꝫ vitium. Debent em̄ ſibi coniugati non ſolum ipius ſexus ſui cōmiſcendi fidem liberorum ꝓcreandoꝝ cauſa: que ꝑma eſt in iſta mortalitate ſocietas. verūetiam infirmitatis inuicem excipiende ad illicitos concubitus deuitādos mutuam quodāmodo ſeruituteꝫ: vt ⁊ ſi alteri eorū continentia placeat: niſi ex alteri⁹ cōſenſu nō poſſit. Ad hoc em̄ neuter hꝫ poteſtatem ſui corporis: quod adeo verum eſt vt etiam q̄ nō filiorū procreandoꝝ: ſed infirmitatis ⁊ incontinētie cauſa expetit vel ille de matrimonio vel illa nō ſibi alterutꝝ negent: ne ꝑ hoc incidant in dānabiles corruptelas. Reddere enim debitum cōiugale nullius eſt criminis: exigere auteꝫ vltra generandi neceſſitatem. culpe ē venialis. Fornicari vero vel mechari: puniendi eſt criminis.

Di. XXXII

Aug. in li. de bono cōiugij.

Q̄ neuter continere valeat niſi ex cōmuni conſenſu. b

QVod ſine conſenſu vxoris vir continere non valeat: ſubditis ꝓbat̄ teſtimonijs. Ait em̄ Aug⁹. Si dicat vir continere iam volo: nolo aūt vxor nō pōt. Quod em̄ tu vis illa nō vult. Nūq̄d ꝑ continētiā tuā illa debet fieri fornicaria? Si alij nupſerit te viuo: adultera erit. Nō vult tali lucro deus tale damnū com-

Aug. in pſal. xlvj.

penſari. Redde debitū: ⁊ ſi nō exigis: red
de. Pro ſanctificatiōe pfecta deus tibi cō/
putabit: ſi nō qđ tibi debet exigis ſ reddiſ
Aug. ad edi tiam. — qđ debes vxori. Idē. Scđm vba apoſto-
lica etiā ſi vir continere voluiſſet ⁊ tu nolu
iſſes debitū tibi reddere cogeret: ⁊ illi de⁹
imputaret continentiā: ſi nō ſue ſed tue cō-
cederet infirmitati: ne i adulteriū caderes.
Quiſq̄s ergo compatiens infirmitati vxo
ris reddit non exigit debitū: aut ſi ppter p
priam infirmitatez ducit vxorem plangēs
potius: q2 ſine vxore eſſe nō potuit q̄ȝ gau
dens quia duxit: ſecurus expectat diez no
uiſſimū. Idem. Una ſola cauſa eſſe poteſt
qua te ad id quod vouiſti non mō nō hor-
taremur: ſed etiam phiberemus implere ſi
forte tua coniunx hoc tecum ſuſcipere ani-
mi vel carnis infirmitate recuſaret. Nā vo
uenda talia non ſunt a ꝯiugatis: niſi ex cō
ſenſu ⁊ voluntate cōmuni: ⁊ ſi preprop ere
factum fuerit magis eſt corrigenda temeri
tas q̄ȝ pſoluenda promiſſio Non eñ deus
exigit ſi quis ex alieno aliquid vouerit: ſ
potius vſurpare vetat alienuz. Idē Apo
ſtolus nec ad tempus vt vacet orōni: niſi
ex conſenſu voluit coniugem carnali inui-
Aug. in li. de adulteris con iugijs. — cem fraudari debito. Idem. Manifeſtuz
eſt ita voluiſſe legem feminā ſub viro eſſe.
vt nulla eius vota que abſtinētie cauſa vo
uerit reddātur ab ea: niſi auctor fuerit vir
pmittendo. Nam cū ad peccatū eiuſdē vi
ri ptineri voluerit lex: ſi pus permiſerit: et
poſtea phibuerit: nō tñ dixit vt faciat mu
lier quod vouerat: q2 pmiſſa iam pus a vi
ro fuerat. Uiri dixit eſſe pctm̄: quia abnu/
it qđ pus cōceſſerat: non tñ mulieri ex hoc
iuſſum dedit: vt cum pus vir ei conceſſerit
poſtea ſi phibuerit cōtemnat. Ex his ap-
paret q̄ vir vel mulier continentiā deo of-
ferre non pōt ſine cōmuni ꝯſenſu: nec alter
alteri debitum negare debet. Si vo quili-
bet eorum alteruz a ſuo iure abſoluerit: ad
pteritam ſeruitutē nūquid reuocare pote-
rit: Hoc enim videtur Aug. ſupra voluiſ-
ſe. Quibuſdam videtur q̄ mulier nō diſce
dens a domo viri: que viro pmittente con
tinentiam vouerit vel pmiſerit: eodem p-
hibente ſoluere non valeat: ⁊ hoc ppter di
gnitatem viri qui eſt caput mulieris. Sed
melius hoc intelligit i tali caſu: vbi vir cō
cedit mulieri vouere ꝯtinentiā ⁊ añ votuz
phibet implere. Si vo habituz mutauerit
Ex cōcilio remenſi. — nō pōt reuocari. Sm illud. Qui vxorē ſuā
velare pmiſerit: aliā non accipiat: ſed ſimi
liter conuertat.

Quibus temporibus ceſſandum
ſit a coitu. c

Et licet debituz po
ſcenti ſp ſit ſoluendū: nō lz tñ q̄libet die po
Augu. in lib. de q̄ſtione noui ⁊ ve. teſta. — ſcere. Uñ Aug⁹. Chriſtiano cū vxore ſua
aliqñ licet ꝯuenire. aliqñ nō. Propter pro
ceſſiōis eñ dies ⁊ ieiunioꝝ aliqñ non licet
cōuenire: q2 etiā a licitis abſtinendū eſt: vt
facilius impetrari poſſit qđ poſtulat. Idē
Quotiēs eñ vel dies natiuitatis vel reliq̄
feſtiuitates aduenerit: nō ſolū a ꝯcubinaꝝ
ꝯſortio: ſed etiā a pprijs vxorib⁹ abſtinete
Item Amb. Si cā pcreandoꝝ filiorū du/
Ambroſi⁹. — citur vxor: non multū tps cōceſſum videt
ad ipm vſum: q2 ⁊ dies feſti ⁊ dies pceſſio
nis ⁊ ipa ratio ꝯceptus ⁊ partus: iuxta le
gem ceſſare vſum carnis his debere tēpo-
ribus demonſtrant.

Hieronymus videtur diſſentire
a pmiſſis. d

Illi autez quod di-
ctū eſt reddere debitū non eſſe peccatū: vi
Hiero. in quodam ſermone — det obuiare qđ ait Hiero. Quicūq̄ vxori
debitū reddit: vacare nō pōt orōi: nec car/
nes agni edere. Itē. Si panes ppoſitiōis
ab his qui vxores ſuas tetigerant comedi
non poterant: q̄tomagis panis qui de ce-
lo deſcendit non poteſt ab his qui cōiuga
libus paulo ante heſere complexibus vio-
lari atq̄ȝ contingi. Non q̄ nuptias cōdem
nemus: ſed q̄ eo tpe quo carnes agni man
ducaturi ſumus: vacare a carnalibus ope-
ribus debeamus. Hoc capituluz maxime
ad miniſtros eccleſie ptinere videt: quib⁹
non licebat ſacra officia celebrare atq̄ȝ my-
ſteria tempe cōiugalis amplex⁹: quo etiaz
Hiero. ſuper Matth. — pſentia ſpūſſancti non datur. Uñ idem ait
Connubia legitima carent q̄dem peccato:
nec tñ tpe illo quo ꝯiugales act⁹ geruntur
pſentia ſpūſſancti dabit etiā ſi ppheta eſſe
videat: q̄ officio generatiōis obſequit.

Quibus tempibus non ſunt cele-
brande nuptie. e

Nec ſolum in ope-
re carnali obſeruāda ſunt tpa: ſed etiā in ce
lebrandis nuptijs. Sm illud. Non oportet
Ex ꝯcilio verdenſi. — a ſeptuageſima vſq̄ȝ in octauā paſce et tri-
bus hebdomadibus ante feſtum ſancti Jo
hannis: ⁊ ab aduētu domini vſq̄ȝ poſt epi

phaniã celebrare nuptias. Qđ ſi factũ fuerit ſepent. Itẽ Nicolaus papa. Nec vxorẽ ducere nec cõiugia facere q̃dragesimali tpe cõuenire poſſe vllo mõ arbitror.

Nicolaꝰ ad cõſulta bulgarorum.

Iſta eſt diſtinctio. xxxij. huius quarti libri. In qua mgr̃ poſtq̃ ſuperius determinauit de bonis matrimonij quibus actus matrimonialis excuſatur. Hic determinat de ipõ actu ſm q̄ accipit rationem debiti. Et tria facit. Primo enĩ ꝓponit quõ vir ⁊ mulier in ſoluendo ⁊ petendo ꝯiugij debitum par habeãt dominiũ. Scđo oñdit quõ reddere ꝯiugale debitum nulliꝰ ſit criminis. Tertio ſubiungit quõ nõ quolibet die nec vir nec mlier licite põt petere. Primũ ⁊ ſecundũ a p̃ncipio diſtin. vſq; ibi. Et licet debitũ poſcẽti. Tertiũ vo vſq; ad fi. di. In ſpãli ſnĩa mgr̃i ſtat in tribꝰ ꝓpoſitiõibꝰ quaꝝ p̃ma ẽ hec. In ſoluendo ⁊ reddendo carnis debitum vir ⁊ vxor habent par dominiũ. Hanc magiſter inſinuans proponit p̃mo q̄ cũ vir in omnibus p̃ſit mulieri ſicut caput corpori: in redditione tñ debiti pares ſunt: qz alter habet alteriꝰ corpis ptãtem vt alteri poſcẽti non licet alteri debitũ denegare: ſiue poſcat cauſa prolis ꝓcreande ſiue incontinentie cauſa: quod autoritatibus confirmat: vbi etiam dicit q̄ ſic habet alter alterius corporis ptãtem: q̄ ſicut nec mulier ad aliuz virum: nec vir ad aliam mulierẽ poteſtatẽ habet accedẽdi: ita nec ad continendũ ſui corpis hȝ poteſtatez niſi mutuo cõſenſu. Scđa ꝓpoſitio ẽ hec. Licet nullius criminis ſit reddere debitũ ꝯiugale: tamẽ exigere vltra generandi neceſſitatem eſt delictum veniale fornicari vo aut mechari ẽ mortale. Hanc magiſter inſinuans ſubdit q̄ reddere coniugale debitum nullius eſt criminis: exigere vo vltra generandi neceſſitatem venialis eſt culpe: ſȝ fornicari aut mechari puniendi eſt criminis. Poſtea ꝓbat pluribꝰ autoritatibus q̄ coniuges ne fraudent ad inuicem carnale debitum ſine conſenſu cõmuni tenere non p̃nt: qđ ſupra ſuppoſuerat. Poſtea querit ſi vir vxori conſenſerat vt continentiã deo offerat ⁊ a ſuo iure eam abſoluat: vtrum poſſit licentiam datã reuocare? Et reſpõdet q̄ in hoc caſu ſi ei conſenſerat vouere cõtinentiã ⁊ votum ꝓhiberet hoc implere: hoc bñ poteſt: ſi nautem poſt reuocare non põt. Tertia ꝓpoſitio eſt hec Nullus in matrimonio licite poteſt debitum carnis quolibet die exigere ſeu poſcere. Hãc magiſter inſinuans dicit. q̄ licet debitũ poſcenti ſit ꝓſoluendum: non tñ licet quolibet die exigere ſeu poſcere: ſicut in diebus feſtiuis ſiue ꝓceſſionis ⁊ ieiunioꝝ: qđ autoritatibus confirmat. Poſtea oſtendit q̄ beatus Hieronymus vult q̄ reddere debitum ſit q̃nq; peccatuȝ quod eſt cõtra p̃dicta. Dicit enim beatus Hieronymus qui vxori debitum reddit non põt orationibus vacare nec ſumere carnes agni. i. eucharistiã. Dicit etiaȝ q̄ non ſemꝑ eſt reddendũ debitũ: vt in diebus q̃bus eſt orationibus vacandũ vel eucharistia ſumẽda. Et reſpondet q̄ dictum Hieronymi referenduȝ eſt ad eccleſie miniſtros: quibus non licet ſacramenta offerre vel myſteria celebrare tpe coniugalis amplexus. Ultimo dicit q̄ ſicut in carnali commixtione ſic ⁊ in celebrandis nuptijs ſunt tempora obſeruanda: quia non quibuſcũq; temporibus ſunt nuptie celebrande. Tempora quibus nõ ſunt nuptie celebrãde ſunt a ſeptuageſima vſq; ad octauam paſce: ⁊ tribus ſeptimanis ante feſtum Johannis baptiſte: et ab aduentũ domini vſq; poſt epiphaniã: quod ſi factum fuerit ſeparentur: vt dicit magiſter. Et tñ in ſpeciali.

De diuerſis cõiugij legibus. a

q Uerit hic de antiquis patribus q̃ plẽs ſimul legunt habuiſſe vxores vel concubinas vtrũ peccauerit? Ad qđ dicimus ꝑ varietate temporꝝ varia inuenit diſpenſatio cõditoris. Ab exordio enĩ tpis inter duos tñ Adam. ſ. ⁊ Euã inchoatũ eſt coniugiũ: deo ꝑ os Ade dicente. Hõ adherebit vxori ſue: ⁊ erũt duo i carne vna: ⁊ ſm inchoatiõis modũ inter duos tñ ꝑ omnẽ ſucceſſionẽ temporꝝ ꝯtraheret ꝯiugiũ: ſi p̃mi homines in obediẽtia ꝑſtitiſſent. Poſt eoꝝ vo copulam filij ⁊ filie eoꝝ mr̃imonio coniuncti ſunt: ſed vnus vni tñ. Iõ autẽ f̃res ſororibꝰ tũc ſunt copulati: qz nõ erãt alie mulieres vel viri: q̃bꝰ Ade filij vel filie iũgerent. Primus oĩm Lamech duas legitur ſimul habuiſſe vxores: ⁊ hoc in eo arguit: qz ꝑ expletione carnalis voluptatis id feciſſe ꝓhibet. Poſtea vero cũ iã pene oẽs homĩes falſis dijs ſeruirẽt: paucis in cultu dei ꝑmanentibus cõſultum eſt a deo plures in matrimonio copulare ſibi: ne illi paucis deficiẽtibꝰ: cultus ⁊ noticia dei deficeret. Uñ Abraam viuente vxore ad ancillam intrauit: ⁊ ex ea genuit Jacob etiaȝ liberis ⁊ ancillis ſe copulauit. Et filie Loth pr̃e ebrio vſe ſunt. Cum enĩ ceteris in idolatria relictis Abraam ⁊ filios eiꝰ in peculiarem pplm ſibi dñs elegiſſet: rite multarũ fecunditate mulierũ populi dei multiplicatio querebat. qz in ſucceſſione ſanguinis erat ſucceſſio religionis. Unde etiam in lege maledicta erat ſterilis: que nõ relinquebat ſemen ſuper terram. Hinc etiã ſacerdotibus coniugia decreta ſunt: qz in ſucceſſione familie: ſucceſſio eſt officij. Nõ g̃ Abraã vel Jacob deliquit: qz preter vxorem filios ex ancilla queſiuit: nec illoruȝ exemplo preter cõiugale debitum: fecunditatem in aliqua licet alicui querere: cũ illorum coniugia noſtrorũ equent virginitati: ⁊ imo decratus vſus coniugij nr̃i tpis turpitudinem fere imitet fornicationis illius temporis. De hoc Augꝰ. ſic ait. Antiquis iuſtis nõ fuit peccatũ q̄ pluribus feminis vtebãtur. nec ꝯtra naturã hoc faciebant: cũ non laſciuiendi cauſa: ſed gignendi hoc facerẽt nec cõtra morẽ: qz eo tpe ea fiebant: nec cõtra p̃ceptũ: qz nulla lege erat prohibitum. Idẽ Obijciunt Jacob quatuor vxores. quod quando mos erat: crimen non erat.

DI. XXIII.

Auguſti.

Sic patriache coniugibus excipientibꝰ ſe
men ſuū miſcebant̄: nō ꝯcupiſcentia ꝑfici-
ende voluptatis: ſed ꝓuidentia ꝓpagāde
ſucceſſionis: ſicut apoſtoli auditoribꝰ ſuis
admirantibus doctrinā ſuam cōdelectabā
tur: non auiditate conſequende laudis: ſed
charitate ſeminande veritatis. Idem alibi
Antiquis tempꝛibus cū adhuc ſalutis nr̄e
myſterium velaret̄: iuſti officio ꝓpagandi
nuptias contrahebant: non victi libidine:
ſed ducti pietate: qui multo facilius conti/
nere poſſunt ⁊ vellent. Utebant̄ tamen cō
iugibus: ⁊ plures vni viro habere licebat
quas caſtius habebat q̄ꝫ nūc vnā quilibet
iſtoꝝ in q̄bus videmus: qđ ſ̄m veniā con
cedit apoſtolus. Habebant em̄ eas in ope
re generandi: nō in moꝛbo deſiderij. Item
Ambroſiꝰ. Amb. Dixit Sara ad Abꝛam: Ecce ꝯclu
ſit me dn̄s vt non pariam. Intra ḡ ad an/
cillam meā vt filiū facias ex ea: ⁊ ita factū
eſt. Cōſidera ꝓ̇mum q̄ Abꝛaam ante legē
Moyſi ⁊ an̄ euangeliū fuit. Nō ḡ in legeꝫ
cōmiſit Abꝛaam: ſed legem ꝓ̄uenit. Nōdū
em̄ interdictū videbat̄ Secūdo conſidera
q̄ nō ardoꝛe aliquo vage ſuccenſus libidi-
nis: non petulantis foꝛme captus decoꝛe:
ancille contubernio cōiugalē poſt habuit
thoꝛū: ſ; ſtudio querende poſteritatiſ ⁊ ꝓ-
pagande ſobolis. Adhuc poſt diluuiū ra-
ritas erat humani generis: erat etiā religi-
onis. Deniqꝫ ⁊ Loth ſancti hanc filie cām
querēde poſteritatis habuerūt: ne genus
Auguſti. deficeret humanū: ⁊ ideo publici muneris
gratia priuatā culpam ꝑ̄texit. Itē Augꝰ.
Juſtus q̄uis cupiat diſſolui ⁊ eſſe cū xpo
tamen ſumit alimentū: nō cupiditate viuē
di: ſed officio ꝯſulendi: vt maneat quod ne
ceſſarium eſt ꝓpter alios. Sic miſceri femi
nis iure nuptiarū officioſum fuit ſancti vi
ris non libidinoſum. Qđ em̄ eſt cibꝰ ad ſa-
lutem hoīs: hoc eſt concubitꝰ ad ſalutē hu
mani generis: ⁊ vtrūqꝫ non eſt ſine delecta
tione carnali: q̄ tn̄ modificata et refrenata
tꝑantia in vſum naturalem redacta libido
eſſe non pōt. Qđ aūt in ſuſtentādo vitā illi
citus eſt cibus: h̄ eſt in querenda ꝓle forni
carius vel illicitus cōcubitus: ⁊ qđ ē in ci/
bo licito immoderatioꝛ appetitꝰ. hoc eſt in
ꝯiugibꝰ venialis ille cōcubitus.

Non ꝑ̄fert̄ virginitas Johannis
caſtitati Abꝛae. b

Qđ vero caſtitas
virginalis nō ꝑ̄ferat̄ in merito cōiugali ca
ſtitati Abꝛae Aug. oſtēdit inq̄ens. Sicut Aug. in li. de virginibus.
non eſt impar meritū patie in Petro q̄ paſ
ſus eſt: ⁊ in Johanne q̄ paſſus non eſt: ſic
non eſt impar meritū ꝯtinentie in Johāne
q̄ nullas expꝛtus eſt nuptias: ⁊ in Abꝛaam
q̄ filios genuit. Nam illiꝰ celibatus ⁊ iſtiꝰ
ꝯnubiū ꝓ tempoꝝ diſtributione xpo mili
tauerunt: ſed ꝯtinentiā Johānes in opere
Abꝛaam in ſolo habebat habitu. Melioꝛ
eſt aūt caſtitas celibum q̄ꝫ nuptiaꝝ. Qua-
rum vnā Abꝛaam habebat in vſu: ambas
in habitu. Caſte em̄ ⁊ ꝯiugalit̄ vixit. Eſſe
aūt caſtus ſine cōiugio potuit: ſed tunc nō
opoꝛtuit. Item Hiero. Quis ignoꝛet ſub Hiero.
alta diſpēſatione dei omnes retro ſanctos
eiuſdem fuiſſe meriti cuiꝰ nūc xp̄iani ſunt?
Quō Abꝛaam an̄ placuit i ꝯiugio: ſic nūc
virgīes placēt in caſtitate. Seruiuit ille le
gi ⁊ tempoꝛi ſuo: ſeruiamꝰ ⁊ nos legi ⁊ tem
poꝛi nr̄o: in quos fines ſeculoꝝ deuener̄t.
Ex his apparet q̄ ſancti p̄res an̄ legeꝫ ſine
pctō pluresh abuerunt vxoꝛes vel ꝯcubi
nas. Eas nunc vxoꝛes appellat ſcriptura:
nūc ꝯcubinas. Rachel tn̄ ⁊ Lya ambe vx
oꝛes fuerunt: nō ꝯcubine.

Oppoſitio. c

Si quis opponat
q̄ fidem thoꝛi nō ſeruabant illi p̄res. Dici/
mus in h̄ ſeruaſſe fidē thoꝛi: q꞉ non alijs: ſ;
ꝓꝑ̄ijs vxoꝛibus vel ancillis miſcebantur
Ecce q̄ fuerit ꝯſuetudo in hac re an̄ legeꝫ.
Legis xͦo tp̄e interdixit Moyſes car- Que erat con ſuetudo legat̄
nalem copulā fieri cum mr̄e: cum nouerca:
cū ſoꝛoꝛe: cū nepte: cū amita: cū matertera
cū nuru ⁊ alijs q̄buſdā. Permiſit autē di/
uoꝛtiū fieri dato libello repudij: in quo vir
ſcribebat cauſas ꝓ q̄bus vxoꝛem repudia
bat. Permiſit aūt aliā ducere dato ꝑ̄oꝛi li/
bello: qđ ꝓpter duriciā coꝛdis eoꝝ ꝑmiſſū
xp̄s dicit. Non vt ꝯcederet̄ diſcidiū: ſ; vt
tolleret̄ homicidiū Permiſit fieri mala ne
fierent peioꝛa: ⁊ hoc ꝑmittendo non dei iu
ſticiam demonſtrauit: ſed in peccatoꝛe mi/
nuit culpam.

Cui licebat pl'es hr̄e vel nō. d

Sed nunquid ſub
lege licebat habere plures vxoꝛes? Audi
q̄d ſcriptum eſt in Deutronomio. Nō ha/
bebit vxoꝛes plurimas que alliciāt animā
eius. Super queꝫ locum ait Auguſtinus

Manifeſtum eſt ſalomonem hoc ꝑceptũ trãſiſſe. Dauid autẽ plures habuit. nec ꝑceptum preterijt Permiſſum eſt enim regi plures habere. nõ plurimas que alliciant animam multiplicare. Cum tñ additur vt non eleuetur cor eius. alienigenas prohibitum eſſe videtur. Uel ũtamen multiplicatio vxorũ generaliter ꝓhibita eſt Permiſſum eſt autem regi plures habere. ſ; nõ multiplicare. Ueniente autem plenitudinis tempore quo chriſti gratia vbiq; eſt dilatata. reducta eſt lex nuptiarum ad priorem honeſtiorem q; inſtitutiõem: vt vnus vni in figura chriſti et eccleſie coniũgatur Nec queritur electio muneris in ſucceſſiõe generis. ſed in perfectione vite ⁊ ſinceritate ſcientie. et virginitas fecunditati ꝑfert: ⁊ ſacerdotibus cõtinentia indicitur.

De virginitate mẽtis ⁊ carnis. c

Melior eſt aũt virginitas mentis q̃ carnis. Unde Ambro.
Amb. in li. de virginibus. Tolerabilius eſt mentem virginem q̃ carnem habere. vtrumq; bonum eſt ſi liceat. Si non liceat. ſaltem non caſti homini ſed deo ſimus. Uirgo proſtitui põt. adulterari non poteſt. nec lupanaria infamãt caſtitatem. ſed caſtitas etiam loci abolet infamiam. Idem. Nõ poteſt caro ante corrũpi. niſi mens ante fuerit corrupta. Itẽ Iſidorus.
Iſidorus. Non poteſt corpus corrumpi niſi prius animus corruptus fuerit. Munda enim a cogitatione anima: caro nõ peccat. In fine huius capl'i aperit quomodo verũ ſit. niſi anima prius fuerit corrupta. corpus non poſſe corrumpi ſcilicet peccato.
Aug. in li. de bono ꝯiuga. Illud etiam Auguſtini aduertendũ eſt Sicut inquit ſanctius ẽ mori fame q̃ idolaticis veſci. Ita ſanctius eſt defungi ſine liberis. q̃ ex illicito coitu ſtirpem querere Undecunq; ꝟo naſcantur homines. ſi parentum vitia non ſectent: ⁊ deum recte colant. honeſti ⁊ ſalui erunt. Semen enim ex quali cum q; homine. dei creatura eſt: et eo male vtenti ma le erit. non ipſum aliquando malum erit.

Iſta eſt diſtinctio. xxxiij. huius quarti libri. In qua magiſter poſtq̃ ſupius determinauit de bonis matrimonij Hic aũt determinat quõ hec bona fuerunt in matrimonijs antiquoꝝ patrũ Et tria facit. Primo eñ antiquis patribus fore conceſſum plures hr̃e vxores declarat. Scd̃o continentiam abrae continẽtie iohannis compat. Tertio tempore euãgelij ꝟginitatẽ ꝑcellere fecũditatẽ inſinuat Primũ fac̃ vſq; ibi. Qd̃ ꝟo caſtitas. Scd̃m vſq; ibi Melior ẽ aũt virginitas Tertium vſq; ad finẽ diſti.

In ſpeciali ſnĩa magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibꝰ quarũ prima eſt hec. Ex diuina permiſſione antiqui patres plũres habuerunt vxo es nõ expletione carnalis voluptatis. ſ; quia ſucceſſione ſanguinis erat ſucceſſio religiõis ⁊ fidelitatis. Hãc magiſter inſinuans querit. vtrum antiqui patres ſine peccato plures vxores vel concubinas habuerunt? Et reſpondens premittit q; ſ̃m diuerſitatẽ temporũ varia fuit dei diſpoſitio. Ante pctm̃ inter duos tm̃ fuit cõiugium inchoatum ſ̃m quẽ inchoationis modũ ſi primi parentes in obediẽtia ꝑſtetiſſent ꝑ tpis ſucceſſionem inter duos tm̃ fuiſſet matrimonialis cõtractus. Poſt pctm̃ primis parentibus adinuicẽ conuenientibus ⁊ ꝓlem ꝓcreantibus filij eorum ⁊ filie cõiuncti ſunt ſed vnus tm̃ vni ⁊ fratres ſororibꝰ copulati ſũt quia nõ erant alie mulieres et viri quibus filij Ade ⁊ filie ꝯiungerent. Lamech autem primus omnium legit̃ duas vxores habuiſſe. quod in eo reprehenditur. ideo q: ꝓ expletiõe carnalis voluptatis hoc fecerit. ꝓceſſu ꝟo tpis cum iam quaſi omnes homies deos colerent. paucis in cultu dei remanentibus diuina diſpenſatione conſultum eſt: vt viri poſſent ſibi plures vxores in matrimonium copulare ne cultus vel noticia dei deficeret illis paucis deficientibus: ſicut patet in Abraam ⁊ Jacob. Unde ⁊ ex lege maledicta erat ſterilis que non relinquebat ſemen ſup terrã. Secunda propoſitio eſt hec. Continentiã quã Johannes habuit actu hanc Abraam potuit ſeruare ſolo habitu. Hanc magiſter inſinuans dicit in cõmendationem coniugij antiquorum patrum q; virginalis caſtitas nõ ꝑfertur in merito antiquoꝝ patrũ coniugali caſtitati. qd̃ autoritate Augu. determinat dicentis. Sicut non eſt impar meritũ continentie in Johãne qui nullas exꝑtus eſt nuptias. ⁊ in Abraã qui filios genuit. Nam illius celibatus ⁊ iſtius connubium ꝓ tempis diſtributione xp̃o militauerũt. ſ; continentiam Johannes in ope Abraam ſolo habitu habebat. Poſtea obijcit q; antiqui patres habentes plures vxores non videntur ſuaſſe fidem thori. Et reſpondens dicit. q; fidẽ thori ſuabant q̃ ꝓprijs tm̃ vxoribus vel ancillis ⁊ nõ alijs mulieribus ꝯiungebant. ⁊ ſic patet que fuerit ante legem matrimonij conſuetudo. ⁊ q; in matrimonio antiquoꝝ patrũ fuerunt predeterminata mr̃imonij bona Poſtea determinat de matrimonio tp̃e legis dicens. q; tempe Moyſi fuit mr̃moniũ determinatũ ⁊ q̃tũ ad legitimarũ ꝑſonaꝝ detminationẽ q: nõ licebat copulare carnaliter patri vel ſorori vel nouerce vel nepti amite ⁊ matertere et quibuſdã alijs ꝑſonis. Et etiã q̃tũ ad ſeparationem q: ꝑmiſit moyſes dato libello repudij diuortium fieri ⁊ aliam ducere. in quo quidem libello vir ſcripſit cauſas ꝓpter quas repudiabat vxorem qd̃ ꝓpter duriciã cordis coꝝ ꝑmiſſum eſt vt maius malũ. ſ. homicidiũ tolleret. Poſtea q̃rit q̃bus l; ſub lege habere plures vxores ⁊ quibus nõ? Et reſpondet q; multiplicatio generaliter eſt ꝓhibita. permiſſum tamen eſt regi plures habere vxores ſed nõ multiplicare. i. plurimas habere. q: talis multiplicatio ꝓpter carnales actus mentẽ eneruat ⁊ allicit. Addit etiã q; adueniente tp̃e plenitudinis iuxta priorẽ ⁊ honeſtiorẽ inſtitutionẽ vnꝰ tm̃ vni cõiungit̃ in figura xp̃i ⁊ eccleſie. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. In hoc q̃dem tẽpe virginitas fecunditati preferẽ ⁊ ꝯtinentia ſacerdotibus indicit̃. Hãc magiſter inſinuãs dic̃ q; hoc tp̃e virginitas fecũditati ꝑfert̃ et ꝯtinentia ipſis presbyteris ꝑcipit̃ cũ tm̃ in lege fecunditas virginitati ꝑferre ⁊ ſacerdotibus ꝯiugia indicere inducit̃. Ultimo dicit q; virginitas mentis melior eſt ⁊ commendabilior q̃ virginitas carnis. quod autoritatibꝰ confirmat. Et tm̃ in ſpeciali.

Di. XXX IIII

De perſonis legitimis. a

n **Hnc ſupeſt** attendere q̄ pſone ſint legiti/me ad cōtrahendū matrimo=niū. Legittime iudicant̄ pſone ſ̄m ſtatuta patrū q̄ diuerſa ſūt. Alie nā=qꝫ fuer̄t legitime an̄ legē. alie ſub lege. alie in tpe gratie. Itē in primitiua eccl'ia q̄daꝫ erant legitime que mō nō ſunt. Earū vero q̄ mō legitime ſunt vel illegitime. quedam ſunt plene legitime quedā omnino illegiti=me. quedā medie. Plene legitime ſūt q̄bꝰ nō obuiat votuꝫ ꝯtinentie. vel ordo ſacer. vel cognatio. vel diſpar cultus. vel ꝯditio vel nature fragilitas. et ſi q̄d eſt aliud. Pe=nitus vero illegitime ſunt: ꝑ votū. ꝑ ordi=nem: ꝑ cognationem: ꝑ diſparem cultum. Medie vͦo ſunt nec plene legitime nec om=nino illegitime ꝑ frigiditatē. ꝑ conditionē Si em̄ tales iungunt̄ ignoranter. comma=nere poſſunt quibuſdam accedentibus cau=ſis: ⁊ eiſdem deficientibus diuidi.

De frigidis ſeparandis. b

De his eni qui cauſa frigiditatis debitū reddere nō pn̄t. con=ſulit. Greg. vt ꝑmaneant. Sꝫ ſi mulier cau=ſatur dicēs. volo eſſe mater ⁊ filios ꝓcrea=re decreuit vt vterqꝫ eorum ſeptima manu ꝓpinquoꝝ iuret. qđ nunq̄ꝫ carnaliter ꝯue=nerint. ⁊ tunc mulier ſcđas nuptias ꝯtra=hat. Vir autē q̄ frigide nature ē. abſqꝫ ſpe ꝯiugij ꝑmaneat. Ait em̄ ſic. Interrogaſti de his q̄ matrimonio iuncti ſunt et nubere nō pn̄t. ſi ille aliam vel illa aliū ducere poſ=ſit de quibus ſcriptum eſt. Vir ⁊ mulier ſi ſe cōiuxerint. et poſt dixerit mulier de vi/ro ꝙ coire nō poſſit cū ea Si pōt ꝓbari qđ dicit ꝑ iuſtū iudiciū. aliū accipiat. Si vͦo ille acceperit aliā. ſeparent̄. Item. De his requiſiſti q̄ ob cauſaꝫ frigide nature dicūt ſe nō poſſe inuicē opam carni dantes ꝯmi=ſceri Iſte vͦo ſi non p̄t ea vti ꝓ vxore hēat eā quaſi ſororem qđ ſi retinaculū coniuga=le noluerit reſcindere. maneant vterqꝫ in=nupti nam ſi huic nō potuit naturalit̄ con=cordare. quō alteri ꝯueiet Igit̄ ſi vir aliā vxorē vult accipe. manifeſta patet ratō q꞉ ſuggerente dyabolo odij fomitem. exoſam eam habuerit. et ideo eam dimittere mēda=tij falſitate molitur. Q꞉ ſi mulier cauſatur ⁊ dicit volo eſſe mater ⁊ filios ꝓcreare. vter=qꝫ coꝝ ſeptima manu ꝓpinquoꝝ tactis ſa=croſanctis reliquijs iureiurando dicat. vt nunq̄ꝫ ꝑ cōmixtionē carnis ꝯiūcti. vna ca/ro effecti fuiſſent. Tunc videt̄ mulierem ſe=cundas poſſe ꝯtrahere nuptias. humanū dico ꝓpter infirmitatē carnis coꝝ. Vir āt q̄ frigide nature eſt. maneat ſine ꝯiuge. Q꞉ ſi et ille aliā ꝯiugē acceperit. tunc hi qui iu=rauerāt ꝑiurij crimine rei teneant̄. et peni/tentia pacta priora cogant̄ recipe connu/bia. Hoc ſeruandū eſt cum vterqꝫ idem fa=tetur. Sed vir ſi aſſerit ſe debitū reddidiſ/ſe vxori. et illa diffitet̄. cui potius fides ha=benda ſit. merito querit̄: De hoc ita ſtatu=tum eſt. Si quis ita acceperit vxorē et ha/buerit eā aliquo tpe. ⁊ ipſa femina dicit ꝙ nunq̄ꝫ coiſſet cū ea. et ille vir dicit ꝙ ſic fec̄ In veritate viri conſiſtat: q꞉ vir eſt caput mulieris. Hoc de naturali impoſſibilitate ſtatutum eſt.

De his qui maleficijs impediti co=ire non poſſunt. c

De maleficij āt impedimento hoc tenenduꝫ decͤrnit̄. Q꞉ ſi ꝑ ſortiarias ⁊ maleficas ꝯcubitus nō ſequit̄ hortandi ſunt quibus illa eueniunt vt ſpū ꝯtrito ⁊ humiliato deo ⁊ ſacerdoti de om=nibus peccatis ꝯfeſſionē faciant ⁊ lachry/mis atqꝫ elemoſynis orationibꝰ ⁊ ieiunijs dn̄o ſatiſfaciant. et ꝑ exorciſmos ac cetera eccleſiaſtice diſcipline munimina miniſtri eccl'ie tales ſanare ꝓcurēt. Quod ſi nō po=tuerint. ſepari valebūt. Sed poſtq̄ꝫ alias nuptias expetierint illis viuētibus quibꝰ poſt iuncte fuerint. prioribus quos reliq̄/rāt. etiam ſi poſſibilitas cōcūbendi eis red=dita fuerit: reconciliari nequibunt. Quod in fine huius capituli ꝯtinet̄ ex rigore ma/gis dictum intelligendū eſt q̄ꝫ ex canonica equitate. Vel intelligedū eſt non poſſe re/conciliari prioribus niſi iudicio eccleſie q̄ diuiſio facta fuerat. — Hiſmarꝰ remenſis archiepiſcopus.

De furioſis addit. d

Furioſi quoqꝫ dū in amentia ſunt. matrimoniuꝫ contrahere nō valent. Unde Fabianus. Neqꝫ furio/ſus neqꝫ furioſa; matrimonium cōtrahere poſſunt. ſed ſi contractum fuerit nō ſepen/tur. Itē Nicolaus papa. Hi qui matrimo=nium ſani contraxerunt et vni ex duobus — Fabianus papa.

Gregoriꝰ.

vel ambobus amētia vel furoꝛ vel aliqua
infirmitas acceſſerit. ob hanc infirmitatē
talium cōiugia ſolui nō poſſunt. Silr̄ ē eti=
am ſciendum de his qui ab aduerſarijs ex
cecanť. vel membꝛis truncanť vľ a barba
ris execti fuerint.

De his qui cum duab⁹ ſoꝛoꝛibus doꝛmiunt. e

De his etiā qui cū duabus ſoꝛoꝛibus vel cum duobus fratri/
bus doꝛmiunt videndū eſt. quid cenſeant
Ex aureliañ. concilio. canones. Qui doꝛmierit cū duabus ſoꝛoꝛi
bus. ⁊ vna ex illis añ fuerit vxoꝛ. neutrā
ex ipſis habeat. nec ipſi adulteri vnꝗ̄ i cō
iugio copulenť. Item nec ꝓpꝛie vxoꝛi licet
ſibi reddere debitū. quā ſibi reddidit illici
tam: ſoꝛoꝛē eius cognoſcendo. nec p⁹ moꝛ/
Zacharias papa. tem vxoꝛis licet ei vel adultere copulari in
coniugiū. Itē zacharias papa. Cōcubu
iſti cum ſoꝛoꝛe vxoꝛis tue. ſi feciſti. neutrā
habeas. ⁊ vxoꝛ tua ſi non fuerit cōſcia ſce/
leris ⁊ continere non vult: nubat in domi/
no cui vult Tu vero ⁊ adultera ſine ſpe cō
iugij maneatis. ⁊ dum viuitis penitentiā
agite. Quod ait cui vult nubat. intelligen=
dum eſt poſt moꝛtem viri. Unde Grego.
Qui vxoꝛes ſuas in adulterio depꝛehēdunt
nec illi, nec illa aliā vxoꝛē accipiat vel aliū
virū q̄diu ambo viuunt. Si vero adulte/
ra moꝛtua fuerit vir eius ſi vult nubat. ad/
ultera vo nunꝗ̄. ⁊ ſi moꝛtu⁹ fuerit vir ei⁹
ſed omnibus diebus penitentie lamēta p/
ſoluat. Hic de illo adulterio agitur. quod
cū cognato viri vel cum cognata vxoꝛis
committitur.

Non eſt dimittenda vxoꝛ pro ali= qua macula ſeu defoꝛmitate coꝛ= poꝛis. f

Illud etiā ſciendū eſt ꝙ ꝓ aliqua infirmitate vel macula coꝛ=
poꝛali. non licet viro vxoꝛem dimittere et
ecōuerſo. ſed debet alter alteri ſubſidia p/
uidere Unde Auguſtinus. Si vxoꝛē q̄s
habeat ſterilem ſiue defoꝛmē coꝛpoꝛe. vel
debilem membꝛis. vel cecam. vel claudam
vel ſurdam. vel ſi quid aliud. ſiue moꝛbis
vel laboꝛibus doloꝛibuſq̄ confectā. et q̄c=
q̄d excepta foꝛnicatione excogitari poteſt
vehemēter hoꝛribile. pro ſocietate. fideq̄
ſuſtineat.

Iſta eſt diſtinctio. xxxiiij. huius quarti libꝛi. In qua mgr̄ poſtꝗ̄ ſuperius determinā
uit de matrimonio q̄tū ad eius inſtitutionē. ſignifi=
cationē. et q̄tū ad eius cauſam efficientē ⁊ finalem ⁊
q̄tū ad ei⁹ bona. Hic determinat de eo q̄tū ad cām
materialē ⁊ q̄tū ad pſonas contrahētes. Et tria fa
cit Pꝛimo eñ determinat q̄ pſone ſunt legitie ad cō
trahendū mřimoniū. Scdo oñdit ꝙ q̄nq̄ matrimo=
niū ꝓpť frigiditatē maxie ad inſtātiā vni⁹ ſit ſoluen
dum. Tertio quō furioſi dum ſunt in amētia actuali
ꝯtrahere nequeunt. Pꝛimū facit vſq̄ ibi De his eñ
q̄ cā frigiditatis. Scdm vſq̄ ibi. Furioſi quoq̄. Ter
tiū vo vſq̄ ad finē diſ. In ſpāli ſnīa mgr̄i ſtat i trib⁹
ꝓpoſitionib⁹ quarū pꝛima eſt hec. quedā pſone ad
ꝯtrahendū mřimoniū ſunt plene legitie quedā om=
nino illegitime q̄dā i medio ꝯſtitute Hanc mgr̄ inſi=
nuans ꝓponit pꝛimo ꝙ ad mřimoniū ꝯtrahendum
alique pſone fuerť legitie añ legē. alie ſub lege. alie
tpe gr̄e. q̄dā etiā pſone i pmitiua eccľia erāt legitie
q̄dā mō nō ſūt. Illaꝝ vo q̄ mō ſūt legitie vľ illegitie
q̄dā ſunt plene legitime vt ille quib⁹ aliq̄d ipedimen
tū non obuiat. quedā vo ſunt oīno illegitime. vt ille
q̄b⁹ obuiat oꝛdo ſacerdotalis vľ cognatio vľ diſpari
tas cultus. q̄dā ſunt medie: q̄ nec plene legitime nec
oīno illegitime vt ille q̄bus obuiat frigiditas vel co=
gnatio. tales eñ ſi ignoꝛanť ꝯiūgunť pmanere pñt:
⁊ eiſdē deficientibus diuidi pñt. Scda ꝓpō eſt hec.
Pꝛopter frigiditatē maximā ꝯiugium ſepať ⁊ vir al
teri nunꝗ̄ ꝯiungať. Hanc mgr̄ ponens dicit ꝙ illi q̄
cā frigiditatis debitum reddere nō pñt. pñt ſic pma
nere ſi volunt. Si aūt mulier cauſeť ſeu cōqueratur
dicens ꝙ vult eſſe mater ⁊ filios ꝓcreare decretum
eſt ꝙ vterq̄ cōiugum ſeptīa manu ꝓpinquoꝝ iuret
ꝙ nunꝗ̄ carnaliter ꝯuenerunt. et hoc ita fieri debet
Pꝛimo vir ⁊ mulier iurabunt ꝙ nunꝗ̄ carnaliter cō
uenerunt ⁊ tūc ſeptē de ꝓpinq̄s q̄ meli⁹ pñt ſcire ve
ritatē p ſigna ꝓbabilia. iurēt ꝙ credūt eos verū di=
xiſſe. et tūc mulier ſcdas nuptias cōtrahere pōt. vir
aūt q̄ eſt frigide nature abſq̄ ſpe cōiugij manere dꝫ
Si eñ ille aliā vxoꝛē duceret cogēdus eſſet ille redi=
re ad pꝛioꝛē. Qñ aūt impedimentū ex vtraq̄ parte
ꝓuenit vterq̄ dꝫ remanere innupt⁹. Hic irir mod⁹
ſuand⁹ eſt qñ vterq̄ ꝯiugum idē fateť. ſed vir ſi aſ=
ſerat. mulier aūt diffiteť. in hoc vo potius adhiben
da eſt fides viro q: caput mulieris ē vir. qđ mgr̄ cō
firmat autoꝛitate. Poſtea dicit ꝙ ſi aliq̄đ maleficiū
ꝯcubitus nō ſequať illi q̄b⁹ hoc euenit hoꝛtādi ſunt
vt de oīb⁹ ꝯfiteanť cōmiſſis ⁊ ſatiſfaciant de eis deo
Miniſtri vo eccľie p exoꝛciſmos ⁊ eccleſiaſtica ſacra
menta tales ſanare ꝓcurēt. ⁊ ſi nō pñt ſanari ſepa=
ri poterūt. Poſtꝗ̄ tñ alias nuptias expetierūt viuē=
tibus illis quibus iuncte fuerunt. non poterunt re=
conciliari pꝛioꝛibus quos reliquerant etiam ſi poſſi
bilitas coeundi eis reſtituta fuerit niſi iudicio eccle=
ſie quo diuiſio facta fuerat. Tertia ꝓpoſitio eſt hec
Furioſi ⁊ amentes totaliter non poſſunt contrahe=
re matrimonium legaliter. Hanc magiſter inſinuās
dicit ꝙ furioſi dum ſunt in amentia contrahere non
poſſunt. quod autoꝛitatibus confirmat. Poſtea di=
cit ꝙ ille qui doꝛmit cum ſoꝛoꝛe vxoꝛis ſue neutram
illarum habere debet. Et tā ipſe ꝙ̄ adultera nūꝗ̄ de
bent coniugio copulari. Quod magiſter multis au=
toꝛitatibus pꝛobat. Ultimo dicit ꝙ nō licet viro vxo
rem dimittere nec econuerſo ꝓpter aliquam infirmi
tatem coꝛpoꝛalem. ſed debet alter alteri ſubſidia ꝓ
uidere. quod autoꝛitatibus confirmat. Ex quib⁹ pa
tet ꝙ qui per legitimum matrimoniū coniunguntur
coꝛpaliter non poſſunt poſtmodum ſepari aliqualiť.
Et tñ in ſpeciali.

Eodem iure vtit̃ vir ⁊ mulier. a

DI. XXX V

b

Hoc etiã notã

dũ eſt ꝙ cũ dñs ꝯcedat vxorem dimitti cauſa fornicationis viro. eadẽ licẽtia non tollit feminis. Vñ Hiero. Precepit dñs vxorẽ nõ dimitti excepta cauſa fornicatiõis. et ſi dimiſſa fuerit: manere innuptã. Quicquid viris precipitur. hoc cõſequenter redundat ad feminas. Nõ eñ adultera vxor dimittenda eſt. ⁊ vir mechus tenendus Item. Apud nos quod non licet feminis: eque nõ licet viris. et eadem ſeruitus pari cõditione cenſet̃. Ex his oſtendit̃ ꝙ mulier poteſt ſuper fornicatiõe virum conuenire. vt vir mulierem Unde Innocentius papa. Chriſtiana religio adulteriũ i vtroq; ſexu pari ratione condemnat. ſed viros ſuos mulieres nõ facile de adulterio accuſant. viri autem liberius vxores ſuas adulteras apud ſacerdotes deferre cõſueuerunt. et ideo mulieribus prodito earũ crimine negat̃ cõmunio. virorum autẽ latente commiſſo: non facile quiſq; ex ſuſpitionibus arcet̃. qui tñ ſubmouebit̃: ſi eius flagitium detegatur.

Hierony. de morte fabiole.

Innoc̃. papa

Qđ fornicariam nequit dimittere vir niſi ipſe expers fuerit ⁊ ecõuerſo. b

Si vero queritur

an adulter adulterã poſſit dimittere cauſa fornicationis? Dicim⁹ q: nequit adultera vxor dimitti a viro. niſi ⁊ ipẽ expers fornicatiõis exiſtat: ⁊ ecõuerſo. Vñ Aug. Nihil iniquius eſt q̃z cauſa fornicationis dimittere vxorem. ſi et ipſe conuincitur fornicari. Occurrit eñ illud. in quo alterũ iudicas teipm̃ ꝯdemnas. Quapropter quiſq́s fornicationis cauſa vult abijcere vxorem. prior debet eſſe a fornicatione purgat⁹. qđ ſimiliter et de femina dixerim. Idem. Indignantur mariti ſi audiant adulteros viros pendere ſimiles adulteris feminis penas cum tãto grauius eos puniri oportuerit quãtomagis ad eos pertinet et virtute vincere ⁊ exẽplo regere feminas. Ex his apparet ꝙ adulter adulteram dimittere nõ valet et econuerſo.

Auguſti.

Qđ poſſunt reconciliari qui ſeparantur cauſa fornicationis. c

Si quis aũt fornicationis

expers fornicariam dimiſerit. alij copulari non põt. ſed cõtinere optet vl̃ ad dimiſſam redire. ſic et de femina. Unde et apl̃s. His qui matrimonio iuncti ſunt. p̃cipio nõ ego ſed dominus vxorẽ a viro non diſcedere. ꝙ ſi diſceſſerit maneat innupta. aut viro ſuo reconlietur. Et de viro addit Et vir vxorem nõ dimittat. Sed Ambro. ait. Ideo nõ ſubdit de viro ſicut de muliere. quia licet viro aliaz ducere. Sed hec a falſarijs in ambroſij libro poſitum credit̃. Supplendum eñ eſſe in viro quod de vxore premiſit: apte dicit Auguſti. ſic. Quare non addit de muliere qđ premiſit de viro. niſi ꝙ ſimilem formã vult intelligi. vt ſi dimiſerit qđ cauſa fornicationis ꝑmittit̃. maneat ſine vxore aut reconciliet̃ vxori. Idẽ Si nec nubere illi conceditur: viuo viro a quo receſſit. nec huic alterã ducẽ viua vxore quã dimiſit. multominus fas eſt. illicita cũ quibuſlibet ſtupra committere. Idẽ Ut nõ facile dimittat̃ vxor dñs ſolã fornicatiõis cauſam excepit. ceteras ꝟo vniuerſas moleſtias ſi que extiterint iubet ꝓ fide coniugali et ꝓ caſtitate fortiter ſuſtineri. et mechum dixit qui a viro ſolutã duxit. Ex his oſtenditur. ꝙ ſi cauſa fornicationis ſit ſeꝑatio. nõ põt vir vel mulier in aliã tranſire copulam. Poſſunt aũt recõciliari ⁊ cohabitare ſicut prius. ſi dimiſſuz alter reuocare voluerit.

Ambroſi⁹.

Augu. ſuper ep̃lam ad corinth.

Que predictis vident̃ obuiare. d

Dicit tamen iohãnes

Chriſoſti. Sicut crudelis et iniquus eſt qui caſtam dimittit. ſic fatuus eſt ⁊ iniquus qui retinet meretricem. Patronus eñ turpitudinis eſt qui celat crimen vxoris. Item Hiero. Cum mulier vnam carnem in aliã dimiſerit. ⁊ ſe fornicatiõe a marito ſeparauerit: non debet teneri. ne virũ quoq; ſub maledicto faciat. dicẽte ſcriptura. Qui tenet adulteram ſtultus eſt ⁊ inſipiens. Idem ad amandum preſbyterum ſcribens de quadam que viro ſuo viuente alij nupſerat ſic fiat. Rem nouam loquor: imo non nouam ſed veterẽ. que veteris teſtamenti autoritate ꝯfirmatur Si reliquerit ſcđm viꝝ mulier et recõciliari voluerit priori non de iure ſuo poteſt.

Johannes Chriſoſt.

Hierony.

Determinatio. e

Sed hec omnia in

telligēda ſunt de illa que ab adulterio recedere noluit. nec per pniam peccatum delere. Qđ ſi vir ſcienter patit̄. ꝯſentire videt̄ Si eñ in adulterio pſeuerare elegit. patronus turpitudinis ⁊ lenocinij reus maritus habebitur. niſi eā adulterij ream facere voluerit. Si aūt a peccato receſſerit ⁊ ꝑ penitentiam illud purgauerit. poterit viro recōciliari. Vñ Aug. Quid tibi durū videtur vt poſt adulteriū reconciliet̄ cōiunx ſi fides aſſit nō erit durꝫ. Cur eñ adhuc deputamus adulteros. qs credimus pñia eſſe ſanatos? Idē. Nō erit turpis nec difficilis etiaꝫ poſt patrata ⁊ purgata adulteria reconciliatio coniugij. vbi ꝑ claues regni celorum nō dubitat̄ fieri remiſſio peccatorū. nō tm̄ vt poſt viri diuortiū adultera reuocet̄. ſed vt poſt chriſti ꝯſortiū. adultera non vocetur. Item. Grego. Debet recipere peccatricem que pniam egit. ſed non ſepe. Item Hermes. Si vir ſcierit vxorē ſuam deliquiſſe ⁊ non egerit pniam mulier. ſ ꝑmanet in fornicatione ſua: et viuit cum illa. vir reus erit et particeps peccati eius Ex ſi mulier dimiſſa egerit pniam ⁊ voluerit ad virū reuerti. debet recipe peccatricē que pniam egit. ſed non ſepe.

Augu. ad polentium.

Hermes in li. de adulteris coniugijs.

De illis qui ſe añ polluerunt per adulterium. f

Solet etiam queri

an valeat duci in coniugiuꝫ que prius eſt polluta per adulterium? De hoc. Leo papa ait. Nullus ducat in matrimoniū quaꝫ prius polluit adulterio. Item. Relatū eſt auribus ſanctorum ſacerdotum quendam alterius vxorem ſtupro violaſſe. ⁊ inſuper meche iuramentum dediſſe. ꝙ poſt legitimi mariti mortem ſi ſuperuiueret. duceret eam in vxorē: quod ⁊ factum eſt. Tale ergo connubium ꝓhibemus et anathematizamus. His alijſqꝫ autoritatibus vetātur in coniugium copulari. qui ſe prius adulterio maculauerunt. Sed econtra Augu. oſtendit dicēs. Deniqꝫ mortuo eo cū quo fuit verū coniugium. fieri poteſt ꝯiugium cū qua preceſſit adulteriuꝫ. Idē Poſſe fieri ſane licitas nuptias ex perſonis illicite ꝯiunctis honeſto placito ſubſequente manifeſtum eſt.

Leo papa

Ex concilio tiburienſi.

Auguſti.

Determinatio. g

Sꝫ hec vltima autoritas

de concubinis loquit̄ prohibens concubinas poſſe tranſire ad honeſtū placitum nuptiarū. ſi caſtitatem ⁊ fidem ſuare velint Prima vero autoritas auguſtini de illis ait. qui de peccato penituerunt: et nihil in morteꝫ viri machinate ſunt nec viuente viro fidem adultere dedit mechꝰ. ꝙ eam in cōiugio duceret ſi ſupuiueret. Qui vero hec faciunt. alijs premiſſis autoritatibus prohibentur copulari.

Iſta eſt diſtinctio. xxxv. huius quarti libri. In q̄ mgr̄ poſtꝙ ſupius determinauit đ impotentia coeundi. que actum matrimonij impedit Hic aūt determinat de ſeꝑatione thori ꝓpter fornicationeꝫ que ſilr̄ matrimonium tollit vinculo matrimonij durāte. Et duo facit Primo eñ oſtendit quomodo vterqꝫ ꝯiugum pōt alium dimittere ꝓpt̄ fornicationē. qñ ipſe eſt a fornicatione immunis. Scđo ſubiūgit quō nullꝰ poſſit ducere in matrimonio quā polluit in adulterio Primū facit vſqꝫ ibi. Solet etiā queri. Scđm vſqꝫ ad finē diſ. In ſpeciali ſnīa magiſtri ſtat in duabus ꝓpoſitionibus quaruꝫ prima eſt hec. Et ſi vir vxorē dimiſerit cauſa fornicatiōis alteri non nubat ea viuente in ſtatu huius corruptionis Hanc magiſter inſinuans ꝓponit primo ꝙ ſicut liceꝫ viro cauſa fornicationis vxorē dimittere ita eadē cā dimittere licet vxori virum. quod autoritatibus probat. Poſtea dicit ꝙ illud quod dictum eſt debet itelligi ſi ille qui alterum vel alteraꝫ dimittit ſimili crimini nō ſubiacet. Adultera autē adulterum dimittere nō pōt cauſa fornicatiōis. qđ autoritatibus probat Poſtea dicit ꝙ ſi cauſa fornicationis facta fuerit ſeparatio. nō pōt vir vel mulier in aliam copulā coniugalem tranſire. pñt aūt reconciliari et cohabitare ſimul ſi prius dimiſſam alter reuocare voluerit. quod autoritatibus probat. Poſtea inducit plures autoritates que dicunt ꝙ ſi vir ſciat vxorem ſuam deliquiſſe. et nō egerit mulier pniam: ⁊ in fornicatione ꝑmaneat. et hoc patiat̄ vir cū ea viuens et cohabitans videt̄ conſentire ⁊ reus et ꝑticeps eſſe huius peccati. et ideo retinere eā nō debet. Si v̄o mulier dimiſſa a peccato diſceſſerit et ꝑ pniam illud purgauerit. poterit viro reconciliari. ⁊ vir talē debet recipe. ſꝫ non ſepe. Scđa ꝓpoſitio eſt hec. Vir nō pōt ducere vxorem quam prius per adulteriū polluit. ſi ipſa in mortē viri machinata fuerit. ſeu ſi vir dederit fidē ꝙ eā duceret. ſi vir nō ſuperuixerit. Hāc magiſter ponēs probat autoritate leonis pape. Obijcit tamen contra hoc magiſter ꝑ autoritates ſanctoꝝ. quas ſoluit dans eaꝝ ſanā intelligentiā. Et tm̄ in ſpeciali.

Si pro extrema conditione valeat vxor ſeparari a viro ⁊ econuerſo. a

Nunc de conditiōe

videamꝰ an valeat cōiugiuꝫ diuidere? Ad qđ dicimus qꝛ nō negat̄ igenua poſſe nubere ſuo. ſ ſi neſcit̄ eſſe ſuilis ꝯditionis. libere pōt dimitti cū ſuitus eiꝰ fuerit

n

DI. XXXVI

deꝓhenſa ſm illud. Si quis ingenuus ho/
mo ancillã alterius vxorẽ acceperit. et eſti/
mat ꝙ ingenua ſit. ſi ipſa femina fuerit po/
ſtea in ſeruitute detecta. ſi eã a ſeruitute re/
dimere põt faciat. ſi nõ põt. ſi voluerit ali/
am accipiat. Si vo ancillam eam ſcierat ⁊
collaudauerat: poſt eã vt legitimã habeat.
Item ex eodẽ. Si femina ingenua accepe/
rit ſeruũ: ſciens ꝙ ſeruus eſſet: habeat eũ.
q: oẽs vnũ pr̃em habemus ĩ celis. vna lex
erit viro ⁊ femine. Cum vͣ ſciens illum ſer/
uum datur intelligi. ꝙ ſi neſcierit illum ſer/
uum eſſe nõ cogitur manere cũ ipõ Si em̃
ꝯditionis dolũ patitur. nõ cogit̃ adherere
ei cuius fraude decepta eſt. Si autẽ ſcierit
vir ꝯditionem mulieris vel ecõuerſo: non
valet eã dimittere. Vñ Zacharias papa.
Si quis liber ancillã in matrimonio acce/
perit. nõ habet licentiã dimittendi eã: ſi cõ/
ſenſu amborum ꝯiuncti ſunt: niſi ob forni/
cationem. De illis agit q̃bꝰ alterutrius cõ/
ditio nota eſt qñ ꝯiunguntur.

In cõcilio apud Vmeriã.

Zacharias papa.

De copula ſerui ⁊ ancille diuer/ſorum dominorum. b

Queritur etiam ſi

ſeruus vnius ancillã alterius acceperit an
ſit inter eos ꝯiugiũ? De hoc etiã ita ſtatu/
tum eſt. Dictũ eſt nobis ꝙ quidam legiti/
ma ſeruorũ matrimonia poteſtatiua qua/
dam preſumptione dirimant. nõ attenden/
tes illud: quos deus coniunxit homo nõ
ſeparet. Unde nobis viſuz ẽ vt ꝯiugia ſer/
uorum nõ dirimant̃ etiã ſi diuerſos dños
habeant: ſed in vno ꝯiugio ꝑmanẽtes do/
minis ſeruiant ſuis. Et hoc in illis obſer/
uandũ eſt vbi legalis ꝯiunctio fuit: ⁊ per
voluntatẽ dñoꝝ. Attende finem huius
capituli vbi videt̃ innui preter voluntatẽ
dñorum inter ſeruũ ⁊ ancillã nõ poſſe con/
trahi coniugiũ. vel ſi cõtrahitur nõ eſſe ra/
tum. Quibuſdã tñ videt̃ int̃ eos poſſe fie/
ri coniugium dñis iguorantibus.

In cõcilio cabilonenſi.

De viro qui ſe facit ſeruum vt di/uidatur ab vxore. c

Illud etiaz notan

dum. ꝙ ſi mulier virum liberum acceperit
et ille vt cauſam preſtet diſcidij ſe alicuius
ſeruum fecerit: nec ille vxorem dimittere:
nec illa ob vinculum coniugij in ſeruitutez
redigi poterit. Unde illud. Perlatum eſt
ad ſanctam ſynoduz. ꝙ quidam ingenuus
ingenuam acceperit vxorem: ⁊ poſt filioꝝ
procreationem: occaſiõe diuortij: cuiuſdã
ſeruum ſe fecerit vtrũ ⁊ mulierem neceſſa/
rio tenere debeat. et ſi tenuerit. an illa etiaz
ſeruituti ſubijci debeat queſituz eſt? Iudi/
catum eſt vxorem minime debere dimitti:
non tamen ob chriſti legem mulierẽ in ſer/
uitutem redigi. dum ille nõ ex ꝯſenſu con/
iugis ſe ſeruum fecerit: quem liberum ipſa
maritum acceperat.

In thiburienſi concilio.

De etate contrahentium. d

Hoc etiam ſciẽduz

eſt ꝙ pueri ante. xiiij. annos. et puelle ante
xij. annos ſm leges matrimoniũ inire ne/
queunt. Q ſi ante predicta tempora copu/
lam inierint: ſeparari poſſunt q̃uis volun/
tate et aſſenſu parentũ iuncti fuerint. Qui
vero in pueritia copulati poſt annos pu/
bertatis nolunt ſe relinquere. ſed in cõiun/
ctione per mare: iam ex hoc efficiũtur con/
iuges: ⁊ deinceps nequeunt ſeparari. Itẽ
Sponſalia ante ſeptennium contrahi non
poſſunt: ſolo enim conſenſu contrahuntur
qui interuenire nõ põt niſi ab alterutra ꝑ/
te intelligatur: qd̃ inter eos agit̃
Duo illa executi ſumus cum alioꝝ quo/
rundam adiectione quibus cõiugium ſol/
ui poteſt. nec tamẽ ſolui ſemper neceſſe eſt.
Nũc de illis que perſonas illegitimas pe/
nitus faciũt: addendũ eſt. ⁊ ꝓmũ de ordie.

Iſta eſt diſtinctio. xxxvj. huius quarti libri. In qua magiſter poſtq̃ ſuperius determinauit de impedimentis antecedentibus matrimonium contrahendum. et de ſuperuenientibus in contractu. hic vo determinat de incidẽtibus in ipõ contractu. ſicut eſt error conditionis. Et duo facit. Primo em̃ determinat de impedimento ſeruilis cõditionis. Scdo de ĩpedimento ex defectu etatis. Primũ facit a principio diſtinctionis vſq; ibi. Hoc etiam eſt ſciendum. Secundũ vo vſq; ad finẽ diſtinctiõis In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quarum prima eſt hec. Cum ꝑſona depreſſa ſeruitute contrahens ignoranter eam poteſt dimittere et alteri coniungi matrimonialiter. Hãc mgr̃ inſinuans querit primo vtrum ſeruitus coniugium diuidere poſſit. Et reſpõdet ꝙ libera põt accipe ſeruum ⁊ ecõuerſo liber ancillã ſ; ſi mulier neſciat viri ꝯditõz vel et ecõuerſo vir mulieris cũ ſeruitus fuerit deprehenſa poteſt libere dimittere eaz. Si autem ſciuerit mulieris cõditionem vel econuerſo non põt dimittere: quod autoritatibus confirmat. Poſtea querit ſi ambo. ſ. vir et mulier ſint ſeruilis conditionis. vtrũ poſſit inter eos eſſe coniugium. Et reſpondet ex autoritate eiuſdem concilij ꝙ ſic. dummõ fiat ꝯiunctio ex voluntate dominoꝝ. Q̃uis dicunt alij ꝙ etiam dominis ignorantibus poſſit inter eos fieri coniugiũ Poſtea dicit ꝙ ſi mulier accepit virum liberum et ille poſtea fecerit ſe ſeruum occaſione diuortij. non ille poteſt vxorẽ dimittere. nec illa ꝑ matrimonij vin-

culum poteſt in ſeruitutē redigi. dū ille non ex aſſenſu cōiugis ſe ſeruum fecerit. quod autoritatibꝰ eiuſdem ꝯcilij ꝓbat. Scḋa ꝓpoſitio eſt hec. Sponſalia nō ꝯtrahunt̄ niſi ab altera pte ſciatur quid īter eos in tali facto agatur. Hanc quidem ꝓpoſitionem magiſter inſinuans dicit. ꝙ ſm̄ leges pueri añ decimū quartum annum ꝛ puelle ante duodecimum annū non poſſunt matrimonium inire. qḋ ſi fecerint ante predicta tempora ſeparari poterunt. Qui autem in pueritia copulantur ꝛ poſt annos pubertatis nolūt ſe dimittere ſed in coniunctione ꝑmanere ex hoc efficiunt̄ coniuges. ꝛ deinceps nequeunt ſeparí. Addit etiam ꝙ ſponſalia ante ſeptimū annum ꝯtrahit̄ non pñt. Oportet etiam ꝙ ab vtraqꝫ pte intelligat̄ quid inter eos agatur. Ultimo dicit determinatum eſſe de duobus īpedimentis coniugij quibꝰ ſolui pt nec tñ ſolui ſemꝑ eſt neceſſe. Et tñ in ſpeciali de ſententia huius diſtinctionis.

In quo ordine nequeat fieri coniugium. a

DI. XXX VII

Sunt igitur quidam ordines in quibus nullatenus pōt contrahi cōiugiū: ꝛ ſi interceſſerit copula ſit diuortium: vt ſacerdotium: dyaconatus et ſubdyaconatus. In alijs vō ꝑmittitur ſortiri coniugiū: niſi religionis habitum ſumpſerint vel continētie votum fecerint. Unde Leo papa. Clericos. lectores. oſtiarios. exorciſtas. acolitos. ſi extra votū ꝛ habitū inueniunt̄ et continentiam ꝓfiteri nolunt vxorē ducere virginem eccl'ia romana ꝑmittit. nō viduam vel repudiatam: qꝛ deinceps nec ad ſubdyaconatū ꝓuehi poterūt. nec laicus vxorē ſortitus niſi virginem: vel bigamus ad clericatum.

Leo papa

Ex cartaginēſi concilio

Item ex cartaginenſi ꝯcilio. Placuit epiſcopos. pſbiteros. dyaconos. ſubdyaconos etiā ab vxoribus abſtinere. qḋ ſi nō fecerint etiā ab eccleſiaſtico remoueant̄ officio. Ceteros vō clericos ad hoc non cogit.

Leo papa.

Item Leo papa. Lex cōtinentie eadē eſt miniſtris altaris que epiſcopis ꝛ preſbiteris: qui cum eſſent laici vel lectores. licite vxores ducere potuerunt. ſed cum ad predictos ꝑuentū grad'. cepit eis nō licere qḋ pr' licuit. Item in. vj. ſynodo. Si qs eorū qui ad clericatū accedūt voluerit nuptiali lege mulieri copulari. hoc añ ordinē ſubdyaconatus faciat.

Calixtus pa.

Itē calixtus papa Preſbiteris. dyaconibus. ſubdyaconibꝰ. monachis. concubinas habere ſeu matrimonium contrahere penitus interdicimꝰ contracta quoqꝫ matrimonia ab huiuſmodi perſonis diſiungi. ꝛ perſonas ad penitentiam debere redigi. iuxta ſanctorum canonum diſtinctionem iudicamus. Item

Gregorius.

Grego. Nullum facere ſubdyaconum epi pſumāt: niſi qui ſe caſte victurū promiſerit. qꝛ nullus debet ad miniſteriū altaris accedere niſi cuius caſtitas ante ſuſceptū miniſterium fuerit approbata.

Innocen. papa. ij. Decernimus vt hij q ordinē ſubdyaconatus acceperint et inſuꝑ vxores duxerint vel ꝯcubinas habuerint officio atqꝫ eccleſiaſtico beneficio careant. Cū eñ ipſi tēplum et vaſa dñi: ſacrariū ſpiritusſancti eſſe debeant et dici. indignū eſt eos cubilibus ꝛ immundicijs deſeruire.

De interfectoribus ſuarum coniugum. b

His adijciendū eſt de occiſoribus ſuarū cōiugū. De quibus Nicolaꝰ papa ſcribit radulpho bituricēſi archiepo. Interfectores ſuarum coniugum ſine iudicio. cum nō addis adulterarum vel aliquid hmōi. quid aliud habendi ſunt qꝫ homicide. Ac ꝑ hoc ad penitentiam redigendi. quibus penitꝰ denegatur coniugium. Hic videtur Nicolaus ꝑmittere maritis ꝓ adulterio aut alio huiuſmodi vxores ſuas interficere ſed eccleſiaſtica diſciplina ſpirituali gladio non materiali criminoſos feriri iubet. Unde idem nicolaus. Int̄ hec noſtra ſanctitas addere ſtuduit: ſi cuius vxor adulteriū ꝑpetrauerit. vtrum marito eius ſm̄ mundanam legem interficere liceat. Sed ſancta dei eccl'ia nūqꝫ mundanis cōſtringitur legibus. gladiū non habet niſi ſpiritualem.

Pius papa.

Item pius papa. Quicunqꝫ ꝓpriam vxorem abſqꝫ lege et ſine cauſa interfecerit aliamqꝫ duxerit. armis depoſitis publicam agat penitentiam: et ſi cōtumax extiterit anathematizet̄ vſqꝫ quo conſentiat.

Iſta eſt diſtinctio. xxxvij. huius quarti libri. In qua magiſter poſtqꝫ ſuperius determinauit de impedimētis que faciūt perſonas medias plene legitimas et penitus illegitimas. Hic vero determinat de impedimentis q faciunt pſonas oīno nō illegitīas. Et circa hoc duo facit. Primo eñ oſtēdit quō ꝑ ordinē ſacrū matrimoniū impediat̄. Secūdo quō ꝑ vxoricidiū impedit̄ Primū facit a principio diſtinctionis vſqꝫ ibi. his adijciendū. Scḋm vō ab inde vſqꝫ ad finē diſ. In ſpeciali ſnīa magiſtri ſtat ī duabꝰ ꝓpoſitiōibꝰ quarū pma eſt hec. Uoto ꝯtinētie ꝯſtricti vel in ſacris ordinibꝰ vel in religione conſtituti matrimoniū ꝯtrahēdi ab eccl'ia ſunt ꝓhibiti. Hanc mgr̄ inſinuans dicit ꝙ ſunt qdā ordines ī qbꝰ nullatenꝰ pōt ꝯtrahi cōiugiū. et etiā ſi interceſſerit copula ſit diuortiū ſicut ſacerdotiū. dyaconatꝰ ſubdyaconatꝰ. In alijs vero ordinibus ꝑmittitur fieri coniugium niſi religionis habitum ſumpſerint. vel votum continentie fecerint. quod pluribus autoritatibus confirmat Secunda ꝓpoſitio eſt hec Ex iure canonico quod legibus mundanis non aſtringit̄ virū ne vxorem interficiat matrimoniū interdicit̄. Hanc magiſter inſinuans dicit ꝙ occiſoribus ſuarū ꝯiugū penitus coniugium denegādū eſt. tales ſic criminoſos eccleſiaſtica diſciplina gladio ſpirituali ꝛ nō materiali corrigere iubet. vnde tales debent publicam penitentiam agere. et ſi contumaces fuerint excommunicantur quouſqꝫ cōſentiant. Et tñ in ſpeciali.

De voto. a

Di.XXX/VIII

n

Hunc de voto inſpiciamus. Votũ eſt teſtificatio quedam ꝓmiſſiõis spontanee. que deo ⁊ de his que dei ſunt ꝓprie fieri debet. Sunt tamẽ ⁊ vota ſtultoꝝ que fragenda ſunt.

De votorum differentijs. b

Sciẽdũ ꝟo qꝺ votorum aliud eſt commune aliud ſingulare. Commune vt illud quod in baptiſmo omnes faciunt cũ ſpõdent renũciare a dyabolo ⁊ pompis eius. Singulare vt cum aliquis ſponte ꝓmittit ſeruare virginitatem vl' ꝯtinentiam vel aliquid huiuſmodi Itẽ ſingulare votũ. aliud eſt priuatũ. aliud ſolenne. Priuatũ eſt in abſcoudito factũ. ſolenne vero in conſpectu eccleſie factũ. Itẽ priuatũ votũ ſi violetur. peccatũ eſt mortale. ſolẽne ꝟo violare peccatũ ẽ ⁊ ſcandalum eſt Qui priuatum faciunt votum continentie: matrimonium ꝯtrahere nõ debẽt quia contrahendo mortaliter peccant. Si tamen contraxerint non ſeparent̃. qꝛ ꝓbari non poteſt quod oculte factum eſt. Qui vero ſolenniter vouent: nullatenus coniugium inire queunt. quibus nõ ſolũ nubere

Augu. ad Iulianam de ſancta viduitate

ſed ⁊ velle damnabile eſt. Unde Auguſti. In coniugali vinculo ſi pudicicia ſeruat̃ damnatio non timetur. ſed in viduali continentia ⁊ virginali excellentia. virtus muneris amplioris expetitur. qua expetita et electa et vota oblata iaȝ non ſolũ capeſcere nuptias. ſed etiam ſi non nubant. nubere velle damnabile eſt. Vouentibus eñi virginitatem vel viduitatem non ſolum nubere ſed etiam velle damnabile eſt. Qꝺ apoſtolus oſtendit thimotheo ſcribens. Adoleſcentiores viduas deuita. Cum enim luxuriate fuerint. in chriſto nubere volũt id eſt cum poſt votum continentie in delitijs egerint vitam. non dico nubunt ſed nubere volunt in chriſto. quaſi tunc non ſit peccatum. ſed ꝙ ſit oſtendit ſubdens. Habentes damnationẽ: et quare? ſubdit quia primam fidem irritam fecerunt. et ſi non nubendo. tamen volendo. vt voluntatẽ que a propoſito cecidit appareat eſſe damnatã ſiue ſequantur nuptie ſiue nõ. Damnatur enim ꝓpoſiti fraus: damnãtur tales. quia ꝯtinẽtie fidem primam irritam fecerunt. id eſt votum. vel in voto violato fidem quã in baptiſmo profeſſe ſunt. Si autem ꝑ voluntate nubendi damnantur. conſtat. ſi cã effectui mancipauerint reuocandum id eſſe in irritum eaſqꝫ arcendas redire ad ꝓpoſituȝ. Unde Gregorius. Viduas a propoſito recedẽtes viduitatis ſuꝑ quibus nos conſuluiſti. credo te noſſe a ſancto Paulo niſi conuertantur oĩno eſſe dãnatas. quas ⁊ nos apoſtolica autoritate damnandas ⁊ a communione fidelium atqꝫ a liminibus eccleſie arcendas fore cenſemus. vſqꝫ quo obediãt epiſcopis ſuis. ⁊ ad bonum quod ceperunt inuite aut voluntarie reuertant̃.

Grego. ad bonifacium.

De virginibus non velatis. c

De virginibus autem non velatis ſi deuiauerint. a predeceſſore noſtre Innocentio papa tale decretuȝ habemus. Hee que nec dum ſacro velamine tecte tamen in propoſito virginali ſemper ſe ſimulauerunt permanere. licet velate non fuerint: tamen ſi nupſerint aliquo tempore his agenda penitentia eſt. qꝛ ſpõſio earum a domino tenebatur. Si enĩ inter homines ſolet bonefidei cõtractus nulla ratione diſſolui. quantomagis iſta pollicitatio quam cum deo pepigit ſolui ſine vindicta non poterit. Item. Si virgines nondum velate taliter publica penitentia puniuntur. et a cetu fidelium vſqꝫ ad ſatiſfactionem excluduntur. quantomagis vidue q̃ perfectioris etatis ⁊ maturioris conſilij exiſtunt. et habitum religionis aſſumpſerunt. et deinde apoſtatauerunt atqꝫ ad priorem vomitum ſunt reuerſe: a nobis et ab omnibus fidelibus: a liminibus eccleſie: ⁊ a cetu fidelium vſqꝫ ad ſatiſfactionem ſunt eliminande: et carceribus tradende. Ex his apparet virgines vel viduas: voto continentie aſtrictas. ſiue fuerint velate ſiue non: nullatenus coniugium ſortiri poſſe. Quod itidem de omnibus intelligẽdum eſt. qui continentiam vouerunt. Qꝺ enim ante erat licitum: poſt votum fit illicitum. Non eſt igitur pretermittendum quod Innocentius papa de viduis et puellis decreuit que chriſto ſpiritualiter nubunt: ſi poſtea publice nupſerint: non eas admittendas eſſe ad penitẽtiã. niſi hi qui-

Innoc. papa

bus ſe iunxerant de mundo receſſerint. Si enim de omnibus hec ratio cuſtoditur: vt quecunqꝫ viuente viro alteri nupſerit. adultera habeatur. nec ei agende penitẽtie licentia cõcedit̃ niſi vnus de illis fuerit defunct⁹. Q̃tomagis de illa tenẽda ẽ. q̃ añ ſe immortali ſponſo cõiũxerat. et poſt ad humanas nuptias tranſmigrauit. Attende ꝙ nõ ſolũ cõiugiũ talibus negare videtur ſed etiam locum penitentie. Sed nõ ita intelligenduʒ eſt. vt aliquando excludantur a penitentia que digne pñiam agere volũt ſed ille nõ ſunt admittẽde ad penitentiam q̃ ab inceſtus copula diſcedere noluerunt. quia poſt religionis ꝓpoſitũ nõ poteſt deo reconciliari per pñiam: q̃ ad habitum ſue profeſſionis redire neglexerit. Tũc ille cui ſe cõiunxerat ei defunctus erit. cum ab ei⁹ illicitis amplexibus hec penitus receſſerit Cum ergo dicitur eas non eſſe admittendas ad pñiam. niſi hi quibus ſe iunxerant de mundo receſſerint. ſubaudiendũ eſt eis Tunc eñi eis viri de mundo recedũt et defunguntur. cum ab eorũ cõcupiſcentia iſte ſe alienant. Quem ſenſuʒ ſimilitudo ſubdita declarat et confirmat.

Quam grande malum ſit adulterium. D

Cum vir ⁊ mulier legittime coniuncti ſunt. cõſtat alterum altero viuente ad aliam nõ poſſe tranſire copulam. alioquin adulteriuʒ committit̃. de quo clemens papa ait. Quid in omnibus peccatis adulterio eſt grauius? Secundũ nanqꝫ in penis tenet locum. quem primuʒ illi habent qui aberrant a deo Grauiſſime ꝗ peccãt adulteri. grauit̃ fornicarij. ſed cũctis his graui⁹ inceſtuoſi. q̃s oẽs tranſcendũt cõtra naturã deliquentes. Uñ Aug⁹. Adulterij malum vincit fornicationẽ. vincitur ab inceſtu. Peius eñi eſt cum matre q̃m cum aliena vxore dormire. ſed horum omnium peſſimũ eſt quod cõtra naturam fit. vt ſi vir membro mulieris nõ ad hoc cõceſſo vtatur. hoc execrabiliter fit in meretrice. ſed execrabilius fit in vxore.

Aug. de adulterinis cõiugijs.

De illis qui poſt longam captiuitatem redeunt. E

Hic querit̃ de illis feminis. que putãtes viros ſuos interemptos vel in captiuitate vl'ab iniqua dominatione nunqꝫ liberandos. in alioꝝ coniugia tranſierũt. ſi illi qui putabantur periſſe remeauerint. vtruʒ eis reddi debeant. et an ſecundi fornicati ſint. et ipſe ree adulterij. De hoc Leo papa ſic ait. Neceſſe ẽ vt legittimarum federa nuptiarũ reintegranda credam⁹. ⁊ remotis his, que hoſtilitas intulit. cuiqꝫ id legittime reformetur quod intulit. ꝓcurandumqꝫ eſt vt recipiat quiſqꝫ quod ꝓpriũ eſt. nec tñ culpabilis iudicetur: et quaſi alieni iuris ꝑſuaſor habeat̃ qui perſonam eius mariti qui iam non eſſe eſtimabatur aſſumpſit. Sic eñi multa que ad eos qui in captiuitatem ducti ſunt pertinebant. in ius alienum trãſire potuerũt. et tamen plene iuſticie eſt. vt eiſdem reuerſis reformentur. Ideoqꝫ ſi viri poſt longã captiuitatem reuerſi: ita in dilectione ſuarum coniugũ ꝑſeuerant: vt eas cupiant in ſuum redire conſortium: dimittendum eſt et inculpabile iudicanduʒ quod neceſſitas intulit. et reſtituendum quod fides poſcit. Sin autem alique mulieres ita virorũ poſteriorum amore ſunt capte vt malint his coherere q̃ȝ ad legittimum tranſire conſortium. merito ſunt notande. ita vt eccleſiaſtica communione priuentur. que de re excuſabili contaminationem criminis elegerunt. Redeant ergo in ſuum coniugia ſtatum. quia ſicut mulieres que ad viros ſuos reuerti noluerint impie ſunt habende: ita ille que redeunt merito ſunt laudande. Ex his oſtenditur illos qui taliter iunguntur vt credant virum interemptuʒ ꝑ ignorantiam: aliquam excuſationem habere d' peccato. et tantum primam copulam eſſe legittimam: non ſecundam. veniaʒ tamẽ habere ſi careat obprobrio male voluntatis.

Leo papa.

Sed ſi quis relicta in patria ſua vxore i longinquam abiens regioneʒ aliam ducat vxorem. deinde penitentia ductus eam dimittere velit aſſerens ſe aliaʒ habuiſſe que viuit. nec eccleſia permittat. que quod ille aſſerit ignorat. queritur an in hac ſecunda copula ſit coniugiuʒ? Sane dici poteſt nõ eſſe coniugium et mulierem de crimine excuſari per ignorantiam. virum autem adulterium admiſiſſe. Sed ex quo ad primã redire volens nec valens: cogitur eccleſie diſciplina hanc tenere. incipit excuſari per obedientiam et timorem. de hoc quod poſcenti mulieri debituʒ reddit. a qua ipſe nũq̃ȝ poſcere debet. et ſic de alijs huiuſmodi ſentiendum eſt.

Iſta eſt diſtinctio. xxxviij. huius
quarti libri. In qua mgr̄ poſtq̄ ſupius determiauit
de impedimento ordinis. Hic aūt determinat de im
pedimento voti. Et tria facit. Primo em̄ diſtinctio-
men voti p̄mittit. Scd̄o quale votū matrimoniū im-
pediat ſubdit. Tertio quō viri longe a feminis ꝓpt̄
captiuitatem ſeq̄ſtrati eas repetere poſſint ſubiūgit
Primū facit a principio diſ. vſq̄ ibi. Qui em̄ ſolenni
ter. Scd̄m vſq̄ ibi Hic queritur d̄ illis feminis Ter
tium vſq̄ ad finē diſ. In ſpeciali ſnīa magiſtri ſtat ī
tribus ꝓpoſitionibus quarū prima eſt hec. Uotum
cōmune eſt qd̄ om̄es accipiunt cū ſpōdēt dyabolo et
eius pompis renūciare. Singulare xͦo eſt cuꝫ quis
ſpondet virginitatē ſeruare. Hanc magiſter inſinu-
ans ꝓponit primo quid ſit votū. Et dicit q̄ votū eſt
teſtificatio quedā ꝓmiſſionis ſpontanee que de his
que dei ſunt ꝓprie fieri debet. Sūt tm̄ aliqua ſtulto-
rum vota que frangenda ſunt. Poſtea diſtinguit de
voto. et oſtendit q̄ votū matrimoniū impedit. et di-
cit q̄ votoꝝ aliud eſt votū commune ⁊ aliud ſingula
re. Cōmune eſt illud qd̄ in baptiſmo faciunt oēs cuꝫ
ſpondent ſe renunciare dyabolo et pompis eiꝰ. Sin
gulare eſt cū q̄s ſponte ꝓmittit virginitatē vl̄ aliud
hm̄oi. Item votoꝝ ſingulariū. aliud eſt priuatuꝫ vt
illud qd̄ eſt factū in abſcondito. Aliud ſolenne vt il-
lud quod eſt factū in facie eccleſie Priuatū aūt votū
ſi violet̄ peccatū mortale eſt. Si aūt ſolēne violetur
peccatū mortale ⁊ ſcandalū eſt. Secunda ꝓpoſitio
eſt hec. Omne qd̄ licite ꝓmittimus debemus ſerua
re totū ſiue ſit priuatū ſiue ſolenne votū. Hanc mgr̄
inſinuans dicit. q̄ qui priuatū votū ↄtinentie faciūt
matrimoniū ↄtrahere nō debēt. qꝛ ↄtrahendo mor
taliter peccāt. Si aūt ↄtrahunt nō ſepant̄ qꝛ ꝓbari
nō pōt qd̄ oculte actū eſt. Qui aūt ſolenniter vouēt
nullatenus inire queunt. Cōtinētiam igit̄ vouētes ſi
ue ſint xͥgines ſiue vidue ſiue velate ſiue non velate
ↄiugium nullatenꝰ ſortiri pn̄t qꝛ qd̄ an̄ fuit licitū pꝰ
votū fit illicitū. qd̄ autoritatibꝰ ↄfirmat. Poſtea dic̄
q̄ iſti q̄ ↄtinentiā ſolēniter vouerunt ſi aliquo tempo
re ↄtrahunt dn̄t ab ingreſſu eccleſie ⁊ a cetu fideliuꝫ
ſepari. donec humiliter ſatiſfaciant ⁊ ad bonum qd̄
ceꝑant ſiue inuite ſiue volūtarie redeant. qd̄ autori
tatibus ꝓbat. Obijcit tamen in contrariuꝫ ꝑ Inno
centij autoritatem. qui dicit illos qui p̄mo ſpirituali
ter iubent ſi poſtea publice nupſerūt. nō ſolū ad con
iugium ſed nec ad pn̄iam recipiendos eſſe niſi quibꝰ
ſe ↄiunxerunt de mūdo recedant Et rn̄det magiſter
q̄ intelligenda eſt autoritas Innocentij de illis qui
ab inceſtus copula deſiſtere nolūt qui nō ſunt ad pe
nitentiā admittendi tm̄ qui digne pn̄iam agere volūt
a pn̄ia nō excludunt̄ et talibus ab illicitis cōplexibꝰ
recedentibus illi quibꝰ ſe coniunxerūt defuncti ſunt
Poſtea dicit q̄ qn̄ vir et mulier legitime ſunt cōiūcti
nō pōt alter altero viuēte ad aliam copulā tranſire.
Alioquin adulteriū cōmittit. qd̄ ē grauiſſimū pctm̄
lꝫ grauius inceſtus et adhuc ampliꝰ vitiū cōtra natu
rā. qd̄ autoritatibꝰ ꝓbat. Ex predictis infero. q̄ tm̄
illud votū qd̄ ꝑ ſuſceptionē ſacri ordinis ⁊ ꝓfeſſionē
eſt ſolēnizatū. dirimit matrimoniū cōtractū ⁊ nulluꝫ
aliud q̄ntūcūq̄ etiā ſi publicatū. Tertia ꝓpoſitio ē
hec. Uiri redeuntes ex longa captiuitate quos femi
ne putabāt fore mortuos pn̄t vxores ſuas repetere
ex iuris ptāte. Hanc mgr̄ inſinuans querit d̄ illis fe
minis q̄ putantes viros ſuos interfectos in captiui
tate vel nunq̄ liberādos ad alioꝝ ↄiugia trāſiert. ſi
illi q̄ putabant̄ piſſe remeauerint. vtrū eis reddi de
beāt. ⁊ an ipſe ſunt ree adulterij Et rn̄det q̄ p̄ma co
pula lrima erat. q̄ tm̄ ſi ↄiungunt̄ ꝓpter ignorantiaꝫ
hn̄t aliquā excuſationē de pctō. ſed tm̄ nō caruerunt
opprobrio male voluntatis. exigit ergo iuſticia vt vi
ris reuerſis vxores reforment̄ que ſi hoc voluerint
laudāde ſunt. Si aūt ad legitimū ↄſortiū redire no
luerint ſed cū poſterioribus viris remanere merito
ſunt excōmunicande. ⁊ eccl'iaſtica comunione priuā
de q̄ de re excuſabili ↄtaminationē elegerunt crimi-
nis. ⁊ hoc autoritate ↄfirmat. Ultimo querit̄ de iſto
qui vxore ſua relicta in patria ſua abijt in lōginquā
regionē ⁊ ibi aliā ducit. pn̄ia ductus vult eā dimitte-
re aſſerēs ſe habuiſſe aliaꝫ que viuit nec eccleſia per
mittat q̄ qd̄ ille aſſerit ignorat. Querit̄ vtruꝫ in hac
copula ſit ↄiugiū? Et rn̄det q̄ nō. tm̄ mulier ꝓpt̄ ig-
norātiā a crimine excuſat̄. vir aūt cōmiſit adulteriū
ſꝫ ex quo vult ad p̄mā redire nec pt̄ cogit̄ iudicio ec-
cleſie hāc tenere. ⁊ tūc ꝑ obediētiā ⁊ timorē icipit ex
cuſari. Un̄ reddere dꝫ ei debitū ſꝫ nunq̄ dꝫ ab ea ex
igere ſeu poſcere. Et tm̄ in ſpāli.

De diſpari cultu. a

Poſt hec de di DI. XXX-IX
ſpari cultu videnduꝫ eſt. hec
eſt eni vna de cauſis q̄bꝰ pſo/
ne illegitime fiūt ad ↄhendū
matrimoniū. Nō eni lꝫ xp̄iano cū gētili vl̄
iudea inire ↄiugiū qꝛ etiā in veteri teſtō ꝓ-
hibitū ē fideles viros īfideles ducere vxo
res dn̄o dicente: Nō accipias vxorem de
filiabꝰ alienigenaꝝ filijs tuis. ne traducāt
eos poſt deos ſuos. Iuxta h̄ dn̄i p̄ceptuꝫ
iudeoꝝ ↄiugia cū alienis inita heſdras ſe/
parauit. Hoc idē etiā in nouo teſtō ſeruat̄
Unde Aug. Ne nubat femina niſi ſue reli-
gionis viro. vl̄ ne vir taleꝫ ducat vxorem
Id eni vt dicis iubet dn̄s. docet apoſtolꝰ
vtrunq̄ precipit teſtamentuꝫ. Item Am- Amb. in li. d̄ p̄triarchis.
broſius Caue xp̄iane gentili vel iudeo fili
am tuam tradere. caue ne gentilē vl̄ iudeā
vel alienigenā. i. hereticam ⁊ omnem alie/
nā a fide tua vxorē accerſias tibi Iteꝫ. Si
quis iudee ſiue chriſtiana iudo ſiue iudea
chriſtiano carnali conſortio miſceatur qui
cūq̄ tantū nephas admiſerit a xp̄iano ce-
tu protinus ſegregetur. Ex his alijſq̄ plu
ribus teſtimonijs apparet non poſſe cōtra/
hi coniugium ab his qui ſunt diuerſe reli/
gionis et fidei.

De coniugio fidelis et infidelis ⁊ duorum infidelium. b

Huic aūt videtur
obuiare qd̄ apl's ait de imparibus ↄiugijs
Ego dico nō dn̄s. Si q̄s frat̄ hꝫ vxorē in/
fidelē ⁊ h̄ ↄſentit habitare cū illo: nō dimit
tat illaꝫ. ⁊ ſi qua mulier ⁊c̄. Sꝫ aliud h̄ eſſe
alind illud euident̄ oñdit Augꝰ. Ibi enim Augu. ad polentium.
agit̄ de illis ↄiugijs fideliū ⁊ īfideliū. q̄ cō-
trahunt̄ ab eis in diſpari religione et fide
manētibus. Apl'us xͦo ait de illis qui vni/

us eiuſdē q infidelitatis fuerunt qñ ꝯiun-
cti ſunt. Sed cum veniſſet euāgelium alter
ſine altero credidit. Intelligis ne q̄d dicā?
Attende vt rem ipſam diligentius expla-
nem. Ecce ꝯiuges duo vnius infidelitatis
fuerunt qñ coniuncti ſunt. nulla de his q̄-
ſtio eſt que ptineat ad illud preceptū vete-
ris ⁊ noui teſtamenti. quo ꝓhibet̄ fidelis
cū infideli copulare coniugium. Jam ſunt
ꝯiuges et ambo adhuc ſunt infideles. Ta-
les ſunt adhuc quales ꝯiuncti ſunt. Venit
q euangelij p̄dicator: credidit eorū vnus
vel vna. ſed ita vt infidelis cū fideli habita-
re cōſentiat. nō iubet dn̄s vt fidelis infide-
lem dimittat taliter coniunctū. Nec ap̄lus
iubet vt non dimittat. ſed conſulit. vt ſi q̄s
aliter agat nō ſit tranſgreſſor. ſicut ⁊ de vir-
ginibus cōſulit. Monet aūt qđ eſt lucrā-
di occaſio cū poſſit licite relinquere ſed nō
expedit. Tunc enim nō expedit id quod li-
citum eſt quādo pmittitur quidem. ſed im-
pius vſus alijs aufert impedimentū ſalu-
tis: ſicut diſceſſio fidelis ab infideli. quam
nō ꝓhibet dn̄s. q: corā illo non eſt iniuſta
ſed ap̄lus ne fiat conſilio charitatis ſuadet
vt nemo in ea re iuſſionis neceſſitate tenea-
tur. ſed conſilij voluntate libere faciat.

Ex his mōſtratur inter infideles cōiugi-
um eſſe. ⁊ conſiliū ap̄li nō obuiare p̄cepto
dn̄i. quo iubet fidelem non iungi infideli.
ſ ſi coniuncti fuerint ſeparari. Legit̄ enim
q heſdras ꝓpheta. imo dn̄s p eū iuſſit iſ-
raelitis vxores dimittere alienigenas. per
quas ibant ad deos alienos. non ille p ma-
ritos acquirebātur deo. Recte hoc prece-
pit. q: per moyſen iuſſerat dominus ne q̄s
vxorem alienigenam duceret. Merito er-
Ambroſi⁹. go quas duxerant domino prohibente do-
mino iubente dimiſerunt. q: vt ait Amb.
Non eſt imputandum matrimoniū qđ ex-
tra decretū dei factum eſt. ſed vt cognoſci-
Auguſti. ad pollentium. tur emendandum. vt qñ fidelis infideli co-
pulatur. Sed vt ait Aug. cum cepiſſet gē-
tibus euangeliū p̄dicari. iam ꝯiūctos gen-
tiles gentilibus comperit ꝯiugibus. ex q̄-
bus ſi nō ambo crederent. ſ vnus vel vna
et infidelis cum fideli conſentiret habitare
nec ꝓhiberi a domio debuit fidelis infide-
lem dimittere nec iuberi. Ideo non prohi-
beri. quia iuſticia permittit a fornicāte di-
Non eſt vera pudicitia fidelis cū infidel ſcedere Ei infidelis hominis fornicatio eſt
maior in corde nec vera eius pudicitia cū
coniuge dici poteſt. quia omne quod non
eſt ex fide peccatum eſt. Quis verā fidelis
habeat pudicitiam. etiam cū infideli coniu-

ge que non habet veram Ideo aūt nec iu-
beri. quiꝫ nec ꝯtra iuſſionē domini gētiles
fuerūt ambo ꝯiuncti. Licitū ḡ erat p iuſti-
ciam fideli infidelem dimittere. ſed licitum
nō erat faciendum propter liberā beniuo-
lentiam. Euidenter apparet ⁊ inter infi-
deles coniugium eſſe. ⁊ apoſtolum de illis
agere. qui in infidelitate coniuncti fuerunt
⁊ poſt alter ad fidem conuerſus eſt. cum q̄
etiam fidelis habitare cōſenſit. ⁊ hunc nō
dimittere fideli ꝯſulit ap̄ls q: forte p fidelē
ſaluabitur infidelis.

De fornicatione ſpirituali ob quā poteſt dimitti coniunx c

Poteſt tamen lici-
te dimittere. q̄a in infideli eſt fornicatio. ſi
nō corporis: tñ mentis. Cauſam eñ fornica-
tionis dn̄s excepit. Fornicationē vero ge-
neralem ⁊ vniuerſalē intelligere cogimur:
nō mō. ſ. corpalem ſed et ſpūalem. de qua
Augu. in ſermone domini in monte. Aug. ait. Idolatria et quelibet noxa ſup-
ſtitio fornicatio ē. Dn̄s aūt pmiſit ⁊ cā for-
nicationis vxorem dimitti. ſed non iuſſit ⁊
ſic dedit apoſtolo locū monēdi. vt qui vo-
luerit non dimittat. pōt tñ licite dimittere
Si eñ fornicatio carnis deteſtāda ē in cō-
iuge. q̄ntomagis fornicatio mētis. id eſt in-
fidelitatis.

Pro quib⁹ vitijs poſſit dimitti. d

Si autē queris an
ꝓpter aliud vitium niſi ꝓpter infidelitatē
vel ydolatriam poſſit dimitti? Attende q̄d
Augu. in lib. de ſmone domini in mōte Augu. ait. Si infideilitas fornicatio eſt. et
ydolatria infidelitas. ⁊ auaricia ydolatria
non eſt dubitandum ⁊ auariciam fornica-
tionem eſſe. Quis ergo q̄lib et illicitam cō-
cupiſcentiam poteſt a fornicationis gene-
re ſeperare. ſi auaricia fornicatio eſt? Ex q̄
intelligitur q ꝓpter illicitas concupiſcen-
tias non tñ que in ſtupris cum alienis vi-
ris vel feminis committūtur. ſed ob qual-
libet que animam a lege dei aberrare faci-
unt et pernitioſe corrumpi. poſſit ſine cri-
Aug. de fide ⁊ opꝫbus. mine et vir vxorem ſuam dimittere et vx-
or virum. Item. Rectiſſime dimittitur ſi
viro ſuo dicat. non ero vxor tua. niſi mihi
de latrocinio diuitias congreges. vel niſi
ſolita lenocinia exerceas aut ſi quid aliud
facinoroſum vel flagitioſum a viro ſuo ex-
petat. Tūc ille ſi veraciter penitens eſt. ha-
bet q fidem per dilectōnē operantē: mem-

brū qđ eū ſcandalizat amputabit. Ex his appet ꝙ nō ſolū infidelitas ſed etiam queli‑bet concupiſcentia q̄ pnitioſe turpiterq̨ corrūpit: fornicatio ſpiritualis eſt ꝑ quam vir vxorē vel vxor virū dimittere pōt Cō‑ſulit tñ apl's ne fidelis dimittat infidelē vo‑lentem cohabitare. nec a deo reuocare.

Si fideli liceat aliā ducere infide‑li diſcedente vel dimiſſa. e

Ambroſius. **Hic querit̄ ſi fide**lis dimittat infidelem. vel infidelis a fideli diſcedat. an liceat fideli aliā ducere? Vide‑tur autoritas teſtari ꝙ illa viuente alterā ducere nō valeat. Amb. eñ verba apl'i ex‑ponens ait. Alioquin ſi diſceditis ab inui‑cem ⁊ volētes cohabitare dimittitis. ⁊ ali‑is vos copulatis: adulteri eſtis: ⁊ filij vr̄i q̄ de hac copula naſcunt̄. immūdi. i. ſpurij

Ex concilio meldenſi. ſunt. Itē. Si quis habuerit vxorem virgi‑nem añ baptiſmū: viuente illa poſt baptiſ‑mū alteram habere nō poteſt Crimina eñ in baptiſmo ſoluuntur nō coniugia.

Que premiſſis contraria viden‑tur. f

Sed econtra Ambro. teſtat̄. Si infidelis dicit apl's diſcedit diſcedat. Non eñ eſt ſeruituti ſubiect⁹ fra‑ter aut ſoror in huiuſmodi. q2 nō debet̄ re‑uerentia ꝯiugij ei q̄ horret autorē coniugij Nō eſt eñ ratū matrimoniū qđ ſine deuo‑tione dei eſt. ⁊ ideo nō eſt pctm̄ ei q̄ dimit‑titur ꝓpter deū. ſi alij ſe copulauerit. Con‑tumelia enim creatoris ſoluit ius matrimo‑nij circa eū q̄ relinquit̄ ne accuſet̄ alij copu‑latus. Infidelis aūt diſcedens et in deum peccat ⁊ in matrimoniū. nec eſt ſeruāda ei fides ꝯiugij q̄ iđ receſſit ne audiret xp̄m eē deū xp̄ianoꝝ ꝯiugioꝝ. Si vo ambo credi‑derint ꝑ cognitionē dei cōfirmat̄ ꝯiugiū.

Determinatio. g

Attende hec predictis ꝯtraria poſſe videri. ita vt ſibi ambro‑ſius ꝯtradicere videatur. Sed diſtinguen‑dum eſt hic aliud eſſe dimittere volentē co‑habitare. aliud dimitti ꝓpter deū ab illo q̄ horret nomen xp̄i. Ibi eñ lex beniuolen‑tie nō ſuat̄ hic veritas cuſtodit̄. Et iđ cū liceat dimittere volentē cohabitare. nō tñ ea viuente aliā ducere lʒ. Diſcedentē vero ſeq̄ non oportet. ⁊ ea viuēte aliā ducere lʒ Sʒ hoc nō eſt intelligēdū niſi đ his q̄ i in‑fidelitate ſibi copulati ſunt. Sed ſi ad fidē vterq̨ ꝯuerſus eſt. vel ſi vterq̨ fidelis ma‑trimonio ꝯiunctus eſt. et poſt alter eorū a fide diſceſſerit. ⁊ odio fidei ꝯiugem relique‑rit dimiſſus diſcedentē nō comitabit̄: nec tamen illa viuēte alterā ducere poterit. q̄a inter eos fuerat ratum coniugium. qđ non poteſt diſſolui.

Quidā dicūt coniugium non eſſe inter infideles ⁊ quare. h

Sūt tamē nōnulli q̄ inter infideles aſſerūt non eſſe ꝯiugiū. q2 nec rata nec legitima eſt eoꝝ copula Rata nō ē. q2 ſolui pōt nec legitima. q2 apl's ait. Omne qđ nō eſt ex fide pctm̄ eſt. Eorum aūt ꝯiūctio nō ē ex fide. ⁊ ideo pctm̄ ē. Nō eſt erga ꝯiugiū. q2 nullū ꝯiugiū pctm̄ eſt. Aug. etiā dicit. q2 nō eſt vera pudicitia in‑fidelis cū fideli. Sed vero negat̄ eſſe pudi‑citia. nō ꝙ infideliū ꝯiugiū nō ſit verū. ſed q2 nō habet illud triplex bonū qđ excuſat coitū et mereret̄ premium. Item illud apl'i Omne qđ nō eſt ex fide: peccatū eſt. nō ita intelligendū eſt. vt quicquid fit ab infideli‑bus peccatū ſit: ſed omne quod fit cōtra fi‑dem. i. ꝯſcientiā: male fit. et ad gehennam edificat. Vel in omni eo qđ infidelis facit peccat: nō quia illud facit: ſed quia nō eo modo illud facit quo debet. non referens ad debitum finem.

Q đ legitimū ſit coniugiū infide‑lium ſed non ratum. ⁊ quare.

Copula ergo maritalis que eſt inter infideles coniugium eſt legitimum: ſed nō ratum. Legitimū q̄a eſt inter legitimas perſonas. ſed non ratum. quia ſine fide. Coniugium vero fideliū eſt legitimum ⁊ ratum. ſi tamen legitime ſunt perſone. Q autem legitima ſit infidelium coniunctio. Auguſti teſtatur dicens. Vx‑or legitima ſocietate cōiuncta ſine vlla cul‑pa relinquitur ſi cum viro chriſtiano ꝑma‑nere noluerit. Ex hoc etiam probat̄ ꝙ in‑fideli ad fidem conuerſo apoſtolus conſu‑luit infidelem non dimittere. Quod nō fa‑ceret. ſi nō eſſet inter eos legitimum cōiugi‑um. Legitimū eſt qđ legali inſtitutōne vel prouincie moribus nō contra iuſſionē do‑mini contrahitur. Augu. in lib. de fide et operibus.

Iſta ē diſtinctio .xxxix. hui⁹ quarti libri. In qua mgr̄ poſtq̄ ſupius determiauit de impedimentis mr̄imonij q̄ faciūt pſonā ſimplicit̄ illegitimā. Hic determiat de impedimēto qđ facit eā illegitimā reſpectu alterius pſone Et tria facit. Primo eñ oſtendit q᷑ diſpar cult⁹ pſonas illegitimas facit ad contrahendū. Scđo declarat vtrū duoꝝ ĩfideliū mr̄imonialit̄ ꝯiunctoꝝ vnus ad fidē ꝯuerſus poſſit relinquere nō ꝯuerſum. Tertio quō duoꝝ infideliuꝫ nō poſſit eſſe veꝝ mr̄imoniū. Pria ps vſq̄ ibi. Huic aūt vi₃ obuiare. Scđa vſq̄ ibi. Sꝫ hoc nō eſt intelligendū. Tertia vō vſq̄ ad fi. di. In ſpēali ſentētia mgr̄i ſtat in trib⁹ ꝓpoſitiōib⁹ quarū pma ē hec. Diuerſe religionis pſone ad ꝯtrahēdū ſil̄ mr̄imonialit̄ ſunt illegitime. Hāc mgr̄ ponēs ꝓponit pmo q᷑ mr̄imoniū ꝯtrahi nō pōt ab his q̄ ſunt diuerſe religiōis Diſpar eñ cultus facit pſonas illegitimas ad cōtrahendū. qđ plurib⁹ autoritatib⁹ ꝓbat. Poſtea obijcit in cōtrariū p apl̄m q̄ dicit. q᷑ ſi q̄s hꝫ vxorē infidelē ⁊ hec ꝯſentit habitare cū iſto. nō dimittet illā. et ſil̄r dicit de muliere. Et rñdet q᷑ qꝛ illud dictū eſt. ſ. q᷑ q̄ ſunt diſpares in cultu ꝯtrahere nō pn̄t intelligēdū ē de ill̄ q̄ exiſtūt in diſpari religiōe cultu ſeu fide. q̄. ſ. ſic manētes ꝯtrahere nō pn̄t. Qđ apl̄s ait intelligēdū eſt de illis q̄ vni⁹ infidelitatis fuerunt qñ ꝯiuncti ſūt poſtmodū vn⁹ ſine altero ad fidē ꝯuerſus ē qñ ei ſic ē. ſi ĩfidel̄ cū fideli cohabitare ꝯſentit. tūc ſuadet apl̄s fideli vt eā nō dimittat. qm̄ forte p fidelē ſaluāda eſt. pōt tñ licite fidel̄ infidelē dimittere. etiā cohabitare volentē. qꝛ ipa infidelitas eſt q̄dam fornicatō ſpūalis ꝓpter quā pōt vxoꝛ dimitti ſicut ꝓpter fornicationē corpalē. q̄ oīa autoritatib⁹ ꝓbat. Ex his infert ſcđam ꝓpoſitōnē q̄ eſt. Fidelis vir pōt licite infidelē vxorē dimittere ⁊ ecōuerſo. ptꝫ ex pmiſſis Poſtea q̄rit. vtrū ꝓpter aliud vitiū q̄̄ infidelitatē poſſit dimitti. Et rñdet q᷑ vir ſine crimīe pōt vxorēꝫ dimittere ⁊ econuerſo vxoꝛ virū ꝓpter quaſdā ꝯcupiſcentias q̄ aberrare faciūt aīam a lege dei. ⁊ nō ſolū propter infidelitatē: qđ autoritatibus ꝓbat. Poſtea q̄rit ſi fidelis infidelē dimittat. vel ĩfidelis a fideli recedat. vtrū liceat fideli aliā ducere. Et arguit p autoritates ad vtrāq̄ ptem. ⁊ cōtrarietates diſſoluēs dicit q᷑ ſi fidelis dimittat ĩfidelē volētē ſecū cohabitare ſine contumelia ſaluatoris nō pōt alterā ducere ea viuēte. Si vō infidelis diſcedat ⁊ dimittit fidelē volētem ſecum habitare non tenet̄ ſequi diſcedentē: ſed licet ei alterā ducere. hoc aūt intelligendū eſt de illis q̄ in fidelitate coniuncti ſunt. ſed ſi vterq̄ ad fidelitatem conuerſus eſt. vel ſi vterq̄ fidelis exiſtēs mr̄imonio cōiunctus ⁊ poſtea alter illoꝝ a fidelitate diſceſſerit ⁊ fidelem derelinq̄t. nō debet dimiſſus diſcedentem infidelem ſequi. tamen illa viuente non pōt aliam ducere. qꝛ inter eos fuit ꝯiugiū ratū qđ diſſolui nō pōt. Tertia ꝓpoſitio ē hec. Cōiugiū ĩfidelium minime eſſe ratū. patet ex hoc q᷑ omīs eoꝝ actio veriſſime eſt pctm̄. Hāc mgr̄ inſinuās dicit inter infideles nō eſſe cōiugia. qꝛ eoꝝ copula nō eſt rata cuꝫ ſolui poſſit. nec eoꝝ cōiugia eſſe legitima. cū nō ſint ex fide. omne aūt qđ nō eſt ex fide: pctm̄ eſt. ſm apl̄um Hoc idē etiā oſtēdit p Augu. Mgr̄ aūt dicit q᷑ inter infideles eſt legitimū mr̄imoniū. qꝛ eſt int̄ legitimas pſonas. ſed non eſt ratū. qꝛ non eſt cuꝫ fide. qđ p autoritates ꝓbat. Coniugiū aūt fideliū eſt legitimum ⁊ ratum: ſi legitime ſint pſone Et ſoluit dicendo ad autoritatē beati Augu. Coniugiū aūt infideliū veꝝ eſt: ſed nō habet illud triplex bonū qđ excuſat coitū nec meret̄ pmium. Exponit etiā illud apoſtoli. Omne qđ nō ex fide eſt: peccatū eſt. Et tm̄ in ſpēali de ſententia huius diſtinctionis.

De cognatione carnali et ſpūali ⁊ prius de carnali. a

Hinc ſupereſt

DI. XL

de cognatione aliq̄d dicere. Eſt autē cognatio alia carnalis alia ſpūalis. Primū de carnali cognatiōe ⁊ affinitate inſpiciamus. Cognati ḡ vl̄ affines in ſeptimo gradu vel infra copulari nō debent Vn̄ Gre. Progeniem ſuā vnūquēq̄ vſq̄ ad ſeptimā obſeruare decernim⁹ generationē. ⁊ q̄diu ſe agnoſcunt affinitate ꝓpinq̄s. ad cōiugalē copulā accedere denegamus. qđ ſi fecerint ſepent̄. Itē Nicola. papa. De ꝯſanguinitate ſua nullus vxorē ducat vſq̄ poſt generatōnē ſeptimā vel q̄vſq̄ parentela coḡſci pōt. Itē. Nulli ex ꝓpinq̄tate ſui ſanguinis vſq̄ ad ſeptimū gradum vxores ducāt. His autoritatib⁹ alijſq̄ plurib⁹ ꝯſanguineoꝝ ꝯiunctiōes ꝓhibentur vſq̄ ad ſeptimū gradum

Grego. epiſ gallic.

Nico. papa.

De computatione graduum conſanguinitatis. b

Quomodo autem

gradus ꝯſanguinitatis computandi ſint: Iſidorus oſtendit ſic. Series ꝯſanguinitatis ſex gradibus dirimit̄ hoc mō: Filius ⁊ filia qđ eſt frater ⁊ ſoroꝛ. ſit ipſe trūcus Illis ſeorſum ſeiunctis: ex radice illi⁹ trūci egrediunt̄ iſti ramuſculi. nepos ⁊ neptis primus: pronepos ⁊ ꝓneptis ſcđus. abnepos ⁊ abneptis tertius. adnepos ⁊ adneptis quartus. trinepos ⁊ trineptis quint⁹ trinepotis nepos ⁊ trineptis neptis ſext⁹. Attende q᷑ ſex ḡdus tm̄ ponit Iſi. qꝛ truncum inter ḡdus nō cōputat. Alij vō qui ſeptem ḡdus ponunt truncū inter ḡdus cōputant. varie nanq̄ cōputant̄ ḡdus ꝯſanguinitatis. Alij eñ p̄rem in pmo ḡdu. filios in ſcđo ponunt. Alij pmū ḡdū filios appellāt: negantes ḡdū cognatiōis int̄ p̄rem ⁊ filiū eſſe. cum vna caro ſint pater et filius Autoritates ḡ q̄ ꝯſanguinitatis cautelam vſq̄ in ſeptimū ḡduꝫ ꝓhibēt. p̄rem ponūt in pmo gradu. Ille vō que vſq̄ ad ſextuꝫ ḡdum ꝓhibent: pmū ḡdū filios appellant. atq̄ ita fit vt eedem pſone ſm hāc diuerſitatem inueniant̄ in ſexto ⁊ ſeptimo gradu. P̄rem vō in pmo ḡdu ponit: q̄ fratres dicit eſſe ſcđm ḡdum. Hoc modo computat Zacharias papa inquiens: Parētele gra-

Iſidorus.

Zacharias alit̄ cōputat.

P

dus taliter cõputamꝰ. Ego ⁊ frater meus vna generatio ſumus. ꝑmum ꝗ gradũ effi cimus. Rurſus filiꝰ meus ⁊ fratris mei filiꝰ ſcða generatio ſũt. ⁊ ſcðm gradũ faciũt atꝗ ad hũc modũ cetere ſucceſſiões Inter illos vo ꝗ ſex cõputãt gdus ⁊ illos ꝗ ſeptẽ cõputant gdus: nulla in ſenſu extitit diuerſitas ꝗuis in numero gduum varietas videatur. Ultima vo generatio ſi a fratribꝰ ſumat initiũ numerandi ſeptima inuenitur.

Quare ſex gradꝰ computant. c

Quare vo ſex com

putet Iſiđ. ipe aperit dicẽs. Cõſanguinitas dum ſe paulatim ꝓpaginũ ordinibꝰ dirimens vſꝗ ad vltimũ gradũ ꝓtraxerit et ꝓpinquitas eſſe deſierit: tũc primuʒ lex in matrimonij vinculũ eaʒ recipiet. ⁊ quodãmodo incipiet reuocare fugientẽ. Iõ autẽ vſꝗ ad ſextum generis gradũ cõſanguinitas conſtituta eſt. vt ſicut. vj. etatibꝰ mundi generatio ⁊ homis ſtatꝰ finitur ita ꝓpinꝗtas generis tot gradibꝰ terminetur. In his ſex gradibus oĩa ꝓpinquitatũ noĩa ꝯtinẽtur: vltra ꝗs nec affinitas iueniri nec ſucceſſio põt amplius ꝓrogari. Scðm alios ſeptẽ gradus ideo computantur: vt ita poſt ſeptem gradus ſpõſus ſpõſe iungatur. ſicut poſt hãc vitã ꝗ ſepteʒ diebus agitur eccleſia xp̃o iungetur. His aũt occurrit illud ꝗđ Grego. Auguſtino anglorũ ep̃o a quo requiſitus fuerat. quota generatiõe debeãt copulari: reſcribit ſic Quedam lex rhomana pmittit: vt ſiue fris vel ſororis ſeu duorum fratrũ germanorũ ſeu duarũ ſororum filius ⁊ filia miſceantur. Sed experimẽto didicimus ex tali coniugio ſobolẽ non poſſe ſuccreſcere. Uñ neceſſe eſt vt quarta vel quinta generatio fideliũ licenter ſibi cõiungatur. Sed poſt multũ tp̃is idẽ Grego. a felice meſſine ſicilie ꝑſide reꝗſitus. vtrũ Auguſtino ſcripſerit vt angloꝝ quarta generatione contracta mr̃imonia nõ ſoluerentur inter cetera talem reddidit rationẽ. Quod ſcripſi Auguſtino angloꝝ ep̃o. ipi etiã angloꝝ genti que nuꝑ ad fidem venerat: ne a bono quod cepat metuẽdo auſteriora recederet: ſpecialiter ⁊ non generaliter me agſcas ſcripſiſſe Nec ideo hec eis ſcripſi vt poſtꝗ in fide fuerint ſolidati. ſi infra ꝓpriam conſanguinitatem inuenti fuerint: nõ ſepentur aut ifra affinitatis lineã. i. vſꝗ ad ſeptimã generationem iungantur.

Quare ſeptẽ.

De diſpenſatiõe. Greg. erga anglos.

Iohes Chryſoſto. Conſtãtinopolitanus ep̃s.

Iſta eſt diſtinctio. xl. huius quarti libri. In ꝗ mgr̃ poſtꝗ ſupius determinauit de impedimentis matrimonij diſparis cultus quod reddit ꝑſonam illegitimaʒ ad contrahendũ reſpectu alicuius ꝑſone ꝓpter diſtantiam ad ipam Hic determinat de impedimẽtis matrimonij ꝗ faciũt ꝑſonã illegitimam ad cõtrahendũ reſpectu alicuiꝰ ꝑſone ꝓpter ꝓpinꝗtatem ad ipam. Et tota ſnĩa mgr̃i verſatur in hac diſtin. circa hoc. ſ. ꝙ cognatio carnalis ⁊ ſpũalis mr̃imoniũ impediũt. Sentẽtia in hac diſtinctõe ſtat in iſta ꝓpoſitiõe. Cognatio quedã dicitur carnalis. ꝗdam vo ſpũalis. ⁊ infra quartũ gradũ nõ poſſunt cognati inire mr̃imoniũ. vt dicit decretalis Hãc magiſter inſinuans ꝓponit p̃mo de cognatõne ⁊ affinitate eſſe diceddũ. de ꝗbus duabꝰ ſubdit ꝙ cognati ⁊ affines in ſeptimo gradu ⁊ infra copulari nõ debẽt ꝗđ ꝑ autoritates ꝓbat. Poſtea dicit ꝙ gradus ꝯſanguinitatis a diuerſis diuerſimode cõputãtur. Quidã eñ vt Iſi. cõputat ſex gradus. ipm eñ ꝯſanguinitatis truncũ inter gradus nõ cõputat qꝛ inter patrem ⁊ filiũ negat eẽ ꝯſanguinitatis gradus: cũ quaſi ſint vna caro. Si ergo ſuppoſito filio ⁊ filia fratre et ſorore ꝗſi trunco. in p̃mo nepos ⁊ neptis. in ſcðo ꝓnepos ⁊ ꝓneptis. in tertio abnepos ⁊ abneptis. in ꝗrto adnepos ⁊ adneptis. in quinto trinepos ⁊ trineptis. in ſexto trinepotis nepos ⁊ trineptis neptis. Alij vo ꝗ p̃rem in p̃mo gradu ponũt. inter p̃rem ꝗdem ⁊ filiũ ponunt eſſe cognatiõis gradũ. Et hi ſeptem gradus computant ⁊ ꝗuis varij in nũero graduũ inueniantur. nulla tñ exiſtit diuerſitas ꝗtũ ad terminũ. ſʒ tñ ꝗtũ ad initiũ. Poſtea mgr̃ aſſiḡt hꝰ conputatiõis gduũ rõem. Ultimo opponit in ꝯtrariũ ꝑ Greg. ꝗ ſcribens Augu. anglicorũ ep̃o a quo reꝗſitus fuerat quota generatione deberẽt cõnubia fieri dicit ꝙ p̃nt licite fieri in quarta ⁊ ꝗnta generatione. Sed ad hoc rñdet ipm dictũ Grego. qui dicit ſe hoc non generaliter dixiſſe: ſed ſpecialiter ꝯceſſiſſe genti anglicorũ qui nuꝑ ad fidem venerunt: ne a bono ꝗđ inceperant metuendo auſteriora recedant. quibus tñ poſtea in fide ſolidatis dicit hoc non licite: imo ſi infra conſanguinitatis lineam ꝓpriam aut affinitatis lineam ꝓpriam ſeptimã. ſ. generationem inuẽti fuerint copulati nõ ſepantur. His dictis mgr̃i addo ex dictis doctorũ aliorũ ꝙ mgr̃i ſententia de gradibꝰ conſanguinitatis dudum habita ꝑ ſummum põtificem eſt remota. Et tñ in ſpeciali.

De gradibus affinitatis. a

Nunc de affini

tate videndum eſt: de qua Gregorius ait. Porro de affinitate quam dicitis parentelã eſſe ꝗ ad virum ex pte vxoris: ſeu que ex parte viri ad vxorẽ ptinet. manifeſta ratio eſt: qꝛ ſi ſm diuinã ſententiam ego ⁊ vxor mea ſumus vna caro. profecto mihi ⁊ illi mea ſuaꝗ parentela ꝓpinquitas vna efficitur. Quo circa et ſoror vxoris mee in vno ⁊ p̃mo gradu erimus: filius vo eiꝰ ſecundo gradu erit a me neptis vo i tertio. Idꝗ vtriꝗ i ceteris agẽdũ eſt ſucceſſiõibus Uxorẽ vo ꝓpi ꝗ cuiꝰ cũꝗ gdus ſit. ita me oportʒ attẽdere quẽ

n

DI. XLI

admodum ipſius ꝙ gradus aliqua femina
proprie ꝓpinquitatis ſit. Quod nimirum
vxori mee de ꝓpinquitate viri ſui ĩ cũctis
cognationis gradibus cõuenit obſeruare
Qui vero alioꝛſum ſentiunt antichriſti ſunt
Ex concilio maciensi. Item Julius papa. Equalit᷑ vir con iuga
tur conſanguineis ꝓprijs ⁊ cõſanguineis
vxoris. Item Iſidorus. Sane ↄſanguini
tas que in ꝓprio viro cõſeruanda eſt. etiã
in vxoris parentela de lege nuptiaꝝ cuſto
dienda eſt: qꝛ cõſtat eos duos fuiſſe in car-
ne vna. Ideoqꝫ cõis eſt illis vtraqꝫ paren
tela. Item Julius papa. Nullũ in vtroqꝫ
ſexu ꝑmittimus ex ꝓpinquitate ſui ſangui
nis vel vxoris vſqꝫ in ſeptimum generatio
nis gradum vxorẽ ducere. vel inceſti ma-
cula copulari. quia ſicut non licet cuiqꝫ de
ſua conſanguinitate chriſtiano: ſic nec de
conſanguinitate vxoris ↄiugem ducere ꝓ
In concilio meldensi. pter carnis vnitatē. Item Grego. De af
finitate conſanguinitatis ꝑ gradus cogna
tionis placuit vſqꝫ ad ſeptimam generatio
nem obſeruare Nam ⁊ hereditas rerum ꝑ
legales inſtrumentoꝝ diffinitiones ſanci-
ta. vſqꝫ ad ſeptimũ gradum heredũ ꝓten-
dit᷑ ſucceſſionem. Non enĩ eis ſuccederent
niſi de ꝓpagine cognatiõis deberet᷑. His
autoritatibꝰ inſinuat᷑: ⁊ que ſit affinitas: et
vſqꝫ ad quẽ gradum ſit obſeruãda. ſ. vſqꝫ
ad ſeptimum.

Varie traditiões de affinitate. b

Sed alij videntur
cõcedere in qnta generatione inter affines
contrahi coniugiũ. ⁊ in quarta etiam ſi cõ
tractum fuerit non ſepari. Ait enĩ Fabia-
Fabianꝰ pa. nus papa. De ꝓpinquis qui ad affinitatẽ
ꝑ virum ⁊ vxorem veniũt. defuncta vxo-
re vel viro in quinta generatione iungant᷑
In quarta ſi inuenti fuerint non ſeparent᷑
In tertia vero ꝓpinquitate non licet vxorẽ
alterius accipe poſt obitum eius Equali-
ter vir iungat᷑ in matrimonio eis q̃ ſibi cõ-
ſanguinei ſunt. ⁊ vxoris ſue conſanguineis
poſt mortem vxoris. Ecce hic concedit᷑ in
qnta vel quarta ꝓpinquitate affiniuꝫ fieri
Julius papa. ↄiugiũ. Julius etiã papa ait. Statutũ eſt
vt relictã pr̃is vxoris ſue. relictã fr̃is vxo-
ris ſue. relictã filij vxoris ſue. nemo ſibi in
mr̃imoniũ ſumat. relictam vxorem conſan
guineorũ vxoris ſue vſqꝫ in tertiã ꝓgeniẽ
nemo in vxorẽ ſumat. In q̃rta vero ⁊ quin-
ta ſi inuenti fuerint non ſeparent᷑. Ecce ꝙ
varie de affinitatis obſeruatione loquunt᷑
autores. Alij enĩ vſqꝫ ad ſeptimũ gradum
eam obſuari ſanciũt. Alij vero ĩ quinto vel
quarto matrimonia cõtracta nõ diuidũt.
Sed illi veritatis rigorem. iſti miſcdie diſ-
penſationem vident᷑ ꝓponere. Põt enim
eccleſia diſpenſare in copula affinium vſqꝫ
ad tertium gradum. ſicut Grego. diſpenſa
uit in quarto gradu conſanguinitatis. Il-
lud aũt non eſt p̃tereunduꝫ quod Grego. Gregoriꝰ.
Venerio epiſcopo ſcripſit. Sedem apoſto
licam conſulere decreuiſti. ſi mulier copu-
la nuptiali extraneo viro ↄiũcta cogtiõi
eius ꝑtineat ſi eo defuncto cognatio mane
at vel ſub alio viro cognatiõis vocabl'a diſ
ſoluant᷑. vl' ſi ſuſcepte ſoboles poſſint legi-
time ad p̃oris viri congnatiõis tranſire co
pulam. Si vna caro fuerit: quõ aliqs co-
rum poteſt ꝓpinquus vni ꝑtinere: niſi ꝑti
neat alteri? Hoc minime poſſe fieri creden-
dum eſt. Porro vno defuncto: in ſuperſti-
te affinitas non delet᷑. nec alia copula con-
iugalis affinitatẽ copule p̃oris ſoluere va-
let: ſed nec alterius coniunctionis ſoboles
placet ad affinitatis p̃oris viri conſortium
tranſire. Si quis ergo ſacrilego ⁊ temera-
rio auſo in defuncto querit ꝓpinquitatem
extinguere. vel ſub altero affinitatis voca
bula diſſipare vl' ſuſceptas ſoboles alteriꝰ
copule ꝓpinquitati p̃oris credit legitie ſo
ciari. hic negat dei verbum validum eſſe qd
dixit. Erunt duo in carne vna. Ecce hic ꝓ
hibet ſi mortuo p̃mo viro vxor eius alij nu
pſerit. filios de ſecundo viro genitos duce
re vxores de cognatione p̃oris viri. quia fi
lij mediante matre ad cognationem p̃oris
viri ꝑtinent. cum quo mater eoꝝ vna ca
ro extiterat. Hec idem etiam Innocẽtius Innocen. pa.
papa ait. Si qua mulier ad ſecũdas nupti
as tranſierit ⁊ ex eis ſobolem genuerit. nul
latenus poteſt ad cõſortiũ cognatõis prio
ris viri pertigere. Hoc autem obſeruandũ
eſt vſqꝫ ad ſeptimũ generis gradum. ſꝫ ma
xime vſqꝫ ad teriũ ⁊ quartum: ſicut ſupra
poſitum eſt.

Si coniugiũ ſit inter eos qui nota conſanguinitate diuidunt᷑. c

Et eſt ſciẽdũ qd ec-
cleſia infra p̃dictos gradus conſanguinita
tis coniunctos ſepat᷑. Si autem ignorãter
coniuncti fuerint in cõſpectu eccl'ie ⁊ poſt-

modum ꝓbata ꝯſanguinitate eiuſdem iudicio ſeparati. Queritur vtruꝫ copula illa cõiugiũ fuerit. Quibuſdam videtur nõ fuiſſe coniugiũ. qꝛ non erant legitime pſone: ſed tamen de crimine excuſanꝶ ꝑ ignorantiam. ꝛ quaſi cõiugiũ reputaꝶ. quia bona fide ꝛ ꝑ manum eccleſie ꝯuenerunt. Unde ꝛ filij eorũ legitimi habentur. Alij ꝟo dicunt fuiſſe coniugiũ licet nõ eſſent legitime pſone. quia talium coniunctiones vocant canones coniugia. vbi de pſonis agitur quorum teſtimonio conſanguineoꝝ ſit dirimẽda cõiunctio. Unde Urbanus papa. Si duo viri vel tres conſanguinitatem iureiurando firmauerint. vel ipſi forte cõfeſſi fuerint coniugia diſſoluanꝶ. Si ꝟo neutrum contigerit epiſcopi eos ꝑ fidem chriſti obteſtẽtur: quatenus palam fateantur ſi ſe recognoſcunt conſanguineos. Si ſe iudicio epiſcoporum ſegregauerint alia matrimonia non ꝓhibeanꝶ ꝯtrahere. Idem Notificamus tibi vt cum tres vel duo ex ꝓpinquioribus ei⁹ qui accuſanꝶ hanc ꝓpinquitatem iuramento firmauerint. vel ſi duo vl' tres ex antiquioribus ianuenſibus: quib⁹ hec propinqͣtas eſt nota qui bone fame et veracis teſtimonij ſint remoto amore timore p̃cio ꝛ omni malo ſtudio p̃dicta firmauerint. ſine mora cõiugia diſſoluanꝶ. Conſanguineos ꝟo extraneoꝝ nullus accuſet. vel conſanguinitateꝫ in ſynodo computet ſed ꝓpinqui ad quorũ noticiam ꝑtinet Si aũt ꝓgenies tota defecerit: ab antiquioribus ꝛ veracioꝛib⁹ quib⁹ propinquitas tota nota ſit. epiſcopus canonice ꝑquirat: ꝛ ſi inuenta fuerit ſeparentur. Ecce quibus accuſantibus vl' teſtificantibus dirimẽda ſit conſanguineorũ ꝯiunctio que ꝯiugiuꝫ vocatur.

Quibus pſonis teſtificantibus ſint diuidenda coniugia.

Urbanus pa

Richario ianuenſi epo.

Fabian⁹ papa

Diſtictio vtilis q̇d ſit fornicatõ. D

Hic dicendũ eſt qđ aliud ẽ fornicatio: aliud ſtuprũ aliud adulterium: aliud inceſtus: aliud raptus. Fornicacio licet ſit genus omnis illiciti coitus qui fit extra vxorem. tamẽ ſpecialiter intelligitur in vſu viduarũ vel meretricum vel ꝯcubinarum Stuprũ proprie eſt ꝟginum illicita defloratio. Adulterium eſt alieni thori violatio. vnde adulteriũ diciꝶ quaſi alterius thori acceſſio. Inceſtus eſt conſanguinearũ vl' affiniũ abuſus. Unde inceſtuoſi dicunꝶ qui conſanguineis vel affinibus ſuis abutunꝶ. Raptus admittiꝶ cum puella violenter a domo patris educiꝶ. vt corrupta in vxorem habeaꝶ: ſiue puelle ſiue parentibus vis illata conſtiterit: ꝫ morte mulctaꝶ. ſed ſi ad eccleſiam cuꝫ rapta cõfugerit. ꝑuilegio eccleſie mortis impunitatem mereꝶ. Attendendum eſt etiam illud Alexandri qui ait. Q' fraꝶ ſoror ve vxoris tue cognati dicuntur equiuocationis iure fit: ꝛ neceſſitate vulgaris appellationis potius q̃ʒ vlla cognationis cauſa. Uxor eniꝫ fratris fratriſſa potius q̃ʒ cognata vocaꝶ. Mariti frater leuir dicitur. Duorum fratrum vxores ianitores vocãtur quaſi eandem ianuam intrãtes. Uiri ſoror glos appellatur. Sororis aũt vir nõ habet ſpeciale nomen: nec vxoris frater.

Quid ſit fornicatio.

Quid ſit ſtuprum.

Quid ſit adulterium.

Quid ſit inceſtus.

Quid ſit raptus.

Alexan. pa.

Iſta eſt diſtinctio. xlj. hui⁹ quarti libri. In qua mgr̃ poſtq̃ʒ ſuperius determiauit de impedimento conſanguinitatis. Hic determinat de impedimento affinitatis. Et tria facit. Primo enim oſtendit q᷑ affinitas matrimonium ĩpedit contrahẽdum ꝛ contractum diſſoluit. Secũdo quedam vitia diſtinguit. Tertio nomina affinitatũ adiungit. Primum facit vſq̃ʒ ibi. Hic dicendũ eſt. Scđm vſq̃ʒ ibi. Attendendũ eſt etiam illud Alexandri. Tertiũ ꝟo vſq̃ʒ ad finẽ diſtinctionis. In ſpeciali ſentẽtia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionib⁹ quarũ p̃ma eſt hec. Qui infra affinitatis gradum ꝓhibitũ coniunguntꝶ habita noticia ab inuicem ſepanꝶ. ꝛ eorũ filij legitimi habeanꝶ. Hanc mgr̃ inſinuans proponit primo quid ſit affinitas dicens q᷑ eſt parentela que ad viꝝ ex ꝑte vxoris ꝛ ad vxorem ex ꝑte viri ꝑtinet. Quia eñi vir ꝛ vxor vna ſunt caro rõnabiliter ꝓpinqͣtas ꝛ parentela vnius efficiꝶ alterius vt ſit vna vtriuſq̃ʒ. vnde vir ꝛ ſoror vxoris ſunt in p̃mo gradu. filij ꝟo ſororis ſunt in ſecũdo gradu a viro. neptis ꝟo i tertio gradu. ꝛ ſic deinceps. Dicit eñi q᷑ affinitas vſq̃ʒ ad ſeptimũ gradũ generatiõis matrimonium impedit: ſicut ꝛ conſanguinitas. qđ autoritatib⁹ probat. Poſtea obijcit in contrariũ ꝑ autoritates que dicũt q᷑ inꝶ affines põt coniugiũ ꝯtrahi in quarta ꝛ quĩta generatione. Et reſpondet q᷑ autoritates ſunt intelligende ſꝫm miſcõie diſpenſationem. põt tamen etiã diſpenſari in copula affiniũ vſq̃ʒ ad tertium gradum ſicut etiã Grego. diſpenſauit in quarto gradu ꝯſanguinitatis. Poſtea querit vtrũ affinitas maneat q̃ʒuis tranſeat matrimoniũ. vt ſi mulier alicui viro copulata ad cognationem eius pertineat vtrum eo defuncto matrimoniuꝫ maneat vel diſſoluaꝶ. Et determinat ꝑ plures autoritates q᷑ maneat affinitas matrimonio tranſeũte: que aĩnitas impedit matrimonium ad p̃determinatos gradus ac ſi matrimoniuꝫ ꝑmaneret. Poſtea dicit q᷑ coniunctos infra p̃dictos gradus conſanguinitatis vel affinitatis eccľia ſepat Querit etiam ſi ignoranter in conſpectu eccleſie coniunguntur ꝛ poſtmodũ conſanguinitate ꝓbata eiuſdem iudicio eccleſie ſeparanꝶ vtrum illa copula fuit coniugiũ? Et reſpondet q᷑ q̇dam dicunt q᷑ nõ erant perſone legitime. ideo non fuit coniuginm. Excuſatur tñ ꝑ ignorantiam a crimine. qꝛ bona fide et per manum eccleſie conuenerũt. Uñ ꝛ filij eoruꝫ legitimi habenꝶ. Alij ꝟo dicunt fuiſſe coniugium: q̃ʒuis non

fuerunt ꝑſone legittime. quia canones tales coniunctiones legittimas vocãt. Addit etiã quorũ teſtimonio hec coniunctio ſit diuidenda ⁊ dicit ꝙ ꝑ tres vł duos ex ꝓpinquioribus q̃ iuramẽto confirmãt hoc verũ eſſe quod dicunt. vel ſi ꝓgenies tota deficeret ꝑ antiquiores quibus tota ꝓpiquitas nota ſit aſſertum fuerit ꝙ affines ſint. ſine mora ſepandi ſunt. qđ autoritatibus ꝓbat. Secũda ꝓpoſitio eſt hec Que ſit differentia inter ſtuprũ. adulteriũ. inceſtum ⁊ fornicationem. hec littera dat ſufficientem explanationem. Hanc inſinuans diſtinguit diuerſa peccata. ſ. fornicationem. ſtuprum. adulteriũ. inceſtuꝫ ⁊ raptũ dicens. ꝙ q̃uis fornicatio ſit genus omĩs illiciti coitus qui fit extra vxorem. tamen ſpecialiter intelligẽda eſt abuſus viduarum vel meretricũ vel concubinarum. Stuprum vͦ eſt ꝟginum illicita defloratio Adulterium eſt alieni thori violatio. Inceſtus vero eſt conſanguinearũ vel affiniũ abuſus. Raptus vͦ eſt cum puella violenter de domo patris educitur vt corrupta in vxorem habeat̃. Tertia ꝓpoſitio ẽ hec. Ut cautius fiant ꝯiugia ponit magr̃ quedam affinitatum noĩa. que inſinuans dicit ꝙ frater vxoris ⁊ ſoror eius dicunt̃ cognati viri ꝓpter nominuꝫ carẽtiã vxor vͦ fr̃is dicitur potiꝰ fratriſſa ꝙ̃ cognata. Frater vͦ mariti dicitur leuir. vxores vͦ duorũ fratrũ ianitrices vocant̃. quaſi eandem ianuam intrantes. Soror vero viri vocatur glos. vir autẽ ſororis non habet ſpeciale nomen. nec ſororis frater. Et dicitur notanter quedam affinitatum nomina. quoniã noĩa ſingularũ affinitatum non ſunt impoſita ꝓpt̃ occultas rerũ ꝓprietates non latentes. ſed circũloquunt̃ alijs nominibus. ideo neceſſe eſt vnum nomen plura ſignificare. vt inquit philoſophus. Et tñ in ſpẽali de ſententia huius diſtinctiõis.

De ſpirituali cognatione. a

DI. XLII

E parentaliũ

d graduum famoſa queſtione aliquid licet minus ſufficienter diximus. Jam de ſpũali cognatiõe addamꝰ que etiã ꝑſonas impedit vt non ſint legitime ad ineundas nuptias Tria quedã ſunt cõſanguinitas. affinitas ⁊ ſpũalis germanitas. Cõſanguinitas eſt inter eos qui iunguntur ſ̃m lineam generis. Affinitas int̃ eos qui genere quidem non ſunt cõiuncti ſ; mediante genere, ſunt ſociati. ꝟbi gratia Uxor filij fratris mei que non eſt de genere meo ꝑ ipſm qui ẽ de genere meo mihi affinis facta eſt ⁊ ego illi. Spũalis ꝓximitas eſt inter compatrem ⁊ cõmatrem ⁊ int̃ eos quorũ vnus alterũ de ſacro fonte leuauit: vel in cathezizatione aut confirmatione tenuit Eſt etiam inter filios eiuſdẽ hominis carnales ⁊ ſpirituales.

Qui ſint filij ſpũales b

Spũales filij ſunt

quos de ſacro fonte leuamus vel in cathezizatione ſeu confirmatõne tenemus. Filij etiã ⁊ filie ſpũales eorũ ſunt. qui trine merſionis vocabulo eos ſacro baptiſmate tingunt. Dicit̃ etiam ſpũalis filia ſacerdotis que ei peccata ſua confitet̃. Unde Simachus papa. Omnes quos in penitẽtia ſuſcipimꝰ ita noſtri ſpũales ſunt filij. vt ⁊ ipſi quos vel nobis ſuſcipientibus vel ſub trine merſionis vocabulo mergentibus vnda baptiſmi regenerauit. Silueſter etiam ammonet vt ad ſuam filiam penitẽtialem nullus ſacerdos accedat: qꝛ ſcriptum eſt Oẽs quos in penitentia accipimus ita noſtri filij ſunt vt in baptiſmo ſuſcepti. quorũ oĩm flagitioſa eſt commixtio. Ꝙ autem compater ⁊ cõmater ſibi iungi nequeant. nec pat̃ ſpũalis. nec mater filie vł filio ſpũali: ex cõcilio Maguntunenſi docet̃ De eo qđ int̃rogaſti ſi aliquis filiolam ſuã duxerit vxorem. ⁊ de eo qui cõcubuit cum matre ſpirituali. ⁊ de eo qui filium ſuum baptizauit ⁊ vxor eius eum de fonte ſuſcepit: hac cauſa vt diſcidium fieret coniugij. ſi poſt in tali copula poſſunt permanere ſic reſpondendum eſt. Si filiolam aut cõmatrem ſuã aliquis in coniugiũ duxerit: ſepandos eſſe iudicamus: et graui penitentia plectendos. Si vͦ coniuges legitimi vel vnus vel ambo ex induſtria hoc fecerint vt filiũ ſuũ de fonte ſuſceperint. ſi innupti manere voluerint bonum eſt. Si autem grauis penitentia inſidiatori iungat̃ ⁊ ſimul maneant. et ſi ꝑuaricator cõiugij ſupuixerit: acerrima penitentia mulctet̃ ⁊ ſine ſpe ꝯiugij maneat. Ex his apparet ꝙ aliquis filiolam ſuam vel cõmatrem non poteſt ſibi copulare nuptialiter: ⁊ ſi ꝓ̃ſumptum fuerit: ſeparandi ſunt. Qui autem legitime ꝯiuncti ſunt: nõ inde ſepandi ſunt. quia alter eorũ inſidioſe filium de fonte leuauit. Quod etiam Nicolaus confirmat dicens. Noſſe deſideras vtrum mulier que viri filium ex alia femia genitum de ſacro fonte leuauerit: poſtmodum poſſit cũ eodẽ viro copulari. Quos ideo cõiungi poſſe decreuimus. qꝛ ſ̃m canones ſacros niſi amborũ ꝯſenſu nulliꝰ religionis obtentu debet coniux dimittere ꝯiugem. cũ apłs ꝑcipiat. Nolite fraudare inuicem: niſi forte ex conſenſu ad tp̃us ⁊c̃. Ideo Dictum eſt nobis quaſdam femias deſidioſe. q̃ſdam vͦ fraudulenter vt a viris ſuis ſeparent̃. ꝓprios filios coram epiſcopis ad cõfirmandũ tenuiſſe. Unde nos dignũ duximus. vt ſi qua mulier filiũ ſuuꝫ deſidia aut aliqua fraude coram epiſcopo

Sima.pa.

Siluc.pa.

In concilio Magunti.

Nicolaus pa.

Ex cõcilio cabilonẽſi.

tenuerit ad ↄfirmandū ꝓpter fallaciā vel
fraudem q̄diu viuat penitentiā agat: tñ a
viro ſuo nō ſepetur. Item Joh. pa. Ad li/ *Johānes papa anſelino ecclē epo.*
mina ſancti Petri homo noīe Stephan⁹
veniens noſtro pͥſulatui innotuit ꝙ filium
ſuū in extremo vite poſitum necdū baptiſ=
mi vnda lotum. abſentia ſacerdotū cogen/
te baptizauit. eūq̄ ꝓprijs manib⁹ ſuſcepit
atq̄ ꝓ hmōi negocio: reuerentia tua prefa
tum hominē a ſua cōiuge iudicauit eſſe ſe/
parandum. Quod fieri nullatenus debet:
dicente ſcriptura. Quod deus cōiūxit ho/
mo non ſepet. Et dñs non dimittere vxo=
rem: niſi cauſa fornicationis iubet. Et nos
tanta autoritate freti dicim⁹ nō dimittēdū
eſſe ⁊ inculpabile iudicandū qđ neceſſitas
intulit. Nam baptizandi opus laicis fide=
libus: ſi tñ neceſſe fuerit libere conceditur.
Vñ ſi ſupradictus hō filiū morientē aſpi/
ciens ne aīam ꝑpetuo ꝑire dimitteret: vn/
da baptiſmi lauit. vt eum de ptāte mortis
eriperet bñ feciſſe laudaꝛ. Ideoq̄ ſue vxo
ri ſibi iam olim legitime ſociate ipune du
vixerit iudicamus manere coniunctū. nec
ob hoc ſepari debere. His alijſq̄ pluribus
autoritatibus edoceꝛ coniuges non eſſe ſe
parandos ſi poſt legitimā copulam alꝛ al/
terius filium de fonte leuauerit: vel in con/
firmatione tenuerit.

Quid premiſſis obuiat. c

Deuſdedit papa

His autē obuiare
videtur qđ Deuſdedit papa ait. Peruenit
ad nos dyaconus ſanctitatis veſtre epl̄am
deferens ꝙ q̄dam viri ⁊ mulieres preteri/
to ſabbato paſcali ꝓ magno populi incur/
ſu neſciētes filios ſuos ſuſcepiſſent de laua
cro. Cupis ergo ſcire an ꝓpter hoc debeāt vi
ri ac mulieres ad ꝓprium vſum redire vel
nō? Nos vo hac re meſti: ꝑorum inquiſi/
uimus dicta. ⁊ inuenimus in archiuis. id
eſt in armarijs apoſtolice ſedis. iā talia cō/
tigiſſe in pluribus eccleſijs. quarū epiſco
pis ab hac apoſtolica ſede volentibus ſci=
re vtrū viri ac mulieres redirent ad ꝓpriū
thoꝝ. Beate mēorie ſācti patres. Juli⁹ pa
pa. Innocenti⁹ ⁊ celeſtinus cum epiſcopo
rum plurimorū conſenſu in apoſtolorū pͥn
cipis eccleſia preſidentes talia reſcripſerūt
⁊ confirmauerūt. vt nullo modo ſe in con=
iugio reciperent viri ac mulieres quicūq̄
hac ratione ſuſceperūt natos. ſed ſepararēt
ſe: ne ſuadēte dyabolo tale vitium inuale/

ſcat. Itē. Si quis filiaſtrum vel filiaſtram
ſuam ante epiſcopū tenuerit ad confirma/
tionem ſepareꝛ ab vxore ſua. et aliā nunq̄
accipiat. Hec aūt vel ad terrorē dicta ſunt
nō ꝙ ita eſſet faciēdū: ſꝫ ne illud fieret ſum/
mope cauendū. vł de illis eſt intelligendū
q̄ ꝑus filios ſuos viciſſim de fonte ſuſcepe/
rūt. q̄ꝫ fierent ↄiuges. Premiſſis aūt auto=
ritatibus omnino ↄſentiēdū eſt. vt ſiue ꝓ/
prium ſiue tm̄ viri filiū. mulier de fonte ſu/
ſceperit nō ideo a viro ſepeꝛ. Qđ et de vi/
ro ſimiliter oportet intelligi.

De copula ſpūaliū vel adoptiuo
rum ⁊ naturaliū filiorum. d

Qđ aūt ſpirtuales
vel adoptiui filij naturalibus copulari ne/
queant Nicolaus papa teſtaꝛ ita inq̄ens. *Nicolaus pa. ad ↄſulta bulgarorū.*
Ita diligere debet hō eum q̄ ſe ſuſcepit de
ſacro fonte ſicut patrē. Inter fratres et fi=
lios ſpūales gͣtuita ⁊ ſancta cōmunio eſt: q̄
dicenda nō eſt conſanguinitas ſꝫ habenda
ſpūalis ꝓximitas vñ inter eos arbitror nō
poſſe fieri legale ↄiugiū. q2 nec inter eos q̄
natura ⁊ eos q̄ adoptione filij ſunt: venerā
de leges mr̄imonia ↄtrahi ꝑmittūt. Item
Si inter eos nō ↄtrahiꝛ mr̄imoniū q̄s ad/
optio iūgit: q̄to poti⁹ a carnali oportet in
ter ſe ↄtubernio ceſſare. q̄s ꝑ celeſte ſacr̄m
regeneratio ſancti ſpūs vincit.

Si filij qui ante cōpaternitatē vel
poſt nati valent coniungi. e

Hoc autē quidam
volūt intelligere de illis tm̄ filijs. q̄bus cō/
patres facti ſunt. De alijs vo q̄ añ compa *De copula filioꝝ q̄ añ conpaternitatē vł p⁹ nati ſūt Urban⁹ pa.*
ternitatem vel poſt geniti ſunt cōcedunt ꝙ
legitīe ⁊ licite iūgi pn̄t. Quib⁹ videꝛ ↄſen
tire Urbanus ſecūdus dicēs. Sup q̄bus
ↄſuluit nos tua dilectio hoc videꝛ reſpon
dendū. vt ⁊ baptiſmus ſit: ſi inſtāte neceſſi
tate femina puerū in noīe trinitatis bapti/
ſauerit: ⁊ ꝙ ſpūalium parentū filij vel filie
ante vel poſt compaternitatē genite pn̄t le
gitime ↄiungi. pͭer illā ꝑſonam qua com
patres effecti ſunt.

Paſcalis papa. f

Paſcalis ſcđo ſecun
dus: poſt cōpaternitatē genitos copulari

ꝓhibet ſcribēs regino epō. Poſt ſuſceptū filiū de fonte vel filiā ſpūalem q̄ ex cōpatre vel ex cōmatre fuerint nati mřimonio iungi non poſſunt Jllud etiam notandum eſt qđ in triburienſi concilio legit̃. Si q̄s ſue ſpūalis cōmatris filiam fortuitu ⁊ ita ꝯtingente rerū caſu in coniugiū duxerit. maturiori ꝑuato ꝯſilio habeat atq̄ legitimo cōnubio honeſte dotam det. — *Ex triburienſi concilio.*

Si quis ducere poſſit duas cōmatres vnam poſt alterā. g

Solet etiam queri ſi cōmatrem vxoris poſt eius obitū q̄s ducere valeat? De hoc Nicolaus pa. ſic ſcribit. Sciſcitat̃ a nobis ſanctitas vr̃a: ſi q̄s duas cōmatres habere valeat vnam poſt alterā? Jn quo meminiſſe debes ſcriptum eſſe. Erūt duo in carne vna. Cum ḡ cōſtet ꝙ vir ⁊ mulier vna caro efficiunt̃ reſtat virum cōpatrem cōſtitui mulieri cuiꝰ aſſumpta vxor cōmater erat. et ideo virum illi femine nō poſſe ꝯiungi que cōmater eiꝰ erat cum qua idem fuerat vna caro effectꝰ. Huic aūt illud contrariū videt̃. Qui ſpūalem habet cōpatrem cuius filiū de lauacro ſuſceperit. ⁊ vxor eius cōmater nō eſt. licet ei defuncto cōpatre ſuo eius viduaȝ ducere in vxorem. q̄s nulla generatio ſpūalis ſecernit. Jtem ex epl̃a Paſcalis pape. Poſt vxoris obitū cū cōmatre vxoris coniugio copulari: nulla ratio vl̃ autoritas videt̃ ꝓhibere. Non eñ ꝑ carnis vnionē. ad vnionē ſpūs tranſitur. Sed ſciendū eſt ꝙ autoritas Nicolai de illo ait q̄ vxori ſue debitum reddidit poſtq̄ȝ cōmater illiꝰ extitit Alie vero autoritates de illo agūt cuiꝰ vxor poſtq̄ȝ a viro ſuo derelinquit̃ illiꝰ cōmater efficit̃. nec poſt compaternitatē a viro ſuo cognoſcit̃: vl̃ de viro potiꝰ agūt. cuiꝰ vxor añ defungitur q̄ȝ ab eo cognoſcatur.

Nicolaus pa. Cōſtañ. epo. — *Ex triburienſi concilio.* — *Determinatō*

Si vir et vxor poſſint ſimul tenere puerum. h

Solet etiam queri Si vxor cū viro ſimul debeat in baptiſmo ſuſcipe puerū? De hoc Urbanꝰ ait ꝙ vxor cuȝ marito in baptiſmo ſimul nō debeat ſuſcipe puerū: nulla autoritate videt̃ vl̃ reperit̃ ꝓhibitum. ſ; vt ipa puritas ſpūalis paternitatis ab oī labe ⁊ infamia conſeruetur immunis. decreuimꝰ vt vtriq̄ ſil' ad h̓ aſpirare nō p̄ſumāt. q2 vero piaculare flagitium cōmiſit q̄ duabꝰ cōmatribꝰ vl̃ ſororibus nupſit: magna pnīa debet ei iniungi.

Urbanus papa.

De ſecundis ⁊ tertijs nuptijs ⁊ deinceps. i

Sciendū eſt etiaȝ ꝙ nō ſolū p̀me vel ſcđe nuptie ſunt licite: ſ; etiā tertie ⁊ quarte non ſunt damnāde Vñ Augu. Scđas nuptias oīno licitas aplus cōcedit. De tertijs autē ⁊ q̄rtis: ⁊ de vltra pluribꝰ nuptijs ſolent hoīes mouere queſtionē. Si quis audeat diffinire quod nec aplm̃ video diffiniſſe. Ait eñ. Si dormierit vir eius cui vult nubat Nō dicit p̀mus vel ſcđs vel tertiꝰ vel quotuſlibet: nec a nobis diffiniendū eſt qđ nō diffinit apl̃s. vñ vt breuit' reſpondeā nec illas nuptias debeo dānare: nec eis verecūdiam numeroſitatis auferre: nec; humane verecūdie ſenſum audeo dicere. vt q̄tiēs voluerit nubāt nec ex meo corde p̄ter ſcripture autoritatem quotaſlibet nuptias damnare. Jdem teſtat̃ Hiero. Ego nunc libera voce exclamo nec dānari in eccl̃a bigamā imo nec trigamā ⁊ ita licere q̄nto ⁊ ſexto quemadmodū ſcđo marito nubere. Apl̃s tñ bigamos a ſacerdotali honore excludit. Sed h̓ nō facit ꝓ vitio bigamie. imo ꝓ ſacri v̓tute. vt ſit vna vniꝰ ſicut vnica vnici. Jllud tamē ceſarienſ ꝯcilij videt̃ innuere bigamiā eſſe pctm̃. Preſbyterū inq̄t in nuptijs bigami prandere nō ꝯuenit. q2 cū pnīa bigamꝰ indigeat q̄s erit p̄ſbyt' q̄ talibꝰ nuptijs poſſit p̄bere ꝯſenſum. S; h̓ de illo intelligi pōt: q̄ p̀me vxori inſidiatus putat̃ deſiderio ſcđe vel ꝓ ſignaculo ſacri illud dicit̃ qđ in bigamo nō ſuat̃. Amb. etiā dic̃. ꝙ p̀me nuptie tm̃ a dño ſunt inſtitute. ſcđe vero ſunt pmiſſe: ⁊ p̀me nuptie ſub bñdictōe dei celebrāt̃ ſublimit̃. Scđe vo etiā in pn̄ti carēt gl̃ia.

Aug. in li. de viduitate. — *Amb. ſuper epl̃am ad corinth.*

Jſta eſt diſtinctio. xlij. huiꝰ quarti libri. Jn qua mgr̃ poſtq̄ ſupius egit de ipedimento ꝓpinquitatis carnalis. Hic aūt agit de ipedimento ꝓpinq̄tatis ſpūalis Et q̄tuor circa hoc fac̃. Primo eñ oñdit quō ꝯſanguinitas ⁊ affinitas etiam cognatio ſpūalis impediūt mřimoniū Scđo quō ex baptiſmo ⁊ ꝯfirmatione cognatio q̄daȝ ꝯtrahit̃ ꝓpter qđ mřimoniū iuſte diſſoluit̃. Tertio quō vir ⁊ vxor licite de baptiſmo puerū ſimul leuare nō pn̄t. Quarto quō tertie vel q̄rte nuptie nec ꝓhibite nec damnabiles exiſtūt Primū facit a pn̄. di. vſq̄ ibi. Spūales filij ſunt. Scđm ab inde vſq̄ ibi. Solet etiā q̄ri. Tertium vſq̄ ibi. Sciendū etiam. Quartū vſq̄ ad fineȝ

diſtin. In ſpūali ſnīa mgrī ſtat in q̄tuor ꝓpoſitionib⁹ quarū p̄ma eſt hec. Mrīmonium impediūt ↄſanguinitas ⁊ affinitas ⁊ etiam ſpūalis germanitas. Hanc mgr̄ inſinuans ꝓponit p̄mo poſt p̄dicta dicendū eē de cognatōe ſpūali. q̄ etiā reddit pſonas illegitimas ad contrahendū Diſtinguit aūt tria que ꝓpinquitatem dicūt ⁊ mrīmonium impediūt. ſ. ↄſanguinitatē ⁊ affinitatē ⁊ ſpūalem ꝓpinquitatem. Et dicit. Conſanguinitas eſt inꝫ eos q̄ iunguntꝫ ſm lineā generis. Affines aūt ſunt q̄ nō generatiōe ſunt ↄiūcti. ſꝫ mediante ↄiūctiōe carnali ſunt ſociati Sꝫ ſpūalꝫ ꝓpinq̄tas dꝛ illa q̄ eſt inter cōpatrē pueri carnalē ⁊ comatrem ſpūalem. ⁊ inter illos quoꝝ vnus alteꝝ de ſacro fonte leuauit. aut in cathezizatiōe vel in ↄfirmatione tenuit. ⁊ inter filios eiuſdem hoīs carnales et ſpūales. Scđa ꝓpoſitio eſt hec. Dūtaxat ex duob⁹ ſacris. ſ. baptiſmo ⁊ ↄfirmatiōe ſpūalꝫ cognatio oritur ex q̄ mrīmonij contractus diſſoluitꝫ. Hanc magiſter inſinuās dicit ꝙ ſpūales filij ſunt quos de ſacro fonte leuamus vel quos in ↄfirmatiōe tenemus. Dicitur fil⁹ vel filia ſpūalis ip̄ius ſacerdotis q̄ vel que ei ſua peccata confitetꝫ. vel quā baptiſat qđ autoritatibus ꝓbat. Poſtea dicit ꝙ cōmatꝫ ⁊ pater ſibi i matrimonio cōiungi nō pñt. vt pr̄ ſpūalis filie ſpirituali. nec matꝫ ſpūalis filio ſpūali. ⁊ ſi factū fuerit debēt ſepari. Si aūt poſt legitimū mrīmoniū cōtractū altꝫ ↄiugum inſidioſe. ſ. vt ab alio ſeparetꝫ filiū de ſacro fonte leuauerit aut in confirmatiōe tenuerit. non ꝓpter hoc ſunt ſepandi. q̄ autē hoc fecerit: pnīa caſtigandus eſt. Obijcit tñ ↄtra hoc mgr̄ ꝑ q̄ſdā autoritates q̄ expſſe dicūt eos q̄ de lauacro natos ſuſceperūt ſepandos eſſe. Mgr̄ autē ſoluit illa dicta eſſe ad terrorē: vt ſine ope teneant. nō aūt ꝙ ita ſit faciēdū. vel ille autoritates loquūtꝫ de illis q̄ prius q̄ꝫ coniuges fierent filios ſuos vel viroꝝ de fonte ſacro ſuſceperunt. Poſtea dicit ꝙ filij ſpūales vel adoptiui alicuius naturalib⁹ filijs nō pñt cōiungi in mrīmonio. qđ autoritatibus ꝓbat. Quidā tñ volūt tm̄ intelligere de illis filijs qb⁹ cōpatres facti ſūt. De illis vo q̄ añ compaternitatē vel poſt geniti ſunt ↄcedunt ꝙ licite ⁊ legitime coniungi poſſunt. ⁊ ꝓ his facit autoritas Urbani pa. Quedā tñ autoritas dicit etiā p⁹ compaternitatē genitos copulari nō poſſe. Poſtea q̄rit vtrum quis cōmatrem vxoris ſue poſt ei⁹ obitū in vxorē ducere poſſit? Et rn̄det ꝙ nō. qđ autoritatibus cōfirmat. Obijcit tñ ↄtra hoc ꝑ q̄ſdam autoritates quarū dat intelligentiā. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Uir ⁊ mulier vxor eius nō poſſit licite puerū de baptiſmo ſuſcipe. Hāc inſinuās q̄rit. Si vxor ſimul cū viro debeat in baptiſmo pueꝝ ſuſcipe? Et reſpōdet ꝑ autoritatē Urbani pape ꝙ nō. Quarta ꝓpoſitio eſt hec. Tertie quarte ⁊ quinte nuptie non ſunt damnande. tñ p̄me ſunt ſolenniter venerande. Hāc eñ ꝓpoſitionē mgr̄ inſinuans dicit. ꝙ nō ſolum prime nuptie ſunt licite: ſed etiā ſecunde nuptie ⁊ tertie quarte ⁊ q̄nte damnande non ſunt. Qđ etiam autoritatibus ꝓbat Qꝫ aūt apl's bigamos a ſacerdotali honore excludit. hoc nō facit ꝓ tāto vitio bigamie: ſed ꝓ ſacri ſignaculo. qđ ibi nō hꝫ. Un̄ etiā prime nuptie ſub bn̄dictione celebrantꝫ. Et tñ in ſpeciali.

De reſurrectionis ⁊ iudicij conditione. a

DI.XLIII

p

Poſtremo de conditiōe reſurectiōis ⁊ mō reſurgentiū. necnō ⁊ de iudicij et miſcđie q̄litate breuiter differendū eſt. Oibus q̄ſtionib⁹ q̄ de hac re moueri ſolent ſatiſfacere nō valeo. reſurrecturā tñ carnē oim̄ q̄cunq; nati ſunt atq; naſcentꝫ ⁊ mortui ſunt ⁊ morientꝫ nullaten⁹ ambigere debet xp̄ianus. Ait eñ Eſaias Reſurgent mortui. ⁊ reſurgēt q̄ erant in ſepulchris Et apl's. Nolum⁹ vos igno. fra. de dor. vt nō cō. ſicꝫ ⁊ ceteri q̄ ſpē nō hñt. ſ. reſurrectōis. Hoc eñ vob di. in ver. do. qꝛ nos q̄ vi. q̄. re. ſu. nō p̄. eos q̄ dor. Qm̄ ipe do. in iuſſu ⁊ in vo. ar. ⁊ in tu. dei deſcē. de ce. ⁊ mor. qui in xp̄o ſunt re. p̄mi. Deinde nos qui vi. qui relin. ſi. ra. cū illis in nu. obui. xp̄o in aera. ⁊ ſic ſemp cum dño erimus His vbis ⁊ veritas reſurrectōnis ⁊ cauſa atq; ordo reſurgētiū p̄clariſſime inſinuatꝫ.

De voce tube. b

Cauſa eni reſurrectionis mortuorū erit vox tube q̄ in aduentu iudicis ab oibus audietꝫ. ⁊ cuius vtute excitabuntꝫ mortui. ⁊ de monumētis reſurgent. Unde ꝓpheta. Dabit voci ſue vocē vtutis. i. effectum reſuſcitandi mortuos. Et Johes euangeliſta ait. Uenit hora in q̄ oēs qui in monumentis ſunt audient vocem filij dei. ⁊ ꝓcedent q̄ bona fecerūt in reſurrectionem vite. qui vo mala egerunt in reſurrectionē iudicij. Si vo queritꝫ cuius vel qualis erit vox illa? Aplus dicit ꝙ erit archangeli. i. ip̄ius xp̄i q̄ eſt p̄nceps archangelorū. Uel vox erit alicui⁹ vel pluriū angeloꝝ. Eadēq; dꝛ tuba: qꝛ erit maifeſta ⁊ nouiſſima: qꝛ p⁹ eā nō erit alia Hec tuba (vt ait Aug.) ē clamor: de quo dꝛ in euangelio. Media nocte clamor fact⁹ eſt: ecce ſpōſus venit exi. obuiā ei. Tube nomie aliqđ euidēs ⁊ p̄clarū ſignum intelligitꝫ. Qđ vox archangeli ⁊ tuba dei ab aplo dꝛ. ⁊ in euāgelio vox filij dei. ⁊ clamor appellatur: qđ ſignū mortui audiēt ⁊ reſurgent.

Aug. de gr̄a no. ⁊ ve. teſt.

De media nocte. c

Media autē nocte dicitꝫ vētur⁹. vt ait Aug. Nō ꝓ hora temporis ſꝫ qꝛ tūc veniet cū nō ſperatꝫ Media ḡ nocte. ſ. cum valde obſcurū erit. i. occultum veniet. Dies eñ dñi ſicut fur in nocte ita veniet. Pōt tñ non incongrue intelligi medie noctis tpe vētur⁹. qꝛ vt ait. Caſſio. Hoc tpe p̄mogenita egypti pcuſſa ſunt q̄ñ etiam ſponſus venturus eſt. Plurib⁹ etiā locis conteſtantꝫ autores ꝙ aduentus xp̄i

Caſſio. ſuper octonariū.

dies dicit̃ dñi. non ꝓ qualitate tp̃is: ſ ret
q: tunc cogitationes ⁊ cõſilia ſingulorum
parebũt. Unde in daniele. Uetuſtus die/
rum ſedit: ⁊ libri aperti ſunt coram eo. Li/
bri ſunt ꝯſcientie ſingulorũ. que tũc aperi/
entur alijs. et tunc implebitur. Nihil oc-
cultum qđ non reuelet̃. Aduenie͂te aũt
ſummo iudice nõ ſolũ aeris tenebre illumĩ
nabunt̃: ſed abſcõdita cordiũ manifeſtabũ
tur. Uirtute ğ diuina fiet vt cuiq; opa ſua
bona vel mala cuncta in memoriã reuocẽ/
tur ⁊ mentis intuitu mira celeritate cernã-
tur: vt accuſet vel excuſet hoiem ꝯſcia: ea-
q; teſte damnetur vel ſaluetur.

De libris qui tũc apti erũt.

De memoria electorũ ſi tunc pre-
cedentia mala teneat. d

Hic querit̃ vtruz
electis tunc aſſit memoria p̃cedentiũ malo
rum ſicut bonoꝝ: Quedaz autoritates vi/
dent̃ bonos tradere nõ habituros tũc me-
moriam p̃cedentiũ malorũ. i. peccatorum
vel tormentorũ. Ait eñ Eſa. Ego creo ce/
los nouos ⁊ terrã nouam: ⁊ nõ erũt in me/
moria p̃ora. ⁊ non aſcendẽt ſup cor: ſ gau-
debitis in eternum. Itẽ. Obliuioni tradi/
te ſunt anguſtie p̃ores: ⁊ abſcondite ab ocu
lis noſtris. Que de futuro exponens Hie
ro. ait. Obliuioni tradent̃ p̃ora mala quia
forſitan in futuro p̃ſtine cõuerſationis me-
moria omnino delebit̃ ſuccedentib᷒ bonis
eternis. ne ſit pars malorũ p̃oris anguſtie
memorari. Sed hec ⁊ his ſimilia pñt acci/
pi ſic: vt non excludant memoriã p̃cedẽtiũ
malorũ: ſed ex ea moleſtiã ⁊ leſionẽ amo/
ueant. Nõ eñ eoꝝ memoria ſanctos ꝯtri-
ſtabit: vel eorũ beatitudinem obfuſcabit ſ
ğtiores deo reddet. Uñ ſup pſal. lxxxvij.
ait Greg. Quõ in eternũ miſicordias dñi
canit: qui miſerie nõ meminit. Quõ autez
plena beatitudo: ſi memoria reatus mentẽ
tangit. Sed ſepe leti triſtium meminimus
⁊ ſani doloꝝ meminimus ſine dolore ⁊ in-
de ampli᷒ leti ⁊ ğti ſumus. Ex his apparet
q; ſi p̃orum malorũ memoriam ſancti habe
bũt in futuro. nõ eis tñ erit ad penã vel glo
rie derogationem: ſ ad gratiarũ actionem

Grego.

Si v̾o querit̃ vtrũ peccata que fecerũt
electi ꝓdeant tunc in noticiam oim. ſicͣ ma
la damnandorũ omnibus erũt nota. Nõ le
gi hoc expreſſum in ſcriptura. Unde nõ ir
rationabiliter putari poteſt peccata hic ꝑ
penitentiam tecta et deleta. illic etiam tegi
alijs. Alia v̾o cunctis propalari.

De his qui viui reperientur. e

Queri ſolet vtruz
illi quos viuos inueniet xp̃s nunq̃ omni/
no morituri ſint: an ipſo temporis puncto
quo rapientur obuiam chriſto: ad immor-
talitatem mira celeritate ſint trãſituri. Nõ
enim dicendum eſt fieri nõ poſſe. vt per ae-
ra in ſublime portent̃. in illo ſpacio ⁊ mori-
antur ⁊ reuiuiſcant. Ad hunc autẽ ſenſum
quo eſtimemus illos in paruo ſpacio ⁊ paſ
ſuros mortem ⁊ accepturos immortalita/
tem apoſtolus nos vrgere videtur vbi di-
cit. Omẽs in xp̃o viuificabimur. Et alibi.
Quod ſeminas non viuificatur: niſi prius
moriatur. Cur aũt nobis incredibile vide
atur illam multitudinez corporum in aere
quodammodo ſeminari atq; ibi ꝓtin᷒ im/
mortalit̃ ⁊ incorruptibilit̃ reuiuiſcere cuz
credam᷒ in ictu oculi futurã reſurrectionẽ
⁊ in mẽbra ſine fine victura. tanto velocita
te rediturũ antiquiſſimorũ cadauerũ pul/
uerem. Sed vellem de his poti᷒ audire do
ctiores. Si ergo ſanctos q̃ reperient̃ chri/
ſto veniente viuẽtes eiſq; obuiam rapient̃
crediderimus in eodẽ raptu de mortalib᷒
corpibus exituros: ⁊ ad eadẽ mox immor-
talia redituros: nullas in verbis apoſtoli
patiemur anguſtias. generaliter accipien/
tes illud quod dictum eſt. Omẽs quidem
reſurgemus. ſ. tam boni q̃ mali: ſ non oẽs
immutabimur. ſ. in ſolẽnitatẽ reſurrectõis
De hoc etiam Ambro. ait. In ipſo raptu
eoruz qui viui reperient̃ mors erit ⁊ reſur-
rectio. vbi anima quaſi ꝑ ſoporem egreſſa
de corpore: eidem in momento reddatur.
Econtra v̾o ſcribẽs ad Marcellam Hie/
ro. teſtari videt̃. dicẽs quoſdam in fine ſe/
culi adueniente xp̃o non eſſe morituros: ſ
viuos repertos in immortalitatem repen/
te mutandos. Horũ autem quid veri᷒ ſit:
non eſt humani iudicij diffinire.

Ambroſi᷒.

Quõ intelligit̃ chriſtus iudex vi
uorum ⁊ mortuorum. f

His autẽ adijcien-
dum eſt dupliciter intelligi quod dicitur.
Chriſtus iudicaturus viuos ⁊ mortuos

Aut enim viui accipiunt q̄ in aduentu ei⁹ viui reperient: licet in raptu moriantur: et mortui q̄ ante deceſſerant. vel viui ⁊ mortui q̄ accipiuntur iuſti ⁊ iniuſti.

Quomodo omnes incorrupti. g

Cūq̄ ex predictis ſane credi valeat omnes reſurrecturos credendum eſt etiā q̄ omnes reſurgent incorrupti. nō vtiq̄ impaſſibiles. q̄ mortē patientur eternā: ſed ſine diminutiōe mēbrorū oia humani corpis habituri mēbra. nec tn̄ gl'ia ac ſpe impaſſibilitatis induent.

Iſta eſt diſtictio. xliij. hui⁹ quarti libri. In qua mgr̄ poſtq̄ ſuperius egit de ſacramētis. Hic agit de reſurrectione ⁊ gloria reſurgentium ad quam ſacramenta pducunt. ⁊ etiam p oppoſitū de reprobor um pena. Et circa hoc tria facit Primo em̄ oſtendit reſurrectionis veritatem ⁊ eius temp⁹. Secundo ſubdit ſanctos hr̄e memoriā eorū que. ſ. h ſuſtinuerūt. Tertio annectit electorū peccata nō publicari que hic confeſſi fuerūt. Primū facit a principio diſtinctiōis vſq̄ ibi. Hic querit vtrū electis. Secundū vſq̄ ibi. Si vo querit. Tertiū vſq̄ ad finē diſtinctionis. In ſpēali ſententia mgr̄i ſtat in trib⁹ ꝓpoſitionibus quarū pma eſt hec. Iuxta fidem orthodoxam ⁊ puram debemus credere omnem carnē reſurrecturam eſſe. Hanc magiſter inſinuans ꝓponit pmo reſurrecturā futuram eſſe ⁊ fideles q̄ in chriſto dormierūt reſurgent. qđ autoritate apoſtoli ꝓbat. Poſtea dicit q̄ cauſa reſurrectiōis eſt vox tube. cuius virtute excitabunt mortui. que q̄dem vox dicit tuba. q̄ eſt omnibus manifeſta. dicit aūt nouiſſima. q̄ poſt eam non eſt alia: q̄ quidē vox alibi clamor ⁊ alibi vox filij dei appellatur. Vox aūt illa erit chriſti vel vnius vel plurimorū angelorū. Poſtea oſtēdit reſurrectionis tempus occultum eſſe ⁊ ignotū. ꝓpter quod medie nocti compat cum dicit ſponſus media nocte venturus. Scđa ꝓpoſitio eſt hec. Et ſi ſancti pmorū malorū memoriā habeant. hoc tn̄ nō erit eis ad glorie derogationem: ſed magis ad gaudium et grarumactionem. Hanc mgr̄ inſinuans querit vtrū electi habeant memoriā pcedentiū malorum. Et reſpōdet q̄ habeant malorū pteritorū memoriam. ex quo tn̄ in nullo ɔtriſtabunt. nec eis erit ad penā vel glorie minorationē vel derogationē ſꝫ grarumactionem. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Electorum peccata p penitentiam hic deleta ibi nō erunt alijs manifeſta. Hanc mgr̄ inſinuans ſubdit. q̄ etiam illo mō peccata tegunt que hic p penitentiā ſunt deleta. ita q̄ nullis manifeſtabunt. Alia vo cunctis ꝓpalabuntur. Poſtea dicit ſibi incertum eſſe vtrū aliq̄ ſine morte ad iudicium puenient. ſicut videt dicere Hiero. De illis q̄ in aduentu viui rapient xp̄o obuiam. vel vtrū illi qui viui repient ſubito moriant. ⁊ ſic ad reſurrectionem tranſeāt. qđ magis videt velle apl's. Ultimo dicit licet omnes reſurgant incorrupti. i. cū mēbrorum integritate: non tn̄ omnes reſurgēt impaſſibiles in gloriam. Et tn̄ in ſpeciali.

De etate et ſtatura reſurgentiū. a

DI. XL IIII

Solent autem nonnulli percontari ⁊ querere: an in eadem etate ⁊ ſtatura corporis omnes reſurrecturi ſint? Quidā putauerunt omnes reſurrecturos ſm̄ menſuram etatis ⁊ ſtature chriſti. Ideo q̄ apl's ait. Donec occurramus omnes in virum pfectum in menſuram etatis plenitudinis chriſti. Sed his verbis non eadem reſurgentibus aſſignat ſtatura: ſ etas. Oēs em̄ in eadē etate reſurgēt in qua xp̄s mortu⁹ eſt ⁊ reſurrexit: cuiuſcūq̄ etatis mortui fuerint. Virū aūt poſuit non vt diſtingueret ſexum: ſed vt ſignificaret pfectionem viriū quam tūc habebūt. ſed non omnes eādem ſtaturā corporis obtinebunt. Unde Aug. Non ait in mēſuram corporis vl' ſtature: ſ etatis. q̄ vnuſquiſq̄ ſuam recipiet menſuram corpis quam vel habuit in iuuētute: etiam ſi ſenex obijt. vel fuerat habiturus ſi ān eſt defunctus. Etas vo erit illa ad quā puenit xp̄s. ſ. iuuenilis vt circa. xxx. ānos Triginta enim duum annorū ⁊ trium mēſium erat etas chriſti in qua mortuus eſt ⁊ reſurrexit. Nō eſt autē fas dicere q̄ in reſurrectione accedat corpi magnitudo quā nec habuit hic nec erat habiturū diu viuēdo. nec maiora corpora redigenda ſunt ad modum dominici corpis Periret em̄ multum de illis corporibus. cū nec peritur⁹ ſit capillus. vt ait dominus Capillus de capite veſtro non peribit. — Aug. in li. de ciui. dei.

Q̄ reſurget quicquid fuit de ſubſtantia et natura corporis ⁊ in eadem parte corporis. b

Non enī perit deo terrena materies de qua mortaliū creatur caro: ſed in quemlibet puluerem cineremue ſoluatur in quoſlibet alitus auraſq̄ diffugiat. ⁊ in quācūq̄ aliorū corporū ſubſtātiam. vel in ipſa elementa vertatur. in quorumcūq̄ animalium vel hominū cibū carnemq̄ mutetur. illi aīme in puncto temporis redit: que illam carnem pmitus vt homo fieret creſceret: viueret animauit. Ipſa ḡ terrena materies que diſcedēte anima fit cadauer: non ita reſurrectōne reparabitur vt ea que dilabuntur. ⁊ in alias atq̄ alias rerum ſpecies vertuntur: quamuis ad corpus redeant vnde dilapſa ſunt. ad eaſdem

q̄ corporis ptes vbi fuerūt redire neceſſe ſit Alioq̄n ſi capillus redit quod tā crebra tonſura detraxit. ſi vnguibus quod totiēs depreſſit exectio. īmoderata ⁊ indecēs cogitantibus reſurrectōem carnis. ⁊ ideo nō credentibus occurrit infirmitas Sz quemadmodū ſi ſtatua cuiuſlibet ſolubilis metalli igne liqueſceret: vel contereť in puluerem vel cōfunderet in maſſam. et eām vellet artifex rurſum ex illius materia ⁊ quantitate reparare: nihil intereſſet ad eius integritatem que particula materie cui mēbro ſtatue redderet. dum tñ totū ex quo cōſtituta fuerat reſtituta reſumeret. Ita de⁹ mirabilit̄ atq̄ ineffabilit̄ artifex de toto quo caro noſtra extiterat. eam mirabili celeritate reſtituet: nec aliq̄d attinebit ad eius reintegrationem: vtrum capilli ad capillos redeant ⁊ vngues ad vngues. an q̄cq̄d eorū pierat muteť ī carnē ⁊ ī ptes alias corpis reuoceť: curante artificis ꝓuidentia ne q̄d indecens fiat. Indecoꝝ q̄ppe aliq̄d ibi non erit: ſed quicq̄d futurū eſt hoc decebit. q̄a nec futuꝝ eſt ſi non decebit.

Congrua ſimilitudo p exemplum ſtatue.

Q̄ ſancti ſine omni deformitate reſurgent. c

Aug. i eodē.

Hoc autē in corpo

ribus ſanctorū intelligendū eſt. de quibus ꝯſequenter adiungit. Reſurgēt ḡ ſanctoꝝ corpora ſine vllo vitio. ſine vlla deformitate: ſicut ſine vlla corruptiōe onere difficultate. in q̄bus tāta facilitas quāta felicitas erit. ppter quod ⁊ ſpūalia dicta ſūt: cū ꝓculdubio corpora ſint futura non ſpiritus Ex his apparet q̄ vna erit etas oīm reſurgentiū. ſ. iuuenilis. ſtatura v̄o diuerſa. ſcilicet quā q̄ſq̄ habuerat in iuuenili etate vł erat habiturus ſi añ eſt defunct⁹. Nec de ſb̄a de q̄ hoīs caro creať aliq̄d pibit: ſ; oīm particularū ante diſperſarū collectione reintegrabit naturalis ſb̄a corporis. Sāctorumq̄ corpora ſine oīm vitio fulgida ſicut ſol: reſurgent. p̄ciſis cūctis deformitatib⁹ quas hic habuerunt.

Si mali tunc habeāt quas hic habuerunt deformitates. d

De reprobis autē

queri ſolet an cū deformitatib⁹ hic habitis reſurgant? Hoc aūt Aug. non aſſerit: ſ; dubium reliquit ita inq̄ens. Quicunq̄ ab illa pditiōis maſſa q̄ p adam facta eſt non liberanť p xp̄m. reſurgent quidē etiam ipſi vnuſquiſq̄ cū ſua carne: ſ; vt cū dyabolo eiuſq̄ angelis punianť. Utꝝ v̄o ipſi cū vitijs ⁊ deformitatibus ſuorū corporū reſurgant quecūq̄ in eis geſtarūt inq̄rendo laborare q̄d opus ē. Nō eñ fatigare nos dz incerta eorū habitudo vel pulchritudo q̄rum erit certa ⁊ ſempiterna damnatio. Ecce non diffinit an tunc habeant deformitates q̄s hic habuerūt reproboꝝ corpora.

Aug. in eñch.

Q̄ non cōſummunť corpora que tunc ardebunt. e

Si v̄o queritur de

corpibus malorū quō in igne ardeāt ⁊ nō ꝯſummanť. Aug. varijs exemplis aſtruit ⁊ ſempiternis ignibus ea ardere ⁊ non cōſummi illa cōbuſtione: ſicut anim⁹ cui⁹ p̄ſentia corp⁹ viuit ⁊ dolorē pati p̄t mori āt non pōt. Hoc eñ erit tūc in corpib⁹ dānādorū: q̄ nunc eſſe ſcim⁹ in animis omniū.

Si demones corporali igne cremantur. f

Queri etiam ſolet

an demones corpali igne ardeant? Ad q̄ Augu. rñdens ait. Cur non dicam⁹ q̄uis miris veris tñ modis etiam ſpūs incorporeos poſſe pena corpalis ignis affligi ſi ſpiritus hoīm etiā ipi incorpei ⁊ nūc potuerunt includi corpalibus mēbris. ⁊ tūc poterūt corpoꝝ ſuoꝝ vinculis inſolubilit̄ alligari. Gehenna illa q̄ ſtagnum ignis ⁊ ſulphuris dicta eſt. corpeus ignis erit: ⁊ cruciabit damnatorū corpa hoīm vł demonū ſ; ſolida hoīm: aerea demonū. Unus enim vtriſq̄ ignis erit. vt veritas ait. De q̄ igne ſi querit̄ qualis vel vbi ſit? Aug. ſic reſpodet. Ignis eternus cuiuſmodi ſit: ⁊ in qua mundi vel rerū pte futurus ſit. hoīem ſcire arbitror neminem niſi forte cui ſpūs diuinus oſtendit.

Augu. ſup ex Geneſim.

Qualis vel vbi ſit ille ignis.

Si aīe ſine corporibus ſentiunt ignem corporalem. g

Cum autē conſtet

animas igne materiali in corporibus cruciandas: queri ſolet an interim ante reſurrectionem corporum anime defunctorum

repꝛoboꝛuꝫ materiali igne cremenť? De h
Julianus. Julitanꝰ toletane eccleſie epiſcopus Gre-
goꝛij dicta ſecutus ita ſcripſit Si viuentis
homis incoꝛpoꝛeus ſpūs teneť in coꝛpoꝛe
cur nō poſt moꝛtem etiam coꝛpe igneo te/
neatur? Teneri aūt p ignez ſpūm dicimus
vt in toꝛmentis ignis ſit videndo atq̄ ſen/
tiendo. Ignem autem non ſolum videndo: ſ eti
am experiendo anima ignis toꝛmētum pa
tiatur. ex euangelio colligitur vbi veritatis
voce diues moꝛtuus dicitur in inferno ſe/
pultus: cuius anima q̄ in igne teneať inſi/
nuat cum Abꝛaam depcatur dicēs. Mit
te Lazarum vt intingat ex. di. ſ. in a. vt re.
lin. m. q꜡ cru. in hac flamma Dum ḡ pecca
toꝛem diuitem damnatum in ignibus veri
tas phibet. quis ſapiens repꝛoborū anias
teneri ignibus neget? Precipue cū huma/
nam animam coꝛpoꝛis ſimilitudinem hr̄e
Auguſti. ſup Geñ. doceat Augu. ita inquiens: Profiteri ani/
mam habere poſſe ſimilitudinem coꝛpoꝛis
⁊ coꝛpoꝛalium omnino membꝛoꝛū quiſq̄s
renuit: poteſt negare animam eſſe q̄ in ſom
nis videt vel ambulare ſe vel ſedere vł huc
atq̄ illuc greſſu vel etiaꝫ volatu ferri. hoc
ſine quadam ſimilitudine coꝛpoꝛis non fit
Proinde ſi hanc ſimilitudinem etiā apud
inferos gerit. non coꝛpalem: ſ coꝛpoꝛi ſimi
lem: ita etiam in locis videtur eſſe non coꝛ
poꝛalibus: ſed coꝛpoꝛalium ſimilibus ſiue
in requie ſiue in doloꝛibꝰ In Caſſiani etiā
voluminibus legitur q̄ non ſint ocioſe. ne
q̄ nihil non ſentiant. cum diues ille in in/
ferno ſe flamma cruciari clamat. Unde p/
batur animas defunctoꝛū nō ſolū ſuis ſen
ſibus non puari: ſ nec iſtis affectibus ſcili/
cet ſpe triſticia: gaudio ac metu carere ⁊ ex
his q̄ ſibi in illo generali examine reſuan/
tur eas quedam iam incipe pguſtare.

De aboꝛtiuis fetibus ⁊ mon-ſtris.

b

Illud etiaꝫ inueſti
gari opoꝛtet. ſi aboꝛtiui fetus ⁊ mōſtra re-
Aug. i ench. ſurgent ⁊ qualia. De quo Auguſti. ita ait
Occurrit de aboꝛtiuis fetibꝰ queſtio: qui
iam nati ſunt in vteris matrum. ſed non ita
vt iam poſſint renaſci. Si enim reſurrectu-
ros eos dixerimus. De his qui iam foꝛma
ti ſunt tolerari poteſt vtcunq̄ quod diciť.
Attende Infoꝛmes vo quis non pꝛolciuis perire
arbitretur. ſicut ſemina que cōcepta ſimul
non fuerunt Scrupuloſe quidem inter do
ctoꝛes queri ac diſputari poteſt. quādo in
cipit homo in vtero viuere: an ſit quedam
vita occulta que nondū motibus viuentis
appareat? Negari eñ vixiſſe puerperia: q̄
ideo membꝛatim excecanť vt eijciantur ex
vteris pregnantiū. ne matres etiam ſi moꝛ
tua ibi relinquantur occidant. ipudētia ni
mia videtur. Ex quo autem incipit hō vi-
uere ex illo vtiq̄ iaꝫ moꝛi poteſt. moꝛtuus
vo vbicunq̄ illi potuit moꝛs euenire quō
ad reſurrectionem non ptineat: repire ne-
queo. Neq̄ enim ⁊ monſtra que naſcunť De monſtris.
⁊ viuunt q̄tumlibet cito moꝛiantur aut re
ſurrectura negabuntur: aut ita reſurrectu/
ra credenda ſunt. ſed potius coꝛrecta eoꝛū
emendataq̄ natura. Abſit enim vt illum De bimēbri.
bimembꝛem quem nuper natum in oꝛiente
fratres fideliſſimi qui eum viderunt retule
runt. Et ſanctus Hiero. ſcriptum reliquit
vt vnuꝫ hominem duplicem ac nō potius
duos: quod futurum erat. ſi gemini naſce/
rentur reſurrecturos eſtimemus. Ita ⁊ ce/
tera que nimia defoꝛmitate monſtra dicun
tur ad hūane nature figurā in reſurrectio-
ne reuocabuntur.

Iſta eſt diſtictio. xliiij. huiꝰ quar

ti libri In qua mgr̄ poſtq̄ determinauit de veritate
reſurrectionis ⁊ eiꝰ condicionibus. Hic determinat
de conditione reſurgentium. Et duo facit. Primo i
ueſtigat in qua etate reſurgent. Secundo quomo
do oēs reſurgent in pfecta oīm membꝛoꝝ itegritate
Primū vſq̄ ibi. Non enim perit. Secunduꝫ vſq̄ ad
finem diſtinctionis. In ſpeciali ſententia mgr̄i ſtat i
duabus ppoſitionibus quaruꝫ pma eſt hec. Abſq̄
vlla ambiguitate omnes homines reſurgent in per
fecta etate qua xp̄s reſurrexit: ſed non in eadem ſta
tura. Hanc magiſter inſinuans dicit q̄ omnes homi
nes reſurgent in etate qua xp̄s reſurrexit. ſed nō in
ſtatura xp̄i. ſed quilibet in ſtatura ſua reſurget quā
pꝛius habuit in iuuenili etate. Uel quaꝫ ſi ante obijt
habiturus erat circa. xxx. annum. Secunda pꝛopo
ſitio eſt hec. Et ſi generaliter omnes reſurgent cum
omni membꝛoꝛū integritate. ſpecialiť tñ electi abſq̄
vllo vitio reſurgēt ⁊ defoꝛmitate. Hanc mgr̄ ponēs
dicit q̄ oēs hoīes cū mēbꝛoꝛū integritate reſurgent
In quodcūq̄ eñ elementū tranſeat materia coꝛpis
hūani. illi coꝛpoꝛi reddeť vbi pꝛius fuit aīata. Ita
tamen q̄ non tota materia reddeť illi parti. ſed tota
toti coꝛpoꝛi reddetur oꝛdinata ſine omni indecentia
Sicut eñ ſtatua alicuiꝰ ſolubilis metalli igne lique
ſceret vel ꝯtereretur in puluerem. vel ꝯfunderetur
in maſſam. ⁊ eam vellet artifex rurſum ex illius ma-
teria ⁊ quantitate reparare nihil intereſſet ad eius
integritatem que materie particula redderetur illi
vel illi membꝛo ſtatue. dum tamen totum ex quo con
ſtituta fuerat reſtituta reſumeret. ſic in reſurrectiōe
nihil intereſt que pars materie ex qua coꝛpus cōſti
terat ad particulaꝫ coꝛpoꝛis redeat. ex quo nihil de
materia peribit. ſed tota materia toti coꝛpi ſine vlla
indecentia reddetur. Ultimo gloꝛiam coꝛpoꝝ reſur-
gentium ponit di. q̄ coꝛpoꝛa ſanctoꝛū reſurgēt ſine

vlla incorruptione. qr incorruptibilia ꝛ impaſſibilia
ſine vlla oneris difficultate. qr erūt ſubtilia ꝛ agilia
Et addit mgr̄ ſine vicio ꝛ deformitate. quia erunt ſi
cut ſol fulgida ſine vlla corruptiōe ꝛc̄. Et addit ma-
giſter ꝙ damnati etiam cum membris ſuis reſurgēt
incorrupti ꝛ cum integritate membrorū Utrū autē
reſurgent cum deformitatibus quas ꝑus habuerūt
Augu. non vult determinare. nō eñ ſm ipm debet
animos fatigare incerta eorū habitudo ſeu pulchri-
tudo quorū eſt certa ꝛ eterna damnatio. Ultio que-
rit vtrum abortiui fetus ꝛ monſtra reſurgent: Et re
ſpondet dicens de abortiuis. ꝙ ſi aliqñ vixerunt re
ſurgent alioqñ non. de monſtris etiam dicit ꝙ reſur
gent: ſed non monſtra. qr monſtra fetus ꝛ abortiui
reſurgent abſqꝫ deformitate ꝛ mōſtruoſitate Et tm̄
in ſpeciali.

De diuerſis aīarum receptaculis. a

DI. XLV

Preterea ſcien

Au. ſup Jo.

q dum eſt ꝙ omnes anime (vt ait
Augu) cum de hoc ſeculo exie/
rint diuerſas habent receptiones. bone ha
bent gaudium: male ꝟo tormenta. Sꝫ cū
facta fuerit reſurrectio. ꝛ bonoꝝ gaudium
amplius erit: ꝛ malorū tormenta grauiora
quando cum corpore torquebunt̄ Ex his
oſtendit̄ ꝙ maius erit gaudium ſanctorū
in reſurrectiōe ꝛ poſt: qꝫ fuerit ante. ꝛ ꝙ di
uerſa receptacula habebunt aīe ſanctoꝝ.
De quibus idem Aug. ait. Temp9 qđ int̄

Aug. de verbis apoſtoli.

hominis mortem ꝛ vltimā reſurrectionem
interpoſitū eſt. aīas abditis receptaculis
cōtinet. ſicut vnaqueqꝫ digna eſt vel reqe
vel erumna pro eo quod ſortita eſt in carne
dum viueret.

De ſuffragijs defunctorum. b

Aug. in ench

Neqꝫ negandū eſt
vt ait Aug. defunctorū aīas pietate ſuo
rum viuētiū releuari. cū pro illis ſacrificiū
mediatori offertur vel elemoſyne fiūt in ec
cleſia. Sed hec eis tm̄ ꝓ ſunt q̄ cū viuerent
hec ſibi vt poſtea poſſent ꝓdeſſe meruerūt

Quibus proſint orones et elemoſyne et ſacrificium et hmōi.

Eſt eñ quidam viuendi modus nec tā bo
nus vt non requirat iſta poſt mortem. nec
tam malus vt ei non proſint iſta quicqꝫ.
Eſt ꝟo talis in bono vt iſta non requirat:
ꝛ eſt rurſus talis in malo. vt nec his vale-
at: cū hec vita trāſierit adiuuari. Quo cir/
ca hic omne meritum comparat̄ quo poſ/
ſit poſt hanc vitam quiſpiam grauari vel
releuari. Nemo autem ſperet quod hic ne-
glexit cum obierit apud deum promereri.
Non ergo iſta que pro defunctis commen
dandis frequentat eccleſia illi apoſtolice
ſunt aduerſa ſentētie quā dictum eſt: Om-
nes ſtabimus ante tribunal chriſti: vt refe
rat vnuſquiſqꝫ ſm ea que ꝑ corpus geſſit.
ſcilicet bona vel mala. quia etiā hoc meri-
tum ſibi quiſqꝫ cum in corpore viueret cō-
parauit: vt poſſint ei iſta prodeſſe. Nō eñ
omnibus proſunt: ꝛ quare: Non niſi pro/
pter differentiam vite quam quiſqꝫ geſſit ī
corpore. Cum ergo ſacrificia ſiue altaris ſi
ue quarūcumqꝫ aliaꝝ elemoſynaꝝ pro ba
ptizatis omnibus offerunt̄ ꝓ valde bonis
grārum actiones ſunt. pro nō valde malis
ſunt propitiatiōes. Sed pro valde malis:
ꝛ ſi nulla ſunt adiumenta mortuoꝝ. tamen
qualeſcumqꝫ viuorum conſolationes ſunt
Quibus ꝟo proſunt. vel ad hoc proſunt.
vt ſit plena remiſſio vel certe vt tolerabi/
lior ſit ipa damnatio. Orationibus q̄ ſan-
cte eccleſie ꝛ ſacrificio ſalutari et elemoſy/
nis que pro eorum ſpiritibus offeruntur.

Augu. in ſermone de verbis apoſtoli.

non eſt dubium mortuos adiuuari. vt cū
eis miſericordius agatur a domino: qꝫ eo/
rum peccata meruerunt. Hoc enim a patri
bus traditum tota obſeruat eccleſia. Ut ꝓ
eis qui in communione corporis ꝛ ſangui/
nis domini defuncti ſunt. cum ad ipſum ſa
crificium loco ſuo commemorentur oretur
ac pro illis quoqꝫ id offerri commemoret̄.
Non eſt ergo ambigendū iſta prodeſſe de/
functis. ſed talibus qui ita vixerunt ante
mortem: vt poſſint eis hec vtilia eſſe poſt
mortem. Nam qui ſine fide operante ꝑ di/
lectionem eiuſqꝫ ſacramētis de corꝑe exie-
rūt fruſtra illis a ſuis huiuſmodi pietatis
officia impenduntur. cuius dū hic eſſent
pignore caruerunt. non miſericordiam ſibi
theſaurizantes: ſed iram. Non ergo mor-
tuis noua merita comparantur cū pro eis
aliquid boni operātur ſui. ſed eorum pre-
cedentibus conſequentia iſta redduntur.
Nam iſtam quiſqꝫ finiens vitā: niſi quod
in ea meruerit: non poterit habere poſt eā
Ecce quibus ꝛ qualiter proſunt illa que ꝓ
defunctis frequentat eccleſia. mediocriter
malis ſuffragant̄ ad pene mitigationē. me
diocrit̄ bonis ad plenā abſolutionē. Qui
non habent tāte ꝑfectiōis merita vt nō in/
digeāt iuuari ꝑ pauperes quoꝝ eſt regnum
celoꝝ q̄s ſibi fecerūt amicos de māmona
iniquitatis Quoꝝ tanta eſt ꝑfectio vt his

adiutorijs nõ indigeãt: quales ſũt apoſto/
Aug. de verbis apl̃i. li ⁊ martyres. Ut eñ ait Augu. Iniuria ē
ꝓ martyre orare in eccleſia. cui⁹ nos debe/
mus orationibus cõmendari. ꝓ alijs aũt
defunctis oratur.

De officijs ſepulture. c

De pompis & ex

Augu. in ſermone de verbis apoſtoli. equiarũ idem Augu. ita dicit. Pompa fu
neris agmina exequiarũ. ſumptuoſa dili/
gentia ſepulture. viuoꝝ ſunt qualiacunqꝫ
ſolatia: nõ adiutoria mortuoꝝ. Quia ſi ali
quid ꝓdeſt impio ſepultura ꝓcioſa oberit
pio vilis vel nulla. Preclaras exequias i
conſpectu hoim purpurato illi diuiti exhi
buit turba famuloꝝ. ſ; m̃lto clariores i cõ=
ſpectu dñi vlceroſo illi pauperi miniſteriũ
exhibuit angelorũ qui eũ extulerũt non in
marmoreũ tumulũ: ſ; in Abrae gremium.
Aug. i eod. Sit tñ cura mortuos ſepeliendi ⁊ ſepulcra
conſtruendi q: hec in ſcripturis ſanctis in
ter bona opera deputata ſunt nec ſolum in
corpibus pr̃iarcharũ aliorũqꝫ ſanctorum.
ſed etiam in ipſius domini corpore q̃ iſta fe
cerunt laudati ſunt. Impleant igit̃ homi/
nes erga ſuos offitia poſtremi muneris et
ſui humani leniamenta meroris. Uerum il
la que adiuuãt ſpiritus defunctorum ſcili=
cet oblationes orationes multo obſeruan
tius ꝓcurent.

De duob⁹ eque bonis quorũ alter plura poſt mortez hꝫ auxilia. d

Solet moueri que

ſtio de duobus vno diuite altero paupere
pariter ſ; medio criter bonis q̃ ꝓdictis ſuf/
fragijs indigent ⁊ meruerunt ꝑiter p⁹ mor
tem iuuari. pro altero xo id eſt pro diuite
ſpeciales ⁊ cõmunes fiũt orationes. mul/
teqꝫ elemoſynaruꝫ largitiones. pro paupe
xo non fiunt niſi communes largitiones ⁊
orationes. Queritur ergo an tñ iuuet͂ pau
per paucioribus ſubſidijs quantũ diues
amplioribus. Si non pariter iuuatur non
ei redditur ſ̃m merita. Meruit enim pari
ter iuuari. quia pariter boni extiterunt. Si
xo tantum ſuffragij conſequit͂ quantũ di/
ues: quid contulerũt diuiti illa ſpecialiter
ꝓ eo facta? Sane dici poteſt non ei magis
Reſpõſio. valuiſſe generalia ⁊ ſpecialia q̃ pauperi ſo
la generalia ſuffragia. ⁊ tamen profuerunt
diuiti ſpecialia non quidez ad aliud v̄l ma
ius aliquid ſed ad idez ad quod generalia
vt ex pluribus ⁊ diuerſis cauſis vnum ꝑ/
ciperetur emolumẽtum. Poteſt tamen di= Secunda melius.
ci aliter illa plura ſubſidia contuliſſe diuiti
celeriorem abſolutionem: non pleniorem.

Quibus ſuffragijs iuuabunt͂ mediocriter boni qui in fine inueniẽ=tur. e

Sed iterũ querit͂

de aliquo mediocriter bono qui talibus in
digens ſuffragijs in ipſo conſummatiõs ar
ticulo c[illegible] ⁊ reliquis migrabit: ſi ſaluus fue
rit. pro eo non offertur vlterius ſacrificiuꝫ
vel oratio vel elemoſyna. nec habebat tan
te perfectionis merita. que his ſuffragijs
non egerent. Nunquid ergo ſaluabitur?
Eſtimo eum quaſi per ignem tranſeuntem
ſaluari meritis ⁊ interceſſionibus celeſtis
eccleſie. que pro fidelibus ſemper interce/
dit voto ⁊ merito donec impleat͂ xp̃s.

Quomodo ſãcti glorificati audi=unt preces ſupplicantium et quo=modo itercedũt pro nobis ad do=minum. f

Sed forte queris

nunquid preces ſupplicantiũ ſancti audiũt
⁊ vota poſtulantiũ in eorum notitiam per
ueniũt. Non eſt incredibile animas ſancto
rum que in abſcondito faciei dei veri lumi
nis illuſtratione letantur: in ipſius contem
platione ea que foris agunt͂ intelligere. Q̃=
tum vel ill͂ ad gaudiũ v̄l nobis ad auxiliũ
ꝑtinet. Sicut eni angelis ita ⁊ ſanctis qui
deo aſſiſtunt petitiones noſtre innoteſcũt
in verbo dei quod contemplantur. vnde ⁊
dicuntur angeli oratiões ⁊ vota noſtra of
ferre deo. non quia eum doceant. ſ; q: eius
voluntatem ſuꝑ eis ꝯſulũt. Unde Aug⁹. Aug. in li. de orando ad deum.
Angelis qui ſunt apud deum innoteſcunt
petitiones nr̃e vt quodammodo eas offe/
rant deo ⁊ de his cõſulant. ⁊ quod deo iu/
bente implendũ eſſe cognouerunt. hoc no
bis euidenter vel latenter reportẽt. Unde
⁊ angelus hominibus ait cuꝫ oraretis ora
tionem veſtram obtuli deo. Ad omia qui/
dem ſcienda ſufficit deo ſua perfectio habꝫ
tamen nuncios. ideſt angelos. non qui ei

Aug. in li. xv de trini.

que neſcit annűciet. (Nő enim ſunt vlla q̄ neſciat) ꝫ bonű eorű eſt de opibus ſuis ei⁹ ꝯſulere veritatem. et hoc eſt qḋ ei dicűtur nőnulla nűciare. non vt ipſe ab eis diſcat: ſʒ vt ab eo ipſi ꝑ v̄buʒ eius ſine corꝑali ſono nunciēt etiā qḋ voluerit ab eo miſſi ad q̄s voluerit. totű ab illo ꝑ illud v̄buʒ eius audientes. i. in eius veritate inueniētes. q̄d ſibi faciendű: quid q̄bus ⁊ qñ nunciandum ſit. Nam ⁊ nos orantes eű nő eű docemus q̄ʒ nouit (vt ait v̄bű eius) pater veſter q̄d vobis neceſſariű ſit priuſq̄ȝ petatis ab eo.

Aug. in li. de gra no. teſta.

Nec iſta ex pte cognouit: ſʒ futura oīa temporalia atq̄ȝ in eis etiam q̄d ⁊ qñ ab illo petituri fueramus. ⁊ quos ⁊ de q̄bus reb⁹ vł exauditur⁹ vel non exauditurus eſſet ſine initio an̄ p̄ſciuit. Nő ḡ dr̄ angelus oratőes nr̄as offerre deo: q̄ſi deus tunc nouerit q̄d velimus ⁊ quo indigeam⁹ q̄ oīa an̄q̄ȝ fiant ſicut ⁊ poſtq̄ȝ facta ſunt: nouit. ſed q̄ʒ neceſſe hʒ rationalis creatura tꝑales cauſas ad eternā veritatē referre ſiue petendo q̄d erga ſe fiat: ſiue conſulendo q̄d faciat.

Qḋ dictuʒ eſt de angelis attribuit ſanctis animabus. G

Si autem angeli a deo ꝑ v̄bum eius diſcunt petitiones nr̄as ⁊ quid de his implendum ſit ⁊ q̄d nő. Cur non credamus ⁊ animas ſanctorum dei faciem contemplantiű in eius veritate intelligere p̄ces hominű: ⁊ que implēde ſint vel non. Inde eſt ꝙ deus dicitur exaudire p̄ces quorűdam nő ſolű quādo effectui mācipat: ſed etiam qñ innoteſcit curie angelorum ⁊ ſanctarű animarű quid inde futurű ſit vel nő: ⁊ quod cognoſcunt in dei volűtate eſſe volűt ⁊ ipſi. Adeo eñ ſuꝑne volűtati addicti ſunt: vt nihil p̄ter eius volűtatem queant velle. Intercedűt ḡ ad deű ꝓ nobis ſancti. ⁊ merito dum illorum merita ſuffragantur nobis. ⁊ affecta dum vota noſtra cupiunt impleri. Quod tamen non faciunt niſi in voluntate dei implenda didicerint. Oramus ergo vt intercedant ꝓ nobis. id eſt. vt merita eorum nobis ſuffragētur. ⁊ vt ipſi velint bonum noſtrum. q̄ʒ eis volentibus deus vult ⁊ ita fiet. Ex premiſſis conſtat ꝙ cum quibuſdā miſericordius agit deus q̄ȝ eoꝝ peccata meruerint. ſ. cuʒ mediocriter malis: qui ſuffragijs eccl'ie iuuantur.

Iſta eſt diſtinctio. xlv. hui⁹ quarti libri In qua mgr̄ poſtq̄ȝ oſtēſum eſt de his q̄ ad reſurrectionē pertinent Hic determīat de his que ptinent ad reſurgentiű remunerationē ⁊ punitionē Et circa hoc tria facit. Primo eñ oſtēdit quō anīe q̄ȝ cito a corꝑibus ſepant habitacul' iuxta ſua merita vł demerita reddant. Sc̄do quō defunctis exequie viuoꝝ ꝓ eis facte ſuffragant. Tertio inquirit vtrum bt̄i in patria ꝓ nobis deſcent. Primű facit vſq̄ȝ ibi De ſuffragijs defunctoꝝ. Sc̄m vſq̄ȝ ibi. Sʒ forte q̄ris. Tertiű vſq̄ȝ ad finē diſt. In ſpēali ſnīa mgr̄i ſtat in tribus ꝓpoſitionibus quaꝝ p̄ma eſt hec. Quam cito aīe in morte a ſuis corꝑibus ſepant mox ꝓ mō ſuorű meritorű diuerſis habitaculis reddētur. Hāc mgr̄ ponens dicit ꝙ anime defunctoꝝ iuxta ſua merita diuerſis habitaculis reddentur vſq̄ȝ ad diem iudicij. Poſt iudicű v̄o earum pena vel gloria augebitur. quod autoritate beati Augu. ꝓbat. Vñ infero ꝙ ſicut facta reſurrectiōe pena maloꝝ auget. ita gl'ia ſeu beatoꝝ gaudiű plus ꝑficietur. Sc̄da ꝓpoſitio eſt hec. Illi de orationibus ⁊ elemoſynis eccleſie illic hunc ꝑfectum recipiűt: q̄ hic talia vt eis ꝓficerint meruerűt. Hanc mgr̄ inſinuans dicit mortuos viuorű ſuffragijs iuuari. ſi tñ hoc meruerűt dum viuerent Poſtea ſubdit ꝙ iſta que hic ꝓ defunctis frequētat eccleſia mediocriter malis ſuffragant ad pene mitigationem. ⁊ mediocriter bonis ad pene ſolutionem. Et facta pro valde bonis qui ſuffragijs nő indigent ſunt gr̄arum actiōes. ⁊ facta ꝓ ſumme malis qui iuuari non poſſunt. q̄uis nő ſunt eis adiumēta: ſunt tamen ad viuentiű conſolatōnem. qḋ autoritate beati Auguſtini cőfirmat. Poſtea dicit ꝙ pompe que fiunt in obſequijs ſunt ad viuorű ſolatiű: nő ad mortuoruʒ ſuffragiű. laudabile tamē ē circa mortuorum ſepulturam curam impendere. Poſtea mouet queſtionem de diuite ⁊ pauꝑe: quoꝝ vterq̄ȝ cum ſit mediocriter bonus ſuffragijs indiget ⁊ ambo pariter poſt mortem meruerűt iuuari. ⁊ ꝓ diuite fiunt multa ſuffragia generalia et ſpecialia. ꝓ pauꝑe v̄o tm̄ generalia. vtruʒ iuuetur pauper paucioribus ſuffragijs q̄ȝtum diues amplioribus. Et videtur ꝙ ſic. ꝙ vterq̄ȝ meruit iuuari ⁊ equaliter boni fuerűt. Cőtrarium aűt videtur quia al's nihil cőferrent ſpecialia ſuffragia diuiti pro eo facta. Et reſpondet magiſter ꝙ tantű valent pauperi ſola generalia ſuffragia q̄ȝtum diuiti generalia ⁊ ſpecialia ſuffragia. ⁊ tamen ꝓfuerunt ſpecialia ſuffragia diuiti non ad aliud vel maius aliquid: ſed ad idem ad quod generalia vt ex pluribus cauſis vnum ꝑciperet emolimentum. Vel poteſt dici illa plura ſuffragia diuiti cőtuliſſe celeriorem abſolutionem ⁊ non pleniorē. Poſtea querit de illo qui ſuffragijs indiget ⁊ moriat in ipſa conſummatione ſeculi quando vlterius ſuffragia impendi non poterunt vtruʒ talis ſaluabit? Et reſpondet ꝙ talis ꝑ ignem tunc futurum ⁊ ꝑ orationes celeſtis eccleſie ſaluabit. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Angeli orationes noſtras deo offerunt. ⁊ ea que hic apud nos agűtur recognoſcunt. Hanc magiſter inſinuās querit. vtrű ſancti preces noſtras ⁊ vota ſibi porrecta audiant ⁊ ſciant? Et reſpondet ꝙ angeli ⁊ ſancti diuinā facieʒ videntes ea que apud nos geruntur cognoſcunt q̄ȝtum ad eorum gaudium ꝑtinet ⁊ noſtrum auxilium vnde ⁊ angeli dicunt orationes noſtras ſemꝑ offerre deo. non tanq̄ȝ deum inſtruentes: ſed quid circa nos agendum ſit ad eius veritatem ducentes. vnde preces noſtre dicunt exaudire quādo celeſti curie earum exauditio innoteſcit: ſeu earű euentus futurus manifeſtatur. Et tm̄ in ſpeciali.

Si valde malis detur mitigatio pene. a

DI.XLVI

Ed querit hic

ſ de valde malis. vtrũ ⁊ ipſi in ali
qua penarũ mitigatione dei mi-
ſericordiã ſentiãt vt minꝰ ꝙ̃ meruerint pu-
niantur? Quidã autumant eos nullaꝫ rele
Augu. ſuper octonarium. uationẽ pene habituros. qđ ꝯfirmãt Jaco
bi autoritate dicẽtis. Judiciũ ſine miſcꝺia
fiet illi ꝗ non fecit miſcꝺiam. Aug. etiã ait.
Miſericordia hic. iudiciũ in futuro. Jdẽ
diſtinguẽs quõ oẽs vie dñi ſint miſcꝺia et
veritas ait. Erga ſanctos omẽs vie dei mi
ſericordia: erga iniquos omnes veritas qꝛ
⁊ in iudicando ſubuenit. ⁊ ita non deeſt mi
ſericordia: ⁊ in miſerando id exhibet qđ ꝓ
miſit ne deſit veritas. Erga omnes autem
quos liberat ⁊ ꝯdẽnat oẽs vie ſunt miſeri-
cordia ⁊ veritas. qꝛ vbi nõ miſeret̃: vindi-
cte veritas datur. Dicẽs vbi nõ miſeretur
dat intelligi aliꝗd a deo fieri vbi ipẽ nõ mi
ſeret̃. Sed his occurrit qđ ait Caſſio. ſup
Pſal. l. loquens de miſericordia et pietate
dei. He duo inquit res iudicio dei ſꝑ ad-
iuncte ſunt. Ergo ⁊ in punitione malorum
non eſt iuſticia ſine miſcꝺia. Jdem de iudi
cio ⁊ miſericordia ait. Hec duo mutua ſo-
cietate ſibi iunguntur. Jn his breuit̃ om-
nia opera dei includit. Aug. ꝙ̃ reſpõdens
illis qui reproboꝝ ſupplicia finem habitu-
ra contendunt. ita illorum repellit opinio-
nem aſſerens reprobos ꝑpetuo puniẽdos
vt eorum ſupplicia mitigari aliquatenꝰ nõ
Aug. Ienchi. contra illos ꝗ aſſerũt malorum cruciatꝰ terminãdos. neget. Fruſtra inquit nõnulli eternã dam-
nandorum penam et cruciatus ſine inter-
miſſione ꝑpetuos humano miſerent̃ affe-
ctu. atꝙ ita futurũ eſſe nõ credũt. Nõ qui-
dem ſcripturis aduerſando diuinis: ſed ꝓ
ſuo motu dura queꝙ molliendo ⁊ in lenio-
rem flectendo ſniam. ꝗ putant in eis terribi
lius eſſe dicta ꝙ̃ verꝰ. Non eñ (inquiũt)
obliuiſcet̃ miſereri deꝰ aut cõtinebit in ira
ſua miſericordias ſuas. Hoc ꝗdeꝫ in pſal-
mo legit̃ ſed de his itelligit̃ ꝗ ſunt vaſa mi
ſericordie: qꝛ ⁊ ipſi non ꝓ meritis ſuis: ſed
deo miſerante de miſeria liberant̃ Aut ſi h
ad omnes eſtimant ꝑtinere. non iđ neceſſe
eſt vt damnatiõem opinent̃ finiri poſſe eo-
rum: de ꝗbus dictum eſt. Jbunt hij in ſup
pliciũ eternũ. Ne hoc mõ putet̃ habitura
finem felicitas eorũ. de ꝗbus ecõtrario di-
ctum eſt. Juſti aũt in vitã eternã. Sed pe-
nas damnatorũ certis temporibꝰ eſtiment
(ſi hoc his placet) aliquatenus mitigari.
Et ſic quippe itelligi poteſt manere ira dei
in illis. i. ipa damnatio. Hec eniꝫ vocatur
ira dei non diuini animi perturbatio vt in
ira ſua. i. manente ira ſua nõ cõtineat miſe-
rationes ſuas. nõ eterno ſupplicio finẽ dan
do: ſed leuamen adhibendo vel interponẽ-
do cruciatibus. qꝛ nec pſalmus ait ad fini-
endam irã ſuam vel poſt irã ſuaꝫ. ſed in ira
ſua. Que ſi ſola eſſet: alienari a regno dei ⁊
carere magna multitudine dulcedinis dei
tam grandis tñ eſt pena. vt ei poſſint nul-
la tormenta que nouimus cõpari. ſi illa ſit
eterna: iſta aũt ſit quãlibet multis ſeculis
longa. Manebit ergo ſine fine mors ꝑpe-
tua dãnatoꝝ. ⁊ ipſa omnibꝰ erit cõmunis
ſicut manebit communiter oim via eterna
ſanctorũ. Ecce ita aſſerit hic penas repro-
borum nõ eſſe finiendas. qđ nõ improbat
ſi dicatur eoꝝ ſupplicio aliqđ leuamen ad-
hiberi. Unde nõ incongrue dici põt deum
et ſi iuſte id poſſit. non omnino tñ punire
malos in futuro quãtũ meruerunt. ſed eis
aliquid ꝙ̃tũcũꝙ mali ſint đ pena relaxare

Determinat premiſſas autoritates. b

Quod ergo dictuꝫ

eſt iudiciũ ſine miſericordia fieri illi qui nõ
fecit miſericordiã. ita intelligi põt. Et iudi-
cium damnatiõis fiet illi ꝗ nõ fecit miſeri-
cordiam. ꝓ eo ꝙ fuit ſine miſericordia. vel
fiet iudiciũ ei ſine miſcordia. liberãte ⁊ ſal
uante. qui tñ in aliꝗ pene alleuiatõe ⁊ miſe
cordiam dei ſentiet. Jta cũ dicit̃ miſericor
dia dei hic. iudiciũ in futuro nõ negat̃ ꝗn i
futuro ſit miſcꝺie effectus. ⁊ in electis ꝗ ꝑ
miſericordiã ab oi miſeria liberabunt̃. ⁊ in
reprobis qui minus ꝙ̃ meruerit cruciabũ-
tur Sed hic non ſine cauſa dicitur fieri dei
miſericordia: ⁊ iudiciuꝫ in futuro. qꝛ ⁊ hic
multis modis miſeretur deus ꝗbus nõ mi
ſerebit̃ tunc. Uocat eñ deus nunc pecca-
tores ⁊ iuſtificat: qđ tunc non faciet: ⁊ tũc
reddet ſingul' ſꝫm merita ſua. manifeſte iu-
dicabit qui nunc occulte iudicat. Cuꝰ De occulto iudicio.
occultũ iudiciũ (vt ait Aug.) intelligitur Augu. ſuper pſal. viij.
pena qua quiſꝙ vel exercet̃ ad purgatiõꝫ
vel monetur ad conuerſionem. vel ſi con-
temnit excecatur ad damnationẽ. Occul-
tum ergo iudiciũ dei pena dicitur: qua iu-
dicat purgando: conuertendo vel excecan
do Judicia quoꝙ dei interdum appellan-
tur diſpoſitiones eius de omnibus rebus

De ſententia iudicis. Un̄. Quā incōprehēſibilia ſūt iudicia eiꝰ ꝛ iudicia eius abiſſus multa. Judiciū aūt quo in futuro iudicabit: intelligitur ſententia iudicis qua vētilabitur area .i. diuidētur localit̄ boni a malis miniſterio angelorum: ꝛ iſti in vitam ducent̄: illi in ſupplicium mittentur qui nunc ſimul mixti ſunt.

De iuſticia ꝛ miſericordia dei. C

Sed quomodo iuſticiam dei ꝛ pietatem .id eſt miſericordiaȝ ſupra aoſſiodorus duas eſſe res dixit: que ſemper adiuncte ſunt iudicio dei. Juſticia em̄ dei ꝛ miſericordia non due res ſunt ſed vna res .i. vna diuina eſſentia eſt. ſicut ſupra pluribus autoritatibus oſtenſum eſt. *De opꝫibus iuſticie ꝛ miſericordie dei et bonitatis.* Quia non eſt deo aliud eſſe miſericordē ꝗ̄ miſericordiam: nec iuſtum ꝗ̄ iuſticiam ſed idem prorſus. Nec aliud eſt ei eſſe miſericordem ꝗ̄ iuſtum: vl̄ miſericordiā ꝗ̄ iuſticiam ſed omnino idem: quia nō denominatiue ſed eſſentialiter hec de deo dicuntur. Cur ergo dicit ſcriptura de operibus dei quedā eſſe miſericordie: quedam iuſticie? Si enim iuſticia dei miſericordia eſt: quecunqꝫ ſunt opera miſericordie: eſſe videntur iuſticie ꝛ ecōuerſio. *Reſpōſio.* His reſpōderi potes ſic: illis locutiōibus quibus huiuſmodi opm̄ fiunt diſtinctiones: vt alia miſericordie: alia iuſticie: alia bonitati attribuātur nō diuerſitas ſubiacētis. id eſt rei his vocabulis ſignificate exprimitur ſed varietas ſenſuum ꝛ effectuum in creaturis monſtratur. Cū em̄ dicitur deus iuſtus vel iuſticia: eſſentia diuina predicatur: ꝛ etiā ꝙ ipſe ſit diſtributor: ꝛ iudex meritoꝝ itelligi datur. Jta ꝛ cum dicit̄ miſericors: eſſentia diuina predicat̄: ꝛ inſuper ꝙ ipſe ſit miſeroꝝ liberator intelligi datur. Similit̄ cū dicitur bonus: eſſentia diuina predicatur. Et cū dicit̄ deus: ꝛ inſuper auctor oīm bonorū oſtendit̄. Jta ꝛ cum dicit̄ deus: eſſentia diuina predicat̄: ꝛ ipſe timendus oñditur. Jnde ergo quedā opa miſericordie quedam iuſticie dicunt̄: nō quin diuina eſſentia hec ꝛ illa operet̄: et quin hec ꝛ illa ſint opa diuine eſſentie que dicit̄ miſericordia ꝛ iuſticia: ſed q: quedā ſunt quibus iudex ꝛ equus diſtributor: quedā quibus oſtenditur miſerator. Miſericors em̄ dicitur in natura miſerator in exhibitione: ꝛ in ꝗbuſdam operibus dicitur effectus eſſe miſericordie in quibuſdaȝ effectus iuſticie: nō ꝙ aliud efficiat iuſticia: aliud miſꝭcordia dei ſi ad eſſentiam referas: ſed q: ex quibuſdaȝ effectibus intelligit̄ iudex: ex quibuſdam miſerator: vel vt quibuſdā placet iuſtus ꝛ miſericors. Sed ſm̄ hoc occurrit q̄ſtio. quō ex alijs oſtendat̄ iuſtus ꝛ ex alijs miſericors cū ſit idem ei eſſe iuſtū ꝛ eſſe miſericordē? Si em̄ ſm̄ eandē rationē dicit̄ iuſtus ꝛ miſericors: ex eo ope quo intelligit̄ iuſtus intelligitur miſericors ꝛ econuerſo. Sȝ dixi ſupra q: cū dr̄ deus iuſtus ꝛ miſericors ita eadē diuina eſſentia ſignificat̄. ꝛ ſm̄ eā idē p̄dicat̄ vt etiā quedā diuerſa intelligant̄. Jntelligimꝰ em̄ ꝑ hoc eū eſſe miſeratorē ꝛ iuſtum iudicē. Qd̄ euident̄ Origenes oſtendit dicēs. *Origenes.* Omnia que dei ſunt chriſtus eſt: ipſe ſapientia eius: ip̄e fortitudo .iuſticia. ſanctitas. ip̄e prudētia. Sȝ cū vnum ſit in ſubiacēti ꝑ varietate ſenſuum diuerſis nuncupat̄ vocabulis. Aliud em̄ ſignificat ſapientia: aliud iuſticia. Quādo em̄ ſapientia dr̄: diſciplinis te diuinarū humanarumqꝫ rerum inſtruere intelligitur. Quādo iuſticia: diſtributor vel iudex meritorū inſinuatur Jta ꝛ prudentia cū dicit̄ doctor ꝛ demonſtrator bonarū vel malarum rerū vel neutrarū intelligit̄.

Autoritatibus probat quedaȝ iuſticie. alia miſericordie. alia bonitati attribui. D

Q aūt quedā opera miſericordie: quedā iuſticie: quedā bonitati attribuant̄: in ſcripturis facile eſt reperire. Et de miſericordia quidē ꝛ iuſticia manifeſtum eſt: de bonitate vero ꝛ miſericordia amplius latet. Sed Augu. docet il- *Augu. ſuper pſal. cxxxv.* la opa ꝓprie ad miſericordiā ꝑtinere quibus aliqui a miſeria liberant̄. Ad bonitatē vero nō ſolū illa, ſed facturam ꝛ gubernationem naturaliū ita dicēs. Ad miſcdiam ꝑtinet ꝙ a peccatis mūdat: ꝛ de miſeria liberat. Ad bonitatē vo ꝙ celū ꝛ terram et omnia valde bona creauit vt eſſent Jdem *Jdem ſuper pſal. xxxij.* Celi non indigent miſericordia: vbi nulla eſt miſeria: in terra hominis abundat miſeria ꝛ ſuꝑabundat dei miſericordia. Miſeria ergo hominis ꝛ miſericordia dei plena eſt terra nō celi: qui non indigent miſericordia: indigent tamē regēte domio. Omnia em̄ indigent domino ꝛ miſera ꝛ felicia quia ſine illo miſer nō ſubleuat̄: felix nō regitur. Jtem alibi. Miſericordia eſt erga miſeros: bonitas erga quoſlibet. Jnterdū tamen miſericordia large accipitur vt bonitas.

Q

Quō vniuerſe vie dn̄i dicātur miſericordia ⁊ veritas. e

Poſt hec cōſideraṙi oportet: ex quo ſenſu vniuerſe vie domini dicanꝶ miſcḋia ⁊ ṽitas. Hoc multipliceē recipit expoſitōez. Uniuerſe em̄ vie dn̄i miſcḋia ⁊ ṽitas q̄bus ad nos venit: vt ait Aug. ſup pſal. intelligunꝶ duo aduentus. Prim⁹ in quo manifeſtā ⁊ multiplicē miſericordiā nobis exhibuit: ⁊ ſcḋs in q̄ requirendo merita iuſticiā exhibebit. Uniuerſe etiam vie dn̄i .i. quibus ad dn̄m aſcendimus ſunt iuſticia qua a malo declinamus ⁊ miſericordia qua bonū facimus. In his em̄ duobus omne bonū meritū includitur Sꝫ cū ſupius Caſſioḋ. dixerit in his duobus omnia opera dei includi merito queri poteſt an in omni ope domini hec duo mutuo ſibi iunganꝶ: Quibuſdā placuit nō in oī̄ ope dn̄i hec duo ꝯcurrere ſm̄ effectuꝫ dico nā ſm̄ eſſentiā n̄ diuidiꝶ miſcḋia a iuſticia: ſed vnū eſt. Ueꝝ ſm̄ effectū nō in oī ope dn̄i dicūt eſſe miſericordiā ⁊ iuſticiam ſꝫ in quibuſdā fatenꝶ tm̄ miſcḋiam ⁊ alijs iuſticiā: atqꝫ in alijs miſcḋiam ⁊ iuſticiam Fatētur tn̄ dn̄m oīa q̄ fecit miſericorditer agere ⁊ iuſte: referētes rōnem dicti ad dei voluntatē q̄ iuſticia eſt ⁊ miſericordia: nō ad effectus miſericordie ⁊ iuſticie q̄ ſunt in rebus Alijs aūt videꝶ ꝙ ſicut dr̄ deus omnia opa ſua iuſte facere ⁊ miſericordiꝶ: ita ꝯcedendū ſit in oī ope dei iuſticiā eſſe ⁊ miſericordiā .i. clementiā ſm̄ effectū vl̾ ſignū q̄ nullū opus dei eſt in quo nō ſit effectus vel ſignū equitatis ⁊ clementie ſiue occulte ſiue apte. Aliqn̄ em̄ manifeſta eſt clemētia ſiue benignitas ⁊ occulta eq̄tas: aliquādo econuerſo.

Iſta eſt diſtinctio. xlvj. h⁹ quarti libri. In qua mgr̄ poſtꝙ̄ ſupius determinauit de remuneratione ⁊ punitione aīaꝝ an̄ iudiciū ⁊ reſurrectionē. Hic determiāt de diuina iuſticia ⁊ miſcḋia q̄bus p̄dicta diſpenſanꝶ. Et ſnīa hui⁹ diſ. in ſpāli ſtat in iſta ꝓpoſitiōe. In p̄miatione damnatorū hoīm ⁊ angeloꝝ iuſticiā ⁊ miſericordiā ſeruat creator eoruꝫ Hanc mgr̄ inſinuās querit. vtrū circa damnatos ſit aliqua dei miſcḋia. Et arguit ſm̄ quaſdā ꝙ non per plures autoritates. Poſtea obijcit ꝑ quoſdā autoritates ⁊ ꝓbat penas damnatoꝝ nunꝙ̄ eſſe finiēdas Poſteā ſoluit dicens ꝙ circa dānatos eſt aliqua dei miſericordia in pene impoſitiōe ⁊ mitigatiōe nō tamen penitus in abſolutione vel occulta peccatorum reuocatione. ſicut contingit in p̄ſenti. Et ex hoc pn̄t ſolui autoritates in ꝯtrarium adducte q̄ nō omnino miſcḋiam dei a dānatis excludunt. Addit etiam q̄d ꝑ occultū dei iudiciū intelligaꝶ. qn̄qꝫ em̄ intelligiꝶ pena qua aliquis exercitaꝶ ad purgationeꝫ vel moueꝶ ad ꝯuerſionem vel ſi cōtemnit excecaꝶ ad damnationem. quādoqꝫ intelligiꝶ dei diſpoſitio d̾ omnibus rebus qn̄qꝫ vero finalis ſententia que in futuro malos a bonis ſepabit. Poſtea querit cū dei miſericordia ⁊ iuſticia idē ſint qualiter quedā opa attribuunꝶ miſericordie ⁊ alia iuſticie. Et rn̄det ꝙ hoc eſt propter diuerſitatē ꝯnotatoꝝ vel diuerſarum de deo conceptionum ꝓpter quā etiā diuerſitatem aliqua diuine bonitati attribuunꝶ aliqua miſicordie. bonitas em̄ reſpicit gratuitā dei donationeꝫ. miſericordia ṽo a malo liberationē. Poſtea querit quō intelligendum ſit ꝙ vniuerſe vie dn̄i ſunt miſericordia ⁊ veritas. Et rn̄det q̄ hoc ideo dr̄ ꝙ cum ſit duplex aduentus dei. vnus miſericordiā alius iuſticiā reſpicit. vel hoc ꝓ tanto dr̄. q̄ ad deum imus mala declinando ꝑ iuſticiā. bona opa faciēdo ꝑ miſericordiā. ⁊ ſic vniuerſe vie dn̄i miſericordia ⁊ veritas quib⁹ ad deū imus Ultimo q̄rit vtrū in oī ope dei miſcḋia ⁊ ṽitas includanꝶ. Et rn̄det ſm̄ quoſdā ꝙ nō ſm̄ effectum. ſed ꝙ in quibuſdā ſit tm̄ miſcḋia ⁊ in q̄buſdam tm̄ iuſticia in q̄buſdaꝫ miſcḋia ⁊ iuſticia ſit. Dicunt tn̄ in oī ope dei ꝯtineri ambo ſm̄ eſſentiā. q̄ vna ⁊ eadē voluntas dei eſt iuſticia ⁊ miſcḋia. Alij ṽo dicunt ꝙ etiaꝫ ſm̄ effectū vel ſignū in omni ope dei ꝯcurrunt ſimul miſcḋia ⁊ iuſticia. ita ꝙ nullū opus dei ſit in quo nō ſit effectus vel ſignum eq̄tatis ⁊ miſcḋie ſiue occulte ſiue apte. Et tm̄ in ſpeciali.

De ſententia iudicij. a

Ulet etiā queri qualiꝶ dabiꝶ iudicij ſententia Sꝫ nō eſt ꝑſpicuū id explicare Non em̄ ſcriptura apte diffinit an voce illa ꝓferāꝶ. Uenite bn̄dicti. ⁊ Ite maledicti. an virtute iudicis ita fiat ꝯſcientijs ſingulorꝫ atteſtantibus. vt mō diciꝶ futurū vt iudicis potentie effectus: ipſius dictione ſignificeꝶ. Illa etiam. Eſuriui et nō dediſtis mihi manducare ⁊ hmōi magis ꝯſcientijs exprimenda plurimi putant q̄ verbis: q̄ apl̄us in momento et in ictu oculi miſteriū ꝯſummandum tradit. Sꝫ illud ad reſurrectiōis ſtatū tm̄ referunt non ad iudiciū: qui alij iudicij ſententiā et malorum increpationes ⁊ bonoꝝ premia verbis exprimenda aſſerunt. DI. XLVII

Qō iudicabunt ſancti ⁊ quō. b

Non autem ſolus chriſtus iudicabit: ſꝫ ⁊ ſancti cū eo iudicabūt natiōes. Ipē em̄ apl̄is ait. Sedebitis ⁊ vos ſuꝑ duodeci ſedes iudicātes duodecim trib⁹ iſrl̄. Nec ē putandū ꝙ duodecim apl̄is tm̄ h̄ ꝓmiſerit xp̄us. Ubi em̄ ſedebit paul⁹ q̄ pl⁹ oībus laborauit ſi non ibi ſedebunt niſi. xij. Per duodecim ergo ſedes ꝑfectio tribunalis .i. vniuerſitas iudicantiū intelligiꝶ. ſ. oēs ꝑfecti q̄ relictis oībus ſecuti ſūt xp̄m. Per duodecim trib⁹ vniuerſitas iudicandorū. Iudicabunt vero eos

De duodecim ſedibus

sancti nõ mõ coopatione. sed etiã autoritate ⁊ potestate. Vñ Gladij ancipites in manibus eoꝝ. i. sentẽtia de bonis ⁊ de malis in potestate eoꝝ. Si vero queriť que erit eoꝝ potestas vel autoritas in iudicando? Puto nõ ante posse sciri ꝙ̃ videať: nisi diuina reuelatione quis didicerit.

De ordinibus eorum qui iudicandi erunt. c

Gregoͦ. super Job.

Erunt autẽ quatuor ordines in iudicio. Due quippe sunt partes. electoꝝ. s. ⁊ reproboꝝ. vt Greg. in moralibus ait Sȝ bini ordines eisdẽ singulis partibus continenť. Alij eñ iudicantur ⁊ ꝑeunt: alij nõ iudicanť ⁊ pereũt. Alij iudicantur ⁊ regnant: alij non iudicantur ⁊ regnant. Judicanť ⁊ ꝑeunt quibus dominica inclamatione diceť. Esuriui ⁊ non dedistis mihi man. ⁊c. Nõ iudicanť ⁊ pereunt quibus dñs ait. qui nõ credit iam iudicatus est. Eorum eñ damnatio toti ecclesie nota est ⁊ certa. ⁊ ideo dicunť tunc non iudicari: qꝛ ad ꝯspectum districti iudicis cũ aperta damnatione sue infidelitatis accedent. Qui vero ꝓfessionē fidei sine opibꝰ habent: iudicabunť ⁊ peribũt. i. redarguentur vt pereant. Qui vero nec fidei sacramenta tenuerũt: increpationem iudicis in se fieri nõ audient: qꝛ infidelitatis sue tenebris ꝑiudicati: eius quẽ despexerant inuectione redargui nõ merenť. Illi aũt saltem verba iudicis audient. qui eius fidem saltem verbo tenuerũt. Illi aũt in damnatione sua eterni iudicis nec verba ꝑcipient: ꝗ eius reuerentiam nec verbotenus seruare voluerunt ⁊ ideo illi iudicãdi: ſ isti non iudicandi dicunť. Ex electorũ vero ꝑte alij iudicanť ⁊ regnant. s. qui vite maculas lachrymis tergunt: ⁊ elemosynarũ superinductione operiunt: quibus iudex veniens in dextera cõsistẽtibus dicet. Esuriui ⁊ dedi. mihi mandu. Alij aũt nõ iudicanť ⁊ regnãt. qui etiã precepta legis ꝑfectiori virtute transcendũt: qꝛ nõ hoc solũ quod lex precipit implere contenti sunt: sed ⁊ qđ ad ꝑfectionem consuliť implere student. De quibus ꝓpheta ait. Dominus ad iudiciũ veniet cum senatoribus populi sui. Et salomon de ecclesie sponso loquens ait. Nobilis in portis vir eius qñ sederit cuȝ senatoribus terre: ⁊ Job ait. Nõ saluat impios ⁊ pauperibus iudiciũ tribuit. Hij ergo recte sub generali iudicio nõ tenenť: sed iudices venient: qꝛ ⁊ precepta generalia viuendo vicerunt: ⁊ omnibꝰ relictis xp̄m secuti sunt. Recte pauperibus iudicium tribuit: qui quãto huic mundo magna humilitate despecti sunt: tanto tunc maiori culmine potestatis excrescent. De talibus dicitur. Qui vicerit dabo ei sedere mecuȝ in throno meo sicut ⁊ ego vici ⁊ sedi cũ patre meo in throno eius. Vincẽs dñs cum patre in throno sedit: qꝛ post passionis certamen et resurrectionis palmam ꝙ patri esset equalis: omnibus claruit. Nobis vero in throno filij sedere: est ex eiusdem filij potestate iudicare. Quia eñ iudicandi principatum ex eius virtute ꝑcipimus: quasi i throno eius residemus. Ex his apparet ꝙ etiã ꝑfectiores sancti cum xp̄o iudicabunt potestate: ⁊ quare quidam dicunť iudicãdi alij non iudicandi. Apocal. iij.

De ordine iudicij et ministerio angelorum. d

Cum aũt in euãgelio legať: ꝙ dñs mittet angelos suos qui colligent de regno eius omnia scandala: et mittent iniquos in caminũ ignis. Et item Exibunt angeli et sepabunt malos de medio iustorũ ⁊ mittent eos in caminũ ignis Et itẽ. Mittet angelos suos cũ tuba ⁊ cõgregabunt electos a quatuor ventis: ⁊ ꝓpheta dicit. Congregate illi sanctos eius Ministerio angelorum illa impleri dubitandũ non est. Domino eñ veniente ad iudiciũ ꝑcedet ante eũ ignis quo combureť facies mundi huius: ⁊ ꝑibit celũ et terra. non ẜm substantiã. sed ẜm speciem que immutabitur: celũ quidẽ aereum nõ ethereũ Tm̃ enim ascendet ignis in iudicio ꝗ̃tum ascenderũt aque in diluuio. Ille aũt ignis malis ꝗ repti fuerint viui: erit ꝯsumptio: bonis vero nõ. vt ait Augꝰ. Hoc erit incẽdium mundi sanctis: qđ fuit caminus tribus pueris. In quibus si aliquid purgandum fuerit ꝑ illũ ignem purgabitur. Alijs vero nullã ingeret molestiã. Purgato xͦo ꝑ ignem mundo: ⁊ ad iudiciũ veniente domino emittetur vox illa magna qua resurgent omnes mortui: ⁊ tunc ministerio angelorũ ventilabitur area: quia boni cõgregabuntur ibi de quatuor partibus mundi angelico ministerio: quo ⁊ rapienť obuiã xp̄o in aera: reprob in terra quã dilexerũt remanẽtibus. Et tunc preconia illa bonorum: esuriui. ⁊ dedistis mihi manducare ⁊

increpatiões ille malorũ: eſuriui ⁊ non de
diſt. mihi mãdu. ⁊c. ꝓferent: vel ſono vo-
cali vel alio modo. Denique ꝓferet ſenten-
tia ſup vtroſque. Venite bñdicti: ⁊ ite male
dicti ⁊c. Et miniſterio angelorum virtute
dei coopante: mittentur mali in caminum
ignis: hoc eſt in infernum.

Si poſt iudicium demones pẽrũt hominibus ad puniendum. e

Et ſolet queri vtrũ

in inferno malis ad puniendũ pſint demo-
nes poſt iudiciũ: quos carnifices tortoreſ-
que animarũ ſcriptura appellat. Apoſtolus
dicit: ꝙ xp̄s tunc euacuabit omnem princi
patum ⁊ poteſtatẽ ⁊ virtutẽ. Dum eñ du
rat mũdus: angeli angelis: demões demo
nibus: homines hoībus pſunt. Sed om-
nibus collectis: iam omnis p̄latio ceſſabit
Huic quidã putant poſt iudiciũ demo-
nes non habere poteſtates cruciandi ho-
mines ſicut modo. Sed vt demones ꝟtu-
te dei cruciari ſine creature miniſterio aſſe
rũt ſic reprobos homies ibi non ꝑ opatio-
nem demonum: ſed virtute diuina tantum
eternis ſubijci cruciatibꝰ. Premiſſa tamẽ
autoritas non id cogit ſentire: que ⁊ ſi aſſe
rat tũc nec demones demonibꝰ: nec hoies
hominibus preeſſe: nõ diffinit tñ an demo
nes preſint hominibus ad torquendũ: vñ
quibuſdã videtur eos ſic cõſtare hoibus
tortores in pena ſicut extiterũt incentores
in culpa.

Iſta eſt diſtictio. xlvij. huiꝰ quar
ti libri. In qua magiſter poſtquã oſtẽſum eſt de remu
neratiõe ⁊ punitione p̄cedente iudiciũ generale Hic
vero determinat de ipo iudicio ⁊ ꝑtinentibus ad ip-
ſum. Et tria facit. Primo eñ agit de modo iudicij ⁊
aſſeſſoribus. Scđo de angelis iudicãdos ad iudiciũ
ꝯgregantibꝰ. Tertio de demonibus dãnatos puniẽ
tibus. Primũ vſque ibi. Nõ aũ ſolus xp̄s. Scđm vſque
ibi. Et ſolet queri. Tertiũ vero vſque ad finẽ diſtin.
In ſpeciali ſentẽtia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitio
nibus quarum p̄ma eſt hec. In extremo iudicio vni
uerſitas ꝑfectoꝝ iudicabit collegium reproborum.
Hanc magiſter inſinuans ꝓponit primo ꝙ quidã po
nunt iudiciũ non voce vel ſcriptura ꝓferendum q̄a
apoſtolus dicit illud fieri ictu oculi. Sed diuina vir-
tute atteſtantibꝰ conſcientijs ſinguloꝝ qua pena vł
quo p̄mio digni ſunt. Alij ꝟo ꝯtrariũ ponũt ⁊ ꝟba
p̄miſſa apoſtoli reſurrectõis ſtatu ⁊ nõ de iudicio in
telligunt. Poſtea dicit ꝙ nõ ſolũ chriſtus iudicabit
ſed vniuerſitas ꝑfectoꝝ cũ eo qui ꝑ duodecim ſedes
ītelligunt. vt ꝑ duodecim tribꝰ iſrł vniuerſitas iudi
candoꝝ deſignat. Iudicabũt aũt ſcti nõ ſolũ coope
ratione ſed etiã autoritate ⁊ poteſtate. que tñ ſit il-
la eoꝝ poteſtas in iudicãdo. antequã videat ſciri non
põt. niſi quis hoc diuina reuelatione didicerit. Po
ſtea dicit ꝙ quatuor erũt ordines in iudicio. Alij ve
ro iudicantur ⁊ pereunt. Alij ꝟo nõ iudicant et pe
reunt. Alij vero iudicant ⁊ ſaluant. Alij nõ iudicã-
tur ⁊ ſaluant ſicut per exẽpla declarat. Secũda pro
poſitio eſt hec. Miniſterio angeloꝝ ꝯgregabuntur
ad iudiciũ exercitus iudicandoꝝ. Hãc magiſter po
nens oſtendit quid angeli faciant. ⁊ dicit ꝙ eorũ mi
niſterio ꝯgregabunt omnes ad iudiciũ quorum mi-
niſterio ignis ꝯflagrationis precedet quo combure
tur facies vniuerſi. ſ. huius mundi. ⁊ tantũ aſcendet
q̄tum aſcenderunt aque in diluuio. purgato autem
per ignem mũdo diuina virtute ⁊ angelorũ miniſte-
rio reſurgẽt. boni ꝟo angelorũ miniſterio rapiẽtur
obuiam xp̄o in aera. Reprobi vero in terra quã di
lexerunt remanebunt. Poſtea ſequet iudiciũ diſtri-
ctum ⁊ vltimũ. vltima ſententia iudicis ꝓferet qua
prolata iuſti ibunt ad vitã eternã Mali vero angelo
rum miniſterio virtute dei coopante mittent in infer
nũ. Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Reprobi damnati ꝑ ex
tremum iudiciũ punient in inferno miniſterio demo
num. Hanc magiſter ponens querit. Utrum homi-
nes poſt iudiciũ puniant in inferno virtute demonũ
Et rñdet ẜm Iſid. ꝙ nõ. q: poſt iudiciũ ceſſabit om
nis p̄latio. Alij ꝟo dicũt ꝙ qui fuerũt incentores in
culpa erunt tortores in pena. Et tñ in ſpeciali ⁊c.

De forma iudicis. a

Ulet etiã q̄ri DI. XLVIII

a ri in qua forma chriſtus iudi
cabit. In forma vtique ſui iu
dicabit: que oībus in iudicio
apparebit vt videant mali in quẽ pupuge-
runt. Diuinitatẽ vero eius mali non vide
bunt. Unde Eſaias. Tollatur impius ne
videat gloriam dei. Humanitatẽ videbũt
vt timeant: diuinitatem vero non: ne gau-
deant. Diuinitas enim ſine gaudio videri
non poteſt.

Qđ appebit tunc in forma ſui. b

Sed cum in forma

humana conſtat eum appariturum: queri-
tur an in forma illa glorioſa appareat ſicut
vere eſt: an in forma qualis in paſſione ex
titit. Quidam putant a malis talem vide-
ri qualem crucifixerũt. id eſt infirmã. quia
dicit ſcriptura vt videant in quem pupu-
gerunt. Sed aperte Augu. dicit formã ſer Aug. ſup io
ui glorificatam a bonis ⁊ a malis tunc vi-
deri ſic. Cum in forma ſerui glorificata iu-
dicantem viderint boni ⁊ mali: tolletur im
pius vt non videat claritatem dei que de-
us eſt: quã ſoli mũdo corde videbunt. qđ
erit eis vita eterna. Forma ergo humana
in chriſto glorificata videbit a cunctis: vn
de ⁊ chriſtus dicitur iudicaturus: quia fi-
lius hominis eſt. Ita eñ legitur in euãge-

Quare xp̄us ſit iudicaturus lio Johannis: ⁊ poteſtatem dedit ei iudi/
cium facere: q̄ȝ filius hominis eſt. Non ꝙ
ipſe ex virtute hominis ſit iudicaturus vł
ꝙ ipſe ſolus ſine patre ⁊ ſpiritusancto iudi
cium ſit facturus: ſed quia ip̄e ſolus in for
ma ſerui iudicans bonis ⁊ malis videbiť.
Cum ergo pater nō iudicat quēq̄ȝ: ſed om
nem poteſtatē dedit filio: non ita eſt intelli
gendum quaſi filius ſolus iudicet ⁊ nō pa
ter: ſed quia forma filij hūana cunctis in iu
dicio apparebit: nō in forma infima ſed glo
rioſa. Judicabit autem ex virtute diuini/
tatis nō ſine patre ⁊ ſpiritusancto: ⁊ appa/
rebit terribilis impijs: ⁊ mitis iuſtis Erit
em̄ terror malis ⁊ lumen iuſtis.

Quare ſm formā ſerui diciť chri- ſtus ſuſcitaturus corpora. c

Et ſicut diciť chri-
ſtus ſm formam ſerui iudicaturus ꝑpter
cauſam p̄miſſam: ita etiam dicitur ſuſcita/
turus corpa mortuorū ſm humanitatem
cum tamē virtute diuinitatis ſit ſuſcitatu/
rus: nō humanitatis Sȝ hac rōne illud di
citur: quia in humanitate ſuſcepit quod ē
cauſa noſtre ruſurrectiōis. id eſt paſſionē
⁊ reſurrectionem. Ideo ei aſcribiť ſm ho
Au. ſup Jo. minem ſuſcitatio mortuoꝝ. Unde Aug⁹.
Per verbum filium dei fit animarū reſur-
rectio. Per verbum factum in carne filiuȝ
hominis fit corporum reſurrectio. Itē Ju
dicat ⁊ ſuſcitat corpora non pater: ſȝ filius
ſm diſpenſationē humanitatis: in qua mi
nor patre eſt chriſtus: in eo ꝙ eſt filius dei
eſt vita q̄ viuificat aīas. In eo ꝙ eſt filius
hominis: iudex. Ecce ſm formā humani/
tatis dicitur ſuſcitaturus corpora et iudi/
caturus. Judicaturus aūt quia illa forma
cunctis in iudicio apparebit: ⁊ ſuſcitatur⁹
quia in eadem forma meritum ⁊ cauſam re
ſurrectionis noſtre ſuſcepit. Et q̄ȝ ſm ean
dem formam vocem dabit qua mortui de
monumentis reſurgent ⁊ procedent ſm ꝙ
deus eſt Uiuificat animas nō pater tantū
q̄ȝ non tm̄ pater vita eſt: ſed ⁊ filius cuȝ eo
⁊ ſpiritusſanctus eadem vita eſt que per/
tinet ad animam non ad corpus. Corpus
em̄ nō ſentit vitā ſapientie: ſed anima que
illuminať a lumine eterno. Licet ergo cri-
ſtus potentia diuinitatis viuificet aīmas
⁊ ſuſcitet corpora ⁊ iudicet: non ocioſe ta/
men ⁊ preter rationem ei ſm formam dei
tribuiť viuificatio aīaꝝ et ſm formā ſerui
iudicium ⁊ reſuſcitatio corporum.

De loco iudicij. d

Putāt quidam do
minū deſcenſurū in vallem ioſaphat in iu/
dicio: eo ꝙ ipſe per Johelem prophetam
ſic loquitur. Congregabo omnes gentes.
⁊ educam eas in vallam ioſaphat: ⁊ diſce/
ptabo ibi cuȝ eis. In cuius capituli expo/
ſitiōe ita reperi. Hoc quidam puerliter in
telligunt ꝙ in valle que eſt in latere mōtis
oliueti deſcenſurus ſit dominus ad iudici
um: quod friuolum eſt: quia non in terra:
ſed in ſpacio huius aeris ſedebit contra lo
cum mōtis oliueti ex quo aſcendit: ⁊ ſicut
Johānes Chriſoſtomus dicit Angeli de/
ferent ante eum ſignum crucis: vn̄ in euan
gelio veritas dicit. Et tunc apparebit ſi/
gnum filij hominis ⁊c̄. Joſaphat auteȝ in
terpretatur iudicium domini. In vallem
ergo Joſaphat. id eſt iudicij domini con-
gregabuntur omnes impij. Juſti vero nō
deſcendent in vallem iudicij. id eſt damna
tionem: ſed in nubibus eleuabuntur obui/
am chriſto.

De qualitate luminariū ⁊ tempo- ris poſt iudicium. e

Veniente autē ad
iudicium domino in fortitudine ⁊ poteſta
te magna: ſol ⁊ luna diciť obſcurari: non
ſui luminis priuatiōe: ſȝ ſuperueniente ma
ioris luminis claritate. Uirtutes quoq̄ȝ ce
lorum. id eſt angeli dicuntur moueri: non
metu damnatōnis vel aliqua perturbatio
ne pauoris: ſed quadam ammiratione eo/
rum que viderint. Unde Job. Columne
celi pauent aduentū eius. Ante diem vero
indicij ſol ⁊ luna eclipſim patiеť: ſicut io/
hel teſtatur dicens. Sol conuertetur in te-
nebras ⁊ luna in ſanguinem anteq̄ȝ veniat
dies domini magnus ⁊ horribilis. Ma/
gnus vero dicitur propter magna que ſibi
fient. Cum autem factum fuerit celum no-
uum et terra noua: tunc erit lux lune ſicut
lux ſolis: teſtante Eſaia: ⁊ lux ſolis ſeptem
pliciter. id eſt ſicut lux ſeptem dierum: q̄a
q̄ȝtum luxit ſol in prima cōditione ſeptem
dierum ante peccatū primi hominis: tan/
tum lucebit poſt iudicium Minorata em̄
fuit lux ſolis ⁊ lune aliorumq̄ȝ ſideruȝ per
peccatum primi hominis: ſed tunc recipi-
et ſol mercedem ſui laboris: quia ſeptēpli-
citer lucebit ⁊ tunc nō erit viciſſitudo diei

⁊ noctis:ſed tm̄ dies. Vn̄ Zacharias. Et
erit dies vna que nota eſt dn̄o: nō dies ne/
q̄ nox: et in tempore veſperi erit lux: quia
tunc non erit veritas diei ⁊ noctis que mō
eſt: ſed continua dies ⁊ lux Eſaias tamen
videtur dicere q̄ tunc nō luceat ſol vel lu=
na loquens congregationi ſanctorū. Non
erit tibi inquit amplius ſol ad lucenduꝫ p
diem: nec ſplendor lune illuminabit te: ſed
erit tibi dn̄s in lucem ſempiternam. Sed
his verbis non negat ſolem ⁊ lunam tunc
lucere: ſed ſignificat his qui tunc erunt in
eterna beatitudine: nullū lucis vſum p̄ſta
re: quia vt ait Hiero. ſuper eundem locum
Celi terreq̄ ſolis atq̄ lune nob̄ ceſſabit of/
ficium ⁊ erit ipſe dominus lumen ſuis in p
petuum Poteſt etiam intelligi illud Eſaie
ea ratione dictum: quia ſol ⁊ luna tunc nō
habebunt ortum ⁊ occaſum ſicut nunc. vn̄
Iſid. illud Eſaie quaſi exponēs ait. Poſt
iudicium ſol laboris ſui mercedem ſuſcipi
et. Unde pꝓpheta. Lucebit ſeptempliciter
⁊ non veniet ad occaſum nec ſol nec luna: ſ;
in quo creati ſunt ſtabunt: ne impij in tor=
mentis ſub terra poſiti fruant̄ luce eorum
Unde Abacuc. Sol ⁊ luna ſteterunt in or
dine ſuo. Ecce apte dicit ſolem ⁊ lunā tunc
lucere: ſed ſtabiliter pmanere: vbi etiam ſi
gnificat infernū eſſe ſub terra. Si vo que/
ritur quis ſit vſus lucis ſolis ⁊ lune tunc?
Fateor me ignorare q̄ in ſcripturis nō me
mini me legiſſe.

Iſta ē diſtictio. xlviij. hui⁹ quar=
ti libri. In qua magiſter poſtq̄ oſtenſum eſt quomo
do fiet iudiciū generale q̄tū ad modū iudicij ⁊ mini
ſtros iudicis. Hic agit de eo q̄tum ad pſonā iudicis
Et tria facit. Primo em̄ oſtendit in qua forma xp̄s
ad iudicium veniens apparebit. Scd̄o ſubdit locuꝫ
vbi iudicabit. Tertio annectit quō corporibus cele=
ſtibus poſt iudiciū maiorē claritatē dabit. Primū vſ
q̄ ibi. Putant quidā. Scd̄m vſq̄ ibi. Veniente autē
ad iudiciū. Tertiuꝫ vſq̄ ad finem diſtin. In ſpeciali
ſententia magiſtri ſtat in tribus ꝓpoſitionib⁹ quarū
prima eſt. Chriſtus apparens in forma humana iu=
dicabit viuos ⁊ mortuos virtute diuina. Hanc ma=
giſter inſinuans ꝓponit p̄mo chriſtum ſm̄ formam
hominis iudicaturum eſſe. q̄ deitas a malis videri
non poteſt Poſtea dicit q̄ iudicabit in forma homis
glorioſa in qua deus a bonis ⁊ a malis videbit̄ Ad
dit aūt q̄ iudicabit v̄tute diuinitatis. vnde quod di
citur in Johan. q̄ pater dedit poteſtatem filio iudici
um facere q̄ filius hominis eſt. nō eſt tm̄ intelligen=
dum q̄ ex virtute humanitatis ſit iudicatur⁹. vel q̄
ipſe ſolus ſine patre ⁊ ſpirituſancto iudiciū ſit factu
rus. ſed q̄ ipſe ſolus in forma ſerui iudicās a bonis
⁊ a malis videbit̄. ſm̄ quē etiā modū intelligendum
eſt q̄ pater nō iudicabit quemq̄ ſed omne iudicium
dedit filio Addit etiā q̄ xp̄s apparebit terribilis im
pijs. iuſtis aūt mitis. Erit em̄ terror malis ⁊ lumen
iuſtis. Poſtea declarat p ſimile qd̄ dixerat. ſicut em̄
ſm̄ formā ſerui xp̄s dr̄ iudicaturus ꝓpter dictā cau
ſam virtute quidē diuinitatis. ita etiā virtute diuini
tatis ⁊ nō humanitatis reſuſcitabit mortuos. tamē
ſm̄ formā humanā ſibi ſuſcitatio mortuoꝝ attribui=
tur. q̄ in ea meritū ⁊ cauſam nr̄e reſurrectionis. ſic
⁊ etiā redēptiōis accepit. ⁊ paſſionem ⁊ reſurrectio=
nem. qd̄ autoritatibus cōfirmat. Secūda ꝓpoſitio
eſt hec. Ut dicit Johel ꝓpheta vallis Joſaphat ē lo
cus extremi iudicij. Hāc mgr̄ inſinuās ponit autori
tatē Joel. ij. c. vbi iohel. dic̄. Iudicabit xp̄s ī valle
ioſaphat q̄a in ſpacio illius aeris ſedebit. vel q̄a ad
lr̄am cū multis ibi diſceptabit in iudicio. Ponit eti=
am effectum iudicis. q̄ eo viuente in fortitudine ma
gna ⁊ poteſtate ad iudiciū ſol ⁊ luna dicunt̄ obſcura
ri nō ꝓpter ſui luminis priuationem ſed ꝓpter clari
tatem iudicis ſupuenientem Dicunt̄ etiā virtutes ce
lorum. i. angelorum moueri ex ammiratione viſorū
nō metu damnationis nec pturbatiōe pauoris. Po
ſtea dicit. q̄ ante diem iudicij ad litteram ſtelle obſcu
rabuntur ⁊ eclipſim patient̄. vt oſtendit autoritate
Johelis dicentis. Sol ꝯuertet̄ in tenebras ⁊ luna in
ſanguinē anteq̄ veniet dies dn̄i magna ⁊ horribilis
Tertia ꝓpoſitio eſt hec. Celi luminaria facta in mū
di innouatione erūt q̄ nūc ſunt lucidiora. Hanc inſi=
nuans dicit. q̄ poſt iudiciū facta innouatōne mundi
huius luminaria maiorē claritatē recipiēt. qd̄ auto=
ritate eſaie ꝓbat Tertio videlicet erit lux lune ſicut
lux ſolis ⁊ lux ſolis ſeptempliciter. Si em̄ omnia ꝓ
pter peccatū hominis deteriora ſunt. ita poſt repati
onem eius omnia meliorabunt̄. ⁊ ſi que autoritates
vident̄ dicere ſolē ⁊ lunā ceſſare intelligendū eſt q̄=
tum ad motū vel q̄ beati eorū lumine nō indigebūt
Quis tamen tunc futurus ſit vſus ſolis ⁊ lune dicit
ſe ignorare. pōt tm̄ dici ꝓbabiliter q̄ eſt in decorem
⁊ pfectionem vniuerſi ⁊ in manifeſtationem laudis
Et tm̄ in ſpeciali.

De differentia manſionum in ce= lo ⁊ inferno.

a

POſt reſurre= ctionē vo facto vniuerſo im/ pletoq̄ iudicō: ſuos fines ha bebūt ciuitates due: vna xp̄i alia dyaboli. Una bonoꝝ: altera maloruꝫ vtraq̄ tm̄ angeloꝝ ⁊ hominū. Iſtis volun tas: illis facultas nō poterit eſſe peccandi vel vlla cōditio moriendi. Iſtis in eterna vita feliciter viuentibus: illis infeliciter in eterna morte ſine moriendi poteſtate durā tibus: qm̄ vtriq̄ ſine fine. Sed in beatitu/ dine iſti. ali⁹ alio p̄ſtabilius: in miſeria vo illi. alius alio tolerabilius pmanebūt. Ex his apparet q̄ ſicut boni differenter glorifi cabuntur: alij magis: alij minus ita ⁊ ma/ li differenter in inferno punient̄. Sicut em̄ in domo patris. id eſt in regno celorū man ſiones multe ſunt. id eſt p̄miorum differen tie. ita ⁊ in gehenna diuerſe ſunt māſiones id eſt ſuppliciorum differentie. Omnes ta men eternam penam patientur ſicut omēs electi eundem habebunt denarium quem

Di. XLIX

Aug. in ench

Caſſiodorus

paterfamilias dedit om̄ibus qui operati
ſunt in vinea. Nomie denarij aliquid om/
nibus electis commune intelligitur. ſ. vita
eterna deus ipſe quo omnes fruentur: ſed
impariter. Nam ſicut erit differens clariſi
catio corporum: ita differẽs gloria erit ani
marum. Stella em̄ a ſtella. i. electus ab ele
cto differt in claritate mentis ⁊ corporis.
Alij em̄ alijs vicinius clariuſq; dei ſpecie;
contemplabunt̃: ⁊ ipſa contemplandi dif/
ferentia diuerſitas mãſionum vocat̃. Do/
mus ergo eſt vna. i. denarius eſt vnus ſed
diuerſitas eſt ibi manſionũ. id eſt differen/
tia claritatis. quia vnu; eſt ⁊ ſummum bo
num beatitudo ⁊ vita omniũ. id eſt deꝰ ip
ſe. Hoc bono omes electi perfruuntur. ſed
alij alijs plenius. Perfruent̃ vero videndo
p ſpeciem nõ p ſpeculum in enigmate. Ha
bere ergo vitã eſt videre vitã. i. cognoſce/
re deum in ſpecie. Unde veritas ait in euã
gelio. Hec eſt vita eterna vt cognoſcant te
quem miſiſti ieſum chriſtum eſſe vnũ ⁊ ſo/
lum verum deum hoc eſt habere vitam. id
eſt cognoſcere te: non eſt ipſa cognitio que
tu es: ſed p cognitionem habere bonu; qđ
tu es. id eſt vita.

Si omnes homines volunt eſſe beati. b

Augꝰ. in lib. xiij. de trini.

Solet etiam queri

de beatitudine vtrum eam omnes velint ⁊
ſciant que ſit vera beatitudo? De hoc Au
guſti. in. xiij. li. đ trinitate ita diſſerit. Mi
rum eſt cum capeſcende retinendeq; beati
tudinis voluntas vna ſit omnium: vñ tan
ta exiſtat de ipſa beatitudine rurſus diuer
ſitas voluntatum: nõ q eam aliquis nolit
ſed q non omnes eam norint. Si enim ea;
omnes noſcerent. nõ ab alijs putaretur eſ/
ſe in virtute animi: ab alijs in voluptate cor
poris: ab alijs atq; alijs alibi atq; alibi.
Quomodo ergo omnes amant quod non
omnes ſciũt. Quis poteſt amare qđ neſcit
ſicut ſupra diſputaui. Cur beatitudo ama
tur ab omnibus: nec tamen ſcitur ab omni
bus an forte ſciunt omnes que ipſa ſit: ſed
nõ omnes ſciunt vbi ſit: ⁊ inde cõtentio eſt
An forte falſum eſt quod p vero poſuimꝰ
beate viuere omnes homines velle. Si em̄
beate viuere eſt (verbi gr̃a) ſcḋm animi virtu/
tem viuere: quomodo beate viuere vult q
hoc non vult? Nonne verius diximus ho
mo ille nõ vult beate viuere: quia nõ vult
ſcḋm virtutem viuere: quod ſolum eſt beate
viuere. Non ergo omnes beate viuere vo
lunt: imo pauci hoc volũt: ſi non eſt beate
viuere niſi ſcḋm virtutem animi viuere qđ
multi nolunt. Ita ne falſu; erit. Unde nec
ipſe cicero dubitauit: ait enim. Beati cer/
te omnes eſſe volumus: abſit vt hoc falſũ
eſſe dicamus. Quid ergo an dicendum eſt
etiam ſi nihil aliud ſit beate viuere q̃ ſcḋm
virtutem animi viuere: tamen et qui hoc
non vult: beate viuere vult. Nimis quidẽ
hoc videtur abſurdum. Tale enim eſt ac ſi
dicamus: qui non vult viuere beate: bea-
te vult viuere. Item repugnantiam quis
audeat? quis ferat? et tamen ad hanc con-
trudit neceſſitas: ſi et omnes beate viuere
velle verum eſt: ⁊ nõ omnes volunt ſic vi/
uere: quomodo ſolum viuitur beate An il
lud ab his anguſtijs poterit nos eruere: ſi
dicamus nihil eſſe beate viuere ſcḋm dele/
ctationem ſuam: ⁊ ideo falſum non eſſe q
om̄es beate viuere velint: quia omnes ita
volunt vt quemq; delectat. Sed id quidẽ
falſum eſt. Velle enim quod non deceat: ẽ
eſſe miſerrimum. Nec tam miſerum eſt nõ
adipiſci quod velis q̃ adipiſci velle quod
non oporteat. Quis ita cecus ſit vt dicat
aliquem ideo beatũ: quia viuit vt vult: cũ
profecto ⁊ ſi miſer eſſet. Minus tamen eſ/
ſet ⁊ ſi nihil eorum que perperam voluiſſ;
habere potuiſſet. Mala enim voluntate
vel ſola miſer quiſq; efficitur: ſed miſerior
cum deſideriu; male voluntatis impletur
Quapropter quoniam verum eſt q om̄s
homines beati velint: idq; ardentiſſimo a-
more appetant: et propter hoc cetera que/
cunq; appetunt: nec quiſq̃ poteſt amare
quod omnino quid vel quale ſit neſcit: nec
poteſt neſcire quid ſit quod ſe velle ſcit: ſe
quitur vt omnes beatam vitã ſciant. Om
nes autem beati habent quod volunt: q̃-
uis non omnes qui habent quod volunt.
continuo ſint beati. Continuo autem miſe
ri ſunt qui vel non habent quod volunt.
vel id habent quod non recte volunt. Be/ Quia ſit beatus.
atus ergo non eſt niſi qui et habet omnia
que vult ⁊ nihil vult male. Ille quippe bea
te viuit qui viuit vt vult: nec male aliquid
vult. Cum ergo ex his duobus conſtet be
ata vita: licet in malis ſit aliquis bonus.
non tamen niſi finitis omnibus malis eſt
beatus. Cum ergo ex hac vita: qui in his
miſerijs fidelis ⁊ bonus eſt venerit ad bea
tam vitam: tunc erit vere quod nunc nul-
lo modo eſſe poteſt vt ſic homo viuat quo
modo vult. Non enim ibi volet male vi/

uere. aut volet aliq̄d quod deerit. aut de/
erit aliquid quod voluerit: quicquid ama
bitur aderit: nec deſiderabit quod nō ad/
erit. Et omne quod ibi erit bonum erit: et
ſummus deus ſummuꝫ bonū erit: ⁊ qđ eſt
omnino beatiſſimum: ita ſemꝑ fore certum
erit. Beatos autē eſſe ſe velle omnium ho=
minū eſt: beatos ſe eſſe velle omnes in cor/
de ſuo vident: nec tamen omnium eſt fides
qua ad beatitudinem ꝑuenitur.

Si quid de deo cognoſcit aliquis qđ ibi non intelligant omnes. c

Bolet etiam queri
vtrū aliquid de deo cognoſcat aliquis ma
gis meritꝰ vt petrus: quod non cognoſcat
aliquis minus meritus vt linus: Pluribꝰ
videtur ꝙ omnia de deo ad beatitudinem
ſpectantia omēs communiter electi cogno
ſcant: ſed differenter. Nihil enim in deo no
ſcibile maius digniuſꝗ videtur ꝗ̄ eum in
telligere trinū ⁊ vnum Hoc autem omnes
tunc per ſpeciē cognoſcēt. Unde ſequitur
vt nō ſit aliquid beatitudini ꝑtinēs in cog
nitum alicui beatoꝝ. Omnes ergo cuncta
illa videbūt quoꝝ cognitio ſeruit beatitu=
dini: ſed in modo vidēdi different. Alius
enī alio magis: alius alio minus fulgebit.

De paritate gaudij. d

Bolet etiam queri
an in gaudio diſpares ſint: ſicut in clarita/
te cognitionis differūt: De hoc Augu. ait — Aug. in li de ciuitate dei.
Multe manſiones in vno domo erunt. ſ.
varie premioꝝ dignitates: ſed vbi deꝰ erit
omnia in omnibus: erit etiaꝫ in diſpari cla
ritate par gaudium: vt quod habebūt ſin/
guli: cōmune ſit oībus: q2 etiam gloria ca/
pitis omniū erit ꝑ vinculū charitatis. Ex
his dať intelligi ꝙ par gaudiū omnes ha/
bebunt: ⁊ ſi diſparē cognitionis claritateꝫ
q2 ꝑ charitatem que in ſingulis erit ꝑfecta
tm̄ quiſꝗ gaudebit de bono alterꝰ: ꝗ̄tuꝫ
gauderet ſi in ſeipō haberet. Sꝫ ſi par erit
cunctoꝝ gaudium: videť ꝙ par ſit omniū
beatitudo: qđ cōſtat oīnno nō eſſe. Ad qđ
dici pōt ꝙ beatitudo par eēt ſi ita eſſet par
gaudiū vt etiā par eſſet cognitio. ſed quia
hoc nō erit: non faciet paritas gaudij pari
tatē beatitudīs. Pōt etiā ſic accipi ꝑ gau=
dium: vt nō referať paritas ad intentionē
affectionis gaudentium: ſed ad vniuerſita
tem rerum de quibus gaudebitur: quia de
omni re vnde gaudebit vnus: gaudebunt
omnes.

Si maior ſit beatitudo ſanctoruꝫ poſt iudicium. e

Poſt hoc queri ſo=
let ſi beatitudo ſanctorum maior ſit futura
poſt iudicium ꝗ̄ interim: Sine omni ſcru/
pulo credendum eſt eos habituros maio/
rem gloriam poſt iudiciū ꝗ̄ ante: q2 ⁊ ma=
ius erit gaudium eorum: vt ſupra teſtatus — Hiero. ſuper Oſee.
eſt Aug. ⁊ amplior erit eorū cognitio. Un
de Hierony. Peracto iudicio ampliorem
gloriam ſue claritatis deus demonſtrabit
electis. Si quem mouet quid opus ſit ſpi/
ritibus defunctorum corpora ſua in reſur
rectione recipere: ſi eis poteſt ſine corpo=
ribus ſumma beatitudo preberi. Diffici/
lis queſtio eſt: nec poteſt a nobis perfecte
diffiniri: ſed tamen dubium nō eſt ⁊ raptā
a carnis ſenſibus hominis mentem: ⁊ poſt
mortem ipſa carne depoſita non ſic videre
poſſe incommutabilem ſubſtantiam. id eſt
deum: ſicut ſancti angeli vidēt: ſiue alia la=
tentiori cauſa: ſiue ideo quia ineſt ei natu/
ralis quidam appetitus corpus ammini=
ſtrādi: quo retardatur quodāmodo ne to/
ta intentione pergant in illud ſummum ce
lum: donec ille appetitus cōquieſcat. Por
ro ſi tale ſit corpus cuius ſit difficilis ⁊ gra
uis amminiſtratio ſicut hec caro que cor/
rumpitur: multomagis auertitur mēs ab
illa viſione ſummi celi. Proinde cum hoc
corpus iam non animale ſed ſpirituale re/
ceperit equata angelis habebit perfectum
nature ſue modū obediens ⁊ imperans vi
uificata: ⁊ viuificās tam ineffabili faculta
te: vt ſit ei glorie qđ fuit ſarcine.

Iſta eſt diſtinctio. xlix. huiꝰ quar
ti libri. In qua magiſter poſtꝗ̄ oſtenſum eſt de perti
nentibus ad iudicium generale. Hic autem ꝯſequē=
ter agit de finali remuneratione bonorum. Et circa
hoc tria facit. Primo enim diſtinguit remunerando
rum. ſcilicet bonorum ⁊ malorū meritum. Secundo
quidē ſubdit quomodo omnibus in eſt beatitudinis
deſiderium. Tertio etiā conſequenter annectit non
omnes equaliter habere beatitudinis premiū. Pri=
mum vſꝗ ibi. Solet etiam queri. Secundū vſꝗ ibi
Sed ſi par erit cunctorum. Tertium vſꝗ ad finem
diſtinctionis. In ſpeciali ſententia magiſtri ſtat ī tri
bus propoſitionibus quarum prima eſt hec Ut ciui
tas bonorum poſt iudicium conſummanda eſt in glo
ria ita malorum in miſeria. Hanc magiſter inſinu=
ans dicit poſt iudicium ciuitatem bonorum conſum
mandam eſſe in gratia. ciuitatem malorum in pena
Que tamen pena et gloria diuerſimode a diuer=

ſis participant. Secunda ꝑpoſitio eſt hec. Conſtat omnẽ hominẽ naturalẽ petere beatitudinem. Hanc mgr̃ ponẽs q̃rit. Quõ ſit intelligẽdũ ꝙ oẽs appetũt beatitudinẽ. cũ nõ omẽs cognoſcunt beatitudinẽ mirum eſt quomodo eam appetunt. Et videt̃ reſpõdere magiſter. ꝙ omnes ſciunt que ſit beatitudinis ratio neſciunt tamen vbi talis ratio inueniatur. Subdit ꝙ nõ ſit vera beatitudinis ratio. habere qð delectat ſꝫ habere quod homo vult et nihil mali velle. quod autoꝛitatibus ꝓbat. Querit poſtea. Utrũ inter bonos vnus alio in deo plura recognoſcat. et reſpondet ꝙ nõ ſaltẽ de ꝑtinentibus ad beatitudinem ſed in modo cognoſcendi eſt differentia. Tertia propoſitio eſt hec. In regno celoꝛũ nõ eſt omnino equalis beatitudo electoꝛum. Hanc magiſter ponẽs querit. Utrum differenter deũ videntiũ equale ſit gaudium. Et reſpõdet ſ̃m quoſdã ꝙ ſic. nõ tamen erit beatitudo equalis que nõ ſolum in gaudio ſed etiaꝫ in cognitione ↄſiſtit. ſ̃m alios Ꝟo equale eſt gaudiũ quo ad omnia de quibus gaudendum eſt. nõ tamen quo ad modum gaudendi. nec quo ad intentionẽ affectionum gaudentiũ. Poſtea dicit ꝙ ſine dubio beatitudo ſanctoꝛum poſt iudicium maioꝛ erit q̃ ante. quia maius eſt gaudium ⁊ perfectioꝛ erit cognitio. Et tñ in ſpeciali ⁊c̃.

Si mali in inferno peccabunt. a

DI. L b

Icoꝛit̃ queſtio ex pꝛemiſſis ducens oꝛiginem. Supꝛa enim Aug. loquẽs de malis in inferno dãnatis: ⁊ bonis in celo gloꝛificatis. dixit: ꝙ nec bonis voluntas: nec malis facultas eſſe peccãdi poterit. Et de bonis quidem cõſtat: ſed de malis a quibus volũtatem malã non remouet queritur: quomodo ſit verum eos non poſſe peccare: imo quomodo verum ſit eos non peccare cum malam habeant voluntatem? Quidã autumant illam voluntatem nõ eſſe peccatũ: ſed ſupplicium tñ. Alij vero peccatũ eſſe fatent̃. ſed ꝑ illud eos nõ mereri aliquam penã: qꝛ nõ eſt ibi locus merendi. Illud ergo peccatũ dicunt non eſſe meritũ ſupplicij ſed ſupplicium mali meriti quod in hac vita pꝛeceſſit. De hoc autem Auguſtinus ita dicit. Tẽpus acquirendi vitam eternam in hac tñ vita deus hominibus dedit vbi voluit etiam penitentiam eſſe fructuoſam: ideo hic penitẽtia fructuoſa eſt: quia poteſt hic homo depoſita nequitia bene viuere: et mutata voluntate: merita ſimul operaq; mutare ⁊ ea gerere que deo placeant. Quod qui in hac vita non fecerit: habebit quidẽ penitentiam in futuro ſeculo de malis ſuis: ſed indulgentiam in conſpectu domini non inueniet. quia et ſi erit ſtimulus penitudinis: tamen nulla erit ibi coꝛrectio voluntatis. A talibus enĩ ita culpabitur iniquitas ſua: vt nullatenus ab eis poſſit vel diligi vel deſiderari iuſticia. Uolũtas enĩ eoꝛum talis erit vt habeat ſemꝑ in ſe malignitatis ſue ſupplicium nunq̃; tamen recipere poſſit bonitas affectum. Quia ſicut illi q̃ cum chꝛiſto regnabunt nullas in ſe male volũtatis reliquias habebũt. ita illi qui erunt in ſupplicio eterni ignis cum dyabolo ⁊ angelis eius deputati. ſicut nullã habebunt vlterius requiem ſic bonam nullatenus poterunt habere voluntatem. Et ſicut coheredibus chꝛiſti dabitur perfectio gratie ad eternam gloꝛiam. ita conſoꝛtibꝰ dyaboli cumulabit ipſa malignitas penaꝫ quando exterioꝛibus deputati tenebris: nullo illuſtrabuntur interioꝛi lumine veritatis Ex his apparet repꝛobos in inferno penitẽtiã ſic geſturos: vt per eam pꝛauam voluntatem non deſerant: et illa maligna volũtas erit eis ad cumulũ pene: per quã tamen non merebuntur quia nullus meretur niſi in hac vita.

Soluit ſcd'm diuerſos.

Aug. in li. de fide ad petrũ.

Quare dicuntur tenebre exteriores. b

Hic queri põt quare ille tenebre quibus inuoluentur mali in gehẽna dicunt̃ tenebre exterioꝛes? Quia tunc mali penitus extra lucem coꝛpoꝛalem ⁊ ſpiritualem ſcilicet domini erunt. Nunc enim ⁊ ſi patiant̃ tenebras in cecitate mentis. non tamen penitus extra lucẽ dei ſunt nec coꝛpoꝛali luce pꝛiuantur. De h̃ Augꝰ. ſic ait. Ira dei ⁊ in iudicio erit: ⁊ hic eſt in cecitate mentis cum dantur mali in repꝛobum ſenſum. Ibi exterioꝛes tenebꝛe erunt quia tunc peccatoꝛes penitus erunt extra deũ. Quid eſt enĩ penitus eſſe extra deuꝫ niſi eſſe in ſumma cecitate. Si quidem habitat deus lucem inacceſſibilem. Hee autem tenebꝛe hic iam incipiunt in peccante cum ab interioꝛi dei luce ſecluditur: ſed nõ penitus dum in hac vita eſt. Ecce quare ibi peccatoꝛ dicit̃ pati exterioꝛes tenebras ⁊ non hic. quia ibi ſecludetur penitus a luce dei: qð nõ hic. Sed quomodo intelligẽda eſt illa ſecluſio. An quia non videbunt deũ ꝑ ſpeciẽ? Sed nec aliq̃s videt h̃ deũ ꝑ ſpecieꝫ An ꝑ diſſimilitudinẽ quã facit peccatũ inter deũ ⁊ hominem. Sed ⁊ hic multi ꝑ grauia peccata elongant̃ a deo An qꝛ

Augu. ſuper pſal. vj.

deũ odiunt ita vt velint eũ nõ eſſe? Sȝ ⁊ h
multi deũ oderũt: de q̃bus ſcriptũ ẽ. Sup
bia eoꝝ q̃ te oderũt aſcẽdit ſp. Que eſt g̊ il
la elongatio? Sane exteriores tenebre in/
telligi pñt quedã malignitas odij ⁊ volun
tatis que tunc excreſcet in mentibus repro
borũ: ⁊ quedã obliuio dei: q: tormentorũ
interioꝝ ⁊ exteriorum doloribus adeo affi
cientur ⁊ turbabunt. vt ab illis ad cogitã/
dũ aliq̃d de deo vix vel raro vel nunq̃ mẽ
tem reuocent. Ut qui nimio premunt pon
dere: a deo ſtupeſcunt ⁊ turbant: vt inte/
rim in alia cogitationẽ non extendant: ſed
illuc tendit impetus cogitationis vbi ſen/
titur vis doloris. Sed in hac vita nullus
adeo malus eſt: vt penit᷒ ſecludat a cogi/
tatione dei: qui nec perdit appetitum beati
tudinis ⁊ quendã boni amorẽ quem natu
raliter habet rationis creatura. Illas autẽ
exteriores ⁊ ꝓfundiſſimas tenebras repro
bos ꝑpeſſuros poſt iudiciũ dicit Auguſt.
opponens de illo diuite q̃ in inferno poſit᷒
eleuans oculos vidit abraam ⁊ in ſinu ei᷒
lazarum: cuius comparatione coactus eſt
cõfiteri mala ſua vſq; adeo vt ⁊ fratres ro-
get ab his p̃moneri. Qđ ante iudicium fa-
ctum legit: ſed poſt iudiciũ in profundiori
bus tenebris erunt impij. vt nullã dei lucẽ
videbunt cui confiteantur.

De animabus damnatorum. ſi
quam habent noticiam eoruȝ que
hic fiunt. c

Preterea queri ſo
let ſi reproborũ aie que nũc in inferno cru-
ciant noticiã hñt eoꝝ que circa ſuos i hac
vita gerunt: ⁊ ſi aliquo mõ doleant ſuper
infortunijs ſuoꝝ caroꝝ? Hãc queſtionem
Aug᷒. commemorat ex pte eã explicãs: ex
pte ꝟo inſolutã relinquens. Ait eñ Que/
ret aliq̃s an vllus dolor tãgat mortuos de
his q̃ in ſuis poſt mortẽ ꝯtingunt vel quõ
ea que circa nos agunt nouerint ſpũs de/
functoꝝ? Cui rñdeo magnã eſſe queſtionẽ
nec in pñti differendã. Uerũtñ breuiter di
ci põt: q: eſt cura mortuis de ſuis caris: vt
de diuite legit q̃ dũ tormẽta apud inferos
pateret: leuauit oculos ad Abraã: ⁊ inter
alia dixit. Habeo eñ quinq; fratres mitte
aliquẽ ex mortuis vt teſtet illis ne ⁊ ipi ve
niant in hũc locũ tormentoꝝ. Habent eñ
mortui curã de viuis quos ſciũt viuere q
nec in locis penarũ vidẽt eos. vbi diues ſi
ne fratrib᷒ erat. nec in reğe beatoꝝ vbi la-

Augu. ſuper pſal. cviij.

zarũ ⁊ abraã q̃uis longe agnoſcebat. Nõ
tñ ideo ꝯſequens eſt eos ſcire que circa ca/
ros ſuos agunt hic vel leta vel triſtia.

Quõ accipienda ſunt que de la
zaro ⁊ diuite leguntur. d

Si quis autẽ que
rat quõ intelligat qđ de lazaro ⁊ diuite le/
gitur? Audiat auguſtini rñſum dicentis.
Si q̃s putat anias corpe exutas locis cor
poralib᷒ cõtineri cũ ſint ſine corpe nõ dee/
runt q̃ faueãt ⁊ diuitẽ ſitientẽ i loco corpa
li fuiſſe ꝯtendãt: ipamq; aiam corporeã ꝓ-
paraſſe linguã: ⁊ ſtillã de lazari digito cu
pijſſe. Sȝ melius eſt dubitare de occultis:
q̃ litigare de incertis. diuitem in ſupplicio
pauperẽ in refrigerio eſſe nõ dubito. Sed
quõ intelligat diuit᷑ lingua: digit᷒ lazari:
flamma inferni: ſinus abrae ⁊ hmõi: vix a
mãſuetis ⁊ ꝯtentioſis nunq̃ inuenitur.

Si ſe vident boni ⁊ mali. e

Queri etiam ſolet
vtꝝ viciſſim ſe videãt illi q̃ ſunt in inferno
⁊ illi q̃ ſunt in gloria? Sicut ſancti tradunt
et boni malos: et mali bonos vident vſq;
ad iudiciũ Poſt iudiciũ ꝟo boni videbũt
malos: ſed nõ mali bonos. Uñ Greg᷒. In
fideles in imo poſiti añ diez iudicij fideles
ſup ſe in requie attendunt quorum gaudia
poſt contemplari non poſſunt.

Grego. ſuper Lucam.

De chaos inter bonos
et malos. f

Sed cuȝ ſancti ma
los in tormentis videant: nõne aliq̃ cõpaſ/
ſione erga eos mouent. Nõne eos de tor
mẽtis liberari cupiũt? Recole illud euãge
licũ qđ abraã diuiti rñdit Inter nos ⁊ vos
chaos magnũ firmatum eſt vt hi q̃ volunt
hinc tranſire ad vos nõ pñt: neq; inde huc
trãſmeare. Quid ẽ illud chaos iter bonos
et malos: niſi hinc iuſticia: inde iniq̃tas q̃
nullatenus ſociari valent. Adeo eñ ſancti
dei iuſticie addicti ſunt vt nulla cõpaſſiõe
ad reprobos tranſire valeant: nulla ꝑ eis
inter ſctõs fiat interceſſio. Quõ g̊ inde vo/
lunt aliq̃ trãſire ad illos ſ3 non pñt: q: ſi dei
iuſticia admitteret: nõ fieret eis moleſtia li
beratio eoꝝ. Uel ita dicunt velle ⁊ nõ poſ
ſe: nõ q: velint ⁊ nõ poſſint: ſed q: ⁊ ſi vel/

Grego. ſuper Lucam.

lẽt nõ poſſent eos iuuare. De h ita. Greg. ait Sicut reprobi a penis ad gloriã ſanctorũ tranſire volunt ⁊ nõ poſſunt: ⁊ ita iuſti per miſericordiã mente ire volunt ad poſitos in tormentis vt eos liberent ſ; non poſſunt: q: iuſtorũ anime ⁊ ſi in nature ſue bonitate miſericordiã habent: iam tunc auctoris ſui iuſticie ꝯiuncte tanta rectitudine cõſtringuntur: vt nulla ad reprobos compaſſione moueantur.

Qđ viſa impiorum pena non minuit beatorum gloriam. g

Poſtremo querit an pena reproboꝝ viſa decoloret gloriam beatoꝝ: an eorum beatitudini ꝓficiat: De hoc ita Greg⁹. ait. Apud animũ iuſtorum non obfuſcat beatitudinẽ aſpecta pena reproboꝝ: q: iã vbi cõpaſſio miſerie nõ erit: minuere beatoꝝ leticiã nõ valebit. Et licet iuſtis ſua gaudia ſufficiant: ad maiorẽ tñ gloriã vidẽt penas maloꝝ quas ꝑ gratiã euaſerũt q: q̃ dei claritatẽ vidẽt: nil in creatura agiť qđ videre nõ poſſint. Nõ eſt autem mirandũ ſi ſancti iã immortales reprobos videant mentis intelligẽtia: cũ ꝓphe mortales adhuc videre hec oĩa meruerũt.

Grego. ſuper Lucam.

Hierony. ſuꝑ Eſaiam.

Egredienť ꝗ electi nõ loco ſed intelligẽtia vel viſione manifeſta ad videndũ impioꝝ cruciatus: quos videntes nõ dolore afficienť: ſed leticia ſaciabunť agentes gr̃as de ſua liberatione viſa impioꝝ ineffabili calamitate. Vñ Eſaias impioꝝ tormenta deſcribens: ⁊ ex eoꝝ viſione leticiã bonorum exprimens ait. Egredienť electi .ſ. ⁊ videbunt cadauera viroꝝ q̃ ꝑuaricati ſunt in me: vermis eoꝝ nõ morieť: ⁊ ignis non extingueť: ⁊ erunt vſq; ad ſacietatẽ viſionis omni carni .i. electis Letabiť eñi iuſtus cũ viderit vindictam.

Hec de pedib⁹ ſedentis ſuꝑ ſoliũ excelſum quos ſeraphin duabus alis velabant ſcriptori ⁊ ſi nõ auditori cõmemoraſſe ſufficiat: qui a facie exorſus ſedẽtis: ꝑ media ad pedes vſq; via duce peruenit.

Iſta ẽ diſtinctio .l. et vltima hui⁹ quarti libri. In q̃ mgr̃ poſtq̃ determinauit de gl̃ia beatoꝝ. Hic ꝯñr declarat de pena malorũ. Et circa hoc in hac vltima diſt. tria facit. Primo cuz inquirit an damnati habeãt facultatẽ peccãdi Scđo an ſciãt ea que agunť in hoc mundo Tertio an ſancti in celo videãt dãnatoꝝ penã in inferno. Primũ facit a principio diſtin. vſq; ibi. Preterea queri ſolet. Scđm ab inde vſq; ibi. Poſtremo queriť. Tertio vſq; ad finẽ diſtin. Et tñ in generali. In ſpeciali ſententia mgr̃i ſtat in tribus ꝓpoſitiõib⁹ quaꝝ p̃ma eſt hec. Mala volũtas damnatoꝝ ꝓut exiſtit extra merendi ſtatũ eſt pena ⁊ nõ culpa nec peccatũ. Hanc magiſter inſinuans querit primo vtrũ verũ ſit qđ dicit Augu. q; in malis ⁊ damnatis nõ eſt facultas peccandi. cũ tñ cõtinue habeant malam voluntatẽ. Et reſpõdet ſ̃m quoſdã q; illa mala voluntas non eſt pctm̃ ſed pena ſ̃m alios vero eſt culpa ſed per eam nihil demerenť quia non ſunt in ſtatu demerendi. Magiſter aũt primam opinionẽ approbat .ſ. q; talis voluntas ſit pena. q: ſicut cedit bonis ad gloriã q; non pñt hr̃e malam volũtatẽ ita malis in penã q; nõ pñt habere bonam volũtatẽ. Poſtea querit cur mali dicunť eſſe in tenebris exteriorib⁹. Et rñdet q; hoc iõ dr̃. q: penit⁹ erunt a viſione excluſi. tũ ꝓpter maliciã voluntatis tũ ꝓpter obliuionẽ quã in eis cauſabit grauitas tormentoꝝ. Añ iudiciũ tamen nõ tam ꝓfundas penas patienť ſicut poſt iudiciũ. Secunda ꝓpoſitio ẽ hec. Damnati q̃ in inferno tormẽta patiunť nõ recognoſcunt ea que in mundo agunť. Hãc magiſter ponẽs querit. Vtrũ damnati cognoſcant ea que in mundo agunť. Et rñdet q; non. habent tñ curam aliquã de ſuis notis qñ nõ vidẽt eos ſecum in tormẽtis nec in gloria cũ beatis. Ubi etiã ſubdit q; anime a corporibus ſeꝑate in locis corporalibus pñt detineri ad penã. ⁊ ponit exemplũ de diuite damnato. Qualiť autem ſint intelligenda de diuite ⁊ lazaro dicit eſſe dubium ⁊ incertũ. Tertia ꝓpoſitio eſt hec ante extremũ iudiciũ beati in celo abſq; cõpaſſione vidẽt damnatos ⁊ eoꝝ tormenta in inferno. Hanc magiſter inſinuans querit. An illi qui ſunt in inferno ⁊ q̃ ſunt in gloria ſe viciſſim ⁊ mutuo videãt. Et rñdet q; añ iudiciũ boni malos ⁊ mali bonos vident. poſt iudicium vero tñ boni malos videbunt ⁊ non econuerſo. Poſtea querit quõ poſſunt videre dãnatos abſq; cõpaſſione. Et rñdet q; hoc ideo eſt. q: voluntas eorũ perfecta eſt ⁊ conformis diuine voluntati ⁊ iuſticie. Poſtea querit vtrum ex hoc q; ſancti vident penas damnatoꝝ eorum gloria minuať vel gaudiũ augeať Et rñdet q; ex hoc eorũ gloria ⁊ gaudiũ augebitur qđ plurib⁹ autoritatib⁹ ꝓbat. Ultimo magiſter epilogat finẽ opi imponẽs ⁊ tangit Eſaie viſionem .vj. ca. qui dicit. Uidi dñm ſedentẽ ſuꝑ ſolium excelſum ⁊ eleuatũ ⁊ plena erat omnis terra .i. domus a maieſtate eius ⁊ ea que ſub ipſo erant replebãt tẽplũ. ſeraphin ſtabãt ſuper illud. ſex ale vni ⁊ ſex ale alteri. duab⁹ velabant faciẽ ei⁹ ⁊ duab⁹ velabãt pedes ei⁹ ⁊ duab⁹ volabãt ⁊ clamabãt alť ad alteꝝ ⁊ dicebãt Sanctus ſanctus ſanctus dñs deus exercituum plena eſt omnis terra gloria eius q̃ quidem viſio a dyoniſio ſic exponiť. ꝑ ſedentẽ in ſolio dicit deſignari ipſum deũ. ꝑ ſoliũ excelſum ipſam eminẽtiã diuine nature. ꝑ domũ ſuꝑiorẽ ſignificãť excelſiores nature do magis ꝓpinq̃ q̃ ei⁹ maieſtatẽ pleni⁹ repñſentãt. ꝑ templũ ꝟo iferiores creature .ſ. corꝑales q̃ inferiori mõ diuinã ꝑticipãt bonitatẽ. Hui⁹ aũt ſedẽtis ſuꝑ thronũ facies ipam diuinã eſſentiã ſignificat. ⁊ ea q̃ in ei⁹ eternitate fuerũt ante ꝯſtitutionẽ mũdi. Per pedes ꝟo ſignificanť ea q̃ poſt finẽ mũdi erũt in gl̃ia btõꝝ ⁊ i penis dãnatoꝝ ꝑ media ꝟo ea q̃ curſu medij tꝑiſ agunť. Seraphin aũt faciẽ ſedentis ſupra thronũ ⁊ pedes eius velare dicũť. q: miſteriũ eťne diuinitatis ⁊ future btitudinis ⁊ miſerie ad plenũ nõ reuelant. ſ; duab⁹ alis velabũt q: de his q̃ medio tꝑe agunť nos q̃tũ op⁹ eſt miſterio ãgeloꝝ inſtruimur. inť quos ſeraphin p̃matũ tenet. Eorũq; volat⁹ ꝑ ꝓceſſũ reuelatiõis eoꝝ in nos demonſtrãt. Sic igiť mgr̃ breuiť et ſubtiliť epilogat ſpãlr̃ q̃tũ ad vltimã ꝑtẽ h⁹ q̃rti libri dicẽs ſibi ſufficere ꝯmemoraſſe ꝑdicta đ pedib⁹ ſedẽtis manẽtꝫ i maieſtate tri. ſuꝑ ſoliũ excelſũ .i. đ his q̃

ſtunt in tempore iudicij quos pedes ſeraphin duabꝰ
alis velabant ⁊ eorum miniſterio non ſunt ad plenū
reuelata. Secundo epilogat generaliter ꝓtū ad to-
tius libri proceſſum dicens qꝛ ipſe exorſus eſt incipi-
ens a facie ſedentis ſuper ſolium excelſum. id eſt ab
ipſa deitate trinitatis de qua in primo lib. egit proce
dit per media que de duratōne mundi aguntur que
ſunt creature ⁊ peccata de quibus egit in ſecundo.
Reparatio ⁊ virtutes de quibus egit in tertio libro
Et eccleſiaſtica ſacr̄a de q̄bus egit in p̄ma p̄te huius
quarti libri. duce xp̄o q̄ ē vita puenīēdi vſqꝫ ad pe-
des .i. vſqꝫ ad ea que in fine mundi ⁊ etiā q̄ poſt mun
dum agunt̄. ſicut reſurrectio corpoꝝ. punitio dāna-
toꝝ ⁊ gloria bonoꝝ q̄ in delectatione ⁊ cognitione
dei cōſiſtit. vt ſic a deo incipiēs eius doctrina termi-
netur in deo q̄ eſt cauſa a qua omnia ⁊ finis ad quē
omnia ordinantur. Cui honor ⁊ gloria decus ⁊ im-
perium in ſecula ſeculorum.

Liber Sententiarum magiſtri Petri Lombardi: cum concluſionibus
magiſtri Henrici Gorichem: ſacrarū litterarū interpretis explicit. Im-
penſis atqꝫ ſingulari opera Nicolai Keſlers ciuis Baſilieeñ. ad honorē
ſancte ⁊ indiuidue trinitatis ac fidei catholice augmentū et tuitionem
q̄ diligētiſſime impreſſus. Anno incarnationis dn̄i poſt mileſimū qua-
ter qꝫ centeſimū nonageſimoſecundo. Duodecimo vero kalñ. Martij.

Tabula

Incipit regiſtrum bꝛeue et vtile omnes fere ſententias. queſtiones ⁊ concluſiones in quatuoꝛ ſententiarū libꝛis tactas cōtinens. ſm oꝛdinem alphabeti inferius annotatū.

Abrae caſtitati

an ſit virginitas Johannis pꝛeferenda. li. 4. di. 33. b.
Abꝛae in lumbis quō xp̄s fuerit. li. 3. di. 3. c.
Aboꝛtum pꝛocurantes quando ſunt homicide lib. 4. di. 31. e.
Aboꝛtiuoꝝ coꝛpa an cum ſuis defoꝛmitatibus reſurgent. li. 4 di. 4. 4. b.
Abſolutōis poteſtas qualiter data eſt ſacerdotibus. li. 4. di. 14. ⁊ di. 18. per totū.
Abſoluit̃ peccatoꝛ dupliciter. li. 4. di. 18. d.
Abſoluendi poteſtatē vtrum oēs habeant ſacerdotes. li. 4. di. 19. b.
Accidens nullū cadit in deū. li. 1. di. 26. c.
Accidētia quō ſunt ⁊ vbi manēt in tranſubſtātiatiōe panis ⁊ vini in coꝛpus ⁊ ſanguinē xp̄i li. 4. di. 11. a. b. ⁊ di. 12. a.
Actiōes penitētie ſunt tres. li. 4. di. 16. c.
Accolitatus oꝛdo quis ſit. ⁊ quod eius officiū li. 4. di. 24. f.
Actuale peccatū quid ſit. li. 2. di. 35. a.
Actus qualeſcunq; vtrū inq̄tū ſunt. boni ſunt ⁊ a deo ſunt. li. 2. di. 35. b. ⁊ per totū.
Actus malus inq̄tum peccatū eſt an ſit pꝛiuatio boni. li. 2. di. 32. K.
Actus mali vtꝝ ex deo ſint. li. 2. di. 27. p totū
Actus voluntatis quare eſt peccatū ⁊ nō aliaꝝ potentiaꝝ. li. 2. di. 39. b.
Actus mali vtꝝ ſunt ex deo. li. 2. di. 37. p totū
Actus voluntatis intelligētie ⁊ memoꝛie quō differunt. li. 2. di. 39 b.
Actus qui ſimpliciter boni ſunt. ⁊ qui mali. li. 2. di. 40. a.
Actus ſunt in triplici dr̄ia. li. 2. di. 40. b. c.
Actus hominis iudicant̃ ſm intentionē ⁊ cauſam. li. 2. di. 40. c.
Actus hois ſine fide ſunt mali. li. 2. di 21. a.
Actus ⁊ volūtas mala in eodē hoie an ſit vnū peccatū vel plura. li. 2. di. 42. a.
Ade ſtatus ante peccatū qualis fuerit. lib. 2. diſtin. 19. a.
Adam ⁊ eua vtrum coierunt in paradiſo. lib. 2. di. 20. per totū.
Adam vtrum ſine alimonia in paradiſo viuere potuit. li. 2. di. 20. g.
Adam tribus modis eſt temptatus. lib. 2. di. 21. per totum.
Adam in quo deceptus eſt ⁊ in quo non. libꝛo 2. di. 22. c.
Adam vtrum magis vel minus peccauerit q̄ eua. li. 2. di. 22. e. f.
Adam habuit triplicem ſcientiam ante peccatum. li. 2. di. 23. c.
Adam vtrū pꝛeſciuit ſuū caſum. li. 2. di. 23. f.
Adam quam gratiam habuerit ante peccatuz. li. 2 di. 24. a.
Adam vtrum ante lapſum virtutes habuerit. li. 2. di. 29. b.
Adam ⁊ eua de ligno vite comedētes quare n̄ ſunt facti imoꝛtales. li. 2. di. 29. g.
Ade peccatum quomodo tranſiuit in oēs homines. li. 2. di. 30. a.
Ade peccatum an fuerit oꝛiginale an actuale: li. 2. di. 30. b.
Ade peccatū actuale an grauius fuit peccatis alioꝝ hominū. li. 2. di. 33. f.
Adā ⁊ eua vtꝝ meruerūt pnīam. li. 2. di. 33. h.
Ade et eue peccati que fuit cauſa pꝛincipalis. li. 2. di. 34. per totū.
Ade matrimoniū quomodo oꝛdinatum fuit a pꝛincipio. li. 4. di. 33. per totū.
Adoꝛare quomodo debemus humanitatē xp̄i libꝛo. 3. di. 9. a.
Adoptiui filij vtrū naturalibus copulari poſſunt. li. 4. di. 42. d.
Adult̃ adulterā vtꝝ dimittere p̄t. li. 4. di. 35. b
Adulteriū quid ſit. li. 4. di. 41 d.
Affectus voluntatis in chꝛiſto fuit duplex. li. 3. di. 17. a. b.
Affectus eſt duplex in homine. ibidē.
Affines in quo gradu matrimoniū contrahere poſſunt. li. 4 di. 40. ⁊ di. 41. per totū.
Affinitas q̄d ſit ⁊ vbi ſit. li. 4. di. 42 p totū.
Agit deus miſ̄icoꝛdius cū quibuſdam q̄ eoꝝ peccata merent̃. li. 4. di. 45. c. ⁊ di. 46. a.
Amicos ⁊ inimicos diligere quod maioꝛis ſit pꝛemij. li. 3. di. 30. a.
Amoꝛ mens ⁊ noticia in anima imaginem gerunt trinitatis. li. 1. di. 3. s.
Amoꝛ. charitas. dilectio patris ⁊ filij eſt ſpiritus ſanctus. li. 1. di. 10. a. ⁊ di. 17. b.
Angeli quare creati ſunt. li. 2. di 1. d. e.
Angeli qn̄ ⁊ vbi creati ſunt. li. 2. di. 2. per totū.
Angelis quattuoꝛ data ſunt in initio ſue conditionis. li. 2. di. 3. a.
Angeli an ſunt equales in ſapientia. in eſſentia ⁊ in libertate arbitrij. li. 2. di. 3. b.
Angeli vtꝝ habeāt aliq̄ cōmunia. li. 2. di. 3. c.
Angeli an boni vł mali creati fuer̃t. li. 2. di. 3. d
Angeli an ſtatim ceciderunt poſt creationem. li. 2. di. 3. d. e. f.
Angeli triplicem cognitionez habuerunt ante caſum. li. 2. di. 3. i.
Angeli an aliquā habebant dilectionē ſuſtinuiſcem ante caſum. li. 2. di. 3. K
Angeli an beati ⁊ perfecti. an miſeri creati fuerunt. li. 2. di. 4. a.
Angeli mali vtꝝ ſuū caſum pꝛeſciuerūt. ⁊ boni

ſuam beatitudinem.li.2.di.4.a.b.
Angeli poſt creationē quidā deo adheſerūt.⁊ quidā a deo receſſerunt.li.2.di.5.a.
Angeli vtrū ante lapſum habebant liberū arbitrium.li.2.di.5.b.
Angelis bonis qualis gratia fuit data in ꝯuerſione.li.2.di.4.c.
Angeli an de omī gradu ceciderūt.li.2.di.6.a
Angeli vn̄ ⁊ quo ceciderūt.li.2.di.6.b.
Angeli mali vtrum habeant ꝑlationes inter ſe li.2.di.6.d.
Angeli boni quare nō poſſunt peccare.⁊ mali bonum velle cū vtriqꝫ liberum habeant arbitrium.li.2.di.7.a.b.
Angeli mali quō poſſunt aliquid facere ⁊ quomodo non.li.2.di.7.l.
Angeli an habeāt corpora eis naturaliter vnita ⁊ quomodo hominibus appareāt.li.2.di.8.a.⁊ per totum.
Angelorum ordines qui ⁊ quot ſunt:⁊ vn̄ ordinum noīa aſſumpta ſunt ⁊ quō diſtinguūt li.2.di.9.per totum.
Angeli eiuſdem ordinis an ſunt equales.li.2.diſtin.9.f.
Angelus ⁊ ſi non peccaſſet:vtiqꝫ tamen hō ſaluaretur.li.2.di.9.g.
Angeli quot ꝑmanſerūt:an tot homines ſaluabunt.li.2.di.9.h.i.
Angeli an omnes ad nunciandum mittātur.libro.2.di.10.a.
Angelum bonū habet quilibet homo ad cuſtodiam ⁊ malū ad exercitaū.li.2.di.11.a.
Angeli vtrū ſinguli hominibus ſingulis deputati ſunt.an vnus pluribꝰ.li.2.di.2.et.11.b.
Angeli an ꝓficiāt in merito vel in premio vſqꝫ ad diem iudicij.li.2.di.11.d.
Angeli quomodo oratiōes hoim deo offerūt.li.4.di.43.g.h.
Angeli quale miniſteriū habebunt in die iudicij.li.4.di.47.d.
Anima quō eſt imago trinitatis.li.1.di.3.g.
Anima dicitur ſimplex reſpectu corpis.lib.1.diſtin.8.e.
Anime an de celo poſſunt reduci ad corpa ꝓpt aliqua merita.li.1.di.41.d.
Anima quare ſit ꝯiuncta corpi.li.2.di.1.k.
Animalia venenoſa vtrū ſint facta ad puniendum hoiem.li.2.di.15.c.
Animalia minuta vtrū in ꝑmis ꝯditionibꝰ creata ſunt.li.2.di.15.d.
Anima de quo quando ⁊ quomodo creata ſit li.2.di.17.a.
Anima quare creatur:cum in peccato concipitur.li.2.di.32.g.
Anima an talis ſit an̄ baptiſmum qualis a deo creata eſt.li.2.di.32.h.
Anime vtrum ex creatione ſint equales et quomodo vna nobilior eſt alia.li.2.di.32.i.
Animam ⁊ carnem quare aſſumpſit xp̄s.libro 3.diſtin.1.a.
Anima chriſti quomodo eſt vnita carni.libro 3.diſtin.2.b.
Animam ⁊ carnem aliā ꝙ̄ ab adam an potuit aſſumere deus.li.3.di.12.a.
Anima chriſti an habuerit ſapientiā equalē cū deo:⁊ an oia ſcit que deus.li.3.di.14.a.
Anima ⁊ caro xp̄i vtrum in morte fuit ſepata a verbo.li.3.di.21.ꝑ totum.
Animalia bruta non ſumunt corpus xp̄i lꝫ accipiant hoſtiā.li.4.di.13.in fine.
Anime in inferno duplici igne puniūtur.libro 4.di.44.f.g.
Anime abortiuorū ⁊ monſtrorū quō reſurgēt in iudicio.li.4.di.44.h.
Anime exeuntes de hoc ſeculo diuerſa habent receptacula.li.4.di.45.a.
Anime quō iuuant elemoſynis:orationibꝰ ⁊ ſacrificio altaris.li.4.di.45.b.
Animabꝰ nō ꝓdeſt pompa ⁊ ſumptuoſitas in exequijs.li.4.di.45.d.
Anime iuſtorū an obfuſcātur penis reproborū li.4 di.50.g.
Antiqui plures habentes vxores vtrū peccauerunt.li.4.di.33.a.
Antiquis quid ſufficiebat credere de chriſto.libro.3.di.25.c.
Aptitudinem moriendi an habuit hō in ſtatu innocentie.li.2.di.19.c.
Aque quando facte ſunt ⁊ quomodo in vnū locum ſunt ꝯgregate.li.2.di.14.c.
Aque an ſunt ſuper celum ⁊ quales ſunt.libro 2.di.14.a.
Aqua ⁊ ſpiritu ſancto niſi quis renatus fuerit: quomodo intelligitur.li.4.di.4.e.
Aqua quare admiſcetur vino in calice.libro.4 diſtin.11.g.
Arbitrium liberum quid ſit ⁊ quale ſit:⁊ quomodo fiat ⁊ cetera de arbitrio libero quere in L.de libero arbitrio.
Archiepꝰs quis ſit.li.4.di.24.m.
Artes magice qua virtute fiunt.li.2.di.7.f.
Auctor malorum non eſt deus.libro.2.diſtin.37.c.d.
Autoritas ſanctorum que erit in die iudicij.li.4.di.47.b.
Auxilium vel potentiā quam habuit homo a deo ante caſum.li.2.di.24.a.

Baptiſmus quid ſit

libro.4.diſtin.3.a.
Baptiſmus vtrum peccatum originale deleat libro.2.di.32.a.
Baptiſmus an purgat carnē ſicut purgat animā.libro.2.di.32.c.

Baptiſmus chriſti ꝛ Johãnis in quo differũt li.4.di.2.d.
Baptiſmus Johãnis quid vtilitatis habeat li.4.di.2.e. Et vtrũ fuerit ſacrm̃.ibidem.
Baptiſmi Johannis que forma verborũ fuit li.4.di.2.f.
Baptiſmi forma que ſit.li.4.di.3.b.
Baptiſatus in nomine chriſti vtrũ ſit vere baptiſatus.li.4.di 3.c.
Baptiſmꝰ an tradi poſſit in nomine patris tm̃ vel ſpũſſancti tm̃.li.4.di.3.c.d.
Baptiſmi inſtitutio qñ facta ſit.li.4.di.f.
Baptiſauerũt in qua forma apoſtoli ante xpi paſſionem.li.4.di.3.g.
Baptiſmus quare tm̃ ſit in aqua.li.4.di.3.h.
Baptiſandꝰ q̃tiẽs immergi debeat.li.4.di.3.i
Baptiſmus quare ſit inſtitutus.lib.4.di.3.l.
Baptiſmum ficte ſuſpiciẽtes an ſũt vere baptizati.li.4.di.4.b.
Baptiſmus an deleat penam ſicut delet peccatum.li.4.di.4.f.
Baptiſmus vtrum conferat gratiam paruulis ad bene agendum.li.4.di.4.h.
Baptiſmus paruulorum ꝛ adultorũ quomodo differunt.li.4.di.4.h.
Baptiſmus verus eque datˀ bonis ꝛ malis: a bonis ꝛ a malis miniſtris.libro.4.di.5.a.
Baptiſmꝰ an ſit verꝰ i hereſi vel in ſciſmate datus in noie trinitatis.li.4.di.5.a.
Baptiſare quibus liceat.libro.4.di.6.a.
Baptiſati ab hereticis an ſint rebaptiſandi.li.4.di.6.b.
Babptiſari an poſſit puer in vtero materno li.4.di.6.b.
Baptiſmus an ſit verbis corrupte prolatis.li.4.di.6.c.
Baptiſatꝰ an ſit iocoſe immerſus in nomie trinitatis.li 4 di.6.e.
Baptiſandus quibus renunciare debet.libro 4.di.6.g
Baptiſmum debet precedere cathecifmus ꝛ exorciſmus.li.4.di 6.h.
Baptiſmus vtrum fieri poteſt in aqua no bñdicta.li.4.di.6.d.
Baptiſmo an vir ꝛ vxor ſimlˀ puerꝝ tenere poſſunt.li 4.di.42.h.
Beati in celo an aliud velle poſſunt ꝙ qđ deꝰ vult.li.4.di.45.h.
Beatitudo quid ſit: ꝛ quid beate viuere.li.4.di.49.b.
Beati an omnes homines eſſe deſiderant.lib.4.di.49.ꝑ totum.
Beatus quid ſit.ibidem.
Beati an omnia equaliter cognoſcant ꝛ intelligant.li.4.di.49.c.
Beati an equale gaudium habeant, libro.4.diſtin.46.d.
Beatitudo ſanctorum an maior erit poſt diē iudicij.li.4.di.49.e.
Benedictiones omniũ ſacerdotũ an ſũt effectuales.li.4.di.19.c.d.
Benedictiones ſponſi ꝛ ſponſe nõ pertinẽt ad ſubſtantiam ſacramenti: ſed a decorem ꝛ ſolennitatẽ.li.4.di.28.b.
Bonitas dei eſt cauſa prima omniũ creaturaꝝ li.2.di.i.c.d.
Bonitas: ſapientia: potẽtia: quõ de deo dicũtur.li.i.di.34.f.
Bonitas ſpiritui ſancto: ſapientia filio: potẽtia patri quare attribuatur ibidem.g.h.
Bonitas: iuſticia: miſericordia: quomodo ſũt in deo.li.4.di.46.d.e.
Bona opera ſine charitate facta non valent.libro.4.di.15.d.
Bona vel mala fieri quomodo vult deus.lib.i.di.46.ꝑ totum.
Bonum eſt mala fieri quomodo intelligitur libro.i.di.46.K.
Boni quadruplex acceptio.li.1.di.46.h.
Bona facere ꝛ mala vitare quare ꝑcepit deus li.i.di.47.ꝑ totum.
Bona vel mala voluntas hominis quãdo eſt idẽ vel aliud volens quod deus vult.libro.1.di.48.a.
Bona dei voluntas: mala hominum voluntate impletur.li.1.di.48.b.
Bona voluntas comitatur gratiam.lib.2.diſtin.26.c.
Bonoꝝ tria ſunt genera.li.2.di.26.K.
Bonum ꝛ malum quomodo ſunt in eodem.li.2.diſtin.32.e.f.
Bonum inquantũ bonum eſt a deo procedit.libro.2.di.37.per totum.
Bonum capitˀ multipliciter.li.2.di.41.c.
Bona opera in peccatis facta ad quid valent.libro.4.di.15.f.
Bonum triplex eſt in matrimonio propter qđ non debet violari.li.4.di.31.a.
Boni ꝛ mali an viciſſim ſe videant ꝛ ꝙdiu.li.4.diſtin.50.e.

Charitas quid ſit.libro.3.diſtin.27.b.

Charitas amor ꝛ dilectio patris ꝛ filij eſt ſpiritusſanctus.li.1.di.10.b.ꝛ di.17.d.
Charitas ꝙuis ſit ſubſtantia trinitatis: proprie tamen refertur ad ſpiritũſanctum.libro 1.diſtin.10.c.
Charitas dicitur deus.libro.1.diſtin.10.ꝛ diſtin.17.per totum.
Charitas que eſt ſpiritusſanctus vtrum augeatur vel minuatur in homine vel an magis vel minus habeatur.lib.1.di.17.g.
Charitas.fides.ſpes, ꝛ opatio ſm̃ quid dicũ.

-tur equalia.lib.3.di.25.e.
Charitas eſt maior ſpe ⁊ fide.ibidem.
Charitas ſeu dilectio dei ⁊ proximi quomodo ſe habeant ad inuicem.li.3.di.27.c.d.e.
Charitatis ordines quot ſunt.li.3.di.29.a.
Charitatis gradus ſunt diuerſi.lib.3.diſtin.29.h.
Charitas ſemel habita an amitti poteſt.lib.3.diſtin.31.a.
Charitatē an damnandi habeant.ibidem.
Charitatem qualē habuit chriſtus.libro.3.diſtin.31.d.
Charitas dei quomodo eſt in creaturis.lib.3.di.32.ꝑ totum.
Charitas eſt mater omniū virtutū.libro.3.di.36.ꝑ totum.
Capitalia vicia quot ſunt.li.2.di.42.h.
Caro quomodo polluitur in coitu.libro.2.di.31.b.c.
Caro vtꝝ in baptiſmo purgať a feditate quaꝫ ex libine coitus ꝯtraxit.li.2.di.32.c.
Carnem q̄re aſſumpſit filius ⁊ nō pater vel ſpiritusſanctus.li.3.di.1.b.
Caro ⁊ anima chriſti quomodo ſunt ꝯiuncta.li.3.di.2.b.
Caro chriſti quomodo fuit formata ĩ vtero.li.3.di.2.c.⁊.di.3.a.
Caro chriſti vtrum fuit obligata peccato.li.3.diſtin.3.d.
Carnis debitum an ſit denegandū in matrimonio.li.4.di.32.a.
Cardinales ꝟtutes ſunt q̄ttuor.lib.3.di.33.a.
Cathecíſmus quid ſit.li4.di.6.h.
Caſtitas Johannis ⁊ abrac an ſint equalis meriti.li.4.di.33.b.
Caſtitas mentis melior eſt virginitate carnis.libro.4.di.33.e.
Caſum ſuū vtrū preſciuerunt mali angeli.lib.2.di.4.a.b.
Caſum ſuum vtrum p̄ſciuit homo.libro.2.diſtin.23.f
Cauſa prima omnium rerum eſt bonitas dei.libro.2.di.1.c.d.
Cauſe primordiales omnium rerū fuit in deo ab eterno.lib.2.di.18.f.
Cauſe primordiales quomodo etiā ſunt in creaturis.lib.2.di.18.g.
Cauſa inter deum hominem ⁊ diabolum.lib.2.di.20.b.
Cauſa originalis peccati q̄ ſit.lib.2.di.31.c.
Cauſa originalis peccati vtrū ſit culpa vel pena.li.2.di.31.e.
Cauſa p̄ma p̄mi peccati q̄ fuit.lib.2.di.34.b.
Cauſa paſſionis xp̄i que fuit.lib.3.di.18.e.
Cauſa efficiens ꝯiugij que eſt.lib.4.di.27.c.
Cauſa finalis ꝯiugij que eſt li.4.di.30.d.
Celum quomodo ⁊ quando creauit deus.li.2.di.1.c.⁊.di.2.a.
Celum aereū ⁊ nō ethereū quomodo mutabitur in die iudicij.lib.4.di.47.d.
Cibus quomodo conuertitur in humanā ſubſtantiam.lib.2.di.30.n.o.
Circumciſio quid faciebat in veteri lege.libro 4.di.1.f
Circumciſio quare data fuit: ⁊ quare die octauo.li.4.di.1.h.i.
Circumciſio quare mutata eſt in baptiſmum.li.4.di.1.k.
Circumciſio ⁊ legalia quando ceſſauerunt.li.4.di.3.k.
Circumciſio quare nō aperuit nobis celum li.4.di.3.m.
Clauium ptās ſcꝫ ligandi ⁊ ſoluēdi quomodo ⁊ quando ⁊ q̄bus datur.libro.4.di.18.⁊ di.19.ꝑ totum.
Claues ſpūales q̄ ſunt.li.4.di.18.b.
Claritas ſolis ⁊ lune q̄lis erit poſt iudicium.libro.4.di.48.e.
Clerici qui ſunt ⁊ vnde dicunť.libro.4.diſtinctione.24.b.
Cooperans ⁊ operans gratia q̄ ſit.libro.2.diſtinctione.26.a.b.
Conceptio ⁊ natiuitas quando dicuntur.lib.2.di.31.i.
Concentor ⁊ cantor q̄s dicať.libro.4.diſtinctione.24.m.
Confeſſio qualis eſſe debeat libro.4.diſtinctione.15.⁊ di.16.a
Confeſſio an ſoli deo faciēda eſt abſq̄ ſacerdote.li.4.di.17.c.
Confeſſio an poteſt fieri corā laico.libro.4.diſtin.17.c.
Confeſſor qualis querēdus ſit li.4.diſtinctōe 17.e.
Confeſſio ad quid valet.lib.4.di.17.f.
Confeſſor non debet morienti penitentiā iniūgere: niſi ꝯualuerit.li.4.di.20.d.
Confiteri vtrū neceſſe eſt omnia peccata venialia ⁊ mortalia.li.4.di.21.d.
Confeſſio generalis q̄d proſit.ibidē.e.
Confiteri non debet homo peccata ex humilitate q̄ non fecit.li.4.di.21.f.
Confeſſionem nullus ſacerdotū prodere debet li.4.di.21.g.
Confirmationis ſacr̄m q̄d ſit ⁊ q̄ forma eius: ⁊ cuius effectus ſit.lib.4.di.7.a.
Confirmationis ſacramentum a ſolis pōtificibus dari debet.li.4.di.7.a.
Confirmari quare debet homo poſt baptiſmū ibidem.
Confirmatio vtꝝ ſit dignior baptiſmo.ibidem
Cogitatio boni p̄uenit fidem.li.2.di.26.g.
Cogitatio boni non ſufficit ad ſalutem.libro.2 diſtin.26.b.

Cogitatio de deo vtruꝫ penitus ſecludatur in damnatis.li.4.di.50.b.
Cognatio eſt duplex.li.4.di:40.a;
Cognatio ſpūalis vnde cauſatur.li.4.diſtin/ctione.42.a.b.
Cognitio dei quomodo fit ꝑ creaturas: ⁊ quomodo in creaturis apparet veſtigiū trinitatis li.1.di.3.a.b.c.⁊ ꝑ totum.
Cognitio dei in ſanctis an ſit equalis.libꝛo.4 di.49.c.
Coitum an fecerunt adam ⁊ eua in paradiſo.libꝛo.2.diſtin.20.a.b.
Coitus coniugalis an ſit cum peccato.li.4.diſtin.26.d.⁊ di.31.f.g.⁊.di.32.d.
Cōmatres duas vtrum quis ducere poteſt.li.4.di.42.g.
Coniugium quare ⁊ quando ſit inſtitutum.li.4.di.26.a.b.⁊.di.30.d.
Coniugium quid ſit ⁊ qualiter ſeruari debet.libꝛo.4.di.27.a.b.
Coniugiū quando ꝑ ꝓceptū vel ꝑ indulgenti/am eſt inſtitutum.li.4.di.26.c.
Coniugium Marie ⁊ Ioſeph vtꝝ fuit ꝑfectū li.4.di.26.g.⁊ di.28.c.⁊ di.30.b.
Cōiugiū violari nō debet ꝓpter ipſius triplex bonū.li.4.di.31.a.
Coniugij ſepatio eſt duplex.lib.4.di.31.b.
Coniuges veri qui ſunt.li.4.di.31.c.
Coniugiū quō fuit oꝛdinatū tꝑibus antiquis ⁊ tꝑe ade.li.4.di.33.a.
Coniugium quando ſeperatur ⁊ ꝓpter quas cauſas.libꝛo.4.diſ.34.⁊ diſtin.35.⁊ diſ.36.per totum.
Coniugiū in quibus oꝛdinibus ſacris nō pōt fieri.lib.4.di.37.a.
Coniugium inter fideles ⁊ infideles vtrum ſtare pōt.li.4.di.39.a.b.
Coniugium infidelium an ſit legitimum.li.4.di.39.i.
Conſanguinitas quid ſit ⁊ in quotum vſq; gradum computatur.libꝛo.4.diſtin.41.⁊.42.ꝑ totum.
Conſcientia accuſabit omnia opera in die iudicij que fecerit homo.li.4.di.43.c
Cōſecrare ꝟgines an ſimplex ſacerdos poteſt li.4.di.20.f.
Conſecrare vel oꝛdinare vtꝝ pōt ſymoniacus li.4.di.25.c.
Conſenſus matrimonialis eſt duplex.li.4.diſtin.27.c.⁊ di.28.a.
Conſenſus de futuro cū iuramento vtꝝ efficit matrimoniū.li.4.di.28.a.
Conſenſus occultus non iudicatur ab eccleſia li.4.di.28.b
Cōſenſus de ꝑſenti vtrū ſufficiat ad matrimonium ↄtrahendū.li.4.di.28.c.
Conſenſus de qua re fit.ibidem.c.
Conſenſus coniugalis debet eſſe liber ⁊ nō coactus.li.4.di.29.a.
Conſenſum q̄lis erroꝛ impedit.li.4.di.30.a.
Contraria quō ſunt in eodē.lib.2.di.34.f.
Contritione ſola ſine cōfeſſione oris an dimittatur peccatū.li 4 di.17.a.
Continentiā an vir vel mulier vouere pōt ſine alterius conſenſu.li.4.di.27.⁊ di.32.b.
Continentia quare ſacerdotibus indicta ſit.libꝛo.4.di.33.d.
Coꝛnelius quomodo legitur credere.lib.3.diſtin.25.c.
Coꝛona ⁊ tonſura clericalis quid ſignificat.li.4.di.24.b
Creatoꝛ omniuꝫ rerum vnus ſolus deus ē.li.2.di.1.a.
Creare ⁊ facere quō differunt.li.2.di.1.a.
Creare agere ⁊ facere quō dicūť de deo ⁊ quō de creaturis.li.2.di.1.b.
Creata an fuerit ſimul coꝛpoꝛalis ⁊ ſpiritualis creatura: ⁊ viſibilis ⁊ inuiſibilis materia.li.2.di.2.c.d.f.
Creatoꝛ quomodo cognoſcitur per creaturas li.1.di.3.a.
Creatura mūdi q̄re dicať hō ibidem.
Creatura in qualibet apparet veſtigiū trinitatis.li.1.di.3.f.
Creatura nulla a ſe ⁊ ꝑ ſe quicq; facere pōt.li.1.di.42.g.
Creare quare deus voluit malos.lib.2.diſtinctione.23.b.
Creaturam omnem quomodo diligit deus.li.3.di.32.c.
Credere deū vel deo: vel in deū quō differunt li.3.di.23.d.
Credere quid ſufficiebat antiq̄s d̄ xp̄o ante aduentum ipſius.lib.3.di.25.c.
Crimen quid ſit.li.2.di.42.e.
Criſma vnde fit ⁊ quō.li.4.di.23.a.
Cruciatus impioꝝ in inferno an decoloꝛet gloriam electoꝝ.lib.4.di.50.g.
Curā aliquā vtꝝ habeāt damnati de ſuis amicis adhuc viuentibus.li.4.di.50.c

Dabilis cui eſt ſpiritusſanctus vtꝝ.ſ.patri ⁊ filio.an tm̄ hoībus.li.1.di.18.c.
Damnari vtrum poſſit pꝛedeſtinatus.libꝛo.1.diſtin.40.b.
Damnandi vtrū habeant charitatem.libꝛo.3.di.31.a.
Damnati vtrū habeant memoriam ſuoꝝ peccatoꝛum.li.4.di.45.c.
Damnati an cum ſuis defoꝛmitatibus h̄ habitis reſurgant.li.4.di.44.d.
Damnatoꝛum coꝛꝑa quomodo ardēt ⁊ nō cōſumuntur.li.4.di.44.e.

Damnati quali igne cruciantur ꝛ vbi ſit ille ignis.li.4.di.44.f.
Damnatis vtrū dat aliqua mitigatio pene.li.4.di.46.a.ꝛ.p totum.
Damnabuntur quidam ꝛ iudicabunt: quidā damnabunt ꝛ non iudicabuntur.libro.4.diſtin.47.c.
Damnati vtrum peccabunt in inferno.lib.4.di.50.a.
Damnatoꝝ paruuloꝝ ante baptiſmū que ſit pena.li.2.di.33.e.
Debitum carnis quādo licet ſoluere ꝛ qn̄ non li.4.di.32.p totum.
Decem p̄cepta quō ꝯtineant in duobꝰ mandatis charitatis.lib.3.di.37.a.
Decedentis abſq; ꝯfeſſione vtrū oblatio ſit accipienda.li.4.di.20.g.
Decimatus quare nō fuit xp̄s in abraā, ſicut leui.li.3.di.3.c.
Decimus ordo quomodo dicit impleri ex hominibus cū non ſint niſi nouem ordines.lib.2.di.9.f.g.
Defectus hoīs quomodo aſſumpſit chriſtus.li.3.di.15.a.
Delectatio carnis vtrum ſemper ſit peccatum li.4.di.31.h.
Delictum ꝛ peccatum quomodo differunt.li.2.di.42.g.
Denarij noīe q̄d intelligit.li.4.di.49.a
Deſperatio quid ſit ꝛ quomodo fit.libro.2.diſtin.43.p totum.
Deus vtrum fruatur vel vtatur nobis.lib.i.di.i.f.
Deus verus vnus ſolus eſt trinitas.lib.i.di.2.p totum.
Deus quō cognoſcitur p creaturas q̄uis ſit inuiſibilis.li.1.di.3.p totum.
Deus vnus in trinitate quō ꝓbatur.li.i.di.3.f.ꝛ p totum.
Deus vtrū genuit deū.li.i.di.4.a.
Deus an voluntate vel neceſſitate ſit: ꝛ an nolens vel volens ſit deus.li.1.di.16.a.
Deus quō eſt ſimplex: incōmutabilis ꝛ imoꝛtalis.li.1.di.8.a.ꝛ p totum.
Dei ſimplicitas nulli p̄dicamentoꝝ ſubijcitur li.1.di.8.g.
Deus cū ſit ſimplex quomodo multiplex dicitur.li.1.di.8.f.
Deus quō dicit ſubſtantia.li.1.di.8.h.
Deus nō eſt dicendus triplex: ſed trinus.lib.1.di.19.i.
Deus verius cogitatur q̄ dicit.li.i.di.23.d.
Deum eſſe ꝛ quod dei eſt non ſunt idem.lib.i.di.34.b.
Deus quomō bona cognoſcit ꝛ quō mala.lib.i.di.36.b.
Deus quomodo dicat eſſe in omnibus rebus li.i.di.37.a.b.
Deus quō habitat in ſanctis.li.i.di.37.c.
Deꝰ vbi erat anteq̄ eēt creatura.li.i.di.37.c.
Deus nō dicit localis: nec loco nec tpe mouetur.lib.i.di.37.i.
Deus quomodo ſcit vel neſcit oīa.lib.i.diſ.39.p totum.
Deus an poteſt ſcire aliq̄d nouiter vel ex tpe li.i.di.39.b.
Deus vtrū poſſit ſcire plura q̄ ſcit.li.i.di.39.c.ꝛ di.43.p totum.
Deus an quod ſemel ſcit.ſemp ſciat.libro.i.diſtin.41.f.
Deus quattuoꝛ modis dicitur operari.lib.2.di.12.h.
Deus de deo vtrum ſm ſubſtantiam dicatur.li.1.di.27.h.
Deus quare dicitur omnipotens cū nos multa poſſumus que ipſe non pōt.libro.i.diſtin.42.a.b.
Deꝰ an poſſit melioꝛa facere q̄ facit.libro.i.diſtin.44.p totum.
Deus an ſemper poſſit omne quod prius potuit.lib.i.di.44.d.
Dei volūtas q̄d ſit: ꝛ q̄bus modis accipit.li.i.di.45.f.ꝛ.di.47.b.
Deus an velit ab omnibus fieri omnia que p̄cipit: vel nō fieri q̄ ꝓhibet.lib.i.diſtin.45.b.ꝛ diſtin.47.c.
Deus vtrū vult mala fieri.li.i.di.46.d.
Deus vult oēs homines ſaluos fieri quō intelligitur.li.i.diſ.46.c.
Deus an ſit cauſa q̄ homo ſit deterioꝛ.libro.i.di.46.l.
Dei voluntas bona quō p malas hoīm volūtates impletur.li.i.di.48.a.b.
Deus vtrum ſit auctoꝛ maloꝝ.li.2.diſtin.37.p totum.
Deus vtrum habeat liberum arbitrium.li.2.di.25.c.
Deus eſt hō: deus factus eſt hō: quō hec verba intelligunt.l.3.di.6.a.
Deus an potuit aſſumere hominē in ſexu muliebri.li.3.di.12.c.
Deus qualiter diligit aliquē magis ꝛ aliquē minus.li.3.di.32.b.c.
Diabolus an p̄ſciuit ſuum caſum poſt creationem.li.2.di.4.a.
Diabolus vnde ꝛ quo deiectus eſt.lib.2.diſ.6.a.b.
Diabolo.quare nō eſt cōceſſum habitare in celo vel in terra.li.2.di.6.c.
Diaboli an habeāt prelatiōes inter ſe.libro.2.diſtin.6.d.
Diaboli an omnes ſunt in aere caliginoſo: an aliqui in inferno.li.2.di.6.c.
Diabolus cum ſemel victus fuerit a viris ſan

ctis an vltra accedat ad eos vel ad alios.lib. 2.diſtin.6.h.
Diaboli vtrum habeant liberum arbitrium.li bro.2.7.a.b.c.
Diaboli triplici acumine ſcientie vigent.libro 2.diſtin.7.e.
Diabolus multa poteſt ꝑ nature vigorē: ſ; vir tute dei prohibet.li.2.di.7.l.
Diaboli an intrent corpora hominū ſubſtan/tialiter.li.2.di.8.e.
Diabolus inuidia acceſſit ad temptandū ho=minē.li.2.di.21.a.
Diabolus quare prius temptauit feminā ⁊ q̄/re in aliena forma.li.2.di.21.a.b.
Diabolus quomodo ⁊ quibus temptauit pri=mū hominē.li.2.di.21.c.
Diaboli peccatum quare non eſt remediabile libro.2.di.21.f.
Diabolice poteſtati an ſit reſiſtendū. cū illa ſit ſibi a deo.li.2.di.44.c.
Diabolus non eſt alienus a dei poteſtate.lib. 3.diſtin.20.a.
Diabolus q̄ iuſticia ē victus.li.3.di.20.a.
Diaboli an corporali igne cremant̄ in inferno li.4.di.44.f.
Diaboli vtꝝ poſt diem iudicij ꝑerunt hoībus ad puniendū.li.4.di.47.e
Diaconatus ordo q̄d ſit.lib.4.di.24.h
Dyaleticoꝝ regula quando fallit de ꝯtrarijs. li.2.di.34.f.
Die prima q̄d deus creauit.li.2.di.13.a.
Dies diuerſis modis accipitur in ſcriptura.li bro.2 di.13.d.
Die tertia:quarta:quinta:⁊ ſexta quid opera tus eſt deus.libro.2.di.14.per totum.⁊ diſ. 15.a.b.
Die ſeptimo quomodo dicitur deus requieuiſ ſe.li.2.di.15.f.
Differre numero q̄d ſit.lib.1.di.19.q.
Dilectio quare ꝓprie dicitur ſpirituſſanctus. li.1.di.10.a.b.
Dilectio patris ⁊ filij ⁊ ſpirituſſancti.lib.1.di=ſtin.32.a.
Dilectio quomodo eſt in trinitate.li.1.diſtin. 32.ꝑ totum.
Dilectionē an habebant angeli ante caſum.li. 2.di.3.i.
Dilectionem eadem an diligitur deus ⁊ proxi mus.li.3.di.27.c.
Diligendi modus q̄s ſit.lib.3.di.27.d.e.
Diligenda ſunt quattuor ⁊ q̄ ſint illa.libro.3. di.28.a.
Dilectionis ordo q̄s ſit.li.3.di.29.a.
Diligere vtrum debemus omnes homines.li bro.3.diſ.39.b.
Diligere amicos vel inimicos q̄d eſt maioris meriti.lib.3.di.30.a.
Dilectionē deus quā habet ad creaturas.li.3 di.32.ꝑ totum.
Dilectio dei conſiderat̄ duobus modis.lib.3. diſ.32.c.
Diſcretio quomodo accipit̄ in ꝑſonis trinita/tis.li.1.diſ.24.h.
Diſtinctio vel perſone diſtincte quomodo di=citur.lib.1.di.24.g.
Diuina eſſentia vtrum genuit eſſentiā. vel vtꝝ ipſa ſit ingenita.li.1.di.5.a
Diuine eſſentie ꝓprietates que ſint.lib.1.diſ. 8.ꝑ totum.
Diuina natura nulli p̄dicamētoꝝ ſubijcit̄.li.1.
Diuinaꝝ ꝑſonaꝝ q̄litates q̄ ſunt. (diſ.8.g. li.1.di.19.⁊ diſ.20.ꝑ totum.
Diuine eſſentie nulla perſonarum eſt pars.li. 1.di.19.g.
Diuina eſſentia non p̄dicatur de ꝑſonis vt ge=nus de ſpecieb⁹ nec vt ſpecies de indiuiduis li.di.19.h.i.
Diuine perſone vtrum differant numero.lib. 1.di.19.p.q.
Diuine tres ꝑſone vtꝝ ſimul magis ſūt aliq̄d q̄ vna.li.1.di.19.r.⁊ di.20.a.
Diuerſitates nominū in diuinis que ſunt.li.1. di.22.ꝑ totum.⁊ di.23.
Diuerſitas nulla eſt in trinitate.li.1.di.23.i.
Diuina eſſentia vtrum ſint ipē ꝓprietates per ſonaꝝ.li.1.di.33.a.b.
Diuina natura quomodo ſit incarnata.lib.3. diſ.5.a.b.
Diuina natura an debeat dici caro facta.libro 3.di.5.c.
Diuina natura an debeat dici nata de virgine lib.3.di.8.a.
Diuortium quādo fit: ⁊ in q̄bus caſibus.li.4 di.34.⁊ di.35.⁊ di.37.⁊.di.39.
Doctrina omis aut eſt de rebus aut de ſignis li.1.di.1.a.
Donum aut detur vl' diuidatur ꝑ donū quod eſt ſpūſſanctus.li.1.di.17.t.
Donum qua ratione dicitur ſpirituſſanctus. lib.1.di.18.a.
Dona ſpirituſſancti an ſint virtutes.lib.3.diſ. 34.a.
Dona ſeptē ſpūſſancti vtrū habuit xp̄s ⁊ vtꝝ in angelis ſint.li.3.di.34.a.b.
Dona gratie an ſint equaliter in angelis.libro 2.diſ.9.c.d.
Dolorem vtrum habuit chriſtus in paſſione. li.3.diſ.15.d.
Dormiente Adam quare Eua formata ſit.li. 2.di.18.d.
Dulia quid ſit:⁊ de ſpeciebus eius.libro.3.di ſtin.9.a.
Duplici, ſub ſpecie quare ſumit̄ corpus xp̄i.li bro.4.di.11.f.

Eccleſiaſticus iudex qualis debeat eſſe.li.4.di.19.c.
Edificare lignum: fenum ſtipulam: quid.ſit.libro.4.di.21.a.b.
Edificare aurum: argentum: lapidem p̃cioſū quid ſit ibidem.c.
Efficax eſt voluntas dei.li.1.di.47.a.
Egris non eſt penitentia iniungenda.libro.4 di.20.d.e.
Electio dei vel reprobatio vtrū fiat ex meritis hoim.li.1.di.41.ꝑ totum.
Electos vtrū dilexerit deus ab eterno ⁊ reprobos non.lib.3.di.32.e.
Electoꝝ peccata hic ꝑ pniam deleta vtꝝ manifeſtabunt in iudicio.lib.4.di.43.d.
Electi ſine omni deformitate reſurgent ad iudicium.li.4.di.44.c.
Elemoſyna quid ſit.li.4.di.15.c.
Elemoſynarū plura ſunt genera.li.4.di.15.c.
Elemoſyna in peccato mortali data vtꝝ ꝓdeſt li.4.di.15.c.
Elemoſynis iuuant anime: ⁊ quibus ꝓſunt.li 4.di.45.b.c.
Epiſcopus quid ſit ⁊ vnde dicatur.lib.4.diſtin.24.l.
Epoꝝ ordo eſt quadruplex.li.4.di.24.m.
Equalitas diuinaꝝ pſonaꝝ in quo ꝯſiſtit.lib.1.di.19.ꝑ totū.⁊ di.20.
Equalitas vtrū ſm ſubſtantiā vel ſm relatione dicatur de diuinis pſonis.li.1.di.31.a.
Equalitas quid ſit ibidem.b.
Equalitatis nomie an ponatur.aliquid vel remoueatur.li.1.di.31.b.
Equalitas quare attribuatur filio.libro.1.diſtin.31.h.
Error impediens matrimoniū eſt quadruplex libro.4.di.30.a.
Eſſentia vna ⁊ eadem eſt tota trinitas.libro.1.di.2.⁊ di.3:⁊ di.4.per totū.
Eſſentia vtrum genuit eſſentiā.libro.1.diſtin.5.a.⁊ per totum.
Eſſentia diuina eſt ſimplex.incōmutabilis.immortalis.li.1.di.8.per totum.
Eſſentiā filio preſtat de patre generatio.libro 1.diſtin.18.g.
Eſſentiam ſpirituſancto preſtat a patre ⁊ filio proceſſio.li.1.di.18.f
Eſſentia diuina ſunt eternitas magnitudo ⁊ potentia.li.1.di.19.b.
Eſſentia diuina quomodo predicatur de perſonis.libro.1.di.19.h.
Eſſe ex deo ⁊ in deo ⁊ per deum an ſint idem.libro.1.diſtin.36.d.
Eſſe ⁊ velle in deo idē eſt.li.1.di.45.a.b.
Etas ꝯtrahentiū que ſit.li.4.di.36.d.
Etas ordinandoꝝ que ſit.li.4.di.25.i.
Etas xp̄i que fuit.li.4.di.44.a.
Etate in qua reſurgent hoies.ibidē.
Eternitas potētia magnitudo quomodo ſunt in deo.li.1.di.19.b.
Eternitas.ſpecies.vſus quomodo dicuntur d̄ perſonis.li.1.di.31.c.
Eua quare d̄ latere ade facta eſt.libro.2.di.18.c.⁊ li.4.di.28.c.
Euā q̄re ꝑus acceſſit dyabolus.li.2.di.21.a.
Eua quare nō horruit ſerpentē.li.2.di.21.b.
Eua quō locuta eſt cū ſerpente.ibidē.c.
Eua an plus peccauit.li.2.di.22.e.
Eucariſtie ſacramentū qn̄ ⁊ quare ſit inſtitutū li.4.di.8.per totū.⁊ di.12.h.
Euchariſtie manducatio eſt duplex.libro.4.diſtin.9.per totū.
Euchariſtia quomodo eſt in altari.libro.4.diſtin.10.per totum.
Euchariſtie ꝯſecratio ⁊ ꝯuerſio quomodo fit: lib.4.di.11.a.b.
Euchariſtia intincta nō debet dari populo.li.4.diſtin.11.h.
Euchariſtia an ſepiꝰ ſumēda eſt.li.4.di.12.h.
Excōmunicatus vtrum conficiat.libro.4.diſtin.13.a.
Excōmunicatio quid facit excōmunicato.lib.4.diſtin.18.g.
Excōmunicatos vtrum ſimplex ſacerdos recōciliare poteſt.li.4.di.20.f.
Exercitationis tres ſunt ſpēs.li.4.di.1.d.
Exequie ſumptuoſe vtrū ꝓſunt animabus.li.4.di.45.d.
Exorciſmus quid ſit.li.4.di.6.g.
Exorciſtaꝝ ordo q̄d ſit.li.4.di.24.e.
Exteriores tenebre q̄ ſunt.li.4.di.50.b.
Excludi vtrum quis poterit hic a cogitatione dei.li.4.di.50.b.

Facere ⁊ creare quomodo differunt.li.2.di.1.a.
Facere: creare: agere: quō de deo dicuntur: ⁊ quō de creaturis.li.2.di.1.b.
Facere quicquid vult deus: quomō intelligitur lib.1.di.42.f.
Facere nihil poteſt a ſe ⁊ ꝑ ſe aliq̄ creatura.li.1.di.42.ꝑ totum.
Facere vtrum poteſt deus plura q̄ facit.li.1.di.43.ꝑ totum.
Facere vtrū poteſt deus aliquid melius q̄ facit.li.1.di.44.a.
Facere quomodo dicūtur aliquid nigromantici.li.2.di.7.f.
Facere quomodo poſſunt aliquid demones: libro.2.di.7.l.
Famē an habuiſſent ꝑmi parētes ſi nō peccaſſent.li.2.di.20.g.

Feditas que ex libidine contrahitur vtrum in baptiſmo diluat.li.2.di.32.c
Femineo in ſexu vtrū de⁹ potuit humanā naturam aſſumere.li.3.di.12.e.
Fidem vtruꝫ habuit chriſtus.libro.3.diſticn.23.a.
Fides vna eſt patriarcharum ꝓphetaꝝ ⁊ apoſtolorum.li.1.di.3.
Fide non habita omnis actio eſt mala.li.2.diſtin.41.ꝑ totum.
Fidem vtrum habuit xp̄s.li.3.di.23.a.
Fides quid ſit ⁊ quot modis accipitur.li.3.diſtin.23.b.c.⁊.h.
Fidem an habeant demones.libro.3.diſtinti.23.c.d.
Fides proprie eſt de his que non videntur li.3.di.23.g.
Fides quare dicit̄ fundamentū.li.3.di.23.f.
Fidem an habuit petrus in chriſti paſſione.li.3.di.24.b.
Fides non eſt de incognitis.li.3.di.24.c.
Fides antiquoꝝ que fuit li.3.di.25.a.
Fides ſimplicium que fuit ante aduentū chriſti.li.3.di.25.b.
Fides:ſpes:charitas:⁊ opus quō ſūt equalia li.3.di.25.e.
Fides quid operatur in baptiſmo.libro.4.diſtin.4.a.
Fides quando implet vicem baptiſmi.lib.4.diſtin.4.e.
Fides paruulorum ⁊ adultoꝝ quomodo differunt.li.4.di.4.d.
Fidem petere quō dicunt̄ paruuli ī baptiſmo li.4.di.6.g.
Filius vtrum ſit genitus de ſubſtantia patris li.1.di.5.ꝑ totum.
Filius cum nō ſit de nihilo ſed de aliquo vtrū ſit ex aliqua materia.li.1.di.5.l.
Filius an voluntate vel neceſſitate genitus ſit li.1.di.6.a.
Filius an potuit gignere patrem vel eſſe pater li.1.di.7.a.⁊ ꝑ totum.
Filius vtrū ſit poſterior patre.libro.1.diſtin.9.ꝑ totum.
Filiꝫ generatio q̄ꝫ in effabilis ſit.li.1.di.9.b.
Filius vtꝝ ſemꝑ gignit̄ vel ſemper ſit genitus vel ſemꝑ gingnetur.li.1.di.9.K.
Filio quid ſit proprium.libro.1.di.9.⁊ diſtin.10.e.
Filius ⁊ ſpirituſſanctus diſſimiliter procedūt a patre.li.1.di.13.b.
Filius vtrum poteſt dici ſpirituſſanct⁹ vel ecōuerſo:ex quo ambo procedūt.libro.1.diſtin.13.c.d.
Filius quō ſit miſſus.li.1.di.15.b.
Filius a ſe datus eſt:miſſus:⁊ proceſſit.lib.1.di.15.e.f.
Filius cū a ſeip̄o miſſus eſt:quare dixit A me ip̄o nō veni.li.1.di.15.h.
Filius vtrū ſemel tm̄ miſſus ſit:an ſepe mittat̄ li.1.di.15.i.
Filius mittit̄ duobus modis.lib.1.di.15.K.
Filius ſm quid dicitur minor patre.lib.1.diſtin.16.c.d.
Filius ſm quod homo:non ſolum patre ⁊ ſpiritu ſancto.ſed etiā ſeipſo eſt minor.lib.1.diſtin.16.
Filius vtrum natiuitate ſit eſſentia.libro.1.diſtin.18.f.g.
Filius cum ſit nobis datus:vtrum poteſt dici noſter.li.1.di.18.n.
Filius quō eſt in patre.li.1.di.19.e.
Filius vtrum ſit equalis patri ſm ſubſtantiā li.1.di.31.a.
Filius vtrum ſit ſapiens ſapiētia genita vel ingenita.li.1.di.32.d.
Filius an ſit ſapiens ſeip̄o vel per ſeipſum.li.1.di.32.e.
Filio quare attribuit̄ ſapientia.libro.1.diſtin.34.f.g.
Filius quare aſſumpſit carnem ⁊ nō pater vel ſpirituſſanctus.li.3.di.1.b.
Filius aſſumēdo carnē an aliquid fecit quod nō pater vel ſpirituſſanctus.libro.3.diſtinctione.1.d.
Filius quomodo ſit incarnatus:⁊ quare totā humanam naturam aſſumpſit:⁊ qualem carnem aſſumſerit.libro.3.diſtin.1.⁊ diſtin.2.et di.3.ꝑ totum.
Filius quare dicatur natus de ſpirituſancto.libro.3.di.4.c.
Filius quomodo dicitur cōpoſitus ex duab⁹ naturis ſiue ex tribus ſubſtantijs.libro.3.diſtinctione.6.e.
Filius quomodo dicitur bis natus.libro.3.diſtinctione.8.b.
Filius ſm quod homo an ſit perſona.libro.3.diſtin.10.a.b.
Fili⁹ adoptiuus an ſit chriſtus.libro.3.diſtinctione.10.d.
Filius quare paſſibilem naturam acceperit.libro.3.di.15.ꝑ totum.
Filius quare mori voluit.li.3.di.19.b.
Filius hominis vtrum poteſt dici deſcendiſſe de celo ſicut dicit̄ fili⁹ dei.libro.3.diſtinctione.22.d.
Filij quales naſcerentur ſi adam non peccaſſet li.2.di.20.ꝑ totum.
Filij qualiter puniunt̄ propter peccata parentum vſqꝫ in tertiam ⁊ quartam generationem li.2.diſtin.33.i.
Filij adoptiui vtrū poſſunt naturalibus copulari.li.4.di.42.
Finis bonus quid ſit.li.2.di.38.a.

Finis voluntatis quis ſit.li.2.di.38.b.c.
Finis voluntas ⁊ intentio quomodo differunt libro.2.diſtin.38.f.
Firmamentum quomodo factum ſit ⁊ de qua materia.li.2.diſtin.14.a.
Firmamentum quare dicitur cum tamen moueatur.lib.2.di.14.c.
Flagellatur homo a deo quinqꝫ modis.libro 4.diſtin.15.a.
Forme in quibus apparent deus angeli vel demones quales ſunt.li.2.di.8.a.b.
Forma idoloꝝ an ſit a deo.li.3.di.37.b.
Forma baptiſmi qualis eſt.li.4.di.3.b.
Forma ꝯfirmationis.li.4.di.7.a.
Forma ꝯſecrationis.li.4.di.8.b.
Forma.ſpecies.pondus.ſapor quō remanent in ſacramēto.li.4.di.11.⁊ di.12.a.
Fractio ſacramenti vtrum vera ſit: ⁊ quare ſit.libro.4.di.12.b.c.
Fornicatio vtrum dirimit matrimonium.libro 4.diſtin.35.b.
Fornicatio ſpūalis quid ſit.li.4.di.39.c.
Fornicatio.ſtuprū.adulteriū.īceſtus.raptus in quo differunt.li.4.di.41.d.
Forma in qua iudicabit chriſtus.libro.4.diſtin.48.a.
Frui ⁊ vti quid ſit ⁊ in quo differunt.libro.1.diſtin.1.a.
Furioſi vtrum matrimonium contrahere poſſunt.lib.4.di.34.d.
Furtum quid ſit ⁊ quid nomine furti intelligitur.lib.3.di.37.c.
Furtum an fecerunt filij iſrael quando expoliauerunt egyptios.li.3.di.37.c.
Futura quomodo ſunt in preſentia dei.libro.1 diſtin.35.per totum.
Futura vtrum ſunt cauſa ſcientie vel preſcientie dei.lib.1.di.38.c.

Gabriel Michael raphael an ſunt nomina ſpirituum vel ordinum libro.2.diſtin.10.d.
Gaudium quale vtrum habebunt ſancti poſt iudicium.lib.4.di.49.d.
Gaudiū ſanctorū vtrum augmentabitur poſt iudicium.li.4.di.49.e.
Generatio in diuinis quomodo intelligenda eſt.lib.1.di.4.per totum.
Genita vtrū ſit diuina eſſentia.li.1.di.5.a.
Generare vtrum poteſt filius ſicut pater.libro 1.di.7.ꝑ totum.
Generare an ſit extra potentiaꝫ filij.libro.1.diſtin.7.f.g.
Generatio filij vtrum habeat principiuꝫ aut finem li.1.di.9.ꝑ totum.
Generatio in diuinis vtruꝫ intelligi poteſt.li.1.di.9.h.i.
Generari quare nō dicit̃ ſpirituſſanctus ſ; procedere.li.1.di.13.ꝑ totū.
Gemina eſt proceſſio ſpirituſſancti.li.1.diſtin.14.a.
Generatio dat eſſentiā filio.li.1.di.18.f.
Generari vtrū potuit pater vel ſpirituſſanctꝰ lib.3.di.1.b.
Genita ſapientia vtrū ſm̄ ſubſtantiā dicit̃ vel ſm̄ relationem.li.di.28.f.
Genera mendacij ſunt tria.li.3.di.38.a.
Genera elemoſynarum ſunt plura.libro.4.diſtin.15.c.
Genera mortuoꝝ ſunt tria.li.4 di.16.a.
Generalis ꝯfeſſio ad quid prodeſt.libro.4.diſtinctione.21.c.
Genera vnctionis ſunt tria.li.4.di.23.a.
Genera cantoꝝ ſunt duo.li.4.di.24.m.
Gezite q̄ ſunt.li.4.di.25.d.
Gladius flammeus ante paradiſum poſitꝰ q̄d ſignificat.li.2.di.29.e.
Glos que vocatur.li.4..di.41.e.
Gratia vtrum fuerit data homini in creatione li.2.di.24.a.
Gratia eſt duplex.li.2.di.26.a.
Gratia operans ⁊ cooperans que ſit.libro.2.diſtin.26.a.
Gratia dei preuenit voluntatem hominis.li.2.di.26.c.d.
Gratia preueniens voluntatem eſt fides cū dilectione.li.2.di.26.d.
Gratiam preueniunt quedā bona ſine merito li.2.di.26.e.
Gratia operans ⁊ cooperās vtrū ſit vna ⁊ eadem gratia.lib.2.di.26.i.
Gratia ꝑueniens quomodo meretur augeri.libro.2.di.26.k.
Gratia an ſit ꝟtus vel nō.li.2.di.27.c.
Gratia nō eſt actus ſed cauſat actū.ibidem.
Gratia principalis eſt bona voluntas.libro.2 di.27.e.
Gratia operante ⁊ cooperāte vtꝝ eguerit homo ante peccatū.li.2.di.29.a.
Gratie plenitudinem vnde accepit chriſtus.li.3.di.16.b.
Gradus charitatis ſunt diuerſi.libro.3.diſtinctione.29.h.
Gradus ſacrorum ordinum ſunt ſeptē: ⁊ quare ſeptem.li.4.di.24.a.
Gradus ſacri qui impediunt matrimonium.libro.4.di.37.a.
Gradus conſanguinitatis quot ſunt.libro.4 diſtin.40.b.
Gradus affinitatis qui ſunt ⁊ in q̄bꝰ matrimoniū ꝯtrahi pōt.li.4.di.41.a.
Grauitas peccati ade quāta ſit.libro.2.diſtinctione.30.ꝑ totum.

Grauius vtrū ſit peccatū ade ceteris peccatis li.2.di.33.f.
Grauiſſimū omniū peccatoꝝ eſt peccatū in ſpiritumſanctum.li.2.di.43.ꝑ totū.
Greci quare negant ſpiritūſanctū ꝓcedere a filio.li.1.di.11.b.

Habere plures vxores

cui licebat ſub lege.li.4.di.33.d.
Habitat deus quō vbiq̄.li.1.di.37.ꝑ totū.
Habitat quō deus in ſanctis.ibidē.c.
Habitabat vbi deus anteq̄ eſſet creatura lib.1.di.37.e.
Habitare quare non eſt cōceſſum demonibus in celo vel in terra.li.2.di.6.c.
Habitus ſunt q̄ttuor ſpecies.li.3.di.6.g.
Habitationes ſanctoruz in celo damnatorum in inferno quō diſtinguunt̄.li.4.di.49.a.
Hereticus vtꝝ baptizare pōt.li.4.di.6.c.vel alia ſacramenta miniſtrare.di.25.ꝑ totum.
Hereticus vtrū conficiat corpus chriſti.li.4.di.13.a.⁊ di.25.a.
Hereticus quid ſit: ⁊ quid facit hereticum.li.4.di.13.b.
Hereſis ſymoniaca diſtinguit̄ tripliciter.libro 4.di.25.g.
Hereſis pelagianorū de libero arbitrio que fuit.li.2.di.28.b.
Hypoſtaſis quid ſit ⁊ quid hoc nomine ſignificatur.li.1.di.26.a.
Hypoſtaſes determinant ꝓprietates non ſubſtantiam.li.1.di.27.d.
Homicide ſunt qui abortum procurant.li.4.di.31.e.
Homo dicitur creatura mundi.li.1.di.3.a.
Homouſion quid ſit ⁊ quid ſignificat.libro.1.diſtin.34.i.
Hominem vtrū deus meliorē facere potuit q̄ fecit.li.1.di.44.per totum.
Hominē vtꝝ deus aliter liberare potuit q̄ per paſſionē.li.1.di.44.c.⁊.li.3.di.20.a.
Homies omnes ſaluos vult fieri deus quō intelligit̄.li.1.di.46.c.
Hominis malicie vtrū deus ſit cauſa.libro.1.diſtin.46.l.
Hominis voluntas mala concordat aliq̄n cū dei voluntate bona.li.1.di.48.a.b.
Homo quare creat⁹ eſt.li.2.di.1.c.⁊.di.16.a.
Homo vtrū ſaluaretur ſi angelus nō cecidiſſet li.2.di.9.g.
Hoies vtrū tot ſaluabunt̄.quot angeli ꝑſtiterunt vel quot ceciderunt.li.2.di.9.h.i.
Homo q̄libet habet duos angelos ab exordio vite.li.2.di.11.a.
Homo q̄n factus eſt.li.2.di.15.e.
Homo factus eſt ad imaginem ⁊ ſimilitudinez dei.li.2.di.16.ꝑ totum.
Homo quō dicit̄ imago dei.li.2.di.16.e.
Hominis anima vtꝝ de aliquo facta ſit: ⁊ quādo facta eſt.li.2.di.17.a.b.c.
Homo in qua etate factus eſt.li.2.di.17.d.
Homo quare extra paradiſuz factus eſt.libro 2.di.17.e.
Hominis ſtatus ante peccatuz qualis fuit.li.2.di.19.a.
Homo vtrum poterat mori in ſtatu innocentie li.2.di.19.a.
Homo vtrū ſemꝑ viueret ſi de ligno vite nō comediſſet.li.2.di.19.c.d.
Homines quomodo generarent̄ ſi adā nō peccaſſet.li.2.di.20.ꝑ totum.
Homines quomodo transferrerentur de paradiſo in celum ſi adam non peccaſſet.lib.2.diſtin.20.k.
Homo tribus modis temptatus eſt in ꝑadiſo.li.2.di.21.ꝑ totum.
Hominis peccatū quare eſt remediabile ⁊ diaboli non.li.2.di.21.f.
Hominē quare permiſit deus temptari ſciens eum caſurum.li.2.di.23.a.
Homo habuit triplicem ſcientiā ante peccatū.li.2.diſtin.23.c.
Homo qualem habuerit gratiam ante caſum.libro.2.diſtin.24.a.
Homo vtrum p̄ſciuit ſuum caſum.libro.2.diſtin.23.f.
Homo vtrū per liberū arbitriū poteſt operari bonū ſine gratia.li.2.di.26.h.
Homo ante peccatū vtrum eguerit gratia.lib.2.diſtin.29.a.
Homo vtrum ante lapſum virtutes habuerit.li.2.di.29.b.
Homo quare non eſt effectus imortalis ex quo de ligno vite comedit.li.2.di.29.g.
Homines oēs quomō in adam dicunt̄ fuiſſe quando peccauit.li.2.di.30.m.n.
Homo quare formatur cum in peccato concipitur.li.2.di 32.g.
Homo qualiter ſe elongat a deo.libro.2.diſtin 35.n.
Homo quomodo vult bonum naturaliter.lib.2.diſtin.39.c.
Homo quidam a verbo dei eſt aſſumptus quomodo intelligitur.li.3.di.5.c.
Homo eſt deus. homo factus eſt deus. quomodo intelligitur.li.3.di.6.a.
Homo dominicus quare nō dicit̄. ſicut dicit̄ homo deus.li.3.di.7.m.
Homo deus an ſemper fuerit vel ceperit eſſe.libro.3.di.12.a.
Hominem alium vtrum deus aſſumere potuit q̄ de genere ade.li.3.di.12.b.
Hominem an potuit deus aſſumere in ſexu muliebri.libro.3.diſtin.12.c.

Tabula

Homo chriſtus vtrum peccare potuit. libro.3 diſtin.12.c.
Hominis ſtatus ſunt quattuor.li.3.di.16.b.
Homines omnes vtrum pariter ſunt diligendi.li.3di.29.b.
Homo flagellatur a deo quinqȝ modis. libro 4.di.15.a.
Homo vndecunqȝ naſcitur ſi non peccat ſaluatur.li.4.di.33.c.
Honorandi quomodo ſunt parentes. libro.3. diſtin.37.c.
Hoſtia intincta non debet dari populo. libro 4. diſtin.11.g.
Hoſtia quare in tres partes frangit. ⁊ quid ille partes ſignificant.li.4.di.12.b.⁊.f.
Hoſtiarij officiū quod eſt.li.4.di.24.c.
Humanā naturā quare aſſumpſit filius ⁊ non pater nec ſpūſſanctus.li.3.di.1.b.
Humanam naturam totam aſſumpſit deus.li. 3.diſtin.2.a.
Humanitatis nomine quid intelligatur. libro 3.diſtin.2.a.
Humana natura vtrum aſſumpſit perſonā. libro.3.di.5.a.
Humanitas chriſti quomodo adoranda ſit. li. 3.diſtin.9.a.
Humanā naturam vtrū aſſumere potuit deus in ſexu muliebri.li.3.di.13.e
Humilitas chriſti quid ſibi meruit.libro.3.diſtin.18.a.
Humilitatis cauſa nullus debet cōfiteri peccatum quod nō fecit.li.4.di.21.f.

Jacob quare electuſ

ſit ⁊ Eſau reprobatus.li.1.di.41.per totū.
Janitores qui ſunt.et quod illorum officium. li.4.di.24.c.
Janitrices que ſint.li.4.di.41.d.
Jeiunis debet tradi ꝯfirmatio.li.2.di.7.a.
Jeiunis ⁊ ſobrijs debet dari corpus chriſti.libro.4.di.8.b.
Jdolum quid ſit.li.3.di.37.b.
Jdolum nihil eſt in mundo.ibidē.
Jdolum ⁊ ſimilitudo in quo differunt.libro.3. diſtin.37.b.
Jgnis purgatorij qualis ſit.li.4.di.21.a.
Jgnis damnatorum qualis ſit: et vbi ſit. libro 4.di.44.e.f.g.
Jgne purgabitur mundus ante iudicium. lib. 4.diſtin.47.d.
Jgnis precedēs iudicium comburet malos adhuc viuentes bonos ꝟo nō.li.4.di.47.d.
Jgnorantia que excuſat peccatum.libro.2.diſtin.22.h.j.
Jgnorantia eſt triplex.li.2.di.22. ℞.
Jgnorantie peccatū vtrum grauius ſit peccato infirmitatis.li.1.di.22.h.
Jmago trinitatis quomodo eſt in anima.libro 1.diſtin.3.g.
Jmago trinitatis aliter eſt in anima ⁊ aliter in trinitate.li.1.di.3.p.q.
Jmago relatiue dicitur de filio ſed eſſentialiter de trinitate.li.1.di.28.g.
Jmago diuerſimode accipitur. libro.1.di.31.c ⁊ li.2.di.16.b.
Jmago ⁊ ſimilitudo in quo differunt.libro.2. diſtin.16.d.
Jmago dei dicit homo.li.2.di.16.e.
Jmmerſio baptiſmi quotiens fieri debeat. lib. 4.diſtin.3.j.
Jmolatio chriſti ſemel facta quare ſepius iteratur.li.4.di.12.g.
Jmmortalitas quam habuit homo ante peccatum vtrū fuit ex conditione nature vel ex dono gratie.li.2.di.19.b.
Jmmortalitas vera in ſolo deo eſt. libro.1.diſtin.8.c.
Jmpedimenta matrimonij ſunt diuerſa. libro 4.di.27.⁊ di.28.⁊ di.29.⁊ di.30.⁊c̄.
Jncarnari vtrum potuit pater vel ſpirituſſanctus.li.3.di.1.c.
Jncarnatio xpi quomodo facta eſt.li.3.di.2. ⁊ di.3.⁊ di.4.per totū.
Jncarnationis opus quare attribuitur ſpirituiſancto.li.3.di.4.a.
Jnceſtus quid ſit.li.4.di.41.d.
Jndulgētia capit tripliciter.li.4.di.26.d.
Jnfirmis vtrum penitentia ſit iniungenda. lib 4.diſtin.20.d.
Jnfirmus contemnēs vnctionē ſacram grauiter peccat.li.4.di.23.b.
Jnfidelis vtrū cum fideli matrimoniū contrahere poteſt.li.4.di.39.a.b.
Jnfideles vtrum bona opera faciunt. libro.2. diſtin.41.a.
Jngenitus quomodo accipitur.libro.1. diſtin 28.a.per totum.
Jngenitus ⁊ non genitus vtrum ſint idem. vel differunt.li.1.di.28.b.
Jngenuus quis ſit.li.4.di.36.a.
Jnitium omnis peccati eſt ſuperbia.libro.2. diſtin.42 j.
Jnimici quātum ſunt diligendi.li.3.di.29.f.g.
Jnimicos diligere vtrum ſit maioris meriti quā diligere amicos.li.3.di.30.per totū.
Jpocrita eſt q̄ diuidit ꝯfeſſionē. li.4.di.16.a.
Jpoſtaſis quid ſit ⁊ quid hoc nomine ſignificatur.li.1.di.26.a.
Jntellectus precedit cogitationem boni ⁊ delectationem.li.2.di.26.h.
Jntelligentie memorie ⁊ volūtatis actus quomodo differunt.li.2.di.39.b.
Jntellectus ⁊ ſapientia in quo differunt. libro 3.diſtin.35.b.

Vide ſequentia infra fol. ab hoc 15.

Sequũtur varij ar-
ticuli erronei omniũ pene facultatũ: in anglia et pariſius: ſtudioſe ꝛ auctoꝛitatiue cõdemnati cũ reuocationibus eoꝛundem.

Prefatio

Niuerſis pꝛeſentes lr̃as inſpecturis Stephanus pmiſſiõe diuia Pariſiẽſis eccl'ie miniſter indignus Salutem in filio v̾ginis glioſe. Magnarũ ꝛ pſonarũ grauiũ crebꝛa zeloq; fidei accenſa inſinuauit relatio: q̃ nõnulli pariſi⁹ ſtudẽtes in artib⁹ ꝑpꝛie facultates limites tranſcẽdẽtes: q̃ſdã mani feſtos ꝛ execrabiles erroꝛes: imo poti⁹ vanitates ꝛ inſanias in rotulo ſeu cedulis his annexo ſeu ãnexis ꝯtẽtos q̃ſi dubitabiles in ſcholis tractare ꝛ diſputare p̃ſumũt: nõ attẽdentes illd̾ Gre. Qui ſapient̾ loqui nitit̾: magnopere metuat ne ei⁹ eloquio audientiũ vnitas cõfũdat̾ p̃ſertim cũ erroꝛes p̃dictos gẽtiliũ ſcp̃turis muniũt q̃s ꝑh pudoꝛ ad ſuã impitiã aſſerunt: ſic cogẽtes vt neſciãt eis rñdere. Ne aũt qđ ſic innuunt aſſerere videant̾: rñſiones ita palliãt: qđ dũ putant vitare ſcyllã incidũt in caribdim. Dicũt enĩ ea eſſe nota ꝛ vera ſ̾m phiam: ſ̾ nõ ſ̾m fidez catholicã: q̃ſi ſint due veritates ꝯrie ꝛ q̃ſi ꝯ v̾itatẽ ſacre ſcripture ſit veritas i dictis gẽtiliũ dãnatoꝝ: de quib⁹ ſcp̃tũ ẽ. Perdã ſapiam ſapiẽtũ q: v̾a ſapia pdet falſã ſapiam. Utinã tales attẽderẽt dictũ ſapiẽtis ſeu cõſiliũ dicẽtis. Si tibi ẽ intellect⁹: rñde ꝑximo tuo: ſin aũt: ſit man⁹ tua ſup os tuũ: ne capiaris in v̾bo indiſciplinato et cõfundaris. Ne igit̾ incauta locutio trahat ſimplices i erroꝛẽ: nos tã doctoꝝ ſacre theologie q̃ʒ alioꝝ cõicato cõſilio diſtricte talia fieri ꝛ ꝯſilia ꝓhibem⁹ ꝛ ea totaliter cõdẽnam⁹: excõicantes omẽs illos qui dictos erroꝛes dogmatizauerint vel aliquẽ de eiſdẽ dogmatizare aut defendere vel ſuſtinere p̃ſumpſerint quoq̃ mõ: ꝛ audiẽtes eoꝝ: niſi infra ſeptẽ dies nob vel cãcellario pariſienſi duxerint reuelandũ: nihilominuſ ꝓceſſuri ad penas ꝯ eos ꝑ q̃litate culpe ꝑut ius dictauerit infl̾gẽdas. Libꝝ etiã de amoꝛe ſiue de deo amoꝛis: qui ſic incipit. Cogit me multuz ꝛc̃. ꝛ ſic terminat̾. Caue igit̾ galtere amoꝛis exercere mãdata. ꝛc̃. Jtẽ etiã libꝝ geomãtie: qui ſic incipit. Eſtimauerũt indi. ꝛc̃. ꝛ ſic terminat̾. Rõcinare igit̾ ſup eã ꝛ ſic iuenies ꝛc̃. Jtẽ libꝛos ꝛ rotulos ꝛ q̃ter nos nigromãcos aut ꝯtinẽtes expimẽta ſoꝛtilegioꝝ: iuocationes demonũ ſeu cõiurationẽs i piculũ aiaꝝ ſeu in quib⁹ de talibus ꝛ ſilib⁹ fidei oꝛthodoxe ꝛ bonis moꝛib⁹ aut opib⁹ euidenter aduerſantib⁹ tractat̾: ꝑ eandẽ ſniam nr̃am cõdẽnam⁹: ꝛ oẽs qui dictos rotulos: libꝛos ꝛ q̃ternos dogmatizauerint ꝛ audierint: niſi infra ſeptẽ dies nobis vel cãcellario parienſi reuelauerint: eo mõ quo ſupius eſt exp̃ſſum. Jn his ſcriptis ſententiã excõmunicatõis ferentes: ad alias penas ꝑut grauitas culpe exigerit nihilomin⁹ ꝓceſſuri. Datũ Anno dñi Milleſimo ducẽteſimo ſeptuageſimo ſeptimo: die dñica qua cantat̾. Letare hierlm: in eccleſia pariſienſi

Collectio erroꝛum in

anglia ꝛ pariſius cõdẽnatoꝝ: q̃ ſic ꝑ capitula diſtinguũt̾. Et p̃mo d̾ erroꝛib⁹ ꝯdẽnatis i anglia.

De erroꝛibus in grãmatiaca. j.
De erroꝛibus in logica ij
De erroꝛibus in naturali phia. iij
De erroꝛib⁹ pariſius cõdẽnatis a dño Guillermo epõ pariſienſi. iiij.
De erroꝛibus quos cõdẽnauit Stephan⁹ epũs pariſienſis v.
De erroꝛibus quos idẽ dñs cõdẽnauit alia vice vbi p̃mo ponunt̾ erroꝛes de deo. vj.
Erroꝛes de intelligentia vel angelo vij.
Erroꝛes de aia vel intellectu viij.
Erroꝛes de volũtate ſiue libero arbitrio ix
Erroꝛes de toto cõiuncto ſiue de hoie. i. de cõpoſito naturaliter pfecto x
Erroꝛes de mũdo ꝛ mũdi eternitate xj.
Erroꝛes de celo ꝛ ſtellis. xij.
Erroꝛes d̾ nat̾a gñabiliũ ꝛ coꝛruptibiliũ xiij.
Erroꝛes de ncẽitate euentus rerum xiiij
Erroꝛes de accidente. xv
Erroꝛes de ſciẽtia ꝛ phia xvj
Erroꝛes de ſacra ſcriptura xvij
Erroꝛes de fide ꝛ ſacramentis. xviij.
Erroꝛes de raptu. xix.
Erroꝛes de vitijs ꝛ virtutibus xx
Erroꝛes de reſurrectione. xxj.
Erroꝛes de felicitate ſiue btitudine xxij
Erroꝛes cõdẽnati piſi⁹ in facultate artiũ xxiij
Erroꝛes iohis guyon oꝛdis fratꝝ mioꝝ. xxiiij
Erroꝛes Johis de mercuria oꝛdinis ciſtercienſium. xxv.
Erroꝛes mgr̃i nicolai de vltricuria xxvj
Jtẽ quidẽ articuli damnati ab epõ piſienſi et mgr̃is theologie Anno dñi. M.ccc.xl.c. xxvij
Copia cedule reuocatiõis quoꝛũdã articuloꝛuz fr̃is dioniſij ſoulechat oꝛdinis fratrũ minoꝛũ facte per eundem pariſius ꝛ in curia romana Capitulum xxviij
Reuocatio mgr̃i Johis de caloꝛe. xxix
Reuocatio ludouici facta. Anno dñi. M.ccc.lxij. Caplm xxx
Reuocatio guidonis fratris oꝛdinis heremitarum ſancti auguſtini xxxj.
Reuocatio ſimonis facta. Anno dñi. M.ccc.j. Caplm xxxij

Articuli in quib⁹ mgr̄ ſniaꝝ cōīt n̄ tenet. xxxiij
Determīatio quedā pariſi⁹ facta p almā facul/
tatē theologicā. Anno dn̄i. M.cccxviij. ſuper
quibuſdā ſupſtitiōib⁹ nouiter exortis xxxiiij.
Excepta p̄ncipaliū articuloꝝ tractat⁹ cuiuſdaꝫ
ↄtra errores fratris iohīs de monte ſono ordinis
p̄dicatoꝝ in quo cōtinent etiā errores ↄ imacu
latā v̄ginis marie cōceptionē. xxxv.

Iſti ſunt errores cō-

demnati a fratre Roberto kilimardbi archiepō
Cantuarienſi: de cōſenſu oīm mgr̄oꝝ tā regen/
tiū q̄ȝ nō regentiū apud oxoniā die iouis. xx. añ
feſtum ſancti Cunberti in quadrageſima Anno
dn̄i. M.cclxxvj.

Errores in grāmatica Caplm. j

Ego currit tu currit. Currit ꝛ curro ꝛeque ſunt
perfecte ꝛ cōgrue.
Itē currens eſt ego Itē eque ſunt cōgrue
ſortis legere: ſorti legere ſicut ſortem legere
Itē ꝙ verbū manens verbū pōt p̄uari oībus ſu
is accidētib⁹. Itē ꝙ nullū nomē ē tercie pſone.

Errores in logica Caplm. ij

Q ↄ̄ria ſimul p̄nt eſſe vera in aliqua materia
Item ꝙ ſilogyſmus peccans in materia nō eſt
ſilogyſmus.
Itē ꝙ nō eſt ſuppoſitio in ꝓpōe magis ꝓ ſup/
poſito q̄ȝ ꝓ ſignificato. Et idō idē eſt dicere. Cu
iuſlibet homis aſinus currit. Et aſinus cuiuſli
bet hominis currit Itē ꝙ homis aſinus
currit. Item ꝙ animal eſt oīs homo
Item ꝙ ſignū nō diſtribuit ſubiectū in compa/
tione ad p̄dicatum
Itē ꝙ v̄itas cū nc̄citate tm̄ ē cū cōſtātia ſubiecti
Itē ꝙ nō ē ponē demōſtratōꝫ ſine reb⁹ exn̄tib⁹
Itē ꝙ oīs ꝓpō de futuro vera eſt neceſſaria.
Itē ꝙ termin⁹ cū verbo de p̄n̄ti diſtribuit ꝓ oi/
bus differentijs tempoꝝ.
Itē ꝙ ex negatiuis d̄ p̄dicato finito ſequit affir
matiua de p̄dicato infinito ſine cōſtātia ſubiecti

Errores in naturali p̄hia Ca. iij

Quotq̄t ſūt cōpoſita: tot ſūt oīno p̄ncipia p̄ma.
Itē ꝙ forma nō corrumpit in pure nihil.
Itē ꝙ nulla potentia actiua eſt in materia
Itē ꝙ p̄uatio ē pure nihil et eſt in corpibus ſup
celeſtibus: ſicut in his inferioribus
Itē ꝙ cōuerſiua ē gn̄atio aīaliū ſicut elemētoꝝ.
Itē ꝙ vegetatiua: ſenſitiua ꝛ intellectiua ſunt ſi
mul tempe in embrione
Itē ꝙ intellectiua introducta corpi corrūpit ve
getatiua ꝛ ſenſitiua
Itē ꝙ ſubſtātia p̄ma nō ē cōpoſita neq̄ȝ ſimplex
vel vegetatiua ſubſtātia p̄ma ſimplex nō ē com
poſita neq̄ȝ ſimplex.
Itē ꝙ tp̄s nō ē in p̄dicamēto quantitatis
Itē ꝙ non ē inuentū ab ariſtotele ꝙ i itellectiua
manet poſt ſepationem
Itē ꝙ qn̄ incōpletū ſit cōpletū diuerſificat eſſen
tiā Sꝫ qn̄ incōpletū ſit ſub cōpleto eſſe nō diuer
ſificat eſſentiam
Item ꝙ vegetatiua ſenſitiua ꝛ intellectiua ſunt
vna forma ſimplex.
Item ꝙ corpus viuū eſt equiuoce corpus: ꝛ cor
pus mortuum ſm̄ quid corpus
Itē ꝙ materia ꝛ forma nō diſtinguunt p eſſen/
tiā. Itē ꝙ cā p̄ma ē ordiabil' in gn̄e tn̄ ē extra ge/
n⁹. Itē ꝙ qn̄ intellectiua vnit materie p̄me itaꝙ
corrūpit illud qđ ꝓceſſit vſ꜠ ad materiā p̄mam
Qui ſuſtinet: docet defendit ex intentiōe aliqđ
iſtoꝝ p̄dictoꝝ: ſi ſit magr̄: ab officio magiſterij
deponat ex cōmuni cōcilio. Si ſit baccalarius
nō ꝓmoueatur ad magiſteriū: ſed ab vniuerſita
te expellatur Caplm iiij

Iſti ſunt errores de-

teſtabiles ↄ catholicā v̄itatē: repti in quibuſdā
ſcriptis. Quos quiſ dogmatizauerit vel defē/
derit: a venerabili p̄re guillermo pariſieñ epō:
cōuocato cōcilio oīm mgr̄oꝝ tūc pariſi⁹ degen/
tiū vinculo anathematis eſt innodat⁹. Et ideo
eos cauere debēt oēs ꝓfeſſores fidei orthodoxe
Primus ē ꝙ diuina eſſentia in ſe nec ab angelo
nec ab homie videat vel videbit
Scđs error ē ꝙ licet diuia eſſentia eadē ſit in pa
tre ꝛ filio ꝛ ſp̄ū ſctō: tn̄ vt hec eſſentia ē in ratione
forme vna ē in p̄re ꝛ filio: licet nō vna in ſp̄ū ſctō
et in his: ꝛ tn̄ forma idē eſt ꝙ diuina eſſentia.
Tertius eſt ꝙ ſp̄ūſſanct⁹ ꝓut eſt amor ꝛ nexus
nō ꝓcedit a filio: ſꝫ tn̄ a patre.
Quartus eſt ꝙ multe veritates fuerunt ab eter
no que nō ſunt ipſe deus
Quint⁹ eſt p̄mū nūc vl' p̄ncipiū ꝛ creatio paſſio
nō ſunt creator vel creatura.
Sextus ꝙ angel⁹ mal⁹ in p̄mo inſtāti ſue creati
onis fuit malus: ꝛ nunq̄ȝ fuit non malus.
Septim⁹ ē ꝙ nec anie glorificate nec corpa glo/
rioſa vel glorificata erūt in celo empireo cum an
gelis: ſed in celo aqueo vel criſtallino quod eſt
ſup firmamentū. Quod etiam dicere p̄ſumunt
de beata virgine
Octau⁹ ꝙ angelus in eodē inſtāti pōt eſſe in di
uerſis locis: ꝛ eſt vbiq̄ȝ ſi velit eſſe vbiq̄ȝ.
Nonus ē ꝙ qui habet meliora naturalia de ne/
ceſſitate habebit maiorē gr̄am ꝛ gl̄iam
Decim⁹ eſt ꝙ diabolus nunq̄ȝ habuit vn̄ poſſꝫ
ſtare. Nec etiā adam in ſtatu innocentie.

Aſſertiōes oppoſite erroib⁹ p̄dictis

Firmiter credēdū ē ꝛ nullaten⁹ dubitan
dū ꝙ de⁹ i ſua ſb̄a eſſentia vel natura vi
debit ab angelis ſctis ꝛ aīab⁹ glorificatis
Itē ꝙ vna eſt eſſentia ſb̄ſtantialis vel natura in
p̄re ꝛ filio ꝛ ſp̄ū ſctō. Et eadē eſſentia in rōne for

me in pr̄e ⁊ filio ⁊ ſpū̄ſancto.
Itē ꝙ ſpūſſctūs ꝓut eſt ſanctus ⁊ amoꝛ proce/
dit ab vtroꝗ.ſ.patre ⁊ filio
Itē ꝙ vna ſola ꝟitas fuit ab eterno q̄ ē de᷒. Et
ꝙ nulla ꝟitas fuit ab eterno q̄ nō ſit illa veritas
Itē ꝙ ꝑmū nunc ⁊ creatio paſſio eſt creatura
Item ꝙ malus angelus aliqn̄ fuit bon᷒ et non
malus. Et poſt peccando factus eſt malus.
Item ꝙ idem eſt loc᷒ coꝛpis.ſ.empireū celū ſan
ctoꝝ angeloꝝ ⁊ btāꝝ aiaꝝ: ⁊ idē erit coꝛpoꝝū
humanoꝝ gloꝛificatoꝝ: ⁊ ſimilit̄ idē eſt loc᷒ ſpi/
ritualis ſanctoꝝ angeloꝝ ⁊ hoim̄ bonoꝝ.
Itē ꝙ angel᷒ eſt in loco ꝑ diſtinctiōes: ita ꝙ ſi ē
hic non eſt ibi in eodē inſtāti: impoſſibile eſt eni
eū in eodē inſtāti eſſe vbiꝗ cū hoc ſit ꝓpꝛiū dei.
Item ꝙ ſm̄ ꝙ p̄oꝛdinatū eſt ⁊ p̄deſtinatū a do
dabit̄ gr̄a ⁊ gloꝛia.
Itē ꝙ malus angelus ⁊ adā habuerūt vn̄ poſ/
ſent ſtare. Et ſi nō vnde poſſent ꝓficere
Itē eodē āno dn̄ica q̄ cantabat̄ Letare hierl̄m.
M.cclxx. Guilhelmus poſtmodū cōſtancień.
ep̄s in ſmōe beati iohis baptiſte in domo mino
rū pīſius p̄dicauit ꝙ liberū arbitriū habꝫ potē/
tiā naturalē ad recipiendū gr̄am nō effectiuā ali
quo mō qđ falſum eſt: qꝛ nolens nō recipit eam.
Scđo ꝙ quidā nat᷒ nunꝗ fuit in gr̄a: ſ ſp yſma
el aut iudas fuit: ⁊ nunꝗ iohes qđ ē cōtra fideꝫ.
Baptizati em̄ hn̄t gr̄am de q̄ rephenſus publi/
ce in cōſequēti die aploꝝ Petri ⁊ Pauli publi/
ce retractauit.
Pax ⁊ gr̄a omibus aſſerentib᷒ hanc veritatem
Data fuit hec ſnia Pariſi᷒. Anno dn̄i. M.cc.
xl. in octaua epiphanie. Capl̄m. v.

Iſti ſunt erroꝛes con

dēnati ⁊ excōicati cū oib᷒ q̄ eos ſcient̄ docuerit
vel aſſeruerit a dn̄o ſtephano pariſień ep̄o: An
no dn̄i. M.cclxx. Die mercurij ante feſtū bea/
ti Nicolai hiemalis.
Prim᷒ articul᷒ ē ꝙ intellect᷒ oim̄ hoim̄ eſt vn᷒
ſed idē numero Scđs eſt ꝙ illa ē falſa vel im/
ꝓpꝛia. Hō intelligit Tertius ē ꝙ volūtas ho
minis ex neceſſitate vult vel eligit Quartus
ꝙ oia que inferioꝛib᷒ agunt̄ ſubſunt neceſſitati
coꝛpoꝛū celeſtiū Quintus ꝙ mundus eſt eter
nus Sextus ꝙ nunꝗ fuit prim᷒ hō Septi
mus ꝙ aia q̄ ē foꝛma hois ſm̄ ꝙ hō coꝛrūpitur
coꝛrupto coꝛpe Octau᷒ ꝙ aia ſepata p᷒ moꝛ/
tē nō patit̄ ab igne coꝛpoꝛeo. Non᷒ ꝙ liberū
arbitriū ē potētia paſſiua nō actiua. Et ꝙ neceſ/
ſitate mouet̄ ab appetibili Decimus ꝙ deus
nō cognoſcit ſingula Undecimus ꝙ deus nō
cognoſcit aliud a ſe Duodecim᷒ ꝙ hūani act᷒
non regunt̄ ꝓuidētia diuia Tredecim᷒ ꝙ de
us nō pōt dare imoꝛtalitatē vel incoꝛruptibilita
tē rei coꝛruptibili vel moꝛtali Capl̄m. vj

Iſti articuli q̄ ſequū-

tur cōdēnati ſunt a dn̄o ſtephano pīſień ep̄o de
conſilio mgr̄oꝝ theologie. Anno dn̄i. M.cclx
vj. die dn̄ica q̄ cantat̄ Letare hierl̄m: i eccl̄ia pi
ſienſi. Ubi excōicauit in ſcꝑtis oēs illos qui eos
docuerint vel defenderint. Et ꝑmo oꝛdinantur
illi qui ſunt de deo
Primus ꝙ de᷒ nō eſt trinus ⁊ vn᷒: qm̄ trinitas
nō ſtat cū ſūma ſimplicitate. Ubi em̄ ē ꝑlalitas
realis ibi neceſſario eſt additio ⁊ cōpoſitio: exē/
plum de aceruo lapidum.
Itē ꝙ de᷒ nō pōt generare ſibi ſimilē: ꝙ em̄ ge/
nerat̄ ab aliquo habet p̄ncipiuꝫ aliqđ a quo de/
pendet ⁊ ꝙ in deo gn̄are nō eſt ſignū ꝑfectiōis.
Itē ꝙ de᷒ nō cognoſcit alia a ſe.
Itē ꝙ de᷒ nō pōt dare ꝑpetuitatē rei trāſmuta
bili vel coꝛruptibili: vt eſt coꝛpus humanum
Itē ꝙ de᷒ ſiue ꝑma cauſa nō poſſet ꝓducere ef/
fectū ſibi equalē niſi tpare: ſuā potentiā
Itē ꝙ de᷒ nō poſſet facere plures aias i nūero.
Item ꝙ deus nunꝗ plus creauit intelligentiaꝫ
ꝗ modo creauit.
Itē ꝙ de᷒ ē infinite ꝟtutis i duratiōe: nō i actōe
talis ei infinitas nō ē niſi in coꝛpe finito ſi eēt. Et
ꝙ ꝑma cā nō poſſet plures mūdos facere.
Itē ꝙ ſine agente ꝓpꝛio vt patre ⁊ ſole a do nō
poſſet fieri homo.
Item ꝙ deū in hac vita moꝛtali poſſumus itel/
ligere ꝑ eſſentiam
Item ꝙ de᷒ non potuit feciſſe ꝑmā materiā niſi
mediante coꝛpe celeſti.
Item a volūtate antiqua nō pōt nouū ꝓcedere
abſꝗ tranſmutatione p̄cedente.
Item ꝙ ꝑma cā nō habꝫ cognitōꝫ aut ſcientiaꝫ
futuroꝝ ꝯtingentiū. Primo qꝛ futura cōtingē/
tia ſunt nō entia. Scđo qꝛ futura cōtingētia ſūt
ꝑticularia. Deus aūt cognoſcit virtute intelle/
ctiua que nō poteſt cognoſcere ꝑticulare Unde
ſi non eſſet ſenſus foꝛte intellectus nō diſtingue
ret inter ſoꝛtē ⁊ platonē: licet diſtingueret inter
hoiem ⁊ aſinum. Tertio ꝓpter oꝛdinē cauſe ad
cauſatū p̄ſcia em̄ diuina ē neceſſaria cā p̄ſcitoꝝū
Quarta rō eſt oꝛdo ſciētie ad ſcitum: ꝗuis enim
ſcientia nō ſit cauſa fati: ex quo tn̄ ſcit̄ determia/
tur ad alterā ꝑtem ꝯtradictionis: ⁊ hoc multo
magis in ſcia diuina ꝗ in ſcientia noſtra
Item ꝙ ꝑmū p̄ncipiū nō pōt eſſe ſine diuerſoꝝū
factoꝝ hic inferius niſi mediantib᷒ alijs cauſis
eo ꝙ nullū tranſmutans diuerſimode tranſmu
tat niſi tranſmutatum
Item ꝙ ab vno ꝑmo agente nō pōt eſſe multi/
tudo effectuuꝫ.
Itē ꝙ ꝑmū p̄ncipiū nō ē cauſa ꝓpꝛia eternoꝝuꝫ
niſi methaphoꝛice.i.qꝛ cōſeruat ea: quia niſi eēt
ea non eſſent.

Itē ꝙ ſicut ex materia nō pōt aliquid fieri ex agē/te: ita nec ex agēte pōt aliquid fieri ſine materia
Et ꝙ deꝰ non eſt cauſa efficiens niſi reſpectu eiꝰ ꝙ habet eſſe in potētia materie.

Item ꝙ entia declināt ab ordine cauſe pme in ſe conſiderate: licet non in ordine ad reliquas cau/ſas agētes in vniuerſo Hoc eſt error: qꝛ eſſentia/lior ⁊ inſeparabilior eſt ordo entiū ad cauſaʒ pri/mā ꝙꝫ ad cauſas inferiores.

Itē ꝙ deꝰ nō poteſt eſſe cauſa noui facti: nec po/teſt aliquid de nouo ꝓducere.

Itē ꝙ deꝰ nō pōt mouere celum motu recto.
Et eſt ratio quia tunc relinqueret vacuuʒ

Item ꝙ deus non poteſt irregularit̄ id eſt alio mō ꝙꝫ mouet mouere aliquid: quia in eo non eſt diuerſitas voluntatis.

Item ꝙ deus eſt eternus in agendo ⁊ mouēdo ſicut in eſſendo: alioquin ab alio determinaret̄: quod eſſet prius illo

Itē illud qđ de ſe terminat̄ vt deus aut ſemper aut nunꝙꝫ ⁊ ꝙ multa ſunt eterna.

Item ꝙ deuʒ neceſſe eſt facere quicquid imme/diate fit ab ipō. Error: ſiue intelligatur de neceſ/ſitate coactionis qꝛ tollit libertatē arbitrij ſiue đ neceſſitate immutabilitatis: qꝛ ponit poſſibilita/tem aliter faciēdi.

Item ꝙ pmū pncipiū nō pōt immediate produ/cere generabilia: quia ſunt effectꝰ noui.
Effectus autē noui exigit cauſam immediatam que poteſt aliter ſe habere

Item ꝙ primū principiū non pōt aliud a ſe pro/ducere: quia omnis differētia que eſt inter agēs et factum eſt ꝑ naturā.

Itē ꝙ deꝰ nō pōt imediate cognoſcere ꝯtingen/tia niſi ꝑ aliā cām ꝑticularē ⁊ ꝓximam.

Item ꝙ ſi oēs cauſe fuerint aliqn̄ inquiete neceſ/ſe eſt ponere deum mobilem.

Item ꝙ deus eſt prima ⁊ neceſſaria cauſa prime intelligentie qua poſita ponitur effectus: ⁊ ſunt ſimul duratione.

Item ꝙ deus non eſt neceſſaria cauſa motꝰ cor/porum ſuperiorum ⁊ cōiunctionis ⁊ diuiſionis contingentis in ſtellis.

Item adhoc ꝙ effectus omnes ſint neceſſarij re/ſpectu cauſe prime non ſufficit ꝙ ipa cauſa pri/ma ſit impedibilis: ſed exigit̄ ꝙ cauſe medie nō ſint impedibiles. Error: quia tunc deus nō poſ/ſet facere aliquem effectum nouū ſine cauſis po/ſterioribus.

Item ꝙ deus poſſit agere ꝯtraria hoc eſt medi/ante corpe celeſti quod eſt diuerſum in vbi

Item ꝙ deꝰ infinitus ꝟtute: nō qꝛ facit aliquid de nihilo: ſed quia cōmunicat motū infinitū.

Item ꝙ deus nō poteſt in effectū cauſe ſecunda/rie ſine ipa cauſa ſecundaria. Error.

Item ꝙ effectus immediatus a primo debet eſſe vnus tantū ⁊ ſimilimꝰ primo.

Itē ꝙ deꝰ vel intelligētia nō infundit ſciam aīe humane in ſomno niſi mediante corpi celeſti

Item ꝙ plures ſunt motores pmi celi. Error

Item ꝙ pmū immobile ſimpliciter non mouet niſi mediante aliquo motu: ⁊ ꝙ tale mouēs imo/bile eſt pars moti ex ſe

Itē ꝙ potētia actiua n̄ pōt eſſe ſine opatione et ꝑmixta potentie paſſiue. Error: ſi intelligat̄ de quacunꝙꝫ operatione

Item ꝙ deus non poteſt indiuidua multiplica/re ſub vna ſpecie ſine materia.

Item ꝙ forma ꝙꝫ oportet fieri ⁊ eſſe in materia nō pōt agi ab illo ꝙ non agit ex materia

Item ꝙ deus nō pōt facere accidens ſine ſubie/cto: nec plures dimenſiones ſimul eſſe.

Item ꝙ impoſſibile ſimpliciter nō pōt fieri a đo vel ab agente. Error: ſi intelligat̄ de impoſſibi/li ſᷓm numerū vel naturā.

Itē ꝙ aliꝰ eſt intellectꝰ in rōe ſᷓm ꝙ deus intel/ligit ſe ⁊ alia. Error: qꝛ licet ſit alia ratio intelli/gendi: non tamen aliꝰ intellectus ſᷓm rationem.

Item ꝙ pma cauſa eſt cauſa oīm entium remo/tiſſima. Error: ſi intelligat̄ cū pciſiōe: ita ſcilicet ꝙ non ꝓpinquiſſima eſt

Item ꝙ aliq̄ poſſunt caſualiter euenire reſpectu pme cauſe: ⁊ ꝙ falſū eſt oīa eſſe pordinata a pri/ma cauſa: qꝛ tunc euenirent de neceſſitate.

Item ꝙ in cauſis efficientibꝰ cauſa ſecunda ha/bet actionē quam non accepit a pma cauſa

Item ꝙ in cauſis efficientibꝰ ceſſante cauſa pma non ceſſat ſecūda ab opatiōe ſua dū tn̄ ſecunda opetur ſᷓm materiam ſuam

Item ꝙ de deo nō pōt cognoſci niſi quia eſt ſi/ue ipſum eſſe.

Itē ꝙ deū eſſe ens ꝑ ſe poſitiue non eſt intelligi/bile: ſ puatiue eſt ens aut ꝑ ſe intelligibile

Capitulū. vij

Errores de angelo vel intellligentia

Item qđ oīa ſepa/rata coeterna ſunt pmo pncipio

Itē ꝙ intelligentie ſupiores creāt aīas rōnales ſine motu celi Intelligentie aūt inferiores creāt vegetatiuā ſenſitiuā motu celi mediāte

Itē ꝙ intelligētia angelꝰ vel aīa ſepata nuſꝙꝫ ē.

Itē ſbe ſepate eo ꝙ habent vnuʒ appetitū non mutant̄ in ope aut opatione

Item ꝙ intelligentie ſiue ſbe ſapate q̄s dicūt eē eternas nō hn̄t ꝓprie cām efficiētē ſ methaphorice qꝛ hn̄t cām cōſeruantē in eē ſ non ſunt facte de nouo: qꝛ ſic eſſent tranſmutabiles

Item ꝙ in ſubſtantijs ſepatis nulla eſt poſſibi/lis tranſmutatio nec ſunt in potentia ad aliquaʒ mutationem ad aliud quia eterne ſunt ⁊ immu/nes a materia.

Itē ꝙ ſubſtātie ſepate q̄ nō hn̄t materiā ꝑ quaꝫ
plus ſint in potentia q̄ꝫ in actu ⁊ ſunt a cauſa ſꝑ
eodē mō ſe hn̄te: ideo ſunt eterne

Item ꝙ ſubſtātie ſepate ꝑ ſuum intellectuꝫ cau
ſant res ad extra.

Itē ꝙ intelligētia motrix celi influit in animam
rōnalem ſic̄ corpꝰ celi influit in corpꝰ humanuꝫ.

Itē ꝙ angelus non poteſt in actꝰ oppoſitos im
mediate: ſed in actus mediatos ⁊ hoc mediante
alio vt orbe ſole vel celo

Item ꝙ angelꝰ nihil intelligit de nouo

Item ꝙ ſi eſſet aliq̄ ſubſtantia ſepata q̄ non mo
ueret aliq̄d corpꝰ in hoc mūdo ſenſibili nō clau/
deret̄ in vniuerſo.

Itē ꝙ ſubſtātie ſempiterne ſepate a materia ha
hēt bonū: q̄d ē eis poſſibile cū ꝓducunt̄: nec de
ſiderant aliquid quo carent.

Itē ꝙ ſubſtātie ſepate ſunt ſua eſſentia: q꞉ in eis
idem eſt q̄d eſt ⁊ ꝑ hoc quod eſt

Itē ꝙ omne q̄d nō habꝫ materiā ē eternū q꞉ q̄d
non eſt factū ꝑ tranſmutationē materie p꞉iꝰ non
fuit ergo eternum

Itē q꞉ intelligentie non hn̄t materiaꝫ deus non
poſſet plures res eiuſdem ſpeciei facere: ⁊ ꝙ ma
teria nō eſt angelis contra fratrem thomā.

Itē ꝙ intelligentie ſuꝑiores nō ſunt cauſa alicu
ius nouitatis in inferioribꝰ. Et ꝙ ſuꝑiores infe/
rioribꝰ ſunt cauſa eterne cognitionis

Itē ꝙ intelligentia ꝑficitur a deo in eternitate:
q꞉ ſm ſe totū immutabilis eſt: aīa aūt celi nō.

Itē ꝙ intelligentia inferior recipit eſſe a deo ꝑ
intelligentias medias

Itē ꝙ ſcīa intelligentie nō differt a ſubſtātia in/
telligentie: ibi eñ non eſt diuerſitas intellecti ab
intellectibilitate: nec diuerſitas intellectoruꝫ

Itē ꝙ ſubſtātie ſepate ſunt in actu infinite: infi/
nitas eñ nō ē īpoſſibil̄ niſi in rebꝰ materialibus

Itē ꝙ intelligentie ſuꝑiores imp̄mūt in inferio/
ribꝰ ſicut aīa vna intellectiua imp̄mit in aliā ⁊ in
aīam ſenſitiuā: ⁊ ꝑ talē impſſionē incantator ali/
quis ꝓijcit camelū in foueā ſolo viſu.

Item ꝙ intelligentia cū ſit plena formis: impri/
mit alias formas in materia ꝑ corpa celeſtia tan
q̄ꝫ per inſtrumenta.

Itē ꝙ ſubſtātie ſeparate ſunt alicubi per opera
tionem: ⁊ non poſſunt moueri ab extremo in ex
tremū: nec mediū: niſi q꞉ poſſunt velle operari:
aut in medio aut in extremis. Error. ſi intelliga/
tur ſine operatione ſubſtantiā nō eſſe in loco nec
tranſire de loco in locum

Itē ꝙ intelligētia ſola voluntate mouet celum.

Itē ſubſtantie ſeparate nuſq̄ꝫ ſunt ſm ſubſtātiā
Error: ſi intelligat̄ ita ꝙ ſubſtātia ſit res eſſendi
in loco: verū eſt ꝙ nuſq̄ꝫ ſunt ſm ſubſtantiam.

Capitulum. viij.

Errores de anima et intellectu.

Itē quod intellectus
non ē forma corpis: niſi ſicut nauta nauis: nec ē
perfectio eſſentialis homis.

Itē ꝙ intellectus qn̄ vult induit corpus: qn̄ nō
vult non induit

Itē ꝙ ex ſenſitiuo ⁊ intellectiuo non ſit vnuꝫ ꝯ
eſſentiaꝫ niſi ſicut ex intelligentia ⁊ orbe: hoc eſt
vnum ꝑ oppoſitionem

Itē ꝙ intellectus humanus eſt eternus: quia ē
a cauſa ſꝑ eodē mō ſe hn̄te: ⁊ quoniā non habet
materiā ꝑ quā prius eſt in potētia q̄ꝫ actu.

Itē ꝙ aīa ſepata nullo mō patit̄ ab igne

Itē ꝙ intellectꝰ eſt vnus numero oīm: licꝫ oīno
ſepat̄ a corpe hoc: non tñ ab omni

Itē ꝙ intellectꝰ mortis corrupti non habet ſcien/
tiam eorum que habuit

Itē ꝙ aīa humana nullo mō eſt mobilis ſm lo/
cū nec ꝑ ſe nec ꝑ accidēs: ⁊ ſi ponat̄ alicubi ſm
ſubſtantiā ſuā nunq̄ꝫ mouebit̄ de vbi ad vbi

Itē ꝙ ſcīa aīe eſt terrena: ⁊ ꝙ intellectus agēs
et poſſibilis ſunt eterni

Itē ꝙ motꝰ celi ſunt ꝓpter aīam intellectiuam:
et ꝙ anima intellectiua ſui intellectꝰ nō pōt edu
ci niſi mediante corpore.

Itē ꝙ nulla forma ab extrinſeco veniēs pōt fa/
cere vnū cū materia: q̄d eñ ſepabile eſt cum eo
q̄d eſt corruptibile vnum non facit.

Itē aīa ſepata nō eſt alterabilis ſm phīam licꝫ
ſm fidem alteretur.

Item ꝙ aīa rōnalis qn̄ recedit ab aīali adhuc
remanet animal vnum.

Item ꝙ aīa intellectiua cognoſcēdo ſe cogno/
ſcit omnia alia: ſpecies eñ omniū reruꝫ ſibi ſunt
concreate ſed hoc cognoſcere nō debet̄ intellec/
tui noſtro vt noſter eſt: ſed ſm ꝙ intellectus eſt
agens error eſt

Itē ꝙ aīa eſt inſepabilis a corpe ⁊ ad corruptio
nem armonie corpalis corrumpit̄ anima.

Itē ꝙ ſcīa mgr̄i ⁊ diſcipuli ē vna ⁊ eadē nūero:
et rō ē q꞉ intellectꝰ vnus ē: q꞉ forma nō multipli
cat̄ niſi q꞉ educit̄ de potētia materie.

Itē ꝙ intellectꝰ agēs nō copulat̄ nr̄o poſſibili:
et ꝙ intellectus poſſibil̄ nō vnit̄ nob̄ ſm ſbaꝫ et
ſi vniret̄ ⁊ forma nobiſcū eſſet inſepabilis.

Itē ꝙ opatio intellectꝰ nō vniti copulat̄ corpi
ita ꝙ opatio ē rei nō habētis formā qua operet̄.
Error ē: q꞉ ponit ꝙ intellectꝰ nō ſit forma hoīs.

Item ꝙ nihil poteſt ſciri ab intellectu poſt eius
ſeparationem

Itē ꝙ intellectꝰ qui eſt poſtrema hoīs ꝑfectio ē
penitꝰ abſtractꝰ. Uel ꝙ intellectus vltīa vel eſt
poſtrema opatio homis et ē totaliter abſtractꝰ

Itē ꝙ ītellectꝰ poſſibil̄ eſt inſepabilis a corpore
ſimpliciter q̄ꝫtū ad hūc actū qui ē ſpēx receptio
et q̄ꝫtum ad iudiciū q̄d fit per ſimplicē ſpacierū

acceptionem vel intelligibilium compoſitioneʒ Erroꝛ: ſi intelligat̃ de receptione omnimoda

Item ꝙ intellectus agēs eſt quedā ſubſtātia ſe/paꝛata ſupioꝛ ad intellectū poſſibilē ⁊ ꝙ ſm ſbam potentiā ⁊ opationē eſt ſeparat᷒ a coꝛpe: nec eſt foꝛma coꝛpoꝛis humani.

Item ꝙ incōueniēs ē ponere aliquos intellect᷒ nobilioꝛes alijs: q2 cuʒ illa diuerſitas non poſſit eſſe a pte coꝛpm optet ꝙ ſit a pte intelligētiaruʒ ⁊ ſic aīe nobiles ⁊ ignobiles eſſent neceſſaria di/uerſarum ſpecieruʒ ſicut intelligentie. Erroꝛ: q2 ſic aīa xp̄i nō eſſet nobilioꝛ anime iude

Itē ꝙ intellect᷒ ſpeculatiu᷒ ſimplr̃ eſt eternus ⁊ incoꝛruptibilis reſpectu vero hu᷒ hoīs coꝛrū/pitur coꝛruptis fantaſmatibus in eo.

Itē ꝙ intellectus poſſibilis nihil eſt in actu ante ꝙ̄ intelligat: q2 in natura intelligibili eē aliquid in actu eſt eſſe actu intelligēs

Itē ꝙ ex intelligēte ⁊ intellecto fit vna ſubſtātia et ꝙ intellectus ſit ipa res intellecta foꝛmaliter.

Itē ꝙ nos peius vel meli᷒ intelligim᷒: hoc ꝓue/nit ex intellectu paſſiuo quē dicūt eſſe potentiā ſenſitiuam. Erroꝛ eſt q2 hoc ponit vnum intelle/ctū in oībus: aut equalitatem in oībus aīalibus

Itē ꝙ intellect᷒ nō pōt tranſire de coꝛpe in coꝛ/pus ita ꝙ ſucceſſiue ſit motoꝛ diuerſoꝝ coꝛpoꝝ

Itē ꝙ intellect᷒ noſter ꝑ ſua naturalia pōt ptin/gere ad cognoſcēdā eē₇ā pme cāe. Hoc male ſo/nat ⁊ ē erroꝛ ſi intelligat̃ de cognitone mediata.

Itē ꝙ aīa nunꝙ̄ moueret̃ niſi coꝛp᷒ moueret̃: ſic gue vl̃ leue nūꝙ̄ moueret̃ niſi aer moueret̃.

Erroꝛes de voluntate ſiue libero arbitrio

Capitulum .ix.

Itē Q᷒ de ſui natura

nō eſt determinandū ad eſſe vel non eſſe: nō de/terminatur niſi ad aliquod qđ eſt neceſſarium re/ſpectu ſui. Erroꝛ

Itē ꝙ voluntas manente paſſione ⁊ ſcia: in pti/culari ⁊ in actu nō pōt agere ꝯtra eam.

Itē ſi nō recta ⁊ volūtas recta. Erroꝛ eſt: quia ē ꝯtra glo. Auguſti. ſup illud pſal̃. Cōcupiuit aīa mea deſiderare ⁊c̃. Et q2 ſm hoc ad rectitudinē voluntatis gr̃a nō eſſet neceſſaria: ſed ſolū ſcien/tiā. qđ fuit erroꝛ pelagij

Itē ꝙ volūtate exn̄te in tali diſpoſitione in qua nata eſt moueri: ⁊ mouente ſic diſpoſito ꝙ natū ſit mouere impoſſibile eſt voluntatē non velle.

Itē ꝙ oꝛbis eſt cauſa volūtatis medici vt ſanet

Itē ꝙ volūtas ⁊ intellectus nō mouent̃ in actu ꝑ ſe ſed ꝑ cāʒ ſempiternā .ſ. per coꝛpoꝛa celeſtia

Itē ꝙ appetit᷒ ceſſantib᷒ impedimētis nc̄cario mouet̃ ab appetibili. Erroꝛ eſt de intellectiuo.

Itē volūtas ſm ſe eſt indeterminata ad oppoſi/ta ſicut materia. Determinat̃ aūt ab appetibili ſicut materia ab agente.

Itē ꝙ homo agens ex paſſione coacte agit

Itē ꝙ poſt cōcluſionē factā de aliquo faciendo volūtas nō manet libera: ⁊ ꝙ pene nō adhiben/tur a lege niſi coꝛrectione ignoꝛantie ⁊ vt coꝛre/ctio ſit alijs ꝓncipiū cognitionis vel generatōis

Itē ꝙ volūtas hoīs neceſſitatur ꝑ ſuā cognitio/nem ſicut appetitus bꝛuti.

Item ꝙ nullum agens eſt ad vtrūlibet imo de/terminatur.

Item ꝙ effectus ſtellarum ſup liberū arbitriuʒ ſunt occulti.

Item ꝙ voluntas noſtra ſubiacet poteſtati coꝛ/poꝛum celeſtium

Itē ꝙ voluntas neceſſario ꝓſequit̃ qđ firmiter creditū eſt a ratiōe: ⁊ ꝙ non pōt abſtinere ab eo ꝙ ratio dictat: hec aūt neceſſitatio non ē coactio ſed natura voluntatis.

Itē ꝙ hō in oībus ſuis actionibus ſequit̃ appe/titum ⁊ ſp maioꝛē. Erroꝛ eſt: niſi intelligatur de maioꝛe ⁊ in mouendo

Itē ꝙ nō eſt poſſibile eſſe pctm̄ in potētijs aīe ſupioꝛibus: ⁊ ita peccat̃ paſſione ⁊ nō volūtate

Itē ꝙ ſcia cōtrarioꝝ ſolum eſt cauſa q̄re anima rationalis poteſt in oppoſita niſi ꝑ accidēs ⁊ ra/tione alterius.

Item ꝙ anima nihil vult niſi mota ab alio a ſe: vnde iſtud falſum eſt: anima ſeipſa vult. Erroꝛ: ſi intelligatur mota ab alio ſcʒ appetibili vel ab obiecto ita ꝙ appetibile ⁊ obiectum ſit tota ra/tio motus et voluntatis ipſius.

Itē ꝙ duob᷒ bōis ꝓpoſitis: qđ foꝛti᷒ ē foꝛtius mouet. Erroꝛ ē niſi q̄tū ē ex pte boni mouētis.

Item ꝙ oēs motus voluntarij reducuntur ad motoꝛē ꝓmū. Erroꝛ niſi intelligatur in moꝛtem ꝓmū ſimpliciter nō creatum. Et intelligendo de motu ſm ſubſtantiā ⁊ nō ſm defoꝛmitatem.

Capitulum .x.

Erroꝛ đ toto cōiuncto .i. de toto cōpoſito na/turali perfecto ſiue de homine.

Itē quod homo ꝓ tā

to dicit̃ intelligere: ꝓ quāto celū dicit̃ ex ſe mo/uere vl̃ itelligere vl̃ viuere .i. q2 agēs iſtas actio/nes ē ei vnitū vt motoꝛ mobili: ⁊ nō ſubſtātialit̃

Itē ꝙ hūanitas nō eſt foꝛma rei ſed rationis

Item ꝙ foꝛma hominis nō eſt ab extrinſeco: ſ; educitur de potentia materie: quia aliter nō eēt generatio vniuoca

Item ꝙ homo per nutritionem pōt fieri alius nūeraliter ⁊ indiuidualiter.

Itē ꝙ homo eſt homo p̄ter animā rationalem.

Capitulum .xj.

Erroꝛes de mūdo ⁊ mundi eternitate

Item quod nihil eſt

eternū a ꝑte finis qꝺ nō ſit eternū a ꝑte principij
quia eſt contra fidem ⁊. Error.

Item ꝙ redeuntibus corꝑibus celeſtibus omi/
bus in idem punctū: quod fit in .xxx. mi. lib⁹ an/
noꝝ redibūt: idē effectus qui ⁊ modo

Itē ꝙ nō fuit primus homo nec erit vltim⁹ imo
ſemꝑ fuit ⁊ ſemꝑ erit hoīs ex homīe generatio.

Itē ꝙ generatio homīs eſt circularis eo ꝙ for/
ma homīs redit pluries ſuꝑ eandē ꝑtē materie.

Itē ꝙ q: ſortes fact⁹ ē nō receptibil̄ eternitatis
et ſi dꝫ eē etern⁹ nccē ē vt trāſmutet̄ nat̄a ⁊ ſpē.

Itē ꝙ mōs ē etern⁹ q̄tū ad oēs ſpēs in eo cōtē
tas ⁊ ꝙ tp̄s eternū ⁊ mot⁹ ⁊ materia agēs ⁊ ſu/
ſcipiēs q: ē a potentia dei infinita ⁊ impoſſibile ē
innouationē eſſe in effectu ſine innouatiōe in cā.

Item ꝙ nihil eſſet nouū niſi celum eſſe variatū
reſpectu materie generabilium.

Item impoſſibile eſt ſoluere ratiōes ph̄i de et̄/
nitate mundi: niſi dicamus ꝙ voluntas ꝑmi im
plicat in compoſſibilia

Itē ꝙ duo ſūt ꝑ̇ncipia eterna. ſ. corp⁹ celi et aīa
ei⁹. Itē ꝙ tria ſūt ꝑ̇ncipia et̄na i celeſtib⁹: ſub
iectū mot⁹ eterni aīa corꝑis celeſtis: ⁊ ꝑ̇mū mo/
uēs deſideratū. Error eſt quo ad duo prima.

Itē ꝙ mundus eſt etern⁹: quia oē ꝙ habet ma/
teriā ꝑ q̄ poſſit eſſe in futuro toto: habet naturā
ꝑ quā potuit eſſe in toto preterito.

Itē ꝙ mūdus licet ſit factus ex nihilo nō tamē
eſt fact⁹ de nouo ⁊ q̄uis de nō eſſe exierit ad eē
nō eſſe non ꝑ̄ceſſit eſſe duratione ſed natura tm̄.

Itē ꝙ theologi dicētes ꝙ celū nūq̄ quieſcit ar
guunt ex falſa ſuppoſitione. Et ꝙ dicere celum
eſſe ⁊ non moueri eſt dicere cōtradictoria.

Itē ꝙ infinite ꝑ̄ceſſerūt celi reuolutiōes q̄s non
fuit impoſſibile cōphēdi a ꝑ̇ma cā ꝫ ab intellectu
creato. Itē ꝙ elemēta ſunt et̄na: ſunt tm̄ facta
de nouo in diſpoſitione quam non habēt.

Itē ꝙ q̄uis generatio hoīm poſſit deficere vo/
lūtatē ꝑ̇mi: tm̄ nō deficiet: q: orbis ꝑ̇m⁹ nō tātuꝫ
mouet ad generationē elemētoꝝ ꝫ etiā hominū

Item ꝙ ſi celum ſtaret ignis in ſtupam nō age
ret: quia nec deus eſſet.

Item ꝙ celum nunq̄ quieſcit: quia generatō in
feriorum que finis motus celi ceſſare non debet
Alia ratio q: celum ſuum eſſet ⁊ ſuā virtuteꝫ ha
bet a motore ſuo: ⁊ hoc conſeruat celum ꝑ ſuum
motum: vnde ſi ceſſaret a motu ceſſaret ab eſſe.

Item ꝙ euum ⁊ temp⁹ nihil ſunt in re ſed ſolū
in apprehenſione

Item ꝙ qui generat mūduꝫ ſm̄ totū ponit va/
cuuꝫ: Quia loc⁹ nccīario ꝑ̄cedit generatū i loco
⁊ tūc an̄ mōi gn̄ationē fuiſſet loc⁹ ſine locato qꝺ
eſt vacuum

Item elemēta prima generatione ſunt facta ex
nihilo chaos ſed ſunt eterna.

Item ꝙ vniuerſum nō pōt deficere: q: primum
agens habet trāſmutare materiā eternaliter vi
ciſſim. Nūc ad iſtā formā nūc ad illā: ⁊ ſilr̄ mate
ria nata eſt tranſmutari.

Item ꝙ tp̄s eſt infinitū q̄tū ad vtrūq̄ extremū
licet em̄ impoſſibile ſit infinita eſſe ꝑtrāſita quo/
rū aliquid fuit ꝑtranſeundū: nō tm̄ impoſſibile ē
infinita eſſe pertranſita quoꝝ nullum fuit ꝑtrā/
ſeundum. Error.

Itē ꝙ natural̄ ph̄s ſimpliciter negare mūdi no/
uitatem: q: innitit̄ cauſis ⁊ rōnibus naturalib⁹.
Fidelis aūt pōt negare mundi eternitateꝫ quia
nititur cauſis ſuꝑnaturalibus.

Item ꝙ rō ph̄i demōſtrans motū celi eternum
non eſt ſophiſtica. Et mirum eſt ꝙ homīes pro/
fundi hoc non vident

Item ꝙ creatio nō eſt poſſibilis q̄uis cōtrariū
ſit tenendū ſm̄ fidem.

Itē ꝙ nō eſt verum ꝙ aliquid fiet ex nihilo vel
neq̄ factum ſit in ꝑ̇ma creatione

Item ꝙ creatio non debet dici mutatio ad eſſe.
Error: ſi intelligat̄ de omni modo mutationis.

Errores de celo ⁊ ſtellis Ca. xij.

Item qꝺ corpora ce-
leſtia mouētur ꝑ̇ncipio extrinſeco ꝙ ē aīa: et qꝺ
mouet̄ ꝑ aīam ⁊ ꝑ virtutē appetitiuā ſicut aīal.
Sicut em̄ aīa appetēs mouet̄: ita ⁊ celum

Item corꝑa celeſtia ex ſe habēt eternitatem ſue
ſubſtantie: ſed nō eternitatem ſui motus.

Itē ꝙ aīa celi eſt intelligētia. Et orbes celeſtes
nō ſunt inſtrumēta intelligentiaꝝ ſicut organa
ſicut auris ⁊ oculus eſt organū ꝟtutis ſenſitiue

Itē ꝙ ſi in aliquo humore ꝟtute ſtellaꝝ deueni
rēt ad talē ꝓportionē cuiuſmodi ꝓportio eſt i ſe
minib⁹ ꝑ̇moꝝ parentū. Ex illo hūore poſſꝫ ge/
nerari hō. Et ꝙ ſufficient̄ poſſet generari ex pu/
trefactione vel ex putredine

Itē oīm formarū cauſa effectiua eſt orbis.

Item natura q̄ eſt ꝑ̇ncipiū mot⁹ in corporib⁹ ce
leſtibus eſt intelligētia mouens. Error: ſi intel/
ligatur de natura que eſt actus vel forma

Errores de natura generabilium ⁊ corrupti
bilium Capłm. xiij

Item qꝺ forme non
recipiūt diuerſionē: niſi ſm̄ diuiſionem materie
Error: niſi intelligat̄ de formis eductis de potē
tia materie.

Item ꝙ forma materialis nō poteſt creari.

Itē ꝙ nihil debet credi niſi ꝑ ſe notū: vel ꝙ ex ꝑ
ſe notis pōt determinari vel declarari.

Itē ꝙ materia exterior obedit ſubſtātie ſpūali.
Error: ſi intelligatur ſimpliciter ⁊ ſm̄ oēm mo/
dum tranſmutationis.

Itē ꝙ indiuidua eiuſdē ſpeciei vt ſortes ⁊ pla/
to differūt ſolū ratiōe materię. Et ꝙ forma hūa/

na eadem exiſtente numero in vtroqꝫ nō eſt mi/
rū ſi idem numero eſt in diuerſis locis.
Itē ꝙ poſſibile eſt ꝙ materialiter fiat ignis dilu
uium vniuerſale. Caplm.xiiij.

Errores de neceſſitate euentus reꝝ

Item ꝙ nihil a caſu:
ſ omnia a ncc̄itate veniūt. Et oīa futura q̄ erunt
neceſſitate erūt Et q̄ nō erūt impoſſibile eſt eſſe.
Et ꝙ nihil euenit ꝯtigent̄ cōſiderādo oēs caſus
Error: q꞉ cōcurſus cauſarū eſt de diffinitiōe ca/
ſualis. libro. v. de conſolatione phie.
Itē ꝙ ex diuerſitate locoꝝ acquirunt̄ neceſſita
tes euentuum.
Itē ꝙ ex diuerſis ſignis celi ſignificant̄ diuerſe
cōditiōes in hominibus tam bonoꝝ aut dono/
rū ſpūaliū q̄ꝫ rerum temporaliū.
Itē ꝙ q̄buſdā ſignis aut figuris ſciunt̄ hoīm in
tentiones ꝛ mutationes intentionū. Et an intē/
tiōes ille ꝑficiende ſint. Et ꝙ ꝑ tales figuras ſci/
unt̄ euēt⁹ ꝑegrinoꝝ: captiuatō hoīꝫ: aut ſolutō
captiuoꝝ. Et an nati fut̄i ſint ſciētes vl' latrōes
Item ꝙ ferunt ꝙ diſpoſitio vniuerſi ꝓcedit ex
ꝓuidentia diuina non imediate: ſed mediate mo
tu ſupiorū. Et ꝙ illud facit non imponit neceſſi/
tatem inferioribus: quia habent contrarietateꝫ
ſed ſuperioribus.
Itē ꝙ ſanitatē ꝛ infirmitatē vitā ꝛ mortē: attri/
buunt poſitioni ſiderū ꝛ aſpectui fortune dicen/
tes ꝙ ſi cum aſpexerit fortuna viuet: ſi non aſpe
xerit morietur. Error.
Itē ꝙ hora generationis hoīs in corpe ſuo ꝛ ꝑ
ꝯſequēs in aīa que ſequit̄ ex ordine cauſaꝝ ſu/
perioꝝ ꝛ inferioꝝ ineſt homi diſpoſitio inclinās
in tales actiones ꝛ euent⁹. Error: niſi intelligat̄
de euentibus naturalib⁹ ꝛ ꝑ viā diſpoſitionis.

Errores de accidente Caplm.xv.

Item ꝙ cū deus non
compatur ad entia in ratione cauſe material' vel
formalis: nō facit accidēs eē ſine ſubiecto de cu/
ius ratiōe eſt in actu ineſſe ſubiecto ſuo.
Itē ꝙ accidēs exn̄s ſine ſubiecto non ē accidēs
niſi equiuoce. Et ꝙ impoſſibile eſt q̄titatē ſiue
dimenſionē eē ꝑ ſe: hꝫ em̄ eſſet ipam eē ſubſtātiā.
Itē ꝙ facē accidēs eē ſine ſubiecto hꝫ rōꝫ īpoſſi
bilis implicantis cōtradictionē: vt credimus in
euchariſtia Quintus error.
Item ꝙ deus nō poſſet facere accidens ſine ſub
iecto: nec plures dimenſiōes ſimul eſſe.

Capitulum.xvj.

Errores de ſcientia ſiue phia

Item Q꞉ oēs ſciētie
ſunt nec̄arie ꝑter phiſicas diſciplinas. Et ꝙ nō
ſunt neceſſarie niſi ꝓpter conſuetudinē hoīum.
Itē ꝙ nulla queſtio diſputabilis eſt ꝑ rōeꝫ quā
phs non deberet diſputare ꝛ determinare: quia
rōnes accipiunt̄ a rebus. Phia aūt oēs res ha/
bet cōſiderare ſm̄ diuerſas ſui partes.
Itē ꝙ poſſibile vl' īpoſſibile ſimplr̄. i. oībus mo
dis ē poſſibile: vl' impoſſibile ſm̄ phiam
Itē ꝙ ſapiētes mūdi ſunt phi tantū.
Itē ꝙ nō ē excellentior ſtat⁹ q̄ꝫ vacare phie.
Itē ꝙ hō non debet eſſe cōtentus autoritate ad
habendū certitudinē alicui⁹ queſtionis
Itē ꝙ ad hoc ꝙ hō habeat certitudinem cōclu/
ſionis oportet ꝙ ſit fundat⁹ ſuꝑ ꝑncipia ꝑ ſe no/
ta. Error: q꞉ generaliter tā de certitudine appre
henſionis q̄ꝫ adheſionis loquitur

Errores de ſacra ſcriptura Caplm.xvij

Itē quod ſermones
theologice fundati ſunt in fabulis
Itē ꝙ nihil plus ſcitur ꝓpter ſcire theologiam.
Item ꝙ fabule ꝛ falſa ſunt in lege chriſtiana ſi/
cut ꝛ in alijs
Itē ꝙ lex xp̄iana impedit adiſcere
Itē ꝙ lex naturalis ꝓhibet interfectōeꝫ anīaliū
irrōnabiliū ſicut ꝛ rōnabiliū licet nō tantū

Errores de fide ꝛ ſacramentis Ca.xviij

Itē quod nō eſt curā
dū de fide ſi dicat̄ aliq̄d eē hereticū: q꞉ ē ꝯ fideꝫ.
Itē ꝙ nō eſt credendum niſi ꝑ ſe notū: vel ex ꝑ
ſe notis poſſit declarari
Item ꝙ non eſt curandum de ſepultura
Item ꝙ non eſt orandum.
Itē ꝙ nō ē ꝯfeſſio faciēda niſi ad apparentiam.

Errores de raptu. Caplm.xix.

Itē quod raptus et
viſiones non habēt fieri niſi ꝑ naturam

Errores de vitijs ꝛ virtutib⁹ Caplm.xx.

Itē qd peccata ꝯtra
naturam vtpote abuſus in coitu licet ſint cōtra
naturā ſpēi: nō tn̄ cōtra naturā indiuidui
Itē ꝙ ſimplex fornicatio vtpote ſolutus cuꝫ ſo
luta non eſt peccatum
Itē ꝙ dignitas eēt in cauſis ſupiorib⁹ poſſe fa/
cere pctā ꝛ mōſtra ꝑter intentionē: cum natura
hec poſſꝫ Itē ꝙ delectatio in actib⁹ venereis
nō impedit actū ſiue vſum intellectus.
Itē ꝙ cōtinētia nō eſt eſſentialiter virtus
Itē ꝙ ꝑfecta abſtinētia ab actu carnis corrum/
pit virtutem ꝛ ſpeciem
Itē ꝙ paupi hoīs fortūa nō pōt agē imortalib⁹.
Itē hūilitas ꝓut q̄s oſtentat ea q̄ habet: ſ vili/
pendit ꝛ hūiliat ſe nō ē virtus. Error. ſi intelli/
gatur ꝙ nec virtus nec actus virtuoſus.
Item ꝙ non ſunt poſſibile alie virtutes niſi ac/

quiſite vel innate

Itē ꝙ caſtitas n̄ ē maiꝰ bonū q̄ꝫ ꝑfctā abſtinētia

Itē finis terribiliū eſt mors. Error: ſi excludat terrorem inferni qui eſt extremus.

Errores de reſurrectione. Caplm.xxi.

Itē ꝙ non contigit

corpus corruptū redire idem numero: nec idem numero reſurget. Error.

Itē ꝙ reſurrectio futura nō debet credi neqꝫ cōcedi a pho: qꝛ impoſſibile ē inueſtigari ꝑ rōnem Error: quia etiā phs debet captiuare intellectū in obſequium fidei xp̄i

Errores ꝺ felicitate ſiue btitudine Ca.xxii

Itē felicitas non po

teſt a deo infundi imediate Itē dicē deū dare felicitatē vni ⁊ nō aliij eſt ſine ratiōe ⁊ figmētū

Itē ꝙ hō ordinatꝰ q̄ꝫtū ad intellectū ⁊ effectum ſicut pōt eſſe ſufficiēter ꝑ virtutes intellectuales et morales de quibꝰ loquit̄ phs i ethicis ē ſufficiēter diſpoſitus ad felicitatem eternā.

Itē ꝙ felicitas habetur in hac vita ⁊ nō in alia.

Itē ꝙ hō pꝰ mortē amittit omne bonum.

Itē ꝙ bonū qꝺ homi poſſibile eſt cōſiſtit in virtutibus intellectualibus.

Sequūt̄ articlī ꝯdēnati piſiꝰ Caplm.xxiii

Iſti articuli q̄ ſequū-

tur fuerūt cōdemnati piſius in facultate artium M.cccxliiii. in feſto natiuitatis dn̄i. Ꝙ nullꝰ mgr̄ baccalariꝰ vł ſcolaris i artiū facultate legēs piſius audeat ꝓpoſitōꝫ famoſā illiꝰ autoris cuius librū legit dicere ſimpl̄r eē falſam de ꝟtute ſmōiſ ſed credi debeat ꝙ autor licet ponēdo illam habuit vnum intellectū: ſ; vel ꝯcedat eā vel ſenſū verum diſtinguat a ſenſu falſo. Cauſa huiꝰ ē qꝛ pari ratione ꝓpoſitiones biblie abſoluto ſmōe erunt negande: qꝺ eſt periculoſum. Et quia ſermo nō habet veritatē niſi ex impoſitione ⁊ vſu cōmuni accipitur vel aliorum: ideo talis eſt virtus ſermonis qualiter eo cōmūiter autores vtūtur ⁊ qualē exigit materia: cum ſermones ſunt inquirendi penes materiā ſubiectam

Itē ꝙ non dicat ſimpliciter vel de virtute ſermōis oēm ꝓpoſitionē eſſe falſam q̄ eēt falſa ſm ſuppoſitionē ꝑſonalē terminoꝝ: eo ꝙ iſte error ducit ad errorē priorem. Autores eñ ſepe vtūtur aliis ꝓpoſitionibꝰ ſuppoſitionis

Itē ꝙ nō dicat ꝙ nulla ꝓpoſitio diſtinguenda ſitqm̄ hoc ducit ad p̄dictos errores: qꝛ ſi diſcipulus vnum ſenſu in ꝓpoſitionis accipiet ⁊ doctor aliū intellexerit: diſcipulus falſe informabitur donec ꝓpoſitio diſtinguet̄. Silr̄ ſi opponēſ vnū ſenſum intelligat: ⁊ reſpondēs aliū recipiet diſputatio erit ad tantū ſi nulla fiet diſtinctio

Itē ꝙ nullꝰ dicat nouā ꝓpoſitionē eſſe ꝯcedēdā ſi non ſit vera in eiꝰ ſenſu ꝓpo: qꝛ hoc dicere ducit ad errores p̄dictos: qꝛ biblia ⁊ autores nō ſꝑ vtunt̄ ſmonibꝰ ſm ꝓprios ſenſus ipſorum. Magis eñ oportet in affirmādo vel negando ſmones ad materiā ſubiectā attendere q̄ꝫ ad ꝓprietatē ſmonis. Diſputatio nāqꝫ ad ꝓprietatē preter q̄ꝫ in ſenſu ꝓprio: non eſt diſputatio: niſi ſophiſtica: diſputationes doctrinales ⁊ dialetice que inquiſitionē veritatis attendāt modicā habēt de nomibus ſolicitudinem

Item ꝙ nullus dicat ſciam nouā eſſe de rebus que non ſigna ⁊ q̄ nō ſunt termini vel orationes quoniā in ſciētiis vtimur terminis ꝓ rebꝰ quas nobiſcum portare nō poſſumꝰ ad diſputatōnes ideo ſciam habemꝰ de rebꝰ licet mediantibꝰ terminis vel orationibus.

Itē ꝙ nullus aſſerat ſimpliciter abſqꝫ oratione vel diſtinctione iſtas ꝓpoſitiones vel cōſimiles ꝙ ſortes vel plato vel deꝰ ⁊ creatura nihil ſunt quia iſta verba p̄ma facie male ſonāt: quia talis ꝓpoſitio ſenſum vnū habet falſum: videlicet ſi negatio in hac dictione nihil implicat intelligeretur eandem cadere ſuper ens ſingulariter: ſ; vt ſupra entia pluraliter

Capitulum.xxiiii.

Iſti ſunt articuli re-

uocati. Anno dn̄i. M.cccxviii.iii. die octo. pariſius per fratrem iohannem Guion ordinis minorum in domo predicatorum.

Itē ꝙ gn̄are ſm ſuā rōeꝫ formalē nō ſit in patre

Item generare realiter elicitum ſit in diuinis.

Item ꝙ generare ſiue elicitum ſiue inelicitū ſit in filio

Item ꝙ generare ⁊ generari in diuinis accepta notionaliter ſunt idem inter ſe in diuinis.

Item dicere ꝙ pater in diuinis non ſit formaliter generans alia generatione q̄ꝫ illa qua filius formaliter eſt genitus.

Capitulum.xxv.

Errores iohānis de

mercuria ordinis ciſtercieñ. Articuli ꝯdemnati ꝑ mgr̄os pariſiēſes. Anno dn̄i. M.ccc.xlvii. ⁊ ꝓhibiti oībus baccalariis legentibꝰ qui legunt vel legerunt ſn̄ias ſub pena ꝓuationis ab omni honore facultatis quoꝝ articuloꝝ aliqui reputant̄ erronei aliq̄ ſuſpecti aut male ſonātes i fide

Item ꝙ ſatis erat poſſibile ꝙ ꝑ voluntateꝫ aut volitionem creatam xp̄s aliquid voluit qꝺ nūq̄ꝫ debuit euenire

Itē ꝙ xp̄us potuit dixiſſe falſū ⁊ aſſeruiſſe aſſertione creata vocali q̄ꝫ mentali.

Itē ꝙ q̄litercūqꝫ vult deꝰ vult efficaciter eſſe

Itē ꝙ deꝰ facit ꝙ aliq̄s peccet ⁊ ꝙ ſit peccator.

et vult voluntatē bn̄placiti ꝙ ille ſit peccatoꝛ
Jtē ꝙ nullus peccat volēdo aliq̄liter aliť q̄ deꝰ
velit eum velle
Jtem ꝙ deus aliquid repꝛobat ꝙ ipſe vult vo/
luntate beneplaciti.
Jtē quēlibet peccantē deꝰ vult peccare volūta/
te bn̄placiti ⁊ facit eū peccare ⁊ vult ꝙ peccet.
Jtē ꝙ deꝰ facit malū eſſe ⁊ peccatū eſſe.
Jtē ꝙ peccatū magis eſt bonum q̄ malum.
Jtē ꝙ aliquis faciat aliq̄d oino vt deꝰ vult ipm̄
facere volūtate beneplaciti ꝙ talis peccet
Jtem quicunq̄ peccat confoꝛmat voluntatē ſu
am volūtate beneplaciti dei ſic ꝙ illa vult ſicut
deus vult eum velle
Jtē ꝙ poſſibile ē xp̄m ſm̄ voluntatem creatam
erraſſe ⁊ ſm̄ hoiem mendacium ꝓtuliſſe.
Jtem ꝙ poſſet dici ꝙ aīa xp̄i vnita verbo ſal/
tem per accidens poſſet odire deum vel reſpue/
re ſiue deteſtari.
Jtem ꝙ ſi aliquis hn̄s vſuū liberi arbitrij icidēť
in temptationē tantaʒ ꝙ non poſſit illi reſiſtere:
moueať ad illecebꝛam cū aliena vxoꝛe non com
mittit adulteriū: ⁊ ſic de alijs peccatis.
Jtem ꝙ aliqua eſt poſſibilis paſſio cui volūtas
etiam habita gratia q̄cūq̄ ſine miraculo nō poſ
ſet reſiſtere quin eliceret actum ſm̄ illā: ⁊ taľ ac/
tus non eſt peccatū.
Jtē ꝙ non eſt peioꝛ demeritoꝛie in caſu q̄ vitio/
ſum habʒ habitū demeritoꝛiū cū actu q̄ q̄ habʒ
habitū ſine actu.
Jtem ꝙ non eſt peioꝛ moꝛaliter qui vitioſuʒ ha
bet habitum ⁊ actum q̄ qui habitum eiuſdē ra/
tionis habet ſine actu.
Jtem ꝙ non eſt melioꝛ meritoꝛie qui habʒ habi
tum meritoꝛium ⁊ actum q̄ qui habet cōſimilē
habitum ſine actu.
Jtem ꝙ malus quacunq̄ malicia actuali ⁊ ha/
bituali equalibus ad inuicem non ē peioꝛ ex ac/
tuali ſimul q̄ ex actuali tantum vel ex habitua/
li tantum
Jtem ꝙ bonꝰ q̄cūq̄ bonitate actuali ⁊ habitu/
ali adinuicem equalibus non ē magis bonus ex
vtraq̄ q̄ ex habituali tantū
Jtem ꝙ nulla creatura aut nulla circumſtantia
rei bona diminuit peccatū quin ſit tantū q̄tū fo
ret ſine illa ceteris paribus
Jtem ꝙ pia intentio ⁊ naturalis pietas augent
peccatum ⁊ non diminuunt ceteris paribus.
Jtem peccatū poſt longam cōſuetudinē cōmiſ/
ſum eſt minus q̄ foꝛet ante cōſuetudineʒ.
Jtem ꝙ odium ꝓximi nō eſt demeritoꝛiuʒ niſi
quia ꝓhibitum a deo.
Jtem ꝙ ꝓbabiliter poſſet ſuſtineri cognitioneʒ
vel volitionē nō eſſe diſtinctā ab aīa imo eſt ipa
aīa ⁊ ſic ſuſtinens nō tenereť nec cogeretur ne/
gare ꝓpoſitionē ꝑ ſe notam: nec negať autoꝛita
tem admittendam
Jtē ꝙ ꝓbabile eſt in lumīe naťali nō eē accidē/
tia ſ oēm rē eē ſbaʒ ⁊ ꝙ vbi nō eēt fides h eēt po
nendum vľ ꝓbabilr poni poſſet. Jtē ꝙ nō ē eui
dēs euidētia reducta ad certitudinē pmi pncipij
q̄n q̄dcūq̄ qd eſt poſſet ꝓduci nobilius
Jtē ꝙ tenētes vľ cōiť teneť ꝙ intētio volitio ſen
ſatio ſint q̄litates ſubiectiue exiſtētes in aīa q̄s
pt deꝰ creare ſe ſolo ⁊ q̄ h ponere vult hʒ cōce/
dere ⁊ dicere ꝙ deꝰ pōt facere ſe ſolo ꝙ aīa odi
ret ꝓximū ⁊ deum non demeritoꝛie.
Jtem ꝙ deus eſt cauſa aliqualiter actus deme/
ritoꝛij vt demeritoꝛius eſt
Jtem ꝙ deus eſt cauſa peccati vt peccatum eſt:
et mali inq̄tum malum eſt.
Jtem quecunq̄ volūtas cauſat aliquid cauſat
taliter in virtute pme cauſe.
Jtem ꝙ deus eſt cauſa maxima ⁊ imediata pri/
uationis ⁊ iuſticie in actu.
Jtē ꝙ deꝰ eſt actio ⁊ cā peccati vt peccatum eſt.
Jtē ꝙ deꝰ ē cā cuiuſlibet modi actꝰ ⁊ cuiuſlibet
circumſtantie ꝓducte
Jtem ꝙ a deo eſt ꝙ actus demeritoꝛius ſit in q̄/
tum demeritoꝛius eſt.
Jtē ꝙ q̄cūq̄ creatura demōſtrata hec ē vera h
chimera intelligiť h chimera pōt intelligi.
Jtē ꝙ q̄cūq̄ creatura demōſtrata h eſt vera h
res maioꝛ deo poteſt cogitari.
Jtē ꝙ ꝓpter opa alicuiꝰ futura bona deꝰ pꝛeoꝛ
dinauit aliquē ab eterno.
Jtē ꝙ aliquis p̄deſtinatꝰ ē ab eterno ꝓpter bo/
nū vſū liberi arbitrij quē deꝰ p̄ſciuit eū hiturū.
Jtē ꝙ non ſic gratis ⁊ miſericoꝛdiť deꝰ p̄deſtia/
uit illum quē p̄deſtinauit quin ⁊ ꝓ omnibꝰ bo/
nis ipſius futuris vel alterius

Articuli contra magiſtrū Nicolaum de vltri
curia Anno dn̄i. M.cccxlviij. poſt feſtum om/
niū ſanctoꝛum. xxvj

Jſti ſequētes articu

li fuerūt in rhomana curia cōdēnati ꝑ magiſtrū
Nicolaū ſupꝛadictū publice in vniuerſitate pa/
riſienſi reuocati.
Dixi ꝙ mul/
ta venerūt ad animū ex quibꝰ ꝑpendi ſeu iudi/
caui bonū eſſe ſimpliciť ſcribere iſtū tractatū: et
ꝙ vlterioꝛ dilatio diſplicebat deo: reuoco tanq̄
p̄ſumptuoſum ſuſpectum ⁊ ꝑiculoſum
Jtē ꝙ de rebꝰ ꝑ apparētia naturalia quaſi nul/
la certitudo hr̄i pōt: illa tn̄ modica pōt in bꝛeui
tempe hr̄i ſi hoies intellectū ſuū cōuertāt ad reſ
non ad intellectū Ariſto. ſeu cōmētatoꝛis: reuo
co tanq̄ falſum ⁊ erroneum
Jtem ꝙ nō pōt euidenť euidētia p̄dicta ex vna
re inferri ſeu concludi aliā rē: vel ex nō eſſe vni/
us ad eſſe alterius: reuoco tanq̄ falſum ⁊ erro/
neum et ſuſpectum.

Item ꝙ ille ꝓpoſitiones deꝰ eſt: deꝰ nō ē penitꝰ
idem ſignificant licet alio ⁊ alio modo. Reuoco
tanqꝫ falſum
Item ꝙ dixi ⁊ ſcripſi ꝙ hec ꝓpoſitio hō eſt aīal
nō eſt ſm fidem nccaria nō attendēs ꝓ nunc ne-
ceſſariam cōnexeitatē p̄dictoꝝ terminorum: re/
uoco tanqꝫ falſum
Item dixi prohdolor in p̄ncipio p̄mo qn̄ legi ſē/
tentias ⁊ in ep̄la ſecūda ⁊ ſexta quas ſcripſi con
tra bonifaciū ꝙ ex eo ꝙ vna res ē nō pōt euidē/
ter euidētia ducta ex p̄mo p̄ncipio referri ꝙ alia
res ſit: reuoco tanqꝫ falſum
Item dixi in locis p̄dictis ꝙ ex eo ꝙ vna res ē
nō pōt inferri euidenter ꝙ alia res non ſit: reuo/
co tanqꝫ falſum ⁊ erroneum
Item ex eo ꝙ vna res nō eſt pōt euidēter infer/
ri euidentia ducta ex p̄mo p̄ncipio ꝙ alia nō ſit
reuoco tanqꝫ falſum
Itē ex eo ꝙ vna res nō eſt nō pōt euident̄ infer/
iri ꝙ alia res ſit: reuoco tanqꝫ falſum.
Itē dixi in ep̄la ad Bonifaciū ꝙ certitudo eui/
dentie non habet gradus: reuoco tanqꝫ falſum.
Item in eadē ep̄la ꝙ de ſubſtātia materiali: alia
ab aīa noſtra nō habemus certitudinē euidētie
reuoco tanqꝫ falſum.
Item in eadem epiſtola ꝙ excepta certitudine
fidei non eſt alia certitudo niſi p̄mi p̄ncipij vel q̄
p̄mū p̄ncipium poteſt reduci vel reſolui: reuoco
tanqꝫ falſum.
Itē in ep̄la quarta ad Bonifaciū ꝙ hec ꝯſequē
tia a eſt ⁊ p̄us non fuit: igit̄ alia res ab a eſt eui/
dens euidentia deducta ex p̄mo p̄ncipio: reuo/
co tanqꝫ falſum ⁊ hereticum
Itē epiſtola quinta ad Bonifaciū ꝙ hec ꝯſeqn̄/
tia nō eſt euidens euidētia deducta ex p̄mo prin
cipio: ignis eſt approximatus ſtupe: ⁊ nullum ē
impedimentum igit̄ ſtupa conburetur: reuoco
tanqꝫ falſum.
Itē in eadē ep̄la ꝙ non ſcimꝰ euident̄ ꝙ aliqua
cauſa cauſet efficaciter q̄ nō ſit deus: reuoco tan
qꝫ falſum. Itē in eadē ep̄la ꝙ nō ſcimꝰ euidēter
ꝙ aliquis ſit vel eē poſſit effectus naturalit̄ pro/
ductus: reuoco tanqꝫ falſum
Item i eadeꝫ ep̄la ꝙ quibuſcunqꝫ acceptis que
poſſunt eſſe cauſa alicuiꝰ effectus nō ſcimꝰ euidē
ter ꝙ ad poſitionē eoꝝ ſequat̄ effectus poſituꝰ
reuoco tanqꝫ falſum
Item ꝙ neſcimus euidenter ꝙ in aliqua produ
ctione concurrat ſubiectum: reuoco tanqꝫ falſū
hereticum ⁊ erroneum.
Item epiſtola p̄dicta ꝙ nulla poteſt eſſe ſimpli/
citer demōſtratio qua ex exiſtentia cauſaruꝫ de
monſtret̄ exiſtentia effectus: reuoco tanqꝫ falſū
hereticum ⁊ erroneum
Itē epiſtola p̄dicta ꝙ nō eſt nobis euident̄ no/
tum ꝙ poſſit fieri aliqua demōſtratio a p̄ori rea/
liter differenti: reuoco tanqꝫ falſum.
Item ꝙ non pōt euident̄ oſtendi nobilitas vniꝰ
rei ſuper aliam rem: reuoco tanqꝫ falſum.
Item in p̄dicta epiſtola ꝙ quacunqꝫ re demon
ſtrata nullus ſcit euidenter quin excedat in no/
bilitate omēs alias res: reuoco tanqꝫ falſum.
Item quacunqꝫ re demonſtrata nullus ſcit eui/
dēter quin illa ſcit deꝰ ſi ꝑ deum intelligamꝰ ens
nobiliſſimum: reuoco tanqꝫ falſum.
Item eadem epiſtola ꝙ aliquis neſcit euidēter
ꝙ vna res ſit finis alterius: reuoco tanqꝫ falſuꝫ
hereticum ⁊ erroneum
Item eadem epiſtola in qualibet re oſtēſa nullꝰ
ſcit euidēter quin ip̄e idem debeat imponere ho
norem maximum: reuoco tanqꝫ falſum.
Itē epiſtola p̄dicta ꝙ aliquis neſcit euident̄ q̄n
iſta rōnabilit̄ poſſet cōcedi ſi aliq̄ res eſt deus ⁊
ꝓductus: reuoco tanqꝫ falſum ⁊ erroneum.
Item dixi in vico ſtraminū ꝙ non poteſt euidē
ter oſtendi quin q̄libet res ſit eterna: reuoco tan
qꝫ falſum erroneū ⁊ hereticū.
Item epiſtola ſexta ad Bernardū dixi ꝙ pane
demonſtrato nō pōt euident̄ oſtendi quin ibi ſit
aliq̄ res q̄ nō ſit accidens in inſtrumēto reuoca/
tionis: reuoco tanqꝫ falſum.
Itē dixi epiſtola ſeptima ꝙ pōt dici ſine ꝯtradi
ctiōe ad quā quis pōt duci ꝙ omis res de mūdo
eſt ꝓducta: reuoco tanqꝫ falſum: hereticū: erro/
neum ⁊ blaſphemum
Itē epiſtola eadem dixi ꝙ iſta cōſequētia non ē
euidens a eſt ꝓductū: igit̄ aliquis ꝓducens eſt
a vel fuit: reuoco tanqꝫ falſum.
Item epiſtola nona ad Bernardū dixi ꝙ iſti cō
ſequentie nō ſunt euidētes: actꝰ intelligēdi ē: igi
tur intellectꝰ ē: actus volendi eſt: igit̄ voluntas
eſt: reuoco tanqꝫ falſum
Item dixi ſemel in vico ſtraminū ꝙ nō pōt eui/
denter oſtendi quin que apparēt ſint vera: reuo
co tanqꝫ falſum.
Item dixi in quadā diſputatiōe ꝙ deus ⁊ crea/
tura non ſunt aliquid: reuoco tanqꝫ falſum
Itē dixi in quadā diſputatione ꝙ ꝯdictoria ad
inuicē ſignificāt idē: reuoco tanqꝫ falſum.

Itē dixi ꝙ vidi in dictis ariſto. ⁊ cōmen
tatoris q̄ſtiōes mille determiatas ꝯ q̄s
nō inueni rōnes demōſtratiuas: ſ mihi
bn̄ occurrūt aliq̄ ꝑ q̄s videbat̄ mihi ꝙ ita poſſet
teneri rōes oppoſite ſic̄ ꝓpoſite ab eis: q̄s tn̄ di/
xi nō eē determiatas ⁊ oppoſitas ſ ſolū ꝓbabi/
les. Iſtū articulū aſſero falſū: ⁊ reuoco ſic̄ iacet.
Itē ꝙ cū noticia que pōt hri ſm appentia nat̄a
lia poſſet in modico tp̄e multū admirari ꝙ aliq̄
studēt in ariſtotele ⁊ cōmētatore ⁊ vſqꝫ ad eta/
tem decrepitā: ⁊ ꝓpter eoꝝ ſmones logicos de
ſerat res morales ⁊ cām boni cōmunis intm̄ ꝙ
nunc exurrexit amicꝰ veritatis. ſ. ꝙ ⁊ ip̄emet ex

fecit ſonare tubã ſuam: vt dormientes in ſomno
excitaret. Cõtriſtati ſunt valde ⁊ q̃ſi armati ad
capitale bellũ cõtra eum irruerũt. Iſtũ articulũ
reputo falſum ⁊ p̃ſumptuoſum

Itẽ ꝙ res abſolute ꝑmanentes de quibꝰ dicit̃
cõiter ꝙ gn̄ant̃ ⁊ corrũpũt̃ ſunt eterne: ſiue ſint
ſubſtãtie ſiue accidentia. Reuoco ⁊ aſſero tanq̃
falſum: hereticũ: ⁊ erroneum

Itẽ ꝙ in rebꝰ naturalibꝰ nõ ẽ niſi motꝰ localꝭ diſ
gregationis ⁊ cõgregationis ita ꝙ qñ ad talem
motũ ſequit̃ cõgregatio corꝑm athomaliũ natu
raliũ colligunt̃ ad inuicẽ ⁊ ſortiunt̃ naturã vni
us ſuppoſiti dicit̃ gn̄atio: qñ ſegregant̃ dicitur
corruptio. Et qñ ꝑ motũ localẽ athomalia cum
aliquo ſuppoſito q̃ ſunt talia ꝙ nec aduentꝰ eo/
rũ videt̃ facere ad motũ ſuppoſiti vel ad id qđ
oꝑatio naturalis eius tunc dr̄ alteratio
Iſtũ articulum aſſero hereticũ ⁊ reputo falſum

Itẽ ꝙ lumẽ nihil aliud ẽ q̃ q̃dã corpa q̃ nata ſũt
ſequi motũ ſolis vel alterꝰ corporis lumioſi: ita ꝙ
fit ꝑ motũ localẽ taliũ corꝑm aduenientiũ ad p̄/
ſentiã corporis lumioſi. Et ſi dicat̃ ꝙ nõ fit ꝑ mo/
tũ localẽ q: in inſtãti fit. Rñdet̃ ꝙ imo fit in tpe
ſicut ſonus: licet nõ ꝑcipiamꝰ q: fit ſubito. Iſtũ
articulũ reputo falſum. Itẽ ꝙ vniuerſũ ẽ perfe/
ctiſſimũ ſc̄m ſe ⁊ ſc̄m oẽs ſuas ꝑtes: ⁊ ꝙ nulla po
teſt eſſe imperfectio nec in toto nec in ꝑtibus ꝓ/
pter hoc oportet totũ ⁊ ꝑtes eſſe eternas nec trã
ſire de non eſſe ad eſſe nec ecõuerſo: quia ad illđ
ſequeret̃ neceſſario in vniuerſo vel in partibus
eius imperfectio. Iſtum articulum reuoco fal/
ſum et erroneum

Itẽ quicquid ẽ ĩ vniũſo melꝰ ẽ ip̄m q̃ non ip̄m
Iſtum articulũ reputo ⁊ aſſero falſũ ⁊ erroneũ.

Itẽ ꝙ due albedines aut q̃cũq; duo indiuidua
eiuſdem ſpeciei cõueniũt ad ſenſũ vel intellectũ
vt eadem res: ſunt oĩo eadem: nec debet eis ne
gari aliquis gradus idemptitatis q̃tũcũq; ſint
in diuerſis ſitibus vel ſuppoſitis. Iſtum articu
lum reputo falſum ⁊ erroneum

Itẽ ꝙ p̄miatio bonoꝝ ⁊ punitio maloꝝ ꝑ hoc
fit ꝙ qñ corpa athomalia ſegregant̃ remanẽt q̃/
dam ſpũs qui dicunt̃ vnus intellectꝰ ⁊ alꝰ ſen/
ſus: ⁊ iſti ſpũs ſicut in bono ſe habebant in opti/
ma diſpoſitione ſic ſe habebunt infinities ſc̄m ꝙ
illa iudicia infinicies cõgregabunt̃: ⁊ ſic in hoc
bonus p̄miabitur: malus autẽ punietur: q: infi
nities quãdo iterabit̃ cõgregatio ſuoꝝ athoma
liũ habebit ſemꝑ ſuã malã diſpoſitionẽ: vel põt
aliter poni. Qꝛ illi duo ſpũs bonoꝝ qñ dicũt̃ cor
rumpi ſuppoſita eoꝝ fiunt alteri ſuppoſito con
ſtituto ex athomis ꝑfectiora. Et ꝙ tale ſuppoſi/
tum ſit minoris ꝑfectionis: idcirco intelligibilia
magis q̃ p̄us remeant ad eos. Iſtum articuluꝫ
aſſero falſum ⁊ erroneum.

Itẽ ꝙ omne corruptibile includit in ſe repugnã
tiam ⁊ cõtradictionem: reputo falſum erroneuꝫ
et hereticum.

Item ꝙ iſti cõcluſioni Res ꝑmanentis nature
ſunt eterne: magis eſt aſſentienduꝫ q̃ oppoſite.
Et ſi aliqui dicãt eũ negare fideꝫ. Ex hoc ñ oſtẽ
ditur vel nõ oſtendũt ꝙ hoc non pñt dicere niſi
mẽtiendo. Iſtũ articulũ reputo falſum

Item ꝙ actus aĩe nr̄e ſunt eterni: ſed ꝙ aliqñ
intelligimꝰ aliqñ nõ: hoc ꝓ tanto eſt: q: ꝑ motũ
ſpũalem reddit̃ aliqua ratio intelligibilis cũ cõ/
iungunt̃ aliqua circa ſenſuꝫ ſicut dicit in rebꝰ ꝑ
manẽtibꝰ mutabilibꝰ: nihil eſt nouũ de nouo in
eſſe poſitum: cũ aliqua res eſt aliqñ pñs alicui ꝑ
motum localem cui p̄mo nõ erat pñs. Iſtũ arti
culũ aſſero falſum ⁊ reputo hereticum.

Itẽ ꝙ ſuppoſita redibũt eadẽ nũero ꝑ reditum
corpoꝝ celeſtiũ ad eundẽ ſitum. Iſtũ articuluꝫ
aſſero falſum ⁊ reputo erroneum.

Item ꝙ eadem intellectio q̃ nunc eſt in pñs mi/
hi erit poſtea pñs alteri ſuppoſito. Iſtum arti/
culum reputo falſum.

Itẽ ꝙ potentie nihil recipiũt ab obiectis: ſ; pñ/
te obiecto ſic: ⁊ alijs cõcurrentibꝰ ad oꝑatiõem
potẽtie aliq̃ realitas efficit̃ pñs aĩe q̃ p̄us nõ erat
pñs: ⁊ tñ erat alteri pñs: nec fit pñs: vt ſic ꝑ re/
ſolutionẽ corpoꝝ athomaliũ vt dic̃: ſed ſolum
ꝑ quendã motũ ſpũalem iuxta gr̄am
Iſtũ articulũ reuoco ⁊ aſſero falſum in ſe ⁊ ĩ or/
dine ad p̄cedentẽ hereſim ſapientem

Itẽ ſicut vilia tendũt ad centꝝ ⁊ ad terrã ꝓpter
vnigeneitatẽ: q: ſunt ſilia: ignis aũt ad ignem ⁊
corpa alia nobilia ad ſibi ſilia: ita videtur ꝙ ad
aĩas nobiles veniant exẽplaria nobilia ⁊ ad vi/
les vilia: ⁊ q̃ ſunt de t̃ra terrea loquunt̃ vñ talꝭ
aduentꝰ exẽplaris nobiliũ vel viliũ videt̃ atte/
ſtari ꝑfectionẽ vꝉ imꝑfectõꝫ aĩaꝝ q: talia exem/
plaria vt ſic nõ veniũt niſi ꝓpter vnigeneitatẽ
Iſtũ articulũ reprobo ⁊ reputo falſum

Itẽ ꝙ ſi nõ ponẽt generationẽ nõ ponẽt ſubie/
ctũ ſed ſolũ ordinẽ ip̄ius cauſe pꝰ nõ eſſe puta h̃
ens eſt ⁊ prius non fuit: vel ſi aliquid motuꝫ in/
telligeret hoc eſſet reſpectus fundatꝰ in ente nec
ſub alio intellectu cõcederẽt cõcluſionẽ oppoſi/
tam philoſophoꝝ ex nihilo nihil fit. Iſtum arti
culũ reputo falſum.

Item q: deſideriũ naturale nõ eſt fruſtra: iõ q̃c
quid deſideramꝰ aliqñ adipiſcemur: vñ quicun
q; appetit ad noſtrã dñam aliqñ ibit. Iſtũ arti/
culum reputo falſum erroneũ ⁊ hereticũ

Item anno. xxx. quo fecit iſtuꝫ tractatũ fecit ꝓ
clamari ꝙ legeret librũ politice Ariſtotelis ſub
hac forma ꝙ quicunq; voluerit audire libꝝ po
liticoꝝ Ariſtotelꝭ vna cũ quibuſdã queſtiõibꝰ in
quibus diſputat̃ de iuſto ⁊ iniuſto ꝑ q̃s poterit
nouas leges condere: conditas ſi que ſint corri/
gende corrigere: veniat ad talem locum ⁊ inue

niet mḡrm Nicolauꝫ de vltricuria qui docebat oīa iſta in dicta lectura. In quadā q̄ſtiōe deter/minaſſe videt̄ ꝙ in aliquo caſu furtū ſit licituꝫ et exemplificat in caſu qui ſequit̄. Ponat̄ ꝙ aliq̄s iuuenis bene nat⁹ inueniat aliqueꝫ qui in breui valeat eum inſtruere in omni ſcīa ſpeculatiua cō q̄ poteſt haberi de reb⁹ creatis: ⁊ nō velit facere niſi ille iuuenis det centū libras: quas ille iuue/nis non poteſt habere niſi ꝑ furtū. Dixi ꝙ ī hoc caſu furtum erit licitū illi iuueni: quod ꝓbat̄ ſic. Quod eſt amabile deo: illud eſt faciendū: ſed ꝙ ille iuuenis acquirat ſcientiā ꝑfectā eſt amabile deo ⁊ non poteſt ꝑ alium modum fieri vt dictū eſt niſi per furtum: igitur furtū ē faciendū. Iſtū articulū reputo ⁊ aſſero fatuū quo ad ꝑconiſati oneꝫ: hereticum quo ad terminationem: falſum quo ad ꝓbationem

Itē ꝙ h̄ ē ꝑncipiū ꝑmū ⁊ nō aliud: ſi aliquid eſt aliquid eſt: iſtū articulū aſſero falſum.

Itē ꝙ de⁹ ⁊ creatura nō ſunt aliquid falſū ⁊ ſcā dalosum eſt ꝓut verba ſonant.

Itē ſignificabile cōplexe ꝑ iſtū cōplexū deus et creatura diſtinguuntur nihil eſt: aſſero falſuꝫ et ſcandalosum.

Item ꝙ eſt tranſitus de cōtradictorio in cōtra/dictoriū ſine mutatione reali cuiuſcunq̄ʒ intrin/ſeci: iſtum articulum reputo falſum.

Itē ꝙ q̄cūq̄ʒ diſtinguunt̄ ſūme diſtinguūt̄ ⁊ eq̄liter diſtinguunt̄: iſtū articulū reputo falſum

Item ꝙ deus pōt ꝑcipe creature irrationabilit̄ vt habeat ipm odio ⁊ ipa obediens plus meret̄ q̄ʒ ſi ipm diligeret ex precepto: qm̄ hoc faceret cū maiori conatu ⁊ magis contra propriaꝫ incli/nationem: iſtū articulū aſſero falſum

Itē ſi aliq̄s velit cōformare voluntatē ſuaꝫ vo/luntati diuine: ſequit̄ nccārio altera pars illius diſiunctiue vel ꝙ deus eum inſtrueret de omni bus neceſſariis ⁊ concernentibus ſalutem ſuaꝫ ita ꝙ errare non poſſet: vel ꝙ nō erraret: ⁊ ſi er/raret in quocunq̄ʒ actu ſuo ille error nō eſſet ſibi imputād⁹ nec peccaret: imo mereret̄ ī omī actu ꝯſequēte talē errorē: imo plus vel tantū q̄ʒtum eliciēdo actū oppoſitū equādo iudiciū rationis iſtū articulū aſſero falſuꝫ ⁊ reputo erroneū ꝓut iacet. Itē ꝙ in ꝑncipio ꝑmo ſuo tenuiſſe dicit̄ ꝙ quilibet tenet̄ pl⁹ diligere meliorē ꝓximuꝫ ſe q̄ʒ ſeipm: iſtū articulū reputo falſum

Itē ꝙ eccl'ia ſancti ſepulchri Pariſi⁹ ꝑdicaſſe di cit̄: ꝙ quilibet tenet plus diligere ꝓximū melio rem ſe: iſtū articulum reputo falſum.

Itē ꝙ mḡr Nicolaus de vltricuria ꝑdictus di/cere debeat alte ⁊ intelligibilit̄ ꝙ ꝑter iſtos arti culos ⁊ ꝓpoſitiōes ꝑ eū reuocatas: ac multos alios articulos falſos ⁊ hereticos hui⁹ epl'e ⁊ li/belli cōbuſti fuerūt in ſcriptis reuocare debeat publice ſolēniter expreſſe ꝓpoſitiōes ꝑ eū corā nobis reuocatas: alios articulos ꝑdictis aſſerē/do aliquos falſos: aliq̄s ꝑſumptuoſos etiā ⁊ ꝙ debeat iurare in ꝑn̄tia noſtra ad ſctā dei euāge/lia ꝙ nunq̄ʒ tenebit aut docebit etiam clam vel palam, ⁊ repſentauit ſe cancellario Pariſienſi ⁊ vniuerſitati mḡroꝝ ⁊ ſcolariū Pariſi⁹ ſtuden/tium ⁊ etiam regentium. Caplm. xxvii.

Iſti articuli q̄ ſequū=

tur ſunt cōdemnati ab epo Pariſienſi ⁊ mḡris theologie regentibus Pariſi⁹. Anno dn̄i. M. ccc. xl. in octa. Epiphanie dn̄i

Item ꝙ diuina eſſentia in ſe nec ab hoīe nec ab angelo videbit̄

Itē ꝙ diuina eſſentia licꝫ ſit eadē in p̄re ⁊ filio ⁊ ſpūſctō vt ē eſſentia tn̄ vt ē forma ſiue in rōe for=me eſt vna in p̄re ⁊ filio: ⁊ nō vna in ſpūſancto.

Item ſpūſanct⁹ ꝓut eſt amor vel nexus nō ꝓ/cedit a p̄re ⁊ filio ſed tm̄ a p̄re

Item ꝙ multe fuerūt veritates ab eterno q̄ non erant deus

Itē ꝙ corpa gl'ificata nō erūt ī celo empireo cū angel': ſʒ in celo criſtallino vel aliquo qd̄ ē ſupra firmamētū qd̄ ꝑſumebāt dicere de beata ꝟgine

Item ꝙ primum nunc ⁊ creatura non eſt crea/tor nec creatura.

Item ꝙ angelus in ꝑmo inſtanti ſue creationis fuit malus ⁊ nunq̄ʒ bonus

Item ꝙ angelus in eodem inſtanti poteſt eē in diuerſis locis.

Itē ꝙ qui habebit meliora naturalia habebit d̄ neceſſitate maioreꝫ grām ⁊ gloriam.

Itē ꝙ diabolus nunq̄ʒ habuit vnde ſtare poſſꝫ

Item nec Adam in ſtatu innocentie

Capitulum. xxviii.

Copia cedule reuo=

cationis quorundaꝫ articuloꝝ fratris Dionisii ſoulechat ordinis fratrū minoꝝ facte ꝑ eundeꝫ Pariſi⁹ ⁊ in curia romana. Reuerēdi mḡri mei ⁊ dn̄i dixi aliqua in ꝑncipio meo ſniaꝝ q̄ in non nulloꝝ aurib⁹ male ſonuerunt ⁊ ex cauſa. Ego veritate coactus: ⁊ ex ordinatione reuerēdi pa/tris dn̄i Cancellarii Pariſieñ. ac facultate theo logie mḡroꝝ tanq̄ʒ eccl'ie ⁊ dicte facultatis theo logie hūilis fili⁹ ipa dicta in ꝑfato ꝑncipio meo male poſita corrigo ſub hac forma. Quia tertia concluſio articuli quarti fuit hec: ꝙ hec benedi/cta: imo ſuꝑbenedicta lex ⁊ dulciſſima: vicꝫ lex amoris de qua loquebar oēm aufert ꝓprietateꝫ dominiū: ꝓbaui q2 nō q̄rit vindictā q2 patiēs ē. j. Chorin. xiii. nō groſſitiē cordis: q2 patiens eſt doloris ꝓximi. Item nō eſt ambitioſa q̄ʒtuꝫ ad honores. Non querit que ſua ſunt quantum ad temꝑalia: vn̄ gloſa nō emulat̄. i. non inuidet q2 nō eam aliena contriſtat facilitas: ſed alteri⁹ bo

nū diligit vt ſuū. Pꝛedictā cōcluſionē reuoco tā
q̄ falſam erroneā ⁊ hereticā: qꝛ xp̄s ⁊ aplīi illā le
gem ꝑfectiſſime tenuerunt ⁊ adhuc multi tenēt
et ꝑ dei grām tenebunt qui ꝓꝓꝛietatem ⁊ domi
niū habebūt: dico etiā ꝙ autoꝛitas aplī ⁊ gloſa
ꝑ quas ꝓbabā nō ꝓbant dictam cōcluſionem:
nec ſunt ad ꝓpoſitū vt apparet intuenti textum
et gloſas autenticas ſuꝑ illo. Ex illa cōcluſione
intuli coꝛrelariū p̄mū ꝙ hec lex diſpenſat duo ꝓ
nomia poſſeſſiua ſcʒ meū ⁊ tuum: ꝓbaui: qꝛ iſta
duo vnum faciūt: imo etiā omnia in vnum con/
gregūt: ſic Dionyſius dicit de celeſti hierarchia
c. j. in p̄ncipio. Omne datū bonu ⁊ omne donū
ꝑfectum de ſurſum eſt deſcendens a patre lumi/
nū. Sed ⁊ cunct⁹ a patre luminis moti appari/
tionis ꝓceſſus ad nos bonitatis dono veniens
rurſus ſicut vnū faciens virtus ſuſcitatiōe nos
adimplet ⁊ conuertit ad cōgregantis patris vni
tatem ⁊ deificā ſimplicitatē amoꝛ eñ oia vnū ⁊
vnius facit ſcʒ dei: quia non querit que ſua ſunt
ſed que ieſu chꝛiſti
Itē intuli ſecundū coꝛrelariū ꝙ non min⁹ facit
omnia cōmunia charitas quā extrema neceſſi/
tas: ꝓbaui: qꝛ ⁊ vnū fit ex amoꝛe dei: ⁊ alterum
ex amoꝛe ſui: ſed affectio iuſti eſt intēſioꝛ ⁊ eligi/
bilioꝛ quā cōmodo ꝑ baccalaureo de ſctō bern/
ardo in ſecūdario coꝛrelario q̄rte ꝯcluſionis arti
culi: igit̄ ꝯfirmaui ꝑ Auguſtinū in ꝓlogo cō/
tra q̄nq̄ hereſes dicētē ꝙ iſta duo coꝛrelaria vt
ſequunt̄ ex ꝯcluſione p̄dicta ſunt falſa: ⁊ dico ꝙ
autoꝛitates ille q̄s adduxi nō faciūt ad ꝓpoſitū
Itē ex p̄dicta cōcluſione intuli aliud coꝛrelariū
qḋ fuit quartū: ꝙ legem hāc dedit xp̄s diſcipul̄
ſuis p̄ncipalit̄ ⁊ actualit̄ exequendū nō ſolū ha/
bitualit̄ ꝓbaui: qꝛ dixit. Hec mādo vob̄ vt dili/
gatis inuicē ſicut ⁊ dilexi vos Io. xv. Per iſtud
coꝛrelariū intelligendo hāc legē amoꝛis auferen
tē omnē ꝓꝓꝛietatē ⁊ dominiū ꝓut cōcluſio dicit
ſi intellectū reputo falſum erroneū hereticū ⁊ cō
tra determinationē eccleſie dico etiā ꝙ autoꝛitaſ
quam allegaui nō eſt ad ꝓpoſitum
Itē cōcluſio quarta ⁊ finalis mea fuit ꝙ actual̄
abdicatio coꝛdialis voluntatis ⁊ tp̄alis poteſta
tis dominij ſeu autoꝛitatis ſtatū ꝑfectiſſimū oñ/
dit ⁊ efficit: ꝓbaui: qꝛ hoc ꝓ regula perfectionis
datū eſt. Math. xix. Si vis ꝑfectus eſſe: vade
et vende omia q̄ habes ⁊ da pauperib⁹. Idem
Lu. xix. Idē Mat. x. vnde nō dixit: pone in ar
ca aut in ſcrinio: ſed ſi videas pauꝑes da: qꝛ vt
dixit xp̄s Mat. xxvj. Pauꝑes ſemꝑ habebitiſ
vobiſcū: me aūt non ſemꝑ habebitis: ⁊ dicebā
ꝙ ideo nō dicat hō hanc regulā a deo eſſe datā:
ſed animi p̄parationē ſcʒ ſi opus ſit qꝛ vbi ſemꝑ
opus eſt ſemꝑ debet fieri. Sed quia reuera par
uus coloꝛ ſufficit ad excuſationē agere volenti.
Iſti volunt dare intelligere ꝙ auricalcū ē aurū
et fel mel: ſed ſi ex ignoꝛātia crederent: tñ eſt qui
querat ⁊ iudicet: qḋ ꝓbationes dicunt hanc cō
cluſionē eſſe poſitā vniuerſaliter: ideo ipſam vni/
uerſaliter intellectā dico falſam erroneā ⁊ here/
ticā: quia nec xp̄s nec aplī ſtatū ꝑfectiſſimū ha/
buiſſent ⁊ autoꝛitates ad eam ꝓbandā adducte
non ſunt ad ꝓpoſitū vt ptʒ ꝑ gloſas oꝛdinarias
et doctoꝛes in hoc ſtudio et alibi appꝛobatos.
Alias ꝓbationes vt ꝓbant iſtam cōcluſionem
reputo falſas ⁊ erroneas. Et vltimā dici falſam
iniurioſam ⁊ ſcādaloſam. Ex p̄dicta cōcluſio
ne quarta inferebā p̄mū coꝛrelariū ꝙ xp̄m non
abdicaſſe hmōi poſſeſſionē ⁊ ius in tempalibus
non habet̄ ex noua lege imo poti⁹ oppoſitū: qꝛ
Mat. viij. Fili⁹ hois nō hʒ vbi caput reclinet.
Itē ſecundū coꝛrelariū eſt illud ꝙ hāc legem ꝓ
regula ꝑfectionis xp̄s docuit ⁊ exēplo cōfirma/
uit: ꝓbaui ꝑ regulā nunc dictā. Vade ⁊ vende
oia que habes ⁊c̄. Etiā qꝛ vocati oia dimiſerint
Mathe⁹ theloneū. Petr⁹ ⁊ alij retia. Math.
xix. Ecce nos relinquimus oia. Iſta duo coꝛre/
laria reuoco tanq̄ falſa erronea ⁊ heretica ⁊ cō
tra determinationē decretal̄ dñi Iohānis pape
q̄ incipit. Quia quoꝛundā inter cetera dicentis
q̄ ois vir in cuiuſcūq̄ ꝓꝓ̄etate ⁊ in eius vſu. Que
quidē aſſertio ꝯtinet multa falſa: cū nec etiā im/
poſſibile aplīs: nec ſub voto ab eis fuiſſe aſſūp/
tū euāgelica ſeu aplīca doceat hiſtoꝛia: ſꝫ ꝯ̄rium
euidenti⁹ manifeſtat hec decretalis. Dico etiam
autoꝛitates non ſunt ad ꝓpoſitū vt liquide ap
paret intuēti textū ⁊ gloſas oꝛdinarias ⁊ appꝛo
batas. Preterea fuit coꝛrelariū quartū qḋ in
tuli ꝙ abdicatio rex tempaliū ſꝫm animi p̄para
tionem nullā aut valde imꝑfectā ⁊ fragilē oſten
dit ⁊ efficit ꝑfectionē: ꝓbaui p̄mo: qꝛ ſꝑ habent
pauperes: ſecundo quia nō valet niſi rōe actus
igit̄ actualis eſt perfectioꝛ. Iſtum articulū reuo
co tanq̄ falſum ⁊ ſcādaloſum: nec ꝓbatiōes ſūt
ad ꝓpoſitum
Item reſpondēdo ad quendā baccalariū de do
mo beati Bernardi: cum ille dixiſſet ꝙ xp̄s talia
non abdicauit: illud negaui ⁊ dixi ꝙ xp̄s nihil ſi
bi retinuit. Iſta duo dicta reuoco tanq̄ falſa et
heretica: qꝛ xp̄s loculos habuit ꝓpter infirmoſ
a fidelibus oblata cōſeruās: que ⁊ ſuoꝛum neceſ
ſitatib⁹ ⁊ alijs indigentib⁹ tribuebat: vt ⁊ chꝛi/
ſti euangeliū ⁊ beat⁹ Auguſtinus ac etiā deter
minatio romani pontificis teſtant̄
Vltimū coꝛrelarium ꝙ poſui fuit ꝙ non pluſ
curauit chꝛiſtus de tempalibus q̄ faciunt diui/
tes de pauperib⁹: ꝓbaui quia ſitiuit ⁊ nō habu/
it potū: ⁊ ꝓ nobis nudus in cruce pependit: nūc
dico ꝙ xp̄s de tempalibus curauit: quia nō om
nia abdicauit vt ſuperius dictū eſt ꝙ autē innui
de diuitibus ꝙ nō curāt de pauperibus: hoc re
tracto tanq̄ iniurioſum ill's diuitib⁹ per quoꝛū

elemoſynas pauperes ſuſtentantur. Hec igitur
omia male ſonantia ſic prius expreſſa in meo di
cto ſententiarum principio male poſita reuoco
et retracto vt dictum eſt ꝓmittendo bona fide:
ꝙ illa de cetero non tenebo nec dogmatizabo et
ita iuro: veniā humiliter implorans de cōmiſſis
Hec omia predicta dict⁹ frater dionyſius iterū
omino in preſentia magiſtri Guillermi romani
lectoris ſacri palatij aplici ⁊ alioꝝ nouem magi
ſtroꝝ in theologia pariſius reuocauit: ⁊ ad ſan/
cta dei euangelia iurauit ſe appellationeʒ quaʒ
interpoſuerat nō ꝓſecuturum ac cōcluſiōes pre
dictas ⁊ correlaria tanq̄ falſa erronea ⁊ hereti/
ca abiurauit ſm tenorē reuocatiōis alias ꝑ eum
facte Pariſius modo ⁊ forma ſuperius annota
tis. Hec aūt reuocatio facta eſt auinione ī domo
prefati magiſtri Guillermi romani. Anno. M.
ccc.lxv. die vltimo menſis Januarij inditōe ter
tia: pontificat⁹ ſanctiſſimi in xp̄o patris ⁊ domi/
ni noſtri domini Urbani diuina ꝓuidentia pa/
pe ſexti anno tertio

Reuocatio articuloꝝ p̄dictoꝝ facta ꝑ eundem
fratrē Dionyſiū in diſputationib⁹ ſolennib⁹ pu
blice facta in eccleſia p̄dicatorū Pariſius. An/
no dn̄i. M.ccc.lxix. die iouis. poſt Quaſi mō.
de mandato reuerendiſſimi in xp̄o prīs ⁊ domi
dn̄i cardinalis beluacē͂ cōmiſſarij ad hoc per ſe
dem apoſtolicam deputati

Item cū debui exponere dicta mea in curia ro/
mana corā reuerendiſſimis prībus dominis car
dinalibus nemanſenſi ⁊ vabrenſi addidi ꝓpoſi
tiones que ſequunt̄ videlʒ ꝙ xp̄s in morte om/
nia ſimpliciter abdicauit. Iſtā reputo tanq̄ fal
ſam erroneam ⁊ hereticam

Itē dixi ꝙ qn̄ corpus in ſepulchro māſit: ibi ca/
ritas abſtulit ab eo omnē ꝓprietatē ⁊ dominiū
iſtā reuoco tanq̄ falſam erroneaʒ ⁊ hereticā.

Iteʒ dixi ꝙ tunc vacauit ſedes generalis domi
ni vſq̄ ad diē iſtā vt ſequit̄ ex p̄dictis ſeu ad ſen
ſum predictarum: reuocaui ⁊ reuoco tanq̄ falſā
et erroneam.

Itē q2 aliqui dicunt ꝙ dixi in p̄dicta declaratio
ne: primo ꝙ lex amoris. i. caritas que ſtatū ꝑfe/
ctum facit eſt inſeꝑabilis a n bois: ⁊ ꝙ loquebar
de caritate ſiue de lege amoris ex cuius obſerua
tione ſeu obſeruantia vniuſcuiuſq̄ ſtatus perfe
ctio menſuratur loquendo de meritoria ꝑfectōe
in homie vſum rationis habēte: ſecūdo q2 cuili/
bet creature rōnali hec lex naturaliter ē indita:
et tertio ꝙ de⁹ ſm hāc legē viuit. Iſtas ꝓpoſi/
tiones nō credo me dixiſſe neq̄ dixi: q2 iſtas re/
puto falſas erroneas ⁊ hereticas: p̄dictas auteʒ
ꝓpōnes per me reuocatas iuro ⁊ ꝓmitto eas d
cetero nec tenere nec dogmatizare publice vl oc
culte ⁊ veniam petiui ⁊ peto humiliter de com/
miſſis.

Capitulum. xxix
Reuocatio mgr̄i Johānis de ca/
lore. Anno dn̄i. M.ccclxiij

Antequā deſcendaʒ
ad cōcluſiones habeo aliq̄ dicere: q2 in p̄mo ar/
ticulo meaꝝ veſperiaꝝ poſui duas ꝓpoſitiōes
vnā. ſ. ꝙ ſumm⁹ legiſlator de⁹ ipe dign⁹ eſt infi/
nitis ꝑfectionib⁹ quas nec habuit nec habʒ nec
habere pōt. Nunc dico ꝙ iſta ꝓpoſitio male ſo/
nat: imo reputo eaʒ in ſenſu cathegorico falſam
quē ſenſum facit: nec in illo ſenſu intellexi eā: ſed
in ſenſu hypotetico. ſ. ꝙ ſi eſſent infinite ꝑfectio/
nes imaginabiles q̄s de⁹ nō hʒ adhuc eſſet dig/
nus illis ꝑfectionib⁹. Eodē mō de ſecūda ꝓpo/
ſitione. ſ. ꝙ infinite ꝑfectiones ſiml'i legiſlatoris
eſſentia ſunt dignitas ad infinitas alijs.

Item ꝙ ex p̄dicta intuli vnū correlariū. ſ. ꝙ di/
ctus legiſlator dignificauit ſe in carne ad ſuā aſ/
ſumptionē hypoſtaticā: intellexi dignificauit. i.
manifeſtauit.

Iſtud aūt qd̄ vltra addidi. ſ. ꝙ ſi alias nō fuiſſet
aſſumpt⁹ ſm hoieʒ dign⁹ eēt q2 frueret̄: ⁊ iſtud
pluries reiteraui dico ꝙ intellexi ⁊ ꝓtuli tanq̄
diſputabile: nūc dico ꝙ n̄ ē diſputabile ⁊ quod
eſt falſum.

Itē q2 ꝓpoſui in mea cōcluſiōe tertij articuli ꝙ
ſubducta p̄rogatiua diſparis acceptōis ꝟitatis
ſub falſitate ſtaret vt verus cultor nō ampliuſq̄
falſus meret̄ ⁊ iſtā pluries reiteraui: dico ꝙ ma/
le ſonat: q2 ꝓcedit ex vna ſuppoſitiōe impoſſibi
li aliquib⁹ tn̄ nō poſſet apparere poſſibilis

Fuerunt pariſi⁹ qui=
dā diſcipuli cuiuſdā almarici noie ſtudētes pīſi
us qui dixerunt mortuo eo: ꝙ illud ꝙ c'ls ē pec=
catū mortale vt ſtuprū factuʒ in charitate non ē
pctm̄: impunitatem pctōꝝ ꝓmittentes deū bo/
num ⁊ nō iuſtū dicentes: q2 ab eccleſia ꝓpt̄ hu/
iuſmodi condemnati a rege frācie extra portas
ſunt cōbuſti. Hereſiarcha vero eoꝝ almaricus
a generali concilio rome cōdemnatus eſt ⁊ excō
municatus ⁊ ex ciuitate exhumat⁹: ⁊ cinis ⁊ oſ/
ſa ꝑ ſterquilinum ſunt diſꝑſa ⁊ merito.

Capitulum. xxx
Articuli Ludouici reuocati
Anno domini. M.ccclxij

Primo probādo pri
mā ꝑtem p̄me ſuppoſitionis arguit̄ ſic. Ad quo
libet nomen velle vel nolle reſpectu cuiuſlibʒ ꝓ
ducibilis a dextra ſequit̄ neceſſario mutatio in
volūtate ꝑfecta. Deinde arguit̄ hypotetice ſic
Si deus de nouo aliquid vellet vel nollet ad ex
tra ſen ſi in deo eſſet nouuʒ velle vel nolle ad ex
tra ipſe intrinſece mutaret̄: igit̄ velle ⁊ nolle di=

cũt denominationē intrinſecam : ⁊ hec fuit mẽs
mea ꝑ hoc ꝙ dixi in ſecũda ꝓbatõe huiꝰ ꝙ tam
velle vel nolle ad extra eſt actus vitalis ꝑfecte
volũtatis ipam immutans vitaliter nõ intellexi
ꝙ ꝑ velle ⁊ nolle deꝰ mutaretur intrinſece ſ3 ꝙ
ſunt opera vitalia. S3 qꝛ apud multos iſte mo/
dus loquendi velle diuinum immutat volũtatẽ
diuinam : ſignificat eñ ꝙ ipe intellectus mutaꝛ
et placet domino cancellario ⁊ facultati ꝙ de ce
tero in diuinis tali modo quis vtaꝛ : dixi in ſecũ
do correlario ꝑme ſuppoſitõis ꝙ licet ꝑfecte vo
lũtatis ſeu diuine eſſentie qꝺlibet intrinſecu3 ſit
abſolute neceſſariũ ſm ſuũ eſſe reale : tñ ẽ aliqꝺ
intrinſecꝰ ꝯtingens ⁊ nõ eſt neceſſariũ ſm ſuum
eſſe formale pat3 de nolle ⁊ velle ductis ad extra
Iſtud ſicut explano ⁊ dico ꝙ nihil intrinſecum
deo eſt cõtingẽs ſm intellectũ quem facit tanꝗ
catholice fidei diſſonũ. Similiter illud qꝺ dixi i
tertio correlario ꝙ ſtat deũ eſſe intrinſece aliqua
lem ⁊ ipm poſſe non eſſe talem : ⁊ tñ ipm eſſe ta/
lem immutabiliter debet ſic intelligi .i. ſtat deu3
aliquid velle ad extra ⁊ ipm poſſe hoc nũꝗ vel
le ⁊ tñ immutabiliter. Qꝺ dixi in ꝓbatione huiꝰ
ꝙ nõ eſt incõueniẽs ꝙ aliquid ſit deꝰ ſm ſuũ eſſe
reale : ⁊ tñ nõ ſit deus ſm ſuũ eſſe formale debet
ſic intelligi .i. ꝙ aliquid ſit deus realiter : ⁊ tñ ali/
qua formali denominatione denominaꝛ que ſi/
bi nõ cõpetit ꝑciſe qꝛ deus : ſed ratiõe alicuiꝰ effe
ctus vnde ſupradicti dãnant hãc ꝓpoſitionem
tãꝗ fidei diſſonã ſm intellectũ quẽ facit ſ. ꝙ aliꝺ
eſt deꝰ ſm ſuũ eſſe reale ⁊ tñ ipm non deꝰ ſm ſu
um eſſe formale

Itẽ dixi in nono correlario ꝙ nõ ſtat intellectũ
ꝑfectũ cognoſcere vera ꝯtingẽtia ⁊ illoꝝ ad ex/
tra non eſſe ꝓductiuam voluntatem

Item dixi in decimo ꝙ ꝑfectus intellectꝰ ad eſſe
peccati vt pctm̃ eſt nõ põt immediate applicari
cognoſcitiuo ⁊ ꝙ ex iſto ſequiꝛ finaliter pctm̃ eẽ
vel deformitatẽ aĩe nõ eſt ꝓprie aliqua verita
te verũ : pmũ eſt maledictũ ⁊ falſu3 : qꝛ ad hoc ſe
quiꝛ ꝙ deus nõ cognoſceret pctã aut volunta/
tẽ diuinã hoꝝ eſſe ꝓductiuã : quoꝝ vtrũꝗ ẽ fal/
ſum ⁊ ſecundũ fuit alꝰs ꝯdẽnatũ. Et alia correla/
ria ꝓ eo ꝙ pmo cõueniũt falſa ſũt ⁊ male ſonãt.

In ſecũdo correlario ſecunde ꝓpoſitiõis dixi ꝙ
ſtat aliquid eſſe actu miraculoſum ⁊ tñ in illo ꝙ
ſic actuat nullã ponere ꝑfectionem ſimpliciter :
mgr̃i noſtri iſtum modũ loquendi nõ approbãt
ſc3 ꝙ deus actueꝛ ſic nec illũ ꝙ deꝰ imuteꝛ.

Item in quarto ⁊ quinto correlarijs ſecũde ſup
poſitionis dixi ꝙ ꝑfecta voluntas non intenſiuſ
diligit ꝑdeſtinatum ꝗ diligat ꝑſcitum : ⁊ ꝙ non
plus intenſiue diligit ſe ꝗ diligat diabolũ in eſſe
naturali : nõ debui iſta dicere qꝛ in aurибꝰ audiẽ
tiũ male ſonant ⁊ falſa ſunt : cũ ſm Aug. aliquid
diligere ſit ei velle bonum : ⁊ ideo intenſius dili
gere eſt ei magis bonum velle : ⁊ ita cõmuniter
intelligunt homines

Correlariũ octauũ fuit tale ꝙ quelibet volitio ꝗ
deꝰ vult a eſſe nõ minꝰ diſtinguiꝛ formalr̃ a voli
tiõe ꝗ vult b eſſe ꝗ deꝰ diſtinguiꝛ a materia pri/
ma realiter : ꝓbaui ꝑ hoc qꝛ ꝗlibet volitio ꝗ deꝰ
vult a eſſe immenſe formaliter diſtinguiꝛ a voli/
tione qua vult b eſſe. Correlariũ hoc eſt falſ3 ꝓ/
batio erronea qꝛ non eſt admittendũ qualitercũ
ꝗ ꝙ in deo ſint plura immenſa aut plura immen
ſa eſſe diſtincta

Correlariũ nonũ fuit : nullũ velle imenſum per/
fecte voluntatis ꝯtinet aliquid ad extra produ/
cibile : hoc eſt falſu3 : qꝛ velle dei eſt cauſa rerum
In ꝓbatiõe autem correlarie ſcpſi ꝙ ſi potentie
volitiue angeli : volitio dñi que eſt immẽſa eſſet
actualis volitio : qꝺ nõ reputo impoſſibile ⁊ ta/
men ꝑ hmõi volitionem ⁊c. Predictũ correlari
um nunꝗ putabã poſſibile nec credo dixiſſe eſſe
poſſibile : ⁊ eſt erroneũ : qꝛ alꝰs fuit reprobatũ : ac
etiã quicquid ex eo ſequitur inꝗtum ex hoc ſe/
quitur eſt poſſibile

In tertio correlario tertie ſuppoſitionis dixi ꝙ
peccatũ eſſe ꝑfecta voluntas deus nõ poteſt im
mediate nolle intus ⁊ in alio ꝙ pctm̃ nõ eſt ime/
diate odibile a ꝑfecta volũtate. Iſta male ſonãt
et diſcordãt ſcripture ⁊ dictis ſanctoꝝ : hoc autẽ
intuli ex duobus correlarijs : quoꝝ vnũ fuit ꝙ ꝑ
fecta voluntas quicquid extrinſecus põt imme
diate velle preter immediate nolle ⁊ econuerſo.
Aliud eſt quicquid immediate ipa põt nolle po
teſt efficere : que applicata ad pctm̃ formaliꝛ ſum
ptum falſa ſunt ⁊ male ſonant.

Itẽ ſextũ correlariũ fuit quolibet extrinſecu3 ꝑ
fecta libertati ſeu voluntati eque ab ipa eſt odi/
bile ſicut diligibile ⁊ econtra : hec ꝓpoſitio ẽ er/
ronea : repugnare videꝛ voluntati diuine

Secũda cõcluſio mea fuit. Euidentie ad cõtra
dictoria in intellecto diuino formaliter immenſe
formaliter repugnat : dixi in ꝓbatione ꝙ queli/
bet earũ immenſa : nunc dico ꝙ illa ꝯcluſio cum
ſuis correlarijs ⁊ ſua ꝓbatione male ſonat ꝗtũ
ad hoc ꝙ deſignanꝛ in deo eſſe plura ⁊ immen/
ſa diſtincta : quod iam fuit hic ⁊ ſuperius repro/
batum. Quantũ etiã ad hoc qꝺ dicitur ⁊ immẽ/
ſe repugnant male ſonant : quia ad h̾ daꝛ intelli
gi qꝛ repugnãtia ſit intrinſece in deo.

Capitulum. xxxj.

Forma et modus re-
uocationis facta Pariſius ꝑ fratrem Guidonẽ
ordinis heremitarũ ſancti Auguſtini actu legẽ/
tis Pariſius ſentẽtias in ſcholis dicti ordinis.
Anno dñi. M. ccc. liiij. xvj. die menſis Maij.
Et hoc anno legendo ⁊ reſpondẽdo ambulaui
in magnis ⁊ mirabilibꝰ ſuꝑ me : verbũ veritatis

non recte tractando: ſed verbis contendēdo ꝓphanis ⁊ vaniloquiis q̄ ad impietatem ꝓuocāt et audientiū ſubuerſionem: ex quibus fact⁹ ſum occaſio ſcādali in ſanctiſſima facultate ⁊ ordine meo quod mihi diſplicꝫ bono corde: idcirco iuxta piā ⁊ ſanctā ordinationē dn̄i Cancellarij Pariſien̄ ac ceterorꝫ mgr̄orꝫ reuerendorꝫ theologice facultatis: quorū correctioni ⁊ ordinatōni me ſubmiſi ⁊ ſubmitto dicta mea ſcripta volo reuocare ⁊ intentionē meā oſtendere bonam: non obſtantibus dictis ⁊ ſcriptis in forma que ſequit̄. Et licet dn̄i ⁊ mgr̄i reuerēdi iſtas ꝯcluſiones poſuerim non eſt intentionis mee nec vnq̄ꝫ fuit per dei grām eas ſuſtinere ptinaciter

Reuocatio facta Pariſius
Anno dn̄i .M.cccluij.

Primo dixi iſtam cō

cluſionem charitas: ⁊ iam ꝓbaui ꝯtra baccalareū beate marie de monte carmelo: hāc reuoco tanq̄ꝫ falſam ⁊ hereticam: ⁊ etiā que eneruat effectum ſacramentorū ſcꝫ baptiſmi ⁊ penitentie et etiā cōtra decretum eccleſie in .c. fideli. ex. de ſū. tri. ⁊ fide. ca. in cle. etiam tanq̄ꝫ ſeipam interimētem: quod enī nullo modo vere eſt deſeri nō poteſt: vt ait Gratianus: ⁊ p̄ſumptuoſe poſitū eſſe quia eam dixi valde probabilem et tamen eſt cōtra ꝯcluſionē ⁊ doctorum opinionem ſcilicꝫ magiſtri ſententiarum Gratiani ⁊ plurimi aliorum Si que v̄o autoritates Auguſtini vel aliorū videant̄ ad oppoſitum intelligende ſunt de charitate finali que manet in patria: de qua loquitur apl̄s .j. ad Corin. xiij. Charitas nunq̄ꝫ excidit Uel intelligendum de charitate ſm̄ efficaciā vt mgr̄ me videtur gloſare.

Secundo ex hoc intuli ꝙ p̄ſcitus exiſtēs in charitate nō poteſt mereri vł elicere actū meritoriū vite iuxta ſcalam vite noſtre: reputo falſuꝫ ⁊ cōtumelioſum .

Tertio dixi ꝯtra baccalariū p̄dicatorū ꝯferēdo cum ipſo ꝙ hō meret̄ vitam eternā de condigno id eſt: ꝙ ſi nō daret̄ ei fieret ſibi iniuria ⁊ ſcripſi ꝙ deus faceret ſibi iniuriā ⁊ hāc ꝓbaui. Jaꝫ reuoco tanq̄ꝫ falſā hereticā ⁊ blaſphemā ⁊ mihi cōtradicentē ꝯcluſione infra recitāda que dicit totum eſt a deo ita ꝙ nihil a voluntate.

Quarto dixi in diſputatione reſpōdendo ꝯ q̄libet ꝙ ſi nullum eſſet liberū arbitriū adhuc eſſet peccatum quod ſcripſi in hac forma: pono vnuꝫ ꝓbabile. ſ. ꝙ nullū eēt intentū vel volitū adhuc eſſet pcm̄ tanti mali vł meriti: ꝓbatio fuit quia imaginato ꝙ nullū eſſet arbitriū adhuc eſſet in dei ꝯtuitu malum: hanc reuoco tanq̄ꝫ falſā manifeſte erroneam ⁊ hereticam ſcandoloſaꝫ ⁊ blaſphemam

Quinto dixi ꝙ bonum meritū eſt a deo ita ꝙ nihil eſt a voluntate: quā in hac forma ſcripſi tanti meriti ē ex q̄to beneplaciti intēti ⁊ voliti non ex q̄to hanc reuoco tanq̄ꝫ falſā ſcādaloſam ⁊ in fide ſuſpectam ⁊ mihi contradicentē in tertia ꝓpoſitione ſuperius reuocata.

Sexto dixi ꝙ de⁹ pōt aliquē neceſſitare p̄uenīēdo voluntatē ad bonuꝫ actū: quē errorē ſcripſi in hac forma: deus qn̄q̄ꝫ p̄uenit ita voluntatem puri viatoris ꝙ nunq̄ꝫ pōt in nō actū meritoriū ꝓbaui ſic: alit̄ ſequeret̄ ꝙ hō poſſet mutare diuinum ꝓpoſitū. Scd̄o ꝙ hō poſſet facere hoīeꝫ mendacē alia ſententia ꝓbabilis eſt iſta ꝙ deus poſſet neceſſitare aliquē ad bonū actū p̄ueniendo: hec ſuſtineri pōt. Pꝛ̄ꝓbationē tm̄ adduxi ad hanc ſcandaloſam ⁊ in fide ſuſpectam.

Septimo dixi ꝙ eſt dare plures vnitates: q̄ nō faciūt numerū: quod reuoco tanq̄ꝫ falſum ſcandaloſum ⁊ in fide ſuſpectum q̄tum ad trinitatē in diuinis

Octauo dixi ⁊ ſcripſi ꝙ nulla creatura rōnalis ſpecialiter eſt in ſe niſi q: deus eſt ſibi eſſe ⁊ ex h̄ intuli in eodē ſcripto ꝙ in oī eo qđ non eſt deus eſſentialibus eſt nō eſſe q̄ꝫ eē ipm̄: has reuoco falſas falſe poſitas ⁊ erroneas

Nono dixi ⁊ ſcripſi ꝙ aliquid poteſt eē ſine tpe ī merito ⁊ pctō: ⁊ ꝓbaui q: poſſibile fuit vł ē aīā qđ eſſe inſtāti eternitatis ī merito: ⁊ ꝯſequenter in inſtanti eternitatis in merito: hāc reuoco cum ſua ꝓbatione tanq̄ꝫ falſam fatue poſitā et intelligibilem

Caplm̄. xxxij.

Reuocaito facta. Anno dn̄i .M.ccc.lj.

Quia ego ſimon ī re-

ſpondendo in veſperijs exponendo vel declarādo termīos q̄ſtionis ꝙ hoc nomen Jeſus dictū eſt de deo accidentaliter: ⁊ ex pte ſignificat filiū dei qui aſſumpſit naturā humanam. Ponendo ꝯcluſiones poſui ꝓ p̄ma concluſione ꝙ h̄ ꝓpoſitio eſt poſſibilis Jeſus non ē deus: ꝓbaui ex h̄ ꝙ humanitate aſſumpta: per poſſibile depoſita Jeſus non eſt deus: ⁊ intuli ꝙ hec eſt poſſibilis Jeſus poteſt non eſſe deus

Scd̄o ꝙ Jeſus pōt eſſe ⁊ nō eē Jeſus expoſitionem ⁊ ſignificationē hui⁹ noīs Jeſus reputo inſufficientē falſificantē concluſionem ⁊ correlarium poſito nāq̄ꝫ ꝙ hoc nomē Jeſus ſignificat illud ꝙ ſignificat hec oratio filius dei qui aſſumpſit naturam humanam: hec: Jeſus nō eſt deus non eſt poſſibilis ſicut nec iſta filius dei qui aſſūpſit naturā humanā non eſt deus

Item poſito eodē hec: Jeſus pōt eē ⁊ nō eē de⁹ eſt falſa: ſicut illa filius dei qui aſſumpſit naturā humanā pōt eē ⁊ non eē filius dei q̄ aſſūpſit naturam humanā: hanc ꝯcluſionem reputo ſicut hereticā ſtante dicta poſitione.

Itē poſt ſecundā ꝯcluſionē intuli p̄mū correla/

rium ꝙ ieſus nō pōt eſſe deꝰ ſm ꝙ ieſus nō po/
teſt deſinere eē deꝰ correlaria nō fuerunt ponen/
da ſine diſtinctionibꝰ: itaqꝫ expono ea ⁊ dico ꝙ
ſi terminus ſubiectus Jeſus ſtat ꝓ ſimplici ꝑſo
na q̄ dē: Jeſus correlaria ſunt catholice tenēda
Si vero idem terminus Jeſus ꝓ vno xp̄o ex ꝑ
ſona vbi ⁊ hūanitate cōſtituto vicꝫ ꝓ implicito
qđ ſignificat ⁊ ꝓ quo ſtat i dicto p̄me cōcluſiōis
et in dicto primi correlarij ex cōcluſione p̄ma il/
lati: ipſa correlaria non ſunt catholica ſed falſa:
nec etiā ſtāt cū cōcluſione p̄ma nec cū correlario
p̄mo ex concluſione illato
Itē poſui cōcluſionē ſecundā ꝙ nulla res que ē
deus pōt nō eſſe deus: ⁊ intuli correlariū tertiuꝫ
ꝙ nulla res eſt aut pōt eſſe: que mō non ſit deus
et aliqn̄ poſſet eſſe deus. Correlariū quoqꝫ q̄rtū
ꝙ nulla res eſt aut eſſe pōt q̄ poſſit incipere eſſe
deus: cōcluſionē ſic vniuerſaliter intellectam ꝙ
terminus ſubiectus diſtribuatur ꝓ re q̄ per con
municationem ideomatum eſt vel poteſt eē deꝰ
reuoco tanq̄ falſam ⁊ hereticā: correlaria etiaꝫ
tali vniuerſalitati intellecta reputo ſicut falſa er
ronea ⁊ heretica.
Item poſui cōcluſionē tertiā ꝙ deus pōt aliq̄lit̄
ſe habere qualiter ſe nō habet ac etiā eē aliqual̄
qualis nō eſt Et ad ꝓbandū hoc induxi ꝑ ex
emplo ꝙ deus pr̄ pōt eē hō et nō eſſe hō: conclu
ſio vt poſita fuit nō bene ſonat in eo: ꝙ rōne re/
latiui reciproci ſonat ꝙ ſbſtātie dei de nouo poſ
ſit aduenire habitudo aut qualitas real̄: ⁊ iō in/
tellectus quē habui potiꝰ fuit exp̄mēdus in his
verbis aliqua creatura ſe pōt habere aliqualit̄
ad deū qualiter nō ſe hꝫ. Exemplū etiā ad cōclu
ſionē non cōuenit: qm̄ adhuc poſito ꝙ deus pa
ter pōt eſſe hō ⁊ nō eſſe hō ꝓp̄e ſequit̄ qđ deus
pōt eſſe aliquid qđ nō ē ſicut ex decretali argui/
tur extra de here. cū xp̄s: ⁊ non ſequit̄ ꝓpt̄ ꝙ
deus pater poſſit eē aliqual̄ qualis nō ē aut aliq̄
liter ſe habere q̄liter nō ſe habet. Ex cōcluſione
tertia intuli tertiū correlarium ꝙ q̄uis ieſus fue
rit ab eterno ſemꝑ patri coequalis tamē aliquā/
do fuit deus qn̄ nō fuit Jeſus. Iſtud correlariū
aliquādo Jeſus erat deus qn̄ non erat deus ma
le ſonat ⁊ erronee
Item ex concluſione quarta intuli q̄rtum corre
lariū ꝙ filius dei qn̄ incipiebat eſſe filiꝰ virgĩs
non incipiebat eſſe aliquid. Iſtud correlariuꝫ ꝓ
ut in diſtinctiōe poſitū fuit reuoco ſicut erroneū
et hereticum: quoniaꝫ filiꝰ dei qn̄ incipiebat eſſe
filius v̄ginis incipiebat eſſe aliquid ſm ꝙ homo
et incipiebat eē aliquid qđ prius nō erat
Itē ex cōcluſione quarta intuli vltimū correla/
rium ꝙ nunq̄ hic hō demōſtrato qui eſt xp̄s fie
bat xp̄s: ⁊ ꝓbaui ex eo ꝙ nec purꝰ homo fiebat
xp̄s: nec homo xp̄s fiebat xp̄s: correlariū iſtud
ꝓut indiſtincte fuit poſitum: reuoco ſicut falſuꝫ
et erroneuꝫ quādo in ſenſu quo hō demonſtra/
tus ſtaret ꝓ filio dei cōcedendum eſſet: ꝙ aliqn̄
hic hō fiebat xp̄s qm̄ filius dei viui nunc eſt hō
aliqn̄ fiebat hō dicente euangelio. Verbum ca/
ro factum eſt

Capitulum.xxxiij.

Iſti ſunt articuli i q̄bus mgr̄ ſententiarꝫ nō tenet̄ cōiter ab omnibus
et p̄mo p̄mi libri. Primo ꝙ charitas q̄ diligimꝰ
deum ⁊ ꝓximum eſt ſpūſſctūs. diſ. xvij. c. ij. vel
ꝙ charitas que eſt amor dei ⁊ ꝓximi non eſt ali
quid creatum
Secūdo ꝙ nomia numeralia dicta de deo dicū/
tur ſolum relatiue. di. xxiiij. c. Et ſi diligenter vt̄
hec nomia numeralia: trinus ⁊ trinitas non di/
cunt poſitionē ſed priuationē tm̄.
Tertio ꝙ ſimile ⁊ equale ſilr̄ dicunt̄ de deo pri/
uatiue. di. xxj. c. Et hoc idem
Quarto ꝙ deus ſemꝑ pōt q̄cquid aliqn̄ potuit.
et vult quicquid voluit: ⁊ ſcit q̄cquid ſciuit. diſ.
xliij. c. Preterea queri ſolet

In ſecundo libro

Primo ꝙ angeli meruerūt beatitudinem ꝑ gra
tiā ſibi datam: ſed ꝙ premium preceſſit, merituꝫ
ſed poſtea meruerūt ꝑ obſequia fidelibus exhi
bita. di. v. c. Hic queri ſolet: vel ꝙ angelis p̄mi/
um preceſſit ⁊ meritum reſpectu primi ſubſtātia
lis habet ſubſequi.
Secūdo ꝙ angeli in merito reſpectu eſſentialis
p̄mij ⁊ in ipſo p̄mio ꝓficiūt vſqꝫ ad iudiciū. diſ.
xj. c. Preterea illud
Tertio ꝙ charitas eſt ſpūſſctūs. ſ. illa q̄ anīe q̄li
tates informat atqꝫ ſanctificat. di. xxvij. c. Cum
igitur.
Quarto ꝙ in veritate humane nature nihil trā
ſit extrinſecū: ſed ꝙ ab Adā deſcendit per propa
gationem auctū ⁊ multiplicatum reſurget in iu/
ditio. di. xxx. ca. penul. Quibus reſpondet̄. vel
ꝙ nihil de cibis trāſit in veritatem humane na/
ture nec ꝑ generationē nec ꝑ nutritionem.

In tertio libro

Primo ꝙ anīa a corꝑe exuta ſit ꝑſona. di. ij. ca.
Hic apponitur a quibuſdam.
Secundo ꝙ chriſtus ↄueniēter mortuus ⁊ nō
mortuus dicitur paſſus ⁊ non paſſus. di. xxj. ca.
vltimo.
Tertio ꝙ chriſtus i triduo mortuus fuit homo.
di. xxij. ca. j.

In quarto libro.

Primo ꝙ ſacramenta legalia non iuſtificabant
etiā ſi cū fide ⁊ deuotione fierent. diſtinct. j. cap.
Non igitur.
Secūdo ꝙ homo ſine medio videbat deuꝫ ante
pctm̄ eadē di. c. Triplici.
Quarto ꝙ ꝑuuli an̄ octauū dieꝫ morientes incir

cũciſi ꝓibant ⁊ ꝙ cã neceſſitatis poterãt añ circũ cidi: eadẽ diſ. c. Si vero:

Quinto ꝙ quedã ſacramẽta noue legis inſtituta ſunt in remediũ tm̃: vt mr̃imonium. diſ. ij. c. j. Jam ad ſacramẽta.

Sexto ꝙ baptizati baptiſmo Johĩs non ponentes ſpem in illo: nõ erant baptizandi baptiſmo xp̃i. di. ij. c. vlti. Hic conſiderandũ: vł aliter baptiſmus Johĩs cũ impoſitõe manuũ equipollebat baptiſmo xp̃i: ita ꝙ baptizat⁹ baptiſmo Johannis non erat baptizãdus.

Septimo ꝙ deus potuit dare potẽtiã creature creandi ⁊ interius abluendi. i. pctã dimittendi. di. v. c. vl. Hic q̃rit̃ q̃ ſit Vel ſic ꝙ deus poterat dare ptãtẽ alijs baptizãdi interius: ⁊ ꝙ creatura potuerit ſuſcipe ⁊ ſiłr ꝙ ei⁹ põt ptãtem creandi creature cõicare ⁊ creare ꝑ creaturaꝫ tanq̃ꝫ ꝑ miniſterium. di. v.

Octauo ꝙ ſciſmatici deg̃dati: p̃ciſi ab eccłia heretici: excõicati nõ hñt ptãtem ꝯſecrandi corpuſ xp̃i. diſt. xiij. c. Jlli vero.

Nono ꝙ brutũ nõ ſumit verũ corpus xp̃i ⁊ ſi videatur. di. xiij. c. Jllud etiã ſane

Decimo ꝙ ſcia diſcernendi vt notat habitũ ſcie ſit clauis. diſ. xix. c. j.

Undecimo ꝙ ep̃i ſimoniaci degradati non pñt cõferre ordines. diſ. xxv. c. de ſimoniacis.

Duodecimo ꝙ ſecundus maritus alicui⁹ mulieris incognite carnaliter a p̊mo ſit bigamus ꝑ cognitionem illius: ⁊ ꝓhibetur ab ordinibus. diſ. xxvij. ca. vltimo

Decimo tertio ꝙ cognoſcens ſororẽ vxoris ſue nõ tenet̃ vxori petenti debitum reddere. diſtin. xxiiij. c. de his.

Decimoq̃rto ꝙ ille qui vxore viuente duxit aliam i aliena pr̃ia qui rediẽs ad ꝯſciam vult eã dimittere ⁊ non poteſt: ſi cogitur ab eccłia remanere ⁊ debitũ reddere q: ſibi non credit̃ dicit mgr̃ ꝙ incipit excuſari ꝑ obedientiã ⁊ timorẽ: ⁊ tenet̃ reddere debitũ ſi petatur. di. xxxviij. c. vl.

Decimoquinto ꝙ pctã deleta nõ pateſiãt alijs i iudicio. di. xliij. c. Hic queritur vtrũ electis.

Determinatio Pariſius facta ꝑ almã facultatẽ theologicam. Anno dñi. M. ccc. xviij. ſuꝑ quibuſdam ſuperſtitionibus nouiter exortis.

Prefatio

Niuerſis ortho

doxe fidei zelatoribus Cancellari⁹ eccleſie Pariſienſis ⁊ facultas theologie in alma vniuerſitate Pariſieñ. matre noſtra cum integro diuini cultus honore ſpem habere in dño: ac in vanitates ⁊ inſanias falſas nõ reſpicere. Ex antiquis latebris emergens nouiter errorũ feda colluuio recogitare cõmonuit: ꝙ plerũq̃ꝫ veritas catholica apud ſtudioſos in ſacris lr̃is apertiſſima eſt: q̃ ceteros latet: nimirum cuꝫ hoc ꝓprium habeat oĩs ars manifeſtã eſſe exercitatis i ea: ſic vt ex eis ꝯſurgat illa maxĩa. Cuilibet in ſua arte perito credendũ eſt Hinc ẽ orationum illud qδ Hiero. ad paulinũ ſcribens aſſumit· Qδ medicoꝝ eſt promittunt medici: tractant fabrilia fabri: accedit ad hec in ſacris litteriſ aliud ſpeciale qδ nec exꝑientia ⁊ ſenſu ꝯſtant vt alie artes nec poſſunt ab oculis circũuolutis nube vitiorum facile deꝑhendi. Excecauit eñ eos malitia eorum. At ſiquideꝫ apoſtolus ꝙ ꝓpter auariciã multi errauerunt a fide: ꝓpterea non irrationabiliter idolorum ſeruitus ab eodẽ nominat̃: alij ꝓpter ingratitudinẽ qui cum cognouiſſent deum: nõ ſicut deum glorificauerũt: in oẽm idolatrie impietatẽ (ſicut ić ẽ cõmemorat) corruerunt. Porro Salomonem ad idola Sydoneꝫ ad magicas artes pertraxit dira cupido.

Aliorũ poſtremo miſera timiditas tota ex craſtino pendens in obſeruationes ſupſtitioſiſſimas i piaſq̃ꝫ depulit: quemadmodũ apud Lucanum de filio pompei magni: ⁊ apud ſtoicos de plurimis notatum eſt. Jta fit vt recedens peccator a deo: declinet in vanitates ⁊ inſanias falſas ⁊ ad eum qui pater eſt mendacij tandem impudẽter palamq̃ꝫ apoſtaſiãdo ſe ꝯuertat. Sic Saul a dñio derelict⁹ phitoniſſaꝫ cui ꝑ̊us aduerſabatur ꝯſuluit: ſic Ochozias deo iſrł ſpreto miſit ad cõſulendum deum acharon. Sic deniq̃ꝫ eos omnes qui fide vel ope abſq̃ꝫ deo vero ſunt vt a deo falſo ludificentur neceſſe ẽ. Hãc igit̃ nephariam peſtiferã mortiferamq̃ꝫ inſaniaꝝ falſarum cũ ſuis hereſibus abominationẽ plus ſolito nr̃a etate cernentes inualuiſſe: ne forſan chriſtianiſſimũ regnum qδ olim monſtro caruit ⁊ deo ꝓtegente carebit inficere valeat tam horrende impietatis et pernitioſiſſime ꝯtagiõis monſtrum. Cupientes totis cõatibus obuiare. Memores inſuper noſtre ꝓfeſſionis: proq̃ꝫ legis zelo ſucceñſi paucos ad hanc rẽ articulos: damnationis cauterio (ne deinceps fallãt incogniti) notare decreuim⁹ rememorãtes inter cetera innumera dictum illδ ſapientiſſimi doctoris Auguſtini de ſuperſtitioſis obſeruationibus. Qui talibus credunt aut ad eorum domum euntes aut ſuis domib⁹ introducunt: aut interrogant: ſciãt ſe fidem xp̃ianam et baptiſmũ ꝑuaricaſſe: ⁊ paganũ ⁊ apoſtatã. id eſt retro abeuntẽ ⁊ dei inimicũ: ⁊ irã dei grauit̃ incurriſſe niſi eccłiaſtica pnĩa emẽdat⁹ deo recõciliet̃. hec ille. Neq̃ꝫ tamẽ intentio nr̃a eſt in aliq̃ derogare quibuſcũq̃ꝫ licitis ⁊ veris traditionibus ſcientijs ⁊ artibus: ſed inſanos errores atq̃ꝫ ſacrilegos: inſipientium ⁊ ferales ritus ꝑ quãto fidem orthodoxã ⁊ religionem xp̃ianã ledũt: cõtaminãt: inficiũt radicitus q̃tum ꝓbas nobis ẽ

ex̄ſtirpare latagimus: ⁊ honorem ſuū ſincerum
relinquere veritati

Eſt autem prim⁹ arti

culus q̄ p artes magicas ⁊ maleficia ⁊ inuoca
tiones nepharias q̄rere familiaritates ⁊ amici/
tias ⁊ auxilia demonū non ſit idolatria. Error.
Q̄m demon aduerſarius ptinax ⁊ implicabilis
dei ⁊ hoīs iudicat̄: nec eſt honoris vel dominij
cuiuſcūq̄ diuini vere ſeu participatiue vel apti
tudinalit̄ ſuſceptiu⁹ vt alie creature rōnales nō
damnate nec in ſigno ad placitū inſtituto vt ſūt
imagines ⁊ templa: deus in ip̄is adoratur
Scd̄s articulus q̄ dare vel offerre vel pmitte/
re demonibus qualēcūq̄ rem vt adimpleant de
ſideriū hoīs: aut in honorem eoꝝ aliq̄d oſculari
vel portare non ſit idolatria. Error
Tertius q̄ inire pactū cū demonibus tacitū vl̄
exp̄ſſum non ſit idolatria vel ſpēs idolatrie vel
apoſtaſie. Error. Et intendimus eſſe pactum im
plicitum in omni obſeruatione ſupſtitioſa: cui⁹
effectus non debet a deo vel natura rationabili/
ter expectari
Quartus q̄ conari p artes magicas demōes in
lapidibus: annulis: ſpeculis aut imaginibus no
mie eoꝝ ꝯſecratis vel poti⁹ execratis includere
cogere ⁊ artare vel eas velle viuificare: non ſit
idolatria. Error.
Quīnt⁹ q̄ licitū ē vti magicis artib⁹ vel alijs q̄/
buſcūq̄ ſupſtitionib⁹ a deo ⁊ eccl̄ia phibitis p
quocūq̄ bono fine. Error. quia ſm̄ apl̄m nō ſūt
facienda mala vt bona eueniant
Sextū q̄ licitū ſit aut etiā pmittenda maleficia
maleficiis repellere. Error.
Septim⁹ q̄ aliq̄s cū aliquo poſſit diſpenſare in
quocūq̄ caſu: vt talib⁹ licite vtat̄. Error
Octauus q̄ artes magice ⁊ ſilēs ſupſtitiones ⁊
earū obſeruationes ſint ab eccl̄ia irrationabilit̄
phibite. Error
Nonus q̄ deus p artes magicas ⁊ maleficia in/
ducat̄ cōpellere demones ſuis inuocationibus
obedire. Error.
Decimus q̄ turificationes ⁊ ſuffumigationes q̄
fiunt in talium artium ⁊ maleficiorum exercitio
ſint ad honorem dei ⁊ ei placeant. Error ⁊ blaſ/
phemia: q̄m deus alr̄s nō puniret vel phiberet.
Undecim⁹ q̄ talib⁹ ⁊ talit̄ vti non ē ſacrificare
ſeu immolare demonibus ⁊ ex ꝯſequenti dam/
nabiliter idolatrare. Error.
Duodecim⁹ q̄ v̄ba ſancta ⁊ orationes q̄daꝫ de/
uote ⁊ ieiunia ⁊ balneationes ⁊ ꝯtinentia corpa
lis in puris ⁊ alijs: ⁊ miſſarum celebratio: ⁊ alia
opa d̄ genere bonoꝝ q̄ fiūt p exercēdo hmōi ar
tes excuſent eas a malo ⁊ nō poti⁹ accuſent. Er
ror. nā p talia ſacre res imo ip̄e deus in euchari
ſtia demonib⁹ temptat̄ imolari: ⁊ h̄ pcurat de

mon: vel q̄r in h̄ honorari ſimilit̄ altiſſimo: vel ad
fraudes ſuas occultandas: vel vt ſimplices illa
queet facilius ⁊ damnabilius perdat
Tredecimus q̄ ſancti pphete ⁊ alij ſancti p ta/
les artes habuerūt ſuas pphetias ⁊ miracula
fecerūt aut demones expulerunt. Error ⁊ blaſ/
phemia.
Decimuſquart⁹ q̄ de⁹ p ſe immediate vel p bo
nos angelos talia maleficia ſanctis hoīb⁹ reue/
lauerit. Error ⁊ blaſphemia
Quindecimus q̄ poſſibile eſt p tales artes co/
gere liberū hoīs arbitriū ad voluntatē ſeu deſi/
deriū alterius. Error: ⁊ hoc conari facere eſt im
perium ⁊ nepharium
Sedecim⁹ q̄ ideo artes p̄fate bone ſunt ⁊ a deo
et q̄ eas licet obſeruare: quia per eas quādoq̄
vel ſepe euenit: ſicut vtentes eis querūt: vel p̄/
dicunt: vel quia bonum quādoq̄ puenit ex eis
Error.
Decimuſſeptim⁹ q̄ p tales artes demones v̄a/
citer coguntur ⁊ cōpellunt̄: ⁊ nō poti⁹ ita ſe cogi
fingunt ad ſeducendos hoīes. Error
Decimuſoctau⁹ q̄ p tales artes ⁊ rit⁹ impios:
p ſortilegia: p carminatiōes ⁊ inuocatiōes demo
nū: p quaſdā inſultuatiōes ⁊ alia maleficia nul/
lus vnq̄ effectus miniſterio demonū ſubſequa/
tur. Error. Nā talia q̄nq̄ pmittit deus ꝯtinge/
re: vt patuit in magis pharaonis ⁊ alibi pluries
vel q̄r vtentes ſeu ꝯſulentes ppter malā fidem
et alia peccata nephāda dati ſunt in reprobū ſen
ſum: et demerentur ſic illudi
Decimuſnonus q̄ boni angeli includant̄ in la/
pidibus ⁊ cōſecrent imagines vel veſtimēta aut
alia faciant que in iſtis artib⁹ ꝯtinent̄. Error et
blaſphemia.
Uiceſim⁹ q̄ ſanguis vpupe vel edi vel alteriuſ
aīalis: vel pgamenū v̄gineū vel coriū leonis et
ſilia habeāt efficatiaꝫ ad cogendos vel repellen
dos demōes miſterio hmōi artiū. Error:
Uiceſimuſprimus q̄ imagines de ere plūbo vel
auro vel de cera alba vel rubea vl̄ alia materia
baptiſate exorciſate ⁊ conſecrate ſeu potius exe/
cratis ſm̄ p̄dictas artes ⁊ ſub certis dieb⁹ habe
ant virtutes mirabiles: q̄ in libris taliuꝫ artium
recitant̄. Error in fide ⁊ phia naturali ⁊ aſtrono
mia vera
Uiceſimuſſecundus q̄ vti talib⁹ ⁊ fidē dare nō
ſit idolatria ⁊ infidelitas. Error.
Uiceſimuſtertius q̄ aliqui demones boni ſint
alij benigni: alij oīa ſciētes: alij nec ſaluati nec dā
nati. Error.
Uiceſimuſquartus q̄ ſuffumigatiōes q̄ fiunt in
hmōi opationib⁹ cōuertunt̄ in ſpūs: aut q̄ ſint
debite eis. Error
Uiceſimuſquintus q̄ vnus demon ſit rex oriē/
tis ⁊ p̄ſertim ſuo merito: ⁊ alius occidētis: alius

ſeptētrionis:alius meridiei. Error.

Uiceſimusſext⁹ q̧ intelligētia motrix celi influit in aiam rōnalem ſicut corpus celi influit in corpus humanum. Error

Uiceſimuſſeptim⁹ q̧ cognatiões nr̄e intellectuales ⁊ volitiones nr̄e interiores immediate cauſent a celo: ⁊ q̧ ꝑ aliquā traditionem magicā tales poſſint ſciri: ⁊ q̧ ꝑ illam de eis certitudinalit̄ iudicare ſit licitum. Error

Uiceſimuſoctauus articul⁹ q̧ ꝑ q̄ſcunq̧ artes magicas poſſimus deuenire ad viſionez diuine eſſentie vel ſanctoꝝ ſpirituū. Error.

Acta ſunt hec ⁊ poſt maturā celebrāq̧ inter nos ⁊ deputatos noſtros examinationē: cōcluſa in noſtra congregatiōe generali pariſi⁹ apud ſanctū Mathurinuz de mane ſup hoc ſpecialit̄ celebrata. Anno dn̄i. M.ccc.xcviij. Die.xix. menſis ſeptembris. In cuius rei teſtimonium ſigillum dicte facultatis preſentibus litteris duximus apponendum.

Originale huius determīationis eſt ſigillatuz magno ſigillo facultatis theologice Pariſius.

Sequuntur excerpta p̄ncipalium articuloꝝ tractatus cuiuſdam contra errores fratris Johannis de monteſono ordinis p̄dicatoꝝ Pariſius condemnatos.

Prefatio

Poſtolicis verbis

edocti: parati ſemꝑ ad ſatiſfactionem omni poſcenti nos rationem de ea que in nobis eſt fide ad tuitionem eius quā ꝓfitemur orthodoxe: ⁊ vt rationabilis quorūdaz errorum condemnatio Pariſius nuper facta ac iuſtificatio erorte ſup hoc cauſe ⁊ aduerſantiuz omniū quecūq̧ iniuſta rationabiliſq̧ cōqueſtio oblocutio atq̧ vexatio ſingulis innoteſcat: preſentē tractatum ſub apoſtolice Petri ſedis et ſedentis in ea ſūmi pontificis correctione duxim⁹ compilandū. In quo vniuerſis xp̄ifidelibus q̄ ip̄m lecturi vel audituri ſunt ſupplicam⁹ affectu vt equo animo puraq̧ mentis acie proſpiciant vniuſa nobiſcū ⁊c̄. Ad honorem ſancte ⁊ indiuidue trinitatis cuius fidei cām agim⁹ p̄ntem tractatū adūſus errores fratris Johis de monteſono ordinis fratrū p̄dicatorū nuꝑ in piſienſi ſtudio cōdēnatos ex deliberatiōe vniuerſitatis ſtudij piſien. ⁊ ſpecialit̄ doctorū baccalaureorum facultatis theologice compoſitū in tria capitula diſtinguemus. In primo ad fundandum proceſſum fratrū ꝫ dictū fratrē ꝑ dictā facultatē theologie: ac etiā ꝓceſſum inde ſecutū coram domino epo pariſien. ad inſtantiā vniuerſitatis predicte declarabitur qualiter ad dictos ep̄m ⁊ facultatē theologie ꝑtinet aſſertiones hereticas vel in fide erroneas ⁊ ꝫ aſſerentes eas Pariſius cōdemnare. In ſcd̄o declarabit̄ ⁊ tam rōib⁹ q̧ autoritatibus ſctoꝝ ⁊ doctoꝝ ꝓbabit̄ q̧ aſſertiones dicti fratris ꝑ cedulā dicte facultatis dicto dn̄o epo tradite: fuerūt rōnabiliter cōdēnate

In tertio q᷑ mgr̄ ac ꝓcurator generalis ⁊ nōnulli dicti ordinis fratres ꝯtra p̄dictū ep̄m ⁊ ſibi adherentes ad ſedez ap̄licam appellauerūt: int̄ memoratas dicti fratris aſſertiones: vt p̄ſertur dampnatas: aliq̧s ad ſancti thome de acq̄no ꝑtinere doctrinā quā aſſerūt ꝑ eccl̄iam approbatā ideo declarabitur doctrināā hmōi ſancti thome non ſic approbatā ee: q̧ ꝓpter eam oporteat an̄ dictam cōdemnationē aut dicti epi ꝓceſſum aliqualiter impedire

Capitulum.j.

Circa primuz principale

eſt hec diuiſio p̄mittenda. Diffinitio circa ea que ſunt fidei.i. approbatio v̄itatis alicu⁹ tanq̄ȝ catholice: vel reprobatio aut cōdemnatio oppoſite falſitatis tanq̄ȝ heretice aut i fide erronee pōt eſſe dupliciť. Uno mō ſcholaſtice ⁊ doctrinalit̄. Alio mō autoritatiue ⁊ iudicialiter.

Et hic ſcd̄s modus eſt duplex ſm̄ q̧ hec autoritas iuditiaria eſt triptita. Una ē ſimpliciť ſuprema: alia eſt inferior ⁊ ſubordinata. Juxta hanc trimembrē diuiſionē q̄ clara ē ſunt tres cōcluſiones p̄ncipales declarāde ⁊ deinde ex eis quedā alie ſubinferende. Nam erit de diffinitiōe iudiciali ⁊ autoritatiua ſup̄ma. Scd̄a de inferiori et ſubordinata. Tertia de doctrinali et ſcholaſtica. Et ipſaꝝ ꝓbatio p̄ncipaliter fundabit̄ in iure diuino.

Primū igit̄ ꝯcluſio eſt. Ad ſanctā ſedē ap̄licaz ꝑtinet autoritate iudiciali ſup̄ma circa ea q̄ ſunt fidei iudicialiter diffinire. Et hec ꝓbat̄: q᷑ ad illi⁹ tanq̄ȝ ad ſup̄mi iudicis autoritatē ꝑtinet iſta de iudicialit̄ diffinire cui⁹ fides nūq̄ȝ deficit Sed ſancte apoſtolice ſedis fides nunq̄ȝ deficit: igit̄. ⁊c̄. maior eſt nota: ſed minor ꝓbatur. Quia de hac ſancta ſede in ꝑſona petri ap̄li i ea p̄ſidentis dictū eſt. Petre rogaui ꝓ te vt nō deficiat fides tua Luc̄. xxij. Propter qđ dicit Ciprian⁹. xciij. diſtin. Qui ⁊c̄.

Scd̄a coucluſio eſt q̧ ad ep̄os catholicos pertinet autoritate inferiori ⁊ ſubordinata circa ea q̄ ſunt fidei iudicialiter diffinire. Et hoc probatur Quia ad eos ꝑtinet iudiciali autoritate inferiori ⁊ ſubordiata in fide diffinire ad q̄s ꝑtinet conſilr̄ eccl̄iam regere. Sed ad ep̄os catholicos ꝑtinet ſecundū: igit̄ ⁊ p̄mū. Maior pꝫ: q᷑ eccleſie

regimē maxīe ɔcernit fidē ⁊ ideo cui iure diuino
cōmittit eccliam regere: ei eodē iure cōmittit de
fide cognoſcere ⁊ iudicare. Sʒ minoꝛ ꝓbat auto
ritate Paul. act. xx. vbi dicit. Attēdite vobis ⁊
vniuerſo gregi in q̄ vos ſpūſſctūs poſuit epos
eccliam regere dei. Unde pʒ ꝙ iure diuino ⁊ au
toꝛitate ſpūſſancti epī poſiti ſunt ad regimen ec/
cleſie dei. Regimē aūt impoꝛtat iudicialē autoꝛi
tatē ḡ ſequit ꝙ ad eos ptinet autoꝛitate iudicia/
li inferioꝛi ⁊ ſuboꝛdinata ⁊ ſupme autoꝛitati ſub
iecta eccliam regere ⁊ p cōſequens de fide cog/
noſcere ⁊ in ea diffinire. Unde pʒ de tali regimi
ne ad fidē ptinere loquat aplus ⁊c̄.

Tertia ɔcluſio eſt ꝙ ad doctoꝛes theologos p/
tinet determinare doctrinali ⁊ ſcolaſtica circa ea
que ſunt fidei doctrinaliter diffinire ad quos p/
tinet ſacrā ſcripturā docere ⁊ ex ea hereticas aſ/
ſertiones ⁊ in fide erroneas repꝛobare ac verita
tes catholicas appꝛobare. Sʒ ad doctoꝛes theo
logos ptinet ſcōm: igit ⁊ pmū. Pꝛobatiōes mi/
noꝛis ⁊ maioꝛis vide ſi vis in dicto tractatu.

Ex p̄dictis ɔcluſionibus pʒ rñſio ad pncipa
lem articulū. ſ. ad epm pariſieñ. ⁊ ad theologie
facultatē ptinet aſſertōes hereticas aut in fide er
roneas ⁊ ɔ̄ eas aſſerētes piſi⁹ ɔdemnare. Quia
per ſecundam ɔcluſionē pʒ ꝙ h̄ ad epm ptinet
diffiniendo iudicialit. Et p tertiam ɔcluſionem
pʒ ꝙ ad facultatē theologicam ptinet diffinien
do doctrinalit. Sed adhuc ad magis fundādū
ꝓpoſitum tres alie cōcluſiones ex pmiſſis ſunt
ſubinferende.

Quarta igit ɔcluſio ē ꝙ ad dictos epm ⁊ facul/
tatem theologie ptinet nō ſolū ɔiunctim ſ; ⁊ di/
uiſim modis p̄dictis aſſertiōes hereticas aut er/
roneas cōdemnare. Licet qñqȝ rōnabilit ɔſue/
uerint in hmōi ɔdemnatiōe cōiunctim ꝓcedere
Pꝛobationes dimittunt h̄ cā bꝛeuitatis.

Quinta cōcluſio ad dictā facultatē theologie ɔ̄
certas pſonas. ſ. ɔ̄ ſingulares mgr̄os ⁊ baccala
rios eidem facultati iuratos ptinet qñqȝ non ſo/
luʒ doctrinaliter ſ; etiā iudicialiter aliquo modo
aſſertiones hereticas: aut erroneas cōdemnare

Et hec cōcluſio ꝓbat ex triplici radice. Pꝛia
ꝓbatio fundat ex cōceſſa eis ptāte ⁊c̄. Scd̄a ꝓ/
batio fundatur in obſeruata cōſuetudie ⁊c̄. Ter
tia eiuſdem cōcluſionis ꝓbatio fundat in publi
ca vtilitate. ⁊c̄.

Sexta ɔcluſio eſt ꝙ ad ſupioꝛeʒ iudicem ptinet
ꝓceſſum p dictos epm ⁊ facultateʒ theologie fa
ctū nec ſine magna ⁊ notabili cā fauoꝛabilit im/
pedire: nec appꝛobationi ɔ̄ eos in cā fidei interie
cte ſine matura deliberatōe ⁊ puia infoꝛmatione
deferre. Et hec ꝓbat. q꞉ ⁊c̄.

Ex dictis ɔcluſionibus ad ꝓpoſituʒ applicatis
pʒ luce clarius iuſtificatio ꝓceſſus facti ɔ̄ dictū
fratrem Johem ſicut pʒ in ſingulis articulis

Prim⁹ igit articul⁹ ē ꝙ dictus frater infraſcri/
ptos erroꝛes Pariſi⁹ in ſchol publice dogmati
ʒauerit: ⁊ corā facultate theologie euocatus per
decenum eiuſdē facultatis monitus charitatiue
ipos coꝛrigere r̄cuſauerit ꝓteſtans eos vſqȝ ad
moꝛtē velle defēdere dicta facultas erroꝛes hui⁹
potuit ⁊ merito debuit doctrinaliter cōdemnare
Pꝛima ps. ſ. ꝙ h̄ potuit: pʒ ⁊c̄.

Scd̄s articulus eſt: ꝙ dicta facultas theologie
coaſſumptis ſibi mgr̄is aliarū trium facultatum
vniuſitatis Pariſieñ. dictores pus p eos exami
natos ⁊ doctrinaliter cōdēnatos merito debuit
dño epo pariſieñ. tanqȝ iudici oꝛdinario iudicia
liter denūciare Et h̄ clare pʒ ex ſcd̄a cōcluſione
et eius ꝓbatione: ſed adhuc ⁊c̄.

Quāobꝛē pnominate facultatis theologice ma/
giſtri tribus alijs facultatibus ſibi coaſſumptis
et coadiunctis nunciauerūt eccleſie. Ex quibus
pʒ triplex ratō denunciatōis p̄dicte: quā ſecre/
ta ⁊ charitatiua monitio p̄ceſſit licet tñ hoc non
eſſet neceſſe ſicut pʒ ex doctrina ſancti Thome.
ij. ſcd̄e. q. xxxiij. ar. vij. vbi docet ꝙ pctā publi/
ca ſunt publice arguenda iuxta illud apli ad thi.
v. Peccantē corā oībus argue vt ceteri timoꝛē
habeant. Qd̄ intelligit de pctis publicis vt dic
Aug⁹. in li. de verbis dñi. ⁊c̄.

Tertius articulus eſt ꝙ dicta facultas in ſcolis
ſuis theologicis ⁊ dict⁹ eps in locis ſue dioceſ.
pmiſſoꝝ erroꝝ dogmatizationē publicationem
aut defenſionē finaliter inhibere potuerūt ⁊ de
buerunt iudicialiter ꝓhibere. ⁊c̄.

Sed huic articulo opponunt tria q̄ ponit dict⁹
frater in ſupplicatione ſua ſeu querela dño pape
expoſita: in qua fere tot ſua mendacia q̄t ſūt ver
ba. Primū eñ quia alique concluſionum ſua
rū trahunt ex doctrina ſancti Thome. qȝ facul/
tas theologie alia expſſe cōmēdauit: ⁊ dñs eps
pariſieñ. p ſuas litteras appꝛobauit. Scd̄m ē
ꝙ dñs Urbanus papa quint⁹ p eius bullā vni
uerſitati ſtudij Tholoſani ſcripſit ⁊ voluit eiuſ/
dem ſancti doctrinā tanqȝ benedictā ⁊ catholicā
ſequi ⁊ teneri a xp̄icolis ⁊ ſtudioſis: ⁊ eam ꝓ vi
ribus ampliari Tertiū ē ꝙ ſoli⁹ ſedis apoſto/
lice eſt declarare damnare ⁊ appꝛobare. Uñ po
ſtea cōcludit ꝙ dictus dñs eps apponēs falcem
in meſſem ſūmi pontificis dictas cōcluſiones pꝛo
nunciauit ⁊ decreuit falſas hereticas ⁊ erroneas
Et cauſam ſubdit ibidem: q꞉ iſta que tangunt fi/
dem ſunt de maioꝛib⁹ eccl̄ie cauſis ⁊ que ad ſolū
ſūmū pontificē ꝓ examinatiōe ⁊ deciſione defer
ri decet. Ex quib⁹ ſequi videt ꝙ nec eps nec fa
cultas p̄dicta cōcluſiones p̄dictas potuerūt iu/
dicialiter damnare nec eaꝝ dogmatizationē aut
publicationē vel defenſionem finaliter cohibe/
re. Ad illa aūt faciliter reſpondet.

Uñ ad pmum reſpondet vniuerſitas in ſuis

lr̃is patentibꝰ. Nos inquit milleſies diximus et
vt videmꝰ nõ ſufficit q̃liter ſancti Tho. doctri/
na in dicta noſtra ꝯdemnatiõe neq̃ reproba/
mus ſed hũc eiuſꝗ fautores doctrinam eius ad
diſtortũ fideiꝗ abſonũ ſenſum adaptantes aut
vltra q̃ fieri debet cõtra eiuſdẽ doctoris docum̃
tum dilatãtes cõdemnamus: audacter aſſerimꝰ
Et hec clare patebunt ex dicendis in ſecundo et
tertio capitul: vbi mãifeſte ꝓbabit ꝙ p̃dicte er/
ronee cõcluſiones nõ trahunt ex doctrina ſãcti
Thome: ſ; magis ꝯ̃riãtur eidem Ad ſecundũ
rñdetur ꝙ ex p̃dicta bulla dñi Urbani vl' ex p̃al
legata lr̃a dñi Stephani ep̃i aut alia q̃cũꝗ litte
ra autentica; nõ põt ſufficienter concludi ꝙ ſan/
cti Tho. doctrĩa ſit in oĩbꝰ approbata: ſicut cla
re oſtendet in tertio caplõ huiꝰ tractatuſ. Et ad
hoc adĩjciũt aliqui talem rõem. Illa doctrĩa nõ
põt ſic eẽ in oĩbꝰ approbata que multa ꝯtinet in
fide erronea. Sed vt dicunt p̃dicta ſancti Tho.
doctrina nõ ſolum in materia de abſoluta neceſ
ſitate creature: de qua p̃ſentis controuerſie inſe
rius in tribus vltimis concluſionibus tertij ca/
pituli ſpecialiter tractabitur: ſed etiam in pluri/
bus alijs multa cõtinet in fide erronea: q̃d decla
rant. Nam in p̃ma p̃te ſumme. q. xlvij. arti. vlt.
in reſpõſione vltimi arti. dicit ꝙ non eſt poſſibi/
le aliã terrã eſſe q̃ iſtã: q2 oĩs terra naturalit̃ fer
retur ad hoc mediũ vbicũꝗ eſſet: ⁊ notum ẽ ꝙ
nõ loquit̃ de potentia nature Item in articu/
lo vltimo dicit ꝙ impoſſibile eſt duos angelos
eſſe vnius ſpeciei: ⁊ ꝙ impoſſibile eſt eẽ plões al/
bedines ſeꝑatas a ſubſtãtijs: que vident̃ eẽ cõ/
tra articulũ de oĩpotẽtia dei: ⁊ cõtra veritates
creditas circa ſacramentũ altaris Item infra
q. lxxviij. arti. iij. et. vj. et in queſtionibꝰ diſpu/
tatis tenet articulũ de vnitate forme ſubſtantia
lis in homine: qui ẽ decimuſquartꝰ articulꝰ q̃n/
te ꝑtis de euan. eterno damnus ꝑ Alexandrum
Item ex hac opiniõe Thome de vnitate forme
ſicut dicit in gloſa okam in dialogo ſuo concluſi
ones ſequuntur que in anglia fuerunt ſcandalo
ſe ſcꝫ ꝙ corpus xp̃i non fuit idem numero viuũ
⁊ mortuũ: ⁊ hoc concedit ſanctus Thomas in/
queſtionibus diſputatis. q. lxiij. q̃d non fuit ſim
pliciter. Un̄ ſequitur vltra ꝙ caro mortua nũq̃
fuit viua: ⁊ ꝙ corpa ſanctorum mortuoꝝ nunq̃
fuerunt corpa ſanctoꝝ viuentiũ ⁊ ideo reliquie
corpoꝝ ſanctoꝝ nunq̃ fuerũt partes corporum
viuentium nec corpus xp̃i q̃d fuit vulneratũ in
cruce iacuit in ſepulchro: que oĩa ſunt abſurda.
Ex quibus ⁊ alijs pluribus erroribꝰ ꝯ̃ quos
quidã doctores ſp̃ales cõpoſuerũt tractatꝰ cõ/
cludunt iſti: ꝙ hm̃oi doctrina nõ põt eſſe in omi
bus approbata: nec hoc obſtat eiꝰ ſanctitati vel
canonizationi: q2 nõ obſtãte glorioſo martyrio Ci
p̃riani ipſe errauit in fide: ſicut patet. iiij. ſẽtent.
diſt. vj. ⁊ infra dicetur ca. iij. Unde ſanctitas vi
te non infert ſanctitatẽ doctrine: ſicut patet de
Papie martyre: qui fuit patronus ſecte hereti/
ce. Unde ex his omnibꝰ infert̃ ꝙ predicta ap
probatio Urbani quinti nõ eſt huius doctrine
approbatio vniuerſal: ſed tanq̃ doctrine vtilis
et in multis ꝓbabilis: ſicut doctrina pape magi
ſtraliter dicta ſola habet autoritatem magiſtra/
lem ſicut dñs Innocen: quartꝰ de ſuo appara/
tu teſtatus eſt. Sed de hac materia copioſiꝰ ĩfra
dicet̃ in p̃mis ꝯcluſionibꝰ tertij ca. ⁊ ideo breui/
us pertrãſimus Ad tertium obiectum reſpon
detur p̃mo ꝙ nec facultas ⁊c.

Capitulum. ij.

Circa ſecundũ prin
cipium in quo declarandũ ẽ ꝙ aſſertiones dicti
fratris ꝑ cedulam theologie facultatis dicto do
mino ep̃o traditam fuerũt rõnabiliter ꝯdemnate
Premittendũ eſt vnũ p̃ambulũ generale q̃d in
aliquibus dictarũ aſſertionũ ⁊ earꝫ ꝯdẽnatione
eſt neceſſario p̃notandũ vicꝫ ꝙ licet aliq̃ propo/
ſitio vel aſſertio poſſit habere aliquem ſenſũ ve
rum tamẽ põt rõnabiliter condemnari tanq̃ re
uocanda ꝓpter alium ſenſum falſum in ea vel in
eius ꝓbatione intellectum Et hec ſuppoſitõ ꝓ/
bat̃ tã rõibꝰ q̃ autoritatibꝰ ſanctoꝝ doctorũ et
ſp̃ealr̃ ex dictis ſancti Tho. de aq̃no: vt ꝑs aduer
ſa ⁊c. Quarto ꝓbat̃ ſuppoſitio p̃miſſa ⁊ ſingu/
larit̃ declarãda ẽ ꝑ exẽplum ſumptũ ex doctrĩa
eccl'ie. Nam ꝑ eccleſiã nonnunq̃ aſſertio ambi/
gua habens aliquem ſenſũ catholicũ eſt dam/
nata: imo q̃nꝗ aſſertiones ꝯtradictorie ſc̃m vo/
cẽ ꝑ eã ſũt dãnate ⁊ iõ altera earꝫ vel vtraꝗ ali/
quem habet ſenſũ catholicũ. Et ecce exemplum
manifeſtũ. Nã Iſid. in li. ethy. c. xix. li. viij. ⁊ ha
betur. xxiiij. q. iij. c. quidã autẽ aperte inſinuãt
ꝙ vtraꝗ iſtarꝫ: deus creat mala: deus nõ creat
mala eſt hereſis cõdemnata: vnde ⁊ aſſertores
vtriuſꝗ reputat hereticos dictos. Colliciani a
quodã colico nomiati: q̃ dicũt deũ nõ facere ma
la: cõtra illud q̃d ſcriptũ eſt. Ego deus creans
mala Floriani a floriano qui ecõtrario dicũt de/
um creaſſe mala ꝯtra illud q̃d ſcriptũ eſt. Fecit
deus oĩa bona Ex quibus colligit̃ ꝙ vtraꝗ
iſtarum eſt hereſis cõdẽnata ⁊ tamẽ iſta aſſertõ
deꝰ creat mala: hꝫ aliquẽ ſenſũ catholicũ. ſ. iſtuꝫ
deus creat mala pene: ⁊ ſimilr̃ iſta: deꝰ nõ creat
mala habꝫ ſenſũ catholicũ. ſ. iſtum deꝰ nõ creat
mala culpe. ⁊c. Hac igit̃ ſuppoſitiõe p̃ambula:
ſic firmit̃ ſtabilita ſingulatim declarandũ ẽ ꝙ aſ
ſertiones dicti fratris fuerũt rõnabiliter cõdẽna
te Prĩa igit̃ ꝓpoſitio ſua fuit: Maior ẽ vnio
hypoſtatica in xp̃o q̃ vnio triũ ꝑſonarum in eſ/
ſentia increata
Sc̃da poſſibile eſt eẽ aliquã creaturã puram in

puris naturalibus que ita poſſet ſibi ⁊ homi me
reri ſicut aīa xp̄i ꝯcurrēte gratia habituali nō ē
tm̄ aliqua poſſibilis q̄ tam cōueniēter congruen/
ter ⁊ ſufficiēter hominē poſſet reducere ⁊ ſalua/
re ſicut xp̄s. Et iſta cōdemnat̄ reuocanda tanq̄
falſa ⁊ male ſonans ⁊ erronea ad intellectū pro/
bationis ſue vic; de gr̄a aie xp̄i quo ad primaȝ
eius partem.

Tertia aliqua pura creatura rōnalis pōt in pu/
ris naturalibus beatifice dei eſſentiaȝ intueri: et
hāc dicit patere de creatura p̄dicta. Et iſta ꝯdē
natur reuocanda al's Pariſius damnata tanq̄
erronea in fide.

Quarta aliqua pura creatura ē poſſibil' ꝑfectioꝛ
aīa xp̄i in merendo puta gr̄a aie xp̄i. Et hec dā/
natur reuocanda tanq̄ falſa erronea abſurda in
theologia ⁊ ph̄ia ⁊ theologice doctrīe irriſiua.
Addidit huic ꝓpoſitioni iſtam verificationem
et ſi non quo ad q̄titatem meriti: tamen quo ad
modum merēdi: ⁊ h̄ oīa eidē ꝓdeſſe nō poſſunt.

Quinta: videt̄ mihi q̄ talis creatura ſi poneret̄
eē ſimpliciť genus ⁊ Et hec ꝯdemnat̄ reuocāda
ſicut immediate p̄cedens

Sexta ponere aliq̄d creatū vel aliqua creata eē
ſimpliciť ⁊ abſolute neceſſe eſt non eſſe ꝯtra fidē
Et hec ꝯdēnat̄ reuocanda tāq̄ falſa ⁊ male ſo/
nans in fide ſm̄ cōem modū theologoꝝ

Septima: ncc̄e eā nō repugnat eē cauſatum. Et
h̄ ꝯdemnat̄ reuocāda tanq̄ falſa ⁊ erronea in fi
de. Octaua: magis ē ꝯſonū fidei ponere aliquid
circa p̄mū eē abſolute ⁊ ſimpliciť ncc̄e neq̄q̄ po/
nere ip̄m ſine aliq̄ additōe ncc̄e eē. Et hec cōdē/
nat̄ reuocāda tāq̄ falſa ⁊ erronea ꝓpter falſam
implicationē ⁊ erroneam compationis quā in/
cludit q̄ aliquā rem creatā ncc̄e eē. ſ. ſine aliqua
additione ea cōſonū ſacre ſcripture: ⁊ per conſe
quens aliq̄d creatū eſt increatū: q̄d contradicti/
onem includit

Nona aſſerere aliquid fore verū q̄d eſt ꝯ̄ ſacraȝ
ſcripturā eſt exp̄ſſiue ꝯ̄ fideȝ. Et h̄ cōdemnat̄ re
uocāda tāq̄ falſa ⁊ iniurioſa ſanctis ⁊ doctorib⁹
ſi eam intelligat vniuerſaliter ꝑut in ꝓbatiōe ei
us videtur pretendere.

Decima nō oēm hoiem p̄ter xp̄m cōtraxiſſe ab
Adam pctm̄ originale eſt expreſſe contra fidem
Et hec damnatur reuocāda tanq̄ falſa ſcādalo/
ſa ⁊ piaꝝ auriū offenſiua ⁊ p̄ſūptuoſe aſſerta ni/
ſi obſtante ꝓbabilitate q̄ſtionis: vtrū beata fue/
rit in peccato originali cōcepta ⁊c̄.

Undecia: btāȝ Mariā virginē ⁊ dei genitriceȝ
nō cōtraxiſſe pctm̄ originale eſt expreſſe cōtra fi/
dem. Et hec cōdemnat̄ reuocāda tāq̄ falſa ſcā/
daloſa p̄ſūptuoſe aſſerta ⁊ piaꝝ auriū offenſiua

Duodecia tm̄ eſt cōtra ſacrā ſcripturā vnū ho/
minē eſſe exemptū a peccato originali p̄ter xp̄m
ſicut ſi deceȝ homies ponerent̄ exempti. Et hec
cōdemnatur ſicut p̄cedens reuocāda tanq̄ falſa
ſcandaloſa preſumptuoſe aſſerta ⁊ piarum auri
um offenſiua.

Tredecima magis eſt expreſſe ꝯtra ſcripturam
ſacrā btām ꝟginē nō eē ꝯceptā in pctō origina/
li q̄ aſſerere ip̄am ſimul fuiſſe btām ⁊ viatricē ab
inſtanti ſue ꝯceptōis vel ſanctificatōis. Et poſt
q̄ ꝓbauit correlariū: dixi q̄ pari mō videret̄ di
ci q̄ magis eſt exp̄ſſum ip̄m vnitaȝ fuiſſe hypo/
ſtatice ⁊ hoc idē in cōſiſtorio ⁊ in ſcripto ſuo co/
rā iudicib⁹ recitauit. Hec aūt ꝓpoſitio ꝯdēnat̄
ſicut p̄cedens reuocanda tanq̄ falſa ſcandaloſa
p̄ſumptuoſe aſſerta ⁊ piarū auriū offēſiua ⁊ me
rito potuiſſet rigoroſius ꝯdēnari: q̄ nulla p̄ce/
dentium ea ita temeraria

Quartadecima ⁊ vltima. In expoſitione ſacre
ſcripture ſiue declarādo ꝑ eccl'iam ſiue ꝑ docto=
res ſiue excipiēdo ꝑ q̄cūq̄: de ſacra ſcriptura et
nō aliūde trahenda eſt determinatio declaratio
ſiue exceptio: ſicut ī grāmatica cōtra regulas po
ni in eadē exceptio reperit̄. Et hec cōdemnatur
reuocāda tanq̄ falſa ⁊ erronea ſi intelligat q̄ ex
ceptio vl' expoſitio ſit trahēda exp̄ſſe: ⁊ explici/
te ex ſcriptura ſacra ⁊ non aliunde ꝑut videtur
p̄tendere aliť nō eēt ad ꝓpoſitū ſuū. Haꝝ ꝓba
tionū improbationes diffuſe ⁊ pulcherrime po/
nunt̄ in dicto tractatu

Capitulum. iij.

Circa tertium principale

in quo declarandū ē q̄ doctrina ſcti Tho/
me nō ſic eſt approbata q̄ ꝓpter eā oporteat an̄
dictā cōdemnatōeȝ aut dicti epī ꝓceſſum aliq̄liť
impedire p̄mittenda eſt hec diuiſio. Q aliquaȝ
doctrinā eſſe ꝑ eccl'iam approbataȝ pōt tripliciť
intelligi. Uno mō q̄ talis doctrina ſit ꝑ eccl'iam
tanq̄ vtilis ⁊ in fide ꝓbabilis acceptata ⁊ tanq̄
talis inter ſcolaſticos diuulgata Secūdo modo
q̄ talis doctrina ſit ſic approbata q̄ oportet cre/
dere q̄ ip̄a ſit in oi ſui pte vera. Tertio mō ſicvt
ip̄a ſic ſit approbata vt oporteat credere q̄ ipſa
in nulla ſui pte ſit in fide erronea vel heretica.
Nam multa ſunt falſa que non ꝑtinent ad fideȝ
q̄ tm̄ nō inducūt errorē cōdēnabilē ⁊ in talib⁹ nō
cadit hereſis q̄ꝛ hereſis importat corruptionem
fidei xp̄iane. In talib⁹ aūt falſitas aut error ad
corruptionem fidei xp̄iane: nō pertinet: vt dicit
ſanctus Tho. ij. ij. q. de hereſi. arti. ij. Et iō patȝ
q̄ approbatio alicui⁹ doctrine ſecūdo mō maior
eſt approbatione alicui⁹ tertio modo. Prim⁹
aūt modus approbationis multuȝ differt a duo
bus alijs: q̄ꝛ multe ſunt doctrīe illo p̄mo modo
approbate q̄ continent non ſolū falſa imo etiam
q̄dam in fide erronea: vt inferius patebit. Unde
p̄mus modus approbationis cōmūis ē multis
do ctrinis ſeu libris vel tractatib⁹ ſanctoꝝ ⁊ do

ctoꝝ:ım:ſed ſecūdus ⁊ tertius valde paucis ſcri/
ptis cōueniunt.ſ.ſoli doctrine ſcripture ſacre et
vniuerſal' eccl'ie vt quidā dicūt:ſic̄ apparebit ex
dicēdis ⁊ ideo vterqꝫ ipoꝝ maior ē pma. Quili
bet aūt ꝓdictoꝝ modoꝝ pōt ſubdiuidi:quia ta/
lis approbatio alicuius doctrine pōt eſſe expſſa
vel tacita. Expſſa quidē ꝑ ſcripturā autenticaꝫ
ſic̄ per autoritatem ſcripture diuine vel cōſtitu/
tionem eccleſie vel bullā aplicam aut aliā lr̄am
autenticā alicui' ꝑſone vl' collegij in h' ꝑtāte ha/
bentis. Et ſic expſſe approbata ē doctrina ſcrip
ture ſacre noui ⁊ veteris teſtamenti:generaliuꝫ
cōciliorꝫ:epl'aꝫ decretaliū:⁊ quorundā opuſcu
lorū ſanctoꝝ pr̄m:ſic̄ ptꝫ ex decreto Geleſij pa/
pe.xv.di.c.ſancta romana. Tacita vͦo poteſt eē
alicui' doctrine approbatio ꝑ tollerantiā ſeu ꝑ/
miſſionem eccleſie ⁊ ſic multe ſunt doctrine ap/
probate nō ſolū ſanctoꝝ pr̄m:ſed etiam quorū/
dā doctoꝝ ⁊ mgr̄oꝝ qui ſcripſerūt ſummas ⁊ le
cturas diuerſas:⁊ in quibuſdā inter ſe aduerſaſ
tā in theologia q̄ȝ in iure canōico:ſic̄ ptꝫ de mul/
tis doctorib' vniuerſitatis pariſieñ. ⁊ alioꝝ ſtu/
dioꝝ. Et hec tacita eoruꝫ approbatio habet᷑ im
plicite ex ꝓallegato decreto Gelaſij pape vbi di
cit᷑. Opuſcula atqꝫ tractat' omniū pr̄m ortho/
doxoꝝ qui in nullo a ſancto romane eccl'ie cōſor
tio deuiauerūt:nec ab ei' ꝓdicte ſeiunctiſunt:le
genda decernim'. Vn̄ q: hic generaliter oium
illoꝝ mgr̄oꝝ vel doctoꝝ qui hmōi ſunt appro/
bata tacita.ſ.⁊ implicita licet nō explicita ſed de
opuſculis eoꝝ diligenter obſeruandum ē quod
ibidē ſequit᷑ q̄x cū hec ad catholicoꝝ manus ad
uenerint beati apl'i pauli ſnia ꝓcedat. Oia ꝓba/
te qd̄ bonū eſt tenete. Juxta pmā diuiſionē de/
clarāde ſūt tres ꝓncipales cōcluſiones circa ap/
probationē doctrīe ſcti thome: deinde alie tres
ſpēales circa doctrinā ei' abſolutā nc̄citate crea
ture Pria igit᷑ cōcluſio eſt doctria ſcti thome
in opuſculis ſuis theologici ſ cōtenta:pmo mō ē
ꝑ eccl'iam approbata ⁊ tanq̄ȝ vtilis et ꝓbabilis
diuulgata:⁊ hec ꝓbatur quia.⁊c̄.

Scd̄a concluſio eſt. Predicta ſanc thome do/
ctrina nō eſt ſcd̄o mō ꝑ eccl'iam approbata ſic.ſ.
ꝙ oporteat credere ꝙ ipa in omni ſui ꝑte ſit ve/
ra:⁊ hoc ꝓbatur quia.⁊c̄.

Tertia concluſio. Prefata ſancti thome doctri/
na nō eſt tertio mō ꝓdicto ꝑ eccleſiā approbata.
ſic.ſ.ꝙ oporteat credere ꝙ ipſa in nulli ſui parte
ſit in fide erronea vel heretica:⁊ hec cōcluſio ꝓ/
bat ir q:.⁊c̄. Scd̄o ꝓncipalit᷑ ꝓbat᷑ tertia cō/
cluſio:q: de illa nō oportet credere doctrina ꝙ
ipa in nulla ſui ꝑte ſit in fide erronea vel hereti/
ca in qua quide cōtinent᷑ multe ꝯrietates et re/
pugnātie etiā in materia ad fidē ꝑtinente ſꝫ mul/
te hmōi repugnātie ⁊ ꝯrietates cōtinētur in do
ctrina ſancti thome.igit᷑ ⁊c̄. Maior eſt nota ſed
minor ꝓbat᷑:⁊ de multis exēplis breuitatis cau
ſa pauca ponent᷑.

Primū exemplū eſt:q: pmo ſniaꝝ.di.xj.ar.iiij.
tenet ſanctus thomas:ꝙ pr̄ ⁊ filius poſſunt di/
ci duos ſpiratores ſic̄ ſpirantes. Jn prima ve/
ro parte ſumme ſue.q.xxxvj.arti.vlti.dic̄ ꝙ ſūt
vnus ſpirator et non duo:⁊ tamen hec materia
multū ad fidem ꝑtinet:cū in ꝯcilio Lugduneñ.
ſub Gregorio decimo celebrato fuerit diffinituꝫ
ꝙ ſpūſſanct' a pr̄e ⁊ filio nō duab' ſpirationib'
ſꝫ vnica ſpiratiōe ꝓcedit:ſic̄ patꝫ in ca.fideli:ex/
tra de ſum:tri.⁊ fi.ca.li.vj

Secundū exemplū eſt q: in.ij.ſniaꝝ di.j.dic̄ ꝙ
creatio inſtrumentalit᷑ cōicare potuit creature:
ſuſtinens in hoc opinionē mgr̄i.li.iiij.q.v.i qua
tn̄ ab alijs doctorib' cōiter nō tenet᷑. Jn prima
vͦo ꝑte ſumme.q.xlv.ar.v.dic̄ ꝙ non.⁊ idē dic̄
in ſecūdo ꝯtra gentiles.c.xxj.⁊ in queſtione de
veritate

Tertiū exemplū pōt poni q: in ſcd̄o ſniaꝝ ⁊ ſilr
in q̄rto tenet ꝙ omis hō ꝓter xp̄s ꝯcipit᷑ in pc̄tō
originali:⁊ in pmo tenet ꝙ beata virgo non fuit
ꝯcepta in pc̄tō originali ſic̄ ſupra dictū eſt: ⁊ ta/
mē ꝓs aduerſa cōtra quā agim' aſſerit ſecundū
expreſſe eſſe imo expſſiſſime ꝯ fideꝫ:⁊ ideo habꝫ
concedere ꝙ doctrina ſancti thome in hac parte
eſt in fide erronea

Quartū exemplū q: tertio ſententiarū diſ.vj.q.
ij.ar.ij.dic̄ ꝙ pma opinio ibi poſita a mgr̄o non
eſt heretica licet ſit falſa.ſ.fili' dei aſſūpſit ſic ho
minē ex hūana carne ⁊ aīa rōnali ꝯſtitutū:⁊ ille
hō cepit eſſe de':⁊ de' cepit eē hō ille. Jn tertia
vͦo ꝑte ſūme.q.ij.ar.iiij.in fi.dic̄ ꝙ eſt heretica
et damnata in concilio.

Quintū exemplū ē q: in q̄rto ſniaꝝ di.xxxviij.
ar.iiij.in ſolutōe tertij argumēti dic̄ ꝙ papa pōt
diſpenſare in voto ꝯtinentie.⁊ in.ij.ij.q.lxxxvi
ij.arti.xj.dicit allegans decretalem Cū ad mo/
naſterium.extra de ſta.mo.vbi in fine illi' decre
talis dicit᷑ ꝙ abdicatio ꝓprietatis ſic̄ ⁊ cuſtodia
caſtitatis adeo eſt annexa regule monachali vt
ꝯtra eaꝫ nec ſummus pontifex poſſit indulgere.
Sed h' ſecūda opinio videtur eſſe erronea i fide
cum ſit ꝯ obſeruātiā eccl'ie q̄ in tali voto quādo
qꝫ diſpenſauit:ſic̄ oñdit dn̄s Durandus in.iiij.

Sextū exemplū generale qd̄ ſumit᷑ ex quodam
tractatu ſancti Thome de ꝯcordia quorundam
dictoꝝ ſuoꝝ int᷑ ſe diſcordantiū:qui icipit. Per
tranſibunt plurimi ⁊ multiplex erit ſcientia vbi
multa diuerſa aut aduerſa: que in doctrina ſua
continentur corrigit et exponit. Et quia veriſi/
mile eſt ꝙ tunc nō omnia hmōi ſibi occurrerunt
ideo i fine ꝓlogi ſui ſupplicat libroꝝ ſuoꝝ lecto
ribus ita dicēs. Si quis aliq̄d inuenerit nō con/
cordanter ſi non ſit manifeſta cā dicēdi ex q̄ ſꝫm
Hylariū accipiēda ē intelligentia dictoꝝ: diſcre

tioꝛē ⁊ magis exercitatū ꝯſulat. Si ꝟo non fue/
rit inuentū quō vtrūq̄ ſtare poſſit id illoꝝ eligat
q̄d magis cōſonū veritati iudicauerit: alteꝝ ꝟo
noſipi reuocaremꝰ ſi talis diſcoꝛdia nobis occur
reret. Ex quo dicto coꝛrelarie ſequit̄ ꝙ ſi in do/
ctrina ſancti thome aliqua aſſertio repiret̄ q̄ eēt
heretica aut in fide erronea nō ꝓpter h̄ ſeq̄retur
ꝙ aſſerēs fuiſſet hereticꝰ: q2 .ſ. eā ptinacit̄ nō aſ/
ſeruiſſet cū ad reuocationez humiliter ſe offerat
Sic eñ beatꝰ Cipprianꝰ ⁊ btūs hiero. licz erro
neas opiniones vel hereticas ſcripſerint q̄s re/
uocaſſe nō legunt̄ vt ifra dicet̄: q2 tñ eas ptina/
citer nō defenderūt nō ſūt heretici iudicandi. ⁊c̄
Et ꝓpter h̄ ſoluz ꝙ hereſim tenuerint ꝟbo vel
ſc̄pto ñ eēt pꝰ moꝛ. ē de hereſi accuſandꝰ niſi ꝓba
ri poſſz ꝙ talē hereſim ꝑtiacit̄ tenuiſſet. Et h̄ pȝ
ex dictis ſancti thome in .ij .ij .q. de hereſi. arti. ij.
in ſolutōe ad tertiū argumētū vbi allegat Augu
ſtinū. xxiiij .q. iij. dicentē. Si q̄ ſniāz ſuam q̄uis
falſam atq̄ ꝑuerſā nulla ptinaci animoſitate de
fendūt: querūt aūt tacita ſolicitudine veritatem
coꝛrigi pati cū inuenerint: neq̄q̄ ſunt int̄ hereti/
cos cōputādi. Unde ꝯcludit ꝙ ſi aliqui docto/
res diſſenſiſſe vident̄ in vel cōtra ea quoꝝ nihil
int̄eſt ad fidē vel etiā in quibuſdā ad fidē ptinē/
tibus q̄ nondū erāt ꝑ eccl'iā3 det̄minata nō ē vi/
tiū hereſis poſtq̄ aūt eſſent determinata autoꝛi
tate eccl'ie vniūſalis: ſi quis tali det̄minationi ꝑ
tinaciter reſiſteret vel repugnaret: hereticus eē
ſentiret̄. Et hec dic̄ ſctūs thomas ꝓpt̄ diſſenſio
nem q̄ fuit int̄ hiero. ⁊ Aug. circa ceſſationez le/
galiū. Ex q̄bꝰ oībꝰ ſatis patz ꝙ idē ſctūs tho/
mas qui Aug. i regula ⁊ i doctrina ſequit̄ ſicut
mgr̄m diſcipulꝰ: dicere potuit ⁊ debuit cū eodē
auguſtino errare potero ſ3 hereticꝰ nō ero: q2 ñ
opoꝛtet credere ꝙ doctria ſua in nulla ſui pte fu
erit heretica vel in fide erronea licet ip̄e non fue
rit hereticus.

Tertio ꝓbat̄ eadē cōcluſio ꝙ ſi opoꝛteat dicere
ꝙ hmōi doctrina in nulla ſui pte ſit in fide erro/
nea vel heretica hoc maxime eſſet q2 ip̄a eſt ꝑ ec
cleſiam approbata q̄ doctrina ſācti thome: que
tñ in aliqua ſui pte eſt heretica vel erronea i fid̄
igit̄ hoc etiā ſine vlla temeritate dici poterit de
doctrina ſancti thome nō obſtāte eius approba
tione: ꝯſequētia ē clara ⁊ maioꝛ nō: q2 illi funda
mēto innitit̄ ps aduerſa. Sed minoꝛ ꝓbat̄ per
multa exempla. Et vt a maioꝛibꝰ ad minoꝛa
ꝓcedat̄ Primū exēplū ponit̄ de doctrina beati
Petri apl'i quā nulli dubiū eſt eē magis appro/
batā q̄ doctrinā beati pauli ꝓ omībꝰ ad fidē pti
nentibꝰ q̄ verbo aut facto docuit: ꝯſtat ꝙ hmōi
doctrina in aliqua ſui pte fuit in fide erronea ſcȝ
illa pte in qua paulꝰ apl's eū rep̄hēdit de qua re
p̄henſiōe d2 ad Gal̄. ij. ca. Cum autē veniſſet ce
phas antiochiā in faciē ei reſtiti q2 rep̄henſibil̄

erat. Et cām rep̄henſionis ipīꝰ ⁊ alioꝝ ꝑ eiꝰ do
ctrinā errantiū ſubdit: q2 certe nō recte ambula/
bat ad veritatē euāgelij. Et ſic pȝ ꝙ errabat cō
tra veritatē euangelij: q2 eiꝰ doctrina erat i hoc
in fide erronea. Uñ etiā pȝ ꝙ in erroꝛe fidei mi/
noꝛ rep̄hendere pōt q̄ talibet maioꝛē: cū paulus
ſic rep̄hēderit petꝝ p̄ncipē apl'oꝝ: ⁊ ideo nō de
bet mirū nec temerariū iudicari ſi minoꝛes doc/
toꝛes rep̄hēderēt ſctm̄ thomā vbi oſtenderunt
eum erraſſe in materia fidei

Secundū exemplū eſt de doctria ſcti Cipriani
qui int̄ doctoꝛes approbatos p̄mus noiat̄ in de
creto Gelaſij pape. xv. di. c. ſctā rhomana: et tñ
eiꝰ doct̄na i aliquibꝰ fuit erronea: Uñ de baptiſ
mo ꝑuuloꝝ eundē rep̄hendit Augꝰ. d̄ cōſe. di.
iiij. c. quō ⁊ merito erat rep̄hēdendꝰ licz eēt ſan
ctꝰ martyr ⁊ iſignis ſic ponit̄. xxxij. di. c. poꝛro.
Rep̄henſibilis aūt erat q2 .ſ. baptiſma heritico/
rū lauacrū diaboli appellabat. Uñ Au. li. ij. cō/
tra quēdā donatiſtā de ſcripturis ciprīāi dic̄ ſic
Q̄d in eis diuiaꝝ ſcripturaꝝ autoꝛitati cōgruit
cū laude eiꝰ accipio: q̄d aūt nō cōgruit cuz pace
eiꝰ reſpuo: ⁊ infra. Uiri huiꝰ laudē aſſeq̄ nō va/
leo eiꝰ multis l'ris mea ſcripta nō cōparo: eiꝰ in/
geniū diligo: eiꝰ laude delectoꝛ: eiꝰ charitatē mi
roꝛ: eiꝰ martyriuz veneroꝛ. Hoc ꝙ aliter ſapuit
non accipio: q2 eccleſia non accipit pro qua ſan/
guinem fudit

Tertiū exemplū ē de doctrina beati hiero. q̄ in
p̄dicto decreto Gelaſij int̄ approbatoſ doctoꝛeſ
nūerat̄ cuiꝰ eloquiū vt Augꝰ de eo ait ꝯ Julia/
nū: ab oꝛiēte in occidentē initar ſolis refulget ac
etiā in tñ defert eccl'ia vt ſacre ſcripture teſtimo
niū p̄ ceteris interp̄tibꝰ ex eiꝰ trāſlatione ſuſcipi
at ⁊ tñ conſtat ꝙ eius doctrina in aliqua ſui pte
ꝯcedit̄ fuiſſe erronea etiā in his q̄ ad fidē ⁊ doc/
trinā apl'icā ptinere noſcūt̄ Nā ſic hētur i decre
tis. xxvj. di. circa doctrinā bti pauli apl'i dicētis
opꝫtet epm̄ eē vniꝰ vxoꝛis virū ⁊ nō pluriū. Hie
ro. ⁊ Augꝰ. ꝯrias ſniās ꝓtulerūt. Hinc ē ꝙ glo
ſa i p̄dicta di. c. j. dic̄ ꝙ male ſentit h̄ hieronymꝰ.
Augꝰ. eū coꝛrigit in ꝓximo. Iſti etiā ſcti ſic pȝ
in eoꝝ epl'is vt recitat gloſa ad Gal̄. ij. de repre/
henſione q2 paulꝰ dic̄ Petrū apl'm eē reprehen
ſibilē ꝯtrariū ſentiebāt vt ſupꝛa tactū ē: ⁊ ido al
ter eoꝝ circa ꝟitatē euāgelij erroneā opinionez
tenebat. De Aug. etiā ⁊ alijs plibꝰ approbatis
doctoꝛibus ſimile poſſent oſtendi.

Quartū exēplū de doctrina ſeu ꝯpilatione ma/
giſtri ſniaꝝ q̄ i ſtudijs generalibꝰ ⁊ q̄ñq̄ ex mā/
dato apl'ico publice tanq̄ approbata ⁊ autētica
legit̄ ⁊ tñ in ea aliqua ꝯtinent̄ i fide erronea ſi c̄
ē illa opinio quā tenet in. iij. di. xxxij. ꝙ chriſtꝰ in
triduo ſue moꝛtis fuit homo: ⁊ quedā alie in qui
bus cōiter repꝛobatur Hoc tñ nō obſtāte videt̄
ꝙ eius doctrina ſit magis autētica q̄ doctrina

ſancti Thome.
Quintū exemplū ē de doctrina ſeu cōpilatione
decreti Gratiani q̄ a doctoꝛibꝰ decretoꝝ tāꝗ ap
ꝓbatica ⁊ autētica legit̄: ⁊ a q̄ ⁊ nō a iectura de/
cretaliū noiant̄: ⁊ tñ illa doctria in aliq̄ ſui pte ē
erronea in fide: ſicut ptꝫ. xxxiij. q. iiij. c. ƀ obijcit̄
vbi narrat Gratianꝰ ꝙ tpe regis achab fuerunt
miſſi duo quinq̄genarij ad Heliā qui dixerūt ei.
Hōdei rex iſrl̄ vocat te ꝙ ē hereſis explicita: qꝛ
ꝯria ꝟtus eſt explicite approbata: qꝛ ħ accidit
tpe. Ochozie mortuo rege achab: ſic̄ expſſe i ſa/
cra ſcriptura reperit̄. iiij. Re. c. j. Vñ ſi Gratia/
nus ptinacit̄ ei adheſiſſet fuiſſet manifeſtꝰ here/
ticꝰ ƀ nō fuit hereticꝰ qꝛ nō ptinacit̄: ƀ inaduertē
ter illud dixit Unde ſup illo paſſu dicit gloſa: ꝙ
ip̄e cōfūdit hiſtoriā: nō eñ achab miſit illos q̄n/
q̄genarios: ƀ rex ochozias: nec etiā illud conti/
git tpe achab ƀ ſꝫ ochozia. In plibꝰ etiam alijs
locis reprobat Gratianū ſic̄ ptꝫ. xj. q. iij. c. euidē/
ter itaꝗ. ⁊. xij. q. j. c. j. ⁊ alijs ꝗ pluribꝰ locis. Et
dicunt aliqui ꝓpter ħ ꝙ multis licꝫ negare glo/
ſas decretoꝝ ⁊ decretaliū cū gloſa apte negant
textū. Et cōſimilr̄ dicūt aliqui de gloſis ordina/
rijs biblie q̄ tñ vident̄ eē maioris autoritatis ꝗ
doctrina ſcti Thome cū allegant̄ autoritatiue.
Sextū exemplū pōt poni de quibuſdā doctori/
bus q̄ nō ſunt ſancti canonizati: ſic̄ venerabilis
Anſhelmꝰ Cantuarieñ. epus. Hugo de ſan. vi
ctoꝛe ⁊ quidā alij quoꝝ dicta vel ſcripta in aliq̄
bus repiunt̄ erronea: ⁊ tñ eoꝝ doctria nō minꝰ
videt̄ eē autētica ꝗ doctrina ſcti Thome: cū ip̄i
cōiter in actibꝰ ſcolaſticis ſciētificis allegant̄ au/
toꝛitatiue: nec ſolent negari: ƀ eoꝝ dicta reuerē/
ter gloſari ⁊ exponi qđ tñ ſcolaſtici nonduꝫ con/
ſueuerūt facere de dictis ſancti Thome: ⁊ ideo
p̄ſumptuoſum videt̄ eiꝰ doctrinā ſup ip̄os ⁊ ali
os doctoꝛes ſic excellere ꝙ nō liceat credere aut
aſſerere ip̄m in fide erraſſe: ſicut alij errauerunt.
Nec obſtat eius canonizatio quā aliqui ꝓ mag/
no coloꝛe pretendunt
Ex quibꝰ oibꝰ videt̄ ꝙ dicere ſctm̄ Thomaꝫ in
aliq̄ pte doctrie ſue erraſſe in fide: nec obuiat ſeu
derogat canonizationi ſue nec approbationi do
ctrine ſue theologice ſic̄ ħ idē dicere de alijs ſan
ctis ⁊ p̄cipuis doctoꝛibꝰ nō derogat canonizati
oni nec approbatiōi eoꝝ. Nā eccl̄ia ſic̄ canoni/
ſando aliquē ſctm̄ nō ꝑ ħ approbat oīa eiꝰ facta
eiꝰ dicta vel ſcripta: ƀ ſolū illa q̄ ꝑ actoꝛē ip̄m nō
ſunt retractata nec ꝑ aliū ſunt coꝛrecta aut meri/
to tanꝗ veritati ꝯria coꝛrigenda iuxta ſuperiuſ
allegatā apl̄i ſniaꝫ. Oia ꝓbate qđ bonū eſt tene
te. Sic igit̄ ꝑ eccl̄iam approbat̄ aliq̄ doctrina:
nō tamen quo ad omnia ſed quo ad illa que ſunt
veritati conſona ſicut patet de doctrina Orige/
nis de qua dicit Gelaſius papa. xv. di. c. ſancta
romana: qđ Origenis nonnulla opuſcula q̄ vir
beatiſſimus Hieronimus non repudiat legēda
ſuſcipimus: reliqua autē cum autoꝛe ſuo dicimꝰ
eſſe renuenda Ex omnibus igit̄ predictis cla
re patet tertia cōcluſio p̄ncipalis. ⁊c̄
Quarta cōcluſio ē doctrina ſcti Tho. li. ij. ſūme
ſue cōtra gētiles. c. xix. de reꝝ creataꝝ ncc̄itate
abſoluta ē de ꝟtute ſmōis falſa ⁊ multū im ꝓpa
Et ħ ꝯcluſio pꝫ qꝛ illđ capl̄m ītitulat̄ q̄lr̄ ī rebꝰ
creatis eē pōt neceſſitas abſoluta: ⁊ ē p̄ncipalis
ꝯcluſio capl̄i ꝙ ſūt q̄dā in rebꝰ creatis q̄ ſimpli/
citer ⁊ abſolute ncc̄e ē eē: ⁊ aliq̄ q̄ ſunt cōtingen/
ter eſſe. Sed ꝙ iſta locutio ſit de virtute ſmōis
falſa ⁊ multū impropria: hoc ꝓbat̄. ⁊c̄.
Quinta cōcluſio. Predicta ſancti Tho. doctri/
na ſm q̄ſdā ē in fide erronea ſeu in aliq̄ ſui parte
de hmōi erroꝛe ſuſpecta. Et in hac cōcluſiōe nō
aſſertiue ƀ ſolū recitatiue loq̄mur Dicūt eñ aliq̄
ꝙ iſta doctrina multos erroꝛes cōtinet
Primꝰ ē qꝛ ponit aliquid a deo eē ncc̄e eē: qđ
videt̄ cōtra ſacrā ſcripturā ⁊ intentōeꝫ ſctāꝝ: qꝛ
ncc̄e eē ē ꝓꝑum nomē dei: et videt̄ eē intētio ſa/
cre ſcp̄ture Exo. iij. c. vbi Moyſi interroganti
dño. Si dixerit mihi qđ nomē ē eiꝰ: quid dicam
eis? Dixit dñs ad moyſen. Ego ſum qui ſum ſic
dices filijs iſrl̄: qui ē miſit me ad vos. Sup quo
verbo dicit gloſa. ⁊c̄
Scđs erroꝛ vt iſti dicunt eſt in p̄ncipali funda/
mento p̄dicte poſitiōis quod eſt iſtud. Sunt in/
quit quedā in rebꝰ creatis que ſimpliciter ⁊ ab/
ſolute neceſſe eſt eſſe in quibꝰ nō eſt poteſtas ad
non eſſe. Quedā aūt res ſic ſunt a deo in eſſe ꝓ/
ducte vt in eis naturaliter ſit potētia ad non eſſe
Quod quidē cōtingit ex hoc ꝙ materia in eis ē
in potentia ad aliā formā. Iſte igit̄ res in quibꝰ
vel non eſt materia: vel ſi ē nō ē potētial̄ ad aliā
formā: non hn̄t potentiā ad nō eſſe: eas igit̄ ſim/
pliciter ⁊ abſolute neceſſe ē eē. Hoc aūt iterū cir
ca mediū capituli magis explicat dicēs: ꝙ quia
materia ſm qđ eſt in eiꝰ potētia ē ex oꝛdine ma/
terie neceſſario res alique coꝛruptibiles exiſtūt
ſicut aial qđ ex cōtrarijs compoſitū ē: qꝛ eiꝰ ma
teria cōtrarioꝝ ē ſuſceptiua: foꝛma aūt ſecundū
id qđ eſt actus eſt ⁊ per eā res exiſtūt actu. Vñ
ea ip̄a ꝓuenit neceſſitas ad eſſe in quibuſdā: qđ
contingit quia res ille ſunt foꝛme nō in materia:
et ſic non eſt in eis potētia ad nō eſſe ſicut eſt de
ſubſtantijs ſepatis: vel qꝛ foꝛme rerū ſua perfe/
ctione adequāt totaꝫ potentiā materie vt ſic nō
remaneat potentia ad illam foꝛmaꝫ nec per cōſe
quens ad nō eſſe ſicut eſt in coꝛpoꝛibꝰ celeſtibuſ.
Hoc eſt igit̄ p̄ncipale fundamentū poſitiōis
ſancti Thome quod videt̄ multiplicit̄ erroneū
primo quia. ⁊c̄.
Tertius principalis erroꝛ p̄dicte poſitionis eſſe
videt̄ qꝛ dicit ꝙ ꝑ ħ ꝙ dicit̄ deū ꝓtuliſſe ꝑ vo/
luntatē nō ꝑ ncc̄itatē: nō tollit̄ qui voluerit ali/

quas res eē q̄ de neceſſitate ſint ⁊ aliquas q̄ ſint
ꝯtingent̄: ad h̄ ꝙ ſit in reb⁹ diuſitas ordiata Ni
hil igit̄ ꝓhibet res q̄ſdā diuina volūtate produ
ctas nccrias eē. Et ꝯñter h̄ declarādo ſbdit eſſe
neceſſe ſimplr̄ nō repugnat ad rōnem eē creati.
Nihil em̄ habet aliquid nccē eē: qđ tñ ſue neceſ
ſitatis cām habꝫ ſicut cōcluſiones demonſtra/
tionū. Nihil igit̄ ꝓhibet quaſdā res ſic eē ꝓdu/
ctas a deo vt tñ eas eſſe ſic neceſſe ſimpliciter: ⁊
iterꝝ poſtea ibidē aliā rōeꝫ cōcludit: ſic igit̄ aliq̄
creatura de neceſſitate habet eē   Ex quib⁹ cla
re ptꝫ ꝙ nō ſolū cōcepit q̄ſdam res diuia volun/
tate ꝓductas nccarias eē vel eas neceſſe eē: ſed
etiā cōcludit ꝙ quedā de nccitate ſunt: ⁊ ꝙ eas
eſſe eſt neceſſe ſimplicit̄ ⁊ de nccitate habent eſſe
modo hoc repugnat libertati diuine voluntatiſ
qđ arguit̄ ſic: q: iſta ꝯña eſt bona: de⁹ vult crea
turā eſſe: ḡ creatura ē: ⁊ econtra: ⁊ p ꝯñs ſi ante
cedens libere ⁊ volūtarie verificat̄ de aliq̄ crea
tura ꝯñs, cōſequēter verificat̄ đ eadē quia ſi de/
us libere ⁊ cōtingenter vult q̄lībet creaturā eē:
ſequit̄ ꝙ quelibet creatura eſt cōtingent̄ ⁊ nul/
la eſt de neceſſitate: vñ etiā ex oppoſito ſumitur
oppoſitum: quia ⁊c̄.
Quart⁹ error hui⁹ doctrine eē đr in q̄dā rōne q̄
ibidꝫ ſequit̄ q̄ dicit: ꝙ q̄to aliquid magis diſtat
ab eo qđ p ſeipm̄ ē ens. ſ. a deo: tāto magis pro/
pinquū ē ad nō eē. Quāto igit̄ aliq̄d ē ꝓpiqui⁹
deo tāto magis recedit a nō eē: q̄ aūt iā ſūt ꝓpin
qua ſūt ad nō eē: p h̄ ꝙ hñt potentiā ad non eſſe
Illa igit̄ q̄ ſūt deo ꝓpinquiſſima ⁊ p hoc a non
eē remotiſſima talia eē oportet ad hoc ꝙ ſit ordo
rerꝝ cōplet⁹ vt in eis nō ſit potētia ad nō eſſe ta/
lia aūt ſunt neceſſaria abſolute: ſic igit̄ aliq̄ crea
tura de neceſſitate hꝫ eē. Hec aūt rō deficit i mul
tis. Primo in hoc ꝙ ſupponit ꝙ entia deo pro/
pinquiſſima ſic̄ angeli tātomagis recedūt a non
eē: hoc em̄ ꝓprie loquendo nō eſt verū: q: ꝓpe
nihil diſtat vel recedit a non eſſe. ⁊c̄.
Quint⁹ error p̄dicte poſitiōis ē in ipi⁹ declara/
tione in q̄ dic̄. Sciendū ē itaq; ꝙ ſi rerū creatu/
rarū vniūſitas cōſideret̄ ꝓut ſūt a p̄mo p̄ncipio
inueniūt̄ depēdere ex voluntate nō ex nccitate
p̄ncipij niſi nccitate ſuppoſitiōis: vt dictū ē. Si
v̄o cōpent̄ ad p̄ncipia p̄ma inueniūt̄ nccitatem
hr̄e abſolutā. Nihil em̄ ꝓhibet aliq̄ p̄ncipia nō
ex nccitate ꝓduci quib⁹ tñ poſitis de nccitate ſe
quit̄ tal' effect⁹ ſic̄ mors aial' hmōi nccitatē abſo
lutā hꝫ ꝓpt̄ h̄ ꝙ ex ꝯ̄rūs iā ē oppoſitū q̄uis ipꝫ
ex ꝯ̄rijs cōponi nō fuiſſꝫ nccariū abſolute. Silr̄
aūt ꝙ tales rerꝝ nature a deo ꝓducerent̄ volun
tariū fuit: ꝙ aūt eis ſic ſtatutis aliq̄d ꝓcīat vel
exiſtat abſolutā nccitatē hꝫ. Ex q̄ ptꝫ ꝙ h̄ poſi/
tio ē locutio ip̄ropa ⁊ petit p̄ncipiū: q: h̄ aſſumit
qđ dꝫ ꝓbarenā p exēplū poſitū ptꝫ ꝙ vocat ne
ceſſitatē abſolutā illā q̄ nō ē ex ꝯditōe vl' ſuppo/
ſitōe ſic̄ mors hui⁹ aial': nō ex ſuppoſitōe vl' cōdi
tiōe. ſ. qñ aial ñ ſit ex ꝯ̄rijs cōpoſitū nō hꝫ neceſ
ſitatē ⁊ iō nō hꝫ nccitatē niſi cōditionalē ⁊c̄.
Sext⁹ error doctrine p̄dicte aſſigri pōt in quo/
dā dicto qđ ſeq̄t̄ ibidē vbi a't. Maifeſtū eſt ꝙ
oīa q̄ ꝯ̄riū hñt vel ex ꝯ̄rijs ſunt corruptibilia ſūt
q̄ aūt hmōi nō ſūt ſempit̄na ſūt niſi ps corrūpa/
tur ſic̄ forme q̄ nō ſubſiſtūt ƀ eē earꝝ eſt p h̄ ꝙ in
ſunt mat̄ie. Ex h̄ ei ſequit̄ ꝙ gr̄a in aīa vl' i an/
gelo cū nō habeat ꝯ̄riū nec ex ꝯ̄rijs exiſtat: nec
ſit forma q̄ inſit materie: ē ſempit̄na: ⁊ idē vide/
ret̄ ſequi đ luce vl' lumie ſi eēt ſine materia ſicut
accidētia ſacr̄i altaris ſūt ſine ſbiecto. Hoc etiaꝫ
fauet articulo piſi⁹ ꝯdēnato allegato ſupi⁹ in q̄
đr oē qđ nō hꝫ materiā ē et̄nū: ⁊ breuit̄ h̄ ⁊ alia
mlt̄a erronea falſa ⁊ im ꝓpe dicta videt̄ mlt̄is in
p̄dicta doctria cōtineri q̄ tñ ex tedio ptranſimuſ
Dicūt etiā ꝙ in termis ph̄ie ⁊ nat̄alib⁹ prin/
cipijs in eodē li. c. xxv. errauit manifeſte: vbi de
clarādo q̄lit̄ de⁹ oīpotēs dicat̄ q̄dā nō poſſe int̄
alia dixit ꝙ de⁹ nō pōt facere vnū ⁊ idē eſſe ⁊ nō
eſſe: qđ ē ꝯ̄dictoria ſil': ⁊ poſtea ſbdit ꝙ ꝯ̄dictio i
ꝯ̄rijs ⁊ p̄uatiue oppoſitis includit̄ ſequit̄ em̄ ꝙ
ſi ē albū ⁊ nigrū: ꝙ ſit albū ⁊ nō albū ⁊ ſi ē vidēs
et cecū ꝙ ſit vidēs ⁊ nō vidēs vñ eiuſdē rōnis:
ꝙ de⁹ nō poſſet facere oppoſita ſil' ineſſe eidē ƀꝫ
idē. Ex q̄ ptꝫ ꝙ ponit ꝙ deus non magis pōt fa
cere duo ꝯ̄ria ſil' ineē eidē ƀm idē q̄ duo ꝯ̄dicto
ria. Hoc aūt erroneū: q: de facto corpi xp̄i ƀm ſe
totū in ſacr̄o altaris in diūſis altarib⁹ ſunt mo/
tus ꝯ̄rij ſurſū. ſ. ⁊ deorſū: ⁊ pari rōe poſſet facere
de⁹ idē corp⁹ ƀm ſe totū eē albū ⁊ nigrum
Dicūt etiā ꝙ in plurib⁹ locis doctrine ſue ip̄e
errauit p h̄ ꝙ p̄ncipia ph̄ie ſeu poti⁹ q̄dā phorū
v̄ba ad cōcluſiōes theologie nimis applicauit.
Nō ei loqui talit̄ dñt theologi q̄lit̄ loquūt̄ ph̄i:
ſic̄ docꝫ Aug⁹. x. li. de ci. dei. c. xxiij. di. Liberis
v̄bis loquunt̄ ph̄i: nec in reb⁹ ad intelligenduꝫ
difficilimis offēſionē religioſarꝝ auriū ptimeſcūt
Nobis aūt ad certā regulā inqui phas ē: ne ver
borꝝ licētia etiā de reb⁹ q̄ is ſignificant̄ impiam
gignat opinionē ⁊c̄.   Concluſio
Huic ḡ tractatui: vtinā aduerſo errori: finē ſta/
tuim⁹. Illi laus honor atq; gr̄aꝝactio qui nob
cām ſuā tractātib⁹ nō defuit quo docēte aſſertā
h̄ v̄itatē ſētim⁹: quo inſtruēte ꝓbā⁹ quo p̄cipiē/
te defēdim⁹ ⁊ p quē poſtremo frat̄na charitate
pmoti ad oēs deuēire ⁊ nobiſcū ſētire vehemēt̄
affectam⁹. Q: ſi v̄itati huic iudicio nr̄o clariſſie
nec ſic credit aut alio fauore vt ipi conāt̄ alio ve
fine q̄ eius poſtulet dignitas crimiemur: teſta/
mur te xp̄e teſtamur ⁊ illā cui teſtimoniū phibeſ
eē totā pulchrā ⁊ in ea maculā non eē: oēs ad ex
tremū tui atq; ipi⁹ amatores i teſtioniū euocā⁹:
nr̄m nūc debitū ſufficiēt̄ ⁊ vt putam⁹ ſupabun/
danter expleuiſſe.   Deo gras

Intelligētia:ſcia ⁊ ſapia in q̄ differūt.li.3.diſ.
Intellect⁹ ⁊ ſcia ꝑut ſūt dona ſpūſ/ (35.c.
ſancti in quo differunt a ſeipo ꝑut naturalit̄
ſunt in anima.lib.3.di.35.d.
Intentio ſcribētium de trinitate que fuerit.li.
1.di.2.b.
Intentio voluntas ⁊ finis quō differunt.li.2.
di.38.f.
Intentio aliq̄n accipit̄ ꝑ volūtate in ſacra ſcri
ptura.li.2.diſ.38.f.
Intentio capta ꝑ volūtate vtꝝ ſit ipſamet vo/
luntas.li.2.di.38.g.
Intētio iudicat oīa opa hoīs.li.2.di.40.c.
Intētio vel actio infideliū vtꝝ ſp ſit mala.li.2
Intētionē ꝯſitēdi nō hn̄s vtrū (di.41.a.
ꝯficiat ſacr̄m.li.4.di.13.
Interfectoribus vxorꝝ que pnīa ſit iniūgenda
li.4.di.37.b.
Inſtituta ſunt ſacr̄a ꝓpter tria.li.4.di.1.c.
Inſtitutio baptiſmi q̄n facta eſt ⁊ quare.li.4.
di.3.f.⁊.l.a.
Inſtitutio ꝯiugij eſt duplex.li.4.di.26.b.
Inſtitutio vnctiōis a q̄b⁹ facta ē.li.4.di.23.b
Iterant̄ q̄ ſacr̄a ⁊ q̄ non.li.4.di.23.c.
Iteꝯmiſſa eſt quō intelligit̄.li.4.di.24.m.
Iudei vtꝝ bonū opus fecerunt in xp̄i paſſiōe
li.3.di.20.d.
Iudei q̄liter impleuerūt volūtatē dei xp̄m oc
cidendo li.1.di.48.b.c.
Iudei vtꝝ furtū fecerūt in expoliando egypti
os.li.3.di.37.c.
Iudicis miniſter vtꝝ peccat occidēdo aliquē
li.3.di.37.c.
Iudex qualis eſſe debeat ſacerdos in audiēdo
ꝯfeſſionē.li.4.di.19.c.
Iudiciū finale vtꝝ die vel nocte erit.li.4.diſ.
Iudex viuoꝝ ⁊ mortuoꝝ ē xp̄s:du/ (43.c.
pliciter intelligit̄.li.4.di.43.f.
Iudiciū dei occultū quid ſit.li.4.di.46.c.
Iudicij ſnīa q̄liter fiet.li.4.di.47.a.
Iudicabūt vtꝝ ſancti cū xp̄o.li.4.di.41.b.
Iudicādoꝝ erūt q̄ttuor ordīes.li.4.di.47.c
Iudicis forma qualis erit.li.4.di.48.a.
Iudiciū in quo loco erit.li.4.di.48.d.
Iuramentū q̄d ſit.li.3.di.39.a.
Iuramentū fit tripliciter.li.3.di.39.b.
Iurare vtꝝ ſemꝑ ſit malū.li.3.di.39.c.
Iurare vtrū liceat ꝑ creaturas.li.3.di.39.d.
Iuratio ꝑ deū vtrū ſit grauior q̄ꝫ ꝑ creaturas
vel ꝑ euangeliū.li.3.di.39.e.
Iurare ꝑ deū quid ſit.ibidem.f
Iuramentum ꝑ falſos deos an ſit ratum.li.3.
di.39.g
Iuramentum ꝯtra deum factū nō eſt tenendū
li.3.di.39.k.
Iurare callide ē duplex pctm̄.li.3.di.39.k.
Iuſiurandū hꝫ tres comites.li.4.di.39.a.
Iuſtitia:tꝑantia:fortitudo:prudētia: vtꝝ ceſ/
ſabunt in futuro.lib.3.di.33.a.
Iuſticia ⁊ miſericordia in deo vtꝝ ſint idē vel
diuerſa.li.4.di.46.d.
Laico vtrum ſit con
fitendū.lib.4.di.17.e.
Laicis eucharistia intincta nō eſt danda.li.4
di.11.g.
Lamech primus omniū duas habuit vxores
li.4.di.33.a.
Latere ade.quare vxor formata eſt.li.2.di.18
⁊ li.4.di.28.c.
Latria quid ſit.li.3.di.9.a.
Lectoris officiū qđ eſt.lib.4.diſ.24.d.
Legalia q̄n ceſſauerūt.li.4.di.3.k.
Legitime ꝑſone ſunt diuerſe.li.4.di.34.a.
Leuir quis vocat̄.lib.4.di.41.d.
Lex quare dicit̄ cōprimere manū ⁊ nō animū
lib.3.di.40.a.
Lex euāgelica i q̄ differt a moſayca.li.3.di.7.b
Liberꝝ arbitriū vtrū habuerūt angeli an̄ caſū
li.2.di.5.b.
Liberū arbitriū vtrū adhuc habeāt angeli vl̄
demones.li.2.di.7.b.c.
Liberꝝ arbitriū q̄d ſit.li.2.di.24.e.⁊ di.25.a.
Liberū arbitriū vtrū aīalia bruta habeāt.li.2.
di.24.f.
Liberū arbitriū an ad oīe tempus refert̄.lib.
2.di.25.b.
Liberꝝ arbitriū vtꝝ de⁹ habeat.li.2.di.25.c.
Liberꝝ arbitriū q̄lit̄ accipit̄ i deo.li.2.di.25.d
Liberꝝ arbitriū vtꝝ ſcti habeāt i celo.lib.2.di.
Liberi arbitrij ſunt quattuor ſtatus. (25.e.
li.2.di.5.g.
Libertas arbitrij eſt triplex.li.2.di.25.i.
Libertatē a pctō q̄ hoīes hn̄t.li.2.di.25.k.
Libertas ad malū vtrū ſit libertas arbitrio.li.
2.di.25.l.
Liberꝝ arbitriū vtꝝ eq̄liter eſt i bonis ⁊ in ma/
lis ad bonū ⁊ ad malū.li.2.di.25.n.
Liberū arbitriū in q̄b⁹ bonis ſit.li.2.diſ.26.l.
Ligandi ⁊ ſoluendi poteſtas q̄liter data eſt ſa-
cerdotibus.li.4.di.18.ꝑ totū.
Ligāt ⁊ ſoluūt quō ſacerdotes.li.4.di.18.d.e
Ligat̄ ⁊ ſoluit̄ pctōr dupl̄r.ibidē. (.f.⁊ē
Ligandi ⁊ ſoluēdi poteſtatē vtꝝ oēs habeant
ſacerdotes.li.4.di.19.b.
Lignū vite ⁊ lignū ſcie boni ⁊ mali vtꝝ vnum
fuerit vel duo.li.2.di.17.f.
Lignū vite quare dictū ſit.ibidem.
Lignū ſcientie boni ⁊ mali quare ſic vocatur.
li.2.di.17.f.
Ligno vetito ſi nō fuiſſet vſus hō vtꝝ potuiſſꝫ
n̄ mori etiā ſi d alijs comediſſꝫ.li.2.di.19.c.d
Lignū fe.ſtipu.edificare q̄d ſit.li.4.di.21.a.b
Littera occidens quid ſit.li.3.di.40.b.

Localis an ſit deus vel vtrū moueatꝰ localiter li.1.di.37.i.
Locale dr̄ aliq̄d duobꝰ modis.li.1.di.37.i.
Locales vtꝝ ſint ſpūs creati.lib.1.di.37.l.
Locꝰ ꝑadiſi qualis ſit ⁊ vbi.lib.2.di.17.e.
Locꝰ iudicij extremi vbi erit.li.4.di.48.d.
Loq̄ quō potuerūt ꝑmi hoīes cū nō didicerūt li.2.di.21.g.
Lucifer quō dixit aſcēdā ī celū ⁊c̄.li.2.di.2.h
Lucifer erat excellētioꝛ inter alios oīes angelos.li.2.di.6.a.
Lucifer an ſit ligatus in inferno.li.2.di.6.f.
Lucifer vtrū habebit maioꝛē ꝑtātem tpe antixp̄i q̄ modo habet.li.2.di.6.g.
Luminaria celi quando ⁊ quare facta ſunt.li.2.di.14.f.g.
Lux quare pꝛimo facta eſt.li.2.di.13.a.
Lux illa vtꝝ fuit coꝛꝑal' vl' ſpūal'.li.2.di.13.b.
Lux pꝛima vbi facta eſt cū abyſſus terrā tegeret.li.2.di.13.c.
Lux illa vbi ſit ex q̄ nūc n̄ apparet.li.2.di.13.f.
Magice artes vtrū dei fiant virtute vel diaboli.lib.2.diſ.7.f.
Magis vtrū diligit deus aliquos ⁊ aliq̄s minus.lib.3.di.32.b.c.
Magnitudo quō eſt in deo.li.1.di.19.b.c.
Maioꝛ in quo eſt pater filio.li.1.di.16.c.d.
Magis vtꝝ pn̄t aliq̄d due ꝑſone q̄ vna ⁊ tres magis q̄ due vel vna.li.1.di.19.d.e.
Mala vtꝝ ſimpl'r ſunt in deo.li.1.di.36.b.
Mala vtꝝ dei volūtate fiant.li.1.di.46.d.
Mala fieri bonū eſt: quomodo intelligitꝰ.lib.1.di.46.g.
Mala ad q̄d ⁊ q̄bus ꝓſunt.lib.1.di.46.i.
Mala quandoq̄ vult homo qđ deus vult bn̄ li.1.di.48.a.
Malos quare creauit deus.li.2.di.23.b.
Mala vitare non ſemꝑ eſt meritoꝛium palme li.2.di.24.c.
Male vti vtꝝ p̄t hō ꝟtutibus.li.2.diſ.26.k.
Malū vn̄ ꝑncipaliter oꝛtū eſt.lib.2.di.34.b.
Mala voluntas eſt ſecunda cauſa maloꝝ.li.2.di.34.c.
Malū in qua re ſit.li.2.diſ.34.d.
Malū ⁊ bonū quomodo dicuntꝰ eſſe in eodē li.2.di.34.e.f.
Malꝰ actꝰ vtꝝ ſit ꝑuatio boni.li.2.di.35.k.
Maloꝝ auctoꝛ vtꝝ ſit deꝰ.li.2.di.37.ꝑ totū.
Mala voluntas ⁊ actio in eodem hoīe vtrum ſint vnū pctm̄ vel plura.li.2.di.42.a.
Malus ſacerdos vtrū ſacramenta miniſtrare pōt.li.4.di.5.a.⁊ di.13.a.
Malꝰ finis nō ꝯtaminat ſacr̄m.li.4.di.30.e.
Malū incōtinentie qđ ſit.li.4.diſ.31.g.
Maledicā benedictiōibus veſtris.quō intelligitur.li.4.di.19.e.
Mali.vtꝝ cū ſuis defoꝛmitatibus reſurgant.li.4.di.44.d.
Malis in inferno vtrū datꝰ aliqua mitigatio pene.li.4.di.46.a.
Mali vtꝝ in inferno peccabūt.li.4.di.50.a.
Mali in inferno vtrū habeāt noticiā eoꝝ que hic aguntur.li.4.di.50.c.
Mali ⁊ boni vtꝝ ſeinuicē videbūt poſt iudicium.lib.4.di.50.f.
Mādata charitatis ſunt duo.lib.3.di.27.b.
Mādata decē quō ꝯtinentꝰ in duobꝰ p̄ceptis charitatis.li.3.di.37.ꝑ totum.
Manducatꝰ quō ſpiritualiter de ligno vite.li.2.di.24.h.i.k.
Manducatꝰ coꝛpus xp̄i duobus modis.li.4 di.9.a.
Maria fuit imunis ab oī pctō.li.3.di.3.b.
Marie ⁊ ioſeph ꝯiugiū vtꝝ fuit veꝝ.li.4.di.26.g.⁊ di.28.c.⁊ di.30.b.c.
Materia đ qua factus eſt mūdus qualis fuit in pꝛincipio.li.2.di.12.ꝑ totū.
Materia de qua factus eſt mūdus quō vocatur.li.2.di.12.c.
Matrimoniū qn̄: quare ⁊ vbi ſit inſtitutū.li.4.di.26.a.b.⁊ di.30.d.
Matrimoniū qn̄ ſm̄ p̄ceptū vel ſm̄ indulgētiam eſt inſtitutū.li.4.di.26.c.
Mr̄imoniū cuiꝰ rei ſit ſacr̄m.li.4.di.26.f.g.
Matrimoniū q̄d ſit.li.4.di.27.b.
Matrimonij cā efficiēs q̄ eſt.lib.4.di.27.c.
Mr̄imoniū vtꝝ ſolo fiat ꝯſēſu.li.4.di.27.d
Matrimoniū qn̄ incipit.lib.4.di.27.e.f.
Matrimoniū vtꝝ faciat ꝯſenſus de futuro cū iuramento.li.4.di.28.a.
Mr̄imoniū q̄bꝰ ꝟbis ꝯtrahitꝰ.li.4.diſ.28.c.
Matrimonij ſubſtantia eſt ꝯſenſus de p̄ſenti.li.4.di.28.b.
Matrimonium impedit cōſenſus coactus.li.4.di.29.a.
Matrimoniū impeditꝰ quadruplici erroꝛe.li.4.di.30.a.
Matrimonij bona ſunt tria.li.4.di.31.a.
Mr̄imonij ſeꝑatio eſt duplex.lib.4.di.31.b.
Mr̄imoniū vtꝝ ſine ſacro fieri p̄t.li.4.di.31.c
Matrimonialis coitus vtrū ſit cū pctō.li.4.di.31.f.g.⁊ di.32.d.
Matrimoniū quō oꝛdinatū fuit tempoꝛibus antiquis.li.4.diſ.33.ꝑ totum.
Matrimoniū ꝓpter quas cauſas ſeꝑatꝰ.li.4 di.34.⁊ di.35.⁊ di.36.ꝑ totum.
Matrimoniū vtrū ſit inter ſeruiles diuerſoꝝ do minoꝝ.li.4.di.39.b.
Matrimoniū in qua etate.contrahi debet.li.4.diſ.36.d.
Matrimonium in quibus oꝛdinibus fieri nō pōt.li.4.di.37.a.
Matrimoniū vtrum ſtare poteſt inter fideles

⁊ infideles.li.4.diſ.39.a.b.
Matrimoniū infideliū vtrum ſit legitimū.li.4.di.39.i.
Mr̄imoniū in q̄bus affinitatꝭ gradibus ſtare nō pōt.li.4.di.40.⁊ diſ 41.p tottum.
Mr̄imoniū ꝯſanguineoꝝ q̄bus teſtificantibꝰ diuiditur.li.4.di.41.d.
Mr̄imonium vtꝝ fieri pōt inter filios vel filias ſpirituales.li.4.di.42.a.
Mr̄imoniū vtꝝ filij naturales cū adoptiuis ꝯtrahere pn̄t.li.4.di.42.d.
Melchienoie quid ꝓhibeť.lib.3.di.37.c.
Mediatoꝛ q̄re ſolus dꝛ xp̄s:⁊ ſm quā naturā li.3.di.19.e.f.g.
Mediatoꝛis fidē quomō habuerunt antiqui li.3.di.25.a.b.c.
Melioꝛa vtꝝ deus facere potuit q̄ꝫ fecit.li.1.di.44.p totum.
Memoꝛia:intelligentia: dilectio: quō ſunt in mente.li.1.di.3.g.h.
Memoꝛia:intelligentia:voluntas : quō ſunt vnite.li.1.di.3.l.
Memoꝛia:intelligētia:volūtas vtꝝ p̄dicanť relatiue ad ſeinuicē.ibidē.m.
Memoꝛie:intelligētie: voluntatis actus quō differunt.li.2.diſ.39.b.
Memoꝛiā pctōꝝ vtꝝ habebūt ſancti que hic cōmiſerūt.li.4.diſ.43.d.
Mendacij tria ſunt genera.li.3.di.38.a.
Mendacij iteꝝ octo genera:ibidem.
Mendacium quid ſit.li.3.di.38.b.
Mentiri quid ſit.ibidem.c.
Mendaciū vtꝝ ſemꝑ ſit pctm̄.li.3.di.38.d.
Mens hūana quō hꝫ imaginē trinitatis.li.1.di.3.g.
Mentis ꝟginitas melioꝛ eſt virginitate carnis.li.4.di.33.e.
Meritum obdurationis vel miſericoꝛdie vtꝝ ſit aliqd̄.li.1.diſ.41.a.
Merita an poſſunt eſſe cauſa p̄deſtinatiōis vł p̄ſcientie.lib.1.di.41.p totum.
Merita vnde ꝓueniunt.li.2.diſ.27.c.
Meritū bonū quō ꝯſtituiť i hoie.li.2.di.27 c.Et qd̄ ſit pꝛimum meritum ibidem.
Mereri quō diciť fides.li.2.di.27.f.
Meritis vtꝝ angeli ꝓficiāt.li.di.11.d.
Meruit q̄d ſibi xp̄s ⁊ q̄d nob.li.3.di.18.b.
Meritis vtꝝ xp̄s ꝓfecit.li.3.di.18.b.
Meriut vtꝝ xp̄s aliq̄d qd̄ ſine merito habere potuit.li.3.diſ.18.d.
Meritis quibꝰ iuuabunť qui in fine ſeculi reperienť.li.4.diſ.45.f.
Merita ſctōꝝ quō nobis ſuffraganť.li.4.di.45.g.h.
Merſio trina an dꝫ fieri i baptiſmo li.4.d.3.i
Miſericoꝛdius vtꝝ agit deꝰ cū malis q̄ꝫ pctā coꝝ meruerunt.li.4.di.45.c.⁊ di.46.a.
Miſericoꝛdia ⁊ iuſticia dei vtꝝ ſunt idem vel diuerſa.li.4.di.46.d.
Miſericoꝛdia:bonitas: iuſticia vtꝝ habeāt diſtincta opa.li.4.di.46.e.
Miſericoꝛdia ⁊ iuſticia ſunt vie dn̄i:quō itelligiť.li.4.di.46.f.
Miniſteriū āgeloꝝ quale erit i iudicio.li.4.di.47.d.
Miniſter iudicꝭ vtꝝ peccat aliquē occidēdo li.3.di.37.c.
Mittiť vtꝝ etiā a ſe ſpūſſctūs.li.1.diſ.15.a.b.
Mittiť filiꝰ ⁊ ſpūſſctūs ⁊ n̄ pr̄.li.1.di.15.c.d.n
Miſſus vtꝝ ſemel tm̄ ſit filius vel ſepius mittatur.li.1.diſ.15.i.
Miſſus dꝛ filius duobꝰ modis.li.1.di.15.k.
Miſſi qꝛ ſunt filiꝰ ⁊ ſpūſſctūs an ideo ſunt minoꝛes patre.li.1.di.15.o.
Miſſio ſpūſſcti fit duobus mōis.li.1.di.61.a.
Miſſio ſpirituſſancti in coꝛda hoim quō fit.li.1.di.17.p totum.
Mittanť vtꝝ oēs angeli ex oībus oꝛdinibus li.2.diſ.10.p totum.
Miſſio filij i mūdū qualis fuit.li.3.di.1.⁊ di.2.⁊ di.3.p totum.
Modi q̄ttuoꝛ coḡſcēdi deū.li.1.di.3.a.b.c.⁊c̄
Modi cognoſcendi trinitatē diuerſi li.1.di.2.p totum.⁊ di.3.f.g.⁊c̄.
Modi peccādi ſūt multiplices.li.2.di.42.f.
Modus liberatiōis vtꝝ aliter potuit eſſe q̄ꝫ p mortē xp̄i.li.x.di.20.a.
Modi diligēdi deū ſūt diūſi.li.3.diſ.27.d.e.
Modi diligēdi ꝓximū.li.3.di.28.⁊ diſ.29.p totum
Modus ꝯuerſionis euchariſtie vtꝝ ſit foꝛmalis vel ſubalis.li.4 di.11.a.
Modus penitēdi quō fieri debeat.li.4.di.16 ⁊ di.17.p totum.
Modi ligādi ⁊ ſoluēdi ſunt diuerſi.lib.4.di.18.p totū
Monſtra vtruꝫ in ſuis defoꝛmitatibus reſurgant.li.4.di.44.h.
Moꝛi vtꝝ potuit hō i ſtatu inocētie.li.2.diſ.19.a.
Moꝛi nō poſſe vtꝝ fuit homi ex ꝯditione nature an ex bn̄ficio gr̄e.li.2.di.19.d.
Moꝛtale pctm̄ q̄d ſit in aia.li.2.di.24.h.i.
Moꝛtale vtꝝ ſit qd̄ in ſola cogitatōis delectatione teneť.li.2.diſ.24.i.
Moꝛtalis quare factꝰ eſt homo cū comederit de ligno vite.li.2.di.29.g.
Moꝛtalia pctā ſunt ſeptē.li.2.di.42.h.
Moꝛiēdi nccītatē vtꝝ xp̄s habuit li.3.di.16.a
Moꝛi quō voluit vł noluit xp̄s li.3.di.17.a.b
Moꝛi q̄re voluit xp̄s.li.3.di.18.e ⁊ diſ.19 b.
Moꝛte xp̄i quare redēptio facta eſt ⁊ nō aliť.li.3.di.80.a.
Moꝛte xp̄i vtrum ſepata ſit diuinitas a carne ⁊ aīa.li.3.diſ.21.p totum.
Moꝛtis triduo vtꝝ xp̄s fuit hō.li.3.di.22.a.
Moꝛtis triduo vtꝝ xp̄s vbiq̄ꝫ fuit ſm deū et ſm hoiem.lib.3.diſ.22.b.
Moꝛtua opera bona reuiuiſcūt p penitentiā li.4.di.15.e.

Moꝛtale pctm̄ q̄ntū polluit aiaꝫ.li.4.di.18.b
Moꝛtalia ⁊ venialia p̄t q̄s ꝓe penitē excepto vno moꝛtali ⁊ pluribꝰ venialibꝰ.li.4.di.21.d
Moꝛient̄ quomodo hi qui in fine ſeculi inueniētur.li.4.di.43.e.
Moꝛtui quō reſurgent.li.4.di.44.⁊ di.45 ꝑ totum.
Motus mentis an ex libero arbitrio ſit.li.2.di.27.c.
Motus voluntatis in homine eſt duplex.li.2.di.39.c.
Mulier q̄re poſt virū facta eſt.li.2.di.18.b.
Mulier q̄re de latere foꝛmata eſt ⁊ nō de alia pte corpis.li.2.di.18.c.⁊ li.4.di.28.c.
Mulieri vtrum preceptū etiā fuerit datū.lib.2.diſ.21.g.
Mulier que non ptinet ad matrimonium.li.4.di.29.g.
Multiplex nō dicit̄ deus q̄uis ſit trinus.li.1.diſ.23.k.
Mundus an d̄ aliqua materia factꝰ ſit ⁊ qualis fuit illa materia ⁊ vbi ſubſtiterit.lib.2.di.12.ꝑ totum.
Mundi creatura quare dicit̄ hō.li.1.diſ.3.a.
Mundus quomodo ꝯſumet̄ igne ante iudicium.li.4.di.47.d.
Mutari an pōt deus aliq̄liter.li.1.di.8.c.d.
Mutari ſm tp̄s quid ſit.lib.1.di.37.k.
Mutari ſm locū quid ſit.ibidem.l.
Mutis ab egritudine vtꝝ ſacramēta dari debent.lib.4.di.20.e.
Natatilia quādo foꝛmata ſunt.li.2.di.15.a.
Nature filius quare dicat̄ xp̄s.li.1.di.5.m.
Natura diuina nulli predicamentoꝛū ſubijcit̄ lib.1.di.8.g.
Naſcitur quomodo ſp̄ filius de patre.li.1.diſ.9.k.l.
Natura ⁊ res nature an ſint idē.li.1.diſ.34.b.
Natus quare non dicit̄ ſpiritusſanctus ſed ꝓcedens.li.i.diſ.13.a.
Naſcendo an accepit filius aliquid a patre.li.i.di.18.f.g.
Natiuitas qñ d̄r ⁊ qñ ꝯceptio.li.2.diſ.31.i.
Naturā hūanā totā aſſūpſit xp̄s.lib.3.di.2.a.
Natus quō d̄r xp̄s de ſpūſancto cū nō ſit filiꝰ ſpiritusſancti.li.3.di.4.b.
Natus cum ſit xp̄s quare ap̄l'us dicit eū factū li.3.diſ.4.d.
Natura diuia vtꝝ aſſumpſit pſonā: vel pſona naturā: vel natura naturā.lib.3.di.5.a.b.
Natura diuina vtrum debeat dici caro facta.lib.3.di.5.c.
Naturas duas habuit xp̄s.li.3.diſ.6.d.e.
Natura diuina vtrū debeat dici nata de virgine.li.3.diſ.8.a.
Natiuitas xp̄i eſt duplex.li.3.di.8.b.
Natura an perſona xp̄i predeſtinata ſit.lib.3.di.10.f.
Naturam paſſibilem quare aſſumpſerit deus.li.3.di.15.a.
Neceſſitate vtꝝ pr̄ genuit filiū.li.i.diſ.6.a.
Neceſſitatis tp̄e nō eſt neganda penitentia.li.4.diſ.20.e.
Neophitus quid ſit.lib.4.di.6.h.
Nihil eſt in deo qd̄ nō eſt deus.li.i.diſ.8.i.
Nihil d̄r de deo ſm accidēs.li.i.di.26.c.
Niſi quis renatus fuerit ⁊c̄.quomodo intelligitur.li.4.di.4.e.
Nocte media veniet xp̄s: quomodo intelligit̄ li.4.diſ.43.c.
Nomina dei diuerſa ſunt.li.i.di.8.a.
Nomia que de deo dicunt̄ inueniunt̄ in ſeptuplici differentia.li.i.di.22.a.b.
Noia ꝓpꝛia pſonaꝝ nō ſubſtantialiter ſ relatiue ad inuicem dicunt̄.li.i.diſ.22.e.
Nomina ad vnitatē eſſentie ptinētia nō relatiue ſ ſubſtātialiter de ſingulis pſonis ⁊ ſingulariter dicunt̄.ibidem.e.f.
Noie pſone q̄d ſignificat̄ cū pluralit̄ ꝓfertur.lib.i.di.25.ꝑ totum.
Noia relatiua pſonarū que ſunt.li.i.diſ.26.c.⁊ ꝑ totū.⁊ di.27.c.
Noia dignitatū vel officioꝛū eccleſiaſticoꝛum que ſunt.lib.4.di.24.l.
Noticiam qualē habuit adam ante lapſum.li.2.di.23..c.
Nuptie q̄ꝫ bone ſunt.li.4.diſ.26.ꝑ totum.
Nuptias ſolus conſenſus volūtarius facit.li.4.di.27.ꝑ totum.
Nuptialia pacta ſunt duplicia.li.4.diſ.27.l.
Nuptiaꝝ cauſa finalis q̄ eſt.li.4.di.30.d.
Nuptie quibus tp̄ibus nō ſunt celebꝛāda.li.4.di.32.c.d.e.
Nuptie quō fuerunt tēpoꝛibus antiquis oꝛdinate.lib.4.di.33.a.
Nuptie vtrū fieri pñt inter filios adoptiuos ⁊ naturales.li.4.di.42.d.
Nuptie ſecunde tertie vel quarte vtrū ſint licite vel nō.lib.4.di.42.i.
Obduratio vtrū ex aliquo fiat merito.li.i.di.41.a.
Obdurati quō ſunt demones.li.2.di.7.a.
Obdurati cū ſint demones vtꝝ habeāt liberꝫ arbitrium.li.2.di.7.b.
Oblatio eoꝝ qui ſine confeſſione decedūt vtꝝ ſit recipienda.li.4.di.20.g.
Obſeſſoꝛum coꝛpa vtꝝ demones intrēt ſubſtātialiter vel nō.lib.2.di.8.e.
Obſtinatio quale pctm̄ eſt.li.2.di.43.a.
Obſtinatio omnis vtrū ſit peccatū in ſpiritum ſanctum.li.2.diſ.43.c.

Obſcuratio ſolis ⁊ lune qualiť fiet in die iudi/
cij.li.4.diſ.48.e.
Occidens littera quid ſit.li.3.diſ.40.b.
Occiſores vxorū qualiter debeant penitere.li
bro.4.diſ.37.b.
Octo ſunt ſpecies mendacij.li.3.di.38.a.
Occultum iudicium dei q̄d ſit.li.4.di.46.c.
Offendiť deus tribus modis.li.4.di.16.a:
Officia ſacrorū ordinū quō chriſtus impleue=
rit.li.4.di.24.ꝑ totum.
Olei conſecratio vtrū a ſimplici ſacerdote fieri
poteſt.li.4.di.20.f.
Omnis ſcientia aut eſt de rebus aut de ſignis.
li.1.di.1.a.
Omouſion quid ſit.lib.1.di.34.i.
Omnia quare dicantur eſſe in deo.li.1.di.35.e
f.⁊ diſ.36.ꝑ totum.
Omnia eſſe ex deo:per ip̄m ⁊ in ipſo vtrum ſit
idem.li.1.di.36.d.
Om̄ipotēs q̄re dicať deꝰ.li.1.di.42.a.⁊.i.
Omnipotens q̄re deus diciť cū hō multa pōt
qd̄ deus non pōt.li.1.di.42.b.
Omnipotētia dei ꝯſideratur duobus modis.
li.1.di.42.c.
Omnipotentia dei limitari non poteſt.li.1.di.
43.ꝑ totum.
Omniū rerum deus eſt principiū.li.2 di.1.a.
Om̄ia entia vtrum ſimul facta ſunt vel ſucceſ/
ſiue.lib.1.diſ.12.b.c.
Omnia que fecit deus quomodo dicātur val
de bona.lib.2.di.15.g.
Omnes homines quomodo fuerūt in adā qn̄
peccauit.li.2.diſ.30.m.n.
Omnis homo naturaliter vult bonum quō in
telligitur.li.2.diſ.39.c.
Ōis actꝰ iudicať ex fine.li.2.di.40.ꝑ totum
Ōēs actꝰ ſine fide ſūt mali.li.2.di.41.ꝑ totum
Ōēs homines vtrum pari dilectione diligēdi
ſunt.li.3.di.29.b.
Operatur deus q̄tuor modis.li.2.di.12.h.
Opera ſex dierum quomodo ſunt diſtincta.li.
2.di.12.a.⁊ diſ.13.a.
Operari patrem in filio quomō intelligendum
eſt.li.2.di.13.h.
Operans ⁊ coopans grā q̄ ſit.li.2.di.26.a.b.
Operans ⁊ cooperans gratia vtrum ſit vna ⁊
eadem gratia.li.2.diſ.26.i.
Operante ⁊ cooperāte gratia vtrū eguerit hō
ante pctm̄.lib.2.di.29.a.
Opera infidelium vtrum ſemper ſint mala.li.
2.di.41.a.b.
Operata eſt tota trinitas incarnationē chriſti
li.3.di.4.a.
Opatio:fides:ſpes:⁊ charitas quomō dicun
tur equalia.lib.3.di.25.e.
Opa bona ſine charitate facta non valent.li.
4.di.15.f.
Opa bona in peccatis facta ad quid valeāt.li.
4.di.15.f.
Oratio vel voluntas xp̄i vtrū ſemp impleta ē
li.3.diſ.17.ꝑ totum.
Orare vtrum licet pro omnibus mortuis.li.2.
diſ.43.c.
Orationes ⁊ elemoſyne quibus ꝓſunt.lib.4.
di.45.c.
Orationes omnium vtrum ſancti audiant.li.
4.di.45.g.
Ordo quis ſeruādus eſt cum de trinitate agiť.
lib.1.di.2.c.
Ordines angelorum quot ſunt:⁊ quō noianť
li.2.diſ.9.a.b.
Ordines angeloꝝ vtꝝ ab initio creatiōis ſint
diſtincti.li.2.di.9.e.
Ordo decimus quō diciť impleri ex hoībus
li.2.diſ.9.g.
Ordo diligendi quis ſit.li.3.di.29.a.
Ordines ſacri quot ſunt:⁊ quō nominanť.li.
4.di.24.ꝑ totum.
Ordinare vtꝝ pn̄t heretici.li.4.di.25.ꝑ totū
Ordinare vtꝝ pn̄t ſimoniaci.li.4.di.25.d.e.
Ordinandorum etas que eſſe debeat.li.4.di.
25.i.
Ordines ſacri qui impediunt matrimonium.li
bro.4.diſ.37.a.
Ordines iudicandorū erunt quattuor.lib.4.
diſtin.47.c.
Ordo iudicij finalis q̄liter erit.li.4.di.47.d.
Originale peccatū q̄d ſit.li.2.di.30.e.g.
Originale peccatum an ſit culpa vel pena.li.2
diſtin.30.e.f.
Originale pctm̄ dr fomes peccati.i.ꝯcupiſcen
tia.li.2.di.30.g.
Originale peccatū ꝑ adam intrauit in omnes.
li.2.di.30.h.
Originale peccatū vtꝝ ſit ex voluntate.⁊ q̄ in
adā fuit ⁊ in nobis eſt.li.2.diſ.30.l.
Originale peccatū quō a patribus trāſeat in fi
lios.lib.2.di.31.a.
Originalis peccati cauſa an ſit culpa vel pena
vel aliquid aliud.li.2.di.31.c.f.
Originale quare dicať:ibidem.h.
Originale peccatū quō dimittať in baptiſmo
li.2.di.32.a.
Originale peccatū qua iuſticia infligiť aīe ino
centi.li.2.diſ.32.e.
Originale peccatū vtrū ſit voluntariū vel ne/
ceſſarium.ibidem.f.
Origo primi peccati q̄ ſit.li.2.diſ.33.b.

Paradiſuſ quot mo
dis accipitur.lib.2.diſ.17.c.
Paradiſi locus qualis ⁊ vbi ſit.li.2.diſ.17.e.
Parētes p̄mi ſi nō peccaſſent quales filios ꝓ/
creaſſent.li.2.di.20.ꝑ totū.

Tabula

Parentum peccata quomodo tranſeunt in fili
os.li.2.di.33.a.b.
Parentū pctā vtꝝ iputanꝫ filijs:li.2.di.33.d.
Parentū pctā quō viſitanꝫ in filios vſq₃ in q̄r
tam generationē:li.2.di.33.i.
Parētes mali quō diligēdi ſunt:li.3.di.23.f.
Partes ſacramenti euchariſtie q̄d ſignificant:
li.4.di.12.f.
Paruuloꝝ pena ſine baptiſmo decedentiū eſt
mitiſſima.li.2.diſ.33.e.
Paruuli q̄ incircūciſi moriebanꝫ vtꝝ ſaluabā
tur:li.4.di.i.l.
Paſſio xp̄i vtrum placuerit viris bonis libro
1.di.48.d.
Paſſiones ſctōꝝ an velle debeam⁹:ibidē.e.
Paſſibilē naturā aſſūpſit xp̄s.li.3.di.15.ꝑ to.
Paſſio ⁊ ꝓpaſſio q̄d ſit.li.3.diſ.15.f.
Paſſio xp̄i an ſit opus dei vel iudeorum:libro
3.diſ.20.d.
Paſſionis fidē an habuit petrus qñ vidit ho-
minem pati:li.3.di.24.b.
Paſſibile corpus dedit chriſtus diſcipulis:li.
4.diſ.11.b.
Paſſio ſupplet vicem baptiſmi.li.4.di.4.d.
Pater deus vtrum ſe deum genuerit.lib.1.di.
4 ꝑ totum.
Pater vtrum diuinā eſſentiam genuit:li.1.di.
5.a.⁊ ꝑ totum.
Pater vtrū volūtate vel neceſſitate genuit fili-
um.lib.1.di.6.ꝑ totum.
Pater vtrū potuerit vel voluerit gignere filiū
vel ſi an poſſe generare filiū ſit aliqua potētia in
patre q̄ nō ſit in filio:li.1.di.7.ꝑ totum.
Pater quare nō dicitꝫ miſſus:lib.1.diſ.15.n.⁊
li.3.di 1.a.
Pater in quo eſt maioꝛ filio:li.1.di.16.c.d.
Pater quomodo eſt in filio:⁊ filius in patre:li.
1.diſ.19.c.
Pater ſolus vtrū ſit deus:li.1.di.21.b.
Paternitas filiatio ꝓceſſio quid ſignificant: li
bꝛo.1.di.27.c.
Pater vtꝝ ſicut dicitur ingenitus debeat dici
nō genitus:li.1.diſ.28.b.
Patrem ⁊ filium eſſe vtrū ſunt idem vel diuer
ſa.li.1.di.28.e.
Pater quō eſt principiū totius diuinitatis li.
1.di.29.a.
Pater ab eterno eſt pꝛincipiū ⁊ filius:ſꝫ nō ſpi/
ritusſanctus:li.1.di.29.b.
Patri quare attribuiꝫ vnitas ⁊ filio equalitas
li.1.diſ.31.b.
Pater ⁊ filius quare dicuntur eſſe vnum ſꝫ nō
vnus:lib.1.di.31.i.
Pater ⁊ filius vtrū ꝑ ſpiritūſanctū ſe diligant
li.1.diſ.32.a.
Pater an ſit ſapiens ſapientia quam genuit li.
1.di.32.d.⁊ ꝑ totum.
Patriarcha vñ dicitꝫ:li.4.diſ.24.m.
Patiēdi neceſſitas an fuerit in chꝛiſto: libꝛo.3
diſ.16.a.
Peccare vtꝝ pñt angeli.li.2.diſ.7.a.
Peccatū hoīs quare remediabile eſt: ⁊ nō dia
boli.lib.2.di.21.f.
Peccatum ade vñ oꝛtum habuit.li.2.di.22.a
⁊ ꝑ totum.
Peccauit an plus adā q̄ꝫ eua.li.2.di.22.e.
Peccatum vtrum excuſatur ignoꝛantia.lib.2
diſ.22.h.i.
Peccandi ſimilitudo in nobis ſicut fuit in adā
li.2.diſ.24.g.
Peccatum ade an fuit oꝛiginale vel actuale li.
2.di.30.b.
Peccatum ade quomodo intrauit in mundu₃
ibidem.c.⁊ ꝑ totum.
Peccatū oꝛiginale quid ſit:li.2.di.30.e.g.
Peccatū oꝛiginale quō a patribus trāſeat in fi
lios:li.2.di.31.a.⁊ ꝑ totum.
Peccatū oꝛiginale quō in baptiſmo dimittaꝫ:
li.2.di.32.a.
Peccata patrū an omniū tranſeāt in filios: an
aliquoꝝ.lib.2.di.33.a.
Peccatū ade quō plura peccata in ſe habuit li.
2.di.33.d.
Peccatum ade an ſit grauius ceteris peccatis
li.2.diſ.33.f.
Peccatū ade an ſit dimiſſum:ibidē.h.
Peccata parentū quō viſitantur in filios vſq₃
in tertiā ⁊ q̄rtam generationē:li.2.di.33.i.
Peccatum pꝛimum vnde ſit oꝛtum:lib.2.diſ.
34.b.
Peccatum quid ſit:li.2.di.35.a.
Peccatū quō poteſt coꝛrūpere bonū cu₃ nihil
ſit.li.2.di 35.l.m.
Peccatum inq̄ꝫtum peccatum an ſit cauſa pec
cati.li.2.diſ.36.a.
Peccatū inq̄ꝫtum peccatum an ſit pena pecca/
ti:li.2.di.36 ꝑ totum.
Peccatum cōmiſſum vtꝝ maneat in hoīe vſq₃
quo peniteat:li.2.diſ.42.d.
Peccatū dupliciter manet in hoīe:ibidem.
Peccandi modi quomodo diſtinguuntur.lib.
2.di.42.f.
Peccatum ⁊ delictum quō differūt:ibidem.
Peccata moꝛtalia ſunt ſeptē:li.2.di.42.h.
Peccatum in ſpiritumſanctum quid ſit:lib.2.
diſtin.43.a.
Peccatū in ſpiritūſanctū quomodo accipitur
ibidem.c.
Peccādi potētia an ſit a deo vel a diabolo.lib
2.di.44.ꝑ totum.
Peccare vtrū potuit xp̄s.lib.3.di.12.c.
Peccata an ſepe dimittantur per penitentiam
li.4.diſ.14.d.
Peccata vtru₃ ꝑ ſolam contritionē dimittanꝫ

ſine oris ꝯfeſſione.li.4.diſ.17.ꝑ totum:
Peccata quō dimittunt̄ per ſacerdotes.li.4.di.18.ꝑ totum.
Peccata aliqua vtꝝ poſt hanc vitā remittunt̄ li.4.di.21.ꝑ totum.
Peccata dimiſſa an iteꝝ redeāt.li.4.di.22.a:
Peccata que impediunt matrimonium.li.4.di.39.d.
Peccare vtrum poſſunt mali in inferno.li.4.di.50.a.
Pena paruuloꝝ ſine baptiſmo decedētium eſt mitiſſima.li.2.diſ.33.e.
Pena vtꝝ ſit priuatio boni.li.2.di.35.o.
Pene peccati quō quedam peccata ſunt.lib.2 di.36.ꝑ totum.
Pene timoꝛe non peccans inimicus eſt iuſticie li.3.di.36.c.
Pena ſacerdotis cōfeſſionem publicantis que ſit.li.4.diſ.21.g.
Pene damnatoꝛum an aliquando mitigantur li.4.diſ.46.a.
Pena damnatoꝝ vtrum obfuſcat gloꝛiam beatoꝛum.li.4.di.50.g.
Penitentia eſt duplex.li:4.di.14.a.
Penitentia quid ſit ⁊ vnde dicitur.libꝛo.4.diſtin.14.a.
Penitentia ſolennis quid ſit.ibidem.c.
Penitere vtꝝ poteſt de vno peccato qui pluribus eſt irretitus.li.4.diſ.15.a:
Penitentie perfectio conſiſtit in tribus.lib.4.diſ.16.a.
Penitentia vera quid ſit:ibidem.a.
Penitentia falſa que ſit ibidem.b:
Penitentia agitur tribus modis.li.4.di.16.c
Penitentia venialium que ſit.libꝛo.4.diſtin.16.d.
Penitentia finalis q̄tū valeat.li.4.diſ.20.a:
Penitentia nō completa decedētes q̄liter purgantur.li.4.diſ.20.b.
Penitentia moꝛientibus non eſt imponenda.li.4.di.20.d.
Penitētia nō eſt negāda in neceſſitate.ibidē.e
Penitentia non delet peccatū niſi illud qḋ deſerit homo.li.4.di.21.d:
Penitere poteſt homo de oībus peccatis excepto vno moꝛtali ⁊ pluribus venialibus.li.4.di.21.d.
Periurium quid ſit.lib.3.diſ.39.a:
Periurium fit tribus modis.ibidem.b.
Per deū iurare quid ſit.li.3.di:39.f.
Periuriū an ſit cū incaute iurat̄.lib.3.di.39.i.
Permiſſio ⁊ opatio q̄n dicunt̄ dei voluntas.li.1.di.45.l.
Perfectū dr̄ tribus modis.li.2.diſ.4.e.
Perſone diuine quomodo diſtinguunt̄:libꝛo 1.diſ.9.a.
Perſone trinitatis vtrū ſint partes eſſentie diuine.li.1.di.19.h.
Perſone diuine an ſint ſpecies vel indiuidua q̄ ad eſſentiam.li.1.di.19.h.i.
Perſone tres nō ſm materialē cauſam dicunt̄ vna eſſentia.li.1.di.19.l.
Perſone diuine vtrum differunt numero.lib.1.di.19.p.q.
Perſone tres ſimul an ſūt maius aliq̄d q̄ȝ vna li.1.di.19.i.⁊ di.20.ꝑ totum.
Perſona vtꝝ relatiue vl̄ ſm ſubſtātiā ꝑ̄dicat̄ de diuinis ꝑſonis.li.1.di.23.a.b.
Perſona quare pluraliter ⁊ nō ſingularit̄ d̄ diuinis ꝑſonis ſimul ꝑ̄dicat̄.li.1.di.23.c.
Perſone nomine q̄d ſignificat̄ cū dr̄ pluralit̄ tres ꝑſone.li.1.di.45.ꝑ totum.
Perſona in trinitate tripliciter accipitur.lib.1.di:25.i.k.
Perſonarum ꝓꝑꝛietates:que ſunt.libꝛo.2.di.26.a.b.
Perſona ⁊ eſſentia an ſunt idem vel nō:libꝛo.1 di.34.ꝑ totum.
Perſona vtrū aſſumpſit ꝑſonā vel naturam in incarnatione.li.3.di.5.a.
Perſonam quare nō aſſumpſit deus cū aſſumpſit hoīem.li.3.di.5.d.e.
Perſona in diuinis vtꝝ ſit xp̄s ſm qḋ homo.lib.3.diſ.10.a.
Perſona quā xp̄s aſſūpſit an ꝑ̄deſtinata fuerit.li.3.di.10.f.
Perſone legitime que ſint.li.4.di.37.a.
Perſona in qua iudicabit xp̄s.li.4.di:48.a.
Poſſe gignere vtꝝ ſit aliqua alia potētia in patre que nō ſit in filio.li.1.di.7.ꝑ totū.
Potētia:eternitas:magnitudo in deo ſūt vnū lib.1.di.19.b.
Potentioꝛ vtrū ſit vna ꝑſona diuina q̄ȝ alia.libꝛo.1.di 20.ꝑ totum.
Potentia q̄re attribuit̄ patri.li.1.di.34.b.
Poteſt vtrum deus ſemper quod olim potuit li.1.diſ.44.d.
Poſſunt vtrum aliquid demones ex natura.libꝛo.2.di.7.l.
Potentiam quam habuit homo ante peccatū.li.2.diſ.24.a.
Potentia peccādi an ſit homini a deo vl̄ a diabolo.li.2.di.44.a.
Potentie an ſit reſiſtendum cū a deo ſit.lib.2.di.44.d.
Poteſtatē baptiſmi quā dedit xp̄s ſuis ⁊ quā ſibi retinuit.lib.4.diſ.5.b.c.
Poteſtatē dimittēdi peccata quā hn̄t ſacerdotes.li.1.di.18.⁊ di.19.ꝑ totum.
Preceptio ꝓhibitio ꝯſiliū q̄re dicant̄ dei voluntas.li.1.di.45.b.
Preceptū dilectionis quid ꝯtineat.li.3.di.27 ⁊ di.28.ꝑ totum.
Preceptio dilectiōis ꝓximi vtꝝ contineat̄ di-

lectio angeloꝝ.li.3.diſ.28.b.
Precepta decē quō continent̄ in duobus man datis.lib.3.di.37.ꝑ totum.
Predeſtinatio quid ſit⁊ de quib⁹ eſt.lib.1.di.35.a.⁊ di.40.a.
Predeſtinatio vel p̄ſciētia vtꝝ poſſunt eſſe in deo ſi nulla futura eſſent.li.1.di.35.b.
Predeſtinatio ⁊ p̄ſcientia in quo differunt.li.1.di.40.a.
Predeſtinat⁹ vtꝝ dānari pōt.li.1.diſ.40.b.
Predeſtinationis effectus quid ſit.libro.1.di.40.d.
Predeſtinationis an ſit aliquod meritum.lib.1.di.41.a.
Predeſtinatus vtrū fuerit xp̄s ſm hoīem.lib.3.di.10.f.
Predicamēto nulli ſubijcit̄ deus.li.1.diſ.8.g.
Preſcientia de quibus ſit.lib.1.di.35.a.
Preſcientia quō eſt in deo.ibidē.b.c.
Preſentia quō ſunt deo oīa preterita ⁊ futura.li.1.di.35.f.⁊ di.36.ꝑ totum.
Preſciētia an ſit cauſa reꝝ vel res ſint cauſa p̄ſcientie.li.1.di.38.a.
Preſciētia dei an ſit cā maloꝝ.li.1.di.38.e.
Preſciētia dei vtꝝ falli pōt.li.1.di.38.e.
Preſcire an de⁹ pōt aliquid qđ p̄us nunq̄ ſciuit vel p̄ſciuit.lib.1.di.39.b.
Preſcientia in quo differt a predeſtinatōne.li.1.di.40.a.
Preſciat vtrū ſemꝑ deus ea que ſemel p̄ſciuit.li.1.di.41.f.
Preſciuerunt vtꝝ mali angeli ſuum caſum.li.2.di.4.a.
Preſciuit vtrū hō ſuū caſum.li.2.di.23.f.
Principiū accipit̄ multiplicit̄.li.1.di.29.a.
Principiū toti⁹ diuinitatꝭ eſt pr̄.li.1.diſ.29.a:
Principium quō eſt pater ⁊ filius: ſed non ſpiritusſanctus.li.1.di.29.b.
Principiū omniū creaturaꝝ eſt tota trinitas.li.1.di.29.b.⁊ li.2.di.1.a.
Proceſſio ſpiritusſancti quō ſit a patre ⁊ filio.li.1.di.11.⁊ di.12.ꝑ totum.
Procedere quare dicit̄ ſpiritusſanctus ⁊ nō gigni.li.1.di.13.a.
Procedere quare etiā dicat̄ filius cū ſpiritusſanctus nō dicat̄ gigni.lib.1.di.13.b.
Proceſſio ſpiritusſancti eſt duplex.libro.1.di.14.a.
Proceſſio ſpiritusſancti eſt eterna.lib.1.diſtin:18.d.
Procedere eſt ꝓpriū ſpiritusſancti.libro.1.di.26.b.
Proprium dei eſt ſemper deum eſſe.libro.1.di.8.a.b.
Propriū patris q̄d ſit ⁊ q̄d filij ⁊ quid ſpūſſancti.li.1.di.26.b.
Proprietates q̄bus diſtinguunt̄ ꝑſone q̄ ſunt li.1.di.27.a.b.
Proprietates determinant hypoſtaſes ⁊ non ſubſtantiā.li.1.diſ.27.d.
Proprietates ꝑſonarū plēs reperiunt̄ q̄ȝ tres li.1.di.28.a.
Proprietatē quā notat hoc nomē ingenit⁹.li.1.di.28.c.
Proprietates ꝑſonarum an ſint ipē ꝑſone.1.diuina eſſentia.li.1.di.33.a.⁊ ꝑ totum.
Propritates quō pn̄t eſſe in dei natura: nec eā determinent.li.1.di.33.b.
Prouidentia dei de quibus eſt.li.1.di.35.a.
Proximum totū quomodo diligere debemus li.3.di.28.a.
Proximus quis eſt.li.3.di.28.b:
Proximus dr̄ quattuor modis.li.1.diſ.28.c.
Purgatorij ignis qualis ſit.li.4.diſ.21.a.
Purgant̄ quidā citius quidā tardius in igne li.4.diſ.21.b.
Purgabitur quomodo mundus ante iudiciū li.4.di.47.d.

Qualis fuit materia

de qua factus eſt mundus.li.2.di.12.ꝑ totū.
Qualis fuit lux quā primo deus creauit: libro 2.di.13.b.
Qualis facti ſunt angeli an boni vel mali.libro 2.di.3.ꝑ totum.
Qualis factus eſt homo ⁊ quare ſit factus.li.2.di.2.ꝑ totū.⁊ di.16.ꝑ totum.
Qualitas mentis qua malus xp̄ianus credit vtꝝ ſit virtus vel nō.li.3.diſ.23.e.
Qualis ſit ignis infernalis.li.4.diſ.48.d.
Quare malis angelis nō eſt ꝯceſſum habitare in celo vel in terra.lib.2.di.6.c.
Quare dormienti viro facta eſt mulier.lib.2.di.18.d.
Quare poſt omnes creaturas factus eſt homo li.2.di.15.e.
Quare precepit deus bona facere ⁊ mala vitare: cum ea non vult ab omnibus impleri libro 1.diſ.47.c.
Quare apoſtolus dixit xp̄m factū: cū nos dicimus eum natum.li.3.di.4.d.
Quare greci negāt ſpiritumſanctum ꝓcedere a filio.li.1.di.11.b.
Quattuor modis ꝑ naturas cognoſcitur de⁹.li.1.di.3.b.c.d.e.
Quattuor modis operat̄ deus libro.2.diſtin.12.h.
Quattuor ſunt ſtatus liberi arbitrij.lib.2.di.25.g.
Quattuor ſunt ſpecies ſuꝑbie.libro.2.diſtin.42.i.
Quattuor ſunt virtutes cardinales.lib.3.diſtin.33.a.

Quattuor ſunt ſtatus hominis libro.3.diſtin. 16.b.
Quattuor ſunt timores.li.3.di.34.d.
Quattuor ſunt ordines dilectionis.libro.3.di. 29.a.
Quattuor ſunt gradus charitatis.libro.3.diſ. 29.b.
Quattuor ſunt epiſcoporum ordines.libro.4 di.24.m.
Quinqꝫ modis flagellat deus libro.4.diſtin: 15.a
Quomodo in nobis eſt vir mulier ⁊ ſerpēs.li. 2.di.24.g.
Quotquot in chriſto baptizati eſtis ⁊c̄.quō intelligitur.li.4.di.4.c.

Rationalis creatu-

ra quare facta ſit.li.2.di.1.d.f.g.
Rationalis creatura ē duplex.libro.2.diſtin. 1.d.⁊.l.
Ratio habet duas partes.libro.2.diſtinctiōe 24.f.
Ratio vbi in anima incipit.libro.2.diſtinctōe 24.f.
Ratio ⁊ ſenſualitas quomodo differūt.ibidē.
Radix omnium virtutuꝫ eſt charitas.li.3.di. 36.ꝑ totum.
Radix omnis mali eſt ſuꝑbia ⁊ cupiditas.lib. 2.di.42.i.k.
Raptus quid ſit.li.4.diſ.41.d.
Rapientur quomodo in obuiā chriſto qui viui reperientur ante iudicium.libro.4.diſtin. 43.c.
Reatus accipitur multis modis.lib.2.diſtin. 42.e.
Reconciliatio nō eſt neganda tpe neceſſitatis. li.4.di.20.e.
Recōciliare nō pōt ꝑſbyter penitens inconſulto epiſcopo.li.4.di.20.f.
Redemptus quare ſit homo ⁊ nō angelus.li. 2.di.21.h.
Redemit qualiter nos xp̄s a dyabolo et peccato.lib.4.di.19.ꝑ totum.
Redemptor an ſolus chriſtus debeat dici.lib. 3.diſ.19.e.
Redimi an potuit homo aliter quā ꝑ mortem xp̄i.li.3.diſ.20.a.
Relatiua nomia trinitatis que ſunt.li.1.di.26. c.d.⁊ diſ.27.e.
Remediabile quare eſt peccatū hominis ⁊ nō angeli.li.2.di.21.f.
Remiſſio peccatorum quare attribuit̄ ſpiritui ſancto.li.3.di.37.b.
Remittunt̄ vtꝝ aliqua peccata poſt hāc vitā li.4.di.21.a.
Renatus niſi quis fuerit ex aqua ⁊ ſpiritu ſancto quō intelligit̄.li.4.di.4.e.
Renunciare quibus debet baptizandus. lib. 4.diſ.6.g.
Reordinandi vtꝝ ſint qui ab hereticis ſunt ordinati.li.4.di.25 ꝑ totum.
Reprobos vtrum dilexit deus ab eterno.libro 3.di.32.e.
Reprobatio dei quid ſit.li.1.di.40.d.
Reprobationis an ſit aliquod meritum.lib.1. di.41.a.
Reprobationis quis ſit effectus.ibidem.
Res quibus fruendum vel vtendū eſt. q̄ ſunt li 1.di.1.a.⁊ ꝑ totum.
Rerum omnium eſt vnum principium.lib.2. diſtin.1.a.
Rem ⁊ ſacramentū quidā accipiunt in baptiſmo ⁊ quidā nō.li.4.di.4.a.
Res ſacramēti euchariſtie eſt duplex.libro.4 di.8.d.
Res ſacramenti ꝯiugij que eſt libro.4.diſtin. 26.f.
Reſiſtere malo quando eſt meritoriū ⁊ quādo non.li.2.di.24.c.
Reſiſtendū an ſit poteſtati.libro.2.diſtinctio. 44.c.
Reſurrectionis modus ⁊ conditio qualis fiet li.4.di.43.ꝑ totum.
Reſurrectionis cauſa que fiet.libro.4.diſtin. 43.b.
Reſurgent quō hi qui viui reperiētur ante diem iudicij.li.4.di.43.e.
Reſurgentiū etas ⁊ ſtatura que erit.libro.4. di.44.a.
Reſurget quicq̄d eſt de ſubſtātia ⁊ natura hominis.li.4.diſ.44.b.
Reſurgēt vtrum ſancti vel mali cum deformitatibus quas hic habuerunt.libro.4.diſtin. 44.c.d.
Reſurrectio abortiuoꝝ ⁊ monſtroꝝ qualis fiet.li.4.di.44.b.

Sacramentuꝫ quid

ſit.li.4.di.1.b.
Sacramentum ⁊ ſignum in quo differunt.lib. 4.di.1.b.
Sacramenta quare inſtituta ſunt.libro.4.diſtin.1.c.
Sacramentum in quibus conſiſtit.ibidem.d.
Sacramenta veteris ⁊ noue legis in quo differunt.li.4.di.1.c.
Sacramenta noue legis que ⁊ quot ſunt.libro 4 di.2.a.
Sacramenta quare nō fuerūt inſtituta ſtatim poſt lapſum hominis.lib.4.di.2.b.
Sacramentū coniugij ante peccatū eſt inſtitutum.li.4.di.2.c.

Sacramentum baptiſmi quando eſt inſtitutū
libro.4.diſ.3.f.
Sacramentum altaris quando eſt inſtitutum
li.4.di.8.b.
Sacramentū euchariſtie vtrū heretici ⁊ ex cō-
municati ꝯſecrare pñt.li.4.di.13.a
Sacramentū ꝗd eſt in pnīa.li.4.di.22.c.
Sacramentū vnctionis a quibus eſt inſtitutū
li.4.diſ.23.b.
Sacramentū cōiugij cuius rei eſt ſacramentū
li:4.di.26.f.
Sacerdos vtꝝ pōt dimittere vel retinere pec/
cata.li.4.di.13.ꝑ totum.
Sacerdotes an oēs habeāt claues eccleſie.lib.
4.di.19.ꝑ totum.
Sacerdos ſimplex nō pōt recōciliare publice
penitentē incōſulto epō.li.4.di.20.f.
Sacerdotis confeſſionē publicātis: pena que
ſit.li.4.di.21.g.
Sacerdotalis ordo vnde habet exordium. lib
4.di.24.i.
Sacerdotes ꝯſortio mulieꝝ penit⁹ debent eſſe
alieni.li.4.di.37.a.⁊ diſ.33.d.
Sacrificiū altari an celebrari poteſt ſine aqua
li.4.di.ii.g.
Sacrificiū an ſit qđ in altari geritur vel immo
latio.li.4.diſ.12.g.
Sacrilegium committitur tribus modis.lib.
3.diſtin.37.c.
Sanctis vtrum placuerit paſſio chriſti.libro.i
diſ.48.d.
Sctoꝝ paſſiōes an velle debem⁹.li.i.di.48.e
Sancti an omnes equaliter cognoſcunt deum
li.4.diſ.49.c.
Sancti an equale habent gaudium in celo.lib.
4.di.49.d.
Sanctoꝝ beatitudo vtrū maior erit poſt iudi-
cium.lib.4.di.49.e.
Sanctoꝝ gloriam vtrū obfuſcat pena damna-
torum.li.4.di.50.g.
Sapiens vtꝝ ſit pater ſapientia quā genuit.li.
i.di.32.d.
Sapiens an ſit filius ſapientia genita.lib.i.di.
32.d.
Sapiens vtrū ſit filius ſeipſo: vel per ſeipſum
li.i.di.32.e.
Sapientia an tantū vna ſit patris ⁊ filij.li.i.di
ſtin.32.h.
Sapientia quare attribuitur filio.libro.i.diſ.
10.c.⁊ di.34.g.
Sapientia quomō profecit chriſtus ſm̄ ꝙ ho/
mo.lib.3.di.13.a.
Sapientiam equalem deo vtꝝ habuit xp̄s ſm̄
animā.lib.3.di.14.ꝑ totum.
Sapientia ⁊ ſcientia quomodo differunt.libro
3.di.35.a.
Sapientia ⁊ intellectus in quo differunt.libro
3.di.35.b.
Sapientia ſciētia ⁊ intelligentia quomodo dif
ferunt.li.3.di.35.b.
Satiſfactio v̄a q̄ ſit ⁊ q̄ falſa.li.4.diſ.16.a.b.
Satiſfactio venialium q̄ ſit.li.4.di.16.d.
Scientia omnis eſt de rebus vel de ſignis.lib.
i.di.i.a.
Scientia dei ſimplex ꝓpter varios rerū ſtat⁹
diuerſa habet noīa.li.i.diſ.35.a.
Scientia dei de quibus eſt.libro.i.di.35.per
totum.
Scientia vel p̄ſcientia an ſit cauſa rerū vel ecō
uerſo.li.i.di.38.b.⁊ ꝑ totum.
Scientia dei vtꝝ pōt augeri vel minui vel mu
tari.lib.i.di.39.a.
Scire vtꝝ pōt deus aliquid ex tempore quod
nunq̄ ſciuit.li.i.di.39.c.
Scire an poteſt deus plura q̄ ſcit.libro.i.diſ.
39.c.
Scire an poteſt deus ſemper que ſemel ſcit.li.
4.diſ.4i:f.
Scientiam triplicem habuit homo ante caſu
li.2.diſ.23.d.c.
Scientia ⁊ ſapientia quomodo differūt.libro
3.di.35.a.
Scientia: ſapiētia: intelligētia in quo differūt
li.3.di.35.b.
Sciſmatici vtrum ſacramentū euchariſtie con
ficiant.li.4.diſ.13.a.
Senſualitas quid ſit.li.2.di.24.f.
Senſualitas quibus modis accipit̄ in ſcriptu
ra.lib.2.di.24.l.
Sepatio eſt duplex.li.4.di.3i.b.
Septē ſūt dona ſpirituſſancti: ⁊ an in xp̄o fue/
rint.li.3.di.34.ꝑ totum.
Septē ſunt pctā mortalia.li.2.di.42.h.
Septē ſunt ſacr̄a eccl̄ie.li.4.di.2.a.
Septimo die requieuiſſe deū quomodo intel/
ligitur.li.2.diſ.15.g.
Serpentis in ſpecie quare diabolus hominē
decepit.li.2.di.2i.b.
Serpens quare dicit̄ callidior cūctis animali-
bus.li.2.di.2i.b.
Serpentem quare non horruit mulier.libro.2
di.2i.b.
Signū ⁊ res quō differunt.li.i.di.i.a.
Signū quid ſit.lib.4.diſ.i.a.
Signū ⁊ ſacr̄m in quo differūt.li.4.di.i.a.
Similitudo quid ſit.li.i.di.3i.c.
Similitudo ⁊ idolum quomodo differunt.li.
3.di.37.b.
Simplex quō dicitur ſolus deus ⁊ nō aliq̄ cre-
atura.li.i.di.8.d.
Simplex quō dicit̄ eſſe aīa.li.i.diſ.8.e.
Simplex q̄uis ſit deus multiplex tamē dicit̄.
li.i.di.8.f.
Simplicitas dei nulli predicamētorum ſubij/

citur:li.1.di.8.g.
Simoniacus vtrum ꝯſecrare vel ordinare poteſt.li.4.di.25.d.
Simoniaca hereſis fit triplicit̃.li.4.diſ.25.g:
Sol quare factus eſt ſi lux prima ſufficiebat:li.2.di 13.f.
Solus vtrū pōt dici pater: vel ſolus filius: vel ſolus ſpiritusſanctus:li.1.diſ.21.a.b.
Solus pater eſt deꝰ:ſolus filius eſt deꝰ:ſolus ſpiritusſanctus eſt deus: vtrum bene dici pōt li.1.di.21.b.
Solitudo nulla eſt in trinitate:li.1.di.23.f.
Soli deo vtꝝ ſufficiat confiteri abſq̧ ſacerdote li.4.diſ.17.c.
Soluēdi poteſtas quō data eſt ſacerdotibꝰ.libro.4.di.18.ꝛ di.19.ꝑ totum.
Specie quare ſub alia chriſtus corpus ſuū tradidit.lib.4.diſ.11.c.
Spes fides charitas opatio ſm quid equalia dicunt̃ li.3.diſ.25.e.
Spes quid ſit li.3.di.26.a:
Spes de quibus ſit.li.3.diſ.26.b.
Spes ꝛ fides quō differunt:ibidem.
Spes ꝛ fides vtꝝ i xp̄o fuerint:li.3.di.26.c.
Spiritusſanctus eſt amor ſiue dilectio patris ꝛ filij:li.1.di.10.ꝑ totū.
Spiritusſanctus procedit a patre ꝛ a filio.lib.1.di.11.a.
Spiritūſanctum greci negāt procedere a filio:li.1.diſ.11.b.
Spiritumſanctū etiā procedere a filio autoritatibus grecoꝝ ꝓbatur:ibidem.e.
Sp̄ūſſanctus vtrum prius vel plenius procedat a patre ꝙ̄ a filio:li.1.di.12.ꝑ totum.
Spiritusſanctus quare nō dicatur genitus ſ ꝓcedens:li.1.diſ.13.a.
Spiritusſanctus vtrum debeat dici ingenitus li.1.diſ.13.e.
Sp̄ūſſancti ꝓceſſio eſt duplex:lib.1.di.14:a.
Spiritumſanctum vtrum viri ſancti dare poſſunt:li.1.di.14.d.
Sp̄ūſſanctus vtꝝ a ſeipo dat̃:li.1.diſ.15.a.
Spiritusſanctus duobus modis mittitur:lib.1.di.16.a.
Spiritusſanctus eſt amor ꝛ charitas qua diligimus deū ꝛ ꝓximū:lib.1.di.17.a.b.
Spiritusſanctus quomodo mittatur vel dat̃ nobis.li.1.di.17.f.
Sp̄ūſſanctus vtꝝ augeat̃ in homie: vel an magis vel minus habeat̃.li.1.diſ.17.i.
Spiritusſanctus vtꝝ eadē rōne dicat̃ donum qua datū vel donatū:li.1.diſ.18.a.b.
Spiritusſanctus ꝓcedēdo accepit nō tm̄ vt ſit donū ſed etiā vt eſſet eſſentia:lib.1.di.18.f.
Spiritusſanctus vtrum ad ſeipſum referatur libro.1.di.18.m.
Spiritusſanctus qua proprietate dicit̃ donū li.1.diſ.26.f.
Spiritusſanctus vtrum potuit incarnari:li.3:diſ.1.ꝑ totum.
Spiritui ſancto quare attribuit̃ opus incarnationis:li.3.di.4.a.
Spiritusſancti dona vtrū habuit chriſtus.li.3.diſ.34.a.b.
Spiritusſancto quare attribuit̃ remiſſio peccatorum:li.3.diſ.37.d.
Spiritualis cognatio vbi ſit:li.4.diſ.42.a.
Spirituales filij qui ſunt:li.4.di.42.b.
Spirituales filij vtrū naturalibꝰ copulari poſſunt:li.4.diſ.42.d.
Sponſa vtꝝ poteſt intrare monaſteriū ſine cōſenſu ſponſi:lib.4.di.27.g.
Sponſus ꝛ ſponſa multipliciter accipitur.lib.4.di.27.k.l.
Sponſa que dꝛ vidua mortuo ſponſo ꝛ q̄ non li.4.diſ.27.n.
Sponſam viduā ducens an ad ſacros ordines accedere poteſt.li.4.diſ.27.o.
Status hominis ante peccatū qualis fuit.lib.2.di.19.a.
Statꝰ liberi arbitrij ſunt q̄ttuor:li.2.diſ.25.g.
Status hoīs ſunt quattuor.li.3.di.16.b.
Statura reſurgentiū q̄lis erit:li.4.di.44.a.
Subdiaconatus ordo q̄s ſit:lib.4.di.24.g.
Subſtantia abuſiue dꝛ deus:li.1.di.8.h.
Subſtātia i diuinis p̄dicat̃ de tribus pſonis tanq̄ genus de ſpeciebus vel vt ſpecies de indiuiduis:li.1.diſ.19.h.
Subſtātialiter vtrū iſta dicant̃.ſ.deus de deo lumen de lumine:li.1.diſ.27.h.
Subſtātialiter tm̄ dꝛ illud de illo lꝫ ibi nō ſignificant ſubſtantiam:li.1.di.27.i.
Subſtantijs ex tribus dicit̃ conſtare chriſtus li.3.di.6.d.
Subſtantia panis ꝛ vini vtꝝ ſubſtantialit̃ vel formaliter in corpus ꝛ ſanguinem conuertat̃ li.4.diſ.11.a.b.
Succentoris officiū:lib.4.di.24.m.
Sufficiat vtrum ſoli deo confiteri:libro.4.diſtin.17.c.
Superbia quomodo fuit in primis parentibꝰ li.2.diſ.22.a.d.c.
Superbia eſt radix om̄is mali:libro.2.diſtin.42.i.
Sup̄bia habet q̄ttuor ſpecies.li.2.di.22.f.
Tabula ſecūda poſt naufragiū eſt pn̄ia:li.4.diſ.14.a.
Talis eſt ordo peccādi in nobis qualis fuit in primis parentibus:li.2.di.24.g.
Tarda penitentia quantum valeat:lib.4.di.20.a.
Temptare nō audet diabolus hoīem eo vitio in quo eſt victus ab eo:li.2.di.6.h.

Temptationis modus qualis fuit erga p̄mos parentes.li.2.diſ.21.c.
Temptatus eſt adā tribus modis.libro.2.di.21.d.
Temptatio eſt duplex.li.2:di.21.e.
Temptari quare pmiſit deus hoiem ſciens eū caſurū.li.2.di.23.a.
Tpal' ꝓceſſio ſpūſſci q̄ fuerit li.i.di.14.p totū
Tpaliter q̄ dicunt de deo.li.1.di.30.p totum
Tpaliter vtꝝ pōt deus aliquid ſcire qđ nunq̄ ſciuit.li.1.di.39.b.
Tpaliter q̄ pctā punit deus.li.4.di.15.b.
Tēpus penitēdi q̄ diu durat.li.4.diſ.20.a.
Temporibus quibus nuptie nō ſunt celebrāde.li.4.di.32.c.d.e.
Tenebre capiunt duobus modis.lib.2.diſtin.12.d.
Tenebre interiores q̄ ſunt.li.4.di.18.i.
Tenebre exteriores quare dicunt in inferno.libro.4.diſ.50.b.
Terra quō ꝛ vnde facta eſt: ꝛ quid noīe terre ſignificat.li.2.di.12.p totū.
Teſtimonia veteris teſtamēti quibus trinitas ꝓbatur.li.1.di.2.d.e.f.
Teſtimonia ſpecialia veteri teſtamēti de ſpiritu ſancto.li.1.di.2.g.
Teſtimonia noue legis d̄ trinitate.li.i.di.2.h.
Timorē pene quō habuit xp̄s.li.3.di.15.p to
Timores ſunt quattuor.lib.3.di.34.d.
Timor pene qui fuit in xp̄o an fuit ſuilis vel initialis vel alius.li.3.di.34.l.
Timore pene nō peccans inimic⁹ eſt iuſticie.libro.3.di.36.c.
Tōſura clericalis q̄d ſignificat.li.4.di.24.b.
Totus ꝛ totum cum de xp̄o dicunt ad q̄d referunt.li.3.diſ.22.c.
Totum ꝓximum ꝛ nos totos quō diligere debemus.li.3.diſ.28.a.
Traditus quō eſt xp̄s a patre: a iuda: a diabolo.li.3.di.20.c.
Tres pſone i diuinis an maius aliq̄d p̄nt ſimul q̄ vna vel due.li.1.diſ.19.e.p totum.
Tres perſone non ita dicuntur eſſe vna ſubſtātia vt genus ꝛ ſpecies: nec ſm cauſā materialem dicunt: nec vt tres homines vnius nature.li.1.diſ.19.l.
Tres pſonas cū dicim⁹ quare nō dicim⁹ tres deos.li.1.di.23.f.
Tres eſſentias quare nō dicim⁹: ſicut tres pſonas.li.1.di.23.g.
Tres pſone cum d̄r q̄d noīe ternarij ſignificat.li.1.di.23.e.ꝛ di.24.e.
Tria ſunt genera bonoꝝ.li.2.di.26.k.
Tria ſunt genera mendacij.li.3.diſ.38.a.
Tria ſunt genera vnctionis.li.4.di.23.a.
Tria ſunt genera ꝯiugij.li.4.di.31.a.
Tria ſūt genera ꝯſanguinitatꝭ.li.4.di.42.a.
Tribus modis agit pn̄ia.li.4.di.16.e.
Triforme eſt corpus xp̄i.lib.4.di.12.f.
Triplex quare nō dicitur deus: ſed trinus: lib.1.di.19.t.
Trinitas eſt vn⁹ ſolus verus de⁹.li.1.diſ.2.a.
Trinitatis cognitio an aliqua ex creaturis haberi pōt li.i.di.3.p totum.
Trinitatis imago quomō eſt in mente humana.li.1.diſ.3.g.h.
Trinitatis create ab increata diſſimilitudo li.1.diſ.3.p.q.
Trinitatis vnitas que ſit: libro.1.diſtin.33.et di.23.i.
Trinitas vtrū de vno deo p̄dicat: ſicut vnus deus de tribus pſonis.lib.1.di.4.c.
Trinitas cōmuniter d̄r charitas ꝛ tamen ſpiritus ſanctus ꝓprie dicitur charitas libro.1.di.10.b.c.
Trinitatis opatio eſt indiuiſibilis.li.i.di.15.a
Trinitatis pars nō eſt aliqua perſonarum: li.i.di.19.g.
Trinitas quomodo d̄r ſolus deus cū ſit cū animabus ſanctis lib.i.diſ.21.c.
Trinitas an de aliqua pſonarū ſingulatim dici poteſt.li.i.di.22.c.
Trinus trinitas: vn⁹ duo vel due: tres vel tria plures pluralitas ꝛc: quid ſignificat his nominibus: li.i.diſ.24.a.
Trinitatis fili⁹ d̄r hō ꝛ trinitas dicit pater hominū.li.i.di.26.e.
Trinitas ip̄a: vel pater vel filius: vtꝝ poſſit dici ſpūſſanctus: lib.i.di.26.g.
Triſtitiam quomodo habuit chriſtus: libro.3.di.15.d.e.

Valde malis vtrū

datur mitigatio pene li.4.diſ.46.a.
Ubi erat de⁹ an̄q̄ eſſet creatura.lib.i.di.37.c
Ubiq̄ quomodo eſt deus ſine locali motu.li.i.di.37.i.
Ubi facta fuit lux prima li.2.di.13.c.
Ubiq̄ vtrum chriſtus eſt ſm q̄ homo: lib.3.di.22.b.
Ubiq̄ totus chriſtus eſt ſed nō totum libro.3.di.22.c.
Ubi ſit ignis infernalis.li.4.di.44.f.
Ubi erit iudiciū finale li.4.di.48.d.
Unde ꝓceſſit ꝯſenſus p̄mi peccati cū natura hoīs eſſet incorrupta li.2.diſ.22.l.
Uelle ꝛ eſſe in deo an ſunt idē.li.di.45.b.
Uelle naturaliter bonum quomodo d̄r homo li.2.di.39.c.
Uelle an poſſunt ſancti aliud q̄ quod de⁹ vult li.4.diſ.45.b.
Uenenoſa animalia quare ꝛ quando facta ſūt li.2.di.15.c.
Uenialia peccata quibus delentur.libro.4:

di.16.d.
Venialia pctā quō poſt hāc vitā purgāť.li.4
Venialia pctā ſufficit generaliť (di.21.a.b.
ꝯfiteri.li.4.di.21.e.
Veniale pctm̄ q̄d ſit ī aīa.li.2.diſ.24 b.
Vera imoꝛtalitas in ſolo deo eſt.li.1.di.8.c.
Verba cuiuſlibet tp̄is bn̄ p̄dicāť d d̄o.li.1.di.
Vera beatitudo q̄ ſit lib.4.di.49.b. (8.b.
Verbum quō ſit vnitū carni mediante anima.
li.3.di.2.b.
Verbū vtꝝ carnē ꝛ aīam ſil'aſſumpſerit.lib.3.
Verbū an fuit ſepatum a carne ꝛ aīa (di.2.c
in moꝛte xp̄i.li.3.diſ.21.a.
Vera que pn̄ia ſit.li.4.di.16.a.
Vere penitēs quis ſit.li.4.diſ.21.d.
Verius cogitať deus q̄ꝫ diciť.li.1.di.23.d.
Viaticū q̄re dꝛ coꝛpus xp̄i.li.4.di.8.a.
Virgines ꝯſecrare an pōt p̄ſbꝛ.li.4.diſ.20.f.
Virginitas iohānis vtꝝ ſit pꝛeferenda caſtita
ti abꝛae.lib.4.diſ.33.b.
Virginitas mentis melioꝛ eſt v̄ginitate carnis
li.4.di.33.e.
Viri ſcti an pn̄t dare ſpm̄ſctm̄.li.1.di.14.d.
Viri ſctis vtꝝ placuit paſſio xp̄i.li.1.di.48.d
Vir q̄re pꝛius muliere factꝰ ſit.li.2.di.18.b.
Virtutibꝰ vtꝝ q̄s male vti p̄t.li.2.di.26.k.
Virtꝰ q̄d ſit ꝛ q̄s actꝰ eiꝰ.li.2.di.27.a.ꝛ p totū
Virtutum munera que ſunt.li.2.di.27.g.
Virtus an ſit motus mentis.li.2.diſ.27.l.
Virtutes vtꝝ hō an̄ pctm̄ habuerit.lib.2.di.
Virtutes cardinales ſunt quatruoꝛ (29.b.
li.3.di.33.a
Virtutes iſtas vtꝝ habuit xp̄s.li.3.di.33.a.
Virtutes an ita ſint coniuncte q̄ ſepari nō poſ
ſunt.li.3.di.36.a.
Virtutes vtꝝ q̄s oēs pariter habere pōt.li.3.
diſ.36.b.
Virtus ſacr̄i euchariſtie q̄ ſit.li.4.di.12.g.
Vita mala ſacerdotis nō contaminat ſacramē
tum.li.4.di.13.a.
Vitā beatā vtꝝ oēs hr̄e velint.li.4.di.49.b.
Viuentē aīam quō dꝛ hr̄e hō.li.2.di.19.b.
Viuere vtꝝ potuiſſet hō vtens de alijs lignis
q̄ꝫ de ligno vite.li.2.di.19.c.
Vna fides quare dicať.li.3.di.23.f.
Vnctionū tria ſunt genera.li.4.di.23.a.
Vnctionis ſacr̄m a quibus eſt inſtitutū.li.4.
di.23.b.
Vnctionis ſacr̄m an iterari debeat.lib.4.diſ.
Vnitas ſancte trinitatis que ſit.li.1. (23.c.
di.2.ꝛ di.24.p totum.
Vnitas ꝛ trinitas ſm̄ Iſidoꝛ quō diſtinguū
tur.li.1.diſ.24.k.
Vnita qualiter ē natura diuina nature huma/
ne.li.3.di.5.p totum.
Vniuerſe vie dn̄i miſericoꝛdia ꝛ v̄itas quomo
do dicuntur.li.4.di.46.f.
Vnus vel vna: duo vel due. quid his vocabi
lis ſignificať.lib.1.diſ.24.a.
Voluntate an neceſſitate: vl' vtrū volēs vl' no
lens pater genuit filiū.li.1.di.6.a.
Voluntas dei ſm̄ eſſentiā de deo dicitur.li.1.
di.45.a.
Voluntas dei ſūme bona eſt pꝛima cauſa oīm
que naturaliter ſunt.li.1.diſ.45.d.e.
Voluntas dei multis modis accipitur.libꝛo.1
di.45.f.
Voluntas dei vtrum caſſari poteſt.li.1.diſtin.
46.a.
Voluntate dei vtrū fiant mala.li.1.diſ.46.d.
Volūtas dei ſemp impleť quicquid hō faciat
li.1.di.47.p totum.
Volūtate mala aliqn̄ vult hō id qd̄ deus vult
bona.lib.1.di.48.d.
Voluntas dei bona mala hoim volūtate iple-
tur.li.1.diſ.48.b.
Voluntas vtꝝ pꝛeceſſerit pꝛimum hois pctm̄
lib.2.di.22.m.
Voluntas quid ſit.li.2.di.26.b.
Voluntas bona comitať gratiā ꝛ nō ecōuerſo
li.2.di.26.c.
Voluntas bona quedā dona dei pꝛeuenit.li.2
di.26.e.
Voluntas ex fine cognoſciť.lib.2.di.38.a.
Voluntates bone vnum habent finem.lib.2.
di.38.c.
Voluntas: intentio: finis quomō differunt.li.
2.di.38.f.
Volūtas quare diciť peccatum cum ſit de na-
turalibus bonis: quoꝛum nullum peccatū eſt
li.2.di.36.a.
Voluntatis actus quare ſit peccatū: cum actꝰ
aliarum potentiarum non ſunt peccata.libꝛo
2.di.39.b.
Voluntatis mala ꝛ actio mala in eodē homie
ꝛ circa eandem rem: an ſint vnum peccatū an
plura.li.2.di.42.a.
Voluntates duas habuit xp̄s.li.3.diſ.17.a.
Voluntatem qualem habeant damnati.li.4.
diſ.50.a.
Votum quid ſit.li.4.di.38.a.
Votum eſt duplex ſcꝫ commune ꝛ ſingulare.
libꝛo.4.di.38.b.
Votum ſingulare eſt duplex.ſ.pꝛiuatū ꝛ ſolen
ne.li.4.di.38.b.
Vſus idem eſt virtutis ꝛ liberi arbitrij.lib.ij.
di.27.i.
Vſura quid ſit ꝛ quomodo committituꝛ.libꝛo
3.di.37.b.
Vti quid ſit ꝛ quibus rebus vtendū eſt.libꝛo
1.di.1.b
Vti ꝛ frui quō differunt.lib.1.di.1.c.
Vti vtrum quis male pōt virtutibus.libꝛo.2
di.26.k.

Uult vtꝝ ſp deꝰ ħ qđ ſcit voluit.li.1.di.44.d
Uult omnes hoīes deus ſaluos fieri: quō itelligit.li.1.di.46.c.
Uxores plures cui licebat habere tpē legis.li.4.di.33.d.
Uxoꝛ nō eſt dimittenda ꝑ aliqua macula vel infirmitate coꝛpis.li.4.di.34.f.
Uxoꝛez dimittere an pōt vir cauſa foꝛnicationis.li.4.di.35.b.c.d:
Uxoꝝ interfectoꝛes quō penitere debeant.li.4.diſ.37.b.
Uxoꝛ ꝓpter foꝛnicationē ſpūalē an debeat dimitti.lib.4.di.39.c.
Uxoꝛ fratris quō vocat.li.4.di.41.e.

Xp̄i īcarnatōez qualiter tota trinitas eſt opata.li.3.di.3.⁊ di.4.ꝑ totum:
Xp̄s q̄re nō fuit decimatus ī abraā.li.3.di.3.c
Xp̄i caro q̄re nō ē dicta peccatrix ſ͡ ſimilis peccato lib.3.diſ.3.d.
Xp̄i incarnatio q̄re ſpecialiter attribuit ſpiritui ſancto.li.3.di.4.a.
Xp̄s q̄re dr̄ natꝰ de ſpū ſctō.li.3.di.4.b.c.
Xp̄s q̄re dicat ab aplō factꝰ quē nos fatemur natū.li.3.di.4.d.
Xp̄s ſ͡m q̄ hō vtꝝ ſit p̄deſtinatus.li.3.di.7.c.l.et.di.10:f.
Xp̄s an debeat dici bis genitus: ſicut dicitur dei ⁊ hoīs filius.li.3.di.8.b.
Xp̄i hūanitas quō adorāda ſit.li.3.di.9.ꝑ totū
Xp̄s vtꝝ ſ͡m q̄ homo ſit perſona in deitate.libro.3.di.10.a.b.
Xp̄s vtꝝ ſit adoptiuꝰ filiꝰ.li.3.di.10.d.e.
Xp̄s vtꝝ ſit creatura ſiue creatꝰ vel factꝰ.li.3.di.11.ꝑ totum.
Xp̄s vtꝝ aliā carnē aſſumere potuit q̄ȝ de genere adam.li.3.di.12.a.
Xp̄s vtꝝ peccare potuit.li.3.di.12.c.d:
Xp̄s vtꝝ potuit incarnari in ſexu muliebꝛi.li.3.di.12.e.
Xp̄s an ſapientia ⁊ gratia ꝓficere potuit.li.3.di.13.a.⁊ ꝑ totum.
Xp̄s duplicē habuit ſapiam.li.3.diſ.13.d.
Xp̄s vtꝝ ſapiam parē deo habuit: vł ſi oīa ſcit que deus.lib.3.di.14.a.
Xp̄s an oēs defectꝰ hoīs aſſumpſit.li.3.di.15.a.⁊ ꝑ totum.
Xp̄s quō habuit triſticiā paſſionis.li.3.di.15.d.e.f.⁊ di.17.c.d.
Xp̄s vtꝝ habuit aptitudinē moꝛiendi.li.3.di.16.a.
Xp̄s q̄d de quattuoꝛ ſtatibꝰ hominis accepit li.3.di.16.b.
Xp̄s vtꝝ aliq̄d voluerit vel oꝛauerit qđ nō ſit factū.li.3.di.17.a.
Xp̄s duas habuit volūtates.li.3.di.17.b.c.
Xp̄s an ſibi aliq̄d meruit: ⁊ q̄d ſibi ⁊ q̄d nobis li.3.di.18.a.b.
Xp̄s quare voluit pati cum merita ſua ſufficiebant.li.3.di.18.e.
Xp̄s quō nos a diabolo ⁊ a peccato redemit.li.3.di.19.a:
Xp̄s an ſolus debet dici redēptoꝛ vł mediatoꝛ li.3.di.19.e.
Xp̄s an aliter potuit redimere hoīem: ⁊ quare potius iſto modo.li.3.di.20.a.
Xp̄s quomodo ē traditus a deo.a iuda ⁊ iudeis.li.3.di.20.c.d.
Xp̄i aīa vtrum in moꝛte fuit ſeparata a verbo li.3.di.21.a
Xp̄s q̄ rōne dr̄ moꝛtuꝰ vel paſſus.li.3.di.21.d
Xp̄s vtruȝ in moꝛte fuerit hō li.3.di.22.a
Xp̄s an vbicunq̄ eſt ſitꝰ hō ⁊ q̄ vbiq̄ totꝰ fuit ſed nō totū.li.3.di.22.b.c.
Xp̄s vtruȝ fidē ſpē ⁊ charitatem habuerit.li.3 di.23.a.⁊ di.26.c.⁊.di.27.ꝑ totum
Xp̄s vtꝝ oꝛdinē diligēdi ſ͡uauerit.li.3.d.33.d
Xp̄s vtꝝ ꝟtutes cardiales habuit.li.3.di.33.a
Xp̄s vtꝝ ſeptem dona ſpūſſancti habuit.li.3.di.34.b.
Xp̄i paſſio vtꝝ placuit viris ſctis li.1.d.48.d
Xp̄s quam poteſtatē baptiſmi ſ͡uis tradidit.⁊ quā ſibi retinuit.li.4.diſ.5.b.c.
Xp̄i coꝛpus quō conficit de ſubſtātia panis.li.4.di.11.ꝑ totum.
Xp̄s q̄le coꝛpꝰ dedit diſcipulis.li.4.di.11.e.
Xp̄s vtꝝ quottidie immolet vel tm̄ ſemel imolatus ē.li.4.di.12.g.
Xp̄s iudex viuoꝝ ⁊ moꝛtuoꝝ quomodo intelligitur.li.4.diſ.43.f
Xp̄s in qua foꝛma iudicabit.li.4.diſ.48.a

LANDES- UND STADT- BIBLIOTHEK DÜSSELDORF

r ꝗ̄d ſibi ⁊ ꝗ̄d nobis
um merita ſua ſuffic
a peccato redemit
dēptor vł̄ mediator
re hoīem: ⁊ quare
o.a.
deo.a iuda ⁊ iude
in ſeparata a verbo
paſſus.li.3.di.21.d
ab hō li.3.di.22.a
ō ⁊ ꝗ voicatur fuit
.c.
ritatem habuerit.li.3
27.ꝗ totum
fuauerit.li.3.d.33.d
habuit.li.3.di.33.a
ſſanci habuit.li.3.
is ſcīs li.1.d.48.d
ſmi ſuis tradidit.⁊
5.b.c.
de ſubſtātia panis.li
alis.li.4.di.11.e.
ef vel tm̄ ſemel imo
ꝑ quomodo intel
.li.4.diſ.48.a

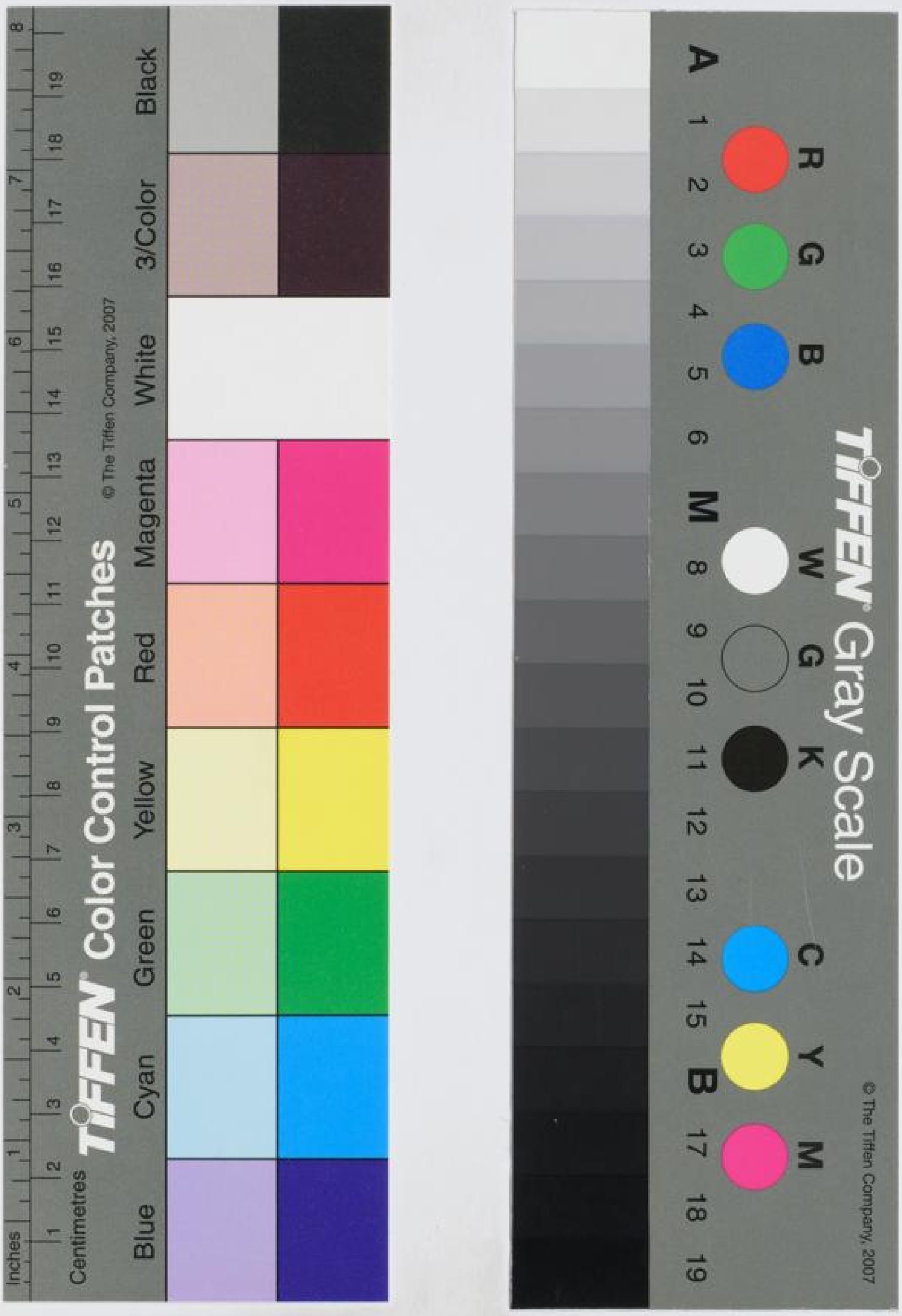

TIFFEN Color Control Patches
© The Tiffen Company, 2007
Inches
Centimetres
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black
TIFFEN Gray Scale
A
R
G
B
M
W
G
K
C
Y
M
B
© The Tiffen Company, 2007